ANNALES ORDINIS S·BENEDICTI OCCIDENTALIUM MONACHORUM PATRIARCHÆ.

In quibus non modo res monasticæ, sed etiam ecclesiasticæ historiæ non minima pars continetur.

Auctore Domno JOHANNE MABILLON, presbytero & monacho ejusdem Ordinis è Congregatione S. Mauri.

TOMUS QUARTUS,

Complectens res gestas ab anno Christi DCCCC LXXXI. ad annum M LXVI. inclusive, cum Appendice, & Indicibus necessariis.

LUTECIÆ-PARISIORUM,
Sumtibus CAROLI ROBUSTEL, via Jacobea, ad insigne Arboris Palmæ.

M. DCCVII.

CUM PRIVILEGIO REGIS, ET SUPERIORUM FACULTATE.

IN TOMUM QUARTUM

ANNALIUM BENEDICTINORUM

PRÆFATIO.

RODIT in lucem citius quam ſpetaveram, favente ſtudiis noſtris & Bibliopolæ noſtri generoſis pro tempore conatibus illuſtriſſimo Abbate Bignonio, Annalium noſtrorum volumen quartum: at non citius, ut quod res eſt fatear, quam optaveram: tum ut ne poſtuma forte relinqueretur hæc proles: tum ut ne id quodcumque eſt operis, a me aut interruptum, aut omnino derelictum videretur. Etſi enim fortaſſe non magnopere curaturi eſſent ceteri; noſtri tamen, ſi non me fallit conjectura privato amori indulgentior, hos Annales a me continuari, & quam longiſſime produci optare videntur. Enitar itaque, quoad in me erit, ut eorum deſiderio ſatisfaciam; adeoque poſt tomum quintum, qui totus jam typis paratus eſt, ſextum deinceps, quatenus Deus opt. max. ſiverit, perſequi non ceſſabo. quem ſi perficere mihi cælitus concedatur, hiſtoriæ noſtræ maxima pars utcumque abſoluta futura eſt. Hunc porro laborem in hac ætate eo lubentius perſequor, quod mihi jucunda ſit hujus operis confectio, ut non modo abſtergat ingraveſcentis ætatis moleſtias, ſed efficiat mollem etiam & jucundam ſenectutem. Atque ut ne breve hoc quod mihi reſtat tempus longiori ac minus utili Præfatione conteram, paucis exponam rerum ſummam, quæ hoc in volumine continentur.

Comprehendit hic tomus annos octoginta-ſex, viginti ſcilicet reſiduos ſæculi decimi, & ſexaginta-ſex undecimi, in quo multo jucundior & ſerenior rerum facies, quam in decimo, ſe ſe explicat. Nam in Romana eccleſia, ubi ſæculo illo decimo, ut in ſuperiori Præfatione expoſui, cognata illi morum ſanctitas & litterarum cultura plurimum labefactatæ fuerant; ſub finem illius ſæculi ac deinceps ſenſim reviviſcere ac refloreſcere cœperunt per Romanos pontifices, quorum plerique a Gregorio V. uſque ad Eugenium III. Benedictini inſtituti fuere. Ad hanc morum reformationem multum contulit rediviva doctrina & eruditio:

cui resuscitandæ ac fovendæ quantum attulerint e nostris Gerbertus seu Silvester II. Notgerus seu Notkerus Leodicensis ex monacho S. Galli episcopus, Abbo Floriacensis abbas, &, ut Fulbertum aliosque omittam, Lanfrancus, atque Anselmus Beccenses, notius est quam ut prolixius explicari opus sit.

Huic salubri restitutioni operam, auctoritatem atque etiam exemplum impenderunt Germaniæ imperatores, reges & episcopi Galliæ, Hispaniæ & Angliæ, quos omnes & singulos commemorare longum & tædiosum foret. In his primas inter imperatores tenuere Ottones, quorum tertius, Gerberti discipulus fuit; insuper S. Heinricus, Conradus, & Heinricus eo nomine secundus imperator: quibus auctoribus res monastica, uti & litteraria, non parum incrementi accepit. At præ ceteris insignis fuit hanc in rem Hugo Capetus, auctor & caput tertiæ Francicæ stirpis hactenus feliciter regnantis, qui non modo regulares cunctis monasteriis abbates postliminio restituit, sed etiam regium hunc affectum Rotberto filio piissimo, Gerberti itidem discipulo, & per eum posteris suis longa serie successuris instillavit. Inter Hispaniarum reges præ ceteris enituit pietas & in rem nostram studium Alfonsi VI. Castellæ regis, cognomento Imperatoris, qui Cluniacenses nostros maxime coluit, & ex eis Bernardum Toletanæ ecclesiæ archiepiscopum institui curavit. Denique apud Anglos post Eadgarum regem, & Edwardum martyrem ejus filium, quorum principatu religio & litterarum studium per Dunstanum & Odonem e nostris Cantuarienses, atque Oswaldum Eboracensem archiepiscopos, Abbone inter alios præceptore, floruere; novum postea splendoris incrementum habuere sub Edwardo confessore & Willelmo Conquæstore per Lanfrancum & Anselmum archiepiscopos, non minus sanctitate & doctrina, quam dignitate illustres. Nec prætermittendus hoc loco sanctus Stephanus Hungariæ rex, qui Anastasium abbatem Colocensi primum novæ ecclesiæ episcopum præficiendum curavit, postmodum Strigoniensi archiepiscopum post Sebastianum, qui ex monacho illius sedis pontifex factus, lumine oculorum orbatus erat. Mitto S. Gerardum Canadiensem episcopum, Zoërardum seu Andream & Benedictum monachos, qui sanguine suo in Hungaria christianam fidem asseruerunt.

Cum tot patronos & fautores tunc haberet res publica monastica, non mirum quod per ea tempora tantopere propagata fuerit. Hinc Ordo monasticus, qui unum ad id tempus corpus, etiam post ortam illustrem Congregationem Cluniacensem, constituerat; postmodum in varias Congregationes, quasi totidem inferiores Ordines, dividi ac distingui cœpit, earumque exemplo Cluniacensis item Ordo dictus est. Hinc Camaldulensis congregatio per Romualdum, Vallumbrosana per Johannem-Gualbertum, Font-Avellana per Rodulfum Eugubinum episcopum ortæ sunt: quibus dein Cartusiensis, Grandimontensis & Cisterciensis familiæ accessere. His Congregationum auctoribus accenseri possent Willelmus Divionensis, Richardus Virdunensis, Poppo Stabulensis & Willelmus Hirsaugiensis abbates, præclara Ordinis nostri

lumina; qui etsi peculiares Congregationes non erexerint, non minorem tamen rei publicæ nostræ fructum & splendorem attulerunt.

Ex his facile intelligitur, quantum sæculi undecimi ætas sæculo decimo præcelluerit; hoc uno inferior, quod decimum nullas sectas aut hæreses, saltem duraturas, in Latina ecclesia parturierit: ast undecimum, prô nefas! pestilentissimam Berengarianam hæresim, quæ ad nostra usque tempora per Henricianos, Petro-Brusianos, Waldenses, aliosque, in novissimas Lutheri & Calvini sectas transmissa est, infelici partu ediderit. Præcesserant equidem paullo ante apud Aurelianos & Cameracenses hæretici, eodem infecti errore; sed Manichæi omnes, qui, cum veram a Christo Domino assumtam carnem negarent, non mirum si ejusdem carnis veritatem in Eucharistia minime agnoscerent. Ast Berengarius Manichæorum hæresim se abhorrere profitebatur, maxime in illo scripto, quo fidei suæ professionem anno M LXXIX. in Romano concilio factam, refutabat: adeoque alia via in suum errorem prolapsus est. Guitmundus auctor est, eum ingenii levitate elatum, « cum philosophiæ altioris secreta attingere non posset, novis saltem « verborum interpretationibus nomen sibi facere voluisse, præsertim « cum se a discipulis desertum videret, qui ad Lanfranci scholam con- « fluebant. Hinc invidiæ livore abreptum verborum novitate ad se om- « nium oculos attrahere tentasse. Unde Paschasio-Radberto, qui exi- « mium de sanctissimo Eucharistiæ sacramento librum quondam ediderat, Johannis-Scotti deliramenta præferebat.

Nascenti hæresi statim se opposuit Lanfrancus, tunc Beccensibus præfectus scholis, quem ille ad suas partes frustra allicere tentaverat. Lanfranco se se adjunxere Guitmundus, Durandus Troarnensis, aliique e nostris; dein Algerus, qui omnes catholicam de Eucharistia fidem strenue & erudite propugnarunt. Certe Erasmus, minime suspectus veterum æstimator, Guitmundum & Algerum *summo cum animi fructu* se legisse fatetur in præclara hoc de argumento epistola ad Balthasarem episcopum Hildesimensem; subditque, se *ante hac numquam dubitasse de veritate corporis Dominici: sed tamen nescio*, inquit, *quo pacto ex hac lectione mihi non parum & confirmata sententia est, & aucta reverentia.* Verum de Berengarianæ illius hæresis ortu, & progressu, variaque ipsius Berengarii fortuna hic pertractare necesse non est, cum id a me præstitum sit in secunda Præfatione ad Sæculum sextum Benedictinum, quæ in hocce volumine & in sequenti pro nata occasione referemus.

Ex hoc brevi compendio facile intelligi potest, quod citra jactantiam dictum sit, quantum majores nostri illis temporibus, uti & superioribus sæculis, ad pietatem & doctrinam restituendam & illustrandam, quantum ad rem christianam propagandam contulerint. Verum hæc peculiaris eorum videtur esse gloria, quod catholicam de sanctissimo eucharistiæ sacramento fidem & veritatem scriptis suis contra novatores asseruerint. Primus eis viam aperuit beatus Paschasius-Radbertus abbas Corbeiensis, qui justum hoc de argumento tractatum ad informandam neophytorum Saxonum fidem, *ad reverentiam sancti myste-*

rii commendandam, atque majestatem ejus demonstrandam conscripsit. quæ si quis, licet sciolus, legerit, inquit S. Odo [a] Cluniacensis abbas, *tanta credo discet, ut de hoc mysterio parum se eatenus cognovisse putet.* Mitto in præsens Ratramnum, in quo *transsubstantiationis semina* haberi fatentur ipsimet Centuriatores [b] Magdeburgenses. At non prætermittendus Gezo primus abbas Dertonensis monasterii, quod Giseprandus Dertonensis præsul ante medium decimum sæculum construxit. Hic librum de corpore & sanguine Domini ex Paschasio-Radberto, aliisque Patribus composuit, uno & septuaginta capitulis constantem, cujus præfatio & capitulationes in tomo I. Musei [c] nostri Italici editæ sunt. Sæculo insequenti Aurelianensium hæreticorum perniciosos errores detexit Arefastus [d], qui postmodum in Carnutensi S. Petri cœnobio monachus factus est. Ubi primum Berengarii error in vulgus spargi cœpit, calamum in eum strinxit Hugo Lingonum antistes, ex alumno Cluniacensi in illam sedem assumtus, & in extremis factus monachus, cujus liber adversus Berengarium ab Acherio nostro in Appendice ad Lanfrancum vulgatus est. Huic statim successere Lanfrancus, Guitmundus, Durandus Troarnensis, quibus addendus Albericus monachus Casinas, qui in synodo Romana sub Gregorio VII. contra Berengarium disputavit: addendus quoque Wolfelmus Brunwillarensis in Coloniensi diœcesi abbas; qui epistolam in Berengarium scripsit ad Meginhardum abbatem Gladbacensem. Hos omnes subsecutus est non multo post Algerus, qui, ne quid dissimulem, libros tres de corpore & sanguine Domini composuerat, antequam ad Cluniacenses nostros se tecepisset. Eodem fere tempore venerabilis Guillelmus, S. Theoderici prope Remorum urbem abbas, librum itidem de corpore & sanguine Domini, duobus capitulis constantem, elucubravit, & *carissimo suo electo ex millibus*, scilicet S. Bernardo, inscripsit, in quo pugnantes in speciem Patrum sententias conciliavit. Hic libet in tomo IV. Bibliothecæ Cisterciensis habetur. Ejus æqualis Petrus Venerabilis, Cluniacensis abbas, S. Bernardi itidem præcipuus amicus, insigne opusculum edidit contra Petro-Brusianos hæreticos, quod *honorandis Dei sacerdotibus, Guillelmo Ebredunensi, Vldrico Diensi, & Guillelmo Vvapincensi* dicavit.

Denique, ut in duodecimo sæculo sistamus, Gregorius, ex Astinensi Vallumbrosani Ordinis abbate anno M C XXXIII. ab Innocentio II. in Pisano concilio episcopus [e] Bergomensis creatus, præclarum opusculum triginta-duobus capitulis conscripsit contra novos sui temporis Berengarianos: *qui hæresim Berengarii, ab ecclesia catholica jam dudum convictam atque damnatam, resuscitare conantes, de sacramento altaris omnem veritatem penitus auferre, & in significationem tantum Redemtoris corpus & sanguinem geri dogmatizare præsumunt.* quo in opere *maxime* sibi *curæ* fuisse dicit *attendere, ut sequens per omnia traditionis ecclesiasticæ fidem, in nullo prorsus a sanctorum Patrum sententiis deviaret. Verum*, inquit, *hæc omnia, quæ hujus serie continentur libelli, vestri arbitrii, venerande Christi præsul Omberte, vel probanda, vel improbanda, committo examini, jam decenter expertus fidem atque industriam pontificalis animi*

a Odo Collat. lib. 2. c. 32.

b Cent. in cent. 9.

c Muf. Ital. to. 1. p. 89. & Annal. Bened. to. 3. p. 502. & 503.

d V. hic lib. 55. Annal. n. 2.

e Ital. sac. to. 4. p. 648. & seqq.

vestri. Ombertus iste præsul, cujus censuræ librum suum committit Gregorius, non alius esse videtur quam Obertus * Cremonensis episcopus, qui tum florebat, & a schismaticis Mediolanensibus omnino aversus erat; Honorio papæ II. Innocentio II. Lucio II. & Eugenio III. maxime addictus, a quibus privilegia in ecclesiæ suæ gratiam consecutus est. Hæc sunt ardentissimi in rem catholicam studii ac zeli exempla, nobis a majoribus nostris relicta : quibus insistere, ni degeneres esse velimus, nobis incumbit, quatenus sinunt instituti nostri sacræ leges: quibus neglectis, quævis commendatio, a doctrina & eruditione parta, inanis est, & apud æquos rerum æstimatores merito vilescit.

* *ibid. p. 813. & seqq.*

Ceterum, ut in tam longo tam multiplicium & distantium rerum decursu difficile, immo impossibile est, in hac præsertim ætate, non cespitare aliquando & errare : sic errata mea, ubi mihi comperta fuerint, agnoscere & emendare non erubescam, iis omnibus gratiam habiturus, qui eorum me amice & benevole admonuerint. Sane, quantum ex amicorum admonitionibus profecerim, argumento sunt superiorum voluminum emendationes & retractationes, quas, cum ex meis, tum ex eorum animadversionibus, ad calcem hujusce tomi apponere visum est: ne, si eas in aliud volumen reservarem, forte mihi cum vita exciderent. Verum non omnino rigidos ac severos monitores censores-ve, sed benignos mihi adesse velim. Multa mihi condonari, quæ quidem tolerabilia sint ; multa indulgeri opto, excepto si quid contra quemquam inofficiose, maxime si quid vel tantillum contra debitam catholicæ-Romanæ Ecclesiæ reverentiam vel doctrinam mihi nec cogitanti & nolenti excidisset. Absit enim ut ab hac regula veritatis, matre inquam Ecclesia, umquam dissentiam, cujus judicio ac censuræ quæcumque hactenus scripsi, vel posthac scripturus sum, lubens, volens & ex animo submitto : in cujus sinu & fide semper vixi, & constanter, adjuvante Deo, emori exopto.

BREVIARIUM
TOMI QUARTI
ANNALIUM BENEDICTINORUM.

LIBER QUADRAGESIMUS-NONUS.

Ab anno Christi 981. *ad annum* 987.

I. SS. RICHARII & *Walarici monasteria instaurata. Eorum corpora relata.*
II. *Avrionense monasterium sancto Petro Carnutensi subjectum. S. Petro donationes facta.*
III. *S. Michaelis Tornodorensis abbatia instauratur. Bruno episcopus S. Benigni monasterium reformat.*
IV. *Wlfaldus abbas fit episcopus Diensis. Sancti Theotfredi abbates.*
V. *S. Hilario Carcassonensi facta donatio.*
VI. *Monasterium S. Genesii de Fontanis.*
VII *Adelberti Magdeburgensis præsulis obitus. Corbeia-nova privilegium.*
VIII. *Ottonis in Italia diplomata. Mathildis comitissa atavus.*
IX. *Sublaci dedicatio & abbates.*
X. *Pertherada inclusa succedit Harkerus.*
XI. *Wolmarus abbas Gandavensis obit.*
XII *Wido, aliique ejus successores.*
XIII. *S. Mansueti res aucta.*
XIV. *Gorziæ facta donatio.*
XV. *S. Foramanus abbas obit.*
XVI. *Hartwicus quoque abbas S. Emmerammi.*
XVII. *Sigerus item Hirsaugiæ abbas. S. Andreæ monasterium Herbipoli.*
XVIII. *Cluniaci dedicatio. Mayolus Ottoni mortem prædicit.*
XIX. *S. Severi in capite Wasconiæ monasterium conditur.*
XX. *Lotharii præcepta pro S. Petro Rodensi & Rivipullo.*
XXI. *Romualdus patrem in proposito confirmat.*
XXII. *Olibanus comes Casinum se recipit. Johannes Gradenicus illic pie obit.*
XXIII. *S. Georgii monasterium Venetiis conditur a Johanne Maurocæno.*
XXIV. *Ottonis diplomata pro Campidona & Palatiolo.*
XXV. *S. Vincentii abbatia Capuæ Johanni data.*
XXVI. *Wernherius Fuldæ abbas obit.*
XXVII. *Adalbertus fit Pragæ episcopus.*
XXVIII. *Dietmarus ejus decessor purgatus.*
XXIX. *Adalberti quale regimen.*
XXX. *Sancti Gregorii monasterium Constantiæ construitur.*
XXXI. *Gemblaco immunitas data.*
XXXII. *S. Quintino de Insula facta donatio.*
XXXIII. *S. Remigii & Gemetici abbates.*
XXXIV. *S. Sulpicio restituta possessiones.*
XXXV. *Bellilоco fit donatio.*
XXXVI. *B. Mariæ de Soliaco monasterium.*
XXXVII. *Simorra & Piciani monasteria instaurata.*
XXXVIII. *Medulfi cella.*
XXXIX. *Romualdi varia sedes.*
XL. *Parmensi S. Johannis cœnobio præfectus Johannes.*
XLI. *Ottonis obitus, ejusque filii coronatio. Merseburgi abbatia ab eo facta.*
XLII. *Ottone mortuo quanti motus.*
XLIII. *Gerberti hac de re epistola.*
XLIV. *Ejus schola in Italia. Ejus disputatio cum Otrico.*
XLV. *Virduni turba de episcopatu.*
XLVI. *Theoderico Mettensi præsuli succedit Adalbero.*
XLVII. *In monachos bene affectus. Spinalii parthenon.*
XLVIII. *Hirsfeldenses abbates.*
XLIX. *Hildentheimenses episcopi.*
L. *Gandershеimenses abbatissa. Hazecha sanctimonialis.*
LI. *Aaloncus Luxovii abbas cum Mayolo quædam commutat. Aalonco succedit Adso.*
LII. *Gausmaro abbati Saviniacensi succedit Hugo. Insulæ-barbaræ abbates.*
LIII. *S. Hilario Carcassonensi datur Cornelianum.*
LIV. *Coxanensi monasterio quædam legat Miro episcopus.*
LV. *Exoldunensia monasteria.*
LVI. *Bremetum duo comites se recipiunt.*
LVII. *Salvatoris monasterium Papiæ dotatur. S. Petri in Cælo-aureo reficitur.*

LVIII.

LVIII. *Benedicto papæ succedit Johannes XIV. Monachi in basilica S. Crucis in Jerusalem. Confratria instituta.*
LIX. *Ethelvoldus episcopus obit.*
LX. *Elfegus ejus successor ex monacho.*
LXI. *Editha virginis obitus.*
LXII. *Crulandæ abbates. Egelrici duo.*
LXIII. *Gerberti variæ epistolæ.*
LXIV. *Hugo Capetus Lothario se adjungit.*
LXV. *VVarinus ex archiepiscopo monachus. Gladbacenses Coloniam translati.*
LXVI. *Corbeiensium compositio.*
LXVII. *Floriaci Amalberto abbati succedit Oisboldus. Anglorum legatio Floriacum.*
LXVIII. *Abbo in Angliam missus.*
LXIX. *Ejus epistola ad monachos Anglos.*
LXX. *Robertus abbas Salmurensis & Miciacensis. Monachi sancti Miciacenses.*
LXXI. *S. Marcelli monasterium in Fellinis.*
LXXII. *Romani pontifices varii.*
LXXIII. *S. Astonis monasterium instauratur.*
LXXIV. *Abbates variorum Germaniæ monasteriorum, & viri quidam illustres.*
LXXV. *Lotharii regis obitus.*
LXXVI. *Gerbertus Lotharii exsequiis interest. Multa scribit de rebus publicis.*
LXXVII. *Geraldo abbati Auriliaci scribit.*
LXXVIII. *Ecemanno item monacho. Salsense monasterium conditur.*
LXXIX. *Gerbertus iterum abbas Bobiensis. Petro abbati Celi-aurei privilegium datum.*
LXXX. *Ratholdo Corbeiæ abbati succedit Maingaudus. Notarum musicarum primus usus.*
LXXXI. *S. Prajecti monasterio donatio facta.*
LXXXII. *VVidoni abbati Blandinii succedit Adalwinus.*
LXXXIII. *Gisbertus abbas Carnutensis. S. Petri immanitas.*
LXXXIV. *Arnulfus episcopus Floriaco infestus.*
LXXXV. *Notrannus episcopus Nivernensis obit.*
LXXXVI. *Richardus item Autissiodorensis.*
LXXXVII. *Barcinone capta parthenium S. Petri direptum.*
LXXXVIII. *S. Cucuphatis privilegia renovata.*
LXXXIX. *S. Jacobi de Moterola cœnobium conditum. Hispanici quidam sancti episcopi.*
XC. *Aligerno abbati Casinati succedit Manso. Jerusalem vastata.*
XCI. *Capuæ S. Laurentii monasterium. Genuæ monasteria.*
XCII. *Germaniæ quidam viri illustres.*
XCIII. *Geraldo abbati Auriliaci succedit Raymundus.*
XCIV. *Ludovicus rex moritur.*
XCV. *Hugonis regis litteræ pro S. Vincentio Laudunensi & Floriaco.*
XCVI. *Alia pro Corbeia.*
XCVII. *Humolariis facta donatio. Abbates ejus loci.*
XCVIII. *Erluino abbati Gemblaci succedit Heriwardus.*
XCIX. *Majus-monasterium monachis restitutum.*
C. *Gellone lignum Crucis colitur.*
CI. *VVillelmi monachi prima facta.*
CII. *Cluniacum advenius. S. Saturnini cœnobio præficitur.*
CIII. *Fulcrannus Lutevensis episcopus monasterium condit. Juncellense reparat.*
CIV. *Riculfus episcopus Forojuliensis.*
CV. *Laureshami abbates.*
CVI. *Liudolfi Corbeiæ-novæ abbatis obitus.*
CVII. *Leo abbas fit Amalfiæ archiepiscopus.*
CVIII. *Casaurienses abbates. Carpineti & Picziani monasteria.*
CIX. *Abbo Floriacum reversus.*
CX. *Abbas Floriaci eligitur non sine turbis.*
CXI. *Novæ turbæ in ejus benedictione pro subjectione.*
CXII. *Qualis ejus rei exitus. Abbas ut se gerit.*

LIBER I.

Ab anno Christi 988. ad annum 994.

I. *Dunstanus archiepiscopus obit.*
II. *Adalbero archiepiscopus obit. Gerbertus successor ab eo designatur.*
III. *Hugonis regis privilegium pro sancta Columba. Abbates regulares in Gallia restituti.*
IV. *Rainaldus S. Albini abbas.*
V. *S. Juniani reliquiæ Carrofum delatæ.*
VI. *Abbatia S. Amantii de Buxia.*
VII. *S. Hilarii Carcassonensis translatio. Arulis facta donatio.*
VIII. *Simorræ donatio Guillelmi comitis.*
IX. *Hirsaugiæ pestis; & lis de abbatis electione.*
X. *Sophiæ monachæ Gandersheimensis molitio.*
XI. *Diploma pro S. Zenone.*
XII. *S. Pauli cella a Farfensibus ædificata.*
XIII. *Remorum civitas direpta.*
XIV. *Gerberti hac de re litteræ.*
XV. *Arnulfi archiepiscopi donatio sancto Remigio facta.*
XVI. *Susanna comitissa Elnonem secedit.*
XVII. *S. Vincentii Laudunensis abbates.*
XVIII. *Fossatensis monasterii reformatio per sanctum Majolum.*
XIX. *Teuto illic abbas post Majolum.*
XX. *S. Germani Autissiodorensis reformatio. Heldricus abbas.*
XXI. *Fulconis comitis donatio facta Majori-monasterio.*
XXII. *Tutelensium concordia cum Auriliacensibus.*
XXIII. *Trenorchienses abbates.*
XXIV. *Episcopi Hildensheimensis & VVirziburgensis. Theodericus & Egilwardus monachi florent.*
XXV. *Siricus archiepiscopus Cantuariensis.*
XXVI. *Alfricus abbas fit episcopus Vuiltoniensis.*
XXVII. *Florentiæ S. Mariæ monasterium conditur.*
XXVIII. *Gerbertus Hugoni adhæret.*
XXIX. *S. Mauri monasterium Virdani.*
XXX. *S. Benigni reformatio per Majolum.*
XXXI. *Vuillelmus illic abbas ordinatur.*
XXXII. *Monasteria ab eo reformata in Burgundia.*
XXXIII. *Fiscamni ecclesia consecratur.*
XXXIV. *Burguliense monasterium fundatur.*
XXXV. *Gauzbertus ejus loci abbas.*
XXXVI. *Malliacense eidem committitur.*

LIBER LI.

Ab anno Christo 995. ad annum 1000.

BREVIARIUM

CXXI. *Alavicus fit Argentorati episcopus.*
CXXII. *Thammi conversio. Romualdi iter Casinum, aliaque facta.*
CXXIII. *Bonifacius Prussorum apostolus.*
CXXIV. *Romualdi quædam facta.*
CXXV. *Ejus discipuli in Poloniam missi.*
CXXVI. *Monachi duo resipiscunt.*
CXXVII. *Stephani Hungariæ ducis legatio Romam.*
CXXVIII. *Monasterium Ravennæ ab eo extructum.*
CXXIX. *Monachi laxius viventes, non mutandi, sed reformandi.*
CXXX. *Poppo lustratis sacris locis fit monachus.*
CXXXI. *Saguntí monasterio fit donatio.*

LIBER LII.

Ab anno Christi 1001. ad annum 1007.

I. II. *ORdinis in hoc sæculo status. Otto S. Adalberti monasterium condit. Leoni Ravennæ præsuli suffectus Fridericus. Pomposa monasterium liberum.*
III. *Senensia monasteria.*
IV. *Gandershеimensis litis summa.*
V. *Gandersheimensis ecclesiæ dedicatio turbata.*
VI. *Varia hac de re concilia.*
VII. *S. Germani monasterium Autisiodorense inexpugnatum.*
VIII. *S Benigni nova basilica inchoata. Willelmi caritas in egenos. Vizeliaci abbates.*
IX. *Fiscannum Willelmo commissum.*
X. *Ejus loci viri illustres. alia monasteria Willelmo commissa.*
XI. *Abbonis abbatis epistola ad Odilonem abbatem.*
XII. *Friderici comitis & Richardi monastica professio.*
XIII. *Hucbertus abbas S. Albini.*
XIV. *Herveus canonicus monachice vivit. Prulliaci abbatia.*
XV. *S. Theofredo canonici Anicienses quædam donant.*
XVI. *Aniana abbates.*
XVII. *Canigonensis monasterii initia.*
XVIII. *Burchardus abbas S. Galli.*
XIX. *Ramvoldi abbatis & Gerbergæ abbatissæ obitus.*
XX. *Ramvoldi successores.*
XXI. *Hirsaugiæ desolatio.*
XXII. *Wilikensis monasterii abbatissa prima Adelheidis.*
XXIII. *Sceptoniæ facta donatio. Episcopi Schireburnenses.*
XXIV. *Ottonis imperatoris obitus.*
XXV. *Henricus succedit. Sophiæ abbatissæ benedictio.*
XXVI. *Heinrici prima diplomata. Hugo dux Florentiæ sepultus.*
XXVII. *Correni cella Montis-majoris. S. Luciani reliquiæ inventæ.*
XXVIII. *Flaviniacenses abbates. S. Michaëlis item ad Mosam.*
XXIX. *Heinrici præcepta pro Corbeia & Herisorda.*
XXX. *Perusini monasterii privilegium assertum in synodo Romana.*
XXXI. *Brunonis nativitas & parentes.*
XXXII. *Silvestri papæ obitus, scripta & apologia. Sepultura ejusdem.*
XXXIII. *Successores.*
XXXIV. *Fructuariense monasterium conditur.*
XXXV. *S. Benigno factæ donationes.*
XXXVI. *Odonis vicecomitis, ejusque conjugis epitaphia.*
XXXVII. *Argentoïlum restitutum.*
XXXVIII. *Miliduneusis monasterii immunitas.*
XXXIX. *Magenardus in Carnutense monasterium intrusus. Fulberti hac de re epistola ad Abbonem.*
XL. *Notanda in hac epistola.*
XLI. *Gisberti abbatis epitaphium.*
XLII. *Comite mortuo Magenardus stabilitur.*
XLIII. *Dolenses abbates.*
XLIV. *Lezati quædam cella.*
XLV. *Fingenius abbas obit. Ejus successores. Constantinus scriptor vitæ Adalberonis.*
XLVI. *S. Clementis Metensis abbates.*
XLVII. *Richardus abbas S. Vitoni. Friderici modestia.*
XLVIII. *Abbonis iter in Vasconiam. Epistola ejus ad Odilonem.*
XLIX. *Mors ejusdem. Sepultura ejus qualis. Encyclica de eo epistola.*
L. *Martyrium ejus & cultus.*
LI. *Vita ejus ab Aimoino scripta.*
LII. *Ejusdem scripta.*
LIII. *Discipuli ejus.*
LIV. *Gauzlinus Abbonis successor.*
LV. *Monacho in extremis derelicto adest S. Benedictus.*
LVI. *Johannis papæ privilegium pro S. Florentio.*
LVII. *Gausbertus abbas Majoris-monasterii.*
LVIII. *Teutoni Fossatensi abbati suffectus Theobaldus.*
LIX. *Psalmodium instauratur. Coxano facta donatio.*
LX. *Willelmi vicecomitis professio monastica in extremis.*
LXI. *S. Eusebii Aptense monasterium.*
LXII. *Fulradus abbas S. Vedasti ejectus.*
LXIII. *S. Trudonis abbates.*
LXIV. *S. Martini Trevirense cœnobium direptum. Burtonense monasterium.*
LXV. *Johannis-Canaparii & Framonis obitus.*
LXVI. *Lotharingiæ duces.*
LXVII. *S. Arnulfi res ab Adalberone servata. Adalberonis obitus.*
LXVIII. *Abbates quadraginta ab eo ordinati.*
LXIX. *Theodericus ejus successor. Tremanni synodus.*
LXX. *Godehardus abbas Hersfeldenses reformat.*
LXXI. *Tegernsense & Cremense eidem commissa.*
LXXII. *Tegernsensium abbatum series emendata.*
LXXIII. *Tegernsenses sub Godehardo abbates.*
LXXIV. *S. Benigni cella erecta. Vicarii perpetui.*
LXXV. *S. Stephani cella item Belnensis.*
LXXVI. *Patriciaci miracula facta. Durandus Floriaci monachus.*
LXXVII. *Cluniaco factæ donationes.*
LXXVIII. *S. Remigii Remensis abbates.*

LXXIX.

LXXXIX. *Figiaci abbates.*
LXXX. *Fames ingens.*
LXXXI. *Rotberti diplomata pro Fiscamno. S. Audoeni abbates.*
LXXXII. *Rotberti diploma pro S. Benigno. Ejus colloquium cum Heinrico.*
LXXXIII. *Fossatensibus prabenda, & alia confirmata.*
LXXXIV. *S. Vitoni monasterium instauratur.*
LXXXV. *Friderici monachi humilitas.*
LXXXVI. *Benefactores hujus loci & viri illustres.*
LXXXVII. *Immo Gorziensis fit Augia abbas.*
LXXXVIII. *Prumiense monasterium ab Heinrico rege visitur.*
LXXXIX. *Placitum ejus pro Italicis monasteriis.*
XC. *Theodericus monachus S. Matthia. Abbates ejus loci.*
XCI *Guntherus Altaha fit monachus.*
XCII. *Montis S. Maria monasterium dedicatur.*
XCIII. *Alfrico Cantuaria archiep. succedit Elfegus.*
XCIV. *Adalbertus abbas Bisiditunensis.*
XCV. *Bamberga episcopatus & monasteria. Alia Bamberga subjecta.*
XCVI. *Gisla & Rothegardis abbatissa moriuntur. Neuburgense monasterium.*
XCVII. *Epternacenses abbates.*
XCVIII. *S. Livini translatio Gandam.*
XCIX. *Herigero abbati Laubiensi succedit Ingobrandus. Quaestio de adventu.*
C. *Theodericus Belga nascitur. Melbodii eruditur ab Ansoalde sorore.*
CI. *Fulbertus fit episcopus Carnutensis. Odilo abbas quamis apud eum.*
CII. *Gausberti abbatis successores.*
CIII. *Belli-montis monasterium conditur.*
CIV. *Bellilocense apud Loccas cœnobium conditur.*
CV. *Canigonensi & Rodensi monasteriis fit donatio.*
CVI. *S. Flori monasterium.*
CVII. *Hugoni abbati Saviniaci succedit Durantus.*
CVIII. *Padolironense monasterium conditur.*
CIX. *Symeonis monachi vita compendium.*
CX. *Bonifacius dux Etruria.*
CXI. *Pratalia cœnobium conditur.*
CXII. *Petri Damiani ortus, & vita initia.*

LIBER LIII.

Ab anno Christi 1007. ad annum 1014.

I. *S. Dionysio ablata restituuntur.*
II. *Lis renovata de subjectione cœnobii Floriacensis.*
III. *Richardo commissa abbatia S. Vedasti. Alia monasteria eidem commissa.*
IV. *Notgeri Leodicensis episcopi obitus.*
V. *Olbertus monachus Burchardi episcopi praceptor.*
VI. *Trevirenses turba. Berno Augia abbas.*
VII. *Gunterus eremum petit.*
VIII. *Zoirardus & Benedictus eremita.*
IX. *Gerardus abbas Crispiacensis, tum Fontanellensis. Lezcelinus Crispiaci abbas.*
X. *Felix in Armoricam missus.*
XI. *Aimoini obitus & scripta.*
XII. *Besua tributa supplicationes & confessiones.*
XIII. *S. Martialis abbates.*
XIV. *Guarinus abbat generalis. Electense monasterium & Garrense.*
XV. *Montis-majoris abbates, & quidam monachi illustres.*
XVI. *Jerosolymis templum eversum. Johanni papa succedit Sergius IV.*
XVII. *Hugo & Guido abbates Farfenses.*
XVIII. *Cluniacenses consuetudines Farfa recepta.*
XIX. *Officinarum regularium mensura.*
XX. *Libri dati in capite quadragesima.*
XXI. *S. Maria Florentia facta donatio.*
XXII. *S. Johannis monasterium Venetiis.*
XXIII. *Arduinus presbyter Ariminensis.*
XXIV. *Brunonis archiepiscopi martyrium.*
XXV. *Parricidii panitentia.*
XXVI. *Poppo matrem suam convertit.*
XXVII. *S. Vedasti res curat.*
XXVIII. *Ænhamense concilium.*
XXIX. *S. Michaelis de Monte abbates.*
XXX. *Solemensis cella.*
XXXI. *Attilanus episcopus obit.*
XXXII. *Heldrici abbatis S. Germani obitus & successores.*
XXXIII. *Wlferius monachus Reomaensis.*
XXXIV. *Flaviniacenses abbates.*
XXXV. *Tiernense monasterium Odiloni commissum.*
XXXVI. *S. Severi res confirmata.*
XXXVII. *Malliacense novum monasterii conditur.*
XXXVIII. *Angeriaci caput S Johannis inventum.*
XXXIX. *Angeriacenses abbates.*
XL. *Landulfi episcopi donatio pro parte capitis.*
XLI. *Carentiniacum monasterium.*
XLII. *S. Fidis miracula scripta a Bernardo scholastico.*
XLIII. *Monasteria Marca Hispanica.*
XLIV. *Tarasia princeps fit monacha.*
XLV. *Martianus abbas S. Eusebii.*
XLVI. *S. Solutoris & Caburri monasteria.*
XLVII. *Bodonis-monasterii fortuna. Salvatoris monasterium.*
XLVIII. *Ausfridus episcopus Trajecti obit.*
LXIX. *Johannes quoque abbas Casinensis.*
L. *Athenulfus ejus successor.*
LI. *Rupertus episcopus & Maginfridus monachus defuncti. Corbeia nova abbates.*
LII. *B. Maria Superius monasterium Ratisponæ renovatur.*
LIII. *Bernardi ducis & Willigisi archiepiscopi obitus. Erkembaldus Willigisi successor.*
LIV. *Diploma pro Tegernsensibus. Herisfordensium reformatio.*
LV. *Arnulfus abbas Carnutensis.*
LVI. *Abbates Miciacenses & Salmurenses.*
LVII. *Albertus abbas Miciacensis. Epistola ejus ad papam.*
LVIII. *Alberti donationes Gemetico & S. Audoëno.*
LIX. *S. Victoris ecclesia datur S. Theotfredo.*
LX. *Stablonensis cella.*
LXI. *Sergii papa bulla pro variis monasteriis.*
LXII. *Oniense monasterium duplex.*
LXIII. *Sergii papa extrema facta & successor.*
LXIV. *S. Vincentii ad Wlturnum monasteria & abbates.*
LXV. *Farfensium lis.*
LXVI. *Bellilocensis monasterii dedicatio.*
LXVII. *Benedicti papa littera pro S. Benigno. Benignus episcopus ibi monachus.*

BREVIARIUM

LXVIII. *Rotbertus abbas Gemeticensis. Burgulienses abbates.*
LXIX. *Burchardus comes obit monachus.*
LXX. *S. Martini cœnobium Lemovicis, ejusque abbates.*
LXXI. *S. Theotfredo ecclesia S. Laurentii subjicitur. S. Theotfredi abbates.*
LXXII. *Condomi instituti monachi. Abbates ejus loci.*
LXXIII. *Gerardus episc. Cameracensis ordinatur.*
LXXIV. *Florinense monasterium.*
LXXV. *Olbertus abbas Gemblacenses reformat. Sithienses abbates.*
LXXVI. *Brunonis mater se recipit ad Medianum-monasterium. Brunonis monachatus.*
LXXVII. *Adelheidis Colonia fit abbatissa.*
LXXVIII. *S. Udalrici monasterium, ejusque primi abbates.*
LXXIX. *Bonifacii archiepiscopi martyrium.*
LXXX. *Romualdi varia monasteria.*
LXXXI. *Hungariam adire non sinitur.*
LXXXII. *Restaldus Parmæ episcopus.*
LXXXIII. *Germanicæ res. Sigefredus abbas Magdeburgi.*
LXXXIV. *Godehardus Altaham redux. Theodorus obit.*
LXXXV. *Elfigi archiepiscopi martyrium.*
LXXXVI. *Mortes in Germania.*
LXXXVII. *Gernrothe monasterium.*
LXXVIII. *Fuldæ mutatio.*
LXXXIX. *Bardo cum abbate recedit.*
XC. *Hermanni Contracti nativitas.*
XCI. *Gauzlinus fit archiepiscopus Bituricensis.*
XCII. *Floriacum se recipiunt nobiles Hispani.*
XCIII. *Giraldus abbas Salmurensis.*
XCIV. *Manuasca ecclesia S. Victori datur.*
XCV. *S. Miniatis monasterium instauratur.*
XCVI. *Heinrici iter in Italiam. Ejusdem coronatio.*
XCVII. *Varia ejus diplomata.*
XCVIII. *Symbolum an Romæ olim cantatum.*
XCIX. *Heinrici dona Cluniaco facta.*
C. *Poppo abbas eum a spectaculis revocat.*
CI. *Hasuri abbatissa obiit.*
CII. *Merardo abbati S. Germani succedit Ingo; Rasbodo Elnonensi Richardus.*
CIII. *Malliacum corpus S. Rigomeri transfertur.*
CIV. *Nobiliaci abbas Constantinus, aliique.*
CV. *Rainaldus, Plato aliique S. Maxemii abbates.*
CVI. *Bassiacum monasterium conditur.*
CVII. *Selva abbas Cavigonensis.*
CVIII. *Andaonensi monasterio data ecclesia.*
CIX. *Heinrici diploma pro Fructuaria.*
CX. *Bulla pro Bremetensi monasterio.*
CXI. *S. Justinæ abbates.*
CXII. *Hugo Farfæ abbas iterum ordinatur.*
CXIII. *Odilonis itinera Romam.*
CXIV. *Placita de quodam castello Farfensium.*
CXV. *Eveshamense cœnobium renovatur.*
CXVI. *Carrofi reformatio & abbates.*

LIBER LIV.

Ab anno Christi 1015. ad annum 1021.

I. A*Bdinchofense monasterium conditur.*
II. *Corbeiæ-novæ reformatio.*
III. *Werthinenses abbates.*
IV. *Adelheidis abbatissa Vilikensis obit.*
V. *Gemblaco facta donatio.*
VI. *S. Vitoni res confirmatæ. Litardus comes factus illic monachus.*
VII. *Humbertus monachus Mediani-monasterii.*
VIII. *S. Projecti monasterio donatio facta. Dudo decanus S. Quintini.*
IX. *Alberti comitis funesta mors. Walerannus abbas Humolariensis.*
X. *S. Benigno remissæ præstationes.*
XI. *Ingo abbas S. Petri-Vivi. Ludovicus comes illic monachus.*
XII. *Tusiacum monasterium instauratur.*
XIII. *Odonis comitis littera pro Majori-monasterio.*
XIV. *S. Andreæ Viennensi quædam restituta.*
XV. *Durandus episcopus Venciensis monasterium S. Verani condit.*
XVI. *Arduinus rex fit monachus.*
XVII. *S. Nicolai monasterium Camerinense conditur.*
XVIII. *Rotberti iter Romam.*
XIX. *Bulla pro Cluniaco.*
XX. *Theodericus fit episcopus Aurelianensis.*
XXI. *Angelramnus abbas Centulensis.*
XXII. *Herbertus & Richardus abbates Corbeienses.*
XXIII. *Pontis-levii prœlium.*
XXIV. *Ebroilensi monasterio Willelmus comes quædam donat.*
XXV. *Silvii conversio.*
XXVI. *Artæ-cella seu Brignolla origo. Montis-majoris nova basilica.*
XXVII. *S. Jacobi monasterium Leodici inchoatur.*
XXVIII. *Regimbaldus Laureshami & Fuldæ abbas obit. Miminleva monasterium Hersfeldensi subjectum.*
XXIX. *Angliæ reges, & status perturbatus.*
XXX. *Simeonis Padolironensis eremitæ obitus.*
XXXI. *Ambrosiani abbates, eorumque jurisdictio.*
XXXII. *Hugo rex a Rotberto patre dictus. Diploma pro Cluniaco.*
XXXIII. *Willelmi ducis donatio eidem facta.*
XXXIV. *Abbates Ratensis episcopi electioni præsentes.*
XXXV. *Benedicti papæ privilegia.*
XXXVI. *Fructuariæ libertas asserta.*
XXXVII. *A Lingonensi episcopo probata.*
XXXVIII. *Bulla pro Farfa.*
XXXIX. *Keminada monasterium confirmatur.*
XL. *Chunegundis morbus & votum. Aliæ res Germanicæ.*
XLI. *Hekkihardus Pragæ episcopus. Magdeburgi incendium. Colomanni martyrium.*
XLII. *Res Trevirenses.*
XLIII. *Walbodo cœnobium S. Jacobi perficit.*
XLIV. *S. Pegæ abbates.*
XLV. *Crulandenses.*
XLVI. *Mariscolis monachi restituti. S. Andreæ monasterium.*
XLVII. *Luxovii privilegium renovatum. Constantius monachus doctus.*
XLVIII. *Herimannus Tulli episcopus bene affectus in monachos. Vicarii parochiarum.*
XLIX. *Rotberti regis præceptum pro Flaviniaco.*

LIBER LV.

Ab anno Christo 1021. ad annum 1027.

sensi & Confungensi monasteriis.

XXXV. *Concilium Moguntinum. Heinrici Imp. colloquium cum Rotberto rege. Fructuaria privilegium confirmat.*

XXXVI. *Ejus munificentia in ecclesias. Godefridi ducis mors & successor.*

XXXVII. *Episcoporum mortes. Faldensee abbates.*

XXXVIII. *Bardo Fulda decanus.*

XXXIX. *Gerardus episcopus & Richardus abbas legati ad Rotbertum regem. Leduinus abbas S. Vedasti.*

XL. *S. Theofredo facta restitutio.*

XLI. *Jordanus Lemovicensis episcopus electus.*

XLII. *Archiepiscopo inconsulto ordinatur.*

XLIII. *Benedicti papæ & Heinrici imp. obitus. Heinrici votum de monastica professione.*

XLIV. *Chunegundis fit monacha.*

XLV. *Otta abbatissa ab ea correpta.*

XLVI. *Conradi Salici electio. Keminada monasterium instauratum.*

XLVII. *Poppo abbas a suis impetitur.*

XVIII. *Brunvvillare monasterium institutum.*

XLIX. *Hasprensis cella permutatio.*

L. *Theodericus, aliique Gemeticenses abbates.*

LI. *Richardi donatio facta S. Petro Carnutensi. Roberti archiepiscopi privilegium pro eodem.*

LII. *Aliæ donationes eidem factæ.*

LIII. *Felix abbas Ruyensis.*

LIV. *Liziniaci cella fundatur.*

LV. *Nobiliaci res auctæ.*

LVI. *S. Ausonii parthenon conditur.*

LVII. *Judicium in Durandum abbatem S. Cæciliæ.*

LVIII. *S. Victoris & S. Dionysii monasteria Mediolani.*

LIX. *S. Vincentii monasterium Capuanum vastatur.*

LX. *Conradi prima diplomata.*

LXI. *S. Vitono donationes factæ.*

LXII. *Iago abbas Senonensis obit.*

LXIII. *Synodus Atrebatensis.*

LXIV. *S. Medardi monasterio Falco episcopus infestus.*

LXV. *Johanni papæ scripta littera de titulo Universalis.*

LXVI. *Albertus Miciaci abbas eidem scribit. S. Mauræ castrum & cella.*

LXVII. *Bernaicense monasterium conditur. Pancharta pro Gemetico.*

LXVIII. *S. Juliani abbas intrusus Albertus.*

LXIX. *Salmurensis monasterii destructio.*

LXX. *S. Martialis abbas & monachi mortui. Tosturiacensis abbatia.*

LXXI. *Humbaudus Virzionensis fit monachus.*

LXXII. *Volta monasterium construitur.*

LXXIII. *Amedei comitis donatio.*

LXXIV. *Benedicti papæ liberatio per S. Odilonem.*

LXXV. *Ansæ concilium, ubi de Cluniaci immunitate.*

LXXVI. *Proprietas in monachis resecta.*

LXXVII. *S. Abundi cella apud Santones. Anselmi monachi donatio.*

LXXVIII. *Judith abbatissa Cariloci eligitur.*

LXXIX. *Leo episcopus Vercellensis Willelmo duci regnum defert.*

LXXX. *Camensa monasterium.*

LXXXI. *Cavensis monasterii primus abbas Alferius.*

LXXXII. *Liatii monachi res gestæ.*

LXXXIII. *Alferii vita primordia.*

LXXXIV. *Conradi iter in Italiam & acta. Johannes abbas Fructuariæ & successores.*

LXXXV. *Hugo rex obit.*

LXXXVI. *Richardus etiam comes. S. Taurini monasterium ab eo instauratum.*

LXXXVII. *Bruno fit Tulli episcopus.*

LXXXVIII. *Nanterus abbas Roma reliquias reportat.*

LXXXIX. *Mosomenses abbates.*

XC. *Colcha Flaviniaco tributa.*

XCI. *Longiledi monasterii origo.*

XCII. *S. Gildasii de Nemore primordia. Rotbonenses abbates.*

XCIII. *Lezato abbatia de Patricianis asserta.*

XCIV. *S. Petri de Generoso monasterium conditur.*

XCV. *Arnulfi monachi Audaonensis scripta.*

XCVI. *Saviniaco facta donatio.*

XCVII. *Monachi Leodici apud S. Laurentium instituti.*

XCVIII. *Res Germanicæ.*

XCIX. *S. Bononius abbas obit.*

C. *Guido Aretinus, ejusque antiphonarium.*

CI. *Micrologus ejusdem.*

CII. *Gerardus episcopus Coaadiensis.*

LIBER LVI.

Ab anno Christi 1027. ad annum 1031.

I. *Conradi Imperatoris coronatio. Cnuti regis epistola.*

II. *Francofurtensis synodus.*

III. *Haimonis Virdunensis episcopi successor Raimbertus.*

IV. *S. Mauri Virdunensis prima abbatissa.*

V. *Richardi abbatis iter Jerosolymam.*

VI. *Stephano commissum S. Laurentii regimen.*

VII. *Bruno episcopus rem monasticam ut curat.*

VIII. *Palatiolum monasterium abolitum.*

IX. *Murense monasterium conditur.*

X. *Heinrici regis coronatio.*

XI. *Dervensibus restitutio & donationes factæ.*

XII. *Otto-Willelmus obit. Cluniaco facta restitutio.*

XIII. *Placitum pro S. Germano Pratensi.*

XIV. *S. Wlframni inventio.*

XV. *Richardi ducis obitus & fratres.*

XVI. *Majori-monasterio facta restitutio & donatio.*

XVII. *Cormarici abbates.*

XVIII. *Angeriaci quædam notanda.*

XIX. *Cluniaci immunitas confirmata.*

XX. *Bremetensem abbatiam invadit Odilo.*

XXI. *Segusiense monasterium conditur.*

XXII. *Monasterii dotatio & libertas. Pulcherada monasterium.*

XXIII. *Saviliani monasterii origo.*

XXIV. *Perusini bona confirmantur.*

XXV. *S. Romualdus obit.*

XXVI. *Camaldulum eremitis confirmatum.*

XXVII.

B R E V I A R I U M

LIBER LVII.

Ab anno Christi 1032. ad annum 1038.

I. *Rodulfi Burgundiæ regis obitus. S. Eusebii Aptensis abbatia S. Ægidio datur.*
II. *Vindocinensium comitum origo.*
III. *Vindocinensis monasterii initia.*
IV. *Monasterii condendi occasio.*
V. *Rainaldus primus abbas.*
VI. *Odo abbas S. Germani Autisiodorensis.*
VII. *Leothericus archiepiscopus, & Constantia regina mortui. Arnulfus item abbas Carnutensis.*
VIII. *Blangiacum cœnobium restitutum. Fiscamno subjicitur.*
IX. *Navensium prædones repressi.*
X. *Rivipullensis ecclesia dedicatio.*
XI. *Instrumenta amissa sacramento firmata.*
XII. *Cagna castrum S. Verani monasterio datum.*
XIII. *Umbertus abbas Insulæ-Barbaræ. Halinardus abbas S. Benigni papæ scribit.*
XIV. *Bernoni abbati episcopalia ornamenta concessa. Bocaugiense monasterium.*
XV. *Lambertus Florentiæ episcopus fit monachus. Miniatensis monasterii religio.*
XVI. *Firmanum monasterium Casino datum.*
XVII. *Varia in Gallia concilia.*
XVIII. *Burgundicum bellum.*
XIX. *Buesonis-villa monasterium conditur. S. Benigno facta donatio.*
XX. *Robertus fit monachus Cellæ, tum prior.*
XXI. *Helvisa reclusa Columbensibus benefica.*
XXII. *S. Michaelis-de-Monte abbates.*
XXIII. *Hildinus abbas S. Nicolai Andegavensis.*
XXIV. *Ecclesiæ monasteriis datæ.*
XXV. *S. Dodæ monasterium.*
XXVI. *Monachi in Oniense monasterium introducti. Obonense monasterium duplex.*
XXVII. *S. Romualdi elevatio.*
XXVIII. *Camaldulensibus Aretinorum decimæ concessæ.*
XXIX. *Werthinæ & Helmwardeshusæ privilegia.*
XXX. *Persoræ abbates. Tavistokense monasterium.*
XXXI. *Alvvinus episcopus Wintoniæ.*
XXXII. *Herluini vitæ primordia.*
XXXIII. *Burnevillæ monasterii origo.*
XXXIV. *Herluinus abbas ei præfectus. Monasterii dotatio.*
XXXV. *Pratellense monasterium duplex.*
XXXVI. *Odilo litem componit cum Balmensi abbatissa.*
XXXVII. *S. Apro factæ donationes.*
XXXVIII. *Dudonis abbatis Dervensis obitus & successores. Villæ-lupæ abbates.*
XXXIX. *Corbiniacus Flaviniaco restituitur.*
XL. *S. Juliano donatio ab Odone comite facta. Commerciacum ab eodem expugnatum.*
XLI. *Albertus abbas Majoris-monasterii. Cella S. Martini de Belismo.*
XLII. *Odo regis frater pontem Turonensem struit.*
XLIII. *S. Gausburgis cella S. Petro Carnutensi data.*
XLIV. *S. Hilario Carcassonensi facta donatio. Crudatensis cella apud Morencum.*
XLV. *Casimirus princeps monachus Cluniaci.*
XLVI. *Norpertus abbas S. Galli.*
XLVII. *Mediolani monasteria. S. Anselmi nativitas & prima facta.*
XLVIII. *Monasterium-Villare instauratur.*
XLIX. *Rotbertus dux Normannorum obit.*
L. *Cnutus item Angliæ rex.*
LI. *Conchensi monasterium struitur.*
LII. *Villaris omnia jura Fiscamno concessa.*
LIII. *S. Symphoriani monasterium Belvaci conditur.*
LIV. *Letbrado abbati S. Eligii succedit Remigius.*
LV. *S. Petri Remensis abbatissæ. S. Theoderici abbates.*
LVI. *Floriaco concessa altaria.*
LVII. *Pontilevii monasterium conditur.*
LVIII. *Res Catalaunenses.*
LIX. *Montis-Serrati monasterium.*
LX. *Variacus Conchis datur.*
LXI. *S. Victori factæ quædam donationes.*
LXII. *S. Ghisleni corporis delatio.*
LXIII. *Helias abbas a Piligrino archiepiscopo vexatus.*
LXIV. *Symeon monachus Sinaita obit.*
LXV. *Res Germanicæ.*
LXVI. *Basilius abbas Casinensis. S. Cyriaci monasterium Romæ.*
LXVII. *Meinvverco episcopo succedit Rotho abbas.*
LXVIII. *Erfordia & Altonis monasteria.*
LXIX. *S. Remigii apud Remos abbates.*
LXX. *Flaviacense monasterium instauratur.*
LXXI. *S. Pauli monasterium apud Bellovacos.*
LXXII. *Albertus abbas Miciaci obit. Cella sancti Johannis de Mota.*
LXXIII. *S. Sergii monasterii initia, progressus & instauratio. Calonnæ cella.*
LXXIV. *S. Albini abbates. Duellum ad litem finiendam.*
LXXV. *Placitum pro Arulensi monasterio. Wifredus comes monachus.*
LXXVI. *Montis-majoris abbates. Cluniaco facta restitutio.*
LXXVII. *Brunonis episcopi charta pro S. Benigno. Libri sacramentorum.*
LXXVIII. *Reginaldi episcopi Leodicensis obitus & successores.*
LXXIX. *Perusini monasterii exemtio asserta. Amiatini cœnobii ecclesia consecrata.*
LXXX. *Casæ-Marii monasterium conditur.*
LXXXI. *Conradi iter in Italiam.*
LXXXII. *Odonis comitis cædes.*
LXXXIII. *Walerannus comes fit monachus.*
LXXXIV. *Bruno episcopus pacem conciliat.*
LXXXV. *Helvidis ejus mater obit. Monasteria ab ejus parentibus condita.*
LXXXVI. *Doncheriacum sancto Medardo restitutum.*
LXXXVII. *S. Agerici monasterium conditur.*
LXXXVIII. *Flaviniaci abbates. S. Benigno donationes.*
LXXXIX. *Robertus abbas Gemeticensis.*
XC. *S. Marcelli cella in pago Valentinensi.*

LIBER LVIII.

Ab anno Christi 1039. ad annum 1046.

LXXII. *Sivvardus Cantuariæ coadjutor. Abindonienses abbates.*
LXXIII. *Glaber-Rodulfus historiam absolvit.*
LXXIV. *Angelramnus abbas Centula paralyticus. Fulcone rejecto Gervinus succedit.*
LXXV. *Angelramni discipuli & scripta.*
LXXVI. *Guido ejus frater, Forestis cella abbas.*
LXXVII. *Gervini abbatis prima facta. Ejus vita exercitia.*
LXXVIII. *S. Medardi abbatia a rege protecta.*
LXXIX. *S. Prajecti & S. Quintini abbates.*
LXXX. *Odricus abbas Vindocinensis.*
LXXXI. *S. Aviti puellare cœnobium. S. Petro Carnotensi data burgi consuetudines.*
LXXXII. *Parthenonis Caritatis abbatissa, & res confirmata.*
LXXXIII. *Theodelini abbatis Malliaci successores.*
LXXXIV. *Salvatoris monasterium Nivernis. Mosiacum & Tonneria.*
LXXXV. *Dominicus Exiliense monasterium renovat.*
LXXXVI. *Casinatium cum Normannis conflictus.*
LXXXVII. *Guido abbas Casauriensis obit. Adalbertus ejus discipulus & successores.*
LXXXVIII. *Brixiensis parthenonis privilegium.*
LXXXIX. *Guntheri eremita obitus.*
XC. *Raimundus Altaba abbas.*
XCI. *Bernonis abbatis epistola ad Heinricum. Turegensis abbatissa restitutionem petit.*
XCII. *Gelonenses abbates.*
XCIII. *Clemens II. Gregorio suffectus.*
XCIV. *Guido abbas Pompostanus obit.*
XCV. *Petri-Damiani liber de perfectione monachorum.*
XCVI. *Johannes Sublaci abbas.*
XCVII. *Halinardus fit archiepiscopus Lugdunensis.*
XCVIII. *Saviniaco ecclesia sancti Baldomeri data.*
XCIX. *Richardus Virdunensis abbas obit.*
C. *Vita scriptores & miracula.*
CI. *Waleramnus abbas Montis S. Quintini.*
CII. *Lyra monasterium fundatur.*
CIII. *Amardus abbas Dionysis.*
CIV. *Lanfrancus Becci docet litteras. Fugam meditatur.*
CV. *Berengarius erroris sparsis.*
CVI. *Hildegardis comitissa Roncereio benefica, obit Jerosolymis.*
CVII. *Casa-Dei monasterium condi captum.*
CVIII. *Abulensis basilica dedicatio.*
CIX. *Hermenaldus abbas S. Petri-Vivi obit.*
CX. *Drutmarus quoque abbas Corbeia nova.*
CXI. *Godefridi ducis facinora & panitentia.*
CXII. *Alia mortes duorum episcoporum.*
CXIII. *Hildebrandus, an prior Cluniaci? Cluniaci prurer sub S. Odilone.*

LIBER LIX.

Ab anno Christo 1047. ad annum 1050.

I. *Concilium Romanum.*
II. *Petrus Damiani Romam vocatus.*
III. *Odilo abbas Romam adit.*
IV. *Farfa abbas mutatus.*
V. *Imperator Casinum adit, & in Germaniam redit.*
VI. *Damasus II. papa.*
VII. *Echertus abbas Fuldensis.*
VIII. *Poppo S. Vedasto praficit Emmelinum; Marcianis Balduinum.*
IX. *S. Medardo iniqua vexationes remissa.*
X. *Normannica bella.*
XI. *Guiberti abbatis parentes.*
XII. *Gradulfus abbas, Rotomagensis ecclesia vicarius designatus obit.*
XIII. *Pratellis pralia restituta.*
XIV. *Cadomi duo concilia.*
XV. *Fiscanno facta restitutio.*
XVI. *Vindocino facta donationes. Altaria sub duplici conditione concessa monasteriis.*
XVII. *Huberto episcopo Andecavensi succedit Eusebius.*
XVIII. *Berengarii vita & erroris initia.*
XIX. *Carrofensis basilica dedicatio.*
XX. *S. Michaelis in eremo abbates & cella. S. Jovino facta donatio.*
XXI. *Apud Santonas cœnobium S. Maria conditur. Monasterii dedicatio.*
XXII. *Insula Vicus ei concessa.*
XXIII. *Abbatissa prima.*
XXIV. *Isarnus abbas Lerinensis captivos redimit.*
XXV. *Oliba episcopus obit.*
XXVI. *S. Zoyli Carrionense monasterium.*
XXVII. *Poppo abbas obit.*
XXVIII. *Virtutes ejus pracipua.*
XXIX. *Olberti abbatis obitus. Mascelinus Gemblaci ejus successor.*
XXX. *Richardi Corbeia abbatis successor Fulco. S. Anscharii reliquias obtinet.*
XXXI. *Theoderico S. Remigii abbati succedit Herimarus.*
XXXII. *Isarnus abbas moritur.*
XXXIII. *Petrus ejus successor.*
XXXIV. *Gerardus Canadii episcopus martyr.*
XXXV. *Tegernseuses & Augienses abbates.*
XXXVI. *Desertinum in libertatem assertum.*
XXXVII. *Dervo quadam facta donationes.*
XXXVIII. *Sancti Aigulfi ecclesia cella Trecensi data.*
XXXIX. *Theobaldus nobilis eremita.*
XL. *Scabelli-villa ecclesia Centula asserta.*
XLI. *Cerasiacum os S. Vigoris delatum.*
XLII. *Pontivi comes primus Angelramnus Portam donat.*
XLIII. *Suppo abbas S. Michaëlis Fructuariam suscipit. Anastasius monachus.*
XLIV. *Angeriaci dedicatio & donatio.*
XLV. *Lezati nova basilica conditur.*
XLVI. *Florentia S. Salvii cœnobium conditur.*

XLVII.

LIBER LX.

Ab anno Christi 1051. ad annum 1057.

XXXIII. *Petrus Anicienſis epiſcopus a Leone ordinatus.*
XXXIV. *S. Dionyſii corporis detectio.*
XXXV. *Rotberti archiepiſcopi Cantuariæ obitus.*
XXXVI. *Guiberti vitæ primordia.*
XXXVII. *Beneficiis eccleſiaſticis implicatur.*
XXXVIII. *Patria ejus & annus natalis.*
XXXIX. *Ebrardi comitis converſio.*
XL. *Gervini Centulæ abbatis quædam facta.*
XLI. *S. Wlframni meritis peſtis ſedata.*
XLII. *Vindocino Credonenſis S. Clementis eccleſia datur*
XLIII. *S. Martialis monaſterium crematur.*
XLIV. *S. Benigni poſſeſſiones confirmatæ.*
XLV. *Villa-nova cella conditur.*
XLVI. *Adelardus abbas Laubienſis.*
XLVII. *Theodericus monachus Romam adit.*
XLVIII. *Weingartenſe monaſterium.*
XLIX. *Monachi ad loca ſacra profecti. Hadamuta abbatiſſa obit. Procopius quoque abbas.*
L. *S. Crucis exaltatio Mediolani recepta.*
LI. *S. Trinitatis monaſterium Venuſii.*
LII. *Legatio Conſtantinopolim.*
LII. *Leoni papæ ſuccedit Victor II.*
LIV. *Legati Romam redeunt. Fridericus Caſini monachus.*
LV. *Theobaldi eremitæ vita piiſſima.*
LVI. *Franci a Normannis victi.*
LVII. *Johannes Fiſcamni abbas Angliam petit. Cormeriaci eccleſia dedicatur.*
LVIII. *Cervianenſe monaſterium conditur. Rodenſe & Simorra monaſteria.*
LIX. *Gregorius ex abbate epiſcopus Aquenſis. Lis de Sarduæ ſubjectione.*
LX. *S. Maxentii abbas Archinbaldus archiepiſcopus.*
LXI. *Theobaldus comes ad Heinricum imp. confugit. Hermanni Contracti obitus.*
LXII. *Concilium Turonis in cauſa Berengarii.*
LXIII. *Maurilius archiepiſcopus Rotom. eumdem damnat. S. Audoeno data S. Victoris eccleſia.*
LXIV. *Widoni Remorum archiepiſcopo ſuccedit Gervaſius: Gervaſio apud Cenomannos Wlgrinus abbas. Gervaſius S. Vincentio beneficus.*
LXV. *Fulgerienſis cella.*
LXVI. *Friderico abbati Salmurenſi ſuccedit Sigo.*
LXVII. *Hugonis abbatis in Æduenſi Concilio factum.*
LXVIII. *S. Romani abbatis delatio.*
LXIX. *S. Petri Viennenſe monaſterium inſtauratur. Abbates variorum monaſteriorum.*
LXX. *Athanacenſes abbates. Gandalmodis matrona monacha.*
LXXI. *S. Verani monaſterium Lerino tributum. Lerinenſes abbates.*
LXXII. *S. Victori donationes factæ. Fructuariæ bona confirmata.*
LXXIII. *Murenſes præpoſiti.*
LXXIV. *Theodericus fit abbas Andaginenſis.*
LXXV. *Monachorum mores reformat.*
LXXVI *S. Trudonis abbates & miracula.*
LXXVII. *Richerio Caſinati abbati ſuccedit Petrus.*
LXXVIII. *Averſæ S. Laurentii monaſterium & abbates.*
LXXIX. *Heinrici Imp. obitus.*
LXXX. *Victoris papæ littera pro Dervo. Alia pro Vindocino.*
LXXXI. *Inobedientium monachorum variæ pœnæ.*
LXXXII. *Abſtinentium exempla.*
LXXXIII. *Diſciplinarum uſus a quibus introductus.*
LXXXIV. *Contra cenſores aſſeritur.*
LXXXV. *Petri adverſarii*
LXXXVI. *Tria nova abbatum inſtituta.*
LXXXVII. *Bona unius Ordinis monaſteriorum an communia.*
LXXXVIII. *Petrus cupiditatis falſo accuſatus.*
LXXXIX. *Lucæ S. Georgii monaſterium conditur.*
XC. *S. Sepulcri item cœnobium Placentiæ.*
XCI. *Toloſanum concilium.*
XCII. *Caritatis monaſterium conditur.*
XCIII. *Willelmus abbas Trenorchienſis.*
XCIV. *Aquarienſis monaſterii primordia.*
XCV. *Monaſterioli-Berlei cella.*
XCVI. *S. Albini abbas Theodericus. Duella notabilia.*
XCVII. *Majoris-monaſterii ſocietas cum eccleſia Carnutenſi.*
XCVIII. *Gemetico factæ donationes.*
XCIX. *Criſpinorum genus & benefacta.*
C. *Willelmi Geroiani obitus.*
CI. *Theoderici Uticenſis abbatis cum priore diſcordia.*
CII. *S. Wlframni miracula. Pratellenſis abbatiſſa.*
CIII. *Corbeienſis advocati vexatio repreſſa.*
CIV. *S. Dionyſii cella Ambianis.*
CV. *Marianus monachus.*
CVI. *Abdinchofenſi monaſterio prædium confirmatur.*

L X I.

Ab anno Chriſti 1057. ad annum 1062.

I. F*Ridericus ablata recuperat. Petri loco fit abbas Caſini.*
II. *Victori Papæ ſuccedit.*
III. *Deſiderius abbas Caſini quis & qualis.*
IV. *Alfanus ei familiaris.*
V. *Bellum Vindocinenſe. S. Nicolai fundatio confirmata.*
VI. *Haimonis homiliarium cariſſime emtum. S. Albino Duriſtallis eccleſia data.*
VII. *Gurloeſius abbas obit. Landevenecenſes & Kemperlegis abbates.*
VIII. *Theodericus abbas Uticenſis Jeruſalem pergit.*
IX. *Leſceline comitiſſæ obitus.*
X. *Heinrici diploma pro S. Maria Sueſſionenſi.*
XI. *Walerammo abbati montis S. Q. ſuccedit Godefridus.*
XII. *Stephanus Papa Caſino theſaurum reſtituit.*
XIII. *Florentiæ moritur.*
XIV. *Turba in electione ſucceſſoris.*
XV. *Deſiderius abbas Caſinenſis confirmatur.*
XVI. *Petri Damiani monita ad cardinales.*
XVII. *Ad Deſiderium Caſini abbatem. Euchariſtiæ miracula duo.*
XVIII. *S. Nicaſii abbatia Remis.*
XIX. *Sinduni cella exſtructa.*
XX. *Foſſatenſis monaſterii Landricus abbas & ſtatus. Odo monachus vitæ Burchardi comitis ſcriptor.*

ANNALIUM BENEDICTIN. TOM. IV.

CXIV. *S. Johannis Laudunensis abbatissa ejecta.*
CXV. *Guillelmus Floriaci abbas.*
CXVI. *Tonsura per abbates. Clericorum ex servis conditio. Cella de Alverrit.*
CXVII. *Hamelinus miles sepultus apud S. Albinum.*
CXVIII. *Nucarienses abbates.*
CXIX. *S. Martialis abbatia Cluniaco subjicitur.*
CXX. *Item Moisiacum. Tres illius loci abbates.*
CXXI. *Hunaldus illic monachus, tum abbas.*
CXXII. *Sancti-Montis abbatia instauratur.*
CXXIII. *S. Petri de Clara-valle monasterium.*
CXXIV. *Vabrensis abbatia Cluniaco data.*
CXXV. *Gellonensibus jus sepultura datum.*
CXXVI. *Medianenses & Senonienses abbates.*
CXXVII. *Wolstani facta ante episcopatum.*
CXXVIII. *Wigornia fit episcopus.*
CXXIX. *Ambrosiana basilica pseudoabbas.*
CXXX. *Dominicus Loricatus obit.*

LIBER LXII.

Ab anno Christi 1063. ad annum 1066.

I. P*Etri Damiani iter Casinum & Florentiam.*
II. *Ejus opusculum ad Desiderium abbatem.*
III. *Florentia turba ob simoniacum episcopum.*
IV. *Johannes rem ignis probatione dirimendam censet.*
V. *Teuzo monachus quis & qualis.*
VI. *Piorum eremitarum exempla.*
VII. *Rodulfi episcopi acta & obitus.*
VIII. *Synodi Romana canon in abbatiarum cupidos.*
IX. *Petri Damiani legatio in Galliam.*
X. *Rainaldus abbatia S. Medardi invasor damnatus.*
XI. *Arnulfus S. Medardi monachus. S. Medardi immunitas.*
XII. *Cluniacensium privilegia asserta contra episcopum Matisconensem.*
XIII. *Cluniacum adit Petrus Damiani.*
XIV. *Cluniacensium cibos an notaverit.*
XV. *Scribit contra sedentes in officiis divinis.*
XVI. *Uticenses nova turba.*
XVII. *Rodbertus abbas monasteria in Calabria condit.*
XVIII. *Monasteriorum illorum status.*
XIX. *Rodberti abbatis dua sorores.*
XX. *Osbernus Uticensis abbas absolvitur.*
XXI. *Abbatiam optime regit.*
XXII. *Witmundi monachi duo.*
XXIII. *Cella B. Maria de Prato.*
XXIV. *Girbertus Fontanella abbas. Rotbertus abbas S. Germani.*
XXV. *Cadomi duo monasteria constructa.*
XXVI. *Lanfrancus S. Stephani abbas.*
XXVII. *Alexandri Papa ad eum littera.*
XXVIII. *Anselmus Becci prior.*
XXIX. *S. Trinitatis monasterium Cadomi.*
XXX. *Guiberti mater Flaviacum secedit.*
XXXI. *Guibertus licentius vivens resipiscit.*
XXXII. *Vindocinensis abbas cardinalis S. Prisca.*
XXXIII. *Dolenses & Navenses abbates.*
XXXIV. *Bairiacensis cella Majori-monasterio asserta. S. Stephani ecclesia Nivernensis, olim puellare monasterium.*
XXXV. *Cluniacenses ad S. Martialem inducti. Cluniaco facta donatio.*
XXXVI. *Pontius abbas Andaonensis.*
XXXVII. *Pontius comes offert filium suum in monasterio Rodensi. Alia oblatio in Conchensi.*
XXXVIII. *Alexander papa scribit ad Rivipullenses.*
XXXIX. *S. Isidori monasterium Legionensi.*
XL. *Dervensibus facta donationes.*
XLI. *Sigiberti regis translatio.*
XLII. *Einhamense monasterium conditur.*
XLIII. *Wolfelmus abbas floret.*
XLIV. *Fuldensis abbatis rixa cum episcopo Hildensheimensi.*
XLV. *Seditio monachorum in abbatem.*
XLVI. *Abbas Cantuariensis mitra donatus.*
XLVII. *Fructuaria abbates.*
XLVIII. *Alexander papa confirmatur.*
XLIX. *Ejus epistola pro Corbeiensi immunitate.*
L. *Concordia cum episcopo Ambianensi.*
LI. *S. Sepulcri cœnobium Cameraci conditur.*
LII. *Celebris peregrinatio ad loca sancta.*
LIII. *Theodericus abbas Romam adit nudipes. Monasterium renovat.*
LIV. *S. Michaeli ad Mosam facta donationes.*
LV. *Rotbertus eremitis praficitur.*
LVI. *Guibertus fit monachus. Ejus studium in litteras. Devotio & tentationes.*
LVII. *Donjolii cella.*
LVIII. *Alberti abbatis Majoris-monasterii obitus. Bartholomaus ejus successor.*
LIX. *Majoris-monasterii religio erga mortuos. Viaticum sub duplici specie.*
LX. *Vindocinensia.*
LXI. *Exaquium conditur.*
LXII. *Blesenses abbates. Magenciaci cella.*
LXIII. *S. Laurentii in Tarracia dedicatio.*
LXIV. *Bernardus abbas S. Victoris.*
LXV. *SS. Felicis & Licerii cœnobium Cluniaco datum. Cluniaci dedicatio.*
LXVI. *Lerino facta donationes. Marciniaci parthenonis origo.*
LXVII. *Pinarolii cœnobium conditur. Villarium instauratur.*
LXVIII. *S. Justina Johannes abbas.*
LXIX. *Theobaldi eremita extrema facta.*
LXX. *Corbeia comitia regni. Hasnoniense monasterium instauratur.*
LXXI. *Fulcardus abbas S. Amandi.*
LXXII. *Bovoni abbati succedit Heribertus.*
LXXIII. *S. Germani Autissiodori abbates.*
LXXIV. *Resbaci facta miracula.*
LXXV. *Messinis parthenon.*
LXXVI. *Hienvilla cella.*
LXXVII. *Alexandri papa littera pro Dervo. Tullenses abbates.*
LXXVIII. *Anselmus in prioris officio confirmatus ut se gerit.*
LXXIX. *Ejus sententia de informatione juniorum.*
LXXX. *Monachis data monita.*
LXXXI. *Osbernus abbas Uticensis obit.*

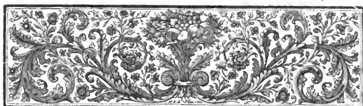
LXXXII,

INDEX APPENDICIS.

INDEX APPENDICIS.

FINIS INDICIS.

ANNALES

ANNALES ORDINIS S. BENEDICTI OCCIDENTALIUM MONACHORUM PATRIARCHÆ.

LIBER QUADRAGESIMUS-NONUS.

Ab anno Chriſti 981. ad annum 987.

ANN. CHR. 981.

1\. SS. Richarii & Walarici monaſteria inſtaurata.

NCLINANTE Francorum regum ſecunda ſtirpe, non alia res magis promovendo ad thronum Hugoni duci ac Pariſiorum comiti contuliſſe dicitur, quam relatio corporum ſancti Walarici & ſancti Richarii abbatum e Sithienſi monaſterio in propria loca, unde ab Arnulfo ſeniore comite Flandrenſi ante annos triginta aſportata fuerant. Per id tempus Centula & Leuconaus, nobilia quondam monachorum cœnobia, eo devenerant, ut, eliminatis monachis, imminutæ ac direptæ rei familiaris facultates vix paucis alendis clericis ſufficerent. Prope fidem eſt, cordi fuiſſe utrique ſancto delecti quondam ab ſe ac dilecti loci inſtaurationem, reſtitutionemque monachorum, quales olim in ſuo uterque monaſterio collocaverant. Immiſſa in animum Hugonis ducis pia cogitatio, utrumque ut quantocius exſequeretur. Rem orditur ab inſtauratione Centulenſis monaſterii: cui conſilio facilem modum præbuit Fulcherici abbatis pietas, cujus ſuggeſtu & hortatu nonnulli clericorum, qui Centulam tunc occupabant, monaſticam profeſſionem ſubiere. Interim Fulchericus abbas VIII. idus Novembris deceſſit: cujus in locum ſucceſſor e Corbeienſi monaſterio accerſitur induſtrius ac pius juvenis monachus, Ingelardus nomine, ordine ſubdiaconus, vixdum e ſcholis emiſſus: cujus adminiſtratio eligentium ſpem & exſpectationem haud fefellit. In veteri codice Centulenſi,

ANN CHR. 981.

in quo post Hariulfi chronicon referuntur annuæ sollemnitates a Centulensibus tum celebrari solitæ, notatur kalendis Octobris *reconciliatio totius loci post vastationem.* quod huic loco convenire non dubito.

Eorum corpora relata.

Jacebat interim & prope in solitudinem redactum erat Leuconaënse monasterium: cujus primus olim auctor & rector sanctus Walaricus Hugonem ducem cælesti oraculo admonuisse traditur, suum ut corpus e Sithienli monasterio Leuconaum revehendum curaret. quod si præstaret, fore ut ipse, ejusque ad septimam usque generationem progenies regno Francorum potiretur. Nec mora dux id exsequi properat: sancti Walarici, necnon sancti Richarii reliquias ab Arnulfo juniore, qui tunc Flandriam regebat, constanter repetit; cunctabundum collectis militum copiis ad restitutionem cogere parat. Ille vero cum ad resistendum se imparem sentiret, utriusque sancti corpora, thecis inclusa argenteis, incunctanter restituit. His acceptis, dux cum suo exercitu quasi triumphans revertitur, propriisque humeris utrumque sanctum ad suum locum revehere haud dedignatur; Walaricum quidem secunda Junii die, Richarium die sequenti. quod hoc anno factum, & quidem haud sine miraculo, traditur. nam dum sancti Walarici corpus per Somenæ alveum Hugo reducere parat, interveniente oceani æstu, intumescentes fluctus, divisis hinc inde aquis, locum transeunti fecisse dicuntur: dum vero sancti Richarii corpus interim in mediis agris ipsa nocte subsistit, depastæ ab Hugonis milite jam maturæ segetes in novas subinde aristas erupisse. Huic relationi Burchardus Parisiensis comes, & Orlandus vicecomes interfuisse memorantur, & sacri loculi in mediis aquis bajuli fuisse. Demum Leuconaënsi monasterio renovari cœpto præfectus Restoldus abbas, e Bellovacensi sancti Luciani monasterio accitus: cui Fulcradus postea successit. Tempus restituti Leuconaënsis monasterii colligitur ex diplomate Benedicti papæ VII. quod inscriptum est, *Dilectissimo filio Restoldo religioso abbati vel omni congregationi in monasterio sancti Walarici, quam Hugo gloriosissimus comes in regula beati Benedicti noviter congregavit*: cujus interventu idem pontifex possessiones & omnimodam immunitatem eidem monasterio asseruit. *Datum kal. Aprilis per manum Stephani episcopi & bibliothecarii sanctæ Romanæ ecclesiæ, anno pontificatus domni Benedicti* VII. *papæ in sede beati Petri apostoli, imperante domno Ottone a Deo coronato magno imperatore, anno* XIII. *in mense & indictione* IX. *suprascriptis.* quæ notæ chronicæ huic anno respondent.

Sancti Walarici translationis historiam scripsere anonymi duo ejus cœnobii monachi, unus prosa oratione sub Theodino abbate, alter metro sub Adhelelmo, qui Theodino sub medium sæculum undecimum successit. Uterque oraculum Hugoni duci de futuro ejus principatu a Walarico factum tradit. Relationem sancti Richarii primus carmine celebravit Ingelramnus, tum Centulæ monachus, dein successor Ingelardi, qui primus a restitutione monachorum abbas exstitit. Eamdem sub finem undecimi sæculi retulit Hariulfus chronographus Centulensis. Idem auctor reliquias sancti Vigoris Bajocensis episcopi ex propria urbe, & sancti Madelgisili confessoris e Pontivensi vico, qui Monasteriolus * vocatur, eodem tempore Centulam translatas fuisse testatur. Quantæ porro jam tunc auctoritatis esset dux Hugo, probat in primis Gerberti epistola XLVIII. in qua ait, Lotharium solo nomine esse » Franciæ regem; Hugonem vero *non nomine, sed actu & opere.* Hic est Hugo comes & dux Francorum, qui hoc anno confirmavit donationem cujusdam prædii in villa Caviniaco, factam Humolariensi monasterio per Ivonem fidelem suum: cujus rei litteris apposita sunt signa ipsius Hugonis ducis, Adelaïdis ejus uxoris, Rotberti ejus filii, Ivonis vassalli, Geilæ ejus uxoris, & Ivonis ejusdem filii.

* *Manstrelet.*

II. Avrionense monasterium S. Petro Carnotensi subjectum.

Eodem tempore Avrionense seu Ebroniense pagi Cenomannensis monasterium, quod Hadoindus episcopus labente sæculo septimo in honorem Deiparæ Virginis instituerat, in eum statum erat redactum, nullam ut monasterii formam retineret, essetque veluti prædium quoddam sub potestate Rodberti cujusdam, qui illud in beneficium ab Odone comite obtinuerat. Hunc vero locum in monasterium denuo erigere cupiens Rodbertus, Widbertum venerabilem abbatem sancti Petri Carnotensis adiit, ejusque monasterio Avrionem, probante Odone comite cum sua matre Letgarde, & Berta conjuge, in perpetuum tradidit ac subjecit, modo ut monachos, qui beatæ Mariæ oratorio deservirent, illic collocaret. Id factum, uti Rodbertus optaverat; idemque a Gisberto abbate Widberti successore postmodum ob-

ANN. CHR. 981.

tinuit, ut unum e suis abbatem, qui Carnutensi monasterio subjectus esset, ordinari permitteret. Scriptis hac de re litteris signum suum apposuere dux Hugo, Odo comes, Hugo Bituricensis archipræsul ejus frater, Letgardis comitissa, Gaufridus vicecomes, Hugo de Villa-Aloyæ, & alii. Hanc institutionem comprobavit post octo annos rex Hugo, qui litteris hac de re confectis subscripsit, & post eum Odo comes, ejusque filii Rotbertus, Terbaldus & Odo, aliique proceres; eamdemque Johannes papa XV. ac demum Benedictus VIII. sub interminatione confirmarunt. In necrologio sancti Petri Carnutensis notatur v. idus Octob. *Tedbertus abbas Evronis.* Lapsu temporis facta est sui juris hæc abbatia, quæ hactenus exsistit sub congregatione sancti Mauri.

S. Petro donationes factæ.

Tunc in ecclesia Carnutensi florebat eximiæ pietatis canonicus, Sigemundus presbyter, cui Fulcherius abbas sancti Leobini, ac duobus sancti Petri monachis, Petro & Durando, sex jugera vinearum *per manum firmam* sub annuo censu concessit mense Februario, anno XXVII. Lotharii regis: quæ jugera idem Sigemundus sancto Petro postea donavit. Eodem Widberto abbate Walterius Dorcassinus comes Carnutensibus monachis facultatem concessit comparandi ecclesiam, & quædam prædia apud Armenterias ab Archinulfo milite, quæ prædia ex una parte fluvio Arvæ, ex altera fluviolo Berlo terminabantur. Actum Drocis publice. Subscribunt ante alios Walterius comes, & Eva comitissa. In necrologio sancti Petri notatur XIX. kal. Februarii *Galterius comes Dorcassini castri, qui dedit sancto Petro ecclesiam Boberia.* Eldegardis comitissa, ejusdem Galterii seu Walterii comitis mater, Guntherii-villam, quam a Waleranno conjuge suo in dotem acceperat, sancti Petri monasterio confert, consentiente filio suo Walterio comite, qui instrumento donationis subscribit post Hugonem ducem Francorum. *Actum Pontis-Isera castro.* Tunc frequens jam erat *militis* nomen ad virum nobilem significandum: cujus generis vir nobilis Arduinus, fidelis Odonis comitis, cum ejus permissu quamdam terram *ex beneficio suo* ad censum concessit prædictis sancti Petri monachis, quibus Wibertus seu Widbertus abbas adhuc præerat. Actum Carnotis publice. Subscribunt Odo comes, *Arduinus miles hujus terra largitor*, Suggerius archiclavus, aliique. In eumdem quoque locum se munificum præbuit, decessorum suorum exemplo, Odo episcopus, qui non modo quasdam terras sancto Petro ablatas restituit, sed etiam alias adjecit.

III. S. Michaëlis Tornodorensis abbatia instauratur.

Tornodorensis sancti Michaëlis abbatiæ originem ad sæculum sextum alias[a] retulimus ex domestica traditione, cui non dubia quædam argumenta suffragantur. Unum suppeditat Theutboldus Lingonum sub finem noni sæculi episcopus, qui cum parochiam suam lustraret, se adiisse dicit ecclesiam sancti Michaëlis, ædificiis utcumque decoratam, & quidem beati Michaëlis frequenter illustratam miraculis, sed rebus ita destitutam, ut monachi, qui illic Deo & sancto Michaëli famulabantur, necessariis ad vitam & ad ecclesiæ luminaria subsidiis carerent. Quapropter ne sacer iste locus, in quo *parentum*, id est propinquorum, *suorum & quamplurimorum nobilium corpora*, ob venerationem beati Michaëlis, *humata* erant, funditus caderet, deperiretque religio, se ad ejus luminaria parœcialem ecclesiam S. Stephani de Spinolio contulisse ait. Theutboldi hac de re litteræ, in appendice referendæ, carent chronicis notis. Subscribunt post eum Lingonensis ecclesiæ præcipui canonici. Sæculo insequente Heiricus seu Ericus, ejusdem ecclesiæ præsul, postulante Alberico *papa* cum Ratherio archidiacono, *ecclesiam sancti Michaëlis, quæ est juxta mœnia Tornodori oppiduli*, cuidam militi ac fideli suo, nomine Teutoni, & uxori ejus Condradæ, filioque Ratherio, in beneficium concessit, ea lege, ut congruum illic divini cultus officium celebrari curarent, & ut pro modulo illius ecclesiæ instaurationem procurarent. *Datum* VIII. *kal. Maii, anno* II. *Ludovico rege regnante*, scilicet Transmarino. Ex quo intelligitur, medio illo intervallo, quod ab anno circiter DCCC XC. ad DCCCC XXXVIII. effluxit, illud monasterium fere in solitudinem & in simplex beneficium redactum fuisse. Duæ per id tempus fuere Burgundiæ clades: una per Normannos sub finem sæculi noni; altera per Hungaros anno DCCCC XXXVI. In utraque Besuense, aliaque Burgundiæ monasteria vastata, ut suis locis[b] vidimus. Priori, & forte utrique assignanda sancti Michaëlis vastatio. Jacuit in illo statu ad annum usque sæculi decimi octogesimum, quo tempore Widricus Lingonum præsul, & una cum ipso Milo Tornodorensis comes illud in pristinum statum restituere

[a] lib. 2. n. 34.

[b] lib. 39. n. 30. & lib. 43. n. 79.

ANN. CHR. 981.

constituerunt, & de suis rebus dotarunt, ut fusius legitur in ipsius Widrici litteris, quas in Appendice referemus. *Data mense Julio, indictione* [VIII. *anno ab incarnatione*] DCCCC LXXX. *anno* XXVI. *regnante Lothario rege*, qui Widrici episcopi extremus fuit. Ab hoc itaque anno cœpit instaurari hoc monasterium, cui primus abbas præfectus Dodo, assumtus, ut quidem videtur, ex S. Benigni Divionensi monasterio: cujus tempore prædictus Milo comes, sæculi rebus abdicatis, ut in chartario legitur, *comam capitis & barbam totondit, cum Dodo reverendus abbas ipsum locum regebat.* Non diu hac dignitate potitus est Dodo. Siquidem Ildefredus seu Eldefredus jam ei successerat anno Hugonis regis quinto; Beraldus vero seu Leibaldus ex monacho Divionensi jam abbas erat anno DCCCC XCVIII. quo anno Bruno Lingonum episcopus tres ei ecclesias concessit. Hunc excepit Hunaldus abbas quartus ex monacho Besnensi, rei gerendæ gnavus & strenuus; post quem nullum abbatem legimus ante S. Rotbertum, de quo in consequentibus agemus.

Eidem monasterio se beneficos exhibuere sequentes comites, Milo secundus, Rainardus ejus filius cum matre sua Ermengarde, qui alodium suum, quem Cappam vocant; alterumque, quod Carrium dicitur, S. Michaëli donatunt anno Rotberti regis septimo. Rainardus item comes, idem an alius, anniversarium filii sui Ottonis ibidem sepulti instituit, ac preces pro se ac pro uxore sua Hervez, filioque suo Arduino & filia Ermengarda, *mense Julio, anno quinto regni regis Heinrici incipiente.* Denique Milo comes, eo nomine tertius, Caniacum * villam, prope Tornodorum castrum sitam, eidem monasterio dedit, ut monachi memoriam sui faciant, simulque Milonis atavi, *qui* ipsius loci *primus fundator exstitit, & inibi aliquantulum monachicam vitam duxit*, necnon proavi sui Widonis, patrisque sui Milonis, Widonis fratris sui, sed & filii sui Widonis, *qui innocenter a servis suis est interfectus.* Hæc donatio facta est assensu uxoris suæ Azecæ, ac filiorum suorum Valeranni & Joffredi. Mortuo eodem Milone, Hugo comes ejus filius iniquas monasterio consuetudines imposuit: at postmodum facti pænitens eas relaxavit anno Heinrici regis sexto-decimo. Hæc continenter referre visum est ad illustrandam seriem comitum Tornodorensium.

* Chené.

Bruno episcopus S. Benigni monasterium reformat.

Post mortem Widrici episcopi Lingonensis, quæ anno superiore accidit, rex Lotharius vacantem episcopatum Brunoni, Abradæ sororis suæ filio ex Reginaldo comite Rociacensi, concessit. Bruno vero hoc anno, etsi viginti-quatuor tantum ætatis annos agens, a Burchardo Lugdunensi antistite ordinatus, pro virili partes boni pastoris executus est. In primis suæ parochiæ monasteria, quæ non minus temporalium rerum facultate, quam religione pæne destituta erant, in pristinum statum revocare studuit. Et quia sancti Benigni Divionense monasterium ex incuria Manassæ abbatis a monastica disciplina multum defecerat; amoto Manasse, Adsonem abbatem e Dervensi monasterio accersitum, virum Aquitanicum, bonis moribus, religiosa conversatione præditum & doctrina, in ejus locum instituit. Verum non diu hanc præfecturam retinuit Adso, qui post duos regiminis annos, sive prioris loci desiderio, sive Divionensium monachorum tædio affectus, dimissa sancti Benigni procuratione, ad suum monasterium remeavit. sicque Manasses denuo præfecturam recepit.

IV. Præfuit ad hoc usque tempus Calmeliensi sancti Theotfredi apud Vellavos monasterio Wlfaldus seu Golfaldus abbas, qui templum operis eximii eo in loco, ubi sancti Martini oratorium erat, exstruxit, & in illud corpora sanctorum Theotfredi & Eudonis abbatum transtulit ex basilica sancti Petri, quæ deinceps negligi cœpit. Postmodum Wlfaldus promotus est ad episcopatum Diensem, sic tamen ut abbatis nomen retineret, commisso abbatiæ regimine Arimanno, qui ex decano abbas factus est extremis Lotharii annis. Wlfaldus in sede Diensi videtur successisse Achideo episcopo, cujus mentionem superius ª fecimus. Mendum irrepsisse puto in chartam cujusdam viri nobilis, nomine Stephani, qui pro redemtione animæ suæ, parentumque suorum Icterii & Arsendis, decem mansos sancto Theotfredo contulisse dicitur in pago Vivariensi, *anno ab incarnatione Domini* DCCCC XLV. *præsidente Golfaldo episcopo & abbate monasterio beati Petri, ubi corpus sancti Theoffredi, pariterque sancti Eudonis ejusdem primi abbatis requiescunt.* Achideus quippe Diensis episcopus, Wlfaldi decessor, superstes erat ad annum vicesimum Conradi regis, ex dictis loco superius laudato. Quamquam prædicto anno incarnationis non male conveniunt

Wlfaldus abbas fit episcopus Diensis. S. Theotfredi abbates.

ª lib. 45. n. 103.

ANN. CHR. 981.

illius instrumenti chronicæ hæ notæ. *Facta fuat hac mense Decembri, feria* IV. *indictione* XIII. *concurrente* VI. sed forte hæ melius anno DCCCC LXXXV. convenient. Certe qui tabularia ejus monasterii diligenter revolvit quidam vir doctus, Arimannum abbatem haud notatum invenit ante annum XXVII. Lotharii regis, mense Augusto, quo forte anno Wlfaldus in Diensem episcopatum Achideo suffectus est. Hæc observare visum est ad supplendos indices episcoporum Diensium, in quibus Achideus & Wlfaldus cum multis aliis desiderantur. Arimanno abbati successit Guigo, eo nomine primus, de quo in consequentibus.

V. S. Hilario Carcassonensi facta donatio.

In pago Carcassonensi Rodgarius comes una cum conjuge sua Adalaice comitissa, duobusque filiis Regimundo & Bernardo, qui necdum sacro fonte intinctus erat, ut sancto Hilario, ob impensam sibi contra hostes opem, se gratum præberet, ejus monasterio apud Carcassonam sito Venanciacum, aliaque concessit: cujus rei scripturam, quæ aliquanti momenti est, huc referre juvat.

Ego Rodgarius comes simul cum conjuge comitissa Adalaice seu Regimundo sobole, atque Bernardo sobole, qui necdum latice consecratus est baptismatis, pietate compunctus, reminiscensque quod dicit admonitione prophetica Dominus: Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. *Notum sit fidelibus christianis, quod cum venisset Oliba comes injuste contra me cum exercitu magno hostiliter & in magna ferocitate & impetu sua virtutis, & devastasset in igne, & pradam rapuisset super terram meam, quoad potuit; ego cum eum Rodgarius comes persequerer, non confidens in mea virtute, nec in meum auxilium, sed in misericordia Dei speravi, & beatum Christi confessorem Hilarium deprecatus fui, ut pro mea victoria Dominum deprecari non dedignaretur. Cum ergo reverterer ego Rodgarius comes, & omnes meos fideles vidissem incolumes & absque vulnerum signo; cognovique inimicos meos mortuos & vulneratos, atque in fugam conversos; intellexi quod Hilarius almificus fuit pro me Dominum deprecatus, &, ut ferunt, nonnulli ante me eum praire viderunt. Ideo dedi Deo & eidem sancto confessori, in manu Benedicti abbatis & monachorum ejus, Venanciacum cum ecclesia sanctæ Mariæ, & suis pertinentiis; villare quoque Asinario cum terris cultis & incultis, &c. Facta est scriptura donationis hujus mense Augusto, anno* XXVII. *regnante Leutario rege. Signum Rodgarii comitis, qui hoc donum fecit, & firmare rogavit bonis viris qui aderant. Sig. Adelaicæ comitissæ, uxoris Rodgarii comitis. Sig. Regimundi, Sig. Bernardi filiorum ejus.*

Prædictus Oliba comes erat Bisulduni & Ceritaniæ, cujus sæpe in his Annalibus mentio facta est. In hac vero charta id in primis notandum, quod Bernardus, Rodgarii comitis Carcassonensis filius alter, nomen gereret necdum baptizatus, quales posteri *Paganos* appellavere. Idem Rodgarius, cum uxore sua & Benedicto abbate, ad limina apostolorum profectus, a Benedicto papa privilegium obtinuit omnium rerum sancti Hilarii cœnobio collatarum, scriptum per manum Stephani notarii & scriniarii sanctæ Romanæ ecclesiæ. Arnaldus vicecomes Rodgarii donationem, quam forte violare tentaverat, *carta gurpitoria* confirmavit anno VI. Rotberti regis, mentione facta victoriæ, quam sanctus Hilarius contra inimicos ejus ostendit. Porro ipse Oliba comes & marchio, cum uxore sua Ermengarde & Mirone præsule Gerundensi, suis hominibus facultatem concedit alodes suos conferendi [a] *ad domum sanctæ Mariæ cœnobii Riopallensis*, facta carta VIII. kal. Februarii, anno XXVII. regnante Lothario rege, filio Ludovici. « [a] Marca Hisp. c. 924. «

VI. Monasterium S. Genesii de Fontanis.

Jam vero Lotharius ipse, agente Guifredo seu Wifredo comite, confirmavit omnes possessiones monasterii sancti Genesii de Fontanis in pago Ruscinonensi, quod olim a paganis destructum, id est a Sarracenis vel Normannis, tum instauratum fuerat. Situm dicitur hoc monasterium *in via vallis Aspiranæ, quæ pergit ad castrum Vulturarium*, distans viginti millibus passuum ab urbe Perpiniano: quo in monasterio ab episcopis ejus provinciæ suscepta est [b] epistola Stephani papæ, quinti an sexti, data adversus Selvam & Hermemirum, qui de episcopatu Urgellensi contendebant sub finem sæculi noni. In prædicto diplomate Lotharius dicitur [c] *Francorum rex augustus*. quem titulum sibi sumsit non raro post filii coronationem in diplomatum suorum inscriptione & subscriptione. *Actum Laudano civitate regia, anno incarnationis dominicæ* DCCCC LXXXI. *indictione* IX. *sub die* VII. *idus Julii, regnante domno HLotario augusto serenissimo anno* XXVII. *filio vero ejus domino Ludovico adolescente egregio anno* III.

[b] ibid. c. 366.

[c] ibid. c. 925. & 927.

ANN. CHR. 981. VII.

Adalberti Magdeburgensis præsulis obitus.

Magdeburgi apud Saxones ad cælestem vitam transivit Adalbertus, ejus sedis primus archiepiscopus, tertio-decimo suæ ordinationis anno, in via ex dolore capitis, substrato pallio mortuus XII. kalendas Julii, dum diœcesim suam perlustraret. Corpus ejus Magdeburgum relatum, & cum maximo luctu susceptum a clericis, & maxime a monachis; humatumque in medio ecclesiæ coram altari sanctorum Philippi & Jacobi apostolorum, funus curante Hildewardo episcopo Halberstadensi cum Hartwico seu Herdiggo Magdeburgensi abbate. Suffectus in ejus locum Gisilerus Merseburgi antistes, plurimæ auctoritatis apud Ottonem imperatorem, qui tum Romæ versabatur, frustra obnitente contra Adalberti vaticinium Otrico scholastico Magdeburgensi, qui paullo post ex mærore interiit, quem valde in extremis pænituit, quod *monasterium* suum *& obedientiam ob ambitionem* reliquisset. Gisilerus vero, accepta ab imperatore licentia, Magdeburgum venit sub finem hujus anni, comitante Theoderico Mettensi episcopo, qui tum in comitatu imperatoris erat.

Corbeiæ-novæ privilegium.

Adalbertus assumtus fuerat ex monasterio Corbeiæ-novæ, cujus abbas Liudolfus amplissimum hoc anno privilegium a Benedicto VII. impetravit, data ipsi facultate utendi in sollemnioribus festis dalmatica & sandaliis. Hoc privilegium integrum retulit Schatenus, scriptum nonis Aprilis per manus Johannis notarii; datum vero IV. nonas Aprilis per manus Stephani episcopi & bibliothecarii sanctæ sedis apostolicæ, Benedicti papæ anno septimo, indictione IX. ubi mirum est scriptum posterius esse dato contra usitatum morem. Biennio post eidem abbati Otto imperator decimas asserit, petente ipsius conjuge Theophanu augusta, interventu Willigisi Moguntini & Gisilharii Magdeburgensis archiepiscoporum. Actum Veronæ paullo ante obitum imperatoris XV. kal. Julii, anno DCCCC LXXXIII.

VIII. Ottonis in Italia diplomata.

Quo tempore Otto e Germania in Italiam profectus sit, ex variis ejus diplomatibus & chronicis colligere possumus. Ex chronico Saxonico natale Domini Ravennæ, pascha Romæ celebravit. Ravennæ adhuc versabatur hoc anno XVIII. kal. Februarii, cum bona beatæ Mariæ [a] monasterii, rogatu Theophaniæ augustæ, in gratiam Benedictæ abbatissæ confirmavit. Idem in Apulia erat initio Februarii, cum præcepta Farfensi collata monasterio, ad preces Johannis abbatis confirmavit. *Datum* III. *nonas Februarii*, hoc ipso anno, indictione IX. regni vero Ottonis secundi anno XX. imperii XIV. *Actum in Apulia Aricii.* Romam accessit mense Aprili, cui quamprimum occurrit [b] Adam abbas Casæ-aureæ, atque ab eo privilegium impetravit, quo patris sui concessiones ratas habuit. *Data* XIV. *kal. Maii*, iisdem anno & indictione. *Actum Romæ in palatio juxta ecclesiam beati Petri apostoli.* Post hæc imperator, *ex Romulea* [c] *egressus urbe, & ædificata sibi regali domo in campo, qui vocatur Cedici, toto ipso æstivans tempore ibi perendinans mansit.* Illic Adam abbas res monasterii sui ablatas recuperasse dicitur. Ibidem placitum habitum est, scilicet *in campo de Sedici* * *intra ipsam casam domni Ottonis imperatoris augusti*, ubi » residebant Petrus venerabilis episcopus, & Arnolfus, Drusico, & Ansifredus co- » mites, missi sacri palatii. Adfuit Johannes abbas Farfensis, qui curtem sancti Heliæ » & sancti Jacobi adversus Teudinum comitem evindicavit anno & indictione prædictis, *mense Augusto.* Jam vero Capuæ versabatur sub finem mensis Septembris, » cum Adeleïda serenissima imperatrix, ejus parens, materna fiducia [d] ad eum ac- » cessit, obtinuitque confirmationem omnium rerum, quæ tum ab ipso Ottone, tum » ab Ottone ejus genitore atque Adelaïda genitrice collatæ fuerant ecclesiæ in ho- » nore Salvatoris haud procul a mœnibus Ticinensis urbis fundatæ, in qua cœtus » cœnobitarum incessanter Deo famulari dicitur pervigili cura & sollicitudine ejus- » dem imperatricis. quæ etiam immunitatem & liberam abbatis electionem eidem » monasterio impetravit, & interdictum, ne cuivis monacho fas esset ex alio monas- » terio ad illud transire, nisi de voluntate ejus loci cœnobitarum. *Data pridie kal. Octobris*, eodem anno, indictione X. a Septembri inchoata. *Actum Capuæ.* Mense Novembri insequente confirmata est [e] *in castro Gonzaga, in caminata majore sala Adelberti comitis*, permutatio inter Guillelmum Mantuæ episcopum, & Adelbertum comitem, qui & Atto vocabatur, facta de capella sancti Benedicti & bonis in insula sancti Benedicti sitis, quæ Guillelmus episcopus dedit pro capella sancti Possidonii, quæ erat de jure ipsius Adelberti, bonæ memoriæ Sigefridi filii, atavi Mathildis comitissæ, cujus pater Thedaldus prædicta bona monasterio sancti Bene-

Mathildis comitissæ atavus.

[a] Lubin. p. 317.

[b] Spicil. to. 5. p. 412.

[c] Ibid. p. 413.

* al. Cedici.

[d] Bullar. Casin. to. 2. p. 53.

[e] Ibid. p. 54.

ANN. CHR. 981.

dicti Padolironensis postmodum donavit. Superiora omnia Ottonis præcepta Johannes cancellarius ad vicem Petri Papiensis episcopi subscripsit & recognovit: quæ vero in Germania edita sunt, Hildibaldus cancellarius ad vicem Willigisi archiepiscopi Moguntini & archicancellarii. quod confirmat superiorem observationem nostram, ubi diximus, alium fuisse ejusdem imperatoris in Germania, alium in Italia archicancellarium. At cum de rebus Germanicis agebatur, etiamsi in Italia degeret imperator, notario & archicancellario Germanicis utebatur, ut patet ex diplomate Ottonis pro Gorziensi monasterio, quod mox afferemus.

IX. *Sublaci dedicatio & abbates.*

Non omittenda hic dedicatio sanctæ Scholasticæ monasterii Sublacensis, facta ab ipso summo pontifice Benedicto VII. qui a Benedicto ejus loci tunc abbate ad hanc dedicationem faciendam invitatus, in ejus ecclesiæ altari corpus sancti Audacis martyris, aliasque sanctorum reliquias collocavit, omnesque ejusdem sancti loci possessiones & prærogativas confirmavit, ut in Sublacensi chronico legitur. Hæc dedicatio facta est hoc anno, die quarta mensis Decembris: in cujus rei monumentum antiqua inscriptio ipso tempore lapidi insculpta est in parte claustri ecclesiæ adhærente. Benedictus abbas successerat Leoni abbati, qui pontificatu Johannis X. Romæ ecclesiam sancti Erasmi acquisierat. Benedictum abbatem excepit Johannes abbas, Benedicto VII. adhuc sedente, si non fallit chronicon, in quo abbatum ejus temporis series valde perturbata est usque ad Petrum abbatem, qui Sublacensi monasterio præfuit pontificatu Silvestri secundi.

X. *Pertheradæ inclusæ successor Hartkerus.*

Antequam hunc annum finio, dicendum est de obitu Pertheradæ inclusæ apud sanctum Gallum, & de Hartkero monacho, qui ei in reclusorio successit. Hæc, cum vidua esset, & quidem sancta, exemplo Wiboradæ, Rachildæ, & Kerhildæ neptis Notkeri Balbuli, prope monasterium sancti Galli recludi optaverat, ibique in reclusorio pæne annum in probatione piissime se gesserat. quod multos ad ejus cellam pertraxit. Verum illa visitationes crebras & inanes perosa, in cella Salomonis quondam episcopi juxta oratorium sancti Georgii inclusa, non paucos illic annos exegit, *magnarum*, Ekkehardo [a] teste, *virtutum operatrix*. Demum vero libera hoc anno evolavit ad cælum: cujus in cella Hartkerus monachus sponte se ipse reclusit. De utroque ita canit Hepidannus:

a *Ekkeh. c. 8.*

Pertherat in claustro defuncta petit loca cælo:
Hartker mox antrum post quam se damnat in ipsum.

quod male in annos quinque differunt libri editi, ut patet ex obitu Ottonis secundi, qui anno sequenti ponitur. In illa cella, ita humili & angusta, ut in ea erectus stare non posset, triginta annos perduravit Hartkerus, jugi corporis afflictatione ut martyr habitus, de quo hæc legimus in quodam codice sancti Galli:

Sævior Hartkero quisnam sibi martyre vero,
Hostia cælesti spontanea vivaque testi
Carcere terdenos qui se mage fregerat annos?
Non sinit erectum tota tempora quem breve tectum,
Petra qua suevit capiti moriendo subegit:
In crucis & forma spargens parcissima membra,
Sursum spectando Domino... psychen amando
Fratris arrisit Gerolt, animamque remisit.

Ejus obitus ab Hepidanno in editis anno M XVII. refertur, quinquennio forte prævertendus, ut triginta reclusionis anni, quos præmissi versus ei tribuunt, compleantur.

ANN. CHR. 982.

XI. *Womarus abbas Gandavensis obit.*

ANno supra nongentesimum octogesimo-secundo Womarus abbas monasteriorum sancti Petri Blandiniensis, & sancti Bavonis Gandensis, elevationem corporum sancti Landoaldi, ejusque sociorum a Liudulfo Noviomensi episcopo fieri curavit, eodemque anno decessisse dicitur. Floruit sanctus Landoaldus archipresbyter tempore sancti Amandi episcopi Trajectensis, ad quem is missus est cum Amantio diacono a Martino pontifice: quos etiam sanctæ feminæ Vinciana & Adel-

ANN. CHR. 982.

trudis comitatæ perhibentur. Post mortem sepultus est Landoaldus cum Amantio Wintershovii in ecclesia, quam ædificaverat. Horum corpora e tumulo extulit octavo sæculo Florebertus episcopus, quæ ob metum Nortmannorum terræ infossa, demum ab Euracro relevata sunt. Wintershovium villa est pagi Trajectensis ad Archam fluvium, Gandensi sancti Bavonis monasterio dudum subjecta, quam Womarus abbas Ottonis secundi edicto recuperavit. Recepto Wintershovio, sacras inde reliquias in suum monasterium Womarus transferri curat. Missi ejus rei causa Gandenses fratres ad prædictum locum, Trudgaudus scilicet decanus, & alii duo, Rotbertus & Folcoldus. Hi sollemni pompa sacras reliquias efferunt, quibus obviam procedunt sancti Trudonis monachi; easque demum ad suum Gandense monasterium deportant. quod anno ejus sæculi octogesimo contigit. Reliquiæ in crypta depositæ, dum Remensis archiepiscopus & Noviomensis præsul diœcesanus super his consulerentur. Sed in antecessum rogatus Notkerus seu Notgerus Leodicensis antistes, ut quid de prædictorum Landoaldi & Amantii sanctitate & miraculis resciret, litteris mandari curare haud gravaretur. quod quidem per Herigerum Laubiensem tunc monachum, *didascalum ac musicæ artis peritum*, fieri mandavit, præmissa suo nomine epistola, quæ *Womaro venerabili in Christo patri & fratribus Gandensibus* inscripta est. Accepto, lectoque hac de re libello Remorum archipræsul Adalbero, ut sacræ reliquiæ in publicum cultum exponerentur, in synodo sancivit; ob idque Liudulfus Noviomensis antistes eas sollemni ritu e crypta in basilicam tertio idus Junii transtulit hoc anno, qui ab earum adventu tertius erat. Hæc fusius narrantur [a] apud Bollandum. Eodem anno Womarus abbas obiisse traditur, Blandinii sepultus in sacello sancti Laurentii. Ejus epitaphium Sanderus refert, in quo tempus regiminis pastoralis ac dies obitus ita signantur.

[a] Bolland. to. 3. Martii. p. 35. & seqq.

Remigium senis fratrum lustris venerandum
Per mandata Dei regia disposui.
Augusti dieo bis ternis calce kalendis
Officiis cessi luminis occidui.

Post Womari obitum scripta videtur Gerberti epistola XCVI. *fratribus Blandiniacensibus* inscripta, in qua ait, se, ab ipsis in fratrem adoptatum, orbitatem eorum » magnopere sentire, tum ipsorum causa, tum mortui abbatis, venerabilis memo» riæ viri, qui suis apud se obtinuerat beneficiis, ut ipsius in æternum memor esset. » Agerent ergo, & patrem ipsis dignum exquirerent, ne grex dominicus fluctuaret » sine pastore. Ad hoc porro suam opem, suumque consilium & auxilium, si quidem » indiguerint, pollicetur. In fine libros eis commendatos repetit: de quibus necdum restitutis gravius eos in epistola CV. objurgat ex persona Adalberonis archiepiscopi.

XII. Wido, aliique ejus successores.

Widonem seu Guidonem abbatem in utriusque monasterii regimine Womaro suffectum fuisse Sanderus auctor est. Verum ejus electionem Adalberoni parum probatam fuisse satis superque probat Gerbertina epistola XXXVI. ex persona Adalberonis *Widoni abbati Gandavensi* scripta, quæ ab his verbis duriusculis incipit. *Frustra sibi arcem religionis attribuunt, qui præcipuas religionis partes evertunt. Qui caritatem non habet, qui fidem promissam negligit, isne religionem tuetur?* Obscura est hujus increpationis causa, nec satis eam explicant verba, quæ sequuntur. *Si fraterna colloquia nobis exhibuistis, & qualibuscumque nunciis lætari fecistis, tanto temporum intervallo, conscientia testis est, artius sua retinent, quam aliena concupiscunt.* In fine petit, an aliqui puerorum suorum apud Gandavenses institui possint. Sanderus scribit, Widonem sponte sua sancti Bavonis abbatiam Odwino cessisse, retenta sola Blandiniensi, quam ad quinquennium rexit. quo tempore privilegium a Benedicto papa obtinuit. Odwinus novæ basilicæ fundamenta jecit, quam Erembaldus, post annos abhinc sex ejus successor, absolvit.

XIII. S. Mansueti res auctæ.

Jam ab annis septemdecim instauratum erat, restitutumque monachis a Gerardo episcopo sancti Mansueti Tullense monasterium, cum idem vir Dei collatas eidem loco possessiones nun tantum confirmavit, sed etiam plurimum auxit, definitis terminis tum ipsius monasterii, tum parochiæ eidem subjectæ. In his cellam de monte Barro monachis ejus loci attribuit cum multis ecclesiis & capellis, quarum una est

sancti

ſancti Florentini *apud Chelmes*, quam ipſe in parochia villæ Domni-Germani ex revelatione divina exſtruxiſſe dicitur in charta Riquini epiſcopi, de qua ſuo loco. Gerardi litteris poſt eum ſubſcribunt Goderannus primicerius, Arinfridus decanus, Wolfardus theſaurarius, Grinbaldus bibliothecarius, Bopo cantor, Lantbertus archidiaconus, aliique canonici; dein Azelinus comes Tullenſis, frater Gerardi epiſcopi, Grinbaldus advocatus, & alii. *Actum Tulli publice ſub die idnum Octobrium, in plenaria ſynodo, omni clero, qui aderat, acclamante*, fiat, fiat, *anno dominicæ incarnationis* DCCCC LXXXII. *indictione* X. *anno ordinationis noſtræ* XVIIII. *regnante ſecundo Ottone ſereniſſimo imperatore*. V.* *imperii ſui anno*. In bis litteris laudatur Adam ſancti Manſueti abbas, quem eccleſiæ ſuæ filium dicit Gerardus, & in diſciplinis regularibus educatum. ANN. CHR. 982. * l. xv:

XIV. Gorziæ ſacta donatio. Obſervatu dignum eſt præceptum Ottonis imperatoris, quo ratam habet donationem Gorzienſi monaſterio factam a Conrado fideli ſuo in extremis, dum in expeditione contra Sarracenos cum imperatore verſaretur. In hoc præcepto * notum facit Otto, quo pacto Conradus, filius Rodulfi quondam comitis, in die belli, „quod fuit inter ipſum Ottonem & Sarracenos *ſub fanone* ſeu vexillo imperiali, legali ritu tradendum ſibi commendaverit omne prædium ſuum, quod habebat in „regno Lotharienſi; rogaveritque in conſpectu totius exercitus, ut hoc totum Gorzienſi monaſterio imperiali præceptione, ſi ea die, uti contigit, moreretur, conferret imperator. quod quidem hic poſt eventum belli præſtitit interventu dilectæ „conjugis ſuæ Theopbanu imperatricis auguſtæ, atque conſultu fidelium ſuorum, „Ottonis ſcilicet fratruelis ſui, Alemannorum Bajoariorumque ducis, ac Deoterici „ſeu Theoderici Mettenſis eccleſiæ venerabilis epiſcopi, & aliorum. *Data* VI. *kal.* „*Octobris, anno dominicæ incarnationis* DCCCC LXXXII. *indictione* XI. *anno vero ſecundi Ottonis* XXI. *imperii autem* XV. *Actum Capuæ*. quod præceptum Hildebaldus epiſcopus & cancellarius vice Willegiſi archicapellani recognovit, & ſubſcripſit. Hoc diploma convenit cum chronico Saxonico, aliiſque ejus temporis, in quibus legitur, in prœlio contra Sarracenos, ex quo vix Otto ipſe evaſit incolumis, optimates non paucos occubuiſſe III. idus Julii hoc anno, nempe Richarium ſigniferum, Udonem ducem, comiteſque Thietmarum, Bezelinum, Gebehardum, Gunterum, Ezelinum, ejuſque fratrem Bezelinum, cum Burchardo, Dodone, & Conrado, aliiſque permultis: ex quibus Conradus non in ipſo conflictu, ſed poſtea ex vulnere interiit, ſpatio dato ad faciendam illam donationem, quam Otto confirmavit. * a Diplom. p. 571.

XV. S. Forannani abbas obit. Incidit in eumdem annum obitus Forannani Walciodorenſis, & Hartwici ſancti Hemmerammi abbatum. Forannani obitus contigit pridie kalendas Maias. Hic in eccleſia Walciodorenſi humatus eſt, ubi ante annos quinque Eilbertum comitem, monaſterii conditorem, in ſepulcro, quod comes ſibi ſuiſque paraverat, ſepulturæ mandavit. Librum de vita ſancti Forannani abbatis ſæculo duodecimo ſcripſit Robertus ejus loci monachus, qui nonnulla de eo miracula commemorat. In his laudatur Lambertus ſcholarum Walciodorenſium didaſcalus, qui dolore capitis liberatus eſt. De eodem ſancto etiam fuſe agit Walciodorenſis chronographus, qui non admodum accuratus eſt in temporibus aſſignandis. Celebris fuit apud Walciodorenſes ſancti Forannani cultus uſque ad annum M D XXVI. quo reformatores Burſfeldenſes ejus feſtum expunxerunt, propterea quod ſollemni ritu non eſſet relatus ab eccleſia Romana in numerum ſanctorum. At factum poſtea improbarunt melius conſulti Walciodorenſes, eo *quod multi ſancti celebrentur, qui non ſint in curia Romana canonizati*.

XVI. Hartwicus quoque abbas S. Emmerammi. De Hartwico abbate ſancti Emmerammi hæc legimus in quadam ejus monaſterii membrana: *Anno* DCCCC LXXXII. *bonæ memoriæ idem Hartwvicus abbas obiit* VI. *idus Auguſti*. Quaſdam ejus epiſtolas, ſed non magni momenti, cum aliis aliorum abbatum epiſtolis invenimus in codice Tegernſenſi, in quo ejus epitaphium habetur, quod in ejus elogio retulimus. In eo e Trevirenſi monaſterio ſancti Maximini accerſitus fuiſſe dicitur, & monaſticam diſciplinam apud ſanctum Emmerammum, ubi penitus defecerat, reſtituiſſe. Sed

Heu! vix pervixit quinquennia, moxque receſſit.
Nos dedit orbatos, & petit ille polos.
Sexta idus rapit hunc Auguſti, atque æthere locavit.

ANN. CHR. 982.

Idem monasterium Tegernsense etiam rexit, quem excepit Gozpertus, sancti Emerammi monachus, genere nobilis, cujus aliquot epistolas ex prædicto codice alias [a] retulimus. Gozperto successit sanctus Godehardus, & ipse abbas Altahensis atque Hersfeldensis, tum demum Hildensheimensis episcopus, de quo præclara nobis dicendi occasio suo loco occurret. In prædictis epistolis Gozperti abbatis una est ad Adalpertum comitem, a quo piscium copiam sibi suisque fieri rogat, quippequi magnam eorum penuriam patiantur. Altera est ejusdem argumenti, in qua hæc verba Germanis nostris observanda: *In regione australi, sicut scitis, habitantes, more monachorum, ut decet, a carnibus abstinentes, captura piscium raro pascimur: quia piscosas aquas minime habemus. Sed, si Deus anno præsenti fœcundavit capturam husonum vobiscum, petimus ut jubeatis largiendo communicari: ut memoriam vestri deinceps in orationibus nostris habeamus.* In sequenti epistola Arnoldum quemdam, qui Adalhaidam neptem suam in conjugium duxerat, rogat fructuum sibi alimoniam, quorum illo anno magna penuria erat, suppeditari. Habebat & nepotem Utonem, ad quem itidem scribit.

a *Analect. to. 4 p. 347.*

XVII. Sigerus item Hirsaugiæ abbas.

Præmissis duobus abbatibus adjungendus est Sigerus Hirsaugiensis abbas, vir per omnia sanctissimus, cui similem alium postea usque ad sanctum Willelmum in illa abbatia haud fuisse Trithemius asserit. Sepultus est ante altare sancti Laurentii martyris. Suffectus in ejus locum Lupoldus senex venerabilis, ejus loci monachus, ortu Ratisponensis, qui annos quadraginta-sex in ordine religiosissime vixerat. Eodem anno in locum demortui Popponis junioris episcopi Herbipolensis subrogatus a Trithemio dicitur Hugo vir magnificus, qui monasterium sancti Andreæ apostoli, quod beatus Burchardus olim condiderat, pæne collapsum suis impensis instauravit, & cum consensu Benedicti papæ corpus sancti Burchardi ad ejusdem cœnobii ecclesiam transtulit. Hinc sancti Burchardi nomen monasterio deinceps inditum, quod Pio secundo pontifice ordinem cum habitu abjecit. Eo missus ad docendas litteras Arnoldus Hirsaugiæ monachus.

S. Andreæ monasterium Herbipoli.

XVIII. Cluniaci dedicatio.

Hoc anno Cluniacensis ecclesia rogatu sancti Mayoli abbatis ab Hugone Bituricensi archiepiscopo dedicata legitur XVI. kalendas Martii: quo die *vas apostolicarum cinerum*, quos sanctus Odo ex Romano sancti Pauli monasterio Cluniacum attulerat, in columna sub principali ara Hugo recondidit, testante Hugone monacho in epistola [b] ad Pontium abbatem. Paullo ante ex Italia redierat Mayolus: quo in itinere Ottoni secundo Veronæ, Romam adire cogitanti, uti Ottoni quondam ejus patri, mortem instantem prædixit. nam manus imperatoris utrasque suis complexus manibus, ejusque vultum intuitus, ait: Fratris Mayoli consilio si
» aurem præberes, hinc unde venis retro redites. Pro certo enim scias, quia, si Ro-
» mam perrexeris, quo ire disponis, nativitatis regnum numquam amplius videbis,
» sed Romæ, quo pergis, sepulcrum habebis. quod anno sequenti rei probavit
» eventus.

b *Biblioth. Clun. c. 560.*

Mayolus Ottoni mortē prædicit.

XIX. S. Severi in capite Vasconiæ monasterium conditur.

Præter sancti Severi Russitanense monasterium diœcesis Tarbeïensis, de quo superius [c] egimus, exstat aliud in diœcesi Adurensi ad fluvium Aturim * sancti Severi in-capite-Wasconiæ a posteris dictum, quod Willelmus-Sancius comes sub id tempus excitavit. Prioris patronus sanctus Severus eremita & confessor; posterioris sanctus Severus martyr. Exstiterat jam pridem in posteriori hoc loco monasterium, sed a *Francigenis hostibus* destructum fuerat: cujus instaurandi hæc nata est occasio. Cum Normannorum gens sævissima in Wasconiæ partes grassari perseveraret, Willelmus-Sancius cum eis congressurus, ad tumulum beati martyris Severi venerabundus ac supplex accessit, votoque se obligavit, se, si victoriam de hostibus reportaret, eo in loco monasterium exstructurum. Victor e prœlio reversus, quamprimum solvendo voto animum adjecit; convocatisque militibus, qui possessiones ejus loci in potestate habebant, ut eas ipsi venderent, postulavit. His vero detrectantibus, rem judicio aquæ-frigidæ finiri jussit. Ubi parvulus ab episcopo jam jam mergendus erat, cæli serenitate subito in tonitrua & coruscationes mutata, comes facile obtinuit quod petebat, & pro loci pretio *trecentos solidos duodenarios argenti*, cum quadraginta quinque vaccis, multisque aliis rebus persolvit. Dein *famosissimum* inibi *monasterium* constructurus, convocatis archiepiscopis Ausciensi & Burdegalensi, cunctisque suæ ditionis episcopis & comitibus, omnimodam eidem loco libertatem indulsit, ab illis omnibus comprobatam; cumque soli Ro-

c *lib. 18. n. 75.*

* *l'Atour.*

ANN. CHR. 982.

manæ ecclesiæ subjectum esse voluit sub annuo censu quinque solidorum. Tum monasterio abbatem præfecit, nomine Salvatorem, *sanctissimum & ab omnibus laudabilem*; jussitque ut libera esset successorum electio, *secundum ordinationem sancti Benedicti*. Inter alia multa, quibus monasterium istud dotavit, ei concessit *omnem decimationem* suæ *substantiæ panis & vini, & quidquid decimari oportet*; insuper *ecclesiam sancti Genis confessoris, ubi sua sacrata ossa tumulata jacent*: quo in loco abbatiam fieri jussit sub regimine abbatis sancti Severi. Postremo castrum suum Palæstrion tradidit cum suis appendicibus, & *cum omnibus militibus seu armicolis*; denique omnia, quæ sunt inter duos fluvios *ab Alpheano*, qui *modo vocatur vulgo Aturris, usque ad Gavasensem*. quæ omnia sancto Severo tradit *cum tabula auro argentoque pulcre ornata*, prout fusius legitur in charta ejusdem Willelmi-Sancii, a Petro de Marca [a] sine chronicis notis relata in historia Bearnensi: ubi illius monasterii primordia ad hunc circiter annum revocantur. Huic instrumento subscribunt post Willelmum Urraca comitissa ejus conjux, Bernardus & Sancius filii, Godefridus Burdegalensis archiepiscopus, & Ado Auscitanus, multique nobiles, qui cognomina a suis fiscis usurpant.

XX. Lotharii præcepta pro S. Petro Rodensi & Rivipullo.

Hoc ipso anno Lotbarium regem ad Arvernos profectum fuisse docent nos duo ejus præcepta, quibus possessiones monasteriorum sancti Petri Rodensis, & sanctæ Mariæ Rivipullensis confirmavit. Primum obtinuit Ildesindus seu Hildesindus [b] venerabilis episcopus Elnensis & abbas sancti Petri Rodensis, interventu Emmæ reginæ. *Actum Borciaco villa, sita in comitatu Arvernensi super fluvium Helerium* *, *anno dominica incarnationis* DCCCC LXXXII. *regnante domno HLotario, anno* XXIX. alterum [c] vero impetravit Seniofredus venerabilis abbas sanctæ Mariæ Rivipullensis monasterii. *Actum apud Parintaniacum villam, sitam in comitatu Arvernensi, subtus castrum Uzo*, eodem anno tum incarnationis, tum Lotharii regis. Baluzius non sine fundamento existimat, Borciacum esse eum locum, qui hodie *Brossac* dicitur, haud procul confluentibus Elaveris seu Helerii & Alanionis; Parintaniacum autem eum, qui levi mutatione hodie vocatur *Parentignac*, ad Elaver contra Iciodorum, quod in altera Elaveris ripa situm est. Ceterum manet etiam nunc Uzoni seu Ussoni suum nomen, qui locus tribus passuum millibus a vico Parentiniaco, septem circiter a Brossaco distat.

XXI. Romualdus patrem in proposito confirmat.

Inter ea Romualdus in solitudine prope Coxanense sancti Michaëlis monasterium austeram vitam agebat, ubi Petrus Urseolus extremum diem feliciter clausit, superstite Johanne Gradenico cum Marino eremita, quibus Olibanus comes adhæsit, simul cum illis ad Casinense sancti Benedicti cœnobium profecturus. Dum in procinctu itineris essent, nuntium accepit Romualdus, patrem suum Sergium, qui in monasterio sancti Severi prope Ravennam monachum professus erat, in proposito vacillantem, de repetendo sæculo cogitare. Hac ille sinistra relatione perculsus necessarium duxit, ut Guarinus Coxanensis abbas & Johannes Gradenicus una cum comite Casinum pergerent; ipse vero periclitanti patri quantocius subveniret. quod ubi rescivere illius regionis incolæ, insolenti & antea inaudito consilio inito ad id devenere, ut, si Romualdum viventem apud se retinere non possent, eum interficerent, quo ejus saltem corpus exanime possiderent. His cognitis, Romualdus caput suum omnino decalvavit, atque insani consilii executoribus præsentibus amentiam, sumto prima luce cum multa aviditate cibo, simulavit; sicque illi mentem ejus læsam esse rati, corpus lædere dedignati sunt. Itaque his expeditus vir Dei, itineri quantocius pedes cum baculo se committit, nudisque plantis ex intimis Galliarum finibus Ravennam usque pervenit: ubi patrem ad sæculum reverti cupientem gravibus vinculis & compedibus constrinxit, verberibus duris afflixit, dum ejus mentem ad salutarem statum reduceret. Res pro voto cessit. nam Sergius rediit ad sanam mentem, sicque vitam deinceps composuit, ut, quidquid prius retrograda voluntate deliquerat, postmodum rectis sanctæ conversationis gressibus & exemplis emendaret, nec ante ex hac vita migraret, quam Spiritus-sancti præsentia recreatus fuisset. Hunc Wion, aliique nonnulli recensent inter beatos ordinis Camaldulensis: at necdum fundatus erat iste ordo cum Sergius decessit, qui non in eremo, sed in ipso sancti Severi mortuus videtur monasterio, quod Ravennam inter & Classem positum erat.

XXII.

Discessurus e Gallia Romualdus, Olibanum comitem, vitæ monasticæ causa

[a] Bearn. lib. 3. c. 8. & 9.

[b] Marca Hisp. p. 927.

* l'Allier.

[c] ibid. c. 929.

ANN. CHR. 982.

Olibanus comes Casinum se recipit.

Johannes Gradenicus illic pie obit.

Casinum adire cupientem, Guarini abbatis & Johannis Gradenici fidei commiserat, præcipue Johanni, qui ei ex obedientia subditus erat, præcipiens, ut, etiamsi Guarinus, qui peregrinationum amans erat, abscederet, ipse numquam a comite se sequestraret. Ex quo intelligitur, Romualdum jam tunc præpositi officium gessisse, cui solitarii illi obedientiam exhibebant. Tum Olibanus comes universis rebus ac possessionibus filio suo relictis, cum multis opibus, quantas vix quindecim muli oneriferi gestare poterant, Guarino & Johanne atque Marino comitatus, ad sancti Benedicti monasterium se contulit. Cum illic aliquantum temporis constitissent, Marinus quidem in Apuliæ solitudioem secessit, ubi ab Sarracenis latrunculis interfectus est: Guarinus vero, orationis causa discurrere solitus, Johannem adduxit, ut secum Jerosolymam proficisceretur. Hoc Olibanus cognito, cum multis lacrymis eos obtestabatur, ut ne se contra Romualdi præceptum desererent, in primis Johannem monens, ut memor esset obedientiæ sibi a patre impositæ, qui se ejus fidei peculiarius commiserat. Verum illi obfirmati in proposito discedunt: at vix e monte in plana descenderant, cum Guarini equus, invito sessore in aliam partem magno impetu conversus, Johannis tibiam ferrato calce percussit. qui ilico ad terram ex nimio dolore prostratus, coactus est redire unde discesserat. Sanatus demum cellam sibi prope monasterium ædificari petiit, ubi per triginta fere annos in magna vitæ austeritate perdurans, in sancta conversatione feliciter obiit, vir sic a detractionis vitio abhorrens, ut nemo coram eo ad convicium os impune aperiret. Post ejus obitum quædam ab eo miracula facta dicuntur. Ex his quæ de Sergio Romualdi patre diximus, inferre licet, Romualdum necdum ætate admodum gravem fuisse, cum patrem ad meliorem frugem convertit.

XXIII.

S. Georgii monasterium Venetiis cōditur a Johanne Mauroceno.

Inter Romualdi socios, qui eum in Galliam cum Petro Urseolo duce, aliisque secuti sunt, censetur a plerisque Johannes Maurocenus, nobilis Venetus, qui tamen a Petro Damiani omissus est. Is in Gallia monasticen professus, dein cum sociis reversus in patriam, insigne monasterium in insula Venetiis adjacente, favente Tribuno-Memmo Venetiarum duce, ceterisque principibus viris, construendum hoc anno aggressus est sub titulo sancti Georgii, cujus ibidem ecclesia jam tunc erat, ducali sancti Marci ecclesiæ subjecta. Primarias conditi monasterii litteras refert Ughellus [a], ex quibus rem compendio accipe. Anno ab incarnatione Christi

[a] *Ital. sac. t. 5. c. 1272.*

» DCCCCLXXXII. *imperantibus dominis Vasilio* seu Basilio *& Constantino fratribus populo Romano, magnis & pacificis imperatoribus* (scilicet Veneti Germanicos imperatores, id est Ottones, non agnoscebant) *anno autem imperii eorum post obitum Johannis Cimisteri* XI. mensis Decembris die XX. indictione XI. Rivo-alto: cum Johannes
» Maurocenus monachus, religioni Christi addictus, locum sibi, ceterisque Dei ser-
» vis aptum quæreret, petiit a Tribuno Venetiarum duce, ut ecclesia beati Georgii
» martyris, *quæ semper fuit beati Marci titulus*, ac de jure palatii, sibi concederetur.
» Annuit Tribunus, consentientibus Vitale patriarcha cum episcopis suis, cunctisque
» primatibus ac populo Venetiæ, ea lege, ut illic monasterium fieret ad laudem om-
» nipotentis Dei & patriæ tuitionem; & ipse Maurocenus *monachico more* ibidem vi-
» veret, & pro sua prudentia regeret catervam monachorum, Christo servituram, &
» *ad cultum divinum produceret juxta regulam beati Benedicti*, sive *consuetudinem seu*
» *regulam ceterorum monasteriorum.* Quapropter prædictam ecclesiam cum libris, the-
» sauro, & vinea ei adjuncta, Mauroceno concedunt, cum ea libertate, qua sub do-
» minio sancti Marci antea fruebatur. Insuper ad faciendum molendinum, donant
» totum lacum illi vineæ adjunctum, quam Maurocenus ipse a fratre suo Dominico
» acceptam, cum aliis rebus monasterio jam dederat. His litteris post Tribunum subscribunt Marinus episcopus, Dominicus Gradensis episcopus; item Johannes episcopus, aliique magno numero nobiles Veneti. Novo monasterio primus abbas præfuit Johannes Maurocenus, vitæ sanctimonia conspicuus: cujus exemplum, uti & Petri Urseoli olim ducis, postea imitatus Tribunus-Memmus sæculi honores abdicavit, & monachum induit, & quidem in sancti Georgii, ut perhibent, monasterio.

ANN. CHR. 983.

XXIV.

Ottonis diplomata pro Campidona & Palatiolo.

Post infelicem pugnæ cum Sarracenis in Calabria exitum, de qua superiori anno dictum est, anno insequente Otto Veronam accessit, ubi filium suum æquivocum, ejus nominis tertium, imperii successorem adoptari curavit, adhuc juvenis, forte imminentem veritus mortem, quam ipsi sanctus Mayolus abbas paullo ante prædi-

xerat. Dum Veronæ versaretur, ipsum adiit Ruodolfus [a] abbas Campidonensis, cujus rogatu, *propter petitionem Gisilharii Magdeburgensis venerabilis archiepiscopi*, eidem cœnobio liberam eligendi abbatis facultatem confirmavit; adjecitque, ut nulli alii, præterquam imperatoribus & regibus, abbas ejus loci subjectus esset. *Data* IIII. *idus Junii, anno dominicæ incarnationis* DCCCC LXXXIII. *indictione* XI. *anno vero regni secundi Ottonis* XXII. *imperii autem* XV. *Actum Veronæ*. Ibidem *pridie* [b] *idus Julii*, an Junii, ejus anni, bona & possessiones beatæ Mariæ in Palatiolo, diœcesis Ravennatis, postulante Andrea abbate, idem imperator confirmavit, in his vineam, *quæ est posita super fluvium Padarena*. Primum illud diploma Hiltiboldus episcopus & cancellarius vice Willigisi archicapellani recognovit: alterum Adalbertus cancellarius ad vicem Petri episcopi & archicancellarii.

ANN. CHR. 983.

[a] Analec. to. 4. p. 472.

[b] Bullar. Casin. to. 2. p. 57.

XXV. S. Vincentii Capuæ abbatia Johanni data.

Eodem tempore scriptam puto epistolam, quæ est inter Gerbertinas sub nomine Ottonis imperatoris centesima quinquagesima-sexta, in qua ait se ob quasdam regni necessitates, abbatiam sancti Vincentii Capuæ sitam Johanni monacho donavisse, & Rotfrido ejus loci ante abbati, nec abjudicato, nec deposito, quasdam cellas in compensationem concessisse. Epistola sic habet.

Diversa regni negotia interdum cogunt nos incidere diversa imperia. Hinc est quod abbatiam sancti Vincentii Capuæ sitam, ob quarumdam rerum necessitudines, nuper Johanni monacho donavimus, Rothfrido abbate nec abjudicato, nec deposito. Proinde respectu misericordiæ eidem abbati Rothfrido concedimus cellam sanctæ Mariæ, cum omnibus ad se pertinentibus in Marsi comitatu, in eo loco qui dicitur Apininicè, cum reliquis rebus sancti Vincentii in eodem comitatu positis; cellam quoque sanctæ Mariæ in partibus Beneventi, ubi dicitur Sanus-locus, cum omnibus sancti Vincentii rebus in terra Beneventana sitis. Unde tibi & Beneventano principi præcipimus, ut, sicut res vobis vicinæ sunt, ita ob nostram fidelitatem Rothfridum abbatem ejus res tenere juvetis sine ulla contradictione.

Hæc epistola inscripta est, *R. comiti*, forte Raynaldo comiti Marsorum, cui Aligernus Casini abbas libellum fecit de monasterio sanctæ Mariæ in Luco, secundum illos fines ac limites, quibus Gualterius sacerdos & monachus eamdem ecclesiam, a Doda comitissa sibi oblatam, Casinati monasterio ante annos ferme viginti tradiderat. Hoc monasterium sanctæ Mariæ aliud fuisse videtur a cella sanctæ Mariæ, itidem in comitatu Marsorum sita, sed quæ a monasterio sancti Vincentii Capuani pendebat.

XXVI. Werinharius Fuldæ abbas obit.

Cum Heinricus Augustensis episcopus in Calabriæ expeditione, quam anno superiori retulimus, *sive captus, sive occisus*, inquit vitæ sancti Udalrici scriptor, qui expeditionem illam hoc anno refert, desideratus fuisset; vacantem episcopatum obtulit imperator Werinhario seu Wernhero Fuldensi abbati, qui post Udalrici obitum electus fuerat, sed factione duorum clericorum ab ineunda sede prohibitus, uti vir sanctus vaticinatus erat. Verum ille oblatam dignitatem recusavit; nec multo post morbo correptus, apud Luggam seu Luccam Etruriæ civitatem vitam finivit. Corpus ejus ad sanctum Domninum Parmensis agri opidum delatum, ibique honorifice humatum est. Ita Gerardus vitæ sancti Udalrici scriptor æqualis, ex quo alii emendandi, qui Werinharium, adversus Sarracenos pugnantem, occisum fuisse tradunt. Erkanbaldus ejus successor propinquus erat Bernwardi episcopi Hildensheimensis.

XXVII. Adalbertus fit Pragæ episcopus.

Ineunte hoc anno mortuus est Dietmarus seu Thietmarus, Pragensis in Boëmia episcopus primus, quem nonnulli Tetharatum vocant. Suffectus in ejus locum Adalbertus, qui recens ex Saxonia reversus erat. De his audiendus chronographus Saxonicus, qui hæc ex Cosma Pragensi accepit. Sic ille ad hunc annum. *His temporibus mortuus est Thietmarus, Pragensis ecclesiæ primus episcopus. Inter ea rediens philosophiæ de castris, ubi decem aut plus militaverat annis, non modicam librorum copiam referens, aderat spectabilis heros, nomine Wogteh, qui postea dictus est Adalbertus, adhuc ordine subdiaconus, qui, velut tener agnus inter oves, de sui pastoris morte mærentes, sedulus exhibebat exsequias funebres, orationibus diurnis instans & nocturnis, & largis eleemosynis. Quem dux Bolizlaus & ejus optimates in tam bono opere devotum cernentes, juvenem nimis renitentem rapiunt, & adducunt in medium, dicentes: Nolis, velis, noster episcopus eris. Facta est autem hæc electio non longe ab urbe Praga, in opido Lavigradeo*, XI. *kal. Martii, eodem anno, quo obiit Thietmarus episcopus, qui* IIII.

ANN. CHR. 983. *nonas Januarii decesserunt. Ea tempestate rediens de bello Sarraceno adiit Veronam imperator Otto secundus: ad quem Slavonica manus cum electo pergit episcopo, ferens a duce legationem, & cleri ac populi petitionem, quo eorum confirmet electionem. Igitur serenissimus imperator eorum annuens petitioni, III. nonas Junii dat ei anulum & pas-*
* l. virgam. *toralem curam *: & Willegisus Moguntinus archiepiscopus, qui ibi forte aderat, & cujus suffraganeus erat, jussu imperatoris consecrat eum episcopum, vocans eum Adalbertum. Nam archipræsul Magdaburgensis Adalbertus, olim eum chrismate confirmans, hoc nomine vocitaverat. Consecratus III. idus Junii, venit in civitatem Pragam nudis pedibus, & omni plebe modulante episcopalem cathedram insedit. Hujus præclari pastoris consilio, & sororis suæ Mariæ interventu, dux Bolizlaus quidquid præsul Pragensis hodieque possidet, vel quidquid abbatissa Maria optavit dari suo cœnobio, gratuita utrisque pietate concessit, & canonum auctoritate confirmavit.* Tum subdit chronographus: *Sciendum quod Cosmas Pragensis ecclesiæ decanus, cujus hæc verba sunt, hanc electionem & confirmationem anno dominicæ incarnationis* DCCCC LXXIX. *asscribit; cum conventus iste post bellum Sarracenorum, Veronæ ab Ottone secundo habitus, cujus ipse in eodem loco meminit, dominicæ incarnationis* DCCCC LXXXIII. *acciderit.* Et recte quidem chronographus, ut ex diplomatis Ottonis Veronæ datis superius ostendimus.

XXVIII. Dietmarus ejus decessor purgatus.

In prædicta narratione observanda est Adalberti pietas in Dietmarum defunctum, quem alter ejusdem Adalberti vitæ scriptor *ab nigris spiritibus ad tartareum chaos* portatum dicit, idque Adalberto compertum fuisse. quod nequaquam veri simile est. siquidem ei Adalbertus ipse *sedulus exhibebat exsequias funebres, orationibus diurnis instans & nocturnis, & largis eleemosynis*; ab his officiis temperaturus, si ejus damnatio ipsi comperta fuisset. Istius anonymi opinio inde nata videtur, quod Dietmarus morti proximus prolixa oratione errata sua, qui piissimorum hominum
" mos est, exaggeravit, teste priori Adalberti vitæ scriptore; nimirum se perdidisse
" dies suos; pænitentiæ fructum nusquam fecisse; populi sibi crediti errata dissimulasse.
" Hoc est, inquit, quod dolet, dolebitque in ævum. nam ecce diræ mortis victima
" in infernum proficiscar, ubi vermes mei non morientur, & ignis meus ardebit in
" æternum & ultra. Sic auctor ille antiquior: quæ verba posteriores auctores crudius interpretati sunt. Certe longe aliter de eo sentit Æneas-Silvius ex communi Boëmorum traditione, apud quem *Ditimarus opinione sanctitatis insignis* prædicatur. Apud priorem illum auctorem Adalbertus in festo apostolorum Petri & Pauli consecratus dicitur: quod tertio idus Junii factum tradit mox laudatus Cosmas Pragensis. Prædictus item anonymus scribit, Adalbertum Verona post ordinationem suam revertentem equo insedisse, qui non auro argentove fulgentia portabat frena, sed in rusticum morem torta cannabe composita; & Pragam ingressurum, vinculis pedum solutis, nudo pede urbem intrasse.

XXIX. Adalberti quale regimen.

Jam ordinatus ut se gesserit, idem auctor fuse prosequitur. Principio res ecclesiasticas æqua lance distribuit in quatuor partes, quarum primam ornandæ ecclesiæ, secundam alendis canonicis, tertiam pauperibus, quartam sibi, suisque usibus assignavit. Duodecim quotidie pauperes pascebat, festis diebus plurimos. Raro, extra dies festos, vidit eum meridianus sol manducantem, & numquam media nox somno indulgentem. Lectus ejus in publico elegans; in occulto nuda humus vel cilicium pro lecto, lapis pro capitis sustentaculo. A completorio usque ad primam nullus sermo ex ore ejus exibat, *& ad instar monasticæ professionis nocturna silentia servabat*. Post primam omnium causas audire solitus, alias psalmis Davidicis vacabat usque ad celebrationem missæ, in qua ne verbum quidem cuiquam loquebatur. Post missam, aut laborem manibus exercebat, aut cum capellanis lectioni dabat operam. Hi ejus mores, hæc studia erant.

XXX. S. Gregorii monasterium Constantiæ struitur.

Hoc etiam anno Gebehardus Constantiensis episcopus, qui Conrado ante quadriennium successerat, monasterium in honorem sancti Gregorii papæ prope Constantiam in ripa Rheni fluminis exstruxit, ibique duodenos monachos cum abbate collocavit. Forma ecclesiæ occidentali plagæ obversa secundum formam basilicæ
* Petershausen. sancti Petri in Vaticano, ob id a posteris Petri-domus * appellata, quam Gebehardos decimo post anno dedicavit, multisque reliquiis exornavit, in his brachio sancti Philippi apostoli, quod ab Ottone tertio acceperat. Magna ejus erat in sanctum Gregorium papam devotio, quam is, Constantiensis ecclesiæ adhuc canonicus, sollemni donatione quorumdam prædiorum eidem ecclesiæ facta testatus est, cum

ANN. CHR. 983.

eidem *vir summa religionis & doctrina Conradus* præfectus esset. Hæc autem donatio ea conditione facta est, ut ipse, vel quivis ejus propinquus eadem precario recipere posset sob annuo censu persolvendo in festo beati Gregorii. Jam vero factus episcopus possessiones illas precario acceptas Constantiensi ecclesiæ restituit, eo pacto, ut canonici *ter in anno cum sollemni processione ipsum monasterium adeant, singulisque vicibus pro ejus anima missam cantent; & insuper in festo sancti Gregorii publicam de eo missam decantent, monachique chorum regant, & ad altare ministrent, atque a clericis ea die de supra dictis prædiis duo talenta & quinque solidi ad servitium dentur.* Quin etiam in basilica ejusdem monasterii cryptam fecit in parte occidentali cum altari sancti Martini; & soper cryptam sanctuarium condidit, in quo altare principale in sancti Gregorii honorem exstruxit, super quod præclarum ciborium erexit, quatuor columnis ex ligno ilicis compositum, quas columnas argento vestivit, easque super bases lapideas decentissime sculptas constituit. ad hæc supra ipsas columnas arcus quatuor posuit, quos a parte una exaurato argento, ex altera deaurato cupro vestivit. denique super arcus & columnas tabulam collocavit magnitudinis tantæ, ut totum operiret ciborium, in medio rotundam habens fenestram, aurato cupro intrinsecus opertam; inferius autem marginem prominentem argento decoratam. Ipsa vero tabula per totum ex inferiori parte aurato cupro decenter operta erat, habens quatuor evangelistarum imagines cælato opere in transversum: cui per quatuor partes laminæ argenteæ erant affixæ, & in unoquoque latere versus unus aureis litteris inscriptus erat, in summa quatuor, qui sequuntur.

Hoc opus exiguum diversis artibus actum
Fert tibi, Gregori, supplex devotio servi
Præsulis indigni, quem tu cum plebe fideli
Conjungas turmis precibus, pater alme, supernis.

Insuper multa alia eidem monasterio contulit idem antistes, qui ecclesiæ muros eximiis picturis, quæ veteris ac novi testamenti historias repræsentabant, exornavit. Hæc carptim ex ejus vita, quæ ab Udalrico episcopo duobus libris composita est, & Callisto II. inscripta. De primo ejus loci abbate Beringero, ejusque successoribus a Bucelino recensitis, nihil fere comperii præter nomina habemus.

XXXI. Gemblaco immunitas data.

Gemblacensi in Brabantia monasterio immunitas hoc anno a Benedicto papa VII. concessa cum libera eligendi e gremio abbatis facultate, qui nulli alteri ecclesiæ, præterquam Romanæ, subjectus esset. Hoc privilegium compendio retulit Sigebertus in vita sancti Guiberti ejus monasterii conditoris, quod nos integrum ex Lambecio in observationibus ad illam vitam præviis exhibuimus, scriptum per manum Bonifacii notarii regionarii atque scriniarii Romanæ ecclesiæ in mense Martio, indictione XI. datum vero VIII. kalendas Aprilis per manus Stephani episcopi ac bibliothecarii sanctæ sedis apostolicæ, anno pontificatus Benedicti septimi papæ nono, Ottonis secundi anno XVI. quod Sigebertus male ad annum DCCCCLIII. vel insequentem retulit. Eidem cœnobio adhuc præerat Erluinus abbas, quamvis oculis orbatus.

XXXII. S. Quintino de Insula facta donatio.

Tunc temporis Albertus Viromandensis comes, idemque abbas sancti Quintini basilicæ, rogatu Arnoldi abbatis fratrumque suburbani monasterii sancti Quintini de Insula, a Goberto custode, Simone decano, ceterisque sancti Quintini canonicis stagna Somenæ impetravit, prædicto monasterio concedenda, faventibus filiis suis Heriberto & Othone, ad usum monachorum, ut ex canonicorum abundantia Christi pauperum inopia suppleretur; ac sibi, & filiis suis, uxorique suæ Gerbergæ impetrarent a Deo monachi veniam delictorum. Actum in basilica beatissimi Quintini martyris hoc anno, imperii domni Lotharii regis XXIX. Fallit indictio apud Hemeræum [a], ubi ejus donationis litteræ proferuntur, & pro indict. XIV. legendum XI.

[a] Hemeré prob. p. 32.

XXXIII. S. Remigii & Gemetici abbates.

Excessit e vivis eodem anno Rodulfus abbas Remigianus, cujus obitus in necrologio notatur III. kalendas Septembris. Sub ejus regimine, quod fuit annorum quatuordecim, multum auctus est monachorum numerus, qui sub ejus decessore fuit monachorum viginti-sex, sub eo quadraginta-septem: in quibus abbates quinque censentur, sive ante, sive sub eo assumti ad regimen aliorum monasteriorum, scilicet Rodulfus, Bernerus, Airardus, Christianus & Drogo: ex quibus Bernerus

ANN CHR. 983.

Humolarienſis, Airardus ſancti Theoderici Remenſis abbas erat. Chriſtianus haud ſcio an qui tum abbas ſancti Pantaleonis apud Coloniam-Agrippinam. Rodulfi Remigiani abbatis ſucceſſor Letardus tribus annis præfecturam geſſit, defunctus XIII. kal. Octobris, ſub quo vixit Odeleus, poſtmodum ſancti Baſoli abbas. Arbodus Letardo ſucceſſit ad annos viginti.

Per id temporis Gemeticenſe monaſterium regebat Rodericus abbas, quo tempore Odo Carnutenſium præſul, & eccleſiæ ſuæ canonici, quamdam terram fiſci qui appellatur *Trelus* *, ſitam in villa quæ dicitur Vallis, conſentiente Hugone duce, » qui ipſum fiſcum de illis *per concambium* tenebat, monachis Gemeticenſibus ad ma- » num-firmam ſub annuo cenſu, in feſtivitate ſancti Remigii perſolvendo, conceſſit. *Datum nonis Aprilis anno* XXX. *regni HLotharii regis feliciter.* His litteris poſt Odonem præſulem Rodulfus cantor, Suggerius archiclavus, haud ſcio an idem Suggerius, qui has litteras ſcripſit. Roderico Gemeticenſi abbati ſuffectus Rotbertus, eo nomine primus.

* al. Trejus.

XXXIV. S. Sulpicio reſtituræ poſſeſſiones.

Apud Bituricas cum Navenſe ſancti Sulpicii cœnobium ad magnam inopiam deveniſſet, tum ex bellorum ſuperiorum procellis, tum ex direptione bonorum ab exteris, ipſoque archiepiſcopo Richardo facta, Hugo archiepiſcopus Richardi nepos, agente Herberto abbate ablata reſtituit, ſcilicet Bariacum & quaſdam eccleſias. *Hæc*, inquit Hugo, *injuſte a prædicta congregatione a meo avunculo Richardo ablata ſunt: cujus peccati contagione meam culpam faciens, coram Deo & ſanctis ejus, & coram præſenti altari, hæc omnia dictis fratribus reddo, reſtituo.* Herberto abbati ſucceſſiſſe videtur Hictarius abbas, cujus tempore Navenſibus quædam donatio facta eſt, cui Gaufridus vicecomes ſubſcripſit. De Ingelberto ſeu Engelberto abbate alias dicendum.

XXXV. Belliloco fit donatio.

Hoc itidem anno aut inſequente Bellilocenſi apud Lemovices monaſterio duo fratres, Ratbodus & Stephanus, vineam ſuam, apud ſanctum Baudilium ſitam in pago Lemovicino, vicaria Aſnacenſi, tradunt, & *patri pio Benedicto* offerunt, *ut lucerna jugiter accendatur ante eum.* Facta donatio *anno bis deno quinto ſub rege Lothario.* Subſcribunt poſt donatores Geraldus abbas, & Gerbertus frater, aliique. Hic eſt Geraldus abbas Bellilocenſis, qui ſibi coadjutorem prius [a] adoptaverat Bernardum, qui Bernardus hoc fere tempore Geraldo mortuo in ſolidum ſucceſſit. Erat is, ut ex Aimoino in Abbonis vita diſcimus, Hugonis inter Aquitanicos proceres nobiliſſimi filius, ex copioſa filiorum caterva Deo puer ad ſerviendum oblatus, miſſuſque ad Floriacenſe monaſterium, Richardo tunc ejus loci abbate, qui eum Abbonis, clariſſimi per ea tempora magiſtri, diſciplinæ & eruditioni commiſit. Ubi ſatis eruditus liberalibus artibus viſus eſt, a patre revocatus, Sollemniacenſi primum abbatia, quam ſanctus Eligius in agro Lemovicenſi olim condiderat, donatur; poſtea Bellilocenſi, quam genitor ejus jure belli & victricibus armis acquiſierat. Hunc ergo Geraldus, vel invitus, coadjutorem habuit, ac demum ſucceſſorem poſt annum Lotharii regis triceſimum, quo tempore adhuc ſuperſtes erat: Bernardus vero creatus epiſcopus Caturcenſis abbatiam retinuit.

a ſupra lib. 47. n. 12.

XXXVI. B. Mariæ de Soliaco monaſterium.

Monaſterium ſanctæ Mariæ de Soliaco, quod eo tempore exſtabat, dubiam habet originem, quam recentiores ad ſanctum Eligium, neſcio quo fundamento, referunt. Non videtur præceſſiſſe hoc ſæculum, quo tempore Frotharius vicecomes & Adalberga ejus conjux cum Geraldo filio ſuo donant Auriliacenſi monaſterio *urbem* ſuam *dominicariam, quæ eſt intra terminos Caturcini epiſcopatus, in vicaria de* » *Caſiliaco, quæ dicitur Soliacus*, aliaque prædia, quæcumque in tota terra ſua de » Braſſiaco, de Calviniaco, & de ſancto-Soſio ſeu Soſico a feudalibus ſuis militibus » vel ruſticis acquirere potuerint Auriliacenſes. *Actum eſt hoc anno ab incarnatione Domini* DCCCC XXX. *Radulfo Francorum rege regnante anno* V. His litteris adſcripta reperiuntur ſigna A. Caturcenſis epiſcopi, Frotardi vicecomitis, Adalbergæ vicecomitiſſæ, & Gerardi junioris comitis. Ab eo tempore condita videtur ab Auriliacenſibus cella Soliaci, forte a Gerardo de ſancto Sereno abbate, cujus ſtudiis *reſpublica monachorum valde augebatur*, ut in ejus loci chronico [b] legitur. Locum rexere decani ad ſæculum quintum-decimum, poſt cujus medium Petrus de Ornhiaco decani nomen ad dignitatem abbatis provexit. Hoc cœnobium, beatæ Mariæ Deiparæ ſacrum, poſitum eſt in extremis finibus pagi Caturcenſis ad Boreſam amnem, qui paullo infra in Dordoniam influit. Vallem amœniſſimam ad occidentem diſterminat

b Analect. to. 2. p. 242.

ANN. CHR. 983.

minat Petrocoricensis pagus, ad ortum Vicecomitatus Torinnensis, cujus vicecomites monasterii conditores existimantur, nempe ob donationem loci, quam a Frothario vicecomite factam diximus. Elegantissima est ejus basilica, tribus constans orbiculatis fastigiis, quæ ex utraque parte totidem arcus fulciunt. Est & alia cella beatæ Mariæ de Solaco * in diœcesi Burdegalensi, in finibus terræ ad litus oceani, sanctæ Crucis abbatiæ subjecta.

* *Solac.*

XXXVII. Simorræ & Piciani monasteria instaurata.

Inter vetera Wasconiæ monasteria, quæ principatu Ludovici augusti exstabant, recensentur Simorra * & Picianum *, utrumque situm in diœcesi Ausciensi, hoc quidem in ipso Ausciorum suburbio, illud vero ad Gimonem * fluviolum, cujus aquas Garumna infra Tolosam recipit. Ambo hæc cœnobia tempestatibus Sarracenorum & Normannorum excisa jacuere: dum ea restituit, ut videtur, Willelmus Astaracensis comes, filius Arnaldi comitis: Simorræ basilica in honorem beatæ Mariæ dedicata, cui Willelmus cum uxore sua Talesa talia confert munera, quæ sui atavi habuere in proprium, dum comites fuerunt. *Cumque dignus non fuit mundus tales habere augustos, ipsos suscepit sanctitas, & mihi*, inquit, *remansit hereditas.* Idem monasterio, *quod vulgo dicitur Peciano*, in honorem constructo summi archangeli Michaëlis, sitoque in territorio Astaracensi, quod acceperat ab Ottone diacono germano suo, & Fortone ejusdem monasterii abbate, ceterisque monachis ejusdem loci cultoribus, *octo vasa argentea* pondere librarum nongentarum, fidelium suorum consilio tradit cum universis appendicibus Peciani. Hanc vero donationem Benedictus urbis Romæ papa manu propria subarrasse dicitur, Garsias archipræsul, scilicet Auscitanus, Aymericus comes Ferenziacus, Petrus Tolosæ episcopus, Rogerius comes Convenianensis, Bernardus pontifex Aginnensis, Otto servus servorum omnium monachorum, Arnaldus comes Bigorritanus; item Bernardus, Raymundus, Garsias & Geraldus comites. Simorræ colitur sanctus Ceratius, qui ex Burgundionum regione in Novempopulaniam accessisse, ibique sancte vixisse ac devixisse traditur. Otto, Willelmi comitis germanus, monachus fuisse videtur Simorrensis, dein abbas ejusdem loci, ac demum archiepiscopus Auscitanus.

* *Simorre.* * *Pessan* * *Gimone.*

XXXVIII. Medulfi-cella.

Haud longe a Simorra, ad Gimonem itidem fluviolum, tunc exstabat cœnobium sancti Petri & sancti Victoris de Cella-Medulfi, qui locus olim Blizentius vocabatur. Hunc locum Ludovicus Pius sanctæ Mariæ Soriciniensi quondam dono dederat. at, cum Soriciniensem abbatiam Sarraceni devastassent, ad eam reficiendam abbas Soricinii Blizentium pro mille solidis Garsiæ comiti Astaracensi ad vitam cessit. Garsia mortuo, cum Soricinii abbas hunc locum recipere vellet, primo restitit Medulfus Garsiæ successor: sed victus tandem precibus abbatis, illum restituit, ea lege, ut illic fieret cella monachorum, quæ Soricinio subjecta esset, ab eo Cella-Medulfi * appellata. Primus ei præfectus est Azenarius abbas, cujus tempore Guillelmus comes Astaracensis & Arsi-Garsias *comitissus*, sedente Ottone Auscitano archiepiscopo & Simorræ abbate, multa prædia Simorrensi monasterio restituerunt, adstante & annuente Azenario Cellæ-Medulfi abbate. Hæc cella postmodum sancto Hugoni Cluniacensi abbati commissa.

* *Saramon.*

XXXIX. Romualdi variæ sedes.

Cum Romualdus Sergium patrem suum in religioso proposito confirmasset, diutius in Classensi monasterio persistere noluit; sed solitudinis amans, in proximæ paludis loco, qui Pons-Petri dicitur, exstructa cella pedem fixit. Inde ad aliud vicinum prædium, ubi ecclesia beati Martini erat, migravit, ubi variis dæmonis artibus appetitur. Postea Balneum * Etruriæ locum se contulit, ibique monasterium sancti Michaëlis exstruxit, a quo non longe in privata cella aliquamdiu habitavit. Illic dum versaretur, Hugo marchio septem ipsi numismatum libras pro necessitate misit, ex quibus ille incunctanter sexaginta solidos direxit monachis Palatioli cœnobii, quod recens incendio conflagraverat. Hinc commoti in eum sancti Michaëlis monachi, quod sibi data in alienos usus expenderet; simul etiam severam ejus vivendi rationem ægre ferentes, verberibus multatum e cella protrudunt, & alio secedere compellunt. quorum immanitatem non tarda pœna subsecuta est. Ille vero secessit in Cariam seu Catriam montem ducatus Urbinatis, maxime excelsum, cujus jugum vertice nubes superat: ibique aliquanto tempore consedit: dum sancti Apollinaris viso & Ottonis tertii mandato Classem revocatus est.

* *Bagno.*

XL. Parmensi S. Johannis cœnobio præfectus Johannes.

Sub id tempus Sigefridus Parmensis antistes, eo nomine secundus, nobile cœnobium extra urbis suæ muros in honorem sancti Johannis evangelistæ condere ag-

ANN. CHR. 983.

gressus est. Huic meditanti ecquem novæ coloniæ abbatem præficeret, occurrit Johannes quidam, ex eadem civitate nobili genere oriundus, cæso matris utero editus in lucem: qui factus ejus ecclesiæ canonicus, usque sextum Jerosolymam voti causa peregrinatus fuerat, demumque ibidem monasticum habitum induerat. Hunc itaque adduxit Sigefridus, ut in se susciperet novæ curam ecclesiæ, in qua primum clerici, sed statim instituti fuere monachi, qui ad normam Cluniacensium, docente sancto Mayolo, informati sunt. Profectus ad Ravennensem synodum episcopus, decretum ab archiepiscopo aliisque episcopis obtinuit, ut, si quis umquam successorum suorum in eodem monasterio pretio pecuniæ abbatem institueret, anathematis jaculo feriretur. quod decretum etiam sancto Mayolo confirmandum tradidit, cujus admonitionibus in prædicto monasterio multa vitæ cœnobiticæ apta constituit. Erat illic monachus quidam, Christophorus nomine, scribendi arte peritissimus: qui cum Johannis abbatis jussu codicem scriberet, incidendo membranam, digitum sibi graviter vulneravit. quem vir Dei saliva sua linitum mox sanavit. Idem Christophorus in illo cœnobio præpositi munus gessit. Multa alia miracula ab eodem Johanne patrata dicuntur. In his vinum ejus benedictione auctum, quod Johannes archidiaconus, postea Mutinensis episcopus, ipsi dono miserat. Id a Gandulfo monacho, qui cum ceteris fratribus ex illo vino ad mensam biberat, se accepisse scriptor ejus vitæ testatur. Item tempestas horrida, quæ segetibus & vineis perniciem minabatur, ab eo sedata, cum Brixili ad quoddam cœnobium advenisset. Romam quotannis precandi gratia solitus accedere, semel impudicam mulierem miraculo flexit ad resipiscentiam, semel etiam Arni fluvii exundantes aquas sicco vestigio permeavit.

XLI. Ottonis obitus, ejusque filii coronatio. a Ditmar. lib. 3.

Post comitia Veronæ habita, in quibus Otto secundus æquivocum filium suum quatuor annorum, successorem eligi & agnosci curavit, ipse, relicta Papiæ genitrice sua Adelhaide, Romam profectus, anno duodecimo regni sui mærore confectus interiit VII. idus Decembris, facta prius *latialiter* [a] confessione coram apostolico, & pecunia sua in quatuor distributa partes, quarum unam ecclesiis, alteram pauperibus, tertiam sorori suæ Mathildi abbatissæ Quindelinburgensi, quartam suis ministris ac militibus assignavit. Sepultus est in atrio basilicæ sancti Petri, conditusque in labro porphyretico; augustus melior bono patre, & per omnia christianissimus, ut scribit Gerardus in libro de vita sancti Udalrici episcopi Augustensis; in hoc tamen culpatus a Ditmaro episcopo aliisque, quod res ecclesiæ Merseburgensis ad Magdeburgensem transtulisset. Abbatia [b] Merseburgi instituta, cui primum Otradum venerabilem de sancto Johanne monachum, postque Heimonem ex eodem monasterio præfecit. Idem Rufus cognominatur ab Hugone Flaviniacensi abbate, qui in hoc fallitur, quod eum Aquisgranum a suis relatum, ibidemque sepultum fuisse dicit. Ejus epitaphium [c] composuit Gerbertus, qui ipsius præceptor fuerat. Natali Domini proxime sequente Otto tertius Aquisgrani a Willegiso Moguntino & Johanne Ravennate archiepiscopis rex coronatur. quo facto, nuntium de morte Ottonis patris ejus allatum est, ex quo magni in Gallia & Germania motus excitati.

Merseburgi abbatia ab eo facta. b Ditmar. lib. 3. p. 31.

c Gerb. ep. 79.

ANN. CHR. 984. XLII. Ottone mortuo quanti motus.

NAm anno insequente Lotharius rex Francorum & Heinricus minor Bajoariorum dux, Ottonis primi fratruelis, Ottonis juvenculi regis ætatem, id quod erat, resistendo imparem & injuriæ opportunam nancti, de summa rerum utrimque decertare cœperunt. Lotharius Virdunum civitatem invadit: Heinricus tenellum regem a Warino Coloniensi archiepiscopo, cui ab Ottone patre educandus traditus fuerat, in suam accipit potestatem, seque regem Quindelinburgi publice appellari jussit. Id factum maxime odio Theophaniæ imperatricis, Ottonis juvenculi matris, quæ, Germanis de victoria a Græcis in Calabria reportata, muliebri levitate insultaverat. Multi tamen principes Heinrico obtemperare, adeoque fidem tenello regi datam violare haud ferentes, eum tandem ad restituendum in libertatem puerum compulerunt. Itaque rex puer ab avia sua Adelhaide & matre Theophanu susceptus, Hoiconis comitis tutelæ & magisterio committitur. Huic favebant ex episcopis Adalbero Remensis, Willegisus Moguntinus, Notgerus Leodicensis: at adversarii erant Ecbertus Trevirensis, Warinus Coloniensis & Poppo Trajectensis, qui Heinrico invasori favebant. In has turbas plus, quam monachum decuisset, se im-

miſcuit Gerbertus ſcholaſticus, Ottoni addictus, cujus variæ hac de re litteræ leguntur.

ANN. CHR. 984.

XLIII. Gerberti hac de re epiſtolæ.

Una [a] ex his eſt ad Willegiſum archiepiſcopum Moguntinum, cui Adalbero Remenſis nuntium miſit Airardum ſancti Theoderici abbatem. Huic multa commiſit Adalbero de ſtatu & pace regnorum cum Willegiſo tractanda, datis a Gerberto litteris, ut ei ſic legato crederetur. In his litteris ſuam ſortem deplorat Gerbertus his verbis: *Cæſare destituti præda hoſtium ſumus. Cæſarem in filio ſupereſſe putavimus. O quis prodidit! quis nobis alteram lucem eripuit! Agnum matri, non lupo committi oportuit. Me quidem doloris immanitas mihi conſulere non patitur. Nunc fertur animus præceps in hoſtes Italos, qui mea funditus eripiunt: nunc quaſi meliora deliberans, terrarum longinqua petit. Sed dum redit Otto, dumque hærent infixi pectore vultus, dum Socratica diſputationes ipſius frequentes occurrunt; refringitur impetus, & peregrinationis meæ tædium apud Gallos utcumque relevatur.* Deinde Willegiſum rogat, ſibi ut conſulat, & data occaſione apud imperatrices, alioſque, quos referre putaverit, agat, quo ſe ſervum fidelem cæſaris ab exſilio revocet, quippe qui nihil deliquerit, niſi quod cæſari fidelis exſtitit. Scilicet Gerbertus a comitatu juvenculi regis, ſive per Heinricum ducem, ſive per Hoïconem, amotus fuerat: quod exſilii loco habebat, ex quo ſe revocari poſtulat. Eumdem Willegiſum in conſtanti erga Ottonem fide confirmat [b] nomine Adalberonis Remorum archiepiſcopi, apud quem tum Gerbertus verſabatur. De Heinrico regni invaſore intelligenda hæc ejus epiſtolæ verba: *Qui duos Ottones conatus eſt exſtinguere, tertium volet ſupereſſe?* In fine rogat Adalbero, ut Willegiſus provideat rebus beati Remigii ipſi vicinis, *ne aut prædo rapax eas rapiat, & ne Otto, qui debet eſſe tutor, ſit devaſtator.* Idem Gerbertus nomine itidem Adalberonis archiepiſcopi graviſſimas litteras [c] ſcribit ad Ecbertum Trevirenſem, qui novum Ottoni regem, Heinricum ſcilicet, præponere volebat. *Forte quia Græcus eſt*, inquit, *ut dicitis, more Græcorum conregnantem inſtituere vultis. Quo receſſit ſanctiſſima fides? exciderunt ne animo beneficia Ottonum vobis conlata?*

[a] Gerbert. ep. 34.

[b] id. ep. 27.

[c] id. ep. 26.

XLIV. Ejus ſcholæ in Italia.

Eodem tempore Gerbertus quædam bona, forte dignitates eccleſiaſticas, in Italia poſſidebat. Hinc eſt quod in ſuperiori illa ad Willegiſum epiſtola conqueritur, quod hoſtes Itali ſua funditus eriperent. Ottonem ſecundum in Italia ſecutus fuerat, ibique litteras interim docebat. Unde in epiſtola XIII. ad Ecbertum archiepiſcopum Trevirenſem: *Domini noſtri cæſaris*, inquit, *magnanimitatem, intentionem, appetitum bonorum virorum ſupereminentem cognoviſtis. Proinde ſi deliberatis, an ſcholaſticos in Italiam ad nos uſque dirigatis, conſilium noſtrum in aperto eſt. quod laudabitis, laudabimus; quod feretis, feremus.* Huc etiam ſpectare videtur epiſtola XCII. ad Bernardum monachum Aureliacenſem, ubi ait ſe Italia exceſſiſſe, ne cum hoſtibus domini ac filii ſenioris ſui divæ memoriæ Ottonis quolibet modo cogeretur paciſci; interdum vero nobiliſſimis ſcholaſticis diſciplinarum liberalium ſuaves fructus offerre.

Ejus diſputatio cum Otrico.

Si Hugoni Flaviniacenſi [d] abbati fidem babemus, cum Gerbertus Romam cum Adalberone Remorum archiepiſcopo peteret, Ticini Ottonem auguſtum reperit, a quo benigne acceptus, ductuſque claſſe per Padum uſque Ravennam eſt. In Ottonis comitatu erat Otricus ſcholarum præfectus in academia Magdeburgenſi, idemque Ottonis tertii præceptor, qui cum *Gerberti ſe reprehenſorem in quadam figura cum multiplici rerum diverſarum diſtributione* monſtraviſſet, juſſu auguſti in frequenti cœtu omnium palatii ſapientium coram archiepiſcopo, Adſone abbate Dervenſi, & ſcholaſticorum non parvo numero, diſputaſſe dicitur per totum diem, dum tandem auguſti nutu diſputationi finis impoſitus eſt. Idem Otto Gerbertum quoque præceptorem ſuum in ſuis litteris agnoſcit.

[d] Labbe to. 1. p. 157.

XLV. Virduni turbæ de epiſcopatu.

Interim Wicfridus Virdunenſis præſul moritur, & in ſuburbano ſancti Pauli monaſterio, quod ipſe condiderat, humatur. Tum rex Lotharius [e] Virdunum invadit, capitque ejus comitem Godefridum, Adalberonis archiepiſcopi fratrem. Hugo quidam clericus in Wicfridi locum eligitur: ſed cum Virdunenſem eccleſiam facultatibus maxime extenuatam videret, electioni ceſſit. Suffectus Adalbero, filius Friderici olim ducis, & Beatricis Hugonis magni filiæ: ſed is, cum Diedericus ſeu Theodericus Mettenſis epiſcopus deceſſiſſet, ejus epiſcopatum Virdunenſi prætulit. Electus proinde alter Adalbero, filius Godefridi comitis, Adalberonis archiepiſcopi nepos, eccleſiæ Remenſis clericus: qui, quod inconſulto Lothario urbis tunc

[e] Balderic. lib. 1. c. 104.

ANN. CHR. 984.

domino electus esset, & ab Adalberone archiepiscopo ordinatus, graves sibi patruoque rixas accersivit. Hinc enim tamquam læsæ majestatis reus, archiepiscopus a Lothario pulsatur; &, quod nepotem suum Adalberonem, Remensis ecclesiæ clericum, licentia[a] donavisset, Ottonis ut palatium adiret, episcopatum ab eo accepturus; & quod eidem gradum diaconatus ac presbyteratus contulisset, qua de re archiepiscopus apud Lotharium se purgare[b] conatur. Hinc VI. kal. Aprilis conventus Francorum[c] indictus, cui archiepiscopus se sistere jubetur. Quin etiam ei mandatum, ut nepotem suum, velut intrusum, excommunicaret, aliosque episcopos, ut eum itidem excommunicarent, rogaret. quod facere se non posse contestatur in epistola LIV. ad archiepiscopum Trevirensem. In illo temporum ac rerum articulo, cum Virdunenses novum episcopum recipere nollent, sive prioris Adalberonis desiderio, sive metu Lotharii regis, qui urbe tum potiebatur, graviter in eos invehitur Gerbertus epistola LXXX. nempe quod pastorem suum, *voluntate hereditarii regis, consensu & favore comprovincialium episcoporum electum, ac insuper episcopali benedictione donatum*, agnoscere detrectarent. Tenuit nihilo minus electio Adalberonis episcopi: cui Lotharius *epistola sui nominis impressione ignota, signis incognitis*, sed *per certum nuntium perlata*, jussit *ambitum monasterii sancti Pauli penitus avelli, quasi hostilis muntionis castrum.* quod sacerdoti non esse injungendum dicit Adalbero: ceterum se in aliis regi obtemperare paratum esse, *divino respectu ante prælato.* quam epistolam[d] Gerbertus ejus nomine scripsit. Ordinatus est demum episcopus Virduni Adalbero III. nonas Januarii, ut ex ejusdem Gerberti epistola XLIII. intelligimus.

a Gerbert. epist. 17.
b epist. 58.
c epist. 90.
d epist. 53.

XLVI. Theoderico Mettensi præsuli succedit Adalbero.

In illas etiam turbas se conjecit Diedericus seu Theodericus Mettensis antistes, qui Lothario regi adhærebat contra Carolum ejus fratrem, cujus nomine Gerbertus atrocissimas eidem Theoderico[e] litteras rescripsit, respondens ad eas, quas[f] idem Theodericus acerrimo itidem stilo Carolo scripserat. Verum in his turbulentis negotiis morte interceptus est Theodericus, sepultusque in Mettensi sancti Vincentii monasterio, quod a se conditum fuerat. Successor ejus, ut mox dicebam, Adalbero, fratruelis magni Adalberonis ejusdem urbis episcopi, patre Friderico, qui *Galliæ medianæ* dux erat, matre Beatrice, Hugonis Magni filia, Capeti sorore progenitus, qui *scholaribus disciplinis apud Gurgitenses*, ut in ejus vita[g] legitur, seu Gorzienses, *castissime detritus & institutus fuerat.* Mortem obiit Theodericus VII. idus Septembris. Adalbero, procurante matre Beatrice, favente Adelheide augusta, in ejus locum subrogatus XVII. kal. Novembris: quo tempore Otto puer Wormatiæ a principibus rex tandem agnitus est, agente in primis Beatrice, quæ dissidentium animos principi reconciliavit. Adalberonis benedictio sacerdotalis dilata usque ad festum sanctorum Innocentium, id est ad V. kal. Januarii, qui dies dominicalis eo anno erat. Convenere vicinarum civitatum præsules Trevirim, cui Ecbertus archiepiscopus præerat, & unanimi consensu ac plausu Adalberonem episcopum consecravere.

e epist. 32.
f ep. 31.
g Labbe to. 1. p. 670.

XLVII. In monachos bene affectus.

Mox ille totum se ad informandum gregem composuit, affabilis cunctis, maxime pauperibus, ita ut a superbis quasi nimis dejectus notaretur. Erat etiam monachorum, utpote apud quos educatus fuerat, amator ferventissimus, eorumque cœtu & colloquiis in primis delectabatur: adeo ut nihil præter monachos curare a laïcis infamaretur. Hoc studio adductus, sancti Symphoriani suburbanum monasterium, quod nihil nisi rudera & ruinas prætendebat, nobiliter instauravit, & servorum Dei, *qui institutis sancti Benedicti bene parere docti ad perfectum noverant*, collegio exornavit. Xenodochium etiam pauperum in urbe instituit, ubi ancillas Dei ad laudes perpetuo Creatori persolvendas liberaliter dotavit. Quin etiam sancti Petri puellare monasterium in eadem urbe restituisse dicitur, & proximum cœnobium sanctæ Mariæ ad instituendas novitias ædificasse. tametsi nulla ejus rei mentio in ejus actis occurrat. Exstant adhuc in Mettensi arce vetera & semiruta ædificia hujus parthenonis, cujus sanctimoniales, quæ modo canonicæ videri volunt, ad ecclesiam sancti Johannis patrum nostrorum memoria translatæ sunt, non amplius subjectæ sancti Petri monasterio in urbem itidem translato, a quo olim pendebant. Ad hæc Adalbero in Blisacensis pagi loco, quem Adventius Mettensis antistes in honorem sanctæ Trinitatis adornare cœperat, & corpore sancti Terentii ejusdem sedis episcopi insignierat, omnino perfecit, & in eo feminas Deo dicatas cum congrua dote collo-

cavit. Denique Theodericus ejus decessor in quodam loco Calvomontensis pagi, *Spinal* rusticorum lingua vocato, monasterium construxerat in honorem sancti Goërici Meitensis itidem episcopi, cujus reliquias eo transtulerat: ubi Adalbero primum servos Dei seu clericos, qui locum incolerent; dein ancillas Christi, *sub regulari vita & sub institutione beati patris nostri Benedicti bene edoctas*, coadunavit. Uno verbo, monasteria vel nova construere, vel vetera restruere maxime satagebat. Ad alia vitæ ejus exercitia quod attinet, *missas & sacramenta divina*, numquam sine cilicio, numquam sine lacrymis celebravit. Vigilias natalis Domini, sancti paschæ ac pentecostes, necnon omnium apostolorum absque ullo cibo transigere; quadragesimæ dies semper cum monachis, dum in patria versaretur, præcipue apud Gorzienses, *flaminea lana* seu interula lanea indutus, peragere consueverat: quia locus iste & sacræ religionis districtione insignis, situque amœnissimus gratissimum secessum exhibebat.

ANN. CHR. 934. Spinalii parthenon.

Non modo Heinricus dux Bajoariorum, sed etiam Ludolfus dux Sueviæ, Ottoni puero nepoti suo regnum surripere tentavit. Ludolfo assentatus Gozbertus Hersfeldensis abbas, quia Ludolfo fidem juraverat, Ottoni præstare noluit. Ideoque, pace composita, monasterio cedere coactus, locum fecit [a] Bernhario ejusdem loci præposito, qui in ejus locum suffectus est. Hic id unum laude dignum fecisse dicitur, quod calicem magnum *cum duabus ansulis*, ex puro auro, electro & margaritis constantem, comparavit. Ceterum in monte sancti Petri monasterium, seu potius cauponariam, sibi exstruxit, ubi cum suis militibus residens, rebus monasterii profuse utebatur, fratribus pro libito vivendi permissa licentia. Hæc duravit ad principatum sancti Heinrici imperatoris, cujus mandato Godehardus, ex Altahensi assumtus monasterio, Hersfeldensium pravos mores emendavit.

XLVIII. Hersfeldenses abbates.

a Mader. p. 116.

In chronico Hildensheimensi Otwinus, *laudanda memoria pius præsul*, hoc anno vitam finiisse dicitur, quod Bruschius perperam ad biennium differt. Hildensheimensem ecclesiam rexit annos triginta. De ejus successore in eodem chronico hæc leguntur anno sequenti. *Osdagus vir summa caritatis ac castitatis, in sancta religione probatus, cum magno consensu cleri ac plebis ad pontificalem honorem promotus est.* Hunc antea ex Augiensi monasterio Constantiensis diœcesis ad Bergensis cœnobii gubernationem evocaverat Otwinus, qui & ipse olim ejusdem loci abbas fuisse dicitur, id est sancti Johannis in monte prope Magdeburgum. Quamquam Otwinus abbas fuit sancti Mauricii in illa urbe, & quidem secundus, antequam abbatia ad suburbanum montem sancti Johannis translata fuisset ob erectionem sedis archiepiscopalis factam apud sanctum Mauricium. In chronico Saxonico nondum edito Otwinus kalendis Decembris obiisse traditur. Ipse aurum pretiosum, gemmas, lapides & margaritas ad conficiendum calicem & patenam collegisse dicitur, sed infirmitate præventus, *sub sigillo & fide Christi* successori reservasse.

XLIX. Hildensheimenses episcopi.

Idem etiam, Wendelgarda Gandersheimensi defuncta, Gerbergam seu Gerburgam ejus nominis secundam abbatissam ordinavit, testante eodem chronographo, cui Tangmarus presbyter in vita sancti Bernwardi episcopi suffragatur. Gerbergæ abbatissæ Roswita, ejusdem cœnobii sanctimonialis & poëtria, carmen suum de gestis Ottonis nuncupavit, ut superius [b] vidimus. Ejus tempore Sophia, Ottonis secundi filia, in monasterium admissa, magnarum subinde perturbationum auctor, ut postea videbimus. Hujus parthenonis *chimiliarcha* erat eo tempore Hazecha nobilis sanctimonialis, uti discimus ex Walthero scholastico, Spirensis ecclesiæ subdiacono, qui tunc librum de passione sancti Christophori martyris scripsit jussu Balderici ejus ecclesiæ præsulis; quo mortuo, hoc opusculum *dominis Liutfredo, Benzoni & Friderico, una cum ceteris data consortibus pacis*, nuncupavit. Tempus conditi operis in prologo metrico, huic nuncupatoriæ epistolæ subjecto, designat,

L. Gandersheimenses abbatissæ.

b lib. 47. n. 17.

Hazecha sanctimonialis.

Cum primum regno successit tertius Otto.

Hinc pacis cum Ottone initæ mentio in prædicta epistola, Liutfredo, Benzoni & Friderico inscripta, qui istius pacis præcipui auctores censentur. Hanc epistolam sequitur *epistola ad Hazecham sanctimonialem, urbis Quidilina kimiliarchen* seu thesaurariam, inscripta *domna Hazecha meritorum & generis speculo non obscura*. tum subjicitur prologus *domno Balderico, sancta Nemetensis ecclesia patri & episcopo*, cujus

ANN. CHR. 984.

impulsu condi cœpit istud opusculum, quod non ante mortem ejus absolutum est.

LI. Aloncus Luxovii abbas cum Mayolo quædam commutat.

Superstes fuit ad hoc tempus Aaloncus abbas Luxoviensis & episcopus, cujus non semel in superioribus[a] meminimus. Quippe anno tricesimo Lotharii regis Mayolus Cluniacensis abbas & Aaloncus Luxoviensis quædam inter se se commutarunt in villis pagi Matisconensis Salustriaco & Danaïco, ubi antea Aymardus abbas Clupiacensis cum Guidone Luxoviensi nonnulla permutaverat. Eodem anno Aymus archidiaconus Matisconensis Cluniaco vineas suas donat in villa pagi Cabilonensis Fusciaco: quam donationem confirmat Rodulfus episcopus Cabilonensis, Gauzfredus comes, & Adeleis comitissa.

[a] lib. 46. n. 34. & lib. 47. n. 26.

Aalonco succedit Adso.

Non multo post Aalonco Luxoviensi suffectus est Adso, cui cognomen Hermiricus, uti discimus ex ejus libello de gestis sancti Waldeberti abbatis Luxoviensis tertii, quem libellum *Luxoviensium cœnobitarum sacra concioni nuncupavit Adso, qui & Hermiricus, nomine abbas*, ut ipse ait, *non merito vocatus*. In prologo suo dicit, » sibi animo sæpe revolventi, quid utilitatis & commodi isti loco conferre posset, in » quo a parentibus a pueritia traditus, primævi tirocinii juvenilia rudimenta pere» gerat; illud potissimum occurrisse, ut, ad reparandam succedentium gratia præte» ritarum rerum memoriam, ea quæ per egregios confessores, sexcentorum ferme » monachorum Luxoviensium fundatores atque rectores, Eustasium scilicet ac Wal» debertum, ipsius ætate gesta fuerant, litteris commendaret: *præcipue cum eos nobis*, inquit, *divina providentia tamquam specialis dono privilegii, patronos destinaverit, quorum præsens suffragium nos muniret, miraculorum virtus clarius illustraret*. quæ verba manifeste probant, eum abbatem fuisse Luxoviensis monasterii, in quo a teneris oblatus Deo & educatus fuerat. Alii fuerunt ejusdem nominis abbates, Dervensis & sancti Basoli, de quibus superius[b] actum est.

[b] lib. 47. n. 23. & seqq.

LII. Gausmaro abbati Saviniacensi suffectus Hugo.

Gausmarus abbas Saviniaci in agro Lugdunensi hoc anno non sine opinione sanctitatis obiisse traditur, & quidem III. nonas Junii, quo die in necrologio notatur. Sepultus fuit primum in oratorio sancti Leodegarii, inde postea translatus in capellam sancti Nicolai, ubi ejus tumulus super columnam erectus prope altare cernitur. Huic successit electione fratrum venerabilis Hugo, juvenis quidem ætate, sed moribus gravis, quem Gausmarus in extremis successorem designaverat. Exstant Borchardi seu Burchardi Lugdunensis archiepiscopi decretum seu litteræ de ejus electione, quas hoc loco attexere non pigebit.

Anno dominicæ incarnationis DCCCC LXXXIV. *indictione* XII. *venerabili viro Gausmaro Saviniacensis monasterii patre viam universæ carnis ingresso, atque proprii, quem pro Deo exsecutus est, laboris fructum percipiente, necesse fuit ejusdem loci pastoralis curæ solleriam a procuratoribus exhiberi. Igitur ego Borchardus, divina largiente gratia Lugdunensis ecclesiæ præsul, notum esse volo Dei fidelibus, ac matris ecclesiæ gremio consistentibus, quod fratres ejusdem Saviniacensis monasterii, in nomine Domini, & honore beati Martini dicati, præsentiam domini Conradi regis adeuntes, deprecati sunt obnixe clementiam illius ac nostram parvitatem, ut patrem, qui eidem loco præesset, ac eis officium paternitatis impenderet, secundum morem antiquitus servatum, & juxta beati Benedicti edictum, regularem eis concederemus abbatem. Quorum petitionibus, largiente gratia prædicti regis, & voto ecclesiæ nobis commissæ favente, assensum præbentes, concessimus eis, sicut devotio prædicti pastoris Gausmari, eo vivente, postularat, & noster assensus ei spoponderat, virum quemdam, juvenili quidem ætate pollentem, moribus vero secundum regularem institutionem a puerili ætate institutum, nomine scilicet Hugonem, quem ob Christi amorem & sanctæ fraternitatis dilectionem, paternitatis monitu flagitamus, ut eidem loco sic studeat præesse, quo magis valeat prodesse. Tramitem vero discretionis ita tenere satagat, quo, Jacob ut alter, validos justa censura regat; pusillos vero ita soliditate verbi & exempli, ne in via deficiant, paterno more confoveat; omni vero gregi ita utilem se præbeat, ut quod Petro dictum est,* PASCE OVES MEAS, *a Domino sibi imperatum existimet. Et ut hoc nostræ sanctionis decretum firmitatem obtineat, nostro assensu id firmavimus, & manibus fratrum ut firmaretur, decrevimus. Borchardus archiepiscopus, Heldebertus abbas, Johannes monachus, Adzo monachus, Gotesmannus monachus, Anterius monachus, Madalbertus monachus, Asehiricus monachus, Durantus, Iterius, Stephanus, Rotbaldus, Arnulfus, Benedictus, Gerbertus, monachi.*

Qui post Burchardum subscripsit Heldebertus abbas erat Insulæ-Barbaræ, superius

ANN. CHR. 984.

Insulæ Barbaræ abbates.

laudatus, qui novam monasterii sui basilicam insignis structuræ, qualis etiam nunc cernitur, anno sequenti perfecit, non diu post hæc superstes. Ei successit Benedictus, de quo nihil dicendum occurrit: tum Bernardus, qui Durandi Saviniacensis abbatis electioni interfuit.

LIII. *S. Hilario Carcassonensi datur Cornelianum.*

Dum Carcassonensi sancti Hilarii monasterio præesset Benedictus abbas, eidem loco se maxime beneficum præstitit Rotgerius comes & marchio. Hic inter alia quemdam alodem suum Cornilianum, consentiente uxore sua Adalaissa una cum filiis suis Regimundo & Bernardo, Deo & sancto Hilario sanctoque Saturnino atque Benedicto abbati donavit, cum ecclesia, quam in honorem sancti Petri & sancti Hilarii ibidem construi jussit, & ab Eimerico episcopo consecrari curavit. Hæc vero consecratio facta est kalendis Novembris, anno secundo ordinationis domni pontificis Eimerici sedis Carcassonæ, ut legitur in litteris hac de re confectis, quas Isarnus monachus & sacerdos exaravit. Ex his restituendus Eimericus in syllabo episcoporum Carcassonensium, ubi desideratur.

LIV. *Coxanensi monasterio quædam legat Miro episcopus.*

Reverso ex Italia Guarino Coxanensi abbate, ex hac vita migravit Miro Gerundensis episcopus, facto testamento, in quo nonnulla prædia Coxanensibus legavit. Testamenti exsecutores, *manumissores* [a] seu *eleemosynarii* ejus dicti, fuere Teudericus abbas Campi-rotundi, & Miro presbyter, qui, secundum ejus mandatum, cœnobio sancti Michaëlis archangeli & sancti Germani confessoris, cujus basilica in valle Confluenti, loco Coxano, juxta fluvium Literanum sita dicitur, donant alodem unum in villa Foliano, posito in valle Confluente; & alium in valle Bocaranensi seu Litensi. quæ donatio facta est præsente abbate Warino seu Guarino cum monachis ibidem Deo servientibus, eo pacto, ut hi alodes ipsis cedant, eorumque successoribus ibidem militaturis *secundum institutu sanctorum patrum & regulam sancti Benedicti. Facta carta donationis vel eleemosynaria* XII. *kal. Martii*, *anno* XXX. *regnante Leutario rege*, *filio Lodovici*. De Guarino abbate denuo recurret in consequentibus mentio non semel.

[a] *Marca, col. 931.*

LV. *Exoldunensia monasteria.*

Eodem anno Lotharii regis Emeno & Fulco filius ejus, *principatum Auxeliodoni* * castri tenentes, assensu & consilio Adhenanris uxoris Emenonis, & *rogatu domni Heterii sancta Maria Auxeliodunensis abbatis*, & fratrum sub ejus regimine illic degentium, dat, conceditque omnes consuetudines omnium hominum in burgo sancti Martini extra mœnia castri posito, ita ut nemo illorum pergat *ad pugnam*, *quæ alio nomine vulgariter vocatur tybarud*, *neque bottagium vini alicui reddat*, nec aliam quamlibet consuetudinem, præterquam abbati & fratribus prædicti monasterii, quibus etiam omnes multas pro homicidio, adulterio, furto, aliisque criminibus imponendas concedunt. *Data mense Maio*, *anno* XXX. *regnante rege HLothario. Actum publice Auxeliodoni*. His litteris apposita sunt signa Emenonis senioris, qui hanc cartam fieri jussit, Fulconis filii ejus, Bernardi filii ejus, Ebroïni vicarii, & aliorum. Ante biennium Ansgardis quædam, *in infirmitate posita*, præsente viro suo Hattone & eleemosynariis suis, Ademaro scilicet, Daberto & Ansegaudo, pro remedio animæ suæ donat duobus monasteriis, scilicet sanctæ Mariæ Exoldunensis castri & sancto Petro Virzionensi, quoddam juris sui alodium, Fontanas vocabulo, situm in pago Biturico, in vicaria Riomensi, reservato Hattoni ad vitam usufructu. Actum Exolduniensi castro, anno XXVIII. regnante HLothario. Subscribunt Ansgardis ipsa, Hatto ejus conjux, Dabertus & Ansegaudus eleemosynarii, Emeno, Fulco, & Ebroïnus superius laudati, & alii. Monasterio beatæ Mariæ unita est vetus olim abbatia sancti Dionysii Exoldunensis, sita ad ripam Thei fluvioli, quæ consensu Gerardi-Folii abbatis, & monachorum sanctæ Mariæ collegiata ecclesia facta est anno M C LXXXVI. Ad ripam ejusdem fluvioli posita est antiqua itidem cella sancti Paterni Venetensis episcopi, cujus reliquiæ ex monasterio sancti Salvatoris Castri-Radulfi, petente Launo tunc archidianono Gerontii archiepiscopi, postea successore, istuc translatæ sunt. Vetus tamen martyrologium Exoldunense VIII. kalendas Octobris translationem corporis sancti Paterni e Britannia Exoldunum factam memorat. Monasterium sanctæ Mariæ hactenus possident monachi Benedictini. In necrologio illius monasterii XIII. kal. Junii notatur *depositio domni Heris abbatis istius ecclesia*, id est Heterii, cujus rogatu & *tempore* Emeno Exoldunensium hominum *consuetudines*, ut vocat, beatæ Mariæ monasterio concessit.

* *Issoudun.*

LVI.

Ottone secundo mortuo, duo comites [b] magni nominis, Rotgerius & Otbertus,

[b] *Chesnii to. 3. p. 639. & 640.*

ANN. CHR. 984.

Bremetum duo comites se recipiunt.

vestigia sancti Benedicti secuturi, se se recipiunt in Bremetense dioeceseos Papiensis monasterium, cui tunc Gezo Novaliciensis[a] abbas religiosissimus præerat. Mox ut sacrum subiere jugum, sanguinis & generis sui illustris obliti, humilia quæque amplecti amabant, adeo ut porcorum curandorum curam non refugerint. Otberto consanguineus erat quidam clericus, Wido nomine, vir pius ac sapiens, qui loci religione, & propinqui sui amore permotus, ex prædiis suis tanta munera sancto Petro monasterii patrono contulit, quanta sufficere poterant ad stipendium & victum duodecim monachorum. Cum vero Bremetum accessisset, Gezonis abbatis consuetudine sic delectatus est, ut duo castra, Verdunum scilicet ac Rodum, ad superiorem munificentiam adjecerit. Forte Gezo abbas ad quemdam vicum sui monasterii, vocabulo Supunicum, hospitandi causa diverterat. Hoc comperto, Wido marchio, rebus monasterii ipsique abbati infestus, eum a suis vernulis inde expelli jussit. Egressus abbas alio quærit hospitium: ubi dum precibus vacat, Widoni properum interitum imminere cælitus intellexit. quod etiam alteri sacerdoti longius manenti revelatum.

a V. lib. 46. n. 44.

Salvatoris monasterium Papiæ dotatur.

LVII. Papiæ sub id tempus conditum est ab Adelaïde augusta sancti Salvatoris monasterium suburbanum, cui primus abbas Hildebaldus e congregatione Cluniacensi præfectus est. Exstat in archivo illius monasterii libellus dotis eidem loco ab Adelaïde factæ, ubi *sanctum corpus beati Felicis martyris* requiescere dicitur, & *ubi domnus Hildebaldus abbas a dicta domna Adalheyda imperatrice praordinatus esse videtur.* Ejus rei litteræ sub prævio nomine Ottonis imperatoris datæ sunt, si bene memini, *anno imperii Ottonis tertio, decimo die mensis Aprilis, indict.* XII. id est hoc ipso anno, qui indictione XII. præditus erat, at primus tantum Ottonis tertii annus erat. Unde in prædictis litteris legendum videtur, *anno imperii Ottonis tertii primo.* Longe aliter legit Margarinus, qui annum Ottonis duodecimum[b] habet, hasque litteras refert ad annum ejus sæculi sexagesimum-nonum, adeoque Ottoni primo eas tribuit, sed contra manifestum diplomatis tenorem, in quo imperatrix se *relictam* dicit *bona memoria Ottonis imperatoris*, atque hanc donationem facere pro *anima pradicti bona memoria domni Ottonis imperatoris, qui fuit*, inquit, *vir meus, seu item Ottonis similiter imperatoris, qui est filius meus, atque pro anima tertii Ottonis imperatoris, mei abiatici.* Porro pro dote monasterii assignantur cortes triginta & sex intra Italicum regnum, in his monasterium sancti Anastasii in loco & fundo Olona; cella sancti Nazarii de Novaria cum ecclesia sancti Benedicti in ipsa urbe; item monasterium sanctæ Dei-genitricis Mariæ in loco, qui dicitur Pomposa, & omnia, quæ in Comaclio sunt. quæ omnia eidem monasterio tradit imperatrix per cultellum, fistucum-nodatum, wantonem & wazonem terræ; & se exinde foris expulit, warpivit, & *falito* fecit. *Actum infra castrum, quod dicitur Asterna, judiciaria Alsatiense feliciter.* Longe ante hunc annum jam conditum erat hoc Salvatoris monasterium, uti colligitur ex duobus[c] diplomatis Johannis XIII. quorum altero monasterium a quacumque jurisdictione sæculari & ecclesiastica pontifex eximit, & sub Romanæ ecclesiæ protectione & patrocinio constituit; baptismi usum & liberam abbatis electionem, fratrumque ordinationem indulget: altero Petrum episcopum Papiensem dehortatur, ut ne quid contra ejus loci immunitatem tentet. Utrumque diploma datum legitur indictione XV. quæ anno DCCCCLXXII. respondet: at imperatorum anni non bene conveniunt. Porro Mayolum in hujus monasterii fabrica desudasse auctor est Syrus in fine libri secundi, & quidem imperatricis, scilicet Adelaïdis, *instantia exoratus.* Addit Nalgodus, eumdem Mayolum monasterium, quod vulgo Cella-aurea dicitur, & pæne collapsum fuerat, restaurasse ad unguem. De Pomposæ[d] monasterio in consequentibus agendum.

b Bullar. Casin. p. 44.

c ibid. p. 45. & seq.

S. Petri in Cælo-aureo reficitur.

d V. lib. 52. n. 3.

Benedicto papæ succedit Johannes XIV.

LVIII. Hoc anno, scilicet nongentesimo octogesimo-quarto, Benedictus papa VII. ubi sedisset annos novem, ex hac vita migravit die decima Julii, ut docet inscriptio sepulcralis apposita in basilica sanctæ Crucis in Jerusalem, ubi monachos, haud dubie nostri ordinis, collocavisse dicitur.

Hicce monasterium statuit, monachosque locavit,
Qui laudes Domino nocte dieque canunt.

Leo IX. abbati Casinensi hoc monasterium tribuit, quod Alexander II. canonicis

regularibus

ANN CHR. 984.

regularibus sancti Fridiani postea concessit. His deficientibus, Urbanus V. eamdem basilicam dedit Cartusianis: quibus ad ecclesiam sanctæ Mariæ Aogelorum in thermis Diocletiani translatis, Pius IV. Cistercienses monachos, ex sancti Sabæ monasterio pulsos substituit. Benedicto Papæ subrogatus Petrus episcopus Papiensis, dictus Johannes, hujus nominis decimus-quartus. Ejus pontificatus anno primo contractum est sodalitium plurimorum sacerdotum in diaconia sanctorum Cosmæ & Damiani, ad hoc, ut post obitum mutuis suffragiis juvarentur. Hæc confederatio facta fuit ante sacrosanctum dominicum altare [a] ejusdem ecclesiæ. quod forte primum exemplum est ejusmodi sodalitiorum seu confraternitatum, ut vulgato vocabulo utar.

Monachi in basilica S. Crucis in Jerusalem.

Confratriæ institutio

[a] V. Baron. hoc anno.

LIX. Ethelwoldus episcopus obit.

In Anglia Ethelwoldus seu Adelwoldus episcopus Wintoniensis subiit polos, laboris sui præmium a Deo percepturus. Gravi morbo conflictatus in quadam suæ parochiæ villa, sacrati olei sacramento & dominici corporis & sanguinis perceptione munitus, inter suas, suorumque preces, animam in cælum emisit hoc anno, kalendis * Augusti, episcopatus sui vicesimo-secundo. Testati sunt qui morienti adstitere, exanime corpus statim lacteo candore, roseoque rubore perfusum fuisse, ita ut quodam modo septennis pueri vultum prætendere videretur. Corpus ejus e prædicta villa, quæ sexaginta millibus Wintonia distabat, relatum fuit magna pompa ad sedem suam episcopalem, sepultumque in crypta ecclesiæ sanctorum apostolorum Petri & Pauli, ad australem plagam altaris, qui locus ei quondam cælitus ostensus fuerat. Ejus mortem prædixerat Dunstanus; vitam posteris mandavere Alfricus Abandoniensis monachus, & Wolstanus Wintoniensis cantor & monachus, ejus æquales: ex quibus hic, qui ejus discipulus & alumnus erat, sacri ejus corporis elevationem, monitus a quodam cæco, qui lumen ad sancti præsulis tumulum receperat, fieri curavit anno post ejus obitum duodecimo, die quarta iduum Septembrium. Id inter pia ipsius opera laudatur, quod in magna annonæ penuria, quæ provinciam invaserat, jussit ille sacrata vasa confringi, & in egenos distribui, professus melius esse, ut metalla miserorum inopiæ, quam sacerdotum jactantiæ famularentur. Ad hæc Vetus-monasterium, id est cathedralem sancti Petri ecclesiam, quæ monachorum erat, nova fabrica decoravit, novique insuper templi constructionem ibidem aggressus est. quod cum imperfectum reliquisset, successor ejus Elfegus magnifice absolvit.

* Hoveden prid. kal.

LX. Elfegus ejus successor ex monacho,

Hic splendidissimis ortus natalibus, cum puer scholas frequentasset, monasticum habitum induit adolescens apud *Deborhyst*, tunc exiguum cœnobium agri Glocestrensis, a Beda laudatum, quod postea collapsum sanctus Edwardus monachis sancti Dionysii in Francia donavit. Annis aliquot ibidem transactis, artioris vitæ semitam arripere, & singulare cum humani generis hoste certamen inire contendit. Egressus itaque de monasterio, Bathoniam in agro Somersetensi se recepit: ubi cellulæ secretioris parietibus inclusus, cælestibus studiis se totum dedit. Tum, vulgata ejus fama, multi ad eum brevi confluunt monasticæ vitæ candidati: quibus sæpius inculcabat, ut sanctæ professionis memores, plus de convertendo corde, quam de mutanda veste cogitarent. quippe longe satius esse vestem non mutare, quam sub sancto habitu vitam ac pios mores negligere. At, quoniam sine admistione malorum vix vivitur in quavis bonorum societate; ex ejus discipulis nonnulli a recta via deflexere, compotationibus de nocte ad lucem usque clanculum insistentes. Non diu hoc probrum inultum sivit Deus. nam eorum signifer nocte intempesta in cella pravorum conventiculorum conscia cælitus percussus interiit, dum vir sanctus pro more suo precibus instaret, qui ejus animam a dæmonibus raptam conspexit. Quod cum mane ceteris retulisset, eos ad resipiscentiam adduxit. Talis erat Elfegus, qui Ethelwaldo successit, bono bonus, inquit Willelmus Malmesburiensis, Bathondeus abbas a Rogerio Hovedeno, aliisque dictus: quem Dunstanus archiepiscopus, sancti Andreæ admonitu, repugnantibus illis impurorum clericorum reliquiis, qui Wintoniensem ecclesiam olim insederant, sancto sanctum substituendum curavit. Factus episcopus sic exteriora gessit, ut interiora non negligeret. Monastici propositi tenax, carnibus numquam, nisi æger, indulsit, vino parcissimo uti solitus. Abstinentiam prodebat tenuitas corporis, quod vix ossibus hærebat. Initio sui pontificatus vir sanctus, primum omnium novum templum, a decessore suo inchoatum, perficiendum aggressus est. quod quidem magnifice præstitit, & per octo episcopos in honorem

ANN. CHR. 984. itidem apostolorum Petri & Pauli consecrari curavit. Hanc basilicam eleganti pro tempore carmine descripsit idem, qui supra, Wolstanus monachus in prævia epistola ad vitam sancti Swithuni episcopi, Elfego nostro inscripta, io qua laudat organa musica ab eo confecta,

———qualia nusquam
Cernuntur, gemino constabilita solo.
Bis seni supra sociantur in ordine folles,
Inferiusque jacent quattuor atque decem.
Flatibus alternis spiracula maxima reddunt,
Quos agitant validi septuaginta viri,
Brachia versantes, multo & sudore madentes.

Hæc de Novo extra urbem monasterio intelligenda esse olim cogitaveram: at, re maturius expensa, de oova basilica veteri adjuncta, quæ Novum olim monasterium ante conditum illud extramuranum vocabatur, interpretanda videntur. In hanc quippe basilicam, teste Wolstano, reliquias sanctorum Birini, Swithuni, Byrnstani, Alfeagi, ipsiusque Ethelwoldi transtulit Elsegus, quas noo in Novo illo monasterio, sed in basilica intramurana asservatas fuisse constat. At, quod rem conficit, Wolstanus carmen suum de vita sancti Swithuni dirigit *ad cunctos fratres*, qui suave Christi jugum illic bajulabant, id est in Veteri-cœnobio, uti sequeotes versus manifeste declarant.

Fratribus æterna crescant augmenta salutis
Omnibus in Christo magna famulantibus urbe,
Nomine quæ proprio Wintonia dicitur, & quæ
Conlustrat turrita suos hinc inde colonos;
Omnibus occiduis caput & Saxonibus exstat,
Clavigeri in Petri degunt qui principe Christo
Cœnobio-veteri, vitam sectando beatam,
Quam pius ille pater, sanctissimus atque magister
Instituit toto Benedictus in orbe coruscans.

In libro de vita sancti Ethelwoldi Elfegus furem quemdam pro multiplici reatu flagellis cæsum, in cippum mitti jussisse dicitur, acrioribus suppliciis cruciandum. (ubi vides, quod jam alibi a nobis observatum, episcopos corporalis pœnæ sententiam reis inflixisse.) Solutus vinculis reus meritis sancti Ethelwoldi, stitit se ad Elfegi pedes, qui eum absolvit. Hic demum, annis duobus & viginti in Wintoniensi episcopatu exactis, ad Cantuariensem translatus est.

LXI. Edithæ virginis obitus. a lib. 45. n. 25. Tunc temporis in Wiltensi occidentalium Saxoonm pago florebat Editha regia virgo [a] & sanctimooialis Wiltunensis, quæ paullo post Ethelvoldi obitum cælesti virginum choro inserta est. Paucis ante obitum diebus Dunstanum archiepiscopum invitavit ad dedicationem ecclesiæ, quam in honorem sancti Dionysii condiderat. Tertio & quadragesimo ante ejus obitum die id factum, quo die instantem ejus » mortem Dunstanus oon sine lacrymis diacooo sibi adstanti signavit. Nos pigros se» nes, inquit, damnat ætas immatura, dum, nobis dormitantibus, illa cælos penetrat. Appropinquante ejus migrationis bora, adfuit vir sanctus, & morientem exhortationibus ac precibus communivit. Sic illa ætatis suæ anno vicesimo-tertio migravit ad Christum XVI. kalend. Octobris, sepulta in ecclesia sancti Dionysii, quam ipsa condiderat. Ubi exspiravit, auditi angelorum coocentus, qui Godam (sic bonam illam vocabant) ad gaudia æterna transire onotiabant. In ipso atrio monasterii exstructum ab ea xenodochium, in quo tredecim pauperes sustentari mandavit. Ejus gloria tricesimo post mortem die manifestata est matri suæ Wlfetrudi reginæ, ex qua tuoc nata est puellula, de qua rogata ante obitum Editha, ut eam e sacro fonte susciperet, respondit se suscepturam, quemadmodum Domino visum foret. Sed cum ipsa prius nata esset cælo, quam puella mundo; allata est infans ad ecclesiam, ab Elfego episcopo baptizanda. Dum id fieret, atque Elfegus cereum ei offerret his verbis, *Accipe, puella, lampadem, cum qua introeas ad nuptias Domini*; subito infantula, quasi Editha dirigente, manum porrigens, cereum suscepit ac te-

nuit. quod præsagium intelligens sanctus præsul, infantulam soli Deo consecrari, & ablactatam monasterio tradi auctor fuit. Hæc puella Britgina seu Brithina dicta est, & apud Wiltoniam demum abbatissa facta, sanctitate insignis ibidem vitam finivit. Sanctæ Edithæ corpus tertio-decimo post obitum anno Dunstanus ab ea monitus e terra levavit III. nonas Novembris. Ejus vitam litteris mandavit Gotscelinus monachus Cantuariensis, qui quædam ejusdem miracula itidem commemorat. In his Canutus rex, male de virginis sanctitate sentiens, cum ejus tumulum reserasset, exanimis corruens temeritatis dedit pœnas, ac deinceps sanctam virginem in multo honore habuit. Eldredus quoque, ex monacho archiepiscopus Eboracensis, in mari Adriatico periclitatus, ipsa invocata, mari tranquillitatem restitutam expertus est. Sanctæ Edithæ festum in plurimis Angliæ locis venerabile suo tempore fuisse auctor est Willelmus Malmesburiensis, qui & addit, matrem ejus Wilfrith in eadem ecclesia jacere. ANN. CHR. 984.

LXII. Crulandiæ abbates Egelrici duo.

Post aliquot ab Ethelwoldi obitu dies itidem decessit Egelricus Crulandensis abbas, annis decem in pastorali officio strenuissime expletis. Huic in abbatis munere successit Egelricus alter, junior dictus, qui bibliothecæ monasterii magna volumina librorum, numero quadraginta, minora ad centum contulit. Idem singulis annis tunicas, unoquoque biennio cucullas, tertio froccos singulis monachis tribuit, præter ea quæ Turketulus abbas assignaverat. Egelricum juniorem post octo regiminis annos Osketulus abbas excepit.

ANN. CHR. 985.

LXIII. Gerberti variæ epistolæ.

JAm annus erat, ex quo Godefridus comes, Adalberonis Remorum pontificis frater, Adalberonis Virdunensis parens, cum Sigefrido filio, & altero Sigefrido comite ipsius patruo captivus tenebatur sub custodia Ottonis & Heriberti comitum, cum Gerbertus ultro citroque discurrit, variasque de eo & pro eo epistolas scribit. In his una [a] est ad Adalberonem vocatum episcopum Virdunensem & Hermannum fratres, quos nomine genitoris sui monet, ut ne repentinus casus eos terreat; ut filio cæsaris " datam fidem inviolatam servent, nec quidquam eorum, quæ ipsis reliquit, Francis " dimittant, illecti vana spe liberandi parentis, filiive ejus Friderici. Hæc præcepta " parentem magnanimis filiis dare. Sentiant in ipsis hostes, non se totum cepisse Godefridum: auxilia undique comparent, & se patriæ liberatores præstent. Hæc scripta " XVII. kal. Aprilis jubente patre, Gerberto interprete. Aliis litteris [b] idem Gerbertus Mathildem comitissam, Godefridi uxorem, hortatur ad deponendum mærorem; id præcipere clarissimum ejus conjugem, ipsis victoribus formidabilem. Dominæ vero Theophanu augustæ ac filio ejus semper augusto cum filiis suis fidem " servare jubet, nec pactum cum Francis hostibus ullum facere; castra omnia sic tenere, sic defendere, ut nullam in his partem adversarii habeant, neque pro spe " liberationis mariti, neque pro terrore peremtionis ejus, aut filii Friderici. quæ " Gerberti fidei Godefridus XI. kal. Aprilis commisit ad fluvium Matronam, ubi ille Godefridum & Sigefridum cum benevolentia Ottonis & Heriberti, in quorum custodia erant, allocutus fuerat. Idem habet in sequenti epistola ad Sigefredum comitis filium, cui significat, quod si Hugonem, scilicet Capetum, sibi amicum conciliare posset, omnes impetus Francorum facile devitare valeret. quod iterum repetit " in alia epistola, scilicet XLVIII. in qua ait, Lotharium regem Franciæ prælatum " esse solo nomine; Hugonem vero non nomine, sed actu & opere. Hæc fere omnia " rursus complectitur Gerbertus in epistola LII. dominæ Theophanu imperatrici directa, in qua hæc de se habet. *Noveritis etiam reges Francorum nos non æquis oculis intueri, eo quod de vestra fidelitate contraria eis sentiamus, simulque quod multa familiaritate fruamur Adalberonis archiepiscopi Remorum, quem simili de causa insectantes infidissimum sibi putant. In his omnibus,* inquit, *quid nos velitis facere, & si inter hostes via patuerit ulla, quo & quando vestram præsentiam possimus adire, certius significate nobis, paratis per omnia vobis obtemperare. Res eo processit, ut jam non de sua expulsione agatur, quod malum tolerabile esset, sed de vita & sanguine certent. Hoc mihi secum commune est, quasi se contra conatus regios incitanti.* Et tamen Lotharius se Ottonis novi cæsaris *advocatum* [c] ferebat contra Heinricum Bajoariæ ducem, qui imperium affectabat. Huc etiam spectat Gerberti epistola XXXV. ad Geraldum abbatem Auriliacensem, in qua scribit, Adalberonem archiepiscopum regnorum negotiis occupatum esse, atque a Lotharienſis regni primatibus obsides accipere, ut "

[a] Gerb. ep. 47.
[b] id. ep. 50.
[c] Gerbert. ep. 22. 32. &c

ANN. CH. 981.

„ eos filio imperatoris parere cogat *sub regis Francorum clientela*, & Heinricum in „ Gallia regnare prohibeat. Verum Heinricus hoc demum anno, ut in chronico Saxonico legitur, divino instinctu ad se reversus, Francofurti Ottonem adiit, & complicatis manibus, humilis habitu & actu, regiæ se tradidit potestati; apud Ottonem deinceps in honore habitus.

LXIV. Hugo Capetus Lothario se adjungit.

Hactenus se veluti medium in illis concertationibus exhibuerat Hugo dux Francorum, intentus ad exitum rei, ut ex eo sua commoda captaret. Suadebat Gerbertus Theophanu augustæ, ejusque asseclis, ut eum ad suas partes pellicere conarentur; nec Lotharius ac Ludovicus Francorum reges huic negotio indormitabant. Sed tandem his accessit Hugo, qui ab rege ac regina cum osculo & insigni honore acceptus est: immo etiam Carolum principem, Lotharii fratrem, eis reconciliavit. Huc spectat Gerberti epistola LX. cuidam partium Ottonis innominato directa. *Conjuratio in filium cæsaris ac in vos & acta est, & agitur, non solum a principibus, inter quos Car'lus dux jam non in occulto est; sed etiam a militibus, quos spe aut metu allici est possibile. Dux Hugo XIV. kal. Julii regem ac reginam osculatus est tandem astutia quorumdam, ut in conjuratione tanti viri nomen fore putaretur. quod minime est, nec fore optamus hac tempestate.* De captivis, qui a Lothario, expugnato Virduno, tenebantur, hæc subdit: *Sigifridus comes ad sua redsit: Godefridus comes, si Castriluctum cum Hainao Reinero redderet, seque filiumque suum comitatu ac episcopatu privaret Virdunensi, de reliquo integram fidem Francorum regibus exhiberet: datis obsidibus fortassis ad sua remeare valeret.* Verum has conditiones admittere noluit Godefridus, qui proinde captivus remansit usque ad obitum Lotharii, id est ad annum sequentem. Interim in libertatem assertus est Sigifridus comes ejus patruus, qui mox a Gerberto laudatus est.

LXV. Warinus ex archiepiscopo monachus.

Harum turbarum forte pertæsus Warinus Coloniensis antistes, qui juvenculum Ottonem, fidei suæ creditum, in manus Heinrici ducis tradiderat; pœnitentia ductus, secessit ad Coloniense monasterium sancti Martini ad Scotos, ab se instauratum, ibique monasticum [a] habitum, abdicato episcopatu, induisse, ac paullo post finem vivendi fecisse dicitur. Evergerus ejus successor, quod Gladbacense monasterium ab antecessore suo Gerone in Leodicensi parochia constructum esset, indignatus, Gladbacensium prædia [b] suis militibus distribuere cœpit, ejusque loci monachos cum Folrado abbate in prædictum monasterium sancti Martini transtulit, *ut, professis vel expulsis paucis, quos invenerant, canonicis, ibidem instituerent normam vitæ regularis*: sive hæc nondum illic instituta esset omnino, seu quia ibidem adhuc supererant pauci canonici, qui ante inductos illuc a Warino monachos locum incolebant. Ita Gladbacense monasterium in solitudinem redactum; & Werlino præposito domus sancti Petri data cura, ut sacras inde reliquias ad sanctum Martinum afferret. Inter hæc sancti Viti loci patroni viso deterritus Evergerus, non modo reliquias in pristinum locum revehi jussit, sed etiam monachos eidem restituit, ac monasterium instaurare festinavit, sed nullo ornatu, recollectis, ut ipsi licuit, prædiis, quæ nondum in alienas manus venerant. Et ne deinceps locus iste a Coloniensium antistitum ditione esset alienus, cum datis duabus suæ diœceseos ecclesiis ab episcopo Leodicensi comparavit.

a Gelen. p. 375.

b Spicil. to. 12. p. 630. & seqq.

Gladbacenses Coloniá translati.

LXVI. Corbeiensium compositio.

Jam pridem non modica contentio fuerat inter monachos sancti Petri Corbeïensis & vicecomites Ambianenses Roriconem & Saxwalonem de foratico in Warledo: sed tandem hæc, agente Johanne Camerario, per Walterum Ambianorum comitem, assentientibus uxore & filiis ejus, composita est hoc anno *propter visitationem filii sui Widonis*, forte ægrotantis, quem Corbeïenses *optime cum suis reliquiis visitaverant*. Ejus compositionis litteris signa sua apponunt Walterus comes, Godesmannus episcopus, Fulco & Rorico archidiaconi, &, præter alios, Rorico & Saxwalo vicecomites. Id factum superstite adhuc Ratoldo abbate, qui anno sequenti præfecturam morte absolvit. Intra biennium denuo recurret mentio Walteri comitis, qui cum uxore sua Adela Otmari-curtem Corbeïæ donavit.

LXVII. Floriaci Amalberto abbati succedit Oilboldus.

Post decessum Amalberti abbatis Floriacensis atque Salmurensis monasteriorum, qui hoc anno, & quidem tertio idus Aprilis contigisse videtur, Floriacensem præfecturam fratrum electione, *& regia [c] principis HLotharii donatione* adeptus est Oilboldus ejus loci monachus, *vir secundum sæculi dignitatem genere ac moribus clarus*, teste Aimoino in vita sancti Abbonis. Ejus tempore id accidit, quod idem auctor

c Aimon. li. 2. de mirac. S. Bened. n. 32.

ANN. CHR. 985.

refert, nempe monachum quemdam ad emendos pisces, quos *fluminum legumina* hic vocat, pro instante sancti Benedicti festivitate longius missum, cum transitu Andriæ * amnis tunc exundantis retardaretur, sanctum Benedictum invocasse, atque ad ejus preces cymbam ex adversa ripa religatam nullo impellente ipsi adfuisse. Sed illud præ ceteris memorandum, quod Oilboldo abbate legatio gentis Anglorum ad Floriacense monasterium directa est ad postulandum sibi quemdam sapientum virorum, qui Anglicanos monachos pietate ac litteris informaret. Id vero duabus ex causis accidisse ait Aimoinus in libro de vita sancti Abbonis: una quidem *quia beatus Gregorius, missis ad eam gentem convertendam fidei Christi prædicatoribus, ejusdem dilecti domini Benedicti regulam observandam specialius inculcavit.* Altera vero, *quod vir quidam magna nobilitatis, Oswaldus nomine, spreto sæculo, ad serviendum Christo in memorato Floriaco conversus est cœnobio: ex quo, ob bona vita meritum, a rege ipsius provinciæ ad archiepiscopatus assumtus gradum, Deo ac patrono suo sancto Benedicto in regione Anglica construxit monasterium*, scilicet Ramesiense, quod a prædicto Oswaldo Eboracensi archiepiscopo conditum fuisse [a] diximus. Ex illo itaque cœnobio hi directi sunt legati, de quibus modo facta est mentio.

* *Indre.*

Anglorum legatio Floriacum.

[a] *lib.* 47. *n.* 83.

LXVIII. Abbo in Angliam missus.

Illi Floriacum appulere, cum primum Oilboldus præfecturam iniit. Is, non tam imperiosa auctoritate, quam lenitate verborum Abbonem monachum suum, tum diaconum, perpulit, ut pro ea, qua pollebat, divinarum humanarumque litterarum peritia, instruendorum illius gentis hominum provinciam ne defugeret. Abbo vero, obedientiæ sibi familiaris intuitu, abbatis voluntati obsequitur incunctanter, rejectis quorumdam susurronum malignis consiliis, qui abbatem suum dolo malo eum trans maria velle abigere, ut numquam inde redire valeret, clanculum suggerebant. Ast longe aliter rem se habere ostendit apparatus itineris magnificus, quem Oilboldus discedenti Abboni suppeditavit; & maxime ipsius Abbonis in Galliam reditus, quem Oilboldus ipse ex Anglia post quinquennium revocavit. In illo itinere cum ad Morinos, qui brevissimo ab Anglis freto disparati sunt, ventum esset, per unum fere mensem, nautis ob turbidum mare trajicere cunctantibus, illic subsistere Abbo coactus est. Hic tædio tam longæ defatigatus moræ, monachum quemdam, qui legatis se deducentibus præerat, Riculeum nomine, admonet, hortaturque, ut in commune Dominum precarentur, quo, si illi suum propositum non displiceret, iter fortunare dignaretur: si vero illud non probaret, voluntatem ad propria redeundi ipsis inspiraret. Nec mora, post vespertinam synaxim, ambo ad orationem humi procumbunt. Votis eorum annuit propitius Deus. nam primo crepusculo diei insequentis adfuit nuntius naucleri, magna eos ad trajiciendum voce inclamans. Conscensa mox navi, comitantibus aliis octo navibus, cum in altum processissent, repente apparent marsuppæ, porci-pisces in fluctibus ludentes, & balenæ, dorsa in modum maximorum tectorum attollentes. quæ omnia imminentis indicia tempestatis esse cum a nautis didicisset Abbo, mox ad solita recurrit orationis præsidia, idque obtinuit quod petebat. nam, orta tempestate, navis ejus cum aliis duabus eam sequentibus, illæsa ad portum perlata fuit: reliquæ vero sex simul cum hominibus in eis contentis, procellis & impulsu piscium quassatæ, perierunt. Hoc signum per eum Dominus operari dignatus est, cum ille adhuc levitæ officio fungeretur. Ingressus demum in terram Anglorum, ad Ramesiense monasterium se contulit, cui abbas, Germanus nomine, præerat, ex Floriacensi assumtus cœnobio: ibique per duos annos moratus Abbo, quosdam ejus loci monachos imbuit scientia litterarum. Hoc temporis spatio magnam de se opinionem vir Dei concitavit, regni primoribus, sed in primis Oswaldo & Dunstano sanctissimis archiepiscopis acceptissimus, qui apud se eum retinere certatim contendebant.

LXIX. Ejus epistola ad monachos Anglos.

Dum illic moraretur, a discipulis suis de quibusdam grammaticalibus quæstiunculis consultus epistolam rescripsit, quæ cum in editis desit, hic exhibenda est ex codice Peleteriano.

Dilectissimis in Christo Angligenis fratribus, maximeque in monasterio sancti patris Benedicti sub schola virtutum regulariter vitam degentibus, ex Floriacensi cœnobio ejusdem patris vernula Abbo, genere Francus, professione monachus, officio diaconus, inessentialiter bona salutis perpetua munus. Omnipotentia divina majestatis, qua tempora mutat & ordinat, me ab ineunti ætate, prout voluit, multifariam & multis modis tentari permisit, quoad juvenilis ætatis robur adversitatibus assuesceret, cui ad cumulum

ANN. CHR. 985.

*virtutis tandem succresceret infortunium oblata peregrinationis. Quam etsi inter tot religiosa vitæ viros Deo auctore perfero, qui me quasi seipsos diligant, ut ipsa re conjicio; non tamen voti impos sine dolore recordari valeo, quod illius mei spiritalis alumni** *in præsentiarum corporali præsentia minime perfruor, qua aliquando perfruenti erat ipsa vita dulcior. Nunc quia ita contigit per obedientiam, quæ melior est victimis, non solum fratrum, cum quibus moror, imperiis deservire gestio: verum etiam quibusque hujus insulæ, juxta modulam meæ parvitatis, desidero prodesse. quoniam non sine divino constat moderamine gestum, quod, sedatis fluctibus marinæ tempestatis ad id devenî exsilii tam mira tranquillitate tam vasti æquoris: ubi, dum quibusdam studiorum occupationibus detineor, levior fit calamitatis miseria, quam solerò. quandoquidem benivolentia eorum, cum quibus habito, ad id me compellis, ut non solum pro posse velim fraternis necessitatibus succurrere, sed etiam ultra vires velle. Quocirca omnium apud Anglos ubi ubi positorum objectis respondere decrevi: quatenus habeatis, carissimi, aliqua monimenta vestri exsulis, quibus valeatis intendere acumen exercitatæ mentis. Nec fraudabor vos quæstionibus expeditis, quas vel tentando, vel discendo objiciunt quique studiosi.*

* S. Benedicti.

Sequuntur in eadem epistola quæstiunculæ Abboni propositæ cum ipsius responsis, quæ commodius in appendice integra referentur. In his laudatur *Dei palinodia*, quam *composuit Hilarius Pictavensis episcopus*, id est canticum *Te Deum laudamus*, Augustino adscriptum, quod Abbo sancto Hilario tribuit.

LXX. Robertus abbas Salmurensis & Miciacensis.

Redeo in Galliam, ubi post mortem Amalberti abbatis, qui Salmurense, uti & Floriacense, monasterium rexerat, Salmurenses unum e suis, Rotbertum nomine, Blesis oriundum, ejus loco sibi præficiunt, virum nobilem, famosum & castum, qui, licet vitam angelicæ proximam ageret, activæ nihilo minus vitæ studiis indefessus vacabat. Hic multa ad ecclesiæ & monasterii sui ornatum contulisse dicitur, claustralem fabricam mira lapidum sculptura, picturisque cum versuum indiciis exornasse, rem familiarem non modo non minuisse, sed plurimum auxisse. Ad tumulum sancti Martini quotannis, sancti Florentii exemplo, adire consueverat; Romam etiam quandoque, eo munera mittere solitus, ut sanctorum Apostolorum inde preces sibi demereretur. Idem ad Miciacensis monasterii regimen postulatus fuit, post mortem scilicet Amalrici abbatis, de quo superius egimus. Hoc abbate, detecta sunt corpora sanctorum monachorum Hilberti, Roardi, & Aniani clerici, qui cum aliis quibusdam a Miciacensi sancti Maximini cœnobio sequestrati, haud longe a castro Salmuro oratorium cum mansiunculis construxerant, Deoque ibidem pie ac devote inservientes, doctrina plurimos ac virtutibus informaverant. quibus mortuis, ibidemque sepultis, cum locus iste postea funditus destructus esset; demum Augomaro Salmurensi priori, genere Cenomannico, quo in loco jacerent, cælitus revelatum est. Defossis itaque inter vepres eorum loculis, extracta sanctorum corpora cum sarcophagis Rotbertus abbas intra veteris maceriæ ambitum reposuit, & ligneam ædiculam in honorem sancti Vincentii superædificari curavit. Nunc eo loci cella est abbatiæ Salmurensis. Ejusdem abbatis tempore sanctorum Mevennii abbatis & Judicaëlis ex duce monachi reliquiæ ex Britannia istuc allatæ perhibentur.

Monachi sancti Miciacenses.

LXXI. S. Marcelli monasterium in Fellinis.

In pago Valentinensi Lambertus comes, una cum uxore sua Falectrude, locum tradidit Odoïno atque Duranno monachis, ad construendum in honorem sancti Marcelli Diensis monasterium, quod nulli loco subjectum sit, nisi sancto Petro principi apostolorum, id est Romanæ ecclesiæ, cui quinto quoque anno quinque solidos in
» censum reddi præcipit. tum vetat, ne abbatem hic locus, *qui dicitur Fellinis*, ullum
» habeat, qui sancti Benedicti non teneat regulam; nullive monachi ibi habitent, qui
» fraternam & communem vitam bene non custodierint. Si quis vero quovis pretio
» abbatem illic instituere voluerit, *omnes sancti sint ei contrarii, & beatus Benedictus*
» *cum grege monachorum suorum.* Ad dotandum porro monasterium iste comes res suas
» donat, sitas in comitatu Valentinensi, hoc est montem, qui vocatur Alavinea, &
» montem, qui dicitur Media-luna: quæ omnia donat in alimoniam & stipendium
» monachorum, susceptionem hospitum, peregrinorum & orphanorum, pro remedio
» animæ suæ, necnon patris sui Gunrardi & matris Ermengardis, & pro filiis suis
» Ademaro & Lamberto. Hanc donationem confirmat Conradus rex, cognomento Pacificus, anno regni sui XL VII. Postmodum Ademarus comes, Lamberti filius, & uxor ejus Roteldis hoc monasterium sancto Odiloni Cluniacensi abbati tradiderunt anno M XXXV. Illic debebant esse, priore computato, tredecim monachi, & celebrari

quotidie duæ missæ cum nota, & tertia sine nota, ut legitur in Bibliotheca Cluniacensi.

ANN. CHR. 985.

LXXII. Romani pontifices varii.

Romæ de pontificatu denuo certatum. quippe Benedicto VII. anno superiore mortuo, Petrus episcopus Papiensis est subrogatus, qui Johannis XIV. nomen accepit. Hoc ubi Bonifacius comperit, jam pridem a Tusculanis comitibus pontificatu pulsus, ex urbe Constantinopoli, quo confugerat, Romam rediit, ac pecunia ingenti, quam ex rebus ecclesiæ divenditis conflaverat, multis ad suas partes pertractis, Johannem corripuit, fractoque ipsi collo, quod XI. kalendas Septembris hoc anno contigit, vacuam sedem invasit; neque ita multo post ipse quoque repentina morte oppressus interiit. In ejus locum Johannes XV. suffectus. Exstat in appendice Marcæ [a] Hispanicæ apud Baluzium epistola Johannis papæ decimi-quinti, Guarino abbati monasterii Coxanensis inscripta, qua bona & possessiones illius cœnobii, *interventu Olibæ laudabilis & magnifici comitis*, confirmantur. *Scriptum per manum Stephani notarii regionarii & scriniarii sanctæ sedis apostolicæ in mense Decembrio, indictione* XIV. quæ indictio si a Septembri ineatur, hæc epistola ad annum præsentem; si vero indictionis initium a Januario repetatur, ad finem anni sequentis referenda est.

a Marca Hisp. c. 934.

LXXIII. S. Altonis monasterium instauratur.

Sub hæc tempora sancti Altonis monasterium, quod sæculo octavo in diœcesi Frisingensi conditum alias diximus, ruinis sepultum jacebat, ejusque possessiones Guelfones comites ocupaverant. Post multa tempora cuidam venerabili viro sanctus Alto visus dicere, comitem ut adiret, eumque de restituendis possessionibus & de instaurando monasterio admoneret: facienti præmium, negligenti periculum fore. Huic quamquam haud liber erat religione animus, verecundia tamen principis consilio uxoris timorem vicit, ne comiti visa nuntiaret. Tardanti alia visio facta, sed incassum. Magno illi cunctatio stetit. nam tertio eidem in somnis apparens sanctus Alto, prolatantem flagellis cecidit: Hæc fidei signa jam tene, inquiens, & mandata concitus adimple. Ivit ille tandem, remque comiti nuntiavit. qui statim mandatis parens, cœnobium instauravit, bona restituit, monachos eo adduxit, quibus Rudolfum venerabilem abbatem præposuit. Huic successit Eberhardus, dein Heinricus, cujus tempore hæc scribebat monachus Altomonasteriensis anonymus, qui vitam sancti Altonis abbatis in litteras retulit. Instauratorem monasterii alii Guelfonem primum, alii secundum dicunt. Instauratoris mater erat Itha, uxor Irmentrudis, auctore hæc scribente superstes, quæ non solum restituta monasterio probavit, sed etiam multa de suo adjecit. Non multo post Altomonasterienses monachi in parthenonem Altorfium, Altorfienses monachæ in Altonis-monasterium translatæ sunt. Dein Guelfo tertius in arce sua, quam sub annum M LIII. conflagrasse tradunt, monasterium condidit, Vinearum seu *Weingarten* appellatum, eoque transtulit monachos ex Altorfio cœnobio, quod in parochialem ecclesiam conversum fuit. Demum sancti Altonis-monasterium, quod tum monachis, tum sanctimonialibus Benedictinis paruerat, rursus vetustate collapsum sub finem sæculi quintidecimi restituit princeps Bajoariorum, & in illo viginti-quinque monachos, ac sexaginta moniales ordinis sanctæ Birgittæ collocavit, ut fidem faciunt litteræ Innocentii VIII. editæ in Metropoli Salisburgensi.

LXXIV. Abbates variorum Germaniæ monasteriorum.

Hoc anno, testante Lamberto Scafnaburgensi, Gozbertus Hersfeldensem abbatiam reddidit, cui Bernharius successit. Augiæ Rudmanno abbate defuncto Witegonno, apud sanctum Gallum Immoni Udalricus successere, nulla re gesta insignes, nisi quod Udalricus ecclesiam aris & ornamentis decoravisse traditur. Eodem anno Adelbertus monachus Hirsaugiensis, petente Balderico Spirensi episcopo, assumtus dicitur ad regimen Clingensis monasterii, parum distantis ab opido Landaugia, quod multis annis recte administravit: qui, si monasterio suo Hirsaugiensi fuisset prælatus, inquit Trithemius, numquam ad tantam ruinæ desolationem pervenisset, in quam suo tempore miserabiliter corruit. Haud scio an is sit Adalbertus scholasticus, cujus epitaphium apud Gerbertum [b] refertur. Idem Trithemius tradit, his temporibus claruisse Theodericum monachum & scholasticum cœnobii sancti Albani prope Moguntiam, virum in scripturis divinis & in sæculari philosophia doctissimum, qui commentarios scripsit in cantica canticorum, & in evangelium Johannis; atque gesta archiepiscoporum Moguntinensium usque ad suum tempus; floruisse etiam Brunonem monachum Gladbacensem, Sandradi abbatis discipulum, qui, cum esset magister scholarum, opusculum de instituendis novellis monachis, Intro-

b Gerb. ep. 78.

Viri quidam illustres.

ANN. CHR. 985.

a Annal. Vvestfal. lib. 2. p. 215. & seq.

ductorium dictum, aliaque scripsisse fertur. His addendus Werinbrandus[a] Werthinensis abbas, qui confirmationem omnium sui monasterii bonorum, & liberam eligendi abbatis facultatem ab Ottone tertio impetravit: cujus rei diploma datum est Coloniæ hoc anno VI. idus Augusti. Idem post annos novem ab eodem imperatore obtinuit, ut nullus in eodem loco advocatus instituatur, nisi quem abbas elegisset.

ANN. CHR. 986.

LXXV. Lotharii regis obitus.

b Aimoin. lib. de mirac. S. Bened. c. 1.

ANnus insequens octogesimus-sextus toti Galliæ luctum attulit, ob mortem Lotharii regis, qui VI. nonas Martias ejus anni cæleste regnum, uti Aimoinus[b] existimat, pro terreno commutavit. Hunc diem notat Hemma seu Emma regina, ejus conjux, in epistola ad Adelaïdem imperatricem, matrem suam; quæ epistola LXXV. exstat inter Gerbertinas. *Elapsa sunt*, inquit, *tempora mearum deliciarum; tempora decoris mei, ô mi domina, & ô dulcis mater, dum is, quo florente florebam, quo regnante regnabam, conjugem in perpetuum viduam fecit. O amara dies VI. nonarum Martiarum, quæ mihi virum eripuit, quæ me in has miserias præcipitavit!* Eamdem diem assignat kalendarium libello precum ipsius Hemmæ reginæ, qui Remis in bibliotheca Remigiana servatur, præfixum, in quo ad sextum nonas Martias hoc distichon legitur:

His nonis rex magnificus, princepsque benignus
Domnus Lotharius sæclo migravit ab isto.

In illo libello passim depicta cernitur Hemma regina initio psalmorum: sed præ ceteris insignior est pictura ad psalmum LXVI. ubi Christus in nube depictus est, ambas manus protendens, unam, nempe dextram, super duos reges Lotharium & Ludovicum sibi invicem manum constringentes, gestantesque coronas in circulum desinentes; sinistram vero super reginam manu tenentem parvulum tonsura & rubea veste insignitum, cujus manum ipsa ad Christum erigit. Hic parvulus haud dubie est Otto filius Lotharii regis, de quo in prædicti libelli precum kalendario hæc aureis litteris scripta leguntur: *Idus Novembris obiit Otto, filius Lotharii regis Francorum.* In codice Odalrici præpositi Remensis post medium sæculum XI. habetur necrologium Remensis ecclesiæ, in quo signantius iisdem idibus Novembris notatur *Otto puer & canonicus, filius Lotharii regis.* Hinc est quod tonsura insignitus est, sed tamen rubea veste indutus, forte ob regiam ipsius prosapiam. Sed hæc omnia melius tabella in folio sequenti posita repræsentabit.

Sepultus est Lotharius e regione patris Remis in basilica Remigiana, cum prolixo epitaphio, quod alii retulere. Aliud brevius habet Gerbertus post epistolam LXXV. in quo *Cæsar Lotharius* vocatur, satusque cæsaribus, & secunda die Martii obiisse dicitur. Certe *Augustus* non raro dictus est Lotharius in suis diplomatibus, maxime postquam filius ejus consors regni factus est, quod ante septem annos contigisse superius vidimus. Unde in quodam fragmento historico de regibus Francorum, Ludovicus annis novem regnavisse dicitur, qui anno ab obitu patris secundo exstinctus est.

LXXVI. Gerbertus Lotharii exsequiis interest.

Non ante mortem Lotharii restitutus est in libertatem Godefridus comes Virdunensis, Adalberonis Remorum archiepiscopi frater, uti nos docet Gerberti epistola LXXII. ad Stephanum diaconum, data VI. nonas Martias, nimirum ipso die, quo Lotharius decessit, cujus exsequiis Gerbertus ipse interfuit. Sic enim ille ad Stephanum. *Exsequiis domini Lotharii regis occupati, multa tibi quærenti pauca rescripsimus. Lotharienses, dudum capti, omnes elapsi sunt, præter comitem Godefridum, de quo in brevi meliora sperantur.* tum petit, ut libros industria Stephani sibi rescriptos remittat. Hinc apparet, Gerbertum Lothario ante ejus obitum adhæsisse. Idem videtur dicendum de Adalberone Remorum archiepiscopo, a quo forte ob id abalienatus erat tantisper imperatricis animus, cujus benevolentiam sibi redditam fuisse ait[c] VI. *nonas Martias, qua die gloriosissimus rex Lotharius, Francorum clarissimum sidus, mundo subtractus est.* Idem fratrem suum Godefridum XVI. *kal. Junii de inferni tenebris*, id est de custodia Ottonis & Heriberti comitum, liberatum fuisse alibi[d] testatur, at conditionibus iniquis, nempe villis episcopi Virdunensis pro sua redemptione datis, quas Adalberoni episcopo restitui petit. Attamen civitas Virdunensium[e] sine cæde & sanguine, sine obsidibus, sine pecuniis in integrum restituta fuit. Interim Hemma regina filium suum Ludovicum regem sibi infensum[f] queritur, ob idque

Multa scribit de rebus publicis.

c Gerbert. ep. 72.

d id. ep. 103.

e ep. 100.

f id. ep. 97.

idque Adelaïdis imperatricis opem implorat, Ottonem & Heribertum comites potentissimos sibi consiliis adfuturos promittens. Hi sunt Otto Burgundiæ, & Heribertus Trecensium an Viromandensium comites, penes quos summa tunc potestas erat. Addit in eadem epistola, quam Gerbertus ejus nomine scripsit, nefandissima in Laudunensem confiogi episcopum, scilicet Adalberooem, alio nomine Ascelioum, in cujus persooa sequentem [a] ad episcopos epistolam idem Gerbertus scribit, in qua se episcopali officio exclusum ob conficta crimina expostulat. Id actum factione Caroli Lotharii fratris, qui regnum, aut regni portionem invadere studebat. Laudunensi episcopo favebaot [b] Otto & Heribertus. Varii tunc pro pace habiti conventus: unus [c] IV. kalend. Aprilis apud Compendiacum palatium, cui domina dux Bea-

a ep. 98.
b ep. 94.
c ep. 101.

ANN. CHR. 986.

trix, Friderici ducis Mosellanæ olim conjux, Hugonis Capeti soror, interfuit: alter apud Montem-falconis VIII. kal. Julii, ubi domnæ Adelaidi imperatrici & duci Carolo rex Ludovicus, regina Hemma, dux Heinricus causa conficiendæ pacis occurrerunt, sed absque Theophania imperatrice, qua in re dolus subesse putabatur. Hæc Gerbertus Echerto Trevirensi archiepiscopo significat. De prædicto Compendiensi conventu intelligenda videtur epistola XC. ad imperatricem Theophaniam, & ad filium Ottonem scripta ex persona Adalberonis archiepiscopi, qui ait VI. kal.
» Aprilis conventum Francorum indictum esse, ubi crimine infidelitatis pulsandus
» sit, quod episcopum Virdunensem, suæ ecclesiæ olim clericum, licentia donaverit,
» & quod in presbyterii honorem promoverit. Hæc raptim ad internoscenda ejus temporis negotia, & ad Gerberti nostri epistolas obiter illustrandas.

LXXVII. Geraldo abbati Auriliaci scribit.

Initio regni Ludovici adhuc in vivis superstes erat Geraldus abbas Auriliacensis, testante Gerberti epistola LXXI. qua eum hortatur, ut ad Omnipotentem ma-
» nus pro statu ecclesiarum Domini erigat, ardente nimirum bellis orbe terrarum:
» quæ impedimento sint, quo minus *ad limina beati Geraldi*, nempe ad Auriliacense
» monasterium, uti idem abbas optabat, proficisci possit. immo veniat ipse, & desi-
» derabilem præsentiam suam, vel causa beati Remigii Francorum apostoli, deside-
» rantibus filiis exhibeat. quod ipsi longe possibilius sit. Organa porro, & quæ sibi
» dirigi postulabat Geraldus, in Italia conservari, pace regnorum facta ipsi repræsentanda. Hanc vero epistolam hoc anno scriptam fuisse colligitur ex his verbis: *De rege Ludovico quis habeatur consulitis, & an exercitus Francorum auxilium Borello laturus sit.* Hic erat dux Barcinonensis urbis, quæ ipso anno a Sarracenis oppugnata fuit, ut postea videbimus. Ludovicus, *adhuc puer*, Blanchiam duxit uxorem, ut legimus in veteri fragmento [a] historico, quod Heinrico rege Francorum scriptum est. Ejus *anno primo* sancto Mayolo, ejusque monachis datur vinea apud Noglas villam pagi Matisconensis.

[a] Sec. 5. Bened. p. 772.

LXXVIII. Ecemanno item monacho.

Non prætereunda hoc loco Gerberti epistola XXI. *Ecemanno palatino monacho* scripta, cujus fidem constantem laudat. *Neque enim*, inquit, *domus admirabilis fe-
» mina te aliter carum haberet.* Huic ut bona verba de se suggerat petit, epistolas suas
» benigne interpretetur, ac demum ipsius Gerberti negotia sua esse putet. Quis sit ille Ecemannus monachus, quæve admirabilis illa femina, nec Gerbertus ipse, nec quivis alii explicant. Ecemannum hunc esse puto, quem Adelais monasterio Salsensi ab se in inferiori Alsatia condito abbatem primum instituit, de quo hæc sanctus Odilo in ejus vita. *Ante duodecimum circiter obitus sui annum in loco, qui dicitur Salsa *, urbem decrevit fieri sub libertate Romana, quem affectum postea ad perfectum deduxit effectum. In ipso etiam loco monasterium a fundamentis miro opere condidit, & ad honorem Dei & apostolorum principis, tertio imperante Ottone nepote suo in præsentiarum secum adstante, XIV. kal. Decembris augustissime & devotissime a Wideraldo Argentinæ civitatis episcopo consecrari jussit. Et ut majori auctoritate per succedentia tempora esset ille sacer locus subnixus, cum præfato cæsare est etiam episcoporum conventus a sæpe dicta Adelheida augusta, ipsius cæsaris avia, convocatus. In ipso vero monasterio claustrum monachis satis aptum præparavit, & secundum regulam sancti Benedicti ordinare decrevit. Abbatem ibi præfecit, nomine Ecemagnum *, boni testimonii virum, humana scientia & divina sapientia doctum, quem in divinis litteris habere voluit assidue præceptorem. Ipsum vero monasterium adeo dotavit & nobilitavit prædiis, ædificiis, auro & gemmis, & vestibus pretiosissimis, aliisque variis ornatuum supellectilibus, ut nihil deesset illo in loco Deo famulantibus.* Hæc tam belle quadrant Ecemanno monacho illi palatino, ut de eo dicta esse non dubitem. Illa vero admirabilis femina, de qua in superiori epistola mentio, si non est ipsa Adelais, forte est Imiza nobilissima femina, cui sequens epistola [b] inscripta est, quam rogat, ut dominum papam inter-
» pellet nuntiis & epistolis suis, & dominam suam Theophaniam imperatricem conve-
» niat, eique significet, reges Francorum filio suo favere, nihilque aliud eos conari,
» quam ut tyrannidem Heinrici *sub nomine advocationis* regem se facere volentis des-
» truant. quæ epistola vivente adhuc Lothario scripta est, scilicet cum duo essent *reges Francorum*, Lotharius & Ludovicus. Ejusdem Imizæ fit mentio in epistola
» XIV. in qua dominam Imizam, quia pontificem diligebat, a se pariter diligi ait. Quod attinet ad Salsense monasterium, nunc præpositura est & collegium canonicorum.

Salsense monasterium conditur.

* Selz.

* al. Ezzemannum.

[b] epist. 22.

AN. CHR. 986. LXXIX.

Gerbertus iterum abbas Bobiensis.

Quænam negotia papæ commendari velit Gerbertus, explicat ipse epistola XXIII. in qua dicit, se graviter & iniquo animo ferre, pervadi & diripi sanctuarium Domini sibi creditum a sancta Romana & apostolica ecclesia. Nihil deinceps stabile fore, si id dissolvitur quod actum est consensu principis, episcoporum electione, cleri & populi voluntate, postremo omnium hominum excellentissimi papæ consecratione: si præcepta violantur, privilegia contemnuntur, divinæ & humanæ leges sustolluntur. Dignetur pontifex sacris apicibus significare, qua spe ipsum adeundi Gerbertus periculum faciat. Quis sit Johannes ille pontifex, cui hæc epistola directa est, non satis constat. attamen vero proximum videtur, eam tribuendam esse Johanni XV. ejusdemque argumenti esse, atque præcedentem dominæ Imizæ inscriptam, in qua dominum papam ejus nuntiis & epistolis conveniri rogat, sibique propitium reddi; uti & dominam Theophaniam imperatricem, quam certiorem fieri cupit, *reges Francorum* filio suo favere, contra Heinrici molimina. quod de Lothario & Ludovico simul regnantibus intelligendum. Electus itaque eo tempore fuerat Gerbertus ad aliquam dignitatem, & a Johanne papa consecratus. At quæ illa dignitas? an abbatia Bobiensis? Et forte huc spectat ejusdem epistola XIV. quam *beatissimo papæ Johanni Gerbertus, solo nomine Bobiensis cœnobii abbas*, scribit in hunc modum. *Quo me vertam? Prò pudor! Sedem apostolicam si appello, irrideor, nec ad vos propter hostes est veniendi facultas, nec de Italia egrediendi libera potestas. Morari difficile, quando nec in monasterio, nec extra quidquam nobis relictum est, præter virgam pastoralem, & apostolicam benedictionem. Dominam Imizam, quia vos diligit, diligimus. Per eam nobis & nuntiis, & epistolis significabitis, quidquid nos facere voletis: simulque nos per eam vobis quidquid de statu & molimine regnorum cognoverimus vestra inter.sse.* Hæc quominus ad extremos Lotharii annos referantur, obstare videtur, quod Gerbertus se tum, cum hæc scriberet, in Italia versatum fuisse innuit: cum tamen in Gallia exstiterit extremis annis Lotharii regis. At forte illud primum non ita certum, siquidem pontificem *de statu & molimine regnorum* a se per Imizam monendum fore dicit. Ut ut est, Gerbertum denuo præfecturam Bobiensem hoc tempore resumsisse demonstrat ejus epistola XCI. ad Raimundum Auriliacensem abbatem, in qua non solum ait se *fere continuum triennium in Francia* consumsisse, verum etiam tanto tædio affectum esse, *ut curam pastoralitatis se suscepisse pæne* ipsum pœniteat: & quod addit, quosdam ex suis monachis ac militibus ab Italia ad se convenire jussos fuisse. quod argumento est, ipsum denuo Bobiensem præfecturam suscepisse. Porro hæc epistola anno sequenti scripta fuit, ut inferius ostendemus. Quod de nova Gerberti præfectura Bobiensi mox dicebam, postea verum esse deprehendi ex diplomate Ottonis tertii, confirmantis omnia bona monasterii Bobiensis, uti supplicaverat *vir venerabilis Gerbertus, nunc*, inquit, *Ravennas archiepiscopus, & jam olim ex largitate reverendæ memoriæ genitoris nostri Ottonis abbas Bobiensis.* quod diploma datum est Papiæ kalend. Octobris, anno ab incarnatione Domini DCCCC XCVIII. indict. XII.

Petro abbati Cæli aurei privilegium datum.

Præerat hoc tempore Ticinensi monasterio Cæli-aurei Petrus abbas, cujus rogatu Johannes papa omnes ejus loci possessiones confirmat, eique concedit usum dalmaticæ, sandaliorum, pedulum, & chirothecarum, ac facultatem in itinere deferendi tintinnabulum in capella, & quidem ad honorem sancti Petri, nec-non *sanctissimi Augustini, cujus sacratissimum corpus in illa ecclesia reconditum est.* Datum VIII. kal. Februarii per manus Johannis episcopi Nepesini, Johannis papæ XV. anno primo, indictione XIV. Consimile privilegium Adzoni abbati concessum anno sequenti.

LXXX.

Ratoldo Corbeiæ abbati succedit Maingaudus.

In Corbeiensi Galliæ monasterio devixit hoc anno Ratoldus abbas idibus Martii, quo die Johannes camerarius, ejus spiritualis alumnus, ut anniversarium ipsius sollemni ritu celebraretur, obtinuit apud domnum Maingaudum abbatem ejus successorem, eo pacto, nt ex ecclesia de Tauri-monte, juxta mare sita, atque dicata in honorem sancti Quintini martyris, camerarius quotannis ipsa die fratribus *optimam refectionem* præbeat. Actum *anno dominicæ incarnationis* DCCCC LXXXVI. *indictione* XIIII. *regnante HLudovico serenissimo rege anno* I. ut in libro pastuum ejus monasterii legitur. Hic est Ratoldus abbas, qui egregium codicem Sacramentorum, à Menardo nostro laudatum, scribi jussit, in cujus kalendario hoc distichon legitur idibus Martii.

ANN. CHR. 986.

Abbatis domni stat mentio sancta Ratoldi,
Istum qui fecit scribere quippe librum.

Notarum musicarum primus usus.

Iisdem temporibus, inquit chronographus Corbeiensis, inceptus est novus modus canendi in illo monasterio per flexuras & notas, per regulas & spatia distinctas, cum nullæ antea exstarent in libris antiphonariorum & gradualium ejus loci. Ejusmodi notas & flexuras, sed absque lineolis, exhibet prædictus Ratoldi codex, ex quo Menardus [a] noster ectypum excudi curavit. Eædem notæ habentur in codice Sacramentorum Eligiano, quo Menardus itidem usus est in edendo Sacramentario. In aliis antiquioribus libris pro notis musicis ponuntur alphabeti litteræ, quarum usum ac significationem Notkerus Balbulus [b] cuidam amico ipsum consulenti, scilicet Lamberto, explicavit. Guido Aretinus [c] artem illustravit, claves & lineolas majoris facilitatis causa adjecit. Ectypum codicis Ratoldi in Appendice referemus. Redeo ad Maingaudum Ratoldi successorem, qui religiosa conversatione & sanctimonia insignis fuisse dicitur, & Corbeiense monasterium, tempore superiorum abbatum pæne collapsum, instaurasse. Compendii ordinatus est anno sequenti, in frequenti procerum consessu, ab Adalberone Remorum archiepiscopo, Hugone rege præsente, qui omnia monasterii bona & jura tunc confirmavit.

a *Menard. in Sacram. p. 96.*
b *Canis. to. 5. p. 739.*
c *V lib. 55. n. 100.*

LXXXI. S. Præjecti monasterio donatio facta.

Monasterium sancti Præjecti ad muros olim Augustæ-Viromanduorum, quod Albertus comes antehac condiderat, idem hoc anno novis donationibus [d] auxit, » nempe una ecclesia apud Hoistrum, manso dominicato cum aliis septem mansis & » dimidio, & toto districtu mansi indominicati, ea conditione, ut homines in illo » districtu manentes tribus vicibus quotannis *ad abbatis placita veniant, & pastum* » *solvant abbati, & tribus monachis panem, & vinum, & ova, & caseos*; & ex laï» cis, qui cum abbate fuerint, similiter panem, vinum, carnem, & equis abbatis » sufficienter pabulum avenæ. Qui vero mansum indominicatum tenuerit, solvat ad » pastum porcum duorum solidorum, & unum sextarium avenæ: ceteri vero man» sionarii & hospites ipsius villæ, secundum quod major disposuerit. Vehiculum quo» que ad vinum & ligna persolvant, & opera vineæ exerceant. *Actum apud sanctum Quintinum anno dominica incarnationis* DCCCC LXXXVI. *indictione* XIV. *anno primo Ludovici regis.* His litteris subscribunt Albertus comes, qui & rector monasterii sancti Quintini, Heribertus filius ejus, Hugo decanus, & alii. Ubi vides, abbates etiam mediocrium monasteriorum placita tunc habuisse, & abstinentiam à carnibus in Præjectino viguisse.

d *Hemeré prob. p. 32.*

LXXXII. Widoni abbati Blandinii succedit Adalwinus.

Hoc item anno Blandiniense apud Gandavos monasterium multis bonis auctum est, quæ Rosula uxor principis ei assignavit pro anima filiæ suæ Mathildis. Id factum tempore Widonis abbatis, qui hoc ipso anno decessit exeunte mense Septembri, cum *lustro non amplius uno* cœnobium rexisset, ut habet ejus epitaphium, relatum à Sandero. Widonem excepit Adalwinus, vir, ut aiunt, summæ eruditionis. Hic a Johanne papa privilegium obtinuit, quo Martini, Nicolai, atque Benedicti concessiones confirmantur ejusdem pontificis anno VIII. in mense XII. indictione sexta.

LXXXIII. Gisbertus abbas Carnutensis.

Widbertus Carnutensis abbas, cujus superius [e] mentio facta est, successorem habuit Gisbertum, qui hoc anno Wiberto cuidam militi, ejusque conjugi, nomine Aigæ, atque uni eorum heredi (ad tres vitas vocant) in pago Vilcassino ex abbatia beatæ Mariæ, quam illius loci incolæ Avangliam vocant, in loco, qui vocatur Altera-villa, mansum unum indominicatum cum universis ejus appendicibus sub annuo censu concessit. *Actum Gisiaco fundo tertio kalendarum Octobrium, primo anno HLudovici, indictione quarta*, lege *quarta-decima*. Subscribunt Odo comes, Walterius comes, Gisbertus abbas, Durandus decanus, Erbertus monachus, aliique monachi, numero sex. Gisiacus seu Gesiacus [*] cella est [f] sancti Petri Carnutensis. Hæc ex libro Haganonis, ubi additur, prædium illud, post mortem Walterii militis & aliorum duorum, occupatum fuisse ab eorum heredibus, ex quibus quædam mulier, Adela nomine, ob id *per tria lustra* excommunicationis pœnam sustinuerit; tandemque sub finem vitæ suæ, facti pænitens, rem male partam restituerit; triginta libris nummorum duabus ejus filiabus concessis a monachis, qui nec sic prædium illud sibi omnino vindicare valuerint. Exstat in archivo illius monasterii

e *lib. 48. n. 69.*
* *Just.*
f *ibid.*

S. Petri immunitas.

preceptum regiæ defensionis, a Lothario rege, anno regni ejus XXXI. in palatio Compendio datum, quod Odo Carnutensis præsul atque illustrissimus comes cum sua conjuge Berta, quam rex neptem suam vocat, impetrasse perhibentur. Iidem ab eodem rege obtinuerunt Carnutensis burgi, in quo situm est monasterium, libertatem, quam Adela comitissa pro anima Stephani mariti sui confirmavit.

ANN. CHR. 984.

LXXXIV. Arnulfus episcopus Floriaco infestus.

Aurelianensem ecclesiam regebat hoc tempore Arnulfus episcopus, eo nomine secundus, successor Manassæ, quem Arnulfus primus, Ermenthæi episcopi nepos ac successor, præcesserat, ut ex Letaldo monacho discimus. Arnulfus primus in Floriacenses ac Miciacenses monachos optime affectus fuit: non sic vero secundus, *altas sane bonus, & ecclesiasticas regulas scientia & opere optime servans*, fatente Aimoino [a] ipso monacho Floriacensi. Hic numquam sincere prælatos Floriacenses dilexisse dicitur, *ideo quam maxime, quod illi ditioni solummodo parentes regiæ, subjectionem, qua ipse ultra modum delectabatur, nequaquam ad ipsius voluntatis dependerent nutum*. De his inferius agendum. Hac mente animatus Arnulfus, vineas sancti Benedicti, apud Boariam * in suburbano Aurelianensis urbis sitas, per suos satellites pervadi jussit. Ad eas recuperandas Oilboldus abbas, adhibito seniorum fratrum consilio, reliquias sanctorum martyrum Mauri ac Frongentii, imminente vindemia, eo deferri censuit sub nomine sancti Benedicti, ut quia eidem episcopo, qui multis sæculari potestate præditis, ipsisque regibus persæpe restiterat, *viribus armatorum obniti difficile erat*, saltem hac arte obviam iretur: *cui idem pontifex, cunctos pene antistites Galliarum* sui temporis *sapientia antecedens*, refragari intuitu divini respectus nequiret. Dum ad locum itur cum sacris reliquiis, æger quidam, cui sancti Benedicti corpus illuc deferri dictum fuerat, spe recuperandæ salutis sub argenteo, quo reconditæ erant reliquiæ, scrinio prostratus, sanitatem impetravit meritis, ut credidit, sancti Benedicti, quem invocaverat. Ceterum veri simile est, Arnulfi satellites, visis Sanctorum reliquiis, a pervasione vinearum temperavisse.

a Aimoin. lib. 2. de mirac. c. 19.

* le clos de Bourie.

LXXXV. Natrannus episcopus Nivernensis obit.

Natrannus seu Notrannus, ex-abbate nostri ordinis episcopus Nivernensis, hoc anno finem vivendi fecit. Paullo ante obitum quædam altaria canonicis ecclesiæ suæ, ad relevandam eorum inopiam, concessit. *Actum est in Divionis castro.* Instrumento hac de re facto subscribunt *Natrannus pastor humilisque episcopus*, Sevinus sanctæ Senonensis ecclesiæ archipræsul, Gibuinus Catalaunensis ecclesiæ episcopus, Albero Laudunensis, Letulfus *vocatus Nivionensis ecclesiæ episcopus*, Guedricus seu Wedricus Lingonensis, & Rodulfus Cabilonensis. *Maginerius levita scripsit vice Teteri decani ante præsentiam regis, & datavit mense Martio, anno* XXXII. *regnante Lothario rege.* qui idibus ejusdem mensis e vita migravit. Rocleous Natranni successor quædam etiam eisdem canonicis largitus est exemplo *antecessoris sui Natranni cari præsulis, qui, propter cælestis gratiæ dignitatem possidendam, bona, quæ agere prædictis canonicis potuit, libenter adimplevit.* Ex quo redarguas eos, qui de Natranno male sentiunt. Subscribit *Roclenus humilis episcopus, Henricus Burgundiæ dux, Herbertus Autissiodorensium pontifex, Guillelmus comes, Galterius episcopus, Gerberga comitissa, Landricus gloriosus miles. Rodulfus levita scripsit, & datavit mense Aprili, primo anno regnante Ludovico.*

LXXXVI. Richardus item Autisiodorensis.

Itaque jam Heribertus Autisiodorensis episcopus, filius Hugonis Magni ex concubina, successerat Richardo antistiti, qui a puero sancti Germani in illa urbe monachus exstiterat. Hic in episcopatu sedit annos novem cum mense uno, mortuusque XVII. kalendas Junias anni præcedentis, sepultus est in basilica sancti Germani. Post quem vacavit sedes menses fere octo. Successor ejus Heribertus, frater Hugonis postmodum regis, duorumque Burgundiæ ducum, Ottonis & Heinrici, ex quibus hic prædictis litteris subscripsit, etsi potius sæcularem, quam episcopalem vitam ageret, religiosis tamen viris, ac præcipue monachis favebat. Hujus tempore Henricus ejus frater, ut erat totius religionis amator, monasterium beati Germani emendandum beato Mayolo abbati commisit.

LXXXVII. Barcinone capta, parthenium S. Petri direptum.

Per id tempus Sarraceni, facta ex Hispaniis eruptione, comitatum Barcinonensem infestaverunt. Hos cum Borrellus comes reprimere conaretur, collectis copiis in Vallensi regione [b] haud procul Moncada castello aggressus est: sed, accepta clade, Barcinonem se recepit. Victoria elati Sarraceni, urbem obsident IV. kal. Julias [c] hujus anni, eamque pridie nonas ejusdem mensis vi capiunt, diripiunt,

b Marca Hisp. c. 411.

c ibid. c. 933.

E iij

ANN. CHR. 986.

ferroque & igni omnia consumunt. Tum vero ecclesiarum, privatorumque chartæ cum libris aut igni consumtæ, aut in Hispaniam asportatæ. quæ res immensum toti civitati damnum attulit. Hac clade consumtum est suburbanum sancti Petri puellare monasterium, quod a Suniario comite paullo ante conditum fuerat. Verum Borrellus comes, recepta urbe, illud instauravit, in eoque constituit *ancillas Dei velatas, regularis habitus gnaras*, quibus filiam suam, Bonifiliam nomine, abbatissam præfecit. Hæc cum suis cogitans, quo pacto instrumenta chartarum deperdita recuperare aut supplere posset, ea per sacramentum suum, aut per legitimos testes, qui easdem scripturas vidissent, comprobari curavit: sicque monasterio suo debitas possessiones coram judicibus asseruit. Id factum *die kalendarum Juniarum, anno v. regnante Ugone rege, qui dux fuerat pridem.* Cum a Sarracenis premeretur Borrellus comes, auxilium poposcit a Francorum rege, eoque rex Ludovicus cum copiis proficiscendus videbatur. qua de re Gerbertus in epistola LXXI. ad Geraldum abbatem Auriliacensem: *De rege Ludovico quis habeatur consulitis, & an exercitus Francorum auxilium Borrello laturus sit.* Obscure ad hæc duo respondet Gerbertus, nec quid de Ludovico sentiret, aperte significare voluit: auxilium vero non esse exspectandum haud obscure innuit. Forte, interveniente Lotharii obitu, id impeditum.

LXXXVIII. S. Cucufatis privilegia renovata.

Ad hunc etiam annum referendum diploma, quod Odo abbas monasterii sancti Cucufatis in pago Vallensi a Lothario rege obtinuisse dicitur. Cum enim in illa Sarracenica clade omnes ejus monasterii chartæ dissipatæ, aut combustæ fuissent, eas generali privilegio renovari operæ pretium Odo abbas censuit, idque a Lothario rege, qui Compendii tum versabatur, facile obtinuit, accepto diplomate, in quo universæ monasterii possessiones cum suis limitibus accurate designantur. Datum dicitur hoc privilegium anno XXXII. Lotharii regis: sed fallit annus incarnationis DCCCC LXXXVIII. cujus loco annus DCCCC LXXXVI. reponendus, si recte annus XXXII. Lotharii regis appositus est. In illo diplomate monasterium situm dicitur *in loco vocato Octaviano, octo milliariis distante a Barcinona civitate.* Idem error in diplomate Lotharii dato itidem Compendii monasterio sancti Petri Carnutensi, cujus possessiones rogatu Odonis comitis & Bertæ ejus uxoris confirmantur.

LXXXIX. S. Jacobi de Morerola cœnobiū conditur.

Sub hæc tempora Froïlanus & Attilanus Hispani monasterium sancti Jacobi de Morerola in regno Legionensi construxisse perhibentur. Ambo in Saguntensi cœnobio monasticen professi erant: quorum alter *Attilanus monachus de Donos-sanctos postea Numantia episcopus*, librum sancti Hildefonsi de virginitate sanctæ Mariæ manu propria descripsisse perhibetur. qui codex superiori patrum nostrorum sęculo cum tota bibliotheca monasterii Saguntensis fortuito incendio consumtus est. Ex vita cœnobitica in solitudinem commigrarunt Froïlanus & Attilanus, quorum fama religionis cum ad aures Ramiri tertii pervenisset, eos ad se rex evocavit, locumque in valle Tavarra prope Morerolam concessit ad construendum monasterium in honorem sancti Jacobi, postea beatissimæ Mariæ Deiparæ patrocinio insignitum. Processu

Hispani quidam sancti episcopi.

temporis Froïlanus ad Legionensem, Attilanus ad Zamorensem episcopatum, agente Veremundo rege, assumti sunt, idque officii tanta pietate administrarunt, ut in sanctorum numerum a posteris relati sint. Morerolæ monasterium nunc Cisterciensium est. Froïlano & Attilano adjungendus Petrus episcopus Compostellanus, cognomento de Mosonça, qui ante episcopatum monasterii sancti Petri Ante-altaria in eadem urbe abbas exstiterat. Hic piam antiphonam de beata Maria, nempe *Salve regina*, composuisse dicitur. Froïlani episcopi donationem Saguntensi monasterio factam inferius referemus.

XC. Aligerno abbati Casinati succedit Manso. a Chron. Casin. lib. 2. c. 11.

In monte Casino Aligernus abbas, multa religione præditus, ex hac vita migravit [a] IX. kal. Decembris, magnopere laudatus in libro de vita sancti Nili junioris, cui ille hospitium in monte Casino, ac deinde monasterium in Vallis-lucii habitandum concessit. Suffectus in ejus locum Manso, longe dissimilis moribus, si fidem habemus Nili vitæ scriptori præ Leone Marsicano, qui Mansonem non parum commendat, ejusque excæcationis causam aliam prætendit. Sed de his postea. Fuit Aligerno frater Casini monachus, nomine Leo, qui Jerosolymam profectus, portionem ligni dominicæ crucis non parvam, auro, gemmis, ac margaritis ornatam, inde retulit, & sancto Casinensi monasterio devotus obtulit nonis Novembris. Per

ANN. CHR. 986.

id tempus civitas sancta Jerosolymorum vastata est, uti intelligimus ex Gerberti epistola XXVII. quæ nomine *Jerusalem devastata*, universali ecclesiæ inscripta est. Illa *famosam cladem* sibi *illatam* fuisse ingemiscit, ex qua penitus *dejecta sit*, nimirum *paganis loca subvertentibus*: quibus revincendis opem & auxilium postulat. *Enitere ergo, miles Christi*, inquit; *esto signifer & compugnator: &, quod armis nequis, consiliis & opum auxilio subveni*. De hac clade qui tunc scripserit, præter Gerbertum invenio neminem ante annum MX. quo tempore, ut Gaufredus [a] prior Vosiensis tradit, sacra loca a Sarracenis vastata fuere.

Jerusalem vastata.

[a] Labbe to. 2. bibl. p. 296. V. lib. 49 n. 85. supra.

XCI. Subverso per idem tempus monasterio sancti Vincentii ad Vulturnum, Capuam commigravere illius loci cœnobitæ, ibique in eorum gratiam sancti Laurentii cœnobium ab Aloara *principissa* & Landenulfo principe ejus filio conditum est. Primus ejus loci abbas fuit Jacobus, cui iidem principes *casale Montanarii* hoc anno contulerunt. Post biennium Adenulfus Capuanus archiepiscopus idem monasterium omnimoda libertate donavit, cujus diploma sic incipit. *Anno ab incarnatione Domini nongentesimo octuagesimo-octavo, qui & sexto anno principatus domini Landenolfi excellentissimi principis, mense Aprilis, prima indictionis, necnon & septimo anno domini Adenolfi egregii archipræsulis. Sicut canonica continent decreta, nulli licitum est ubicumque construere quæcumque oratoria, absque notitia & licentia archiepiscopi, cujus diœcesi subjicitur. Quam ob rem nos prædictus Adenolfus archiepiscopus, tam archiepiscopali auctoritate fultus, quam prædecessorum nostrorum secuti exemplum, qui plurimas ecclesias liberas fecerunt, precatu Audoaldi archidiaconi nostri dilecti, cum consensu sacerdotum ac levitarum, ceterorumque ordinum clericorum, per hoc nostrum roboratum præceptum concessimus, ut ecclesia, quam tu, domina Aloara serenissima principissa, & prædictus dominus Landenulfus magnificus princeps, filius tuus, vocabulo sancti Laurentii levitæ & martyris intus istam Capuanam civitatem, a novo fundamento constituistis pro redemtione animarum vestrarum & domini Pandolfi principis... in qua etiam cœnobium servorum Dei præordinastis, sit absolute libera amodo & deinceps ab omni conditione archiepiscopalis dominationis cum omnibus rebus & pertinentiis suis, &c.* Hoc monasterium condidisse videtur Aloara ob cædem cujusdam comitis, ea instigante a duobus filiis suis factam, ob quam jure merito graviter objurgata fuit a sancto Nilo juniore, qui ipsi Landenulfi filii proximam necem prædixit, ut in ejus vita & apud Baronium [b] legitur. Huic monasterio, forte post Jacobum, præfuisse dicitur Aldemarius monachus Casinensis, vir sanctus, cujus vitam scripsit Petrus diaconus, qui eum anno circiter M LXX. mundo illuxisse dicit, ad quem Aldemarium haud pervenisse Michaël monachus [c] non immerito opinatur: cum Capuam ad regendum sancti Laurentii monasterium postulatus sit ab Aloara, quæ ad annum millesimum non pervenit. Sacrum ejus corpus in castro Buccianico seu Boccanico, quod est ditionis Casinensis in Aprutio prope Teatinam urbem, asservatur in monasterio sancti Liberatoris, quod non de sancto Liberatore [d] episcopo & martyre, sed de Salvatore Christo Domino intelligendum esse me monuit doctissimus Erasmus a Caieta Casinas, a quo hæc, multaque alia documenta accepimus. Processu temporis Capuanum illud sancti Laurentii monasterium Aversano annexum fuit, ut sequenti sæculo videbimus.

Capuæ sancti Laurentii monasterium.

[b] Baron. ann. 980.

[c] S. Capuan. p. 176.

[d] V. Bolland. ad 24. Maii ad vitam sancti Aldemarii.

Genuæ tunc temporis exstabat sancti Fructuosi monasterium, prope ipsam urbem situm in loco, qui Caput-montis dicitur, eique tunc præerat Madalbertus abbas. Id discimus ex litteris [e] Adelaidis augustæ, quæ hoc anno quædam prædia eidem monasterio confert, tum pro anima Ottonis Magni conjugis sui, tum pro salute filii sui Karoli, quem Deus *de fluctibus maris turbidi* eripuerat per merita beatissimi Fructuosi, & per orationes bonorum virorum ibidem Domino servientium. Aliud erat [f] in eadem urbe sancti Stephani monasterium, a Theodulfo episcopo ante annos quatuordecim exstructum, quod Matthæus Gilbertus abbas sæcularis præterito sæculo monachis Olivetanis concessit. Tertium ibidem exstabat olim sancti Syri monasterium, paullo serius conditum, de quo inferius.

Genuæ monasteria.

[e] Ital. sac. to. 4. p. 1159.

[f] ibid. p. 1157.

XCII. In Germania Poppo monachus & scholasticus Fuldensis monasterii obiisse hoc anno a Trithemio dicitur, eique in illo munere successisse Meginfredus ejusdem loci monachus, qui per annos quatuor & viginti scholas rexit. Huic Trithemius multa opuscula tribuit, in primis chronicon cœnobii Fuldensis, brevem omnium abbatum continens successionis historiam; vitas quoque sanctorum Bonifacii, Stur-

Germaniæ quidam viri illustres.

ANN. CHR. 987.

mii metrice, Rabani prosaice, aliorumque. Idem Trithemius hoc anno refert obitum Branthonis Fuldensis abbatis, cujus præfecturam differt Browerus ad initium sæculi sequentis. Certius videtur esse id, quod idem Trithemius tradit de morte Lupoldi abbatis Hirsaugiensis, cui mox suffectus in annos duos Hartfridus, quem multis elogiis pro suo more idem auctor onerat.

XCIII. Geraldo abbati Auriliaci succedit Raimundus. * al. Vaura. a Analect. to. 2. p. 241.

SUb initia insequentis anni nongentesimi octogesimi-septimi mortuum puto Geraldum abbatem Auriliacensem: cui subrogatus Raimundus abbas, nobilis Cadurcensis, ex castro Saura * oriundus, cujus tempore Gerbertus, ejus amicus, multa [a] eidem cœnobio, quondam suo, volumina librorum & munera misisse traditur. Idem Raimundo statim ab ineunte præfectura gratulatoriam scripsit epistolam, quæ, quoniam multa continet observatione digna, hic integra exhibenda est.

Clarissimo patre Geraldo orbatus, non totus superesse visus sum: sed, te desiderantissimo secundum vota mea in patrem creato, denuo totus in filium renascor. Nec solus vestro honore gaudeo: gaudet pater Adalbero, se suaque vobis ex animo conferens, tanto artius, quanto amplius luce religionis ac scientiæ conlucetis, cujus ob meritum amorem fere continuum triennium in Francia consumsi. Ibi, dum iras regum, tumultus populorum, regnorumque dissidentium æstus perfero, tanto tædio affectus sum, ut curam pastoralitatis suscepisse pæne me pœniteret. At quoniam domina mea Theophania, imperatrix semper augusta, VIII. kal. Aprilis proficisci me secum in Saxoniam jubet, eoque quosdam ex meis monachis ac militibus ab Italia convenire jussi, nunc non habeam quod certum scribam super organis in Italia positis, ac monacho dirigendo qui ea conducat: præsertim cum sine præsentia dominæ meæ Theophaniæ credere me non ausim fidei meorum militum, quia Itali sunt: nec satis sciam, utrum exercitum ante autumnum in Italiam deducam, an in Germania demoremur, ut quam plurimas copias contra Ludovicum regem Francorum, nisi quieverit, comparemus, qui amicis inquietissimus, perniciosis hostibus non multum inquietus, quis sit, quidque de eo intelligi oporteat, velox exitus comprobabit. Clara indoles divæ memoriæ Ottonis cæsaris, pace inter duces ac principes redintegrata, proxima æstate legiones militum duxit in Sarmatas, quos ea lingua Guinidos dicunt: ibique sex & quadraginta urbes munitissimas sua præsentia ac militum robore cepit, diruit, atque vastavit. Salutat vos & Airardum Adalbero Remorum archiepiscopus, simulque omne collegium Aureliacensis cœnobii, me adjuncto per omnia vobis devotissimo. Iterum iterumque valete. Hæc epistola scripta fuit post mortem Lotharii regis, vivente Ludovico rege Francorum, quem *inquietissimum* Gerbertus vocat, & copiis immissis ab se impetendum. quod argumento est, Gerbertum Ottoni hactenus adhæsisse. unde in Saxoniam ab Adelaide augusta invitatur, cujus expeditionis mentio fit in epistola centesima. Idem ait pæne ipsum pænitere susceptæ *pastoralitatis*, id est, si bene conjicio, resumtæ præfecturæ cœnobii Bobiensis, ex quo monachos ac milites ad se convenire jusserat, Ottonis auxilio adfuturos, qui *clara indoles*, id est filius tenellus ac bonæ spei, *divæ memoriæ Ottonis cæsaris* dicitur, vixque septennis *proxima æstate legiones militum* in Sarmatas seu Winidos duxerat, eorumque plurimas urbes ceperat & vastaverat. Quæ de organis in Italia positis, ac monacho dirigendo qui ea conducat, addit Gerbertus, lucem accipiunt ex epistola LXXI. ad Geraldum Raimundi antecessorem, qui organa illa sibi dirigi postulaverat.

XCIV. Ludovicus rex moritur.

Non diu post hæc superstes fuit Ludovicus rex Francorum, eo nomine quintus; cujus obitus in kalendario libelli precum Hemmæ reginæ aureis litteris consignatur XII. kal. Junii his verbis: *Obiit Ludovicus rex, filius Hemmæ reginæ Francorum.* Obiit, inquam, anno secundo a patris obitu, nono ab eo tempore, quo consors regni a patre dictus fuerat. Sepultus est Compendii in basilica sancti Cornelii martyris. Nullos liberos reliquit ex conjuge sua, quam *Blandinam* vocat chronographus [b] Figiacensis, Blanchiam Glaber, alii Constantiam, filiam comitis Arelatensis. Ludovico successit Carolus ejus patruus, quem, dum ille rem [c] ad consilium differt, dux Hugo demum Lauduni comprehendit, tradente ipsum Ascelino seu Adalberone episcopo, cui graves hac de re litteras [d] scribit Gerbertus, eumque Aurelianis in carcerem retrusit cum uxore ejus, Heriberti comitis Trecarum filia, ex qua duos filios, Ludovicum & Carolum, in custodia natos, suscepisse dicitur. Huic sententiæ

b Baluz. to. 2. miscell. p. 301.
c Sigebert. in chron.
d Gerbert. ep. 20. 2. loco.

ANN. CHR. 987.

ſententiæ favet charta donationis Uſercenſibus ab Ademaro factæ quarumdam vinearum in pago Exandonenſi, menſe Maïo, anno ab incarnatione M IX. *regnante Rotberto, & Ludvico & Karlonto.* Ut ut ſit, Hugo dux Francorum, alienæ ſtirpis, ſed jam regiæ, Franciæ regnum occupavit, eodemque anno Rotbertum filium regni conſortem dixit. In chartario ſancti Mayoli abbatis Cluniacenſis quoddam inſtrumentum datum dicitur *anno v. Hugonis regis, Karolo tenſo in carcere.* Hugo Noviomi primum rex ſalutatus, dein Remis ab Adalberone archiepiſcopo inunctus hoc anno, v. nonas Julii, poſtmodum kalendis Januariis anni ſubſequentis Rotbertum filium ſuum Aurelianis a Siguino Senonenſi archipræſule inaugurandum curavit. quod nonnulli, ſecundum veterem calculum, anno præcedente factum dicunt. Quamquam in brevi chronico [a] Dionyſiano Rodbertus III. kal. Januarii ordinatus fuiſſe dicitur.

[a] *Spicil. to. 2. p. 808.*

XCV. Hugonis regis litteræ pro ſancto Vincentio Laudunenſi, & Floriaco.

Necdum in regni conſortium ab Hugone adſcitus erat Rotbertus, cum Bellandus abbas [b] monaſterii ſancti Vincentii Laudunenſis *per Adalberonem ſanctæ Laudunenſis eccleſiæ eximium præſulem* poſtulavit, ut poſſeſſiones ejus loci regali auctoritate roboraret. quod rex benigne annuit, ratus ſe non ob aliud ad regium culmen “ ſublimatum, niſi ut gratis a Deo honoratus, gratis ubique ejus honorem augeret “ & extolleret. *Actum Compendio palatio anno primo regnante ſereniſſimo rege Hugone VI. kal. Octobris, indictione* XV. Conſimile videmus præceptum Hugonis regis pro confirmatione bonorum monaſterii Floriacenſis. *Actum Aurelianis* itidem hoc anno, menſe non expreſſo.

[b] *Diploma. p. 575.*

XCVI. Aliæ pro Corbeia.

Jam rex dictus erat Rotbertus, cum Maingaudus antiquæ Corbeiæ abbas Compendii ſacratus eſt ab Adalberone Remorum archiepiſcopo, per quem itidem rerum ac privilegiorum ſui monaſterii confirmationem obtinuit. Haud ſcio an vitioſæ ſint apud Labbeum [c] hujuſce diplomatis hæ chronicæ notæ: *Actum Compendio palatio anno incarnationis dominicæ* DCCCC LXXXVII. *indictione* I. *regnantibus glorioſiſſimis regibus Hugone ac Roberto filio ejus anno primo.* nam indictio prima melius convenit anno inſequenti, quo ineunte Rotbertus a patre rex dictus fuiſſe videtur. His litteris ſubſcripſit cum multis aliis epiſcopis Sewinus Senonenſis archiepiſcopus, qui non ſtatim Hugonem regem agnovit, ut colligitur ex epiſtola CVII. Gerbertina, ex perſona Hugonis regis inſcripta *Siguino archiepiſcopo Senonenſi*, quem monet, uti ante kalendas Novembris eam fidem ipſi præſtet, quam ceteri firmaverant: ſi ſecus egerit, minatur *ſententiam domini papæ & comprovincialium epiſcoporum duriorem.* quod argumento eſt, papam novo regi faviſſe. Iiſdem litteris ſubſcribit Herveus (ſic legendum) Belvacenſis epiſcopus, ad quem Gerberti epiſtola XLI. ſecundo loco; ſubſcribunt denique Walterus Ambianenſis comes, ac filii ejus Walterus, Gozfridus, & Rodulfus. Hic eſt Walterus comes, qui cum uxore ſua Adela filiiſque ſuis Corbeienſi monaſterio donavit villam Otmari-curtis * in pago Ambianenſi ad comparanda luminaria & incenſum *ad ſuarum obſequia reliquiarum.* “ Hanc villam Ermenfridus comes Ambianenſium, ejuſque frater, nomine Gozbertus, “ jam pridem ſancto Petro donare ſtatuerant: ſed quia *abſque conſenſu ſuorum* “ *parentum* fecerant; piam eorum voluntatem Walterus comes Ambianenſis, eorum “ heres, poſtmodum adimplevit communi conſilio ſuorum propinquorum. *Actum Ambianis anno dominicæ incarnationis* DCCCC LXXXVII. *regnante Odone.* an legendum Hugone? Ejus litteris poſt eum ſubſcribunt Wido, Adela ejus conjux, Walterus, Rodulfus & Gozfridus ejus filii, atque Fulco.

[c] *Labbe, miſcell. p. 347.*

* *Moricourt-l'abbé.*

XCVII. Humolarius facta donatio.

Adhuc in vivis erat Adalbertus ſeu Albertus Viromandenſis comes, cum Heribertus ejus filius titulum comitis & abbatis ſancti Quintini, concedente patre, uſurpavit. Huic *cauſa orationis* [d] *& viſitationis* ad monaſterium ſanctæ Mariæ & ſanctæ Hunegundis Humolarienſe profecto ſupplicavit quidam miles, Arpardus “ nomine, cum uxore ſua Frideburgi, ut ſibi liceret quoddam prædium ſuum Humo- “ larienſi eccleſiæ conferre, tam pro ſuis erratis, quam pro ſalute Roberti prioris “ mariti ejuſdem Frideburgis ac filii eorum Walteri, cui petitioni comes aſſenſum “ præbuit. Subſcribit Adalbertus comes, & poſt eum Heribertus filius ejus, Ermengardis uxor ejus, Odo nepos & alii. quod Hemeræus ad præſentem annum refert. Anno inſequente vaſallus [e] quidam, Hadericus nomine, *cum conſilio Eilberti & “ uxoris ſuæ Heriſindis*, quemdam puerum nepotem ſuum eidem monaſterio tradidit, “ Deoque obtulit cum alodo ſuo, ſito in villa comitatus Otmenſis Vedeniaco. qua “

[d] *Hemeræi p. 33. & ſeq.*

[e] *id. p. 34.*

ANN. CHR. 957.

Abbates ejus loci.

de re prædictus Heribertus comes, *per deprecationem Herisindis*, instrumentum fieri jussit. Prædictus Eilbertus frater erat Adalberti comitis, & cum uxore sua monasterium sancti Michaëlis in Teorascia instauravit, Walciodorense construxit, & multa bona Humolariensi contulit. Tunc Humolariensi monasterio præerat Albricus abbas, Berneri successor ab anno plurimum CM LXXXII. quo Adalbertus comes confirmavit acquisitionem quorumdam prædiorum ab eodem Bernero abbate factam. Idem Humolariensibus quædam dedit in villis, quæ vocantur *Novihant*, & Montes in pago Laudunensi tempore Albrici abbatis. Denique quidam Lantbertus, sancti Quintini signifer & castellanus, quamdam donationem [a] fecit eidem loco, *cui postea, deserens saeculum, se pro Dei amore devovit monachum*. cujus rei traditionem per manum Adalberti comitis fecit, ab Ottone comite ejus filio postea confirmatam rogatu Walcraoni abbatis, quem Richardus abbas Virdunensis sui loco ibidem rectorem instituit.

a ibid. p. 35.

XCVIII.

Erluino abbati Gemblaci succedit Heriwardus.

Hoc ipso anno Erluinus Gemblacensis abbas, oculis orbatus, ad meliorem lucem transiit IV. idus Augusti, & in ecclesia sancti Petri sepultus est. Orbati patre Gemblacenses, palatium Ottonis regis adire constituunt, eligendi abbatis facultatem petituri. Consultus hac de re Notgerus Tungrensis antistes, occasione optime usus, eis dextere insinuavit, quam arduum ac difficile sit humilibus servis Dei principum thronos attingere; longe satius & compendiosius sibi videri, si se se Leodicensi episcopo penitus submittant, unde promtum eis præsidium & opportuna defensio sit adfutura. Consilio manus dant Gemblacenses. Itaque domum reversi, communi consilio Heriwardum Erluini fratrem eligunt, virum religiosum & industrium, monachum sancti Michaëlis de Periculo maris, qui fratri diu Gemblaci convixerat; eumque per manus Leodicensis episcopi sibi abbatem substituunt: quo munere tertiis tantum annis functus, debitum humanæ naturæ solvit.

XCIX.

Majus-monasterium monachis restitutum.

Sub id tempus Majus-monasterium apud Turones, quod jam pridem ad clericos defecerat, monachis restitutum fuit per sanctum Mayolum Cluniacensem abbatem, agente Odone Blesensi comite, qui, suggerente uxore sua Hermengarde, immo Berta, tredecim bonæ vitæ & opinionis monachos loco clericorum substituisse dicitur. Majoris-monasterii advocatus erat Odo comes. Mayolus abbatis nomen illic brevi tulit tempore. Primus huic loco præfectus est Guilibertus seu Wilibertus, quem Guitbertum vocat chronographus Malliacensis. Mayolo abbate Herlannus levita & monachus sancti Martini, illic *quasi quemdam adhuc videns relucere igniculum* monastici ordinis, eidem monasterio donat alodium suum apud Pasnagerias. Abbati Majoris-monasterii renascentem religionem congratulatur Adalbero Remorum archiepiscopus, cujus nomine scripta videtur Gerbertina epistola XXXI. secundo loco in hæc verba. *Servat natura vices, terraque bona, non suo judicio diu insæ'unda, mirandos flores fructusque parturit. Ecce enim beati Martini cellula monachorum agmina jam dudum emortua resuscitat. Martini virtus in suis discipulis dinoscitur: e quibus beata conversationis alumnum, tamquam exemplar vitæ & morum, accepisse gaudemus.*

Quo præcise tempore monachi in Majus-monasterium restituti sint, non ita liquet. Id factum videtur extremo tempore Lotharii regis, cujus anno tricesimo nondum restituti erant: quo anno Gaufredus atque Burchardus comites, rogatu fidelis sui Fulchradi comitis, tradunt sancto Martino quamdam collibertam. Litteris subscribit cum eis aliisque Fulco filius Gaufredi comitis, cognomento Grisagonellæ, qui ipso anno inaugurationis Hugonis regis decessisse dicitur. attamen in brevi chronico Salmurensi ejus obitus notatur anno DCCCC LXXXVIII. & quidem XII. kal. Augusti. Huic ejus filius Fulco, cognomento Niger, in comitatu successit. Jam vero monachi illic restituti erant hoc anno ex charta quadam, qua Tedbaldus, *vir armis militaribus deditus*, Majoris-monasterii monachis quemdam alodum juris sui, situm in villa pagi Turonici, vocabulo Tavennis, concedit ea lege, ut semper memoriam ipsius in suis orationibus habeant. quam donationem manibus fratrum & propinquorum suorum, atque *domni Odonis comitis, ejusdem monasterii instructoris*, necnon Heriberti comitis & aliorum nobilium virorum roborari curavit. *Data mense Decembrio apud Blesis, anno primo Hugonis regis.* De Guilliberto abbate iterum infra.

ANN. CHR. 987.

C. Gellone ligni crucis cultus.

Non statim agnitus est rex Hugo ab Aquitanis & finitimis populis, ut patet ex multis ejus temporis monumentis & instrumentis. Unum est Gellonensis monasterii in Occitania, ubi Alcherius quidam de una ecclesia sanctæ Mariæ, quæ est in comitatu Ruthenico, decertaturus, *venit in die ramis-palmarum ad monasterium sancti Salvatoris Gellonensis, & fudit sibi preces ante gloriosum lignum sanctæ Crucis, & sanctissimo confessori suo Willelmo, ut virtutes supradicta essent ei in adjutorium. quod ita illi evenit.* Qua de causa mediam partem mansi iu villa Cransonis sancto Willelmo dedit. Actum est hoc *die dominico post ascensionem Domini* XI. *kal. Junii, luna* II. *Deo regnante & rege sperante.* Sed illud adhuc manifestius probatur ex litteris sancti Fulcranni Lutevensis episcopi, qni mansum unum donavit *Deo & ligno Domini, quod est in ecclesia sancti Salvatoris Gellonensis. Facta est carta donationis* VII. *kalend. Decembris, Deo regnante, regeque sperante,* id est sperato. Verum longe diutius Aquitanorum hæc contumacia duravit, nti ex chartis sancti Theotfredi postea ostendemus.

CI. Willelmi monachi prima facta.

Sub hoc tempus Willelmus seu Guillelmus, magnus ille deinceps monasteriorum reformator, ex Italia Cluniacum adductus est a Mayolo abbate, qui tum ex Romana urbe ultimo revertebatur. Erat Willelmus natione Italus, avo Wibone gente Snevo oriundus, viro militari ordine claro, qui ob popularium invidiam in Italiam se receperat: ubi copiose locupletatus, Rotbertum filium, Willelmi parentem, genuit. Rotbertus vero ex nobilissima conjuge, nomine Perinza, quæ prole filiorum jam fœcunda erat, Willelmum nostrum suscepit, *præ cunctis optabilem*, ait Glaber, qui Willelmum natum dicit eo tempore, quo Otto Magnus, *Berengario Langobordorum rege defuncto*, Italiam sibi subjugandam petebat. quod non accurate dictum est. Siquidem Willelmns, ex eodem auctore, decessit septuagenarius anno M XXXI. adeoque natus est anno DCCCC LXI. longe ante obitum Berengarii, qui anno DCCCC LXIII. cum Willa uxore in Bajoariam ab Ottone adductus fuit. Recens natus erat Willelmus, cum Otto castrum quoddam, situm ad lacum urbis Novariæ, expugnavit. qni a Rotberto rogatus, ut infantulum dextera sua catechumenum faciendum teneret, libentissime annuit, eique nomen indidit Willelmo, quem postmodum uxor ejus, scilicet Adeleida, ex sacro fonte suscepir. Hunc septennem parentes ad monasterium sanctæ Mariæ sanctique Michaëlis archangeli, vocabulo Luciacum seu Lucedium, diœcesis tunc Vercellensis, modo Casalensis, adduxerunt, & *juxta morem normæ regularis cum ipsius loci abbati obtulerunt.* Abbas vero illum benigne accipiens, sacræ religionis veste induit, eumque gnari præceptoris curæ commisit. Porro tantum in discendo progressum brevi fecit ingenuus puer, ut esset omnibus admirationi. Jam adnltus Vercellis primum, dein Ticini grammaticæ studuit. Inde reversus in monasterium, varia exercuit munia, factus primum *divini officii assiduus custos, ac schola capitalis illius loci*: tum secretarii seu sacrarii cura ei commissa. Matre mortua, patrem hortamentis suis ad monasterium suum adduxit: ubi ille, cum in sanctæ conversationis habitu devotissime vixisset, non multo post, præsente filio, optimo fine vitam complevit. Inter ea Willelmum ad diaconatus gradum promoveri postulabant omnes: sed ille hunc ordinem recipere noluit ab episcopo Vercellensi, qui nullum ejus loci fratrum ad leviticum gradum prius admittere volebat, quam sacramento se adstrinxisset, se fidelitatem episcopo servaturum. quod Willelmus præstare noluit, ratus id citra vitium exigi non posse. quod postea explicaturi sumus. Hinc veluti contumax ab episcopo habitus, & ab æmulis vexatus, alio secedere cogitat: maxime quod Luciaci fervor disciplinæ regularis jam admodum tepuisset. Proinde accepta facultate, ad monasterium sancti Michaëlis, in altissimis alpium jugis, nimirum in Picheriano monte, situm, accessit: quo ex loco tamen panllo post Luciacum reversus est.

CII. Cluniacum adventus.

Forte Mayolus Cluniacensis abbas Romam adeundo illnc divertit. Hunc secretius convenit Willelmus, obnixe rogans, ut ipsum secum Cluniacum adduceret, cujus loci fama religionis jam dudum ei innotuerat. Roganti annuit vir sanctus, pollicitus, se in reditu votis ejus facturum satis. quod re ipsa in reditu præstitit. Lætus tanto comite piissimus abbas, cum Cluniaco appropinquaret, unum e suis præmittit, qui fratribus tanti hospitis adventum nuntiaret. Adventantibus processit obviam sollemni apparatu fratrum cœtus, & virum pro suo merito in monasterium festive accepit. quem in tanto deinceps honore habuit Mayolus, ut eum sæpe ad colloquium vocaret, ac suorum consiliorum faceret participem. Willelmus porro

ANN. CHR. 957.

ita se gessit, ut omnibus venerabilis, & imitatione dignus videretur, sacroque sacerdotii ordine, quem ille primum quidem constanter recusavit, sed tandem invitus suscipere coactus est.

S. Saturnini cœnobio præficitur.

Vix annum integrum Cluniaci egerat, cum ad Mayolum accessit præpositus quidam cellæ sancti Saturnini ad Rhodanum, precaturus, ut sibi aliquem e suis fratribus concederet, qui ipsum cum fratribus sibi commissis ad viam salutis dirigeret. Missus illuc Willelmus sic eos instituit, ut cum fratres non pauci essent, una tamen voluntas omnium, adeoque tota vivendi, agendi, psaliendi, atque edendi ratio habitusque uniformis esset ad normam Cluniacensem; nihilque cuiquam peculiare, sed omnia communia. quæ res adeo Willelmum recreavit, ut post alias præfecturas a se procuratas diceret, sibi numquam optabiliorem fuisse. At vix sesquianno illic perstiterat, cum ad informandum sancti Benigni Divionense monasterium revocatus est anno DCCCC XC. atque adeo ejus adventus Cluniacum ad hunc annum referendus.

CIII. Fulcrannus episcopus Luteræ monasterium condit.

Florebat hoc tempore Fulcrannus Lutevensis seu Lodovensis episcopus, cujus testamentum hoc anno conditum videtur, in quo ait sibi in animo esse, in ipsa civitate
» Luteva monasterium stabilire *ad altaria, quæ sunt consecrata in honore Salvatoris mundi & sanctæ apparitionis suæ, dominicæ ascensionis ac vivificæ sanctæ Crucis.* Cujus rei gratia quasdam ecclesias & possessiones eidem loco legat, ea conditione, *ut in com-*
» *munia monachorum ibidem Deo servientium* pro remedio animæ suæ, & animæ Pontii
» germani sui & animæ Guidonis permaneat, ita ut nullus episcopus, nullus abbas,
» aliave persona ex illis quidquam subtrahat: eo pacto, ut Macfredus episcopus Bi-
» terrensis sit provisor, pater, ordinator ac defensor ipsius monasterii; & omnes ca-
» nonici sancti Genesii sedis Lutevensis sint ejusdem loci adjutores & consolatores.
In eodem testamento quædam etiam donat sancto Petro Juncellensis monasterii, itidemque sancto Petro Nantensis; multa vero cathedrali sancti Genesii ecclesiæ, cujus canonicis abundantem refectionem certis diebus subministrari jubet, maxime
» pridie nonas Februarii, quando Fulcrannus ipse cathedram pontificalem suscepit,
» & quidem anno DCCCC XLIX. Actum pridie nonas Februarii, *Christo imperante, ac rege sperante.* Ejus testamento subscripsere Agelmarus & Stephanus abbates, ille Salvatoris Lutevensis, hic Juncellensis, qui & ipsum testamentum rogatus scripsit. Bernardus-Guido in vita sancti Fulcranni auctor est, monasterium Salvatoris a Fulcranno ex alio loco minus idoneo translatum fuisse ad ecclesiam Salvatoris pæne dirutam, sitam prope ecclesiam cathedralem; eique cœnobio præfectum fuisse Agelmarum quemdam dilectum suum, ex canonico monachum factum, virum providum & bene litteratum. Addit virum sanctum non solum in sua diœcesi, sed etiam in aliis ramos suæ sanctitatis ac beneficentiæ extendisse, ac propagasse religionem.

Juncellense reparat.

Monasterium enim, inquit, *Juncellense* diœcesis Biterrensis, *sibi vicinum, in honore beati Petri & omnium apostolorum fundatum, sibi acquisivit, & a malefactoribus, qui tunc temporis abundabant in terra, pæne jam eversum atque dirutum, multo studio & labore reparavit, & exstirpavit inde quæ noxia erant; ac Sarabaitis reprobis monachis eliminatis, & cœnobitis probis introductis, strenuum & religiosum valde virum, nomine Stephanum, patrem eis præposuit, & dedit abbatem. quem, cum vir venerabilis vitæ foret, ipse S. Fulcrannus plurimum amavit: pro cujus etiam amore monasterium ipsum multis opibus & optimis possessionibus ampliavit.* Hactenus Bernardus-Guido. In libello de miraculis sanctus Fulcrannus basilicam monasterii sanctimonialium de Cuciaco[a], diœcesis Arvernensis, dedicasse dicitur, ibique pransus fuisse: cujus prandii reliquiæ a sanctimonialibus reservatæ multis ad sanitatem profuerint. Idem in monasterio Iciodoro mulieri cæcæ lumen restituisse perhibetur.

a V. lib. 39. n. 7.

CIV. Riculfus episcopus Forojuliensis.

Florebat per id tempus in Monte-majori Riculfus monachus, cujus virtus & merita toti provinciæ cum innotuissent, vacante sede Forojuliensi, eligentium vota in eum conspirarunt. Erat tum illius ecclesiæ miserabilis status, quæ a Sarracenis destructa, & redacta in solitudinem, cæsis civibus vel fugatis, nihil reliqui habebat, quo resurgere valeret, possessionibus distractis & occupatis ab aliis, chartis & instrumentis crematis & amissis. Cum res in eo statu essent, id unum ad relevandam illam ecclesiam Riculfo episcopo succurrit, ut ad Willelmum Provinciæ principem Arelate confugeret: ut, per quem Sarraceni ex illis regionibus pulsi fuerant, ab eodem etiam Forojuliensis ecclesia ab interitu vindicaretur. Tam justis

ANN. CHR. 987.

postulatis assensum præbuit pius princeps cum conjuge sua Adalaïde, & mediam partem Forojulii civitatis, & prædia circumjacentia episcopo concessit. quibus ille præsidiis instructus, ecclesiam suam instaurare aggressus est; atque adeo ejus instaurator merito appellandus. Hæc concessio [a] facta est Arelate civitate pridie nonas Martii, anno quinquagesimo Conradi regis, indictione tertia. quæ notæ huic anno Christi DCCCC LXXXVII. conveniunt.

[a] Gall. Chr. to. 2. p. 588.

C V. Laureshami abbates.

In Germania Salemannus Laureshamensis abbas, annis viginti-septem in præfectura exactis, jam senio confectus, Ottonis tertii offensam, quam ob causam nescio quam incurrerat, non sustinens, monasterii curam resignavit, & vitæ theoricæ addictus, non multo post e vita migravit. Huic Werinherus, cognomento Pius, ad biennium dumtaxat suffectus. cui mortuo successit Werinherus alter, sed moribus valde dissimilis, post annum dimidium præfectura dejectus. Hunc excepit Geroldus, pietate insignis, qui familiam sibi creditam recte ac prudenter tribus annis & sex mensibus administravit. Ejus tempore Silvester papa monasterii libertatem novo diplomate asseruit interventu Willigisi Moguntini pontificis, Franconis Wormatiensis, & Berneharil Verdensis; statuitque, ut, quamdiu ejus loci abbas & monachi religiose viverent, a nemine interturbarentur: quod si a religione descivissent, a pontifice Romano admonerentur & corrigerentur: si vero nec sic emendarentur, *regia potestati* deputarentur. *Scriptum per manum Petri notarii ac scriniarii sanctæ Romanæ ecclesiæ, indictione* XIII. id est anno millesimo, qui primus Geroldi annus erat. Hoc diploma Laureshamensis chronographus Gerbodonis abbatis industria impetratum fuisse perperam scribit. Post Geroldum Bobbo, genere illustris, sæculari militia relicta, ad ipsius loci regimen provectus est: qui quo magis sæculi gloriam fugiebat, eo magis assequebatur. De eo tamen nihil singulare legitur, nisi quod calicem aureum magni ponderis & pretii cum patena ecclesiæ contulisse dicitur, & complura præcepta ab Heinrico secundo obtinuisse. Laureshamo annis tredecim præfuit.

C VI. Liudolfi abbatis Corbeiæ-novæ obitus.

Si genuinum est, ut quidem puto, diploma Ottonis tertii imperatoris, quo Corbeiæ-novæ possessiones confirmantur V. kal. Julii, anno incarnationis DCCCC LXXXVII. rogatu Thiotmari abbatis; dicendum est Liudolfum abbatem ejus antecessorem, cujus obitus idibus Augusti notatur, anno præcedente ex hac vita ad cælestem migrasse: tametsi ejus mortem ad annum DCCCC XC. differunt annales Corbeienses. Vir fuit multa pietate præditus, cui Deus quædam revelasse traditur. Unum affert Ditmarus [b] in chronico, quod Bruno episcopus ejus frater, *in nova Corbeia educatus, & ejusdem altaris servus*, ipsi retulit de quodam juvene *regulari* monacho ejusdem congregationis, ejusdemque abbatis germano, qui in quadam ejusdem monasterii *obedientia* seu cella, propterea quod reliquias sanctorum martyrum Crispini & Crispiniani incuriose ac negligenter haberet, subita morte percussus est quod Liudolfus revelatione sanctorum martyrum statim rescivisse dicitur. Cum vero funus ad monasterium duceretur, idem abbas fratres corpori obviam ire prohibuit, ut hac pœna fratris noxam expiaret. Roganti autem decano, ut defuncto communionem ecclesiasticam absolutione restitueret, primo quidem negavit: sed mox in ecclesiam nudis pedibus ingressus, ubi Deum placatum intellexit, mortuo piaculum remisit, eique ecclesiæ communione reddita, corpori sepulturam exhibuit. Simile quid de sancto Pachomio alias [c] retulimus. Liudolfi successor Thiotmarus hoc ipso anno, ut jam dixi, confirmationem [d] donationum Corbeiæ factarum, petente Theophanu augusta, ad preces Willigisi Moguntini archiepiscopi ab Ottone tertio obtinuit; idemque privilegium anno DCCCC XCV. ab eodem renovari [e] curavit. Hic sex columnas æneas in ecclesia, & novam cathedram pro concionatore posuisse traditur, & candelabrum ex cupro fieri jussisse. Ejus tempore Liudolfus miraculis claruit; floruitque inter alios Meynholtus, varia eruditione ac pietate insignis: at illud adversi contigit, quod anno ejus obitum præcedente monasterium incendio conflagravit.

[b] Ditmar. lib. 4. n. 49.

[c] lib. 7. n. 58.

[d] Annal. Paderborn.

[e] ibid. p. 340.

C VII. Leo abbas fit Amalfiæ archiepiscopus.

Prope Amalfim Picentinorum civitatem, ad oram Tyrrheni maris, situm est Atranum opidum, ubi hoc tempore exstabat monasterium sanctorum Cyrici & Julittæ, cui tunc Leo abbas, Ursi comitis filius, præerat. Defuncto Mastolo [f] episcopo, qui cœnobium sancti Laurentii pro Benedictinis virginibus amplissime dotaverat, erecta est episcopalis sedes in metropolitanam a Johanne XV. primus-

[f] Ital. sac. to. 7. p. 249 & seqq.

ANN. CHR. 987.

que archiepiscopus creatus Leo abbas, moribus præfulgens, agente Mansone Amalfitano duce, consecratusque hoc anno, die XIII. Februarii: cui pontifex pallium in palatio Lateranensi concessit. Sedit Leo in illa ecclesia annis quadraginta-duobus, obiitque anno M XXX. die XXV. aprilis, sepultus in ecclesia sancti Viti martyris. Porro cœnobium sanctorum Cyrici & Julittæ nunc semirutum cernitur prope Atranum; ecclesia vero, relicto priori titulo, sanctæ Mariæ *de Donne* vulgo nuncupatur. Hujus pontificis tempore vixit Johannes eremita, cujus patruo, nomine Petro, itidem eremitæ, potestatem dedit ædificandi ecclesiam sanctæ Mariæ de Olearea in acclivo promontorii Capitis-Ursi, ubi Petrus cum nepote suo Johanne puero vitam duxit, faciendo sportas ex corticibus arborum, quas per Johannem vendendas mittebat, ut ex pretio ambo alerentur. Leoni archiepiscopo successit Laurentius nobili genere natus, græce & latine doctus.

CVIII.
Casaurienses abbates.
[a] Spicil. to. 5. p. 417.
[b] Spicil. to. 5. p. 419.

In monasterio Casæ-aureæ Adam, *excellentissimus* [a] abbas dictus, cum annis viginti & uno rebus in melius reformandis insudasset, sumto viatico ad Dominum migravit, laborum suorum præmium recepturus. Suffectus in ejus locum Johannes loci decanus, nihil memoria dignum gessisse traditur, uti nec ejus successores usque ad Guidonem, virum sanctum, qui superiorum abbatum detrimenta, cum in temporalibus, tum in spiritualibus, sarcire pro virili curavit. Post novem regiminis annos mortuo Johanne, intrusus est in abbatiam a Transmundo comite Gisilebertus, qui etsi non sponte eam acceperit, ejus tamen possessiones præstariis & permutationibus iniquis labefactavit. In his quamdam commutationem fecit [b] cum nobili & potenti viro Pinnensi comite, Bernardo nomine, Liudini filio; quæ commutatio monasterio potius damnosa, quam utilis & opportuna fuit: cum pro rebus longius positis Bernardo tributæ sint possessiones monasterio propiores; sicque facta interruptio in possessionibus in ejus circuitu continuatim acquisitis a Ludovico II. imperatore & a Romano ejus loci primo abbate. Unde hæc commutatio a subsequentibus abbatibus irrita facta est. *Iste est famosus ille Bernardus de Pinne*, aliis Berardus, qui, postquam in suo comitatu monasteria S. Petri de Piczano, & S. Bartholomæi de Carpeneto construxit, in Casauriensi monachus factus, ibidem reliquos vitæ provectioris dies explevit.

Carpineti & Picziani monasteria.
[c] Ital. sac. to. 2. p. 49.
[d] V. Lubin. p. 84. & 85.
[e] id. p. 298. & 299.

Monasterium S. Bartholomæi de Carpeneto seu Carpineto positum est in Aprutio-Ulteriori, diœcesi Pinnensi, ad radices montis Apennini, in loco qui dicitur Lecena, inter fluvium Nares & rivum de Vite, uti discimus ex litteris [c] fundationis anno DCCCC LXII. datis: in quibus *vir multæ sanctitatis* Benedictus ejus loci primus abbas fuisse dicitur. Hæc abbatia postmodum unita fuit [d] Casæ-novæ monasterio, diœcesis itidem Pinnensis. Monasterium vero S. Mariæ de Picziano seu Picciano, diœcesis Aquilinæ, ab Alexandro VI. unitum abbatiæ S. Mariæ de Succursu, extra muros Aquilanos sitæ, ordinis Montis-oliveti, ut notat Lubinus [e] qui ejus originem serius refert, ad annum scilicet M LI. ad quem annum Bernardus illius conditor pervenire non potuit.

CIX.
Abbo Floriacum reversus.
[f] lib. 49. n. 48.

Ante exitum hujus anni Abbo Floriacensis monachus, quem in Ramesiense monasterium docendi causa ab Oswaldo episcopo vocatum fuisse superius [f] diximus, Oilboldi abbatis sui jussu Floriacum revocatur post biennium, quam in Angliam trajecerat. Dum in illa insula moratus est, regem Anglorum Ethelredum adiit, ac ducem Egelwinum; & a rege quidem verba, sed a duce *condigna suæ sanctitati munera* accepit, atque in magna apud eum reverentia est habitus. Sed in primis sanctorum antistitum Oswaldi & Dunstani familiaritate usus fuit, quorum tumulos *miraculorum gloria* suo tempore illustratos fuisse testatur Aimoinus in libro de vita sancti Abbonis, de quo hic agimus. *Hi in tanta admiratione*, inquit ille, *hunc beatum habuere virum, ut in eo retinendo caritativa, &, ut ita dictum sit, discordi inter se dissiderent concordia.* Demum litteris abbatis sui revocatus Abbo, *dulcissimo fratri Abboni* inscriptis, in quibus *lucerna ardens & lucens* appellatur, in Galliam rediit, multis donis a prædictis maxime pontificibus honoratus. Et a venerabili quidem Dunstano magnifica accepit argenti munera, sancto patri Benedicto perferenda; ab Oswaldo vero cum gradu presbyteratus & aureo calice etiam convenientia suo ordini ornamenta; ab aliis denique armillas torquesque aureas, congrua meritorum suorum insignia. quæ omnia magnam de ipso apud omnes existimationem concitarunt.

CX.

Vix Floriacum reversus erat, cum, venerabili abbate Oilboldo humanis rebus

evento, de novo creando abbate actum est. Scissa sunt in duas partes eligentium suffragia: pars sanior Abbonem præferebat: alii alterum nescio quem volebant: sed tandem, cum Abbonis electioni *pervicaciter* renisi essent, plurimorum sanioris consilii prævaluit auctoritas, cui consensum præbere non distulit Hugo, qui tunc regiæ Francorum aulæ præerat. Sic fere Abbonis electionem describit Aimoinus, ex quo discimus non sine turbis eam factam fuisse. Huc mihi spectare videntur quædam Gerberti epistolæ, tum ipsius, tum Adalberonis aliorumque nomine scriptæ, quibus pervasorem illum abbatiæ Floriacensis exagitant. Una est epistola xcv. ad fratres Floriacenses nomine Remensium abbatum, quorum hæc verba sunt. *Non immerito nos unius collegii esse profitemur, qui vestra felicitate erigimur, vestro infortunio etiam opinione clarissimorum hominum humiliamur. Hanc sanctissimam societatem, castissimamque amicitiam, quorumdam fœdat ambitio lasciva, detestabilis audacia, dum per factionem is vobis præficitur pater, quem verissime non metuant damnare patres. Et quomodo una est ecclesia catholica, cunctorumque fidelium una societas; a sententia eorum non deviare decrevimus, qui in ecclesia Domini, velut clarissima stella, relucent in perpetuas æternitates. An non lucidissima stella reverendus pater Mayolus? an non præfulgidum sidus pater Egberdus* * *? Alter in epistola, quam patri nostro venerabili Adalberoni archiepiscopo nuper direxit, (quærebatur enim ejus sententia de prælatura patris vestri) inter cætera sic dicit: Persona quidem vobis jam olim infami conversatione erat famosa: sed hujusmodi arbitratu præter spem habita.* Item in eadem post aliquanta: *Quantum ergo nostra interest, vicinos & contribules adhortari studuimus, si hoc nefas eliminare nequeunt, sanctorum consortio privandum infamabunt; nec erit Christi fidelis, cui hæc ambitiosa audacia non fiet detestabilis.* Hæc ex epistola Mayoli refert Gerbertus; alia ex epistola Egberdi abbatis, quæ eodem tendunt. tum subdit Gerbertus: *Attendite ad hæc, ô socii & commilitones: secernite vos oves Christi ab eo, qui non est pastor, sed lupus ovium depopulator. Prætendat sibi reges, duces, sæculi principes, qui se, favore solummodo eorum, monachorum principem fecit, nec erubuit se ingerere, qui ex humilitate debuerat refugere. Hactenus ignorantia nos deviasse sufficiat: careat nostro consortio, qui talium patrum damnatur judicio.* id est Mayoli & Egberdi seu Ebrardi abbatum: ex quibus ille Cluniacensis, ut notum est, hic Turonensis sancti Juliani monasterii rector erat. Mayolum arguit Adalbero archiepiscopus, quod aliter se gerat, quam scribat. quippe qui excommunicato pervasori, aliis non communicantibus, communicaret. tum, verbis ejus ex superiori epistola relatis: *Detestamini ergo*, inquit, *pervasorem: sentiat vos sibi non favere, non sibi communicare; ac per hoc non solum quosque religiosos vestri ordinis, sed etiam, si fieri potest, Romani pontificis se maledictis urgeri.* Hæc aliaque Adalbero in epistola LXXXVI. Gerbertina, quæ ejus nomine ad Mayolum scripta est. Nec tacuit Gerbertus ipse hac occasione, sed, ut ordinis sui studiosissimus, pervasorem itidem lancinavit, ita scribens epistola LXX. ad eumdem Mayolum.

Etsi vigilanti cura super vestro grege assidue occupati estis, propensioris est tamen charitatis, si alieni gregis contagio interdum medemini. Floriacensis cœnobii propter reverentiam patris Benedicti summum locum penes monachos, ut aiunt, perversor occupavit. Si vos tacetis, quis loquetur? Hoc incorrecto, quis improbus similia non sperabit? Nos quidem hæc zelo divini amoris dicimus; & ut nostro * *examine, si probus est, recipiatur; si improbus, omnium abbatum ac monastici ordinis societate ad pœnam suæ damnationis privetur. Quod vobis ratum litteris vestris, nobis fiet acceptissimum.*

Ubi observare juvat Floriacense monasterium, etsi olim a sancto Odone Cluniacensi abbate emendatum & administratum, tunc tamen non pertinuisse ad jus monasterii Cluniacensis, cum *alieni gregis* Mayolo dicatur a Gerberto. Exstant aliæ duæ ejusdem auctoris hac de re epistolæ, Ecberdo seu Evrardo Ebrardove abbati Turonensi scriptæ: una est LXXXI. in qua sic habet.

Ubi summa religionis norma esse debuit, summum esse illapsum crimen non immerito nos permovit & exterruit. Sed quis erit auctor hujus correctionis, tacentibus cunctis primatibus vestri ordinis? Nos quidem venerabili patri Mayolo super his pauca præscripsimus, quia sapientem in paucis multa intelligere scimus. Huic tanto negotio, &, ut verius fateamur, tantæ audaciæ ulciscendæ a nobis dux designatus est. Ejus sententiam qui prior nostrum noverit, alteri sine mora significabit.

Ad has litteras responsum dedit Ecberdus, quod non exstat: cui Gerbertus aliam

ANN. CHR. 987.

Abbas Floriaci eligitur non sine turbis.

* Ebrardus.

* f. vestro

ANN. CHR. 987.

epistolam scripsit, quæ est inter Gerbertinas octogesima-nona, in qua ait, ex ejus litteris palam fieri, quæ morum gravitas ei insit, quam integer vitæ actus, quam purum eloquium. itaque se in ejus sententiam ire, uti studium ejus pietatis ac severitatis postulabat, *virque ille Deo plenus*, id est Mayolus, cui multam fidem Gerbertus ipse haberet. *Summovebimus ergo illum perfidum*, inquit, id est pervasorem, *a societate nostra nostrorumque, judicio tantorum patrum, isque nobis habebitur hostis, qui in sententiam reverendi patris Mayoli, colendi patris Ecberdi dicere non dicenda attentabat. Quod si, divinitate propitia, favorem principum obtinebimus, ad hac utilia majora jungemus.* Horum principum nomine Gerbertus intelligere videtur Hugonem & Rotbertum ejus filium, tantisque demum auctoritatibus pervasor ille cedere coactus est, immo ipsa mors eum cedere coegit: sicque Abbonis tenuit electio. qua de re Adalbero archiepiscopus & Gerbertus, *Scholaris abbas* dictus, Constantino, ejus loci erudito monacho, una congratulantur epistola CXLII. *Congratulamur tibi, dulcissime frater, pervasore atque hoste monasticæ religionis ad multorum salutem humanis rebus exemto. Justa ergo, &c. si jam patrem tua ac fratrum dilectione dignum habes, habeamus & nos præsentem tua opera proxime in festo sancti Remigii: ut affectus noster, a Floriacensibus, te favente, paullulum abalienatus, te faciente, sit plurimum reconciliatus.* quæ verba innuunt, Constantinum pervasoris partibus adhæsisse ac favisse. Ex his omnibus intelligitur, quanta fuerit Adalberonis archiepiscopi in rem monasticam propensio & benevolentia; cui non parum conferre potuit Gerberti suasio & familiaritas.

CXI. Novæ turbæ in ejus benedictione pro subjectione.

Abbonis electione confirmata, pax a domesticis tumultibus, sed non ab externis. Tunc Aurelianensem regebat ecclesiam Arnulfus [a] junior, Manassæ successor, bonus certe & regularum ecclesiasticarum apprime sciens, sed Floriacensibus non parum infestus & infensus, quod ditioni *solummodo parentes regiæ*, subjectionem [b] ad ipsius nutum dependere detrectarent. quæ res, ut melius intelligatur, paullo altius repetenda est.

a V. lib. 49. n. 84

b Aimoin, lib. 1. de mirac. c. 49.

Fuit olim tempus, cum episcopi neque à clericis ordinandis, neque à benedicendis abbatibus professionem subjectionis exigerent, rati eam satis sibi competere jure communi. Processu temporis cum nonnulli clerici & abbates privilegia exemtionis obtenderent, hanc professionem a clericis exigere quibusdam episcopis necessarium visum est. Id fieri cœptum ineunte sæculo nono, quo tempore patres concilii Cabilonensis, anno DCCCXIII. celebrati, novam hanc obligationem improbarunt canone XIII. *quod juramentum, quia periculosum est, omnes*, inquiunt, *una inhibendum censuimus.* Nimirum quod illud genus quoddam simoniæ ipsis videretur. An usus ille post concilium perseveraverit, incertum: at labente sæculo decimo hanc subjectionis professionem postularunt plerique episcopi, non modo a clericis, quos ordinabant, verum etiam ab abbatibus, quibus benedictionem impertiebant. Ad hæc observare convenit, duplicem a quibusdam episcopis exactam fuisse subjectionem: unam, quæ episcopis canonice debetur, eaque obedientiam ac reverentiam involvit: alteram clientelarem, quæ subditorum est erga dominos, a quibus illi beneficia tenebant. Hanc *ad mundanam legem* pertinere ait Fulbertus Carnotum antistes in epistola ad Fulconem Aurelianorum episcopum, qui duplicem hanc subjectionem, uti & Arnulfus, a Floriacensibus exigebat. Utrumque denegabat Floriacensis abbas, qui se, suumque monasterium regi tantum in temporalibus subjectum esse contendebat; indeque etiam in spiritualibus episcopo haud obnoxium esse. Ea enim prærogativa esse tum censebatur imperialium & regiorum monasteriorum. quod ut firmius & validius esset, adjecta est subinde Romani pontificis protectio. Ex quo nata est eo tempore distinctio duplicis generis monasteriorum, quorum alia *ingenua*, alia *libera* dicebantur: hæc Romano pontifici in spiritualibus, illa regi soli in temporalibus subjecta. Ab utrisque subjectionis professionem exigere tum volebant episcopi: sed restitere non modo abbates in Gallia & in Anglia, sed etiam Romanus pontifex pro liberis, reges & principes pro ingenuis. Variæ hac de re concertationes pro Vindocinensi, Uticensi, aliisque monasteriis in Gallia; pro monasterio sancti Albani in Anglia, ut in horum Annalium decursu videbimus. Sed tandem in concilio Remensi sub initia sæculi decimi hæc professio præscripta fuit omnibus abbatibus, iis tantum exceptis, qui privilegiis Romani pontificis muniti erant. Restitere nihilo minus aliquanto post hæc Normanniæ abbates, favente duce: sed tandem legi universali manus dare coacti sunt.

Hæc fusius exposita in Præfatione prima ad Sæculum nostrum sextum, quæ strictim hoc loco præmittenda visa sunt ad illustrandam Abbonis contentionem cum Arnulfo episcopo Aurelianensi, quæ aliarum subinde litinm, ut fit, seminarium exstitit. Eodem fere tempore Willelmus, tum monachus Luciacensis in diœcesi Vercellensi, is qui postea Divionensis abbas factus est, cum leviticum gradum suscepturus, a Vercellensi episcopo hanc professionem facere urgeretur, eam præstare noluit, dicens *se non posse salubriter perpendere, ut pro his, quæ solius Dei imperio gratis præstari debeant, horum ministro alicujus servandæ fidei assertionem ullo modo exhiberet.* ANN. CHR. 987.

Qualis fuerit hujus causæ exitus, Aimoinus in Abbonis vita docet. Abbo enim intelligens monasterio suo hanc subjectionis professionem posse officere, eam tota vita sua dependere recusavit. quam ob rem Arnulfus ipsi semper infeusissimus fuit. Id vero eo processit, ut episcopi satellites eumdem virum Dei, Turonos ad festivitatem sancti Martini properantem, noctu aggressi, gravibus affecerint contumeliis, quibusdam ejus ministris ad necem usque vulneratis. quod facinus, etsi episcopo minime conscio factum sit, non tamen ille, ut par erat, indigne tulit. Sed tamen *propter famam vulgi*, cui hæc actio scandalum generabat, quosdam ex ipsis satellitibus ante Abbonem, ut virgis cæderentur, adduci jussit. at vir Dei noxam eis remisit, sed ut a Deo vindicaretur, promeruit. Alii enim morte subita intercepti, alii in rabiem versi perhibentur. CXII. Qualis ejus rei exitus.

Interim Abbo pastorale officium strenue exsequi sollicitus, subjectos sibi fratres ad virtutum studium assidue hortabatur, & contra vitia jugem pugnam exercere. Ejus rei gratia, præter orationes ac preces, jejuniorumque frequentiam, multum prodesse aiebat literarum studia, maxime vero *dictandi*, id est scribendi & commentandi, *exercitia*. quod suo ipse exemplo demonstrabat, nullum pæne tempus intermittens, quin legeret, scriberet, dictaretve. quod relicta ab eo scripta testantur. Abbas ut se gessit.

ANNALES ORDINIS S. BENEDICTI.

LIBER QUINQUAGESIMUS.

Ab anno Christi 988. ad annum 994.

ANN. CHR. 988.
1.
Dunstanus archiepiscopus obit.
a Thorn. p. 1780.

IBRUM quinquagesimum nostrorum Annalium ordiemur a morte Dunstani Cantuariensis archiepiscopi, totiusque Angliæ primatis sanctissimi, cujus pietate, sanctimonia, doctrina & sollicitudine Anglicana ecclesia in novum splendorem refloruit. Paullo ante ejus obitum Siricus abbas suburbani sancti Petri monasterii, eo[a] procurante, in episcopatum Wiltoniensem assumtus fuisse dicitur, non Wintoniensem, ut in editis Willelmi Thorni legitur, cui ecclesiæ tunc Elfegus præerat. Dunstanus, instante obitu, sanctissimæ Virginis Deiparæ, & propriæ matris visu recreatus, die ascensionis Domini intra missarum sollemnia verba fecit ad populum, reversusque ad aram transtulit *omnipotentissimis Domini verbis*, ut cum Osberno loquar, *speciem panis & vini in veram substantiam carnis & sanguinis Christi*. Dein, morte sua populo prædicta, domum regressus, ciboque refectus, denuo cum fratribus in ecclesiam redit, signatoque sepulcri sui loco, cænaculum pro modo æstivi temporis requiem capturus ascendit. Quiescentem circumdat mæsta ecclesiæ familia, quam ubi ille ad spem futuri sæculi animat, in ecstasim rapitur, & ad suprema domus fastigia sublatus cernitur. Ubi ad se reversus est, adstantes denuo solatur. Vi-
» distis, inquit, filii, quo me Deus vocat. Semita itineris mei præ oculis ostensa est
» vobis, ut nemo vestrum de præmio capiendi cæli diffidat, si recta in terris incedat.
» Studete non boni videri, sed esse; nec tam mali non videri, quam non esse. Pa-
» cem sectamini, nec prius ab ea sectanda deficiatis, quam illam in cælo apprehen-
» deritis. Prædico vobis dira ac diuturna mala ab exteris gentibus imminere, quæ
» vobis non nocebunt, si eis ad correctionem usi fueritis. In his cogitate, nullum esse
» tam grave supplicium, quod peccatis vestris expiandis par esse possit, & quo visio-
» nem beatæ æternitatis & æternæ veritatis promereri valeatis. His dictis, cum sensim deficeret vir sanctus, jubet *sanctæ communionis mysterium*, id est missam, *ante se celebrari; protensisque manibus* sacrosanctum viaticum *de cælesti mensa porrectum suscepit*. tum, gratiis Deo actis, ab angelis ad cæleste convivium invitatur, & mortui anima ab eis suscipitur, in cælum deducenda. Sic decessit vir sanctissimus hoc anno, sabbato post ascensionem Domini, scilicet XIV. kal. Junii, quo die festum ejus in legibus Canuti regis præcipitur. Corpus ejus sepultum fuit in basilica Salvatoris, loco ab ipso designato, id est ante gradus, quo ad majus altare ascensus

erat. Eadmerus refellit eos, qui sacrum illius corpus Cantuaria Glastoniam translatum dicebant; aitque se puero in ecclesia Cantuariensi inventum fuisse cum tiara, annulo, pallio, & aliis pontificiis ornamentis, atque lamina plumbea, quæ Dunstani corpus esse declarabat; illudque in novam a Lanfranco exstructam basilicam illatum. In ejus laudes certatim excurrunt Anglicani scriptores, æquales, suppares, & subsequentes. Æqualium scripta pleraque in Dorobernensis ecclesiæ incendio, quod Lanfranci pontificatu accidit, consumta fuisse testis est Osbernus Cantuariensis ecclesiæ præcentor & monachus, quem sub Lanfranco floruisse constat. Is scripta eorum, qui aliqua in patrium seu Anglicum sermonem de Dunstano transtulerant, latine vertit, usus etiam, ut veri simile est, libro Bridferthi Ramesiensis monachi Dunstani æqualis, cujus salebrosa scriptio superest etiam nunc in quibusdam bibliothecis, uti & libellus Adalardi Blandiniensis cœnobii abbatis: quorum ille lucubrationem suam Alfrico Dunstani successori, hic Elfego, qui post Alfricum Dorobernensi præfuit ecclesiæ, nuncupavit. His accessit alius auctor a Surio editus sub nomine Osberti, quod vereor, ne Surius, uti & Trithemius, pro Osberno ingesserit nomen Osberti, eumque Surianæ vitæ scriptorem esse putaverit, quem Osberno aliquot annis posteriorem esse intelligitur ex quibusdam rebus tempore sancti Anselmi patratis, quas auctor ille Surianus in libro miraculorum commemorat. Et re quidem vera id ita esse modo constat ex Angliæ sacræ tomo secundo, ubi Suriana hæc vita, genuino restituta stilo, Eadmero monacho Cantuariensi vindicatur. Dunstano quædam scripta tribuuntur, qualia sunt Decreta pro ordine sancti Benedicti, libellus Concordiæ monasteriorum in Anglia, Eadgaro regi tribui solitus, quod ejus auctoritate promulgatus sit. Antiquis codicibus emendandis etiam episcopus, cum a rebus exterioribus vacaret, operam dabat: ex quibus regulam sancti Benedicti emendatam reliquit. Certe ante ejus tempus in Anglia vix ullus sacerdotum latine sciebat: ast ejus & Ethelwoldi episcopi opera litterarum scientia in monasteriis denuo excitata est: qua in re ambo adjutorem habuere Oswaldum Wigorniensem episcopum, qui ejus rei gratia Abbonem e Floriacensi monasterio in Angliam adduxit. Quod vero præter scita canonum Dunstanus de una ecclesia in aliam non semel translatus sit, quod simul Wigorniensem & Londiniensem ad tempus occupaverit; id non viri optimi cupiditati aut ambitioni, sed eximiæ ejus sanctitati regumque voluntati urgentissimæ, atque adeo temporum necessitati tribuendum, factumque ipso semper repugnante. ANN. CHR. 985.

II. Adalbero archiepiscopus obit.

Initio hujus anni Adalbero Remorum archiepiscopus, cum in obsidione Laudunensi una cum Hugone rege ad expugnandum Carolum principem versaretur, morbo correptus, se Remos reducendum curavit, ibidemque mortem oppetiit decimo kalend. Februarii, ut in fastis Remensis ecclesiæ legitur, vir sane de ordine nostro bene meritus, qnem nonnullis in locis vel denuo excitavit, vel primitus instituit. Amicus erat singularis Gerberti nostri, qui de eo hoc elogium affert epistola CLII. *Id momentum*, inquit, *ac ea vis erat domini mei Adalberonis in causis pendentibus ab æterno, ut, eo in rerum principia resoluto, in primordiale chaos putaretur mundus relabi.* Quanti vero Gerbertum ipsum vicissim faceret Adalbero, in extremis testatus est, cum eum successorem suum designavit, ut Gerbertus ipse scribit in prædicta epistola, inscripta *Remigio fratri*, id est *monacho Trevirensi*, ut habent aliarum [c] ad eumdem epistolarum inscriptiones, qui Remigius Gerbertum post mortem Adalberonis monuerat, ut intermissa studia resumeret. ad quod ille post verba modo relata: *In tanta igitur perturbatione*, inquit, *&, ut ita dicam, confusione, mortalium officiorum immemor, quid optares, quid peteres, incautius perspexisti. Num in ejusmodi discrimine, re publica derelicta, demigrandum fuit ad philosophorum commenta, interdum * non necessaria? Taceo de me, cui mille mortes intendebantur: & quod pater Adalbero me successorem sibi designaverat cum totius cleri, & omnium episcoporum, ac quorumdam militum favore; & quod omnium rerum, quæ displicerent, me auctorem fuisse contenderent. Nam amici, qui familiaritate beati patris Adalberonis mecum usi fuerunt, mecumque laborabant, ob tornatile lignum deferendi erant? Patere ergo moras necessitate impositas, ac meliora tempora exspecta, quibus valeant resuscitari studia, jam pridem in nobis emortua.* Sed tandem prævaluit ad tempus sive electio, seu factio Arnulfi principis, filii naturalis Lotharii regis, & in aliud tempus dilatus Gerberti pontificatus. Diu vacasse episcopatum innuit formula electionis

Gerbertus successor ab eo designatus.

c Gerb. ep. 134 & 146.

* f. interim.

ANN. CHR. 988.

Arnulfi, quæ *consentientibus regibus* facta dicitur, tametsi Arnulfus annos sui pontificatus statim a morte Adalberonis numerare solitus sit.

III. Hugonis regis privilegium pro sancta Columba.

Senonense sanctæ Columbæ monasterium tunc regebat Guntio abbas, qui cum monachis quibusdam suis ab Hugone rege, tunc Compendii residente, immunitatem eidem loco a superioribus regibus concessam confirmari petiit, obtinuitque, simulque sibi remitti *vicarias illicitas*, quas reges hactenus *injuste* in villa ejusdem monasterii Sarmasia, sita in pago Stampensi, exigere consueverant. *Actum Compendio* pridie nonas Junias, anno primo Hugonis regis, qui cum filio suo Rotberto jam rege subscripsit huic præcepto, quod Rotgerius notarius regis scripsit & subscripsit. Præclarum vero sui in monachos testimonium edidit rex Hugo initio regni sui, liberam abbatum regularium electionem restituendo monasteriis, quæ jam a multo tempore sæcularibus, immo non raro laïcis abbatibus tradita erant: qua ex re maximam disciplinæ regulari perniciem ortam fuisse patres synodi Trosleiensis conquesti sunt. Atque ut efficacius hæc libertas monasteriis omnibus restitueretur, suo ipsius exemplo præivit ante acceptam regiam dignitatem, abdicata ante annos novem abbatiali dignitate monasteriorum sancti Germani & sancti Dionysii apud Parisios, in quibus regulares abbates suo loco instituit. cujus rei immortale apud nostros monumentum, ac perennem memoriam promeruit.

Abbates regulares in Gallia restituti.

IV. Rainaldus sancti Albini abbas.

Præerat hoc tempore Andecavensi sancti Albini cœnobio Gunterius abbas, qui orationis & voti causa ad sacra loca profecturus, Rainaldum monachum, vitæ & morum probitate præditum, sui loco instituendum curavit. Ejus rei instrumentum hic referre non ab re fuerit.

Omnibus in domo, quibus est Christus vivere & mori lucrum, & potissimum sub jugo regula sancti Benedicti sponte colla submittentibus, qui jubet, ut monachi, in monasterio degentes, abbatem sibi præesse desiderent, notissimum esse volumus, quod anno DCCCC LXXXVIII. *incarnationis dominica recedens a loco sancti Albini abbas Gunterius, quem pro fidelitate Dei & sua anima remedio nobilissimus inter suos Gaufridus comes eidem loco præfecerat, & Romam, vel, quod majus est, matrem civitatum Jerusalem expetens gratia orationis, successorem sibi præsago spiritu providerit, cui animarum simul & corporum curam committeret, Rainaldum, vita & morum probitate decorum, quem ipse in Christi nomine nutrierat, cum consensu tamen fratrum præfati loci, & elegantissimi juvenis, filii prædicti comitis Gozfredi, qui in loco patris feliciter successit, nomine Fulconis. Cui electioni, providente gratia Dei, ut credimus, prudentissimorum pontificum, clericorum quoque & nobilium laicorum, & super his omnibus electio simul & acclamatio prædicta congregationis concordare videtur in melius: eo tenore videlicet, ut secundum regulam sancti Benedicti, qui est pater & dux, advocatus quoque post Deum omnium fidelium monachorum, tam in hoc sæculo, quam in futuro, in omnibus conversari pro posse & nosse studeat, & plus prodesse, quam præesse satagat; & omnia cum consilio fratrum timentium Deum provide & juste disponat: ut, cum venerit Pastor pastorum, cui redditurus est rationem de sibi commissis animabus, addita & sua anima, audire gaudenter mereatur, quod servus bonus, qui erogavit talentum sibi creditum conservis suis in tempore suo: EUGE serve bone & fidelis, intra in gaudium Domini tui. Widdo episcopus subscripsit. Signum Fulconis incliti comitis.*

Sic absentis vices egit Rainaldus abbas. Reversus Gunterius abbas honorarius mansit, eoque nomine cum Rainaldo scripsit chartam fundationis ecclesiæ sancti Michaëlis de Palude post annos abhinc octo: isque ad biennium superstes obiit pridie nonas Januarii anno DCCCC XCVIII. forte secundum veterem calculum, adeoque insequenti secundum novum. Rainaldus vix solido anno supervixit.

V. Sancti Juniani reliquiæ Carrofum delatæ.

Cum ubique Galliarum, maxime apud Pictones, prædones & rerum ecclesiasticarum raptores impune grassarentur; placuit episcopis, abbatibus, & religiosis quibusque viris concilium celebrari, in quo & prædæ prohiberentur, & prædones ad restitutionem cogerentur. Locus ad conveniendum indictus in Carrofensi monasterio: ubi maximus conventus factus est ex pagis Pictavensi & Lemovicino. Istuc etiam delatæ multorum sanctorum reliquiæ, in primis sancti Juniani abbatis ex monasterio Nobiliacensi: ut sanctorum pignorum conspectu raptores efficacius ad res ablatas restituendas compellerentur. Brevem de hac sancti Juniani delatione narrationem composuit Letaldus monachus Miciacensis, ejus temporis æqualis, eamque *domino patri Constantino & ceteris fratribus Nobiliaci cœnobii* nuncupavit *frater*,

ANN. CHR. 988.

ut se ipse vocat, *Letaldus*. In hac narratione nihil notatu dignum, præter mentionem prædictæ synodi Carrofensis, cujus acta Philippus Labbeus publici juris fecit. Huic præfuit Gumbaldus archiepiscopus secundæ Aquitaniæ, id est provinciæ Burdegalensis. Constantinus abbas Nobiliacensis superstes fuit ad annum M XIV. Carrofense vero monasterium ipso anno celebratæ synodi incendio consumtum fuisse tradunt Ademarus & chronographus Malliacensis.

VI. Abbatia sancti Amantii de Buxia.

Hoc ipso anno Willelmus Ecolismensis comes, monasterium sancti Amantii de Buxia, a majoribus suis Ecolismensi ecclesiæ subtractum, eidem ecclesiæ restituit, illudque instauratum monachis nostris reddidit, Francone abbate præposito, qui ex cœnobio sancti Eparchii adductus fuerat. Legimus primarias hac de re litteras ejusdem Willelmi, in quibus ait, *se cum consilio suorum, nobiliumque fidelium* « *monasterium sancti Amantii, quod a parentibus seu majoribus suis a beati Petri sede,* « *id est Ecolismensi ecclesia, fraude subtractum fuerat, anno incarnationis dominicæ* « DCCCC LXXXVIII. *indictione prima, reædificatum ac bene compositum, beato Pe-* « *tro patrono Engolismæ sedis matris ecclesiæ, cui Hugo episcopus tum præerat,* « *humiliter reddere, ut sibi, animæque genitoris sui Arnaldi, necnon eorum, qui pia* « *devotione basilicam sancti Amantii exstruxerant, beatus Petrus & sanctus Aman-* « *tius ante tribunal æterni Judicis in magno judicii die subveniant.* Tum subdit, *in hoc* « *monasterio domnum Franconem sub monastico habitu abbatem ordinatum fuisse, ut* « *regulam sancti Benedicti cum ceteris Deo militantibus, prout potuerit, custodiat;* « *& post ejus obitum pertinere ad episcopum Engolismensem, ut abbatem secundum* « *regulam sancti Benedicti ibidem instituat.* His litteris subscribunt post Willelmum « comitem Bellus-homo clericus, ejus *avunculus*; Hugo episcopus, Isimbardus archidiaconus, aliique. In historia [a] comitum Engolismensium Arnaldus comes, ejusdem Willelmi parens, condito Buxiaci monasterio sancti Amantii, & Francone abbate illuc misso, factus dicitur monachus in aula sancti Eparchii, ibique sepultus juxta patrem suum, scilicet Willelmum comitem, cognomento Sectorem-ferri, qui sancti Eparchii monasterium instauraverat. Ex quo intelligitur, sancti Amantii monasterium ab Arnaldo instaurari cœptum, absolutum fuisse à Willelmo ejus filio, & ecclesiæ Ecolismensi subjectum. Hic Willelmus cognominem habuit filium, in comitatu successorem, qui sedem monasterii sancti Amantii mutavit. Sanctus Amantius confessor, Buxiaci patronus, erat discipulus sancti Eparchii abbatis.

[a] Labb. to. 2. p. 253.

VII. Sancti Hilarii Carcassonensis translatio.

In Carcassonensi sancti Hilarii monasterio alter conventus habitus est occasione elevandi corporis sancti Hilarii, ejusdem urbis episcopi illic quiescentis, quæ elevatio kal. Martii hujus anni facta est, præsente Rotgerio ejus provinciæ comite cum Adelaide ipsius conjuge, Francone tunc episcopo, Benedicto abbate prædicto monasterio præsidente. Huic frequenti conventui comprovincialium duodecim episcoporum & abbatum, inter alios aderat Warinus abbas Coxanensis, qui secum peritum artificem ad id operis adduxerat. Aperto loculo, sacrum corpus super altare delatum, dein post hujus arulam in arca saxea repositum cum duobus hinc inde corporibus duorum ejus alumnorum, Benedicti atque Celsi. In illa translatione duobus cæcis lumen cælitus concessum traditur. Rotgerius vero comes omnimodam eidem loco immunitatem cum libera eligendi abbatis facultate indulsit, idque privilegio muniri se curaturum spopondit, ac duodecim monachis quotannis vestes præbiturum. Cujus rei instrumentum in sancti Hilarii loculo repositum fuit.

Arulis facta donatio

Paullo ante, id est XVI. kalendas Martii, anno primo Hugonis regis, Oliba [b] Ceritaniæ comes quoddam alodium, quod ab Ermengarde [c] uxore sua acceperat, Arulensi monasterio donavit cum ecclesia ejus loci, id est cum decimis, primitiis & oblationibus fidelium, cum cœmeterio & domo ecclesiæ adjuncta.

[b] Marca Hisp. c. 941.
[c] ibid. c. 940.

VIII. Simorræ donatio Guillelmi comitis.

Dum Atto Auscitanus archipræsul Simorrensi beatæ Mariæ cœnobio abbatis nomine præesset, Guillelmus Astariacensis comes, pænitudine tactus, quod multa contra loca Deo sacrata commisisset, non solum de restituendis rebus ablatis serio cogitavit, sed etiam plura de suo adjecit. In primis beatissimæ virgini Mariæ, Simorrensis monasterii patronæ, quo eam sibi propitiam, ac monachos apud Deum favorabiles redderet, quasdam contulit ecclesias, in his ecclesiam sancti Johannis Stauli, quæ debebat reddere *quingentas libras panis, porcos tres quinque solidos valentes, quinque modios civadæ* seu avenæ, *& quinque cnneos vini puri*. Hanc autem ecclesiam ipse Guillelmus comes quadam ex parte antea vendiderat (ô temporum

mores!) Arsi-Garsiæ *comitisso*: qui pro illa Guillelmo dederat *unum cavallum*, CCC. *solidos*, *unam spadam*, *unum scutum*, *& unam lanceam*. Ambo vero, id est Guillelmus comes & Arsi-Garsias *comitissa*, eam simul contulere sanctæ Dei-genitrici Mariæ Simorræ, aliisque ejusdem loci sanctis, præsente Ottone abbate atque archiepiscopo Auscieosis sedis. Adfuere etiam Forto abbas, Bernardus Dassy, Azenarius abbas, Alessa comitissa, multique alii. Forto abbas erat Picianensis, Azenarius cellæ Medulfi.

ANN. CHR. 988.

IX. Hirsaugiæ pestis, & lis de abbatis electione.

Hoc anno magna Germaniam fames invasit, quam statim pestilentia ingens subsecuta, sexaginta monachos Hirsaugiæ oppressit, duodecim tantum relictis. Eadem clades Hartbertum quoque abbatem sustulit tertia die mensis Novembris, anno ejus ætatis tricesimo-octavo. Orbitatis suæ grave incommodum tribus fere mensibus deplanxit Hirsaugia, nec ante mensem Februarium insequentem superstites monachi duodecim ad creandum novum abbatem convenerunt. Illis in duas partes divisis, pars sanior Conradum monachum elegit, qui confirmationem suam ab episcopo Nemetensi, nec multo post benedictionem obtinuit. Pars altera Eberhardum cellerarium prætulit, qui æmuli successu excandescens, e monasterio fugit clenodiis secum asportatis, & cum duobus monachis, Hartungo & Hermanno, factionis suæ sociis, ad comitem de Galba, monasterio pridem infestum, se recepit. Hac occasione lætus comes, res monasterii invadit, diripit, suisque militibus distribuit, quasi Eberhardo abbati, ut jactitabat, legitimo reservandas, Conradum asserens idolum suppositum. Re ad episcopum delata, timeri se sentiens comes, monasterium se incensurum minatur. Hirsaugiæ interim residebat cum octo monachis Conradus abbas, mærore tabescens, nunquam tutus, numquam a tyranni metu securus, a quo deteriora momentis singulis sibi eventura formidabat. Nec vanus timor. nam anno ejus electionis secundo Eberhardus transfuga, abbatia se privari diutius non ferens, monasterium nocturno tempore, assumtis secum quibusdam satellitibus, furtim ingreditur, Conradum comprehensurus: at ille a quodam comitis familiari submonitus, fuga sibi consuluerat. Tunc apostata dolens aufugisse quem quærebat, spoliato iterum monasterio, intactis monachis, scelere magis onustus quam præda, ad sua latibula revertit. Conradus vero per biennium profugus, ad monasterium non rediit, donec sera randem morte Eberhardus interiit. Alter vir bonus & cultor monasticæ disciplinæ studiosissimus fuisse dicitur, & in magna rerum penuria cum paucis monachis Hirsaugiæ usque ad finem permansisse, comite semper infesto.

X. Sophiæ monachæ Gandersheimensis molitio.

Gandersheimense puellarum cœnobium, quod ab origine Hildensheimensibus episcopis per annos ducentos & quadraginta subjectum fuerat, hoc tempore Willigisus Moguntinus præsul ecclesiæ suæ vindicare molitus est. Id factum suadente Sophia sorore Ottonis imperatoris, *quæ juvenili jactantia*, ut in chronico Saxonico legitur, *& dignitate generis elata*, *a palligero tantum*, id est ab archiepiscopo pallio insignito, *velari gestivit*, *eumdemque locum sibi usurpare tentavit*. Hæc tamen machinatio in conspectu regis, Osdago Hildensheimensi episcopo agente, ventilata, cassa & irrita facta est: vixque interventu Ottonis regis ejusque matris obtentum, ut in natali sancti Lucæ missam celebraret archiepiscopus, & prædictæ Sophiæ velum imponeret: Hildensheimensis vero episcopus ceteras virgines ejusdem parthenonis suo jure velaret. De hac controversia plura inferius.

XI. Diploma pro S. Zenone. a Ital. sac. to. 5. col. 660.

Hoc anno Otto imperator apud Meresburgum residebat, cum ad preces Heinrici [a] Carentanorum ducis donationes quasdam confirmavit, Veronensi monasterio sancti Zenonis factas pontificatu Hilderici episcopi, quem sancti Zenonis *vicarium* appellat, eum ad modum, quo Romanus pontifex nonnumquam apud veteres beati Petri vicarius dicitur. *Data* VI. *kal. Septemb. anno dominicæ incarnationis* DCCCCLXXXVIII. *indictione prima*, *anno autem tertii Ottonis regnantis* V. Idem imperator [b] post annos octo, & quidem tempore Otberti episcopi, alias donationes eidem loco factas præcepto suo roboravit.

b col. 668.

XII. Sancti Pauli cella a Farfensibus ædificata.

In Farfensi monasterio Johannes abbas, de recuperandis possessionibus monasterii sui, quæ in beneficium datæ fuerant, perquam sollicitus, ecclesiam beati Petri apostoli, in diverticulo montis positam juxta castellum Carinense, cum casali Petrorum revindicavit, & in prædicta ecclesia cellam exstruxit, ubi Johannes presbyter & monachus, qui humilis, mansuetus, castus, & præceptis sanctæ regulæ obediens fuisse dicitur, prior institutus fuit, & cum eo *duo alii monachi idiota*,

& unus presbyter & monachus. Ejusmodi idiotæ sic dicti videntur, quod essent illiterati.

ARnulfi promotioni ad archiepiscopatum Remensem in primis suffragatus est rex Hugo, qui hac arte ejus amicitiam & favorem contra Carolum principem, regni æmulum, sibi conciliare sategit. Verum ille brevi Hugonis spem fefellit. nam vix inauguratus erat pontifex, cum patruum suum, id est Carolum, Lauduno, ubi se, tamquam limax in concha, continebat, Remos evocavit, aut certe admisit: qua potitus Carolus, urbem militi diripiendam tradidit, sanctuarium polluit, & clerum populumque cum ipso archiepiscopo captivum fecit. Hinc anathema dictum in prædones & tanti sceleris reos ab episcopis comprovincialibus Silvanecti congregatis, & interdicto supposita Remensis ecclesia, atque etiam Laudunensis, quæ eamdem sortem pertulerat.

ANN. CHR. 989.

XIII. Remorum civitas direpta.

Huic deprædationi obnoxius fuit Gerbertus, qui post obitum Adalberonis ad id tempus Remis moratus erat, eo tamen consilio, ut statim in Italiam se conferret. quod iter Remorum direptio differri coëgit. Huc spectat nona ejus epistola secundo loco edita, *reverendissimo patri Raimundo*, cujus se dudum filium dicit, scripta in hunc modum.

XIV. Gerberti hac de re litteræ.

Quo in portu agam navim, gubernatore amisso, scire vos [volo] dulcissime pater, & quinam sit status in Francorum republica. Ego cum statuissem non discedere a clientela & consilio patris mei beati Adalberonis, repente sic eo privatus sum, ut me superesse expavescerem. quippe cum esset nobis cor unum & anima una, nec hostes ejus eum putarent translatum, cum me superesse viderent. Me ad invidiam Karoli, nostram patriam tunc & nunc vexantis, digito notabant, qui reges deponerem, regesque ordinarem. Et qui rei publicæ permixtus eram, cum re publica periclitabar: velut in perditionem nostræ urbis pars prædæ maxima fui; eaque res iter meum in Italiam penitus distulit, ubi & organa etiam servantur, & optima portio mea supellectilis. Non enim potuimus obsistere præcipiti fortunæ, nec Divinitas declaravit adhuc, quonam in portu me sistere velit. Igitur de me, & de meis fortunis gavisuri exspectant exitum instantis fortunæ. Dabo operam pro viribus, nec quicquam eorum, quæ fieri oporteat, intermittam, donec optatis perfruar sedibus, reddamque Deo vota mea in Sion. Vale, amantissime pater, valeat frater Airardus, valeat sanctissimum collegium tibi subjectum, meique sitis memores in contemplativis cum patre meo Adalberone.

Ex hac epistola intelligitur, Gerbertum, uti & Adalberonem, Hugoni novo regi ac filio ejus Rotberto, cujus præceptor fuerat, favisse præ Carolo principe: cui tamen principio suffragatus videtur ex epistola x. secundæ classis, in qua Adalberonem Laudunensem episcopum arguit, quod faverit eis, qui divi augusti Lotharii germanum fratrem, regni legitimum heredem, principatu excluserant. Quid de illo Italico Gerberti itinere consecutum sit, minime exploratum. Meminit quoque idem Gerbertus Remensis illius direptionis in epistola, Adalberoni episcopo Virdunensi scripta, cui, uti *omnium consiliorum suorum participi ac conscio*, non multa verba facit. *Scitis enim*, inquit, *post patris mei beati Adalberonis ad Dominum discessum, cur tanto tempore Remis commoratus sum, quo ante perditionem urbis abire contenderim.* Scilicet in Italiam, ut in præmissa epistola legimus. In his omnibus litteris, ubi de Adalberone archiepiscopo mortuo agit, eum *beatum* vocat. Certe in veteri necrologio ecclesiæ Remensis, quod Odalricus præpositus sæculo insequenti describi curavit, x. kal. Februarii *domnus Adalbero archiepiscopus bonæ memoriæ* laudatur. Pergit Gerbertus in prædicta epistola ad Adalberonem Virdunensem episcopum, archiepiscopi ex fratre nepotem: *Quomodo non diligam diligentes me? Sentio quippe vos condelectari, quod sceleratorum hominum conciliabula effugerim: quod communioni ecclesiasticæ restitutus sim.* An forte communione privatus fuerat ab Arnulfo, quod ejus electioni adversaretur? Tum subdit: *Agite ergo causam amici solito more, id est ut Lælius ab Elvetiis vel Suevis redeat, Aquilæ dilecto diligendus conquiratur par, ut operum nostrorum sit finis consummata caritas.* Erant hæc adscititia nomina duorum Gerberti discipulorum, quorum alterum ita commendat in epistola XXIII. secundæ classis ad Garinbertum abbatem: *Procurate itaque & vos filium meum Aquilam, donec per fidissimos mihi remittatis amicos.* Erat Garinbertus abbas antiquus Gerberti amicus, non procul ab urbe Remorum, a cujus vicinia exercitum

ANN. CHR. 989.

removeri se procuraturum dicit persuasione vel gratia augustorum, *donec in urbe recondatis*, inquit, *si quid residui habetis in agris.* an forte Warembertus abbas, qui electioni Odilonis abbatis Cluniacensis subscripsit?

XV. Arnulfi archiepiscopi donatio S. Remigio facta.

Ubi primum ad sedem Remensem promotus est Arnulfus, suam in beatum Remigium pietatem donatione burgi monasterio adjuncti testatam fecit. Ejus hac de re litteras ex tabulario Remigiano huc referre opere pretium fuerit.

In nomine Patris & filii, & Spiritus sancti, sanctæ & individuæ Trinitatis, ego Arnulfus, Dei gratia Remorum archipræsul, notum volo fieri omnibus, quoniam ego non immemor liberalitatis & munificentiæ parentum meorum, quam erga patrem & patronum nostrum sanctum Remigium fideliter habuerunt, Lotharii scilicet genitoris mei, necnon & avi Ludovici inclitorum regum, atque aviæ meæ gloriosæ reginæ Gerbergæ, volo res & potestatem prædicti Sancti augere pro mea & parentum meorum salute: quatinus ipse intercedat pro nobis ad Dominum, & mereamur gaudere in regno viventium. Itaque suburbium, quod burgum vocant, quod etiam ejus castello subest, necnon & omnia ejus adjacentia, hoc est molendinos & hortos, camposque & domos, in jus potestatis ejus concedo: ita ut ab hodierna die & deinceps in potestatem alienam non transeant. In his ergo nullus potestatis vim exerceat, sed, eorum omnimodis immunitate servata, sancti Remigii ejusque monachorum potestati omnia subjaceant, hoc est taberna, furni, mercatum, bannum, macellum, & postremo quæcumque ad burgum pertinere videbuntur, necnon & omnes justitiæ ad me pertinentes, prædictæ potestati subdantur. Quod si quis dissipaverit hoc nostræ roborationis censura constitutum, omnipotentis Dei auctoritate & nostra perpetuæ damnationis incurrat maledictum. Et ut fixum & roboratum hoc permaneat, ego ipse propria manu firmavi, & autenticarum personarum annotatione, & sigilli nostri impressione roboravi. Signum Arnulfi Remorum archiepiscopi, qui hoc donationis scriptum fieri jussit. Signum Arnulfi Aurelianensis episcopi, vicedomini domini Lotharii regis, qui hoc donum laudavit & confirmavit. Sig. Guidonis Suessionensis episcopi. Sign. Adalberonis Laudunensis episcopi. Sign. Herivei Belvacensis episcopi. Sign. Gotesmanni Ambianensis episcopi. Sign. Rasbodi Noviomensis episcopi. Sign. Odonis Silvanectensis episcopi. Sign. Adalgeri decani. Signum Rotfridi archidiaconi. Sign. Brocardi comitis. Actum Remis in palatio, anno Verbi incarnati DCCCC LXXXIX. *indictione secunda, anno tertio ordinationis domini Arnulfi archiepiscopi.* haud dubie secundum calculum ecclesiæ Remensis, quæ annum a Maio inchoabat.

Burgum sancti Remigii, quod muris urbis jam pridem inclusum est, etiam nunc portis sejungitur a castello, in quo situm est sancti Remigii monasterium, cujus juris est hactenus prædictum burgum, sancti Remigii appellatum. In hoc instrumento Arnulfus ordinationis suæ tempus repetit à morte Adalberonis, uti & in alio, quo litem quamdam componit cum Hecelino comite de Grandi-prato de villa Menræ potestatis sanctæ Mariæ Remensis, quam villam Hecelinus ad advocationem tenebat a duce Godefrido, qui eam ab ecclesia Remensi in beneficium acceperat, *Actum Remis in palatio episcopali, anno incarnationis dominicæ* M. VIII. *regnante Rotberto rege, anno* XXI. *archiepiscopatus autem domini Arnulfi* XXIII.

XVI. Susanna comitissa Elnonem secedit.

Arnulfus, ejus nominis secundus Flandriæ comes, III. kalendas Aprilis hoc anno decessit, sepultus in Blandiniensi monasterio, cui multa beneficia contulerat; Flandriæ comitatum obtinuit Balduinus, cognomento Pulcro-barbus, ejus filius ex Susanna conjuge, filia Berengarii tertii Italiæ regis. Tunc Elnonense sancti Amandi monasterium regebat Wericus abbas, cujus tempore, inquit anonymus Elnonensium abbatum historiæ breviator, *Susanna regina* (sic Arnulfi comitis uxorem vocat) Elnonem secessit, ubi *manens ante monasterium, Mauritaniam cum appendiciis suis tenuit, sicque de jure sancti Amandi in manum comitis Flandriæ transiit* hæc villa, quæ haud longe ab opido sancti Amandi posita est. Locus ille, ubi Susanna *ante monasterium* manebat, *aula regum Franciæ* dicitur in quadam charta Gualteri abbatis, anno M C XXII. data, in qua testatur, Bovonem seniorem, ejus loci abbatem, pro quadam necessitate, contra voluntatem monachorum, distraxisse *coronam auream super Crucifixum pendentem, & tabulam argenteam sancti Cyrici cum anaglypho opere eborii, quo repositæ erant reliquiæ pretiosi martyris cum aliis pignoribus, quæ omnia domnus Wericus abbas ad decorem domus Domini fabricare fecit expensis* SUSANNÆ REGINÆ, *quæ propter nimiam, quam habebat*

bebat erga ecclesiam nostram, inquit ille, *devotionem post obitum mariti sui, Arnulfi videlicet marchionis Flandriæ*, IN AULA REGUM FRANCIÆ *ante monasterium mansit, multaque beneficia cum variis ornamentis ecclesiæ nostræ contulit.* Susannam alii alio nomine Rosaliam vocant: cujus corpus post obitum Gandavum delatum, ad tumulum Arnulfi mariti positum est. ANN. CHR. 959.

XVII. S. Vincentii Laudunensis abbates.

Lauduni in suburbano sancti Vincentii monasterio, quæ secunda sedes ejus urbis episcoporum censetur, Bellandus abbas, pastorali munere rite perfunctus, decessit, postquam societatem suffragiorum cum Guarino abbate & monachis Dionysianis contraxisset: quod factum legitur VI. idus Novembris, anno secundo Hugonis regis. Bellandum excepit Lampertus seu Lambertus abbas, in quem Adalbero seu Ascelinus episcopus optime affectus fuit. Illud indicio est, quod ipsum Lampertum ad Maingaudum Corbeiæ abbatem duxit, prout Adalbero ipse in quadam charta testatur, ut sclusam, quam vocant, seu cataractam molendini Chevrigniaci, quam ante annos quadraginta Ratoldus abbas, Maingaudi decessor, sancto Vincentio donaverat, eidem confirmaret. De Lamperti successoribus, Seigero & Rogero, nihil compertum. De Herveo inferius.

XVIII. Fossatensis monasterii reformatio per S. Mayolum.

Illustris fuit in primis Fossatensis sancti Mauri monasterii reformatio, quæ non serius hoc anno facta est, uti colligimus ex diplomate Hugonis regis, de quo inferius agendum. Hæc reformatio auctorem habuit maxime Burchardum comitem Corboilensem. Is illustri loco natus, utpote Fulconis-Boni Andecavensis comitis ex Gerberga filius, in domo Hugonis, tunc Parisiorum comitis, innutritus, eidem postmodum regi acceptissimus, & præ ceteris proceribus carus fuit. Vix adultus erat, cum Elisabetham uxorem Haimoinis Corboilensis comitis, qui ad Apostolorum limina profectus in itinere obierat, in matrimonium duxit, defunctique honoribus, id est Corboileosi & Miledunensi comitatu, ab Hugone rege donatus est, accepta etiam regalis castri Parisiaci custodia. Quin etiam senescalli-Franciæ summam dignitatem, quam Lotharius in gratiam Godefridi Grisagonellæ ejus fratris ereaverat, Hugo illi commisit. In tanto honorum fastigio pietatis opera nequaquam intermisit, immo ea potestate usus est ad bonum promovendum. Insigne præ ceteris ejus pietatis monumentum est restitutio disciplinæ in Fossatensi monasterio prope Parisios, in quo regularis norma longe a pristina severitate desciverat. Magenardus abbas tunc temporis illi monasterio præerat, Anstaldi nobilis ac prædivitis civis Parisiensis filius, qui, prætermissa religionis cura, studium omne venationi & sæcularibus oblectamentis impendebat. Cum illi e claustro exire contingeret, monasticis vestibus abjectis, pellibus pretiosis indutus incedebat, & pro humili capitio *calamantum* seu *camelaucium*, quod pilei sæcularis genus erat, instar galeæ totum tegens caput, gestare consueverat. Verum, ut nulla est adeo corrupta societas, in qua Deus aliquem electum a generali corruptela immunem non servet; erat apud Fossatenses pius quidam monachus, Adicus nomine, qui de miserabili ejus loci statu ingemiscens, secum reputare cœpit, quo pacto prolapsæ religioni posset succurrere. Hæc meditanti obversata est e vicino pietas Burchardi comitis, ejusque auctoritas apud regem, a quo monasterium Fossatense, utpote regale, pendebat. Nec mora illum adit, abbate & monachis ejus facti minime consciis; rogatque obnixe, ut pro sua singulari pietate profligatam disciplinam illic restituere studeat. Roganti facile annuit comes, petitque a rege, ut sibi hæc regalis abbatia, saltem ad tempus, emendanda committeretur. Ubi id obtinuit, statim profectus est ad Mayolum Cluniacensem abbatem, per quem pleraque tunc monasteria pristinam regularis vitæ formam postliminio receperant. Ubi comitis preces audivit sanctissimus abbas, rogantis, ut grassanti morbo remedium adhiberet; modeste respondit, quærendum potius a vicinioribus auxilium, qui facilius remedium præstarent. Sed tandem repetitis precibus victus acquievit, & comitem cum nonnullis e suis monachis secutus est. Adventanti occurrere jussi Fossatenses a comite, qui præcesserat, sollemni ac festivo modo obviam iere, conceptorum consiliorum ignari. Ubi Mayolus mooasterium ingressus est, jubet comes monachos adesse, renuntiatque Mayolum ad reformandum locum accessisse; singulis optionem datam illic manendi, si suis Mayolique consiliis suffragari velint; aut discedendi, si nolint. Tam inopinato nuntio perculsi torpentium monachorum animi, ut erant a rerum divinarum exercitatione abhorrentes, discessum potius eligunt, quam

ANN. CHR. 989.

emendationem. Magenardus abbas Glannafolium missus, eique illius loci, qui Fossatensibus tunc suberat, præfectura commissa, ubi vitæ reliquum tempus exegit. Rebus in monasterio Fossatensi ordinatis, Mayolus ab Hugone rege copiosiorem monachis commeatum petiit, obtinuitque, scilicet villam, quæ Mansiones * vocatur, cum suis ecclesiis & appendicibus, sitam in pago Parisiaco inter Sequanam & Matronam. Hujus rei præceptum datum est ab Hugone rege *ad deprecationem venerabilis abbatis monasterii Fossatensis, nomine Mayoli, & monachorum ejusdem congregationis,* a nobis alias [a] editum ex authentico, quod hactenus in ecclesia Fossatensi, modo collegiali, asservatur. *Data* XII. *kalend. Julii, indict.* II. *anno* II. *regnante Hugone rege. Acta publice Parisius urbe.* id est anno DCCCC LXXXIX. quod anonymus monachus Fossatensis in vita Burchardi comitis, aliique post eum ad annum præcedentem perperam retulerunt. Subscribit diplomati solus rex Hugo, tametsi in contextu Rotbertum filium regni consortem nominat; & post eum Ragenaldus cancellarius, filius Burchardi comitis, postmodum episcopus Parisiensis, scilicet Hugonis regis [a] anno quinto, aliis Rainaldus appellatus. Ipso anno factæ reformationis sarcophagus sancti Baboleni, primi ejus loci abbatis, in oratorio beatæ Mariæ Virginis super geminas [b] duorum altitudioe cubitorum columnas retro altare positus est, gypsoque decenter adopertus. Id factum VII. idus Decembris. Tunc in pariete, qui ad caput ejus tumuli positus erat, lapis inventus est nomen sancti impressum habens cum die transitus ejus, qui est VI. kal. Julii. Post hanc translationem, ad indicium sanctitatis viri Dei, oleum ex ejus tumulo per multos annos manavisse dicitur.

* Maisons.

a Diplom. p. 176.

a Hist. Paris. to. I. p. 606.

b Labbe to. 2. Bibl. p. 656.

XIX.
Teuto illic abbas post Mayolum.

Discessurus e Fossatensi monasterio Mayolus, vice sui proabbatem illic instituit Teutonem religiosum monachum, quem Cluniaco secum adduxerat. Qui Burchardi comitis acta scripsit Fossatensis monachus ait, Hugone rege mortuo, cum Mayolus
» Fossatum reverti cunctaretur, Rotbertum regem Hugonis filium, consilio & hortatu
» Burchardi comitis, eidem Teutoni abbatialem dignitatem contulisse. quod cum ad
» aures Cluniacensium pervenisset, valde tristes factos fuisse, *quia cupiebant sibi ipsum locum in cellam redigere.* At Hugonem Mayolo ad septem annos supervixisse constat: nec tum apud Cluniacenses vigebat mos ille, qui postea obtinuit, ut abbatiæ in cellas redigerentur: sed coabbates seu proabbates instituebantur sub Cluniacensi abbate, præterquam in minoribus monasteriis, quæ tunc cellæ, obedientiæ, nonnumquam abbatiæ appellabantur, nunc vero prioratus. In majoribus vero plerisque monasteriis, quæ a Cluniacensibus emendabantur; mortuo abbate, qui illius reformationis auctor fuerat, redibat potestas electionis ad illorum locorum monachos, qui deinceps Cluniacensi abbati subjecti non erant. In quibusdam tamen monasteriis hoc pactum erat, ut, quam diu vigeret observatio regularis disciplinæ apud Cluniacenses, teneret hæc subjectio, quæ, soluta disciplina, solvenda erat.

XX.
S. Germani Autisiodorensis reformatio.

Prioris generis erat Autisiodorense sancti Germani monasterium, quod Mayolus abbas eodem tempore ad meliorem frugem revocavit, agente Heinrico Burgundiæ duce, Hugonis regis fratre, qui sacrum illum locum Mayolo abbati commisit, a præpositis jam dudum ante regi solitum absque abbate regulari. Restituta illic disciplina, Mayolus eidem loco præfecit virum honorabilem Heldricum abbatem, qui regularem districtionem ibidem servare sollicite studuit, Heinrico duci & Heriberto episcopo ejus fratri acceptissimus. Hæc ex actis [c] episcoporum Autisiodorensium: quibus congruunt ea, quæ in historia [d] abbatum sancti Germani fusius referuntur: ubi Heldrici abbatis institutio hoc anno facta dicitur. Ob ejus amorem Heribertus episcopus complures eidem monasterio ecclesias contulit; quasdam etiam Sewinus archiepiscopus Senonensis, qui cum gravem simultatem pro quibusdam molendinis habuerat, super Ermantionem fluvium constructis. quæ simultas eo usque devenerat, *ut partes confligentes pactis sacramentis duellum* facere pararent, nisi *mediantibus bonis viris* concordia eo pacto facta fuisset, ut molendina illa inter utramque ecclesiam communia deinceps forent. Cum vero Heldricus abbas *propter suam sanctitatem & religionis fervorem* multis nobilibus carus esset, non minori cum honore prosequebatur Gersendis, Heinrici ducis piissima conjux, quæ concessu ejus monasterium sancti Leodegarii de Campellis, diœcesis Lingonensis, situm in pago Attoariorum, a Theodrada Caroli Magni filia olim instauratum, eidem abbati concessit, quod postmodum dux ipse monasterio sancti Germani in perpetuum subjecit. Quin etiam quasdam consuetudines ab suis marescallis impositas in villis monasterio subjectis,

Heldricus abbas.

c Labbe to. I. p. 447.

d ibid. p. 571.

Landrico comite laudante, remisit. Is mihi videtur esse Heldricus abbas, a Syro laudatus in libro secundo de vita sancti Mayoli abbatis, *in laicali potentia præcipuus, quondam in Italia inter ceteros palatinos honorabilis*, qui *uxori cum magna rerum copia abrenuntians, deposito cingulo Cluniacum se conferens, beati Benedicti se subdidit proposito.* De aliis ejus abbatis gestis inferius agemus.

Dum Majori-monasterio præesset Guillebertus abbas superius[e] laudatus, Fulco Andecavensium comes, cognomento Niger, donat *sancto Martino Majoris-monasterii, & monachis ejusdem loci, quibus præesse videtur domnus ac venerabilis abbas Guillebertus, tam pro deprecatione domni Tedbaudi monachi cognati* sui, *quam pro remedio genitoris* sui *Gausfridi, ac genitricis* suæ *Adelæ*, necnon animæ suæ atque Helisabeth uxoris propinquorumque suorum, *ut Deus omnipotens per intercessionem piissimi confessoris Martini nobis*, inquit, *filios tribuat, qui post nos hereditari possint*; donat, inquam, omnes pisces juris sui *ex piscaria Basci*, sita in pago Andecavensi, exceptis luciis: eo pacto, ut quotidie ipsi monachi psalmum unum cantent, & unaquaque hebdomada unam missam pro Fulcone & uxore ejus, ceterisque mox laudatis. *Data in mense Octobris in civitate Andegava publice, anno tertio regnante Hugone rege.* Guilleberto abbati post breve tempus successit Bernerius, qui jam abbas erat Hugonis regis anno octavo: quo anno Archembaldus archiepiscopus ejus loci monachis quædam altaria concessit. XXI.

Fulconis comitis donatio facta Majori-monasterio.

[e] lib. 49. n. 99.

Tunc temporis Tutelensem sancti Martini abbatiam administrabat Bernardus abbas, antea monachus Auriliacensis cœnobii, qui litem quamdam habebat cum Tutelensi. Litis hæc materia[a] erat, quod Johannes, quondam Auriliaci abbas, beati Geraldi propinquus, qui olim utrumque monasterium rexerat, Tutelensi *quasdam possessiones sui juris, quæ sibi a parentibus contigerant*, contulerat, *scilicet presbyterale ministerium ecclesiæ sancti Amantii de Faurcio*, & tres *mansos in eadem curte, & freda regalia, quæ Johannes habebat annuatim de manu regis Francorum in Tutelensi castro*, & alia quædam, hac quidem conditione, ut unoquoque anno in « festivitate beati Geraldi tres libras piperis aut pigmenti Tutelenses fratres Auri- « liacensibus persolverent. Johanne vivente, debito minime defuerunt Tutelenses: « at post ejus mortem orta est sæpissime lis, quæ tandem hoc modo composita est. Sci- « licet Raimundus Auriliaci abbas hoc Tutelensibus fratribus grave esse cognoscens, « rogatu illorum atque humili prece Bernardo abbati fratri suo & filio, suæ congre- « gationis monacho, ejusque successoribus, hunc annualem censum cum consilio fra- « trum suorum remisit. Hæc compositio caret chronicis notis: sed tempus colligimus « ex præfectura Raimundi abbatis Auriliacensis, qui non diu post hoc tempus superstes fuit. XXII.

Tutelensium concordia cum Auriliacensibus.

[a] Baluz. ad Lup. p. 631.

Vix hunc annum excessit Odo Trenorchiensis abbas, Stephani successor, qui hoc ipsomet anno ab Hugone rege confirmationem sui monasterii possessionum obtinuit[b] XI. kalendas Junii, anno Hugonis regis secundo. Idem Doadem* villam pagi Andecavensis, quæ Trenorchiensium juris erat, Gaufrido Andecavorum comiti tradidit eo pacto, ut quasdam villas Trenorchiensibus injuste ablatas restitui curaret, & post suum obitum ad priores dominos hæc villa reverteretur. Odoni Wago ex-cancellario monasterii suffectus[c] ad annos viginti: cujus anno octavodecimo totum monasterium fortuito incendio conflagravit, restitutum a Bernerio Wagonis successore, cujus vicennalis itidem administratio fuisse dicitur. XXIII.

Trenorchienses abbates.

[b] Tournus p. 289

* Doé.

[c] ibid. p. 119.

In chronico Saxonico legitur, Osdagum ex-monacho Augiensi episcopum Hildensheimensem, & Hugonem Wirziburgensem hoc anno obiisse. Hic sepultus est in suburbano sancti Andreæ monasterio ab se instaurato, sancti Burchardi corpore & nomine insignito, quod a ducentis amplius annis ad sæculares canonicos translatum est. Hugoni subrogatus Bernwardus Hirsaugiensis monachus, prænobilis Richardi comitis Rottenburgensis frater, qui a Lupoldo Hirsaugiensi abbate ad novum sancti Andreæ monasterium, ab Hugone episcopo recens instauratum, cum Arnoldo monacho, futuro ejus loci scholarum magistro, missus, cum religiosissime ibidem ac piissime vixisset, unanimi tandem cleri ac populi consensu ad episcopatum Wirziburgensem in locum demortui Hugonis suffectus est. Bruschius ait, Bernwardum ex academia Parisiensi venisse ad Hirsaugiense monasterium, quod non dicit Trithemius, ex quo superiora retulimus, nempe ex fusiori chronico Hirsaugiensi, ubi his temporibus claruisse dicitur Theodericus monachus Floriacensis, vir XXIV.

Episcopi Hildensheimenses & Wirziburgenses.

ANN. CHR. 989.

Theodericus & Egilwardus monachi florent.

* *f.* dilectissima.

a *Bibl. Flor. p.* 390. *& seqq.*

cum in divinis, tum in sæcularibus litteris egregie doctus, qui inter cetera ingenii sui opuscula duos scripserit libellos de consuetudinibus & statutis monasterii Floriacensis ad prænominatum Bernwardum episcopum, cujus operis hoc fit exordium, *Domino sancto ac patri in Christo allectissimo**, *episcoporum insigni, Bernwardo, frater Theodericus Floriacensis asyli cænobita perexiguus.* An forte Bernwardus Floriaci scholas frequentaverat? Non exstant hi duo libelli consuetudinum Floriacensium, nam quæ leguntur in Bibliotheca[a] Floriacensi, recentioris sunt auctoris: in quibus centum pauperes in die cænæ Domini refecti dicuntur, qui post missam hostias non consecratas acceperant; totidemque in vigilia Pentecostes. Qui vitam sancti Burchardi episcopi Wirziburgensis tribus libris scripsit Egilwardus cœnobii sancti Burchardi monachus, non multo post id tempus vixisse creditur, quippe qui de episcopis illius sedis agens, in Hugone mox laudato desinit.

XXV.

Siricus archiepiscopus Cantuariensis.

b *Gervas. p.* 1648.

c *ibid.*

Post Dunstanum ecclesiæ Cantuariensi præpositus est Athelgarus seu Ethelgarus episcopus Selesigensis: qui cum annum unum cum tribus mensibus sedisset, ex hac luce subtractus est. Huic in primatu Cantuariensi successit *venerandæ*[b] *memoriæ* Siricus seu Siricius Wiltoniensis episcopus, olim abbas suburbani monasterii sancti Petri Cantuariensis, a quo Wilfricus senior ejus loci abbas ordinatus est. Hic est Siricus[c] archiepiscopus, qui cum clericos vidisset paucos inter monachos, extrema quædam officia, quale erat pulsandi, in ecclesia Cantuariensi exercere, eos amoveri curavit, *indignum reputans inter monachos esse consortia clericorum.* quod tamen in nonnullis Galliæ monasteriis, puta Corbeiensi, Centulensi, alisque, usu receptum erat.

XXVI.

Alfricus abbas fit episcopus Wiltoniensis.

Sirico Wiltoniensi episcopo ad sedem Cantuariensem promoto suffectus est Alfricus seu Elfricus Abendoniæ abbas: quod nonnulli ante biennium factum putant. Huc spectare mihi videtur epistola, haud dubie Wiltoniensis ecclesiæ, ad Cantuarienses, in ipsius elogio a nobis relata, in qua clerus & populus ejusdem ecclesiæ aiunt se elegisse *sanctæ Abendoniensis ecclesiæ monachum, Elfricum nomine, natalibus & moribus nobilem, apostolica & ecclesiastica disciplina imbutum*: cujus electionem a Cantuariensi metropolita & Clero confirmari postulant. Quid in illius ecclesiæ regimine gestum ab eo sit, tacent veteres. Post mortem Sirici assumtus est ad ecclesiam Cantuariensem: tametsi eum Sirico præponit Willelmus, cui ceteri contradicunt.

XXVII.

Florentiæ S. Mariæ monasterium conditur.

d *Ital. sac. to.* 3. *p.* 46.

Sub idem tempus Willa Etruriæ comitissa, filia Bonifacii marchionis, Alberto Tusciæ itidem marchione marito orbata, Florentiæ beatæ Mariæ monasterium ædificavit, dotavitque liberaliter. Id factum ait Ughellus instinctu Sichelmi tunc episcopi Florentini. Exstant hujusce constructionis ac dotationis litteræ apud eumdem Ughellum[d], Ottonis III. imperatoris anno XI. datæ pridie kal. Junii, indictione VI. id est anno Christi DCCCCXCIII. quo anno monasterium sanctæ Mariæ jam conditum supponitur. In his litteris ait Willa, se monasterium a fundamentis in proprio territorio intra & juxta muros civitatis Florentiæ in honorem beatæ Mariæ construxisse, & ad dotem contulisse viginti & unam, tum casas, tum casinas, eidem monasterio: ubi abbatem, monachos, & presbyteros secundum regulam sancti Benedicti ordinare statuerit, ea lege, ut omni tempore die noctuque orationes ac missarum sollemnia in ecclesia ipsius monasterii canere debeant secundum eamdem regulam. De omnibus porro rebus abbatem ac monachos investit *per cultellum, fistucum nodatum, wantonem & wasonem terræ atque ramum arboris.* Actum Pisis X. kal. Januarii. Hanc vero dotationem non modo confirmavit Hugo Tusciæ marchio, ipsius Willæ filius, sed etiam multis aliis donationibus auxit anno DCCCCXCV. ut ejus litteræ duæ testantur, ab eodem Ughello relatæ. Hæc instrumenta, aliaque permulta, quæ prædictum monasterium spectant, postea invenimus in chronico ejusdem loci, a domno Placido-Puccinelli italice scripto. Primus illius monasterii abbas occurrit Marinus, in chartis ab anno M II. ad annum M XIX. Dein Petrus, eo nomine primus, ab anno M XXX. qui hospitale ad portam monasterii in usus pauperum instituit, quod omnino neglectum & *pæne deletum* restituit Petrus secundus, cujus documenta non pauca exstant usque ad annum M LXXXV. Johannem sortitus successorem. Legimus libellum Andreæ notarii Florentini ad Nicolaum abbatem prædicti sanctæ Mariæ monasterii de ejus ædificatione, anno M CCC XLV. compositum, sed fabulis ita scatentem, ut nullam fidem mereatur. In hoc etiam alluci-

natur, quod Hugonem marchionem Magdeburgensem vocat, itidemque Laurentius Cyathus Flnrentinus, qui de vita Ugonis comitis, ut ipse ait, Magdeburgensis & abbatiæ Florentinæ ædificatoris anno M CCCC XLI. libellum scripsit *ad reverendum patrem dominum Celsum Veronensem, abbatem sanctæ Mariæ Florentiæ.* De Hugone marchione plura [a] inferius.

ANN. CHR. 989.

a *infra lib.* 51. *n.* 62. & 52. *num.* 16.

ANN. CHR. 990.

XXVIII. Gerbertus Hugoni adhæret.

POstero anno nongentesimo nonagesimo, detecto Arnnlfi Remorum episcopi facinore, comperioque, Remorum urbem ab eo subdole in manus Caroli ducis traditam fuisse, nec serio, sed simulate in prædones anathema vibrasse; rex Hugo ad Johannem papam scripsit, eaque de re conquestus est, insuper quod urbem & castra contra se muniret; quod vocatus ad palatium venire contemneret: petitque, " ut pontifex pro sna potestate statuat, quid de altero Juda fieri debeat, utque demum " formam judicii in Arnulfum faciendi præscribat: ne, si dissimulaverit, urbis totiusque provinciæ excidium ipsis imputetur. Exstat ejusdem argumenti epistola comprovincialium episcoporum ad Johannem papam. Hanc porro Arnnlfi proditionem per Gerbertum detectam fuisse veri simillimum est, ut sibi hac arte viam ad capessendum urbis episcopatum pararet, quem sibi ex designatione ab Adalberone facta deberi existimabat. Certe cum primum Arnulfo, uti prius Adalberoni, & Carolo duci adhærere visus esset, postmodum ad Hugonis regis partes transiit. Dubium ac nutabundum se esse significat in epistola XIV. secundæ classis ad Ecbertum archiepiscopum Trevirensem in hæc verba. *Pervenit, beatissime pater, gladius usque ad animam: gladiis hostium undique perstringimur. Hinc fide promissa regibus Francorum urgemur, hinc potestati principis Karoli regnum ad se revocantis addicti, permutare dominos, aut exsules fieri cogimur.* qua in re Ecberti sibi amici consilium petit. At in subsequente epistola XVIII. omnem a se scrupulum remotum esse testatur: ne, si Arnulfo adhærere pergeret, *non socius vitiorum, sed princeps maximorum scelerum* dijudicaretur. *Ille ego*, inquit, *qui sub imperio beatæ memoriæ patris mei Adalberonis militaveram in schola omnium virtutum, nunc ego regiam incolo aulam, cum sacerdotibus Dei verba conferens: nec ob amorem Karoli vel Arnulfi passus sum diutius fieri organum diaboli pro mendacio contra veritatem declamando.* Hæc ille. Nec dubito quin auctor sit duarum ad Johannem papam epistolarum, quarum effectum prohibuit prævia legatio Herberti Trecensis comitis pro Arnulfo, & pro Carolo principe, qni Agnetem ejus filiam in matrimonium duxerat.

XXIX. S. Mauri monasterium Virduni.

b *Labbe to.* 1. *Bibl p.* 401.

In veteri chronico Virdunensi Adalbero ejus urbis episcopus, Adalberonis archiepiscopi ex fratre nepos, hoc anno [b] obiisse perhibetur. Heymo ejus successnr puellare monasterium sancti Mauri exstruxit in suburbio Virdunensi, ut legitur in diplomate Leonis papæ IX. in quo Heymo locum illum juxta rivulum Scantiæ situm, " in honorem sanctorum Johannis Baptistæ & Johannis Evangelistæ consecratum, " ubi sanctorum Mauri, Salvini atque Aratoris Virdunensium episcoporum corpora " coluntur, *renovasse* dicitur *& instruxisse* propter aquæ commoditates: ut moniales, " quas ibi sub monastica regula ordinavit, commoda omnia intra fines loci ipsius habere possent. Idem Heymo proximam sanctæ Crucis ecclesiam cannnicis tribuit, ea lege, ut sanctimonialibus servirent, nti nos docet diploma Heinrici imperatoris, datum anno M XI. quo res ejusdem mnnasterii pro anima bonæ memoriæ Chuonradi imperatoris patris sui confirmat. Prima ejus loci abbatissa fuit Adelberga, cognomento Ava, de qua suo loco. Primitus hoc monasterium sancti Johannis vocabatur, nunc sancti Mauri, qni Virdunensis urbis primus episcopus fuisse dicitur in prædicto diplomate Heinrici imperatoris.

XXX. S. Benigni reformatio per Mayolum.

Cum frustra tentata esset a Brunone Lingonum episcopo reformatio Divionensis sancti Benigni monasterii per Adsonem Dervensem abbatem, tæderetque pium antistitem toleratæ diutius eo loci laxioris disciplinæ; ad Mayolum tandem confugit, tamquam peculiarem rei monasticæ per ea tempora instauratorem, a quo finem solntioribus illis monachorum mnribus impositum iri sperabat. Nec sane concepta spes eum fefellit. Rogatus a Brunnne Maynlns, duodecim illuc vitæ strictioris & ad exemplum compositæ monachos mittit, qnibus & doctrina, & sanguinis nobilitas auctoritatem conciliabat. Hi ad locum advenere ipso die translationis sancti Benigni, nimirum VIII. kal. Decembris anni superioris, quo die in superiori choro nocturnale officium celebrarunt; Benigniani vero monachi ante sepulcrum sancti martyris

ANN. CHR. 990.

in crypta idem officium peregerunt. Istis dein hac illac, prout cuique libitum erat, secedentibus, Cluniacenses inibi sancta conversatione resplendere cœperunt; & locus ille, pravis antea incolentium moribus deturpatus, tunc virtutum omnium exercitatione refloruit.

XXXI. Willelmus illic abbas ordinatur. a V. lib. 49. n. 101.

Verum, Mayolo aliorum locorum gubernatione occupato, cum sancti Benigni cœnobium rectore diu carere non posset, nullus fovendæ ac conservandæ disciplinæ aptior inventus est quam Willelmus, nobilis ille monachus [a] Italus, quem Mayolus ante paucos annos e Luciaco monasterio Cluniacum adduxerat. Jam annus & dimidius erat, ex quo ad informandum cœnobium sancti Saturnini, ad Rhodanum situm, missus fuerat Willelmus, cum inde ad capessendum regimen Benigniani monasterii advocatur. Ubi istuc advenit, ordinatus est hoc anno abbas a Brunone episcopo, qui paternam illi sollicitudinem & humanitatem semper exhibuit. Ille vero cunctis seipsum præbebat bene vivendi exemplum; & sicut ordine, sic opere primus esse studebat; mitis pro tempore, & fortis erga suos, in peregrinos & egenos benignissimus: ceterum vir tantæ districtionis, ut *Supra-regulam* [b] cognomentum subinde obtinuerit. Rebus ita ordinatis, multi e diversis provinciis, abdicato sæculo, istuc confluxere: qui, licet natione diversi, uno tamen animo conjuncti erant. Crescente vero religionis studio, temporalis substantiæ supplementum, quod tepefacto ordine defecerat, non modice abundare cœpit, maxime ex beneficentia Brunonis episcopi, qui ecclesias & villas monasterio ablatas aut ipse restituit, aut per alios restitui curavit.

b Labbe to. 1. p. 183. &c.

XXXII. Monasteria ab eo reformata in Burgundia.

Cum fama Willelmi religionis ad aures Heinrici Burgundiæ ducis pervenisset, sancti Viventii abbatiam apud Verziacum sitam, quæ tunc pæne ad nihilum redacta erat, ei commisit, quam brevi in pristinum statum restituit. Idem ab eo præstitum in monasteriis Besuensi sancti Petri, Reomaënsi sancti Johannis, Tornodorensi sancti Michaëlis, & Melundensi, ubi sanctus Valerius archidiaconus & martyr quiescebat: quibus in locis singulos abbates instituit. Quin etiam ab Adalberone Mettensi episcopo evocatus dicitur ad emendandum sancti Arnulfi monasterium: qua de re tamen nulla mentio est in actis ipsius Adalberonis, scriptis a quodam Mettensi abbate ejus æquali. Verum ejus rei testis est Glaber Rodulfus in ipsius Willelmi vita. In brevi chronico [c] sancti Benigni notatur hoc anno *ordinatio domni & eximii patris Willelmi Divionensis cœnobii per manus memorandi Brunonis Lingonicæ urbis episcopi*; eodemque anno *obitus pii patris domni Roberti abbatis* III. *kalend. Augusti*. Sed quis sit iste Robertus abbas, incertum. nam Robertus abbas tum Vizeliacensis pervenit ad pontificatum Silvestri secundi.

c Labbe t. 1. p. 294.

XXXIII. Fiscamni ecclesia consecratur.

Plura alia extra Burgundiam monasteria procuravit Willelmus, ex quibus haud ignobile fuit Fiscamnense, cujus loci basilica hoc anno XVII. kalend. Julii sollemni ritu consecrata fuit. Hoc monasterium, quod in Caletis ad oram oceani sæculo septimo pro virginibus sacris sub Hildemarca abbatissa conditum a Waningo duce olim diximus, Danorum tempestate penitus eversum, Richardus Normannorum dux instaurare aggressus est. Absolutis basilicæ ædificiis, vasis aureis & argenteis, variisque ornamentis [d] eam ditavit, necnon cortinarum sericarum, linearum ac lanearum triplici ordine adornavit. Tum, convocatis totius provinciæ principibus & episcopis, cum ex illa provincia, tum ex aliis, numero quatuordecim, novam ecclesiam in honorem sanctissimæ Trinitatis dedicari curavit, contulitque in dotem varias possessiones, ac duodecim ecclesias, quas, concedente atque laudante Rotberto Rotomagensi archiepiscopo, ab omni episcopali consuetudine immunes ac liberas esse sancivit, præsentibus illius provinciæ episcopis, Radulfo Bajocensi, Hugone Constantiensi, Geraldo Ebroicensi, Rogerio Lisoiensi seu Lexoviensi, Norgoto Abrincatensi, qui huic dedicationi interfuerunt. Ejus rei litteris apposita sunt signa ipsius Richardi, necnon Willelmi & Godefredi comitum, Radulfi fratris ipsius Richardi comitis; tum Radulfi abbatis incerti loci, Hildeberti abbatis sancti Audoëni, Torstingi & aliorum. Ceterum hic locus primo clericis assignatus a Richardo est: sed cum eorum vivendi ratio minime ipsi placeret, monachis illum destinavit. quod morte præventus exsequi cum non potuisset, filius ejus Richardus exsecutus est, ejusque monasterii, subjectarumque eidem ecclesiarum immunitatem confirmari curavit.

d Pommeraye, Conc. p. 60.

XXXIV. Locus est in Turonico pago, inter Cæsarodunum Turonum & Salmurum, haud

ANN. CHR. 990.

Burguliense monasterium fundatur.

procul a Ligeri ad Cambionem * fluviolum positus, Burgolius seu Burgulius dictus: ubi Emma Pictavorum comitissa, uxor Guillelmi Aquitaniæ ducis, filia vero Theobaldi comitis Blesensis, & Odonis itidem comitis soror, monasterium in honorem sanctæ Trinitatis sub invocatione sancti Petri exstruxit, eique ad subsidium monachorum contulit dotalia bona, quæ a Guillelmo comite anno superiore acceperat. Legimus primarias ejus litteras, in quibus Hemma testatur, se quoddam monasterium in sua curte Borgolio construxisse in honore sanctæ Trinitatis atque immensæ ejus majestatis, necnon beati Petri apostolorum principis, omniumque Sanctorum Dei sub norma sancti Benedicti: ut *boni monachi Dei famuli, valdeque religiosi*, pro statu sanctæ matris ecclesiæ Regi regum feliciter inibi queant militare. In fine obtestatur Johannem papam, ut hoc privilegium, cujus exemplar Romam misit, suo nomine, suaque auctoritate corroboret, & violatoribus anathema decernat, quod in fine præstat pontifex. Actum anno ab incarnatione Domini DCCCCXC. indictione tertia, quæ omnia Hugo & Robertus reges, Guillelmus & Odo comites postea confirmarunt. Primus Burguliense monasterium rexit Gauzbertus sive Gausbertus abbas Turonici sancti Juliani monasterii post Ebrardum seu Evrardum, de quo in superioribus dictum est; idemque rector Majoris-monasterii, sancti Petri Cenomannensis & sancti Petri Malliacensis. Eumdem locum sub finem undecimi sæculi regere cœpit Baldricus abbas, postmodum Dolensis archiepiscopus, qui hunc locum suis versibus celebravit in hunc modum.

* Changeon.

XXXV. Gauzbertus ejus loci abbas.

Burgulius locus est, & Cambio dicitur amnis,
Flumine perpetuo qui vitreus irrigat hortos:
Hocque loco locus est a turbis pene remotus,
Qui tutat fratres a sollicitudine mundi,
Et fovet in gremio diuturna pacis alumnos.
Prata virent juxta, quibus est contermina silva.

De Gausberto abbate chronographus sancti Juliani scribit, quod omnem suam operam foris, id est externis monasteriis, adhibuerit, at sancti Juliani monasterio parum profuerit, immo libros, ornamenta, aliamque supellectilem ejus loci eis contulerit. Ecclesiarum tamen confirmationem sancto Juliano ab Archembaldo archiepiscopo, & a Silvestro papa secundo privilegium obtinuit.

XXXVI. Malliacense eidem committitur.

Eodem fere tempore, iisdemque auctoribus constructum fuit apud Pictones Malliacense monasterium, Vetus dictum, in loco, qui apro indice a Willelmo comite, cui ob firmitatem brachiorum Fera-brachia cognomen inditum legimus, in silva Malliacensi inter vepres & viburna signatus est: ubi inter rudera veteris ecclesiæ terna restabant altaria in crypta subterranea, ad quam aper insequentibus canibus confugit. Locum ab eo petit, impetratque Emma conjux condendo monasterio, cujus perfectio hac occasione retardata. Forte Emma a marito divortium fecerat ob stuprum filiæ vicecomitis Toarcensis, a comite illatum, quod comitissa nece illius amasiæ ex equo præcipitatæ cum ulta fuisset, inde ad castrum Caïnonem, quod suæ ditionis erat, se recepit, sic incboati monasterii intermissum opus. Hæc vero postmodum, agentibus amicis, marito reconciliata, sumtus ad perficiendum opus ab eo facile impetravit. Dispositis ædificiis, Gauzbertum seu Gausbertum sancti Juliani Turonensis abbatem, cujus paullo ante meminimus, consanguinitate sibi conjunctum, ad informandum monasterium advocat. Mox ille adest cum tredecim fratribus, quorum unus præpositus erat. Invitatus eo advenit cum quibusdam suffraganeis Gumbaldus Burdegalensis archiepiscopus, novamque basilicam consecravit. Hæc fuse commemorat Petrus monachus in priori ᵃ libro de antiquitate & commutatione Malliacensis monasterii, ubi ait, Burguliense monasterium post Malliacense conditum fuisse.

a Labbe to. 2. p. 222. & seq.

XXXVII. Willelmus dux Aquitaniæ fit monachus.

Non multo post Willelmus comes senio confectus sæculo, ac dignitati nuntio remisso, in Pictavensi sancti Cypriani monasterio sacræ religionis habitum induit, ac Malliacense monasterium, ejectis Turonensibus monachis, ob invidiam uxoris, a qua denuo discesserat, sancto Cypriano subjecit. Postea vero hunc locum iratus deseruit, & ad beati Maxentii cœnobium se recepit, ubi reliquos vitæ dies exe-

ANN. CHR. 990.

git, uxori ante obitum reconciliatus. Willelmus porro ejus filius, eo nomine quintus, suasu matris, monachos Turonenses revocavit ad Malliacense monasterium, cui beneficia non pauca contulit. Vir fuit maxime pius, monachorum in primis fautor & amator, cui mos erat quotannis ad limina Apostolorum Romam peregrinari, aut certe ad sanctum Jacobum in Gallicia; Rotberto regi Francorum & Adelfonso Hispaniarum acceptissimus, necnon Heinrico imperatori, cui ingentem ex auro purissimo ensem direxisse dicitur. Hæc ex Ademaro [a] monacho, qui cœnobiorum Malliacensis & Burguliensis constructionem ei tribuit: *in quibus cœnobiis regulares monachos adunavit plures, qui die noctuque laudes Deo persolverent, eisque ordinavit ferventissimum in sancto proposito, & discipina cælestis fortissimam columnam abbatem Theodelinum, qui ex Judæis conversus fuerat.* Hic Malliacensi novo cœnobio, ut postea videbimus, præpositus fuit a Willelmo ejus conditore, qui Veteris tantum benefactor, non auctor exstitit, uti nec Burguliensis. Denique *amplectebatur maximo affectu honoris regulares monachos & abbates, & eorum consiliis nitebatur in administratione regni.* ubi *regulares* vocat Ademarus strictioris vitæ monachos & abbates, ad discrimen aliorum, qui solutioris vitæ erant. Idem Willelmus in fine vitæ monachus factus est.

a *ibid. p. 172. & seq.*

XXXVIII. Willelmus item Provinciæ dux.

Hunc præcessit Willelmus Provinciæ ac Tolosæ dux, qui a sancto Mayolo beati Benedicti habitum suscipere meruit. Forte id contigit in extremo illo morbo, quem Syrus in libro tertio de Mayoli vita commemorat. Hunc Willelmum Cluniaci sepultum fuisse non satis aperte declarat charta Leodegarii Cluniacensis monachi, in qua hic dicitur cellam & ecclesiam in honorem sancti Marcellini papæ & martyris atque sancti Saturnini, quam Regimbaldus Arelatensis archiepiscopus dedicaverit, exstruxisse in villa Sarrianis, quam *Willelmus quondam dux Provinciæ, pater patriæ, sanctorum apostolorum Petri & Pauli monasterio Cluniensi, & loco in quo se sepeliri rogavit, & beato Mayolo adhuc in carne viventi, & vivens delegavit, & moriens donando attribuit.* quod argumento est, eum in extremis monasticum habitum suscepisse pro more illorum temporum. In vivis tamen adhuc erat post annos quinque, cum Willelmus Divionensis abbas, ejus affinis, e Romano itinere reversus est.

XXXIX. Ecolismensis ecclesia monachorum.

Hoc anno decessit [b] Hugo Ecolismensis episcopus, & quidem *in monastico habitu*, ut legitur in historia [c] pontificum & comitum ejus urbis, sepultus in ecclesia sancti Eparchii, ubi corpus ejus sine virga & anulo in sepulcro ipsius inventum est, cum vetus ecclesia dirueretur. Hugonis tempore ex alienatione bonorum cathedralis ecclesia ad tantam desolationem redacta fuit, ut pauci in ea monachi vix sustentari possent. Cum hæc scriberet auctor ille anonymus, cymbalum in claustro ecclesiæ & aliæ monasticæ consuetudines in illa ecclesia adhuc servabantur. Hugonis locum supplevit Grimoardus, qui a Guidone Lemovicensi vicecomite captus, & in turre Lemovicina detentus fuit pro monasterio Brantosmensi, quod vicecomes ab eo extorquere volebat. Postea sub certa conditione relaxatus, Romam adiit, causam dicturus apud Silvestrum pontificem, a quo Guido præsens sententia damnationis multatus, eidemque Grimoardo traditus est. Hujus Guidonis duo fratres erant, Hildegarius & Aldoinus seu Eldoinus, unus post alterum episcopus Lemovicensis. Hildegarius, sumtis pretiosioribus monasterii sancti Martialis ornamentis, in Franciam abiisse dicitur, & post mortem apud sanctum Dionysium sepultus fuisse.

b *Labbe to. 1. p. 325.*
c *id. to. 2. p. 253.*

Brantosmi status.

XL. Angeriaci abbates.

Eodem fere tempore, id est anno Hugonis regis quarto, Willelmus dux Aquitanorum quamdam silvam in pago Alniacensi * contulit cœnobio sancti Johannis Baptistæ Angeriacensi, quod ipse ædificaverat. Exstant hæ litteræ apud Beslium [d] cum diplomate Hugonis regis, qui hanc abbatiam confirmat. Erat tunc ejus loci abbas Hilduinus seu Ilduinus, Walterii successor, dictus ab Ademaro monacho *clarissimus*, quem Rainaldus sancti Odilonis discipulus excepit.

* *d'Auny.*
d *Besly Comtes p. 1279.*

Alduinus, ante episcopatum Brantosmensis abbas, dura etiam passus est a Guidone vicecomite ipsius fratre, cui eamdem abbatiam in prædam dare nolebat. Jam episcopus apud Lemovicas sancti Martini cœnobium instauravit, ibidemque humatus quiescit.

XLI. Navenses, item Stradenses, & Dolenses abbates.

Navense sancti Sulpicii monasterium apud Biturigas regebat Ingelbertus seu Engelbertus, Nictarii successor, cujus tempore Adalgerius subdiaconus quædam monasterio contulit, ut singulis diebus lunæ pro se suisque parentibus missa ad altare sancti Sulpicii celebraretur. Ejus rei litteræ anno Hugonis regis tertio datæ sunt,

quibus

ANN. CHR. 990.

quibus Gaufridus vicecomes subscripsit. Ingelberti consanguineus erat Odo-Abelinus de Bono-fonte miles, cui abbas quasdam areas in illa urbe, aliaque sub annuo censu concessit, regnante Rotberto. Ingelberto successerat Vivianus abbas, anno ejusdem regis XXVII. *magnificus* dictus in quodam veteri instrumento. Superiori tempore, id est anno circiter DCCCC XC. Stradense sancti Genulfi monasterium a Rotberto abbate nova fabrica donatum est, & sancti Genulfi corpus in novam basilicam festivo ritu illatum. In chronico Dolensis monasterii apud Labbeum [a] Rocho seu Roccho septimus abbas Dolensis hoc anno obiisse memoratur. Successit in ejus locum Hugo abbas, sub quo renovatum est anno sequenti monasterium Dolense a fundamento. Hugoni suffectus Emenus abbas anno DCCCC XCVII. Tunc ecclesiæ Bituricensi præerat Dagbertus archiepiscopus, qui chartam [b] de treuga & pace, a Widone Aniciensi, aliisque episcopis factam, cum Theobaldo Viennensi archiepiscopo confirmavit. Ejusmodi pacta de treuga & pace instituta erant maxime ad compescendos prædones, qui per id tempus impune grassabantur. His sub gravibus pœnis interdicta erat, saltem certis diebus, prædandi licentia.

a *Labbe to. 2. p. 315. V. to. 2. p. 741.*

b *Diplom. p. 577.*

XLII. Folcuino abbati Laubiensi succedit Herigerus.

In Gallia Belgica Laubiense monasterium pastore orbatur, mortuo Folcuino abbate, qui librum de gestis abbatum sui monasterii scripsit. Sepultus est in ecclesia beati Ursmari prope Ratherium episcopum. Sedem abbatialem aliquamdiu vacasse discimus ex epistola, quam ejus loci monachi scripsere *dominis & patribus episcopis venerabilibus Rothardo* Cameracensi, *& Notkero* Leodicensi, super electione Herigeri monachi in locum demortui abbatis, quam ab eis approbari postulant. Hæc epistola sic incipit. *Jam dudum pastore viduati, diutissime vero rectoris sollicitii diligentia destituti, vestram convenimus paternitatem submissi... ut eum nobis provideatis abbatem, qui hoc sit quod dicatur.* ubi quod aiunt, se *diutissime rectoris sollicitii diligentia destitutos fuisse*, oblique notant indiligentiam Folcuini abbatis in sua administratione. Cur vero duobus illis episcopis pro successoris approbatione scribant, hanc causam afferunt, quod *alterum* eorum, scilicet Notkerum, *animabus*, *alterum*, id est Rothardum, *corporibus* Laubiensium *subintendere* Deus voluerit. Exstat hæc epistola in chronico [c] Cameracensi, ex qua discimus, qualis fuerit Herigerus, & quod ejus electio a quodam nebulone clanculum turbata sit. *Nam etsi sit aliquis*, inquiunt illi, *huic electioni non consentaneus, licet occultus; hic in se tulit sententiam, non refragante etiam vestra conscientia, quod omnino inutilis velit esse & improficuus.* De Herigero id testantur Laubienses, eum simoniæ labis & ambitionis prorsus expertem esse; immo ejus mores inculpatos, idoneam doctrinam ad subditos erudiendos; denique nullum eo tempore aptiorem invenire se potuisse, quam Herigerum, quippe qui ante annos multos secum socialiter, ut frater, conversatus sit, multisque emolumentis ipsis profuerit; pluribus vero ipsorum magistri & educatoris officium exhibuerit. Addit continuator chronici Laubiensis, eum venerabili episcopo Notgero ita carum & familiarem fuisse, ut non solum in domesticis & ecclesiasticis rebus, sed & in palatinis quoque negotiis, quorum tunc temporis magna penes eum auctoritas erat, non solum in Lotharingia, sed etiam in Italia, ejus opera & consiliis usus sit.

c *Balderic. li. 1. c. 105.*

XLIII. Monasterii ejus status.

Quo in statu res monasterii Laubiensis tunc essent, paucis exponendum. Sub finem sæculi noni Franco ex abbate Laubiensi ad Tungrensem seu Leodicensem episcopatum promotus ab Arnulfo rege, abbatiam episcopatui suo acquisierat, ac deinceps per præpositos & decanos, qui ab episcopo ordinati essent, administratum est monasterium usque ad Notgerum episcopum, qui abbatiam resignavit, & liberam electionem monachis restituit, idque a Johanne papa XIV. cujus diploma *in papyro* ægyptiaca scriptum erat, & ab Ottone secundo confirmari curavit, ea tamen lege, ut abbatem electum Leodicenses episcopi confirmarent, & advocatum secundum eligentium votum in monasterio constituerent: ceterum vicissim episcopi Laubiensem abbatem in sua ecclesia vicarium haberent, & Laubiensi ecclesiæ post matricem primæ sedis ecclesiam primas concederent. Ad Folcuinum quod attinet, sub gravi interminatione decrevit, ut quotidie tres pauperes cibo & potu reficerentur, & plures alii singulis annis ab eleemosynario vestes acciperent. Idem recensionem fecit ecclesiæ ornamentorum & armarii librorum, quibus ipse nonnullos addidit. Idem præstitit Herigerus abbas ejus successor, qui ad occidentalem ecclesiæ plagam oratorium in honorem sancti Benedicti exstruxit, illudque a Notgero

ANN. CHR. 990.

episcopo dedicari curavit, cujus auctoritate *ebsonium competens*, id est congruam fratribus refectionem, *in die translationis ejusdem beati Benedicti* in posterum assignavit.

XLIV. Fulradus abbas sancti Vedasti nequam. a ibid. c. 106.

Infamem de Fulrado sancti Vedasti opinionem nobis reliquit Baldericus [a] in chronico, ubi Fulradus falso nomine monachus fuisse dicitur, irregulariter vixisse, & speciem sancti habitus omnino mentitus, prælationem sancti nominis exuisse indignitate honoris. Curis namque pastoralibus male posthabitis, sæcularibus negotiis plus nimio implicatus, vitiis carnalibus turpissime addictus, cum sæpe admonitus a pravis actibus minime resipisceret, apostolicæ auctoritatis virga feriri meruit. Verum, cum postea relapsus esset ad solita facinora, ut episcopi censuram a se averteret, inter eum & Arnulfum juniorem Flandrensium comitem jurgiorum materiam sevit, ut præsul his jurgiis implicatus, in ipsum animadvertendi copiam non haberet. Ad hæc pseudoabbas episcopo sancti Vindiciani privilegium ostendebat, apostolica auctoritate confirmatum, quo Vedastini monachi a ditione episcopi immunes facti erant. quod quidem ad hoc tantum valere aïebat episcopus, *ut quiete & secundum regulam sancti Benedicti monachi viventes Deo servirent, non ut inordinate & turpiter conversantes, velut iste cum suis, a proposito desciscerent.* Denique Fulrado exprobrat Baldericus beneficia ab antecessoribus accepta episcopis, in primis a Theoderico, cujus permissu monachi tempore Danicæ persecutionis cum corpore sancti Vedasti ad pagum Belvacensem commigraverant; ac demum, pacatis rebus, a Dodilone episcopo impetraverant, ut ipse sacrum corpus ad propriam ecclesiam reveheret. Non melius habuit Fulradus sub Erluino episcopo Rothardi successore, cujus cum sententiam frustra subterfugeret, dignitate demum ejectus est: cujus rei dolore contabescens interiit. Collapsam monasterii disciplinam restauravit Richardus abbas Virdunensis.

XLV. Tornense cœnobium conditur.

In veteri chronico Leodicensi nondum edito legimus, Aufridum comitem Hoyensem & Lovaniensem seu Brabantinum, consilio Notgeri episcopi, fundavisse *claustrum de Torine*, ibique uxorem & filiam suam posuisse *sub regula sancti Benedicti*, & comitatum Hoyensem ecclesiæ Leodicensi contulisse. quod donum Otto imperator hoc anno confirmaverit. Exstat in tomo primo [b] de gestis episcoporum Leodiensium Ottonis tertii diploma, cujus vitiosæ sunt chronicæ notæ, in quo Aufridus comes illustris comitatum Hoyensem Notkero episcopo, ejusque successoribus concessisse perhibetur. In chronico Saxonico plura leguntur de Ansfrido comite (sic legitur, non Aufrido) qui a patruo suo Rodberto Trevirensi archiepiscopo in lege tum divina, tum humana instructus fuisse dicitur; dein a patre suo Ansfrido, quindecim comitatuum comite, domno Brunoni Agrippinensi archiepiscopo traditus ad res militares; postea Ottonis Magni spatharius factus, in Italiam cum illo profectus; ac demum Roma reversus, *abbatiam, quæ dicitur Torna*, in hereditate propria construxisse: in qua *filiam suam abbatissam plurimarum Deo devotarum sanctimonialium assensu pontificis constituit, sanctoque Lamberto pro remedio animæ suæ ex integro tradidit.* Duas Ansfrido filias tribuunt recentiores, Benedictam & Hildewardem, quæ utraque ejus loci abbatissa fuerit. Unicam memorat prædictus chronographus Saxonicus, qui miraculum ei tribuit aucti in vase vini, quod illa in peregrinorum usum exhauserat. Ansfridi conjux Hersuit ab eodem auctore appellatur, sed eam in monasterium se recepisse non dicit. En ejus verba. *Interea contigit, ut ejusdem comitis reverenda conjux, nomine Hersuit, in curte sua, nomine Gilisa, cœpit ægrotare. quæ statim, velut mortis præsaga futuræ, festinavit ire ad Torna. quo dum præ nimio dolore nequiret pervenire, in domo cujusdam majoris mansit in itinere.* Illic *ancilla Dei requievit in pace. quam secus monasterium sui communis laboris comes in secretario sepelivit.* Attamen in ejus charta, siquidem genuina est, a Miræo [c] primum edita,

b to. p. 1. 215.

V. Sæc. 6. Bened tom 2. p. 85, & seqq.

c Mir. diplom. Belg. p. 49.

„ ubi Hilzondis comitissa vocatur, ait se de consilio domini sui Ansfredi ecclesiam
„ construxisse in alodio suo de Thorne: *ubi ego*, inquit, *& filia mea Benedicta sub*
„ *regula sancta obedientiæ ita viveremus in hoc sæculo, ut mereamur in futuro, amictæ*
„ *stolis albis, inter angelos comparere*; seque eidem ecclesiæ contulisse alodium suum
„ in terra *de Strien*, quod gloriosus rex Zuenteboldus olim perdonaverat. *Datum apud Thorne anno* DCCCC XCII. *kalendis Junii.* Huic instrumento Johannes abbas sancti Pantaleonis cum aliis subscribit. Utut sit, post conjugis decessum, Ansfridus comes animo constituit, *ut monasterialem vitam subiret, sicubi majoris obedientiæ*

ANN. CHR. 990.

regulam inveniret. Verum ab Ottone rege ad episcopatum Trajecti inferioris, agente Notgero Leodii episcopo, invitus rapitur, ut suo loco videbimus. Nunc monasterium Tornense, quod Thorense appellant, collegium est nobilium canonicarum. His consentanea haud esse scio, quæ Fisenus in Floribus ecclesiæ Leodiensis refert: sed auctoritatem præfero chronographi Saxonici, cujus chronicon ante medium sæculum duodecimum desinit.

XLVI. Epternacenses scholastici.

In Epternacensi monasterio diœcesis Trevirensis Rudigerus monachus & scholasticus hoc anno obiisse perhibetur a Trithemio, qui ejus aliquot opuscula commemorat, nempe in epistolas Pauli libros XIV. & septem in epistolas canonicas, necnon explanationem in regulam sancti Benedicti. Post hunc scholis præfectus fuisse dicitur Adelharius monachus, dein abbas, qui chronicon sui monasterii composuisse dicitur præter alia, quæ Trithemius notat. Idem hoc anno ponit obitum Hattonis abbatis Fuldensis, eo nomine tertii, & successionem Branthonis secundi. at, si Broweri calculos sequamur, tunc Fuldensi monasterio præerat Erkanbaldus Wernharii successor, nec ante sæculi sequentis progressum sedit Brantohus ejus nominis primus, a Ditmaro laudatus. Trithemius non recte anno præcedente refert obitum Theophaniæ augustæ, quæ Coloniæ in monasterio sancti Pantaleonis sepulta est.

XLVII. Mortes apud S. Gallum & turbæ.

Apud sanctum Gallum Udalricus abbas & Eggehardus magister doctus obierunt. Gerardus vero seu Kerhardus ad annos undecim monasteriio præfectus est, magno disciplinæ regularis damno, quam ille omnino labefactavit. Id solum boni fecisse dicitur, quod monasterii privilegiorum confirmationem ab Ottone tertio impetravit. De cetero non modo rem familiarem attrivit ac dissipavit, sed etiam perditæ vitæ exemplo juniores ad suas partes pertraxit ac depravavit, quos ut facilius sibi devinciret, eos præcipuis monasterii officiis præfecit. Gemebant inter ea afflictæ rei publicæ casum seniores, sed inter domesticos parietes querelas continebant: at querelis obsurdescebat nequissimus prælatus, qui, quo factionem suam corroboraret, laïcos scelerum suorum fautores ingentibus donis sibi necessarios fecit. Rebus ita desperatis, erupit tandem seniorum exasperata patientia, quibus visum est Ottonem imperatorem appellare, qui solus extremo morbo remedium afferre poterat. Missæ proin ad eum litteræ, quarum hæc summa erat. Locum tum suis, tum antecessorum suorum donis & privilegiis nobilitatum in eas devenisse miserias, ut, si ipse rerum statum resciret, ultro jam subvenisset. Ejus rei causam omnem esse penes abbatem, qui, nullo canonum, privilegiorum & regularis vitæ respectu, quidvis sibi licere arbitretur. De his, si locus audientiæ apud regias aures sibi pateat, specialius acturos. Lectis litteris, quid facto opus sit, episcopos, abbates & proceres percontatur imperator. Potiorum consilium fuit, abbatem & monachos ad audientiam vocandos. His acquiescens imperator, missis litteris utrosque vocat, quibus acceptis, utrique adsunt. Primi omnium causam dicere jussi monachi, ita perorant. Abbatem, qui sibi præpositus sit, sacri loci non rectorem, sed destructorem esse. quippe qui Dei & sui propositi prorsus immemor, sub monachi habitu nulla monachi opera faciat, immo irregulariter vivens, regulares disciplinas omnino pervertat. Paucis, ecclesiæ res vænum dare, terras in beneficium tradere, thesauros dissipare. Horum omnium probationes & testes in promtu haberi. Si hæc ad eum exauctorandum non sufficiant, majora, quæ interim reticeri visum est, non deesse: quæ si singula persequerentur, fore ut dies ante, quam sermo deficiat. His turbatus abbas, cum ad respondendum congrua non suppeterent, ad artes confugit. Erat in palatio quidam comes multæ auctoritatis, Mutzo nomine, a quo regni negotia omnia pendebant. Hunc donis pertentat abbas, sibique faventem reddit. Ejus suasu rex abbatem & monachos postridie ad se vocat, ac monachos lenire conatur. Si abbatis mala opera palam propalentur, plus mali quam boni inde ortum iri; monasterii adeoque monachorum opinionem deterendam esse, ac demum monasterii utilitatem deperituram. Irent in pace, & mutuam cum abbate concordiam sarcirent. Si quid abbas in eos durius deinceps egerit, mox daturum meritas pœnas. Sic infecto negotio rediere patres, qui aliquamdiu quasi concordes & unanimes, & veluti præteritorum obliti, conquievere. at, Mutzoni data denuo quædam monasterii præpositura, querelas & gemitus instaurarunt: quibus demum Gerardi abbatis interitus finem dedit.

XLVIII.

Quod attinet ad Ekkehardum, cujus obitus hoc anno rectius ponitur, quam ab

ANN. CHR. 990.

Ekkehardus secundus magister.

Hepidanno post annos sex, fuit is Ekkehardi senioris ex sorore nepos, vir latinæ linguæ græcæque, quod illis temporibus perrarum, peritus; primum scholæ utrique, claustrali sive interiori, & canonicæ seu exteriori, præfectus; demum in palatium evocatus ab Ottone secundo, cujus capellanus & secretarius fuisse dicitur; minor seu junior a Goldasto dictus, potius dicendus secundus, ut distinguatur ab aliis tribus, qui ipsum subsecuti sunt.

Ekkehardus tertius.

Hujus consobrinus fuit Ekkehardus alter, ac monasterii per annos triginta decanus, cujus annus mortis incertus; dies festivitas sancti Benedicti, quo die natus, oblatus apud sanctum Gallum, presbyter ac monachus factus dicitur in suo epitaphio, quod in codice sancti Galli bibliothecæ legimus, in quo hi versus:

Immoritur festo Benedicti, natus in ipso,
Hoc oblatus, & hoc presbyter, hoc monachus.
*Doctrinis planus *, annos triginta decanus.*

* *f. plenus.*

XLIX.

Adalbertus episcopus Romæ monachû induit.

Praga discesserat anno superiore Adalbertus episcopus, propterea quod ejus prædicatio apud efferam Boëmiæ gentem nihil proficeret; & Romam venerat, suum discessum Johanni papæ approbaturus, simulque iter Jerosolymam, quod animo conceperat. Jam votis ejus fecerat satis pontifex, eique ad iter illud necessaria suppeditaverat Theophania imperatrix, quæ tunc Romæ versabatur: cum ipsum iter ingressus, hoc anno venit ad montem Casinum, locum sacrum invisurus, quem beatissimus Pater monachorum vitæ suæ ac discipulorum exemplis consecraverat. Illic, licet sub peregrini habitu ignotus piissimus antistes, honorifice hospitio acceptus est. Post paucos dies, cum iter destinatum persequi vellet, ipsum convenit abbas, is Manso erat, cum primoribus patrum; hortatusque est, ut, peregrinationis proposito, quod minus ejus saluti conveniret, abjecto, secum maneret. quod ille, quasi divinitus dictum, approbavit, ibique suæ peregrinationis & errabundæ vagationis metam figere constituit. Audito eum episcopum esse, Casinates sibi gratulantur, quod eum apud se præsentem habituri essent, qui ipsorum ecclesias consecraret, & clericos sacris ordinibus initiaret. Id ubi vir Dei intellexit, moleste tulit, incongruum ratus, ut, qui episcopale onus refugerat, eo denuo se implicaret. Quare id referendum duxit ad virum sanctissimum Nilum, qui in vicino Vallis-luci monasterio cum fratribus suis eo tempore demorabatur. Nec mora perrexit ad virum sanctum, eo animo, ut cum illo remaneret, si hic e re sua id esse judicaret. Itaque ad ejus pedes abjectus, consilium petit. quem ille primo intuitu virum Dei esse agnoscens, se eum recipere paratum esse dixit: at id citra sui, suorumque nocumentum fieri non posse. Quippe id ubi rescierint Casinates, locum ab ipsis repetituros, quem sibi ad cohabitandum concesserant. se hominem græcum esse; consultius fore, si homo latinus cum latinis ageret. Proinde, si se audiret Adalbertus, Romam rediret, unde digressus erat, atque Leonem abbatem monasterii sanctorum Bonifacii & Alexii conveniret, aut certe abbatem sancti Sabæ, quibus litteras commendatitias ipse scriberet. Acceptis litteris, Romam revertit Adalbertus, moxque Leonem abbatem adit, postulatque, ut ipsum in numerum fratrum suorum recipiat. Non statim acquievit abbas, immo dura ipsi perpetienda objecit, quæ tironem a proposito absterrere potuissent. At, cum Adalbertum in proposito nihilo minus constantem videret, domni apostolici facultatem petendam esse dixit. Hac impetrata, monastico habitu cum Gaudentio fratre indutus est vir Dei ipso die, quo Christus Dominus apostolorum pedes lavit; & sabbato sancto, quando catechumenos baptizari, ac criminum vinculis absolvi mos est, *soluta est & ipsi capite pendens cuculla*; sicque *secundum regulæ morem fratrum numero additus*. Itaque tirocinium sacro illo triduo absolvit, monachum professus sabbato sancto, quando cuculla, quæ pro more novitiorum caput tantum antea tegebat, a capite soluta, defluentem accepit. Illic quinquennio moratus vir sanctus, humilibus quibusque officiis, maxime coquinæ ministerio applicatus est, lætus commissa sibi provincia, ut sic cunctis fratribus serviret. Nec defuit ipsi antiqui humani generis hostis tentatio, qui dum testacea vasa, nunc vino, nunc aqua plena gestaret, ipsum impingere faciebat, & vasa ipsa ex lapsu confringi. quod cum ille ad pedes abbatis, ut regula præcipit, prostratus expiaret, contigit aliquando vas vino plenum ingenti lapsu

in pavimentum corruere absque vasis fractura, & vini effusione. Quadriennio ante Crescentius nobilis civis Romanus, Johanne & Theodora parentibus ortus, cum diutino languore vexatus fuisset, ANN. CHR. 990.

——— *ab omni*
Spe mundi lapsus, prostratus limina sancti
Martyris invicti Bonifaci amplexus, & illic
Se Domino tradidit, habitum monachorum adeptus,
Quod templum donis amplis ditavit, & agris.

ut in ejus epitaphio legitur, quod Baronius [a] retulit. De illo sancti Alexii monasterio, quod in monte Aventino situm est, alias plura dicturi sumus.

[a] *Baron. ann. 996.*

L. Theophaniæ præceptum pro Farfa de cella Victoriæ.

Ravennæ versabatur Theophanu seu Theophania imperatrix, cum ad eam accessit Johannes Farfensis abbas, conquestusque est, quod cella sanctæ Victoriæ, sita in Marchia-Anconitana, a suo monasterio abstracta esset; rogavitque interventu Johannis archiepiscopi Ravennatis, Hugonis principis & aliorum, ut matri filia restitueretur. quod imperatrix pro remedio animę senioris sui Ottonis imperatoris dato præcepto fieri jussit, illudque Adelbertus cancellarius ad vicem Petri episcopi & archicancellarii recognovit. *Datum kal. Aprilis anno* DCCCC XC. *imperii domnæ Theophanu imperatricis* XVIII. *indictione* III. *Actum Ravennæ feliciter.* Sic Theophania Ottonis filii vices in Italia tum agens, annos imperii sui a morte Ottonis secundi numerabat. Nunc in illa cella monasterium est virginum Benedictinarum, ubi debent esse viginti sanctimoniales & duæ famulæ, ut dicitur in synodo Farfæ nuper habita. Distat vicus ille, Victoria dictus, a Montis-alti civitate duodecim passuum millibus versus occidentem.

LI. Alia cella eidem data.

Eodem tempore Petrus comes, filius Bermundi Guinisii comitis, obtulit eidem monasterio sanctæ Mariæ in Acutiano ecclesiam seu monasterium sanctæ Mariæ ad Miniocum prope Corgnitum cum mille quingentis perticis de terra, *ad perticam pedum duodecim Liutprandi regis.* Actum intra castellum de Berule. In Itinere nostro Italico [b] egimus de pede Liutprandi, apud Langobardos olim ad metiendas terras, & etiam nunc apud Insubres usurpari solito, qui pedem regium Parisiensem cum ipsius pedis triente continet.

[b] *Iter. Ital. p. 177.*

LII. Johannes abbas Parmensis obit.

Postquam Parmense sancti Johannis monasterium septem annos & menses tres rexisset Johannes abbas, morbo tentatus ad extrema perducitur. Instante exitu, duos ex fratribus monasterii, qui lectulo ejus assistebant, Gandulfum & Restaldum, postea Pistoriensis ecclesiæ præsulem, cænatum ire jubet. Illis ad portam clausam subsistentibus, subito lux emissa cum suavi odore totam ægrotantis cellam implevit. Mox beata Deipara cum virginum comitatu conspicua intervenisse dicitur, cui ille ob præstita beneficia gratias egit, obsecravitque, ut ante tribunal summi Judicis ipsi propitia esse dignaretur. Regressis deinduobus illis fratribus rem confessus est, præcepitque fratres omnes convocari ad exitum suum Domino commendandum. Statim adfuere, & præter illos Sigefredus episcopus cum suo clero; iisque psallentibus ac flentibus, vir Dei, *accepto viatico*, agonem suum XI. kalend. Junii consummavit. Funus ejus tanta sollemnitate, tantoque omnium ordinum comploratu curatum est, ut communis omnium parens, aut rex mortuus videretur. Sepultus est in loculo marmoreo intra claustrum, prope ecclesiam. Ejus gesta scripsit ejus loci monachus anonymus, qui hæc ex relatu ejus discipulorum, in his Regimprandi monasterii præpositi, acceperat, & quidem pontificatu Hugonis episcopi, cujus tempore sancti Johannis translatio facta est. Suffectus in ejus locum Johannes alter, ex Ticinensi sancti Petri monasterio, quod Cælum-aureum appellatur, assumtus, concedente Azone abbate, olim Parmensis ecclesiæ canonicus, castus, sobrius, humilis, longa inediæ maceratione expurgatus, ac demum a Sigefrido episcopo Parmensis abbas ordinatus. Azo iste decessor fuit Uberti, qui, teste Ughello, Cæli-aurei præfecturam iniit anno M VIII.

Cæli-aurei abbates.

LIII. Salvatoris monasterium Carracedi conditur.

In Hispania Vermundus seu Bermundus rex monasterium Salvatoris in diœcesi Astoricensi exstruxit, in loco, nomine Carracedo, quem adolescens, antequam ad regnum perveniret, comparaverat, eo consilio, ut has bonorum suorum primitias Deo consecraret. Exsequendi ejus consilii occasio nata est ex *abbatibus eremitanis,*

ANN. CHR. 990.

qui Sarracenorum persecutionem fugientes, ad regnum Legionense se receperant, & ab ipso rege auxilium & refugium poscebant. *Et placuit*, inquit[a] rex, *serenitati nostræ, ubi eos vidimus Domini athletas, suscipere eos, & quærere, & alere, quia peregrini sumus super terram.* Itaque eis concedit villam Carracedum „ seu Carracetum cum suis appendicibus, ut ibi ecclesia Deo construatur; necnon villam, quam dicunt sanctum Martinum, non procul a Carracedo, quam „ a Samosensi monasterio coëmerat; item villam, quæ nuncupatur Galendi, quam „ avus suus domnus Ranemirus contulerat monasterio beatæ Mariæ de Taulo, quod „ ab Sarracenis eversum erat. *Hoc autem monasterium*, inquit, *regia potestate liberum, & absolutum ab omni jugo servitutis, Deo & monachis, qui in eo permanserint, offerimus, ut perenniter eum habeant, atque successores eorum: ut ibi nostro adjutorio & aliorum fidelium possint vivere secundum regulam sancti Benedicti abbatis, & suum ordinem tenere in amorem Dei, beatæ Mariæ & omnium sanctorum; & mando ibi corpus meum in sepulturam. Facta carta testamenti* VI. *kal. Decembris, in æra vigesima-octavu post millesimam.* Hoc monasterium instauravit Alfonsus VII. illudque Cistercienfibus monachis tribuit, quos impense colebat.

a Yepes. to. 5. scrips. 21.

Aliud Nemausi.

Aliud Salvatoris monasterium Nemausi condidit Froterius ejus urbis episcopus, anno Hugonis regis quarto, pro virginibus Benedictinis juxta fanum Dianæ: quod monasterium ab hæreticis sæculo superiori destructum fuit; sanctimoniales vero Bellicadrum * se receperunt, ibique ad hoc tempus perstiterunt. Modo vero cogitant de reficiendo veteri monasterio, quod olim abbatiæ Casæ-Dei, & priori sancti Baudilii Nemausensis subjectum fuit.

* Beaucaire.

ANN. CHR. 991.

LIV.

Arnulfi archiepiscopi depositio.

ANnus Hugonis regis quintus magnæ controversiæ initium dedit. Ejus occasio nata est ex depositione Arnulfi Remorum archiepiscopi, & substitutione Gerberti abbatis in ejus locum, quæ utraque ab Hugone rege procurata est. Is exosum habens Arnulfum archipræsulem, quod Carolo ipsius Hugonis æmulo adhæreret, nihil non tentavit, quo ambos in suam potestatem redigeret. Hi vero Lauduno opido munitissimo inclusi erant, nec facile, in turbulentis illis Hugonis regis initiis, ad deditionem compelli poterant. Ad dolum itaque Hugo se convertit, & facile in animum Adalberonis ejus urbis episcopi, hominis versipellis & veteratoris, se insinuare posse arbitratus est. Nec spes eum fefellit. Sed prius lenior in speciem via tentanda visa fuit. Indicto ab Hugone Remis episcoporum conventu, Arnulfus co sæpe citatus non adfuit, causatus quod a Carolo in vinculis detineretur. at proditione episcopi, cui Carolus temere fidebat, urbs prodita, captique ab Hugone Carolus & Arnulfus. Et Carolus quidem cum uxore Aurelianos perductus, & in carcerem conjectus: Arnulfus vero ad synodum sistitur. Adfuere illi synodo ex provincia Remensi Guido Suessionensis, Adalbero Laudunensis, Heriveus Belvacensis, Gotesmannus Ambianensis, Ratbodus Noviomensis, Odo Silvanectensis; ex Bituricensi Daimbertus archiepiscopus; ex Lugdunensi prima Gualterus Augustodunensis, Bruno Lingonensis, Milo Matisconensis; ex Senonensi Seguinus seu Sewinus archiepiscopus, Arnulfus Aurelianensis, Herebertus Autisiodorensis episcopi; ad hæc diversarum urbium abbates, in his Ingelardus abbas Centulensis, cui paullo ante Arnulfus epistolam[b] scripserat, qua eum ad bona monasterii accurate servanda hortabatur. Hi omnes in monasterio sancti Basoli, quod tribus circiter leucis ab urbe Remorum distat, convenerunt XV. kalendas Julii, anno Hugonis regis quinto. Causæ exauctorandi Arnulfi allatæ potissimum duæ: una, defectus natalium absque dispensatione, (hic enim ex concubina Lotharii regis natus credebatur:) altera, direptio urbis Remorum a Carolo principe facta, cujus urbis proditio Arnulfo imputabatur. Accedebat, quod defecisset a partibus Hugonis, cujus favore ad pontificatum assumtus fuerat. Quod vero episcopi hanc causam, quæ, utpote major, ad Romanum pontificem pertinere videbatur, in se susciperent; hanc prætexunt rationem, quod consultus hac de re Johannes pontifex, legatos absque responsione post tridui moram abire sivisset. Producto itaque in medium Arnulfo defensores dati Johannes scholasticus Autisiodorensis, Rainulfus abbas Senonensis, & Abbo abbas Floriacensis. At prævaluit episcoporum auctoritas, Hugoni regi faventium, uno excepto Seguino Senonensi, qui regis offensam in se concitavit. Denique, cum omnia ad perdendum Arnulfum conspirarent, coactus ipse libellum

b Spicil. to. 4. p. 130.

suæ abdicationis edidit instar ejus, quem olim Ebbo ipsius antecessor protulerat. quo facto, Aurelianis cum Carolo principe in carcerem retrusus fuit.

ANN. CHR. 991.

L V. Gerberti electio.

Arnulfo itaque exauctorato, non diu quæsitus est qui ei succederet. Præsto aderat Gerbertus, qui augendæ fortunæ occasioni non defuit, ratus hanc dignitatem sibi deberi, quippe qui se ab Adalberone archiepiscopo successorem designatum ferebat. Denique nihil non sperare poterat, novorum regum assecla, Rotberti regis quondam præceptor, totius negotii si non moderator, forte præcipuus actor, & quidem ille ipse, a quo ejus synodi narrationem accepimus. Hunc proinde non ægre comprovinciales episcopi in locum Arnulfi suffecerunt, cujus electionis formula his verbis concepta est.

Semper quidem, dilectissimi fratres, judicia Dei justa sunt, sed interdum occulta. Ecce enim post dissolutionem beatæ memoriæ patris Adalberonis, quemdam ex semine regio prodeuntem nobis, ecclesiæque Remensi præfecimus, & clamore multitudinis impulsi, scripturæ dicente, VOX POPULI, VOX DEI, *& sanctorum canonum institutis, desiderium ac vota cleri & populi in electione episcopi perquirentium caligavit acies mentis nostræ, litteram incaute sequendo, concordem sententiam divinarum scripturarum parum investigando. Non erat quippe vox Dei vox populi clamantis,* CRUCIFIGE, CRUCIFIGE. *Ergo non omnis vox populi vox Dei est, nec omnis cleri & populi vota & desideria in electione episcopi perquirenda sunt, sed tantum simplicis & incorrupti, id est spe quæstus minime electi, sententiæ patrum exponenda.* NON LICEAT, *inquit, turbis electionem facere eorum, qui ad sacerdotium provocantur: sed judicium sit episcoporum, ut eum ipsi qui ordinandus est probent, si in sermone & in fide, & in episcopali vita* EDOCTUS EST. *Nos igitur episcopi Remorum diœceseos secundum has constitutiones patrum, favore & conniventia utriusque principis nostri, Hugonis augusti & excellentissimi regis Rotberti, assensu quoque eorum qui Dei sunt in clero & populo, eligimus nobis in archiepiscopum abbatem Gerbertum, ætate maturum, natura prudentem, docilem, affabilem, misericordem; nec præferimus illi vagum adolescentium, ambitionem se extollentem, omnia temere ministrantem; immo nec talibus subjugari patienter auditu perferimus, quorum sapientia & consilio ecclesiastica & civilia jura amministrari non posse scimus. Cumque in unoquoque episcopo sit hoc speculandum, maxime tamen in eo, qui ceteris præest, metropolitano. Eligimus hunc itaque Gerbertum, qui [monachus] fuit. Hujus vitam ac mores a puero novimus; studium in divinis ac humanis rebus experti sumus. Hujus consiliis ac magisterio informari quærimus; ejus electionem subscribendo confirmamus, stabilimus, corroboramus communi omnium bonorum consultu.*

Sic electus fuit Gerbertus, cujus electio, uti & Arnulfi exauctoratio, a Johanne pontifice valde improbata, post triennium rescissa est, ut postea videbimus. In illo intervallo temporis ad ea Gerbertus appulit animum, quæ sui muneris erant. In primis epistolam cum suis comprovincialibus scripsit adversus [a] prædones, qui clericos, monachos, & pauperes quosque tunc vexabant. Dein commonitorias direxit litteras, tum ad Heriveum Belvacensem episcopum, tum ad Fulconem Ambianensem, successorem Gotesmanni, qui ipsius Gerberti electioni interfuerat.

a Gerb. ep. 40. 44 & 46. sec. loco.

L VI. Rainulfus abbas Senonensis.

Qui unus ex Arnulfi advocatis superius nominatus est Rainulfus abbas Senonensis, idem videtur esse ac Romulfus abbas ille Senonensis, cui Gerbertus tres [b] epistolas scripsit, omnes fere de re litteraria. at cujus monasterii abbas fuerit Rainulfus seu Romulfus, sancti Petri an sanctæ Columbæ, non ita liquet. forte sanctæ Columbæ post Guozonem, qui ejus loci abbas erat anno Hugonis regis primo, ut superius vidimus. Certe nullus abbas tum præfuisse videtur sancti Petri monasterio ante Mainardum, quem Seguinus seu Sewinus archiepiscopus instaurato ab se sancti Petri monasterio paullo post præfecit. Ceterum Abbonem Floriacensem abbatem, qui tertius Arnulfi advocatus fuisse dicitur, ei maxime favisse inde colligitur, quod ipsius opera Arnulfus ex Aurelianensi custodia subductus sit.

b Id. ep. 110. & 13. & 16. sec. loco.

L VII. Milidunense S. Petri cœnobium conditur.

In castro Milidunensi diœcesis Senonensis ad Sequanam vetus erat tunc temporis & semiruta ecclesia sancti Petri, in monte extra prædictum castrum posita, quam Sewinus archiepiscopus ab Hugone & Rotberto regibus ad exstruendum, seu potius instaurandum eo loci monasterium sibi concedi postulavit, cum alia sancti Stephani ecclesia, quæ intra muros sita erat. His obtentis, Sewinus monasterium sancti Petri ædificavit, ipsumque locum *cuidam monacho, Walterio nomine, moribus*

ANN. CHR. 991.

egregiis ornato, & eloquiis devinis erudito, regendum commisit. Regiæ hae de re litteræ in palatio Compendio datæ sunt XVII. kal. Octobris, anno Hugonis regis quinto, Rotberti quarto. Hunc esse puto Galterium *summæ reverentiæ* abbatem, cujus tempore detectum fuit corpus sancti Leonii * confessoris in parœciali ejus ecclesia, sancti Petri monasterio subjecta, testante altero Galterio ejusdem cœnobii monacho, qui librum de miraculis ejusdem sancti Leonii confessoris medio sæculo duodecimo scripsit. In illo libro hic auctor scribit, Evrardum, probatæ vitæ monachum, revoluto tumuli sancti Leonii saxeo operculo, ejus corpus revelasse; atque sudarium, licet tenuissimum, integrum repertum fuisse, & in S. Petri monasterio repositum: ubi *cum summa veneratione* ejusdem auctoris tempore asservabatur. Hic est sanctus Leonius, cujus mentio fit apud Usuardum pridie idus Novembris his verbis: *Castello Miliduno sancti Leonii confessoris.* Burcbardus Parisiorum comes Milidunense S. Petri monasterium muneribus ditasse traditur. Hujus monasterii instaurationem anno DCCCC XCIX. cœptam, seu potius absolutam, fuisse legimus in quibusdam versibus hic subjectis, in quibus idem monasterium post annos centum & sexaginta ruinis obrutum, & a Guillelmo abbate reparatum; ab Hugone vero Senonensi archiepiscopo consecratum fuisse dicitur. Hi versus sic habent:

* S. Lieu.

Variæ ejus ruinæ.

Anno milleno minus uno cœpit ab imo
Hic restaurari diruta prima domus.
Post annos centum sex denos obruta rursus
In tribus hæc annis est reparata domus.
Hugo sacravit eam pius antistes Senonensis.
Abbas Guillelmus cœpit & egit opus.

Hic est Hugo de Touciaco, qui Henrico successit anno M C XLIV. Eadem abbatia anno M CCCC. XX. incendio denuo consumta fuit, injecto igne a Milidunensibus opidanis, ne ab Anglis & Navarrensibus occuparetur, & urbem ex eminenti loco insultarent. quod tamen non impediit, quominus ab illis invaderetur. Denique idem monasterium, tempestate Calvinistarum rursus omnino dirutum, a nostris nuperrime a fundamentis instauratum est.

LVIII. S. Mariæ abbatia Miliduni.

In prædicto libro miraculorum sancti Leonii fit mentio de basilica sanctæ Mariæ, quæ olim sanctimonialium fuisse dicitur, tunc vero, uti & modo, collegium canonicorum. Galterii monachi verba huc referre juvat ex capite IX. *Est in ipso castro* Miliduno *aula Dei in honorem intemeratæ Virginis genitricis Dei, in qua hujusmodi egregium atque toto orbe recolendum miraculum est habitum. Habitatio tunc illic sanctimonialium inerat, nunc vero conversatio virorum inibi Deo devote famulantium.* Subdit auctor, illic haberi sacrum caput sancti Leonii, decentissime super aram in capsula lignea cum quibusdam ejus ossibus servatum; quod ab igne intactum fuisse traditur, & cubitis duobus super aram accensam cælitus elevatum, quod super sindonem excepit quidam pius adolescens, Ewrardus nomine, qui postea in cœnobio S. Petri probis moribus, laudabili fine cursum vitæ complevit, patruus Roberti monachi, cujus relatu pleraque sancti Leonii miracula prædictus auctor acceperat. Ex quo intelligitur, non diu ante medium sæculum duodecimum, quo Galterius ille scribebat, canonicos in locum sanctimonialium introductos fuisse in prædictam sanctæ Mariæ basilicam. Addit idem auctor, quosdam e Neustriæ partibus orationis obtentu illuc venisse, & caput sancti Leonii inde furtim asportasse in Neustriæ partes: ubi exstructa sit ingens basilica in honorem sancti Leonii, qui plurimis illic miraculis illustretur. Et tamen ejus caput etiam nunc asservari dicitur in collegiata illa ecclesia sanctæ Mariæ Milidunensi. Hæc est abbatiola sanctæ Mariæ, sita intra castrum Milidunum, quam Carolus rex, cognomento Simplex, rogatu Adeleydis atque Erchangeri comitis, cuidam fideli suo Teudrico *usu-fructuario vel beneficiario jure* pro ejus vitæ tempore concessit. cujus rei præceptum in superiore tomo ex authentico [a] retulimus. In eodem libro fit mentio de cœnobio, cui vocabulum Cella, in finibus pagi, ut puto, Milidunensis sito, in quo degebat monachus quidam, Gozlinus nomine, vir probus & litteratus, ac vitæ contemplativæ deditus, qui ope Ingelberti sancti Petri monachi *piissimæ recordationis*, portionem reliquiarum sancti Leonii obtinuit. Exstat inter Milidunum & Monsteriolum locus Cella dictus,

[a] lib. 41. n. 9.

haud

ANN. CHR. 991.

haud longe ab alio Cellis dicto, qui locus hic designari videtur. Idem revelatione sibi a beato Leonio facta didicisse fertur, Leonium fuisse sacerdotem, quod antea ignorabatur. Addit Galterius, se a quibusdam probatissimis personis addidicisse, antiquitus Milidnni pontificium viguisse, ibique Leonium præsulem exstitisse. Fides sit penes auctores.

LIX. Odilonis parentes & conversio.

Insignis est hic annus conversione Odilonis, brevi futuri post Mayolum abbatis Cluniacensis, de quo ita scribit Hugo Flaviniacensis: *Anno* DCCCC XCI. *sanctus Odilo venit ad conversionem Cluniaci, & quarto anno sanctus Mayolus obiit*. Id convenit cum iis, quæ scribit Petrus Damiani in vita sancti Odilonis, ubi ait, *vix evolutis quatuor annis* ab ejus conversione beatum Mayolum obdormivisse in Domino. Erat Odilo nobilis Arvernus, *ex equestri quidem ordine*, ait Petrus Damiani, id est ex genere Mercoriorum, uti Andreas Chesnius [a] conjicit ex eo, quod Odilo de Mercorio, canonicus Claromontensis & Brivatensis præpositus, quadraginta solidos censuales promisit *pro festo librando* sancti Odilonis abbatis Cluniacensis. Is a puero membrorum pæne officio, atque adeo incedendi facultate destitutus, cum ad portam cujusdam ecclesiæ, quæ in honorem beatæ Dei-genitricis dedicata erat, a nutrice relictus fuisset, reptando pervenit ad altare, & palla ejus arrepta se se erigens, omni languore deposito incolumis evasit. Jam adolescens primum Brivate apud sanctum Julianum *clericus*, id est canonicus, factus est: dein beati Mayoli magisterio se tradidit, & in Cluniacensi monasterio habitum sanctæ religionis suscepit. Priusquam fieret monachus, donationem fecit Cluniacensi monasterio de quibusdam rebus suis in charta expressis, in qua parentes & propinquos suos commemorat his verbis: *Ego Odilo filius Brardi, consentiente matre mea Girbriana, & fratribus meis Stephano, Ebone, Beraldo, Bertranno, cedo de rebus, quæ mihi legitimo ordine successerunt, & sunt in patria Arvernica, in comitatu Brivatense, in vicaria Drαurata, in villa Saraciacus, ecclesiæ Cluniacensis cænobii, ecclesiam scilicet sancti Salvatoris, cum uno manso, quem emi ex fratribus patribusque & dominis meis canonicis beati Juliani martyris solidis centum, pro sepultura fratris mei Hectrii: ita ut abbas Mayolus vel ejus successores alienare non possint, nisi ad fratres meos*. Hæc charta caret chronicis notis, sed acta videtur ante ejus ingressum in monasterium.

a Chesn. not. in Bibl. Clun. c. 69.

Electio ejus in abbatem.

Glaber Rodulfus ejus conversionem tribuit Willelmo tum abbati Divionensi, qui aliquando Brivate profectus, Odiloni monasticæ vitæ propositum persuasit. quod ille tanto cum fervore exsecutus est, ut paullo post exactum ejus tirocinium Mayolus jam ætate provectior Odilonem in abbatiali dignitate vicarium ac successorem eligendum censuerit. quod omnium fratrum calculis comprobatum. Ad hanc electionem Cluniaci convenere non modo cœnobitæ Cluniacenses, sed etiam multi episcopi & abbates, aliorumque ordinum principes viri: quos inter primus post Mayolum occurrit Rodulfus rex Burgundiæ Jurensis, tum Burchardus archiepiscopus Lugdunensis, Leotaldus archiepiscopus, deinde Hugo episcopus Genevensis, Aynricus Lausanensis, Hugo Matisconensis, & Walterius Æduensis; post quos Teuto abbas Fossatensis, Richfredus, Hugo, Wago, Theobaldus, Warembertus, & Willelmus abbates; tum Burchardus comes Corboliensis ac Milidunensis, Lambertus & Adalbertus comites, ac demum monachi, numero centum ac septuaginta-septem. Notæ chronicæ desunt in ejus electionis litteris, editis in Spicilegii tomo sexto, ejusdem omnino formulæ, atque litteræ electionis Mayoli abbatis. Si Hermannus Rodulfi regis exordium regni, ut quidem videtur, recte statuit anno DCCCC XCIV. differenda est ad istum annum Odilonis electio, quæ paullo ante Mayoli obitum facta dicitur. nisi dixeris Rodulfum post Mayoli obitum approbasse Odilonis electionem antea factam. Certe quædam acta Odiloni abbati ante istum annum tribuuntur. In Chronico Saxonico Odilo Cluniacensi cœnobio præfectus fuisse dicitur anno sequenti, illudque per annos LVI. miro religionis fervore rexisse & provexisse.

Prima instrumenta Cluniacensis archivi, in quibus Odilo abbas nominatur, sunt litteræ Humberti Gratianopolitani episcopi, qui Cluniacensi cœnobio, *ubi domnus Odilo abbas præest*, mediam partem castri de Ursilia cum toto burgo atque ecclesia sanctæ Mariæ, aliaque confert anno tertio Rodulfi regis. Accedit charta cujusdam Bernardi viri nobilis, anno septimo Hugonis regis data, qua servos aliquot manumittit *ad preces Viviani præpositi Cluniensis cænobii, & monachorum*; remittitque

ANN. CHR. 991.

quamdam querelam adversus dictum *Cluniaci locum, cui domnus ac reverentissimus pater Odilo praest jussione sanctissimi patris Mayoli.* quo tamen anno in quibusdam aliis chartis Mayolus abbas appellatur. Jam vero in commisso sibi munere Odilo sic fratrum suorum profectui ac saluti procurandæ vacabat, ut nihil de sui ipsius cura remitteret. Hinc sollicitus fuit divinis officiis studiosius adesse, dura corpus inedia macerare, & quotidianum fere omnipotenti Deo missæ sacrificium non sine lacrymis offerre. quod mirum est ipsi licuisse inter tot negotiorum turbas, quibus tot monasteriorum rector premebatur. Mayolus vero hoc fere tempore a Willelmo Provinciæ principe, qui ejus benedictione ante mortem se muniri optabat, accersitus, cum in insula Rhodani ad vitandam turbam in tentorio constitisset, navigio ad se nihilo minus accedentes ab imminenti naufragio liberavit.

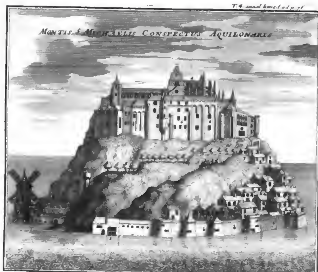
LX. *Adsonis Dervensis abbatis externum facta.*

De Adsone Dervensis monasterii abbate jam sæpius in superioribus actum est. Hunc abbatem Manasses Trecassinæ ecclesiæ præsul multo colebat affectu, eique suæ parochiæ non minimam curam committebat. Hinc ei tria hoc anno altaria concessit, videlicet altare Laderciacæ curtis, Dodiniacæ-curtis, quam sanctum-Christophorum vocant; & Regniacæ-curtis seu sancti Leodegarii. *Actum Trecorum civitate publice sub die* v. *idus Aprilis*, *anno* IIII. *regnante domno nostro Hugone rege.* Eidem Manassæ episcopo frater erat, Hilduinus nomine, Arceiacensis comes, qui Adsonem secum Jerosolymam anno insequente proficisci adegit. Eodem fere tempore Heribertus Trecensis comes, cognomento Vetulus, gravi morbo vexatus, adhibitis frustra medicorum remediis, ad sanctorum suffragia confugit. Postremo Vitriacum venit, auxilium Domini sperans ex virtute Clavi dominici, qui illic servabatur. Sed tandem divino instinctu Adsonem abbatem rogavit, ut pro eo tam ipse, quam cuncta Dervensis familia Deum precaretur. Indictæ ab Adsone nocturnæ ac diurnæ preces cum missa matutinali; tum missum ad ægrotantem poculum, ex contactu catenæ sancti Petri ibi asservatæ, & sancti Bercharii reliquiarum sacratum. quo hausto, comes sanitatem recepit. Ob memoriam vero tanti beneficii septem mansos apud Velcenias Dervensibus concessit; & ipsemet ad hunc locum profectus, *ad confirmationem largitionis inde se expelli a quodam monacho, nomine Albuino, fecit.*

LXI. *Fingenius abbas trium monasteriorum.*

Tunc temporis Mettense sancti Felicis seu sancti Clementis monasterium administrabat Fingenius abbas pietate insignis, cujus precatu Otto tertius omnes ejus loci possessiones & immunitates [a] confirmavit, talemque prædicto cœnobio defen-
" sionem contulit, qualem bonæ memoriæ pater ejus Otto, invictissimus cæsar, *tem-*
" *pore sanctæ memoriæ Cadroëlis abbatis* concesserat. Datum *anno incarnationis Domini* DCCCC XCI. *imperii vero domni tertii Ottonis* XIV. * *indictione* IV. *Actum kalendis Maii publice in palatio Neristen.* Rotbertus cancellarius hoc præceptum ad vicem Heriberti archicapellani recognovit. *Neristen* seu *Neheristein* locus est ad Rhenum, ubi Cadroe abbas Adeleidem augustam convenerat. Fingenius abbas, in prædictis laudatus litteris, genere Scottus erat, ex Hibernia oriundus, Cadroæ popularis sui successor in regimine monasterii sancti Felicis, dein abbas quoque sancti Symphoriani ab Adalberone secundo institutus ante annum insequentem: quo ineunte Otto imperator, rogante Adalberone episcopo, & interventu Adeleidis augustæ aviæ suæ, abbatiam sancti Symphoriani, tunc extra muros civitatis sitam, jam du-
" dum destructam, sed ab ipso Adalberone instauratam, cum suis appendicibus auc-
" toritatis suæ præcepto [b] confirmavit, ea conditione, ut abbas primus, nomine Fin-
" genius, Hiberniensis natione, quem prædictus episcopus ibi constituit, ejusque suc-
" cessores monachos Hibernienses illic recipiant, quamdiu tales habere potuerint;
" &, si tales defuerint, cujusvis nationis monachos admittant. *Datum* VIII. *kal. Februarii, anno dominicæ incarnationis* DCCCC XCII. *indictione* V. *anno autem tertii Ottonis regnantis nono. Actum Francofurt feliciter.* Non multo post idem Fingenius *raptus est de monasterio sancti Felici, ad restaurandum* Virdunense sancti Vitoni monasterium post mortem Lamberti abbatis: *quia locus ille*, inquit Hugo Flaviniacensis, *per manum laïcam aliquantulum neglectus erat.* Septem dumtaxat monachi Scottigenæ illic erant, cum Richardus, ejusdem loci futurus abbas & ornamentum, cum Frederico comite illuc se recepit. Sic trium simul, eodemque tempore, monasteriorum rector fuit Fingenius, in quorum regimine præclare se gessit, complurésque discipulos insignes habuit.

[a] Diplom. p. 577.
* lege VIII.
[b] Meurisse, p. 338.

In primo conspectu

1 Porta ad oppidum
2 Alia porta ad arcem et monasterium
3 Domus prima excubiarum
4 Basilica
5 Ædes infirmorum
6 Ædes abbatis et hospitum
7 Bibliotheca

In Secundo conspectu

1 Basilica
2 Dormitorium duplex, Superius et inferius
3 Refectorium
4 Ampla aula
5 Claustrum
6 Aula major Equitum S. Michaelis

I. V. Cosfiore fc.

ANN. CHR. 991.

LXII. S. Michaëlis de Monte abbates, & incendium.

De monachorum institutione in monte sancti Michaëlis superius egimus, deque Mainardo primo abbate, qui hoc anno vivere desiit, uti discimus ex brevi ejus loci chronico, in quo hæc [a] leguntur ad annum DCCCC XCI. *Mainardo primo successit Mainardus nepos ejus & prior, cujus tempore combustum fuit monasterium cum omnibus officinis.* De hoc incendio agit Glaber, atque ecclesiam beati Michaëlis archangeli, quæ in quodam promontorio litoris oceani maris constituta, *toto orbe venerabilis habetur, & a plurimis terrarum populis frequentata*, incendio crematam fuisse Rotberti regis tempore, quo cometa quidam apparuit. Mainardus abbas secundus bona monasterii sollicitudine sua non mediocriter auxisse dicitur. Ejus tempore Norgandus Abrincatensis episcopus in eodem asceterio monachum induit. Non multo post Rolandus Dolensis antistes, qui monasticeu illic professus erat, ibidem sepultus est, anno scilicet millesimo quarto. Post annos viginti dux Richardus & Hildebertus abbas ecclesiam ea, qualis nunc ex parte est, forma instaurarunt. Reliqua loci ædificia variis temporibus constructa fuere post Philippum Augustum, qui monasterium post incendium Britannicum restruxerat. Lubet hoc loco rudem saltem admirabilis illius fabricæ descriptionem cum duplici ejus tabella exhibere, ad recreandam, qua fieri potest, lectoris attentionem.

a Labbe to. 1. p 351.

LXIII. Montis & monasterii descriptio.

Mons-sancti-Michaëlis, instar excelsæ rupis seu promonturii, positus est in finibus Nortmanniæ & Britanniæ, quarum alteram ab altera fluviolus Coëtnus * dirimit. Ad orientem spectat Abrincas * urbem episcopalem, tribus circiter leucis distantem; ex opposito, pari fere intervallo, Pontem-Ursonis * ad fluviolum Coëtnum. Mons ille quotidie æstu maris cingitur, ad quem, ubi fluctus recessit, ex urbe Abrincatensi accedentibus dimidiæ leucæ via est per varium & instabile salum, peditibus & equitibus non sine periculo permeabile, unde Monti-sancti-Michaëlis in-Periculo-maris inditum vocabulum. Periculum auget fluviolus, a Glabro [b] dictus Arduus *, aliis Dero, qui aliquando intumescens, atque *intransmeabilis effectus*, magnum peregrinis impedimentum facessit, ut idem auctor testatur.

* Coesnon. * Avranches. * Pontorson.

b Glaber lib. 3. c 3. * l'Ardée.

In decliviori parte montis ad austrum opidulum est muris cinctum, in cujus extrema parte superiori occurrit porta ad arcem & monasterium, in summo monte cum ecclesia positum, tanta arte fabricatum, ut spectantibus pro miraculo habeatur; tanta vero soliditate, ut ecclesia, cujus orientalis facies Gothici operis delicatissima est, nullo ventorum procellarumve impetu concuti hactenus potuerit. Adhæret huic portæ domus prima custodiarum, ubi ab ingressuris, si qua habeant, arma, deponuntur, nisi ea retinere permittat monasterii prior, qui arcis prorectoe est. Inde ad ecclesiam, quæ in crepidine montis seu potius rupis sita est, sinuoso tramite ascenditur per urbem & arcem, cujus porta duplici turri instructa, duplici itidem cataracta munita est cum altera domo custodiarum. Illinc fit progressus ad monasterium, ad orientem januam habens ad claustra ferentem, ex quibus ad ecclesiam & inferius dormitorium planus aditus est. Inferiori dormitorio aliud superius superstructum est cum cellis ad aquilonem & austrum conversis, quarum porticus per vitream fenestram ab oriente illustratur, unde prospectus in urbem Abrincas, & in minorem rupem, vocabulo Tumbelaniam, una fere leuca dissitam: ubi arx & ecclesia cum prioratu, aliisque ædificiis non ita pridem visebatur, sed ob periculum hostium modo destructa. Hinc Mons-sancti-Michaëlis ad-duas-Tumbas olim appellatus. Sub duplici illo dormitorio exstat amplissimum refectorium pulcre illustratum, duplici instructum fornice columnis in medio interpositis; & sub refectorio ampla itidem aula, erogandis in pauperes eleemosynis deputata. Claustrum antiqui operis fabricatum est tempore sancti Francisci Assisinatis, cujus statua cum primigenio habitu illic cernitur, ab ejus discipulis studiose observata. Claustri pratellum plumbo constratum est, & sub eo fornix, in quo tres cisternæ, quæ pluviales aquas excipiunt. Claustrum ipsum incumbit amplissimæ aulæ, equitibus ordinis sancti Michaëlis destinatæ, triplici fornice cum columnis innixæ: sub qua ejusdem amplitudinis altera aula est ad varios usus, in qua grus tractoria habetur ad sustollendas in altum res loco necessarias. In parte australi exstant abbatis ædes, infirmorum quoque necnon & hospitum, quorum cænaculum & aula portæ monasterii adhærent. Super hanc aulam habetur insignis bibliotheca, plurimis referta libris, cum editis, tum manu exaratis, maxime tempore Roberti abbatis, de Torinneio, vulgo de Monte cognominati, qui centum & quadraginta volu-

ANN. CHR. 904. mina describi curavisse traditur. De hoc monte Guillelmus Armoricus initio libri VIII. Philippidos pulcre ita canit.

Hic summo rupis in vertice schemate miro
Condidit ecclesiam devotio Christicolarum,
Angelico monitu sibi quam sacravit honore
Perpetuo Michaël archangelus, ut famuletur
Christo semper ibi monachorum concio sancta:
Quo vix perque gradus ascenditur, inferiusque
Pendula villa domos plures habet, & speciosas,
Et populi multi satis ampla sede capaces.
Qui locus in cælum se taliter elevat, ut dum
A longe aspicitur, aliud nihil esse videtur
Ardua quam turris hominum fabricata labore,
Quam soli est operata sibi divina majestas.

Plura de hoc monasterio habet idem poëta, alias, favente Deo, referenda.

Quod attinet ad ecclesiam, quæ tota plumbo tecta est, ejus navis ad crucem usque veteris operis est, haud affabre constructa: at cetera pars, quæ caput ecclesiæ cum capellis in circuitu continet, tanta elegantia & tam exquisito artificio fabricata est ante annos ducentos, ut mirum sit tam delicatum opus, tam diuturno tempore ventorum procellis resistere potuisse. Nova illa pars basilicæ, quæ sex aut septem præclara sacella in circuitu habet, grandibus columnis fulta est, inter quas habetur spatium ambulationi in tam angusto loco peropportunum. Ceterum sacra basilicæ supellex loci magnificentiæ respondet, uti & monasterii jura, quo nullum in tota illa plaga nobilius est. Inter sacras reliquias eminet sancti Autberti episcopi Abrincatensis corpus, in pretiosa capsa asservatum præter caput, quod peculiari theca inclusum est. Ad occidentalem basilicæ portam exstat alia præter superiores aula, quam Suvraii vocant, ex qua ad vastissimum catostroma * aditus est, tam ingentibus fultum pilis, ut horrorem spectantibus præbeant. quod etiam dicendum de pilis, quæ dormitoria fulciunt. Rudem hanc descriptionem augustissimi loci, quem mihi videre non licuit, ex aliorum relatu a me factam, lectori haud injucundam fore arbitratus sum: ad quam melius explicandam totius augustissimi loci duplicem conspectum hic exhibere visum est. Illuc inducti sunt Congregationis nostræ monachi anno M DC XXII. favente & agente serenissimo principe Henrico a Lotharingia, tunc loci abbate commendatario. Jam ad alia pergamus.

* *Plate forme.*

LXIV. S. Theotfredi abbas Guigo. Quo tempore Guido seu Wido episcopus Aniciensem regebat ecclesiam, eodem Calmeliacensi sancti Theotfredi monasterio præerat Guigo, eo nomine primus, Arimanni successor, *abbas & præsul* dictus non semel in vetustis ejus loci monumentis, episcopus scilicet Glandevensis. Jam abbas erat, cum Bertrandus quidam, una cum uxore sua Petronilla, unum mansum in villa de Monte-bracho donavit Guigoni abbati & monasterio Calmiliensi. *Actum est hoc regnante Domino, & absente rege terreno*, id est post mortem Ludovici regis, Lotharii filii. quo etiam tempore Aspasius quidam aliam donationem eidem loco fecit, *rege terreno deficiente, & Christo regnante.* Ejusmodi formulis utebantur Aquitani plerique, qui Hugonem regem necdum agnoverant. Huc spectat aliud ejusdem monasterii instrumentum, quo quædam nobilis matrona, Aldeardis nomine, cognomento Aurucia, filium suum Ilionem Deo in eodem cœnobio serviturum obtulit, & cum eo quatuor mansos, de quibus pactum inière *Guigo abbas & præsul*, ac fratres cœnobii Calmiliensis: *& facta est inde carta congadiaria anno ab incarnatione Domini* DCCCC XCI. *regnante Domino nostro Jesu Christo, Francis autem contra jus regnum usurpante Ugone rege.*

LXV. Lezatenses abbates. Consimiles itidem formulæ tunc adhibebantur in Occitania: quo in genere Atto & Amelius Lezatensis monasterii abbates fuisse dicuntur *regnante Domino nostro Jesu Christo.* at initio præsentis anni jam agnitus erat rex Hugo, ut probat donatio vineæ a quodam Stephano facta Deo & sancto Petro, & sancto Antonio, atque *Benedicto abbati Lezadensis monasterii*, quam vineam ille ab Amelio abbate *propter sonipedem* ei venditum acquisierat. *Facta est scriptura hac in mense Januario, anno IV. regnante*

ANN. CHR. 991.

rege Vgone. Neque tamen ubicumque legitur in vetustis instrumentis formula *regnante Christo*, certum indicium est defecisse legitimum regem, ut viri docti [a] observarunt. Sæpius tamen usurpata fuit vacante regno: cujus rei formulas diversas eruditus Baluzius [b] retulit in Appendice ad capitularia regum Francorum. Redeo ad Attonem abbatem Lezatensem, qui etiam sancti Stephani Asiliensis pastor erat. Hic prædonum quorumdam vexationes sustinere non valens, una cum Aymerico decano Lezatensi auxilium imploravit præpotentissimi & nobilissimi illius regionis domini Raimundi-Willelmi. Haud scio an is sit Willelmus ille præpotens marchio, qui in ægritudine constitutus, Ugoni abbati cessit quæ habebat apud Blangiacum, regnante Rotberto rege. quo tempore idem Ugo a Rodgario comite & Aldana ejus uxore ecclesiam sancti Michaëlis de Pentecoste * accepit. Eodem rege Lezatenses abbates leguntur Gaucelmus, Atto & Aymericus, ambo, ut puto, sui nominis secundi.

a *Besly, & Blondel.*
b *Baluz. to. 2. Capit. c. 1135. & seq.*
* *Pentegot.*

LXVI. Gemblaci relaxatio sub Erluino abbate.

In Belgio Heriwardus Gemblacensis abbas ex monacho sancti Michaëlis in Periculo maris, frater Erluini primi abbatis, post annos tres regiminis præfecturam alteri Erluino, prioris consanguineo, moriendo reliquit. Erluinus [c] iste, Erluini Cameracensis episcopi nepos, in Gorziensi monasterio apprime regulari disciplina exercitatus fuerat: sed ad eam Gemblaci retinendam ipsi defuit vigor. nam sub eo emolliri cœpit districtio regularis, & paullatim tepescere sanctæ conversationis fervor. Ex hoc rerum spiritualium decremento orta dissipatio rei familiaris: qua in communi deficiente, sub obtentu egestatis quisque sibi, suisque privatis commodis consulere cœpit, &, post habita vita communi, rem peculiarem augere, vivere justo licentius, & jam non cœnobiticam, sed privatam vitam agere. Hinc vilescere bonæ opinionis odor, qui prius ex sancta Gemblacensium conversatione circumquaque diffundebatur, & infamari in auribus sæcularium, qui in monachorum mores inclementiores esse solent. Ad rei cumulum diuturnior fuit Erluini præfectura, ut posteris luce clarius innotesceret, quantum periculi rei monasticæ incumbat ex socordia & mollitie negligentium pastorum.

c *Spicil. to. 6. p. 118.*

LXVII. Halberstadensis ecclesiæ dedicatio.

Paullulum extra metas evagari nobis liceat, referendo dedicationem Halberstadensis ecclesiæ hoc anno factam ab Hildibardo seu Hildewardo episcopo in festivitate sancti Galli, in cujus monasterio [d] idem præsul litteris institutus fuerat, ob idque hanc celebritatem ipso die festo sancti Galli perficere semper in animo habuerat. Huic dedicationi adfuit rex Otto cum avia sua imperatrice Adelaïde, & Mathilde abbatissa Quindelinburgensi, præter episcopos & proceres non paucos. Eidem etiam adfuisse dicuntur hi abbates, Manso Casinas, Thietmarus Corbeiensis, Liutzo Lunæburgensis, Ochtradus Mersburgensis, & Lambertus Longhelus, ex chronico Saxonico, in quo hæc dedicatio refertur anno sequenti. Præsenti autem anno Faillanus *Scottus beatæ memoriæ* [e] in monasterio sancti Galli e sæculo excessisse memoratur.

d *Ditmar. lib. 4. p. 39.*
e *Hepidan. Herman.*

LXVIII. Godehardus Altahæ monachus.

Lambertus monachus auctor est, Gotehardum hoc anno monachum factum fuisse, nimirum in Altahensi Bajoariæ monasterio, quod anno superiori monasticam institutionem denuo receperat. Duplex fuit, estque etiam nunc Altahense monasterium, in Bajoaria inferiori ad Danubium, Superius [f] & Inferius. De Superioris origine nihil fere certi nobis reliquit antiquitas: Inferius anno DCCXLI. conditum fuisse constat testimonio Arnoldi monachi, qui acta sancti Godehardi episcopi Hildensheimensis, de quo in præsens agimus, litteris mandavit. Perstitit eo in loco monastica disciplina, ex eodem auctore, per annos centum, scilicet usque ad funestam dissensionem Ludovici Pii filiorum: quo tempore monastica illic norma defecit, successitque canonicalis ordo usque ad Ottonis tertii principatum: cujus anno septimo, id est Christi DCCCCXC. in pristinum monasticæ religionis statum reformatus est. Ante id tempus Godehardus, humili loco in villa *Ritenbach*, quæ de jure monasterii erat, scholis subductus, quas inconsultis parentibus frequentaverat, illic ab iisdem oblatus Deo est. Sic vero mores composuit, ut Christianus Pataviensis præsul eum in familiarium numerum adoptaverit, & ex cubiculario demum cancellarium instituerit, at veritus sanctus juvenis, ne in negotiis illis sæculi venenum ejus animo sensim insinuaretur, accepta recedendi facultate, cœnobium repetiit, subdiaconi ordine decoratus: ubi non multo post diaconatus gradu dignus judicatus est. Tunc temporis Altahense monasterium monasticis institutis,

f *V. lib. 21. n. 59.*

ANN. CHR. 991. quod Otto Magnus olim, repugnante Heinrico fratre Bajoariæ duce, frustra tentaverat, adjuvante demum ipso duce, denuo reflorescere cœpit Ottonis tertii anno septimo, qui auctoritate sua rem promovit. Præfectus novæ coloniæ Erkanbertus abbas, cujus saluberrimis admonitionibus nonnulli canonicorum illic degentium ad monastica vota convolarunt. Ex his non postremus fuit Godehardus, qui corde & animo novum amplexus institutum anno ætatis tricesimo-primo, brevi ex tirone factus est aliorum præceptor. Qui Godehardum illustri genere ex comite Scheyrensi ortum dicunt, revincuntur testimonio Arnoldi monachi ejus æqualis, qui in prologo suo refellit quosdam vituperatores suos, indigne ferentes, quod *tam præclari & insignis viri quasi infimam gentalogiam diffamasset*. Immo vero id ad ejus gloriam cedit, quod ex humili genere ad tantam dignitatem assurrexit.

ANN. CHR. 992. LXIX. Monasteria duo in Saxonia fundata. ANno insequenti, ejus sæculi nonagesimo-secundo, Hildewardus Halberstadensis episcopus, superius laudatus, in castello Stuterlingeburgensi monasterium sanctimonialium exstruxit. quo etiam anno Adeleida imperatrix filiæ suæ Mathildi Quindelinburgensi abbatissæ curtem Walbike, in Saxonia sitam, ad quem usum ipsa vellet, dono dedit. Mathildis vero nihil sibi peculiare in hoc sæculo reservare cupiens, inibi cœnobium virginum *sub regula sancti Benedicti*, ut in chronico Saxonico legitur, in honorem sancti Andreæ apostoli ædificari curavit. Eodem quoque anno Gerdagus Hildensheimensis antistes, cum Roma reverteretur, Cumis decessit, cujus successor Bernwardus, antea regis capellanus, monasterium sancti Michaëlis intra muros urbis exstruxit, ibique instituit congregationem monachorum, quibus prædia & possessiones ad trecentos mansos largitus est.

LXX. Adso abbas Dervensis moritur. In eumdem annum incidit mors Adsonis Dervensis abbatis haud incelebris, qui in itinere Jerosolymitano decessit, quod iter hac occasione anno superiori aggressus est. In Dervenses optime affectus erat Manasses Trecensis episcopus, qui se suæque parochiæ curam uni fere Adsoni commiserat. Huic præsuli frater erat, moribus longe dispar, Hilduinus nomine, comes Arceïacensis Campaniæ, qui militari audacia multa facinora commiserat. Ejus conversionem adortus Adso, sic eum ad voluntatem suam flexit, ut eum in se reversum cogeret cuncta relinquere, & Jerosolymam pœnitentis animo proficisci; eique se comitem adjunxit exemplo sancti Bercharii, primi ejus loci abbatis, qui Waimerum, sancti Leodegarii tormentorum reum, Jerosolymam secum olim adduxerat. Itaque hoc anno DCCCCXCII. Adso cum Hilduino comite hoc iter ingressus, quo die intravit mare ducens ad portum Babylonis, litteras suis Dervensibus scripsit: at in ipso mari correptus languore, paullo post spiritum exhalavit XVIII. kalend. Julii. Ejus corpus quinto abhinc die ad portum insulæ Astiliæ deportatum, ibidem humatum est. Scripsit Adso inter alia librum de Antichristo ad Gerbergam reginam, acta quoque sancti Bercharii abbatis, & sancti Basoli confessoris, & aliorum. Adsoni successit Beringerus seu Berengerius abbas, vir religiosissimus, qui basilicam a decessore suo inchoatam perfecit, curavitque dedicari. Ejus tempore sanctus Bercharius Dervenses suos a Tullensium insultu protexit, aliaque miracula edidit, quæ monachus ejusdem loci anonymus tempore Brunonis abbatis post medium sæculum undecimum scripsit.

LXXI. Latiniacense monasterium instauratum. Dervensium in primis patronus & benefactor eo tempore exstitit Herbertus Trecensis comes, eo nomine secundus, uti testantur complures donationes eidem loco factæ, quarum nonnullas in superioribus retulimus. Idem comes se maxime munificum etiam præstitit in Latiniacense agri Parisiensis monasterium, ab Erchinoaldo conditum sæculo septimo, sed post annos ducentos a paganis, id est Nortmannis, destructum, & in solitudinem redactum, quod Herbertus instaurandum curavit, restitutis eidem abbatiæ possessionibus, quæ in sæcularium manus devenerant. Hoc factum discimus ex diplomate [a] Rotberti regis, in quo notum facit, *quod quidam de nostris*, inquit, *principibus*, *nomine Stephanus*, *nobilitate & potentia comes clarissimus*, *noster etiam nepos amantissimus*, *celsitudinis nostræ magnificentiam humiliter adiit*, *& auribus nostræ serenitatis devote intimavit*, *qualiter quamdam abbatiam*, *cujus monasterium in Parisiensi comitatu fundatum*, *in loco situm habetur*, *qui Latiniacus dicitur: quæ olim amplis terrarum spatiis & largis possessionibus ditata claruerat*, *sed paganorum postea persecutione destructa*, *& penitus destituta fuerat*, *pater suus comes Herbertus restauraverit*, *ac suis fidelibus comcambiis redditis*, *abbatia propriam*

[a] Diplom. p. 581.

terram pro parte maxima restituerit. ubi abbatiam a monasterio, quod jam non semel observavimus, distinctam observare licet. Quo præcise anno hæc instauratio facta sit, quive primus ab instauratione abbas fuerit, incertum. Certe non videtur primus fuisse Herbertus ejus loci abbas, qui sancti Benedicti regularibus disciplinis in monasterio Latiniacensi se submisisse dicitur in libro de miraculis sancti Wlframni episcopi Senonensis. Jam ergo ante ejus istuc ingressum, at certe paullo ante, ibidem restituta erat disciplina regularis. Hic est Herbertus ex Judæis ortus, « sed a puero christianus, qui in omni divina & humana philosophia inter Francos « nulli inferior fuisse dicitur, & cantandi arte vocisque excellentia inter ceteros ma- « xime excelluisse, Gerberti auditor in urbe Remensi, ac Rotberti Francorum regis, « necnon Fulberti, postea Carnutensis episcopi, condiscipulus. « ANN. CHR. 992.

Ex his intelligitur, propagationem doctrinæ hoc tempore potissimum factam fuisse ab ecclesia Remensi, ubi Remigius Autissiodorensis & Hucbaldus Elnonensis monachi sub decimi sæculi initia eam restituerant: quæ a Frodoardo dein exculta, ac demum a Gerberto excitata: quo præceptore usus est Fulbertus, a quo deinceps ceteri fere omnes instituti sunt. Ab eodem quoque Gerberto eruditus est Abbo, qui Floriaci studia litterarum persecutus, eadem etiam in Anglos transtulit. Doctrinæ propagatio ab ecclesia Remensi.

LXXII. Fulberti episcopi primordia.

Admonet hic locus, ut agamus de Fulberto Carnutensi episcopo, doctrina & sanctitate percelebri, quem Baronius monachum dicit, certe monachorum perquam studiosum, multorumque ex ipsis præceptorem fuisse constat. Ejus quam clara & illustris fuit sanctitas & doctrina, tam obscura patria & genus. Humili loco natum se ipse dicit in versibus, quos de se scripsit:

Conscendi cathedram pauper, de sorde levatus.

Idem se ipsum alloquens:

Te de pauperibus natum suscepit alendum
Christus, & immeritum sic enutrivit & auxit,
Ut collata tibi miretur munera mundus.
Nam puero faciles providit adesse magistros,
Et juvenem perduxit ad hoc, ut episcopus esses.

Ipse de patria sua loquitur in epistola secunda ad Einardum, in editis mendose Finardum, a quo consultus Fulbertus quid sentiret de ritu illo, quo presbyteris recens ordinatis hostia consecrata in quadraginta dierum communionem ab episcopo tradi solebat; inter alia respondit, id ita statui in quodam codice, quem *a natali patria* inter ceteros attulerat; tum facti rationem reddit, *Dum ego*, inquit, *codicem de ejusmodi exemplaribus a Romano sermone prolatum perlegam.* Ex quibus forte quis colligat, eum natione Italum fuisse. Huic propinquus erat quidam clericus Suessionensis, quem Guidoni episcopo commendat epistola xxxv. Nepotem insuper habebat quemdam laïcum, nomine Rodulfum, cui Arnulfus abbas & monachi suburbani sancti Petri monasterii Carnutensis beneficium concedunt *petitioni fidelis sui, nepotis domni Fulberti bonæ memoriæ præsulis*; annuentes, ut quamdam vineam, quam de eorum beneficio tenebat, mittat in dotem sponsæ suæ Geilæ, Haldrici præpositi filiæ, ea lege, ut, quamdiu ipse Rodulfus vixerit, monasterio servitium exhiberet, & post eum ipsius heredes. Fulbertus ex auditorio Remensi, ubi sub Gerberti disciplina meruerat, reversus Carnutas, scholas ibidem tenuit, quæ ipsum maxime celebrem reddiderunt. Testis ea de re in primis Adelmannus ejus discipulus in rythmo [a] alphabetico, quem de sui temporis viris illustribus composuit, de magistro suo ita canens. [a] Analect. tom. 1. p. 420.

Carnotenæ decus urbis, memorande pontifex,
Te primum, pater Fulberte, dum et tenor dicere,
Fugit sermo, cor liquescit, recrudescunt lacrymæ.
Deploranda singillatim multa quidem memini,
Utpote convictor senis hærens sæpe lateri,
Ore bibens auris fontem auream mellifluum.
Eheu! quanta dignitate moralis industria,

ANN. CHR. 992.

Quanta rerum gravitate, verborum dulcedine,
Explicabat altioris arcana scientiæ!
Floruere te fovente Galliarum studia:
Tu divina, tu humana excolebas studia,
Numquam passus obscurari virtutem desidia.
Gurges altus in minores solvitur ut alveos,
Utque magnus ex se multos fundit ignis radios:
Sic insignes propagasti per diversa plurimos.

Ex his discipulis recensentur ab Adelmanno Hildierus, Sigo, Lambertus Parisiacus, Engelbertus Genabensis, Rainaldus Turonicus, Gerard-Gilbertus, Walterus Burgundio, Raginbaldus Agrippinas, Watho Legiensis, Odulfus & Alestanus, Warinus Mettensis, & Adelmannus Nemetensis, qui prædictum rythmum scripsit. Ex his duo priores Carnutenses fuisse videntur. Hildierus quippe, qui *ceterorum princeps, atque communiceps præsuli* fuisse dicitur, eumque *vultu, voce, moribus* retulisse, non alius videtur quam Hildegarius, cujus multæ exstant epistolæ inter epistolas Fulberti, qui eum Pictavos ad thesaurariam sancti Hilarii administrandam, & ad litteras docendas misit. Ejus est epistola in editis CXXVII. ad Fulbertum, quem rogat, *carissimum quoque* ejus *Sigonem, probis moribus & artibus magnum, centenas excipere salutes.* Hic est *Sigo levita*, in necrologio cathedralis ecclesiæ notatus ad diem V. idus Julii, *sapientia clarus, vitaque venerandus, cantor hujus sanctæ matris ecclesiæ nominatissimus, ammirandi præsulis Fulberti, dum terris exularet, fidus a secretis, postea, ut datur cerni, tumulator liberalis*, quippe qui celebrandis ejus exsequiis, ornandoque tumulo opes & operam contulerit. quæ omnia penitus quadrant iis, quæ de Sigone canit Adelmannus, ubi singularis *organali in musica* fuisse dicitur. Hæc in antecessum de Fulberto, qui non tantum in divinis humanisque litteris pro tempore excelluit, sed etiam in arte medica, ut complures ejus epistolæ probant. an vero monachus fuerit, ut Baronius aliique opinantur, inferius expendemus.

LXXIII. Herberti comitis obitus.

Non diu post instauratum Latiniacense monasterium superstes fuit Herbertus comes, cujus obitus notatur V. kalend. Februarii. Sepultus est in basilica Latiniacensi ad latus aquilonare, intra murum navis inferioris, cujus tumulus cum ossibus, destructa navi ruinæ proxima, in presbyterium novæ basilicæ e regione tumuli Theobaldi comitis, me præsente & cooperante, nuper translatus est, cujus lapidi inscriptum legitur semesum ipsius epitaphium, ex quo hos versus decerpsimus.

Exemplar morum, procerum lux, norma bonorum,
Solamen miseris, exitium sceleris,
Gloria virtutis, laus fama, forma salutis,
Quo nil, dum viguit, clarius orbe fuit:
Insignis late comes Herbertus bonitate,
Hoc jacet in tumulo sub lapidum cumulo,
Cui scb. sensum . . . .
Dum dignum credit, munere quisque dedit.
. . . .
Viribus edomuit, subdere quos libuit.
Censu pupillos pavit, vestivit [*egenos,*]
Affectu mater . . . .

LXXIV. S. Benigno datum altare.

Non omittenda hoc loco charta, tametsi in speciem levis, Gerardi sanctæ Leucorum sedis præsulis, qui sancti Benigni monasterio decimas [a] Bertiniacæ-curtis donavit. Et quia *beneficium ipsius capellæ ad prædictum locum*, id est sancti Benigni, pertinebat, *altare, quod juris erat episcopi, perpetuo monachis concessit, ea conditione, ut annuatim pro censu duodecim denarios, ob memoriale signum subjectionis debita, aut solvant, aut excusent synodali termino. Dehinc, indultis omnibus servitiis, quæ synodalis consuetudo exigit,* PRESBYTERUM VICARIUM, *qui curam animarum gereret, subrogari præcepit. quo defuncto vel mutato, sine renovatione doni altaris, quod semel concessit, alter succedat. Actum Tulli in plenaria synodo* III. *idus Junii, anno ab incarnatione*

[a] Perard, p. 166.

ANN CHR. 992.

natione DCCCC XCII. *indictione* V. Huic instrumento post episcopum & archidiaconos subscribunt quatuor abbates, Duringus, Rotbertus, Adelmannus, & Daubertus; & post eos decani rurales. In hoc instrumento prima, ut quidem mihi videtur, occurrit mentio *Vicarii perpetui*, immo & amovibilis. *Beneficium capellæ* non aliud est, ut existimo, quam reditus capellæ, ex quo congrua portio sacerdoti curam animarum gerenti præbebatur. Hinc donatio ecclesiæ differebat a donatione altaris, quod illa reditum, hæc plebani sacerdotis institutionem aut præsentationem spectabat. Hæc clarius in consequentibus exponentur.

LXXV. S. Cæsario facta restitutio.

Cum Arelatense sancti Cæsarii parthenium ad extremas fere angustias redactum esset, illuc venit hoc anno domnus princeps & marchio Provinciæ Willelmus, cum « conjuge sua, cui nomen Adalax, & filio suo Willelmo, præsente quoque domno « Annone archiepiscopo, ipsa die, qua is Eloissam ibi abbatissam ordinavit. Tunc « Willelmo ejus loci virgines obnixe supplicarunt, *ut monasterio deserto aliquod juvamen præstaret, & ex villis, quas domnus Cæsarius antistes eis contulit in stipendia illarum, eis redderet.* quarum justæ postulationi libenter annuit pius princeps, eisque ablata restituit, in his ecclesiam sanctæ Mariæ, *quæ est fundata in loco maritimo, ubi nuncupatur Ratis.* Factum est hoc testamentum *in isto monasterio per præceptionem domni Willelmi principis consentientis, adstante domno Annone archiepiscopo cum canonicis suis.* Subscripsere Rotbaldus comes, Stephanus episcopus, Pontius item episcopus, scilicet Massiliensis; & post mortem Annonis Pontius archiepiscopus ejus successor. Eloissæ abbatissæ non multo post successit Adalwiz, cujus tempore, id est anno DCCCC XCVII. Theudaldus quidam, & ejus conjux Amelina, quæ illic habitum religionis, consentiente marito, susciepiebat, filiam suam parvulam, nomine Bliardam, nutriendam illic obtulerunt cum nonnullis prædiis, ut moris erat.

LXXVI. S. Oswaldus archiepiscopus obit.

In Anglia sanctus Oswaldus Eboracensis archiepiscopus ad superos migravit. Pridie ante ejus obitum, egressus oratorio, defixis in cælum oculis, Christum Dominum, ad quem anhelabat, suspexit. Interrogatus a suis, quid illius oculos sic defixos tenuisset? Considero, inquit, quo tendo, & ubi me crastina constituet. Tum « regressus in oratorium, convocatis fratribus, impendi sibi *ministerium sacræ unctionis cum viatico dominici corporis* præcepit. Nocte sequenti, languoris sui oblitus, in ecclesia nocturnas vigilias explevit. Mane facto, pedes pauperum lavit, psalmis quindecim recitandis, uti consueverat, subjuncto versu *Gloria Patri*, atque ubi *Spiritui-sancto* absolvisset, in manus Christi spiritum emisit hoc anno bissextili, episcopatus sui tricesimo, pridie kalend. Martii, id est Februarii die vicesimanona. Sepultus est Wigorniæ, uti vivens mandaverat, in ecclesia sanctæ Mariæ, quam a fundamentis exstruxerat, ubi clericis expulsis monachos substituerat. Paullo post Ailwinus comes ejus amicissimus, cujus subsidio Ramesiense monasterium construxerat, amissi tanti præsulis dolore contabescens exspiravit, Ramesiæ cum debito honore humatus. Oswaldi res gestas litteris mandavit Fulcardus Sithiensis monachus, testante Orderico-Vitali, haud scio an is, cujus scriptionem ex Capgravio & Bollando edidimus. Post Fulcardum Oswaldi vitam scripsit Eadmerus noster, cujus hac de re libellus exstat in Angliæ-sacræ tomo secundo. Successit in sede Eboracensi & Wigorniensi Adulfus abbas Burgensis seu Medeshamstedensis, qui post annos duodecim sancti Oswaldi corpus e tumulo levavit XVII. kal. Maii, & in scrinio, quod paraverat, honorifice reposuit. Stola ejus sacerdotalis in tumulo incorrupta reperta. Ipse vero non multo post, id est pridie nonas Maii, defunctus est, Wigorniæ itidem in ecclesia sanctæ Mariæ sepultus. Ipsi pro sanctitate ignoscitur, inquit Willelmus Malmesbriensis, quod contra regulas canonum duas sedes tenuerit: quod scilicet non hoc ambitione, sed necessitate fecerit. Wlstano non ita, qui sanctitate discrepabat & habitu. Hic Willelmo indignatur Godwinus, quod tam inæqualem de his duobus episcopis in pari causa ferat sententiam. Verum legitima dispensandi ratio aliquando est ecclesiæ necessitas, & sanctitas ejus, qui nulla ductus ambitione aut cupiditate, aliorum impulsu, urgenti necessitati ecclesiæ consulit.

Aldulfus abbas ei succedit.

Crulandæ abbates.

Vix septem diebus ab Oswaldi obitu elapsis, decessit itidem nonis Martii Egelricus abbas Crulandensis post annos octo præfecturæ: cui successit Osketulus, post Amfridum ejusdem loci longo tempore prior. Ejus tempore sancti Neoti reliquiæ Crulandam allatæ ex eo loco, ubi a tempore Danorum inhonoratæ jacuerant: quas

inde extulit nobilis matrona Lefwina Osketuli suror, & in Crulandæ monasterium cum digna reverentia deportari curavit.

ANN. CHR. 993.

LXXVII. Sancti Udalrici episcopi canonizatio.

SUb initium insequentis anni DCCCC XCIII. sanctus Udalricus Augustensis episcopus, sollemni ritu in sanctorum numerum relatus est a Johanne papa XV. in synodo Romana, agente Liudolfo ejusdem ecclesiæ episcopo. Hæc prima videtur esse canonizatio sollemni illo ritu a Romano pontifice facta. Quæ enim prior esse dicitur sancti Swidberti canonizatio, nonnisi supposititiis actis asseritur, ut alias diximus. Ingressus synodum Liudolfus, protulit libellum de vita sancti Udalrici, ejusqne miracula recitavit. quibus perlectis, Johannes pontifex communi consilio decrevit, *memoriam illius, id est sancti Udalrici episcopi, affectu piissimo & devotione fidelissima venerandam: quoniam*, inquit, *sic adoramus Sanctos, & colimus reliquias martyrum & confessorum, ut eum, cujus martyres & confessores sunt, adoremus: honoramus servos, ut honor redundet in Dominum. Data* III. *nonas* * *Februarii per manum Johannis episcopi sanctæ Nepesinæ ecclesiæ, & bibliothecarii sanctæ sedis apostolicæ, anno pontificatus domini nostri Johannis sanctissimi XV. papæ octavo, indictione* VI.

* al. kalendas.

LXXVIII. Sigifridi comitis donatio S. Maximino.

a Mir. dipl. Belg. p. 52.

Iisdem anno & indictione Sigifridus ᵃ comes, scilicet Luciliburgensis primus,
„ cum uxore sua Hadewige confert sancto Maximino, qui in suburbio Trevirorum
„ requiescit, & cœnobitis Deo ibidem eidemque sancto confessori sub regula sancti
„ Benedicti degentibus, quibus venerabilis Folcmarus abbas tunc præerat, unum
„ mansum in villa *Marisch*, in comitatu Ardennensi, regimini filii sui Henrici subja-
„ cente, ad altare sancti Clementis, in eodem monasterio positum, ubi corpora sua
„ humari volebant, hoc pacto, ut Nivelongus, qui prædium illud tenebat, ejusque
„ successores quolibet anno persolvant quinque solidos probatæ monetæ pro stipendio
„ sacerdotis, qui ibidem psalmorum & missarum sacrificia pro ipsis celebraturus esset.
Addit Sigifridus & alias in eadem villa possessiones, quarum usum fructum conjugi suæ reservat. *Acta est hæc traditio publice Treviris in monasterio sancti Maximini, coram Hilderado ejusdem monasterii advocato, astante venerabili abbate Volcmaro* seu Folcmaro, *cum omni ejusdem loci congregatione, me Sigifrido comite, & conjuge mea Hadewich tradente sub fidejussoribus, quos vulgo Salibuwgiones vocamus... anno dominicæ incarnationis* DCCCC XCIII. *regni Ottonis III.* X. *indictione* VI.

LXXIX. Ingelardus abbas Centulæ bona recuperat.

b Spicil. to. 4. p. 528.

Per idem tempus Ingelardus abbas Centulensis, post renovatas monasterii regulares ædes, recuperandis etiam amissis possessionibus. quæ vel a decessoribus suis, Gerberto & Fulcherico, tempore clericorum distractę fuerant; vel a prępotentibus eorum locorum occupatæ fuerant, animum adjecit. Quapropter non solum ᵇ regis Hugonis, sed etiam Johannis papæ auctoritatem contra ejusmodi raptores sibi conciliandam existimavit. Unde cum dura popularium corda regia auctoritate frangere & emollire non posset, Romam profectus, pontifici narrat, quo pacto percelebre S. Richarii monasterium, paganorum cladibus attritum, consultu Francicorum principum instaurare aggressus sit. Unum superesse, ut qui sacri ejus loci bona injuste abstulerant, restituerent; ad quod præstandum ne quidem regia auctoritate bactenus adduci potuerant. Orare se, ut, quod unum restabat efficax tanto malo remedium, apostolicæ excommunicationis interminatione id facere compellerentur. His commotus pontifex, litteras comminatorias scripsit Arnulfo comiti, Balduino comiti ac matri ejus, Gosberto vicecomiti, atque Ildiardæ, qui hæc bona partim abstulerant. Alteras insuper dedit ad Fulconem Ambianensem & Balduinum Teruannensem eorum episcopos, eisque man-
„ davit, ut Ingelardo abbati succurrant, quo monasterium sancti Richarii suo & eorum
„ auxilio relevaretur, & raptores illorum bonorum ad restitutionem censuris ecclesias-
„ ticis adducerentur. Ea res pro voto cessit Ingelardo abbati, qui ideo ab Hariulfo ejusdem monasterii chronographo laudatur: at culpatur, quod villas quasdam & ipse distraxerit, quasdam terras vel donando iis, a quibus aliquid servitii acceperat, vel desertas aliis concedendo, qui eas habitabiles & frugiferas redderent. Ad hæc ejus tempore Francorum reges quædam prædia Centulensibus abstulerunt ad facienda castella, nempe Abbatis-villam, Incram, & Domnum-Medardum. Eodem etiam abbate corpus sancti Vigoris Bajocassinæ urbis episcopi in Centulensi basilica depositum est; eodemque allatæ reliquiæ sancti Madelgisili confessoris e vico Pontivensis pagi Monasteriolo *, ubi primum sepultus fuerat. quod utrumque Hariulfus fuse commemorat. Idem abbas cum Notkero Leodicensi episcopo pepigit de

* Monstrelet.

his, quæ Centulenses in regno Lotharii possidebant. Floruere sub ipsomet abbate optimi quidam monachi, regularis disciplinæ servantes, Angelrannus seu Ingelrannus, cognomento Sapiens, Centulæ post Ingelardum abbas; Guido & Hucbertus Forestis-cellæ abbates, Arnulfus sancti Judoci; Gualterus, cognomento Grimutio, sancti Salvii apud Monsterolum * abbas. Ingelramnus Fulberti mox laudati discipulus fuit, eique jam episcopo quatuor libros metricos de vita & miraculis sancti Richarii nuncupavit.

ANN. CHR. 993.
Centulæ viri insignes.
* *Montreuil. V. lib. 55. n. 47.*

LXXX. Willelmus dux Aquitaniæ fit monachus.

Mortuus est hoc anno Willelmus dux Aquitaniæ & Pictavorum comes, cognomento Fera-brachia, monastico habitu prius suscepto, sepultusque est in monasterio sancti Maxentii apud Pictones, cui tum præerat Bernardus abbas, qui anno superiori Gerberto successerat. Willelmus paullo ante obitum Bernardo abbati & monachis sancti Maxentii vendiderat terram de Marciaco cum tribus ecclesiis (sic tempora ferebant) & quindecim villis. *Actum in suburbio Pictavis civitate & monasterio sancti Hilarii anno* VI. *regnante rege Hugone.* Chartæ subscribunt post Willelmum Hildebertus comes, Gislebertus episcopus Pictavensis, Audoinus episcopus Lemovicensis, Ecfridus vicecomes, & Kadelonus itidem vicecomes. Idem Willelmus seu Guillelmus *dux totius monarchiæ Aquitaniorum* vocatur in ipsius authentico pro monasterio Burguliensi, cui capellam sancti Dionysii in villa Juliaco donavit. Nullæ chronicæ notæ habentur in litteris hac de re confectis, quibus post Guillelmum ducem Aquitanorum apponuntur signa *Emmæ comitissæ, domni Guillelmi parvuli*, domni Gisleberti Pictavorum episcopi, Savarici sancti Hilarii clavigeri, Frogarii abbatis, Segoini abbatis, Constantini abbatis, & aliorum. Constantinus Nobiliacensi monasterio præerat. Bernardo abbati sancti Maxentii, Aldeardis comitissa, post sepulturam mariti sui Arberti vicecomitis, cœnobium sancti Leodegarii ad Separim * amnem prope Niortum restituit pro anima sua & filii sui Aymerici, quo ex tempore ita subjectum fuit Maxentianis hoc cœnobium, ut abbas illic non institueretur absque consilio sancti Maxentii abbatis & monachorum. Hactenus subsistit hoc cœnobium, estque sui juris, situm in diœcesi Santonensi. Sancti Maxentii monasterium renovasse dicitur Bernardus abbas, cui successit Raynaldus, cognomento Plato dictus ob insignem sapientiam.

S. Leodegarii cœnobium prope Niortum.
* *la Sevre.*

Hoc ipso anno Geyla abbatissa sanctæ Crucis apud Pictavos, villam de Criolio sub annuo censu donat monasterio Burguliensi; cujus rei litteræ datæ sunt Hugonis regis anno septimo. Geyla successerat Hermengardi [a] abbatissæ, quæ Gaufrido Grisagonellæ Andecavorum comiti quædam prædia concessit, ea lege, ut monasterii esset defensor & advocatus. Nulla nobis deinceps sanctæ Crucis abbatissa occurrit ante Petronillam, de qua sæculo insequenti.

Abbatissæ sanctæ Crucis.
a *lib. 45. n. 56.*

LXXXI. Ecbertus Trevirensis præsul obit.

Sub finem hujus anni Ecbertus Trevirensis archipræsul fato functus est, scilicet v. idus Decembris, cum per annos duodecim illi ecclesiæ præfuisset. Is cum ad monasterium sancti Eucharii confessoris, quod ipse instauraverat, ad festum ejusdem sancti præsulis celebrandum accessisset; rogatus a fratribus, ut ipsorum mensæ accumbere dignaretur, morbum jam forte præsentiscens, capere illic cibum recusavit. Domum itaque reversus, moxque gravi morbo correptus, brevi postea ad vitam immortalem, ut pie creditur, inculpatus antistes migravit. Corpus ejus illatum in oratorium sancti Andreæ, ædi metropolitanæ proximum, ibique honorifice conditum fuit, apposito epitaphio apud Browerum relato, in quo ejusdem oratorii conditor dicitur. Ejus in ordinem nostrum beneficia prædicat non modo sancti Eucharii seu sancti Mathiæ monasterium, sed etiam Egmundanum in Hollandia, olim celebre, ubi oblatus Deo a parentibus fuerat: quod quidem monasterium innumeris donariis, librisque, atque aurea tabula immensi pretii decoravit, necnon pretiosa cruce, cujus mirificam virtutem infirmi persæpe experti sunt. Tunc Egmundensi monasterio præerat Bruno abbas tertius, successor Andreæ, qui Wonoboldo primo abbati subrogatus fuerat. De Reynero abbate quarto alias agendum. De Ecberti successore Liudolfo, nihil attinet dicere.

LXXXII. Gerberti ad eum epistolæ.

Quanta eidem Ecberto familiaritate conjunctus fuerit Gerbertus, complures ad eum scriptæ ab ipso Gerberto epistolæ testantur, in primis vero crux ejusdem Ecberti jussu elaborata pro Gerberto, qui eam sibi *in pignus amicitiæ* [b] mitti postulat. Eidem paullo ante ejus obitum scripsit epistolam XVIII. secundæ classis, ejus gratiam sibi reconciliare cupiens, qua se ob querimoniam *ex persona Arnulfi archi-*

b *Gerbert. ep. 106.*

ANN. CHR. 993.

episcopi factam excidisse subverebatur. *Veritus itaque sum*, inquit, *famulante conscientia, ne in oculis vestris displicerem, qui mihimet ipsi displicere jam cœperam, eo quod non socius vitiorum, sed princeps disjudicarer multorum scelerum*, nempe quod Carolo principi, & Arnulfo archiepiscopo, qui Remorum urbem Carolo prodiderat, adhæsisset. *Ille ego*, addit ille, *qui sub imperio beatæ memoriæ patris mei Adalberonis militaveram in schola omnium virtutum, nunc ego regiam incolo aulam, cum sacerdotibus Dei verba vitæ conferens: nec ob amorem Karoli vel Arnulfi passus sum diutius fieri organum diaboli, pro mendacio contra veritatem declamando. Oro itaque antiqua benevolentia vestra dignus inveniri: quippe existimationi vestræ conscientiam meam detexi, ut ex me pernoscatis, quid de perditione* * *Remorum intelligere debeatis.* Hactenus Gerbertus.

* f. proditione.

LXXXIII. Bernwardus fit episcopus Hildeshemensis.

Hoc quoque anno decessit Gerdagus Hildensheimensis episcopus: cujus in locum subrogatur Bernwardus, ortus nobili Saxonum genere ex filia Adalberonis palatini comitis, eruditus primum a Folcmaro tunc diacono, postea Trajecti ad Rhenum episcopo, cui ab avunculo suo Osdago episcopo commissus fuerat; dein a Tangmaro, primicerio scholæ puerorum, qui ejus vitam litteris mandavit. His magistris artes omnes, etiam mechanicas, perfecte didicit. Jam adolescens ab Osdago episcopo ad minores ordines, tum ad majores a Willigiso Moguntino archipræsule promotus est, eique Otto tertius, septennis adhuc puer, educandus & informandus committitur. Demum post mortem Gerdagi episcopi, unanimi omnium consensu, a Willigiso archiepiscopo consecratur Hildensheimensis ecclesiæ episcopus XVIII. kalen. Februarii, hoc anno, & quidem indictione sexta. Quo in munere quanta gesserit, insignis de ejus vita liber accurate explicat: ex quibus ea tantum, quæ ad nostrum institutum pertinent, suis locis referemus.

Metelensis parthenonis controversia finita.

Hoc item anno contentio exorta est inter Dudonem Mimigardevordensem seu Monasteriensem episcopum, & sanctimoniales [a] monasterii Metelensis, quod Friduvigis prima loci abbatissa, in honorem sanctorum martyrum Cornelii & Cypriani a fundamentis exstruxerat. Hæc ab Arnulfo imperatore privilegium obtinuerat eligendæ abbatissæ & advocati: quod utrumque Dudo episcopus, vacante abbatia, sibi arrogare volebat. Lite ad Ottonem imperatorem delata, interventu Evergeri Coloniensis archiepiscopi, Bernardi ducis, atque Egberti comitis, aliorumque, abbatissam Godesdin & advocatum Wigmannum secundum votum sanctimonialium constituit. Actum Trotmanniæ octavo kalendas Februarias hujus anni, indictione sexta.

a *Annal. Paderborn p.* 339.

LXXXIV. Desertinæ confirmata privilegia.

Desertinense in Rætia monasterium tunc regebat Erkanbertus abbas, Victoris successor, qui hoc anno Ottonem regem Diaspargi degentem adiit, petiitque ab eo, ut privilegia suo monasterio ab ejus patre & avo concessa, quibus libera abbatis electio, & bonorum possessio confirmata erat, sua auctoritate roboraret. Abbatis precibus accessit interventus Willigisi Moguntini archipræsulis, & Hildiboldi Wormatiensis episcopi: quorum suffragiis Otto assensum præbuit. *Data* VII. .... *Februarii, anno dominicæ incarnationis* DCCCCXCIII. *indictione* VI. *anno autem tertii Ottonis regnantis* X. *Actum Diaspargo feliciter.* Hoc diploma Hildeboldus episcopus & cancellarius vice Willigisi archiepiscopi recognovit.

ANN. CHR. 994.

LXXXV. Sancti Andreæ monasterium Viennæ instauratum.

PAullo ante finem illius anni decessit Conradus rex Burgundiæ Jurensis, qui monasterium sancti Andreæ, subterius seu inferius dictum ad discrimen superioris, instaurasse fertur. Hoc monasterium conditum erat jam inde a sæculo sexto, & a monachis possessum per annos amplius trecentos: at sæculo nono monachi vitæ laxioris ad canonicalem statum, ut in multis aliis locis, sponte desecerant. Sane in quibusdam instrumentis Ludovici imperatoris canonici in illo monasterio nominantur. Conradus vero mox laudatus monasticum illic statum restituisse dicitur, tametsi in litteris [b] Rodulfi regis, ejus filii ac successoris, hæc instauratio tribuitur Aimoino abbati, qui primus a restitutione monachorum abbas illic fuisse videtur. Aimoinus quippe venerabilis abbas prædicti sancti Andreæ monasterii Rodulfum regem adiisse dicitur, ac postulasse, *ut res, quæ ab ipso ad præfatum monasterium a se jam dudum*
» *restauratum, delegata erant*, pro anima Mathildis reginæ, Rodulfi regis matris,
» auctoritatis suæ præcepto ad sustentationem monachorum Deo ibi servientium cor-
» roborare dignetur. quod quidem præstat Rodulfus, & insuper consilio dilectæ con-

b *Spicil. to* 13. *p.* 272.

AN. CHR. 994.

jugis suæ Agildrudis reginæ, ac fratris sui Burchardi Lugdunensis archiepiscopi, villam Crisinciacum eidem monasterio confert cum rebus omnibus ad ipsam respicientibus, ex multo tempore ab eodem monasterio ablatis, quas pro anima patris sui, *sicut ipse in fine obitus sui reddidit*, sancto Andreæ sanctoque Maximo ejus loci patronis restituit. *Data* II. *idus Januarii, anno incarnationis Domini* DCCCC XCIV. *indictione* V. (lege VII.) *anno vero domni Rodulfi regis primo. Actum Vienne.* Ex quo intelligitur, Conradum anno superiori, & quidem XIV. kal. Novembris decessisse. quod alia quoque Rodulfi regis diplomata [a] confirmant. Idem Aimoinus abbas itidem erat monasterii sancti Petri Viennensis, ut patet ex quadam charta commutationis, inter monachos sancti Andreæ, & sancti Petri juxta urbem factæ, *sub præsentia amborum monasteriorum abbatis Aimoini* regnante Conrado rege.

a *Bibl. Sebus. p.* 13.

LXXXVI. Turbæ de Gerberti electione.

Arnulfo Remorum antistite exauctorato, & in carcerem Aurelianis conjecto, querelæ hac de re delatæ sunt ad Johannem pontificem, qui episcopos ejus facti auctores sacris interdixit. quo accepto, Hugo Francorum rex, cujus instinctu id factum fuerat, legatos Romam cum litteris misit, obtestaturus pontificem, ut sibi suisque justa decernat, nec dubia pro certis recipiat; ceterum nihil se contra ejus apostolatum egisse. Quod si absentibus non credat, præsens de præsentibus cognoscat. Gratianopolim civitatem in finibus Italiæ & Galliæ sitam esse, ad quam Francorum reges Romanis pontificibus ad se accedentibus occurrere olim soliti erant. Si hic pontifex ad se invisendum accedere velit, se eum summo cum honore ex alpibus descendentem excepturum.

LXXXVII. Gerberti hac de re epistolæ.

Interim Gerbertus varias ad amicos epistolas scribit, eorum opem & suffragia exposcens. Exstant hæ epistolæ omnes in secunda classe Gerberti epistolarum, quarum una [b] est ad Johannem papam, in qua vehementer se dolere ait, pontifici potuisse subripi, se cujuspiam pervasionis reum videri. *Eo quippe animo in ecclesia Dei*, inquit, *hactenus versatus sum, ut multis profuerim, neminem læserim. Non ergo Arnulfi peccata prodidi, sed publice peccantem reliqui, non spe, ut mei æmuli dicunt, capessendi ejus honoris, testis est Deus, & qui me noverunt: sed ne communicarem peccatis alienis.*

b *Gerbert. ep.* 38.

Duæ sunt aliæ ad duos e nostris, ut exteros prætereeam, ejusdem Gerberti epistolæ: quarum una inscripta est *Constantino Miciacensi abbati*, in qua Gallicanis episcopis succenset, quod Arnulfi exauctorationis ab ipsis factæ eos pænitere videretur: altera *G. abbati sancti Geraldi & fratribus*, cujus hæc summa: se, dum urbem Remorum causa Dei fugit, urbi Remorum gratia Dei prælatum fuisse. quæ res gentes & populos in ipsius excitaverit invidiam. Causam forensi judicio ventilatam & discussam fuisse, & se quidem, quantum sua interesset, adversariis satisfecisse; nondum tamen semel cœpta in se odia deposita. *Adeste ergo*, inquit ille, *reverendi patres, vestroque alumno fusis ad Deum precibus opem ferte. Discipuli victoria, magistri est gloria. In communi quidem omnibus vobis pro mei institutione grates rependo, sed specialius patri R. cui, si quid scientiæ in me est, post Deum inter omnes mortales grates rependo.* Hic est Raimundus Auriliacensis abbas, Gerberti magister & institutor: at quis ille abbas, cujus nomen a littera G incipiebat, ut in epistolæ titulo legitur, incertum. Forte Raimundus, cum jam provectæ esset ætatis, alium sibi coadjutorem & coabbatem adsciverat: at proximus ejus successor in Auriliacensi chronico [c] notatur Adraldus, eo nomine secundus; & post eum Geraldus, cui præmissæ epistolæ conveniret inscriptio, si tempus concordaret. Forte error est antiquarii, qui pro A sive Adraldo G. supposuit. Adraldus vir laudabilis dicitur, ortus ex opido sancti Christophori, cujus mater prædives ipsi magnum pondus auri & argenti commendasse dicitur, ex quo imaginem beati Geraldi & altare argenteum fabricaverit. Ejus etiam tempore comitissa Narbonensis eidem calicem crystallinum gemmis ornatum contulisse traditur. Eo abbate Auriliacum secessit Leo episcopus Caïetæ, de quo in libro sequenti. In fine Gerbertus Auriliacense collegium valere jubet, suosque notos & affinitate conjunctos, si qui supersint. Tum epistolam ita concludit. *Quæ adulescens didici, juvenis amisi: & quæ juvenis concupivi, senex contempsi. Tales fructus affero mihi. O voluptas! Talia mundi honores pariunt gaudia. Credite ergo mihi experto: in quantum principes exterius extollit gloria, in tantum cruciatus augit interius.* Sic Gerbertum jam tenebat satias mundi honorum, tametsi hic non stetit ejus fortuna.

Auriliacenses abbates.

c *Analect. to.* 2. *p.* 348.

ANN. CHR. 994.

LXXXVIII. Mayoli extrema facta.

Biennio ante obitum, qui hoc anno contigit, Mayolus abbas Cluniacensis a publico prorsus abstinuit, in monasterio vel in privata cellula omnino se continens, ubi tum suæ ipsius saluti in lectione & oratione, tum fratrum profectibus se totum impendebat. Videres in effeto sene recalescere mentis fervorem, & quasi juvenili vigore præditum corpus ad omnia pietatis & laboris consueti officia expeditum famulari. Dum his studiis vacaret, contigit sanctum Gerardum Tullensem episcopum ad cælum migrare. quod Mayolus Cluniaci cælitus mox resciens, id fratribus pulsato cymbalo nuntiavit. Fulcuinus Mettensis apud sanctum Arnulfum monachus, in extremis agens, in raptu contemplatus est gloriam ejusdem episcopi in cælum ascendentis. Gerardi obitus contigit IX. kal. Maii. Interim Mayolus ab Hugone rege Parisios invitatur ad componendum Dionysiani monasterii statum, ubi regularis disciplina deferbuerat, Guarino tum abbate, qui Rotberto successerat. Nec mora Mayolus itineri se accingit, nulla senectutis habita ratione, licet finem vitæ suæ jam instare non ignoraret, *bonam hanc virtutum suarum consummationem existimans, si ordinis monastici professores in justitiam & sanctitatem sibi socians, caritatis unitos vinculo dimitteret.* Arrepto itaque itinere, Arvernensem pagum ingressus,

Silviniaci moritur.

apud Silviniacum, cellam monasterii sui Cluniacensis, morbo correptus, supremum vitæ suæ diem ilico adesse intellexit. Tum consternati fratres ipsum interrogant,
„ eccui gregem sibi commissum patrono commendaret. Ad qnos ille: Jesum, inquit,
„ summum pastorem habebitis protectorem, si divinorum præceptorum ac regulæ
„ servantes fueritis. Iterum percontantibus fratribus, si quid molestiæ sentiret; Nihil, inquit, sed omnia tranquilla, Deo dante, & quieta. Dein, fratribus, uti rogaverant, absolutis & benedictione donatis, obmutuit, tacite nihilo minus versus quosdam repetens, & signum crucis sæpissime sibi imprimens; sicque, integris ad illam ætatem sensibus, placide obdormivit V idus Maïas, illucescente feria sexta, post ascensionem Domini; & in basilica beati Petri humatus est: ubi postea tot miraculis claruisse [a] dicitur, quot nullus sanctorum in tota Europa post sanctam Dei-genitricem. Odilo, ejus in abbatiali dignitate successor, testatur, Hugonem regem sua præsentia & regalibus donis exsequias ejus honorasse, ac tumulum. Qui dnm viveret pro sancto habitus fuerat, non mirum si statim a sua morte sanctus dictus est. Hinc Adelais imperatrix anno millesimo in extremis agens, non modo beatissimum patrem Benedictum donis honoravit, sed etiam *beatæ recordationis patrem Mayolum, cælesti gloria jam coronatum, quem, dum in hac vita subsisteret, præ cunctis mortalibus illo ordine diligebat.* Certe statim ab ejus obitu erectum est super ipsius tumulum altare, (is primus ad canonizationem tum gradus erat) quod Beggo Arvernensis episcopus, Hugone adhuc regnante, consecravit. Ejus festum inter præcipuas anni sollemnitates censetur apud Udalricum [b], cujus tempore ecclesia [c] sub sancti Mayoli nomine apud Cluniacum erat. In kalendario Aginnensi, V. *idus* Maii notatur *transitus beati Mayoli, cognomento Hominis-Dei.* Sacrum ejus corpus ab Urbano secundo e tumulo levatum hactenus Silviniaci asservatur cum ejus scapulari, cujus formam in præfatione Sæculi quinti Benedictini exhibuimus.

a *Petrus Ven. lib. 2. de mirac. c. 31.*

b *Consuet. Clun. lib. 1. c. 11.*

c *ibid. c. 34.*

LXXXIX. Vitæ ejus scriptores.

Sancti Mayoli res gestas litteris mandarunt conjunctis studiis Syrus & Adelbaldus Odilonis discipuli, & post eos Odilo ipse abbas Cluniacensis ejus successor, qui non tam novam de Mayoli vita commentationem, quam encomium composuit. His accessit Nalgodus Cluniacensis itidem monachus sub Petro Venerabili. Quis tres Mayoli miraculorum libros scripserit, incertum. Redeo ad duos primos ejus vitæ scriptores, ex quibus prior Syrus, flagitante Warnerio, *sanctæ recordationis* monacho, id operis aggressus est. Cum vero Syrus Papiam missus opus imperfectum reliquisset, Warnerius, & ipse in Alsatiam directus, illud secum detulit: quod cum Odilo postea in Morbacensi cœnobio reperisset, Syro ex Italia reverso ut id perficeret curam demandavit. Ille vero tribus libris exsecutus est, quos Odiloni abbati nuncupavit. Post Syri obitum; Adelbaldus singulis libris prologos addidit ornamenti gratia, librisque ipsis versus quosdam inseruit, sed nullum factum a Syro prætermissum retulit, nisi quod initio primi libri quædam narravit de Sarracenorum impressione in cœnobium Lirinense, quæ non pertinent ad Mayoli historiam.

XC. Discipuli ejusdem.

Mayoli præcipui discipuli fuere Odilo & Willelmns, ille ipsius Mayoli successor, hic abbas Divionensis, qui multum contulit ad Odilonis conversionem, & monasteria non pauca ad meliorem frugem revocavit. De hoc agens Odilo ipse in

encomio sancti Mayoli ait, Willelmum ex omnibus, qui in spirituali domus Dei fabrica insudarunt, plus omnibus laboravisse. His adjungendi Teuto Fossatensis, & Heldricus Autissiodorensis sancti Germani abbates, quorum mentio suis locis; Vivianus item sub Mayolo præpositus Cluniacensis post Hildebrandum, quem Mayolus ad deserendum sæculum adduxit. Nec prætermittendus Willelmus dux Provinciæ, qui hortatu Mayoli in extremis *beati Benedicti percipere meruit habitum*, testante Odilone. Id sine dubio contigit in extremo illo morbo, quem Syrus in libro tertio commemorat: ubi Willelmus *Provincialium princeps*, cum *ultima forte* se prægravari sentiret, Mayoli meritis se ab æterno animæ interitu servatum iri confisus, eum *ad Avennorum oppidum* seu Avenionem accersivit. quo tempore Mayolus, ad vitandam turbam in Rhodani insula subsistens, utriusque sexus multitudinem ad se navigio accedentem ab imminenti naufragio liberavit. Idem Willelmus, *pater patriæ* dictus, villam quamdam *Sarrianis* Cluniacensi monasterio, *& loco, in quo se sepeliri rogavit*, & *beato Mayolo adhuc in carne viventi & ipse vivens delegavit, & moriens donando attribuit*: ubi Ragembaldus Arelatensis pontifex ecclesiam in honorem sancti Marcellini papæ & martyris & sancti Saturnini postea dedicavit. Denique principes omnes, qui Mayolum noverant, eum summis affecerunt honoribus: quos inter Hugo Francorum rex, qui eum viventem magnopere coluit, etiam mortuum in primis veneratus est. nam quadam infirmitate vexatus, cum Burchardo comite, & Rainaldo ejus filio Parisiensi episcopo, Silviniacum ad sancti Mayoli tumulum profectus est, ubi quemdam cæcum, ejus meritis illuminatum offendit, atque ab eo rei veritatem accurate exquisivit. qua comperta, mirifice recreatus Parisios revertit.

ANN. CHR. 994.

XCI. S. Dionysii monasterium reformatur.

Propositum reformandi sancti Dionysii monasterii, obitu sancti Mayoli interceptum, non abjecit idem princeps, sed eam curam Odiloni ejus successori demandavit. quod Ademarus monachus testatur his verbis: *Beati Dionysii cœnobium, quod jam pristinam monasticam corruperat regulam, rex Hugo regulari honestate, sicut in ecclesiis Domini rectum erat, honestius restauravit per manum venerabilis Odilonis abbatis; & alia nonnulla sanctorum monasteria in decorem pristinæ disciplinæ revocavit.* Hinc inter ejusdem cœnobii abbates censetur Odilo, qui tamen vice sui Vivianum illic abbatem instituit, eum forte, qui sub Mayolo Cluniaci officium præpositi gesserat. Sic vero neglectus antea erat hic locus, *ut ordo sacræ religionis usque ad sæcularem pompam devenisset*: bona ejus distracta, adeoque monasterium multis calamitatibus oppressum, ut Rotbertus rex [a] in quodam diplomate testatur. Tantæ sacri loci calamitatis commiseratione tacti Hugo & Adelaidis regina, una cum filio suo Rotberto, ordinem in eo monasticum reparare consilio procerum suorum studuerunt; ob idque Vivianum, magnæ prudentiæ & industriæ virum, eidem loco præfecerunt qui eorum votis optime respondit. In hoc monasterio id miraculi accidisse ait Odilo, quod cum libros Dionysii de hierarchia, qui tum rarissimi in his partibus erant, perlegeret Mayolus, eoque in somnum resoluto, codex candelæ igne correptus fuisset, nihilo minus ab igne intactus remanserit.

[a] Doublet p. 827. & seq.

XCII. S. Mariæ de Campis cella.

Sub idem tempus apud Parisios beatæ Mariæ de Campis suburbana ecclesia, quam a sancto Dionysio primitus conditam tradunt, monachis Majoris-monasterii concessa fuit, & in cellam erecta. Jam enim Hugonis regis anno octavo, Rainoldi Parisiensis episcopi quarto, idem Rainoldus seu Rainaldus *terram de altari sancti Stephani*, quæ parœcialis apud Parisios ecclesia est, basilicæ sanctæ Genovefæ adjuncta, in villa pagi Blesiacensis Gilliaco, quæ terra in feodo Burchardi comitis exsistebat, possidendam confert monachis Majoris-monasterii, *apud beatam Mariam de Campis degentibus*. Id factum, ut mox dicebam, anno Hugonis regis octavo, Rainoldi episcopi quarto, XVIII. kal. Aprilis. Hic annus sequenti anno incarnationis assignandus est, qui mense Martio Hugonis regis octavus a mense Julio erat. Ad Rainaldum episcopum quod attinet, hic in alia charta [b] episcopatus sui annum primum alligat anno Hugonis regis quinto. quod cum præcedenti instrumento recte quadrat. Ab hoc tempore de cella beatæ Mariæ a Campis nihil occurrit usque ad annum M LXXXIV. quo Goffridus Parisiorum episcopus monachis ejus cellæ quatuor altaria concessit, scilicet sanctæ Mariæ in villa, quæ dicitur Incampus, sancti Juliani de Versaliis, sancti Dionysii apud Uncinas, & sancti Germani in Villa-pyrorum *. quod factum notat anno episcopatus sui tricesimo-quin-

[b] Dubois hist. Paris. to. 1. p. 606.

* Villepreux.

ANN. CHR. 994. to, Philippi regis tricesimo-sexto. In eamdem cellam munifici fuere Ludovicus VI. & Ludovicus VII. Ibidem anno M CCC XLII. Fulco Parisiensis antistes ab Ambaldo episcopo Tusculanensi, papæ nuntio & cardinale, consecratus est, datis litteris, quibus jus nullum in illam ecclesiam sibi competere testatus est. Hanc cellam, cui cella de Givisiaco tributa erat, ad annum M DC III. tenuerunt Majorismonasterii monachi, quibus demum Carmelitæ excalceatæ successere. Ad majorem portam illius ecclesiæ, qua vix ulla in urbe ornatior est, prostant veteres statuæ regum & episcoporum.

XCIII. S. Germani Autisiodorensis privilegiũ. a Diplom. pag. 571. Versabatur apud sanctum Dionysium hoc anno v. idus Octobris idem rex Hugo, cum rogatu Heinrici ducis Burgundiæ fratris sui, & Hilderici abbatis, Autisiodorensi sancti Germani monasterio liberam eligendi abbatis facultatem confirmavit, necnon abbatiolam [a] sancti Leodegarii de Campellis, sitam in pago Besuensi, ea conditione, ut in ea sint octo monachi, subjecti abbati sancti Germani. *Datum* v. *idus Octobris, anno regum Hugonis atque Rotberti* VIII. *Actum in monasterio sancti Dionysii feliciter.* In hoc diplomate Hildericus abbas *vir Deo plenus* dicitur, quem unum e sancti Majoli discipulis fuisse mox notavimus [b].

b V. supra num. 20. XCIV. S. Michaëlis in Eremo ecclesia S. Florentio data. Anno Hugonis regis septimo Aimericus Toarcensium *proconsul* seu vicecomes, postea Namnetensis comes, ecclesiam sive cellam sancti Michaëlis, quam dicunt in Eremo, diœcesis modo Lucionensis, sancti Florentii monasterio Salmurensi, cui Rotbertus abbas tum præerat, liberaliter concessit. Hæc donatio tenuit toto tempore Rotberti præfecturæ: at eo mortuo Pictavorum comes illuc profectus, cum piscium multorum *scutellatam* a monacho præposito per nuntium petiisset, ea sibi denegata in tantum excanduit, ut monachos Salmurenses inde expulerit, & sancti Michaëlis cellam in abbatiam erexerit. Prædictus vero Aimericus, cum prole careret, quasdam juris sui villas sancto Florentio contulisse dicitur, prædio quodam prope Toarcium a Rotberto abbate ad vitam accepto, quod Rodulfus, frater ejus & heres, post illius mortem injuste retinuit.

Item Livriacum. * Livri. Eodem fere tempore Gaufridus, Conani Brittonum comitis filius, Fulconis Nerræ ex sorore nepos, Galone monacho impetrante, Livriacum * sancto Florentio donavit, cum eo, ut fieret anniversarium patris sui Conani, quem prædictus Fulco in prœlio necaverat. quam donationem Galterius Redonensium præsul ratam habuit, ipsumque locum ab omni exactione absolvit. Gaufridus vero, in Romano itinere ab hospita ob gallinam ab ejus accipitre occisam lapide percussus, Alanum sanctimonialium Redonensium abbatiæ fundatorem, & Eudonem filios suos heredes reliquit. Idem Rotbertus abbas fuit etiam monasterii Mieiacensis seu sancti Maximini Mieiacenses abbates. c supra n. 87. prope urbem Aurelianorum, baud dubie post Constantinum, ad quem exstat epistola Gerberti Remorum tunc archiepiscopi, ut superius [c] observatum. Constantinum præcesserat Amalricus, de quo, aliisque ejus antecessoribus agit Letaldus in libro de miraculis sancti Maximini ejus loci abbatis.

XCV. S. Martialis delatio, ejusque loci abbates. Post Guigonem sancti Martialis apud Lemovicas abbatem, itidemque sancti Eparchii Ecolismensis, ubi & sepultus est, abbatiam sancti Martialis tenuit Joffredus abbas in annos septem: cujus tempore, id est præsenti anno, tanta ignitorum morborum plaga deseviit in Aquitania, ut amplius quadraginta millia hominum interierint. Ut vero grassanti pesti cæleste remedium adhiberetur, Aquitaniæ episcopis visum est, ut sancti Martialis corpus sollemni ritu in Montem-gaudii deferretur. Nec spem fefellit eventus. nam statim atque sacer loculus levatus est, plaga illa mox cessavisse traditur. Hæc *translatio* ab omnibus celebrata memoratur per continuos quadraginta dies: eaque peracta, sacrum corpus pridie nonas Decembris tumulo suo restitutum. Id factum, ut jam dixi, tempore Joffredi abbatis, eo nomine primi, qui ex aurea icone sancti Martialis loculum fecit aureum cum gemmis, in quo vectum est corpus sancti Martialis. Joffredo successit in annos novem Adalbaldus, cujus opera basilica sancti Martialis renovatur. Adalbaldum XL. kal. Augusti defunctum excepit Joffredus secundus, cujus anno secundo sepulcrum Domini Jerosolymis a Sarracenis & Judæis confractum perhibetur, & alia circumquaque loca vastata, excepto Bethleemi opido, quod perfidi illi barbari violare non potuerunt. Confractum porro est sepulcrum Domini III. kalend. Octobris, sed mox reparatum ab ipsis Sarracenis timore perterritis. Hæc vastatio contigit anno M X. testante Gaufredo [d] Priore Vosiensi; atque adeo Joffredus secundus præfecturam iniit anno M VIII.

Jerosolymorum vastatio.

d Labbe to. 2. p. 296.

m viii. Quapropter ſi epiſtola [a] illa, quæ inter Gerbertinas viceſima-octava exſtat, ſcripta univerſæ eccleſiæ, *ex perſona Jeruſalem devaſtata*, ipſius Gerberti eſt, ad aliam priorem cladem referri debet. Quæ hactenus de abbatibus ſancti Martialis diximus, auctorem habent Ademarum [b] Cabanenſem, ſancti Eparchii apud Ecoliſmam monachum.

a *Ep. lib.* 49. n. 90.

b *Labbe p.* 272. & *ſeq.*

XCVI. Adalbertus Pragam revocatur.

Jam annos quinque Romæ in monaſterio ſanctorum Bonifacii & Alexii ſanctiſſime exegerat cum Gaudentio fratre ſuo Adalbertus epiſcopus, cum Pragam civium deſiderio revocatur a Willigiſo Moguntino archiepiſcopo, qui Pragenſes ſine paſtore eſſe graviter ferebat. Hujus rei cauſa legati Romam directi ad Johannem pontificem ad repetendum Adalbertum: ſcilicet Radla, Boleſlai ducis frater, qui ſancti viri *pappas* ſive diſcipulus dicitur, & Ztraſquaſus monachus, prædicti Boleſlai frater, uterque filius Boleſlai cognomento Sævi, qui ſanctum Wenceslaum fratrem ſuum interemerat. cui facinori expiando filium ſuum Ratiſponæ in monaſterio ſancti Emmerammi Deo voverat. Nuntiis auditis, pontifex ſynodum epiſcoporum convocavit, in qua grandis controverſia Pragenſes inter & monachos ſancti Bonifacii agitata: his monachum jam ſuum retinere certantibus, illis epiſcopum repetentibus ſuum: ſed tandem legatis ceſſit victoria ex ſententia pontificis, eo pacto, ut ſi denuo Boëmi obtemperare Adalberto detrectarent, is ab eis quantocius abſque periculo capitis ſui recederet. Itaque, monachis tanti viri jacturam deplorantibus, Roma legati cum Adalberto diſcedunt læti & alacres, eiſque Pragam accedentibus tota civitas in occurſum ruit, feſtiviſque plauſibus epiſcopum ſuum excipit, data ab univerſis fide, ſe in omnibus ejus mandatis obſecuturos, vitamque ad ejus nutum compoſituros. Verum facta ipſa brevi fidem fefellerunt. nam paullo poſt eos cepit innata mollities, &, neglectis viri Dei prædicationibus, itum in omne nefas. Sicque periere labor paſtoralis, & diligens cura boni patris. Inter hæc mulier quædam in adulterio deprehenſa, ob idque capitis damnata, refugit ad epiſcopum, qui eam e manibus perſequentium eripere cupiens, in puellare monaſterium ſancti Georgii recluſit, firmiſſimum vallatum muris, ratus, miſerabilem feminam non tantum inter ſui ſexus feminas ſolatia doloris habituram, ſed etiam ſub altaris aſylo tutam fore. Hinc verſus inimicorum furor in epiſcopum, quaſi contra fas & leges adulteram defenderet. Mox cum armato milite epiſcopale forum irrumpunt ſub medium noctis, quo tempore piiſſimus antiſtes orationi vacabat. Ubi fremitum ſtrepitumque irrumpentium audivit, *dicto verſu fregit ſilentia*, & fratribus ſalute cum oſculo impertita, martyrii ardore flagrans, furenti turbæ occurrit. Aſt illi ex ipſis aris extrahunt infelicem mulierem, quæ pœnas violati pudoris capite exſolvit. His atque aliis indomitæ gentis vitiis curandis cum nulla remedia prodeſſe videret optimus pater, rurſus Praga diſcedere, & ad Romanum ſancti Bonifacii ſeu ſancti Alexii monaſterium ſe ſe recipere conſtituit.

XCVII. Wolfgangus epiſcopus Ratiſponæ obit.

Inter ea contigit Ratiſponenſem eccleſiam paſtore viduari, morte ſcilicet ſancti Wolfgangi epiſcopi, qui, cum ad orientalem Bajoariæ regionem muneris ſui cauſa pergeret, in loco, qui Puppinga dicitur, vitæ curſum abſolvit. Morti proximus, in oratorium ſancti Otmari ſe portari juſſit, & ante altare deponi; ubi orario accepto, per confeſſionem primum ſe expiavit. tum ſumto viatico, humi ſe proſtravit. Cumque æditui & ejus cubicularii ex eccleſia omnes, exceptis familiaribus, ejicere vellent; prohibuit vir ſanctus, ut ex eo diſcerent omnes, ſe eſſe mortales, & quo pacto ad mortem ſe præpararent. Adſpiciat quiſque, inquit, in morte noſ- "
tra, quod paveat & caveat in ſua. Ita compoſitus mortem obivit pridie kal. No- "
vembris. Corpus ejus relatum in urbem, primo quidem in majorem ſancti Petri eccleſiam portatum eſt, dein per ſingula urbis monaſteria, ac demum in baſilicam ſancti Emmerammi, ubi ſeptimo ab ejus obitu die humatus eſt. Funus ejus curavit Hartwicus Saltzburgenſis antiſtes, præſente Aribone comite. Vitam ejus poſteris mandavit anonymus auctor gravis, ejus familiaris, & poſt eum Arnolfus monachus ſancti Emmerammi, qui Wolfgangum Ratiſponæ duodecimum epiſcopum numerant.

XCVIII. Ramvoldus abbas S. Emmerammi falſo accuſatur.

Huic ſuffectus e cœtu canonicorum Gebehardus pro more illorum temporum, quibus temporibus viciſſim ſibi in illo epiſcopatu ſuccedebant monachi & canonici, ita ut monacho ſuccederet canonicus, & vice verſa canonico monachus. Initio pontificatus Gebehardus bona temporalia ſancti Emmerammi uſurpare voluit, & reſiſ-

ANN. CHR. 994.

tentem Ramvoldum abbatem apud Ottonem tertium infamavit. Dictis autem facilius præbuit rex, moxque ad sanctum Emmerammum, ut abbatem forte præfectura privaret, iratus accessit. Verum abbatis innocentia probata, ipsum adeo coluit, ut conscientiam ei suam in oratorio sancti Benedicti, *in humili tripedica* sedens, aperuerit, & accersito Gebehardo graviter interminatus sit, ne quid umquam contra sancti Emmerammi locum attentaret. Demum, abbati & fratribus vale dicto, Otto ad Italiæ iter se comparavit.

XCIX. Seonense monasterium fundatur.

Idem qui supra Aribo comes hoc anno monasterium in Bajoaria inferiori, & quidem in castello suo Burgilo, diœcesis Saltzburgensis, ædificavit in medio lacu, ob idque Seuva nuncupatum, quod posteri *Seon* vocant. Occasio condendi monasterii nata est ex revelatione sancti Lamperti martyris reliquiarum, quæ *in confinia Parthicæ gentis* illis temporibus devectæ sunt, ut testatur epistola [a] Ottonis tertii; postea in Bajoariorum regionem delatæ, & ab Aribone comite Burgilum deportatæ, quem patrimonii sui locum Aribo in monasterium, eidem sancto Lamperto sacrum, convertit, exstructo inibi celebri cœnobio, in quo *non modicum agmen probabilium virorum, sub institutione Benedictinæ vitæ degentium*, congregavit. Idem Otto Adalbertum abbatem eidem loco præfecit, aut potius confirmavit, concessa facultate liberæ in posterum electionis, tum abbatis, tum advocati; cujus rei litteræ [b] datæ sunt Romæ XVII. kal. Maii, anno undemillesimo. quo etiam anno post tres dies Silvester [c] papa secundus eidem monasterio consimile privilegium concessit. Carolus Stengelius hæc aliaque diplomata retulit in singulari illius monasterii historia, quod olim invisimus.

a Analect. to. 4. p. 343.

b Metrop. Salisb. to. 3. p. 344.

c ibid. p. 342.

C. Terracinensium oblatio facta S. Benedicto.

Per id tempus cum Terracinenses quadam clade, forte ignitorum morborum, qui hoc anno sæviebant, premerentur; hortatu Johannis episcopi, ipso die sancto paschæ unanimi consensu promiserunt, daturos se per singulos annos sancto Benedicto in Casinate monasterio sex millia anguillarum. quo voto facto, principes civitatis Casinum perrexerunt ad Mansonem abbatem, qui eos in societatem & fraternitatem sui monasterii accepit. Johannis episcopi hac de re litteræ datæ sunt indictione VII. quinta-decima die Aprilis, ipso die sancti paschæ. Hujusce donationis meminit Leo [c] Marsicanus.

c Chron. Casin. lib. 2. c. 13.

CI. Johannes papa Roma pulsus.

Interim Johannes papa Crescentii consulis, qui imperium affectabat, tyrannide exagitatus, ex urbe in Etruriam se recepit, & continuo Ottonem de novis Crescentii consiliis, deque toto urbis & ecclesiæ statu certiorem fecit, orans, ut sibi ad ecclesiam recuperandum, ipse vero ad servandum imperium adesset. Sub idem tempus Landulfus archiepiscopus, Mediolano itidem ejectus, Ottonis auxilium imploratum accurrit. Ita Otto simul pontificis atque archiepiscopi precibus commotus, simul asserendi sibi imperii studio, expeditionem in Italiam in alterum annum adornavit. Tunc Romæ, ut id in transcursu observem, sexaginta erant in urbe monasteria, viginti quidem sanctimonialium, quadraginta vero monachorum; ad hæc canonicorum ecclesiæ sexaginta, prout Arnolfus monachus sancti Emmerammi acceperat a quodam sene, qui se Romæ educatum fuisse asserebat.

Romæ quot tunc monasteria.

CII. Gerardi Tullensis episcopi obitus & successores.

De obitu sancti Gerardi Tullensis episcopi superius facta mentio est, cujus gloriosam assumtionem beatus Mayolus suspexit. Ante obitum *reconciliatus sacri olei perunctione*, postea *divini sumsit sacramenti viaticum*, moxque spiritum exhalavit. Hic *cœtum Græcorum ac Scottorum* congregasse, ac propriis stipendiis aluisse dicitur, divisis inter illos altaribus in oratorio, *ubi Deo supplices laudes persolverent more patrio*. Ejus vitam scripsit Widricus sancti Apri abbas, quem Willelmus abbas Divionensis ibidem instituit.

Gerardo successit Stephanus episcopus, *nobili patriensium stirpe editus*, & quidem *de Lunerivilla antiqua progenie* ortus, ut in actis episcoporum Tullensium legitur, *qui in Metlaco cœnobio* VIII. *kal. Julii pontificali unguine consecratus, modico temporis spatio, anno scilicet & semis, potitus regimine*, IV. *idus Martii vita excessit apud Bodonis-monasterium, & juxta beati Petri altare est tumulatus apud Medianense monasterium* Huic subrogatur Bertoldus, *nobilissimis Alemannorum natalibus ortus*, in sancta religione conspicuus, pontifex ordinatus V. idus Octobris: qui decessoris sui Gerardi mores & instituta imitari studuit. Certe, quod ad nos attinet, optime affectus fuit in Ordinem nostrum, quippe qui monasterium sancti Apri in melius reformari curavit, & Salvatoris monasterium exstruxit, ut suo loco videbimus.

ANNALES ORDINIS S. BENEDICTI.

LIBER QUINQUAGESIMUS-PRIMUS.

Ab anno Christi 995. *ad annum* 1000.

ANN. CHR. 995.

I. Gerbertus Arnulfo archiepiscopatum cedit.

ARNULFI Remensis olim archiepiscopi querelis ac miserabili forte pulsatus Johannes papa, postero anno, ejus sæculi nonagesimo-quinto, Leonem Romanum abbatem monasterii sancti Bonifacii misit in Galliam ad ejus causam dijudicandam, litteris datis ad Sewinum Senonensem archiepiscopum, ut synodum episcoporum ejus rei causa convocaret. In primis conventus ad IV. nonas Junias indicitur in oppidum Mosomum, situm ad Mosam in finibus diœceseos Remensis, in quo Gerbertus gravi & concitata oratione causam suam peroravit. Quippe se ab Adalberone archiepiscopo designatum successorem, nihilo minus repulsum fuisse, ac cessisse Arnulfo: cui quidem principio adhæserit, obsecutus mandato patris sui Adalberonis, qui ipsi injunxerat, ut ne statim Remensis ecclesiæ curam desereret: sed tandem ab Arnulfo recessisse, non animo capessendi ejus honoris, ut ipsius æmuli jactitant; sed pravis ejus factis deterritum, quæ regem & episcopos ad eum exauctorandum adduxerant. Hinc se ab episcopis & primoribus regni conventum, ut curam difscissi & dilaniati susciperet gregis, quorum votis non sponte, sed ægre demum acquieverit. Falso ab æmulis suis jactari, quod Arnulfum dominum suum tradiderit, carceri mancipaverit, ejus denique sponsam rapuerit. Falsa esse hæc omnia, quippe qui nec ejus umquam servus fuerit, nec eum prodiderit, aut carceri mancipaverit; immo, ut relaxaretur, postulaverit. Jam de rapta sponsa, numquam illius fuisse sponsam, quam adeo non dotavit, ut contra collatis ante beneficiis exspoliaverit, prosciderit, dilaniaverit, & pollutam demum prædonibus prostituerit. Porro sedem, multitudine populorum refertam, quo pacto advenam & peregrinum, nullius fretum opibus, pervadere potuisse? Quod vero inconsulta sede apostolica id factum dicatur; id a vero prorsus esse alienum. Rem quippe sedi apostolicæ relatam fuisse; exspectatum per octodecim menses ejus judicium: sed, dum nihil responsi affertur, scandalum diutius ferendum non fuisse. Arnulfum commonitum, at non resipiscentem, tandem suo ipsius judicio damnatum & abjectum: se vero in ejus locum suffectum, qua in re si quid a legibus deviatum est, non id malitiæ, sed temporis necessitati imputandum. In fine episcopos appellat, ut ipsum contra æmulorum artes & violentiam tueantur. Infecta re, finita est synodus, & altera in urbem Remorum ad kalendas Julii a Leone abbate indicta, ubi plenior forte conventus

ANN. CHR. 995.

episcoporum futurus erat. In hoc autem conventu pervicit Leonis abbatis, immo Romani pontificis auctoritas adversus Gallicanos episcopos, adversus reges ipsos, Hugonem & Rotbertum, quorum intererat, ut ne quis e Carolina stirpe Remorum metropolim in potestate baberet. Ita restitutio Arnulfi in pristinam sedem decreta fuit, sed tamen exsecutio usque ad mortem Hugonis regis dilata, Arnulfo semper in custodia detento. Huic Remensi concilio interfuit Abbo Floriacensis abbas, & cum Leone abbate, apostolicæ sedis legato, necessitudinem contraxit, ut constat ex ejusdem Abbonis epistola, de qua inferius [a] agendum.

[a] *infra n. 24.*

II. Leo abbas S. Bonifacii.

Ejusdem Leonis sanctorum Bonifacii & Alexii in urbe abbatis præclarum elogium habetur in vita sancti Nili junioris, qui illuc cum monachis suis hoc fere tempore se recepit, uti & plures alii, maxime Adalbertus Pragensis antistes, qui *pro caritate abbatis* Leonis, spiritualia ejus colloquia audituri, eo confluebant. Ibidem tum degebat Leo alter ejus loci monachus, *Simplex* dictus in vita beati Nili, *psalmorum amicus, & semper prædicare paratus*, distinguendus a Leone abbate mox laudato. Haud scio an hic Leo monachus idem sit cum Leone abbate Nonantulano, qui itidem ad idem monasterium secessit. Hic, referente Petro [b] Damiani, ex Jerosolymitana peregrinatione Nonantulam reversus, sic vitam instituit, ut nihil aliud possideret præter unum asinum, cujus ministerio ad portanda ea, quæ fratribus necessaria erant, utebatur. qua re peracta, psalterioque cum ipsa simul exercitatione decurso, protinus ad offerenda Deo sacra mysteria non sine multis lacrymis sanctus presbyter accedebat. Postmodum vero ad monasterii regimen subeundum vi adductus, dictitare solebat: Jesum se antea per pedes tenuisse; nunc vero miserum & cæcum ad sæculi molas volvendas adactum. Vix peracto in regimine biennio, baculum pastoralem in manu Ottonis imperatoris resignavit; moxque ad sancti Bonifacii monasterium se recepit: ubi ad finem vitæ perseverans, nihil aliud, quam vitæ æternæ præmia mente agitavit. Post ejus mortem cæcus ad ejus tumulum lumen recepisse traditur. Hæc ex Petro Damiani in epistola ad Nicolaum papam secundum. Huic Leoni successisse videtur in Nonantulæ præfectura Leo alter, cujus tempore, ob ingruentem ex nimia siccitate pestilentiam, sanctorum martyrum Synesii & Theopompi corpora, præmisso triduano jejunio, circum opidi mœnia delata sunt, eo successu, ut, missis haud procul a castro celebratis, cum sacræ reliquiæ in opidum reducerentur, copiosissimo imbre delapso, pestilentia sedata sit. Hic Leo idem videtur esse, qui Gerberto in sede Ravennatensi suffectus est, ut postea dicturi sumus.

Leo ex abbate Nonantulæ illic monachus.

[b] *Petr. Dam. opusc. 19. c. 11.*

Leo alter Nonantulæ abbas.

III. Alii duo ejusdem nominis episcopi.

Præter hos Leones, duo alii eodem tempore occurrunt. Unus Leo pontifex, cui Gerbertus epistolam XXXVII. secundæ classis scripsit, *se tanti viri amicitia felicem* reputans. qui Leo idem est, ut opinor, atque ille Trevirensis episcopus, forte chorepiscopus, anno DCCCC XCI. a Jobanne papa XV. missus in Angliam, ut cum Ethelredo occidentalium Saxonum rege & Richardo Nortmannorum marchione seu duce fœdus componeret: cujus rei litteras Willelmus [c] Malmesburiensis referr. Alter est *Leo abbas de Fundo & episcopus Caieta*, qui, cum in Galliam hoc tempore accessisset, *apud fratres Aureliacenses mansitavit vir sanctus*, ubi *sub crypta quadam se reclusit de consensu fratrum*, ibidemque mortuus est sub Adraldo ejus nominis secundo abbate Auriliacensi. Nulla hujusce rei mentio apud Ughellum tomo I. ubi tamen Leo, eo nomine secundus, Caïetæ episcopus dicitur ex abbate sanctorum Theodori & Martini, quod monasterium situm erat prope Caïetæ portam novam, nbi nunc arx munitissima est.

[c] *Vuillelm. li. 2 de reg. c. 10.*

IV. Abbonis concertatio in synodo Dionysiana.

Hoc ipso tempore, baud scio an post synodum Remensem, conventus episcoporum habitus est in sancti Dionysii monasterio prope Parisios, ubi de ecclesiis & decimis, quas laïci possidebant, tanta cum simultate actum est, ut in seditionem versus sit conventus. Principio actum de decimis, quas non tantum laïcis, sed etiam monachis episcopi detrahere volebant. Monachorum causam pro virili egit Abbo Floriacensis abbas, cujus oratione commoti, cum laïcorum, tum sancti Dionysii monachorum animi, in tumultum proruperunt eo impetu, ut episcopi in fugam se dederint præcipites. In his Seguinus seu Sewinus Senonum pontifex, ætate gravis, cum lentius fugitaret, infestis telis a seditiosis promiscui vulgi impetitur, & inter scapulas securi percussus, luto ac sordibus conspurcatus, prope exanimis vix tandem effugit. Meminit hujus tragœdiæ in Abbonis vita Aimoinus monachus, sed non ea qua decuit gravitate seditiosorum facinus, quod boni omnes horrere debuerant,

ANN. CHR. 995.

detestatus est. Ejus causa imputata fuit Abboni ab episcopis, maxime ab Arnulfo Aurelianensi, qui cum Abbo jam multas rixas habuerat ob subjectionem, quam episcopus ab eo exigere volebat. Ut vero ab hac criminatione se puegaret Abbo, Apologeticum scripsit ad Hugonem & Rotbertum reges, apud quos ipsum æmuli infamare conabantur. In hoc Apologetico, quod nuper regiis typis e Pithœano codice vulgatum est, ait se eorum injuriis ob id unum esse objectum, quod monachos defendisset, quod *monachorum senatum* salvum esse voluisset, suæque rei publicæ augmentum quæsivisset; denique quod *cavillationi* adversariorum totis viribus obstitisset. Tum de Arnulfo episcopo conqueritur, quod ipsum declamatorie accuset. se multoties legatos ad eum misisse ad pacem componendam, se quoque supplicem ad id obtulisse: ceterum salvo jure monasterii sui in omnibus ei obtemperare paratum. Quod vero excommunicatis se junxisse accusaretur, ejus exemplo id factum, qui filios Belial, nocturno latrocinio in suam ipsius necem grassatos, in suam societatem receperat, postquam eos anathematizaverat suus archiepiscopus singularis meriti Seguinus, & Odo Carnotensium episcopus, aliique magni nominis religiosi viri. Id intelligendum de Arnulfi episcopi ministris, qui Abbonem, e tumulo sancti Martini revertentem, multis plagis affecerant, ut superius [a] vidimus. Dein Arnulfo exprobrat, quod austerior fuerit in Letaldum Miciacensem monachum, quem *oblitus reverentia sacerdotalis* (Letaldus quippe sacerdos erat) *injuriose & sine ullis legibus tractavit.* Is est Letaldus, miraculorum sancti Maximini abbatis scriptor: quem tamen objurgat Abbo in epistola ad monachos Miciacenses, quod Rotberti abbatis sui officium præsumsisset, seque delatorem in eum exhibuisset.

Apologeticum ejusdem.

a lib. 49. n. 112.

Letaldus monachus Miciacensis.

V. Simoniacorum effugia rejecta.

In eodem Apologetico Abbo invehitur in laïcos, qui episcopatus, ecclesias, & ecclesiasticas dignitates, immo thesauri custodiam, baptisterium, sepulturam, aliaque similia vendebant; clerici vero emebant, id excusationis prætendentes, quod « non benedictionem, qua percipitur gratia Spiritus-sancti, sed tantum res ecclesiarum & possessiones emerent. « quæ consuetudo adeo tunc inoleverat, ut hoc sine peccato fieri crederetur: quasi benedictio a rebus ecclesiæ hoc prætextu sejungi posset. In fine Abbo quosdam notat, qui in Symbolo Athanasiano, ubi de Spiritus-sancti processione agitur, voces *nec genitus* expungebant. Ad hæc adolescentulum quemdam, qui sermonem coram populo in ecclesia Parisiorum faciens, asseruerat, statim finito mille annorum post Christum numero Antichristum venturum; & non « longo post tempore universale judicium successurum. « cui assertioni Abbo ait, se prolatis ex Evangelio, Apocalypsi, & ex libro Danielis testimoniis pro virili restitisse. Consimilis alius error ex regno Lothariensium totum fere orbem pervaserat, *quod quando Annuntiatio dominica in parasceve contigisset, absque ullo scrupulo finis saculi esset.* quem errorem Abbo jussu abbatis sui Richardi refellerat. Denique inter illius temporis errores deputat, quod de inchoando Adventu Domini diversi diversa sentirent, aliis post, aliis ante v. kalendas Decembris eum inchoantibus. Sed de Abbonis apologetico satis.

VI. S. Dionysii monachi damnati ob seditionem.

Porro monachos sancti Dionysii ob illam seditionem damnatos fuisse ab episcopis, saltem nonnullis, colligitur ex epistola Gerberti tunc archiepiscopi, ad Arnulfum Aurelianensem episcopum, quæ est tricesima-secunda classis posterioris, in qua hæc verba. *Accusamur quippe*, inquit, *monachos sancti Dionysii injuste damnasse. Urgebamur coram damnatis divina obsequia celebrari, nec privilegiis Romanæ ecclesia monasterio beati Dionysii factis contraire debere... Sed cum in me specialiter pondus causa retorqueretur, mei juris illum non esse aiebam, nec me in dominorum meorum prosilire injuriam, ut insimulabar: ipsorum interesse, cujus culpa eadem proferant, videre.* Dein subdit, Arnulfum nescio a quo delatore insimulatum fuisse, *quasi regii honoris insidiatorem.* quod de Abbone dictum videtur.

VII. Abbonis collectio canonum.

Hic Apologetici sui meminit in collectaneo canonum, quod paullo post scripsit, nuncupavitque dominis suis gloriosissimis Francorum regibus, Hugoni, filioque ejus Rotberto, *speciem gerenti*, inquit, *dignam imperio:* quos ait ab inito principatu multa infortunia perpessos fuisse, non ab exteris gentibus, sed a regni primoribus, *ut vestri*, inquit, *regni primordia fermentarentur.* Hi primores fuere Odo comes Carnutensis, rebellionum signifer, ejusque filius cognominis, aliique eorum asseclæ, quos Glaber-Rodulfus commemorat. Jam vero pacata erant omnia, cum Abbo hoc collectaneum edidit, in quo, postquam contra æmulos Apologeticum

AN. CHR. 995.

scripserat, Hugonis & Rutberti ministerii summam expressit, & qua ratione optimates eis fidem servare deberent, exposuit. *Ad defensionem quoque monasticae ordinis*, inquit, *plura congessi: quia monachorum senatum semper salvum esse & volo, & volui, quorum etiam vos* (sic reges alloquitur) *piissimi defensores & advocati estis.* Certe quam bene affecti fuerint in ordinem monasticum ambo illi reges, multis experimentis testati sunt: Hugo quidem, cum initio regni sui abbates regulares monasteriis omnibus restituit; & in fine vitæ, cum Rotbertum filium obtestatus est, *ut nullo pacto ducem omnium patrem Benedictum a se divelli pateretur*, teste Helgaldo monacho: Rotbertus vero, qui *patri Benedicto, & suis, semper totis adhæsit præcordiis.* Hujus porro collectanei caput XIII. habet, *ut nulla pecunia episcopi ordinentur.* Quippe per id tempus, (& quo tempore non?) simoniæ crimen grassabatur, in quod stilum exseruere idem Abbo in epistola ad Bernardum abbatem Bellilocensem ab Aimoino relata in ipsius vita, Glaber-Rodulfus, aliique illorum temporum scriptores.

VIII. Bernardus abbas Belliloci Romam adit.

a lib. 49 n. 35.

Bernardus iste patrem habuit Hugonem, haud infimo inter proceres [a] Aquitanicos ortum loco, qui filio suo, Floriaci sub Abbonis disciplina antea erudito, Sollemniacensem primum, dein Bellilocensem abbatiam contulerat, ut superius [a] vidimus. Cum vero ejus curis ac pio in disciplinam regularem studio non bene responderent Bellilocenses; ingratæ præfecturæ pertæsus, Jerosolymitanum iter meditatur exemplo patris, qui *pœnitentiæ voto* ante omnes fere ejus temporis indigenas Gallos hoc iter percursaverat. Hoc tamen consilium absque magistri sui consilio exsequi nolens Bernardus, Floriacum venit, Abbonem hac de re consulturus. Ille vero, Jerosolymitano interdicto itinere, ne omnino Bernardi voto contraire videretur, Romam petere, & montem-Garganum adire ei concessit, datis ei e Floriacensi monasterio itineris sociis, in his Constantino presbytero, & Remigio monacho, qui postea cellæ Regulæ in Wasconia præpositus fuit. Mox itineri se committit Bernardus, sed paullo post propinquorum, qui ipsum comitabantur, pulsatur querelis, causantium ejus abscessu clandestina inter suos bella consurrexisse. Horum motus querelis, Constantinum ad Abbonem remittit, citra ejus consilium nihil agendum ratus; quæritque, utrumnam melius esset cuncta relinquere, an, ut suis præsidio esset, ad eos reverti. Ad hæc ei suggerit, plerosque ex suis comitibus aut gravi morbo laborasse, aut morte obiisse: quos inter Hugo, vir magnæ gravitatis, interierat. Bernardo rescripsit Abbo, cujus epistolam integram, quæ *domno suo Bernardo abbatum carissimo* inscripta est, Aimoinus refert. In hac epistola ei condolet de
» sociorum morbo & quorumdam interitu; aitque se vereri, ne insidiæ diaboli, quæ
» multæ sunt, ipsum a via mandatorum Dei avertant, & retro respicere compellant.
» Non mirum esse, quod propinqui ipsum a proposito revocare moliantur. at memo-
» rem eum esse oportere, domi vitulis religatis quid vaccæ fecerint, quæ mugientes
» arcam testamenti, nec ad dexteram, nec ad sinistram declinando, Betsamis usque
» pertulerunt. Abbatis quidem officium implere laudabile esse, cui non impossibile
» est: cui vero ob malitiam subjectorum possibile non est, quid superesse, nisi ut di-
» vino parens oraculo, misereatur animæ suæ placens Deo? Ex hac epistola intelligitur, Bellilocensium mores ad regulæ amussim & ad abbatis nutum non omnino compositos fuisse. An iter persecutus sit Bernardus, incertum: sed is paullo post ad episcopatum Caturcensem promotus, Bellilocensem abbatiam nihilo minus retinuit.

IX. Willelmus Divionensis abbas in eodem itinere ægrotat.

Anno suæ ordinationis sexto Willelmus Divionensis abbas, sacerdotio initiatus a Brunone Lingonensi episcopo, Romam perrexit ad limina Apostolorum, eorum patrocinia imploraturus; indeque ad montem-Garganum contendit. In illo itinere in gravem morbum incidit, & deplorata fere sanitate, ad tribunal supremi Judicis rapi sibi visus est, ubi pro nimia in suos severitate damnandus, eo pacto veniam meruit, ut in posterum esset indulgentior & humanior. Id factum dicitur sponsore sancto Gregorio papa, quem deinceps maxima devotione coluit. quo ex tempore primam illam austeritatem in commiserationis affectum omnino mutavit. Beneventi id contigisse Benignianus chronographus [b] tradit. at Glaber Rodulfus auctor est, Willelmum Romam orandi causa perrexisse, nulla Gargani-montis mentione facta; & apostolica benedictione munitum, cum in patriam regrederetur, ex febri ægrotare cœpisse, ac demum in cœnobio sanctæ Christinæ virginis, quod in diœcesi

b Spicil. to. 1. p. 413.

ANN. CHR. 991.

Mediolanensi ad Olenam fluvium situm erat, lecto decubuisse; inde vero paullulum convalescentem Vercellas usque promovisse, rursumque ibidem graviter fuisse periclitatum; dumque in ecclesia sancti Eusebii jaceret, per quatuor vel quinque horarum spatium ita factum exanimem, ut vix spirare videretur. quod testatus est ipse vir Dei, ejusque monachus bonæ memoriæ Gerbaldus, prædicti sanctæ Christinæ cœnobii abbas. Ignorari porro quid in illo deliquio persenserit; sed tamen quid divinum expertum esse, quippe qui paullulum in se reversus, voce qua poterat lingua palpitans, hæc verba proferebat: « Domine Jesu-Christe, rex æternæ gloriæ, suscipe me, si placet: quoniam bonus es, non dubito me ad te ex hoc corpore transiturum. » Ad hunc forte locum referendum est, quod de Beneventano morbo scripsit chronographus, nisi duplicem Willelmi morbum quis distinguendum censeat. Ubi ex illo morbo revaluit, regredienti occurrerunt tres ejus germani fratres, ejus videndi desiderio jam dudum affecti, eumque apud se aliquamdiu detinuerunt. Illuc quoque convenere ejus propinqui & affines, plurimum obsecrantes, ut, sicut apud exteros, ita in nativo solo cœnobium ædificaret. Id vero in primis flagitabant duo ipsius germani, Godefredus atque Nithardus, viri spectabiles, una cum Willelmo maximæ partis Burgundiæ comite, affinitate sibi conjuncto, polliciti, se, si id faceret, sæculari militiæ nuntium remissuros, ac se suaque omnia divino servitio mancipaturos. Assensit demum vir Dei, & de conditione Fructuariensis cœnobii cogitare cœpit.

X. Beatæ Mariæ Suessionensi restituta bona.

Archicancellarii officium tunc regebat pro Remensium archiepiscoporum more Gerbertus archipræsul, ut fidem facit diploma Hugonis & Rotberti Regum pro Suessionensi parthenone beatæ Mariæ, cui tunc Eremburgis præerat post Cunegundem abbatissam. Extat hoc diploma in probationibus [a] historiæ ejusdem monasterii, a nostro Michaële Germano compositæ: quo in diplomate legitur, Cunegundem abbatissam pretio sumto *de thesauro jam dicta sancta Maria* a quodam Alberto Veromandensi comite redemisse quasdam ejus pagi ecclesias, « ad prædictum locum pertinentes: sed non multo post ejusdem Alberti milites eas denuo invasisse. Eremburgam vero ejusdem loci abbatissam post Cunegundem, religiosorum abbatum ac monachorum atque fidelium suorum commonitionibus, apud eumdem Albertum comitem id demum effecisse, ut ipsas ecclesias denuo restitueret; idque factum consensu & voluntate comitis Heriberti filii sui, & comitis Arnulfi generi sui, Landeberti quoque & Ivonis militum, qui easdem ecclesias prius tenebant ut suas; insuper & Gosberti thesaorarii sancti Quintini, Hugonis decani, aliorumque ejusdem ecclesiæ canonicorum. quod ambo reges sua auctoritate confirmant. Rainoldus cancellarius ad vicem domini Gerberti Remorum archiepiscopi summi cancellarii recognovit. » Desunt chronicæ notæ in vulgato diplomate, sed non serius hoc anno, nec ante triennium dari potuit, ut tempos initi ac dimissi a Gerberto archiepiscopatus probat. Eremburgi abbatissæ, haud scio an proxime, successit Ermengardis, de qua suo loco.

[a] pag. 431.

Item S. Crispino.

Sub idem tempus Gualterius comes prædia quædam sanctorum martyrum Crispini & Crispiniani, in Vadensi * pago sita, quæ genitor ipsius Rodulfus prædictis sanctis injuste abstulerat, eisdem restituit consensu & voluntate filiorum suorum, Rodulfi & Gualterii. Hæc autem prædia *ab incolis pagi illius nominantur Oratorium* * *& Lupisaltus* *. Insuper idem Gualterius eisdem sanctis reddit *farinarium unum super fluvium Altumnam* *. Hæc restitotio sollemniter ac publice facta est *præsentibus regibus Hugone & Rotberto, principibus etiam Francorum compluribus, episcopis quoque vel abbatibus*, quorum signa & nomina subscripta habentur, scilicet *Hugonis regis gloriosissimi*, *Rotberti inclita prolis*, *Gualtersi comitis*, *Rodulfi* & *Gualterii* ejus filiorum, *Guidonis episcopi* Suessionensis, *Hervei episcopi* Belvacensis, *Fulconis episcopi* Ambianensis, *Ratbodi episcopi* Noviomensis; ad hæc signa *Abbonis abbatis* Floriacensis, *Odelei abbatis* sancti Medardi, & *Guidonis comitis* Suessionensis. Ex hoc instrumento eruitur series primorum comitum Vadensium, ex quorum stirpe prodiit beatus Simon Crispiacensis, cujus pater Rodulfus haud dubie processit ex Gualterio comite, hujus restitutionis auctore, cujos filium Rodulfum facile crederem esse ejusdem Simonis [b] patrem, nisi longius esset temporis intervallum abhinc usque ad Rodulfum Simonis patrem, qui anno M LXXIV. decessit. Gualterius seu Walterius, hic laudatus, Crispiacensem sancti Arnulfi ecclesiam erexit, ut infe-

* de Valois.
* Ormoy.
* Louet.
* l'Autonne.

[b] V. lib. 64 n. 63. & lib. 65. n 12.

ANN. CHR. 995.

rius [a] videbimus. Sancti Crispini Suessionensis abbatia, cui hæc restirutio facta; nostri est Ordinis, Major dicta ad discrimen alterius, quæ est canonicorum regularium sancti Augustini.

a lib. 53. n. 9.

XI.

Burgulii fundatio confirmata.

b V. lib. 50. n. 34.

* Langest.

Turonico sancti Juliani monasterio adhuc præerat Gausbertus abbas, jam superius laudatus, quo tempore Odo Turonensis, aliarumque provinciarum comes, postulante Emma Pictavensi comitissa sorore sua, una cum venerabili abbate Gausberto, Burguliensis cœnobii [b] fundationem a sorore factam confirmavit. *Data est hæc anctoritas ad obsidionem castelli Langiacensis* * ad Ligerim, *pridie idus Februarii, anno incarnationis dominica* DCCCC XCV. *indictione* VIII. *regnante Hugone pissimo rege anno* VIII. Nondum itaque mortuus erat eo tempore Odo comes, atque adeo non ante hunc annum datum est diploma Hugonis & Rotberti regum a Beslio [c] relatum, quo, *jam defnncto Odone comite*, Berta ejus uxor, una *cum filiis suis, pariterque domno abbate Gauberto* *, eamdem fundationem regia auctoritate corroborarunt in Parisiaco palatio, anno regni sui octavo. Itaque annus DCCCC XCIV. in contextu interpretandus est veteri more, qui annus nostro calculo in mense Februario annus DCCCC XCV. censendus est. quo anno post quintum idus Februarias Odo comes decesserit. Id vero probat huic anno conveniens indictio VIII. uti legitur in veteri illius instrumenti exemplo, mendose in alio VIIII. & apud Beslium XII. Legimus notitiam quamdam, qua Berta comitissa, una cum filiis suis Terbaldo & Odone, rogatu Emmæ comitissæ, confirmat donationem Burguliensis prædii, ab Odone *pia recordationis* seniore suo factam. Actum Blesis castro. sed mendosæ sunt chronicæ notæ. Ceterum Odo comes in extremis habitum monasticum induit in Majori-monasterio, ubi & sepultus est. Ante obitum alodum Caumartii monachis concessit, quod cellæ sancti Martini de Caumartio condendæ occasionem dedit. In charta ab Odone comite ejus filio hac de re confecta legitur, *qualiter Odo comes, ad ultimum vita exitum perducus, apud sanctum Martinum Majoris-monasterii monachorum conversatione suscepta, eidem loco in perpetuum possidendum alodum de Caumartio, simul cum omnibus consuetudinibus sibi pertinentibus, quietum & totum solidum in perpetuum concessit.* quod Odo ejus filius ratum esse jussit. Subscribunt post Odonem comitem ejus nominis secundum, Terbaldus filius ejus, Hermengardis mater ejus, id est Terbaldi, aliique. Statim a morte Odonis comitis relictam ah eo conjugem Bertam Rotbertus rex matrimonio sibi copulavit, vivente adhuc patre Hugone rege, contra quam olim opinatus eram in Præfatione ad Sæculum sextum Benedictinum. Id vero nos docet charta quædam ecclesiæ sancti Martini Turonensis, pro commutatione quorumdam colibertorum, facta inter Willelmum sancti Martini præpositum, & Hervinum sanctæ Mariæ de Sodobrio * ad Ligerim ministrum. quæ charta data est *primo regnante Rotberto, in anno ubi Berta uxori sua maritali connubio adhibitus est*; & quidem *data in mense Augusto*, VIII. *anno regnante Hugone rege.* quæ notæ huic anno conveniunt. Hoc Rotberti regis cum Berta matrimonium propter affinitatem a Gregorio V. [d] improbatum, suspensus a communione Archembaldus Turonum archiepiscopus, illius matrimonii auctor, cum episcopis, qui nuptiis illis interfuerant.

c Besly, comtes p. 177.

* sic in manuscript.

Odo comes obit monachus.

Rotberti regis cum Berta connubium.

* Suevre.

d V. lib. 51. n. 68. & 75.

XII.

Cameracenses turbæ.

e Balderic. lib. 1. c. 110.

Etsi res Cameracensis ecclesiæ non sint nostri instituti, non licet tamen ea præterire, quæ in promotione Erluini episcopi hoc anno contigerunt. Mortuo Rothardo episcopo, Notcherus [e] seu Notgerus Leodicensis antistes, Erluinum, ecclesiæ suæ archidiaconum, virum ecclesiasticis & sæcularibus negotiis eruditum, sibique familiarem, misit ad Mathildem filiam Ottonis Magni, Quindeliburgensem abbatissam, ut ejus apud Ottonem tertium suffragio ad sedem Cameracensem promoveretur. Contra vero quidam Azelinus de Truncinis, Balduini Flandrensium comitis ex concubina filius, *postea tamen Parisiorum episcopus*, Sophiam sororem juvenis imperatoris pecunia adortus est, ut ejus patrocinio hunc episcopatum obtineret. Utrimque pulsatus imperator, Mathildi tamen amitæ, Sophia nescieute, consensit, atque Erluino die festo sancti Dionysii vacantem ecclesiam commisit. Cum vero lis esset de pontificatu Remensi Arnulfum inter atque Gerbertum, Erluinus cum Ottone imperatore Romam profectus est, ut a Johanne papa XV. ordinaretur. Verum, Johanne ante ejus in urbem adventum defuncto, a Gregorio V. ejus successore consecratus est. Ex quo intelligitur, obitum Azelini seu Ascelini, qui *postea Parisiorum episcopus fuit*, male in vulgatis indicibus, etiam novæ historiæ Parisiensis,

reponi

reponi anno DCCCC LXXVII. cum serius annis circiter viginti hanc sedem inierit. Hinc etiam patet, Mathildem abbatissam ad hoc usque tempus Quindelinburgensi parthenoni præfuisse.

XIII. Heinricus dux Gandersheimii sepultus.

Gandersheimensem etiam tunc regebat Gerberga, Ottonis Magni soror, adeoque Heinrici Bajoariorum ducis, qui Magdeburgum [a] ad regia comitia profectus, ubi multam cum Gebehardo Ratisponæ episcopo contentionem habuit; indeque Gandersheim ad sororem invisendam regressus, subitaneo morbo corripitur. Mox accersitum ad se Heinricum, qui postea imperator exstitit, graviter admonet, cito reverti ad patriam, resque ducatus sui ordinare; ceterum regi ac domino suo, quod se fecisse admodum pænitebat, numquam adversari. quibus dictis, filio jam digresso, *Kyrie eleison* ex corde ingeminans, decessit v. kalend. Septembris, sepultusque est in medio ecclesiæ, coram altari sanctæ Crucis. Gandersheimii hoc anno versabatur rex Otto III. kalend. Augusti, cum privilegia [b] novæ Corbeiæ rogatu Ditmari abbatis, interventu Willigisi Moguntiacensis archipræsulis & Hildibaldi Wormatiensis episcopi, renovavit. Idem præstitum Herifordensi parthenoni, rogatu Immæ abbatissæ, Bernardi ducis filiæ, cui Otto imperator [c] eodem anno, precibus amitæ suæ Mathildis Quindelinburgensis abbatissæ, necnon Sophiæ sanctimonialis sororis suæ, quoddam prædium largitus est.

a *Ditmar. lib.* 4 p. 39.

b *Annal. Paderborn* p. 340.

c *ibid.*

XIV. Riddagus abbas Magdeburgensis.

Eodem tempore, in monasterio sancti Johannis prope Magdeburgum, Richario abbati successit Riddagus, a Ditmaro [d] laudatus: cujus tempore Sigefridus quidam juvenis puer, Ditmari frater, Sigefridi comitis de Walbike filius, sub monastico habitu instituendus versabatur. Hunc autem a proposito revocare volens Cunigundis pueri mater, flagitante altero Sigifrido comite fratre suo, nuntium ad abbatem misit, qui filium ad se reduceret. Abbas vero, ut prudens ac religiosus erat, injustæ petitioni haud quaquam assensit; responditque id sibi non licere ob curam pueri cælitus sibi commissam. Ita frustratus nuntius, Ditmarum, Sigefridi pueri fratrem, qui in episcopali sancti Mauricii ecclesia sub Ekkehardi magistri disciplina erudiebatur, ad matrem reduxit.

d *ibid.* p. 40.

XV. Augustenses & Constantienses episcopi.

Eodem fere tempore, Liudolfo Augustensium episcopo mortuo, subrogatur in annos sex Gebehardus Elewangensis abbas, huic vero Hartmannus in regimine prædicti monasterii, quod in Rhiæsa situm erat. Gebehardus vitam sancti Udalrici Augustensis episcopi novo stilo explicare aggressus est, sed morte præventus, imperfectum opus reliquit. Hic a Bernone, ejusdem vitæ post eum expolitore, *venerandæ memoriæ* dicitur, & post beatum virum quartus ejus ecclesiæ episcopus, *nulli modernorum doctorum secundus.*

Hoc ipso anno, secundum Hermannum, ejus cognominis Gebehardus Constantiensis præsul, ad cælos migravit VI. kalend. Septembris, sepultus in basilica sancti Gregorii papæ a se constructa. Successor ejus Lantpertus, *habitu & professione monachus*, inquit Hermannus, præfuit annis XXIII. quo tempore templum sanctæ Mariæ, quæ ecclesia cathedralis est, ex parte a se dirutum amplificavit. Cujus loci monachus fuerit, ignoratur.

XVI. Ansfridus episcopus Trajectensis.

Tunc etiam post mortem Balduini Trajectensis ad Rhenum episcopi, jussu Ottonis regis, eam dignitatem subire compulsus est Ansfridus comes, superius [e] a nobis laudatus, cum de monastica vita cogitaret. Jam episcopus in colle tribus ab urbe millibus dissito, trans flumen monasterium exstruxit, ubi orationis causa procul a turbis secederet. Ingravescente ætate, jam caligantibus oculis factus est monachus, septuaginta-duos pauperes propria manu quotidie reficere solitus. Locus, ubi conditum fuit ab eo monasterium, primum dictus est *Hohorst*, postea *Heilgenberg* seu Mons-sanctus, tandemque Mons-sanctæ-Mariæ, situs prope Amersfordiam: quo ex loco monasterium in ipsam urbem translatum est sub Adelberto abbate & Bernulfo episcopo, ubi deinceps sub sancti Pauli nomine usque ad exstinctam illic religionem perseveravit.

e *lib.* 50. n. 45.

XVII. Blandinienses abbates.

Agebat in præfectura Blandiniensis apud Gandavum cœnobii annum octavum Adalwinus abbas, cum ex hac vita ad immortalem, ut sperare licet, transivit. In ejus epitaphio, relato a Sandero, insinuari videtur, eum mortis suæ præscium sibi ipsi tumulum paravisse, & suos ad luctam cum hoste morientem animasse.

Imperat eventum loculi stans ad monumentum,
Ceu fuerat monitus, ante dies obitus.

ANN. CHR. 995.

Inde mouet fortes virtutis in arma cohortes,
Inclyta bella gerant, ne quid ab hoste ferant.
Pridie dum tropicum lux Junia tangeret astrum,
Scandens astra poli liquerat ima soli.

Initio sæculi decimi-septimi, id est anno M DC XIII. instaurando monasterio, quod ab hæreticis superiori sæculo destructum fuerat, reperta sunt ossa ejusdem abbatis cum hac inscriptione: *Hic jacet Adalwinus abbas & sacerdos, qui obiit* XVII. *kalend. Julii, anno Domini* DCCCC XCV. *Rexit hanc ecclesiam annis* VII. *mensibus* VII. *successit Widoni.* quæ inscriptio aureis litteris renovata est. Adalwino suffectus Rotboldus, ejus loci monachus & sacerdos, qui senectute gravis, præfecturam Richardo abbati resignasse traditur, sed ei superstes, eam denuo ad biennium resumsisse, sibique subrogasse Wicardum successorem, mortuus demum anno MXLII.

XVIII. S. Cuthberti translatio Dunelmum.

Cum corpus sancti Cuthberti episcopi per annos amplius [a] centum apud Cuncacestram substitisset, Aldunus episcopus, cælesti admonitus oraculo, illud Ripum primo, indeque post tres aut quatuor menses Dunelmum transtulit, factoque ex virgultis extemporaneo oratorio, illic deposuit, donec in ecclesiam ex lapide, quæ post tres annos perfecta est, inferretur. Hæc ecclesia sollemni ritu pridie nonas Septembris consecrata fuit, atque in ea posita episcopalis sedes, quæ a rege quondam Oswaldo & Aidano episcopo in Lindisfarnensi insula primitus instituta fuerat. Eo loci perseveravit monachorum cœtus, qui sacri corporis custodes & ecclesiæ ministri erant: ex quorum numero semper electi episcopi usque ad Walcherum, qui *primus in ordine clericali* sub finem insequentis sæculi assumtus est. Alduno episcopo successit Eadmundus, vir religiosus ac severus, de quo inferius.

a *lib.* 37. *n.* 70.

ANN. CHR. 996.

XIX. Ottonis iter Romam & coronatio.

VErno tempore anni insequentis nongentesimi nonagesimi-sexti rex Otto, pace Saxones inter & Slavos composita, in Italiam diu optatus contendit. quo accepto, Crescentius Romanus princeps, rebus diffisus suis, Johannem pontificem per affines & propinquos ejus sibi reconciliavit, & in Urbem ex Tuscia revocatum ipse cum senatu honorifice recepit, atque ad pedes ejus provolutus excoluit. Mediolanensibus cum Landulfo archiepiscopo reconciliatis, Otto Ravennam versus movit: ubi, Johannis pontificis morte accepta, usurpato jure Brunonem Saxonem consobrinum suum, scilicet filium Ottonis ducis, pontificem ordinari curavit. Is Gregorius V. vocatus.

Gregorii V. electio.

De Brunonis electione & consecratione nullus veterum accuratius scripsit, quam scriptor anonymus vitæ sancti Adalberti Pragensis episcopi, ejus temporis æqualis. Hic auctor est, Ottonem regem, transmissis cum multo milite alpibus, juxta sacram urbem Ravennam regalia castra posuisse, ibique cum moraretur, epistolas a Romanis proceribus & senatoribus accepisse, quibus illi adventum ejus in Urbem se vehementer optare significabant, debitam ei fidelitatem præstituri; simulque de morte domni apostolici faciebant certiorem, contestantes, se in eligendo successore sententiam ejus exspectare. *Erat tunc in capella regis*, ait idem auctor, *quidam clericus Bruno, sæcularibus litteris egregie eruditus, & ipse regio sanguine genus ferens, magnæ indolis, sed (quod minus bonum) multum fervidæ juventutis. Hunc, quia regi placuit, a majoribus electum Magontinus archipræsul Willigisus & suus collega Adelbaldus episcopus adduxerunt Romam. Proinde a Romanis honorifice acceptum ad hoc ordinati episcopi*, scilicet Ostiensis & Portuensis, *apostolico honore promulgarunt. Superveniens etiam rex Romano more egregie accipitur: deinde magno gaudio omnium imperatorium attigit apicem.* Hactenus anonymus. In chronico Saxonico Otto Romam venisse dicitur die festo ascensionis Domini, quæ XII. kal. Junii eo anno incidebat, & ab eodem Gregorio imperialem unctionem percepisse anno ætatis XV. regni autem XIII.

XX. Ottonis placitum pro Brumiensi monasterio.

Hunc diem coronati imperatoris recte assignari, etsi plerique recentiores aliter sentiunt, ejus temporis instrumenta non pauca probant. nam VIII. kalendas Junii jam coronatus imperator Romæ placitum habuit [b] *cum summo pontifice Gregorio pro* » *definiendis rebus ecclesiasticis:* ubi venerabilis vir Eugiro abbas monasterii beati Pe- » tri Brumiensis, diœcesis tum Lunensis, proclamationem fecit super episcopo Lunensi » Gotifredo, quod idem episcopus contra decreta Romanorum pontificum Gregorii,

b *Ital. sac. to.* 4. *p.* 1367.

Johannis, Benedicti, & contra imperialia & regia præcepta Liutprandi regis & « AN. CHR. 996.
subsequentium regum & imperatorum, monasterium illud suo episcopatui subjicere «
vellet, & a potestate Romanæ ecclesiæ, sub cujus ditione semper exstiterat, alie- «
nare. quod Otto imperator vetat. *Datum* VIII. *kalend. Junii, anno dominicæ incar-* «
nationis DCCCC XCVI. *indictione* IX. *anno tertii Ottonis regnantis* XVIII. * *imperantis* * l. XIII.
anno primo. Actum Romæ. Idem calculus confirmatur altero præcepto, quo idem Diplomata
Otto imperator præcepta superiorum imperatorum monasterio Farfensi, rogatu « pro variis monasteriis: pro Farfa &
Johannis abbatis confirmavit VIII. kalendas Junias ejusdem anni, regni sui anno «
XIII. imperii primo. Actum Sabinis in urbe sancti Gethulii. Utrasque litteras He- « sancta Flora.
ribertus cancellarius vice Petri Cumani episcopi & archieancellarii recognovit. «
Consimile tertium addo præceptum ejusdem [a] Ottonis pro monasterio sanctæ Floræ a Bullar. Cas-
& sanctæ Lucillæ prope Aretium, cui ecclesiam beatæ Mariæ in monte Ionio, sin. p. 17.
aliaque bona imperator asserit VII. kalendas Junii, iisdem anno Christi & indic-
tione, Ottonis imperii anno primo. Actum Romæ. Addo & quartum pro Erluino
episcopo Cameracensi, Romæ tunc ordinato a Gregorio papa, cujus diploma [b] da- b Balderic.
tum est *in mense Maio & indictione nona*, Gregorii pontificatus anno primo, im- lib. 1. c. 111.
perii Ottonis itidem primo. quo luculentius nihil afferri potest ad probandum, &
Gregorium, & Ottonem mense Maio hujus anni insignia suæ dignitatis accepisse.
Accedit Gregorii V. diploma indultum Vinizoni abbati [c] Salvatoris in Monte- c Ital. sac.
Amiato, comitatus Clusini, quo diplomate pontifex illi monasterio immunitates, to. 3. p. 710.
decimas, sacri baptismi in suis ecclesiis conferendi potestatem, simulque accipiendi
chrisma & oleum a quacumque ecclesia concedit, cum libera electione abbatis.
Data VI. kalend. Junii per manus Johannis episcopi sanctæ Albanensis ecclesiæ, «
indictione nona, Gregorii pontificatus anno primo, Ottonis coronati imperatoris «
anno itidem primo. Superius [d] actum de Brumadensi seu Brumiensi monasterio, «
cujus abbas Constantius, Eugironis successor, litteras regiæ protectionis ab Hein- d lib 35. n. 44.
rico primo imperatore anno M XIV. impetravit. Perstitit hæc abbatia usque ad
pontificatum Innocentii secundi, cujus anno quarto in episcopalem sedem erecta est.

XXI. Gregorius V. monachus.

Bruno ante summum pontificatum Werdensis episcopus erat ex-monacho Cor-
beiæ-novæ, quam *pupillam suam* nominare solebat, ut tradunt annales Corbeienses.
Idem Ottonis tertii imperatoris consobrinus erat, Ditmaro *nepos* dictus, ducis
Ottonis filius, qui marcam Veronensem tenebat, si chronographo Saxonico eredi-
mus, antequam ad pontificatum promoveretur. Clericus tantum dicitur a scriptore
vitæ sancti Adalberti superius laudato. Rupertus abbas in libro de vita sancti Heri-
berti Coloniensis archiepiscopi tradit, Brunonem vix adduci potuisse, ut presbyter
ordinaretur. Initio pontificatus Gregorius *Werenfrido religioso abbati* litteras dedit, Ejus bulla pro Stabulensibus.
quibus Stabulensis & Malmundariensis monasteriorum privilegia confirmavit *anno*
dominicæ incarnationis DCCCC XCVI. *indictione* VIIII. *mense Junio, die secunda*. Ex
quo intelligitur, quod mox demonstratum, Brunonem ante mensem Junium pon-
tificem creatum & consecratum fuisse. Consule quæ de Stabulensium abbatum serie
superius [e] diximus. e lib. 48. n. 106.

XXII. Romualdus Classensibus præficitur.

Dum Otto Ravennæ, ante suum Romam adventum, versaretur, comperto Clas-
senses monachos non recte ad regulæ amussim incedere; eos ordinare cupiens,
optionem monachis fecit, ut quem vellent abbatem eligerent. Illi Romualdum
legerunt, qui tum in Pereo insula, duodecim millibus passuum a Ravenna distan-
te, vitam solitariam angusta in cellula ducebat. Otto diffidens sanctum virum, si
ad regiam aulam per nuntium evocaretur, ad se venturum; ipse ad ejus cellam,
sole jam occidente, processit, & comiter ab eo receptus, ibidem pernoctavit. Mane
vero eum secum Ravennam duxit; & multis precibus, ut monachos Classenses
regat, sollicitatum, ubi nihil obtinet, demum episcopalis anathematis intermina-
tione ad sententiam suam adduxit. Inito regimine, vir sanctus ejus loci monachos
omnes, nulla vel nobilitatis, vel scientiæ ratione habita, dum ad districtam regulæ
observationem compellere nititur, brevi fratres electi abbatis pænitere fecit. Hinc
illi maledictis & calumniis eum proscindunt, se ipsi accusantes, quod tam durum
& immitem sibi abbatem imposuissent. Quare Romualdus videns se illis non pro-
desse, sibi vero obesse plurimum; regem adhuc Ravennæ agentem statim adit, &,
eo non mediocriter una cum Johanne Ravennate archiepiscopo reluctante, pasto-
ralem virgam coram eis projecit, ac monasterium deseruit.

ANN. CHR. 996.

XXIII. Tiburtes Ottoni reconciliat. * Tivoli.

Non multo post, cum rex Tiburtinam * civitatem, de opidanis, qui ducem suum interfecerant, regemque expulerant, ultionem sumturus, obsideret; eo accessit Romualdus, hocque inter eos pactus est, ut Tiburtes, ad placandum regem, murorum suorum partem diruerent; ducis vero interfectorem ad ejus matrem catenis constrictum mitterent; effecitque insuper, ut illa, suis precibus mitigata, homicidæ facinus condonaret.

Venerium eremitam informat.

Erat tunc prope Tibur vir quidam venerabilis, Venerius nomine, qui primum quidem monachus in cœnobio vixerat; sed postea fratrum, qui eum ut delirum habebant, injuriis & subsannationibus vexatus, inconsulto abbate, e monasterio in solitudinem recesserat, ubi per sex annos absque vino, omnique pulmento sub nimia districtione permanserat. Hunc Romualdus, audita ejus fama, cum visitaret, sciscitatur, cujusnam regimini & directioni subesset. Respondit ille, se alieno solutum imperio hoc sequi, quod sibi utilius videretur. Cui Romualdus: » Si crucem » Christi portas, inquit, superest ut Christi obedientiam non relinquas. Suasit proinde abbatem suum ut adiret, & ejus consensu obtento ad solitudinem reverteretur, sub ejus magisterio deinceps humiliter victurus: ut sacri operis ædificium, quod bona voluntas ædificat, humilitas erigit, obedientiæ virtus perficiat. Fecit ille quod monitus erat, & abbatis consensu accepto, ad optatam solitudinem rediit: ubi in quadam rupe hominibus impervia conclusus, per quatuor annos, quolibet humano destitutus solatio, vixit, tanta severitate, ut præter tres buccellas, quas e monasterio secum attulerat, nec panem, nec vinum, nec coctum quidquam gustaverit, solisque arborum pomis & herbarum radicibus usus sit, & aqua pura, quæ in concavum saxum hieme colligebatur. Tanta vitæ asperitate & sanctitate commoti accolæ, certatim ad eum confluere, ciborum alimenta & quæque necessaria comportare, quæ ille pastoribus pecorum & egenis distribuebat. Hortatu demum episcopi, oratorium illic fieri & consecrari permisit, in quo defunctus, orantis in modum, ante altare genibus flexis inventus est; ibidemque sepultus, miraculis claruisse perhibetur a Petro Damiani. Sic tamen apud Tiburtes neglecta est ejus memoria, ut nullus ei modo cultus impendatur. Ferrarius nihilo minus eum sanctum reponit idibus Septembris.

XXIV. Abbo mittit Leoni abbati reliquias S. Benedicti. a supra n. 1. * Leoni. b Miscel. to. II. p. 409.

In concilio Remensi anno superiori celebrato Abbo Floriacensis abbas amicitiam [a] contraxerat cum Leone S. Bonifacii in Urbe abbate, & sedis apostolicæ legato, qui Romam nondum reversus erat eo tempore, quo Abbo ipse illuc profectus est. In familiari cum eo colloquio Remis habito petierat Leo abbas, ut ipsi aliquid de reliquiis S. Benedicti, in cujus honorem oratorium exstruere volebat, concedere ne gravaretur. Epistola hæc sic inscripta est: *Facundia prærogativa cum vitæ merito & sapientia doctrina mirabiliter intonanti domno L.* * *sancti Bonifacii carissimorum carissimo abbati, Abbo Floriacensis cœnobii humilis abbas.* Eruditissimus Baluzius, qui hanc epistolam [b] vulgavit, primo opinatus est, Leonem, cujus nomen hic decurtatum est, abbatem fuisse Fuldensis monasterii, cujus patronus est S. Bonifacius archiepiscopus Moguntinus. Verum in tertia editione librorum de Concordia se ipse emendavit, hancque epistolam Leoni Romano abbati S. Bonifacii scriptam fuisse » confessus est. In hac epistola scribit Abbo, se, cum ambo Remis versarentur, ejus » colloquio mirifice recreatum, ab eodem interpellatum fuisse, ut *pretiosarum reli-* » *quiarum sancti patris Benedicti insignia* ei concederentur, *eo quod indubitatum peni-* » *tus esset, sanctissimam ipsius corporis præsentiam* a Floriacensibus *retineri*: quippe qui » *in honore illius oratorium construere* vellet; pollicitus se mutuo aliquid de reliquiis » sancti Bonifacii, aliorumve sanctorum Floriacensibus repensurum; insuper effectu- » rum, ut privilegia Floriacensium auctoritate apostolica confirmarentur. Et quidem » se hæc omnia perficere in voto habuisse ait Abbo, cum ad limina Apostolorum ora- » tionis causa profectus est: *sed Romanam ecclesiam digno viduatam pastore* se offendisse. quare negotio infecto redire coactus sit, non impetrato scilicet privilegio, quod cupiebat. Addit vero, se nuntium nuper jucundum accepisse, nimirum *erectum esse apostolicum decus per quemdam imperialis sanguinis virum, totum virtutibus & sapientia compositum*, videlicet Brunonem, dictum Gregorium V. a quo per Leonem abbatem, qui tunc Romam reversus erat, privilegia sua renovari postulat, missis ad ipsum litteris per quosdam Floriacenses monachos, qui forte petitas sancti Benedicti reliquias Leoni detulerunt. Ex hac epistola, quam in appendice inte-

gram referemus, satis intelligitur, tunc Romanis persuasum fuisse, sancti Benedicti corpus in Galliam translatum, Floriaci asservatum fuisse.

ANN. CHR. 990.

XXV. *Abbonis duplex iter Romam.*

Duplicem eo tempore Abbonis Romam profectionem distinguit Aimoinus: unam sedente Johanne XV. pontifice; alteram Gregorio V. Prioris itineris causa fuit, ut confirmationem privilegiorum monasterii sui a pontifice obtineret. De hac ita scribit Aimoinus. *Inter ea eximius Abbo condigno apparatu Romam proficiscitur, privilegia ecclesiæ sibi commissa corroboraturus, immo renovaturus. Sane non qualem voluit, aut qualem debuit, sedis apostolicæ pontificem, nomine Johannem, invenit. nempe turpis lucri cupidum, atque in omnibus suis actibus venalem reperit. quem exsecratus, perlustratis orationis gratia sanctorum locis, ad sua rediit, emtis optimæ speciei aliquantis holosericis palliis, ornatui ecclesiastico congruis.* Id de Johanne XV. intelligendum esse, non de altero Johanne, quem Crescentius, ut mox dicemus, Gregorio V. opposuit, colligitur ex mox laudata epistola Abbonis ad Leonem abbatem: in qua de hac priori profectione agens, ait, se *Romanam ecclesiam digno viduatam pastore* offendisse, sed paullo post *erectum* fuisse *apostolicum decus per quemdam imperialis sanguinis virum*, nempe Gregorium, cujus electio Johannis XV. mortem subsecuta est, at Johannis pseudopapæ intrusionem præcessit. De secunda Romam Abbonis profectione agemus anno sequenti.

XXVI. *Gerberti ad Ottonem epistolæ.*

Ottoni jam coronato imperatori, & in Italia constituto, Gerbertus scripsit epistolam XXVII. secundæ classis, in qua ejus absentiam longitudine terrarum dissitum « se omnino moleste ferre ait, nec rerum præclare ab eo gestarum ullam vel scintil- « lam ad se pervenisse. Addit plurimum referre, ut resciat, fratrem Harmandi co- « mitis, apud Gorziam detentum, fame necari *contra suam, suorumque natalium dignitatem*; idque ignominiæ ducere sempiternæ. Removeat Otto tam immane nefas, « & petenti fratri fratrem adhuc spirantem reddat. Id videtur intelligendum de He- « rimanno comite, fratre Adalberonis Virdunensis episcopi, Godefridi & Gozelonis « ducum, ac Friderici comitis, qui monachum induit in monasterio sancti Vitoni. « Herimannus *comitum nobilissimus* dicitur ab Hugone Flaviniacensi, utpote imperiali « sanguine procreatus, quod superiori epistolæ convenit. Ex sequenti epistola XXVIII. « ad eumdem imperatorem intelligitur, Gerbertum ab eo responsum accepisse. quippe ait, sibi pro imperatore sollicito nihil dulcius significari potuisse, quam ejus imperii « summam gloriam, summam cum dignitate constantiam. Nihil principe gloriosius, « quam legiones cogere, in hostilem terram irrumpere, hostium impetum sua præ- « sentia sustinere, seipsum pro patria, pro religione, pro suorum, reique publicæ sa- « lute, maximis periculis opponere. Hæc vero epistola scripta est post concilium Re- « mense, convocatum a Leone abbate, cujus legationem ad Ottonem directam commemorat Gerbertus, qui in fine, ab Ottone sibi liberaliter collata, sed a quodam incertam ob causam ablata restitui petit. Eodem spectat epistola XXX. in qua vehementer invehitur in illum, ut vocat, furciferum, qui Ottoni auctor fuerat, ut sibi collata eriperentur. Nihil tale se commeruisse. quippe *tribus, ut ita dicam*, inquit, *sæculi ætatibus, vobis, patri, avo, inter hostes & tela fidem purissimam exhibui, meam quantulamcumque personam regibus furentibus, populis insanientibus pro vestra salute opposui. Per invia & solitudines, per incursus & occursus prædonum, fame & siti, vi frigoris & æstus excruciatus, infractus inter tot tempestates exstiti: ut mortem potius præoptarem, quam filium cæsaris, tunc captivum, imperantem non viderem. Vidi, & gavisus sum, & utinam liceat usque ad finem gaudere, & vobiscum dies meos in pace finire.* Hæc ille. quæ vero sint illa Ottonis beneficia, quæ sibi ablata conqueritur, non exprimit Gerbertus. Forte id intelligendum de abbatia Bobiensi, quam aliquis male in Gerbertum affectus ab Ottone in Italia posito extorserit. Hanc tamen ipsi redditam fuisse patebit ex iis, quæ anno abhinc secundo referemus.

XXVII. *Adalbertus Romam revisit.*

Quo tempore Otto Romam advenit, jam istuc denuo se receperat Adalbertus Pragensis antistes, cum in morbido grege signa salutis nulla inesse probavisset, & instantia mala prospectaret. Congaudet illo redeunte sanctorum Bonifacii & Alexii sacrum collegium, ubi antea monasticum habitum induerat. De ejus reditu lætatus est in primis ejus loci abbas, eumque præpositum constituit. Ille vero *omni vilitate & extremitate*, ut regula [a] præcipit, *contentus*, quanto ceteris superior, tanto se cunctis inferiorem exhibebat. Dum illic degit, magis ac magis in dies proficiens, & ad divina contemplanda succrescens, duos ordines in cælo conspicere sibi visus

[a] *Reg. S. Bened. cap. 7.*

ANN. CHR. 996. est, unum purpureo, alterum niveo indumento ornatum; audivitque inter utrosque sibi locum reservari. quod futuri martyrii præsagium fuit. Dum sic optatæ solitudinis otia degustaret, identidem invisebatur ab Ottone imperatore, qui ejus consuetudine magnopere delectabatur. Verum hæc otia interrupit Willigisus archiepiscopus Moguntinus, qui jam eum in Boëmiam revocaverat; institique denuo, ut ad provinciam sibi commissam Adalbertus rursus reverteretur. Agitata iterum hæc causa in synodo Romana, in qua Willigisus nefas esse dixit, Pragensem ecclesiam suo pastore viduari, viduæ ecclesiæ sponsum restituendum; nec prius destitit, quam domnus apostolicus se, quod ille vellet, facturum polliceretur. Sic monasterium, non sine multo mærore, denuo relinquere cogitur Adalbertus, & Notherio magnæ prudentiæ episcopo trans alpes perducendus committitur. In illo intervallo quo Romæ degebat Adalbertus, Zraquaz monachus sancti Emmerammi, frater ducis, vacuum episcopatum affectavit, jamque a Moguntino consecrandus erat, cum a dæmonio correptus, meritas ambitionis suæ pœnas luit.

XXVIII. Moguntiæ demoratur. Interim ex Urbe in Germaniam redit imperator, & Moguntiæ aliquamdiu commoratur. Remansit cum illo aliquantum temporis Adalbertus, & veluti cubicularius imperiali cameræ adhærens, Ottonem salutaribus monitis erudiebat. Cunctis vero qui in regia domo erant, vilissima quæque officia de nocte furtim exhibebat. quod tandem Wolfarius regius minister detexit. Sacra loca visitat. Dum illic moraretur, viso cælesti ad martyrium per beatam Mariam Deiparam animatur. Atque ut ad illud se præpararet, sancti Martini Turonensis episcopi, aliorumque sanctorum suffragia expetere constituit. Quapropter Turonos ad sancti Martini limina profectus est. *Nec* præteriit sanctum Dionysium, aut Floriacum, qui locus *beatissimum corpus confessoris nostri*, ait vitæ scriptor, *& patris Benedicti* conservat, *ubi etiam quis ille sit, cæcorum visus, claudorum gressus, & cælestium miraculorum multa millia protestantur.* Nec prætermisit locum, *ubi corpus discipuli quievit*, addit alter vitæ scriptor, *ubi & primus monachorum gregem rexit abbas Maurus, signo sanctitatis & miraculorum dulcedine magistro simillimus*, Regressus demum ad imperatorem, extremam ei salutem dixit, & archipræsulis sui mandato ad perfidam gentem ultimo profectus est, proprium sanguinem brevi Christo litaturus.

XXIX. Johannes antipapa. Nondum in Germaniam Otto reversus erat, cum Crescentius, veteri dominandi libidine stimulatus, Gregorium pontificem acerbe exagitare cœpit, & Johannem quemdam Placentinum episcopum in ejus locum intrusit. Quam ob rem Gregorius in Germaniam deploraturus injuriam, opemque affectis rebus suis petiturus concessit. Interim Crescentius Urbis mœnia firmare, molemque Hadriani validis præsidiis firmare, nihil denique omittere, quo se adversus Ottonis impetum roboraret. Otto vero Gregorii precibus obsecutus, simulque e re sua id esse ratus, postero anno cum validissimo exercitu in Italiam rediit.

XXX. Mutinense S. Petri cœnobium conditur. Dum hæc Romæ geruntur, Johannes alter, Mutinensis episcopus, suburbanam ædem sancti Petri, paullo ante refectam, monachis, populo ipso probante, concessit. quod monasterium insignibus subinde ejusdem sedis episcoporum muneribus auctum, atque amplis pontificum & imperatorum concessionibus honestatum, hodie quoque florescit sub Casinensi sanctæ Justinæ congregatione. Exstant apud
a Ital. sac. to. 2. p. 132. & seq. Ughellum [a] ipsius Johannis primariæ hac de re litteræ, in quibus ait, se circum-
» spectis omnibus, quo ager sibi commissus novo commodo exuberaret, nihil Deo gra-
» tius aut acceptius sibi visum fuisse, quam si in ecclesia sancti Petri suburbana cœ-
» nobium construeret. quod opus omnes orthodoxæ fidei cultores, imperatores, re-
» ges, principes, ceterique, tam præsentes quam futuri, ut intemeratum & incon-
» vulsum conservent, adjurat & obtestatur. Statuit insuper, ut fratrum numerus pro
» facultatibus ibidem habeatur, quibus nihil proprium, sed omnia sint communia; &
» ut abbatis secundum regulam sancti Benedicti libera sit electio. Ad hæc, ut nullus
» fratrum pro obedientia foras mittatur, nisi quem gravitas morum & bonæ actionis
» conversatio probabilem reddat. Denique, ut domum hospitalem habeant, ubi se-
» cundum morem hospites de decimis laborum suorum recipiant. Actum anno incar-
» nationis Domini DCCCCXCVI. indictione IX. Primus ejus loci abbas fuit Johannes, cui Warinus episcopus, Johannis successor, omnes donationes eidem loco factas, quibusdam rebus de suo additis, confirmavit.

XXXI. b lib. 49. n. 91. Sub idem tempus Genuæ, ubi jam duo [b] erant nostri ordinis cœnobia, sancti Ste-

ANN. CHR. 996.

phani scilicet ac sancti Fructuosi, tertium adjunxit Landulfus episcopus in ecclesia sancti Syri, ex qua Johannes [a] ejus decessor episcopalem sedem in ædem sancti Laurentii transtulerat. Itaque ne sancti Syri ecclesia divinorum officiorum expers esset, Landulfus monachos nostri ordinis sub Petro abbate constituit: ubi per multa sæcula monasticus ordo summa religione viguit, donec sæcularium abbatum incuria, immu & injuria, cœnobium pæne collapsum, monachis anno M D LXXV. amotis, ad regulares clericos Theatinos devolutum est. Abbatum ejus loci seriem ad id tempus Ughellus contexuit.

Genuæ monasterium S. Syri.

a *Ital. sac. to. 2. p. 1157. & seq.*

XXXII. Antequam Italiam dimittamus, agendum est de funesto exitu Mansonis Casinatis abbatis, qui hoc anno excæcatus, non multo post cum lumine oculorum vitam amisit. Hoc ille infortunium sibi accersivit, tum insolenti vitæ genere, quod sancti Benedicti successorem non decebat; tum impotenti dominandi libidine, quæ illi non competebat. Is quippe sæculari more se gerens, equites sibi plurimos & famulos sericis indutos vestibus comparaverat, & ultramontani imperatoris curiam frequentare consueverat. Quin etiam castrum [b] in latere montis Asprani ædificare cœperat, quæ res maximam ei conflavit invidiam apud Capuanos principes, quasi toti provinciæ dominari vellet. Castrum hoc Roccam-Siccam posteri appellarunt, quod post multas vices in Aquinensium comitum potestatem venit, sancti Thomæ Aquinatis demum ortu illustratum. Hæc omnia indigne ferebant Capuani principes, Mansonis potentiæ suam decedere rati. Hac occasione usus [c] Albericus, Marsurum indignus plane antistes, qui Casinensi abbatiæ pridem inhiabat, cum nonnullis Capuanis civibus & nefariis quibusdam monachis pactus est, se libras centum Papiensis monetæ illis daturum, si, cæcato prius abbate, monasterium ipsi contraderent. Accepta conditione, pessimi illi satellites Marsoui demum persuadent, Capoam se conferret, tactis evangeliis subdole polliciti, se illum salvum & incolumem ad sanctum Benedictum reducturos. Quod ille de Casinate monasterio, hi vero de Capuano sancti Benedicti monasterio intelligebant. Hunc itaque Capuam perducunt, dein ad sanctum Benedictum, ubi ejus oculos evellunt, & linteo involutos ad episcopum deferre gestiunt, pactam impii facinoris mercedem recepturi. Verum divino judicio factum est, ut eadem hora, qua Manso luminibus orbatus est, vita privatus sit episcopus, scilicet XVIII. kal. Decembris anni superioris. Suffectus in Mansonis locum Johannes abbas, ecclesiam sancti Martini juxta Vulturnum ipsi inhabitandam concessit: ubi non multo post decessit, nempe VIII. idus Martias hujus anni, sepultusque est in claustro monasterii Casinensis. Tragicam hanc historiam ante Leonem Marsicanum, tacito Mansonis abbatis nomine, refert Petrus Damiani in epistola [d] ad Mainardum Eugubinum episcopum; aitque se eam pridie, quam epistolam illam scriberet, accepisse a Johanne Marsicanæ prius ecclesiæ archipresbytero, qui tunc religiosus in Casinensi cœnobio monachus erat. Omissus est in vulgato [e] catalogo Marsicanorum episcoporum, haud scio an de industria, infamis ille Albericus, uti & ejus successor & ex concubina filius, cujus meminit Petrus Damiani in prædicta epistola.

Mansoni abbati Casinati suffectus Johannes.

b *Chron. Casin lib. 2. c. 14.*

c *ibid. c. 16.*

d *Petr. Dam. lib. 4. ep. 8.*

e *Ital. sac. to. 7. p. 696.*

XXXIII. Vix summum pontificatum Gregorius V. subierat, cum omnia loca & monasteria Cluniaco attributa interventu Ottonis imperatoris confimavit, litteris [f] *dilecto filio Odiloni abbati* datis, in quibus quatuor ejus antecessores laudans, post Bernonem, Odonem, & Aymarum, *beatæ recordationis sanctum Mayolum* vocat. In illa monasteriorum & cellarum enumeratione hæc recensentur: In pago Matisconensi «
cella sancti Martini, monasterium, quod Carus-locus vocatur; cella Regniaci, «
cella sancti Victoris; in comitatu Cabilonensi cella beatæ Mariæ de Bello monte, «
cum ecclesiis & terris a Manasse quondam episcopo collatis; in episcopatu Augus- «
todunensi cella Oydellis in honore sanctæ Mariæ, cella Magabrensis ex dono Wal- «
terii episcopi; in comitatu Arvernensi Silviniacum monasterium, ubi sanctus Mayolus «
requiescit; cella Firmitas, cella apud Scuriolas, cella sancti Petri ad Boscum, mo- «
nasterium beatæ Mariæ de Rivis; cellula ad Montes prope Maurengum cum terris «
ab Eustorgio nobilissimo viro traditis; monasterium Celsinianense cum suis cellis & «
ecclesiis, cella sancti Flori, cella Riliacus; in episcopatu Vivariensi cella Misoscus, «
cella de Rumpono-monte, cella ad-fontes, cella Rioms; in episcopatu Uticensi «
monasterium sancti Petri & sancti Saturnini super ripam Rhodani; in Trecastino «
cella sancti Amandi; in episcopatu Arausico cella in Podio-Odoleno, monasterio- «

Cluniaci cellæ & possessiones confirmatæ.

f *Bullar. Clun. p. 10.*

AN. CHR. 996. „ lum sancti Pantaleonis; in Gapincensi episcopatu cella sancti Andreæ, Canogobiense „ monasteriolum; in episcopatu Viennensi monasterium Taderniacum cum cella „ Causella; in episcopatu Lugdunensi cella beatæ Mariæ Taluzatis, cella Poliacus, „ cellula Arteduni, cella Amberta, cella Saviniacus, cella Cavariacus, cellula Lui-„ niacus; in Burgundia monasterium Paterniacum ab Adeleide augusta construc-„ tum, & a Conrado rege, ejusque filio Rodulfo Cluniacensi monasterio traditum, „ & monasterium Romanum, quæ omnia cum terris & possessionibus Cluniacensis monasterii pontifex confirmat; additque exemtionem ab episcopo, & libertatem eligendi abbatis, & recipiendi ordines a quolibet episcopo. Ex hac monasteriorum, quæ tunc Cluniaco subjecta erant, enumeratione manifestum est, insigniora illa monastéria, quæ prius a Cluniacensibus reformata fuerant, puta Floriacense, Auriliacense, Tutelense, Sarlatense, Senonense sancti Petri, Autisiodorense sancti Germaui, sancti Juliani Turonense, Majus-monasterium, Divionense, & alia similia, Cluniacensi abbatiæ subjecta non fuisse.

XXXIV. Anicienses episcopi. Pervenit usque ad id tempus Guido seu Wido episcopus Aniciensis, auctor monasterii sancti Petri ejusdem urbis: cui Drogo ejus frater, Hugonis regis favore, successisse dicitur. Verum hic non diu tenuit, si tamen umquam tenuit, episcopatum. siquidem Stephanus, filius Stephani Gabalitani comitis & Adelaïdis sororis prædictorum Widonis & Drogonis, a Gregorio V. depositus fuit, propterea quod a Widone vivente episcopo avunculo & antecessore suo, electus fuisset absque cleri & populi voluntate; & post ejus mortem ordinatus a duobus tantum episcopis, Dagoberto scilicet Bituricensi archiepiscopo, & Rocleno episcopo Nivernensi, qui ob id a communione suspensi fuere. Suffectus itaque in ejus locum Theodardus exmonacho Auriliacensi anno DCCCCXCVIII. de quo nihil nobis relictum est in vetustis illius ecclesiæ monumentis, nisi quod Silvester II. qui ejusdem cœnobii monachus fuerat, illius meminit; itidemque Stephanus vicecomes Gabalitanensis in charta pro sancto Theotfredo, de quo inferius.

XXXV. Gregorius abbas Einsidlensis obit. Excessit etiam e vivis hoc anno Gregorius abbas Einsidlensis VI. idus Novembris: cui epitaphium Wirandus ejus successor composuit in hæc verba:

Abbas Gregorius, laudum splendore coruscus,
Flos Angla stirpis, præcipuus meritis,
Idibus in senis animam reddendo Novembris,
Spiritus cælum, ossibus hunc tumulum
Promeruit, digna factis mercede repensa,
Nunc fruitur summo lætus ovansque bono.

Hic *diva memoria* abbas dicitur in brevibus annalibus ejus loci, *sanctus* appellatus in vulgato chronico Hermanni apud Canisium. Paullo ante ejus obitum, scilicet pridie kalendas Novembres ejusdem anni, Otto imperator omnes possessiones Meginradi-cellæ (id monasterio tunc nomen erat) confirmavit, dato [a] diplomate *in Broxole*, id est Bruxellis. ac proinde jam tunc Otto ex Italico itinere in Belgium reversus erat. Idem imperator post biennium in eumdem locum se munificum præbuit, haud dubie in gratiam Wirandi abbatis Gregorii successoris.

[a] Annal. Heremi. p. 105.

XXXVI. Godehardus fit abbas Altahæ inferioris. Apud Bajoarios Altahæ-inferioris monasterium pastore destitutum erat, absente Erkanberto abbate, qui vel causa infirmitatis, vel pastoralis curæ tædio, regimine cesserat, & ad secretioris vitæ solitudinem se receperat. Sacrum hunc locum pastore orbatum ægre ferens Heinricus dux piissimus, qui recens patri in ducatum Bajoariorum successerat, Godehardum ejus loci monachum, tunc presbyterum, cui nuper [b] juvenum erudiendorum cura commissa fuerat, abbatem illic constituere decrevit. Restitit per biennium vir sanctus, probabili satis excusatione, nefas esse ratus locum abbatis sui, adhuc superstitis, usurpare. At postquam abbas a fratribus, quin etiam ab episcopis sollicitatus revenire detrectavit, eisque delegendi successoris fecit potestatem; tandem Godehardus, fratrum unanimi consensu & episcopali auctoritate victus, monasterii regimen subiit. Id factum hoc anno Lambertus monachus tradit. Mox vero novus abbas fratrum promovendæ perfectioni totus addictus, districtiorem regularis vitæ tramitem cum illis ingredi sollicite curavit: quo in studio per octo annos se indefesse exercuit. Inter hæc labore manuali se suosque occupare

[b] lib. 50. n. 62.

occupare studuit. quo in genere præclaram ecclesiam sanctæ Matris Christi Mariæ, quam peculiari cultu venerabatur, cum castello firmo in monte proximo construxit, & ad triginta amplius mansos, silvis & vepribus erutis, ad usum & culturam informavit. ANN. CHR. 996.

XXXVII. Alfricus archiepiscopus Cantuariensis.

Cantuariæ Sirico metropolitæ defuncto Alfricus seu Elfricus, qui ei in sede Wiltoniensi successerat, in ecclesia quoque Cantuariensi subrogatur. Antequam ejus regimen iniret, Romam pallii petendi causa, nudis pedibus adiisse traditur. Abendoniæ, ubi ante episcopatum abbas fuerat, asservabatur olim penula, qua in illo itinere usus fuerat. Variis ejus temporis instrumentis archiepiscopus subscripsit. Ipsemet chartam composuit pro erectione monasterii, quod Wlfricus anno M IV. apud Burthonium exstruxit. Ratam quoque habuit chartam pro conditu monasterii Eweshamensis, quod Ethelmannus sub regula sancti Benedicti in agro Oxoniensi condidit anno M V. in honorem Salvatoris & omnium sanctorum. Ejus opera canonicos ab ecclesia Christi seu sanctæ Trinitatis, id est cathedrali, eliminatos fuisse tradunt nonnulli. quos refellit Willelmus Malmesburiensis, probatque monachos a primordiis ad id tempus continuo perseverasse. Utramque tamen sententiam conciliari posse ait Willelmus Thornus, si monachi laxiores, ut fit, censeantur pro canonicis: quales tempore Lanfranci ibidem exstitisse constat. Certe Siricus [a], Alfrici decessor, pauculos tantum clericos in illa ecclesia reperit, monachis intermistos ad obeunda extrema officia, quos inde amovit.

[a] supra lib. 50. n. 25.

XXXVIII. Hugonis regis obitus, & monita ad filium.

Eodem anno decessit Hugo rex Francorum, ut claris & certis, ni fallor, demonstratum argumentis sub finem primæ præfationis ad Sæculum sextum actorum nostrorum: qua de re nova subinde argumenta inferius recurrent. Mortuus est X. kal. Novembris, sepultusque juxta patrem suum in æde Dionysiana. Sunt qui ejus obitum consignant IX. kal. Novembris. quo die in necrologio Dionysiano Hugo rex notatur. at in Remigiano decimo kalend. Decembris. quod non videtur intelligendum de Hugone juniore rege, Rotberti regis filio, qui mense Septembri decessit. Moriens filium Rotbertum admonuisse traditur, ut ne adulatorum abbatiis « inhiantium consiliis vel muneribus se corrumpi sineret; & nullo pacto ducem om- « nium patrem Benedictum a se divelli pateretur. Paternis monitis pie obsecutus est « Rotbertus, sanctoque Benedicto totis semper adhæsit præcordiis, testante in ejus vita Helgaldo, qui his argumentis fidem facit, quod Rotbertus jus piscandi in Ligerito flumine sancti Benedicti monasterio Floriacensi contulerit, immunitatem ejus loci firmaverit, & altare sanctæ Dei-genitricis Mariæ pallio pretiosissimo cooperuerit. Mitto in præsens alia, quæ fecit aliorum causa monasteriorum.

XXXIX. Richardus Normannorum dux obit.

Hugoni regi vix uno mense supervixit Richardus Nortmannorum dux, eo nomine primus, qui moriens filium suum cognominem suis proceribus commendavit. Obiit autem apud Fiscamnum, cujus basilicam instauraverat, & clericis primum assignaverat, quibus monachos substituere cogitabat. Verum mors ejus consilia prævertit, quæ Richardus ejus filius exsecutus est. Annum ejus obitus nongentesimum nonagesimum-sextum ab incarnatione diserte assignat Willelmus [b] Gemeticensis, qui mortis ejus circumstantias a Rodulfo comite ejus fratre acceperat. In necrologio Fiscamnensis monasterii, ubi humatus est, notatur ejus obitus XI. kal. Decembris, in quibusdam aliis XII. easdem kalendas, forte quod decesserit sub mediam noctem, quæ ad utrumque diem trahi potest. Hic abbatias quasdam instauravit, teste [c] Willelmo. nam præter Fiscamnum, ubi *miræ magnitudinis & pulcritudinis in honore deifica Trinitatis templum construxit*, mirificisque ornamentis decoravit; abbatiam sancti Petri sanctique Audoëni in suburbio tunc Rotomagensi restruxit, & aliam in monte-Tumba in veneratione sancti Michaëlis, *gregibusque monachorum insignivit.* Eidem tribuitur etiam abbatia sancti Taurini apud Ebroicas, quæ ipsum restauratorem agnoscit in necrologio, ubi notatur XI. *kal. Decembris Ricardus senex dux Nortmannorum, fundator hujus loci.* quod tamen Ricardo ejus filio tribuit Robertus de Monte, nimirum quod inchoata a patre ædificia perfecerit.

[b] Willelm. li. 4. c. 20.

[c] ibid. c. 19.

ANN. CHR. 997.

XL. Abbonis legatio Romam.

HUgone rege mortuo, Rotbertus Abbonem Floriacensem abbatem Romam legatum misit ad Gregorium papam. Hujus legationis causam hanc affert Aimoinus in Abbonis vita, quod pontifex toti regno Francorum anathema intentaret, nisi Arnulfus Remorum archiepiscopus, qui etiam tum Aurelianis carcere detinebatur,

ANN. CHR. 997.

in libertatem restitueretur, prout in Remensi concilio ante definitum fuerat. Hoc iter secundo ingressus est Abbo, haud illibenter, tametsi haud parum difficulter, utpote mole corporis prægravatus, quam in transmarinis partibus ex peregrinorum ciborum insolita qualitate & decoctæ potionis haustu contraxerat. Nimirum gratum & jucundum Abboni erat eum videre pontificem, per quem, fama vulgante, audierat religionis normam ad pristinum posse statum resurgere. Accedebat, quod Arnulfo semper adhæserat præ Gerberto, qui forte ipsius electioni non admodum faverat. Unde mirum non est, in variis illis epistolis, quas ad sui temporis eruditos viros scripsit Gerbertus, nullam in editis Abboni scriptam reperiri. Legatum incredibili gaudio accepit pontifex, testatus, se jam dudum ejus videndi & alloquendi desiderio captum fuisse ex fama, quam de ejus virtute ac doctrina hauserat, proinde peteret quod vellet; se vero quæcumque petiisset, facile concessurum: quippe certum, nihil eum contra jus fasque postulaturum. Sic octo ferme diebus Romæ detentum pontifex omni officiorum genere prosecutus est, mensæ frequenter adhibuit, eique postulata omnia concessit; ac demum a se dimissum planeta, qua inter missarum sollemnia uteretur, honoravit, concesso insuper privilegio, in quo inter alia id continebatur, ut episcopus Aurelianensis, nisi invitatus, Floriacum ne adiret; & ne tempore interdicti generalis divinum illic officium cessaret.

XLI. Arnulfus restitutus.

Regressus ex Urbe Abbo pontificis mandata regi exponit. Nec mora Arnulfus e custodia educitur, & in sedem restituitur, palliοque donatur, quod pontifex ad eum per Abbonem miserat. quibus peractis, Abbo rerum ab se gestarum papæ rationem reddidit, scriptis ad eum litteris, quarum fragmentum refertur ab Aimoino. Hæc epistola prima est ex his, quæ regiis typis editæ sunt; ejusque hæc summa:
„ se mandata pontificis ex asse servasse; Arnulfum e custodia liberatum & absolutum;
„ Rotbertum regem in omnibus pontifici religiose paruisse; rogare, prædictum Arnul-
„ fum moneat pontifex, quo pacto cum clericis suis conversari debeat, & ecclesiæ
„ suæ filios a pristinis erroribus abstrahat; possessiones denique sanctæ Mariæ, id est
„ ecclesiæ omnium Gallicanarum nobilissimæ, quæ inops, abjecta, & desolata ejus
„ litigio facta fuerat, restituat. In fine gratias agit planetæ sibi a pontifice concessæ
„ ad missarum celebranda sollemnia, in quibus se semper ejus memorem futurum esse
„ pollicetur.

Gerbertus in epistola CLIX. ad Adelaïdem augustam, quæ epistola paullo ante Arnulfi restitutionem scripta est, ait, ejus restitutionem ab adversariis tutam non videri, nisi ipsum Gerbertum perdant, eamque Leonem abbatem obtinuisse, *ob confirmandum senioris*, inquit, *mei regis Roberti novum conjugium*, nimirum cum Berta, quod paullo ante contractum fuerat, ut superius [a] vidimus, post mortem scilicet Odonis comitis, prioris Bertæ mariti. quod conjugium ut pontifex approbaret, Rotbertus se facilem præbuit in restituendo Arnulfo, quem alias neque Hugo, neque Rotbertus ipse nonnisi ægre admodum restituissent. In fine epistolæ ait Gerbertus, se ecclesiam, quam episcoporum judicio suscepit, sine episcoporum judicio non relicturum; at facile id se facturum episcoporum judicio, *ubi major auctoritas adsit*.

[a] lib. 51. n. 11.

XLII. Ferrariensis monasterii status.

Abbo in superiori epistola suggerit pontifici, ut eorum recordetur, quæ per se suæ sanctitati comes Fulco significavit, *malle se scilicet vetera monasteria diruta restaurare, quam nova a fundamentis condere*. id vero frivole ab eo dictum, quando
„ vicinum Floriaco monasterium, Ferrarias dictum, quod priscis temporibus ex regia
„ munificentia nobilissimum erat, & Romanæ ecclesiæ membrum, nunc *vassallorum*
„ *suorum*, id est Fulconis, beneficio ita corrosum sit, *ut vix aliquid remanserit ad stipendia paucorum fratrum*. Fulco iste non alius videtur a Fulcone Nigro, Andecavorum comite, cui ob direptas forte ecclesias & religiosas ædes, id satisfactionis a summo pontifice injunctum sit, ut nova aliqua monasteria fundaret. Certe eidem Bellilocense apud Turones monasterium consecrari cupienti obstitit Hugo archiepiscopus, nisi ante occupatas Turonicæ ecclesiæ possessiones restituisset. At quid commercii Fulconi Andecavorum comiti cum Senonensi comitatu, in quo Ferrariense monasterium situm est? Scilicet summa in palatio Rotberti auctoritate pollebat, utpote Franciæ seneschallus; & Adelam, Haimonis Corboliensis comitis filiam, duxerat uxorem, quæ affinitas magnam ei illis in partibus potestatem conciliabat. Tunc vero Senonensis pagi comes erat Rainardus, cognomento Vetulus, qui non

minus infestus erat Ferrarienſi monaſterio, cujus in prædio [a] caſtrum exſtruxit, quod ex ſuo nomine Caſtrum-Rainardi appellavit. Idem monaſterium ſanctæ Columbæ in beneficium habens diripuit; cœnobium ſanctæ Faræ multum vexavit, inſuper & abbatiam ſanctæ Mariæ, in ſuburbio Senonum poſitam, tantum non deſtruxit.

[a] Clarius to. 2. Spicil. p. 737.

XLIII. Rainardus abbas Senonenſis.

Tunc Ferrarienſi monaſterio præerat Rainardus abbas, cujus mentio fieri videtur apud Aimoinum in libro ſecundo de miraculis ſancti Benedicti, cujus meritis reſtinctum eſt Floriaci incendium, quo totum monaſterium tempore Abbonis abbatis, die feſto tranſlationis ſancti Benedicti, deflagrandum videbatur, *cum repente uni ex abbatibus, qui ex vicinis cœnobiis emerito duci ſuo*, ſcilicet ſancto Benedicto, *militaturi advenerant, nomine Rainardo, viſio ſupernæ apparuit conſolationis, nempe duarum columbarum, quæ trino volatu ambitum templi*, quod flammis correptum erat, circumvolantes, ad africum declinaverunt, ubi horreis jam flammæ violentia imminebat. Certe inter utrumque monaſterium, Floriacenſe & Ferrarienſe, magna familiaritatis connexio erat. Quamquam dubium eſt, an is ſit Rainardus abbas, qui ſancti Petri Senonenſi monaſterio tunc præfectus erat, ſi tamen alius a Rainardo abbate Ferrarienſi. nam forte idem abbas utrumque locum regebat. Hic eſt Rainardus abbas, quem Sewinus archiepiſcopus, ſancti Petri monaſterii ſuburbani inſtaurator, *ſub diſtrictione regulari ordinavit abbatem*, atque adeo regularem. quod idcirco obſervo, ne quis eum confundat cum Rainardo-Vetulo Senonum comite, qui abbatiam ſanctæ Columbæ in beneficium tenuit, ejuſque poſſeſſiones in proprios uſus convertit. Porro incendium illud, cujus ſupra meminimus, contigit tempore matutinalis officii, quod pauci ſeniorum cum pueris proſecuti ſunt, dum ceteri ad exſtinguendum incendium properarunt. Cum vero baſilicam ſanctæ Mariæ ignis jam corriperet, ſancti Benedicti corpus *humeris dolentium effertur ſervulorum, atque ad orientalem eccleſiæ partem in cœmeterio exponitur fratrum.* quod proinde extra clauſtrum erat.

XLIV. Abbonis epiſtolæ ad Gregorium papam.

Præter ſuperiorem epiſtolam, Abbo duas alias ad eumdem Gregorium papam ſcripſit, quarum in una nobilem quamdam matronam, ſibi propinquitate conjunctam, nomine Hildegardem, commendat, *quæ peccatrix eſt*, inquit, *& nobilis, non autem ideo nobilis, quia peccatrix; ſed ideo peccatrix, quia nobilis.* nam multa in ſæculo ſæcularis mulier emendatione digna commiſerat, *pro quibus pœnitentiæ remedium expetiit, & conſilio bonorum virorum duo monaſteria, unum canonicorum, alterum ſanctimonialium, ex propriis rebus & poſſeſſionibus conſtruxit; in ſingulis quoque, novem fere millibus a ſe invicem diſparatis, tantos redditus delegavit, ut ſufficere poſſint etiam plurimis, quam ſunt animæ utriuſque congregationis. Porro monaſterium alterum in honore ſancti Petri apoſtolorum principis, alterum ſancti Andreæ apoſtoli, Romanæ eccleſiæ ſub cenſus tributo addicere cupit, & ea privilegio veſtræ irrefragabilis auctoritatis muniri.* quænam ſint duo illa monaſteria, ignoramus. Altera epiſtola eidem Gregorio quemdam Hunboldum, forte epiſtolæ bajulum, commendat, eique mittit hiſtoriam tranſlationis corporis ſancti Benedicti in Galliam, a pontifice expetitam, cum duobus vaſculis manzerinis. In eadem epiſtola meminit itineris, quod in Spoleti provincia cum eodem pontifice confecerat, ſimulque collationis inter ſe ſe invicem habitæ de paſſionibus animæ.

Gregorii ad eum epiſtola.

Quanta vero idem Gregorius benevolentia ipſum Abbonem proſequeretur, teſtis eſt una ejuſdem pontificis ad eum epiſtola, quam, quia brevis eſt, hic exhibere juvat.

Domino ſpecialiter venerabili Abboni abbati, G. ſervus ſervorum Dei, Salutem in Chriſto. Quia litterarum veſtrarum portitor feſtinabat quantocius redire, vix veſpertinalis ſynaxeos ſpatio ut remoraretur valui impetrare. unde breviloquio uſus, veſtræ ſemper erga me novæ benevolentiæ gratias refero, petens, ſicut mandaſtis, ut nobis fratrem R. in præſentiarum dirigatis, qui nobis de veſtra proſperitate, de regis promiſſione, de Cantuariorum archiepiſcopi incolumitate renunciet: unum deprecans, ut ex veſtris miſſalibus libris optimum tranſmittatis; quatenus, quotieſcumque inter miſſarum ſollemnia videro, ſpecialis amici memor ſim, numquam ingratus veſtro beneficio. Valete.

Hæc Rotberti regis promiſſio forte ſpectabat divortium a Berta regina ipſi affini, quam contra eccleſiaſticas regulas deſponſaverat. Cantuarienſis archiepiſcopus, de cujus incolumitate ſollicitus erat pontifex, Elfricus eſt, qui forte tunc temporis ægrotaverat.

ANN. CHR. 997.

XLV. *Martinianis canonicis favet Abbo.* Per id tempus Archembaldus, Turonum archipræsul, nonnihil molitus est contra immunitatem canonicorum ecclesiæ sancti Martini Turonensis, cujus tunc archiclavis seu thesaurarius erat Heriveus seu Herveus, vir summæ religionis, qui in monasterio Floriacensi sub Abbonis disciplina institutus fuerat. Abbonis patrocinium erga pontificem implorarunt Martiniani: quibus ille data epistola respondit, sub hac inscriptione: *His * patribus & fratribus, in monasterio sancti Martini commanipularibus, maxime Heriveo bonæ indolis speculo, amatorum Christi amator Abbo.*
» In hac epistola ait, se ex vulgi rumore didicisse, domnum Archembaldum contra-
» dicere privilegiis sancti Martini; sibi mirum videri, quod vir tantæ auctoritatis &
» mansuetudinis, contraire velit Romanorum pontificum decretis, & sanctorum ca-
» nonum institutis, quæ Romanæ ecclesiæ super omnes alias excellentiam probant,
» unicuique ecclesiæ suum servandum esse privilegium. Monendum esse Archembal-
» dum, ut a monasterii vexatione abstineat, & quæ tanto tempore inviolata fuere,
» nullo prætextu convellere moliatur, sed cuncta illibate servet, & plus sibi in eo-
» dem monasterio, quam antecessoribus suis noverit non licere. *Absit itaque, ut sanctorum virorum, & maxime antiquorum pontificum Romanorum, scripta, modernorum sustineant præjudicia, & flocci pendant posteriorum sensa, quorum vituperantur memoriæ.*

* f. Piis vel Sanctis.

XLVI. *Gerbertus non ita.* Non ita favebat Martinianis canonicis Gerbertus, a quo discimus, hujus controversiæ originem ex eo natam esse, quod archiepiscopi benedictionem clerus sancti Martini renuisset. Conquestus est hac de re Archembaldus, litteris scriptis ad
» Gerbertum adhuc Remorum archiepiscopum, cujus hæc responsio a fuit, se que-
» relam eius non sine fraterna compassione suscepisse; consilium & auxilium, quan-
» tum in ipso esset, non dilaturum. Interim censere, ut pro accepta repulsionis in-
» juria, pulverem calceamenti excutiat contra illos, secundum præceptum Christi
» Domini. Rem acriter persecutus est Archembaldus, & in concilio habito in ecclesia sancti Pauli, forte Cormaricensi, eam disentiendam proposuit. Non visi sunt damnandi absque audientia Martiniani canonici; sed omnes episcopi, qui ad prædictum concilium in ecclesia sancti Pauli convenerant, *omnibus clericis de monaste-*
» *rio sancti Martini* scripsere, ut vel cum suo episcopo redirent in gratiam, vel *ad*
» *placitum Chelæ habendum* venirent *pro discordia diu retenta rationem reddituri* VII.
» *idus Maii.* quod si non fecerint, censura canonicæ districtionis percellendos. Quis fuerit hujus controversiæ exitus, nostra nihil interest investigare.

a Gerbert. ep. 48. 2. class.

XLVII. *Sancti Martini asyli violator Fulco ut satisfecit.* Ipso tempore Fulco Andecavensium comes, claustri beati Martini sacrum jus violasse accusatus est. *Ipsius siquidem claustri locum, omnibus patens refugium, armata manu, quamvis nullis resistentibus, intravit. Domus deinde propugnacula cujusdam canonici & cellerarii præcipitari injuste fecit. cujus rei inaudita atrocitate & magnitudine canonici vehementer perculsi, & contra hoc malum, tantum, tam subitum & insperatum, quid novum agere possent solliciti, corpora protinus sanctorum, & crucifixum terræ deponentes, super ipsum beatissimi confessoris Martini sepulcrum, & circa corpora sanctorum & crucifixum, spinas adposuerunt. Porta insuper ecclesiæ, die ac nocte continuo clausa, castrensibus etiam non introeuntibus, solis peregrinis patuere. Consul itaque non multo post facti sui pænitens, & misericordiam quærens, sponte sua in claustrum & in domum Secardi magistri scholarum venit, ibique discalceatus, nudis pedibus, & quidam cum eo sui proceres in ecclesiam humiliter perrexerunt. Primum ante beati Martini sepulcrum, dato pignore, consul Deo & beato Martino per manum Rainaldi Andegavensis episcopi, & Hispaniæ Occensis episcopi, promisit se nihil amplius tale quid facturum: deinde ante corpora sanctorum, ad ultimum ante crucifixum satisfactionem fecit.* Heu! quantum distat à moribus nostris religiosa hæc majorum nostrorum pietas & simplicitas!

XLVIII. *Dissensio in Majori-monasterio in abbatem.* Dum hæc in sancti Martini ecclesia geruntur, dissensio ingens in vicino Majori-monasterio exorta est occasione Bernerii abbatis, qui monachis a beato Mayolo illic restitutis præpositus fuerat. Is multorum criminum insimulabatur, ob idque monachi ejus loci ab eo secessionem fecerant, incentore in primis quodam Frederico, qui scholis præfectus erat. Ea re accepta, Abbo Floriacensis abbas, tanto scandalo occurrendum putavit, & ad remedium quantocius afferendum, Gausbertum, proximi sancti Juliani apud Turonos monasterii abbatem, litteris suis sollici-
» tavit. In hac epistola Gausbertum monet, ut ne facile fidem habeat subdolis qui-

AN. CHR. 997.

busdam monachis, qui, sub ovina pelle lupi, ad monasterii asylum confugiunt, simpliciores fratres falsis circumventionibus sollicitant, decipiunt, & in labyrinthum sui erroris incautos præcipitant, melioribus se detrahentes, & crimina, vel auditu horribilia, confingentes. Id evenisse in Majori-monasterio, quod ipsi Gausberto imputandum, non quod malevolis assensum præbuisset, sed quod inauditum nefas, sua irrefragabili auctoritate corrigere neglexisset; oportuisse, ut e diversis mundi partibus amatores sacræ religionis judices ad dijudicandas criminis objectiones convenirent. Id ita scilicet præcepisse magnum papam Gregorium in epistola ad Lupum Augustodunensem abbatem, ut ne solus episcopus civitatis causas accusati abbatis judicaret. quod Abbo ipse ait se inserendum curavisse privilegio, quod recens a Gregorio V. impetraverat. Non decere, ut monachi *Majoriana congregationis*, quorum institutum erat silentio vitam degere, nulli detrahere, intra claustra se continere, liberi per plateas discurrant, & abbati suo detrahant impune, eumque ad hoc compellant, ut contra divinas humanasque leges *ignito ferro* se purgare voluerit. Ferendum non esse, ut subditorum catenis colla committat, & suorum manibus dilanietur. Se vero ne quidem immunem ab istorum conviciis fuisse. ceterum gratias agere, quod Gausbertus hæc maledicta repulerit. Scire velle, utrum repudiatus abbas libellum repudii fratribus suis miserit, an præjudicatus violentiam sustinuerit: *quoniam mecum*, inquit, *ille totius religionis signifer Odilo contemnitur, & fratres Cluniensis cœnobii, ut nobis relatum est, de Majore-monasterio, cum dedecore sunt expulsi: & id duos tantum factionis principes egisse comperimus, quorum temeritas eo promptior ad audendum omne facinus, quo faventis concilii major est potentatus.* Hinc intelligitur, istius factionis auctores fuisse quosdam monachos, qui ex canonicali vita, quæ antea in Majori-monasterio aliquamdiu obtinuerat, ad monasticam professionem conversi, forte Cluniacensium jugum moleste ferebant. Addit Abbo se ad hoc ejus orationem non tendere, *quo sanctorum virorum atque electorum judicum* velit subtrahere examini patrem, qui dicitur incestus, vel sacrilegii reus: sed ut filiorum pietati ac miserationi consulat, ne, veluti Cham, nuditatem patris detegant.

Quid ad hæc responderit Gausbertus, ignoramus: at responsionem ejus Bernerio abbati non admodum favorabilem fuisse intelligitur ex alia ejusdem Abbonis epistola eidem Bernerio scripta, in qua scribit Abbo, eum frustra bonorum virorum exspectare sententiam, quem propria conscientia accusat, turpissimæ actionis opinio infamat. Jam palam esse, eum plurimos commissi gregis suo morbo contaminasse, lepra fœdissimæ contagionis perdidisse; nihil aliud ad hæc respondere, nisi quia fecit, sed non perfecit. Resipisceret ergo, & ad se rediret; &, siquidem objectorum conscius esset, abbates & monachos secum infamare ne pergat: quando quidem non ille solus, sed omnes ejus ordinis tales esse credantur. Ne differat audientiam, si innocentiam defendere valeat: sin aliter, fratribus satisfaciat, misso libello repudii, ac reddita episcopo cura pastoralis regiminis, ut alter, qui dignus sit, quantocius in ejus locum sufficiatur. Porro suffectus videtur Gausbertus abbas, qui anno millesimo-quarto Majus-monasterium administrabat.

XLIX. Miciaci alia similis.

Non multo post consimilis seditio excitata fuit in Rotbertum Miciaci abbatem, qui Salmurense itidem monasterium procurabat. Conspirationis auctor creditus est Letaldus monachus ejus loci, vir pro tempore doctus, qui eo usque processit, ut Rotberti abbatis officium usurpaverit. Favebat etiam forte huic seditioni Constantinus decanus, & ipse haud ineruditus, ut Gerberti ad eum epistolæ probant. Hæc quoque tempestas Floriacenses pæne afflavit, quos suæ *calumnia fautores*, *detrectationis judices*, *accusationis præsules* dicebant Miciacenses. His malis excitatus Abbo Floriacensium rector, litteras scripsit *fratribus Miciacensibus, maxime eorum decano Constantino*, in quibus expostulat, quod, litteris ad suos Floriacenses scriptis, eos ad societatem suæ dissensionis adducere tentaverint, quos ab ejusdem proditione omnino abhorrere ait. In ejus rei argumentum affert Frederici ignobilis scribæ ejectionem, *qui nunc*, inquit, *Jerosolymis exsulat pro suorum mendaciorum fabrateria, pro excogitatorum de suis fratribus vitiorum inaudita historia.* Hic est Fredericus, qui ejusmodi turbas in Majori monasterio excitaverat. Alios similium facinorum reos ab Odilone Cluniacensi abbate expulsos fuisse addit Abbo. *Siquidem & in nostra professione singularis Odilo Cluniensium rector hujusmodi historiographos, nuperrime de-*

ANN. CHR. 997.

tectos, de suo monasterio flagris casos expulit, & ferro abscissionis terribiliter jussit. Tum Abbo in ejusmodi homines invehitur, quos *saterricos* seu satyricos vocat & *acephalos*, quod abbates suos in primis persequerentur, *quoniam sine capite regnant, sine patre spirituali, contra jus fasque naturæ suos fratres dilaniant, & mordentes pacem prædicant, cum nullum genus animalium sæviat, nisi in dispar feris.* Quod vero Miciacenses in abbatem suum insurrexerint, id in causa fuit, quod ille monachum quemdam suum ab eorum calumniis vindicaret. *Quapropter professionis*, inquit, *vestræ memores, vos ad vos reducite; quid coram Deo & sanctis ejus voveritis mementote: abbatem, quem cum sua una ovicula expulistis, regulariter vobis præesse desiderate.* Dein eos arguit, quod benignitatem domni Fulconis Aurelianensis episcopi contra suum abbatem exasperassent, & inauditum condemnari moliantur. In fine Letaldum ita compellat. *Tandem ad te, mi quondam familiaris Letalde, nunc sermo dirigitur, cujus alias singularem scientiam mea parvitas amplectitur, & summis laudibus extollere nititur. Quid tua interfuit unius miseri vitam corrodere, unius homuncionis quæ non erant nota vitia denotare? cùm scriptum sit, quod sapiens pænitenda non committit.. Hortor & obtestor, carissime, recordare infirmitatis tuæ: assume viscera misericordiæ: fratres tuos argue, obsecra, increpa in omni patientia & doctrina: ita scilicet, ut nec increpatio ad desperationem pertrahat, nec patientia vitiorum fomiti succumbat. Tu enim hujus conspirationis caput dictris: tu domini Rotberti abbatis tui officium, quod dictu nefas est, præsumsisti, nec delatoris pænam exhorruisti: quem expeditum omnibus malis ab que ulla rebellione restituat omnipotens Deus.* Optatum finem habuit rixa illa. nam Rotbertus abbas Miciaci supremum diem absolvit non sine indicio sanctitatis, ut suo loco videbimus. Hæc contigere pontificatu Fulconis episcopi Aurelianensis, qui Arnulfo ejus nominis secundo successit post annum DCCCCXCIII. quo anno quamdam conventionem de castro Everæ fecit cum Abbone Floriacensi abbate.

L. Letaldus scribit vitam sancti Juliani.

Letaldus mox laudatus librum de vita sancti Juliani primi Cenomannorum episcopi, cum ejus officio composuit hortatu Avesgaudi ejusdem urbis episcopi, cui scriptionem suam nuncupavit. Id operis sibi impositum fuisse dicit, *cum desiderio afflatus tam spiritualis, quam corporalis remedii, ad memoriam præcellentissimi præsulis Juliani accessisset*, & ad colloquium venisset Avesgaudi, qui Segenfrido, infamis vitæ episcopo, successerat. Porro Segenfridus, instante obitu, ut anteactæ vitæ maculas quodam modo elueret, *postulavit* [a] *ad sanctum Petrum Culturæ se monachum fieri: qui dum esset factus monachus, statim mortuus est.* Ejus mors accidit circiter annum præcedentem. quo proinde tempore monasticus ordo jam restitutus erat in monasterio sancti Petri apud Cenomannos, ubi Segenfridus in extremis monasticum habitum induit. In veteri chronico sancti Juliani Turonensis Gausbertus abbas inter alia prædictum monasterium S. Petri fundavisse dicitur. quod de restitutione monastici ordinis per eum ibidem facta intelligendum est. nam longe ante id tempus, id est sæculo septimo ineunte, Bertchramnus episcopus illud cœnobium condiderat. Haud scio ad quod monasterium postulatus fuerit abbas ex alio monasterio Witcharius, de cujus electione seu postulatione habemus epistolam ex veterrima membrana sancti Vincentii Cenomannensis, in Appendice referendam, in qua *cunctis in partibus orbis, multis innumerabilibusque locis, longe lateque beati traditio Benedicti diligenter observari perhibetur.* Qui in Segenfridi locum suffectus est Avesgaudus, nepos ipsius fuisse dicitur. Hic moleste ferebat, teste Fulberto [b] Carnutensi episcopo, *se monasticæ vitæ dici amatorem*: quod Fulberto permirum videtur. *Amor namque religionis*, inquit, *episcopali gradu, quem repetis*, (nam ab Heriberto comite exturbatus fuerat) *dignum te potius, quam indignum efficeret, si nihil aliud impediret.* Itaque initio ejus episcopatus Letaldus ei librum suum nuncupavit de vita sancti Juliani episcopi, quem a sancto Clemente missum fuisse negat. quippe *nec ratio temporum, neque veterum consensit auctoritas.* Porro in componendo sancti Juliani officio, recedere noluit a similitudine veteris cantus, ne barbaram aut inexpertam melodiam fingeret. *Non enim mihi placet*, ait ille, *quorumdam musicorum novitas, qui tanta dissimilitudine utuntur, ut veteres sequi omnino dedignentur auctores.*

a Analect. to. 3. p. 299.

b Fulbert. epist. 8.

LI. Abbonis epistola de decimis.

Sub id tempus Abbo Floriacensis cuidam carissimo fratri G. forte Gauzlino monacho, qui ipsi postea successit, epistolam scripsit de decimis, quas rectores quidam plebium monachis detrahere moliebantur. Id factum in ditione Christiani episcopi, sed cujus loci, ignoramus. In hac epistola probat Abbo, canonum auctoritate,

ecclesiarum dotes & decimas consistere in manu episcoporum, sicut regnum in " ——— manu regis: *quatenus eorum potestate & judicio servetur unicuique equitas ad res suas obtinendas.* Etsi vero hoc sensu in manu episcopi sint decimæ, nihilo minus tertiam, immo potius quartam tantum earum partem auctoritate canonum concedi episcopo, cui de sua portione *ad votum competit quidquid, ut ecclesiastico dispensatori, agere placuerit*: sic tamen ut eas abalienare non possit. Si quid vero de temporalibus " ecclesiæ bonis partiendum est, illis debere specialiter prodesse, qui ecclesiæ spiri- " tualiter deserviunt die ac nocte. Hæc agitata quæstio est occasione cujusdam ecclesiæ, quæ in fundo Floriacensis monasterii ædificata fuerat: cujus loci decimas parochus, ut fit, exigere volebat. *Quidam igitur antecessor meus*, ait Abbo, *in possessione nostri monasterii ecclesiam ædificavit, dotem contulit, num idcirco monasterium possessionem amisit, aut abbas id abalienare potuit? Requisiti itaque in hoc hujus nostri monasterii libri poletici* seu polyptychi, *a temporibus Magni Caroli, pene vetustate consumti, quid ædificata ecclesia mihi, meisque fratribus debeat, innotescunt: quid contra illa dotis nomine data sais burdationibus solvat, ibidem perpendit procuratoris diligentia.* Demum ita concludit, monachos ecclesias tenere, eisque deservire " posse, si clerici sint: si non, de reditibus ejus seu oblationibus vivere debere, & " posse. "

ANN. CHR. 907.

LII. Theobaldus abbas Cormaricensis.

Post mortem Danielis abbatis, qui Cormaricense monasterium anno xxiv. Lotharii regis procurabat, in ejus locum postulatus est Theobaldus monachus Cluniacensis, Haimonis Corboliensis comitis filius, Rainardi Parisiensis episcopi frater. Is ab Archembaldo Turonum archiepiscopo facultatem obtinuit exstruendi sacelli in villa Lupantia in honorem primo beatæ Mariæ, litteris datis *in civitate Turonensi, in synodali conventu, anno primo regnante Rotberto rege post mortem patris.* Cum vero Fulco Andium comes castella duo exstruxisset, unum in comitatu Turonico, quod " vocatur Mons-Basonis, in terra ipsius cœnobii; alterum dictum Mirabellum in co- " mitatu Pictavensi, terræ ejusdem cœnobii proximum: veritus *nobilis & religiosus* " *abbas Theobaldus*, ne inde gravamen monasterio suo generaretur; sponsionem a " Fulcone, ut ne id fieret, obtinuit, & Fulco ipse auctoritate regia id firmari roga- " vit. quod Rotbertus rex benigne annuit, ne idem Cormaricensibus eveniret, quod " ex aliis castellis *temporibus antecessorum regum ortum est, Lotharii videlicet Francorum regis, & genitoris* sui *Hugonis itidem Francorum regis, temporibus scilicet Fulconis & Gaufredi comitum, avi & patris sæpe fati comitis Fulconis.* Hoc præceptum, quod in chartaceo codice notis chronicis destitutum est, *Gosfridus monachus scripsit ad vicem Franconis cancellarii, & ipse Franco* manu propria subscripsit. Idem Theobaldus postmodum Fossatensis abbas creatus est.

LIII. Fulberti epistola ad Adeodatum.

Haud scio an abbas fuerit Adeodatus, cui Fulbertus, nondum episcopus, primam epistolam scripsit *pro ædificandis fratribus adhuc infirmis atque novitiis*, de tribus præcipuis fidei nostræ mysteriis, scilicet de sancta Trinitate, de baptismo, & de eucharistia, in qua *duo vitæ sacramenta, id est dominici corporis & sanguinis*, contineri ait. In hac vero epistola apertissima sunt argumenta pro vera & reali Christi Domini præsentia & transsubstantiatione in divino illo sacramento, in quo *non inanis mysterii symbolum, sed compaginante Spiritu-sancto corpus Christi verum* contineri asserit, illudque ipsum in nobis manere, *non per concordiam voluntatis, sed etiam per naturæ unitæ veritatem.* Dubitari nefas esse, *ad cujus nutum cuncta subito ex nihilo substiterunt, si pari potentia in spiritualibus sacramentis terrena materies, natura & generis sui meritum transcendens, in Christi substantiam commutetur.*

LIV. Ufercæ Agedunum donatur. a Gall. Chr. n. 4. p. 963. * Ahun.

Ufercensi apud Lemovices monasterio tunc præerat Adalbaldus abbas, quando Boso Marchiæ comes [a] ecclesiam sanctæ Mariæ, in vico Ageduno * sitam ad Crosam fluviolum, contulit pro salute cum sua, tum parentum suorum, necnon fratrum suorum Gauberti & Hildeberti, ea conditione, ut *per sacerdotalia tempora monasticus ordo & religionis observantia sub regula sanctissimi Benedicti ibi teneatur & custodiatur*, nec ullus propinquorum *licentiam habeat eam alienandi ab ordine monastico.* Subscribunt post Bosonem Gaubertus frater ejus, Alduinus episcopus Lemovicensis, Adalbaldus abbas, Hugo *Gareil*, Ramnulfus frater ejus, Rotgerius *de Leron*, Boso de Turre, Guido frater ejus. Atto de *Salaniac*, Iterius *de Magnac*, Umbertus *Drut*, Geraldus-Amelius *de Peyrat*, (quæ omnia refero, ut appareat cognomina tunc frequentia fuisse) denique Gaucelinus & Josue monachi, Radulfus item

ANN. CHR. 997.

monachus, qui hoc privilegium scripsit anno incarnationis dominicæ DCCCC XCVII, regnante Rotberto rege. Clarus Agedunni abbas, salvo Usercæ jure, institutus est ab Eustorgio episcopo, Rotgerio comite Marchiæ.

LV. Turbæ de electione in Monte majori.

Vacante per id tempus abbatiali dignitate in Monte-majori prope Arelate, monachi in cœtum coëunt, & post triduanam deliberationem tandem conveniunt in Riculfum, qui præsens aderat, Forojuliensem episcopum, monasterii sui alumnum. Recusat ille, causatus, sibi jam episcopali munere obligato monasterii præfecturam interdictam esse, nisi Romani pontificis indulgeret auctoritas. Itur Romam ad Gregorium V. obtinendæ dispensationis causa. Interim quidam sancti Ægidii e Septimania monachus, Provinciæ comitum atque magnatum fultus patrocinio, in abbatiam militari manu se intrudit; monachis ejectionem, ni consentiant, minatur. Illi, exsilium tyranni dominationi præferentes, monasterio cedunt; sicque fugati querelas suas ad pontificem scripta epistola mittunt. Hæc epistola, tametsi in veteri codice mutila, hic exhibenda nobis visa est.

Epistola ad Gregorium papam.

Domino & meritis venerabili domno Gregorio papæ, omnis congregatio Montis-majoris fideles orationes in Christo. Notum esse volumus paternitati vestræ, quod nostrum monasterium, labore & industria almi patris nostri Mauringi inchoatum est, & devotione cujusdam, Thezinda nomine, Deo devota commutatum: a quibus sub apostolicæ sedis defensione commendatum, a domno Leone memoriæ venerabilis privilegium accepimus, in quo decretum est, & sub anathemate damnatum, ut nec rex, comes, vel ulla opposita persona, vim cœnobio nostro aliquam inferre audeat; nec abbatem, si unus obierit, alium mittere præsumat: sed ille sit abbas, sicut regula commemorat, quem omnis congregatio petierit eligendum. Præter ea, patre nostro debitum carnis solvente, nos omnes congregati in unum, una cum episcopo Riculfo, qui fuit nepus prædictæ Deo devotæ, nosterque nutritus, conquirentes cum eo, quem abbatem eligeremus. Dum enim hoc semel vel bis terque dies in hoc opere versaretur, una nobis voluntas exstitit ipsum episcopum expetere, eligereque patrem. quod per se ipse agere non posse confessus est, quousque ex vestra parte auctoritas veniret, si, episcopus cum foret, & episcopatum, & cœnobium regeret. Interea [nos] mittentes Romam usque, minime... quid certius ageret, detulentes. Prorupit interim quidam monachus ex monasterio sancti Ægidii, & a negotio sæculari vel a principibus sæculi ultro se [ingerens, ausus est se] facere abbatem. Nos quoque a principibus interpellati, ostendimus eis monachos ex nostro cœnobio, sanctitate, religione, sapientia excellentissimos, qui eum in omnibus præcellerent, si isti, quem electum habebamus, auctoritas vetaret. Ostendimus quoque eis ordinationem abbatis in nostro esse arbitrio, & per privilegium domni Leonis papæ, & per præceptum piissimi Ottonis augusti & Conradi serenissimi regis ita firmatum...... His & aliis multis assertionibus eis contradicentibus, tam per [postulationem] quam per pecuniam, in tantum animos principum [deviaverunt,] ut parvi pendentes quæ dicebantur, invitis ovibus lupum, non pastorem, nobis imponi, militum cuneis [stipati] non timuerint. Denique omni adjutorio seu solatio destitutis, huc illucque dispersis, minando tuetur, nisi iniquum ejus electionem firmaverimus, monasterium, quo nutriti vel conversi fuimus, omnem aditum denegandum. Nos vero in Dei adjutorio & vestræ tuitionis fiducia, quasi navis fluctibus posita in anchora, fideliter, Christo Domino & vobis in fletibus dicimus: Exsurge Domine, & judica causam tuam; emitte manum tuam de alto, & libera nos ab homine iniquo, conculcante & dispergente gregem tuum. Et ideo, Domine, ante præsentiam apostolatus vestri hos nostræ humilitatis deferimus apices, deprecantes paternitatem vestram, ut, quos nos, sub vestra defensione profitentes, desolatos agnoscitis, auxilium ferre non dedignemini. Relegite, si placet, quanta & qualia summi antistites, antecessores vestri [nobis concesserunt, cum esset] instantia eis quotidiana juxta Apostolum, & sollicitudo omnium ecclesiarum. Ideoque sub anathemate illis interdicite, sicut beatus Gregorius eum interdixit. Qui ultro se ambitiosus vel importunus ingerit, sine dubio est removendus. Removete eum ab hac præsumptione, & præcipite nos redire in ovile Domini nostri: ne una ovis morbida omnem gregem contaminet. Episcopo, in cujus diœcesi monasterium est situm, ordinationem illicitum fecisse innotescite, & ne irrita fiat omnimodo intimate. Coëpiscopis provincialibus ut idem faciant intimate. Comiti vel comitissæ rogando interdicite, ut nullum ei in hac re, quousque deserat nomen abbatis, ferre suffragium impendant; & ut pænitentiam agant, & ne similia faciant ammonete. Privilegium quoque, quod antecessores vestri nostro monasterio condonare dignati sunt, ex vestra*

* deferentes.

ex vestra mercedis parte roborare non dedignemini. Valete in Christo, sanctissime pater, & nostri mementote.

ANN. CHR. 997.

Apud pontificem efficaces fuere supplicum preces, idque impetratum, ut, fugato lupo, oves in ovile reducerentur, eisque præesset Riculfus episcopus, quem elegerant. Accessit insuper ejusdem Gregorii [a] privilegium, datum anno sequenti mense Aprili, indictione XI. quo monasterii possessiones confirmantur, simulque electio abbatis, necnon donatio castri & ecclesiarum Beduini diœcesis Carpentoratensis, quod castrum Exmido sub jure sanctæ Romanæ ecclesiæ eidem monasterio contulerat, in solidum possidendum post mortem trium filiorum suorum, Beraldi, Feraldi & Lorgerii. Non diu superstes fuit Riculfus abbas, cujus obitus in necrologio Montis-majoris notatur his verbis: *Kalendis Martii depositio domni Riculfi episcopi & abbatis istius loci.* Ejus obitus contigit ante annum millesimum, quo Archinricus abbas Monti-majori jam præfectus erat.

[a] *Balux. to. 4. Miscell. p. 452.*

LVI. In Mosomensi beatæ Mariæ monasterio Lietaldus primus abbas, quem Adalbero Remorum antistes ibidem instituerat, ad hunc usque annum superstes fuit, mortuus hoc anno XIII. kalend. Julii. Huic suffectus Boso abbas, biennio post basilicam amplificavit, eamque per Arnulfum archiepiscopum consecrari curavit. Idem thecam argenteam fabricari fecit, in qua sancti Victoris martyris corpus ab Ebalo archiepiscopo repositum est.

Mosomenses abbates & Augienses.

Hoc ipso anno exauctoratus est Witegowo abbas Augiensis: in cujus locum Alawicus promotus, qui Romæ ab ipso Gregorio papa *consecratus, & privilegio donatus est*, teste Hermanno, elapso triennio Argentinensis episcopus creatus post Wideroldum. Guillimannus in libro de Argentinensibus [b] episcopis, summam refert epistolæ ab Ottone imperatore anno sequenti, mense Aprili ad Alawicum abbatem scriptæ, qua eum sui officii admonet, & primo revocat illi in memoriam beneficia, a Gregorio pontifice, suo intercessu accepta; tum pontificis verba, quibus plerumque, *tales esse monachos, quales haberent præsides* affirmaverat. Monachis igitur non solum doctrina, sed & moribus & exemplo præiret: eorum magnam curam gereret, ne aliquid in victu, cultuque deesset, quo paratiores & expeditiores, pronioresque ad divinum obsequium reddantur. Hujus epistolæ exemplum, sed ex Latino factum Germanicum, penes se fuisse Guillimannus asserit.

[b] *Guilliman. p. 173.*

LVII. In Saxonia illustris & piissima Mathildis, abbatissa parthenonis Quindelinburgensis, majorem ejus loci ecclesiam, ab avo suo Heinrico & Mathilde avia constructam, augustius & magnificentius ædificavit, utpote angustiorem, quam populi frequentia exigebat; eamque ab Arnulfo Halberstadensi episcopo, & aliis episcopis in honorem sancti Servatii dedicari curavit. quo tempore idem Arnulfus episcopus, ejusdem abbatissæ rogatu, Walbicensem ecclesiam nonis Maii sollemniter consecravit, ut ex chronico Saxonico discimus.

Quindelinburgi nova ecclesia dicatur.

LVIII. In eadem regione aliud exstabat eo tempore cœnobium virginum, Altenense seu Eltenense dictum, quod Wichmannus comes ante annos viginti sub patrocinio sancti Viti martyris condiderat. Illud ipsum Otto tertius, majorum suorum exemplo, in tutelam hoc anno suscepit, dato [c] diplomate, ex quo istius monasterii conditorem, aliaque scitu digna discimus. In eo quippe Wichmannus comes temporibus Ottonis Magni in quodam loco, Altenis dicto, monasterium sanctimonialium in honorem Domini nostri Jesu Christi & sancti Viti construxisse dicitur, eique magnam suæ proprietatis partem contulisse; suamque ipsius filiam, nomine Lutgardem, ceteris sanctimonialibus abbatissam præposuisse. Wichmanno mortuo, altera ejus filia, Adela nomine, donationem monasterio, absque ipsius consensu, a patre suo factam abrogare tentavit. quæ res tempore Ottonis secundi agitata, usque ad obitum Lutgardis primæ abbatissæ, & principatum Ottonis tertii indecisa remansit. quo tempore Baldricus, ejusdem Adelæ conjux, jure suo cessit, ipsumque monasterium sua ipsius & uxoris manu in mundiburdum imperatoris contradidit, *&, sicut mos est laicorum, cum festuca semel ab eodem exivit prædio*, ea ratione, ut imperator perpetuæ libertatis privilegium eidem monasterio condonaret instar ejus, quod Assindiense, Quindelinburgense, & Gandersheimense monasteria habebant. Ut autem hæc donatio in posterum firma & inconvulsa permaneret, posterior abbatissa, Lutgarda nomine, prædictæ Adelæ quatuor curtes concessit. Ad hæc imperator eidem monasterio liberam, tum advocati, tum abbatissæ electionem indulsit. *Datum* XV.

Altenense monasterium.

[c] *Annal. Paderborn. p. 343.*

kalend. Junii, anno dominicæ incarnationis DCCCC XCVII. *indictione* X. *anno autem*
ANN. CHR. 997. *tertii Ottonis regnantis* XIV. *imperii vero* I. *Actum in palatio Noviomagi.*

Pruelense prope Ratisponam. Hoc ipso anno Gebehardus Ratisponensis antistes, sancti Wolfgangi successor, qui multum negotii Ramvuldo sancti Emmerammi abbati facessiverat, fundo Pruelensi[a] ab eo ex legitima permutatione comparato, illic nostri instituti monasterium in prospectu Ratisponæ cum fratre Rapatone construxit. quod ruinæ proximum Hartwicus episcopus ineunte sæculo duodecimo instauravit, ad Cartusianos demum anno M CCCC LXXXVII. translatum.

a *Metrop. Salisb. to.* 1. *p.* 194. & *to.* 3. *p.* 119.

LIX. Adalberti episcopi martyrium. Regressus in Boëmiam Adalbertus episcopus, illius gentis homines invenit amplius efferatos ob cædem fratrum suorum: cujus ulciscendæ causa ipsum eo rediisse autumantes, ei provinciæ suæ aditum interdixerunt. quo ille nuntio haud tristior effectus, quod indomitæ genti se prodesse non posse experimento didicisset, ad Prussos se contulit, tentaturus, an felicior futura esset ipsius apud eos evangelica prædicatio. Et primo quidem Gedanum * appulsus, multos illic sacro fonte lustravit, &, missarum sollemni officio celebrato, eucharistiæ sacramento refecit: *quidquid vero superfuit de eo, quod ipse & novi baptizati communicarunt, colligere jubet, & mundissimo panno involutum sibi servavit, pro viatico deportandum.* Tum, navi cum duobus fratribus, Benedicto scilicet presbytero, & Gaudentio fratre suo, conscensa, in parvam insulam descendit: ubi cum Christum annuntiare cœpisset, remo a quodam barbaro percussus, nihilo minus in alteram vicini fluminis partem trajecit. Illic a domino villæ in vulgi tumultuantis conspectum adductus, interrogatusque
» quis & unde esset: Sum nativitate Sclavus, inquit, Adalbertus nomine, professio-
» ne monachus, ordine quondam episcopus, officio nunc vester apostolus. Causa iti-
» neris nostri non alia quam vestra salus, ut, relictis simulacris surdis & mutis, verum
» Deum & creatorem agnoscatis, & ut credentes vitam in ejus nomine habeatis.
Ad hæc illi non tot verba reponunt, quot verbera; & fustibus cæsum in adversam fluminis partem deportant, id gratiæ ipsi indulgeri inquientes, quod impune abire sineretur. Transmisso fluvio, Adalbertum intercipiunt pagani, hastisque confodiunt, duce cohortis Sigone idolorum sacerdote, qui velut ex officio primos ictus in virum sanctum vibravit, quem alii subsecuti sunt. Sic profuso sanguine, vitam Christo litavit, postquam pro persecutoribus suis Deum exorasset. Demortui caput amputatum, & palo affixum: corpus in loco martyrii relictum. Passus est martyrium hoc anno vir Dei IX. kalend. Maii, & quidem feria sexta, scilicet ipsa die, qua Christus pro hominibus passus est. Multa de ejus passione cælestia visa referuntur; unum contigit fratri ejus Gaudentio in somnis, alterum Romæ Johanni Canapario monacho & abbati monasterii sanctorum Bonifacii & Alexii, in quo *sanctus iste philosophia Benedicti patris nutritus* fuerat, ut in secunda ejus vita legitur. Ejus martyrio comperto, dux Poloniæ Boleslaus corpus ejus dato pretio a barbaris mercatus, in patriam suam transtulit, & Gnesnæ honorifice recondidit: ubi Otto tertius ejus sepulcrum nudis pedibus adivit, & in ejus honorem ecclesiam illam, inconsulto metropolitano, erexit in archiepiscopalem sedem, cui Gaudentium monachum, martyris fratrem, imposuit, patrio nomine Kadinum a Ditmaro[b] appellatum.

* Danzig.

b *Ditmar. lib.* 4. *p.* 43.

LX. Thietdagus Adalberti successor. Mortuo Adalberto, dux Boëmiæ Boleslaus Pragensem ecclesiam pastore destitutam haud passus, legatos misit ad Ottonem imperatorem, ut idoneum rectorem gregi novello, ne ad pristinos simulacrorum cultus relaberetur, quantocius provideret. quippe in Pragensi ecclesia deesse clericum huic muneri parem. Erat tum in curia cæsaris capellanus, Thietdagus seu Thiodagus, genere Saxo, virtute & scientia non mediocriter instructus; insuper, quod e re erat, linguam Slavonicam perfecte callens. Hunc Pragensi ecclesiæ, suffragantibus cunctis proceribus, pastorem imperator destinavit, & a Willigiso Moguntino archiepiscopo consecrari curavit. Hic in nova educatus Corbeia, Ditmaro[c] teste, medicinali arte optime instructus fuerat: quem Boleslaus senior, paralysi percussus ob inobedientiam in sanctum Adalbertum, Thietmaro Corbeiæ abbate permittente, ad se olim vocaverat, ejusque opera melius habuerat. Hic est *Thiadargus episcopus*, recensitus[d] inter monachos Corbeiæ-novæ, qui sub Liudolfo abbate vixerunt. Is Pragæ institutus episcopus, a Boleslao juniore senioris filio sæpe pulsus, toties ab Ekkihardo marchione reducitur, multas subinde passus injurias. In hospites humanus & benignus in primis, quos non invitabat modo, sed etiam trahebat. Verum hanc virtutem una deho-

c *Ditmar. lib.* 7. *p.* 100.

d *Meibom. p.* 132.

restabat bibacitas. Hinc forte paralysim sibi accersivit, ita ut præ manuum tremore absque adstantium auxilio presbyterorum missam celebrare non posset. Vitam ad annum M XVII. produxisse dicitur. Extat de eo dissertatio Christiani Francisci Paullini Turingi, recens edita, in qua de medicinali ejus arte agit, & de remedio, quo ille usus est ad reparandam Boleslai sanitatem. Ad hoc ipsum tempus revocat Baronius missionem ad Prussios Bonifacii discipuli sancti Romualdi: at hæc paullo serius contigisse videtur ex iis, quæ inferius dicturi sumus. ANN. CHR. 997.

LXI. Stephanus rex Hungariæ monasterium condit.

Interim mortuo Geizæ, Hungariæ primo christiano duci, succedit piissimus filius, nomine Stephanus, quem sanctus Adalbertus antea sacro fonte lustraverat. Suscepto provinciæ regimine, mox civile bellum, causa christianæ religionis, sustinere compulsus est, & in certamen descendere cum indomita gente, quæ torrentis instar, agros & urbes impune devastabat. Itaque furenti multitudini occurrere coactus, sanctorum Martini ac Georgii præsidio rebelles fudit, victorque reversus, ex opimis eorum spoliis monasterium in honorem sancti Martini exstruxit eo in loco, qui Sacer-mons dicitur: ubi sanctus Martinus olim, cum in Pannonia degeret, precari solitus erat; illique monasterio decimas omnium rerum, decima hominum prole ne quidem excepta, persolvi mandavit. Breunoviense monasterium vocant, cui præfectus Anastasius abbas, alio nomine Astricus seu Austricus dictus, qui e monasterio sancti Alexii Adalbertum, Roma ultimo in Boëmiam redeuntem, cum aliis quinque sociis comitatus, eo mortuo in Pannoniam ad Stephanum ducem se recepit. Idem postea Strigoniensis ecclesiæ sedem archiepiscopalem promeruit. Anastasius abbas.

Breunoviensis cœnobii originem alii Adalberto ipsi tribuunt: qui Roma secundo reversus, a Boleslao principe bonis quibusdam paternis donatus sit, quæ vir sanctus exstruendo, dotandoque monasterio contulerit, Anastasio abbate præposito, quibus sex socios adjunxit, Roma secum adductos, scilicet Matthæum, Benedictum, Johannem, Isaacum, Christianum, & Barnabam, viros uti sanctimonia celebres, ita hominum frequentiam abhorrentes. Hi, cæso Adalberto, ad Gaudentium divertisse dicuntur, quos cum retinere secum non posset, eos in solitarium locum, longeque ab hominum societate semotum deduxisse, ubi optatum nacti secessum, tuguriolum cum sacello ex lignis conficiunt, & in summa rerum abstinentia vitam ducunt. Hos cum aliquando invisisset Mesicho Poloniæ princeps, velut præsentia numina veneratus est, ac discessurus pecuniam illis invitis reliquit, quam illi velut exitialem ad ipsum per Barnabam referri jubent. Absente Barnaba, latrunculi in tugurium nocte ingressi, ubi quæsitam non inveniunt pecuniam, iram in cædem insontium virorum vertisse dicuntur, & ad unum omnes occidisse, solo incolumi relicto Barnaba, qui vitam colere puram, inculpatamque ad fatalem usque exitum pergens, post mortem cum sociis Gnesnæ sepultus sit. Hæc ex Dubravio.

LXII. Petri Urseoli obitus.

Sub idem tempus Petrus Urseolus, ex duce Venetiarum monachus Coxanensis, annis fere viginti tum in cœnobio, tum in privata cellula exactis, diem supremum obiit: cujus corpus in claustro monasterii ad ostium ecclesiæ humatum a Guarino abbate, qui ad aliquot annos superstes fuit. Mortuo Petro probatæ sanctitatis indicia non defuere: quibus permotus abbas Oliba, ejus ossa in ecclesiam transtulit.

Hugonis Tusciæ ducis monasteria.

Inter alia monasteria, quæ Hugo Tusciæ dux ædificavit, unum est sancti Januarii de Campo-Leone *, quod una cum Juditta conjuge in agro Aretino construxit. qua de re litteras confirmationis ab Ottone tertio imperatore obtinuit hoc anno idibus Decembris, dum Tridenti versaretur. Alias litteras Petro ejus loci abbati indulsit Conradus imperator. Utrasque retulit Puccinellus in chronico [a] abbatiæ Florentinæ, ab ipso Hugone, ejusque matre Willa constructæ. Campo-Leonis abbas erat anno M LXV. Albizus, qui Camaldulensi eremo [b] decimas ad se pertinentes concessit. Sancti Januarii monasterium de Campo-Leone dictum est a proximo castello de Campo-Leone, situm ad Arnum fluvium, quinque passuum millibus ab urbe Aretio, versus occidentem æstivum, in ditione Florentina, mensæ episcopali Aretinæ sæculo quinto-decimo unitum. Idem dux Hugo sancti Michaëlis ecclesiam, sitam in castello Marturi, in monasterium nostri Ordinis commutavit, eique amplissimis prædiis dotato Bonolium abbatem præfecit. Post mortem Hugonis ducis seu marchionis, cum Bonifacius, filius Alberti, in ejus bonorem successisset, Bonolium [c] abbatem & monachos inde ejecit, & monasterii possessiones

* S. Gennarii de Capolona.
a Puccinell. p. 132. & seq.
b Hist. Camald. lib. 1. c. 50.
c Puccinell. p. 122. & seq.

ANN. CHR. 997.

invasit, direpto ecclesiæ thesauro, ibique cum famulis & concubinis habitavit. Hoc monasterium situm dicitur *in monte & podio, quod dicitur Castello-Marturi*, vulgo *Poggibonzi*. His adde monasteria duo [a] prope Luccam civitatem, nempe Salvatoris de Sexto, & sanctorum Philippi & Jacobi de Pontiano.

a id. p. 196.

Ad hæc idem Hugo monasterio sanctæ Mariæ de Vangadicia, diœcesis modo Adriensis, ad fluvium Athesim sito, concessit curtem suam dominicatam, quam in prædicto loco a germana [b] sua Gualdrada comparaverat: quam traditionem, atramentario, penna & pergamena manibus suis de terra levatis, lege sua Salica fecit *per fistucum nodatum, ramum arborum, atque per cultellum & guasonem.* Actum Ottonis tertii imperatoris anno secundo, VIII. kal. Decembris, indictione XI. Hæc prima nobis occurrit notitia illius monasterii, cujus auctor ignoratur. De eo plura in consequentibus.

b id. p. 237. & seq.

LXIII. Ambrosiani & Brixiensis monasteriorum privilegia renovata.

Mediolani Ambrosianæ basilicæ tunc præerat Gaidoaldus abbas, quo tempore Landulfus archiepiscopus ab Ottone tertio diploma [c] obtinuit, quo quædam sacræ illius basilicæ donationes confirmantur. Actum VI. idus Februarii Aquisgrani, Ottonis tertii cæsaris imperii primo, indictione X.

Anno sequenti Otto, dum Cremonæ versaretur, rogatu Bertæ [d] abbatissæ, privilegia renovavit Brixiensis monasterii Salvatoris & sanctæ Juliæ, quod Novum dicitur. Data XIV. kalendas Februarii, Ottonis tertii regnantis XV. imperii secundo. Actum Cremonæ. quod privilegium, uti & præcedens Heribertus, cancellarius vice Petri Cumani episcopi & archicancellarii recognovit.

c Puricell. p. 309. & seq.
d Bullar. Casin. p. 58.

LXIV. Sigifredus episcopus Placentinus.

Vacabat tunc temporis Placentina sedes per intrusionem Johannis episcopi in sedem Romanam, qui paullo ante Nonantulanam abbatiam itidem occupaverat. In ejus locum suffectus in ecclesia Placentina Sigifredus, quem monachum Ordinis sancti Benedicti, ac virum eximia sanctimonia præditum fuisse ex monumentis ejusdem ecclesiæ Ughellus [e] se didicisse scribit. Non mirum itaque, si sancti Savini seu Sabini monasterii studiosissimus [f] exstitit, ubi monachorum numerum, eorumque fortunam mirum in modum auxit, hisque beneficiis eorum animos adeo sibi devinxit, ut monasterii præcipuus pater ac benefactor habitus sit. Id vero probant tum ejus donationes eidem loco factæ, tum privilegia ab Ottone tertio imperatore obtenta, & a Benedicto papa VIII. cujus pontificium diploma [g] exstat, a Sigifredo episcopo, & a Wimperto abbate monasterii sancti Savini impetratum. Ejus beneficentiam in idem monasterium æmulatus est Dionysius, quintus a Sigifredo episcopus, qui Albericonis [h] primum abbatis, dein Bichizonis rogatu multa contulit eidem cœnobio, de cujus primordiis alias [i] egimus.

e Ital. sac. to. 5. p. 1557.
f to. 2. p. 256.
g ibid. p. 257.
h ibid. p. 258. & seq.
i lib. 41. n. 23.

LXV. Johanni abbati Casinati suffectus Johannes alter.

Suffectus in locum Mansonis Casinatis abbatis anno superiore Johannes, cum præ senectute & infirmitate tanti regiminis [k] ponderi se imparem sentiret, raro modestiæ exemplo præfectura cessit, secessitque cum quinque sociis in proximam silvam, Piretum dictam: ubi in spiritualibus exercitationibus reliquum vitæ suæ tempus exegit, mortuus tempore Theobaldi abbatis, adeoque in decrepita ætate: cujus animam ad cælos sublatam suspexit Andreas monachus, tunc præpositus cellæ Capuanæ, ut Victor in secundo libro Dialogorum tradit. Annus ejus mortis incertus, dies pridie idus Martii: quo die Sancti titulo in fastis Benedictinis donatur.

k Chron. Casin. lib. 2. c. 20.

Ejus successor Johannes, eo nomine tertius, nobilis Beneventanus, archidiaconi officium in illa civitate tanta religione gerebat, ut post mortem archiepiscopi summum illud sacerdotium indubie accepturus crederetur. Id suspicatus quidam ejusdem ecclesiæ diaconus, Alix nomine, qui illam dignitatem ambiebat, subdolo commento id avertere molitus est. Forte incidit occasio colloquendi cum Johanne de miseræ hujus vitæ fragilitate, & de æternæ jucunditate, deque immortali gloria justorum ac reproborum perpetua pœna: quo ex colloquio de sæculo deserendo simul constituunt, condicto die, quo ad Casinense monasterium ambo se reciperent. Ubi illuxit illa dies, simulatis quibusdam negotiis, Alix Johannem præcedere fuasit, pollicitus, se quam primum eum subsecuturum. Mox consilium exsequitur Johannes; susceptoque sanctæ conversationis habitu, socium pollicitationis admonet. at ille fraudis successu mirifice recreatus, asperius illud esse vitæ institutum dixit, quam ut ejus vires corporis sustinere possent. Et quidem archiepiscopo mortuo consecratus est episcopus, favente Ottone augusto: at eodem defuncto, sedem illam adeo consequi non potuit, ut etiam alio relegatus fuerit. sicque divino consilio factum est,

ANN. CHR. 997.

ait Victor in libro secundo Dialogorum, *ut, qui cupiditatis honore ductus, fraudulenter fratrem suum studuit ab ecclesia pellere, ipse pulsus patria, exsul in alieno solo vitam finiret.* Johannis in monasterium ingressus contigit sub Aligerno abbate, ubi, cum aliquot annos sub sanctæ conversationis studio peregisset, Mansone abbate permittente, Jerosolymam voti causa profectus est. Id factum creditur tædio [a] regiminis ejusdem Mansonis, cujus tempore alii etiam Casinates è monasterio egredi maluerunt, quam sub tali vivere pastore, qui favore principum in abbatiam intrusus fuerat. Vixit Johannes in monte Sina religiose per sex annos; inde profectus in montem, qui Agionoros vocatur: ubi cum aliquamdiu substitisset, cælesti monitu in patriam remeavit. Casinum reversus, præpositus a Johanne abbate creatus, eo in solitudinem secedente, fratrum unanimi consensu abbatialem dignitatem subiit. Primo suæ ordinationis anno præceptum confirmationis omnium Casini possessionum & privilegiorum accepit ab Ottone tertio, qui aliquando in sacro monte per dies aliquot remoratus, beato Benedicto duas coronas argenteas obtulit. Varias donationes Johanne abbate Casino factas, variaque ejusdem opera Leo Marsicanus commemorat.

a Ibid. c. 12.

ANN. CHR. 998.

LXVI. Ottonis diplomata pro Ambrosiana & Einsidla.

GRegorio papa per Crescentium, qui Johannem pseudopontificem fovere perseverabat, ex urbe Roma exacto, Otto pontificis precibus obsecutus in Italiam redit ineunte anno ejus sæculi nonagesimo-octavo, summa regiminis Mathildi abbatissæ Quindelinburgensi commissa. Tempus ejus profectionis colligitur ex privilegio Ambrosianæ basilicæ tunc concesso, quo *monachos cœnobii sancti Ambrosii*, interventu [b] ducis Ottonis, de omnibus rebus ad ipsum locum pertinentibus *per baculum* investivit, eosque sub suam tutelam suscepit. *Data nonis Januarii, anno dominicæ incarnationis* DCCCC XCVIII. *regni vero domni Ottonis tertii* XIV. *imperii vero ejus secundo Actum Papiæ feliciter.* Romam ubi advenit imperator, Johannem intrusum comprehendit: eoque excæcato, Crescentium quoque ejus fautorem, qui se in Mole-Hadriani præsidio munierat, data fide eductum, nihilo minus capitali sententia damnavit. Quo tempore id factum sit, discimus ex Ottonis [c] litteris, quibus quatuor mansos in comitatu Walterii comitis Einsidlensi monasterio donavit. *Data* III. *kalend. Maii anno dominicæ incarnationis* DCCCC XCVIII. *indictione* XI. *anno tertii Ottonis regnantis* XV. *imperii secundo. Actum Romæ, quando Crescentius decollatus suspensus fuit.* Eremo tunc præerat Virandus abbas. Sic restitutus in sedem Gregorius, qui eodem anno Ambrosiani [d] monasterii possessiones & privilegia renovavit, dato diplomate IV. kalendas Maïas per manus Johannis episcopi sanctæ Albanensis ecclesiæ & bibliothecarii sanctæ apostolicæ sedis, Gaidoaldo illius monasterii abbate, cui Johannes post annos quinque successit.

b Puricell. p. 311.

c Annal. Eremi p. 109.

d Puricell. p. 315.

LXVII. Gerbertus fit archiepiscopus Ravennæ.

Inter ea vacante sede Ravennatensi ob decessum, vel potius secessum Johannis archiepiscopi, qui in Taurinos ad montem-Caprasium, abdicata dignitate, se abdidisse traditur, ibidemque sancti Michaëlis monasterium illustrasse; suffectus est in ejus locum Gerbertus noster, qui, post restitutum in sede Remensi Arnulfum, ad Ottonem imperatorem, discipulum quondam suum, se receperat, eumque in Italiam comitatus fuerat. Itaque archiepiscopatu Ravennatensi ab Ottone, statimque pallio a Gregorio papa donatus est. Litteras hac de re pontificias retulit Rubeus, datas IV. kalend. Maii per manus Johannis episcopi Albanensis, indictione XI. (sic legendum) Gregorii pontificatus & Ottonis imperii anno secundo. In his litteris Gerberto archiepiscopo, ejusque ecclesiæ quædam tribuit *post mortem Adeleidæ imperatricis augustæ*, id est postquam illa obiisset, nam anno tantum undemillesimo decessit.

LXVIII. Rotberti regis connubium rescissum.

Idem Gerbertus, jam Ravennæ archiepiscopus, interfuit concilio Romano, in quo statutum est capitulo primo, «ut Rotbertus rex Francorum Bertam consanguineam suam & affinem, Odonis comitis quondam uxorem, quam contra leges uxorem duxerat, incunctanter dimitteret, atque utrique septennis pænitentia indicta.» Suspensus item a communione usque ad satisfactionem Herchembaldus seu Archembaldus Turonensis archiepiscopus, talis connubii consecrator, cum omnibus episcopis, qui illis incestis nuptiis interfuerant. Depositus item Gisilarius Magdeburgensis ecclesiæ archiepiscopus, nisi canonice probaret, se citra ambitionem, at cleri & populi postulatione a Merseburgensi ecclesia ad Magdeburgensem migrasse quod argumento est, quanta fuerit Gregorii pontificis religio.

ANN. CHR. 998. LXIX. Ravennas concilium de eucharistia. Romanum concilium subsecuta synodus Ravennas, quam Gerbertus initio sui pontificatus convocavit. In illa synodo emendata est consuetudo ejus ecclesiæ valde reprehensibilis, qua fiebat, *ut subdiacones corpus Domini, quod formatum appellant, tempore consecrationis episcoporum ipsis vendant episcopis, & chrisma vendant archipresbyteris*, ubi legendum puto *fermentum*, quo nomine eucharistia donatur in actis Miltiadis papæ ac Siricii, & in epistola Innocentii primi ad Decentium Eugubinum. Succurrit hoc loco quæstio ab Einardo proposita Fulberto, tunc Carnutensium scholarum rectori, postmodum episcopo, *de hostia*, quam Einardus ipse, paullo ante promotus ad sacerdotium, *de manu episcopi susceperat, quæ ratio sit videlicet, usque ad quadragesimam diem usu quotidiano eam consumere, vel quos hujus rei auctores haberemus*. Respondet Fulbertus se putasse, *hoc omnibus ecclesiis assuetum* esse; idque haberi in illo codice, *quem a natali patria inter ceteros devexerat. Nostri enim episcopi*, inquit, *provinciales in hujusmodi ritum omnes consentiunt.* quo ex loco alias conjectaveram Fulbertum ex Gallia ortum non fuisse, uti hæc verba satis innuunt: quæ comparata cum fine ejusdem epistolæ, hunc Italum fuisse, non obscure significant, ubi ait, hæc interim dicta sufficere, *dum ego*, inquit, *codicem de hujusmodi exemplaribus a Romano scrinio prolatum perlegam.* Certe ex vulgato Ordine Romano, una hostia consecrato episcopo in dies quadraginta consumenda porrigebatur, presbytero in dies octo. Addit Fulbertus, novis sacerdotibus morem fuisse, ut ejusmodi hostiam consecratam, *in pergameno in hos usus parato involutam, quotidiana celebratione solverent, & portiunculam parvam, juxta instantium dierum computatam, sumerent.* Ex quo intelligitur, si bene capio hunc locum, novos illos sacerdotes quotidie per illos quadraginta dies sacra celebrasse, & inter celebrandum aliquid de ejusmodi hostia decerpsisse, ut ex illa particula, uti & ex alia ab ipsis consecrata, communicarent in memoriam susceptæ recens ordinationis. Virginibus itidem in consecratione sua consimilis hostia in dies octo quibusdam in locis tribuebatur, ut legi in veteri libro Sacramentorum Remigianæ bibliothecæ. Hic porro Einardus, cui prædicta illa Fulberti epistola inscripta est, videtur abbas fuisse, sed illustris, utpote quem *serenitatis* titulo Fulbertus compellat. Epistolæ inscriptio est *Domino suo Einardo, sibi semper venerando, Fulbertus exiguus.* Sic Einardi nomen restituit codex Uticensis, in quo hæc Fulberti secunda epistola cum prima ad Adeodatum reperitur, adjuncto Dialogo [a] Hugonis Turonensis archidiaconi ad Fulbertum amicum suum, cujus dialogi argumentum est revelatio facta Herveo thesaurario basilicæ sancti Martini de peregrinorum conversione & salute per sanctum Martinum a Deo impetrata.

[a] Analect. to. 2. p. 349.

LXX. Hermenfredus abbas Galliatensis. Redeo ad Johannem, Gerberti in sede Ravennensi antecessorem, cui discessuro Hermenfredus, abbas Galliatensis designatus, obsequium [b] Ravennæ, fidemque sollemni sacramento juravit. Hoc quippe monasterium sancti Hilari, in agro Galliata ædificatum, cum suis omnibus rebus; itidemque alia duo cœnobia in urbe Arimino, sancti Thomæ alterum, alterum sanctæ Euphemiæ, Gregorius papa ante biennium ecclesiæ Ravennensi asseruerat, litteris [c] datis ad Johannem archiepiscopum, quem reverendissimum & sanctissimum *confratrem* appellat: cum e contrario Gerbertum spiritualem suum *filium* dicat in illis [d] litteris, quibus ei pallium concessit. Abbatia Galliatensis sita est in Romandiola, territorio civitatis Fori-Popilii, in dominio tamen Florentino, sedi apostolicæ subjecta, quam a ducentis annis incolunt Camaldulenses. Hoc etiam anno Pomposiæ monasterio præpositus fuit Guido abbas, de quo plura in consequentibus dicturi sumus.

[b] Rubeus p. 272.
[c] ibid. p. 271.
[d] id. p. 273.

LXXI. Hugo abbas Farfensis. Dum Otto imperator Romæ resideret, antecessorum suorum privilegia, Farfensi concessa monasterio, novo diplomate roboravit pridie idus Martii, rogatu Hugonis abbatis ejus loci tricesimi-secundi. Hic anno superiore Alberico successerat, cujus *iniquus* ingressus fuisse dicitur in chronico Farfensi, propterea quod abbas *per apostolicam præceptionem* institutus sit, sed *postmodum digne per Ottonem correctus imperatorem*, cui tunc monasterium illud subjectum erat. Exstat in archivo Farfensi Ottonis hac de re præceptum, in quo ait se juste motum fuisse contra Hugonem monachum, qui sibi imperialis abbatiæ, monasterii scilicet Farfensis, absque imperatoris ipsius assensu regimen usurpaverat, &, quod deterius est, pretio a Romano pontifice emerat; eique propterea abbatiam debito cum dedecore abstulisse; ipsum vero monasterium cuidam Hugoni episcopo in beneficium dedisse, & carissimum sibi Erphonem ibi manere præcepisse. Post hæc vero eumdem Hugonem mona-

ANN. CHR. 998.

chum, ab ejusdem monasterii congregatione magnis precibus postulatum, eidem loco se restituisse, ea lege, *ut deinceps juxta canonum, regulæque monachicæ auctoritatem, & ejusdem monasterii per antiquorum regum & imperatorum praecepta adeptam libertatem, electus quisquis ab eadem congregatione prius, dein imperiali patrocinio præsentatus, gratis roboretur, & a summo pontifice consecretur. aliter si præsumserit, imperiali censura condemnetur.* Datum VIII. kal. Martii, indictione XI. Ottonis tertii regnantis XV. imperii II. Actum Romæ. quæ notæ huic anno conveniunt. Tanti vero deinceps apud Farfenses habitus est Hugo abbas, ut ejus nativitas in brevibus hujus loci annalibus notata sit anno DCCCC LXXII. mense Aprili; & anno DCCCC LXXXVI. ingressus ejusdem in monasterium sancti Quirici, ob id nimirum, quod *monasterii in utroque recuperator*, id est in spiritualibus & temporalibus, *& restaurator esse studuerit.* quod ejus facta in subsequentibus comprobabunt.

Lis ejus cum presbyteris Romanis.

Ubi primum iniit præfecturam, litem adversus Farfenses moverunt Romani presbyteri [a] ecclesiæ sancti Eustachii, sitæ in Platana, *reclamantes ad dominum Gregorium papam & imperatorem Ottonem, residentes in basilica beati Petri apostoli*, de duabus ecclesiis sanctæ Mariæ, & sancti Benedicti, sitis in Thermis Alexandrinis, a Farfensibus tunc possessis, quas sibi competere contendebant. Hujus rei causa Hugo abbas jussus ad ipsum placitum venit, eique proposito Romano advocato, noluit acquiescere; atque inde recessurus erat, nisi *per cucullam apprehensus* illic sedere coactus fuisset. Induciis acceptis, se responsurum esse negavit, nisi per Langobardum advocatum, & per legem Langobardorum causa judicaretur, prout a Lothario imperatore præceptum fuerat; & juxta sui monasterii privilegium, quod erat instar ejus, quo regebantur cetera monasteria regni Francorum, id est Luxoviensium, Lirinensium, & Agaunensium: quo quidem privilegio sancitum erat, ut pontifex Romanus *nullum dominium in jure ipsius monasterii haberet, excepta consecratione.* Causantibus autem adversariis, hoc privilegium falsum esse; reposuit abbas, se paratum esse ad præbendum sacramentum *cum suis sacramentalibus, quod scripta ipsa falsa non essent, & quod hoc monasterium per centum & eo amplius annos se defensavit per legem Langobardorum; insuper per pugnam, & per testimonia* id probaturus. Sed hanc conditionem presbyteri admittere noluerunt. Interrogatus abbas a presbyteris, num *cartam tertii generis* de illis ecclesiis *in tribus personis ad pensionem reddendam* ipsius antecessoribus facta fuisset; respondit pro eo Hubertus ejus advocatus, ex lege Langobardorum sibi sufficere, *quod hoc monasterium per XL. annos possideret eas ad proprietatem.* Jam vero presbyteris affirmantibus, *quod infra ipsorum curricula annorum pensionem accepissent*, idque tribus testibus comprobare pergerent; testium falsitate deprehensa, *presbyteri apprehenderunt baculum, & in manibus domni Hugonis abbatis & Huberti ejus advocati præfatas ecclesias refutarunt*, decem auri librarum pœna iis imposita, si hanc litem umquam renovarent. Similis controversia coram iisdem Gregorio pontifice & Ottone imperatore agitata est inter Hugonem abbatem & Benedictum comitem de curte sancti Gethulii, quam comes demum convictus, *virgulam in manu* habens, Farfensibus restituit. Actum in urbe Roma juxta Thermas Alexandrinas, in ecclesia sanctæ Mariæ, quæ erat juris ipsius monasterii, ut mox diximus.

[a] *Mus. Ital. to. 1. p. 59.*

LXXII. *Ejusdem præclara constitutio.*

At pietatem ac studium Hugonis abbatis pro disciplina regulari testatum facit in primis præclara constitutio, de recipiendis consuetudinibus Cluniacensis monasterii ab ipso edita, quam hoc loco integram referre operæ pretium fuerit. En ipsa ejus verba.

Audite, fratres dilectissimi, quod modo coram Deo omnipotenti & domina nostra Maria perpetua virgine profiteor vestræ sanctitati. Denique cum in hanc abbatiam cupiditate honoris captus venire auderem, pecuniam obtuli domino papæ, & studui eam acquirere inique. Post hæc recognoscens me graviter deliquisse, cœpi de hoc ingemiscens cogitare, & de hujus monasterii redintegratione, si forte mihi propter hæc misereretur Deus, & per suæ sanctissimæ Genitricis intercessionem si aliquem fructum efficere possem ad hujus cœnobii recuperationem. Erat enim tunc iste locus in omni religione pæne destitutus, ita ut plures monachi sæculariter & cum maxima lascivia forent, carnem in refectorio manducantes, & inreligiose viventes; vestimenta quoque non monachica, sed quasi laicalia ad suum libitum ferentes. Perrexi igitur primo ad Sublacenses monachos, & huc inde sustuli aliquos, quia mihi aliquantulum videbantur incedere melius; sed

ANN. CHR. 998.

non multo post eorum cognita religione, non ut desiderabam in eis reperi regularem perfectionem. Deinde ad Casinense properavi cœnobium, in quo similiter inveni quod non cernebatur commodum. Tunc relatum mihi est, quod Ravennate monasterium regularem tramitem observaret plenius. Ego autem ceu sitiens abii, & illinc quosdam, qui religiosi videbantur, acquisivi, quorum me etiam incondita ferocitati in tantum subdidi, ut frequenter ab eis disciplinarer indiscrete pro eorum quotidiani victus aliqua defectione: quæ omnia idcirco sustinebam, ut & mihi venia peccaminum daretur, & mei exemplo alii erudirentur. Inter ea supervenerunt quidam sanctissimi viri & patres Cluniacensis monasterii in hoc cœnobium, qui meum desiderium de hujus monasterii recuperanda perfectione cernentes, valde ædificati laudaverunt, & qualiter ad magnum pervenire possem profectum, utillimum spiritualiter mihi consilium dederunt quorum postrema compunctus admonitione dedi operam, ut hanc abbatiam amitterem, & pœnitentiam ab eis congruam susciperem. Itaque ut dignam pœnitudinem perficerem me admonuerunt, & ne abbatiam dimitterem omnimodis interdixerunt. quod mihi sanctissimum consilium discrete illatum ab eis libentissime suscepi, & qualiter meam salvationem & hujus monasterii recuperationem possem adimplere, præcipuorum hortamine confratrum & suffragio fultus, sicut infra scribitur, exercere & ordinare studuimus, adjurantes & obtestantes nostros omnes successores & hujus monasterii futuros fratres & seniores per tremendi examinis terribilem diem, ut quæ modo communiter statuimus, non ducant in aliquam minorationem, aut violari tentent: ne exinde in die judicii rationem reddentes, pavendam recipiant damnationem, & in hoc sæculo Deus illis inferat debitam ultionem.

In nomine Domini ego Hugo humilis & indignus abbas Pharfensis cœnobii, dum per Dei omnipotentis pietatem recognoscerem gravissimum crimen simoniacæ hæreseos me incurrisse, data pecunia pro hujus honore abbatiæ; digne confessus sum, & pœnitentiam suscipiens, eamdem abbatiam in manibus sanctorum patrum præsentium Odilonis & Gulielmi Cluniensis almi monasterii refutavi, & deinceps me quiescere & continere ab ea fideli sponsione promisi. Tunc illi magis congruo huic monasterio in futurum utentes consilio, pro hoc peccato hanc mihi indixerunt pœnitentiam, ut præfati Cluniensis monasterii sanctam consuetamque religionem in hoc nostro monasterio introducerem, & proutcumque plenius valerem, juxta hujus loci possibilitatem, facerem retinere. quam jussionem nostris hortatus præcipuis senioribus, tamquam ab ore divino ab eis suscepi, & viriliter atque constantissime studui perficere. Unde præsente venerabili sanctissimoque episcopo sanctæ Romanæ ecclesiæ, & præfatis patribus, omnique nostro religioso conventu statuimus & confirmamus, ut eamdem prædictam religionem Cluniensis monasterii in officiis ecclesiasticis & dignis moribus, & confratrum cultu vestium, sive copia victus, quotidie & in sanctis sollemnitatibus, in quantum hujus loci possibilitas Domino administrante exegerit, in hoc monasterio deinceps sagacissime & constantissime teneamus, & omnimodis observemus, & a nullo nostro successore, vel hujus monasterii prælato nequaquam destruatur aut transgrediatur. quam vero nostram constitutionem ut omnis noster conventus voluntarie suscipiat, & libentissime observans per omnia custodiat, confirmantes sancimus ejus regimini omnium mortuorum totius abbatiæ oblationes & decimas & molendinos totius alvei Pharphæ, & manualia fornaria & granica ac sancto Viti, & gualdum Casini cum gualdo circuitus hujus loci: quæ omnia si quis abbas aut prælatus vel subditus causa tyrannicæ dominationis, aut favore sublimitatis sæcularis, destruere, aut in aliquo minuere quocumque ingenio præsumserit, vel consilium dederit, aut submissionem fecerit; prælatura ejus deficiens ad nihilum deveniat, & in iram incurrat Dei omnipotentis, donec vixerit sub perpetuo permanens anathemate, & in tremendo judicio cum Juda sacrilego & traditore æternam recipiat damnationem, nisi digne pœnitens, aut fratrum imbecillitas vel impossibilitas, sive temporis aliquod remitti coegerit egestas; quod tamen nullo modo, nisi communi assensu atque concordia, discretissime fiat. Has vero constitutiones prædicti sanctissimi patres Odilo & Gulielmus cum venerabili episcopo coram se editas corroboraverunt, optantes ut earum observatores in paradiso æternam percipiant remunerationem: sed & Silvester secundus apostolicus postea collaudans sua auctoritate confirmavit, & pœnitentiam pro eodem peccato adhuc canonice indixit, quemadmodum in ejus habetur decretis.

Ex his intelligitur, Odilonem abbatem, & Gulielmum seu Willelmum (is abbas Divionensis erat) eo tempore Italiam petiisse, eorumque consilio consuetudines Cluniacenses in Farfensi monasterio receptas fuisse, agente Hugone abbate, cujus

cujus zelus pro regulis ecclesiasticis & monasticis ex hoc loco maxime elucet. Neque vero hic stetit. nam denuo pænitentia ductus pius abbas perpetratæ simoniæ, præfectura se iterum abdicavit, ut inferius dicturi sumus ad annum millesimum nonum, quo Guido ipsius nepos ei suffectus est, & prædictam constitutionem confirmavit: ubi de præmissis consuetudinibus agendum. ANN. CHR. 998.

Pistorii in Etruria versabatur imperator, cum ecclesiam sancti Salvatoris sanctorumque Donati & Martini, sitam in loco qui dicitur *Septimus*, in suam clientelam admisit, ejusque bona & possessiones a quoquam occupari vetuit. Id factum ad preces Gumperti presbyteri atque Azonis diaconi, qui forte hanc ecclesiam exstruxerant, vel dotaverant. Conditum est eo in loco monasterium, Septimum a loco appellatum, quod septimo ab urbe Florentia milliario abesset, eum ad modum, quo similis locus prope Constantinopolim *Hebdomum* vocabatur. Nugantur proinde, qui monasterium illud ob id Septimum dictum putant, quod septimum esset monasterium, conditum ab Hugone marchione. Certe quinque tantum monasteria in illis partibus ab eo constructa fuisse tradit Leo Marsicanus in chronico[a] Casinensi, scilicet Florentinam sanctæ Mariæ abbatiam cum Willa matre, monasteria sancti Januarii de Campo-leone, sancti Michaëlis ad castellum Marturi, Salvatoris de Sexto prope Luccam, & sanctorum Philippi & Jacobi de Pontiano, prope eamdem urbem, de quibus superius egimus. Ottonis diploma[b] datum est Pistorii VIII. idus Julii, hoc ipso anno, indictione XI. Ottonis imperatoris anno tertio.

a *Chron Casin. lib. 2. c. 12.*

b *Ital. sac. to. 3. p. 54.*

Gerbertus, etsi Ravennæ archiepiscopus, Bobiensem nihilo secius abbatiam retinuit, quam ab Ottone secundo receperat. Id patet ex litteris[c] Ottonis tertii, quas *vir venerabilis, nunc*, inquit Otto, *Ravennas archiepiscopus, & jam olim ex largitate reverenda memoria genitoris nostri Ottonis abbas cœnobii Bobiensis*, impetravit ad confirmationem omnium ipsius loci possessionum. *Actum Papiæ anno ab incarnatione* DCCCC XCVIII. *indictione* XII. a kalendis Septembris inchoata, *anno imperii tertii Ottonis tertio. Data kal. Octobris.* Anno sequenti, cum Gerbertus ad pontificatum Romanum assumtus fuisset, Petrus abbas ei successit in præfectura Bobiensi.

c *Bullar Cas. to. 2. p. 58.*

LXXIII. Abbo divortium Bertæ regi persuadet.

Etsi pius esset Rotbertus rex, non tamen statim ita cessit monitis ac minis Gregorii papæ, ut mox Bertam dimitteret. Id tandem factum ait Petrus Damiani occasione monstri, filii scilicet, quem Berta pepererit, *anserinum per omnia collum & caput* habentis. Idem quoque legitur in fragmento quodam historico, quod Pithœus & Chesnius ediderunt. At Helgaudus auctor est, Rotbertum ob istud connubium *per domnum & venerabilem Abbonem, Floriacensium a Deo prælectum abbatem, nunc Christi favente gratia miraculis coruscum, spreta mortis formidine, dure increpitum privatim & publice fuisse, donec rex mitissimus reatum suum agnosceret, & quam male sibi copulaverat, mulierem derelinqueret.* quod mirum est ab Aimoïno in Abbonis vita prætermissum fuisse. De monstro illo neque Helgaudus, neque Aimoïnus mentionem faciunt. Hoc Rotberti regis cum Berta connubium præter consensum Hugonis regis & Adelaïdis reginæ ejus parentum factum videtur. Et forte hoc ipsum est, quod Willelmus abbas Divionensis ipsi reposuit, de filiorum[d] suorum in se molitionibus conquerenti. *Meminisse te, ô rex*, inquiens, *convenit injuriarum opprobriorumque patri ac matri a te illatorum in tua juventute: quoniam talia tibi, justo judice Deo permittente, a filiis ingeruntur, qualia tu ipse genitoribus ingessisti.* quo audito, rex piissimus filiorum suorum Heinrici & Rotberti injurias patientissime tulit, seque culpabilem ultro confessus est.

d *Glaber lib. 3. c. 9.*

LXXIV. Rotberti diplomata pro Fossatis & S. Maglorio.

Quo præcise tempore Rotbertus Bertam dimiserit, expendimus in præfatione ad primum tomum Sæculi sexti Actorum nostrorum. Necdum eam a suo consortio removerat XIII. kalendas Maïas hujus anni, quo tempore Rainoldus[e] Parisiensis episcopus, & pater ejus Burchardus comes a Rotberto rege obtinuerunt confirmationem donationis ab ipsis factæ *abbati ejusdem loci*, id est Fossatensis *nomine Teutoni* seu Teutoni, *& fratribus ibidem Deo militantibus*, pro sua & Elizabeth comitissæ salute. quod rex benigne annuit *suggerentibus ac intervenientibus dilectis nostris*, inquit, *videlicet dilectissima genitrice nostra Adelaide, atque conjuge nostra Berta*, quæ proinde necdum repudiata erat. *Data* XIII. *kal. Maii, indictione* XI. *anno* X. *regnante Rotberto rege glorioso. Actum publice Parisiaca urbe, anno incarnati Verbi* DCCCC XCVIII. quæ omnia referuntur non modo in diplomate Rotberti regis, sed etiam in libro de vita Burchardi comitis. In eodem diplomate fit mentio de Goscelino vicecomite

e *Diplom. p. 578.*

ANN. CHR. 995.

Milidunensi, cujus deprecatione Burchardus comes ecclesiam Nosiaci-sicci, quam ille ex comitis beneficio possidebat, Fossatensibus contulit. Ipse vero vicecomes, cingulo militiæ deposito, ut in Burchardi vita legitur, in eodem cœnobio postea monachus factus, finem vitæ suæ ibidem pie explevit, obiitque XIV. kal. Aprilis. Quæ diximus de tempore repudiatæ Bertæ, amplius patebunt ex iis quæ inferius dicturi sumus, tum de alio diplomate Rotberti regis, anno millesimo Fossatensibus concesso, in quo Bertam conjugem suam vocat; tum ex litteris Adalaïdis comitissæ, uxoris Willelmi quondam Provinciæ ducis, anno millesimo-primo pro Montemajori datis, quibus Constantia necdum regina subscribit. His accedit aliud diploma [a] Rotberti regis, eas res confirmantis, quas ipsius pater *beatæ memoriæ* Hugo rex secum pie contulerat *monachis famulantibus Christo, sanctissimoque Maglorio, in urbe Parisiaca quiescenti: ubi etiam fundavimus*, inquit, *monasterium prætaxato præcipuo confessori, ceterisque sanctis ibidem assignatis ob illorum corpora, quæ ut peregrina hospitabantur per aliorum rura.* quod ab se factum dicit, *intervenientibus reginis, Adelaide venerabili sua genitrice, cum nobilissima uxore, Berta nomine.* Hoc porro diplomate in pri- » mis confirmatur terra, in qua ipsum situm est monasterium; tum prædium, dictum » Willaris, quod Rotbertus ipse eidem loco in die translationis sanctorum dederat; » item ecclesiola in suburbio Parisiaco haud procul a mœnibus, in honore sancti Ma- » glorii dicata, cum terra sibi adjacenti, *in qua ipsorum est sepultura monachorum;* » clausus etiam vineæ juxta Saveias situs, quem dedit *diva memoria Hugo avus*, inquit, *noster*, æquivocique nostri Rotberti regis filius, aliæque res, quas commemorare nihil attinet. Sub finem diplomatis, quod in editis caret chronicis notis, rex jubet monachos ejus loci, *quoniam peregrini atque alienigenæ esse noscuntur;* (nam ex Armorica, ut alias [b] diximus, Parisios confugerant) benigne, misericorditer ac pie omnibus tractari.

a Martene nova collectio parte 2. p. 6. & seq.

b lib. 48. n. 85.

LXXV. Burchardi donatio facta S. Walarico.

Burchardus comes, mox laudatus, Leuconaensis seu sancti Walarici monasterii inopiam relevare cupiens, res quasdam ex beneficiis sibi collatis eidem monasterio conferre decrevit: *ut augmento nostri*, inquit, *solaminis monachi inibi degentes, aliquo modo sustentarentur, & terrenis commodis dilatari valerent, & pro incolumitate* » *regis gloriosi Rotberti & successorum ejus libentius Dominum exorarent.* Quapropter » eis donat in villa pagi Pontivi Herlelcurte * sex mansos terræ, & in Abbatis-villa » duo farinaria, & ex vino venali, *quod infra castrum jam prædicti vici venumdabi-* » *tur, sub censura uniuscujusque plaustri duo sextaria;* & hæc quidem se superstite: post ipsius vero excessum tres villas in eodem pago, *quas vulgares Hera * & Quent, & Moncellos * vocant, cum una ecclesia*, aliisque ad eas pertinentibus. *Acta Campegia castro v. idus junii, natali sanctorum Primi & Feliciani, anno II. regni Rotberti regis.* Huic instrumento apponuntur in primo ordine signa Rotberti regis, Burgardi seu Burchardi comitis donatoris, Arnulfi archiepiscopi Remensis, tunc in sedem [b] restituti, ejusque comprovincialium episcoporum, Atselini, Rotgeri, Fulconis, & Hugonis, & post eos Rainoldi Parisiorum episcopi, ipsius Burchardi filii; in secundo ordine signa Widonis comitis, Walteri comitis, Hugonis comitis, Wlberti vicecomitis, & aliorum: in tertio ordine, Ingelranni vicecomitis, Herboldi abbatis, Huboldi monachi, Folcradi abbatis, & aliorum. Franco regius cancellarius huic instrumento subscripsit, & sigillum Rotberti regis apposuit. Hic est Burgardus Parisiorum comes, qui una cum Orlando Vimnacensi vicecomite sancti Walarici corpus, inter medios hinc inde consistentes fluctus, ad proprium locum reportasse dicitur. Fulcradus abbas is esse videtur, qui Restoldo primo ab instauratione Leuconaensis monasterii abbati successit. Restoldi abbatis obitus notatur XVIII. kal. Februarii in necrologio sancti Luciani Bellovacensis, ubi monasticen professus fuerat. Campegia castrum, ubi datum est diploma, locus esse videtur pagi Wimnacensis, *Campagne* vulgo dictus, ubi veteris castelli rudera hactenus cernuntur, haud procul a loco, ubi Ludovicus Balbi filius Normannos anno DCCC.LXXXI. prostravit.

* Herlicour.

* Here & Quent.

* Moncheaux.

b supra n. 41.

LXXVI. Flaviniaci status & abbatea.

Eodem anno, Rotberti regis secundo, Walterius Æduorum præsul novemdecim altaria concessit abbati & monachis Flaviniacensis monasterii, quod per Heldricum, sancti Germani Autisiodorensis abbatem, ad pristinum regularis disciplinæ statum restitui curavit. Subscribunt archidiaconi tres, & tres abbates canonici, quorum unus Ermuinus, ipsius Walterii, ut puto, futurus successor; & post alios canonicos *Laudricus comes Nevernis, Arlebaldus Sinemurensis, Aymus comes Alsinsis, Hugo*

ANN. CHR. 998.

abbas & comes, deinde Unericus, Erpertus & Hugo abbates. *Acta Augustiduno in mense Martio, anno* II *. *regnante rege Rotberto.* Helmuinus episcopus, Walterii successor, hanc concessionem ratam habuit. Walterius Ædnensem ecclesiam [a] post Gerardum regendam susceperat anno DCCCC LXXVIII. Hic, defuncto Milone Flaviniaci abbate, ejus loci præfecturam tradidit Rotberto, Landrici Nivernensis comitis propinquo, qui monasterium omnino pessumdaturus fuisset, nisi eum Walterius expulisset, ejusque loco Heldricum Cluniacensem monachum, qui jam sancti Germani Autisiodorensis, & sancti Johannis Reomaënsis abbas erat, subrogari curasset. Rotberto data cella Corbiniacensis, quæ ab eo abbatia dicta est.

* *fi.*, *non v. ut apud Rover. a Labbe to. 1. Biblioth. pag. 792.*

LXXVII. Aimoinus historiam Francorum scribit.

Sub idem tempus Aimoïnus Floriacensis monachus historiam Francorum scribere aggressus est jussu abbatis sui Abbonis, eamque libris quatuor complexus, *domino venerabili, & in Christi dilectione fundato Abboni abbati* nuncupavit *totius gregis illi a Deo commissi*, ut de se ipse scribit, *minimus Aimoinus.* Hoc in opere res gestas gentis ac regum Francorum, quæ per diversos sparsæ libros, inculto sermone scriptæ erant, in unum redigere corpus, & ad emendatiorem latinitatis formam revocare studuit, descriptione Germaniæ ac Galliæ ex vetustis auctoribus præmissa, subinde mentionem faciens de sancto Benedicto patre, *cui ego*, inquit, *meum scire, meum posse, meumque vivere post Deum acceptum fero.* Certe in fine libri quarti caput ultimum instituit *de fundatione cœnobii Floriacensis*, cui heroïcum metrum subjungit de translatione corporis sancti patris Benedicti in Gallias. Hæc Aimoïni historia typis primum vulgata est ex codice sancti Germani Pratensis monasterii, cum additamentis & interpolamentis cujusdam ejus loci monachi, qui res sui monasterii identidem Aimoïni historiæ inseruit. quo ex codice Jacobus Brolius hanc historiam adscripsit Aimoïno Pratensi monacho, qui centum annis Aimoïno Floriacensi superior fuit, eamque arbitratus est nuncupatam Abboni Pratensi decano, qui carmen de obsidione Parisiaca composuit. At certum est historiam illam Aimoini Floriacensis genuinum fetum esse, eamque nuncupatam fuisse Abboni abbati, non ejus æquivoco decano Pratensi, ut patet ex editione Chesniana, in qua anonymi Pratensis interpolamenta resecta sunt. Lege hac de re Dissertationem Philippi Labbei in tomo secundo de scriptoribus ecclesiasticis.

LXXVIII. Dervensis basilicæ dedicatio.

Sub idem tempus nova Dervensis monasterii basilica, quam Adso abbas inchoaverat, perfecerat Beringerius ejus successor, consecratur a Gibuino Catalaunensi, seniori an juniori senioris nepote, qui hoc fere anno, apud Albericum præcedente, seniori successit, notatus a Gerberto [b] in epistola ad Adelaïdem augustam, quod cortem Calmiciacam pervasisset. Certe Gibuinus senior, teste Frodoardo, sedem illam inierat anno DCCCC XLVII. eamque tenuerat annis LIII. ut in veterrimo legimus episcoporum ejus urbis catalogo; laudaturque a Glabro [c] Rodulfo, quod sub finem anni millesimi, id est sæculi decimi, Leutardum hæreticum repressent. Facta hæc dedicatio, ut in codice regio, olim Dervensi, legitur, VIII. kal. Decembris in hæc verba, *Dervo monasterio dedicatio secunda basilicæ in honore beatorum apostolorum Petri & Pauli.* quo in codice prima ejus loci basilicæ dedicatio XIV. kal. Decembris notatur, secundam vero factam fuisse a Gebuino episcopo constat ex libro de miraculis sancti Bercharii abbatis: ubi res memoratu haud indigna de quodam Hugone monacho refertur, qui *ab ipsis inferorum claustris* per merita piissimæ Dei-genitricis Mariæ, sanctique Bercharii liberatus memoratur. Is in quodam monasterio *sub strenua monachorum disciplina* puer Deo oblatus, recteque educatus, ac diversis artibus instructus, ubi ad tempus juvenilis ætatis pervenit, solutius vivere cœpit. At, cum id ejus loci religio non permitteret, fratrum suorum posthabito collegio, fugit Catalaunum. Comperta ejus scientia, ipsum retinuit Gibuinus episcopus, eoque usus est *ad renovanda opera suæ ecclesiæ, quæ erant obnubilata multorum temporum vetustate, suarum opum ei tribuens liberum fruendi arbitrium.* Ille vero, dum hujus vitæ commodis abutitur, futuræ memoriam facile abjecit. Verum hunc Deus insigni misericordiæ beneficio ab illo perdito statu revocavit. Cum enim Gibuinus ad dedicationem Dervensis ecclesiæ veniret, hunc sibi familiarem secum adduxit. Ejus industria & arte recreati abbas suique, episcopum obnixe rogant, eum apud se ad tempus dimitti. Annuit pontifex eorum votis. Hugoni privatum diversorium, & cetera quæque ad libitum conceduntur. Jussus ille effingere formam crucis dominicæ, dum imaginem Salvatoris sculpere parat, non passus est Christus

b *Gerbert. ep.* 159.

c *Glab. lib.* 2. *c.* 11. & 12.

Hugonis monachi emendatio.

ANN. CHR. 998.

vultus sui imaginem indignis formari manibus, nam acri morbo mox correptus apostata, brevi ad extrema redigitur. Tunc dolore intolerabili oppressus, multis lacrymis supplicat sibi reddi monasticum habitum, quem se abjecisse confessus est. Hoc itaque denuo indutus, cum dæmon subreptam sibi prædam vindicare conatur, beatissimam Virginem sibi adesse conspexit infirmus, monitusque ab ea est, ut deinceps vitam & mores melius componeret. Non solo hoc exemplo, sed & multis aliis, cum antiquis, tum recentibus edocemur, periculosas & maxime noxias esse monachis eas artes, in quibus excellunt, cum earum occasione in sæcularium hominum favorem & gratiam se insinuare student, vel totos se rebus exterioribus tradunt. Proximum eis periculum impendet, qui pro ejusmodi artibus se se extollunt, quos idcirco ab eis amoveri sanctus pater Benedictus [a] merito præscribit.

a Reg. c. 17.

LXXIX. S. Arnulfi monasterii reformatio & abbates.

b Spicil. to. 1. p. 440.

Sub idem tempus, cum fama religionis eximii patris Willelmi abbatis Divionensis circumquaque diffunderetur; hac excitatus quidam Mettensis clericus, Benedictus [b] nomine, generosis ortus natalibus, ad eum accessit, ejusque disciplinæ se mancipavit; tantumque sub eo progressum fecit, ut brevi perfectionem vitæ monasticæ attigerit. Ejus relatu Adalbero junior Mettensis episcopus, cum Willelmi abbatis eximiam conversationem didicisset, sancti Arnulfi abbatiam ei commisit. Willelmus vero Benedictum ibidem constituit abbatem, qui multis annis hunc locum optime rexit, ibidemque vita functus *multis virtutibus* claruisse traditur. Hic videtur esse Benedictus, Teutberti & Ermentrudis filius, quem Johannes senior, abbas sancti Arnulfi, precibus a Deo obtinuit. Non rediit vacuus ex illo itinere Willelmus, quippe cui Adalbero stolam auro textam, duasque cappas purpureas, aureo limbo decoratas, dono dedit: Benedictus vero abbas ordinatus casulam auro exornatam, atque alia dedit ornamenta, quæ Willelmus monasterio Fructuariensi, ab se recens incœpto, concessit. Benedictus abbas notatur in necrologio IV. nonas Augusti. Post ejus mortem Willelmus superstes abbatiam illam *annis multis* rexisse dicitur. In vulgaris indicibus abbatum ejus loci post Benedictum proxime ponitur Warinus abbas, at Willelmum re vera monasterio sancti Arnulfi præfuisse, eique suffectum Odonem abbatem, cui Warinus ipse successerit, constat ex ipsius Warini epistola [c] ad Johannem Fiscamnensem abbatem, ut in consequentibus videbimus.

c Analect. to. 1. p. 229.

LXXX. Item S. Apri & Gorziæ.

d Spicil. to. 2. p. 441.

Quod in sancti Arnulfi monasterio, Willelmus, hoc ipsum præstitit in Tullensi sancti Apri cœnobio, & quidem interventu Bertoldi [d] ejus urbis episcopi. Is inconcussam & sinceram in Willelmo constantiam, ceteraque insignia virtutum in ejus factis & moribus resplendentia admiratus, eum obnixe rogavit, ut abbatiam sancti Apri reciperet, eamque emendaret *secundum sancti Benigni institutionem*. Episcopi studio Willelmus obsecundans, prædictum cœnobium brevi ad regularem statum commutavit. Hinc strenui ibidem informati monachi, ex quibus unum, Widricum nomine, in eodem monasterio abbatem constituit, qui magistri sui vestigiis ita inhæsit, ut in suis & verbis, & factis alter quodam modo Willelmus videretur. Multos & ipse in sancta religione erudivit, ex quibus nonnulli ad aliorum monasteriorum præfecturam assumti sunt. Hic est Widricus abbas, qui librum de gestis sancti Gerardi Tullensis episcopi composuit, eumque Brunoni episcopo nuncupavit. Denique Gorziense quoque monasterium Willelmi providentiæ commissum fuisse testatur Warinus abbas in epistola mox laudata, in qua Willelmus statim ab ipso principio, *quo locum Gorziensem regendum accepit*, Benedictum monachum cum multis aliis illic admisisse perhibetur, atque Sigifridum clericum Mettensem, litteris excultum, qui post ipsum Willelmum eidem monasterio præfuit.

LXXXI. Willelmo abbati episcopi & abbates adhærent.

e ibid. p. 442.

Adeo porro excrevit Willelmi religionis fama, ut exteri etiam episcopi & abbates ad ejus cœtum confluerent. Ex primis quidam [e] episcopus civitatis Albingatæ, quæ est juxta Genuam civitatem in ora Ligustici maris, relicto episcopatu, ejus disciplinæ se subdidit. Alter quoque episcopus, Barnabas nomine, genere Græcus, in Divionensi monasterio per aliquot annos sub ejus magisterio conversatus est. Idem fecit alius episcopus, nomine Benignus, qui ex urbe Roma istuc se contulit. Ex abbatibus Johannes Capuanus, alter quoque Johannes abbas monasterii sancti Apollinaris ex urbe Ravenna, insuper Benedictus abbas monasterii sancti Severi ex opido Classis; denique Anastasius & Marcus, aliique abbates, Willelmo subesse, quam aliis præesse maluerunt. His addendus archidiaconus quidam Mediolanensis, Gotefredus nomine, vir nobilis, qui cum multis thesauris & ecclesiastica supellec-

tile, in quibus erat altare onychinum auro & argento rite ornatum, ad sanctum
Benignum se recepit, ubi annis non paucis humilis monachus mansit; indeque ANN CHR. 998.
postea in patriam revocatus, annuente Willelmo, ibidem abbas Ambrosianæ basi-
licæ institutus fuit. Quin *ipsi etiam sancti viri, patres & doctores eremitarum*, Romal-
dus scilicet sive Romualdus, Guillelmus ac Martinus Pomposiani, quos in magna
veneratione habuit urbs Ravenna, aliique ejusdem in Italia instituti, Willel-
mi nostri *societatem* ac suffragiorum communionem expetiere. immo quidam etiam
eremi cultores, anachoreticæ vitæ cœnobiticam sub Willelmo vitam prætulere.
Ex eorum numero fuere duo præcipui, Johannes & Paulus, litteris eruditi,
postea in cœnobiali vita ceterorum speculum & exemplum, contemplationi &
lectioni sic addicti, ut videntibus exemplo essent & admirationi. Horum alter,
scilicet Paulus, apud sanctum Benignum in pace quievit: alter, nempe Johan-
nes, ob sanctam conversationem Fructuariensi monasterio a Willelmo præpositus
fuit.

Revertor ad Bertoldum Tullensem episcopum, qui cœnobium Salvatoris in saltu LXXXII.
Vosago, haud procul a Mediano-monasterio exstruxit, dotavitque ad stipendium Salvatoris monasterium in Vosago.
viginti monachorum, & ecclesiasticis ornamentis instruxit. Idem quoque eo loci
puellare Bodonis-monasterium restruxit, *necnon sancti Deodati cœnobium*. Priora
duo monasteria destructa sunt, eorumque reditus assignati monasterio canonicorum
regularium, quod apud Danubrium * exsistit. * *Danewre.*

Hoc item anno Rodulfo Burgundiæ regi supplicavit Odilo abbas religiosissimus, LXXXIII.
totusque grex Cluniacensis, ut possessiones & terras ipsorum, in Burgundiæ regno po- Cluniaco data confirmantur.
sitas, confirmare dignaretur. *Talibus & tantis & tam praclaris personis* rex annuens,
loco præfato, ut ejus verbis utar, *omnibus virtutum monilibus decenter ornato*, regiæ
confirmationis & concessionis præceptum largitur. *Datum in Paterniaco, anno in-
carnationis dominica* DCCCC XCVIII. *regni vero Rodulfi regis quinto.* Paterniacum lo-
cus est in diœcesi Lausanensi, ubi monasterium erat ordinis Cluniacensis, jam non
semel ᵃ laudatum, cujus etiam donationes idem Rodulfus hoc ipso anno confirmavit ᵃ *lib. 46. n. 67.*
interventu Agildrudis reginæ conjugis suæ, Purchardi seu Burchardi archipræsulis
Lugdunensis, necnon Otelonis seu Odilonis Cluniacensis abbatis. quo fere tem-
pore, corpus sancti Victoris Genevæ inventum, atque humo levatum est, ejusque S. Victoris
ecclesia Odiloni commissa, uti discimus ex litteris Hugonis episcopi Genevensis, in ecclesia Gene-
quibus ait, se sæpe cum seniore suo Rodulfo & aliis tractasse de reparandis suæ diœ- « væ Odiloni
cesis ecclesiis; eoque tempore Adheleïdem *bonæ memoriæ* imperatricem augustam, « commissa.
in urbem Genevam ingressam, ad ecclesiam sancti Victoris orandi causa venisse, «
eique auctorem fuisse, ut ecclesiam illam monasticæ disciplinæ & religioni aptaret. «
Dein non multo post tempore, reperta fuisse ossa sancti Victoris; eaque, agente rege «
Rodulfo, ejusque conjuge Egildrude, e tumulo levata; moxque evocato Odiloni «
Cluniacensi abbati hunc locum regendum commissum fuisse, præsente Rodulfo re- «
ge, & fratre ejus Burchardo archiepiscopo Lugdunensi. Hugonis episcopi litteris * « * *V. Append.*
nulla apponitur chronica nota: sed id factum post annum sequentem, quo Adelaï-
dis augusta decessit.

Eodem tempore Rodulfus alter condere cœpit Beracense * monasterium super LXXXIV.
ripam laci Everdunensis in episcopatu Lausanensi, & comitatu Waldensi, quod Beracense monasterium conditur.
Aindricus * Lausanensis episcopus hoc anno in honorem sancti Petri dedicavit, evo-
catis monachis e vicino monasterio Paterniacensi, de quo modo agebamus. Com- * *al. Becinum.*
missum Odiloni abbati, ejusque successoribus Beracense monasterium, ea lege, ut * *al. Amedeus.*
monachi ejus loci singulis annis sanctæ Romanæ ecclesiæ ad urnam beati Petri duos
solidos pro incenso persolvant, & advocatus ejus loci ex fundatoris progenie semper
eligatur.

Sigebertus auctor est, Odilonem hoc anno commemorationem omnium defunc- LXXXV.
torum secunda die Novembris instituisse in suo monasterio, cujus exemplo ad ce- Defunctorum commemoratio instituta.
teras ecclesias hæc institutio promanavit. tametsi jam in nonnullis Ordinis nostri
monasteriis, sed alia die, recepta erat. Id ab Odilone factum dicitur hortatu cu-
jusdam in Sicilia reclusi, qui defunctorum animas a piacularibus flammis Clunia-
censium eleemosynis & precibus eripi contestatus est cuidam viro religioso Jerosoly-
mis revertenti, idque Odiloni abbati renuntiari curavit. Odilonis hac de re con-
stitutio in Bibliotheca Cluniacensi edita est, & in tomo I. Sæculi VI. Benedictini.

ANN. CHR. 998.

LXXXVI. S. Theotfredi cella. [a] lib. 50 n. 64. [b] Diplom. p. 579.

Tunc Calmiliacense sancti Theotfredi monasterio præerat Wido abbas, idem qui Guido superius [a] laudatus, cujus tempore Stephanus vicecomes Gabalitanensium [b] cum conjuge sua Ajalmode, cum prole carerent, partem de rebus & possessionibus suis sancto Petro urbis Romæ contulerunt ad construendum monasterium sub regimine regulæ sancti patris Benedicti, & servitium Dei inibi regulariter agendum, ea conditione, *ut sub honore sancti Petri sit sancto Theofredo Calmiliacensis cœnobii subjectum.* quæ res & possessiones sitæ sunt in comitatu Gabalitano, vicaria Miliacensi, in villa Lingonia, super fluvium Elerii seu Elaveris, hoc est ecclesia sanctorum Gervasii & Protasii martyrum cum suis decimis & rebus ad eam pertinentibus. Hoc autem factum dicitur cum consilio episcoporum Matfredi Mimatensis & clericorum ejus, Theotardi Aniciensis, Petri Vivariensis, & Rigaldi fratris ipsius Stephani donatoris, ac Bertanæ, filiique ejus Willermi, Pontii quoque comitis ac Bertrandi fratrum. Commissum ejus rei negotium providentiæ Widonis Calmiliacensis abbatis & successorum ejus, *quorum consilio in eodem loco monachi aggregentur, & mutentur.* Id factum *Gregorio papa hoc auctoritate apostolica confirmante*, approbantibus Matfredo Mimatensi episcopo cum suis canonicis, ad cujus diœcesim pertinebat iste locus, Theodardo Vallavensi seu Aniciensi, aliisque superius commemoratis. quod Silvester II. postea confirmavit. Chronographus Calmiliacensis, qui sub finem sæculi XI. scribebat, auctor est, Guigonem abbatem ejus nominis primum, qui & episcopus Glandinensis dicitur, monachis ejus loci usum triticei panis, ad tollendum eorum murmur anno millesimo indulsisse, quod Guigo secundus aliique ejus successores observaverint usque ad Willelmum IV. quo abbate hic chronographus scribebat.

LXXXVII. Bernardus episcopus Cadurcensis. [c] lib. 49 n. 95. & lib. 51. n. 8.

Sub idem tempus, Bernardus Bellilocensis apud Lemovices abbas, cujus superius [c] meminimus, Cadurcensem episcopatum adeptus est, deferente Willelmo comite Tolosano cum archiepiscopo Bituricensi ejus ecclesiæ metropolitano: (Dagbertus is erat) qui ab eo non minimam pecuniæ summam pro illo episcopatu exigebant. Rem ad Abbonem magistrum suum retulit Bernardus, cui ille respondit, suæ ut *memor professionis* illos gradus excellentiæ appeteret, in quibus Deum non offenderet. Vanos esse ejusmodi hominum prætextus, quasdam velut telas aranearum texentium, ac dicentium, *quod non benedictionem, sed res ecclesiæ possessuri emunt.* quasi possessio ipsa sit alterius, quam Dei. Hujus epistolæ fragmenta refert Aimoïnus in libro de vita Abbonis, aitque Bernardum etiam tunc Cadurcensem præsulatum regere, cum quo etiam Bellilocensem abbatiam retinuit.

LXXXVIII. Bellilocensis monachi donatio in honorem B. Mariæ.

Ejus tempore quidam Bellilocensis monachus, Bernardus nomine, *mansionile indominicatum*, quod pater suus ipsi concesserat, resque alias a fratribus suis, Baseno & Gausfredo, ipsimet datas, item mansum unum, quem a monachis de Soliaco comparaverat, Bellilocensi monasterio confert *ad oratorium ex cera illuminandum, quod est in Bello-loco ad honorem ejusdem Reginæ, scilicet præclarissimæ semper virginis Mariæ.* quam donationem facit *in providentia domini sui Bernardi episcopi*, ea quidem ratione, ut ipse prædictas res pro Jesu-Christi amore, ejusque Genitricis tueri ac defensare dignetur; & Bernardo nepoti suo, id est ipsius donatoris, committere: ut idem Bernardus ex ipsis rebus jugiter omnipotentis Dei servitium procuret, & pro se dominoque episcopo preces fundat. *Eleemosyna vero*, inquit, *si quæ est, tribuatur domino meo episcopo, quatenus non minuatur ejus famulo Bernardo citato: sed jam prævenientibus tuis precibus, domine mi episcope, tota animi corporisque devotione tuam deprecor benignitatem, ut votum meum ac desiderium, ut hic continetur, impleri facias pro tua bonitate, meque securum deinceps ac lætum quiescere.* Hoc vero testamentum Bernardus episcopus *secundum potestatem sibi a Domino attributam* confirmat, & manu sua roborat. Nullæ his litteris appositæ chronicæ notæ. Ex his intelligitur, quod jam non semel observavimus, monachis tum licuisse paternas adire possessiones, easque in pios monasterii usus expendere. Bernardus porro episcopus Bellilocensem abbatiam Hugoni de Comborno, qui ipsius ex fratre nepos erat, homini sæculari resignavit.

LXXXIX. Monasteria in Saxonia cõdita. [d] Annal. Paderborn. p. 348.

In Saxonia conditum legitur [d] hoc anno insigne monasterium Helmershusanum intra limites diœcesis Paderbornensis circa fines Hassiæ, dotatumque ab Ekkibardo comite quam largissime pro monachis nostri instituti: quod Otto tertius imperiali diplomate confirmavit, & post eum Silvester secundus. Hujus monasterii basilicam

Meinwercus episcopus consecravit, ut inferius videbimus. Postremis hisce temporibus monasterium istud cessit in Hassorum heterodoxorum potestatem. In chronico Saxonico cœnobium *Helmwardeshusen*, eique vicinum *Hildwardeshusen in superiore parte fluminis* Visurgis situm ab Ekkihardo comite fundata perhibentur.

ANN. CHR. 999.

XC. Gregorio V. succedit Gerbertus.

ANno insequente undemillesimo Gregorius V. pontifex maximus optimus migravit e vita XII. kalend. Martii. In ejus locum subrogatur Gerbertus, itidem e nostris, tum archiepiscopus Ravennas, sæpius jam a nobis laudatus, quem propria excellentis pro tempore doctrinæ merita, Ottonis imperatoris favor, qui eum præceptorem habuerat, & fortasse ipsius etiam Gerberti industria, non fabulosa illa magicæ artis scientia, ad summam illam dignitatem extulerunt. Ordinatus IV. nonas Aprilis, Silvester secundus est appellatus. Principio illud eximiæ moderationis specimen dedit, quod Arnulfo Remorum archiepiscopo, suo quondam æmulo, pallii usum, benedictionem regum, ceterasque suæ dignitatis prærogativas restituit, vetuitque ne quis mortalium abdicationis ejus crimen ipsi objiceret.

XCI. Andaonense monasterium.

Ultimum, quod quidem viderimus, diploma Gregorii V. est pro Andaonensi sancti Andreæ apud Avenionem monasterio, de quo nullum nobis antiquius monumentum occurrit. Hoc pontificium diploma inscriptum est Martino *reverendissimo abbati monasterii sancti Andreæ apostoli, & sancti Michaelis archangeli, & beati Martini confessoris, quod est fundatum in cacumine montis, qui nuncupatur Anduon, super fluvium Rhodani*. Hoc diplomate pontifex confirmat Martino abbati, ejusque successoribus, prædictum monasterium sancti Andreæ apostoli, & sancti Michaëlis, & beati Martini: *ut his tribus ecclesiis unum semper persistat monasterium cum ipso monte in integrum, in quo adsunt ipsæ ecclesiæ*. Eidem concedit jus sepulturæ, tam masculini sexus, quam feminini, & liberam eligendi abbatis facultatem. *Scriptum per manum Benedicti scriniarii S. R. E.* in mense Januario, & indictione præsenti XII. Exstant litteræ [a] Heldeberti episcopi Avenionensis, Martino abbati ejusque successoribus conferentis ecclesiam beatæ Mariæ de Aleriaco-minori, datæ anno M VI. quo anno Girvinus quidam & ejus uxor, monasterio sancti Andreæ atque beati Martini, in monte Andaone ad Rhodanum posito, & monachis, qui ibidem Deo famulantur, consentiente filio suo Alardo, conferunt totam hereditatem suam, quam *in pago Advenico* seu Avenionensi, in villa, quam *Marmanicas* vocant, possidebant. *Facta charta ista in monasterio sancti Andreæ, in mense Novembris, die dominico, anno verbi incarnati* M V. *indictione* IV. Eodem anno Heldebertus episcopus, mox laudatus, alias litteras dedit, in quibus illius monasterii originem sibi incompertam esse dicit. Id unum se scire, illud destructum fuisse, nimirum a Sarracenis; sicque desolatum remansisse usque ad tempus Warnerii episcopi, cujus tempore instauratum est. Warnerius decessor fuit Petri episcopi, cui Heldebertus successit.

a Spicil. to. 7. p. 197.

b ibid. p. 200.

XCII. Leo archiepiscopus Ravennas.

Gerberto in sede Ravennate suffectus Leo abbas Nonantulanus; in Bobiensi abbatia Petrus-Aldus, cui Otto imperator privilegium [c] hoc anno amplissimum concessit. Duo fuere, ut superius [d] diximus, eo tempore Leones, unus post alterum Nonantulani abbates, a Petro Damiani laudati in epistola ad Nicolaum secundum. Prior, abdicata præfectura, in Romanum sancti Alexii monasterium se recepit, ibidemque decessit non sine opinione sanctitatis: posterior archiepiscopus Ravennas post Gerbertum creatus est. Verum hanc dignitatem non diu tenuit. nam paralysi post biennium percussus, *cathedram sprevit*, inquit Petrus Damiani; *sicque privatus fere quadriennio supervixit*, ipsius etiam linguæ destitutus officio. unde Leo-Mutus a nonnullis appellatur. Exstat insignis ejus epistola ad Durantem monachum & ad ceteros, qui cum eo erant, eremitas, ex Ughello a nobis edita ad calcem Sæculi quinti Benedictini. Eremitæ illi e monasterio, forte Classensi, obtentu perfectioris vitæ, absque abbatis sui venia in solitudinem secesserant. Consultus ab eis Leo archiepiscopus, quid de ipsorum secessu sentiret, respondit in hunc modum. « Perpenderent cur sæculum reliquissent, ut artam istam & angustam viam arriperent, abbati subjecti. nempe, ut non suo ipsorum, sed alieno viventes arbitrio, Christum Dominum imitarentur, qui non suam voluntatem, sed ejus, qui ipsum miserat, facturus venerat. Cur ergo promissis non starent; & obedientiæ jugum, quod sibi ipsi sponte imposuerant, excuterent? nam si baptismi vota, quæ nescientes, & quodam

c Bullar. Casin. p. 59.

d V. supra num. 2.

» modo reluctantes pueri fecisse censentur, eos adstringunt; quanto magis monachos
AN. CHR. 999. » ligant ea, quæ integro sensu & libero proposito emiserunt, stabilitas scilicet, con-
» versio morum & obedientia? Nec valere quod ipsi opponebant, id se fecisse per-
» fectioris vitæ desiderio, & ut ab imperfectis & rudibus monachis se sequestrarent.
» Nihil quippe regula sancti Benedicti hoc in genere perfectius: cujus virtutem ver-
» borum quidam non intelligentes, putant se quid melius facturos, si eam dimittant:
» & postea nec illam, nec aliam tenent, & vacui remanent, & sine fructu apud
» Deum inveniuntur. Ceterum vanam esse eorum excusationem, quasi ab imperfec-
» tiorum consortio se hoc modo segregare velint. quippe hanc esse spem electorum,
» ut malos, non fugiendo, sed patiendo tolerent. Si velint solos quærere justos, non
» alibi quam in cælo inveniendos. nam in hoc sæculo ubique malos bonis esse per-
mistos. Et quia isti auctorem nescio quem apocryphum se sequi aiebant, in fine ad Durantem conversa oratione: *Tu vero, carissime*, inquit, *noli sequi reprobatum, sed imitare regulam electam, ab electo divo Benedicto editam, a sancto prque Spiritu-sancto dictatam, & a præclaro doctore pontifice summo amatam, laudatam, & a perfectis viris imitatam, quæ sectatores suos ad regna cælorum perducit.* Hactenus Leo archiepiscopus Ravennas.

XCIII. Johannes abbas S. Vitalis. a Bullar. Casin. t. 2. p. 59. In eadem urbe sancti Vitalis monasterium administrabat Johannes abbas, cui Otto [a] imperator spatium quoddam, juxta atrium ipsius ecclesiæ situm, confirmavit, eumdemque locum a cunctis exactionibus exemit. *Data IV. idus Januarii, anno dominica incarnationis* DCCCC XCIX. *indictione* XII. *anno tertii Ottonis regni* XV. *imperii tertio. Actum Romæ.* quod præceptum Heribertus cancellarius vice Petri Cumani episcopi recognovit. Hic est Heribertus, qui, dum Ravennæ cum Leone archiepiscopo res imperii tractaret, in sede Coloniensi mortuo Evergero substitutus est, de Ordine nostro bene meritus ob conditum Tuitiense monasterium, cujus abbas Rupertus, vir doctrina & pietate insignis, librum de ejus vita composuit. Hic præsenti anno asserit electum fuisse Heribertum, qui tamen adhuc Romæ erat sub finem hujus anni, id est III. nonas Decembris: quo tempore imperiale Ottonis recognovit præceptum adhuc cancellarius sive notarius de cella Minionis, quam Otto Hugoni Farfensi abbati tunc asseruit post longam hac de re concertationem, de qua nunc agendum est.

XCIV. Cella Minionis Farfensibus asserta. Antiqua hæc cella erat in territorio Tuscano sive Centumcellensi ad fluviolum Minionem, unde cella Minionis dicta est, beatæ Mariæ sacra. Hæc prolixæ litis materia fuit Farfense inter ac Romanum monasterium sanctorum Cosmæ & Damiani in Mica-aurea, de quo superius [b] actum est. Farfensi tunc præerat Hugo abbas jam laudatus; monasterio sanctorum Cosmæ & Damiani Silvester, eo nomine tertius. Farfenses hanc cellam a multis annis sibi subjectam fuisse asserebant: alii sui juris esse contendebant. Farfensium argumenta potiora erant. scilicet [c], Caro-

b lib. 47. n. 45.

c Mus. Ital. to. 1. p. 57.

» lum Magnum prædictam cellam suo monasterio contulisse, idque Ludovicum ejus
» filium, ac successores confirmasse; eamque concessionem tenuisse usque ad illud
» tempus, quo Sarraceni cuncta extra Romam monasteria devastaverant. Post illam
» cladem hoc monasterium instaurari cœptum a Ratfredo Farfensi abbate, ibique
» a Campone ejus successore institutum fuisse præpositum, ad opus perficiendum,
» Venerandum nomine, qui de prædicta cella destructa Camponi fecit *libellum in*
» *tribus personis monachorum, sicut consuetudo sæcularium monachorum tunc erat.* qua de
» re *apparum* (sic exemplum alterum ejusmodi libelli vocabant) Campo abbas penes
» se retinuit. Porro Venerandum, quam diu inibi habitavit, eidem abbati, ejusque
» successoribus obtemperasse. Interim contigisse, ut Benedictus quidam, cognomento
» Campaninus, prædictum monasterium sanctorum Cosmæ & Damiani ædificaverit
» in sua proprietate, ibique istum Venerandum, cum consensu Farfensis abbatis,
» instituerit abbatem: qui toto vitæ suæ tempore fidem Farfensibus, & annuam pen-
» sionem de hac cella præstiterit; quam pensionem Silvester ejus successor persolvere
» detrectavit. Hinc gravis controversiæ causam natam fuisse inter ipsum & Johannem
» Farfensem abbatem tempore Ottonis imperatoris primi, qui in synodo generali,
» apud sanctum Petrum habita, Johannem de hac cella reinvestiri sanxit: at, Lam-
» berto-Cæco resistente, id effectu caruisse ad tempus usque Ottonis secundi, qui ira
» motus adversus Johannem abbatem, Farfensem ei abbatiam abstulit, & alteri de-
» dit. Quam ob rem Johannem abbatem se recepisse ad Azonem abbatem de Aven-
tino,

AN. CHR. 999.

tino, germanom suum, asportatis secum Farfensis monasterii chartis non paucis, «
in quibus erat præceptum de cella Minionis, & *apparum* jam dicti libelli: quæ «
Ursus malevolus presbyter furatus sit, & Silvestro abbati sanctorum Cosmæ & Da- «
miaoi vendiderit pretio trigiota librarum denariorum. His comparatis, Silvestrum «
abbatem falsum de eadem cella præceptum supposuisse sub nomine Hugonis regis. «
quo ex tempore ipse, ejusque successores hanc cellam, tamquam proprio jure, sibi «
retinuerint usque ad tempus Ottonis tertii, qui cum contilio & assensu Silvestri «
venerabilis papæ, necnon Hugonis inclyti marchionis, ceterorumque judicum Ro- «
manorum, hanc litem legaliter finivit in gratiam Farfensium, agente Hugone, qui «
prædictam cellam quiete possedit, uti & ejus successores, per annos triginta-duos, «
sub ipso imperatore & Hugone marchione: quibus mortuis, eam Cadulus comes «
invasit; at cito restituit, id ipsum confirmante Heinrico imperatore sub Raynerio marchione. quo ex tempore nulli, nequidem Romani pontifices, ad quos prædictum monasterium sanctorum Cosmæ & Damiaoi pertioet, etsi proximam huic cellæ Centumcellensem urbem possiderent, quidquam molestiæ Farfeosibus de ipsa cella fecerunt.

XCV. Placitum de eadem cella.

Exstat in archivo Farfensi insigne hac de re præceptum Ottoois tertii: quod, ne filum narratioois nostræ diutius interrumpamus, in Appendicem referre visum est. at placitum hac de re habitum, quod aliquanti momenti est, huc adducere juvat.

*In nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu-Christi, anno Deo propitio pontificatus domini nostri Silvestri summi pontificis & universalis secundi papæ in sacratissima sede beati Petri apostoli primo, & imperii domini nostri tertii Ottonis, a Deo coronati magni & pacifici imperatoris anno IIII. indictione XIII. mense Decembris die secunda. Quia sanctos imperatores Deum semper præ oculis habere sancitum est, quicquid in publicum gesta imperialia transtulerunt, nulla ratione divelli potest: quicquid imperiali decreto, & judicum firmis sententiis corroboratum est, quicumque destruere nititur, reus majestatis esse convincitur. Et idcirco hanc brevem memoratoriam de præcepto supra dicti imperatoris & consensu domni apostolici *, sive judicium fecimus abbati Hugoni ex monasterio sanctæ Mariæ, quod dicitur in Farfa, de cella sanctæ Mariæ in Minione, cum omnibus suis pertinentiis: quia ex jure regali ipsius monasterii esse convincitur, in æternum possideat. Karolus quidem, sanctæ memoriæ imperator augustus, in primis ipsam cellam de imperiali ditione eidem venerabili monosterio donaverat, suique successores corroboraverant. Postea vero abbas ipsius monasterii per emphyteusim cartulam delegavit cuidam abbati de monasterio sanctorum Cosmæ & Damiani, quod est situm Romæ trans Tiberim in Mica-aurea, in tribus abbatibus, diebus vitæ illorum tantum, uno post alium succedente. qua vero cartula expleta, cœperunt abbates sanctorum Cosmæ & Damiani a jure & proprietate monasterii sanctæ Mariæ subtrahere, & ad illorum monasterium destinare. qua de causa inter utrosque abbates grande litigium & seditio orta est. Ad ultimum vero supradictus Hugo abbas monasterii sanctæ Mariæ reclamavit domino imperatori supra dicto, ut exinde legem faceret. Deinde præcepit dominus imperator prædicto Hugoni abbati ire cum suis nuntiis ad Lateranense palatium ante præsentiam domni Gregorii papæ, qui illo in tempore erat, ut lex fieret; advocatusque est Gregorius abbas monasterii sanctorum Cosmæ & Damiani ad placitum. Tunc ostensa sunt ibi præcepta ex utraque parte, atque relecta: & apparuerunt quæ erant monasterii sanctæ Mariæ anteriora atque veraciora. Postea vero Gregorius abbas suprascripti monasterii sanctorum Cosmæ & Damiani ostendit unam falsissimam brevem refutatoriam, ubi continebatur, quod Johannes abbas, antecessor Hugonis abbatis monasterii sanctæ Mariæ, refutasset eamdem cellam temporibus beatæ memoriæ domni Ottonis primi imperatoris. quod omnino falsum est. Tunc Hugo abbas præ manibus tenebat capitulum, quod idem Otto imperator fecerat de cartulis falsis, ubi continebatur: Si quis aliquam cartulam falsam appellaverit, & per pugnam eam approbare voluerit, ut ita discernatur.* «
quod & Hugo abbas una cum suo advocato voluit facere secundum suam Langobardorum legem. Sed hi, qui ex parte Gregorii abbatis erant, neque pugnam voluerunt recipere, neque ipsam brevem ad manum collationis perducere, sicut lex præcipit Romana. Tunc supra dictus domnus Gregorius papa propter pecuniam, quam acceperat à Gregorio abbate, iratus est contra Hugonem abbatem, & surrexit, & comprehendit eum, & posuit ei suam virgam in manu, ut refutaret ipsam cellam. unde Hugo abbas cœpit fortiter reproclamare, & dicere: O domine papa, quare mihi hanc violentiam? Tunc ipse iterum atque iterum refutare tantum co-

* Gregorii V.

ANN. CHR. 999.

gebat. quod & fecit Hugo abbas, potestate devictus. Insuper tres cartulas ei tulit, & abbati Gregorio dedit incidendas. Statim Hugo abbas reversus ad imperatorem, cœpit iterum proclamare, & narravit omnia, qualiter ei accidit. Tunc dominus imperator promisit, se iterum exinde legem facturum: sed casu accidente dilatum est. Eodem præsenti anno christianissimus imperator Otto cum domno papa Silvestro, & cum Hugone marchione ad idem monasterium sanctæ Mariæ in Farfa pervenit. Tunc prædictus Hugo abbas venit in præsentiam imperatoris & papæ cum præceptis supra dictorum regum, Karoli & Ludovici, ceterorumque ordine regum. Imperator vero supra dictus, necnon & dominus papa, justitia & legali judicio commoti, jusserunt eidem abbati venire Romam, ut, quid inde facturi essent, judicum sententia diffiniret. quod ita factum est. Abbas autem ille Gregorius, imperialibus nuntiis ad placitum provocatus primus per Johannem diaconum Ravennatis ecclesiæ duabus vicibus: sed ille sciens nil se justum habere, fuga lapsus est. Tunc imperator per consilium judicum investivit Hugonem abbatem de præfata cella, salva querela: & dedit eum in manus Hugonis marchionis, ut simul cum ipso pergeret ad ipsam cellam; &, si ibi Gregorium abbatem invenirent, simul reverterentur ad placitum. Euntes autem invenerunt ibi Gregorium abbatem: cui domnus Hugo marchio ex parte imperatoris præcepit, si suam gratiam vellet habere, iret Romam ad placitum. quod se promisit libenter facturum. Tunc prædictus Hugo abbas ad statutum terminum venit ad placitum: sed ille iterum venire renuit. de qua causa domnus imperator cogitare cœpit, & iterum atque iterum per suos nuntios, usque duodecim vices, vocavit ad placitum. Ille autem, tot vicibus vocatus, numquam venit, sed in fugam conversus est. Quadam vero die, dum resideret domnus Otto imperator in palatio, venit supradictus Hugo abbas ante suam præsentiam; prostratusque ad pedes ejus, cœpit fortiter proclamare. Et residentibus ibi cum domno Leone archiepiscopo sanctæ Ravennatis ecclesiæ, & Gaudentio archiepiscopo sancti Adalberti, & Benedicto episcopo sanctæ Portuensis ecclesiæ, Lato & Johanne præfecto dativis judicibus, Paulo eodem dativo judice, Gerardo gratia Dei inclito comite atque imperialis militiæ magistro, Gregorio excellentissimo viro, qui de Tusculana, atque præfecto navali; Gregorio vero clarissimo, qui Nuccinus, atque vestarario sacri palatii, Alberico filio Gregorii, atque palatii imperialis magistro, Farolfo a sancto Eustachio, Teufredo & Benedicto castaldiis Hugonis marchionis, ceterisque aliis residentibus vel astantibus, quorum singula nomina enarrare longum est. Tunc ait domnus Otto imperator illis omnibus: Date mihi consilium de hoc quid faciendum sit. Respondentes judices dixerunt: Secundum legem modo investituram perpetualem dare debetis huic abbati; & omnia illa instrumenta cartarum, quæ ille Gregorius abbas habet de supra scripta cella, evacuare atque exinanire: quia Justinianus imperator præcepit: „ Contumacem tertia vice vocamus: datum judicatum firmum est. item & in alio loco „ idem imperator dicit: Litigator si se subtraxerit, & tertio acclamatus non apparuerit, „ inter absentes judicium datum firmum est. His vero duabus sententiis expletis atque affirmatis, placuit domino Ottoni serenissimo imperatori augusto & illis omnibus, verumque expertum & approbatum a judicio judicum & consilio illorum omnium, quod monasterium sanctæ Mariæ in Farfa ipsam cellam sanctæ Mariæ de Minione cum omnibus suis pertinentiis possidere deberet in perpetuum, & monasterio sanctorum Cosmæ & Damiani nihil pertineret. Et continuo reinvestivit Hugonem abbatem, suosque successores de supra scripta cella cum suis omnibus pertinentiis in perpetuum. Insuper & imperiale bannum superimposuit, ut, si umquam in tempore prædictus Gregorius abbas, suique successores de prædicta cella aliquam querimoniam renovare aut replicare adversus monasterium sanctæ Mariæ præsumserit, aut ipsa instrumenta, superius damnata, in placito ostendere voluerit; centum-quinquaginta libras auri cocti componat: sive potestas, quæ cogere voluerit; aut judex, qui judicare, vel ipsas cartulas damnaticias laudare maluerit. Non solum ipsi, sed omnis persona magna vel parva, quæ hoc facere præsumserit, similiter multetur, medietatem cameræ imperatoris, & medietatem prædicto monasterio sanctæ Mariæ in Farfa. sic namque finitum est. Unde pro futura memoria, futuroque testimonio & cautela, hanc brevem memoratoriam prædictus dominus imperator cum consensu domini nostri apostolici, sive judicum, mihi Petro scriniario sanctæ Romanæ ecclesiæ scribere præcepit in mense Decembris, indictione suprascripta XIII. † Otto Romanorum Dei gratia imperator. † Leo sanctæ Ravennatis ecclesiæ archiepiscopus interfui, & subscripsi. † Arnolfus... ecclesiæ interfui, & subscripsi. † Gaudentius archiepiscopus sancti Adalberti martyris interfui, & subscripsi. † Johannes præfectus. † Leo Dei gratia arcarius sanctæ apostolicæ

ANN. CHR 999.

sedis. † Adrianus datus judex. † Paulus Dei gratia datus judex † Hugo marchio. † Lætus Dei gratia datus judex. † Gerardus consul & dux. † Ego Petrus scriniarius sanctæ Romanæ Ecclesiæ, qui & scriptor hujus cartulæ, post testium subscriptiones suprascriptas complevi, & absolvi.

Hactenus placitum, prolixum quidem, sed non spernendæ lectionis: ex quo scilicet discimus formam judiciorum, quæ illis temporibus obtinebat. Ex subscriptionibus discimus genuinum nomen Leonis archiepiscopi Ravennatis, qui Gerberto successit. Arnolfus, qui post eum proxime subscribit, non alius videtur, quam Remorum archiepiscopus, qui forte Romam eo tempore profectus sit, tum ad pallium obtinendum, tum ad sarciendam cum Silvestro pontifice concordiam. Tertius est Gaudentius archiepiscopus Gnesnensis ecclesiæ, ubi sanctus Adalbertus Pragensis episcopus & martyr quiescebat. Ceterum mirum est, quod de Gregorio V. in præmisso placito legitur, optimo pontifice, per quem res christiana in primaria illa ecclesia reflorescere cœpit: eum scilicet pecuniæ pretio adductum fuisse, ut cellam Minionis Gregorio abbati monasterii sanctorum Cosmæ & Damiani adjudicaret. quod tamen Hugo Farfensis in sua relatione repetit. Forte id factum per ministros pontificis, eo minime conscio, cui tamen id criminis, ut fit, imputatum sit.

XCVI. Leo Vercellensis episcopus.

Alter eodem tempore Leo erat ex monacho [a] Vercellensis episcopus, qui hoc anno amplum ab Ottone privilegium ecclesiæ suæ obtinuit. quod Silvester papa confirmavit. Leo abbatiam Bremetensem cum episcopio Eporediensi usurpare molitus, viso beatæ Dei-genitricis Mariæ ab incœpto deterritus fertur. Otto in prædicto privilegio ecclesiæ Vercellensi confirmat inter alia abbatiam de Locedio seu Lucedio, sicut eam Carolus augustus, & divæ memoriæ Otto secundus eidem contulerant. Item confirmat sancto Michaëli de Locedio cortem Quadradulam cum districtu Herimannorum, *sicut Lotharius augustus donavit, quando corpus sancti Januarii ibi collocavit.* quæ verba aliaque desunt in fragmentis ab Ughello relatis. Petrus Leonis successor, e Jerosolymitano reversus itinere, Bono-homini [b] monacho itineris sui socio hanc abbatiam concessit. Homo-bonus porro miraculis post mortem claruisse dicitur. Quare Ardericus episcopus, Romam profectus, a Johanne X. impetravit, ut pie defuncto [c] ponere aram sibi liceret: quam magno Vercellensis populi plausu denique dedicavit.

[a] *Ital. sac. to. 4. p. 1061.*

Bonus-homo abbas Bremetensis.

[b] *ibid. p. 1069.*

[c] *ibid.*

XCVII. Petrus Sublaci abbas, aliique.

Sublacense monasterium pontificatu Gregorii V. & Silvestri secundi rexit Petrus abbas, qui libros & ornamenta, resque monasterii multum auxisse traditur: non minus sollicitus in tuendis antea partis. Unde, cum castrum Armulæ quibusdam illius regionis præpotentibus viris tradere nollet, in vincula conjectus ab illis, sed meritis sancti Nicolai, quem præcipuo cultu venerabatur, semel solutus; iterum captus, & duplicatis vinculis irretitus, demum oculis orbatus, misere vitam finivit, sepultus juxta idem castrum in ecclesia sancti Vincentii, ubi Deus per eum mira quædam operatus fuisse traditur. Ejus successor Gregorius multa bona monasterio acquisivit pontificatu Johannis XIII. Gregorium secuti sunt Stephanus tempore Sergii VI. Petrus alter sub Benedicto VIII. Dementus Johanne XIX. pontifice, Petrus item temporibus Benedicti IX. quorum nuda nomina in chronico Sublacensi habentur. Plura & notiora gessit Johannes abbas sub Clemente II.

XCVIII. Mathildis abbatissa obit.

Dum Otto Romæ moraretur, Mathildis Quindelinburgensis abbatissa, Ottonis Magni filia, cui summam rerum, dum abesset a Germania, contulerat, supremum diem piissime absolvit. Paullo ante ejus obitum res quædam accidit in suo monasterio, quæ multum doloris ipsi facessivit. Illic sub ejus cura educabatur nobilissima puella, Liutgarda [d] nomine, filia Ekkihardi marchionis in Turingia nobilissimi. Hanc sponsam habere percupiebat Werinharius, filius Lutharii nobilissimi itidem Turingi, eamque pater puellæ ipsi desponderat. Verum, dum tempus nuptiarum differtur, alio consilia vertit Ekkihardus. quo intellecto, Werinharius puellam vi rapere, & sibi, absente Ekkihardo, qui Romæ cum imperatore versabatur, vindicare constituit. Forte Dorneburgi factus est publicus abbatissæ, totiusque senatus conventus. Interim Werinharius, armata manu in monasterium irruptione facta, puellam reluctantem & reclamantem rapit, & Walbieum se recipit. Ea re comperta, Mathildis summopere mæsta, cunctis principibus, ut hoc nefas ulciscerentur, præcepit, & virginem quovis periculo sibi restituerent. Nec mora, armatus miles id exsequi festinat. at, cum Werinharius, mori potius quam sponsam reddere certus, valido se

[d] *Ditmar. lib. 4. p. 42.*

ANN. CHR. 999. præsidio tutaretur, irrito conatu miles reverti cogitur. Sed demum intellecta puellæ voluntate, quæ sponsum & ipsa retinere maluit, quam reverti; Mathildis utrumque Magdeburgi in publico conventu sisti jubet. Illic nudis pedibus provolutus Werinharius, sponsam reddit abbatissæ, quæ eam secum in monasterium reduxit, non ut eam retineret, sed ut Werinhario timorem & dolorem augeret. Verum post paucos dies Mathildis morbo correpta, Bernwardum Hildensheimensem episcopum accersiri jussit, acceptaque ab eo indulgentia, VIII *. idus Februarii animam Christo reddidit, atque in medio basilicæ sanctorum Petri & Stephani, juxta tumulos avi sui Heinrici & aviæ suæ Mathildis reginæ sepulta est. Magnus ubique luctus, sed maxime in Quindelinburgensi monasterio, necnon in Walbicensi, quod ipsa exstruxerat, atque in Wimethusano, cujus sanctimoniales, ut proprias filias, semper foverat.

* al. VII.

Adelheida succedit. Peracto funere, Quindelinburgenses ejus obitus nuntium Ottoni imperatori Romam, & Adelaidi augustæ ejus parenti, quæ tum Augustæ morabatur, perferri curant, & fratruelem defunctæ Adelheidam, quam ipsa pro filia tenere nutrierat, ob doloris sui quoddam remedium, matrem & abbatissam sibi dari postulant. Otto, recenti obitu propinqui sui Gregorii papæ jam mæstus, sed Mathildis obitu mæstissimus, gratissimam habuit sororis suæ electionem, de qua toti illi congregationi grates retulit. Hæc autem in festo sancti Michaëlis, electione iterata, ab Arnulfo episcopo, adstantibus aliis episcopis & sorore sua Sophia, necnon nepte sua Hathwiga ª Gerorodensi abbatissa, cunctisque regni primatibus, coram altari sanctorum Petri & Stephani benedicitur, atque in throno abbatissæ sub promissione regulæ collocatur.

a Chron. Saxon. manuscr.

XCIX. Adelaidis augusta item obit. Non diu supervixit piissima imperatrix Adelaidis, egenorum parens, & in monasticum ordinem cum primis optime affecta. Ultimo ætatis suæ anno monasterium Paterniacum, quod ipsa condiderat, adiit, fratribusque illic degentibus abunde necessaria suppeditavit. Instante supremo die, beatissimum patrem Benedictum, id est Floriacense monasterium, & Silviniacense ob amorem sancti Mayoli, missis muneribus honoravit; necnon sancti Martini Turonensi, cui instaurando (nam ante aliquot annos combustum fuerat) argenti non paucas suppetias contulit. Hæc acta in vico, qui dicitur Urba, ubi etiam tum erat Odilo Cluniacensis abbas; quem cum illa respiceret, flere cœpit, vestemque ejus apprehensam oculis & ori admovit, asserens se brevi morituram; eumque cum summa animi demissione rogavit, sui ut in orationibus memor esset, seque fratrum precibus commendaret. Inde ad Salisense * seu Salsense monasterium ᵇ ab se conditum, ubi sepeliri optabat, profecta, febre corripitur. Morbo ingravescente, ecclesiæ sacramentis se muniri rogavit. *Tum sacri olei unctione peruncta, sacramentum dominici corporis, humiliter & devotissime adorando percepit.* His munita præsidiis, psalmos pænitentiales & litanias Sanctorum *ecclesiastico more* recitari præcepit, ipsa cum psallentibus psallens, cum orantibus orans. Denique instante anno millesimo, scilicet XVI. kalendas Januarii, ad cælos migravit, piorum operum mercedem a Domino receptura; atque in basilica Salisensi, quam ipsa in honorem beati Petri apostolorum principis exstruxerat, honorifice condita est. Post ejus obitum Herimannus dux Sueviæ, qui fratris illius Conradi filiam duxerat uxorem, hereditario jure res ab ea Salisensibus monachis donatas occupare volebat. at illa manifestis comprobavit indiciis, *quod nullum heredem præter Apostolos & eis servientes monachos relinquebat*, ut fuse narrat Odilo abbas in libro de ejus miraculis, quem libro de ejus vita ab se composito subjecit. In posteriori illo libro laudat Gerbertum abbatem prædicti monasterii, *piæ memoriæ virum*. Hoc monasterium in præposituram & ad canonicos mutatum, quod Saletionem vocant.

* Selz.
b V. lib. 49. n. 78.

C. Sigefridus apostata. His chronographus Saxonicus subdit mortes Conradi ducis Suevorum, Heriberti comitis ejus fratris, & Odonis inclyti marchionis, qui subitanea morte interiisse dicuntur. Hujus marchionis filius erat Sigefridus, qui in nova Corbeia, ubi pater suus sepultus est, in habitu monastico diu conversatus, postmodum, abjecta cuculla, laïcalem vestem resumsit. Mox a Dietmaro abbate suo & Gislero Magdeburgensi præsule ad synodum vocatus, denuo habitum, quamvis invitus, induere cogitur, pollicitus se in proposito deinceps perseveraturum. Verum brevi post sacramentis se exsolvit exemplo alterius, qui Romæ simili sententia in conspectu Cæsaris se purgaverat.

ANN. CHR. 999.

Hideslevense monasterium eversum.

Eodem tempore monasterium sanctimonialium Hideslevense ab Slavis [a] est miserabiliter incensum & destructum, eductis inde sanctimonialibus; eodemque die plurimi christianorum a paganis interemti sunt.

C I. Paredum Cluniaco subditur.

Superius [b] actum est de Paredo monasterio, quod Lambertus Cabilonensium comes in loco, qui Vallis-aurea dicitur, in honorem beatæ Mariæ & sancti Johannis-Baptistæ construxit in pago Augustodunensi, ubi monachi sub proprio pastore degerent. Verum [c] filius ejus Hugo præsul Autisiodorensis, ratus hoc monasterium in eo statu omnino per se stare non posse; consultu Rotberti regis & Heinrici ducis, illud subjecit Cluniacensi monasterio, cui domnus Odilo tum præerat: ut ipse, suique successores eumdem locum omnimoda auctoritate administrarent. quod quidem idem præsul fecit pro anima patris sui Lamberti, ac matris suæ Adeleidis, Rotberti regis & Heinrici ducis. *Actum suburbio Cabilonensi, cænobio beati Marcelli, in præsentia regis Rotberti. Data mense Maio, indictione* XII. *anno incarnationis Domini* DCCCC XCIX. *Roeberto rege, anno* IV. *regni ejus.* Ante *datam* subscribunt post Hugonem præsulem Heinricus dux, Otto, Guido, Mauricius & Richardus comites, Rotbertus vicecomes; Rotgerius, Rainaldus, & Walterius episcopi, & Wido seu Guido abbas, aliique. Adeleis, Hugonis episcopi ex Lamberto parens, primo nupserat Gauzfredo comiti Cabilonensi, qui suburbanum sancti Marcelli cœnobium, ubi hæc charta data est, Cluniaco jamdudum contulerat. quod idem Hugo ratum habet.

a Chron Saxon.

b *lib.* 48. *n.* 51.

c *Perard. p.* 167.

C II. Taluzatis cella.

Exstat in pago Lugdunensi locus haud ignobilis, Taluzatis * antiquitus dictus, sex fere leucis positus infra Lugdunum, haud ita procul a dextra Rhodani ripa, ordinis Cluniacensis cella insignis, quæ Blismodi illustri feminæ originem refert acceptam. Primarias ejus donationis litteras mihi communicavit eruditissimus Stephanus Baluzius, nunc ejus loci prior, quibus in litteris ipsa donatrix loquitur in hunc modum. *Ego in Dei nomine Blismodis nobilissima femina, enormitatem peccaminum meorum considerans, atque pro his Domino satisfacere omnino concupiscens, dono Deo & sanctis ejus apostolis Petro & Paulo, & Cluniensi cænobio, cui praest domnus Odilo venerandus abba, ecclesiam sitam in pago Lugdunensi, quæ est constructa in honore sanctæ Dei-genitricis Mariæ & sanctæ Maximæ, in villa, quæ vocatur Taluzatis, & quicquid ad ipsam ecclesiam aspicit, vel aspicere videtur, totum ad integrum eis concedo.* Ad hæc eadem Blismodis donat eis in ipsa villa mansum indominicatum, atque etiam vineam, & medietatem de silvis, quæ ad ipsam villam aspiciunt; item post suum obitum mansum, vocabulo Trucium; denique ipsam villam Taluzatem post suum ipsius obitum, *& senioris* seu mariti sui Albuini, filiique sui cognominis, & alia nonnulla, quæ latius exprimuntur in ipsis litteris in Appendice referendis. Hanc vero donationem facit, tum pro remedio animæ suæ & parentum suorum, tum *pro animabus Adalardi, & Hactoris, & Gotiscalci pontificum*, Aniciensis scilicet ecclesiæ; pro anima quoque senioris sui Albuini, & filii sui Albuini & aliorum. *Actum Taluzatis villa publice.* & post signa subscribentium: *Data mense Marcio, regnante Rodulfo rege anno sexto. Ego frater Ebrardus levita indignus scripsi.* His litteris apponuntur signa Blismodis nobilissimæ feminæ, Albuini ejus mariti, & Albuini ejus filii, atque aliorum. Forte alia est Blismodis nobilis matrona, cujus filius Wigo vicecomes donationes quarumdam rerum in comitatu Lugdunensi & Matisconensi fecit Cluniaco pro anima patris sui Berardi & matris suæ Blismodæ, ac fratris sui Wichardi, regnante Rodulfo Conradi filio. Alia fuit Blismodis abbatissa, Odilonis abbatis soror, laudata in litteris pro constructione Voltæ monasterii: quippe quæ virginitate prædita fuisse dicitur a Jotsaldo initio vitæ ipsius sancti Odilonis. In ecclesia Taluzatensi hactenus colitur sancta Maxima VII. kal. Junii.

* Taluy, al. Taluyes.

Saviniaco facta donatio.

Eodem anno, scilicet sexto Rodulfi regis, quidam Otgerius sacerdos aliquid ex rebus suis in agro Gosiacensi donat Saviniacensi monasterio, sito in pago itidem Lugdunensi. *Data per manum Gerberni monachi, mense Novembri, feria tertia, quando congregatio clericorum & laicorum, sive nobilium feminarum & matronarum sub appellatione fraternitatis in domo ipsius Otgerii coadunata epulabatur, anno sexto regni Rodulfi, filii Konradi.*

C III. S. Mayoli cella Papiæ.

Eodem tempore Otto [d] imperator, *ob petitionem domni Odili venerabilis abbatis*, & salutem animæ suæ, præcepto suo confirmat cuidam cellæ sanctæ Mariæ in urbe Papia sitæ, & ad Cluniacum monasterium donatione Gaidulfi, ejusque heredum

d *Bibl. Clun. p.* 409.

AN. CHR. 999.

„ pertinenti, qnæ qnondam Capella-Gaidulfi, tunc Cella ſancti Mayoli vulgo dice- „ batur, res omnes ad eamdem cellam ubilibet pertinentes, ea conditione, ut hæc „ cella ſemper in ordinatione & diſpoſitiooe Cluniacenſis abbatis, ſicut Gaidulſus „ ordinavit, permaneat. Actum Romæ idibus Aprilis hoc ipſo anno, Ottonis impe- „ rii tertio.

S. Bobonis monaſterium. * Voghera. a V. Bolland. ad 22. Maii.

Exſtat Papiam inter & Dertonam hand ignobile opidum, Viqueria * vocabulo, ſancti Bobonis ſeu Bovonis confeſſoris cultu illuſtratum, cujus corpus ibidem in collegiata ſancti Laurentii eccleſia quieſcit. Ejus obitus [a] contigit ſub annum DCCCC LXXXVI. ad cujus honorem conditum fuit, incertum quo tempore & auctore, noſtri Ordinis monaſterium prope viam, quæ Magiſtra dicitur, in capite ſuburbii ſancti Petri. Ejus loci abbas erat anno DCCCC LXX. Beroardus de Baldizonibus, quo præſente ſancti Bobonis corpus in digniorem locum tranſlatum eſt. Jam exſtinctum eſt illud monaſterinm, cujus eccleſia Capuccinis ceſſit.

CIV. Epiſcopo facto monacho, ordinationes an licitæ.

Cum ad Cluniaceoſe monaſterium epiſcopi non pauci, abdicata dignitate, monaſticæ vitæ profitendæ cauſa ſe reciperent; contigit, ut unus ex illis, coëpiſcoporum & abbatis ſui conſenſu, quibuſdam clericis ordines eccleſiaſticos conferret. Hinc dubitatio nonnullis ſuborta, validæ-ne eſſent illæ ordinationes; videnturque ab aliquibus improbatæ epiſcopis, qui ordioatos illos depoſuerint; hique nihilo ſecius, ad altiores gradus conſcenderant. De his conſulendus viſus eſt Silveſter ſecundus, litteris ad eum ab Odilone abbate ſcriptis, delatiſque per Gerbaldum monachum, eum, ut puto, qui poſtmodum abbas ſaoctæ Chriſtinæ monaſterii apud Olonnam in agro Mediolanenſi factus eſt. Ad has vero litteras pootifex reſpondit in hunc modum.

Silveſter epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Odiloni dilecto filio & abbati præclaro, atque univerſæ congregationi ſibi commiſſæ, caram ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Veſtris nos ſanctiſſimis omni tempore committimus orationibus, & ut accipere dignemini, fidelibus exoramus petitionibus, quia in quocumque noſter valuerit ſtatus, nullo modo veſter defectum ſentiet profectus. Ad hæc igitur, quæ noſtra auctoritati per Gerbaldum veſtrum monachum diſcutienda præſentaſtis, APOSTOLICA AUCTORITATE, ET CONFRATRUM EPISCOPORUM CONSILIO, *tali vobis reſpondemus judicio. Cognoſcimus enim illum epiſcopum catholice fuiſſe ordinatum, & rationabiliter epiſcopale accepiſſe officium: ſed, poſtquam divino amore ductus, honoribus & officiis renuntiavit ſæcularibus, non ſibi licuit eadem exercere negotia, quæ prius fecerat in communi vita. Unde, quia quod fecit, non temere nec contra catholicam auctoritatem præſumſit, ſed obedienter & ſimpliciter coëpiſcoporum licentia & ſui abbatis exercuit; & quia bona intentio non eſt contraria Deo: volumus & judicamus, ut quoſcumque ille ad aliquem gradum eccleſiaſticum promovendos duxit, & benedixit; benedicti ſint, & proprio fungantur gradu noſtra licentia & benedictione. Qui vero ſuperbe & præſumtuoſe in eodem gradu, in quo eos ordinavit, noluerint perſiſtere; ab illo ſuſpendantur gradu, quem poſt * ſuam depoſitionem acceperint: ſed illo fruantur licenter, quem habebant: & ipſe jam dictus epiſcopus poſthac ſimilia non præſumat. Valete.*

* al. pro ſua.

Cur vero epiſcopus, qui, dignitati epiſcopali nuntio remiſſo, monaſticam vitam amplexus fuerat, ad functiones epiſcopales denuo redire non poſſet; id in cauſa eſt, quod votum relinquendi epiſcopatus, quem ille ediderat, etiam votum iocludat abdicandi epiſcopalia muoia, ioter quæ principem locum obtinet ordioum ſacrorum collatio. Alia fuit ſententia Benedicti [b] VIII. erga Benignum, ex epiſcopo factum mooachum in Divionenſi ſancti Beoigni mooaſterio ſub Willelmo abbare, ad quem ſcribens pontifex, non modo eum hortatur, ut prædicti Benigni epiſcopi monachi ſui auctoritate utatur ad reprimendos cenſuris eccleſiaſticis poſſeſſionum ſuarum invaſores: verum etiam dat illi *poteſtatem ordinandi, quidquid juſte poſtulatus fuerit in ſancta eccleſia ordinare, verumtamen abbate jubente.* Eadem fuit ſententia Petri Venerabilis [c] in quadam epiſtola ad Inoocentium II. de Hugone archiepiſcopo Turonenſi, qui, cum ingraveſcente morbo habitum mooaſticum in monaſterio Caritatis diœceſis Autiſiodorenſis ad Ligerim pro more illorum temporum induiſſet, poſtea, recuperata valetudine, ad eccleſiam ſuam reverti nolebat, niſi poteſtate ſibi a ſummo pootifice facta. Verum, cum ejus reditum urgerent Turoneoſes, ad eorum preces Petrus ad Ionocentium ſcripſit in hæc verba. *Supplico quaſi pro reo, cui aliquid indulgendum ſit, cui commiſſum aliquod grave donandum ſit. Sed, ſi ego*

b V. lib. 53. n. 67.

c Petr. Ven. lib. 4. ep. 10.

ANN. CHR. 999.

vos umquam agnovi, si dulcem affectum vestrum erga religionis professores, & maxime conservatores adverti, qui de bono melior, de clerico monachus; qui de communi schemate cleri ad Martini sui nigrum habitum conversus est, non indignus ejus, & maxime prius adepta pontificali sede, judicabitur. Redisset quidem, si magnos & sapientes viros audire voluisset, non deterior, sed jam melior factus, ad sedem propriam: sed sapienti humilitate exspectare inde maluit sententiam apostolicam. quam quidem re vera consecutus est.

Ceterum interdictum de repetendo post monasticam professionem episcopatu, quod Silvester, & post eum quidam alii opposuerunt; fundatum videtur in sola Photianæ pseudosynodi auctoritate, in qua id statutum fuit ad præcludendam Ignatio patriarchæ, quem Photius sede ejus expulerat, & in monasterium retruserat, in propriam sedem reditum, decreto edito, *ut quicumque de pontificali dignitate ad monachorum vitam & pœnitentiæ locum descenderit, nequaquam ulterius ad pontificatum resurgat.* quem locum, tamquam ex vero Constantinopolitano concilio, profert Innocentius III. ad prohibendam postulationem cujusdam canonici regularis sancti Fridiani ad sedem ecclesiæ Faventinæ, hac adducta ratione, quod is ex episcopo ad regularem [a] vitam se transtulisset. Hæc paullo fusius persequi quoddam operæ pretium visum est. Intermissam rerum hoc anno gestarum seriem resumo.

a V. lib. 1. decretal. tit. 9. c. 11.

CV. Burgulii res auctæ.

Duas invenio chartas hoc anno datas pro monasterio Burguliensi, quarum authentica vidimus. Prima est, qua Corbo quidam, *nobilissimus*, ut se ipse dicit, *miles*, ex rebus *sui beneficii, quod ex ducamine* tenebat, quædam prædia in pago Turonico, in vicaria Cainoënsi, ex curte Larniensi, sub annuo censu sex solidorum, in festo sancti Mauricii x. kalendas Octobris persolvendorum, Burguliensi monasterio concedit, uti ipsum rogaverat *venerabilis abba Gauzbertus cœnobii martyris Juliani, una cum caterva sibi commissa Burguliensis loci.* Actum xv. kalend. Februarii, anno incarnationis DCCCC XCVIIII. anno XI. regnante Rotberto rege. Post Corbonem apponuntur signa Aldesendis uxoris ipsius, Corbonis filii ejus, Arduini filii ejus, & aliorum. Altera charta est Willelmi Aquitanorum ducis, qui una cum conjuge sua Emma & filio suo Willelmo ecclesiam sancti Christophori, aliaque confert Burguliensi monasterio. *Data mense Septembrio Pictavis civitate, anno dominicæ incarnationis* DCCCC XCVIIII. *indictione* XII. *regnante Rotberto rege theosopho anno* V. ut in authentico legitur, non *primo*, ut perperam legendum conjecit Beslius, qui hoc [b] instrumentum vulgavit. Quamquam necdum quintus Rotberti regis a morte patris censeri potest, sed tantum tertius secundum nostrum calculum. at ita scripsit non satis accurate Gosbertus monachus & humilis levita, qui hanc chartam exaravit, nomenque suum græcis litteris apposuit. Huic instrumento subscribunt post Willelmum Willelmus filius ejus, Emma comitissa, Gislebertus præsul, Isembertus & Manasses fratres ipsius; Boso vicecomes, Bertramnus miles, & alii. His adjungenda est alia charta ejusdem Willelmi ducis, qui una cum uxore sua Emma & filio Willelmo transfundit ad monasterium sancti Petri Burguliensis cœnobii, in speciales usus monachorum ibidem degentium, curtim indominicatam, nomine Fonsciacum, cum ecclesia in honorem sancti Hilarii constructa: pro cujus rei firmitate a « domno abbate Gozberto, pastore & provisore ejusdem loci, in argento mille quingentos « solidos accepit. Hæc charta destituta est chronicis notis. «

b Besly comtes de Poitou, pag. 268.

CVI. Sewinus Senonum archiepiscopus obiit.

Sub finem hujus anni, scilicet XIV. kalend. Novembris, obiit Sewinus Senonum archiepiscopus, qui suburbanum sancti Petri monasterium instauravit, ibidemque regularem normam per Rainaldum abbatem restituit; decrevitque, ut abbas [c] ejus loci in synodis post archiepiscopum primus sederet. Idem alterum sancti Petri cœnobium in urbe Miliduno a fundamentis erexerat, cui Walterium abbatem præfecerat. Sepultus est in Senonensi illo sancti Petri monasterio, cui multa ornamenta contulerat.

c Spicil. to. 2. p. 376.

CVII. S. Laurentii de Carbonario monasterium instauratur.

Apud Astures in Hispania Veremundus rex monasterium sancti Laurentii de Carbonario, quod avi ejus Gundisalvus comes & Tarasia ejus conjux olim construxerant, hoc anno instauravit, illudque *Ascanio presbytero, & Transuario confessori* seu monacho assignavit. Situm est hoc monasterium in territorio [d] Deza, prope fluvium Uliam, loco Algali, dicto Carbonario. quod monasterium primi illi conditores eo animo instituerant, *ut esset ibi habitatio confessorum* (sic monachos olim

d Yepes. script. 7. Hist. Gall. 4.

ANN. CHR. 999.

Hispani appellabant) *advenientium hospitium, atque pauperum refrigerium* Et re vera quidem tempore fundatorum locus iste a viris sanctis inhabitatus fuit: at post eorum mortem duo ex eorum genere nati, *litteris eruditi, in confessione* seu vita monastica *nutriti*, & *confessionis gradum adepti*, nempe Arias Pelagius, ad gradum episcopatus evectus; alter Adefonsus Bermudez, contentionem de ipso monasterio inter se se habuerunt, sicque illius substantiam omnino distraxerunt ac dissiparunt. Cui infortunio condolens pius rex Veremundus, ipsum monasterium instauravit, illudque commisit prædictis Ascanio * presbytero, & Trasuario confessori, *ut facerent ibidem confessionem in vita sancta, quod in seculo Domini rectum & sanctum est, die noctuque fideliter agentes*; & ut post eos obtinerent illud sancti homines & eximii confessores. Actum *ipsis nonis Januarii, era tunc discurrente post millesimam inchoante septima, post jam peracta tricesima*. Subscribunt cum Veremundo rege & Pelagio ejus filio multi episcopi, Armentarius Dumiensis, Pelagius Lucensis, Petrus Yriensis, Froilanus Legionensis, & Vihulfus Tudensis. Post quos Mansianus abbas Cellæ-novæ, cui hoc monasterium attributum est; Monachi Obetenses seu Ovetenses, comites Asturienses & Foramontani, seu Castellanenses; & in fine *monachi palatii, Scemenus presbyter & primiclerus*, & alii tres presbyteri monachi, qui in oratorio principis sacra faciebant. Hoc monasterium unitum est Compostellanæ abbatiæ sancti Martini, superestque hactenus insignis ejus basilica antiqui operis in parva insula ad montis radices sita, tres naves habens in circuitu chori cum ecclesia subterranea.

* al. Ansca-rio.

ANN. CHR. 1000.

CVIII. Leotericus Sewino succedit. a ibid. p. 737.

Anno millesimo ineunte, non unanimi totius cleri & populi consensu archiepiscopus acclamatus est Leotericus ipsius ecclesiæ archidiaconus, cujus electioni obstiterunt nonnulli clerici, qui eamdem dignitatem ambiebant. Quapropter ille Romam adiit ad Gerbertum seu Silvestrum papam, cujus in Remensibus scholis discipulus fuerat; atque ab eo gratanter acceptus, totius Galliæ primatu a donatus fuisse a Clario dicitur. Roma reversum clerus & populus honorifice exceperunt: at volentes eum throno pontificali imponere, prohibuit Frotmundus comes, qui filium suum Brunonem clericum promovere moliebatur. Unde Leotericus iterum adiit papam, qui, scriptis ad suffraganeos Senonensis ecclesiæ episcopos litteris, præcepit, ut eum ordinarent. qui jussis obtemperantes, Leotericum in monasterio sanctæ Faræ consecraverunt. Is etiam se valde munificum exhibuit in sancti Petri monasterium. at sanctæ Mariæ abbatiam, quæ erat extra muros, Frotmundo comiti in beneficium dedit pro filio suo Rainaldo clerico, post mortem Grimerii abbatis ipsius ecclesiæ, & sancti Stephani archiclavi. Postea eam dedit Leoterico præcentori, qui eam instaurare cœpit opera Bernardi presbyteri, & sex clericos in ea posuit.

CIX. Processiones Resbacenses & Jotrenses.

Paschali tempore visa in Francia prodigia, & igneæ acies in aëre mortalium animis metum incutientes. quæ malorum prænuntia ut averteret Ragenardus seu Rainardus abbas tunc Resbacensis, cum Ermengarde Jotrensi abbatissa constituit, processiones utriusque monasterii condicta die ad locum intermedium, qui Crux sancti Agili ex eo tempore dictus est, convenirent, precesque ad imminentes casus amoliendos Deo funderent. quod factum est, infinita populorum turba prosequente, delatis utrimque Sanctorum reliquiis, in his sancti Agili abbatis primi Resbacensis, quas cum Rogerus Jotrensis præpositus portare vellet, eas numquam loco movere potuit, donec ablatas sancto Agilo apud Ventulium mansiones restituisset. Ragenardo abbati videtur successisse Solio abbas, laudatus in libro primo de miraculis sancti Agili, quo ex libro hæc accepimus. De his alias.

CX. Fossato facta donatio.

Rotbertus rex Bertæ conjugi ad hoc usque tempus adhæsisse videtur, uti ex libro de vita Burchardi comitis intelligitur. quippe cum Ermenfredus quidam miles, assentiente Burchardo, villam Licias, quam de ejus beneficio tenebat, & prædium Aivreum super Sequanam situm, utrumque in pago Corbolensi, Fossatensi monasterio & Teutoni abbati contulisset, regi supplicavit, ut hæc dona præcepti sui auctoritate roboraret. Rex vero *suæ matris Adelaidis, uxorisque Bertæ suggestionibus*, uti rogatus fuerat, rem peregit, *conscripto testamento, ac monogrammate regis manu facto*, cui Franco tunc cancellarius, postea Parisiorum episcopus, *imaginem regis imposuit. Factum est autem hoc in prædicta urbe anno incarnationis Christi M. indictione* XII *. *anno vero regni inclyti regis Roberti XII.* Exstat ejus rei præceptum in chartario Fossatensi,

* lege XIII.

Fossatensi, idque concessum dicitur *suggerentibus ac intervenientibus dulcissima genitrice nostra*, inquit rex, *Adelaide, atque conjuge nostra Berta*. ut dubium non sit, Bertam ad id temporis a Rotberto uxoris loco habitam fuisse. Rotberto rege, Parisios accessisse traditur Berengarius Britannorum comes, *militare obsequium regi prabiturus*. quo comperto, monachi ecclesiæ sanctorum Bartholomæi & Maglorii confessoris, cujus reliquias e Britannia in hanc urbem allatas fuisse superius [a] diximus, regi supplicarunt, ut suo interventu ab eodem comite ipsis ubtineret sancti Maglorii ecclesiam, in pago Lehoniensi sitam, pravorum infestationibus fere in solitudinem redactam, ubi sancti Maglorii corpus olim quieverat. Regis petitioni & monachorum votis assensum præbuit comes, ipsamque Lehoniensem ecclesiam, quæ in honorem apostolorum Petri & Pauli, atque sancti Maglorii consecrata fuerat, Parisiacæ sanctæ Maglorii ecclesiæ ac monasterio cum suis appendicibus benigne concessit. Mox illuc missi sunt monachi sex a venerabili Harduino, qui tunc temporis Parisiensi illi congregationi præerat abbas, ut prædictum Lehoniense monasterium in pristinum statum restituerent. quod monachi illi quam diligentissime exsecuti sunt. Hactenus persistit hæc Lehoniensis cella sub congregatione sancti Mauri.

ANN CHR. 1000.

S. Maglorio data Lehoniensis cella.

a lib. 48. n. 81.

CXI. Emmonis libri ad Willelmum abbatem.

Hoc fere tempore Emmo quidam, libros tres *de qualitate cælestis patriæ*, ex opusculis sanctorum patrum composuit rogatu Willelmi abbatis, haud dubie Divionensis, cui illos nuncupavit, præmissa cuilibet libro præfatione, ubi Willelmum maxime prædicat. Prima sic habet: *Reverentissimo in Christo patri Willelmo Emmo sempiternam in Domino salutem. Cum sis unicum & sanctissimum vera humilitatis & compunctionis exemplum & huic mundo crucifixus, tibique mundus sit crucifixus: petisti crebro, mi domine, reverentissime pater Willelme, ut prata sanctarum scripturarum omni cum velocitate percurrerem, & ex his tibi flosculos perpetuos, ad animæ tuæ salutem proficuos, tam de amore cælestis patriæ, & quibus ad eam bonorum operum gressibus perveniatur, quam etiam de timore & qualitate supplicii perquirerem: quatenus mortificationem carnalium desideriorum, fontesque lacrymarum, compunctionemque continuam, largiente bonorum omnium largitore, vivis excitatus admonitusque sententiis habere posses assidue. Scimus & nos, qui crucifixam vitam tuam non incognitam habemus, quia, postquam e palatinis vinculis absolutus es, & terrena omnia reliquisti, & ad paupertatem Christi feliciter accessisti; omnem vitam tuam huic mundo esse mortificatam, & a cunctis externis, interiusque vitiis expurgatam, necnon ab omnibus sæcularibus curis, desideriisque carnalibus divino ab igne penitus excoctam, & sine aliqua intermissione, cum continuis gemitibus & lacrymis te ad patriam currere & festinare perpetuam. Igitur, beatissime pater, jussioni tuæ inobediens existere nec volui, omnino nec potui.* Subdit auctor se hoc opus in tres libellos distinxisse: quorum primus est *de qualitate cælestis patriæ*: *secundus, quibus sanctis beata vita adquiratur operibus*: *tertius, de qualitate supplicii*. In præfatione libri secundi hæc inter alia de Willelmo habet. *Sufficit vita tua, ô beatissime Willelme, omnibus nobis ad exemplum, qui tali indigemus patrono. Provocant nos ad desiderium cælestis patriæ sanctissimi & continui gemitus tui, & beatissima lacryma tua, omnesque sanctissimi actus tui.* Hæc fusius retuli ad commendationem Willelmi nostri, maxime quod hoc opus nec editum, nec forte umquam edendum sit. Dubium est an Emmo iste monachus fuerit. nam, etsi sancti Benedicti regulam non semel laudat, obstare videtur, quod in libri primi inscriptione nec fratrem se, nec monachum dicit.

CXII. S. Montanæ translatio Ferrarias.

b supra n. 42.

Instaurato Bethleemitico monasterio, quod Ferrarias [b] vocant, venerabilis quidam ejus loci monachus, Aimonius nomine, fraterno more majorum suorum in sancti Benedicti Floriacensi monasterio cum abbatis sui permissu subinde versabatur. Ea enim tunc temporis mutua inter utrumque monasterium confœderatio erat, ut se se invicem identidem inviserent. Forte accidit, ut prædictus frater diuturno febrium incommodo pulsatus, fama vulgante mira audiret de sancta Montana virgine, cujus reliquiæ in vico pagi Bituricensis, Domna-Martina dicto, asservabantur. Illuc voti causa profectus, cum morbi levamen ejus meritis omnino persensisset, de asportandis ejusdem Sanctæ reliquiis consilium cepit. Quam ob rem a sacerdote loci facultatem pernoctandi in ecclesia postulat, impetratque. Favente itaque noctis silentio, tumulum reserat, reliquias sacras extrahit, & nitida veste involutas furtim defert in suum monasterium, ubi hactenus caput sanctæ Montanæ

asservatur in scrinio argenteo, quod Ludovicus *de Blanchefort* abbas ante annos ducentos fieri curavit.

ANN. CHR. 1000.

CXIII.

Castrum de Salis a S. Benedicto protectum.

Aimoinus [a] hoc anno refert insignem victoriam meritis sancti Benedicti reportatam in obsidione castri de Salis, ubi cella jam tum erat monasterii Floriacensis, a Capite-cervio * illuc translata, cui Otherius præpositus erat. Situm illius castri, quod in Marchia Lemovicina positum est, ita describit Aimoinus. *Mons est non multa altitudinis, in cujus declivio castrum constitutum est, quod quidem ab orientali australive parte difficilem ad se venientibus præstat accessum: ab aquilonali sane latere devexus montis machinamentorum omnium inhibet evectionem. at occidentem versus, ubi hostium facilis formidabatur progressus, domus erat lapidibus firmissime constructa, ad austrum in longum porrecta, ad repellendos inimicos satis idonea.* Qua occasione, & a quibus hoc castrum oppugnatum fuerit, quove modo propugnatum, fuse describit Aimoïnus, quod hic commemorandum est. In urbe Lemovicina vicecomitis officio tunc fungebatur Wido, cujus filius Ademarus, juvenili ardore insolescens, ut paternam augeret hereditatem, quæ numerosæ fratrum suorum stirpi haud sufficere videbatur, in res alienas animum intendit. Primum aggreditur invaditque castrum seu opidum, quod a rusticanis Bruccia vocatur, cujus media pars patri suo competebat, altera Hugoni, viro haud mediocris illis in partibus auctoritatis. Illic obsessus a Willelmo Pictavensi & Bosone Petragoricensi comitibus, eos obsidionem solvere coëgit. Hoc elatus successu, municipium de Salis, quatuor millibus & dimidiu inde distans, occupare pergit. Feria sexta secundæ hebdomadis quadragesimæ erat, cum hæc latrunculorum factio prædictum cœnobium occupavit. Hoc accepto infortunio, Otherius monachus, cui a venerabili Abbone Floriacensi abbate locus iste commissus fuerat, prædictum Hugonem ad expuguandum Ademarum facile sollicitat, accedente præsertim viso sancti Benedicti, cælestem opem pollicentis. Hugo itaque, adjunctis sibi Gualdo Cluensis castri domino, & Gausfredo viro strenuo, cui, ob fortitudinem corporis, Asini cognomen erat, aliique, vino *in amore patris Benedicti* prius epoto, cum ducentis armis prædones aggrediuntur, igne injecto castrum expugnant. Multi adversariorum cæsi, Ademarus ipse captus, cumque eo quinque commanipulares, Hugo videlicet atque Archembaldus de Buciaco, Rainardus & Aimericus ejus frater, filii Hildegarii, haud ignobilis viri Argentomagensis, atque Giraldus Tirinensis. Sic Hugo, resumtis animis, abreptum sibi Bruccia castrum obsidet, redigitque in suam potestatem, dedito sibi Giraldo quodam, Hugonis fautore, qui illud tenebat. Idem Aimoïnus ibidem laudat duos Salensis cellæ monachos, Aannonem sacerdotem & Remigium diaconum, qui Remigius forte is fuerit, qui Bernardum Bellilocensem abbatem in itinere Romano comitatus est. His porro addit aliam victoriam, quam Hildebertus Bosonis filius retulit adversus Guillelmum comitem Pictavorum, opitulante Hugone Gargelensi, qui obtentis a prædicto Salensis cellæ præposito Otherio duobus panibus milites refecit, atque hoc pacto illæsos in acie præstitit. Nunc cella de Salis vulgo sancti Benedicti de Saltu * appellatur.

a Aimoin. li. 2. de mirac. S. Bened. c. 5. & 6.

* Saorge.

* S. Benoist du Sault.

CXIV.

Gauzbertus abbas Romam adit.

Hoc ipso tempore Gauzbertus abbas S. Juliani Turonensis cœnobii, Burguliensis & aliorum, Romam profectus est cum æquivoco suo Gauzberto juniore, futuroque successore, ad Silvestrum papam, a quo privilegium de omnibus rebus sancti Juliani obtinuit, *quod hactenus in archivis nostra ecclesia*, inquit chronographus, *de papyro*, seu charta Ægyptiaca, *factum servatur.* Hic abbas inter alia monasterium sancti Petri Cenomannense fundasse dicitur, id est restituisse, quod jam pridem a Bertichramno episcopo conditum fuerat, ut superius [b] jam diximus. Primus a restitutione abbas fuisse videtur Ingelbaldus seu Ingelbaudus, eductus, ut veri simile est, e monasterio sancti Juliani aut Burguliensi, quibus Gauzbertus sancti Petri instaurator præerat. Ingelbaudus vero ipse monachos instituit in Tussiacensi monasterio, eisque Hermentum e suis præficiendum curavit, ut inferius dicturi sumus. Instaurato sancti Petri monasterio Avesgaudus Cenomannensis præsul, archidiaconorum suorum consilio & assensu, *monachis sancti Petri ad Culturam cedit suorum relevationes & compensationes altarium*, scilicet sancti Petri de Solemiis, sancti Vincentii
» de Voloniaco, & aliorum, eo pacto, ut quotannis in festo sancti Juliani ecclesiæ
» cathedralis patroni, VI. kalend. Februarii, ad ejus ecclesiam cum sua processione
» conveniant, atque ibidem *de vigiliis unam*, (aliæ quippe ecclesiæ suas itidem vi-

S. Petri de Cultura, & S. Vincentii status.

b lib. 7. n. 35.

AN. CHR. 1000.

gilias ibi celebrabant) missarumque sollemnia festive celebrent: die autem festo " sanctorum Gervasii & Protasii, XIII. kal. Julii, non omnes cum sua processione, " neque ad nocturnale officium; sed *pars eorum sublimior* ad missæ tantum principa- " lis sollemnia devote celebranda conveniant. præterea, mortuo quolibet canonico, " idem orationum & eleemosynarum pensum pro eo uti pro monacho, persolvere stu- " deant. *Firmatum est hoc testamentum Cenomanis* XIII. *kal Julii, luna* XXII. *regnante* " *Rotberto rege.*

Idem Avesgaudus hoc anno millesimo novam sancti Vincentii ecclesiam dedicavit. Hanc a tempestate Nortmannorum canonici sæculares duodecim occupaverant: at Segenfridus episcopus, distractis in spurium filium possessionibus, ejectisque canonicis, unicum illic presbyterum reliquerat. Locum instaurare aggressus Avesgaudus ejus nepos ac successor, ab ecclesia rem inchoavit: at Gervasius, qui ei successit, monachos ibidem restituit.

CXV. Burchardus archiepiscopus & Geraldus comes Saviniaco quædam donant.

Brocbardus seu Burchardus Lugdunensis præsul, venerabilium ecclesiæ suæ fratrum *adstante caterva*, Hugoni Saviniacensi abbati petenti cedit montem Ledaïcum, situm in pago Lugdunensi, agroque Tarnatensi, in finibus villæ, quæ Conziacus vocatur, utpote triticeæ utilem sationi. *Data* [a] *Lugduni publice per manum Walterii monachi, mense Martio, feria sexta, anno* VII. *regni Rodulfi regis.* Villa Conziacus * in Foresio sita est, & juxta eam mons Legniacus, in quo positum est puellare cœnobium Legniacense * ad Lignonem fluviolum, juxta Bovinum, quod cœnobium Saviniacensi abbatiæ subjectum est. Mons Ledaïcus forsan idem sit atque Legniacus, hæcque donatio condendo Legniacensi parthenoni occasionem dederit. Eodem fere tempore Ademarus [b] abbas sancti Justi montem Algaudium Saviniacensibus largitus est. Hugone item abbate Attaldus [c] comes, Geraldi quondam nobilis viri, & Gimbergiæ filius, pænitentia ductus, quod Saviniacensi monasterio multa damna intulisset, sacerdotum ac ministrorum Dei consilio ejus loci monachis facturus satis, prædia quædam eis ex sua hereditate donat in villa Toriniaco " pagi Lugdunensis in agro Cogniacensi, aliisque in locis, *pro emendatione mali facti,* " *& pro absolutione omnium peccatorum suorum:* cui donationi uxor ejus Theodebergia, alias Tetbergia, cum aliis subscribit, *regnante Conrado rege.*

[a] de la Mure, p. 382.

* Cotan.

* Legneux les Bovin.

[b] ibid.

[c] Bibl. Sebus. p. 85.

CXVI. Galterii abbatis statutum contra fures.

Viennæ in monasterio sancti Andreæ, quod Inferius dicitur, defuncto Aimoino seu Haimoino [d] abbati suffectus est Galterius: qui statim a sua electione furandi licentiam in monachis suis repressurus, statutum edidit, quod hic referendum videtur ex Spicilegii tomo XIII.

[d] V. lib 36. n. 92. & li. 50.

*Anno dominicæ incarnationis millesimo, constitutio constituitur in monasterio sancti Andreæ, infra * mœnia Viennæ urbis posito, corroboratione laudationis cunctorum monachorum inibi manentium, sub præsentia Galterii monachi in prælatione abbatiæ electi: ut quicumque cœnobita deinceps sacrilegium facere ausus fuerit, subripiendo de refectorio scyphum, aut cultellum, aut mantile, aut quodlibet utensile refectorii, ultimus maneat ubique, velut fur & sacrilegus, donec sacrilegium emendetur; & insuper talis satisfactio fiat, ut ceteri metum habeant. Similiter quicumque de dormitorio aut lectum, aut sagum, aut capitale, vel quamlibet supellectilem, sine licentia regulari subripuerit; in omni loco careat consortio fratrum, velut fur & sacrilegus, donec sacrilegium restauretur; & præcipue talis fiat satisfactio, ut ceteri metum habeant. Si vero hæc constitutio profanata fuerit, adhibeatur episcopus & conventus virorum boni testimonii, ut audacia stultorum confringatur, & domus Dei ad obsequium sacræ regulæ reformetur.*

* I. intra.

Justa sane & pia constitutio ad coërcendam monachorum licentiam, qui eo prætextu, quod omnia bona monasterii monachis communia sunt, quidvis subripiendi, & in privatos usus convertendi potestatem singulis pro arbitrio datam falso arbitrantur. quasi id non sit grave proprietatis crimen voto paupertatis omnino oppositum. Confer canonem XV. concilii Wormatiensis superius [e] relatum.

[e] lib 36. n. 92.

CXVII. Monti-Majori facta donatio Pertusi.

Riculfo episcopo & abbati Majoris-monasterii jam successerat hoc anno Archinricus abbas, ut constat ex litteris, quibus Adalax seu Adelais comitissa Provinciæ, ipsiusque filius Willelmus, *& servus servorum Dei Archinricus abbas,* Amalricum Aquensem archiepiscopum obsecrarunt, ut donationem villæ Pertusi *, quam Boso comes monasterio Montis-majoris fecerat, ratam haberet. quorum postulationi Amalricus assensum præbuit. *Facta fuit hæc carta donationis in Avenione civitate*

* Pertuis.

ANN. CHR. 1000.

publice, anno incarnationis dominicæ M. *indictione* XIV. VII. *kal. Octobris. Data a domino præsule Amalrico in conspectu principum & canonicorum, & fidelium Christianorum Archinrico abbati de monasterio Montis-majoris, & monachis ibidem Domino famulantibus.* Indictio quarta-decima repetenda est hic a mense Septembri. Eadem Adalax comitissa cum filio Willelmo & filia sua Constantia eidem monasterio prædia quædam mense Augusto sequenti confert in valle Ollierta. Eadem quoque subscripsit anno M II. litteris, quibus Rotbaldus comes cum conjuge sua Ermengarde prædictam villæ Pertusi donationem confirmat; subscribit etiam Willelmus, haud dubie Adalaïdis comitissæ filius, quem Rotbaldus nepotem suum vocat: at non subscribit Constantia, quæ tum primum scilicet Rotberto regi nupta erat. Pertusi cella Monti-majori etiam nunc subjecta est.

CXVIII. S. Victoris monasterium instauratum. [a] *Labbe to. I. Bibl. p. 339.*

Massiliense sancti Victoris monasterium, quod beatum Cassianum primarium habuit auctorem, hoc etiam anno instaurari [a] cœptum, agente in primis Guifredo seu Wifredo, qui prioris officium per annos quinque gessit, ac deinde abbatis per annos viginti. Parva primum, ut fit, initia sic brevi excreverunt, ut, cum quinque dumtaxat fratres, renascentis sarores instituti habuisset, quinquaginta moriens reliquerit. Hic primo constitutus est præpositus a Garnerio abbate, ut docet nos charta quædam Willelmi vicecomitis, inferius referenda ex Guesnaïo, qui Garnerii abbatis antecessores Pontium, Adalardum, aliosque recenset, haud dubie sæculares, qui locum fere in solitudinem redactum occupaverant. Hujus loci instauratio potissimum tribuitur Willelmo Provinciæ comiti, & Honorato Massiliensi episcopo, fratrique ejus Willelmo vicecomiti, necnon Pontio ejus filio, prædicti Honorati episcopi nepoti ac successori, per quos factum est, ut monasterium sancti Victoris, *olim præcipuum ac famosissimum*, resurgere cœperit. Exstat in archivo illius monasterii instrumentum, quo *Pontius præsul civitatis Massiliensis, ejusque genitor Willelmus, ejusdem civitatis vicecomes*, quod diu optaverant *impleri cernentes*, videlicet ut quandocumque in sancti Victoris monasterio, quod suæ adja-
„ cet civitati, *monachos aggregatos* viderent, qui eidem sancto martyri ac sociis
„ ejus, *aliisque quam plurimis Sanctis, qui in eodem loco tumulati esse noscuntur*, deser-
„ virent; faciunt donationem mediæ partis possessionis suæ, quam in villa Almes ha-
„ bebant. Actum mense Decembri anno M I. regnante Rodulfo rege Alamannorum
„ seu Provinciæ.

CXIX. Odbertus abbas Sithiensis.

In Sithiensi monasterio post Trudgrandum, cujus præfectura nulla re insignis fuit, locum rexit Odbertus abbas tricesimus-quartus. Ejus tempore incendium in monasterio restinctum est meritis sancti Bertini & sancti Vincentii martyris, cujus cultus ibidem nuper excitatus fuerat. Id in sancti Gregorii festivitate, quæ quadragesimali tempore servatur, contigisse vetus auctor tradit in libro II. de miraculis sancti Bertini, ubi laudatur Rambertus monachus, cui sanctus Vincentius restincti incendii gratiam sibi deberi testatus est. Ibidem agitur de controversia nata occasione villæ Calvimontis prope Noviomum sitæ, quam colonus quidam Bertinianis auferre moliebatur. Hæc controversia eo usque processit, ut non nisi duello finiri potuerit. Pugiles fuere colonus ille *& ministerialis* seu villicus, quem abbas illic constituerat. Itaque *vades* utrimque *dantur: duellum firmatur: dies statuitur.*

Duello lis finita.

Villicus Odbertum abbatem adit, oratque, ut vel ipse duello adsit, vel sui loco aliquos boni testimonii viros eo mittat. Spondet abbas se adfuturum. Tum, petita benedictione, precibusque postulatis, ad locum redit. Die condicto, *post celebratam a presbytero missam, devote finita prece, eucharistia digne percepta*, cum abbas frustra exspectatus esset, villicus duarum columbarum visione recreatus, quibus futuram sibi victoriam portendi putavit, e saxo, in quo sedebat, *ilico surrexit, & horrendum tonans, clypeo fulminans, cum baculo in hostem venit.* Tandem crebris ictibus solo prosternitur invasor; seque victum esse, & injuste villam invasisse confitetur. Igitur e manibus victoris vix ereptus, domum deportatur, & post triduum mortuus est.

CXX. Ottonis pænitentia & varia gesta.

Accepta morte genitricis & aviæ suæ Otto imperator admodum mæstus, ex Italia in Germaniam revertitur. Revertenti occurrunt Franciæ & Sueviæ optimates, insuper germanæ ipsius, Adeleida & Sophia, sanctimoniales Quindelinburgenses, cum Saxoniæ & Turingiæ principibus, qui eum summa congratulatione excipiunt. Auditis vero miraculis, quæ per sanctum Adalbertum martyrem & episcopum Gnesnæ in Polonia fiebant, Otto orationis causa eo proficisci statuit. Accedenti dux Poloniæ

ANN. CHR. 1000.

Boleslaus occurrit, & ad urbem Gnesnam summo cum honore deduxit. Urbem eminus prospiciens imperator, nudis pedibus eo advenit: ubi ab episcopo Ungero, martyris fratre, in ecclesiam perductus est, quam in metropolim erexit. Inde Magdeburgum revertit, dein Quindelinburgum, ubi cænam Domini & subsequentes paschales dies ob amorem sororis suæ Adelaïdæ abbatissæ celebravit. Post hæc Aquisgranum, sorore sua Adelaida comitante, pervenit, ibique celebritatem pentecostes transegit. Illic dum moraretur, sepulcrum Caroli Magni reseravit *contra ecclesiasticam disciplinam*, ejusque corpus [a] necdum corruptum invenit in arcuata spelunca, non jacens, sed sedens in aurea cathedra, coronam ex auro & gemmis in capite habens, sceptrum in manu. Inde elatum, in dextra parte basilicæ pone altare sancti Johannis Baptistæ repositum fuit, crypta aurea super illud fabricata, testante Ademaro [b] monacho, ubi miraculis deinceps claruisse fertur. *Non tamen*, inquit ille, *sollemnitas de eo agitur, nisi communi more anniversarium defunctorum.* Solium ejus aureum Otto dono misit Boleslao Poloniæ regi pro brachio sancti Adalberti martyris, in cujus honorem mirificam Aquisgrani basilicam, ubi ancillarum Dei congregationem instituit; Romæ vero monasterium exstruxit, ut idem auctor tradit.

Caroli Magni corporis detectio.

a V. Chesf. & Ditmar. li. 4. p. 44.

b Labbe to. 1. p. 169.

Inde Alpes iterum emensus Otto, Italiam repetit, in Germaniam non amplius reversurus. Papiam ubi advenit, bona & possessiones [c] suburbani sancti Salvatoris monasterii, quod avia ipsius Adelaida fundaverat, rogante domno Andrea venerabili abbate, pridie nonas Julii confirmavit. Inde Romam versus progressus, Romualdo hortante, & magnam ei religionem incutiente, quod Crescentium tyrannum contra fidem interpositam occidisset, Garganum montem, sancti Michaëlis cultu celebrem, nudis pedibus adit, lustrato obiter Casinate monasterio, ubi duas coronas argenteas sancto Benedicto donavit. Tantum valuit apud pium imperatorem unius viri sancti auctoritas, quod ne a privato quidem, quantumvis criminum labe infecto, nunc impetrari aut extorqueri posset. Gargano reversus imperator, per totam insequentem quadragesimam in Classensi beati Apollinaris monasterio cum paucis sibi adhærentibus mansit, jejuniis & psalmodiæ intentus, cilicio ad carnem sub purpura indutus, lecto insuper fulgentibus palliis strato in storea ex papyro confecta jacere solitus, fide Romualdo data, se quam primum, abjecta purpura, monasticum habitum suscepturum. Sed promissum differendo, ob vitæ brevitatem exsequi non potuit.

c Bullar. Casin. p. 61.

Romæ versabatur Otto kalendis Novembris, quo tempore ad preces Leonis episcopi Vercellensis, audita dilapidatione ecclesiæ sancti Eusebii ab antecessoribus suis facta, multa eidem ecclesiæ contulit; in his omnia prædia Ardoini marchionis, filii Dadonis, qui Petrum episcopum interfecerat; & quædam alia, quæ juste perdidit Ardicinus, filius Ardoini marchionis, *quia vocatus ad palatium papæ, ut legem faceret, noctu aufugit.* Eidem sancto Eusebio confirmat *monasterium de Luceio* seu Lucedio; postulatque a successoribus suis, ut *Ugonis episcopi omnia cambia frangant, qui pro adulterio sanctam Agatham cum servis & ancillis, & ipsas mortuorum sepulturas ab ecclesia alienavit: monasterium sancti Stephani annullavit, quia Caballiacam per cambium diabolicum ei abstulit. Luceium monasterium disperdidit, quia Alice ab eo alienavit.* Hæc desunt in fragmento hujus diplomatis apud Ughellum [d] relato. *Datum kal. Novembris anno dominica incarnationis* M. *indictione* XIV. &c. *Actum Romæ in palatio Montis.* ita in exemplo nostro, rectius quam apud Ughellum *in palatio monasterio.* De Lucedio monasterio in superioribus sæpius actum. Sancti Stephani Vercellense monasterium nunc est canonicorum regularium.

d Ital. sac. to. 4. p. 1067.

CXXI. Alawicus fit Argentorati episcopus.

In illo Italico itinere Ottonem comitatus est Wideroldus Argentoratensis episcopus, mortuusque, quem recentiores nonnulli a muribus consumtum, quod sanctæ Attalæ abbatissæ cultum abrogare voluerit, ejusque parthenonis, id est sancti Stephani, donaria usurpaverit, perperam fabulantur. Substitutus in ejus locum Ottonis jussu Alawicus Augiensis abbas, imperatori perquam acceptus. Augiam post eum rexit Werinharius abbas ad sex tantum annos.

CXXII. Thammi conversio.

Fidei ab Ottone violatæ conscius fuerat Thammus Teutonicus, imperatori perquam familiaris: quo ille ministro usus fuerat ad fallendum Crescentium, cui sub jurejurando securitatem nomine imperatoris promiserat. Hic Romualdi monitis, ubi & imperator, tanto perjurii dolore affectus est, ut sæculi deserendi facultatem ab

ANN. CHR. 1000.

Romualdi iter Casinum, aliaque facta.

Ottone perierit, quam ille alacri animo indulsit, utpote qui *monastico ordini valde benevolus, & nimia circa Dei famulos affectione devotus erat.* Ex eo tempore Thammus factus monachus Romualdo adhæsit, & cum eo in montem Casinum, comitante Bonifacio, futuro Prussorum apostolo & martyre, aliisque Teutonibus ab eodem conversis, profectus est: ubi graviter infirmatus Romualdus, cito divina misericordia convaluit. Huic erat equus egregius, quem ipsi Busclavi seu Boleslai Sclavonici regis filius, factus ab eo monachus, dono dederat. Hunc vir sanctus modestiæ studio permutavit asino, ut Christum propius imitaretur. Casino ad Pereum reversus cum illis Teutonibus Romualdus, singulis per singulas cellas distributis, tanto fervore solitariæ vitæ cum illis se addixit, ut eorum vita omnes in admirationem raperet. Quis enim non miratus fuisset homines, prius sericis & purpura indutos, multo famulitio stipatos, omni denique deliciarum genere affluentes, tunc *uno birro* contentos, inclusos, nudipedes & incultos, multa inedia maceratos? Omnes porro labori dabant operam, alii nendo, alii retibus vel ciliciis nectendis, alii cochlearibus conficiendis: at omnes Bonifacius vitæ severitate longe superabat.

CXXIII. Bonifacius Prussorum apostolus.

Hic Ottonis consanguineus, eique ita carus erat, ut non alio ab ipso vocaretur nomine, quam Anima-mea. Idem litteris humanioribus apprime eruditus, ac musicæ peritissimus, adeoque capellæ regiæ minister, cum aliquando ecclesiam antiqui martyris Bonifacii, quæ Romæ exstat, conspiceret, mox ejus exemplo animatus: *Et ego*, inquit, *itidem Bonifatius dictus, cur martyr etiam non sim?* Hinc monachus factus, ut se ad martyrium componeret, tanta corpus suum inedia contrivit, ut sæpe præter dominicos dies & feriam quintam, per hebdomadam nihil cibi perciperet. Nonnumquam etiam in urticas & vepres se projiciens, se ipsum volutabat. quod cum quidam frater hypocrisi tribueret, id unum respondisse fertur: » Tui » sint confessores, mei vero martyres. Post diuturnam vitæ solitariæ probationem Romam profectus, a summo pontifice *consecrationem archiepiscopatus* accepit. Baronius id ad Gregorii V. pontificatum refert: at serius id differendum videtur, siquidem Romualdi & Bonifacii e Casino reditus, & in Pereo commoratio non ante hoc tempus contigit, ut quidem ex iis, quæ mox diximus, satis superque colligitur. Ordinatus archiepiscopus vir sanctus, sancti Adalberti exemplo iter ad Prussos instituit: quo in itinere pedes ibat, & quidem nudis plantis, jugiter psallens, dimidio pane & aqua contentus in singulos dies: quibus poma, herbarumve radices diebus festis superaddebat. A sua ipsius ordinatione cum monastico officio canonicum quotidie persolvebat. Alpes emensurus, equo quidem vehi coactus est, sed nudis cruribus & plantis frigidissimæ illius regionis iter confecit. Ubi ad destinatam sibi provinciam pervenit, tanto animi ardore christianam fidem prædicare cœpit, ut nemini dubium esset, ipsum ad martyrium anhelare. Verum barbari, ne, sicut post beati Adalberti martyrium, coruscantibus miraculis, plurimi a Sclavonica gente conversi fuerant, ipsis quoque similiter eveniret; a cæde viri Dei manus diutius continuerunt, & moriendi avido ad tempus pepercerunt. Verum assidua ejus prædicatione ac miraculis exculta provincia, nihilo minus in christianam religionem, quam olim abjecerat, reflorescere cœpit, deditque demum uberrimam messem, cum ipsius Bonifacii sanguine irrigata fuit. Quidam vir eruditus opinatur, hunc Bonifacium non alium esse a Brunone Prussorum itidem dicto apostolo, qui Bonifacius quoque vocabatur. quod in consequentibus [a] expendemus.

a lib. 53. n. 24.

CXXIV. Romualdi quædam facta.

Dum Romualdus adhuc in Pereo remaneret, Otto imperator illic monasterium in honorem sancti Adalberti, eo suggerente, construxit, cui contigua Classensis cœnobii prædia contulit, aliis ex regio fisco in Firmensi agro Classensi refusis. Tum instituto ibidem abbati præcepit Romualdus, ut per totam hebdomadam in solitudine consisteret, diebus vero dominicis ad revisendos fratres rediret. Ille vero, servi Dei monitis insuper habitis, sæculari modo cœpit vivere, sicque a recto tramite aberrare. Hinc Romualdus se ibi nihil proficere animadvertens, Ottonem adit, & acceptæ promissionis exactor eum interpellavit, uti monachus fieret. at ille id se facturum recepit, ubi Romanos rebelles ad officium redegisset. quod tamen exsequi non potuit, ut postea videbimus.

CXXV. Ejus discipuli in Poloniam missi.

Romualdo in Pereo adhuc residente, Busclavus seu Boleslaus Poloniæ rex, nuntios ad Ottonem mittit, rogatque, sibi ut spirituales viros mittat, qui regni sui in-

colas christianæ fidei mysteriis imbuerent. Mox imperator ejusmodi viros huic missioni idoneos a Romualdo petit. Hic suis facultatem dat, si qui velint, eo proficiscendi. Ex his duo tantum ultro se ad eam missionem promtos obtulerunt, Johannes scilicet ac Benedictus. Illi ubi ad illam regionem pervenerunt, septem annos in solitudine permanserunt, Sclavonicam linguam comparaturi. Ubi eam calluere, per unum e suis a Romano antistite prædicandi facultatem petunt, & a Romualdo alios fratres sui operis subsidiarios. Non multo post Boleslaus regni sui coronam ex apostolica auctoritate accipere cupiens, eos obnixe rogat, ut cum muneribus ad pontificem pergant, coronam sibi ab apostolica sede reportaturi. Illi sibi in sacro ordine constitutis sæcularia tractare nefas esse responderunt; moxque ad cellam suam reversi sunt. ANN. CHR. 1000.

Hujus legationis conscii quidam regis familiares, sed Dei servorum responsum ignorantes, copiosum auri pondus, quod papæ deferendum erat, secum eos ad cellulam detulisse opinati, noctu in eam irrumpere tentant. Horum consilio intellecto viri Dei, facta inter se se confessione, ad mortem se præparant. Tum illi, irruptione facta, utrumque mactant cum duobus adolescentibus, quos rex ad eorum custodiam deputaverat. Verum, eversis omnibus, cum nihil auri invenissent, cellulæ ignem subjiciunt, ut crimen obtegant, at repulsa divinitus flamma nequidem cellulæ, nedum sacris martyrum corporibus, nocere valuit. Quin etiam ipsi parricidæ, fuga sibi consulere volentes, ex opaca illius loci silva pedem efferre nullo modo potuere. Ita districtis adhuc cruentisque mucronibus deprehensi, ferreis catenis constricti, ad sepulcra martyrum destinati sunt: ut vel ibi facinus expiaturi ad mortem usque perseverarent, vel, si martyribus ita videretur, catenis per eos absoluti demum liberarentur. quod quidem paullo post contigit. Hinc erecta super sanctorum tumulum basilica, in qua multa divinitus prodigia patrata fuere. Hæc cædes contigit principatu Heinrici, Ottonis successoris, qui Boleslai consilium non ignorans, undique vias observari jussit, ut nuntios ejus Romam mittendos interciperet. Sic monachus ille, quem sancti martyres Romam miserant, in manus Heinrici satellitum venit, captusque mox carceri mancipatus est: sed sanctorum martyrum meritis, quorum necem angelico monitu rescivit, sequenti nocte liberatus, præparatam sibi naviculam ad trajiciendum proximum flumen invenit. Hæc continua serie referre visum est, quod temporum accurata ratio non satis constet. Horum Sanctorum martyrium Cosmas Pragensis ad annum millesimum quartum refert.

Tunc temporis Parthenopoli in metropolitana sancti Mauricii ecclesia duo nostri ordinis monachi erant, qui monasticum habitum canonico mutaverant: unus Eppo dictus, alter Marquardus. Eppo ex suburbano sancti Johannis monasterio decanus factus canonicorum, cum jam senex paralysi subito percussus obmutuisset, postmodum utcumque convaluit, ac deserti propositi pænitens, graviter se peccasse habitum monachicum relinquendo ingemuit, factumque emendare eum resumendo curavit. Non multo post mortuus sepultus est apud sanctum Johannem cum suis fratribus, cum quibus vivere debuisset. Marquardus ex monacho Helmenstadensis cœnobii, quod sanctus Liudgerus olim condiderat, factus itidem Magdeburgi canonicus, viso in somnis apud inferos, ni resipisceret, præparato sibi loco, pristinum habitum denuo induit, vovitque obedientiam, & non longe post in monasterio decessit. Hæc ex chronico Saxonico seu Magdeburgensi. CXXVI. Monachi duo resipiscunt.

Ad hunc annum revocatur legatio Stephani Hungariæ ducis ad Romanum pontificem, ut episcopatus illius gentis a duce recens erecti confirmarentur, & regium nomen duci tribueretur. Hoc munere functus est Astricus, sancti Martini Breunoviensis abbas, tunc creatus Colocensis episcopus, mutato nomine Anastasius dictus, qui piissimi ducis res gestas ex ordine referens, a sede apostolica coronam regni petiit; dignum esse ducem eo honore probans, quippe qui divina fretus ope, non modo populos illos subjugasset, sed etiam multos infideles ad Christum convertisset. His mire exhilaratus pontifex, postulatis libenter annuit, regemque Stephanum dixit, eum ea prærogativa, ut ante eum crux, seu apostolatus ejus insigne, gestaretur. Reverso Anastasio, Stephanus rex coronatus est; moxque edictum cum episcopis & regni primoribus promulgavit, quo & singulis vitiis congrua remedia parata erant, & ecclesiasticæ disciplinæ ordo sancitus. Inter ea Sebastianus, qui ex monacho sancti Martini Strigoniensis archiepiscopus creatus fuerat, lumen oculo- CXXVII. Stephani Hungariæ ducis legatio Romam.

ANN. CHR. 1000.

rum amisit; sicque totius regni metropoli quadamtenus pastore orbata, verendum erat, ne gregis novelli fides periclitaretur. Quare Stephano regi visum est Anastasium in sedem Strigoniensem evehere. quod annuente Romano pontifice factum. Verum post annos tres, cum Sebastianus amissum lumen recuperasset, eidem sedem suam restituit Anastasius, & ad suam Colocensem ecclesiam se recepit. Pallii tamen usum & alia dignitatis archiepiscopalis insignia cum nomine ipso retinuit. Fallor si non est ille ipse Bonibertus archiepiscopus, cui Fulbertus, necdum episco-
„ pus Carnutensis, quintam epistolam scripsit, in qua magnas ei gratias agit, quod
„ se, licet immeritum atque ignotum, salutatione ac munere dignatus fuisset archi-
„ episcopus, & in fine precatur, *ut illam novam ac gloriosam adoptionis prolem summi*
„ *Regis, regem videlicet Stephanum*, cum suo, tum congregationum, quæ in Carnu-
„ tensi episcopatu erant, nomine salutaret.

CXXVIII. Monasterium Ravennæ ab eo exstructum.

Idem Stephanus rex, ut popularibus suis, ad Apostolorum limina voti causa profecturis, consuleret; monasterium sancti Petri, ad Vincula dictum, in agro Ravennate exstruxit, illudque a Gerardo Morisiensi episcopo, ac paullo post martyre, consecrari curavit, assignato annuo vectigali viginti-quinque marcarum puri argenti, quo non solum monachi ibidem ab ipso constituti, sed etiam peregrini Hungari alerentur. Id patet ex ejusdem regis diplomate apud Rubeum [a] relato, quod
„ Stephanus, jam Ungariæ rex, venerabilibus viris, abbatibus & conventui sancti
„ Petri ad Vincula, quod in territorio Ravennæ situm est, inscribit. Hoc in diploma-
„ te ait rex, se hoc monasterium cum consilio Gerardi venerabilis episcopi ecclesiæ
„ Morisanæ fidelis sui, una cum nobili viro Romano duce Ravennæ construi fecisse,
„ per prædictum Gerardum, ac auctoritate Romanæ ecclesiæ dedicari: ut in ipso
„ monasterio servire Deo possint monachi, & peregrinos Ungaros ac nuntios ipsius
„ regis tractare. Quam ob rem viginti-quinque marcas puri argenti de camera sua se
„ quotannis persolvendas assignare. Nulla diplomati apponitur chronica nota. Processu temporis datum fuit Camaldulensibus hoc monasterium, cujus modo sola rudera supersunt.

[a] Hist. Rav. lib. 5. p. 260.

CXXIX. Monachi laxius viventes, non mutandi, sed reformandi.

Per id tempus, sancti Pauli in Urbe monachis depravatis, Ottoni augusto [b] ab ipso Silvestro pontifice, aliisque zelum Dei præ se ferentibus, suggestum est, ut in eorum locum canonici substituerentur. Imperatori id animo agitanti sanctus Paulus in somnis apparuisse dicitur, ac monuisse, ut ne id faceret. Non enim expedire,
„ cujusvis ecclesiastici ordinis, etsi depravati, immutari propositum; sed unumquem-
„ que in illo judicandum ordine, in quo Deo serviturum se devovit. Emendari proin-
„ de oportere prave viventium mores; non statum immutandum. His monitis flexus imperator, de emendatione monachorum cogitare cœpit: at mors ejus brevi subsecuta, pia ejus consilia frustravit. Hoc monasterium sanctus Odo Cluniacensis abbas olim reformaverat, & post eum monachi Gorzienses: at Cluniacenses ob frequentes Urbis motus inde discedere coacti, *Apostolorum cinerum sacra secum pignora detulerunt*, ut Hugo monachus in epistola ad Pontium Cluniacensem abbatem tradit, sicque Cluniacum propere pervenerunt. Non multo post a Casinatibus reformatum est sancti Pauli monasterium, cujus Leo abbas a Victore secundo, & a Leone Marsicano laudatur.

[b] Glaber lib. 1. c. 4.

CXXX. Poppo lustratis sacris locis, fit monachus.

Tunc annum ætatis vicesimum circiter tertium agebat Poppo, nobilis Belga, in Listrogangii partibus ortus parentibus illustrissimis, Tizechino & Adalwina. Is patrem septima ab ortu septimana amisit in bello Hasbaniensi, illo scilicet, ut quidem veri simile est, quod inter Arnulfum Flandriæ comitem & filios Ragineri Longicolli Hannoniæ comitis ante annos viginti-tres exarsit. Primis adolescentiæ annis miliriam sectatus, non multo post eam abjecit, sicque vitam instituit, ut monachi specimen jam tum ederet. Hinc ejus animum incessit desiderium sacra Jerosolymorum loca lustrandi. quod iter, piis viris Rotberto & Lauso comitatus, non sine magno tum labore, tum discrimine, paganis vias infestantibus, confecit, paschalis ignis, qui quotannis sabbato sancto illis temporibus divinitus accendebatur, visione recreatus. Reversi in Galliam tres isti peregrini, diversum vitæ institutum arripuerunt. nam Rotbertus in cœnobio Waslogiensi seu Bellilocensi in Argona, quod tune venerabilis Richardus abbas Virdunensis procurabat, monasticum habitum induit: Lausus, sub laïcali habitu monachum prætendens, Gandavum se recepit, ibidemque post mortem sepultus est in ecclesia sancti Johannis, quam ipse exstruxerat:

ANN. CHR. 1000.

xerat: Poppo vero, non multo post, aliam peregrinationem ad limina Apostolorum aggressus est cum Theoderico nobilissimo viro, sub quo olim militaverat. In reditu, cum ambo ad Remorum urbem pervenissent, divertissentque ad proximum sancti Theoderici cœnobium, Theodericus in gravem morbum incidit: ex quo, cum sancti Theoderici meritis convaluisset, primum qui sibi nasciturus esset, filium Deo vovit. quod quidem votum postea exsecutus est, eique Theoderici nomen imposuit in grati animi monumentum. quem annis maturum Poppo in Trevirensi sancti Maximini præfectura sibi successorem designavit. Vix in Flandriam reversus erat Poppo, cum in generum expetitur a Frumoldo quodam principe, Balduino comiti in primis familiari, qui tunc apud *Sithiu* morabatur. Cum illuc ad celebrandas nuptias Poppo noctu se conferret, luce cælitus emissa intellexit se ad aliud vitæ genus vocari. Nec mora, dimissis viæ sociis, projectis militaribus armis, ad notum sibi sancti Theoderici monasterium contendit. Illic tunc degebat religiosissimus vir, Eilbertus nomine, Gerardi Cameracensium episcopi carne germanus, eidem Popponi ex pristino hospitio jam probe notus & adamatus. Forte hic nescio quo pergens, psalterium obiter recitabat, atque ad hunc versum psalmi LXXIX. pervenerat: *Fiat manus tua super virum dexteræ tuæ*, &c. cum obvius Popponi factus, eoque agnito subintulit, *Et non discedimus a te, vivificabis nos.* quo veluti cælesti oraculo confirmatus Poppo, votum ei suum aperuit. quod cum Eilbertus abbati & fratribus retulisset, petenti abbas ingressum annuit, probatumque, ut regula docet, monastico habitu induit, & Eilberto litteris & regularibus institutis informandum commisit. Dehinc, Eilberto portæ custodiæ deputato, Popponi xenodochii cura imposita: quo in munere leprosum, suo ipsius coopertorio tectum, sanavisse traditur. Tunc temporis monasterium sancti Theoderici rexisse videtur Dominicus abbas, qui novam sancti Theoderici basilicam ædificasse traditur. Eilbertus ejus discipulus ad præfecturam Maricolensis cœnobii assumtus est.

CXXXI. Sagunti monasterio fit donatio.

In Hispania Froylanus Legionensis [a] episcopus donat Saguntensi monasterio sanctorum Facundi & Primitivi atque sancti Thyrsi, *sito in loco*, quem vocitant, *Domnos-sanctos juxta crimines* apostoli & evangelista*; quo in monasterio Vincentius abbas habitabat *cum magno collegio fratrum*, *& Scemena Deo vota*, habitans in domo sancti Johannis; donat, inquam, & facto testamento, voluntarie offert *censum de ecclesiis*, quæ sunt juxta fluvium Estulæ seu Histulæ, necnon *arcisterium*, quod vocitant sanctorum Petri & Pauli in loco prędicto Cremanes, cum omnibus rebus ad ipsum pertinentibus, aliasque ecclesias; testaturque se a domna Scemena *in offertione* accepisse lectum pallium, valens solidos centum, & duos frenos optimos, quibus se contentum esse dicit. Actum XVIII. kal. Octobris, æra M XXXVIII. Subscribunt post Froylanum episcopum Veremundus rex, Alvinus, Olavius, & Michaël abbates, aliique. Is est Froylanus episcopus, qui litteris [b] Veremundi regis pro monasterio sancti Laurentii de Carbonario subscripsit anno præcedente. Non diu superstes fuit Froylanus episcopus, vir sanctus, assumtus ex ordine monastico, cui Veserensis & Tabarensis monasteriorum origo tribuitur.

[a] Yepes. Seri. 24. Hist. 18. Gall.

[b] supra n. 107.

ANNALES ORDINIS S. BENEDICTI.

SÆCULUM CHRISTI XI. ORD. VI.

LIBER QUINQUAGESIMUS-SECUNDUS.

Ab anno Christi 1001. *ad annum* 1007.

ANN. CHR. 1001.

I. *Ordinis in hoc sæculo status.*

HACTENUS unum sancti Benedicti Ordinem exhibuimus, necdum in varias partes divisum, sed eodem habitu & eodem fere vivendi genere uniformem: at deinceps ab sæculo undecimo, quod modo ingredimur, eumdem in varias congregationes, veluti diversos in ordines, distinctum visuri sumus, diversis ritibus, diversoque habitu a se invicem disparatos. Alia quippe disciplina fuit, aliusque modus & habitus Camaldulensium, Romualdo auctore; alius Vallumbrosanorum sub Johanne Gualberto; alius Cartusiensium atque Grandimontensium, quorum institutores sanctissimi, Bruno & Stephanus, Benedictinæ regulæ non omnino addicti fuere; alius denique Cisterciensium, qui sub finem istius sæculi exorti sunt. Soli nigrum habitum retinuerunt cum antiquis monasteriis Cluniacenses, qui & ipsi demum quasi quemdam distinctum Ordinem constituerunt. His omnibus, tot veluti luminibus, resplenduit Ordo noster, ne dicam ecclesia: atque inde prodiere viri sanctitate & doctrina illustres quam plurimi, in decursu horum Annalium commemorandi: quorum alii ad summum pontificatum, alii ad alias ecclesiæ dignitates provecti fuere: alii contra hæreses, alii contra pravos sæculi mores dimicarunt: alii denique pro fide & religione sanguinem suum profundere non dubitarunt. Hinc nova in illorum gratiam condita fuere monasteria, non modo in occidente, sed etiam in oriente, ubi Ordo noster hoc sæculo propagari cœpit.

Otto S. Adalberti monasterium condit.

Unum imperator Otto in honorem sancti Adalberti episcopi Pragensis, recens martyrio affecti, hoc anno prope Ravennam condidit in Pereo insula, cujus fines Pado, Juveniaco, Fossa-augusta, Padoreno, & medio Gangreno circumscribuntur. Ipse Otto in eam insulam profectus, cœnobii locum juxta sancti Cassiani templum designavit, illudque Romualdo commisit: qui paullo post monachis illic collocatis sanctum vitæ institutum præscripsit, eisque unum e suis abbatem præfecit, dato ei mandato, ut se in solitudinem abderet tota hebdomada, ac die dominico rediret

ANN. CHR. 1001.

ad cœnobium, monachos invisurus. quæ monita cum abbas parvi faceret, brevi in deteriora lapsus est, ut in superiori libro notavimus, ex Rubeo in historia Ravennate. Erat hoc anno in illa urbe Otto XI. kal. Maii, quo die Erluinus Cameracensis antistes præceptum [a] ad construendum quoddam castellum obtinuit *ob interventum Leonis episcopi*, haud dubie Ravennensis, *& aliorum*. Ravenna Papiam profectus Cæsar, privilegium [b] Novariensi ecclesiæ rogatu Petri episcopi concessit X. kal. Julii. Inde Ravennam reversus est, & sub finem anni Romam, ubi natale Domini celebravit.

a *Baldric. lib. 1. c. 112.*
b *V. Baron. hoc anno.*

II. Ante finem anni Leo archiepiscopus e nostris, cum in nervorum resolutionem ita incidisset, ut etiam loquendi usum amiserit, unde Leo-mutus, seu Neo-mutus vocatus; seque inutilem publicæ administrationi sentiret, dignitatem sponte abdicavit: qua de re eum Petrus Damiani laudat in epistola ad Nicolaum II. Fridericus in ejus locum subrogatus, abbatiam Pomposæ, petente Ottone imperatore, ab omni [c] subjectione archiepiscoporum exemit, ut regalis abbatia esset, nullique alteri, præterquam imperatori, subjecta; essentque monachi a qualibet servitute immunes, haberentque potestatem eligendi abbatis, qui benedictionem a Comaclensi episcopo acciperet. In cujus rei compensationem Otto ecclesiæ Ravennati concessit *omnia placita, & districtus, & bannum de omni terra sancti Apollinaris, & de omnibus episcopatibus & comitatibus* eidem ecclesiæ subjectis. Actum Ravennæ hoc anno, XV. kal. Decembris. quo proinde tempore Leo archiepiscopatu jam cesserat. Celebris fuit ab eo tempore hæc abbatia, sita in ditione Ferrariensi, tredecim passuum millibus ab urbe Comaclo versus aquilonem. Incerti ejus natales & auctores. Nullum de hoc monasterio antiquius invenio monumentum, quam epistolam [d] Johannis papæ VIII. ad Ludovicum II. imperatorem, in qua ei conquerenti, aut certe archiepiscopo Ravennati, quod *monasterium sanctæ Mariæ in Comaclo, quod Pomposia dicitur*, necnon monasteria sancti Salvatoris in monte Feretri, & sancti Probi, Ravennati ecclesiæ abstulisset; negat se ea abstulisse, sed loca ab antecessoribus suis possessa retinere. Sub finem sæculi præcedentis Adelais imperatrix [e] Papiensi Salvatoris abbatiæ inter cetera Pomposæ monasterium assignat. Plura de hoc monasterio inferius, ubi de beato Guidone ejus abbate, & de Guidone monacho agemus. Ceterum Leo archiepiscopus necdum dignitate cesserat die secunda mensis Junii hujus anni, qua die quædam sub annuo censu donavit *Bonizoni venerabili presbytero & monacho atque abbati monasterii sanctæ Mariæ in Palatiolo*, in Tuscia siti, de quo in superioribus egimus. Leonis archiepiscopi litteræ datæ sunt anno pontificatus Silvestri tertio, Ottonis imperii quinto, die secunda mensis Junii, indictione XIV. Extremum hoc factum est Leonis archiepiscopi, cujus successor Fridericus insequente mense Novembri hanc dignitatem obtinebat, antea Romanæ ecclesiæ cardinalis, ut postea videbimus.

Leoni Ravennæ præsuli suffectus Fridericus.
Pomposæ monasterium liberum.
c *Ital. sac. to. 2. p. 317.*
d *Baluz. Miscel. to. 5. p. 489.*
e *lib. 49. n. 57.*

III. Ad id usque tempus mos ferebat, ut nonnullæ mulieres sub velamine sanctæ religionis in privatis ædibus remanerent. Exemplo est nobilis matrona Senensis, Ava [f] nomine, filia bonæ memoriæ Zenonis comitis, relicta Ildebrandi, quæ velamen sanctæ religionis induta, nihilo minus in domo conjugis sui defuncti permanebat. Hæc ex propriis rebus monasterium in loco, Insula dicto, prope Burgum-novum, juxta lacum in territorio Senensi exstruxit in honorem Salvatoris, beatæ Mariæ semper virginis, sancti Johannis Evangelistæ, & beati Benedicti; illudque liberaliter dotavit, uti fuse refertur in ejus charta, data anno ab incarnatione Domini millesimo primo, Ottonis imperatoris quinto, indictione XIV. Hæc abbatia ab Eugenio IV. unita fuit Senensi sancti Eugenii monasterio, quod Warnefridus [g] Senarum castaldus sive rector principatu Liutprandi *sub regula sancti Benedicti* excitaverat, dotaveratque in loco, qui Philodianus dicitur. Aliud erat sancti Anthymi monasterium in territorio Senensi, cui Apollinaris [h] abbas præerat imperante Ludovico Pio, qui bona ejus monasterii confirmavit. His adde monasterium beatæ Deiparæ virginis, quod Johannes [i] Senensis antistes pro sanctimonialibus nostri Ordinis prope fontem Baccium fundavit, Cisterciensibus attributum, sed modo pæne excisum.

Senensia monasteria.
f *Bullar. Casin. p. 62.*
g *Ital. sac. to. 7. p. 622.*
h *ibid. p. 623.*
i *ibid. p. 625.*

IV. Romæ habita est hoc anno synodus, in qua ventilata controversia [k] de Gandersheimensi parthenone, de quo Willigisus Moguntinus archiepiscopus & Bernwardus Hildensheimensis præsul diu disceptaverant. Hoc monasterium a Liudolfo Saxoniæ

Gandersheimensis lis summa
k *V. lib. 50. n. 10.*

ANN. CHR. 1001.

duce & Oda ejus conjuge super fluvium Gandæ, a quo inditum loco nomen, conditum erat in Hildensheimensi episcopatu, Altfrido tum episcopo, qui primo Hathumodam conditorum filiam, dein ejus sororem Gerhurgam virginibus illis Deo sacris præposuit. Gerburgæ suffecta tertia soror Christina abbatissa, sub qua illarum parens Oda centesimo-septimo ætatis suæ anno decessit. Sex tantum annos Christina matri supervixit, cujus in locum Roswitham venerabilem feminam, ex ipsa congregatione electam, Walbertus septimus Hildensheimensis episcopus subrogavit, idemque consecrationes in illo parthenone, ac velationes virginum, aliaque episcopalia munia perfecit, uti & Sehardus ac Thiotardus ejus successores. Post Thiotardum Otwinus Gerburgam, ejus nominis secundam, quæ Ottonis Magni soror erat, ibidem abbatissam instituit, Willelmo archiepiscopo, Magni Ottonis filio, in nullo ipsi adversante; quem etiam Hatto & Rotbertus Otwini successores amicissimum habuerunt. At rerum facies post annos a condito monasterio centumquadraginta mutata fuit sub Willigiso Moguntino archipræsule, & Osdago Hildensheimensi episcopo. Dissensionis fomes exstitit Sophia, Ottonis secundi filia, quæ in monasterium admissa, sacrum velamen ab Osdago accipere noluit, infra se existimans, si ab alio, quam *a palligero* consecraretur. Hæc itaque Willigisum ejus rei causa advocat. quod ipse libens annuit, diemque sancti Lucæ ad velandas virgines indicit. Adfuit condicta die; & post longam concertationem, faventibus Osdago episcopis, qui simul cum Ottone imperatore & Theophana augusta præsentes erant, demum in id convenit, ut Sophiam ambo ad altare velarent, postquam illa, ceteræque velandæ virgines subjectionem & obedientiam Hildensheimensi episcopo professæ essent. Hinc publice denuntiatum, archiepiscopo nihil juris illa in ecclesia competere præter episcopi consensum & permissum. His ita peractis, summa pace discessum est. Stetit deinceps illa unanimitas sub Osdago, & Gerdago ejus successore, primisque annis Bernwardi episcopi, qui anno DCCCC XCII. hanc sedem adeptus est. Tunc Gandersheimensis parthenon multum a primaria religione desciverat, gliscente luxu ac superfluitate, ex qua morum insolentia subintravit, obedientia torpuit, nulla fere episcopis habita reverentia. Hinc quidvis agendi pro libidine & arbitrio licentia: cui malo vires addidit diuturna infirmitas Gerburgæ abbatissæ, alias religione & virtute insignis, & obitus religiosarum sororum, quæ ad antiquæ disciplinæ normam institutæ fuerant; adeoque numerosa virginum in earum locum admissio, quæ delicatius enutritæ, metam prioris disciplinæ ac severitatis ignorantes, desideriis suis frena laxabant. Ad hæc Sophia, invita multumque renitente abbatissa, ad palatium factione Willigisi archiepiscopi se contulit, ibique per integrum amplius annum commorata, variis de se rumoribus occasionem præbuisse fertur. quod gravius ferens Bernwardus episcopus, hanc primo blandius monere, ad monasterium ut rediret; blanda negligentem urgere, sæpius instare. At illa confugiens ad archiepiscopum, ejus animum in episcopum exasperat; pactum in sua velatione fœdus abnegat, causata, se ab archiepiscopo velatam, non ab episcopo, cui nec ipsa, nec locus suus esset obnoxius; complures se in promtu habere homines, qui id testentur. Post hæc in monasterinm reversa, varia de episcopo spargit inter sorores, quarum animos ab eo abalienare pergit. His compertis, episcopus eo se confert, sed tamquam extraneus, nullo fere honore accipitur. Ille vero injuriam sibi factam conqueritur, beneficia a se suisque decessoribus collata ingerit; violatam obedientiam, qua nulla Deo victima gratior: se quidem hæc omnia patienter ferre: sed illæ paverent Christum, cujus vice fungatur; & debitam sibi obedientiam demum exhiberent.

V. Gandersheimensis ecclesiæ dedicatio turbata.

Interim instabat tempus, quo nova ejus loci ecclesia consecranda erat. Postposito episcopo, invitatur ad id agendum archiepiscopus a Sophia, cui hæc cura ab infirma abbatissa commissa fuerat. Consecrationis dies ad exaltationem sanctæ Crucis statuitur. Invitatus nomine abbatissæ episcopus adest ad præscriptum diem. at archiepiscopus rem ad sancti Matthæi festum differt, Bernwardo significans, ut ad illum diem eo se sisteret. Episcopus se imperialibus jussis pro certis rebus obstrictum, illa die adesse non posse respondit. Gandersheimium tamen venit in exaltatione sanctæ Crucis, ecclesiam dedicaturus, uti abbatissa rogaverat: sed nihil paratum, immo subornatos homines, qui ipsi resisterent, invenit. Missam tamen illic ipsa die celebravit, licet maxima sororum indignatione, quas *ut oblationes offerrent, benedictio-*

nemque perciperent, adduxit. Hæc acta præsente innumera promiscuæ plebis multitudine, quæ episcopum suum tam indigne haberi ægre ferebat. Verum ille omnes habito inter missarum sollemnia sermone consolatur, & consecrationem ecclesiæ a quoquam, citra suum consensum, fieri interdicit. quod sororum in eum iras vehementius accendit. Ubi ad oblationem ventum est, illæ *oblatas incredibili furore & indignatione projiciunt*, & contumelias episcopo ingerunt. quarum errorem & malevolentiam præ sua ipsius injuria deplorans pius antistes, redit ad altare, missamque perficit. Tandem instante sancti Matthæi festivitate, archiepiscopus ad monasterium accedit cum Rothario Patherbrunnensi & Berengero Verdensi episcopis, & cum Bernardo duce, aliisque quam plurimis. Missi qui episcopum ad sollemnitatem invitarent. Postera die adest diluculo episcopi vice cum potioribus canonicis Ekkehardus episcopus Slevicensis, qui ob bellorum clades sedem deserere, & ad Bernwardum se recipere coactus fuerat. Accepta loquendi venia, archiepiscopo Bernwardi nomine honorifice salutato, dixit, Bernwardum, imperiali de- „ tentum obsequio, adesse non potuisse; ceterum mirari vehementer, in ecclesia pa- „ rochiæ suæ, ab antecessoribus suis absque contradictione possessa, sine suo consensu, „ ecclesiæ consecrationem indictam fuisse; fraterna caritate precari, ut archiepisco- „ pus ab hujusmodi invasione desistat. Si quid juris in illa ecclesia se habere putet, „ communi fratrum judicio ac definitioni se libenter id permissurum. Lancinatus his „ dictis archipræsul, mandat, ut prima luce sequentis diei, quæ dominica erat, episcopus adsit. alias, se ecclesiam ipsa die dedicaturum. Ubi dominica illuxit, ad dedicationem se parat archiepiscopus: Ekkehardus vero cœptis resistit; sicque consecratio intercepta, frendente licet Willigiso, qui synodum ad sancti Andreæ natale indicit. Ejus factum episcopi haud probantes, Bernwardo litteris significant, pertinaciam archiepiscopi amplius coërceri non posse. id unum suppetere, ut apostolicum adeat & imperatorem, qui tum in Italia versabatur; ipsius causam sibi omnibus esse communem; nec se defuturos, quin de toto negotio apostolicum & imperatorem litteris instruant. Tantum iter, etsi imbecilli & confecto corpore, aggressus episcopus nonis Novembris anno millesimo, pridie nonas Januarias anni insequentis Romam ingressus est. Ut id rescivit imperator, festinus a palatio ad sanctum Petrum, id est ad duo fere milliaria, venienti occurrit, eumque benigne amplexus, ad hospitium deduxit: in summa, sua ei officia pollicetur, & per sex septimanas, quibus apud se moratus est, cuncta ei liberaliter suppeditari curat. Non minor eidem a pontifice exhibita humanitas. Per illud sex hebdomarum intervallum, quo Bernwardus Romæ commoratus est, Tiburtes denuo rebelles Ottoni reconciliavit, atque etiam Romanos, qui veniam & pacem Tiburtibus datam impatienter ferebant. Insigne per id tempus diploma [a] vir sanctus ecclesiæ suæ obtinuit ab Ottone, datum Romæ x. kal. Februarias hoc anno, quo in diplomate egregia in se Bernwardi merita commemorat imperator, eum suæ pueritiæ ac juventutis informatorem appellans.

ANN. CHR. 1001.

[a] Annal. Paderborn. p. 516.

VI. Varia hac de re concilia.

Interea Willigisus cœpta perficere pergens, statuto die Gandershelmium denuo contendit: sed, obsistente Ekkehardo, re infecta iterum discedere cogitur. Hæc ubi Romam perlata sunt, Heinrici piissimi ducis suasu Romæ synodus viginti-quinque episcoporum e Romania, cum aliis ex Italia, Tuscia, & Germania, a Silvestro pontifice convocatur, in qua Willigisi acta rescissa, mandatumque, ut ab ejusmodi cœptis in posterum desistat. Insuper synodum ad XII. kal. Julias Palithi in Saxonia indici placuit, cui Fridericus cardinalis presbyter sanctæ Romanæ ecclesiæ, brevi futurus post Leonem Ravennæ archiepiscopus, Saxo genere, ætate juvenis, vice pontificis præsidere jussus est. In illa synodo tumultuose acta omnia factione Willigisi, qui legatum indigne tractavit, reque infecta e synodo discessit. Quare ab officio suspensus est per legatum, qui inde Romam reversus, totius rei gestæ seriem pontifici & imperatori narravit; paullo post factus Ravennæ archiepiscopus, ut superius diximus. His ita gestis, cum Bernwardus, ex Italia regressus, Hildewardeshusensem abbatiam, ab se dedicatam, dotatam, ornatamque, quam ipsius matertera regebat, inviseret, ab hominibus archiepiscopi rebus omnibus spoliatur. Inde, quibusdam suorum amissis, Gandershelmium adit, ut quæ illic emendanda essent corrigeret. Verum ei obstitit armata hominum manus, quos Sophia tum ex familia sua, tum ex satellitibus archiepiscopi conduxerat. Quam ob rem episcopus

ANN. CHR. 1001.

recedere coactus, apud episcopos fategit, ut consilium Francofurti ad adscensionem Domini haberetur. In illo mitior tantisper archiepiscopus visus est: sed causæ judicium suspensum. Romam missus a Bernwardo Tangmarus decanus, qui ejus vice Francofurti adfuerat, ab apostolico & imperatore obtinuit, ut episcopi causa in concilio Tudertino, quod ad natale Domini celebrandum erat, denuo agitaretur. Huic concilio interfuit Fridericus jam Ravennæ archiepiscopus, qui archiepiscopi in Palithensi concilio gesta exposuit. His auditis, Willigisi temeritas ab omnibus arguitur: in commune tamen consentiunt, Coloniensem archipræsulem, ceterosque e Germania episcopos, qui proxime venturi erant, exspectandos. Missi etiam nuntii, qui eos ad præsentiam utriusque principis in epiphania Domini venire jubeant. Dimissus tertio idus Januarii Tangmarus ab imperatore: quo non multo post mortuo, cui non diu Silvester pontifex supervixit, lis illa Gandersheimensis indecisa remansit. Hæc Tudertina synodus a Tangmaro vitæ sancti Bernwardi scriptore, qui fusius hæc omnia commemorat, habita fuisse dicitur *anno* a nativitate Domini *millesimo secundo, indictione decima-quinta*, & quidem in festo sancti Johannis Evangelistæ: sed constat initium hoc esse anni millesimi secundi, more quorumdam veterum, qui novum annum a natali Domini inchoabant; & indictionem quintam-decimam a Septembri inchoatam. Utrumque probat tum rei gestæ mox commemorata series, tum brevi subsecuta mors Ottonis imperatoris, quem decimo kalendas Februarii anno millesimo secundo decessisse constat, eodemque anno Heinricum successisse: cujus diplomata ipso anno data id ipsum confirmant.

VII. S. Germani monasterium Autisiodorense inexpugnatum. * Pouilly. a Glaber lib. 2. c. 8.

Dum hæc in Italia & Germania geruntur, novi motus in Gallia exorti, occasione mortis Heinrici Burgundiæ ducis, qui hoc tempore Pulliaci * ad Ararim decessit idibus Octobris, nullis liberis legitimis relictis. Sepultus juxta fratrem suum Ottonem in Autisiodorensi monasterio sancti Germani, cui devotissimus erat. Post ejus obitum nata est contentio [a] de ducatu Burgundiæ inter Rotbertum regem, Heinrici ex fratre nepotem, & Burgundionum primores, qui adversus Rotbertum rebellarunt. Quare Rotbertus subsequenti anno, numeroso collecto exercitu, & Richardo Nortmannorum duce sibi adjuncto, in Burgundiam irrupit, & Autisiodorum civitatem, cujus cives, Landrico Nivernensi comite eam tenente, ipsi restiterunt, obsidione cinxit. Adjunctum erat urbi monasterium sancti Germani, instar castri cujusdam munitissimum. Hoc sibi ad oppugnandam urbem opportunum rati milites regales, castrum illud vi occupare constituunt. At Heldricus abbas monasterii direptionem veritus, regem supplex adiit, obnixe rogans, ut ab hac intentione desisteret. Sed, cum a rege nihil impetratum esset, Heldricus cum multis e suis fratribus mærens, & supra modum tristis secessit in Reomaense monasterium, quod sibi etiam subjectum erat, octo tantum fratribus in proprio monasterio relictis. Furenti regi occurrit Odilo Cluniacensis abbas, ut pacem inter dissidentes componeret. Sed ubi nihil obtinet, hortatur fratres, qui in monasterio residui erant, ut orationi assidue instarent. quod cum strenue exsequerentur, sexto obsidionis die, dum Gislebertus monachus in oratorio beatissimæ Virginis hora tertia de more sacra faceret, rex impetu in castrum facto, multis suorum amissis, inde recedere coactus, superiores Burgundiæ partes prædis & incendiis infestasse traditur. Heinricum ducem *anno tertio de millesimo* mortuum fuisse scribit [b] Glaber. quod Chesnius & alii quidam de anno millesimo-tertio interpretantur. Alii forte de anno tertio ante millesimum intelligent, eum ad modum, quo dicitur *undemillesimus, & duodemillesimus annus*, pro anno uno & altero ante millesimum. quod si probetur, eadem interpretatio superiori ejusdem auctoris capiti pro portione adhibenda est, ubi mons Vesevus multos cum cinere lapides evomuisse dicitur *septimo de millesimo anno*. Clarius tamen monachus & alii nonnulli, quos sequitur Labbeus, Heinricum hoc anno millesimo-primo obiisse tradunt; Odorannus anno sequenti. cujus auctoritas, utpote auctoris æqualis, videtur præferenda. Consentit breve chronicon sancti Germani Pratensis ad cyclos paschales. atque adeo Glaber hoc modo interpretandus, ut Heinricus mortuus sit anno millesimo secundo, qui *tertius de millesimo* apud Glabrum dicatur, ita ut millesimus primus dicatur secundus a millesimo, millesimus secundus censeatur tertius a millesimo. Hæc observatio non levis momenti erit ad illustrandum tempus habiti concilii Aurelianensis, quod *tertio de vicesimo infra millesimum anno* habitum dicitur ab eodem Glabro, id est millesimo

b *ibid.*

ANN. CHR. 1001.

vicesimo-secundo, ut suo loco demonstrabimus. Certe Landricus comes Autisiodoro urbe adhuc potiebatur anno millesimo secundo, mense Julio, ut probant ejus litteræ pro Flaviniacensi monasterio, quas inferius proferemus. Non multo post Rotbertus rex factus placatior, privilegia [a] monasterii sancti Germani confirmavit, in his præceptum quoddam ab avo suo Hugone Magno concessum, quod Heldricus abbas cum monachis suis renovari petiit. id rex benigne annuit *ob gloriosi avunculo seu patrui sui Heinrici ducis Burgundiæ memoriam, & Ottonis fratris ejus. Actum Autisiodori civitate.* Desunt chronicæ notæ in chartaceo codice monasterii.

a Diplom. p. 580.

VIII. S. Benigni nova basilica inchoata.

Magis exploratum est tempus, quo Willelmus abbas Divionensis novam sancti Benigni basilicam inchoavit. Id anno millesimo-primo cœptum, & quidem XVI. kalendas Martii, testatur [b] ejus loci chronographus, suppetias conferente Brunone Lingonensi episcopo, qui columnas lapideas & marmoreas ad hoc opus undequaque adduci curavit. Destructa itaque ecclesia, quam sanctus Gregorius Lingonom antistes olim condiderat, longe amplior & insignior exstructa fuit, cujus rotundum opus etiam nunc superest. Triplex condita sub eodem tecto ecclesia, superior, media, & infima, præter rotundum oratorium, quod in capite basilicæ exstructum adhuc cernitur. Media seu major ecclesia, crucis in modum fabricata: cujus longitudo duoentorum ferme cubitorum, id est trecentorum pedum, latitudo quinquaginta-trium cubitorum, altitudo in medio quadraginta, in collateralibus partibus unius supra triginta. Omnes columnæ mediæ ecclesiæ centum octoginta-septem. Princeps altare sancto Mauricio sacrum.

b Spicil. to. 1. p. 434. & Sec. 6. p. 337.

Infima sub ea ecclesia ejusdem longitudinis, *Domus-orationis* dicta, in modum T efformata, sepulcro sancti Benigni, aliisque sanctorum, & Lingonensium episcoporum tumulis insignis, columnas habebat centum octoginta-duas; quarum unius capitello inscriptus erat WILLELMUS LEVITA. quod argumento est, Willelmum abbatem, si tamen hic idem sit, necdum sacerdotio præditum fuisse. In capite exstabat oratorium sancti Benigni, cujus corpus infra oratorium, quod rotundo schemate factum, terno columnarum ordine in semet regyrato constabat, in eleganti mausoleo compositum erat, quod chronographus describit in hunc modum. *Est tumba ex quadris ædificata lapidibus, quæ octo cubitos in longum, quinque autem tenet in latum: cujus cacumen lapideum quatuor sustinetur suffragio columnarum. Desuper autem quatuor columnæ marmoreæ locatæ erant antiquitus. Olim super lapideos arcus, qui eam continebant, absidam ferebant ligneam sex cubitorum longitudinis, & trium latitudinis, septemque ac semis altitudinis: quæ undique auro & argento vestita, historiam dominicæ nativitatis & passionis præmonstrabat, anaglypho prominente opere, pictura satis optima. Verum hoc decentissimum, de quo loquimur, ornamentum, ob recreationem pauperum, tempore famis fuit dissipatum a domno abbate Willelmo; & cum capsa aurea, mirifice gemmis exornata, pariterque tribus tabulis ac duobus thuribulis argenteis, crucibusque, ac omne ornamentum in auro & argento venum datum est.* Hæc chronographus. quæ postrema verba Willelmi abbatis eximiam caritatem ostendunt, non inferiorem caritati sanctissimorum patrum, qui calices & pretiosa quæque ecclesiæ ornamenta in egentium necessitates expenderunt. Addit chronographus, quædam alia ornamenta & cimelia, quæ rex Guntchramnus sancto Benigno contulerat, a latronibus in ejusdem Sancti sollemnitate, cæsis custodibus, furto asportata fuisse.

Willelmi caritas in egenos.

Ecclesia superior sanctæ Trinitati sacra, præter præcipuum ejus altare, duo alia hinc inde habebat, unum sancti Michaëlis, alterum sancti Pauli apostoli. In modum coronæ constructa erat, triginta sex innixa columnis.

Inferiori cryptæ seu ecclesiæ ad solis ortum conjunctum erat rotundum sancti Johannis Baptistæ oratorium, triginta-septem cubitos diametri habens, decem altitudinis, senis fenestris illustratum: quod terno columnarum ordine in semet regyrato, quadraginta scilicet atque octo, geometricali dispositione ambiebatur. Hujus culmen celso desuper erectum fastigio viginti-quatuor columnarum ac triginta-duorum arcuum, tripertita comparis numeri machinarum divisione, eleganti opere concameratum erat. Ab hac ecclesia per cochleam triginta-septem gradibus congrue illustratis ascendebatur ad basilicam seu oratorium sanctæ Dei-genitricis Mariæ, sexaginta octo subnixum columnis, eumdem ferme habens modum, eamdemque formam in diametro seu altitudine, atque inferior, undenis

ANN. CHR. 1001.

irradiatum vitreis fenestris. In illo oratorio, præter altare beatæ Virginis, ad quod per quatuor tripertitos ascendebatur gradus, duo erant alia binc inde altaria: ad dextram quidem sancti Johannis Evangelistæ & Jacobi fratris ejus, sanctique Thomæ apostoli; ad lævam vero sanctorum Matthæi, alterius Jacobi & Philippi apostolorum. Ab hoc oratorio ad superiorem sanctæ Trinitatis ecclesiam triginta per cochleam gradus præstabant ascensum. In summa illius templi ædificio adhibitę sunt columnæ trecentæ septuaginta & una, præter illas, quæ turribus & altaribus deserviebant; fenestræ vitreæ centum viginti; turres octo; portæ tres; ostia vigintiquatuor. Hæc satis in rude specimen præclaræ illius basilicæ, quæ Willelmum habuit auctorem. In brevi chronico Benigniano novæ basilicæ fundamenta jacta dicuntur mense Februario anni sequentis millesimi secundi: quod forte pro veteri calculo chronographus anno millesimo primo consignavit. Hæc basilica sæculo tertio-decimo cum ex lapsu ingentis turris, quæ ejus medio incumbebat, fere omnino corruisset; nova alia, qualis modo cernitur, ab Hugone de Arcu eleganti opere inchoata fuit, post ejus obitum absoluta. Ex antiquiori proinde basilica unum superest rotundum illud, de quo diximus, oratorium, cujus ichnographiam hic exhibere visum est, simulque triplicis illius ecclesiæ, quam modo descripsimus.

Vizeliaci abbates.

a Spicil. to 3. p. 465.

b Labbe to. 1. Biblioth. pag. 395.

Vizeliacensis monasterii jam inde ab anno DCCCC LXV. rector erat Rotbertus abbas, cujus rogatu Silvester a papa ejusdem loci privilegia renovavit. Superstes fuit ad annum millesimum octavum Rotbertus, cui Evrardus b successit ad annos tres: cujus successor Ermannus sedit ad annum M XXXVI. quo Gaufredus eum excepit.

IX.

Fiscamnum Willelmo commissum.

Etsi his, aliisque ejusmodi operibus occupatus esset Willelmus, præcipuam tamen curam gerebat spiritualis ædificii, quod in fratrum profectu & augmento consistit. *Crescebat ergo quotidie*, inquit chronographus Benignianus, *multitudo monachorum sub ejus magisterio degentium, ita ut, exceptis his, qui per alia erant monasteria, in hac congregatione sancti Benigni quotidie fratres essent septuaginta, aut octoginta.* Certe mirum est, tot ipsi suppetere potuisse discipulos, ut monasteriis ad quadraginta, quæ ejus providentiæ & informationi commissa erant, tot colonias sufficere quiverit. Præcipuum ex illis fuit * Fiscamnense, nobilissimum in Caletis ad oram oceani monasterium, quod olim a Waningo viro illustri pro virginibus Deo sacris institutum, sed a Normannis postea eversum, postmodum ab eorum ducibus restitutum est, & a canonicis occupatum. At cum illi, ceterorum ejus sæculi more, latas perditionis vias sectarentur, seque totos luxui ac desidiæ darent; projectam eorum vitam abhorrens dux Richardus, eo nomine primus, Mayolum Cluniacensem abbatem Fiscamnum advocavit, ut locum illum monasticis institutionibus secundum sancti Benedicti regulam informaret. cui non alia conditione acquiescere voluit vir sanctus, nisi generalem totius ducatus consuetudinem, quæ vulgo *pasnagium* dicitur, estque vectigal pro jure pascendi porcus, aliaque animalia in silva domini, Fiscamnensi monasterio relaxaret. quod cum Richardus concedere noluisset, re infecta Mayolus discessit. Interim canonicis in deteriora prolabentibus in dies, Richardus secundus animo recogitans, quo pacto patris consilium exsequeretur; missis hoc anno nuntiis Willelmum Divionensem abbatem, cujus fama religionis ad ejus aures pervenerat, multis precibus sollicitavit, ut Fiscamnensem ecclesiam ad sancti Benedicti normam ordinaret. Hic vero duci respondisse fertur, se aliorum relatu accepisse, Normannos duces, homines natura immites & efferatos, templa subvertere, non ædificare solitos esse; delere & effugare, non colligere aut fovere spiritualium virorum congregationes. Insuper longum esse iter, sibique deesse equos, aliave onerifera animalia, quæ fratribus istuc deducendis, eorumque supellectili comportandæ necessaria essent. quæ ubi ad Richardum perlata sunt, continuo multos equos & clitellarios misit ad Willelmum. qui ducis constantia victus, assumto secum congruo fratrum numero, Fiscamnum contendit: ubi a duce, velut e cælo delapsus angelus, tanto cum honore acceptus est, ut dux ipse, amotis ministris, viro Dei ad mensam inservierit. Tum, canonicis iis, qui converti nollent, expulsis, Fiscamnensis ecclesia Willelmo tradita est, quæ subita conversione cælestium virorum studiis flagrare cœpit, & circumposita monasteria suo splendore obscurare. Illic nempe parsimonia, pudicitia, & voluntaria paupertas, adeoque bonorum omnium communio refloruit, ubi antea luxus, corrupti mores, & rerum omnium

** V. lib. 50. n. 33.*

malus

Ecclesiæ inferioris ichnographia

A Domus orationis in figuram litteræ T facta, fulcitur 104. columnis, quarum 96. per quatuor ordines duodeno numero dispositæ figuram T efformant, octo aliæ ambiunt tumulum S. Benigni.

B Oratorium rotundum cum terno columnarum ordine in semet regyrato, 48 columnis constat

C In hujus columnæ capitello hæc insculpta sunt:

VVI LIN GVS
LE VI TA

Altaria hujus Ecclesiæ

D S. Benigni, modo S. Iohan. Bapt.

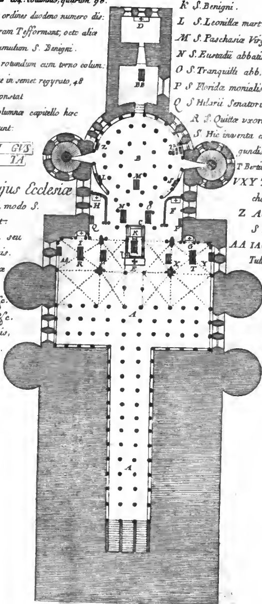
E S. Benigni, seu Confessionis.

F S. Paschasiæ virg. &c.

G S. Irenæi &c.

H S. Nicolai &c.

I S. S. Iohannis, Sequani &c.

Sepulcra

K S. Benigni.

L S. Leonillæ mart.

M S. Paschasiæ Virg. & mart.

N S. Eustadii abbatis I.

O S. Tranquilli abb. II.

P S. Floridæ monialis

Q S. Hilarii Senatoris

R S. Quittæ uxoris ejus.

S. Hic inventa capsa S. Radegundis

T Bertilonis chorepisc.

VXY Trium monachorum mart.

Z Aalydis matris S. Bernardi.

AA IACOB. episc. Tullens.

BB Warnerij episc. Lingon.

1 Isaac episc. Lingon.

2 Argrimi episc. Lingon.

3 Brunonis episc. Lingon.

Antiquæ Basilicæ mediæ S. Benigni ichnographia

Altaria

A Altare majus S.S. Mauricii & Benigni.
B. S. S. Angelorum
C. S. Marci ad communionem Sanguinis Christi.
D B. Mariæ Virginis.
E S. Iohan. Evang. S. Iacobi fratris ejus & S. Thomæ
F. S. Matthæi &c.
G. S. Mathiæ &c
H S.S. Bartholomæi, Simonis & Thaddæi.
I. S. Stephani &c.
K. S. Petri &c
L. S. Crucis &c
M S. Mammetis &c
N. S. Polycarpi &c
O. Ecclesia rotunda B. Mariæ

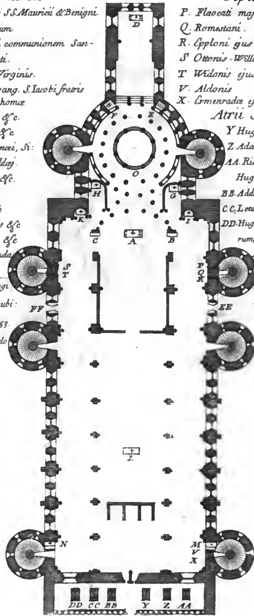
Basilicæ totius longitudo 200. ferme cubitorum, latitudo 53. cubitorum, altitudo 40. cubitorum.

Sepulcra

P. Flaocati majoris domus.
Q. Romestani.
R. Eppoloni ejus propinqui
S. Ottonis - Willelmi comitis.
T. Widonis ejus filii
V. Aldonis
X. Ermenradæ ejus uxoris.

Atrii Sepulcra

Y Hugonis comitis
Z Adalburgis ejus uxoris.
AA. Richardi comitis, Hugonis filii.
BB. Additæ Ricardi uxoris
CC. Letaldi eorum filii.
DD. Hugonis comitis Attoariorum, fratris Richardi.
EE. Porta Meridionalis, dicta S. Stephani
FF. Porta Septemtrionalis, dicta S. Bartholomæi.

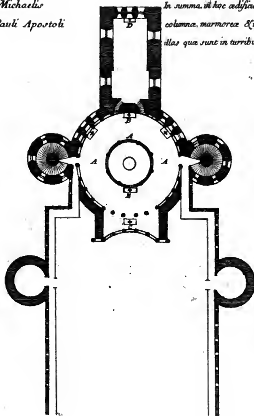

To 4 Annal Bened ad pag 153

Ecclesiæ Superioris ichnographia

A. Ecclesia S. Trinitatis in modum coronæ.
B. Altare novum S. Trinitatis
C. Altare vetus S. Trinitatis
D. Altare S. Michaelis
E. Altare S. Pauli Apostoli

Ecclesia S.S. Trinitatis in modum coronæ constructa, 36. innixa est columnis, scilicet octo minor circulus, 28. major. In summa, in hoc ædificio sunt 371. columnæ, marmoreæ & lapideæ præter illas quæ sunt in turribus & altaribus

malus usus invaluerant. quod adeo Richardo placebat, ut sæpe illuc accedens, fratribus ad mensam ministrare gauderet, completoque ministerio ultimus omnium ultimo in loco reficeret.

X. Ejus loci viri illustres.

Ad tantæ religionis & celebritatis famam eo convenerunt nobiles viri complures, tam clerici, quam laïci: quos inter Osmundus episcopus, habitu monastico illic suscepto, religiosissime vixit. Ex clericis duo apprime litterati, Joscelinus & Beringerius, aula regis postposita, Willelmi disciplinæ se tradiderunt, quorum prior postmodum abbas exstitit: posterior Fiscamni reliquum vitæ exegit. Quin etiam e transmarinis partibus Angli illuc accedebant, quos inter unus regali clarus prosapia, Clemens nomine, relictis sæculi pompis ad idem monasterium venit, Deo inibi cupiens deinceps militare: sed cum a popularibus suis eo adventantibus sæpius inviseretur, & vanitates sæculi frequenter audire cogeretur; Divionense expetiit monasterium, ubi a turbis remotus, vitæ cursum feliciter absolvit; vir tantæ humilitatis, ut, cum sacerdos esset, numquam tamen in tota vita sua, nisi semel, ad sacra mysteria celebranda adduci potuerit. His adde Supponem, natione Italum, qui post Willelmum Montem-sancti Michaëlis, deinde Fructuariense monasterium rexit. Fiscamni sub Willelmo prior exstitit Theodericus, quem postea Gemeticensi monasterio præfecit.

Alia monasteria Willelmo commissa.

Præter Fiscamnum quippe alia quoque Neustriæ monasteria Richardus Willelmo ordinanda commisit, scilicet Gemeticense, sancti Audoëni, & Montem-sancti-Michaëlis, quod monasterium hoc anno [a] incendio conflagrasse dicitur. Præter ea, Rotbertus rex abbatiam sancti Germani apud Parisios, & Oddo comes monasterium sancti Faronis in urbe Meldorum eidem venerabili patri commisit. ut ne hic repetamus, quæ de Gorziensi, Mettensi sancti Arnulfi, & Tullensi sancti Apri monasteriis [b] superius diximus.

[a] Glab. lib. 3. c. 3 & Labbe to. 1. p. 351.
[b] lib. 51 n. 79 & 80.

XI. Abbonis abbatis epistola ad Odilonem abbatem.

Sub idem tempus, Abbo Floriacensis abbas epistolam scripsit *venerabili Odiloni Cluniensis congregationis patri* de canonibus evangeliorum, qua de re quidam ex Odilonis fratribus, dum ambo in sancti Dionysii (sic legendum puto) monasterio remorarentur, ipsum Abbonem interrogaverat.

In primis observat, singulis evangeliorum libris, nempe in vetustis codicibus, " triplices præfixos esse numeros, quorum alii capitula, alii æras, alii subnotationes " designant, communes scilicet ac proprias. Capitula & æræ *ex minio* in hoc diffe- " runt, quod capitula exprimuntur majore charactere; æræ vero nusquam denarium " numerum excedunt, nec infra denarium ex ordine se sequi solent. Per has cognos- " citur, quo in canone quævis subnotatio inveniatur. Subnotationes ex atramento in " singulis evangelistis ab uno incipiunt, & in multam pluralitatem usque ad finem " cujusque evangelii protenduntur. Denique canones seu tabulæ sunt tantum decem, " in quibus evangelistæ sibi invicem novies dumtaxat conferuntur. Hæc omnia tabu- " lis Abbo illustrat. "

XII. Friderici comitis & Richardi monastica professio.

Sub idem tempus Fridericus Virdunensis comes, & Richardus decanus Remensis ecclesiæ, monasterium sancti Vitoni sua conversione nobilitarunt. Illustre fuit in primis Friderici genus, cujus parentes Godefridus Virdunensis comes, in superiori sæculo sæpe memoratus, & Mathildis ex comitibus Saxoniæ orta; fratres, Adalbero Virdunensis episcopus, Herimannus comitum nobilissimus, Godefridus & Gozelo duces exstitere; omnes in sanctum Vitonum munifici, ibique humati, præter Adalberonem episcopum, in Italia mortuum, cujus corpus Virdunum relatum, contra parentum voluntatem in majori ecclesia sepultum fuit. Friderico obtigit comitatus Virdunensis, quem cum maxima justitiæ & modestiæ laude aliquamdiu administrasset, Heimoni post Adalberonem fratrem suum episcopo eum contulit ad reparanda ecclesiæ damna, ipseque Jerosolymam voti causa profectus est. In illo itinere cum ex diutina rerum divinarum & Christi Domini passionis meditatione pectus ejus ad contemtum sæculi & ad pietatem incaluisset; id tamen vir prudens absque sapientis cujusdam viri consilio exsequi haud tutum existimavit. In reditu itaque ubi ad Remorum civitatem pervenit, eum virum nanctus est quem optabat, Richardum scilicet, Remensis ecclesiæ decanum, genere illustrem ac religione nominatissimum, qui forte jam ipsi notus erat. Ubi votum ei suum aperuit Fridericus, ille simili se desiderio teneri dixit: sicque alternis ambo confirmati exemplis & adhortamentis, communi consilio decreverunt, *ut pauper quilibet locus eligeretur,*

ANN. CHR. 1001.

in quo honor seu cultus *Dei*, *& rigor regulæ conservaretur.* Delectum primo Virdunense sanctorum Petri & Pauli atque sancti Vitoni monasterium, antiquitate, sanctorum patrociniis & reliquiis, ac religione insigne, in quo viri pauci quidem, sed boni ac religiosi, a Scottorum partibus oriundi, sub disciplina Fingenii abbatis, Deo perfecte serviebant. At ubi Virdunum locum exploraturi convenissent, occurrit eis aliud in eadem urbe sancti Pauli monasterium, nuper conditum a Wigfrido episcopo, cujus locus & situs opportunior eis visus est præ Vitoniano cœnobio, quod & loci angustia, & situs asperitate minus commodum videbatur, licet regularis in eo disciplina melius servaretur. In hac anxietate Odilonem abbatem, non minus prudentia, quam sanctitate tunc celebrem, consulendum statuunt. Eunt Cluniacum, & fluctuantis animi angustias viro Dei exponunt. Quis non crederet fore, ut Odilo tales, tantosque viros sibi retinendos putaret? At vir sanctus, proprio commodo postposito, priori voto standum censuit, præferendumque sancti Vitoni cœnobium, quod ipsi primum elegissent. Esse quidem modo angustum & injucundum: at eorum industria fieri posse, ut processu temporis ædificia crescerent, fieretque locus ille insignis, qui tunc despicabilis & ingratus videretur. Redierunt igitur novi monasticæ religionis tirones Virdunum, & advoluti genibus Fingenii abbatis, in monasterium se admitti postularunt. Ille viros mollius enutritos, & ad tolerandas injurias ac loci penuriam minus idoneos existimans, primo quidem se difficilem præbuit: at instantibus cessit tandem, & ingressum annuit. Admissi itaque in monasterium, brevi facti sunt omnibus forma patientiæ & humilitatis; fluxarumque rerum penitus obliti, majori desiderio cælestibus inhæserunt, quam prius terrena sectati fuerant. adeo ut mortuo non multo post Fingenio abbati Richardus substitutus fuerit, & Fridericus ab eo missus ad restituendam in Atrebatensi sancti Vedasti monasterio regularem disciplinam.

His, quæ de Friderici & Richardi conversione ex Hugonis Flaviniacensis chronico hactenus retulimus, non omnino concordant ea, quæ Richardi vitæ scriptor anonymus & subæqualis tradit. Principio hic auctor patriam ac parentes accuratius recenset Richardi, quem *in finibus Montis-Falconis, in villa, quæ dicitur Bantonis, parentibus nobilissimis*, Waltero & Theodrada, oriundum dicit; eumque a puero in scholis Remensibus eruditum; processu temporis præcentoris, postea decani officio in ecclesia Remensi perfunctum fuisse. Hinc votum relinquendi sæculi cum Friderico exsecuturus, ad cœnobium sancti Vitoni cum eo se contulisse dicitur, *ubi septem tantummodo Scottigenæ sub abbate multa simplicitatis viro, nomine Fingenio, qui abbatiam sancti Felicis extra muros Mediomatricæ urbis conditam cum ista regebat, non multum laudabili*, si huic anonymo credimus, *vita incolebant.* Cum ejus loci regularem disciplinam minus accuratam animadverterent, Cluniacense monasterium adeunt, tunc religione celeberrimum sub Odilone abbate: qui, intellecto eorum consilio, ex affectu caritatis, quæ non quærit quæ sua sunt, eis persuasit, ut in priori proposito persisterent. Illi tanti viri obsequentes consilio, ad sanctum Vitonum revertuntur: sed iterum ejus loci fratrum inconditis moribus exasperati, ad suburbanum sancti Pauli monasterium se recipere constituunt, ubi sub Hervino religioso abbate novella colonia florere cœperat. Verum ab hoc consilio revocantur piissimæ cujusdam anus consilio, prope sanctæ Mariæ cathedralem ecclesiam reclusæ, quæ cælesti oraculo edocta, Fingenium admonuit, ut duos illos fratres nuper conversos ad promittendam stabilitatem induceret. quod illi exsecuti sunt v. idus Julii: quæ dies *nostro Ordini*, ait auctor ille, *annuatim memorabilis* erat, *translatio scilicet almi patris Benedicti.* In his cunctationibus duos vel tres annos insumsisse videntur piissimi illi candidati: quibus elapsis, defuncto post breve tempus Fingenio Richardus apud sanctum Vitonum suffectus est. Quod ait anonymus de laxiori sancti Vitoni sub Fingenio abbate disciplina, valde suspectum nobis est: tum quia Hugo Flaviniacensis, gravis auctor ejusdem temporis, aliam nobis ejus loci notitiam exhibet: tum quia haudquaquam veri simile est, eum fuisse illius monasterii statum sub Fingenio religiosissimo abbate, cui, ob notam pietatem ac religionem, duo alia in urbe Mediomatricum cœnobia, videlicet sancti Felicis seu sancti Clementis, atque sancti Symphoriani, commissa fuerant.

XIII. Hucbertus abbas S. Albini.

In monasterio sancti Albini apud Andecavos, post obitum Rainaldi abbatis, Hucbertus [a] abbas solito more ordinatur, præsente Fulcone comite, qui liberam

a *Labbe t. 1. p. 275.*

eligendi abbatis facultatem monachis denuo confirmavit. Id actum mense Septembri. Rainaldus Hucberti decessor IV. nonas Decembres anni præcedentis decesserat. Hucberto abbate Girmundus[a] quidam, paralysi correptus, post annos septem, in festo sancti Albini, cum se in perpetuum ejus servitio devovisset, insolito pietatis instinctu, *usque ad januas ante dominicum altare* fulcris suffultus accessit, ibique membrorum facultatem & usum recepit. *Tunc temporis*, ait ejus rei scriptor æqualis, *beati Albini congregationi beatæ memoriæ abbas præerat Hubertus, vir miræ simplicitatis & mansuetudinis. Plures quoque alii advenerant abbates cum monachis suis: qui, mox solutis prima hora debitis orationibus, intraverant capitulum, sicut a sanctis patribus est constitutum.* Abbas, voto Girmundi intellecto, *præcepit ei peregrinis, egenis & infirmis deservire sub monachi manu, qui pauperum curam gerebat.* quod cum septem annis cum magna cura & humilitate exsecutus fuisset, abbati & toti congregationi visum est, ut eum *intra monasterii claustra* reciperent, *sanctoque habitu* induerent. Hoc miraculum scriptor anonymus a domno Walterio, monasterii tunc decano, *nunc vero*, inquit, *abbate*, & ab ipso Girmundo se accepisse testatur. Ejusdem abbatis anno tertio Rainaldus episcopus ecclesiam Saiaci * ab ipso abbate erectam, ubi monachi degebant, in honorem Salvatoris & beatæ Mariæ consecravit, diras violatoribus imprecatus, confirmante Fulcone, qui ipso anno Jerosolymam profecturus erat, & fratre ejus Mauricio.

ANN. CHR. 1001.
a Bolland. 10. 1. Mart. p. 61.
* de Ci.

XIV. Herveus canonicus monachice vivit.
b Glaber lib. 3. c. 4.

Hoc anno basilica sancti Martini Turonis, quæ ante aliquot annos incendio violata fuerat, instaurari cœpta ab Herveo ejus archiclavo seu thesaurario, viro piissimo, cui hoc officium Rotbertus rex commiserat, teste [b] Glabro, *sapiens illum postmodum constituere pontificem.* quod ille præ modestia recusavit. Erat is *ex nobilibus Francorum*, liberalibus disciplinis apprime eruditus, sed in primis pietate insignis: qui, *relictis pompatica scientia studiis*, in quodam monasterio se monachum fieri obnixe postulaverat. *Sed quoniam clari erat generis*, parentum ejus iras pertimescentes monachi, eum admittere noluerunt. Id intelligendum videtur de cœnobio Floriacensi, in quo educatus fuit Herveus sub Abbone, quem ejus *nutritorem* vocat Aimoïnus in epistola præfixa libro de ipsius Abbonis vita, eidem Herveo nuncupata. Antiquior fuit Herveus alter, ejusdem basilicæ thesaurarius anno DCCCC LXVI. Suscepta ecclesiæ cura Herveus junior, *vesteque alba indutus* more canonico, vitam nihilo minus monachicam egit; exstructa parva ecclesia in insula, quæ nunc sancti Cosmæ dicitur: ubi a curis sæcularibus, & mortalium consortio abstractus, totum se rebus divinis tradidit. Sed inde a Martinianis canonicis revocatus, cellulam oratorio sancti Basilii continentem inhabitavit. quod oratorium erat prope ecclesiam beatæ Mariæ de Scriniolo *, ubi sanctimoniales erant, quas Herveus apud Bellum-montem collocavit, ut postea dicturi sumus. Hanc insulam cum monasteriolo sancti Cosmæ monachis Majoris-monasterii conferri curavit Herveus ab ea discessurus; eisque facile, ipso petente, concessere canonici Martiniani, præcipue Hugo sancti Martini cellerarius, ad quem hæc insula proprie pertinebat. Hæc autem concessio ea lege ab Herveo facta est, *ut jugiter in illo monasteriolo duodecim monachi, aut plures, de Majori-monasterio illic perseverarent, & sacrarum orationum acceptabiles Deo victimas offerrent:* quibus insuper *concessit quamdam suam ecclesiam, e regione supra dictæ insulæ in margine Ligeris fluminis sitam, per assensum Gilduini Salmurensis oppidi primicerii, qui eam de beneficio Odonis comitis tenebat.* Berengarius post ejuratam hæresim in illam insulam secessisse traditur, ibique humatus fuisse, quo tempore illam tenebant monachi Majoris-monasterii. Nunc canonici regulares occupant hanc ecclesiam, in qua Petrus Ronsardus, poëtarum sui temporis princeps, cum insigni mausoleo conditus est. Redeo ad Herveum, cui per id tempus epistolam scripsit Amblardus abbas Sollemniacensis, misso ad eum libro de vita sancti Eligii episcopi, quam ab ipso petierat. Sic epistola habet.

* Ecrigneles.

Præcellentissimo, Deoque amabili, ac bonorum operum insigniter adornato domino meo Arveo, humillimus omnium Amblardus abba, sunctaque congregatio mihi subjecta Sollemniacensis monasterii, perpetuam in Christo salutem. Mentio sacra vestri sic nostro semper adhæret pectori, ut nulla perturbatione sæculi nequaquam possit elabi. Quamvis enim inter turbines sæculi simus positi, tamen in orationibus nostris, Deo largiente, in quantum possumus, memores sumus vestri. Novimus enim, ab ipsis pene cunabulis vos nihil aliud amasse, præter Deo vivere. Vestri autem sub ditionem positus agnovi,

ANN. CHR. 1001.

diligentius vos quotidie miris augeri virtutibus: pro quo petimus, ut memores sitis nostri in orationibus vestris. Vitam beatissimi Eligii confessoris atque episcopi, quam dudum a nobis poposcistis, expressimus ut potuimus, ac, Deo volente, vestræ præsentia destinavimus. Precamur itaque vos, reverentissime pater, ut cum avide eam sumpseritis, ac bene eam memoria commendatam habueritis, etiam Rotberto regi ostendatis: ut ex ea cognoscat, quanta familiaritate ac benignitate circa locum nostrum sollicitudinem habere debeat. Cum enim ego apud vos habitarem, ac cum illo frequenter locutus fuissem, ipse mihi rogavit, ut ego ei eam habere facerem.

Hanc epistolam referre visum est ad qualemcumque notitiam Amblardi abbatis, de quo nihil comperti habebatur.

Prulliaci abbatia.

Condita est hoc tempore Prulliaci abbatia in diœcesi Turonensi ad Clayam fluviolum, cujus auctor Ecfridus sive Effredus, dominus Prulliaci & Rupepozeæ, progenitor comitum Vindocinensium, humatus in eodem monasterio, apposito ad ejus tumulum epitaphio, quod ex Chesnio retulerunt Sancta-marthani cum nudis nominibus quatuor abbatum, quorum primus est Amblardus. Desideratur in illis Otho abbas, qui Prulliacensi monasterio præerat Urbani secundi pontificatu. Est & aliud Prulliacum ordinis Cisterciensis in diœcesi Senonensi.

XV. S. Theotfredo canonici Anicienses quædam donant.

Haud scio quid sibi velit quoddam instrumentum Calmiliacensis sancti Theotfredi monasterii, datum *anno* M I. *regnante Ugone, & Guigone abbate, indict.* XIIII. *luna* XXIII. XVI. *kal. Septembris*, quo tempore clerici ecclesiæ beatæ Dei-genitricis Mariæ, id est canonici Anicienses, monasterio beati Petri, sanctique martyris Theotfredi, *ubi domnus Guigo praesse videbatur abbas & præsul*, donant quasdam ex rebus suis possessiones in villis Cantaduco, de Croso, & de Carretis, *pro salute animæ domini Theotardi episcopi senioris sui*, qui tunc forte obierat, *ut pietas divinæ misericordia ejus peccatis ignoscere, & per intercessionem beati Theofredi, aliorumque Sanctorum ad vitam perducere dignaretur æternam.* Quis enim ille Ugo, qui tunc regnavisse dicitur? forte Hugo scriptus pro Rotberto, nisi si id pro Ugone duce seu regnante intelligendum sit.

XVI. Anianæ abbates.

Anno quinto regnante Rotberto rege, Stephanus episcopus Agathensis cum suis canonicis, *Rainaldo abbati de monasterio Aniano*, ejusque congregationi quædam vendit apud Caunas villam pagi Biterrensis. Rainaldo successit Salvator abbas, cujus tempore Fredolus episcopus quædam Anianensi monasterio donat & restituit in comitatu Sustantionensi, scilicet *locum eremum, qui vocatur Podio-alto: ut ipse abbas & monachi faciant ibi mansiones & curtes ad jumenta sua & pecora alenda*, absque ullius hominis *blandimento* seu exactione. Actum IV. nonas Maii, regnante Rotberto rege. Ejusdem principatu Salvatori suffectus est Pontius abbas, cujus præfectura diuturna fuit.

XVII. Canigonensis monasterii initia.

* Canigon.

a Baluz. to. 2. Miscell. p. 309.

b Marca Hisp. p. 971.

Jacta hoc anno fundamenta Canigonensis * monasterii in diœcesi Helenensi a Guifredo seu Wifredo comite Ceritaniæ, qui postea monachum illic induit, finemque vitæ ac tumulum post annos quinquaginta ibidem sortitus est. In brevi chronico a Canigonensi, monasterii primordia his verbis expressa leguntur. *Anno Domini millesimo primo, æra* M XXXIX. *anno* VI. *Rodberti regis, indictione* XIV. *Guifredus comes cœpit ædificare monasterium sancti Martini Canigonensis.* Post annos octo, perfectis ædificiis, basilicæ dedicatio facta est: in cujus actis b Selva presbyter & monachus hoc cœnobium exstruxisse dicitur, *præcipiente, ordinante, & in omnibus perficiente, atque ad plenum effectum perducente domno Guifredo gratia Dei comite, ejusque conjuge, nomine Guisla*, qui prædictum locum rebus omnibus instruxerunt.

XVIII. Burchardus abbas S. Galli.

In monasterio sancti Galli Gerardus abbas, hoc itidem anno exstinctus, dilapidandi monasterii finem fecit. Electus in ejus locum Burchardus, Ekkehardi senioris nepos, vir nobilis ac pius, qui, velut alter Moses, sancti Galli alumnos, dura servitute exemtos, ad optatam quietem & libertatem reduxit. Hic in primis disciplinam regularem, jam vitiatam, ad priscum rigorem castigavit, vetera damna resarciit, cœnobii commoda in omnibus promovit, sacram ecclesiæ supellectilem Immonis exemplo multum auxit, studia reduxit; denique, ubi discordia & contentiones prius vigebant, pacem & concordiam revocavit, ut, si adfuisses, non hominum, sed angelorum in ipsis vitam conspexisses.

XIX. Ramvoldi abbatis & Gerbergæ abbatissæ obitus.

Longe pretiosior fuit mors Ramvoldi abbatis monasterii sancti Emmerammi Ratisponensis. Is languore diuturno confectus, utpote centenarius, cum per quatuordecim dies decubuisset, e lecto surrexit, ac tunica sancti propositi amictus, orario

ANN. CHR. 1001.

accepto, fratribus convocatis, obedientiam exemplo Christi Domini, ceterasque religiosas virtutes eis inculcavit, atque adversa eventura prædixit. tum, alterna inter ipsum & fratres confessione facta, indulgentiam eis imprecatus, in oratorium cellæ suæ proximum se portari jussit, & inter duo altaria deponi, quorum unum sancto patri Benedicto, alterum sancto Kiliano martyri sacrum erat. Illic positus, caput ad sancti Benedicti, pedes ad sancti Kiliani aram conversos habens, missas illic celebrari præcepit. Cum ventum esset ad communionem, *ut accepit corporis & sanguinis dominici eucharistiam*, extensis ad caput manibus, efflavit animam. Mox adfuere venerabiles abbates Gotehardus seu Godehardus Altahensis, & Adalpertus Seunensis*, justa mortuo persoluturi: ad cujus exsequias Heinricus Bajoariorum dux, brevi futurus imperator, cum multis aliis proceribus convenisse dicitur, assumto secum Gebehardo episcopo, qui sancto abbati parum favorabilis fuerat; & propriis humeris feretrum portasse ad sepulcrum, quod vir Dei vivens sibi ante annos quindecim paraverat ad altare sancti Gregorii in australi parte cryptæ ab ipso ædificatæ. Addit Arnolfus, ex-comite ejus loci monachus, a quo hæc accepimus, Heinricum ducem introivisse in fossam sepulcri, ipsamque clausisse arcam, in qua corpus viri Dei repositum fuit; ac sibi claviculam ejusdem arcæ pro pignore sacro reservasse, ac secum deinceps, *velut insigne triumphi*, semper gestasse. Tanta erat viri Dei apud eum existimatio, quam subsecuta miracula confirmarunt. In his Arnolfus ipse beati Ramvoldi meritis se febre liberatum fuisse testatur. Ex hoc auctore gravi & æquali intelligimus, Heinricum eo tempore ex Italia, ubi cum Ottone plurimum versatus est, regressum fuisse, id est xv. kalendas Julii, quo die Ramvoldus abbas ad cælum migravit.

* de Sem.

Non multo post decessit quoque Gerberga seu Gerburga Gandersheimensis abbatissa, ex chronico Saxonico, in quo idibus Novembris hoc anno obiisse dicitur. Suffecta in ejus locum Sophia, filia Ottonis secundi, quæ antea pro nutu omnia jam disposuerat extremis annis Gerbergæ abbatissæ, cujus affecta valetudo procurando monasterio impar erat.

XX. Ramvoldi successores.

Ramvoldum in præfectura monasterii excepit Wolframmus, mansuetudine, ceterisque virtutibus prædirus: qui successorem habuit ex collegio fratrum electum, Richboldum nomine. Huic successit Hartwicus, vir magnæ virtutis, qui præsulatum abdicavit, & abbatiam Burchardo regendam reliquit. Eo mortuo, magistratum obtinuit Udalricus, prius in canonica vita probitate insignis, postea *regulariter & monastice* sancti Emmerammi congregationi prælatus, ut loquitur Arnolfus, qui sub eodem abbate hæc scribebat.

XXI. Hirsaugiæ desolatio.

Funesta in primis fuit hoc ipso anno mors Conradi Hirsaugiensis abbatis, quæ accidit XIX. kalendas Septembris: quo mortuo, ingens monasterii desolatio facta est, quæ per annos amplius sexaginta-quatuor duravit. nam Conrado sepulto, cum octo dumtaxat monachi in monasterio superessent, duo ex illis, qui Eberhardo, Conradi abbatis æmulo, quondam in dissensione adhæserant; suggerente Calvensi comite, qui monasterii rebus jam dudum inhiabat, electionem interturbarunt, comite interim per œconomum cuncta pro libitu disponente, & vana spe monachos lactante, se abbatem illis ex alio monasterio gnavum & utilem provisurum. Interim inter fratres & œconomum dissensio, ut fit, exoritur, conquerentibus monachis de abusu & dispendio rerum omnium. qua occasione captata, tyrannus sex illos monachos e cœnobio pellit: ex quibus Theobaldus scholæ magister Fuldam, cum uno socio; alii duo Moguntiam ad sanctum Albanum, duo quoque alii Herbipolim ad sanctum Burchardum migrarunt. Non multo post, duobus aliis seditiosis aut mortuis, aut etiam expulsis, rerum potitus est comes, qui locum monachis omnino desertum pauculis clericis sub exiguo stipendio inhabitandum permisit.

XXII. Vilikensis monasterii abbatissa prima Adelheidis.

Hoc item anno, ut in annalibus circuli Westphalici legitur, Megengozus Geldriæ comes, pro sancto habitus, obiit XIV. kal. Januarii. Inter cetera ipsius pietatis opera, quæ plurima fecit, virginum monasterium Vilikæ, ex opposito Bunnæ oppidi in ducatu Bergensi a fundamentis exstruxit, dotavitque amplissime una cum conjuge sua Gerberga æque piissima, quæ cum eo ibidem humata est. Hoc cœnobium condere cœpit Megengozus post expeditionem in Boëmos ab Ottone tertio factam, in qua frater ejus Godefridus occubuit. Absoluto opere, locum illum tradidere

ANN. CHR. 1001.

conditores in manum Ottonis imperatoris, qui eum omnimoda libertate donavit *secundum legem & constitutionem monasteriorum* Gandersheimensis, Quindelinbur- » gensis, & Asindensis, ita scilicet, ut nullus judex vel advocatus inde umquam ser- » vitium, aut in ejusdem loci confiniis placitum exigeret, nisi quantum placuisset » abbatissæ vel congregationi sibi commissæ, & perpetuam eligendæ abbatissæ po- » testatem ejus loci sanctimoniales haberent. Matre mortua, Adelheidis, quæ eatenus a mutando habitu retardata fuerat, de amplectenda demum monastica religione apud se constituit. Sed, ne imprudenter id aggrederetur, vires suas primum experiri voluit, an *forte sufficere posset ad subeundam regulam beati Benedicti*, ne, iis deficientibus, in opprobrium evangelici dicti caderet. Ejus rei causa, *spretis carnibus, ceterisque variis & exquisitis alimentis*, ad quotidianam refectionem monasticis pulmentis assuevit, ejus rei conscia tantum una sororum; & quamquam lineis exterius indumentis niteret oculis hominum, subtus *laneæ vestis asperitate* propter Deum corpus affligebat. Post annuam ejusmodi probationem, Bertradam abbatissam, quæ soror ejus erat, & priores monasterii sanctæ Mariæ in Capitolio, quod Coloniæ-Agrippinæ tum religione celebre erat, accersivit, earumque se subdidit magisterio informandam, sibique subjectis puellis, ut idem institutum susciperent, persuadere tentavit. Ex his quædam dominæ suæ adhortamentis & exemplis paruere, aliæ sæculum prætulere, quarum illa cæcitati vehementer condoluit. Priores vero, ne forte a proposito corruerent, jejuniis & precibus confirmare curavit, *ne crescentis sacræ religionis suffocarent initia*. Sic mater omnium facta, *memor præceptorum sancti Benedicti pii patris*, nomen & officium matris factis implevit. Hinc, *secundum præcepta regulæ*, prudentibus & sollicitis sororibus commisit curam infirmarum sororum, quibus ipsa sæpe ministrabat. Nec minor ei de pauperibus sollicitudo. Nam ex possessionibus monasterii curtem unam assignavit, ex cujus annuis fructibus quindecim pauperes vestiri ac nutriri possent: quibus insuper in natali Domini quindecim solidos quotannis distribuebat. Alios etiam quindecim pascendos instituit ex interioribus sumtibus monasterii, quibus etiam in quadragesima & in festivitatibus Apostolorum, jejuniisque quatuor temporum certam pecuniæ summam dispensabat. Tempore famis immensa ejus caritas in egenos fuit. Denique scholæ in monasterio ab ea institutæ, ad informandas humanioribus litteris sorores, quarum ingeniosioribus præmiola, ad excitandam æmulationem, subinde tribuebat. Ejus parens Megengozus triennio tantum Gerbergæ conjugi supervixit, cujus perennis felicitas filiæ viso manifestata est. Itaque si recte Megengozi obitus hoc anno assignatur, Adelheidis monastica professio anno undemillesimo consignanda est, anno post obitum ejus matris proximo, quem Adelheidis sibi ad probationem indixit. Præter Bertradam sanctæ Mariæ abbatissam, aliam sororem Deo itidem Coloniæ consecratam habuit: duas vero alias, quas spe posteritatis parentes nuptui tradiderunt: quarum una Remintrudis nomine, avia fuit Heinrici ducis, Adelberonis Mettensis episcopi, & Frederici ducis: altera Alverat seu Alverada, præclara sobole itidem insignis exstitit. quæ omnia Andreas Chesnius in stemmate stirpis Luxemburgensis explicavit. Ex dictis manifestum est, regulam sancti Benedicti viguisse in monasterio sanctæ Mariæ in Capitolio, ad cujus normam institutum est Vilikense, ubi eadem regula observata est.

XXIII. Sceptoniæ facta donatio. [a] *Monast. Anglic. tom. 1, p. 216.*

In Anglia Ethelredus rex cœnobium Bradefordense [a] subjecit sanctimonialibus Sceptoniensis parthenonis, quæ tunc ob Danorum infestationes Scaftesbiriæ residebant. Hæc donatio eo pacto facta est, ut, parta pace, si sanctimoniales ad priorem revertantur locum, pars tamen ex ipsa familia Scaftesbiriæ ad divina officia persolvenda remaneat. Scripta est hoc anno ejus rei chartula, cui post regem subscripsere Alfricus Dorobernensis archipræsul, aliique episcopi, sex filii regis, necnon abbates septem, multique regni proceres. Ex episcopis subscripsit Wlsigus seu Wlssinus Schireburnensis, qui proinde ad hunc annum superstes fuit. Corrigendus itaque Godwinus, quem nos secuti, Wlssini obitum ante annos triginta collocavimus. Ei subrogatus Alfvoldus ex monacho Wintoniensi, quem *reverendissimæ vitæ* fuisse Willelmus [b] Malmesburiensis tradit. Hic inter profusissimos conviviorum apparatus, qui tunc in Anglia a Danorum temporibus exhibebantur, catino ligneo, sine ullo unctiori cibo, & pocillo exiguo, aqua superfusa, ut cervisiæ sapor omnino dilueretur, semper usus memoratur.

Episcopi Schireburnenses.

[b] *Willelm. li. 2. c. 4.*

ANNum insequentem millesimum secundum mors Ottonis tertii imperatoris infestum reddidit. Hic, postquam Ravennæ diem VIII. kal. Decembris peregit, dum Romam ire cogitat, a Romualdo convenitur, atque ut piaculi causa, uti sæpe fuerat admonitus, monachum induat, admonetur. Ad quem Otto: Obsequar tibi, inquit, sancte pater, postquam Romanos res novas molientes domuero, Ravennamque rediero. Cui Romualdus: Si Romam adieris, Ravennam amplius non videbis. qua voce nequaquam exterritus, Romam perrexit, ubi natale Domini celebravit. Seditione dein auctore Gregorio quodam ipsi familiari adversus eum excitata, Heinrici ducis & Hugonis Tusciæ marchionis industria ex urbe cum Silvestro pontifice elapsus, dum forte Ravennam tenderet, apud Paternum Romaniæ urbem exstinctus est hoc anno millesimo secundo secundum nostrum calculum, adeoque præcedente secundum veterem computandi modum; & quidem mense Januario, die non satis explorato, quem alii XII. aut X. alii denique IX. kalend. Februarii assignant. Ejus corpus ubi Coloniam allatum est, ab archiepiscopo Heriberto honorifice susceptum, primo ad monasterium sancti Severini post dominicam palmarum; inde feria secunda ad sanctum Pantaleonem; die insequente ad sanctum Gereonem; quarta feria ad cathedralem sancti Petri ecclesiam deportatur; unde sacro die parasceves elatum, sabbato sancto perducitur Aquisgranum, ubi die sancto paschæ in medio choro basilicæ sanctæ Mariæ sepultum est.

ANN. CHR. 1002. XXIV. Ottonis imperatoris obitus.

Ottone mortuo, variæ simultates de imperio exortæ. In Italia Arduinus Eporediæ comes, quem chronographus Saxonicus Hartwicum vocat, Lombardiæ regnum occupat, eodemque anno bona & jura monasterii Salvatoris Papiensis, petente Andrea abbate, confirmat. In Germania Ekkehardus marchio Saxoniæ imperium ambit: sed Palitbi ab adversariis confossus, ab Alskero loci abbate, ut apud Ditmarum [a] legimus, ibidem sepulturæ mandatur. Heinricus vero dux Bajoariæ, filius Heinrici ducis, Ottonis Magni fratris, victis demum imperii æmulis, Moguntiæ VIII. idus Junii regiam potestatem, cum dominica hasta sibi traditam, a Willigiso archiepiscopo accepit. Post ea rex Corbeiam venit, ubi Cunigundis ipsius conjux ei occurrit: ibique ambo ab Hosero abbate cum omni honore suscepti. Inde postera die, quæ sancti Laurentii natalis erat, Patherbrunnam profecti sunt: ubi Cunigundis *regalem coronam & benedictionem*, ut Tangmarus in vita sancti Bernwardi episcopi testatur, ab ipsomet Willigiso archiepiscopo suscepit. Sophia vero soror Ottonis, quæ post obitum Gerbergæ abbatissæ ad Gandersheimense regimen electa fuerat, more suo benedictionem a proprio episcopo, scilicet Bernwardo Hildensheimensi, recipere noluit, sed ab eodem Willigiso archiepiscopo, a quo jam velamen acceperat.

XXV. Heinricus succedit.

a Ditmar. lib. 5 p. 51.

Sophiæ abbatissæ benedictio.

Paullo post suam coronationem Heinricus ad Augiam insulam venit, ibique nativitatem sancti Johannis-Baptistæ celebravit. Inde, frustra exspectato Hermanno Alemanniæ & Alsatiæ duce, qui cum eo de regno disceptabat, in Turingiam rediit, & Merseburgum veniens, ab Heimone abbate susceptus est. Ex eo loco Babenburgum perrexit, ubi aream [b] quamdam intra muros urbis Ratisponæ Altahensi sancti Mauricii monasterio, quod Inferius vocant, petente Godehardo abbate, donavit. *Data III. idus Julii, anno dominicæ incarnationis* MII. *indictione* XV. *anno vero domni Heinrici regis primo. Actum Babenburch.* Alia duo ejusdem regis diplomata Godehardus abbas postea obtinuit. Aquisgranum dein profectus, rogatu Cunegundæ reginæ & Notkeri Leodicensis episcopi curtim Cossam, monachis Deo, sanctoque Remigio Francorum doctori, sub regulari disciplina in suburbio Remorum militantibus a Magno Ottone concessam, præcepto suo eisdem confirmavit V. idus Septembris. Idem rex hoc ipso anno Ratisponæ XII. kalend. Decembris versabatur, cum venerabilis [c] Oda, Inferioris sanctæ Mariæ monasterii abbatissa, quod monasterium divæ memoriæ Juditha, Heinrici regis avia, olim exstruxerat, interventu Cunigundæ reginæ in suum mundiburdium accepit: ut *sanctimoniales, monastica vita sub regula sancti Benedicti mancipata, liberius & devotius illam, quam aggressæ sunt, vitam absque inquietudine regalium exactorum, vel subintrantium personarum conservare valeant.* Insuper confirmat omnes ejus loci possessiones, & liberam abbatissæ electionem, atque advocato ab ipsis sanctimonialibus electo leges præscribit. Oda abbatissa hic laudata non alia mihi videtur ab Ota seu Outa abbatissa,

XXVI. Heinrici prima diplomata.

b Hund. to 2. p. 21.

c ibid. p. 390.

ANN. CHR. 1002.

cujus obitus in necrologio sancti Emmerammi notatur IV. idus Octobris, & in kalendario Murensi ipso die in hæc verba : *Outa abbatissa, Deo hominibusque digna, migravit. Arnolt nepos ejus.*

Hugo dux Florentiæ sepultus.

a num. 24.

b v. lib. 50. n. 27.

Ex his quæ superius [a] diximus de Hugone Tusciæ duce seu marchione, ejus scilicet ope & industria Ottonem imperatorem ex urbe Roma, quod Ditmarus, Baldericus, aliique tradunt, evasisse; manifestum est ipsum ad hunc annum pervenisse. De eo fuse agit Petrus Damiani in opusculo LVII. ubi parentes ejus Obertum marchionem, regis Hugonis filium, & Guillam seu Willam Bonifacii marchionis filiam laudat; aitque Hugonem istum marchionem annis quinquaginta vixisse, sexque monasteria in sui juris possessione construxisse, quæ non modo prædiis & mancipiis, sed & argenteis aureisque vasis, nec non variis ecclesiasticis ornamentis liberaliter ditaverit: *in quorum uno*, inquit, *venerabili* [b] *videlicet ac religioso, quod ad honorem Dei-genitricis est in Florentina urbe constructum, jacet cadaver ejus humatum.* Hoc est celebre illud sanctæ Mariæ monasterium, Abbatiæ nomine absolute insigniri solitum, ubi re vera Hugo marchio sepultus est in sarcophago porphyretico, quod hodie quoque cernitur in atrio ejusdem monasterii, ad ministerium aquæ nimis ingrate redactum, uti Baronius se accepisse tradit. Ejusdem Hugonis epitaphium idem auctor hoc anno refert, ubi XII. kalendas Januarii obiisse dicitur; ac proinde aliquot ante Ottonem augustum diebus. unde probabile redditur id, quod post superiora refert Petrus Damiani, Ottonem augustum defuncto Hugoni insultasse, quod adversus eum aliquando stimulo invidiæ actus fuisset; eumque eodem anno defunctum fuisse. Cum enim ex dictis Otto imperator non ante duodecimum kalendas Februarias decesserit, certe aliquot diebus superstes fuit Hugoni, qui duodecimo kalendas Januarii obiisse traditur. Nec omittendum id, quod idem Petrus subdit de Marino prædicti monasterii abbate, qui nocturna visione admonitus dicitur, *ut corpus* Hugonis ducis *in supinum juxta consuetudinem volveret, quod in os reclinatum jacebat.* Tantum de Hugone duce, cujus religionem & pietatem idem Petrus, immo ipsa facta magnopere commendant, ut ex dictis manifestum est.

XXVII. Correni cella Montis-majoris.

c lib. 52. n. 117

* *Correns.*

Dum Archinricus abbas, sub finem [c] præcedentis sæculi jam laudatus, Montis-majoris cœnobio præesset, matrona quædam nobilis, Balda nomine, secundum supremam conjugis sui Lamberti-Dodonis voluntatem, res suas in villa-Correno *, eidem abbati concessit ad construendam cellam in honorem sanctæ Mariæ. Hic locus situs est in Provincia ad Argintium fluvium, ubi Aquensem diœcesim a Forojuliensi disterminat. Facta est hæc donatio apud Arelate VII. idus Decembris hujus anni, eique Rotbaldus comes, Adalax comitissa, & Willelmus hujus filius cum tribus Baldæ filiis subscribunt. Non multo post idem abbas Otbertum monachum suum Romam misit ad Sergium IV. qui dato diplomate novæ Correni ecclesiæ dedicationem, in honorem beatæ Mariæ, sanctique Johannis & sancti Petri ac sancti Benedicti faciendam injunxit. Illic monasterium magnifice condidisse perhibetur Umbertus Montis-majoris monachus, sic enim in rudi ejus epitaphio legitur; idemque grammaticam docuisse.

S. Luciani reliquiæ inventæ.

Bellovaei in monasterio sancti Luciani, Rotgero episcopo, Rainero abbate, cuidam fratri, nomine Giraldo, facta est hoc anno revelatio de sepulcro & de quibusdam reliquiis sancti Luciani; præceptumque, ut visum & locum, quem splendenti lumine illustratum viderat, episcopo & abbati renuntiaret. Cum id exsequi differret, morbo non semel pulsatus, visum tandem abbati & fratribus indicavit. qui humo in loco designato effossa, sepulcrum, in eoque reconditum loculum invenerunt, idque statim episcopo significarunt. Hic, jejunio prius ab archidiacono indicto, istuc accessit: tum loculum reseratum *in medio posuit monasterio*, id est ecclesia, in eoque reliquias sancti Luciani martyris invenit, *id est sandalia atque albam, sanguine quasi recenti perfusam.* Hæc legimus in veteri illius monasterii membrana, in qua hæc revelatio fratri Giraldo primum facta dicitur *anno* M II. *regnante Roberto rege, in episcopali cathedra Rogero residente, sexta feria, quæ est ante sabbatum sanctum Pentecostes, post celebrationem matutinorum hymnorum.* In ejusdem loci necrologio notatur VI. *kalend. Octobris Rainerus abbas:* cui forte successit Fulco, de quo hoc legimus in eodem necrologio, II. nonas Decembris *Fulco episcopus Aurelianensis, quondam abbas hujus ecclesiæ*, de quo postea.

Ad hunc

ANN. CHR. 1002. XXVIII.

Flaviniacenses abbates.

Ad hunc itidem annum revocanda est restitutio Flaviniacensi facta monasterio, *supplicante domno Heldrico abbate*, cunctoque cœtu Flaviniacensium monachorum, a Landrico seniori comite Nivernensi, qui alodium quoddam, vocabulo *Corbeton*, quod olim Wileneus, cognomento Pilans-porcum, eidem cœnobio contulerat, ab eo abstractum, eidem pro animæ suæ suorumque remedio restituit. *Actum Aut-siodoro publice, scriptum* vero *manu Willelmi sancti Germani monachi jussu Landrici comitis, regnante anno* VII. *rege Rotberto*, V. *kal. mensis Augusti.* quo tempore, mortuo Heinrico Burgundiæ comite, Landricus Autisiodorum civitatem contra Rotbertum regem tenebat. Ejus restitutionis instrumento apposita sunt signa *domni Landrici comitis*, Bodonis & Landrici filiorum ejus; Richardi, Alwalonis, & Iterii militum, aliorumque. Non multo post miles [a] quidam, Gerardus nomine, *domni Heldrici abbatis præsentiam, omniumque fratrum Flaviniacensis cœnobii adiit*, supplicaturus, ut duobus filiis suis Humberto & Gerardo, necnon uni heredum illorum concederent *potestatem quamdam sancti Petri, Fontanas nuncupatam, Atoariensi comitatu conjacentem*, quam ipse antea tenuerat. Supplicanti assensum præbuere Flaviniacenses, *consentiente domno Walterio serenissimo Æduæ civitatis pontifice*, concesseruntque duobus Gerardi filiis, necnon uni heredi illorum, prædictam *potestatem* cum sua ecclesia, aliisque duabus ecclesiis, una ex villa Domni-Petri; alia ex villa Acellis nuncupata; & quidquid ipsi habebant ex ipsa potestate in villa Fiscentiis comitatus Divionensis: ea scilicet lege & conditione, ut quotannis censum decem solidorum in festivitate sancti Petri III. kalend. Julii reddant; & post obitum illorum trium heredum hæc potestas ad prædictum monasterium revertatur. *Actum Flavigniaco* VIII. *anno regnante rege Rotberto.* Huic præstariæ subscribunt Heldricus abbas, ejusdemque loci fratres numero novem, quorum primus Amadeus, idem, ut videtur, qui Heldrico abbati postea successit. Hæc villa Fontanæ non alia mihi videtur ab ea, cujus dominus erat Tescelinus, sancti Bernardi abbatis pater, qui forte a prædicto Gerardo milite originem traxit.

[a] Reverre in Reomao p. 173.

S. Michaëlis item ad Mosam.

Non omittendus hoc loco est Adalbertus seu Albertus Aubertusve, abbas sancti Michaëlis ad Mosam, eo nomine primus, successor Oddonis superius laudati, cujus obitus in necrologio notatur kalendis Februarii. Adalberti abbatis tempore Thybertus quidam donat sancto Michaëli mansum unum in villa *Vilerecl*, in parochia sancti Martini, *in pago & comitatu Barrensi. Actum anno ab incarnatione Domini* M II. *indictione* XV. *regnante Rotberto rege anno* VIII. His litteris subscribunt Theodericus dux, Theodericus comes, Adalbertus abbas, Wlfrinus præpositus, & alii. In necrologio ad diem XVI. Aprilis notatur *Aubertus primus, abbas hujus loci; & Albericus eques ejus frater.* Adalberto successit Nanterus abbas, de quo plura inferius.

XXIX.

Heinrici præcepta pro Corbeia & Herifordia.

Post mortem Thietmari Corbeiæ-novæ abbatis, quæ IV. idus Martii accidisse dicitur, in ejus locum subrogatus est Hosed seu Husat, cujus rogatu Heinricus [b] rex antiqua illius monasterii jura præceptione regia renovavit, *data* IX. *kal. Septembris, anno dominicæ incarnationis* M II. *indictione* XV. *anno vero domni Heinrici regis* I. *Actum Noviomago.* Hic occurrunt scrupuli duo: unus, quod Thietmarus Hoseti decessor, qui IV. idus Martii obiisse dicitur in chronico Corbeiensi, hoc ipso anno Heinricum regem Corbeiæ mense Augusto excepisse in chronico Saxonico memoretur. alter, quod anno tantum sequenti Heinricus Noviomagum adiisse videatur. unde non improbabili conjectura dici possit, hoc præceptum anno tantum millesimo-tertio datum fuisse. quod tamen sub dubio proposuerim. Nicolaus Schatenus, qui hoc privilegium retulit, aliud [c] quoque ejusdem regis consimile præceptum profert pro parthenone Herifordensi, quod domna Godeshiu abbatissa, interventu reginæ Cunegundæ, & consultu Willigisi Moguntini archiepiscopi ac Bernardi ducis, obtinuit pridie idus Augusti hoc anno. *Actum Arundi.* Utrumque privilegium, aliaque ibidem relata, Egilbertus cancellarius vice Willigisi archicapellani recognovit. Bernardus ille, Saxoniæ dux, frater erat Godeshiu seu Godesti abbatissæ, avaritiæ & rapacitatis notatus in actis sancti Meinwerci episcopi Patherbrunnensis, scilicet quod illius parthenonis thesaurum confregerit, ac multam inde abstulerit pecuniam. qua de re in synodum ab episcopo citatus, in noxæ piaculum triginta denariorum talenta restituere coactus est. In eodem parthenone Meinwercus novam basilicam, Ad-crucem dictam, ædificasse, & consecrasse traditur. Prædictus

[b] *Annal. Paderborn.* p. 363.

[c] *ibid.*

ANN. CHR. 1002.

abbas Hosetus monumentum erexit Witicbindo, nobili ejusdem loci historico, quem *pium & doctum scholæ magistrum* vocat *& historicum, etiam regi*, scilicet Ottoni secundo, *& reginæ dilectum*. Eodem abbate, beatus Godefretus monachus junior statim post mortem miraculis claruisse dicitur in annalibus Corbeiensibus ad annum M IX. quo forte anno decessit. In annalibus Saxonicis nondum editis, rex Heinricus ejusque conjux *a venerabili abbate Thietmaro cum omni honore suscepti* fuisse dicuntur. Verum id tempore Hoseti abbatis contigisse certum est ex privilegio, quod Husat ab eodem rege anno M II. vel sequenti obtinuit.

XXX. Perusini privilegium assertum in synodo Romana.

Sub finem hujus anni habita est Romæ synodus in palatio Lateranensi, præsidente Silvestro pontifice, apud quem Petrus abbas monasterii sancti Petri Perusini de Conone * ejus urbis episcopo questus est, quod *armata manu suorum satellitum* ipsum „ Petrum, sub altari ejusdem monasterii jacentem, abstraxisset, extraxissetque ab ec„ clesia, & omnia illic inventa diripuisset. At id suo jussu aut nutu factum pernega„ vit episcopus, immo se paratum esse dixit ad tutandum abbatem, si qua vis ei illata „ esset. sed monasterium suæ sedi omnino subjectum esse debere contendit, non Ro„ manæ, nec passurum imminui ecclesiæ suæ dignitatem. Ad quod pontifex: *Ego* „ *monasterium ecclesiæ tuæ neque subtraxi, neque subducere feci*: sed *sub jure & dominio* „ *ecclesiæ nostræ illud inveni, & ita possessum usque nunc tenui*. Tum pontifex antecesso„ rum suorum pontificum Johannis ac Gregorii hac de re privilegia recitari jussit, „ quæ monasterium illud Romanæ sedi vindicabant. Ad hæc reposuit Cono, hæc abs„ que decessoris sui consensu facta fuisse: si ille consensisset, æternum inde silentium „ se habiturum. At cum Romani clerici id consensu & rogatu decessoris ejus factum „ fuisse, seque ejusdem hac de re epistolam vidisse assererent, idque tactis evangeliis „ sacramento firmare parati essent; Cono demum monasterii privilegium & exemtio„ nem agnovit, & dato Petro abbati osculo, se illi adfuturum, ubi res postularet, „ pollicitus est. His actis, ne Perusini episcopi in posterum hanc litem renovarent, „ pontifex decem librarum argenti multa vetuit. Hæc synodus habita est præsidente, ut dixi, Silvestro secundo, *in palatio sacro-sancto Lateranensi, anno quarto ordinationis suæ, mensis Decembris die tertia, indictione prima*, a Septembri inchoata. Idem privilegium denuo assertum est sub Benedicto IX. agente Bonizone abbate adversus Andream episcopum Perusinum. Priori illi synodo Petrum abbatem quinque annos superstitem fuisse Ferrarius, aliique scriptores Italici scribunt, eumque Sanctorum numero adscribunt ad diem decimum Julii, quo die in fastis Benedictinis locum habet, eumque notat anonymus subæqualis, qui ejusdem sancti Petri abbatis vitam litteris mandavit, editam ad calcem 1. partis Sæculi VI. Benedictini.

a Ital. sac. 11. 9. p. 918. & seq.

XXXI. Brunonis nativitas & parentes.

Antequam hunc annum finiamus, non omittenda est commemoratio Brunonis, postea Tullensis episcopi, ac demum summi pontificis sub nomine Leonis IX. cujus nativitas hoc anno consignatur. Ejus pater Hugo consobrinus erat Conradi imperatoris, cognomento Salici; mater Heilewidis seu Helvidis nobilitate non impar, pietate haud dissimiles, qui amplissimum patrimonium condendis monasteriis, egenisque sublevandis impenderunt, exemplo majorum suorum: quorum patres & avi, post egregia armorum facinora, *circa senium, abjecta omni superbia generis & luxu mundi, induerunt humilitatem & paupertatem Christi, patrimonia sua dando ecclesiis, cœnobia construendo in suis & ex suis prædiis: sicque tandem perfecte secuti Christum, se ipsos etiam abnegarunt; stultaque sapientia sæculi omnino posthabita, sapienti stultitiæ Dei atque monastico habitui tota cordis contritione submiserunt, laudabilique per cuncta fine decesserunt*. Vignerius id interpretatur de Hugonis patre & avo, quem utrumque itidem Hugonem vocat. Johannes de Bayone Brunonis avum, haud dubie maternum, Ludovicum appellat. Hi, præter alia plurima, ex suis prædiis duo instituerunt cœnobia, scilicet Hissam * in honorem sancti Martini prope Sareburgum pro sanctimonialibus; alterum virorum sub titulo sancti Cyriaci martyris apud Altorfium. quin etiam Lutrense suis facultatibus plurimum auxerunt. Huc spectat quod in actis sancti Deicoli abbatis Lutreosis legitur de Hugone, filio Eberardi potentissimi in Alsatia comitis, qui Hugo, cum Lutrense monasterium diripuisset, tribus filiis suis membrorum contractione multatis, crimen agnovit, ablata cum fenore restituit, ac demum monasticæ vitæ cum tribus filiis suis se devovit. An is avus fuit Hugonis, Brunonis parentis, qui una cum uxore sua in Vosago, haud procul a Senoniensi monasterio, prope Salmam & Asburgum * habitasse fertur. In chronico tamen Sa-

* Hess.

* vulgo d'Abo.

ANN. CHR. 1002.

xonico manu-scripto, in castello Alsatiæ, quod dicitur *Egenesheim*, ortus fuisse traditur. Illic itaque Bruno, toto corpore crucis signis insignito, in lucem editus est XI. kalend. Julii, præsenti anno: qui dies & annus, ob præclara tanti pontificis merita, inter faustos ecclesiæ dies accensendus est. Ambo ejus parentes tantæ pietatis fuisse perhibentur, ut eis non modo laïci, sed & ecclesiastici viri haberent quod imitarentur. Hi cœnobium, solitariæ vitæ aptissimum, Woffenheimii prope Engesheimium castrum suum construxerunt. Cum Bruno annum quintum attigisset, Bertholdo Tullensi episcopo educandus, & litteris informandus a pia genitrice, quæ eum ipsa lactaverat, traditus est: qua in schola duos collegas habuit natu-majores, Adalberones nuncupatos: quorum alter, Theoderici ducis filius, immaturo fato functus est: alter Hezelonis ducis germanus, Friderici principis filius, sub scholasticorum magistro, magister nepotuli sui Brunonis exstitit. Hugonis senioris tres filii, mox laudati, fuere Heberardus, Hugo, & Guntramnus, ex actis [a] sancti Deicoli: ex quibus Hugo Brunonis, Eberhardus Conradi Salici parens fuisse creduntur.

a V. lib. 45. n. 24.

ANN. CHR. 1003. XXXII.

Silvestri papæ obitus, scripta, & apologia.

OTtonis imperatoris obitum mors Gerberti seu Silvestri secundi papæ, ejus olim præceptoris, brevi subsecuta, cum vix annum quintum pontificatus inchoasset. Obiit quippe anno incarnationis millesimo tertio, indictione prima, mensis Maii die XII. ut ejus epitaphium docet, quod Sergius IV. ipsius post Johannem alterum successor, in ejus honorem composuit. Ex hoc uno monumento refelli potest fabula in vulgus a Bennone cardinale primum jactata, dein ab imperitis scriptoribus excepta, Silvestrum magicis artibus ad summum pontificatum pervenisse. Si quas enim artes ad illam dignitatem conscendendam adhibuit, non alias sane quam doctrinam, eruditionem, & industriam haud vulgarem, qua dextere usus est ad faciendum sibi gradum ad honorem. Neque enim Gerberto, etsi humili loco nato, umquam defuit, ut verum fatear, ambitio, nec obsequium in magnates & principes, quos consiliis suis favorabiles fore existimavit. Nec mirum, quod mathematicis studiis plurimum deditus male audierit, cum mathematici eodem loco atque magi ab antiquis non raro habiti sint. Unde, Tiberio [b] imperante, *facta de mathematicis, magisque Italia pellendis senatusconsulta: quorum e numero L. Pituanius saxo dejectus est.* Quamquam Gerbertus ab æqualibus ejus temporis scriptoribus pro magno viro habitus, laudatusque est. Sed non mirum, nec novum, excellentes viros invidia laborare. Certe, etsi Gerberto ambitionem non defuisse assentior, zelum tamen præ se tulisse probant tum ejus epistolæ, tum sermo ab eo compositus ad informationem episcoporum, quibus præclara monita suggerit. Ad hæc Helgaudus initio vitæ Rotberti regis auctor est, Silvestrum nostrum in pontificatu *multa virtutum insignia*, & præcipue *in eleemosyna sancta*, operatum fuisse. Præter editas Gerberti epistolas, una est nondum vulgata, ab ipso jam summo pontifice scripta ad quemdam Adalboldum, qui eum de quibusdam geometricis quæstionibus consuluerat. Exstat hæc epistola cum litteris ipsius Adalboldi in codice, olim Floriacensis, nunc Ottobonianæ bibliothecæ, cum tractatu necdum edito ejusdem Gerberti de abaco, quem Gerbertus composuit hortatu Constantini monachi Floriacensis, ut ipse testatur in epistola CLXI. ad eum scripta. Ex quibus intelligas, quam immerito e numero summorum pontificum expunctus sit a nonnullis, qui Agapetum nescio quem ejus loco substituerunt.

b Tacit lib. 2. c. 32.

Sepultura ejusdem.

Humatus fuit primum Silvester in porticu basilicæ Lateranensis: ex cujus marmoreo sepulcro, cum non esset humido loco situm, nihilo minus, sereno etiam cælo, aquæ guttatim manabant non sine complurium admiratione, ut Rasponus [c] observavit in libro primo de basilica Lateranensi. Huc spectat id, quod legitur quodam in chronico [d] Vezeliacensi de Gerberto, *cujus tumba*, inquit auctor, *sudat ante obitum paparum.* Addit Rasponus, ejus sepulcri tabulam marmoream in reparatione « ecclesiæ, tumulo effosso, intra basilicam, citra minorem ejus portam, ubi nuper erat « effigies sanctissimi Crucifixi, collocatam fuisse. Nec illud prætermittendum ex eodem « auctore, quod anno M DC XLVIII. dum pro ecclesiæ reparatione nova jacerentur « fundamenta, repertum fuit ejusdem Silvestri cadaver, in marmorea capsa palmis « duodecim sub terram defossa integrum, pontificiis vestibus amictum, brachiis in « crucem conformatis, capite sacra tiara obtecto: sed confestim loco motum, aëre «

c Raspon. p. 71.
d Labbe bibl. to. 1 p. 391.

AN CHR. 1003. „ permeante, in cineres dissolutum fuit: e quibus tamen, fortasse ob aromata, qui- „ bus corpus conditum fuerat, suavis odor fragravit; neque, præter argenteam cru- „ cem & pontificalem anulum, aliud incorruptum remansit. Hactenus Rasponus.

XXXIII. Successores. Defuncto Silvestro suffectus Johannes, cognomento Siccus, patria Romanus, ejus nominis sextus-decimus, dictus decimus-octavus; seditque tantum menses quinque & dies aliquot: cui successit Johannes dictus decimus-nonus, cognomento Fasanus. Hi duo electi factione Tusculanorum comitum, qui dominationem in urbe, Ottonum tempore intermissam, resumserunt. Hos notat charta Farfensis, data hoc anno, scilicet *temporibus domni Johannis sanctissimi summique pontificis & XVI. papæ, & venerabilis Rainerii episcopi, & Rainerii & Crescentii comitum ac rectorum terræ* » *Sabinis, in mense Julio, indictione I.* quo tempore Hubertus filius Tebaldi mar- » chionis, jacens in lecto, reddidit terras, quas injuste tenebat de monasterio sanctæ » Mariæ, & apprebenso fuste investivit, & refutavit eas ad Johannem præpositum » prædicti monasterii. Mense Junio præcedente, & quidem die XIV. ejusdem mensis, viri quidam nobiles eidem monasterio, cui tum præerat *domnus Hugo Dei gratia* » *humilis presbyter, eximius monachus, atque angelicus abbas*, conferunt ecclesiam san- » ctorum Adriani atque Natalis cum curte sua, positam infra civitatem Veterem, » quæ vocatur Albula, non longe a civitate Tiburtina, in loco, qui vocatur Marini; *jurantes per Deum omnipotentem, sanctæque sedis apostolicæ dominum Johannem sanctis-* » *simum XVI. papam*, se hæc omnia inviolabiliter conservaturos.

XXXIV. Fructuariense monasterium conditur. Inter varia decora, quæ Willelmus abbas Divionensis bene multa Ordini nostro contulit, insigne est præ cæteris Fructuariense monasterium, quod in fundo paterno a fratribus suis, ipso curante ac suffragante, conditum est. Hujus monasterii natales ad hunc annum millesimum-tertium revocant versus quidam, ex veteri ejusdem loci chronico desumti, assignantque septimum diem ante kalendas Martii, quo die fundamenta cœnobii jacta sint. Sic enim hos versus interpretor.

Si quis Fructuariæ mavult prænoscere quando
Cænobii cæptum rite fuisset opus:
Millesimus sublimis erat tunc tertius annus
Partus virginei principis ætherei:
Martis septena, seu indictio prima, kalendæ
Tempus, vel cursum ambo suum peragunt.
Rex Ardoinus, regni moderamine fessus,
Regnat in Hesperia, tendit in Ausoniam.

Erant Willelmo nostro tres fratres, Gotofredus, Nitardus, & Robertus: quorum duo priores monasticen in Divionensi abbatia professi, amplas possessiones Roberto fratri reliquerunt. Nitardus Roberto auctor fuit, ut construendo monasterio Fructuariam impenderet, qui locus est Galliæ subalpinæ in diœcesi Eporediensi, positus inter duo flumina, Orcum & Amalonem. Fratris pio consilio acquiescens Robertus, legali testamento, quod *judicatum* appellant, locum transtulit in Dei posses- » sionem per manus Gontardi Taurinensis archidiaconi, ea conditione, ut locus ille » *nullo modo primam & antiquam perderet libertatis dignitatem*; & nulli episcopio sive » monasterio, seu sæculari dominio subjaceret. quod Johannes decimus-nonus confirmavit, & post eum Benedictus in plena synodo Lateranensi, in qua, præter abbates, aliosque diversi ordinis viros, quadraginta episcopi cum sancti Petri cardinalibus adfuisse dicuntur. Non parum etiam ad id opus rex Arduinus & Berta ejus conjux contulisse memorantur. Atque ne Divionenses monachi quamdam sibi injuriam factam causarentur, quod Fructuariense monasterium eorum ditioni subtraheretur; concessa eis insignia ornamenta ab eodem monasterio, scilicet textus evangeliorum auro & gemmis ornatus, casula auro decorata, duæ stolæ cum manipulis pariter deauratæ, aliaque nonnulla; idque Bruno Lingonum antistes comprobavit. Hæc omnia constant ex litteris Willelmi abbatis, destitutis chronicis notis: quibus multi episcopi, abbates, ac proceres cum Rotberto rege & filio ejus Hugone jam rege, sed forte diversis temporibus, subscripsere, ut postea videbimus.

XXXV. S. Benigno factæ donationes. Etsi anni Rotberti regis a morte patris passim numerabantur, nonnumquam tamen ab initio cum patre principatu numeratos fuisse vetera quædam monumenta

ANN. CHR. 1003.

probant. Unum est Hugonis ᵃ cujusdam & conjugis ejus Ermengardis, sancto Benigno quædam prædia in pago Alsensi conferentium *præsipue pro sepultura filii sui*, ea conditione, ut domnus abbas Willelmus, & ejus monachi successoresque eorum in perpetuum ea possideant. *Actum Sarmatii* * *castro. Datum feria quinta*, VII. *kal. Decembris, anno* XV. *regnante Rotberto rege:* quæ chronicæ notæ huic anno millesimo tertio conveniunt. Eodem modo Rotberti regis anni numerantur in sequenti charta Walterii episcopi Æduensis apud Perardum, confirmantis donationem cujusdam ecclesiæ prope Belnense castrum sitæ, eidem monasterio factam anno sequenti a quodam Oddone & Ingola ejus uxore, qui illam ecclesiam, ab annis amplius centum destructam, restruxerant, atque ex rebus suis dotaverant *auctoritate regia, senioris que sui illustrissimi, scilicet comitis Ottonis:* cujus ecclesiæ cœmeterii limites Rotbertus rex ipse designasse dicitur. Huic instrumento post Walterium episcopum subscribunt Huboldus abbas, Helmuinus, Gerardus, Hunricus itidem abbates. *Actum Belno* * *in curia Ottonis comitis*, qui etiam subscripsit.

a Perard, p. 168.
* Saumaise.
* Beaune.

XXXVI. Odonis vicecomitis, ejusque conjugis epitaphia.

Hic Oddo vicecomes erat, filius Heinrici ducis, teste chronographo Benigniano, qui hujus instrumenti summam refert. Non dubitem, quin idem sit Odo ille, cujus epitaphium reperi in veteri codice Benigniano, cum epitaphio ejus uxoris, quæ Inga appellatur. Utrumque huc referre placet.

Mortalis titulo signabar nominis Odo,
Istic pro posse, pro fore nisus ope.
Exsolvi invitus hic ultima fata sepultus,
Et terræ matri terrea membra dedi.
Dilexi Stephanum vivens in carne beatum:
At spe salvandi, do mea, meque sibi.
Lector, sarcophagi te posco epigrammate tristi,
Sortem cerne meam, ac memorare tua.
Da lacrymas, impende preces, gremioque redibunt
Res, tua si nobis gaudia plena petis.
Sena dies mensis, Junii quæ est ante kalendas,
Clausit ab officio ne videant oculos.

Ex his versibus patet, Odonem sepultum fuisse in Belnensi ecclesia sancti Stephani, quem ait se, dum viveret, dilexisse. Sequitur Ingalæ seu Ingæ ejus conjugis epitaphium.

Inga vocante Deo dedit isti membra sepulcro,
Femina virtutis actibus apta piis.
Fœdere legitimo conjunx copulata marito,
Pauperibus monachis vixit opima bonis.
Quapropter lugubrem qui præteris, aspice tumbam,
Et dic, Summe Deus, da famulæ veniam.
Quæ fecit, Domine, pro vita perpete redde:
Incurrit noxam; gratia tollat eam.
Idibus has Jani sublata est carcere mundi.
Judicio mortis est sibi clausa dies.

XXXVII. Argentoilum restitutum.

Argentogilum seu Argentoilum monasterium Chlotharii tertii principatu construxerat quidam Ermenricus cum conjuge sua Numana, illudque monasterio Dionysiano subjecerat. Hoc ipsum postea Carolus Magnus a Dionysianis obtinuit, sacrasque virgines illic collocavit, quibus Theodradam filiam suam præfecit, eo pacto, ut post mortem ejus ad Dionysianos locus ille reverteretur. An effectos consecutus sit, incertum: at certum videtur, hoc monasterium, ut pleraque alia, Normannorum tempestate destructum fuisse, quod postmodom Adelaïs regina, Hugonis regis conjux, restruxit, teste Helgaldo, *ubi numerum ancillarum Dei non minimum, sub norma sancti Benedicti vivere paratas, adunavit*, iisque multas assignavit possessiones. Hanc donationem pius ejus filius Rotbertus, matris voluntati morem gerens, regali præcepto confirmavit, quod Gerardus a Bosco in historia ecclesiæ Parisiensis ex authentico vulgavit. *Actum in pascha apud sanctum Dionysium, anno*

ANN. CHR. 1003.

tertio-decimo regni Rotberti gloriosissimi regis Francorum, indictione prima. Franco cancellarius præceptum recognovit. Sic restitutum monasterium sanctimonialibus subjectum mansit ad annum usque M C XXVII. quo Sugerius abbas ea, qua pollebat, auctoritate Dionysianis illud vindicavit.

XXXVIII. Milidunensis monasterii immunitas. a *V. lib. 50. n. 57.*

XXXVIII. Idem rex Rotbertus matris suæ Adelaïdis piis suasionibus, accedente etiam Burchardi comitis, ejusque filii Rainoldi Parisiensis episcopi hortatu, immunitatem omnium exactionum indulsit Milidunensi [a] sancti Petri monasterio, cujus possessiones insuper confirmavit. *Actum Parisius palatio anno ab incarnatione Domini millesimo-tertio, regni autem Rotberti gloriosissimi octavo.* Post regium monogramma ita subscribit cancellarius: *Sanctæ matris Dei Mariæ Remensis ecclesiæ Franco levita, regisque Rotberti a commentariis relegit.* Regio præcepto apposita sunt dilutiori atramento signa Adelaidis reginæ & Constantiæ reginæ, Brunonis, Fulconis, Willeberti, & Odonis episcoporum. Burchardi, Gualterii, Guidonis & Gisleberti comitum, qui omnes post tempus dati diplomatis videntur subscripsisse. Certe si Constantia tum præsens, regique conjugata fuisset, non tantum Adelaïdis reginæ & Burchardi comitis, adeoque Rainoldi hujus filii rogatu concessum diploma dicturus fuisset Rotbertus. Bruno episcopus erat Lingonensis, Fulco Aurelianensis, Willebertus, forte Gilbertus Meldensis, & Odo Carnutensis. Prædictam immunitatem ratam habuit rex Heinricus dato diplomate Miliduni in curia epiphaniæ, omisso anno; atque insuper *viam publicam extra atrium* ejusdem cœnobii, superius ad occasum vergentem, sancto Petro concessit. Hanc vero immunitatem renovavit pulsatus querelis monachorum, quos regii satellites vexabant, *& patris eorum Adaleris*, quem *dilectum Deo & hominibus morum probitas*, inquit, *& vitæ simplicitas efficit.* Apposita sunt post regem signa Mainardi archipræsulis Sennensis, Walterii & Frollandi episcoporum; Radulfi, Willermi & Oddonis comitum. Walterius Meldensem ecclesiam, Frollandus Silvanectensem regebat.

XXXIX. Magenardus in Carnutense monasterium intrusus. b *Fulb. ep. 21.* Fulberti hac de re epistola ad Abbonem.

XXXIX. Vix serius hoc anno reponi potest obitus Gisberti abbatis monasterii sancti Petri Carnutensis: quo mortuo, ingentes turbæ de futuro successore exortæ sunt. His acceptis, Abbo Floriacensis abbas, ad quem ejus loci providentia, ob reformatum olim a Floriacensibus sancti Petri monasterium, quodam modo spectabat, litteras hac de re scripsit ad Fulbertum, tunc in illa urbe litteras publice docentem, ut ab eo facti veritatem resciret. Fulbertus, Abbonis dignatione captus, officiosissime illi [b] respondit, ut ipsius epistolæ inscriptio & exordium testantur, quibus honorificentius nihil de Abbone dici potest. Inscriptio epistolæ sic habet: *Pleno virtutis, & gratia circumfuso carissimo patri Abboni, Fulbertus suus.* Tam honorificis titulis respondet epistolæ exordium in hæc verba: *Quanam te resalutatione digner, ô sacer abba, & ô magne philosophe? Quid rependam muneris sanctæ amicitiæ, quam promiserunt signa gemmatæ facundiæ, vix æstimare sufficio. Nam cum illa, quæ dicuntur esse, victor animo teneas; cum illa, quæ non esse, forsitan vilipendas: quid ego conferre possim, quod tu aut non habeas, aut non habere contemnas?* Ad rem quod attinet, non melius exprimi potest, quam ipsius Fulberti verbis ac litteris, qui Magenardi intrusionem in hunc modum describit. *Præceptis itaque tuis modestissime deservire cupiens, Medio-lano discipulo quod precatus es facio; quæcunque tibi scribenda petisti, ea omnia fere, juxta fidem exarata transmitto. Abbate sancti Petri graviter ægrotante, sed adhuc mentis & sermonis compote, Magenardus * monachus, ante mihi non mediocriter carus, noctu se se de claustro surripuit, & ad Tedbaldum * comitem, qui Blesis tunc morabatur, abbatiæ petenda gratia properavit. Comes illum postridie remisit ad nos cum legatis, qui denuntiarent recipiendum magnifice, sicut abbatem, monachis & canonicis. At vero nobis fere omnibus ea res æque nova & horribilis fuit. Respondimus itaque, longe nobis aliter videri. nec enim legitime fieri abbatem, nec debere recipi, qui abbatiam alterius, ipso vivente, per ambitionem petit: qui a fratribus non eligetur, & super illos nititur dominari: postremo qui noster neque monachus sit, neque clericus; & plures habeat testes curialiter agitandi, quam monastice vivendi. Hæc ille non gratanter accipiens, ad comitem redequitat, iramque juvenis adversum nos vehementer inflammat. Sed die quinto, postquam suum ambitum publicavit, prædictus abbas ægritudinem suam morte limitat. Conveniunt ad capitulum monachi nostri, & quidam canonici, quos ratio postulabat admitti. Interrogamus, an aliqui fratrum, incœpto Magenardi faveant. Negant singuli, urgent omnes. Decrevimus ergo quosdam eorum esse mittendos ad co-*

* al. Megenardus.
* al. Theobaldum.

mitem, nobis videlicet designatum episcopum: ut patris Gisberti obitum nuntiarent, & alterius eligendi regularem precarentur licentiam. Id intelligendum de Rodulfo, post Odonis episcopi obitum designato episcopo, qui hujus legationis princeps fuit. ANN. CHR. 1003.

Pergit Fulbertus. *Quibus missis, ecce alii duo, Vivianus scilicet & Durandus, alter illiteratus, alter litterarum male sanus interpres, ambo præpositi, simulantes causa communis commodi ad obedientias suas se velle exire, ac ne aliorsum pergerent, sibi interdicente decano monasterii, Magenardum tamen secuti sunt, qui sæptam præsumtionem occulte persuaserant; & Blesis in præsentia domini Tedbaldi ipsum Magenardum a fratribus peti ac eligi perfide mentiti sunt. Horum suffragio lætus comes, statim eum baculo pastorali publice donat. Quo audito fratres, qui in claustro remanserant, contra hanc fraudulentiam, zelo divinæ legis accincti, libellum reprobationis fecerunt, atque subscripserunt hujusmodi.* SCIAT *omnis ecclesia, quia Magenardum nostrum abbatem* « *fieri non eligimus, non laudamus, non volumus, non consentimus; sed reprobamus, re-* « *futamus, & omnino contradicimus: nos vero de cœnobio sancti Petri, quorum nomina* « *subscripta sunt, Durandus decanus, Genesius, Isembertus, Alveus, Richerius, Herbertus,* « *Benedictus, Radbertus, Evrardus, Arnulfus, Marcuinus, Warinus, Walterius, Guar-* « *nerius, Beringerius, Waldricus, Bernardus. Isti itaque omnes sua nomina aut subscrip-* « *serunt, aut subscribi fecerunt, me vidente. Die proxima comes Tedbaldus redit: se in monasterium recipi cum processione præmandat. Monachi respondent, se libenter hoc agere, si præsumtorem illum non adduxerit secum. Ille deano iratus, ipso tamen die sustinuit: sed insequenti, cum strepitu commeantium *, in sancti Petri monasterium suum Magenardum obtrusit. Ad cujus violatum ingressum sancti fratres, contaminari ipsius communicatione timentes, sanctuario Domini salutato, cum lacrymis exierunt: atque refugium aliud nescientes, ad limina principalis ecclesiæ confugerunt. Ibi quoque utroque * pastore deserta oves, mœstis se se vocibus consolantur: sed recipit eos sancta Mater Domini solita pietate: recipit Rodulfus decanus * dulci benignitate. Inde transierunt ad cœnobium sancti patris Herberti, cujus dives caritas de paupere censu, quæque potest, illis necessaria subministrat. Ceterum ille, cujus fratres importunitate depulsi sunt, ab Herviso quodam, ut aiunt *, Britannicæ regionis episcopo, IV. nonas Februarii abbas simulatus est in suburbio Carnotensi, absente clero, indignante populo, legato archipræsulis * palam contradicente ne id fieret, reclamantibus etiam quibusdam monachis, qui in loco remanserant, vero vultu, viva voce atque regulari auctoritate. Sed quid inter furentes ratio? Sedet nunc ille primas in abbatiæ suggestu, sæculari potentia fretus, de peracta victoria gloriosus; fautores ejus abbates, episcopos atque ipsum papam ambiendo *, ne quid gravius statuatur in illum, modis omnibus elaborat. Jacet interim victa confusaque fratrum expulsorum humilitas: nec est præsul in Galliis, cujus viscera tangat affectio pietatis, aut zelus sacræ legis inflammet: ut consurgat ad frangendos impetus errorum, ad relevandas spes dolore tabescentium. Defuncta est enim Dionysii fortitudo: non comparet pietas Martini: tu quoque dereliquisti nos, sancte pater Hilari, qui olim unitatem ecclesiæ Spiritus-sancti gladio tuebaris. O derelicta, ô mœsta, ô desolata Galliarum ecclesia! quæ jam erit spes salutis ulterior? ubi amplius anima christiani afflicta respirabit? Hoc namque solum vel maxime nos confortare videbatur, quod, si contingeret ruinas mœnium tuorum resarciri non posse, liceret saltem ad firmum adhuc capitolium vitæ monasticæ confugere. quod etiamsi furibus irrepere, aut impune quibuslibet ambitiosis invadere licet, prò dolor! funditus occidisti. Unde jam ad te revertens, venerande pater, quem ego credo & video adjutorem a Domino nobis esse provisum, cum domino meo tuoque fideli Rodulfo deprecor & obtestor per ea, quæ tibi data sunt, sapientiæ sancta charismata, per dulcedinem fraternæ caritatis; si quid potes, impugna hostes Domini, fratres allisos refove; nec perire sinas inopia solatii tui, pro quibus credis esse fusum sanguinem Christi.* Hactenus præclara Fulberti epistola ad Abbonem: quæ, quia multa observatione digna continet, fere integra nobis referenda visa est, & emendatior quidem ex veteri sancti Petri codice, quem Haganonis vocant.

* al. comminantium.

* al. male non invento.

* al. tuus.

* al. addunt.

* Leotrici.

* al. ambiendo.

XI. Notanda in hac epistola.

In primis observandum, hanc epistolam scriptam fuisse post annum quintum Rotberti regis, quo anno Gisbertus abbas duas sorores cujusdam Haimonis libertate donavit, scripta manumissionis charta, cui subscribit post Gisbertum Herbertus abbas Latiniacensis, antea sancti Petri monachus, ad quem monachi sancti Petri post intrusionem Magenardi confugerant. Scripta est porro saltem ante finem anni millesimi quarti, quo tempore interiit Abbo Floriacensis abbas, ad quem di-

recta est. Deinde observandum est, necdum mortuo Gisberto abbate, baculum pastoralem delatum fuisse ad Tedbaldum comitem, qui dato pro more illius temporis baculo Magenardum investivit, vivente adhuc Gisberto. quod canonicis legibus omnino contrarium erat. Ad hæc mortuo abbate Gisberto, cujus obitus in necrologio notatur XVIII. kalend. Februarii, monachos in capitulum eligendi abbatis causa convenisse cum canonicis quibusdam ecclesiæ Carnutensis, quos inter Fulbertus unus erat: qui nec cum monachis refutationi Magenardi subscripsit, nec se monachum [a] dicit. Præter ea, tunc vacasse Carnutensem episcopatum, post mortem scilicet Odonis episcopi, cujus loco tunc designatus erat Rodulfus decanus, necdum consecratus, qui postea monachus apud sanctum Petrum factus est. Hinc *utroque pastore*, episcopo scilicet atque abbate, destitutæ dicuntur *oves*, id est monachi sancti Petri, cum ob intrusum Magenardum e monasterio egressi sunt. Denique occasione illorum verborum, quibus Fulbertus ait non comparere pietatem Martini, in patrandis scilicet miraculis, scriptum fuisse ab Ugone Turonensi [b] archidiacono dialogum de quodam miraculo, facto in translatione sancti Martini: quem dialogum Hugo nuncupat *Fulberto amico ex dilectis singulariter dilecto*, ubi eum secum interlocutorem adhibet.

a V. lib. 50. n. 72.

b Analect. to. 2. p. 349.

XLI. Gisberti abbatis epitaphium.

Redeo ad Gisbertum abbatem, cujus epitaphium legere memini in veteri monasterii sancti Petri membrana, ex quo discimus, eum basilicæ instauratorem fuisse. Sic enim habet epitaphium.

Istius exstructor templi venerabilis abbas
Parvo Gisbertus hoc tumulo tegitur.
Qui vivens monachos semper docuit sibi junctos
Exemplis patriam quærere perpetuam.
Christicolæ Mauri colerent cum festa beati,
Hunc tulit aspera mors carnis ab hospitio.
Sedulo quem propter cuncti rogitate precantes,
A pœnis famulum protege, Christe, tuum.

XLII. Comite mortuo, Magenardus stabilitur.

Inter ea Tedbaldus comes Romam orationis causa proficiscitur, indeque revertens, in itinere absque liberis moritur: cujus corpus Carnutas relatum, in capitulo sancti Petri *ad pedes fratris sui Theoderici* * honorifice humatur. Rodulfo decano interim, favente Rotberto rege, ordinato episcopo, monachorum zelus denuo in Magenardum inflammatur; eoque progreditur, ut, extorto e manu ejus pastorali baculo, ipsum ad domum episcopi refugere compulerint. ubi, cum precibus & vigiliis, studiisque litterarum sedulo vacantem animadvertissent; postposita demum lite, baculum ei pastoralem & abbatiæ dignitatem ultro reddiderunt. quo munere optime functus, illicitum ingressum laudabili fine emendavit. Multas eo abbate chartas invenio in codice Haganonis, tum Richardi secundi Normannorum ducis, tum aliorum, sed omnes sine chronicis notis. Prima est ipsius Richardi de villa comitatus Ebroïcensis Rescolio, data sancto Petro, cui chartæ post Richardum apponuntur signa Rodberti archipræsulis Rotomagensis, Gunnoridis comitissæ eorum matris, simulque Richardi & Rodberti filiorum ipsius Richardi. Secunda est donatio ecclesiæ Wadonis-curtis in eodem comitatu, a prædicto duce confirmata: cui subscribunt post eum Rodbertus archiepiscopus, Herbertus episcopus, & Theodericus abbas, forte Gemeticensis. Duabus subsequentibus apponuntur signa Odonis comitis, scilicet Carnutensis, eo nomine secundi, *Bertæ comitissæ* ejus matris, quæ se reginam non dicit, *Agnetis filiæ ipsius*, Walterii comitis, & aliorum. Instrumento quinto, quæ conventio est Odonis comitis cum Magenardo abbate & monachis sancti Petri de Bosco-medio, apponuntur signa Odonis comitis, Ermengardis uxoris ejus, *Bertæ reginæ*, Agnetis, & aliorum. Addit codicis scriptor, hanc conventionem non tenuisse. nam *gladio Lotharienorum interfectus* Odo non *valuit sequi conventionem*. Odonis cædes contigit anno M XXXVII. Hæc tamen conventio longe ante facta fuit. siquidem Magenardus abbas vix annum M XII. attigit.

XLIII. Dolenses abbates.

Dolensi apud Bituriges monasterio tunc præerat Hugo [c] ejus loci abbas octavus, cujus tempore, id est hoc anno Christi millesimo-tertio, ejus regiminis quinto, monasterium sanctorum Donatiani & Rogatiani apud Namnetas Dolensi abbatiæ concessum

c Labbe to. 2. Bibl. p. 315.

ANN. CHR. 1003.

concessum est. Hugoni successit post annos undecim Eumenus *bonæ memoriæ* abbas bonus, & post annos novem facta secunda *dedicatio Dolensis monasterii* IX. kalend. Februarii. Eumeni successores [a] Herbertus, Bernardus, Ingelboldus, mortuus anno M LI. Raimundus ejus successor, de quo alias.

[a] id. t. 2. p. 741.

XLIV. Lezati quædam cellæ.

Lezatense monasterium administrabat Hugo abbas, cum vir quidam, Sulmus seu Sulmo nomine, eidem monasterio & sancto Dei confessori Antonio tradidit ecclesiam sancti Beati, positam super ripam Garumnæ in comitatu Convenarum, & ecclesiam sancti Vincentii super eamdem ripam, eo pacto, *ut semper ibi monachi Deo serviant, & regant locum secundum regulam sancti Benedicti.* His litteris subscribunt Petrus episcopus, Raduinus monachus, &c. Vitiosæ sunt chronicæ notæ, quæ sic habent: *Acta sunt hæc* VI. *idus Augusti in festivitate sancti Cyriaci, feria* VI. *luna* X. *epacta* XXVI. *& bissextilis annus, indictio* IX. *anno ab incarnatione* M III. At hic annus bissextilis non erat. Hæ notæ melius conveniunt anno M XII. bissextili qui indictione X. præditus erat. Nunc locus redactus est in simplicem, ut vocant, prioratum. Hugoni abbati successit Aimericus, cujus tempore Pontius & Arsenda conjuges ecclesiam sancti Michaëlis, in suu alode Sancianis ab ipsis ædificatam, *Domino Deo & sancto Michaëli archangelo, & sancto Petro Romæ* obtulerunt, subjeceruntque *sancto Petro Lezatensis monasterii, & reliquiis, quæ ibi venerantur, & domno abbati Aimerico, & Benedicto decano, & Auriolo, Bernardo & Emelio monachis, & cunctæ catervæ monachorum, qui ibi habitant.* Hæc donatio facta est *in mense Augusti, feria* V. *regnante Rotberto rege.* Subscribunt cum donatoribus Rotgarius frater Arsendæ, Atto abbas sanctæ Mariæ *de Lombers*, & alii complures. Raimundo videtur successisse Guarinus.

ANN. CHR. 1004.

XLV. Fingenius abbas obit.

Annus insequens millesimus quartus insignes duos nostri Ordinis abbates, Fingenium & Abbonem, e medio sustulit. Tribus, ut superius vidimus, monasteriis præerat Fingenius, nempe sancti Petri & sancti Vitoni monasterio in urbe Virduno, & apud Mettas duobus, uni sancti Symphoriani, alteri sancti Felicis seu sancti Clementis. Fingenii, natione Scotti, adventus, peregrinatio, & conversio scripta erat, teste Hugone Flaviniacensi, in vita Theoderici Mettensis episcopi: at excidit hæc vita, nec quisquam alius venerabilis illius abbatis gesta litteris mandavit. In necrologio sancti Clementis laudatur VIII. idus Octobris *Fingenius bonæ memoriæ abbas & rector hujus loci, qui jacet ante aram sancti Johannis in sinistra parte.* Invenimus in codice Remigianæ apud Remos bibliothecæ brevem epistolam *Phingenii abbatis ad Fastradem sanctimonialem, de Guiliero monacho*, quam epistolam nostri Fingenii esse non dubito. sic autem habet. *Nonnum Guilierum ex nostra, omniumque fratrum nostrorum parte salutantes admonete, ne nimia, quod absit, absorbeatur tristitia pro tentatione, qua, Deo permittente, afficitur; verum spem suam in ipsum jactans, orationibus citius fidelium misericordiam piissimi Conditoris sibi affuturam fideliter ac perpetualiter confidat.* Nec plura ibi. Fingenii successores fuere apud sanctum Vitonum Richardus, ob pietatem cognominatus Gratia-Dei; apud sanctum Clementem Haimo, apud sanctum Symphorianum Siriaudus, ut constat ex actis Adalberonis Mettensis episcopi, eo nomine secundi, non Constantinus, ut in vulgatis indicibus legitur, qui Siriaudi successor potius dicendus est. nam illorum actorum scriptor, qui sancti Symphoriani abbas post Fingenium tertius erat, adeoque Constantinus, abbates recensens ab Adalberone secundo ordinatos, ait duos in quibusdam cœnobiis, tresve ab eo promotos fuisse; *ut est indicio*, inquit, *hic sacer locus, cui, Deo auctore, licet indignissimi, præsidemus, dum præcedentibus duobus sanctis & venerabilibus patribus, Fingenio ex Hibernia, & domno Siriaudo, ex Gorziæ ferulis ad regendum adducto, nos qui hæc scribimus, benedictione hujus beati pontificis, tertio loco, regimini succedere compulsi sumus.* Constantinus in tabulario sancti Symphoriani notatur anno millesimo vicesimo-quarto. Vir fuit gravis & eruditus, ut indicio est, si quidem ejus sit, liber de vita prædicti Adalberonis, quem ab eo scriptum fuisse ex superioribus verbis colligimus. Ejus successores illo sæculo notantur Richerus & Durandus. Alios vide sis in versione Gallica [b] chronicorum Yepesii.

Ejus successores.

Constantinus scriptor vitæ Adalberonis.

[b] Centur. 6. p. 580.

XLVI. S. Clementis Mettensis abbates.

Apud sanctum Clementem Haimo communi fratrum calculo electus fuisse dicitur, repugnante licet Adalberone episcopo, qui Walterum, sancti Arnulfi monachum, beati Clementis monasterio præficere moliebatur, immo etiam hoc monaste-

ANN. CHR. 1024.

rium sancto Arnulfo subjicere obtentu villæ Rumiliaci, quam a sancti Arnulfi monachis ea conditione acceperat. quæ res magnæ controversiæ seminarium postea exstitit sub Widelone abbate, Haimonis successore, ut in consequentibus videbimus.

XLVII. Richardus abbas S. Vitoni. a supra n. 12.

Fingenii apud sanctum Vitonum successit Richardus, istue ante paucum tempus a cum Friderico comite secesserat. In libello de ejus vita, quem anonymus ejus loci monachus scripsit, Fingenius obiisse dicitur *post tres vix emensos menses*, quam Richardus & Fridericus, post varias cunctationes, stabilitatem suam in Vitoniano cœnobio voverant. Cum fratres successoris deligendi gratia in unum convenissent, non una fuit eorum sententia. Præsens aderat Heimo seu Haimo Virdunensis episcopus, ad cujus interrogationem, pueri duo juniores ejus loci monachi, consona voce Richardum abbatem proclamasse memorantur. Probavit hanc electionem Haimo, quam antea cum Friderico peroptabat; eodemque anno, in festo sanctorum apostolorum Simonis & Judæ, novum abbatem ordinavit. Sic impleri cœpit vaticinium Odilonis abbatis, qui præsagierat fore, ut locus, permodicus antea & angustus, Richardi & Friderici amplificaretur & augeretur industria. Ordinatus Richardus mox sollicitus fuit ut magis prodesset, quam præesset. Huic vero Deus tantam contulit gratiam, ut a regibus & principibus, a divitibus & mediocribus miro affectu diligeretur. Nec apud suos veneratio ejus minor. Forte quorumdam negotiorum causa ad Heinrici regis aulam profectus erat cum Friderico monacho, imperiali sanguine procreato, cujus idcirco apud principes plurima gratia erat.

Friderici modestia.

Dispositis sedibus, cum Fridericus, utpote regis & principum consanguineus, eminentiori loco sederet, non tulit se Richardo abbati præferri; surgensque a latere principis, (vide memorabile modestiæ in tanto viro exemplum!) suppedaneum proprium ad pedes abbatis posuit, atque ad ejus pedes resedit. quod factum omnium laudem & admirationem excitavit. Rex vero altiori animo ejus modestiam admiratus, abbatem e latere suo, & proximum ei Fridericum sedere jussit. Ea porro fuit Heinrici regis in Richardum propensio, ea liberalitas, ut dona ei ingentia in auro & argento, in ornamentis & vasis sacris conferret, seque totum in ejus amorem transfunderet. Ille vero tanto magis Deo placere studebat, quanto per gratiam ejus regibus & principibus, episcopis & quibusdam præpotentibus acceptior esse videbatur. Cœpit itaque divino cultui, suorumque profectui totum se dare, tantosque brevi progressus fecit, ut non modo per totum Lotharii regnum, sed etiam per universam Galliam fama ejus religionis ac sanctitatis diffunderetur. Hinc magnus ad eum undequaque concursus, aliis ejus magisterio se se subjicere certantibus, aliis suos ei liberos erudiendos offerentibus: ut jam monasterium ejus, præ multitudine fidelium illuc confluentium, monasteriis Nitriæ vel Ægypti conferendum videretur. Hinc Galliæ & Germaniæ pontifices, duces, comites, aliique principes viri sua ei monasteria informanda committebant, aut ex ejus discipulis abbates accersebant; aut denique, si patres inde habere non poterant, e suis aliquos ab eo probandos aut instituendos illuc dirigebant. Sic Richardi nomen ubique clarescebat, sanctitas prædicabatur, & nomen Dei per eum celebrabatur.

XLVIII. Abbonis iter in Wasconiam.

Jam veniendum est ad Abbonem Floriacensem abbatem, quem hoc anno, paullo post Fingenium, mortem oppetiisse constat. quod hac occasione contigit. Regulæ monasterium in agro Burdegalensi, jam dudum Richardi Floriacensis abbatis, ejusque successorum providentiæ commissum a Guillelmo-Sanctionis Burdegalensium comite, & totius Wasconiæ duce, hactenus ad regulæ normam, contra proprii vocabuli sensum, componi haud quaquam potuerat. *Nulla quippe religionis norma*, inquit Aimoinus, *nulla, aut rara bonæ conversationis saltem vestigia usque ad hæc tempora* ibidem *apparuerant*, tametsi in id a Richardo, ejusque successoribus, Amalberto & Oylboldo, diu multumque laboratum fuerat. Sæpius interpellatus Abbo, ut locum adiret, faceto illo & jucundo suo modo aiebat, se demum illuc iturum, quando ipsum cepisset vitæ satietas; nam qui eo profecti fuerant abbates, non diu post hæc supervixerant. Iverat ille tamen jam semel, sed nullo fructu; ibique quosdam e suis, qui locum regularibus institutis informarent, reliquerat. At illi, Regulensium duritiam & accolarum injurias experti, Abbonem sollicitare non destitere, dum ille alios eorum loco mitteret. Hi vero similia passi, nuntios ad eum mittunt, quid patiantur significant: ni maturato sibi subveniatur, locum se defer-

turos, & ad propria reversuros. Veniret tandem; magis quippe favorabiles sibi futuros Guillelmi ducis filios, Bernardum & Sanctionem comites, necnon Amalwinum vicecomitem & loci advocatum, qui operam ei suam pollicerentur, curaturi, ut, quos manere decrevisset, illic manerent vel inviti; quos expelli debere censuisset, vi se expulsuros. His flexus Abbo, illuc iter instituit, comitantibus e suis Remigio, Aimoïno, & Guillelmo, *suæ venerantiæ juxta abbatum morem bajulo*, ut loquitur Aimoïnus, id est gerulu abbatialis sigilli, cui Abbonis imago impressa erat, aut certe pedi pastoralis. Floriaco profectus sub finem Octobris, ubi Pictavos attigit, cum Willelmo comite, ejus nominis quinto, colloquium habuit de quibusdam rebus ad suum monasterium spectantibus; detentusque est aliquot dies a Gisleberto suburbani sancti Cypriani monasterii abbate, consanguineo suo, falsi criminis insimulato, de quo litteras scripsit ad Odilonem Cluniacensem abbatem, cui hoc monasterium subjectum erat. quæ litteræ, quia ultimæ sunt ipsius Abbonis, huc referendæ videntur. ANN. CHR. 1004.

Prærogativa insiguito Odiloni Cluniensium patri, amatorum Christi amator Abbo Floriacensium rector, salutem in Domino. Proficiscenti mihi in Wasconiam ob institutionem monasticæ religionis, contigit devenire ad monasterium sancti Cypriani martyris, situm in suburbio Pictavensis famosissimæ urbis: quem locum, postquam reperi vestræ subditum ditioni, nostrum credidi: quoniam amicorum sunt omnia communia, ut est quorumdam sententia; atque idcirco nimis indolui de fama, quæ tunc temporis volitabat per aures vulgi. quam vice discutiens vestra, ultra modum ingemui, quod in viros nostræ professionis invidia diaboli per indisciplinatos subrepit: quod illi, qui dicuntur monachi, efficiantur satyrici, criminatores fratrum, incentores vitiorum; ac viperino dente corrodunt viscera matris ecclesiæ. quorum insaniam, venerabilis pater, deterreri necesse est, ne conculcent sancta profanis, ne vilescant pretiosi lapides sanctuarii. quando quidem jam refrigescit multorum caritas, & mali cucullati sibi auxilio & consilio junguntur, ut de pennis Leviathan scribitur, quarum una uni conjungitur, & nec spiraculum quidem incedit per eas. Delatores enim mundanis legibus capitali sententia puniuntur. Qua temeritate ergo audent miseri os aperire in necem fratris, in detractionem proximi, assumendo officium proditoris, quorum professio est tacere etiam a bonis? Prudenter, dilectissime, horum præcave versutias, qui mordentes bonorum vitam simplicem, & lupi sub ovina pelle prædicant pacem. Quo certe lectum est, monachos & sacerdotes Domini damnatos esse accusatione meretricum? Quis monachus auctoritate patrum abbatem suum ad sæculare judicium compulit? quis clericorum vel episcoporum concilio addixit? Vere fateor, severissima districtione feriendam esse hujusmodi præsumtionem: quia, ut ait discretissimus monachorum legislator Benedictus, suum & alienum peccatum ille, suæ professionis immemor, abbati vel spiritali seniorum debuit patefacere, non detegere & publicare. quod non vobis potestatem judicandi de fratribus vestris sustulit, cum hanc alteri commisit. Tandem quia in objectione criminis, auctoritate Magni Gregorii, alii sunt accusatores, alii testes, alii judices; age, vir prudentissime, ut innocens, expeditus crimine, gaudeat, & accusator temerarius reum se sentiat, ne de pœnis innocentum rideat. Vale. Epistola ejus ad Odilonem.

His scriptis litteris, Abbo cum suis ex urbe Pictavorum post festum omnium Sanctorum, quinta postquam illuc advenerat die, & quidem feria quinta progressus, per Carrofense monasterium ad Nantoliacum sancti Benedicti cœnobium divertit: indeque progressus die sabbati, Ecolismam venit; & ex ea urbe ad castrum, cui Alba-terra * vocabulum est: ubi ipsius castri dominus, Giraldus nomine, Aimoïni monachi propinquus, ipsos perhumaniter excepit. Postera die, trajecto Ella * flumine, in villa ad-Francos dicta, hospitati sunt in domo Aunendrudis ejusdem Aimoïni genitricis, quæ prædicti Giraldi consanguinea erat. Inde ad Dordonæ fluenta ventum, quo enavigato flumine, Wasconiæ fines ingressi sunt. Dornoniam transvectis occurrit torrens, *Droth* appellatus, quem non sine periculo trajecit Abbo, qui postero die ad monasterium Regulæ pervenit.

* *Aubeterre.*
* *Ille.*

Altera quam accesserat die inter famulos ipsius & Wascones ejus loci incolas jurgium propter cibaria equorum vesperi ortum, vixque a majoribus tunc sedatum. Postridie, ubi id comperit vir sanctus, suos acriter redarguit, quod inermes, & inter infensam sibi gentem, cierent rixas; monetque patienter se gerere, dum ipse cum comite ac loci advocato de injuriis ipsis factis tractet. Erat hæc dies sancti XLIX. *Mors ejusdem.*

ANN. CHR. 1004. Martini sollemnitate celebris: qua die & sequenti dominica pius abbas *missarum festiva celebravit sollemnia.* Subsequente feria secunda, qua sancti Briccii agebatur sollemnitas, tumultus denuo excitatus adversus famulos viri Dei, incentore primorum motuum auctore monacho Wascone, cui nomen Anezan: qui graviter increpitus a sancto abbate, quod absque permissu e monasterio egressus, foris cibum sumsisset, eamque reprehensionem impatienter ferens, novam seditionem concitasse dicitur. A conviciis inceptum, eoque deventum est, ut Francis & Wasconibus mutuis se se conviciis lacessentibus, unus Francorum, nimium impatiens convicii domino suo illati, conviciatorem baculo inter cervicem & scapulas ictum humi prostraverit. Hinc exardescente pugna, ad tumultuantium clamorem e monasterio egressus Abbo, ut seditionem reprimeret; ab uno adversæ partis satellite, lancea in lævo lacerto tam valide feritur, ut ferrum interiora costarum penetraret. Tum, eo brachium elevante, ut vulnus Aimoino, qui tum aderat, ostenderet, repente e latere unda cruoris prorumpens, *manicâ laxioris pellicea excipitur.* Verum ipse nihilo commotior, nec vultus colore mutato, jussit suos ad se accersiri, ut turbæ illæ sedarentur. At ubi ingressi sunt, ipse exsanguis factus, inter manus discipulorum, famulorumque se sustentantium, animam efflavit idibus Novembris, prolatis „ hisce verbis: Miserere, Deus omnipotens, animæ meæ, locoque ac congregatio„ni, quam nunc usque, te concedente, rexi. Nec sic tamen compressa seditio, nam furiosi homines, circumdata domo, ubi vir sanctus exspiraverat, quibusdam sauciatis, Adelardum ejus cubicularium, qui caput domini sui, propriis genibus impositum, lacrymis rigabat, ad necem usque fustibus præacutis ac lanceis confoderunt. Tandem, ubi furentium ardor resedit, certatim in fugam se convertunt universi, ita ut ne mulieres quidem in illo opido remanerent. Pœnæ de nocentibus a Bernardo Wasconiæ duce sumtæ. Dubitatum aliquamdiu est, quonam in loco vir Dei humari deberet. Inter omnes demum convenit, *ut, quando innocenter, ac pro veritate, qua Christus est, interemtus erat, in ecclesia poneretur.* Id duabus noctibus, unaque die dilatum, scilicet ad feriam quartam, qua die illucescente, cum ipsis quibus indutus erat *vestimentis, uti mos est sepeliri interemtos, inlotus etiam*, lapideo in tumulo in crypta ante altare sanctissimi patris Benedicti humatus est. Quatriduo illic remansere ejus socii ac famuli, omnes numero sexdecim, quos per biduum Amalwinus vicecomes, sed maxime uxor ejus Rosemberga recreavit, atque in via procurari fategit. Ubi tanti nuntius infortunii Floriacum perlatus est, incredibile dictu est, quantus omnium luctus & ejulatus fuerit. Hunc porro dolorem auxit adventus plurimorum abbatum ad instantem sancti Patris Benedicti sollemnitatem, quæ mense Decembri colitur: quos inter aderat venerabilis Odilo Cluniacensium abbas, qui Abboni toto vitæ suæ tempore conjunctissimus fuerat. Encyclicam Floriacensium de ejus morte epistolam huc referre non ab re fuerit.

Sepultura ejus qualis.

Encyclica de eo epistola.

Universis abbatibus, Christique fidelibus quoque locorum habitantibus, Floriacensis conciola dejecta, & patre viduata. Fletu pane absorptis, dolore contritis manum porrigite spiritalis auxilii, patres sanctissimi, per affectum fraternæ caritatis. Pane mæroris, potuque amaritudinis cibati, vestris orationibus mereamur recreari: quorum cythara lætitia versa est in luctum mæstitiæ, quorum organum luctuose sonat lamentum, & jocunditas vocem tantummodo flentium. Pervenit gladius doloris usque ad animam, dum deploramus pro sancta religionis studio domnum & abbatem nostrum Abbonem excessisse a sæculo coronatum martyrio: qui Wasconum gladiis felix promeruit feliciter beatorum martyrum socius fieri: cujus anima contagia vestra oratio abstergat, qui vestri amator, omniumque Christi servientium verus semper exstitit dilector. Nobis quoque, quos orphanos reliquit, fraternis succurrite votis, & Deum omnipotentem placate orationum hostiis: ut dignetur sua gratia gregem decapitatum, & pio patre orbatum consolari. Obiit idibus Novembris, die natalis sancti Briccii

L. Non solum in hac encyclica epistola & apud Aimoïnum, sed etiam apud alios ejusdem ævi scriptores, Abbo ut martyr habitus est. Glaber * Rodulfus tradit, eum ad tumultum sedandum, pugillares gerentem in manibus tabellas processisse: *cum unus e vulgo, afflatus spiritu diabolico, irruens in eum, ejusque latus lancea perforans, Christi martyrem fecit: qui etiam, ut fertur, paullo post arreptus a dæmone, miserabiliter vitam finivit.* Quippe illis temporibus mos erat, ut qui innocentes vitæ, scelerisque puri, temere & injuste necarentur, pro martyribus haberentur.

Martyrium ejus & cultus. * Glaber lib. 3. c. 3.

Quamquam alia in Abbone occurrit causa, quod pro caritate cæsus sit, cum furentes a mutua cæde revocare tentaret. Addit Glaber, ad ejus tumulum perplura hominibus beneficia collata fuisse; Ademarus ait miraculis (quod idem est) sepultum claruisse. Abbonis *virga pastoralis*, ex eodem auctore, *remissa est in Franciam*, id est in Floriacense monasterium, in cujus kalendario antiquo *passio beati Abbonis abbatis Floriacensis* idibus Novembris notatur; & in alio ejus memoria fieri præscribitur sub ritu quatuor lectionum. Nunc celebrior est in utroque monasterio, Floriacensi & Regulensi. In sermone habito tempore concilii Lemovicensis, anno M XXXI. celebrati, ejus cultus in multis ecclesiis jam receptus erat. *Jam enim longe ante nos*, inquit auctor ejus sermonis anonymus, *præcessit Abbo, martyrio coronatus, sanguine effuso ab impiis passus: ad cujus sepulcrum jam clarere audivimus miracula; verorum testimonio comprobata: cujus martyrium etiam in pluribus ecclesiis more sanctorum martyrum sollemniter celebratur.* ANN. CHR. 1004.

L I. Vita ejus ab Aimoino scripta.

Ejus vitam statim ab ejus morte in litteras retulit Aimoïnus Floriacensis cœnobita, ejus discipulus, & in ultimo Wasconiæ itinere socius, hortante Herveo ecclesiæ sancti Martini Turonensis thesaurario, cui suum hac de re libellum nuncupavit. In epistola nuncupatoria, *reverentissimo vitæ viro domno Herveo clerico, sancti pontificis Martini thesaurario* inscripta, ait Aimoïnus, sibi observari jucundam ejus "pueritiæ indolem, Floriaci exactæ: quam lenis sodalibus, quam grata majoribus, "quam placita Deo, sanctisque omnibus fuerit; eumque memorem esse jubet bonorum exemplorum, quæ in sacro Floriacensi cœnobio viderat, vel audierat; simulque præceptorum & admonitionum *nutritoris sui sancti patris nostri Abbonis*. Et monachus quidem illic fieri optaverat Herveus: sed quoniam clari erat generis, ejus parentum minas veriti Floriacenses, eum admittere non ausi sunt, ut superius [a] vidimus.

[a] lib. 51. n. 54.

L II. Ejusdem scripta.

Quod attinet ad Abbonis scripta, quædam recenset Aimoïnus in libro de ejus vita, nempe de syllogismis, de computo; de solis, lunæ ac planetarum cursu; collectaneum ex patribus; Apologeticum, epistolas nonnullas. Pleraque modo regiis typis ex codice Pithœano edita sunt, scilicet Apologeticum integrum, cujus fragmenta in ejus vita referuntur ab Aimoino; epistolæ duodecim: quarum tres priores ad Gregorium papam V. quarta ad monachos sancti Martini seu Majoris-monasterii; quinta ad Rotbertum regem; sexta & undecima ad Odilonem Cluniacensem; septima ad G. id est Gausbertum abbatem monasterii sancti Juliani Turonensis; octava ad Bernerium abbatem Majoris-monasterii; nona ad quemdam episcopum de juramento; decima ad monachos Miciacenses; undecima, ut jam dixi, ad Odilonem abbatem; duodecima non est Abbonis, sed Alberti abbatis Miciacensis ad Johannem papam XVIII. denique tertia-decima, quæ Abbonis duodecima est, inscribitur *carissimo fratri G.* forte Geraldo, de quo infra, vel Gauslino, qui ei in Floriacensi præfectura successit, cujus epistolæ argumentum est de altaribus ecclesiarum & decimis. Insuper Cl. Baluzius aliam ejusdem Abbonis edidit epistolam ad Leonem abbatem sanctorum Bonifacii & Alexii, in superioribus [b] a nobis relatam. Denique ad Hugonem & Rotbertum reges a nobis editum est ejus opusculum in tomo II. Analectorum, quod forte non aliud sit quam collectaneum ex patribus ab Aimoïno indicatum. Nondum vulgatæ sunt duæ aliæ, quas præ manibus habemus, ejusdem Abbonis epistolæ: quarum una est de paschalibus cyclis ad Gerardum & Vitalem Floriacenses monachos, in qua Dionysium Exiguum emendat, agitque de transitu sancti patris nostri Benedicti: altera de anno dominicæ passionis ad eosdem Gerardum & Vitalem. Addo & tertiam ad Angligenas monachos de quæstiunculis grammaticalibus, cujus fragmentum superius [c] retulimus; ad hæc opusculum de pondere, numero & mensura, quod penes nos est. Ceterum epistolis suis hanc inscriptionem adhibere amat, *Amatorum Christi amator Abbo, Floriacensium rector, &c.*

[b] lib. 52. n. 24.

[c] lib. 49. n. 69.

L III. Discipuli ejus.

Restat agendum de ejus discipulis, quos sane plurimos habuit, non modo in Gallia, id est in academia Floriacensi, sed etiam in Anglia, præsertim in Ramesiensi monasterio. At singulos commemorare nec licet, nec juvat. Unus e præcipuis fuit Aimoïnus, ejus vitæ scriptor: tum Constantinus scholasticus, ejusdem cœnobii Floriacensis monachus, Gerberti litteris celebratus, cujus hortatu librum de abaco Gerbertus [d] composuit; Gerardus item & Vitalis, quibus Abbo duas

[d] Gerbert. ep. 161.

ANN CHR. 1004.

epistolas superiores scripsit. Inter exteros unus fuit Herveus modo laudatus, thesaurarius ecclesiæ sancti Martini; nec dubium quin multi alii ejus condiscipuli fuerint in illis Floriacensibus scholis, ubi ad quinque amplius millia scholarium simul exstitisse [a] dicuntur, qui singuli, muneris honorarii gratia, bina monasterio volumina offerebant.

a *Bibl. Flor. p.* 502.

LIV. Gauzlinus Abbonis successor.

b *Labbeo, 2. bibl. p.* 172.

Abboni mortuo suffectus est in regimine Floriacensi Gauzlinus, *nobilissimi Francorum principis*, id est Hugonis Capeti, *filius manzer* seu nothus, Ademaro [b] testante, *a puero in sancti Benedicti cœnobio enutritus*: quem repugnantibus ob natales Floriacensibus abbatem, & postea Bituricensibus itidem reclamantibus archiepiscopum Rotbertus rex imposuit. Multa ei de subjectione monasterii controversia fuit cum Fulcone Aurelianorum episcopo, sed paullo serius, aut certe protracta ad duos annos, cum ecclesiæ Carnutensi jam præesset Fulbertus, qui tum episcopus quasdam hac de re epistolas scripsit. Eidem Gauzlino abbati, totique Floriacensis cœnobii congregationi libros duos de miraculis sancti Benedicti inscripsit Aimoinus, Adrevaldum & Adelerium Floriacenses itidem monachos prosecutus: quibus libris ea comprehendit miracula, quæ Floriaci maxime, & alibi patrata fuerant regnante Rotberto: quibus Rodulfus Tortarius ejusdem loci monachus adjecit ea, quæ principatu Heinrici gesta sunt.

LV. Monacho in extremis derelicto adest sanctus Benedictus.

c *Aimoin. li. 2. de mirac. S. Bened. c.* 14.

d *supra n.* 13.

Abbonis tempore contigit, ut cœnobita quidam monasterii sancti Albini Andecavensis, Ainfredus nomine, qui ex clerico illic monachus fuerat, *meliorandæ vitæ gratia*, ut cum Aimoïno [c] loquar, ad Floriacense monasterium se conferret: ubi, postquam aliquamdiu commoratus fuisset, ad proprium cœnobium reversus est. Paullo post accidit, ut in gravem tumescentis coxæ morbum incideret: sed aliud longe gravius accessit incommodum, quod abbas ipsius monasterii, forte Hucbertus superius [d] memoratus, ob quasdam cum eo simultates, cunctis fratribus interdixisset, ne quis eum, etiam in extremis, visitaret. Ingravescente morbo, fratres, ut moribundo succurrerent, accersiri rogavit. at id negatum. Causam ubi rescivit ab eo fratre, cui soli ipsum invisere permissum erat, abbatem obnixe per nobiliores civitatis precatur, sibi ut misereatur, utpote ad satisfactionem, si quid in eum non recte commisisset, parato. sed abbas ad preces obsurdescit. Tum vero communem omnium monachorum patrem invocat infirmus frater, sanctum videlicet Benedictum; vovetque, se, si ejus meritis revalesceret, ad sacras ejus reliquias voti exsolvendi, & gratias agendi causa profecturum. Nec mora precanti adfuit benignissimus Pater, pressoque vulnere particulam quamdam putrefactæ carnis expressit; sicque infirmo pristina brevi sanitas restituta, cujus beneficii memor frater, votum suum devote implevit.

LVI. Johannis papæ privilegium pro S. Florentio.

Salmurense sancti Florentii cœnobium ad hoc usque tempus regebat Rotbertus, idemque Miciacensium abbas, quo flagitante Johannes papa XIX. amplissimum Salmurensibus privilegium impertiit ad preces *domnæ Bertæ reginæ, ac filiorum ejus Theobaldi & Odonis*, quo privilegio omnes ejus loci immunitates, tum a fiscalibus tributis, tum a synodalibus debitis omnium ecclesiarum, quæ ab ipso loco pendebant, confirmatæ sunt, prout eas longe ante concesserant Carolus Magnus, qui monasterium in loco, cui vocabulum Glonna, olim restruxerat; ejusque filius Ludovicus, cognomento Pius. De illo autem novo cœnobio, quod post vastationem
» Normannicam a nobilissimo comite Theobaldo constructum fuerat in loco, qui
» dicitur Salmurus, videlicet in abbatia sanctæ Dei-genitricis Mariæ & sancti Jo-
» hannis Baptistæ, quæ a Carolo, filio Ludovici, sancto Florentio collata fuerat,
» statuit pontifex, ut ne cujusvis alterius dominio subdatur, præterquam Theobaldi
» atque Odonis, eorumque heredum; nec ullus novas eidem loco leges imponat,
» præter eas, quæ ab Arduino archiepiscopo & comite Odone, filio Theobaldi, præf-
» criptæ fuerant. Scriptum per manus Georgii notarii ac scriniarii sanctæ Romanæ
» ecclesiæ, in mense Aprili, indictione secunda. Paullo ante, id est anno DCCCCXCIV. Rainaudus episcopus Andecavorum eumdem Rotbertum abbatem, & ecclesiam sancti Florentii ei commissam, omnesque ejus *obedientias* per suum episcopatum
» constitutas, ob omni procuratione absolverat, excepto, com ipse, ejusve successo-
» res per abbatiam sancti Florentii transirent. Actum IV. nonas Junii, anno Hugonis regis VII. qnibus litteris subscribit Rainaodus episcopus, & cum eo Hildemannus archidiaconus, Lebertus decanus, & Karitius thesaurarius: tum ex parte abbatis

Ogerus præpoſitus, Helias æditurus, Galo cellerarius, Rainaudus abbas ſancti Mauri, & alii. Ille eſt Galo monachus, qui Livriacum a Gaufrido Britanniæ comite, Conani filio, Fulconis Nervæ ex ſorore nepote, impetravit, eo pacto, ut patris ejus Conani anniverſarium fieret. quem locum Galterius Redonenſium præſul ab omni exactione exemit. ANN. CHR. 1004.

LVII. Gauzbertus abbas Majoris-monaſterii.

Majori monaſterio tunc præerat Gauzbertus abbas ſancti Juliani & Burgulienſis monaſteriorum, ut probat notitia quædam rei geſtæ, quo pacto *anno incarnationis dominicæ milleſimo quarto acceſſit ante præſentiam Berta regina Giſlebertus præpoſitus laïcus, humiliter deprecans domnum abbatem Gauzbertum, pariterque congregationem ſancti Martini Majoris-monaſterii*, ut in alodo Comarciaco arpennos quatuor vineæ ſibi, uxorique ſuæ Ingutiæ concederent. quod ipſi conceſſum, acceptis ab eo ſolidis octoginta. His litteris apponuntur ſigna *Berta regina*, *Odonis comitis filii ejus*, *Gauzberti abbatis*, *Gauzfridi vicecomitis*, & aliorum. Hinc emendandus catalogus [a] abbatum Majoris-monaſterii, in quo Odo comes hoc anno Guiſlebertum ejuſdem loci abbatem feciſſe dicitur. Eodem fere tempore Burchardus comes, ejuſque filius Rainoldus Pariſiorum antiſtes a Rotberto rege obtinuerunt, ut ex rebus ſibi a rege in beneficium conceſſis aliquid conferrent *oratorio piiſſimi confeſſoris Chriſti Martini, quod Majus-monaſterium præ ceteris in noſtris*, inquiunt, *partibus nuncupatur*, nempe capellam quamdam, ſancti Audoëni nomine conſecratam, *quæ proprio jure olim eidem loco videbatur adjecta, ſed a ducibus Franciæ* inde abſtracta, hactenus in beneficium conceſſa fuerat. Rotberti hac de re diploma eſt ſine chronicis notis. Hæc capella alio nomine abbatia ſancti Audoëni vocatur, ex qua monachi ſancti Juliani arpennum unum & dimidium terræ, ſuper quam *capitium monaſterii*, id eſt eccleſiæ, ſancti Juliani fundatum erat, obtinuerant ſub annuo cenſu ſex denariorum. qui cenſus tam diu perſolutus eſt, *donec domnus Gauzbertus abbas ſancti Juliani Majori quoque monaſterio præeſſe cœpit*. qui a fratribus Majoris-monaſterii remiſſionem iſtius cenſus impetravit, ea lege, *ut ſingulis annis in feſto ſancti Juliani pleno congio pigmenti, & plena corbe caniſtellorum, & oblatarum, & nebularum redditis, prædicti cenſus ceſſaret exactio.* quod tamen poſt Gauzberti obitum perſolvi deſitum eſt; ſicque utrumque, & cenſus nimirum & munus, amiſſum. Mirum eſt in ſuperioribus litteris Rotberti regis Majus-monaſterium *oratorii* nomine deſignari. Etſi enim a prima reſtitutione vitæ monaſticæ exiguum erat, eo tamen tempore illic jam multum creverat monachorum numerus, qui quidem viginti-ſeptem ſubſcribunt chartæ anno nono Rotberti regis datæ, qua Gauzbertus abbas, Sicbardus decanus, ceterique Majoris-monaſterii fratres, monachis ſancti Juliani, quaſdam ſuæ poteſtatis vineas ſub annuo cenſu tradunt, ea conditione, ut tres homines ſibimet ſuccedentes, *jure mortalium* eas tenerent, ex quibus unus fuit Adraldus nepos Odonis abbatis ſancti Genulfi. Sub abbate autem Ebraldo Gauzberti ſucceſſore monachi ad quinquaginta in Majori-monaſterio erant.

a Baluz. Miſcell. to. 2. p. 309.

Eodem Gauzberto abbate ſtipulante, ut in Burgulienſi chartario legitur, Guillelmus Aquitanorum dux & Pictavorum comes, eccleſiam de *Enceau* fundaſſe dicitur, eique prædia in dotem aſſignaſſe. His litteris appoſita ſunt ſigna ipſius Guillelmi Aquitanorum ducis, Emmæ comitiſſæ genitricis ejus, Adalmodæ uxoris ipſius, Iſli Santonenſis epiſcopi, Fulconis comitis, Odonis ſancti Martini decani, Gauzfredi theſaurarii, Savarici vicecomitis. *Actum Malliacenſi monaſterio in ſollemnitate ſancti Johannis Evangeliſtæ, anno incarnationis Domini* M XIV. *regnante Rotberto rege anno* XIII *.

* . VIII.

LVIII. Teutoni Foſſatenſi abbati ſuffectus Theobaldus.

Cum Teuto abbas Foſſatenſi monaſterio aliquamdiu præfuiſſet, paſtoralis demum ſollicitudinis pertæſus, præfecturam abdicare, & ſeceſſum petere conſtituit. Huic rei opportuna viſa eſt villa quædam in agro Remenſi, ſcilicet [b] Floriacus, ubi Carolus Calvus prædium Foſſatenſibus olim contulerat. Iſtuc profectus, *baculum curæ paſtoralis* per Walterium miniſtrum ſuum, tamquam abdicationis ſuæ teſtimonium, Foſſatenſibus referri juſſit. Rotbertus rex facti admonitus, cum Burchardo comite, ejuſque filio Pariſiorum epiſcopo Rainaldo conſuluit, quid hac in re agendum eſſet. Hi ſucceſſorem Teutoni ſufficiendum cenſent. Erat tunc temporis in Cormaricenſi monaſterio Theobaldus, Rainaldi epiſcopi ex matre frater & filius Haimonis comitis Corboilenſis & Elizabethæ, quæ Burchardo comiti ſecundo nupſerat. Is monachum Cluniaci ſub ſancto Mayolo profeſſus, poſtea Cormaricenſi

b Capitul. to. 2. p. 1389.

ANN. CHR. 1004.

monasterio præpositus fuerat. Hunc rex accersiri jussit, eumque Fossatensibus præfecit, suadentibus nimirum Burchardo & Elizabetha, quibus gratissimum fuit, talem virum proximo & acceptissimo sibi monasterio præesse. Verum Teuto, postquam aliquantum temporis in illo secessu exegit, Fossatenses revisere in animum induxit. Ubi Novigentum ad Matronam accessisset, suum fratribus adventum significavit. Plerique inopinato attoniti nuntio, reditum ei negandum censent. monus quippe, quod gesserat, ab eo sponte relictum; alium abbatem subrogatum; nec proinde locum ei superesse. Teuto accepta responsione dubius ancepsque quid ageret; Cluniacum demum, ubi primo monachum egerat, repetere statuit, ibique reliquum vitæ in sanctis exercitationibus transegit, diemque obiit idibus Septembris: ad cujus sepulcrum multas virtutes patratas fuisse auctor est Odo Fossatensis monachus in libro de vita Burchardi comitis, ex quo hæc omnia accepimus. Idem testatur, Teutonem Cluniaci supervixisse duobus ejus successoribus, Theobaldo & Hildeberto, qui brevi tempore Fossatense post eum monasterium rexerunt. In necrologio sancti Benigni Divionensis notatur idibus Octobris *Teto abbas*, non alius, ut puto, quam Fossatensis.

LIX. Psalmodium instauratur.

In Septimania Psalmodiense monasterium, quod solo fere æquatum erat, instaurari cœptum Rotberti regis anno octavo. Habitus ea de re illius provinciæ nobilium conventus, in quo restruendi cœnobii cura Warnerio abbati demandata est, eique commissa loci præfectura. Exstat ejus rei mutilum instrumentum in codice Psalmodiensi, cujus extrema tantum verba legi possunt, nempe ut *dictus Warnerius suscipiat readificandum & reparandum sancti Petri Psalmodii monasterium, & ei abbas praesse* debeat. Subscripta leguntur signa *Warnerii abbatis, Giraldi abbatis S. Ægidii, Adalaica comitissa, Willelmi comitis Tolosa, Pontii comitis, Iterii, Willelmi comitis Provincia, Rotbaldi comitis, Hugonis comitis, & Pontii fratris sui; Froterii episcopi, Aribaldi pontificis, Dolonis episcopi, Fulcranni episcopi, Petri prasulis, Gauselini, Bernardi,* & aliorum. *Actum anno regis Rotberti* VIII. Hoc ipso Rotberti regis anno Arimannus & uxor ejus S. Petro Psalmodiensi & Warnerio abbati contulerunt ecclesiam sancti Asciscli de Mutationibus *, in territorio Sustantionensi. Ad hæc eidem Warnerio Guillelmus comes & uxor ejus Adelaïs, ac cognatus ejus Rotbaldus comes, ac Guillelmus frater ejus, dimiserunt ecclesiam de *Bergeu*, cum appendicibus suis, sitam in comitatu Aquensi. Multa alia eidem collata loco tempore Warnerii abbatis usque ad annum tricesimum Rotberti regis.

* *Mudaisons.*

Coxano facta donatio.

a *Marca Hisp.* p. 419.

Hoc anno millesimo-quarto [a] consignatur donatio cujusdam alodis, pertinentis ad abbatiam sancti Laurentii unitam ecclesiæ Narbonensi, Guifredo abbati & monasterio Coxanensi, facta ab Ermengando archiepiscopo. Huic donationi subscripsere post eumdem Ermengaudum Adalbertus episcopus Carcassonensis, Fredolonus Helenensis, & Ermesindis vicecomitissa, cognomento Bona. *Facta carta donationis ista, indict.* II. *sub die* III. *kal. Novemb. anno* VII. *regnante Rotberto rege*. Legendum *anno* VIII. vel id referendum ad annum præcedentem. Hæc sancti Laurentii abbatia undecimo hoc sæculo redacta fuit in prioratum, & monasterio Crassensi unita.

LX. Willelmi vicecomitis professio monastica in extremis.

Sed præ aliis insignior est Willelmi Massiliensis vicecomitis conversio in extremis facta in monasterio sancti Victoris, ex cujus tabulario totidem verbis referenda videtur.

Inspirante Dei misericordia, & ejus pia annuente clementia, qui non vult mortem peccatoris, sed magis ut convertatur & vivat; ego Willelmus vicecomes Massiliensis, dum jacerem in lectulo meo in infirmitate, quam mihi idem Dominus dederat, circumsteterunt me fratres monasterii beati Victoris, Wifredus scilicet prapositus ipsius monasterii, a domno abbate Garnerio constitutus, ac reliqui fratres: &, sicut mos est servorum Dei, cœperunt insurgere, quatenus sacularem militiam relinquerem, & Deo militarem, multa de sanctis scripturis nuntiantes. Ego autem sermonibus eorum compunctus, gratia Dei comam capitis deposui, & secundum regulam sancti Benedicti habitum monachalem suscepi, & supra ea, qua in sanitate mea jam olim eidem monasterio beati Victoris martyris dederam, id est villam Almis cum omnibus adjacentiis ac terminis suis: nunc etiam pleno sensu ac plena memoria, propter remedium anima mea, facio hanc donationem omnipotenti Deo ac sancto Victori, & abbatibus ac monachis in eodem loco servientibus, de ipsa villa, quam vocant Campanias, de ipsa scilicet medietate mea, quam ego propter vestitionis causam ibi habeo, vel habere debeo, cum integritate

& absque

ANN. CHR. 1004.

& absque ulla diminutione, &c. Facta charta donationis hujus in Massilia civitate, anno incarnationis dominicæ M IV. *idibus Octobris, regnante Rodulfo rege. Ego Willelmus, qui hanc donationem fieri jussi, manu propria roboravi. Domnus Pontius episcopus firmavit. Guillelmus frater suus firmavit. Fulco firmavit. Aicardus firmavit. Ermengarda mulier domini Willelmi firmavit. Lambertus firmavit. Ademarus filius Willelmi firmavit. Legarda filia sua firmavit, &c.*

Ex his apparet, Garnerium abbatem sæcularem fuisse, qui loco sui Wifredum præpositum constituit, postmodum abbatem futurum. Willelmo vicecomiti successit Willelmus seu Guillelmus, frater Pontii episcopi, qui & ipse munificus fuit in sanctum Victorem.

Apud Aptam-Juliam * in Provincia occidentali exstat sancti Eusebii monaste- LXI.
rium nostri Ordinis, cujus prima hoc anno diserta mentio nobis occurrit in quodam instrumento, a Sancta-Marthanis primum relato, in quo *donatio loci sancti Eusebii cum ecclesiis Deo constructis, videlicet sancti Eusebii, sancti Mauricii, & sancti Justi confessoris* cum suis adjunctis, facta perhibetur *ad ipsum abbatem & monachos anno* MIV. a Roberto quodam & Muraco eorumque uxoribus, qui *fundatores* dicuntur. Hinc sancti Eusebii monasterii origo relata est ad hunc annum, cujus primus abbas fuisse traditur sanctus Martianus, ortus ex castro Sanione in diœcesi Aptensi. Verum vir nobilis & eruditus D. De *Remerville* a sancto Quintino, civis Aptensis, qui omnia sancti Eusebii & aliarum ejusdem urbis ecclesiarum archiva diligenter evolvit, nec prædictum instrumentum invenit, censet sanctum Martianum longe antiquiorem esse, utpote cujus nomen perantiquo martyrologio, quod nullos sæculi noni sanctos continet, insertum est; adeoque sancti Eusebii monasterii primordia ad finem saltem sæculi octavi referenda: quod a Sarracenis sub exitum sæculi noni cum multis aliis ecclesiis eversum, in manus laïcorum devenerit, abbatiæ nomine donatum, quam laïci illi anno M XXXII. Nemausensi sancti Ægidii monasterio contulerunt, ut suo loco videbimus. Insuper ad id confirmandum idem vir doctus profert quasdam donationis litteras, *anno* XX. *imperante Ludovico Bosonis filio*, Aptensi sanctæ Mariæ ecclesiæ factæ cujusdam vineæ apud Sanionem, attinentis ab una parte *ad sanctum Justum*, quo nomine significari putat sancti Eusebii monasterium, cujus patronus cum sanctis Eusebio & Mauricio erat sanctus Justus. Verum etsi hæc probabilia sint, non tamen tanti videntur, ut sancti Eusebii monasterium ejus esse antiquitatis evincant. Qoapropter vulgatam sequimur opinionem, dum certiora nobis argumenta soppetant. De sancto Martiano abbate plura inferius.

S. Eusebii Aptense monasterium.

* Apt.

Ad hoc etiam tempus revocanda est exauctoratio Fulradi abbatis monasterii LXII.
sancti Vedasti Atrebatensis, qui, ut irregularis vitæ actus impune prosequeretur, rixas [a] inter episcopum Rothardum & Balduinum comitem primum, dein inter eumdem Balduinum & Erluinum episcopum serere non desistebat. Sed tandem fraude ejus intellecta, comes Atrebati, *in ipso claustro monachorum statuto concilio*, Erluinum episcopum eo invitavit, & facta de Fulradi moribus inquisitione, comperto quod nihil religionis, nihil bonæ frugis haberet, eum episcopo in custodia recludendum tradidit. Tum regiminis cura Heriberto probatissimæ vitæ monacho commissa: sed, cum is ad reparanda monasterii damna minus idoneus videretur, in ejus locum substitutus est Richardus abbas Virdunensis. Fulradus interim metropolitanum appellat; tum rapta secum pecunia, quam ex rebus sancti Vedasti furto subtraxerat, in urbem Remorum tendit ad Arnulfum archiepiscopum, quem oblatis muneribus sibi faventem reddere tentavit, ut ejus auctoritate reditus ad amissam dignitatem sibi pateret. Verum, dum causa suspenditur, Fulradus in turpi conversatione perseverans, male periisse traditur.

Fulradus abbas S. Vedasti ejectus.

a Balderic. lib. 1. capp. 6. & 16.

Post Erenofridum abbatem sancti Trudonis superius [b] memoratum, monasterio LXIII.
præfectus est hoc anno Adelardus abbas, eo nomine primus, qui locum rexit *annis triginta-quinque, scilicet usque ad annum incarnationis tricesimum-nonum*, ut habet chronographus [c] Trudonianus, qui tamen paullo post, Adelardum anno DCCCC XCIX. abbatem factum fuisse dicit. Hunc ab Adalberone secundo Mettensi episcopo, cujus sedi ab origine monasterium subjectum erat, ordinatum fuisse colligimus ex vita ipsius Adalberonis, qui *sancto* [d] *Trudoni duos abbates* præfecisse dicitur, Erenofridum scilicet, qui quatuor tantum annis cœnobio præfuit; & Adelardum

S. Trudonis abbates.

b lib. 46. n. 52.

c Spicil. to. 7. p. 347.

d Labbe to. 1. Biblioth. pag. 678.

ANN. CHR. 1004.

primum, de quo in præsens agimus. Id si verum est, Adelardi ordinationem factam esse oportuit non serius hoc anno, qui Adalberonis junioris extremus fuit. Hic sancto Trudoni decimas villæ Pomerii, in Mosellacensi provincia sitæ, concessit, eas ultro conferentibus incolis, qui reliquias quasdam sancti Trudonis ab Adelardo abbate in grati animi signum acceperunt, testante Stepelino monacho in libro primo de miraculis sancti Trudonis. Adelardus abbas ejus loci familiam sincere dilexisse perhibetur, multæque caritatis fuisse tempore urgentis famis erga subjectos » monasterii, quos ceteris præferebat, aliis solitus dicere: Pascat te tuus dominus, » cujus es servus. De ceteris ejus factis nihil aliud accepimus, nisi quod vexatus fuit a Theoderico Mettensi episcopo, & in eam urbem captivus abductus, dum per præpositos interim res monasterii curarentur, exsulantis abbatis vices gerente Poppone abbate Stabulensi: sed tandem, agente Leodicensi episcopo, honorifice revocatus. *quem revertentem tanta comitata est gratia*, inquit chronographus, *ut ecclesiam suam non modo necessariis faceret abundare, verum interius & exterius vario cultu, diversisque utensilibus gloriose coruscare.*

LXIV. S. Martini Treverense cœnobium direptum. a Brouver. to. 1. p. 496.

Apud Treviros grave damnum passi sunt a sancti Martini cœnobitæ ab Adalberone viro præpotenti, ædis Paulinianæ præposito, qui agris & fundis illius monasterii jam dudum inhiabat. Jacebat tum puellare sancti Symphoriani cœnobium, juxta urbem versus aquilonem olim supra litus Mosellæ positum, sed Normannica tempestate eversum. Ex ejus tamen superstite templo nonnihil proventuum redigebant Martiniani monachi, qui sacra illic subinde celebrabant. Dum vero ipso die festo beati Symphoriani martyris pervigilium illic haberent, contigit in proximo fluvio Mosella, solutis rudentibus, molas in se ipsas impactas illisasque quassari, ob idque ingentem concurrentis vulgi clamorem tolli. Hoc excitati monachi, e templo mox prosilientes spectatum accurrunt, ecquid rei esset. Forte, dum hæc aguntur, Liudolfus archiepiscopus pro festi religione templum ingreditur cum Adalberone, qui hac officii divini intermissione ad probandam monachorum socordiam tam dextre usus est erga archiepiscopum, ut, eo permittente, sublatum inde thesaurum ad ædem sancti Paulini asportaverit. Rei indignitate commoti monachi, postera die querelas apud archiepiscopum deponunt. at ille, variis cunctationibus controversia extracta, petitores tam diu ludificatus dicitur, donec non solum templum Adalbero, sed & omnes eo pertinentes agros, nemine vetante, occuparet. Non multo post archiepiscopum rei dissimulatæ pœnituit, isque de restitutione serio cogitare cœpit. at morte præventus, id exsequi non valuit. Adalbero ille filius erat Sigefridi comitis Luciliburgensis, frater vero Cunegundis reginæ, postmodum imperatricis, & Theoderici junioris Mettensis episcopi, de quo paullo post agemus.

Burtonense monasterium.

In Anglia conditum est Burtonense monasterium in agro Staffordiensi, ab Ethelredo rege confirmatum, cujus annales nuper editi sunt, sed in his nihil fere in rem nostram præter seriem abbatum illius monasterii; cetera pleraque ad res civiles pertinent.

LXV. Johannis Canparii & Franconis obitus.

In Campania Italiæ terræ-motus per dies quindecim ita sæviit, ut, præter cetera multis in locis, ædem Casinatem decusserit. quo tempore Romæ ex anginæ morbo plurimi interierunt: cujus morbi occasione Franco quidam ad monasticam professionem confugit. sic autem res se habuit. Vigebat tunc monasticæ religionis norma in monasterio sanctorum Bonifacii & Alexii sub Leone sanctissimo abbate. Ejus fama commotus vir nobilitate, opibusque insignis Johannes Canaparius, eo accessit, & monasticum habitum induit, idemque amicis & propinquis suis ut facerent, persuadere, sed frustra, tentavit. Ex eo numero erat quidam ejus convicaneus & affinis, Franco nomine, cognomento Maringus, homo nec ignobilis, nec fortunæ mediocris: qui, dum ante ecclesiam sanctorum Cosmæ & Damiani, via sacra consisteret, turgente gutture, ad extremos halitus redactus est. Mox ille, data cuidam adstanti dextera, ad prædictum monasterium se duci rogavit, immemor parentum & eorum, quæ ipsum a sequendo Canapario deterruerant. Ubi illuc advenit, deficientibus viribus & anhelitu, genibus ejus advolutus multis precibus obsecrat, ut se infidelem in suum demum consortium admittat, sanctisque loci patronis, Bonifacio & Alexio, conciliet, ne in potestatem veniat dæmonum sibi infestorum. His flexus Canaparius, abbatem & fratres obnixe rogavit, ut Franconis voto facerent satis. Illi vero con-

festim annnont, eumque monastica veste induunt. Sed, cum dæmones Franconi insultare pergerent, quod unum ei deerat, professionem regularem fecit; statimque animam exhalavit. Eodem anno ibidem decessit Johannes Canaparius, cujus epitaphium, quod in eadem ecclesia haud longe ab altari hactenus legitur, Baronius ad hunc annum retulit. In cujus fine post undecim metricos versus, prosa oratione Johannes sic inducitur loquens. *Precor vos omnes, qui huc post me venturi estis, ut pro me preces fundatis; & propter charitatem, quam violare non licet, nemo suum, nec alienum cadaver super me mittat. quod si hoc præsumpserit, sit maledictus, atque in perpetuum anathemate constrictus.* Hæc adjuratio apud veteres Romanos usitatissima erat. tum subditur. *Credo quod Redemptor meus vivit, & in carne mea videbo Deum salvatorem meum. Ab incarnatione Domini nostri Jesu-Christi anni sunt mille* IIII. *obiit mense Octobri, die* XII. *indictione* III. a Septembri inchoata.

ANN. CHR. 1004.

POst mortem Ottonis Lotharingiæ inferioris ducis, filii Caroli principis, qui ex Ludovico Transmarino & Gerberga regina ortus erat, Heinricus Germaniæ rex, nulla ratione habita duarum Ottonis sororum, qui absque liberis decesserat, ducatum contulit Godefrido, Godefridi comitis Virdunensis filio ex Mathilde Herimanni Saxonum ducis filia, quæ itidem Friderici ex-comite monachi facti apud sanctum Vitonum, Gozelonis & Hezelonis, alio nomine Herimanni, parens erat. Godefridn absque mascula prole defuncto, suffectus in illo ducatu frater Gozelo, qui etiam ducatum Mosellanum post Fridericum ducem anno M XXXIV. adeptus est. Hezelo comes Einhamensis ex Mathilde uxore duos habuit [a] filios, Gregorium & Godefridum; & filiam unam, nomine Odiliam, quæ fuit abbatissa ancillarum Dei in monasterio sanctæ Odiliæ, ac demum apud sanctum Vitonum, ex beati Richardi vaticinio, mortua, sepultaque est: ubi Hezelo Herimannum filium *in annis puerilibus Deo obtulit*, ob idque *omnem devotionem suam* deinceps *ad eumdem locum vertit*; postmodum ibidem factus & ipse monachus. Ceterum Ottoni Lotharingiæ inferioris duci superius commemorato duæ sorores fuere, Ermengardis & Gerberga: quarum natu-major Ermengardis Alberto Namucensi comiti nupsit, quæ Albertum similiter comitem Namucensem genuit, duasque filias, Hadewidem & Emmam Lossensem: Hadewidis porro, Gerardo Alsatio nupta, Theodericum Lotharingiæ Mosellanæ ducem, ex quo deinceps Lotharingiæ duces haud interrupta serie prodierunt, & Gerardum comitem procreavit.

ANN. CHR. 1005. LXVI. Lotharingiæ duces.

[a] Labb. to. 1. p. 161 & 167.

Tunc Lotharingiam Mosellanam administrabat dux Theodericus, Friderici itidem ducis filius ex Beatrice Hugonis Magni filia, frater vero Adalberonis secundi Mettensis episcopi, qui patruo suo ejusdem nominis episcopo in illa sede successerat. Forte Theodericus ejus frater res quasdam sancti Arnulfi monasterin abstulerat, quas ejus loci cœnobitæ ab eo repetebant. Ad finiendam litem dies medin mense Maïo ab eo ægre tandem indicta. Adfuit condicta die Adalbero pontifex, qui tum ejus diei æstu vehementi, quantum nemo ab omni retro mortalium memoria expertus erat, tum litis importunitate fatigatus, Numeniacum impransus media nocte pervenit. Tum cibo refectus, nbi paullulum somni cepisset, ad laudes Deo persolvendas surrexit. Vix eas absolverat, cum paralysi repente ita correptus est, ut neque manus pedesve, neque linguam movere posset. Ad tam insperatum nuntium fit undique concursus, non modo sæcularium & clericorum, sed etiam monachorum, immo & sanctimonialium & eremitarum, qui tanti patris casum inconsolabiliter lugebant. En etiam accurrit dux Theodericus ejus frater cum primariis aliis viris. Numeniaco in urbem deportatus, primo sancti Stephani principem ecclesiam adire voluit, ubi sibi commissum gregem Deo commendavit; inde ad domum episcopalem delatus, quidquid residui ex facultatibus ipsi supererat, ecclesiis, servis Dei, egenisque distribui curavit. Quin etiam *beato Martino Turonis*, ut ejus vitæ scriptoris verbis utar, *sancto Dionysio Parisius, sancto Remigio Remis, sanctæ Mariæ Virduni, sancto Petro Colonia, multisque aliis per Franciam superiorem, inferioremque sanctis xenia* misit, quo eos sibi in cælo patronos conciliaret. Tandem post aliquot dies ad eorum consortium migravit sub finem hujus anni, scilicet XIX. kalend. Januarii, prima hora feriæ sextæ. Ejus corpus lotum *ex more*, & *pontificalibus vestibus, & ipsis pretiosis*, indutum, toto ejus diei tempore & sabbato insequenti in ecclesia sancti Stephani servatum, indeque devectum in monasterium sancti

LXVII. S. Arnulfi res ab Adalberone servatæ.

Adalberonis obitus.

ANN. CHR. 1005.

Symphoriani ab eo conditum, ibidem cum aliis sanctis antecessoribus suis humatum est feria secunda ante altare sancti Symphoriani, justa ei persolvente Bertoldo Leucorum venerabili pontifice, qui ab eo educatus fuerat.

LXVIII. Abbates quadraginta ab eo ordinati.

Adalberonis gesta posteris tradidit auctor gravis & æqualis, abbas scilicet ejusdem monasterii tertius, qui se ab illo benedictum fuisse testatur, asseritque abbates *usque ad quadragenarium pene numerum*, non quidem in totidem locis (nam in illa diœcesi tot monasteria non erant) sed tres aliquando uno in loco ab eo consecratos. *ut est indicio*, inquit auctor, *hic sacer locus, cui Deo auctore, licet indignissimi præsidemus, dum præcedentibus duobus sanctis & venerabilibus patribus, Fingenio ex Hibernia, & domno Striando, ex Gorzia ferulis ad regendum abducto, nos, qui hæc scribimus, benedictione hujus beati pontificis tertio loco regimini succedere compulsi sumus.* Hunc vero Constantinum abbatem nobis videri superius [a] diximus. Addit ille, abbates sancto Trudoni duos, sancto Adelpho in monte Romarici duos, sancto Felici seu Clementi duos, sancto Martino ultra fluvium Mosellæ duos ab eodem ordinatos episcopo, cui solus Immo Gorziensis abbas, ante ejus promotionem ordinatus, eidem supervixit.

a num. 45.

LXIX. Theodericus ejus successor.

Adalberoni suffectus in sede Mettensi Theodericus junior, Chunegundis reginæ frater, qui multas in illa ecclesia procellas excitavit. Huic dux Theodericus post mortem fratris sui Adalberonis episcopi, favente Heinrico rege, commiserat Mettensem episcopatum, dum ipsius filius Adalbero, cui hanc dignitatem asserere volebat, adhuc puer adolesceret. Verum ille, puero urbe excluso, episcopatuque usurpato, ipsum etiam Theodericum ducem bello capit, & cum Heinrico fratre suo, Luciliburgensi comite, rebellat adversus Heinricum regem. Hic urbem obsedit, opitulantibus Slavis, a quibus *ecclesia una*, forte sancti Martini, *quæ extra Mettensem stabat civitatem, & congregatio ibidem serviens vastatur*, Ditmaro [b] testante. quod damnum rex magna ex parte reparasse dicitur. Facta demum pace, Theodericus episcopus novæ sancti Stephani permagnificæ ecclesiæ fundamenta jecit. Eidem Albertus [c] Mettensis monachus historiam de rebus sui temporis nuncupasse dicitur: sed an hæc historia uspiam reperiatur, ignoramus. Theoderici tempore Mettis in insula Mosellæ prope monasterium sancti Vincentii conditum est Benedictinarum virginum [d] cœnobium, cujus nulla fere supersunt vestigia. In chronico Saxonico agitur hoc anno de synodo nonis Julii habita in loco, *qui dicitur Trotmanni*, eique Theodericus Mettensis episcopus interfuisse dicitur. quod si ita est, hæc synodus celebrari non potuit hoc anno nonis Julii: siquidem Adalbero Theoderici decessor usque ad Decembrem insequentem superstes fuit. Ditmarus tamen hunc annum assignat huic synodo cum chronico Saxonico, ex quo lacuna hujus loci apud Ditmarum supplenda est. In illa synodo, præter preces & eleemosynas indictas, decretum est, ut vigiliæ sancti Johannis-Baptistæ, apostolorum Petri & » Pauli, atque sancti Laurentii *in pane, sale & aqua* jejunarentur, uti & sexta feria » ante natale Domini; vigiliæ vero assumtionis beatæ Mariæ, & apostolorum, & » quatuor tempora, sicut in quadragesima: excepta feria sexta ante natale Domini, » quam *in pane, sale & aqua* jejunari statutum est. Hæc est illa synodus, quæ vulgo Tremoniensis appellatur.

b Ditmar. lib. 5.

c Meurisse p. 349.

d ibid.

Trotmanni synodus.

LXX. Godehardus abbas Hersfeldenses reformat.

Post mortem Bernarii Hersfeldensis abbatis, suffectus in ejus locum Godehardus abbas Altahensis. Erat Bernarius genere non minus quam dignitate illustris, sed humanitatis popularis famam aucupatus, fratres suos fovebat indulgentius, *ita ut more canonicorum proprietates sibi, tum in privatis ædificiis, quam & in equis, & cultioribus quoque plurimis vestimentis, ut ceteris mundanæ gloriæ pompis vindicarent, & licentiam quoque dandi & accipiendi cum illicitis ac superfluis conviviis, ceterisque talibus usurparent.* His accessit biennio ante obitum morbus Bernarii abbatis, ejusdemque a monasterio absentia, qui ultra Fuldam amnem in monte, ubi monasterium in honorem sancti Petri exstruxerat, curandæ valetudinis causa, *cum militibus ac ceteris sibi familiaribus*, mollius degebat, dum interim fratribus vix necessaria suppeditarentur. Hinc factum est, ut Hersfeldenses, rei indignitate commoti, Heinricum regem sæpius interpellaverint, ut sibi alium pastorem provideret. Dum autem res differtur, moritur tandem Bernarius, cujus in locum rex Godehardum episcoporum consilio subrogavit. Hic vero per Willigisum Moguntinum archiepiscopum illic institutus, cum regulæ severiores leges ibidem reformare vellet, metro-

ANN. CHR. 1005.

politani rogatu optionem dat laxioribus monachis alio discedendi, paucos secum voluntarios retinens, quos brevi ad regularis vitæ normam flexit: sicque locum a superfluis & ineptis repurgavit ædificiis, & habitatores ad honestam morum formam composuit. Horum religiosa conversatione permoti vagi alii monachi, ad proprium tandem ovile ultro reversi sunt, & leni jugo Christi mansuefacti. Sic intra septem annos, quibus Godehardus Hersfeldensibus præfuit, locus ille pristinum vitæ monasticæ splendorem recuperavit.

LXXI. Tegernsense & Chremense eidem commissa.

Addit Wolferus sancti Gudehardi vitæ scriptor, ex quo hæc accipimus, duo alia monasteria ei commendata & commissa fuisse, Degarense & Chremense. Degarense seu Tegernsense in Bajoaria superiori monasterium, ad alpium fauces ad lacum cognominem situm, Gozpertus abbas ad annum M I. rexisse [a] dicitur, eidemque defuncto Godehardus ad unum tantum annum ac duos menses successisse, *ut reformaret locum, insolentia monachorum pæne collapsum.* at monachis eam translationem contra statuta esse vociferantibus, Gotescalco quoque Frisingensi episcopo Godehardum, quod alienæ incubaret provinciæ, carpente; Godehardus ad Heinricum rediisse, qui Eberhardum abbatem vel ingratis imposuerit; Eberhardus porro post duos annus abbatiam propter monachorum insolentiam reliquisse; & tamen obiisse, quod impliceat, anno M III. & quidem IV. nonas Martii, juxta chronicon monasterii: post quem Peringerius, concorditer electus, bene ac pie monasterium rexisse perhibetur.

LXXII. Tegernsensium abbatum series emendata.

In his multa sunt quæ emendatione, vel explicatione indigent. Gozpertus abbas Hartwico, post annos quinque regiminis defuncto, successit anno DCCCC LXXXVII. ut ex superioribus [b] intelligitur. Si verum est Gozpertum Tegernsensibus viginti annis præfuisse, ut Hundius notavit, superstes fuisse dicendus est ad annum M VII. nec ante hunc annum Godehardus ei successisse. at non serius hoc anno Godehardus Tegernsensi monasterio præesse cœpit: si quidem ejus præfecturæ adversatus sit Gotescalcus Frisingensis antistes, cui successit Egilbertus seu Engilbertus ante mensem Novembrem anni M VII. quo anno Egilbertus synodo Francofurtensi subscripsit. Exstat epistola quædam Godehardi abbatis ad Theodulum episcopum, haud dubie Frisingensem, qui Godehardo parum se favorabilem præbuit in præfectura Tegernsensi, (quod Gotescalco tribuitur apud Hundium) eumque in ovile Domini irrupisse criminatus est. quod crimen Gotehardus seu Godehardus ipse [c] a se amolitur his verbis. *Si in unius eam nefariæ criminationis causa me umquam reprehenderet propria conscientia, quam verecundo vultu, quamque pænitenti animo mea sponte voluissem me sequestrare a totius christianitatis communione.* & infra. *Quod me furtive in ovile Domini me dicitis irrupisse, testis est fidelis curia, populique christiani innumera agmina, quia nihil de vestra potestatis vel alicujus alterius subjectione mihi vindicare præsumsi: nisi quod de potestativa manu summi principis*, id est Heinrici regis, *hodie (non fateor utrum vellem an nollem) suscepi. Hujusmodi prohibitionem obeditionis in regula conscriptam vitæ Benedictinæ non invenio, quamvis sæpe sæpius hinc inde detrita sit præ manibus nostris.* Hæc Godehardus in epistola ad Theodulum episcopum, non alium quam Frisingensem; ad quem itidem scribit Fromundus [d] Tegernsensis monachus & *portarius*, rogans, ut prædones monasterii coërceret, ne pauperes ex hac fraude inopiam paterentur, quibus *ex decimatione* rerum suarum eleemosyna conferebatur. Nullus tamen in vulgatis indicibus invenitur Theodulus episcopus Frisingensis; sed proxime subjicitur Gotescalco Engilbertus, qui annis triginta-quatuor illam sedem tenuisse dicitur. aut igitur inserendus est Gotescalcum inter & Engilbertum Theodulus: aut dicendum est, binominem fuisse Gotescalcum, quod forte veri similius sit. Jam Tegernsensis monasterii præfecturam inierat Godehardus, cum Chremense seu Cremifanense regendum accepit, ut colligitur ex ejus epistola [e] ad Tegernsenses, quibus significat, se *honorifice, simulque caritative* a cunctis fratribus susceptum fuisse, eosque *devote* fecisse, quidquid eis *regulariter* præscripserat. In fine librum Horatii & epistolas Tullii sibi mitti postulat. Exstat alia [f] ejusdem Godehardi abbatis epistola ex codice Tegernsensi ad A. abbatem Lunælacensis monasterii, alio nomine *Mansee* dicti, qua prænotatum abbatem a Christiano Pataviensi episcopo *intra quatuordecim noctes* sub excommunicationis interminatione citatum fuisse dicit; eumque monet, ut veniat *cum licentia episcopi* sui G. scilicet Gebehardi Ratisponensis, eo nomine primi. Hoc monasterium ab

[a] *Metrop. Salisb.* to. 3. p. 391.

[b] *lib.* 49. n. 15.

[c] *Analect.* to. 4. p. 450.

[d] *ibid.* p. 352.

[e] *ibid.* p. 349.

[f] *ibid.* p. 351.

ANN. CHR. 1005.

Hungaris vastatum, a sancto Heinrico rege instauratum fuisse legitur. Alia quoque epistola [a] idem Godehardus cuidam abbatissæ vagam sanctimonialem remittit, eam apud se commorari passurus, *si qualitas sexus aliquot permitteret monasterio fratrum feminas cohabitare*; petitque, ne ad dedecus suæ professionis vel habitus monasterialis, quo ista soror vestitur, ulterius illam vagari per diversa loca patiatur.

a ibid. p. 353.

LXXIII. Tegernsenses sub Godehardo abbates.

Tegernsensis monasterii res adhuc procurabat Godehardus anno M XIX. cum Heinricus [b] imperator, interventu Chunegundæ conjugis suæ, atque Gotehardi dilecti sui abbatis, monasterio sancti Quirini, quod situm est in loco, qui nominatur Tegrinse, duos regales mansos apud Liupanam contulit. Ejus proinde vices in illo monasterio gessere Eberhardus, Peringerus, & Burchardus, forsan etiam Ellingerus. Gotescalci Frisingensis episcopi potius, quam Godehardi Hildensheimensis nunc mihi videtur esse epistola [c] pro Eberhardo abbate ad Heinricum regem, conquerente, quod præ magna penuria victus & vestitus ordinem regularis vitæ cum fratribus sibi commissis retinere non possit, ni rex subveniat; petitque cum illo episcopus, ut monachis jus electionis secundum regulam & privilegia sua restituat. Ejusdem fere argumenti est epistola [d] Eberhardi abbatis ad Heinricum regem. Eberhardo suffectus Peringerus abbas, cujus exstat epistola [e] ad ipsum Heinricum contra Diemonem seu Thiemonem comitem, prædicto monasterio maxime infestum. Sub eo ibidem vivebat Fromundus monachus, qui ad subeundum sacerdotii gradum vix adduci poterat, hac maxime [f] ratione, *quia quanto quisque altius standit, tanto durius cadit, si illum cadere contigerit.* tum subdit Fromundus. *Hæc omnia committo Deo, vestroque salubri consilio. Hunc gradum non multum renuo, nec multum desidero: sed vobis, ceterisque senioribus obedio. & si talem gradum assumsero, quidquid tunc in eo deliquero, puto, spero, credo, confido in Christo, mihi multo indulgentius esse, si accedo timide, non temere.* Hæc erat pii ac docti illius monachi mens de sacerdotio, cujus epistolam ad Theodulum episcopum superius laudavimus. Ejus discipulus [g] fuit Ellingerus, post Burchardum Eberhardi successorem, aut certe post Godehardi promotionem ad episcopatum ejusdem loci abbas, non semel depositus, ut inferius [h] videbimus.

b Gretser. Divi Bamb. p. 77.
c Analect. to. 4. p. 355.
d ibid.
e ibid. p. 356.
f ep. 357.
g ibid. p. 358.
h ibid. p. 359.

LXXIV. S. Benigni cella erecta.

Redeo ad Galliam, ubi Bertoldus Leucorum præsul, *a venerabili [i] Lingonum pontifice domno Brunone ac Willelmo Burgundionum comite, interveniente religioso Divionensis cœnobii abbate Willelmo, interpellatus, oratorio sancti Benigni * Bersiniacæ-curtis*, duo altaria concessit, Algisi scilicet villæ & Bersiniacæ-curtis: ea conventione, ut idem locus Bersiniacæ-curtis, a domno Jacob, Tullensis quondam sedis episcopo, monachis sancti Benigni Divionensis ex proprio jure olim traditus, ab eodem abbate monastica religione insigniretur; & ut *vicarios more ecclesiastico, qui debita synodalia solvant, & curam animarum gerant*, in illis duabus parochiis constituant. *Acta sunt hæc, quando fuit placitum de abbatia Poloniacensi inter domnum Bertoldum & domnum Brunonem episcopos in Dodonis-curte juxta Quercus, præsente Willelmo comite, & Willelmo abbate, mu'tisque magnis & nobilibus viris; deinde in plena synodo corroborata omnium clericorum laude, III. idus Junii, anno dominica inc. M V. regnante Heinrico Romanorum augusto.* Ex laïcis subscribunt Odalricus comes, Raimboldus comes, & alii. quam donationem idem Bertoldus postea [k] confirmavit. Huic cellæ præpositus [l] fuit Arnulfus, Gorziensis monasterii quondam prior, qui cum Gorziæ magistratum, deserentibus Theoderico Mettensi præsule & Willelmo abbate, subire recusasset, prædictæ cellæ curam suscepit: ubi novam basilicam amplam exstruxit cum officinis & ædificiis congruis ad usus monachorum, eumdemque locum prædiis & possessionibus non mediocriter auxit, ut in chronico sancti Benigni fuse memoratur. Præ ceteris laudatur iste Arnulfus, quod illam sancti Benigni ecclesiam librorum copia decoraverit, impensas tribuendo, Girbertus vero monachus scribendo: qui Girbertus ex primis fuit, quos Willelmus abbas instituit, *& ab officio Scriptor est appellatus.*

i Perard p. 169.
* S. Belin.
Vicarii perpetui.
k id. p. 170.
l Spicil. to. 1. p. 446. & seq.

LXXV. S. Stephani cella item Belnensis.

Tunc temporis Avalonem Burgundiæ castrum, forte contra Landricum comitem, Rotbertus rex obsidebat: qua in obsidione cum versaretur, Oddo *vicecomes [m] Belnocastri*, interventu Ottonis comitis, cognomento Willelmi, & Walterii Augustodunensis episcopi, quasdam res in comitatibus Dumensi & Belnensi, & ecclesiam sancti Stephani in Belnensi suburbio ab ipso reædificatam, tradidit sancto Benigno & Willelmo abbati, sibique subjectis monachis possidendas, ut in illa ecclesia *mo-*

m Perard ibid.

nachorum ordo regularis collocaretur ; eique attribuit ſpatium ad amplificandam ejus
ſepulturam, quam *antiquitus ſpatioſam* fuiſſe *ipſa petra ſepulcra, quæ in circuitu & circumquaque inveniuntur*, teſtimonium perhibent. qualia ſepulcra exſtant etiam ANN. CHR. 1005.
nunc in quibuſdam aliis eccleſiis diœceſis Æduenſis. *Data* VIII. *kalend. Septembris, anno ab incarnatione Domini* M. V. *indictione* III. *epacta* VII. *regnante Rotberto rege* XVII. *Actum apud Avalonem caſtrum in obſidione.* Ita in authentico diplomate, quod
Perardus vulgavit. Oddo vicecomes Belnenſis obiit VI. kalend. Junii : Inga vero
ejus uxor idibus ejuſdem menſis, quorum epitaphia ſuperius [a] retulimus. a *ſupra n.* 36.

Hoc ipſo anno, *tertia videlicet feria* [b] *ante Pentecoſten, cujus in ipſo anno feſtivitas* XIII. *kal. Junii evenit*, mulier quædam, Adelais nomine, linguæ ac pedum LXXVI. Patriciaci miracula facta.
privata officio, ad Patriciacenſe cœnobium, quod Eccardus Burgundionum comes b *Aimoin. lib.* 2 *de miraculis S. Bened. c.* 17.
olim exſtruxerat, reptando venit ; ibique in oratorium admiſſa, ad altare ſanctæ
Dei-genitricis Mariæ, & ſancti Benedicti repente ſanata eſt. Præerat tum huic
loco Rotbertus præpoſitus, qui cum Bernardum [c] quemdam virum illuſtrem, Letboldo propinquo ſuo, uti & Patriciaco infeſtum, reprehendiſſet, & ille minas & c *ibid. c.* 16.
convicia in ſanctum Benedictum jactaret ; imminentem ei interitum, qui brevi re
ipſa ſubſecutus eſt, prænuntiavit. Alia ibidem tunc patrata miracula refert Aimoinus. Durandus Floriaci monachus.
quo tempore Durandus quidam [d] conjugatus Floriacum converſionis gratia d *Perard. p.* 31.
venit, *reverendum patrem poſcens Gauzlinum*, ut habitu monaſtico indueretur.
quod ubi obtinuit, eidem obtulit loco, quidquid ex paterno vel materno jure poſſidebat in pago Cabilonenſi : quorum omnium tertiam partem uxori ſuæ Alexandræ ad vitam reliquit. *Actum Floriaco, tempore Rotberti regis & Gauzlini abbatis.*

Eodem tempore Rodulfus rex [e] Burgundiæ Jurenſis Cluniacenſi monaſterio LXXVII. Cluniaco facta donationes.
quaſdam res in comitatu Matiſcenſi donat *ad deprecationem Emmæ imperii ſui conſortis* ; confirmatque donationes a Bernone epiſcopo, aliiſque eidem loco factas. e *Bibl. Clun. p.* 410.
Actum Anſa-villa XI. *kal. Julii, indictione* III. *anno* IX. *regnante Rodulfo rege glorioſiſſimo.* Reamundus ad vicem Anſuſi epiſcopi recognovit. Anſa opidum eſt ad
Ararim fluvium ſupra Lugdunum, ubi conventus quidam in conſequentibus habiti
ſunt. Ad idem tempus referenda videtur donatio Lamberti militis, qui manſum
unum in villa pagi Matiſconenſis, *Latonai* dicta, eidem monaſterio & Odiloni
abbati contulit. *Actum publice apud Cabilonem civitatem regnante Rotberto rege, apud nos vero regnante domino noſtro Jeſu-Chriſto, menſe Aprilis, die Jovis, indictione tertia.*
Hæc formula, apud nos *regnante Jeſu-Chriſto*, forte indicat Lambertum fuiſſe ex
illa Burgundiæ parte, quæ Rotbertum regem nondum agnoverat. Nullæ apponuntur chronicæ notæ quibuſdam inſtrumentis Agnetis comitiſſæ Pictavenſis, filiæ Ottonis cognomento Willelmi, uxoris autem Willelmi Magni ducis Aquitanorum.
In uno ex his Agnes comitiſſa & filii ejus, Willelmus & Gaufridus, Cluniacenſi
monaſterio, ubi domnus Odilo abbas præerat, donant monetam totam, quam habebant in villa, quæ dicitur Engeliacus ; & in alia, quæ dicitur Melgonus, omnes
conſuetudines, quas habebant, loco ſæpiarum, quas Cluniacenſibus dare conſueverant. *Unde etiam poſtulamus*, inquiunt, *adſcribi nomina noſtra in miſſali, quo recitantur benefactores veſtri : quia maximam fiduciam habemus in orationibus veſtris, veſtraque congregationis, &c. In hoc anno*, ut in illa charta legitur, *jam dicta nobiliſſima comitiſſa Agnes obſedit caſtrum Volventem* *, *&, ut fuit ſua conſuetudo, cepit* * *Vouvant en Poitou.*
eum. Alia prætereo ejuſdem Agnetis pro Cluniaco monumenta.

Agebat annum præfecturæ viceſimum Arbodus abbas archimonaſterii ſancti Remigii Remenſis, cum vivere deſiit, & quidem III. idus Aprilis. Sub eo numeran- LXXVIII. S. Remigii Remenſis abbates.
tur monachi quinquaginta-ſex, ex quibus quinque ſunt abbates, ſcilicet Gotbertus,
Fulradus, Manaſſes, Goderannus, & Giſlebertus, qui forte fratres tantum conſcripti erant, uti & alii, quos ſub anteceſſoribus recenſitos ſuperius vidimus. His
annumeratur Arnulfus archiepiſcopus, qui & monachus in necrologio Remigiano
dicitur. Arbodi ſemeſum epitaphium retulit Marlotus [f], in quo *abbas egregius* & f *Metrop. Rem. to.* 1. *p.* 351.
gregis *paſtor vigil* fuiſſe memoratur. Annos præfecturæ bis denos notat Bernerus,
qui *hunc* ei *titulum* ornaviſſe dicitur. Arbodum excepit Airardus hoc ipſo anno,
teſtante Anſelmo ejus loci monacho, qui novam baſilicam ab eo inchoatam tradit in
libello de ejus dedicatione a Leone nono facta : nimirum quod antiqua eccleſia, quæ
ante annos centum quinquaginta-duos ab Hincmaro archiepiſcopo conſecrata fuerat, tunc præ vetuſtate fatiſcens, ruinæ proxima videretur. Hinc *Airardus anno do-*

ANN. CHR. 1005.

minicæ incarnationis millesimo quinto, post reparationem autem monasticæ religionis per Hugonem pseudo-episcopum inibi factam sexagesimo-secundo, ab Arnulfo archipræsule ordinatus abbas, post Hincmarum a reformatione primum *ordine sextus*; cernens ubique Galliarum novas exstrui, & augustius reformari ecclesias, initio statim suæ præfecturæ novam basilicam ædificare constituit. Quam ob rem viris architecturæ peritissimis adscitis, futuri templi fabricam ex quadris lapidibus erigere cœpit a fundamentis, multo quidem magnificentiorem ceteris, quæ alibi renovari cœperant; sed operosiorem, quam ut ab se, immo & ab aliis ejus ævi hominibus absolvi posset, tametsi per viginti & octo annos pastorale officium administraverit.

LXXIX. Figiaci abbates. Rotberti regis *anno nono* [a] decessit Geraldus Figiaci abbas, ibidemque sepultus est. Hunc excepit Rogerius, qui, cum *multum honorem*, id est multa prædia, militibus in beneficium dedisset; cruce ex auro & lapidibus facta, Jerosolymam profectus est, quo ex itinere non revertit. Inter ea Adalgerius, qui ex Salinario * Figiacensi abbatiam Conchensem non minimo dato pretio adeptus fuerat, sub occasione sepeliendi cujusdam Figiacensis monachi probitate insignis, cognomento Rosad-Bernardi, Figiacum venit, completoque officio, abbatiam dato similiter pretio comparavit. quod scelus non diu impune tulit. nam dum *abbatiam*, id est abbatiæ possessiones, perlustrare vellet, apud Fiscellam hospitatus, mox ut *solarium* sive conclave sibi paratum subiit, pede lapso, crureque fracto, qui equitando venerat, vix domum reportari potuit. quæ res tantum ei pudoris attulit, ut Conchas reversus, Figiaci deinceps non comparuerit. Mox Figiacenses, quorum nonnulli Adalgerii simoniacæ intrusioni haud consenserant, abbatem e suis elegerunt, virum nobilissimum, Lautardum nomine, qui etiam Conchensem abbatiam principatu Heinrici regis triennio tenuit, ac demum apud Conchas mortuus, sepultusque est. Huic in utroque loco successit Willermus: quo propter simoniæ crimen rejecto, Figiacenses domnum Hugonem Cluniacensem abbatem elegerunt, admonueruntque Conchenses, ut eidem abbati se subderent. Verum illi non modo Figiacenses monachos, sed ipsum etiam Airardum Figiacensem, cui subditi auctoritate apostolica fuerant, contra jus omne a se projecerunt. Hic desinit chronicon Figiacense.

a Baluz. Miscel. to. 2. p. 301.

* al. Salmario.

ANN. CHR. 1006.

LXXX. Fames ingens. INsequens annus millesimus sextus rei frumentariæ inopia & pestilentia ita gravis & infestus fuit, referente Sigeberto, ut tædio sepelientium vivi, adhuc spiritum trahentes, obruerentur cum mortuis. quod anno præcedente contigisse tradit Hermannus. Sed utrumque simul constare potest, ita ut fames præcedenti anno inchoata, hoc anno perseveraverit, creveritque. Famem pestilentia gravis in Lombardia maxime excepit. Per id tempus sanctorum martyrum Synesii & Theopompi corpora, in æde Nonantulani monasterii recondita, Mutinensium ac Bononiensium precibus per utriusque civitatis agros atque castra pie a monachis circumlata, salutem ægris corporibus attulerunt. Ea tempestate id contigisse censet Baronius, ut Odilo Cluniacensis abbas, exhaustis in egentium usus horreis & ærariis, sacra etiam vasa confregerit, nec coronæ quidem, quam ipsi Heinricus imperator dono dederat, pepercerit, ut miserorum inopiam temperaret. Verum quod de corona imperatoris dicitur, serius contigit, ut suo loco dicturi sumus, cum alia fames terræ incubuisset. quo utroque tempore non dubito virum sanctum pro sua in Christi membra caritate etiam res sacras ad levandam egentium inopiam expendisse. quod pariter fecit Willelmus abbas Divionensis.

LXXXI. Roberti diplomata pro Fiscamno. Dum hic Divionensi & Fiscamnensi monasteriis præesset, Rotbertus rex *pro remedio* [b] *animæ patris* sui *Hugonis ac genitricis* suæ *Adelaidæ reginæ*, quæ forte tum obierat, *monasterio sanctæ Trinitatis, quod est situm supra litus maris ad castrum, quod dicitur Fiscamnum*, concedit villam, quæ vocatur Villaris, cum omnibus ad » eam pertinentibus, sitam super Isaram fluvium, in comitatu Silvanectensi. *Anno* » *ab incarnatione Domini millesimo quinto*, secundum veterem calculum. *Actum Silvanectis in palatio Epiphania, regnante gloriosissimo rege Roberto, anno septimo-decimo, luna* XVI. *indictione quarta*. Legendum videtur, *in epiphania* * *Domini*. Franco cancellarius palatii subscripsit. Sed præclarum est in primis ejusdem regis præceptum, quo restitutionem monachorum Fiscamni a Richardo comite factam, & donationes eidem loco ab eo factas confirmat, dum rex ipse Fiscamni orationis causa versaretur. quod quidem præceptum hic integrum referre juvat.

b Labbe Misc. p. 514.

* V. supra n. 58.

In nomine

ANN. CHR. 1006.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Rotbertus divina favente clementia rex. Quoniam inter numerum illorum computamur, qui regali censentur nomine; si in omnibus hujus nominis officium devote nequimus adimplere, nimis impium est omnia inefficaciter præterire. Unde Fiscannensis, quam orationis gratia visitavimus, justam ecclesiæ causam, qua interpellamur, & benigne suscipimus, & gratanter adimplemus. Notum sit igitur præsentibus & futuris, quod pia sumus petitione dilectissimi fidelis nostri Richardi comitis exorati, ut res, quas huic loco, in honore individuæ sanctæ Trinitatis consubstantialis Patris & Filii & Spiritus-sancti consecrato, tradidit, & per cartam testamentum firmavit, nos quoque nostro præcepto corroboraremus. Cujus preces delectabiliter audiens, sicut justum est, suscepimus tam libenter implendas. Pii enim prioris Richardi intentio ad hoc hunc locum construxit, ut monachorum ordo ibi sub Regula sancti Benedicti viveret, & Dei laudibus inserviret. quod desiderium quoniam morte interveniente adimplere non potuit, pius filius Richardus æquivocus implere procuravit: & divina providentia repertum domnum abbatem Guillelmum, hujus monasticæ religionis, quæ ibi cernitur, præfecit magistrum & rectorem. Sub quo crescente monachorum numero hic comes Richardus junior temporale bonum augere studuit. In comitatu Calciensi, in ipsa villa Fiscanno, tertiam partem hospitum, quos colonos vocant... Silvæ unam partem, a publica strata usque ad mare terminatam: cui etiam dedit in Rotomagensi civitate ecclesiam sancti Paterni cum uno manso, ubi sita est, &c. Hæc & omnia, quæ data sunt ab ipso comite, vel a patre illius, vel nostra largitione collata sunt, vel a quocumque fideli huic loco deinceps fuerint conferenda, sancimus, corroboramus, &c. In abbatis autem electione, ordinatione, sive consecratione, illa apud istos consuetudo sequatur, quæ hactenus in Cluniaco cœnobiorum servata est illustrissimo, unde fons sanctæ monasticæ religionis per multa jam longe lateque derivatus loca, ad hunc usque Deo profluxit propitio. Nihil quippe horum, quibus inibi Dei possit impediri servitus, subreptori relinquimus amaro, dum quæque ad continendam quietis securitatem cuicumque monasterio nostris a prædecessoribus regali concessa sunt auctoritate, nos in honore sanctæ Trinitatis dedicato, his etiamsi pleniter non notantur scriptis, huic sacro libentissime annuimus loco: cujus, ut sancta, quæ ibi Domini opitulante gratia digne modo religionis viget observatio, non deficiat, sed magis ac magis ad profectum tam nostræ, quam omnium fidelium proficiat animarum, sicut nulli ordini, dignitati, potestati, hereditariæque successioni, nostra quinimmo majestati super idem jus relinquere decrevimus dominationis; ita nulli, si, quod absit, habitatores ejus a tam bene jam cœpto rectitudinis aliquando deviaverint proposito, in pristinum illud reformandi potestatem denegamus, huic digna a Christo mercedem promereri qui voluerit recompensationis. Et ut nostra auctoritas confirmationis inviolabilem atque inconvulsam obtineat firmitatem, anuli ac monogrammatis nostri signo illam decrevimus insigniri. Actum Fiscamnum anno dominicæ incarnationis M VI. *indictione* IV. *die tertio ante kalendas Junias,* V. *feria dominicæ ascensionis gaudio celeberrima feliciter.*

Hucusque præceptum, cujus chronicæ notæ apprime concordant.

S. Audoëni abbates.

In brevi chronico Uticensi hoc anno obiisse dicitur Hildebertus abbas, *qui restauravit monasterium sancti Audoëni.* Quis proximus ejus successor fuerit, Henricus an Arefastus, non convenit inter auctores. De Nicolao abbate inferius.

LXXXII. Rotberti diploma pro S. Benigno. a *Perard*, p. 171. Ejus colloquiū cum Heinrico.

Eodem anno Rotbertum regem Francorum una cum Heinrico Germaniæ rege colloquium ad Mosam habuisse docet nos ejusdem Rotberti [a] diploma, quo idem rex, interventu Ottonis comitis & Walterii episcopi Augustodunensis, ratam habet donationem loci dicti Puteoli, siti in comitatu Belnensi secus fluvium, qui dicitur Duina, a Letbaldo milite factam sancto Benigno & Willelmo abbati, eo pacto, ut prædictus abbas monachos ibidem ad serviendum Deo constitueret. *Actum publice supra Mosam, apud regale colloquium gloriosissimi regis Rotberti, atque Heinrici regis serenissimi, anno ab incarnatione Domini* M VI. *indictione quarta, regnante eodem rege Rotberto illustrissimo anno* IX-X. ut in authentico exprimitur, id est nonodecimo. Haud scio an ullus historicorum nostrorum hujus colloquii hoc anno meminerit, in quo sine dubio de limitibus utriusque regni actum est, de quibus exorta subinde inter ambos reges contentio. Sequens apud Perardum instrumentum, quod nullo modo sancti Benigni monasterium spectare videtur, *frater Atmoinus*, haud dubie monachus, scripsit, quod argumento est, ipsum notarii publici vices egisse.

ANN. CHR. 1006.

LXXXIII. Fossatensibus præbenda & alia confirmata.

Non excessit hunc annum Theobaldus Fossatensis abbas, cui Burchardus castri Corboili comes, una cum filio suo Rainaldo Parisiorum episcopo, id privilegii „ ob sancti Mauri amorem indulsit, ut quicumque aliquid beneficii Fossatensi mo- „ nasterio conferre vellet, ei liceret; adjecitque, ut si quis clericorum aut canoni- „ eorum ejusdem castri Corboili monachus fieri voluerit, *Fossatis efficiatur: laici denique extra suas parochias ad nullam aliam ecclesiam admittantur, nisi ad abbatiam Fossatensem: quia hoc in mandatum*, inquit, *a dominis & principibus regibusque nostris, Hugone atque Rotberto ipsius filio, accepimus, ut omne bonum, quod ipsi ecclesiæ quomodocumque poterimus, eorum fulti auctoritate & auxilio faciamus. Actum publice in curia nostra Corboili, anno incarnationis Domini* M VI. Non diu post datam hanc chartam supervixit Theobaldus abbas. siquidem paullo post Hildeberto ejus successori alia concessa est a Rainaldo mox laudato Parisiorum episcopo. Hic nimirum *præbendam*, ab ipsius antecessore *beatæ memoriæ* Ænea episcopo in ecclesia
» cathedrali monachis Fossatensibus collatam, hac ratione confirmat, ut Hildeber-
» tus abbas, ejusque successores vicarium ex ordine clericorum pro se in ecclesia
» beatæ Mariæ serviturum, assensu tamen capituli, instituant: qui vicarius, præbenda
» de manu abbatis in capitulo Fossatensi accepta, ab uno fratrum Fossatensium,
» cui abbas id injunxerit, ad capitulum beatæ Mariæ adducatur, decano & cano-
» nicis præsentandus, & ab eodem decano gratis admittendus. Statuit insuper epis-
» copus, ut prædictus clericus bis quotannis ad Fossatense monasterium venire de-
» beat, scilicet ad festum apostolorum Petri & Pauli IV. kal. Julii, & XVIII. kal.
» Februarii ad transitum beati Mauri: si defuerit, abbatis judicio subjiciendus eo
» modo, quo episcopus ipse utitur erga beatæ Mariæ canonicum. Clericus vero ille
» post mortem a canonicis beatæ Mariæ humetur, *si in nostro*, inquit Rainaldus,
» *habitu vitam finierit*. Denique Rainaldus denuo indicit *processionem illam*, quam
» annuatim jam dictus ejus decessor in quadragesima, quarta scilicet feria post do-
» minicam passionis, instituerat *in monumentum illius processionis, quam Christi dilectori Mauro exhibuit die, qua primum receptus est a Fossatensibus, sicut in suo quodam invenimus scripto*, ait Rainaldus. *Actum publice Parisius in capitulo sanctæ Mariæ, anno incarnationis dominicæ millesimo-sexto*. Ex hac charta recte infert Gerardus [a] a Bosco, Æneæ Parisiensis hac de re litteras non esse suppositas, ut male auguratus erat Launoïus; observatque, quod sicut Æneas initium fecit præbendis, quæ aliis ecclesiis datæ sunt: sic Rainaldus dedit initium vicariis majoribus, qui habentur in ecclesia beatæ Mariæ. Vix ultra biennium supervixit Hildebertus abbas, siquidem ipse & Theobaldus ejus antecessor annis tantum quinque regimen tenuisse dicuntur in libro de vita Burchardi comitis. Post Hildebertum nullus abbas certus nobis occurrit ante Odonem, de quo inferius agemus.

[a] *Hist. Paris. to. 1 p. 616.*

LXXXIV. S. Vitoni monasterium instauratur.

Cum ex fama sanctitatis Richardi abbatis Virdunum plurimi ad monasticam professionem convolarent, jamque locus esset angustior, quam ut omnes posset capere; de illo amplificando, novisque ædificiis exstruendis cogitare cœpit vir Dei, idque Heinrici regis favore & munificentia fretus aggressus est. In tanto opere adjutorem quoque habuit Fridericum ex-duce monachum, qui non modo suis, suorumque propinquorum opibus rem promovit, sed etiam ipse operam contulit suam, ut mox videbimus. Ab ecclesia, ut par erat, ductum initium, cujus pæne jam diruta sarta-tecta erant. His dejectis, amplioris basilicæ jacta fundamenta, quæ brevi tempore absoluta fuit. Turres ejus domnus Fridericus ex suo fecit, uti & cellarium, fratrumque refectorium.

LXXXV. Friderici monachi humilitas.

Dormitorio novo exstruendo, cum veteris immunditiis efferendis nonnulli manus apponere subterfugerent, Fridericus *vere monachus*, adeoque vere humilis, ipse manus admovit, terram effodit, & effossa onere facto exportavit. Quis jam similia facere erubesceret, cum videret Fridericum comitis filium, fratrem duorum ducum, imperatoris consanguineum, & fecisse, & non erubuisse? Idem quoque præstitit in turrium exstructione; nec puduit ipsum, cum jam in altum structura porrigeretur, instrumentum illud, subvehendo cæmento aptatum, *quod avis nominatur*, cum unus e nobilioribus id ministerii subterfugeret, cervice supposita portare. Multa alia de eodem piissimo viro modestiæ exempla referuntur. qui, cum aliquando scutellas, aliaque id genus vasa in coquina ablueret; Godefrido duci ipsius fratri, qui forte tum supervenit, ac dicenti, non decere comitem talia facere,

respondit, tantam esse dignitatem hujus officii, tantæque dignitatis esse sanctos „ apostolos Petrum & Paulum, & sanctum Vitonum, quibus impendebatur, ut ipse „ hoc officio indignus esset, nec mereretur in illorum, qui eo digni habentur, con- „ sortio deputari. Eodem spiritu animatus, cum frater quidam, Johannes nomine, „ calceos ei vellet detrahere, ille præ modestia obstupescens prohibuit eum, dicens: *Quid mihi prodest, frater, honores sæculi reliquisse, si a fratribus obsequium, quod habuissem in sæculo, cum non sit necesse, accipio? Qui ad hoc veni ut serviam, servitium, quod non expedit, quomodo accipiam?* Hæc in transcursu de tanti viri modestia dicta sint. Ædificata itaque nova basilica, necessariom fuit, ut corpora quorumdam sanctorum pontificum, qui in veteri ecclesia sepulti erant, transmutarentur. Corpus sancti Madelvei incorruptum repertum est, & in crypta sanctæ Mariæ sub altari in loculo marmoreo decenter repositum. Corpus itidem domni Berengarii episcopi & monachi, qui in aditu claustri sepultus erat, incorruptum inventum: & casula cum sandaliis ab ejus corpore abstracta, in thesauris ecclesiæ cum reliquiis reposita, casula nova & sandaliis corpori aptatis. Longum esset singula enarrare, quæ Richardus ad ornandam basilicam fecit, quæ omnia Hugo monachus ejus loci, dein Flaviniacensis abbas, in chronico fuse prosequitur. Multis describit pulpitum ex ære deaurato fabrefactum, in quo evangelium in missa canebatur. Fosse itidem depingit *propitiatorium*, quod sanctorum ejus loci patronorum corpora exornabant: cujus in medio prominenti ciborio sanctus Vitonus erat, redimitus frontem auro purissimo & gemmis pretiosissimis, *quibus concluditur majestas Dei incircumscripta & incomprehensibilis*, id est, si bene capio, sacra eucharistia, de qua in consequentibus idem auctor ait, Heinricum imperatorem, præter calicem aureum permaximum, aliaque innumera munera auri & argenti, Richardo dedisse unam pyxidem de onychino, *in qua servaretur corpus dominicum, dependens super altare.* Aliud erat altare majus, sancto Petro apostolo sacrum.

AN. CHR. 1008.

LXXXVI. Benefactores ejus loci & viri illustres.

Plurima eidem loco munera contulerunt alii magnates, Adverada scilicet comitissa, Liethardus comes ibidem factus monachus, Ludovicus quoque comes & monachus. Hildradus etiam comes, qui Richardum filium suum, post episcopum, beato patri baptizandum obtulit, Baronis-curtem sancto Vitono dedit, & defunctus *in galilea*, id est in navi ecclesiæ, humatus est. Denique tota Friderici progenies sancto Vitono se in primis munificam exhibuit, scilicet Godefridus comes ejus pater, dux Godefridus ibidem sepultus, & Herimannus, qui & Hezelo, ejusdem Friderici fratres: ex qoibus Hezelo filium suum Gregorium, ut jam superius diximus, in annis puerilibus Deo ibidem obtulit, & se ipse demum monachus factus, ac filium suum Godefridum, natum ex concubina, in claustro sepeliri curavit: ubi etiam uxor ejus Mathildis, multa virtute prædita, humata est, & ad cujus caput filia eorum Odilia, virgo Christo sacrata, & abbatissa ancillarum Dei in monte sanctæ Odiliæ. Hæc a finibus Bajoariæ Virdunum cum accessisset feria quarta ante pascha, Richardus prædixit fore, ut postridie moreretur. quæ viri Dei oraculo confisa, sequenti die sancto oleo ab eo inuncta, cum nullum morbi sensum haberet, post missarum sollemnia, ubi *vivificis mysteriis* communicasset, levi dolore pulsata, rediit ad cellam, suumque exitum precibus muniri petiit; moxque in cinere & cilicio jacens, inter verba orationis spiritum efflavit. Funus ejus dilatum in sabbatum-sanctum. Lietardus comes in necrologio his verbis notatur decimo-quarto kalend. Junii, *Lietardus ex-comite conversus, qui nobis quæ habemus apud Baylodium contulit, & dona auri & argenti pretiosa.* De Herimanno, ceterisque alias. His adjungendus Poppo, piissimus tunc apud sanctum Theodericum monachus, de quo superius [a] facta mentio est. Ad hoc cœnobium cum Richardus abbas aliquando divertisset, religiosa Popponis conversatione captus, eum, an secum venire vellet, pertentavit, volentemque sibi dari ab ejus loci abbate postulavit. Abnuit primo abbas: at flagitanti negare non potuit. Hunc autem sublimiori loco promovit æquus meritorum æstimator Richardus, eique præcipua monasterii sui commisit negotia, quæ ille strenue ac prudenter administravit.

a lib. 51. n. 130.

LXXXVII. Immo Gorziensis fit Augiæ abbas.

Gorziensi monasterio ad hoc usque tempus præerat Immo abbas, superius [b] a nobis jam laudatus, quem multum prædicat scriptor vitæ Adalberonis Mettensis

b lib. 47. n. 93. & lib. 48. n. 27.

ANN. CHR. 1006.

episcopi, eo nomine secundi. Gorziæ locum hic auctor *felisem* dicit, *non minus ex eo*, ait, *qui in præsentiarum præest, & sanctissime dulcissimeque prodest, quam ex his, qui jam beati ad cælestia transmigrarunt, quorum vita inclyta & gloriosa proprios libros expetunt, & gesta vere memoranda otium satis longum ad scribendum requirunt. De hujus viri multum venerandi gestis honestissimis, ad augendum nostræ materiæ decus, plurima inserenda judicaremus: sed quia ad votum, utilitatemque patriæ adhuc Dei gratia superest, adulationis nota aduri timentes, alii tempori vel personæ id reponamus. Hic certe dominus & multum venerabilis Immo, post decessum patris Odelberti, a domno Theoderico sacro pontifice Gurgitensibus pastor & abbas constitutus, ex omnibus primoribus domus * sancti Stephani, abbatibus & abbatissis, quos domnus Adalbero præesse invenit, solus hunc eumdem sanctum antistitem supervixit, & interim, quo multum gaudemus, supervivit.* Ita gravis ille auctor, tertius abbas sancti Symphoriani Metteusis, quem Constantinum esse reor. Hæc præstruenda visa sunt iis, quæ de Immone scribit Hermannus hoc anno, quo Werinharius Augiæ abbas decessit. quo defuncto, fratres Heinricum monachum elegerunt. *sed rex Heinricus ejus insolentiam, quamvis ab eo pecunias accepisset*, (itane etiam piissimum principem fascinabat pessima illius temporis consuetudo!) *detestatus, fratribusque apud se accusatis infestus, Immonem quemdam Gorziensem abbatem, qui & Prumiam ipso tempore tenebat, virum austerum, ipsis invitis præposuit. Unde nonnullis ex ipsis sponte locum illum relinquentibus, quibusdam etiam ab eo jejuniis, verberibus, exsilioque graviter afflictis, nobile monasterium in magnis viris, librisque, & ecclesiæ thesauris, grave, peccatis exigentibus, pertulit detrimentum, sicuti R. (Rudolpertus) monachus, nobilis, doctus & facetus, matris meæ patruus, prosa, rythmo, metroque flebiliter deplangit.* Ita Hermannus. Hæ Rudolperti scriptiones ad notitiam nostram non venerunt. Quid de Immone abbate consecutum sit, altero abhinc anno exponemus.

* *In domo.*

LXXXVIII. Prumiense monasterium ab Heinrico rege visitur.

De Prumiensi monasterio, cui Immonem abbatem mox laudatum præfuisse tradit Hermannus, apud Browerum [a] legitur, Heinricum regem, circumeundo illam provinciam, Prumiensem abbatiam, religione tum atque opibus in primis florentem, lustravisse: cumque ingentem ibi rerum sacrarum & ecclesiastici instrumenti thesaurum asservari conspexisset, enixe ab Udone abbate hæc omnia recenseri, atque in apographam relata tradi sibi postulavit. Exstat etiam nunc, ex eodem auctore, prolixus index vasorum omnis generis, ad usum rei divinæ spectantium, ex solido auro argentoque, lychnuchorum, & quibus reliquiæ conduntur vario opere thecarum, atque universæ demum sacræ augusti templi supellectilis ab hac ætate descriptio. Ita ille. Udo ejus loci abbas forte Immonis vices agebat.

[a] *Annal. Trevir. to. 1. p. 496.*

LXXXIX. Placitum ejus pro Italicis monasteriis.

Vexabat per id tempus monasterium Salvatoris in Monte-Amiato Arialdus seu Esualdus Clusinus præsul, nec ab hac vexatione revocari potuerat litteris Gregorii papæ V. quas Winizo abbas obtinuerat. Idem abbas adversus eumdem episcopum imploraverat opem Ildeprandi comitis, scripta ad eum gravi epistola, quam Ughellus [b] refert. Sed cum hæc nihil proficerent, tandem Winizo ad Heinricum confugit in Germaniam. Forte hoc ipso anno, indictione IV. & quidem IV. nonas Aprilis, Heinricus placitum habuit apud Novum-burgum *, castellum hereditatis [c] suæ, *in caminata*, in præsentia episcoporum, Brunonis scilicet fratris sui, Augustanæ civitatis episcopi, Vitelini (lege Wernheri) civitatis Argentinæ, Lamperchti Constantiensis, Olderici Curiensis, itemque Olderici Tridentini; & in præsentia abbatum, domni Odilonis Cluniacensis, Inizonis Leonensis, Hugonis Farfensis, Boni Ravennatis, Idelberti Senensis, Johannis Lucerni, Othonis Amorbacensis, multorumque aliorum: quo in placito conquesti sunt apud ipsum Heinricum Winizo abbas Salvatoris de Monte-Amiato, necnon Boso abbas sancti Anthymi, quod Arialdus Clusinus episcopus ecclesias suas, in ejus diœcesi sitas, consecrare recusaret. Accitus episcopus, qui tunc in eodem castello erat, interrogatusque cur id facere nollet; hanc attulit causam, quod abbates illi sibi, suisque canonicis decimas persolvere detrectarent. At opposuere abbates *antiquissimas monasterii* sui *scripturas*, & testimonia *circumadstantium*, quibus constabat, quod *ab initio monasterii, & tempore domini regis Caroli Magni, abbates & monachi decimas illas habuerint, & omnes antecessores episcopi Arialdi cum omni pace eos habere permiserint.* quibus intellectis, Heinricus id ipsum confirmavit, jussitque, ut deinceps episcopus illorum

[b] *Ital. sac. to. 3. p. 712. & seqq.*

* *Neubourg.*

[c] *Ibid. p. 176.*

abbatum ecclesias gratis consecraret. quod Arialdus promisit. Verum dictis haud stetit, renuitque Montis-Amiati ecclesias consecrare. qua de re a Benedicto VIII. severe increpitus est. ANN. CHR. 1006.

X C. Theodericus monachus S. Mathiæ.

Trevirense tunc temporis monasterium sancti Eucharii seu sancti Mathiæ administrabat Richardus abbas, cujus tempore, & quidem hoc ipso anno, Theodericus quidam, jam grandævus, is qui libros duos, unum de inventione, alterum de miraculis sancti Celsi episcopi scripsit, ad conversionem venit, & in monachorum cœtum admissos est. sic enim ille de se scribit sub fioem libri primi. *Dominicæ incaruationis anno M VI. qui est ultimus vicesimi-quinti decemnovenalis cycli in secunda feriæ magni anni, qui paschalis dicitur, undosum hujus mundi salum, Christo gubernaute, nudus evasi, & ad tutissimum beati Eucharii portum hospitalitatis gratia confugi. Cumque ab ejusdem monasterii patre summa venerationis viro, nomine Richardo, germanitus satis essem susceptus, & omus monachili devotione tractatus, fratrum me conventui immeritum jussit adunari, nec quasi hospitem jam, sed sicut familiarissimum affatus est.* Cum vero jam monasticis institutionibus apprime esset informatns Theodericus, jussus est ab eodem Richardo abbate, ut scriberet de inventione ac miraculis beati Celsi, cujus corpus instaurando monasterio inventum fuisse superius [a] diximus. Primus ab instauratione abbas fuit Gontherius, e Gandensi assumtus monasterio, a Theoderico in priori libro laudatus: cui successisse videtur Gunderadus, cujus mentio est in libro secundo, ubi *beatæ recordationis* abbas vocatur. Hunc excepit Richardus, cui Theodericus monachus libros suos inscribit in hunc modum: *Excellentissimo Christi operario, patrique permagnifico Richardo, suus ille suorum ultimus Theodericus, quo inter monachos nihil habetur vilius, monastici tamen haud immemor propositi, omus apologiæ dimota ambage, veræ obedientiæ obsequelam.* In fioe libri secundi ait auctor, se podagræ morbo, quo per tres annos afflictatus fuerat, liberatum fuisse meritis beati Celsi, de quo sermonem etiam scripsit, in ejus sollemnitate legendum.

a lib. 48 n 91.

Abbates ejus loci.

X C I. Guntherus Altahæ fit monachus.

Lambertus Scafnaburgensis auctor est, Guntherum seu Guntharium, nobilem Turingum, Hersfeldiæ monachum hoc anno factum fuisse, sed postea ad Altaham transivisse consilio Godehardi abbatis, qui utrique monasterio præerat. Id quemadmodum factum sit, Wolferus ejus temporis scriptor, Hildensheimensis canonicus, fuse commemorat. Guntherus, ante-actæ vitæ pænitentia ductus, Godehardum, Hersfeldiæ recens abbatem creatum, convenit, eique conscientiæ suæ aperuit arcana. Pænitentem blande tractavit vir Dei, eique ad expianda facinora ut monasticæ vitæ se devoveret, persuasit. Ille corporis & animi propriæ infirmitati diffisus, multas quidem possessiones, quas a progenitoribus acceperat, sancto Wigberto loci conditori ac patrono, cum heredum suorum consensu, firma traditione contulit, sed eo pacto, ut factus monachus monasterium, vocabulo *Gelinge*, ad victum & vestitum retineret. At sanctus abbas, quantum inde periculum ac dispendium recens converso oriri posset, intelligens, interim illum ab incœpto suspendit, & laïco habitu adhuc indutum Altaham secum perduxit. Vix illuc advenerat novus tiro, cum Romam lustrandi facultatem, priusquam monachum profiteretur, sibi dari postulavit. Ea accepta, ivit, & redivit; reversusque mox ante altare sancti Mauricii cingulum deposuit, caput & barbam totondit (hi initiandi novitii ritus tum erant) &, facta de more petitione, in cœtum novitiorum admissus est. Dein aliquamdiu probatus in habitu sæculari, ab eodem abbate monasticum demum habitum accepit. Post votum professionis, non immemor pactionis initio factæ, patriæ repetendæ, & Gelingæ incolendæ licentiam petiit. Petenti interim indulsit pius pater, etsi rem minime probaret, ratus aliquando tempus fore magis opportunum, quo illicita cupientem animum paullatim reprimeret ac mitigaret. Profectus ad locum Guntherus, & multa impedimenta rei familiaris, variaque aliarum rerum ac tentationum expertus incommoda, ad abbatem identidem recnrrebat, consilium pariter & auxilium imploraturus. qua occasione usus abbas, eum blande primnm excepit: dein paullo severius nutantem animum castigavit: sed modicum initio profecit. At, cum eadem sæpe recurrerent, tandem vir Dei ex justitiæ zelo acriter respondit, ut vel promissis obedientiæ & stabilitatis votis staret, aut ad sæculum abjecto habitu rediret. qua ille voce territus, errorem agnovit, & ingemuit. Id ubi, suggerente secretius abbate, rex Heinricus rescivit, Guntherum ad se ac-

ANN CHR. 1006.

cersitum monitis & hortamentis ita flexit, ut ille, abdicata pactiooe, ad Altahense monasterium se receperit: ubi in tanta deinceps districtione & humilitate vixit, ut Arnolfus monachus sancti Emmerammi, ejus æqualis, oullum mooachorum ea ætate illi comparandum esse dicat his verbis. *Est quidam, ut æstimo, adhuc in vita, senex relig osus, ex laico conversus, nomine Guntharius, qui apud saeculum aliquando ex rerum copia tumens, & nobilitate generis vanescens, exstitit superbiæ filius: sed per misericordiam Dei post factus est tam humilis monachus, ut merito non possim aut debeam illi comparare ullum nostri temporis cucullarium, de vanitate saeculi conversum.* Postquam vero in cœnobitica vita biennium sic exegisset, ad solitudinem annuente abbate secessit. Verum antequam in eremum se reciperet, Stephanus rex Huogarorum, cujus ille cognatus erat, accepta ejus piæ conversatioois fama, eum ad se invisendum per nuntios invitavit. Ille vero id sibi minime licere respondit. Hoc responso rex majori ejus videndi desiderio accensus, preces iteravit: sed cum ille nec sic acquiesceret, tertium nuntium misit, & ut flagitanti id anoueret, humiliter pustulavit. Guotherus pii principis precibus victus, postulatis demum, licet invitus, cessit, & accepta abbatis fratrumque beoedictione, cum ountiis ad regem profectus est. Rex eo viso admodum recreatus, omnem ei humanitatem exhibuit. Cum vero aliquando mensæ regiæ vir Dei accumberet, rex ipsi pavonem assatum apposuit, & ut carnibus vesceretur, obnixe flagitavit, ac præfracte neganti id præcepit: at ille jubenti parere detrectavit. Cum vero nihilominus rex urgere pergeret, Guntherus, ne se illicitis cibis contaminaret, inclinato super manus capite, preces ad Deum cum lacrymis fudisse dicitur, moxque avis apposita e mensa avolasse. quæ res magnam ei reverentiam conciliaverit.

XCII. Montis sanctæ Mariæ monasterium dedicatur.

Exstabat olim in territorio Trajecti inferioris prope Amersfordiam opidum Heiligenbergense monasterium, Mons sanctæ Mariæ, ut jam [a] diximus, a posteris appellatum, quod Ansfridus episcopus ejns anctor hoc anno dedicavit, eidemque congruam dotem assignavit. Id nos docet vetus instrumentum ab Arooldo-Buchelio primum, deio a Bollandianis [b] relatum, in qno Ansfridus episcopus notum facit, „ se in loco, qui vocatur Hohorsta, cellam ædificasse io honorem Christi Domini, „ sanctæ Mariæ, & beatorum Petri & Pauli, sanctique Martini patroni sui peculia„ ris, *ea ratione, ut inibi fratribus monachis, sub sancti Benedicti regula feliciter vivere cupientibus, dies ducere liceat huic vita concessos*; eisque donavit quidquid possidebat in villa Thrile, in pago Testerbaotensi. *Actum est hoc publice coram idoneis testibus in basilica sancta Maria, sanctique Martini in Hohorst, ipso die dedicationis ejus* XIV. *kal. Decembris, anno ab incarnatione Domini* M VI. *indictione* IV. Eo introducti sunt ex Gladbacensi sancti Viti cœnobio duodecim monachi sub Weriogero abbate, docto pariter ac pio, cui Adelboldus episcopus, Ansfridi successor, decimas dedit. Secundus abbas fuit Adelbertus.[a] Post quem Bernoldus seu Bernulfus episcopus monasterium in urbem Trajectinam transtulit, sancti Pauli nuncupatum, cui præfuit Gervicus, ordine tertius, sed primus sancti Pauli in urbe abbas. Hæc ex Miræo. Ansfridus sub finem vitæ luminibus orbatus præ senectute, in mooasterio ab se coodito habitum monasticum induit: *ubi septuaginta-duos pauperes propria manu quotidie pavisse* dicitur. Libellum de ejus vita scripsit anonymus sancti Pauli monachus, ac proinde post annum M L. quo aono mooasterii facta traosmutatio est. Eumdem Saoctum laudat chrooographus Saxooicus, qui ejus obitum anoo M X. collocat cum Lamberto Scafoahurgensi. Sepultus est io suo monasterio, ubi, sumto viatico, exspiraverat.

a lib. 16. n. 51.
b Mai to. I. p. 430.

XCIII. Alfrico Cantuariæ archiepiscopo succedit Elfegus.

Decessit hoc aono Alfricus Cantuariensis primas, sepultus in Abendonieosi monasterio, ex quo primum ad Wintooiensem episcopatum assumtus fuerat. Paullo ante eum mortuus est [c] Wlfricus abbas sancti Petri Cantuariensis: cujus successor Elmerus, *vir magna sanctitatis*, ab eodem Alfrico benedictionem accepit. Suffectus in Alfrici sedem Elfegus Wintoniensis antistes: qui Romam pallii causa proficiscens, a quibusdam opidanis spoliatus est rebus suis, quæ ipsi demum restitutæ sunt, opidanis incendio cælitus immisso multatis. Romæ cum versaretur, divioitus accepit mortem Kenulfi, sui io Wiotooiensi episcopatu successoris ex abbate Bergensi, qui hanc dignitatem dato pretio mercatus fuerat. Elfegi jussu Adalardus cœnobita Blandinieosis composuit officium de sancto Dunstano archiepiscopo, qui illic quondam exsulaverat. Ejus vita, *in lectiones ter quaternas distincta*, ita inscribitur:

c Thorn p. 1781.

Domino Elfego archiepiscopo, Adalardus sancti Blandiniensis cœnobii exiguus famulus. Exstat in tomo secundo Angliæ sacræ. Tunc Blandiniense monasterium regebat Rotboldus, qui Richardo Virdunensi abbati præfecturam resignavit. Alfrico Cantuariensi archiepiscopo, an Ælfrico grammatico tribuenda sint opuscula ex Lelando a Pitseo relata, nobis incompertum. ANN. CHR. 1006.

XCIV. Adalbertus abbas Bisuldunensis. Sub finem hujus anni, cum Adalbertus Bisuldunensis in Catalonia monasterii sancti Genesii abbas excessisset e vivis, *tanto destituti* [a] *pastore omnis Bisuldunensis ecclesiæ clerus simul & populus, provoluti ad genua piissimi ducis Bernardi*, ejusdem cœnobii conditoris, successorem sibi dari petierunt *illustrem virum*, nomine Adalbertum, diaconi gradu præditum, ibidem educatum, bonis moribus & sapientia insignitum, quem ipsi elegerant. Assensit Bernardus comes cum primatibus & Odone episcopo Gerundensi, a quo Adalbertus abbas ordinatus est VI. idus Decembris, *feria prima* sive dominica. Non confundendum hoc sancti Genesii Bisuldunense monasterium cum sancti Petri itidem Bisuldunensi, quod a Mirone Gerundensi episcopo, & fratribus ejus Olibano & Soniefredo conditum fuisse superius diximus, non multo post exstinctum: cum sancti Genesii monasterium conditores habeat Bernardum comitem & Totam ejus uxorem, quæ cum marito & Willelmo vicecomite prædictæ Adalberti electioni subscripsit.

a Marca Hisp. p. 962.

ANN. CHR. 1007. XCV. Bambergæ episcopatus & monasteria.

POstero anno millesimo-septimo rex Heinricus, natali Domini apud Palithi opidum celebrato, epiphaniam Domini Gandersheimii peregit: ubi controversiam de subjectione ejus loci parthenonis inter Willigisum Moguntinum archiepiscopum & Bernwardum Hildensheimensem antistitem composuit secundum Bernwardum, qui ejusdem cœnobii dedicationem, jam pridem dilatam, tunc demum perfecit. Quin etiam Willigisus archiepiscopus, in proximo Francofurtensi concilio culpam confessus, ejus loci repetitioni abrenuntiavit, & in hujus rei testimonium ferulam episcopalem Bernwardo tradidit. Inde Heinricus, collecto grandi exercitu, contra Balduinum Flandriæ comitem, qui Valentianas invaserat, profectus, eum in fugam convertit, & Scaldi fluvio transmisso, regionem contiguam populatur. Cum autem in Gandensi sancti Bavonis abbatia ab Eremboldo abbate, fratribusque honorifice susceptus fuisset, eidem loco & cunctis rebus ad eum pertinentibus parci jussit. Compositis cum Balduino rebus, generale concilium Francofurtum indixit. Quippe pius princeps, liberorum expers, Babenbergensem seu Bambergensem episcopatum in Francia orientali erigere meditabatur. Atque ut faventes huic consilio episcopos haberet, Francofurti habita eo anno synodus, in qua patres supplex rogavit, sibi ut assentirentur. Tanti principis precibus non ægre cessere episcopi, præter Heinricum Wirziburgensem, cujus maxime intererat, tametsi principio se favorabilem exhibuisset. Bambergensis ecclesia, sancto Georgio martyri sacra, ab Heinrico, ejusque conjuge magnifice dotata, primum episcopum habuit Eberhardum, Heinrici cancellarium. Factum satis Heinrico Wirziburgensi episcopo, e cujus territorio pendebat locus: quem Arnoldus Halberstatensis præsul gravi epistola [b] flexit demum ad regis voluntatem. Lectu dignissima est hæc epistola, in qua Heinricus Heriberti Coloniensis archiepiscopi *frater uterinus* dicitur. Duo præter ea Bambergæ erecta sunt ab Heinrico rege monasteria, alterum canonicorum sub patrocinio sancti Stephani; alterum monachorum nostri Ordinis, quod sub tutela sancti Michaëlis archangeli esse voluit, in monte civitati proximo ædificavit, in quo multi viri eruditione & vitæ merito illustres floruisse perhibentur. Idem rex, cum in civitatem Argentoratum ex urbe Basilea tenderet, Scotteraugiæ tribus ab Argentorato millibus hospitatus, Scutteranum beatissimæ virginis Deiparæ cœnobium pæne collapsum indoluit, curavitque reparari, & impense dotatum Bambergensi episcopo subjecit. Ad hæc abbatiam ejusdem diœceseos, *Gengenbach* dictam, eidem sedi attribuit. Hujus rei præceptum datum est hoc anno Francofurti kalendis Novembris; quo tempore prædicta synodus illic; præsidente Willigiso Moguntino archipræsule, habita est, cui Anastasius *Vugarorum archiepiscopus* e nostris, id est Strigoniensis, interfuit, non diu post illud concilium superstes. Ipso etiam die, ipsoque anno Francofurti Heinricus rex Deckingense seu Teckingense sancti Martini monasterium diœcesis Augustanæ, in extrema Rætiæ ora sommo in colle prope Ottingam positum, de cujus origine nihil certi comperimus, eidem Bambergensi ecclesiæ adjecit.

b Baluz. miscell. to. 4. p 431.

Alia Bambergæ subjecta.

ANN. CHR. 1007.

Hujusce monasterii, hodie quoque insignis, ectypum Stengelius æri incidi curavit, relato Heinrici diplomate, quod Gengenbacensi omnino conforme est. Deckingense monasterium sanctus Otto Bambergensis antistes sæculo XII. instauravit.

XCVI. Gisla & Rathegardis abbatissa mortuæ.

Paullo ante synodum Francofurtensem Gisla, venerabilis matrona, mater Heinrici regis, obiit XII. kal. Augusti, Ratisponæ in monasterio sancti Emmerammi sepulta. Natali Domini præcedente e vivis excesserat Rothegardis, dignæ memoriæ Hildewardeshusensis abbatissa, matertera Bernwardi episcopi Hildensheimensis. Hæc mortis suæ temporis præscia, ad primam missam noctis natalis Domini in ecclesiam se deferri præcepit, ubi dominici corporis & sanguinis viaticum percepit. Inde ad lectum reportata, sororibus interdixit, ne majoris missæ sollemnia sui causa interrumperent, confisa Dei tanto majus auxilium sibi affuturum, si modo ipsius causa nulla ejus servitii fieret intermissio. Dum vero sequentia in majori sacro caneretur, pia illa anima carne soluta est, ut in actis sancti Bernwardi ejus nepotis legitur. Porro dum Ratisponæ versaretur Heinricus, quædam prædia contulit *Neuburgensis ecclesia sororibus, sub sancti Benedicti regula degentibus.* quod monasterium est nobilium Benedictinarum ad Danubium supra Ingolstadium, sed a quo primum conditum ignoratur. *Data* [a] XVII. *kal. Maii, indictione* V. *anno Dominica incarnationis* M VII. *anno vero domni Heinrici secundi regnantis* V. *Actum Ratispone.*

Neuburgense monasteriũ.

a *Metrop. Salisb. to.* 2. *p.* 525.

XCVII. Epternacensis abbatis.

In hunc etiam annum incidisse dicitur mors Ravangeri Epternacensis abbatis, qui exstinctam eo loci monasticam disciplinam denuo excitavit. Mortalis ejus dies XIX. kal. Septembris. Ejus epitaphii paucos versiculos retulit Browerus, qui optimam ab eo religioni navatam operam testantur.

Hunc Otto primus transmisit cæsar opimus
Sifridi montis egregii comitu,
Misit & hunc talem, qui vitam cænobialem
Hic reparare pio sufficeret studio.
Nam locus iste bonis hoc tempore relligionis
Factus erat vacuus, rebus & exiguus.

Uroldus ejus successor principio quidem vestigiis decessoris institit, monasterii ædes incendio deformatas restituit, jecitque fundamenta novæ basilicæ, qualis etiam nunc cernitur: at nimio labore confectus, remissius vivere cœpit, eoque se projicere, ut episcopali auctoritate exauctoratus sit, indeque Wirtzenburgum se receperit, ubi & mortuus est.

XCVIII. S. Livini translatio Gandam.

Cum rex Heinricus Balduinum comitem in Flandria persequeretur, auditis visisque miraculis, quæ Holtemii ad tumulum sancti Livini episcopi & martyris fiebant, de efferendo ejus corpore cogitare cœpit. Verum, cum a Gandensibus monachis, quorum de jure erat iste locus, honorificentissime exceptus fuisset, eorumque rebus omnibus ob id parci jussisset; recepto in gratiam Balduino comite, intactum sancti Livini tumulum reliquit. At vero Eremboldus Gandensis abbas tanti thesauri jacturam in posterum præcavere volens, sancti martyris reliquias, præmissis precibus ac jejuniis, in suum monasterium transferri curavit. id factum sollemni pompa V. kal. Julii hoc anno; simulque translatæ sunt eodem reliquiæ sancti Briccii pueri & martyris, ejusdem Livini e sacro fonte filii. Ejus rei historia, auctore anonymo, e veteri codice Alnensi a nobis edita est.

XCIX. Herigero abbati Laubiensi succedit Ingobrandus.

In monasterio Laubiensi obiit hoc anno in senectute bona Herigerus abbas post annos regiminis septemdecim, sepultusque est in ecclesia sancti Ursmari ante altare sancti Thomæ, quod ipse exstruxerat, propterea quod ipsa die abbas ordinatus fuerat. Pleraque ejus scripta recenset continuator [b] historiæ abbatum Laubiensium, in his librum de gestis pontificum Leodiensium, carmen de vita sancti Ursmari, libellum de corpore & sanguine Domini contra Paschasium Ratbertum. quæ tria opuscula typis vulgata sunt, tertium quidem a Ludovico Cellotio sub titulo anonymi: quod Herigero abbati tribuendum esse alias [c] a me demonstratum est, probatumque Herigerum in hoc libello in modo tantum loquendi a Paschasio dissidere, in eo scilicet, quod etsi Herigerus veram ac realem Christi Domini corporis præsentiam cum Paschasio, admitteret; non tamen idem omnino corpus, quod e Virgine natum est, dicendum contendebat ob exteriorem speciem diversam. Ad hæc

b *Spicil. to.* 6. *p.* 591.

c *Præfat.* 2. *ad Sæc.* 4. *Bened.*

Herigerus

ANN. CHR. 1007.

Herigerus epistolam scripsit de quibusdam quæstionibus ad Hugonem quemdam; item dialogum de dissonantia ecclesiæ circa adventum Domini sub sua & Adelboldi persona Leodiensis clerici, postea vero episcopi Ultrajectensis, quæ duo necdum edita sunt, & alia nonnulla minoris momenti. Quæ fuerit hæc ecclesiæ dissonantia circa Adventum Domini, discimus ex apologetico Abbonis Floriacensis abbatis, in cujus fine hæc leguntur. *De initio etiam Adventus, qui ante nativitatem Domini per singulos annos agitur, aliquando error gravissimus exstitit, aliis inchoantibus post V. kal. Decembris, aliis ante: cum numquam plus quatuor hebdomadas, & saltem unam diem, adventus habeat. Cumque de ejusmodi diversitate soleant contentiones in ecclesia crescere, concilio determinandum est, ut omnes, qui in ea vivimus, unum sapiamus.* Hæc Abbo. Qui Adventum Domini prolixiorem faciebant, fulciebantur veteri Gallorum more, qui quadragesimam unam ante natale Domini præmittebant, initio ducto a festo sancti Martini. In Herigeri abbatis locum subrogatus est Ingobrandus, qui tertio-decimo anno suæ præfecturæ a Wolbodone Leodicensi episcopo ejectus, Richardo abbati Virdunensi locum fecit. Ejus tempore Laubiis floruit Olbertus monachus, quo præceptore pariter & adjutore usus est Burchardus, postmodum episcopus Wormatiensis, in Decreto suo condendo. Liber de gestis Leodicensium episcoporum, ab Herigero abbate compositus, desinit in Notgero seu Notkero episcopo, cujus obitus Herigeri mortem brevi subsecutus est, ut videbimus anno sequente.

Quæstio de Adventu.

C. Theodoricus Belga nascitur. * Tuin.

In Belgio nascitur hoc anno Theodericus, futurus Andaginensis seu sancti Hueberti abbas & reformator, ortus e villa, quæ dicitur Lerna, haud procul a Tudiniaco* castro & Laubiensi monasterio, ubi monasticæ vitæ nomen dedit. Natus est *anno dominicæ incarnationis* M VII. *imperante apud Romanos & Germanos Henrico, anno, postquam juniori Ottoni successerat, sexto; præsidente in Leodiensi sede Notgero, magnæ sanctitatis & prudentiæ viro, postquam ordinatus fuerat episcopus, anno septimo & trigesimo; &*, ut alter codex addit, *priusquam vita decederet, anno uno.* quæ signanter afferre lubet ex vitæ scriptore æquali, ad præstruendum tempus obitus Notgeri episcopi. Theoderici pater Gonzo, miles honoratus, filium militiæ adscribere volebat: at mater piissima, cujus nomen ignoratur, ex viso quodam futuræ ejus sanctitatis ac sacerdotii omen edocta, eum litteris, renitente primum, sed tandem assentiente patre, imbuendum curavit in Malbodiensi seu Melbodiensi parthenone sub cura filiæ suæ Ansoaldis sanctimonialis pietate insignis, quæ prima litterarum elementa cum psalterio eum docuit. Hæc a teneris Deo ibidem a parentibus oblata, sic ab ineunte ætate virtuti ac pietati assuevit, ut aliis bene vivendi exemplum præberet, aliis terrori esset. Huic vigiliæ fere assiduæ, pavimentum aut sella pro cubili, refectio panis cum sale & aqua, raro legumina vel poma pro cibo erant: cetera sibi penitus interdixerat. Custos oris sui ad silentium, linguas detrahentium & laudantium æquali animo ferre didicerat. His aliisque virtutibus corporis integritatem illibatam servavit, multasque in Malbodiensi cœnobio sanctimoniales ad sui imitationem, multas post lapsum ad pænitentiam excitavit. Illic, favente Gerardo episcopo Cameracensi, & Rainero Montensi comite annuente, *ordinem religionis monasticæ, qua pæne adnihilata erat in eodem monasterio, correxit, & in melius reformavit*, ut diserte tradit Theoderici vitæ scriptor. Demum septimo ante obitum anno cancri ulcere percussa, nihil de proposito ac fervore minuit, semper Deo gratias pro hac probatione egit, sicque virginitatis ac patientiæ virtute decorata ad Christum migravit.

Melbodii erudi͏tur ab Ansoalde sorore.

C I. Fulbertus fit episcopus Carnutensis. * Lib. 50. n. 72.

Præclarum hoc anno lumen Carnutensi ecclesiæ Deus imposuit, scilicet Fulbertum, qui agente Rotberto rege, in locum Rodulfi episcopi demortui suffectus est. Quam modeste de se vir piissimus sentiret, in superioribus * vidimus, ubi de ejus origine & docendi officio dictum est. Hanc vero de se existimationem maxime testatus est in ipso episcopatu epistola LXVIII. ad Odilonem abbatem Cluniacensem, qui gratulatorias ei litteras de recepta sanitate scripserat. In hac epistola se hominem valde miserabilem esse dicit, qui, cum ad propriam non sufficeret, ad publicam curam, ratione an temeritate, perductus sit. Quanti vero habuerit Odilonem abbatem, satis superque prodit tum in prædicta epistola, tum in sequente, quæ *sanctissimo atque dilectissimo patri Odiloni* inscripta est: tum ex epistola XXXI. ad Leuthericum Senonensem archiepiscopum, a quo consecratus fuerat episcopus:

Odilo abbas quanti apud eum.

AN. CHR. 1007.

» de quo se plurimnm bonæ spei capere dicit ex eo, quod *cum sanctis viris ac sapien-* » *tibus* agere cœpisset. *Patrem nostrum*, inquit, *Odilonem loquor, & affect us ejus. Consilio enim illorum spero, te u n solum animæ periculum evadere, sed etiam hujus vitæ gloriam & honorem posse recup rare.* Leothericus quippe male audierat, quasi de Christi corpore in eucharistia non bene sentiret, propterea quod probationem corporis Domini erga servos Dei adhiberet. qua de re Rotbertus rex eum graviter [a] arguit, eumque ad corrigendum factum adduxit. Falluntur qui Fulbertum Rotberti regis cancellarium fuisse dicunt. Baronius ex monacho monasterii sancti Petri assumtum putat. Hujus sententiæ fundamentum petitur ex epistola XLI. in qua de Magenardi electione agitur, cui Fulbertus ipse nondum episcopus interfuit, refertque *libellum reprobationis* Magenardi, & nomina monachorum, qui eum reprobarunt, & se vidente libello subscripserunt, cui Fulbertus non subscripsit. Hic vero de Magenardo agens, *qui noster*, inquit, *neque monachus sit, neque clericus*. & infra: *Conveniunt ad capitulum monachi nostri, & quidam canonici, quos ratio postulabat admitti.* His adde quod Odilonem abbatem *patrem nostrum* vocat, & alia id genus, quæ afferuntur ad monachatum ejus asserendum. Favet epistola LXVII. ad eumdem Odilonem, cujus videndi magno se desiderio teneri ait: *Veniam autem aliquando*, inquit, *si licuerit, ad vos, quos vere inhabitat Spiritus-sanctus, consilium divini oraculi petiturus.* quæ verba confirmant id, quod mox dicebamus, de Fulberti erga Odilonem veneratione. Fulbertum porro, etiam episcopum, in docendi officio perseverasse testis est Adelmannus, qui *senis* adhærebat lateri; testes & alii, quos idem in suo rythmo commemorat, ipsius Fulberti discipuli. Subscripsit Fulbertus precariæ, a Magenardo abbate & monachis sancti Petri factæ de Gerani-villari Gradulfo militi, qui in compensationem sancto Petro dedit alodum suum *in Drocacensi comitatu super flumen Blesis positum*, nomine Palisiacum: qua de re multæ rixæ post mortem ipsius Gradulfi militis & Odæ ejus uxoris excitatæ sunt ab eorum propinquis, qui illa prædia sibi vindicare moliebantur. Certe si non monachus Fulbertus, saltem a Gerberto monacho in schola Remensi, ut superius [b] vidimus, educatus & in monachos optime affectus fuit.

[a] Glaber. lib. 3. c. 3.

[b] ibid.

CII. Gauzberti abbatis successores.

Hoc anno consignandus videtur obitus Gauzberti abbatis sancti Juliani Turonensis, qui Burguliense itidem ac Majus-monasterium regebat. Successor ejus apud sanctum Julianum Gauzbertus alter suo monasterio multum profuisse traditur, tum in ecclesia ornanda, tum in ædificando sanctæ Trinitatis oratorio, tum denique in augendis rebus sancti Juliani. quippe monasterium sancti Petri Pruliacense emisse dicitur, quod ab Arnulfo archiepiscopo post ejus mortem sancto Juliano ablatum est. In Majori-monasterio Gauzberto seniori successit Sichardus, & non multo post Ebrardus, de quo inferius dicendi erit occasio. Apud Burgulium quis Gauzberto successerit, non ita liquet. In vulgatis indicibus ante annum millesimum abbates ponuntur post Gauzbertum Berno & Julianus: post millesimum Gauzbertus secundus usque ad annum millesimum octavum, & post eum Raynaldus. at certum est, Gauzbertum seniorem Burgulio post annum millesimum præfuisse, nec obiisse ante annum millesimum septimum. siquidem Gauzbertus junior, ut ex sancti Juliani chronico discimus, anno M XXV. decessit post annos regiminis octodecim. Itaque si Berno & Julianus Burgulium rexerunt ante annum millesimum, non primarii, sed secundarii tantum abbates fuisse dicendi sunt, sub Gauzberto scilicet seniori, qui aliis etiam regendis monasteriis occupatus erat. At Bernonem post Gauzbertum Burgulio præfuisse constat ex iis quæ libro [c] sequenti dicturi sumus.

[c] lib. 53 n. 61.

CIII. Belli-montis monasterium conditur.

Exstat uno lapide a Cæsaroduno-Turonum puellare ordinis nostri monasterium, beatæ Mariæ sacrum, quod Herveus *archiclavis* seu thesaurarius sancti Martini, a nobis jam non semel laudatus, hoc tempore exstruxit, comparato loco a quodam Eblone fideli suo per commutationem: cujus rei confirmationem a Rotberto rege impetravit. Inductus est ad id operis vir pius, propterea quod admodum gravate ferret, nullum esse in pago Turonico cœnobium, ubi virgines Deo sacræ, sicut in plerisque aliis regionibus, Deo famularentur. Huic autem dotando cœnobio contulit non solum ecclesiam Belli-montis, sed etiam vivarium, cui Mala-morta vocabulum est, ecclesiam Soriniacam, viginti *arpennos* seu jugera vinearum inter Ligerim & Carum fluvios, curtem quoque Liuzam cum ecclesiis & rebus ad eam pertinentibus, cum assensu Odonis comitis & fratris ejus Landrici, ex cujus beneficio

ANN. CHR. 1007.

erat; necnon Quiciacum villam, quam prædictus Herveus tenebat, prout fusius refertur in præcepto Rotberti regis. *Actum Bolonia foreste v. kal. Octobris, anno ab incarnatione Domini nostri Jesu-Christi* DCCCCC VII. *indictione* V. quod præceptum Theodoricus levita ad vicem Franconis summi cancellarii recognovit. Huic apponuntur signa Hugonis archiepiscopi, qui excommunicationem violatoribus comminatur; Avesgaudi episcopi Cenomannensis, Odonis comitis, Gaufridi, Landrici, & aliorum; idque confirmant canonici sancti Martini, scilicet Odelgerius decanus, Herveus archiclavis, Walterius præcentor, Ildegarius subdecanus, Guillelmus magister scholæ, Hugo cellerarius, & ceteri. In veteri chronico Turonensi legimus, Herveum ex insula sancti Cosmæ, ubi solitariam vitam agebat, a Martinianis canonicis revocatum, secessisse in cellulam oratorio sancti Basilii adhærentem. quod oratorium erat *juxta matriculam beati Martini, scilicet ecclesiam beata Maria de Scriniolo *, ubi monales erant, quas idem Herveus apud Bellum-montem posuit: in quo loco, eam de rebus propriis, quam de rebus ecclesia beati Martini, monasterium construxit.* Prima ejus loci abbatissa Theophania laudatur in libro de miraculis sancti Martini, cujus sanctuario cereos obtulisse dicitur. Habet hoc monasterium præbendam in ecclesia sancti Martini *in blado, vino, & nummis.* Mortua abbatissa sanctimoniales olim petebant facultatem eligendæ novæ abbatissæ, quæ ab uno e canonicis *in stallum suum* ducebatur. Ad exsequias cujuslibet canonici Martiniani & in certis festis ecclesiæ sancti Martini sanctimoniales adesse debebant: canonici vero exsequiis solius abbatissæ interesse. Verum hæc modo obsoleta.

* *De l'Escrignole.*

CIV. Bellilocense apud Loccas cœnobium conditur.

Sub idem tempus in ipso pago Turonico prope Loccas * opidum ad fluvium Angerem *, ubi olim Ursus [a] abbas monasterium exstruxerat, aliud ex altera fluminis parte conditum est, a situ Bellus-locus appellatum. Ejus auctor Fulco Andium comes, cognomento Nerra sive Niger, qui ex Jerosolymitana peregrinatione prima (nam bis eo profectus est) reversus, id operis aggressus est, ubi lapidem sepulcri dominici ab se allatum deposuit, cum reliquiis sanctorum Chrysanthi & Dariæ martyrum, quas ex urbe Roma attulerat; ipsumque locum [b] Odoni venerabili abbati sancti Genulfi exstruendum commendavit. Absoluta basilica, Hugonem [c] archiepiscopum ad eam dedicandam invitavit. Negavit præsul se id facturum, ni comes prius damna ecclesiæ suæ illata sarciret. Ille, ut erat ferox, cum muneribus Johannem papam convenit, ab eoque unum e cardinalibus, Petrum nomine, obtinuit, qui basilicam consecraret. Indignanter id tulere Gallicani præsules, rati, diœcesani episcopi auctoritati fieri hac in re injuriam: sed tamen hæc dedicatio ab episcopis, qui in Fulconis ditione erant, mense Maïo facta est. Verum ad horam ipsius diei nonam, cum prius placidum & serenum cælum esset, subito turbine correpta basilica corruisse dicitur. quod male perpetrati piaculi indicium ac pœnam esse nemo dubitavit. Restructa basilica, Fulco ut se archiepiscopi jugo eximeret, monasterium sedis apostolicæ patrocinio submisit, obtento a Johanne privilegio, ut ne quis episcoporum illic ullam jurisdictionem exerceret. qua re permotus Hugo archiepiscopus, Romam se contulit, postulavitque a Sergio quarto Johannis successore, ut novæ basilicæ consecrationem juxta canones peragere sibi liceret. at id ipsi negatum, ea videlicet ratione, quod Fulconi liberum fuerit cœnobii in proprio fundo constructi dedicationem Romano pontifici deferre, ut inferius [d] videbimus. Ad hunc annum revocari solet constructio monasterii sancti Johannis de Orbisterio * apud Pictones: verum ad sæculum sequens differenda videtur.

* *Loches.*
* *l'Indre.*
a *Greg. Tur. de vit. Pat. c. 18.*
b *Chron S. Julian. ms.*
c *Glab. lib. 2. c. 4.*
d *lib. 53. n. 66.*
* *Orbestier.*

CV. Canigonensi & Rodensi monasteriis fit donatio.

Ante annos sex jacta erant fundamenta Canigonensis in Helenensi diœcesi monasterii, cui hoc anno Guifredus comes [e] Ceritaniæ, & Guisla seu Wiscla ejus conjux, quædam alodia ad ipsos pertinentia contulerunt, sita in villa Verneto pagi Confluentini: *ut idem locus ad honorem Domini nostri Jesu-Christi ædificetur, & militantes regulariter ibi adgregentur sub beati patris Benedicti norma, & ibi juxta voluntatem ac privilegium Romani pontificis, & præsulis sedis Helenensis, ac institutionem Francigeni regis in futurum Deo omnipotenti perenniter serviatur.* Facta est hæc donatio *anno trabeationis Christi* M VII. *indictione* IV. (lege V.) *pridie idus Julii, luna* XXVI. *anno* XI. *regnante Rodberto rege.* Post biennium ejus loci ecclesia dedicata fuit ab Oliba Helenensi episcopo in vigilia sancti Martini: cujus dedicationis [f] litteris Oliba abbas cum Wifredo comite & Guisla comitissa subscripsit. Anno quoque undecimo Rodberti regis Guislabertus [g] comes Ruscinonensis & Hugo Emporitanus

e *Marca Hisp. p. 964.*
f *ibid. p. 971.*
g *ibid. p. 978.*

ANN. CHR. 1007.

comes Rodenſi ſancti Petri monaſterio campos duos in comitatu Petralatenſi circa villam Caſtilionem; & in comitatu Emporitano, ad locum dictum Bedengam, decimam piſcationis piſcium & anguillarum contulerunt.

CVI. S. Flori monaſterium.

Sub idem tempus nobiles Arverni, Euſtorgius & Amblardus, cognomento Hibernatus, ipſius nepos, eccleſiam ſancti Flori, & alia ad eam pertinentia, *quæ conjacent in comitatu Arvernenſi, in patria, qua vocatur Planetta, in monte Indicinco,* conferunt *beatis apoſtolis Petro & Paulo, ad locum Cluniacum & Celſinienſe monaſterium, quibus præeſt domnus ac reverendus pater Odilo*, conceſſa ſucceſſoribus & heredibus ſuis facultate hanc augendi donationem, ſecluſis aliis, ſive monachorum, ſive canonicorum congregationibus. Id factum tempore Stephani epiſcopi Claromontenſis, & Rotberti vicecomitis, qui cum prædictis donatoribus ſubſcripſerunt illius donationis inſtrumento, quod ex chartaceo codice Celſiniacenſi in Appendice referemus. Legitur in archivo eccleſiæ ſancti Flori, modo epiſcopalis, narratio de conditu monaſterii ſancti Flori, cujus auctores dicuntur Amblardus *de Brezons*, & Amblardus Comptor tempore Rotberti regis. Sed quia hæc narratio in multis fabulam redolet, eam omittere viſum eſt. Stephano priori ſancti Flori Amblardus *de Brezons*, frater Euſtorgii, *omne rectum* Petræ-ladæ conceſſit. Ejus loci baſilicam novam Urbanus ſecundus dedicavit, ibidemque aliquot dies demoratus eſt, ut pontificiæ ejus litteræ ibidem datæ docent. Ibi etiam mortuus, ſepultuſque eſt Johannes cardinalis epiſcopus Portuenſis. Hoc monaſterium in ſedem epiſcopalem a Johanne XXII. erectum eſt.

CVII. Hugoni abbati Saviniaci ſuccedit Durantus.

Deceſſit hoc anno piiſſimus abbas Saviniacenſis Hugo, anno præfecturæ ſuæ viceſimo-tertio: cujus obitus in necrologio ejus loci notatur XVIII. kalend. Julii. Sepultus eſt in cœmeterio juxta feneſtram capituli. Convenere ad ſucceſſorem eligendum Burchardus Lugdunenſis archipræſul, ejuſdemque ſedis canonici atque illuſtres viri & abbates. Horum omnium uſus conſilio Burchardus, in primis *domni Odilonis, jura regiminis Cluniacenſis archimonaſterii eximie tenentis, necnon domni Rainaldi patris Athanacenſium, domnique Bernardi rectoris Inſulæ-barbaræ, ac domni Wigonis abbatis ſancti Theuderii* ex diœceſi Viennenſi, *elegit virum eximiis moribus*
» *decoratum, ætate perfectum, ſcientia præditum*, nomine Durantum; eumque, mo-
» nachis ejuſdem monaſterii faventibus & aſſenſum præbentibus, inſtituit, ordinavitque *abbatem archimonaſterii Saviniacenſis, anno ab incarnatione Domini noſtri Jeſu-Chriſti* M VII. *ſceptrum regni domno Rodulfo rege lucidiſſime exercente*, uti in inſtrumento [a] ejus electionis fuſius legitur. In chartario Ponti abbatis Durantus, eo nomine primus, monaſterio ſuo quinquaginta prædia & quaſdam eccleſias acquiſiviſſe dicitur. In his [b] Evrardus Maurianæ epiſcopus eccleſiam ſancti Verani Saviniaco tribuit anno XVII. Rodulfi regis.

a de la Mure p. 183.

b Bibl. Sebuſ. p. 58.

CVIII. Padolironenſe monaſterium conditur.

Padolironenſe monaſterium, haud procul Mantua Italiæ civitate, ſic dictum, quod inter Padum & Larionem fluvios poſitum ſit, hoc anno conditum fuit a Teudaldo marchione, filio Attonis comitis, alio nomine Adelberti, filii Sigefridi de comitatu Luccenſi, qui Atto hanc inſulam partim a Willelmo [c] Mantuano epiſcopo, partim a Martino [d] archipreſbytero & præpoſito eccleſiæ ſanctæ Mariæ & ſancti Michaëlis Regienſis per commutationem comparaverat. Hæc inſula *Moricula* dicta, paſſim *inſula ſancti Benedicti* nuncupabatur ob capellam, quæ ſancto Benedicto, ante conditum illic monaſterium, ſacrata erat. Commutatione facta, nihilo minus Reginguarda [e] abbatiſſa monaſterii beatæ Dei-genitricis Mariæ e civitate Papia, litem de ea movit adverſus Attonem: ſed cauſa cecidit in placito habito in urbe Regio anno Ottonis Magni imperatoris auguſti, & Ottonis ejus filii regis tertio, indictione VI. id eſt anno Chriſti DCCCC LXIII. Idem Atto comes tunc Mutinenſis, quarto poſt anno, aliam commutationem [f] fecit cum Domnino abbate monaſterii ſancti Benedicti, ſiti *ad Leones*, de corte una, *quæ dicitur Gonziaga*, & de capella ſancti Benedicti ibidem ſita ad fluvium Gonzagam: deditque viciſſim Domnino abbati duas alias capellas cum rebus ad ipſas pertinentibus. Horum omnium inſtrumenta refert eruditus noſter Benedictus Bacchinus, monachus congregationis Caſinenſis, in hiſtoria Italice ſcripta monaſterii Padolironenſis. Tempus conditi monaſterii diſcimus ex litteris [g] Teudaldi marchionis ejus conditoris, qui illud in fundo proprietatis ſuæ ædificavit, curavitque dedicari in honorem ſanctæ Mariæ, ſanctique Benedicti & ſancti Michaëlis archangeli, & ſancti Petri apoſtoli, pro re-

c Poliron. prob. p. 3.

d ibid p. 6.

e pag. 10.

f pag. 12.

g pag. 16.

medio animæ suæ & Wiliæ seu Willæ conjugis quondam suæ, filiorumque suorum: eo pacto, ut monachi ibidem *vivant secundum Regulam, & eleemosynas, ut justum est, faciant:* & ut abbas ipsius monasterii benedictionem petat ab episcopo Mantuano. Si vero ille id facere noluerit, aut ejus rei causa quidvis servitii exigere voluerit, tunc abbati a quocumque episcopo benedictionem accipere liceat. *Actum infra Roccha-Canossa*, anno Heinrici regis in Italia quarto, indictione quinta. De Teudaldo & de condito ab eo monasterio ita canit Domnizo.

ANN. CHR. 1007.

Iste Padum juxta, Larionis propius undam,
Cœnobium dignum Domino Sanctum-Benedictum,
Construxit certe: monachos ibi voluit esse.
Felix iste locus nimis est quam relligiosus.

Abbas ejus loci primus dicitur fuisse Rozus nescio quis, an potius Venerandus: cujus tempore Symeon monachus eo accessisse traditur.

CIX. Symeonis monachi vitæ compendium.

Hic nobilis Armenus, cum jussu parentum uxorem ducere coactus fuisset, ea dimissa, patriaque relicta, monasticen sub sancti Basilii regula professus est. Inde secessit in eremum, in qua divinitus aliquando pastus fuit. Hinc peregrinandi voto concepto, primum Jerosolymam, dein Romam profectus est, sedente Benedicto VII. pontifice. Tum variis Etruriæ urbibus ac locis lustratis, in quibus varia miracula patravit, Aquitaniam, Wasconiam & Hispaniam peragravit; progressusque in Galliciam, adiit ecclesiam sancti Jacobi orationis causa. Inde in Franciam regressus, Turonos accessit, *ibique beati Martini magni & incomparabilis viri oratorium petiit.* Post aliquot dies in Italiam revertit; atque ubi Mantuanæ provinciæ fines attigisset, illic *juxta flumen Padum, monasterium in honore almi patris Benedicti a Teudaldo marchione, Alberti filio, jam constructum, ac probis fratrum moribus digne exornatum reperit,* in quo deinceps quiescere decrevit. *quem reverendus abbas, Venerandus nomine, totaque fratrum religiosa congregatio summa cum caritate susceperunt,* eique congruum habitaculum *in loco, quem elegerat*, construxerunt: ubi ille, cælibem agens vitam, atque sanctis orationibus assidue vacans, vitæ cursum peregit. Abbati vero ceterisque fratribus ita morem gerebat, ut absque eorum permissu e cella egredi haud sibi licitum putaret. Statis tamen diebus ad commune refectorium accedebat pro more Ordinis nostri reclusorum, tumque fratrum cibos ac mensam parabat. Denique ubi res postulabat, præsto aderat ad fratrum labores sublevandos. Hi ejus usque ad obitum mores.

CX. Bonifacius dux Etruriæ.

Non diu post hunc annum vixit Teudaldus, cujus filii Bonifacius & Conradus. Ex his Bonifacius, marchio & dux Tusciæ, tantas in Italia opes ac ditiones habuit, ut omnium principum Italicorum fuerit ea tempestate longe clarissimus & potentissimus. Hunc patrem habuit Mathildis comitissa, in consequentibus sæpe celebranda, quæ omnem ejus hereditatem adivit, professa passim se vivere *lege Salica*, cum Bonifacius ejus pater viveret *lege Langobarda.* Multa & ipse Bonifacius contulit monasterio sancti Benedicti (sic enim non raro appellatum) in agro Mantuano. Prima ejus donatio, vivente patre, facta est [a] anno Heinrici regis in Italia primo, mense Martio, indictione secunda, id est anno millesimo quarto, quo tempore Heinricus ab Italis, devicto Arduino, rex agnitus est, jamque inchoatum sancti Benedicti monasterium, quod anno post tertio absolutum fuit, ut Teudaldi marchionis tabulæ probant. Alia [b] ejusdem Bonifacii donatio facta est anno Heinrici regis in Italia nono, indictione decima. Richilda ejus prima conjux, filia Giselberti comitis palatii, eidem etiam loco se munificam [c] exhibuit, ut patet ex ejus charta, data in ecclesia sancti Benedicti apud Gonzagam anno Christi M XXXV. Altera Bonifacii uxor Beatrix, Mathildis comitissæ parens, non minus munifica in eumdem locum exstitit. Erat hæc filia Frederici Lotharingiæ ducis, ut Baronius [d] ex Domnizonis versibus colligit.

[a] ibid. p. 10.
[b] pag. 12.
[c] pag. 14.
[d] Baron. ann. 1070.

CXI. Pratalia cœnobium conditur.

Ejusdem Bonifacii germanus frater exstitit Theudaldus Aretinæ ecclesiæ piissimus antistes, in Camaldulenses munificentissimus, qui post Albertum Aretinæ sedi impositus est sub annum M XXIII. Alberti decessor Helimpertus in honorem beatæ Mariæ & sancti Benedicti, omniumque sanctorum, abbatiam exstruxit, consecravitque in loco episcopii sui, *cui nomen est Pratalia, juxta rivum, nomine Viventem*,

ANN. CHR. 1007.

ad radicem Montis Acuti, qui dividit Tusciam & Romaniam: ubi Sigizonem abbatem
„ ordinavit. Ad ejus vero abbatiæ dotem assignavit decem mansos de curte Orgia in
„ Cusentino, pro anima antecessoris sui *beatæ memoriæ episcopi Heverardi, cujus fuit*
„ *hereditas*, ut in primariis ejus rei litteris legimus, quæ datæ sunt anno dominicæ incarnationis M VIII. mense Septembri, indictione VII. Processu temporis hæc abbatia Camaldulensibus cessit.

CXII. Petri Damiani ortus & vitæ initia.

a Petr. Dam. opusc. 57. c. 5.

Insignis est hic annus ortu Petri Damiani, qui unum fuit ex præcipuis sui sæculi ornamentum. Tempus suæ nativitatis notat ipse, siquidem ᵃ *vix plane quinquennio ante suæ nativitatis exortum humanis rebus exemtus est tertius Otto.* Natus est Ravennæ mediis parentibus, quorum nomina ignorantur, postremus matris ejus partus, quæ multos jam liberos procreaverat. Eo nato, unus fratrum, qui jam adultus erat, conquerendo exclamasse traditur: Prô pudor! ecce jam tot sumus, ut vix una nos capiat domus! Heu, quam male congruit tanta heredum turba cum hereditate tam angusta! Ad hæc indignata mater, non admodum pia, quæ tot liberorum pertæsa erat, se miseram vociferans, infantem vix pæne lactatum ablactat, & infausta sibimet imprecata, abjicit. Exhorruit ad tantum facinus quædam mulier, quæ, algente infantulo, & jam pæne palpitante, supervenit, factumque inhumanum matri exprobravit, quod ne quidem tigrides leænæve committerent. Tum illa pudore suffusa, infantem recolligit, substrata pelle ad ignem corpusculum multa arvina perungit. Mox, resumto vitali calore, rubescit infantulus, spiritusque resumit, simulque maternos affectus parens, quæ deinceps omnem ei curam ac diligentiam adhibuit. Verum utroque orbatus parente vix ablactatus puer, novercalem in se expertus est fratris animum, qui eum educandum susceperat. Nec mitior in eum fratris conjux. Ambo siquidem puerulum ita inhumane tractant, ut feminudum fervorum cibariis, quæ magis congruerent porcis, vix sustentarent, multisque insuper plagis passim conficerent. Grandescit inter hæc infelix puer, qui aliquando nummo casu reperto, quo inediam utcumque suam reficere posset, consultius judicavit tradendum presbytero, qui Deo sacrificium pro patre suo offerret. Flexit hæc pietas divinam pietatem, effecitque, ut alter ejus frater, Damianus nomine, Petrum e manibus inhumani fratris abstraheret, & paterno affectu educaret. Idem jam grandiusculum primis litterarum elementis ac liberalibus studiis informandum tradidit magistris. Petrus ipse ait, se primum Faventiæ ᵇ litteris studuisse, deinde Parmæ ᶜ, ubi Ivone præceptore usus est. In bis studiis brevi magnos progressus fecit, brevique habilis evasit ad alios erudiendos. Sic meliori fortuna uti cœpit Petrus, qui fraternæ beneficentiæ memor, Damiani cognomentum ab eo accepisse creditur. Sub hæc lascivientis ætatis impetus expertus juvenis, eos inedia, vigiliis, precibus, cilicio, aliisque duris exercitationibus refrenare studuit; dumque stimulis ardentioribus urgeretur, mediis noctibus e strato consurgebat, aquis se fluvialibus immersurus, in quibus tam diu nudo manebat corpore, dum, noxio edomito calore, algentia membra rigescerent. Ad hæc liberalis in pauperes, eos non raro mensæ socios adhibebat, quemdam cæcum præbendarium habere solitus, quem iisdem alebat cibis. Forte aliquando unus erat triticeus panis, qui uni sufficeret: appositus proinde alter suppar, secundæ scilicet consperfionis. Hæsit primo Petrus, utrum pauperi præberet. Sed tandem secundarium dedit. quod pauper graviter tulit. Mox inter edendum, transversa piscis spina Petri gutturi ita inhæsit, ut nullo conatu trahi in interiora posset. Hæc ille tacitus ægre dissimulabat: sed tandem id sibi evenisse ob neglectum pauperem existimans, primarium illi panem apposuit, moxque spina se absolutum sensit. Verum in Petri pectore cum flamma divini ignis in dies major accenderetur, hoc vitæ genere contineri non potuit, sed eum impulit, ut sæculo penitus abrenuntiaret.

b Petr. lib. 1. ep. 16. & lib. 6. ep. 17.
c id. opusc. 36. c. 14.

ANNALES ORDINIS S. BENEDICTI.

LIBER QUINQUAGESIMUS-TERTIUS.

Ab anno Christi 1008. *ad annum* 1014.

ANN. CHR. 1008.

I. *S. Dionysio ablata restituuntur.*

ROLAPSAM in sancti Dionysii monasterio disciplinam regularem ubi restituisset [a] Vivianus abbas, ab Hugone & Rotberto regibus institutus, proxima ei cura fuit instaurandæ rei familiaris, quæ magnopere labefactata erat. Quare in synodo [b] Calensi, quæ anno millesimo octavo in ejus loci palatio XVI. kalend. Junii habita est, Rotbertum regem, qui huic synodo cum episcopis aderat, convenit idem abbas, petens, *ut sicut spiritalia, sic etiam terrena incrementa eidem loco provideret.* Cujus petitioni rex assensum præbens, quasdam res juris sui *cum conjuge ac filiis* suis, *hoc est bannum* seu judicium *hominis vulnerati vel interfecti, & infracturam intra vel extra castellum ipsius cœnobii, & legem duelli, quod vulgo dicitur campus*; aliaque in regio diplomate contenta donavit. Hanc autem donationem facit *pro remedio animarum* parentum suorum & *fidelis* sui *Hugonis*, haud dubie mor- «
tui, quod de Hugone Rotberti regis filio perperam interpretantur nonnulli. Huic «
diplomati subscribunt Lethericus Senonum & Hugo Turonum archiepiscopi; & post eos episcopi, Fulbertus Carnutensis, Adalbero Laudunensis, Fulco Aurelianensis, & alii octo ex provinciis Senonensi & Remensi. Calæ supersunt vestigia quædam veteris illius palatii, in quo synodus habita est, scilicet basilicæ beato Martino sacræ: cui adjuncta erant duo alia oratoria, nempe sancti Cæsarii & sancti Leodegarii.

a *lib.* 10. *n.* 91.
b *Doublet p.* 828.

II. *Lis renovata de subjectione cœnobii Floriacensis.*

Eodem tempore Fulco Aurelianensis antistes litem de subjectione Floriacensis monasterii renovavit adversus Gauzlinum abbatem. Fulco ante pontificatum abbas sancti Luciani Bellovacensis videtur fuisse, ut superius [c] diximus, & quidem post annum millesimum secundum, quo sancti Luciani reliquiarum revelatio facta est Rainero abbate. Scio proferri litteras [d] Rotberti regis pro S. Dionysio, quibus Fulco subscripsisse fertur cum Fulberto Carnutensi anno primo Rotberti regis, at serius uterque; nec ante annum millesimum septimum Fulbertus episcopatum adeptus est. Fulco episcopus totam [e] terram sanctæ Crucis *Hugoni potentissimo Belvacensi* dedit, quam Rotbertus rex eidem ecclesiæ restituit. Fulconi de subjectione Floriacensis abbatis, Gauzlini scilicet, Fulbertus [f] scripsit in hæc verba: *Si abbas sancti Benedicti de vestro contemtu culpam suam recognoverit, & illam deinceps subjectionem pro-*

c *lib.* 12. *n.* 17.
d *Doublet p.* 825.
e *Helgaud. p.* 68.
f *Fulb. ep.* 41.

ANN. CHR. 1008.

miserit, quæ vobis canonice debetur; hortor & suadeo ut recipiatis: sacramenta vero & cetera, quæ ad mundanam legem pertinent, propter amorem regis Domini missa faciatis: ut religionem magis, quam sæcularem ambitionem vos sectari cognoscat. At si abbas in tantam superbiam intumuerit, ut ipsam quoque subjectionem canonicam vobis derogare contendat; superbiæ, cui non parcit Deus, Dei servus quomodo parcat, nescio. Qua in re posita esset hæc subjectio canonica, alias diximus: nimirum in obedientia & reverentia erga episcopum, in ordinationibus sacris & consecrationibus ecclesiarum, aliisque similibus: cum lex mundana insuper sacramentum & fidem clientelarem exigeret. Fulberti mentem recte intellexit Fulco, abbatemque subjici detrectantem [a] excommunicavit, & coepiscopos suos, ut idem facerent, poposcit. At Fulbertus inducias Gauzlino indulsit, eumque commonuit, ut, gradibus humilitatis, quos sanctus Benedictus monachis suis præscripsit, usque tertium relectis, episcopo suo se subjiceret: aut, si id sibi faciendum non videretur, facti sui rationem redderet. *Ego enim*, inquit, *neque legem, neque modum ratiocinationis invenire possum, qui vos ab jugo subjectionis hujus absolvat.* Qoid exinde consecutum sit, ignoramus.

a id. epist. 72.

III. Richardo commissa abbatia S. Vedasti.

Consimilis rixa fuit Fulradi abbatis sancti Vedasti cum Erluino Atrebatensi episcopo, sed causa paullo dissimilis. nam Fulradus episcopo subjectionem canonicam denegabat, non tam ut privilegium sui monasterii assereret, quam ut pravos [b] mores suos episcopi censuræ subtraheret. Sed tandem ejus proterviam vicit episcopi constantia, isque abbatia cedere compulsus est. Suffectus in ejus locum Heribertus boni testimonii monachus: at cum tantis ejus loci damnis reparandis impar esset, *abbatiam Richardo* [c] *religiosissimo viro*, qui sancti Vitoni apud Virdunum abbas erat, Balduinus comes, *providente episcopo atque ordinante, moderandam commisit.* qui sic disciplinam regularem & rem familiarem illic brevi restituit, ut in illis partibus *nulla abbatia religione præstantior* esset, *aut opibus locupletior.* Richardus vero semper *episcopo cum tota reverentia subjectus* fuit, eique *in omnibus, sicuti decet, intemerato amoris signaculo obsecundavit*, inquit Baldericus. Id factum ait Hugo Flaviniacensis anno M VIII. sed in eo corrigendus hic auctor, quod Gerardo episcopo Erluini successori Richardi institutionem tribuit, quam Erluino tribuendam esse Baldericus docet, probatque ratio temporis ab ipso Hugone assignati, scilicet anni millesimi octavi, cui Erluinus quadriennio toto superfuit, ab ipso Richardo abbate humatus, teste Balderico. Hugonis de Gerardo episcopo hæc verba sunt. *Hic ecclesiam sancti Vedasti, in suburbio Atrebatensi sitam, de maximis divitiis ad maximam redactam penuriam, anno ab incarnatione Domini* M VIII. *huic patri nostro*, nempe Richardo, *quem unice diligebat, assignavit: in qua vir Domini tanta egit & passus est, ut, si singula scriberentur, & lectori, ut vereor, tædium, & audientibus generarent fastidium.* In his Richardus cujusdam sancti Vedasti liberti, qui turrim contra monasterium erexerat, proterviam fregit; & duos ejus loci monachos, qui ipsi necem inferre meditabantur, ad meliorem frugem convertit. *Cœpit ergo*, subdit idem Hugo, *tanto ferventior studiis religiosis insistere, &, deductis a Virduno fratribus, in spiritualis exercitii tirocinio probatis, curam loci commisit: inter quos erat Rothardus a Leodio, sapientia & religione nominatissimus, quanto noverat & sibi qui præerat, & eis qui suberant, expedire.* Ibidem præpositum instituit Fridericum, ex comite monachum, qui illic usque ad finem vitæ perseveravit. Utrumque, Richardum scilicet ac Fridericum, in monasterium sancti Vedasti a Letduino monacho introductum fuisse testatur [d] Baldericus, qui eum magnopere laudat: nimirum quod *per indoctam sapientiam, stultam ostendit grammaticorum inflatam doctrinam, dum quidquid sæculi fuit, sollicitus cavit, & quæ Dei sunt, fideliter adimplevit.* Et tamen Hugo scribit eum fuisse unum ex illis duobus, qui Richardi necem machinati erant ipso die cœnæ dominicæ: quo die, dum Richardus cubitum iret, uni eorum Letduino, dum gladio virum Dei confodere parat, armata dextra obriguit. quo miraculo ille perterritus, factique pœnitens, veniam petiit, & publica confessione & satisfactione facta, ita deinceps mores composuit, ut nullus eo carior Richardo fuerit, eique in Vedastini monasterii regimine successerit. Ejus quoque exemplo alter resipuisse traditur. Quid Poppo ad reparandum Vedastini monasterii statum etiam contulerit, postea videbimus.

b V. lib. 52. n. 62.

c Chron. Camerac. lib. 1. c. 116.

d ibid. lib. 3. c. 19.

Alia monasteria eidem commissa.

Ad hæc Balduinus Flandriæ comes eidem Richardo alias abbatias quam plures regendas

ANN. CHR. 1008.

regendas commisit, scilicet sancti Petri Gandensis, sancti Amandi, sancti Bertini, sancti Judoci. Hugo addit abbatiam sancti Richarii: sed hæc Rotberto regi suberat, non Balduino. Addit insuper multa cœnobia, Bretuliense, Humolariense, sancti Quintini de monte, sancti Wandregisili, sancti Hucberti, sancti Remacli, Malmundariense, Walciodorense, Bellilocense, sancti Urbani, sancti Vincentii in insula Mettensi, quæ omnia Richardus in meliorem reparavit statum, eisque reparatis abbates e suis præfecit. His adde monasteria sancti Petri Catalaunense, & sancti Laurentii Leodicense: quibus instituendis operam egregiam navavit. In summa, viginti & unam abbatias, tam in Lotharingia, quam in Francia & Flandria sub sua providentia habuisse memoratur.

IV. Notgeri Leodicensis episcopi obitus.

Ad bunc annum differendus nobis visus est obitus Notgeri seu Notkeri Leodicensis episcopi, quem alii nonnulli anno præcedente obiisse scribunt. At præferendam esse priorem sententiam persuadet scriptor vitæ sancti Theoderici abbatis Andaginensis seu sancti Hueberti, qui natus est, ut superius vidimus, anno M VII. *præsidente in Leodiensi sede Notgero, magnæ sanctitatis & prudentiæ viro*, atque, ut alter codex habet, ante ejus obitum *anno uno*, quem mense Aprili decessisse constat. Et quidem Lambertus Scafnaburgensis ad bunc annum Notgeri obitum refert, qui cum erectioni Babenbergensis episcopatus anno M VII. kalendis Novembris subscripsisse dicatur, non ante annum insequentem mense Aprili devixisse dici potest. Hic ex præposito sancti Galli creatus episcopus, multa præclare gessit, adeo ut vix aliquid magni operis sit in illa civitate, quod non inchoaverit, vel perfecerit. In primis magna ei fuit in educandis pueris, scholaribusque erudiendis cura & sollicitudo, quos etiam in itinere secum ducebat, librorum copiam ad eorum usum circumferre solitus. Ex ejus schola multi prodiere doctrina, pietate, & diguitate illustres: quorum præcipui Guntherus Saltzburgensis præsul, Rothardus & Erluinus Cameracenses, Heimo Virdunensis, Hezelo Tullensis, & Adelbodus Trajectensis exstitere. Morti proximus ad ecclesiam sancti Johannis se contulit, & in domo, interiori claustro adhærente, quam sibi ipse ædificaverat, orationi, lectioni, aliisque piis exercitationibus se totum dedit, ibidemque hoc anno decessit IV. idus Aprilis, cum Leodicensem ecclesiam annis sex & triginta rexisset. Sepultus est in eadem ecclesia, & quidem in oratorio sancti Hilarii, quod una cum ædicula sancti Remigii ibidem condiderat. Suffectus in ejus locum Baldricus, vir nobilis, de quo id memoriæ proditum, nullam ecclesiam, nullumve monasterium ab eo prætermissum, quod non aliquo prædio vel beneficio dotaverit. Idem monasterium sancti Jacobi in insula exstruere cœpit, sed morte præventus absolvere non potuit, ut postea dicturi sumus. Ex bis intelligitur, Notkerum non potuisse subscribere anno M XIII. litteris Benedicti papæ VIII. pro ecclesia Urgellensi, in Marca [a] Hispanica relatis. Gozechinus Leodicensis scholasticus Norgeri nostri honorifice meminit, ubi ait, *a diebus domini Notgeri* illius *urbis episcopi, eorum pontificum, qui ei contemporales in ecclesia florebant, præcipui*, usque ad medium sæculum undecimum, misericordiam, veritatem, & justitiam atque pacem viguisse.

[a] Marca Hisp. p. 994.

V. Olbertus monachus, Burchardi episcopi preceptor.

Florebat tunc in Laubiensi monasterio Olbertus monachus, *in utraque scientia*, divina & bumana, peritus. Hunc Baldricus Leodicensis antistes ad se accersivit, ut Burchardum ecclesiæ suæ canonicum scientia canonum informaret. Ordinatus non multo post Wangionum episcopus idem Burchardus, magistri sui haud immemor, Baldricum episcopum rogavit, ut, data opportunitate, eum ad aliquam dignitatem provehere curaret. quod & factum est. nam Gemblacensis monasterii abbas eo procurante ordinatus, insuper in monasterio sancti Jacobi, quod Baldricus in suæ civitatis insula perfecit, primus rector institutus est. Ita rem memorat chronographus [b] Laubiensis; at paullo aliter [c] Gemblacensis, & forte veri similius. Hic quippe scribit, Burchardum factum Wormatiensem episcopum a Baldrico juniori Tungrensium episcopo, qui ejus contubernalis in palatio fuerat, petiisse, ut sibi aliquem litteris sacris eruditum mitteret, cujus ope & doctrina ipse in scripturarum lectione proficere posset. Nullum vero magis idoneum Olberto repertum, qui a Burchardo perquam honorifice exceptus, tanto viro præceptoris officium exhibuerit: cui episcopus *ad formam discipuli* se submittere non sit dedignatus, eo magistro usus ad componendum volumen canonum, quod sub ipsius nomine vulgatum est. quo facto, Burchardus optionem magistro suo dedisse dicitur, velletne se-

[b] Spicil. to. 6. p. 591.
[c] ibid. p. 520.

ANN. CHR. 1008.

cum cum honore debito remanere, an remeare in patriam mallet. Eum vero patriam prætulisse, & cum multa gratiarum actione remissum, commendatumque Baldrico, cujus opera Gemmelacensis rector factus sit. Annnymus vero in libello de vita Burchardi episcopi tradit, eum secessisse ad quamdam silvam, duobus milliaribus a Wormatia distantem; ibique collectarium canonum elucubrasse, Walterio Spirensi episcopo adjuvante, & Brunichone præposito exhortante; idque operis aggressum fuisse, *quia canonum jura, pœnitentiumque judicia in episcopatu suo omnino neglecta fuerant.* Is vitam communem canonicorum suorum instituit, vitamque regularem in monasteriis sancti Cyriaci & sancti Andreæ pæne destructam renovavit. Ejus exemplo animatus Brunicho prædictus, *vitam monasticam aggressus est.* Alii quoque illustres viri, ejusdem documentis & hortamentis adducti, relicta civitate & sæculo, *vita monachorum se subdiderant.* Ille autem veritus, ne clericorum ecclesiæ in solitudinem redigerentur, eos hortatus est, ut in proposito suo permanerent, nec monasticæ vitæ causa citra permissum discederent, sed cum fratribus suis in commune laborarent.

VI. Trevirenses turbæ.

Interim Liudolfo Trevirensi pontifice mortuo, ingentes turbæ in Belgica prima de successore exortæ, auctore in primis Adalberone ædis Paulinæ præposito, Theoderici Mettensis episcopi, Heinrici Luciliburgensis comitis, & Chunigundæ reginæ fratre, cui magnos spiritus natalium splendor & ambitio inspirabant. At, rejecta ejus asseclarum interpellatione, Heinricus rex archiepiscopatum Megingaudo, Willigisi Moguntini antistitis camerario, detulit. quæ res Adalberonem & Lotharienses ei faventes ita exasperavit, ut Trevirense palatium contra regem occupaverint: sed tandem fame & assidua impugnatione defatigati, se dedere coacti sunt. & Bajoariæ ducatus Heinrico Adalberonis fratri abrogatus, quem postea cum regis gratia recepit.

Berno Augiæ abbas. a lib. 52. n. 27.

Dum hæc apud Treviros geruntur, Heinricus rex Bernonem Prumiensem monachum, virum doctum ac pium, Augiæ abbatem constituit loco Immonis [a] abbatis Gorziensis, qui ob nimiam, ut credebatur, severitatem Augiensibus exosus erat. Berno illic gratanter exceptus, fratres dispersos recollegit, & a Lantperto Constantiensi episcopo abbas consecratus, per annos quadraginta eidem loco magna cum laude præfuit, ex Hermanno.

VII. Guntherus eremum petit. b lib. 52. n. 91.

Vix biennium in Altahensi monasterio Guntherus [b] exegerat, cum solitudinis majoris studio deserti loci secessum cum aliquot sociis petiit, annnente Godehardo abbate. Locum designat Wolferus ejus vitæ scriptor in quodam saltu Boëmico, *Rinchnach* ab ipso appellatum, in quo ad triginta septem annos in studio sanctæ religionis & in summa rerum inopia permansisse dicitur. Arnolfus sancti Emmerammi cœnobita signantius rem explicat, scribitque, Guntherum, in cœnohitica rite probatum palæstra, solitariam vitam aggressum fuisse: atque ut ei majori cautela se aptaret, montem quemdam petiisse, a monasterio *una ferme resta*, seu milliario distantem, quem Rancingam nominavit: in quo *pane per tres annos consistens, modico victu ac humillimo habitu, parvaque cella contentus erat.* Verum cum a multis illic conveniretur, veritum, *ne frequentia populi & gloriola sæculi, sibi sub specie religionis, quid de veris surriperet aut minueret bonis*, inde fugisse in eremum, quæ Aquilonaris-silva vocatur; ibique singulare certamen contra diabolum iniisse, multasque tentationes pertulisse. In priori illo loco cellulam in honorem sancti Johannis Baptistæ exstruxit. Heinricus rex in diplomate anno sequenti dato, ecclesiam
» vocat, sitam in eremo, quæ vocatur *Nortwald*, a Guntherio monacho, inibi primi-
» tus vitam eremiticam ducente, constructam in honore victoriosissimæ Crucis, san-
» ctæque Dei-genitricis Mariæ, necoon beati Johannis Baptistæ, *in usum fratrum ibi*
» *Deo sub regula sancti Benedicti servientium:* quibus quoddam spatium terrarum concedit ob interventum conjugis suæ Chunigundæ reginæ, Brunonis Augustensis ecclesiæ præsulis, Eberhardi Ratisponensis, & Bennonis Pataviensis episcoporum. Atqui *Nortwald* germanice idem locus est qui Arnolfo *Aquilonaris-silva* dicitur; ac proinde locum illum Guntherus principio excoluit. siquidem Heinrici hac de re præceptum datum est VII. idus Junii, anno Domini M IX. Ceterum annona ei, ejusque sociis e vicino monasterio suppeditabatur: sed plerumque, viis ob hiemis injurias interclusis, vix panis eis suppetebat; ipsaque aqua non ad sufficientiam, sed ad mensuram, etiam hospitibus dabatur. Porro vir Dei, etsi litterarum expers, sacrorum ta-

men librorum intelligentiam ex crebra fratrum lectione mire percepit : adeo ut sæpissime obscuriora scripturæ arcana stupentibus auditoribus proferret.

ANN. CHR. 1005.

VIII. Zoërardus & Benedictus eremitæ.

Eodem tempore Zoërardus, e Polonia in Hungariam superiorem profectus, a Philippo abbate Zoborensis monasterii, quod in Nitriensi * territorio in honorem sancti Hippolyti martyris positum erat, monastico babitu accepto, & Andreas nominatus, eremiticam itidem vitam excoluit, uno comitatus socio, cui nomen Benedicto, a quo Maurus episcopus, tum Breunoviensis monachus, ejus vitæ rationem didicit retulitque. Jejunium ad triduum passim produxisse traditur. Quadragesimæ vero tempore, exemplo Zosimi quondam abbatis, quadraginta nucibus a Philippo abbate, a quo habitum religionis acceperat, acceptis contentus, diem sanctæ resurrectionis cum gaudio exspectabat. Labor illi extra orationis tempus assiduus : post laborem quercinus truncus pro lecto erat. Denique cum tres annos in bac vitæ asperitate transegisset, sanctissime obiit ; nec multo post Benedictus ejus discipulus, quem latrones ad ripam fluminis Wagæ jugularunt. Conditus uterque eodem tumulo in basilica sancti Emmerammi.

* *Nitracht.*

IX. Gerardus abbas Crispiacensis, tum Fontanellensis.

Ex Hungaria in Galliam revertor, ubi tunc religione florebat Latiniacense monasterium agri Parisiensis sub Herberto abbate, qui in divina & bumana pbilosophia inter Francos nulli tunc inferior fuisse traditur. Hoc abbate præ ceteris doctrina & pietate insignis erat Gerardus monacbus, ex pago Medantissæ * & patrimonio Jelia oriundus Fulberto & Ailende parentibus ingenuis. Is, postquam Carnutis Fulberto præceptore litteras didicisset, monasticæ vitæ institutum amplexus est in cœnobio Latiniacensi, cui jam tum Herbertus abbas, e Carnutensi sancti Petri monasterio assumtus, præerat. Eo tempore Walterius, cognomento Albus, Ambianorum comes & castri Crispiaci in pago Vadensi * dominus, cum Adela uxore monasterium in eodem castro construxit in honorem sancti Arnulfi martyris, qui sancti Remigii discipulus, & Turonum arcbiepiscopus fuisse dicitur. Huic loco cum idoneus rector quæreretur, electus est ad id muneris Gerardus, qui primus illic, ubi canonici aliquamdiu consederant, regularem vitam instituit. Forte aliquando ad Ricbardum Nortmannorum ducem, eo nomine secundum, qui monachos singulari studio prosequebatur, profectus, ut necessaria quædam ab eo peteret, adeo principi placuit, ut Fontanellense monasterium ipsi commiserit. Hic locus paullo ante reflorescere cœperat sub Mainardo abbate : sed, eo ad sancti Michaëlis, ut superius diximus, præfecturam assumto, sub tribus ejus successoribus in deterius prolapsus erat. Oblatum munus haud respuit Gerardus. qua re admodum recreatus princeps, ilico unum ex optimatibus suis, Roscelinum scilicet, ex numero cubiculariorum illuc misit, qui Gerardum in Fontanellensis abbatiæ possessionem induceret. Hinc non multo post Crispiacensem præfecturam abdicavit, & probiores quosque monacbos inde secum Fontanellam abduxit. Gerardo in Crispiaci regimine successit Lezcelinus, quem Rotberto regi carum & acceptum fuisse tradit Helgaldus, cujus verba buc referre juvat. *Castrum Crispiacum dictum, a Waltero potenti nobiliter constructum Suessionico in territorio, abbatiam sancti Arnulfi a se factam, nobilis nobilem, & per secula reddidit illustrem. Nostra enim ætate sibi abbatem quemdam, Lezcelinum nomine, constituit, boni testimonii virum, professione regularis vitæ monachum, quotannis venientem ad hunc Dei virum*, scilicet Rotbertum. *Suscipiebatur ab eo ut Dei servus, & colloquium habentes de cælestibus, post in redeundo honorabatur ab eo honorabilibus muneribus quam splendide, quæ erant juncta cælestibus perfectæ caritatis virtute.* Factum de eodem abbate refert Helgaldus, quod hic referre non vacat. Lezcelino in Crispiacensi regimine forte successit *Hugo abbas monasterii Crispiensis, monachus autem cœnobii Resbacensis* : qui Resbacum ad diem festum sancti Agili abbatis profectus, ibidem quarto post die pie decessit III. nonas Septembris. Ex his non apparet, quid Richardus Virdunensis abbas in Fontanellensi monasterio præstiterit.

* *Mante.*

* *le Valois:*

a *V. Marlot. to. 1. Metrop. p. 196 & 197.*

Lezcelinus Crispiaci abbas.

X. Felix in Armoricam missus.

Hoc ipso anno Felix Floriacensis monachus a Gauzlino abbate in Armoricam missus est, petente Gaufredo duce, ut illius provinciæ monasteria, bellorum vastata injuriis, instauraret. Erat & ipse Britto [b] Armoricanus ex Cornu gallia, ex qua in Osam * insulam transmigraverat, ubi beatus Paulus, postmodum Leonensis episcopus, solitariam olim vitam duxerat. Ejus amore ductus Felix, consulto prius episcopo suo, ad Floriacense monasterium se contulit, sacras ejus reliquias veneraturus,

b *Aimoin. lib. 2. de mirac. S. Bened. c. 11, & seqq.*

* *Huessan.*

ANN. CHR. 1008.

quæ sub medium sæculi decimi a Mabbone episcopo istuc translatæ fuerant. Neque temporaria fuit ejus devotio in sanctum Paulum & in sanctum Benedictum, quorum meritis ex imminenti naufragio non semel ereptus fuerat. Itaque loci veneratione captus, habitum inibi monasticum induit Abbone abbate. Interea Gaufredus Britanniæ dux, monasteria suæ provinciæ vastata miseratus, Gauzlinum abbatem Abbonis successorem rogavit, sibi ut Felicem monachum ad ea instauranda mitteret. Missus ilico Felix hoc anno a duce honorifice acceptus est. Mox ei dux consulit monasteria, seu potius monasteriorum cadavera, ut ea excitaret: plurima illi dona se adjecturum pollicitus, ubi ex Romano itinere, quod orationis causa incunctanter aggressurus erat, revertisset. Ivit itaque Romam, sed non rediit, mortuus [a] in illo itinere ipso anno. Ejus mortis nuntio accepto, Felix ad suum monasterium regredi parabat: sed obstitit Hadegogis seu Hadvisa Gaufredi conjux, cum Judicaële Venetensi episcopo, aliisque primoribus, quibus dux Felicem discessurus commendaverat. Duo erant illis in partibus monasteria, Ruyense scilicet ac Moriacense, vulgo *Locmenech*, id est locus-monachorum, cognominatus, quæ Felicis operam in primis postulabant. Erant quippe eorum locorum ecclesiæ sine tectis, & magna ex parte dirutæ: atque inter parietinas annosæ arbores creverant, & ostia ipsa occluserant. Porro nulla hominum illic habitatio, nulla frequentia, sed erant in ipsis etiam ecclesiis cubilia ferarum. Hæc autem omnia instaurare immensi laboris & operis esse videbatur. At Felix, divino confisus adjutorio, rem tentare non dubitavit; nec spe sua frustratus est. Nam brevi convenerunt ad eum optimi & religiosi viri, quorum adjutorio ecclesias instauravit, domos ædificavit, vineas plantavit, atque pomaria: ex quibus etiam pueri in Dei servitio enutriti fuere. In primis opem ei contulit Alanus, Gaufredi ducis filius ac successor, præter Hadvisam, aliosque optimates.

a Baluz. miscell. to. 2. p. 521.

XI. Aimoini obitus & scripta.

Hanc Felicis missionem discimus ex actis Gildæ abbatis Ruyensis, ab Aimoino prætermissam, qui ejus iter ad Floriacense monasterium commemoravit in libro secundo de miraculis sancti Benedicti. Hinc colligimus Aimoinum vix ad hunc annum pervenisse. Certe libri ejus duo de sancti Benedicti miraculis desinunt in anno millesimo-quinto: ut patet ex eo, quod in fine libri secundi ait, se descripsisse miracula, patrata *sub triginta abbatibus, qui huic Floriacensi cœnobio, ab initio suæ fundationis, per trecentos octoginta-quinque & eo amplius præfuerunt annos*: cujus fundationis tempus cum Helgaudo, aliisque collocat anno sexcentesimo vicesimo. atque adeo paullulum post annum millesimum quintum Aimoinus in his libris progreditur, quos Gauzlino abbati, necdum Bituricensi archiepiscopo, nuncupavit, quam dignitatem Gauzlinus anno millesimo tertio-decimo adeptus est. Promittit quidem Aimoinus, se, si Dei voluntas & vitæ ejus cursus ferat, acturum de miraculis in Neustria per merita sancti Benedicti factis: sed non videtur id exsecutus fuisse. Quamquam Rodulfus Tortarius, qui sancti Benedicti post eum miracula scribere aggressus est, ea tantum commemorat, quæ a principatu Heinrici Francorum regis contigere. Nec serius anno millesimo quinto Aimoinus scripsit librum de vita Abbonis Floriacensis abbatis, quem Herveo sancti Martini thesaurario dicavit, adjectis quibusdam miraculis, quæ statim facta sunt a morte Abbonis abbatis, cui libros quatuor de gestis Francorum nuncupavit. Ultimum caput libri quarti in editione Chesniana est de monasterio Floriacensi, quo ex capite & ex epistola operis nuncupatoria eum ejusdem cœnobii monachum fuisse constat. His libris subjunctum est carmen ejusdem auctoris de translatione corporis sancti Benedicti in monasterium Floriacense. Excidit ipsius liber de gestis abbatum monasterii sui, quem laudat in actis Abbonis.

XII. Besuæ tributæ supplicationes & confessiones.

Willelmo Divionensi abbati tunc commissum erat Besuense monasterium, censu tenue & exiguum: ad cujus inopiam relevandam Bruno, Lingonum episcopus perquam munificus, cum consilio [b] totius capituli sui statuit, ut circumpositarum a sex leugis ecclesiarum tam viri quam mulieres tempore rogationum *ad sanctorum* » *Petri & Pauli limina*, id est ad Besuensem ecclesiam, cum oblationibus conveni- » rent: & quia eodem tempore Lingonas, ut decebat, ob longitudinem viæ ad ver- » bum Dei audiendum & peccata confitenda accedere non poterant; eos Besuam » ejus rei causa adire jubet, peccatorum veniam postulaturi ab eis, *quorum lingua* » *claves cæli facta* sunt, & absolutionem a monachis illic Deo servientibus percepturi.

b Spicil. to. 1. p. 536.

ANN. CHR. 1008.

cujus rei instrumentum hoc anno datum est. Idem pontifex quasdam Besuensium in Campellenses monachos lites composuit; confirmavitque donationem decimarum in Nova-villa, quas Humbertus miles Besuensi monasterio contulerat. Willelmo Besuæ abbate, prioris officium gerebat Benedictus, qui inter alia Miloni cuidam militi, ex consensu Willelmi abbatis, tertiam partem ecclesiæ [a] Beriæ dedit, altera parte sibi retenta, altera presbytero *pro servitio* reservata. Habitum est per id tempus concilium [b] episcoporum, in quo libertas quorumdam hominum Besuensis monasterii asserta est, præsidente Hectore Vesontionensi archiepiscopo: cui concilio Bruno Lingonensis, Walterius Æduensis, Euchardus incerti loci, & Goslenus Matisconensis episcopi interfuerunt. Hæc synodus habita est non serius anno M XVI. quo Bruno decessit.

XIII. S. Martialis abbates.

Adalbaldo abbati sancti Martialis apud Lemovicas XI. kalend. Augusti mortuo, successit hoc anno Josbertus [c] secundus, qui coronam auream cum gemmis pendentem ante corpus sancti Martialis fecisse dicitur, & basilicam Salvatoris magnifico opere renovasse. Ejusdem anno [d] decimo, dominicæ mediæ quadragesimæ nocte, dum promiscuum vulgus intraret ad matutinas in veterem basilicam Salvatoris, compressione nimia (vide hominum illius temporis religionem!) in introitu portarum homines quinquaginta-duo exstincti sunt.

XIV. Guarinus abbas generalis.

Hunc annum attigit, forte etiam excessit Guarinus abbas Coxanensis in marca Hispanica, sæpius a nobis jam laudatus, qui veluti generalis præpositus monasteriorum in illis partibus erat, scilicet Lezatensis, sancti Hilarii Carcassonensis, sanctæ Mariæ Electensis, sancti Petri Garnensis, & sancti Michaëlis Coxanensis; habens sub sua potestate vicarios abbates, Benedictum in Lezatensi, qui & duorum sequentium monasteriorum, nempe sancti Hilarii & sanctæ Mariæ, rector erat; Hugonem in Garnensi, & Giffredum in Coxanensi. Hæc nos docet diploma [e] Johannis XIX. quo diplomate confirmantur Guarino abbati prædictorum locorum præfecturæ, eorumque possessiones, necnon libertas eligendi abbatis, quem sine *mundano & corruptibili munere* consecrari pontifex jubet. Si vero aliter fieri nequiverit, tunc electo abbati liceat consecrationem & benedictionem petere ab apostolica sede, cui hæc monasteria subjecta sunt. *Scriptum per manum Benedicti scriniarii sanctæ Romanæ ecclesiæ in mense Junio, indictione sexta.* Hic prima nobis occurrit mentio monasterii sanctæ Mariæ Electensis, incerto auctore conditi in comitatu Redensi * ad Atacem * fluvium, quo sedes episcopalis, Limosii * primum à Johanne XXII. instituta, paullo post ab eodem translata est: cujus ecclesiæ, etsi toga sæculari donatæ, sanctus Benedictus hactenus unus e præcipuis patronis habetur.

Electense monasterium & Garnense.

Dum Hugo abbas præesset Garnensi monasterio mox dicto sancti Petri, super fluvium Garumnæ posito, Forto-Guillelmus vicecomes donavit Ugoni abbati & Vide- " liano monacho, & cunctæ catervæ monachorum ejusdem loci, alodum suum apud " Annonnas propter amorem Dei & sancti Petri, sanctique Gerontii, *& propter emen-* " *dationem de salvitate* seu immunitate, qnam infregerat, quando Bernardum nescio " quem comprehendit. Facta charta ista in mense Februario, sub die feria VII. reg- " nante Rotberto rege. Hoc monasterium alio nomine Curtense vocabatur.

XV. Montis-majoris abbates, & quidam monachi illustres.

Vix annos decem in regimine Montis-majoris expleverat Archinricus abbas, cum vitæ privatæ amore in Cariloci cellam secessit, ubi reliquos vitæ dies in piis operibus & divina contemplatione absolvit. Exstat hæc cella in diœcesi Aptensi prope Relaniam opidulum, sed quem auctorem habuerit, incertum. Illic pie decessit Archinricus, ibiqne humatus est: ad cujus anniversariam memoriam die XVI. Februarii celebrandam olim rectores & vicarii omnes ecclesiarum Cariloco subjectarum eo convenire solebant. Legimus hac de re epistolam, qua Stephanus-Dionysii, prior ejusdem cellæ sancti Petri, illos omnes convocat *ad festum seu anniversarium beati Archinrici abbatis* de more celebrandum. quod indicio est, ipsum istius cellæ auctorem fuisse. Post ejus secessum Montis-majoris præfecturam communi fratrum calculo adeptus est Rambertus seu Raimbertus, cujus tempore non modicum cepit incrementum res familiaris. Multa vero sustinuit a filiis Nevelongi super villæ Perusi * donatione, quam sibi ereptam illi gravate ferebant. at illorum violentia tum Adelaidis comitissæ auctoritate, tum Sergii IV. intentatis diris repressa. Verum illud in primis Ramberti præfecturam commendat, quod novam monasterii basilicam exstruxerit, ut inferius videbimus.

[a] *ibid. p.* 146.
[b] *ibid. p.* 140.
[c] *V. lib.* 50. *n.* 95.
[d] *Labbe bib'. to.* 2 *p.* 273.
[e] *Marca Hisp. p.* 966.
* *de Razer.*
* *l'Aude.*
* *Limoux.*
* *V. lib.* 51. *n.* 117.

Tunc temporis florebat in Monte-majori Domnus monachus, qui novem annos continuos in schola Fulberti apud Carnutas studuisse memoratur in suo ipsius epitaphio, quod in Appendice referemus cum epitaphio Umberti ejusdem loci monachi itidem docti, qui Correni [a] *magnificam domum* fundasse dicitur.

a V. lib. 52. n. 27.

ANN. CHR. 1009.

XVI.

Jerosolymis templum eversum.

b Glaber lib. 3. c. 7.

POstero anno millesimo nono Rodulfus Glaber [b] auctor est, sacrosanctum Jerosolymorum templum a rege Babylonis eversum fuisse instinctu Aurelianensium Judæorum, qui per quemdam servum fugitivum Melerensis in pago Antisiodorensi cœnobii, ab se pecunia corruptum, litteris missis Ammiratum Babylonis ad hoc facinus impulerunt: sed ejusdem principis mater christianissima, nomine Maria, prædictum templum politis & quadris lapidibus hoc ipso anno restruere cœpit. Reversus Aurelianos servus ille, quæstione adactus, hujus facinoris auctores prodidit Judæos, qui meritas pœnas dederunt.

Johanni papæ succedit Sergius IV.

Huic infortunio accessit mors Johannis papæ XIX. cui cognomen erat *Phasianus, id est Gallus*, ut in chronico Saxonico legimus. Mortuus est xv. kalend. Augusti. Successit Sergius IV. cognomento Bucca-porci, in annos duos & menses novem. Ad prædictum Johannem missam fuisse puto a Stephano Hungarorum rege & Gisla ejus conjuge pretiosam casulam, quæ modo in Mettensi sancti Arnulfi basilica, ex dono, ut creditur, Leonis papæ IX. asservatur: in cujus posteriori parte hæc verba aureis litteris, textili opere adscripta sunt: S. UNGRORUM R. ET GISLA DILECTA SIBI CONJUNX MITTUNT HÆC MUNERA DOMNO APLICO JOHI. Consimile Giselæ pallium, ad Ferdinandum cæsarem ætate nostra de Pannoniæ insignibus allatum, Browerus [c] memorat, cujus in fimbria Giselæ nomen inscriptum erat.

c Annal. Trevir. to. 1. p. 501.

XVII.

Hugo & Guido abbates Farfenses.

Actum est superius non semel de Hugone Farfensi abbate, qui pro simoniæ causa monasterii regimine sponte cessit, postea semel & iterum restituendus. Abdicationis suæ causam & occasionem Hugo ipse exponit in quodam scripto, quod de imminutione rerum sui monasterii ab eo conditum est, integrum in Appendice referendum, ex quo ea tantum hic delibamus, quæ ad præsentem locum pertinent. *Inter ea*, inquit, *contentio alia orta est nobis in marchia, pro qua me oportuit ire ultra montem* * *ad Heinricum regem, ubi, cooperante Domino, rege omnino placato, occulte illi refutavi istam abbatiam pro peccato*, scilicet simoniæ, *quod omnes scitis. Qui multum rogavit me, ut usque ad suum huc adventum illam præstolarer, quem ipso decebat anno esse. Exspectavi autem illum illo & altero, & usque in tertium annum: quo minime veniente, dimisi illam. Vos autem elegistis domnum Guidonem, quem Johannes Patricius & Rainerius gratis fecerunt consecrari a papa Johanne pro nostro amore.* Hactenus Hugo, qui ad aliud monasterium inde se recepit, nempe ad monasterium sanctæ Mariæ, cujus monachum se fuisse dicit, quod de monasterio sancti Quirici intelligendum puto, quod anno DCCCC LXXXVI. ingressus est. Electus in ejus locum Guido ipsius nepos, repugnante Gratiano monacho, qui se abbatem ferebat. Litem diremit litteris suis Sergius papa, quarum hic tenor.

* l. montes.

Sergius episcopus servus servorum Dei, Gratiano abbati, & omnibus habitantibus in castello Corgnito, salutem carissimam cum benedictione apostolica. Nostra cura pastoralis talis est, Christo favente, ut discordantes clericos vel laicos ad concordiam revocemus. Ideo monemus te, prædicte Gratiane abba, & omnino jubemus, ut, secundum præceptum regulæ sancti Benedicti, humilies te sub Guidone abbate monasterii sanctæ Mariæ, quod ponitur in Farfa; & quidquid contra prælibatum monasterium injuste egisti, citius emendes, & ecclesias, quas jam dicto abbati contendis, scilicet sancti Peregrini & sancti Michaëlis, cum omnibus suis pertinentiis reddas illi. Quod si facere nolueris, ab omni officio sacerdotali maneas alienus. Similiter mandamus omnibus prædictis hominibus, vel aliis, qui tibi contra hanc nostram jussionem adjutorium præstare voluerint, ut extra ecclesiam maneant, usque dum per satisfactionem emendaverint.

Mox ut electus est Guido, publico scripto pollicitus est, se constitutionem Hugonis abbatis de admittendis consuetudinibus monasterii Cluniacensis servaturum; necessaria fratribus ad victum & vestitum accurate præbiturum; res denique monasterii pro viribus conservaturum. Insuper fratribus portionem illius monasterii bonorum assignat, quæ omnia fuse in ipsius instrumento referuntur, cujus hoc exordium. *Ego frater Guido, humilis vir, electus ad hujus monasterii regimen, omnibus*

vobis vestrisque sociis & confratribus, sive successoribus, filiisque fidelissimis ipsius gloriosa Farfensis ecclesia, nostraque domina beatissima Mariæ, coram Deo & sanctis ejus ANN. CHR. 1009. *spondeo atque promitto observare & retinere constitutionem domni Hugonis abbatis, huic monasterio & omni conventui concessam, scilicet authenticam religionem Cluniacensis monasterii, in officiis ecclesiasticis & bonis moribus, & confratrum cultu vestium, sive copia victus quotidie, & in sanctis sollemnitatibus, in quantum hujus loci possibilitas & temporum vicissitudo, Deo administrante, exegerit, &c.* Ad hæc omnes fratres ejusdem monasterii privilegia & societatem suffragiorum confirmant populo de castello, quod dicitur Petra-dæmonis, de jure ipsius monasterii: propterea quod oppidani illi Farfensibus fideles exstiterant in dissensione, quæ pro abbatum electionibus emerserat.

Hugonis abbatis constitutionem, qua consuetudines Cluniacenses in Farfense monasterio receptæ fuerunt, superius [a] retulimus, quæ consuetudines descriptæ sunt duobus libris in codice olim Farfensi, nunc Vaticano [b], sub hoc titulo: *Incipit perfectus usus sive ordo ad ornandam ecclesiam catholicam, necnon ad conservandam regularis tramitis normam in cœnobio beata Mariæ semper virginis, in agro Acutiano comptus.* Quo pacto hi ritus e Cluniacensi monasterio, & per quos accepti sint, docet prologus sequens. *Cum per universam Italiam Christi praecepta annullarentur, & velut in fastidio versarentur; diabolica suggestione cœperunt augmentari, & opere compleri, ita ut etiam in sacris constituti ordinibus, sicut mos laicorum est, uxores acciperent, & sine aliqua difficultate hæresim exercerent simoniacam. Calestis tunc clementia favente Regis, qui pretioso olim mundum suo redemit cruore, suscitatus est quidam decore splendidus monachico, Romualdus nomine, qui normam prisca justitia in sexu renovavit utroque & ordine. Cujus exempla imitatus venerabilis Hugo abbas, renovavit prisca sanctorum patrum eximiique Benedicti clarissimi & luculenti patris in cœnobio beata Mariæ semper virginis in loco, qui dicitur Acutianus, ubi destructus erat nimis omnis ordo & compositio monachorum: illorum illuis imponens usum Cluniaci cœnobii in Gallia ædificati, ac per totum orbem, cuncta ultra monasteria, regulari tramite pollentis ipso tempore. Insonante etenim longe lateque fama prælibati cœnobii, necnon & prædictorum patrum, Romualdi scilicet & domni Hugonis abbatis benignissimi, hi denique patres, nimio zelo ferventes & inter se concordantes, domnus Romualdus in theoretica præclarus effulsit, necnon & in ædificatione multorum monasteriorum: pater vero Hugo, sequipeda ejus effectus in regali cœnobio, in tantum, ut ad Galliarum studia venerabilium cœnobiorum Cluniacensium, ubi venerabilis pater Odilo, velut lucerna radians, adhuc fulget, multa de illorum consuetudine, ad utilitatem fratrum, illis commissis & in ovile Christi aggregatis imposuerit ad salutem animarum. Ex quibus unus valde inspiratus, & accensus in fervore monastico, ex discipulis domni Romualdi, nomine Johannes, cum uno suo socio ad videndum & scribendum properavit apud eumdem Cluniacense cœnobium, & ita exaravit in paginulis, ut oculis vidit, & in codicibus affixit, posterisque legenda contradidit. Domnus vero Hugo pater, per omnia imitator illorum effectus, hæc & multa alia in suo regali & antiquo cœnobio advexit, ut ab illorum usu in nullo discreparet, cupiens adimplere quod in actibus apostolorum legitur: Multitudinis credentium erat cor & anima una. Quam consuetudinem si quis adimpleverit, in præsenti exaltabitur vita, & post intra perennem lætabitur pascuam, &c.* Subsequitur post hæc in codice prologus alter Johannis prædicti, qui sub religiosissimo abbate Joseph in monasterio incerto vixisse dicitur. Scriptus est porro iste codex a Guidone monacho, haud scio, an eodem, quem Hugoni abbati successisse mox diximus.

XVIII. Cluniacenses consuetudines Farfæ receptæ.

a lib. 51. n. 72.

b num 6808.

Hæ vero consuetudines, etsi cum editis Udalrici libris, & cum Bernardi opere necdum edito in plerisque consentiant; multa tamen continent, quæ apud illos auctores desiderantur. In priori libro divina ordinantur officia: in posteriori regularis disciplina explicatur. Liber secundus incipit *a positione seu mensuratione officinarum*, de quibus nonnulla observatione magis digna hic notare juvat.

XIX. Officinarum regularium mensuræ.

Ecclesia longitudinis CXL. pedes habeat, altitudinis XLIII. fenestras vitreas CLX. Galilæa seu navis, ut vocamus, longitudinis LXV. pedes. Duæ turres sint in ipsius fronte statutæ, & subter ipsas atrium, ubi laïci stare debent, ut non impediant processionem. A porta meridiana usque ad portam aquilonarem pedes CC LXXX.

ANN. CHR. 1009.

Sacristia longitudinis LVIII. pedes habeat cum turre, quæ in capite ejus statuenda est.

Oratorii sanctæ Mariæ longitudinis XLV. pedes sunto, latitudinis XX. murorum altitudinis XXIII.

Dormitorium longitudinis CLX. pedes habere debet, latitudinis XXXIV. fenestras vitreas XCVII. quarum altitudo tanta sit ad mensuram hominis, quantum se potest extendere usque ad summitatem digiti; latitudo duorum pedum cum uno semisse: altitudo murorum pedum XXIII.

Capitulum XLV. pedes longitudinis, latitudinis XXXIV. habeat: ad orientem fenestras IV. contra septemtrionem tres; contra occidentem XII. balcones, & per unumquemque duæ columnæ affixæ in eis.

Auditorium XXX. pedes: camera vero XC. pedes longitudinis.

Calefactorium latitudinis XXV. pedes, tantumdemque altitudinis habeat: a janua ecclesiæ usque ad januam calefactorii pedes LXXV.

Refectorium longum sit pedes XC. latum XXV. muri ejus alti pedes XXIII. fenestræ ex utraque parte octo, altæ sint V. pedes, latæ tres.

Coquina regularis XXX. pedes longitudinis, latitudinis XXV. Coquinæ laïcorum eadem mensura.

Cellarii longitudo LXX. pedum, latitudo LX. Eleemosynarum vero cella latitudinis X. longitudinis LX. ad similitudinem latitudinis cellarii.

Infirmis sex cellæ deputatæ sunto. Prima cellula latitudinis XXVII. pedum, longitudinis XXIII. cum lectis octo, & cellulis totidem in porticu juxta exteriorem ipsius cellulæ murum. *Claustra*, forte clausura, prædictæ cellulæ habet latitudinis pedes XII. Secunda cellula iisdem mensuris & rebus constet, uti tertia quoque & quarta. Quinta sit minor, ubi conveniant infirmi ad lavandum pedes diebus sabbatorum, *vel illi fratres qui exusti * sunt ad mutandum.* Sexta cellula sit, ubi *famuli servientes* lavent scutellulas & omnia utensilia.

* f. exuti.

Juxta galilæam seu navim ecclesiæ *structum debet esse palatium*, longitudinis CXXXV. pedum, latitudinis XXX. *ad recipiendum omnes supervenientes homines, qui cum equitatu adventaverint monasterio.* Ex una parte ipsius domus sint præparati XL. lecti, & *totidem pulvilli ex pallio*, ubi requiescant viri tantum: ex alia parte ordinati sint lectuli XXX. *ubi comitissæ, vel aliæ honestæ mulieres pausent.* In medio ipsius palatii *affixæ* sint mensæ, *sicuti refectorii tabulæ*, ubi edant tam viri, quam mulieres. In festivitatibus magnis sit ipsa domus ornata *cum cortinis, & palliis, & bancalibus in sedilibus ipsorum.*

In fronte ipsius sit alia domus longitudinis pedes XLV. latitudinis XXX. cujus longitudo pertingat usque ad sacristiam: ubi sint sartores atque sutores ad faciendum quod eis camerarius præceperit.

Inter istam domum & sacristiam atque ecclesiam necnon & galilæam sit cœmeterium, ubi laïci terræ mandentur.

A porta meridiana usque ad portam septemtrionalem contra occidentem, sit constructa domus longitudinis CC LXXX. pedes, latitudinis XXV. pro stabulis equorum: super quæ sit *solarium* pro famulis & adventantibus infimæ conditionis.

Extra refectorium sint cryptæ XII. & dolia parata, ubi temporibus constitutis balnea fratribus præparentur.

Huic loco adjaceat cella novitiorum, quæ *sit angulata in quadrimodis.* In prima meditentur, in secunda reficiant: in tertia dormiant: in quarta loca necessaria.

Inter prædictas cryptas & cellam novitiorum posita sit alia cella, ubi aurifices, inclusores, & vitrei magistri operentur. quæ cella habeat longitudinis CXXV. pedes, latitudinis XXV. cujus longitudo pertingat usque ad pistrinum, quod in longitudine habeat cum turre, quæ in capite constructa sit, LXX. pedes, in latitudine XX. Confer quæ in superioribus [a] diximus de antiquo monasterio sancti Galli, ejusque dispositione. In eodem codice præscribitur forma & mensura vestium, ut in Appendice nostra videre licet.

[a] *Annal.* to. 2. *lib.* 31. n. 37.

XX. Libri dati in capite quadragesimæ.

In capite quadragesimæ singulis monachis ex præscripto regulæ singuli distribuebantur libri: qua de re in eodem codice indicantur illi, qui singulis Farfensibus monachis, numero LXIV. tunc dati sunt. In his præter libros sacros & spirituales, qui plerisque dantur, nonnullis data sunt opera theologica sanctorum patrum, ut Augustini

Augustini de Trinitate, ejusdem enchiridion, de doctrina christiana, de civitate Dei; atque etiam ecclesiastica historia, Eusebii Cæsariensis, Orosii, Venerabilis Bedæ; uni Josephi, immo etiam alteri Titi-Livii historia. Hactenus de Farfensibus consuetudinibus e Cluniacensi monasterio per Hugonem Farfensem abbatem acceptis, quibus conveniunt illæ, quæ habentur in veteri codice monasterii sancti Pauli in Urbe.

XXI. *S. Mariæ Florentiæ facta donatio.*

Cum Marinus abbas cœnobio sanctæ Mariæ Florentiæ præesset, eidem se munificum præstitit Bonifacius [a] inclytus marchio, Alberti comitis filius, professus se vivere *juxta legem Ribuariorum*; traditque curtes quasdam apud Broilum & Raddam atque alibi *per cultellum, fistucum nodatum, wantonem, wasonem terræ atque ramos arboris juxta legem Ribuariorum*, eo pacto, ut, si absque liberis decedat, hæ possessiones in perpetuum maneant in illius loci potestate. In cujus rei tesseram, *pergamenam, pennam, atramentarium, juxta legem Ribuariorum, de terra levavit*, & Rolando notariu ad scribendum dedit. *Actum in loco Planorio, territorio Mutinensi*, & quidem ab incarnatione Domini anno nono post millesimum, pridie idus Augusti, indictione VII. ut legitur initio instrumenti, cui Bonifacius marchio, aliique subscribunt. Aliam [b] ejusdem donationem post triennium Marino abbati factam vide sis in Bullario Casinensi.

a Bullar. Casin. to. 2. p. 69.

b ibid. p. 70.

XXII. *S. Johannis monasterium Venetiis.*

Dandulus in historia Venetiarum testatur, hoc anno corpus [c] sanctæ Barbaræ virginis ab ecclesia sancti Marci translatum fuisse in puellare monasterium sancti Johannis Evangelistæ de Torcello, Felicia abbatissa, quæ Petri ducis Venetiarum filia erat. Hoc monasterium ante medium sæculum septimum catholicæ mulieres, quæ vitam monasticam amplecti cupiebant, cum favore multorum procerum condidisse [d] perhibentur.

c Ital. sac. to. 5. p. 1434.

d ibid. p. 1432.

XXIII. *Arduinus presbyter Ariminensis.*

Eodem anno decessisse memoratur sanctus Arduinus Ariminensis presbyter, qui ob diuturnam in sancti Gaudentii monasterio, cui Venerium abbatem præficiendum curavit, commorationem monachus fuisse creditur. Ibidem obiit XVIII. kal. Septembris, humatusque est in sancti Gaudentii ecclesia extramurana, ubi ejus corpus sæculo XV. asservatum fuisse tradit Cælestinus ejusdem loci monachus, in libello apud Ughellum [e] relato, quem de stationibus, & indulgentiis sui monasterii anno M CCCC XLII. composuit.

e Ital. sac. to. 2. p. 410.

XXIV. *Brunonis archiepiscopi martyrium.*

Subiit hoc anno martyrium Bruno, alio nomine Bonifacius, Russorum apostolus & archiepiscopus ex monacho Magdeburgensi. Duodecimo conversionis suæ anno in Russiam profectus, steriles hos paganorum adhuc hominum agros semine divini verbi fœcundare studuit: at spinis pullulantibus dura pectora emollire non valuit. Cum vero in confinio illius regionis verbum Dei prædicaret; prohibitus primo ab incolis, ubi id nihilo minus facere perseveraret, captus ab illis, ac demum capite plexus est XVI. kal. Martias cum sociis octodecim. Pater ejus, Bruno itidem dictus, filio superstes, cum in morbum incidisset, monentem filium, ut monasticum habitum indueret, adstare sibi visus est. Fecit ille, uti jussus erat, nec multo post, XIV. kal. Novembris in pace quievit. In quodam chronico [f] Wirziburgensi ad hunc annum, *Brun episcopus & monachus a Prusis multis suppliciis affectus, & manibus pedibusque abscisis, postremo capite plexus calos petiisse* dicitur. Quidam vir doctus existimat, hunc Brunonem seu Bonifacium non alium esse a Bonifacio sancti Romualdi discipulo, de quo superius [g] actum est. Utrobique enim idem nomen, eadem patria, genus illustre ex Ottonum stirpe, idem Prussorum apostolatus; idem denique martyrii genus, scilicet capitis amputatio. Verum ex adverso nonnulla occurrunt, quæ unum ab altero distinguunt: nempe quod unus Romualdi discipulus, & ab eo in Italia rebus monasticis informatus dicatur; alter Magdeburgi, quem in Italiam accessisse neque Ditmarus ejus consanguineus, nec chronographus Saxonicus tradunt. Scio equidem Petrum Damiani, qui Bonifacium illum sancti Romualdi discipulis annumerat, non magnopere accuratum esse. at veri simillimum est, Petrum id ab ipsis Romualdi accepisse discipulis, qui facile Romualdum ipsum viventem videre potuerunt. Fateor tamen priorem illam opinionem fundamento non carere.

f Baluz. to. 1. Miscell. p. 509.

g lib. 51. n. 123.

XXV. *Parricidii pænitentia.*

Vigebat ad hoc sæculum illud pænitentiæ genus parricidis impositum, ut reis scilicet brachia & corpus loris ferreis constringerentur, sicque mitterentur ad sacra loca, si quando sanctorum meritis solverentur. Ejus rei exemplum nobis occurrit

ANN. CHR. 1009.

hoc anno in libello de miraculis sancti Mansueti Tullensis episcopi, de quadam Angligena muliercula, nomine Gondelinde, quæ eo venisse dicitur, *gestans in leva ferri ligamen ob materni effusionem sanguinis*, quod facinus cum fratre suo clerico patraverat. Ob hoc crimen clericus *a suo pontifice pænitentiali ferro vincitur exterius, ac toto trunco corporis artatur strictis circulis.* Porro soror, ejusdem facinoris conscia, *accepit duos circulos in sinistro brachio* ad tantum malum expiandum. Mox ambo pergunt Jerosolymam, fratreque in itinere mortuo, soror sancto Mansueto se commendat, ejusque meritis *tandem rigor ferri dissolvitur, & morsu scisso ligaminis brachium ex parte eripitur: alter vero circulus non decidit.* Tunc illa cum alio fratre suo, nomine Rodulfo, *confugit ad sancti Odelrici* seu Udalrici *merita*, tum *ad sancti Deodati limina:* sed tandem rediit ad sanctum Mansuetum, apud quem omnino absolvi meruit. *Prædicti circuli*, inquit auctor anonymus, *pendens ad pedes crucifixi Domini: quorum prior kalendis Januarii proruit, alter* III. *kalendis Junii cecidit anno ab incarnatione Domini nono & millesimo*, Bertoldo Tullensi episcopo, indictione VII.

XXVI. Poppo matrem suam convertit. [a] lib 52, n 86.

Cum Poppo in Virdunensi sancti Vitoni monasterio [a] degeret, matrem suam Adelwinam, marito viduatam, in sæculo hærere ægre ferens, ei auctor fuit, ut, omnibus sæculi rebus posthabitis, ad cœnobialem vitam se conferret. Illa, ut erat ad pietatem optime instituta, monenti non difficulter assensit. Verum, ubi id exsequi parat, intercedunt liberi ac servi, piæ matris ac dominæ solatin destitui non ferentes; eamque clamoribus lamentisque sunt prosecuti, ut etiam plerique eorum se in Scaldim fluvium ad eam remorandam præcipites dare simularent. Verum illa constans in proposito, primo ad Elnonense sancti Amandi monasterium cum filio venit, ibique ad sancti Cyrici reliquias orans, cælesti viso in proposito confirmatur. Inde Virdunum se contulit, *veloque piæ conversationis ex consilio* Popponis *sibi imposito*, cœnobiali vitæ se addixit. dein jam cum humani generis hoste certare docta, *apud sanctum Vitonum reclusa*, singulare certamen cum eo inire non dubitavit, eoque triumphato, cursum vitæ demum in pace confecit.

XXVII. S. Vedasti res curat.

Inter ea, cum Richardo abbati sancti Vedasti Atrebatense monasterium a Balduino comite Flandriæ commissum fuisset, Frederico, ut superius dictum est, interioribus occupato, Popponi assignata est rerum exteriorum providentia. quæ cum pleræque in manus laïcorum devenissent, incredibile est, quantas ille molestias & injurias, quantas persecutiones sustinuerit ad eas recuperandas. Hac in re adjutores habuit tum Balduinum comitem, tum Heinricum imperatorem, quem aliquando ad Batuam, Rheno flumini e vicino adjacentem, convenit; histtionum ludis & spectaculis intentum redarguit, eumque ab ejusmodi spectaculis cum suis optimatibus compescuit.

XXVIII. Ænhamense concilium.

In Anglia habitum est hoc anno concilium Ænhamense, hortatu Elfegi Dorobernensis & Wlstani Eboracensis archipræsulum ab Ethelredo rege indictum: cujus
„ decreto primo sancitum est, ut abbates & abbatissæ suam ipsorum vitam recte in-
„ stituant, familiamque suam & conventum ad normam regulæ sancti Benedicti com-
„ ponant. De monachis monachabusque apostatis aut gyrovagis, ut ad sua monaste-
„ ria quantocius revertantur, peccata sua & violatæ professionis crimen serio deplo-
„ raturi, memores voti & sponsionis, quibus Deo se ipsos consecrarunt. Insuper mo-
„ nentur abbates & abbatissæ, ut errantes cum caritate recipiant. Si vero contige-
„ rit, ut illorum monasterium in alium statum, ut fit, commutatum sit, puta mona-
„ chorum ad canonicos vel ad sanctimoniales: tunc monachi illi ad diœcesanum epis-
„ copum se conferant, eique promittant tria saltem se deinceps observaturos, scilicet
„ castitatem, habitus monastici gestationem, & perpetuam in Christi servitio perse-
„ verantiam. quod statutum observatu dignum est.

XXIX. S. Michaëlis de Monte abbates. [b] Labbe to. 1. bibl. p. 312.

In monasterio sancti Michaëlis de Monte Mainardus junior senio gravatus [b] successorem designavit Hildebertum, cujus tempore corpus sancti Autberti Abrincatensis episcopi, quod a canonicis olim absconsum fuerat, repertum est. Norgandus prædictæ sedis episcopus monachus factus dicitur sub Mainardo abbate, qui abbatiæ bona non mediocriter auxisse perhibetur, mortuus III. nonas Julii. Hildeberto successit cognominis ejus nepos, cujus tempore, cum monasterium Mainardo juniori sedente conflagrasset, inchoata fuit nova basilica a Richardo II. duce & ipso Hildeberto anno M XXXIII. qui ipsius Hildeberti supremus fuit. Decessit VII.

idus Januarii Hildebertus senior, humatus in hortulo juxta presbyterium ecclesiæ cum nepote, qui III. nonas Septembris e vivis excessit.

ANN. CHR. 1009.

XXX. Solemensis cella.

Sub id tempus in quodam vico pagi Cenomannensis, *quem veteri vocabulo Solemnas vocant*, Gaufridus de Sablolio seu Sabolio, comparato loco a fratre suo Radulfo vicecomite Cenomannensi, cellam regularem exstruxit sub patrocinio sancti Petri, eamque monachis sancti Petri de Cultura subjecit. Exstant [a] primariæ hac de re ipsius Gaufridi litteræ sine chronicis notis, quibus testatur se dare Deo & cœnobio sancti Petri de Cultura, monachisque inibi Deo servientibus, « *ecclesiam de Solemis* prope castrum Sablolii *juxta alveum Sarthæ sitam*, aliaque prædia, in his « partem viculi Buxedi, *quam possidebat Primaldus, vir Deo devotus, qui reliquit sæculum, & secutus est Deum*; insuper sepulturam & consuetudinem castri Sablolii: cu- « jus rei chartam in dedicatione ecclesiæ sancti Petri de Solemis obtulit Hugoni Ce- « nomannensi comiti confirmandam, qui ipsius rogatu ad consecrationem ejusdem « ecclesiæ convenerat. Huic petitioni, signo crucis apposito, assensum præbuit co- « mes, præsente Avesgaudo Cenomannensi episcopo, & Hucberto [b] Andecavensi « ab anno M VI. qui id ipsum confirmarunt, eidemque chartæ subscripserunt, uti & « Gaufridus de Sablolio, uxorque ejus Adelais, & filius eorum Drogo, multique alii: quos inter Ingelbaudus & Rainaldus abbates subscribunt, ille sancti Vincentii abbas, hic sancti Petri de Cultura. Primaldus in hac charta laudatus, is videtur esse qui sancti Albini factus est abbas anno M XXVII. Celebrantur ejus loci statuæ insignes ad pietatem compositæ, quas medio sæculo proxime elapso Johannes Bouglerus, ultimus prior regularis, fieri curavit.

XXXI. Attilanus episcopus obit.

In Hispania sanctus Attilanus Zamorensis sub idem tempus ad cælos migravit, principatu scilicet Veremundi secundi; distinguendus ab altero Attilano seniore, Zamorensi itidem episcopo ex monacho Saguntino, qui tempore Alfonsi Casti floruit. Attilanus vero junior, monachus primum in Tarraconensi monasterio, sub Froilano abbate prioris officium gessit. Post annos decem assumtus ad sedem Zamorensem, eodem tempore, quo Froilanus abbas ad Legionensem, omnes pastoris partes strenue obivit. Verum post decennium, adolescentiæ errata repetens animo, episcopatum abdicavit, iisque diluendis denuo sacras peregrinationes aggressus est. Reversus demum in patriam, de indulgentia cælitus sibi concessa factus certior, in sedem suam a civibus revocatur. Denique post annos octo, quibus supervixit, pia morte defunctus est anno ætatis septuagesimo, III. nonas Octobris: quem Urbanus II. sanctorum catalogo adscripsit.

ANN. CHR. 1010.

XXXII. Heldrici abbatis S. Germani obitus & successores.

MOrtuo sub finem anni, id est XIX. kal. Januarii, Heldrico abbate sancti Germani Autisiodorensis, qui etiam Reomaënsi & Flaviniacensi monasteriis præerat, subrogatur anno insequente millesimo decimo [c] in cœnobio sancti Germani Achardus: cujus tempore Dodo quidam ecclesiam sancti Petri, quæ Berardimonasterium dicitur, *cum omni justitia & libertate*, multaque alia sancto Germano donavit. Idem a Landrico Nivernensi comite Salvatoris monasterium ejusdem urbis obtinuit: sed quia nullum hujus donationis instrumentum factum est, Rainaldus comes, Landrici filius, hoc monasterium sancto Germano abstulit. Achardum Heldrici abbatis tempore præpositi officium gessisse intelligimus ex Rodulfo Glabro, qui eum *virum eruditissimum* vocat. Heldricus abbas pingendi peritus erat, ut patet ex versibus, Haimonis Halberstadensis expositioni in Ezechielem præmissis in codice nostro sancti Germani a Pratis, cujus initio variæ depictæ sunt imagines, in his Heldrici abbatis & pictoris, prostrati ad pedes sancti Germani cum his aliisque versibus:

Hoc pater Heldricus quod pinxerat ipse volumen,
Summo pontificum Germano rite dicavit.

& infra:

Ergo sub hoc reserata legens epigrammate verba,
Ob requiem patris Heldrici deposce Tonantem.

quod non de alio intelligendum puto quam Autisiodorensi abbate; idque probat characterum forma, quæ ad ejus ætatem pertinet.

a *Menage Sablé p. 25.*

b *Labbe bibl. to. 1. p. 28.*

c *Labbe to. 1. bibl. p. 172.*

ANN. CHR. 1010.

Achardo Heldrici successori, v kalendas Augusti defuncto, successit Thealdus, assumtus ex monasterio Meleredensi ab se instaurato, quod sancto Germano sacratum erat. Hujus obitus notatur III. nonas Martii, & quidem anno M XXXII. quo anno in ejus locum Odo suffectus est.

XXXIII. Wlferius monachus Reomaensis. a Glab. lib. 2. c. 9.

Monasterii Reomaensis post Heldricum præfectura cessit Willelmo abbati Divionensi, quem Roverius Heldrico præponit. Heldrico abbate floruit eo loci Wlferius monachus pietate insignis, cui duplex revelatio [a] facta memoratur. Una in suo ipsius monasterio de quibusdam christianis cæsis a Sarracenis, ex Hispania in Gallias effusis, quos tandem Willelmus dux Navarræ, id est Wasconiæ, cognomento Sancius, subegit. quibus in conflictibus regionis illius monachi arma bellica sumere compulsi sunt. Dum itaque Wlferius octava die pentecostes, finitis matutinis laudibus, fratribus ad lectos reversis, in ecclesia oraturus quiesceret; prædicti martyres ei apparuerunt, eique ut ipsos sequeretur, innuerunt, prænuntiantes, multos ex ea regione ipsorum collegio brevi esse addendos. qua ex re Wlferius intellexit, suum ex hac vita discessum imminere. Et re quidem vera sic accidit. nam quinto abhinc mense Decembri, abbatis sui Heldrici jussu ad monasterium sancti Germani missus, ut infirmis fratribus (nam medicinæ peritus erat) opem ferret, quam primum id præstare curavit. Volentem discedere fratres sancti Germani retinent in crastinum. Prima luce acri dolore pulsatus, nihilo minus ad altare beatæ Mariæ *sacra missarum* celebravit. dein ad domum infirmorum accessit, seque lecto composuit. Tantisper inter doloris angustias quiescenti adstare visa est beata Virgo, eumque bono animo esse jussit, se illi ducem & custodem fore pollicita. Ubi ad se rediit, accersivit *loci præpositum, nomine Achardum, eruditissimum valde virum, qui postea ejusdem monasterii abbas exstitit*, eique visum revelavit. Hinc abeo ad persolvendum naturæ humanæ debitum animatus, fratrumque de more visitatione recreatus, tertia die desinente e corpore migravit. Ejus corpus *dum fratres ex more abluere, ac pannis componere pararent, signaque monasterii pulsarent*, dæmones auditi, qui ejus animam sibi vindicare moliebantur; sed incassum, ut beata Virgo moribundo promiserat. Ex his constat, Wlferii obitum, adeoque prædictam cladem Sarracenorum, contigisse ante præfecturam Achardi sancti Germani abbatis, quem Heldrico successisse hoc anno constat. Hinc corrigendus Roverius, qui hæc differt ad tempus Guidonis abbatis Reomaënsis, qui forte Willelmo abbati successit.

XXXIV. Flaviniacenses abbates. b Labbeo. 1. bibl. p. 791.

Heldricum in regimine Flaviniacensis monasterii excepit Amedeus, qui cellam [b] Corbiniaci recuperasse perhibetur. Idem Colticensem, Sinemurensem, & Bellilocensem cellas instituit, & *multæ auctoritatis* obiisse dicitur. Aimo ejus successor, simoniæ insimulatus, in manu Leonis papæ IX. virgam pastoralem resignavit. Suffectus in ejus locum Odo, ejus nominis primus, monachus Adremarensis seu Arremarensis, qui post duos annos alteri Odoni præfecturam cessit. Anno primo Amedei abbatis Walterius Æduensis præsul, qui regularem disciplinam Flaviniaci restituerat, ejusdem quoque loci monachis necessaria suppeditare studuit. Quam ob rem villas quasdam, quæ tempore Rotmundi antistitis, ob diutinum ejus languorem, a sæcularibus occupatæ fuerant, Flaviniacensibus restitui curavit: ut *quibus sub monastica institutionis norma animarum emolumenta providerat, eis quoque corporum subsidia in aliquo augeret*. Hujus beneficii interventores præter Amedeum abbatem exstitit *domnus ac venerabilis Bruno pontifex Lingonicensis, faventibus Fulcone Suessionis episcopo ac comite Notcherio fratribus*, ut fusius legitur in charta hac de re scripta, quam in appendice referemus. *Actum Flaviniaco, anno XV. regnante Rotberto rege.*

XXXV. Tiernense monasterium Odiloni commissum.

Apud Arvernos vetus erat monasterium, Tiernense dictum, Salvatori, beatæ Mariæ, sanctis Petro & Paulo, sancto Symphoriano martyri & sancto Desiderato confessori sacrum, quod jam dudum omnino incultum, & a sæcularibus occupatum, tandem venit in manus cujusdam viri prænobilis & divitis, Widonis nomine, qui in habitu laïco religiose vivebat. Huic pia orta est cogitatio, ut locum illum ad monasticum statum, uti antea, revocaret, & secundum regulam sancti Benedicti componeret. Delectus ad id exsequendum Petrus abbas, *omni nobilitate conspicuus & beata simplicitatis filius*, ordinatusque a Begone Arvernensi episcopo, nihil prætermisit, quo minus monasterium sibi commissum in pristinum statum restitueret. Sed cum id solus præstare non valeret, Odilonis Cluniacensis abbatis

ANN. CHR. 1010.

opem imploravit, probante Widone; convenitque inter eos, ut domnus Petrus abbas, quam diu viveret, locum regeret ſub providentia Odilonis abbatis; & poſt ejus obitum Cluniacenſes abbates & monachi, cum conſilio Widonis, prædictum locum regerent & ordinarent eodem modo, quo Celſinianenſe, Silviniacenſe, ceteraque nobiliſſima monaſteria non pauca, Cluniacenſi ſubjecta monaſterio, cui Wido quædam eodem tempore prædia contulit, quæ omnia *apoſtolico privilegio, regali praecepto, auctoritate Stephani Arvernenſis eccleſiæ pontificis, & donatione cariſſimi ſenioris ſui Willelmi confirmari optavit.* Hujus rei inſtrumento ſubſcribunt cum Widone uxor ejus Riclendis, Stephanus epiſcopus, Willelmus comes, Ambrardus abbas, aliique. *Franco ſcripſit menſe Septembri, feria ſexta, regnante Rodberto rege anno* XV. Hactenus cella eſt Cluniacenſis monaſterii, ubi antiquitus quatuordecim monachi eſſe debebant cum abbate; anno verò M CCC XXIV. definitum eſt, ut viginti-quinque illic monachi eſſent cum abbate.

XXXVI. *S. Severi res confirmatæ.*

Huic anno Petrus de Marca obitum conſignat Bernardi-Guillelmi Waſconiæ ducis, Guillelmi-Sancii filii, qui condito paullo ante obitum teſtamento monaſterium ſancti Severi in Capite-Waſconiæ, a patre ſuo conſtructum, reſque omnes eidem loco ab eo conceſſas confirmavit; in his abbatiam ſancti Genii in Lactoratenſi civitate poſitam, quam, Oddato vicecomite & Arnaldo abbate conſentientibus, pater ipſius ſacratiſſimo illi loco attribuerat. Teſtamento ſubſcribit Urraca comitiſſa, multique alii. Actum tertio nonas Aprilis, luna quarta: quæ notæ anno ſuperiori conveniunt. Exſtinctus etiam hoc anno fuit Otto Gerundenſis præſul, olim ſancti Cucuphatis monaſterii abbas, cæſus in pugna Cordubenſi, ſepultuſque in eodem monaſterio ad portam clauſtri, appoſito lugubri carmine, quod Baluzius[a] vulgavit.

XXXVII. *Malliacenſe novum monaſterium conditur.*

Jam anni viginti effluxerant, ex quo apud Pictones monaſterium in inſula[b] Malliacenſi, Vetus dictum, a Willelmo comite, cui Fera-brachia cognomen, & ab Emma ejus uxore conſtructum fuerat; cum Willelmus ejus filius, inſtinctu Emmæ parentis ſuæ, & Theodelini abbatis rogatu, illud tranſtulit in caſtrum ejuſdem inſulæ, ibique novum monaſterium in honorem ſanctorum Petri & Pauli magnis ſumtibus ædificavit, præpoſito eidem loco Theodelino venerabili & erudito abbate, qui Vetus cœnobium antea rexerat. Novum monaſterium multis poſſeſſionibus dux Willelmus ditavit, ſanctorumque reliquiis, quas inter Hugo Cenomannenſis comes ſancti Rigomeri confeſſoris reliquias Theodelino abbati donavit, ut fuſe narrat Petrus ejus loci monachus in libro ſecundo[c] de monaſterio Malliacenſi, quod opus Goderanno abbati, Theodelini ſucceſſori, nuncupavit.

XXXVIII. *Angeriaci caput S. Johannis inventum.*

Idem auctor, relata monaſterii ſui in novam ſedem tranſlatione, ſubdit inventionem capitis ſancti Johannis-Baptiſtæ, factam in eccleſia monaſterii Angeriacenſis, in qua *antiquitus abſconditum ferebatur:* cui ſpectaculo Theodelinus abbas interfuiſſe memoratur, ipſumque caput populo innumero, qui eo confluxerat, oſtentaſſe, atque ob unum dentem ab eo detractum punitus fuiſſe. Rem accuratius commemorat Ademarus eo tempore monachus Ecoliſmenſis. nempe ad illuſtranda[d] tempora Willelmi Aquitaniæ ducis, tunc in Angeriacenſi baſilica, *in ſaxea theca inſtar pyramydis turrita*, inventum fuiſſe caput ſancti Johannis ab Alduino clariſſimo abbate, *quod ſanctum caput dicitur eſſe proprium ſancti Johannis-Baptiſtæ.* quo tempore Willelmus dux, poſt paſchales dies Roma reverſus, tanti theſauri inventione recreatus, ſanctum caput populis oſtendi curavit, quod *in turibulo magno argenteo reconditum erat* ſub hac inſcriptione, HIC REQUIESCIT CAPUT PRÆCURSORIS DOMINI. tametſi quo tempore, vel a quo iſtuc allatum fuerit, nullo idoneo conſtet argumento. Circumferri quidem ſcriptionem[e] neſcio quam, quæ id Pippino regi tribuat. at nihil ejuſmodi haberi in ſinceris actis Pippini regis; & multa hiſtoriæ veritati abſona in illa ſcriptiuncula contineri. denique caput ſancti Johannis-Baptiſtæ a duobus monachis primo Jeroſolymis inventum, & in Ciliciam deportatum; deinceps a Theodoſio imperatore delatum fuiſſe Conſtantinopolim, ibique etiam tum in veneratione haberi. At, cujuſcumque ſit caput iſtud, ad ejus inventionis famam certatim concurrit Gallia omnis, Italia quoque & Hiſpania. Quin etiam rex Francorum Rotbertus cum regina, multiſque proceribus, & Sancius rex Navarræ eo acceſſiſſe, & plurima dona contuliſſe perhibentur: ex quibus rex Francorum concham ex auro puriſſimo, libras triginta penſantem, cum pretioſis veſtibus obtulit ad

a *Marc. Hiſp. p. 422.*

b *lib. 50. n. 35.*

c *Labbe to. 2. bibl. p. 233.*

d *ibid. p. 178.*

e *Inter opera Cypriani.*

ANN. CHR. 1010.

ornatum eccleſiæ. Eodem etiam confluxerunt aliæ aliorum locorum eccleſiæ cum reliquiis Sanctorum : in his Joſfredus abbas & monachi ſancti Martialis Lemovicenſis iſtuc proceſſerunt, comitante innumera promiſcui vulgi multitudine, cum Giraldo epiſcopo, qui miſſarum ſollemnia de nativitate ſancti Johannis, cum eſſet menſis October, ibidem celebravit. Cangius [a] exiſtimat hoc caput fuiſſe, non ſancti Johannis Baptiſtæ, ſed ſancti Johannis Edeſſeni martyris, quod tempore Pippini regis Aquitaniæ Angeriacum allatum ſit. Guibertus libro primo de pignoribus ſanctorum Angeriacenſibus monachis opponit Conſtantinopolitanos, qui caput ſancti Johannis-Baptiſtæ ſe habere tunc gloriabantur. Verum caput illud, cujuſcumque fuerit, combuſtum eſt a Calviniſtis, qui Angeriacenſe monaſterium funditus ſubverterunt, quod a noſtris jam, Deo favente, pæne inſtauratum eſt.

a Traité h. ſt. de S. Jean c. 6.

XXXIX. Angeriacenſes abbates.

Non multo poſt illam inventionem mortuus eſt Alduinus abbas Angeriacenſis, quo mortuo Willelmus dux [b] Odilonem Cluniacenſem abbatem accerſivit, qui *in monaſterio ſancti Johannis regularem renovavit diſtrictionem*, ibique Rainaldum abbatem inſtituit, cui paullo poſt defuncto Aimericum ſubſtituit. Alduino ſeu Ilduino abbate, monaſterio Angeriaco, *ubi caput almi Johannis* requieſcere dicitur, & monachis ibidem Deo ſervientibus, *Gelia famula Chriſti*, pro remedio animæ ſuæ, necnon domni Willelmi comitis, *per præceptum noſtra*, inquit, *regalitatis*, confert in pago Santonico alodum, qui Carboniens dicitur, ex jure hereditario patris ſui ſibi provenientem. Huic inſtrumento, quod caret chronicis notis, apponuntur ſigna Geliæ, nullo addito titulo, Willelmi comitis, Kadelonis vicecomitis, Ameliæ *uxoris ſua*, Willelmi vicecomitis. Mirifice de ſe loquitur idem abbas Alduinus, qui ait quemdam ad ſuam *ſublimitatem* acceſſiſſe, & poſtulaſſe beneficium monaſterii ſeu ſocietatem ſuffragiorum. In necrologio notatur XVI. kal. Aprilis *depoſitio domni Alduini abbatis*.

b Labbe to. 2. biblio. p. 279.

XL. Landulfi epiſcopi donatio pro parte capitis.

Tempore Rainaldi ejus ſucceſſoris Landulfus Taurinenſis eccleſiæ antiſtes, comperto caput ſancti Johannis *Ingeriaco opido* repertum fuiſſe; afflictæ eccleſiæ ſuæ conſulturus, eo acceſſit, partemque ſacri capitis obtinuit apud Willelmum comitem, & Iſlonem Santonenſem epiſcopum, necnon & abbatem Rainaldum, qui tunc temporis loco illi præerat. Ob quod beneficium eidem monaſterio eccleſiam ſancti Secundi in territorio urbis Taurinatis contulit, eo pacto, ut omni tempore die noctuque miſſæ matutinæ, omneſque horæ ibidem pro ſe ſuiſque celebrarentur. Edita eſt mendoſe hæc charta apud Beſlium [c], ubi dicitur Landulfus *in Lodevi epiſcopatu reſidens*, rectius apud Baluzium [d], *in ſede ſui epiſcopatus*. Prædictam eccleſiam ſancti Secundi, in fundo Quaranta ſitam, Cunibertus Taurinenſis antiſtes non multo poſt Caburrenſi monaſterio contulit. Brevis fuit Rainaldi abbatis præfectura, a Sancta-Marthanis omiſſi, de quo in necrologio pridie kal. Junii, *anniverſarium domni Rainaldi abbatis*. Prolixior fuit Aimerici ejus ſucceſſoris procuratio, ut poſtea videbimus. Ambo, id eſt Rainaldus & Aimericus, eo nomine ſecundi fuere, nam alterum invenio Rainaldum abbatem anno XII. Lotharii regis; alterumque Aimericum Hugone rege.

c Beſly Comtes p. 325.
d Miſcell. to. 4. p. 445.

XLI. Carantiniacum monaſterium.

Eodem fere tempore nobilis quædam femina, Actildis nomine, annuente Willelmo duce Aquitanorum, alodium ſuum, ſitum in pago Alnienſi *, hoc eſt monaſterium Carantiniacum, quod ipſe cum Willelmo duce, forte fratre ſuo, conſtruxerat, Ingeriacenſi ſeu Angeriacenſi monaſterio tribuit. Litteris ſubſcribunt Willelmus comes idemque dux Aquitanorum cum filiis ſuis Willelmo & Odone, necnon Gilleberius epiſcopus Pictavorum, & Ganfredus vicecomes, & multi alii.

* d'Aunis.

XLII. S. Fidis miracula ſcripta a Bernardo ſcholaſtico.

Sub id tempus Bernardus ſcholaſticus, ſcholis Andecavenſibus præpoſitus, librum de miraculis ſanctæ Fidis Conchenſis ſeu Conchacenſis compoſuit, eumque Fulberto Carnutenſium epiſcopo, magiſtro quondam ſuo, nuncupavit. Editus eſt magna ex parte hic liber in tomo ſecundo [e] novæ Bibliothecæ Labbeanæ, ſed abſque nomine auctoris. Bernardum vocat Albericus in chronico ad annum D CCCC XCIV. *Ad ſanctum Fulbertum epiſcopum Carnotenſem*, inquit, *Bernardus ſcholaſticus Andecavenſis edidit libellum miraculorum ſancta Fidis de Conchis, qua paſſa eſt Aginno ſub impio Daciano cum beato Capraſio.* Exſtat in codice Carnutenſi hic liber, editis auctior, ſub hoc titulo : *Incipit liber miraculorum ſancta ac beatiſſima Fidis virginis & martyris, editus a Bernardo ſcholaſtico, Andecavina ſchola magiſtro.* Hunc vero librum dicat *ſanctiſſimo atque hominum doctiſſimo Fulberto Carnoteno epiſcopo Ber-*

e Labb. p. 531. to. 2.

ANN. CHR. 1010.

nardus scholasticorum minimus. Itaque hic liber scriptus est post annum millesimum septimum, quo Fulbertus ad sedem Carnutensem assumtus fuit. Hujus scriptionis occasionem inde natam refert hic auctor, quod,cum Carnoti in Fulberti schola versaretur, suburbanam sanctæ Fidis ecclesiam, *vel scribendi causa vel orandi*, sæpius adiret, & multa de miraculis in cœnobio Conchacensi patrari solitis audiret,quæ nonnulli fabulis anilibus deputabant; subierit animum cogitatio, ut locum adiret, & rei veritatem coram exploraret. Verum ad scholæ Andecavinæ magisterium ab episcopo invitatus, & per triennium illic docendo immoratus, postposito tandem hoc munere, Conchas se contulit non semel: ubi de sanctæ Fidis vulgatis miraculis sollicite indagare cœpit, quæ quidem vera esse certissime deprehendit. In his testatur se vidisse hominem, cui oculi *violenta ustione* avulsi fuerant, sed meritis sanctæ Fidis omnino restituti *universa attestante provincia.* quod miraculum, veluti fundamentum ceterorum, ait se posuisse initio libri, in quo potius rerum inter se se similitudinem, quam ordinem temporum servavit, referendo tantum ea, quæ ipsius tempore facta sunt, & a viris fide dignis comprobata. Hæc fusius auctor in libri sui prologo, quem in appendice integrum referre visum est. In his miraculis non semel fit mentio de peregrinantibus ad loca sancta, quos *Romeos* vocat. qualis fuit ille Witbertus Romeus, cui evulsi oculi cælitus restituti fuere. In capite v. laudatur *Arsendis, uxor Willelmi Tolosani comitis, fratris illius Poncii, qui ab Artaldo posthac privigno suo dolo interfectus fuit.* In cap. VIII. memoratur *Bertillis comitissa:* ubi sancti Marii confessoris *aurea majestas*, sancti Amantii æque confessoris & episcopi *aurea majestas*; denique sanctæ Fidis *aurea majestas*, id est statua, vocatur. In cap. XIV. laudatur *domnus Ocbalsus*, dominus castelli, *quod dicitur Torenna* in pago Lemovicensi, ejusque conjux *domna Beatrix, per divortium ab eodem deserta*, quæ Richardi secundi Normannorum ducis soror erat, ut probat auctor in fine ejusdem capitis his verbis. *Anno fere & dimidio post secundam a Conchis reversionem, accidit mihi certo negotio, domni Willelmi Pictavorum comitis adire curiam, in qua cum domnam Beatricem viderim, a Ricardo fratre suo Rotomagensium comite illuc missam, ardenter ejus colloquium aggressus, ilico recogitare cœpi super hoc miraculo*, nempe de peregrino e mariti vinculis divinitus liberato: *cujus verba, per omnia monachorum Conchacensium verbis concordantia, esse poterat probabile argumentum, si quis dubitaret in aliis etiam mihi ab eisdem narratis.* In cap. XXI. ad probandum miraculum de milite, intestinorum inordinatis motibus exemto, testem adducit *Rodbertum Cantoiolensis monasterii abbatem, virum reverenda canitie satis honestum.* Hæc ex editis.

Longe plura sunt in codice Carnutensi. In his ait auctor tot carceratos meritis sanctæ Fidis absolutos, *ut ferreorum compedum, quos pagensi lingua bodias vocant, immensitas occupationem in monasterio faceret. Quocirca tantam ferri massam extundi, atque in januas redigi studio fabrorum seniores decreverunt.* unde nullus fere in ecclesiam, quæ triformis est, aditus patet, qui de prædictis compedibus seu catenis januas confectas non haberet. De triformi hac ecclesia sic idem auctor. *Est deforis tectorum dimensione basilica triformis, quæ interius, propter mutuam transeundi amplitudinem, in unum corpus coit ecclesia... Dextrum latus sancti Petri apostoli, læva sanctæ Mariæ; medietas autem sancti Salvatoris titulo dedicata est. Verum quia eadem medietas psallendi assiduitate frequentata habetur, illuc ex proprio loco sanctæ martyris preciosa translata sunt pignora.* In consequentibus agitur de multis miraculis sanctæ Fidis, in Arvernica processione factis, cum scilicet *imago sanctæ Fidis & capsa aurea, quam fertur donavisse Carolus Magnus*, portata fuit per Arverniam, in quoddam sanctæ Fidis prædium, *quod Molendinum-Pisinum indigenæ nuncupant*, præeunte cruce cum textu evangeliorum, aqua benedicta, & corneis tubis, quæ a nobilibus peregrinis ornamenti causa in monasterio oblatæ fuerant. Huic prædio adjacet castrum Anrosa, cui *princeps quidam, Robertus vocabulo*, præerat, qui ob monachum illius prædii custodem male ab ipso habitum cælitus multatus est. Sed de his satis, superque satis. Ermengaudus Urgellensis comes testamento [a] suo, quod anno duodecimo Rotberti regis confecit, sanctæ Fidis cœnobio legat *gradales duas de argento.*

[a] *Marca Hisp. p. 973.*

XLIII. Monasteria marcæ Hispanicæ, &c.

In eodem testamento memorantur illarum partium monasteria, quibus etiam quædam legat idem comes. Hæc sunt sancti Michaëlis de Coxano, sanctæ Mariæ

ANN. CHR. 1010.

de Arulis, cui tunc Gauzbertus [a] abbas præerat; sancti Petri de Campo-rotundo, sancti Petri de Rodis, sancti Petri de Cantu, sanctæ Mariæ de Amer, sancti Cucuphatis, cui legantur auri triginta unciæ ad faciendam tabulam ante altare; sancti Benedicti, & sancti Vincentii, quæ duo cœnobia sita erant prope alveum Lubricati; sancti Laurentii de Maruniis, sanctæ Cæciliæ in valle Elins, sancti Andreæ apud Sentilias, sancti Saturnini, sancti Andreæ apud Planezas, sancti Vincentii de Castris, & sancti Ægidii, cui dedit scachos suos ad opera ecclesiæ, & *sancti Geralli de Orliago*, id est sancti Geraldi de Auriliaco, cui legat anapos quatuor de argento. Sallæ vero, Arnulfo, Otoni & Æthio episcopis quædam etiam donat, ut ipsum absolvant. Hoc testamentum fecit Ermengaudus comes, Cordubam adversus Mauros profecturus anno XII. Rotberti regis, qui secundum nostrum calculum convenit anno M VIII.

[a] *ibid. p.* 972.

XLIV. Tarasia princeps fit monacha.

Commemoranda venit hoc loco Tarasia, Veremundi regis & Geloiræ reginæ filia, soror vero Aldefonsi Legionensis regis, quæ a Sarraceno rege Habdalla in conjugem expetita, non prius acquievit, quam ille se christianam fidem professurum polliceretur. Hic se assentiri simulat, moxque ad eum regia virgo se duci passa est. Verum, ea promissionem exigente, & divinam comminante ultionem, si quid contra fidem datam in ipsam attentaret; ille, nulla fidei datæ ratione habita, puellæ vim intulit. quam injuriam non diu tulit impune. nam repente morbo gravissimo correptus, ubi divinam in se ultionem expertus est, Tarasiam cum magnis muneribus ad fratrem remisit. Hæc autem veste mutata, vitamque professa monasticam, reliquum vitæ tempus Oveti in ecclesia sancti Pelagii piissime exegit. Obiit sub die septimo kalend. Maii, feria quarta, peracta sexta mundi ætate, ut habet ejus epitaphium a Morale & Baronio relatum.

XLV. Martianus abbas S. Eusebii.

Superius [b] actum est de Aptensi sancti Eusebii monasterio, quod sanctus Martianus abbas condidisse, primusque rexisse traditur. Ortus is erat ex castro Sanione diœcesis Aptensis in regno quondam Arelatensi, cælitus obtentus a parentibus non mediocris fortunæ & pietatis, qui liberorum expertes eum a Deo precibus impetrarunt. Piissime educatus, vitæ solitariæ captus amore, insciis parentibus clam secessit in solitudinem, ubi durissimam vitam vixit. Post aliquot annos de construendo monasterio cogitare cœpit, ad cujus fabricam ipse lapides, aquam, aliaque necessaria comportavit. Locus Deo sub sancti Eusebii patrocinio consecratus: in quo sex tantum ab initio monachi degebant sub regula sancti Benedicti & regimine Martiani abbatis, qui longe duriorem illis vitam agebat, asperrimo indutus cilicio, super nudam humum cubare solitus, &, ut cetera omittam, precibus & vigiliis præ ceteris intentus. Dum viveret, mortuum puerum excitasse dicitur. Denique cum ex civitate Apta onustus sarcina, quam ad victum fratrum gestabat, reverteretur; viribus defectus, in via exspiravit. Orta inter Aptenses & monachos de ejus corpore controversia, episcopus superveniens litem diremit, illicque in basilica sanctorum Auspicii & Castoris ejusdem urbis quondam episcoporum & martyrum humari curavit, quod etiam nunc in cathedrali Aptensi ecclesia religiose asservatur. Ibidem sancti Martiani abbatis festum colitur VIII. kalendis Septembris, & in suburbano sancti Eusebii monasterio, quod etiam nunc exsistit. Martiano in ejus loci præfectura successisse fertur Durandus, postmodum episcopus Venciensis.

[b] *lib.* 52. *n.* 61.

XLVI. S. Solutoris & Caburri monasteria.

Florebat tunc temporis Landulfus Taurinensis antistes, successor Gesonis episcopi, ejus qui abbatiam sancti Solutoris apud Augustam Taurinorum exstruxit. Eamdem, jam suo tempore penitus dirutam, instaurasse dicitur Landulfus Gezonis successor, mox [c] laudatus, cui monasterii quoque Caburrensis conditio [d] tribuenda est. Mons est in Taurinensi provincia, Padum inter & Pelicem medius, a vicinis montibus sejunctus, in cujus excelso vertice arx inexpugnabilis cernitur, & ad ejus radices Caburrum haud ignobile opidum, ubi Landulfus episcopus monasterium in honorem beatissimæ virginis Mariæ exstruxit, dotavitque, & Johanni *summæ industriæ & sanctitatis viro* procurandum commisit: quod Wido Landulfi successor litteris suis confirmavit.

[c] *num.* 40.
[d] *Chronol. Pedem. p.* 213.

XLVII. Bodonis monasterii fortuna.

Varias temporum & fortunæ vices, ut pleraque alia, sustinuit Bodonis-monasterium, sæculo septimo a Bodone Tullensi episcopo, qui alio nomine Leudinus dictus est, in Vosago conditum pro virginibus Deo sacris, quibus Teutbergam filiam suam, quam ex legitimo connubio ante episcopatum habuerat, præposuit. Hoc monasterium

tium Bodo Tullensi ecclesiæ subjectum esse voluit: at illud ei subtraxit rex Lotharius, filius Lotharii imperatoris, infensus Arnulfo episcopo, quod insanis ipsius amoribus non faveret. Hac de injuria ecclesiæ suæ illata conquesti sunt Arnulfus, ejusque successores Arnaldus & Ludelmus, sed incassum: dum Drogo hujus demum abbatiæ restitutionem a Carolo rege, cognomento Simplice, obtinuit, eo pacto, ut festiva canonicis & monachis refectio ipso die, quo Carolus regni solium adeptus fuerat, scilicet v. kalend. Februarii, quotannis præberetur. qui dies post ejus obitum in anniversarium ejus depositionis diem converteretur. Hæc discimus ex Caroli regis præcepto, cujus chronicæ notæ, nonnihil vitiatæ, coincidunt in annum DCCCC XII. Jam eo tempore monasterium illud valde labefactatum erat, & forte sanctimonialibus destitutum: dum Bertholdus episcopus ipsum restruxit, ut in ejus actis legitur in hæc verba: *In saltu Vosago restruxit Bodonis-monasterium, necnon sancti Deodati cœnobium.* Idem *cœnobium quoque in honore Salvatoris in saltu Vosago construxit, quod diversis ecclesiasticis ornamentis decentissime locupletavit, & stipem ex his, quæ acquisierat, ad viginti monachorum cœtum inibi delegavit.* Idem testatur Richerius in chronico ᵃ Senoniensi, idque hoc anno millesimo decimo factum dicit, quo anno Bertholdus monasterium sancti Salvatoris, *in clivo montis prope Bodonis-monasterium*, a fundamentis ædificasse dicitur, & monachos ibidem instituisse, & ex proprio dotasse patrimonio, in primis villa cum hominibus de Domno-Apro *. At Johannes de Bayone in historia Mediani-monasterii ait, cœnobium illud monialium per Bertholdum episcopum translatum fuisse in clivum montis, eoque deleto, monasterium Salvatoris ab ipso erectum fuisse pro monachis nostri Ordinis: quibus demum canonici regulares successerint. Veri simile est, Bodonis-monasterium a Bertholdo instauratum fuisse, sed postmodum unitum Salvatoris monasterio ab eodem exstructo. Hactenus loco Bodonis-monasterio * vocabulum hæret: Salvatoris autem cœnobium translatum est ad vicum Domni-Apri, haud procul ab Albo-monte *, cujus dominus Salvatoris monasterii conservatorem fuisse ex Richerio discimus.

ANN. CHR. 1010.

Salvatoris monasterium.

ᵃ Chron. Senon. lib. 2. c. 16.

* Dom-Evre.

* Bonmoutier.

* Blamont.

XLVIII. Ansfridus episcopus Trajecti obit.

Hunc annum supremum fuisse Ansfridi seu Aufridi Trajecti ad Rhenum episcopi auctor est Lambertus Scafnaburgensis cum chronographo Saxonico, qui librum de ejus vita legerat, ejusque obitum refert in hunc modum. Residebat in suburbano sanctæ Mariæ monasterio ab se constructo Ansfridus oculis orbatus, cum in letalem morbum incidit, qui a natali Domini usque ad inventionem sanctæ Crucis ipsum vexavit, ac demum confecit. Imminente exitu, visa cruce, quæ post caligationem ejus oculorum in fenestra depicta fuerat, brevi se visurum lumen indeficiens intellexit. Accepto viatico, sanctæ Dei-genitricis intercessione, cui se suaque dederat, multum confisus, facto signo crucis, exspiravit. Ejus corpus Trajectenses vi abstulerunt, repugnante licet Benedicta abbatissa ejus filia, quæ patrem eo loci quiescere volebat, ubi decesserat. Sacris fastis ejus memoria consignatur v. nonas Maii.

XLIX. Johannes quoque abbas Casinensis.

In eumdem annum incidit mors Johannis Casinensis abbatis, eo nomine tertii, cum duodecim annos & aliquot menses sacro isti loco præfuisset, non sine patientia rerum adversarum. Nam dum variis ad ornatum ecclesiæ & ad tutelam monasterii operibus conficiendis vacaret, ingens terræ motus per quindecim amplius dies sacrum montem exagitavit, & ecclesiam aliquot in locis labefactavit anno regiminis ejus nono. Huic incommodo alia graviora accesserunt, tum ex vicinorum comitum infestationibus, qui eum Capuam secedere compulerunt, tum ex persecutione propriorum filiorum, qui in absentis locum alium abbatem intruserunt, ut ei spem reditus omnem præcluderent. Sed eos fefellit opinio. nam septimo post illam intrusionem mense, rebus pacatis, ad monasterium revertit, suæque dignitati restitutus est, quam senio confectus simul cum vita tandem exuit xv. kal. Aprilis, sepultus juxta ecclesiam sancti Benedicti. Ejus tempore quædam monasteria juris Casinensis condita memorantur. unum in territorio Carseolano, cujus auctor Rainaldus Marsorum comes, qui in castro sancti Angeli monasterium Cellæ dictum exstruxit. Alterum sub sancti Benedicti patrocinio juxta portam Suessæ urbis in Campania Felice, quod Johanni monacho Casinati suam debet originem. Tertium exstruxit Transmundus clericus dives ac nobilis de Aprutio juxta fluvium Trutinum *, loco * Tronto.
Sumusiano, ubi antea sancti Nicolai ecclesia erat.

ANN. CHR. 1010.

L. Athenulfus ejus successor.

Mortuo Johanne, ejus nepos Johannes alter, cognomento Rotundulus, quem ille sibi adhuc vivens substituerat, aliquamdiu abbatiam occupavit, non ferentibus monachis, qui Athenulfum, Pandulfi Beneventani ducis filium, expetierunt, virum quanto nobiliorem, tanto magis humilem & humanum. Hic puer a patre obses Ottoni augusto traditus, in Germaniam abductus, in quoddam monasterium retruditur. Post aliquantum temporis e monasterio clam se proripuit, sumta monastica veste, ut securius in patriam rediret. At medio in itinere cum in gravem morbum incidisset, quam simulate induerat, sponte deinceps se gestaturum Deo promisit. Quare in patriam redux, patris nec blanditiis, nec adhortamentis retineri potuit, quo minus in Beneventanum sancti Modesti cœnobium se reciperet. Inde ad Casinatis monasterii regimen expetitus, sub initia felici aura potitus est, multaque suis aut restitui curavit, aut de novo acquisivit. at faustis illis initiis finis non respondit. nam apud Heinricum imperatorem proditionis insimulatus, dum fuga saluti consulere tentaret, in mari naufragium passus interiit præfecturæ anno XII. Ejus tempore Jerosolymis a quibusdam monachis Casinum allata est VI. idus Decembris particula quædam lintei, quo Christus Dominus discipulorum pedes extersit. sed cum de ejus veritate a pluribus dubitaretur, injecta in ignem particula, cum nihil detrimenti passa esset, omnis dubitatio sublata est.

LI. Rupertus episcopus & Meginfridus monachus defuncti.

a Trithem. Hirsaug. pag. 125. & 153.

His subjungendi sunt Rupertus episcopus ex monacho Wisemburgensi, & Meginfridus monachus & scholasticus cœnobii Fuldensis, qui hoc anno, uti & ille, obiisse traditur, & quidem XVII. kalend. Julii, vir omni scripturarum genere eruditus: cujus ingenium, eruditionem, & scripta Trithemius [a] suo more multis elogiis prædicat. Præcipuum ejus opus est chronicon monasterii Fuldensis, necdum editum, sed a Trithemio passim laudatum, brevem omnium ejus loci abbatum continens historiam, aliorumque abbatum, qui ex eodem monasterio prodierunt. Post Meginfridum Richardus monachus scholam Fuldensem rexit, vir doctus & prudentiæ singularis, qui, Erkembaldo abbate ad pontificatum Moguntinæ ecclesiæ provecto, in ejus locum abbas substitutus est.

Corbeiæ-novæ abbates.

Eodem quoque anno, cum monasterium Corbeiæ-novæ igne cælesti conflagrasset; inde recedens Hosetus abbas cum Ruthardo capellano suo, lento morbo ex mærore animi contabescens occubuit nonis Decembris. Post ejus obitum sedes abbatialis ad biennium vacavit; demumque electus est Wala, sub quo rigor disciplinæ aliquantulum remissior, illius abjiciendi occasionem præbuit Meinwerco Patherbrunnensi episcopo, qui Rethario anno superiori M IX. successerat, de Ordine nostro alias meritus quam optime, ut in consequentibus videbimus.

LII. B. Mariæ Superius monasterium Ratisponæ renovatur.

b lib. 48. n. 9.

c Hund. to. 3. p. 2.

d ibid. p. 5

Actum est in superioribus [b] de Ratisponensi monasterio sanctæ Mariæ, quod Superius vocant: ubi regularem disciplinam a sancto Wolfgango episcopo restitutam diximus. Idem monasterium a fundamentis instauravit rex Heinricus, illudque jam perfectum [c] & absolutum hoc anno in præsentia sua XV. kal. Maii consecrari
» fecit, concessa eidem parthenoni quadam sui juris curte, nomine *Salach*, in co-
» mitatu Ruperti comitis, ad usum & stipendia sanctimonialium inibi Deo famulan-
» tium, quibus Wilpurga abbatissa tunc præerat. quod Heinricus quartus postmodum confirmavit. De hoc monasterio, uti & de Inferiori, rara & fere nulla in posterum futura mentio est. Utrumque Fridericus II. imperator Ratisponensi ecclesiæ
» subjecit, eo pacto, ut [d] vacantibus abbatiis prædictorum monasteriorum, electæ
» ipsarum temporalia & alia omnia jura, quæ ab imperio requisierant, deinceps re-
» quirant ab ecclesia Ratisponensi. Ad extremum ambo hæc monasteria denuo ad statum canonicarum sæcularium deflexerunt.

ANN. CHR. 1011.

LIII. Bernardi ducis & Willigisi archiepiscopi obitus.

ANno insequenti undecimo post millesimum Heinricus rex Germaniæ, natali Domini Francofurti celebrato, in capite jejunii Corbeiam venit, ubi Bernardus pius dux obiit V. idus Februarii, sepultus in Lunæburgensi sancti Michaëlis monasterio, quod ipse a fundamentis exstruxerat. Ejus filius æquivocus in ducatu successit: cujus frater Thietmarus comes in duello coram Heinrico tum imperatore postmodum interfectus est.

Erkenbaldus Willigisi successor.

Eodem anno decessit Willigisus archiepiscopus Moguntinus, cujus in locum Erkenbaldus Fuldensis abbas substituitur, vir, *cui nihil deerat catholicæ fidei:* quem Bernwardus Hildensheimensis præsul kalendis Aprilis consecravit, ut in actis ipsius

ANN. CHR. 1011.

sancti Bernwardi legitur, eum quo Erkenwaldus perpetuam concordiam tenuisse memoratur, longe aliter quam ejus antecessores, qui cum Hildensheimensibus episcopis, occasione Gandersheimensis parthenonis, multas lites habuerant, quas Aribo ejus successor renovavit. Monasterium sanctæ Mariæ in Campis extra muros Moguntiæ condidisse dicitur, quod nunc sanctæ Crucis templum vocatur. Fuldensem abbatiam post eum Brantho, testante Lamberto, obtinuit ad breve tempus, post biennium exauctoratus ab Heinrico imperatore ob laxiorem disciplinam. Eodem anno Mathildis abbatissa obiit, filia Liudolfi filii Ottonis Magni imperatoris.

LIV. Diploma pro Tegernsensibus.

Archicapellani, adeoque archicancellarii officium, ut ejus antecessores, gessit Erkenwaldus seu Erkanbaldus archiepiscopus. Unum e primis diplomatibus, quod ejus nomine insignitum est, occurrit Heinrici regis præceptum, quo quamdam permutationem fecit cum Tegernsensi monasterio, cui totum territorium, *Strenberg* nuncupatum in inferiori situm Austria, cessit interventu dilecti sui Gotthardi seu Godehardi abbatis Altahensis, qui Tegernsensis quoque monasterii providentiam gerebat. *Data* XIV. *kal. Julii, indict.* IX. *anno dominicæ incarnat.* M XI. *anno vero domni Heinrici secundi regnantis* X. *Actum Radesburc.* quod diploma Guntherius cancellarius vice Erkanbaldi archicapellani recognovit. Sub Godehardo abbate [a] Peringerius abbas Tegernsense monasterium regebat, uti discimus ex serie totius historiæ, *quomodo parochia sancti Quirini, totumque Strenberg ad monasterium Tegernsée devenerit*, nempe ex obitu famosi cujusdam artificis, nomine Perengerii, servi ejusdem monasterii: quo mortuo ad monasterium devolvi debebant hæc prædia, quæ ille ex munificentia Ottonis tertii in Turingia & Francia orientali adeptus fuerat.

[a] V. lib. 52. n. 72. & 75.

Herifordensis reformatio.

Mira sub id tempus morum conversio in melius facta est in Herifordensi Saxoniæ parthenone, ubi regularis disciplina in deterius prolapsa erat. Ejus conversionis auctor beatissima virgo Deipara, quæ Godasti abbatissæ per mendicum quemdam sub interminatione significavit, mores & sanctimoniales emendare curaret, si divinam offensam, iramque vellent effugere; sibique ædem exstrueret. quod statim, probata nuntii fide, executioni demandatum. Meinwercus Patherbrunnensis antistes hanc ædem post sex annos consecravit. Hæc fusius annales Paderbornenses.

LV. Arnulfus abbas Carnutensis.

In Gallia apud Carnutas non serius hoc anno decessit Magenardus sancti Petri abbas, cujus obitus III. kalend. Aprilis notatur. Huic successit Arnulfus ædituus, qui a puero illic monachus, ita mores composuit, ut in defuncti locum subrogari meruerit, & a Fulberto antistite ordinari. Gratus & acceptus fuit Odoni comiti, in primis autem Richardo secundo Normannorum comiti, cujus *confessor* exstitisse memoratur. Ejus gratia Richardus monasterio sancti Petri ecclesiam sanctorum Gervasii & Protasii, non longe a mœnibus urbis Rotomagi sitam, contulit cum decima piscium, qui in Sequana a coquis principis seu piscatoribus prehendebantur. Verum, cum monachi, colligendæ isti decimæ præpositi, eam in usus proprios converterent, nec quidquam in monasterium conferrent; ex eo loco a comite postea expulsi sunt. Eidem abbati etiam se valde munificum exhibuit Rodbertus archiepiscopus Rotomagensis, quorum beneficiorum memor Arnulfus statuit, ut pro ejus « anima unus pauper post lotos pedes quotidie reficeretur, opportunis diebus psalmus « *Exaudiat* pro eo *in conventu plenario* cantaretur, & per singulas hebdomadas missa « specialiter celebraretur *cum plenario conventu*; idque *in aureo textu sancti evangelii* « ad inviolabile posteris testimonium scribi mandavit. Inter hæc regularem discipli- « nam in monasterio constanter retinebat Arnulfus abbas: quæ res nonnullis eum ita exosum reddidit, ut post mortem Fulberti episcopi a Theoderico ejus successore exauctoratus fuerit.

LVI. Abbates Miciacenses & Salmurenses.

Excessit etiam e vivis hoc anno Rotbertus abbas Salmurensis & Miciacensis, cum Miciaci resideret. Cum in extremis esset, dubitantibus fratribus an exspirasset, Boso præpositus dixisse fertur, ut pili de pollice ejus pedis evellerentur. Si motum ederet, signum esse eum necdum animam exhalasse. quo facto, ille ad se reversus (nam in ecstasi positus erat) questus est, quod ipsum, cum sancto Maximino abbate, aliisque ejusdem loci patribus sanctis colloquentem, interturbassent. Moxque, postquam fratres Deo commendasset, animam egit VI. idus Augusti, sepultus in claustro, *juxta arcellum capituli*, ut legitur in chronico Salmurensis monasterii, ubi voces canentium, eo moriente, auditæ feruntur. Successores ejus fuere in Mi-

ANN. CHR. 1011.

ciacensi monasterio Albertus abbas, in Salmurensi Adhebertus, Cainonis castro pagi Turonici oriundus, qui tempore Amalberti abbatis monasticis regulis apprime institutus fuerat. Huic post biennium Gerardus abbas successit.

LVII. Albertus abbas Miciacensis.

Albertus abbas, Rotberti abbatis in Miciacensi præfectura successor, ortus e nobilissima gente Belismensi, conjugatus fuerat ante monachatum, quem in Gemeticensi monasterio professus erat, & ex legitimo conjugio Arnulfum, postea Turonum archiepiscopum, susceperat. Monasticam ejus apud Gemeticum professionem probant ipsiusmet ᵃ litteræ, quibus testatur, se alodum Domnæ-Mariæ *in pago Bellemensi*, quem ex materna hereditate habebat, *sancto Petro in Gemetico monasterio*, ubi habitum monasticum susceperat, dedisse pro remedio animæ suæ, filiique sui Arnulfi Turonensis archiepiscopi. quam donationem, cum Miciaci abbas esset, ratam habuit. Mater ejus Hildegardis, vicecomitissa Castriduni, monasterio sancti Petri Carnutensi contulit alodum Belli-montis, *assentiente filio* suo *Hugone archiepiscopo Turonorum*, qui Alberti abbatis frater erat, patruusque Arnulfi sui successoris. Litteris hujus donationis subscribunt Hugo ipse archipræsul, Gausfridus nepos ejus, Helgodius filius archiepiscopi, aliique. Albertus Miciaci factus abbas epistolam scripsit ad Johannem papam, quem rogat, ut donationem a quadam matrona, Regina nomine, Miciacensibus factam, sua auctoritate confirmare dignetur. Epistola hæc referenda est ad Miciacensis cœnobii commendationem. sic autem habet.

a *Analect. to. 3. p. 441.*

Epistola ejus ad papam.

Domino sancto & venerabili papæ Johanni Albertus abbas abbatiæ sancti protomartyris Stephani & Christi confessoris Maximini, & omnis congregatio monachorum ejusdem loci, videlicet Miciacensis, salutem in Christo. Novimus te, pater reverende, constitutum in terris vicarium universalis ecclesiæ vice beati Petri apostoli, ut sustentes eos, qui injuste opprimuntur, & opprimas eos auctoritate beati Petri, qui se nimium erigunt. Quapropter ad tuam confugimus reverentiam per hanc epistolam, ut subvenias nobis, & facias quod precamur. Locus, in quo habitamus, dicitur Miciacus, quem sanctissimi viri, scilicet beatus Euspicius & nepos ejus venerabilis Maximinus, regio nomine Chlodovei primi christiani Francorum regis fundaverunt, & alii quam plurimi deinde proprio beneficio construxerunt. Et idem præfatus locus in tantum floruit olim in spirituali & temporali bono, ut centum quadraginta monachi ibidem congregati Deo assidue famularentur; in tantum postmodum dissipatus pervasione malorum, ut nullus vivere potuerit monachus. Gratia autem Christi juvante, paullatim nunc, quasi quidam redivivus æger a longa ægritudine convalescens, ita idem locus a vilitate suæ dejectionis resurgere aggreditur per eleemosynas bonorum virorum ac mulierum: ex quibus hæc bona mulier est; domna Regina nomine, quæ multa prædicto loco pro salute sua & pro remedio animarum, videlicet sui mariti & filiorum suorum jam defunctorum, Deo & sanctis ibidem veneratis obtulit. Timet autem, ne post obitum suum aliquis suorum vel extraneorum conetur aliquid auferre ex his omnibus, quæ dedit Deo: & ob hoc suggerimus vestræ sanctitati, ut duos tomos, quos in vestro nomine scripsimus, quorum unum proprietatem largiti beneficii hujus feminæ venerabilis continet, alter autem totius summam substantiæ nostri cœnobii, corroboretis vestra auctoritate cum sigillatione sigilli vestri nominis: & nos assidue pro vobis vivo & mortuo Deum deprecabimur. Dignum est enim, venerande pater, ut prædecessorum vestrorum morem sequamini, & monasteriis novos indiculorum biblos corroboretis, quibus ipsæ congregationes ab omni strepitu quietæ Deo servire possint, maxime sub epitimio excommunicationis. Vestrum apostolatum Deus custodiat in æterna pace. Vale in Christo, beate pater.

An hæc epistola scripta sit ad Johannem XVII. seu XIX. an ad Johannem XX. an vero pontifex Alberti abbatis precibus annuerit, nobis manet incompertum. Quamquam veri similius est priori Johanni scriptam fuisse hanc epistolam, ubi primum Albertus iniit præfecturam Miciacensem.

LVIII. Alberti donationes Gemetico, & S. Audoëno.

Hic est Albertus vir illustris, qui *quasdam res sui beneficii sancto Petro Gimegiensi concessit pro redemtione animæ suæ, & patrui sui illius loci abbatis, nomine Annæ, & patris sui Alberti, & patrui sui Azenerii *, & matris suæ Hildeburgis, & uxoris suæ & sobolis feminini generis:* quæ res sitæ *erant in pago Piaccsiaco *, in loco, qui dicitur ad sanctum-Martinum*, vulgo Boasra * nuncupatus. Hanc autem donationem, Alberto petente, confirmavit Rotbertus rex, qui eum *fidelem* suum vocat, suaque manu Hugo comes, apposito signo crucis, corroboravit. Anna abbas Gemeti-

* *V. lib. 44. n. 55.*
* *de Poissy.*
* *Bonafle.*

ANN. CHR. 1011.

censis, de quo hic mentio, non alius est quam Anno, abbas primum Gemeticensis, tum Miciacensis, de quo in superiuribus [a] egimus. Quia vero hic locus Mellenti castro vicinus erat, idem Albertus [b] Walerannum comitem adiit, datoque mulo magni pretii flagitavit, ut nullum illi loco damnum inferret. quod ille quidem aliquamdiu exsecutus est. at Roberto duce ejus terras infestante, prædictum locum vi cepit, ut suo loco dicturi sumus. Gemetico tunc præerat Rotbertus abbas, cujus mentio fit in charta de conditu cellæ Longæ-villæ ad Sequanam prope Vernonem anno sequenti.

a lib. 44 n. 55. & lib. 47. n. 96.

b Neustria pia p. 319. & seq.

Erat Richardo duci uterinus frater, Rodulfus comes Ebroïcensis, cujus donatio sancti Audoeni Rotomagensi monasterio facta legitur, his fere concepta verbis. Rodulfus comes peccator Ebrocasini consulatus, cum conjuge sua Albereda, ad locum sancti Petri & sancti Audoëni, situm contra orientalem plagam in suburbio urbis Rodomensis, tempore Hildeberti abbatis, res proprietatis suæ, sitas in fundo Bretuelli, confert. Post decessum vero conjugis suæ & Hildeberti abbatis, alias res donavit tempore Henrici abbatis, scilicet villam in comitatu Rodomensi, vocabulo *Almaneir*, cum ecclesia, ceterisque ad eam pertinentibus, aliamque villam, dictam ad-sanctum-Martinum itidem cum ecclesia; & in Ebrocasensi comitatu super fluvium Auduræ * duo molendina cum piscatura in loco, qui Cocherellus * vocatur, & in Bretevilla prope Fiscannum omnes decimas totius villæ. Dudo capellanus Richardi Normannorum ducis & marchionis hanc chartam composuit, & scripsit. *Actum est hoc Rodomo civitate, anno ab incarnatione* M. *&* XI. *indictione* IX. *feria* VII. *luna* XIV. XVII. *kal. Octobris, regnante Rotberto rege Francorum, & procurante Normanniam Richardo secundo, & in sede Rotomagense archipræsule Rotberto.* Henrico abbati sancti Audoëni post annos circiter viginti duos successit Herefastus, de quo nihil observatione dignum dicendum occurrit; Herefasto Nicolaus, filius ducis Richardi, eo nomine tertii.

* l'Eure.

* Cocherel.

Hoc ipso anno M XI. Lambertus Valentinensis præsul, suburbanam sancti Victoris ecclesiam incultam & pæne desertam miseratus, eam reparandam commisit Guigoni abbati Calmiliacensis apud Vellavos monasterii seu sancti Theotfredi: cui ecclesiæ reparandæ silvam, quæ vocatur Castanetus, aliaque contulit. Plura in eodem pago, Guigone abbate, sancto Theotfredo collata. In his Arimandus quidam cum Gerino filio suo dedit quidquid in villa Brasco possidebat; idque similiter fecit Pontius quidam cum uxore sua Crispina. sed hæc minutiora. Hujus loci possessiones confirmavit rex Conradus, Rodulfi successor, cujus anno vicesimo Achideus episcopus quædam donavit ecclesiæ sanctorum Theotfredi, Eudonis & Petronis, sitæ in pago Diensi, in loco, qui dicitur ad-Pontum, Waldone tunc Calmiliacensi abbate. LIX.

S. Victoris ecclesia datur S. Theotfredo.

Hoc ipso anno Wigo & Hildebertus quidam cum uxoribus suis Stablonensem ecclesiam conferunt Archinrico abbati Montis majoris, ejusque successoribus & monachis Cariloci degentibus, ad construendum ibidem monasterium. Posita erat hæc ecclesia in diœcesi Senecensi, uti colligitur ex litteris Petri Senecensis episcopi, qui Montis-majoris monasterio & monachis Stablonis cœnobii ecclesiam sancti Theotfredi de castro Nonanta, & ecclesiam sancti Andreæ de Auransi cum sponsalitiis, decimis, oblationibus, aliisque ad ipsam pertinentibus tradit. De Archinrico abbate jam actum superius. LX.

Stablonensis cella.

Decesserat hoc anno Guarinus abbas ille famosissimus monasterii Coxanensis, aliorumque monasteriorum veluti rector generalis: cujus successor Oliba Rivipullensis & Coxanensis abbas a Sergio papa obtinuit mense [c] Decembri confirmationem omnium bonorum & privilegiorum, quæ antea illis monasteriis concessa fuerant. Hic Oliba seu Oliva filius erat Olibæ comitis Bisuldunensis, is qui ad conversionem illuc venit sub Seniofredo abbate, factus demum episcopus Ausonensis. Eodem mense idem Sergius præsidio apostolicæ auctoritatis munivit cœnobium, quod Bernardus Bisuldunensis comes ædificare cœperat in comitatu Fenoliotensi, eo scilicet in loco, ubi ecclesia in honorem sancti Petri apostoli jam exstabat. Ad hæc idem pontifex ipso mense Decembri Guifredo comiti Ceritaniæ privilegium indulsit pro monasterio Canigonensi, cujus possessiones & facultas eligendi abbatis confirmantur. Consimile item privilegium Gauzberto abbati monasterii Arulensis concessum. Denique eodem mense, id est undecima die Decembris, anno Sergii papæ tertio, Romæ coram Johanne patricio & Crescentio urbis præ- LXI.

Sergii papæ bullæ pro variis monasteriis.

c Marca Hisp. p 978. & seqq.

ANN. CHR. 1011.

fecto lis ventilata fuit inter *Guidonem venerabilem presbyterum & monachum atque evangelicum abbatem* monasterii Farfensis, & Gregorium quemdam de una domo, ante portam sancti Andreæ, posita in regione nona in Scorticlari juxta thermas Alexandrinas, infra claustra monasterii sanctæ Mariæ. Vocatus ad placitum Gre-
» gorius per tres continuos dies, accedere noluit. Perstitere in reclamatione sua mo-
» nachi prædicti monasterii, *scilicet Hugo presbyter & monachus, quondam abbas*, &
» Johannes presbyter & monachus, olim præpositus, aliique. Sententia judicum ad
» quindecim dies dilata: nec tamen Gregorius ad placitum se stitit, etsi ad tres ite-
» rum dies exspectatus fuisset. quare domus illa Farfensibus adjudicata. Prædictus abbas denuo præfecturam post tres annos recepit.

LXII. Oniense monasterium duplex. a Top. 10. 5. script. 30.

In Navarra Sancius comes cum conjuge Urraca *domum* [a] *sanctæ conversationis* seu monasterium construxit ad honorem sancti Salvatoris, sanctæ Mariæ virginis, sanctique Michaëlis archangeli; & aliorum innumerabilium sanctorum, quorum reliquiæ illic continebantur. Situm est in loco Onia dicto super ripam fluminis Veficæ; ubi filiam suam, Tigridiam nomine, abbatissam constituit *ad regendos Dei cultores seu omnes Deo devotas*, id est monachos & sanctimoniales: *ut ex Dei famulis, famulabusque ejus sit cura, quantum ad curationem detinet animarum: ut spiritualiter arguantur, doceantur, & de spirituali studio suaviter repleantur.* Ex quibus intelligitur, Oniense hoc monasterium duplex fuisse, curamque tam virorum, quam sanctimonialium, penes abbatissam fuisse. Tum Sancius & Urraca eidem loco tradunt *animas* suas *simul cum corporibus*; jubentque in hac charta exarari donationes ei factas, *tam monasteriorum, quam villarum*: quæ omnia fuse in illa charta recensentur. *Facta carta confirmationis* æra M XLIX. quæ huic anno respondet. Subscribunt Blascus, Petrus, & Sancius episcopi, aliique. Non multo post Cluniacenses monachi a Sancio majore inducti sunt in illud monasterium, in quo Tigridiæ abbatissæ corpus magno in honore habetur.

ANN. CHR. 1012. LXIII. Sergii papæ extrema facta & successor.

QUam diu superstes fuerit Sergius pontifex, nonnulla est difficultas. In ipsius epitaphio, quod Baronius refert, obiisse dicitur anno Christi millesimo decimo-tertio. Cum verò ejus obitus contigerit tertia-decima die mensis Maii, Baronius censet hoc in epitaphio computatum fuisse annum decimum-tertium ab incarnatione dominica, id est a vicesima-quinta die Martii, qui a nativitate sit annus tantum duodecimus. quo anno Marianus Scotus, Hermannus & Sigebertus collocant initium pontificatus Benedicti octavi, ex Portuensi episcopo ad Romanam sedem assumti post mortem Sergii papæ. At idem Baronius, prolatis quibusdam tum Sergii, tum Benedicti diplomatibus, quæ Sergium anno insequenti decessisse probare videntur, rem in medio relinquit. Quapropter operæ pretium est varia utriusque pontificis diplomata huc conferre, ut hæc difficultas amplius elucescat.

LXIV. S. Vincentii ad Vulturnum monasteria & abbates. b Ital. sac. to. 6. p. 488.

Sergius mense Februario anni millesimi duodecimi amplissimum privilegium [b] tribuit Hilario venerabili abbati monasterii sancti Vincentii ad Vulturnum; qui exeunte anno superiori successerat Maraldo, cujus obitus XI. kal. Decembris consignatur. Hoc diplomate pontifex confirmat omnes ejus loci possessiones, & ecclesias, in quibus recensentur monasteria beati Petri apostoli ad fluvium Sabbati in territorio Beneventano, sanctæ Mariæ apud Locum-sanum, Salvatoris in Alise, sanctæ Mariæ loco Apinianici in territorio Marsicano, sancti Mauri in comitatu Atinensi, sanctæ Mariæ apud Mosenum in territorio Pinnensi; denique sanctæ Mariæ ad Duas-basilicas, cum cellis sanctæ Mariæ juxta fluvium Trinium, & sancti Sosii in Liburiâ. Ad hæc eidem monasterio concedit pontifex facultatem
» invitandi quemlibet episcopum ad ecclesias consecrandas, benedicendos abbates, &
» ministros sacros ordinandos. Data V. kal. Martii, anno tertio Sergii papæ, indictio-
c lib. 39. n. 64. » ne X. Post Leonem sancti Vincentii abbatem, quem anno DCCCXCI. sedisse [c] diximus, non satis exploratus est index ejus loci abbatum. Falsum est Maïonem post annos viginti successisse Maïoni patruo, & anno DCCCC I. obiisse. Id enim revincitur ex tempore Leonis prædicti; quem anno DCCC XCI. monasterio præfuisse Widonis imperatoris diploma probat. Godelpertus, Maïonis junioris ad annos octodecim successor, inchoasse traditur novam ecclesiam, quam Raimbaldus ejus successor absolvit. Huic anno DCCCC XLIV. suffectus Leo, ejus nominis secundus:

quem subsecuti sunt Paulus, Johannes, Roffridus & Maraldus antecessor Hilarii, cui Sergius prædictum diploma indulsit. Roffridus Ottonis tertii coronationi [a] interfuisse traditur apud Chesnium, ubi non Roffridi, sed Maraldi obitus pridie kal. Decembris anno M XI. ponitur. Hilarius Maraldi successor monasterium ad triginta-tres annos rexisse, & miraculis claruisse dicitur.

a Chesnet. to. 3. p. 699.

LXV. Farfensium lis.

Non multo post prædictum privilegium Romæ coram Crescentio urbis præfecto, aliisque judicibus renovata fuit contentio, anno superiori jam agitata inter Guidonem abbatem Farfensem & quemdam Gregorium filium Ursi presbyteri de « quadam domo, sita Romæ ad pedes graduum ecclesiæ sanctæ Mariæ, quæ Far- « fensibus demum adjudicata est. Id actum anno pontificatus domini nostri Sergii IV. « papæ tertio, indictione x. mense Martio die XXVII. quæ notæ anno M XII. conve- « niunt.

LXVI. Bellilocensis monasterii dedicatio.

Eodem anno M XII. Sergii papæ tertio, indictione x. die quarta-decima mensis Aprilis, habitus est [b] Romæ conventus, agente Hugone Turonensi archiepiscopo, qui conquerebatur, quod Bellilocensis apud Loccas monasterii consecratio ipsi auferretur. Hugonis causam egit Benedictus episcopus, eique consecrationem monasterii *secundum statuta canonum & Justiniani legis* servandam esse dixit. Contra Petrus episcopus respondit in hæc verba. *Certe monasterium ipsum, quod Fulco ædificavit, sua propria hereditas fuit, & beati apostoli Petri ecclesiæ & nostri senioris potestati & dominio monasterium & consecrationem perpetualiter pro suæ obtulit animæ* remedio: *qualiter perdere a suo dominio debeat, ostendite, & nobis innotescite. Unum scio tantum, quia cujus est hereditas, ipsius & consecratio.* His auditis, Hugo archiepiscopus acquievisse dicitur, & monasterii consecrationem, tradita virgula, quam de manu Gregorii Silvæ-candidæ episcopi acceperat, refutasse: ad quam consecrationem peragendam, Petrus Vipernensis ecclesiæ episcopus a Sergio papa in Galliam missus est. Confer ea, quæ superius [c] de hoc monasterio, ejusque primordiis diximus; & quæ inferius referemus ex litteris Willelmi abbatis Divionensis de Fructuariensis monasterii libertate, quæ ex libertate ipsius fundi asseritur.

b Gall. chr. to. 2. p. 756.

c lib. 52. n. 104.

LXVII. Benedicti papæ litteræ pro S. Benigno.

Post mensem Maïum hujus anni nulla nobis occurrit certa memoria Sergii papæ, sed deinceps se se offert Benedictus VIII. ejus successor ex Portuensi episcopo, contra quem intrusus est factione quorumdam Romanorum Gregorius, qui Benedictum ad Heinricum Germaniæ regem fugere compulit. Exstant apud Perardum [d] quatuor ipsius Benedicti litteræ pro Divionensi sancti Benigni monasterio, quarum duæ priores datæ sunt *pridie kal. Decembris indictione x.* ac proinde hoc anno; tertia ipsis kalendis Decembris, eademque indictione; quarta absque ullis chronicis notis. Priores duæ inscriptæ sunt Brunoni Lingonum præsuli, cui Willelmum abbatem, ejusque monasterium commendat. *Et quoniam novimus te*, inquit, *quod successores tuos timemus non agere, proposito religionis favere monastica, & eumdem locum a te construi & amari; ideo prohibemus, prænominato abbate suppliciter exorante, a te vel a tuis successoribus divinum ibidem officium interdici, quod etiam beati Gregorii auctoritate confirmamus.* Eadem repetit in tertia epistola, *dilecto in Christo Jesu filio Willelmo abbati monasterii Divionensis* inscripta, uti & quarta, qua ipsi compatitur ob vexationes, quas ab exteris patiebatur; gratulaturque pro longanimitate patientiæ, quam huc usque ecclesiæ suæ adversariis exhibuerat. tum addit. *Ceterum hactenus sufficiat patientiam hanc ita exhibuisse, ut * impune ad nihilum redigantur penitus res ecclesiæ, & præ penuria inopiæ labefactetur ordo religionis monasticæ, qui ibi sub te dinoscitur præpollere. Habes tecum filium nostrum Benignum episcopum, gratias Deo effectum monachum, quem ammonemus honeste & religiose conversari, professionem obedientiæ moribus & opere attendere, in qua vocatione vocatus est in ipsa permanere. Deinde illi jubemus cum omni imperio, ut inimicos martyris Benigni insequatur omni justitiæ zelo, ac cum divina auctoritate feriat eos anathemate. Tibi etiam præcipimus, ne obsistas ei in hoc: sed ut illi auctoritatem pervasores tuos feriendi concedimus, jubemus, & imperamus: ita tibi per veram obedientiam mandamus, ne impedias eum, ne eum prohibeas, quin ipsos malefactores divini verbi gladio coerceat.* Et infra: *Damus etiam illi potestatem ordinandi, quidquid juste postulatus fuerit in sancta ecclesia ordinare, verum tamen te jubente.* Huc spectat quod Silvester secundus [e] improbat ordinationes, a quodam episcopo facto Cluniaci monacho celebratas, etiam cum permissu episcoporum & abbatis: sed hanc potestatem Benedictus papa Be-

d Perard p. 172. & seqq.

* f. ne.

Benignus episcopus ibi monachus.

e lib. 51. n. 104.

ANN. CHR. 1012.

[a] Spicil. to. 2. p. 442.

nigno episcopo restituit. De hoc Benigno episcopo agit chronographus[a] Benignianus, scribitque ipsum ex urbe Roma Divionem ad Willelmum abbatem accessisse, eique per aliquot annos subjectum & obedientem fuisse. Quæ hactenus retulimus ad probandum tempus initi a Benedicto VIII. pontificatus, amplius elucescent ex dicendis anno sequenti, ubi id ipsum ex monumentis Farfensibus, aliisque confirmabitur.

LXVIII. Rotbertus abbas Gemeticensis.

[b] lib. 44. n. 55.

Post Rodericum Annonis successorem, a nobis superius[b] laudatum, Gemeticensi monasterio præfuit Rotbertus abbas, cujus præfecturam hoc anno collocat vetus notitia Gemeticensis tabularii, in qua de Longæ-villæ acquisitione agitur. In illa quippe notitia legitur, quemdam virum præpotentem ac patrem-familias, Aspasium nomine, alodum suum in villa Tortoniaco contulisse sancto Petro in cœnobio Gemeticensi, videlicet tertiam partem ipsius villæ cum tota ecclesia & flumine in eamdem villam decurrente: cujus loci incolæ plura alia adjecerint. Post multos deinde annos, Willelmum nobilissimum comitem Rotomagensis civitatis uxori suæ Leyardæ in dotem tradidisse Longam-villam, cujus tertia pars data sit Emmæ eorum filiæ, quæ eam Burguliensi monasterio, ab ipsa condito, postea donavit. Demum *temporibus Rotberti humillimi abbatis Gemeticensis sacri cœnobii, & venerabilis abbatis Berni seu Bernonis Burguliensis almi cœnobii*, inter eos convenit, ut ipsam terram Longævillæ Gemeticensibus conferrent, quæ villa est agri Vernonensis ad fluvium Sequanam. Huic donationi assenserunt *Richardus comes inclitus*, cujus voluntate, *filiique* ejus *Richardi principis magni* hæc donatio facta est; tum *filius ejus Richardus, & nobilissima mater Richardi comitis Gunnor, quæ tribuit pro redemptione animæ suæ triginta libras nummorum; & uxor comitis Richardi Judith*; ad hæc *Rotbertus archiepiscopus sanctæ ecclesiæ Rotomagensis, & Willelmus & Malgerus fratres Richardi comitis; Wuillelmus Pictavorum comes, & uxor Prisca; Gislebertus episcopus* Pictavensis, *Rodulfus vicecomes, & uxor ejus .... & mater ejus Heldiardis, & Goffredus frater ejus; ex monachis Rotbertus abbas, Albertus monachus*, forte is ipse, quem ex monacho Gemeticensi

[c] num. 57.

factum Miciaci abbatem superius[c] dicebamus, qui necdum tunc abbas; item Bernardus, Odo & Gislebertus monachi Gemeticenses: e Burgulio *Berno abbas*, *Tedelinus abbas*, haud dubie Malliacensis, aliis Theodelinus; tum Warnerus, Rotbertus, Helgoth, & Lambertus monachi, aliique sacerdotes & laïci. *Acta sunt hæc anno ab incarnatione Domini* I.* XII. *indictione* X. *epacta* XXV. *concurrentes* II. *Bissextus etiam eodem fuit anno, regnante Rotberto Francorum rege gloriosissimo.* Hinc patet, quod superius[d] observatum, Gauzberto abbati seniori Bernonem in Burguliensi præfectura successisse: cujus successores haud ita explorati, Julianus, Rainaldus, Teudo, Johannes & Raimundus, quem excepit Baldricus, de quo nos suo loco.

* id est millesimo.

[d] lib. 52. n. 102.

Burgulienses abbates.

LXIX. Burchardus comes obit monachus.

Pervenit ad hunc annum Burchardus, nobilissimus comes Parisiensis & Corboilensis, in Fossatense monasterium perquam munificus, ut probant ea, quæ de eo superius retulimus. Cum sub finem vitæ in gravem languorem incidisset, ad prædictum monasterium se contulit, allatis secum pretiosissimis donariis, ibique monastico habitu indui voluit. Mox tantisper convalescere cœpit, tumque *servitium sanctæ ecclesiæ, quod more cœnobitarum a sæculo conversi Deo exhibere debent*, sedulo peregit. Quale fuerit hoc ecclesiæ servitium, explicat Odo monachus, nempe candelabra in divinis officiis gestare, aliaque id genus ecclesiæ ministeria exercere. Unde fratribus percontantibus, cur vir nobilissimus, ac senio jam confectus, hu-
„ milibus ejusmodi officiis se manciparet; ille respondebat: Si, cum miles essem in
„ sæculo, mortali regi cereum præferre non abnui; quanto magis nunc immortali
„ Imperatori candelabra ardentia anteferre debeam? Denique non multo post, in languorem denuo relapsus, octogenario major, animam Deo reddidit IV. kal. Martii, sepultusque est *in domo, ubi fratres ad matutinum & serotinum conveniebant capitulum*, id est ubi Regulam post primam, & collationes ante completorium legebant, quod nos Capitulum vocamus. Ibidem humata fuit Elisabeth ejus uxor, mortua XV. kal. Februarii, quæ primum Haimoni Corboilensi comiti nupta fuerat. Plura de utroque legere licet in libro, quem Odo monachus anno M LVIII. scripsit de vita Burchardi comitis, cujus mentio inferius recurret, ubi de Vindocinensis monasterii origine acturi sumus. Inter alia donaria, quæ Burchardus ad Fossatense monasterium in fine contulisse dicitur, Odo commemorat vas unum, quod *manipulum*, inquit, *vocamus, eo quod manu geritur: in quo etiam litteræ habentur,*

qua

quæ Abagari regis ad sanguinem minuendum illud fuisse testantur.

ANN. CHR. 1012.

LXX. S. Martini cœnobium Lemovicis, ejusque abbates.

Antiquum est sancti Martini cœnobium apud Lemovicas, *Ad-basilicam* dictum, teste Gausrido Vosiensi, quod ab *Alitio*, sancti Eligii fratre conditum ferunt, ubi ipse sanctus Eligius viginti monachos posuisse, & parentes ejus humati fuisse dicuntur. Cum temporum & bellorum injuria pæne destructum esset hoc monasterium, instauratum est ab Alduino seu Heldoïno Lemovicensi episcopo, Gotofredi abbatis sancti Martialis & Widonis vicecomitis fratre, qui illud privilegiis apostolicis & regiis muniri curavit. Id ab eo factum aiunt pænitentiæ causa, quod monachos Ageduno * extrusisset. Primus instaurati monasterii abbas fuit Radulfus, accersitus e Tutelensi; secundus Berengarius, tertius Donadeus, & ipse monachus Tutelensis, Herveo sancti Martini thesaurario familiaris, quo favente sancti Martini brachium subripuisse, & in suum monasterium asportasse fertur. Iterum eversum fuit monasterium medio sæculo duodecimo, sed denuo restitutum: quod demum patribus Fuliensibus cessit. Hujus loci chronicon primus scripsit Petrus *Coral* abbas, electus anno M CC XLVII. quod duo anonymi postea continuarunt. Temporum seriem non bene observat Petrus, ubi de Donadeo abbate agit, quem anno M LXXIV. electum dicit, & tamen familiarem fuisse Herveo sancti Martini thesaurario, quem anno M XXII. decessisse constat.

* *Ahun.*

LXXI. S. Theotfredo ecclesia S. Laurentii subjicitur.

Eodem religionis instinctu Umbertus, Gratianopolitanæ ecclesiæ præsul, ecclesiam beati Laurentii, suæ sedi subjectam, instaurare, & in pristinum religionis statum restituere cupiens, consentiente Rodulfo rege cum Ermengarda regina & Brochardo Lugdunensi archiepiscopo, necnon matre sua Fredeburge, suoque nepote Malleno, atque Humberto & Wigone, qui in contextu ejus nepotes, in subscriptionibus *fratres* dicuntur, accitis domno Widone abbate & Johanne monacho sancti Theotfredi, locum illum eis commisit. quod Wido gratanter accepit, eo pacto, ut locus ille perpetuo in potestate sui monasterii permaneret. Assensit Umbertus, « modo ut quotidie exceptis diebus festis, psalmus *Deus misereatur* pro se, suisque « successoribus & propinquis flexis genibus decantaretur; & vigilia cum missa, pro « temporis opportunitate, celebraretur. *Facta est carta hujusmodi anno ab incarnatione Domini* M XII. *feria* V. *luna* XXV. *indictione* X. Wido abbas in hac charta laudatus, idem est atque Guido [a] seu Wigo, eo nomine secundus, qui post annum millesimum successit Wigoni seniori abbati & episcopo Glandevensi. Guigo secundus ante præfecturam apocrisiarii officium gessisse dicitur, & abbas non ignobiliter locum rexisse. Hujus successor Willelmus, parum utilis, ante obitum inde recessit sub annum M XXXVI. In ejus locum suffectus Willelmus alter ex castro Soleuniaco, Odilonis abbatis Cluniacensis ex sorore nepos, placidus moribus: qui cum diu monasterio præfuisset, languore ac senio confectus, relaxationi morum occasionem præbuit. Ejus tempore, id est anno M XLII. Umbertus comes ejusque filii Amedeus & Oddo, Calmiliensi monasterio & prædictæ cellæ sancti Laurentii conferunt ecclesiam sanctæ Mariæ ad-Scalas * cum suis appendicibus in episcopatu Gratianopolitano, qui locus olim in-Lavastone appellabatur, situs in via quæ fert Camberiacum. Post hunc Willelmum electus a fratribus Guigo tertius jam senex, cum ferendo regiminis oneri & corrigendis erratis imparem se sentiret, præfecturam abdicavit. Hanc ægre in se suscepit circiter annum M LXXIV. Guillelmus tertius, qui veteres morum ac murorum ruinas resarcivit. Prædictæ cellæ sancti Laurentii suberat ecclesia Visiliensis, quam postea eidem subtractam restituit Hugo episcopus Gratianopolitanus, interventu Ugonis Diensis episcopi atque *sanctæ Romanæ apostolicæ sedis vicarii* seu legati.

S. Theotfredi abbates.

a V. lib. 51. n. 86.

* *les Echelles.*

LXXII. Condomi instituti monachi.

Mortuo ante biennium Bernardo-Guillelmo Wasconiæ duce, ejus consobrinus Hugo episcopus Aginnensis ac Basatensis, atque abbas Condomensis, hanc ecclesiam, quæ antea sæcularium clericorum fuerat, in monasterium Ordinis nostri monachorum convertit. Illius ecclesiæ originem vetus chronographus [b] tribuit Algasio duci, cujus epitaphium refert, & Agneti ipsius uxori; ejusque instaurationem Garsiæ principi, cognomento Curvo: quo ex tempore locus ille a clericis occupatus fuerat. Wasconiæ principatum adeptus Guillelmus-Sancii, consortem honoris & dignitatis fecit germanum suum Gumbaldum comitem, postmodum episcopum, cujus filius exstitit Hugo episcopus mox laudatus, qui Condomense monasterium, incendio tunc consumtum, restruxit. Perfectis ædificiis, Romam profectus est ad Benedictum papam, ejus nominis

b Spic. t. 13. p. 423.

ANN. CHR. 1032.

octavum, qui, quod ille duos simul episcopatus tenuisset, id piaculi ipsi injunxit, ut, dimisso Basatensi episcopatu, amotis vitæ solutioris clericis monachos instituti nostri in Condomensi ecclesia sobstitueret. Exstant ejusdem Hugonis episcopi [a] litteræ, in quibus id factum legitur *anno dominicæ incarnationis* M XI. *glorioso Henrico Romanam urbem imperante, Rotberto autem Franciam regente, sedi vero apostolicæ summe sanctitatis viro Benedicto præsidente, apud provinciam Wasconiam Sancione illustri viro ducatum obtinente.* ubi reponendus incarnationis annus millesimus duodecimus, » quo Benedictus sedere cœpit. Dotando autem monasterio Hugo omnem hereditatis » suæ portionem, quam in pago Leumaniæ *libere & absolute* possidebat, Domino » Deo, principique apostolorum Petro, sedique Romanæ in conspectu plurimorum » dedit, id est ecclesiam sancti Petri & locum ipsum Condomi cum suis adjunctis. *Et ut hoc donum apud Deum semper esset in memoria, placuit mihi*, inquit, *seu duci Sancioni, vel aliis principibus terræ, clericos sæculariter & absque regulari disciplina ibi degentes, penitus amovere, & monachos Deo jugiter servientes, & sub regulari jugo militantes, in illorum loco secundum instituta vel monita sancti Benedicti ibi ordinare, & hoc jussu & apostolica auctoritate firmare.* tum de primo abbate hæc subdit. *Ad hoc omnium commune votum idonee perficiendum, quemdam nostrum filiolum, nomine Petrum, divinitus nobis collatum, virum omni virtute probatum, apostolica auctoritate, ut præesset ceteris, in loco patris constituimus, abbatemque secundum instituta patrum benediximus.* Ne vero, ut in locis & abbatiis factum viderat Hugo, per simoniam abbas a posteris suis, vel quibusvis aliis illius regionis potentibus viris eo intruderetur; omnimodam prædicto loco immunitatem & libertatem impertit, & monachis integram facultatem eligendi abbatis. *Hæc descriptio acta est* IV. *kalend. Augusti, Hugone episcopo, & Sancione jubente, Domino autem sine fine regnante.* Idem chronographus recenset varias donationes eidem loco factas, maxime ab iis, qui vel filios suos Deo illic offerebant, quales plurimi principum virorum filii memorantur; vel qui ad conversionem ipsi illuc accedebant. Abbates, qui huic loco ante erectam sedem episcopalem sæculo XI. præfuere, hi [b] sunt: Hugo episcopus Aginnensis, Petrus de Sentas-puellas, Guillelmus de Puerletian, Seguinus de Calsada, Durandus de Sentaler, Oddu de Casa-nova, Bergomus de Lana, Ainerius de Caninont, Raimundus d'Albuhon. De aliis agemus sæculo insequenti.

Abbates ejus loci.

LXXIII. Gerardus episcopus Cameracensis ordinatur.

Erluino Cameracensi episcopo vita functo tertio nonas Februarii, hanc sedem Lotharienses non pauci ambiebant: at rex Heinricus, ceteris rejectis, Gerardo capellano suo, Arnulfi Florinensis & Ermentrudis filio, qui Remis in Gerberti schola sub Adalberonis archiepiscopi disciplina eruditus fuerat, eam tribuit. Hunc itaque *episcopali* [c] *munere infulatum*, postridie purificationis, atque adeo post annum integrum ab Erluini obitu, rex eum ad urbem Cameracum deducendum commisit Richardo Virdunensi & Bertaldo Indensi abbatibus, necnon Herimanno comiti: quibus Balduinus Flandriæ comes, eo nomine quartus, obviam factus, ejus in urbem processionis pompam non mediocriter auxit. Receptis clericorum & laïcorum sibi subditorum sacramentis, Gerardus Noviomagum * ad Heinricum revertit. Ordinatus coram eo presbyter a rege obtinuit, ut a metropolitano suo Remorum archiepiscopo (is tum Arnulfus erat) ordinaretur. Annuit rex, tametsi eum Bavenbergæ consecrari cupiebat, eique discedenti *largitus est librum, consecrationes clericorum & ordinationem episcopi continentem*, ut ex ejus ritu consecraretur, non more *Karlensium* seu Francorum, quorum *irregularem & indisciplinatum morem* immerito vocat Baldericus, qui hæc refert. Hujus generis forte erat codex ille, quem Fulbertus [d] à » patria sua attulerat, in quo præscriptum erat, ut promotus ad sacerdotium de manu » episcopi hostiam acciperet, ex qua particulam usque ad quadragesimum ab ordina» tione diem usu quotidiano consumeret.

LXXIV. Florinense monasterium.

Gerardus porro, Arnulfo patre suo mortuo, apud Florinas monasterium [e] sancti Gengulfi, quod pater imperfectum reliquerat, pro clericis absolvit: aliud vero monachorum in honorem sancti Johannis-Baptistæ ipse condidit, dotavitque ex propriis, atque Richardi abbatis mox laudati regimini subjecit, qui vice sua Benedictum [f] huic loco præposuit. Porro hæc abbatia, Heinrici imperatoris *auctoritate formata, cœpit florere*, inquit Baldericus, *ac postea magis magisque, tam affluentia rerum, quam sanctitate monachorum effloruit.* Benedicto abbati Wericus successisse dicitur, forte ille ipse Wenricus, cui Heinricus cellam [g] sancti Ghisleni, mortuo Si-

[a] ibid. p. 440.
[b] ibid. p. 511.
[c] Balderic. lib. 3. c. 2.
* Nimegue.
[d] Fulbert. epist. 2.
[e] Balderic. lib. 3. c. 18.
[f] Flores Leod. p. 162.
[g] Balderic. lib. 3. c. 20.

mone abbate, commendavit. Gonzo Werici successor religione ac doctrina floruisse dicitur pontificatu Leonis IX. in quo ait pontifex sibi ob ejus religionem complacuisse. Arnulfus archiepiscopus, ad preces Gerardi episcopi, reliquias sanctorum martyrum Mauri & Timothei concessit Florinensi monasterio, quod hodie quoque perstat & florescit. ANN. CHR. 1012.

Hoc ipso anno kalendas Junii decessit in Gemblacensi monasterio Erluinus abbas Junior, Erluini Cameracensis episcopi nepos, sub cujus regimine, quod annis viginti-tres tenuit, regularis disciplina molliri cœpit, & tepescere sanctæ conversationis fervor. Sepultus est in ecclesia sancti Petri juxta decessorem suum Heriwardum. Suffectus in ejus locum a Baldrico Leodicensi episcopo Olbertus [a] Laubiensis monachus, Burchardi Wormatiensis antistitis, ut superius vidimus, antea præceptor, repugnantibus principio monachis, qui, se inconsultis, abbatem sibi præfici ægre admodum ferebant. Sed, iis tandem virorum prudentium consilio emollitis, novus abbas XI. kal. Octobris ordinatus est, magno illius monasterii commodo & ornamento. Hic ab inita cura pastorali, abbatis nomen factis implere cum primis studuit: & quia exterius ingruebat rei familiaris tenuitas, interius magna irreligiositas inerat; utrique medicam manum cito apponere curavit. Primo quidem indisciplinatos mores correcturus monachorum, pravas eorum vias, quibus illicite vagabundi passim aberrabant, spinis regularis disciplinæ sæpire cœpit, & ad vias rectas eos reducere: nec prius destitit, quam paleas vitiorum ex area dominica prorsus excussit. Tum suos, sancta religione jam satis imbutos, ad studia litterarum applicuit: ut ex scripturæ sacræ & sanctorum patrum lectione in pio proposito confirmarentur. Ubi vero interioris religionis ac regularis disciplinæ recaluit fervor, mox exterius ex bono rerum proventu res familiaris abundavit. quod cum ita succedere videret pius abbas, de instaurandis monasterii officinis, quæ minus habiles erant, serio cogitavit: atque a domo Dei incipiens, anno præfecturæ suæ primo novæ ecclesiæ fundamenta jecit: cui circumpositi fideles, maxime Baldricus episcopus, suppetias conferre gestiebant.

LXXV. Olbertus abbas Gemblacenses reformat.

a Spicil. to. 6. p. 511.

Eodem anno contigit obitus Odberti Sithiensis abbatis post annos regiminis duodecim: cui successit Hemfridus abbas tricesimus-quintus. Hujus præfectura nulla re insignis fuit, nisi quod ab Heinrico imperatore obtinuit confirmationem eorum bonorum, quæ Sithienses in Alemannia possidebant. Annis regiminis novem exactis, locum fecit Roderico, de quo inferius acturi sumus.

Sithienses abbates.

Per id tempus, cum gravis dissensio in Lothariensi provincia inter Heinricum regem, ejusque uxoris fratres grassaretur; Mettensi urbe a rege obsessa, Helvidis, Brunonis superius [b] laudati genitrix, ad Medianum-monasterium, tamquam ad firmum præsidium, confugit, ibique aliquamdiu morata est, dum illius belli tempestas remitteret. Hæc Johannes de Bayone, qui illius monasterii historiam sæculo quarto-decimo composuit. Tunc decennis erat Bruno, educatus sub disciplina Bertholdi Tullensis episcopi, & quidem in sancti Stephani cathedrali ecclesia, ut Wibertus in ejus vita non obscure videtur significare, qui nullam de Brunonis monachatu disertam mentionem facit. Id tamen aperte innuere videtur, cum de Brunone jam electo Tullensi episcopo id scribit, quod gaudebat se ad humilem episcopatum invitari, *non immemor* SUI PRIORIS PROPOSITI, *quo malebat jugiter omni humilitate & extremitate contentus Christo famulari*, quam cum vitio ad majora sublimari. Hic enim *prioris sui propositi* verbis designari videtur ordo sancti Benedicti, in cujus regulæ capite VII. ubi de humilitatis gradibus agitur, monachos præcipit sanctus Benedictus, *ut omni vilitate vel extremitate contentus sit monachus*. ad quæ verba Wibertus hoc loco manifeste alludit. Accedit quod idem Bruno in charta de instauratione [c] monasterii sancti Apri, *in quo*, inquit, *ante episcopatum* NOSTRAM SOCIETATEM COLLOCAVI, *in episcopatu autem positus quibus potui ampliavi*. quod ne de societate tantum precationum intelligendum videatur, eam jam episcopus se obtinuisse dicit. Accedit quod Bruno ipse in libello de ipsius obitu, ab auctore æquali composito, quem Ughellus ex antiquissimo, ut ipse ait, codice Beneventanæ bibliothecæ, Langobardicis litteris exarato, emisit in lucem, hæc de se morti proximus dixisse traditur: *Cellam, quam monachus incolui, in spatiosissima palatia jam dudum vidi conversam: modo ad hujus sarcophagi angustias iterum est remeandum.* Scimus hæc verba, aliaque nonnulla abesse in editione Bollandiana, quæ ex variis

LXXVI. Brunonis mater se recipit ad Medianum-monasterium.

b lib. 52. n. 32.

Brunonis monachatus.

c Diplom p. 583.

ANN. CHR. 1012. centonibus consarcinavit anonymus. at verba hæc retinere pergemus, ac Brunonem ordini nostro cum Trithemio, aliisque e nostris vindicare, dum hæc in Beneventano codice antiquissimo addita fuisse probatum fuerit. quod nemo, ut speramus, facile probaturus est. Certe in multis actis Sanctorum nostrorum, nulla de eorum monastica professione mentio facta est, quos tamen monachos fuisse aliunde constat. Forte Bruno, dum Tulli versaretur, quo tempore sancti Benedicti ope e gravi morbo convaluit, monasticen amplexus est in suburbano sancti Apri monasterio, cui favorabilem admodum se præstitit, & pro eo murum se ipse opposuit, teste Wiberto, adversus adulatorum linguas, qui ejus loci monachos apud Herimannum episcopum, Bertholdi successorem, infamare moliebantur. In actis ª sanctæ Bellendis virginis invenio, monachum quemdam *cœnobii sancti Stephani* Tullensis reliquias sacræ illius virginis e Merbecco monasterio in Tinensem solitudinem attulisse. quod non de alia quam de cathedrali ecclesia intelligendum videtur, ubi proinde aliquando monachi, saltem canonicis permisti, exstiterint. Certe Gerardus episcopus monachos græcos & Scottos illic admisit, ut superius ᵇ vidimus.

a lib. 19. n. 4.

b lib. 50. n. 102.

LXXVII. Adelheidis Coloniæ fit abbatissa. Sub id tempus Bertrada, Coloniensis parthenonis beatæ Mariæ in Capitolio antistita, ex hac vita migravit: cui Adelheidem ejus sororem, quæ Vilikensi monasterio præerat, Heribertus archipræsul subrogare constituit. At cum illa repugnaret, re ad Heinricum regem Aquisgrani tunc commorantem delata, jubenti parere coacta est. In nova hac præfectura suarum Vilikensium curam nullo modo abjecit, nec valuit tantæ urbis nitor earum memoriam in ejus pectore vel tantillum minuere. Si quando ad eas revertebatur, omnes ad se eximia sua caritate trahebat, eisque vel absens omnia providebat. Denique sic curam ac providentiam suam inter utrumque monasterium partiebatur, ut uni tantum præesse videretur. Forte accidit, ut, cum celleraria e dolio vinum produceret, a matre per nuntium festinato accerseretur. quæ moram in obediendo nesciens, duciculum secum tulit. Id cum animadvertisset, matri culpam confessa est, de vini effusione admodum mæsta, at mater eam bono animo esse jussit, ambæque ad locum profectæ, ne guttam quidem vini e doliolo effluxisse compererunt. quod mater filiæ obedienti, filia matri præcipienti certatim tribuebat.

LXXVIII. S. Udalrici monasterium, ejusque primi abbates. Celeberrimum sancti Udalrici & sanctæ Afræ monasterium, apud Augustam-Vindelicorum, quo haud scio an ullum in tota Germania elegantius, a monachis hoc tempore inhabitari cœpit. Prima ejus basilicæ origo antiquissima, & fere ab eo tempore, quo sancta Afra martyrium passa est, id est a principatu Diocletiani. Sacrum ejus corpus pia mater Hilaria in suburbano sepulcro condidit, & super illud ædiculam vilibus ex lignis exstruxit, quæ fidelium subinde pietate aucta, prima illius urbis episcoporum sedes, & commune fere aliorum etiam fidelium conditorium fuit. Quinquies ut minimum passa incendium, toties majori sumtu denuo exædificata & amplificata est. Præcipui ejus rei auctores fuere Augustenses episcopi, in primis Wicterpus & Simpertus; tum Tosso, Nitkarius, & Adelbero, basilicam instaurarunt vivi, mortui sepultura sua honorarunt. Omnes tamen munificentia vicit Udalricus sanctissimus præsul, qui eamdem ecclesiam primo sui pontificatus anno, dein post Hungaricam vastationem iterum reparavit, ac demum ibidem conditus nomen suum eidem post obitum indidit. Ad id tempus locum incoluerant sæculares clerici: quibus a recto tramite prolapsis, Bruno Heinrici regis frater, ab anno M VIII. episcopus, instituti nostri monachos substituit, eisque Reginbaldum præfecit abbatem, cujus pietas & caritas in egenos maxime prædicatur, post triennium postulatus ad Eberspergensem, tum ad Laurishamensem præfecturam, ac demum ad Spirensem episcopatum. Post Reginbaldum Dego & Gotisgenus locum rexerunt: quibus successit Frideboldus, inferius memorandus.

LXXIX. Bonifacii archiepiscopi martyrium. Sub idem tempus Bonifacius archiepiscopus, beati Romualdi quondam discipulus, quem in Prussiam prædicandi evangelii causa missum fuisse ᶜ diximus, martyrium passus est. Cum ad illius gentis regem pervenisset, rex eum squalidis vestibus indutum, ac nudis pedibus incedentem videns, id non religionis, sed pecuniæ conquirendæ causa ab eo fieri opinatus est, pollicitus, si ab illa, uti putabat, vanitate recederet, se ejus inopiæ largissime subventurum. at Bonifacius domum reversus, ut se ab omni cupiditate alienum probaret, pontificalibus ornamentis quam pretiosissimis induitur, sicque ad palatium profectus, regi se sistit. Verum cum nec sic ejus

c lib. 51. n. 123.

prædicationi fidem haberet princeps, duas lignorum catastas, parvo intervallo sejunctas, erigi jubet, igneque accenso, Bonifacium per medium transire: si læsus vel tantillum esset, in ignem projiciendus: si illæsus, omnes ei absque dubio credituros. Conditione accepta, Bonifacius, ut erat sacris vestibus indutus, postquam aqua sanctificata & thure ignem undique perlustrasset, stridentes flammarum globos ingressus, ita illæsus exivit, ut nec minimus capitis ejus pilus adustus videretur. Tunc rex & omnes, qui ad hoc spectaculum convenerant, ad ejus pedes provoluti, baptismum certatim deposcunt: quos ille in spatioso quodam lacu omnes baptizavit. Quin etiam rex a Bonifacio numquam divelli cupiens, regnum abdicare, illudque filio resignare decrevit. quod ubi regis frater intellexit, in Bonifacium ira succensus, eum comprehendit, &, ne e suis manibus eriperetur, capite plecti jussit. at ille statim oculis captus est, tantusque circumstantes stupor oppressit, ut loquendi & audiendi impotes, veluti rigidi lapides, immobiles remanserint. His compertis, rex consternatus ad unum omnes morti destinat: at, conspecta cælesti de illis vindicta, in hanc demum sententiam descendit, ut pro eis preces in commune fierent, si divina eis misericordia forte subveniret: &, si quidem sanati Christo crederent, indulto crimine vivere sinerentur; sin vero credere nollent, omnes ultrici gladio interirent. Factum est, oratum est, sanati ad unum omnes, tum conversi, mox sacro fonte lustrati; sicque veniam obtinuerunt, & super corpus beatissimi martyris ecclesiam construxerunt. ANN. CHR. 1017.

LXXX. Romualdi varia monasteria. Interim varia in Italia sui ordinis monasteria erigebat Romualdus, in quibus duo in Istria fuere, scilicet apud Bisurcum * & Parentium *: ubi aliquamdiu habitavit. Parentii tanta ei lacrymarum vis cælitus concessa est, ut in publico missam celebrare non auderet. Ibidem libellum de pugna dæmonum scripsisse traditur. Inde Bisurcum a Polæ episcopo, instinctu fratrum, revocatus, cum Parentinus antistes omnem enavigandi modum præclusisset, conscensa mercatoria navi, immanem tempestatem precibus sedavit. Bisurcum reversus, lustratis omnium fratrum cellis, in nulla earum, quod *superstit one quadam ambitiosa videbantur*, hospitari voluit, nisi in illa tantum, in qua Petrus venerabilis ejus discipulus habitabat, vir mirandæ abstinentiæ, & humilitatis singularis, qui cellulam sibi, ad sancti Hilarionis exemplum, vix quatuor cubitis ampliorem fieri permisit. Ubi vero nec abbatem illic sibi præferri, nec ad Romualdi arbitrium flecti se passi sunt ejus loci fratres, iis relictis vir Dei, *sterilitatis impatiens*, ad Camertes divertit: ubi cellulis exstructis, in loco scilicet, qui Vallis-de-castro antiquitus vocabatur, amplissimam messem invenit. Cœpere namque homines ad pœnitentiam hinc inde illuc confluere, & sua pauperibus erogare: alii sæculum omnino relinquere, & ad sanctæ conversationis ordinem ferventi animo convolare. Uni fere viri Dei prædicationi restitere simoniaci clerici & episcopi. *Est enim venenata illa hæresis*, inquit Petrus, *præsertim in episcopali ordine, tam dura & ad convertendum rigida, semper promittens, semper de die in diem procrastinans: ut facilius possit Judæus ad fidem converti, quam hæreticus* ejusmodi *plene ad pænitentiam provocari*. Postremo, dimissis in Valle-de-castro nonnullis discipulis, ad regionem Urbis-veteris * se contulit, ibique in possessione Farulfi comitis monasterium erexit: ubi multos a sæculo abstraxit, etiam nobiles, e quibus unus fuit Guidonis comitis filius, qui in adolescentia moriens, dæmones vidisse dicitur, propterea quod aliquot *scopas* sibi a priore impositas *nondum acceperat*. Denique tantus in sanctissimi viri pectore ardor erat ad convertendos homines, ut totum mundum in eremum convertere, omnesque monastico ordini sociare velle videretur.

* Bisolca. * Parenzo. * Orviete.

LXXXI. Hungariam adire non sinitur. Inter ea, accepto nuntio de martyrio Bonifacii discipuli sui, & ipse martyrii desiderio in Hungariam proficisci constituit. Hinc, facultate ab apostolica sede accepta, & duobus discipulis in archiepiscopos consecratis, cum viginti-quatuor fratribus iter arripuit. Duo illi discipuli fuere Ingelbertus & Gregorius, qui *archiepiscopi in gentibus* consecrati memorantur. Illis ad Pannoniarum fines progressis, Romualdus languore correptus, ulterius progredi non valuit; sæpiusque tentato itinere toties ex morbo retardatus, ut id exsequeretur, Dei voluntatis non esse demum intellexit. Itaque pedem referre coactus, eo proficiscendi facultatem suis indulsit: ex quibus quindecim in Hungariam profecti, quidam pro Christi nomine flagellis cæsi, plures venditi & in servitutem abducti; nulli tamen martyrio, uti

ANN. CHR. 1011.

vir sanctus prædixerat, coronati sunt. Romualdus porro, converso quodam nobilissimo viro, Adalberonis ducis filio, qui postea monachus factus in sancta usque ad mortem conversatione permansit, aliis Teutonicis pariter conversis, ad monasterium, quod in regione Urbis-veteris exstruxerat, reversus est. ubi tamen diu non permansit, quod ejus loci abbatem ad suam voluntatem componere non valuerit. *Volebat enim abbatem, ut re vera monachum, extremitatem diligere, sæcularia ex desiderio non tractare, res monasterii pro vana gloria non expendere, fratrum usibus necessaria præstare.* quod cum ille facere supersederet, Romualdus, variis locis perlustratis, ad monasterium Vallis-de-castro denuo revertitur, tentaturus, si quo modo posset abbatem pro nutu suo instituere. quippe *volebat, ut cellam, qua usus fuerat, occasione regiminis non omnino desereret; sed in ea sibimet spiritualiter vivens, præcipuis tantum festivitatibus fratres, admonitionis gratia visitaret. Erat enim beato viro tam odiosa ista, quam cernimus, abbatum conversatio, ut non minus gauderet, si de manu cujusquam abbatiam potuisset evellere, quam si ei datum fuisset potentissimum quemlibet sæcularium ad sanctæ conversationis ordinem convocare.* Verum ubi nihil monita sua proficere intellexit vir Dei, demum Aquam-Bellam accessit, uti postea videbimus.

LXXXII. Restaldus Parmæ episcopus. a *Ital. sac. to. 3. p. 354.*

Hoc anno Restaldus, discipulus sancti Johannis primi abbatis Parmensis, ex monacho [a] creatur ejusdem urbis episcopus: qui post annos sex sollemni sanctorum Baronti abbatis, Desiderii & sociorum monachorum translationi interfuit, & paullo post ex hac mortali vita decessit.

LXXXIII. Germanicæ res. b *Saxo chronog. Leibnit.*

Redeundum in Germaniam, ubi Heinricus rex Babenbergensem ecclesiam in frequenti episcoporum & procerum conventu consecrari curavit, cui dedicationi interfuere regiæ duæ sorores, Sophia & Adelheida abbatissæ, hæc Quindelinburgensis, illa Gandersheimensis, *insigne decus* [b] *imperatoriæ aulæ.* Hæc dedicatio facta est pridie nonas Maii per manus Johannis patriarchæ Aquileiensis & aliorum triginta-sex episcoporum. Post hæc magna synodus ibidem habita est, in qua Gebehardus Ratisponensis episcopus ab Hartwico archiepiscopo suo arguitur, & Theodericus Mettensis ecclesiæ præsul a rege increpatur, quod se in epistola ad papam injuste accusaret. Inde Merseburgum profectus imperator, ubi Thagmo Magdeburgensis archipræsul, aliis Thagino mendose dictus, infirmari cœpit: qui accersitis Erico Havelbergensi episcopo, & Sigefrido abbate, fratre Thietmari Merseburgensis antistitis, *peccatorum confessionem* fecisse traditur in chronico Saxonico inedito. Hic est Sigefridus abbas monasterii sancti Johannis in monte prope Magdeburgum, qui ante biennium Alsxero abbati successerat; ac præsenti anno fundamenta ecclesiæ sancti Johannis posuisse [c] dicitur. Non multo post sancto fine vitam clausit Thagmo, *canonicus habitu, sed monachus in omni conversatione sua*, ut in prædicto chronico legitur. Suffectus ad breve tempus Walthardus præpositus ecclesiæ Magdeburgensis, de quo scribere nihil ad nos attinet. Post festum sancti Martini rex synodum episcoporum Confluentiæ convenire jussit, in qua Theoderici Mettensis episcopi, aliorumque rebellium causa agitata: ad quam illi, suæ causæ diffisi, legatos de pace miserunt. Theoderico injunctum, ut ante purgationem missam non celebraret. Heinricus, recenti saucius injuria, pacem poscentibus per omnia non annuit: sed tamen Moguntiæ sui videndi copiam fecit, quo quidam ex illis venire neglexerunt.

Sigefridus abbas Magdeburgi.

c *ibid.*

LXXXIV. Godehardus Altaham redux. Theodorus obit. d *Hirsaug. chron.*

Hoc ipso anno Godehardus, relicta Hersfeldensi abbatia, ad Altaham se recepit. Arnoldus in ejus locum substitutus. Exeunte anno Theodorus monachus & scholasticus sancti Mathiæ ad muros Trevirenses, nonis Decembris fato functus, vir in humanis & divinis litteris exercitatissimus, nullique pietate secundus, ut in ejus epitaphio apud Trithemium [d] legitur, qui multa ejus opera recenset, in his librum unum in gesta Trevirorum. Golscherus ejus discipulus in docendi officio ei successit.

LXXXV. Elfegi archiepiscopi martyrium.

In Anglia summa morum licentia Danos in illam insulam, duce Turkillo, accersivit. Rex Ethelredus imbellis, adeoque ad omnem belli injuriam repellendam impar; populus in lasciviam effusus, nil nisi commoda & voluptates curare; &, dum quisque sibi, rebusque suis timet, omnes a bello temperare; nemo unus pro causa omnium fortunam certaminis experiri volebat. His accessit aliud infortunium ex impotentia Edrici, superbi ac ferocis hominis ex infimo loco ad summam potentiam a

ANN. CHR. 1012.

rege elati. Huic frater erat temeritate haud impar, quem nobilibus Cantuariis contumelias inferentem, multorumque hereditates violenta dominatione invadentem, offensi Cantuarii interficiunt, ædesque ejus succendunt. Mox Edricus, fratris ulturus necem, Danos advocat. Hi Cantuariam oppugnant, expugnantque intra viginti dies, urbemque totam cædibus complent, nulla sexus ætatisve habita ratione. Elsegus inter hæc cum turba monachorum in ecclesiam se receperat: at tam barbaram suorum stragem non ferens, & manibus se tenentium elapsus, in medios hostium cuneos se ingerit, exclamans, si viri essent, saltem ut imbelli ætati & sexui parcerent. Indignum esse, ut innocentes perimantur: in ipsum potius sævirent. Nec mora, eo capto & dure habito, barbari ecclesiam igni consumunt, gregem Domini nullo respectu trucidant: ita ut quatuor tantum monachi & octingenti viri ex illa clade superfuisse referantur: ex quibus Ailmarus abbas suburbani sancti Augustini monasterii unus fuit. Tum vero ira Dei desæviit in barbaros, qui demum, nullo alio relicto remedio, sancti episcopi opem implorant. Vix ille Deo preces fuderat, cum resedit divinus furor. At barbari, nihilo mitiores facti, virum Dei denuo in carcerem retrudunt: ubi multis plagis & ærumnis pæne confectus, cum nihil pro sua redemtione a civibus jam exhaustis impendi voluisset, demum securi percussus occubuit XIII. kalendas Maii. Corpus a barbaris projectum in flumen, sed a civibus, qui huic cladi superfuerant, ereptum, Londoniam transfertur, & in ecclesia sancti Pauli sepelitur. Ejus martyrium contigit *advesperascente sabbato paschalis hebdomada*, & quidem XIII. kal. Maii, anno septimo archiepiscopatus, ætatis suæ quinquagesimo-nono, ut tradit Osbernus monachus in libello de ejus vita, cui alterum librum de ejus translatione & miraculis subjungit. Dani ejus necis auctores mala, sed condigna morte periere. Ejus martyrium asseruit sanctus Anselmus, cujus verba hac de re Eadmerus in libro primo de ejus vita refert. Suffectus in sedem Cantuariæ Livingus Wellensis antistes, & post annos septem Egelnothus, de quo in consequentibus acturi sumus. Hanc cladem nonnulli Anglicani scriptores pro veteri calculo anno præcedenti consignant, in his Willelmus Thornus, qui Leofvinam abbatissam sanctæ Mildredæ cum Godwino Roffensi episcopo, aliisque a Danis comprebensam fuisse scribit; monachos cathedralis ecclesiæ decimatos, & decimum quemque reservatum, in summa quatuor tantum superstites; denique unum sancti Augustini suburbanum monasterium illi cladi superfuisse, terrore divinitus in Danos immisso, qui sancti Augustini sepulcrum violare cœperant. Sextus hic annus erat Almari seu Elmeri ejus loci abbatis tricesimi-quinti, qui Wlfrico successerat ab anno M VI. *vir magna sanctitatis*, Willelmo Thorno testante, postmodum Schireburnensis episcopus. In tam immani clade pleraque Angliæ monasteria vel subversa, vel direpta fuere, uno fere excepto [a] Crulandensi, cujus abbas Godricus, qui Osketulo ante annos septem successerat, duo millia marcharum Swano pendere coactus est. Illuc, tamquam ad asylum, confugêre variorum cœnobiorum abbates & monachi, in his Baldocus abbas sanctæ Pegæ cum toto suo conventu, abbas item Burgensis cum suo, sacrisque reliquiis.

[a] *Ingulf novæ edit. p. 18.*

ANN. CHR. 1013.
LXXXVI.
Mortes in Germania.

POstero anno millesimo tertio-decimo *duæ lucernæ ardentes, mundo subtractæ reconduntur cælo*, ait chronographus Saxo apud Leibnitium, Lievizo scilicet seu Libentius Hammaburgensis archiepiscopus, & Wonleph presbyter & monachus solitarius. *Obiit quoque Ekvardus presbyter & monachus in claustris*, ut legitur in alio chronico Saxonico nondum edito, ubi *Wonleph presbyter & solitarius laudatur*. Idem mihi videtur esse, qui in consequentibus ibidem laudatur his verbis: *Wanlief eremita, verus Israëlita, XV. kal. Aprilis in Domino obdormivit.* Lievizo archiepiscopus ad Christum migravit pridie nonas Februarii. quod alii secundum veterem stilum ad annum præcedentem referunt. Erat Lievizo litteris plurimum excultus, vir tantæ castitatis, teste Adamo, ut se raro mulieribus videndum præbuerit; tantæ abstinentiæ, ut pallida jejuniis ora portaverit; tantæ denique humilitatis & caritatis, ut in claustro sicut unus fratrum vixerit. *Unwanus archiepiscopus, primus omnium, congregationes ad canonicam traxit regulam, quæ antea quidem mixta ex monachis conversatione degebant.*

LXXXVII.
Gerenrothe monasterium.

Exstabat eo tempore in Halberstadensi episcopatu puellare cœnobium a saltu

ANN. CHR. 1013.

Geronis *Gernrothe* dictum, cui tunc Hatwi abbatissa præerat. Illuc Arnulfus ejus parochiæ præsul ab antistita ad festivitatem sancti Cyriaci martyris invitatus accessit. Ipso die post missam ab ecclesia egressus, vidit clericum quemdam accipitrem manu tenentem. Ejus rei indignitate commotus, clericum apprehendit, secumque duxit, non ut puniretur, sed ut moderate, ut par erat, verbis corriperetur. Id in malam partem acceptum a Gerone marchione, qui suæ ditioni hac in re factam injuriam reputabat. Eo deventum, ut milites armati, ignorante tamen marchione, episcopum comprehensuri, domum, in qua cænaturus erat, irrumperent. Quæsitus in monasterio & in claustro inveniri non potuit. Digressis satellitibus, antistes ad propriam sedem remeavit. His compertis, rex pro eo ac debuit iratus, hujus tumultus auctores sibi sisti jussit, nec prius eos audire voluit, quam ut *trecenta pondera talentorum episcopali ditioni solverent*. Pacta demum concordia in hunc modum, ut, episcopo in occidentali monasterii parte sedente in solio summi gradus, marchio juramento se purgaret: ejus vero satellites, *more penitentium*, impositum sibi jejunium subirent. Hæc ex Ditmaro & chronico nostro Saxonico.

a Ditmar. lib. 6. p. 83.

LXXXVIII. Fuldæ mutatio.

In eodem chronico legitur, Heinrico regi Fuldensium nostrorum mores ita displicuisse, ut bona eorum diripuerit; hincque factum esse, ut data occasione corrigendi invaluerit potestas destruendi. Tum Branhago ejusdem cœnobii abbas depositus; ejusque in locum Poppo Laureshamensis suffectus. Diffugiunt hac & illac cœnobitæ: sicque monasterii prior status omnino mutatur. Idem paucis testatur Ditmarus & chronographus Saxo Leibnitianus. Ditmari [b] hæc verba sunt. *In diebus illis Bronhag abbas Fuldensis deponitur, & succedente sibi Poppone converso, & tunc Laressemensi pastore, hoc monasterium, fratribus late discedentibus, a priori statu mutatur.* Browerus *conversi* nomine potentem sæculi virum significari suspicatur. At conversi nomine apud majores nostros passim intelligebantur ii, qui in adulta ætate ad conversionem veniebant. Heinrici factum longe æquiori modo interpretatur Trithemius, scilicet Fuldenses monachos solutioris vitæ, a rege sæpius increpitos, mores emendare neglexisse; ob idque regem, comperto illos ob nimiam divitiarum abundantiam factos fuisse contumaces, multa eidem monasterio bona abstulisse, & aliis monasteriis, ubi regularis vigebat observantia, in jus proprietatis perpetuo concessisse. Qui Branhago abbas chronographo Saxonico, Bronhag Ditmaro dicitur, Browero Brantohus appellatur. Poppo, in ejus locum suffectus, undecim monachos e Laurissa Fuldam secum adduxisse traditur, *piissimus pastor Bobbo* dictus in quadam formula libri secundi traditionum Fuldensium. quo nomine designatur in chronico Laureshamensi, ubi, relicto militiæ baltheo, ad ipsius loci regimen provectus fuisse dicitur. quibus verbis explicatur id, quod de *conversi* nomine mox dicebamus.

b ibid. p. 82.

LXXXIX. Bardo cum abbate recedit.

Rem totam accuratius refert anonymus ejus temporis in libro de vita sancti Bardonis archiepiscopi Moguntini, qui tum Fuldæ monachus, cum Brantoho abbate discessit. Is opido Veteraviæ in ditione Moguntina, patre Adalberone, Christina matre, nobilissimis & piissimis parentibus natus principatu Ottonis secundi, Fuldæ sub Erchanbaldo abbate in pietate ac litteris eruditus, monasticum habitum ibidem induit adolescens. Ubi Erchanbaldus sedem Moguntinam adeptus est, ejus vices in Fuldensi præfectura supplevit Brantohus, cui Bardo ob morum affinitatem maxime adhæsit. Hinc factum est, ut *in ea disceptatione, qua* Erchanbaldus archiepiscopus contra Brantobum abbatem *desævit, & cum sine divino, humanoque judicio ab Henrico imperatore sua dignitate destitui fecit, exeuntibus cum eo cunctis ingenuis & liberis, hic sanctus vir, non fortunæ, sed virtutis amicus, Brantohum secutus sit; & cujus latis communicaverat, ejus nec tristia recusaverit.* Unde *tanto tempore permansit cum eo, usque dum calumnia illa sedaretur*, quod non multo post accidit, & quidem ante obitum Bobbonis abbatis, qui post triennium accidit. Itaque *sub Bobbone abbate*, Bardo *ad nidum suæ rediit professionis*, ubi totus suæ saluti, fratrumque utilitati vacavit, dum, *concedente abbate Richardo*, qui Bobboni anno M XXIII. successit, cum *fratres unanimes* decanum elegerunt.

XC. Hermanni Contracti nativitas.

Longe aberrat a recto calculo Trithemius, cum in nova editione chronici Hirsaugiensis scribit, Hermannum Contractum, monachum sancti Galli, Helperico monacho in docendi munere successisse anno M V. Hermannus quippe non fuit sancti Galli, sed Augiæ prope Constantiam alumnus; nec anno M V. natus erat, tantum

tum abest ut eo anno docendi munus ceperit. Certe non ante hunc annum millesimum tertium-decimum in lucem editus est, quo anno ita de se ipse scribit : *Herimannus ego* XV. *kal. Augusti natus sum*. Parentes habuit nobilissimos, Wolferadum comitem Veringensem, & Hildrudem, Piligrini & Bernhardi filiam, ex qua quindecim liberos, ipso Hermanno annumerato, suscepit, uti Hermannus ipse testatur in chronico [a] editionis Canisianæ, quod in Urstitiana deest. Idem Bertham, religiosam [b] feminam, aviam suam; Rudolpertum [c] Augiæ monachum, doctum & facetum, matris suæ patruum vocat. Porro comites Veringenses ditionem habebant in alpibus Sueviæ ad Danubium supra Riedlingam. Hermanno cognomen fuit Contracto ob contractionem membrorum. quæ res in causa fuisse creditur, ut parentes eum, veluti mundo inutilem, adhuc puerum Augiæ monasterio educandum tradiderint. sed hæc postea.

XCI. Gauzlinus fit archiepiscopus Bituricensis.

Non ante hunc annum Gauzlinus abbas Floriacensis promotus videtur ad sedem Bituricensem, quam post obitum Dacberti archiepiscopi adeptus est, retenta nihilo minus monasterii sui præfectura. Necdum receptus erat, cum Geraldus episcopus Lemovicensis consecratus [d] est Pictavis apud sanctum Hilarium mense Novembri, omnibus gradibus ecclesiasticis a Gisleberto Pictavorum episcopo acceptis, & gradu pontificali a Siguino monacho, archiepiscopo Burdigalensi. *Non enim adesse potuit Gauzlenus Bituricensis archiepiscopus, quia necdum receptus erat in sede Biturica. Habuit tamen ibi missos suos ex sancti Benedicti monachis*, ut scribit Ademarus, qui modum recipiendi Lemovicensis episcopi ibidem explicat. Idem auctor paullo post subdit, ecclesiam sancti Petri sedis Ecolismensis eo tempore dedicatam fuisse a tribus episcopis, videlicet Seguino monacho Burdegalensi, Grimone & Islone fratre ejus: at cujus loci monachus fuerit Seguinus seu Siguinus, nobis incompertum.

XCII. Floriacum se recipiunt nobiles Hispani.

Cum Gauzlinus Floriacensi monasterio & simul Bituricensi ecclesiæ præesset, multi nobiles undequaque ad sancti Benedicti cœnobium, abdicatis sæculi honoribus, se receperunt. Non minori studio Hispanici eo se contulere, in his eo duo germani, profecti ab urbe Barcinone, quorum unus, Johannes nomine, in Rivipolensi beatæ Mariæ monasterio a pueritia sacris imbutus litteris, abbatiam sanctæ Cæciliæ, in cujusdam montis vertice sitam, obtinebat : alter, vocabulo Bernardus, florentis militiæ abjectis deliciis, spretisque nuptialibus vinculis, Floriaci habitum sanctæ religionis induit. Hujus relatu didicere Floriacenses, exstare in illis partibus monasterium sancto Benedicto nuncupatum, in quo miracula fieri consueverant : ex quibus nonnulla referuntur in Martio Bollandiano.

XCIII. Giraldus abbas Salmurensis.

In Salmurensi monasterio Adebertus abbas obiit hoc anno VI. idus Aprilis, virtutum odoribus plenus, ut in ejus loci chronico legitur. In eligendo successore orta est altercatio. Quidam enim fratrum cum Gelduino Salmuri domino Galonem sancti Florentii monachum & procuratorem volebant : alii vero cum Odone comite Giraldum, ortum ex primoribus castri Toarcensis præferebant : quorum sententia prævaluit. *Hic Giraldus, Ingelbaldi divitis, cognomenti Gobelli, frater exstitit, quod supernomen, in Toarcensi pago diffusum per successores eorumque possessiones, servatur in ævum*. Eligentium votis non respondit Giraldus. nam tyrannica potestate utens, monasterii beneficia distraxit, terras, prædia, domos amicis & propinquis suis concessit. In his Espetuæ terram in pago Medalgico partim suis consanguineis, per homagium Gaufridi Toarcensium comitis, & posteris suis dedit. Hanc terram, titi Gortiacum, quæ nunc, ait anonymus, Roriacum dicitur, Poliernus olim sancto Florentio dederat tempore Caroli imperatoris : quo in loco sanctus Macarius nescio quis antea habitasse traditur cum monachis non paucis, quibus in vasta illa tunc solitudine diversa habitacula exstruxerat.

XCIV. Manuascæ ecclesia S. Victori datur.

Willelmus Provinciæ comes monasterio sancti Victoris Massiliensi donavit hoc anno ecclesiam sancti Martini in villa pagi Sistaricensis, vocabulo Manuasca *, cujus donationis charta, quia brevis est, ipsius Willelmi verbis hic referenda.

Ego Willelmus comes Provinciæ, conjuxque mea Girberga, una cum filio nostro, nomine Willelmo, offerimus atque donamus omnipotenti Deo, qui nobis dedit omnia quæ habemus, de ipsis donis suis aliquid in eleemosyna ad proprium alodem, sanctoque Victori ejus martyri, & abbati præsenti domno Wifredo, omnibusque monachis. Est autem prædicta donatio in comitatu Sistarico, intra terminos de villa, quæ dicitur Manuasca, id est ecclesiam sancti Martini, quæ sita est non longe a fluvio Durentiæ. Facta

a *Herman. ad ann.* 1009.
b *an.* 1032.
c *an.* 1005.
d *Ademar. to.* 2. *Labbe p.* 171 *& seq.*
* *Manosque.*

ANN. CHR. 1013.

donatio hæc anno incarnationis M XIII. *indictione* XI. *Ego Willelmus comes Provintiæ, annuente Deo, hanc donationem feci, & manu mea firmavi, & subter annexis testibus firmare rogavi. Domna Girberga inclita comitissa subs. Domnus Willelmus, eorum præclara soboles, firmavi. Willelmus vicecomes firm. Accelena & Odila firmaverunt &c. Domnus Wifredus abbas, rogantibus supra scriptis possessoribus, scripsi.*

Willelmus vicecomes, qui his litteris subscripsit, anno sequenti eidem monasterio quædam etiam prædia donat, quæ a suis progenitoribus, Willelmo scilicet vicecomite & Belielde ejus conjuge ipsi provenerant, in his tertiam partem de villa Porcillis *, quam tenebat frater suus Pontius episcopus. Non diu supervixit Willelmus comes, qui anno M XVIII. jam mortuus erat, ut suo loco videbimus. Manuascæ hactenus cella est, subjecta monasterio sancti Victoris.

* *Poussius.*

XCV. S. Miniatis monasterium instauratur.

Florentinam ecclesiam tunc administrabat Ildeprandus episcopus, qui, cum parochiæ suæ lustraret ecclesias, animadvertit suburbanam sancti Miniatis ecclesiam, quæ antiquitus monasterii nomine insignita erat, præ nimia vetustate neglectam ac pæne destructam; eamque renovare in animum induxit, renovatam dotavit, concesso, inter alia ipso monte sancti Miniatis, qui mons olim Florentinus dicebatur. Ejus rei monumenta [a] exstant apud Ughellum. Ildeprandi munificentiam æmulatus est Lambertus ejus successor, qui in suis litteris Leopardum ejus loci abbatem commemorat, qui alio nomine Leo dictus fuisse videtur.

a *Ital. sac. to. 3. p. 62. & seqq.*

ANN. CHR. 1014.

XCVI. Heinrici iter in Italiam.

ANno insequente millesimo quarto-decimo, cum Ardoïnus, qui se Lombardiæ regem ferebat, agrum Mediolanensem populationibus, aliisque detrimentis afficere non desisteret, Arnulfus archiepiscopus id ulterius ferre impatiens, Heinricum Germaniæ regem auxilio advocat. Ille vero, regni rebus dispositis, alpes transgressus, natale [b] Domini Papiæ celebravit, atque inde Ravennam perrexit: ubi synodo congregata, Arnulfum fratrem suum, episcopali jam dignitate ornatum, archipræsulem institui curat in locum Adalberti, qui post Friderici archiepiscopi obitum hanc sedem nullis legitimis suffragiis occupaverat, ex indulgentia dein Aretinæ præfectus ecclesiæ. Heinricum comitatus Benedictus papa, quem a Gregorio intruso fugatum diximus, Ravennæ tunc cum eo versabatur, qui Ravennæ duos, totidemque Romæ episcopos synodali judicio deposuisse dicitur a Ditmaro, *ab archiepiscopo Leone jam muto consecratos*, sic legendum, ut probat chronicon nostrum Saxonicum non *mortuo*, ut suspicatus est Baronius. Is est Leo Friderici decessor, qui mutus factus, ideoque Leo-mutus vocatus, nihilominus episcopos quosdam consecravit, quos pontifex, non rite ab eo *jam muto* consecratos, exauctoravit.

b *Ditmar. lib. 7. initio.*

Ejusdem coronatio.

Ravenna egressus montem Casinum, indeque Romam adiit imperator VI. kal. Martii, die dominica, tumque imperialem unctionem & coronam cum conjuge sua Chunigunde a pontifice suscepit. Romæ octava die tumultus excitatus a tribus Germanis, quorum unus evasit: secundus Heal dictus, *ad Suldum* ductus dicitur, ut in ms. chronico legitur, in editis Ditmari libris *ad Fuldam*; Leibnitius *ad Fuldum abbatem*, tertius in castello *Gunkinstein* (ita ms.) diu servatus traditur. Roma digressus imperator, Papiæ resurrectionem Domini celebravit; atque inde in Germaniam contendit.

XCVII. Varia ejus diplomata.

Romæ cum versaretur, rogatu Athenulfi Casinensis abbatis, per præceptum, aureo sigillo munitum, universas sacri monasterii terras & provincias confirmavit, testante Leone [c] Marsicano. Consimile privilegium indulsit Andreæ [d] abbati monasterii Salvatoris, quod Adaleida quondam imperatrix in suburbio Papiensi exstruxerat, datum Romæ anno Heinrici imperii primo. quod diploma, uti & duo sequentia, Heinricus cancellarius vice Everardi episcopi & archicancellarii recognovit. Ex his probatur id, quod alibi observavimus, scilicet alium fuisse imperatoris in Italia, alium in Germania archicancellarium. nam in Germania Moguntinus archiepiscopus, qui tunc Erkambaldus erat, hoc munere fungebatur: in Italia Everardus initio Heinrici imperii, qui Everardus videtur esse Eberardus episcopus Babenbergensis. Sequenti diplomate imperator curtem-Blondi confirmavit, quam Petrus Terdonensis episcopus usurpare moliebatur. Veronæ cum esset imperator, bona & jura Brixiensis monasterii Salvatoris & sanctæ Juliæ, quod *Novum* tunc nuncupabatur, præcepto suo roboravit ad preces Rolindæ ejusdem loci religiosæ abbatissæ. Actum Veronæ hoc anno, sed ubique absque diei designa-

c *Chron Cas. lib. 2. c. 32.*
d *Bullar. Casin to. 2. p. 71. & seqq.*

tione, quod in plerisque Heinrici imperatoris primis diplomatibus observare licet. Baronius ad hoc tempus revocat privilegium, Romanæ ecclesiæ ab eodem imperatore concessum: at subscriptiones quædam satis ostendunt, hoc esse posterioris temporis, quippe cui subscribit Richardus abbas Fuldensis, qui vix ante annum M XXIII. hanc præfecturam iniit. Denique eodem tempore Heinricus in Bobio opido cathedram episcopalem erexit, non in ecclesia monasterii, de cujus bonis novum episcopatum dotavit, sed in altera beatæ Mariæ & sancto Petro sacra: cui primus episcopus Atto præfuit, qui pro abbate principio se gessit. sed postea proprius pastor monasterio restitutus. Ex eo numero fuere Lanfrancus & Gandulfus, post medium undecimum sæculum.

Tunc in comitatu imperatoris erat Berno abbas Augiensis: quo præsente Heinricus Romanos presbyteros interrogavit, cur symbolum in missa post evangelium non canerent. responderunt illi ideo illud omitti, quod Romana ecclesia nulla hæreseos nota umquam contaminata fuisset. at nihilo minus Benedicto papæ persuasit imperator, ut deinceps in missa caneretur. Ita quidem Berno in libro de missa. Verum tamen longe ante id tempus symbolum Nicænum in Romana ecclesia recitatum in missa fuisse patet ex variis libellis de Ordine Romano a nobis editis, & ex Amalarii egloga in ordinem Romanum, aliisque monumentis, quæ in commentario [a] in Ordinem Romanum alias retulimus. Forte a Romanis omitti cœpit ex eo tempore, quo additamentum *Filioque* prædicto symbolo inseri cœpit a Gallis, quod Leo tertius improbavit: aut certe occasione schismatis a Photio excitati, qui Romanæ ecclesiæ illud additamentum objecit. quod cum Romani pontifices principio non omnino probassent, illud in missa intermittendum ad tempus censuerint. XCVIII. Symbolum an Romæ olim cantatum.

[a] *Comment.* p. XLIII.

Glaber Rodulfus [b] auctor est, Benedictum papam Heinrieo Romam ingresso tradidisse *aureum pomum*, gemmis & aurea cruce supereminente ornatum, ut esset ei documento, sic eum debere mundo imperare, ut dignus esset sanctæ Crucis seu Salvatoris præsidio. quo ille grataner accepto: Nullis, inquit, melius hoc donum congruit, quam illis, qui, mundi calcatis pompis, Salvatoris crucem expeditius sequantur; statimque globum illum misit ad Cluniacense monasterium, præ ceteris Galliarum monasteriis tunc religione florentissimum, cui jam plurima alia ornamenta & munera contulerat. De aliis donis Cluniaco ab Heinrico factis inferius agendum. XCIX. Heinrici dona Cluniaco facta.

[b] *Glab. lib.* 1. c. 5.

Reverso ex Italia Heinrico, contigit fores imperiales ludis histrionum occupari: eoque spectaculi genere imperatorem cum suis delectari. Spectaculi materia erat miser quidam nudus, melle perunctus, sicque ursis objectus. Forte regi tunc adstabat Poppo, tum præpositus monasterii sancti Vedasti Atrebatensis, de rebus sancti Vedasti cum eo acturus. Hic illius hominis periculum veritus, Heinricum illiciti spectaculi tam acriter redarguit, ut eum ab ejusmodi spectaculis, ejusque optimates compescuerit, effecitque, ut ne in posterum id fieret. C. Poppo abbas eum a spectaculis revocat.

Actum est anno superiore de parthenone ad Geronis saltum condito, cui Hatwi abbatissa tunc præerat, Mathildis olim reginæ [c] inclyta neptis, quæ tertio-decimo ætatis suæ anno Sigefrido Geronis comitis filio nupserat, cui per annos tantum septem conjuncta fuit. Post cujus decessum ob Dei amorem *sacrum velamen a Bernardo Halberstadensi antistite; & mox consecrationem suscepit* in prædicto cœnobio, quod per annos quinquaginta-quinque piissime & prudentissime rexit, assidua, ut Anna vidua, in Dei servitio; castitate & abstinentia cum Juditha conferenda. Vivebat sub ea in eodem parthenone Mathildis nobilis virgo, abbatissæ consanguinea, quam illa sibi successuram optabat. At votum ejus prævertit Mathildis præmatura mors, quæ hoc anno contigit IV. kal. Maii, inconsolabili mærore ac dolore Hatwi abbatissæ, quæ proximo mense Julio, id est IV. nonas ejus mensis, eam subsecuta est. Sepulta fuit a Bernardo episcopo, non ubi petiit, sed ubi gemens congregatio rogavit, scilicet in medio ecclesiæ ante altare sanctæ Crucis: ubi contractus quidam ejus meritis sanitatem recepisse traditur. C I. Hatwi abbatissæ obitus.

[c] *Ditmar. init. lib.* 7.

Vixit ad hoc tempus Morardus abbas monasterii sancti Germani Pratensis apud Parisios, qui novam ecclesiam exstruxisse dicitur cum turri, ex qua dependent signa, quibus fratres in ecclesiam convocantur. Ejus obitus hoc anno contigit ni kal. Aprilis. Sepultus fuit ad chori superiorem ingressum, qualis ante annos quin- C II. Morardo abbati S. Germani succedit Ingo.

ANN. CHR. 1014.

quaginta dispositus erat. Morardo successit Ingo, *vir magnæ nobilitatis in sæculo*, Rotberti regis in schola Gerberti collega, *quem abbatia sancti Martini Masciacensis remuneratum, post abbatia sancti Germani Parisiacensis melitum sæculo reddidit, ut decebat tantum virum*, inquit Helgaldus in epitome vitæ Rotberti regis. Non tamen monachorum suorum mores ita componere valuit, quin post ejus obitum emendatione indiguerint. In chronico Clarii monachi Ingo regis *consanguineus* dicitur, factus abbas sancti Petri Vivi anno insequenti.

Ratbodo Elnonensi Richardus.

Sub idem tempus Richardus Virdunensis abbas Elnonense sancti Amandi monasterium, ubi regularis disciplina nonnihil intepuerat, denuo excitasse memoratur post mortem Ratbodi abbatis, qui Werico superius laudato ante annos quatuor successerat. De Ratbodo id tantum referunt veteres, quod vir regiæ stirpis, excelsam turrim, fronti ecclesiæ adhærentem, erexerit, & quod oratorium in cœnobio Elnonensi a beato Amando antiquitus exstructum, sed propter paganorum vastationem fere in solitudinem redactum, instauraverit. Cum in aula frequens versaretur, inde fratres occasionem ceperunt mollioris vitæ, quorum mores ubi Richardus aliquot annis emendare conatus esset, regimen in Malbodum rejecit abbatem, qui rem non ita bene administravit, ut postea videbimus.

CIII. Malliacum S. Rigomeri corpus transfertur.

Eodem anno corpus sancti Rigomeri confessoris e pago Cenomannico translatum est ad Malliacense monasterium, agente apud Hugonem Cenomannensem comitem Theodeliuo ejusdem loci abbate. Sacræ reliquiæ primum Andecavos mira celeritate delatæ ipsa die anniversaria sollemnitatis beati Albini, non sine metu *Fulconis ejusdem urbis comitis, ad quem attinebat Cenomannensis comitatus*; tum ad cœnobium Burgoliense, ubi Theodelinus abbas eis occurrit; tandemque in Malliacense monasterium advectæ sunt, quod ex cælesti lumine quidam ejus loci monachus Barcinone oriundus, Gezo nomine, nocte præcedente intellexerat.

CIV. Nobiliaci abbas Constantinus, aliique.

Nobiliacense apud Pictones monasterium tunc regebat Constantinus abbas, Fulconis successor jam inde ab anno Hugonis regis octavo, cujus anno undecimo Constantinus sacerdos villæ Corniaci quædam donavit Nobiliacensi monasterio, *ubi sanctus Junianus & beatus Warinus corpore requiescunt*. Multa ejusdem abbatis tempore confecta leguntur instrumenta in archivo Nobiliacensi, ex quibus unum, quo Ingelelmus quidam servos nonnullos eidem loco tradit oblatione perpetua, datum est *anno ab incarnatione Domini millesimo septimo, tertia feria, IV. idus Februarii, natale sanctæ Scholasticæ, luna trigesima*. quæ notæ anno millesimo octavo secundum novum calculum conveniunt. Alio instrumento Constantinus abbas cum tota congregatione Nobiliacensi quædam ex suo beneficio ad manum-firmam tradit nobilissimæ feminæ Adelendi, & filio ejus Rorgoni, dato mense Junio, Rotberti regis anno XVII. qui huic anno incarnationis respondet, si anni Rotberti ab ejus monarchia computentur. Huic instrumento subscribunt Gislebertus episcopus, Willelmus comes, Constantinus abbas, & monachi numero viginti. Prædicta Adelendis postmodum monacha facta est, filiusque ejus Rorgo archidiaconus: quo nomine alodum suum, quem ex parte Avisernæ matris ejusdem Adelendis habebant, transfundunt in potestatem Ugonis de Liziniaco & uxoris ejus Aldeardis, qui oratorium quoddam construebant in pago Pictavo, super fluvium Divam, in villa, quæ vocatur Brugeria. quodquidem factum est cum consensu Isemberti episcopi, Willelmi comitis, ejusque uxoris Agnetis & filiorum, qui omnes signa sua apponunt, in his tres Willelmi comitis & Agnetis filii, scilicet Willelmus, Odo, & Willelmus alter. Hæc charta data est mense Augusto. Constantino abbati jam successerat anno M XVI. Petrus seu Petronus, quem excepit Imo abbas post annos ut summum octo: cujus tempore Liziniaci cella beatæ Mariæ ab Hugone de Liziniaco exstructa fuit. Hinc corrigendus Petrus-Raymundi chronographus Malliacensis, qui forte non male Constantini abbatis obitum hoc anno M XIV. reponit; sed non recte Imonem ejus successorem, expuncto Petro seu Petrono, cujus complures chartæ habentur.

CV. Rainaldus-Plato, aliique S. Maxentii abbates.

a Ademar. to. 2. Labbe p. 173.

Tunc temporis sancti Maxentii cœnobio præerat Rainaldus abbas, cognomento Plato, Bernardi successor, quem *pro sapientiæ ornatu* [a] prædicto cœnobio præfecit Willelmus Pictavorum comes & dux Aquitaniæ, Magnus dictus, qui *maximo affectu regulares monachos & abbates* prosequebatur, eorumque consiliis in administratione provinciæ sibi commissæ uti solebat: carus & acceptus summis pontificibus, regibus, ipsique Heinrico imperatori, qui ingentem ex auro purissimo ensem ei

ANN. CHR. 1014.

dono dedit, cui hæ litteræ inscriptæ erant, HEINRICUS IMPERATOR CÆSAR AUGUSTUS. Rainaldo abbati subrogatus Gulserius post annos duodecim. Gulserio Amblardus anno M XXVII. cujus successores Emmo & Archimbaldus, postmodum archiepiscopus Burdegalensis, de quo inferius suo loco.

CVI. Bassiacum monasterium conditur.

Exstat etiam nunc in pago Santonensi Bassiacum Ordinis nostri monasterium, ad ripam Carantæ fluvii loco amœno positum, cujus auctores fuere Wardradus seu Gardradus, e principibus Ecolismensium, & uxor ejus Rixendis, liberorum expertes. quod hac occasione factum traditur. Wardrado Romam devotionis causa profecto, cum illic quadragesimæ tempore versaretur, optaretque libro cælestis patriæ adscribi; suggestum est a Benedicto pontifice, ut monasterium monachorum in honorem sancti Stephani protomartyris & sancti Petri apostolorum principis ædificaret. quod veluti mandatum quoddam cæleste arripiens, festinato reversus ad propria, in villa Bassiaco exsequi maturavit. Ejus rei causa Islonem Santonensem episcopum quantocius illuc invitavit: designatisque ab eo monasterii fundamentis, atque ædificiis absolutis, locum a Grimaldo Ecolismensi episcopo & Islone Santonensi ejus fratre dedicari curavit. tum ubi *regulares monachos* illic instituisset, dotassetque liberaliter, venerabilem [a] Ainardum abbatem eis præfecit. His peractis, Wardradus Romam denuo perrexit cum uxore sua Rixende, & monasterium Romanæ ecclesiæ in manu Benedicti papæ sub annuo censu quinque solidorum subjecit. quæ omnia confirmata sunt tum ab ipso Benedicto pontifice, tum ab aliis episcopis & nobilibus, qui in Urbem orationis causa tum advenerant, quorum ista sunt nomina: Islo Santonensis episcopus, Grimoardus Ecolismæ, Gilbertus Pictaviensis episcopi; *Saim* dux Vasconiæ, Seguinus archiepiscopus Burdegalensis, aliique archiepiscopi & abbates; item Willelmus dux Aquitaniæ, Willelmus comes Ecolismensis, aliique comites, vicecomites & marchiones. Ubi mirum non immerito videri possit, tot episcopos & magnates Gallicanos Romæ eodem tempore simul exstitisse. Veri similius esset si diceretur, hæc omnia primo Romæ a Benedicto papa, tum in Gallia ab illis episcopis & principibus viris confirmata fuisse. Vitiosæ sunt instrumenti chronicæ notæ, quod datum dicitur *regnante Rotberto Francorum rege, anno ab incarnatione Domini* M II. *indictione* XV. quæ nullo modo inter se quadrant, nec cum pontificatu Benedicti papæ, haud dubie octavi, qui solus ejus nominis regnante Rotberto, nec ante annum M XII. sedere cœpit. Neque vero indictio XV. convenire potest, cum Grimoardus Ecolismensis episcopus decesserit anno M XVI. qui indictione XIV. præditus erat.

a *Ademar. to. 2. Labbe p. 182.*

CVII. Selva abbas Canigonensis.

Jam ab annis quinque dedicatum erat Canigonense monasterium, quod quidam presbyter & monachus, Selva nomine, adjuvante Guifredo comite, exstruxisse traditur: at nullus ante hunc annum abbas illic institutus fuerat. Itaque *anno Domini* M XIV. ut in brevi [b] ejus loci chronico legitur, *electus fuit in primum abbatem Selva monachus sancti Michaëlis Coxanensis*, idem sine dubio, qui primus monasterii auctor fuerat. *Eodem anno* [c] *delata fuerunt reliquiæ sancti Gauderici confessoris e finibus Tolosæ*: cujus ecclesia anno M XXVI. consecrata fuit. Selva locum rexit ad annos triginta.

b *Baluz. Miscell. to. 2. p. 309.*

c *ibid.*

CVIII. Andaonensi monasterio datæ ecclesiæ.

Ecclesiam Cavellicensem tunc administrabat Inguilrannus episcopus, qui monitus litteris domni papæ Johannis recens defuncti, & supplicante Martino abbate monasterii sancti Andreæ montis Andaonensis, quod Avenione nuper [d] ædificatum diximus, confirmat ecclesias a prædicto Johanne papa eidem loco tributas, quæ ædificatæ erant, vel ædificandæ in monte Tozonis. quæ confirmatio hoc anno facta dicitur. Ejusdem monasterii basilica consecrata est anno M XXIV. & quidem mense Novembri, quo mense & anno Stephanus quidam, civis haud dubie Avenionensis, ejusque conjux Garsinnis, prædia quædam in pago Nemausensi conferunt in dotalitium ecclesiæ; itidemque Emma comitissa & Puntius ejus filius *mansum unum in Advenione* civitate. An tunc superstes fuerit Martinus abbas, litteræ hac de re datæ non produnt. Ejus obitus in necrologio notatur pridie idus Julii. De successoribus ejus nihil fere comperti habemus usque ad sanctum Pontium, suo loco laudandum.

d *lib. 51. n. 91.*

CIX. Heinrici diploma pro Fructuaria.

De Fructuariensi apud Taurinates monasterio superius [e] actum est: cujus possessiones Heinricus imperator hoc anno [f] confirmavit ad preces Willelmi Divionensis abbatis, qui ejus rei causa Heinricum adiisse traditur, atque obnixe petiisse

e *lib. 52. n. 34.*

f *Bibl. Sebus. p. 309.*

AN. CHR. 1014. » imperiali auctoritate corroborari monasterium illud, ex propria hereditate fratrum » suorum, Gotfredi, Nitardi & Roberti in honorem sanctæ Mariæ, sanctique Benigni martyris constructum. quod quidem cæsar augustus sub sua defensione suscipit, » confirmans omnes ejus possessiones, quas in comitatibus Eporediensi, Taurinensi, » Vercellensi, aliisque habebat; atque adeo prædia illa, quæ Otto-Willelmus co- » mes, filius Adalberti, nepos Berengarii regis, eidem loco intra fines Longobardiæ » dederat; necnon terras illas, quas habere debebat monasterium ex hereditate Ro- » berti, viri quondam nobilissimi, ipsius abbatis Willelmi genitoris; ad hæc possef- » siones, quæ ex paterno & materno jure debebantur Otberto, filio Gerardi & Ot- » berti comitis nepoti, quando ipse & pater ejus relicto sæculo, se suaque Deo ibi- » dem facti monachi obtulerunt; denique cellas Astensem, Nevigensem, aliasque in » Quaranta, Cavalliaca, & Paderno. Datum hoc anno M XIV. indictione XII. anno » Heinrici imperatoris ab inita regia dignitate duodecimo.

CX. Bulla pro Bremetensi monasterio. Consimile privilegium Bremetensi monasterio, inter Padum & Ticinum fluvios sito, obtinuit [a] a Benedicto papa Gottifredus abbas interventu Adalberti Eporediæ marchionis, qui Novalicienses monachos ob Sarracenorum infestationes co transtulerat. Hoc diplomate pontifex confirmat omnes ejus loci possessiones ac cellas, in his Pollentium cellam, quæ ab ejusdem monasterii fratribus recens constructa fuerat, easque cortes, quas Oddo & Arduinus marchiones & alii eidem monasterio contulerant. *Scriptum per manus Leonis notarii regionarii & scriniarii S. R. E. in mense Februario, indictione XII. anno Deo propitio pontificatus domni Benedicti summi pontificis & universalis octavi papa in sacratissima sede beati Petri secundo, imperante domno Heinrico a Deo coronato magno imperatore anno primo.*

[a] Ital. sac. to. 4. p. 1419.

CXI. S. Justinæ abbates. Percelebri sanctæ Justinæ apud Patavium monasterio tunc præerat Johannes abbas, successor Ingelberti, qui primus ab instauratione cœnobii, a Gauslino episcopo facta, per annos fere quadraginta hunc locum rexerat, uti Jacobus Cavacius [b] monachus in elegantissima ejusdem cœnobii historia scribit. Defuncto Gauslino episcopo suffectus Urso Germanus, cœnobium novis donis ac tabulis provexit, adductus religione Johannis abbatis, qui divino cultui ac monasticæ disciplinæ apprime studuit; ratumque esse jussit antistes, quidquid Gauslinus ejus decessor eidem loco contulerat, adjectis frumentariis molis quatuor in Rotrone, qui Bacchilioni apud Vicentiam miscetur. Urso ejus rei tabulas sub anathematis sententia edidit anno Heinrici regis decimo, accepti imperii primo. Johannes monachis præfuit ad annos fere quinquaginta, isque Leonem nonum pontificem maximum cœnobio excepit, & ab eodem donis quibusdam honestatus est.

[b] Cavac. lib. 1. p. 48.

CXII. Hugo Farfæ abbas iterum ordinatur. Hoc anno, ut in tabulis Farfensibus legitur, Hugo abbas, qui ante annos quinque præfectura sponte cesserat, denuo Farfæ rector ordinatur. Abdicata præfectura, secesserat ad aliud [c] monasterium, in quo stetit usque ad hunc annum, quo Heinricus coronatus est imperator. Huic Romam accedenti obviam Papiæ occurrit, secutusque est eum Ravennam usque: ubi eum compellare cœpit imperator, ut abbatiam denuo reciperet. quod etiam Odilo abbas ei persuadere conatus est. at Hugo acquiescere noluit usque ad synodum Romanam. Cum in illa urbe demoraretur imperator, cunctis episcopis & abbatibus præcepit, ut indicem rerum, quas eorum ecclesiæ amiserant, quo pacto & a quibus occupatæ essent, ipsi exhiberent. quod Hugo pro Farfensibus præstitit, exponens imperatori, qua ratione castellum Buccinianum a monasterio in Crescentii comitis potestatem venisset. Ubi Romam venit imperator, de alienato castello apud eum Hugo reclamare cœpit. Post multas demum altercationes Crescentius & Johannes illud imperatori reddiderunt, quod imperator Farfensibus ilico restitui jussit, ut mox fusius exponemus.

[c] supra n. 17.

CXIII. Odilonis itinera Romam. Ex his intelligitur, Odilonem Cluniaci abbatem Heinrico regi adhæsisse in illo Romano itinere, quod non semel confecit. Jam illuc profectus fuerat pontificatu Gregorii V. & pænultimo vitæ suæ anno Apostolorum limina denuo invisit, ut exitum suum illis commendaret. De hoc vero itinere, quod anno præsenti aggressus est, agit Jotsaldus in ejus vita, quod ipsismet auctoris verbis referre placet. *Ea tempestate, qua regnum Italiæ quidam nobilis Arduinus arripuerat, & ille magnus Heinricus, inter ceteros clarissimus, regni monarchiam, consentientibus Italiæ principibus, jam in eodem solo Italico positus affectabat; supra dictus pater transiens per Italiam, devenit ad quamdam aquam, qua mœnia Papiæ præterfluens ab australi parte, mutuato*

ANN. CHR. 1014.

a se nomine dat vocari Ticinum. Hanc ergo festinanter transire cupiebat: sed navigium deerat, quo tanta altitudinis flumen transvadari posset. Confidens itaque de Deo, cui tota mente adhærebat, vocat unam ex famulis, cui nomen Wolveno, & in nomine Domini jubet eum per alta fluminis haud dubie incedere. Mirum dictu! sed tamen omnia possibilia sunt credenti. Obedivit ilico famulus, & subsequitur post eum dominus; & ita cum omni comitatu, absque subsidio cymbæ, sine aliqua læsione, Christo ductore, ventum est ad ripam ulteriorem.... Hoc cernentes, qui ibi aderant, putaverunt consuetum aqua transitum; & ascensis equis, id tentare conati sunt: sed priusquam prima vestigia sonipedum ripam tangerent, pæne submergerentur, nisi confestim retro acti gradum pressissent. Viso tanto miraculo, unus ex circumstantibus accurrit ad genua sancti viri, orans, ut hospitio suæ domus uti dignaretur. cui vir beatus libenter assensum dedit. vergebatur enim jam dies ad occasum. Huc spectat quod in ejus vita legitur: nimirum cum vir Dei cum Heinrico rege, paullo post coronando imperatore, nativitatem Domini celebraret, contigisse, ut velamen mensæ ejus, artificiose contextum, fur quidam subriperet. quod subito languore correptus, reddere compulsus est. Consimile miraculum in eadem urbe factum est in furem, qui equum viro Dei clam subduxerat. Aliud refertur de libro sacramentorum ex equi lapsu in alpibus amisso, & post duos menses inter nives integro reperto, quem Gauzerannus sancti Eugendi abbas, cui traditus fuerat, post modum viro Dei reconsignavit. Mitto sanationes in illis itineribus complures ejus meritis factas. Benedictus pontifex singulari affectu prosequebatur Odilonem abbatem: qui, cum Romæ versaretur, *habebat hospitium in monasterio sacræ puerperæ Virginis, quod est situm in Aventino monte, qui præ ceteris illius urbis montibus ædes decoras habens, & suæ positionis culmen in altum tollens, æstivos fervores aurarum algore tolerabiles reddit, & habilem in se habitationem facit.* Huic loco præerat Armo abbas, beato viro peculiari connexus amore, cujus in mensa vinum meritis beati Odilonis divinitus auctum traditur. Denique, teste Jotsaldo, ex quo hæc compendio retulimus, *lætabatur etiam urbs Roma, mundi domina, tanti viri contubernio frequentata sæpius, sanctorum Apostolorum amore & desiderio.* Pias illas peregrinationes male interpretatus est Adalbero senior Laudunensis episcopus in carmine ad Rotbertum regem, ejusque comitatum, uti armis instructum exercitum, irridet. Sane ubicumque degebat, quocumque procedebat Odilo, *tanta sequebatur eum frequentia fratrum, ut jam non ducem aut principem, sed re vera putares esse archangelum monachorum.* quo nomine Fulbertus inter alios eum salutat. sed hoc erat argumentum reverentiæ, non deridiculi in sanctum virum, qui hanc frequentiam non affectabat.

CXIV. Placita de quodam castello Farfensium.

Redeo ad Hugonis abbatis contentionem de castello Bucciniani, de quo insigne
placitum [a] exstat in archivo Farfensi, ex quo præcipua in præsens delibare juvat.
Cum Romam advenisset Heinricus, & jam coronatus imperator in basilica beati
Petri apostoli resideret ad jus suum cuique reddendum; ad eum accessit Hugo «
abbas, & de invasione prædicti castelli, a Crescentio & Johanne germanis facta, «
graviter conquestus est. Citati ad placitum invasores: at solus adfuit Johannes, qui «
fratrem suum accersere supersedit; &, ut ambo in Urbe plurimum auctoritate pol- «
lebant, eorum causa, forte etiam instinctu, commotio facta est Romanos inter ac «
Germanos. quare imperator litem ad apices juris dirimere non potuit: sed, accepta «
virga, coram pontifice Hugonem abbatem de prædicto castello reinvestivit, ejus- «
que rei exsecutionem eidem pontifici demandavit. Idem imperator Farfensibus, «
rogatu Hugonis abbatis, ablatas alias possessiones restitui curavit, in his ecclesias
sancti Peregrini & sanctæ Mariæ cum suis adjunctis, in quibus comes Oderisius
nuper monachos locaverat. quin etiam ex sua munificentia *districtum monasterii
Sparzani* eis concessit. Hæc acta Romæ, antequam inde discederet imperator. Eo
ultra montes reverso, Benedictus papa Crescentium monuit, ut illud castellum «
Farsensibus tandem restitueret. at ille vocatus præ contumacia se sistere coram pon- «
tifice recusavit. Hinc indignatus pontifex, cum multo comitatu ad locum se con- «
tulit, ubi Crescentius tum residebat: eique ex indulgentia injunctum, ut intra vi- «
ginti dies se ibidem coram pontifice sisteret. Statuto die Benedictus ad judicium ve- «
nit *ante castellum, quod dicitur Triburcum, in monte, ubi videtur stare arbor pirus;* «
& cum ex equo descendisset, posito *falcistorio*, ad judicandum resedit, adstantibus «
plurimis judicibus, tam Romanis, quam Langobardis: quos inter adfuere abbates, «

[a] V. Append.

AN. CHR. 1014.

» Johannes monasterii sancti Pauli, Johannes alter sancti Andreæ ad Clivum-Scauri; » item Johannes monasterii sancti Dionysii & sancti Silvestri; Adilelmus monasterii » sancti Bonifacii, & Petrus abbas monasterii sanctæ Mariæ ad titulum Eudoxiæ, id » est sancti Petri ad Vincula. Mox Hugo abbas adfuit cum suo advocato ad causam » dicendam secundum legem Langobardorum. Citati usque tertium invasores minime » comparuere. quorum contumaciam non fereos pontifex, e sententia judicum, lectis » Farfensium tabulis ac probatis, apprehensa virga, denuo investivit Hugonem abba» tem, imposita multa librarum aurearum centum in ipsius judicii infractores. Hoc » placitum, cui judices omnes cum pontifice subscripserunt, habitum est hoc anno, » Benedicti pontificatus tertio, imperii Heinrici primo, indictione XII. die secunda » mensis Augusti.

CXV. Eveshamense cœnobium renovatur. a Monastic. Angl. to. 1. p. 150. & seq.

In Anglia Eoveshamense seu Eveshamense monasterium, per annos ab origine trecentos, varias [a] pertulit fortunæ vices. Post mortem Egwini Wigorniensis episcopi ejus conditoris, decem & octo illi loco præfuere abbates: at mortuo Egwino ultimo ex his abbate, facta est dispersio monachorum per Esulfum episcopum & quosdam laïcos, eisque substituti canonici sæculares usque ad tempus regis Eadgari & Dunstani archiepiscopi, qui monachos illic restituerunt; sed post mortem Eadgari, his iterum pulsis subintroducti canonici per Alferum principem Merciorum: tametsi quidam subinde abbates, at titulum sine re, hoc est sine reditu, retinuerunt. Dein locus variis paruit dominis, ex quibus Aldulfus episcopus Wigorniensis abbatiam a rege obtinuit. Tandem anno M XIV. rex Ethelredus ibidem monachos restituit, eisque præfecit quemdam monachum Ramesiensem, Ailfwardum nomine, qui res monasterii dissipatas recollegit, & factus postea Londoniensis episcopus, hanc præfecturam nihilo minus retinuit.

CXVI. Carrofi reformatio & abbates.

Apud Pictones hoc fere tempore Willelmus comes & Aquitaniæ dux, regularem disciplinam in Carrofensi monasterio restituendam curavit, ejecto Petro abbate potentissimo, qui simoniace, teste Ademaro, hanc præfecturam obtinuerat, & subrogato in ejus locum Gumbaldo *regulari Dei servo, abbate sancti Savini*, forte successore Ariberti ejus loci abbatis, quem dux Willelmus iterum ac tertio hac de re interpellaverat, ut testantur ipsius Willelmi litteræ inter Fulbertinas [b] editæ, quæ huc referri merentur.

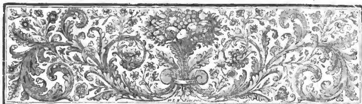
a Fulb. ep. 117.

Domno Ariberto sancto & venerabili abbati, Guillelmus Dei gratia dux Aquitaniæ, prospera cuncta. Caritatem vestram jam secundo interpellavi, ut mitteretis ad Karrofieum monasterium quosdam ex monachis vestris, qui essent ferventes in observanda Regula sancti Benedicti: quorum sancta conversatio fratribus ipsius loci bonum praberet exemplum, & eorum abbatem fasce regiminis levaret. Quoniam vero meæ petitioni nondum acquievistis, nunc quoque tertio ad ostium vestræ caritatis pulso, instar illius evangelici petitoris, amicum obnixe rogantis, ut, si non propter amicitiam, saltem propter improbitatem meam, accommodetis mihi quotquot habeo necessarios. Obsecro igitur vos in nomine sanctæ Trinitatis, qua Deus unus est, ut decem fratres ex collegio vestri angelici ordinis mihi transmittatis. memores tandem illius apostolici dicti: ALTER *alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi. Valete cum omnibus vestris.*

Præfectus, ut jam dixi, novæ coloniæ Gumbaldus abbas non diu præfecturam tenuit. siquidem anno M XVII. jam substitutus erat Goffredus, qui Carrofensem basilicam *majori amplitudine*, ut Ademarus loquitur, eo anno reædificare cœpit, & ipse anno insequente exstinctus, successorem sortitus Hugonem, ad annos circiter septem. Hugonem excepit Fulcherius, cujus tempore nova basilica dedicata fuit.

ANNALES

ANNALES ORDINIS S. BENEDICTI.

LIBER QUINQUAGESIMUS-QUARTUS.

Ab anno Christi 1015. *ad annum* 1021.

ANONYMUS auctor, qui librum scripsit de rebus gestis beati Meinwerci Paderbornensis, haud obscure significat, Heinricum imperatorem in reditu ex urbe Roma post suam coronationem, cum domno Meinwerco episcopo, paucisque familiaribus ad Cluniacense monasterium, *pro sue religionis fervore & situ loci* maxime *nominatum*, divertisse, deducente forsan Odilone abbate, qui ipsum in illo itinere comitatus fuerat; visuque ea comprobasse, quæ fama referente de sacro illo cœnobio acceperat: tumque coronam auream pretiosissimam *ad missam*, *qua de cathedra sancti Petri appellatur, obtulisse*; & fraternitate monachorum humiliter petita & accepta, omnium fratrum precibus se commendasse. Ibidem, imperatore favente & opem in omnibus spondente, Meinwercus episcopus ab Odilone & congregatione tredecim fratres ad construendum vitæ monasticæ cœnobium impetrasse dicitur, iisque secum adductis, cum libra panis & potus, necnon regula, antiphonario & hymnario, in patriam statim revertisse: ubi capellam in honorem sancti Benedicti ad occidentalem Patherbrunnæ civitatis plagam anno M XV. ædificare cœpit, quam XVI. kal. Martias anni insequentis dedicavit. Ægre id tulere monachorum æmuli, causati, monachos, pro notatione sui nominis, a turba & civitate remotos esse debere; ceterum magis decere, ac congruere civitati, ut eo in loco sanctimoniales, aut clerici instituerentur. Contra Meinwercus offendiculo infirmiorum esse posse muliebrem sexum; longe satius esse, ut clericis proximi essent monachi, quam alii clerici. Ita enim fore, ut mutuo se se ad virtutem & pietatem animarent, & in divinis humanisque auxilio simul & consilio essent episcopo. His dictis Meinwercus factum suum omnibus approbavit. Sic vero domum infirmorum capellæ sancti Benedicti eodem muro conjunxit, ut sacerdos altari assistens per muri fenestram infirmo communionem præbere posset. Porro ex his fratribus, quos Cluniaco adduxerat, Sigehardum ceteris abbatem præfecit, cui *quosdam pueros ministerialium & civium suorum regulari norma imbuendos* tradidit, ut exemplo suo bonæ opinionis & sanctæ conversationis odorem longe lateque in po-

ANN. CHR. 1015. I. Abdinchofense monasterium conditur.

ANN. CHR. 1015.

pulos spargerent. quæ res optimi præsulis votis apprime respondit. Ejus studio & sollicitudine intra quindecim annorum spatium absolutum fuit monasterium, cujus claustrum quoties introisset, *relictis foris popularibus, assumtis gravibus & religiosis personis, quæ sciebant & sua tegere, & aliena non publicare, claustrum introibat. quod deinceps faciendum, tam canonum traditione, quam sua institutione mandavit.* Hactenus ex anonymo, qui non satis accurate assecutus videtur tempus, quo Heinricus cum Meinwerco Cluniacum adiit. Certe non potuit illic adesse anno præcedente *ad missam* seu festum cathedræ sancti Petri, quippe qui eo anno Romæ coronatus imperator vi. kalend. Martii, insequentem paschæ sollemnitatem Papiæ celebravit.

II. Corbeiæ-novæ reformatio.

Non minori studio Meinwercus prolapsam in Corbeiæ-novæ monasterio regularem disciplinam instaurare curavit. Id quemadmodum factum sit, paullo aliter anonymus in actis Meinwerci, aliter chronographus Saxonicus refert. Rem sic narrat anonymus. Posteaquam monasterium illud a Ludovico Pio constructum, & a Badurado Patherbrunnensi episcopo dedicatum fuerat, temporum decursu ut religionis, ita possessionum profectu succrevit. Sed cum deliciæ, ex divitiis natæ, vigorem disciplinæ resolvissent; Meinwercus episcopus, in cujus parochia situm erat, eo se contulit, ut secundum canonicam auctoritatem emendaret, quod contra regulam & bonos mores irrepsisse animadvertisset. Verum cum grandi sua, suorumque injuria repulsus, Heinricum adiit, obtinuitque ab eo, ut, Wala abbate deposito, alius, nomine Drutmarus, per quem religio claustralis illic reformaretur, ei succederet. quæ res ita episcopum monachis exosum reddidit, ut ecclesiæ custos, Boso nomine, sacra ibidem celebrare volenti, libertatis & privilegii sui obtentu, ornamenta necessaria subtraxerit, causatus ei non licere absque suo permissu illic divina celebrare. De hac injuria questus tum ad fratres, tum ad populum antistes, Bosonem ad satisfactionem vocavit. quem tertio vocatum, sed venire recusantem, ad tribunal Christi post mortem citavit; sicque loco discessit. quem abbas, scilicet Drutmarus, cum fratribus Patherbrunnam profectus, plenam reconciliationem obtinuit, non tamen pro eo, qui contumeliam ei fecerat, cui sæpe & multum rogatus veniam indulgere detrectavit. Hæc fere anonymus: nunc quo pacto id referat chronographus Saxonicus, videamus.

Reversus ex Romano itinere Heinricus, Corbeiam venit ad visitandos fratres, quorum vita & mores ipsi haud quaquam placebant, eosque imperiali auctoritate corrigere tentavit. at plerique, quasi patrum instituta defendentes, ejus voluntati præfracte restiterunt, eoque progressi sunt, ut male rebelles, quoddam veluti pugnæ genus contra imperatorem paraverint. Quid deinceps actum sit, inquit chronographus, magis est stupendum, quam stilo commendandum. Hæc ille ad annum præcedentem: hoc vero anno idem habet quod Ditmarus. nimirum cum ad Immedeshusen in vigilia pentecostes venisset imperator, illic cum antistite Meinwerco hanc sanctam sollemnitatem festive peregit. Ibi Wala Corbeiensis abbas, qui prius ab officio suo suspensus fuerat, deponitur, & cœnobii privilegia & consuetudines, quæ a Ludovico augusto dante invaluerant, ab imperatore mutantur, & ex Laureshamensi monasterio Drutmarus sine fratrum consensu abbas assignatur. Hic eadem hebdomada illuc accessit: quo præsente, Corbeienses vitam suam, quæ cunctis pæne monachis exemplum præbuerat, ex hoc vilescere gementes, omnes, novem exceptis, flentes discesserunt. quod Liudolfus venerabilis abbas futurum olim prædixerat: sed multis, iterum Dei gratia conversis, magis placuit se subdere instauratæ regulari disciplinæ, quam miserabiliter in sæculo vagari. Sunt qui putant, tantos motus excitatos fuisse ob defensa monasterii privilegia, nec aliam ob causam depositum fuisse Walam seu Walonem, virum alioqui pium, quam quod Meinwerco, monasterii libertatem opprimere volenti, obstiterit, ob idque male apud imperatorem audierit. Huc spectat Christiani Paullini pro Walone apologia. Non dissimulat tamen annalista Corbeiensis, sub Walone abbate rigorem disciplinæ aliquantulo remissiorem fuisse: at subdit, Walonem injuste a Meinwerco depositum fuisse, quod jura & privilegia sua constanter defendisset; eumque apologiam pro se scripsisse, quam summo pontifici & prælatis Ordinis nostri miserit. Inter ea dispersam fuisse totam congregationem in varia monasteria, paucis remanentibus, & mutationem hanc deplorantibus: Drutmarum vero, e Laureshamensi monaste-

rio accitum ab imperatore, virum alioqui pium & doctum, Corbeiæ prælatum, spiritualia & temporalia diligenter curasse. ANN. CHR. 1011.

Idem chronographus tradit, hoc ipso anno Redbaldum Wirdunensem seu Werthinensem abbatem, qui Werinberto hoc sæculo ineunte successerat, in vigilia paschæ obiisse, ejusque in locum electum fuisse Hetthenricum ejusdem cœnobii præpositum, cui apud *Cassulum* opidum imperator, cum consilio Heriberti Coloniensis archipræsulis, *Wiraunense* monasterium commendavit. Hinc corrigendus Bucelinus, qui Hetthenrici præfecturæ initium ad septem annos differt. Hic abbas post biennium Werthinæ excepit Heinricum imperatorem, qui pentecosten ibidem celebravit. De sancto Bardone Hetthenrici successore inferius agendum. In eodem chronico Saxonico legitur, Gislam, filiam Lotharii Waldbickensis, matrem Heinrici marchionis, xiv. kal. Septembris hoc anno obiisse, ac sepultam fuisse in monasterio, quod Suinvordæ ipsa extruxerat. III. Werthinenses abbates.

Sub idem tempus Adelheidis Vilikensis abbatissa revisit Coloniense sanctæ Mariæ cœnobium, cui etiam præerat. Cum illic versaretur, die festo sancti Blasii post cœnam correpta est periculoso gutturis morbo, quem post completorium signis, ne silentium a regula rigide præscriptum violaret, cuidam sorori sibi familiari, Idæ nomine, indicavit. Illa nullum esse periculum reputans, ad lectulum se recepit: at Adelheidis mortem sibi imminere certa, petiit *monasterium*, id est ecclesiam, ubi precibus horas matutinales prævenit. Prima luce missam sibi celebrari mandavit, *in qua se dominici corporis & sanguinis sacramento munivit*, sanctumque Herebertum (is Coloniensis archipræsul) de instante sibi morte certiorem fieri curavit. quo nuntio magnopere consternatus est vir Dei, qui ipsi indissolubili caritate semper adstrictus fuerat. Vilikensibus quoque sororibus pia mater se quidem morbo, sed modico (ne illas immoderato mærore affligeret) teneri per nuntium significavit, easque ad se quantocius visendam invitavit. quod cum illæ, imminentis mortis nesciæ, in crastinum distulissent, eam mortuam invenerunt. Tantæ matris jactura supra modum afflictæ, unum sibi solatium superesse ratæ, si saltem ejus corpus in suum monasterium deferendum obtinere possent; archiepiscopum multis precibus & lacrymis hac de re interpellarunt. qui demum exoratus sacrum illud depositum eis concessit, quod intra claustra monasterii, uti illa vivens mandaverat, sepulturæ tradunt, non multo post in ecclesiam translatum: ubi miracula non pauca facta perhibentur. In his nobilis quidam, *pro pænitentia cujusdam capitalis criminis ferreis nexibus apostolica auctoritate ligatus*, ad sanctæ virginis tumulum nexibus divinitus solutus fuit, ut testatur Berta ejusdem loci sanctimonialis, Adelheidis æqualis, quæ librum de rebus ab ea gestis haud inconcinne composuit. Distractæ hinc inde sacræ ejus reliquiæ nuperis hæreseos cladibus, quibus locus iste omnino attritus fuit; instauratus, ut licuit, ab Amœna Margarita, quæ nobilibus cannonicabus ejus loci post illas clades præfuit. IV. Adelheidis abbatissæ Vilikensis obit.

Commissa hoc tempore pugna apud Florinas inter Lambertum Lovaniensem comitem, filium Ragineri Longi-colli, & Godesridum Lotharingiæ ducem: cæsoque in illa pugna Lamberto, ejus conjux Gerberga, ut defuncti animæ remedium salutare procuraret, perennes pro eo preces in monasterio Gemblacensi, cujus ipse comes defensor fuerat, persolvi curavit. Ejus rei causa, annuente filio suo comite Henrico, feudum proprietatis suæ, Tortosam dictum, Gemblacensibus contulit. quod postea comes permutavit, datis aliquot mansionibus, quas Gemblaci jure beneficii a rege habebat. Abbas autem Olbertus, *sciens* [a] *monachorum esse, ut labore manuum vivant ex patrum & apostolorum exemplo; continuato cum fratribus labore, secundum quod necessitas paupertatis exigebat, & voluntas obedientiæ suadebat*, in opportunis ipsius prædii locis factis æstuariis, vivaria ad recipiendos pisces construxit, quod fratrum usibus maxime profuit. V. Gemblaco facta donatio. a Spicil. to. 6. p. 513.

Noviomagi ad Rhenum cum demoraretur Heinricus augustus, Heymonis Virdunensis præsulis interventu res sancti Vitoni monasterii sigillatim confirmavit; in his quidquid Godefridus & Herimannus comites eidem cœnobio contulerant, necnon comes Leitardus, qui *monachus* inibi *factus* dedit in pago Vabrensi, in comitatu de Casterei, prædium Ballodium dictum cum villa Helva. His omnibus quædam de suo adjecit imperator, nempe dimidiam partem telonei, monetæ, & totius debiti, quod ad jus suum attinebat apud Mosomum; & quidem per interventum VI. S. Vitoni res confirmatæ.

ANN. CHR. 1015.

Hermanni comitis, cujus beneficium antea fuerat. *Actum Noviomago* hoc ipso anno, sed sine diei designatione. Nulla hic mentio Richardi abbatis, qui forte emendando sancti Amandi monasterio occupatus erat, vir maximæ apud imperatorem auctoritatis. In eodem diplomate memoratur *Villare in comitatu Stadunensi super fluvium Asnam* *. qui locus conducere potest ad illustrandum pagum Stadonensem. Legimus aliud ejusdem imperatoris præceptum absque chronicis notis, in quo fidelis ejus Litardus, comes nobilissimus, superni inspiratione consilii divinitus afflatus, vitæ quoque melioris desiderio accensus, favente secundum votum ipsius imperiali consensu, sancti Vitoni *tonsoratus se contulisse dicitur monasterio; & ne vacuus ad arma Domini veniret, praobtulisse de possessione sua eidem monasterio prædium Ballodium in pago Mnecensi*. scilicet mansum indominicatum cum ecclesia integra. quod imperator ratum habet. Ex quibus intelligitur, Leitardum comitem anno præcedente factum fuisse monacbum. si quidem jam Heinricus imperator erat, cum ejus donationem comprobavit. Eodem fere tempore Arnulfus miles de Hattonis-castello factus est monachus apud sanctum Paulum, scilicet Virduni, ut Richardus abbas in quadam charta testatur.

* l'Aisne.

Litardus comes factus illic monachus.

VII. Humbertus monachus Mediani-monasterii.

Tunc temporis Hardulfus abbas Mediano-monasterio præfectus erat, sub quo Humbertus, postmodum rebus gestis & cardinalitia dignitate insignis, litterarum studiis, *sub monachali habitu* hoc anno ibidem oblatus, imbuitur, ut Johannes de Bayone in historia illius monasterii testatur. Hardulfo abbati post annos quatuordecim successit Nortbertus abbas. Humbertum non Burgundionem, sed Lotharingum fuisse innuit Lanfrancus in commentario, quem contra Berengarium scripsit, eumque virum religiosum, fide christiana, sanctissimisque operibus & doctrina decoratum fuisse dicit: qui sic vixit, ut *de fide vel doctrina ejus nec saltem sinistræ suspicionis fama aliquando exorta sit.*

VIII. S. Præjecti monasterio donatio facta.

Superstes erat saltem ad hoc usque tempus Albertus secundus comes Viromandensis, idemque sancti Quintini martyris basilicæ dictus abbas & rector, qui hoc anno donationem cujusdam prædioli, [a] apud Rodulfi-curtem ad Fraxinum, a quodam ejus servo, Firmato nomine, factam suburbano sancti Præjecti monasterio, confirmavit cum matre sua Ermengarde & fratre suo Ottone. *Actum prope vicum sancti Quintini, die kal. Febr. anno dominicæ incarnationis* M XV. *regnante rege Rotberto nono-decimo anno*, inito a morte patris. His litteris post prædictos Albertum, matremque ac fratrem ejus subscribunt Vivianus decanus, aliique canonici basilicæ sancti Quintini: cujus loci Dudo [b] canonicus hoc ipso anno a Richardo secundo Nortmannorum duce confirmationem obtinuit earum ecclesiarum, quas pater ipsius Richardus, *in Caleis* * *comitatu sitas*, olim sancto Quintino donaverat. quæ confirmatio sancita est sub pœna quadraginta auri librarum, quorum viginti *regi Francorum* persolvat infractor, ducique Nortmannorum æque viginti. *Actum est autem anno ab incarnatione Domini nostri Jesu-Christi* M XV. *indictione* XIII. *regnantis Rotberti* XXVII. *hoc præceptum Rodomagensi civitate, in nativitate genitricis Dei Mariæ.* Huic præcepto post Richardum apponuntur signa matris ejus Gonnor, uxoris ejus Judith, Richardi filii Richardi, Willelmi comitis, Rotberti archiepiscopi, Hugonis Ebroïcensis episcopi, & aliorum. Quæ idcirco retulimus, ut appareat, necdum hoc anno decanum fuisse basilicæ sancti Quintini Dudonem, qui libros tres de gestis Nortmannorum Adalberoni Laudunensi episcopo jam decanus nuncupavit, inchoatos biennio ante mortem Richardi primi, anno millesimo secundo mortui, cujus rogatu hos aggressus est, eosdem prosecutus post ejus mortem ad preces Richardi secundi ejus filii & Rodulfi comitis. Non mirum itaque, si hic Richardus tam facile Dudonis precibus assensit, prædictam confirmationem postulantis. Hæc paullo extra lineas.

[a] Hemerd prob. p. 34.

Dudo decanus S. Quintini.

[b] id. in corp. p. 207.

* de Caux.

IX. Alberti comitis funesta mors.

De Alberto comite superius memorato Baldericus [c] rem narrat memorabilem, a rebus nostris haud alienam. Hic totus nequitiæ deditus, maxime linguæ vitiis, justo Dei judicio tandem gravi & intolerabili morbo percussus, monente Waleranno monacho, qui sub Richardo abbate Humolariensis sanctæ Hunegundis monasterii tunc præpositus erat, postmodum ejusdem loci abbas, *falsam pœnitentiam induit, postea sub monachali habitu Deo serviturus. Tonso capite, assumto habitu, aliquantisper convaluit*; moxque in pristina relapsus vitia, consilio matris, aliorumque fautorum, *qui hoc tum per insaniam fecisse dicebant*, militari *chlamyde iterum*

[c] Chron. Camerac. p. 63. c. 23.

sumta, mutavit cucullam. Statim vero rursus extremo corripitur morbo, & lingua ejus, criminum præcipuum instrumentum, divino quodam igne succensa est. Cum hora ejus exitus instaret, *stulti canonici* (sic idem Baldericus loquitur) *corpus Domini detulerunt. quod cum gustasset*, mox in hæc extrema verba spiritum exhalavit: *Ferrum*, inquit, *quod mihi clerici detulerunt, me occidit*. Sub hæc advenit Walerannus monachus, & linguam ejus, *usque ad palatum crematam*, matri ac fratri, ceterisque adstantibus monstravit; idque postea Gerardo Cameracensi episcopo narravit. Hic est Walerannus abbas Humolariensis monasterii, a Richardo Virdunensi abbate institutus, cujus rogatu [a] Otto Viromandensis comes, Alberti prædicti frater ac successor, conventionem [b] quamdam, cum hominibus villæ Lantiaci ab eo factam confirmavit; necnon donationem olim factam a Lantberto sancti Quintini signifero & castellano, qui monachum ibidem se devoverat.

ANN. CHR. 1015.

Walerannus abbas Humolariensis.

a V. lib. 49. n. 97.
b Hemerê prob. p. 35.

X.
S. Benigno remissæ præstationes.

In villis sancti Benigni præstationes quædam, quæ *salvamenta* dicebantur, certis dominis pendi solebant. Has omnes [c] sancto Benigno remisit Rotbertus rex, vetuitque, ne deinceps a quoquam exigerentur. quod donum, super altare sancti Remigii positum, laudaverunt Constantia regina ejus conjux, & filii Heinricus, tunc Burgundiæ dux, atque Rotbertus frater, qui illi successit. Post eos in authentico apponuntur signa *Lamberti episcopi*, scilicet Lingonensis, *Gotfredi episcopi*, nempe Cabilonensis, *Hugonis comitis & episcopi* Autissiodorensis, *ejusdem loci provisoris*, *Azelini Laudunensis præsulis*, qui & alio nomine Adalbero cognominabatur; *Beraldi episcopi* Suessionensis, *Ottonis Matiscensis comitis*, *& Raynaldi Nivernensis comitis. Data VIII. kal. Februarii, anno ab incarnatione Domini* M XV. *indictione* XIII. *epacta* XVII. *regnante Rotberto* XXVIII. *anno. Actum Divione feliciter*. Ex his intelligitur eo tempore jam fato functum fuisse Brunonem Lingonum episcopum, cujus successor Lambertus præmisso diplomati subscriptus occurrit. Favet breve chronicon [d] apud Labbeum, ubi *Bruno Lingonensis præsul eximius, & pauperum Christi tutor & defensor piissimus*, hoc anno obiisse traditur. Emendandus proinde chronographus Benignianus, qui Brunonis obitum differt in annum sequentem. Ex his facile intelligitur, Rotbertum regem jam tum in gratiam recepisse Willelmum abbatem & monachos Divionenses, quibus infensus fuerat [e] ex eo, quod Willelmus Brunoni Lingonum episcopo, regis consiliis adversanti, faveret. Hinc rex Reomaensem abbatiam abstulit Willelmo: qui veritus, ne quid sui causa Benigniani monachi a rege paterentur, eos in diversa loca dispersit, paucis tantum ad loci cultum & custodiam relictis cum Odilone Cluniaci abbate, regi acceptissimo, quem ad hoc Willelmus accersierat, ne quid rex contra locum sanctum moliretur. At rex, ut erat benignissimus, ubi monachos sui causa dispersos cognovit, magnopere doluit, eosque quantocius revocari jussit.

c Spicil. to. 1. p. 460.
d Labbe to. 1. Bibl. p. 294.
e Spicil to 1. p. 455. & seq.

X I.
Ingo abbas S. Petri Vivi.

Hoc anno Senonum urbs Rotberto regi tradita est; tumque Rainardus monasterii sancti Petri abbas decessit, qui monasterium instauravit, variaque supellectile ecclesiam [f] exornavit, &, quod præstantius est, regulari tramite monachos instrui, & liberalibus disciplinis informari curavit. Laudatur a Trithemio in chronico Hirsaugiensi. Huic successit Ingo, qui jam abbas erat sancti Martini Masciacensis, & sancti Germani Parisiensis, regis quoque consanguineus. Ejus tempore HLudovicus comes [g] Alemannorum, orationis causa profectus ad sancti Michaëlis Periculum, reversusque Senonas usque, morbo tentatus, monasticum illic habitum induit, pieque migravit, collatis possessionibus, quas in villa Ariscurti habebat, & pallio uno, quod pallium HLudovici a posteris dictum est.

f Odoram. to. 2. Ch. p. 639.
g Spicil. to. 2. p. 740.

Ludovicus comes illic monachus.

X I I.
Tusiacum monasterium instauratur.

Puellare monasterium pagi Cenomannensis, vocabulo Tusiacum, condiderat sæculo octavo innuente Berarius episcopus, quod bellorum subinde procellis labefactatum, penitusque demum eversum jacebat usque ad hoc tempus, quo Hugo de Monte-Dublelli *, favente Hugone comite, illud denuo excitavit pro monachis, quibus quemdam monachum, haud dubie sancti Petri de Cultura, nomine Hermentum, abbatem præfecit, & ab Avesgaudo episcopo ordinari curavit *per deprecationem domni abbatis Ingelbaudi totiusque congregationis ejus*, scilicet sancti Petri de Cultura. Libera fuisse videtur hæc abbatia sub tribus abbatibus, videlicet Hermento, Sevino & Goscelino: sed tandem Arnaldi episcopi pontificatu, redacta fuit in cellam conventualem, quæ sancti Vincentii ejusdem urbis monasterio subjecta est.

* Montdoubleau.

ANN. CHR. 1015.

XIII. Odonis comitis litteræ pro Majori-monasterio.

Majus-monasterium tunc procurabat Ebrardus sen Ewrardus abbas, cujus loci terram, monasterio propinquam, quæ Portus seu Capella sancti Bartholomæi dicitur, cellasque circumpositas vexabat Odo comes: sed tandem, adhortante Hugone archiepiscopo, litteris suis se ab injuria deinceps temperaturum hoc anno spopondit. Idem abbas in curia ipsius Odonis comitis & Hugonis archiepiscopi decretum obtinuit contra quemdam vicarium, qui vice comitis judicium exercebat, Tedasium nomine, qui injustas consuetudines ab hominibus Majoris monasterii exigebat, contra quam *a tempore Odonis senioris comitis, teste Gualtero Turonensis civitatis cive, a Corbone definita fuerant, & a patre ejusdem Tedasii* dimissæ; statutumque est, *ut omnes vicariæ, quas Tedasius reclamabat in terra sancti Martini, irritæ essent, nisi ex quatuor causis, scilicet rapto, incendio, banno & furto*: ita ut *si colibertus in colibertum, in terra sancti Martini consistens, aut ex aliis potestatibus sancti Martini, pro aliqua causa adveniens neglexerit, aut qualemcumque forisfacturam fecerit; nec Tedasius, nec ullus vicariam habeat, sed omnia in potestate abbatis & monachorum jam dicti loci consistant.* Alia ejus decreti minutiora prætereo. *Hæc vero definitio & terminatio vicariæ est a ripa Ligeris usque ad terminum terræ Vindocinensis.* Subscripta sunt nomina Odonis comitis, Hugonis archiepiscopi, Goanilonis archiclavis, Gaufredi vicecomitis, Gaufredi filii ejus, Harduini filii Corbonis, & aliorum, sed absque notis chronicis. Guanilo seu Waolio thesaurarius sæcularis erat, an collegiatæ sancti Martini ecclesiæ sub Herveo tunc archiclavo: cujus Wanilonis uxor, nomine Agnes, quasdam vineas, apud *Vitrey* prope monasterium sitas, monachis cessit, reservato sibi usu-fructuario. Ad hæc eidem Ebrardo abbati, ejusque monachis Alanus dux Brittonum prædium suum Deservum liberaliter donat, assentientibus Eudone fratre ducis, atque eorum matre Advisa, cum Gualtero Namnetensi episcopo, in cujus parochia indubie hoc prædium situm erat.

XIV. S. Andreæ Viennensi quædam restituta.

a Spicil.to.13. p. 276.

Annum regni vicesimum agebat Rodulfus rex Burgundiæ Transjuranæ, cum, petente Irmingarde [a] regina conjuge sua, necnon fratre suo Burchardo Lugdunensi archiepiscopo, sancti Andreæ Viennensi monasterio, cui tum Hugo abbas præerat, restituit ecclesiam sancti Symphoriani in Septimo, cum dote, decimis, & offerendis, sicut ipsius pater rex bonæ memoriæ Chuonradus & genitrix Mathildis eam dederant. Addit Rodulfus quidquid Constantius in valle Ortensi per donum Aimuini seu Aimoini abbatis ædificaverat. *Data pridie idus Aprilis, anno incarnationis Domini* M *xv. regnante domino Ruodulfo rege anno vicesimo. Actum Aquis.*

b ibid. p. 272.

Ermengardis regi Rodulfi regis secunda uxor erat; nam prima Agildrudis [b] vocabatur.

XV. Durandus episcopus Venciensis monasterium S. Verani condit.

c lib. 53. n. 45.

Post mortem episcopi Venciensis, cujus nomen ignoratur, electus est in ejus locum Durandus, tum abbas sancti Eusebii monasterii Aptensis, de cujus origine in superioribus [c] egimus. Hic, quia rudes & totius boni ac religiosis expertes illius terræ homines noverat, quemdam fratrem, prædicti cœnobii monachum, Pontium nomine, comitem sibi adscivit. qui ambo monasterium sancti Verani in territorio Cagnensi, ubi Carolus-Magnus ecclesiam beatæ Mariæ, quam *Deauratam* vocabant, exstruxisse ferebatur, loco ad mare opportuno, ad fluvium Lupi, prope castrum Cagnæ construxerunt, omnimoda libertate prius eidem loco a principibus illius regionis concessa. Pontius abbas primus diu rexit hoc monasterium, cujus ecclesia beatæ Mariæ, sancto Johanni-Baptistæ ac sancto Verano confessori nuncupata erat.

XVI. Arduinus rex fit monachus.

Hoc anno Ardoinus marchio Eporediæ, qui se regem contra Heinricum imperatorem ferebat, regni titulo abdicato, factus est monachus: cujus rei causa non una assignatur. Sigonius scribit, Ardoinum, Heinrici absentia erectum, ingenti collecta militum manu, Vercellas occupasse, Novariam obsidione, Comum oppugnatione, atque ad extremum Mediolanum ipsum hostilibus incursionibus pressisse, ac demum, ut archiepiscopum sibi infestum propria afficeret contumelia, mortuo Astensi episcopo Ardericum, Manfredi Astensis marchionis fratrem, pro arbitrio suffecisse, eumque Romam consecrandum misisse. qua injuria offensus archiepiscopus, exercitu Astæ admoto, novum episcopum & marchionem ad deditionem compulerit. quod ubi rescivit Ardoinus, extemplo præ nimio animi dolore regno se abdicaverit, atque ultro in monasterium Fructuariæ in agro Taurinatium

ANN. CHR. 1015.

se abdiderit. Hæc Sigonius. at chronographus Saxonicus, nondum editus, rem sic narrat. *Interim Harduwigus, nomine tantum rex, perdita urbe Vercelli, quam, expulso Leone episcopo diu injuste tenuerat, infirmatur, radensque barbam & monachus factus, III. kal. Novembris obiit, sepultus in monasterio*, scilicet Fructuariensi. Attamen in necrologio sancti Benigni Divionensis XIX. kal. Januarii *Arduinus rex & monachus* obiisse traditur.

XVII. S. Nicolai monasterium Camerinense conditur.

Eodem anno Atto comes, filius Attonis comitis, & Berta comitissa ejus uxor, Arnerii itidem comitis filia, de salute animæ suæ solliciti, unanimi ac mutuo consilio monasterium sub titulo sancti Nicolai ad Ostia in comitatu Camerino, ubi a priscis temporibus ecclesia in honorem sancti Michaëlis ædificata erat, construxerunt, ac *liberaliter dotaverunt*, ea mente, ut *cum spiritualibus fratribus secundum conversationem beati Benedicti abbatis mores* suos instituere valerent; ibique domnum Petrum, filium Erisolde, abbatem constituerunt, tali monasterio concessa libertate, ut sub nullius potestate esset, *nisi solius Patris, & Filii, & Spiritus-sancti, cui omnia subjecta sunt.* Actum anno ab incarnatione Domini M XV. mense Februario, indictione XIII.

ANN. CHR. 1016.

XVIII. Rotberti iter Romam.

a Chesn. to. 2. p. 639.

POstero anno millesimo sexto-decimo Rotbertus rex Francorum Romam ad limina Apostolorum profectus videtur. De hoc itinere agens Odorannus [a] ait contigisse, ut, dum rex Urbem peteret, Constantia regina, una cum Hugone *filio parvulo*, in villa pagi Senonensis Tillo remaneret. quo comperto Berta regina, quæ dudum causa consanguinitatis a rege separata fuerat, regem subsecuta sit, spe adducta, fore ut faventibus quibusdam aulicis, regio thalamo pontificis decreto restitueretur. quæ res cum Constantiæ reginæ grandem metum incuteret, sanctus Savinianus in somnis ei apparuit, jussitque bono animo esse; brevi eam, Deo propitio, hoc metu liberandam. Reginæ vero quis esset Savinianus ignoranti, Theodericus quidam, qui in Senonico sancti Petri monasterio nutritus fuerat, post reditum regis futurus Aurelianorum episcopus, Constantiæ infit: Savinianum esse primum Senonum episcopum & martyrem, cujus corpus in monasterio sancti Petri honoraretur. Mox illa, simul cum filio, sancti Petri limina petiisse dicitur, multisque precibus & lacrymis se sancti Saviniani patrocinio commendasse. cujus votis brevi effectus respondit. nam rex tertia post hæc luce ex Romano reversus itinere, Constantiæ majori affectu adhæsit. cujus beneficii regina haud immemor, sancti corpus, quod antea plumbo dumtaxat inclusum fuerat, auro gemmisque exornari curavit, rege per Odorannum monachum, qui hæc scripsit, id exsequente, & suppetias ad id opus, id est aurum, argentum & gemmas, conferente. quibus peractis, Leothericus archiepiscopus sacrum corpus in novum loculum transmutavit. Paullo ante id tempus Leothericus, *adhuc vivente abbate Rainardo*, quem anno superiore decessisse diximus, sanctorum Saviniani & Potentiani corpora repererat, eaque *locellis plumbeis* recondiderat, Clario [b] monacho testante.

b Spicil. to. 2. p. 738.

XIX. Bulla pro Cluniaco.

c Conc. to. 9. p. 811.

Quo tempore, quove consilio Romam adierit Rotbertus, non omnino exploratum. Vero propius est, hoc iter sola devotionis causa ab eo susceptum fuisse. nisi quis putet, id factum eo animo, ut Bertam, quam ægre dimiserat, per Benedictum papam resumere sibi liceret; & ex condicto Bertam hoc in itinere ipsum subsecutam fuisse. Tempus vero hujus itineris colligimus ex apostolicis [c] litteris, quas pontifex Gallicanis episcopis pro Cluniacensi monasterio scripsit contra ejus vexatores, quorum deprædationes *ex reclamatoria legatione* Odilonis abbatis intellexerat *in præsentia Deo devoti domni Roberti regis Francorum, principumque ejus & optimatum, qui cum eo venerant ad limina Apostolorum.* Jam vero tempus scriptæ hujus epistolæ, quæ *kalendis Septembris* data dicitur, conjicimus tum ex nominibus Gallicanorum episcoporum, quibus inscripta est; tum ex tempore receptæ a Rotberto Senonum urbis, tum ex tempore pontificatus Theoderici Aurelianensis episcopi, tum denique ex ætate Hugonis Rotberti & Constantiæ filii adhuc *parvuli*, necdum regis, quo nomine anno insequente insignitus fuit. Unus ex episcopis, quibus inscripta legitur epistola, est Lambertus Lingonum antistes, cujus decessor Bruno anno præcedente obierat, & quidem tertio kalendas Februarii, ut in necrologiis sancti Benigni & sancti Germani Parisiensis notatur. Deinde in potestate Rotberti regis tunc erat Senonum civitas, ad quam scilicet liber erat Con-

ANN. CHR. 1016. ſtantiæ reginæ aditus: quæ urbs non ante annum ſeperiorem [a] in regis poteſtatem venit.

a Spicil. to. 2. p. 718.

X X. Theodericus fit epiſcopus Aurelianenſis.

Theodericus ex caſtro-Theoderici in Briegio ad Matronam, parentibus genere claris & præpollentibus ortus, Sewinum Senonum archipræſulem, & Rainardum ſancti Petri in eadem urbe abbatem conſanguinitate attinuiſſe traditur. Ejus rei cauſa Rainardo ipſius *avunculo* in eodem cœnobio liberalibus ſtudiis imbuendus committitur, indeque in curiam Rotberti regis accerſitus, poſt ejus ex Urbe reditum in locum demortui Fulconis Aurelianorum epiſcopi regia anctoritate inductus eſt, obſiſtente Odolrico clerico, magnopere infeſto, qui eumdem epiſcopatum ambiebat, & ſiniſtram de Theoderico ubique ſpargebat opinionem. Hac præventus Fulbertus Carnutum præſul eximius, cum ad ejus ordinationem invitatus fuiſſet, varias [b] ei oppoſuit cauſas, quarum duæ præcipuæ: una, quod Aurelianenſis eccleſia ob crimen homicidii tunc interdicto ſuppoſita eſſet: altera, *proſcriptio refragantium clericorum, & extorta timore electio*, immo *non electio: ubi ſic a principe unus obtruditur, ut nec clero, nec populo, nec ipſis ſummis ſacerdotibus ad alium deflectere concedatur.* Theoderici conſecrationi Fulbertum non interfuiſſe colligitur ex ejus epiſtola XXVIII. in qua de Leutherico Senonum archiepiſcopo queritur, quod abſque ſuo concilio epiſcopos ordinaret. *Hoc pridem*, inquit, *in T. factum, in G. nuper iteraſti.* quorum primus non alius quam Theodericus videtur. Verum, cognita poſtmodum Theoderici innocentia, ejus ordinationem probavit Fulbertus, & amicitiam deinceps coluit, ut ſequentes ejus duæ epiſtolæ probant. De præmiſſo interdicto interpretanda videtur alia [c] ejuſdem Fulberti epiſtola, in qua *Aureliana civitas incendio vaſtata, ſacrilegiis profanata, & inſuper excommunicatione damnata, nec reconciliata* fuiſſe dicitur. Theodericus tandem in ſede ſua confirmatus, veri paſtoris omnes partes implere ſtuduit: cujus argumentum virtutis duplex nobis relictum eſt: alterum, quod Odolrico clerico veniam de injuria petenti non modo indulſit, ſed etiam ſecundum poſt ſe honorem tribuit, eique poſt ſe epiſcopatum conſerendum prædixit: alterum, quod calicem *ex centum ſolidis auri optimi* ipſius juſſu factum, *in quo conſecraretur ſanguis Domini noſtri Jeſu-Chriſti, monaſterio* [d] ſeu cathedrali eccleſiæ donavit, cui Rotbertus rex addidit patenam *ad conficiendum in ea corpus Redemtoris mundi.*

b Fulbert. ep. 61.

c id. epiſt. 93.

d Helgald. in vita Roberti.

X X I. Angelramnus abbas Centulenſis.

In Rotberti regis comitatu, dum Romam iret, inter alios fuit Angelramnus ſeu Ingelramnus Centulenſis monachus, nuper e ſchola Fulberti eductus: cujus converſatio & eruditio ita regi placuit, ut poſt mortem Ingelardi abbatis, Centulam ſe contulerit Rotbertus, & Angelramnum a fratribus abbatem eligi curaverit. Verum longe alia mens Angelramno erat, qui ea dignitate ſe indignum reputans, furtim ſe proripit e monaſterio, & in ſilvæ Olnodioſi latibula ſe abdit. Mox regis juſſu perquiſitus, ac demum inventus, onus impoſitum invitus ſubire cogitur. *Rex itaque gaudens eccleſiæ baſilicam intrat, omnique ſpectante nobilium & ignobilium caterva, per funes ad ſigna pendentes ipſi totius loci dominationem delegat;* jubetque, ut quantocius ejus benedictio acceleretur. Quo præciſe anno id factum ſit, non ſatis conſtat; nec ullum Angelramni abbatis monumentum nobis occurrit ante annum M XXII. In kalendario fratrum conſcriptorum Centulenſis monaſterii nonis Junii Ingelardus abbas notatur.

X X I I. Herbertus & Richardus abbates Corbeienſes.

Maingaudo veteris Corbeiæ abbati, qui pridie idus Novembris obiiſſe traditur, jam ſucceſſerat Herbertus abbas, qui apud regem queſtus eſt *de Efredo ſuo milite & advocato*, quod, eum ad regiam expeditionem commonitus procedebat, » ſumtus ſui itineris ab hominibus monaſterii extorqueret, & in reditu hoſpitium in » abbatia, & ſervitium ab hominibus villæ, in qua hoſpitatus fuiſſet. Quin etiam ſi » quælibet offenſa inter homines advocatiæ ſuæ orta eſſet, juſtitiam ejus rei ſibi vin- » dicaret. Quod ſi in caſtro ſuo Incra * (nam ejus loci dominus erat) aliquid refor- » mandum aut inſtaurandum foret, homines ejuſdem cœnobii ad illud opus ire com- » pelleret. His gravaminibus ad regis audientiam delatis, decretum eſt *judicio* regis » & *principum*, ut, quia ille *ſuum beneficium ex abbatia ipſa propter advocationem, » id eſt propter ſervitium, habebat*, prædictas conſuetudines habere non deberet, *ex- » cepto ſi abbas in expeditionem regis ire debeat, & cum ſecum ire juſſerit*; nec aliam » legis juſtitiam in abbatia habeat, niſi *major abbatis*, vel ipſe abbas eum invitave- » rit: & tunc *de ipſa lege* tertiam partem habeat; denique ad caſtrum ipſius advocati

* Encre.

cati reformandum oequaquam homioes abbatiæ compellantur. *Acta est hac constitutio in villa, vocabulo Pons-sancta-Maxentia, regnante gloriose rege Rotberto anno* ANN. CHR. 1016.
xx. *indictione* XIV. Heriberti abbatis tempore contigit mulierem cootractam ad tumulum sancti Adalhardi sanari tempore matutinorum, quibus tum iotererat Centulensis *abbas Ingelramnus*, qui forte per id tempus, Corbeienses iovisendi gratia, illic morabatur. Audito miraculo, ad eum accedens Corbeiæ abbas Heribertus, *innuit manu (silentium quippe sibi indixerat sanctus Benedictus)* ao interruptis matutinis hymnum caneret *Te Deum laudamus*. Abnuit ille: *matutinos innuit finiri debere*; sicque demum *rem laudibus omnes celebrare. Factum est: mulier laudantibus interest, ipsaque sua salutis lingua scientibus & nescientibus facta est.* Ita Gerardus in libro primo de miraculis sancti Adalhardi. Hæc silentii religio accuratam Corbeiensium disciplinam probat, quam tamen Richardus Virdunensis abbas ibidem restituisse dicitur. Sic eoim de eo scribit Hugo Flaviniacensis in chrooico. *Hic* Robertus *tunc beato patri nostro* Richardo *abbatiam sancti Petri Corbeiacensis regendam contradidit, ut ejus instructione & vigore servaretur in ea regula patris Benedicti, & vigor reformaretur monastica religionis.* Certe Heriberti abbatis successor pooitur Richardus, qui & *indictum*, de quo infra, instituit, & sancti Adalhardi corporis elevationem a Johanoe papa XIX. obtinuit. at videtur alius fuisse Richardus a Virduoeosi, quippe, cui mortis diversus dies & annus assignaotur, ut suo loco videbimus.

Rotberto rege abseote forte id contigit, quod io chronico Saxooico ad huoc an- XXIII. Pontis-levii prœlium.
num legitur, scilicet *in regno Rotperti pacifici regis Francorum*, provincialibus mutuo cooſligeotibus, interiisse *plusquam tria millia hominum*. Certe hoc ipso anno grave prœlium commissum fuit apud Pontem-Levium * in pago Blesensi ioter Odonem * Pontlevoy.
Turonensem & Fulconem Andecavensem comites pridie oonas* Julii: quo io prœ- * al. kalendas.
lio victoria peoes Fulconem fuit, cui cognomeo erat Martellus. De hac pugna in veteri chronico sancti Juliani Turoneosis hæc leguntur. *Hoc tempore nostra abbatia multa & in multis passa est gravamina. Martellus enim comes eam munierat, & de illa civitatem oppugnabat. quam tandem a Tetbaldo comite recepit, quem Ponci-levis bello anno millesimo sexto-decimo cepit. Mira probitatis Martellus hic exstitit, qui Blesis & Pictavis comites bello vicit, quique nomen suum colla contrivit hostium.*

Ioterim Willelmus Pictavorum comes, ac *totius monarchia Aquitania*, ut ipse XXIV.
loquitur, *tenens principatum, interpellatus a venerabili viro atque abbate Emmone*, Ebroliensi monasterio Wil-
qui Ebroliensi beati Leodegarii martyris, beatique Maxentii cœnobio in pago Ar- "lelmus comes
vernico præerat, qoamdam terram, sitam in Santonico pago, villæ, quæ vocatur "quædam do-
Gelzans, & alteri, nomine Vinolio, adjacentem, ejus loci mooachis confert, nec- "nat.
non domum unam in castro, quod nuncupant Surgerias. *Data anno ab incarna-* "
tione Domini nostri Jesu-Christi M XVI. *indictione* XIIII. *regnante Rotberto rege.* His litteris apponuotur post Willelmum, qui ejus nomiois quiotus est, signa Willelmi & Odoois filiorum ejus, Agnetis comitissæ, Gisleberti Pictavensis & Islonis Santoneosis episcoporum, Josfredi vicecomitis, Katulooi vicecomitis, & aliorum. In chrooico Malliaceosi post Amblardum & Bernardum primos abbates Ebroilenses, laudatur Emmo, cujus successores Raymuodus & Girbertus: qui Girbertus io libro de miraculis sancti Odilonis abbatis laudatur, cujus oepos Gauzfredus, strenuus miles, liogua officium meritis saocti Odilonis adbuc viventis apud Silviniacum recepisse traditur.

Insignis fuit hoc anno cooversio cujusdam Silvii, viri nobilis, qui multa damna XXV.
Calmiliacensi saocti Theotfredi monasterio intulerat. Sic factum produot veteres Silvii conversio.
ejus loci membranæ. Silvius, filius Redempti, nepos vero Mainfredi, mortuo patre suo Redempto, qui fuerat advocatus & defensor monasterii sancti Theotfredi, post multas rapinas, cædes, & injurias, tam fratribus quam homioibus monasterii ab ipso illatas, tandem facinorum pæoitentia ductus, humiliter ad monasterium accessit, nudisque pedibus ac ceteris fere membris, ante sepolcrum sancti Theotfredi martyris cum lacrymis prostratus, veniam petiit de iniquis erratis. Præterita mox condooavere fratres, si modo de futuris caveret. Promisit ille emendationem, atque injustas consuetudines ab se impositas remisit, cootentus deioceps stipendio, quod ipsius patri persolvi mos erat. *Factum est hoc in mense Martio, feria tertia, luna nona, anno ab incarnatione Domini* M XVI. *indictione decima-quarta, regnante*

Rotberto rege. Hæ erant vexationes advocatorum, qui monasteriorum defensores esse debuerant.

ANN. CHR. 1016. XXVI. Artæ-cellæ seu Brignollæ origo.

Dum Massiliensi sancti Victoris monasterio præesset Wifredus abbas, jam laudatus non semel, Nevelongus quidam, vir nobilis, & uxor ipsius Teucelina, cum filiis Rainaldo, Willelmo & Leufredo, de salute animarum suarum solliciti, donationem faciunt *omnipotenti Deo & sancto Victori martyri, ejusque monasterio haud procul a civitate Massilea posito, & abbatibus & monachis perp tuo inibi militantibus* „ de curte sua, quam habent in comitatu Aquensi, intra terminos villæ, quæ vo„ catur Brinolla, id est ecclesiam sanctæ Perpetuæ nuncupatam, cum terris, vineis, „ pratis, silvis, garrieis, aliisque rebus ad eam pertinentibus. Facta donatio hoc anno, indictione XIV. *regnante Rodulfo rege Alamannorum seu Provinciæ.* Hoc instrumentum nominum suorum subscriptione confirmant donatores cum testibus. *Restagnus, indigne,* ut ipse ait, *vocitatus monachus, scripsit præcipiente domno abbate Wifredo.* Non multo post illic instituti sunt monachi sub priore, & sanctimoniales sub priorissa, subjecti monasterio sancti Victoris sub titulo cellæ Brignollæ *.

* *la celle de Brignolle.*

Montis-majoris nova basilica

Superius [a] agere cœpimus de Ramberto Montis-majoris abbate, cujus plurima laudabilia facta memorantur. In his novam majoris basilicæ fabricam exstruere hoc anno aggressus est, ut fidem facit inscriptio veteri codici bibliorum apposita his verbis: *Anno ab incarnatione* M XVI. *fuit inchoata basilica in honore sanctæ Mariæ matris Domini, seu omnium Sanctorum, indict.* XIV. *datarum* III. *kal. Junii, feria* IV. *regnante Roberto rege. In tertio anno fundationis hujus basilicæ obiit Guillelmus inclitus comes Adalaidis, & honorifice sepultus est in fundamento hujus ecclesiæ.* quod non rato fiebat, ne defunctorum sepulcra violarentur. Quia vero magnæ molis & impensæ erat nova hæc fabrica, Rambertus pia arte elegans oratorium sanctæ Crucis in radice montis, versus orientem, infra monasterii sæpta exstruendum cogitavit, illudque cælesti indulgentiarum thesauro ditandum curavit: ut hoc illicio invitati fideles, suppetias condendæ basilicæ conferrent. Consilium laudavit Pontius Arelatensis antistes, dicatæque ab se sacræ ædiculæ id prærogativæ indulsit, ut quisquis fidelium in eam ingressus fuisset, *si sit talis, qui per indictam sibi pænitentiam non introeat in ecclesiam, nec communionem sacri corporis Christi, aut osculum pacis accipiat; nec capillos sibi tondeat aut radat, nec linum vestiat, nec spiritales filios de sacro fonte suscipiat; nec feria secunda, aut quarta, aut sexta aliquid gustet præter panem & aquam: hic talis ad jam dictam ecclesiam si venerit, in die videlicet dedicationis ejus, aut semel in anno cum sua vigilia, & adjutorium dederit ad opera ecclesiæ sanctæ Mariæ, quæ modo,* inquit, *noviter construitur in prælibato monte; ex parte Domini nostri Jesu-Christi, qui pro nobis in crucis ligno affixus fuit, in cujus honore hæc etiam basilica constat dicata, & ex nostra, sit absolutus ab ipso die, quo suam vigiliam fecerit, de tertia parte majorum peccatorum, unde pænitentiam habet acceptam, usque ad ipsum diem revertentis anni, vel datarum, in quo dedicatio celebrabitur prælibatæ ecclesiæ; & habeat licentiam intrandi in totas ecclesias per totum ipsum annum, & communicandi, & pacem accipiendi, & tondendi, & radendi, & lini vestiendi, & filiolos de sacro fonte suscipiendi, excepto quadragesimali tempore & jejuniis de quatuor temporibus. & si tres dies de septimana sunt ei vetati per pænitentiam, unum reddimus ei, ut comedat & bibat quod Deus ei dederit, sicut alius christianus, qui non est in tali pænitentia, & duos alios jejunet: & si duo, unum reddimus ei; & si unus, illum reddimus ei tali tenore, ut pascat tres pauperes ad unum manducare de ipso conducto, quo ipse manducaturus est. Denique illos, qui de minoribus peccatis sunt confessi, & habent acceptam pænitentiam; si venerint ad dedicationem prædictæ ecclesiæ, aut semel in anno cum sua vigilia, & cum adjutorio ad opera ecclesiæ sanctæ Mariæ; absolvimus de una medietate acceptæ pænitentiæ usque ad annum vel datarum, in quo dedicatio celebrabitur prædicta ecclesia.* Hæc fusius ipsis Pontii archiepiscopi verbis referre visum est, ut intelligat lector, quales eo tempore pænitentiæ imponerentur, & quo pacto relaxarentur. Consimiles gratias Raimbaldus archiepiscopus indulsit basilicæ sanctæ Mariæ de Correno, cum eam dedicavit. Multa alia idem Pontius addit, quæ recensere longius esset; & in fine Montis-majoris privilegia confirmat. Ejusdem pontificis pater, Franco nomine, eidem monasterio, ubi sepulturam suam elegit, census non paucos legat pro salute animæ suæ, necnon conjugis suæ Walæ, filiique Pontii, cui præcepit, ut de tertia parte bonorum suorum centum solidos

[a] *lib. 53. n. 15.*

sancto Petro conferat. Superstes fuit Rambertus abbas usque ad annum saltem M XXX. cujus successor Josmarus, qui anno M XXXII. in quadam charta notatur, ad breve tempus regimen tenuit, Benedictum sortitus successorem. Ramberti obitus notatur in necrologio IV. kal Aprilis, & in claustro jacere dicitur.

XXVII. S. Jacobi monasterium Leodici inchoatur.

Apud Leodicum, urbem Belgicæ primæ, Baldricus episcopus monasterium exstructurus, primo ecclesiam sancti Jacobi apostoli in insula proxima VII. kalend. Maii hoc anno inchoasse, ejusque cryptam in honorem sancti Andreæ apostoli VIII. idus Septembris dedicasse memoratur: in qua ipse humatus est anno sequenti, imperfecto monasterio, cujus exstruendi consilium hac occasione concepisse traditur. Insignis quidam pictor Italus, Johannes nomine, ab Ottone tertio Aquisgranum accitus ad decorandam picturis sanctæ Mariæ basilicam, opere numeris omnibus absoluto, episcopatu ab eodem imperatore in Italia donatus est. Illuc profectus ut collati honoris beneficio potiretur, dux illius provinciæ non alio pacto, ut perhibent, assentiri voluit, nisi filiæ suæ conjugium iniret. Ille sacerdotalem cælibatum contaminare veritus, dignitati cedere maluit; sicque ad Ottonem in Germaniam reversus, Baldrico Leodicensi præsuli ab eo commendatus est. Forte Johanni episcopo animi scrupulos aperuit Baldricus: cui id dat consilii, ut ad diluenda ante-acta vitæ errata monasterium conderet. quod incunctanter aggressus pius præsul, imperfectum opus morte intercedente reliquit, quod Wolbodo ejus successor absolvit.

XXVIII. Reginbaldus Lauresham & Fuldæ abbas obit.

Cum Poppo seu Boppo Laureshamensi monasterio annis tredecim præfuisset, hoc anno finem vivendi fecit, ibidemque sepultus est. Eidem subrogatur Reginbaldus, vir secundum cor Domini, ut ejus loci annales tradunt, in spiritualis militiæ studiis a puero educatus, antecessorum exempla adæquans, posterorum forma & speculum futurus. Hic effusæ in egenos caritatis, de ornanda quoque Domini domo sollicitus, templi faciem coronis decoravit; chorum altius exstructum arcubus superimpositis auxit, altare ad crucem auro, argentoque cinxit, insuper thesaurum ecclesiæ in multis amplificavit. Ad hæc monasterium Abrinsbergi in honorem sancti Michaëlis inchoatum perfecit, fratribusque ibidem Deo militaturis necessaria affatim suppeditavit. Ob hæc insignia merita Conradus, eo nomine secundus, illum ad Spirensem cathedram promovit. Boppone mortuo, vacavit etiam Fuldensis abbatia, quam Brantho seu Brantohus, ante annos tres ab Heinrico exauctoratus, recepisse videtur, idque colligitur ex Lamberti chronico, in quo *Brantho abbas Fuldensis* anno M XXIII. Halberstati episcopus factus fuisse dicitur, eidemque in Fuldensi regimine Richardus successisse.

Miminlevæ monasterium Hersfeldensi subjectum.

Miminlevæ monasterium, quod sui juris ad id tempus fuerat, tunc libertatem amisit, & in servitutem redactum est, ut in chronico Saxonico legimus. Deposito namque ejus abbate Rainoldo, & fratribus, ob solutiores forte mores, late dispersis, Hersfeldensi abbati Arnoldo subjectum fuit, agente, ut veri simile est, Heinrico imperatore, qui *regulares* ubique *monachos* laxiorum loco substituere summopere studebat. In hoc cœnobio aliquamdiu moratus est Heimeradus piissimus presbyter, de quo inferius.

XXIX. Angliæ reges & status perturbatus.

In Anglia rex Ethelredus IX. kalend. Maii hoc anno decessit, sepultusque est Londini in cathedrali sancti Pauli ecclesia. Post ejus mortem plerique Angliæ proceres, stirpem ejus abhorrentes, Canutum seu Cnutum Danorum principem sibi regem elegere: at cives Londinenses & pars nobilium Eadmundum Ethelredi filium prætulere. Hic post varios cum adversario conflictus, demum ad montem, qui *Assendun* dicitur, cum strenui militis & boni imperatoris partes egregie implevisset, proditus ab Edrico duce, victus est, plurimis suorum amissis: in quorum numero fuere Ednothus seu Ednodus Lincolniensis episcopus, Ramesiensis [a] monasterii quondam præpositus, & Wlsinus seu Wulsius abbas, scilicet Westmonasteriensis, qui ad precandum pro milite decertante illuc convenerant. Quin etiam Eliensis monasterii fratres, qui cum reliquiis sacris de more eodem accesserant, prostrati fuere, amissis sanctæ Wendredæ, quas attulerant, reliquiis, quæ a Cnuto in urbe Dorobernia repositæ dicuntur. Non multo post, interfecto Eadmundo rege, & Glastoniæ sepulto, monarchia totius Angliæ ad Cnutum devoluta est. Sic sancti Dunstani prophetia impleta.

[a] *Angl. sac. tom. 1 p. 607.*

XXX. Italiam ad hoc tempus illustravit Simeon, monasterii Padolironensis solitarius,

ANN. CHR. 1016.
Simeonis Padolironensis eremitæ obitus.
a *lib. 52. n. 109.*

cujus eximios mores, quales superius [a] compendio retulimus, mors in conspectu Dei pretiosa subsecuta est hoc anno, VII. kalend. augusti, Romani imperii principatum obtinente Heinrico, Bonifacio glorioso duce ac principe. Insignia ad illius tumulum patrata miracula, quæ anonymus æqualis cum ejus vita litteris mandavit, præeunte Arsenii Jerosolymitani patriarchæ commendatione, Benedictum papam VIII. impulerunt, ut eum paullo post ejus obitum Sanctorum catalogo adscriberet, cujus hac de re litteræ *Bonifacio marchioni inclyto* inscriptæ sunt. Mantuanus episcopus a Leone IX. designatus fuit ad consecrandam novam Padolironensis monasterii ecclesiam, & elevandum corpus sancti Simeonis, cui celebritati Wibertum Mutinensem antistitem pontifex interesse mandavit.

XXXI.
Ambrosiani abbates, eorumque jurisdictio.
b *supra n. 22.*
c *Puricell. p. 341.*
* *Inzago.*

Juris dicundi potestatem in terris monasteriis subjectis penes abbates, eorumve vicarios resedisse probant ea, quæ paullo superius [b] de Corbeiensi abbatia retulimus. Aliud nobis exemplum præter alia hoc anno suppeditat Puricellus [c] in historia basilicæ Ambrosianæ, ubi veterem scripturam refert, tempore domni Gotefredi venerabilis ejus loci abbatis, Johannis successoris, editam, qua statuitur, ut *habitantes in vico Anticiaco* *, qui de jure monasterii erat, nullam aliam potestatem, nullumque alium *seniorem* seu dominum in ipso vico agnoscant, præter abbatem, ejusque successores, & per eumdem, vel ejus missum aut scarionem (sic juris inferiores ministros vocabant) illius vici hominum causæ finiantur, finitæque habeantur, *tamquam ante comitem finitæ fuissent.* Johanni [d] abbati successerat Gotefredus abbas, ex archidiacono Mediolanensi discipulus ac monachus Willelmi abbatis Divione apud sanctum Benignum; indeque revocatus ad præfecturam Ambrosianam, in qua Wido post annos circiter decem eum excepit.

d *V. lib. 51. n. 66.*

ANN. CHR. 1017.
XXXII.
Hugo rex a Rotberto patre dictus.
e *Baluz. to. 2. Miscell. p. 307.*
f *Glaber. lib. 3 c. 9.*

POstero anno millesimo decimo-septimo Rotbertus rex Hugonem filium suum natu-majorem apud Compendium [e] consortem regni dixit ipso die pentecostes. Id factum instinctu potissimum Constantiæ reginæ, repugnantibus primatibus regni, qui a rege hac de re consulti responderunt, sineret puerum [f] adolescere ad viriles annos, nec tanti regni pondus infirmæ committeret ætati. at reginæ prævaluit auctoritas, jussitque rex, adscitis Compendium regni primoribus, coronam, uti decreverat, de more a pontificibus *puero* imponi. Erat autem *puer ferme decennis*, inquit Glaber, tametsi in carmine de ejus obitu, qui anno M XXVII. contigit, mortem oppetiisse dicitur, dum annis floreret juvenilibus, & *ter denis minus excrevisset duobus.* Uter locus ex altero emendandus sit, non facile dixeris. Quamquam prosæ orationi major fides: tum quia ubique *puer* a Glabro dicitur co tempore, quo rex coronatus est: tum quia Constantia ejus mater vix ante annum millesimum quartum Rotberto regi nupta fuit, ut suo loco diximus. Deinceps ambo reges in regiis litteris nomen suum inscribunt, ut patet ex iis, quibus Odiloni abbati ejusque fratribus confirmant *quamdam abbatiolam, in honore beatorum martyrum Cosmæ & Damiani dicatam, juxta mœnia Cabilonensis urbis sitam, quam comes Hugo & Lambertus episcopus, & pater suus Rotbertus jure testamentario tradiderant beato Petro & Cluniensi monasterio*; necnon curtem Belmontem, quam Wido comes eidem contulerat; atque alia, quæ beatæ memoriæ Manasses episcopus & Leotaldus comes donaverant. Hujus diplomatis initialis formula hæc est: *In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Rotbertus & Hugo filius suus gratia Dei Francorum reges, omnibus sub nostro imperio militantibus pacem & salutem.* Hoc diploma in chartario caret chronicis notis. Plerique hoc anno referunt synodum Aurelianensem contra quosdam hæreticos, quos Manichæos vocant: at eam ad annos quinque differendam esse constat.

Diploma pro Cluniaco.

XXXIII.
Willelmi ducis donatio eidem facta.
* *de Ré.*

Hugonis coronationi haud interfuit Willelmus Pictavorum comes & dux Aquitaniæ, qui tunc in Romano itinere versabatur, uti nos docet ejus instrumentum, quo mediam partem de censu piscium, qui circa insulam Rado * capiuntur, ipsique debebantur, Cluniacensi monasterio donat, consentientibus filiis suis, Willelmo & Odone. *Datum VI. nonas Maii in civitate Papia, Willelmo duce revertente de Roma, anno incarnationis M XVII. regnante Rotberto rege.* Hoc iter aggressus est Willelmus post donationem Ebroilensi monasterio ab ipso factam anno superiori. Idem anno sequenti dedit Cluniaco curtem Marcuantis, quam olim ipsius mater Gisleberto episcopo donaverat.

ANN. CHR. 1017.

XXXIV. Abbates Rotensis episcopi electioni præsentes.

Insigne in præsens nobis occurrit vetus instrumentum [a] de electione Borrelli episcopi Rotensis, quæ facta est cum consensu Willelmi comitis & populi comitatus Ripacurcensis, ac domni Ermengaudi præsulis Orgellensis seu Urgellensis, necnon religiosorum clericorum & abbatum, qui hoc modo commemorantur, id est Galindus abbas sanctæ Mariæ Varra, Sanila sancti Andreæ, Dacco sanctæ Mariæ Lavajes, Aster sancti Petri de Taberna, Manasses sanctorum Justi & Pastoris de Aurigema, Isarnus de sancto Stephano, Aster sancti-Michaëlis, & Abbo sanctæ Mariæ de Aalone abbates. *Exaratus est hic titulus electionis præsulatus* XI. *kal. Decembris anno* XXI. *regnante Roberto rege*, id est *anno trabeationis Domini nostri J. C. millesimo* XVII. *æra* M LV. *indictione* XV. ut initio instrumenti legitur, quod subsequitur inthronizatio & consecratio ejusdem episcopi, facta eodem anno VIII. kal. Decembris. De his monasteriis Baluzius hæc notat, sancti Andreæ monasterium forte esse illud ejus nominis, quod situm erat in diœcesi Helenensi; sanctæ Mariæ Lavajes in pago Ripacurcensi ad Nucaram fluvium; sancti Petri de Taberna in diœcesi Urgellensi, sanctæ Mariæ & sancto Petro apostolo sacrum; sancti Stephani esse monasterium Balneolense in diœcesi Gerundensi; sancti Michaëlis Coxanense in diœcesi Helenensi; denique sanctæ Mariæ de Aalone situm fuisse in pago Palliarensi seu Ripacurcensi atque Gestabiensi. Annus Rotberti regis vicesimus-primus, qui cum anno Christi M XVII. conjungitur, desumitur ab anno DCCCCXCVI. quo post mortem patris regnare cœpit. quo ex loco sententia nostra de anno mortis Hugonis regis denuo confirmatur. Dacco abbas [b] sanctæ Mariæ Lavajensis, mox laudatus, ante biennium duas monasterii sui ecclesias in honorem sanctæ Crucis & sancti Petri ab Aimerico episcopo Ripacurcensi dedicari curaverat. Cum vero postea Lavajenses monachi abjecissent instituta monastica, & ad vitam canonicam prolapsi essent; demum Honorii III. permissu anno M CC. XXIII. Cisterciensibus monasterii Bonifontis diœcesis Convenarum se dediderunt.

[a] Capitul. to. 2. p. 630. & seqq.

[b] ibid. p. 425.

XXXV. Benedicti papæ privilegia.

Tunc temporis Balneolense sancti Stephani monasterium regebat Bonifilius abbas, quem coangelicum abbatem vocat Benedictus papa VIII. in inscriptione litterarum, quibus illius monasterii possessiones confirmavit initio hujus anni, id est [c] mense Januario, indictione XV. Idem abbas fuisse videtur Campi-rotundi, cui consimile privilegium [d] indultum est. Sub idem tempus Oliba Rivipullensis abbas invisit limina apostolorum Petri & Pauli, & a Benedicto pontifice id genus privilegii [e] obtinuit, ut in suo monasterio caneretur *alleluia* & hymnus angelicus in festo purificationis beatæ Mariæ, etiamsi illud evenerit post septuagesimam.

[c] ibid. p. 998.

[d] ibid. p. 1002.

[e] ibid. p. 994.

XXXVI. Fructuariensis libertas asserta.

Non ante hunc annum conditum fuit a Willelmo Divionensi abbate [f] instrumentum, quo Fructuariensis monasterii libertatem asseruit, ejusque libertatis has omnino attulit causas. Willelmo fuere tres fratres, Gottofredus, Nithardus, & Robertus. Duo priores monasticum habitum in Divionensi monasterio sub Willelmo abbate fratre suo induerunt, relicto patrimonio fratri suo Roberto, qui solus ex fratribus laïcus remansit. Nithardus ante monasticam professionem & Robertus monasterium in loco Fructuaria, qui sui juris erat, construere cupientes, eum, ita ut possidebant, *quietum & solidum* Guntardo venerabili viro Taurinensi archidiacono tradiderunt, ut ex eo facere sibi liceret legale testamentum, *quod appellatur judicatus*, ea lege, ut sic prædictorum fratrum possessio transiret in Domini possessionem, *ut nullo modo primam & antiquam perderet libertatis dignitatem*, nec ulli subjaceret episcopo, sive monasterio, seu sæculari dominio. quod quidem imperialibus, regalibus, & episcopalibus præceptis atque privilegiis roboratum est. Atque ut ne Lingonensis antistes aliquod jus in illud monasterium ob Divionense, cui Willelmus præerat, sibi tribuere vellet, *insigniora ornamenta ab eodem monasterio* accepit Bruno episcopus, *scilicet textum unum, auro, gemmis, & lapidibus mire ornatum, casulam auro decoratam, & duas stolas deauratas cum earum manipulis, & unum cingulum, atque quatuor amictos deauratos*. Hæc fere summa illarum litterarum, quibus subscripsere Rotbertus & Hugo ejus filius Francorum reges; ex episcopis Leothericus Senonensis, Goslinus Bituricensis, idemque abbas sancti Benedicti, Fulco Ambianensis, Fulbertus Carnutensis, Hugo Turonensis; Rotbertus Rotomagensis, Hugo Bajocacensis, Hugo item Constantiensis, Hugo item Ebroicensis, Norgaudus Abrincatensis, Rotgerius Lexoviensis, Siesredus Saxiensis seu Sagiensis; ex abbatibus Odilo Cluniacensis, Everardus sancti Martini seu Majoris-monasterii, Gosbertus

[f] Chronol. Pedemont. p. 259.

ANN. CHR. 1017.

a ibid. p. 262.

seu Gauzbertus abbas sancti Juliani Turonensis cum Arnulfo priore, Teodertus, forte Tetbertus, abbas, ut puto, Avrionensis; denique Herveus archiclavis sancti Martini Turonensis. Primus abbas Fructuariensis dicitur fuisse Johannes [a], Guidonis comitis sancti Martini filius, & Arduini regis nepos, laudatus a Glabro in libro de vita Willelmi abbatis Divionensis.

XXXVII. A Lingonensi episcopo probata.

b Biblioth. Sebus. p. 385.

Huc-spectat charta [b] Lamberti Lingonensis episcopi, qui Fructuariæ libertatem (quod Bruno ejus decessor morte præventus perficere non potuerat) litteris suis ratam habuit rogatu Willelmi abbatis, qui quidem *non immerito*, inquit, *tanto facilius id debet impetrare, quanto Dei cognoscitur zelo id omnino postulare.* & infra. *Et nos igitur æquitatis jura appendentes, & animarum lucris magis, quam cupiditatibus perversorum consulentes, sed & sancti prædecessoris nostri promissa complentes, a privilegiis quoque apostolicis, atque decretis episcopalibus, a præceptis denique imperialibus ac regalibus non discrepantes, Fructuariense cœnobium, cum omnibus quas possidere videtur rebus, tam mobilibus quam immobilibus, in nulla subjectione, in nullo jure cuiquam nostri episcopii pertinentia obnoxium proclamantes, quin immo sub proprio pastore, ut per omnia absoluta libertate a Romana sede sibi concessa potiatur, & a sublato hujusmodi subjectionis vinculo constet alienum; volumus & nos, & statuimus sub synodali decreto, ut nullus monachus, aut præscripti videlicet domui Willelmi successor, contra præfatum locum aliquid querelæ vel calumniæ inferat, vel quicquam proprietatis seu subjectionis requirat &c. Actum apud Divionem publice* III. *idus Januarii anno ab inc. Domini* M XVII. *indict.* XV. *regnante Rotberto Francorum rege.* Ex his omnibus perspicuum est, exemtionis Fructuariensis fundamentum (quod de aliis similibus censendum) repeti ex libertate loci, in quo monasterium conditum erat.

XXXVIII. Bulla pro Farfa.

Sæpe recurrit mentio de Farfensi monasterio, cui Benedictus papa hoc anno concessit seu confirmavit monasterium sancti Laurentii martyris, *situm in Macri, comitatu* „ *Campanino*, ea conditione, *ut servos Dei monachos*, qui in eodem monasterio sunt, „ vel quos aggregare possent Farfenses abbates, *sub castitate & modestia, atque re-* „ *gulari & monachica disciplina, Dei cum timore*, ut pater familias, foveant, gubernent, atque regant. Litteræ apostolicæ inscriptæ sunt *dilecto in Christo filio Hugoni religioso presbytero & monacho atque spirituali abbati venerabilis monasterii sanctæ Dei-genitricis semperque virginis Mariæ dominæ nostræ, siti a latere montis, qui nuncupatur Acutianus, supra fluvium, qui dicitur Farfa.* & in fine: *Scriptum per manus Petri notarii regionarii & scriniarii S. R. E in mense Junii, indictione supra scripta* XV. *Data* IX. *kal. Januarii per manum Dei gratia Bosonis episcopi & bibliothecarii sanctæ apostolicæ sedis.* Ubi vides quanto intervallo temporis *scriptum* & *data* differant.

XXXIX. Keminadæ monasterium confirmatur.

c Annal. Paderb. p. 422.

Ad res Germanicas quod attinet, dum Goslariæ subsisteret Heinricus imperator, insigni diplomate [b] approbavit Keminadæ puellare monasterium, quod domna Frederuna venerabilis abbatissa, ejusque soror Imma comitissa, Gerone comite adjuvante, in villa pagi Tilithi, Keminada nomine, in comitatu Bernardi ducis ad Visurgim intra fines diœcesis Paderbrunnensis, nuper in honorem sanctæ Dei-genitricis Mariæ construxerant, atque impense dotaverant; statuitque pius cæsar, *ut prædicti monasterii abbatissæ talis libertatis lege ac proprietatis fruerentur, quales ceteræ sanctæmoniales in* ipsius *regno, sub regula sancti Benedicti juste viventes, utuntur*, denique ut *in obitu abbatissæ liberum habeant arbitrium aliam eligendi juxta regulam sancti Benedicti.* Actum Goslariæ hoc anno, VII. kal. Aprilis. Vetus illud ac nobile cœnobium lapsu temporis mutatum est in præposituram Corbeiæ-novæ, ac demum proditione ac perfidia præpositi monachi, qui ejurata fide catholica ad Lutheranismum defecit, transiit in potestatem ducum Brunswicensium.

XL. Chunegundis morbus & votum.

Interim Chunegundis imperatrix in Cassungensi monasterio virginum prope Cassellas, ubi vita monastica anno sequenti ab ea instituta est, gravi morbo decumbebat, ex quo Dei beneficio convaluit, voto facto de novo condendo cœnobio, quod imperator gratum habuit. Deinde is Aquis Werthinam ad sepulcrum sancti Liudgeri episcopi gratias Deo acturus perrexit, ubi pentecosten celebravit, abbate Hetthenrico ipsi ministrante, ut Ditmarus scribit. Patherbrunnam inde profectus, Chunigundem jam ex morbo recreatam illic adesse jussit, cujus interventu abbatiam Helmwardeshusen sedi Paderbornensi attribuit in gratiam Meinwerci episcopi, *juxta regulam sancti Benedicti episcopaliter disponendam atque possidendam.* Actum V. idus

Aliæ res Germanicæ.

Julii. Pridie ejus diei quoddam prædium, in villa pagi Hessæ Saxonici, Nedere

dicta, situm, contulit dotando Abdinchofensi monasterio, quod idem Meinwercus episcopus in occidentali parte Patherbrunnensis civitatis exstruxerat. Id actum in loco dicto Liesgo, ubi comitia tum generalia habita sunt, ut legitur in annalibus Westfalicis, in quibus Meinwercus, una cum sorore sua Azela, bona sua hereditaria, quæ a morte matris suæ in Trajectensi pago ipsis provenerant, sanctimonialibus Eltensis monasterii contulisse memoratur. ANN. CHR. 1017.

XLI. Ekkihardus Pragæ episcopus. Eodem anno, ut in chronico Saxonico inedito scribitur, Thiedagus Pragensis episcopus, successor Christi martyris Adalberti, III. idus Junii ex hac vita migravit: *cui imperator Ekkihardum, nova civitatis*, id est Babenbergæ, *abbatem, substituit, quem pridie nonas Novembris ab Erkenbaldo Moguntino archiepiscopo consecrari præcepit.* Addit idem auctor, Magdeburgi sancti Johannis in monte *monasterium*, id est ecclesiam, fortuito incendio conflagrasse; sed divinæ pietatis ope & confluentium devotione, omnes sanctorum reliquias cum maxima thesauri parte ereptas fuisse, *uno tantum ex fratribus ob eripiendum sacerdotalem apparatum amisso, & in medio ignis peccata sua confitente.* Subdit idem auctor, eodem anno in Bajoariorum & Marahensium confinio, quemdam peregrinum, nomine Colomannum, (is genere Scottus erat) ab incolis, quasi exploratorem, in arbore suspensum fuisse, & post hæc pro martyre habitum: cujus corpus imperator *in Mezelikim* honorifice sepeliri curavit: quo in loco processu temporis celebre nostri Ordinis monasterium conditum est, vulgo Mellicense dictum, cujus abbas tertius Erchinfredus libellum de sancto Colomanno scripsit, a Lambecio editum in bibliothecæ Vindobonensis tomo secundo. Magdeburgi incendium. Colomanni martyrium.

XLII. Res Trevirenses. Jam annus erat, ex quo in sede Trevirensi Megingaudo archiepiscopo successerat Poppo, cum nostros in æde virginis Deiparæ ad Martyres restituit, pulsis canonicis, qui, Benedictinis per vim exclusis, locum occupaverant. Sub exitum æstatis, scilicet XV. kal. Septembris, Epternacense monasterium cum adjuncta basilica funesto periit incendio: quod damnum statim Uroldus abbas reparasse perhibetur. Uroldus alter, abbas Prumiensis, collegium canonicorum juxta monasterii sui septa (neque id insolens erat) cum basilica beatæ Mariæ sacra condidit, ut ex Browero discimus, qui Heinrici imperatoris hac de re tabulas laudat, datas Francofurti XVI. Novembris, indict. XV.

XLIII. Wolbodo cœnobium S. Jacobi perficit. Ad hunc annum Ægidius & Reinerus revocant obitum Baldrici Leodicensis episcopi, cujus corpus in crypta basilicæ sancti Jacobi in insula humatum est. Successit in ejus locum Wolbodo, *qui apud Ultrajectum*, inquit Ægidius, *sub religiosis admodum patribus in ecclesiasticis claustralis vitæ adoleverat disciplinis*; factusque episcopus nihil de pristino vitæ genere remisit. Baldrico mortuo, ejus propinqui bona, dotando sancti Jacobi monasterio ab eo relicta, sibi excidisse graviter ferentes, in suam potestatem vindicare moliuntur, atque hac de re imperatorem interpellant. Verum ille adeo eorum cupiditati non paruit, ut contra Wolbodoni curam commiserit perficiendi monasterii, quod ejus decessor inchoaverat. Id statim exsecutus est pius antistes, advocato Olberto Gemblacensi abbate, cui surgentis monasterii fabricam & præfecturam demandavit. Wolbodonem fuisse monachum nostri Ordinis, præter Ægidium, censuit ante annos fere trecentos Henricus sancti Jacobi abbas, qui, renovato ejus tumulo, ita de eo canit.

Stirpe decens, virtute nitens, Wolbodo notatur,
Præpositus pridem Trajecti, rector & idem;
Ob exlibem statum post hæc recipit monachatum.

Alii Baldrici obitum anno sequenti consignant, & forte rectius.

XLIV. S. Pegæ abbates. Apud Anglos cum initio regis Cnuti pax summa ubique reflorerer, Godricus abbas Crulandensis universos monachos forenses, qui tempore belli eo refugerant, ad propria remisit. Reversus itaque ad monasterium sanctæ Pegæ cum suis Baldocus abbas, in ipso statim ingressu, cum omnia eversa & combusta invenisset, præ mærore humi corruit, perlatusque ad domunculam villæ convicinæ, quinto post die exspiravit. Suffectus in ejus locum Wlgatus, vir in temporalibus providus, & in spiritualibus valde exercitatus, qui contra Leofricum Burgi abbatem multam litem habuit, sed potentiori demum cedere coactus est.

ANN. CHR. 1018. XLV. Crulandenses. Anno sequenti millesimo decimo-octavo, Cnuti regis secundo, Godricus Crulandæ abbas, hujus vitæ mari magno multis laboribus & procellis enavigato,

ANN. CHR. 1018.

portum æternæ quietis ingressus est, cum monasterium annis XIV. gubernasset, defunctus XIV. kal. Februarii, & in capitulo contra Osketulum abbatem sepultus. Hunc excepit Brithmerus, ejusdem Osketuli cognatus, qui sub Godrico abbate procuratoris officium difficillimis temporibus strenue gesserat. Ejus anno quarto ad conversionem venit devotissimus ac generosus adolescens, Wlfius nomine, Leofrici comitis Leycestriæ cognatus, qui amore vitæ solitariæ diu reclusus sanctissime vixit.

XLVI. Maricolis monachi restituti.

Gerardus Cameracensis præsul, dum parochiæ suæ lustraret ecclesias, venit ad locum pagi Hainoensis, Maricolas dictum, ubi olim sanctus Humbertus monasterium in proprio fundo exstruxerat. Hunc locum Gerardus deformi horrentem specie invenit, semiruta ædificia, omnia denique dissipata, ut illac hostilem exercitum transisse putares. Tantæ desolationis causam non aliunde obortam deprehendit, quam ex insolentia clericorum, qui locum illum, monachis eliminatis, jam pridem occupaverant. quos cum ab errore pravæ consuetudinis revocari non posse intellexit, ordinem monachorum ibidem restituere constituit, consultius eos arbitratus regularis disciplinæ normam tenere, &, si quid oriretur contra disciplinam, facilius ad rectam normam revocari posse. Renovato itaque monasterio, restitutisque monachis, dissipatas etiam possessiones recollegit. Hanc conversionem non ferentes ejecti clerici, absente forte cum suis abbate, in locum, veluti quidam latrunculi, irrumpunt, scriniis effractis pretiosa quæque diripiunt, nec manus ab ipso beati Humberti corpore abstinent, quod ad remotiora saltus latibula asportant. Verum, ubi res episcopis innotuit, illud restituere coacti sunt. quod paullo post in Flandriam ad recuperanda amissa bona delatum est; tum in ecclesiam sancti Andreæ, in Castello sanctæ Mariæ Cameracesii, ut loquuntur, a Gerardo episcopo ædificatam, ubi congregationem monachorum instituit, quam pia [a] sollicitudine fovit, quamdiu vixit, a Lietberto ejus successore postmodum auctam. Gerardi mens erat sancti Humberti corpus illic, utpote loco tutiori, asservari: sed postea illud ad pristinam sedem reportari satius judicavit, constrictis sacramento illius regionis primoribus, ne quid detrimenti Maricolis a quoquam inferri finerent.

S. Andreæ monasterium.

a Balderic. lib. 3. c. 49.

XLVII. Luxovii privilegium renovatum.

Sub idem tempus Benedictus pontifex, interventu Heinrici imperatoris, privilegium Luxoviensis monasterii, a Johanne papa IV. quondam concessum, totidem verbis renovavit, *datum Romæ idibus mensis Aprilis, indictione prima*, quæ huic anno convenit. Luxovio tunc præerat Milo abbas, cujus tempore exstinctus est Constantius ejus loci monachus doctus & magister, clarus rhetor, & mathe-seos peritus, de cujus obitu planctum rythmicum Gudinus quidam composuit, editum in tomo tertio [b] Analectorum. Rythmicus ille auctor ait, se numquam vidisse, nec quidem visurum tam pium philosophum, qui codices eximios eleganti manu descripsisse dicitur; lugere Chrysopolim seu Vesontionem, Straburgenses, Lugdunum, Cabilonem, Lingonas & Æduam; lugere etiam Rotbertum regem, qui gloria regum & corona sæculi, immo & Franciam totam; ipsumque Heinricum imperatorem, quod talem amiserint magistrum, sed maxime lugere Luxovienses cum Milone abbate.

Constantius monachus doctus.

b Analect. to. 3. p. 537.

Maret plebs Luxoviensis lacrymis continuis:
Plangit Milo, pius abbas, planctibus pissimis,
Amplius non habiturus tantæ jubar lampadis.

Milo abbas idibus Julii decessit, incertum quo anno, cujus successor Gerardus novum privilegium a Leone IX. obtinuit.

XLVIII. Herimannus Tulli episcopus bene aff ctus in monachos.

Hic annus supremus fuisse videtur Bertholdi Tullensis episcopi, qui post annos regiminis viginti-duos obiit VIII. kal. Septembris, toti patriæ inconsolabilem luctum relinquens. Hunc subsecutus est Herimannus, nobili Agrippinensium genere procreatus, litterarumque studiis apprime eruditus apud sanctum Gereonem, in cujus cœnobio a puero educatus fuerat, ut acta Tullensium episcoporum tradunt, in quibus XIII. kalendas Januarii pontificali unctione sacratus fuisse dicitur. Hic singulis suæ diœceseos abbatiis argenteas coronas, variaque ornamenta contulit. quod ipsius in monachos studium probat. Aliud ejus rei argumentum nobis suppeditant [c] epistolæ, quas scripsit ad asserendam donationem ecclesiæ Algisi-villæ, monachis cellæ Bertiniacæ-curtis, quæ sancti Benigni monasterin subjecta erat, a Bertholdo decessore suo factam, contra quam reclamabant archidiaconus & decanus Tullensis, necnon abbas sancti Urbani & Stephanus Novi-castelli dominus: duo quidem priores

c Perard. p. 174. & seq.

ANN CHR. 1018.

Vicarii parochiarum.

priores, quod presbyterum eo loci a monachis institutum nollent admittere : alii duo, quod decimas eisdem monachis persolvi vetarent. Prima ex his epistola scripta est Olderico archidiacono, in qua queritur antistes, quod ejus jussio discordet a sua voluntate. Antecessorem quippe suum Bertholdum episcopum monachis cellæ Bertiniacensis altare Algisi-villæ dedisse; se vero id addidisse, ut in eorum arbitrio esset presbyterum illic, sive parvo stipendio, sive gratuito, constituere. quam ob rem decano quantocius mandaret, ut in illa ecclesia nullum ulterius presbyterum, quem monachi constituissent, missam cantare prohiberet. Durius idem scribit Walterio decano, cui duas breves seu litteras ejusdem argumenti dirigit, unas quidem abbati sancti Urbani, alteras Stephano de Novo-castello perferendas. Prior ex his duabus epistolis inscripta est *domno abbati B.* cui scribit in hunc modum. *Justum & dignum judicamus, ut religiosis viris reverentiam exhibeamus, & non facile in injuriam eorum, quando delinquant, prosiliamus. unde quod in vobis laudabile est approbamus; quod vero emendandum, ut corrigatis ammonentes obsecramus. Quid ergo sibi vult illa vestra prohibitio, qua vestros homines prohibuistis, ne decimationem solverent in parochia, cui subjacent, secundum rationem christianitatis? maxime cum istud faciatis contra viros vestri ordinis & religionis. Prædecessor meus Bertoldus episcopus altare Algisi-villæ contulit Bertiniacensis cellæ fratribus, & nos effecti executores ipsius benevolentiæ id ipsum confirmamus, & ipsam obedientiam & constitutionem presbyteri, quemcumque elegerint, superaddimus. idcirco ferre non possumus, ut contra jus a vobis molestentur, aut tortitudinem patiantur. Quod si amplius contigerit, illi tales fraudatores decimationum, & aliarum rerum, ab ecclesia eliminabuntur, & pariter cum domino suo anathemate plectentur.* Eadem comminatur Stephano Novi-castelli domino, qui atrium ecclesiæ invaserat, & monachorum substantiam tollere volebat. Male tamen de Herimanno sensit Willelmus abbas, quod Widricum sancti Apri monachum, postmodum abbatem, baculo percussisset.

XLIX. Rotberti regis præceptum pro Flaviniaco.

Non levis est momenti ad stabiliendam chronologiam præceptum Rotberti regis, hoc anno datum, quo capellam sancti Johannis Evangelistæ, in Ædua civitate sitam, Flaviniacensibus monachis confert ad preces Amadei abbatis. Hujus diplomatis exemplum penes nos est, propria manu claræ memoriæ Jacobi Sirmundi descriptum in hæc verba.

In nomine summæ Trinitatis & individuæ Unitatis, ego Rotbertus, gratiâ & benignitate redemptoris Jesu rex Francorum. Notum fieri volumus industriæ omnium sanctæ matris ecclesiæ, tam præsentis, quam futuræ ætatis fidelium, quod quidam Amadeus abbas Flaviniacensis cœnobii, in honore beati Petri apostolorum principis, almique Præjecti martyris ac præsulis fundati, ad nostram præsentiam accesserit, petens quamdam capellam nostri juris, infra mœnia Æduorum civitatis sitam, & in honore beati Johannis-Evangelistæ dicatam, supra dicto loco, scilicet Flaviniaco, dari, quæ fratribus prædicti loci ita erat necessarea, ut hospitandi causa eis esset expetenda. Cujus petitio nec visa est refragabilis, nec injusta. Si enim omnibus rationabilibus est favendum petitionibus, quanto magis illorum, quorum remuneratio in die justitiæ constat copiosior? Unde quoniam huic simile multotiens ab antecessoribus nostris frequentatum audivimus & factitatum, libenter petitionis illius præbuimus effectum: quatinus locus sæpe nominatus, Flaviniacus videlicet, & monachi ibi degentes, atque inibi divinæ majestati famulantes, prætaxatam capellam in honore sancti Johannis-Evangelistæ, ut diximus, consecratam, cum omnibus quæ ad ipsam pertinere videntur, perpetualiter, nullo inquietante, deinceps possiderent. Et ut firmiorem amodo tenendi haberent adstipulationem, hoc scriptum inde eis fieri jussimus, & sigilli nostri impressione insigniri præcepimus. Actum Æduæ anno dominicæ incarnationis M XVIII. *indictione prima, regni vero gloriosissimi regis Rotberti* XXX. III. *kalend. Martias. Ego in nomine Christi Galterus cathedræ Augustidunensis urbis episcopus assensi, & propria manu firmavi. Signum Hugonis episcopi. Ego in nomine ligni Crucis Balduinus sanctæ sedis Taruanensis antistes adstipulavi. Ego Theodericus Aurelianensis civitatis episcopus manu propria corroboravi. Ego Rotbertus dux Burgundionum propria manu firmavi.*

Hic Rotbertus filius erat Rotberti regis; Hugo episcopus Autisiodorensis. Hic locus confirmat tempus Theoderici episcopi Aurelianensis, cujus initium pontificatus ante biennium statuimus.

L.

In brevi chronico Molismensi beatus Robertus, futurus ejus loci primus abbas,

ANN. CHR. 1018. S. Robertus Molismensis nascitur.

hoc anno natus perhibetur. Patria ei Campania fuit, parentes Theodericus & Ermengardis, secundum sæculi dignitatem clari, & opibus affluentes: quibus sic utebantur, ut summi Patrisfamilias potius dispensatores viderentur, quam terrenæ substantiæ domini & possessores. Prægnanti matri beatissima Virgo in somnis apparuisse dicitur, & aureo anulo filium ex ea nasciturum sibi obstrinxisse. Puer litteris imbuendus traditus, æquales suos discendi facilitate superavit. Vix annos quindecim attigerat, cum sæculi pericula revolvens animo, totum se Deo consecrare decrevit.

LI. Tedfridi abbatis Bonævallis depositio. a Fulbert. ep. 39.

Gravis hoc tempore controversia excitata inter Gauzlinum Bituricensem archiepiscopum abbatemque Floriacensem, ac Fulbertum episcopum de Tedfrido abbate Bonæ-vallis in pago Carnutensi. Infamatus a suis Tedfridus, & gravium criminum
» insimulatus, apud Fulbertum diœcesanum episcopum de infamia [a] sua querimoniam
» fecit, suorumque malitiam se ferre non posse dicens, sub ejus audientia præfectu-
» ram abdicavit, negans se ulterius Bonæ-vallis abbatem futurum; sicque, petita
» migrandi facultate, ad Gauzlinum archiepiscopum se recepit. Hoc comperto, Bo-
» nævallenses monachi, alium e suis pastorem elegerunt, Salomonem nomine, vitæ
» inculpatæ virum, electumque Odoni comiti obtulerunt abbatia donandum, ut mos
» erat; dein Fulberto episcopo consecrandum. Id ubi rescivit Tedfridus, graviter
» conquestus est de substituto sibi Salomone, quasi abbatia non cessisset. Ejus partes
» suscepit Gauzlinus, scriptisque ad Fulbertum litteris ait se mirari, qua auctoritate
» sine audientia subditus prælato præpositus esset. Quin etiam Arnulfo abbati sancti
» Petri Carnutensis litteris datis significavit, se monachos Bonævallenses excommu-
» nicasse. Qua auctoritate id factum sit, sibi ostendi petit Fulbertus; negatque abs-
» que audientia Tedfrido substitutum alium fuisse, cum ille coram se prælationi re-
» nuntiaverit. Ceterum monachos Bonæ-vallis commonitos, ut denuo ad audientiam
» venirent, respondisse, se *messivo tempore occupatos* lites ad præsens agitare non
» posse: sed *in Aurelianensi concilio*, quod *idibus Octobris* futurum erat, proximum
» audientiæ diem & locum se constituturos. Interim Carnutas venit Tedfridus, in-
b id. ep. 44. » deque discedens, tristitiam [b] Fulberto reliquit & lacrymas, quod culpam nec pur-
» gare potuisset, nec tegere. unde Fulbertus Gauzlinum monet, si denuo Tedfridus
» ad examinationem venire affectet, ratione compescendum esse, ne cum periculo
» sui gradus & communi dedecore sacerdotum, conatus ejus inefficaces reddantur.
» Non tulit hæc Tedfridi impatientia, sed Gauzlinum iterum impulit ad scribendum
» Fulberto, ut novam ipsi audientiam daret. Gauzlino assensit Fulbertus, testatus, se
c id. ep. 40. » id [c] distulisse, probe scientem, quod causa ejus extremæ turpitudinis sit, & sentinæ
» modo, quo amplius agitatur, eo dirius fœtet; nec tantum turpis, sed & periculo-
» sa: adeo ut si venerit ad judicium, aut ipse, aut accusator ejus *cum magna sit con-*
» *tumelia degradandus*. Diem nihilo minus & locum audientiæ, quamvis invitus &
» coactus, uti rogatus fuerat, constituit Fulbertus, jam non ausus relinquere indis-
» cussum, quod Deum nolle præterire inultum putabat. Quid postea subsecutum sit,
nobis incompertum.

LII. Angeriaci tumultus. d Ademar. in chron.

Per id tempus Angeriaci apud Santones contigit opidanos cum familiaribus Willelmi Aquitaniæ ducis [d] tumultuari, & præpositum ducis vulnerari ad mortem, ejusque ædes illic subrui. Tunc a primatibus malevolis, præsertim a Fulcone comite, qui tum in ducis obsequio erat tempore quadragesimæ, suggestum est, ut locum sancti Johannis, id est Angeriacum, destrueret, & monachis inde ejectis, canonicos substitueret. At, licet piissimus princeps pro hac injuria magnopere commotus esset, iram tamen suam & malevolorum consilia vicit, nec quidquam molestiæ intulit servis Dei, quorum præcipuus defensor, & in omnibus adjutor semper exstitit. Id eo tempore contigit, id est anno M XVIII. quo urbs Pictavorum, aliæque urbes, Belvacum, Carnotum, & Rotomagus, exustæ sunt: cum Aimericus abbas Angeriaco præesset.

LIII. S. Amantii monasterium translatum. e lib. 50. n. 6.

Instaurato, ut superius [e] vidimus, sancti Amantii monasterio per Arnaldum Ecolismensem comitem, & Francone abbate eidem præposito, placuit Willelmo comiti ipsius Arnaldi filio, ex sententia nobilissimæ conjugis suæ Gerbergæ, & filiorum suorum Alduini & Gauzfredi, ut, sicut castrum Montiniacum ex castro Anzona & villa sancti Amantii construxerat, ita sancti Amantii cœnobium in eumdem locum transferret. Sed quia locus iste Ecolismensi ecclesiæ subjectum erat,

ANN CHR. 1015.

satis egit apud Rohonem episcopum, ut locum, exstruendo aptum monasterio, sanctis Petro & Amantio liberaliter conferret; spatium vero novi castri sibi *in servitium* daret. Assensit episcopus cum consilio Arnaldi archidiaconi, omniumque clericorum sanctæ matris ecclesiæ sancti Petri, facta donatione ecclesiæ beatæ Mariæ de Montiniaco, terraque ei adjuncta, *ad cœnobium construendum & congregationem erigendam*, ubi monachi *cum Dei laudibus perseverent*. De parochianis autem Montiniaci ita constitutum, ut, qui antea parochiani erant sanctæ Mariæ, ad eamdem ecclesiam pertinerent: advenæ vero & monasterii familiares, necnon milites, qui ad præsidium castri venirent, diebus festis in monasterium convenirent, ibique Deo vota sua offerrent; eisdemque ægrotantibus sacerdos de monasterio pænitentiam conferret, mortuis vero sepulturam, parvulis denique baptismum. Monasterio tunc præerat Algerius abbas, in cujus gratiam Roho episcopus villam Gumsalas, partim dono, partim pretio, cessit monasterio.

Parochi alia jura.

Prædictus Willelmus Ecolismensis comes aliud quoque cœnobiolum ædificavit in loco Vinzellæ dicto, illudque sancto Amantio subjecit, collatis prædiis & ecclesiis *in stipendia fratrum, secundum regulam sancti Benedicti ibi degentium*. quod quidem donum facit pro remedio animæ suæ, atque patris sui Arnaldi, matrisque suæ Raingardis, omniumque a semine suo procedentium. Neque his contentus comes, villam Cassanolium, quam Willelmus dux ipsi ad donum sancti Amantii tradiderat, eidem abbatiæ donavit.

Vinzellæ cella.

LIV. Florebat tunc temporis in Ecolismensi sancti Eparchii monasterio Ademarus monachus ex prænobili Cabanensi familia, patre [a] Raimundo, Turpionis Lemovicensis quondam episcopi abnepote, fratre vero Adalberti decani & præpositi ex monasterio sancti Martialis: qui Raimundus uxorem habuit Aldeardem, sororem Abbonis & Raimundi strenuissimorum ducum, ex qua suscepit *Ademarum Egolismensem monachum, qui hæc scripsit*. Hic patruum [b] ac magistrum habuit Rotgerium monachum, fratrem Adalberti decani, virum clarissimum, qui obiit VI. kalend. Maii, anno sexto Hugonis abbatis sancti Martialis, in quo desinit libellus, quem idem Ademarus de illius monasterii abbatibus scripsit. Litteris itaque operam dedit Ademarus in illo monasterio, ubi *cum avunculo* seu patruo suo *inclyto* Rotgerio degebat, cum defectiones [c] solis & lunæ, pestis & famis prænuntias, conspexit, ut scribit ipse in chronico, quod desinit in obitu Siguini archiepiscopi Burdegalensis. Idem manu sua exaravit historiam Romanorum pontificum Damaso adscriptam, & in Leone IV. desinentem in membraneo codice Uticensi, præmissis acrostichis versibus ad Rohonem Ecolismensem episcopum, editis ad calcem tomi tertii Analectorum: ubi etiam fit mentio librorum Amalarii de divinis officiis, quos itidem Ademarus exscripsit cum insigni additamento, in quo divina officia monachorum cum canonicalibus comparantur. Hos vero libros *in hoc corpore*. id est in codice sancti Martialis, *transscribi curavit Ademarus, indignus*, ut se ipse dicit, *monachus, in honore Dei & sancti Benedicti*. Ejus chronicon multa scitu digna continet, at confuse ac perturbate relata.

Ademarus monachus & scriptor.

[a] Labbe to. 2. bibl. p. 174.

[b] ibid. p. 173.

[c] ibid. p. 174.

LV. Ademari tempore sancti Eparchii monasterium rexere tres abbates, Rainaldus, Richardus & Amalfredus. Rainaldo abbate, sancti Eparchii sepulcrum insolitis miraculis illustrari [d] cœpit, ob idque Fulcherio Carrofensi abbati venit in mentem, ut lignum sanctæ Crucis, quod ex dono Caroli Magni in suo monasterio asservabatur, ad tumulum sancti Eparchii sollemni pompa deferret: ubi ipso sancti Eparchii festo die, scilicet primo die Julii, exceptum est. Rainaldo abbati successit Richardus, qui cum Willelmo Ecolismensi comite, Richardo Virdunensi abbate, aliisque iter [e] ad sepulcrum Domini aggressus est, at *in Selombria * civitate Græcia citra Constantinopolim in eundo obiit, & ibi sepultus est vigilia epiphaniorum*. Electus est in ejus locum Amalfredus monachus, qui cum eo fuerat, ordinatus a Rohone episcopo, cui ordinationi ipse comes, & abbas sancti Martialis Odolricus, *stipatus dignitate monachorum*, vicinique abbates ac principes adfuerunt. quod post annos decem factum est.

S. Eparchii abbates.

[d] ibid. p. 172.

[e] ibid. p. 182, & seqq.

* Selivrie.

LVI. Dum Iterius abbas Saviniacensi agri Lugdunensis monasterio præesset, Girinus quidam Deo & sancto Martino contulit ecclesiam sancti Juliani, quæ dicitur *Sal*, cum decimis & adjunctis suis, sitam in pago Forensi, *juxta fluvium Adoisii*. Actum anno ab incarnatione Domini M XVIII. Idem Girinus subscripsit litteris, quibus

Saviniaco facta donationes.

ANN. CHR. 1015.

quam maxime cupere respondit. Re dilata in crastinum, has inducias novus tiro graviter ferens, moræ impatiens, monasticum habitum induit ipso mane, priusquam in Martini conspectum se daret. Increpitus cur id præmature ac levius fecisset, reposuit se ulterius desiderii sui ardorem sustinere non quivisse. Mansit autem in prædicta insula sub Martini disciplina per annos tres, novis in dies crescens profectibus. Tunc Pomposiense monasterium, censu tenuissimum, ex Romani pontificis mandato Martini providentiæ commissum erat, ejusque consilio ac voluntate Guillelmus abbas illi præsidebat. Ad hunc Gnido, jam satis in eremitica exercitatus vita, missus a Martino est, ut cœnobialis vitæ rudimentis informaretur. quem ejus loci fratres velut rusticum irridentes, futurum sibi abbatem illudendo prædicabant. Interim Guillelmus nihil prætermittebat, quo minus eum cœnobiticæ normæ præceptis rite erudiret. Magistri curis apprime respondit discipulus, quem satis in hoc genere eruditum Martinus Ravennati sancti Severi monasterio præficiendum curavit. Inter ea Guillelmus abbas, solitariæ vitæ amore succensus, abdicata præfectura, eremum petiit, substituto in ejus locum Johanne abbate, qui Angeli cognomen ob angelicæ vitæ innocentiam promeritus erat. Verum eum is non multo post ex hac mortali vita ad angelorum consortium migrasset, ejus locum jussu Martini subire coactus est Guido, hac tamen conditione, ut, quam primum id fieri posset, dignitatem abdicaret. Crevit sub ejus regimine monachorum religio & numerus: adeo ut novi monasterii ampliora ædificia necessaria fuerint, quibus erigendis laborantes discipulos sæpe a mortis periculo liberavit. Sub tanto patre multi perfecti evasere discipuli, quorum numero Albertus ejus pater, & frater, Germanus nomine, adjungi voluere. Præcipui ex aliis fuere idiota quidam, Martinus dictus, qui in cellula octo milliaribus a cœnobio distante degebat; Bertholdus monachus, ambo visis cælestibus in extremis honorati; & Johannes Venetiis ortus, qui cum litteras nesciret, omnem christianæ vitæ perfectiooem assecutus est. Omnibus pro speculo erat Guidonis abbatis eximia virtus & continentia, qui hanc suis legem indixerat, ut qualibet secunda, quarta & sexta feria pisces non comederent. Ipse solitudinis amantissimus, idemtidem in remotum a turbis locum secedebat, abbatis vices uni e discipulis committens: quorum primus fuit Vitalis, eoque mortuo Petrus, & post eum Theobaldus, tum Leo, & post omnes Guido ejus cognominis, vir admirabilis vitæ. Ille vero tribus a monasterio milliaribus in silva habitabat, maxime diebus duarum quadragesimarum, nempe ante natale Domini & ante pascha: quibus diebus tanta cibi, potusque abstinentia, tanta virgarum cæde ac vigiliarum assiduitate se ipse macerabat, ut, excepta morte, nihil tormenti amplius posset qnivis inferre persecutor. Hæc fuit summa vitæ Guidonis per annos quadraginta-octo, qnibus Pomposiæ præfuit. Sub Guidone abbate Pomposiæ floruit Guido alter, Aretinus a patria dictus, musica arte celebris, de quo inferius.

LX. Romualdus Camalduli eremum incolit.

Cum Romualdus [a] abbatem Vallis-de-castro monitis suis flecti non posse animadvertisset, inde egressus, *non longe ab Apennino monte, in loco, qui dicitur Aquabella, manere constituit.* Maurolycus Camaldulum interpretatur, sic dictum ob Fontem-bonum, qni in valle Apenninis jugis subjecta visitur. Nec recedit ab ea sententia Florentinus [b] Camaldulensis monachus, qui miracula tria, Aquæ-bellæ ædificiis procurandis a Petro Damiani assignata, Camalduli, dum cellæ ædificarentur, contigisse scribit. Campum-Malduli veteres dixere, in arduis Apennini jugis, qnæ Tusciam ab Æmilia disterminant, positum in pago Aretino. Falsum est quod recentiores tradunt, Romualdo locum traditum fuisse a Maldulo, a quo nomen loco inditum sit. nam, ut demus locum sic dictum fuisse a primo ejus possessore, qui tamen *Campus-amabilis* in quodam Heinriei secundi imperatoris diplomate dicitur, certe constat primam loci donationem factam fuisse a Theodaldo episcopo Aretinæ ecclesiæ, cui subjectus erat. In monte perarduo, adituque difficili constructæ primum a Romualdo quinque cellæ a se ipsis disparatæ, cum oratorio in honorem Salvatoris, quod Theodaldus Aretinus antistes consecravit. Nunc illic cellæ sunt ad quadraginta. In subjecta valle positum Fontis-boni hospitium, unde omnia necessaria eremitis (nam in monte nihil præter arbores oritur) in dies singulos transmittuntur, excipiendis infirmis, atque etiam hospitibus aptatum. Vallem irrigat Arelanus amnis, qui nomen Fontis-boni loco tribuit, &, irrigata Casentinatum planitie, in Arnum * postea devolvitur. Petrus Agninus Camalduli primus prior insti-

a *lib.* 13. *n.* 80.

b *Hist. Camald. lib.* 1. *c.* 32. *& seqq.*

* *l'Arno.*

ANN. CHR. 1018.

tutus a sancto Romualdo, qui nigrum colorem albo ibidem cælesti oraculo mutavisse traditur. Sacræ illius eremi specimen hic exhibere juvat.

LXI. Camaldulensium vitæ genus.

Prima Camaldulensium eremitarum vivendi ratio erat, ut singuli singulis inclusi cellis, in oratorium nihilo minus ad horas canonicas, quas tractim, at sine modulatione hactenus persolvunt, una convenirent, iis exceptis, qui in reclusoriis assidue permanebant. Alii per binas quadragesimas silentium inviolate servabant, alii centum continuos dies. Porro communis abstinentiæ ac jejunii hæc lex erat, ut singuli in cellis reficerent, & utriusque quadragesimæ tempore, præter dominicum diem, pane solo cum aqua vescerentur. Quidam tertiam quadragesimam addebant. Reliquo anni spatio triduana secundæ, tertiæ & quartæ feriæ, & biduana sextæ & septimæ jejunia, sola panis & aquæ refectione contenti observabant; quinta feria & dominica aliquid olerum vel leguminum addebant. Ad hæc primis temporibus mos erat, ut quadragesimali tempore in cellis residerent eremitæ omnes, præter duos, aut summum quatuor, propius templum demorantes, qui noctu & interdiu

divinis officiis in oratorio vacarent. Ceterum carnium esus in cellis æternum prohibitus, uti & accessus mulierum, quæ propius uno lapide ad eremum accedere hactenus non sinuntur. Hanc autem vivendi rationem Rodulfus prior, sæculo duodecimo ineunte, tantisper mitigavit. Vinum quippe septies in majori quadragesima, & majoribus festis indulsit; hebdomadæ natalis Domini, resurrectionis, & pentecostes abstinentiam prædictam relaxavit; ac jejunium, quatuor temporum diebus exceptis. Extra jejunii regularis tempora, tertia & quinta feria cum dominica refectionem geminari permisit: quibus geminæ refectionis diebus fratres ad communem mensam cibum capere sancivit. Cum vero singuli eremitæ in privatis cellis reficerent, sedendo, nudis super pavimento pedibus, cibum caperent, codicem manu tenendo & legendo, ut, dum caro corporali cibo pascitur, animus spirituali pabulo recrearetur. Vidimus aliquando & nos sacram illam eremum, in qua sacræ hebdomadæ dies magna cum animi voluptate, quod nulli sæcularium concessum, transegimus, recreati exemplo & conversatione piissimorum illorum anachoretarum, qui maximam priscæ religionis simplicitatem etiam nunc retinent, quam quidem illis inspirat & conservat secretioris solitudinis antiquus amor, quem a majoribus suis acceptum religiose servant, utinam & nos eorum exemplo. Porro primam ejus loci donationem a Theodaldo Aretino episcopo, ut jam dixi, factam fuisse constat ex variis sacræ illius eremi monumentis, quæ nos in observationibus sancti Romualdi vitæ præviis retulimus. Theodaldus vero non ante annum M XXII. Aretinæ ecclesiæ præesse cœpit, ut probant in primis duo illius instrumenta, quorum primum datum est anno dominicæ incarnationis M XXVII. pontificatus ejus anno v. mense Augusto: alterum XIII. kal. Junii, M XXXIII. Theodaldi episcopi x. Itaque Romualdus ante annum M XXII. Camaldulensem eremum incolere quidem potuit: sed locum ante hunc annum ab Aretino episcopo non accepit. Quotquot enim hanc donationem confirmarunt episcopi, eam omnes a Theodaldo episcopo factam testantur: Argumenta hanc in rem alias retulimus. ANN. CHR. 1018.

LXII. S. Theodori monasterium Caietæ. Apud Caïetam Latii urbem exstabat * ante id tempus sancti Theodori monasterium, cujus originem & conditores primos ignoramus. Ad hunc autem annum revocanda videtur donatio, quam Johannes consul & dux civitatis Caïetanæ, mense Decembri, indictione prima, fecit *domno Stephano venerabili abbati cœnobii sancti Theodori Christi martyris, seu sancti Martini Christi confessoris*, quod situm est intra ipsam civitatem *supra portas nobas* *, tam pro se, quam pro Theodomanda bonæ recordationis uxore sua, de lacu Capraticæ. Prædictus Stephanus abbas non multo post evectus est ad episcopatum ejusdem urbis: cujus pontificatu, id est anno sexto-decimo consulatus domni Johannis, ejusque filii cognominis anno tertio, mense Novembri, indictione VII. iidem consules & duces, *vocato Stephano supra scripta sanctæ Caietanæ ecclesiæ pontifice*, sanxerunt, ut *qualiter temporibus domni Johannis thii* seu patrui sui, *prædictum monasterium fuit inclytum*; ita deinceps *non imminutum perseveraret*, nullumve detrimentum in suis ecclesiis pateretur, maxime in ecclesia sancti Angeli in Planciano, quam cum suis adjunctis Johannes *thius* suus eidem obtulerat monasterio, cum omnibus, quæ Anastasius abbas bonæ memoriæ comparaverat, necnon Leo venerabilis abbas, qui tunc sancti Theodori monasterio præerat, quæ omnia, aliaque eidem monasterio confirmant. Leoni abbati successisse videtur Albericus *almificus abbas*, cujus tempore Hemilia gloriosa ducissa, « anno quarto-decimo consulatus nepotis sui domni Johannis gloriosi consulis, quamdam beati Petri ecclesiam eidem loco donavit. « Ejusdem loci abbas erat Johannes eo tempore, quo Maria ducissa & Adenulfus ejus filius consul & dux, consentiente domno Leone excellentissimo præsule, conferunt inclytam insulam, quæ dicitur Palmaria, quæ erat ex palatio reipublicæ, una cum ecclesia beatæ Mariæ ibidem constructa. Leo episcopus Caïetanam ecclesiam regebat pontificatu Nicolai II. Idem Johannes abbas perstitit usque ad annum M LXXXIX. cui Maraldus abbas successit. Hoc sancti Theodori monasterium destructum fuit ad construendam arcem, in qua hactenus sancti Theodori ecclesia visitur. Hæc ex monumentis a domno Erasmo a Caïeta Casinate transmissis.

* lib. 43. n. 27.

* novas.

ANN. CHR. 1019.

LXIII. Rotberti præceptum pro Latiniaco. a Labbe recueil hist. p 591. * Sec. novam calc. M XIX.

JAm annus decimus-nonus supra millesimum inchoatus erat, cum Stephanus Campaniæ & Briegii comes, filius Herberti comitis, qui Latiniacum monasterium instauraverat, paterna ductus æmulatione, eidem loco amplificando studium suum contulit. Quam ob rem Rotberto regi apud Senonas tum moranti [a] suggessit, hanc abbatiam, *qua olim amplis terrarum spatiis & largis possessionibus ditata* » *claruerat, sed paganorum postea persecutione destructa & penitus destituta fuerat*, a » patre suo comite Herberto restauratam fuisse, eique propriam terram maxima ex parte restitutam; petiitque, ut rex auctoritate sua id roboraret. quod pius princeps gratanter indulsit, ac præcepto confirmavit, in quo Stephanum carissimum nepotem vocat. *Actum Senonis civitate, anno dominicæ inc.* M XVIII. * *regnante serenissimo rege Rotberto* XXXII. *sexto kal. Martii*. Regiis litteris apponuntur signa Rotberti regis, Heinrici & Roberti ejus filiorum, & Letrici archiepiscopi. *Balduinus subcancellarius vice Arnulfi archiepiscopi primique cancellarii recognovit atque firmavit.* Is erat annus XXXII. ab unctione Rotberti regis. Paullo post idem Stephanus novam monasterii basilicam per Senonensem archiepiscopum dedicari curavit, ut lego in chartaceo codice, in quo id hoc anno factum dicitur *die prima mensis Junii*. Latiniacensi monasterio tunc præerat Herbertus abbas, superius laudatus: cujus depositio in necrologio S. Germani Pratensis notatur XIV. kal. Decembris. Huic successisse videtur Rotgarius, principatu Heinrici regis Latiniaci abbas.

LXIV. Cluniaco factæ donationes.

Eodem anno Hugo Autisiodorensis episcopus pro anima patris sui Lamberti comitis Augustodunensis & matris suæ Adelheidis donat Cluniaco mediam partem curtis Givriaci in comitatu Divionensi, confirmatque alteram partem, quam eidem cœnobio contulerat soror sua Maheldis, ejusque conjux Gaufredus cum filiis suis, Gaufredo, Herveo, Odone, Tetbaldo & Lamberto. His litteris subscribunt Hugo ipse, Gauzlenus episcopus, scilicet Matisconensis, Otto comes, Hugo vicecomes, Acelinus abbas, & alii.

b Bibl. Clun. p. 411.

Hoc ipso anno ineunte Rodulfus rex Burgundiæ, petente Irmingarde regina conjuge sua, ex propria hereditate [b] ecclesiam sancti Blasii sitam in pago Genevensi, donat *monachis Cluniensibus, regula sancti Benedicti modo & deinceps obedientibus. Actum in villa Tabernis, quam alio nomine ob fluvium ibidem defluentem, Urba appellant. Data* XIX. *kal. Februarii anno ab inc. Domini* M XIX. *regnante Rodulfo* » *rege anno regni sui* XXXI. Idem rex, supplicante Rainaldo comite, filio Ottonis » comitis, cognomento Willelmi, viri illustrissimi, monasterium sancti Salvatoris seu » sancti Nicolai in Vesontionensi episcopatu juxta Poloniacum, in loco, qui Vallis » dicitur, Cluniacensibus donat, confirmatque quatuor caldarias ferreas in Salinis, » villas Glenonem, Mediolanum, Mutuam, & piscariam Givriacensem, cum con- » sensu conjugis suæ Irmingardis. Actum Logis anno XXXI. regni Rodulfi regis.

LXV. Trenorchii dedicatio. c Tournus p. 519.

Bernerio abbate Trenorchium administrante, restitutum ex incendio monasterium, sollemni [c] ritu hoc anno dedicatum est IV. kal. Septembris, adstantibus Josfredo Cabilonensi episcopo, & Gausleno Matisconensi, qui ambo in titulo epistolæ Benedicti VIII. pro Cluniaco nominantur; necnon Hugone Cabilonensi comite & episcopo Autisiodorensi, qui eodem die villam *Isleis*, Araris ripæ dexteræ adjacentem, Trenorchiensibus contulit cum jure piscationis in ipso flumine: cujus ob doni gratiam monachi beneficium suæ ecclesiæ, suorumque locorum ei concesserunt. Idem Bernerius paullo ante, aliam ædem exstruxerat sub nomine sancti Valeriani primi ejus loci patroni: ne, dum abbatia sancti Filiberti nomine passim appellabatur, primus ejus loci apostolus oblivioni traderetur.

LXVI. S. Martialis abbates. d Labbe to. 2. bibl. p. 273.

Sub finem hujus anni mortuus est Josfredus abbas sancti Martialis apud Lemovicas, cujus obitus notatur ab Ademaro nonis Decembris. Subrogatus est in ejus locum Hugo abbas, ad annos sex, qui collationem in Francia coram Rotberto rege, & Gauzlino Bituricensi archiepiscopo, multisque aliis episcopis & sapientibus viris habuit de sancti Martialis apostolatu, qui ei in illa collatione assertus traditur. Unde reversus e Francia Hugo, sanctum Martialem in litaniis post apostolos adscribi curavit. Hæc eadem causa nihilo minus post annos duodecim retractata est in concilio Bituricensi tempore Odolrici abbatis, qui Hugoni successerat. Hugonis anno sexto decessit VI. kal. Maii Rogerius frater Adalberti decani, vir clarissimus, & Ademari Ecolismensis monachi patruus & magister: post quem Hugo abbas VI. kal. Junii insequentis mortuus est.

Bernardum

ANN. CHR. 1019.

LXVII. Crassæ abbates aliique.

Bernardum abbatem Urbionensi beatæ Mariæ cœnobio, quod de Crassa vocant, hoc anno præfuisse constat ex instrumento de gestis [a] vitæ canonicæ introductæ in ecclesiam Gerundensem, cui cum sex episcopis interfuit *Bernardus sanctæ Mariæ Crassæ*, & cum eo Petrus Rodensis, Landricus Gissahensis, Gaufredus cœnobii Galli-cantus, Amblardus cœnobii sancti Cyrici, Vives cœnobii sancti Pauli maritimi, & Pontius cœnobii sancti Saturnini. Non ergo expungendus, ut quidam opinantur, Bernardus e numero Crassensium abbatum, sed locandus post Stephanum abbatem, qui nominatur in charta restitutionis cujusdam a Geraberto factæ anno M XV. Bernardo successisse videtur Randulfus abbas, cujus mentio in tabulis Crassensibus post annos quinque occurrit, & post medium sæculum Bernardus secundus & Randulfus, an idem qui supra; deinde Dalmatius, de quo inferius.

a *Marca Hisp.* p. 1016.

LXVIII. Cariloci parthenon fundatur.

Sub idem tempus Godrannus, cum filiis suis Heleziari & Berengario, puellare monasterium in pago Sustantionensi & diœcesi Magalonensi pro anima sua, suorumque, maxime filiæ suæ Deo devotæ Judithæ, construere cœpit apud Carilocum prope Marcianicum, ubi sancti Genesii martyris ecclesia jam exstabat; idque facit ea lege, *ut cunctis diebus hujus sæculi habitatio sit sanctimonialium atque Deo devotarum feminarum sub regulari vita degentium*; quæ eligendæ abbatissæ facultatem habeant *secundum præcepta beati patris nostri Benedicti, vel providentiæ abbatis cœnobii sancti Petri Psalmodiensis*, cui tunc Warnerius abbas præerat. *Hæc actio atque scriptio exarata atque tradita est anno incarnationis Domini* M XVIIII. *indict.* II. XV. *kal. Augusti, disponente largissima benignitate Dei, regnum sapienter rege Rotberto regente.* Subscribunt post Godrannum ejusque filios Petrus episcopus Magalonensis & Eyraldus Nemausensis, Bernardus comes Sustantionensis, Warnerius abbas Psalmodiensis cum cuncta congregatione, aliique complures. Litteras Adelfredus monachus scripsit. Post annos sex Juditha, Godranni filia, Cariloci prima abbatissa electa fuit in conventu procerum ac nobilium illius regionis.

LXIX. Willelmi comitis donatio Fructuariæ.

Otto, cognomento Willelmus, Burgundiæ comes, multa prædia in alpibus Penninis possidebat, maxime inter fluvios Padi & Duriæ-Bautiæ *, qui juxta urbem Eporediam decurrit. Hæc autem omnia [b] tradit, donatque pro redemtione animæ suæ, uxoris, liberorum, & propinquorum suorum *monasterio, quod dicitur Fructuarium, constructo in honore sanctæ Dei-genitricis Mariæ; ac sanctorum martyrum Benigni atque Tiburtii, ad victualia monachorum ibi Deo militantium. Acta sunt hæc Burgundiæ villa, quæ Portus dicitur, anno incarnationis dominicæ* M XIX. *indictione* II. *imperante Henrico augusto.* quem idcirco hoc loco nominat Otto, quod illæ possessiones essent sub ditione imperii. Villa Portus sita est in diœcesi Velontionensi, cujus decimas Walterius archiepiscopus Cluniaco donavit regnante Rodulfo.

* *Doire-la-Balte.*
b *Bibl. Sebus.* p. 291.

LXX. Lisborni & Sceldice abbatiæ.

Mense Martio hujus anni, dum Goslariæ versaretur Heinricus imperator, Theodericus Mimigardefordensis episcopus ecclesiæ suæ restitui curavit [c] abbatiam *Lisborn*, sitam in pago Dreni, in comitatu Herimanni comitis, quæ olim sanctimonialium collegium fuerat a Caroli Magni ævo, postmodum monachis nostri Ordinis concessa. Actum hoc anno Goslariæ XVII. kal. Aprilis. Quinto post die idem imperator ibidem abbatiam [d], *Sceldice* vocatam, ecclesiæ Patherbrunnensi ad preces Meinwerci episcopi concessit. Celebre exinde evasit hoc collegium virginum ad vicum Schilse, haud procul Bifeldia, olim quinque templis, nunc uno parochiali instructum, infectumque Lutherana tabe. Ex urbe Goslaria Merseburgum processit imperator, ubi Altabensi monasterio, pro sibi dilecti Godehardi [e] abbatis obsequio, decem mansos, in marca & comitatu Adalberti marchionis sitos, interventu conjugis suæ Chunigundæ confert VII. idus Aprilis. Idem Godehardus hoc etiam anno procurabat Tegernsense sancti Quirini monasterium, cui ad ipsius preces idem imperator duos regales mansos, in loco, qui dicitur Luipma, concessit V. idus Januarii, dum Chuafungæ moraretur. Idem Merseburgi hoc itidem anno Farfensium possessiones novo diplomate, V. idus Aprilis, petente Hugone abbate, comprobavit.

c *Annal. Paderb.* p. 431.
d *ibid.* 433.
Heinrici varia diplomata.
e *Greiser*, p. 75.

LXXI. Ditmarus episcopus obiit.

In veteri chronico Saxonico Thietmarus episcopus obiisse hoc anno, eique Bruno successisse dicitur. Hic est Ditmarus celebris ille historicus, sed genere & virtute celebrior, utpote illustri Saxoniæ comitum domo oriundus, patre Sigefrido, matre Chunigunda. Puer Quindelinburgi apud Emmildam materteram educatus, postea Magdeburgi Riddago abbati ad sanctum Johannem erudiendus traditur:

ANN. CHR. 1019.

ubi triennio conversatus, deinde in Mauriciana cathedrali ecclesia clericalem togam induit. Wigberto Merseburgensi primo episcopo successor datus anno M VIII. usque ad hunc annum vitam produxit, mortuus kalendis Decembris, annos natus dumtaxat XLIII. cum sedisset annos circiter undecim. Ad hoc fere tempus chronicon perduxit, cujus in Saxonica historia utilitatem nullus eruditorum ignorat. Editum est cum quibusdam erratis & lacunis, quæ facile emendari possunt ex chronico Saxonico necdum edito, quod penes nos est, poteftque censeri ut continuatio historiæ Saxonicæ, immo & Germanicæ, usque ad annum M C XL.

Heimeradus item presbyter.

In hoc chronico *Heimeradus presbyter, vir sanctus, in Hasungen de hac vita feliciter ad Christum migravisse* hoc anno perhibetur. Idem tradit Trithemius, qui IV. kal. Julii eum obiisse scribit. Id sine dubio acceperat ex libro de ejus vita, quem Egbertus Hersfeldensis monachus composuit, nuncupavitque *domino ac patri suo Hartwigo* abbati Hersfeldensis monasterii, in quo Heimeradus seu Heimo (sic enim primum vocabatur) aliquamdiu habitavit. Hic gente Suevus, ex servili genere in libertatem assertus, relicta patria, in urbem Romam, inde in Palæstinam profectus est. Reversus in Germaniam, in cella Hersfeldensis monasterii Milebo seu Mimileve[a] consedit. Hoc comperto, Arnoldus Hersfeldensis abbas, sciscitatus patriam, gentem, causamque ejus adventus, eum Hersfeldiæ admisit, eique sanctæ conversationis habitum tradere voluit. at ille minime consensit, immo post aliquod tempus, in capitulum fratrum, nihil suspicantibus monachis, ingressus, prostratus in terram, discedendi veniam petiit. Interrogatus quid causæ haberet; id unum attulit, *quod animam ibi pro voto salvam facere non posset.* Iratus abbas, ratus eum ex innata peregrinandi impetigine velle abire; invitis fratribus eum flagellis cæsum e monasterio extrusit. Huic flagellationi adfuit Anzo religiosissimus cœnobita, qui ex ore ejus, dum cæderetur, nihil se audisse testatus est, præter psalmi quinquagesimi preces. Inde ad villam diœcesis Patherbrunnensis, *Dietmelle* vocatam, profectus, in veteri quadam ecclesia substitit, interrogatusque a Meinwerco episcopo quis esset; exhibitis libris incomtissimis, quibus in re sacra utebatur; jussu episcopi, ut quidam gyrovagus, denuo verberibus cæditur. Demum ad montem Hassiæ, Hassungen dictum, se recepit, ubi reliquos vitæ dies piissime exegit, mortuus hoc anno IV. kalend. Julii. Librum de ejus vita cum actis sancti Meinwerci episcopi typis vulgavit, notisque illustravit amicus quondam meus Adolfus Overhamus cœnobita Werthinensis.

[a] V. supra n. 28.

LXXII. Tuitiense monasterium dedicatur.

Ad hunc annum revocatur consecratio Tuitiensis infra Coloniam monasterii, cujus originem hoc pacto contigisse tradunt. Convenerat inter Ottonem tertium imperatorem & Heribertum Coloniensem archiepiscopum, ut quoddam monasterium monachorum in honorem Salvatoris & beatæ Mariæ construerent, & quidem ea conditione, ut, si alterutro decedente res infecta esset, is qui superstes foret, utriusque votum expleret. Interim mortuus est anno M II. cæsar Otto, sepultusque Aquisgrani ab Heriberto, qui sponsionis haud immemor, statim de condendo monasterio serio cogitare cœpit. Tuitium seu Duitium locus est ad Rhenum paullo infra Coloniam-Agrippinam. Placuit eo loci jacere fundamenta novi monasterii: at, cum pro loco non satis firma essent, quadam die, finitis, ut Rupertus in vita Heriberti scribit, matutinorum sollemniis, repente tota fabrica corruit. Conductis itaque peritioribus architectis, & fundamentis ad altitudinem navalis mali defossis, solidius ædificium exstructum est, & basilica in modum crucis exædificata: quæ demum hoc anno in honorem Deiparæ virginis Mariæ ab ipso Heriberto consecrata est. Exstant hac de re primariæ[b] ipsius Heriberti litteræ, in quibus initi cum » Ottone ejusmodi pacti meminit, atque se collatis ibidem Sanctorum pignoribus, » cum celeberrima cleri, plebisque frequentia, novam basilicam in honorem Dei & » Salvatoris nostri Jesu-Christi, & piissimæ genitricis ejus dominæ nostræ perpetuæ » virginis Mariæ V. *nonas Maii* dedicasse, ipsoque die eidem ecclesiæ contulisse ad » principale ejus altare, *in usus fratrum in eodem monasterio Christo sub regulari norma* » *militantium*, prædia & possessiones, quæ sui juris erant, vel a gloriosissimo augusto » principe Ottone ad hoc opus ipsi delegatæ fuerant. In his eidem monasterio con» tulit totum castrum Tuitiense cum suo ambitu, quod ita ditioni fratrum mancipa» tum esse voluit, *ut proprietas ejus solum abbatem respiciat*, (quod sane novum videri possit) adeoque ut claustra ejus & claves penes eum sint, nec citra ejus arbitrium

[b] Gelen. p. 381.

aperiatur aut recludatur: *ne incompetenti cursu ac recursu indifferenter semper popularis turba frequentia irruens, pauperum Christi confundat sancta secreta*, ut in prædictis legitur litteris, quæ hoc anno datæ dicuntur, tametsi in editis nullæ sint chronicæ notæ. Primus ejus loci abbas fuit Volpertus seu Fulbertus, idemque abbas quartus Gladbacensis monasterii, ex quo nova hæc colonia deducta videtur. Hæc de origine Tuitiensis seu Duitiensis monasterii, cujus præcipuum ornamentum fuit Rupertus abbas decimus, de quo multa inferius materia dicendi occurret. ANN. CHR. 1019.

LXXIII. Clivi-Scauri monasterio sit restitutio.

Sub finem superioris libri facta mentio est de Johanne sancti Andreæ ad Clivum-Scauri abbate, cujus tempore Ingizo Romanus, vir nobilis, Franconis bonæ memoriæ trans Tiberim filius, sanctis Andreæ apostolo & Gregorio papæ & confessori quædam prædia restituit, in fundo Molæ-ruptæ posita, quæ *Silvester nefandissimus ac sceleratissimus ejusdem monasterii abbas* ipsi per emphytheosim tradiderat. Exstant apud Baronium ad hunc annum hujusce restitutionis tabulæ, datæ anno octavo pontificatus Benedicti octavi, Heinrici imperii sexto, indictione tertia, mensis Novembris die vigesima-tertia, in quarum fine Inizo sancte affirmat per Benedicti papæ & Heinrici imperatoris salutem, se contenta in illis tabulis inviolabiliter conservaturum atque adimpleturum. Subscribunt post eum Crescencius urbis Romæ præfectus, Johannes Dativus, & alii. Sergius scriniarius S. R. E. has tabulas scripsit.

LXXIV. Abbates S Salvatoris apud Reate.

Sub idem tempus Hugo Farfensis abbas quamdam commutationem fecit cum Landuino abbate monasterii sancti Salvatoris apud Reate de Letenano seu Boiano, & de districto totius massæ Bucciniani, quæ a Romano pontifice acquisierat. Alia etiam commutatio inter utrumque monasterium facta de curte & ecclesia sancti Petri in Meiana, quæ juris erat Reatini monasterii, quam commutationem a fratribus suis magnopere laudatam fuisse scribit Hugo abbas in epistola ad Landoinum abbatem, ubi ait magnam semper inter utrumque locum necessitudinem intercessisse, ita ut promiscuus esset fratrum ex alio in alium transitus & commeatus. Hæc epistola digna visa est, quæ in Appendice integra referatur. Landuinus successerat Constantio abbati, ut colligimus ex veteri necrologio Sublacensi, in quo abbates congregationis sancti Salvatoris apud Reate hoc ordine recensentur: Constantius, Landoinus, Berengarius, Petrus, Berardus, & Ingozo.

ANN. CHR. 1020. LXXV. Concilium Airiacense.

Anno insequente millesimo vicesimo conventus episcoporum jussu Rotberti regis coactus est in villa pagi Augustodunensis Airiaca *, quæ juris erat monasterii sancti Germani Autisiodorensis. Huic interfuere in primis Gauzlenus Bitricensis, & Leothericus Senonensis archipræsules cum suis haud dubie comprovincialibus episcopis. Convocandi concilii causa fuit ad redintegrandam in Burgundia pacem, quæ a morte Heinrici ducis interturbata fuerat. Mos vero erat tunc temporis, ut ad ejusmodi conventus Sanctorum reliquiæ deferrentur. E cœnobio sancti Petri Senonensi delatus beatus martyr Saivinianus; e Dervensi quædam reliquiæ sancti Bercharii abbatis. Corpus sancti Germani Autisiodorensis episcopi eo deferri cum quidam postularent, restitit Hugo episcopus, dicens se non passurum, ut *ossa incomparabilis viri pro quacumque re aliquando commoveantur.* Delatis Airiacum sancti Bercharii reliquiis, Dervenses adversus Landricum comitem, qui quædam ipsorum prædia invaserat, in synodo querelas deposuerunt. Ea re indignatus comes, in reditu beati patris reliquias, ut sic heredem simul & hereditatem possideret, surripere tentavit; ratus id sibi impune cessurum per regem, quem ob innatam mititatem facile flectendum & vincendum esse existimabat. Ventum erat ad Armentionem fluvium, quem sacri loculi portitores, qui quatuor erant, ob angustiam pontis non facile pertransire poterant, ut ad castrum seu opidum sancti Florentini pervenirent, ubi tuti ab insequentium insultu esse possent. Hoc in articulo uni eorum visum est, ut pedibus amnem trajicerent. quod non sine miraculo factum traditur.

* Arry.

LXXVI. Dervenses abbates.

Post mortem Berengerii Dervensis abbatis, cujus superius facta mentio est, in regimine successit Nivo abbas, de quo nihil singulare nobis succurrit, nisi quod in veteri Usuardi martyrologio, quod olim fuit Dervensis monasterii, nunc Bibliothecæ regiæ, notatur VIII. idus Junii *ordinatio domni Nivonis abbatis*, & X. kalend. Augusti obitus ejusdem. Hunc excepit Dudo abbas, eo nomine primus, laudatus

ANN. CHR. 1020.

in multis domesticis instrumentis ab anno minimum M XXVII. Inter alia hic cuidam honorabili viro, Constantio nomine, & Hildegardi ejus conjugi molendinum super fluvium Albam, *cum terra trium dierum* sub annuo censu concessit. *Actum Dervo publice, regnante Rotberto rege in regno Francorum.* His litteris apponitur *signum Ingelberti comitis, fratrisque ejus Widonis, qui hanc cartam fieri consenserunt.* Hic est Ingelbertus comes, qui *Dervense monasterium sub sua tuitione satum* dicit in alio instrumento, quo villam Dudiniaci-curtis, *quam dicunt etiam sancti Christophori*, immunem facit ab omnibus redhibitionibus, quas ipsi per singulos annos persolvere cogebatur. *Actum Breone * castello, regnante Rotberto rege, jubente Christo, in regno Francorum*, apposito signo Ingelberti comitis, qui hanc chartam fieri jussit, & Adeleidis comitissæ. In eodem instrumento idem Ingelbertus notum esse ait, *quod quondam Ingelbertus*, ejus *prædecessor*, Dervense monasterium, *variis infortunatum eventibus, ob timorem & amorem Dei sublimissime relevavit*: cujus & ipse exemplo, *quoniam momento*, inquit, *nequimus, eumdem locum paulatim libertare atque sublimare, Deo annuente, molimur.* Ejus rei causa prædictam donationem facit. Hic Ingelbertus seu Engelbertus comes erat Breonensis, ut inferius [a] videbimus.

* Brienno.

a ad an. 1027.

LXXVII.
S. Benigno datur monasterium Sarmasiæ.

Tunc temporis exstabat *ante portas castri Sarmasiæ* * monasterium, beatæ Mariæ & sancto Benigno sacrum, quod Walo [b] *vocatus comes*, & frater ejus Walterius, necnon Warnerius-Sembernon atque Humbertus advocatus, fraterque ejus Girardus, monachis sancti Benigni Divionensibus contulerunt. quod Humbertus, ipsius [c] castri dominus, postea ratum habuit. His litteris apposita sunt signa *Walonis quondam comitis, & uxoris ejus, nomine Judith, & filiorum ejus Aymonis & Hugonis, Walterii fratris ejus, Warnerii & uxoris ejus Isiburgis*, & multorum aliorum. *Acta sunt hæc apud Sarmasia castrum publice anno ab incarnatione Domini* M XX. *regnante Rotberto Francorum rege anno* XXV. *indictione tertia.* Rotberti regis monarchiæ initium hic, ut alias, desumitur ab anno DCCCC XCVI. uti & in charta sequente apud Perardum, qua Willelmus abbas quamdam terram in villa pagi Alsiensis Vitriaco, in beneficium concedit cuidam nobilissimo clerico, nomine Girardo. Actum anno sequenti, Rotberti regis XXVI. quod instrumentum scripsit Girbertus levita, monachus Divionensis, is scilicet, qui ab officio [d] scriptor est appellatus.

* Saumaise.
b Perard p. 175
c Spicil. to. 1. p. 450.
d ibid. p. 448.

LXXVIII.
Theodericus episcopus Aurelianensis Fulberto reconciliatur.

Theodericum, Aurelianensem episcopum e nostris, cum Fulberto Carnutensi præsule, quod superius dicebam, in gratiam rediisse probat in primis Fulbertina epistola LXII. in qua Fulbertus ei gratias agit de negotiis ad se pertinentibus amice commonenti, ejusque commonitionem benigne accipit, professus, se libenter eidem, prout decuerit & tempus erit, obtemperaturum. Quod vero Theodericus ipsum cum clericis ejus ad quamdam *processionem* invitaverat; respondet id clericis suis conveniens non videri. quippe *damnatis incendio, & ad ecclesiæ instaurationem inhiantibus*, aliisque pluribus miseriis occupatis, ejusmodi *processionem* non esse ad præsens facilem; successu vero magis prospero se magno cum gaudio ac debita devotione illam facturos. Hoc incendium, cujus meminit in illa epistola Fulbertus, in actis Carnutensium episcoporum contigisse legitur *anno* M XX. *in nativitate beatæ Mariæ*, Fulberti episcopatus anno XIIII. quo incendio civitas & tota ecclesia beatæ Mariæ combusta fuisse dicitur, quam ecclesiam idem piissimus antistes suo labore ac sumtu reædificavit. Sequens Fulberti epistola LXIII. ad eumdem Theodericum, indicat gravem quamdam injuriam ipsi Theoderico fuisse illatam, pro qua is excommunicationem in reos a Fulberto vibrari cupiebat: at ille tantisper exspectandum censet, ac commonitoriis utendum, *donec illos aut pænitentia corrigat, aut summi Judicis sententia mulctet.*

LXXIX.
Richardi litteræ pro Fontanella.

Legi quoddam authenticum diploma Richardi secundi Nortmannorum ducis pro Fontanella, confirmantis donationes eidem loco factas, easque augentis ad preces Gerardi abbatis. In his ipse donat ex rebus suis Liberiacum cum appendicibus, decimam totius telonei, quod Rotomagi accipitur, & in suburbio ejusdem urbis ecclesiam sancti Laurentii; in *Ivetot* centum acras terræ, & plura alia, quæ *ad ædificationem male viventium aliqua; ad obviandum suorum multitudini scelerum pauca* esse confitetur. In alio instrumento idem princeps ait, se quorumdam fidelium suorum militum, videlicet Osberni & Ansfredi, interpellatione, *quorum sororem Papiam duxerat in uxorem*, donare Deo & sancto Wandregisilo, ejusque mo-

nacbis, *Caruit* cum villis ipsi adjacentibus, decimam totius telonei de Dieppa & de Archis, & qnædam alia *ad readificationem cœnobii Fontanellensis*. His litteris apposita sunt signa Richardi comitis filii Richardi senioris, Papiæ comitissæ, Rotberti archipræsulis ejusdem principis fratris, Hugonis Bajocensis, itemque Hugonis *Constantini* episcoporum, Osberni, Ansfridi, & aliorum. Papia erat secunda uxor Richardi, qui Juditham, Conani primi Brittonum ducis filiam, priorem uxorem babuerat. Qui Papiam Sueonis Danorum regis filiam faciunt, viderint quo pacto id concilient cum hoc instrumento, in quo soror dicitur Osberni & Ansfredi, quos nobiles Neustrasios fuisse constat. Hoc instrumentum caret chronicis notis. Papia comitissa subscribit aliis Richardi litteris pro Fontanella, anno M XXIV. datis, quo proinde tempore Judith jam obierat, mortua, non anno M XVI. ut quibusdam placet, sed anno M XXIV. ut Radulfus de Diceto testatur.

AN. CHR. 1020.

LXXX. Majoris-monasterii quædam cellæ,

Dum Ebrardus abbas Majori-monasterio præesset, Burchardus miles, *seniorque castri, quod vocant ad-Iasalam*, siti super fluvium Vigennæ, litteris suis testatur, quod anno incarnationis dominicæ millesimo atque vicesimo ipsius præsentiam adierit venerabilis abbas Ebrardus & Hacfredus sanctæ matris ecclesiæ Turonicæ decanus, Arderadus quoque monachus frater suus, aliique utriusque ordinis homines, rogaturi, nt quemdam locellum Tavennis, in honorem sanctæ Mariæ semper virginis consecratum, quem Theotbaldus, Amalricus & Acfredus avunculi sui ex suis redditibus & prædiis locupletaverant, ipse quoque a consuetudinibus vicariæ, aliisque redhibitionibus immunem redderet. quod facile annuit, tam pro sua salute, quam liberorum suorum Hugonis, Hucberti atque Aimeriæ, conjugumque suarum Hirmingardæ defunctæ & Aanor superstitis, eo pacto, ut qualibet hebdomada in eodem loco nna missa pro eis decantetur, & quinque psalmi post capitulum recitentur, & in Majori-monasterio quotidie *panis libra & vini* uni pauperi donetur. Eo loci cella est Majoris-monasterii, prope castrum Ad-insulam, in pago Turonico posita: cui primum erigendæ Tetbaldus miles alodum suum ibidem sancto Martino largitus fuerat anno primo Hugonis regis. Eodem Ebrardo abbate, Alanus *comes & dux Britannorum*, eo nomine tertius, una cum fratre suo Eudone & matre sua Hadvisa, sancto Martino impertitur monasterium quoddam, situm in pago Redonensi, quod vocant Sanctum-Exsuperium, jam olim a Nortmannis destructum, quod Guidenocus quidam, cujus rogatu hæc concessio facta est, in beneficium tenebat. Alani hac de re litteris post donatores apposita sunt signa Judheri comitis, Guinguenei archiepiscopi, Gualteri episcopi Redonensis, Gualteri item Namnetensis, necnon Guarini & Ederni episcoporum, aliorumque. *Data mense Januario civitate Redonensi, regnante Rotberto rege.* Idem Alanus confirmat quamdam donationem, factam a quodam clerico, qui Deo in Majori-monasterio servire in monastico habitu volebat. Subscripta sunt nomina Alani comitis & matris ejus, Eudonis fratris ejus, Warini seu Guarini episcopi Redonensis, Walterii Namnetensis, Heldeberti abbatis Montis-sancti-Michaëlis, Mainardi abbatis loci sancti Salvatoris, scilicet Rothonensis, Hinguethen abbatis sancti Jacobi *. Ebrardi abbatis tempore monachi Majoris-monasterii subscribunt cuidam chartæ de Chamartiaco, in quibus *Vitalis prior*, *Odo sacerdos & monachus scholaque primus* subscribunt, regnante Rodberto rege.

* f. Jacuti.

LXXXI. S. Nicolai cœnobiũ Andecavis conditur.

Apud Andecavos præter sancti Albini & sancti Sergii monasteria, atque cellam Aquariæ conventualem, insigne visitur sancti Nicolai cœnobium, situm ad prospectum urbis occidentalem, super ripam amnis Brionelli, in colle a dextris Meduanæ molliter assurgente, cujus loci primum oratorium ab Hucberto episcopo in honorem sancti Nicolai hoc anno consecratum est cum cœmeterio. Ejus auctor Fulco Andecavorum comes, cognomento Nerra sive Niger, qui, dum pietatis caosa Jerosolymorum loca sacra peteret, sæva tempestate in mari jactatus, sancto Nicolao Myrensium olim pontifici votum condendi in ejus honorem monasterii, si salvus evaderet, nuncupasse traditur. Voti compos factus, ubi primum domum revertit, promissum exsolvere aggressus est, delecto extra urbem loco, qui secessui, adeoque monasticæ professioni esset opportunior. Exstructo monasterio, prædiisque congrue dotato, acciti e Majori-monasterio monachi, quibus Baldricus abbas primus præficitur: qui paullo post præfectura cessit vitæ solitariæ desiderio, secessitque ad cellam Majoris-monasterii, Tavennas dictam, ubi reliquum vitæ exegit. Sub-

ANN. CHR. 1020.

rogatus e Majori-monasterio Reginaldus itidem cessit antequam benediceretur, factus postmodum primus Vindocinensis abbas: ac demum in utriusque locum Hildinus monachus & prior sancti Albini suffectus est. Novam ejus loci basilicam Urbanus II. dedicavit,

LXXXII. Credonensis cella. * Craon. * l'Oudon.

Sub idem tempus condita est cella sancti Clementis de Credoneo * seu Credonio, quod castrum est diœcesis Andecavensis ad Uldonem * fluvium, Armoricis finitimum. Hujus cellæ primus auctor Suhardus, ipsius castri toparcha, qui eam sancti Albini monachis subjecit, ea lege, ut monachorum coloniam istuc inducerent, ex quibus abbas, nec ipsis sancti Albini monachis, nec ullis aliis subjectus, crearetur. Sed cum illi pactas cum Suhardo conditiones implere differrent, Guarinus Suhardi filius, abrupto fœdere, sancti Clementis ecclesiam clericis commisit. Verum is paullo post a Gaufrido Martello Andecavorum comite superatus, & in illo prœlio, quod Andecavinos inter ac Brittones consertum est, interfectus, unicam filiam, Bertam nomine, ditionum suarum heredem reliquit. Hanc vero Gaufredus, paternæ memor injuriæ, rebus omnibus spoliavit, ac Credonii castrum & *honorem* Rotberto Burgundioni, conjugis suæ nepoti, concessit, excepta sancti Clementis ecclesia, quam Vindocinensi monasterio ab se condito subjecit, & in cellam erexit. Suhardus senior hujus cellæ conditor, Lisoii filius, tres filios habuit, Lisoium scilicet juniorem, Suhardum itidem juniorem, posterorum expertes, & Guarinum, quem Gaufredus Credonio spoliavit, Bertæ parentem, quæ primo nupsit Rotberto de Vitreio, dein Rotberto Burgundo, Sabloliensi domino: cujus filius Raginaldus, cognomento etiam Burgundus, Credonii dominus, & Domita ejus conjux cum filio suo Mauricio confirmant quæcumque in ditione sua possidebantur a monachis sancti Albini, ejusque rei chartam ponunt in manu Otbranni abbatis, ac deinde super altare sancti Albini. Credonensis cella, hactenus conventualis, multarum litium Vindocinenses inter & sancti Albini monachos materia postea fuit.

a *Menag. Sabli. p. 126.*

LXXXIII. S. Martialis abbates. b *Labbe to. 2. bibl. p. 273.*

Apud Lemovicas in monasterio sancti Martialis Hugo abbas anno regiminis sui sexto decessit [b] VI. kalendas Junii, tricesimo die quam obierat Rogerius monachus, frater Adalberti decani, vir clarissimus, magister & patruus Ademari Cabanensis Ecolismensis monachi, ex quo hæc discimus. Hugoni suffectus Odolricus abbas quartus-decimus, qui caput istius ecclesiæ magna cum sollemnitate dedicari curavit. Eo abbate habita est synodus Lemovicensis, in qua de apostolatu sancti Martialis actum est. Idem Odolricus *comes & abbas* vocatur [c] ab eodem Ademaro, virque [d] *vigilantissima honestatis*, cujus tempore Alduinus Ecolismensis comes sancto Martiali ecclesiam beatæ Mariæ in territorio Burdegalensi cum insula magna Dordoniæ, in qua sita est, contulisse traditur.

c *ibid. p. 183.* d *p. 184.*

LXXXIV. Peciano monastero datur Bassona. * *Bassoue.*

Hoc etiam anno in Vasconia Raymundus de Bassona Deo & sancto Michaëli Pecianensis monasterii, quod est situm in comitatu Astaracensi, Cleto abbati, totique ejus congregationi donat alodum proprietatis suæ *cum ecclesia sancti Frisii & omni ecclesiastico* apud Bassonam *, ea lege, *ut inibi monasterium construatur secundum ordinem sancti Benedicti*; & nullus ex propinquis suis aliquid ab eo loco exigat, excepto comite Fidenciaci, quem ejus advocatum & defensorem constituit. Ad hæc velle se ait, ut abbas & congregatio Pecianensis *cruces in circuitu prædicti alodii ponant, ut salva firmitas & refugium omnium bonorum permaneat. Facta est hæc donatio & charta conscriptio anno* XXX. *regnante rege Rotberto, mense Novembris, anno incarnationis dominicæ* M XX. *regnante Sancio comite Wasconia.* Subscribunt Emericus & Arnaldus comites, & Oddo archiepiscopus, scilicet Auxitanus. Cleto Peciano abbati successit anno sequenti Raymundus, quo anno Willelmus-Lupus de Valleursa ecclesiam sancti Maxentii in comitatu Convenarum restituit Peciano monasterio & supra dicto abbati Raymundo, cujus juris erat ex alode parentum suorum. Actum anno XXX. regnante Rotberto rege, mense Novembrio, anno M XXI. indict. IV. *regnante episcopo Petro & comite Rotgerio.* Eidem Raymundo abbati, ejusque congregationi Arnaldus-Willelmus vicecomes subdidit ecclesiam sanctæ Mariæ de Dalmaraco desertam ac destructam, quam idem abbas instauravit, sex monachis inibi institutis, eamque tranquille tenuit per annos LX. quibus elapsis, gravis controversia de hac cella exorta est.

Peciano monasterio subjectum fuisse dicitur Sorduense, quod tempore Arsicii ab-

batis Pecianensis, qui ex Sordnensi sancti Johannis monasterio assumtus fuerat, hac occasione Peciano ad tempus subductum fuit. Sorduensis quidam monachus ab Arficio abbate Peciani aedituus constitutus est. Hic Sorduense asceterium Peciano subjectum esse indignanter ferens, instrumentum subjectionis furatus, ad monasterium sancti Caprasii de Pontonis, quae Regulae cella erat, aufugit; ibique hospitatus, dum decubuisset, igne candelae, quam accensam reliquerat, simul cum lecto correptus interiit, simulque totum monasterium incendio combustum est. Hinc Pecianensium jugum excutere moliti sunt Sorduenses; sed tandem Raymundus Pecianensis abbas hac de re conquestus in concilio Auxitano, judicio Auxiensis archiepiscopi Raymundi *Cope*, atque domni Gregorii Aquensis episcopi, aliorumque ejusdem synodi episcoporum, Sorduense monasterium recuperavit a Willelmo sancti Johannis abbate, cui patrum consilio eamdem praefecturam, salvo suo jure, commisit. Huic instrumento, quod caret chronicis notis, subscribit cum praedictis episcopis Raymundus abbas Cellae-Menulfi. ANN. CHR. 1030. Sordua vindicatur.

LXXXV. Eodem tempore, cum Durandus Saviniaci in agro Lugdunensi abbas III. nonas Julii fato functus esset, fratres Saviniacenses pastore orbati, communi consilio, & jussu Burchardi Lugdunensium archiepiscopi, venerabilem Odilonem abbatem *Cluniacensis archimonasterii* adiere, paternam ejus clementiam obnixe rogantes, ut ipsis quemdam e suis, expertae probitatis & prudentiae monachum, in abbatem concederet. Horum precibus annuens vir sanctus Isterium seu Iterium, seniorem monachum, nolentem ac repugnantem, eis dedit, quem Burchardus Lugdunensis archipraesul amantissime complexus, abbatem ordinavit *cum consilio & consensu canonicorum & abbatum*, scilicet *domni Bernardi modesti patris. Insula-Barbara, atque domni Arnulfi patris Athanacensium religiosi ac sapientissimi*, uti legitur in litteris [a] Burchardi archiepiscopi de hac electione. Hujus abbatis tempore quidam Adelgaldus clericus, una cum fratribus suis, quidquid habebat in ecclesia beatae Mariae Lovaniaci & beati Georii seu Georgii, id est decimas, dotalitium & capellas, laudante & consentiente domno Frederico Gebennensi episcopo, Saviniacensi monasterio tradit *pro nutrimento fratris sui Leutonis*, quem Chono eorum parens Deo obtulerat in manu Iterii abbatis, eo pacto, *ut cum divisionem inter filios suos ex rebus suis faceret, eidem filio suo suam partem redderet*. quod morte praeventus explere non potuit, explendumque filiis suis reservavit. Insuper Rodulfus rex Burgundiae Transjuranae, eo nomine tertius, petente Irmingarde regina conjuge sua, necnon Burchardo Lugdunensi archiepiscopo fratre suo, & Burchardo itidem Viennensi archipraesule, eidem monasterio donat [b] in pago Albanensi villam Taluerias * cum ecclesia beatae Mariae & sanctorum Petri ac Mauricii, *ad regimen & subjectionem Iterii abbatis & successorum ejus, & utilitatem fratrum Talueriis monastice Deo famulantium*, sub tuitione regia. Hoc est Talueriense monasterium, dioecesis Gebennensis prope Anneciacum, Saviniaco subductum ab Urbano VIII. nunc abbatia sub Benedictina congregatione sanctae Justinae. Ad haec Gaufredus cum uxore sua Petronilla ecclesiam [c] sancti Pauli, sitam *in territorio Santonensi, subter* castrum, quod vocatur Botavilla, freti consilio Willelmi comitis Engolismensis, ejusque uxoris domnae Gerbergae parentum suorum, Alduini fratris sui, necnon Islii episcopi Santonensis, donant Saviniacensi sancti Martini coenobio, id est domno abbati Iterio & monachis sub eo degentibus, *quum diu ipsum monasterium in regula patris Benedicti steterit. Data per manum Duranti monachi, mense Junio, feria* III. *regnante Roberto rege in Francia, & Rodulfo in Gallia*; & quidem ante annum M XXVIII. quo Willelmus comes decessit. Iterius abbas Saviniaci ordinatur. Taluerie Saviniaco datae.

[a] *La Mure p. 385.*

[b] *Bibl. Sebusf. p. 97.*

* *Talueres.*

[c] *Bibl. Sebusf. p. 125.*

LXXXVI. Virduni Hildradus, cognomento Hescelinus, comes nobilissimus, timore Dei & admonitione Richardi abbatis impulsus, sanctis Petro & Vitono confert id, quod possidebat apud *Bobruuel*: ut monachi Vitoniani perpetuam sui habeant memoriam, & Herfendis uxoris suae, filiique sui Richardi, quem Deo *ad clericatus honorem* devote obtulerat. Actum anno incarnationis dominicae i. * xx. indictione III. concurrente v. epacta xx. His litteris Hildradus comes signum salutiferae crucis apposuit, & post eum Albricus ipsius nepos. Adhuc in vivis erat Fredericus ex-comite monachus, ut patet ex charta Heymonis Virdunensis episcopi a Wasseburgo relata, pro quadam commutatione: ubi ait se hanc chartam composuisse & confirmasse *ad deprecationem domni abbatis Richardi, domnique Frederici*, S. Vitono facta donatio. Frederici monachi obitus.

* *id est M.*

ANN. CHR. 1020.

qui comes exsistens, inquit, *nostra civitatis, postpositis sæcularibus pompis, in cœnobio sanctorum apostolorum Petri & Pauli, sanctique Vitoni monachus factus est.* quæ charta hoc anno data est. Non diu post hunc annum superstes fuit Fredericus. quippe post ejus obitum abbas sancti Vedasti, ubi is mortuus est, creatus est Leduinus, ut satis innuit Hugo Flaviniacensis in chronico, qui Leduinum abbatiæ sancti Vedasti anno M XXIV. prælatum fuisse testatur. Hinc non temere Frederici obitum anno M XXII. cum Vasseburgo reposueris, & quidem VIII. idus Januarii, quo die in necrologio sancti Vitoni laudatur *veneranda memoriæ domnus Fredericus monachus hujus loci, & ex comite conversus, frater Godefridi & Gozelonis ducum, qui nobis Bornacum contulit.* Sepultus primum fuit in monasterio sancti Vedasti, ubi præpositi officium gesserat: sed paullo post Richardus abbas eo profectus, effosso ejus corpore, viscera corio insuta ibi reposuit, corpus vero matri fratrique consepeliendum, ad monasterium sancti Vitoni reportavit. Frederici epitaphium ex codice Corbeiensi a nobis in ejus elogio relatum est cum epitaphio Hermanni itidem ex comite monachi, qui V. kal. Junii ad astra subvectus fuisse dicitur.

LXXXVII. Richardus Malboldum Elnonensibus præficit.

Cum Richardus abbas Elnonenses ad meliorem vitæ formam revocasset, nec unus tot monasteriis per se regendis par esset; sui vice Elnonensi Malboldum, seu Malbaldum præfecit abbatem, quem ex omnibus huic muneri obeundo magis idoneum esse intellexit. Principio Malboldus se gravem ac strenuum præstitit vindicandis monasterii rebus, quæ ab exteris occupatæ fuerant. Ex his una erat, quam quidam præpotens & rapax invaserat: qui sæpe ab Elnonensibus præpositis commonitus, ad restituendam ablatam possessionem non potuerat adduci. Ejus rei causa Malboldus abbas Baldewinum seu Balduinum Flandriæ comitem, cognomento Barbatum, ad reddendum jus interpellavit, sed frustra: dum tandem Bergis eum convenit, invocato prius sancti Winnoci patrocinio, qui comitis demum animum ad ferendam favorabilem sententiam flexit. Paullo ante quam Elnonensem præfecturam resignaret Richardus, Humolariensibus monachis quædam prædia apud Altamvillam in pago Laudunensi sub annuo censu concessit. Actum Helnone monasterio die XX. Junii anno Domini M XVIII.

Popponem Stabulensibus.

Eodem tempore, cum Bertrannus Stabulensis abbas naturæ debitum solvisset, Popponem monachum, jam a nobis laudatum non semel, Heinricus imperator in ejus locum sufficere constituit. Petenti ægre assensit Richardus abbas, varias obtendens occasiones, in quibus eum sibi necessarium esse asserebat. Sed tandem evicit imperatoris iterata petitio, cui Heriberti Coloniensis archiepiscopi auctoritas accessit. Annuit itaque, licet invitus, Richardus, cui Stabulensis præfecturæ pedum mox porrexit cæsar, deferendum ad Popponem, adjuncto ei ad id negotium Wolbodone Leodicensium episcopo: qui ambo Popponem in Stabulensi regimine instituunt. Vix ad eam dignitatem promotus erat, cum quibusdam ejus loci, tum monachis, tum sæcularibus, displicere bene agendo cœpit; eoque ventum est, ut laïci districtis gladiis monasterium ingressi, eis, qui cum Poppone illuc venerant, necem intentarint, immo & quibusdam intulerint. Id ubi rescivit pius abbas, qui tum Malmundarii versabatur, duos, qui secum erant, strenuos milites, Adalbertum & Bosonem, ad reprimendam seditiosorum rabiem eo misit. quibus fugatis, nullus emenso anno ex illa conjuratione superstes fuit. Eadem paullo post persecutio Popponi contigit in sancti Maximini Trevirensi monasterio.

LXXXVIII. Monasterium Virduni muris includi non fert.

Nec persecutionis expers fuit Richardus abbas mox laudatus, eam passus ab optimo ceteroquin episcopo Heymone Virdunensi episcopo. Causam accipe. Eo tempore Heymoni venit in mentem, ut sancti Vitoni monasterium includeret intra muros civitatis, quos tunc ædificabat. Ejus proposito restitit piissimus abbas, cœnobitis incongruum dicens muris urbis contineri: ne, dum nocturnis vigiliis, aliisque divinis vacarent officiis, aut somnum caperent, ludicris opidanorum cantibus & strepitu interturbarentur. Cum vero nec sic a proposito recederet episcopus; imperatoris auctoritatem Richardus interposuit, utpote sibi amicissimi, qui missa legatione episcopum ab incœpto prohibuit. Irato eam ob rem episcopo, vir Dei ad tempus iræ locum dedit, & opportunam votis suis occasionem nanctus, ad solitarium locum, qui dicitur *Rumbech*, Romarici-monti proximum, secessit, ibique per annos quinque vitæ contemplativæ se totum addixit. Mox ad eum confluxere discipuli, quibus

ANN. CHR. 1020.

quibus formam vivendi, secundum morem a sanctis patribus iostitutum, præscripsit. Eodem etiam infirmi sanandi se conferunt, ex quibus leprosus, balnei ejus aqua lotus, omnino mundatus est, cæcus videndi facultate donatus, aliaque ab eo miracula patrata. Hæc cum ad aures Heymonis episcopi pervenissent, virum sanctum missa legatione revocavit.

LXXXIX. Bergense monasterium conditur.

Per id tempus Balduinus Frandriæ comes, mox laudatus, monasterium apud Bergas ædificare cœpit in superiori opidi plaga, ubi sancti Winnoci corpus, quod in inferiori ejus loci oratorio quiescebat, collocare meditabatur. Winnocus quippe Woromholti mortuus, ibidemque primum sepultus fuerat. Nortmannis vero ea loca vastantibus, corpus ejus Sithiu deportatum, postea Balduinus comes, cognomento Calvus, Bergas, ubi vir sanctus vivens aliquamdiu consederat, transferri curavit, exstructo in honorem sancti Martini & sancti Winnoci templo, quod sæcularibus clerieis concessit. Post annos fere centum Balduinus Barbatus, cincto muris opido, ex illo oratorio corpus sacrum intulit in monasterium, quod in superiori opidi parte exstruxerat: ubi monachos, e Sithiensi cœnobio adductos, constituit, ut inferins videbimus.

XC. Hermannus scholis traditus.

Annum ætatis septimum agebat Hermannus, cum litteris erudiendus traditus est, & quidem XVII. kal. Octobris, uti de se ipse ad hunc annum testatur. quo anno sine dubio in Augiensi monasterio Deo oblatus est a parentibus, qui puerum contractum, unde cognomen accepit, adeoque sæculi rebus inutilem reputabant. Huic etiam tardum [a] ingenium fuisse perhibent, ob idque miseriam suam vehementer deplanxisse, & novercantem sibi fortunam accusasse: at præceptoris monitu beatæ Dei-genitricis virginis Mariæ opem implorasse; & post biennium optionem ei a Deipara datam, vel sanitatis, vel scientiæ consequendæ; eum vero scientiam prætulisse: quo ex tempore ingenium facile & ad comparandas scientias promtissimum habuerit, omnesque demum animi sagacitate & industria superaverit, musicæ in primis & computandi artis peritissimus, ut ejus opera [b] testantur, quorum indicem Trithemius exhibet.

a Trithem. an. 1005.

b ibid.

XCI. Cnuti regis benefacta in nostros.

In Anglia Cnutus seu Canutus rex non minus pie, quam sapienter regnum tunc administrabat, in res sacras optime affectus, maxime in Ordinem sancti Benedicti, *quem ultra omnes confessores specialiter dilexerat*, ut Johannes [c] Bromton scribit. Hinc duo monasteria fundasse traditur, unum in Norwegia, & aliud in Anglia, scilicet Conholmi in partibus Norfolchiæ, in solo palustri, ubi quidam eremita, Sunemanus nomine, oratorium in honorem sancti Benedicti primitus erexerat: quod a Danis destructum Wolfricus quidam, Deo devotus, postmodum instauravit, ibique congregatis septem sociis ædificia necessaria exstruxit. Hic a Mainardo Cnuti præposito apud regem infamatus, ita se purgavit, ut rex monasterium sancti Benedicti regia munificentia ibidem condiderit, magnisque insignierit privilegiis, concesso monachorum regimine Wolfrico, cui Alfious abbas successit. Interim idem rex in Burense monasterium, ubi sanctus Eadmundus rex & martyr sepultus miraculis coruscabat, monachos introduxit, accitos ex prædicto sancti Benedicti monasterio, quibus Uvium abbatem præfecit. Id factum hoc anno supra millesimum vicesimo Radulfus [d] de Diceto auctor est, additque, Alfwinum, orientalium Anglorum episcopum, primum ecclesiam sancti Edmundi ædificare cœpisse. Hic est Alfwinus seu Alwinus episcopus ex monacho Eliensi, qui monachos in Buri monasterinm induxisse dicitur, ibique quosdam [e] de Holmensi, quosdam de Eliensi collocasse, eisque subsidia large contulisse, Turkillo comite auxilium impendente. Idem Alfwinus Helmamensis episcopus, Eliensis ecclesiæ a puero mooachus, vitæ sanctitate & morum gravitate ornatus dicitur a Thoma Eliensi. Annis fere triginta ante ingressum monacborum ad sanctum Eadmundum Ailwinus adhuc monachus [f] a diœcesano episcopo, propter degeneres clericorum mores, illic ad custodiam corporis sancti Eadmundi deputatus fuerat.

c Script. x. p. 913.

d ibid. p. 467.

e Angl. sac. to. 1. p. 605.

f Monast. Anglic. to. 1. p. 293.

XCII. Elienses abbates. Egenolthus Angliæ primas.

Tunc Elieosis abbas erat Leofwinus, Elsini superiore anno defuncti successor, a prædicto Alfwino episcopo ordinatus: qui a suis postea dejectus, ob idque Romam [g] profectus cum Egelnotho Dorobernensi archiepiscopo, qui hoc anno Livingo snccessit, illic se purgavit, & in gradum restitutus est. Erat Egelnothus ante pontificatum ecclesiæ Christi, seilicet Cantuariensis, decanus: quo tempore ejus ecclesiæ monachi, quasi canonici eathedrales, monachorum quidem habitum retine-

g ibid.

ANN. CHR. 1020.

bant, sed regulam non plene observabant, post illam scilicet cladem, qua cum Elfego archiepiscopo totus fere conventus, quatuor dumtaxat exceptis monachis, Danorum gladiis occubuerat. Tunc præpositum suum decanum appellabant, *quem nos*, inquit Gervasius, *post adventum Lanfranci priorem appellamus*. Egelnothus porro, ob insitam bonitatem Bonus cognominatus, post electionem suam Romam adiit, & a Benedicto papa honorifice acceptus, pallio suscepto cum honore primatus Cantuariam reversus, eam ecclesiam in pristinum dignitatis gradum restituit. Eodem cooperante monachi positi dicuntur in monasterio sancti Eadmundi a Cnuto rege, cui acceptissimus erat, tum quod vir bonus esset, tum quod eum sacro chrismate linisset. Hunc porro Livingo hoc ipso anno successisse tradit Radulfus de Diceto, qui eum nobilis viri Agelmari filium dicit. Leofwino Eliensi abbati post annos tres successit Leofricus, qui anno regiminis sui septimo defunctus, Leoffinum abbatem, a monasterii restitutione quintum, successorem habuit.

XCIII. Fructuariæ dat quædam Gerardus comes.

Tunc temporis in Mettensi provincia florebat *vir illustris & magnæ opinionis comes Gerardus*, qui, *suadente conjuge sua Eva*, pro se & pro anima filii sui Sigifridi, qui in quadam pugna ante triennium interfectus fuerat, ecclesiam sancti Michaëlis cum suis adjunctis, quæ a domno Willelmo Divionensi per commutationem in regno Italiæ acquisiverat, Fructuariensi monasterio tradit, probante Diederico seu Theoderico Mettensi episcopo. Actum Mettis publice III. nonas Februarii hoc anno, indictione III. Has litteras signis suis roborarunt Diedericus episcopus, Gerardus, Giselbertus & Folmarius comites, aliique; integras retulit Guicheno, [a] in Bibliotheca Sebusiana, qui itidem instrumentum [b] prædictæ permutationis, Gerardum inter & Willelmum abbatem factæ, refert, datum Mettis, anno & die prænotatis. Hic est Gerardus Alsatiæ comes eo nomine primus, Eberardi Alsatiæ comitis filius, cujus conjux Eva, filia Sigifridi comitis Lucilburgensis, Cbunegundis imperatricis soror, in utroque hoc instrumento laudatur. Prædicti Gerardi frater fuit Adalbertus, pater Gerardi secundi Alsatiæ comitis, a quo Lotharingiæ principes originem ducunt, auctor monasterii Buosonis-villæ, de quo inferius.

a *Bibl. Sebus. p. 164.*
b *ibid. p. 393.*

XCIV. Firmanus S. Savini abbas.

Firmi in Piceno * perstabat non ita pridem monasterium sancti Savini, in suburbano Visio monte, qui nunc sancti Savini dicitur, positum, cui ab ineunte undecimo sæculo præerat Firmanus seu Firmus abbas, quem alii Firminum vocant. Petrus Damiani in opusculo ad Henricum Ravennensem episcopum, *Firmanum Firmensem* adjungit suæ ætatis beatis viris, Romualdo Camerinensi, Amico Rambonensi, & Guidoni Pomposiano, aliisque *sanctæ conversationis* viris, *super quorum videlicet veneranda cadavera, ex sacerdotalis concilii auctoritate, sacra sunt altaria erecta, ubi nimirum divina mysteria miraculis exigentibus offeruntur*. Petrus alter, Casinensis diaconus, testatur, *historiam sancti confessoris Christi Firmani* a Theodorico Casinensis gymnasii presbytero scriptam fuisse, quæ necdum edita est. Apud Ughellum habetur [b] insigne Uberti Firmanensis episcopi instrumentum, anno M XVI. datum monasterio sancti martyris Savini, cui præesse dicitur *venerabilis abbas Firmus*, quem nostrum Firmanum esse putant. Nec plura de sancto Firmano, nisi quod ejus commemoratio fit V. idus Martii in quibusdam martyrologiis. Hunc plerique, etiam e nostris, confundunt cum sancto Firmino Ambianensi. Ceterum erga sancti Savini monasterium se munificos præstitere subsequentes Firmanæ ecclesiæ nonnulli antistites, quos inter Libertus episcopus, pænitentia ductus, quod hunc locum aliquot suorum antecessorum exemplo exactionibus oppressisset, omnimodam ei immunitatem anno M C XXVI. impertiit, cunctis exactionibus renuntians *per manus domni Rayneri ejusdem monasterii venerabilis abbatis*, exceptis solidis viginti, in nativitate Domini & in paschate sibi, suisque successoribus persolvendis. quod alii ejus successores ratum habuerunt. Huic monasterio subjecta erant alia duo, scilicet puellare sancti Petri in fundo Monteriano; alterum sancti Salvatoris in plano Sennæ sub Montone. Tandem, ut sunt res humanæ, hoc monasterium, tot licet privilegiis munitum, capitulo Firmanæ ecclesiæ unitum fuit ab Innocentio VIII. locusque patribus Capuccinis concessus, quibus in urbem translatis, cessit patribus soc. Jesu in suburbanum diversorium.

* *la Marche d'Ancone.*
b *Ital. sac. to. 2.*

XCV. S. Stephani de Cornu monasterium.

Haud melior fortuna fuit monasterii [c] sancti Stephani de Cornu-veteri, quod sub idem tempus Ansalda Grisalbæ comitissa, una cum filiis suis Lanfranco, Ar-

c *Ital. sac. to. 4. p. 902.*

duino, & Maginfredo in Laudensi diœcesi ad Padum construxit. Guidoni ejus loci abbati Paschalis II. litteras [a] apostolicæ protectionis indulsit anno M CVI. Non multo post transiit hoc monasterium ad Cistercienses, at commendatariorum incuria & rapacitate penitus demum exstinctum est.

ANN. CHR. 1010.

[a] ibid p. 906.

XCVI. Romualdus Sitriæ districtius vivit.

Cum monasterium apud Aquam-bellam instituisset beatus Romualdus, Dagnino ei præposito, Apenninum deseruit, & in Sitriam se contulit, qui locus est in Umbria prope Saxo-ferratum opidum. Illic per annos septem inclusus vir Dei, divinam quamdam vitæ rationem instituit, ita ut jam non Sitria, sed altera denuo Nitria reflorere videretur. Omnes siquidem illic degentes nudis pedibus incedebant, omnes inculti & horridi, omniumque rerum extremitate contenti erant; nonnulli ita reclusi, ut penitus mundo mortui, & quasi jam sepulti viderentur. Vinum ibi nemo, nequidem infirmus, noverat. Ipsi quoque monachorum famuli, ipsi pecorum custodes silentium tenebant, disciplinas inter se se accipiebant, & de quibuslibet otiosis verbis pænitentias sibi imponi flagitabant. Inter omnes Romualdus ea ætate, qua ipsi etiam perfecti viri remissius vivere, & aliquid sibi de sui propositi rigore laxare solent; quantumvis senio jam gravatus, vitæ severitate longe superabat omnes. Nam per unius quadragesimæ spatium nihil aliud cibi potusve percepit, nisi sorbitiunculam ex modica farina & paucis herbis confectam, ex qua ad imitationem beati Hilarionis vixit. Huic cilicium continuum erat, intonsa coma & barba, quarum excrementa ipse sibi perraro forficibus attondebat. Si quando esculentior ei cibus offerebatur, solo captato odore, eum rejiciebat. Sic tamen in omnibus modum servare studebat, ut cum jam jam cadere videretur, adhibito mox temperamento, vacillans corpusculum relevaret. Idem in fratres animus. unde cum Gaudentius quidam, magni fervoris monachus, ejus permissu, rejectis pulmentis, solo pane cum aqua contentus, pomis quoque sive crudis oleribus victitaret; ad preces Tedaldi monachi, qui Gaudentii infirmitati compatiebatur, hanc ei facultatem abstulit Romualdus. quod cum ille indigne tulisset, ob idque a Tedaldo sejunctus, Ingelberto, qui a Romualdo discesserat, se subdidisset; post mortem a viro Dei suffragiis orationum privatus est, nec prius piacularibus suppliciis exemtus, quam fratrum precibus liberatus fuisset. Hic est Ingelbertus monachus, cui cum frater quidam se a Romano itinere, quod quadragesimali tempore propinquorum causa meditabatur, revocatum a Romualdo diceret, qui id spiritu prophetiæ noverat; sibi ipsi imprecatus: Si Romualdus, inquit, hoc per prophetiæ spiritum, & non magis per diabolum dixit, non me omnipotens Deus in hoc reclusorio perseverare permittat. Dictum factum est. nam post paucos dies Ingelbertus, fracto reclusorio, absque magistri permissu discessit, nec amplius reversus est. Alius fuit Ingelbertus Romualdi quoque discipulus, qui *archiepiscopus in gentibus* factus est. Et alter quidem episcopatum Nucerinum adeptus est, at simoniæ vitio, cujus causa rejici meruit.

XCVII. Falso accusatus pœnitentiam subit.

Non una hæc tentatio apud Sitriam Romualdo accidit. Cum tantæ esset sanctitatis vir Dei, tamen a malevolorum etiam suorum contumeliis haud immunis fuit. Erat inter ejus discipulos quidam, Romanus nomine, nobilis quidem genere, sed moribus omnino degener. Hic in tantam impudentiam prolapsus est, ut viro sancto nefandum crimen imputaverit, idque aliis ejus discipulis ita persuasit, ut Romualdo, tamquam perpetrati sceleris reo, rem sacram penitus interdixerint. Hanc ille pænitentiam subiit, quantumvis innocens, ad sex menses, nec per id tempus ad sacra celebranda accessit. Tandem vero indiscretam hanc simplicitatem postponere divinitus jussus, postera die, dum sacra faceret, & *ad secunda missæ secreta* pervenisset, in ecstasim raptus, divina voce sibi præceptum audivit, ut psalmos Davidicos exponeret. quod incunctanter aggressus est, totumque psalterium & quædam prophetarum cantica, licet grammaticæ regulis haud servatis, luculenter exposuit. Asservatur in sacrario eremi Camaldulensis hic psalmorum commentarius, propria Romualdi manu descriptus; quem olim nos, dum in illa sacra eremo versaremur, oculis inspeximus. Perstitit in Sitriæ eremo vir sanctus ad septem annos: ubi cum jam tanta fratrum multitudo esset, ut illic una omnes consistere vix possent; monasterio ibi exstructo, præpositoque abbate, inviolatum servans silentium, Bifurcum secessit. Cum vero illic abbatem ad strictiorem vivendi normam vellet redigere, multa itidem ab eo passus est.

ANN. CHR. 1020.

XCVIII.

Bernardi comitis & Guislæ comitissæ obitus.

a Marca Hisp. p. 1024.

Venio ad marcam Hispanicam, ubi Bernardus Bisuldunensis comes, cum ad filii celebrandas nuptias in Provinciam pergeret, in trajectu Rhodani aquis submersus est. Ejus mortem ægre admodum tulere Rivipullenses & Coxanenses nostri, idque testati sunt epistola[a] encyclica, in qua se hac intempestiva morte orbatos esse dicunt filios patre, subditos principe, fratres germano, servos domino, alumnos magistro: qui decedens tanto eos mærore affecerit, ut dimidium animæ suæ rapuisse videretur. Sepultus fuit in monasterio Rivipullensi, cui, uti & Coxanensi, tunc Oliba abbas & præsul præerat. Huic infortunio aliud addunt epistolæ scriptores, quod intra spatium trium admodum mensium ex utroque cœnobio novem obierint fratres: *ex quibus Willelmus nondum plena, Geraldus adhuc incipiente barbicie, in primævo flore juvenilis roboris experti sunt angustias mortis; Seguinus senex; Vitalis conversus, nihil sciens præter Christum Jesum, & Patrem nostrum, qui est in cælis; Daniel presbyter & conversus; Odo & Bernardus juvenes & conversi, uno die & pene una hora defuncti; Udalgarius toto, ut in fine claruit, corde conversus, qui post octo dies, quibus in cella novitiorum perstitit, hominem exuit; & Francus ex laico monachus.* ubi conversi nomine, ut jam sæpius monuimus, intelligendi sunt monachi, qui in adulta ætate ad vitam monasticam conversi fuerant. Ex his refellitur Franciscus Didacus, qui mortis genus Bernardi comitis in fabulis habet. In fine epistolæ precantur Rivipullenses & Coxanenses, ut *cursorem*, qui eam deferebat, *rolligerum* aliis dictum, reficiant lassum, operiant nudum, eique præbeant itineris necessarium supplementum; *notatisque diebus*, scilicet quibus ad singula monasteria accesserat, indeque discesserat, remittant illum ad viam pacis. Exstat ejusdem argumenti epistola[b] Olibæ episcopi Ausonensis, eorumdemque monasteriorum abbatis, ad Gauzelinum Bituricensem archiepiscopum & Floriacensem abbatem, ejusque responsio.

b ib. p. 1025. & 1026.

Guislæ comitissæ & Bernardi comitis testamenta.

c ibid. p. 1019. & seq.

d ibid. p. 1027.

e V. pag. 886.

Eodem anno decessit Guisla comitissa Ceritaniensis, Wifredi comitis uxor, quæ res suas mobiles[c] divisit inter monasteria istarum regionum, & insuper quædam immobilia monasterio Canigonensi legavit: mulum vero suum relinquit *ad sanctum Michaelem de Cluseta*, nisi eum redimere vir suus, & pretium illuc transmittere velit. facto testamento anno XXII. Rotberti regis. Nec prætereundum hoc loco testamentum[d] Bernardi comitis Bisuldunensis, de quo testificati sunt præter episcopos Guifredus abbas Bisuldunensis, Bonifilius Arulensis & Tassia sancti Laurentii prope Tarraciam abbates. quo testamento multa quoque illarum partium monasteriis legavit, in his vascula sua aurea & argentea donat cœnobio Rivipullensi, ubi sepeliri voluit. Notiora sunt alia monasteria, exceptis duobus, quorum unum est cœnobium sancti Laurentii supra castrum Beudam, alterum sancti Martini[e] Lenis, quæ minus nota. In eodem testamento fit mentio parthenonis sancti Pauli in valle Ausoli, ubi Bernardi testatoris filia, nomine Adaliz, manebat.

XCIX.

Laubiense monasterium Richardo commissum.

f Chron. Camerac. lib. 3. c. 15.

g lib. 52. n. 100.

h Spicil. to. 6. p. 593.

* lege Wolbodo.

In Gallia Belgica Ingobrandus Laubiensis abbas tertio-decimo præfecturæ suæ anno a Wolbodone Leodicensi episcopo exauctoratur, & in ejus locum Richardus abbas Virdunensis sufficitur. Baldericus[f] episcopus exauctorandi Ingobrandi, quem Engebraodum vocat, hanc affert causam, quod sub specie regularis habitus sæculariter vivens, nihil religionis interius haberet, & exterius bona ecclesiæ dissiparet. Quapropter Gerardus Cameracensis & Wlpodo seu Wolbodo Leodicensis episcopi, hic quod in sua parochia, ille quod in suo territorio seu dominio situm esset monasterium, habito simul hac de re consilio, non sine gravi molestia ei præfecturam abrogarunt. Ille vero se nullo legali judicio depositum conquestus, tam diu adversus istos episcopos clamores excitavit, dum in frequenti abbatum conventu canonice convictus, & depositionis sententia confirmata est. Primis Richardi præfecturę annis Theodericus nobilis puer, de cujus ortu superius[g] egimus, mortuo patre, cum esset annorum amplius decem, a pia genitrice Deo in monasterio Laubiensi oblatus, brevi eum in virtute ac litteris progressum fecit, ut eum Richardus, jam diaconum ordinatum, *custodem & præceptorem puerorum, atque scholaris disciplinæ magistrum instituerit.* Commissum itaque Richardo regimen monasterii, qui tantæ auctoritatis erat, *ut totius*[h] *pene Lotharingiæ monasteria ejus instituta pro lege servaverint, & servanda posteris per succedentia tempora tradiderint.* Itaque *Baldricus* * *episcopus, cum beatum virum unice diligeret, cœnobium Laubiense, divitiis opulentissimum, ei tradidit regendum, ut industria ejus religionis in eo reformaret propositum, quod*

videbatur a pristino rigore immutatum, inquit Hugo Flaviniacensis, qui Baldrico episcopo tribuit, quod Wolbodoni ejus successori tribuendum erat. ANN. CHR. 1020. C.

Idem in consequentibus error, ubi Baldricus, immo Wolbodo, cum regularem disciplinam in Laubiensi monasterio reflorescere videret, majora meditari cœpisse dicitur, & in suburbio Leodicensi monasterium in honorem sancti Laurentii molitus esse, atque Richardo animi sui consilium patefecisse, obtestatus, ut voti sui cooperator esset. quod quidem Richardus strenue & graviter exsecutus sit, conductis artificibus, qui opus maturato perficerent. Anonymus in vita Richardi abbatis tradit, columnas claustri & tabulas ejusdem materiei a sancti Amandi abbatia, cui tunc præsidebat, per varios itineris anfractus, perque Scaldim fluvium usque ad Mosam, eo curante, devectas fuisse. Addit Hugo, absoluto opere, & dedicatione facta, fratres ex monasterio sancti Vitoni adductos fuisse, quibus præpositi nomine præfectus sit domnus Stephanus, qui in mox dicto cœnobio cellerarii officio fungebatur. Verum serius monachi instituti sunt in sancti Laurentii ecclesia: quæ ab Eraclio episcopo dudum inchoata, a Notkero seu Notgero perfecta fuerat. Ibi cum Wolbodo monachos instituere cuperet, morte præventus, quæ anno M XXI. accidit, Popponi ecclesiæ Stabulensis opinatissimo tunc abbati providentiam illius ecclesiæ commisisse dicitur ab Anselmo Leodicensi canonico: ex quo etiam discimus, Reginardum episcopum, qui Durando Wolbodonis successori subrogatus fuerat, monachos in sancti Laurentii ecclesia collocasse: ubi primus abbas exstitit Stephanus, mox laudatus ab Hugone Flaviniacensi.

S. Laurentii monasterium Leodici inchoatum.

Migravit e vita piissimus antistes Wolbodo anno insequenti vicesimo-primo supra millesimum, sepultus in ecclesia sancti Laurentii, ab ipso vivente culta & dotata, cui trecentas auri marcas ad perficiendum opus inchoatum legavit, contulitque *septem matrices ecclesias*, & in Flandria prædia non pauca, a progenitoribus accepta, quæ post ejus obitum quidam rapaces homines pervasere, ut tradit Reinerus sancti Laurentii sæculo duodecimo monachus in libro de ejus vita ab se composito: ubi ait, psalterium, propria ejusdem Sancti antistitis manu descriptum, suo tempore in sancti Laurentii ecclesia asservatum fuisse. Ejus obitus contigit XI. kal. Maias: ad cujus tumulum multi sanitatem recuperasse memorantur; in his Adelardus sancti Trudonis abbas, eo nomine secundus, qui cum in phrenesim incidisset, ad sepulcrum sancti Wolbodonis in pristinum mentis statum restitutus est. Sed *quia corporum sanitates*, ut recte monet Reinerus, *pariunt nonnumquam animarum infirmitates, dum miracula, quæ debeant excitare ad devotionem, sibi materiam indisciplinati vindicent ad dissolutionem; præsertim cum monachico non expediant instituto, vel quieti frequentia sæculares: non improbandum fuerit, quod primus loci hujus pia recordationis abbas Stephanus hunc aliquando sanctum per divinum nomen contestatus sit, quo temperaret a miraculis, quibus tanta fratribus fiebant per occasionem infirmorum noctu & interdiu molestia*, atque adeo distractiones & vagi discursus. Audiant hæc & perpendant monachi, qui ejusmodi spectaculis oculos & animos pascere amant ad manifestum monastici propositi, suarumque animarum dispendium. Similia zeli exempla aliis in locis, maxime in sancti Trudonis, sancti Remigii & Claravallensi monasteriis edita leguntur. Paullo ante obitum Wolbodo monasterio sancti Laurentii, quod Baldricus ejus decessor in Leodicensi insula inchoaverat, præfecit Olbertum Gemblacensem abbatem, qui vix tandem acquievit, & vigintiocto annis locum rexit. Hic ædificato claustro cum regularibus officinis, monachos bene moratos hinc inde collegit, maxime ex disciplina Richardi abbatis, cujus fama religionis ubique tunc prædicabatur; sicque primus illic monachorum coloniam instituit; &, quoad vixit, locum illum strenuissime gubernavit. Subrogatus in Wolbodonis locum Durandus,

ANN. CHR. 1021. C I.

Wolbodo episcopus obit.

Olbertus sancti Laurentii abbas.

Pauperis in nido patrimonii natus & altus,

ut in ejus epitaphio legitur: *paullo plus tribus annis* episcopus, qui quod relicta sancto Laurentio prædia diripuisset, facti pænitens extra ejus ecclesiam sepeliri voluit, cujus corpus pro reverentia dignitatis episcopalis sub tectum admitti jussit prædictus abbas Stephanus, primus ejus loci abbas, ejusque epitaphium composuit, a Reinero

relatum. Falluntur qui Durando tribuunt epistolam de corpore & sanguine Domini ad Brunonem Andecavensem episcopum & ad Berengarium, quam epistolam Deoduino episcopo tribuendam esse constat, ut inferius videbimus.

ANN. CHR. 1021.

CII. Heribertus quoque Coloniæ antistes. * Nuys.

Paucis ante Wolbodonem diebus, id est XVII. kalendas Aprilis, ad cælestem patriam evolavit Heribertus Coloniensis archipræsul, de Ordine nostro bene meritus, maxime ob conditum Tuitiense monasterium, in quo sepeliri voluit. Lustrando diœcesim gravi febris morbo pulsatus in opido Nussia * seu Novesio, Heliam abbatem sancti Martini-majoris apud Coloniam tertium, sancti vero Pantaleonis quintum, virum eximia sanctitate præditum, ad se visitandum accersivit, ab eoque sacro perunctus oleo, dein *corpore & sanguine dominico* refectus est. Inde secundo Rheno Coloniam revectus, *in domum sancti Petri*, id est metropolitanam ecclesiam, cum grabato ante crucifixum se inferri mandavit, ubi causam animæ suæ, gregemque sibi commissum, Deo & sancto Petro commendavit. Refertur post hæc in secretum cubiculum suum, nec memoratum abbatem, aliosque pios viros ab se recedere passus est, postulans, ut ipsum sacrarum scripturarum & sanctorum patrum lectione identidem & precibus consolarentur. Quidquid in scriniolis reliquum erat, in pios usus ante mortem expensum. Migravit ad Dominum, ut jam dixi, XVII. kal. Aprilis, ordinationis suæ anno XXIII. ab incarnatione Domini M XXI. ut diserte habet primus ejus vitæ scriptor [a] Lantbertus seu Lambertus monachus Tuitiensis, quod veteres nonnulli ad præcedentem annum pro veteri calculo referunt. Corpus ejus navicula per alveum Rheni translatum est in Tuitiense monasterium ab ipso constructum, humatumque ante altare: ubi quid vivens apud Deum meruerit, testatur caro mortua mirandis signis, quæ ibi statim ab ejus obitu facta sunt, ut præ aliis testis est Lantbertus monachus, qui libro de ejus gestis ab se scripto quosdam hymnos cum antiphonis & responsoriis adjecit. *Scripta sunt autem, imperante Heinrico tertio, Herimanno metropolis nostræ archiepiscopo, cænobii ipsius, in quo requiescit, abbate Werimbaldo*, ut in prologo legitur, nomine metropolis Agrippinæ-Coloniæ edito, in cujus fine *obsecundantis* ipsi *fratris Lantberti* nomen & memoria celebratur. Hanc vitam, *prioris stili rubigine subobscuram*, expolivit Rupertus, tum monachus Tuitiensis, jussu Marcwardi abbatis, cui ipse anno M C XX. in præfectura successit. Heriberti in episcopatu successor fuit Pilegrimus, aliis Pilegrinus, quem Trithemius Heriberti nepotem, & abbatem monasterii sancti Burchardi Herbipolensis fuisse dicit.

a Bolland. Martii to. 2. p. 475.

CIII. Helias abbas Coloniensis.

Hic Scottigenis, qui in monasterio majori sancti Martini ex præscripto Warini archiepiscopi degebant, quasdam molestias facessisse traditur, Germanos Scottis permiscendo, quod hos ex quorumdam falso relatu suspectos haberet. Verum Helias ejus loci abbas, modo a nobis laudatus, magnæ tunc sanctitatis opinione & prophetiæ spiritu clarus, Deum conscientiæ suæ gnarum contestans: *Si Christus*, inquit, *in nobis peregrinis est, numquam vivus Coloniam veniat Pilegrimus.* quod ita Deus complevisse dicitur apud Marianum Scottum ad annum M XXXV. Vix septem ab eo tempore annos supervixit beatus Helias, in sacello sancti Benedicti sepultus, cujus mortalis dies pridie idus Aprilis consignatur.

CIV. Volbertus abbas obit.

Heriberto non diu supervixit Volbertus seu Fulbertus Tuitiensis abbas primus, cujus obitum fuse describit Rupertus sub finem libri, quem de vita sancti Heriberti composuit. Rem hoc fere modo narrat. Recenti tanti præsulis dolore tactus, simulque pietate excitatus Volpertus abbas, qui pro egregia vitæ conversatione & doctrina non solum Tuitiensis, sed etiam sancti Pantaleonis, sanctique Viti Gladbacensis monasteriorum curam gerebat, precibus maxime nocturnis pervigil insistebat. Dum vero quadam nocte ad sepulcrum sancti antistitis ferventius oraret, sanctum Heribertum videre sibi visus est, ac dicentem, tricesimo ab ejus obitu die ipsum Volbertum secum pransurum. Ubi illuxit, in conventum processit de more, fratresque ad accuratam regularis vitæ, maxime silentii observationem cohortatus est: at visum solis senioribus, qui magis spirituales esse videbantur, secretius patefecit, quod illi pro somnio habuerunt. Interim res postulavit, ut ad quamdam monasterii villam certorum negotiorum causa proficisceretur: quibus expletis, confestim Rheno in monasterium reverti properat. Jam hora sexta rogatus a comitibus ut pranderet, prius sextam divini officii horam de more cum duobus, qui ejus obsequio aderant, præmittere voluit. at ubi ventum est ad capitulum ejus diei, *Christus resurgens ex mor-*

tuis, &c. respondentibus illis, *Deo gratias*, animam exhalavit. Missus terrestri itinere, qui rem fratribus nuntiaret, recenti vulneri ac dolori, quem ex beati patris Heriberti obitu conceperant, novum attulit. Id contigit tricesimo a sancti præsulis obitu die: sicque completum est oraculum vatis sui, ad cujus sepulcrum Volbertus humatus est. Duo primi ejus successores fuere Rodulfus ejus nominis primus, & Werimboldus, cujus tempore Lantbertus monachus librum de vita sancti Heriberti vulgavit. Sequentium abbatum seriem exhibet Bucelinus in Germaniæ sacræ tomo primo. Decimo loco recensetur Rupertus celebris abbas, de quo plura inferius.

ANN. CHR. 1021.

C V. Heinrici imperatoris acta, & Erkembaldi Moguntini archiepiscopi obitus.

Heriberti mortem doluit pius imperator Heinricus, qui viventem dudum suspectum habuerat. Ejus obitum Merseburgi accepit, uti diserte habet chronicon Saxonicum nondum editum, in quo rerum ab Heinrico gestarum series ita exponitur. Sub finem anni præcedentis *Hamerstein* opidum ad Rhenum, ubi natale Domini celebravit, firma obsidione circumdedit, demumque expugnavit, redacto in potestatem Ottone comite, qui, quod ab Erkenbaldo Moguntiæ archipræsule propter illicitum connubium communione privatus esset, Moguntinum pagum multis cladibus infestabat. Post hanc victoriam imperator in Saxoniam profectus hoc anno, festum palmarum Walbikæ, Merseburgi vero pascha celebravit. *Inde im pervenit ad aures ipsius, Heribertum venerabilem Coloniensem archiepiscopam humanis rebus excessisse.* Huic chronologiæ favet diploma ipsius Heinrici, a nobis lectum in Camaldulensi archivo, datum III. *kalend. Novembris, anno dominicæ incarnationis* M XX*. *anno autem domini Heinrici secundi regnantis* XIX. *imperii ejus* VII.* *datum Hamerstein.* Merseburgu Parthenopolim adiit cæsar, ubi sacrus dies pentecostes cum Gerone archiepiscopo peregit. Dehinc Alestide curte regia conventum habuit, & Halberstadi sanctorum Thebæorum sullemnia celebravit. Inde Quindelinburgum venit, *ubi dedicatio monasterii ipso jubente peracta est* ab Arnulfo episcopo, qui *altare summum in honore sanctæ & individuæ Trinitatis & sanctæ Mariæ, sancti Johannis-Baptistæ, sancti Petri, sancti Stephani protomartyris, Dionysii & sociorum ejus & sancti Servatii confessoris* consecravit. Octavo dedicationis die imperator Merseburgum reversus, ejus ecclesiæ dedicationi interfuit: postmodum Alestide *imperiale colloquium* habuit. Demum subdit chronographus: *Erkembaldus Moguntinus archiepiscopus obiit: cui Aribo regius capellanus successit, cujus super aliquot psalmos tractatus invenitur. Hic monasterium construxit super montem Hasungum in honore Petri & Pauli apostolorum & in memoriam beati Heimeradi.* Hoc monasterium in Hassia situm erat, testante Serario. Omittit ille chronographus dedicationem collegiatæ ecclesiæ sancti Stephani Bambergensis hoc anno factam a Benedicto papa, quem Heinricus imperator *ad confirmandum Babenbergensem pontificatum* hoc anno advocaverat. Eodem tempore consecratum fuit monasterium sancti Michaëlis, ad aquilonarem plagam ejusdem urbis sub regula sancti Benedicti, ab eodem imperatore & Chunigunde ejus uxore constructum, in quo præclara ejusdem sanctæ Chunegundis cimelia hactenus asservantur. Erkembaldi obitum anno præcedenti consignat Lambertus: at certum est eum ad hunc annum pervenisse. Necdum decesserat x. kalend. Augusti hoc anno, ut patet ex diplomate [a] Heinrici imperatoris, quo quemdam comitatum Gandersheimensi monasterio confirmavit interventu conjugis suæ Chunigundæ imperatricis, necnon Piligrini Coloniensis archiepiscopi, ac pro amore consanguineæ suæ Sophiæ, ejusdem monasterii *matris atque domnæ, denique pro recordatione atque requie patris* sui *Heinrici Bavariæ ducis animæ, cujus ossa requiescunt in eodem monasterio.* Actum Noviomagi x. *kal. Augusti, anno ab incarnatione Domini* M XXI. *indictione* IV. *anno vero domini Heinrici imperatoris regnantis* XX. *imperantis* VIII. quod diploma Guntherus cancellarius recognovit *vice Erkemboldi archicapellani*, qui proinde necdum obierat.

* vix legitur.

[a] Annal. Paderborn. pag. 444.

C VI. Variæ mortes.

Tot mortuis adjungitur ab Hermanno *Irmendrudio Berdchaugiensis* (si bene lego) abbas venerabilis, qui x. *kal. Maii obiit, eique Abarhilt abbas successit. ex quo tempore locus ille magis magisque in deterius acfluere cœpit.* Ignotus hic locus, & forte ab eo tempore desertus. Hoc tamen notare visum ex editione Canisiana, quod in Pistoriana deest. Tunc etiam ingens morbo strages in Mediano-monasterio facta est, quæ adeo locum vastavit, ut Hardulfus abbas vix cum uno fratre ex hac peste superstes fuerit. Tunc in Begonis-cella, quæ nunc sancti Blasii dicitur, ingentia

ANN. CHR. 1021.

miracula facta fuisse Johannes de Bayone tradit. Sic desertus omnino locus paullo post abbate privatur, uti & sancti Mansueti monasterium: dum Willelmus Divionensis abbas utrumque regendum suscepit.

CVII. Corbeiæ pestis, indictum, & incendium.

Ad idem tempus referenda est lugubris & miseranda illa pestis, quæ cum fame per totam Galliam septem annorum spatio grassata fuisse dicitur in libro de miraculis sancti Adalhardi abbatis, & usque ad fines Ambianensium & Corbeiensium deſæviisse. ad quam sedandam ambo illi populi, humani auxilii inopes, ad vota precesque confugere, indicta in medio inter utrosque itinere processione, in qua Sanctorum utrimque reliquiæ ad placandam divini Numinis iram deferrentur, idque singulis annis continuaretur. quo tempore tot miracula per sanctos Corbeienses facta perhibentur, tantaque loco celebritas accessisse, ut Corbeia altera Roma vocaretur, eoque undequaque fideles confluerent. Grassanti pesti aliud Corbeiæ infortunium accidit, incendium scilicet, quo princeps basilica succensa fuit, in qua beati Adalhardi corpus adhuc tumulo clausum servabatur. Hinc fratres ad proximam sancti Johannis ecclesiam cum reliquiis Sanctorum se recipere compulsi, dum princeps basilica instauraretur. Hæc Corbeiæ Richardo abbate contigere.

CVIII. Arnulfo archiepiscopo Remensi suffectus Ebalus.

Eadem haud dubie contagione interiit Arnulfus Remorum archipræsul, sepultus in basilica beati Remigii, cui multa bona contulerat, apposito ad latus evangelii epitaphio, ubi nulli pietate secundus fuisse dicitur, spes inopum, & pastor monachorum. Ejus obitus notatur III. idus Martii. Marlotus ejus obitum ad biennium perperam differt: rectius hoc anno eum reponit Mozomense chronicon ab eo laudatum. Favet instrumentum quoddam canonicorum Remensium, qui litem componunt cum Odone Campaniæ comite de Valle-Rodigionis *, cum consensu Ebali archiepiscopi Arnulfi successoris, & de aliis villis, quas per violentiam ipsis auferebant *filii Odalrici comitis, qui factus fuerat monachus. Actum Sparnaco, dominica incarnationis anno* M XXV. *regni Rotberti* XXXI. *archiepiscopatus vero domini Ebali anno quinto.* Hic non sine turbis in Arnulfi locum suffectus est, agente Azelino seu Adalberone (nam binominis erat) Laudunensi antistite, homine vafro, & magnæ tamen in regno auctoritatis: qui multas etiam rixas excitavit in consecratione Bertholdi episcopi Suessionensis, Deodato recens mortuo hoc anno subrogati. Ebali electioni in primis favit Fulbertus Carnutum antistes, qui *diligendo* ᵃ *semper atque venerando semper*, ut ipse loquitur, *Remorum archiepiscopo Ebalo* commendat quemdam carum suum, Hubertum nomine, qui *causa discendæ honestatis* e patria sua egressus, & apud ipsum Fulbertum aliquamdiu demoratus, eamdem ob causam *monasterium beati Remigii* visitare constituerat: *ubi si in aliquo fuerit indigus*, inquit, *vestræ opis, sentiat quæsumus viscera pietatis.* Ab eo tempore, id est a morte Arnulfi, archiepiscopi Remenses regis archicancellarii dici desierunt. In necrologio Remigiano notatur III. nonas Martii *Arnulfus Remorum archiepiscopus & monachus.* Idem censetur in veteri catalogo Remigianorum monachorum sub Arbodo abbate. Forte factus est monachus illo temporis intervallo, quo exauctoratus mansit.

* Val-roigum.

ᵃ Fulbert. ep. 54.

CIX. Sithiense monasterium reformatur.

Eodem tempore e vivis excessit Hemfridus abbas Sithiensis, cujus sub præfectura grave detrimentum passa est disciplina regularis, quæ a tempore Hildebrandi abbatis tepescere jam cœperat. Huic farciendæ adductus ex sancti Vedasti cœnobio Rodericus abbas, curante Balduino Flandriæ comite, & a Balduino Morinorum episcopo benedictus, ægre ferentibus monachis, qui a longa consuetudine avelli non poterant: ex quibus nonnulli de monasterio recesserunt. Verum qui pii patris monita contemnebant, ad viam veritatis Deo vindice redire coacti sunt. Ignis enim ab opido, cujus duo millia domorum conflagrarunt, ventorum, immo peccatorum flabro ad monasterium impulsus, primo claustrum, inde dormitorium, totumque demum monasterium consumsit. Tum vero ad reparandum materiale ædificium fratres unanimi consilio accinguntur: at cum de spiritali fabrica parum curarent, immissa divinitus pestilentia plerosque e medio sustulit. Hinc præsentis mali terror reliquos invasit, qui tandem resipiscentes, Roderici abbatis monitis se dociles præbuerunt, & mores emendare studuerunt.

CX. Bergis monachi instituti.

Idem abbas monachos, petente Balduino comite, induxit in novum Bergense monasterium, ab ipso comite constructum, & sancti Winnoci corpore nobilitatum, quod ex inferiori oratorio istuc translatum est. Huic monasterio Rodericus aliquamdiu

quamdiu præfuit, suffecto paullo post Germano, qui vix quadriennio locum rexisse dicitur, eoque mortuo Rumoldum, Sithiensem itidem monachum, ibidem ordinari curavit. Germanus abbas anno M XXVI. subscripsit instrumento permutationis quorumdam altarium, factæ inter Balduinum Morinorum episcopum & Rodericum Sithiensem abbatem. ideoque constare non potest id quod habet Iperius, Rodericum abbatem, cujus præfecturæ initium in Sithiensi monasterio ad hunc annum M XXI. refert, Bergensi septem annis præfuisse, & postea Germanum substituisse. Indicem aliorum Bergensium abbatum in appendice ad acta sancti Winnoci alias retulimus. ANN. CHR. 1021.

CXI. Salmurenses abbates.

Geraldus Salmurensis abbas, cujus supra meminimus, pro more & pietate illorum temporum ad sepulcrum Domini, Evrardo Majoris-monasterii abbati commissa abbatiæ suæ cura, voti causa cum multis iter aggressus est. Sed antequam illuc perveniret, comprehensus a paganis, quod uni eorum vas quoddam argenteum dare noluisset, post multa supplicia tandem capite plexus est. Vix ex illo periculo evasit Ansbertus Salmurensis monachus & prior, domo Toarcensis, Pontelevis cœnobii postmodum abbas, & ipse sagitta vulneratus, qui Jerosolymis reversus rem ex ordine retulit. Biennio post, Odonis comitis præcepto electus est in Geraldi locum Fredericus abbas ex beati Martini disciplina, Andecavis consecratus kalendis Septembris a præsule Hucberto, præsente Evrardo abbate, qui Letardum priorem, aliosque officiales ex suo monasterio Salmurensibus imposuit, quod cum illi indigne ferrent, eorum nonnulli, *gravitatem ordinis non ferentes*, paucis post diebus aufugerunt. Tum Fredericus in præfectura stabilitus, Glonnam, vetus sancti Florentii monasterium, adiit: qui primum a Galone præposito repulsus, sed tandem admissus, eum Salmuri aliquamdiu sub claustrali disciplina retinuit, dein Glonnam remisit: ubi ille XIII. kalend. Novembris defunctus est. Ejus tempore quidam clericus antiqua ejus loci privilegia furtim asportasse fertur, & Budico Namnetensi episcopo tradidisse: qui cum magnam suæ terræ partem ad sanctum Florentium pertinere comperisset, ea omnia igne cremavit. Ceterum Fredericus, etsi Turonis ex servili sancti Mauricii ortus conditione, liberali tamen animo præditus erat, multaque præclare in præfectura gessit, vir magnæ religionis & eximiæ modestiæ, superborum osor & domitor: qui sacra quotidie cum magna cordis contritione & lacrymis offerebat. Hic disciplinam regularem, quam in Salmurensi monasterio languentem & pæne jacentem invenerat, verbo & exemplo in meliorem demum statum commutavit.

CXII. Wifredo abbati S. Victoris succedit Isarnus.

In Massiliensi sancti Victoris monasterio domnus abbas Wifredus obiisse hoc anno traditur, qui disciplinam monasticam ibidem restituit, monasterii a barbaris destructi ruinas reparavit, possessiones a laïcis occupatas recuperavit, novasque acquisivit. Ejus obitus notatur idibus Decembris, postquam annis quinque prior, quindecim sequentibus abbas locum administrasset. Successorem habuit suum ipsius alumnum, Isarnum nomine, virum multæ virtutis ac religionis, quam in præpositi seu prioris officio variis argumentis testatam fecerat. Is natus in pago Tolosano apud Fredesium, cum in pueritia recte institutus fuisset, jam adolescens Gauscelinum, incerti loci abbatem, qui forte illac transibat, de divinis disserentem tanta cum voluptate audivit, ut eum usque ad urbem Agatham * secutus sit: ubi ab Stephano illius urbis episcopo habitum sanctæ conversationis accepit. Inde Massiliam cum Gauscelino profectus, eo negotiis occupato, ad sancti Victoris monasterium, plurimis Sanctorum exuviis insigne, se recepit, ubi non ægre a Wifredo abbate, ceterisque fratribus admissus est, Gauscelino abbate eum nequiquam repetente. Cum autem Wifredus eum ad perfectiora in dies tendere animadverteret, non multo post renitenti prioris munus imposuit. Mortuo Wifredo, cum fratres de eligendo successore disceptarent; Archinricus Montis-majoris *quondam* abbas, ipsis auctor fuit, ut quem accersitus minimus puer abbatis officio dignum dixisset, eum abbatem omnes agnoscerent. Nec mora interrogatus puer, Isarnum eo munere dignum proclamavit: moxque universi uno consensu, tamquam cælesti accepto oraculo, Isarnum abbatem, etsi reluctantem, consalutarunt. Ex dignitate factus humilior atque modestior, sibi ipsi parcus, mira in egenos caritate flagrabat. Cibo parcissime, vino maxime diluto uti consueverat. Post modicum

* *Agde.*

ANN. CHR. 1021.

somnum in cryptis martyrum nocturnas vigilias orando præveniebar. Inter alios præconem & admiratorem habuit sanctissimum Odilonem abbatem Cluniacensem, qui octo in Isarno virtutes, quasi totidem beatitudines, scilicet castitatem, humilitatem, misericordiam, patientiam, jejunia, vigilias, orationes, & vanæ gloriæ contemtum suspiciebat: quas quidem singulas ita assecutus erat, ut in singulis videretur singularis. Cilicio asperrimo ad cutem semper, femoralibus numquam utebatur. Forte Cluniaci aliquandu demorantem femoralia & staminium sanctus Odilo violenta caritate induit, quæ ille Massiliam reversus statim abjecit. Hunc Odilo secum recumbentem amica quadam contentione solebat vocare hypocritam, propterea quod humanæ, communisque vitæ speciem præferens, se ultra omnes fere mortales fame variisque ærumnis discruciaret.

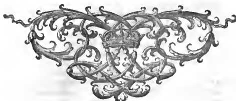
Carvilliani villa S. Victori restituta.

Prætermittere nolim quoddam factum, quod tempore Wifredi abbatis accidit. Post monasterii destructionem, ab externis occupatæ sunt sacri illius loci possessiones, ita ut fratres, instaurato monasterio, ad inopiam redacti essent. Hinc illi veteres chartas & instrumenta, quæ *in sacrariis* suis restabant, revolvere [a] cœperunt, ut rerum subtractarum notitiam eruerent. In his una erat villa, Carvillianus dicta, quæ *antiquitus*, id est temporibus Lotharii imperatoris, a nobilissimo viro Sigofredo, ejusque conjuge Exlemba *, sancto Victori collata fuerat: cujus authenticum instrumentum donationis inventum est. Tunc Massiliæ jus dicebant Willelmus vicecomes & Fulco ejus frater, apud quos Victorini illius villæ restitutionem sibi fieri postularunt. Citati ad illorum judicum præsentiam allodiarii, primo tergiversari, inducias petere: sed demum hanç villam sibi, non sancto Victori competere certant. Delata ad locum arca sanctâ Victoris: at illi indurati negare pergunt. Sed tandem duo ex illis (nam quatuor invasores erant) ad arcam sancti Victoris accedentes, partem villæ occupatæ restituont. Duo alii restitutioni obsistentes, acceptum puerulum e resticula in stagnom demittunt: at, ubi eum in aquam non receptum viderunt, spe sua frustrati, mox aliam partem allodii reddiderunt. Supererat tertia pars, quam episcopi esse asserebant: sed tandem episcopus, prima luce dominicæ resurrectionis, *post acceptam sportam suæ peregrinationis ob religionem piæ devotionis*, prodiit in medium congregationis fratrum, eisque reliquum allodii cessit. Prædictæ per aquam probationis hæc ratio erat, ut innocentes aqua reciperentur, nocentes autem non reciperentur, ut tradit Hincmarus [b] in opusculo XXXIX. de judicio aquæ frigidæ.

a Cassian. illust. p. 566.

* f. Exleuba.

b Hincmar. to. 2. p. 684.

ANNALES ORDINIS S. BENEDICTI.

LIBER QUINQUAGESIMUS-QUINTUS.

Ab anno Christi 1022. *ad annum* 1026.

NSEQUENS annus supra millesimum vicesimus-secundus expeditione Heinrici imperatoris in Italiam, & Aurelianensium hæreticorum damnatione insignis fuit. Hanc præcessit obitus Theoderici episcopi Aurelianensis, & electio Odolrici ejus successoris, cujus initio pontificatus illa hæreticorum damnatio facta est. Theodericus, post quinque circiter episcopatus annos, sarcinæ pastoralis pertæsus, aut forte sibi conscius propriæ in regendo grege infirmitatis, dignitatem ultro abdicavit, & se ad Senonense sancti Petri monasterium, ubi educatus institutusque fuerat, denuo se recepit. Tum ejus animum subiit cogitatio Romæ adeundæ: quod iter aggressus, ubi ad castrum Tornodorense pervenisset, repente morbo correptus, ipsa nocte beato fine quievit VI. kal. Februarii, atque in basilica monasterii sancti Michaëlis sepultus est Qui anno superiori ejus obitum retulere auctores, veterem calculum secuti sunt, ut constat ex eo, quod adhuc episcopus anno præcedente ecclesiæ Aurelianensi quasdam ecclesias concessit. Viventis meritum consecuta post mortem miracula comprobarunt, quorum nonnulla retulere anonymi duo, qui ejus gesta posteris commendarunt. Suffectus in ejus sedem Odolricus, qui ejus electioni olim adversatus fuerat. De Odolrici consecratione intelligenda videtur Fulberti epistola XXX. qui alias [a] eidem postea epistolas scripsit.

ANN. CHR. 1022.
I. Theodericus Aurelianorum episcopus obit.

[a] Fulbert. ep. 64. 65.

II. Concilium Aurelianis contra hæreticos.

Ipso statim ejus episcopatus initio detecta damnataque est Aurelianis quorumdam hæreticorum secta, qui Manichæurum errores & Gnosticorum infamias renovabant. Horum antesignani erant duo, Lisoius & Stephanus, ex quibus Stephanus Constantiæ reginæ a confessionibus fuisse dicitur. Hanc perditissimam sectam detexit Ardfastus seu Arefastus de genere comitum Nortmannorum. Hic domesticum habebat clericum quemdam, nomine Herbertum, qui Aurelianos profectus, nefandæ hæreseos a talibus magistris virus imbiberat, a Glabro adjunctus Lisoio pro Stephano, qui ejus magister cum Lisoïo fuerat. Reversus in patriam Heribertus, Arefasto domino suo pessimæ doctrinæ venenum propinare studuit. Rem dissimulavit Arefastus, eamque Richardo duci Nortmannorum aperuit, rogavitque, ut Rotberto regi pestem in regno ejus latentem propalaret. Id ubi comperit pius rex, eumdem clericum cum domino suo Arefasto in urbem Aurelianorum ae-

Arefastus eorum detector, postea monachus.

ANN. CHR. 1022.

cedere jussit, eoque regni sui episcopos convenire mandavit. Nec mora iter aggreditur cum clerico Arefastus, venitque Carnutas, Fulbertum episcopum ea de re consulturus. Verum tunc a sua urbe aberat Fulbertus, nam Romam orationis causa petierat, quo spectant epistolæ duæ [a] ecclesiæ Carnutensis post Fulbertinas. Eo absente, consuluit Arefastus Ebrardum sapientem ejusdem ecclesiæ clericum & sacriscrinium, qui eum monuit, ut hanc causam quotidianis precibus & sacra communione Deo commendaret, quod ille fideliter executus est. Ubi Aurelianos advenit, rem arte primum aggrediendam ratus, instar rudis discipuli se ab illis hæreticis privatim edoceri velle simulavit. Tum satis instructus, illis in conspectum regis & episcoporum productis, vinctus eo processit, dicens se vinculis adstrictum immeritum teneri, quod Aurelianis ab his viris, sapientia & religione præclaris, eruditus esset. Dogmata ab eis accepta proferre jussus, cum ea fincere exposuisset, illi ea primum abnegare, tum agnoscere coacti sunt. Fecit quod in se erat Guarinus Belvacensis præsul, eos ut a perversa doctrina revocaret: at cum illi ferro duriores præter duos, unum clericum, & unam monacham, qui resipuere, emolliri non potuissent, pyra extra urbem accensa cremati sunt cum Lisoio ceterorum magistro, omnes numero decem, falso persuasi, se a flammis illæsos fore. Quidam ex illa secta Aurelianensis ecclesiæ canonicus & cantor, nomine Theodatus, ante triennium mortuus fuerat, cujus corpus, jubente Odolrico episcopo, e cœmeterio ejectum, projectumque ad sterquilinium est. Itaque nefanda hæc secta, quæ vetus testamentum, veram in Christo carnem, veramque in eucharistia Christi corporis & sanguinis præsentiam, ac baptismum negabat, Aurelianis compressa est industria potissimum & arte Arefasti. Hic postea monachus factus est in Carnutensi sancti Petri monasterio, cui res hereditatis suæ, sitas in pago Constantiensi, contulit pro sua suorumque salute, necnon Richardi comitis sive ducis & Gunnoridis ejus matris, quorum consilio & favore id se fecisse dicit in charta hac de re ab ipso confecta, relataque in codice dicto Aganonis, in quo Ardfastus appellatur. Hic est Ardfastus monachus, qui eo tempore, quo Theodericus Carnutum antistes Lanfridum sancti Petri abbatem insectabatur, regulæ vigorem cum abbate semper fovit & propugnavit.

[a] ibid. ep. 110. & 111.

III. Miciaci possessiones confirmantur.

Tempus habiti Aurelianensis concilii, simulque nomina quorumdam saltem, qui ei interfuere, episcoporum discimus ex brevi chronico Autissiodorensi apud Labbeum edito, tum ex præcepto Rotberi regis pro Miciacensi monasterio, dato hoc anno, *quando haretici damnati sunt Aurelianis.* Hoc præceptum obtinuere venerabilis Odolricus episcopus & Albertus abbas Miciacensis; eoque renovata sunt privilegia, quæ ab antecessoribus regibus, Chlodoveo scilicet Francorum rege & Carolo augusto, eidem monasterio concessa fuerant, *quorum sigilla præ nimia vetustate* fracta penitus & consumta fuerant; simulque confirmatæ sunt donationes, eidem loco a superioribus regibus factæ, quæ singillatim recensentur. In his mentio de cella Montis-Letardi in pago Dunensi, quam Theodericus rex *ex hereditate Lupi pessimi ducis* Miciacensibus olim contulerat. Integrum diploma habes in appendice. *Actum Aurelianis publice anno incarnationis Domini* M XXII. *regni Rotberti regis* XXVII. *indictione* V. *quando & haretici damnati sunt Aurelianis.* Subscripta sunt regiis litteris post Rotbertum regem signa & nomina Hugonis regis, filii Rotberti regis, Heinrici & Rotberti itidem Rotberti filiorum, Leuterici archiepiscopi Senonensis, Goslini Bituricensis; Odolrici episcopi Aurelianensis, Guarini Belvacensis, Franconis Parisiensis; tum Ivonis de Bello-monte comitis, Ebonis & Guarini Parisiensis militum, atque Amalrici militis de Monte-forti. Balduinus cancellarius diploma recognovit. Ex his interpretandus Glaber [b] Rodulfus, ubi ait, prædictam hæresim in Aurelianensi urbe repertam fuisse *tertio de vicesimo infra millesimum anno*, quod Baronius, aliique ad annum M XVII. perperam retulerunt. Confer ea, quæ superius [c] hac de re diximus. Sane ut præmissi diplomatis argumentum non repetam, hæc secta detecta fuit, teste Ademaro, pontificatu Odolrici Aurelianensis episcopi, qui non ante hunc annum, ut superius probatum, Theoderico suffectus est. Forte huc spectat Fulberti Carnotensis antistitis epistola XVI. ad Galerannum & Gualterium comites, in qua regem laudat, quod hæreticos damnaret: *quia hoc ministerium ejus est, per quod salvus esse debet.*

[b] Glaber lib. 3. c. 8.

[c] lib. 52. n. 7.

IV. Odorannus erroris falso accusatus.

Per idem tempus Odorannus, sancti Petri apud Senonas monachus, ab invidis

ANN. CHR. 1022.

erroris falso postulatus est, quod Deum, uti re vera est, corporalium membrorum expertem asserens, eum membris *detruncatum* & *mutilatum* dicere insimularetur. Hos refellit Odorannus scripta epistola, cujus hæc inscriptio : *Didascalo sanctæ Aurelianensis ecclesiæ & monasterii sancti Aviti archimandritæ Ayefredo, necnon & Hugoni sanctæ matris ecclesiæ Senonensis archidiacono, misericordia Dei indigens frater Odorannus, orationum fidelium munus.* In hac vero epistola quosdam invidos & æmulos in ipsum insurgere dicit, propterea quod in monasterio se continens, studiis litterarum & indagandæ veritati daret operam. sic enim prosequitur. *Si cum gyrovagis diversorum cellas circuiens, gulæ illecebris & propriis voluptatibus deservirem, aut, ceu bubulcus, durissimo vomere glebas vallium, gelu urente & æstu, verterem; fortassis nemo invideret, nemo detraheret. Quia vero in cœnobio residens, subtilium rerum quæ sunt, & quæ immutabilem sui sententiam sortiuntur, investigare diligenter veritatem cupio; maledicta & opprobria ab æmulis sustineo. Erecta quasi de quodam præcipitii mente profundo, eorum respondere detractioni compellor. quorum quia, ut in lamentatione mea scripsisse me recolo, magis elegi reprobus reticere, quam respondere; & nequaquam responsum darem, nisi arenato ictu me confodere volentes, sibi ipsis miseri venenata lingua mortiferum antropomorphytarum virus inferrent. Itaque dum mihi, invidia stimulante a veritate desipientes, quod de Deo male sentiens, manibus detruncatum, vel quibuslibet membris debilitatum, quod absit, illum dixerim, objiciunt, in jam dictam hæresim, corporalibus lineamentis compactum esse asserentes, præcipites corruunt: quibus e diverso occurrit beatus Augustinus, ferendo catholicæ fidei antidotum.* DE *Deo, inquiens, nihil corporaliter effigiatum credendum est.* Cetera desunt in codice Aurelianensi, ex quo hæc retulimus. Exciderunt Odoranni scripta, de quibus ipse in hac epistola mentionem facit. Hic tamen in chronico suo scribit, se anno sequenti insidias a falsis fratribus passum fuisse, vixque mortem evasisse; & cum apud sanctum Dionysium aliquamdiu commoratus fuisset, cum maximo honore in proprias sedes restitutum.

V. Herveus S. Martini archiclavus obit.

Hoc item anno vir eximiæ pietatis Herveus, Turonicæ sancti Martini basilicæ archiclavus, ad cælestem patriam migravit; sepultusque est in eadem basilica ante altare sanctæ Crucis & sancti Petri, in medio ecclesiæ positum. quod Sulpicius subdiaconus, ejusque in archiclavi officio successor, sanctimonialibus beatæ Mariæ de Bello-monte, quas Herveus eo loci instituerat, tribuit ea conditione, *ut cappas & cetera ornamenta beati Martini, prout potuerint, reficiant*, ut legitur in diplomate Rotberti regis, quo ejusdem parthenonis possessiones rogatu prædicti Sulpicii confirmantur. Hic est Supplicius [a] clericus, & sancti Martini thesaurarius, qui Ambasiacum castrum contra Odonem comitem post annos quinque propugnavit.

a *Labbe to. 1. bibl. p. 187.*

VI. S. Mariæ de Solaco cella.

In agro Burdegalensi, surburbio urbis Medullorum * ad oram Oceani, jam tunc exstabat cella beatæ Mariæ de Solaco, quam Burdegalensi sanctæ Crucis cœnobio Willelmus comes attribuerat. Hoc vero anno, indictione v. Benedictus papa eamdem cellam, ejusque possessiones apostolica auctoritate munit, & a cujusvis, præterquam abbatis sanctæ Crucis, potestate & subjectione eximit. Hanc tamen cœnobio sancti Severi in capite Wasconiæ vindicare conatus est Arnaldus ejusdem loci abbas pontificatu Gregorii VII. obsistente Arnaldo-Trencardi abbate sanctæ Crucis, cui adjudicata est anno M LXXX. in concilio Burdegalensi. At sententiæ concilii haud cedens Suavius abbas sancti Severi, Gregorium VII. appellavit: sed causa cecidit; ac demum Urbanus II. novo diplomate hanc cellam cœnobio sanctæ Crucis confirmavit. Eadem nihilo minus controversia denuo subinde agitata est. Distinguenda hæc cella ab alia sanctæ Mariæ de Soliaco diœcesis Cadurcensis, de qua superius.

* *Medoc.*

VII. S. Michaëlis de monte abbates.

Inchoata est hoc anno nova [b] basilica beati Michaëlis in monte Tumba a Richardo secundo comite Normannorum, & Hildeberto secundo abbate: qui abbas obiit eodem anno, successorem sortitus Almodum in annos decem. Exstat in Appendice nostra diploma Richardi secundi, qui loco sancti Michaëlis, sito in monte, qui dicitur Tumba, fratribusque ibidem Deo famulantibus confert abbatiam sancti Paterni, sitam in pago Constantiensi; terram etiam Bernardi patris domni Hildeberti abbatis, quæ est in villa *Rotoloi*; necnon monasterium sancti Petri, situm in latere montis ipsius, ea lege, ut abbas vel monachi ibidem clericos constituant. His litteris subscribunt post Richardum filius ejus Richardus,

b *Labbe bibl. to. 1. p. 348.*

AN. CHR. 1022.

» Maugisus sanctæ Abrincatensis ecclesiæ episcopus, Rotbertus Rotomagensis archiepiscopus, Hugo Bajocensis episcopus, Rotbertus Constantiensis, Hugo Ebroïcensis, Herbertus Lexoviensis; & post alios Osbernus frater comitissæ, Hunfredus frater ejus, & alii.

VIII. Nanterus abbas S. Michaëlis ad Mosam. a lib. 52. n. 22.

Post mortem Adalberti seu Alberti abbatis sancti Michaëlis ad Mosam, eo nomine primi, cujus superius [a] meminimus, monasterii regimen subiit Nanterus ejus loci monachus, qui sub Adalberto capellani primum officium, dein rerum exteriorum procurationem rite gesserat, legatione ad principes functus non semel jussu tum sui abbatis, tum Theoderici ducis monasterii advocati, qui eum *ad quoscumque regni principes, & maxime ad consobrinum suum regem Francorum* sæpe legatum direxerat. Ejusdem favore in demortui Adalberti abbatis locum subrogatus, in commisso sibi munere tam strenue se gessit, ut *inter celebres monasticæ religionis personas, quasi stella matutina, gloriosus emicuerit*, teste ejusdem loci chronographo, qui ejus tempore hæc scribebat. Tempus initi ab eo regiminis non definit iste auctor: sed ex monasterii tabulario constat, eum hoc anno jam loco præfuisse, ut mox videbimus. Ipso statim præfecturæ initio de resecandis vitiis, inserendisque virtutibus perquam sollicitus, cum ad id se parem non esse crederet, e proximo adjutorem sibi accersivit virum eximiæ religionis, Richardum scilicet abbatem Virdunensem: cui quosdam e suis informandos commendavit, & ex ejus discipulis quosdam ad ceteros instruendos secum adduxit. Itaque observatio regularis ibidem ex integro reformata fideles movit, ut ex suis rebus monachos honorarent.

Censuales monasterii.

In his una fuit nobilis quædam matrona, Gysa nomine, quæ, defuncto marito suo, multas a villæ » suæ incolis passa injurias, venit ad abbatiam sancti Michaëlis tempore Nanteri ab- » batis, ibique sancto Michaëli archangelo, ipso ejus die festo, se totamque proge- » niem suam, *in famulam censualiter ipsi altari deserviendam ad opera monasterii reddidit, & pro testimonio, denario uno perforato, ibi redimiculum posuit capitis, & ibidem reliquit.* Hæc vero census constitutio fuit, ut masculi, qui de ea exirent, ubi ad maturam venissent ætatem, ubicumque manerent, quatuor denarios in opus monasterii in festo sancti Michaëlis persolverent: feminæ, si in villa sancti Michaëlis habitarent, nullum censum persolverent: si extra villam, nummum unum redderent. *Hæc acta sunt anno* M XXII. *regnante Conrado, præsentibus domno Nantero abbate, Friderico duce, & monachis Rumerico, Teoderico, Seimone; nobilibus autem Liethardo de Barro, Teoderico de Bar* &c. ubi, si vitium non est in anno incarnationis, pro *Conrado* legendum *Heinrico*, qui ad biennium superstes fuit.

IX. Malboldus abbas Elnonensis.

Ipso anno Ernoldus quidam nobilis Belga cum sua conjuge Richelde tradit sancto Amando, ejusque loci fratribus villam Bovinas: cujus donationis litteris Hugo episcopus subscribit in hunc modum: *Ego Hugo, gratia Dei Noviomensium seu Tornacensium episcopus, tam jussu comitis Balduini, quam rogatu ipsius Ernoldi, hanc traditionem præsentia mea confirmavi, &, ut firma & stabilis permaneat ævo perenni, coram altari sancti Amandi, astante domno abbate Malbaldo & cuncta congregatione sancti Amandi, violatorem seu infirmatorem hujus traditionis excommunicavi, anathematizavi, atque perpetua damnatione multavi. Actum Elnone monasterio, anno dominicæ incarnationis* M XI. (lege XXII.) *regnante rege Francorum Rotberto, imperante vero Romanorum imperatore Heinrico, annuente & consentiente marchione nostro Balduino, astante quoque cum aliis pluribus advocato nostro Rodulfo.* Deinde subscribunt post Ernoldum hujus traditionis auctorem Rogerius de Wauvrinio, Rogerius *de Speleim*, & multi alii. Malbaldus seu Malboldus abbas ante aliquot annos suffectus erat, ut jam [b] diximus, in locum Richardi abbatis, qui multis aliis regendis monasteriis occupatus, Elnonensis regimen in ipsum rejecerat.

b V. lib. 54. n. 87.

X. Gemblacensis ecclesia dedicatur.

Etsi componendo instituendoque sancti Jacobi apud Leodicum cœnobio occupatus erat Olbertus abbas, ut anno superiori vidimus, non tamen Gemblacensis monasterii curam deposuerat. Hinc ædificata cum ceteris officinis intra triennium nova basilica, ejus dedicationem hoc anno a Durando Leodicensium præsule VIII. kal. Augusti fieri curavit. Nec multo post, oratorium sancti Pauli, situm intra claustrum, VI. kal. Julii a Reginardo Durandi successore consecrari fecit, apud quem non infimum amicitiæ locum obtinebat. Ad hæc constructo duplici oratorio, uno inferiori in honorem sanctorum Johannis-Baptistæ & Johannis-Evangelistæ, altero superiori sub patrocinio sancti Michaëlis archangeli & sancti Stephani

protomartyris, utrumque ab eodem Reginardo pridie idus Augusti dedicari fategit. Corpora etiam venerabilis Wiberti abbatis ejus loci conditoris, triumque antecessorum suorum, Erluini primi, Herivardi & Erluini secundi, in cryptam transportari curavit. ANN. CHR. 1022.

His fere diebus Aquisgrani provincialis synodus episcoporum, præsente Heinrico imperatore, celebrata est: in qua non mediocris altercatio inter Piligrinum Coloniensem archiepiscopum & Durandum Leodicensem præsulem recruduit pro monasterio * Burcitho *, quod uterque suæ parochiæ subjectum esse contendebat. Verum Durandi causa demum prævaluit, agente Gerardo Cameracensi episcopo, ac probante, quod Leodicenses episcopi quinque abbates illius monasterii sine ulla contradictione archiepiscopi consecraverant; immo & ipse, rogante imperatore, & Baldrico Leodicensi episcopo petente, in Aquensi beatæ Mariæ ecclesia prædicti monasterii clericos ordinaverat, ipsumque monasterium cum Poppone Trevirensi archipræsule, & Heymone Virdunensi episcopo consecraverat. Hæc ex Balderico in chronico Cameracensi, qui addit, quod, dum synodus celebraretur, tanta siccitas aëris & intemperies æstus excanduerit, ut multi mortalium præ nimio ardore deficere putarentur, multaque animalia subito exstincta sint: & tamen columnæ marmoreæ Aquensis ecclesiæ & pavimenta itidem marmorea tanto madore insudaverint, ut quorumvis lavandis manibus possent sufficere, quæ Sigebertus ad hunc annum refert. XI. Lis de Burcitho monasterio. a Balderic. lib. 3. c. 35. * Borcet.

Ex illa haud dubie caloris & siccitatis intemperie orta est in exercitu Heinrici imperatoris illa pestilentia, quæ plurimos in expeditione Italica exstinxit: quos inter Rudhardus Constantiæ ad Rhenum episcopus, & Burchardus sancti Galli abbas interierunt: Notkerus quoque magister, & alii præstantes apud sanctum Gallum fratres decesserunt, uti Hermannus tradit: quibus alios addit Hepidannus, qui id quadriennio differt, errore calculi ex superioribus annis continuato. Burchardi cadaver ad castrum *Frankenminster* deportatum, ibidem in medio ecclesiæ collegiatæ humatum est. Ejus obitus XVI. kal. Augusti contigisse dicitur in ejus epitaphio inedito. Rudhardo Constantiæ Heymo episcopus, in annos ferme quatuor; Theobaldus abbas Burchardo in undecim annos subrogatus, qui vir pius ac mitis, fratrumque ac pauperum amator fuisse dicitur, & rei familiaris optimus administrator. XII. Burchardo abbati S. Galli succedit Theobaldus.

Hepidannus de mortibus hujus anni agens, *Notker*, inquit, *nostra memoria hominum doctissimus & benignissimus, & duo Ruadperti, summæ innocentiæ viri, ... morbo late sæviente interierunt.* Hic est Notkerus, eo nomine tertius, qui Davidis psalmos teutonice explanavit, & Gregorii Magni moralia in eamdem linguam vertit, ut legimus in rudi carmine de quibusdam illius temporis viris illustribus sancti Galli, in quo obiisse dicitur, XIII. Notkerus tertius obit.

——— *ubi Job calamo superavit.*

quibus verbis significari videtur, Jobi librum ab ipso etiam teutonice redditum fuisse. Diem ejus obitus contigisse in pervigilio sancti Petri discimus ex eodem carmine.

Pneumate mactorum hic tertius ordo æquivocorum,
Vespere natalis Petri petit astra priore.

Tertius Notkerus dicitur, quem nimirum præcessere Notkerus Balbulus & Notkerus Piperis-granum dictus, ex classe videlicet eruditorum, præter Notkerum abbatem, & alios, forte minoris famæ & eruditionis. In eodem carmine dicitur morti proximus fratres rogasse, ut pauperes coram se adducti reficerentur; & post mortem ne nudaretur, sed statim humaretur. Ejus teutonicam paraphrasim psalmorum dum typis pararet vir multæ eruditionis Jo. Schilterus, litteris ad me datis Argenturati XXVII. Junii an M DC XCVIII. in quodam hujus versionis loco hærere se dixit ex psalmo XXI. versu 19. ubi occasione hæreticorum, qui sine dilectione dicuntur esse, notantur *Richart & Poppo, quorum uterque dicit se sanctum Benedictum quidem esse, & ideo Regulam mutasse, & tunicam domini unam in duos rokkos.* Quinam fuerint hi Richardus & Poppo, inquirebat vir doctus. Ego vero respondi non alios esse quam Richardum abbatem Virdunensem & Popponem Stabulensem; qui ob reformata suis decretis monasteria, apud laxiores nonnullos sui tempo-

ris monachos, ut fit, male audiebant : cum ab aliis passim, & quidem merito, celebrarentur.

ANN. CHR. 1012.

XIV.

Heinrici imperatoris facta in Italia.

a Chron. Camerac. lib. 3. c. 17.

Ex tempore obitus Burchardi abbatis, qui in comitatu Heinrici imperatoris in Italia decessit, intelligimus Heinricum mense Julio ibidem versatum fuisse. Hujus expeditionis causa fuit, ut Græcos & Sarracenos, Apuliam & Campaniam infestantes, retunderet. Discedentem usque *ad monasterium Santas* [a] comitatus est Gerardus Cameracensis præsul, quem ille, muneribus honoratum, domum remisit. Dein natale Domini sub finem anni præcedentis in Italia celebrasse dicitur in chronico Saxonico. Auctor est Leo Marsicanus, Popponem Trevirensem archiepiscopum, cum undecim armatorum millibus per Marsorum regionem præmissum fuisse, Pilegrinum vero Coloniensem cum viginti millibus Romam directum ad comprehendendum Pandulfum principem Capuanum & Athenulfum Casinensem abbatem, qui Græcis favisse videbantur, & Dacti ducis necis, quam cæsar ultum venerat, causam exstitisse. Et quidem Athenulfum, dum Constantinopolim ad imperatorem Græcorum per Hydruntum mare, contra sancti Benedicti admonitionem ejusdem urbis episcopo factam, ablatis secum novem præceptis imperatorum aureo sigillo bullatis, confugere properat, cum omnibus suis naufragio periisse : Principem vero Capuanum a Pilegrino adductum fuisse ad Heinricum cæsarem, qui ei vitam ægre condonaverit. Heinricus porro cum exercitu, Campania occupata, Beneventum intravit, Trojam oppugnavit, cepit Neapolim; Capuam, Salernum, aliasque eorum locorum civitates in deditionem accepit, & Nortmannis quibusdam qui tunc eo confluxerant, quoddam territorium assignavit; ac demum Romam profectus, inde victor in Germaniam remeavit. Beneventi versabatur VI. idus Martii hoc anno, indictione quinta, cum Beneventani sanctæ Sophiæ [b] monasterii, cui tunc Gregorius abbas præerat, possessiones & immunitatem, petente Heinrico Parmensi episcopo, confirmavit. Novum quoque illis in partibus monasterium ab eo tunc ædificatum, ut in ipsius Heinrici vita legitur: at nec monasterii nomen, nec situs illic exprimitur. Nomen docet nos imperiale diploma, in Camaldulensi archivo asservatum, quo Heinricus monasterio a se acquisito & recenter ædificato,
» in loco, qui dicitur Noceuti, ac dedicato in honorem sancti Sepulcri Domini no-
» stri Salvatoris, ubi multa infirmis beneficia præstari dicuntur, confert confirmat-
» que cortes & castella, quæ sunt intra comitatum Castri-Felicitatis. Præterea con-
» firmat eidem monasterio & Rotberto abbati monasterii conditori ecclesiam sancti
» Apollinaris, sitam apud Caretum. *Data anno dominicæ incarnationis* MXXII. *indic-*
» *tione quinta, regni domni Heinrici* XXI. *imperii* VIIII. *Actum Benevento.* Porro hoc monasterium situm erat in episcopatu Castellano, uti discimus ex alio diplomate Heinrici V. imperatoris, transiitque, ut puto, ad ordinem Camaldulensem. unde in eremi Camaldulensis archivo hæc instrumenta continentur.

b Ital. sac. to. 8. p. 115.

XV.

Theobaldi abbatis electio Casini ab eo probata.

c Chron. Casin. lib. 2. c. 42. & seqq.

Inde Casinum venit imperator una cum Benedicto Romano pontifice, cum fratres de eligendo abbate tractarent. Erant qui Johannem quondam abbatem, dehinc eremitam factum, in gradum restituere vellent: at, cum nimis decrepitæ esset ætatis, satius sapientioribus visum est, ut præponeretur domnus Theobaldus, genere & moribus insignis, qui tunc temporis [c] marchiæ Teatinæ præposituram, unde ortus erat, administrabat. Probata a pontifice & imperatore electio; sicque *die altera nativitatis Petri & Pauli apostolorum* ab ipso pontifice novus abbas consecratur. Addit Leo Marsicanus, Heinricum imperatorem calculi morbo Casini graviter laborasse; at sanitatem ei concessam meritis sancti Benedicti, qui id factum ei in somnis asseruit ad probandam ipsius corporis in sacro monte præsentiam, de qua ille dubitabat, suspicatus, istud in Galliam translatum fuisse. Idem fere legitur in actis ipsius sancti Heinrici. Verum Heinricus facile tribuere potuit sancti corporis in monte Casino præsentiæ receptam ab se sanitatem, quæ solis beati Patris meritis tribuenda erat. In actis sancti Meinwerci, ubi de hoc miraculo agitur, nulla mentio est revelationis imperatori factæ de hac exsistentia sacri corporis in monte Casino, nec quivis alius auctor Leoni suffragatur, asserenti, testimonia translationis in Galliam factæ jussu imperatoris, ubicumque reperire potuit, combusta fuisse: cum e contrario in Germanicis, immo & in Italicis monasteriis non paucis, hujus translationis memoria kalendariis consignata hactenus reperiatur. Non majoris videntur fidei, quæ hac de re Adamus Casinensis custos

Heinrici sanatio, & dona ibidem.

Leoni

Leoni abbati sancti Pauli retulisse fertur. Hæc somnia sunt, in quibus imaginatio passim pingit, fingitque id, quod quisque cupit. Tantæ gratiæ ut se gratum exhiberet imperator, multa sacro illi monasterio dona contulit, textum evangeliorum auro, gemmisque coopertum, intus vero uncialibus ex auro litteris figurisque decoratum; calicem aureum cum patena, gemmis itidem adornatum, & varia ecclesiæ ornamenta; ad hæc vestem unam de altari sancti Benedicti, quæ quondam fuerat Caroli regis, a Judæis redemtam, cum calice argenteo Saxonico majori & patena sua, quem *Theodericus Saxonum rex* olim beato Benedicto dono miserat. Observandus hic locus de Theoderico Saxonum rege, qui non alius esse videtur a Theoderico Ostrogotthorum rege, qui, licet Arianus, sancti Benedicti sanctitatis fama commotus, hunc calicem ei miserit. Omitto præcepta duo, quibus prædictus Heinricus roccam, quæ Vantra dicitur, monasterio restituit, ejusque possessiones omnes confirmavit. Tanti principis etiam sanitati congratulans Benedictus papa, ejusque exemplo Piligrinus archiepiscopus, alia insuper ornamenta sancto Benedicto contulerunt. Quin etiam reversus in Germaniam imperator, planetam præclaram cum stola, manipulo & cingulo atque alba, ad beatum Benedictum cum novis gratiarum actionibus transmisit, tantæque de cetero circa hunc sanctum locum devotionis exstitisse dicitur, ut, si diutius viveret, relicto imperii fastigio, Deo se sub sanctæ professionis habitu illic serviturum spoponderit.

XVI. Romualdo an concessum Montis-Amiati monasterium.

Huc referenda Baronio visa est ejusdem imperatoris ad Romualdum legatio, qua virum Dei ad colloquium suum invitabat, pollicitus, se, quidquid vellet ille, exsecuturum. Primo restitit abbas sanctus, silentii legem sibi a seipso impositam violare nolens. at demum fratrum flagitationibus cessit, quorum numerus in Syriæ solitudine supra modum excreverat. Eis quippe visum est, opportunam adesse occasionem postulandi ab imperatore cujuspiam monasterii, ubi redundantes monachos collocare possent. Ivit igitur, sed inviolato silentio, ad imperatorem: cui pius princeps venienti assurgens, in hanc vocem ex intimo cordis affectu erupisse dicitur: *O utinam*, inquiens, *anima mea esset in corpore tuo!* Silentium ad hæc tenuit vir Dei, nec verbum quidem tunc ex ore ejus extorqueri potuit. Postera die eidem ad palatium revertenti Teutones confertim hinc inde occurrunt; capita demisso animo inclinantes, villos pelliceæ ejus vestis pro reliquiis decerpentes. quæ res venerabilem virum tanto mœrore pudoreque affecit, ut, nisi discipuli obstitissent, ad cellam protinus repedasset. Ingressus itaque ad imperatorem, non pauca ei suggessit de restituendo jure ecclesiarum, de coërcenda potentum violentia, de oppressione pauperum: ac postremo unum pro suis discipulis monasterium petiit. Mox ei concessum fuisse dicitur Montis-Amiati monasterium, quod Rachis olim rex in territorio Clusino condiderat; ejectusque inde abbas locum fecisse Romualdo, qui multa illic adversa passus sit. Et ita quidem Petrus Damiani scribit in libro de vita Romualdi: ast id non convenit cum illius monasterii monumentis, in quibus Winizo abbas non interrupta serie temporis prædictum locum rexisse traditur ab anno DCCCC XCVI. ad M XXXVI. uti acta probant ab Ughello [a] relata. Varias quidem lites habuit cum Arialdo Clusino antistite pro juribus monasterii sui, quæ strenue propugnavit: at semper favorabiles habuit pontifices & imperatores, à quibus nihil contra ejus mores dictum, factumve legitur.

[a] *Ital. sac. to. 3. p. 710. & seqq.*

XVII. Odilonis facta Casini.

Per id tempus, uti discimus ex Leone [b] Marsicano, venerabilis Odilo Cluniaci abbas Casinum adiit, & pro sua in sanctum Benedictum ejusque monasterium reverentia, sacrum montem pedibus ascendit. Tum cum eo quo par erat honore a Theobaldo abbate fratribusque acceptus, adductusque in capitulum, post mutua salutationum officia, ab eis obnixe petiit, ut omnium fratrum pedes sibi provoluto osculari liceret. Annuit abbas, non sine violentia quadam, tantæ devotioni & humilitati: at vicissim ab eo postulavit, ut ipso die festo sancti Benedicti missarum ibidem sollemnia celebraret. verum, ut ipso abbate præsente *missas publicas* celebraret, adduci non potuit. Cum vero, paratis ad procedendum sollemni ritu ad altare fratribus, pastoralem baculum idem abbas ei deferendum offerret; id detrectavit vir modestissimus, nefas esse dicens, ut quisquam extraneorum abbatum manu pastoralem præferret virgam, ubi sancti Benedicti vicarius, abbatum quippe omnium abbas, adesset. Cum e sacro monte jam discessurus esset, cum multis illum fratribus Theobaldus abbas prosecutus, eum exoravit, ut, si quid posset, aliquid de beati

[b] *Chron. Casin. lib. 2. c. 53.*

ANN. CHR. 1022.

Mauri abbatis reliquiis e Gallia Casinum transmittere ne gravaretur. Annuit læto animo vir Dei, & post annos septem ejusdem Sancti os integrum eo mittere curavit.

XVIII. Theobaldi abbatis gesta. a ibid. c. 51.

Antequam e sacro monte discedamus, qualis fuerit Theobaldus abbas, exponendum. Hic in marchia [a] Teatina nobili ortus prosapia, quarto-decimo ætatis suæ anno, relicta domo, omnique substantia, tempore Aligerni abbatis Casinum petiit, ibique benigne acceptus, habitum sanctæ religionis induit. Aligerno mortuo, cum præfecturam adeptus esset Manso abbas, inde egressus Jerosolymam adiit. Reversus Casinum, a Johanne abbate, qui Mansoni excæcato suffectus erat, præpositus primum Casini, dein monasterii sancti Liberatoris in comitatu Teatino institutus est: quod monasterium nova ecclesia, novisque ædificiis, variis quoque ornamentis decoravit. Ad hæc codices, numero sexaginta, describi curavit, & ex illis quatuor præ ceteris adornari. Denique, eodem agente, multæ S. Benedicto possessiones, quæ a laïcis occupatæ fuerant, jussu Heinrici imperatoris restitutæ, quas singillatim recenset Leo Marsicanus. additque, eodem tempore Pandulfum principem ad Casinense monasterium venisse, ac S. Benedicto præceptum fecisse de monasterio sancti Nazarii, sito in territorio civitatis Arinæ. Hæc fere acta sunt Theobaldo præposito: quod officium cum annos circiter xv. rite administrasset, abbas Casinensis, ut modo dicebamus, electus est. Hoc in munere quot & quanta præstiterit, particulatim commemorat [a] Leo Marsicanus. In his codices non paucos, quorum magna ad id tempus inopia apud Casinum erat, exarari curavit, quos item Leo recenset.

a ibid. c. 52. & seq.

XIX. Guido fit abbas Casauriensis. b V. lib. 49. n. 108. c Spicil. to. 5. p. 425. & seq.

Hoc tempore Casauriense monasterium ex incuria quorumdam [b] abbatum & fratrum relaxatione ad tantam devenerat miseriam, ut fere abbatiæ nomen amisisset nobile quondam cœnobium, vixque ullus inveniri posset, qui ei præesse vellet. Id ubi rescivit Heinricus imperator, qui haud longe a Farfensi [c] monasterio tunc morabatur, accersito abbate Farfensi, quæsivit ab eo, num quis inter suos monachus esset monasticæ disciplinæ studiosus, litteratus & genere nobilis, qui orbatæ Casauriensi ecclesiæ præesse ac prodesse posset. Oblatus ei Guido seu Wido monachus, quem ad id muneris non tantum domestici, sed etiam extranei maxime idoneum esse restabantur. Ille vero ad pedes abbatis provolutus, obtestari cum lacrymis, ut ne se ad id onus imparem obtrudere vellet, fineretque privatum & quietum domi remanere. Verum imperatori & abbati obsequendum fuit. Ivit itaque vel invitus ad commissum sibi monasterium, in quo nonnisi ruinas parietum, domos effractas, panis & vini summam penuriam invenit. Mox ille ad imperatorem redit cum chartis & instrumentis monasterii, ut possessiones dissipatas ablatasque ejus auctoritate recuperare posset: at eum mortuum invenit. Tum recurrit ad Chuonradum Heinrici successorem, qui diploma de libertate, rebusque monasterii ipsi concessit, misso, cum eo Hugone comite, ut imperiali potestate ablata restitui curaret. quod exsequi maturavit comes. Mirum est quam strenue, quam religiose in demandata sibi præfectura Guido se gesserit, & virtutibus, & miraculis clarus. In his Piscariæ fluminis [d] cursum novum, qui litis & mox futuræ pugnæ materia erat, ad antiquum alveum precibus suis reduxisse rraditur. Cum vero quidam illius regionis præpotentes monasterium infestare pergerent, novas a Chuonrado [e] imperatore litteras obtinuit, quibus, ut a malefactis desisterent, graviter præcipiebat. Verum nec sic a prædonibus quies, ut intelligimus ex epistola supplici, quam Casaurienses Heinrico tertio & Agneti augustæ hac de re direxerunt, conquerentes, quod insula quondam aurea ad tam miserabilem redacta esset statum, ut, effracto ab hostibus ponte, vix sibi liceret e monasterio egredi, & ad ipsum confugere absque naufragii periculo & insidiarum, quas eorum inimici circumquaque ipsis struebant. In hac epistola maxime culpatur Gislebertus, a Transmundo comite olim intrusus in abbatiam, qui bona monasterii dilapidaverat. Fallitur chronographus, cum Heinrico imperatori, Ottonis tertii successori, hanc epistolam tribuit, quæ Heinrico tertio, Chuonradi successori, haud dubie tribuenda est, ut ipsa probat inscriptio, *domno Heinrico imperatori augusto, atque domnæ Agneti reginæ, una cum eorum sobole.* adeoque hæc epistola scripta est, postquam Heinricus tertius ex Agnete augusta filios susceperat. sic enim epistolam concludunt. *Quapropter, ô cæsar invictissime, una cum domna nostra & vestris pollentibus filiis per Christum Dominum flebilis precatur turmula Aurea-insula, ut opem feratis perditæ: ne, si neglexeritis, imperio animæque vestræ periclitemini.* Eodem tempore in Italia florebat sanctitate Guido abbas Pomposianus.

d ibid. p. 436. & seq.

e ibid. p. 441.

ANN. CHR. 1022.

Interim Roma digressus Heinricus secundus, processit per pagum Luccensem: ubi cum versaretur, Aretini sanctæ Floræ [a] cœnobii possessiones & privilegia confirmavit. *Data X. kalend. Augusti, anno incarnationis Domini* M XXII. *indictione* V. *Actum Privarii in comitatu Lucense.* Tunc ejus exercitum dira pestis invasit, multisque in dies pereuntibus, alpes ocius transgressus imperator, *Germaniæ [b] pervenit ad oras, magnumque synodale colloquium, confluentibus undique diversarum regionum episcopis, in partibus occidentalibus habuisse dicitur.*

S. Floræ possessiones Heinricus confirmat.

a Bullar. Casin. to. 2. p. 71.

b Chron. Saxon. p. 226.

XX. Haud scio an id intelligendum de concilio Salegunstadensi, quod Aribo Moguntinæ sedis archiepiscopus cum suis coëpiscopis hoc anno pridie idus Augusti habuit. tametsi in ejus actis imperator adfuisse non dicitur, qui forte necdum ex Italia reversus erat. In hoc concilio sanciti canones viginti, quorum præcipui sunt, ut quatuordecim diebus ante festum sancti Johannis-Baptistæ abstinentia servetur, & ante nativitatem Domini similiter, necnon in vigiliis epiphaniæ, apostolorum, assumtionis beatæ Mariæ, & omnium Sanctorum. Ut presbyter, qui post galli cantum biberit, sequenti die, nisi necessitas cogat, missam non celebret. Ut nemo corporale ad extinguendum incendium in ignem projiciat; nemo gladium, præter regalem, in ecclesiam portet. Ut colloquia non modo in ecclesia, sed etiam in ejus atrio omnino prohibeantur. Ut missæ peculiares laïcorum arbitrio de sancta Trinitate, de sancto Michaële, aliæque similes, nisi suo tempore, non dicantur, sed de ipso die occurrente. Ædificia laïcorum, ecclesiis adjuncta, auferantur, & nulla in atrio ecclesiæ, nisi tantum presbyterorum, construantur. Nullus Romam eat sine licentia sui episcopi, vel ejus vicarii; & ne capitalis criminis rei, propriis sacerdotibus prætermissis, Romam ad apostolicum adeant indulgentiæ percipiendæ causa, quæ illis non proderit, nisi prius pœnitentiam, a suis sacerdotibus sibi impositam, adimpleverint. Insuper cautum sub anathemate, ut nullus presbyterorum cuiquam pœnitenti *carrinam*, id est quadragesimam, dividat, nisi infirmitatis causa; & ut ejusmodi pœnitens, dum eam peragit, de loco ad locum non migret. Hanc synodum contra actorum fidem anno sequenti consignat Trithemius, eique adfuisse dicit cum sex episcopis, decem Ordinis nostri abbates, scilicet Richardum Fuldensem, Arnolfum Aichfeldensem, Reginboldum Laurishamensem, Hericonem sancti Maximini Trevirensis, Eberwinum Theolegiensem, Heinricum sancti Burchardi Herbipolensis, Sifichonem Sentteranum, Gerbertum sancti Albani Moguntinensis, Adalbertum Clingensem, & Rudolfum Blidenstattensem. Paullo post hanc synodum Herico seu Hierocho sancti Maximini abbas, religionis causa Jerosolymam profectus, in itinere apud Myram Liciæ metropolim decessisse traditur, atque in æde sancti Nicolai humatus fuisse. quod ubi rescivit imperator, Popponem, abbatem jam Stabulensem, ei successorem dedit.

Salegunstadense concilium.

XXI. Jam ante annos septem Bernwardus Hildensheimensis præsul, de augendo in sua parochia divino cultu perquam sollicitus, monasterium in aquilonari civitatis suæ plaga, loco squalido & feris tantum opportuno ædificare cœperat, ejusque cryptam dedicaverat in honorem Salvatoris, beatæ Mariæ, sanctique Michaëlis archangeli, aliorumque Sanctorum amplius sexaginta, quorum reliquias ibidem recondiderat, assistentibus sibi duobus episcopis, Ekkehardo Sleswicensi, & Theoderico Mimigardefordensi. quæ dedicatio III. kal. Octobris anno M XV. facta est. Postmodum anno M XXII. eodem die recurrente, perfectis ceteris ædificiis, monasterium ipsum sollemni ritu dedicatum fuit ab eodem Bernwardo, necnon Unwano Hammaburgensi archipræsule, atque ab Ekkehardo Sleswicensi, & Bennone Aldenburgensi episcopis in honorem Salvatoris, beatissimæque ejus genitricis Mariæ, necnon sanctæ Crucis, sub peculiari patrocinio sancti Michaëlis archangeli; moxque ejusdem monasterii regimen commissum Goderamno abbati, assumto e Coloniensi sancti Pantaleonis cœnobio, ubi præpositi officium gesserat. Hoc vero monasterium opulentissime dotavit piissimus antistes, ejusque dotem, præsente apostolico legato cardinale cum undecim episcopis, pontificali auctoritate roboravit. Id porro ab se factum ait consilio *senioris* sui imperatoris Heinrici & magistri sui Erkenbaldi archiepiscopi, quem ipse archiepiscopum consecraverat, uti legitur in charta hac de re ab ipso confecta, in qua se *beatæ memoriæ tertii Ottonis olim didascalum* simulque primiscrinium dicit.

Hildensheimense monasterium dedicatur.

XXII. Non diu post illam dedicationem superstes fuit Theodericus seu Thiedricus

ANN. CHR. 1022. Sigefridus episcopus Mimigardefordensis.

Mimigardefordensis antistes, cujus obitus hoc anno contigisse traditur. Successorem habuit Sigefridum abbatem monasterii sancti Johannis prope Magdeburgum, virum illustrem genere, patre nimirum Sigisredo, Walbekano comite orientalis Saxoniæ, ortum, ab Heinrico imperatore ad illam sedem translatum. In chronico Saxonico nondum vulgato Theodericus Mimigardewordensis dicitur obiisse x. kalendas Februarias, quod huic anno consignavit chronographus, aliique recentiores, scilicet pro veteri calculo, quod novo ritu ad insequentem differendum: siquidem Theodericus hoc anno prædictæ dedicationi mense Septembri interfuit. In annalibus tamen Corbeiensibus Sigfredus sive Sigisridus, Ditmari Merseburgensis & Brunonis Verdensis episcoporum frater, ex monasterio Bergensi ad Albiam assumtus dicitur anno M XX. sed in anno designando erratum.

XXIII. S. Bernwardi episcopi obitus.

Hoc anno consignandus obitus sancti Bernwardi Hildensheimensis episcopi, tametsi in posterum annum differendus alias nobis visus sit, idque diserte asserat auctor anonymus, qui primus ejus miracula scribere aggressus est. Verum præferenda Wolferi scriptoris fere æqualis auctoritas in libro de vita sancti Godehardi episcopi, Bernwardi successoris, qui auctor ait, anno post incarnati Verbi mysterium M XXII. regni vero domini Heinrici vigesimo-primo, imperii autem nono, felicis memoriæ Bernwardum antistitem, ex hac vita ad perpetuam migrasse. Id vero conficitur etiam ex iis, quæ initio libri sui refert anonymus ille, qui de sancti Bernwardi miraculis scripsit. Ait quippe Piligrinum Coloniensem recens creatum episcopum, cum primam missam suam Coloniæ XII. kalend. Decembris, quo die vir sanctus obierat, celebraturus ad altare accederet, missam pro defunctis, uti viventi spoponderat, omnibus qui aderant stupentibus inchoasse, ejusque memoriam in canone egisse, cujus obitum cælitus cognoverat. Atqui Piligrinus, qui statim a sua electione Heinricum in Italiam secutus fuerat, inde cum eodem rediit sub finem hujus anni, ut superius probatum; nec veri simile est eum anno integro a missæ celebratione abstinuisse. Sed, quod rem conficit, Godehardus Bernwardi successor, ad assentiendum electioni de se factæ inductus est eodem anno *in vigiliis sancti Andreæ apostoli, quæ tunc in quinta feria ante adventum Domini evenerant.* quæ chronicæ notæ huic anno M XXII. conveniunt. Ad hæc idem jam episcopus concilio Moguntino interfuit anno sequenti circa festum Pentecostes. quod sane concilium in annum M XXIV. non videtur posse differri. Cum mortem imminentem præsentiret sanctus præsul, capellam, inter sacellum sanctæ Crucis & monasterium suum structam, in honorem beati Martini a venerabili Ekkehardo Sleswicensi episcopo dedicari curavit, ibique *pro augmento religionis ipso die priorem habitum mutans, monachicæ professionis jugum suscepit.* Postea extremo pulsatus morbo, cum exitus sui horam adesse sentiret, in eamdem capellam se deferri precepit, justum esse asserens ibidem vitæ terminum sortiri, ubi *sæcularis abrenuntiationis habitu* insignitus fuerat. Annum episcopatus tricesimum egerat, cum naturæ concessit. Funus ejus curatum majori luctu quam pompa, ex ipsius scilicet mandato, qui præceperat, ut feretrum, quo ejus cadaver ad tumulum gestandum erat, *non pallio*, ut episcopis moris est, *sed cilicio operiretur.* Ipse sibi eadem modestia sepulcrum vivens paraverat cum hoc epitaphio.

Pars hominis Bernwardus eram: nunc claudor in isto
Sarcophago diro vilis & ecce cinis.
Prô dolor! officii culmen quia non bene gessi,
Sit pia pax animæ, vos & amen canite.

Librum de ejus vita scripsit Tangmarus illius ecclesiæ presbyter & æqualis, qui ad concilium Francofurtense cum Ekkehardo Sleswicensi episcopo ab ipsomet Bernwardo quondam missus fuerat, & jura ejus ecclesiæ Romæ adversus Willigisum Moguntinum archiepiscopum propugnaverat. Librum non omnino perfectum absolvit quidam anonymus: alterum de miraculis plures addiderunt. Paucis ejus elogium præstringit Wolferus presbyter in actis sancti Godehardi ejus successoris, nempe quod zelo fervidus, caritate insignis, vigiliis & precibus addictus, *monasterium* seu cathedralem ecclesiam libris, ornamentisque exornaverit; templum sancti Michaëlis ab se constructum, dotatumque ad monasticam religionem Deo conse-

ANN. CHR. 1022.

craverit, multasque alias ecclesias condiderit, ornaverit, dotaverit. Sancti Michaëlis monasterio, dum liber de ejusdem Sancti miraculis scriberetur, præerat Conradus abbas, qui tibiæ ex equi lapsu collisæ sospitatem ad ejus sepulcrum recepit. Bernwardus paullo ante obitum, id est III. kal. Octobris, *oratorium* suburbani sancti Michaëlis monasterii consecravit in honorem Salvatoris ac beatæ Mariæ sanctæque Crucis, sub peculiari patrocinio sancti Michaëlis archangeli, cooperantibus Unwano Hammaburgensi archipræsule, Ekkehardo Sleswicensi episcopo, & Brunone quondam Aldenburgensi antistite, ut legitur in chronico [a] Hildenshemensi: ubi illius monasterii regimen Goderanno, cœnobii sancti Pantaleonis præposito, commissum fuisse dicitur, ut jam superius monuimus.

a *Chesn. to* 3. *p.* 510.

XXIV. Godehardus ejus successor.

Bernwardi morte comperta, Heinricus imperator, qui tum Gronæ in Saxonia versabatur, Godehardum Altahensem, qui in ejus comitatu erat, sancti antistitis successorem designavit. Hic vero constanter oblatam dignitatem recusare, suam ipsius indignitatem primo obtendere, dehine hanc afferre excusationem, *se majora onera divitiarum ob hoc rejecisse, ut soli Deo liberius vacaret, & fragilis vitæ finem in solita, dilectaque sibi paupertate securius exspectaret.* Imperator nihilo minus per episcopos ejus animi pertinaciam emollire tentavit, quibus ipse eadem constantia restitit, satius esse demum allegans, ut Ratisponensi aut Pataviensi ecclesiæ, cum alterutra vacaret, reservaretur. Sic tracta res est per totam hebdomadam. Tandem *in vigiliis sancti Andreæ apostoli, quæ tunc* V. *feria ante adventum Domini evenerant,* viso cujusdam venerabilis matronæ, quæ, ut ipsi unctio episcopalis fieret, præcepisse visa est, divinæ prædestinationi cessit, seque imperatoris voluntati obsecuturum esse dixit. Nec mora sancti Andreæ festo illucescente consecratus est ab Aribone Moguntino archiepiscopo, qui Gandersheimensis monasterii provisionem, a Moguntinis præsulibus jam dudum & sæpius, & pertinacius tentatam, extorquere voluit: quod imperator non probavit. quæ res novæ altercationis postea seminarium fuit. Godehardus itaque consecratus nonis Decembris in suam urbem venit, summa omnium gratulatione acceptus. Mox ubi ecclesiæ suæ (Wolferus *cœnobium* vocat) integram religionem esse comperit, Deo gratias egit, eamque deinceps augere pro virili studuit. Godehardo in Altahensi regimine suffectus Wolframus abbas, qui annis tantum quatuor præfecturam gessit. In Tegernsensi vero præfectura, quam ad id tempus retinuisse videtur Godehardus, ei successit Ellingerus, sæpius depositus, primum quidem anno M XXVI. suffecto in ejus locum Albino monacho Hersfeldensi, sed restitutus anno M XXX. ut lego in membraneo codice, quo anno Strenbergensem cellam a Bennone Pataviensi episcopo dedicari, & in baptismalem ecclesiam erigi curavit. Confer quæ de illius monasterii abbatibus superius [b] diximus.

Abbates ejus successores.

b *lib.* 51. *n.* 72. & 73.

XXV. Berno abbas vitam S. Udalrici scribit.

Præerat hoc tempore Augustensi sanctæ Afræ & sancti Udalrici monasterio Frideboldus abbas, qui vitam patroni sui Udalrici rudi & inculto sermone a Gerardo presbytero scriptam non probans, eam cultiori stilo expoliendam commisit Bernoni Augiensi abbati. Id pro suo genio ac tempore exsecutus est, librumque hac de re ab se editum *Reverendissimo patri Frideboldo, ac vero sanctæ matris Afræ alumno Bern Dei Matris*, ut se ipse dicit, *mancipium* nuncupavit, professus se non ausorum fuisse istud opus aggredi, *si venerandæ memoriæ* Gebehardus episcopus, qui idem tentaverat, perfecisset. Frideboldus fuit quartus abbas illius monasterii, ex quo tres ipsum præcedentes, tresque subsequentes ad altiora provecti dicuntur. Hic sancto Heinrico imperatori a confessionibus fuisse perhibetur, tantoque in honore & amore habitus, ut eum a se non prius abire sineret cæsar, quam aliquod clenodium ab ipso accepisset.

Frideboldus abbas S. Udalrici.

XXVI. Bernonis alia scripta.

Plura alia scripta edidit Berno abbas, in quibus eminet, Sigeberti [c] judicio, liber, quem is, *in arte musica præpollens, de regulis symphoniarum & tonorum scripsit.* Invenimus hunc librum in bibliotheca sancti Georgii monasterii, olim in Hercinia silva, modo in Willingæ opido positi, ubi insignis codex habetur, varia auctorum de musica opuscula continens, in quibus exstat *musica Bernonis*, nuncupata *domino, Deoque dilecto Piligrino*, haud dubie Coloniensi archiepiscopo: tum ejusdem Bernonis epistola in librum suum *de regulis symphoniarum & tonorum*, a Sigeberto laudatum, nuncupatumque Grinovero Coloniensi præsuli, præmissa epistola, quam hoc loco, quia liber necdum editus est, referre non pigebit.

c *Sigebert. de script. c.* 156.

ANN. CHR. 1022.

Domino, Dtoque dilecto filio Grinovero, mundi hujus advena & peregrino, Bern, licet parvus meritis, servus tamen Domini-genitricis Virginis, municipatum in arce divinæ speculationis. Præclara christianæ fidei forma, in te splendens, egregie probat, animam tuam sedem esse sapientiæ: cum moralis disciplinæ honestas ita naturales animi tui motus componat, ut amore divinæ contemplationis rationabili progressu ad superna proveharis, ubi læto cordis jubilo delectet animam tuam proclamare sponso suo: Trahe me post te, curram in odore unguentorum tuorum; quasi inter habentes in manibus cytharas, & cantantes canticum Moysi servi Domini, & canticum Agni. Quod ego perpendens, haud facile indagare valeo, quid causa exstiterit, quod tu, quem non solum quatuor matheseos disciplinarum speculatio quadratum, verum etiam cælestis harmoniæ melos divinis laudibus jugiter reddit intentum, me, ut ita dicam, semivocalem, immo pæne in artibus mutum ac elinguem, de canora musicæ modulatione juberes aliquid proferre: præsertim cum in ecclesia plebis admodum exaltatus, & in cathedra seniorum laudatus, assidue læto cordis auditu percipias, qualiter sapiens & te præsule felix Colonia, cum beatis ecclesiæ suæ filiis, apostolorum principe linguarum omnium quodam modo plectrum modificante, in decachordo psalterio cum cantico in cythara psallat Domino Deo. Sed, ipsa natura instigante, non ambigo te tam ardenter id a me expetere voluisse, ut, quoniam tota nostra anima corporisque compago musica coaptatione conjungitur, animus quoque tuus sonora artis hujus dulcedine suavius delectetur. Nihil est enim, ut Tullius ait, appetentius similium, nec rapacius quam natura. Et jam quoniam eo caritatis affectu, quo me semper gratis fovisti, hoc obedientiæ opus injunxisti, ut cujusdam verbis utar, sat cito, si sat bene, pareo, & libellum, quem Tonorum consuete vocant, libens porrigo: magis eligens ultra vires præsumere, quam caritati, quæ omnia sperat, aliquid denegare; confidens de te, ô præsulum decus & gloria, quod placida discretionis moderatione & errata corrigas, &, si qua fuerint digne prolata, sine livore defendas. Verum etiam non absimile videtur, si prius quædam ponantur prolegomena, quibus minus ad intelligendum capaces, veluti pro foribus interim exercitati, ad ipsius demum scientiæ penetralia queant intromitti. Beatitudinem tuam divina clementia hic diu incolumem custodiat, & post ad cælestia regna perducat: ubi inter psallentium choros constitutus, decantare valeas lætus: SICUT audivimus, sic vidimus in civitate Domini Dei nostri in monte sancto ejus.

Quis sit iste Grinoverus, cui Berno librum suum nuncupat, non liquet. Quod eum *mundi hujus advenam & peregrinum* dicit, conjicere licet, eum fuisse Scottum, & forte sancti Pantaleonis aut sancti Martini majoris Coloniensis præsulem seu abbatem. nam abbates nonnumquam præsules appellantur. Verum Elias eo tempore utriusque monasterii abbas erat. An binominis erat Elias? qui cantum Romanum ex urbe Roma Coloniam primus attulisse dicitur. An potius Grinoverus præsul erat collegiatæ basilicæ sanctorum Apostolorum, ubi *apostolorum principe linguarum omnium quodam modo plectrum modificante*, Deo psallebatur? aliis divinandum relinquo.

XXVII. Quæstio de jejunio quatuor temporum. a ibid.

Alius Bernonis libellus est *de quibusdam rebus ad missæ officium pertinentibus*, constans capitulis septem, in quorum ultimo agit auctor de jejunio quatuor temporum, de quo tunc controversia erat, quibus temporibus celebrari deberet. *dum alii*, inquit [a] Sigebertus, *secundum considerationem temporum, ad jejunium quartæ & sextæ feriæ accipiunt dies Februarii, vel Maii, vel Septembris, & sabbato in kalendis proveniente terminant jejunium: alii vero sine consideratione temporum non jejunant, nisi quarta & sexta feria jejunii cum ipso sabbato in Martio, vel Junio, vel Octobri* * *proveniant. Et talem jejunandi ritum auctorizant multi, & maxime Teutones, his Bernonis scriptis.* Hanc vero controversiam anno superiori ita definivere concilii Salegunstadensis patres canone secundo, *ut, si kalendæ Martii in quarta feria sive antea evenerint, eadem hebdomada jejunium celebretur: si autem kalendæ Martii in quintam feriam, aut sextam, aut sabbatum distenduntur, in sequentem hebdomadam jejunium differatur.* Idem pro portione statutum fuit de jejunio quinti mensis. at de jejunio septimi mensis, *ut si kalendæ Septembris in quarta feria evenerint, aut antea; jejunium in tertia hebdomada celebretur: & si in quinta, aut sexta, aut sabbato contigerint; in quarta hebdomada jejunandum erit.* In Decembri vero, *ut proximo sabbato ante vigiliam natalis Domini celebretur jejunium.* Ex his intelligitur, Bernonis librum eodem tempore, & forte ante synodum Salegunstadensem,

*l. Septembri.

compositum fuisse, in quo Amalarium testem adducit, adducturus synodi decretum, si tum conditum fuisset. Scriptus est autem liber iste post annum M XIV. ut patet ex capite II. ubi ait Berno, se tempore coronationis Heinrici imperatoris Romæ exstitisse. Scripsit quoque epistolam ad Heinricum tertium, de qua inferius. Habetur in bibliotheca Boheriana liber sacramentorum Saxonicus, cui præfixi sunt hi versus a Bernone, ut veri simile est, nostro.

Suscipe conscriptum pura quem mente libellum
Ultima servorum Bern fert persona tuorum,
Qui, licet indignus, tibi fidus semper alumnus,
Obsequio pronus, devoto corde benignus,
Dum viget atque valet, sano dum corpore vivit.

Hæc fortasse leviora videbuntur, sed brevia.

XXVIII. Elmerus abbas ex episcopo fit privatus. a W. Thorn. p. 1782.

In Anglia Elmerus, sancti Augustini monasterii prope Cantuariam abbas, assumtus est [a] ad pontificalem sedem Schireburnensem, quæ successu temporis ecclesiæ Saresberiensi unita est. Hic, postquam aliquot annos parochiam sibi commissam strenuissime rexisset, Dei nutu luminibus orbatus, episcopatum tam voluntarie dimisit, quam invitus assumserat; reversusque ad suum monasterium, in cella infirmorum usque ad finem vitæ subjectus permansit. Forte ministro ejus carnes ad edendum ipsi afferente, milvus quidam de catino eas unguibus subripuit, & in altum abstulit. quod ubi vir Dei rescivit, gratiis Deo actis, carnes se non comesturum dixit, nisi hoc Deum velle intelligeret tali indicio, ut milvus raptas carnes reportaret. Hoc votum ignorans minister, alias e coquina quæsitum dum pergeret, rapax avis sublatas carnes in vasculum intactas reportavit. quo comperto, vir piissimus, eas cum gratiarum actione comedit. Hic post mortem, haud dubie uti mandaverat, non cum episcopalibus ornamentis, sed tantum cum cuculla, velut privatus monachus, contra altare sancti Johannis humatur: super cujus tumulum lux cælica sæpius visa est. *Quem licet sanctum*, inquit Willelmus Thornus, *esse pie credamus, de ipso sine auctoritate sedis apostolicæ celebrare non audemus.* Elmero in abbatiali munere successit Elstanus ejusdem monasterii prior, vir prudentissimus: quem rex Cnutus ad Wintoniensem episcopatum promovere volebat: sed recusantem fratres elegerunt abbatem; Egelnothus vero archiepiscopus benedixit.

Glocestriæ monachi restituti. b Monastic. Anglic. to. I. p. 109 c ibid. p. 110.

Hoc ipso anno Wolstanus [b] Wigorniensis præsul, postmodum archiepiscopus Eboracensis, clericos e Glocestrensi sancti Petri monasterio expulisse dicitur, ibique monachos restituisse, favente Cnutone rege, quibus Edricum abbatem præfecit. Wolstanus jam archiepiscopus [c] erat, eique in episcopatu Wigorniæ successerat Lessius, cum Edricus abbas quoddam prædium in beneficium dedit *anno ab incarnatione Domini circiter* M XXII. cujus rei chirographo præsentes adfuere prædicti antistites, & Anna abbas monasterii sancti Oswaldi. Non bene rem gessit Edricus abbas, cui post regimen annos XXXVII. Aldredus Wigorniæ episcopus Wolstanum monachum Wigorniensem suffecit.

XXIX. Legerense monasterium Sancio episcopo commissum. d Moral. in Eulog. lib. 2. c. 7.

Ad res Hispanicas quod attinet, hoc anno, seu æra millesima sexagesima, die XII. kal. Novembris, Sancius [d] major rex Navarræ, Castellæ & Aragoniæ, ut se Deo gratum exhiberet, quod de inimicis suis triumphasset, eosque circumquaque subjugasset; *ad corroborationem ordinis sancti Benedicti*, domino & magistro suo Sancio episcopo, « nempe Pampilonensi, donavit Legerense sancti Salvatoris monasterium, in quo corpo- « ra sanctarum virginum & martyrum Nunilonis & Alodiæ ab annis centum octoginta « requiescebant. Hujus donationis ea fuit causa, ut ne hunc locum occuparent laïci « sæcularisque ordo, qui post Maurorum invasionem totius Hispaniæ ecclesias inva- « serant, quas Sancius rex ecclesiasticis viris restituere decreverat. Unde comperto, « *beati Benedicti doctrinam ubique rutilare*, qualis scilicet Cluniaci instituta erat; eam « Hispanicis in regionibus transplantare animo constituit, missisque ad Cluniacense « monasterium nuntiis, inde Paternum abbatem evocavit, & cum illo gregem mona- « chorum, quos *in monasterio* sancti Johannis-Baptistæ de Peña constituit; eodemque « animo Legerense monasterium cum suis possessionibus Sancio commendavit, *ut in* « *eo ordinem monachorum constituat*, id est restituat ad normam Cluniacensium; *ubi* « *corpora parentum regis requiescant*. Facta charta in præsentia multorum, *qui vene-* «

AN. CHR. 1022.

rant adorare Deum, & celebrare festivitatem sanctarum martyrum in prædicto monasterio, regnante clarissimo rege Sancio in Castella, in Pampilonia, in Alava, in Aragone, in Suprarbi, in Ripacorcia, in cuncta Gasconia. Subscribunt testes, Eximena regina mater regis, regina dona Munia Major, Garsia, Ranimirus, Gundisalvus eorum filii, Bernardus Mattus Aragonensis episcopus, Sancius abbas Legerensis & episcopus Pampilonensis, Paternus abbas sancti Johannis, Eneco abbas Homiensis forte Oniensis (nam duplex illud monasterium erat) & alii. Miro in Legerense monasterium studio affectus erat Sancius major, quod in eo educatus fuisset sub cura Sancii monachi, post modum ad Pampilonensem cathedram promoti. qua urbe a barbaris fere excisa, Sancius episcopus in eodem monasterio residebat, eoque, mandante rege, induxit ritus Cluniacenses, quos Paternus in Hispaniam invexerat. Idem rex anno sequenti in synodo Pampilonensi statui [a] curavit, ut Iruniensis ecclesiæ futuri episcopi ex Legerensi monasterio assumerentur.

[a] *Yepes to. 4. script. 15.*

XXX. Paternus abbas S. Johannis de Peña.

Quis fuerit Paternus ille monachus, nos docet diploma prædicti Sancii regis pro Oniensi monasterio, in quod post annos undecim institutio Cluniacensis, agente eodem rege, introducta fuit per Paternum tunc sancti Johannis de Peña abbatem. In hoc enim diplomate ait rex, quod cum ordo monasticus, *omnium ecclesiasticorum ordinum perfectissimus*, tunc temporis illi patriæ ignotus esset, assiduis Deum precibus interpellaverit, ut illius regionis tenebras luce ac perfectione monastici ordinis illuminaret; tandemque a prudentibus & religiosis viris ipsi suggestum fuerit, quod *perfectionem hujus sanctæ professionis nemo perfectius ostendere poterat, quam congregatio monasterii Cluniacensis, quæ in eodem tempore clarius ceteris monasteriis sancti Benedicti perfecta florebat regulari religione, auxiliante Deo, & venerando abbate Odilone administrante. Igitur super hoc negotio*, inquit, *accepi ab omnibus nostris episcopis consilium & optimatibus, & unum ex nostris patriotis virum, quantum hominibus possibile esset ad cognoscendum, religiosum & timoratum, vocitatum Paternum, cum devoto comitatu religiosorum sociorum, misimus ad prædictum Cluniacense cœnobium, ut in ipso perfectionem monasticæ vitæ cognosceret ac disceret: qua sufficienter imbutus, ad patriam nostram rediret, & sitienti patriæ nostræ potum monasticæ professionis propinaret. quod, donante gratia Dei, ut ordinavimus, factum est. Nam idem vir doctrina disciplinæ regularis cum suis sodalibus perfecte instructus, prospere ad nos reversus est. quem primo doctorem monasticæ vitæ in monasterio sancti Johannis de Peña constituimus, &, ut fratres sub ipso regulariter viverent, eum pastorem animarum præfecimus, & prædictum monasterium, ut firmiter in stabilitate regularis vitæ persisteret, regalibus donis atque firmissimis privilegiis munivimus, quatenus hoc irritum facere nulli liceret ex nostris successoribus.* Hactenus rex, vere omni laude major, qui idem institutum in monasterio Oniensi recipi curavit, sane monastici ordinis in illis partibus restitutor, ubi pæne omnino defecerat tum ex Maurorum cladibus, tum ex cupiditate & rapacitate hominum sæcularium, qui res ecclesiasticas tunc pervaserant, ut idem rex in alio diplomate superius relato testatur. Ranimirus rex ejus filius concilii Pinnatensis, cui multi abbates & monachi cum episcopis, in his Paternus & Blasius abbates, interfuerunt, statutum approbavit, quo sancitum est, *ut episcopi Aragonenses ex monachis præfati cænobii habeantur & eligantur.* quale Pampilonensis synodi decretum de Legerensi cœnobio mox retulimus. Prædictum Pinnatense concilium quod in vulgatis libris *æra* M LXII. celebratum legitur, Baronius, aliique ad annum Christi M LXII. referunt. At cardinalis Aguirrius rem insolitam esse censet, ut æra pro anno Christi apud Hispanos sumatur; mavultque hoc concilium referre ad annum M XXXIV. & pro *æra* M LXII. reponendum *æra* M LXXII. quo tempore Ranimirus Sancio patri successit. Hæc fere sunt, quæ de Paterno abbate piissimo novimus: quo adjutore Sancius usus est ad monasticum ordinem in suo regno denuo excitandum. Odilonis abbatis epistolam ad hunc Paternum inferius referemus.

XXXI. Rodensis ecclesiæ dedicatio.

Hoc ipso anno in Catalonia nova monasterii sancti Petri Rodensis basilica III. nonas Octobris dedicata fuit a Wifredo Narbonensi archipræsule nomine ac vice Petri Gerundensis episcopi diœcesani, assistentibus coëpiscopis Stephano Attensi seu Aptensi, Stephano item Agathensi, & Oliba Ausonensi. Lecta est in eorum conventu Benedicti VI. epistola de libertate ejusdem monasterii, & episcoporum subscriptionibus firmata. Dein Petrus abbas ad Benedictum VIII. aliam

scripsit

AN. CHR. 1022. Petri abbatis epistola ad Papam.

scripsit [a] epistolam, in qua conqueritur, quod locus ille, qui sub tutela sanctæ Romanæ ecclesiæ erat, devastaretur & conculcaretur a vicinis potestatibus, eorumque subditis, qui excommunicationes sedis apostolicæ non curent. quod quidem crimen nefandum sit. *Irrevocabilis nempe est lapsus, cum justitia contemnitur, pietas respuitur, misericordia denegatur.* quo facto, nihil aliud superfit, quam Christo abrenuntient, & ad æterna supplicia cum diabolo detrudantur. Addunt nihil curæ interim esse episcopis, ut invasores, secundum sedis apostolicæ mandata, excommunicent, præter Olibam Ausonensem, & primæ sedis Wifredum Narbonensem, Stephanum Agathensem, & Stephanum Attensem, qui ejusmodi invasores diris supposuerunt, quod Deusdedit Barcinonensis confirmavit. In fine Petrus postulat, ut Willelmum Bisuldunensem comitem, qui inter illos pervasores veluti antesignanus erat, privet alodiis, quæ ex beneficio monachorum tenebat: at Ugoni comiti Emporitano parcat. quippe qui jam resipiscere cœpisset, & tantum egeret admonitione ut in melius proficiat. Quod si pontifex quam primum afflictis non succurrat, omnes e monasterio egressuros, nec amplius in eo habitaturos. Mandet itaque universis provinciæ episcopis sub gravi interminatione, ut hac de re concilium habeant, & in illos invasores excommunicationis sententiam pronuntient.

[a] Marca Hisp. p. 1034.

ANN. CHR. 1023. XXXII. Montis ferrati ecclesia Rivipullo restituta.

ANno insequente millesimo vicesimo-tertio Berengarius Barcinonensis comes, rogatus ab Oliba episcopo Ausonensi & Rivipullensi abbate, abbatiam sanctæ Cæciliæ, in Monte-ferrato sitam, Rivipullensibus restituit, a quorum potestate & dominatione ablata fuerat per Richildem comitissam, Suniarii comitis uxorem. Id hoc modo contigisse [b] legitur. Cum Oliba episcopus & abbas Barcinonem tempore octavarum pentecostes venisset, Berengarium comitem obnixe rogavit, ut ipse & mater ipsius Ermesendis justitiam facerent prædicto cœnobio de ejus alode, id est abbatia sanctæ Cæciliæ & omnibus ei circumjacentibus ecclesiis, quæ sitæ sunt in Monte-ferrato, quas abavus ipsius Wifredus comes de manibus Agarenorum abstulerat, & prædicto cœnobio contulerat. id quod Suniarius comes, ejusdem Wifredi filius, adeoque Berengarii proavus, confirmaverat. quæ quidem donatio tenuerat usque ad tempus Cæsarii, archiepiscopum Tarraconensem se ferentis, cui uxor jam dicti Suniarii Richildis comitissa prædictam abbatiam dedit. Hæc tamen restitutio dilata fuit usque ad proximam festivitatem sancti Petri, qua die prædictus Berengarius venit Rivipullum ad limina beatæ Mariæ pro placito, quod inter ipsum & comitem Wifredum, ejusque nepotem Willelmum habendum erat. Tunc enim visis hac de re instrumentis, quæ ipsi exhibuerunt monachi sanctæ Mariæ, id est Ellesindus prior, & Bonifilius, Fredoli, atque Lanfrancus, cœnobium seu abbatiam sanctæ Cæciliæ cum omnibus ejus appendicibus, scilicet Minorissa [*] & aliis, Rivipullensi monasterio restituit Berengarius comes cum matre sua Ermesende & Sancia uxore. *Facta carta donationis* (sic vocant) III. *nonas Junii, anno* XXVII. *regnante Rodberto rege.* Exstat in Marca [c] Hispanica, quo ex libro hæc retulimus, charta de dote ecclesiæ sanctæ Mariæ *in civitate* seu opido Minorissa.

[b] ibid. p. n. 1035.
[*] Manresa.
[c] ibid p. 1031.

XXXIII. Irunenses episcopi ex Legerensi monasterio assumendi.

Cum Pampilonensis sedes in Legerensi monasterio aliquamdiu constitisset, habitum est hoc anno [d] Pampilonæ concilium, ubi, agente Sancio rege, de instauranda Iruniensi seu Pampilonensi sede actum est, una ex illis, quæ pæne tum erant *sine nomine*, omnique *hon re multata*, *& ingloria*, utpote a barbaris destructæ; eaque cura Sancio episcopo & abbati commissa, ut illam sedem restauraret, & canonicum ordinem ibidem restitueret. Et ne deinceps sancta illa ecclesia *pro indignis periclitetur rectoribus*, immo potius ecclesiasticus in illa parochia status renovetur, & vitæ regularis ordo in Legerensi monasterio conservetur & augescat, & inde per monasteria illius regni dilatetur & propagetur; regali auctoritate præceptum est sequentibus regibus novis, ut *sanctæ matris hujus prælibatæ ecclesiæ Iruniensis futuros episcopos, rectores & gubernatores, de præfato cœnobio cum electione comprovincialium episcoporum, cum favore omnium seniorum & militum, vigilantissima cura præcipiatur ordine regulari eligere egregios sponsos.* qui antequam ordinentur, voveant atque promittant Deo & sanctæ Mariæ virgini, cujus glorioso nomine nuncupata est eorum ecclesia, se fidem catholicam observaturos, & firmiter prædicaturos; secundum instituta canonum catechizaturos & baptizaturos; ordines & gradus ecclesiasticos

[d] d'Aguirre to. 3 conc. Hisp p. 395.

AN. CHR. 1013.

„ sine pretio collaturos, ceteraque episcopalis dignitatis munia diligenter exsecuturos; ad hæc divina officia diurnis, nocturnisque horis celebraturos. Insuper promittant regi, a quo honorem acceperint, servaturos se fidem integram & inviolatam. Acta hæc in Pampilonensi concilio æra LXI. post millesimam, III. kal. Octobris. Baronius retulit ad annum M XXXII. hoc concilium, cui septem episcopi cum rege ac regina & quatuor eorum filiis, aliique subscripserunt.

XXXIV. Heinrici diplomata pro Abdinchofensi & Confungensi monasteriis.

Sub finem anni præcedentis Heinricus imperator ex Italia reversus, a Meinwerco Patherbrunnensi episcopo invitatur ad dedicationem novi monasterii, (Abdinchofensi nomen erat) quod in occidentali parte suburbii ejus urbis ab eodem antistite conditum fuerat. Eo mox se contulit imperator, ibique natale Domini celebravit. Ad aliquot nihilo minus annos dedicatio monasterii, cujus sanctuarium, nescio quo casu, tunc corruit, dilata est, nisi quod crypta monasterii in honorem sancti Stephani nonis Februarii tum consecrata fuit ab ipso præsule, qui quemdam altaris lapidem spectatæ magnitudinis, a beato Leone papa olim consecratum, ex ecclesia Thietmelle allatum, in ea collocavit. Interim imperiali auctoritate donationes eidem loco a Meinwerco factas confirmavit cæsar XIX. kalendas Februarias hujus anni, districte vetans, ne quis ejus loci abbatem aut monachos interturbaret, ullusve judex illic se ingereret, præter monasterii advocatum, quem abbas & fratres elegissent.

a Annal. Paderb. p. 464.

Iisdem anno & die Heinricus prædium Hardingusanum [a] Confungensi puellari monasterio, cui præerat venerabilis Otta abbatissa, contulit pro remedio animæ „ suæ, ac dilectissimæ conjugis Chunigundæ imperatricis augustæ, necnon pro anima„ bus fidelium suorum Erphonis comitis atque Cononis, quorum corpora ibi requiescebant. Otta seu Uta sororis Chunigundæ augustæ filia erat, quæ cum disciplinam negligeret, & frequentius in conviviis, quam in choro deprehenderetur, Chunigundis ipsi alapam impressit, cujus plagæ vestigia, dum vixit, vultui ejus inhæsere. Modo in hoc parthenone, præter insignis ædificii rudera, nihil prope inviolatum hæreticorum manus reliquit.

XXXV. Concilium Moguntinum.

Heinrici imp. colloquiũ cum Rotberto rege.

Inde cæsar Merseburgi pascha celebrasse dicitur, forte ex eo loco profectus ad generale concilium, Moguntiæ hoc anno in festo pentecostes jussu Aribonis archiepiscopi habitum, ad quod archiepiscopus imperatorem invitaverat. Ad illud cum pergeret Godehardus episcopus Hildensheimensis, Gronæ mulierem dæmone infesto liberavit. In hoc concilio multa emendata fuisse dicuntur, sed acta ejus exciderunt, præter id, quod in vita sancti Godehardi de incesto conjugio comitis Ottonis legitur. Sed hæc nihil in rem nostram. Non multo post Heinricus colloquium cum Rotberto Francorum rege habere voluit. Novum quippe in Italiam iter meditabatur, veritusque ne quid se absente Rotbertus in Germaniam moliretur, eum fœdere sibi conciliandum existimavit, & ad colloquium in villam Evodium *, sancti Gaugerici episcopi ortu insignem, in pago Luciliburgensi ad Carum amnem positam, invitavit, *de statu imperii, ac non tantum de mundanis, verum de spiritualibus* locuturus, ut Baldericus [b] scribit, ex quo Sigebertus ea ad hunc annum retulit. Cæsar, *quanto major, tanto humilior*, Rotberto regi ad colloquium venienti, in villa Mosomo die festo sancti Laurentii occurrendum censuit; & postero die, qui sancti Gaugerici festivus erat, ad se venientem Evodii *cum summa veneratione suscepit.* Illuc convenere utriusque nationis duces ac proceres, multique episcopi & abbates. Rebus compositis, alterum colloquium Papiæ indictum, ubi domnus apostolicus una cum cisalpinis & transalpinis episcopis conventurus sperabatur. ast morbus diuturnus imperatoris, ac tandem mors anno proximo subsecuta effectum impedivit. Antequam conventus Evodiensis solveretur, imperator multis, magnique pretii donis regem honoravit, ejusque exemplo Coloniensis præsul Pilegrinus, Gerardus episcopus Cameracensis, atque Godefridus Lotharingiæ inferioris dux, quem nonnulli ante hunc annum decessisse perperam existimant. Non defuit etiam Rotberto regi repensandæ munificentiæ voluntas: at, si Baldericus rem non dissimulavit, dentem tantummodo sancti Vincentii martyris accipere voluit imperator, ne prorsus immunis a munere videretur. Ceterum Rotbertus rex ad hoc colloquium invitatus est per Gerardum episcopum Cameracensem, & Richardum Virdunensem abbatem, quos ad eum legatos mense Maïo direxerat imperator, ut paullo inferius videbimus. Bermatæ [c] versabatur IV. nonas Septembris, cum Fructuariensis monasterii immunitatem, liberamque electionem abbatis, rogante Wil-

* Ivois.

b Chron. Camer. lib. 3. c. 37.

Fructuariæ privilegium confirmat.

c Bibl. Sebus. p. 388.

lelmo Divionensi abbate confirmavit. Tunc *primum* [a] *ejusdem cœnobii abbatem*, nomine Johannem, in sua præsentia consecrari fecit, & tam ipsum, quam eumdem locum suæ imperiali tutelæ commisit, ut eamdem illi conservaret libertatem, qua Cluniacense monasterium gaudebat, ut Conradus imperator in simili diplomate testatur.

ANN. CHR. 1023.

a *ibid. p.* 382.

Evodio Virdunum profectus [b] imperator, nativitatem sanctæ Mariæ ibidem celebravit: & ante discessum monasteriis totius civitatis, primum quidem *capitana*, id est cathedrali ecclesiæ, deinde ceteris pretiosa munera erogavit. Inde ad Mettensem accessit urbem, ubi per singula monasteria multas opes distribuisse dicitur, nullumque bonum aut clericum, aut monachum, quasi imminentem mortem præsagiens, indonatum reliquisse. Triburiæ in villa [c] regia erat IV. nonas Decembris hoc ipso anno, cum inveteratas Wormatiensium & Laurishamensium simultates edicto suo repressit. Denique nativitatem Domini Babenbergæ celebravit. Evodiensi colloquio non diu superstes fuit Godefridus, dux Lotharingiæ inferioris, mox laudatus, Godefridi comitis Virdunensis & Einhamensis ex Mathilde filius, Gozelonis & Friderici ex comite monachi frater, qui *in divitiis & gloria* [d] *absque liberis consenuit*, ac decessit, sepultus in claustro sancti Vitoni, cui viginti mansos dedisse, *& sua supellectile* locum admodum auxisse memoratur. Suffectus in ejus ducatum Gozelo ejus frater, post mortem Friderici ducatum Mosellanæ seu superioris Lotharingiæ insuper adeptus est.

XXXVI. Ejusdem munificentia in ecclesias.

b *Chron. Camer. lib.* 3. *c.* 38.

c *Annal. Laurish.*

Godefridi ducis mors & successor.

d *Labbeo* 1. *bibl. p.* 161. & 168.

Multi quoque episcopi hoc anno interiere, Ekkehardus Pragensis, Gero Magdeburgensis, Arnolfus Halberstadensis, Eilwardus Misnensis, Bernardus Mikilenburgensis, aliique e Germania antistites; in Gallia Arnulfus archiepiscopus Remensis, & Hugo Turonensis: cui successit Arnulfus ejus nepos, filius ex legitimo conjugio Alberti abbatis Miciacensis. Ekkehardus, quartus Pragensis episcopus, prius autem novæ civitatis seu Nienburgi abbas, VI. idus Augusti ex hac vita migravit, ut legitur in prædicto chronico: ubi additur, constituisse, ut quilibet in Boëmia, qui de suo allodio araturam haberet, pro decimatione duos modios palmarum quinque & duorum digitorum, unum tritici & alterum avenæ, persolveret. Arnolfus, Halberstadensis episcopus nonus, VII. idus Septembris decessisse memoratur, cui Brantho abbas Fuldensis successit, aliis Brandagus [e] appellatus. Richardus in ejus locum a Fuldensibus electus, teste Lamberto. Brantho episcopatus sui initio in urbe sua monasterium sancti Johannis construxisse dicitur in Breviario seu brevi chronico Fuldensi, & post annos tres diræ famis tempore abiisse in Græciam & Palæstinam; ac post reditum Boslebiæ in honorem sancti Bonifacii novum canonicorum collegium instituisse, ac demum peste interiisse anno M. XXXVI. vel insequente. Richardus, ejus in abbatiali dignitate successor, omni laude superior, monasterium Amorbachii, ecclesiam sancti Andreæ in novo monte construxit, &, quod laudabilius, monasterium per Scottos ad Regulæ amussim reformavit. Ad hæc facta clarurum virorum fideliter describi curavit, & novos codices in bibliothecam inferri. Haud scio an certum sit id, quod in eodem Breviario legitur, ejus tempore Benedictum papam & Heinricum imperatorem Fuldam adiisse, eique tum nova privilegia, tum bona contulisse. De aliis Germaniæ episcopis hoc anno mortuis dicere non est e re nostra.

XXXVII. Episcoporum mortes.

Fuldenses abbates.

e *Chron. Saxon. Leibnit.*

Antequam Richardus Fuldensi abbatiæ præfectus esset, ibidem virtute ac pietate, non solum doctrina florebat Bardo, quem fratres, *concedente abbate Richardo, unanimes decanum elegerunt*. quo in munere, ut anonymi ejus vitæ scriptoris verbis utar, *inter magnos maximus, & inter parvos minimus, majoribus formidabilem, minoribus se amabilem* exhibuit. *Minores ad eum, ut ad patrem accedebant, quem majores ut judicem attendebant: quia quod caritas jubebat, negligere nesciebat.* Ubi censura adhibenda erat, hominem se esse recordatus, indulgentiæ fomentum adhibere studebat. Quidquid in monasterio erat, omnibus commune esse volebat; nec officiales fratres aliis, immo illis ceteros præferebat. Forte cellerarius, cum doliolum aceto plenum haberet, petenti fratri ejus copiam negavit. quo comperto, Bardo, exemplum sancti Benedicti imitatus, totum effundi jussit. Inter ea Richardus abbas in occidentali monasterii parte novum exstruxit in honorem sancti Andreæ monasterium, cui Bardonem consilio fratrum præficiendum curavit: ubi a Conrado rege, qui forte Fuldam inviserat, agnitus, & magno in honore habi-

XXXVIII. Bardo Fuldæ decanus.

ANN. CHR. 1023. XXXIX.

tus est. Unde non multo post ei Werthinensem præfecturam contulit imperator.

Gerardus episcopus, & Richardus abbas legati ad Rotbertum regem.

Jam hoc anno (quod Hugo Flaviniacensis ad sequentem refert) Atrebatensi sancti Vedasti monasterio præerat Letduinus seu Leduinus abbas, quem Richardus Virdunensis abbas, Vedastini cœnobii reformator & abbas, ut liberius ᵃ Deo serviret, & se non ambitione, sed promovendæ religionis causa, illius præfecturæ onus in se suscepisse testaretur, sui vice ibidem præposuerat. Hic ex laïco piæ religionis monachus a Balderico vocatur. quod superius exposuimus. Porro laudatur in charta quadam Warini ᵇ Belvacensis episcopi, hoc anno data, in qua Rotbertus rex Franciæ proceres suos in palatio Compendii conduxisse dicitur, *quod ad eum Romanorum imperator Heinricus Gerardum Cameraci episcopum, & Richardum Virduunensem abbatem legationis gratia miserat*, nempe ut Rotbertum invitaret ad Evodiense colloquium, de quo superius ᶜ egimus. Compendii cum aliis proceribus adfuit *comes Flandriæ Balduinus Honesta-barba*, & cum eo *venerabilis vitæ Leduinus abbas cœnobii beati Vedasti*. Adfuit etiam Warinus Belvacensis sedis episcopus, qui *tanti viri*, id est Leduini abbatis, *notitiam & sacræ societatis præsidium* sibi paraturus, tertiam partem villæ Angicortis, quæ villa ad sanctum Vedastum pertinebat, ejus ecclesiæ attribuit, *ut ex reditu tertiæ illius partis vinum ad celebrandas missas eidem ecclesiæ administraretur*. Hujus donationis instrumento subscribunt Rotbertus rex, *cujus consilio & approbatione id actum est*; Heinricus filius ejus, Balduinus comes Flandriæ, cognomento Honestæ-barbæ, Richardus Nortmannorum comes, & Rotbertus frater ejus archiepiscopus, Rodulfus comes, Burchardus filius Burchardi de Monte-morentiaco, Fulco Ambianensis episcopus, Gerardus Cameracensis præsul & Richardus Virdunensium abbas, *qui ibidem causa legationis aderant*; Leduinus abbas sancti Vedasti, Hubertus abbas sancti Luciani, & alii plures. *Acta sunt hæc Compendio palatio, mense Maio, prima die mensis, indictione* VI. *regnante serenissimo rege Francorum Rotberto, anno imperii sui* XXIX. Exstat ad eumdem Leduinum Gerardi antistitis ᵈ epistola, qua ei gratias agit, quod compassus sit Atrebatensi matri ecclesiæ, quæ III. kal. Augusti igne e cælo delapso combusta fuerat. In fine, *Vos ergo*, inquit, *fratres carissimi, qui jam sæculo renuntiastis, stantes in portu Domini, subvenite nobis laborantibus in mari, orantes Deum orationibus & jejuniis, ne veniat super nos judicium iræ Dei*. Sequitur ejusdem Gerardi epistola ad G. abbatem de quodam Hezelino, qui se a conjuge sua, nepte ipsius Gerardi, temere sequestraverat. quod Leodicenses archidiaconi probasse videbantur. at quis sit iste abbas, incertum. Eodem Leduino auctore & Rotrico abbatibus Gerardus episcopus demum acquievit consilio quorumdam Belgii episcoporum, qui Burgundiæ episcoporum sententiam ᵉ secuti, commune decretum fecerant, ut tam se se, quam omnes homines sub sacramento constringerent, pacem videlicet ac justitiam servaturos. Treugam seu treviam Dei appellabant Franci: quam Gerardus hac ratione improbabat, quod regalis juris id esse existimaret. quippe regum esse, seditiones virtute compescere, bella sedare, pacis commercia dilatare: episcoporum vero reges, ut viriliter pro salute patriæ pugnent, monere; ut vincant, orare. Post modum tamen crebris suorum hortamentis superatus Gerardus, sed maxime rogatu Leduini & Rotrici abbatum, acquievit invitus. tamenti ejus sententiam consultiorem fuisse probavit eventus, & violata a plerisque juratæ pacis & concordiæ fides. Rotricus abbas, hic laudatus, non alius videtur a Roderico Sithiensi, qui ex Vedastino grege assumtus fuerat.

Letduinus abbas S. Vedasti.

a Chron. Camer. lib 3. c. 16.

b Montmorency p. 12.

c num. 35.

d Chron. Camer lib. 3. c. 32.

e Chron. Camer lib. 3. c. 27.

XL.

S. Theotfredo facta restitutio.

Dum Guillelmus abbas Calmiliacensi sancti Theotfredi monasterio præesset, eidem loco facta est restitutio cujusdam prædii, vocabulo Bruci, quod quidam vir potens, nomine Aldigernus, hac occasione invaserat. Is castrum Capdenacum extruere volens juxta prædictum sancti Theotfredi prædium, a monacho, qui ejus loci *obedientiam tenebat*, seu illum procurabat, postulavit adjutorium ad illud castrum ædificandum. quo recusante, prædium vi abstulit. Post ipsum tertius succedens Icterius, locum illum sancto Theotfredo restituit in manus Guillelmi abbatis, qui ejus frater erat. *Acta sunt hæc anno ab incarnatione Domini* M XXIII. mense Julio, feria VI. regnante Rotberto rege. Anno insequenti Stephanus de Gloiracio restituit etiam quædam in manus domni Guillelmi abbatis in villis de Scolenco & Arcenuo, laudante Gaucerando Vivariensi episcopo, ejusque nepote Guigone de Monte-acuto. Hic est Guillelmus abbas, cui, cum esset junior monachus, paren-

tes ejus, Umbertus & Aymeradis, dederunt ecclesiam sancti Victoris, consentiente Warmundo archiepiscopo Viennensi.

ANN. CHR. 1013. XLI. Jordanus Lemovicensis episcopus electus.

Post mortem Geraldi Lemuvicensis episcopi, qui apud Carrofum sepultus est, nutu Dei eligitur Jordanus episcopus, contra voluntatem principum Lemovicensium, qui per simoniam pontificatum sibi vindicare conabantur. Favit Jordani electioni Willelmus dux Aquitanorum cum Willelmo comite Ecolismensi. Electus apud sanctum Junianum Jordanus, a duobus episcopis, Islone Santonensi & Isemberto Pictavensi, ad urbem deducitur, moxque procedit *ad basilicam regalem*, (sic Ademarus sancti Martialis ecclesiam vocat) ibique a monachis sollemni ritu recipitur. Dein ad tumulum sancti Martialis missæ interfuit, & juxta monasterium ipso die hospitatus est. Crastino tonsura insignitus, ad sedem sancti Martialis, quæ cathedralis sancti Stephani ecclesia est, ducitur, ibique per baculum pastoralem honore pontificatus investitur.

ANN. CHR. 1014. XLII. Archiepiscopo inconsulto ordinatur.

HIs sub finem Januarii anni millesimi vicesimi-quarti peractis, Willelmus dux Romam profecturus, adolescenti filio suo æquivoco mandavit, ut electum quam primum ordinari curaret. quod ille exsequi non distulit. nam media quadragesima Angeriaci consecratus est Jordanus, & a Willelmo juniori comite atque Arnaldo Petragoricensi antistite Lemovicas deductus, in sede S. Martialis collocatus. Id ubi rescivit Gauslinus archipræsul, totum Lemovicinum, ipsumque episcopum interdicto supposuit, excepto sancti Martialis monasterio. at Jordanus nudis pedibus cum clericis & monachis omnibus Bituricas profectus, archiepiscopum placavit.

XLIII. Benedicti papæ & Heinrici imp. obitus.

Hoc etiam anno vacarunt supremæ duæ orbis christiani sedes, pontificia & imperialis. quippe Benedictus VIII. mortuus est III. kalendas Maias: cujus in locum Tusculanorum comitum factione Johannes, vulgo XX. dictus, ipsius Benedicti frater, ex episcopo Portuensi postridie ejus diei subrogatus est: ad quem gratulatoria de ejus electione exstat epistola Fulberti episcopi a Carnutensis. Heinricus vero liberorum expers, Gronæ ad Visurgis ripam pridie idus Julii ad immortalem vitam migravit, Conrado Franciæ orientalis duce, Giselæ ipsius neptis conjuge, quem vivens semper infestum habuerat, successore designato. Idem Heinricus cum se morti proximum cerneret, Chunigundem uxorem & propinquos ejus accivisse dicitur, eosque intuens: Recipite, inquit, quam mihi tradidistis, virginem vestram. Sepultus fuit Babenbergæ in ecclesia cathedrali, quam ipse fundaverat, uti & suburbanum sancti Michaelis monasterium, hoc quidem titulo a nostris cum primis celebrandus, præterquam quod singulari studio noster fuit, utpote qui semper in nostri instituti monasteria munificentissimus exstitit, & Richardo Virdunensi abbati obedientiam professus fuisse memoratur. Rem sic narrat vitæ beati Richardi scriptor. Cum aliquando S. Vitoni monasterium ingressus esset Heinricus, statim hunc Psalmistæ versiculum protulit: *Hæc requies mea in sæculum sæculi, hic habitabo, quoniam elegi eam.* Ad hanc vocem expavit Heymo Virdunensis episcopus, qui præsens aderat, monuitque Richardum abbatem, ut ne ad monasticam professionem, quod absque incredibili rei publicæ damno fieri non posset, Heinricum admitteret. Postridie nihilo minus ingressum in capitulum Heinricum, haud dubie ut monasticum habitum peteret, interrogavit Richardus, velletne fieri monachus, ipsique in omnibus obedire. cumque ille se ita velle professus esset; reposuit abbas: « Volumus ergo & præcipimus, ut ad gubernandum tibi a Deo commissum imperium, redeas. quod ex obedientia præstitit imperator, deinceps in S. Benedictum, « ejusque Ordinem amplius solito affectus. Simile quid in Gellonensi monasterio præstitit Berengarius de Mayrosio, ut suo loco videbimus.

a *Fulb. ep.* 22.

Heinrici votum de monastica professione.

XLIV. Chunegundis fit monacha.

Post ejus obitum piissima conjux Chunegundis ad Confungense monasterium, ab ipsa conditum, se recepit, præmissa ad illius parthenonis virgines epistola cum munusculis, ut eas ad preces pro defuncto imperatore persolvendas animaret. Tandem curis sæcularibus exonerata, ipso anniversario ejus obitus die, monasterii basilicam ab episcopo dedicari fecit. quo die intra missarum sollemnia, imperiali veste ornata, ad altare processit, ibique ligni dominici pretiosam crucem obtulit; tum lecto evangelio, posita regali purpura, *fusci* coloris tunicam, quam ipsa sibi elaboraverat, data sacerdotali benedictione, induit, capillisque resectis, velo & anulo insignita, Christo consecrata est; sicque sanctarum filiarum suarum contu-

ANN. CHR. 1024.

bernio aggregata, quibus omnibus se deinceps inferiorem exhibuit. Manibus operari solita, maxime in contexendis ecclesiæ vestibus, qua in arte excellebat, de cetero semper orabat, aut psallebat, aut lectioni vacabat. Nihil severitate illius jucundius, nihil jucunditate severius. Breve vitæ spatium jugi mortis memoria transigebat. Idem semper habitus, modestus, immo & neglectus; incultum corpus, quod paullo post a vermibus consumendum noverat. Multa illi erga contubernales devotio, frequens ægrotantium visitatio, sollicita consolatio pauperum & egenorum. Tales ejus mores & actiones per annos quindecim, quibus marito superstes fuit in illo monasterio, posito haud procul Cassallis Hassiæ opido ad Fuldam amnem.

XLV. Otta abbatissa ab ea correpta.

Magna ei cura de institutione Uttæ seu Ottæ, sororis suæ filiæ, quam prædicto parthenoni abbatissam præfeceerat. Hanc sæpe monebat antiquorum patrum dictis obaudire, tritas religiosi itineris vias non deserere, sollicite cavere, ne vana sectando desineret esse templum Dei. Illa primum materteræ monitis obsecundans, recte se gessit: at ubi immatura libertate potita est, paullatim a cœpto rigore deficere; molliorem cultum, lautiorem cibum, quæ vitiorum alimenta sunt, quærere; ultima ad chorum, in epulis prima esse; juvenilibus fabulis vacare, denique laxiora in omnibus sectari. Pro hujusmodi levitatibus frequenter a matertera, cum privatim, tum publice admonita & increpita cum non emendaretur; quadam die, dum pia Chunegundis eum conventu crucem (nam dies dominica erat) sequeretur, abbatissam deesse animadvertit. quam illa inquirens, & epulantem cum coæqualibus inveniens, zelo pietatis armata, dure objurgatam dextera in maxillam percussit, notamque ei indelebilem impressit. quo facto eam a vitiis ad melioris vitæ statum retorsit. Sic sanctus olim Benedictus monachum vagum alapa inflicta ad orandi studium revocavit. His accedit sanctus Poppo, qui dæmonem a quodam monacho alapa fugasse memoratur.

XLVI. Conradi Salici electio.

Interim non levis de imperio, tum in Germania, tum in Italia, contentio fuit. Germani, pars Conradum seu Cunonem seniorem, Franciæ orientalis ducem, quem Heinricus moriens successorem designaverat; pars ejus patruelem Conradum natuminorem, Conradi Carentinorum ducis filium, præferebant. Itali, Germanorum pertæsi imperatorum, Gallum optabant; alii Hugonem Rotberti regis filium, alii Willelmum Aquitanorum ducem, aut ejus filium cognominem: qua de re epistolæ exstant [a] inter Fulbertinas. Sed tandem Conradi Senioris, qui Salici cognomentum accepit, causa prævaluit in comitiis Cambæ ad Rhenum, Moguntiam inter & Wormatiam habitis, quibus Aribo Moguntinus archiepiscopus, Conradi Senioris fautor, multique alii præsules & principes interfuere. adeo tum necdum certus ac definitus erat electorum numerus, cujus institutionem Ottoni tertio nonnulli tribuendam volunt. Conradus VI. idus Septembris, Moguntiæ ab Aribone inunctus, biduo post Werthinensis [b] monasterii jura & privilegia confirmavit rogatu Heithenrici abbatis. Tum pridie idus ejusdem mensis conventus Hirtzveldia in Westfalia ad Luppiam habitus, ubi composita [c] est lis, quam Meinwerco episcopo de quibusdam prædiis movit Hildegundis Gezekensis abbatissa, quæ causa cecidit.

a *Fulbert ep.* 119. 124. & *seqq.*

b *Annal. Paderborn. pag.* 463

c *ibid p.* 464.

Keminadæ monasterium instauratum.

Sed hæc omnia præcesserunt ejusdem Conradi litteræ pro Keminadensi parthenone, a Christiano Paullino [d] editæ, quibus in suam tutelam suscipit illud monasterium, quod Frideruna venerabilis abbatissa, ejusque soror Imma comitissa, » Gerone comite adjuvante construxerant in villa Keminada, in pago Tilichi, co- » mitatuque Burchardi ducis, in honorem sanctæ Dei-genitricis Mariæ virginis dedi- » catum; illudque hereditariis suis bonis dotaverant. Hoc autem mundiburdium in- » dulget rex Conradus ad petitionem Gislæ reginæ conjugis suæ, interventu Sige- » berti Mindonensis episcopi, in cujus parochia monasterium situm erat; statuitque, » ut illius monasterii abbatissæ eadem libertate fruantur, qua *cetera sanctimoniales in* » *regno suo, sub regula sancti Benedicti juste viventes*, tunc fruebantur; ac liberum habeant arbitrium abbatissam eligendi *juxta regulam sancti Benedicti*. Ex quo intelligitur, quod jam alibi non semel observavimus, illa puellarum monasteria, quæ in illis partibus tunc exstabant, & canonicas se ferebant, tunc temporis Benedictinæ regulæ addicta fuisse. Datum est hoc diploma Mersebürgi anno ab incarnatione M XXIV. indictione VII. & quidem VI. idus Februarii. Attamen ante id tem-

d *Paullin. diss. sert.* 11.

pus jam exstabat Keminadæ monasterium, alias [a] a nobis jam laudatum, utpote quod Heinricus I. imperator jam in suum mundiburdium susceperat. adeoque præmissæ Conradi litteræ interpretandæ sunt de instauratione monasterii, quod postmodum Wiboldo Corbeiæ-novæ abbati tributum est, ut videbimus suo loco.

ANN. CHR. 1024.

a lib. 47. n. 16.

XLVII. Poppo abbas a suis impetitur.

Biennio quam Hierochoni Trevirensi sancti Maximini abbati Poppo subrogatus fuerat, gravis in eum invidia oritur, eorum scilicet, quos a regularibus institutis vita mollior abduxerat. Hi enim cum sibi sub eo illicita jam non licere cernerent, ejus vitæ insidias moliri cœperunt; &, quod palam non poterant vel audebant, nefandis præstigiis, sacrosancta missarum sollemnia violando, & preces exsecrandis incantationibus admiscendo, exsequi pergunt. quod forte dum non succedit, eo progrediuntur, ut veneno cibum & potum ejus inficiant. Verum tam diros conatus repressit virtus divina, quæ tantum lumen sic exstingui haud passa est. Non diu ad hoc scelus conjuratis cælestis defuit vindicta: quorum nec unus eo anno superfuit: quasi in viscera eorum per os beati viri venenum illud transiisset. Hinc qui superstites fuere, eum timere simul & venerari cœperunt, & ex aliorum interitu prodesse in dies; tantaque eo loci morum in bonum commutatio brevi facta est, ut multi eorum ad regimen ecclesiarum promoti sint.

XLVIII. Brunwillare monasterium institut.

Eidem Popponi in primis multum debet Brunwillarium seu Brunwillare monasterium, unius horæ itinere distans a Colonia-Agrippina, conditum *ab Elone palatii comitatum administrante*, ut in ipsius Popponis vita legitur: cui *Evonem*, ex suis abbatem, *omnibus ejusdem loci habitaculis a fundamento exstructis*, præfecit. Gelenius [b] conditum hoc anno monasterium dicit in honorem sancti Nicolai ac sancti Medardi, ejusque conditorem vocat Ezzonem seu Erenfridum comitem palatinum cum Mathilde illius uxore, Ottonis secundi filia, qui ambo in eodem monasterio humati sunt. Ellonem primum abbatem vocat idem Gelenius, quo nomine conditor monasterii in beati Popponis actis insignitur, ubi Evo primus abbas nuncupatur. Parentum pietatem æmulata est filia Richeza, Poloniæ regina, quæ apud Ubios exsul, destructo veteri ædificio, novum ædificavit monasterium, cujus basilicam sanctus Anno Coloniensis archiepiscopus, præsente Eigelberto Mindensi episcopo, III. kal. Novembris consecravit anno M LXI. Tegenone abbate secundo, cui sanctus Wolphelmus abbas tertius successit.

b Gelen. pag. 385.

XLIX. Hasprensis cellæ permutatio.

Apud Hasprum villam agri Cameracensis cella erat monasterii Gemeticensis, ex quo sancti Aicadri abbatis corpus una cum sancti Hugonis episcopi reliquiis ob Nortmannorum infestationes illuc translatum fuerat. Hujus cellæ monachi, cum a Gemeticensi [c] abbate ob locorum intervallum facile visitari non possent, in libertatem soluti, ad sæcularium mores declinaverant. Eorum vivendi licentiam non ferens Gerardus episcopus, sæpe Gemeticensem abbatem admonebat, ut eorum mores corrigeret: at ille, qui longius aberat, visitationem & correctionem in dies differebat. Forte contigit episcopum, dum parochiam suam perlustraret, ad istam villam divertere cum Leduino Vedastino abbate, cui obscœna monachorum consuetudine exposita, auctor fuit, ut Anglicuriam villam pagi Belvacensis, Vedastinis subjectam, Hasprensis cellæ permutatione facta, Gemeticensibus cederet. quod ubi Leduinus probavit, mox Gemeticensem abbatem (Theodericus tum erat) monuit episcopus, ut huic permutationi assentiretur: sin minus, se ejus monachos Haspro expulsurum. Consilium admisit abbas, sicque hæc permutatio, præsente Rotberto rege cum Balduino Flandrensium, Richardoque Nortmannorum comitibus facta est. Itaque Leduinus brevi locum emendare studuit, novisque ædificiis, (is vero ædificandi peritus erat) & claustro regulari decoravit. quo ex tempore hæc cella seu præpositura stetit penes Vedastinos.

c Chron. Camer. lib. 2. c. 29.

L. Theodericus aliique Gemeticenses abbates.

Qui hic laudatur Theodericus Gemeticensis abbas, discipulus erat Willelmi Divionensis, patria & ipse Divionensis, & ab eo prior Fiscamni constitutus, ac postmodum Gemetici abbas postulatus post Rodbertum abbatem, qui a restituto monasterio quartus erat, ut in antiquiori abbatum indice legitur, in quo abbates ab eo tempore hoc ordine recensentur: Martinus, Anno, Rodericus, Rodbertus, Theodericus. Hos sequuntur Willelmus, Rodbertus alter, postmodum Cantuariensis archiepiscopus, tum Godefridus abbas, in quo prima veteris illius indicis manus desinit, cui Rotbertus tertius ac Guntardus succedunt. quod observare visum est ad vulgatos indices corrigendos.

ANN. CHR. 1024.

Richardi donatio facta S. Petro Carnutensi.

Theodericus, de quo hic agimus, is videtur esse, cujus nomen inter testes apponitur diplomati Richardi secundi Normannorum comitis, Carnutensi sancti Petri monasterio conferentis *in villa Lereti, in comitatu Constautini dicto, Tetkvillam cum ecclesia & suis adjunctis, & in comitatu Lesuin* seu Lexoviensi *pistatoriam in fluvio Tolta* * *per sabbati vesperum & diem dominicum integrum; in Sequana vero tum dierum noctiumque continuatione a summo sabbati diluculo usque ad eumdem feria secunda terminum, tractus octo sagenarum.* Huic instrumento absque chronicis notis apposita sunt signa ipsius Richardi comitis donatoris, Gonnoridis comitissæ, Richardi & Rodberti comitum ac Willelmi filiorum, Rodberti archiepiscopi, scilicet Rotomagensis, Herberti episcopi, nempe Lexoviensis, Theodorici abbatis, ut puto, Gemeticensis, & Hunfridi, ejus scilicet, cui cognomen de Vetulis, conditoris monasterii Pratellensis. Gonnor parens erat Richardi secundi, cujus prima conjux Judith, filia Conani primi Brittonum ducis, hoc tempore decessit. Ea mortua, Richardus alteram uxorem, nomine Papiam, duxit hoc anno, teste Radulfo [a] de Diceto, ex qua duos filios genuit, Malgerum Rotomagensem archiepiscopum, & Willelmum comitem de Archis. Hæc suror fuit Osberni & Ansfredi nobilium Neustrasiorum, ut superius [b] notavimus, idque confirmatur altero instrumento Richardi secundi pro sancto Michaële in Monte-Tumba, cui instrumento subscriptus est *Osberuus frater comitissæ.* Judith vero, prior Richardi conjux, conditrix est Bernacensis monasterii, quod cum imperfectum reliquisset, idem Richardus comes absolvit.

* Touque.

a Script. col. 468.

b lib. 14. n. 79.

L I.

Rotberti archiepiscopi privilegium pro eodem.

Hujus frater germanus exstitit Rotbertus Rotomagensis archipræsul, qui ecclesiam de Fontinido, Carnutensi S. Petri monasterio jam subjectam, *ab omni inquietudine tam episcopi, quam archidiaconi,* exemit eo modo, quo Gesiaci * cella, cui illa ecclesia subjecta est, immunis erat, tribus tantum exceptis, videlicet ipsius ecclesiæ reconciliatione, olei & chrismatis perceptione, & pænitentium reconciliatione, quæ tria episcopo, in cujus parochia hæc ecclesia sita est, reservantur. Ita sanxit ac decrevit Rodbertus Rotomagi archipræsul, ejusque coëpiscopi, *Herbertus Lisinæ civitatis, Rodbertus Constautiæ, Radbodus Saxiæ, & Hugo civitatis Ebroicæ,* qui cum Rodberto archiepiscopo huic instrumento subscripti inveniuntur, & cum eis Maingisus Abrincatensis, Heinricus abbas sancti Audoëni, multique alii, tum ecclesiastici, tum sæculares viri, in quibus Osmundus Tudeberti, & Rogerius filius Hunfridi præcipui sunt. Ut vero huic munifico archipræsuli pro hoc aliisque beneficiis se gratum exhiberet Arnulfus abbas sancti Petri cum fratribus sibi com-
» missis, constituit, ut pro anima ejus in perpetuum uni pauperi quotidie pedes la-
» ventur, refectio præbeatur, & post ejus obitum sepultura eidem impendatur; &
» opportunis diebus *in conventu plenario* pro eodem archiepiscopo cantetur psalmus,
» *Exaudiat te Dominus,* &c. ac demum singulis hebdomadis missa pro eo *cum plenario conventu* celebretur. Huic constitutioni post Arnulfum abbatem subscribunt Berengarius decanus & decem monachi.

* Jusy.

L II.

Aliæ donationes eidem factæ.

Eodem Arnulfo abbate aliæ eidem monasterio donationes factæ, quarum una est Hildegardis vicecomitissæ Castriduni, quæ, annuente filio suo Hugone archiepiscopo Turonum, alodum suum de Bello-monte cum suis adjunctis confert sancto Petro, ea lege, ut post decessum suum sepeliatur in claustro monachorum, & hi super ipsius tumulum transeuntes, pro ea jugiter orent. Ex his intelligitur, Hildegardem vicecomitissam Castriduni conjugem fuisse Alberti, ex monacho Gemeticensi tunc abbatis Miciacensis, qui Hugonis Turonensis archiepiscopi pater erat. Aliam eidem loco donationem fecit Guarinus miles de castro Drocarum *, filius Alberici militis Ragenoldi vicedomini, qui alodum suum apud Pinum, villam pagi Drocassini, sancto Petro donavit. Denique Urso miles, filius Germundi de Aisiaco, restituit sancto Petro *medietatem de exclusatio moleudinorum* ejusdem cœnobii apud Anetum *, ab ejus avo & antecessoribus concessam, quam ipse abstulerat. In cujus rei fidem testes advocat *seniores de castello* [illegible]*iaso* *, quod Aneto proximum est.

* Dreux.

* Anet.

* Ivry.

L III.

Felix abbas Ruyensis.

c lib. 53. n. 10.

Sexto-decimo anno [c] quam Felix monachus Flor[illegible]co in Armoricam ad reparanda illius provinciæ monasteria missus fuerat, gr[illegible] seditio rusticorum in dominos suos illic exoritur: quam cum nobi[illegible]es, juncto [illegible] Alano comite, victis, fugatis, ac cæsis rusticis, compressissent, in ipsum quo[illegible] Alanum arma retorserunt, sed irrito

irrito conatu: quoniam comes nec ignavus, nec artis militaris expers erat. Inter hos tumultus cum Felix quiete & tranquille vivere non posset, Floriacum reverti statuit. Verum cum brevi revocari curavit Hadegogis seu Hadvisa comitissa, scripta per Filim nuntium epistola ad Gauslinum abbatem & archiepiscopum, quem rogabat, ut abbatis benedictionem Felici conferret, & ad se ordinatum remitteret. paratos quippe esse Alanum & Eudonem suos ipsius filios ad ea præstanda, quæ promiserat Gaufredus eorum parens, cujus postulatione Felix ad illas primum partes profectus erat. Lecta epistola, Gauslinus Felicem vocat, interrogatque ad quid rediisset. Causam ille allegat, quod nec pacifice, nec cum quiete ibi Deo servire posset. Cui abbas: Putasne, inquit, in tua assequi patria, quod Christus « in sua non obtinuit? Si vis ad eum pervenire, debes, sicut & ille ambulavit, & « tu ambulare. Ergo molestias, ubicumque fueris, ferre te decet, nobisque obe- « diens esse, sicut in professione tua vovisti. Itaque benedictionem abbatis & curam « modo subeas oportet. Sed illo excusante, idque nullo modo facere se posse inquien- « te; abbas, qui & ipse episcopus, immo archiepiscopus erat, invitum ad altare adduxit, eumque abbatem IV. nonas Julii ordinavit, atque adeo anno insequente, si hæc ordinatio die dominica facta est. Accepta itaque tam Gauslini abbatis, quam totius Floriacensis congregationis benedictione, Felix jam abbas in Armoricam reversus est, commendatitias secum deferens litteras ad principes Britanniæ & episcopum Venetensem: quorum consilio regimen accepit Ruyensis sancti Gildæ monasterii, utpote antiquioris & commodioris præ alio, quod vulgo *Locmenech*, id est Locus-monachorum, appellabatur. Tunc temporis in Ruyensi monasterio quidam Dei servus solitariam vitam ducebat, Ehoarnus nomine, super quem irruentes nocte latrunculi, eum ex adhærente ecclesiæ cellula extraxerunt: ex quibus unus, re ac nomine Leopardus, arrepta securi, super limen ecclesiæ cerebrum ejus excussit: sed mox correptus a dæmone, se ipse cultro confecisset, nisi obstitissent socii, qui ligatum in ejus domum reduxerunt. Vivebat eo tempore monachus Ruyensis anonymus, qui hæc in vita sancti Gildæ refert, testaturque Leopardum ad finem usque vitæ nunquam sui compotem fuisse.

ANN. CHR. 1024.

LIV. Liziniaci cella fundatur.

Apud Pictones vir clarissimus Hugo de Liziniaco, cellam in honorem beatæ Dei-genitricis Mariæ conditurus, allodium quoddam in prospectu castri Liziniaci a canonicis sancti Hilarii Pictavensis, a quibus locus iste pendebat, permutatione facta comparavit, una cum consensu Willelmi ducis Aquitanorum, necnon Isemberti Pictavorum præsulis, cunctorumque procerum ac primorum Pictavensium. Litteræ hac de re pridie nonas Martias hujus anni indictione VII. confectæ sunt, quibus subscribunt *Willelmus dux Aquitanorum. Willelmus filius ejus. Odo frater ipsius, Agnes comitissa, Willelmus comes Engolismorum, Hilduinus filius ejus, Isembertus episcopus Pictavorum, Iselo archiepiscopus Burdegalensis, Rako episcopus Engolismorum, Arnaudus præsul Petragoricensis, Jordanes episcopus Lemovicensis, abbates quoque Pictavorum cœnobiorum, cum omni cœtu canonicorum beati Hilarii.* Legimus diploma Rotberti regis, rogatu Willelmi Pictavorum comitis indultum, quo potestatem facit omnibus conferendi ex rebus suis prædictæ ecclesiæ sanctæ Mariæ sanctique Juniani, *ante portam Leziniaci sitæ, quam quidam clarissimus vir, Hugo nomine,* propriis sumtibus fundavisse dicitur. *Actum Turonis, anno incarnati Verbi* M XXV. Ad hæc Johannes papa *Ugoni spirituali filio* scribens, idem monasterium *ab omnium dominatione* eximit, *excepto Nobiliacensis ecclesiæ* seu abbatiæ, ita ut nec Pie- « tavensi ecclesiæ, in cujus parochia est, nec episcopo, qui eidem pro tempore præ- « fuerit, quidquam reddere cogatur, nisi tantum duos psalmos, quos fratres ejusdem « ecclesiæ per singulas horas decantare debebunt pro conditoribus & benefactoribus « suis. quod privilegium pontifex, ab Isemberto Pictavensi episcopo rogatus, indul- « sit. Id factum tempore Imonis abbatis Nobiliacensis sancti Juniani monasterii, « cui hæc cella Liziniacensis subjecta est. Aliud oratorium in villa Brueria construxit Hugo de Liziniaco cum Aldearde conjuge, cum consensu Isemberti episcopi & Willelmi comitis Pictavensis, ut superius [a] vidimus. quod vix fieri potuit ante annum superiorem, qui Isemberti episcopi primus fuit, probante charta Willelmi comitis junioris pro Nobiliaco, data anno M XXVIII. qui Isemberti episcopi quintus dicitur. Ejus quoque tempore Willelmus vicecomes, filius Kadalonis vicecomitis, ratam habet donationem loci sancti Johannis Melgonensis, a patre suo

[a] lib. 53. n. 104.

ANN. CHR. 1024.

factam Odilnni abbati Cluniacensi, ea lege, ut cella monachorum illic institueretur.

L V. Nobiliaci res auctæ.

* *Colombier.* * *Chasteirau.*

Ejusdem Imonis abbatis tempore quidam miles, nomine Gaufredns-Aries, volens esse monacbus apnd Nobiliacum, sancto Juniano donavit terram suam de Castellario apud Columbarium *. *Factum est hoc in aula vicecomitis Castelli-Airaldi* *, *videntibus his idoneis testibus, Stephano & Gaufredo ejusdem ecclesiæ jam monachis, filiis scilicet meis*, ait Gaufredus, *necnon Vgone Peloquino milite, filio meo, annuente; & Normanno-Ariete nepote meo & milite, aliisque quamplurimis.* Ipsomet Imone abbate quidam Rorgo & conjux ejus Aldeburgis alodem suum indominicatum apud Villares villam pagi Pictavensis & vicariæ de Ingranda, sancto Juniano conferunt, regnante Rotberto rege; testibus Anseiso abbate, forte sancti Cypriani, & Arcbambaldo abbate sancti Maxentii, qui postea creatus est archiepiscopus Burdegalensis.

L VI. S. Ausonii parthenon conditur.

* *l'Enguine.*

Sub idem tempus Willelmns Ecolismensis comes, qui superioribus Hugonis litteris subscripsit, puellare sancti Ausonii monasterium in suburbanis illius urbis a fundamentis ædificavit, quod longe ante illa tempora conditum, sed a barbaris destructum ferunt. Certe eo loci ante id tempus exstabat ecclesia, in qua sanctorum Ausonii & Aptonii episcnporum reliquiæ asservabantur. In arcbivo ejusdem parthenonis babetur instrumentum, quo idem Willelmus comes cum uxore sua Girberia, filiisque suis, Aldoino, Gaufredo & Willelmo, mansum suum dominicatum in villa, quæ dicitur *Alamans*, confert ad basilicam sanctorum Ausonii, Attonii & Cæsarii, ubi eorum corpora requiescere dicuntur, sitam *sub ipsius urbis Aquilisma civitate super flumen Enguina* * seu Inguinæ. Actum *mense Septembri* XI. *kalend. Octobris, regnante Rotberto rege*; & quidem ante annum M XXVIII. quo Willelmus comes decessit, sepultus in basilica sancti Eparcbii cum hoc epitaphio: *Hic jacet domnus amabilis Willelmus comes Engolismæ, qui ipso anno, quo rediit de Jerusalem, obiit in pace* VIII. *idus Aprilis, vigilia Osanne*, id est dominicæ in palmis, *anno ab incarnatione* M XXVIII. Porro hoc monasterium a Calvinistis solo æquatum, e suburbio in urbem translatum est.

L VII. Judicium in Durandum abbatem sanctæ Cæciliæ.

a *Capitul.* to. 2. p. 1545.

Habitum boc anno placitum in castro comitatus Urgellitani, Pontibus appellato, præsidentibus Ermengaudo marchione-comite, filio Ermengaudi divæ memoriæ comitis, & Berengario comite, filio Raimnndi patrui Ermengaudi, cum Ermesinda comitissa, eorumque optimatibus. In illo placitn agitata est [a] controversia, orta inter Ermengaudum Urgellensem episcopum & Durandum abbatem sanctæ Cæciliæ *cænobii Elinlitensis*, qui Durandus ecclesiam Curticitæ cum ipsa parochia, decimasque & primitias de Castellono contra jus Urgellensis ecclesiæ injuste tenere dicebatur. Productis utrimque instrumentis, causa cecidit Durandus, ac sententia dicta est pro ecclesia Urgellensi, anno incarnationis post millesimum XXIV. *serenissimi Francorum regis* Rotberti XXIX. Actum est superius non semel de boc sanctæ Cæciliæ monasterio, quod *Elinlitense* hic dicitur a situ ejns *in valle Elins*, ut legitur in testamento Ermengaudi comitis Urgellensis, patris illius Ermengaudi, qui prædicto placito præsedisse dicitur.

L VIII. S. Victoris & S. Dionysii monasteria Mediolani.

b *Ital. sac.* to. 2. p. 139.

c *ibid.* p. 141.

d *Mus. Ital.* to. 1. p. 97.

Jam quintus annus erat, ex quo Aribertus seu Eribertus archiepiscopus Mediolanensis successerat Arnulfo, qui anno M XIX. decesserat, sepultus in basilica [b] Portiana, ubi monasterium sancti Victoris ad-corpus fundaverat. Insigne est istud monasterium, nunc Ordinis Olivetani, dictum ad-corpus, quod in eo corpus sancti Victoris martyris asservetur. Primis sui pontificatus annis Aribertns cœnobium sub titulo & patrocinio sancti Dionysii illius urbis episcopi condidit, in qun monachos instituti nostri, quales in Ambrosiana, sancti Victoris, ac sancti Simpliciani basilicis erant, collocavit. Hujus monasterii, aliarumque Mediolani abbatiarum & ecclesiarum mentionem facit in suo [c] ipsius priori testamento, dato Conradi *imperii anno septimo, mense Martii, indictione secunda*, quo testamento solidos triginta legat abbati & monachis *de monasterio sanctorum confessorum Dionysii & Aurelii, quod ego*, inquit, *noviter pro remedio animæ meæ ædificavi.* Jam ergo tunc agnitus erat Conradus imperator ab Ariberto, qui primo quidem eum statim a morte Heinrici imperatoris regem salutaverat, sed postea graves cum eo rixas habuerat, ita ut Agarenos in eum adduxisse videatur. Huc spectat epistola [d] Pauli & Gebehardi clericorum Ratisponensium pro Conrado ad Martinum, thesaurorum sancti Ambrosii

custodem, cui congratulantur, quod Ambrosii meritis cessisse ferantur Ismaëlitæ; hortanturque, ut deinceps Ambrosiano exemplo declinet Eugenium, & amplectatur Theodosium, id est Conradum seniorem. Hæc reconciliatio jam eo tempore facta erat, quo Aribertus primum illud testamentum condidit, scilicet anno M XXXIV. quam tamen Hepidannus monachus triennio serius factam dicit, sed errore auctoris an editoris, siquidem libri editi toto quadriennio a recto calculo aberrant, ut sæpe monuimus. Ante hos motus Paulus & Gebehardus mox laudari cum Martino Ambrosiano custode litterarum commercium habuerant, ab eoque [a] sacramentarium sancti Ambrosii, aliaque petierant; immo ante id tempus Mediolanum profecti erant, ubi honorifice accepti fuerant primum a sancti Dionysii, dein a sancti Victoris abbatibus; quibus a Martino gratias suo nomine referri jubent. *Præter ea*, inquiunt, *primum susceptorem nostrum abbatem de sancto Dionysio, deinde abbatem de sancto Victore, benefactores nostros, ex parte nostra salutare deposcimus.* Ex quo intelligitur, jam tum conditum fuisse ab Ariberto sancti Dionysii monasterium: sed quis fuerit primus illius abbas, ignoramus.

ANN. CHR. 1024.

a *ibid p. 95.*

LIX. Post mortem Heinrici imperatoris Pandulfus, olim princeps Capuanus, quem Heinricus ob defectionem in vincula conjecerat, e custodia [b] egressus, Capuam pergit: sed a Capuanis rejectus, in montana grassatur, & conductis undique latrunculis, nocte intempesta in sancti Vincentii monasterium irruptione facta, cuncta deprædatur. Mox Capuam properat Hilarius abbas, a Guaimario principe auxilium petit, obtinetque. Missus illuc Rainulfus comes, conductis Nortmannis & Capuanis: ad cujus adventum sacrilegi prædones statim in fugam se dedere præcipites. Hoc monasterium numquam majus damnum antea tulerat.

S. Vincentii monasterium Capuanum vastatur.

b *Chesn. to. 3. p. 699.*

UBi primum regni accepit insignia Conradus, mox ad componendos imperii motus se contulit. Itaque cum Mindæ natale Domini celebrasset, principio statim insequentis anni millesimi vicesimi-quinti primum Patherbrunnam profectus, III. nonas Januarii egregiam donationem Tuitiensi monasterio fecit, rogatu Giselæ reginæ & Pilegrini Coloniensis archiepiscopi, quem in comitatu habebat. Corbeiæ versabatur pridie idus Januarii, cum regali præcepto Heinrici decessoris sui decretum firmavit, ut scilicet Scuttetana abbatia, cui tunc Regimboldus præerat, Babenbergensi episcopo subjecta remaneret. Ibidem Corbeiæ privilegia omnia confirmavit, & in regiam tutelam accepit Kaminadæ monasterium, superiori anno exstructum. Inde *Hildentsheim* post epiphaniam venisse dicitur: quo in loco Aribo Moguntiæ archiepiscopus veterem litem de subjectione Gandersheimensis cœnobii contra Godebardum episcopum denuo excitavit: at *ejusmachinationem novus rex primatum consilio diremit.* Proximam dehinc urbem Goslariam petiit rex, novoque diplomate XI. kal. Februarii Drutmaro Corbeiæ abbati, qui & Truchtmarus dicitur, prisca [c] monasterii privilegia renovavit. Inde Merseburgum profectus, Keminadæ puellare cœnobium, petente Gisela conjuge, necnon Sigebetto Mindensi episcopo, in suam tutelem accepit, sanciens, *ut [d] prædicti monasterii abbatissa talis libertatis, legis ac regulæ primatu fruerentur, quali ceteræ sanctimoniales, in suo regno sub regula sancti Benedicti juste viventes, utebantur*; & in obitu abbatissæ, sanctimoniales *habeant arbitrium aliam eligendi juxta regulam sancti Benedicti.* Saxonia & Turingia peragratis, Conradus in Franciam orientalem & Bajoariam, rigente adhuc hieme, quadragesimæ tempore discessit, ac pascha Ratisponæ celebravit. Dein, festo pentecostes Constantiæ peracto, per æstatem Sueviam & Carentinorum regiones perlustravit; & sub autumni exitum in Lotharii regnum revertit, natale Domini apud Leodicum celebraturus. Apud chronographum Saxonem *Marquardus quintus abbas sancti Johannis-Baptistæ* hoc anno obiisse dicitur, eique successisse *Bruno frater Sigifredi abbatis religiosi.* & anno sequenti, obiit Riddagus secundus abbas *sancti Johannis-Baptistæ*, scilicet Magdeburgensis, *qui depositus a Tagmone archiepiscopo, post Luniburgensi abbatia præfuit.*

ANN. CHR. 1025.

LX. Conradi prima diplomata.

c *Annal. Paderborn. p. 466.*

d *ibid p. 467.*

LXI. Conradi regis nepos Lietardus tunc monachus degebat in Virdunensi sancti Vitoni monasterio, cui Ballodium villam contulisse traditur. quo tempore quædam religiosæ mulieres, nobilibus & ingenuis ortæ natalibus, semetipsas ultro sancto Petro cum rebus suis subdiderunt, quarum una vocabatur Bona, aliæ duæ Conrada, & Ruspendis ejus soror. Hæ villam suæ potestatis, *Hast* dictam, sancti

S. Vitono donationes factæ.

ANN. CHR. 1025. Petri ditioni hoc pacto manciparunt, ut ejusdem loci villici quotannis die festo sancti Remigii *de manu-mortua* XII. denarios, *sex de licentia maritalis copulæ* per-
» solvant, & *placita generalia* in jam dicta villa ter per annum servent. quod litte-
» ris mandavit Richardus abbas hoc anno, Conradi regis primo, indictione VIII. idque Herimanni comitis, ejusdemque cœnobii advocati testimonio roborari cu-
a *Labbe bibl. to. 1. p. 408.* ravit. Interim mortuus [a] est Heymo Virdunensis episcopus XI. kal. Maii, quod ad annum præcedentem refert Hugo Flaviniacensis; eique successit Raimbertus, conditor suburbani sancti Agerici monasterii, ut postea videbimus. Hic anno sequenti confirmavit episcopali auctoritate, postulante Ebalo Remensi archiepiscopo, donationes quarumdam rerum parochiæ Remensis, apud Badonis-villam, Claricelum, Lavannam & Novam-villam sitas, quas Heinrici regis anno secundo do-
» mina, comitissa Dada, uxor Manassæ comitis, sancto Vitono fecerat per manus
» militum Woëmbaudi & Walteri, fratris Richardi abbatis. Raimberti hac de re litteris subcripti sunt testes Godefridus comes Virdunensis & advocatus, & nobilissimi viri, Johannes & Amalricus. Ad hæc Adelaidis comitissa, uxor nobilissimi quondam comitis Ludovici, *qui per fraudem occisus est in monte sancti Vitoni post excessum Haymonis episcopi Virdunensis*, contulit sancto Petro & sancto Vitono duos mansos sitos prope Mosam, per manum Gozelonis atque Godefridi ejus filii, & quidem pro amore Friderici, prædicti Gozelonis fratris, *qui inibi monachus exstiterat, hominemque jam exuerat*, quem prædictus comes Ludovicus multum diligebat, cujusque causa multi nobiles locum illum valde amabant.

LXII. Ingo abbas Senonensis obit. Alius fuit Ludovicus comes & monachus sancti Vitoni, in actis beati Richardi laudatus, alius item Ludovicus comes Alemannorum, qui, referente Clario, orationis causa profectus ad sanctum Michaëlem in periculo maris, in reditu apud Senonas morbo correptus, in monasterio sancti Petri habitu monastico suscepto,
b *Spicil. to. 2. p. 741.* mortuus sepultusque est tempore Ingonis abbatis, qui hoc [b] anno, novo an veteri calculo, & quidem IV. kal. Februarii decessisse traditur. Huic successit in monasterio sancti Petri domnus Ermenaldus, & in Pratensi sancti Germani (nam & hujus loci rector erat) venerabilis Willelmus abbas Divionensis. Ermenaldi tempore Rotbertus rex & Constantia regina, suppeditatis per manus Odoranni monachi expensis, sancto Saviniano loculum, auro, argento, gemmisque pretiosis ornatum, composuerunt: & Odo Burgundiæ comes, qui post biennium decessit, eodem abbate agente, sancto Petro villam Ausonis, quam nonnulli abstraxerant, restitui curavit. Post mortem Ingonis abbatis, qui regis consanguineus erat, Rotbertus rex & Constantia regina Willelmum abbatem, multorum cœnobiorum reformatione tunc celebrem, accersiverunt, eique Pratense sancti Germani monasterium pristino religionis nitori restituendum, commiserunt. quod ille verbo & exemplo haud segniter exsecutus est.

LXIII. Synodus Atrebatensis. Reginaldus Leodicensis præsul ab anno superiori [c] successerat Durando episcopo, cui Baronius, aliique non pauci non recte tribuunt epistolam ad Heinricum
c *Labbe to. 1. bibl. p. 357.* Francorum regem de corpore & sanguine Domini, quam Deoduino, Reginaldi intermedio Walthone successori, tribuendam esse constat. Reginaldo episcopo Gerardus Cameracensis episcopus nuncupavit acta synodi Atrebatensis, quam hoc anno Gerardus ipse celebravit adversus quosdam hereticos Aurelianensibus similes, qui, quodam Gundulfo Italo auctore, baptismi, eucharistiæ, pænitentiæ & matrimonii sacramenta respuebant, nullosque sanctos, præter apostolos & martyres, colendos dicebant. Hujus synodi acta exstant Spicilegii tomo XIII. In hac porro synodo non sola auctoritate, sed solidis rationibus convicti hæretici demum resipue-
d *Spicil. to. 13. p. 21.* runt, Dei patientiam [d] admirati, *qui tamdiu eos ad ignominiam nominis christiani toleraverat*, ut ipsi loquuntur, confitendo divinæ eucharistiæ catholicam veritatem. quod utinam nostri sæculi hæretici imitarentur. In fine profitentur, in eucharistia *eamdem esse carnem, quæ ex Virgine nata, in cruce passa, de sepulcro levata, super cælos exaltata, sedet in paterna majestatu gloria.* In capite II. de confessoribus agens Gerardus: *Quis post apostolos*, inquit, *Martino, quis Benedicto in miraculis*
LXIV. S. Medardi monasterio Fulco episcopus infestus. *potentior?* Relecta coram illis hæreticis acta synodi: sed quia hæc, *quæ latina oratione dicebantur, non satis intelligere poterant*, per interpretem vulgarem eis exposita sunt.

Idem Gerardus interfuit consecrationi Beroldi Suessionum episcopi, successoris Fulconis seu Fulcosii, qui hoc anno decessisse traditur. Hic sancti Medardi mo-

nasterio infestus, ejus possessiones hnc maxime annn [a] invasit, Richardo abbate frustra obsistente, & militibus suis in beneficium distraxit : qua de re a sancto Gregorio increpitus non semel, cum nec sic resipisceret, violenta morte multatus fuisse fertur. Certe graves cum Richardo abbate rixas habuisse episcopum Suessionensem cnnstat ex Fulberti epistola LXXII. ad Richardum abbatem, quem is acriter corripit, quod ecclesiam beati Medardi, quam ejus domestici cruenta cæde violaverant, ipse abbas reconciliare, & in ea celebrare ausus esset. Ex quo intelligitur, hanc episcopi rixam lnngius progressam fuisse, & dum ille res monasterii, ipsumque monasterium invadere molitur, mnnasterii domesticos seu famulos vim vi repulisse, remque demum (quod hnrrendum nefas) usque ad mutuam cædem processisse, & sanguinis effusinne *atrinm & ecclesiam beati Medardi* pollutam fuisse. Id si hoc anno contigit, nt annnymus apud Bollandum scribit, Bernldi post Fulconem episcopi consecratin non contigit vacante sede metropolitana, utpote quam Ebalns jam ab annis quinque occupabat, ut antea vidimus. Sunt qui hunc Richardum abbatem non alium esse a celebri illo Richardn Virdunensi abbate existimant. qnod veri simile nnn videtur, tum quia hnic sancti Medardi mnnasterium commissum fuisse non legitur, tum quia longe alii mores fuere Richardi Virdunensis, ut patet ex iis, quæ in mnnasterio sancti Vedasti eum fecisse diximus. Quamqnam Fulbertus in prælaudata epistnla scribit, se de Richardo sancti Medardi abbate ea andivisse, quæ de bonis & sapientibus viris dici solent : at postmodum sinistrum de eo rumnrem ad se pervenisse ex illo factn, quod mox retulimus. Hujns decessor fuit Boso, qui privilegium prn Doncheriaco ab Heinrico imperatnre obtinuisse dicitur : successnr vero Rainaldus, qui simoniace abbatiam nccupavit.

ANN. CHR. 1025.

[a] Bolland. to. 2. Martii p. 750.

LXV. Johanni papæ scriptæ litteræ de titulo Universalis.

De Richardo Virdunensi abbate tradit Hugo Flaviniacensis, eum sategisse, ut Cnnstantinopnlitani antistitis, qui Universalis titulum a Johanne pontifice nundinari conabatur, *præsumpsio confutata conquiesceret, filium se Romanæ ecclesiæ, dum matris honori providebat, ostendens.* Willelmus Divionensis abbas Johanni papæ scripsit epistolam ejusdem argumenti, ab eodem Hugone relatam, in qua *Willelmus crucis Christi servus* pontifici *sedem judicis cum apostolis, & coronam regni* optat. In fine : *De cetero quoque optamus,* inquit, *uti universalem decet antistitem, vos acrius in correptione & disciplina sancta & apostolica ecclesia vigere, æterneque & feliciter in Christo valere.*

LXVI. Albertus Miciaci abbas eidem scribit.

Eidem Jnhanni papæ XIX. quem alii vicesimum dicunt, scripsit Albertus [b] abbas Miciacensis, obsecrans, ut subveniret florentissimo qunndam locn, ubi nlim *centum quadraginta monachi* Deo servierant, sed postmodum adeo vastato pervasione malorum, ut nullus illic monachus posset vivere. *Gratia autem Christi juvante,* inqnit, *paullatim nunc, quasi quidam redivivus æger a longa ægritudine convalescens, ita idem locus a vilitate sua dejectionis resurgere aggreditur per eleemosynam bonorum virorum ac mulierum* : ex quibus bona quædam mulier, Regina nomine, quæ istius epistolæ latrix fuisse videtur, prædicto locn multa contulerat : cujus donationem, simul & aliorum bonorum possessionem a pontifice cnnfirmari postulat Albertus. Ejusdem charta [c] exstat, qua significat, se, antequam nrdinem monasticum professus esset, quemdam alodum, situm in pago Belismensi, ex materna hereditate ipsi provenientem, qui Domna-Maria vocatur, sancto Petro in Gemetico monasterio contulisse prn remedio animæ suæ, filiique sui Arnulfi Turonensis archiepiscopi. quam dnnationem confirmarunt Radbodus Sagiensis episcopus, Arnnlfus Turonum archipræsnl, Rntbertus rex, Willelmus Belismensis, Richardus comes Nortmannorum. Eodem abbate Hugo, castri sanctæ-Mauræ dominus, locum ædificandæ sancti Maximini cellæ concessit nb animæ remedium patris sui Goscelini Miciaci humati, qni *in fine* seu in extremis ibidem mnnachus factus fuerat. Hujusce dnnationis *signum* seu tesseram posuit Hugn in manus Alberti abbatis canitie tum venerandi, præsente ejus monacho æquivoco, cnm altern, nnmine Galtero, *in armario* Miciacensi reservandam.

[b] Analect. to. 1. p. 439.

[c] ibid. p. 441.

S. Mauræ castrum & cella.

LXVII. Bernaicense monasterium conditur.

In Nenstria locus est, priscorum vncabuln dictus Bernaïcus, situs in diœcesi Lexoviensi ad Carentonam fluviolum, ubi Judith, prima uxor Richardi secundi Nortmannnrum comitis seu ducis, monasterium in hnnorem beatissimæ Virginis Deiparæ inchoaverat, sed, morte interveniente, perficere non po-

ANN. CHR. 1025.

tuerat. Piæ conjugis obsecundans consilio Richardus, illud Willelmo Fiscamnensi abbati perficiendum, & monasticis institutis informandum commisit, perfectumque impense dotavit, annuentibus filiis suis, Richardo atque Rotberto, qui hujus rei instrumento [a] cum patre subscribunt, & post eos Rotbertus archiepiscopus, aliique episcopi comprovinciales & proceres. *Data mense Augusto, considentibus nobis*, inquit ille, *in Fiscanni palatio, anno ab incarnatione Domini* M XXV. (sic legendum, non M XXVII.) *indictione* VIII. *regnante Rotberto anno* XXXVIII. Primus ejus loci abbas censetur fuisse Willelmus mox laudatus, & post eum Vitalis, cujus meminit Ordericus [b] Vitalis; scribitque eum anno M LXVI. interfuisse funeri amici sui Osberni abbatis Uticensis; immo & Willelmi Nothi regis Anglorum apud Cadomum sepulti. Unde corrigendus Robertus de Monte, cum ait, Vitalem primum fuisse Bernaïci abbatem, quem cum Willelmus rex Anglorum Westmonasterio præfecisset, Osbernum ejusdem Vitalis fratrem, Troarnensem monachum, secundo loco Bernaïcensi monasterio præfecerit: cui suffectus Nicolaus monachus Fiscamni, tum Richardus ejusdem cœnobii monachus. Judith comitissa, ejusdemque loci prima conditrix, ibidem humata fuisse creditur. Eidem instaurationem Villaris-monasterii tribuit Robertus de Monte: quod potius Rotberto duci ejus filio tribuendum esse postea videbimus.

[a] *Neustria pia. p. 398. & seq.*

[b] *Orderici lib. 3.*

Pancharta, pro Gemetico.

Idem ac in superiori error occurrit in diplomate Riehardi ipsius, Gemeticensis monasterii possessiones omnes confirmantis, ab avo suo Willelmo, patre suo Richardo, alisque concessas: in quibus exprimit *Vimonasterium*, quod quidam Osmundus Gemeticensibus contulerat; & quamdam silvam, quam quidam Walterus donaverat, sitam *inter Vimonasterium & Cruptas, usque ad pontem, secus viam, qua itur ad Montem sancti Michaëlis.* Actum Fiscamni palatio mense Augusto, in publico procerum consessu, indictione VIII. Panchartæ, ut vocant, subscribunt Rotbertus archiepiscopus ducis frater, Maugerius episcopus, scilicet Abrincatensis, Hugo Bajocensis, Hugo item Ebroïcensis; Richardus tertius, & Rotbertus ejus frater.

LXVIII. S. Juliani abbas intrusus Albertus.

Apud Cæsarodunum-Turonum in monasterio sancti Juliani Gauzbertus abbas, eo nomine secundus, e vita migravit: cujus in locum Arnulfus archiepiscopus Albertum patrem suum, qui jam Miciaci apud Aurelianos abbas erat, violenter intrusit, reluctantibus monachis, quibus durum videbatur, inquit vetus loci chronographus, ab aliis accipere abbates, qui aliis rectores dare consueverant. Quapropter intrusum non ferentes, e monasterio discedunt: in monte Badiolo castellum statuunt, quo panem e furno sublatum navigio cum aliis rebus deferunt. Interim Majoris-monasterii monachi *cum abbatia occupant proximas per archipræsulem obedientias.* quod non sine cæde apud Balnum accidit. Hæc malorum summa fuit, orta ex intruso, viro alioqui minime malo, sed qui contra jus abbatiam occupaverat. *In ejus tamen manu*, ait chronographus, *est dimissa a Vindocinensi Hugone calumnia* seu controversia, quam *in Vallis-Boana & Belli-montis altaria* intentaverat. Sed tandem archiepiscopum facti pœnituit. nam post triennium Frederico sancti Juliani monacho abbatiam commendavit: Albertus vero ad propria, id est ad Miciacense monasterium, reversus est.

LXIX. Salmurensis monasterii destructio.

Alius eodem tempore Fredericus abbas Salmurensi monasterio præerat, quo abbate, & quidem hoc ipso anno, idem monasterium, quod jam nobilioribus cœnobiis haud impar erat, penitus destructum fuit. quod quemadmodum acciderit, exponendum est. Erat inter Fulconem Andecavorum comitem & Odonem, cognomento Campanensem, vetus discordia, quam Salmurensis castri firmum præsidium, ad retundendam Andecavinorum audaciam ab Odonis comitis antecessoribus exstructum, in primis fovebat. Hanc augebat Gelduinus vir nobilissimus, sed natura ferox, cui illius castri custodia commissa erat. Is longo baronum & equitum agmine stipatus, finitimos hostes sæpius infestabat, longinquos sola fama terrebat. Quoties Fulco Andecavorum comes per illius fines iter habebat, hujus metu ocius transiens solitus erat dicere: Fugiamus Salmuriense dæmonium. nam semper eum ob oculos videre mihi videor. Tandem vero id diutius pati non valens, copioso contracto exercitu, Salmurum obsidere constituit. quo facto, Gelduinus mitior, nuntio ad Fulconem misso petiit, *ut trevas faceret.* quo ille per jocum accepto, ut erat doli plenus, exercitum sisti jussit, & in vico Clementiaco ad reprimendam Salmurensium potentiam castrum exstruxit, quod Trevias * nuncupavit.

* *Treves.*

ANN. CHR. 1025.

Ad hæc in montis Budelli * vertice, versus urbem Turonicam, aliud castrum firmissimum, ab eodem Fulcone exstructum. Hoc Odo comes admotis copiis oppugnare instituit: Fulco ex adverso vim vi repellere nititur, & ad pugnam accingitur. Huc Gelduinus cum suis Salmurensibus; Cainonenses quoque & Insulani cum Francis ab Odone evocati concurrunt. Tunc Fulco, viribus jam impar, animadverso Salmurum custode & milite vacuum esse, retro gressum reflectit, Ligerique ac Vigenna trajectis, insperato Salmurum advolat, moxque castrum facili negotio expugnat; &, ne ulterius Andecavinis offendiculo foret, igni admoto consumere pergit. In tam miserabili rerum articulo, dum opidani beati Docelini corpus hostibus ad portam orientalem opponunt, quod adversarii demum auferunt, & loco incerto abscondunt; Salmurenses monachi sancti Florentii corpus cum promiscua supellectile ex alia parte efferunt. Inter hæc, dum monasterio incendium immineret, Fulco exclamasse fertur: *Sancte Florenti, sine te concremari. meliorem enim Andecavis tibi habitationem exstruam:* at quo minus sancti Confessoris loculum Andecavos deportaret, divinitus impeditus est. Elapsi itaque ex ejus manibus monachi, ad locum, quem Cryptas vocant, a Salmuro unius milliaris spatio dissitum, se conferunt, & in ecclesia sancti Hilarii corpus patroni sui deponunt. Inde Fredericus abbas cum Letardo priore, septemque fratribus navigio se recipiunt ad Glonnense monasterium, dum idoneum novo condendo cœnobio locum invenirent. De hoc bello mentio fit in brevi chronico [a] Andecavensi, in quo Rotbertus rex & regina Constantia pacem fecisse dicuntur cum Odone comite, qui regis impedimentis solutus, Fulconem se facile expugnaturum speravit; hocque anno Budelli castellum, quod ante annos circiter decem contra civitatem Turonicam munierat Fulco, obsedit. Verum longe aliter, ac speraverat, res vertit. nam turris lignea, quam erexerat, repente corruens, multos e suis contrivit, & Fulco Salmurum cepit. sicque Odo *& damno, & pudore pariter affectus abscessit.* Hujus anni fortunam emendaturus Odo, Ambasiacum [b] castrum paullo post de improviso cum Heinrico filio Rotberti regis obsedit: at defendente opidum inclyto clerico Supplicio, castellano ejus & sancti Martini thesaurario, nihil profecit. Anno insequente sancti Florentii monasterium in loco, ubi nunc cernitur, ædificari cœptum.

* Montbudel.

[a] Labbe to. 1. bibl. p. 286.

[b] ibid. p. 287.

LXX.

S. Martialis abbas & monachi mortui.

Apud Lemovicas in sancti Martialis monasterio Hugo abbas, Rotgerius cantor, & Aldebertus monachi hoc anno obiisse perhibentur. De his agens [c] Ademarus: « Duo monachi, inquit, ex primoribus valde religione conspicui, sanctitate præclari, sapientia fulgidi, sacerdotio insignes, qui se invicem præ omnibus diligebant, & totum monasterium, velut duæ columnæ, sustentabant, &, velut duo candelabra, illustrabant, Rotgerius cantor, frater Adalberti gloriosæ memoriæ, decani, & Aldebertus armarius, die sancto paschæ per visum vocati a Christo, laudabiliter finem vivendi fecerunt. Tertius, nomine Fulcherius, monachus eximiæ castitatis, & post eum abbas Hugo, dilectione Dei ferventissimus, eos ad cæleste regnum subsecuti sunt. Hugoni successit Odolricus abbas, quem Jordanus episcopus consecravit. sic fere Ademarus, qui tum florebat. Odolricus dum esset » junior, testante Gaufredo [d] priore Vosiensi, levitati potius quam lectioni dans operam, hoc modo correctus evasit. Forte cum epistolam ad majorem missam legeret, contigit eum adeo turpiter falli, ut etiam conventus pudesieret. quare *archichorus* valde commotus, alapam ei publice in conspectu populi inflixit. Pudore correptus adolescens (erat enim præcipua tunc festivitas) citius aufugit, ac deinceps magistrorum scholas frequentavit. Ubi apprime eruditus fuit, ad proprium reversus est monasterium, ubi tam probe se gessit, ut mortuo Hugoni, fratrum communi suffragio subrogatus sit. Hic cœnobium per annos quindecim optime rexit, ecclesiam variis decoravit ornamentis, & monasterium Arnacense, ubi sanctus Pardulus quiescit, per Jordanum episcopum in honorem sanctissimæ Trinitatis consecrari curavit, ac demum regalem basilicam monasterii sui in honorem Salvatoris per episcopos undecim anno M XXVIII. dedicari curavit.

[c] Labbe bibl. to. 2. p. 281.

[d] ibid. p. 283.

Tosturiacensis abbatia.

Exstat apud Petrocorios vetus abbatia Tosturiacensis *, quam Guido seu Wido vicecomes & Emma ejus conjux instaurarunt, & Ulercensi monasterio hoc anno subjecerunt, ea lege, ut deinceps *monasticus ordo*, qui *jam pridem* illic *institutus* fuerat, *& religionis observantia sub regula sancti Benedicti ibi teneatur & custodiatur.* Tunc primus ejus loci abbas a Richardo Ulercensi abbate institutus est Stephanus, qui

* Tourtoirac.

ANN. CHR. 1025.

decanus erat Ufercensis. Factum est hac de re privilegium *anno* M XXV. *regnante Rotberto rege*, cui subscripsit Arnaldus episcopus Petragoricensis. Gaufredus prior Vosiensis sub finem sui chronici inter mala deformatæ sub finem sæculi XII. religionis illud notat, quod hæc abbatia quatuor vivos haberet abbates. Hæc modo fere in solitudinem redacta est, a Calvinistis fere solo æquata, nostro tempore Fuliensibus data, sed ab eis tandem deserta ob penuriam redituum, quibus sustentarentur. Illic sepulti sunt toparchæ Tosturiacenses.

LXXI. Humbaudus Virzionensis fit monachus.

Virzionense monasterium tunc administrabat Martinus piæ memoriæ abbas, cujus tempore, id est præsenti anno, Humbaudus, cognomento Dives, Virzionensis dominus, mundum cum suis illecebris relicturus, Arnulfum nepotem honorum suorum heredem instituit, & ipse monachum induit sub Martino abbate, *attribuens beato Petro & fratribus ibidem viventibus* apud Luriacum *liberos suos, collibertos, servos, ancillas, & commendatitios*, eorumque substantias & possessiones, & multa alia, quæ in ejus charta exprimuntur, adstipulatione suorum baronum firmata in communi capitulo Virzionensi, anno ab incarnatione Domini M XXV. Martino *beatæ memoriæ* abbate præsidente, regnante Rotberto Francorum rege, Biturigæ præsule Gauslino, non Aymone, qui post annos quatuor Gauslino successit. Breve chronicon Virzionense exstat [a] apud Labbeum.

[a] Labbe to. 2. bibl. p. 737.

LXXII. Voltæ monasterium construitur.

Apud Arvernos consecratum est hoc tempore monasterium Voltæ, positum ac quodam modo inclusum sinuoso Hilaris seu Elaveris * fluvii reflexu, ex quo nomen accepit. Hoc monasterium beati Odilonis nobilissimi fratres, Geraldus Aniciensis ecclesiæ præpositus, Bertrannus, Stephanus *honorabilis senior*, & vir *bonæ simplicitatis* Ebo construere pari voto & consilio, dum viverent, constituerant. At, cum alii acerbissimis casibus & infortuniis impediti, alii morte præventi id exsequi non valuissent; post eorum mortem filii eorum Odilonem abbatem cum aliis nepotibus & consanguineis ejus convenerunt, inquisituri, quid salubrius pro suorum progenitorum salute animarum præstare possent. quibus vir sanctus auctor fuit, ut pro voto illorum monasterium loco apto construerent. Nullus vero aptior & commodior visus est *quodam proprii juris monticulo, qui Volta vocatur, eo quod præterfluentibus aquis Hilaris fluminis, partibus ex tribus concluditur, & , ut ita dicam, sinuatim involvitur.* Assensere Odilonis nepotes, & manus statim operi admovere. Ubi vero aliquanta pars ædificii perfecta fuit, consecratum est a Stephano Arvernorum præsule oratorium XVIII. kalend. Octobris, die festo exaltationis sanctæ Crucis, & beatorum martyrum Cornelii & Cypriani: cui dedicationi Odilo ipse interfuit cum nepotibus suis, videlicet Stephano Aniciensis ecclesiæ præposito, ejusque fratre Berardo, & domno Hildegario ejusdem ecclesiæ canonico, Beraldo quoque fratris sui Ebonis filio, Willelmo etiam filio quondam fratris sui Willelmi, & filiis ejus, aliisque, *cum consilio sororum suarum, dominæ videlicet Blismodis venerabilis abbatissæ, & Aldegardis secundum sæculum nobilissimæ matronæ.* Hoc autem oratorium dedicatum est in honorem sanctissimæ Trinitatis, beatæ Mariæ, sanctorum Angelorum, & sanctorum Johannis-Baptistæ & Johannis-Evangelistæ, necnon beatorum Petri & Pauli; eique dos amplissima a viris prædictis assignata, eo pacto, *ut Cluniacenses abbates & monachi istum locum semper teneant, & in Dei servitio secundum regulam sancti Benedicti, sicut & cetera monasteria ad se proprie pertinentia, ad cultum divinæ religionis ordinent atque disponant.* Facta est hæc charta *anno ab incarnatione millesimo vicesimo-quinto*, & quidem nomine Odilonis abbatis, qui cum nepotibus suis & sororibus subscripsit. Hactenus Volta nobilis cella est abbatiæ Cluniacensis.

* l'Allier.

LXXIII. Amedei comitis donatio.

Eodem anno Amedeus comes, filius Humberti comitis, & Adeleida uxor ejus Cluniacensibus [b] conferunt ecclesiam sancti Mauricii in villa Maltacena, permittente & confirmante domno Maleno episcopo Gratianopolitanæ ecclesiæ, cum Humberto comite, aliisque canonicis ejusdem civitatis, in cujus diœcesi hæc ecclesia sita est. Rodulfus rex Burgundiæ hanc donationem confirmavit.

[b] Bibl. Clun. p. 416.

LXXIV. Benedicti papæ liberatio per S. Odilonem.

Eodem tempore Benedictus papa, nuper mortuus, Johanni Portuensi episcopo apparuisse traditur, eique significasse piaculares pœnas, quibus in purgatorio torquebatur; ac monuisse, ut Odilonis abbatis, quem vivens in primis coluerat, suffragiis ipsum commendaret. Visum mox Johannes retulit ad Johannem papam, qui per *bullatam epistolam* Odiloni in Galliam id significare properavit. Acceptam epistolam

ANN. CHR. 1031.

epistolam nuncius, ubi Papiam attigit, pertæsus languoris itineris, domno Petro, cellæ beati Mayoli in ea urbe præposito, consignavit, ad sanctum abbatem perferendam. Ea accepta ac perlecta, vir Dei statim fratres convocat, præcipitque, ut peculiares pro defuncto pontifice preces & eleemosynæ fierent. quod etiam aliis in monasteriis fieri mandavit. Tot piorum hominum preces, tot oblationes & eleemosynæ brevi optatum effectum sortitæ sunt, ut cuidam seniori, Eldeberto nomine, nobili genere, sed nobiliori virtute, revelatum est.

LXXV. Ansæ concilium, ubi de Cluniaci immunitate.

Ansæ in agro Lugdunensi ad Ararim synodus episcoporum hoc anno habita fuisse traditur in ecclesia sancti Romani, ubi tres metropolitani cum pluribus episcopis convenerunt, scilicet Burchardus Lugdunensis, alter Burchardus Viennensis, & Amiro Tarantasiensis; episcopi vero Helminus Æduensis, Gauslenus Matisconensis, Gaufridus Cabilonensis, Hugo comes episcopus Autisiodorensis, Guigo Valentinensis, Humbertus Gratianopolitanus, Ariboldus Ucetiensis, Anselmus Augustensis, & Urardus Maurianensis. In hac synodo questus est Gauslenus Matisconensis de Burchardo Viennensi archiepiscopo, « quod sine permissu assensuque suo, contra canonum instituta, monachos in suo episcopatu, id est apud Cluniacum, ordinasset. Ad hæc respondens archiepiscopus, domnum Odilonem abbatem, qui præsens aderat, illarum ordinationum produxit auctorem ac defensorem. Odilo id sibi concessum dixit ex privilegio Romanæ ecclesiæ, quod exhibuit. Huic privilegio oppositæ sunt ab episcopis Chalcedonensis concilii, aliorumque sanctiones, quibus præcipitur, ut abbates & monachi proprio subsint episcopo, & ne episcopus in alterius parochia ordinationes vel consecrationes absque permissu ipsius episcopi facere audeat: censueruntque privilegium non esse ratum, quod canonicis sententiis contrairet; ac proinde domnum Odilonem non posse adhiberi ab archiepiscopo, ut legitimum auctorem canonicæ defensionis. Judicio synodi archiepiscopus acquievisse dicitur, & loco satisfactionis Gausleno episcopo promisisse, se quolibet anno, quam diu ambo viverent, tempore quadragesimæ sufficiens oleum ad conficiendum chrisma persoluturum. » At non tenuit hæc synodi definitio, quæ juris tantum communis est, eaque libertas a subsequentibus Romanis pontificibus, præsertim a Johanne XIX. Urbano secundo, & Callisto item secundo in concilio Remensi, ut suis locis videbimus, asserta est Cluniacensi monasterio, ut ejus monachi a quovis episcopo ordinari possint. Ad hanc synodum delatum est corpus sancti Hugonis monachi cœnobii sancti Martini Æduensis, qui miracula ibidem patrasse traditur. In his quidam, Andreas nomine, supplici prece petiisse dicitur, ut, si eo anno moriturus esset (nam pestis adhuc sæviebat) ab ejus loculo vivus non recederet. quod statim impetravit: ibidemque sepultus est ex sententia prudentium virorum, maxime Odilonis abbatis. Non diu post hanc synodum superstes fuit Burchardus Viennensis archipræsul, si non fallit nota temporis assignata in quodam instrumento archivi sancti Andreæ Viennensis, de quo nunc agendum.

LXXVI. Proprietas in monachis resecta.

Viennæ Allobrogum in monasterio sancti Andreæ, quod Inferius vocant, sub Iterio abbate ea inolescere cœperat prava consuetudo, ut monachi, obedientiis seu cellis præpositi, ex variis rebus pecunias contraherent, & in proprios usus converterent. Id vero coalescere non ferens Iterius abbas, Leudegarii archiepiscopi, qui Burchardo successerat, auctoritatem interposuit ad nascentem abusum resecandum. Quapropter *anno dominicæ incarnationis* M XXV. Leudegarius [a] archipræsul, *miseratus sancti Andreæ cœnobium, cum abbate ipsius domno Iterio & congregatione, cælestis patriæ amore æternali exemplo viventium*, constituit, ut in illis obedientiis *nihil de placitis, nihil de mansis mutandis vel ministris, nihil de offerendis altaris & decimis dandis*, « aliisque similibus rebus, obedientiarius in proprios usus deinceps habere præsumat: sed in communem fratrum utilitatem, pro nutu abbatis, omnia omnino deputentur. Qui secus faxit, diris supponit episcopus; & si in illa transgressione prædicti cœnobii monachi perstiterint, cuncta ipsorum privilegia *profanat*, id est rescindit, *ut inreligiosorum secularium, Regula obedire nolentium*: observatoribus autem & communem vitam desiderantibus benedictionem & peccatorum absolutionem impertit. Actum hoc anno millesimo vicesimo-quinto, quo anno Guillelmus [b] dux Burgundiæ, *pro salute sancti imperii Romani* quartam salis eidem monasterio donat, ut Deus dirigat gressus ipsius in viam mandatorum suorum, & post hujus vitæ decursum *domno Imperatori & Vicario sancti Petri* Romanæ sedis requiem sem-

[a] Spicil. to. 13. p. 278.
[b] ibid. p. 277.

ANN. CHR. 1025.

» piternam concedat. quam donationem Leudegarius archiepiscopus auctoritate sua roboravit. Viennæ aliud erat sancti Andreæ puellare cœnobium, de quo infra.

LXXVII.
S. Abundi cella apud Santones.

Eodem tempore Saviniacensi agri Lugdunensis monasterio præerat Iterius itidem abbas, cum Folcardus quidam ipsiusque mater Gerberga, uxor Ainors, fra-
» terque Oddo ecclesiam & cellam in honorem sancti Abundi martyris in Santo-
» nensi territorio, juxta castrum Merpini, *sub Regula monachorum* fundarunt consi-
» lio Islonis episcopi Santonensis & Gaufredi comitis, qui ipsam terram dedit, at-
» que Petronillæ ejus uxoris; eamque constituerunt *sub potestate ecclesiæ sancti Martini Saviniacensis monasterii, & norma monachorum ibidem degentium, quibus vi-*
» *detur non tam præesse, quam prodesse domnus Ičterius abbas.* Hunc vero locum *spon-*
» *savisse* dicitur Girberga *de sepultura corporis sui* pro redemtione animæ suæ *ac se-*
» *nioris sui Azonis* atque liberorum suorum; ob idque nomine prædictæ genitricis suæ
» Folcardus contulit eidem ecclesiæ quædam prædia in villa, quæ vocatur *Iver.* sita
» in pago Engolismensi, in vicaria Nanziacensi. *Data manu Almanni monachi, re-*
» *gnante Rotberto rege in Francia.* Tunc etiam Anselmus quidam, sæculum relin-
» quere, & Deo servire cupiens, laudante & consentiente matre sua Adalasia cum

Anselmi monachi donatio.

» fratre suo Gunfredo, per manum Anselmi cognati sui & advocati, prædia sua
» in comitatibus Waldensi, Augustodunensi, Walensi, & Warasco, transfundit in
» jus & proprietatem monasterii Saviniacensis. quæ prædia jussu Rodulfi regis,
» præsente regina Ermengarde, ad partes sancti Martini accepit loco advocati qui-
» dam liber miles eorum, nomine Wilchemus. Hujus rei chartæ primo loco apponitur *signum Anselmi advocati, qui ha c chartam de terra levavit, & scribi, & firmari rogavit*, & aliorum. *Actum Lausanna anno ab incarnatione* M XXV. *regnante domno rege Rodulfo anno* XXXIII. *Data die Jovis.* Condita est exinde Lustriaci cella in honorem sancti Martini, quam Heinricus quartus imperator Saviniaco postmodum asseruit

LXXVIII.
Judith abbatissa Cariloci eligitur.
a lib. 54. n. 68.

Ante annos sex [a] actum est de origine puellaris cœnobii Cariloci pagi Sustantionensis in diœcesi Magalonensi, quod Psalmodiensi monasterio a conditoribus subjectum fuisse diximus. Horum filii Eliziaris & Berengarius in conventu procerum ejus regionis sororem suam Juditham, assentiente in primis Warnerio Psalmodiensi abbate, cujus providentiæ locus subjacebat, necnon Petro Magalonensi antistite atque Bernardo comite cum clero & populo, abbatissam eligendam curarunt *ad supradicti loci regendam Deo devotam familiam*, quæ tredecim tunc sanctimonialibus constabat. *Facta carta electionis ista vigesima die mensis Novembris*, XII. *kalend. Decembris, anno ab incarnatione Jesu-Christi* M XXV. *indictione* VIII. *æra* M LXIII. *anno regnante Rotberto rege* XX. Subscribunt Judithæ ambo fratres, tum abbas *Warnerius cum sua turba monachorum, Petrus episcopus cum religiosa plebe clericorum*, Bernardus comes Sustantionensis, multique post eum optimates, *tum domnus abbas Geraldus sancti Ægidii cum sibi commisso monachorum cætu, Salvatus abbas Aniani monasterii, Gaufredus abbas sancti Guillelmi monasterii.* Hoc instrumentum electionis Eldefredus monachus scripsit. Perstat etiam nunc nobile hoc monasterium, cui post Juditham abbatissam præfuere undecimo sæculo Alamburgis, Bova & Stephana.

LXXIX.
Leo episcopus Vercellensis Willelmo duci regnum defert.
b supra lib. 54. n. 16.
c Ademar. in chron.
d Fulbert. ep. 125.
e epist. 126.

Superstes fuit ad hunc annum Leo quondam Vercellensis episcopus, quem Arduinus, Heinrici imperatoris æmulus, sede [b] expulerat, Petro in ejus sedem suffecto. Hinc Leo post Heinrici obitum, una conspirantibus Langobardis, qui jugum Germanorum imperatorum a se excutere [c] volebant, Willelmo Aquitanorum duci regnum defert. Profectus ille in Italiam, invitatu maxime Leonis, cum Willelmo Ecolismensi comite, colloquio cum Italiæ ducibus sæpius habito, cum in eis fidem non invenisset, in Galliam reversus est. Reverso epistolam scripsit [d] *frater Leo* (sic se ipse vocat, eo quod monachus fuerat) reditum in Italiam suadet. at ille ludentem [e] ludit, exprobratque, quod Conradi partibus consensisset. se regnum Italiæ non multum curare; & quia Leo mulam ab eo *mirabilem*, & tapete pretiosum petierat; respondet, se necdum mulam, qualem ille petebat, invenisse, id est cornutam, vel quæ tres caudas habeat, vel quinque pedes, ut mirabilis dici possit: ceterum se tapete missurum fuisse, nisi esset oblitus, quantæ longitudinis & latitudinis illud optaret. Dein ad seria veniens: *Superius sermone nostro*, inquit, *lusimus tecum, domine Leo frater carissime, nunc seria verba dicemus. Longobardos non arguo*

ANN. CHR. 1025.

deceptionis, quam in me exercere vellent. Quantum enim in ipsis fuit, partum erat mihi regnum Italiæ, si unum facere voluissem, quod nefas judicavi: scilicet ut ex voluntate eorum episcopos, qui essent Italiæ, deponerem, & alios rursum illorum arbitrio elevarem. Sed absit me rem hujusmodi facere, ut pastores ecclesiæ, quibus mei patres semper honorem exhibuerunt, quos ipse, quantum valui, semper exaltavi, sine crimine inhonorem. Digna sane christiano principe sententia! reliqua persequi non est nostri instituti. Haud dubie Leo ad episcopatum, ejecto Petro, redire cogitabat, sed id non videtur assecutus. De æterna ejus salute dubitare visus est Willelmus abbas Divionensis, qui eum semper infestum habuisse dicitur.

LXXX. Comense monasterium. a *Ital. sac. to. 5. p. 270.*

Quod Langobardi episcopos sedibus exturbare, aliosque eorum loco substitui vellent, id forte in causa fuit, quod plerique illorum Teutonibus faverent. Ex his unus fuit Albericus Cumanus seu Comensis episcopus, qui cathedralem [a] ecclesiam extra urbem positam esse non probans, novam intra civitatem condere aggressus est, absolutamque Virgini Deiparæ hoc anno consecravit: veterem autem ecclesiam in abbatiam erexit, ac nostri instituti monachis cum congrua substantia assignavit. Non diu illic stetere Benedictini, quos proximo post sæculo Cistercienses excepere, a commendatariis demum expulsi, qui totius abbatiæ opes devorarunt.

LXXXI. Cavensis monasterii primus abbas Alferius.

Exstat in agro Salernitano insigne monasterium, intra Penninas alpes, loco horrido, ab excavata rupe, in qua situm est, Cava dictum, quod sanctus Alferius abbas sub hæc tempora exstruxit. Ab eo loco profluxit origo & appellatio Cavæ urbis episcopalis, quæ duobus a monasterio milliaribus in amœna valle posita est, quam montes hinc inde ambiunt, arbustis & vinetis jucundissime vestiti. Inde ad monasterium arduus asscensus est per sinuosam viam, in cujus medio intervallo visitur sancti Petri oratorium, ubi duo Romani pontifices adeundo monasterium tantisper substitere. Progressis paullo post occurrit opidum, *Corpus-Cava* appellatum, quasi quoddam præsidium monasterii, ubi opidani, quos *homines de corpore* vocant, commorantur. Ab eo loco per deflexum iter descenditur in monasterium, medio in abrupto monte pendens, eo in loco, quem *Metelliani-cavam* seu *Arsitiam* veteres appellabant. Primus monasterii auctor Alferius, locum cedente Guaimario seu Waimario principe Salernitano, ejus nominis tertio: at quo præcise anno condi cœptum sit, non ita liquet. Annum DCCCC LXXX. assignat chronographus Cavensis anonymus apud Ughellum: at serius ejus originem statuendam esse probat authenticum diploma Waimarii principis, & æquivoci ejus filii de donatione cryptæ ac fundi sanctæ Trinitatis Cavensis Alferio facta, datum *de mense Martio, octaba ind.* XXXVII. *principatus Guaimarii patris, &* VII. *anno principatus Guaimarii filii ejus.* quæ notæ anno ab incarnatione M XXV. conveniunt. Nam Guaimarius tertius, asserente Peregrinio, sedit cum Johanne patre ab anno DCCCC. LXXXVIII. ad annum « DCCCC. XCIV. solus post patrem ad annum M XVIII. cum filio Guaimario ad an- « num M XXXI. quo decessit. atque adeo annus Guaimarii tertii cum patre sedentis « tricesimus-septimus, & filii ejus Guaimarii cum eo regnantis septimus, ad amussim præsenti anno M XXV. respondent. adeoque paullo ante hunc annum Cavensis monasterii primordia statuenda sunt. Prædicto Guaimarii authentico affixum est sigillum ex cera, referens ex una parte dimidiatam ejus figuram cum corona liliata in capite sub hoc lemmate, WAIMARIUS PRINCEPS: ex alia manum protensam, medio digito ad pollicem reflexo, cum eadem inscriptione. quod fere unicum puto authenticum, cujus affixum sigillum contrasigillo præditum sit. Ejus ectypum ex authentico hic in aversa pagina exhibere lubet.

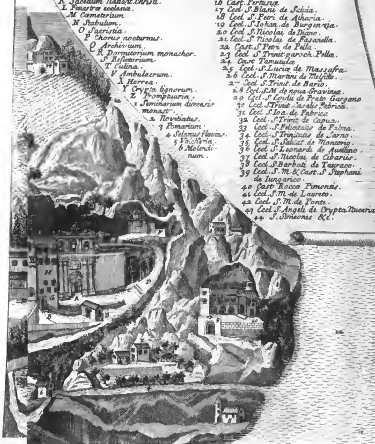
LXXXII. Liutii monachi res gestæ. a Chron. Casin. lib. 2. c. 30. b Chron. to. 3. p. 699.

Cavam, ante conditum monasterium, secessu suo jam illustraverat Liutius [a] monachus Casinas, qui tempore Mansunis abbatis Jerosolymam profectus, & inde reversus, primo quidem in illo spelæo, ubi nunc monasterium situm est, aliquamdiu consedit, a Guaimario principe prædicto reverenter acceptus. De eo intelligendum videtur chronicon [b] sancti Vincentii ad Vulturnum ad annum M XI. quo tempore monasterium sanctæ Trinitatis apud Salernum a tribus eremitis inhabitari cœptum fuisse dicitur. Postmodum vero ad Casinatem montem, apud Albanetam, remotiorem sibi cellulam cum oratorio in honorem beatissimæ Dei-genitricis exstruxit, ibique ad obitum usque in divino cultu & obsequio beatæ Mariæ devote perseveravit, a Guaimario quarto, prædicti principis filio, *cui dudum & pater spiritualis, & familiaris super omnes exstiterat*, ornamentis ecclesiasticis & variis codicibus donatus. quo pariter adjuvante, ampliorem basilicam ædificavit, adjuncta struxit habitacula, ibique ad triginta circiter fratres congregavit. Inter eos vero tam humiliter se gessit, ut *præ ceteris omni vilitate & extremitate contentus*, farinam in pistrino ad panem conficiendum *famulorum more discuteret*, cum interim ex ore illius psalmorum modulatio numquam cessaret. In hac vitæ humilitate & summa abstinentiæ austeritate indefesse perduravit usque ad tempus Richerii abbatis, cujus tempore in Casinensi monasterio defunctus, sepultusque est. Albaneta hactenus religiosa habitatio est, quingentis fere passibus a Casinate distans, ubi sanctus Ignatius societatis Jesu institutor, ad spiritualia exercitia peragenda, cum Petro Ortizio aliquamdiu versatus est. Ex hac porro narratione palam est, Cavense monasterium longe post annum DCCCC LXXX. quo necdum Guaimarius tertius, sed pater ejus Johannes Salernitanum principatum obtinebat, conditum fuisse: cum Liutius Cavæ residens utrique Guaimario ante conditum cœnobium familiaris exstiterit. Nunc ad Alferium ejus primum conditorem veniamus.

LXXXIII. Alferii vitæ primordia.

Alferius seu Adelserius ex Salernitana civitate oriundus, ex spectabili Pappacarbonum stirpe, quæ a Langobardorum sanguine trahebat originem, natus fuisse dicitur. Litterarum studiis apprime eruditus adolescens, dein principi ejusdem civitatis, Guaimario scilicet tertio, quem chronographus & anonymus *Bumabrium* corrupte vocant, perquam familiaris & acceptus evasit. Hinc ab eodem principe ad regem Germaniæ missus, cum ad monasterium beati Michaëlis de Clusa, ad Cottias alpes positum, pervenisset; adeo gravi morbo tentatur, ut mortis imminentis periculo territus, sæculum abdicare, & quod restabat languentis vitæ, in omnipotentis Dei obsequium impendere statuerit. Unde mox *habitum sanctæ religionis* flagitavit a sancto Odilone, qui tunc illic aderat: a quo Cluniacum deductus, quod pie postulavit, obtinere promeruit. Post hæc illam animi strenuitatem, quam in rebus sæcularibus olim adhibuerat, totam ad divina studia convertit. Unde

A Porta ecclesiae cathedralis.
B Porta monasterii
C Fons ante atrium ecclesiae.
D Apotheca nundinarum.
E Sacellum S. Margaretae.
F Ianua unde incipit Iurisdictio monast.
G Capella D. Abbatis.
H Camerae D. Abbatis.
I Diversorium hospitum.
K Sacellum Nativit. Christi.
L Fenestrae ecclesiae.
M Caemeterium
N Stabulum.
O Sacristia.
P Chorus nocturnus.
Q Archivium.
R Dormitorium monachor.
S Refectorium.
T Culina.
V Ambulacrum.
X Horrea.
Y Crypta lignorum.
Z Promptuaria.
1 Seminarium dioecesis monast.
2 Novitiatus.
3 Pomarium.
4 Selanus fluvius.
5 Valcheria.
6 Molendinum.
7 Eccl. S. Petri de Dragonea.
8 Eccl. S. Nicolai de Minori
9 Hospitium abbatiale.
10 Eccl. S. Mariae de obedientia
11 Eccl. S. Andreae de Starzia.
12 Mare monast. Cavensis.
13 Eccl. S. M. de Dominabus &c
14 Castrum S. Mathiae.
15 Eccl. S. Iacobi de Freddaria.
16 Cast. Pertusiae
17 Eccl. S. Blasii de Schia.
18 Eccl. S. Petri de Atharia.
19 Eccl. S. Iohan. de Burgenzia.
20 Eccl. S. Nicolai de Diano.
21 Eccl. S. Nicolai de Fasanella.
22 Cast. S. Petri de Pella.
23 Eccl. S. Trinit. paroch. Pellae.
24 Cast. Tamutulae
25 Eccl. S. Luciae de Massafra.
26 Eccl. S. Martini de Melfitto.
27 Eccl. S. Trinit. de Bario.
28 Eccl. S. M. de noua Gravinae.
29 Eccl. S. Egidii de Prato Gargano
30 Eccl. S. Trinit. Casalis Fabricae.
31 Eccl. S. Ioa. de Fabrica
32 Eccl. S. Trinit. de Capua.
33 Eccl. S. Felicitatis de Palma.
34 Eccl. S. Trinitatis de Sarno.
35 Eccl. S. Salvat. de Monzorio.
36 Eccl. S. Leonardi de Auellino.
37 Eccl. S. Nicolai de Cibariis.
38 Eccl. S. Barbati de Tauraco.
39 Eccl. S. M. & Cast. S. Stephani de Iungarico.
40 Cast. Roccae Pimontis.
41 Eccl. S. M. de Laureto.
42 Eccl. S. M. de Ponte.
43 Eccl. S. Angeli de Crypta Nuceria
44 S. Simeonis &c.
Hic seu ecclesiae seu castra in Sicilia jurisd.

factum est, ut brevi tempore ad culmen perfectionis pertigerit. Inde ejus fama ad memoratum Salerni principem perlata, ab eodem in patriam revocatur, eique *ejusdem civitatis monasteria* fere omnia ab eodem committuntur. Unum erat sancti Benedicti titulo insigne, quod Angelarius Casinensis abbas, a Sarracenis vastatum, sub finem sæculi decimi restruxit. At vir sanctus, exteriorum negotiorum præ internæ quietis, cui assuetus erat, amore impatiens, civitate relicta, procul in excelsi montis latus, cui Fenestra vocabulum erat, nunc sancti Eliæ, secessit: sed, cum quidquid illic in die exstruebat, noctu corrueret, in adversum montem; qui angustissima valle, interjecto Selano fluviolo, ab eo loco sejunctus est, se contulit, & in Metelliani cava se abdidit. *Ibi itaque*, ut ejus vitæ scriptoris verbis utar, *ingentis & terribilis speluncæ secretis repositus, solus soli Deo vacans, solique placere desiderans, dum mundi gloriam fugit, ad laudis suæ præconium vicinarum urbium fere omnium linguas movit.* Ex hac sanctitatis ejus fama & opinione ad ejus disciplinam non pauci convolarunt, tametsi non plures, quam duodecim fratres admittere principio constituit, ne, si hunc numerum excederent, ex rebus monasterii sustentari nequaquam possent, quod tamen ipsi aliter postea visum est. Ex primis ejus discipulis duo celebriores fuere, scilicet Leo Luccensis, qui post eum Cavense monasterium rexit. Ibidem etiam aliquandiu vixit Desiderius, nobilis Beneventanus, factus postea Casini abbas, ac demum summus pontifex, Victor tertius appellatus. Tantæ sanctitati probandæ non defuere miracula, ex quibus unum ipse Victor commemorat, nempe quod vir Dei, cum Salernum adiret, ex prærupto præcipitio lapsus, illæsus evasit: alterum, quod Beneventanum quemdam, sub vicina rupe sopitum, & ingenti saxo ex rupe dissiliente oppressum, precibus suis excitavit, teste ipso Victore mox laudato, a quo vitæ scriptor id se accepisse asserit. Eumdem etiam futura prædixisse idem vitæ auctor tradit. ANN. CHR. 1025.

Cum fere ad hunc locum perducta esset hujusce voluminis editio, transmissa est ad me per domnum Erasmum a Caïeta priorem & archivistam sacri monasterii Casinensis collectio multorum instrumentorum Cavensis monasterii cum notis historicis & chronologicis domni Philippi de Pace monachi Cavensis, in quibus Cavenses nostri asserere pergunt, monasterii sui originem ad annum DCCCC LXXX. esse referendam, tametsi prædictum Guaimarii seu Waimarii principis diploma de donatione cryptæ ac fundi sanctæ Trinitatis ad annum M XXV. revocandum esse consentiant. Id argumento esse, quod Waimarios in illo diplomate monasterium jam conditum supponat. sic enim loquitur cum filio suo æquivoco. *Nos Guaimarius & Guaimarius, pater & filius, divina opitulante elementia Langobardorum gentis principes, tam per postulationem Gaiselgrimæ serenissimæ atque gloriosæ principissæ, dilectæ conjugis & matris nostræ, quam & pro redemptione animæ & patriæ nostræ salvatione, concedimus tibi domino Alferio venerabili abbati & spirituali patri oratori nostro totam & integram ecclesiam illam cum inclita crypta, in qua ipsam ecclesiam a novo fundamine construere fecisti cum tuo expendio in nomine sanctæ & individuæ Trinitatis foris hanc nostram Salernitanam civitatem in pertinentia Mitilianense* &c. Equidem hæc verba jam conditum monasterium supponunt: sed parum veri simile est id factum ante quadraginta annos; tum quia primus ejus conditor & abbas Alferius *habitum sanctæ religionis* suscepit ab Odilone Cluniacensi abbate, qui post annum DCCCC XC. Mayolo successit. tum quia Liutius monachus Casinas hunc locum ante conditum monasterium inhabitavit tempore Mansonis abbatis Casinensis, qui anno DCCCC LXXXVI. Casino præesse cœpit. Non ergo ante initium sæculi undecimi construi cœptum videtur Cavense monasterium (quod pace amantissimorum patrum Cavensium dictum sit) nec multo ante datum diploma Waimariorum principum, de quibus modo egimus. Bonifacius IX. anno M CCC XCIV. Cavensem ecclesiam evexit in sedem episcopalem, quæ in urbem Cavam, duobus milliaribus a monasterio dissitam, anno M D XIII. translata est. Non injucundum fore puto lectori, si sacri illius monasterii conspectum in folio hic adjuncto exhibuero, & quidem in grati animi monumentum, tum ob hospitium olim nobis perhumaniter impensum in sacro illo asceterio, tum ob præclara instrumenta mihi nuper ex eo transmissa.

ANN. CHR. 1026.

LXXXIV. POstero anno, qui vicesimus-sextus post millesimum a Christo nato erat, Conradus rex, Heinrico filio suo octenni rege designato, primo vere, simul ut nutantes res Italicas opportune componeret, simul ut augustalia insignia de more acciperet; expedito cum exercitu in Italiam transiit, & paschate Vercellis celebrato, varia Italiæ loca perlustravit, nonnisi paschate insequente Romæ a Johanne pontifice coronatus. Placentiæ dum esset, bona & privilegia [a] monasterii Salvatoris Ticinensis confirmavit hoc anno, quod in editis perperam ante triennium factum dicitur. In his monasterium beatæ Mariæ de Pomposa eidem abbatiæ assertum. Hugo cancellarius vice domni Aribonis archiepiscopi & archicancellarii hoc diploma recognovit. Nondum enim, immo nonnisi serius, rex proprios habebat pro Italia cancellarios, contra quam de aliis imperatoribus observavimus. Ad hunc modum emendandum est Aribonis archicancellarii nomen in alio diplomate apud Guichenonem [b] relato, quo rex Conradus, *exorante domno Willelmo Divionensi abbate*, Fructuariense monasterium sub regiam tutelam suscepit exemplo Heinrici imperatoris, qui id jam fecerat, *ea maxime pro causa, ut eamdem illi in omnibus libertatem conservaret, quam Cluniacense monasterium obtinere dignoscitur.* In eodem diplomate Heinricus se successoresque suos ejusdem loci fratrum societatem habere cupiens, *primum ejusdem cœnobii abbatem, nomine Johannem, in sua præsentia consecrari* fecisse dicitur. Hic est Johannes, Guidonis comitis filius, Arduini regis nepos, a modica statura Johannelinus appellatus, postmodum Fiscamnensis abbas, de quo plura in consequentibus dicturi sumus. Huic Fiscamnum translato successit in regimine Fructuariensi Guillelmus [c] abbas, qui lites pro monasterii libertate cum Heinrico Eporediensi episcopo, præsentibus Wiberto & Arduino comitibus, post annos tres composuit. Ejus successor Andreas, favente prædicto Johanne, sub annum M XLI. electus, successorem habuit Albertum primum, Ottonis comitis Castri-montis filium; deinde Supponem, qui ex monasterio sancti Michaëlis in monte Tumba Fructuariam migravit. Ad hæc Conradus
„ eodem anno concessit, vel potius confirmavit ecclesiæ & monasterio, quod Hugo
„ marchio & consanguineus ipsius Conradi, & Hugonis conjux Juditta a fundamen-
„ to construxerant in honorem sancti martyris Januarii in comitatu Aretino, in
„ castello de Campo-leonis, cui tunc venerabilis abbas Petrus præerat, in usus fra-
„ trum, ibidem sub regula sancti Benedicti Deo famulantium, castellum ipsum Campi-
„ leonis, & castellum, dictum Castellionem-Clusinum, cum ecclesia sanctæ Mariæ,
„ aliisque terris, quas prædictus Hugo tam ex suo jure, quam ex conquisitu Beriæ
„ & Willæ & Hugonis ducis possidebat. Mitto alia ejusdem Conradi præcepta, quæ eodem anno in Italia data sunt. Baldericus [d] auctor est, Conradum hoc in itinere quosdam Longobardorum episcopos, qui partibus Odonis favebant, inreverenter habuisse, & in vincula conjecisse. Ex quo intelligitur, non modo Willelmum Aquitaniæ ducem, sed etiam Odonem Campaniensem comitem (cum enim hoc loco intelligendum puto) de regno Italiæ adeundo cogitasse.

Conradi iter in Italiam, & acta.

a Bullar. Casin. to. 2. p. 75.

b Bibl. Sebus. p. 383.

Johannes abbas Fructuariæ, & successores.

c Chronol. Pedem. p. 263.

d Chron. Camer. lib. 3. c. 55.

LXXXV. Dum Italicis rebus occupatus erat Conradus, Rotbertus Francorum rex ad invadendam [e] Lotharingiam animum intendisse traditur, sed cito ab hoc conatu destitisse. forte revocatus insperato immaturoque obitu Hugonis filii sui, quem ante novem annos regem dixerat. Is primo ob expertam matris in se duritiam exacerbatus, utrique parenti molestias facessierat: sed postea melius habitus, eisdem obtemperantissimus præ servis ipsis exstiterat, humilis, humanissimus in omnes, erga pauperes munificus, monachorum & clericorum consolator, omnium denique apud patrem interventor. His aliisque verbis Hugonem prædicat Glaber, qui non satis sibi constat, cum eum ferme decennem a patre renuntiatum regem dicit, & in rythmo post annos decem nondum integros obiisse, cum *annis florebat juvenilibus, & ter denis minus excreverat duobus.* ubi legendum videtur, *bis denis*, ut suo loco [f] jam diximus. tametsi in veteri bibliothecæ Colbertinæ codice, qui hos Glabri libros continet, eadem, quæ in editis, lectio habetur. Hugonis obitus contigit septima-decima die mensis, quo *Virgo solem ceperat*, teste eodem auctore, qui & addit, eum Compendii sepultum fuisse in ecclesia beati martyris Cornelii, ubi primitus coronatus fuerat. Virginis signum plurimum respondet mensi Septembri, cujus die vicesima-septima Hugo iste obiisse dicitur.

Hugo rex obit.

e Sigebert. chron.

f lib. 54. n. 32.

Hugonem paullo ante præcesserat Richardus Nortmannorum comes. Hic Fiscamni [a] morbo extremo decumbens, Rotbertum archiepiscopum, fratrem suum, & cunctos Nortmannorum principes convocat, suique ducatus successorem Richardum filium designat; Rotberto vero ejus fratri assignat comitatum Oximensem. Denique omnibus, quæ ad Dei cultum pertinere videbantur, dispositis, hominem illic exuit x. kal. Septembris, anno sui principatus tricesimo, vir pietate insignis, ob præclara in ecclesiam merita *monachorum atque clericorum pater* merito appellatus. Sepultus est Fiscamni sub stillicidio, uti jusserat, ecclesiæ, quam ipse condiderat, postmodum in ecclesiam translatus. Richardus ejus filius ac successor vix integro biennio principatum tenuit: cui Rotbertus ejus frater successit. Richardo secundo tribuitur a Roberto de Monte restauratio ex parte monasterii sancti Taurini Ebroïcensis, quod Richardus ejus pater reficere cœperat. Huic monasterio primis illis temporibus præfuerunt Willelmus, Paulus, Philippus & Ranulfus, monachi Fiscamnensis cœnobii, cui subjectum fuerat a Rotberto ejus filio in compensationem Villaris-monasterii, a Richardo secundo Fiscamnensibus concessi, ubi Rotbertus ipse sanctimoniales nostri Ordinis post liminio restituit. Willelmus, Richardi secundi filius, natu minimus, Fiscamni monachus, in adolescentia anno superiori defunctus est.

ANN. CHR. 1026. LXXXVI. Richardus etiam comes. a *Willelm. Gemet. lib.* 5. *c.* 17.

S. Taurini monasterium ab eo instauratum.

LXXXVII. Bruno fit Tulli episcopus.

Mortuus est etiam hoc anno Herimannus Tulli-Leucorum præsul kal. Aprilis, sepultusque Coloniæ apud sanctum Gereonem, ubi a puero educatus fuerat. Huic successit Bruno, vir natalium splendore (Conradi quippe regis nepos erat,) & morum probitate illustris, de cujus vitæ primordiis superius [b] egimus. Electus est absens a clero & populo, qui litteris ad Conradum regem in Italiam, & ad Brunonem, qui in ejus comitatu erat, missis per Notbertum, ex-canonico sancti Stephani tunc *laudabilis vita* monachum; atque Liethardum *adhuc* quidem canonicum, Brunonem, ecclesiæ suæ alumnum, sibi episcopum dari vehementer expetierunt, virum apprime nobilem ac strenuum, qui Tullenses a frequentibus vicinorum insultibus protegere valeret. Restitit primum flagitantium votis Conradus, quippe qui eum ad ampliores honores destinabat, & in palatio secum retinere cupiebat. at Bruno ipse censu inopem ecclesiam locupletiori præferens, electioni assensit, & regem ipsum ad Tullensium vota inclinavit, effecitque, ut non ab Romano pontifice (quod exoptabat) sed a metropolitano suo consecraretur. Mox itaque ex Italia non sine insidiantium periculo Insubrium in patriam reversus, Tullum-Leucorum accessit, ubi tandem die dominicæ ascensionis summo omnium gaudio susceptus, a consobrino suo Theoderico Mettensi præsule in sede pontificali collocatur. Jam vero cum a Poppone Trevirensi metropolitano ordinandus esset, ab eoque exigeretur, ut nihil absque ejus consilio in episcopatu ageret, acquiescere noluit; ob idque dilata ipsius consecratio est in sequentem annum, quo reversus ex Italia Conradus utrumque Wormatiam accersiit, atque ordinandum ad id solum ad strinxit, ut in ecclesiasticis negotiis, majoris scilicet momenti, metropolitani consilio uteretur. Hoc pacto Bruno v. idus Septembris cum summa omnium gratulatione ordinatur.

b *lib.* 52. *n.* 31. & *lib.* 53. *n.* 76.

LXXXVIII. Nanterus abbas Roma reliquias reportat.

Sub hoc tempus Nanterus, sancti Michaëlis ad Mosam abbas, Romam orationis causa, comitante quodam Coloniensi canonico, *cum benedictione regulari* [c] juxta morem profectus, ad montem Garganum itidem se contulit. Romam inde reversus, maxime in votis habuit, ut quoddam e sanctorum corporibus martyrum, quibus Romana civitas abundat, in suum monasterium reportaret. Sed quoniam audierat, multos supposititiis reliquiis fuisse delusos, nullum accipere voluit, nisi prius *sepulcrum intactum* & *scripturam* reconditi martyris indicem comperisset. Deductus ad sancti Valentini ecclesiam ejus monachus, (nam abbas tunc infirmabatur) quemdam illic commorantem adit, condignam pollicetur mercedem, si veri martyris corpus sibi concedat. Custos corpus sancti Callisti papæ se daturum promittit, seque ostensurum *& intactum usque nunc sepulcrum, & in superficie tabula mormorea epitaphium exaratum*. Conventione facta, ventum est ad cœmeterium, cujus custos abbas, *ubi semper ardent lampades*; &, speculatore in eminentiori loco, ne furtum proderetur, posito, monumentum indissolubili compactum cæmento, non sine grandi labore effoditur. Inde ossa martyris extracta monachus ad hospitium refert. Hæc Nanterus devote complectitur, paratis linteaminibus decenter involvit, &

c *Analect. to.* 2. *p.* 393.

ANN. CHR. 1026. festinato in patriam affert, comitante Crescentio Romano monacho, qui pactam abbati suo pecuniam referret. Hæc quo pacto cum translatione corporis sancti Callisti in Cisoniense monasterium per Evrardum comitem, indeque ad Remensem ecclesiam facta conciliari possint, aliis explicandum permitto. Post quatuor annos idem Nanterus cellam Harævillæ ad Mosam exstruxit, & in ea prædictas sancti Callisti reliquias deposuit, ut litteris mandavit anonymus, qui præsens interfuit.

LXXXIX. Mosomenses abbates. Hoc anno decessisse dicitur x. kal. Julii Boso abbas beatæ Mariæ Mosomensis, qui anno superiore capsam argenteam, in qua sancti Victoris corpus reconderetur, fabricari curaverat. Successit in annos quinque Johannes abbas: quo mortuo, Ebalus archiepiscopus Gandavo revocavit Rodulfum Mosomensem monachum, qui, permissu Johannis abbatis in Blandiniensi monasterio demorabatur sub disciplina Wichardi abbatis, sancti omnino viri, eumque abbatem Remis kalendis Octobris, die festo sancti Remigii ordinavit anno M XXXI. Hunc excepit post annos septemdecim Vernerus seu Bernerus, cujus tempore, id est anno M LXV. præsente Hugone cardinale, corpus sancti Arnulfi martyris in novam thecam IX. kal. Augusti translatum est. Ejus successores Guido, Heribertus & Reginaldus, qui sæculo undecimo cœnobium rexerunt, nulla re gesta, quæ Annalibus nostris inseri mereatur, insignes fuere.

XC. Colchæ Flaviniaco tributæ. * Conches. Colchæ * opidulum est parochiæ Æduensis, qua Cabilonum tenditur, montibus undique septum, & sancti Georgii cella nobilitatum, quod Walterus, Æduensis olim episcopus, Flaviniacensi abbatiæ tribuere voluerat, ast id Helmoino ejus successori exsequendum reliquit. Helmoini hac de re litteras habemus, in quibus ille testatur, Walterum episcopum, de instaurandis suæ parochiæ monasteriis sedulo cogitantem, animadvertisse *inter cetera quoddam cœnobiolum, Colchas nuncupatum, quod etiam magno olim honore simul & religione floruerat, ita penitus eversum, ut nullus in ibi monachorum, nullus maneret canonicorum, præter unum, qui ibidem missam celebrare erat solitus, presbyterum.* Itaque animo statuisse illud reformare, idque exsequi volentem, assensu Hugonis Cabilonensis comitis, cujus id beneficium erat, idem monasteriolum interim abbati fratribusque cœnobii Flaviniacensis committere voluisse: at, eo morte intercepto, rem absque effectu remansisse. quod Helmoinus tandem se præstitisse dicit, accedente munificentia Hugonis comitis, favore canonicorum sancti Nazarii, rogatu Amadei Flaviniacensis abbatis, anno XXX. Rotberti regis, qui & ipse una cum filio suo Heinrico litteras Helmoini nomine ac signo suo roboravit. Eisdem subscribunt ex episcopis Hugo Autissiodorensis, Lambertus Lingonensis, Gaufredus Cabilonensis, Beraldus Suessionensis, Gauslinus Matisconensis, & Hugo Nivernensis, & post canonicos Æduenses Landricus comes, Otto itidem comes, nepos Hugonis episcopi, scilicet Autissiodorensis, Tetbaldus comes, ipsius etiam episcopi nepos, Gerardus Sinemurensis, & alii. Nunc cella hæc unita est Æduensi collegio soc. Jesu.

XCI. Longiledi monasterii origo. a Aimoin. lib. 3. de mirac. S. Bened. c. 5. b Neustria pia p. 414. Celebris erat per id tempus Guillelmus de Belismo, Ivonis primi comitis Belismensis filius, ab Aimoïno [a] laudatus, qui Longiledi monasterium in honorem beatæ Mariæ exstruxit. Est autem Longiledum, quod vulgus Lonleïum vocat, locus diœcesis quidem Cenomannensis, sed in inferiori Nortmannia positus, duabus leucis a castro Danefrontis, ad Egraniam fluviolum. Hoc monasterium *sub nomine abbatia* construxit [b] Guillelmus, *Belismensis provinciæ principatum gerens*, cum assensu uxoris suæ, filiorumque suorum Fulconis, Warini atque Willermi, *& in eodem abbatem posuit, & sub eo monachos*, ut propitiam sibi redderet divinam clementiam, & beatissimam Dei-genitricem, quam *enormes peccatores ad se confugientes* recipere solitam esse legerat. Primariis ejus litteris, quæ notis chronicis carent, subscribunt Avesgaudus Cenomannensis episcopus, & Sigifredus Sagiensis, Achardus Dives, miles de Donnifronte, Guillelmus princeps, Malthildis ejus uxor, & alii. Guillelmi de Belismo meminit Fulbertus in epistola [c] ad Rotbertum regem, cui significat, quod Guillelmus de Belismo, *ultus perfidiam filii* ejus, *conjecit eum in carcerem*, inde non egressurum sine consilio regis. Id contigit post mortem Heinrici imperatoris, cum scilicet legati Romanorum ventitarent ad Guillelmum Aquitanorum ducem, acturi eum eo de regno Italiæ ineundo, ut ex eadem epistola intelligitur. Et forte id contigerit hoc anno, aut insequenti, cum rex, Hugone filio mortuo, alterum e duobus filiis suis, Heinricum aut Rotbertum, regem constituere volebat.

c Fulb. ep. 94.

quæ

quæ res non parvos motns in regno excitavit, & forte alterutrum e duobus filiis, qui se præreritum dolebar aut credebat, ad rebellionem perpulit, cujus *perfidiam* ulcus sir Guillelmus. ANN. CHR. 1026. Hæc dixerim ád illustrandam non modo historiam Francicam, sed etiam originem Longiledi monasterii, quæ non serius hoc tempore contigisse videtur. Unde subscriptio Guillelmi principis seu ducis Nortmannorum, & Mathildis ejus uxoris postmodnm adjecta fuisse dicenda est. Audiendus Robertus de Monte, ubi agir de Lonleiensi monasterio. *Monasterium sanctæ Mariæ Lonlei primus Willelmus Talevatius, qui castrum Domnifrontis in monte, exciso nemore, erexit, ædificavit: qui locus, licet sit in episcopatu Cenomanensi, ad ducatum tamen Normanniæ pertinet. Primus abbas ibi fuit Willelmus monachus sancti Benedicti Floriaci: secundus Hugo monachus ipsius monasterii: tertius Garinus monachus Ebronis: quartus Ranulfus monachus Cadomi: quintus Lantfredus monachus ejusdem monasterii: sextus Johannes monachus sancti Launomari Blesis: quo deposito, successit septimus Berno monachus sancti Martini Majoris-monasterii.* Hæc ille. Hodie quoque perstat istud monasterium sub congregatione sancti Mauri. Idem Guillelmus in castro Belismi collegium canonicorum instituir, ibique reposuir corpus sancti Leonardi Vendoperensis abbaris: quæ ecclesia postmodum Majori-monasterio concessa est. Litteræ de primordiis illius ecclesiæ ab Ægidio Bry [a] relatæ sunt, sed vitiosæ. Albertus abbas Miciacensis, paterque Arnulfi Turonensis archipræsulis, sæpius a nobis laudatus, matrem habebat Godehildem, prædicti Guillelmi, ut Ægidius putat, sororem, ex qua Domnæ-Mariæ alodium habuit, quod sancto Petro Gemeticensi donavir: cujus donarionis litteris *Willelmi Bellesmensis* signum cum aliis appositum est.

a *Hist. du Perche p. 41.*

XCII. S. Gildasii de Nemore primordia.

Sub idem tempus nobilis Armoricus Simon, filius Bernardi, a quo Roca-Bernardi, cujus loci dominus erat, cognomentum accepit, monasterium sancti Gildasii de Nemore in Namnetensis pagi loco, qui *Lampedrie* tunc vocabatur, ædificavir, ubi Helgotum, *virum sanctum*, Rothonensem monachum, abbatem constituir. Tunc sancti Salvatoris monasterio Rothonensi præerat Catvallonus abbas, laudatus in litteris prædicti Simonis pro constructione monasterii, in quibus notæ chronicæ non sibi constanr, cum monasterium hoc anno conditum dicitur, Heinrico Franciæ regnum regenre.

Rotonenses abbates.

Ast aliunde certum est, Catvallonum abbatem Rothonensi monasterio hoc ipso tempore præfuisse. Hic successerat Mainardo eximiæ sanctitatis viro, qui Bellam-insulam, vulgo *Guedel*, a Gaufrido Britanniæ duce obtinuit. Ejus jussu Catvallonus, ipsius Gaufridi, ut ferunr, germanus frater, & ipse multa religione præditus, monachorum cœtum in Bellam-insulam induxir. Inde post Mainardi obitum ad regimen Rorhonensis monasterii revocatus, illud ruinæ proximum instaurare aggressus est. Ejus rei restem habemus ipsius Catvalloni epistolam ex codice monasterii sancti Sergii apud Andecavos, scripram ad Hildegardem Andecavorum ducem, Fulconis-Nerræ conjugem, eo tempore, quo bellum cum Alano Britanniæ duce gerebar. Hæc epistola sic habet.

Abbas Catwallonus Rotonensis cœnobii cum sibi commisso grege, Hald. Andegavorum reginæ, salutarium munus orationum. Gratias referimus, quod per nuntios, & litteras frequentes humilitatem nostram visitare non es dedignata, obsecrans in orationibus nostris tui meminisse. Unde si tibi Deum aliqua per nos fiducia confidis propitiari, scito quia, licet sumus peccatores, pro nobis ipsis non sufficientes, tui quotidie memoriam agimus ad Dominum. Jam dudum enim nobis non incognitum est, quam sincerissime Deo religionis exhibeas cultum, & Dei servis obsequium. quæ si fama silentio tegeret, ipsorum claritas operum non taceret. Hoc unum omnimodis monemus, ut in bono ardentius proficere studeas. Quoniam igitur monasterium nostrum, quod vetustate sui pene vicinum est ruinæ, proximo Martio restaurare, si annuerit Divinitas, disponimus; transmittimus ad te hunc fratrem gratia mercandi vinum in concessis Dei munificentia vindemiis. De quo non ignavi sollicitudine formidamus, ne ob discordiam, quæ inter dominum tuum & principem Britanniæ agitatur, ab aliquo patiens impediatur. Tuo itaque eum committimus tutamini, postulantes, ut pro Salvatoris, cui famulamur, honore, in quocumque negotio eguerit subsidio, ei non negligas adsistere. Sed & de teloneis in omni loco & portu, qui vestra ditioni subjacet, oramus ut liberum abire sinas, sicut in te confidimus, Vale.

ANN. CHR. 1026.

Scripsit & aliam idem Catvallonus epistolam ad quamdam abbatissam, cujus nomen a littera L. incipiebat, quam puto esse Letgardem abbatissam beatæ Mariæ de Caritate apud Andecavos, de qua inferius agemus. Idem abbas probum quemdam virum, sed agrestem, Gurkium nomine, genere Normannum, in sancti Gudwali insula demorantem, convenisse traditur, eumque ad largiendam sancto Salvatori prædictam insulam est cohortatus. At ille, ut ferus erat, albis vestibus laneis indui solitus, petentem durius objurgavit, repulitque: sed tandem mansuefactus, se suaque omnia Salvatori tradidit.

XCIII. Lezato abbatia de Patricianis asserta.

In Wasconia placitum apud Fustiniacum habitum est hoc anno, Rotberti regis tricesimo, præsidente Rogerio comite, eique assidentibus Stephano Crassæ abbate, Oliva sancti Hilarii Carcassonensis, Grammatico Soricinii, & Richardo sancti Licerii abbatibus, aliisque judicibus, quorum judicio asseritur Aymerico Lezatensi abbati, ejusque successoribus abbatia de Patricianis, quam Odo Simorræ abbas sibi competere contendebat. Hoc placitum in Appendicem retulimus.

XCIV. S. Petri de Generesio monasterium conditur.

* de Generez.
* Lassuns.

Monasterium sancti Petri de Generesio *, in finibus Bigorritanæ & Bearnensis provinciæ ad montes Pyrenæos situm, diœcesis olim Lascurrensis, nunc Tarbeiensis, ad confluentes Geniesii amnis in Gavarum, a Sancio-Willelmi Wasconiæ duce sub hoc tempus conditum est. Illic antea colebatur sanctus Hilarius in vico de Lassunis *, ubi cum sanitatem cælitus recepisset Sancius, monasterium grati animi causa erigere constituit, illudque amplissimis possessionibus ditavit. Integras hac de re litteras retulit illustrissimus [a] Petrus de Marca, in quibus supra dictum locum beato Petro apostolorum principi obtulisse dicitur, & hoc donum super altare posuisse, *ad victum claustrensium monachorum*; & inter alia villam, Lassunis dictam, quam a Centullo proconsule Bearnensi facta commotatione comparaverat; & Arsium abbatem sancti Severi Russitanensis ad novum illud monasterium *regulariter ædificandum pro sanctitate adduxisse*. His litteris subscribunt totius Wasconiæ principes ac primates. Porro idem Sancius dedit beato Petro XXV. vasa argentea, & XIV. vitrea sive crystallina, mensamque argento decoratam, duas cruces argenteas, variamque sacram supellectilem & sacerdotales vestes; insuper propria arma militaria auro fabrefacta, cum scuto & lancea. Ad victum vero claustrensium monachorum contulit propriam curtim, quæ dicitur sancti Castini, cum suis adjunctis, *facto inde dono per zonam suam argenteam, ab altari in armario sancti Petri repositam*. In necrologio sancti Severi Sancius comes Wasconiæ obiisse dicitur [b] IV. *nonas Octobris anno* M XXXII. rectius quam in Generensi, in quo [c] ejus obitus quinto nonas Octobris longe ante hunc annum ponitur. Sepultus est in ecclesia Lascurrensi, cui etiam multa bona contulerat. Post Arsium Russitanensem abbatem Generense monasterium rexit Odo de Benaco, genere illustris, qui annis amplius triginta eidem loco præfuit. Hunc excepit Odo secundus, cujus tempore Generensis basilica dedicata est, ut suo loco videbimus.

a Hist. de Bearn. p. 247.
b ibid.
c ibid. pag. 247.

XCV. Arnulfi monachi Andaonensis scripta.

Apud Avenionem in Andaonensi sancti Andreæ monasterio scriptis haud incelebris fuit Arnulfus monachus, qui hoc anno brevem chronologiam ab orbe condito absolvit. Hic ab orbe condito ad Christum numerat annos quinquies mille viginti-quinque; a nativitate vero Domini usque ad annum quadragesimum regni gloriosissimi Caroli, filii piissimi imperatoris HLudowici supputantur anni DCCC LIIII. *a quibus annis usque ad præsentem*, inquit, *annum, in quo nostra devenit ætas, videlicet quo felix Adalax comitissa dormivit in pace*, C LXXII. *qui in summa collecti a nativitate Christi millesimum vigesimum-sextum præsentem annum efficiunt, in quo iste libellus conscriptus est a quodam fragili monacho, Arnulfo nomine. Residuum sextæ ætatis Deo soli cognitum est*. Hæc Adalax comitissa uxor erat Guillelmi Provinciæ ducis, mater Constantiæ reginæ, quæ Rotberto regi nupta erat. Idem Arnulfus alia scripta edidit, scilicet breve Martyrologium seu kalendarium Sanctorum per annum; item libellum de ponderibus & mensuris; alium *de recipiendis vel non recipiendis auctoribus secundum edictum de urbe Roma*. quod nihil est aliud quam decretum Gelasii; denique duos brevissimos libellos, unum de argumento solstitiali, alterum de die obitus ac passionis Domini nostri Jesu-Christi. Hic auctor de ponderibus agens: *Duodecim unciæ*, inquit, *libram, viginti solidos continentem, efficiunt*. quo ex loco illustratur locus synodi Aquisgranensis, anno DCCC. XVII. celebratæ, in qua libra panis a sancto Benedicto singulis assignata monachis in dies,

triginta solidis constare debere dicitur. Arnulfus ad hæc in articulo de liquidis, *Hemina juxta quosdam appendit libram unam, apud quosdam libram & dimidiam.*

ANN CHR. 1026.

XCVI. Saviniaco facta donatio.

Præsidente abbate Durando Saviniacensi monasterio, Gauzerannus quidam, vir nobilis, cum consilio uxoris suæ Adalaziæ, & filiorum suorum Gaufredi & Agnonis, Saviniacensibus contulit ecclesiam sancti Johannis-Baptistæ de Tarnanto, necnon ecclesiam sancti Victoris, sitam in eodem monte, cum suis adjunctis, quæ sunt in pago Lugdunensi. Subscribit cum donatore Gerardus comes & alii. *Actum cœnobio Saviniaco, mense Junio, feria secunda, indictione nona,* M XXVI. *anno ab incarnatione Domini. Data per manum Stephani-Tedini monachi. Hoc donum laudavit domnus Udalricus archiepiscopus Lugdunensis in capitulo Lugdunensis ecclesiæ cum conventu canonicorum suorum. Testes sunt Adalardus abbas, Hubertus præpositus, & ceteri. Scripta manu Stephani vicecancellarii, regnante Rodulfo rege.*

XCVII. Monachi Leodici apud S. Laurentium instituti.

In brevi chronico Leodiensi [a] Reginardus episcopus Durando superiore anno successisse dicitur; & anno insequenti *cœnobium sancti Laurentii in monte publico instituisse.* Mortuus est Durandus x. kal. Februarii, quod Ægidius [b] anno M XXIV. secundum veterem calculum consignat. Anselmus [c] auctor est, Reginardum basilicam sancti Laurentii, cujus monasterium Wolbodo Durandi decessor inchoaverat, renovasse, prædiis auxisse, & triginta monachos illic regulariter viventes constituisse: quæ basilica a Pilegrino Coloniensi archiepiscopo consecrata, eidem Reginardo locum sepulturæ præbuit. Ast Ægidius [d] sex tantum monachos illic positos ait sub Stephano abbate, qui in Virdunensi sancti Witoni monasterio cellerarii officio fungebatur, teste Hugone Flaviniacensi. Sed de his plura anno sequenti.

a Labbe to. 1. bibl. p. 337.
b Gesta Leod. episc. to. 1. p. 260
c ibid. p. 263.
d ibid. p. 268.

XCVIII. Res Germanicæ.

Dum Conradus in Italia versaretur, Aribo Moguntinus archiepiscopus in natali sancti Matthæi [e] apostoli Selingunstadi concilium generale duodecim episcoporum convocasse traditur, in quo Godehardum Hildensheimensem episcopum super Gandersheimensis parthenonis jurisdictione denuo exagitavit: at hæc synodus in annum sequentem ab episcopis protracta, quo anno in alia synodo viginti-trium episcoporum, præsente Conrado imperatore, Hildensheimensis episcopi jus assertum est. Idem Godehardus novum monasterium, quod in orientali ecclesiæ suæ parte primo suæ ordinationis anno inchoaverat, XVII. kal. Septembris hoc anno in honorem passionis, resurrectionis, & ascensionis Christi consecravit.

e Chron. Saxon.

Hoc item anno Burchardus Campidonensis & Rhinaugiensis abbas obiit, testante Hermanno, eique Rhinaugiæ Pirthilo abbas substituitur: Ernustus vero dux Alamanniæ, interpellante matre, Conrado reconciliatus, Campidonensem *loco beneficii* abbatiam accepit, suisque militibus distribuit; nec multo post iterum rebellavit. In monasterio Einsidlensi mortem oppetiit itidem hoc anno Virandus [f] abbas III. idus Februarii, anno præfecturæ sexies-quino, ut in ejus epitaphio legitur, in quo sanguine celsus, ingenio clarus; sibi durus, at placidus discipulis, denique regibus percelebris fuisse perhibetur. Successor ejus Embricius, nobilis Bavarus, hujus epitaphii auctor, coloniam monachorum in Murense monasterium deduxit. Non multo post Virandum abbatem decessit Haimo Constantiensis episcopus, cui ex Eremitarum seu Einsidlensium collegio suffectus in annos octo Warmannus, ex comitibus Kiburgi & Dilingiæ, Maingoldi, qui tum Dilinganum comitatum regebat, germanus frater. His mortuis addendus Wolframus [g] Altahensis abbas, cujus in locum Ratmundus electus, conseeratusque est.

f Annal. Eremi p. 121.
g Chron. to. 3. p. 521.

XCIX. S. Bononius abbas obit.

Apud Vercellenses in Lucediensi monasterio ad cælum pariter migravit Bononius abbas III. kalend. Septembris: quo defuncto, sanctitatis ejus fama per totam provinciam circumquaque diffusa, quidam captivus ejus opem ardentissime imploravit: moxque ferreis vinculis, quibus in carcere adstrictus erat, liberatus, statim compedes ad ejus tumulum attulit, remque Lucediensi monacho anonymo, qui vitam sancti Bononii scripsit, per ordinem narravit. Idem auctor tradit, hominem quemdam, ob crimen fratricidii septem annis pœnitentem, qui *mucronem*, quo fratrem peremerat, *fixum in ferreo circulo, circum dextrum brachium strictius posito, cute & carne jam superemineute*, gestare coactus erat, multorum Sanctorum ecclesiis perlustratis, tandem ad tumulum sancti Bononii natali ejus die accessisse, ibique circulum repente fractum e brachio in terram dissiliisse. Hinc Bononius merito aram ab Arderico Vercellensi episcopo aeeepit.

ANN. CHR. 1026. C.

Guido Aretinus, ejusque antiphonariū. a V. lib. 49. n. 80.

Prope Ravennam in Pomposiano monasterio tunc sub Guidone abbate florebat Guido alter, Aretinus a patria cognominatus, qui compendiosiorem discendi cantus methodum per sex vulgares notas ᵃ adinvenit: ita ut quod *vix decennio* addisci antea poterat, abhinc *annali spatio*, aut, ut multum, *biennio* perfecte in posterum disceretur. Hinc, quod illi magnam apud omnes gratiam conciliare debuerat, gravem conflavit invidiam, quæ eo usque progressa est, ut e monasterio suo discedere coactus sit. Postea tamen, cum a Johanne pontifice Romam vocatus, & honorifice acceptus fuisset, a Guidone Pomposiæ abbate, viro sancto, qui ipsius æmulis aures facilius præbuerat, apud Pomposiam retentus est. quæ omnia in epistola ad Michaëlem ejusdem loci monachum scripsit, a Baronio non sine mendis relata, quam hic integram ex codice Willingensis monasterii referre non pigebit.

* Baron. Michaeli. * Guido.

Beatissimo atque dulcissimo fratri M G*. per anfractus multos dejectus & anctus. Aut dura sunt tempora, aut divinæ dispositionis obscura discrimina: dum & veritatem fallacia & caritatem sæpe conculcet invidia, quæ nostri Ordinis vix deserit sanctitatem, quo Philistinorum concio Israëlsticam puniat pravitatem: ne, si mox fiat quicquid ut volumus, adeo in se confidens periturus decidat animus. Tunc enim est verè bonum id quod facimus, cum nostro Factori adscribimus omne quod possumus. Inde est quod me vides prolixis finibus exsulatum, ac te ipsum ne vel respirare quidem possis invidorum laqueis suffocatum. Qua in re simillimos nos cuidam dico artifici, qui cum Augusto Cæsari incomparabile & cunctis inauditum sæclis thesaurum, flexibile videlicet vitrum, offerret, quia aliquid super omnes potuit, ideoque aliquid super omnes promereri se credidit, pessima forte jussus est occidi, ne si, ut est mirabile vitrum, posset esse durabile, regium omne thesaurum, quod de diversis erat metallis, fieret extemplo vile; sicque ex illo tempore maledicta semper invidia, sicut quondam paradisum, & hoc quoque mortalibus abstulit commodum. Nam quia invidia artificis nullum voluit edocere, potuit regis invidia artificem cum arte perimere. Unde ergo inspirante Domino caritatem non solum tibi, sed & aliis quibuscumque potui summa cum devotione ac sollicitudine a Deo mihi indignissimo datam contuli gratiam, ut quia ego & omnes ante me summa cum difficultate ecclesiasticos cantus didicimus, ipsos posteri summa cum facilitate discentes, mihi & tibi ac reliquis adjutoribus meis æternam optent salutem, faciatque per misericordiam Dei peccatorum nostrorum remissionem vel modica tantorum ex caritate oratio. Nam si illi pro suis apud Dominum devotissime intercedunt magistris, qui hactenus ab eis vix decennio cantandi imperfectam scientiam consequi potuerunt; quid putas nobis pro nostris adjutoribus fiet, qui annali spatio, aut, si multum, biennio perfectum cantorem efficimus? Aut si hominum consueta miseria beneficiis tantis ingrata exstiterit, numquid justus Dominus laborem nostrum non remunerabitur? An quia Dominus totum hoc facit, & nos sine illo nihil possumus, nihil habebimus? Absit. Nam & Apostolus cum gratia Domini sit id quod sic, cantat tamen, Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi: in reliquo reposita est mihi corona justitiæ. Securi ergo de spe retributionis, insistamus operi tantæ utilitatis; & quia per multas tempestates rediit diu optata serenitas, navigandum est feliciter. Si quid diffidis tua de libertate captivitas, rei ordinem pandam. Summæ sedis apostolicus Johannes, qui modo Romanam gubernat ecclesiam, audiens famam nostræ scholæ, & quo modo per nostra antiphonaria inauditos pueri cognoscerent cantus; valde miratus, tribus nuntiis me ad se invitavit. Adii ergo Romam cum D*. GR. ML. reverendissimo abbate, & D* P. Aretinæ ecclesiæ canonicorum præposito, viro pro nostri temporis qualitate scientissimo. Multum itaque pontifex meo gratulatus est adventu, multa colloquens & diversa perquirens, nostrumque velut quoddam prodigium sæpe revolvens antiphonarium: præfixasque ruminans regulas, non prius destitit, aut de loco in quo sedebat abscessit, donec unum versiculum inauditum sibi voti compos edisceret, ut quod vix credebat in aliis, tam subito in se recognosceret. Quid plura? infirmitate cogente Romæ morari non poteram, vel modicum, æstivo fervore in locis maritimis & nobis alpestribus minante excidium. Tandem condiximus, mox hieme redeunte, me illac debere reverti, quatinus hoc opus prælibato pontifici suoque clero debeam propalare. Post paucos dehinc dies patrem vestrum atque meum domnum Guidonem P P*. abbatem, virum Deo & hominibus merito virtutis & sapientiæ carissimum, ut patrem animæ videre cupiens visitavi: qui & ipse vir perspicacis ingenii nostrum antiphonarium, ut vidit, extemplo probavit & credidit: nostrisque æmulis se quondam consensisse pœnituit, veniam postulavit, suadens mihi monacho*

* f. Domno Gregorio Mediolanensi abbate.
* f. Domno Petro.
* Pomposianum.

ANN. CHR. 1026.

esse præferenda monasteria, episcopatibus Pomposiam, quod modo est per divinam gratiam, & reverentissimi Guidonis industriam in Italia primum. Tanti itaque patris orationibus flexus & præceptis obediens, prius auxiliante Domino velo hoc opere tantum & tale monasterium illustrare, meque monachum monachis præstare: cum præsertim simoniaca hæresi modo prope cunctis damnatis episcopis timeam in aliquo communicari. Sed quia ad præsens venire non possum, interim tibi de inveniendo ignoto cantu optimum dirige argumentum, nuper nobis a Domino datum & utilissimum comprobatum. De reliquo domnum Martinum priorem sacræ Congregationis, nostrum maximum adjutorem plurimum saluto, cujusque orationi me miserum peccatorem commendo. Fratrem quoque Petrum memorem memoris esse commoneo, qui nostro lacte nutritus, non sine labore maximo; agresti vescitur hordeo, & post aurea pocula vini confusum bibit acetum.

In editione Baronii [a] hæc epistola refertur ad pontificatum Benedicti VIII. a quo Guido Romam evocatus dicitur. At in codice Willingensi optimæ notæ, quo usi sumus, hæc epistola refertur ad Johannem ejus successorem: quam sententiam hic sequi visum est.

[a] Baron. an. 1022.

C I. Micrologus ejusdem.

Præter antiphonarium, de quo in præmissa epistola fit mentio, alterum librum scripsit Guido, quem *Micrologum* appellavit, nuncupavitque Theodaldo Aretino episcopo, ad quem ejus epistola exstat apud [b] Baronium, cujus titulus ex codice Uticensi hoc modo restituendus: *Divini muneris, totiusque prudentiæ fulgore clarissimo, dulcissime patri & reverendissimo domino Theodaldo, sacerdotum ac præsulum dignissimo, Guido, utinam servorum suorum minimus, quidquid servus & filius S.* In hac epistola Guido ait, se, dum vitæ solitariæ se totum dare cuperet, a Theodaldo « *ad sacri verbi studium* accersitum, sociatumque fuisse: non quod ejus excellentiæ « deessent multi & maxime spectabiles viri, qui & commissam sibi plebem una cum « eo congrue erudirent, & divinæ contemplationi assidue & ferventer inhærerent; « sed ut sua ipsius Guidonis imbecillitas ac tenuitas paternitatis ejus præsidio muniretur. « Quare ipsi præcepisse, ut pro ecclesiæ ejus utilitate *exercitium musicæ artis*, « ab ipso Guidone elaboratum, in publicum proferret: ut, sicut ecclesiam beati Donati « martyris *mirabili schemate* perfecerat; ita eidem ministros ecclesiæ honestis « artibus imbutos, & præcipuo quodam privilegio *cunctis fere per orbem clericis spectabiles* « redderet. Unde pro miraculo factum sit, ut ejus ecclesiæ vel ipsi pueri *in modulandi studio perfectos aliorum usquequaque locorum superent senes. Igitur nostri*, inquit, *quoque meriti per hæc plurimum cumulabitur celsitudo, cum post priores patres tanta ac talis ecclesia per vos provenerit studiorum claritudo. Itaque quia vestræ tam commodo præcepto nec volui contraire, nec valui; offero sollertissimæ paternitati tuæ musicæ artis regulas, quanto lucidius & brevius potui explicatas, philosophorum neque eadem via ad plenum, neque eorum insistendo vestigiis; id solum procurans, quod ecclesiæ opportunitati, nostrisque subveniat parvulis.* Hæc ipsis auctoris verbis referre visum est ad supplendos quosdam apud Baronium hiatus. Tum profert occasionem, quæ ipsum ad inveniendam hanc methodum impulit, nempe levandi laboris causa in pueris, quos in cantu ecclesiastico erudiebat: cui consilio ita divina ipsi adfuit gratia, ut quidam eorum *ante unius mensis spatium* versus & inauditos cantus primo intuitu indubitanter cantaverint. Hæc ille, aliaque ad Theodaldum episcopum, qui Aretinæ ecclesiæ ab anno M XXIII. præfuit. In fine codicis, quo usus est Baronius, hæc clausula habetur: *Explicit Micrologus Guidonis, suæ ætatis anno trigesimo-quarto, Johanne vigesimo Romanam gubernante ecclesiam.* Theodaldum episcopum & Guidonem ob Micrologum laudat Domnizo [c] in libro primo de vita Mathildis his versibus.

[b] ibid.

[c] Domnizo lib. 1. c. 5.

Musica seu cantus istum laudare Tedaldum
Non cessant: semper renovantur eo faciente.
Micrologum librum sibi dictat Guido, peritus
Musicus & monachus, necnon eremita beandus.

Falli mihi videtur Trithemius, qui librum contra Berengarium a Guidone Aretino scriptum fuisse dicit, eumque Crucis sancti Leutfredi seu Audoëni monachum

ANN. CHR. 1026.

falso dicit. Nec rectius sensisse videtur Universitatis Parisiensis historiæ scriptor, qui id tribuit Guidoni, monacho, ut ipse putat, de Cruce sancti Leutfredi, de quo Baldericus [a] abbas ita canit.

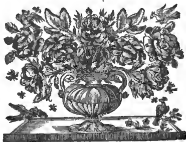
[a] Chesn. to. 4. p. 276.

Guido mihi vivit, magnus, bonus atque fidelis,
Magni momenti, nominis haud modici.

Sane nullus alius ejus loci monachus in Berengarium scripsisse videtur, quam Guitmundus, quem cum Guidone Aretino Trithemius permiscuit.

CII. Gerardus episcopus Conadiensis.

Floruit eo tempore Gerardus monachus Venetus, qui monasticum habitum in sancti Georgii cœnobio apud Venetias a puero induisse traditur. Ubi in monasticis exercitationibus adolevit, ei cupido incessit dominicum invisendi sepulcrum; viamque ingressus, cum in Pannoniam pervenisset, a Stephano rege piissimo benigne acceptus, retentusque est, ut rudem illam gentem christianis præceptis verbo & exemplo erudiret. At turbarum pertæsus vir Dei, cum Mauro monacho, qui postmodum Quinqueeclesiensis episcopus fuit, in solitudinem secessit, quam *Beel* vocant, & in ea septem annos exegit. Verum non diutius hoc lumen sub modio latere passus est Stephanus, sed eum tandem ab eremo revocavit, pontificalique infula, ut novitio illi populo verbum Dei prædicaret, decorari curavit. Adfuit piissimi regis votis, & evangelici præconis studiis divina pietas; factumque est, ut non modo novi tirones in fide confirmarentur, sed etiam fidelium numerus magnopere augeretur. Ecclesiæ in singulis urbibus exstructæ a Gerardo, qui principem ecclesiam in honorem sancti Georgii martyris, Conadii ad litus Morisii fluminis exstruxit, atque inde Morissenam sedem appellavit. In hac vero ecclesia, quam rex liberaliter dotavit, in honorem beatæ Mariæ virginis aram erexit, appenso ad eam argenteo turibulo, in quo thymiama perpetuo adoleri instituit. Ibidem singulis sabbatis officium celebrari voluit de beatissima virgine Deipara, quam *Dominam* suam gens illa ex ejus instituto deinceps appellavit, & singulari studio colere cœpit.

ANNALES ORDINIS S. BENEDICTI

LIBER QUINQUAGESIMUS-SEXTUS.

Ab anno Christi 1027. *ad annum* 1031.

ANN. CHR. 1027.

I. Conradi imperatoris coronatio.

NNUS proxime sequens millesimus vicesimns-septimus duplici coronatione insignis fuit, Conradi scilicet regis in imperatorem, & Heinrici filii Rotberti Francorum regis adhuc viventis in regem. Compositis Langobardorum rebus, & natali Domini Iporediæ celebrato, Conradus ad limina Apostolorum perrexit, & ipso die resurrectinnis Domini, præsentibus duobus regibus, Cnuto Anglorum, & Rodulfo Burgundionum, impetialia insignia a Johanne pontifice accepit. Inde in Germaniam reversus, nativitatem sancti Johannis-Baptistæ *Imbripoli* seu Ratisponæ novus imperator celebravit: ubi ducatum Bajoariæ Heinrico, Heinrici recens mortui filio, cnmmisit.

Cnuti regis epistola.

Antequam Roma discederet Cnutus seu Canutus rex Angliæ epistolam scripsit ad omnes regni sui episcopos, quibus significat, se demum votum explevisse de lustrandis urbis Romæ locis sanctis; se in paschali sollemnitate tum a domino papa, tum a Conrado imperatore, multisque principibus, qui eo undequaque convenerant, donis pretiosis honoratum fuisse; obtinnisse insuper subditis suis liberam facultatem adeundæ Urbis, quod etiam concesserit Rntbertus rex, *qui maxime ipsarum clausurarum dominatur*. denique se conquestum fuisse apud papam, qnod sui archiepiscopi multarum pecuniarum exactione pro pallio gravarentur; decretumque fuisse, ut ne id deinceps fieret. Post hæc universis regni sui judicibus mandat, ut justitiam unicuique accurate reddant. Postremo subdit, se in Danemarchiam, cujus itidem rex erat, proficisci ad res illius regni componendas: quibus compositis, se in Angliam reversurum. Insignis est hæc epistola, edita apud Willelmum Malmesburiensem & apud Ingulfum, sed male ad annum M XXXI. relata, quam Cnutus in Angliam per Livingum abbatem Taviskotensem perferri curavit.

II. Francofurtensis synodus.

Post hæc Conradus, ad synodum Francofurtensem, ab Aribone archiepiscopo indictam, se contulit, in qua Aribo Hildensheimensem episcopum de sæpius ventilata Gandersheimensis parthenonis causa denuo sollicitavit. Hujus synodi, ad quam episcopi viginti-tres convenerunt, paucis mentionem facit chronicon Hildenshei-

ANN. CHR. 1027.

mense, & Chronographus Saxo Leibnizianus: at fusius ejus confessionem describit anonymus chronographus alter ineditus in hunc modum. *In orientali parte aute altare archiepiscopus Aribo cum suis suffraganeis, Werinhero Argentiuensi, Brunone Augustensi, Meinwerco Paterbrunnuensi, Eberhardo Babenbergensi, Meinardo Wiceburgensi, Brantago Halberstadensi, Godehardo Hildmisheimensi, Hazecone Wormatiensi, Wiggero Fardensi consedit. In occidentali parte imperator consedit, & a dextris ejus Piligrimus Coloniensis archiepiscopus cum sibi subditis, Sigiberto Mindensi, Sigifrido Monasteriensi, Bennone Trajectensi: a sinistris ejus Hunfridus Parthenopolitanus archiepiscopus cum suis, Hildwardo Cicensi, Brunone Mersburgensi, Liuzone Brandeburgensi, Thioderico Misnensi. In australi antem parte episcopi, Rainbertus Wirdunensis, Rodolfus Snefwicensis, Hildolfus Mantuanus, Reinoldus Aldenburgensis assederunt. In aquilonali etiam abbates, Richardus Fuldensis, Reinboldus Lorisheimensis, Arnoldus Herveldensis, Gerbertus Mogontinus cum aliis etiam ejusdem ordinis sex adfuerunt. Ibi tandem præsul Godehardus summa Veritate, qua Christus est, miserante pariter & adjuvante, episcopatus sui proprietatem super totum Gandirsheimense territorium testimonio septem episcoporum, qui prædictam pactionem in Gandirsheim & audierant, & viderant, canonice retinuit, scilicet Brunone Augustensi concionante, Werinhero Argentinensi decernente, ipso vero metropolitano, vere invito, verbi Dei banno affirmante. Hi enim erant episcopi, qui suum testimonium, sicut viderant & audierant, præbuerunt: Bruno Augustensis, Everhardus Bavenbergensis, Meinwercus Paderbrunnensis, Meinhardus Wirceburgensis, Sigibertus Mindensis, Heldiwardus Cicensis, Bruno Mersburgensis. In hac synodo domna Sophia abbatissa Gandersheimensis nonnas suas, cogente synodali decreto, ab archiepiscopo recepit. In eadem synodo Gebehardus, juvenis frater imperatoris, arma compulsus deposuit, & clericalem tonsuram invitus accepit.* Hactenus chronicon nostrum, cujus contextum hoc loco integrum retulimus, cum nusquam illius synodi acta, immo nec fere mentio habeatur, ne quidem in libro de vita sancti Godehardi episcopi, ubi tota hæc de Gandersheimensi parthenone controversia fuse exponitur.

III. Heymonis Virdunensis episcopi successor Raimbertus.

Qui prædictæ synodo interfuit *Rainbertus Wirdunensis* seu Virdunensis ante annos tres successerat Heymoni seu Haimoni episcopo, qui XI. kal. Maii obierat, humato in monasterio sancti Mauri, quod ab ipso conditum fuerat. Initio sæculi septimi-decimi, cum ejus sepulcrum reseratum fuisset, inventa sunt ejus ossa cum pontificalibus ornamentis & lamina plumbea, cui hæc verba inscripta erant: *Heymo hujus sedis episcopus, reparator & innovator loci hujus*, XI. *kal. Maii facto fine vivendi, hic tumulatus requiescit.* Tam pii præsulis successor virtute haud impar prædictus Raimbertus, in suburbio Virdunensi monasterium in honorem sancti Agerici episcopi exstruxit, ut in consequentibus [a] dicturi sumus.

a lib. 57. n. 87.

IV. S. Mauri Virdunensis prima abbatissa.

De parthenonis sancti Mauri primordiis superius [b] actum. Illic vetus ab antiquo, ut dixi, ecclesia erat, sanctis Johanni-Baptistæ & Johanni Evangelistæ sacra, in qua sancti episcopi & confessores, Maurus, Salvinus, & Arator humati fuere. Nunc unius sancti Mauri nomen ecclesiæ hæret. Sita erat primitus extra muros urbis *juxta rivulum Seautia*, ut in diplomate Leonis IX. legitur. Hanc divinorum officiorum expertem dolens Heymo episcopus, instaurandam aggressus est, eaque restituta, *congregationem sanctimonialium, sub dispositione patris Richardi regulariter viventium*, ibidem *instituit*, ejusque consilio matrem eis providit Adelbergam, Avam cognomento, fidelem Dei famulam, *cujus memoria est æterna*, inquit Hugo Flaviniacensis. Hæc patris sui formam imitari cupiens, velut apis prudentissima, ex aliis, etiam virorum, monasteriis laudabilibus ritus ac mores exprimere studuit. Quapropter Cluniacum profecta, tanto in honore ab Odilone habita est, ut, licet muliebri sexui monasterii aditus omnino interdictus esset; ei tamen pro sua religione & patris Richardi cum Odilone individua caritate, non modo claustra monasterii ingredi concessum sit, verum etiam capitulo associata, dominico die in processione cum fratribus interesse. quod sanctæ Liobæ abbatissæ itidem olim in Fuldensi monasterio a sancto Bonifacio permissum fuerat. Eidem, ut puto, Avæ (hoc enim cognomen Adelbergæ fuisse diximus) Leo IX. privilegium concessit.

b lib. 50. n. 29.

V. Richardi abbatis iter Jerosolymam.

Tunc temporis Richardus Virdunensis abbas Jerosolymam ad sacra loca visenda profectus erat. quod iter sub finem anni præcedentis, septingentis comitatus sociis, aggressus est. Tempus colligimus ex chronico [c] Ademari monachi, qui Richardi Normannorum comitis morti, quæ anno superiori accidit, continenter Richardi

c Labbe to. 2. bibl. p. 182.

ANN. CHR. 1027.

chardi abbatis iter subjicit, eumque Willelmo Ecolismensi comiti, aliisque socium adjungit his verbis. *Eo tempore Willelmus Egolismensis comes per Bajoariam iter egit ad sepulcrum Domini. Comitati sunt eum Odo Bituricus, princeps Dolensis, Richardus abbas Virdunensis, Richardus abbas sancti Eparchii Egolismensis, & princeps ejus & consiliarius Girardus, Faneldus, & Amalfredus, postea abbas, & magna caterva nobilium. Stephanus rex Ungriæ cum omni honore eum suscepit, & muneribus ditavit. Cœpit iter agere mensis Octobris primo die, & pervenit in sanctam civitatem prima hebdomada mensis Martii; reversusque est tertia hebdomada mensis Junii ad propria.* Idem Willelmus comes paullo post reditum morbo correptus, VI. *idus* [a] *Aprilis anno* M XXVIII. mortuus est. quod tempus initi ab ipso, adeoque a Richardo abbate itineris omnino confirmat. Quæ causæ Richardum ad hoc iter impulerint, tradit Hugo Flaviniacensis, nimirum tædium [b] sarcinæ pastoralis, divinæ contemplationis amor, & mors quorumdam peregrinorum ex Augustodunensi territorio, qui pie in sacris locis, uti optaverant petierantque a Domino, nullo fere dolore spiritum Deo reddiderant. Verum antequam hoc iter iniret, Cluniacum adivit, Odilonem abbatem Virdunum adduxit, eique monasterii sui disciplinam & inhabitantium mores approbavit. Post hæc, vix obtenta a principe & pontificibus, regnique primoribus venia, paratis necessariis sumtibus, quos Richardus comes Nortmannorum magna ex parte suppeditavit, cum prædictis viris aliisque quam plurimis, itineri se commisit. Hos inter exstitere Gervinus, ex canonico Remensi sancti Vitoni sub ipso Richardo monachus, ac postmodum abbas Centulensis, & laïci duo ex urbe Bajocacensium, Humbertus & Gaufredus, pater & filius: ex quibus Humbertus, ex diuturno languore decumbens, viso ad hanc peregrinationem animatus fuit, moxque conscenso equo convaluit. Gaufredo filius fuit Gozelinus, a quo Hugo Flaviniacensis accepit miraculum aquæ in illo itinere in Richardi sociorumque gratiam cælitus in vinum conversæ, & formam orandi, quam vir Dei sociis suis, qui idiotæ & simpliciores erant, præscripserat. In illo autem itinere Richardo mos erat, post divinas laudes, quotidie sacra facere. Ubi Antiochiam pervenit, illic aliquot diebus remorari coactus est. quo tempore amicitiam contraxit cum Symeone viro Dei, qui a fratribus monasterii montis Sion ad accipiendam a Richardo comite Nortmannorum consuetam eleemosynam identidem mitti solebat. Inde terram Sarracenorum ingressus Richardus, missarum nihilominus sollemnia ad muros illorum civitatis celebravit: ubi lapidum grandine ab eis impetitus, nihil mali sustinuit. quod Sarracenis ipsis multam admirationem commovit. Idem in reditu ipsi contigisse dicitur. Accedenti demum ad sanctam civitatem patriarcha, qui ejus famam sanctitatis inaudierat, obviam occurrit. Dominica die palmarum urbem ingressus est, ubi tota hebdomada noctu & interdiu in Dei laudibus perseveravit, nihil territus paganorum insultibus, qui in ecclesia gladiis accincti discurrebant. Die sancti sabbati, quo lampades * cælesti igne accendi solebant, gentiles armati ecclesiam, christianis intro conclusis, & consuetum miraculum præstolantibus, obseratam tenebant, omnes gladio peremturi, si ignis de more non adveniret: cum ecce, hora circiter nona, omnibus in preces effusis, in una lampade ignis nullo humano adminiculo, divinitus accenditur. quod magnum christianis gaudium, gentilibus vero stuporem excitavit. Ilico vir Dei sacris indutus vestibus, missam a *Kyrie eleison* inchoat, cum antea lectiones & cantica, & quidquid est illius diei ad missam præmissum fuisset. Noctem insequentem abbas sanctus duxit insomnem, Dominum resurgentem adoraturus. Sequentis lucis hora circiter tertia missæ sollemnia festive celebravit, communicatisque fidelibus domum reversus est, sepulcrum Domini sæpius revisere solitus. quo die multum cum patriarcha colloquium habuit.

VI. Stephano commissum S. Laurentii regimen.

Inter ea contigit, Popponem Stabulensem abbatem, cum sui, tum aliorum monasteriorum negotiis occupatum, resignare commissi sibi sancti Laurentii apud Leodicum regimen in manus Leodicensis episcopi, non Durandi, ut fallit Hugo Flaviniacensis, sed Reginardi, qui Durando a duobus annis [c] successerat. Postquam igitur Stabulensis abbas *in manu Reginardi episcopi* (ita enim diserte habet [d] Ægidius) *hujus loci remiserat providentiam*; institit apud eum Herimannus comes, vir prudentia & consilio, ut nobilitate clarissimus, frater Gozelonis Lotharienfium & Mosellanorum ducis, ut viduatæ & desolatæ ecclesiæ misereretur, patrem-

a ibid. p. 255.

b id. to. 1. p. 175.

* V. lib. 37. n. 22.

c V. supra lib. 55. n. 97.

d Gesta Leod. episc. to. 1. p. 168.

ANN. CHR. 1027.

que illi ac rectorem provideret. In monasterio sancti Vitoni esse monachum probatissimæ vitæ, Stephanum nomine, in Leodicensi sancti Dionysii ecclesia quondam canonicum, sibi optime notum, qui religione & scientia non minus prodesse, quam præesse Dei domui posset. Episcopus id se quantocius facturum respondit, ubi primum Stephanus adesset. Mox eum comes, ut erga sanctum Laurentium peculiari studio affectus erat, statim deductum Virduno cum sex monachis obtulit episcopo, qui statim illum abbatem benedixit, & sancti Laurentii novo monasterio præfecit. Hæc Ægidius, quæ ex Reinero monacho in vita Wolbodonis episcopi accepit. at singularia quædam, certe non omittenda, addit Hugo Flaviniacensis. Nempe cum per integrum fere annum Richardus in sua peregrinatione remoraretur, rumorque percrebruisset eum obiisse; Stephanum Virduno evocatum, ut sancti Laurentii monasterio præesset, abbatis sui prætendisse obedientiam, cujus injussu quidquam agere, nedum aliis præesse, sibi non liceret. Reposuit episcopus, se ejus nutum hac de re ac voluntatem, antequam discederet, obtinuisse: nunc vero, cum fama vulgante ejus obitum resciverit, se decrevisse ejus voluntatem implere. His se persuaderi passus est Stephanus, ac minus caute, ut ex eventu patuit, subiit præfecturam loci & benedictionem abbatis. Non multo post vir Dei, qui mortuus falso credebatur, ex peregrinatione rediit, & audito quod factum erat, super Stephani doluit errore: qui pudefactus redeunti occurrere non sustinuit, & veniale erratum gravi pænitentia expiavit.

VII. Bruno episcopus rem monasticam ut curat.

Jam annus fere elapsus erat, ex quo Bruno ad Tullensem ecclesiam regendam cooptatus, necdum tamen ordinatus fuerat, moras nectente Poppone archiepiscopo ob promissum insolitum, quod ab eo exigebat. Morarum impatiens Conradus imperator, utrumque Wormatiæ in frequenti episcoporum ac procerum cœtu adesse jubet, & formula sacramenti nonnihil laxata, ut scilicet Bruno in arduis tantum ecclesiæ rebus archiepiscopum consuleret, evicit, ut Bruno quantocius consecraretur. id demum hoc anno factum v. idus Septembris. Ordinatus vir Dei mox studium suum in primis convertit ad propagandam religionem monasticam, quæ in omnibus suæ parochiæ, præterquam sancti Apri, monasteriis valde intepuerat, maxime in sancti Mansueti & in Mediano-monasterio, ubi locorum prælati, *postbabito animarum sibi commissarum studio, in solo exteriorum dominatu se constitutos putabant.* Hos in ipso suæ electionis exordio loco movit, & venerabili Widrico, qui tum apud sanctum Aprum præpositus erat, utrumque monasterium commisit: cujus studio & industria ordo monasticus brevi in eisdem locis recaluit. Eumdem Bruno sancti Apri monasterio præfecit abbatem, petente Willelmo Divionensi abbate, sancti Apri reformatore, *cujus sancta fama cis mare per cunctos fines orbis* tunc *memorabilis* erat. Mox Widricus jam pæne labenis monasterii fabricam a fundamentis restruere cœpit, cui operi idem pontifex triginta librarum subsidium liberaliter impendit. Quin etiam in Portus-suavis * cœnobio, quod Herimannus ejus decessor inchoaverat, ædificia perfecit, ibique *devotam sanctimonialium constituit congregationem*, quibus nobilis generis vitæque laudabilis abbatissam præposuit, Berzennam nomine: cujus assidua sollicitudine divini fervor servitii ibidem maxime crevisse traditur. Nunc collegium est nobilium canonicarum.

* *Poussay.*

VIII. Palatiolum monasterium abolitum.

Popponis archiepiscopi factum quoddam recitat Theodericus in ejus vita, quod eadem fide huc referre visum est. Is [a] narrat, archiepiscopum curis omnibus ad diœcesis suæ cum tuendam dignitatem, tum disciplinam retinendam conversis, mores sanctimonialium Palatioli cœnobii, quod jam inde a sæculo septimo conditum diximus, lascivia luxuque remollitos, hac occasione sanare aggressum fuisse. Forte archiepiscopus uni ex illis commissuram pallii, ut inde caligas episcopales contexeret, de more dederat. Illa, ut antistitis in se amorem raperet, vestem philtro imbutam reddit. Poppo ut caligas induit, tantam ilico philtri vim præter morem expertus est, ut in nefariæ mulieris amorem tota mente & cogitatione exardesceret. Demiratus lascivientis carnis insolitam tyrannidem, facto in aliis quoque simili periculo, turpissimi flagitii auctorem feminam esse non dubitavit. Ventum inde ad facti cognitionem, eoque probato, una omnium sententia fuit, expellendam ex illo cœtu nequissimam incantatricem; ceteras ad pullam vestem (nam candidas canonicarum more tum gestasse dicuntur) & ad strictiores monacharum leges redigendas esse. quod cum major pars, vitæ laxioris tenax, omnino respueret,

[a] *Annal. Trev. lib. 11. n. 40.*

ANN. CHR. 1027.

visum est archiepiscopo collegium illud pænitus dissolvere, facta reliquis ad alia transeundi monasteria facultate: ex quibus nonnullæ in proximum Horreense monasterium, quod integra per id tempus discipliona vigebat, migraverint. His gestis, Poppo ad sanctum Domini sepulcrum profectus traditur: qua in peregrinatione triennium insumsit, eodem fere tempore, quo Richardus abbas.

IX. Murense monasterium conditur.

Cum multa sunt commoda, quæ rei publicæ ex Ordine nostro proveniunt, tum illud non insuper habendum, quod plurima servaverit monumenta, quibus tum sacra, tum profana historia illustrari possit. Argumento est in præsens Murense apud Helvetos monasterium, ex cujus archivo desumta est vera origo Habsburgicæ domus, quæ multis fabulis ante illorum monumentorum editionem scatebat. Ex illis enim constat, illius stirpis auctorem esse Radebotonem, cujus filius Wernerus seu Wernarius Argentoratensis antistes, Murensi monasterio, uti & Habesburgi castro, principium dedit. sic enim ille in primario hac de re instrumento loquitur. *Ego Wernherus, Strasburgensis episcopus, & castri, quod dicitur Habesbureh, fundator, monasterium in patrimonio meo, in loco, qui Mure dicitur, in pago Argoïa, in comitatu Rore, in honore sanctæ & individuæ Trinitatis & sanctæ Dei-genitricis Mariæ, omniumque sanctorum construxi, quod titulo beati Martini episcopi in perpetuum dicavi. cui prædia, quæ hereditario jure mihi contigerant, per manum germani fratris mei Lancelini, qui, utpote militiæ cingulo præditus, defensor patrimonii mei exstiterat, cum legitima possessione villarum, familiarum, agrorum, silvarum, pratorum. montium, omniumque appendiciium contradidi.* tum statuit, ut fratres inibi, *sub monachica norma secundum regulam beati Benedicti viventes*, abbatem sibi libera electione, sive de sua, sive de alia congregatione, libere præstituant: ipse autem abbas, communicato fratrum consilio, advocatum de ejusdem Werneri posteritate, *qua præfato castro Hasburch dominetur*, eligant, &, deficiente mascula prole, mulier ejusdem generis & castri advocatiam e manu abbatis accipiat: non ut beneficium, *sed ut quamdam monasterii commendationem & tuitionem.* Actum *anno ab incarnatione Domini millesimo vigesimo-septimo, indictione* x. *regnante Conrado imperatore augusto.* Wernero adjungitur Itta comitissa, Radebotonis conjux, quæ monasterii itidem *primaria conditrix* dicitur in necrologio ad diem xxiii. Julii: quæ in libro fundationis perperam Werneri episcopi soror dicitur. Benefactricem dicere malim quam conditricem: cum Wernerus ipse testetur, se monasterium condidisse in suo *patrimonio*, quod *hereditario jure* sibi provenerat. Accersitus ex Meginradi-cella seu Einsidla Embricius abbas, commendatum sibi locum *in suum magisterium* accepit, moxque illuc destinavit Reginboldum monachum, *in omnibus actibus suis laudabilem virum, qui nuper antea a Solodoro castro ad conversionem venerat*; eumque præpositum illic constituit, missis cum eo fratribus ac libris, aliisque rebus necessariis. Ejus loci parochialis ecclesia, quam tenebat Voko presbyter, eidem monasterio cum ejus dote tradita est a Warmanno Constantiensi episcopo, ita sane, ut sæcularem illi ecclesiæ presbyterum monachi præficerent. Errat Murensis chronographus, cum Wernerum episcopum hoc anno decessisse scribit, quem ad annum M XXIX. vitam produxisse constat ex chronico Hildensheimensi: ubi Willehelmus, reginæ capellanus, ei successisse traditur. Werneri episcopi obitus in necrologio notatur v. kal. Novembris, mortuus in Constantinopolitana urbe, si Murensi chronographo credimus, quo jussu Conradi imperatoris abierat.

X. Heinrici regis coronatio.

His præmitti debuerat coronatio Heinrici, filii Rotberti regis, Conradi imperatoris inaugurationem brevi subsecuta, quippe quæ post mortem Hugonis natu-majoris in civitate Remorum [a] jussu patris hoc anno facta est, nequiquam obsistente Constantia regina, quæ Rotbertum natu-minorem præferri volebat. Rotberti patris voluntati favebat Fulbertus Carnutum antistes, Constantiæ vero cum multis aliis Odolricus episcopus Anrelianensis, cujus ad Fnlbertum epistola exstat inter [b] Fnlbertinas, eum monentis *incurrisse gravissimum reginæ odium, faventem potius marito suo de constituendo rege majore filio, quem dicunt simulatorem esse, segnem, mollem in negligendo jure patris futurum: fratri suo minori attribuentes his contraria.* Fulbertum ob hoc rodi a plurimis episcopis: satius fore, *patre vivente, nullum regem sibi creari*; aut præferendum, qui melior fuerit. Hinc consecuta mala, quæ tum Fnlbertus ipse in suis epistolis, [c] tum Glaber commemorant. Heinricum ipso die pentecostes, qui hoc anno in quartum-decimum Maii incidebat, coronatum

a Glab. lib. 3. c. 9.

b Fulb. ep. 106.

c id. ep. 105. &c.

ANN. CHR. 1017. fuisse discimus ex præcepto Rotberti regis, qui Dervensibus, postulante Dudone abbate, quasdam ecclesias, quas Stephanus de Junci-villa invaserat, restitui jubet, cum consilio episcoporum, abbatum ac procerum, *qui ad benedictionem prolis meæ*, inquit, *Heinrici futuram in die sancto pentecosten convenerant.* Eodem anno Hugo miles quamdam partem *forestæ suæ* donat Dervensi monasterio, *cui venerabilis pastor & abba Dudo* præerat. *Data* XV. *kal. Decembris*, regnantibus Rotberto, & filio ejus Heinrico. *Actum Dervo monasterio publice anno ab inc. Domini* M XXVII. *indict.* X. Idem miles post annos octo dicitur obiisse v. non. Octob. & in Dervensi monasterio jacere. Beslius litteras refert Agnetis Pictavorum comitissæ, Angeriacensi monasterio conferentis decimam quamdam in *Polo-Cerverio juxta Carentiniacum monasterium*, datas *mense Februario* anni insequentis, *anno* XL. *regnante Rotberto rege, & primo anno regni Heinrici filii sui.* Durabat ad hoc tempus Mediolanensium conjuratio in Conradum imperatorem, ut patet ex Fulconis Andecavorum comitis litteris ad Rotbertum regem, quas apud Fulbertum [a] legere licet.

a ibid. ep. 15.

XI. Dervensibus restitutio & donationes factæ.

Quinam episcopi Heinrici coronationis interfuerint, discimus ex prælaudato Rotberti regis præcepto pro monasterio Dervensi, quod hoc loco integrum in rei monumentum afferre operæ pretium fuerit.

*In nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu-Christi, divina ordinante providentia Rotbertus rex. Si justis & rationabilibus servorum Dei petitionibus aurem clementiæ impendimus, procul dubio exinde æternam a Domino mercedem nos recepturos speramus. Quapropter universis sanctæ Dei ecclesiæ fidelibus, tam præsentibus quam futuris, notum fieri volumus, quoniam Dudo venerabilis abba & ceteri fratres ex monasterio, quod vocatur Putiolos, quod est in Dervo constructum in honore beatorum apostolorum Petri & Pauli ac sancti Berchariі, qui ipsum monasterium a novo opere construxerat, ubi nunc ipse gloriosus Martyr & sancta Theodosia corpore requiescunt, ante præsentiam nostram venerunt, & causas suæ necessitatis humiliter intimaverunt, reclamationem facientes de quibusdam rebus prædicto monasterio ablatis; scilicet de septem ecclesiis, de Ragisicote, de Vallis, de Faia, de Tramiliaco, de Saura-terra, de sancto Christophoro, de Laderciaca corte: quas quidam miles Stephanus de Junci-villa * nuper sua fortitudine invaserat, videlicet prædicti tempore abbatis. Hujus clementissime faventes petitioni, ostendimus eam fidelium nostrorum clarissimæ congregationi, scilicet archiepiscoporum, episcoporum, abbatum, monachorum, clericorum, comitum, ceterorumque multorum, qui* AD BENEDICTIONEM MEÆ PROLIS HEINRICI, FUTURAM IN DIE SANCTO PENTECOSTEN, *convenerant. Igitur episcoporum sancta conventio, & procerum meorum amabilis multitudo hujus religiosi viri petitionem judicantes suscipere, tam pro remedio animæ nostræ, quam pro statu sanctæ Dei ecclesiæ, cui videbatur præesse, quoniam prædictus miles aberat, qui Dei ecclesiæ res invaserat, & præsentialiter aliam non poteramus facere justitiam, cum decrevere perenti gladio anathematis. quorum decreto libenter assensum præbentes, hoc solum prædicto abbati suggessimus, ut illa die ab hac re desineret, dicentes,* NON ESSE VOLUNTATIS NOSTRÆ, QUEMQUAM ILLA DIE MALEDICI, QUA FILIUM MEUM STATUERAMUS BENEDICI. *In crastinum vero dilatam proclamationem jam dicto abbate ante præsentiam nostram repetente, atque hoc idem pluribus in locis se fecisse, sed non profuisse sibi adserente, jussimus catervæ episcoporum, cum laude, qui in præsentia aderant, principum, ut æternæ maledictioni memoratum militem, nisi resipisceret, supponerent. quod & factum est.*

* de Joinville.

Auctoritate Dei Patris omnipotentis, & sanctæ Dei-genitricis Mariæ, & sancti Petri, & omnium Apostolorum, & omnium electorum Dei excommunicamus, & omni genere maledictionis expugnamus prædictum militem Stephanum, qui res sanctorum apostolorum Petri & Pauli, sanctique Berchariі martyris usurpando pervasit, nisi quod pervasit reddiderit, & per congruam satisfactionem pœnituerit. Istius anathematis vinculum nos pariter cum reliquis roborantes, jussimus ut usque ad satisfactionem haberet vigorem, & litteris quæ acta sunt denotarentur, & pontifices cum principibus, quorum judicio hæc gesta sunt, subscriberentur. Sig. Rotberti gloriosissimi Francorum Regis. Sig. Ebali archiepiscopi. Sig. Beroldi episcopi. Sig. Ascelini episcopi. Sig. Rogeri episcopi. Sig. Fulconis episcopi. Sig. Harduini episcopi. Sig. Warini episcopi. Sig. Lantberti episcopi. Sig. Goffridi episcopi. Sig. Fromundi episcopi. Sig. Odilonis abbatis. Sig. Airardi abbatis. Sig. Richardi abbatis. Sig. Odonis comitis. Sig. Guillelmi comitis.

Qui post Ebalum Remorum archiepiscopum subscribunt episcopi, sunt Beroldus Suessionensis, Ascelinus seu Adelbero Laudunensis, Rogerus Catalaunensis, Fulco Ambianensis, Harduinus Noviomensis, Warinus Bellovacensis, Lantbertus Lingonensis, Goffridus Cabilonensis, Fromundus Trecensis; tum abbates Odilo Cluniacensis, Airardus sancti Remigii apud Remos, Richardus sancti Medardi apud Suessionas; Odo comes Campaniæ, & Guillelmus comes, ut puto, Burgundiæ, cognomine Otto, qui non multo post vivere desiit, ut mox dicturi sumus. Ceterum Stephanus de Juoci-villa, de quo in præmisso diplomate agitur, regis & episcoporum decreto acquievit, rediitque in gratiam cum Dudone abbate & Dervensibus, agente in primis Engelberto seu Ingelberto comite Breonensi, superius [a] memorato, qui suam ipsius filiam ei matrimonio copulavit, eique a Dudone abbate obtinuit *advocatiam* [b] territorii Blesensis, quæ prius ipsi Engelberto commissa erat. Ad hæc eodem anno Hugo quidam, vir nobilis, *sanctorum in Dervo habitationem considerans, & monachorum ibi degentium conversationem Deo dignam*, partem quamdam ex *foreste* sua eis confert, centum videlicet perticas in longitudine, totidemque in latitudine, cujus *dimensionem pertica ipsius ad mensuram pedum viginti & septem protendi* jubet. *Data sub die* XV. *kal. Decembris, regnantibus piissimis Francorum regibus Rotberto & filio ejus Henrico. Actum Dervo monasterio publice, anno ab incarnatione Domini* M XXVII. *indictione* X. Decessit post annos octo v. nonas Octobris idem Hugo, sepultusque est in monasterio Dervensi.

a lib 54. n. 76.
b V. append.

XII. Otto-Willelmus obit.

Eodem anno [c] mortuus est Otto-Willelmus Burgundiæ comes mox laudatus, sepultusque in monasterio sancti Benigni, ubi filius ejus Wido comes ante aliquot annos humatus fuerat. Ottonis comitis ob insignia ejus beneficia in sanctum Benignum æterna memoria erit apud ejus loci monachos, qui ejus nomen necrologio adscripserunt XI. kal. Octobris. De ejus obitu, aliisque de rebus ad Vizeliacense maxime cœnobium pertinentibus, Willelmus abbas Odiloni abbati Cluniacensi epistolam scripsit, quam ex veteri membrana hoc loco referre non pigebit.

c Spicil. to. I. p. 460.

Melle favoque dulciori domno patri O. frater W. cum ceteris fratribus, summæ felicitatis munus. Omnes quæ circa vos sunt, flagranti desiderio certi esse cupientes, litterulas vobis misimus, horum, quæ apud nos geruntur, indices. Interius quidem, divina gratia, vestrisque meritis suffragantibus, bene valemus: exterius vero quibusdam infortuniis graviter fatigamur. Audistis jam, ut credimus, rebus humanis excessisse comitem Willelmum, & apud Divionem sepultum. De obitu comitis Richardi missum non habuimus, nec aliquid didicimus, nisi quantum a dicentibus audivimus. Frater ea innotescimus paternitati vestræ, quod monasterium Viziliacense, agente Landrico comite, monachis ejusdem loci cum abbate turpiter ejectis, domnus Oddo suscepit sine consultu episcopi Augustodunensis. Hac de causa in tanta ira contra vos & nos, locumque nostrum concitatus est, ut non solum mala, quæ per se suosque poterit, minatur nobis irrogare, monasterium videlicet Magabrense auferendo, & omnia altaria, quæ in suo episcopatu habemus, excommunicando; sed & omnes, quotquot potest, episcopos, clericos, laicos, cujuscumque Ordinis aut dignitatis, in nostras inimicitias commovendo. Excommunicavit etiam nostræ congregationis fratres, ut nullus jam dicto loco inhabitet, ecclesiamque ingrediatur, vel aliquod divinum obsequium in ea celebrare præsumat. Ipsi vero fidentes apostolicis privilegiis, quibus libertas ejusdem loci ab antecessoribus provisa est, pro nihilo ejus sententiam computaverunt, & nihil de interdictis dimittere curaverunt: sed litteras hac de causa ab eo directas despectui habentes, in terram pedibus conculcandas projecerunt. unde non solum ipse majori ira accensus est, sed & apud omnes, longe lateque hæc audientes, grandis calumnia contra nos exorta est. Universi enim qui hæc audiunt, non solum inimici, sed & qui ante videbantur amici, illius injustitiam contra nos auctorizant, nosque inaudita præsumtionis, & etiam apud sæculares horrenda cupiditatis inculpant, dicentes, non licere qualemcumque abbatem a proprio honore qualibet ex causa amovere sine canonica examinatione & judicio episcopi, ad cujus diocesim noscitur pertinere. Hæc & ejusmodi quamplura, non modo ab æmulis, verum & a consentaneis audientes, & ab episcopo vinculo anathematis quo fratres ligaverat, ut absolveret, nullo modo antequam relicto loco cum suis omnibus ad vos reverterentur, impetrare valentes, aliud consilium salubrius invenire nequivimus, præter quod ex vestra parte eis mandavimus, ut ad vos revertantur quantocyus: ne aliquis periculo excommunicationis subjaceat subita morte præventus. Hæc vero au

ANN. CHR. 1027.

comes Landricus permittat, vel ipsi velint facere, nobis manet incertum. Quæ cuncta vobis intimare curavimus, cupientes vestram voluntatem & jussionem de his omnibus littera vestra cognoscere quantocyus. Valete.

Quid ex illis turbis consecutum sit, non prodit chronicon Vizeliacense, quod tomo tertio Spicilegii Acheriani editum est. Ex hac vero epistola intelligitur, jam vulgatum fuisse rumorem de morte Richardi tertii Nortmannorum comitis, qui paullo amplius solido anno patri supervixit, ut mox videbimus. Ottonis epitaphium retulit Chiffletius, in cujus fine hæc leguntur. *Anno Domini* M XXVII. XI. *kalendas Octobris sepultus est.* Ejus filius Wido comes filium habuit Ottonem comitem Matisconensem, qui pro anima patris sui Widonis, necnon pro anima avi sui Ottonis, cognomento Willelmi, & uxoris suæ ac filii sui Gaufredi, villam Aniscum, prope Ararim fluvium sitam, quæ olim *ex hereditate sancti Vincentii*, id est cathedralis ecclesiæ Matisconensis, ad jus comitatus ab antiquo devenerat, Cluniaco restituit, *sicuti jam ante comes Leotaldus, atavus*, inquit, *meus, per testamentum precepti Ludovici regis dederat apostolo Petro & Cluniensibus monachis.* Eisdem ipse Wido villam contiguam, Asnerias dictam, cum suis appendicibus donat; *regnante Rotberto rege cum filio suo Hugone*, atque adeo ante mortem Ottonis-Willelmi, qui Hugoni regi paullulum supervixit.

Cluniaco facta restitutio.

XIII. Placitum pro S. Germano Pratensi.

a Montmorency p. 17.
* Antony.

Willelmus abbas, cujus epistolam mox retulimus, non ita Divionensi, Fiscamnensive monasterio affixus erat, quin aliis quoque monasteriis sibi commissis invigilaret, quorum e numero Pratense sancti Germani apud Parisios monasterium erat. Quam obrem cum pravæ consuetudines [a] in villis huic monasterio subjectis, scilicet Antoniaco *, ejusque appendicibus, a vicario, cui nomen Pipinellus-Garini, exigerentur; hac de re conquestus est Willelmus apud Rotbertum regem: qui id moleste ferens, prædictum Pipinellum ad discussionem istius causæ provocavit. Comparuit ille ad dictum diem, at resistere non valuit rationibus monachorum, *qui legali conflictu duelli erant resistere parati.* verum cum ad satisfactionem paratus esset, morte præventus id exsequi non potuit: ad quod rex & Constantia regina Hersendam ejus conjugem compulerunt. Placito subscribunt Guarinus episcopus, scilicet Belvacensis, Odolricus Aurelianensis; Burchardus miles, nempe de Monte-Maurenciaco, aliique complures.

XIV. S. Wlframni inventio.

b V. lib. 53. n. 9.

Dum Gerardus abbas Fontanellæ [b] præesset, (hoc autem anno præesse cœpit) visum est ei, ceterisque fratribus, ut basilica sancti Petri, quæ humilior erat, paullo altius erigeretur, & statutis columnis, fornicibusque per eas dispositis, cryptæ fierent, seu ædiculæ subalares. At cum operæ humum effoderent, tria sepulcra ordinate disposita invenerunt; & in duobus quidem, quæ sancti Wandregisili & sancti Ansberti titulos præferebant, nihil præter pulverem resolutorum corporum repertum est: in tertio vero, quod ad sancti Wandregisili dextram positum erat, integerrimum sancti Wlframni corpus inventum cum sacerdotali veste non omnino consumta, ex qua sescuncia auri collecta, quæ postmodum conficiendæ altaris argenteæ tabulæ impensa fuit. Hoc loco expostulat Fontanellensis illius inventionis scriptor contra Blandinienses monachos, qui corpus sancti Wlframni una cum reliquiis sanctorum Wandregisili & Ansberti in suum monasterium delatas jactitabant, quod refellit auctor ille, tum ex historia translationis sanctorum Wandregisili & Ansberti, quos Blandiniensibus concedit auctor; tum ex libello de virtutibus sanctæ Bertæ abbatissæ Blangiacensis. Sic inventum corpus sancti Wlframni in ligneo primum loculo repositum; dein ab illustri quadam femina, Imma nomine, quæ *mutato habitu* Fontanellam secesserat, argentea theca inclusum fuit. Constituta die, qua id fieret, Gerardus abbas corpus sacrum ad ædiculam sanctæ Dei-genitricis Mariæ quæ Callo-villæ dicitur, vespera præcedente deferri curavit: tum prima luce cum duobus fratribus illuc profectus, sacra ossa, *vino lota*, primo sindone nova, tum pretiosissimo ex purpura pallio, quod Rotbertus archiepiscopus dono ad hoc miserat, involuta, in præparato scriniolo reposuit: in altero vero corpora sanctorum confessorum Eremberti Tolosani pontificis & Condedi eremitæ; in tertio denique beatorum martyrum Maximi & Venerandi. quibus ita dispositis, Gradulfus tunc decanus, is qui post Gerardum abbas fuit, ceterique fratres cum crucibus ac cereis ad prædictam ædiculam processerunt, subsequente Imma matrona cum infinita promiscui vulgi multitudine, indeque sacrum loculum levantes,

ANN. CHR. 1027.

ad basilicam sancti Wandregisili sollemni pompa detulerunt. *Facta est hæc translatio*, inquit auctor, *anno dominicæ incarnationis millesimo vigesimo-septimo*, VII. *kal. Junii*, *Henrico rege Francorum regnum*, *præter matris suæ voluntatem*, *invasum tenente*; *principatum vero Normanniæ tertio Richardo legali modestia disponente*.

XV. Richardi ducis obitus & fratres.

Non diu superstes fuit Richardus, qui *neque* integrum *annum in principatu*, *immatura præventus morte*, *peregit*, ait anonymus ille Fontanellensis. Ejus obitus in necrologiis sancti Germani Pratensis & sancti Benigni notatur VIII. idus Augusti. Huic tres ex patre fratres superstites erant: Rotbertus scilicet, qui ei successit, ex Judita priore conjuge Richardi secundi; duo alii, Willelmus nimirum, qui castrum Arcas in pago Talogiensi exstruxit, & Malgerius Rotomagensis archiepiscopus, nati ex Papia Richardi posteriori uxore: *cujus fratres*, *Ansfredus & Osbernus*, Fontanellæ *monachum professi sunt*, ex eodem auctore. De his plura superius diximus. Rotbertus comes auctor est Cerasieosis monasterii, de quo inferius.

XVI. Majori-monasterio facta restitutio & donatio.

Majoris-monasterii cœnobitæ jam dudum villam pagi Blesensis, quæ Chilziacus vocatur, possederant, at sæcularium hominum violentia amissam dolebant. Quapropter Ebrardus abbas apud Odonem comitem satis egit, ut hæc villa monasterio restitueretur. Annuit comes, favente Alano Britannorum comite, & Eudone fratre ejus, qui ab ipso Odone hanc ecclesiam in beneficium tenebat. « Nam si justum esse credimus, inquit, ut potentes hujus sæculi Dei famulis, unde « sustententur, ex propriis tribuant; nimis a justitiæ linea discrepare censemus, si « non ea, quæ a domo Dei iniquitas injuste abstulit, restitui curemus. Atque ut hæc restitutio majori auctoritate fulciretur, ab Heinrico rege, qui præsens aderat, aliisque proceribus eam firmari curavit. quod an vivente adhuc Rotberto rege factum sit, non constat. Subscripta sunt signa Heinrici regis, Adam Melidunensis, Manassæ comitis, Jungonei Britannorum archiepiscopi, Guarini episcopi Redonensis, & aliorum, quos videsis in appendice, ubi hoc instrumentum integrum referemus. Iidem fere subscribunt donationi quorumdam prædiorum in vico Marciliaco, quæ Rivallonus Redonensis provinciæ miles cum Junnargande conjuge sua Majori-monasterio contulit. Subscribunt Alanus comes, & Eudo ejus frater, Jungoneus archiepiscopus, Warinus Redonensis episcopus, Walterius Namnetensis, & alii. Ibidem cella erecta est, uti & in Veteri-vico pagi Carnutensis, ubi fundum erigendæ cellæ contulit *quidam honoratus ac nobilis Virzionensis castri possessor in pago Biturigensi*. qua de re gravis controversia fuit cum canonicis ecclesiæ Carnutensis, duelli & ferri calidi probatione dirimenda. Hæc tempore Ebrardi abbatis, an Alberti ejus successoris contigerint, nobis haud satis compertum est. Non multo post Odo comes quemdam famulum Geraldi de Reimorentino manumittit, ad sacros ordines promovendum. *Actum Vindocino castro*, *anno* XLII. *regnante rege Rotberto*. Apposita sunt his litteris signa Arnulfi archiepiscopi, & Evrardi abbatis.

XVII. Cormarici abbates.

Cormaricense monasterium tunc regebat Richardus abbas, sub quo Fulco Andium comes advocatus Cormariceni monasterii factus est, ea lege, ut abbatiam in alienam dominationem minime transfunderet, sicut majorum suorum temporibus factum fuerat, qui, cum a Fulconis ejus proavi tempore ejusdem loci advocatiam habuissent, abbatiam in suum dominium redegerant. Veritus itaque Fulco, ne idem in posterum accideret, *instigatus obnixe a venerabili jam dicti loci domno Richardo abbate*, *sibique subjectis monachis*; ne id fieret, regia auctoritate interdici curavit. Idem Richardus abbas cuidam colonæ sancti Pauli, Adelaïdi nomine, farinarium quoddam cum terra concedit subtus Troilum villam juxta ripam Agneris *, *mense Septembri anno* XXX. *regnante Rotberto rege*. quod tantum notamus ad designandum tempus Richardi abbatis. Hujus successor Rotbertus, ejus nominis primus, cognomento Infernus, monasterium dirutum restauravit. Hoc ejus cognomen discimus ex quadam notitia cujusdam Marrici de Nuecastro *, qui in monasterium illud optime affectus, societatem a Richardo abbate & a monachis obtinuit, simulque facultatem, ut die festo sancti Pauli *in refectorio manducare* sibi liceret: pro quo honore unum sturionem quotannis illis daret. Eo mortuo, ibidemque sepulto, Marranus filius ejus eumdem erga Cormaricenses amorem, *abbate tunc Roberto*, *qui Infernus dictus est*, *servavit*, eisdemque quamdam terram, Cormarico vicinam, scilicet Montem-caninum, daturum se promisit. quid inde consecutum sit, docet ipsa notitia, quam in appendice exhibemus. Neque enim ejusmodi minutiis hoc loco immorari juvat.

* l'Indre.

* Neufre.

ANN. CHR. 1027.

Mitto etiam donationem ecclesiæ sancti Symphoriani de Asiaco, quæ donatio, eodem Rotberto abbate, Cormarico facta est, uti & sancti Petri de Rivarena.

XVIII. *Angeriaci quædam notanda.* a *ann.* 10.

Superius ex Beslio [a] laudavimus litteras Agnetis comitissæ, quibus Angeriacensi monasterio confert decimam quamdam *in Poto-Cerverio juxta Carentiniacum monasterium*, datas hoc anno, Rotberti regis XL. Heinrici novi regis primo. Eædem notæ chronicæ adhibentur in charta commutationis factæ inter Aimericum sancti Johannis Angeriacensis abbatem, & *inter monachos sanctæ Mariæ, necnon sancti Andreæ atque almi Christi Benedicti Quinciacensis*, Isemberio Pictavorum episcopo hanc abbatiam tunc regente. cui abbatiæ Angeriacenses quasdam vineas, his vero Quinciacenses quasdam areas intra urbem Pictavorum conferunt. *Actum Pictavis mense Augusto, regnante Rotberto rege anno* XL. *& Heinrico filio ejus anno primo, incarnationis vero* M XXVII. De Carantiniaco seu Carentiniaco [b] monasterio superius actum est. Legimus litteras Johannis papæ, inscriptas archiepiscopis & episcopis Galliarum, necnon Willelmo religioso duci Aquitanorum, Gosfrido comiti Engolismæ civitatis, Heliæ comiti Petragoricæ urbis, simulque filiis Hugonis de castro Leziniaco, item Willelmo de Partaniaco, itemque Willelmo de Talomonte, aliisque, quos rogat, ut a *præsenti die kalendarum Maiarum* Angeriacense monasterium cum Aimerico abbate & monachis tueantur ac defendant, pro eo quod *regulam sanctissimi patris Benedicti inibi inviolabiliter custodiri* audierit.

b *lib.* 53. *n.* 41.

XIX. *Cluniaci immunitas confirmata.* c *lib.* 55. *n.* 75. d *Bullar. Clun. p.* 9.

Cum immunitas Cluniacensis monasterii a Gausleno Matisconensi episcopo in Ansana [c] synodo vexata fuisset; eamdem Johannes papa novo diplomate [d] asseruit, secutus exemplum superiorum pontificum Romanæ ecclesiæ, cui a Willelmo duce monasterium illud *speciali dono delegatum* fuerat: ita *ut ad nullum alium respiciat locus ille, sive habitatores ejus, nisi ad Deum & sanctum Petrum & apostolicæ sedis pontificem summum.* Superiorum pontificum sequens exemplum Johannes papa, *cum ceteris coëpiscopis* suis *in conventu Romæ congregato in præsentia domini Conradi regis augusti, nuper a Deo & nobis*, inquit, *in imperium Romani orbis electi & coronati*, statuta confirmat, quæ illi de libertate prædicti loci sanxerant, *& habitatores ipsius*
» *per centum & eo amplius annos sine alicujus contradictione tenuerant.* Ad hæc ponti-
» fex comperto, quod quidam episcoporum sine ulla rationabili causa excommuni-
» carent *religiosos, sobriam & Deo placitam vitam ducere cupientes*, id de monachis
» Cluniacensibus fieri omnino prohibet; decernitque, ut si qua episcoporum adver-
» sus illos querela exorta fuerit, & aliter finiri non potuerit, apostolicæ sedis exa-
» mini reservetur. *Data v. kal. Aprilis per manum Petri episcopi Prænestinæ ecclesiæ & bibliothecarii sanctæ apostolicæ sedis, anno pontificatus domni Johannis sanctissimi nonidecimi papæ tertio, indictione decima.*

XX. *Bremetensem abbatiam invadit Odilo.* e *Ital. sac. to.* 4. *p.* 1440.

Hæc acta sine dubio curante Odilone abbate, cujus nepos cognominis, multum ab eo degener, mortuo Gottofredo abbate Novaliciensis monasterii, cui Bremetense tributum fuerat, hujus loci abbatiam Romæ a Conrado [e] imperatore obtinuisse dicitur, quam postea Alberico Cumano seu Comensi episcopo tradidit. Cum vero episcopum nollent admittere monachi, ille Taurinum profectus, multo pretio egit apud Maginfredum marchionem, ejusque fratrem Aldericum episcopum, ut abbatia illa ipsi cederet. Odiloni vero in compensationem quædam cella concessa. Hic est Maginfredus marchio, qui Willelmum Aquitaniæ docem ad capessendum [f] pro se vel suo filio regnum Italiæ invitabat, de quo idem Willelmus & de fratre ejus Alderico seu Aldrico ita scribit in epistola [g] ad Leonem episcopum Vercellensem: *Non laudavit mihi hanc conditionem*, nempe ut episcopos Italiæ deponeret, *prudens marchio Maginfredus, nec frater ejus Alricus bonus episcopus, quorum sanissimo plerumque uti consilio numquam pœnituit, quos sapientia omnes Italos præstantioris ingenii, fidei & bonitatis esse censeo.* Alricus Astensis episcopus erat, laudatus itidem [g] a Glabro, uti & Mainfredus seu Maginfredus ejus frater.

f *Fulb. epist.* 124. *& seqq.* g *ibid. ep.* 126.

g *Glab. lib.* 4. *c.* 2.

XXI. *Segusiense monasterium conditur.* h *ibid.* * *Suza.*

Idem Glaber [h] agit de monasterio per id tempus condito ab eodem Mainfredo apud Segusium * seu Secusiam, quæ colonia est Taurinatium in alpibus Cottiis. quod hac occasione factum tradit ejus rei testis oculatus. Erat tunc temporis homo quidam plebeius, nundinator reliquiarum, qui se modo Stephanum, modo Petrum, modo Johannem dicebat. Is, postquam multos in Galliis delusisset, ubi suas fraudes detectas animadvertit, perfuga se recepit ad alpium partes, usurpato Stephani nomine, qui antea se vel Petrum, vel

Johannem

ANN. CHR. 1027.

Johannem dicebat. Illic solitas merces nundinari pergens, e loco abjectissimo effodit ignoti ossa hominis, quem Justum martyrem esse aïebat, sibique angelico oraculo revelatum. Tum ille excubias ad ejus loculum agit, eoque confluxit cum munusculis promiscuum vulgus, factaque illic miracula jactitavit. Hoc comperio, Mainfredus, *marchionum ditissimus*, loculum crediti martyris ad se deferri jubet; moxque construi monasterium in Seutiæ castro, in honorem Dei omnipotentis & beatæ Mariæ, ubi prædictum martyrem cum plurimis aliis sanctorum reliquiis deponere decrevit. Absolutis ædificiis, convocati ad dedicationem episcopi, cui etiam Willelmus Divionensis cum Glabro, qui hæc refert, nonnullique alii abbates interfuere. Adfuit etiam cum aliis mango ille, marchioni jam acceptissimus: qui a Willelmo abbate & Glabro interrogatus, manifestum se veteratorem prodidit. Deposita nihilo minus in nova ecclesia *ossa, illius profani asin inventa*, qui ea esse asserebat Justi martyris, qui in urbe Belvaco passus est XVI. kal. Novembris, quo die facta dedicatio est. *Et licet plures sana mentis detestabile figmentum*, inquit Glaber, abominandum clamarent; vulgus tamen rusticanæ plebis, *à mangone corruptum, injusti nomen pro Justo venerans, olim in suo permansit errore.* Eadem Hugo Flaviniacensis compendio retulit.

XXII. Monasterii dotatio & libertas.

Exstat in chronologia * Pedemontana conditi monasterii primarium instrumentum, in quo legitur, Alricum Astensis ecclesiæ episcopum, & germanum ejus Odelricum marchionem, qui alio nomine dictus Maginfredus, filios bonæ memoriæ Maginfredi marchionis, una cum Berta comitissa, filia quondam Autberti itidem marchionis, junioris Maginfredi uxore, monasterium construere decrevisse, ubi congregatio monachorum die noctuque ad Deum preces fundant, tam pro se, quam pro suis progenitoribus, & propinquis, quorum plerosque enumerant. Ad hanc vero constructionem se terræ quoddam spatium intra civitatem Secusiensem assignasse, ubi basilica condatur in honorem Domini nostri Jesu-Christi & sanctæ Trinitatis, sanctæque Mariæ virginis ac sancti Michaëlis archangeli, necnon sanctorum Petri & Pauli apostolorum, atque sanctorum Johannis Baptistæ & Johannis Evangelistæ & sancti Mauri confessoris atque sancti Justi martyris: ubi in perpetuum permaneat congregatio monachorum, qui secundum regulam sancti Benedicti divina celebrent officia: quibus quemdam monachum, Deo devotum, dignumque ejusdem regulæ ab infantia cultorem, Dominicum nomine, abbatem præficiunt. In dotem vero monasterii assignare tertiam partem ejusdem civitatis Secusiæ, pluraque alia, in his monasterium sui juris, positum super fluvium Padi, quod vocatur Pulcherada, *in honorem ejusdem sancti Mauri constructum*, cum ipsa corte Pulcherada & adjunctis. *Quoniam vero*, inquiunt, *nec inventum est, nec ullo modo inveniri potest, ut hujus nostra prædicta civitatis Secusiæ potestas & decima, vel etiam consecratio, alicujus episcopi diœcesi pertinere videantur, per datam licentiam summi pontificis, qui vicem apostolatus obtinet juxta suum privilegium, per quod nobis & ad nostrum jus & proprietatem, sicut cognovit ante fuisse, concessit ac largitus est, ut ejus parochia sive diœcesis consecratio in nostra semper & perpetua potestate sit, ut cui volumus, & a quo deposcimus episcopo ejusdem loci consecrationem & sanctum chrisma atque benedictionem sine omni dubietate poscant: ideo judicamus, & firmiter ordinamus, quod nullo modo maneat ipsum monasterium alicujus episcopi, vel alterius monasterii, nec ullarum personarum, aut per donum imperatoris vel regis, neque ullius personæ, sed semper sit in Dei omnipotentis potestate, quem de eo facimus heredem.* Iidem porro conditores abbatis ejusdem loci nominationem sibi, suisque posteris reservant, cujus ordinationem a quocumque episcopo fieri volunt. In fine Alricus episcopus, qui ante secundum legem Romanam se vixisse dicit, tunc autem Salicum esse, ut totius facti firma sit auctoritas, *pergamenam de terra elevavit*, & Herenzoni notario & judici sacri palatii ad scribendum tradidit, duoque *testamenta* seu exemplaria, uno tenore scripta, fieri jussit, anno imperii Conradi tertio, nono die mensis Julii, indictione XII. quæ notæ anno M XXIX. conveniunt. Actum in civitate Taurinensi. Indicem ejus loci abbatum habes in chronologia Pedemontana, ubi Guido Ferrerius Burgellensis cardinalis præpositum & canonicos regulares in illam abbatiam induxisse dicitur, monachis in abbatiam sancti Michaëlis, anno M D LXXXI. translatis, quod de Clusino monasterio interpretor: quo ex loco primus Segusiani monasterii abbas Dominicus assumtus videtur.

a Chronol. Pedem. p. 238.

ANN. CHR. 1027.

Idem porro Mainfredus cum Berta conjuge non multo post Taurinensem sancti Soluturis abbatiam dotavit: iidemque conditores fuere parthenonis sanctæ Mariæ de Catamania, ut postea videbimus.

Pulcheradæ monasterium.

Pulcherada opidum, situm ad Padi ripam inter Gaxenum & Taurinum, insignitum fuit monasterio sancti Mauri, discipuli, ut fert traditio, sancti Benedicti, a quo postmodum sancti Mauri nomen opido inditum est. Hoc monasterium antiquissimum esse constat, Segusiensi monasterio, quod itidem sanctum Maurum patronum agnoscit, a Mainfredo marchione tributum, quod tamen proprios abbates habuit, tandemque ad sæculares clericos devolutum, ut in chronologia Pedemontana [a] legitur; ubi fusius de hac abbatia dictum est.

a Chronol. Pedem. c. 17.

XXIII. Savilianí monasterii origo.

Eodem fere tempore conditum est sancti Petri monasterium apud Savilianum, quod opidum est diœcesis Taurinensis ad ripam fluminis Macræ, situm inter Salutias & Fossanum. Monasterii auctores Abellonus & Amaltruda conjuges, qui sua omnia in dotem monasterii impenderunt. Ejus rei instrumentum relatum est ab Ughello [b] & a Francisco-Augustino [c] ab Ecclesia, sed variant in illis editis chronicæ notæ. Apud Ughellum id factum dicitur *anno secundo* Conradi imperatoris, *indictione secunda*; apud Franciscum-Augustinum, *indictione XI. anno Domini M XXVIII. die Jovis duodecima mensis Februarii*. sed neutrobique notæ illæ sibi cohærent. Apud Ughellum corrigenda indictio, & pro secunda legendum XI. ut apud Augustinum, ubi corrigenda dies Februarii, quæ duodecima erat dies lunæ anno M XXVIII. Prima colonia monachorum eo inducta videtur ex Clusino monasterio, cui subjectum fuit Savilianense tempore duorum primorum abbatum, Adami scilicet atque Alberici: quorum successor Nicolaus-Pontius, processu scilicet sæculi tertiidecimi, consentiente Reinerio abbate Bremetensi, Savilianensem abbatiam ab imperio sancti Michaëlis de Clusa exemisse dicitur. Hactenus exsistit illud monasterium sub Benedictina congregatione sanctæ Justinæ.

b Ital. sac. to. 4. p. 1441.
c Chronol. Pedem. p. 232.

XXIV. Perusini bona confirmantur.

Dum Romæ adhuc versaretur Conradus imperator, interventu Johannis [d] Romani pontificis, monasterium sancti Petri, quod situm est prope civitatem Perusinam in Calvario monte, sub imperialem tutelam recepit, ejusque bona omnia confirmavit, quæcumque scilicet a principatu Ottonis secundi ei collata fuerant, vel *acquisita per sanctum ac venerabilem virum Petrum abbatem, ejusdem cœnobii fundatorem*, ejusque successores usque ad tempus abbatis Azonis, qui tunc eidem monasterio præerat. *Data anno dominicæ incarnationis* M XXVII. *regni vero domni Chuonradi secundi regni ejus tertio, imperii autem ejus primo, indictione X. Actum Roma.*

d Bullar. Casin. to. 2. p. 77.

XXV. S. Romualdus obit.

Jam instabat tempus, quo Romualdus, senio confectus, laborum suorum mercedem a Deo recepturus erat, cum ad monasterium, quod in valle de Castro exstruxerat, rediit, ubi ante annos viginti prædixerat se nullo teste moriturum. Illic, quasi nihil fecisset hactenus, quod morti suæ conduceret, cellam sibi cum oratorio, in qua reclusus silentium servaret usque ad mortem, ædificari præcepit. Facto reclusorio, cum jam in illud ingredi vellet, corpus ejus magis magisque nimia phlegmatis abundantia, quam a medio fere anno passus erat, atteri cœpit; nec tamen ideo vel lecto decumbere, vel soliti rigorem jejunii relaxare acquievit. Tandem viribus paullatim deficientibus, cum ingruente molestia gravius se haberet, sub solis occasum duobus, qui sibi adstabant, fratribus præcepit ut exirent, & finitis matutinis, diluculo ad se redirent. Illi vero de ejus exitu solliciti, ad cellulæ januam substitere: post paullum, cum neque motum corporis, neque sonum vocis ejus audirent, rati, quod re vera ita erat, eum exspirasse, in cellulam irruunt, beataque anima in cælum rapta, supinum jacere sacrum cadaver inveniunt: non dubii eum, qui sic obiit ut prædixerat, illuc transiisse quo speraverat. Ejus obitus contigit XIII. kalendas Julias: sed annus non ita exploratus, tametsi anno M XXVII. a Baronio, aliisque recentioribus recte consignatus videtur. Vitam ejus litteris mandavit Petrus Damiani, eique annos ætatis centum-viginti tribuit, ac calculos non recte subduxisse videtur: tum quia Romualdus anno ætatis vicesimo admissus fuit in Classense monasterium, Honesto archiepiscopo Ravennate, qui Petro dignitate sponte cedenti successit *primo Ottone habenas imperii tenente*, ut ipse Petrus-Damiani [e] testatur; & quidem anno DCCCC LXXI. secundum Rubei calculum: tum quia Romualdi pater adhuc in vivis erat anno DCCCC LXXXII. ut suo loco superius ostendimus.

e Petr. Dam. opusc. 19. c. 2.

Neque putes ultra hunc annum M XXVII. ejus obitum longius esse differendum. ANN CHR. 1027.
Id enim revincit instrumentum Theodaldi Aretini præsulis, quo Campum-Malduli Petro priori confirmat ipso anno, & quidem post mortem sancti Romualdi, XXVI. *Camaldulum eremitis confirmatum.*
quem *piæ recordationis patrem domnum Romaldum* vocat. In hoc instrumento, cujus authenticum apud Fontem-bonum vidimus, *domno Petro venerabili eremitæ*, qui prioris illic gerebat officium, confirmat ecclesiam, in mediis alpibus sitam, (ipsa est Camaldulensis eremi ecclesia) quam ipse *rogatu domni Romaldi* in honorem sancti Salvatoris consecraverat. quem locum ipse *domnus Romaldus, pius eremitarum pater*, aptissimum ad cellulas fratrum eremitarum judicaverat: ubi quinque cellulas, a se se sejunctas, exstruxerat pro totidem fratribus, qui, sæcularibus abdicatis, ibidem soli divinæ contemplationi insisterent: quibus etiam domnum Petrum venerabilem eremitam (quem Dagninum cognominant) præceptorem dedit. Hunc vero locum eidem Petro confirmat Theodaldus secundum terminos ab ipso designatos ad usum & stipendia fratrum eremitarom, pro tempore ibidem Deo famulantium, quibus etiam largitur mediam partem ecclesiæ sancti Miniatis in villa, quæ dicitur Alina, cum decimatione ejusdem villæ, sicut Petrus abbas de Campo-Leonis *in commutationem* habuerat ab Aretino episcopo, qui eam receperat. His, aliisque eidem sacro loco collatis, statuit præcipitque cum suo clero Theodaldus episcopus, *ut ipsi fratres eremitæ, qui ibidem pro tempore servierint, nullo umquam tempore se se suosque ad aliam, præter eremiticam & solitariam atque contemplativam, vitam transferant: nec umquam liceat eis ipsum sanctum locum ad cænobitarum monasterium retorquere.* Hoc instrumentum a Florentino [a] monacho vulgatum est in historia Camaldulensi, sed absque chronicis notis, quæ in authentico sic habent. *Datum anno dominicæ incarnationis* M XXVII. *anno vero pontificatus domni Theodaldi episcopi* V. *mense Augusto, indictione* X. *Actum in claustru canonicorum.* quorum plerique his litteris subscribunt. Itaque id factum est tertio mense post obitum sancti Romualdi, qui XIII. kal. Julii, ut diximus, decesserat. Hactenus eremitæ in sacra illa eremo perseverant, ut Theodaldus episcopus constituerat, retinentque avitam disciplinam & religionem. quæ prærogativa est vitæ solitariæ & ab omni hominum societate remotæ, quam eremitæ præ conventualibus religiose colunt. Sacræ illius eremi & Fontis-boni iconem superius [b] exhibuimus.

a Florentin. lib 1. c. 40.
b lib 54. n. 60.

Ex multis Romualdi discipulis, qui tum in cœnobitica, tum in eremitica vita XXVII. *Romualdi discipuli.*
sub eo floruerunt, præcipui fuere quatuor, Johannes scilicet ac Benedictus, evangelicæ prædicationis causa in Sclavoniam missi, ubi martyrio affecti fuere: atque Ingelbertus & Gregorius, archiepiscopi *in gentibus* facti, ut Petrus Damiani scribit, forte apud eosdem Sclavos. His accensendus in primis Petrus, cognomento Dagninus, primus Camaldulensis eremi prior, quem beatum Florentinus vocat: cui successere Albizus, Rusticus, & beatus Rodulfus, qui primam in scriptis vivendi formam Camaldulensibus eremitis præscripsit, fato functus anno M C VI. Tres sunt in Italia Camaldulensium eremitarum congregationes, quarum unaquæque suum Majorem habet, nempe Camaldulensis ipsa, quæ sex eremitoria sub se habet, Veneta, & Montis-coronæ. Eremitæ olim ab eodem, quo cœnobitæ, præposito generali regebantur: at, seditione inter utrosque sub finem sæculi quintidecimi exorta, cœnobitæ suum deinceps præpositum generalem seorsim habuere. Pauca deinceps referemus de historia Camaldulensi, quæ apud Florentinum, aliosque consuli potest. Neque in privatas Congregationum Benedictinarum historias excurrere sinit operis magnitudo, earum maxime, quæ peculiares habent historias. alias opus cresceret in immensum, si integras ordinis Cisterciensis, aliorumque similium historias in nostros Annales conferremus. Quapropter, constituta semel cujusque congregationis sive ordinis, qui sub regula sancti Benedicti militat, origine, hanc spartham cujusque congregationis alumnis exornandam relinquemus, excepta congregatione Cluniacensi, quæ unum semper cum nostris, id est cum nigris, ut vocant, monachis, corpus effecit. Aliarum tamen congregationum, maxime Cisterciensis, illustriora subinde eventa referemus. Hæc semel monuisse sufficiat.

In prædicto instrumeoto Theodaldi Aretini episcopi facta mentio est Petri ab- XXVIII. *Monasterium de Campo-Leonis.*
batis de Campo-Leonis, qui decimationem villæ Alinæ ab Aretina ecclesia *in commutatione* tenuisse dicitur, uti & decimationes villæ Largniani, quas Theodaldus episcopus receptas Camaldulensibus eremitis contulit. Situm erat hoc monasterium,

ANN. CHR. 1027.

cujus auctor ignoratur, in diœcesi Aretina, dicatumque sub titulo sancti Januarii, cujus abbas Vincentius [a] anno M LVIII. ecclesiam sancti Blasii monasterio suo adversus Petrum Clusinum episcopum vindicavit. Anno vero M LXV. Albizus, ejusdem loci abbas, ad sacram Camaldulensem [b] eremum se contulit, ut discipulorum sancti Romualdi sanctimoniæ & eremitici instituti rationem edisceret; captusque plurimum loci veneratione & hospitalitatis studio, sacræ obtulit eremo decimas villæ Largniani ad se pertinentes. Hæc abbatia medio sæculo XV. unita fuit mensæ episcopali Aretinæ.

a *Ital. sac. to. 3 p. 723.* b *Hist. Camald. lib. 1. c. 10.*

XXIX. Hugonis abbatis Farfensis varia fortuna.

Mirum est quam varia fortuna fuerit Hugonis Farfensis abbatis, qui anno duodemillesimo primum vitio ordinatus, post annos undecim sponte præfecturam abdicavit, & Guidoni nepoti suo locum fecit. tum post annos quinque iterum ordinatus, post annos tredecim denuo abbatiam Guidoni secundo cessit, nono post anno tertium ordinatus, anno scilicet M XXXVI. ad tres annos superstes. Electus itaque hoc anno M XXVII. Guido abbas, eo nomine secundus, vir humili loco natus, cum se huic oneri imparem reputaret, fratres obnixe rogavit, ut sibi pastorem magis idoneum eligerent. Ægre assensere Farfenses; a quibus demum electus Bonifacius, religiosus Dei servus, eum rebus divinis contemplandis assuetus esset, pastorali regimine implicari refugiebat. Verum, fratribus in electione perseverantibus, adeo præfecturam aspernari visus est, ut pastoralem virgam inversam gestaret. quod fratres indigne ferentes, venerabilem Supponem, nobilem genere, ac doctum elegerunt. Electus vero ad imperatorem, obtinendæ confirmationis gratia, ipse proficisci noluit, sed legatum pro se ad eum direxit. qua de re indignatus imperator, Almerico Cæli-aurei monacho, quem ejus loci abbas, tunc in aula demorans, petenti imperatori suggesserat, abbatiam commisit. Ita factum refert chronographus, nulla facta mentione restituti tertium Hugonis, tametsi in abbatum [c] indice sic abbatum series ordinetur: *Anno* M XXVII. *Guido abbas, Anno* M XXXVI. *Hugo abbas reordinatur* V. *idus Junii. Anno* M XXXVIII. *Guido abbas* II. *obiit. Anno* M XXXIX. *Hugo abbas obiit. Suppo abbas. Anno* M XL. *Almericus abbas*. de quo inferius suo loco.

c *Mus Ital. to. 1. p. 61.*

XXX. Alfonsus rex obit.

In Hispania Alfonsus V. rex Legionensis, cum adversus Sarracenos apud Viseum in Lusitania dimicaret, sagitta percussus, accepto corporis & sanguinis Domini viatico, interiit, magno sui relicto desiderio, tum ob insignem ejus in ecclesias pietatem, tum ob infractum in Sarracenos animum. Sepultus fuit Legione in ecclesia sancti Johannis-Baptistæ, apposito rudi epitaphio, apud Baronium relato, in quo dicitur obiisse *era* M LXV. *nonis Maii.* Veremundus ejus filius ei successit in annos decem, patris exemplo *cænobiorum pius pater & consolator*, ut Lucas Tudensis tradit.

XXXI. S. Mildredæ corpus datum monachis S. Augustini.

Apud Anglos Cnutus rex monasterio sancti Augustini, quem patronum suum vocat, vastato a Danis Thanetensi parthenone, corpus beatæ Mildredæ virginis cum tota ejus terra, id est Thanetensi insula, donavit. Dilata est nihilo minus sacri corporis translatio ad tres annos, quod Elstanus abbas ex insula Thaneto ad monasterium suum XV. kal. Junii transtulit. Hoc etiam tempore Egelnotus, Cantuariæ primas, brachium sancti Augustini ecclesiæ doctoris, centum talentis argenti, aurique talento Papiæ comparatum, Conventriensi monasterio dedit.

XXXII. Richardus abbas Jerosolymis revertitur.

Post annum pæne integrum, ex quo Jerosolymorum iter aggressus erat Richardus Virdunensis abbas, peractis illic, ut superius [d] diximus, paschalibus festis, ægre tandem avulsus est a locis sacris; ditatusque pretiosissimis reliquiis, quas a patriarcha acceperat, quasque e collo pendentes gestabat, e sancta civitate discedit, idemtidem cervice reflexa eam respectans, gemensque quod illam numquam revisurus esset, in qua reliquum vitæ conficere peroptasset. Hærebat ejus animo infixa Christi passionis memoria, cujus causa multas in reditu injurias a Sarracenis, multaque incommoda passus est. Ubi Antiochiam venit, denuo recreatus est conspectu Symeonis monachi, qui se itineris socium ei adjunxit, Virdunum cum eo accedere, ibique ei convivere cupiens. Verum, cum ad civitatem Bellegradam, quæ est in confinio Bulgarorum & Hungarorum, venisset; a principe civitatis transire prohibitus, divulsus ab eo est, diversoque itinere Symeon Rotomagum, Richardus Virdunum pervenit. Huic tota civitas effuso agmine obviam processit, sed maxime monachorum cœtus, qui cum crucibus & cereis, festivo ac sollemni apparatu, redeunti occurrit.

d *num. 5.*

Ubi tantisper resedit, monasterii statum per se explorare, resecare vitia, mores corrigere, & virtutem promovere satagit. Comperto quod de Stephani promotione ᵃ ad Leodicensem sancti Laurentii præfecturam factum erat, super ejus errore doluit. Ille ut patris reditum accepit, venienti occurrere non ausus, ad festum sancti Vitoni accessit, solus absque comitibus claustrum ingressus, præfecturam abdicavit, & cum ceteris, ut privatus, communibus exercitiis vacavit. Tum adductus in præsentiam patris, quo pacto promotioni suæ consensisset sincere explicat; seque nihilo minus errasse, se peccasse confitetur. His intererant ejus comites: e quibus archidiaconus, missus ab episcopo, veniam errati, quidquid illud esset, deprecatur, ratamque Stephani electionem haberi postulat. Richardus vero: Petitioni, inquit, domni episcopi acquiescere perquam honorificum; at fratrem, qui publice peccavit, publice culpam expiare oportet. His dictis, eum ultimum inter fratres locum tenere jussit, dum ipse quid agendum esset, communi consilio in capitulo tractaret. Acta hæc in sancti Vitoni, cujus solemnitas v. idus Novembris celebrari solet, pervigilio: quo die ille Stephanus, nuper abbas, in præsentia episcoporum, abbatum & clericorum, nedum promiscui vulgi, qui frequentes ad festum confluxerant, ultimus omnium, nulla vultus mutatione, resedit. quæ modestia omnes impulit, ut Richardum pro ejus restitutione simul exorarent. Crastino coram omnibus culpam confessus, veniam obtinuit, restitutusque in superiorem statum, ad missam abbatis honores obtinuit. Verum, cum Leodicensis archidiaconus ad episcopum, non cum abbate Stephano, reversus, rem gestam alio, quam par erat, colore episcopo retulisset; ille indignatus, Laubiensem abbatiam Richardo abstulit, aliumque abbatem substituit in locum Stephani, qui deinceps omnibus exemplar religionis & disciplinæ factus est, comparatus Popponi Stabulensi abbati, qui ambo *eodem religionis fervore* ecclesiam illustrasse perhibentur in chronico Laubiensi. Resumsit nihilo minus paullo post Stephanus abdicatam præfecturam, eoque abbate nova sancti Laurentii basilica ᵇ condita est a Reginardo episcopo, qui Romæ a Johanne pontifice absolutionem patratæ simoniæ, & restitutionem in suam dignitatem, quam sponte abdicaverat, ea obtinuerat conditione, ut peccatum suum eleemosynis & pio quodam opere redimeret. Absoluta novæ ecclesiæ fabrica, ad ejus dedicationem sedis apostolicæ auctoritatem adhiberi voluit. Missus itaque a Johanne pontifice Johannes Portuensis episcopus, novam ecclesiam cum Pelegrino Coloniensi archiepiscopo sollemui pompa anno M XXXIV. dedicavit.

ANN. CHR. 1027. XXXIII. Stephani promotionem improbat. a num. 6. S. Laurentii nova basilica. b Gesta episc. Leod. to. 1. p. 171. & seqq.

XXXIV. Si Richardus cum Willelmo Ecolismensi comite, quem in Jerosolymitano itinere socium habuit, in Galliam reversus est, mense Junio ejus reditus contigit. nam Willelmus *tertia hebdomada mensis Junii*, teste Ademaro, reversus est ad propria. In redtu divertit per Lemovicam urbem, ubi a monachis sancti Martialis festivo ritu exceptus est. Ecolismam accedenti omnes non solum Ecolismensium, sed etiam Petragoricensium principes occurrerunt; *clerus vero monasticus* sancti Eparchii in vestibus albis, diversisque ornamentis, cum magna clericorum & populi multitudine, uno extra civitatem milliario obviam processit. Vacabat tunc sancti Eparchii præfectura, post mortem scilicet Richardi abbatis, qui in illo Jerosolymitano itinere apud Selombriam Græciæ urbem citra Constantinopolim obierat, ibidem sepultus in vigilia epiphaniorum. Subrogatus in ejus locum Amalfredus monachus, ejusdem itineris comes, ordinatusque a Rohone episcopo, præsente Willelmo comite & Odolrico abbate sancti Martialis. Non multo post Willelmus comes morbo correptus est, mortuusque vigilia dominicæ palmarum VIII. idus Aprilis, eodem quo Jerosolymis reversus est anno, sed Christi anno insequente M XXVIII. ut in ejus epitaphio legitur, apud Ademarum relato, sepultus cum tota sua progenie apud sanctum Eparchium, cui multa pretiosissima donaria obtulit. Eidem in comitatu successit Aldninus comes ejus filius, in quo desinit chronicon Ademari Cabanensis, monachi sancti Eparchii. Idem libellum scripsit de abbatibus monasterii sancti Martialis Lemovicensis, desinentem in obitu Hugonis abbatis, Odolrici mox laudati decessoris, & Rogerii magistri ac patrui sui, fratris A' 'berti decani sancti Martialis. Ex quo intelligitur, Ademarum non diu prædictis Willelmo comiti & Hugoni abbati supervixisse.

Willelmus Ecolismensis comes Jerosolymis redit. Amalfredus S. Eparchii abbas. Ademari monachi obitus.

XXXV. E numero septingentorum Richardi abbatis sociorum in itinere Jerosolymitano,

ANN. CHR. 1017. unus fuit Evervinus Trevirensis abbas, qui librum de vita sancti Symeonis Sinaïtæ monachi scripsit. Natus est in Sicilia Symeon apud Syracusas, Antonio græci generis & matre Calabra. Constantinopolim septennis a patre perductus, primas in ea urbe litteras didicit. Inde in loca sacra profectus adolescens, illic vitam pie traducere constituit. Erat tunc illis in partibus vir quidam eximiæ sanctitatis, Hilarius nomine, qui peregrinis eo adventantibus ductoris præbebat officium. Huic se adjunxit Symeon, eoque munere per septem annos functus est. Post hæc tædio multitudinis ac perfectioris vitæ studio, ad loca secretiora migravit: ubi cujusdam eremitæ, qui ad Jordanem piissime vivebat, disciplinæ se commisit. Verum ab eo clam relictus, monasterium Bethleemiticum, Virgini Deiparæ sacrum, adiit, atque ibi se pro monacho recipi obnixe petiit, impetravitque. Exacto illic biennio, rursus acris eum exstimulat cogitatio repetendæ solitudinis. Nec mora ad monasterium montis Sinaï se confert, indeque post aliquanti temporis moram, ad oram Rubri maris secedit, solo pane, qui ipsi e vicino Sinai monasterio suppeditabatur, & aqua per biennium contentus. At præternavigantium, præsertim eorum, qui oleum sacrum e sanctæ Catharinæ corpore accepturi eo confluebant, strepitu offensus, ad assignatum sibi in monte Sinai horridum ac desertum locum se contulit, ubi multas dæmonum vexationes passus est. Magna erat tunc non modo monachorum, sed etiam peregrinorum in illo monasterio frequentia, nec loco suppetebat rerum necessariarum in sterili illa eremo copia, nisi aliunde subsidia acciperent. Hujus inopiæ gnarus Richardus Normannorum piissimus comes, eo nomine secundus, qui lustrandis sacris locis eo profectus erat, annuam pensionem eidem loco assignaverat; cujus colligendæ causa subinde monachi è sacro illo monte in Galliam mittebantur. Sed cum ii, quibus id officii injunctum erat, in Neustria diem obiissent, munus illud archimandrita Symeoni, perspectæ sibi virtutis, & multarum linguarum perito monacho, demandavit. Subiit ille ægre impositum sibi officium, & cum altero monacho, Cosma nomine, se in viam dedit. Jamque Antiochiam pervenerat, ibique opportunam navim opperiebatur, cum in illam urbem accessit Richardus abbas, qui cum amicitiam brevi contraxit, eidemque in patriam revertenti se comitem adjunxit. Verum apud Bellegradam, ut mox diximus, ab urbis præfecto transitu prohibitus, sicque ab amico avulsus, reflexo per Italiam itinere serius in Galliam pervenit, exceptus primum a Willelmo comite, haud dubie Pictavorum, cui in illo itinere notus fuerat, & apud eum aliquamdiu commoratus: ubi Cosmas monachus ejus comes fato functus est. Huic incommodo aliud gravius accessit, mors scilicet Richardi comitis, a quo assignatum censum accepturus erat. Itaque sperato frustratus subsidio, ad amicum suum Richardum Virdunensem abbatem se contulit, indeque ad Evervinum Trevirensem abbatem: ubi Popponi archiepiscopo familiaris factus, & cum eo iter Jerosolymitanum aggressus, ac demum cum eo reversus Trevirim, ibidem inclusus in quadam turri vitam felici morte absolvit.

Symeonis Sinaïtæ monachi vitæ compendium.

XXXVI. Paullo aliter Hugo Flaviniacensis ea, quæ Symeoni apud Rotomagum contigere, commemorat, prout *ex armario Rotomagensi* se accepisse dicit, *licet libellus vitæ ejus hoc sileat.* Scribit quippe iste auctor, Symeonem Rotomagum appulsum accessisse ad Richardum Normanniæ principem, filium scilicet Richardi secundi recens mortui, eumque cum sociis ab illo commendatum fuisse cuidam nobilissimo viro, Gozelino seu Goscelino nomine, qui eos grataner excepit, & refocillavit. Richardum vero comitem necessitati servorum Dei in monte Sina commanentium compassum, multas ei opes contulisse, quas Symeon per fratres, qui secum advenerant, ad monasterium suum misit, uno secum retento famulo, nomine Stephano, cum quo per biennium apud Gozelinum Rotomagi mansit. Dum illic demoraretur, Gozelino pia incidit cogitatio, ut monasterium sanctæ Trinitatis in monte proximo ædificaret: in quo Symeon deposuit reliquias sanctæ Catharinæ virginis & martyris, quas ex monte Sina attulerat, ubi sacrum beatæ virginis corpus in turricula quadam asservatur, ex quo oleum salutiferum jugiter manat. Ad radices vero ejusdem montis exstat ejusdem virginis oratorium, in quo multa degit monachorum turba: quibus mos est die dominico montem conscendere, &, missis ibi celebratis, duos vel tres fratres illic dimittere ob excubias sacri corporis, quibus alii vicissim fratres per singulas hebdomadas succedunt, sacrumque oleum, quod

S. Catharinæ monasterium Rotomagi conditur.

ANN. CHR. 1027.

ex sacro corpore effluere non cessat, vitreo vase supposito, infirmorum usibus reservandum, excipiunt, quo non solum christiani, sed etiam infideles ad curandos morbos uti solent. Cum itaque Symeon vice sua in illo monte excubias ageret, non modo ampullam ex sacro illo liquore accepit, sed etiam tria articulorum ossicula e loculo virginis lapsa: quæ diligenter collecta, & in concha vitrea recondita, secum in Galliam attulit. Biennio Rotomagi exacto, Virdunum profectus est ad Richardum abbatem, apud quem *diebus quam plurimis* commoratus, atque injuriis, quasi novus tiro, sæpe probatus, patientissime omnia pertulit, *& speculum totius sanctitatis omnibus se præbuit*, ait Hugo Flavioiacensis. Postremo in urbem Trevirorum accessit ad Evervinum, quem sancti Martini in illa urbe abbatem fuisse veri similius est, quam Theulegienem, uti Trithemio videtur.

ANN. CHR. 1028. XXXVII. Richardi & Willelmi abbatum caritas tempore famis.

His subjungit Hugo eversionem templi sepulcri Domini, anno M XXVIII. jussu principis Babyloniæ factam instinctu Judæorum, & gravissimam famem ad tres annos ubique subsecutam ex nimia pluvia, quæ agris eam sterilitatem attulit, ut [illegible]risque locis modius annonæ sexaginta solidis veniret, & humanæ carnes ede[illegible]rentur. In his angustiis distracta, ut par erat, ecclesiarum ornamenta, dispertitique thesauri. *Aurum enim*, ut recte ait Ambrosius, *ecclesia habet, non ut servet, sed ut eroget.* Ad hæc Gallicani præsules id consilii inierunt, ut, quia deficientibus jam omnino alimentis, opitulari omnibus non poterant; ne, terrâ incultâ, res in pejus recideret, vegetiores saltem homines ad excolendam terram sustentarentque ne omnes tandem præ fame & inopia interirent. Nec defuit his angustiis caritas Richardi abbatis, qui nec thesauris ecclesiæ suæ pepercit, nec ornamentis, quæ Remensi ecclesiæ vendidit, eorumque pretium in egenos distribuit. Quin etiam abbatiam sancti Amantii, sitam in pago Ruthenensi, quæ juris ecclesiæ suæ erat, Ruthenensi comiti impignoravit pro non modica pecuniæ summa, quam in egentium necessitates expendit. Insuper quoscumque potuit reges, principes atque pontifices litteris commonuit, ut tantis miseriis subvenirent.

Non impar fuit eodem tempore caritas Willelmi Divionensis abbatis, cui cognomentum *Supra-regulam*, ob Regulæ accuratam observationem, ab Hugone tribui solet, uti Richardo *Gratia-Dei*. Cum enim Willelmus a Fructuariensi monasterio, quod ipsius fratres in paterno fundo construxerant, ad Divionense revertisset, susceptusque in capitulo, quo in statu res fratrum se haberent, & an ipsis necessaria non deessent, inquisisset; ut omnes apothecas affatim refertas, nullamque in monasterio rerum necessariarum penuriam esse intellexit; de eleemosyna egenis facta simul interrogavit. Ubi vero consuetis tantum eleemosynis, non vero extremæ indigentium necessitati pro facultate satisfactum esse cognovit; justo zelo succensus, e sede cum indignantis animi significatione surrexit, & sæpius repetitis verbis, UBI EST CARITAS? cellarium, aliasque apothecas ingressus, frumentum, hordeum, vinum, & obvia quæque cibaria extrahi præcepit, vocatisque egenis distribui, identidem illud repetens, UBI EST CARITAS? & monachis exprobrans, quod incrassati & impinguati miseris non ita, ut par erat, subvenissent. His actis, ad Italiam, id est ad Fructuariense monasterium, denno remeavit, illic obitum suum præstolari volens: at, cum biennio illic resedisset, tandem redire compulsus, ut monasteria sibi commissa lustraret, & in eis abbates ordinaret; primo ad Divionense monasterium se contulit, demum ad Fiscamnense, ubi supremum vitæ diem absolvit.

XXXVIII. Richardo III. duci Nortmannorum succedit Rotbertus.

Vix annum unum ac dimidium ducatu Nortmannorum potitus erat Richardus tertius, cum hausto, ut plurimi crediderunt, veneno exstinctus est, relicto unico filio, Nicolao nomine, qui in cœnobio sancti Audoëni educatus, litterisque eruditus, ibidem vitam monasticam professus est, testante Willelmo [a] Gemeticensi, ubi postmodum abbatis officium gessit per annos fere quinquaginta. Fallitur [b] Ordericus, qui Nicolaum Fiscamni monachum, ibidemque per annos quinquaginta-sex abbatem exstitisse scribit. Richardum excepit in ducatu Rotbertus ejus frater, conditor abbatiæ Cerasiensis, ac septem annis cum dimidio Neustriam, non sine adversariorum discidiis rexit. Discordiarum præcipuus artifex exstitit quidam Britto, nomine Ermenoldus, qui apud eumdem principem totius fere provinciæ optimates, quasi in ejus perniciem conspirassent, suspectos reddidit. Crescente simultate, Ri-

[a] *Vuillelm. lib. 6. c. 2.*
[b] *Orderic. p. 710.*

ANN. CHR. 1028

Richardus abbas Neustrasios reconciliat.

chardus abbas; cujus consiliis plurimum dux Rotbertus tribuebat, Rotomagum adiit cum domno Ermenfrido, optimates cum principe reconciliaturus. Ubi res successisse visa est, Ermenoldum discordiarum auctorem, ne rixas serere pergeret, Virdunum secum abduxit, & in specie pænitentem monasticis vestibus induit. Ille se ad tempus conversum simulavit: at brevi ejus nequitia deprehensa, nec potuit latere inter sanctos feralis illa rabies pacis inimica. Egreditur versipellis de domo non sua, reversusque in Neustriam, pacem turbare pergit, & confictas optimatibus conjurationes imponere: sed tandem a quodam forestario convictus, superatus, & occisus, finem vitæ fecit & criminum.

XXXIX.

Poppo abbas ex morbo convalescit.

Interim Poppo, eximius Richardi discipulus, Stabulensis abbas, necnon sancti Maximini, aliorumque monasteriorum rector, in gravem incidit morbum: cujus periculo consternatus Ernestus monachus, ejus familiaris, annorum viginti inducias a Deo ipsi impetravit. Ea vero fuit ejusdem Popponis apud Conradum existimatio, ut vacantem Argentinensem ecclesiam ei committere voluerit. quod ille pio commento declinavit, ut anno insequenti videbimus.

Hugo abbas Laubiensis.

a *supra num.* 33.

b *Spicil. to. 6. p.* 592.

c *lib.* 52. *n.* 99 *& lib.* 54. *n.* 99.

Non ægre Laubiensis abbatiæ præfecturam Richardus abbas resignavit in manus Reginardi Leodicensis episcopi, qui ob Stephanum abbatem, ut superius[a] diximus, in eum offensus, hanc præfecturam eidem Richardo abrogavit. Monachorum deinde suffragiis eligitur Hugo, vir eo honore dignissimus, non minus scientia quam religione insignis, & die sancto pentecostes benedictionis munus consequitur. Hic est Hugo, quem Herigerus olim abbas studiorum socium habuit, & ad quem libellum[b] de quibusdam quæstionibus scripsisse traditur. Ejus tempore Laubiensis ecclesia, tametsi necdum ex integro perfecta, idibus Februarii tertium dedicata fuit; tuncque sanctorum Ursmari & Ermini abbatum capita in principe altari recondita fuere. Richardum Laubiis recedentem clam subsequi voluit Theodericus monachus, jam laudatus[c] non semel: at ex equo in itinere lapsus, a Poppone Stabulensi remissus domum est: ubi ordinatus anno ætatis tricesimo sacerdos, austeriorem deinceps vitam instituit.

XL.

Widricus abbas Tullensis.

d *lib.* 54. *n.* 48.

Johannes de Bayone auctor est, Willelmum Divionensem abbatem, cum sibi commissa sancti Apri & sancti Mansueti & Medianum monasteria per se jam procurare non posset, assentiente Brunone Tullensi episcopo, Widricum sancti Apri monachum illis locis hoc anno præfecisse; qui ita magistri sui vestigiis institit, ut alter Willelmus videretur. In necrologio Senoniensi ad nonas Septembris *Widericus abbas hujus loci, deinde abbas sancti Apri* fuisse dicitur. Hic multos *in sancta conversatione* erudiit, ex quibus nonnulli ad alia regenda monasteria assumti sunt. De hoc Widrico memoriæ proditum est, quod Hermannus episcopus, Brunonis decessor, eum necdum abbatem baculo percusserit. quod cum Willelmo relatum fuisset, ad Hermanni nomen alludens: Secundum suum nomen, inquit, id fecit episcopus. nam *lingua barbara* seu Teutonica *Herman*, latine *homo errans* dicitur. cum subintulit: Si Christi, inquit, pastor fuisset, illius oviculas minime laceraret. at sinite illum: verus Pastor id novit, & quæ sua sunt colliget. Non multo post idem Hermannus Coloniam profectus, ibidem mortuus, sepultusque est, alias non male meritus de Willelmo abbate, ut superius[d] vidimus. Hic est Widricus abbas, qui librum de vita sancti Gerardi episcopi scripsit. De Brunone Hermanni successore addit idem Johannes eum hoc ipso anno ad Rotbertum Francorum regem a Conrado imperatore missum fuisse ad componendas quasdam discordias; eumque hac legatione tam bene perfunctum fuisse, ut nulla deinceps inter eos controversia fuerit. Hoc factum itidem refertur a Wiberto in libro primo de vita ejusdem Brunonis, sed confuso temporum ordine, scilicet post mortem Odonis Trecensis comitis, qui Rotberto regi sex annis supervixit.

Monasterium Dieu-Louvart.

In pago Scarponensi exstat etiam nunc monasterium sancti Laurentii prope opidum, cui vocabulum *Deus-Louvart*, quod Heymo episcopus Virdunensis ecclesiæ, ad quam hoc castrum seu opidum pertinet, a fundamentis exstruxit *in loco Gellanimontis*. Sed, quia hoc monasterium positum erat *super proprietatem potestatis sancti Germani de Monte-Falconis*; Heymo episcopus alium locum in permutationem concessit primicerio Dudoni, qui collegiatæ Montis-falconis ecclesiæ abbas erat; statuitque, ut *clerici* prædicti monasterii episcopo Virdunensi *ut domino* subjecti essent, episcopo vero Tullensi ut proprio pastori; Dudoni autem primicerio *nonam*

decimarum

ANN CHR. 1028.

decimarum persolverent. quod Raimbertus episcopus, Heymonis successor, ratum habuit, eoque rogante Conradus imperator, interventu Gislæ imperatricis augustæ, & Heinrici unici filii sui regis, præcepto roboravit, dato Aquisgrani VI. nonas Maii hoc anno, imperii sui secundo. Hujus porro monasterii possessiones primatiali Nanceii ecclesiæ attributæ sunt; locus vero Benedictinis Anglis concessus.

XLI. Marcianis monachi instituti.

Tunc temporis eo prolapsi erant Marcianensium in Belgio sanctimonialium mores, ut vel emendandæ, vel ejiciendæ essent. Ejici eas Balduino comiti placuit, & in earum locum monachos substitui. Id factum Balduini jussu per Lietwinum seu Leduinum Vedastinum abbatem, qui novam coloniam eo induxit, cui per annos novem præfuisse traditur. Suffectus dein Albericus ejus discipulus, post quem Popponi Stabulensi abbati ejus loci regimen ad breve tempus commissum est. is vero Balduinum sub se rectorem instituit, postmodum Atrebatensem abbatem. Marcianis subjectum erat etiam tunc Hamaticense proximum cœnobium, quod non multo post ad tantam paupertatem sub Fulchardo abbate redactum est, ut uni colono, non secus ac rusticanum prædium, committeretur. Locum utcumque restituit Amandus abbas Fulchardi successor, qui corpus sanctæ Eusebiæ virginis, Hamaticensis quondam abbatissæ, in novam ex auro & argento thecam anno M C XXXVI. includi curavit. Hactenus Hamaticum * cella est Marcianensis monasterii, in quo sanctæ Eusebiæ virginis reliquiæ asservantur.

Hamaticum eis subjectum.

* Hamay.

XLII. S. Quintini de monte monasterium instauratur.

Vix anni quinquaginta elapsi erant, ex quo monasterium sancti Quintini-de-Monte prope Perronam a comite a Alberto instauratum fuerat, cum eo usque excidit, ut vix cellæ nomen, nedum abbatiæ retineret, & loci possessiones ab invasoribus occupatæ essent. Non tulit tantam sacri loci dejectionem Rotbertus Perronæ præfectus religionis eximiæ, qui eum in beneficium tenebat: sed, acceptis a Rotberto rege litteris, iniquos facultatum possessores ad restitutionem adegit, ac postmodum suis sumtibus monasterium hoc tempore resarcivit, præfecto Balduino abbate, qui ex nobili comitum Flandriæ & Namuci prosapia ortus erat. Is videtur fuisse discipulus Richardi Virdunensis abbatis, qui inter alia monasterium sancti Quintini-de-Monte rexisse traditur. Balduino successere Walerannus primus, tum secundus, ejus loci *sapientissimus ordinator*, ut in necrologio legitur, *& a fundamentis ædificator*, qui Romam voti causa profectus, ibidem obiit. Hunc excepit Godefridus, morum integritate & genere clarus, de quo inferius.

a lib. 48. n. 48.

Columbensis item abbatia.

Columbas * absque flexu de more appellabant veteres locum in Dorcassini comitatus finibus, Novigento-regii, Audura * fluvio interfluente, proximum, ubi antiqua beatæ Mariæ ecclesia erat, quam clerici ineunte sæculo decimo incolebant. at sub finem ejus sæculi, seu necessitate, seu inopia deficientibus clericis, cum locus iste absque cultore jaceret, Rogerius Belvacensis præsul, Carnutensis ac Blesensis comitis filius, ad quem hæc abbatia (sic etiam tum vocabatur) hereditario jure provenerat, eum denuo erigere, ac monachorum inibi collegium instituere decrevit. sed morte præventus id omnino exsequi non potuit. Eo mortuo, Odolricus Aurelianorum præsul, ejus nepos & heres, pium avunculi seu patrui consilium adimplevit, & monachos ibidem collocavit sub Berengerio abbate, quibus non solum ea, quæ Rogerius jam dictæ ecclesiæ contulerat, confirmavit, sed etiam non pauca insuper addidit, quæ singillatim recensentur in diplomate Rotberti regis, dato hoc anno, cui multi præsules ac proceres subscripserunt. Præcipui sunt Odolricus ipse Aurelianensis, Isambardus frater ipsius & heres illius beneficii, Fulbertus Carnutensis, Franco Parisiensis, Warinus Belvacensis, episcopi; Fulco Andegavensis comes, Galerannus comes Mellenti, Radulfus Taxo, & alii. Hoc est Columbense monasterium, cujus abbati sanctus Bernardus librum de præcepto & dispensatione direxit, monachis sancti Petri Carnutensis consignandum.

* Coulombs.
* l'Eure.

XLIII. S. Petri monasterium Catalauni.

Catalaunensem ecclesiam ab anno M XI. regere cœpit Rotgerius episcopus, qui suburbanam abbatiam seu ecclesiam sancti Petri, *a primitiva ejusdem urbis ecclesia fundatam, & a beato Memmio viro apostolico tunc temporis sacratam*, sed rebus suis eo tempore *exspoliatam*, in monasterium convertit, ut legitur in diplomate [b] Rotberti regis, qui episcopi consilium approbavit anno M XXVIII. Ad id operis usus est Rotgerius *industria & labore Richardi* abbatis Virdunensis, qui *fratres cum libris & ornamentis* ex suo monasterio istuc deduxit, &, quoad vixit, per se sancti Petri monasterium rexit, cujus dedicatio anno M XXXIV. facta legitur in brevi chro-

b Tepus to. 5. script. 29.

ANN. CHR. 1028.

nico [a] Labbeano. Prærogativa hæc est hujus loci, quod ex numero viginti & unius monasteriorum, quæ Richardo commissa fuere, tria tantum toto vitæ suæ tempore administravit, nempe Belliloci, sancti Petri Catalaunensis, & sancti Urbani: ex quibus primum est diœcesis Virdunensis; duo posteriora Catalaunensis. His quartum addit Hugo, nempe cœnobium sancti Huchberti in Arduenna. quibus omnibus abbates proprios, cum morti proximus esset, præfecit.

[a] *Labbe to. 1. bibl. p. 296.*

XLIV. S. Saviniani reliquiæ translatæ.

Quanta fuerit Rotberti regis & Constantiæ reginæ in sanctum Savinianum pietas & devotio, superius [b] vidimus, ubi ejus rei occasio exposita. Hanc vero pietatem probavit utriusque munificentia maxime hoc anno, quo ejusdem sancti reliquias theca pretiosissima includi curarunt. Factum libello singulari refert Odorannus monachus, cujus opera hoc in negotio usi sunt. Cum id ob varia impedimenta aliquamdiu dilatum fuisset; rex per Francolinum, unum e suis ministris, accersiit Odorannum monachum sibi familiarem ad *Druense* * seu Drocense castrum, ubi tum rex morabatur. Ille, percepta, ut moris est, benedictione abbatis, post vespertinam synaxim ocius viam carpit, iter prosperum ex insoliti sideris, per noctem sibi visi, indicio auguratus. *Squalidam* itaque *Belsam* * prætergressus, pervenit ad palatium regis. Rege ac regina ab eo salutatis, accepit auri *tredecim solidos, ad publicam monetam Aurelianensem appensos* in opus, quod sancto Saviniano ambo voverant. Reversus domum Odorannus cum Francolino ostiario & Raimberto cellerario regis, prolatos de cassilide solidos abbati & fratribus cum salutatione regis ac reginæ offert: qui solidi per manum Francolini denuo appensi, trutina vergente, inventi sunt septem denariis auctiores. Postea rex per manum Odoranni superaddidit auri uncias octo, & argenti meri solidos undecim: quibus additæ de thesauro ecclesiæ quinque unciæ auri, & tres libræ argenti meri. Ex his omnibus confecta theca sancto Saviniano. Cum rex Senonis esset, & Parisios quam primum reverti vellet, Leothericum archiepiscopum rogavit, ut sacri corporis in novum loculum e plumbeo translationem maturaret. Ille feria sexta venit ad monasterium, corpusque sancti Eodaldi cum corpore sancti Saviniani, necnon ossa pueri parvuli cum eo humati, in eadem capsa reposuit. Sequente dominica, rex eum episcopis & abbatibus, ceterisque proceribus adsuit ad transferendum sacrum corpus in locum dispositum: quod rex cum filio suo Rotberto suis humeris elatum, propriis manibus in prædicto loco reposuit. Illic cæcus quidam v sum meritis sanctorum Saviniani & Potentiani recepisse traditur præsente rege: qui dolens, quod eos ab invicem separasset, triginta & tres solidos meri argenti contulit ad præparandum scrinium sancto Pntentiano, quod morte præventus absolutum videre non potuit. Hæc translatio facta est tempore Ermenaldi abbatis, & quidem VIII. kal. Septembris, teste Clario monacho. qui dies anno M XXX. in dominicam incidebat.

[b] *lib 54. n. 88.*

* *Dreux.*

* *la Beausse.*

XLV. Gemetico fori restitutio.

Sub idem tempus Gemeticensi monasterio restitutum est forum Vivi-mnnasterii, quod Rodgerius comes de Monte-Gomerico destruxerat, & ad Montem-Gomerici transtulerat, ductus exemplo Rotberti ducis, qui initio sui principatus ecclesiis infestum se exhibuerat. At factorum pœnitens Rotbertus, dictum forum e posteriori loco everti jussit, & in priori loco restitui. quo facto, Rodgerius supplex monachos Gemeticenses adiit, multisque precibus vix obtinuit, ut, citra damnum eorum fori, sibi aliud in suo vico exstruere liceret, ea lege, ut usque ad tres annos in unoquoque anno illorum, quem tunc habebant censum augeret una libra denariorum. His litteris apposita sunt signa *Rodgerii hujus conventionis sponsoris, Hugonis filii ejus, & Saswali.*

XLVI. S. Mariæ & S. Viviani abbatia.

In quodam instrumento [c] archivi Burguliensis fit mentio *de abbatia sanctæ Mariæ & sancti Viviani*, sita in potestate Cadelonis vicecomitis, cujus abbatiæ unum molendinum in Cluino vir quidam, nomine Samuel, Aldeberto vicino suo concessit *sub censu duorum modiorum in mensura prabendarii sancti Petri ad festivitatem omnium Sanctorum*, ea conditione, ut, *moriente sancta Maria abbate*, alteri supervenienti prædictus Adalbertus persolvat solidos duos, *& semper servitutem teneat.* Actum anno ab incarnatione M XXVIII. kalendis Martii. Subscripta sunt nomina Guillelmi comitis Aquitannrum ducis, Cadelonis vicecomitis de Oniaco, Guillelmi filii ejus, Samuelis, qui hanc chartam fieri jussit, & Aimerici ejus filii.

[c] *Besly Comites p. 365.*

XLVII. Caritatis parthenon apud Andecavos.

In urbe Andecavorum trans Meduanam * fluvium jam sæculo sexto exstabat beatæ Mariæ basilica, ad quam sancti [d] episcopi Melanius Redonensis, Albinus

* *la Mayenne.*

[d] *Bolland. to. 1. Jan. p. 330.*

Andecavensis, Victor Cenomannensis, Launus Constantiensis, & Marsus Namnetensis, in capite jejunii convenisse traduntur: ubi Melanius missam celebravit, & eulogias præsentibus distribuit. Ex his Marsus, *jejunium dici caritati* præferens, eulogiarum particulam sibi datam edere neglexit, eamque in sinu suo positam, repente in serpentem conversam obstupuit: cujus facti pænitens a Melanio veniam petiit, eaque particula in pristinam formam reversa se communicavit. Exstat etiam nunc hæc basilica, beatæ Mariæ de Caritate, vulgo de Roncereïo dicta: in qua visitur antiquissima crypta subterranea, in qua prædicti episcopi convenisse referuntur. Hanc basilicam comes Fulco-Nerra, ejusque conjux Hildegardis instaurarunt, eique puellarum monasterium adjunxerunt, atque hoc anno, pridie idus Julii ab Huberto episcopo consecrari curarunt. Exstat [a] ejus rei primarium instrumentum, in quo Fulco una cum uxore sua Hildegarde & filio Gaufrido novum templum conditurus, veterem beatæ Mariæ basilicam, quæ antiquitus illic erat, destruxisse dicitur, reservato tantum altari in cryptis subterraneis, in quo beatus Melanius Redonensis præsul in quadragesimæ capite, sacrato Christi corpore, missa expleta, electo Dei Albino, Victori, Launo & Marso episcopis, eulogiam caritatis contradidit: unde locus iste Caritatis nomen obtinuit. Ut vero sanctimonialibus ejus loci sacri adessent ministri, quatuor illic sacerdotes, suggerente episcopo, a Fulcone instituti fuere, quibus dotem & partem oblationum assignavit, prout in prædictis litteris fusius exponitur. Ad hæc comes Fulco, ejusque conjux Hildegardis cum filio suo Goffrido seu Gaufrido, eidem monasterio conferunt piscationes de toto ponte lapideo, quem construxerant, excepta una arca a canonicis sancti Martini fabricata: constituentes, ut ex molendinis ibidem exstructis unum esset eleemosynæ pauperum in perpetuum addictum: alterum in usum canonicorum, qui sanctimonialibus beatæ Mariæ deservituri erant. Legimus in ejusdem parthenonis archivo instrumentum de electione primæ ejus loci abbatissæ, nomine Leoburgæ, quæ electio *pari voto, parique concordia* facta dicitur assensu Fulconis comitis, ejusque conjugis Hildegardis, necnon & eorum filii Gaufridi, assentientibus quoque nobilibus clericis, laïcis, ac utriusque sexus nobilibus personis. quibus præsentibus, humillima illa beatæ Virginis congregatio, non ferens diutius rectricis carere custodia, in abbatissam elegit prædictam Leoburgam, humilitate, sobrietate, castitate, aliisque virtutibus ad hoc officium idoneis præditam; eamque secundum regulam sancti Benedicti sibi *patronam* constitui, & abbatissam consecrari petiit, eo pacto, ut *ipsam regulam pro posse teneret, & nos*, inquiunt, *materna ammonitione ad sequendum invitet.* Huic instrumento subscripta sunt nomina Fulconis & Gaufridi ejus filii, tum sanctimonialium numero viginti & octo. Plura de hac abbatissa inferius. Hactenus floret istud monasterium, quod *Roncereium* vocant. In hoc loco monachi exstitisse videntur sæculo nono, idque colligitur ex quodam fragmento rotuli sexti, in quo legitur vicecomitis Ottonis possessio fuisse illa ecclesia, *& istud monasterium, in quo monachi habitantes erant sub imperio ejus.* quod non de alio loco quam isto interpretandum videtur. Vivebat Otto ille tempore Isemberti comitis, forte Ingelgerii: a quo in ejus curiam evocatus, cum rediret, Sarracenos *honorem suum* invasisse & combussisse didicit. quo audito, adjuncto sibi Alo de Alis montibus, ipsos Sarracenos plerosque occidisse dicitur, ceteros Isembertus comes, qui in eorum auxilium venerat.

[a] Gall. chr. to. 4. p. 731.

XLVIII. Nobiliaco malæ consuetudines remissæ.

Eo tempore cum Nobiliacense sancti Juniani apud Pictones monasterium ad summam penuriam ob multas exactiones redactum esset; commiseratione ductus Willelmus princeps, filius Willelmi Pictavorum comitis & Aquitanorum ducis, eo nomine quinti, ab illius regionis principibus obtinuit, ut malas consuetudines Nobiliaco impositas relaxarent. *Igitur ego Willelmus*, inquit, *qui mei patris uti vocabulo, per ejus donum accepta potestate in sancti Juniani abbatia, cum viderem paupertatem & miseriam monachorum bene Deo servientium, multis angustiis circumdatam, pro salute animæ meæ & mei patris, eorum volui paupertatem relevare, & loci venerationem exaltare. Unde accedens & deprecans meum patrem, & fratrem meum Odonem cum ceteris patriæ principibus, ut omnes malas consuetudines mihi liceret exstirpare, & penitus, velut herbas mortiferas, evellere. Deinde a supra dictis personis, prout volui, Deo volente impetravi. Quapropter amodo relinquo Domino Jesu-Christo & sanctæ Mariæ & sancto Juniano totam abbatiam in potestate sancti Hilarii, ut nul-*

——— *lus homo jus suum in ea audeat exercere, nisi abbas & monachi.* Et post imprecationes: *Hoc privilegium meis*, inquit, *manibus firmavi, meoque patri cum fratre & ceteris patriæ principibus ad firmandum tradidi pridie kal. Octobris* M XXVIII. *annis ab incarnatione Domini nostri Jesu-Christi, regnante rege Rotberto in Francia*, V. *anno residente Isemberto episcopo in cathedra sancti Petri post discessum sui prædecessoris Gisleberti.* Id factum tempore Imonis abbatis, de quo superius ª facta mentio est.

ANN. CHR. 1028.

ª lib. 55. n. 54. & 55.

XLIX. Ademari epistola de apostolatu S. Martialis.

Habitum est hoc anno apud Lemovicas concilium, teste Ademaro Cabanensi in apologetica epistola de apostolatu sancti Martialis, quem contra Benedictum Clusensis monasterii priorem asperiore stilo propugnavit. Inscripta est hæc epistola Jordano Lemovicensi episcopo, Odolrico *doctissimo abbati monasteriorum beati Martialis*, Rainaldo levitæ & Alberico, ceterisque majoris beati Stephani ecclesiæ canonicis; Aimerico, Petro ac Geraldo decano atque Adelardo, aliisque sancti Martialis monachis; Engelrico, fratrique ejus Teotardo beatæ Mariæ Aniciensis canonicis; Wernoni grammatico beati Petri apostoli *Belliloacensis* ecclesiæ monacho; Geraldo sancti Augustini Lemovicensis monasterii abbati, Rotgerio sanctæ Valeriæ Cambonensis cœnobii præposito; item Geraldo doctissimo Sollemniacensi abbati, Arnaldo Rothenensi & Theoderico Mettensi episcopis, necnon Cunegundi augustæ, Cononi seu Conrado Cæsari augusto, Willelmo Aquitanorum duci, denique Johanni Romano papæ. Ex his tres postremos aliis se intermiscere ait, ut, si forte hæc epistola ad eos pervenit, suæ sententiæ arrideant. Ceteros prædicto Lemovicensi concilio interfuisse puto, de quo hæc subdit Ademarus. *A vobis quidem non sine grandi exaltatione, finito concilio Lemovicensi, quarto die mensis Augusti abscessi, revertens ad Egolismam civitatem, ubi ab ipsa tenerrima pueritia hactenus, ætate quadragenarius, vitam in monasterio beati Eparchii transigo.* Porro annum quo hæc scribebat, in consequentibus diserte exprimit his verbis. *Nam adhuc usque in præsentem annum quo loquimur, qui est millesimus* XXVIII. *ab incarnatione Domini nostri Jesu-Christi per indictionum* XI. *ab assumptione autem beati apostoli Martialis nongentesimus quinquagesimus-quartus, non sunt nisi* C LX. *anni, ex quo monasticus ordo in hoc loco*, nempe sancti Martialis, *transmutatus est de canonico.* Forte per id tempus Benedictus, Clusensis apud Taurinates monasterii prior, Lemovicas advenerat, ubi contra Ademarum, aliosque monachos de apostolatu sancti Martialis disceptaverat. Inde ad Buxeriense pagi Pictavensis monasterium profectus, ibique toto mense Septembri remoratus, frequentes de eodem argumento collationes habuerat, maxime *in conventiculo monachorum Egolismensium & Brantosmensium*, qui illuc ad festum nativitatis beatæ Mariæ convenerant, multosque in suam sententiam pertraxerat, gloriatus, Ademarum apud Lemovicas a se devictum & superatum fuisse. Id ubi rescivit per suos Ademarus, acrem illam & aculeatam adversus Benedictum scripsit epistolam, in qua ea, quæ in disceptatione Lemovicensi dicta, actaque fuerant, commemorat, multaque glorianter a Benedicto prolata, nempe se nepotem esse abbatis Clusensis, » novem annis grammaticæ in Longobardia & Francia studuisse, & duo millia solidorum magistris suis dedisse; se duas magnas domos habere libris omnis generis » refertas; & postquam e schola exierit, fore ut nemo sub cælo ipso sapientior futurus sit. ad hæc se priorem esse monasterii de Clusa, ibidemque post mortem » avunculi sui futurum abbatem; & multa id genus, quæ ab Ademaro saltem exaggerata non dubito. Certe Ademarus ipse modestiæ fines hac in epistola excessit, in qua Benedictum omni conviciorum genere afficit, Hebionitam & hæreticum eum appellans, ob hanc scilicet causam, quod sancti Martialis apostolatum refelleret. Hunc autem ita mordicus asserebat Ademarus, ut, etiamsi aliter papa statueret, se ei non obediturum dicat, ne Deo, qui Martialem apostolum creasset, non obedire videretur. Porro hanc quæstionem definiri non posse, nisi in generali concilio omnium episcoporum Galliæ & Italiæ una cum papa Romano. Cum eodem Benedicto Lemovicas venisse dicitur Bernardus quidam, Ravennæ monachus, medicinæ artis peritus, qui idem cum Benedicto sentiebat. In eadem quoque sententia erat Salgionius, ex canonico factus monachus Angeriacensis, qui tamen aiebat, se, cum Jerosolymam pergeret, vidisse quemdam Johannem monachum, *fortissimum grammaticum ex civitate Remis, qui in navi quotidie Martialem pronunciabat in ordine apostolorum.* Hæc satis ex illa epistola, in appendicem

integra referenda. cujus ipsum, ut quidem puto, autographum clarissimus Baluzius mecum liberaliter communicavit. Hanc scripsit Ademarus in ecclesia sancti Eparchii: postquam duas missas celebrasset, unam sponte de cruce, alteram ex obedientia jussu Amalfredi abbatis super corpus sancti Eparchii. Ceterum Benedictus ille Clusensis erat prior sub Benedicto seniori abbate, qui concilio Lemovicensi anno M XXXI. interfuit, & in eo favorabilem de sancti Martialis apostolatu sententiam tulit. Ejus proinde nepos erat Benedictus prior, alius sine dubio a Benedicto juniori abbate, qui hanc præfecturam non ante annum M LXVI. iniit, obiitque anno M XCI. pastoralis curæ vicesimo-quinto. Non itaque abbas fuit Benedictus ille prior, cum duo tantum ejus nominis abbates Clusini ad illum usque annum exstiterint. ANN. CHR. 1028.

L. S. Martialis basilicæ dedicatio.

Celebris fuit hoc anno dedicatio *basilicæ regalis* Salvatoris seu sancti Martialis apud Lemovicas, quæ ab undecim episcopis xv. kal. Decembris, agente Odolrico abbate facta est. quo tempore levatum est corpus sancti Martialis ab ejus monachis, *ad cujus præsentiam*, ait Gaufredus [a] prior Vosiensis, multa corpora sanctorum ex Aquitania delata sunt, præsentibus ducibus Aquitaniæ & Wasconiæ cum aliis principibus & magna Aquitanorum frequentia. Episcoporum, qui huic dedicationi interfuere, nomina hæc sunt, Gothofredus seu Gotfredus archiepiscopus Burdegalensis, Jordanus episcopus Lemovicensis, Isembertus Pictavensis, Roho Engolismensis, Arnaldus Petragoricensis, Petrus Gerundensis, Deusdedit Caturcensis, Amelius Albiensis, Arnaldus Rutenensis, Fulco Carcassonensis, & Islus seu Islo Santonensis. Ad hanc dedicationem invitatus fuerat a Willelmo Aquitaniæ duce Fulbertus Carnutensis antistes, sed ecclesiæ suæ negotiis detentus adesse non potuit. Huc enim spectare mihi videtur ejus epistola [b] *glorioso duci Aquitanorum*, quæ sic habet. *Gauderem*, inquit, *dilectissime princeps, ad dedicationem vestram devotus occurrere, nisi me ecclesia nostra nullo modo negligenda necessitas detineret*, nempe instauratio cryptarum ipsius ecclesiæ. Ex hac vero epistola intelligitur, Robertum regem & Gauzlinum Bituricensem archiepiscopum nonnihil commotos fuisse in Willelmum ducem. quod forte in causa fuit, cur archiepiscopus illi dedicationi non interfuit. In monasterio sancti Martialis, ut id obiter dicam, hic mos antiquitus invaluerat, quod etiam in cathedrali sancti Stephani ecclesia usu venisse tradunt, ut qualibet quarta feria quatuor temporum cineres benedicerentur, & singulorum capitibus imponerentur.

a Labbe to. 2. p. 283.

b Fulb. ep. 2. & 102.

Eodem anno cœnobium Ufercense, ut tradit Gaufridus [c] Vosiensis, nonis Maii incendio consumtum est tempore Richardi abbatis, qui illud post biennium instaurare cœpit. Huic successit Petrus de Donzenaco, a sancta-Marthanis omissus; & post eum Constantinus in annos quatuordecim. Hunc Geraldus excepit, de quo alias.

Ufercæ monasterii combustum.

c ibid.

LI. Caramaniæ cœnobium conditur.

Apud Taurinates in conterminis Astensis comitatus & Pedemontis superioris, exstat opidum Caramania dictum, in quo Manfredus seu Maginfredus Segusiæ marchio, cognomento Odelricus, & Berta ejus conjux, monasterii Segusiensis auctores, puellare cœnobium sub patrocinio beatæ Mariæ hoc anno construxerunt, multisque prædiis & possessionibus dotarunt, ut fuse in litteris [d] hac de re confectis legitur. Erat jam eo in loco ex eorum proprietate basilica una cum quatuor altaribus, coi monasterium adjunxerunt, *in quo monacha, quæ ibi ordinata fuerint, secundum regulam sancti Benedicti divina subministrantes officia, vitam feliciter ducant beatam.* Prima ejus loci abbatissa fuit Richilda, quæ *ab infantia in ejusdem doctrina vitam* educata fuerat. Inter ea, quæ in monasterii dotem assignantur, censetur media pars *de monasterio beatæ Mariæ, sanctique Martini*, constructo *in insula, quæ vocata est Gallinaria.* In iisdem litteris monasterium eximitur a jure diœcesani episcopi, scilicet Taurinensis; statuiturque, ut, si filia ex conjugio conditorum relicta sit, quæ veste & velamine religionis ibidem induta fuerit, vel indui cupierit; siquidem ad regimen idonea fuerit, post mortem abbatissæ illic abbatissa instituatur; electa porro abbatissa, baculum ex altari accipere debebat, fierique *sacrata*, antequam ordinaretur. *Actum in præfato loco Caramania ante ostium ejusdem monasterii*, anno Conradi imperatoris secundo, v. kal. Junii, indictione XI. Subscribunt post conditores Alricus episcopus Astensis, Maginfredi frater, aliique. Perstitere in illo partbenone sanctimoniales usque ad medium sæculum quintum-

d Chronol. Pedem. p. 120. & Ital. sac. to. 4. p. 1443.

ANN. CHR. 1028.

decimum : quo tempore cum illæ, posthabito pudore, laïcarum more viverent, Amedeus, qui se Pontificem sub Felicis V. nomine ferebat, illis ejectis, monachos eo induxit : quibus demum Hieronymiani successerunt.

Ambrosiani abbates. a Puricell. p. 358. b ibid. p. 362.

Ambrosianæ basilicæ hoc anno præerat Wido abbas, Gotefredi senioris successor, ut patet ex litteris a Puricello relatis : cui paullo post Gotefredus junior suffectus. Hujus tempore Aribertus Mediolanensis archipræsul jussit, ut ad ejus præsentiam [b] in unum conveniret *sacer ordo monachorum suo regimini subditorum*, de moribus emendandis cum ipso acturus. quippe sicut Deus hunc ordinem in suo *servitio cariorem* habet, ita in *salutari censura* priorem esse voluit. Abbatibus itaque & monachis coram archiepiscopo simul congregatis præcepit Aribertus, ut quid molestiæ & gravaminis paterentur, singuli exponerent. Ex his domnus Gotefredus junior, abbas monasterii sancti Ambrosii, *ut inter reliquos primus*, sic etiam primus sententiam dixit : at nulla mentio facta de moribus, sed tantum de invasione quarumdam possessionum, quas archiepiscopus restitui jussit. Ejusdem pontificatu civis quidam Aurelianensis, Ansegisus nomine, e Gallia [c] profectus est ad pagum Mediolanensem, ubi ecclesiam in honorem sepulcri Salvatoris prope villam Trinade *, in loco Crucicula dicto, haud procul ab opido Besutio, ædificavit, & ab Ariberto archiepiscopo consecrari curavit. Mox multa illic signa facta dicuntur; adeoque oblationes a fidelibus eo confluentibus collatæ, quas Ansegisus partim in usus egenorum, partim in ornatum ecclesiæ suæ impendebat. Hæc ecclesia processu temporis accrevit in monasterium, quod Ambrosiano subjectum fuit.

c id. p. 365.

* Ternate.

LII. Fesulis S. Bartholomæi monasterium.

Fesulana cathedralis ecclesia ad id tempus longius extra urbem in devexo montis latere posita erat, adeoque ob difficultatem itineris raro ab ipsis etiam clericis frequentabatur. Id moleste ferens Jacobus episcopus, ex genere Bajoariorum, cathedralem ecclesiam, cum corpore beati Romuli martyris in urbem transtulit. Et quoniam prædictus locus non paucorum sanctorum honore, multorumque episcoporum tumulis insignitus erat; eum in solitudinem & oblivionem redigi non passus, illam ecclesiam in monasterium sub titulo sancti Bartholomæi erexit, eique multas possessiones assignavit in stipendium monachorum, quibus Leonem monachum atque presbyterum præfecit, quem *per pastoralem baculum* investivit. Inter alia vero eidem monasterio concessit cœnobium sancti Salvatoris, situm in loco Alina in comitatu Pistoriensi, quod idem Jacobus olim ab Heinrico imperatore obtinuerat. Horum omnium instrumentum [d] factum est *apud monasterium & ecclesiam sancti Bartholomæi judiciaria Florentina*; & quidem *anno ab incarnatione Domini vigesimo-octavo post mille*, Conradi imperatoris primo, IV. kal. Martias, indictione XI. Huic instrumento subscripsit longe post obitum Jacobi episcopi Transmundus, ejus post Atenulfum successor, qui hæc omnia confirmavit. Eodem anno idem antistes oratorium sancti Gaudentii, situm in alpibus Fesulanis ad flumen Decomanum *, in monasterium itidem convertit, ibidemque Johannem monachum [e] atque presbyterum constituit abbatem, quem *per pastoralem baculum* itidem investivit. De successoribus vero statuit, ut *per ostium* absque vitio simoniæ intrent, & *regulam sancti Benedicti in omnibus studeant observare*. Hoc monasterium unitum fuit Servitis beatæ Mariæ Annuntiatæ a Sixto IV. monasterium vero sancti Bartholomæi Eugenius IV. canonicis regularibus congregationis Lateranensis concessit.

d Ital. sac. t. 3. p. 282.

* Dicomano.

e ibid. p. 293.

LIII. S. Miniatis res auctæ. f Ital. sac. to. 3. p. 68.

Annus quintus-decimus erat, ex quo Hildebrandus Florentinus antistes sancti Miniatis monasterium instauraverat, cum Lambertus ejus successor non modo sui decessoris munificentiam probavit, sed etiam novis donationibus auxit, hac maxime adductus ratione, quod *hic locus tanto esset salvandis animabus habilior, quanto & a sæculari tumultu remotior, & sanctorum ibi quiescentium religione sacratior*. Actum hoc anno post millesimum vicesimo-octavo, Conradi imperatoris secundo, ubi *Leopardus ejusdem sancti Miniatis abbas* memoratur. Hic non alius videtur a Leone ejusdem monasterii abbate, qui biennio ante ipsius Lamberti litteris [g] subscripserat, quibus hic præsul abbatiolam sancti Andreæ sancto Miniati subjectam Petro primicerio contulerat. His litteris subscribunt, ut mox dicebam, Leo *abbas de monasterio sancti Miniatis*, & post eum *Theuzo presbyter & monachus*, *Ot:riso presbyter & monachus*, & *Johannes presbyter & monachus*. Forte is sit Johannes Gualbertus, qui hoc ipso tempore ad sancti Miniatis monasterium se recepit. Certe vix post hoc tempus, in quo nunc sumus, ejus conversio differri potest,

g ibid. p. 66.

Johannis Gualberti vitæ primordia.

quippe qui post annos decem abbas electus, in Vallis-umbrosæ solitudinem secessit, ubi prima sui ordinis jecit fundamenta. Erat is nobilis Florentinus, patre Gualberto, a quo cognomentum accepit. Jam armis tractandis idoneus erat, cum quidam ejus propinquum interfecit. Non multo post homicida incurrit in Johannis manus, qui cum armigeris suis Florentiam tendebat. Ille certam sibi mortem impendere haud dubius, equo delapsus, facinoris veniam, expansis in modum crucis manibus, supplex deprecari instituit. Commiseratione motus Johannes, ob Christi crucifixi memoriam obsecranti pepercit. Mox in proximum sancti Miniaris templum orationis causa ingresso, Christi domini cruci suffixi effigies caput ipsi flectere visa est, quæ crux hactenus pro miraculo servatur. Ea re tactus adolescens, sæculum deserere constituit, moxque sancti Miniaris abbatem, ut ipsum in suum cœtum admitteret, multis precibus flagitavit. Id ubi rescivit pater, monasterium adit, repetitque filium; nisi sibi quantocius reddatur, grandia minatur. quibus ut moveri abbatem vidit Johannes, sibi ipse comam præcidit, ac vestem monasticam induit. quo viso, pater destitit a cœptis. Itaque in proposito confirmatus Johannes, brevi, qualis futurus esset, haud dubium specimen dedit. Sic enim mores ad regulæ amussim composuit, ut monasterii præfectura dignus sit judicatus. Verum ille altiora meditatus, majoris solitudinis studio Vallumbrosam secessit, ut inferius dicturi sumus.

ANN. CHR. 1028.

LIV. Alfonsus V. sepultus in monasterio S. Johannis.

In Hispania Alfonsus V. rex Legionensis ad Viseum Lusitaniæ urbem, quam Mauris eripere tentabat, dum inermis infirmiora urbis loca incautius lustraret, ex sagittæ ictu letale vulnus accepit; rebusque in præsentia pontificum, qui eum in illa obsidione secuti fuerant, ordinatis, facta confessione, & sumto viatici sacramento, ut scribit Rodericus [a] Toletanus, interiit, quod alii ad hunc annum, ut Mariana, alii ad superiorem referunt, Rodericus ad æram M XLIV. Soluta obsidione, corpus ejus a suis Legionem defertur, & in paterno mausoleo sepelitur, nimirum in monasterio sancti Johannis-Baptistæ, quod ipse instauraverat, cum illam urbem, quæ a Mauris redacta erat, restrueret. Duo ante id tempus nostri Ordinis apud Legionem monasteria fuisse traduntur, unum sub sancti Johannis-Baptistæ titulo, incerto auctore; alterum sub sancti Pelagii martyris, a Mauris apud Cordubam cæsi, cujus corpus Sancius-Crassus a rege Mauro obtinuit, transtulitque in monasterium, quod ipse apud Legionem cum Tarasia conjuge construxerat. Utroque monasterio a Mauris destructo, Alfonsus V. unum ex duobus, si tamen duo fuisse constet, virginum cœnobium confecit, quod, ut rerum status tunc ferebat, ex luto & latere compactum est. Tum in illud Veremundi patris, aliorumque Legionensium regum ossa, variis in locis ob Maurorum metum dissipata, intulit: ubi Constantia virgo, regis soror, diu vitam egit. Ex eo tempore conditorium fuit regum [b] Legionensium in illo monasterio, quod modo sancti Pelagii, sed passim sancti Johannis-Baptistæ nomine insignitur; idemque forte de antiquiori illo monasterio censendum est. Postmodum hoc monasterium ex polito lapide constructum a Ferdinando rege & Sancia regina, quo corpus sancti Isidori episcopi ex urbe Hispali transtulerunt in hunc locum, posthac sancti Isidori titulo nuncupatum, qui sub finem sæculi duodecimi transiit ad canonicos regulares. Alfonso V. successit in regno filius ejus Veremundus, qui ecclesias & monasteria reparasse traditur.

[a] Roderic. lib. 5. c. 19.

[b] Yepes an. 963.

ANN. CHR. 1029.

LV. Fulberto Carnutensi episcopo succedit Theodericus.

Jam veniendum est ad annum M XXIX. quo anno magnum illud Gallicanæ ecclesiæ lumen, Fulbertus Carnutum præsul, exstinctum est, mortuus IV. idus Aprilis, sexta die post pascha, quod veteres nonnulli suo more ad annum superiorem retulerunt, sicque in errorem induxerunt Baronium, aliosque recentiores. Annus ejus obitus ex epitaphio colligitur, in quo annos viginti-unum Carnutensem ecclesiam rexisse traditur, ab anno scilicet M. VII. Sepultus est in monasterio sancti Petri, quod vivens plurimum dilexerat, necdum e tumulo levatus, nec ullo publico cultu, quem tamen meruisse videtur præ multis aliis, honoratus. Cum in extremis versaretur, viso inter alios adstantes Berengario, eum expelli jussisse fertur, contestatus se immanem videre draconem prope eum consistentem, qui multos ad se sequendum alliceret. De ejus discipulis alias quædam observavimus: ejus vero scripta præ omnium manibus habentur. Post ejus mortem de successore deligendo turbæ exortæ. Electus primum Carnutensis ecclesiæ decanus, cujus nomen a lit-

ANN CHR. 1019. tera O. incipiebat: at ille, cum vidisset alium a rege expetitum, sponte cessit, & monachus factus est. Hæc constant ex litteris canonicorum Carnotensium, editis post Fulbertinas, quarum prima[a] est ad Leothericum Seonensem metropolitanum, de quo conqueruntur, quod, cum electo suo decano primum favisset, postea, mutata sententia, Theodericum præferendum censeret, ut regi ac reginæ, quæ ei favebat, gratificaretur. Iidem sanctis præsulibus, Guarino Belvacensi, Odelrico Aurelianensi & Arnulfo Turonensi scribunt, conquerentes de archiepiscopo & rege, » qui ipsis invitis episcopum dare vellent quemdam idiotam, indoctum, & ejusmodi » officio indignum. tum subdunt: *Volumus autem scire vos, decanum, quem elegeramus, factum esse monachum. nihilo minus tamen nos eum optare nobis fieri episcopum, cum reprobatus fuerit ille lupus, quem probare potestis indignum.* Tertia denique eorumdem hac de re epistola est ad Odilonem abbatem Cluniacensem. De eo enim interpretanda videtur hæc epistolæ inscriptio: *Quem super omnes abbates diligunt,* » *sanctissimo patri O. canonici sanctæ Mariæ.* qui eum obtestantur, ne faveat *contra* » *jus Theoderico simulato episcopo*, neque suadeat Odoni comiti facere cum eo con- » cordiam contra canonum auctoritatem. Hoc enim decere Odilonem, quem Deus » *clarissimum speculum* in mundo posuit. Tenuit nihilo minus Theoderici promotio, qui non multo post, qualis esset, factis probavit.

a Fulb. epist. 131. & seqq.

LVI. Arnulfus abbas S. Petri cum suis pulsus. Forte inter monachos sancti Petri non pauci decano electo suffragabantur: alii nonnulli Theoderico, ex quorum numero forsan erat Walterius monasterii decanus. Certe electione decani facta, canonici electionem[b] suam domino regi significarunt *per suos monachos* (nam & monachos episcoporum electionibus interesse mos erat) scilicet *Hernaldum priorem, & Restaldum præpositum sancti Dionysii, quibus objicientibus de Theoderico ordinando regiam voluntatem*, injunxere canonici, *ut dicerent reginam id temere fieri jubere.* Non dubium quin hanc legationem indigne tulerint non modo rex & regina, sed etiam Theodericus ipse: apud quem jam episcopum factum satis egit cum suis fautoribus Walterius monasterii decanus, *vir alias in studiis ecclesiasticis honorabilis, ut a monasterio pellerentur religiosi & optimi monachi, Ebrardus scilicet abbas Britogili castri, qui tunc aderat ibi, ac certis ex causis abbatiam suam reliquerat; Gundfredus, Durandus, Ardfastus, atque Ernaldus*, qui sine dubio alius non est ab Hernaldo illo priore, qui ad regem missus fuerat. Porro Arfastus is est, qui hæreticorum Aurelianensium fraudes detexit, ut superius[c] diximus. In libro Haganonis, in quo hæc referuntur, id ex eo factum dicitur, quod hi *Regula vigorem cum abbate maxime fovere volebant.* At sive hæc, sive alia causa, episcopus cum magna clericorum & laïcorum caterva ad monasterium venit, sedensque ante altare beati Petri, aurea ecclesiæ atque argentea vasa, aliaque ornamenta, *in ceris*, hoc est in cereis tabulis, conscribi jussit. tum prædictos monachos e monasterio abire præcepit, nequicquam contestante Arnulfo abbate, se, ni episcopus a proposito recederet, cum eis discessurum. Egressus itaque cum suis abbas, cum equitatu non parvo, in Gesiacam cellam se recepit: ubi commoratus per tres menses, per Odonem comitem postmodum revocatus, atque in monasterium honorifice receptus, fere per triennium in abbatiæ regimine superstes fuit.

b ibid.

c lib. 55. n. 2.

LVII. Britogili monasterium in Bellovacis. Britogilum seu Britolium castrum, cujus abbas Ebrardus fuisse hic dicitur, positum est in finibus Bellovacorum in via publica, quæ fert Ambianos, nobilitatum monasterio beatæ Mariæ, quod ante Danorum seu Nortmannorum tempestatem exstitisse, sed ab illis eversum fuisse tradunt. Ejus instaurator hoc tempore fuit Gilduinus castri comes, qui, cum ab Avesgaudo Cenomannorum antistite corpus sancti Constantiani monachi & confessoris accepisset, hoc monasterium restituit, atque in eo sacrum illud corpus deposuit. Primus a restitutione ejus loci abbas fuit Ebrardus seu Evrardus mox laudatus, forte assumtus e Carnutensi sancti Petri cœnobio, ubi tum versabatur, cum Arnulfus a Theoderico episcopo expulsus est. Cur abbatiam suam tum deseruerit, nobis incompertum. Britoliense seu Britogilense monasterium Richardo Virdunensi abbati commissum fuisse discimus ex ejus vita: an autem Ebrardus ejus discipulus fuerit, an vero post commissum Richardo monasterium sponte discesserit, non liquet. Non solum Britoliense monasterium Richardo abbati commisit Gilduinus, sed se ipse una cum duobus filiis suis, Waleranno & Hugone, ejus disciplinæ subjecit, monachus cum illis factus in monasterio sancti Vitoni. Ebrardus Britoliensis comes non dispari religionis studio arduum religiosæ

vitæ

vitæ genus itidem ſectatus eſt, ut ex Guiberto alias dicturi ſumus. Abbatiam tamen recepit Ebrardus abbas, cui regreſſo Arnulfus mortuus apparuiſſe dicitur. Hugo Lingonum creatus epiſcopus, nonniſi in extremis monaſticum habitum induit. Monaſterii poſſeſſiones confirmavit Leo IX. rogatu Gilduini nobilis ac religioſi comitis, qui, *conſilio Drogonis ejuſdem regionis epiſcopi*, monachos & abbatem, nomine Evrardum, illic conſtituiſſe dicitur, & ad dotem monaſterii aſſignaſſe parœcialem ſancti Cyrici eccleſiam cum altari, necnon teloneum & bannum, aliaque in pontificio diplomate memorata, quod III. nonas Octobris, per manus Petri diaconi datum eſt anno Leonis papæ primo, indictione tertia. In necrologio ſancti Petri Carnutenſis Ebrardus abbas Britulienſis V. nonas Maii obiiſſe dicitur, idemque ad annum M LIII. vitam produxiſſe fertur. Succeſſor ejus Hucbertus. Bratuſpantii, de quo Cæſar in commentariis, rudera viſuntur prope Britogilum,

LVIII. S. Dionyſii cella Nogiomi.

Reitaldus præpoſitus ſancti Dionyſii, unus ex duobus, quibus electionis decretum regi perferendum commiſſum diximus, videtur præpoſitus fuiſſe cellæ ſancti Dionyſii, quam Gauſredus comes in pago Perticenſi, *haud longe a caſtello Nogiomo dicto*, exſtruxiſſe traditur in litteris Rotroci comitis ejus filii, a quo Nogiomum-Rotruci * nuncupatum. Is eamdem cellam Carnutenſi ſancti Petri monaſterio addixit rogatu Landrici abbatis, Arnulfi ſucceſſoris. Hanc pacifice poſſederunt Carnutenſes monachi Rotroco vivente : at poſt ejus mortem Beatrix ipſius conjux, ſumta occaſione ex depoſitione Hucberti abbatis, cui Rotrocus hanc cellam donaverat, morienſque quidquid in ſcriniis ſuis erat, auri & argenti legaverat, teſtamentum exſequi detrectavit, & inſenſa procuratori, qui legata repetebat, monachos ſancti Petri inde expulit, eorumque loco ſubrogavit Cluniacenſes, qui hactenus prædictam cellam retinent. Ita legitur in codice, qui Haganonis dicitur : at in tabulario Cluniacenſi, Gauſridus caſtri Mauritaniæ comes una cum uxore ſua Beatrice hanc cellam Cluniacenſibus ſe conceſſiſſe dicit pontificatu Gregorii VII. ut ſuo loco videbimus.

* *Nogent le Rotrou.*

LIX. Rotberti præceptum & S. Aniani dedicatio.

Celebris hoc anno fuit conſecratio baſilicæ ſancti Aniani apud Aurelianos, cui Rotbertus rex cum Conſtantia regina, multiſque epiſcopis, abbatibus & proceribus interfuit. Antequam eo ſe conferret, dum Calæ reſideret, ad eum acceſſit Odo Foſſatenſis [a] abbas cum ſuis monachis, obtinuitque ab eo, ut donationem cujuſdam Aleranni confirmaret. *Actum Calæ cœnobio* III. *idus Maii, indictione* XI. *anno incarnationis Verbi* M XXIX. Eodem abbate facta eſt anno ſequenti ab Imberto Pariſienſi epiſcopo dedicatio baſilicæ Foſſatenſis ſub titulo ſanctæ Mariæ & ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli. E Calenſi monaſterio rex Aurelianos profectus eſt ad futuram dedicationem novæ ſancti Aniani baſilicæ, quam ipſe regia plane munificentia conſtruxerat. In ea novemdecim altaria erant, & duo quidem ad tumulum ſancti Aniani, *ad caput unum, ad pedes aliud in honore ſancti Benedicti*, teſte Helgaldo. Huic dedicationi interfuerunt Gauzlinus Bituricenſis archiepiſcopus idemque abbas Floriacenſis, Leothericus Senonenſis, & Arnulfus Turonenſis archipræſules; epiſcopi autem Odelricus Aurelianenſis, Theodericus Carnotenſis, Bernerius Meldenſis, Warinus Bellovacenſis, & Rudolfus Silvanectenſis. Adfuit etiam venerabilis Odilo abbas Cluniacenſis. Tunc ſancti Aniani corpus in præparatum mauſoleum tranſlatum, itidemque corpus ſancti Euſpicii Miciacenſis abbatis ibidem ſepulti, cujus pars reliquiarum Alberto abbati Miciacenſi conceſſa eſt. In libello [b] de hac ſancti Euſpicii tranſlatione prædicta baſilicæ ſancti Aniani conſecratio facta dicitur XVI. *kal. Julii*, & quidem anno Chriſti M XXIX. Rotberti regis *anno trigeſimo-tertio*, a morte ſcilicet Hugonis ejus patris, rectius quam apud Helgaldum *trigeſimo-ſexto*. Dum Aurelianis rex verſaretur, prædium quoddam, *regali* [c] *ſedi Vermeria contiguum*, quod Conſtantia regina *de auro e patris ſui dono aſportato coëmerat*, ipſe cum regina *ſanctæ Mariæ Compendienſis eccleſiæ, & ſanctis martyribus Cornelio & Cypriano ibidem requieſcentibus*, contulit pro ſua ipſorum ſalute, *& filii* ſui *Hugonis, jam regni ſolio, antequam decederet, ſublimati, & inibi ſepulti.*

[a] *Hiſt. Pariſ. to.* 1. *p.* 657.

[b] *Sæc.* 6. *to.* 1. *p.* 314.

[c] *Diplom. p.* 582.

LX. Gauzlinus archiepiſcopus obit.

Non diu poſt illam dedicationem ſuperſtes fuit Ganzlinus archiepiſcopus Bituricenſis & Floriacenſis abbas, qui in brevi chronico Floriacenſi [d] anno M XXIX. obiiſſe dicitur. In necrologio notatur IV. nonas Septembris *Gauzlenus archiepiſ-*

[d] *Baluz. to.* 2. *miſcel. p.* 307.

ANN. CHR. 1029. *copus & abbas.* In quodam ejusdem monasterii codice, qui sancti Gregorii sacramentarium continet, habetur ejusdem Gauzlini epitaphium in hunc modum.

Dulce decus regni jacet hic sub marmore tristi:
Grandis honor patria jacet hic sub pulvere terra.
Hic, Gausline, tibi requies, finisque laboris,
Dum veniat Dominus dare digna piis, mala pravis.
Petre sacer, Benedicte pater, sacra virgo Maria,
Fœnore multiplici servum dotate fidelem.

& post quosdam versus nullius momenti:

Octavas Martis superabat apollo fenestras,
Cum fera mors famulis rapuit hæc gaudia mæstis.
Pro quo funde preces quisquis hæc scripta recurris.

Ubi primum hos versus legimus, visum est eos interpretari de mense Martio, cujus die octava Gauzlinus obierit. at consulto necrologio, in quo die secunda Septembris ejus obitus notatur, per *octavas Martis fenestras*, quas apollo seu sol superasse dicitur, interpretamur horam octavam Martis seu feriæ tertiæ, quæ hoc anno cum secunda die Septembris coincidebat. Ex præmissis porro versibus colligi potest, ni fallor, Gauzlinum sepultum fuisse in Floriacensi monasterio, cujus patroni erant beata Maria, sanctus Petrus, & sanctus Benedictus, in eodem epitaphio laudati. Gauzlino in sede Bituricensi suffectus Aymo, in abbatia Floriacensi Azenarius, qui & abbas erat monasterii sancti Martini Masciacensis, qui primum *inter grammaticos detritus, & postea in palatio*; tum Jerosolymam profectus, dehinc factus monachus, *jubente rege Rotberto in solo Bituricensi, monasterii* Masciacensis *prælationem susceperat*, ut ipse de se in concilio Lemovicensi testatus est.

LXI. S. Juliani Turonensis abbates. Post triennium, quam in Turonense sancti Juliani monasterium intrusus fuerat Albertus Miciacensis abbas, inde recedere compulsus est. *Hoc autem Alberto post triennium ejecto*, ut in fragmento veteris chronici legitur, *abbatia commendatur Frederico abbati & Richerio priori*, qui paullo post Blesis apud sanctum Launomarum abbas factus est. *Postea Frederico abbati, qui duobus annis, Evrardoque, qui uno præfuerunt, exclusis*, abbatia Richerio jam Blesensi abbati defertur: quam optime ac religiosissime administravit, restituta illic disciplina, quæ tempore Alberti abbatis intrusi omnino laxata fuerat. *Ibi* quippe, testante chronographo, *nullus ordo, nulla religio; ubi murmur & odium contra patrem filiorum. Nihil ibi Deo gratum, ubi deest silentium. nam ibi tantum frangitur, ubi Deus contemnitur. Ergo absque silentio nulla valet religio.* At Richerii abbatis virtute & prudentia illic brevi refloruit pristina religio. Hic ex Britannia oriundus, primum Turonis *sanctæ Mariæ Pauperculæ presbyter* exstitisse dicitur. tum beati Martini canonicus esse voluit, sed decano prohibente esse non potuit. Dehinc in Majori-monasterio factus monachus, postea sancti Juliani prior; demum Blesensis primum, mox sancti Juliani quoque abbas exstitit. Sed Blesensem abbatiam, Odone comite perturbante, deseruit, & ad instaurandum sancti Juliani monasterium se totum contulit. Verum postmodum ad Blesensem, licet coactus, reversus est abbatiam, *quam destructam a comite, & a comitis abbate reperit.* Id factum videtur post mortem Odonis comitis, quæ anno M XXXVII. accidit. Sic utramque abbatiam Richerius deinceps retinuit, ac strenue rexit, & monasterium sancti Juliani novum a fundamentis inchoavit anno M XL. qui regiminis ejus octavus erat.

Richerius abbas optimus.

LXII. Kemperlegiense monasterium conditur. Hoc anno in Armorica cœnobium sanctæ Crucis Kemperlegii ab Alano Cornugalliæ comite ædificatur, atque inibi Gurloësius abbas ab Orscando pontifice benedicitur, ut in brevi ejus loci chronico [a] legitur. Orscandus episcopus erat Corisopitensis, qua in diœcesi hoc monasterium situm est. Gurloësius ejus primus abbas, vir sanctus, eductus fuit ex Rothonensi sancti Salvatoris monasterio, assentiente Cartwallono ejus loci abbate. In novi monasterii dotem concessa est ab Alano comite insula, Guedel vulgo appellata, latine Bella-insula, quæ gravissimæ litis cum Rothonensi abbatia seminarium fuit. Hanc donationem fecit Alanus co-

a Baluz. miscell. to. 1. p. 520.

mes pro incolumitate domini sui Alani ducis, conjugisque suæ Judith, ac monasterium tutelæ sedis apostolicæ commisit sub annuo censu duorum denariorum aureorum. Orscandus vero episcopus, Alani comitis frater, eidem loco hoc privilegium indulsit, ut in omnibus terris vel ecclesiis suis monachi jus episcopale in perpetuum possideant. Hæc acta die festo exaltationis sanctæ Crucis, quo die Gurloësius abbas ab Orscando benedictus est. Mitto fabulosa multa, quæ Gurhedenus monachus de prima illius monasterii origine, deque Gurloësio primo abbate scripsit.

LXIII. Willelmus comes Ecolismensis pie obit.

Memoratu dignus est obitus Willelmi Ecolismensis comitis, qui post suum ex sacris locis reditum adversa semper valetudine usus, ubi finem suum instare sensit, *ab episcopis* [a] *& abbatibus pœnitentiam suscepit*; rebusque suis dispositis, *reconciliatus* & absolutus est. Dein toto quadragesimæ tempore missas & pia exercitia frequentavit. Demum hebdomada passionis oleo sancto unctus, moxque sacro viatico munitus, ligno crucis adorato, & ori admoto, *spiritum in manu episcopi Rohonis & sacerdotum Deo reddidit*. Corpus ejus per biduum servatum a clericis *in basilica cathedrali sancti Petri apostoli*, postea *dominica sancta Hosanna*, id est palmarum, cum ramis & floribus delatum fuit ad basilicam sancti Eparchii, ubi ante altare sancti Dionysii a Rohone Ecolismensi & Arnaldo Petragoricensi episcopis sepultum est: ad cujus caput filius ejus Audoinus laminæ plumbeæ hoc epitaphium inscribi curavit: *Hic jacet domnus amabilis Guillermus comes Egolismensis, qui ipso anno, quo venit de Jerusalem, obiit in pace* VI. * *idus Aprilis vigilia Osanna* M XXVIII. *ab incarnatione Domini.* Annus M XXVIII. hoc loco numeratur secundum veterem calculum, nobis insequens secundum novum. Tota ejus progenies ibidem jacet. Hic multa & pretiosa munera sancto Eparchio, tam in prædiis, quam in auro & argento contulisse traditur. Ejus exemplo Isembertus Pictavensis & Jordanus Lemovicensis præsules, necnon comes Fulco, aliique optimates Jerosolymam profecti sunt. Audoino ejus filio post annos quinque successit in comitatu Gaufridus seu Josfridus ejus frater, cujus conjux Petronilla monasterium sancti Petri de Botavilla fundasse dicitur, ibique humata fuisse. qua de re infra.

[a] *Labbe bibl. to. 2. p. 183. & 255.*

* *al.* VIII.

LXIV. Salvense monasterium Gelloni subjectum.

Hoc ipso anno M XXIX. nobilis quædam matrona, Garsindis nomine, duoque ejus filii Bermundus & Almerardus, cœnobium seu cellam sancti Petri *in confinio* [b] *Nemausensi, in loco, qui vocatur Salvens* *, costruxerunt, & ex propriis impensis dotaverunt. Hanc vero cellam *altari sancti Salvatoris & ligno sanctæ Crucis* ibi refulgenti, & beato Guillelmo illic quiescenti concesserunt: ut Gaufredus abbas & congregatio ipsius novum illud monasterium ordinarent, atque ex eo decem solidos annui census in signum subjectionis acciperent. Id statutum in præsentia Willelmi comitis Tolosani, Froterii Nemausensis episcopi, Attonis vicecomitis, & aliorum. In fine additur, ut, si quis in illa cella monachus fieri voluerit, petitionem *ibi non faciat, neque benedictionem accipiat*, id est professionem, *sed ante sacrum altare sancti Salvatoris Gellonensis arcisterii*: quod etiam de filiis nobilium vel pauperum offerendis statuitur. Idem Gaufredus abbas cum Pontio Anianensi abbate pactum fecit de ponte super Erauris * fluvium construendo, ad cujus fabricam Pontius materiam contulit, Gaufredus opus perfecit, ea lege, ut in illo ponte nulla ecclesia aut arx fabricaretur. Perstat etiam nunc pons ille media via inter Anianam & Gellonem.

[b] *Catel. Comites p. 103.*

* *Sauve.*

* *f. Erau.*

LXV. Psalmodio ecclesia data cum indulgentia.

Exstabat in eodem Nemausensi pago nobile quondam cœnobium monachorum Psalmodiense, dein canonicorum sæcularium collegium, cui loco Pontius episcopus Glaudatensis cum fratre suo Eldeberto donavit ecclesiam sanctæ Mariæ in comitatu Sistaricensi. *Factum est hoc donum anno incarnationis dominica* M XXVIIII. *indictione* XII. *regnante Rodulfo rege Alamandorum sive Provincia.* Hanc autem ecclesiam consecraverunt idem Pontius & Fraudo * episcopus in honorem sanctæ Mariæ, *& fecerunt absolutiones de omnibus peccatis minimis & majoribus*, relaxando scilicet pœnitentibus, qui ad illam ecclesiam convenirent, *de tribus diebus unum*: ita ut si quis intra quadraginta pœnitentiæ dies mortuus esset, censeretur absolutus *de omni peccato*, quod presbytero confessus esset. Eodem anno Faraldus seu Feraldus Vapincensis episcopus, in editis *Geraldus* mendose dictus, ecclesiam sancti Andreæ, prope ipsam civitatem sitam, quam Adalaldus quidam dotaverat, Cluniacensi monasterio subjecit admonitu domni Arbitrii canonici sanctæ Mariæ, & domni Pontii præpositi sancti Andreæ Rosanensis. In chartario ejusdem cellæ Vapincensis

* *f.* Fronto *episc. Sistaricensis.*

ANN. CHR. 1029.

Willelmus marchio anno insequente, ejusque conjux Lucia comitissa donasse dicuntur cœnobio Cluniacensi unum mansum prope mœnia civitatis subtus ecclesiam „ sancti Erigii, assignandum Cluniaco vel cuivis cellæ, proot domno abbati libuisset.

LXVI. Trionensis cella Cluniaco data.

Eodem fere tempore Kadalonus vicecomes cum uxore sua Amelia, & filio suo Willelmo, villam unam pagi Pictavensis, quæ vocatur Trionensis, sitam in vicaria castri Metulensis, sancto Petro Cluniacensi *in potestate & magisterio domni Odelini* seu Odilonis abbatis concessit, ut illic monachorum cellam institueret. quod Willelmus ejus filius post mortem patris sui ratum habuit. His litteris subscribunt post Willelmum vicecomitem Willelmus filius ejus & *Odo frater ejus*, scilicet Willelmi junioris, Agnes comitissa, Isembertus episcopus Pictavensis, Arnaldus Petragoricensis, Roho Ecolismensis, & alii. Kadalonus ille seu Cadelo vicecomes de Oniaco dicitur apud Beslium, ubi quædam ejus in Burgulienses beneficia referuntur.

LXVII. Botavillæ cella Saviniaco subjecta. a num. 63. b Bibl. Sebus. p. 132.

Gaufredus, filius alter Willelmi Ecolismensis comitis, de quo paullo superius [a] actum est, una cum uxore sua Petronilla, ecclesiam [b] sancti Pauli, sitam in pago Santonensi, in vicaria Christiolensi, apud Botavillam construxit, eamque sub dominatione sancti Martini Saviniacensis monasterii & domni Iterii abbatis constituit, curavitque sollemniter dedicari. Huic consecrationi interfuerunt Gotafredus archiepiscopus Burdegalensis, Islo Santonensis præsul, Arnaldus Petragoricensis, & Roho Engolismensis: qui antequam consecrationem peragerent, prædictæ ecclesiæ dotem assignari fategerunt. Actum hoc anno M XXIX. scriptumque manu Almanni monachi, præcipiente domno Iterio abbate.

LXVIII. Ardagnus abbas Trenorchiensis.

In Trenorchiensi monasterio Ardagnus abbas hoc anno, si non præcedente, Bernerio successit, a posteris sanctus habitus, tametsi nulla de eo singularia facta memorentur. De eo Falco monachus: *Hic vir*, inquit, *quanta strenuitate sui memoriam posteris reliquerit, magis visibus prodit effectus, quam narratio prodit auditui.* Idem eum *bis-denis & octo annis* Trenorchio præfuisse dicit. quibus exactis, pie decessit III. idus Februarii, quo die ejus festum præcipue colitur. Sepultus fuit in claustri parte ecclesiæ adhærente, quæ claustrum sancti Ardagni seu Ardani * vocatur. Illic jacuit per annos octoginta-quinque, id est usque ad annum M C XXXIX. quo sacrum ejus corpus e tumulo elevatum est pridie nonas Octobris. Hæc me monuit venerabilis dominus *Juenin*, canonicus Trenorchiensis, atque in ecclesia Trenorchiensi insigne asservari flabellum, quod olim usui erat in sacrificio ad sacerdotem æstate refrigerandum & abigendas muscas; idque probant varii versus ei inscripti, quorum duos tantum refero.

* S. Ardan.

Sunt duo quæ modicum confert æstate flabellum :
Infestas abigit muscas, & mitigat æstum.

In manubrio, quod duos amplius pedes longum est, auctoris nomen hoc versu exprimitur.

Joel me sancte fecit in honore Mariæ.

Fuisse tamen usui in ecclesia Trenorchiensi seu sancti Filiberti docent hi duo versus.

Virgo parens Christi voto celebraris eodem ;
Hic coleris pater tu, Philiberte sacer.

Alios versus pretereo, ne hic excursus fit longior.

LXIX. Poppo abbas Argentinæ episcopatum recusat. c supra num. 9.

Lambertus Scafnaburgensis & chronographus Hildensheimensis scribunt, Wernherum Argentinæ episcopum obiisse hoc anno, eique Wilhelmum reginæ capellanum successisse. Hic est Wernherus conditor cœnobii [c] Murensis apud Helvetos, cujus obitum plerique anno M XXVII. perperam consignant. Murensis chronographus scribit, eum decessisse Constantinopoli, quo ab imperatore missus fuerat. Post ejus obitum Conradus augustus vacantem episcopatum detulit Popponi Stabulensi abbati, qui oblatam dignitatem magis callido quam imitando commento declinavit, obtendens sibi, utpote clerici filio, per canones episcopum esse non licere. Excusationem non sine rubore admisit imperator, sed confictam eam esse

postea rescivit ab Ermengarde, nobilissimi principis Godefridi filia, quæ ipsum ingenui ac nobilis laïci filium esse asseruit. Hoc comperto, Popponem urgere instituit imperator: at ille se ad id officii, quæ excusatio probabilior erat, minus idoneum esse demum respondit. Tanta beati viri modestia nihilo minus effecit, ut Conradus ipsi abbatias regni sui pastoribus destitutas committeret. Ex his primum fuit Lintburgense [a], inter Spiram & Wormatiam situm, quod tamen Popponis vitæ scriptor in Vosago locat: ubi vir sanctus, rogante imperatore, locum alias horridum in monasterium convertit sub patrocinio sancti Johannis Evangelistæ, eique Johannem nepotem suum, uti & Trevirensi sancti Maximini monasterio, præfecit. In multis aliis locis abbates itidem ab eo instituti, Hersfeldiæ Ruodo seu Rudolfus, postmodum episcopus Patherbrunnensis; apud sanctum Gallum Norbertus, Wirzenburgi Wolmarus, Epternaci Humbertus, vita & moribus insignis, Heribrandus in cella sancti Ghisleni, Everhelmus in Alto-monte, apud Brunwillarium Evo, Busendorfi Cono, Trajecti ad Rhenum apud sanctum Paulum Herigerus, Willarii Theodericus, Mettis apud sanctum Vincentium Heribertus, Walciodori Lambertus, denique Treviris apud sanctum Eucharium Bertulfus. Non diu sancti Maximini regimen tenuit Johannes ejus nepos, cujus obitum, qui in necrologio sancti Arnulfi v. idus Julii notatur, Poppo abbas præscivit, eique Bernardum suffecit. quo paullo post mortuo, hanc præfecturam denuo resumere coactus est. Post Johannem Lintburgi abbatem Gumbertus monachus, cum inconsulto viro Dei locum temere occupasset, non multo post, visceribus effusis, interiit: nec Haganoni, qui idem tentavit, cessit impune. Quin etiam Godestenus reclusus, qui ob vitæ solitariæ studium pro sancto habebatur, consimili succedendi cupiditate raptus, quasi pro sanctitatis suæ merito id sibi deberetur, e montis vertice prolapsus, citum exitum habuit. Talis finis ejusmodi arrogantibus debebatur.

Monasteria ei commissa.

a V. infra n. 105.

LXX. Sub idem tempus Diedericus seu Thiedericus Hersfeldensis monachus, cum diu in Gallicanis monasteriis, præsertim in Floriacensi, conversatus fuisset, ad suos reversus libellum de illatione corporis sancti patris Benedicti scripsit ad venerabilem Richardum Amerbacensis cœnobii abbatem, cujus hortatu id aggressus erat. Quid auctoritatis mereatur libellus ille, suo loco expendimus, ubi de hac illatione [b] a nobis actum est. Situm est Amerbachium in diœcesi Wirziburgensi inter Neccarum & Mœnum fluvios, cujus originem nonnulli sancto Pirminio tribuunt, restitutionem Richardo Fuldensi abbati Browerus. at forte id tribuendum potius Richardo Amerbacensi, qui alius a Richardo abbate Fuldensi videtur fuisse. In præfatione ad prædictum libellum observatu dignum est quod ait Diedericus de diebus dominici adventus, *in quibus orientales monachi*, inquit, *velut in quadragesima, austerius solent vivere, & sub maxima institutionis monasticæ disciplina vigilantius natale Domini exspectare.* ubi orientalium monachorum nomine intelliguntur Græci, qui austerius vivere solebant. tametsi in his etiam partibus magna tunc erat etiam laïcorum in adventu districtio.

Diedericus librum scribit de illatione S. Benedicti.

b lib. 38. n. 9.

LXXI. Dum Merseburgi in festo pentecostes versaretur Conradus imperator, Aribo Moguntinus & Godehardus Hildensheimensis antistites, qui illic aderant, concordiam tandem inierunt super diutina disceptatione, quæ de subjectione Gandersheimensis parthenonis jam dudum inter utriusque sedis præsules vertebatur. nam Aribo Godehardum coram episcopis convenit, seque errasse confessus, perpetuum hac de re silentium se servaturum pollicitus est. quod usque ad finem vitæ sincere præstitit, sibique priora errata propter Deum remitti postulavit.

Gandershei-mii lis finita.

LXXII. Conradi imperatoris cancellarius erat Henricus episcopus Eporediensis, qui Fructuariensis monasterii immunitatem [c], quæ decretis pontificum, præceptis imperialibus & privilegiis apostolicæ sedis jam sancita erat, auctoritate sua hoc anno comprobavit, ut illud cœnobium, quod in finibus suæ diœceseos situm erat, ab omni potestate & dominatione tum laïcæ, tum sacratæ personæ absolutum esset: *quoniam veraciter*, inquit, *cognovimus, præfatum monasterium, velut quamdam magnam lucernam, longe lateque lucere ad plurimorum ædificationem, nostræque ecclesiæ decori esse nimirum & honori, atque animabus filiorum nostrorum valde in multis prodesse; desiderantes quoque nos, & successores nostros, orationum, quæ ibi offeruntur Deo, participes fieri.* Tunc forte illic residebat Willelmus Divionensis abbas, ut ex superioribus [d] intelligitur, abbas ejus loci dictus in chronologia [e] Pedemontana.

Fructuariæ libertas asserta.

c Ital. sac. to. 4. p. 1496

d num. 37.

e Chron. Pedem. p. 262.

ANN. CHR. 1029.

tana, tametsi Johannes ad hoc tempus Fructuariæ præfuit. Johanni successit Suppo abbas, de quo infra. Idem Henricus episcopus sancti Stephani abbatiam Eporediæ condidisse traditur.

LXXIII. S. Mauri brachium Casinatibus datum.

a *Chron Casin. lib. 2. c. 53.*

Post annos septem, quam Odilo Cluniacensis abbas e monte Casino reversus erat, memor sponsionis Theobaldo abbati & Casinatibus factæ de transmittendis ad eos e Gallia sancti Mauri abbatis reliquiis; os [a] integrum ejus brachii, capsella argentea decenter inclusum, per sex sui monasterii fratres illuc mittere curavit. Præmoniti hac de re Casinates, absente abbate, sollemni pompa usque ad portam veterem procedunt obviam sacro loculo, quem maxima cum pietate supplices ac venerabundi, non secus ae si revertentem e Gallia ipsum beatum Maurum, excipiunt, osculantur, & ad ecclesiam deferunt.

LXXIV. Casinatum vexatio.

b *ibid. c. 58. & seqq.*

c *ibid. c. 61.*

Tunc in Marchia exsul agebat Theobaldus abbas, in monasterio scilicet sancti Liberatoris, ubi ob Pandulfi principis Capuani persecutionem se receperat. Hic est Pandulfus, qui ob tyrannidem ab Heinrico imperatore in vincula conjectus, eo mortuo in libertatem assertus Capuam receperat, eoque [b] Theobaldum abbatem simulata benevolentia aceersitum, quasi pro utriusque securitate in Capuano monasterio sub cujusdam Basilii præpositi sibi addicti custodia, ut re vera captivum retinebat. quod cum quatuor annis abbas sustinuisset, Capua, veluti spatiandi gratia, pedetentim se proripuit, ac militibus a Sergio duce Neapolitano clam submissis se adjunxit; & Neapolim primum, indeque post dies aliquot in Marchiam profectus, demum in monasterio sancti Liberatoris, ubi olim præpositus fuerat, ad quinque circiter annos usque ad obitum permansit. Inter ea Pandulfus Casinatis monasterii universa fere castella, villasque sibi vindicavit, sacra vasa & ornamenta abstulit, & Todinum quemdam e monasterii famulis, factionis suæ hominem, sancti Germani opido, ipsique monasterio præfecit. Ille vero tam dure & inhumane monachos tractavit, ut in ipsa sanctæ Dei-genitricis assumtione ad ministerium altaris vinum eis defuerit. Ad hæc vilissimos quosque laïcos in refectorium fratrum, quod nullus laïcorum ad id tempus ingredi ausus fuerat, ad annonam mensis imponendam induxerat. quod domnus Leo, major ecclesiæ custos, indigne ferens, zelo religioso succensus, aliquando tandem illos quidem foras magno cum dedecore expulit; & ad fratres suos conversus: Quousque tandem, ait, cum tanto nostri ordinis opprobrio, sub tam iniqua servorum nostrorum dominatione hie gemimus? Sequimini me, & ad imperatorem noa omnes ultra montes pergamus, ei calamitatis nostræ lamentabilem historiam exposituri. His verbis animati omnes, jam eum sequi cœperant, cum abeuntes Todinus supplex exoravit ut reverterentur, æquiorem deinceps eis se futurum protestatus. Illi, ut benigno erant animo, reversi sunt: sed tamen parum levaminis experti fuere. Tantæ vexationis auctor Pandulfus post mortem, ut fuse Leo Marsicanus [c] scribit, meritas luit pœnas, uti & minister quidam ab eo submissus ad auferenda Casinatis ecclesiæ ornamenta: quæ cum ille ex altari, in quo ea Adam ecclesiæ custos posuerat, arripere vellet, mox caduco morbo correptus in faciem corruit, & distorto ore atque oculo usque ad obitum restitit.

ANN. CHR. 1030.

LXXV. Cerasii cœnobium conditur.

* *Cerisy.*

d *Neustria pia p. 431.*

POstero anno, scilicet post millesimum tricesimo, duo nostri Ordinis monasteria in Neustria excitata: nempe Cerasium * virorum, & sancti Amandi feminarum. Cerasium locus est in pago Bajocensi prope sancti Laudi opidum, ubi primitus abbatiam a sancto Vigore conditam ferunt. Certe Rotbertus dux Normannorum, Richardi secundi filius, tertii frater ac successor, Cerasiacensem abbatiam hoc anno *instaurare* cœpisse ab Orderico traditur: quam postea Willelmus ejus filius perfecit. Hanc multis prædiis ex rebus suis fiscalibus dotavit Rotbertus, eamque ab omni consuetudine ecclesiastica immunem reddidit *consilio* [d] *& consensu Rotberti Rotomagensis archiepiscopi atque Hugonis Bajocensis episcopi*, aliorumque episcoporum & baronum, in quorum præsentia hæc acta sunt, prout fusius in Rotberti ducis litteris exponitur, in quibus postea ejusdem abbatiæ dotem auxisse dicitur. *Acta fuerunt hac in Rodomo civitate anno ab incarnatione Domini* M XXXII. *primatus ejus anno* V. *sub Francorum rege Heinrico, regni ejus post patris obitum anno primo, indictione* XV. *pridie idus Novembris.* Primus instaurati cœnobii abbas censetur Durandus ex monacho sancti Audoëni Rotomagensis: aliorum series non

fatis accurata in Neustria [a] pia exhibetur. Post Durandum Almodus abbas fuisse dicitur, qui prius abbatiam [b] sancti Michaëlis-de-Monte obtinuerat.

a ibid p. 433. b Labbei, t. bibl. p. 348. & 351.

LXXVI. Item S. Amandi Rotomagi.

Eodem tempore Goscelinus Rotomagensis vicecomes cum Emmelina uxore sua nobile puellarum monasterium sancti Amandi in ipsa urbe Rotomago construxit; quo in loco sancti Amandi ecclesiam, sed extra muros, antiquitus exstitisse non levia persuadent argumenta. In litteris dotationis ejusdem parthenonis, quas noster Pommerayus refert, res proprietatis suæ *ecclesia sanctæ Mariæ & sancti Amandi episcopi, infra muros urbis Rotomagensis sita, ejusdemque monialibus ibidem Deo famulantibus* conferunt. Emmenia seu Emma ejus loci abbatissa prima, Radulfi Bajocensis comitis & Erembergæ filia erat, soror vero Hugonis Bajocensis episcopi modo laudati, & Johannis episcopi Abrincatensis ac demum Rotomagensis archiepiscopi. Agendum in sequenti sæculo de Marsilia abbatissa, cujus tempore insigne miraculum in illa ecclesia factum est meritis sancti Amandi Trajectensis, ad Mosam, ut putant, episcopi, non Trajecti ad Rhenum, ut pleriqoe *Trajecti* æquivocatione decepti existimant. De hoc miraculo Marsilia abbatissa epistolam scripsit ad Bovonem Elnonensem sancti Amandi abbatem, qua in epistola fit mentio de hujus parthenonis altari, *in quo sanctus Amandus orare consueverat.* Quod attinet ad Goscelinum illius parthenonis conditorem, ille ipse est, a quo monasterium sanctæ Trinitatis seu sanctæ Catharinæ in monte Rotomagensi civitati proximo ædificatum fuisse superius diximus.

LXXVII. S. Catharinæ monasterium dedicatur.

Goscelinus iste vicecomes erat Rotomagensis & Archensis, patruus Godefridi, patris Willelmi de Archis, qui Mathildem, uxorem Willelmi de Tancarvilla camerarii, procreavit. Erat Goscelinus Rotberto duci familiarissimus & addictissimus, quippe qui ei initio principatus Rotomagum civitatem, in qua multa auctoritate pollebat, tradidisse perhibetur, ob id ejusdem urbis vicecomes ab eo institutus. Hic, admonitu Symeonis monachi Sinaïtæ, monasterium in vicino monte una cum Emmelina conjuge sua construxit, quod hoc anno, inchoati monasterii sexto, in honorem sanctissimæ Trinitatis a Rotberto archiepiscopo, præsente cum suis optimatibus Rotberto duce, sollemniter dedicari curavit XVII. kal. Septembris. Illic depositæ sanctæ Catharinæ reliquiæ, quas Symeon e monte Sina attulerat, unde sanctæ Catharinæ vocabulum loco postea inditum est. Primus ejus monasterii abbas fuit venerabilis Isembertus, natione Teutonicus, monachus sancti Audoëoi, *sapientia* [c] *& religione pollens*, quem Heinricus abbas facile Goscelino petenti concessit. Huic Isemberto dux Rotbertus fratris sui Richardi filium litteris imbuendum tradidit, jam sancti Audoëni monachum, ubi postmodum abbas factus est. Fuere & alii ejusdem Isemberti discipuli, de quibus in consequentibus agemus. In his Goscelinus vicecomes, filium suum ejus curæ ac magisterio commisit, nomine Hugonem, qui postea ibidem monasticen professus, in sancto proposito vitam finivit. Quin etiam Goscelinus ipse, spreto sæculo, vestem militarem monastica sub eodem Isemberto mutavit, ejusque exemplo Emmelina conjux in sancti Amandi parthenone sanctimonialis habitu indui optavit. Prædictæ dedicationi Gradulfus Fontanellæ abbas interfuisse traditur, auctorque fuisse Goscelino, ut in honorem sanctæ Trinitatis consecraretur ecclesia, quam ille in honorem sancti Antonini martyris dedicari cupiebat. At necdum abbas erat tunc Gradulfus, sed tantum decanus, quem Gerardus abbas, cui anno sequente successit, ad curandam montis sanctæ Trinitatis fabricam eo direxerat. Gerardi porro nepos erat Durandus, sanctæ Catharinæ a pueritia monachus sub Isemberti disciplina, qui eum in litteris sacris & profanis erudivit. Hic est Durandus scriptor ille celebris, Troarnensis postmodum abbas, qui insignem librum de corpore & sanguine Domini composuit.

c Orderic. lib. 3. p. 460.

LXXVIII. S. Andreæ monasterium in Castello-Cameracesii.

Tertio post illam dedicationem mense Gerardus Cameracensis præsul cathedralem sanctæ Mariæ ecclesiam (Baldericus [d] *monasterium* vocat) sollemniter quoque consecravit, præsente Richardo Virdunensi abbate, qui cum eo sancti Gaugerici corpus, aliasque sanctorum reliquias loco decenti collocavit. Huic dedicationi Baldericus subjungit monasterium sancti Andreæ, quod idem Gerardus in Castello sanctæ Mariæ, (nunc Castellum-Cameracesii appellant) a fundamento exstruxit, collata portione fisci Perronensis, aliisque rebus *congregationi monachorum, quam pia sollicitudine fovit, quamdiu vixit.* Hujus monasterii dedicationem

d Chron. Cam. lib. 3. c. 49.

ANN. CHR. 1030. saltem quinquennio ante factam opinantur recentiores, forte quod Baldericus mortem Heinrici imperatoris non multo post successisse innuit. Verum id æque dicendum esset de sanctæ Mariæ dedicatione, quam tamen Baldericus anno M XXX. diserte consignat. Conradus augustus anno M XXXIII. confirmat hanc sancti Andreæ *abbatiam*, quam Gerardus antistes construxit, *sitam in suburbio, quod Perona dicitur, ante castrum, quod sanctæ Mariæ nuncupatum, jam pridem prædecessor ejus Erluinus, favente tertio imperatore exstruxerat.* Miræus diploma integrum [a] refert, in quo recensentur possessiones eidem abbatiæ tributæ a Gerardo episcopo, qui sancti Sarii confessoris & sanctæ Maxellendis virginis sacra corpora ibidem deposuisse dicitur. Unde idem Gerardus in litteris ab se confectis ait [b] se construxisse *unum cœnobium apud novum castrum sanctæ Mariæ in honore sancti Andreæ, necnon Philippi & Jacobi & sanctæ martyris ac virginis Dei Maxellendis.* Actum Cameraci anno M XLVI. præsulatus ejus anno XXXVI. Superest etiam nunc hoc sancti Andreæ monasterium in Castello-Cameracesii, quod quinque ab urbe Cameraco milliaribus distat.

a Mir. ed. donat. p. 114.

b ibid. p. 155.

LXXIX. Gemeticenses abbates. Jam decesserat hoc anno Theodericus Gemeticensis abbas, uti nos docet instrumentum [c] Drogonis comitis Ambianensis, qui graves census, ex Genestæ-villa a tempore avi sui Walteri exigi solitos, Gemeticensibus remisit, acceptis sexaginta duabus libris Rotomagensis monetæ, cum sex equis permagni pretii, quæ omnia *vir bonæ memoriæ Theodericus, tunc temporis abbas supra dicti cœnobii*, ipsi dederat. Actum apud Melantum *anno ab incarnatione Domini* M XXX. *indictione* XIII. *regnante rege Francorum Rotberto, anno regni sui* XLII. *& filii ejus Heinrici concorditer cum eo regnantis anno jam quarto.* Hæc est Genestæ-villa, quam Balthildis regina olim contulerat *Gemeticensi abbatiæ capitali monasterio.* Hanc vero cum sæculares homines vexationibus infestarent, Rodbertus abbas advocatiæ commiserat Walteri comitis, Drogonis avi, qui exactionibus eamdem subinde oppresserat, quas Theodericus abbas a Drogone comite, ut mox dicebam, redemit. Litteræ hac de re non statim conscriptæ, sed tantum (quod tunc non raro fiebat) post mortem Theoderici abbatis, cui Willelmus seu Guillelmus successit, eique post annos septem Rotbertus abbas, ex episcopo Londoniensi postmodum archiepiscopus Cantuariensis. Exstat in bibliotheca Gemeticensi ritualis liber, tempore Theoderici abbatis scriptus, in quo formula offerendi pueri exhibetur, tum admittendi *conversi* seu adulti, cui post editam professionem, & indutum habitum monasticum, pacis osculo omnibus dato, præscribitur, ut *permaneat cum summo silentio in albis usque ad tertium diem*, id est, si bene capio, absque cuculla, cum tunica & toga, quæ antiquitus albi coloris erant.

c Neustria pia p. 319.

Quo tempore Guillelmus Theoderico subrogatus sit, colligimus ex diplomate Rotberti regis, quem ipse Guillelmus abbas, ejusque monachi adierunt, rogaturi, ut quamdam terram, Monticeræ adjacentem, sibi restitui juberet, *quam ex sancta Baltildis tempore Gemmeticenses tenuerant monachi, sed, ignorante Rotberto loci abbate cunctisque fratribus, cuidam militi, nomine Hermanno, Waningus monachus ad manum-firmam illam tradiderat: Albertus* vero, *Cretellensis castri dominus, post eamdem manu-firmam transactam violenter invaserat.* Rex ilico pervasorem apud Silvanectensem urbem coram suis fidelibus ad placitum sisti jussit, compertoque ejus præjudicio, prædictam terram Gemeticensibus restitui præcepit. Huic præcepto, post Rotberti regis monogramma, apposita sunt signa *regis Heinrici filii ejus, Odonis comitis, Richardi comitis Nortmannorum, Leterici archiepiscopi*, scilicet Senonensis, *Fulconis episcopi* Ambianensis, *Rogerii episcopi* Catalaunensis, *Azelini episcopi* Laudunensis, ac *Varnerii vicedomini.* Hinc patet, istud placitum habitum fuisse post coronationem Heinrici regis anno M XXVII. factam, & ante mortem Richardi tertii comitis seu ducis Nortmannorum, quæ accidit anno sequenti, cum ambo illi placito subscripserint.

LXXX. Adalberonis episcopi Laudunensis obitus & successor. Superstes fuit ad annum M XXX. Azelinus seu Adalbero Laudunensis episcopus, unus ex eis, quorum nomina præmisso placito subscripta sunt, *Vetulus* non immerito dictus, quippe qui ante Hugonis regis principatum jam episcopus erat. Ante obitum suum de successore sibi sufficiendo Widone, nepote Beroldi episcopi Suessionensis, cogitavit. quod Gerardus Cameracensis episcopus valde improbavit, litteris [c] ad ipsum Adalberonem & ad Ebalum archiepiscopum scriptis, quibus

c Chron. Camer. lib. 3. c. 29.

exsecrandam

exsecrandam illam *novitatem* sugillat, *videlicet, ut una ecclesia duos habeat episcopos.* Fregit Adalberonis consilium Gerardi zelus, effecitque, ut non Wido, sed Gebuinus ei succederet. Sepultus est cum aliis suæ sedis præsulibus Adalbero in basilica monasterii sancti Vincentii, cui multa contulit, ut docet ejus epitaphium, quod alii retulerunt. Vincentinum monasterium tunc regebat Herveus abbas, cui Heinricus rex rotaticum & vectigal in suburbio de Semiliaco, ad radices montis Laudunensis posito, concessit: Gebuinus vero episcopus altare sancti Victoris ecclesiæ juxta portam, quam vocant Mortuorum. Herveo abbati successit Reginerius, frater Geraldi abbatis subsequentis, de quo alias. Adalberone adhuc superstite in Balduini Taruennensis locum subrogatus erat Drogo ex monacho Sithiensi, uti discimus ex epistola [a] Noviomensis ac Tornacensis ecclesiæ de electione Hugonis Cameracensis archidiaconi post mortem Harduini episcopi Noviomensis, quæ epistola Ebalo archiepiscopo, Adalberoni Laudunensi, Drogoni Taruannensi, aliisque comprovincialibus episcopis inscripta est.

ANN. CHR. 1030.

S. Vincentii abbates.

[a] Marlot to. 2. p. 68.

LXXXI. Albertus abbas Gemetici res vindicat.

Jam sæpius actum est de Alberto Miciacensi abbate, antea monacho Gemeticensis monasterii, cui res quasdam adhuc laïcus donaverat *in pago Pingesiaco* seu Pinciacensi apud sanctum Martinum, ut superius vidimus. Atque ut hic locus a quavis infestatione tutior esset, Waleranni comitis Mellenti castri, cui vicinus erat, tutelæ commisit, dato mulo non modici pretii. Fidem datam servavit Walerannus, donec Rotbertus dux quasdam ejus terras in Nortmannicis partibus invasit. qua re inflammatus comes, ut illatam compensaret injuriam, prædictum locum suo dominio subjecit. Mox *Albertus abbas, necnon pater Gemmeticensis cœnobii Willelmus* comitem adierunt, datisque decem libris nummorum ab eo impetrarunt, ut nec ipse, nec successores ejus, pace an bello Francos inter Nortmannosque vigente, ullum umquam damnum eidem loco inferrent. Hanc conventionem signis suis firmarunt Walerannus ipse, Adelais uxor ejus, ac filius Hugo. *Acta est hæc descriptio Heinrici regis temporibus.* Eodem tempore Arnulfus Turonum archiepiscopus, Alberti abbatis filius, Odolricum episcopum Aurelianensem rogavit, ut « mediam partem ecclesiæ beati Pauli apostoli, sitæ in burgo Dunensi juxta civitatem « Aurelianorum, quam ab Odolrico ipso in beneficium acceperat, largiri sibi « liceret Miciacensi monasterio pro remedio animæ, tum suæ, tum patris sui domni « Alberti ejusdem cœnobii abbatis. quod Odolricus ratum habuit. *Datum* III. *kal. Novembris, regnante Rotberto rege anno* XL. His litteris apposita sunt signa, primum Odolrici episcopi, tum Arnulfi archiepiscopi, deinde canonicorum ecclesiæ Aurelianensis, in quibus est *Albericus frater Theodorici episcopi*, ejus scilicet, cui Odolricus successerat. Superstes fuit Albertus ad annum saltem M XXXVI. ut suo loco videbimus.

LXXXII. S. Georgii parthenii apud Redonas primordia.

Sub idem tempus percelebre sancti Georgii monasterium apud Redonas conditum est: cujus auctorem, non Gaufridum Britanniæ ducem, sed Alanum ejus filium cum Hadvisa matre & fratre Eudone fuisse constat ex domesticis ejus loci monumentis. Prima ejusdem cœnobii abbatissa exstitit Adela seu Addela, ipsius Alani germana soror, quam ipse Deo consecravit. qua de re in primario illius monasterii instrumento sic loquitur. *Ego Alanus, Britannica gentis dux atque princeps, sollicitus quibus modis per temporalia bona ad æterna conscendam, primo sororem meam, thesaurum scilicet mihi sub sole pretiosissimum, Deo obtuli, ac secundum spirituale desideris ejus propositum perpetuæ virginitati dedicavi. Deinde vero cum eam in divino amore atque in sanctæ religionis operibus succrescere, necnon in monastica eruditionis disciplina ad perfectum augmentari vidissem, contuli ei locum, regulari conversationi aptissimum, a Redonensis urbis muro quasi uno stadio sejunctum, in quo cum sibi adhærentibus sanctimonialibus quietum Deo possit exhibere famulatum. Sed quia locum contulisse illis non prodesset, nisi unde inibi sustententur habeant, condono eis, atque in eodem monasterio sibi successuris, ac sub regula sancti Benedicti Christo & pretiosissimo martyri ejus Georgio famulaturis, de facultatibus meis portionem aliquam, quæ ipsis in præsenti sufficere videtur ad alimenta. In primis possessiunculam loco illi contiguam, quæ licet parva videatur spatio, utilis tamen invenitur in usu. Sunt enim in ea vineæ fructibus fœcunda, agri fertiles; sunt & prata bene irrigua. Est etiam fluvius non parvam piscium copiam ministraturus,* scilicet Vicenoniæ *. *Confero eis præter ea vicum quemdam non exiguum, nomine Tinteniacum *, in Britannia partibus*

* la Vilaine.

* Tintenac.

ANN. CHR. 1030. *situm, cum ipsa ecclesia & omnibus, quæ ad eum pertinere noscuntur. Relaxo quoque jam dictis sanctimonialibus cunctas exactiones publicas, &c.* His litteris post Alanum subscripserunt Junkeneus archiepiscopus Dolensis, Guarinus episcopus Redonensis, Judicaëlus Venetensis, & Adam sancti Brioci, episcopi, necnon Eudo Alani germanus, Alanus Cornugalliæ comes, aliique. Hæ litteræ, uti & sequentes, notis chronicis destitutæ sunt : at vix ultra hoc tempus differri possunt. quandoquidem Hadvisa, Alani & Eudonis parens, quæ cum filio suo multa eidem cœnobio contulit, annum M XXXIV. non excessit, cui Alanus annis tantum quinque supervixit. Idem, annuente fratre suo Eudone, sancto Georgio & Adelæ abbatissæ ejusque sociabus, monasterium sancti Petri *de Marcheil* concessit, situm in suburbio Redonis ante portam civitatis magnam.

Hadvisa vero, Alani mater, eidem cœnobio tradidit vicum, qui vocatur Cavana, cum suis adjunctis, sibi dono concessum a Gaufrido comite viro suo, cui vicus ille obvenerat ex hereditate Eudonis vicecomitis, qui, cum liberos non haberet, eumdem Gaufridum in filium adoptaverat. Illic Roiantelina vicecomitissa *congregationem feminarum sub sanctimoniali jugo Deo militaturam in Cavana plebe aggregare statuit.* Sed, cum eas ibidem regulariter nequaquam subsistere posse prævidisset, adiit Adelam abbatissam & sorores cœnobii sancti Georgii, *quod eodem tempore sub Alano Britannorum duce construebatur;* petiitque, ut prædictas sanctimoniales, numero novem, in suum collegium reciperent. quod Adela, ejusque sorores ægre annuerunt. Eadem Adela Galterium quemdam sui monasterii præpositum instituit ad placita tenenda ; ob idque præfecturam *Plubihan*, quam pater ejus tenuerat, ipsi concedit, eo pacto, ut in fide sancti Georgii sit plebis ejus defensor, & malefactorum vindex ; eumdemque *filium in beneficio sancti Georgii, omni conventu annuente, adoptavit.* Adelæ abbatissæ successit Hodierna, de qua inferius.

Glonnæ arx a Fulcone erecta. Hoc ipso anno Willelmus dux Aquitanorum & comes Pictavensis, eo nomine quintus, Magnus ob pietatem merito dictus, monachus factus est in cœnobio Malliacensi, obiitque pridie kal. Februarii. Statim post ejus mortem Agnes ejus conjux secundas nuptias cum Gaufrido, Fulconis Andecavorum filio, cognomine Martello, contraxit. Mox Fulco cum Gaufrido, ejusque conjuge accessisse dicitur ad montem Glonnam, sancti Florentii quondam monasterio celebrem, ibique in occidentali montis parte castellum erigere constituisse. quod ne fieret, monachi ejus loci multis precibus impetrarunt. at nihilo minus veterem arcem, quæ olim monasterii præsidium erat, restruxit, & monachis primum custodiendam dimisit : sed postea suis tradidit clientibus, qui monachos injuriis & damnis lacessere non cessabant : dum tandem Sigonis abbatis rogatu a Gaufrido juniore, Gaufridi Martelli filio, hæc turris destructa est. Tunc temporis Salmurensi monasterio, a quo Glonna tum pendebat, Fridericus abbas præerat, qui hoc anno sancti Florentii corpus ab ecclesia sancti Hilarii de Crypta in novum monasterium nondum perfectum transtulit. In quibusdam tamen chronicis ᵃ Martellus nonnisi post biennium Agnetem conjugem duxisse dicitur.

ᵃ *Labbe to. 1. bibl. p. 350.*

LXXXIII. Nucariensis monasterii origo. Fulconi comiti nonnihil debet monasterium, quod hoc tempore quidam religiosus homo, Hucbertus nomine, exstruxit apud Nucarias * pagi Turonici opidum, ad Vigennam fluvium positum, sive, ut veteres chartæ habent, *juxta grouinum seu rostrum duarum aquarum, ubi ipsa Vigenna Crosam fluvium recipit.* Illic antiquitus ecclesia erat sanctæ Trinitati & beatæ Mariæ sacra, quam prædictus Hucbertus, monachos sub regula sancti Benedicti illic congregare volens, a quodam Malranno impetravit cum assensu Fulconis comitis & filii ejus Gaufridi, *de quorum beneficio erat.* Hanc abbatiam impense dotavit Hucbertus cum Thoma clerico filio suo, in usus cum monachorum, tum pauperum, *qui quotidie secundum Domini mandatum ritu monastico ad lavandos pedes recipiuntur.* Hæc omnia auctoritate regia confirmavit Rotbertus, qui monasterii & cœmeterii asylum sub gravi multa sancivit. *Actum Aurelianis, anno Verbi incarnati* M XXX. *regnante rege Rotberto* XXXIV. quod Balduinus cancellarius relegit & subscripsit. Primus monasterii abbas Evrardus non alius videtur ab Evrardo Majoris-monasterii percelebri tunc abbate. Ab eo Kadilo miles, filius Hugonis Normanni, cum matre sua Erlende, pro suis in monachos meritis societatem loci obtinuit. Evrardo successit Andreas, quem subsecuti sunt Gaufridus, Rainerius, Stephanus, & Gaudinus, ut suis locis videbi-

* *Noyers.*

mus. unde corrigendum chronicon Malliacense, in quo monasterii sanctæ Mariæ Nucariensis, cujus origo serius ibi ponitur, abbates hoc ordine recensentur: *primus Evrardus*, tum *Gausfredus*, *Stephanus & Gausertus*, expunctis Rainerio & Andrea, qui secundus in chartis ejus loci occurrit. ANN. CHR. 1030.

Ea erat etiam tunc fidelium pietas & religio, ut quadragesimæ tempore in monasteria & sacra loca orationis causa secederent. Unde Willelmus Massiliæ comes & frater ejus Fulco, *tempore quadragesima, quando homines, qui christiane censentur nomine, sola religio nominis hujus non modo suadere solet pravis ab actibus, quin immo ab ipsis rerum terrenarum temperare curis*; alter *juxta sedem Massiliæ*, alter in monasterium sancti Victoris se recepere. qua occasione usi monachi, Fulconem de repetendis rebus sibi ablatis interpellarunt. In his villa erat quædam, vocabulo Carvilliacus, quæ antiquitus, id est tempore HLotharii imperatoris, a nobilissimo viro Sigofredo & Exleuba ejus conjuge sancto Victori concessa fuerat. Postea destructo monasterio subtracta fuerat, & ab quibusdam injuste occupata. Hoc intellecto, prædicti principes iniquos illos possessores, qui se allodiarios dicebant, in jus vocaverunt. Illi diem ex die trahentes, petierunt sibi dari spatium, *in quo possent facere exagium*, id probationis genus erat. *quo peracto, Dei judicium contra se videntes, recesserunt dolentes.* Tum adhibita ab eis mulier, quæ pro illis juraret: sed manus ejus justo Dei judicio exusta. Ubi id parum successit, villam adire se velle dixerunt. Illuc *sancti Victoris arca* delata a monachis. At invasores fidem fefellerunt. Monachis ad revertendum *induratis* auctor fuit episcopus post tres dies ut redirent, causam se finiturum pollicitus. Citati in judicium invasores, quidam cesserunt, alii obstinate restitutionem denegarunt. Tunc visum monachis, ut arcam sancti Victoris ad pratum suburbanum deferrent. Eo convenit infinita promiscui vulgi multitudo, martyrem veneratura. Ad hæc Willelmus vicecomes satis egit, ut fieret restitutio; immo & Stephana uxor ejus, necnon Odila conjux Fulconis ejus fratris, qui adesse non potuerat, eam urgebant. Cum ergo homines illi sic *a potestatibus* urgerentur, simul martyris præsentiam reveriti, ad arcam sancti Victoris accedentes allodem reddiderunt, præter duos, qui magis *agrestes* & contumaces erant. Hi extremum facturi periculum, *tulerunt sibi de plateis unum parvulum; quem resticula vinctentes, projecerunt in stagnulum*, probaturi an mergeretur. quod suæ causæ præjudicium esset. *at ubi eum viderunt in aquam* [a] *non receptum*, mox etiam manus dederunt. Hæc paullo fusius persecuti sumus ad illustrandos illorum temporum mores. Adhuc restabat magna pars ipsius allodis, quam vulgus sancti Victoris *non episcopalem* esse dicebat: sed tandem episcopus sancti Victoris esse dixit. Porro cum dubii essent illius possessionis limites, *per judicium aqua & ignis* designati sunt *manifestissimis signis*. A parte orientali, ab ipsa ripa fluvioli, videbantur *antiquitus funsati mausoles saxa ingentia, adhuc in quadrum jacentia, quæ composuit gentilis amentia linea recta per loca arentia usque in ipsius montis cacumina eminentia.* Sed hæc satis superque satis ex illa notitia, quam Guesnaius [a] retulit. Tunc temporis Provinciam [b] regebat Willelmus comes, qui cum uxore sua Lucia quoddam prædium in villa pagi Sistarici, Ausomnis dicta, sancto Victori donavit anno ab incarnatione Domini M XXX. quo anno Aribertus quidam cum uxore sua Lentilde, filiisque suis, *ex jussione Frontonis præsulis*, construxit ecclesiam in honorem sancti Promassi & sancti Mauricii, necnon sancti Romani in comitatu Sistarico, *in castro Furno-calcario*, quod Forcalquerium vulgus vocat. quæ ecclesia sancto Victori itidem tributa est.

LXXXIV. S. Victori restitutio facta & donatio.

a V. lib. 54. n. 112.

b Cassian. illustrat. p. 565 & seq.

Apud Burbonem seu Borbonem pagi Augustodunensis calidis aquis celebrem, sanctorum Nazarii & Celsi cellam erexit cum filio suo cognomine Ansellus ejus loci dominus, a quo Burbo-Anselli * cognomentum accepit, hancque cellam Cluniacensi monasterio subjecit. De hoc Borbone interpretandus Hildebertus in libro de vita sancti Hugonis abbatis, ubi quidam frater, *cum Borboni per sex menses quartana sustinuisset incendia*, a sancto patre, qui illuc ex tempore accesserat, sacris jussus interesse mysteriis, epoto post missam vino, in quo lota fuerant sanctorum pignora, sanitatem recepisse dicitur. Prædicti Anselli heredes fuere Ansedeus & Humbertus ejus frater, *Borbonensis castri in Æduensi pago miles ac dominus*, qui multa Cluniacensi monasterio contulere. Humberti conjux, nobilis femina, assensu

LXXXV. Borbonis-Anselli cella.

* Bourbon-l'Ansy.

Achardi filii sui, quædam etiam donavit, ut ipsa apud Marciniacum, cum voluerit, monacha fiat.

ANN. CHR. 1030.

LXXXVI. S. Apri monasterium instauratur. a Diplom. p 582.

Sub idem tempus Tullense sancti Apri monasterium, *vetustate lapsabundum, semel & bis olim igne crematum*, instaurari cœpit, curante in primis Brunone episcopo, cujus insigne hac de re monumentum [a] habetur. Hunc locum, *omni religione destitutum*, ad pristinam disciplinam Bertholdus episcopus, Brunonis decessor, revocaverat *per domnum abbatem Willelmum*, scilicet Divionensem, *quem vix evictum precibus idem præsul Bertoldus adduxerat a Burgundiæ partibus*, eidemque loco regulariter præfecerat. *Sed quia vita monastica*, inquit Bruno, *dum nescitur, videtur quasi contraria; cum, vice mutata, viderent & audirent de ordine monachorum inusitata, & interdiceretur quibusdam curiosis fratrum familiaritas, quæ passim cunctis communis & facilis exstiterat; his & aliis occasionibus cœpit oriri querimonia contra locum, & cum diffamatione vituperationis scandalum, ut quidam sapiens ait: Omnis subitatio rerum non fit sine quodam fluctu animorum. Unde factum est, ut a vicinis murmurantibus & detrahentibus, blasphemantibus & accusantibus, locus adversitatem diu sustineret, quam a quibusdam excitabat non tam malitia, quam minus pec-*
» *cans ignorantia.* At non multo post cœperunt, qui olim aversati fuerant, locum
» venerari; & boni ejus odoris famam degustare. *Unde contigit, ut plures eorum quæ-*
» *rentes societatem adipiscerentur, plerique etiam monachi efficerentur:* sicque, crescen-
» te fidelium devotione, cœpit sæpe dictus locus donantium largitate sublevari, &
» ex eorum subsidiis a fundamentis instaurari monasterium: qua in re tanta exstitit
» fidelium pietas, ut cives & suburbani saxa ingentia & lapides ad id operis sponte
» conveherent, veteresque parietinas propriis manibus emundarent, ac cervicibus asportarent. Præcipuorum nomina, qui suppetias ad novam fabricam contulerunt, in his Brunonis litteris recensentur, scilicet Chuonradus imperator, qui libras argenti xv. & auri uncias quinque dedit; Gisla imperatrix, quæ libras tres & duas uncias auri; Mettensis episcopus, scilicet Theodericus, Lectfridus comes, Alberada comitissa, ductrix Mathildis, aliique permulti; ex abbatibus domnus Richardus, scilicet Virdunensis, Norbertus Mediani-monasterii, Sigifredus Gorziensis, Poppo Stabulensis, Erlinus & Heribertus sancti Vincentii itidem abbates. His subjunguntur *eleemosynæ conversorum*, eorum nempe, qui ad monasticam professionem conversi erant, ex quibus Herbertus primicerius, Herbertus item archidiaconus, comes Oddo, & alii, omnes numero decem. Nulla huic notitiæ apposita chronica nota: at præter-propter hunc annum data haud dubie est.

LXXXVII. Hildensheimenses abbates. b Chesn. to. 3. p. 521.

Hildensheimensi sancti Michaëlis monasterio vix octo annis præfuerat Goderannus primus abbas, cum finem vivendi fecit, mortuus hoc anno [b] pridie kal. Julii. Adelbertus Herocampiæ montis sancti Johannis præpositus, sanctæ conversationis monachus, ei successit, VIII. kal. Januarii consecratus a Godehardo episcopo. Post biennium fit mentio de Arnolfo abbate Herocampiæ, id est Hersfeldiæ, qui v. kal. Januarii obiisse dicitur, & Gellingæ, ubi tunc manebat, sepultus fuisse: sed inde post tres dies, effosso tumulo, ex præcepto Rudolfi sui successoris Hersfeldiæ in ecclesia sancti Michaëlis humatus.

LXXXVIII. Geisenfeldæ & Werdeæ parthenones. c Hund. to. 2. p. 352. d Analect. to. 4. p. 51.

Exstat etiam nunc in diœcesi Ratisponensi haud incelebre virginum Benedictinarum cœnobium, Geisenfelda vulgo appellatum, cujus primordia [c] ad hunc annum referuntur. Ejus conditor fuit Eberhardus comes, primaque abbatissa Gerbirga seu Gerbirgis, ejus ex sorore neptis, quæ *Græci regis stertoris*, forte *stratoris*, filia esse dicitur in ipsius epitaphio, quod ex veteri lapide, quoad legere licuit, expiscati [d] sumus, dum anno M D C LXXXIII. illic hospitaremur, non minus ejus loci sanctimonialium religione, quam caritate recreati. Hundius litteras refert donationum, quas tum Eberhardus comes cœnobii auctor, tum Willibirch ejus soror, Gerbirgæ abbatissæ parens, aliique fecerunt.

Eodem fere tempore conditum aliud puellare cœnobium intra muros imperialis opidi Donawerdæ, id est Danubianæ pæninsulæ, cujus auctores fuere Mangoldus Kiburgensis & Werdensis comes, atque Tutta ejus conjux. Erectum est sub titulo sanctæ Crucis, ob egregiam Crucem a prædicto comite ex urbe Constantinopoli reportatam, cum Conradi Salici legatione ibidem fungeretur ad nuptias filiæ Romani imperatoris cum filio Conradi augusti conciliandas. Ecclesia

dedicata fuit a Leone IX. qui Gunderadam abbatissam, ejusdem Mangoldi filiam, consecravit. ANN. CHR. 1030.

Apud Insubres Albericus Comensis præsul nihil non molitur, ut Bremetensem abbatiam, quam ab Odilone monacho [a] arte adeptus erat, sibi subjiceret. Mox itaque abbatiam [b] invadit: ubi monachos resistentes videt, ad vim recurrit. Taurinum pergit, Maginfredi marchionis opem rogat: reversus armato milite abbatem comprehendit, monachos alios fugat, alios capit. at, dum Comum redit, subito in itinere morbo interiit. Litigerius Teutonicus in ejus sedem suffectus, monachis faventior, rejecto Odilone, abbatiam domno Eldrado contulit. qui etiam sancti Carpophori ecclesiam in monasterium convertit, monachisque Benedictinis tribuit, quos commendatarii, Sixto IV. pontifice, exegerunt. Eadem fortuna fuit sancti Juliani abbatiæ, quam Benno ejus successor instituerat.

LXXXIX. Bremetensis abbatia invaditur. a Supra num. 12. b Ital. sac. to. 5. p. 275. & seq. Comensia monasteria.

Patriæ suæ non immemor cardinalis Baronius retulit hoc anno Sorani monasterii originem, quod Petrus Rainerii, dominus Soræ urbis, quæ in Campania sita est, & Doda ejus uxor, filia Oderisii comitis, in loco Inter-formas dicto hoc ipso anno construxerunt. Illic institutus abbas primus Dominicus sacerdos & monachus, innumerabilium patrator [c] miraculorum, multorumque illis in partibus cœnobiorum fundator, cujus vitæ compendium hoc loco referendum est ex libello Alberici cardinalis, antea monachi Casinensis. Dominicus Fulignæ * Etruriæ oppido oriundus, Johanne & Apa, illustribus genere ac religione parentibus, natus est. Ab iis puer traditur in suburbano monasterio sancti Silvestri sub-Ascri dicto, quod modo in xenodochium conversum est, litterarum studiis imbuendus. Tum adolescens e patria egressus in Sabinensem regionem, in monasterio beatæ Mariæ, sito in loco, qui a quodam gentilium fano Petra-dæmonis dicitur, a Domnoso abbate, miræ sanctitatis viro, habitum monasticum accepit. Hinc a cœnobiali vita, permissu abbatis, ad eremiticam se contulit: sed diu in tenebris tanta lux latere non potuit. Adductus ejus fama Hucbertus marchio, locum in Scandilia construendo Salvatoris monasterio obtulit, cui abbatem, scientia & virtute præditum, nomine Constantium, præfecit, dum ille, assumto secum venerabili monacho, nomine Johanne, ad montem Pizi secessit. Verum nec Dominico illic quieto esse licuit, nam statim a terræ illius comitibus, Beraldo, Theodino atque Randisio, agnitus, monasterium, quod sancti-Petri-de-Lacu dictum est, in Valvensi territorio ædificare compellitur. Ad hæc a Borello majore rogatus, in Sangro quoque cœnobium exstruxit, quod ab enormi arbore avellana proxima sancti Petri de Avellana nomen accepit. Post hæc in Campaniam Romanam profectus, in loco, qui Trisaltus vocatur, cujus accolas a nefariis actibus, maxime ab illicitis conjugiis retraxit, monasterium sancto Bartholomæo posuit, atque insuper aliud in latere montis, qui Cacumen appellatur, sancti Angeli nomine insignitum instituit. Postremo e cœnobio sancti-Petri-de-Lacu ad Trisaltum visitandorum fratrum gratia proficiscenti occurrit Petrus Rainerii, Soræ dominus, eique conscientiæ suæ crimina, multa & gravia, aperuit: cui id pænitentiæ inter alia vir Dei injunxit, ut monasterium suis sumtibus in proprio fundo exstrueret, dotaretque liberaliter. quod ille incunctanter executus est; inventoque prope Soram loco apto, monasterium sub Dei-genitricis Mariæ patrocinio erexit, in quo sanctimoniales, inconsulto Dominico, collocavit. quod cum vir sanctus non probasset, monachi mox substituti ea lege, ut Dominicus eorum curam susciperet. Litteras conditi monasterii, hoc anno datas, retulit Baronius, qui addit, aliud anno superiore monasterium, ad majorem civium commoditatem, ad radices montis, cui ipsa civitas adjacet, ab eodem viro Dei erectum fuisse. His omnibus adjungendum cœnobium sancti Benedicti de Campitellis, in Umbria hoc anno ædificatum, cui Albertus abbas præfectus, ut Ludovicus-Jacobilli testatur.

XC. Dominicus Soranus varia monasteria condit. c Chron. Casin. lib. 2. * Foligny.

Apud Amalfim Picentinorum civitatem Leoni archiepiscopo e nostris, cujus mentio alias [d] a nobis facta est, vita functo, subrogatur hoc anno Laurentius [e], itidem Benedictinus, nobili æque genere natus, græce & latine doctus, &, quod longe præstantius est, morum probitate insignis, qui a Johanne XX. in Lateranensi patriarchio consecratus est. Hic cum ecclesiam suam sancte administraret, infestum habuit Guaimarium Salernitanum principem & Amalfitanorum ducem: cujus iram declinaturus, Romam ad Gregorium VI. se recepit, ibique usque ad

Laurentius archiepisc. Amalfitanus. d lib. 49. n. 107. e Ital. sac. to. 7. p. 253. & seq.

mortem perseveravit. quo tempore Hildebrandum, postea Gregorium VII. dictum, divinis humanisque litteris erudiisse dicitur. De felici ejus obitu inferius.

ANN. CHR. 1031. XCI. Willelmus abbas obit.

CUm biennium in Fructuariensi monasterio explevisset Willelmus abbas, incidit ejus animo revisere omnia Galliæ monasteria, quæ ipsius providentiæ commissa erant, ac singulis singulos abbates, ubi deerant, præficere. Cuncta itaque perlustravit usque ad Gorziense, quod olim, uti & ejusdem regionis pleraque omnia, ad meliorem frugem reduxerat. Demum Fiscamnum reversus, acribus doloribus cruciari cœpit. Jam vero imminente nativitate Domini, convocatis fratribus, quidquid agendum erat, disposuit, moxque sacrum viaticum sibi dari petiit. Denique expletis sollemnibus octo diebus, erectis in cælum oculis, animam suam eo transmisit, quo cuncta ejus desideria ferri consueverant. Id accidit anno a nativitate Domini M XXXI. indictione XIV. anno ejus ætatis LXX. ab ejus adventu ex Italia in Gallias XLI *. ipso die dominicæ circumcisionis, feria sexta sub auroram. Sepultum est ibidem sacrum illius corpus honorifice *in gremio ejusdem sanctæ Trinitatis ecclesiæ*, id est *in conspectu euntium ac redeuntium fratrum: ut quotidie siquidem præ oculis imitabilem haberent patrem, quem ad æternam justitiæ mercedem habuere institutorem*, ut testatur Glaber-Rodulfus monachus ejus æqualis in libro, quem de ejus vita composuit, qui *pleraque* a se *visa*, *plurima tamen a veracissimis relatoribus comperta* se narraturum in præfatione pollicetur. In chronico tamen sancti Benigni, ubi acta ejus fuse referuntur, corpus ejus, a medicis conditum aromatibus, sepultum fuisse dicitur *ante altare sancti Taurini*, cujus capella ad sinistrum sanctuarii ambitum posita est, ubi reserato nuper tumulo nihil fere ejus reliquiarum inventum. Alii [a] in capella sanctæ Mariæ Magdalenæ sepultum dicunt, sed recentiores. Ceterum mirum videri possit, tantum virum in sanctorum album relatum non fuisse, qui certe id honoris eximiis factis & virtutibus promeritus videtur. Zelum ejus pro regulari disciplina probat in primis cognomentum *Supra-regulam*, quod Hugo Flaviniacensis ei tribui solitum fuisse tradit. Tanta porro fuit ejus apud omnes existimatio, *ut cunctas Latii ac Galliarum provincias*, teste Glabro, *ipsius amor ac veneratio penetraret. nam reges ut patrem, pontifices ut magistrum, abbates & monachi ut archangelum, omnes in commune ut Dei amicum, suæque præceptorem salutis habebant*. Penetravit ejus fama & veneratio usque ad Veneticorum gentem, cujus patriarcha, Ursus nomine, *ipsius sancti patris monachus* factus fuisset, nisi ille flagitanti persuasisset, ut in suo permaneret proposito, veritus grave dispendium, quod illi genti ex ejus absentia proveniret.

* al. XLII.

a Labbe bibl. to. 1. p. 328.

XCII. Johannes Fiscamni post eum abbas.

De ejus discipulis otiosum fuerit repetere, quæ in superioribus jam retulimus: nunc quinam ejus successores in suis monasteriis fuerint, exponendum. Ut a Fiscamnensi incipiamus, petente Rotberto duce, ut abbatem sibi substitueret, Johannem, tum priorem, illic abbatem constituit, alium a Johanne abbate Fructuariensi. Johannes quippe Fiscamnensis in partibus Ravennæ ortus, litteris eruditus, ac medicinali arte, quam ex ejusdem beati patris mandato didicit, ejus in primis studiosus imitator, ab exilitate corporis Johannelinus dictus est: sed tanta in eo humilitatis, prudentiæ, ceterarumque virtutum gratia refulsit, ut mirum videretur, in tam parvo corpore tanta Dei dona exuberare. Ex priore factus est anno M XXVIII. Fiscamni abbas ad annos unum & quinquaginta. In quodam codice cellæ sancti Gabrielis legitur, Rodbertum ducem Nortmannorum, ut Fiscamnensis monasterii libertatem tueretur, noluisse, ut Johannes ab archiepiscopo Rotomagensi ordinaretur abbas, sed accersivisse Hugonem Abrincensem episcopum, a quo Johannem Fiscamni abbatem benedici ac sacrari fecerit, Rodberto archiepiscopo præsulatum administrante. Eodem abbate ordines non semel ab aliis episcopis collati sunt, archiepiscopo nequaquam reclamante. Id factum tempore Malgerii Rodberti successoris, cum Hugo Lexoviensis episcopus, a Johanne abbate invitatus, Fiscamni diaconatum contulit Odoni, qui postea factus est Bajocensis episcopus, aliisque tum monachis, tum clericis alios [b] ordines contulit. At Johannes Fructuariensis abbas, Ardnini Italiæ regis nepos erat, longe ante Willelmi mortem abbas ordinatus, tametsi Willelmus providentiam semper gereret ejus loci, qui ex paterna hereditate Deo consecratus erat. Johannes porro Fiscamnensis post mortem Willelmi Supponem monachum, patria Romanum, in Monte-sancti-Michaëlis consti-

Ordines illic collati.

b V. Append.

tuit abbatem, qui postmodum ob quasdam simultates Fructuariam se recepit, ubi abbatis aliquamdiu officio functus est. In sancti Benigni Divionensi monasterio institutus a Willelmo Alinardus ex-priore, in Pratensi sancti Germani monasterio Adraldus, Sigefridus in Gorziensi, in Mettensi sancti Arnulfi Oddo, in Tullensi sancti Apri & sancti Mansueti Widricus, atque in Mediano, cui Norbertus paullo post suffectus, de quibus in consequentibus agendum.

XCIII. Alinardi abbatis prima facta.

Incipio ab Alinardo Divionensi abbate, cujus elogium litteris mandavit Johannes monachus sancti Benigni chronographus, qui ab eo se institutum fuisse dicit. Alinardus, seu, ut ille scribit, Halinardus, nobili Burgundionum ortus genere, litteris apprime eruditus est, curante in primis Walterio Æduensi episcopo, cujus e sacro fonte filius erat. Postea Brunoni Lingonum episcopo traditus adolescens a patre, quippe qui Lingonum civis erat, mater vero Æduorum, in canonicorum collegium a Brunone cooptatur. Erant tum in illa urbe viri philosophicis, uti & clerici sacris studiis instructi, ex quorum consuetudine multum profecit Alinardus, cui tamen præcipua de moribus cura erat: adeo ut jam tum monachi specimen exhiberet, sollicitus integrum se ac sincerum servare ab illis vitiis, quibus homines ejus ætatis contaminari solent, bonorum contubernium sectari, malorum vitare. Cum is esset, Lambertus episcopus, Brunonis successor, eum ad ecclesiasticas dignitates promovere voluit: at longe alia pio juveni accessit cogitatio, nempe ut spretis sæculi honoribus monasticen amplecteretur. quod statim in monasterio sancti Benigni exsecutus est, ubi sanctæ conversationis habitum induit. Id perquam moleste accipientes parentes, consentiente episcopo illuc se conferunt, novum tironem e monasterio vi abstrahunt, nudatumque habitu monastico per plateas urbis deducunt, ut pudorem illi sui propositi ingererent. at contra quam illi cuperent accidit, crevitque in juvenili pectore religionis amor. Hinc paullo post fugam iniit, apud exteros exsecuturus, quod in patria sibi non licebat. Verum ex fuga retractus, ad episcopum adducitur, qui eum promissis & blanditiis a proposito revocare conatur. sed ubi eum in sua sententia constantem vidit, vix tandem ei permisit agere quod vellet. Itaque ad sanctum Benignum reversus, & quod tantopere cupierat assecutus, ita deinceps alieno vixit imperio, ut, cum omnibus virtutibus daret operam, singulari tamen obedientiæ virtute præcelleret. Cum in illo has dotes adverteret Willelmus, in cunctis eum monasterii adhibuit officiis, ac demum sub se præpositum instituit. quod munus quatuor ante Wilelmi obitum annis exercuit, fratres admonere solitus, ut tales se Deo interius exhiberent, quales pro religionis habitu ab hominibus reputabantur. Demum post pii patris obitum institutus abbas, cunctis benignus, nemini gravis, prodesse omnibus studebat. adeo lectioni deditus, ut in itinere libellum equitando sæpe in manibus haberet. Ita vero philosophos & profanos legebat, ut, rejectis, quod scriptura monet, superfluis, utilia tantum retineret. Ex hac lectionis assiduitate, non modo in canonicis & monasticis institutis, sed etiam in legum ac philosophorum studiis excelluit, adeo ut ex tempore de quovis argumento facile sermonem institueret. Hinc regibus Francorum Rotberto & Heinrico acceptissimus, sed & Conrado ac filio ejus Heinrico, dignus Lugdunensi episcopatu visus est, quem semel quidem, alio, qui sibi dignior videbatur, proposito, effugit: sed tandem eo mortuo suscipere coactus est, ut suo loco videbimus.

XCIV. Adraldus abbas S. Germani Pratensis.

In monasterio sancti Germani a Pratis Willelmo abbati Adraldus jam successerat anno superiori; quo anno Rotbertus rex, interpellante Adraldo seu Adraudo abbate cum monachis suis, injustas [a] consuetudines, quas Drogo comes advocationis specie in villis abbatiæ sancti Vincentii & sancti Germani extorquebat, omnino abrogavit, præterquam in quatuor villis, scilicet Neelfita, Firmerii-curte, Lovaniolis & Domerii-monte, quas rex ei beneficii jure concessit. *Actum publice Pisciacensi palatio, anno incarnati Verbi* M XXX. *regnante rege Rotberto* XXVIII. *Balduinus cancellarius scripsit & subscripsit.* Idem rex anno sequenti, id est hoc anno, ejusdem Adraldi abbatis rogatu, Pratensi monasterio attribuit viariam Antoniacam, quam Warinus miles occupaverat. Ad hæc idem abbas cum fratribus suis, ad supplementum [b] victus monachorum, ab Imberto Parisiensi episcopo impetravit altare sancti Georgii martyris in Villa-nova, præter synodum & circadam, annuentibus archidiaconis. Verum hæc serius, nimirum anno XV. Heinrici regis, qui hanc donationem postea confirmavit.

[a] Hist. eccl. Paris. to. 1. p. 654.

[b] ibid. p. 655.

ANN. CHR. 1031. XCV. Rotbertus rex obit.

Hunc annum tricesimum-primum supra millesimum Rotberti regis supremum fuisse ita in confesso est modo apud eruditos, ut contrariæ Baronii & Petavii aliorumque sententiæ, qui ejus obitum in annum sequentem aut in alterum rejiciunt, argumenta in præsens opponere superfluum videatur. Huc afferri solet charta Ottonis Burgundiæ comitis, omnes consuetudines terræ sancti Petri Cluniacensibus remittentis *anno* M XXXI. *indictione* XIV. *in mense Augusto*, III. *idus ejusdem mensis, die* XXV. *post transitum domni Rotberti gloriosi regis, anno* XL. *regni ipsius, qui est sextus filii ejus piissimi domni Heinrici, in quo unctus est in regem super gentem Francorum & Burgundionum.* Et quidem hi characteres rem diserte probant, etsi non omnino sinceri. Mortuus est quippe piissimus princeps Meleduni XII. kalendas Augusti, atque adeo ab ejus obitu ad diem tertium idus Augusti dies tantum vigintiduo intercedunt: & regni ejus annus quadragesimus-quartus tunc currebat, filii vero ejus Heinrici annus tantum quintus. Observatione digna est optimi regis pietas, qui ante obitum multa sanctorum loca perlustravit, scilicet apud Bituricas, Silviniacum, Brivate, sanctum Ægidium, Castra, Tolosam, sanctum Antoninum, Conchas, Aureliacum, iterum Bituricas, ac demum Aurelianos. Sepultus est ad Hugonem patrem suum in templo Dionysiano. Ejus gesta litteris mandavit

Helgaldus vitæ ejus scriptor.

Helgaldus seu Helgaudus Floriacensis monachus, valde ipsi familiaris, cujus rei argumentum est, quod, cum Helgaldus ædiculam in fundo Floriacensis monasterii, jussu Gauzlini abbatis, in honorem sancti Dionysii ejusque sociorum ex ligno primum exstrueret, (quam postea combustam ex lapide refecit) ea nondum dedicata eo accessit rex bonus a castro pagi Aurelianensis Vitriaco, ibique *pallium quatuor librarum* super altare posuit. Ad hæc pro negotiis monasterii sui a Gauzlino ad regem missus cum aliis duobus fratribus Helgaldus, cum adeundo Pisciacum in ejus comitatu in trajectu Sequanæ periclitarentur, mirum est quam pro eorum salute sollicitus fuerit rex, quantumque humanitatis eis postea toto triduo exhibuerit. Helgaldus obiit IV. kal. Septembris. Non diu Rotberto supervixit Constantia regina, quæ anno sequenti, itidemque Meleduni decessit, & in æde Dionysiana prope maritum humata est.

XCVI. S. Adalhardi corporis elevatio.

Corbeiæ veteris ecclesia, ut superius vidimus, incendio deformata, beati Adalhardi abbatis corpus ruinis & cineribus consepultum jacebat: fratres vero in proxima basilica sancti Johannis Evangelistæ divina officia celebrare [a] coacti erant. Viso admonitus hujus basilicæ æditiuus, Hunoldus nomine, Richardum abbatem *felicis memoriæ* adiit, eique persuasit, ut sacrum Adalhardi corpus e tumulo efferret. Assensit pius abbas, missisque ad Johannem pontificem legatis, ut id quantocius fieret, facile impetravit. Ea facultate obtenta, cum Fulco Ambianorum episcopus, cui abbas rei exsequendæ honorem deferre statuerat, ab urbe abesset, Drogo Teruannensis episcopus invitatus rem exsecutus est VI. idus Octobris, qua die sancti Adalhardi elevatio quotannis etiam nunc celebratur. Notas chronologicas male permiscet Gerardus ejus elevationis scriptor, aut certe librarius, cum ait, eam factam fuisse *anno* M XL. *Romanis Conrado, Francis imperante Rotberto.* Si enim his principibus regnantibus facta est, non serius anno M XXX. fieri potuit, nec fere citius, cum vix ante id tempus Drogo Teruannensem ecclesiam regere cœperit, si qua fides vulgatis indicibus apud Malbrancum, aliosque. at in charta ejusdem Drogonis, qua quædam altaria Sithiensibus concessa manumittit, annus ejus episcopatus quadragesimus-sextus componitur cum anno Christi M LXX. apud Iperium. quod argumento est ejus initium ab anno M XXIV. vel saltem insequenti repetendum. Confer ea quæ inferius [b] de eo dicturi sumus ad annum M LXXVII. ad quem pervenit. Porro veri simile est, hanc elevationem factam fuisse die dominica, quæ hoc anno M XXXI. in tertium idus Octobris incidebat. Corpus in ecclesia sancti Johannis depositum, dum basilica major instauraretur. Tunc moris erat ex condicto Ambianensium & Corbeiensium, ut reliquiæ sanctorum quique suorum ad medium viæ inter utramque spatium octavis rogationum unoquoque anno deferrent. Ea res ex religione primum incœpta, sensim in lusus & luxum degeneravit. Cum id moleste ferret Richardus abbas, ab illa processione censuit abstinendum. Fratribus contra visa est non intermittenda, ne id superbiæ tribuerent Ambianenses. Cessit abbas, sed ea lege, ut sancti Adalhardi tantum corpus eo deferretur. Indignati Ambianenses vix quidquam honori sancto, utpote novo, detulerunt. At, cum

a *lib.* 54. *n.* 107.

b *V. lib.* 65. *n.* 8.

ANN. CHR. 1031.

cum rusticus quidam ad sacrum ejus loculum auditus & vocis facultatem amissam recuperasset, omnium devotio statim in sanctum Adalhardum conversa est.

XCVII. Gerardo Fontanellæ abbati succedit Gradulfus.

Vix quartum annum in Fontanellæ regimine exegerat Gerardus abbas, cum a quodam nefario, non monacho, sed dæmoniaco, cui gravis disciplinæ regularis exactoris censura erat, securi in dormientis caput vibrata, cæsus est III. kal. Decembris hujus anni, (quem diem itidem notat necrologium sancti Germani Pratensis) martyr ob injustam necem pro more illorum temporum habitus, *quia pro veritate*, inquit anonymus Fontanellensis, id est pro regularis disciplinæ studio, quo excellebat, *occubuit*. Alias ejus virtutes, castitatem, jejuniorum, orationum, & lacrymarum sedulitatem, caritatem in egenos laudat idem anonymus, uti & corporis spectabilem formam, & oris eloquentiam. In ejus locum Gradulfus decanus, quem ille Rotomagum ad dirigendam monasterii sanctæ Trinitatis fabricam direxerat, subrogatur jussu Rotberti Nortmannorum principis, cui acceptissimus erat. Hic ordinationis suæ anno secundo principem Fontanellæ basilicam, quam Gerardus ædificaverat, in honorem sancti Petri ceterorumque apostolorum, necnon sancti Wandregisili a Rotberto archiepiscopo & Herberto Lexoviensi præsule dedicari curavit. quo *die vir optimus & in omni liberalium disciplinarum experientia probatissimus Isembertus* abbatis benedictionem inter missarum sollemnia consecutus est. (Isembertus abbas ordinatus.) Hic est Isembertus prædicti sanctæ Trinitatis monasterii primus abbas, jam superius [a] a nobis laudatus, *cujus postmodum urbs Rotomagensis scientia ac bonitate frui meruit*, ait anonymus Fontanellensis, *sed pauciori tempore, quam expediebat sibi.* Quid Gradulfus ad Pratellensis monasterii institutionem contulerit, postea videbimus.

a num. 77.

XCVIII. Concilium Lemovicense.

Quæstio de apostolatu sancti Martialis non semel antea [b] ventilata, denuo in duobus hujus anni conciliis agitata fuit, nempe in Bituricensi die festo omnium sanctorum, & post dies quindecim in Lemovicensi, præsidente utrique Aimone metropolita. Lemovicensi cum eo interfuere Jordanus Lemovicensis, Stephanus Aniciensis, Renco Arvernensis, Ragamundus, Mimatensis, Æmilius Albiensis, Deus-dedit Cadurcensis, Isembertus Pictavensis, Arnaldus Petragoricensis, & Roho Ecolismensis episcopi; abbates vero Odolricus sancti Martialis, quo in primis auctore hæc disceptatio fiebat, Azenerius Masciacensis idemque Floriacensis, Geraldus Sollemniacensis, Tutelensis haud nominatus, & Benedictus Clusensis, Major seu Senior dictus ad discrimen Benedicti junioris, de quo plura [c] inferius. Quam diu supervixerit Benedictus senior, quemve successorem habuerit, incertum. Plura de eo in superioribus [d]. In eodem concilio actum est de Regembaldo patre monasterii Millebecensis, qui *ante plures annos* pro sancti Martialis apostolatu sententiam dixerat.

b V. supra n. 49.

c lib. 62. n. 119.

d lib. 47. n. 4. & lib. 16. n. 49.

Notanda de monachis & abbatibus.

Postquam hoc de argumento in parte priore concilii actum est, in posteriori edita sunt statuta de moribus, in his, ut illi, qui voluntarii & secundum regulam « sancti Benedicti habitum monasticum accepissent, & postea *voluntarii* abjecissent, « communione fidelium priventur usque ad emendationem congruam: &, si abba- « tes vel monachi eos recipere nollent, cum clericis in monasteriis seu collegiis cano- « nicorum, vel in aliis ecclesiis cum habitu monastico remaneant, abstinentiam ser- « vaturi. Ad hæc, ut monachi de monasteriis suis, *ubi prius titulati sunt*, nisi causa rationabilis necessitatis, vel ædificationis animæ, vel majoris observantiæ, ad aliud monasterium non transeant. In fine hujus concilii Jordanus episcopus, referens decretum patrum de mutando duodecies per annum corpore Domini, de cœnobiis monachorum hæc perquam honorifica subdit. *Monasteria vero monachorum regularia, quia diligentius & nitidius omnia ad cultum altaris procurant, in abbatum suorum arbitrio de his, sicut & de aliis regulis, permittimus. Illi enim nostris legibus constringi non debent, qui ultra nos per artam & angustam portam vita ingredi appetunt, qui voluntatem propriam frangunt, qui jugum ab adolescentia portant, qui episcoporum jussis in omnibus summopere obediunt. Tales, inquam, legibus non oportet subjici conciliorum, nisi forte reprehensioni vel contemtui pateant.* & paullo infra de abbatibus hæc addit Jordanus. *Nam & abbates regulares non ideo ad synodum venire cogo hujus sedis, ut arguantur: sed ut mihi de rebus ecclesiasticis moderandis consultum præbeant: quatenus ipsi spiritales viri, dum mihi, per diversas multorum curas dispersi, opem ferunt ad sublevandum onus, in retributione corona mecum participentur.* ac

ANN. CHR. 1031.

demum ita concludit. *De cultu enim ecclesiastico & reverentia corporis Domini, probavi ipse oculis meis, regulares per Lemovicinum monachos altaria & codices, vestimenta, calices, linteamina, & cuncta, quæ ad altare pertinent, mundissima cotidie & cum reverentia servare.* Utinam hoc studium in cultu & munditie rerum sacrarum nostri æmulari pergant, ut similia ab episcopis elogia mereantur, ad Dei gloriam & fidelium ædificationem.

XCIX. Bellilocensis monasterii infelix status.

Post hæc querelæ apud patres depositæ sunt, quod in Bellilocensi sancti Petri monasterio Lemovicensis ecclesia vim pateretur, scilicet quod hic locus, in ordine regulari quondam illustris, tunc a sæcularibus ita conculcatus esset, *ut super monachos ipsius monasterii dominaretur abbas sæcularis, & absque monachi habitu.* Ad hæc exclamare omnes, qui in concilio aderant: *Hoc magna destructio est, & pro tali destructione locorum Dei ira super populos a facie Dei egreditur.* De his requisiti monachi ipsius monasterii: *Ordinetur nobis,* inquiunt, *abbas idoneus secundum regulam, & in pace erimus.* Hujus porro mali occasionem eam esse dicunt, quod longe post fundatum a Rodulfo Bituricensi archipræsule monasterium, comes Tolosanus illud potestati suæ addixisset, dedissetque in beneficium comiti Petragoricensi; hic vero vicecomiti Combornensi, qui laïcalem demum personam eidem loco imposuerat eo prætextu, quod ante eum Bernardus monachus Sollemniacensis, & postea episcopus Cadurcensis, nihilo minus Belliloci abbas fuisset. Citatus mox a patribus abbas ille clericus, non monachus, ut reus, genibus ante patres positis, consentire se dixit, ut rem emendarent. Mox illi sanxere, ut quam primum abbas regularis illic ordinaretur. Clericus ille sæcularis erat Hugo de Comborno, prædicti Bernardi ex fratre nepos, qui in Frodinum monachum transtulit abbatis saltem magna ex parte auctoritatem, quæ eo mortuo, vel sponte cedente tota demum Frodino cessit. Hunc Geraldus secundus, haud scio an proxime, excepit, rebus gestis clarus, qui monasterii jura & possessiones a Paschali II. confirmari curavit.

C. Monachis translatio ut licita.

Dehinc quæsitum est, liceretne ejus loci, & universim cujusvis monasterii laxioris monachis ad aliud magis regulare transmigrare? responsum est licere, etiamsi boni sint. nam *etsi lilium inter spinas lucet, tamen gravatur a spinis; & gloriosius crescit inter amœna, quam inter spineta.* Immo *ipse regularis abbas, si contigerit ut super sæculares ordinetur monachos, nec eos ab illicitis potuerit deflectere, nec habuerit bonos qui eum adjuvent, ut patienter toleret malos; satius est eos derelinquere, & secum solum habitare, quam eorum incorrigibili mordacitate cordis tranquillitatem amittere.* quod sancti Benedicti exemplo probatur. *Regulares autem monachos,* inquiunt, *dicimus, qui inlicita nolentes, non suo, sed alieno imperio vivunt; quibus omnia in medium conferuntur communia, nec aliquid habent, quod abbas non dederit, aut permiserit.* Deinde hanc sententiam, notatu dignam, pronuntiant patres: IN CAPITIBUS ERGO JUSTIS MONASTERIA ORIUNTUR ET VIGENT, IN VITIOSIS RUUNT ET LANGUENT. tum subdunt: *Episcopus itaque, ad cujus diœcesim pertinent monasteria, & abbates atque christiani vicini, nisi prohibuerint indignos in pastoralem curam ingredi, malum in illos re[s]picit: sicut bona merces a Deo illos exspectat, si familia Dei dignos constituant dispensatores.* quæ verba * sunt sancti Benedicti.

* S. Bened. reg. c. 64.

CI. Lemovicensia monasteria regularia.

His ita expositis, Jordanus episcopus laudat pleraque suæ diœcesis monasteria, quod boni odoris exempla latius diffundant; & quod abbates, eum suis subditis regulariter agentes, lucrandis animabus potius invigilent, quam de caducis rebus & transitoriis curent. In primis laudat familiam beati Martialis in urbe, Cambonense monasterium, Solemniacum, atque Ufercam cœnobia nobilissima; monasteria quoque in eadem urbe sancti Martini & sancti Augustini, necnon congregationem virginum in basilica beatæ Dei-genitricis Mariæ, aliasque per Lemovicinum congregationes. Accusatus est tamen in concilio abbas Ufercensis, quod excommunicatum vicecomitem Albuciensem interfectum in suo monasterio sepelisset. at ille factum negavit, & longe se abhorrere dixit, ut quid simile committat. *Ordo enim noster,* inquit, *quanto sublimior est, tanto subjectior & promtior ad obediendum episcopis ut sit necesse est. In episcopis enim ipsum Deum honoramus, vel contemnimus.*

CII. Baptismus in monasteriis.

Denique querelæ factæ sunt à clericis de sancti Martialis monasterio, propterea quod *sursum,* id est in superiori sancti Johannis Baptistæ oratorio, baptismus in pascha & pentecoste celebraretur; id quippe in matris ecclesiæ injuriam verti. At responsum est, id privilegii huic loco antiquitus fuisse concessum ob sanctum Mar-

tialem. Porro privilegium ei ab antiquis statutum auferre nefas esse. Simili ratione id licere in aliis monasteriis & ecclesiis, ubi ab antiquis diebus id exerceri solitum sit: ita tamen ut major numerus baptizandorum sit in matre ecclesia, & omnes ad episcopum confirmandi adducantur. AN. CHR. 1031.

Quæsitum est insuper de homicida, facto postea monacho, an possit ordinari? responsum est non licere; allataque est responsio Romani pontificis ad Odilonem Cluniacensem abbatem de eo, qui Stephanum episcopum occiderat; & postea Cluniaci monachum induerat, quem adeo non ordinandum esse decernit pontifex, ut ei etiam communionem, præterquam in exitu vitæ, interdixerit. Hæc observanda visa sunt in illo concilio Lemovicensi. *Homicida non ordinandus.*

CIII. *Odilo archiepiscopatum Lugdunensem recusat.*

Dum Odilonis abbatis mentio incidit, hoc loco agendum est de ejus electione in archiepiscopum Lugdunensem, quæ post Burchardi archipræsulis obitum facta est: at quo anno, valde perplexa res est, & inter recentiores controversa: mihi vero hoc fere anno facta videtur, nam Burchardus anno M XXIX. diplomati Rodulfi regis pro instauratione Agaunensis monasterii subscripsisse traditur; nec ultra hunc annum ejus obitus differri potest: siquidem Odilonis abbatis post eum electionem probavit Johannes papa, qui anno M XXXII. decessit. Burchardo itaque mortuo, dissensio maxima [a] de ejus dignitate exorta est, quam complures ambiebant. Primus omnium ejusdem Burchardi nepos & æquivocus, Augustensis antistes, relicta sede propria, Lugdunensem procaciter occupavit. Contra Gerardus comes filium suum *puerulum* intrudere moliebatur. quæ cum ad Romanum pontificem perlata fuissent, a quibusdam piis viris ei suggestum est, ut Odilonem abbatem ad eam dignitatem subeundam, uti clerus & populus optabant, auctoritate sua compelleret. Assensus est pontifex, missoque ad hunc venerabilem patrem pallio simul & anulo, eidem imperavit, ut electioni suæ manus daret. at vir Dei, quæ ipsius modestia & humilitas erat, acquiescere noluit, palliumque & anulum futuro archiepiscopo reservavit. Hoc comperto, Johannes papa Odilonem graviter objurgavit, scripta [b] ad eum epistola, in qua ait, multa videri bona, quæ re vera bona non sint. Monacho nihil obedientia sanctius, Christiano nihil optabilius; eam sacrificio voce Dominica præferri, & a sancto Benedicto præ ceteris commendari. Factam ab eo injuriam ecclesiæ Lugdunensi, eum sponsum expetenti; spretam auctoritatem tantorum præsulum, monentium & rogantium, eam ut dignitatem subire ne subterfugeret. ceterum se impune non passurum, quod ille sanctæ Romanæ ecclesiæ & sibi inobediens exstiterit, nisi quantocius obedientia diluat, quod ex inobedientia commisit. porro hoc sacrum regimen, sicut a nullo est temere usurpandum, ita, petente ecclesia, a nullo ejus simili esse recusandum; eumque tot hominum perditionis reum fore, quorum saluti exemplo & doctrina prodesse potuisset. De reliquo, se voluntatem suam commisisse per Gaufridum episcopum, scilicet Matisconensem, tam ipsi Odiloni, quam ejus confratribus & omni ecclesiæ referandam. Ex his refellitur Hugo Flaviniacensis, qui id a Gregorio VI. factum dicit. Nihilo minus in humilitatis suæ proposito constans fuit Odilo, nec pontificis monitis minisve hac in re cessit, tametsi aliis in rebus sedi apostolicæ obsequentissimum se exhiberet. Itaque Burchardus, superioris nepos, Lugdunensem cathedram invasit, eamque tenuit ad annum M XXXIV. quo anno, cum imperator Conradus Burgundiam Jurensem in potestatem redegisset, *Lugdunensem archiepiscopum Burchardum*, inquit Hermannus, *genere nobilem & strenuum, sed per omnia scelestum & sacrilegum. cum multis aliis principibus in deditionem accepit, subjugatoque Burgundia regno rediit* in Germaniam. Hæc Lugdunensis ecclesiæ desolatio tenuit usque dum Heinricus rex, Conradi Salici filius, recepto [c] regno Austrasiorum, cum Vesontionem venisset, suggerentibus cum populo episcopis, Odolricum, Lingonensis ecclesiæ archidiaconum, viduatæ ecclesiæ pontificem constituit.

[a] *Glaber lib. 5. c. 5.*

[b] *Spicil. t. 2. p. 387.*

[c] *Glaber ibid.*

Odiloni frater erat Beraldus, qui post mortem in sancti Petri monasterio Aniciensi, quod a Widone episcopo e nostris conditum alias diximus, sepulturæ mandatus est. Ob hanc causam venerabilis Odilo, ejusque fratres, Bertrandus, Stephanus & Ebo, quamdam ecclesiam, quæ dicitur Ad-capellam, pro anima fratris sui Beraldi præpositi Deo & sancto Petro apostolo, beatoque Theotfredo hoc anno contulerunt, & eidem suburbano sancti Petri monasterio, quod a sancti Theotfredi abbate pendebat. *Ejus donatio pro anima fratris sui.*

ANN. CHR. 1031. CIV. S. Willibrordi translatio.

Jacuerat ad id usque tempus in monasterio Esternacensi seu Epternacensi apud Treviros corpus sancti Willibrordi episcopi; ast oratorii caduci, in quo jacebat, fabrica instaurata, Humberto abbati, totique congregationi visum est, ut ejus ossa in decentiorem locum transferrentur. Id factum hoc anno, XIV. kal. Novembris, a Poppone archiepiscopo, præsente Heinrico duce Bajoariæ, ejusdem loci defensore. Delecti sunt ad effodiendum sacrum loculum cœnobitæ religiosiores, quorum uni, nomine Thietmaro, qui ex nocturna illusione nesciens pollutus erat, brachia obriguisse dicuntur. Egesta humo, duabusque cryptis effractis, in tertia sacer loculus repertus, serico contectus pallio, quod ab annis ferme trecentis integerrimum erat. Accessit deinde Humbertus abbas, detectoque paullisper operculo, sanctissimum patronum suum intueri meruit, *illæsa cuculla & cilicio*, & pæne toto corpore integro jacentem, ex quo miri odoris fragrantia manabat. Idem magna cum religione manum intromisit, unamque e costis extraxit. Ex cœnobitis unus aderat, Frithelo nomine, nobili ortus prosapia, qui, deposito cingulo militari, oblatis ante se duobus egregiæ indolis filiis, illic divinis se obsequiis mancipaverat. Hic toto corpore debilitatus, intestinis ad ima dependentibus, cum preces ad sacrum loculum effudisset, in eum surgens impegit, moxque ex collisione salutifera pristinam sanitatem adeptus est. quæ omnia in litteras retulit Theofridus abbas, qui initio sæculi sequentis decessit. Idem agit de altero Frithelone monasterii advocato, qui, cum sancti Willibrordi fortunas per se suosque fœde divexasset, ausus denique est bello lacessere Adelbertum comitem Namucensem, a quo victus fususque, ac demum a gregario milite confossus. Ceterum prædictus abbas Humbertus, sancti Popponis abbatis discipulus, collapsam illic disciplinam restituit.

CV. Lintburgi monasterium conditur.

Ad hunc annum Bucelinus revocat originem Limpurgensis seu Lintburgensis monasterii. In Hermanni editione Pistoriana id refertur ad annum M XXXIV. quo anno Conradus itidem *ex castro suo Limburgo, inter Nemetas* seu Spiram *& Wangiones sito, monasterium fecisse* dicitur, *quod in honorem sanctæ Crucis & divi Johannis Evangelistæ dedicari jussit.* Id forte certius. quamquam *divi* vocabulum interpolationem sapit. Et quidem positum est hoc monasterium in diœcesi Spireosi, medio Spiram inter ac Wormatiam intervallo. Everhelmus *in Vosago situm* dicit in libro de vita sancti Popponis abbatis, cui Conradus locum, hereditaria sorte sibi provenientem, concessit ad struendum in honorem sancti Johannis Evangelistæ cœnobium, ubi antea, non jam arx, sed *ferarum cubile* fuisse dicitur. Absolutis ædificiis, Poppo Johannem nepotem suum, tam illi loco, quam Trevirensi sancti Maximini monasterio præfecit. Johanne mortuo, Gumbertus & Hagano, unus post alterum, Lintburgi præfecturam, inconsulto Poppone, præsumserunt: at subito ambo interierunt. Horum exemplo factus nihilo cautior Godestenus celebris anachoreta, qui meliorem sibi sortem ex vulgato sanctitatis nomine promittebat, ex montis vertice lapsus experimento docuit suo, quam periculosa & noxia sit præfecturæ ambitio.

S. Luciæ reliquiæ eo translatæ.

Ad illud monasterium translatæ sunt sanctæ Luciæ virginis & martyris reliquiæ, Heinrico imperatori, Conradi Salici filio, dono datæ a Theoderico Mettensi episcopo, qui eas ex sancti Vincentii monasterio accepit, uti nos docent Lintburgensium monachorum hae de re litteræ, quas hoc loco referre non pigebit.

Cœnobitis beati Vincentii & sanctæ Luciæ, vineæ scilicet Dei electæ, Lintburgensis cœnobii grex pusillus, dignos Deo facere fructus. Pignus reliquiarum sanctæ martyris Luciæ noverit vestra fraternitas nos omni pretiosa margarita amabilius possidere: sed quo modo, & a quibus personis ad nos translatum sit, certa vobis ratio pro nostra experientia patebit. Divæ memoriæ domnus Kuuradus imperator, cum conjuge sua Gisla, devotissimus nostri loci exstitit fundator atque constructor. quo adhuc vivente, crypta & quædam monasterii altaria sunt dedicata. Eo autem ex hac luce migrante, cum filius ejus Heinricus eumdem locum non minus studiose reparaverit; plerisque sanctorum reliquiis longe lateque congregatis, etiam sanctæ Luciæ brachium a Theoderico secundo Mettensis ecclesiæ pontifice petivit, & impetravit. quo ad nos, ipso præsule deferente, translato, ferunt ad comprobationem, si Luciæ Sicilienfis esset, cum id a Domino precibus quæreretur, signorum indiciis declaratum. Sed & hactenus per ejus opitulationes multarum fiunt infirmitatum curationes. Hujus addita veneratione, nostrum templum in honore sanctæ Crucis & sanctæ Mariæ semper virginis, & sancti Johannis Evangelistæ est dedicatum. De cujus gestis non sunt nobis alii sermones, excepta illius sub

Paschasio proconsule passione, quam, ut spopondistis, metrice compositam nobis transmittere dignemini, ut illius præclari participemur opusculi, cujus una vobiscum pretiosi compossessores sumus corpusculi. Valete in Domino, fratres dilectissimi, sanctæ Luciæ & omnium sanctorum precibus adjuti. ANN. CHR. 1031.

Hactenus epistola Limburgensium, ex codice sancti Vincentii a nobis eruta, quæ multum confert ad illustrandam illius monasterii originem. Scripta est post initium sæculi duodecimi, quo tempore Sigebertus Gemblacensis monachus, qui litteras apud sanctum Vincentium docuit, rythmum de sancta Lucia composuit, cujus copiam hac epistola postulant Lintburgenses. Huc spectat Sigeberti versus rythmici, qui sequuntur.

Pro tam beata pignore virginis
Se gloriantur participes fore
In laudibus Christo canendis
Ecclesia parochiæ Spirensis.
Te dico Lintburch nomine nobilis,
Fundata summi servitio Patris,
Manu Cuunradi imperantis,
Ipsius & Gisila jugalis.
Cum multa comant ecclesiæ decus,
Quæ larga regum contulerat manus:
Nil tam pium, nil tam decorum
Inter opima tenes bonorum,
Quam sancta sanctæ pignora virginis,
Quam laude nobiscum celebri colis:
Vos brachio Luciæ solo,
Corpore nos sacrat ipsa toto.
Vobis hoc Henrich junior attulit,
Nobis Deodrich junior abstulit:
Augustus Henrich gloriosus,
Deodrichque stola decorus.

& in fine auctor:

Lucia martyr fortis & inclyta,
Lucia virgo nobilis & pia.
Me me misellum Sigebertum
Extrahe ab ignibus inferorum.

Idem Sigebertus hanc translationem anno M XLII. factam dicit in sermone, quem de sancta Lucia composuit, ubi de origine Lintburgensis cœnobii hæc habet. *Quamvis exterioribus imperii negotiis sollicite invigilabat* Conradus, *tamen quæ Regis regum erant, non in secundis habebat. Unde inter cetera, in parochia Spirensis ecclesiæ, in loco, qui dicitur Lindiburch, in honore sanctæ Dei-genitricis Mariæ cœnobium fundavit munificentia regali, Gisla bonæ memoriæ conjuge sua cooperante sibi. Sed mors æquo pede pulsans regum turres & tabernas pauperum, impedivit ejus desiderium, ne ad finem perduceret opus inceptum. Bono patri bonus succedens filius, Heinricus scilicet, hujus nominis imperator tertius, opus fundati a parentibus cœnobii, quasi ex jure hereditario, ad se traxit, regaliter ædificavit, nobiliter consummavit: &, cui nulla terrenæ substantiæ deerat affluentia, intendit animum ad contrahenda undecumque sanctorum pignora: ut eorum prompta sibi in necessitatibus adessent suffragia, quorum præsentialiter frequentabatur die nocteque memoria. Nec tamen credidit votis suis satisfactum esse, nisi etiam pignora sanctæ virginis Luciæ mereretur habere, cujus in ecclesia celebre nomen habebatur, cujusque per Gallias suffragium fideli devotione ab omnibus expetebatur. Metensi ecclesiæ, quæ specialiter corpore sanctæ virginis lætabatur, Deodericus junior quadragesimus-octavus episcopus præerat, qui & propter nobilitatem generis in sæculo multa potentia, & propter sapientiæ dignitatem magna in ecclesia erat reverentia. Ab hoc Heinricus imperator brachium sanctæ Luciæ sibi dari expetiit; &, quamvis difficulter, tamen impetravit. Idem ipse ergo præsul brachium sanctum ad votum imperatoris, ad cœnobium Lindiburgense detulit, quo nihil gratius esse imperatori potuit. Translatum est autem anno regni ejus tertio, dominicæ autem incarna-*

ANN. CHR. 1031.

tionis anno millesimo quadragesimo-secundo. Hactenus Sigebertus. Parcat lector huic digressioni, si tamen hæc digressio est, certe haud inutilis ad illustrandum tum Lintburgense monasterium, tum rythmici carminis & sermonis auctorem Sigebertum. Insignem fuisse illius monasterii ecclesiam testatur Trithemius, qui stantem vidit: at demum anno M D IV. funditus destructum monasterium, bello imperii contra Philippum Bavariæ ducem, Rhenique palatinum comitem sæviente: qua occasione capta, latrunculi quidam conductitii comitis Emichonis Lynigensis de Duroburgio castello vicino, monasterium cum ecclesia igne supposito incenderunt, ac penitus everterunt.

CVI. Bardo fit Hersfeldensis abbas.

Venio ad Herveldense seu Hersfeldense monasterium, in quo quædam turbæ hoc anno exortæ. Tunc enim, ut in chronico [a] Hildensheimensi legitur, *Arnolfus pater monasterii Herveldensis, præcipuus in divinis & humanis rebus*, a quibusdam ejusdem loci fratribus criminis accusatus, *miserabiliter proprio honore est privatus.* In cujus locum subrogatur Bardo *procurator*, id est abbas, *cænobii Wirdunensis* seu Werthinensis ad Ruram, & quidem *suggestione Gislæ imperatricis*, cujus *consanguineus* fuisse dicitur ab anonymo ejus vitæ scriptore. Werthinæ post eum præfectus Geroldus monachus Fuldensis. Non consentit cum prædicto chronico ille anonymus, apud quem Bardoni a rege *tradita* dicitur *Herveldia, pastoris sui morte viduata.* At præferenda videtur chronici auctoritas, cui Lambertus Hersfeldensis monachus suffragatur. Hic est *Arnolfus abbas Herocampiæ*, qui v. kal. Januarii obiisse in eodem chronico traditur anno M XXXII. & Gellingæ, ubi tunc manebat, sepultus, sed inde post tres dies effossus, atque ex præcepto Rodulfi sui successoris Herveldiam translatus, ibique humatus in ecclesia sancti Michaëlis. Brevius Lambertus: *Arnoldus*, inquit, *amissa abbatia Herveldensi, obiit in Gellingin.*

a Chesn. to 3. p. 122.

CVII. Moguntinus postmodum præsul.

Vix Herveldiæ præfecturam Bardo inierat, cum ad sedem Moguntinam promotus est, post mortem scilicet Aribonis, qui ex urbe Roma revertens, *Cumis* seu Comi apud Insubres VIII. idus Aprilis ex hac vita migraverat. Bardoni in abbatiæ dignitate successit Rodulfus, præpositus cœnobii Stabulensis, discipulus Popponis ejus loci abbatis, quem Hildensheimensis chronographus Bopponem vocat. Cum eligentium vota de Aribonis successore non convenirent, *fuit aliquis ibi qui diceret, ex privilegii censura Fuldensem exigi pastorem, eo quod tertium antistitem sedis Moguntinæ mittere Fuldense deberet ovile.* quo audito, Conradus imperator, qui præsens aderat, differri concilium jubet, quoad privilegia illa consulerentur. Accersitus itaque Richardus Fuldensis abbas, ut monasterii sui privilegia exhiberet, Bardonem electum iri cælesti viso præcognovit. Interim imperator & Gisla imperatrix, inter se se habito de futura electione colloquio, nullum Bardone potiorem esse censuerunt. Cum electionis causa festo die sanctorum apostolorum Petri & Pauli convenissent omnes, petito silentio infit imperator, virum se nosse eximiæ sanctitatis ac doctrinæ, ad id officii omnino idoneum. Huic se suffragari omnes dixere. Tum imperator, nutu accito Bardone: *Novimus*, inquit, *Fuldense privilegium, nec infringimus statutum prædecessorum nostrorum. sed quia non desunt qui noverint, qua causa non promoveamus abbatem*, scilicet Richardum; *te*, ait ad Bardonem conversus, *ejusdem ovilis antistare statuimus secundum piorum voluntatem.* Mox ille consecratus archiepiscopus ætatis suæ anno fere quinquagesimo. Insigne erat ejusmodi Fuldense privilegium, ut tertius quisque Moguntiæ archipræsul ex illo grege assumeretur. quod a tempore sancti Bonifacii re vera obtinuisse archiepiscoporum successio satis superque probat. Insequente natalis Domini sollemnitate Bardo ad curiam profectus, pro suæ sedis dignitate prima die missas celebravit, cujus tempore, scilicet post evangelium, sermonem, uti hora ad vesperam inclinata exigebat, brevem fecit atque impolitum. Tum mussitare & indignari nonnulli, hominem rudem ac rusticanum tam præcelsæ sedis factum esse episcopum, *re autem vera invidentes eum esse monachum.* Hujus quoque rei suppuduit imperatorem. Altera die cum Theodericus Mettensis præsul, inter celebrandum missarum sollemnia, multa cum facundia orationem habuisset, acclamare omnes: Hic est, inquiunt, episcopus. Has sannas tacite coquebat Bardo, qui tertia die inter sacra tanta eloquentia peroravit, ut, conversis studiis, quæ hominum inconstantia est, alter Chrysostomus habitus, dictusque sit deinceps, atque omnium voce dignus, qui summus fieret episcopus. Id in primis imperatorem recreavit, qui

ubi ad mensam resedit: Hodie, inquit, natalis Domini mihi est agendus, quo nobis obtrectantium os conticuit. Episcopus inter hæc nec pridie tristior, nec ea die lætior, sed sibi constans & æqualis, omnium in se laudem & admirationem concitavit. Hunc posteriorem sermonem integrum retulit ejus vitæ scriptor. Reversus ad suam ecclesiam piissimus antistes, sic vitam monachi, quoad posset, retinere decrevit, media nocte ad canendas Deo laudes surgere solitus, & a carnibus abstinere. adeo ut infirmato Leo papa IX. injunxerit, ut recuperandæ sanitatis gratia carnibus vesceretur. *Ita idem ipse Bardo, & dominus ditione, & frater voluntaria conditione.* De cetero, *vultu hilaris, verbis amabilis, moribus suavis. Pauper coram illo nullius indiguit, dives apud illum nihil perdidit.* In primis commendatur ejus patientia erga vexatores & irrisores, quod ejus vitæ scriptor exemplis probat. Humilitatem denique illius viso contestatam retulit Liudmandus monachus, vir moribus gravis & maturæ ætatis: cui in somnis præclarum sedile in eminenti loco ostensum est, dictumque ab uno e duobus juvenibus, qui illud custodiebant, Archipræsulis Bardonis hanc sedem esse, quam in tanta dignitate pro sua humilitate promeruit. ANN. CHR. 1051.

CVIII. Reginbaldo facto episcopo Laureshami abbates.

Hoc etiam anno, si bene calculos subduco, ad Spirensem cathedram promotus est Reginbalbus Laureshami abbas a Conrado imperatore. In abbatiam aulicorum studiis intruditur Humbertus loci præpositus, qui eorum suffragia jam dudum pecunia sibi conciliaverat. Sic Ezechiæ successisse visus est Manasses alter, qui nobilem ecclesiam expilavit & profligavit, res monasterii partim in suos prodigendo usus, partim cognatis suis, aliisque affeclis in beneficium tribuendo. Quin etiam ecclesiæ ornamenta consumsit; in his purpuram pretiosissimam, auro contextam, igni eliquari fecit, ut aurum ex ea emungeret. quod dum fieret, vitalium totiusque corporis dolore æstuque discruciatus, misere demum interiit. Huic ex Fuldensi monasterio Bruningus subrogatur, indigno successor dignissimus, qui quamvis crebris viscerum doloribus torqueretur, officium tamen suum sollicite procuravit. Bruningo post annos septem Hugo successit, in quo divina pietas, quidquid vel natura, vel gratia homini confert, cumulasse dicitur, ob eminentes justitiæ & eloquentiæ dotes ab omnibus magno in pretio habitus. Id in causa fuit, ut sæpe a monasterio abesse cogeretur. sed licet absens esset, ejus tamen animus & indefessa sollicitudo circa religionis vigorem & fratrum providentiam versabatur, quos ut pater filios fovebat.

CIX. Abdinchofensis ecclesiæ dedicatio.

Post quatuor circiter menses a sua consecratione Bardo archiepiscopus invitatus est ad dedicationem ecclesiæ Abdinchofensis monasterii, quæ a Meinwerco Patherbrunnensi episcopo ejus conditore IV. nonas Novembris facta est: at invitatus adesse non potuit. Convenere Patherbrunnam ad illam celebritatem Hunfridus Magdeburgensis archiepiscopus, Godehardus Hildensheimensis, Sigebertus Mindensis & Sigefridus Monasteriensis episcopi; dedicataque basilica cum monasterio in honorem beatissimæ virginis Mariæ, & sanctorum Petri & Pauli apostolorum, omniumque sanctorum, quorum tunc octava agebatur. Ipsa die consecrationis Meinwercus amplissimam monasterii dotem suo diplomate [a] confirmavit, & post eum Conradus imperator anno sequenti. Depositæ in nova illa basilica sancti Felicis martyris reliquiæ, a Wolfango Aquileiensi patriarcha dono datæ, quarum veritatem triplici ignis probatione Meinwercus pro more illorum temporum exploravit. Non dubitem, quin illi dedicationi interfuerit Drutmarus Corbeiæ abbas, utpote loco vicinior. Hic portario præcepit interdiu noctuque ad portam adesse, inter sacra tamen portam habere clausam. quod cum fratri Chuonrado molestum videretur, acerbius loquenti pro pænitentia injunctum est, ut in cella solitaria reclusus, pane & aqua per mensem reficeretur. [a] Annal. Paderb.

CX. S. Solutoris monasterium conditur.

Taurini præter monasteria sancti Justi & Caramaniæ, Maginfredus marchio Segusiensis cum Berta uxore suburbanam ædem sancti Solutoris martyris, qui Maximiano imperatore apud Augustam-Taurinorum necem passus est, in monasterium convertit, aut potius, a Gebizone episcopo [b] jam erectum, amplissimis privilegiis hoc anno cohonestavit, & in suam tutelam accepit. Non multo post eamdem abbatiam, militum impietate combustam, instauravit Landulfus antistes: verum cum iterum, succrescente bellorum tempestate, diruta penitus, & solo æquata fuisset; eamdem Jacobus episcopus anno MCCXIII. in priorem statum redintegravit, ea tamen lege, ut Clusinis abbatibus subjiceretur. quod tamen non multo tempore [b] Chronol. Pedem. p. 140.

ANN. CHR. 1031.

observatum. Denique anno M D XXXVI. Taurinorum civitate a Gallis expugnata, monasterium cum toto suburbio funditus eversum est, solo abbatiali titulo remanente. Primus ejus loci abbas Romanus vocatur.

CXI. Dominicus Soranus obit.

Jam Dominicus Soranus abbas, de quo anno superiori egimus, octoginta ferme annos ætatis exegerat, cum quorumdam negotiorum causa Tusculanum petens, ulcere, quod papulam vulgus appellat, in maxilla correptus est. quo viso, Johannes venerabilis monachus, ejus itineris comes, suadet ut reditum acceleret. Flagitanti acquievit Dominicus, moxque ad Soranum monasterium revertit. Ubi advenit, convocatis fratribus de observatione propositi & caritatis brevem sermonem fecit, & sibi omnia, quæ erga morientes fratres fieri solent, exhiberi præcepit. His peractis, *dominici corporis & sanguinis mysteria* percepit, & post hæc ejulantes fratres e cella tantisper egredi, & foris remanere jussit. Egressis omnibus, auditæ simul cum eo colloquentium voces. quibus cessantibus, ingressi fratres eum jam exspirasse invenerunt. Id contigit XI. kal. Februarias hujus anni. Humatum est ejus corpus in Sorano monasterio, quod ab ejus nomine postmodum sancti Dominici dictum est. Dominici gesta litteris mandavit Albericus ex monacho Casinensi cardinalis ab Alexandro II. creatus, eamque Dodoni monacho nuncupavit, cujus hortatu id aggressus erat. Atque ut nihil absque idoneis testimoniis scriberet, Dominici locum sepulturæ adiit, *reverendumque abbatem Benedictum, Dominico tam sanguine, quam sanctitate propinquum, reverendosque loci senes, sub disciplina olim educatos Dominici*, convenit, eisque referentibus, maxime Hildeprando monacho, æque pio ac docto, Dominici gestorum veritatem accepit. Idem Dominicus à Leone Marsicano [a] *mirabilium patrator innumerûm* dicitur, *& cœnobiorum fundator multorum*, quorum pleraque superius commemoravimus. Ejusdem vitam italice scripsit nuper Felix Tamburellus. A Johanne Dominici discipulo originem cepit Casæmarii monasterium, tribus a Verulo milliaribus, & septem a Sora dissitum, ad Cistercienses translatum ab Eugenio III. cui Soranum beati Dominici monasterium ab Honorio III. unitum fuit. Non confundendus Dominicus Soranus cum Dominico Loricato, a Petro Damiani laudato. quod notare haud necessarium foret, nisi magni viri [b] in hunc errorem impegissent.

[a] *Chron. Casin. lib. 2. c. 61.*

[b] *Sigon. an. 1031 &c.*

ANNALES

ANNALES ORDINIS S. BENEDICTI.

LIBER QUINQUAGESIMUS-SEPTIMUS.

Ab anno Christi 1032. *ad annum* 1038.

ANN. CHR. 1032.

1. Rodulfi Burgundiæ regis obitus.

Otberto rege mortuo, inter Heinricum ejus filium & Conradum imperatorem quædam discordiarum fomenta exoriri cœpta: quibus exstinguendis intervenit Poppo Srabulensis abbas, qui nascentes de finibus regnorum simultates feliciter composuit. Longe aliter se habuit res post mortem Rudulfi postremi Burgundiæ regis, quæ hoc anno accidit. Is morti proximus, cum liberorum expers esset, regium diadema, aliaque regni insignia Conrado imperatori deferri jussit. Ea re offensus Odo Campaniæ comes, qui ejusdem Rodulfi sororius filius erat, Conrado Polonicis bellis occupato, regnum Burgundiæ sibi debitum invasit. at Conradus anno sequenti vice versa Campaniam vastavit, effecitque, ut Odo supplex ad eum veniret, & jure Burgundici regni cederet. Ermeugardis regina, prædicti Rodulfi altera uxor, Viennensi sancti Andreæ monasterio, quod Inferius vocant, & abbati Iterio ecclesiam [a] quamdam in episcopatu Gratianopolitano contulit *pro redemtione animæ senioris sui Rodulfi regis.* Obiit Rodulfus VIII. idus Septembris, ut in veteri chartario [b] Viennensi legitur; Ermengardis vero ejus conjux VI. kalendas Septembris: qui ambo puellare sancti Andreæ Superius monasterium, ad Apostolos dictum, instaurasse perhibentur. Ex eo tempore Burgundia, quæ post annos centum & octoginta suos reges habuerat, in provinciam redacta est.

a *Spicil.* to. 13. p. 276 & *seq.*

b *Antiq. Vienn.* p. 67.

Aptensis S. Eusebii abbatia S. Ægidio datur.

Quod de anno mortis Rodulfi regis mox diximus, auctoritatem habet ex quodam instrumento Aptensis sancti Eusebii [c] monasterii, mihi a D. de Remerevilla communicato, quo Eldebertus quidam, uxorque ejus Ermengarda, cum filiis suis Eldeberto & Garaco, conferunt Deo, & sanctæ Mariæ ac sancto Petro, necnon sancto Ægidio confessori, id est ejus monasterio, sito in comitatu Nemausensi, in valle Flaviana, ejusque abbati domno Galterio, & monachis Deo ibidem servientibus, *aliquid de alode suo in comitatu Aptensi* ad castrum Sanionem, *hoc est abbatiam sancti Eusebii cum suis cellis* & adjunctis. *Facta carta vel donatione in die sabbato*, IX. *kal. Aprilis, Domino regnante, & regem exspectante.* quod argumento est, regnum tunc vacasse. Post annos circiter sexdecim Bertrannus & Raimbaldus fratres, filii Laugerii & Amantiæ, quæ Amantia prædictorum Eldeberti & Ermengardæ filia erat, hanc donationem confirmant *in præsentia domni Odilonis abbatis*

c V. *lib.* 52. n. 61. & *lib.* 53. n. 45.

ANN. CHR. 1032. sancti Ægidii, *cum consilio episcopi Elefantis*, qui Aptensem ecclesiam tunc regebat, *& Gonrardi abbatis* sancti Eusebii, *& monachorum ejus*. Eodem tempore Raimundus & Gaufredus, tresque alii eorum fratres, filii Aicardi, partem, quam *jure propinquitatis* in eodem sancti Eusebii cœnobio habebant, itidem sancto Ægidio, ejusque abbati Odiloni donant consilio ejusdem Elefantis episcopi. Odilo abbas Galterio abbati successerat, distinguendus a sancto Odilone abbate Cluniacensis monasterii, cui necdum sancti Ægidii cœnobium subjectum erat.

II. Vindocinensium comitum origo. * Vendome. * le Loir. a V. lib. 53. n. 69. &c.

Vindocinum * antiquum castrum est ad Ledum * amnem in diœcesi olim Carnutensi, modo Blesensi, non magis comitatu nobilitatum, quam monasterio sanctæ Trinitatis, quod Gaufridus Andecavorum comes, una cum Agnete uxore sua, hoc anno ædificare cœpit. Vindocinum a patre suo Fulcone Bono acceperat Burchardus, cognomento Vetulus, Parisiorum & Corboili comes. de quo superius a sæpius agimus. Huic ex conjuge Elizabeth, quæ primum Haimoni Corboïlensi comiti nupta fuerat, nati sunt filii tres, Burchardus, junior dictus, Rainaldus Parisiorum episcopus, & Gervasius Cenomannorum; atque una filia, nomine Grecia, Fulconi Nerræ matrimonio copulata. Burchardus junior post patris mortem Vindocini comitatum tenuit: sed, eo absque liberis defuncto, post Rainaldum episcopum, alterum Burchardi Vetuli filium, remansit honor penes Fulconem Nerram Andecavorum comitem, qui Greciam ejus sororem duxerat in matrimonium. His nata est filia, & quidem *unica*, ut in veteri notitia & apud Ordericum legitur, Adela nomine, quam Rainaldus episcopus ejus avunculus, Bodoni comiti Nivernensi b desponsavit. Ex hoc conjugio quatuor filii orti sunt, quorum primogenitum, nomine Burchardum, Fulco ejus avus educandum accepit, interim comitatum & ex materno jure debitum servans, dum nepos adolesceret. Jam adultus honorem accepit, sed non diu servavit, mortuus absque liberis. Hinc Adela mater Fulconi secundo-natu filio, cognomine Richino, dimidium comitatus (nam Martellus jam dimidium habebat) tradidit: at, cum ille durius cum matre ageret; hæc fratri suo Gaufrido Martello Andecavorum comiti totum comitatum dato pretio cessit. quo accepto, Gaufridus Heinrico regi fidem clientelarem præstitit, tumque de condendo illic monasterio cogitare cœpit. Ita honore privatus Richinus, confugit ad Heinricum Francorum regem, quo agente, comitatum a Gaufrido avunculo suo recepit, eo pacto, ut Vindocinensis monasterii fundationem, dotationemque ratam haberet.

b V. Analect. to. 3. p. 535.

III. Vindocinensis monasterii initia.

Sic itaque Vindocinensem comitatum integrum obtinuit Martellus vix ante annum millesimum tricesimum-secundum, siquidem clientelæ fidem exhibuit Heinrico regi, qui Rotberto patri anno præcedente successit; nec multo ante Agnetem comitissam, Willelmo Bono Pictavorum comiti & duci Aquitanorum antea nuptam, incesto conjugio sibi copulavit. Ad hunc calculum probandum, qui stabiliendæ Vindocinensis monasterii origini necessarius est, sufficiet afferre fragmentum ex notitia de Villa-episcopi, quam Rainaldus Parisiensis episcopus in silva Wastiniensi exstruxit. sic autem habet notitia in chartario Vindocinensi. *Mortuo Burchardo*, primogenito scilicet Adelæ Rainaldi neptis, *tenuit mater ipsius honorem*, id est comitatum Vindocinensem; *sociavitque sibi Fulconem filium suum ad honorem deserviendum. Sed isdem Fulco cum erga matrem suam insidiose agens, honore illam conaretur privare; ipsa tamen sibi praeavens, ad fratrem suum, Goffredum scilicet Andecavorum comitem, accessit, eique honorem Vindocini totum ex integro vendidit. Goffredus vero, honore comparato, regem Franciæ Heinricum adiit, eique homo deveniens, prædictum honorem de manu ipsius dono suscepit.* Et post pauca. *Hoc igitur temporis intervallo, cum eumdem honorem, sicut diximus, teneret dominicum, placuit ei in ipso Vindocino abbatiam fundare, donavitque illi de terris Vindocinensis honoris, quantum sibi competens visum fuit. Nepos autem ipsius, Fulco dictus, cum exheredatus fuisset, in regis clientelam abiens se se misit, mansitque ibi tam diu, donec ipse rex Goffredum comitem pro eo interpellaret. cujus precibus aliquantum acquiescens Goffredus, reddidit illi dimidium honoris, auctorizatis ab eo prius gratanter illis omnibus, quæ abbatiæ suæ de eodem honore ante donaverat. Procedente quoque tempore tantum Goffredo comiti exhibuit servitii, quod ei honorem totum ex integro reddiderit: Fulco vero universa, quæ de Vindocinensi honore donata fuerant abbatiæ, cum auctoramento etiam juramento firmavit.* Hæc referre necessarium visum est ad explicanda Vindocinensis abbatiæ initia, quæ nec

ANN. CHR. 1032.

citius, nec ſerius hoc anno iochoata ſunt. Non quidem eitius ob fidem clientelæ Heinrico regi præſtitam, qua præſtita monaſterium inchoavit Gaufredus: nec certe ſerius, ut colligitur ex notitia Fulconis comitis de origine monaſterii ſancti Nicolai Andecavenſis, inferius referenda, in qua Raginaldus abbas regimen Vindocinenſis monaſterii *noviter conſtructi* jam ſuſcepiſſe dicitur anno M XXXIII. quo anno hæc notitia edita eſt. Apud Beſlium [a] lego inſtrumentum venditionis cujuſdam Archenbaldi, qui, permittente Leudonio domino ſuo, quoſdam alodios vendidit comiti Gaufrido, ejuſque conjugi Agoeti *ad conſtruendum ædificandumque locum, in honore ſanctæ Trinitatis fundatum, qui ſitus fore* noſcitur in ſuburbio Vindocini trans flumen Ledi **.

[a] *Beſly Comites, p. 404.* * *eſſe.* * *le Loir.*

IV. Monaſterii condendi occaſio.

Quæ fuerit condendi monaſterii occaſio, docet nos liber de geſtis [b] conſulum Andegavenſium in hunc modum. Quodam dominico die, aurora illuceſcente, contigit conſulem ſeu comitem Gaufridum cum uxore ſua reſpicere verſus aquilonem e domo ſua, quæ erat in ſupercilio montis, ubi nunc eccleſia ſancti Georgii cum caſtello cernitur. Erant tum extra burgum ſeu opidum, quod in latere mootis ad aquilonem ſitum eſt, paſcua ampliſſima, & in medio fons uberrimus ad uſum opidanorum. Illis antem ambobus aſtra intuentibus, viſa eſt ſtella longiſſima in illum fontem deſcendiſſe, & poſt eam aliæ duæ. His attoniti conjuges, veſtibus cultioribus ſe induunt, moxque deſcendunt ad fontem, cui proxima erat ſancti Martini eccleſia, de qua modo facta mentio eſt, ubi miſſam in honorem ſanctæ Trinitatis celebrari fecerunt. Tum illi viſum epiſcopis, abbatibus, aliiſque religioſis viris exponunt. Omnium vero una fuit ſententia, monaſterium in illis paſcuis ad honorem ſanctiſſimæ Trinitatis ædificari debere, ejuſque eccleſiæ altare ſuper ipſum fontem erigi, atque inibi ſervos Dei collocari, qui interdiu noctuque divino numini deſervirent. quod illi incunctanter exſecuti ſint, accitis e Majori-monaſterio viginti-quinque monachis, quibus abbatem præfecere. Hæc qua fide retulit iſtius libri ſcriptor, huc referre viſum eſt. Hic porro non alius eſt quam Johannes Majoris-monaſterii monachus, qui librum de ſui monaſterii abbatibus compoſuit. & qui librum de geſtis comitum Andegavenſium Henrico regi Anglorum & duci Nortmannorum nuncupavit. Forte hoc monaſterium coodidere ambo conjuges, ut inceſti conjugii noxam amolirentur.

[b] *Spicil. to. 10. p. 482.*

V. Rainaldus primus abbas.

Primus, ut modo aïebam, ejus loci abbas fuit Raginaldus ſeu Rainaldus, ex-monacho Majoris-monaſterii deſtinatus abbas ſancti Nicolai apud Andecavos, ſed a Gaufrido præpoſitus novo monaſterio Vindocinenſi, uti explicat Fulco-Nerra in commentario de origine monaſterii ſancti Nicolai ab ipſo exſtructi. *Poſtquam vero*, inquit, *Baldricus abbas monaſterium* ſancti Nicolai *dereliquit, eremumque furtim petiit, ac poſtremo ad Majus-monaſterium repatriavit, apud Tabenneſium * monaſterium vitam finiit. Poſt hunc domnus Albertus abbas Raginaldum monachum loco ejus reſtituit, qui ante benedictionem ad filium meum Gaufridum fugit, atque regimen monaſterii Vindocinenſis, noviter conſtructi, abſque licentia ſui abbatis ſuſcepit. Poſtquam me vidi eſſe illuſum a duobus abbatibus, iratus valde juſſi, ut monachi alii* ad monaſterium ſuum cito remearent. Deinde rogavi domnum Walterum abbatem ſancti Albini, ut domnum Hilduinum priorem illius eccleſiæ concederet. qui ordinatus anno* M XXXIII. *ab incarnatione Domini, die nativitatis beatæ Mariæ, qui eſt annus tertius Heinrici regis, monaſterium regulariter rexit.* Hæc ex hiſtoria monaſterii ſaocti Nicolai Andegavenſis. Ex quibus iotelligitur, Vindocinenſe monaſterium ſuperiore aono cooditum fuiſſe, & Albertum abbatem Majori-monaſterio jam tum præpoſitum, poſt mortem ſcilicet Evrardi abbatis. Quamquam nonnihil difficultatis eſt in eo, quod de Walterio ſancti Albioi abbate dicitur, qui non aote annum M XXXVI. videtur electus fuiſſe, ut inferius videbimus. Rainaldi Vindocinenſis abbatis conſanguineus erat quidam miles Burchardus, cognomento Bucca-bona, qui quinque jugera prati in Vareooa, ad orientem monaſterii donavit, ut ibidem ſepeliretur.

* *de Tavennes.* * *f. illi.*

VI. Odo abbas S. Germani Autiſiodorenſis.

Poſt Thealdum ſancti Germani Autiſiodorenſis abbatem, qui hoc anno deceſſit [c] III. nonas Martias, unanimi fratrum conſenſu electus Odo probatiſſimæ vitæ monachus, a pueritia ibidem inſtitutus: cui electioni aſſenſit rex Heinricus, ejuſque frater Rotbertus dux Burgundiæ cum Conſtaotia regina, & Rainaldus comes Landrici filius, confirmantibus Hugone Autiſiodoreoſi epiſcopo, Leotherico Senonenſi

[c] *Labbe to. 1. bibl. p. 573.*

ANN. CHR. 1032.

archiepiſcopo, aliiſque epiſcopis. Ordinatus Odo abbas creditam ſibi præfecturam rite adminiſtravit, augendis præcipue aſſerendiſque monaſterii poſſeſſionibus. Ejus tempore Rotbertus, Landrici comitis filius alter, donavit ſancto Germano eccleſiam ſanctæ Cæciliæ in opido Caſtilionenſi cum platea quadam, ubi Odo oratoria in honorem ſanctæ Mariæ ac ſancti Johannis-Baptiſtæ cum officinis monachorum uſui aptis ædificavit, Aufredo monacho operam conferente. Rainaldus vero, prædicti Rotberti frater, monaſterium Salvatoris in Puiſaïa, quod poſt mortem patris ſancto Germano abſtulerat, eidem Odoni reſtituit. quod monaſterium Ermenoldus comes [a] pontificatu Maurini epiſcopi ſancto Germano contulerat, eſtque etiam nunc cella monaſterii.

a *ibid. p. 431.*

VII. Leothericus archiepiſcopus & Conſtantia regina mortui.

Non diu poſt Thealdum abbatem ſuperſtes fuit Leothericus archiepiſcopus, quippe qui eodem anno, teſtante Clario, vita exceſſit, & quidem VI. kal. Julii, ut in necrologio Autiſiodorenſi notatur. Poſt ejus mortem gravis de ſucceſſore contentio exorta inter Heinricum regem & Odonem Campaniæ comitem, qui Senonicam urbem Rotberto rege mortuo invaſerat. Sed tamdem rex ſuperior Gelduinum in illam ſedem induxit contra cleri & populi voluntatem, qui Mainardum, ejuſdem eccleſiæ theſaurarium, præferebant. Interim multa mala & incommoda urbi & eccleſiæ ex illa contentione illata. Dum enim rex Senonas oppugnaret, Fulco Andecavorum comes, illius expeditionis comes, ſuburbanum ſancti Petri monaſterium valde afflixit, & longe majora damna intuliſſet, niſi rex *tactus amore ſui patris Roberti, qui valde ipſum locum dilexerat*, ejus milites inde vi ejeciſſet. Non multo poſt ſancti Remigii abbatia etiam direpta & incenſa eſt. Obiit quoque eodem anno Conſtantia regina in caſtro Meledunenſi, & quidem eodem menſe, ſi Glabro [b] credimus, quo rex Rotbertus anno præcedente deceſſerat, id eſt menſe Julio. tametſi in necrologio Dionyſiano Conſtantiæ reginæ obitus notatur prid. nonas Octobris. an quia ipſo die corpus ejus ex opido Meleduno ad baſilicam ſancti Dionyſii allatum eſt, aliis expendendum relinquo.

b *Glab. lib 3. c. 9.*

Arnulfus item abbas Carnutenſis.

c *lib. 56. n. 16.*

Reſtitutus [c] in gradum Arnulfus abbas Carnutenſis, exacto poſthac fere triennio, devixit ſenex & plenus dierum VIII. idus Martii, ſepultus in baſilica beati Petri ante altare ſancti Laurentii. Tertia poſt obitum die Ebrardo Britogilenſi abbati, ad abbatiam ſuam regreſſo, apparuiſſe dicitur, ac receptæ quietis gloriam ſignificaſſe, prænuntiata morte vel pœna eorum, qui ipſum vexaverant. Epitaphium in ejus elogio a nobis relatum hic repetere otioſum fuerit, in quo a puero Chriſti alumnus, dein ædituus & cantor egregius fuiſſe perhibetur, ac demum abbas *bis-denis ariſtis* ſive annis. Suffectus in ejus locum Landricus abbas, locum diutius rexit. Primis ejus annis *Odo palatinus comes*, majorum ſuorum exempla ſecutus, ſancto Petro bannum Bermerii-villæ, & alias conſuetudines ad ſe pertinentes, ramuſculo ſuper altare poſito, tradidit. Eodem Odone comite, & Landrico abbate, terra quædam, Roberto Corneo ejuſque uxori a Magenardo abbate olim in beneficium data, cum eorum poſteri eamdem terram ſibi vindicare vellent, Odone comite *campum* ſeu duellum ad cauſam dirimendam fieri judicante, & *guadiis* ſive pignoribus ad hoc utrimque datis, poſtmodum inita concordia, in curia Theoderici epiſcopi ad uſus fratrum revocata eſt.

VIII. Blangiacum cœnobium reſtitutum.

Hoc tempore Blangiacum monaſterium apud Morinos, quod olim ſanctimonialium auctore ſancta Berta abbatiſſa fuerat, ſed tunc a paucis clericis inhabitatum, agente Herſende matrona piiſſima inſtauratum eſt, & Benedictini monachi illic inſtituti, reſtitutaque prædia, quæ ab invaſoribus occupata erant. Paullo ante corpus ſanctæ Bertæ, quod ſanctimoniales tempeſtate Nortmannorum in Hereſtenſe Germaniæ monaſterium detulerant, Blangiacum reportatum a duobus clericis; Albuino & Ebroïno; populiſque circumquaque confluentibus a Drogone Teruanenſi præſule oſtenſum ad confirmandam rei veritatem: quo tempore cæca lumen recepiſſe traditur. Hujuſce inſtaurationis principem auctorem fuiſſe Rogerium comitem caſtri S. Pauli, in cujus ditione locus ille ſitus eſt, diſcimus ex ejus litteris, quibus Fiſcamnenſibus noſtris Blangiacenſe monaſterium committit, ſubjicitque in hæc verba. *Ego Rogerius comes de caſtro, quod dicitur ſancti Pauli, cum conjuge mea, quæ vocatur Hadvis, & filiis, Manaſſe videlicet & Rotberto, notum fieri volo tam præſentibus, quam futuris, donum quoddam, quod pro redemptione animæ meæ & prædeceſſorum meorum, conjugis quoque & filiorum meorum, concedo ſanctæ & individuæ Trini-*

Fiſcamno ſubjicitur.

ANN. CHR. 1032.

tati, trino & uni Deo, vivo & vero, apud monasterium, quod dicitur Fiscannus, abbatiam videlicet sanctæ Bertæ, in loco, qui dicitur Blangiacus. Considerans igitur præsentis vitæ varietatem & hujus volubilis ævi mortalitatem, decrevi de possessione, quam mihi Deus omnipotens contulit, ipsum facere consortem & heredem. Nulli siquidem melius elegi partem de toto tribuere, quam illi, qui totum, quod habeo, mihi tradidit gratuita sua bonitate. nam, sicut ipse in evangelio clamat, quia Dominus laudavit villicum iniquitatis, quod prudenter sibi prospexisset in futurum, & illud: Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. Provocatus his & aliis dominicis admonitionibus, facio, ut prædixi, amicos Fiscannenses monachos de hereditate mea, ut, cum defecero, recipiant me in æterna tabernacula. Hujus rei testes sunt Richardus canonicus, Warinus Pretellus, Grimerus Grossus, Arnulfus Glasellus, Acardus miles, Vitalis marescalcus. Ex parte sanctæ Trinitatis, Adelelmus Calvus monachus, Rainaldus monachus, Osmundus monachus, Milo clericus &c. His litteris acceptis, Johannes Fiscamnensis abbas abbatem è suis Blangiaco præfecit sub hac forma.

Ego frater Joannes, Fiscannensis cœnobii pater indignus, fratribus hujus loci, qui dicitur Blanziacus, precibus venerabilis comitis Rogerii acquiescens, abbatem eligo, & eis carissimum filium nostrum domnum videlicet .... patrem constituo, ea videlicet ratione, ut prædictus comes eumdem locum, quem diu destructum, atque desolatum, pro sua suorumque salute iterum cœpit instaurare, non negligat, sed, quantum Deo annuente valuerit, ad laudem Dei nobilitet & componat; &, quamdiu locus iste duraverit, & Fiscannense cœnobium a regulari tramite non exorbitaverit, hic, quem modo eligimus, nullum habeat successorem, nisi quem ex seipsis Fiscannenses fratres elegerint juxta canonicam & apostolicam traditionem. Si autem, quod absit, quod etiam in plerisque locis, prò dolor, accidisse videmus & dolemus, prædictus Fiscannensis cœnobii locus ab institutis sanctissimorum patrum & vita spiritali aliquando ad sæcularia devolvatur; concedimus fratribus hujus loci liberam eligendi sibi patris libertatem, tantum ut secundum Deum fiat, nec aliquatenus offendat in canonicam auctoritatem.

Quam diu Blangiacum monasterium Fiscamnensi subjectum remanserit, incertum. nam hodie libertate sua gaudet. De eodem Rogerio intelligendum videtur id, quod legitur in tertia parte miraculorum sanctæ Bertæ, ubi quidam cæcus ad ejus ecclesiam accessisse dicitur ad Gaufridum monachum, *cum Rogerio comite & ejus conjuge Berta sedentem super ecclesia, quæ tunc fabricabatur, fundamentum;* & petiisse, ut *velamine capitis sanctæ Bertæ* oculos suos tangeret. quo facto, videndi facultatem receperit. Quamquam illud obstare videtur, quod Rogerius in præmissis litteris suis Hadvidem conjugem suam vocat. at forte Berta prima ejus uxor fuerit, cum ecclesiæ fundamentum fabricaretur: qua mortua, Hadvidem Rogerius duxerit.

IX. Navensium prædones repressi.

Navense monasterium apud Bituricas jam ab anno Rotberti regis XXVII. ut diximus [a], regebat Vivianus abbas, cujus precibus permotus Aymo Bituricensis archiepiscopus, Gauzlini successor, sub anathematis vinculo injunxit Regimundo & filiis ejus, qui res monasterii diripiebant, ut quantocius ea, quæ apud Calliverum usurpaverant, sancto Sulpicio restituerent. quibus minis territi raptores, prædam dimiserunt. Id factum anno ab incarnatione Domini M XXXII. regni Heinrici regis VI. ex quo scilicet coronatus fuerat, Aymonis archiepiscopi secundo. qui Aymo his litteris subscribit, & post eum Vivianus abbas, & Gaufridus vicecomes. Viviano abbati successit Humbertus ante annum M XL.

[a] lib. 50. n. 41.

X. Rivipullensis ecclesiæ dedicatio.

Celebris fuit hoc anno dedicatio [b] Rivipullensis in Catalonia monasterii novæ ecclesiæ, quam Oliba Ausonensis episcopus, ejusdemque loci abbas magnifice exstruxerat. Hæc dedicatio facta est ab ipso Oliba episcopo diœcesano, aliisque vicinis episcopis, nempe Berengario Helenensi, Wadaldo Barcinonensi, Wifredo Carcassonensi, & Amelio Albiensi; eidemque interfuit Wifredus comes Ceritaniæ, Olibæ frater, cum filio suo Willelmo. Id factum *anno ab incarnatione Domini nostri Jesu-Christi* M XXXII. *æra millesima* LXX. *indictione* XV. XVIII. *kalendarum Febroariarum, anno primo, quo post decessum venerabilis memoriæ Roddeberti regis Francorum, suscepit regni gubernacula filius ejus Henricus.* qui locus insignis est ad confirmandum annum mortis Rotberti regis. Id vero actum dicitur *instinctu & ordinatione domni Olibani pontificis Ausonensis, ad cujus diœcesim prædictus pertinet*

[b] Marca Hisp. p. 1030.

ANN. CHR. 1032.

loeus, qui exemplo *atavi sui beatæ memoriæ comitis & marchionis Wifridi, qui prædictum cœnobium a fundamentis exstruxerat; exemplo quoque avi sui reverendæ memoriæ comitis Mironis, qui eamdem ecclesiam admodum parvulam destruens, majori sumptu & opere ædificaverat; servans etiam instituta patris sui domni Olibani comitis fratrumque illius, qui hanc secundo majoris operis culmine sustulerunt; ut omnes pietate sic universos etiam ædificii transgressus est magnitudine. Omne enim superpositum ejusdem ecclesiæ solo tenus coæquavit, & a fundamentis exstruens, multo labore & miro opere, divina se juvante gratia, ipse complevit.* In hac dedicatione confirmata sunt ab episcopis illius monasterii privilegia, scilicet ut nullus judex præter abbatem placita in possessionibus monasterii habeat: ut juxta privilegium Benedicti papæ liceat ejus loci monachis *Alleluia* & hymnum angelicum in purificatione beatæ Mariæ, etiamsi post septuagesimam accidat, canere. In actis ejusdem dedicationis multi episcopi, qui postea vixere, subscripti reperiuntur pro more illorum temporum.

XI. Instrumenta amissa sacramento firmata. a *ibid. p.* 1051.

Cum instrumenta sancti Cucuphatis cœnobii Octavianensis, siti in pago Vallensi, diœcesis Barcinonensis, paganorum infestatione vel combusta, vel amissa fuissent; curarunt ejusdem loci monachi, ut seniores quidam laïci de chartis amissis sacramenta [a] facerent. Quapropter Godmarus quidam & Aguillara, *gravati infirmitate* ac *senectute depressi*, sexdecim hominibus mandatum dederunt, ut vice sua, „ in quacumque audientia, interposito sacramento testimonium ferrent *ad confirmandam veritatem praecepti*, quod dominus Ludovicus rex olim de rebus monasterii fecerat, postmodum renovari a domino gloriosissimo Leuthario rege. Iidem formulam sacramenti exhibent, in qua jurant per sanctam Trinitatem, & per altare consecratum sancti Pauli apostoli, quod situm est in ecclesia sancti Petri non longe a monasterio Octavianensi, se vidisse ac legi audivisse utrumque præceptum, in quo monasterii possessiones continebantur. *Latæ sunt hæ conditiones* IV. *kal. Julii anno primo Henrici regis, & dominicæ incarnationis trigesimo-secundo post millesimum.*

XII. Cagna castrum S. Verani monasterio datum.

Nec dum mortuus erat Rodulfus rex Burgundiæ, cum Leotgerius & Odila nobiles conjuges, cum filiis suis & Petro episcopo, castrum comitatus Venciensis, quod Cagna dicitur, ex marchione Guillelmo & Adalaide comitissa sibi proveniens, contulere monasterio sanctæ Mariæ & sancti Johannis-Baptistæ, sanctique Verani confessoris, sito juxta mare, prope fluvium Lupi in eodem comitatu Venciensi, *ante castrum Cagna*, ubi venerabilis Pontius abbas præerat. *Facta est donatio ista in mense Februario, anno ab inc. Domini* M XXXII. *indictione* XV. *regnante Rodulfo rege Alamannorum sive Provinciæ.* Subscribit inter alios Andreas incerti loci episcopus, certe non Venciensis ecclesiæ, cui Durandus tum præsidebat, monasterii auctor. *Scripta per manum Pontii monachi atque abbatis.* De hujus monasterii origine superius [b] actum est, quod Pontius abbas adhuc regebat anno M LVI. atque ad idem tempus Durandus episcopus pervenit.

b *lib.* 54. *n.* 25.

XIII. Umbertus abbas Insulæ Barbaræ. c *Glab. lib.* 5. *c.* 8.

Sub idem tempus Rodolfo, Insulæ barbaræ prope Lugdunum abbati, successit Umbertus *egregius pater*, vir *per omnia affabilis & discretus*, qui multa bonitatis exempla dedisse traditur, *& per sex lustra* pastoris curam peregisse. Ejus tempore aut ejus decessoris contigit in monasterio Barbarensi id, quod Glaber-Rodulfus [c] scribit de pyxide, in qua corpus Domini servabatur, quam *dum quidam, ut mos est, attrectare vellet*, forte polluto corde, *e manibus illius se se eripiens, longe in aëre stetit.* Adhuc in vivis erat idem abbas anno M LVII. ut suo loco videbimus.

Halinardus abbas S. Benigni papæ scribit.

Sub idem tempus Halinardus abbas Divionensis scripsit ad Johannem papam, ut ejus patrocinio defenderetur contra vicinos suos canonicos, *monasticum honorem inhiantes surripere*, qui cœmeterium sancti Benigni ad se transferri in castellum volebant. Idem abbas ejusdem argumenti epistolam scripsit *domno illi sacri palatii vestarario, primo senatori, necnon unico Romanorum duci.* quas epistolas in Appendice habes.

XIV. Bernoni abbati episcopalia ornamenta concessa.

Præerat etiam tunc Augiensi monasterio Berno abbas, jam laudatus a nobis non semel. Is, missis Romam cœnobii sui privilegiis, a papa Johanne aliud accepit, nempe ut cum sandaliis & episcopalibus indumentis missas celebrare ipsi liceret, qua de re adeo commotus est Warmannus Constantiensis præsul, ut Berno apud imperatorem, *quasi sui pervasor officii & honoris*, ab eo accusatus, *eo usque ab utrisque coartatus* sit, donec ille *privilegium episcopo traderet, publice in synodo sua, in*

ANN. CHR. 1031. Bocaugiense monasterium.

cæna Domini incendendum, uti ex Hermanno ejus loci monacho discimus. *Ipso anno* addit ille, *Bocaugiense cænobium pridie iidus Januarii incendio flagrat.* quo tempore Hiltegart eidem monasterio præerat ab anno M XXVII. ut idem auctor tradit. Ejusdem Hermanni avia erat Berta, religiosa femina, quæ hoc anno M XXXII. viduitatis suæ anno XXIII. pridie kal. Januarii decessit. Hoc monasterium diœcesis Constantiensis nunc est nobilium canonicarum.

XV. Lambertus Florentiæ episcopus fit monachus.

Florentiæ in Italia Lambertus piissimus antistes, rerum humanarum pertæsus, pastorali [a] cura hoc anno abdicata, vitam monasticam amplexus est, quo in vitæ genere incomparabile probitatis exemplum præsentibus posterisque usque ad obitum præbuit. Hoc exemplo Petrus Damiani in sua ad Nicolaum papam epistola abdicationem & ipse suam comprobavit. Non ergo veri simile est, Lambertum episcopum eum fuisse, qui ob simoniæ vitium Johanni Gualberto secedendi e monasterio sancti Miniatis occasionem præbuerit. Neque id tribui potest Athoni episcopo Lamberti successori, qui *præsul æterna memoria dignus* fuisse dicitur: idque probant egregia ejus facta, quæ Ughellus [b] refert, scilicet benefacta ejus tum in ecclesiam Florentinam, tum in Miniatense monasterium, cujus religionem & caritatem in litteris suis prædicat, ubi ait se pro temporis opportunitate quædam ei *prona voluntate* [c] contulisse. *Quis enim*, inquit, *tam venerabili sanctissimorum loco manum misericordiæ non adhibeat? ubi præclara tam eximiorum martyrum merita rutilant: ubi infirmi quotidie per suffragia martyrum plurima consequuntur, Domino largiente, sanitatum beneficia: ubi peregrinorum & hospitum turba, quasi in propriis domibus, receptionis & refocillationis adipiscuntur necessaria fomenta: ubi infirmi aluntur: ubi pauperes beneficio alimoniæ satiantur.* Tum de monachis signantius addit. *Fiunt ibi nempe laudes assiduæ, & obsecrationes juges, & orationes continuæ pro salute viventium, seu etiam morientium fidelium, quæ in conspectu divinæ clementiæ tanto acceptabilius assumuntur, quanto & voluntate, & opere fratres ibi famulantes a sæcularibus curis constat fore * remotiores.* quæ omnia probant, longe aliam fuisse Johanni Gualberto recedendi ab illo monasterio occasionem, scilicet majoris perfectionis ac solitudinis studium, ut superius [d] diximus. Exstat ad Obertum ejus loci abbatem Benedicti IX. [e] epistola, qua omnes ejus possessiones, ab Hildebrando, Lamberto, & Athone episcopis concessas, confirmat. Lamberto successit Gerardus, natione Burgundio, qui ob præclaras animi dotes ad Florentinum episcopatum promotus est, creatus demum pontifex sub nomine Nicolai II. quo episcopo, celeberrimum monasterium, sancti Salvii nomine insignitum, duobus ab urbe Florentia millibus, a Johanne Gualberto, Vallumbrosani ordinis institutore, conditum est. Nullus in his locus est simoniaco illi episcopo, qui Johanni secedendi occasionem præbuerit, qualis ab Attone in ejus vita confingitur. Certe Petro episcopo id tribuit Atto, sed Petrus ille, simoniacus quidem, longe post secessum Johannis sedere cœpit, ut suo loco videbimus.

a Ital. sac. to. 3. p. 70.
b ibid. p. 71. & seq.
Miniatensis monasterii religio.
c ibid. p. 78. & seq.
* I. esse.
d lib. 56. n. 53.
e Ital. sac. to. 3 p. 52. & seq.

XVI. Firmanum monasterium Casino datum.

Inter multa bona quæ Casinensi monasterio sub Theobaldo abbate concessa sunt, censetur puellare monasterium [f] sanctæ Mariæ, quod Raimburga abbatissa de civitate Firmana Casinatibus obtulit cum aliis ecclesiis ipsi subjectis. Hoc monasterium situm fuisse dicitur in loco Levarino, sed non amplius exstat. Hæc oblatio a Raimburga abbatissa facta *est per consensum sororum suarum, ancillarum Dei*, ut in ejus charta legitur, data hoc anno, Conradi imperii sexto, mense Octobri.

f Chron. Casin. lib. 2. c. 57.

ANN. CHR. 1033. XVII. Varia in Gallia concilia.

POstero anno M XXXIII. Glaber Rodulfus [g] auctor est, varia in Galliis, maxime in Aquitaniæ partibus, concilia habita fuisse ab episcopis & abbatibus, cum scilicet post triennalem famem lætior apparuit rerum facies ex frugum abundantia, quæ per quinquennium duravit; additque ad illos conventus multas sanctorum reliquias delatas fuisse. Tum vero per Arelatensem & Lugdunensem provincias, adeoque per universam Burgundiam, editum fuisse ab episcopis decretum (Treugam-Dei appellabant) de reformanda pace, quod universi promtis animis, non secus ac emissam e cælo vocem, acceperint, quippe quos terrebat præteriti temporis clades, & futuræ metus. Hoc decreto cautum est, ut arma quivis ne « ferret; direpta ne repeteret; neu suum ipsius, vel cujuslibet propinqui sangui- « nem ulcisceretur, sed percussoribus indulgere cogeretur. Ad hæc, ut omnes jeju- « nium in pane & aqua qualibet feria sexta servarent, & sabbato a carnibus (needum «

g Glab. lib. 4. c. 5.

AN. CHR. 1033. » enim in sabbatis abstinentia haec vigebat) & a liquamine abstinerent; soloque hoc
» jejunio contenti, omnium peccatorum remissionem se consecuturos persuasum ha-
» berent, nulla alia paenitentia adjicienda. quae omnia se servaturos quique sacra-
» mento firmarent; secus, christiana communione privarentur. Haec post Glabrum
» Sigebertus refert, additque multos rerum novarum cupidos libentius id amplexos fuisse: at Gerardum Cameracensem episcopum, *qui solus ex Lotharienfibus appendebat ad parochiam Francorum*, id est ad Remensem metropolim, huic decreto magnopere obstitisse, illudque refellisse. quod valde improbat Baronius. quamquam, si Gerardi, piissimi alias & doctissimi episcopi, momenta rationum accurate expendantur, non improbanda, immo probanda videri possint. Neque enim improbat jejunium feriae sextae aut septimae abstinentiam, ut Baronio visum est, sed non probat hoc jejunio contentos esse fideles, nec sacramento ad id aliaque praestanda cogendos ob perjurii periculum. De his consulendus Baldericus, qui compendio refert Gerardi epistolam ad Beraldum Suessionensem & Warinum Belvacensem episcopos, qui hanc Burgundiae episcoporum sententiam sequi volebant, & Gerardum ad eam sectandam hortabantur. Addit Baldericus, Gerardum, Leduini potissimum & Rotrici precatu adductum, illi decreto demum acquievisse; at eventum probasse quod cavebat, vixque paucissimos crimen perjurii evasisse. Leduinus abbas erat sancti Vedasti, Rodricus vero seu Rodericus sancti Bertini. Porro praedictum decretum Neustrasii admittere detrectarunt ob discidium Heinrici regis cum Odone comite, qui multas ubique strages edebant.

a Chron. Cam. lib. 3. c. 27.

XVIII. Burgundicum bellum.

Cum Rodulfus rex Burgundiae regnum Conrado imperatori, qui Gislam ejus neptem duxerat in conjugium, detulisset; Odo Campaniae comes, Rodulfi sororius, id est filius Bertae ejus sororis, regnum illud ad se pertinere arbitratus, Burgundiam occupare pergit. Ob id Conradus, Polonico bello composito, sub finem anni praecedentis copias comparavit, hocque anno Campaniam ingressus, ejus finibus ferro flammaque vastatis, Odonem coëgit pacem petere, & se a Burgundiae regno temperaturum jurare. Hoc bellum ejusque causam accurate describit Hugo Flaviniacensis abbas: sed id non pertinet ad nostrum institutum. In hoc bello Conradus usus est Gozelone duce Mosellano, Friderici secundi successore, qui jam inferioris Lotharingiae dux erat, filius Godefridi comitis Virdunensis. quae res novi in ipsum ducem belli, ac demum Odoni exitii occasio fuit, ut postea videbimus. Conradi castra, hoc anno posita prope opidum sancti Michaëlis ad Mosam, hactenus visuntur, ubi possessiones monasterii sancti Apri Tullensis confirmantur, in his donationes in Tantonis-villa ex alodo Rainardi comitis in praedicto monasterio conversi; tum alodi, quod Hugo conversus in Exsarta cum parte villae Orcadis * contulerat; item alodi in Ponto juxta castrum Fangis super fluvium Hornae, quod Godefridus miles pro sepultura sua dederat; denique cellae Baini-villae, quam quidam Arnustus miles sancto Apro donaverat. *Datum* XIII. *kal. Septembris, anno ab inc.* M XXXIII. *anno Chuonradi regnantis* VIIII. *imperantis* VII. *Actum ad monasterium sancti Michaëlis supra Mosam.*

* Ourche.

XIX. Buolonisvillae monasterium conditur.

Florebat tunc temporis Adalbertus Alsatiae comes, filius Eberhardi Alsatiae comitis, pater vero Gerardi itidem Alsatiae comitis, a quo illustrissima Lotharingiae domus originem ducit. Adalbertus Jerosolymam orationis causa, ut tunc mos ferebat, profecturus, rei domesticae curam conjugi Judithae reliquit. Haec, ut erat eximiae pietatis, statim condendo monasterio animum adjecit, communicato haud dubie consilio cum marito, antequam discederet. Hic ubi Jerosolymam advenit, a patriarcha obtinuit reliquias sanctae Crucis, in cujus honorem novum monasterium dedicandum erat. Positum est in Alsatiae & Lotharingiae confinio, in parte Teutonica dioecesis Mettensis ad Nitam * fluvium, qui in Saravum paullo inferius devolvitur, & Nitensi seu Niddensi pago nomen dedit. Absolutis aedificiis, comes domum reversus, Theodericum secundum Mettensem episcopum ad dedicandam basilicam invitavit. Id factum magna cum pompa *anno* [b] *ab incarnatione dominica* M XXXIII. *indictione* I. *pridie kalendas Februarii*: quo die a praedicto Theoderico consecratum est oratorium in honorem S. Crucis, ac S. Mariae perpetuae virginis, sanctique Petri, & aliorum sanctorum, quorum reliquiae illic repositae sunt. Hoc vero monasterium comes amplissimis latifundiis dotavit, ipsoque dedicationis die *de foro Tullensi centum solidos & XVIII. denarios tradidit pro dote dedicata ecclesiae*;

* la Nied.

b Gall. chr. to. 4. p. 191.

&

& ad vestitum fratrum unoquoque anno eamdem pecuniæ summam *de Tullensi mercato* assignavit. Primus eidem loco præfectus est abbas, nomine Cuono, quem Sancta marthani mendose Evononem vocant. Post annum dedicatæ ecclesiæ Adalbertus comes decessisse traditur, & in Buosonis monasterio sepultus fuisse, itidemque Juditha ejus conjux. Successit in ejus honores Gerardus comes & marchio, qui una cum uxore sua Gisila eidem loco se valde munificum exhibuit, & Leonem papam IX. Cuononis abbatis consilio invitavit ad invisendum monasterium, cui pontifex multa dona & privilegia contulit. Post mortem vero ambo conjuges ibidem humati sunt, succedentibus sibi filiis, Odelrico videlicet comite & Gerardo duce, qui caput est Lothariensium ducum. *Iis mortuis dominium Buosonis-villæ suscepit Theodericus puer parvulus, Gerardi ducis filius*, qui in curia Adalberonis Mettensis episcopi educatus, ejus rogatu Buosonis-villæ cœnobium pro castro Comartiaco commutavit, retenta sibi posterisque suis ejus loci advocatia. Hactenus persistit hoc monasterium sub Benedictina sancti Vitoni congregatione. ANN. CHR. 1033.

Gerardus mox laudatus, filius Adalberti, Divionensi sancti Benigni monasterio, hortatu Halinardi [a] abbatis, quoddam juris sui prædium, quod ipsius antecessores sancto Benigno pridem devoverant, eidem offert pro peccatorum suorum absolutione, proque patris sui Adalberti, & *avunculi* seu patrui sui Gerardi animarum salute, id est villam Wlferci-curtis, quæ sita est in comitatu Solecensi, supra flumen, quod dicitur Mosuna. *Actum monasterio Romarici publice die sabbati pridie kal. Julii. anno* M XXXIII. His litteris post Gerardum adscripta sunt signa Arnulfi fratris ejus, Theoderici comitis & aliorum. S. Benigno facta donatio. a Miræi Notit. p. 151.

Cum annos quindecim ætatis attigisset Robertus, de cujus natali superius [b] egimus, juventutis suæ florem Domino consecrare statuit in Trecensi monasterio sancti Petri de Cella, quæ antiquitus Cella-Bobini ab instauratore suo episcopo dicta fuit, ubi *habitum regularem* induit. Mox, ne sanctitatis habitum frustra gestare videretur, jejuniis & precibus sanctam conversationem instituit. adeo ut in ipsis adolescentiæ primordiis prior ejus loci electus sit, nec multo post in Tornodorensi sancti Michaëlis monasterio, quod in monte castro imminente ad Armentionem fluvium situm est, abbas cooptatus. At, cum ejus loci monachos a recto tramite deflexisse, nec facile ad eum revocari posse animadverteret; ad Cellense monasterium remeavit, ne ex eorum contubernio corrumperetur. Vix ad Cellam reversus erat, cum, mortuo sancti Aigulfi priore, quæ cella est sancti Petri Trecensis apud Pruvinum, in ejus locum sufficitur: sed non multo post summi pontificis jussu ad regendos quosdam eremitas postulatur. XX. Robertus fit monachus Cellæ, tum prior. b lib. 54. n. 50.

Moris erat tunc temporis, ut religiosæ feminæ prope monasteria nostra recluderentur, ut in illo reclusorio vitam a sæculi corruptelis longe remotam ducerent. Ex earum numero fuit nobilissima matrona beata Helvisa, reclusa in Columbensi diœcesis Carnutensis monasterio, de quo superius [c] actum est. Hæc, olim conjugata Hugoni cuidam, cui Caput-ursæ cognomen erat, ecclesias & terras, quas a marito in dotem acceperat, sanctæ Mariæ Columbensi in usus fratrum contulit. quam donationem, Beringerii Columbensium tunc abbatis rogatu, Gualerannus Mellenti comes, assentientibus filio suo Hugone & uxore Adelaide, confirmavit, ea lege, ut abbas Columbensis quotannis Mellentum ad festivitatem sancti Nigasii adiret, & ipse ceteris, qui forte illic adessent, abbatibus antistaret, missamque celebraret. Actum Mellenti castro hoc anno incarnati Verbi M XXXIII. Eadem Helvisa terram Altarium dictam eidem monasterio donavit, quam cum Richardus nepos Herluini invasisset, demum compunctus restituit interventu Guillelmi Normannorum ducis & uxoris ejus Mathildis, eorumque filii Rotberti. In ejus rei notitia, quæ anno M LXVI. facta est, Helvisa *morum & doctrinæ merito*, atque *clarissimo genere præfulgens*, sæculari gloria posthabita, *in cella solitaria*, & quidem, ut in alia notitia legitur, *brevissima, juxta beatæ Mariæ basilicam cultui divino se se religasse* dicitur. Ceterum prædictus Richardus, qui in alia charta Helvisam *amitam* suam vocat, non modo prædictam terram restituit, sed etiam quædam de suo addidit, *præcipue ob amorem fratris sui Roberti, qui ejusdem ecclesiæ abbas exstitit*, nempe post Gaufridum Beringerii successorem. Helvisa porro in illo monasterio ut beata colitur. Huic filius fuit Guastho ex marito Alexandro, cui cognomen erat Azzolino, qui cum floruisset in sæculo, ad sepulcrum Domini profectus est. XXI. Helvisa reclusa Columbensibus benefica. c lib. 56. n. 42.

ANN. CHR. 1033.

quo amisso, Helvisa, *angustum petiit antrum*, ibique se ad mortem usque *retrusit*. Eorum filius Guastho, qui hæc refert, seque *luculento genere ortum* dicit, paternis insistens vestigiis, votum edidit adeundi quoque sepulcri dominici. quod cum exsequi tandem meditaretur, satius ei visum est, si se suaque omnia Deo & sanctæ Dei-genitrici consecraret in Columbensi monasterio, ubi jam frater ejus Gaufridus monachus erat. Hæc fuse Guastho in charta donationis, qua Mundrivillam, aliaque, quæ ex paterno & materno jure ipsi provenerant, Columbensibus tradit. Ex his intelligitur, Helvisam bis conjugatam fuisse, primo quidem Hugoni, cui cognomen Caput-ursæ, superius laudato, dein Alexandro-Azzolino, de quo mox actum est.

XXII. S. Michaëlis de Monte abbates.

Post Hildebertum abbatem monasterii sancti Michaëlis de Monte, Suppo Fructuariensis abbas, patria Romanus, hanc præfecturam adipisci tentavit; &, dum huic negotio vacaret, abbatiam sancti Michaëlis duo abbates rexisse [a] dicuntur, videlicet Almodus abbas Cerasii, & Theodericus abbas Gemeticensis: sed tandem Suppo anno M XXXIII. ordinatus est, multaque bona monasterio contulit: atpropter odium monachorum illinc recessit post quindecim annos, & ad solum proprium, id est ad Fructuariense monasterium, reversus est. Robertus de Monte [b] scribit, Supponem e Fructuariensi monasterio ad Montem sancti Michaëlis attulisse reliquias sancti Laurentii, scilicet os brachii, quod eschium vocant, & alia quatuor minora ossa, quas reliquias Robertus abbas in brachio argenteo reposuit. Almodus Montis abbas fuit post Hildebertum secundum, ab anno M XXIII. septennio ante conditum Cerasiense monasterium, cujus primus abbas Durandus Almodum successorem habuisse dicitur. Almodus sancti Michaëlis monasterio adhuc præerat anno superiori M XXXII. quo anno Alannus (sic in authentico) *comes & dux Britannicæ gentis*, rogatu prædicti Almodi, eidem cœnobio restituit ecclesias duas, sitas in territorio *Pavalet*, quas ipsius pater Gausfredus comes ac mater Hadewis eidem loco contulerant; necnon terram prope litus maris sitam, quæ dicitur Chaneavena, & portum dictum *Porpican*. Alani seu Alanni litteris subscribunt Alannus comes, Heudo seu Eudo comes ejus frater interposito signo crucis, Hadewis comitissa eorum mater, appositis insuper signis Gingonei archiepiscopi, scilicet Dolensis, Warini episcopi Redonensis, Trischan abbatis, Budici comitis, scilicet Namnetensis, Gosselini vicecomitis, Riwallonis, Trischan filii ejus, & aliorum. *Acta vel firmata est hujus carta conscriptio anno ab incarnatione Domini nostri Jesu-Christi millesimo* XXXII. *indictione* XV. *concurrente* VI. *epacta* VI. *regnante Heinrico, Rotberti regis filio, anno primo.* Ita in authentico, ex quo calculus de anno mortis Rotberti regis & initii regni filii ejus Heinrici perspicue roboratur. Alias parentum suorum donationes, sancto Michaëli itidem factas, biennio ante idem Alanus ratas habuit. Guillelmus vero filius Riwallonis, ejus, qui præmissis Alani comitis litteris subscripsisse invenitur, una cum consensu matris suæ Heremburgis, fratrumque suorum Johannis atque Gelduini, reddit sancto Michaëli ejusque monachis terram, quæ dicitur *Landeguthum*, quam dono Supponis abbatis pater ipsius possederat. Actum in castro Dolensi *in domo ejusdem Riwallonis, undecima die post obitum ejus*; subscriptumque a Riwallono priore, necnon Guillelmo & Benedicto monachis. His litteris absque chronicis notis appositum est inter alios signum Juhæli archiepiscopi, qui Gingoneo superius laudato haud dubie successerat.

[a] Labbe to. I. bibl. p. 351. v. 348.

[b] Append. ad Sigeb. p. 785.

XXIII. Hildinus abbas S. Nicolai Andecavensis.

Postquam Baldricus abbas Andecavense sancti Nicolai monasterium deseruit, ut superius vidimus, ejusque successor Reginaldus præfecturam Vindocinensem prætulit; comes Fulco se ab his duobus illusum videns, parum abfuit, quin monachos ex sancti Nicolai cœnobio extruderet. At, cum ira tantisper resedisset, Walterium sancti Albini abbatem rogavit, ut domnum Hildinum ejus loci priorem sibi concederet. Annuit Walterius abbas, moxque Hildinus hoc anno, die nativitatis beatæ Mariæ, abbas sancti Nicolai ordinatus est. Hæc Fulco ipse narrat in suo commentario, relato in epitome ejusdem monasterii, quibus Fulco hæc subdit: *Res autem ecclesiæ præscriptas a domino Beringario atque domno Reginaldo scribere jussi, & priusquam ad Jerusalem ultima vice perrexissem, manu mea roboravi.* Post hæc sequitur charta ipsius donationis absque chronicis notis. Beringarius vero & Reginaldus hi esse videntur, qui hanc pænitentiam Fulconi imposuerunt, ex qui-

ANN. CHR. 1033.

bus Reginaldus videtur esse Rainaldus episcopus Andecavensis ejus nominis primus: Beringerius vero legatus papæ, a quibus Fulconi in piaculum facinorum pænitentia condendi monasterii imposita sit.

XXIV. Ecclesiæ monasterio datæ.

Regebat tunc temporis Vesontionensem ecclesiam Hugo archiepiscopus Walterii successor, qui donationem Odiloni abbati Cluniacensi ab eo factam confirmavit, ecclesiæ scilicet, quam Otto, cognomento Willelmus, in loco, qui dicitur Vallis, exstruxerat, & Walterius ipse in honorem sanctæ Mariæ consecraverat. Hanc autem ecclesiam donat Hugo cum omnibus decimis, oblationibus, sepulturis, & capellis villæ, quæ dicitur Mediolanum. Id factum hoc ipso anno M XXXIII.

Eodem anno, iisdemque conditionibus Ermengaudus [a] Urgellensis comes cum uxore sua Belischita, quæ & Constantia vocabatur, monasterio sancti Saturnini in pago Urgellensi *prope alveum Valeria* confert quædam prædia in villa, quæ vocatur Laguna, cum ecclesia sanctæ Susannæ, id est cum decimis, primitiis, oblationibus, & cum suo cœmeterio, *suis defunctionibus* & censibus. Facta charta donationis v. kal. Januarii, anno III. regnante Heinrico Francorum rege.

[a] *Marca Hisp. p.* 1036.

XXV. S. Dodæ monasterium.

Eodem tempore Guillelmus Astariacensis comes, præventus, ut ipse dicit, & inflammatus desiderio sua, suorumque parentum expiandi peccata, decrevit construere monasterium in quodam prædio suo, *Auriovallo antiquitus nominato*, in ecclesia, ubi virgo Christi Doda requiescit, piumque consilium suum exsecutus est *cum consensu ac jussione genitoris sui Arnaldi comitis*, & genitricis suæ Tarasiæ, necnon germanorum suorum, Bernardi & Raymundi & aliorum fratrum, favente Ottone Simorræ abbate, una cum consilio Dacconis: ut sit in perpetuum monasterium monachorum in commune viventium sub providentia abbatum Simorritanorum. Id factum regnante Heinrico Francorum rege, *in diebus Benedicti papæ, & Garsiano Ausciensi archipræsule.* qui Benedictus IX. in locum demortui Johannis XIX. sub finem hujus anni intrusus est factione Alberici comitis Tusculanensis, superiorum duorum nepos, vix duodennis. Hujus cœnobii monachi jugum Simorritanorum postea excutere conati sunt, sed Ausciensis archiepiscopi judicio eisdem denuo subjecti fuere Gregorii VII. pontificatu.

XXVI. Monachi in Oniense monasterium introducti.

Præclara est in primis Sancii Majoris Hispaniarum regis constitutio de introducendis instituti nostri monachis in Oniense in Castella monasterium loco monialium, quæ mores sexui & ordini suo convenientes abjecerant. Hæc constitutio [b] inscribitur omnibus episcopis, ducibus, comitibus & optimatibus regni, necnon domno papæ & totius orbis archiepiscopis & ecclesiasticis viris. tum rex præfatur, se ad regni fastigium evectum ad exorandam Dei clementiam toto animo se convertisse, ut pondus oneris sibi impositi, quod vires suas omnino excedere sentiebat, sustinere valeret: jamque evenisse quod petebat, & debellatis Dei præeunte misericordia Agarenis, atque hæreticorum resectis versutiis, regnum suum amplificatum & recte compositum esse. Unum tamen ei adhuc defuisse, scilicet ordinem monasticum, *omnium ecclesiasticorum ordinum perfectissimum*, qui tunc temporis suæ patriæ ignotus erat, destructis scilicet, aut in solitudinem redactis illarum regionum antiquis monasteriis. Quapropter assiduis precibus Deum exorasse, ut suæ regionis tenebras perfectione monastici ordinis illuminaret; tandemque, suggerentibus viris religiosis, intellecto perfectionem hujus sanctæ professionis in monasterio Cluniacensi florescere; se cum episcoporum consilio Paternum virum religiosum ac Dei timentem cum devoto comitatu religiosorum sociorum eo misisse, ut illic perfectionem vitæ monasticæ addisceret, atque inde in patriam reportaret. quod ille optime exsecutus sit; ac demum in patriam cum suis reversum, in monasterio sancti Johannis de Pegna abbatem constitutum fuisse. qua de re superius [c] a nobis actum est. Hoc ergo monasterio regulariter ordinato, omnes episcopi & principes totius regni unanimi consilio Sancium deprecati sunt, ut, quemadmodum cœnobium sancti Johannis de Peña monasticæ religioni dedicaverat, *sic etiam honestaret eadem regulari beati Benedicti professione Oniense* [d] *monasterium, quondam a religioso Sancio comite in honore sancti Salvatoris constructum, & amplissimis donationibus prædiorum ac preciosissimis supellectilibus sanctæ Dei ecclesiæ congruentibus ditatum*, in quo moniales tunc inhoneste viventes degebant. Cui consilio Sancius ex animo acquiescens, viros nobiles a latere suo ad monasterium sancti Johannis

[b] *Yepes to.* 3. *script.* 32.

[c] *lib.* 55. *n.* 29. & 30.

[d] *V. lib.* 53. *n.* 62.

AN. CHR. 1033.

» de Peña misit, atque inde Paternum abbatem cum aliquot religiosis fratribus ac- » cersivit. Paterno vero regiæ voluntati obsecundante, expulsisque mulieribus in » Oniensi monasterio solutius viventibus, rex cum consilio episcoporum inibi con- » stituit congregationem *religiosorum monachorum*, quibus Garsiam abbatem, se- » cundum regulam sancti Benedicti, communi fratrum acclamatione, præposuit, li- » beramque deinceps eis indulsit eligendi abbatis facultatem, quem nonnisi pro ca- » pitalibus culpis in vero & catholico concilio deponi vetat. *Facta carta privilegii æra* M LXXI. *die sabbato* V. *kal. Julii*, legendum videtur *pridie kal. Julii*. Huic instrumento subscribunt tres episcopi, scilicet Julianus Burgensis, Pontius Palentinus, & Johannes Alavensis, una cum Sancio rege, & filiis suis Ranimiro & Garsea, necnon domna Majore regina, & aliis. In illo monasterio sepultus est Sancius rex, multique alii principes & optimates. Huic abbatiæ, quæ spirituali jurisdictione amplissima gaudet, multa subjecta fuere monasteria, quorum indicem apud Yepesium [a] videre licet; nec umquam Cluniacensi monasterio subjacuit. Viget hactenus sub Benedictina congregatione Vallisolitana, quæ illic anno M CCCC LIV. introducta est. Floruit ab eo tempore in illo monasterio inter plures alios Johannes de Castaniza, verus auctor libelli aurei, qui *Pugna spiritualis* inscribitur, mortuus ibidem anno M D LXXXVIII. die XVIII. Octobris, ibidemque humatus, cujus epitaphium Yepesius refert.

[a] Yepes Cent. 6. ad an. 1012. c. 3.

Obonense monasterium duplex.

Eidem quoque congregationi unitum est Obonense apud Asturias monasterium, quod sæculo octavo pro monachis Ordinis nostri conditum, sæculo undecimo duplex erat, virorum scilicet ac puellarum, ut probant litteræ commutationis hoc anno factæ inter Ferdinandum Adefonsum abbatem & Caradonam abbatissam monasterii sancti Salvatoris Bergunnensis, ex una parte, & domnum Silonem abbatem & domnam Onegam abbatissam sanctæ Mariæ Obonensis ex altera. quod similes aliæ litteræ in consequentibus annis itidem confirmant.

XXVII. S. Romualdi elevatio.

Post quinquennium a sancti Romualdi obitu, data est ejus discipulis ab apostolica sede facultas, *ut supra venerabile corpus ejus altare construerent*. Mox prior Vallis de Castro, ubi vir sanctus humatus erat, Atho nomine, in silvam pergit, facturus ex ligno capsam, quæ sancti confessoris ossa & pulverem caperet. Effosso tumulo, sacrum corpus propemodum totum integrum, illibatumque repertum est, breviorque capsa, quam ut illud in ea recondi posset. Factus ilico loculus aptus ad mensuram sacri corporis, quod in eo repositum, super altare collocatum est. Quam beata simplicitas! Ejusmodi capsa mihi pro auro, immo præ auro est. Romualdi sanctitatem propugnavit Petrus Damiani contra Teuzonem monachum, qui eam in dubium revocare videbatur, pressus ejus auctoritate, ut ne ad suum monasterium, a quo temere discesserat, redire cogeretur. Sancti Romualdi corpus a tribus monachis furto sublatum, & ad Æsium * opidum translatum fuit, sed postmodum jussu pontificis Fabrianensibus restitutum, ut testatur Petrus Delphinus generalis, cujus tempore hoc furtum, & hæc restitutio facta est.

* Jesi.

XXVIII. Camaldulensibus Aretinorum decimæ concessæ.

Hoc item anno Theodaldus, Aretinæ ecclesiæ piissimus antistes, Camaldulensibus eremitis, ob amorem S. Romualdi, decimas omnium rerum, quæ ab Aretinis civibus vendebantur, dari procuravit. Ejus hac de re litteræ ex archivo Camaldulensi adscribo. *Theodaldus divina gratia Aretinæ sedis episcopus, ac beati Donati, licet impar, vicarius, confratribus ac civibus nostris perpetuam salutem in Domino. Notissimum est vestræ carissimæ fraternitati, quoniam quanto devotius ac plenius de nostra substantia Deo nostro debita sua hilari voluntate persolvimus, tanto amplius & felicius nostras divitias ampliamus... Notum vobis facio, quam sit grande peccatum de lucris vestri negotii, quod vix, aut numquam sine gravi periculo fraudis ac crimine exercetis perjurii, non Deo decimas dare, quas pauperrimi rusticola de justis manuum suarum laboribus nulla præsumunt occasione contendere. Sed ut & ipsæ quoque decimæ remissionem vobis peccatorum eleemosynarum loco plenissima virtute conquirant, in eas personas illas decimas expendendas statuimus, quæ pro nostra ac vestra, omniumque nostrorum fidelium salute devotissimas atque assiduas ad Deum preces effundant. Itaque spirituali caritate & intentione carissimis fratribus nostris eremitis, qui sunt & futuri sunt in eremo nostra, quæ dicitur Campus-Malduli, ad ecclesiam sancti Salvatoris, quos nobis sanctissimæ memoriæ pater Romualdus procurandos gubernandosque commendavit, ex integro & in omnibus donamus, tradimus, atque concedimus, & per-*

ANN. CHR. 1033.

petuo illibatas habere statuimus atque decernimus decimas omnes earum rerum, qua vendendo & emendo in lucrum conquiruntur, omnium Aretinorum civium, urbanorum & suburbanorum, & omnino omnium nostri episcopii negotiatorum & mercatorum, provocante atque exhortante nos ad hoc ipsum amantissimo cœtu nostrorum canonicorum, omniumque nostrorum fidelium, pro quorum omnium & nostra ac vestra salute hoc misericordiæ opus effecimus... Id scriptum & propria manus subscriptione firmavimus, & a nostris fratribus similiter nixum, nostri sigilli evidenti impressione sollemniter insigniri jussimus. Data XIII. *kal. Maii, anno ab incarnatione Domini* M XXXIII. *anno vero pontificatus domni Theodaldi episcopi* X. *per manus Gerardi cancellarii, indictione prima. Actum in claustro canonicorum* Huic authentico affixum est sigillum Theodaldi episcopi, eidemque subscripsere canonici Aretini propria quisque manu. In margine inferiori *Guido fratrum minimus, domni Petri ejusdem eremi prioris & venerabilis anachoritæ jussione* id dictasse, petiisse, & impetrasse dicitur.

XXIX. Werthinæ & Helmwardeshusæ privilegia.

Iterum nobis repetenda Germania est, ubi Conradus, dum Noviomagi moraretur, omnia Werthinensis ad Ruram monasterii privilegia confirmavit IV. kal. Maii, novaque accessione cumulavit, petente Geroldo abbate, cujus mentio superius jam facta est. Idem imperator ad preces Giselæ augustæ & Heinrici regis eorum filii, necnon Meinwerci Patherbrunnensis episcopi, Winoni sanctæ Helmwardeshusensis ecclesiæ venerabili abbati jus concessit instituendi mercati, monetæ conficiendæ & telonei exigendi. Actum Northusæ XII. kal. Julii. Utrumque diploma refert hoc anno annalista Parderbornensis. Wino abbas ex Palæstina, quo eum miserat Meinwercus, nuper reversus erat, secumque templi Jerosolymitani descriptionem cum reliquiis retulerat. Usus est hoc exemplari pius antistes ad construendam in suburbio suæ civitatis basilicam in honorem sanctæ Dei-genitricis Mariæ, ubi canonicorum collegium, hodie quoque cum magnifica illa basilica superstes, instituit. Longe deterior fuit sors Helmwardeshusani cœnobii, ulim perinsignis & imperialis, cujus nunc vix rudera restant, possessionibus ab Hassiæ hæreticis occupatis.

XXX. Persoræ abbates.

In Anglia obiit Leoffius magnæ religionis Wicciorum episcopus, cui successit Persorensis abbas Britbegus, ut ex annalibus Mailrosensibus discimus. Primus Persoræ abbas Fulbertus anno DCCCC LXXXIV. institutus, quem sanctus Oswaldus Wigorniensis præsul suis precibus resuscitasse dicitur in annalibus [a] Wigorniensis ecclesiæ, in cujus diœcesi hoc monasterium situm erat. Ibidem Brithegus episcopus annos sex sedisse traditur. Ejus nudum nomen, uti & duorum sequentium habet Willelmus in episcopis Wigorniensibus, nulla mentione facta abbatialis ejus dignitatis, cujus notitiam Mailrosensi annalistæ debemus. In notis ad annales Wigornienses natus dicitur in pago Bercheriensi, Wlstani decessoris ex sorore nepos. Jam episcopus a Canuto rege missus est in Germaniam, ejus filiam Gunnildam eo ducturus, Heinrico imperatori uxorem collocandam. Decessit anno M XXXVIII. die XX. Decembris. Successor ejus Livingus monachus itidem fuit, dein Tavistokensis abbas, quo Canutum regem usum fuisse diximus [b] ad perferendam Roma epistolam ad Anglicanos episcopos & proceres. Hic sedit annos, non quindecim, sed tantum sex, successorem sortitus Aldredum, itidem monachum Wigorniensem, dein abbatem Tavistokensem, de quo nos suo loco. De Tavistokensi monasterio hæc tradit Willelmus Malmesburiensis. *Est in Domnonia cœnobium monachorum juxta* Tau *fluvium, quod* Tavistok *vocatur, quod per Ordgarum comitem Domnoniensem, patrem Elfridæ, quæ fuit uxor regis Edgari, surgendi exordium; per Livingum episcopum crescendi accepit auspicium. Locus amœnus opportunitate temporum, captura copiosa piscium, ecclesia congruente fabrica, fluvialibus rivis per officinas monachorum decurrentibus: qui suo impetu effusi, quidquid invenerint superfluum, portant in exitum. Rumonus sanctus ibi prædicatur & jacet episcopus, pulcritudine decoratus scrinii: ubi nulla scriptorum fides, assistit opinio... Cernitur in eodem monasterio sepulcrum Ordgari, spectaculoque ducitur enormitas mausolei filii ejus. Edulfus hic vocatus est, gigantea molis & immanis roboris.* Plura de illo scribit Willelmus, de Cridiensibus episcopis agens, ubi Livingum ait, defuncto avunculo suo, qui erat Cornubiensis episcopus, duos illos arbitratu suo, ut erat multæ apud Cnutonem regem familiaritatis, univisse episcopatus.

Tavistokense monasterium.

XXXI. Alwinus episcopus Wintoniensis.

Post decessum Alfini seu Elfii Wintoniensis episcopi, Alwinus ejusdem loci

[a] Angl. sac. to. 1. p. 473.

[b] lib. 56. n. 1.

ANN. CHR. 1033.

a Angl. sac. to. 1. p. 233.

monachus sedem adeptus est, cognatus a Emmæ reginæ, cujus custodiæ Richardus primus Normannorum dux ejus pater ipsam deputavit, cum eam Ethelredo regi copulandam in Angliam misit. Illic strenue pro rege dux militavit: sed tandem, relicta sæculari militia, totum se ad divinam convertit, monachus factus in ecclesia Wintoniensi, ubi demum, favente regina, episcopus fuit institutus. Cum ipse itidem Emmæ reginæ in omnibus faveret, traductus est apud Edwardum regem Emmæ filium, & malæ consuetudinis infamatus a Rotberto Gemeticensi monacho, magnæ tum apud regem auctoritatis, postmodum Cantuariensi primate: at regina innocentiam suam ferri candentis examine probavit, & novem ignitos vomeres, super pavimentum ecclesiæ positos, deposito peplo, rejecta chlamyde, succincta a duobus episcopis, nudis pedibus, episcopis eam deducentibus, illæsa perambulavit. Rex incautam suspicionem, virgarum flagellis, a matre & ab episcopis sibi inflictis, expiavit. Wintoniensem ecclesiam Alwinus quindecim annis rexit. Robertus ejus accusationis auctor, qui tunc Edsii Cantuariensis archiepiscopi vicarius erat, probata Emmæ innocentia in Galliam trajecit, & in suum se recepit monasterium: ex quo, cum reginæ & episcopo reconciliatus fuisset, ab Edwardo rege in Angliam revocatus fuit, factus primum Londoniensis episcopus, postmodum Edsii successor in sede Cantuariensi. Hæc inferius amplius exponenda, cum de Rotberto abbate Gemeticensi agemus.

ANN. CHR. 1034. XXXII.

Herluini vitæ primordia.

Annus insequens millesimus tricesimus-quartus nulla re insignior fuit, quam primordiis inclyti Beccensis monasterii, quo nullum toto hoc sæculo, saltem in Neustria, illustrius, cum ob religionem, tum ob cultum litterarum. Huic originem dedit beatus Herluinus, nobilis Neustrasius; splendorem contulere in primis duo ecclesiæ lumina, Lanfrancus & Anselmus, qui non minus sanctitate, quam studiorum fama hunc locum illustrarunt. Herluinus, primæ inter Neustrasios nobilitatis, patre Ansgoto, qui a Danis ortus erat, matre Heloide, Flandriæ ducum consanguinea, natus est in pago Brionensi, ubi Beccense monasterium situm est. Unde in Gisleberti Brionensis comitis, qui Richardi primi Normannorum ducis ex filio Godefrido consule seu comite nepos erat, domo educatus, & præ ceteris ei acceptus, potius armis tractandis assuefactus est, quam discendis litteris, quarum penitus usque ad conversionem expers fuit. Hinc domi ac militiæ inter commilitones suos præstantissimus, non solum apud Gislebertum comitem, sed etiam apud Rotbertum ducem in pretio erat. Jam virilem ætatem fere excedebat, cum Deus paullatim ejus animo sæculi contemtum instillavit. Et primo quidem a Gisleberto comite, cui ante acceptissimus erat, injuriam passus, & sui obsequii stipendiis fraudatus, ab eo recessit: sed tamen, cum eum in procinctu conflictus cum potentissimis Neustrasiis ineundi positum rescivisset, ut erat vir animi & fidei singularis, ejus auxilio cum viginti armatis accurrit, quæ res adeo comitem demulsit, ut ei gratiam & ablatas facultates abunde restituerit. Verum his retineri non potuit Herluini animus, cui jam mundus fastidio esse cœperat. Ab illo igitur tempore, cum annos ætatis triginta-septem excessisset, ab amore sæculi ad divina studia totum se convertit, in ecclesia frequentior, in qua non raro pernoctabat, sæpe in totum diem jejunus; in precibus magis assiduus, sæpe in lacrymas effusus; denique ab omni re ludicra abhorrens, hoc solo retentus in sæculo, quod prædiorum suorum disponendorum facultatem a comite Brionensi obtinere volebat: interim vili inter aulicos habitu indutus, barba & crine intonsus cum illis identidem residens. Ordericus b tradit, Gislebertum Brionæ * comitem in pagum Vimmacensem cum tribus armatorum millibus adversus Ingelvinum Pontivi comitem expeditionem fecisse, commissoque prœlio, victum ac fusum fuisse, multis ex suis cæsis aut captis, ceteris fuga elapsis. quo in conflictu Herluinus miles, qui aderat, periculum metuens, voto se se obstrinxerit, *quod, si de imminenti periculo sospes evaderet, nulli ulterius, nisi soli Deo, militaret.* quod re ipsa exsecutus est.

b Orderic. lib. 3. init.

* Brionne.

Inter ea Gisleberto comiti visum est eum ad Rotbertum ducem mittere ad procurandum quoddam negotium, quod in conterranei sui perniciem vergebat. Legationem abnuit vir pacis studiosus. qua re adeo efferatus est comitis animus, ut omnia ipsi suisque auferri jusserit. Ille vero non tam sui, quam egenorum, quibus

ea impendebat, damno permotus, comitem adit; &, Quæ mea sunt, inquit, universa distrahantur, dum pauperibus, qui vestram nullo crimine meruerunt offensam, sua restituantur. Tactus tam molli & humili sermone comes, seorsim Herluinum percontatur, ecquæ tantæ mutationis causa? cui ille paucis non sine lacrymis: Sæculum, inquit, amando, & tibi obsequendo, iis, quæ corporis sunt, omnino intentus, animæ curam penitus neglexi. nunc vero, si quid umquam de te bene merui, rogo, ut quod vitæ superest, mihi transigere in monasterio liceat, salvo amore tui; & dones mecum Deo, quæ sunt mei juris. Ad hæc lacrymas continere non potuit comes, nec sustinere ulterius loquentem valens, in conclave se abripuit. Tandem vero gratissimo clienti expetitam concedit tam sui, quam suorum omnium facultatem, eumque deinceps non ut clientem, sed ut dominum colere cœpit. Hic est Gislebertus, cognomento Crispinus, cujus posteri erga Beccense monasterium optime semper affecti fuerunt, & ex his non pauci ibidem monasticæ vitæ nomen dederunt. AN. CHR. 1034.

XXXIII. Burnevillæ monasterii origo.

Hac facultate accepta, vir Dei ad exstruendam confestim domum Dei se accingit. Huic erat prædium, vocabulo Burnævilla *, in monte situm, duplici milliari a loco, ubi modo Beccense monasterium cernitur. Illic prima novi asceterii fundamenta jacere constituit Herluinus. Mox admotæ manus operi, cui ille præsidebat, ipse terram fodiens, lapides, sabulum, calcemque humeris comportans, ipsemet componens parietes; quibus horis alii aberant, ipse congerens, quæ ad opus exigebantur; sicque otium ab omni parte diei excludens; interim contentus cibo parcissimo, nec admodum exquisito, quem semel tantum in die, præter dominicos & festos dies, expleto diei opere percipiebat. His exercitiis occupatus, quia interdiu nequibat, edificendo psalterio noctem pæne totam impendebat. Tum vero prima litterarum elementa addiscere cœpit, cum annorum esset pæne quadraginta, Deique opitulante gratia eo usque processit, ut etiam ipsis litteratis in exponendis & intelligendis sacris scripturis admirationi esset. Promotis Burnævillæ ædificiis, proxima illi cura fuit de religioso proposito ibidem instituendo. quæ nova viro Dei tentatio fuit. nam profectus ad cœnobium quoddam, explorandi causa mores ac disciplinam monachorum, prope nihil religiosæ gravitatis illic inesse deprehendit, immo a janitore, quasi fur, pugno inflicto e loco extrusus est. quam ille injuriam, nullo verbo reddito, patientissime tulit. Inde ad aliud majoris nominis cœnobium proximo natali dominico accessit: at vix amplius ædificationis ex eo retulit. nam cum sollemni pompa fratres processionem agerent, vidit monachos *indecenti benevolentia* passim arridere laïcis, sibi blandiri de paratioribus ornamentis, eaque ostentare; ad ingressum in ecclesiam vel in chorum contentioso tumultu anticipare aditum; ad hæc insistentem sibi nimium fratrem quidam monachus monachum pugno repercussum avertit. adeo etiam tunc *omnes omnium per Normanniam*, ut ait Gilbertus Crispinus, *mores barbari erant*. Verum hæc offendicula ex animo viri removit unius monachi pietas ac religio. nam sequenti nocte, expleto matutinorum officio, aliis diu ante lucem egressis, cum in quodam oratorii angulo precibus vacaturus clam remansisset Herluinus, monachus ille, eo non viso, prope substitit orandi causa: qui nunc toto corpore prostratus, nunc in genua erectus, cum multis lacrymis in precationes effusus, usque ad claram lucem perstitit. quo exemplo omnino redintegratus est Herluini animus, & in monastico proposito confirmatus.

* Beccevilla

XXXIV. Herluinus abbas et præfectus.

Itaque, vicinorum monasteriorum moribus exploratis, ad sua rediit, moxque paternas domos in servorum Dei habitacula convertit. Perfecta ecclesia ab Herberto Lexoviensi episcopo vice Rotomagensis archiepiscopi, in cujus diœcesi situs est locus, in honorem sanctæ Mariæ dedicatur, resectisque capillis atque habitu sæculari deposito, Herluinus ab eodem sacræ habitu religionis induitur, cui duo ex suis ad portandum ejusdem ordinis jugum adjuncti. Non multo post ab eodem præsule sacerdos consecratus, pluribus illic jam aggregatis abbas præficitur, cum per annos tres *improperium vitæ spiritualis* patientissime tulisset. Incredibile est quanta fuerit abbatis & monachorum illic sub eo degentium religio. Videres abbatem, peracto in ecclesia officio, collo sementem, manu rastrum vel sarculum gestantem, ad agriculturam præire; monachos omnes subsequi, & rurali operi ad diei terminum insistere; alios sentibus & spinis agrum repurgare, alios fimum scapulis com-

ANN. CHR. 1034.

portantes spargere, hos sarrire, illos serere; nullum denique panem in otio comedere; omnes porro ad unamquamque horam divini officii causa in ecclesiam convenire. Ceterum victus illis quotidianus panis siligineus, & herbæ eum sale & aqua; potus nonnisi aqua lutulenta, qualis in illo monte haberi poterat, ubi fons nullus, præterquam ad duo milliaria, erat. Exemplum magistri omnem obmurmurandi rationem excludebat. Abbas quippe non aliis cibis utebatur, prior ad opus & postremus, in labore assiduus. Pii filii exemplum secuta pia ejus mater Heloys, simili se inibi propter Deum servitio nobilis matrona addixit, &, collatis Deo prædiis suis, ancillæ fungebatur officio, servorum Dei pannis abluendis & extremo cuivis operi mancipata. Forte dum illa quadam die annonam ad opus servorum Dei torreret, subito igne domus undique correpta est. Mox quidam abbati festinus nuntiavit, domum combustam, ejusque matrem eodem incendio involu-" tam. At ille, lacrymis perfusus, erectis ad Deum manibus: Gratias tibi Deus, in-" quit, quod in ministerio servorum tuorum matrem meam ignis absumsit. Hæc tamen ex illo incendio salva & incolumis evasit. Ejus obitus in Beccensi necrologio notatur VIII. idus Augusti; Ansgoti vero ejus mariti XVI. kal. Martii.

Monasterii dotatio.

Prima loci dotatio admodum exigua fuit, ex solo Herluini constans patrimonio, non admodum amplo, cui mater ejus & fratres, Odo & Rogerius, ex suo nonnihil addiderunt. Qualis vero fuerit hæc dotatio, ex ipsius Herluini litteris patet, quæ sic habent.

Notum sit omnibus christianæ religionis cultoribus, quod ego abbas Herluinus, filius Ansgoti; astantibus & laudantibus fratribus meis, Odone & Rogerio, jubente Gilleberto comite, & Alberto & Ranulfo, consentiente Roberto comite & Roberto archiepiscopo, donavi sanctæ Mariæ tertiam partem terræ de Burnevilla, & hoc quod pertinet ad illam; & Tavilleio & Succeio, & hoc quod pertinet ad eas, & terram de Sernaio, & hoc quod pertinet ad eam, qua Ansgotus pater meus in vita sua habuit: dotem quoque matris meæ, jubente patre meo ex integro mihi datam. Coram testibus Fulberto sacerdote, Vitale, Rainaldo, & aliis multis.

Qui huic donationi consensisse dicuntur Albertus & Ranulfus, filii esse videntur Gilleberti seu Gisleberti comitis Brionensis. Nullæ his litteris apponuntur chronicæ notæ, uti nec in plerisque aliis illorum temporum in Normannia editis: sed tamen datæ videntur hoc ipso anno, Herluino jam abbate, certe ante annum insequentem, quo ineunte Rotbertus comes seu dux Nortmannorum, qui his consensisse dicitur, Jerosolymitanum iter aggressus est, in quo decessit. Rogerius & Odo Herluini fratres, hic laudati, notantur in Beccensi necrologio; Rogerius quidem idibus Januarii; Odo vero XIV. kal. Aprilis. Porro tam tenuis erat novi monasterii census, ut Herluinus illic ob id constitutus sit abbas, *quia propter paupertatem loci illius quivis alius regimen ipsum nolebat suscipere*, ut in Beccensi chronico legitur. Non diu stetit in loco illo inaquoso monachorum cœtus, qui post aliquantum temporis in proximam vallem translatus est, in locum scilicet, qui Beccus dictus nomen celeberrimo Beccensi monasterio indidit.

XXXV. Pratellense monasterium duplex.

Vix amplius decem millibus passuum a Beccensi monasterio distat locus, quem veteres Pratellos *, alii Pratellum vocant, in angusto montium intervallo haud procul a Ponte-Audomari positus, ubi antiquitus monasterium stetisse constat, cui Ansegisus Fontanellensis abbas, imperante Ludovico Pio, quindecim solidos legavisse traditur. Hoc monasterium Danica tempestate, ut alia illis in partibus fere omnia, solo æquatum, instaurare, immo a fundamentis erigere aggressus est hoc tempore nobilissimus miles, Hunfredus nomine, cognomento de Vetulis, Turoldi filius; idemque alterum sanctimonialium ibidem inchoavit. Utrumque filius ejus Rogerius de Bello-monte absolvit, ac prædiis auxit. Turoldus ille Normanniæ ducibus affinitate conjunctissimus erat, quippe qui sororem Gunnoridis, Richardi secundi matris, uxorem duxerat, ex qua Hunfridum suscepit; factus & ipse pædagogus Willelmi ducis, a perfidis * patriæ proditoribus demum interfectus. Hinc Hunfridus, *genere spectabilis, opibus dives, & amplissimo pollens honore*, suas opes ad promovendum Dei cultum impendere statuit, suffragante conjuge Albereda, & cœnobium virorum *in proprio fundo*, Pratellis dicto, in honorem sancti Petri construere cœpit, alterum puellarum in honorem sanctæ Mariæ, quod utrumque liberaliter dotavit. Quam ob rem accersito Gradulfo Fontanellæ abbate, cui valde

* Preaux.

* Guillelm. Gemmet. lib. 7. c. 2.

familiaris

familiaris erat, ejus consilio novi monasterii ædificia disposuit, brevique multum promovit, eidemque locum regendum commisit. Mox adducti e Fontanella monachi, quibus sui vice Gradulfus præfecit Ansfridum abbatem, sub quo Hunfridus ipse non multo post, abruptis sæculi impedimentis, *sanctæ religionis habitum* induit, ibidemque vitam laudabili fine conclusit. Ita rem narrat anonymus [a] Fontanellensis ejus temporis in libro de miraculis sancti Wlframni, præferendus utique Gilberto [b] Candelario, qui Eimardum Pratellensis novi monasterii primum abbatem dicit. Forte hic dicendus primus ejus loci œconomus, quem ad portam monasterii sepultum tradunt. ANN. CHR. 1034.

a *Acta SS. to. 3 p. 372.*

b *Neustria pia p. 508.*

Tempus conditi cœnobii discimus ex charta ipsius Hunfridi, qui, *annuente piissimo Rotberto Normanniæ marchione & filio ejus Willelmo*, consentientibus etiam filiis suis & conjuge, apud quamdam mansionem suam, nomine Pratellum, abbatiam, *antique destructam*, in honorem sancti Petri apostolorum principis restruxit ac dotavit, concessis Pratellensi mansione, Torivilla, Martini-monte, Sellis, Campiniaco, & decima villæ, quæ Boscus-Osberni vocatur, aliisque. Id factum proinde ante annum M XXXV. quo Rotbertus princeps in Jerosolymitano itinere decessit. Hic iter illud aggressurus, *dedit sancto Petro ad Pratellum ex suo dominio unam villam, quæ vulgo Turstini-villa vocatur: pro qua structor ejusdem ecclesiæ Hunfridus duodecim libras auri & duo pallia, & duos maximi pretii caballos dedit. Hæc Fiscanni delata sunt, & ibi recepta. Sed quia Willelmus adhuc parvulus, ejusdem Rotberti comitis filius, post illum erat regnaturus; eum pater Pratellum misit, ut suo jussu etiam puer propria manu donationem Turstini-villæ super altare poneret. Huic rei interfuerunt vetulus Nigellus-Turaldus, qui unum de supra scriptis caballis a comite Rotberto dono suscepit; Radulfus camberarius filius Geraldi, Goscelinus-Rufus de Formovilla, Hunfridus constructor ejusdem loci, cum filiis suis, Rogerio & Roberto-Willelmo, qui etiam a patre ob causam memoriæ colaphum suscepit. Suscepit etiam aliud colaphum Richardus de Lillabona, qui ocream vini comitis Roberti ferebat; qui, cum requireret, cur sibi Hunfridus permaximum colaphum dedisset, respondit: quia tu junior me es, & forte multo vives tempore, erisque testis hujus rationis, cum res poposcerit. Suscepit etiam tertium colaphum Hugo filius Waleranni comitis.* Observanda hæc traditionis per colaphum tessera, qualem alibi nusquam legere memini.

Paullo post conditum illud virorum Pratellense monasterium, alterum etiam virginum in eadem valle construxit Hunfridus, flagitante Alberada conjuge sua, illudque in honorem sanctæ Dei-genitricis Mariæ & sancti Leodegarii martyris dedicari curavit, multis prædiis [c] eidem collatis. In his donavit quidquid in villa Bodelfa possidebat, Malgerio archiepiscopo, a quo id in beneficium tenebat, assentiente & confirmante, ea conditione, *ut abbatissa ejusdem monasterii semel in anno, in solemnitate ejusdem domnæ ecclesiæ nostræ & dominæ Mariæ, in episcopio suo deserviat.* Ne quis vero de his litem moveret, Hugo Grammaticus archidiaconus Rotomagensis in dedicatione ipsius Pratellensis ecclesiæ, ex præcepto Hunfridi, sub gravi pœna interdixit, quod Hugo Lexoviensis episcopus sanxit. Paternam donationem ratam habuit, auxitque Rogerius de Bello-monte, aliique ejus exemplo conterranei multa eidem cœnobio contulerunt. Prima ejus loci abbatissa fuit Emma, quam Anfrida & Cæcilia subsecutæ sunt.

c *ibid. p 521.*

XXXVI. Odilo litem componit cum Balmensi abbatissa.

Sub idem tempus quædam controversia exorta est inter Odilonem Cluniacensem abbatem, & Elizabeth abbatissam Balmensis parthenonis de quodam prædiolo, juxta villam Givriacum sito. Concordiæ causa convenere partes in ipsum locum, ubi præsentes adfuerunt venerabiles abbates domnus Allenardus, seu Halinardus Divionensis, domnus Guidricus seu Widricus sancti Apri Tullensis, & domnus Otgerius incerti loci abbas, qui litem composuere: cujus rei notitiam Odilo *presbyter & monachus* (sic vir sanctus se ipse vocat) & *domnus* Rotbertus ejusdem loci præpositus conscripsere.

XXXVII. S. Apro facta donationes.

Tunc sancti Mansueti Tullensi monasterio præerat Hunaldus abbas, qui hoc anno litteras edidit de donatione Odelrici de Novo-villari. Hic frequentibus morbis identidem vexatus, *domum sancti Mansueti frequentare* consueverat, eique crebro subvenit ejusdem sancti miseratio. Hinc tanta in eumdem locum accrevit ejus benevolentia, ut se & conjugem suam ibidem sepeliri decreverit, *non desperans animæ suæ remedium illius consequi obtentu, cujus promeruit, dum vixit, sustentari*

ANN. CHR. 1034.

& defendi interventu. Ob id sancto Mansueto duos mansos & quædam alia prædia contulit. *Facta est hæc donatio per legalem vestituram altera die post obitum ejus, videlicet* XVII. *kal. Septembris, per manum advocati nostri Heinrici, astante ejus,* id est Odelrici, *conjuge cum filio suo Odelrico. His frater ejus Arnulfus interfuit.* quod Bruno episcopus auctoritate sua firmavit, & sigillo munivit. *Acta sunt hæc apud monasterium sancti Mansueti, indictione secunda, anno autem incarnationis dominicæ millesimo* XXXIV. *anno vero gloriosissimi Chouradi regnantis* X. *imperatoris* VIII. *domno siquidem Brunone episcopo pastoralitatem sanctæ Tullensis ecclesiæ sobrie, feliciterque regente* VIII. *introitus sui anno, ordinationis vero* VII. Idem Bruno ratam habuit donationem, quam quidam vir nobilis, Rainardus nomine, sancto Mansueto fecit, cum ibidem *sanctæ conversationis* induit *habitum.* Hic benigne susceptus ab Hu-
» naldo abbate & fratribus, donavit quartam partem suam in ecclesia Riniaci &
» apud Sartum: cujus frater Otto, qui paullo post a sæculo migravit, ibidemque
» cum fratre sepeliri voluit, suam itidem in iisdem locis partem concessit: ac de-
» mum alias duas partes duo superstites fratres, Stephanus & Gobertus, contule-
» runt. quæ omnia *precario jure* Otgerdis Stephani uxor sibi dari poposcit.

XXXVIII. Dudonis abbatis Dervensis obitus & successores.

Superstes fuit ad hoc tempus Dudo Dervensis abbas, eo nomine primus, cujus non pauca instrumenta in chartario ejus loci habentur, ex quibus nonnulla superius compendio retulimus. Insuper duo adhuc restant absque chronicis notis, in quorum uno quædam nobilis matrona, Adeleidis nomine, ex Burgundiæ partibus,
» tempore Brunonis Lingonensis episcopi, cui propinquitate carnis conjuncta erat,
» eidem monasterio, pro remedio suæ suorumque animæ, quamdam suæ proprietatis
» villam contulisse dicitur, ab incolis *Vennors* vocitatam, in qua postea humata fuit.
» Cum vero hæc villa post mortem Brunonis episcopi, qui eam ab omni pervasione
» immunem servaverat, diripientium præda exstitisset; ejus defensionem Dervenses
» Rainoldo militi nobilissimo & boni testimonii viro commisere sub annua pensione
» duodecim librarum denariorum, quas ex suo *ærario* ei se persoluturos promiserunt. His litteris apposita sunt signa domni Dudonis abbatis, Rainoldi militis, & Odonis ejus filii, Deodati decani Dervensis, & multorum aliorum. Altero instrumento idem Dudo admittit satisfactionem Dudonis vicecomitis, qui multa damna Dervensibus apud Velceniam intulerat; atque ut eum benevolum reddat, *tertium placitum de hominibus sancti Petri, ad eamdem potestatem Velceniæ pertinentibus,* ei concedit. Subscribunt post Dudonem Rainoldus præpositus, qui his conditionibus interfuit, Rodulfus decanus, aliique Dervenses monachi; item Heribertus monachus & decanus Altivillaris monasterii, & Otgerus monachus ejusdem loci. Hoc autem anno idem Dodo cuidam laïco, Seïardo nomine, sub annuo censu duodecim denariorum tradit quamdam terram in villa Bosonis-curtis, quæ nuper sancto Petro a Ratoldo milite collata fuerat. Legi litteras Dervensis cœtus & matris Certiolæ, quibus mortem Dudonis abbatis significant *patribus Villælupensis* monasterii, *Salvatoris nomine signatis,* qui nuper Stephanum abbatem suum amiserant, pro quo se psalmos & oblationes persolvisse dicunt; adduntque se IV. *idus Septembris melle & favo dulciorem* itidem amisisse *permaxima pietate* præditum *patrem,* scilicet *abbatem Dudonem:* quem XII. kal. Septembris præcesserat unus de senioribus suis, nomine Benzo, pro quibus orationes a Villælupensibus postulant. Si bene hunc locum legimus, *mr ctiola.* hæc *mater Certiola* erat abbatissa puellaris monasterii, a sancto Berchario haud procul a Dervensi virorum cœnobio constructi, quod Camuzatus sepingentis abhinc annis funditus eversum ac dirutum

Villæ lupæ abbates.

fuisse testatur. Ex prædictis litteris conficitur, Humberto Villælupensi abbati Widonis successori postponendum esse Stephanum abbatem, quem vulgati indices Widoni anteponunt. Dudonem abbatem Dervensem, ejus nominis primum, excepit Milo abbas, qui anno M XLIX. locum fecit Brunoni abbati, cujus mentio sæpe inferius recurret.

XXXIX. Corbiniacus Flaviniaco restituitur. * le Morvan.

Corbiniacus, nunc opidum agri Morvinensis * in Burgundia cum monasterio, olim cella erat, Flaviniacensi abbatiæ ab ipso exordio subjecta. Ejus autem præpositi sensim Flaviniacensium jugum excusserant, & se abbates ferentes, locum suum in abbatiam erexerant. Mortuo itaque ejus loci abbate, Amadeus Flaviniaci venerabilis abbas Helmuinum Æduensem episcopum adiit, rogavitque, ut Corbiniacum in pristinum subjectionis statum redigeret. Mox regum præcepta & pri-

ANN. CHR. 1034.

vilegia Romanorum hac de re pontificum sibi exhiberi præcepit Helmuinus : in quibus tantam deprehendit de hac subjectione consonantiam, ut id quod petebatur, differri minime posse censuerit. Id autem exigebat non modo regia & apostolica auctoritas, sed etiam necessitas regularis observationis, quæ ita illic defecerat, ut *ordinis rigore laxati monachi Corbiniacenses, communia bona in proprios usus transfudissent, & generalis stipendii summa, in particulas divisa, gravem loco & infamem paupriem induxissent.* Quam ob rem Corbiniacum Flaviniacensi monasterio restituit, ita ut Flaviniacensis abbas hunc locum, sicut ceteras res sui monasterii ordinet atque disponat. *Actum Augustiduno civitate.* Subscribunt cum Helmuino episcopo canonici Æduensis ecclesiæ, tum abbates Odilo *Cluniensis*, Oddo Autisiodorensis, Osaldus abbas sancti Martini Augustodunensis. Bernardus scripsit vice Rainaldi cancellarii, *anno Verbi incarnati* I XXXIIII. *Aeynrici vero regis anno* V. Nunc Corbiniacense monasterium denuo Flaviniacensi subtractum, & in abbatiam erectum est.

XL. S. Juliano donatio ab Odone comite facta.

Eodem anno Odo, Trecensium & Blesensium comes, *in diem tertium paschæ, quo die statio episcopalis apud sanctum Julianum agitur, cum Arnulfo archiepiscopo ad monasterium sancti Juliani* Turonense *cum multis optimatibus venit, ibique a monachis & abbate Richerio honorifice susceptus, in capitulum sancti Juliani est conductus; acceptaque societate loci, ipse uxorque ejus Ermengardis, ac filii ejus, ob recompensationem memoriamque datæ sibi societatis, per deprecationem Wanilonis thesaurarii, qui de ipso tenebat, concessit sancto Juliano & monachis ejus boscum Rareti perpetualiter ad habendum, ad omnes focos omnium officinarum monasterii enutriendos, & ad monasterium cooperiendum, & ad omnes officinas ipsius ecclesiæ* seu monasterii *construendas* ... *Hæc omnia concessit sancto Juliano & monachis suis pro salute animæ suæ, uxorisque ac filiorum suorum, Tedbaldi ac Stephani. Petiit etiam, ut quo die moreretur, nomen ejus inter nomina fratrum scriberetur, & memoria ejus ageretur. quod monachi fideliter devoteque concesserunt. Acta sunt hæc Turonis in capitulo sancti Juliani, regnante Heinrico rege anno* III. qui annus quintus in superiori Helmuini diplomate legitur, ubi legendus videtur quartus.

Commerciacum ab eodem expugnatum.

Non prætermittendum hoc loco id, quod legitur in epistola sancti Vitoni monachorum ad Colonienses sancti Pantaleonis monachos, quibus rationem reddunt, quo pacto sancti Pantaleonis martyris brachium ad ipsorum possessionem venerit. Rem fere sic memorant. Tempore Conradi augusti, qui Heinrico Pio successit, Odo comes, bello inclytus in regno Franciæ occidentalis, jure hereditario possidebat castrum *Commarceium*, supra Mosam situm, in quo templum erat in honorem sancti Pantaleonis martyris, multis sanctorum reliquiis insigne. Hoc castrum in beneficium acceperat quidam comes indigena ab Odonis comitis patre : quo defuncto, illud in jus proprium convertere voluit, & fidem clientelarem justo heredi præstare renuit. Hac injuria offensus Odo, castrum obsidet, urget, expugnat, & ferro ignique vastat. Eo tunc advenit Richardus abbas sancti Vitoni cum Gervino monacho, tunc illius monasterii apocrisiario, qui postea sancti Richarii abbas creatus est. Huic in illa Commerciaci clade occurrit quidam gregarius miles, qui sanctorum reliquias, corio insutas, sub chlamyde asportabat. Has a milite pretio comparavit Gervinus, dissutoque corio, brachium sancti Pantaleonis cum minori osse brachii protomartyris Stephani, aliisque aliorum sanctorum reliquiis in eo deprehendit. quo commercio exhilarati Richardus abbas & Gervinus, has reliquias in sua ecclesia deposuere. Ex eo tempore cultus sancti Pantaleonis martyris non modo in sancti Vitoni ecclesia vigere cœpit, sed etiam in monasterio sancti Mauri episcopi, ubi sanctimoniales nuper institutæ fuerant, ab eodem Richardo abbate *adductæ* : quæ cantum de prædicto martyre, *quem in suis partibus didicerant, ejusdem cœnobii sorores docere studuerunt.* Ex quibus conjicere licet, primas sanctimoniales sancti Mauri ex urbe Colonia, in qua sancti Pantaleonis memoria in honore erat, adductas fuisse. Integra epistola, ex qua hæc compendio retulimus, exstat in sæculi VI. parte I. post priorem vitam sancti Richardi abbatis.

XLI. Albertus abbas Majoris-monasterii.

Hoc fere tempore Evrardo seu Ebrardo abbati Majoris-monasterii successit Albertus, quo abbate monasterium, jam quidem illustre, sed non ad eam, quæ postea ipsi contigit, amplitudinem provectum, magnopere extulit caput, & ad maximam dignitatem assurrexit. Jam abbas erat Albertus, cum Odo Blesensis comes

ANN. CHR. 1034.

ejus rogatu ecclesiam sancti Medardi, Vindocino castro proximam, Martinianis monachis, quos impense diligebat, & apud quos sepultus est post annos tres, concessit, assentientibus Salomone de Lavarzino, Walterio filio Hamelini de Langeïo, & Buechardo, cognomento de *Caresmot*, qui de Odone comite prædictum locum in beneficium tenebant. Infinitæ propemodum Alberti abbatis tempore factæ sunt Majori-monasterio donationes, multæque cellæ seu præpositureæ erectæ, quas omnes hic commemorare prolixius foret. Una est sancti Martini de Belismo, quam quidam miles, scilicet Hugo de Roceto, filius Johannis, sancto Martino donavit, *cum terra omni, quæ ad altare pertinet*, aliisque rebus in ipsius charta expressis. *Favit autem his omnibus*, inquit, *dominus meus, Ivo nomine, Sagiensis episcopus*, cui Belismum castrum ex Willelmo comite ipsius patre provenerat; *Odo quoque regis Francorum Heinrici germanus, & Gausfridus comes Andegavensis, de quorum erant omnia fevo.* His etiam nonnulla de suo addidit Ivo episcopus, qui his litteris signum crucis apposuit. *Testes de auctoramento comitis Gaufredi* fuere *comes Eudo, Odo frater regis Heinrici, Hungerius drudus ejus*, seu fidelis, & alii: *de auctoramento Odonis comes Gaufredus, Bernardus de sancto Aniano, Hungerius drudus Odonis.* Quo tempore hæc donatio facta sit, colligitur ex subscriptione Gausfridi Andecavorum comitis, qui Fulconi patri anno sequenti successit, tum Odonis Heinrici regis fratris, qui Rotberto patri non diu fuit superstes.

Cella S. Martini de Belismo.

XLII. Odo regis frater Pontem Turonensem struit.

Hic *Odo comes* Pontem supra Ligerim apud Cæsarodunum-Turonum, *ex auctoritate domini* sui *Heinrici regis*, ædificari curavit, *ubi inundantis aquæ tempore multos noverat rapidi amnis impetu periisse: ubi liberam quilibet habeat transeundi facultatem absque ullius telonei exactione.* Exstat ejus rei instrumentum in archivo Majoris-monasterii, appositis signis *Odonis fratris regis, Widonis archiepiscopi* Remensis, qui Ebalo hoc anno successit; *Hescelini episcopi*, inferius denuo laudati[a], *Beraldi episcopi* Suessionensis, *Tedbaldi & Stephani* comitum, filiorum Odonis Blesensis comitis, qui anno MXXXVII. cæsus est; item Valeranni, Buechardi, Manassæ & Hilduini comitum. In quodam indice Hugonis regis posterorum, qui in Philippo primo desinit, Hugo & Odo, Rotberti regis filii, mortui inventi fuisse dicuntur. quod argumento est, eos repentina morte interiisse. De Odone id confirmat Rodulfus Tortarius, monachus Floriacensis, initio libri de miraculis sancti Benedicti, ubi Odo, Heinrici regis frater, *nullius dignitatis fastigio sublimatus*, cum non haberet propria, aliena subripuisse dicitur, rapinisque ac prædationibus vacasse. Forte ex Soliacensibus * agris præda onustus revertens, in quoddam prædium sancti Benedicti, id est Floriacensis monasterii, divertit; ibique nocte hospitatus, deficientibus luminaribus, paschalem cereum ab ecclesia sibi ministrari jussit. Nocte vero gravi morbo correptus, vix inde recesserat, cum morbo invalescente interiit, ut Rodulfus tradit.

a num. 56.

* de Sully.

XLIII. S. Gausburgis cella S. Petro Carnutensi data.

Idem qui supra Ivo, antequam esset Sagiensis episcopus, *cassibus*, ut ipse ait, *mundanæ conversationis irretitus, locellum sanctæ Gausburgis, in territorio Belismensi situm, cum omnibus ad ipsum locum pertinentibus, sancto Petro Carnutensi* donavit, ut *ibidem militaturus Deo monasticus ordo habeatur.* quod domino suo Heinrico regi, de cujus beneficio erat, confirmandum obtulit. Hunc locum antea Willelmus Belismensis comes, ipsius Ivonis pater, cuidam monacho Bonævallensi, Beringerio nomine, dederat: sed ille *abbas consecratus*, scilicet Bonævallis, *bellorum frequentiam atque loci paupertatem quotidie crescentem ferre non valens, sponte ad suum cœnobium est reversus*, ubi postea reliquum vitæ suæ transegit. *Post mortem vero Willelmi comitis & Rodberti filii ejus, quem securi* [b] *inimici ejus in carcere positum interfecerunt; Ivo frater Willelmi in honorem succedens, abbatem Landricum*, de quo superius egimus, *rogans expetiit, ut locum præfatum perpetuo habendum susciperet, & monachos suos illuc dirigeret, ibidem militaturos. cujus petitioni abbas obsequens, misit quosdam de suis, qui locum fere per triennium tenuerunt.* Post hæc Deodati cujusdam nefarii monachi, qui in Britanniam fugit, flagitiis factum est, ut monachi ab illo loco discederent, ejus infamiam & fœtorem ferre non valentes. Hæc ex libro Haganonis. In necrologio ejusdem monasterii notatur XII. kal. Januarii Berengerius abbas, haud dubie Bonævallensis mox laudatus.

b Willelm. Gemmet. lib. 6. c. 7.

XLIV. S. Hilario Carcassonensi facta donatio.

Raimundus Carcassonensis comes hoc tempore bellum gerebat cum Arnaldo-Giberto *propter mortem filii sui*. id est Arnaldi, quem forte Raimundus interfecerat. Pugnatum est ad castrum Reddam: victoria penes Raimundum stetit, qui

sanctum Hilarium Carcassonensem episcopum, cujus corpus in monasterio sancti Saturnini seu sancti Hilarii requiescebat, ante pugnam invocaverat. Hujus victoriæ ut se gratum præstaret Raimundus, villam Valleveriam & alia quædam Olibano abbati & monachis ejusdem cœnobii donat, assentiente conjuge sua Beliarde. Actum xv. kal. Septembris, anno IV. regnante Henrico rege. Exstat ejus donationis instrumentum in Sæculo [a] v. Actorum nostrorum. ANN. CHR. 1034.

a Sæc. 5. Bened. p. 553.

Crudatensi monasterio, haud scio an proxime post Adamum [b], tunc præerat Ragnoardus seu Rainoardus abbas, cujus tempore cellam sancti Petri de Morenco seu Moirenco Humbertus Gratianopolitanus episcopus favente Radulfo rege & Hermengarde ejus conjuge, ædificari curavit, commodum & opportunum esse ratus, ut canonicis sub activa vita florentibus monachos vitam contemplativam discentes in suo episcopatu adjungeret, ut ipse loquitur in suis hac de re litteris, quas in Appendice referemus. Eodem abbate hæc cella non mediocre augmentum accepit. Posita est in episcopatu Gratianopolitano ad Iseram fluvium in opido Morinco, cui cellæ & monachis inibi Deo famulantibus Umbertus quidam & uxor ejus Etma ecclesiam sancti Martini cum suis adjunctis, sitam in episcopatu Gratianopolitano, in pago Salmoriacensi apud Vopredium, hoc anno contulerunt. Girbaldus monachus scripsit hujusce donationis instrumentum, quæ donatio ecclesiæ *sanctæ Mariæ Crudatensis & sancti Petri Moirisensis, ubi domnus Regnoardus præerat*, facta dicitur. Mitto alias donationes eidem loco eodem tempore factas.

Crudatensis cella apud Morencum.

b lib. 47. n. 48.

Ad hunc annum revocat Baronius Casimiri principis secessum in monasterium Cluniacense. Is Miceslai II. Polonorum regis, ut Polonicæ historiæ scriptores tradunt, filius, mortuo patre, quod regni proceres Rischæ viduæ matris imperium ferre non possent, adhuc juvenis regno pulsus, Cluniacum se recepisse dicitur, ibique abjectis sæculi pompis, monasticen professus, ac diaconus ordinatus fuisse. At cum regni calamitates eo devenissent, ut nulla restituendæ publicæ tranquillitatis spes affulgeret, nisi Casimirus paterno solio imponeretur; rex ab omnibus etiam absens proclamatur. Missi Cluniacum legati, eum regem salutant, & ab Odilone repetunt. Negat abbas id sibi licere citra Romani pontificis auctoritatem. Romam itaque legati contendunt, expositisque pontifici (is Benedictus IX. erat) regni calamitatibus, variisque conditionibus acceptis, quas Polonici scriptores memorant, postulata demum impetrant. Sic Casimirus, dissoluto castitatis voto, monachus simul & diaconus in Poloniam revertitur, rex ab omnibus agnoscitur, uxorem ducit, liberos procreat. Pristinæ tamen conditionis memor, pietatis officiis, ut status ferebat, animum applicuisse dicitur, & varia suis Cluniacensibus monasteria exstruxisse. Ne vero tanti beneficii aliquando immemores essent Poloni, cautum fuisse tradunt, ut præter nummum annui census, quem sedi apostolicæ pendere deberent, etiam cæsariem in modum coronæ deferrent, aliaque præstarent, quæ Polonici historici fusius narrant. Casimirus regnum iniisse fertur anno M XLI. quod anno M LVIII. filio suo Boleslao II. morte resignaverit. Apud chronographum Saxonicum a Leibnitio editum mentio quidem fit de Casimiro, sed hic Odalrici Boëmiorum ducis filius dici videtur. nam ad hunc annum, Odalricus Boëmiorum dux obtentu reginæ, id est Gisilæ imperatricis, & procerum, de exsilio rediisse perhibetur, & ducatus sui mediam partem, fratre suo Germiro alteram retinente, recepisse. Tum, (chronici verba sunt) *Miseso dux Polonorum immatura morte interiit; & christianitas, ibi a suis proavis bene inchoata, sed a se melius roborata, flebiliter, pro dolor! disperiit. Prædictus quoque Odalricus dux post reversionem, fratre excæcato*, scilicet Germiro, *filio fugato, iterum sacramenta*, Conrado imperatori data, *infringens, infidelitati more consueto insistit, & tandem cibo & potu suffocatus interiit. Hujus filius Kasimer, cum matre sua a Polanis de provincia expulsus, diu exsulavit.* Nec plura in hoc chronico de Casimiro, qui forte exsilii sui tempore Cluniacum secessit. Nihil etiam de eo legitur hoc anno in chronico nostro Saxonico, ex quo unum folium, res hujus anni continens, avulsum est. Ast ad annum M XXXIX. quo in Poloniam rediit, non Odalrici, sed Misceonis Polonorum ducis filius dicitur, ut suo loco videbimus. adeoque chronici Leibnitiani hæc verba, *Hujus filius Kasimer*, non ad Odalricum qui proxime præcessit, sed ad Misceonem paullo ante nominatum referri debent. De eo intelligendus Hermannus a Pistorio editus ad annum M L. quo anno Heinricus imperator *contra Caz-*

XLV. Casimirus princeps monachus Cluniac.

ANN. CHR. 1034. *merum ducem Polonorum, rebellionem molientem*, expeditionem paraſſe dicitur, eique pacem petenti indulſiſſe.

In chronico Cluniacenſi parum accurato eadem ferme referuntur, ſed nomina & a *Bibl. Clun. p. 1646.* tempora confunduntur. Id enim revocatur ad tempora Hugonis II. abbatis, & dux iſte, non Caſimirus, ſed Boleſlaus appellatur, qui *a patre Braſimio Pariſius* ſtudiorum cauſa miſſus ſit, ac deinde Cluniaci monachus ac diaconus factus dicitur. Tum inde patre mortuo revocatus in Poloniam ut regnaret, a ſede apoſtolica id obtinuiſſe ea conditione, ut milites, & clientes illius ducatus perpetuo gererent tonſuram ad modum Cluniacenſium, & in ſignum diaconi ſtolam diaconalem deferrent, quod per aliquantum temporis ſervaverint. Verum quia id ab eorum moribus alienum videbatur, demum impetraviſſe, ut habitu priſtino uterentur, ſed ea lege, ut dux ipſe, qui tunc rex erat, monaſterium in honorem Domini noſtri Jeſu-Chriſti & ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli construeret, dictum *Tynecz* in quo ſexaginta monachi fuiſſe dicuntur; præter aliud ab eodem exſtructum, vocatum Magilicenſe, ſub titulo apoſtolorum Petri & Pauli. Prædictam nominum & temporum confuſionem in illo chronico quidam emendare tentavit ex Mathiæ Mechonienſis chronicorum Poloniæ libro ſecundo, ubi hunc Caſimirum nominat, quem a religione anno circiter M XLI. abſolutum fuiſſe dicit *diſpenſatione Benedicti VIII.* novo errore, ſiquidem eo tempore ſedebat Benedictus nonus, non octavus. Hæc fuſius fortaſſe perſequi videar, ſed ut in re obſcura.

XLVI. Norpertus abbas S. Galli. Apud ſanctum Gallum in locum Thiepaldi abbatis hoc anno mortui ſubrogatus Norpertus de Stafile, diſcipulus ſancti Popponis abbatis Stabulenſis. Hic, fratrum b *Gold. pag. 118.* ac religionis amans, præbendam [b] eorum auxiſſe dicitur, & ſanctæ Wiboradæ cultum auctoritate ſedis apoſtolicæ promoviſſe. Jura vero ſui monaſterii tam ardenter propugnavit, ut cum Rumoldo Conſtantienſi epiſcopo prœlia conſeruerit jam ſenex, improbando ſane exemplo; nec, niſi agente Rudolfo duce, pax inter eos redintegrari potuerit. Fuit ſingularis ejus amor & cultus in ſanctum Remaclum epiſcopum & conditorem monaſterii Stabulenſis, ex quo reliquias ejus impetravit, ejuſque feſtum diem apud ſanctum Gallum ſollemnem eſſe juſſit.

XLVII. Mediolani monaſteria. Obſervatu dignum eſt teſtamentum [c] Ariberti Mediolanenſis archiepiſcopi, hoc anno conditum, ex quo illius urbis monaſteriorum notitiam diſcimus. c *Puricell. p. 367.* Hic ex ſui juris prædiis & poſſeſſionibus annuas penſiones ſuæ civitatis eccleſiis ac monaſteriis bis quotannis perſolvi mandavit, primo quidem die Veneris de ſecunda hebdomada quadrageſimæ; ſecundo, tertio die Veneris de tertia hebdomada: quibus diebus ad preſbyterium Mediolanenſis eccleſiæ convenire debebant, ſuam quique penſionem percepturi, abbates ſcilicet cum monachis, ex ſuo quique cœnobio; duæ vero monachæ ex unoquoque monaſterio puellarum: quibus ſingulis locis ſolidorum certa ſumma perſolvebatur. Monaſteria virorum ſex numerantur, nempe ſancti Ambroſii, ſancti Victoris ad corpus, ſancti Vincentii, ſancti Simpliciani, ſancti Celſi, ſanctorum Dionyſii & Aurelii, quod poſtremum Aribertus noviſſime ab ſe conſtructum fuiſſe dicit. Monaſteria puellarum ſunt ſeptem, ſcilicet ſanctæ Dei-genitricis Mariæ Majoris, Salvatoris, quod dicitur Widelindæ; monaſterium Auronæ, monaſterium Dathei, monaſterium Lentaſii, monaſterium Novum, & monaſterium de Ghiſone. Ex illis ſex virorum monaſteriis ſuperſunt ſancti Ambroſii monaſterium, nunc duplex, canonicorum ſæcularium & Ciſtercienſium monachorum; ſancti Victoris ad-corpus, quod Olivetanorum; ſancti Simpliciani, quod Caſinenſium eſt, extra muros. Abbatia ſancti Dionyſii erecta eſt in præpoſituram a Clemente VIII. abbatia ſancti Celſi tranſiit ad canonicos regulares. Ex monaſteriis puellarum duo tantum priſcum retinent nomen, nimirum monaſterium Majus, & monaſterium Lentaſii, ſic dictum a Lentaſio ſeu Lantaſio archidiacono Mediolanenſi ejus conditore. Monaſterium Widelindæ hodie ſanctæ Radegundis vocatur. Exſtinctum monaſterium Auronæ ſeu Horonæ, ſic dictum ab Horona ſorore Theodori archiepiſcopi, quæ illud anno DCC XL. ædificaſſe traditur. Monaſterium Novum exſtat etiam nunc in porta Vercellina, illudque ſub ſancti Vincentii nomine inhabitant Benedictinæ ſanctimoniales. denique monaſterium de Ghiſone modo ſanctæ Margaritæ appellatur, ſitum intra fines portæ novæ. Alted *id. p. 415.* rum teſtamentum edidit Aribertus [d] anno M XLV. maxime in gratiam monaſterii Ambroſiani, cui teſtamento ob morbum ſubſcribere non potuit, mortuus eodem

anno post graves cum Conrado imperatore altercationes; humatusque in sancti Dionysii monasterio ab se condito, ubi ejus sepulcrum anno M CCCC III. fulminis ictu eversum est. ANN. CHR. 1034.

Quo tempore Herluinus de condendo in Neustria monasterio cogitabat, eodem quoque tempore editus est in lucem Anselmus, quem divina providentia insignem ei alumnum ac Beccensis monasterii præcipuum ornamentum futurum prædestinaverat. Natus est Augustæ Prætoriæ * in Gallia Cisalpina ad alpium radices, in Burgundiæ & Lombardiæ confinio, Gundulfo & Ermemburga parentibus nobilitate claris. Gundulfus sæculari vitæ deditus ac rerum suarum prodigus: Ermemburga melioribus dedita studiis, bonæ matrisfamilias officio fungebatur, sicque in christianæ pietatis officiis decessit: Gundulfus vero sub finem vitæ monachus factus, ac paullo post defunctus est. Anselmus, bonæ indolis puer, maternis monitis libenter animum intendebat: quibus factum est, ut post delibatas litteras, in quibus brevi multum profecit, cum necdum ætatis annum quintum-decimum attigisset, de monastica vita cogitare cœperit, qua nihil in hominum conversatione melius ac præstantius esse reputabat. Eo animo proximi monasterii, an Fructuariensis, adiit abbatem, qui eum ob patris metum admittere noluit. At ille in suo proposito constans, Deum precatus est, ut in morbum incideret, quo vel sic in monasterio susciperetur. Mox pro voto graviter ægrotavit: tumque misit ad abbatem, ut saltem infirmus monastico habitu indueretur. Negavit ob eamdem causam abbas quod ille petebat, ad alium locum divinitus reservatus. Interim ubi convaluit adolescens, cum juvenilis ætas & sæculi prosperitas ei arriderent, tepescente proposito, sæculi vias ingredi cœpit, & postpositis litterarum studiis, juvenilibus ludis operam dare, superstite pia ejus matre, quæ eum tantisper ab his nugis revocabat. ast, ea mortua, gliscenti ætati habenas omnino laxavit. Verum misericors Deus, qui eum ad magna disponebat, intestinum ei bellum indixit, patris animo in eum inflammato: quem cum mitigare nullo modo posset, e patria discedere constituit, tribusque annis partim in Burgundia, partim in Francia exactis, in urbem Neustriæ Abrincas venit: ubi cum aliquamdiu demoratus esset, ad Beccense monasterium se recepit. Inde ad avunculos suos [a] scripsit, Lambertum & Folceraldum, quos reverendos dominos & nutritores suos vocat: de quorum incolumitate certior fieri cupit. Anselmum etiam nepotem habuit, cujus non semel meminit in epistolis suis. [b] Porro tempus nati sancti Anselmi ex eo colligitur, quod mortuus est anno M C IX. ætatis suæ anno septuagesimo-sexto: atque adeo hoc anno, vel certe præcedente natus dicendus est. In necrologio Belli montis Rogerii, quæ cella est Beccensis monasterii, notatur III. kal. Octobris *Gundulfus pater Anselmi archiepiscopi.*

S. Anselmi nativitas & prima facta.

* *Aoust.*

a *Anselm. lib. 1. ep. 18.*

b *id. lib. 4. ep. 31. & 32.*

INeunte anno M XXXV. Rotbertus dux Nortmannorum, principum sui temporis exemplo Jerosolymitanum iter aggressurus, Willelmum seu Guillelmum filium suum, vixdum septennem, ex concubina ortum, Gisleberti Crispini Brionensis comitis tutelæ commisit, & utrumque Heinrici regis patrocinio commendavit. Id factum in procerum conventu Fiscamni habito, ubi in fidem pueri omnes jurarunt. Ibidem etiam actum de instaurando puellari Monasterio-villari *, in Caletis quondam, suggerente Filiberto abbate, a Warattone præfecto palatii haud procul ab opido Harefloto, prope ostia Sequanæ constructo, quod commune ceterorum fere Neustriæ monasteriorum excidium tempore Danicæ persecutionis tulerat. Hunc locum Richardus secundus, ipsius Rotberti parens, Fiscamnensibus monachis contulerat, ut ex eo facerent quidquid vellent, tamquam ex proprio alodo. at Rotbertus locum istum in priorem statum restituere volens, Johannem abbatem rogavit, ut ipsi eum concederet, dato in commutationem monasterio sancti Taurini *apud Ebroas*, ut eodem jure illud in alodum tenerent Fiscamnenses, *& sit cella prædicti monasterii sanctæ Trinitatis in sempiternum*, ut Rotbertus ipse loquitur in litteris hac de re conditis, in quibus ait, se id ægre ab Johanne abbate obtinuisse. Recepto itaque Villari in suam potestatem, Rotbertus monasterium puellarum ibidem mox instaurare cœpit, idque in prædicto Fiscamnensi conventu a suis proceribus confirmari curavit. Legimus in archivo Monasterii-Villaris litteras Rotberti ducis, in quibus ait, se doluisse tam sancti loci dejectionem, quem sancto Filiberto a Warattone duce eo pacto concessum fuisse acceperat, ut illic in honore «

ANN. CHR. 1035. XLVIII.

Monasterium Villare instauratur.

* *Montivillier.*

AN CHR. 1035. „ ſanctæ Mariæ monaſterium conſtrueret, & virgines, ſub regulari diſciplina „ Domino militaturas, multis terrarum poſſeſſionibus beneficiatas ordinaret. „ Proinde ſe decreviſſe hunc locum in priorem ſtatum redintegrare, conſentien- „ tibus fidelibus ſuis, *& maxime quadam amita mea*, inquit, *nomine Beatrice, id agente & ſtudente, quæ poſtea, habitu mutato, Domino illic militare elegit*. Tum varias eidem monaſterio poſſeſſiones aſſignat princeps, vetatque ne in eodem loco alterius ſexus ordo habeatur; &, ſi *ſtatus ſanctæ Regulæ depravatus* illic *aliquando defecerit, eodem ſexu, eodemque ordine reparetur*. quod ſub æternæ damnationis anathemate ratum eſſe jubet auctoritate *Rotberti archiepiſcopi, Hugonis quoque Ebroica epiſcopi, alteriuſque Hugonis epiſcopi Abrincarum civitatis, Johannis etiam Fiſcamnenſium abbatis, necnon Gradulfi abbatis Fontinellenſis cœnobii, hujus operis maxime procuratoris, cui eadem amita mea*, ait ille, *ſanctæ profeſſionis firmitatem profeſſa eſt; comitis Balduini & Engelramni, Osberni-Nigelli vicecomitis, Gotſelini, & Richardi, ac ceterorum nobilium. Facta eſt hæc privilegii auctoritas Fiſcamni in conventu celebri, idus Januarii, octavo anno regni noſtri, quo & Jeruſalem petiturus, ibi licentiam eundi a Deo & ſanctis ejus petii; anno ab incarnatione Domini milleſimo trigeſimo-quinto, regnante Heinrico rege Francorum anno* IIII. *indictione* IIII. lege III. His litteris apponuntur cum Rotberto ſigna *Villaris eccleſiæ*, Willelmi comitis, Hugonis Lixovienſis epiſcopi, Johannis abbatis, Giſleberti-Criſpini, & Willelmi-Criſpini. Subſequuntur in pancharta variæ donationes Willelmi Nortmannorum comitis, ſororis Adelogiæ, quæ ſanctimonialis ibidem facta, terram de Bello-monte Villari dedit; Hatvidis itidem ſanctimonialis mediam partem terræ *Dos* conceſſit. Prima ejus loci abbatiſſa fuit prædicta Beatrix, Rotberti ducis amita: ſecunda Elizabeth, cui conſuetudinem terræ de Calvelvilla Willelmus comes impertiit. Hoc monaſterium exemtione gaudet & juriſdictione in quaſdam eccleſias, habetque officialem, cui archiepiſcopus vices ſuas committit. De hac juriſdictione gravis controverſia tempore Innocentii III. exorta eſt.

XLIX. Rotbertus dux Nortmannorum obit.

Poſt conventum Fiſcamnenſem dux Rotbertus deſtinatum ad loca ſancta iter arripuit: at in reditu apud Nicæam Bithyniæ urbem VI. nonas Julii mortuus, ibidemque honorifice ſepultus eſt, nimirum *intra ſanctam illius civitatis baſilicam, quod nulli alii mortalium conceſſum eſt*, ut ſcribit auctor anonymus in libro de miraculis ſancti Wlframni epiſcopi: qui auctor ait ſe didiciſſe, Rotbertum veneficio apud Nicæam occubuiſſe quorumdam malignorum invidia, qui ejus æquitatem ferre non poterant. Willelmus ejus filius naturalis in attributo ſibi a patre ducatu multos initio adverſarios paſſus eſt, qui Heinrici Francorum regis, cujus patrocinio Rotbertus diſceſſurus ipſum commendaverat, ope ſubacti fuere. Matris ejus nomen ignoratur, quam cujuſdam Herberti Belliparii Belgiæ ex Doda matre filiam fuiſſe teſtatur Albericus, quos ex opido Hoïo Faleſiam in Caletis acceſſiſſe tradit. Mox ut adolevit Willelmus, a rege Francorum Heinrico militiæ inſignia accepit: mater vero ejus, ante patris obitum cuidam Hervelino militi de Vado-comitis nupta, peperit Odonem epiſcopum Bajocenſem, qui fuit Cantiæ comes; & Rotbertum comitem Moretonii, patrem cujuſdam Guillelmi. Ita Albericus.

L. Cnutus item Angliæ rex.

Eodem anno mortem oppetiit Cnutus rex Angliæ, Daniæ & Norvegiæ pridie idus Novembris, & Wintoniæ in Veteri-monaſterio ſepultura donatus. Haroldo ejus ex concubina, ut credebatur, Elgiva filio primum ceſſit Anglia, quæ poſtea inter ipſum & Hardecnutum, Emmæ reginæ ſuperſtitis filium, diviſa eſt. Cnuti pietatem & in loca ſacra munificentiam [a] laudat Emmæ encomiaſtes, aitque, Cnutum, mox ut ingreſſus monaſteria erat, defixis in terram luminibus cum lacrymis inceſſiſſe, oblationibus regiis ſacra cumulaſſe altaria, pavimento cum multis lacrymis infixiſſe oſcula, & pectus ſæpius percuſſiſſe. *Hæc & alia his mirificentiora*, inquit encomiaſtes, *a domino (Cnutone) geſta vidi ego veſter vernula, ſancte Audomare, ſancte Bertine, cum fierent veſtris in cœnobiis: pro quibus bonis tantum regem impetrate vivere in cæleſtibus habitaculis; ut veſtri famuli, canonici & monachi, ſint orantes orationibus cotidianis*. Ex quibus verbis forte quis conjiciat, hunc encomiaſtem Audomaropoli natum fuiſſe. Facile crediderim hunc eſſe Livingum Taviſtokenſem abbatem, ſuperius [b] laudatum, qui Cnuto regi valde familiaris, & Romani itineris ſocius exſtitit. Iſte auctor Haroldum tradit falſo creditum Cnutonis regis ex concubina filium, ſed potius furtim ſubreptum parturienti ancillæ,

a *Hiſt. Nort.* p. 173.

b *Supr.* n. 30.

impoſitumque

ANN. CHR. 1035.

impositumque cameræ concubinæ languentis. Sed hæc alii viderint. Interim duo alii Emmæ filii, Eduardus & Alfridus, in Nortmannia educabantur : ex quibus Alfridus natu-minor, dum paternum sibi regnum vindicare parat, ab Heraldi quodam satellite in Eliensi insula cæsus fuit, & in illius insulæ monasteriu sepultus, ac pro martyre habitus : alter Eduardus post necem Haroldi regnum sibi jure debitum obtinuit.

LI. Conchense monasterium struitur.

Dum Rotbertus dux adhuc in vivis esset, conditum fuisse videtur apud Conchas opidum pagi Ebroicensis monasterium sancti Petri, Castellionis dictum, postea Conchense appellatum. De auctore non consentiunt veteres. Willelmus [a] Gemeticensis Radulfu de Toënio, Ordericus [b] Rogerio de Toënio ejus originem tribuit : nec litem dirimit Arturus [c] in Neustria-pia. Verum constat ex monasterii documentis præferendam Orderici sententiam, adeoque Rogerium de Toënio seniorem Castellionensis monasterii auctorem censendum esse. Argumentum suppeditat pancharta ejusdem loci, in qua primo loco occurrit diploma Henrici Anglorum regis ac ducis Nortmannorum, quo Castellionensibus concedit liberam electionem abbatis secundum regulam sancti Benedicti, integramque immunitatem in omnibus terris, quas tum in Anglia possidebant ; & in Nortmannia apud portum, qui vocatur Deppa ; atque insuper confirmat *omnia dona & beneficia, quæ eis dederunt in regno & ducatu suo Rogerius senior de Toënio, & filius ejus Radulfus senex, & Radulfus juvenis, filius prædicti Radulfi, & Rogerius filius Radulfi juvenis, & alii barones*. Rogerius conjugem duxerat Godehildem comitissam Ebroicæ civitatis, quæ post mortem mariti sui Rogerii *de Totteneto*, donavit *sancto Petro de Castellione* decimam villæ, quæ dicitur *Cravençon*, & alia nonnulla. Porro iste Rogerius, utique junior, *filius Radulfi Totenensis*, pro salute animæ suæ, & « patris ac matris, & conjugis suæ Godehildis, & universæ prolis suæ ; & pro anima « senioris sui Roberti comitis, ac filii ejus Guillelmi, confert in usus servorum Dei, « servientium in monasterio dicato in honore sancti Petri apostoli, in loco, qui « *Castellum* appellatur, de rebus suis, hoc est villam ipsam, quæ dicitur *Castellion*. « cum molendino & fontana, & omni territorio ad eamdem villam pertinente ; « necnon ecclesiam de Toteneio *, cum offerendis & decimis de annona, & vino, « & piscibus. qui locus est prope Calionis castrum haud procul a Sequana, ex quo « Toëniorum seu Toteniorum stirps originem duxit. Hæc omnia confirmant *Hugo Ebroïcensis episcopus, item Hugo Bajocensis episcopus, Robertus de sancto Lando episcopus*, id est Constantiensis, qui sedem suam in opido sancti Laudi fixerat ; *Johannes abbas sanctissimæ Trinitatis* Fiscamnensis, *Isembertus abbas* sanctæ Catharinæ Rotomagensis, *Gradulfus abbas* Fontanellensis ; item Robertus, Frotmundus, & Albericus aliorum locorum abbates. Robertus Gemeticensis, eo nomine secundus ; Frotmundus sancti Taurini Ebroïcensis abbas videtur fuisse, Albericus vero Crucis sancti Audoëni, atque adeo Odiloni anteponendus. Hæc satis ad probandum auctorem monasterii Castellionensis, sic dictum a Castellione loco suburbano opidi Conchensis, ubi fons copiosus oritur, cujus mentionem facit Rogerius in præmisso instrumento. Primus Castellionis abbas fuit Gilbertus, Fiscamnensis monachus, *vir magnæ honestatis*, Orderico teste, *& sapientiæ*, qui monachorum coloniam in Troarnense monasterium induxit ; idemque anno M L. subscripsit instrumento pro instauratione monasterii Uticensis, cui priorem, ut vocant, Raine-rium monachum suum suppeditavit. tametsi eum postmodum apud Willelmum ducem, quasi ei detraxisset, accusavit. Huic kalendis Decembris mortuo successit Guillelmus monachus itidem Fiscamnensis. Alios videsis in Neustria pia.

[a] Willelm. lib. 7. c. 22.
[b] Order. lib. 3. p. 460.
[c] Neustria pia p. 567.
* Tony.

LII. Villare omnia jura Fiscamno concessa.

Jam anni fere triginta [d] erant, ex quo Rotbertus rex locum pagi Silvanectensis, Villare dictum, Fiscamnensi monasterio contulerat, cum Rainaldus, Heinrici regis camerarius, jussu ejus *quamdam convenientiam* seu compositionem fecit *in primis cum Deo omnipotente, qui me*, inquit, *& omnes habet judicare ; deinde cum abbate Johanne & monachis, qui Fiscanni sanctæ Trinitatis serviunt, scilicet de potestate, quæ Villare dicitur* : ut ab ea die & deinceps, nihil juris ipse vel heredes sui ha- « beant. non prælaturam, non exactionem ullam vini aut frumenti, aut cujuscumque « rei : sed sit ipsa terra cum suis adjunctis ita libera & immunis, sicut fuit in manu « gloriosi regis Rotberti, cujus ipsa fiscus & alodus exstitit ; quique eam pro sua ani- « ma, & heredum suorum salute Deo omnipotenti & Fiscanni monachis regio mu- «

[d] lib. 12. n. 81.

AN. CHR. 1035.

nere in perpetuum donavit; & sicut privilegium ab ipso rege editum, & a filio ejus Heinrico Francorum rege magno & proceribus ejus confirmatum fuit. Pro qua conventione prædictus Rainaldus accepit a Johanne abbate & monachis ejus XIV. uncias optimi auri, & X. libras denariorum Silvanectensis monetæ. Hanc conventionem ratam habent Hugo Rainaldi filius cum uxore sua, ipsiusque Rainaldi uxor Ermentrudis, cum suis fidelibus.

LIII. S. Symphoriani monasterium Belvaci conditur. a Gall. chr. to. 4. p. 853.

Lauduni erat hoc anno rex Heinricus, cum ad eum accessit Drogo Belvacensis episcopus, quem *virum divinæ religioni admodum mancipatum* dicit, obnixe rogans, ut sibi de rebus ecclesiæ suæ, vel de aliis, quas jure forensi acquirere posset, liceret abbatiam quamdam in honorem sancti Symphoriani martyris in suburbio prædictæ urbis construere, & monastico ordini deputare. Flagitanti annuit rex, cavitque, *ne quis succedentium episcoporum, aut alius quispiam, a loco memorato, ubi jam idem episcopus monasticæ conversationis fundamenta jecit, abbatemque sacravit, monachos aliquando exterminare, neque ullo modo sibi audeat usurpare.* Ad dotem vero monasterii Drogo assignat in monte, ubi hoc monasterium situm est, terram unius aratri, silvamque modicam circa ipsum montem, aliaque in regio diplomate memorata. *Actum Lauduni, anno incarnati Verbi* M XXXV. *& regni Heinrici regis* IV. Balduinus cancellarius relegendo subscripsit. Primus ejus loci abbas notatur Vitalis, forte eductus e vicino sancti Luciani monasterio. Aliorum abbatum nomina cum prædicto diplomate Louvetus [b] refert. Nuper hoc monasterium, non obstante regis & episcopi cautione, seminario Belvacensi unitum est. Idem Drogo monasteria Flaviacense virorum, & sancti Pauli virginum instauravit, ut postea videbimus.

b Louvet. antiq. de Beauv. p. 417.

LIV. Letbrado abbati S. Eligii succedit Remigius.

Hic annus supremus fuit Letbradi abbatis monasterii sanctorum Lupi & Eligii, quod tunc situm erat in suburbio Noviomensi; isque annus quintus erat Hugonis ejusdem urbis episcopi, qui sequens præceptum canonum, noluit ex alio monasterio accersere abbatem, sed *electione monachorum, cleri ac populi*, ut in veteri membrana legitur, domnum Remigium, ejusdem loci monachum, prædicto abbati suffecit, quem Letbradus priorem instituerat. Abbatiam Remigius procuravit ad annum circiter M LXIX. cui successit Angelbertus. Remigii tempore Balduinus episcopus, Hugonis successor, Rodulfi & Leudulfi episcoporum donationes monasterio factas confirmavit, deditque insuper tria altaria. quod ne ecclesiasticis regulis videretur contrarium, affert sententiam ex Toletano [c] concilio nono, in quo permittitur episcopo, ut tertiam partem ecclesiasticarum rerum tam sibi, quam cui voluerit ecclesiæ conferat. In eadem membrana Achardus decanus sanctæ Noviomensis ecclesiæ, divina inspiratione compunctus, relicto sæculo, monachus factus dicitur apud sanctum Eligium, itidemque Gnatselinus canonicus, qui ambo nonnulla ex rebus suis monasterio contulerunt.

c Conc. Tolet. 9. c. 6.

LV. S. Petri Remensis abbatissæ.

Insigne sancti Petri apud Remos cœnobium puellarum regebat hoc anno Odilia abbatissa, in cujus gratiam Wido archiepiscopus altare sancti Stephani, id est parochialis sancti Stephani ecclesiæ monasterio vicinæ, sancto Petro confert *impersonaliter*, id est absque ulla exactione in mutatione personarum seu sacerdotum: ea tamen lege, ut, quamdiu viveret, ejus memores essent in suis precibus sanctimoniales, & post ejus obitum anniversarium ipsius facerent, convocatis duodecim presbyteris, qui totidem missas ipso die pro eo celebrent, & triginta pauperes reficiantur. *Actum Remis regnante rege Heinrico anno* VIII. *episcopatus domni Widonis anno* II. ubi anni Heinrici regis numerantur ab anno M XXVII. quo, vivente adhuc patre, rex coronatus est. Idem Wido agnoscit *præposituram Rotundi monasterii*, quam sanctimonialium jus ignorans, cuidam clerico contulerat, non esse in manu episcopali, *ita ut eam det neque vendat cuiquam mortalium juxta morem ceterarum abbatiarum*, sed eam pertinere *ad donum abbatissæ & laudem congregationis*. Unde cum hanc præposituram Wido Hadevino clerico in beneficium concessisset, *contradicente*, inquit, *hoc mihi abbatissa Oidela & sororibus de eodem loco, a fidelibus meis cur hoc fecissem commonitus, pœnituit me fecisse, & ne id ultra ab ullo successorum meorum fieri præsumeretur, omnino prohibui.* Quænam sit hæc *Rotundi monasterii* præfectura, non omnino liquet. Forte hoc est monasterium sancti Petri Inferius [d] dictum, quod Guntbertus intra muros urbis exstruxerat, jam tunc pæne desertum & in præposituram redactum, quod Wido archiepiscopus in beneficium concesserit. Oidiliæ seu Odiliæ abbatissæ obitus notatur IV. kal. Septembris. Huic

d V. lib. 12. n. 10.

succeſſit Sibylla, quæ poſt annos tres præfectuæ *exemta* ſeu exauctoeata dicitur. ANN. CHR.
Hanc excepit Feedeſendis ; de qua inferius ſuo loco. 1035.

Tunc tempoeis regebat ſancti Theodeeici prope Remos cœnobium Albertus abbas, Dominici ſucceſſor, qui Dominicus iſtius loci eccleſiam a fundamentis inſtaueavit, moetuus XI. kal. Junii, ſepultuſque ſub altaei ſanctæ Crucis. Tempoee Alberti ejus ſucceſſoris Heineicus rex Novum-caſtrum *, ad Axonam ſitum, obſidione cioxit, & expugnavit. In illa expeditiooe Albertus mulium ſubſidii regiis copiis impendit : cujus eei cauſa rex monaſterium ab advocatione, aliiſque exactionibus liberavit. Regii diplomatis hæc verba ſunt. *Licet omnibus eccleſiis hoc in commune debeamus, ut eis adminiculari & ſubvenire judicemus ; illorum tamen neceſſitati propenſius debemus debito & ratione condeſcendere, quos in ſervicio noſtro inſudaſſe, & in fidelitate noſtra contigit vehementius laboraſſe. Notum ſiquidem eſt omnibus pane regni Gallorum incolis, quantum laborem impenderimus in captione caſtri, quod Novum vocatur. ad quam ſtrenue & viriliter peragendam magnum ſolamen nobis prabuit locus ſancti Bartholomai,* (patronus primus eſt monaſterii) *Alberto ejus loci tunc temporis abbate diligenter & conſtanter adeo inſiſtente, ut etiam a meis ſape monitus eſſem, ut ei bonam vicem redderem, & dignam remunerationem pro merito referrem. qua perſuaſionis inductione meorum provocatus, deliberavi quarere, quid pradicto loco & abbati poſſem exhibere pro ſui beneficii & laboris remuneratione. Sed cum comperiſſem ab abbate & habitatoribus loci, advocationem abbatia, quam pridem caſtellani tenuerant, ſibi & ſuis fuiſſe infeſtam, eo quod multas injurias publice & privatim per eam perpeſſi fuerant ; conſilio & adſtipulatione meorum, jam dictam advocatiam, cum beneficio ad eam pertinente, pradicto omnino conceſſimus loco. Deinde noſtra ſerenitati ſuggeſſerunt, quod ab archidiacono, qui procurator & proviſor ejuſdem loci ad utilitatem eſſe debuerat, multa ſub obtentu canonica inſtitutionis patiebantur adverſa : pro quibus ſape apud archiepiſcopum proclamantes, pacem ſecundum quod voluerant, & ſibi neceſſe fuerat, non obtinuerunt. Hac neceſſitate coacti, nobis intimaverunt, quod patiebantur adverſi. Hinc compatiens conqueſtioni, amicabiliter aggreſſus ſum archiepiſcopum cum eccleſia ſua miniſterialibus, petens, ut quod contra canonum inſtituta & apoſtolica ſedis decreta perſpicue injurioſum erat, omnino pratermitterent, & quidquid exigi poterat ab eis. Hoc ubi obtinui, noſtri ſigilli impreſſione, & manibus fidelium noſtrorum corroboratum pradicta eccleſia contulimus, & in conſeſſu epiſcoporum firmavimus, & per eorum excommunicationem corroboravimus, & praſentia papa ad hoc idem faciendum praſenuari juſſimus &c.* Eodem tempore ob eamdem cauſam rex obtinuit ab aechiepiſcopo Widone, ut villam, Feancovillare * dictam, ex integro redderet, quam compluees archiepiſcopi pee vim occupaveeant.

S. Theoderici abbates.

* Neufchaſtel.

* Villers-franqueux.

Hoc anno, menſe Novembei, Gilduinus Senonenſis archipeæſul ſynodum habuit, in qua Azenerius *reverentiſſimus abbas monaſterii ſancta Maria, ſancti Petri & ſancti Benedicti Floriacenſis* ipſum deprecatus eſt, ut quædam monaſteeio ſuo altaeia conferret abſque ullo ſervitutis obſequio. Aſſenſit pontifex *cum conſenſu, voluntate, & juſſione domini Heinrici glorioſiſſimi Francorum regis*, exceptis ſynodis & circadis, quæ ſolvi ſolent. quod ut firmum eſſet atque inconvulſum, id in ſynodo ſua publice confirmavit cum conſenſu Heinrici regis, qui ſynodo aderat. Ejus conceſſionis litteeis appoſita ſunt ſigna *Heinrici regis, Gilduini Senonenſis archiepiſcopi, Gualfredi patris ejuſdem, Heſcelini epiſcopi*, cujus mentio jam ſuperius * facta eſt, *Odolrici epiſcopi* Aureliaoenſis, *Balduini cancellarii, Azenerii abbatis* Floriacenſis, *Alberti abbatis* Miciacenſis, *Adraldi abbatis, Ermenaldi abbatis*, Waleranni & Ivonis comitum, & aliorum. *Datum menſe Novembri, anno ab incarnatione Domini* M XXXV. *indictione* III. *anno* VI. * *Enrici regis.* Tunc ſancti Petei Senonenſi monaſterio præerat Ermenoldus abbas bic laudatus, quem Gilduious multum vexaſſe dicitur. Azenerio Floriaceoſi abbati ſucceſſiſſe videtur Theobaldus, qui Vindocinenſis eccleſiæ dedicationi poſt annos quinque interfuit.

LVI. Floriaco conceſſa altaria.

* num. 42.

* f. V.

Alter fuit Gelduinns miles, qui hoc tempoee apud Pontilevium * opidum, quod veteres tabulæ Pontem-leviatum vocant, monaſterium in bonorem beatæ Mariæ virginis exſtruxit. Situs eſt hic locus in ageo Bleſenſi, Ligerim intee & Carum nobiles fluvios : ubi Fulco Niger, Andium comes, collatis ſignis Odonem Bleſarum comitem anno M XVI. profligavit. Eidem Fulconi reſtitit Gelduinns miles in obſidione caſtri Salmurenſis, cujus cuſtodia ei ab Odone commiſſa fuerat. De hoc

LVII. Pontilevii monaſterium conditur.

* Pontlevoy.

ANN. CHR. 1035.

a V. lib. 28. n. 87.

loco intelligenda videtur charta Haganonis & Adjutoris canonicorum, sancto Martino conferentium mansum suum dominicatum in pago Blesensi, *in condita Pontilapidensi*, villa Blidrico, quæ donatio principatu Ludovici Pii facta est, ut suo loco [a] vidimus. Duæ tunc temporis, id est undecimo sæculo, apud eumdem Pontem-leviatum ecclesiæ erant: una Deiparæ virgini, altera beato Petro sacra; utramque Gelduinus tenebat. Parochialis erat sancti Petri ecclesia, cujus altare idem Gelduinus *sub vicarii* [b] *nomine* possidebat. Ambas monachis concessit, annuentibus Theoderico episcopo Carnutensi, atque Odone comite, necnon Ermengarde comitissa, sed eo pacto, ut ecclesia sancti Petri alteri, quæ monasterii erat, subjecta esset. *Actum Carnoti v. idus Julii, tertio anno Ainrici regis*, adeoque anno præcedente. Anno vero subsequente conditæ sunt aliæ [c] tabulæ, quibus Gelduinus, *vir sæculari militia subditus*, & Adenors uxor ejus, atque Gaufredus eorum filius, novum monasterium ex rebus suis dotant *in præsentia domni Ansberti abbatis*, quem ex Salmurensi cœnobio Gelduinus adduxerat, *monachorumque, qui ibi jam congregati vel congregandi* erant, *militantes summo Regi secundum regulam sancti Benedicti piissimi patroni*. Huic dotationi libenter *annuit comes Odo, & Ermengardu comitissa, filii quoque eorum, Tetbaldus & Stephanus*: ex quorum beneficio Gelduinus hæc tenebat. *Actum anno ab incarnatione Domini* M XXXV. *indictione* III. quo anno *dies dominici pascha* III. *kal. Aprilis* erat, *luna ipsius dici* XVII. *Data in mense Julio, anno* IV. *Heinrici regis*. Ansbertus abbas Vindocinensis ecclesiæ dedicationi post annos quinque interfuit. Ejus obitus notatur VIII. idus Januarii. Successor ejus Giraldus in vulgatis indicibus notatur. Id si ita est, tertius abbas fuit Guido, quartus Petrus, de quo alias.

b Gall. chr. to. 4. p. 738.

c ibid. p. 737.

LVIII. Res Catalonenses.

d Marca Hisp. p. 435.

* Manresa.

In Rivipullensi monasterio sepultus est [d] hoc anno Berengarius Barcinonensis comes, qui in bello apud Baltargam Ceritaniæ locum occubuit. Duas habuit uxores, priorem Sanciam, Sancii comitis filiam, ex qua genuit Raimundum, ejus in comitatu Barcinonensi successorem, & Sancium monachum sancti Pontii Tomeriensis in Gallia Narbonensi & priorem sancti Benedicti de Bagiis, haud procul Minorissa *; posteriorem uxorem, nomine Guislam, ex qua produit Guillelmus comes Minorissensis.

e Diplom. p. 611.

* Tremaraigues.

In Coxanensi monasterio habitus est hoc anno conventus [e] episcoporum, in quo ecclesia seu cella sanctæ Mariæ Inter-medias-aquas * Coxanensibus asserta. Huic conventui interfuisse dicuntur Guifredus archiepiscopus Narbonensis, & novem episcopi, scilicet Bernardus Tolosanensis, Petrus Gerundensis, Arnaldus Commengensis, Arnaldus item Magalonensis, Oliba Ausonensis, Giffredus Carcassonensis, Bernardus Conseranensis, Berengarius Elenensis, & Bernardus præsul, forte Biterrensis. His additus est *Ugo nuntius domini Nicolai papæ*, qui Ugo synodicis litteris cum aliis non subscripsit. sed mendum vel interpolatio in hunc locum irrepsit: ubi forte legendum *Benedicti*, cujus nomen littera N. compendio expressum fuerit. *Datum in cœnobio prænominato, anno incarnationis dominicæ* M XXXV. *æra* M LXXIII. *indictione* III. *sub die* IX. *kal. Julii, anno* V. *Ainrici regis*. Hujus cellæ seu monasterii sola basilica superest; de cetero nihil præter rudera. In monasterio vero Coxanensi, quod adhuc exstat, humatus est Willelmus Bisuldunensis comes, qui multa eidem monasterio, nonnulla etiam beatæ Mariæ Urbionensi seu Crassæ testamentu [f] legavit anno præcedente. Ad hæc Guifredus Ceritaniæ comes hoc anno varias [g] possessiones Canigonensi monasterio contulit.

f Marca Hisp. p. 1055.

g Spicil. to. 6. p. 432.

LIX. Montisserrati monasterium.

h lib. 55. n. 32.

i Annal. to. 3. lib. 29. n. 71. & seq.

Rivipullensi monasterio ad nostra fere tempora subjecta fuit Montis-serrati beatæ Mariæ ecclesia, olim sanctæ Cæciliæ [h] dicta, de cujus origine in superioribus [i] egimus. Hæc ecclesia in monasterium hoc tempore assurrexit, in quo duodecim monachi cum priore sub Rivipullensi abbate degebant. Monasterii originem tribuunt cuidam Guarino famoso anachoretæ, qui in asperis illis montibus miræ austeritatis vitam duxit. Hujus famæ sanctitatis excitus illarum partium comes, filiam suam, a dæmone vexatam, eximiæ alias formæ virginem, ad anachoretam adduxisse traditur, ut eam a nefario spiritu liberaret. Verum impuri dæmonis suggestu impulsus anachoreta ipse, puellam vitiasse, vitiatam interfecisse fertur. Mox facinoris duplicis pænitens, Romam profectus, a Romano pontifice indulgentiam impetrat: tum ad suos montes reversus, immanem pænitentiam subit, nudus corpore, ac ferinam vitam ducens. Jam septem annos in illo vitæ genere exegerat,

cum ab eodem comite, cujus filiam corruperat, deprehensus, tantæque austeritatis causam interrogatus, crimen fatetur, puellæ tumulum ostendit : quo aperto, ad ejus preces illa revixisse dicitur. Mox ex tam insolito eventu crevit loci religio, & ex collatitia fidelium pecunia erectum ibidem a Rivipulensi abbate monasterium, cui Udalardus vicecomes Barcinonensis præ ceteris, post medium sæculum undecimum, se perquam munificum exhibuit : quem Baluzius [a] prædictæ puellæ patrem fuisse suspicatur. Hanc historiam multis accidentibus amplificant recentiores : sed hæc sufficiunt ad præmonstrandam utcumque monasterii originem, cujus nudam ac sinceram veritatem assequi in tanta rerum obscuritate non licet. Ceterum ita Guarinus crimina, quæcumque demum illa fuerint, pænitentiæ suæ acerbitate diluit, ut ejus memoria clarior manaverit ad posteros, ejusque ossa cum eximiæ sanctitatis opinione in Montis-serrati ecclesiæ sacrario asserventur. Porro ex eo tempore sacer locus ille fidelium cultu sic frequentari cœpit, & miraculis illustrari, ut cum celebrioribus locis comparari possit. Unde monasterium ipsum, Rivipullensium ditioni subductum, in liberam abbatiam a Martino V. pontifice erectum est, ac jurisdictione quasi episcopali insignitum, atque in eam demum transfusa sanctæ Cæciliæ vetus abbatia, quæ ejusdem montis jugo imposita erat, ut alias diximus. Plura de hoc celebri monasterio alias.

[a] V. Marca Hisp. p. 337. & seq.

LX. Variacus Conchis datur.

Sub idem tempus Garsindis comitissa post obitum Bernardi Andusiæ principis, sancto Salvatori & sanctæ Fidei Conchensis monasterii, siti ad ripam Dordoniæ fluvii, donat, ceditque villam pagi Agathensis, vocabulo Variacum, una cum ecclesia sancti Felicis, ceterisque adjunctis, pro anima genitoris sui Willelmi, ac genitricis suæ, quam haud nominat, necnon pro anima senioris sui Bernardi, & filii sui Raimundi, & pro animabus filiorum suorum Guillelmi, Petroni seu Petri, & Bermundi superstitum, qui tres cum ea hanc cessionem faciunt, pro qua Odolricus abbas & monachi sanctæ Fidis D C. solidos dederunt. Actum mense Augusto, feria tertia, regnante Ehenrico rege. Vivebat adhuc anno M XXXIV. Bernardus de Andusia, quo anno Stephanus Agathensis præsul ecclesiam de Palas in honorem Dei & beatæ Mariæ sanctæque Fidis & sancti Johannis-Baptistæ dedicavit cum consilio & voluntate domini principis Bernardi de Andusia, & Gersindis comitissæ ejus uxoris.

LXI. S. Victori factæ quædam donationes.

Non prætereunda hoc loco munificentia Geraldi Sistaricensis episcopi in sanctum Victorem Massiliensis monasterii patronum, cui hoc anno ecclesiam sancti Petri, quæ dicitur *Fontelance*, concessit consilio & voluntate Willelmi-Bertranni Provinciæ comitis, & Berengarii, filii Berengarii majoris, vicecomitis Sigistericensis, ejusque conjugis Accelenæ. Eidem monasterio Willelmus, filius Guillelmi Massiliæ vicecomitis, ejusque conjux Adalgarda, cum filiis suis, Guillelmo & Fulcone, conferunt sextam partem villæ, quæ vocatur Greascha. Facta donatio hæc anno Domini M XXXV. regnante domino nostro Jesu-Christo. Hæc minutiora persequor ob dignitatem eorum, qui prædictas donationes fecerunt. Willelmo-Bertranno filii fuere Willelmus & Godefredus, qui litteris patris, ecclesiam sancti Primasii eidem monasterio restituentis, anno M XLIV. subscripserunt, comites seu marchiones Provinciæ. Godefredus seu Gaufredus, qui patri successit, uxorem habuit Stephaniam, filium Bertrannum, ut ejus litteræ pro sancto Victore nos docent, datæ anno M LV. Willelmus ejus frater Juvenis cognominatus. De his iterum in consequentibus.

LXII. S. Ghisleni corporis delatio.

Inter abbates, quos Poppo abbas variis monasteriis suppeditavit, Heribrandus in Cella sancti Ghisleni post Simonem, Everhelmus in Alto-monte rectores ab eo instituti fuere. Tunc ad magnas rei familiaris angustias, ut fit in relaxatione disciplinæ regularis, sancti Ghisleni monasterium redactum erat. qua necessitate compulsi Heribrandus & fratres ejus loci, cum corpore patroni sui hoc anno Conradum imperatorem adire, ejusque opem implorare constituerunt. Ubi eum adierint, non prodit Rainerus monachus qui id refert : at veri simile est, Conradum tunc versatum fuisse Triburiæ, ubi hoc anno concilium episcoporum habuit. Cellensium spem non fefellit imperator. Illi abunde recreati pro regia munificentia, ad sua redeunt alacres. Cum ad villam Riusatium, quæ haud longe a Mosa sita est, pervenissent, corpusque sacrum in ejus loci ecclesia, dum divinum explerent officium, deponere vellent : matricularius ecclesiæ portas occlusit, nec petentibus aperire voluit : at virtus divina reseravit. Longe humaniores & pientiores fuere sancti-

ANN. CHR. 1035.

moniales, *quæ in Thorno militabant Deo sub institutis regularibus*, nunc canonicæ sæculares. nam magna cum devotione sacri corporis bajulos excepere: quibus in grati animi signum Heribrandus abbas librum de vita sancti Ghisleni obtulit, quem illæ gratanter acceperunt, atque ex eo die eumdem sanctum magna in veneratione habuerunt.

LXIII. Helias abbas a Piligrino archiepiscopo vexatus.

Tunc temporis Helias Scottus abbas monasteria sancti Pantaleonis, & sancti Martini apud Coloniam recte administrabat. Hic propter districtam religionem, nimiamque, ut Marianus ipse Scottus ait, disciplinam, & propter aliquot Scottos, quos secum habebat, Piligrino archiepiscopo, invidiosis eum instigantibus, ingratus & odiosus esse cœpit, eoque res processit, ut archiepiscopus Heliam, & quos secum habebat Scottos, inde vellet expellere. Vocatus ejus rei causa in regiam aulam Helias, cum rediisset, cum ceteris Scottis dixisse traditur: Si Christus in nobis peregrinis est, numquam vivus Coloniam redeat Piligrinus. quod Deo volente ita contigit anno sequenti IX. kal. Septembris. Ei successit Hermannus, regius capellanus, filius Ezzonis & Mathildis fundatorum monasterii Brunevillarensis. Piligrino ad sex annos supervixit Helias, mortuus anno M XLI. testante Mariano, ac pro beato habitus, eoque nomine consignatus fastis sacris ad duodecimum Aprilis, sepultus in monasterio sancti Martini, quod Majus vocant.

LXIV. Symeon monachus Sinaita obit. a lib. 56. n. 35.

Incidit in hunc annum mors Symeonis monachi Sinaïtæ, & apud Treviros reclusi, de quo plura superius [a] diximus. Mortis suæ præscius, Popponem archiepiscopum, quem ad loca sacra proficiscentem erat comitatus, rogat, ut operarios ad funus sibi parandum mittat: hic vero locum sepulturæ suæ in cella sua designat. Ante centum amplius, quam decederet, dies, Evervino abbati, qui hæc refert, in ipsius cellam, quæ magna dignatio erat, intromisso, mortem suam prædixit, rogavitque, ut suum ipsius corpusculum paratis pro more patriæ vestibus involveret, & ostenso locello componeret. Percontanti vero abbati, Quid si præsul in æde sancti Petri, vel in quovis monasterio vellet eum sepeliri? Fac intelligat, inquit, nihil mihi optatius esse, quam ut membra mea hic putrescere sinat. quibus dictis, Evervinus ex ejus corpore miri odoris fragrantiam se sensisse testatur. Denique *in octavis pentecostes*, morbo tentatus vir Dei, Stephano ministro, qui ei necessaria parare consueverat, huic officio per aliquot dies supersedere præcepit, ut divinis rebus intentius vacaret. Post unum diem, tertia feria, signo facto, corbem cum pane Stephanus ad vesperam suspendit, ac sequenti luce panem intactum reperit. Ingressus minister rogat, quid rei istuc esset. Et ille: Vade in pace, inquit. Admonitus Gozelo clericus, qui viro Dei præ ceteris familiaris erat, quinta illum feria invisit, at nullum responsum ab eo expressit: sed tamen de manu ejus potum accepit Symeon, seque in lectulum recollegit. Reversus octava die Gozelo, eum in extremis reperit, idque Evervino abbati mox significari curavit. Accurrit ille, & adhuc spirantem invenit, eique suprema morientium officia cum duobus fratribus, Aselino scilicet ac Roberto, impendit. Denique vir sanctus hoc anno kalendis Junii Creatori, cui semper servierat, purissimam animam reddidit. Funus ejus, ita ut edixerat, curatum. Ad ejus tumulum per triginta dies adstitere orantes clerici; tumque multa populi frequentia cum cereis, aliisque donariis eo confluxit, sanctique viri virtutem editis miraculis experta est. Symeonis obitum anno præcedenti consignat ex veteri inscriptione Browerus. Verum hunc calculum falsum esse ex eo constat, quod Symeon *in octavis pentecostes*, id est ipsa die octava, (sic enim loquuntur veteres) infirmari cœpit; atque octava post hæc die dominica, & quidem kalendis Junii exspiravit. quæ omnia nonnisi anno M XXXV. conveniunt, quo anno pascha in tricesimum Martii, pentecostes in octavum decimum Maii diem; octava in vicesimumquintum; & dominica insequens in kalendas Junii incidebat. Ceterum non est quod quis nobis objiciat, Symeonem nullo fundamento nostris accenseri. Etsi enim forte Sinaïtæ monachi necdum nostri erant, certe Symeon nostris admodum conjunctus fuit, scilicet Richardo Virdunensi abbati, quem e Palæstina revertentem in Galliam secutus est, eique in Virdunensi monasterio aliquamdiu convixit, postquam sanctæ Catharinæ monasterium prope Rotomagum pro nostris erigendum curaverat. Librum de ejus vita scripsit Evervinus abbas jussu Popponis archiepiscopi, cui ipsum nuncupavit. Cujus loci hic abbas fuerit, sancti Martini in urbe, an Theolegiensis, vix definiri potest. nam auctores in diversa trahunt. Illud Theolegio favet, quod

ANN. CHR. 1035.

Symeonis græcum psalterium illic asservatum se vidisse asserit Trithemius, quod vitæ ejus scriptor Evervinus a Poppone archiepiscopo *pro memoriali* acceperat. ejusque quatuor folia, reliquiarum loco, a Gerardo abbate se obtinnisse dicit; consultius facturus, si integrum reliquisset. Eodem Poppone curante, Benedictus IX. Symeonem in album sanctorum retulit.

LXV. Res Germanicæ.

Dum Conradus Goslariæ, ubi natale Domini celebraverat, versaretur, Albuino, in philosophica arte eruditissimo, Hersfeldiæ præposito, ubi antea scholæ magister famosissimus fuerat, Magetheburgensem abbatiam kalendis Jannarii commendavit imperator in locum Brunonis, fratris Friderici comitis Nienburgensis, qui Thietmaro episcopo in sede Verdensi subrogatus fuerat. Ita in chronico Hildensheimensi. Apud Lambertum monachum hoc anno *Albuwinus præpositus Herveldensis abbas* dicitur *in Nuinburg*. In prædicto chronico & in nostro Saxonico Opertus Elewangensium abbas eodem anno obiisse traditur, cui Richardus Fuldensis monachus successit. Ad hæc Alberada Molinbechiensis abbatissa, machinatione Sigiberti Mindensis episcopi, domnæ Meinsuitæ Wongerestorpensi abbatissæ, quæ pridie kal. Novembris obierat, tota congregatione reclamante, suffecta. Denique Uta seu Ota *sanctæ commemorationis* abbatissa Confungensis, Chunegundis augustæ neptis, obiit XIV. kal. Octobris. Hæc in Saxonia. Accedit, quod Degarense seu Tegernsense in Bajoaria monasterium v. kal. Martii incensum fuit ac direptum anno quinto [a] a restitutione Ellingeri abbatis, cui hoc incendium tributum est. quæ novæ ejus exauctorationis causa sive occasio fuit. Non multo post a Frisingensi [b] episcopo suspensus, ad Altahense monasterium agendæ pænitentiæ causa mittitur. ubi, cum per tria lustra scribendis libris egregiam navasset operam, mortuo Heinrico tertio imperatore, qui ejus depositionis auctor exstiterat, anno M LVI. ad suum monasterium reversus est sub abbate Seifrido, eodemque anno illic decessit.

[a] V. lib. 55. n. 24.
[b] Hund. to. 3. p. 392.

LXVI. Basilius abbas Casinensis.

Jam per complures annos Theobaldus Casinensis abbas in monasterio sancti Liberatoris exsul [c] degebat factione Pandulfi Capuani principis, cum tandem senex & plenus dierum III. nonas Junii defunctus ibidem est, atque honorifice humatus. Ejus morte comperta, Casinates absque nutu [d] principis de successore deligendo agere non ausi, jussa ejus præstolabantur. Princeps vero Basilium, Capuani monasterii præpositum, jam dudum Casini abbatem constituere moliebatur; at id sine fratrum consensu, quantumvis iniquus, exsequi nolebat. Submissus illuc Antonius Capuanus monachus, homo non plane rndis, quem etiam Pandulfus spe obtinendæ abbatiæ aliquando inescaverat. Sic inter utrumque suspensa per annum fere integrum electio: sed tandem, quia sacramento se obligare detrectavit Antonius, principis nutu in Basilium conversa est, accitis Capuam primoribus Casini monachis, qui Basilio manus dare compulsi sunt. Tam abnormem electionem secutum est non minus turpe sacramentum, ut abbas, ex rebus monasterii nihil ultra viginti solidos per annum retineret. Ita indigne quidem ordinatus, sed longe indignius ac turpius in usurpata præfectura se gessit, non ut abbas, sed tamquam actor & procurator causarum principis, in cujus obsequio quinque circiter a sua ordinatione menses Capuæ resedit. Si quando vero Casinnm accedebat, non in inferiori monasterio, ubi Todinus principis mancipium curiam obtinebat, sed tantum in superiori demorabatur, ubi non ut abbas, sed ut extraneus a monachis habebatur. Hic rerum Casinensium status per duos annos, quibus intrusus ille abbatis personam & nomen inane gessit.

[c] lib. 55. n. 74.
[d] Chron. Casin. lib. 2. c. 63. & seq.

S. Cyriaci monasterium Romæ.

Romæ hoc tempore monasterium sancti martyris Cyriaci & sancti Nicolai confessoris in via Lata regebat *Boniza religiosa ancilla Dei atque coangelica abbatissa*, quæ una cum cœtu ancillarum Dei prædia quædam, sita ad portam Portuensem, libellatico jure concessit Azoni magnifico viro, cognomento de Fulca, ejusque heredibus usque in tertium gradum. Actum Benedicti papæ IX. anno tertio, Conradi imperatoris octavo, indict. III. mense Novembri. Hoc monasterium, quod medio sæculo decimo pro sanctimonialibus nostri Ordinis conditum fuerat, anno M CCCC XXXV. ab Eugenio IV. exstinctum fuit, ejusque reditus ecclesiæ beatæ Mariæ in via Lata tributi. Aliud erat Romæ sancti Cyriaci puellare monasterium ad Thermas, quod nunc possident Cartusienses.

ANN. CHR. 1036.
LXVII. Meinwerco episcopo succedit Rotho abbas.
a *Annal. Paderb.*

INgredimur annum millesimum tricesimum-sextum, qui Meinwerci Patherbrunnensis episcopi mortalis fuit. Paullo ante obitum Bustorfiani collegii sacram ædem, quam ante biennium inchoaverat, sollemni ritu dedicavit. Id factum VIII. kal. Junii. quo die, inter missarum sollemnia, habito ad populum sermone, dotationis ecclesiæ tabulas [a] recitavit, quibus Sigehardus Patherbrunnensis seu Abdinchofensis abbas, & Wino Helmwardishusanus e nostris cum aliis subscripsere. Post hæc, dum aliud cœnobium virginum, aliamque ecclesiam meditatur piissimus antistes, fatali morbo interceptus, dum ad extrema urgeretur, nonis Junii, in pervigilio pentecostes, in ædem sacram episcopali aulæ proximam se deferri jussit: ubi sacramento corporis & sanguinis Christi Domini refectus, sublatis in cælum manibus exspiravit. Id statim Godehardo Hildensheimensi episcopo, longe licet absenti, divinitus revelatum, qui, dilato sibi parato prandio, sacra pro defuncto mox celebravit. Post, ubi ad prandendum accessit, arrepta utraque manu simila, quæ forte mensæ apposita fuerat: O beate Meinwerce episcope, inquit, quomodo te lata tua simila a morte communi non liberavit! Et ego, subdit, quam diu superstes fuero, de albo pane non gustabo. Mortui corpus, non in Bustorfiana collegiata ecclesia, sed in Abdinchofensi nostra basilica, uti vivens mandaverat, conditum fuit cum veste sacerdotali, quæ post annos trecentos-quadraginta, cum ossa ejus in superiorem chorum transferrentur, integra reperta est, atque hodiedum in illo monasterio asservatur. Eodem quo Meinwercus momento Boso Corbeiænovæ monachus & æditũus, quem, quod sibi restitisset, ad judicium Dei olim appellaverat episcopus, excessisse e vita dicitur, testante anonymo ejus vitæ scriptore. a quo tantisper dissentiunt annales Corbeienses, in quibus hæc leguntur: *Obiit Meinwercus nonis Junii. Eodem die apoplecticus fit Biso ecclesiæ custos letaliter, & altero die post vesperas animam efflavit.* Iidem annales Lothewicum monachum, marchionis filium, tunc claruisse testantur. Hæc Meinwerco episcopo, etsi e nostris non fuit, commemoratio debebatur, ob conditum ab ipso Abdinchofensem monasterium, quod hactenus in ea urbe perseverat. Subrogatus est in ejus locum Ruodo seu Rotho, aliis Rudolfus, Popponis Stabulensis abbatis discipulus, & ex ejus disciplina abbas Hersfeldensis creatus, ac demum a Conrado imperatore provectus ad episcopalem dignitatem. qui vitæ genus, quod monachus atque abbas coluit, in clero [b] retinuisse dicitur, inter sanctissimos illius ecclesiæ præsules habitus, mortuus anno M LII.

b *ibid. p.* 538.

LXVIII. Erfordiæ & Altonis monasteria.
c *V. lib.* 61. *n.* 55.

Apud Lambertum hoc anno ædificatum traditur monasterium Scottorum in opido Turingiæ Erfordia [c] per Waltherum de *Glisberg*, qui ibidem sepultus est. Eodem tempore monachi Altonis monasterii diœcesis Frisingensis in Altorfianum parthenona, hujusque cœnobii monachæ in Altonis monasterium translatæ. De hac translatione sic loquitur Hermannus. *Sanctimoniales & domina Irmengarda, Welph comitis vidua, apud Altorf pro clericis collecta sunt;* id est pro monachis amotæ. Non diu in Altorfiano monasterio perstitere monachi, quos Guelfo tertius in Weingartense monasterium ab se conditum traduxit, relicto Altorfiano cœnobio, quod demum in parochialem ecclesiam redactum est. Altonis vero monasterium sub finem sæculi quinti-decimi Birgittanis concessum.

LXIX. S. Remigii apud Remos abbates.
d *Metrop. Rem. to.* 1. *p.* 551.

Ineunte hoc anno decessit Airardus abbas Remigiani apud Remos archimonasterii, scilicet III. idus Januarii, imperfecta nova basilica, quam ipse inchoaverat, cum annis octo & viginti præfecturam administrasset. Marlotus [d] retulit ejus epitaphium, in quo ecclesiæ speculum, patriæ columen, prudentia, humilitate, ac moribus egregiis præditus fuisse dicitur. Theodericus ejus successor, *deducta a proavis generositate, morum etiam eximia nobilitate* viguit, teste Anselmo ejus loci monacho in libello de Remigianæ basilicæ dedicatione a Leone IX. facta, quam basilicam Theodericus, destructa ob nimiam ædificii molem ea, quæ ab Airardo incœpta fuerat, ædificare aggressus, Herimaro successori perficiendam reliquit.

LXX. Flaviacense monasterium instauratur.

Exstabat apud Bellovacos jam inde a sæculo septimo Flaviacense monasterium, sancti Geremari a conditore postea dictum, quod sæculo nono per Nortmannos, uti & puellare cœnobium, Oratorium nomine, multaque alia circumquaque monasteria, excisum fuerat. Id factum sub tempus Nicolai papæ I. qui utrumque monasterium Belvacensi ecclesiæ attribuit, ea lege, ut juxta modum facultatum illis

illis locis collatarum instaurarentur, & illic Deo militantium, sive virorum, sive puellarum cœtus necessariis subsidiis adjuvarentur. *Quia nec pium*, inquit pontifex, *nec justum esse cognoscitur, ut ecclesiæ præfatæ ita rebus suis spolientur, & alterius ecclesiæ necessitatibus deserviant, ut earum necessitatibus nulla prorsus cura videatur impendi.* Utrumque nihilo minus monasterium ruinis consepultum jacuit usque ad tempus Drogonis Belvacensis episcopi, qui utrumque instauravit. Tempus restituti Flaviacensis cœnobii colligimus ex regimine Guntherii abbatis a restitutione primi, qui anno M LVIII. idibus Martii vivere desiit, administrationis anno XXII. Hoc monasterium principio Geremarus amplissimis possessionibus dotaverat: at illæ, exciso monasterio, Belvacensi ecclesiæ, ut mox dicebam, una cum sancti Geremari corpore cesserant. Sacri loci solitudinem miseratus piissimus antistes Drogo, eum in pristinum statum restituit, eique portionem avitæ hereditatis in dotem assignavit: at sancti Geremari corpus a canonicis ejus ecclesiæ extorqueri non potuit. Hic est Drogo episcopus, qui sancti Symphoriani abbatiam anno superiori exstruxit, & qui sancti Pauli puellare, ut mox dicturi sumus, cœnobium itidem ædificavit. Primus instaurati Flaviacensis abbas Guntherius cum nova colonia monachorum e Fossatensi agri Parisiensis monasterio assumtus est. Floruit ab eo tempore non modo religione, sed etiam studio litterarum hic locus, in quo præ ceteris eminent Guibertus, postmodum Novigenti abbas; Adelelmus, & Radulfus, cujus in Leviticum commentarii omnibus noti sunt. De bis in consequentibus agendum. Postquam ab eversione Danorum restitutum est monasterium, prioris officium illic gessit quidam bonis moribus præditus, Suggerius nomine, a Guiberto [a] laudatus. Huic ex morbo decumbenti diabolus adstitisse dicitur, libroque, quem tenebat, ei oblato: Accipe, ait, lege: hunc tibi mittit Jupiter. Exhorruit ad dirum nomen Suggerius. cui attonito: Diligis, inquit, domum istam? Diligo, ait. Et ille: Scias eam, totius religionis rigore abjecto, propediem omnino dissolutam & inordinatam fore. Impostoris dictum respuit Suggerius: sed ex illa die, postquam hæc retulisset, in amentiam versus est, ita ut vinculis eum constringi necesse esset. tamen paullo ante, quam exspiraret, rediit ad sanam mentem; & confessus peccata decessit. Porro ex eventu patuit impostoris mendacium. *Res enim postmodum ecclesiæ* seu monasterii *bene provecta, huc usque*, inquit Guibertus, *bene provehitur.*

ANN. CHR. 1036.

[a] Guibert. lib. 1. de vita sua c. 19.

LXXI. S. Pauli monasterium apud Bellovacos.

Eumdem instauratorem habuit Oratorium monasterium, sanctæ Angadrismæ virginis quondam secessu insigne, quod Drogo episcopus sub sanctæ Mariæ & sancti Pauli nomine restituit, retento sanctæ Angadrismæ corpore in collegiata sancti Michaëlis ecclesia, olim monachorum, ubi grassante Normannorum tempestate depositum fuerat. Oratorii cœnobii reditus & prædia omnia Nicolaus papa primus matri ecclesiæ Belvacensi *in recompensationem Fontaneti monasterii* concesserat eadem lege, qua diximus de Flaviacensi, scilicet ut quam primum rediutegraretur, & virgines sacræ denuo ibidem collocarentur. at res imperfecta mansit per annos circiter centum & septuaginta, donec Drogo præsul operi manum admovit, condito a fundamentis insigni monasterio, quod sanctæ Mariæ ad sanctum Paulum vocant. Hujus parthenonis sanctimoniales restitutum volunt eodem in loco monasterium, ubi antea sanctæ Angadrismæ asceterium, Oratorium nomine, steterat, hoc est, vix una leuca ab urbe. at Louvetus cen... hoc Oratorium situm fuisse eo in vico, qui tribus fere leucis ab urbe distat, retinetque hactenus Oratorii * nomen. Illud sanctimonialium opinioni favet, quod in libello de vita sanctæ Angadrismæ Oratorium ejus monasterium situm fuisse dicitur *in pago Bellovacensi prope muros urbis Bellovacus*; & quod *templum beatæ Mariæ* ibidem exstitisse dicitur in vita sancti Ebrulfi. At parum interest, quo in loco positum fuerit sanctæ Angadrismæ primitivum monasterium, dum constet, ut certe constat, Drogonis episcopi eam mentem fuisse, ut illud instauraret, sive eodem in loco, ubi primum steterat, sive in alio commodiori; eidemque monasterio, ab se ita instaurato, veteris Oratorii assignavisse possessionum congruam portionem, quas postea tum sanctimoniales, quæ illuc magno numero subinde se se receperunt, tum reges Francorum, Belvacenses episcopi ac dynastæ, aliique fideles plurimum auxerunt. Prima instaurati cœnobii abbatissa fuit Berta nomine, incertum quo ex loco assumta, cujus obitus IV. nonas Januarii notatur: secunda Otilia, cujus tempore Guido episc-

* Orvir.

ANN. CHR. 1036.

copus multa eidem parthenoni contulit, mortua nonis Februarii. Hanc subsecutæ sunt Adelaïs, Mathildis & Emelina, quibus Tasia sæculo insequente successit. Hactenus religione floret nobile istud asceterium, cui subsunt aliquot cellæ, quasi totidem coloniæ numerosi ejus conventus, in quo septuaginta minimum sanctimoniales, choro addictæ, haberi solent. Accuratissima regularis disciplinæ observatio, quæ ab annis centum illic viget, instaurata fuit a Magdalena *de Sourdis*, illustri pietate & genere abbatissa, eamque verbo, & exemplo prosecuta est auxitque non imparis nobilitatis & virtutis ex sorore ejus neptis Magdalena ex Claromontensium-Tornodorensium stirpe, cujus vita, quæ recens typis mandata est, ejus meritum sanctitatis luculenter prodit, nostrique Ordinis abbatissis in exemplum & speculum esse potest. Huic in abbatiali dignitate post abdicationem ab ea factam successit ejusdem ex fratre neptis quasi hereditario jure, quæ transmissam sacri loci regularem disciplinam religiose observat. De hoc parthenone plura in additione [a] ad Yepesium, iterumque de eo in consequentibus sermo recurret.

a *Yepes an.* 1032.

LXXII. *Albertus abbas Miciaci obit.*

Ad hunc annum haud dubie pervenit Albertus, Miciaci prope Aurelianos abbas, qui anno superiore litteris Gilduini archiepiscopi Senonensis pro Floriaco subscripsit, mense Novembri datis. Mortuus est mense Januario. De eo enim intelligendum videtur Gemeticense necrologium XIX. kal. Februarii: *Albertus abbas & levita jacet in choro in parte dextra.* Certe in vetustis Gemeticensium abbatum catalogis nullus per ea tempora invenitur Albertus; & merito locum habere debuit Albertus Miciacensis abbas in necrologio Gemeticensis monasterii, cujus benefactor & monachus olim exstiterat. Ejus sepulcrum hactenus cernitur ad cornu epistolæ, cum hoc epitaphio,

Hic jacet Albertus quondam regalia spernens,
Prudens atque pius, tantum cælestia cernens.
Mundi divitias cum regali ditione
Gemetica primas sprevit pro relligione.
Namque Dei forma monachorum venit amore:
Hic post sub norma pastorum fulsit honore.
Luceat ante Deum, careat magnoque dolore:
Usque modo per eum Domini sunt dona valore.

Negotium facessere potest quod in hoc epitaphio dicitur *hic pastor fulsisse*, nisi *hic* pronominis, non adverbii locum tenere dicatur. Huic in regimine Miciacensi successit Franco abbas, cujus tempore quidam miles, Suavis nomine, Miciacensibus contulit ecclesiam seu cellam sancti Johannis-Baptistæ apud Motam castellum pagi Cenomannensis, a progenitoribus suis, Acbardo & Helvisa, constructam: cujus rei litteræ [b] conscriptæ sunt pontificatu Avesgaudi episcopi Cenomannensis, quem prædictus miles cum Gervasio domino suo adiit ad obtinendam immunitatem a synodalibus consuetudinibus, admonitus *a supra dicta inclyta congregationis patre venerando, capitis canitie dealbato, Fulcone nominato.* quod episcopus cum suo clero indulsit, atque Herbertus comes probavit. Franconis successores fuere Rodulfus & Christianus.

Cella sancti Joannis de Mota.

b *Analect. to. 3. p. 302.*

LXXIII. *S. Sergii monasterii initia, progressus & instauratio.*

Hactenus pauca diximus de sancti Sergii monasterio Andecavensi haud ignobili, cujus obscura origo ad sæculi saltem octavi initia referenda est. Testes hac de re Childeberti tertii [c] regiæ litteræ *pro monasterio sancti Sergii & domni Medardi episcopi, in suburbio Andecavis urbis constructo.* quas litteras Theodebertus abbas obtinuit. Ejusdem loci abbatiam sub finem illius sæculi Witboldus [d] abbas Fontanellensis a Carolo Magno adeptus est. Sub hæc Guntardus comes & abbas nominatur in præcepto Caroli regis, scilicet Calvi, de villis [e] Nubiliaco cum capella & Campaniaco ex *abbatia sancti Sergii seu sancti Godeberti confessoris,* episcopi Andecavensis, *cujus corpus ibi requiescit.* Deinceps nulla ejus monasterii mentio usque ad sæculum decimum, quo Alanus *rex Brittaniæ* [f] cathedrali sancti Mauricii ecclesiæ *abbatiam S. Sergii* contulit rogatu Rainonis episcopi, qui & abbas sancti Sergii dicitur. Itaque jam ante id tempus monachis destituta, & fere in solitudinem redacta erat hæc abbatia, dum tandem Rainaldus episcopus, qui Andecavensem ecclesiam ab anno DCCCCLXXIV. ad annum MV. rexit, eam instaurare cœpit, collaborante Huc-

c *Annal to. 2. lib. 19. n. 32.*
d *ibid lib. 25. n. 76.*
e *Gall. Christ. to 4. p. 821.*
f *Annal to. 3. lib. 41. n. 64.*

berto sancti Albini abbate, qui sancti Sergii quoque abbas exstitit. Sed cum opus imperfectum reliquisset, Hucbertus episcopus ejus successor illud absolvit Heinrico regnante, eique proprium abbatem, Wlgrinum nomine, e Majori-monasterio assumtum, præfecit. quæ omnia idem præsul litteris suis testatur in hunc modum. ANN. CHR. 1036.

Ego Hucbertus Andecavensium episcopus, notum fore volo cunctis sanctæ Dei ecclesiæ cultoribus, quomodo monasterium sanctorum martyrum Christi Sergii & Bacchi, quod est juris episcopii nostri, & prope civitatem Andecavam situm, restaurare, & ad ordinem monasticum secundum parvitatis meæ vires paulatim instituere laboravi. Fuerat idem locus ante nostra ætatis tempora, incertum an Nortmannorum incursione, an quibus aliis impedimentis desolantibus, pæne omnino destitutus, & ad miserandam destructionem redactus. Sed hunc sancti loci, & per venerabilem antiquitatem reverendi, casum magnifica excellentia vir, prædecessor noster beatæ memoriæ Rainaldus præsul, non ferens, instaurare cœpit, & monachorum ibi quantulam catervam sub abbate degentium ordinavit. quod piæ voluntatis votum quia ille inceptum magis quam perfectum die exitus sui de corpore superveniente dereliquit, ego ei in cathedram substitutus, in hac quidem parte vestigiis boni patris institi; & locum ipsum per opportuna tempora parvulis largitionibus augmentavi. Sane quia tota facultatum donatio ad monasteria & omnes venerabiles locos ad Dei servitium decentius peragendum tendere debet; inter alias provisiones exteriores, etiam ordinis regularis firmius ibi tenendi non postremam curam habui: pro qua re domnum Albertum venerabilem virum & abbatem Majorismonasterii Turonensis expetens, ut mihi ex congregatione sua aptam personam abbatis concederet, qui hujusmodi locellum necessaria strenuitate pariter & religione gubernaret. At ille fratrem quemdam, nomine Wlgrinum, elegit, convenientem ad postulationem meam per gratiam Dei. Ipsum ergo abbatem benedicens, & jam futuri ibi regularis ordinis certior factus quam antea, cellulam quoque sancti Maurilii, quam videlicet apud Calonnam, sedis meæ vicum, ad cœnobium monachorum extuleram, monasterio sancti Sergii & eidem abbati Wlgrino, & omnibus successoribus suis perpetualiter cum universis ad se pertinentibus volui donare & tradere. quod quidem & feci per consilium bonorum virorum fidelium, meorum clericorum pariter & laicorum. Signum domni Alberti abbatis*. Signum Domni Walterii abbatis*. Signum domni Berengarii thesaurarii. Signum Rainaldi archidiaconi. Signum Goscelini archidiaconi &c. Signum Gosfredi comitis. Ego Hucbertus episcopus hoc signum crucis mea manu feci, & hoc præceptum firmavi. Data VI. Martii regnante Heinrico rege, & Gaufrido comite Andecavorum.*

* Chalonne.

* Majoris monasterii.

* S. Albini.

Prædicta sancti Maurilii cella, quam Hucbertus episcopus sancto Sergio dedit, sita est in vico Calonna ad confluentem Meduanæ in Ligerim, eo ipso in loco, ubi olim sanctus Maurilius episcopus oratorium exstruxerat: quod vetustate pæne collapsum Raginaldus seu Rainaldus episcopus restituere aggressus est, Hucbertus autem ejus successor perfecit ac dotavit, eique villam Martiniacum, ad Ligerim sitam, præter alia attribuit ad subsidium monachorum, quos ibidem instituit. Nunc hæc cella fere ad simplicem prioratum, uti pleræque aliæ, redacta est. Multa eidem monasterio concessa sunt, maxime a Burchardo [a] thesaurario sancti Maurilii, tempore Wlgrini abbatis, qui postmodum Cenomannensium episcopus creatus est. In illo sancti Sergii monasterio tunc monachus erat Moyses quidam, qui ex tempore Budici comitis Namnetensis locum Cameriaci tenuit cum aliis, quæ postea sancto Sergio provenerunt. Ad Wlgrinum abbatem quod attinet, ortus erat ex Vindocini [b] castello, primum quidem miles, dein Majoris-monasterii monachus sub Alberto abbate, cooptatus in sancti Sergii abbatem ab Hucberto episcopo, cujus consanguineus erat. Calonnæ cella.

a Gall. Chr. to. 2. p. 126.

b Analect. to. 3. p. 312. & seq.

Post Hucbertum, sancti Albini apud Andecavos abbatem, locum rexit ab anno M XXVII. Primasius, cui post quatuor ferme vacationis menses Walterius ex-de-c..no successisse [c] hoc anno traditur, electus a fratribus cum assensu Hucberti episcopi & Fulconis comitis, ut patet ex charta [d] electionis, cui monachi amplius quinquaginta subscripserunt. Walterii abbatis jussu libellum de miraculis sancti Albini [e] scripsit anonymus ejus loci cœnobita. Præfecturam tenuit Walterius usque ad annum M LV. quo desinente decessit IV. kal. Januarii. Theodericos ejus successor anno insequente ordinatus est XIX. kal. Februarii, cujus electioni pauci monachi adfuisse dicuntur. Vixdum ordinatus erat, cum gravem in eum contentionem

LXXIV. S. Albini abbates.

c Labbe to. 1. p. 276.

d Spicil. to. 6. p. 436 & seq.

e Bolland. Martii to. 1. p. 62.

ANN. CHR. 1036.

Duellum ad litem finiendam. a Sirm. in Goffrid. p. 62.

excitavit Haimericus vicecomes Toarcensis, qui unum equum centum solidorum, aut centum ipsos solidos *pro abbatis mutatione* [a] *& relevatione* sibi deberi asserebat. Id vero pernegabat Theodericus abbas, ejusque rei causa petiit Toarcium, vicecomitem adiit, *paratus aut calidi ferri judicio, secundum legem monachorum, per suum hominem probare; aut scuto & baculo, secundum legem sæcularium, defendere.* Duellum prætulit vicecomes; obtulitque abbas hominem sancti Albini, *qui & sacramentum faceret, & sacramento fidem brachio daret.* Verum intercessere comitis optimates, injustam esse consuetudinem opponentes; eisque vicecomes, utpote prudens & bene morigeratus, licet juvenis, acquievit, hanc pugnam in periculum animæ cessuram intelligens. Itaque jure prætenso cessit, modo ut sibi, uxorique suæ ac fratribus, sancti Albini societas concederetur. Abbatiæ tribus tantum annis præfuit Theodericus; cui suffectus Otbrannus abbas, de quo alias.

LXXV. Placitum pro Arulensi monasterio. b Marca Hisp. p. 1063.

Arulensi in Catalonia monasterio cum præesset Bonfilius abbas, una eum Berengario Helenensi episcopo in judicium vocavit quemdam [b] Wadallum coram Willelmo comite Bisuldunensi, ejusque conjuge domna Azaleiza, & filio Bernardo. Litis bæc causa erat, quod femina quædam, Teza nomine, filium suum simul cum hereditate, quæ ei a parentibus jure contingebat, Deo in illo monasterio quon-
» dam obtulisset, ut ibi sub regula sancti Benedicti toto vitæ suæ tempore militaret.
» quam hereditatem prædictus Wadallus injuste retinebat. Auditis querelis, banc
» Arulensi monasterio adjudicavit comes, tertia parte ipsius hereditatis, quæ secun-
» dum consuetudinem illius regionis ipsi competebat, eidem loco attributa, eo pacto,
» ut ante corpora sanctorum martyrum Abdon & Sennen, quæ illic requiesce-
» bant, luminaria jugiter arderent. *Factum est hoc* VIII. *idus Decembris, anno* VI. *regnante Henrico rege.* Idem comes post aliquot dies commutationem [c] quamdam fecit cum prædictis Berengario episcopo & Bonfilio Arulensi abbate. Oliba sacerdos & monachus utrasque litteras scripsit.

c ibid. p. 1064.

Wifredus comes monachus. d Baluz. miscell. to. 2. p. 309.

Hoc ipso anno [d] Wifredus seu Guifredus comes Ceritaniæ fit monachus in cœnobio Canigonensi sub Guillelmo, ejus loci abbate secundo, qui Selvæ ab annis circiter quinque successerat; aut certe sub Mirone, Guillelmi successore. Ibidem piissime decessit Wifredus anno conversionis suæ quinto-decimo, ut suo loco videbimus.

LXXVI. Montis-majoris abbates. e V. lib. 54. n. 26.

Montis-majoris monasterium post Insmarum [e] tunc procurabat Benedictus abbas, morum honestate & integritate præditus, cui duo fratres, Gaufredus atque Bertrannus, Provinciæ comites, hoc anno & sequentibus se munificos exhibuere, quædam monasterio conferendo tam in villa Pertuso, quam apud Manuascam seu Podium-Bosoni in pago Sigisterico, cujus loci castrum monachis donant, multaque alia in variis pagis. Artaldus quoque Gratianopolitanus episcopus Benedicto abbati, quem *virum religiosum & honestum* vocat, rogatu Ismionis principis Roïanensis, confirmat donationem ab ejus avo factam, ut scili-
» cet in toto illo territorio nullus quidquam acquirere posset, præter monachos
» Montis-majoris, quod auctoritate Romana firmatum dicit. Benedicti abbatis depositio notatur IV. kal. Decembris. Exstat in veteri codice acrostichon de eo carmen, & de Aginulso monacho eximio scriptore. Longe dissimilis Benedicto exstitit Eldebertus ejus successor, cui Raimbaldus Arelatensis archiepiscopus præfecturam abrogavit, jam alias ei infestus ob paludes monasterio circumjacentes, quas Lambertus,, Raimbaldi avus, ejusdem loci monachis contulerat. Suffectus in Eldeberti locum Rolandus, de quo inferius.

Cluniaco facta restitutio.

Hoc ipso anno Willelmus Provinciæ comes & Lucia ejus conjux Cluniacensi monasterio restituunt res quasdam ex hereditate sancti Mayoli, scilicet Diliadam & Septem-fontes, in Regensi episcopatu sitas. *Actum apud Podii-Odolinum monasterium, feria secunda, anno* M XXXVI. *incarnationis, indictione* V. *Chuonone imperante anno* X. Id factum oportuit a kal. Septembris, cum indictio V. inchoari poterat. Podii-Odolinum seu Podolinum monasterium situm est in diœcesi Arausicensi.

LXXVII. Brunonis episcopi charta pro S. Benigno. f Perard. p. 185.

Eodem modo indictionem numerat Bruno Tullensis episcopus in diplomate, quo Bertiniacæ-curtis ecclesiæ dedicationem, & donationem quorumdam altarium eidem cellæ ab se factam memorat. Insigne est hoc Brunonis pietatis ac prudentiæ monumentum, a Perardo [f] relatum, cujus hæc fere summa est. Cum paro-
» chiam sui episcopatus perlustraret piissimus antistes, contigit eum hospitari apud

Bertiniacam-curtem, cellam abbatiæ S. Benigni Divionensis, ubi tum domnus Halinardus sancti Benigni, & Widricus sancti Apri abbates, *ambo conversatione laudabiles*, ad eum excipiendum convenerant. Cum vero locus ille, ubi monachi religiose vivebant; necdum dedicatus esset, eorum rogatu Bruno ejus oratorium in honorem sancti Benigni consecravit. Meditanti porro episcopo, quid beneficii eidem loco impenderet, suggestum est ut altaria duarum ecclesiarum ei conferret. Sed, ne temere & inconsulto id fecisse videretur, rem ad synodum, in sua urbe brevi convocandam, distulit, ac demum in ea exsecutus est, domno abbate Widrico insistente. Synodicis litteris apposita sunt post Brunonem signa domni abbatis Halinardi, Gregorii prædictæ cellæ prioris, Widrici abbatis sancti Apri, Hunaldi abbatis sancti Mansueti, Norberti abbatis Mediani-monasterii, Gibuini primicerii, & aliorum canonicorum. *Acta sunt hæc Tulli in plenaria synodo, habita* VIII. *idus Octobris, luna* XIII. *epacta* I. *concurrente* IV. *bissexto, anno incarnationis dominicæ* M XXXVI. *indictione* V. *anno regni Chuonradi* XIII. *imperii vero* X. Eodem anno Himbertus Parisiorum antistes librum sacramentorum sancto Benigno dono dedit, hactenus asservatum in bibliotheca monasterii, præmissa hac inscriptione: *Anno dominicæ incarnationis millesimo tricesimo-sexto, datus est hic sacramentorum liber sancto martyri Benigno, Divionensis ecclesiæ patrono, ab honorabili Hymberto, Parisiacæ sedis episcopo, petente ejusdem loci provisore atque rectore domno abbate Halinardo. Si quis illi abstulerit quocumque modo, sit perpetuo anathema a judice Deo.* Habetur in eadem bibliotheca codex alter sacramentorum, Heinrico, ut puto, imperatori, sancto an Conradi Salici filio, oblatus a Bernone, qui non alius mihi videtur a Bernone abbate Augiensi, qui *Bern* scribere se amat, ut in sequentibus versibus, eidem codici præfixis.

» AN. CHR. 1036.

Libri sacramentorum.

Splendida terrarum lux Heinrich, gloria regum,
Suscipe conscriptum pura quem mente libellum
Ultima servorum Bern fert persona tuorum.
Qui, licet indignus, tibi fidus semper alumnus,
Obsequio pronus, devoto corde benignus,
Dum viget atque valet, sano dum corpore vivit.

LXXVIII. Reginaldi episcopi Leodicensis obitus & successores.

Apud Albericum & Ægidium, Reginaldus Leodicensis præsul hoc anno diem obiisse traditur, in ecclesia monasterii sancti Laurentii ab ipso exstructa sepultus ante majus altare. Eo mortuo, Stephanus ejus loci abbas, quasi patre orbatus, ad magnas angustias redactus est a nobilibus illarum partium viris, qui jura & immunitates monasterii infringere non dubitarunt. Abbas nihilo minus non despondit animum, sed cæliius roboratus & adjutus, ædificia claustri & officinas absolvit. Reginaldo episcopo successit Nithardus ejus nepos, qui, licet juvenis, vix quatuor annis dignitate potitus est. Hic monasterio sancti Laurentii parum se favorabilem præbuit, immo pæne totam auri & argenti supellectilem, quam Reginaldus sancto Laurentio contulerat, abstulisse dicitur. Longe melior fuit ejus successor Wazo seu Watho, qui primum sub Notgero seu Notkero episcopo capellanus, dein ab eodem præfectus scholis, postea decani & præpositi in illa ecclesia officio rite perfunctus est; ac demum ad sedem episcopalem provectus, ubique egregium virtutis ac prudentiæ specimen dedit. Ejus tempore adhuc in Leodicensi ecclesia perseverabat apud canonicos vita communis: cujus rei præclarum argumentum est epistola, quam idem Wazo, adhuc decanus, scripsit ad Johannem [a] illius ecclesiæ præpositum, qui muneris sui potestate abutens, omnia pro arbitrio disponebat, nec se regularis vitæ officiis teneri putabat. Hæc epistola inscripta est *fratri Johanni*. sive hæc inscriptio a Wazone adhibita sit ad reprimendum fastum Johannis, sive is mos tum fuerit, ut illius ecclesiæ canonici se fratres dicerent monachorum exemplo. Laudatur Wazo in rythmis Adelmanni scholastici, post eum scholis præfecti, sub quo, uti & sub Wazone, *Legia, magnarum artium nutricula*, floruisse dicitur. quæ res in primis Notkero episcopo e nostris tribuenda est.

[a] Gesta Leod. episc. to. 1. p. 251.

LXXIX. Perusini monasterii exemtio asserta.

Ad res Italicas quod attinet, hoc anno Andreas Perusinus episcopus in Romana synodo, præsente Benedicto pontifice, confessus est, se nullum jus habere in Perusinum sancti Petri monasterium, & in alia duo, scilicet Salvatoris, & sanctæ

ANN. CHR. 1036.

a Ital. sac. to. 3. p. 920.

Mariæ in valle de Ponte; &, si quod haberet, in manu pontificis id relaxavit, cujus rei tabulas Ughellus [a] refert. Huic actioni interfuerunt cum pontifice episcopi tres, nimirum Dominicus Lavicanensis, Robertus Signensis, & Hugo Assisinensis; tres abbates, videlicet Hugo Farfensis, Bartholomæus abbas Græcus, & Johannes abbas sancti Montani, aliique Romanæ ecclesiæ clerici. Vix ad suam ecclesiam reversus erat Andreas, cum iterum jus suum in monasterium sancti Petri recuperare tentavit. qua de re Bonizo abbas eum denuo traxit ad papæ judicium, in quo episcopus iterum jure suo cessit in synodali multorum episcoporum concilio, cui etiam sex abbates interfuerunt, Gregorius sancti Sabæ, Titus sancti Pauli, Franciscus sancti Laurentii, Benedictus sancti Petri a Vinculis, Crescentius sancti Silvestri, & Martinus abbas de Farneto. De hac monasterii sancti Petri immunitate jam dudum antea [b] lis orta, & composita fuerat. Qui hic laudatur Hugo Farfensis, hoc anno denuo *reordinatus* dicitur. Mira in illo abbate vicissitudo.

b lib. 52. n. 30.

Amiatini cœnobii ecclesiæ consecratæ.

c V. lib. 52. n. 89.

d Ital. sac. to. 3. p. 717.

e ibid.

Cum Arialdus Clusinus præsul ecclesias monasterii de monte Amiato consecrare [c] obfirmate renueret, nec Benedicti papæ mandato parere vellet; pontifex demum ad preces Winizonis abbatis, qui hac de re sæpius apud ipsum conquestus fuerat, Petrum episcopum [d] illuc direxit, qui videret & discerneret, cujus hæc esset culpa; &, siquidem episcopi esset, Petrus illas ecclesias consecraret. Episcopo in sua pervicacia obfirmato, Petrus ecclesias monasterii hoc anno dedicavit, ut docet inscriptio, quam Ughellus [e] e subterranea ecclesia eruit, in qua hæc dedicatio facta dicitur in honorem Salvatoris & beatæ Mariæ *anno Domini* M XXXVI. *indictione* IV. *tempore beatissimi papa Benedicti de Tusculа, ex patre Alberico, & invictissimi imperatoris Conradi, & Gunizi abbatis*: cui consecrationi decem & octo, tam episcopi, quam cardinales, interfuisse dicuntur: inter quos fuit patriarcha Aquilegiensis. Eodem anno Conradus imperator omnes illius monasterii possessiones diplomate [f] confirmavit, illudque Winizoni abbati regendum commisit, *ut ibidem neglecta Dei obsequia suorum prædecessorum incuria studiose ordinare studeret, & congregationem inibi Deo servientium monachorum regulariter corrigere, & solummodo divinis obsequiis deditis ad sufficientiam largiri.* Verum non diu supervixit Winizo abbas, cujus postremus hic annus fuit, pænultimus vero Arialdi episcopi. Hujus successor Petrus nihilo æquior fuit Amiatinis monachis: at ejus vexationes Leo IX. auctoritate sua [g] repressit, & Theuzoni abbati, Winizonis successori, decimas, baptizandi facultatem, aliaque jura confirmavit.

f ibid. p. 719.

g ibid. p. 722.

LXXX.

Casæ-Marii monasterium conditur.

h lib. 56. n. 111.

i Baron. an. 1030.

Cum Johannes abbas, sancti Dominici [h] successor, Sorano monasterio præesset, accesserunt ad eum quatuor clerici Verulanæ ecclesiæ, missi ab aliis eorum sociis, qui ad fundum Casæ-Marii, perfectioris vitæ studio secesserant, atque ab eodem Johanne habitum monasticum acceperunt. Rem narrat ex veteri codice [i] Baronins; in quo quidam boni clerici e civitate Verulana, animo compuncti, quod nomine dumtaxat clerici, vitam neque canonicam, neque monasticam ducerent; adjunctis quibusdam laïcis fidelibus ejusdem civitatis, venisse dicuntur ad fundum, qui dicitur Casæ-Marii, in territorio Verulano situm quarto fere milliari ab urbe, ubi templum Martis quondam exstitisse fertur, ibidemque commorari cœpisse, exstructa ecclesia in honorem sanctorum Johannis & Pauli. Non multo post, quatuor ex ipsis, scilicet Benedictus, Johannes, Ursus, & Azzo, omnes presbyteri, adierunt venerabilem virum Johannem abbatem sancti Dominici, ab eoque sanctæ religionis habitum susceperunt. Inde reversi ad socios, unum e suis abbatem elegerunt, scilicet Benedictum, virum religiosum, natum e civitate Verulana; ibique Christo Domino sub eo servierunt. Cisterciensibus postmodum cessit hoc monasterium, cui Soranum ab Honorio tertio subjectum fuit, tametsi ab eo primitus propagatum.

ANN. CHR. 1037.

LXXXI.

Conradi iter in Italiam.

Turbatis in Italia rebus, multisque defectionem molientibus, Conradus exeunte anno illuc profectus, natale Domini Veronæ celebravit. Inde Brixiam, & Cremonam processit, ubi severissimas de conjuratis quæstiones exercuit, decreto edito contra eos, qui injurias Landulfo & Hunaldo earum urbium episcopis intulerant. Eadem Mediolani severitas: cujus civitatis archiepiscopum Herebertum seu Aribertum, sibi suspectum, Papiæ comprehendi jussit, & Popponi Aquilegiensi patriarchæ custodiendum tradidit, uno apud eum relicto sancti Sixti abbate, qui, custodibus multo vino obrutis, eum in libertatem asseruit. Hinc res in pejus

ANN. CHR. 1037.

conversa. Bruno in locum Ariberti suffectus, sed, prodigio interveniente, haud ordinatus: Mediolanum ab imperatore oppugnatum; suburbia igne injecto violata. Ad hæc Cremonensis, Placentinus, & Vercellensis episcopi majestatis damnati, & in exsilium acti, quos de Odone Campaniæ comite in regnum inducendo consilia clam agitasse, renuntiante socru Herimanni Suevorum ducis, pro comperto habebat imperator.

LXXXII. Odonis comitis cædes.

Certe, dum Conradus Italicis turbis componendis occupatus esset, Odo arma in Lotharingiam movit, & Barrum opidum oppugnare aggressus est, eo animo, ut viam sibi faceret ad Aquisgranum, tamquam regni sedem, invadendum, ubi in nativitate Christi se sessurum præjactaverat, ut in chronico nostro Saxonico legitur. At rei eventus longe aliter, quam speraverat, cecidit. nam Gozelo dux Mosellanensis, quem totius primæ Rætiæ ducem vocat Hugo Flaviniacensis, cum validis copiis in eum profectus, conserto prœlio, cum diu pugnatum fuisset, Odonis exercitum in fugam vertit, quo in conflictu Odo ipse infeliciter occubuit. Hujus corpus lacerum Rogerius Catalaunensis episcopus & Richardus abbas Virdunensis, e mortuorum turba collectum, reddiderunt Ermengardi comitissæ ejus uxori, quæ illud Turonis in Majori-monasterio, cui multa bona Odo contulerat, juxta patrem suum monasterii instanratorem in atrio ecclesiæ sepeliendum curavit. Hæc fuit sors & finis Odonis, cognomento Campaniensis, cujus pater cognominis, avus Theobaldus Carnutensis, cognomine Tricator. Mortis ejus dies in necrologio sancti Petri Carnutensis notatur XVII. kal. Decembris. Ejus tres filii io chronico Alberici numerantur: Hugo scilicet archiepiscopus Bituricensis, Theobaldus comes, & Stephanus, alio nomine Heinricus, itidem comes, hic Trecensis, ille Turonensis Blesensis & Carnutensis, qui a Gaufrido Martello in prœlio captus, civitatem Turonicam a majoribus suis acceptam pro lytro concessit. Ambo vero, matris consiliis acquiescentes, locum sancti Lupantii, situm prope castrum Caïnonense, sancto Florentio quondam a Theotbaldo comite donatum, pro patris sui absolutione confirmarunt. Ejus rei litteris apposita sunt signa Alberti abbatis sancti Martini Majoris-monasterii, Richerii abbatis sancti Juliani, & Ansberti abbatis, tum Gelduini de Britolio, Arduini filii ejus, Gelduini de Calvo-monte, Hervei fratris ejus, & aliorum.

LXXXIII. Walerannus comes fit monachus.

In illo Barrensi conflictu multi alii Franci proceres cecidere, in his Manasses comes de Roceïo, Evruious & Dido, Virduni sepulti. Walerannus vero comes, Gelduini Britoliensis comitis filius, a Godefrido Gozelonis filio graviter vulneratus, vitæ iocolumitate petita & accepta, Virduni sub disciplina Richardi abbatis, uti voverat, postea monachum induit. Ubi vero in cœnobitica vita se se ad tempus exercuisset, vitæ remotioris studio secessit primum in locum a Romarici-monte quinque millibus semotum, uno contentus comite, cui dominus ipse sancti Martini exemplo serviebat. Inde ad locum qui Rombecus dicitur, Richardi abbatis antea secessu [a] illustratus, profectus est, eodemque multi, quos similis vitæ anachoreticæ ardor stimulabat, ad eum confluere cœperunt, & ejus disciplinæ se committere: quibus ille normam vivendi secundum morem a sanctis patribus institutum præscripsit. Exacto in hoc vitæ genere quinquennio, adeo sancti propositi ardor non minuebatur, ut potius cresceret in dies, nec fratrum aut episcopi litteris revocari potuerit. Sed tandem post mortem Richardi abbatis regimen Virdunensis monasterii subire coactus est, idemque Arremarensem etiam abbatiam rexit.

[a] *lib.* 54. *n.* 81.

LXXXIV. Bruno episcopus pacem conciliat.

Multa in illo bello damna passus est Bruno Tullensis episcopus, quem Odo comes a fide Conradi augusti avertere conabatur. Hinc Tullum urbem obsederat, multisque cladibus, dum eam in suam potestatem redigere non valeret, circumpositos incolas affecerat. Eo interfecto, Bruno pacem inter Conradum imperatorem & Francorum regem composuit, adeo firmam & constantem, ut inter eos eorumque filios integra & inviolata constiterit. Hanc pacem Conradum inter ac Rotbertum regem factam ait Wibertus in libro de vita Brunonis: at, si rerum ordinem non perturbavit Wibertus, eam principatu Heinrici regis sancitam fuisse constat. Post hæc Bruno in letalem morbum incidisse traditnr, ex quo sancti Blasii meritis, ad cujus altare deferri voluit, subito ita convaluit, nt qui alieno istuc portatus auxilio fuerat, inde propriis pedibus alacer domum redierit.

LXXXV. Helvidis ejus mater obit.

His Wibertus subdit obitum Helvidis Brunonis matris. Hæc, licet vigiliis, inedia, variaque maceratione corpus suum afflictasset, in tantam nihilo minus cor-

ANN. CHR. 1037.

pulentiam ex humorum abundantia excreverat, ut vix rheda vehi posset. quæ corporis gravitas cum ei intolerabilis esset, sæpe cum multo fletu Deum exoravit, ut ante mortem minueretur. Votis ejus annuit divina benignitas. nam diutini languoris acerbitate sic extenuata fuit & exsiccata, ut ossa sola cute & nervis sibi cohærere viderentur. Cum ad extrema venisset, cunctis rebus, quas poterat, in egenos impensis, *sacra inunctione ac vivificæ communionis participatione munita*, diu exanimis & absque ullo vitali flatu jacuit: dein, resumto paullisper spiritu, confusis lugentium vocibus silentio imposito, omnes e cella eliminari jussit, solamque Regelwidem, cœnobii sanctæ Crucis abbatissam, remanere cum proprio marito. ad quos illa, ne se Ingerent, ait piissimam Dei-genitricem sibi tunc adfuisse, & de sua salute certiorem fecisse. tum ad maritum: Unum te, ô amantissime conjux, inquit, » obnixe rogo, ut me absque ulla pompa sepeliri cures: &, quidquid ornamenti ad » meam sepulturam expendere forte velles, in usus pauperum erogare ne graveris.

Monasteria ab ejus parentibus condita.

Ægre annuit conjux, idque facto complevit. Puellare illud cœnobium sanctæ Crucis, cujus abbatissa erat Regelwidis seu Regelvida, unum erat ex quatuor monasteriis, quæ a Brunonis parentibus seu propinquis condita fuere, *Wofeinheim* appellatum, situm in superiori Alsatia, haud procul ab Egarshemio opido, quatuor vero leucis a Columbaria *, cujus parthenonis sola modo rudera supersunt. Aliud puellare itidem monasterium ab iisdem constructum est, vocabulo Hessa * seu Hissa, itidem in Alsatia prope Sareburgum, hactenus priscum retinens nomen, sed in cellam redactum, abbatiæ Altæ-silvæ * ordinis Cisterciensis subjectam. Duo alia virorum, Altorfense seu sancti Cyriaci, & Lutrense, etiam nunc perstant: ex quibus Lutrense non a Brunonis parentibus, sed ab ejus majoribus, non quidem primitus conditum, sed instauratum fuit, ut alias diximus. Johannes de Bayone Helvidis obitum ad annos decem differt, id est ad annum M XLVII.

* *Colmar.*
* *Hesse.*
* *Hauteseille.*

LXXXVI.
Doncheriacum S. Medardo restitutum.
a *Marlot. to. 2. p. 82.*

Post infelicem Odonis comitis interitum, ejus filii, Theobaldus & Stephanus, paterni honoris dignitatem tueri & augere cupientes, in Heinricum Francorum regem insurrexere, armis repetituri a Doncheriacum villam suæ ditionis, ad Mosam sitam, quam rex sibi vindicaverat, & postea Gozeloni Lothariensium duci in beneficium concesserat, nulla ratione habita juris sancti Medardi monasterii, cui hæc villa subjecta erat. Ejus rei damnum gravate ferens monasterii abbas Richardus, habito cum suis consilio, regem adire non ausus, in ecclesia sua divina cessare officia jussit, & sanctorum reliquias, (sic tum religio ferebat) humi prostravit. quasi sancti injuriam monasterii injuria sibi facta ultum irent. Vix annus erat, ex quo Gozelo illius villæ possessionem inierat, cum edicto imperiali apud Noviomagum * curiæ adesse jussus est. Dum vero illic resideret, & vigiliis matutinis ea nocte, quæ dominicam cœnam præcessit, in monasterio sancti Servatii interesset; a sanctis monasterii tutelaribus percussus, sanguinem per os & nares effudisse dicitur; divinaque ultione intellecta, mox sanctis Medardo ac Sebastiano suam possessionem restituisse. quo facto, sanctorum reliquiæ proprio loco cum debita veneratione repositæ, & ecclesiæ sacer concentus restitutus est. Post hæc rex Francorum Heinricus monasterium in suam tutelam suscepisse traditur. Richardo abbati successit Rainaldus, in synodo Remensi sub Leone IX. simoniæ insimulatus.

* *Nimegue.*

LXXXVII.
S. Agerici monasterium conditur.

Hoc ipso anno Rambertus seu Rembertus, Virdunensis episcopus, suburbanum monasterium in honorem sancti Martini & sancti Agerici confessorum ædificavit. Eo loci primitus oratorium erat, in honorem sancti Andreæ, ut perhibent, antiquitus exstructum; postea sæculo sexto a sancto Agerico antistite consecratum sancto Martino Turonensi pontifici, ab eoque excultum post Bertfredi cædem a Childeberto rege in majori ecclesia patratam; dein sæculo decimo a Wilfrido episcopo conversum in cellam abbatiæ sancti Pauli suburbanæ; ac demum in monasterium, ut mox dicebam, a Ramberto episcopo erectum. Id factum hoc anno legitur, tum in veteri inscriptione mox referenda, tum in necrologio monasterii ad III. kal. Maii, quo Rambertus decessit, de quo hæc verba. *Anno milleno trigesimo-septimo præsul Rembertus nostram condidit ecclesiam. Ipsi Remberto & Theodorico episcopis debemus quidquid sumus.* & IV. kal. Septembris: *Dedicatio hujus ecclesiæ beati Agerici episcopi.* Hoc monasterium consilio & consensu Conradi imperatoris ædificasse, & Baldricum primum abbatem ei præfecisse memoratur in diplomate Heinrici tertii imperatoris, qui res omnes eidem loco a Ramberto concessas confirmavit anno

M XLI.

M XLI. ordinationis suæ XIII; regni vero secundo. Actum Trajecti idibus Februarii, indictione IX. Necdum absolutum erat monasterium, cum Rambertus Jerosolymam proficiscens, Bellægradæ fato functus est anno sequenti M XXXVIII. aliis M XXXIX. pontificatus sui anno XIV. cujus corpus a Bernero & Bernardo clericis Virdunum relatum, in monasterio ab ipso condito honorifice humatum est. Baldricum abbatem, cui cognomen a Petra, una cum octo sociis e Trevirensi sancti Maximini monasterio accersitum fuisse docet vetus inscriptio, in qua etiam annus conditi monasterii, aliaque exprimuntur in hunc modum. ANN. CHR. 1037.

Præsul Rembertus nostram dum conderet ædem,
Mille & ter denus septimus annus erat.
Abbatem instituit primum, qui nostra gubernet,
Baldricum: huic nomen nobile Petra dedit.
Illustris claustri monachum prope mœnia structi
Urbis Treverica, Maximinoque sacri.
Octo cum sociis hanc accersitus in ædem,
Annis bis-denis rexit & auxit eam.
Ad superos tandem felici sorte vocatus:
Encelinus ei nomine sufficitur.

Perstat etiam nunc hoc monasterium sub religiosa congregatione sancti Vitoni, gaudetque abbate regulari. Ramberto successit Richardus, Hildradi comitis, alio nomine Hecelini filius, cujus *nutritor* fuisse traditur Richardus abbas monasterii sancti Vitoni, cui alodum suum, videlicet Baronis-curtem, & quod habebat ad Domnam-Mariam, concessit [a] *pro amore nutritoris sui Richardi abbatis eximii*, quem præcipuo amore dilexit, ac mortuum luxit, paucis diebus ei superstes. [a] Spicil to. 12. p. 271.

Apud Divionem Raginaldus-comes, Guillelmi comitis filius, ad preces Amadei [b] abbatis, Flaviniacensibus largitur apud Salinam * villam, aream unam cum caldaria, quæ alio nomine bagerna vocatur, ut ibi fiat sal perpetuis eorum usibus profuturus. Actum Divione castro XV. kal. Junii, anno incarnationis dominicæ M XXXVII. appositis signis Raginaldi comitis, Judith comitissæ uxoris ejus, Guillelmi & Hugonis ejus filiorum, Hugonis episcopi Autisiodorensis & comitis Cabilonensis, Theobaldi nepotis ejus, Raginaldi comitis Nivernensis, Hugonis episcopi Lingonensis, Beraldi episcopi Suessionensis, Adizilini abbatis, Barni præpositi ipsius comitis Raginaldi, & aliorum. Nondiu superstes fuit Amadeus Flaviniacensis abbas, qui eodem anno, quo Rambertus episcopus Virdunensis, id est anno sequenti, XIV. kal. Aprilis obiisse dicitur ab Hugone abbate Flaviniacensi. Huic suffectus Aymo, ob simoniæ vitium in synodo Remensi sub Leone IX. exauctoratus. Substitutus in ejus locum Odo, cujus successor alter Odo Corbiniacensis monasterii possessionem suo monasterio asserere conatus est in synodo Exoldunensi, & apud Heinricum regem, qui ejus restitutionem Aganoni Æduorum episcopo demandavit. Verum hic pollicitationibus a Corbiniacensibus victus, regiis mandatis exsequendis supersedit. Odoni successit Raginaldus seu Rainaldus Philippi regis consanguineus, de quo inferius. LXXXVIII. Flaviniaci abbates. * Salins. [b] Labbe to. 1. bibl. p. 270.

Eodem anno Hugo Chrysopolitanus seu Vesontionensis archipræsul, Halinardi abbatis Divionensis amicus, sancti Benigni monasterio contulit ecclesiam sanctorum Symphoriani & Agathæ martyrum, sitam in burgo Salinis dicto, a suis parentibus constructam, ubi sanctus Anatolius confessor quiescebat. cujus donationis litteras posuit super altare sancti Benigni, die natalis ipsius martyris, ibidem missas celebraturus, *anno ab incarnatione Domini* M XXXVII. *indictione* V. *episcopatus sui anno* VI. Idem archiepiscopus antea episcopali privilegio confirmaverat donationem ecclesiæ sanctæ Mariæ in eodem burgo sitæ, sancto Benigno factam a Rainaldo comite superius laudato, pro requie animæ patris sui Ottonis-Willelmi, accepta non modica pecunia (sic tempora ferebant) a domno Halinardo, dum adhuc prioris gereret officium. Hæc & alia ex actis ejusdem Halinardi, ubi idem Rainaldus ecclesiam apud Vesullum ad cellam exstruendam concessisse dicitur. S. Benigno factæ donationes.

Mortuo Willelmo Gemeticensi abbate, in locum ejus subrogatus est Rotbertus, eo nomine secundus, ejusdem loci cœnobita, vir alti ingenii [c] consiliique, & apprime lit- LXXXIX. Robertus abbas Gemeticensis. [c] Angl. sac to. 1. p. 237.

ANN. CHR. 1037.

teris instructus, qui novam sanctæ Mariæ basilicam a fundamentis exstruxit. Tunc Alfredus & Edwardus, Cnuti regis ex Emma filii, in Normannia exsules agebant ob persecutionem Haroldi nothi, qui regnum Angliæ post mortem Cnuti regis invaserat. In hoc exsilii discrimine ambos fratres fovit Rotbertus abbas: beneficii memor Edwardus, cum in Angliam anno M XLIII. rex coronandus rediret, eum secum abduxit, regiisque consiliis primum adhibuit: adeo ut nihil absque ejus consilio ac nutu ageret, & pro ejus arbitrio quoscumque exaltaret, vel deponeret. Unde factum est, ut, cum Edsius Cantuariensis primas, ob affectam valetudinem, Siwardum Abendoniensem abbatem, qui vicarius ejus erat, coadjutorem sibi adsciscere vellet; rex non acquieverit, sed, amoto Siwardo a vicariatus officio, & in Roffensem episcopatum promoto, vicarii munus Rotberto committi curaverit, teste Willelmo Malmesburiensi. Hoc in munere Emmam reginam, Edwardi regis parentem, pravæ consuetudinis cum Alwino Wintoniensi episcopo, ipsius cognato, & necis Alfredi infamavit: quod Johannes Bromton & alii factum tradunt ab eodem Rotberto jam archiepiscopo Cantuariensi. At prior sententia præferenda: siquidem hæc quæstio agitata videtur initio regni Edwardi, antequam Rotbertus in sedem Londoniensem assumeretur, quod anno M XLV. contigit. Innocentiam suam regina ferri candentis examine probavit, ut superius[a] diximus, quam ob rem Rotbertus in Galliam, id est ad Gemeticense monasterium, reversus est, ubi novæ sanctæ Mariæ ecclesiæ[b] anno M XL. fundamenta jecit: at non multo post Emmæ reginæ & Alwino episcopo reconciliatus, in Angliam denuo trajecit, factusque est episcopus Londoniensis, ac demum post Edsium Cantuariæ primas, qua dignitate non diu potitus est. Sed his interim dilatis, ad res Gallicanas redeamus.

a num. 31.

b Robert. de Monte acc. ad Sigeb.

XC. S. Marcelli cellæ in pago Valentinensi.

Jam dudum Lambertus Valentinus comes ecclesiam sancti Marcelli de Fellinis Oddoni & Duranno monachis, haud dubie Cluniacensibus, tradiderat pro filiis suis, Ademaro & Lamberto, aliisque propinquis, ut monasterium illic fieret, nullique loco, nisi sancto Petro subjectus esset; & abbas ibidem non eligeretur, *nisi qui regulam sancti Benedicti teneat & custodiat, & ad hoc fratres sibi subditos charitate compellat.* Postmodum Ademarus comes, Lamberti filius, uxorque ipsius Rotildis, una cum filiis suis, Pontio episcopo Valentinensi, Hugone, Lamberto, Guntardo & Geraldo, quemdam locum, Salciacum nomine, sancto Marcello martyri itidem nuncupatum, situm in eodem episcopatu & comitatu, a quibusdam abbatibus neglectum, monachis Cluniacensibus contulere *ad possidendum & ordinandum*, pro anima Lamberti comitis aliorumque christianorum, ut societatem & partem orationum servorum Dei, Cluniaci & in locis ei subjectis Christo militantium, habere possent. Pro hac re decem unciæ auri a monachis datæ ab Edraldo monacho, cujus opera hæc donatio Cluniaco facta est. quæ sane magis canonica fuisset, si absque pretio facta esset. Actum anno ab incarnatione Domini M XXXVII. regnante Conone imperatore anno X. id est Conrado, qui proinde in illis partibus pro rege jam agnitus erat.

XCI. Monasteria Farfæ subjecta.

In Italia Petrus abbas a tempore Ottonis tertii & Gregorii V. locum quemdam in comitatu Narniensi apud Tayzanum comparaverat, ibique multo cum labore monasterium exstruxerat, sancto Angelo & sancto Benedicto sacrum. Postea illi visum est, ut hoc monasterium Farfensi cœnobio, cui tum Hugo abbas præerat, subjiceret. Actum Narniæ hoc anno, imperii Chuonradi X. Benedicti summi pontificis noni anno IV. mense Junio, indictione IV. Ipso anno, mensis Augusti die XVIII. Dodo episcopus cuidam Vitali abbati contulit monasterium quoddam sancti Nicolai, situm in loco, qui vocatur Ficus-nigra, ad sanctum Geminum, ut semper sub regula & ordine monasteriali permaneret. Hæc ex archivo Farfensis abbatiæ, cui forte hoc monasterium additum fuit.

XCII. Immo episcopus Camaldulensibus favet.

Post mortem Tedaldi Aretini episcopi, Immo, qui & Herenfridus, ejus successor, Camaldulenses eremitas, quorum prior erat Petrus, invisit: *quibus visis*, inquit, *multo gaudio repleti fuimus, agentes Deo dignas gratias, pro eo quod tales in nostro episcopatu Christi repperimus servos.* Sunt enim, ut idem præmittit, *viri Deo pleni, igne divinæ contemplationis succensi, spiritu ferventes, Domino servientes. Quapropter nosmetipsos, & cunctum clerum ac populum nostrum, coram sanctis commisimus orationibus, deprecantes, ut tanto magis apud Omnipotentis misericordiam pro nobis intercessores exsistant, quanto magis per divinam contemplationem Deo appropinquant.*

Quia igitur penna contemplationis ad alta se extollunt, ac per hoc sæcularibus rebus exinanescunt; internis quidem, quæ appetunt, abundantes; externis vero, quæ negligunt, tenues: justissimum est, ut nos, qui utrumque exercemus, ab utroque manipulos ad vitam Christi ferentes, venturo judici occurramus, & quod illis fit ad momentaneum solamen, nobis prosit ad indeficientis vitæ levamen. In primis igitur confirmamus, & in perpetuum corroboramus prædicto confratri nostro domno Petro eremitæ, ejusque successoribus in æternum omnia, quæ bonæ memoriæ domnus Tedaldus episcopus, anteceessor noster, eis concessit. quæ omnia singillatim recenset Immo in suo authentico, ex quo hæc retulimus. In fine præcipit, ut singuli trium plebium, quas memorat, coloni singulos sextarios frumenti iisdem eremitis quotannis offerant, quemadmodum Tedaldus antea constituerat. Hoc autem authenticum *communi sigillo sancti Donati* muniri jussit per manus Gerardi primicerii & cancellarii sui anno dominicæ incarnationis M XXXVII. Huic authentico, quod apud Fontem-bonum vidimus, affixum est sigillum, cui impressa est effigies sancti Donati Aretini primi episcopi, cujus se *vicarium* Immo, uti Tedaldus & alii, dicit. Petrus-Dagninus, primus eremi prior, vixit ad annum M LI. quo anno piissime decessit. Suffectus in ejus locum Albizus prior, de quo ac de aliis successoribus, uti & de rebus ad Camaldulenses spectantibus, consulendus Florentinus monachus in historia Camaldulensi. ANN. CHR. 1037.

ANno insequenti post millesimum tricesimo-octavo, Conradus imperator a Casinensibus monachis, qui graves a Pandulfo Capuano principe vexationes, ut vidimus, patiebantur, non semel interpellatus, ipsis ut opem ferret, legatis [a] ad Pandulfum missis ipsum ad sarcienda monasterii damna adducere satagit. at, ubi id eum sponte facere nolle intellexit, invitum ad restitutionem compellere decrevit. Ejus rei causa ex urbe Roma, ubi tum versabatur, cum exercitu profectus, Casinum adiit, & primum quidem in inferiori monasterio honorifice, ut par erat, acceptus est. Postridie cum Gisla uxore & nuru sua (hæc Gunildis erat, Cnuti Anglorum regis filia) ad superius monasterium, beato Benedicto & fratrum precibus se commendaturus, ascendit: ubi cum ingenti gratulatione & honorificentia susceptus, factis de more in ecclesia precibus, ad capitulum deductus fuit. Tum vero Casinates in faciem corruunt, mox in pedes erecti inquiunt, se jam dudum ejus conspectum peroptasse, non secus atque justorum animæ, in inferno detentæ, Christi Domini adventum exspectabant. Dein quot incommoda, quot calamitates & vexationes per duodecim fere annos novissimos pertulerint, lugubri modo exponunt imperatori; utque tantis cladibus finem dignaretur imponere, per Deum, patremque Benedictum obtestantur. Ad hæc imperator, se ob hanc unam causam in istas partes accessisse respondit, &, quoad viveret, sacro isti loco adfuturum pollicetur. tum jubet, ut duodecim ex monachis Capuam secum adeant, sponderque eorum consilio, quidquid in rem monasterii fuerit, perfecturum.

ANN. CHR. 1038. XCIII. Conradus Casinum adit. [a] Chron. Cas. lib. 2. c. 65.

Imperatoris accessu perterritus Pandulfus, una cum Basilio conductitio suo abbate in arcem sanctæ Agathæ, quam summa arte munierat, se recepit. Interim ipsis vigiliis pentecostes Capuam advenit imperator, & apud Capuam-veterem tentoria figit. Adsunt continuo Casinates, orantes, ut promissa exsequatur; & primum omnium abbatem sibi ab eo dari postulant. At ille: Non est hoc meum, inquit, vos unum e vestris eligite. Ad hæc Casinates se non habere idoneum respondent; opus esse præpotenti quopiam & magni animi viro, qui aptus sit ad propulsandas insectantium injurias. Augustus vero priori sententiæ adhærens: Non ita fiet, inquit, quin immo e congregatione vestra, sicut beati Benedicti regula præcipit, abbatem idoneum vobis eligite. Illi nihilo minus in consilio persistentes, Gisla augusta suffragante, Richerium, Leonensis in agro Brixiensi monasterii abbatem, natione Bajoarium, sibi concedi postulant, ac demum ægre obtinent. Postea imperator Guaimario Salernitano principi Capuanum principatum tradit, Ranulfum Aversæ comitem instituit, atque Athenulfum Capuæ archiepiscopum, quem Pandulfus in custodiam conjecerat, in libertatem asseruit; eisque Richerium abbatem, & universam Casinatis monasterii causam quam maxime commendavit. His actis, Beneventum concessit, indeque per Picenum agrum in Germaniam revertit. Beneventi erat hoc anno nonis Junii, eum ad preces [b] Gislæ conjugis suæ, Heinrici filii, necnon Cadaloi episcopi & cancellarii sui, Richerio abbati præ-

XCIV. Postea Capuam.

Richerius Casini abbas consecratus.

[b] ibid. c. 66.

ANN. CHR. 1038.

ceptum de omnibus Casinensis monasterii possessionibus fecit, *aureo sigillo bullatum.* Consimile privilegium Benedictus nonus [a] indulsit, inscriptum, *Carissimo nobis in Domino Jesu-Christo filio Richerio, venerabili & religioso abbati a nobis consecrato.* tametsi jam ante ordinatus abbas erat. quæ verba expendens Angelus a Nuce observat, eam esse Casinensis abbatis prærogativam, ut a Romano pontifice consecraretur. Unde idem pontifex in eodem privilegio, agens de Richerio abbate: *cujus abbatis consecrationem*, inquit, *nuper ex dono piissimorum Heinrici & Conradi imperatorum suscepimus.* quæ verba Leo nonus in suo privilegio repetit. Ad hæc Guaimarius princeps fecit præceptum beato Benedicto *cum aurea bulla* de universis monasterii bonis. Mitto alias chartas donationum eidem Richerio factas, in quibus memorantur cella sancti Nazarii, quam Nantarus quidam sacerdos & monachus de Venafro obtulit; monasterium sancti Nicolai situm ad radicem montis Leucii prope castrum Pica; monasterium sancti Sabini ibidem, & monasterium sancti Eustasii de Pantasia, situm prope castellum sancti Juliani. Sedit Richerius abbas annis septemdecim, cujus insigniora gesta alias persequemur.

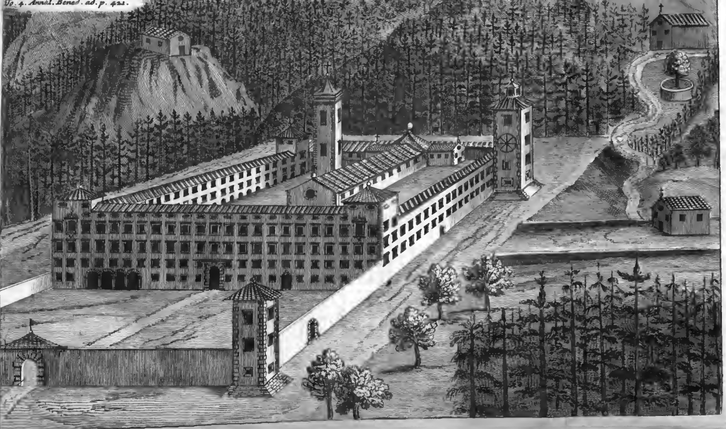
[a] Bullar. Casin. to. 2. c. 79.

XCV. Johannis Gualberti secessus Vallumbrosam.

Paullo ante hunc annum Johannes Gualbertus e sancti Miniatis monasterio discessit, secessitque in Vallem-umbrosam, ubi congregationis suæ fundamenta jecit. Certe illic nullam dum habebat ecclesiam hoc anno, cum imperator Conradus una cum uxore sua Gisla augusta, & filio suo Heinrico rege, ejusque conjuge Cunihilde, Florentiam accessit. quod ubi rescivit imperator, id sibi honoris cælitus reservatum existimans, ut sanctis illis fratribus subveniret; vacante post mortem Jacobi diœcesani episcopi Fesulana ecclesia, Rodulfum Patherbrunnensem præsulem, quem alii Rothonem vocant, Vallumbrosam consecrandi oratorii causa misit. Hæc dedicatio facta est in honorem sanctæ Mariæ, sancti Michaëlis, sanctorum apostolorum Bartholomæi & Thomæ, sancti Stephani martyris & pontificis, sancti Benedicti abbatis & sancti Nicolai confessoris. quæ omnia discimus ex litteris [b] Ittæ abbatissæ sancti Hillari *, quæ locum Vallis-umbrosæ sanctis illis solitariis ad construendum monasterium liberaliter concessit. Ex iisdem litteris innotescit causa, ob quam Johannes cum sociis e suo monasterio recessit, nempe solitudinis amor, & studium vitandæ populi frequentiæ, qui ad sancti Miniatis monasterium confluebat. sic enim Itta in prædictis litteris loquitur, ubi quædam præmisit de viris sanctis, qui ad pie sancteque vivendum omnia relinquunt. *De quorum collegio*, inquit, *quosdam viros de sancti Miniatis monasterio, quos vobis bene notos esse credimus, in eremo, qua Vallis-umbrosa vocatur, sicut vos scitis, suscepimus, in loco, qui dicitur Aqua-bella, in proprietatem scilicet nostri monasterii, quod est in honore sancti Hillari, sito Alfiano: qui meliorandæ vitæ gratia cœnobium, quod multa populositate frequentabatur, relinquentes, in loco solitario vitam sanctam actitare maluerunt.* Ex quibus confirmatur id, quod superius diximus, Johannis causam secessus non fuisse, ut simoniacos vitaret, [c] Florentinum episcopum Petrum, & Umbertum abbatem suum, quod Attoni vitæ ejus scriptori visum est: sed ut frequentiam populi effugeret, & remotioris vitæ genus sectaretur. Sane Petrus episcopus simoniacus quidem fuit: sed annis amplius viginti post Johannis secessum sedere cœpit, eumque redarguit Johannes post institutam Vallumbrosanam congregationem.

[b] Ital. sac. to. 3. p. 299.
* S. Ellero.
[c] Supra n. 25.

Anteqnam Vallumbrosam se reciperet Johannes, Camaldulum profectus est, sanctam illic habitantium conversationem exploraturus. Erat adhuc ejus loci prior Petrus, qui sanctos illos hospites in suam societatem adoptare tentavit. Verum, cum eorum de præferenda cœnobitica vita propositum intellexisset, eos ad illud persequendum adhortatus est. Inde Johannes cum sociis Vallumbrosam accessit, quæ medio fere itinere Camaldulum inter & Florentiam posita est. Illic nuper consederat, ut jam dixi, cum Florentiam venit Conradus imperator, testante in prædictis litteris Itta abbatissa. *Morati sunt siquidem*, inquit, Johannes scilicet ac socii ejus, *in prædicta eremo absque ecclesia, sed tamen cum vita sancta, per dies aliquot. Inter ea exigentibus caussis quam maximis, voluntate Dei contigit, ut divus Chuonradus imperator augustus, cum sua uxore domna Ghisla diva augusta, & filio suo domno Heinrico rege gloriosissimo & conjuge sua, Florentiam deveniret. unde factum est, ut fama, quæ jam populos repleverat, usque ad ipsas aures perveniret imperatorias. qui cum omnis illorum conversationis ordinem dignatus esset diligenter inquirere, inter cetera nuntiatum est, illos ecclesiam non habere. quod audiens, intellexit sibi à*

To. 4. Annal. Bened. ad. p. 421.

*Deo reservatum fore *, in quo fratrum necessitati non minime ad divinum honorem subvenire debuisset. ad quos dirigens Rodulfum Pausbrouensem dignum Deo præsulem, quia Fesulani, Jacobo exstincto, nondum habebant consecratum præsulem, in honore sanctæ Mariæ... consecrari sibi oratorium fecit.* Hactenus Itta in suis litteris, cujus authenticum in Vallumbrosano archivo vidimus. Itta vero hunc locum Johanni concessit ea lege, ut ejus loci abbas vel præpositus ad altare sancti Hillari (ita constanter scribitur) ceræ libram unam, & olei libram alteram ad luminaria concinnanda quotannis per se vel per suum missum afferret. *Data anno dominicæ incarnationis tricesimo-nono post mille, & anno imperii domni Chuonradi imperatoris augusti tertio decimo, v. nonas Julii, indictione VII. Acta Florentiæ.* quo quidem tempore jam mortuus erat Conradus, scilicet die quarta Junii ejus anni: sed mortis ejus nuntius necdum Florentiam pervenerat. Quinam fuerint Johannis in illo secessu socii, non prodit Atto, tantum commemorans eos, qui postea illi apud Vallumbrosam adjuncti fuere: ubi quale vivendi genus instituerit Johannes, in consequentibus exponemus. Ad Ittæ monasterium quod attinet, excisum fuit sæculo XIII. jussu Alexandri IV. ejusque reditus Vallumbrosanis attributi, sanctimonialibus ob vitæ solutioris licentiam in varia monasteria dissipatis. Non ab re erit hoc loco exhibere iconem Vallumbrosani monasterii, quod olim magna cum animi voluptate invisimus.

* i. esse.

XCVI. Conradi diploma pro Florentina abbatia.

Antequam alpes pertransisset imperator, Vidalianæ cum esset, res quasdam Florentino beatæ Mariæ cœnobio concessit X. kal. Augusti *pro orationibus Theuzonis, ceterorumque fratrum ibi commorantium adipiscendis.* Hic est Teuzo monachus, cujus commentarium in regulam sancti Benedicti legimus in bibliotheca illius monasterii, cum prævia epistola ad Odelricum episcopum, quod commentarium non suo marte, sed *ex alienis laboribus* ab se compositum fuisse dicit. Odelricus iste videtur esse ejus nominis episcopus Firmanus, ad quem Petrus Damiani epistolam [a] scribit de ecclesia tuenda, non armis, sed precibus. Ad Teuzonem quod attinet, non videtur fuisse tunc abbas Florentini monasterii, cujus abbatem Petrum laudat Conradus in præcepto [b] suo, quo ejus loci jura & possessiones confirmat anno M XXX. Si idem est Petrus Florentini cœnobii abbas, cui Petrus episcopus [c] ecclesiam sancti Proculi anno M LXIV. contulit, vix ullus relinquitur locus Maurilio Fiscamnensi monacho, qui cum Gerberto monacho in Italiam profectus, ubi eremeticam aliquamdiu vitam sectatus est, & postea Florentinæ beatæ Mariæ abbatiæ præfectus fuisse dicitur, sed inde discedere coactus ob monachorum intractabiles mores, qui ejus vitæ perniciem, præbito letali poculo, si vera narrant historici, afferre voluerant. Redeo ad Teuzonem, qui idem est ac Teuzo monachus, e monasterio suo ad eremum postea egressus, cui Petrus Damiani opusculum LI. direxit, nimirum ut desineret de singularitate tumescere, & juniorum fratrum offensas æquanimiter tolerare disceret. An vero alius sit Teuzo abbas [d] monasterii de monte Amiato, cui Leo IX. privilegium indulsit, non facile dixerim.

Teuzo monachus.

[a] Petr Dam. lib. 4 ep 9.
[b] Bullar. Casin. to. 2. p. 78.
[c] Ital. sac. to 3. p. 97.
[d] Ital. sacr. to. 3. p. 722.

XCVII. Boianum monasterium, & S. Stephani de Marmorato.

Florentinæ abbatiæ modo unitum est Boïanum, vulgo Boggianum monasterium sanctæ Mariæ, sanctique Michaëlis & sancti Petri, quod Sisemundus & Guido [e] fratres, filii bonæ memoriæ Sigismundi, prope castrum suum Boïanum construxerunt in Pisciensi territorio, ditionis Florentinæ, illudque liberaliter dotarunt, eo pacto, ut *ordo sancti Benedicti* semper ibidem a monachis servetur. Primus ejus loci abbas fuit Johannes: successores vero nominandi, ordinandi & confirmandi potestatem, cum consilio fratrum, sibi reservarunt monasterii conditores.

[e] Ital. sac. to. 9. p. 1001.

Ad hunc annum referenda est charta [f] Honesti diaconi Ravennatis, qui monasterium sancti Stephani de Marmorato territorii Ravennatis confert, unitque monasterio beatæ Mariæ de Palatiolo, quod modo cœnobio sancti Vitalis ejusdem urbis unitum est. Hæc traditio facta est apprehenso cornu altaris a Petro presbytero & monacho atque præposito sanctæ Mariæ in Palatiolo.

[f] Bull. Casin. to. 2. p. 80.

XCVIII. Chunegundis augusta obit.

Nondum Conradus alpes emensus erat, cum Chunegundis augusta, Heinrici pii conjux, anno quinto-decimo, ex quo post mariti obitum in Confugiensi parthenone monasticum habitum induerat, ad cæleste regnum felicius coronanda migravit. Cum regales ei pro sua dignitate pararentur exsequiæ, & aurea feretro obtendenda velamina pararentur; jam pæne exanimis, manu abnuere; & resumto spiritu: Amictus iste, ait, non est meus. auferte hinc: ornatus hic alienus est. «

AN. CHR. 1038. „ Nuda de utero matris meæ egressa, nuda revertar illuc. His pannis (vestem mo- „ nasticam haud dubio ostendens) vilem miseræ carnis materiam involvite; & cor- „ pusculum meum juxta tumulum fratris ac domini mei Heinrici imperatoris, quem „ me jam vocantem video, in proprio locello reponite. His dictis, ubi spiritum suum in manus Domini commendasset, ejus anima ad suum revolavit auctorem. Corpus ejus Babenbergam deportatum, in ecclesia beati Petri conditum est. De die & anno ejus obitus variant auctores. Præfero sententiam Hermanni & Mariani Scoti, æqualium scriptorum, qui hoc anno eum reponunt. Diem XVII. kal. Augusti Hermannus; XV. easdem kalendas notat chronographus Saxo, Marianus V. nonas Martii. De loco sepulturæ variant quoque auctores. Marianus Spiræ, Hermannus in castro Linaburgo sepultam dicit, vitæ scriptor anonymus Babenbergæ. quæ sententia videtur præferenda. Hic auctor vixit tempore canonizationis sanctæ Chunegundis, ab Innocentio III. factæ: nisi quis recentior hanc vitæ particulam cum miraculis adjecit. Ceterum Confugiense monasterium, quod sancta Chunegundis exstruxerat, dotaveratque, perstitit usque ad annum M D XXXI. quo tempore sub Lantgravio Hassiæ Philippo sanctimoniales proscriptæ, & catholica religio illic penitus abolita fuit.

XCIX. Stephani regis extrema facta & obitus. Hoc ipso anno Stephanus, Hungarorum rex piissimus, itidem ad cæleste regnum migravit XVIII. kal. Septembris, quem multis post mortem virtutibus claruisse tradit Leo [a] Marsicanus, sed gentis suæ conversione non minus clarum fuisse constat. Hic paullo ante obitum, auream crucem Casinum sancto patri Benedicto dono misit, eodem Leone testante, multisque precibus Richerium abbatem efflagitavit, ut aliquot sacri illius loci fratres ad ordinandum in Hungaria monasterium, tametsi jam alia illic nostri Ordinis monasteria erant, mittere ne gravaretur. Tanti principis votis obsequens abbas, duos e primoribus Casini fratribus misit, at illi eo appulsi jam defunctum regem invenerunt. Hos tamen Petrus, ejus ex sorore nepos, regnique successor, non Salomon ejus filius, ut Leo putavit, perquam honorifice recepit, variisque donis affectos Casinum remisit. Ceterum Gisla seu Gisala, Stephani piissima conjux, sancti Heinrici imperatoris soror, quæ maritum ad fidem traxerat, Patavii * in Niderburgensi Bajoariæ parthenone [b] monasticum habitum induisse dicitur, ibique abbatissæ officium gessisse post Heilkam, amitam sancti Heinrici imperatoris, illudque monasterium præclare administrasse, illustrasse & auxisse: at quod anno M XCV. obiisse dicitur, ultra fidem est. alias plusquam centenaria fuisset. In ejusdem monasterii ecclesia sepultus traditur Gregorius episcopus, qui ex oriente, id est ex Hungaria, ubi eremiticam vitam duxisse dicitur, in urbem Patavium, forte cum Gisala regina, se recepit. Suspicor hunc esse Gregorium Romualdi discipulum, qui *archiepiscopus in gentibus factus est*. His adjungenda Cunihildis regina, conjunx Heinrici regis, filii Conradi imperatoris, quæ in reditu ex Italia cum multis aliis, quos pestilentia invasit, XVII. kal. Augusti defuncta perhibetur ab Hermanno, & ad castrum *Linaburg* seu Lintburg translata, ibique sepulta est, haud dubie in monasterio, quod co loci Conradus imperator exstruxerat. Ex quibus refelluntur Johannes Bromton [c] & alii, qui eam a marito divortium fecisse, & in monasterio sanctimonialis velum accepisse scribunt.

Gisla & Cunihildis reginæ an monachæ.

[a] Chron. Casin. lib. 2. c. 78.

* Passavo.

[b] Metrop. Salisb. to. 2. p. 385.

[c] Script. X. p. 933.

C. Godehardus episcopus obit. Eodem tempore sanctus præsul Hildensheimensis Godehardus, terris exemtus, cælos petivit. Exactis quadragesimæ diebus, vix cohærentibus nervis, ad sanctum pascha ubi pervenit, sollemnes nihilo secius stationes obivit. Post albas plebes ultimo visitaturus, cum nepote suo Ratmundo Altahensi abbate primum ad locum *Enstad* dictum profectus, præ languore decumbere coactus est. Hoc comperto, præpositus & decanus cum ecclesiæ suæ primoribus ad eum invisendum conveniunt. quibus ille, obitus sui die prædicto, funeris & exsequiarum ac sepulturæ suæ ordinem præscripsit; sicque stupentes dimisit. Inde, ingravescente febre, *Holthusen* venit, ubi Sophia Gandersheimensis abbatissa, quæ tot ei, ejusque decessoribus molestias de sui monasterii subjectione facessiverat, debitam ei satisfactionem promisit. At ille hujus causæ examen ad festivitatem sanctæ Mariæ differendum „ dixit. Veriτa Sophia, ne ante dictam diem moreretur: Utinam, inquit, illa dies nos „ ambos sospites & incolumes inveniat! Ad hæc præsul: In potestate Dei vita no- „ stra, exitusque consistit: at, quidquid demum evenerit, certe simul coram veraci „ Judice in festivitate sanctæ Mariæ de hac quæstione disceptabimus. quibus dictis,

compressis oculis conticuit. Verborum sensum subintellexit Sophia, & se brevi morituram formidavit, quod re ipsa contigit in festo purificationis beatæ Mariæ subsequente. Transacta hebdomada, cum vires prorsus deficerent, a Ratmundo abbate, ceterisque ejus loci fratribus, sacro oleo perungitur, indeque in ecclesiam montis sancti Mauricii transvehitur: ubi, media nocte matutinali officio peracto, cum ad canticum Zachariæ perventum esset, vir Dei in extremo agone, clero cantante, *Illuminare his qui in tenebris & in umbra mortis sedent*, ille subdidit, *ad dirigendos pedes nostros in viam pacis*. dumque antiphona, *Ascendo ad patrem meum* repeteretur, ab adstantibus e lecto levatus, animam ad cælos emisit. Corpus ejus primum ad monasterium sancti Michaëlis, uti prædixerat, delatum; inde ad sanctum Andream, ac demum ad principem ecclesiam, ubi cum debita veneratione conditum est. Librum de ejus vita Wolferus, ejus æqualis ac discipulus, composuit jussu maxime Athelberti abbatis Altahensis, eumque Albuino præceptori suo, haud dubie Altahensi monacho, nuncupavit. Ad illud opus scribendum ob id maxime impulsus est; quod adolescentiæ suæ tempore inter Herveldense & Altahense monasteria, quibus Godehardus præfuerat, sæpius discurrisset, ejusque gesta rescisset, maxime cum *Altaha studii causa exsularet*. Ex quo intelligitur, Wolferum ejus loci monachum non fuisse, immo canonicum, tametsi Athelbertum abbatem *nostrum* vocat. Illud argumento est, quod ad Guntheri eremitæ monasterium profectus auctor, ait, illi concionanti assedisse Ratmundum Altahensem abbatem, cum pluribus sui cœnobii fratribus, aliisque multis hospitibus, *præter nos*, inquit, *quos in canonico habitu illuc ingredi religio vetuit*. Sunt qui hunc librum tribuant Arnoldo, cujus nomine prævia epistola Menghardo inscripta in quibusdam codicibus legitur. an Meinhardo ejus temporis Babenbergensi magistro, quem Gozechinus scholasticus laudat, alii judicent. Godehardum in sanctorum numerum retulit Innocentius II. in concilio Remensi. Ejus in sede Hildensheimensi successor Thietmarus, regius capellanus, a Bardone metropolitano XIII. kal. Septembris Lauresheimii consecratus est. ANN. CHR. 1038.

Trithemius hoc anno collocat obitum Goscheri monachi & scholastici sancti Mathiæ Trevirensis; eique in scholarum præfectura substituit Lampertum monachum, cognomento de Legia, vulgo de Petra, qui scholis annis XXIX. præfuisse dicitur. Utriusque scripta idem Trithemius commemorat, uti & Erhardi monachi, quem Hirsangiensi scholæ tunc præfectum fuisse testatur. Germanici quidam scriptores.

CI. Decessit etiam hoc anno Egelnothus Cantuariæ archiepiscopus IV. kal. Novembris, qui Cantuarienses ecclesiæ Christi monachos ad meliorem frugem reduxerat. Hic Cnuto regi familiaris & acceptissimus fuit, cujus opera usus est ad deferenda Carnutas dona beatæ Mariæ, de quibus Fulbertus episcopus scripta epistola regi gratias egit. Egelnotho successit Eadsinus seu Edsius, tunc Wintoniensis præsul, regis Haroldi capellanus, qui post ejus mortem Edwardum regem sacravit. Huic ob affectam ætatem Siwardus vicarius datus, & post eum Rotbertus Gemeticensis abbas, qui eidem in Cantuarjensi cathedra successit. Cantuariæ archiepiscopi.

CII. Hic annus, vel certe insequens, Cluniacensi monasterio faustissimus fuit ob ingressum Hugonis nobilissimi adolescentis in sacrum illud asceterium, cujus abbas futurus erat eximius post sanctum Odilonem, a quo admissus est. Tempus ex eo colligimus, quod monachus factus fit, testante Hugone monacho in ejus vita, anno ætatis quintu-decimo, vicesimo-quinto abbas sacratus; octogesimo-quinto, in chronico octogesimo-sexto defunctus III. kal. Maii anno Verbi incarnati M C VIIII. Hic illustri Burgundionum genere apud Æduos natus est, patre Dalmatio Sinemuri * in pago Brienensi domino, matre Aremburgi, quæ de futura ejus sacerdotii dignitate ex ore cujusdam religiosi sacerdotis, qui pro concepta prole sacrificium obtulerat, oraculum accepit. Hinc diversa parentum circa ejus educationem studia: cum pater eum sæculari militiæ, mater litteris & aris puerum devovere optaret. Contentionem diremit puellus, qui nequaquam ad sæcularem militiam, sed totus jam ad Christum & natura trahebatur, & gratia. Jam tunc enim verbum Dei tenaci commendabat memoriæ, frequens ecclesiæ visitator, sed furtivus. at veritus ingenuus puer, ne pater suus teneræ ætatis primitias inertiæ & otio assignare compelleret, ab eo vix facultatem extorsit proficiscendi Cabilonem ad Hugonem Autissiodorensem episcopum & Cabilonensem comitem, cujus ipse pronepos Hugo fit Cluniaci monachus.

* Semur en Briennois.

ANN. CHR. 1032.

erat : ubi litterarum prima elementa didicit, quibus ad divinarum scripturarum arcana introduceretur. Ex earum lectione sæculum relinquere, & Christum sequi constituit. Nec mora, patre nesciente, Cluniacum venit, & Odiloni abbati animi sui propositum patefecit. Dehinc ex more capitulum ingressus, petitionem in conventu fecit : tumque unus e fratribus, divino, ut creditur, afflatus spiritu, felicem Cluniacum proclamavit, qui talem tantumque thesaurum accepisset. Mutata mox cum habitu vita, monastici ordinis principes virtutes, humilitatem & obedientiam, sibi in primis sectandas proposuit : quarum præsidio sine querela tulit quidquid difficultatis ipsi occurrit. Non contentus communi monasticarum regularum observantia, multa solitis jejuniis, vigiliis ac precibus superaddidit. Nullum in ejus animo locum arrogantia vel ambitio, nullum voluptas invenit. Ex habitu quoque monachi tanta ei accessit gratia, ut ipsius pater, qui ejus propositum ægre tulerat, eum solito pulcriorem diceret. Tot tantæque in adolescente virtutes Odilonem perpulere, ut eum ex consensu fratrum priorem constitueret. Haud scio an is sit, cui Hugo Chrysopolitanus seu Vesontionensis archiepiscopus confirmat ecclesias, quas Laudonensi ecclesiæ, a se constructæ & amplificatæ, uniri postulaverat. Archiepiscopi litteræ, *Hugoni honesto religioso & clerico* hoc anno Bisuntii datæ, habentur in chartaceo codice sancti Odilonis. Non confundendum Sinemurum pagi Brienensis, ubi Hugo natus est, cum Sinemuro in pago Alesiensi ad fluvium Armentionem : cum aliud situm sit ad Verbincam * amnem, qui in Ligerim influit suprà Marciniacum puellare monasterium, quod Hugo ipse in fundo paterno ædificavit.

* *La Verbinche*

CIII. Cellæ Trecensis abbas Bernardus.

Post mortem Odonis comitis, quam anno superiori contigisse diximus, Trecense sancti Petri monasterium, cui Cella-Bobini seu Bovonis nomen erat, pastore orbatum est, mortuo scilicet Warino abbate, qui antea locum illum regebat. Mox fratres ad eligendum novum abbatem convenerunt, elegeruntque Bernardum monachum, morum probitate ornatum. Hæc electio facta est consilio atque auctoritate Alberti Majoris-monasterii abbatis, qui ab Odone comite ejus rei curam susceperat. Electione facta, idem Albertus electum obtulit Hermengardi comitissæ, *sub cujus ditione locus ipse consistit, & Stephano comiti ejus filio, a quibus donum rerum temporalium, ad idem pertinentium cœnobium, suscepit.* Deinde eumdem electum Albertus obtulit Mainardo Trecassinorum præsuli, ab eo confirmandum, ut ab eo curam animarum & abbatis benedictionem acciperet. quod annuit antistes prudentissimus, & eruditione clarus. Hæc ex electionis decreto, quod inter Fulberti epistolas [a] editum est, sed annis decem post ejus obitum scriptum. Bernardo abbate Robertus prioris officium gessisse videtur, postea factus Tornodorensis abbas, postmodum Molismensis.

a Fulb. ep. 51.

CIV. S. Petro Carnutensi donationes factæ.

Prædictus Albertus abbas Majoris-monasterii signum suum cum aliis apposuit litteris Landrici abbatis sancti Petri apud Carnutas, quibus testatur Landricus se adiisse præsentiam domnæ Bertæ matronæ, ejusque filiorum, Walterii clerici, Hervei, Hugonis, Tetbaldi, Sigebodi & Engueiæ ejus filiæ, & ab eis obtinuisse terram de Regia-capella, quæ proxima erat prædio suo de Bosco-medio, cum ecclesia, aliisque appendicibus, ea conditione, ut abbas Tedbaldi comitis, ex cujus beneficio erat, assensum impetraret. Annuit comes Tedbaldus pro salute animæ suæ, ac patris sui, hasque litteras manu sua roboravit, suisque fidelibus corroborandas tradidit. Subscripta sunt nomina Gilduini vicecomitis, Hugonis vicedomini, Hervei vicecomitis, Alberti abbatis sancti Martini, Richerii abbatis sancti Launomari, & aliorum, absque chronicis notis. Ejusdem loci altare Theodericus Carnutensis præsul sancto Petro concessit. Hanc vero Regiæ-capellæ possessionem *probata pecunia* comparatam fuisse intelligitur ex alia charta, in qua legitur, Raherium conjugem Engueiæ, filiæ Bertæ matronæ, de hac possessione litem movisse : quæ demum coram Tedbaldo comite ejusque optimatibus composita est eo pacto, ut monachi sancti Petri *quadraginta solidos nummorum Carnotorum* persolverent. quos quidem illi per Paulum monachum ei tradiderunt *Blesis castro in vico Viana* * *super Ligeris ripam ante ecclesiam Matris Domini; sicque Raherius calumniam* seu litem *missam fecit una cum uxore sua Engueia, & unico filio, nomine Rainaldo, & filiabus duabus, Berta scilicet ac Adelina, ibique has litteras jussit fieri, & eas manu propria manibusque omnium suorum corroborari voluit.*

* *Viaine.*

Sub

ANN. CHR. 1038.

Sub hoc tempus Wido thesaurarius sancti Mauricii Andecavensis, cum consensu uxoris suæ, triumque filiorum fundat, dotatque ecclesiam in honorem sancti Martini Vertavensis in villa Legionis * ad Oldonem fluvium, ut monachi sancti Albini eam monasticæ religioni aptent. Accessit consensus Fulconis comitis, Huberti episcopi, & Warini primum, dein Sichardi dominorum Credonensium, in quorum ditione hæc villa sita est. Postmodum Wido ipse apud sanctum Albinum monachus factus est. Mortuo patre, filius ejus junior paternam donationem rescindere voluit: sed tandem pretio victus destitit auctoritate Gaufridi comitis, cognomento Martelli, filii Fulconis, Eusebii episcopi, & Roberti Credonensis domini, præsente abbate Theoderico. Testes Odo, filius Stephani comitis, nepos Tetbaldi comitis, & Rainerius de Turre. CV. Cella Legionis conditur. * Lyon d'Angers.

Hoc anno ab incarnatione M XXXVIII. Budicus civitatis Namneticæ comes, & uxor ejus Adois, ecclesiam sanctorum martyrum Cyrici & Julittæ, tum vetustate, tum paganorum seu Normannorum devastatione in solitudinem redactam dolentes, eam a fundamento redintegrarunt, tradideruntque ancillis Dei ibidem ab se constitutis, sub regula sancti Benedicti militaturis. Huic chartæ apposita sunt signa Budici comitis & Adois ejus uxoris, Robaldi comitis, & aliorum. Data XV. kal. Julii hoc anno in urbe Namnetica, in die sollemnitatis prædictorum martyrum. Postea Mathias comes, Budici filius, hunc locum concessit Teburgi abbatissæ monasterii sanctæ Mariæ de Caritate, vulgo de Ronceréio, Andecavæ civitatis, quæ « Mathiam comitem rogaverat, ut in urbe Namnetica locus sibi daretur. quod ipse « annuit pro redemtione animæ patris sui Budici comitis & matris suæ Adois comitissæ, *qui hoc monasterium viventes ædificaverant, & ad regulam monacharum destinaverant.* His litteris signa sua apposuerunt Mathias comes, Rodardus vicecomes, & alii. *Datum* VIII. *kal. Aprilis in civitate Nannetis, sub Valerio præsule.* Initio instrumenti Mathias se ipse *bonæ memoriæ* comitem vocat. Sæculo insequente Conanus Britannorum dux, & mater ejus Hermengardis comitissa restitutam a se *capellaniam monasterii sanctorum Cyriaci & Julittæ*, sæcularibus datam, reddiderunt Aldeburgi abbatissæ sanctæ Mariæ de Caritate pro remedio animæ tum suæ, tum patris sui Alani comitis, & matris suæ Ermengardis, ea lege, ot sacerdotem episcopo præsentent. Actum Nannetis anno ab inc. Domini M C XXVIII. regnante Ludovico, Briccio Nannetensium præsule, Hildeberto Turonensi archiepiscopo, Ulgerio Andegavensium, Hamelino Redonensium, Galone Leonensium, & Guidone Cenomannensium episcopis. Erant & beatæ Mariæ sanctimoniales in ecclesia Prugniacensi * diœcesis Namnetensis ab anno saltem M LXIV. ut patet ex charta Quiriaci episcopi Namnetensis eo anno data, præsulatus ejus anno secundo. Adenor, filia Judiquelli Vetuli de Prugniaco, facta est sanctimonialis in monasterio sanctæ Mariæ Prugniacensis. Aliæ insuper cellæ sunt beatæ Mariæ de Caritate, ut cella sanctæ Fidis, cella apud Avenarias, de quibus forte se offeret dicendi occasio. CVI. Cella Ss. Cyrici & Julittæ. * Prugné.

Quæ superius laudata est Teburgis abbatissa beatæ Mariæ de Caritate, ipsa videtur esse Leoburgis seu Leburgis prima ejusdem loci abbatissa, de qua in superioribus [a] actum est. Certe hæc non est Tiburgis seu Tetburgis, quæ sub finem sæculi undecimi & sequentis initium illi parthenoni præfuit. In editis [b] abbatissæ primæ hoc ordine recensentur: Lieburgis, Bertrada, Beliardis, Richildis & Tiburgis. qui ordo ex rotulis illius monasterii, in quo chartæ omnes in sex rotulos relatæ sunt, satis confirmatur. Atqui ex una charta rotuli quarti constat primam ejus loci abbatissam dici Teburgim, quæ in alia charta, ejus electionem continente, Leoburgis appellatur. In priori illa charta Fulco Andecavorum comes & Hildegardis comitissa, illius monasterii conditores, hortos, qui sunt circa ecclesiam sancti Nicolai prope Meduanam, conferunt *eleemosynæ* (ut vocant) sanctæ Mariæ Caritatis, ad cibos pauperum & ad pulmentum, in alodio solutos & a quavis exactione immunes. *Hoc donum factum est in tempore Teburgis abbatissæ primæ institutæ.* Itaque dicendum est, vel in litteris de electione primæ abbatissæ Teoburgam scribendum fuisse, non Leoburgam; vel in aliis instrumentis, ubi Teburgis dicitur, legendum Leburgim seu Leburgam. Aliam chartam Goffredi comitis inferius referemus, cui appositum est signum ejusdem Teburgis abbatissæ. Leburgæ abbatissæ inscripta videtur epistola Catwalloni Rothonensis abbatis, superius [c] laudati, quæ in codice Sergiano sic inscripta est: *Omni reverentia dignissimæ matri* CVII. Abbatissæ B. Mariæ de Caritate.

a lib. 56. n. 47.
b Gall. Chr. to. 4. p. 794.
c lib. 55. n. 92.

ANN. CHR. 1038.

L. Catwallonus abbatum novissimus, æternitatis bravium. Hae epistola, quam in Appendice referemus, gratias agit ob litteras sibi missas ab eadem abbatissa, quæ ab eo precum subsidia petierat. cui abbas pollicetur, se curaturum, ut pro ea *sollemne sacrificium ter immoletur, in utrisque conventibus fratrum, qui vel in Insula degunt, vel in cœnobio Rotonum vocabulo*; eamque hortatur, ut certet esse *formula digne subjectis æmula*; &, siquidem hactenus fuisset, amodo sit attentius, immo & ferventius.

Ad hoc tempus spectat diploma Tetbaldi Blesensis comitis, qui ad preces Hil-
» degardis comitissæ Andecavensis donat *cursam Petri* monasterio, quod ipsa prope
» civitatem Andegavam, trans flumen Meduanæ instauratum, ad cœnobium sancti-
» monialium provexerat. quam donationem facit Tetbaldus hortatu genitricis suæ
» Ermengardis, & assensu fratris sui Stephani, ad remedium animæ Odonis patris
» sui, quem anno superiori apud Barrum interfectum fuisse diximus.

CVIII. Felix abbas Ruyensis obit. Sancti monachi Ruyenses.

In chronico Kemperlegiensi [a] notatur hoc anno *depositio Felicis abbatis sancti Gildasii* Ruyensis, de quo superius [b] non semel egimus. Funus ejus curavit Judicaël Venetensis episcopus, eumque humavit in ecclesia, quam ille construxerat. Vitalis ejus successor ad annos fere triginta monasterio præfuit. Felicis tumulus ab accolis frequentatur. Ejus tempore in Ruyensi monasterio sanctitate insignes fuere Ginguríanus & Gulstanus monachi. Ginguríanus *laicus* quidem erat monachus, sed Spiritu-sancto, omnibusque virtutibus plenus. Hic cum aliquamdiu innocentem ac miræ simplicitatis vitam in divino cultu egisset, ejus patientiam diuturno morbo Deus probare voluit, eique finem vitæ suæ proximum revelavit. Tunc vir Dei Felicem abbatem, totamque congregationem in capitulo convenit, & ab omnibus veniam sibi dari poposcit, cunctosque sui in precibus esse memores, seque oleo sancto ungi postulavit. Cunctis ad hæc verba stupentibus, instat, ut, dum loqui poterat, ipsum ungere ne cunctarentur. Post capitulum omnia utensilia sui ministerii (is alvearii custos ab initio conversionis suæ fuerat) ad pedes abbatis deposuit, idque ministerii alteri commendari rogavit. Post hæc missæ interfuit, & post pacem ad sanctum accedens altare, sacram communionem de manu sacerdotis accepit; moxque, compositis supra pectus manibus, juxta gradus altaris corpore extenso recubuit. tum in domum infirmorum delatus, statim oleo sancto, uti postulaverat, unctus est, atque ab illa die per totum annum paralysi affectus decubuit, ita ut nec in alterum latus se vertere, nec manum ad os ducere valeret. Vertente anno, cum ab angelo obitus sui diem rescivisset, Riaulum monachum rogavit, ut fratribus de obsequio, sibi per totum annum exhibito, gratias suo nomine ageret, & communionem sanctam sibi afferret. Post vesperas, fratres convocari petiit, iisque præsentibus, ea qua prædixerat hora, ad Dominum migravit IV. kal. Octobris.

Non impar sanctitate fuit Gulstanus ejusdem loci monachus itidem *laïcus*, a Felice olim in Osca * insula a pyraticis prædonibus separatus. Is psalmos & orationes, quas memoria tenebat, nocte dieque decantare non cessebat, in cibo & potu parcus, in precibus assiduus, pernox in vigiliis, ita ut etiam in decrepita ætate vix tribus horis in lecto jaceret. Ejus sanctitatem Deus multis miraculis declarasse traditur. Vita functus est v. kal. Decembris apud Bellum-videre castrum, quo pro monasterii utilitate profectus erat, & quidem *in domo monachorum sancti Petri Malliacensium*. Audita ejus morte per vocem præconis, continuo de lectulis suis exsilientes viri & matronæ nobiles (nam media nocte obierat) certatim cum cereis & lampadibus, multisque ornamentis & donariis, eo confluxerunt. quo comperto, vicini Herenses monachi sancti Filiberti, prô dira cupiditas! ejus corpus ad suam ecclesiam, repugnantibus monachis, in quorum hospitio mortuus erat, favente multitudine deportarunt, collectaque per triduum multa pecunia, post tertium diem eum ibidem sepelierunt. Hæc ubi nuntiata sunt in Ruyense monasterium, illuc accessit Vitalis abbas, Felicis successor, ac monachi sui corpus modeste repetiit. at Herenses amore pecuniarum, quæ ad defuncti sepulcrum conferebantur in dies, nullum responsum reddiderunt. quare Vitalis abbas Isembardum Pictavensem episcopum adit, de retento sui monachi corpore queritur. Mox episcopus, jam ante illis monachis, qui ipsi rebelles fuerant, infensus, eos ad synodum una cum Vitale abbate convenire præcepit, in qua corpus Gulstani monachi Vitali abbati restitui jussit. Hæc ex vita sancti Gildasii abbatis primi Ruyensis, quæ ab

a Baluz. miscell. to. 1. p. 521.
b lib. 53. n. 51.
* Huesan.

ANN. CHR. 1038.

anonymo Ruyensi monacho tunc temporis scripta est. Id contigit tempore Conani Britanniæ ducis, qui Alano patri suo trimensis successit anno sequenti M XXXIX.

CIX. Angeriaco quædam acquisita.

Isembardus seu Isembertus Pictavorum episcopus, ejus nominis secundus, Isemberto patruo suo anno M XXXVI. successerat, idemque subscriptus invenitur litteris Raimundi [a] sacerdotis sancti Petri-puellaris apud Pictavos, qui una cum consensu Willelmi Aquitanorum ducis, eo nomine sexti, ejusque conjugis Eustochiæ, necnon domni Isemberti episcopi, atque domnæ Ermengardæ abbatissæ, ceterarumque sororum ex monasterio sanctæ Trinitatis, cui sancti Petri-puellaris collegiata ecclesia subjecta est, quasdam areas, sitas *intra canonicam sancti Petri*-puellaris, accepto pretio cessit Arnaldo abbati Angeriacensi: censum vero sibi debitum Ermengardis abbatissa & sanctimoniales, acceptis ab Arnaldo abbate centum solidis, in perpetuum relaxarunt. *Data sunt hæc idibus Septembris, regnante Heinrico rege in Francia, Willelmo comite Pictavis, Isemberto episcopo in cathedra sancti Petri, anno ab inc. Domini* M XXXVIII. Ex quo intelligitur, Willelmum VI. hoc anno adhuc superstitem fuisse, qui non multo post decessit, sepultusque est ad patrem suum cognominem in monasterio Malliacensi. Huic absque liberis mortuo in comitatu & in ducatu successit frater ejus Willelmus VII. Glaber [b] Rodulfus auctor est, Willelmum VI. a Gotfredo, cognomento Martello, in prœlio, quod ad sancti Jovini oppidum apud Pictones anno M XXXVI. consertum est, captum fuisse & spatio trium annorum detentum, multisque redemtum pecuniis, ipso anno, dum ad propria remearet, finem vitæ habuisse. In chronico Malliacensi Isembertus Pictavensis episcopus, una cum Eustochia uxore Guillelmi comitis, monasteria exspoliasse auro & argento dicitur, unde eum redimerent. Non diu marito supervixit Eustochia, quæ Pictavis apud sanctam Mariam sepulta est. Arnaldus vero Angeriacensis abbas Aymericum exceperat forte jam anno superiori, quo Fulcaudus quidam sancto Johanni & dulcissimo patrono domno Reverentio confessori res nonnullas *ad usus fratrum Ingiriensium* donat. cujus rei litteris apposita sunt signa Willelmi Aquitaniæ ducis, Odonis Wasconorum comitis, Bernardi & Gaufredi comitum, Godefredi archiepiscopi, scilicet Burdegalensis, Isemberti Pictavensis, Girardi Ecolismensis, Arnaldi Santonensis, & Jordani Lemovicensis episcoporum. Data mense Martio, anno incarnationis M XXXVII. Heinrici regis Francorum X. Anno M XXXIX. Willelmus dux Aquitanorum, scilicet VI. Angeriacensi monasterio contulit villam [c] Perariis pro anima patris sui Willelmi, matrisque suæ Agnetis & Gaufridi fratris sui. Anno insequente litteris dedicationis ecclesiæ Vindocinensis subscripsit Arnaldus Angeriacensis abbas, cui successit Gaufridus II. commemorandus suo loco.

[a] Besly comites. p. 301.

[b] Glab. lib. 4. c. 9.

[c] Besly comites p. 415.

CX. B. Mariæ cœnobium de Veteri-muro.

Sub idem tempus Isarnus vicecomes & Frotardus, in quorum potestate positum erat puellare cœnobium beatæ Mariæ, situm in pago Albiensi, apud Veteremmurum, *juxta alveum, qui a rusticis dicitur Agod*, ubi Guisla abbatissa præerat, cedunt jure suo in gratiam monasterii, illudque cœnobium subjiciunt Aniciensi beatæ Mariæ ecclesiæ, ejusque episcopo & canonicis, ea conditione, *ut ipsum monasterium exinde sit honoratum & constructum*; abbatissa vero ejus loci & monachæ omnia habeant in sua potestate, & facultatem eligendæ abbatissæ *secundum preceptum sancti Benedicti*: sed in signum subjectionis decem solidos singulis annis Aniciensi ecclesiæ persolvant. *Facta carta in mense Octobrio, sub die feria* III. *regnante Aenrico sereuissimo rege.* Subscribunt cum Isarno vicecomite & Frotardo Amelius pontifex, scilicet Albiensis, Guisla abbatissa, & Guisla vicecomitissa.

CXI. Raynaldus Castellionensis fit monachus S. Benigni.

Divione in monasterio sancti Benigni Raynaldus Castellionensis dominus, monasticum habitum accepturus, Deo & sancto Beoigno donat mansum cum ecclesia sancto Juliano sacra, situm in pago Atoariensi, super fluvium, qui dicitur Norgia, traditque in manu Halinardi abbatis, qui ipsum eodem die monachum fecit, hanc donationem laudantibus conjuge ejus Helisabeth, & filio Humberto, ea lege, ut tres monachi illuc mittantur, qui quotidie pro ipso donatore, ejusque successoribus missarum sollemnia offerant. Hujus donationis testes fuerunt Hugo Lingonum episcopus, Beraldus Snessionis episcopus, Warnerius sancti Stephani Divionensis canonicorum præpositus, & alii. *Actum publice in valle Dinato-villa adjacenti, anno dominica incarnationis* M XXXVIII. *indictione* VI. *epacta* XII. *mense Septem-*

ANN. CHR. 1038.

bri, die secunda ejusdem mensis, feria VII. *regnante Heinrico Francorum rege, fratre Rotberti ducis Burgundiæ, anno* XI. *regni ejus.*

CXII. Theodericus Laubiensis fit sacerdos. a *lib.* 52. *n.* 100.

Agebat tricesimum annum Theodericus monachus Laubiensis, cum a Gerardo Cameracensi antistite ordinatus est sacerdos, XVI. *kal. Julii, anno ætatis tricesimo nedum expleto*, quem anno M VII. natum fuisse superius [a] vidimus. Post hæc præteritos labores nihili pendens, & quod tanti gradus conditio ab ipso exigeret, serio perpendens, prioris vitæ propositum ita immutavit, quasi tunc primum Deo servire inciperet. Petita igitur abbatis sui facultate & obtenta, primo semel in die reficere statuit, quam jejunii rationem ab anno ætatis tricesimo ad octogesimum, id est usque ad finem vitæ, inviolabiliter servavit, cilicio insuper per totum illud tempus continuo usus. Ad hæc in vigiliis frequens, in precibus & in lectione sacrarum scripturarum assiduus, quarum difficillimas quæstiones facile solvebat. Hinc, fama ejus per vicina monasteria vulgata, a multis scholarum magister expetitus est.

CXIII. Balduinus comes advocatus Marcianensis. b *Miræi notit,* p. 156.

Marcianensis in pago Tornacensi abbatia a quingentis retro annis ad hoc usque tempus ab omni advocationis censu immunis & libera fuerat. Verum, prævalente illius sæculi [b] iniquitate, advocati patrocinio ac defensione indigere cœpit. Qua propter Albricus abbas Balduino Flandrensium comiti, cui cognomen Insulano & Pio, supplicavit, ut sui monasterii advocatus ac defensor esse ne gravaretur, ob idque certos ei reditus assignavit. Supplicanti annuit comes, favente Adela ipsius conjuge, Roiberti regis filia; ejusque loci advocationem cum illo censu vice sui commisit Hugoni de Albiniaco, qui, si officio deforet suo, prædicto censu privaretur. *Actum Atrebati curte publica, in capella sancti Benedicti, anno Domini* M XXXVIII. *indictione* VI. *anno quarto Balduini gloriosi comitis*, Letduino abbati Marcianensi, qui & Vedastinus erat, successerat Albricus, qui Popponem Stabulensem & Atrebatensem abbatem habuit successorem.

ANNALES ORDINIS S. BENEDICTI.

LIBER QUINQUAGESIMUS-OCTAVUS.

Ab anno Christi 1039. *ad annum* 1046.

SUB finem anni M XXXVIII. Conradus augustus natale Domini Goslariæ in Saxonia celebravit, ubi, inter cetera ipsius instituta, Brunoni Mindensi episcopo præcepit, ut Alberadæ abbatissæ *de Malenbach* abbatiam Wongerestorpensem assignaret. quod quidem episcopus tunc invitus exsecutus est: at post pascha abbatissa eam dignitatem abrogavit. Interim domna Sophia Gandersheimensis abbatissa triduo ante purificationem beatæ Mariæ diem obiit: sicque vaticinium sancti Godehardi, qui se ambos coram summo Judice in festo sanctæ Mariæ brevi adstituros morti proximus prædixerat, re ipsa completum est. Sophiæ soror Adheleida, Quindeliburgensis abbatissa, Heinrico rege assentiente, vacantem dignitatem obtinuit. Theophanu vero, earum neptis, abbatiam Esnethi consecuta est. Sophia mortua, Thietmarus Hildensheimensis præsul illius regionis decimas, quas illa in beneficium acceperat, Bezeca præposita nequiquam resistente, ecclesiæ suæ asseruit: quas tamen postea Adheleidæ abbatissæ repræstitit. Goslaria imperator digressus, Astide venit, ibique purificationem sanctæ Mariæ celebravit. Inde, Saxonia orientali compendioso itinere peragrata, rebusque compositis, Noviomagum accessit, ibique tempus quadragesimæ & sanctum pascha, ac festum ascensionis Domini celebravit, tumque podagra laborare cœpit. Inde ad celebrandam pentecosten Trajectum venit: ubi, festo cum summa lætitia peracto, sequenti die, hora diei sexta, pridie nonas Junii, dum mensæ reficiendi causa assideret, subito defecit, &, *vix dum confessionis sententia prolata*, exspiravit. Optimus imperator, longiori vita dignus, & de Ordine nostro bene meritus, cui Lintburgense monasterium, ut superius [a] diximus, suam originem acceptam refert. De eo memoriæ prodit Glaber [b] Rodulfus, abbatem quemdam haud ignobilis monasterii eidem imperatori equum optimum, ut de accepta forte abbatia se gratum præstaret, ejusque benevolentiam sibi conciliaret, obtulisse, cuidam militi, ignorante abbate, furto sublatum, ab eoque pretio comparatum. Forte insidenti illi equo imperatori occurrit miles, cui equus furtim ablatus fuerat, quo agnito, miles ad

ANN. CHR. 1039. I. Conradi extrema facta & obitus.

Res monasticæ.

[a] *lib.* 56. *n.* 105.
[b] *Glab. lib.* 5. *c.* 4.

ANN. CHR. 1039.

cæsarem, suum esse equum dixit, sibique restituendum ab imperatore, qui totius justitiæ censuram tenere deberet. Ad quem cæsar: Si tuus est equus, inquit, accipe illum cum sessore, tibique utrumque habe, donec furti pretium acceperis. Attonito ad hæc milite, cæsar eum compulit, utrumque ut apprebenderet. Stupentibus universis, rex abbatem accersiri jubet, factum vindicaturus. Ubi advenit abbas: Depone, ait rex, baculum regiminis pastoralis, quem ab homine mortali te accepisse putas. Paruit abbas imperanti; & baculum a se projecit. quem mox accepit imperator, & dexteræ imaginis Christi Salvatoris imposuit. tum, Ito, inquit abbati, & recipe baculum de manu omnipotentis Regis, nec ulli mortali te inde obnoxium existimes. Abbas verò illum hoc modo recepit gaudens, hocque factum adstantes plurimum delectavit.

II. *Heinricus Niger imperator, ejusque prima diplomata.*

Conrado patri successit in imperio Heinricus filius, cognomento Niger, jam ante triennium rex appellatus, qui religione, moderatione regni, rerumque gestarum gloria, ut Otto Frisingensis censet, patris virtutes supergressus est. Justis parenti persolutis, lustrata superiore Germania, in Saxoniam profectus, dum Goslariæ per autumnum episcoporum ac procerum conventum haberet, ad eum accessit inter alios abbates Truthmarus seu Druthmarus Corbeiæ-novæ abbas, & ab eodem duo [a] præcepta obtinuit: unum, quo jura & privilegia omnia, tum Corbeiensis, tum Herifordensis monasterii, cui tunc Godesdiu abbatissa præerat, confirmantur, datum III. nonas Septembris: alterum eodem die liberam facultatem eligendi abbatis ratam facit. Ipso item die & anno Frideruna venerabilis abbatissa Keminadæ monasterii, quod ipsa una cum sorore sua Imma comitissa, Gerone comite adjuvante, in honorem beatæ Mariæ in pago Tilithi construxerat, ab Heinrico imperatore confirmationem omnium ejus loci possessionum impetravit, interventu Brunonis Mindensis episcopi, in cujus parocbia boc monasterium positum erat, simulque liberam electionem abbatissæ secundum regulam sancti Benedicti. Hoc ipso anno complures chartæ Cluniacensis monasterii de rebus in Burgundiæ regno datis signantur anno primo Heinrici regis, Conradi scilicet filii, qui Burgundiæ Jurensis hoc anno regnum iniit. Sic Dundinus monachicum habitum *sub norma Cluniensis cœnobii* suscepturus, res suas Cluniaco donat *anno* M XXXIX. *indictione* VII. *regnante Heinrico rege anno primo.* Sic quidam Læto tres *condaminas*, in villa pagi Genevensis Silvigiaco sitas, eidem monasterio confert iisdem anno & indictione, *regnante Heinrico rege, filio Chunonis imperatoris, anno primo imperii ejus.*

a Annal. Paderborn.

III. *Mortes in Germania.*

Obierunt eodem anno episcopi Eilbertus seu Engilbertus Frisingensis, & Reimboldus seu Regimbaldus Spirensis, e nostris: obierunt quoque Richardus Fuldensis abbas, & Radulfus abbas de Diuzi, ex chronico Hildensheimensi. Engilbertus Frisingensis præsul collegium [b] canonicorum in *Weihenstephen*, quod Hitto episcopus ante annos ducentos fundaverat, in monasterium nostri Ordinis convertit, canonicis alio translatis, eique aliquot villas ac decimas attribuit. De Nitgero seu Nitkerio ejus successore dicere nihil ad nos pertinet, nihil item de Sibichone Regimbaldi successore, qui Regimbaldus III. idus Octobris obiit, *bonæ memoriæ* præsul, teste Hermanno. In chronico Saxonico manu-scripto, *venerandæ memoriæ* Richardus abbas Fuldensis decessisse traditur XIII. kal. Augusti, eodem die, quo Conradus Carentinorum dux, patruelis Conradi imperatoris; eique successisse Sigehardus juvenis, ab ipso regulariter & sapienter nutritus. In brevi chronico Fuldensi, quod Franciscus Paullinus edidit, Richardus abbas monachis suis mandavisse dicitur, ut facta clarorum virorum fideliter describerent, & manuscripta bibliothecæ inferrent. Hic multos Scottos secum habebat, teste Mariano, qui Fuldense monasterium ad regulæ amussim reformasse dicuntur in prædicto breviario. Brevis fuit Sigehardi, nullaque re insignis præfectura

b Metrop. Salisb. to. 1. p. 105.

Fuldenses abbates.

IV. *Casimirus ex monacho rex.*

Actum est superius [c] de Casimiro, Misecontis Polonorum ducis filio, quem e Polonia cum matre fugatum, & Cluniaci factum monacbum Polonici scriptores uno consensu tradunt, eumque demum a Polonis ipsis revocatum, & throno impositum boc fere tempore fuisse. Favet bis scriptoribus chronographus noster Saxonicus, cujus ad bunc annum hæc verba sunt. *His temporibus Kasimer, filius Masecontis ducis Polonorum, reversus in patriam, à Polonis libenter suscipitur; duxitque uxorem regis Rusciæ filiam, procreavitque duos filios, Vladizlaum, & Bolizlaum,*

c lib. 17. n. 45.

ANN. CHR. 1039.

Multa his addunt Polonici scriptores, aiuntque, missos Cluniacum legatos ad repetendum Casimirum, jam diaconum; eosdemque, Odilone abbate se id citra pontificis dispensationem sibi licere negante, Romam profectos, ut voti & ordinis dispensationem impetrarent. qua impetrata, Casimirum in Poloniam reduxisse, & regio throno imposuisse. Hæc nimirum regni Polonici traditio est, quæ a chronico Saxonico nonnihil auctoritatis accipit. Casimiro mortuo, ut in eodem chronico legitur, filiis ejus in infantia positis, adeoque injuriæ opportunis, dux Boëmiæ Bracilaus, qui multas a Misecone Casimiri parente injurias pertulerat, eas ulcisci constituit. Quam ob rem, collectis magno numero Boëmiis, Poloniam aggreditur; villas cædibus, rapinis, incendiis devastat; Krakon metropolim invadit, subvertitque, aliasque urbes igne succendit; metropolim Gnezden, natura quidem loci & arte munitam, sed raris civibus haud tutam, nullu negotio capit; corpus sancti Adalberti episcopi & martyris, qui in basilica beatæ Mariæ illic quiescebat, cum corpore sancti Gaudentii ejus fratris Pragam asportat, exacto prius à suis Boëmiis voto, eos à consuetis criminibus temperaturos, maxime ab illicitis connubiis. quod Severus illius urbis episcopus anathemate sancivisse dicitur. De homicidis hæc notanda. *Fratricidas autem & parricidas, sive sacerdotum interfectores, & hujusmodi capitalium criminum reos, archipresbyter assignet comiti vel duci, sive per manum & ventrem ferratos de regno ejiciant, ut instar Caïn vagi & profugi circumeant terram.* qui locus confirmat ea, quæ sæpius de pœna hujusmodi homicidarum observavimus. Mirum est quod in tabernas & tabernarios ab eodem duce statuitur. *Tabernam quoque*, inquit, *quæ est radix omnium malorum, & parari, & paratam comparari prohibemus: & qui fuerit hujus decreti violator tabernarius, in foro ad palum suspensus, & usque ad præconis fastidium cæsus deputetur. res tamen ejus non infiscentur, sed potus tantum in terram projiciatur, ne quis eo polluatur. Potatores autem deprehensi non prius de carcere exeant, quam in fiscum ducis unusquisque* CCC. *nummos componat.* Ad hæc fora diebus dominicis prohibentur, aliaque multa, quæ fusius persequi non est hujus loci. Porro hæc sancti Adalberti translatio facta dicitur hoc anno kal. Septembris; adeoque Casimiri in Poloniam restitutio aliquot annis præcedere debuit. Querelæ hac de re delatæ ad summum pontificem: qui duci Boëmiorum id pænitentiæ injunxit, ut cœnobium servientium Deo clericorum construeret, maxime quod ipsius injussu dux sacrum corpus Adalberti martyris in suam patriam transtulisset. His vero dux obtemperans, clericorum cœnobium in honorem sancti Wencezlai fabricasse dicitur in urbe Boleslau, juxta fluvium Labe, ubi idem Sanctus olim martyrium consummaverat. Hæc ex prædicto chronico Saxonico.

Boëmiorum lex de homicidis & tabernis.

V. Vixit ad hoc tempus Norbertus Mediani-monasterii abbas, cujus obitum Johannes de Bayone hoc anno collocat. Successor ejus Lambertus corpora sanctorum Lazari & Azæ, quorum sepulcra e terra sponte se se erigebant, de veteri ecclesia sancti Petri in sanctæ Mariæ basilicam transtulit. Oratorium sancti Petri, a suo decessore inchoatum, perfecit, & a Brunone Tullensi episcopo v. idus Junii dedicari curavit, atque in illud corpus sancti Spinuli confessoris transtulit. Ad hæc ecclesiæ ornamenta & supellectilem multum auxit, eorumque indicem recensuit, in quo calices tres notat, in quibus unus erat *cum ansis*. Summa librorum, qui tom in bibliotheca erant, fuisse dicitur codicum LXVII. Hujus abbatis tempore Humbertus ibidem floruit, ut postea videbimus, is qui postmodum Silvæ-candidæ episcopus & cardinalis exstitit, scriptis ac rebus gestis celebris.

Mediani-monasterii abbates.

VI. Dum Egmundense in Hollandia monasterium regeret Reynerus abbas quartus, ex hac vita migravit Theodoricus hujus nominis tertius, comes Hollandiæ quartus. Jerosolymis eum obiisse tradunt, & tamen eum Egmundæ cum antecessoribus suis sepultum fuisse asserit Johannes a Leydis in annalibus Egmundanis. Huic successit filius ejus senior æquivocus, qui nec uxorem, nec filios habuisse dicitur, Dordraci post annos septem ab inimicis interfectus, sepultusque Egmundæ. Hunc excepit Florentius ejus frater, qui ex uxore sua Gertrude, Hermanni ducis filia, Theodoricum ejus nominis V. comitem Hollandiæ septimum, procreavit, Egmundensi monasterio valde beneficum: cujus uxor secundis nuptiis Roberto Frisioni conjuncta. Reynero abbati post annos octodecim præfecturæ suffectus Stephanus seu Steppo abbas quintus: cujus rogatu Theodoricus ejus nominis quintus, modo laudatus, Florentii scilicet ac Gertrudis filius, omnium monasterii bonorum possessionem con-

Egmundæ abbates & comites Hollandiæ.

ANN. CHR. 1039.

firmavit, dato diplomate post mortem ipsius abbatis, quæ accidit III. nonas Januarii anno M LXXXIII. Johannes a Leydis integrum refert diploma, in quo monasterii quædam compendiosa historia continetur, datum VII. kal. Augusti, prædicto anno, Stephani abbatis recens mortui vicesimo-sexto. Athalardus abbas loci sextus mortuo subrogatus, honore dignus abbas, qui gregem sibi commissum laudabiliter rexit: cui Florentius comes, Theodorici mox dicti filius, se munificum præstitit.

VII. Guntramnus abbas S. Trudonis.

Ad hunc annum millesimum undequadragesimum * pervenit Adelardus abbas sancti Trudonis, eo nomine primus, referente Rodulfo chronographo; eique successit Guntramnus ad annos tantum sexdecim, non unum & viginti, ut in editis. Siquidem, teste ipso Rodulfo, Trudonianis præfuit usque ad annum M LV. aut, si viginti & unum annos locum rexit, anno M XXXIV. Adelardo successisse dicendus est. Erat Guntramnus claris ortus natalibus in Hasbania, in sancti Trudonis monasterio ab adolescentia innutritus sub Adelardo abbate, ibidemque ecclesiasticis & regularibus disciplinis apprime eruditus. Abducto in exsilium Adelardo, ejus vices egit Poppo Stabulensis abbas: qui, dum aliquando in capitulo fratrum culpas exigeret, Guntramnum, elegantissimæ formæ juvenem, animi ejus experiundi causa, mordacius exagitare cœpit, idque pœnitentiæ eidem imposuit, ut se ad Stabulense monasterium pedes sequeretur. Ubi vero illuc advenit proceri ac delicati corporis juvenis, ex via fessus, extra conventum fratrum ad portam atrii, qua admittuntur hospites, pernoctare jussus est. Rogantibus fratribus postera die in conventum admissus, insequenti nocte, qua conversio S. Pauli de more sollemniter celebrabatur, vigiliis adfuit ultimo loco, & sonora, qua præditus erat, ac reboanti voce cunctos attonitos reddidit, ac recreavit. Cumque ad illud responsorium, scilicet duodecimum, quod cantandum abbati armarius significare solet, ventum esset; innuit abbas armario, ut illud Guntramno in extremo loco sedenti præcinendum deferret. Ille vero, suscepto cum humilitate cantandi officio, ea vocis suavitate omnes demulsit, ut, responsorio finito, abbas eum ad se venire, sibique proximum assidere jusserit. Cum in Stabulensi monasterio aliquantum temporis degisset, inde in Hersfeldense, incertum qua causa, profectus, ibidem camerarius abbatis factus est, magna certe honoris prærogativa; camerarius quippe domesticorum turbæ præerat, qui ipsi parere tenebantur; eorumque quæ abbati debentur, quasi tertius particeps erat. Eidem commissus fuit Locus regius, studiis liberalium artium & opibus præcellens. Illic dum versaretur, morum suavitate, corporis proceritate (nam toto capite grandioribus eminebat) formæque præstantia non modo Hersfeldensibus placuit, sed etiam exteris, ejusque fama in aula regia celebris evasit. Unde factum est, ut mortuo Adelardo sancti Trudonis abbate, una omnium in palatio voce & sententia fuerit, Guntramnum dignissimum esse, qui in demortui locum substitueretur. Huic sententiæ imperatrix maxime favisse dicitur, missusque ille cum litteris ejus commendatitiis ad Mettensem episcopum, ut eo annuente, ad quem Trudonensis monasterii cura pertinebat, abbas ordinaretur. Hic tempora & nomina permiscet Rodulfus, cum scribit, episcopum Mettensem tum fuisse Theodericum; imperatricem vero ejus sororem, scilicet Chunegundem, quæ Heinrici Pii conjux erat. At Theodericus longe ante hunc annum, quo Guntramnus ordinatus dicitur, decesserat, nimirum anno M XXIV. nec Chunegundis imperatrix amplius in vivis erat, mortua superiori anno; nec ab annis retro quindecim, quo ex tempore monasticam arripuerat vitam, sæculi rebus se immiscuerat. Factus itaque abbas Guntramnus, ac Leodici ab episcopo, scilicet Nithardo, ordinatus, multam in suo monasterio inopiam, parum disciplinæ regularis invenit; sed utramque resarcivit, inopiam quidem ex iis, quæ ab imperatrice & a Regio-loco retulerat; disciplinam autem regularem ex ea, quam tum Hersfeldiæ florentissimam viderat.

a Spicil. to. 7. p. 347. V. lib. 51. n. 63.

VIII. Majoris-monasterii cellæ & servi.

Cum Albertus abbas Majori-monasterio præsideret, multæ donationes loco illi factæ, & quidem hoc anno in pagis Carnutensi & Dunensi. In his Raherius quidam, *vir militaris*, filius Ratherii & Frohelinæ, alodum suum, qui sanctus Peregrinus dicitur, in pago Dunensi; alterum in Carnutino, quem Umblerias vocant; tertium, qui Maiersenta * dicitur, favente Theobaldo comite, ejusque matre Ermengarde, sancto Martino contulit, assentientibus sororibus suis, Milesinde, Rainsoinde, & Adelaïde, anno incarnationis Domini M XXXIX. indictione VII. Testes Gelduinus de Bretulio in Picardia, Harduinus & Herveus vicecomites, & alii.

* *Mersente.*

Locus

Locus iste sancti Peregrini attributus est cellæ sancti Hilarii, non procul a Castroduno eodem fere tempore erectæ, cujus auctor Guanilo dominus Montiniaci, qui sub Alberto abbate monachus factus est. Eodem tempore erecta est cella Camilliacensis * seu Cameliacensis diœcesis Andecavensis versus fines Pictavorum, eoque monachorum deducta colonia est, agente Petro filio Sigebrandi, ejus loci domino, qui Alberto abbati potestatem fecit tot illic instituendi monachos, quot opportunos judicaret. cui rei assensere uxor ejus Radegundis, ac filii Sigebrannus & Petrus. Primus huic cellæ præpositus Fulcardus. Non multo post Eusebius Andecavensis præsul ejus loci novum oratorium dedicavit. quo die Sigebrannus, Petri filius, quædam huic cellæ largitus est. His adde cellam Ventiliaci * diœcesis Remensis, cujus cellæ auctores fuere Tetbaldus Campaniæ comes, ejusque mater Ermengardis, qui Majori-monasterio contulerunt, quidquid Odo Tetbaldi pater apud Ventiliacum tenebat. cujus rei litteris subscribunt Heinricus rex Francorum, Guido Remorum archiepiscopus, Stephanus comes Tetbaldi frater, Ermengardis comitissa, Isambardus & Beraldus episcopi, Nargaudus abbas, Hilduinus comes, & alii. Plura de hac cella inferius. Eodem Alberto abbate Raimbertus quidam, libero genere ortus, cum nihil haberet carius, quod Deo offerret, seipsum sancto Marrino tradidit in præsentia Alberti abbatis, omnemque tam natam, quam nascituram ex ipso progeniem, ut toto vitæ suæ tempore servili conditione monachis serviret. In cujus traditionis signum, *quatuor denarios super caput proprium ponens, semetipsum Deo obtulit.* Alii chordas signorum seu campanarum collo suo circumdabant, & pro testimonio servitutis quatuor denarios de proprio capite super altare sancti Martini ponebant.

ANN. CHR. 1039.

* Chemillé.

* Venteley.

IX. Alanus Britanniæ ...

Majori-monasterio multa quoque beneficia contulit Alanus dux Britanniæ, eo nomine secundus, qui hoc anno e vivis ereptus est kal. Octobris, relicto filio Conano trimensi, quem multis injuriis affecit patruus ejus Eudo, bello tandem ab eo captus anno M LVII. Alanus vero monasterium sancti Exsuperii de Gahardo in diœcesi Redonensi Majori-monasterio contulit tempore Ebrardi abbatis, ejusque cellæ facultates auxit cum fratre suo Eudone & genitrice Hadvisa. Ad hæc tertiam partem sancti Martini *de Sernun*, aliaque nonnulla donavit Deo & Ebrardo abbati Majoris-monasterii: cui donationi testes subscripti sunt Eudo ejus frater, Warinus seu Guarinus episcopus Redonensis, & Walterius Namnetensis; Hildebertus abbas montis sancti Michaëlis, Mainardus abbas sancti Salvatoris Rothonensis, Hinguethen abbas sancti Jacobi, vulgo sancti Jacuti, Rivallonus vicarius, Haymo magister comitis. Alanus comes a Rotberto Nortmannorum duce Jerosolymam proficiscente produx [a] factus, Fiscamni in capitulo sepultus est, ubi hactenus rude ejus epitaphium legitur.

[a] Cod. S. Gabrielis.

X. Casini novæ turbæ.

Vix Conradus imperator pedem ex Italia in Germaniam retulerat, cum novæ turbæ in Casinate monasterio exoriri occœpere. Turbarum occasio nata est ex captione [b] Adenulfi, fratris Landonis comitis Aquinensis, Pandulfo Capuano nuper comiti addicti, quem Adenulfum Laidulfus Teanensis comes comprehensum tradiderat in manus Guaimarii principis, quem Conradus augustus Pandulfo exauctorato in Capuano principatu substituerat. Hac injuria offensi Aquinenses comites, contractis ex suis & ex Nortmannis, qui tum in illis partibus magno numero erant, copiis, Teanum aggredi constituit. Venienti obsistit in transitu Liris fluminis Richerius abbas. Id factum per quindecim dies, quibus agros Casinarium hostili more vastati. at demum, facili vado reperto, hostes transeunt præcipites, mox abbatem capiunt; ejusque socii alii capti, alii fugati, interfecti nonnulli. Ex his Landulfus Teanensis comes, qui abbatis auxilio venerat, in monasterium ascendit, quem Casinates in fidem recipiunt. Hoc comperto, Aquinenses Landulfum sibi tradi postulant, seque hoc pacto abbatem restituturos pollicentur. At commoniti ab ipso abbate fratres, quovis etiam propriæ vitæ detrimento id perfidiæ se commissuros pernegant. Ita demum abbas Aquinum perducitur. Eo fratres pedibus se conferunt, multis lacrymis patrem sibi restitui flagitantes. at inanes fuere lacrymæ, inanes preces; nec eis videndi, nedum alloquendi abbatis facta copia est. In his angustiis Guaimarius Adenulfum, fide ab eo accepta, Aquinensibus comitibus restituit, abbatemque Casinatibus hoc pacto reddi obtinuit. Mox eum hortatur, ut trans alpes ad imperatorem quantocius pergat,

[b] Chron. Casin. lib. 2. c. 67.

ANN. CHR. 1039. ejus opem imploraturus: alias actum esse de monasterio, cedendumque sibi Capuano principatu. Acceptis a principe subsidiis ad hoc iter necessariis, abbas, duobus tantum fratribus & famulis aliquot comitatus, maritimo itinere ad Romanum portum appulit: ubi, fracta navi, & universis præter solos homines rebus amissis, a quibusdam Romanorum nobilibus in Urbem honorifice deductus est, ibique aliquamdiu remoratus. Tum, suppeditatis equis & necessario commeatu ab iisdem Romanis, arreptum iter peragit. Interim tam gravis pestilentia invasit Aquinates, ut ad duo millia & quingentos promiscui vulgi consumserit, unusque comitum nomine Siconolfus, interierit. Hanc stragem ob factam abbati injuriam suis divinitus illatam rati defuncti comitis fratres Adenulfus & Lando, ad monasterium pergunt, ligatisque collo restibus erratum confessi, sancti Angeli opidum, quod invaserant, Casinatibus restituunt. Protinus fratres abbatem revocant: redit ille cum quingentis militibus ex Lombardia abductis. at hoc subsidium non sufficere visum est Guaimario, qui abbatem trans alpes, potioris auxilii obtinendi causa, remeare persuasit. Dum hæc geruntur, Basilius, ille Pandulfi abbas, [a] Constantinopoli cum eo reversus, Casinum revertit, & Aquinensium fultus adminiculo, abbatiæ per aliquot dies incubavit. Verum, conductis a Guaimario principe contra Aquinenses comites Nortmannorum copiis, metu perterritus, noctu per montana Aquinum se recepit: ubi aliquantum temporis demoratus, demum ab ipso Guaimario sancti Benedicti cellæ apud Salernum in locum defuncti præpositi substituitur. His intra biennium gestis, Richerius cum validiori militum manu e Germania redit: Nortmannos, qui prædia monasterii occupaverant, ad fidem sibi præstandam compellit, quam non multo post violarunt; & muros sancti Angeli opidi, cujus opidani nova denuo moliebantur, subrui curavit: sicque demum eatenus infidos & inquietos deinceps quietos manere coëgit.

a V. lib. 51. n. 52. & 65.

XI. Hugonis Farfensis abbatis obitus B. Amico revelatus.

In Farfensi monasterio, post varias alternantis fortunæ vices, moritur Hugo abbas, sæpius destitutus, totiesque restitutus. Eum vero media nocte dominicæ nativitatis obiisse discimus ex libello de vita beati Amici eremitæ, qui tunc in monasterio sancti Petri de Avellana, quod sanctus Dominicus Loricatus exstruxerat, postea Casinatibus concessum, demorabatur. [b] Natus est Amicus in opido Martis diœcesis Camerinæ. Jam sacerdos vitæ solitariæ studio in speluncam ad tres annos se abdidit. Inde in Esculanum pagum profectus, cryptam cum discipulis incoluit, ubi oratorium a loci episcopo in honorem sancti Michaëlis dedicari curavit. Demum ad monasterium sancti Petri de Avellana sub Petro abbate se recepit, ubi Hugonis Farfensis abbatis obitum divinitus rescivit. Illinc in proximum montem Taurenum secessit, ubi viginti annorum spatio, nullo alio cibo, quam fungis & pomis silvestribus usus est. Post mortem ejus corpus sepultum fuit in monasterio Avellanensi. Bernardus Casinensis monachus libellum de ejus vita [c] composuit, ex quo hæc compendio retulimus. Ejus festum colitur III. nonas Novembris. Ceterum Hugoni Farfensi abbati non diu supervixit. siquidem super ejus corpus jam erectum erat altare anno M LII. quo anno Petrus Damiani ad Heinricum recens creatum Ravennatem archiepiscopum scripsit opusculum VI. in quo Amicus Ramibonensis (sic enim vocatur) miracula edere dicitur. Redeo ad Hugonem abbatem, cui suffectus a fratribus Suppo, sed rejectus ab imperatore, qui Almericum, Cæli-aurei monachum, substituit, litteris optime instructum, cui cognomen Urso, quod corpore pilosus esset, inditum fuisse tradunt. Laudatur iste abbas ob res, cum spirituales, tum temporales, recte administratas; ob auctam bibliothecam & ornamenta ecclesiæ; denique ob modestiam in vestibus & in victu parsimoniam. Ejus tempore Benedictus *archipresbyter & monachus* Farfensis eidem loco acquisivit a Crescentio Nepesino episcopo monasterium sancti Andreæ in Bisano, ea conditione, ut illud maneret in potestate episcopi, eique quolibet anno undecim denariorum pensio solveretur; utque hoc monasterium toto vitæ suæ tempore retineret Benedictus, qui videtur fuisse archipresbyter in Nepesina ecclesia, quales dignitates eo sæculo complures nostri Ordinis monachos in cathedralibus ecclesiis obtinuisse legimus.

b Chron. Casin. lib. 3. c. 19.

c Petrus diac. de vir. illust. Casin. c. 37.

S. Nicolai ecclesia Barensis.

Hoc ipso anno Nicolaus archiepiscopus Canusinus & Barensis, anno sexto imperii Michaëlis Constantinopolitani, tertio anno præsulatus sui, mense Octobri, indictione VII. ecclesiam sancti Nicolai, quam adhuc laïcus prope Barim ædifica-

verat in Turre de Musarra, in libertatem asseruit, & *Petro monacho venerabili abbati* ordinandam & regendam consuluit, data potestate, ut monachos illic collocaret, & extremo vitæ suæ tempore abbatem ibidem, quem vellet, institueret. Petrus iste abbas erat monasterii sanctæ Trinitatis Barensis, ut patet ex diplomate Leonis papæ IX. qui Marco ejusdem monasterii abbati eamdem ecclesiam confirmat, quam prædictus Nicolaus episcopus *ecclesiæ jam dictæ sanctissimæ Trinitatis* obtulerat. Hoc Leonis diploma datum est IV. nonas Septembris, ejus pontificatus anno V. Jam ergo ante medium sæculum undecimum exstabat illud Barense sanctæ Trinitatis monasterium, uti & prædicta sancti Nicolai ecclesia, antiquior ea, quæ ad recipiendum sancti Nicolai episcopi corpus post annos quadraginta-octo constructa [a] est. Antiquior illa ecclesia postmodum concessa fuit Cavensi monasterio, ex cujus archivo Nicolai archiepiscopi & Leonis IX. mox laudatas litteras accepimus.

ANN. CHR. 1039.

[a] V. lib. 67. n. 29.

INsequente anno supra millesimum quadragesimo apud Pisas suburbanum sancti Michaëlis monasterium a Bono abbate instauratum est, bonisque auctum ab Opizone episcopo, qui illic eumdem Bonum abbatem constituit. Quæ & quanta instaurando monasterio præstiterit Bonus abbas, docet *Breve recordationis, quod fecit Bonus abbas sancti Michaëlis monasterii, a monachis Nonantulæ fundati.* Sic vero incipit. *In nomine Domini Jesu-Christi, breve recordationis facio ego Bonus abbas, qualiter ab initio inchoavi conversari in ecclesia sancti Michaëlis, quæ nunc est cœnobium. Fecit me venire senior Stephanus de Nonantulis cum avunculo meo Petro, & investivit me de ipsa capella, quæ tunc temporis detinebatur a presbyteris; & nec monachum, nec abbatem inveni, & non casam, non mansionem, sed tantummodo unum tuguriolum, ubi cœpi habitare cum avunculo meo, & operabamur tunc temporis in turre ipsius ecclesiæ; & quod habebam, & habere potui, dedi in reparationem ipsius turris ad magistros & ad manuales; & ad quod necesse erat: & cessavit ipse Stephanus laborare in ipsa ecclesia post unum mensem.* Stephanus iste videtur fuisse illius capellæ dominus, qui Bonum monachum e Nonantulano cœnobio ad locum instaurandum accersivit. Post unum annum, ut breve illud in pauca contraham, ejus loci ecclesia fuit oblata *ad honorem Dei & sancti Michaëlis, & ad officium sancti Benedicti & ad ipsius regulam a monachis ibidem in perpetuum conversaturis.* In ea Bonus abbas nulla fere ornamenta, nullamque supellectilem, nullas campanas, nullos libros invenit: quæ omnia Bonus ille abunde supplevit ex eleemosynis, quas ipse & monachi ejus missis decantandis acceperunt, cooperante Dominico priore, qui eo tempore, quo Bonus hoc breve scribebat, abbas erat Pisani monasterii sancti Zenonis. Hic campanas septem fecisse, & in turri ecclesiæ sancti Michaëlis posuisse dicitur, quarum una M CC. libras & amplius appendebat. Idem Bonus, cum unum tantum calicem stanneum & unum missale in ecclesia illa invenisset; quatuor calices aureos & argenteos acquisivit, & libros XXXIII. partim ab ipso & Dominico priore suo scriptos, partim pretio comparatos: ex quibus *liber bibliotheca* seu bibliorum *unus* pretio librarum decem comparatus est. Denique ædificia omnia Bonus ille abbas perfecit, *ubi sunt*, inquit, *omnes officinæ, sicut abbatia habere debet; & est jam perfecta domus, ut in tota marchia melior non sit.* Jamque triginta anni erant elapsi, cum *breve* istud composuit: in cujus fine ait, se primo triennio nonnisi unam stamineam habuisse; non equum, sicut alii abbates & monachi, non duplicia vestimenta. Idem videtur esse Bonus abbas, cui Leo IX. [b] cœnobium sanctæ Mariæ, in Tyrrheni maris insula Gorgona positum, commisit: ut illic *semper* essent *habitacula monachorum, ne fiat spelunca latronis, quæ prius fuit domus orationis*; & ut abbas ibidem absque pretio secundum regulam sancti Benedicti institueretur. Excisum est omnino hoc nobile quondam monasterium, a sancto Augustino celebratum; nec ullum fere vestigium ejus superest. Melior fuit sors Pisani sancti Michaëlis monasterii, cujus abbati Leoni Gregorius VII. privilegium [c] indulsit, laudato præcepto Agapiti papæ, qui fideles christianos in illo monasterio sepeliendi facultatem dederat. Ex quo intelligitur, ante Bonum abbatem exstitisse hoc monasterium, quod cadente sæculo undecimo Camaldulensibus concessum est.

ANN. CHR. 1040.

XII. Pisanum monasterium S. Michaëlis.

[b] Ital. sac. to. 3. p. 408.

[c] Ibid. p. 412.

Sub hoc tempus Petrus-Damiani, cujus vitæ primordia superius [d] retulimus, ad monasticam vitam convolavit, cum prius religiosam vitam in laïco habitu duxisset.

XIII. Petrus Damiani fit monachus.

[d] lib. 52. n. 112.

ANN. CHR. 1040.

Dum altius propositum meditaretur, occurrerunt ei duo fratres ex eremo Fontis-avellani, cujus fama religionis jam ad ipsum pervenerat. Cum bis fratribus, tamquam cælitus ad se missis, animi sui arcanum communicat: spondent illi facilem accessum ad *abbatem* seu priorem (nam abbates principio monachi illi non habebant) quem quidem jam ex fama noverat. Atque ut eum sibi conciliaret, scyphum argenteum fratribus illis offert, ad abbatem perferendum. Respuunt illi, viæ longioris impedimentum sibi fore causati. Obstupescit Petrus, miraturque religiosorum fratrum abstinentiam, ac vehementius ad eorum amplectendum institutum accenditur. Verum, ne temere illud arripuisse videretur, experiundi sui causa, in cellam ad quadraginta dies se recludit, corpusque suum inedia & aliis exercitationibus exercet. qua probatione confirmatus, nihil jam anachoreticum illud vitæ genus pertimescens, mox ad Fontis-avellani eremum se contulit. Illic statim admissus, lineis exuitur, cilicioque indutus adducitur ad abbatem, qui eum cuculla superindui incunctanter præcepit. Miratur ille tam subitam conversionem in se fieri, antequam ullum ejus vitæ experimentum fecisset: sed tamen præcipienti mox obtemperavit. Assumto babitu, tanto protinus fervore succensus est, ut, corporis cura penitus abjecta, totum iis, quæ ad animum pertinent, se daret, & vilia quæque & aspera sectaretur. Forte aliquando cum suo magistro foras profecturus, honestius scapulare, & meliorem equum conscendere jussus est. Ille vero excusare, orare, obtestari, ne sæcularibus nitidulus & pompæ sæcularis sectator appareret. At jubenti demum paruit, satius ratus, hominum subire opprobrium, quam inobedientiæ notam incurrere. sed tamen paullo post, occasione reperta, vilius scapulare induit, quippe qui moribus potius ornari gestiret, quam vestibus.

XIV. Fontis-avellani monasterium & leges.

Fontis-avellani monasterium diœcesis Faventinæ in Umbria Ludolfus Eugubinus antistes, natione Germanus, inter montes Catriæ & Corni, loco valde remoto & solitario, anno M XIX. exstruxisse traditur sub titulo sanctæ Crucis. Ejus loci monachi anachoreticam vitam sectabantur, distincti subinde in diversas colonias, quæ congregationem ejus nominis constituebant. *In hoc loco, qui Fons-avellani dicitur, plerumque viginti plus minus monachi per cellulas, sive in assignata cuique obedientia degimus*, inquit Petrus [a] Damiani: *ut omnes simul cum conversis & famulis tricenarium-quinarium numerum aut vix, aut breviter excedamus.* Hujus vero loci institutio hæc erat, ut bini, divisis cellulis, commorarentur, psalmodiæ, lectioni, & abstinentiæ jugiter addicti. Abstinentiæ vero hic modus erat, ut quatuor qualibet hebdomada diebus pane & aqua contenti, tertia & quinta feria pauxillum leguminis perciperent, quod singuli in suis cellulis coquebant. Vini usus, præterquam in sacrificio, nullus. quem rigorem Petrus-Damiani [b] factus præpositus, fratrum imbecillitati compassus, tantisper emollivit, concessa modici vini copia extra tres paschæ, & sancti Johannis, & Dominicæ nativitatis quadragesimas, quibus neque monachis, neque laïcis vini, piscisve usus permissus erat. In media illa quadragesima, quæ ab octava pentecostes ad natale sancti Johannis-Baptistæ extendebatur, tertia feria ad nonam unum pulmentum concedebatur, quinta feria bina refectio; itidemque feria tertia a festo sancti Johannis: ab idibus autem Septembris usque ad pascha singulis diebus jejunium extra octavas nativitatis, quibus jejunium solvere licebat. In Dominicis per annum diebus duo pulmenta concessa omni tempore, præterquam in duabus paschæ & natalis Domini quadragesimis, in quibus die dominica unicum pulmentum dabatur. Ad hæc in tribus sollemnitatibus, sancti Andreæ, sancti Benedicti, & Annuntiationis dominicæ, aliqua itidem remissio erat, non perfectum jejunium. Jejunare [c] enim illos censebant, qui solum panem cum sale & aqua percipiebant: *ubi autem præter hæc aliud additur, perfectum jejunium non vocatur.* Non bene capio quid sibi velit Petrus in epistola [d] ad Americum archidiaconum bis verbis: *Et quia nos carnes in secunda feria non comedimus, aliquot nobis pisces dirigi pro dominicæ nativitatis gloria postulamus.* an forte abstinentiam a carnibus in nativitate domini, ut in synodo Aquisgranensi tempore Ludovici Pii permissum fuerat, certis diebus relaxabant illi eremitæ? De psalmodia mos erat, ut, cum duo fratres simul in una cella commorabantur, duo quotidie, præter canonicum officium, psalteria, unum pro vivis, alterum pro mortuis, recitarent. Juge & inviolatum in cellis silentium, ita ut nec pro confessione loqui liceret, nisi si novitiis vel eorum institutoribus aliquid dicere priori videretur. *Est enim, re vera, ut experimento cogno-*

a Petr. Dam. opusc. 15.
b ibid.
c ibid.
d id. lib. 5. ep. 5.

vimus, inquit Petrus[a], *animarum magna destructio, ubi passim fieri colloquium in cella permittitur. nam, dum infirmi quique fratres, qui sub confessionis specie se invicem visitant, breviter expleverint quod cœperant; ad alia se mox frivola & otiosa, data semel procaci linguæ libertate, dilatant; & obliti repente quare convenerint, mox fratribus suis, vel etiam prioribus detrahunt .... deinde ad sæcularia transeunt, & quidquid est quod in urbibus agitur, de eo in cella disputatur.* Si quid vero necessarium fratri suggerendum haberent, ad ecclesiam convenientes necessaria loquebantur. In hoc porro vitæ genere non minima pars pœnitentiæ erat, quod quovis tempore, non modo æstatis, sed & hiemis, non calceis, non ocreis utebantur in cellulis, sed nudis semper pedibus & cruribus permanebant, exceptis iis, qui gravi infirmitate vexabantur. De ceteris spiritualibus exercitiis, disciplinis scilicet seu flagellationibus, metanœis seu genuflexionibus & prostrationibus, prolixis ulnarum extensionibus, prout cuique fervor suadebat, hæc exercebant. Illud unum hic observem, quod, cum frater quidam obiisset, singuli pro eo septem dies jejunabant, septem disciplinas cum millenis scoparum ictibus sibi imponebant, additis septingentis metanœis, triginta insuper psalteria recitabant, & continuis triginta diebus pro eo missa celebrabatur. At, quod omnibus aliis præcellebat, tanta erat inter fratres caritas, ut unusquisque non sibi, sed omnibus natum se reputaret. Unde cum aliquis ex fratribus infirmaretur, mox omnes certatim, ut de solito rigore remittat, instare, necessaria quæque suggerere, & ad ejus custodiam ultro se se offerre. quod sibi non mediocriter placuisse testatur Petrus-Damiani, qui in duobus opusculis, quarto-decimo scilicet & sequenti, hæc omnia fusius exponit. Dum vero his omnibus se ipse strenue ac ferventi ut erat animo exerceret, tanto capitis dolore correptus est, ut vix modicum somnum capere posset: at postquam ex illo morbo convaluit, discretius cœpit agere, ut & remissionem, & excessum rigoris vitaret. In illa autem reclusione, quam rigidissime servabat, post consuetum psalmodiæ, precum & orationum pensum, lectioni sedulo vacabat, ex qua tantam divinarum litterarum scientiam comparavit, quantam antea sæcularium.

ANN. CHR. 1040.

a id. opusc. 13. c. 8.

Hanc vero congregationem sub sancti Benedicti regula militasse, testis est præter alios Petrus ipse, qui sanctum *patrem nostrum Benedictum* passim[b] appellat, & Ordinem sancti Benedicti suum ipsius Ordinem vocat initio opusculi XIII. ad abbatem & monachos Pomposianos, qui sine dubio Benedictini erant. *Non ignoratis*, inquit, *fratres mei, quod gemens loquor, ad quantum sancti fervoris lapsus sit, immo proclivius quotidie labi non desinat noster Ordo defectum: ut jam omnium pene mandatorum negligenter obliti, sola professionis hujus videamur veste contenti* &c. Sed, quod rem attingit, accedentibus ad Petri-Damiani eremum regula sancti Benedicti legenda proponebatur: ut constat exemplo Michaëlis illius Veneti, qui, *dum beati*[c] *Benedicti regulam*, ut idiota erat, *utrumque syllabatim legeret*, in lacrymas resolutus, ferreo circulo fracto liberatus est. Hinc, cum in monasterio sancti Petri ad Petram-pertusam, quod sui erat instituti, statuisset, ut cum horis canonicis quotidie beatæ Mariæ officium decantarent; restitere[d] nonnulli, dicentes, *satis superque sufficere, quod sanctus præcipit Benedictus; nec nova adinventionis pondus debere supponi.* Ad hæc, præter anachoreticæ vitæ instituta, quidquid in regularibus[e] & districtis nostri Ordinis monasteriis servabatur, ejusdem congregationis monachi accurate observabant. Denique celebris apud eos erat, in ipsa etiam quadragesima, festivitas sancti Benedicti; de quo sermones duos, unum de vigilia ejus, alterum de festo die, Petrus composuit, in quibus patronum, patrem ac magistrum suum sanctum Benedictum vocat. Tandem hæc congregatio, ante annos abhinc centum & triginta Camaldulensi unita fuit; abbatia vero Fontis-avellani data est in commendam, & redditus ejus assignati collegio Germanorum, quod Romæ a Gregorio XIII. erectum est.

XV. Benedictino ordini addicta hæc congregatio.

b id. opusc. 33. c. 1. lib. 1. epist. 11.

c Vita Dominici Loricati c. 9. num. 15.

d Petr Dam. lib 6 ep 32.

e id. opusc. 13.

Insigne hoc anno pietatis documentum dedit Heribertus seu Aribertus Mediolanensis archiepiscopus in Tollense Salvatoris monasterium, diœcesis Mediolanensis sub ditione Placentina, de quo non semel jam[f] diximus. Heribertus Conrado imperatori suspectus de conjuratione Italorum in eum facta, jussu ejus comprehensus, in varias custodias retrusus fuerat. Dum de eo liberando consilia agitant Mediolanenses, ille repente custodia elabitur, lentas Germanorum vigilias, quos vino de industria sancti Sixti abbas ab Heriberto consecratus obruerat, astute ludificatus.

XVI. Heriberti archiepiscopi charta pro Tolla.

f v. lib. 46. n. 78.

ANN. CHR. 1040

a Ital. sac. Append. in. 4.

Ita rem tradunt Italici scriptores. Heribertus vero ipse se voto factu cælitus liberatum fuisse testatur singulari diplomate [a] pro Tolleusi monasterio, cui quasdam donatioues fecit in grati animi monumentum ob suam liberationem. Sic enim in illo diplomate loquitur. *Quis nostra captionis*, inquit, *quis nostra etiam ereptionis inscius est, & nesciat, quod ab homine miserabiliter captus, & a Deo sim mirabiliter liberatus? Quis ignarus est, nos suffragiis nostrorum Sanctorum, & adminiculo fidelium nostrorum una nocte hostiles cuneos evasisse, amnes quoque rapidos sine læsione transmeasse? Tandem cum vinci, & a priore exaltatione dejici exspectaremus, in eadem tamen usque hodie permanemus. Traditus itaque custodia, telis, mucronibus circumseptus, interim aliqua nocte hoc specialiter devovimus, ut, si sancti ac Domini Salvatoris ope nos inde eruï evenires, ejus monasterium, in prædicto monte Tolla situm, dignis muneribus augeremus. quod effectus, ut cunctis palam est, obtinuit.* Tanto beneficio ne ingratus exsisteret Heribertus, curticellas duas eidem monasterio contulit, admonente & adhortante Albizone, qui ibidem *a cunabulis monachus, sub patre & regula nutritus*, nuper ab ipso Heriberto ejusdem cœnobii abbas institutus fuerat, pro eo quod *genti* » *ferocissima* se immiscuisset, ut antistitem suum liberaret, & a Germanis captus, » vinctus, fame sitique confectus, ac multis affectus contumeliis fuisset. *Actum in castro Cassano feliciter, anno dominica incarnationis* M XL. *Heinrici regis primo, archiepiscopatus sui* XXXI. *indictione* VIII. Subscribunt post Heribertum Ardericus Vercellensis episcopus, & Landulfus abbas sancti Ambrosii Mediolanensis. Huc spectat quod a Wippone & Arnulfo traditur, sanctum Ambrosium die Pentecostes, cum Bruno episcopus in suburbana æde Ambrosiana rem divinam faceret, præsente Conrado imperatore, qui Ambrosium ecclesiæ Mediolanensis cardinalem in locum Heriberti a se dejecti substituere volebat, gladio imperatori minitantem a Brunone conspectum fuisse; indeque tonitrua & fulgura adeo sæva consecuta, ut imperator urbis oppugnationem reliquerit. Ceterum in gratiam rediit Heribertus cum Henrico augusto, Conradi filio, quem etiam coronasse fertur, ad annum M XLV. superstes, cujus corpus in monasterio sancti Dionysii ab ipso condito humatum est. Ei supervixit Landulfus Ambrosianæ basilicæ abbas, de quo postea sermo denuo recurret.

XVII. Becci monasterium conditur.

b V. sup. lib. 57. n. 32. & seq.

* Brionne.

Dum hæc in Italia geruntur, Herluinus abbas, cum in Burnevillæ [b] monasterio annos circiter septem cum primis suis discipulis constitisset; loci campestris & inaquosi incommoda expertus, monasterium in proximam vallem, Becco rivulo irriguam, transferre constituit. Distat hic locus uno milliari a Brionio * opido, saltu Brionensi inumbratus, in quo tria tantum molendina erant, quorum duo partim ad Herluinum pertinebant: quibus pretio vel dono ex integro comparatis, illic ecclesiam exstruxit, quam itidem, ut priorem illam Burnevillæ, in honorem sanctissimæ Dei-genitricis Mariæ v. kal. Martii consecrari curavit. Hinc adjunctum claustrum, ligneis suffultum columnis, in quo ad morem patriæ fratres inde nusquam progressuros considere instituit. Non multo post, dum abbas orationi vacaret, arte, ut creditur, dæmonis subrutum concidit dormitorium claustro superpositum. quo casu dejectos fratrum animos relevat piissimus pater, & claustrum ex lapide renovavit. Mox collata in novos colonos beneficia, in primis a Gisleberto Brionensi comite, qui servitia & consueta onera, quæ Odo & Rogerius Herluini fratres pro alodiis suis præstare debebant, Beccensibus remisit. quod Willelmus comes probavit ipso die dedicatæ ecclesiæ, & de suo beneficium auxit. Testes Malgerius archiepiscopus, Hugo episcopus Bajocensis, Willelmus comes ejusdem episcopi frater, Gaufredus & Nigellus vicecomites, & Rodulfus *Taison*. Ea vero initio loci penuria erat, ut oleum fovendæ die ac nocte in ecclesia lucernæ fratribus non suppeteret. at brevi crevit cum religione census, adeo ut Brionensem silvam cum saltu totam, assentiente Gisleberto comite, obtinuerint.

XVIII. Divense monasterium fundatur.

c Order. lib. 3. p. 460

d Gemet. lib. 7. c. 22.

Inter Neustriæ proceres præcipui tunc fuere Guillelmus Augensis comes, & Herluinus miles de Contavilla: quorum alter monasterium in opido sancti Petri super Divam, instinctu [c] Lescelinæ conjugis suæ construxisse dicitur: alter Grestani abbatiæ auctor fuit. Ad primum quod attinet, præferenda est Willelmi [d] Gemeticensis auctoritas, qui monasterii Divensis originem Lescelinæ Guillelmi conjugi tribuit. Erat Guillelmus filius naturalis Richardi secundi Normannorum ducis, cujus beneficentia comitatum Oximensem adeptus est. Verum a Willelmo duce, Richardi filio, in quem rebellaverat, hac dignitate spoliatus, sed postea

ANN. CHR. 1040.

receptus in gratiam, Augensi comitatu donatur. Hic Lescelinam conjugem duxit nobilissimam puellam, Turchetilli filiam, ex qua tres filios suscepit, Robertum scilicet Augensis comitatus heredem, Willelmum Suessionensem comitem, & Hugonem Lexoviensem episcopum. Fallitur Guillelmus Gemeticensis, qui hoc conjugium factum esse dicit hortatu Willelmi ducis; qui forte necdum natus erat, cum Guillelmi comitis filii jam adulti erant. Certe Hugo, qui tertius nominatur, anno M L. Willelmi ducatus quinto-decimo, Lexoviensem episcopatum jam obtinebat. Guillelmus ejus parens ædem in prædio suo, quod ab antiquis sancti Petri super Divam appellatum est, ædificare cœpit: cui operi dum insisterent artifices, mulier quædam prædixisse fertur, non comiti, sed reginæ cæli beatæ Mariæ hoc ædificium parari, quod re vera contigit. nam, mortuo paullo post Guillelmo comite, Lescelina ejus conjux locum illum in cœnobium convertit: ubi primo sanctimoniales collocavit, quas cum a vicinis vexari intelligeret, eas Lexovium transtulit, earumque loco monachos substituit in cœnobio beatæ Mariæ, quod in opido sancti Petri ad Divam amnem, sex ab urbe Cadomo leucis positum est. De primo ejus loci abbate Ainardo postea dicendum. Ante conditum monasterium, cujus basilica Deiparæ virgini sacra est, locus vocabatur sancti Petri super Divam, ob parœcialem ecclesiam sancto Petro nuncupatam.

XIX. Grestanum cœnobium.

Eodem fere tempore Grestanum cœnobium, beatissimæ Deiparæ itidem sacrum, ad ostia Sequanæ, sub Hunflutio opido conditum est. Ejus auctor Herluinus miles de Contavilla, Willelmo duci conjunctissimus erat, quippe qui Herlevam ejus matrem conjugio sibi copulatam habebat, ex qua Odonem, postmodum Bajocensem episcopum, & Robertum Moritonii comitem suscepit. Itaque consensu & favore Willelmi ducis privigni sui monasterium condere aggressus est in prædicto loco, cui nomen Grestanum, juxta fontem, ubi olim oratorium beatissimæ Virginis exstitisse fama erat, in cujus honorem novum monasterium ab Hugone Lexoviensi episcopo dedicari curavit. Illic monachi aliquot congregati, quibus congruam substantiam assignavit. Ejus pietatem æmulatus Robertus Moritonii comes, monachorum numerum & censum ita auxit, ut eum monasterii conditorem dixerit Guillelmus Gemeticensis. Fundatoris itidem titulo honoratur in necrologio Odo Bajocensis præsul, tametsi uterque potius benefactor dicendus est. Primus ejus loci præpositus [a] fuisse traditur Reginaldus a Rocha, monachus sancti Ebrulfi, cui Robertus Moritonii comes Godefridum monachum sancti Sergii Andecavensis primum abbatem substituisse dicitur. At si Reginaldus primus Grestani rector fuit, non ante annum M L. illic institui potuit, quo anno Uticense sancti Ebrulfi monasterium instaurari cœptum est. Sepulti sunt in Grestano monasterio Herluinus, ejusque filius Robertus cum conjuge Mabilia, filia Rogerii comitis de Monte Gomerico. Godefrido abbati successit Fulco Sagiensis monachus, qui novam ibidem basilicam exstruxit. Hunc excepit Herbertus Grestani monachus, qui ad centum annos vixisse dicitur, & post eum Guillelmus de Exonia monachus Beccensis.

[a] *Neustria pia* p. 130.

XX. Vindocinensis ecclesiæ dedicatio.

Celebris fuit hoc anno Vindocinensis monasterii dedicatio, quæ a Theoderico Carnutensi, aliisque episcopis, pridie kalendas Junii. in pervigilio festi sanctissimæ Trinitatis in ejusdem honorem facta est, eidemque loco immunitas a Theoderico episcopo indulta. Neque putes, festum sanctissimæ Trinitatis eo tempore necdum [b] in die octava Pentecostes, uti modo, celebratum fuisse. Contrarium enim evincunt complures chartæ Vindocinensis archivi: in quarum una, anno M LX. data, festum sanctissimæ Trinitatis XII. kalend. Junii incidisse dicitur. Alias ejusdem generis prætereo. Hoc festum *æstivale* dicitur ad discrimen alterius, quod ultima dominica Pentecostes subsequente celebrabatur. unde quædam charta Vindocinensis data dicitur *die octabarum sanctæ Trinitatis æstivalis*. Denique Frescendis nobilis femina, filia Odonis Dublesli, uxor Nivelonis pagani, donationem silvæ super Varennam, Vindocinensi monasterio factam, ratam habuit *tertia die* post factam dedicationem, scilicet IV. *nonas Junii*, præsentibus Gaufrido comite & Agnete comitissa. Huic quippe dedicationi interfuerat Gaufridus comes monasterii auctor cum Agnete conjuge, multisque proceribus, episcopis & abbatibus. Privilegio exemtionis a Theoderico præsule concesso subscripserunt episcopi & abbates: ex episcopis quidem Arnulfus Turonensis, Isembertus Pictavensis, Gervasius Cenomannensis, Hubertus Andecavensis, Gerardus Engolismensis, Amelinus Albiensis: ex abbatibus

[b] *Labbe to.* I. *bibl.* p. 287.

ANN. CHR. 1040.

vero Hugo sancti Salvatoris Caroffi, Fredericus sancti Florentii, Walterius sancti Albini, Ebrardus sancti Carilefi, Landricus sancti Petri Carnutensis, Durandus sancti Gildasii, Salomon Bonæ-vallis; Hugo Longiledi, Fulco de sancto Johanne, Ansefisus, qui se peccatorem dicit, Petrus de Nantolio, Algetius de sancto Amando, Arnaldus de Angeliaco, Odo de sancto Sabino, Azo de sancto Michaële Eremi, Archembaldus de sancto Maxentio, Johannes de Lucione, Tebaudus seu Thetbaldus de Quinciaco, Ansbertus de Pontelevio, Theudo de Burgolio, Odolricus de sancto Martiale, Ermenteus de Tuseïo, Theobaldus de sancto Benedicto; omnes numero viginti-tres. His addendus Rainaldus seu Reginaldus Vindocinensis abbas, de quo superius [a] actum est. Ex clericis, qui ex urbe Carnutena cum aliis aliarum ecclesiarum clericis interfuerunt, nominatur *Sigo magister scholarum*, laudatus in rythmo [b] Adalmanni Scholastici, a nobis alias relato. E civitate vero Andecava, *Beringerius archidiaconus*, haud dubie idem ipse, qui hæresim de sacrosancto eucharistiæ sacramento postea in ecclesiam invexit. Ipso dedicationis die Gaufridus comes cum Agnete uxore monasterium amplissime dotavit, illudque Romanæ Ecclesiæ, tamquam proprium alodium attribuit: cujus rei litteras super altare posuisse traditur. Has litteras hic in appendice videre licet, ex chartario Vindocinensi descriptas, paullo diversas ab aliis duabus jam editis, quæ nonnulla additamenta posteriorum annorum continent. Quænam fuerunt istius immunitatis conditiones alias videbimus.

a lib. 57. n. 5.

b Analect. to. 1. p. 421.

XXI. Abbates variorum monasteriorum adsunt.

Ex prædictis abbatibus Hugo Cartofensis Fulcberio [c] successerat: quem subsecuti sunt Fulcradus seu Fulcaudus & Petrus. De Frederico S. Florentii, Walterio S. Albini, Landrico S. Petri Carnutensis jam superius dictum, iterumque de his sermo recurret. Hugo Longiledi abbas secundus Guillelmo successerat. Monasterium S. Benedicti [d] de Nantolio, cui Petrus abbas tum præerat, recens à domino castri Rufiaci restructum erat, si non fallit chronographus Maxentianus. nam longe ante id tempus jam exstabat, testante Aimoino in libro de vita S. Abbonis, qui ad Regulam proficiscens, *per Karrofense monasterium ad Nantoliacum devenit cœnobiolum, in honore sanctissimi patris Benedicti fundatum*. Qui Azo hic dicitur abbas S. Michaëlis de Eremo, Ascho [e] vocatur a prædicto chronographo, qui anno M XLVII. consecratum fuisse dicit hoc monasterium: ubi Aschonis successores sex commemorat. Antiquum est Lucionense monasterium, cujus tunc abbas erat Johannes, a Danis destructum: sed quis ejus instaurator fuerit, non liquet, nunc cathedralis sedes. Adalgerius de sancto Amando seu Amantio diœcesis Ecolismensis, de Buxia nuncupatum, abbas erat hoc anno, quo Gaufredus Ecolismensis comes terram in fundo Cysariæ S. Amantio donavit, Gerardo episcopo approbante: quod Fulco Gausfedi filius, & Fulco ejus nepos confirmarunt. Incertum est cujus monasterii abbas fuerit Durandus de sancto Gildasio. nam tria erant ejus nominis cœnobia, nempe Ruyense & sancti Gildasii de Nemore in Armorica, atque sancti Gildasii in pago Bituricensi, cui præfectum fuisse Durandum veri similius est. Ansbertus abbas de Pontilevio mortuus die sexta Januarii insequentis; huic Wido successit: cujus tempore Gelduinus vicecomes Blesensis quamdam silvam dedit Deo, sanctæque Mariæ Pontileviensi & abbati Widoni, ejusque monachis. Actum hoc tempore obsidionis castri Malliaci. Nullam hujus obsidionis mentionem facit chronographus Malliacensis seu Maxentianus, qui hoc anno dedicationem monasterii Vindocinensis recte ponit: sed in eo fallitur [f], quod primum istius monasterii abbatem fuisse dicit Odericum, & post eum Rainaldum, quem primum fuisse constat: cui Odericus anno M XLIV. successit.

c Labbe t. 2. bibl. p. 209.

d ibid.

e ibid.

f ibid. p. 208.

XXII. Fulconis comitis obitus.

Paullo ante hanc dedicationem basilicæ Vindocinensis, Fulco Andecavorum comes, Goffridi pater, Jerosolymitanum iter tertium aggressus erat: at cum ad urbem Mettensem venisset, ibidem morte interceptus est [g] XI. kal. Julii. Ejus corpus ad Lucacense seu Loccense [h] monasterium, quod ipse construxerat, delatum, ibidem honorifice humatum est. Eo mortuo Gaufredus comes cum Agnete uxore, admonitione & consilio Hildegardis matris suæ, pro venia & remissione peccatorum genitoris sui bonæ memoriæ Fulconis *recens defuncti*, cœnobio sancti Nicolai, apud Andecavos ab eo fundato, donationes ab eodem factas confirmavit, adjecto torrente Brionello, super quem positum est monasterium, aliisque rebus in ejus charta memoratis. Testes Hubertus præsul, Willelmus & Gaufredus, qui & Guido, comites Pictavenses, Agnetis filii, Hubertus comes Cenomannensis, & Hugo nepos ejus

g Labbe to. 1. bibl. 287.

h Glab. lib. 4. c. 9.

ejus, Hugo de Balgentiaco, multique alii optimates, qui in epitome fundationis sancti Nicolai recensentur. Ad hunc annum quædam tabulæ referunt primordia Aquariensis apud Andecavos monasterii, de quo inferius * agendum.

* d lib. 60. n. 94.

XXIII. S. Vincentii monasterium, Cenomannis instauratur.

Quartus hic annus erat, ex quo Gervasius sedem Cenomannensis ecclesiæ inierat, cum de instaurando sancti Vincentii suburbano monasterio, quod Domnolus episcopus olim exstruxerat, cogitare cœpit. Erat is filius Haimonis domini de castro-Ledi, & Hildeburgæ, nepos Avesgaudi episcopi, ejus decessoris, qui Jerosolymis [b] rediens, apud Virdunum obiit VI. kal. Novembris, ibidem in ecclesia cathedrali a Ramberto episcopo sepultus. In ejus locum Gervasius ordinatus est XIV. kal. Januarii, hoc est sub finem anni MXXXVI. siquidem die dominica ordinatio facta sit. Etsi vero sancti Vincentii monasterium instauravit, dum Cenomannicæ præesset ecclesiæ, litteras tamen hac de re non edidit ante adeptum Remorum pontificatum. In his litteris notum facit, quod eo tempore, quo Cenomannensem regebat ecclesiam, „ communi consilio canonicorum atque casatorum suorum restaurare studuerit mo- „ nasterium quoddam, sub honore beatorum martyrum Vincentii atque Laurentii in „ suburbio Cenomannicæ civitatis fundatum antiquitus atque consecratum, ibique „ constituerit ordinem monachorum, quibus Avesgaudum abbatem consanguineum „ suum præfecerit, restitutis eidem loco rebus, quæ injuste ablatæ fuerant, aliisque „ ex suo patrimonio superadditis cum præbenda in ecclesia sancti Juliani, *pro eo quod ibidem episcopalis & canonicalis habetur sepultura.* Ad hæc eidem sanctuario donavit Robertus Grammaticus *unam bibliothecam*, id est sacrorum bibliorum codicem, *per partes divisam; canonicale unum, Smaragdum, passionale*, & nonnullas possessiones.

b Analect. t. 3. p. 310.

XXIV. Navensis & Vivariensis monasteriis res auctæ.

Aymo Bituricensis archiepiscopus synodum hoc anno habuisse dicitur cum tribus episcopis, multisque clericis & nobilibus viris, in qua sancto Sulpicio Navensis monasterii patrono, ejusque abbati Humberto, Viviani successori, debitum synodorum, & paradas seu paratas, id est jus procurationis & hospitii, ex omnibus ecclesiis ad ipsum monasterium pertinentibus, relaxavit, prout ab antecessoribus suis Dagberto & Gauscelino relaxatæ fuerant. Id factum sub testimonio trium episcoporum, scilicet Renconis Claromontani episcopi & decani Bituricensis, Hugonis Nivernensis, & Durandi chorepiscopi ipsius Aymonis, qui hanc immunitatem laudaverunt, & cum illis Gaufridus vicecomes, Archembaldus comes, aliique huic synodo assistentes. Hic est Archembaldus Borbonensium princeps, qui alodum suum, in loco Vivaris situm, sancto Leopardino martyri, ejusque cellæ Navensibus monachis subjectæ, sub idem tempus contulit, cum sacrum illius corpus e terra levatum est. Ejus hac de re instrumentum sic habet. *Francorum pissimo Heinrico imperii gubernacula moderante, in archiepiscopatu Beturiga civitatis urbis metropolitana Aymone fratre principis Archembaldi præsidente, abbatiam vero sancti Sulpicii abbate Humberto regente, atque prioratum Vivaris Andrea monacho disponente, ipse præfatus princeps Archembaldus, omnesque proceres Borboniensium ad sanctissimum cœnobium Leopardini congregati esse dignoscuntur, gratia videlicet relevandi de telluris sinu almi corpus Leopardini, atque honorabilius locandi. Quibus omnibus congregatis, Aymo archiepiscopus intimavit, qualiter Ardeus, vir nobilissimus, jussu & laude Theoderici regis, omne alodum Vivaris, quod sui juris erat, beato donavit Leopardino, & sancto Sulpicio, & monachis ei servientibus. qui prædictus princeps Archembaldus plurima ex rebus propriis dona monachis sancti Leopardini dedit & concessit, quæ hic non piguit, sed potius placuit inserere sedule. In primis concessit ipse benignus princeps Archembaldus, laudante Arnulfo atque Giraldo Firmitatis principe, Domino & sancto Leopardino, ipsius loci feram * annalem, & feras omnes de cunctis hominibus ad feram venientibus, totum districtum in ipsa fera.* Et post multa, jubet princeps, ut hæc terra *quieta semper maneat, sicut in authenticis Francorum regum praceptis omnis sancti Sulpicii terra quieta esse præcipitur*, id est immunis. His litteris apposita signa principis Archembaldi, & filii ejus Arnulfi &, Gilberti * fratris ejus, atque aliorum. *Actum est in festivitate sancti Leopardini, regnante Heinrico rege Francorum.* In prædictis litteris notandum est *prioratus* vocabulum, quo forte exemplo nullum antiquius fuerit ad cellam significandam. Eidem cellæ seu monasterio Vivariensi Arnulfus Fertilitatis seu Firmitatis princeps dat *omnem vicariam, tam in burgo, quam extra burgum, in terra sancti Leopardini, sicut Archembaldus Borbonensium princeps &*

* la foire.

* al. Gerberti.

ANN. CHR. 1040.

Arnulfus avus, inquit, *meus*, *atque Gislebertus frater ejus*, *prædictam vicariam in relevatione beati Leopardini monachis ibidem Domino servientibus dederunt. Actum est regnante Philippo rege Francorum.* Hæc cella sancti Leopardini, sita duabus leucis a Borbone-Archembaldi, hactenus sancto Sulpicio subjacet, sancto Symphoriano primitus, dein etiam beato Leopardino martyri sacra. Humberto Sulpiciano abbati successit Odo anno quarto Philippi regis.

XXV. S. Remigio & S. Vitono altaria data. * Crugny. a Marlot. to. 2 p. 55. b ibid p. 87.

Remis Wido archiepiscopus sancti Remigii cœnobio altare villæ Crusciniaci * sub vicaria [a] personæ substitutione tradit, rogatus a Theoderico abbate, & quidem *consensu & consilio Beroldi Suessionensis episcopi*, suorumque ipsius clericorum. Actum Remis hoc anno, domni Widonis episcopatus septimo, indictione VIII. Post annos quatuor ad preces ejusdem abbatis Heinricus imperator bona [b] omnia, sancto Remigio ab Ottone Magno concessa, novo diplomate confirmavit pro amore & reverentia uxoris suæ Agnetis, & interventu Brunonis episcopi Tullensis, qui postmodum ad summum potificatum evectus, Herimari abbatis rogatu, novam sancti Remigii basilicam sollemni ritu consecravit. Hoc autem anno idem Wido archiepiscopus, agente Richardo abbate, monasterio sancti Vitoni altare de Vivariis concessit in compensationem monetæ Mosomensis, quam Ebalus Widonis decessor sancto Vitono abstulerat. Cujus rei litteras ex chartario Vitoniano habemus. Ex præmissis litteris Aymonis & Widonis archiepiscoporum intelligitur, in Gallia usque ad hoc tempus exstitisse chorepiscopos, quos postea Lanfrancus in Cantuariensi ecclesia suppressit.

Nivialla facta restitutio.

Hoc tempore Nivialensis abbatia tantis calamitatibus attrita erat, tantisque oppressa vexationibus, ut ad ipsum ejus claustrum extenderetur *comitis beneficium*, nec sanctæ Gertrudi illic quiescenti, quæ ipsum locum propriis excoluerat manibus, ulla reverentia exhiberetur. Hoc quidem præcedentibus imperatoribus magnopere displicuerat: sed tamen nullus ullum hactenus remedium huic malo attulerat, us-
c Miræi notit. p. 163. „ que dum Heinricus [c] Niger, interventu primatum suorum, Hermanni Coloniensis archiepiscopi, & Nithardi Leodicensis præsulis, necnon ducum Gothelonis & Godefridi, prædictæ abbatiæ, cui tunc Richeza abbatissa præerat, ipsum burgum seu villam Nivellam cum suis adjunctis restituit, vetans, ne quis alius ibi advocatus seu comes instituatur, nisi quem abbatissa elegerit. Hoc autem decretum Heinricus auctoritate præsentium pontificum roborari curavit, scilicet Hermanni Coloniensis, & Betthelini seu Bezelini Bremensis archiepiscoporum; atque Nithardi Leodicensis, Bennonis Trajectensis, Hermanni Mimigardefordensis, Richardi Virdunensis, Gerardi Cameracensis, Theoderici Mettensis, & Rodulfi episcoporum, qui hujus decreti infractoribus diras imprecati sunt. *Datum nonis Junii*, *indictione* VIII. *anno dominicæ incarnationis* M XL. *anno autem domini Heinrici regis tertii ordinationis tertio decimo*, *regni secundo. Actum Stabulau.* ubi sine dubio omnes illi episcopi convenerant ad novæ basilicæ dedicationem, de qua mox agendum. Prædictum Hein-
d ibid p. 169. rici decretum Leo papa IX. [d] pontificio diplomate confirmavit. Heinricus vero
e ibid. p. 170. quartus, patris sui decreto inhærens, illius abbatiæ reditus [e] in tres portiones dis-
„ tribuit, nempe in xenodochium, in beneficium abbatissæ, & in præbendas fratrum
„ seu sanctimonialium septuaginta-duarum. Actum Aquisgrani anno M LIX.

XXVI. Stabulensis ecclesiæ dedicatio. f V. lib. 56. n. 69. * qui al. Nithardus.

Exoneratus sancti Maximini [f] præfectura Poppo, Stabulacum se recepit, ubi se totum ad componenda Stabulense & Malmundariense monasteria contulit. Et apud Malmundarium quidem cryptam a fundamentis exstruxit, quo cryptæ nomine veteres non raro fornicem ecclesiæ, non tantum subterraneum significant: Stabulaci vero omnes monasterii officinas cum ecclesia renovavit, atque intra septennium perfecit. His absolutis, nova ecclesia ab Herimanno Coloniæ-Agrippinæ archiepiscopo & a Nicone * Leodicensi præsule dedicata est, præsentibus multis aliis episcopis & abbatibus. Huic dedicationi etiam Heinricus imperator a Poppone invitatus, interfuit, qui Amblaviæ prædium in fratrum usus assignavit, & Malmundarium Stabulaco in perpetuum, uti antea fuerat, imperiali præcepto asseruit. Poppo autem, ut Malmundarienses Stabulaci professionis monasticæ vota facerent, perpetua lege ratum esse voluit. Consecrata est hoc anno illa ecclesia nonis Julii in honorem principis apostolorum Petri: quem diem Heinricus concursu populi deinceps celebrem esse edixit. Stabulaci cum resideret Poppo, mulier quædam ad furorem insana, hausta aqua, qua vir Dei intra missarum sollemnia manus abluerat,

ANN. CHR. 1040.

repente compos sui facta est. Ad hæc Stephanus quidam vir illustris, beato viro familiaris, qui, deposito militiæ cingulo, monachum sub eo induerat, cum senio confectus horam sui exitus exspectaret, dixit, se quidem mori paratum, sed *absque licentia patris* non posse. Accessit pater, eique viaticum & benedictionem dedit, &, sicut petebat, discedendi veniam indulsit. Vix ad cellam suam redierat vir Dei, cum Stephanus animam exhalavit, factus obediens usque ad mortem. Non minus de eruditione monachorum, quam de ædificiis sollicitus fuit sanctus abbas. nam Theodericum piissimum ac eruditum monachum, de quo jam sæpius [a] egimus, ab Hugone Laubiensi abbate obtinuit, eumque in Stabulensi monasterio scholasticum instituit. Ille vero non modo humanarum, divinarumque litterarum scientia discipulos informavit, sed præclara disciplinæ regularis ac morum institutione ad veræ philosophiæ studium excitavit, tanto successu, ut eum certatim alii abbates fratrum suorum magistrum habere cuperent. Ex his Walerannus, sancti Vitoni post Richardum abbas, eum triennio apud se retinuit; & Rodolfus Mosomensis, sapientiæ & disciplinæ regularis studio spectabilis, eumdem quoque adscivit.

Theodericus scholarum magister.

a V. lib. 56. n. 39. & lib. 57. n. 112.

XXVII. Juliacum Cluniaco assertum.

Eodem tempore Juliacum, villa pagi Cabilonensis, Odiloni Cluniacensi abbati assertum est a Rotberto Burgundiæ duce, Rotberti regis filio, litteris suis testante, quod in præsentiam suam & duorum Hugonum, Autissiodorensis & Lingonensis, « episcoporum venerit *fidelis & devotus amicus Odilo Cluniensis presbyter & monachus,* « aliique fratres, cum Alinardo abbate sancti Benigni Divionensis; ipsique exposuerit, « quo pacto Manasses Arelatensis archiepiscopus, postea Mediolanensis, ex majoribus « proceribus Burgundiæ, Warnerio & Teutberga, parentibus ortus, prædictum « locum, sibi hereditario jure competentem, Cluniacensibus contulerit. Cum vero « Hugo Magnus dux Francorum regnum Burgundiæ accepit, quidam Burgundiones « hanc villam in beneficium ab eo petierunt: at ille dare noluit. Eo mortuo, hæc « villa Cluniaco a præpotentibus hominibus subtracta fuit, usque dum Otto-Willelmus « cum filio suo Rainaldo comite, eam sancto Petro restituit jussu & auctoritate « Rotberti regis & Hugonis comitis Cabilonensis, aliorumque procerum. quod dux « Rotbertus postmodum confirmavit. «

XXVIII. Garsiæ epistola de monasterio Coxanensi.

b Marca Hisp. p. 1072.

Tunc temporis Garsias Coxanensis in Catalonia monachus prolixam epistolam [b] scripsit ad Olibam Ausonensem episcopum, suumque abbatem de initiis monasterii Coxanensis, de ejus dedicatione & reliquiis ibidem asservatis: qua in epistola Olibam episcopum laudat ob constructum hoc anno elegantissimum ecclesiæ propitiatorium, quod fuse describit auctor, & ob erectam aram sanctissimæ Trinitatis pone altare majus sancti Michaëlis archangeli, ejusdem loci cum sancto Germano patroni. In fine Coxanenses monachos hortatur ad imitandam majorum suorum religionem.

XXIX. Dominici Silensis vitæ initia.

In Hispania Tarraconensi tum sanctitate florebat Dominicus, Exiliensis seu Silensis a monasterii, quam gessit, præfectura cognominatus, ad discrimen sancti Dominici Prædicatorum institutoris, quem parentes meritis alterius Dominici a Deo impetrarunt. Natus est noster Dominicus in villa Caniensi seu Iraniensi, haud procul ab urbe Najara, patre Johanne, nobili ac religioso. Bonæ indolis puer sæculares scientias præ rebus spiritualibus aspernatus, pastoritiam coluit, ut illo in ministerio, quod infra natalium dignitatem esse videbatur, soli Deo vacaret. Expleto in ovium custodia quadriennio, litterarum utilitate demum intellecta, eas perfecte didicit, ut ad sacerdotii honorem promoveri posset: atque ut tanto ministerio se dignum præberet, in solitudinem ad sesquiannum secessit. Verum cum sine duce ac magistro ad perfectionem assequendam se imparem sentiret, ad monasterium sancti Æmiliani se contulit, ibique suscepto habitu regulari, *juxta institutionem sanctorum Patrum* (sic vetus auctor sancti Benedicti regulam designat) mores suos ad amussim composuit. Hinc sanctæ Mariæ Caniensis præpositura ei commissa a suo abbate, quam intra biennium instauravit, accolas interim monitis salutaribus ad meliora instruere solitus: quos inter patrem suum Johannem, jam quidem religiose viventem, fratresque suos a sæculi vanitate ad vitam monasticam convertit. Ejus monita respuit una ipsius genitrix, sæculari more vivere assueta: quam postea ægrotantem invisere noluit, indignam servorum Dei visitatione existimans, quæ ad Dei cultum adduci nolebat. Sed tamen cum paullo post e vita migrasset, in prædicto sanctæ Mariæ cœnobio, postquam salutare sacrificium pro ejus absolutione cele-

ANN. CHR. 1040. biasset, honorificæ tradidit sepulturæ. Inde in sancti Æmiliani cœnobium revocatus, præpositi officium recte administravit, dum Garsias rex Navarræ, ejus nominis quartus, filius Sancii Majoris, frater vero Fredelandi seu Ferdinandi Castellæ regis, dein etiam Legionensis, eum inde exturbavit: propterea quod regis iniquæ cupiditati resisteret, res monasterii auferre volenti, quas majorum suorum facultates esse dicebat. » Ad quod vir Dei: Fateor, inquit, rex gloriose hæc majorum tuorum beneficio » nobis collata fuisse: at semel Deo consecrata denuo usurpare nefas. Hoc responso rex excandescens, oculorum, linguæ, ac denique ipsius vitæ privationem Dominico » minatur. Verum sanctus vir ad has minas: Fac quidquid vis, inquit, & quidquid potes. » Mihi quidem animam auferre potes, at lædere non potes. Ad quod rex supra modum ira succensus, abbati imperat, ut Dominicum e monasterio extrudat. Paruit Ferrutius, (id abbati nomen) non invitus, quippe qui Dominico jam ob insigne meritum invidebat, eique nihilo minus tres cellulas regendas commisit, at vix transacto dimidii anni spatio, vir Dei a rege, qui harum cellarum rebus inhiabat, iterum exagitatus, demum in regnum Ferdinandi se recepit: a quo benigne susceptus, postmodum Exiliensi monasterio præfectus est. Situm est hoc monasterium in Castella-veteri, & quidem in diœcesi Oximensi, sancto Sebastiano sacrum; eique Munio abbas tunc præerat: qui regis hortatu præfecturam in gratiam Dominici abdicavit. Rem paullo aliter Sandovallius, quam Grimoaldus vitæ Dominici scriptor, commemorat. Nempe Garsiam, pium ac liberalem alioqui regem, ut ejus in Najarense monasterium, cujus monachus erat Sandovallius, benefacta probant, regni necessitatibus compulsum a sancti Æmiliani abbate & monachis postulasse, urgenti ut necessitati subvenirent; omnibusque assentientibus unum obstitisse Dominicum, qui idcirco expulsus sit.

ANN. CHR. 1041. XXX. Gozecense & Transaquense monasteria. * Munster.

POstero anno millesimo-quadragesimo primo, duo in Saxonia condita fuere monasteria, unum Gozecæ virorum, alterum puellarum apud Mimigardevordam seu Monasterium *, Transaquense appellatum. Primum construxere germani fratres, Albertus seu Adelbertus, post Alebrandum archiepiscopus Bremensis, Dedo & Fridericus, palatini comites, filii Friderici comitis ex Agnete Wimariensi, ad quos castrum Gozecense, in orientali parte montis Gozecæ positum, pertinebat. hi partem occidentalem a propinquis suis compararunt: ubi monasterium hoc anno incohoasse dicuntur, *in nomine Domini nostri Jesu-Christi & in honore sanctissimæ Mariæ virginis genitricis-Dei, & beati Michaëlis archangeli* consecratum, ut legitur in fundatorum litteris, quibus hoc monasterium Bremensi ec- » clesiæ attribuerunt, statuentes, ut ordo monasticus secundum beati Benedicti re- » gulam ibidem perpetuis temporibus inviolabiliter servaretur, libera abbatis eligendi facultate concessa. Datum est diploma Gozecæ anno M LIII. cui multi præsules & comites subscripserunt. Ex his conditoribus Dedo comes a quodam nefario clerico cæsus, antequam exspiraret, noxam parricidæ indulsit. Primus e stirpe sua *monarchiam palatii a rege* obtinuisse traditur. Eamdem ab Heinrico rege itidem accepit Fridericus comes ejus germanus, in Fuldensi academia litteris eruditus, qui multis beneficiis Gozecense monasterium affecit instinctu Friderici abbatis, qui *novellæ vineæ Domini sibi creditæ* sollerter invigilavit. Postea regis offensam incurrit Fridericus, ob idque Papiam primum relegatus; inde postea revocatus, sed in artissima detentus custodia, cum ejus vita, uti & reditus omnino desperaretur, omne studium suum in Gozecensem contulit. nam, cura sui postposita, quidquid sibi subtrahere potuit, in utilitatem illius monasterii expendit: cui *bibliothecam ex integro*, id est libros sacrorum bibliorum, aliosque codices multa pecunia comparavit. Huic filius æquivocus fuit, ejus nominis tertius, qui patre superstite cæsus, Gozecæ sepultus est. Triennio post, id est anno M LXXXVIII. decessit Fridericus secundus ejus parens, *unica spes Gozecensis ecclesiæ, solamen & gloria*; & ipse a Friderico abbate Gozecæ honorifice humatus: de quo illud pro magno elogio refertur, quod *epistolas transmissas per se legeret & intelligeret, ac capellanos in divino officio errantes corrigeret.* Friderico abbati successit Conradus: quo mortuo, Gozecense monasterium aliquamdiu rectore caruit. Interim monasterii præpositus, quibusdam familiaribus & propinquis sibi adjonctis, abbatiæ obtinendæ gratia inconsultis fratribus, ad urbem Bremam iter arripuit. Verum in medio itinere omnes capti

& spoliati, vix tandem nudi redire potuerunt. sic præpositus dignas ambitionis suæ pœnas luit. Quæ hactenus de Gozecensi monasterio retulimus, ex appendice ad Witichindi historiam Saxonicam desumta sunt. De Alberto seu Adalberto archiepiscopo non bene sentit Adamus, ut inferius videbimus.

Eodem, ut mox dicebamus, tempore Hermannus Monasteriensis episcopus apud Trans-aquas, ut vocant, in antiqua [a] urbis parochia, ad Alpham fluvium, virginum sacrarum collegium condidit cum magnifica basilica, quam sollemni pompa in honorem beatissimæ Mariæ virginis dedicavit. Ad ejus dedicationem invitati non modo vicini episcopi, sed etiam Heinricus rex cum quatuor archiepiscopis interfuit. Hermannus sororem suam primam abbatissam imposuit. Hanc dedicationem IV. kalendas Januarii, id est exeunte anno M XL. factam fuisse intelligimus ex chronico Saxonico, in quo novus annus incipit a natali Domini, quod festum Heinricus rex Mimigardevordæ celebrasse dicitur: ubi Suitgerus Babenbergensis episcopus a Bardone Moguntino archiepiscopo consecratus est in natali Innocentium, sequenti vero die prædicta dedicatio facta.

[a] *Annal. Paderborn.*

XXXI. Tammo eremita a dæmone illusus resipiscit.

Dum Guntherus seu Guntharius Altahensis monachus, de quo superius actum est, in solitudine versaretur, nonnulli ex clericis, monachisve se se illi adjunxere: quos inter presbyter quidam, Tammo nomine, e Saxonum gente oriundus, eidem se sociari postulavit. Hic missus de more ad Altahensem abbatem (is tum Ratmundus erat) ut in vita cœnobitica ex regulæ præscripto probaretur; facta demum professione rediit ad eremum, seque Guntheri disciplinæ subjecit. Cum in cella sibi deputata aliquamdiu humiliter & obedienter se gessisset, in tantam demum superbiam prolapsus est, ut etiam venerando seni Gunthero detrahere ausus sit, & convicia irrogare; nec a condiscipulis, qui pii magistri contemtum & injuriam indigne ferebant, ad sanam mentem revocari potuerit. Hinc a ceteris sequestratus, nec sic tamen resipuit, immo dæmonis præstigiis & fallacibus visis delusus, ad id amentiæ devenit, ut etiam dæmonem ipsum, qui se Christum esse fingebat, pronus adoraverit. Quin etiam mendaci male credulus, brevi se martyrem fore, sed prius Noricorum monachorum vitam ab ipso emendandam esse persuasus est; atque in ejus rei argumentum, duobus ejus loci fratribus, Remigio & Razoni, utroque lumine orbatis, ipsique Gunthero, qui sinistro laborabat oculo, integram videndi facultatem restituendam. Quæ cum rescivisset Guntherus: « Crede mihi, inquit, mallet Guntherus ambobus carere oculis, quam lumen recipere illius opera, qui tibi hæc fallaciter promisit. nam te diabolica arte circumventum certo scias. » Verum Tammo nihilo cautior aut melior, uni ex duobus illis cæcis fratribus visum restituere precibus tentat. ast ubi preces nihil efficiunt, pudore simul & horrore perfusus, ad Guntherum accedit, accidit que supplex ad ejus pedes; ni sui misereatur, actum de sua salute agnoscens. Verum jacentis animum erexit pius senex proposito Petri exemplo, qui trinæ negationis crimen lacrymis tandem eluit. Ageret proinde pœnitentiam, & Dei misericordiæ confideret. quæ cum ille strenue exsequeretur, dæmon nihilo minus se illi infestum exhibebat. Consultus hac de re Ratmundus abbas, Pataviensem episcopum in consilium vocat. Eorum sententia fuit, tantam noxam, quæ ex superbia orta erat, humilitate expiandam; Tammonem proin officio sacerdotali usque ad condignam satisfactionem privandum; ad hæc preces fratrum cum sacrificii salutaris oblatione adhibendas. Hæc ubi per sex menses acta sunt, ab infesto hoste Tammo levamen sensit; jamque octavum annum in summa humilitatis, obedientiæ & abstinentiæ exercitatione agebat, cum Arnolfus sancti Emmerammi monachus, qui hæc refert, ab ore senis Guntheri excepit.

XXXII. Heinrici diploma pro S. Agerico.

Virdunense sancti Agerici monasterium ante paucos annos [b] exstruxerat Rambertus ejusdem urbis episcopus, favente Conrado imperatore, eidemque loco ab se dotato Baldericum abbatem præfecerat. Hoc autem anno Heinricus augustus, interventu Richardi Virdunensis episcopi, qui Ramberto successerat, necnon Balderici abbatis, res omnes eidem monasterio concessas imperiali auctoritate confirmavit. *Data idus Februarii, indictione* IX. *anno dominicæ incarnationis* M XLI. *anno autem domini Heinrici tertii ordinationis ejus* XIII. *regni vero secundo. Actum Trajecti feliciter.*

[b] *V. lib.* 57. *n.* 87.

XXXIII. S. Amando quædam donata.

Per id tempus interfectus est Gualterus castellanus Cameracensis, qui Gerardo episcopo multas molestias fecesserat, ob idque fidelium communione, adeoque

ANN. CHR. 1041.

jure ſepulturæ privatus. ſed tandem poſt mortem eccleſiæ reconciliatus, in Elnonenſi ſancti Amandi monaſterio humatus eſt, curante ejus conjuge Ermentrude, quæ ob eam cauſam ſancto Amando quædam donavit. Legi ejus hac de re literas
» in Elnonenſi chartario, in quibus Ermentrudis ait, dominum ſuum Gualterum,
» dum viveret, Elnonenſium ſocietatem obtinuiſſe, & pænitentiam ſibi injunctam
» egiſſe in quadrageſima præcedente finem vitæ ſuæ. Interfecto autem eo Cameraci,
» privatoque eccleſiaſtica ſepultura, dum per epiſcopum Gerardum reſtitutus fuiſſet
» *eccleſiæ vel atrio*; cum multo comitatu nobilium virorum ſe curaſſe eum deferri
» ad monaſterium ſancti Amandi, ubi & honorifice fecit eum ſepeliri; regreſſamque
» a ſepultura ejus, præſentibus epiſcopis domno Fulcone Ambianenſi & Drogone
» Teruannenſi, præſente etiam Adela Flandrenſi comitiſſa, tradidiſſe ad uſus fra-
» trum ſancti Amandi, quidquid poſſidebat in vico pagi Cameracenſis, dicto Bra-
» ceolo; necnon in pago Atrebatenſi, in villa, *quæ vocatur Vitru*, omnem decimam
» anguillarum, quæ ibi caperentur. Hæc eſt villa Victoriacus, in qua rex Sigebertus olim cæſus eſt. *Facta eſt hæc traditio Elnone anno* MXLI. *imperante rege Francorum Henrico, comite Flandrenſium Balduino, præſidente cathedra pontificali Cameracenſis eccleſiæ Gerardo.* His literis appoſita ſunt ſigna Fulconis Ambianenſis epiſcopi, & Drogonis Teruannenſis; tum, Lietduini Atrebatenſis abbatis, Helgoti & aliorum. Fulcuinus rogatus a domno abbate Malboldo *ſcripſit & ſubſcripſit*. Prædicta Ermentrudis ab inſania mariti non ceſſaviſſe dicitur, ſed pejora addidiſſe, ſecundis nuptiis contractis cum Johanne advocato Attebatenſi, qui tyrannus a Balderico [a] appellatur. Malbodus Elnonenſis abbas ad annos minimum viginti ſuperſtes fuit.

[a] Chron. Camerac. lib. 3. c. 62.

XXXIV. Corbeiæ vexationes remiſſæ.

Præerat hoc tempore Corbeienſi monaſterio Richardus abbas. Is apud Heinricum Francorum regem conqueſtus eſt de vexationibus & conſuetudinibus injuſtis, quas in primis Walterus Increnſis dominus, Corbeiæ advocatus, ſuo monaſterio inferebat. His auditis, rex ſe Corbeiam profecturum, & juſtitiam de omnibus facturum promiſit. Citatus ad regis præſentiam Walterus, illis conſuetudinibus ceſſit, quæ in eo poſitæ erant, ut, ſi quando in expeditionem comitis aut epiſcopi pergebat, equos e Corbeiæ hoſpitibus, & procurationes ex villis exigebat, quod in poſterum facturus non ſit, niſi ad expeditionem regis pergat. Ad hæc frumentum, avenam, fœnum & alia pro arbitrio ſuo e villanis monaſterii extorquebat. quod injuſſu abbatis deinceps non faciet. Hac de re Richardus inſtrumentum hoc anno confecit. *Actum Corbeia* menſe Februario, *præſenteglorioſiſſimo rege Heinrico*, qui ſignum crucis prædicto inſtrumento appoſuit, uti & frater ejus Odo, Fulco epiſcopus, ſcilicet Ambianenſis, Walterus Increnſis & filii ejus Etfridus & Robertus, Waldericus Caſtellanus, Drogo Botvenſis & alii. Eadem controverſia poſtea ſub Fulcone abbate recrudult. Prædictus Fulco Ambianorum præſul Richardo abbati altare villæ Ciriſiaci * conceſſit, eo pacto, ut perſonæ a Corbeienſibus deſignatæ curam animarum committeret, & ab omni conditione liberam conſtitueret, excepto quod bis quolibet anno ſynodo ſe ſiſteret inſtitutus preſbyter, *& denariorum ſummulam, quam honorem cathedræ canones appellant, ut reliqui, & ipſe perſolveret.*

* Ceriſy.

XXXV. Salmurenſis eccleſia dedicatur.

Jam Fridericus Salmurenſis abbas novam baſilicam in loco, ubi nunc ſtat monaſterium, perfecerat, cum vicinos epiſcopos ad illius dedicationem invitavit, ſcilicet Arnulfum Turonenſem, Hubertum Andecavenſem, Iſembertum Pictavenſem, & Galterium Namnetenſem. Hæc dedicatio facta eſt hoc anno idibus Octobris, quo die conſecrata fuit eccleſia in honorem ſanctiſſimæ Trinitatis & beatæ Dei-genitricis Mariæ, in memoriam beatorum apoſtolorum Petri & Pauli & S. Florentii confeſſoris, cujus patrocinium & nomen hactenus retinet. Huic dedicationi interfuere plurimi abbates & monachi, necnon Gaufridus Andecavenſium comes cum Hildegarde matre & conjuge Agnete, multiſque nobilibus, & cum infinita promiſcui vulgi multitudine. Tunc temporis Agnes comitiſſa locum Foſſas dictum S. Florentio donavit in pago Pictavo ſitum, concedente Petronilla ſanctæ Crucis abbatiſſa cum monachabus ſuis, ad quas locus ille pertinebat, annuentibus etiam Agnetis comitiſſæ filiis, Guillelmo & Guidone. Eodem fere tempore Bellaïus dominus Monſterioli caſtri, quod ab eo Monſteriolum-Bellaii vocabulum accepit, defunctus eſt, cujus corpus *in lotutorio*, ubi *pedes pauperum abluuntur*, honorifice ſepultum fuit. Hujus conjux, Griſcia nomine, poſtea Andecavenſis comitiſſa, annuentibus

ANN. CHR. 1041.

filiis suis, Giraldo, Andecavis in cæna Domini cum aliis interfecto, & Rainaldo, non multo post Remorum archiepiscopo, terram in territorio Pictavensi apud Triangulum castrum, aliaque beneficia sancto Florentio concessit. Hæc acta Friderico abbate, qui ad annum M LV. superstes fuit.

XXXVI. Treuga Dei statuta.

Hugo Flaviniacensis abbas auctor est, anno M XLI. de quo nunc agimus, trevam seu treugam Dei, auctore in primis Odilone Cluniacensi abbate, denuo statutam & firmatam fuisse, eamque non solum humana auctoritate, sed etiam divinis terroribus confirmatam. Hanc Austrasii quoque probavere: at, cum Neustrasii eam admittere præfracte nollent, divino judicio ignis in eos desævire cœpit, & vini penuria hoc anno eis inflicta, quam pestilentia paullo post subsecuta est. Tunc molti eorum, qui illo igne torquebantur, ad Richardum Virdunensem abbatem confugerunt, ejusque precibus sanitatem sunt adepti. Hinc ei negotium impositum, ut ejusmodi pax Neustrasiis persuaderetur: ex quibus qui contumaces & rebelles fuere, & quasi rem novam & inauditam respuere perrexerunt, divinam in se ultionem ex illo igne experti, mox ad medicum recurrerunt. Videres, inquit Hugo, monasterium eximn patris, ardentium turbis refertum: quos ipse sanctorum reliquiis, aqna benedicta respersis & vino lotis, & pulvere, qui de petra sepulcri Domini radebatur, vino ipso consperso & ad potandum miseris dato, pace firmata & jurata, pristinæ sanitati reddebat. Pro innumeris autem turbis confluentium infirmorum vas potui illi paratum erat, ut, si advenirent ægroti, potus salutis non deesset, ne fallerentur, si hora incompetenti venissent; neve tunc foret necessitas recurrendi ad ablutionem reliquiarum, qood post missam fieri mos erat. Quid sit illa treva seu treuga Dei, superius[a] dictum est, quæ a Normannis demum in concilio Cadomensi anno M LXI. sancita fuit.

Richardus Neustrasiis eam approbat.

a lib. 57. n. 17.

XXXVII. Halinardus Lugdunensem episcopatum recusat.

Interim vacabat Lugdunensis sedes, Burchardo juniori in Germaniam, ut diximus, abducto a Conrado imperatore, & forte jam mortuo: cum Heinricus imperator, Austrasinrum recepto regno, Vesontionem[b] accessit. qui, Lugdunensis ecclesiæ diutina viduitate comperta, Halinardo Divionensi sancti Benigni abbati, olim sibi noto, & pro sanctitatis opinione multum dilecto, eam dignitatem detulit. Ille vero tanti muneris pondus constanter refugit, se ad eam imparem esse professus. Huic officio longe magis idoneum esse quemdam Lingonensis ecclesiæ clericum, Odalricum nomine, non magis ætate quam sancta conversatione provectum, litterisque apprime eruditum, qui tunc in palatio regis, sed ei incognitus versabatur. Assensit Heinricus rex, modestiam admiratus Halinardi, qui Odalricum ad sedem illam deduxit, ejus post annos quinque, vellet, nollet, successor futurus.

b Glab. lib. 5. c. 4.

XXXVIII. S. Stephani abbatia Eporediæ.

Eporediæ * in Gallia Cisalpina exstat abbatia sancto Stephano protomartyri sacra, cujus originem Henrico illius urbis episcopo tribuunt. In primariis ejus litteris, teste[c] Francisco-Augustino, nominantur Eripertus seu Heribertus archiepiscopus Mediolanensis, Gregorius episcopus Vercellensis, Liutprandus Novariensis, Petrus Dertonensis, & Guillelmus Astensis. Superest etiam nunc hæc abbatia, quam modo tres tantum monachi inhabitant. Henricus episcopus ejus auctor abbatiam[d] Fructuariensem ab episcopali jurisdictione immunem declaravit. At præ ceteris Ogerius episcopus se munificum in eumdem locum exhibuit, de quo iterum infra.

* Ivrée.

c Chronol. Pedem. p. 268.

d Ital. sac. to. 4. p. 1496.

Caburrensis confirmata.

Hoc ipso anno Wido Taurinensis episcopus, episcopatus sui anno tertio, donationes omnes, Caburrensi monasterio a Landnlfo decessore suo factas, suis litteris confirmavit, a Francisco[e] Augustino relatis, in quibus Johannes primus ejus loci abbas, vir *summa industria & sanctitatis egregia* laudatur. De hujus monasterii origine superius[f] actum est, quod hodie quoque perstat.

e Chronol. Pedem. p. 214.

f lib. 53. n. 41.

XXXIX. Vallumbrosæ nova institutio.

Florebat in dies Vallis-umbrosæ instituta recens a Johanne-Gualberto religio, multique ad eum discipuli confluebant, eum quibus sancti Benedicti regulam ad amussim observare decrevit. Qui ad eorum societatem convolabant, multis experimentis prius in hospitio probati, dein in noviriorum cella denuo exercebantur: quos post annuam probationem veste monastica donatos ad professionem admittebat. Exinde nihil a quoquam accipere vel quærere licebat: sed omnia suppeditabantur a præposito seu priore. In tironum vero delectu insignis erat Johanni concessa gratia, ita ut primo intuitu vel colloquio, recto an ficto animo accederent,

ANN. CHR. 1041.

facile perspiceret. Nulla apud eum personarum acceptio; immo divitibus ad assequendam humilitatem, si quas afferrent pecunias, magnopere obstare censebat. Ideo novitios gratuito admitti volebat, aut certe nullo heredum detrimento. unde cum resciviſſet quemdam totum suum patrimonium, propinquis hereditate omnino privatis, cuidam monasterio contulisse; mox ad locum perrexit Johannes, & donationis instrumento minutatim discerpto, cœnobio dira imprecatus discessit. quo non longe digresso, monasterium repentinus ignis corripuit, & majori ex parte consumsit. Consimile quid accidit in Muscetano, cum Rodulfus abbas ei præesset. Hic, tametsi vir pietate insignis, cellas illic grandiores & elegantiores, quam Johanni videretur, exstruxerat. ad quem Johannes: Tu in hoc loco, inquis, magnis expensis, quibus multi pauperes recreari potuissent, ex proprio voto palatia fabricasti. Tum conversus ad rivulum prope decurrentem, Deum rogavit, ut abnorme ædificium aquis obrueret. Vix e loco pedem moverat vir Dei, cum rivulus magno impetu lapidum scopulos & arbores e monte secum trahens, prædicta ædificia subvertit. Initio prioris nomen & officium gesserat Johannes, qui cum fratrum animas & corpora sollicite procuraret, sibi gravem abstinentiam & laborem imponebat, modico cibo & potu contentus. Si quando extra reficiendi corporis horas præ manuum labore sitim patiebatur, tunc in frigidam aquam manibus pedibusque immissis, ex contracto frigore sitim temperabat, quidvis extra regulares horas percipere religioni ducens. Hinc tantum stomachi ac virium defectum contraxit, ut pæne exanimis subinde redderetur. Ex illo autem propriæ infirmitatis experimento tantæ discretionis erga alios factus est, ut nemo eo benignior esset, nemo humanior, & materna in omnes viscera habere videretur. Dein abbatis nomen & officium subire coactus, sensum regulæ diligentius scrutari, & ad ejus observationem districtius seipsum, fratresque exigere cœpit. In primis monachos extra claustrum progredi vetuit, his exceptis, quibus excipiendorum hospitum & exteriorum rerum cura commissa erat. Vestes ex ovium varia lana confectas a fratribus gestari voluit, quarum vilitate illi sic delectabantur, ut cilicina tunc veste plerique sponte uterentur. His successit vestis exterioris ferrugineus color, in atrum tandem mutatus.

XL. Johannis Gualberti primi discipuli.

Inter primos ejus discipulos censendus est magnus ille Rodulfus, mox laudatus, qui multo tempore excipiendorum hospitum functus officio, in Muscetano demum monasterio abbatis curam gessit. Huic non impar fuit Petrus, qui diu asinorum, tum vaccarum procurator, dein prioris in Passiniano, inde abbatis in Ficiclo officium administravit; & tandem Romanæ ecclesiæ cardinalis & episcopus Albanensis creatus est. His accessere Lætus abbas in Passiniano, & Rusticus, qui rerum exteriorum curam sustinuit vivente Johanne, & post eum tertius universæ congregationi præfuit. Principio qui abbas Vallumbrosæ erat, idem perpetuo totius congregationis præpositus censebatur: at postremis temporibus cujuslibet monasterii abbas pro arbitrio eligentium fit abbas generalis, mutaturque singulis quadriennis. Præter monachos choro addictos admissi sunt etiam a Johanne viri laici, qui *in bonis moribus fere nihil a monachis distabant, extra vestium qualitatem & silentium, quod in exterioribus occupati, nequibant plenius observare. Tales igitur tam probatos conversos pater ad mercatum & omnia exteriora mittebat.* quæ ipsis Johannis vitæ scriptoris verbis referre visum est, quippe qui e primis hujusmodi conversus in suum cœtum admisit, de quibus in consequentibus fusius disserendum erit.

Conversi ab eo admissi.

ANN. CHR. 1042.

XLI. Joannes episcopus Cæsenas.

INsequente anno supra millesimum quadragesimo secundo, Johannes Cæsenas præsul monachus nostri Ordinis, Sergii itidem monachi in Cæsenate sede successor, clerum ecclesiæ suæ ad communem [a] vitam degendam, consilio Gebehardi Ravennatis archiepiscopi, aliorumque episcoporum & abbatum, adduxit, eisque stipendium assignavit. Johanni in Cæsenate episcopatu successere Desiderius itidem Benedictinus, & uno interposito Gebizo monachus & abbas sanctorum Alexii & Bonifacii in monte Aventino, Ordinis quoque sancti Benedicti.

a *Ital. sacr.* to. 2. p. 458.

XLII. Petrus Damiani scriptis clarescit.

Florebat hoc tempore, & jam scripta edere cœperat Petrus Damiani, qui opusculum octavum de parentelæ gradibus prædicto Johanni Cæsenati episcopo inscripsit. Tempus quo scribere cœpit, signantius elicitur ex ejus duabus epistolis [b] ad Gebehardum Ravennatem archiepiscopum mox laudatum, qui anno M XLIV. vivere desiit, sepultus in Pomposæ monasterio, ubi paullo ante Petrus per biennium conversatus

b *Petr. Dam. lib.* 3. *epist.* 2. & 3.

versatus fuerat. In priori ex illis epistolis excusat Petrus, quod pauperculi loci regimine occupatus, ad Gebehardum venire non potuerit, quem *secundæ per Italiam sedis* antistitem vocat; eumque in primis laudat, quod saluti monachorum pastoralis ejus oculus invigilet: in posteriori carissimum patrem suum Classensem abbatem ei plurimum commendat. Jam ergo ante mortem Gebehardi archiepiscopi Petrus Fontis-avellani subierat regimen, quod regressus a Pomposia monasterio subire coactus est. Cur in illo monasterio aliquamdiu versatus sit, ex ejus vitæ scriptore discimus. quippe cum ipsius opinio & fama jam late spargeretur, Fontis-avellani abbatem seu priorem rogavit venerabilis Wido seu Guido abbas Pomposianus, ut eum sibi ad aliquod tempus commodaret ad eruditionem monachorum suorum, qui tunc centenarium numerum excessisse dicuntur. Ivit illuc Petrus patris sui obsecutus imperio, nec mediocrem in illa commoratione fructum tulit. Reversus post biennium, ad sancti Vincentii monasterium se recepit, & post paullum Fonti-avellano præfectus est: quo in munere varia eremitoria construxit, non tantum de sua suorumque salute, sed de communi omnium profectu sollicitus, ut ejus scripta probant, de quibus pro nata occasione agemus. Quanto autem studio Pomposianos monachos dilexerit, argumento est una ipsius ad eos epistola, quos rogat, ne se, licet corporis habitatione semotum, quasi extraneum reputent, nec qualemcumque amicum aut socium: sed & se, & totum ipsius conventum, tamquam proprii sui juris possessionem existiment. Insuper rogat obnixe, ut ipsius in precibus suis, maxime cum mortuus fuerit, sint memores. Exstat ejusdem Petri opusculum ad Pomposianum abbatem Widonis successorem, de quo infra. Eumdem quoque locum subinde frequentabat Gebehardus archiepiscopus Ravennas, qui cum ad mensam una cum abbate Guidone, quem sola aqua uti noverat, aliquando sederet; idem aquæ poculum, quo ille bibebat, ab eo sibi porrigi importune flagitavit. quo hausto, aquam in vinum conversam fuisse, quod Guidoni non raro accidisse traditur, expertus est. Quid porro causæ fuerit, cur Petrus Damiani scribendis libris animum appulerit, ipse explicat in epistola [a] ad Theodosium Senogalliensem, & Rodulfum Eugubinum episcopos: nimirum quia labori manuum vacare non poterat. *Noverit sanctitas vestra*, inquit, *quia præsumsi quadam opuscula scribere, non tam videlicet ut legibus ecclesiasticis, quod temerarium fuerat, aliquid adderem, quam ob hoc præcipue, quia sine quolibet exercitio inertis otii & remotioris cellulæ tædia non perferrem: ut qui operibus manuum utiliter insudare non poteram, cor vagum atque lascivum quodam meditationis loro restringerem; sicque cogitationum ingruentium strepitum atque acediæ obrepentis instantiam facilius propulsarem* Hæc Petrus.

Pomposiæ degit.

[a] id. lib. 4. ep. 11.

XLIII. Joseph abbas Novaliciensis.

Novaliciense monasterium tunc regebat Joseph abbas: quo tempore quidam Aymo clericus, filius Ugonis, lege Romana se vivere professus, multa eidem monasterio contulit, traditione facta per ramum arboris; ibique se ipsum pro monacho obtulit. Hanc donationem *in præsentia domni Anselmi episcopi Gratianopolitani bonæ memoriæ* laudavit Wifredus de Camberiaco cum uxore & filiis suis, donnus Berlio cum filiis itidem suis, donnus Ludovicus, & donnus Wifredus de Viriaco, anno ab incarnatione M XLII. *Actum infra castrum, quod Carboneria dicitur. Data per manus donni Joseph abbatis Novalicensis.* Hic Odiloni abbati successisse videtur, omissus a Francisco Augustino, apud quem Odiloni substituitur Eldradus, & ipse Bremetensis abbas, sed Josephi successor, laudatus in opusculo XXXIV. Petri Damiani, qui eum Adraldum vocat, ac virum prudentem & religiosum; eumdemque in itinere ad Burgundiæ regnum viæ socium habuit.

XLIV. Lanfranci conversio & monachatus.

Insignis est hic annus conversione Lanfranci nominatissimi viri, qui hoc anno monasticum habitum in Beccensi monasterio induit. Erat is senatorii generis, ex civitate Papia oriundus: qui in primæva ætate orbatus patre, amore discendi litteras, ad celebrem patriæ suæ academiam, forte Bononiensem, profectus est. Sæculares litteras perfecte assecutus, domum rediit, ac paullo post alpes & Franciam transgressus, cum multo nobilium scholarium comitatu Normanniam penetravit principatu Heinrici regis & Guillelmi ducis: ubi apud Abrincatas demoratus, illic aliquamdiu litteras docuit. Interim secum reputans, quam vana & fluxa sit gloria, quæ ex qualicumque scientiæ opinione captari solet, & quod tandem ad interitum tendant omnia; ad verum & immortale bonum, in quo solo vera & solida gloria est, animum convertit. Tum de abdicandis sæculi rebus consilium inire cœpit, & locum

ANN. CHR. 1042.

* la Risle.

quærere a turba remotum, & censu inopem, ubi litterati nulli essent, qui eum colerent & honorarent. Hoc studio animatus, Rotomagum cum tenderet, inclinata jam luce, in silva, quæ ultra fluvium Rislam * posita est, incidit in latrones: qui rebus omnibus, quas habebat, spoliatum, ligatis a tergo manibus, & caputio cappæ ob oculos reducto, eum abduxerunt de via, & inter condensa saltus fruteta dimiserunt. In his angustiis nescius quid ageret, infortunium suum lamentari cœpit. tum nocturno silentio in se reversus, ad preces se convertere voluit; at precandi omnino rudis & inexpertus, qui in ceteris doctus erat, se ipse incusans, conversus ad Deum dixit: Domine Deus, ecce quantum tempus in discendis litteris expendi, in quibus corpus attrivi & animum; & adhuc miser te precandi modum ignoro! Libera me, quæso, de his angustiis, & ego, te adjuvante, deinceps mores corrigere, & vitam sic instituere curabo, ut dignum tibi obsequium impendere valeam. Dixit, & primæ lucis crepusculo viatores illac iter carpentes audit. Inclamat, auxilium petit. Illi ad incertam vocem expavere; tum ad vocis sonum profecti, solutis manibus reducunt ad viam; & quis esset, quid quærat, percontantur. Ille vilius & pauperius totius regionis cœnobium sibi designari rogavit. ad quod illi nullum vilius & abjectius monasterium se scire dicunt, quam istud, quod in proximo loco quidam homo Dei ædificabat; & ostensa ad locum via, discedunt. Mox ille Beccum pergit, is enim designatus locus erat; eoque profectus, Herluinum abbatem exstruendæ fornaci occupatum invenit, cui se monachum fieri velle dixit. Tum abbas Rogerio monacho præcepit, ut librum regulæ Lanfranco ostendat. qua perlecta, respondit, se omnia Deo se juvante libenter servaturum. quo audito, abbas ejus pedes pronus osculatur; nec mora novum tironem vestibus monasticis induit, lætitiæ plenus, quod preces suas a Deo exauditas intelligeret, qui tantum virum nascenti religioni concessisset. nam cum sæpe ad res exteriores procurandas foras egredi cogeretur abbas, nullus domi remanebat, qui eam regere, & disciplinam regularem curare valeret. Lanfrancus vero nullam pro eminenti scientia arrogantiam, immo summam modestiam præ se ferens, ad omnia parebat imperanti, eratque inter ambos pia quædam contentio, dum abbas discipulum debita veneratione, discipulus magistrum omnimoda summissione prosequebatur. Sic per tres annos Becci delituit Lanfrancus, omnibus, præterquam iis, quibus loqui necesse erat, omnino ignotus. In omnibus porro, maxime in re divina, tam accurate agebat, ut lectionem in ecclesia recitare ipsi religio esset, nisi prius eum recitantem cantor seorsim audisset, ac probasset. Forte aliquando, cum ad mensam legeret, correptus est a præsidente illiterato, quasi erratum in pronuntiando commisisset. Ille vero, etsi recte prolatum, ad nutum præsidentis accentum mutavit, satius esse ratus Christo obedire, quam Donato.

XLV. Nicolaus abbas S. Audoëni.

a V. lib. 56. n. 45.

Dum hæc in Beccensi monasterio geruntur, Rotomagi apud sanctum Audoënum defunctus est Herefastus abbas: cui suffectus in regimine monasterii juvenis loci ejus monachus Nicolaus, ducis Richardi a tertii filius, qui ab infantia illic educatus & litteris eruditus, monastico jugo jamdudum assueverat. Hic tempore sui regiminis, quod per annos quinquaginta tenuit, novæ ecclesiæ fabricam aggressus, sancti Audoëni corpus per diversas provincias, ad colligendas fidelium in hoc opus eleemosynas, deferri curavit. Delatum est quoque ad Cadomense concilium, in quo treuva seu treuga Dei, quam ad id tempus Nortmanni admittere noluerant, sancita est. Duo Cadomi concilia per id tempus habita fuisse discimus ex chartario Pratellensi, in quo de priori fit mentio, quod ante obitum Gradulfi Fontanellæ abbatis habitum est, ut ad annum M XLVII. videbimus: alterum celebratum est anno M LXI. De priori concilio mentionem facere videtur Fulbertus sancti Audoëni monachus in libro de miraculis sancti Audoëni, quem rogatu fratrum & prædicti Nicolai abbatis, vitæ ejusdem Sancti superaddidit: ubi prædictæ delationis corporis sancti Audoëni mentionem facit. Idem auctor meminit processionis quotannis fieri solitæ ad vicinum montem seu cellam sancti Michaëlis cum corpore sancti Audoëni. Reliqua Nicolai abbatis acta, quæ aliquanti momenti erunt, suis locis referemus.

XLVI. S. Germano Gilliaci immunitas data.

In Belnensi Burgundiæ pago exstat villa Gilliacus, quam Pratensi sancti Vincentii monasterio a sancto Germano Parisiorum episcopo collatam tradunt. In hac villa Burgundiæ ducis ministri quasdam consuetudines præter jus & morem exigebant, scilicet ducis procurationem seu hospitalem susceptionem cum suis equis &

toto comitatu. Reclamantibus abbate & monachis, dux Rotbertus, Heinrici regis frater, illas consuetudines [a] remisit *amore Dei & sancti Germani, necnon abbatis Adderoldi* seu Adroldi, *omniumque sibi commissorum monachorum. Acta est hæc cartula publice apud castrum Divionem die festivitatis sancti Mauricii, sociorumque ejus; regnante & strenue in sceptris agente Heinrico Francorum rege anno* X. *Hugone autem Lingonensium præsule episcopali cathedra præsidente anno quinto.* Huic instrumento apposita sunt signa Rotberti Burgundiæ ducis, Heliæ conjugis ejus, Ermuini Æduorum, & Hugonis Lingonensis episcoporum, Azelini abbatis, scilicet de Monte-sancti Johannis, id est Reomaensis, de quo alias, & Johannis fratris ejus; idque postea Rotbertus dux Heinrico regi fratri suo Parisiis firmandum tradidit, subscribentibus cum rege Imberto Parisiensi, & Widone Silvanectensi episcopis. Cum vero ducis ministri alias consuetudines, vini scilicet ac cæpium ibidem exigere pergerent; querelis denuo Adroldi abbatis, ejusque monachorum pulsatus Rotbertus, easdem consuetudines remisit, assentientibus duobus filiis suis, Hugone & Heinrico. Actum in castro Divione, die purificationis sanctæ Mariæ, *regnante & strenue agente in sceptris Henrico Francorum rege anno* XXIII. *Harduino autem Lingonensium præsule episcopali cathedra præsidente anno* III. His litteris post Rotbertum ducem, & Hugonem ejus filium, apposita sunt signa Johannis de Varziaco & Henrici filii ejus, Fulconis Belli-montis comitis, Widonis comitis Salani-montis, & aliorum. Intermedio tempore idem Rotbertus quamdam terram, quæ vocatur Villare-Bichet, in Belnensi pago sitam, eidem Pratensi monasterio, Heliæ uxoris suæ assensu, concessit Heinrici regis anno XIII. Subscribunt cum duce & uxore, duobusque ejus filiis, Willelmus comes Nivernensis, & alii. Porro hæc villa Gilliaci postmodum Cisterciensibus, permutatione facta, cessit ante annos trecentos.

XLVII. S. Salvii monasterii instauratio & abbates.

In secundo tomo nostrorum Annalium paucis egimus [b] de monasterio S. Salvii, sito in castro pagi Pontivi, vocabulo Monsteriolo ad Quantiam: cujus monasterii originem ad sanctum Salvium Ambianorum episcopum retulimus, argumentum quoddam suppeditante Ansegiso Fontanellæ abbate, qui *ad sanctum Salvium in Brago* solidos decem legat. quod de prædicto monasterio Valesius interpretatur. At saltem ejus instauratio tribuenda est Hilgodo comiti, uti discimus ex diplomate Heinrici Francorum regis, qui hoc anno millesimo quadragesimo-secundo avi sui Hugonis patrisque Rotberti donationes eidem loco factas confirmat, novasque ipse adjicit, & *ea, quæ a primis fundatoribus loci*, scilicet *ab Hilgodo comite*, aliisque collata sunt, rata habet. Hic quippe comes, ut in illo diplomate legitur, sancti Wingaloëi abbatis corpus, *a partibus Britanniæ*, scilicet Landvenecensi monasterio, *propter metum pyratarum* illuc *deportatum, hospitio cum liberalitate & munificentia tempore Ludovici imperatoris, filii Caroli-Calvi, suscepisse* dicitur, *eique atrium publicum, sepulturam scilicet advenarum & peregrinorum; deinde novem mansos subtus Firmitatem* contulisse. quæ quidem confirmat Heinricus, necnon ea, quæ contulerunt *Herlewinus comes*, Reynerus, & alii in eodem memorati diplomate, quod in Appendice referemus. Hilgodus iste non alius est sine dubio quam Heligaudus comes & abbas Centulensis, ab Hariulfo [c] laudatus, uti & filius ejus & in comitatu successor Herluinus, qui in prædicto diplomate Herlewinus comes vocatur. Ex his duo colligimus. unum, sancti Wingaloëi corpus cum aliis e Britannia Monsterolium (ita scribunt) translatum fuisse principatu Ludovici-Balbi, qui in illo diplomate imperatoris nomine donatur, tametsi numquam re vera imperator fuerit: alterum, Hilgodum seu Heligaudum comitem, qui tunc temporis, id est anno DCCC LXXVIII. vivebat, *fundatorem* saltem secundarium fuisse sancti Salvii monasterii, cujus patronus cum sancto Salvio exinde habitus est S. Wingaloëus. Inter ejus loci benefactores recensentur præter Hilgodum Herlewinus ejus filius, Aldorus, Arnulfus, Balduinus, & Ingelrannus, omnes comites Pontivenses; necnon Balduinus marchisus, scilicet Flandriæ comes: in quibus Herlewinus in villa Sguira ecclesiam sancti Vedasti, & villam, quæ Longum-pratum dicitur, eidem monasterio donavit. Ad hæc rex Hugo tres moletrinas ad cervisiæ usum contulisse dicitur, cum duabus sancti Judoci ecclesiis: Rotbertus vero tres ecclesias, *unam scilicet in honore sancti Petri, aliam in honore sancti Wingaloei, tertiam in honore sancti Salvii sacratas.* Actum Monsterioli hoc anno, Heinrici regis undecimo. quod diploma Balduinus cancellarius scripsit. Per id tempus sancti Salvii monasterio præfuit [d] Gualterus, cogno-

a Montmorency. p. 18.

b lib. 29. n. 20.

c Chron. Centul. lib. 3. c. 10.

d ibid. c. 29.

ANN. CHR. 1042. mento Grimutio, ex Centulensi monasterio assumtus: post quem nullus nobis alius occurrit ante Normannum, quo abbate Wido Pontivi comes *cœnobio sanctorum confessorum Salvii & Wingaloëi omnes bannos de quibuscumque forsfacturis justitia*, ab antecessoribus suis datos, confirmat anno centesimo supra millesimum. Ad ordinem revertor.

XLVIII. Vitalis abbas Ruyensis. a *Besly comites. p. 424.* In Britannia minori Vitalis abbas Ruyensis, Felicis successor, hoc anno monachorum suorum importunitate cedere coactus, ad Willelmum a Talemontis castri dominum se recepit, & ab eo locum, ubi maneret, accepit, scilicet ecclesiam sanctæ Mariæ de Aulona seu Ollona, ut Willelmi litteræ fidem faciunt in hæc verba: *Ego Willelmus, Talemontis castri dominus, Vitali abbati, qui abbatia sancti Gildasii, cui præerat, monachorum suorum importunitate ejectus, a me sibi locum dari, in quo Deo juxta propositum deservire possit, expostulans accesserat, cujus moralitatis atque sanctitatis fama non solum apud habitatores vicinarum, verum etiam remotarum provinciarum perlucebat, consilio filiorum meorum, Willelmi & Pipini.. ecclesiam sanctæ Mariæ de Ollona dedi*, &c. *Datam VI. kal. Aprilis, feria secunda, luna XV. epacta XVIII. anno incarnationis M XLII. rege Francorum Heinrico, & episcopo Pictavensi Isemberto, duce vero Aquitaniæ Willelmo.* Error est in numericis notis.

XLIX. Talemontis monasterium. b *ibid. p. 420. & seq.* Idem Willelmus Talemontis castri princeps, ac dominus, ut se ipse vocat, senior seu major dictus, ad discrimen Willelmi filii ac successoris sui, monasterium sanctæ Crucis intra prædictum castrum b construxit, dotavitque, concessa ecclesia sancti Petri, in ipso castello sita, cum omnimoda in eodem loco justitia, multisque aliis rebus; ac demum ipse in extremis monasticum illic habitum induit. Conditoris pietatem spirat ejus rei instrumentum, in quo Willelmus ait, se hujus sæculi curis implicatum, deliberasse ecclesiam ex proprio facere, *quatenus inter filios*, inquit, *merear computari ecclesiæ: ut, qui videlicet vacare non possem, quomodo Domino digna facerem, illi saltem per me domum haberent, in quibus Dominus habitaret. Hinc quippe denominatum meum castellum construi placuit in honore dominicæ Crucis: ut, cum in ultimo die examinis ipsa Crux sacrosancta appareret, magnum fiat præsidium tam mihi, quam liberis meis, & omnibus propinquitate conjunctis. In hac igitur monachos sub norma beati Benedicti militaturos aggregavi, quorum assidua pro nobis oratio fiat efficax intercessio.* Et post multa. *Ubi vero ego Willelmus persensi adesse diem mortis meæ, suscepi monachalem habitum in hoc eodem monasterio, quod construxeram in honore sanctæ Crucis; & convocans omnes barones meos, quos de diversis regionibus adduxeram, quosque in isto honore meo placitaveram, eos multum rogavi, ut secundum posse suum ecclesiam, quam ædificaveram, de rebus, quas eis dederam, augmentarent.* Desunt his litteris chronicæ notæ. Willelmus junior, senioris filius, & Talemontis „ castri dominus, votum patris sui de construendo monasterio sanctæ Crucis adim- „ plere cupiens, venerabilem virum Vitalem abbatem, cujus modo meminimus, ad „ informandum illud monasterium invitavit, atque ecclesiæ Aulonæ dimidiam par- „ tem, quam ipse abbas de Agnete comitissa habebat, eidem monasterio attribuit, „ alteram partem daturus, si ab eadem Agnete eam recuperare posset, quam pater „ ipsius, dum viveret, ab ea tenebat. Hanc vero dimidiam partem Willelmus dux Aquitaniæ, ipsius Agnetis filius, Vitali abbati postmodum restitui jussit. Eidem monasterio Isembertus Pictavorum episcopus, Evrardi abbatis rogatu, decimas ecclesiarum, ab ejus conditore attributas, confirmavit. *Actum Philippo rege & Goffrido comite.* quod postea Petrus, Isemberti successor, ad preces Alexandri abbatis, & Pipini Talemontis domini, ratum habuit.

L. Paternus abbas in Hispania. In Hispania florebat hoc tempore Paternus abbas, qui ex orientis partibus eo venisse, & in veteri ecclesia beatæ Mariæ de Porto, quæ in Burgensibus montibus ad mare sita est, sedem fixisse traditur, cum Garsias rex in Pampilone & Castella, ejusque frater Ferdinandus in Legione & in Gallicia regnarent. Exstiterat olim eo loci monasterium, cui Montanus abbas post medium sæculum nonum cum Antonio episcopo præfuerat. Hoc vero tempore deserta erat *absque abbate vel habitatore* ecclesia. Cum illuc advenisset *ex orientis partibus* c Paternus

c *Yepes cent. 4. script. 10.* presbyter, locum excolere cœpit, ædificia instaurare, hortos & vites plantare, & discipulos Deum timentes undequaque congregare, quibus abbas præfectus est. Cum vero veteres possessiones, quæ olim tempore Antonii episcopi ad illud monasterium pertinuerant, requirere & recuperare voluisset; insurrexerunt in illum in-

justi earum possessores, eumque cum monachis suis inde expellere constituerunt. Verum eorum iniquis molitionibus obstitit Garsias Castellæ rex, & Paternum cum suis in regiam tutelam suscepit, graves iis pœnas comminatus, qui res eorum quoquo modo infestarent. Actum æra M LXXX. & quidem VIII. kal. Aprilis. Hic Paternus abbas alius fuisse videtur a Paterno abbate, qui ritus Cluniacenses in Hispanica monasteria hoc tempore induxit. Ceterum prædictum monasterium sanctæ Mariæ de Portu Nagerensi postmodum unitum est.

LI. Gerardi episcopi in tyrannum constantia.

In Hungaria post mortem Stephani regis, quæ ante quatuor annos acciderat, Petro a regni proceribus regnum defertur, eique fides ab omnibus datur, uno excepto Uvone seu Ovone, Stephani sororio, qui regnum per vim invasit, sibique adversantes fudibus ac palis, non secus ac immunda pecora, ipsis sanctis quadragesimæ diebus suffixit. Tot innocentum cruore perfusus, nihilo minus ad Morissenam Gerardi ecclesiam paschalia sacramenta percepturus, & regio diademate a pontifice coronandus accessit. Renuente Gerardo, tyranno coronam imponunt alii episcopi; sicque magno cleri & populi comitatu coronatus ecclesiam ingreditur. Conscenso mox suggestu, Gerardus per interpretem invasori dira imprecatur, & post triennium futuram ei expulsionem & necem prædicit; populo vero, qui tyranno savebat, immanem seditionem, in qua Gerardus ipse occidendus esset, quæ omnia eventus probavit.

LII. Procopius abbas in Boëmia.

Per id tempus in Boëmia Procopius abbas vita & mirandis factis inclaruisse traditur. Hic Chotumæ in illa regione editus in lucem, Vissegradi in Dalmatia, ubi tum litteræ florentes erant, eruditus fuit. Inde reversus in patriam, in reconditam quamdam & hominibus incognitam specum secessit, haud procul a castro Curimæ positam ad fluvium Sassavam, ubi liber a populi tumultu divinis rebus totus addictus, precibus & inedia dæmones ipsi infestos abegit. Forte Udalricus Boëmiæ princeps inter venandum offendit in cervum, qui a molossis persequentibus pressus, ad notam sibi specum Procopii confugit. Illuc statim citato cursu advenit Princeps, & Procopium hactenus sibi ignotum, quis sit, percontatur. Ubi virum Dei esse cognovit, rogat, ut torrenti siti remedium aliquo potu afferat. Ille aquam offert, quam facto signo crucis in vinum convertisse dicitur. quo miraculo perculsus princeps, virum Dei consulit, quo pacto vitæ suæ errata expiaret. Huic auctor fuit Procopius, ut templum ac monasterium in honorem sancti Johannis-Baptistæ construeret. Consilium admisit princeps, inchoavitque monasterium, quod Bretislaus ejus filius ac successor perfecit. Illic Procopius cœtum monachorum rexit secundum regulam sancti Benedicti, quæ jam in illis regionibus per sanctum Adalbertum, aliosque e nostris propagata fuerat.

LIII. Egelricus episcopus Dunelmensis.

In Anglia mortuo Hardecnuto rege, imperium Edwardo piissimo principi, Ethelredi regis & Emmæ filio, legitimo jure cessit. Eodem anno Egelricus Petroburgensis monachus, post Eadmundum episcopum, qui cum in familiam suam adsciverat, Dunelmensi ecclesiæ præficitur. sed tertio episcopatus sui anno a clericis, eo quod extraneus esset, expulsus, Siwardi comitis opera in sedem restitutus est. Huic frater erat Egelwinus monachus, qui sub eo totius episcopatus curam gerebat, eidem ad monasterium suum reverso suffectus, postquam Egelricus quindecim annos in episcopatu egisset. Hic superstes fuit usque ad principatum Willelmi regis, apud quem accusatus, quod inventum in Dunelmensi ecclesia thesaurum abstulisset, Londoniæ in custodiam retrusus, ibidemque defunctus est. Hæc fusius apud Turgotum, sive Symeonem in historia [a] Dunelmensi. Egelrico pontifice factum notatu dignum contigit, ut refert ejus temporis monachus anonymus Dunelmensis in libro de miraculis sancti Cuthberti, & ex eo Turgotus [b] mox laudatus. Quidam presbyter, Froccherus nomine, uxore ducta, indignam sacerdote vitam ducebat. Quadam die multi nobiles ac privati, qui ad placitum convenerant, eum rogant, ut ante placitum missam celebraret. At ille, cui nonnihil religionis in rem sacram resederat, cum nocturno flagitio pollutus esset, id se facturum omnino negavit. Urgent illi iterum ac tertio, ac demum divinum timorem humana vicit verecundia, missamque presbyter celebravit. Cum ad communionem ventum esset, particulam dominici corporis, quæ in calicem missa fuerat, cum sanguine in piceum colorem conversam vidit & obstupuit. Ilico reatum suum intelligens, pallere, & quasi jam ultricibus flammis tradendus supra modum pavere. Anxius quid

a Hist. Dunelm lib. 3. c. 9

b ibid. c. 10.

faceret, tandem magno cum timore hausit, sed cum tanto horrore, ut nihil amarius gustari posset. Missa peracta, confestim ascenso equo ad episcopum perrexit: cujus pedibus prostratus, rem ex ordine retulit, acceptaque pænitentia, caste & religiose deinceps vixit.

ANN. CHR. 1043. LIV. Olberti abbatis Gemblacensis caritas tempore famis.

QUi sequitur annus supra millesimum quadragesimus-tertius annonæ penuria, ob nimios imbres orta, gravis fuit, famesque jam ante grassari cœpta ad septem annos Galliam in primis ac Germaniam infestavit. Hæc tanta fuisse traditur, quantam nullus mortalium se vidisse vel audisse meminisset: quæ villas & opida ita depopulata est, ut, ædificiis passim dirutis, rarus incola inveniretur, teste anonymo in libro de miraculis sancti Wlframni archiepiscopi, qui hanc famem statim initio principatus Willelmi Nortmannorum ducis sævire cœpisse dicit. Anselmus canonicus eam differt ad primum annum episcopatus Wazonis episcopi Leodicensis, id est annum M XXXVIII. aut insequentem: cujus antistitis caritas eo tempore maxime enituit. In his angustiis non defuere nostri egenorum necessitati: quos inter Olbertus Gemblacensis abbas, quasi alter Joseph, repletis ex superiorum annorum ubertate horreis, ea in usus pauperum aperuit, nec solum singulis momentis adventantes pascebat, sed etiam integras familias diurno viatico reficiebat, immo & aliarum congregationum monasticarum inopiæ subveniebat. In tanta caritate non tamen ei defuit, unde ecclesiam ornaret, augeretque bibliothecam. In ornanda ecclesia artificum inopiæ, & hominum carnalium, qui religionem nonnisi ex cultu exteriori æstimant, pietati potissimum consulebat. Ut vero bibliothecam augeret, fecit hoc in primis ejus in litteras studium, tum caritas erga fratres, quos per scribendi laborem exercebat, ne otio torpescerent; & frequenti bonorum librorum lectione recreabat, ut animos eorum ad meliora promoveret. Hinc est, quod præter libros sacros, amplius quam centum volumina sanctorum patrum, sæcularis vero disciplinæ codices quinquaginta comparavit.

LV. Humolarienses & Fossatenses abbates.

Mortuus est hoc anno Walerannus Humolariensis abbas, uti colligimus ex duobus illius monasterii instrumentis hoc anno datis: in quorum uno Walerannus abbas, in altero Bernardus ejus successor nominatur. Primum est, quo Walerannus abbas quædam prædia in villa Seguncurte ab Arnulfo & Theoderico germanis fratribus comparavit. Actum in monasterio Humolariensi coram Ottone comite, die festivitatis sanctæ Hunegundis, id est VIII. kal. Septembris, anno inc. M XLIII. indict. XI. cui instrumento Gerardus abbas Insulæ, & Gerardus abbas sancti Projecti seu Præjecti subscribunt. Alterum est, quo Otto comes & abbas sancti Quintini confirmat donationem cujusdam prædii apud Curcellas, a Godefrido milite suo factam. *Actum prope monasterium sancti Quintini anno inc. dominica* M XLIII. *ind.* XII. a Septembri inchoata. His litteris apposita sunt signa Bernardi abbatis Humolariensis, & prædictorum Gerardi Insulæ & Gerardi sancti Projecti abbatum; necnon Amalrici abbatis sancti Michaëlis in Teorascia. Idem Otto rogatu Waleranni abbatis aliam donationem cujusdam aquæ in flumine Somenæ juxta villam Frisiam & Novam-villam, ab Amalrico milite factam, comprobavit, favente rege Heinrico, cum optimatibus suis: quorum his litteris subscripta sunt signa & nomina post regem, scilicet Ottonis comitis, Widonis archiepiscopi Remensis, Godefridi Magni, Roberti Magni Perronensis principis, Wazeleni Calniacensis, Theoderici abbatis sancti Remigii, Waleranni abbatis Humolariensis, Odonis Pultrelli & Balduini de Betancurte, filiorum ipsius Amalrici. Post cujus obitum quidam de ejus progenie, Fulbertus nomine, qui advocationem apud Dediniacum usurpaverat, eam relaxare coactus est agente Bernardo abbate apud Rainerum Haisnonensem comitem, qui utrasque partes traxit ad curiam Godefridi ducis Mosani. Hic vero, causa discussa, Fulbertum ab illa advocatione removit, & compulit ad satisfactionem. Non ultra hunc annum vitam produxisse videtur Otto comes, cujus filius Heribertus cum Pavia uxore sua, ratam habuit donationem alodii apud *Beresnoth.* quam pater suus Otto, ejusque genitrix Ermengardis eidem monasterio fecerant tempore Waleranni abbatis. Bernardo Waleranni successori non multo post hunc annum successit Macarius, quo abbate sanctæ Hunegundis corpus in novam thecam translatum est.

Fossatensi ecclesiæ hoc tempore post Odonem præerat Gunterius abbas, qui

apud Heinricum regem conquestus est, quod Nivardus quidam, sub specie advocationis & tuitionis, homines villæ Æquatæ, in silva Aquilana * sitæ, quam Carolus rex Fossatensi ecclesiæ contulerat, iniquis exactionibus divexaret. Citatus ad regis præsentiam Nivardus, modico avenæ stipendio contentus esse jussus est. Integrum diploma retulit Gerardus [a] a Bosco. *Actum Parisius civitate in aula regis, anno incarnationis dominicæ* M XLIII. *indictione* XI. *sub* XIII. *kal. junii, anno vero Heinrici regis gloriosi* XII. *Balduinus cancellarius relegit & subscripsit.* Regio præcepto apposita sunt signa post Heinricum regem Mainardi Senonensis archiepiscopi, Imberti episcopi Parisiensis, Frollandi Silvanectensis, qui recens Widoni successerat, Rodolfi comitis, Guillelmi Corboilensis comitis, Yvonis comitis Bellomontis, Nanterii vicecomitis, Guillelmi comitis *de Gomez*, Balduini conestabilis, & Ingenulfi buticularii. Gunterio abbati successit Robertus abbas, qui detectioni corporis sancti Dionysii anno M L. interfuit; Roberto Landricus sub annum M LVIII. Ex hoc instrumento, & ex alio, quod sequitur pro monasterio sancti Juliani, intelligitur, duos eodem tempore archiepiscopos de Senonensi episcopatu contendisse, Mainardum scilicet, qui Fossatensi diplomati subscriptus invenitur; & Gilduinum in charta sancti Juliani laudatum. Hæc contentio post mortem Leotherici archiepiscopi, teste Odoranno, ab anno M XXXII. exorta est, duravitque ad annum M LI. quo anno Gilduinus, cujus factio hactenus prævaluerat, ob pravos mores auctoritate Leonis IX. exauctoratur.

ANN. CHR. 1043.
* *Aveline.*
a *Hist. Paris. to. I. p. 618.*

Subjectum erat Fossatensi abbatiæ ad id usque tempus Glannafoliense sancti Mauri cœnobium ad Ligerim, cui Abelinus quidam [b] cum uxore sua Beatrice contulit ecclesiam Curtis-Guntsonis in pago Pictavensi, & unum molendinum ad opus monachorum Deo Glannafolii servientium, quam ecclesiam in beneficium tenebat ex Alberico de Monte-Johannis, qui eam a Gaufredo vicecomite Toarcensium obtinuerat. Hanc donationem ratam habuit vicecomes, eamque Guillelmus dux Aquitanorum & Pictavensis comes litteris suis hoc anno confirmavit. Sub finem sæculi undecimi Glannafoliense monasterium Fossatensium subjectione exemtum est auctoritate Urbani secundi.

Glannafolio ecclesia data.
b *Besly comites, p. 417.*

LVI. Annus erat duodecimus Heinrici regis a morte patris, cum Gaufridus Nivernensis comes quasdam malas consuetudines, quas pater ipsius Gaufredus parthenoni sancti Juliani Autissiodorensi remiserat, & ipse relaxare pergit, rogante Emma abbatissa, interventu Adhelaidis matris suæ, atque consensu fratrum suorum, Gilduini videlicet archiepiscopi Senonensis & Raginaudi: ut, qui particeps fuerat in peccato, in pænitentia etiam socius fieret. Hæ vero consuetudines a patre & filio exactæ fuerant in villa comitatus Senonici, vocabulo Mitigana, quas cedit Gaufridus, exceptis banno, raptu & incendio. *Actum publice Autissiodoro, in monasterio sancti Juliani martyris; sub die kalendarum Martis, regnante Heinrico rege Francorum anno* XII.

S. Juliano Autissiodorensi vexationes remissæ.

Eodem die Rotbertus dux Burgundiæ, Heinrici regis frater, *salvamenta* [c] *trium villarum*, id est præstationes ex illis villis pendi solitas, beato Benigno remittit, donatque, laude & consilio Heliæ uxoris suæ, ac filiorum suorum, Hugonis atque Heinrici: eo pacto, ut duo fratres ultra solitum numerum in Divionensi monasterio alantur. Hujus autem oblationis, quam per festucam, cultellum, wantonem & wasonem fecit, chartam super sanctum altare posuit, manu subter firmavit, & testibus roborandam tradidit. Huic instrumento post ipsum, uxorem & filios, apposita sunt signa Fulconis & Milonis comitum, Widonis militis Divionensis, ejusque filii æquivoci, Walterii vicecomitis & Wilenci fratris ejus, Hugonis Lingonensis præsulis & aliorum. *Actum publice apud castrum Divionense, monasterio S. Benigni, ante cornu altaris ipsius, anno ab incarnatione Domini* M XLIII. *indict.* XI. *epacta* VII. *secunda hebdomada quadragesimæ, feria tertia, prima die mensis Martii, regnante Heinrico Francorum rege, prædicti ducis fratre, anno decimo-tertio ipsius monarchiæ.* Hæ chronicæ notæ bene omnino quadrant, nisi quod hic annus Heinrici regis tantum duodecimus a morte patris numerandus videtur.

S. Benigno salvamenta.
c *Perard. p. 188.*

LVII. Insignis vero in primis est hic annus secessu Roberti canonici Brivatensis in eremum. Erat is nobilis Arvernus, matre Raingarde progenitus, patre Geraldo, qui a beati Geraldi Auriliacensis stirpe originem duxisse creditur. Qui res ab eo gestas scripsit Marbodus episcopus, generis ejus qualitatem hoc uno expressit, quod

Robertus Brivatensis canonicus secedit in eremum.

ANN. CHR. 1043.

esset *conditione liber*, tametsi a stirpe nobilissima beati Geraldi comitis ejus originem deducit. quo minus mirandum est, si Gregorius Magnus, sancti patris Benedicti generis nobilitatem expressurus, eum *liberiori genere* ortum sat habuit dicere. Raingardis Roberto gravida, non sine Dei nutu, urgente necessitate, in solitudine eum enixa est, qui solitudinis amator futurus erat. Id contigisse tradunt in finibus diœcesis Rutenensis prope quemdam sancti Martini prioratum Casæ-Dei subjectum, ubi sacellum sancti Roberti postmodum erectum est in rei monumentum. Nutrici parum castæ traditus infans, lactantem abhorruisse dicitur, nec alia quam matris ubera suxisse. Puer in Brivatensi sancti Juliani ecclesia educatus, procedente ætate clericus ibidem & canonicus factus est, eorum vitiorum prorsus expers, quibus illa ætas vel proprio instinctu, vel alieno plerumque imbuitur. Orare frequentius & legere, humilitatem & obedientiam sectari, pauperum & infirmorum misereri: hæc rudimenta erant pueri Roberti. Adolescens blanda naufragia pudoris jejuniis & precibus vitavit, totus in misericordiæ opera effusus, adeo ut *domum eleemosynariam* jam tum exstrueret, ubi pauperibus ipse ministrare consueverat. His dotibus instructus, ad sacerdotium accessit, jamque ante actæ vitæ conditione haud contentus, rejectis omnibus, Christum sequi constituit. Hinc in Cluniacense monasterium, religionis ac disciplinæ fama sibi notissimum, clam discessit, uno tantum comitatus socio, metuens, quod & accidit, ne, si plures id rescirent, revocaretur a cœptis. Ubi deesse a familiaribus compertus est, hi proximus profugum insequuntur, tenent, reducunt. Erubuit vir sanctus, & propositum suum non magis impeditum quam proditum dolens, ex mentis ægritudine morbum incurrit. Ubi convaluit, tentavit si vel inter suos propositum implere posset, at cum domesticorum nemo assentiretur, Romam pergit, consilium a Deo precibus impetraturus. Reversus Roma, secessum serio meditatur, adjunctis sibi duobus sociis nobilibus, quorum prior Stephanus, alter Dalmatius vocabatur. Inventus locus ad eorum secessum aptissimus, ecclesia videlicet semiruta in vasta solitudine. Obtentus locus a duobus nobilibus germanis, quorum juris erat, qui ambo Anicienses ecclesiæ canonici erant, alter etiam abbas, nempe Arbertus, qui postea beati viri discipulus ac monachus fuit, & Rostagnus. Mox illi eremum petunt, spinas & vepres vellunt, casas cum oratorio ex virgultis construunt, soli sterilitatem labore subigere conantur, partiti inter se domesticam curam, ut duo socii laborarent ad parandum victum; Robertus lectioni & orationi ad eorum informationem vacaret. In oratorio tamen certis horis nocte & interdiu communes preces fundebant. Auxit loci incommoda etiam accolarum improbitas, qui servorum Dei proposito conviciis ac minis obstrepebant. ast eorum feritatem ac brutos mores brevi mansuefecit Roberti, ejusque sociorum patientia & caritas: adeo ut ex eis non pauci, sæcularis militiæ cingulo deposito, eorum se societati adjunxerint. Crescente numero discipulorum, crevit ex æmulatione religionis observantia; eratque in illo pusillo & pauperculo Christi grege spectabile sanctitatis commercium, cum suis adderet quisque virtutibus, quidquid in altero imitabile vidisset: cumque nihil habentibus pro Christo paupertas ipsa sufficeret, de solo sanctitatis suæ defectu anxii & solliciti erant. Crevit loci fama ex miraculis, quæ Robertus ad invocationem sanctorum martyrum Agricolæ & Vitalis patrabat, confluentibusque illuc novis in dies discipulis, construendi monasterii necessitas facta est. Roberti secessus contigit sub finem hujus anni, nimirum post Christi Domini nativitatem, die sanctorum Innocentium.

LVIII. *Amnichadus reclusus & abbates Fuldenses.*

In Fuldensi monasterio sub initium hujus anni Amnichadus Scottus, ibidem reclusus, obiit III. kal. Februarii: super cujus sepulcrum visa fuisse lumina, & psalmorum cantus auditos testis est Marianus Scotus, qui decem annos inclusus, super ejus tumulum quotidie missas celebravit. Trithemius ad hunc annum agit de Claro quodam monacho Seligenstadensi diœcesis Moguntinæ, quem ait annis ferme triginta inclusum fuisse, carnem & quidquid vitam habet, non comedisse; denique a vino & sicera abstinuisse, & post mortem, quam prima die Februarii accidisse dicit, miraculis claruisse. tum addit, multa de hoc sanctissimo viro recitari a Mariano Scoto, apud quem ne verbum quidem de Claro monacho, hoc anno reperias; sed de Amnichado Fuldæ monacho & recluso, cujus nomen in Clarum permutasse videtur Trithemius, qui Amnichadi nullam mentionem facit.

Ibidem

ANN. CHR. 1043.

Ibidem, id est Fuldæ, eodem anno e vita migravit Sigewardus Fuldensis abbas, cui Rohingus successit, non ante annum M XLVII. ordinatus Romæ a Clemente II. paucisque diebus superstes, ibidem vitam finiit. Browerus versus de eo refert, libris moralium beati Gregorii adscriptos, quos libros ille describi curavit. His mortuis adde Alebrandum archiepiscopum Bremensem, cujus anno pænultimo domus sancti Petri Bremæ cum ornamentis & libris conflagravit. *Et hæc quidem rerum damna*, inquit Adamus, *facile recuperari possent, si majora in moribus non pateremur detrimenta. Multum enim distant, ut quidam ait, damna morum a damnis temporalium rerum: cum illa intra nos sint, ista extra nos.* quod Adamus scribit ob defectionem a vita communi, & a regula sanctorum patrum, quæ per multa prius sæcula illic conservata fuerat, nempe a tempore sancti Willehadi episcopi e nostris, illius sedis institutoris: at post illud incendium omnino neglecta, ac demum abrogata, *fratribus, qui ante canonice vixerant, extra claustrum vagantibus.* Eadem defectio contigit in ecclesia Hildenesheimensi sub Azelino episcopo, ut videbimus anno sequenti. Alebrando Bremensi archiepiscopo successit Adalbertus, conditor Gozecensis monasterii, de quo superins [a] actum est. Sub utroque hoc archiepiscopo Adamus Bremensis canonicus historiam suam scribebat.

Bremensis defectio.

a num. 30.

LIX. Ferdinandi privilegia pro monasteriis sancti Isidori & S. Andreæ de Spinareda.

In Hispania Ferdinandus rex Castellæ cum Sancia regina nxore multa confert [b] monasterio sancti Isidori & sancti Martini, sito inter duos rivulos, Carrion & Pisoricam, prope castellum *Donnaus* vocitatum. In primis litat sacris ejus loci altaribus "pro sustentatione monachorum illic degentium locum ipsum, ubi basilica posita est, "cum suis appendicibus & adjunctis, prout in privilegiis regum Adefonsi, Garsiæ & "Ordonii exprimuntur. Addit etiam ecclesiam sanctæ Columbæ, sitam juxta rivulum Pisuricæ, aliasque; hancque donationem facit Johanni abbati & fratribus ejus, qui monasticam vitam ibidem secundum regulam sancti Benedicti exercebant. Actum æra M LXXXI. kalendis Octobris. Subscribunt post regem ac reginam & quosdam comites sex episcopi, nimirum Petrus Lucensis, Didacus Asturicensis, Cyprianus Legionensis, Froila Overensis, Miro Palensis, & Gomez Burgensis; necnon duo abbates, Albigo sancti Facundi Saguntensis, & Luminosus Asturicensis. Johannes abbas sancti Isidori jussu Ferdinandi regis diploma scripsit. Idem rex [c] eadem æra, quæ præsenti anno respondet, amplissimum immunitatis & asyli privilegium concedit monasterio sancti Andreæ de Spinareda diœcesis Asturicensis in confinio regni Legionensis & Galiciensis, quod monasterium initio duplex, postmodum solis viris cessit, ut probat epitaphium Gutterii abbatis, qui *vir magnæ nobilitatis* fuisse dicitur, & monachos sub norma sancti Benedicti illic constituisse, mortuus æra M C IX. Hactenus subsistit hoc monasterium, cujus incerta origo, instauratum a rege Ferdinando & Isabella, qui amotis sæcularibus abbatibus regulares substituerunt sub congregatione Vallisoletana anno M CCCC XLIX.

b Yepes cent. 4. script. 24.

c id. cent. 6. script. 12.

LX. Venetiis sancti Nicolai cœnobium conditur.

Venetiis dux Contarenus, & cum eo Dominicus Gradensis patriarcha, & alter Dominicus Olivolensis episcopus, communibus expensis [d] monasterium in litore Rivoaltensis portus construxerunt in honorem sancti Nicolai, ob summam devotionem, quam erga eumdem sanctum præsulem, & erga Ordinem sancti Benedicti habebant; ejusque loci regimen Sergio Dei servo & abbati commiserunt, collatis in monasterii dotem omnibus, quæ in eodem litore & in civitate habebant. Hos conditores laudat in suo diplomate [e] Urbanus III. confirmatque omnes possessiones, quæ ab eodem duce, aliisque fidelibus in Imperio Constantinopolitano, Corintho, Dytachio, Rhodo, Almiro, Jerosolyma, Accarone, atque in regno Italico eidem monasterio collatæ fuerant. Paullo ante id tempus, id est pontificatu Alexandri III. ibidem monachus erat Nicolans Justinianus, cui prænobilis Justiniana familia suam debet originem: qui post emissam vitæ monasticæ professionem, cum mascula proles ex sua gente defecisset, Alexandri III. permissu Annam duxit uxorem: ex qua postquam aliquot liberos suscepisset, in suum monasterium reversus est. Anna vero itidem religiosam vitam professa. Hactenus perstat illud monasterium sub congregatione sanctæ Justinæ: ubi sacra celebrare solet abbas festo die ascensionis, præsente patriarcha cum duce & toto senatu, postquam dux sollemni ritu mare Adriaticum sibi desponsavit.

d Ital. sac. to. 5. p. 1287.

e ibid. p. 1323.

ANN. CHR. 1044.

LXI. Schisma de papatu.

AD annum millesimum quadragesimum-quartum progredior, quo anno Romana ecclesia fœdo schismate laboravit, nam Benedicto IX. ob flagitia post un-

ANN. CHR. 1044.

decim occupati pontificatus annos tandem rejecto, intrusus in ejus locum Silvester III. ex episcopo Sabinensi: quem prædictus Benedictus, faventibus Tusculanis proceribus propinquis suis, post tres menses depulit; sedique restitutus, cum se omnibus invisum cerneret, sui vice Johannem archipresbyterum simoniace substituit. Infelicem hunc ecclesiæ statum miseratus religiosus quidam presbyter Gratianus, Benedicto & Johanni, ut a sancta sede recederent, assignatis utrique reditibus, persuasit. quæ res effecit, ut Romani eum, tamquam ecclesiæ servatorem suspicientes, in summum pontificem elegerint, indito nomine Gregorii, scilicet sexti. Hunc vero statim pro legitimo pontifice habuerunt omnes, in primis Petrus Damiani, qui litteras [a] de ejus electione gratulatorias ad eum scripsit, & ad repurgandam a simoniæ præsertim labe ecclesiam adhortatus est. quod ille quibus potuit modis exsequi tentavit, sed ob brevem duorum paullo amplius annorum pontificatum omnino perficere non valuit, hac provincia Gregorio VII. cælitus reservata.

[a] Petr. Dam. lib. 1. epist. 1. & 2.

Hildebrandi vitæ primordia.

Hic *natus in urbe Roma, parentibus civibus Romanis*, &, quod potius est, *religiosis*, testante Hugone Flaviniacensi ejus æquali, dictus in baptismo Hildebrannus, vulgo Hildebrandus, ab ineunte ætate ecclesiasticis mancipatus officiis, primis annis futuræ dignitatis specimen dedit. Pandulfo in libro de Romanis pontifici-
» bus Hildebrandus dicitur *natus Tuscus de opido Raovaco, ex patre Bonizo*. Adolescen-
» tiam, *assumto sanctitatis proposito*, ait idem Hugo, inter mundi contemtores non
» sine magnis perfectionis indiciis perdomuit. quibus verbis Hugo monasticum ejus institutum significat, quod disertis verbis adstruunt Domnizo, Bruno Signiensis, & Ordericus præter alios: ex quibus Domnizo, ubi de ejus obitu agit, hæc habet:

Hunc monachi flerunt, monachus quia noscitur esse.

In libro de vita Leonis IX. auctore Brunone Signiensi episcopo, laudatur *monachus quidam Romanus nobilis indolis adolescens, Hildebrandus nomine, clari ingenii sanctæque religionis*, quem idem pontifex Romam secum adduxisse dicitur. Ordericus [b] itidem de ejus obitu agens: *Gregorius papa*, inquit, *qui Hildebrannus in baptismate dictus fuerat, a puero monachus fuit, omnique vita sua sapientiæ & religioni admodum studuit, assiduumque certamen contra peccatum exercuit. Per singulos gradus ecclesiasticorum ordinum usque ad summi pontificatus ordinem ascendit, in quo sexdecim annis legem Dei vigilanter observare studuit, &c.* Monasticen professus videtur Romæ in monasterio sanctæ Mariæ in monte Aventino, ubi avunculo suo abbati dicti monasterii commendatus fuisse traditur a Paulo Bernriedensi canonico regulari, vitæ ejus scriptore, qui eum *natione Tuscum* dicit, uti & Pandulfus: at præferenda Brunonis Signiensis auctoritas, qui eum Romanum dicit; & Hugonis Flaviniacensis, qui eum *in urbe Roma*, & quidem *parentibus Romanis* natum asserit. Præceptorem habuit in discendis litteris Laurentium Amalfitanum archiepiscopum, si qua Bennoni hac in re fides, Gregorii VII. adversariorum antesignano, qui Laurentium magum, & Gregorium ab eo magicis artibus imbutum fuisse insigni commento scribit: cum e contrario Petrus Damiani in libro de vita sancti Odilonis, auctor æqualis, qui eum vidisse & nosse potuit, *sanctæ ac veneranda memoria* Laurentium, græce ac latine doctum dicat. Hunc Gregorius VI. domi secum retinuit in suo archipresbyterio ante portam Latinam, ubi sine dubio Hildebrandus eo magistro usus est, addictus quippe jam tum Gregorio VI. quem in Germaniam discedentem comitatus est, ut scribit Otto Frisingensis, immo Hildebrandus ipse, qui jam pontifex in concilio Romano anni M LXXX. hac de re ita loquitur: *Vos enim scitis, quia non libenter ad sacrum ordinem accessi, & invitus ultra montes cum domino papa Gregorio abii: sed magis invitus cum domino meo papa Leone ad vestram specialem redii ecclesiam.* Hæc Gregorii VI. in Germaniam deportatio post tres annos facta est per Heinricum imperatorem, qui eum pontificatu deturbavit. Non assentior Paulo Bernrie-
» densi, qui Hildebrandum adolescentem in Franciam profectum fuisse dicit, com-
» parandæ eruditionis causa, & carnis petulantiæ domandæ molestia peregrinatio-
» nis: indeque moram fecisse aliquantum temporis in aula Heinrici III. Post hæc Ro-
» mam reversum, invidiam incurrisse æmulorum; ob idque in Germaniam reverti
» statuisse; at, cum ad Aquas-pendentes venisset, visione beati Petri in Urbem re-
» vocatum fuisse. Constat quippe ex ipsius Hildebrandi testimonio mox relato, eum

[b] Orderic. lib. 7. p. 639. V. p. 456. 530. & seq.

ANN. CHR. 1044.

cum Gregorio VI. in Germaniam adiisse: unde, cum Wormatiæ in aula Heinrici imperatoris demoraretur, a Leone IX. pontifice electo Romam reductus est, ut postea videbimus. Nec is solus hujus auctoris error est. nam & Hildebrandi pueri futurum meritum scintillarum circa eum emicantium visione ait innotuisse B. Mayolo abbati Cluniacensi, quem ante natum Hildebrandum decessisse constat. Quod attinet ad monasterium beatæ Mariæ in Aventino, ubi Hildebrandus sub avunculi abbatis disciplina monasticen professus videtur, obscura est ejus origo, quod modo redactum est in prioratum militum Jerosolymitanorum. Duo alia erant in eodem monte Ordinis nostri monasteria, unum sanctorum Alexii & Bonifacii, quod modo tenent Hieronymiani monachi; alterum sancti Sabæ, unitum a Gregorio XIII. collegio Germanorum sancti Apollinaris.

S. Benedicti monasterium apud Melfim.

Romæ tunc degebat Laurentius [a] Amalfitanus archiepiscopus e nostris, græce & latine doctus, ut mox dicebam, qui Hildebrandum divinis, humanisque litteris erudiisse dicitur. Ejus tempore quidam Amalfitani cives, qui tunc apud Melfim Apuliæ urbem versabantur, S. Benedicti monasterium construxerunt, locum suppeditante Angelo abbate sancti Petri in latere montis, quem Vultum vocant, eo pacto, ut in illa S. Benedicti ecclesia orare possent, ac sepeliri. Angelus iste *presbyter & monachus & abbas* ecclesiæ sancti Petri [b] in latere ejusdem montis dicitur in ipsius instrumento apud Ughellum. Nulla modo vestigia utriusque monasterii restant.

a V. lib. 56. n. 90.
b Ital. sac. to. 7. p. 251.

LXII. Humbertus Brunoni episcopo scripta offert.

Hildebrando in cardinalitia dignitate adjunctus fuit Humbertus, qui hoc tempore in Mediano-monasterio [c] sub Lamberti abbatis disciplina privatam vitam agebat. Hoc quippe anno, qui Lamberti [d] abbatis sextus erat, laudes seu responsoria, ut vocant, sanctorum Cyriaci martyris, Gregorii papæ, Hildulfi ac Deodati episcoporum, necnon Columbani abbatis & Odiliæ seu Othiliæ virginis rythmice ac metrice composuit, eaque Brunoni episcopo *decantanda* seu *modulanda*, id est in cantum redigenda, tradidit, ut Richerius & Johannes de Bayone testantur. Hinc nata familiaritas Brunonem inter atque Humbertum, qui Bruno summus pontifex creatus, Humbertum secum in Italiam duxit, eumque postea cardinalem & Silvæ-candidæ episcopum creavit. Fallitur Richerius, cum Humbertum Mediani-monasterii abbatem [e] vocat.

c V. lib. 52. n. 7.
d sup. n. 5.
e Spicil. to. 3. p. 320.

LXIII. Daguliaci cella.

Dum de Brunone episcopo incidit mentio, occurrit in præsens ejus instrumentum pro monasterio sancti Apri de cella Daguliaci, quam Galterus de Daguliaco, assensu conjugis suæ Adilæ construxit, ac monasterio sancti Apri subjectam esse voluit. Positus est hic locus Daguliacus * in pago Segetensi, in finibus Leucorum & Lingonum, olim pendens a Domno-Valerico, a cujus subjectione Bruno episcopus Daguliacum exemit, ejusque ecclesiam beatæ Mariæ nuncupavit: Widricus vero abbas sancti Apri plurima eidem ornamenta contulit. Galterus porro advocatiam hujus loci sibi & uxori suæ atque uni heredum suorum retinuit. Hæc omnia constant ex litteris Brunonis episcopi, qui *diffinitionem prabendarum* sic disponit inter monachos ejus loci & *capellanum*, (sic eum vocat) ut capellano assignet quinque modia frumenti cum siligine, vel pisæ, vel fabæ, quinque modia speltæ, totidemque annonæ, privatas missas, primam missam ad corpus defuncti, peras *, scilicet peregrinorum benedicendorum, nuptias, purificationes mulierum, sepulturam *albatorum*, confessiones, festum sanctarum animarum absque candela, in quinque festivitatibus annualibus singulos denarios, & in ipsis festivitatibus cum fratribus refectionem, eleemosynam defuncti, quantum vivus donaverit: monachis autem, quorum ecclesia est, reliqua concedit. *Acta sunt hæc anno ab incarnatione Domini* M XLIV. *indictione* II. *epacta* XIV. *concurrente* VI. *regnante Heinrico secundo Romanorum augusto, anno pontificatus domni Brunonis* XVIIII. *urbis comite Rainardo juniore; Segetensis pagi, in qua ipsa cella sita est, comite Rieuino juniore.* His litteris Bruno Dei gratia Leucorum præsul subscribit, & post eum apposita sunt signa Hugonis de Cysa urbe Italorum, Herberardi archiepiscopi Trevirorum, Adalberonis Mettensis episcopi, Theoderici Virdunensis episcopi, Hugonis Chrysopolitani archiepiscopi, Widrici abbatis sancti Apri, Herberti primicerii, Herberti archidiaconi, Walterii comitis, Rainardi comitis, Odolrici comitis, & aliorum. Qui hic dicitur Hugo *de Cysa urbe Italorum*, is est unus ex quatuor episcopis, qui cum Brunone electo Romanorum pontifice natalem Domini celebrarunt Tulli-Leucorum, ubi primus nominatur Hugo de Cysa urbe Italorum, legatus Romanorum. Prædictas

* Devilly.
* V. inf. n. 80.

ANN. CHR. 1044. litteras renovavit Petrus episcopus interventu Richardi abbatis & fratrum sancti Apri anno M C LXXXIX. & post annos sex Cælestinus III. *Warnerio priori sanctæ Mariæ de Daulcio*, ejusque fratribus possessiones ejusdem cellæ confirmavit.

LXIV. Coriense monasterium conditur. In Asturiis sub hoc tempus conditum est Coriense monasterium in honorem beatæ Mariæ virginis & sancti Johannis-Baptistæ in Ovetensi diœcesi, & quidem in territorio Persico super fluvium Narceïæ. Monasterii auctor fuit Piniolus Ximenes comes una cum conjuge sua Ildonica, Munionis filia, qui ad ejus dotem multas contulêre possessiones, & quasdam ecclesias, quas permutatione facta cum Froilano Ovetensi episcopo comparaverant. Eidem etiam abbatiæ sex alia monasteria subjecere, nempe S. Martini de Vesulio, sancti Johannis de Santo, sancti Michaëlis de Cano, sancti Antonini de Villa-nova, sanctæ Mariæ de Miades, & sancti Martini de Mantares, ut fusius legitur in primariis [a] Pinioli & Ildonicæ litteris, quibus

a Yepes cent. 6. script. 4.

„ constituunt, ut omnes vicini vel extranei, qui sub regula sancti Benedicti militare
„ voluerint, pro loci facultate in monasterium Coriense admittantur. Si qui vero ex
„ servis suis huic sancto loco in aliquo contrarii exstiterint, ad pistrinam revocari vo-
„ lunt, & centum ictibus flagellari. Ceterum in potestate abbatis & fratrum relin-
„ quunt, ut patrocinium istius monasterii, cui voluerint, committant, sive domino
„ papæ, sive regi, seu cuilibet potenti personæ, non vero cuiquam ex suis propinquis.

Ex villis monasterio subjectis annuus census præbebatur de *escanda*, de sicera, de carnibus, & de sale. Actum sub æra M LXXXII. Primus ejus loci abbas Arrianus, antea clarus in palatio comitis Pinioli, bonis pollens moribus, a primæva ætate litteris eruditus, quem idem comes ad gradus ecclesiasticos promoveri, & a Froilano Ovetensi episcopo abbatem æra præcedente ordinari curavit absque omni jugo ecclesiæ Coriensis. Unde Arrianus in professione, quam ordinandus abbas episcopo fecit, eidem promittit *obedientiam & reverentiam a sanctis patribus constitutam secundum regulam* sancti Benedicti; *subjectionem vero nullatenus* promittit, ut disertis verbis habet formula ab Yepesio [b] relata. Demum pastoralem curam deposuit Froilanus, factus monachus in prædicto cœnobio, ubi reliquum vitæ sanctissime exegit, & in ejus locum suffectus est Arrianus abbas: cujus in abbatiali dignitate successor fuit Munio, propinquus monasterii conditorum, qui ambo in eodem monasterio jacent. Ibidem sub finem sæculi sexti-decimi abbas fuit Antonius Yepesius, editis chronicis generalibus Ordinis sancti Benedicti clarus, qui ejusdem loci abbatum seriem exhibuit.

b id. ad ann. 1032. c. 1.

LXV. Hildensheimensis ecclesiæ status mutatus. Ex Hispania in Saxoniam venio, ubi in Hildensheimensi ecclesia ingens facta conversio est. Thietmaro quippe episcopo, subita morte prævento, Azelinus regius capellanus hoc anno successit, ut ex chronico Saxonico necdum edito discimus. Tum vero, cum *monasterium* seu ecclesia igne conflagrasset, idem contigit quod in Bremensi ecclesia contigisse superius vidimus: ubi post ejus incendium, cano neorum mores pristinum vitæ communis institutum abjecerunt. *Hactenus Hildensheimensis clerus*, ut chronographi verbis utar, *tam districta religione obsequio Dei se*
„ *mancipaverat, ut in professione canonica, districtione gauderet monachica.* Si quis
„ choro, mensæ, dormitorio non dico deesse, sed tardius adesse, nisi aut gravi ne-
„ cessitate irretitus, aut licentia munitus, præsumsisset; scholarem disciplinam de-
„ nuo subire cogebatur, artiori disciplina in claustro detentus, ubi lectioni scriptu-
„ rarum, psalmorum meditationi, aliisque similibus officiis severius operam dare te-
„ nebatur. Delicatioris etiam vestitus nulla canonicis cura, ita ut *gulas* (pellium ge-
„ nus) *quibus nunc ardet clerus*, penitus nescirent; *linguas* seu fimbrias *pelliciales ac*
„ *manicas, non pallio, sed ingrato panno ornarent*; & *claustrali districtione clausi, re-*
„ *nuntiato nondum sæculo, sæculum nescirent.* Hæc institutio ac censura usque ad Aze-
lini sexti-decimi præsulis tempora perseveravit: cujus pontificatu irrepsit ambitio-
„ sa curialitas, in victu lautior, in vestitu mollior, quæ, *disciplina mollito rigore,*
„ *claustri claustra laxavit.* Hæc carptim ex chronico Saxonico: quæ idcirco refero, non quod illius ecclesiæ clericos nostris accenseri velim, sed quod hæc institutio potissimum ab episcopis nostri Ordinis, Altfrido, Thiethardo, Othwino, Osdacho, Bernwardo, & Godehardo, quorum primus & duo postremi sanctitate insignes, exculta fuerit.

LXVI. Lotharingiæ ducis. „ Addit chronographus, Gozelonem ducem Lotharingiæ obiisse hoc anno: cujus
„ filius Godefridus, nobilissimæ indolis juvenis, atque in re militari admodum exer-

AN. CHR. 1044.

citatus, quia ducatum patris obtinere non potuit, arma contra rempublicam corripuit; Adalbertum ducem, quem Heinricus patri ejus subrogaverat, prœlio victum occidit, cædes hominum & populationes agrorum maximas fecit, & loca omnia usque ad Rhenum, præter ea, quæ vel murorum præsidio hostilem impetum subter fugerant, vel se pecunia redemerant, in cinerem redegit. Brevius Sigebertus: *Gothelo dux obiit, cujus filius Godefridus, dum ei ducatus Mosellanorum denegatur, altero ducatu*, scilicet Lotharingiæ-inferioris, *repudiato, contra imperatorem rebellat*. Aliter rem narrat Hermannus, nempe Gozelonem ducem Lotharingorum Gozelino filio suo, quamvis ignavo, ducatum suum, a rege Heinrico promissum, relinquere disposuisse: alterum vero ejus filium Godefridum, jam dudum ducem, scilicet Mosellanorum, cum ducatum Lotharingiæ-inferioris fratri debitum, contra fas a rege Heinrico sibi obtinere nequivisset, fide postposita, in pium regem rebellasse. Hermanni sententiam non immerito præfert Miræus: cum constet, Fridericum ducem, qui Gozelino Ignavo post quatuor annos successit, Antuerpiæ, Trudonopoli, adeoque in Lotharingia inferiori dominatum fuisse. Hic excursus opportunus ad res subsequentes illustrandas.

LXVII. Alwoldus Londoniæ episcopus obit.

In Anglia Alwoldus Londoniensis præsul, qui & ante episcopatum, & in episcopatu, abbatis jure Eoveshamensi cœnobio præfuerat, cum episcopatum administrare præ nimia infirmitate minus valeret, Eoveshamium se recipere voluit. at cum fratres haud assentirentur, ablatis maxima ex parte libris & ornamentis, quæ ipse eidem contulerat loco, ad Ramesiense monasterium secessit, cui ablata ornamenta contulit, ibique VIII. kal. Augusti, feria quarta defunctus est. Eodem tempore, in generali concilio Londoniæ habito, religiosus Eoveshamensis monachus Wlmarus, qui & Manni, IV. idus Augusti, feria sexta, sui monasterii abbas ordinatur. Hæc ex Turgoti historia.

LXVIII. Robertus abbas Gemeticensis succedit.

Alwoldo episcopo, quem Willelmus Elfevordum vocat, in sede Londinensi subrogatus est Rotbertus Gemeticensis abbas, agente Edwardo rege, a quo in Angliam, ut vidimus, accersitus fuerat, postmodum factus primas Cantuariensis. Cum Londoniæ pontificatum regeret, monasterii sui memor, multa eidem ornamenta contulit cum libro sacramentorum, ad cujus calcem hæc verba adscripsit.

Libri Sacramentorum.

Notum sit omnibus, tam præsentibus quam futuris per succedentia tempora fidelibus, quod ego Rotbertus abba Gemmetensium prius, postmodum vero sanctæ Londoniorum sedis præsul factus, dederim librum hunc sanctæ Mariæ in hoc mihi commisso monachorum sancti Petri cœnobio, ad honorem sanctorum, quorum hic mentio agitur, & ob memoriale mei, ut hic in perpetuum habeatur. quem si quis vi, vel dolo, seu quoquo modo isti loco subtraxerit, anima sua, propter quod fecerit, detrimentum patiatur, atque de libro viventium deleatur, & cum justis non scribatur, & severissima excommunicatione damnetur, qui vel unum de palliis, quæ dedi isti loco, subtraxerit, sive alia ornamenta, candelabra argentea, seu aurum de tabula. amen. In eo habetur collecta de sancto Mauro.

In eadem Gemeticensi bibliotheca alter asservatur codex pontificalis, annorum amplius septingentorum, ex Anglia itidem allatus, qui fuit olim monasterii Lanalatensis. Initio exhibetur episcopus nudo capite cum ornamentis pontificalibus, manu sinistra manipulum gerens pollicem inter & indicem: cui adstat sacerdos cum stola, non decussata supra pectus, sed ex utroque latere pendente, qui similiter manipulum in sinistra gestat, habetque librum præ manibus. In secundo folio verso exhibetur item episcopus ecclesiam consecrans, cappa indutus, qui dextra virgam tenet, non recurvam, sed in pomum desinentem, sinistra manipulum, ut supra. Sequitur post eum clerus, id est sacerdotes, & monachi habentes caputium in capite acuminatum, extremi laïci. Deinde subsequitur ordo ad consecrandam ecclesiam: in cujus primis litaniis post sanctos Hilarium, Martinum, Gregorium & Silvestrum, invocatur sanctus Benedictus ante sanctum Augustinum, aliosque pontifices; & post sanctum Remigium sanctus Columbanus; inter sanctas Scholastica. In hoc ordine dedicationis ecclesiæ, post illatas in eam reliquias, pontifex *ponit tres portiones corporis Domini intus in confessione altaris, & tres de incenso, & recondatur intus reliquia.* In benedictione monachorum formula professionis habetur in hunc modum. *Ego frater Deodatus promitto stabilitatem meam, & conversionem morum meorum, & obedientiam secundum regulam sancti Benedicti coram*

ANN. CHR. 1044

Deo & sanctis ejus, in præsentia domni N. abbatis. In ordinatione subdiaconis & diaconis porriguntur de more instrumenta : & *fit consecratio manuum diaconi de oleo ac chrisma*, sub his verbis : *Consecrentur manus istæ* &c. In ordinatione presbyteri fit *consecratio capitis cum oleo* sub hac forma : *Vngatur & consecretur caput tuum cælesti benedictione* &c. Denique in benedictione regis funditur oleum *cum cornu* super caput ipsius. Ante unctionem infirmorum exhibetur imprecatio contra raptores & prædones ecclesiarum, maledicendos *ab ore sancti Petri apostoli principis apostolorum, & omnium azymorum episcoporum sui subsequentium.* deinde sequitur hæc imprecatio : *Divinitatis suffragio Lanalatensis monasterii episcopus, omnibus sanctæ Dei ecclesiæ notum sit, quia quidam homines raptores, perversa cupiditate incitati* &c. In ordine visitandi infirmum, recitatis quibusdam precibus, sacerdos *accipit infirmi confessionem*, &, si cunctis voluerit dimittere, sanctam ei tribuit unctionem. Interim recitantur litaniæ, in quibus sanctus Benedictus iuvocatur primus inter omnes confessores etiam pontifices, scilicet sanctos Martinum, Hilarium, Silvestrum, Gregorium, Augustinum, Birinum, Cuthbertum, Eudocum, Remigium, & Germanum : post quos invocantur sanctus Maurus, sancti Columbanus, Antonius, Macarius, Basilius, Ercenwalus & Justinus. Unctiones fiunt indicativo modo. Unguntur labia, collum, cetera membra solito more. Deest ordo ad ministrandum viaticum, forte avulsus. Hæc extra lineas ad recreandos paullisper lectorum animos, & ad conservandam notitiam monasterii & episcopatus Lanalatensis, quæ omnino obliterata est. Rotberto in regimine Gemeticensis monasterii suffectus Godefridus abbas, de quo infra. Non omittendum id, quod legere memini in uno necrologio Gemeticensi, in quo pridie nonas Martii præscribuntur preces *pro illis, qui dederunt & fecerunt libros, prima die quadragesima*, quando scilicet libri singulis distribui solent ex regulæ præscripto.

LXIX. Coventria monachis datur, & fit episcopalis sedes. Hoc etiam anno Leofricus comes Herefordiæ cum uxore sua Godiva magnopere amplificavit, & quasi de novo restruxit Coventriæ monasterium, a Cnuto rege pro virginibus ædificatum, ditavitque opibus amplissimis; & ejectis sanctimonialibus monachos substituit, Leofwino abbate eis præposito, qui post annos duodecim Licidfeldensis episcopus factus, Wl.ium habuit successorem. Licidfeldensis sedes tempore Lanfranci Cestriam translata est anno M LXXV. per Petrum episcopum : cujus successor Robertus de Limesy, cum monasterium Coventriense suæ diœcesis multo auri & argenti thesauro a comite Leofrico locupletatum comperisset; cupiditate incitatus sedem suam transtulit Coventriam anno M XCV. quæ a priori sede abest millibus [b] quinque & viginti, aquilonaribus Britannis collimitanea. Hoc porro monasterium a comite Leofrico constructum dicitur *tanto auri & argenti spectaculo*, ut angusti viderentur parietes ecclesiæ thesauris recipiendis. adeo ut Robertus episcopus ex una trabe, quæ scrinia sustentabat, *quingentas marcas argenti* corraserit, teste Willelmo Malmesburiensi. vir tantæ duritatis in monachos, ut eos miserabili stipe aleret, ac vix ad populares litteras, immo nec ad regularis disciplinæ amorem adspirare sineret, ne vel ciborum affluentia delicatos, vel regulæ ac scientiæ vigor contra se redderet elatos. In ambabus autem Coventriensis ecclesiæ porticibus jacent Leofricus & Godiva loci conditores, in quibus Godiva maxime prædicatur, quæ cum thesauros suos vivens ibi totos congessisset, jam moritura *circulum gemmarum*, quem filo insuerat, ut singularum contactu singulas preces numeraret, collo imaginis sanctæ Mariæ appendi jussit, quæ gemmæ a gnaris centum marcis argenti æstimabantur. In eodem monasterio asservabatur brachium sancti Augustini, quod Egelnothus archiepiscopus, ex urbe Roma revertens, *emit centum talentis argenti & talento auri*, si Willelmo credimus. Sub finem sæculi duodecimi Hugo Coventriensis episcopus monachos [c] expulit ab ecclesia cathedrali : in qua Hubertus Walterus Cantuariensis archipræsul monachos restituit ex mandato Cælestini V.

a Angl. sac. to. 1. p. 433.

b Vuillelm. Malmesb. de episc. Cestr.

c Monast. Angl. to. 1. p. 303.

LXX. Coronæ B. Mariæ origo. Prædictum *circulum gemmarum*, ad quarum contactum singulas preces Godiva numerabat, genus quoddam rosarii fuisse veri simillimum est : tum quia nobilis hæc mulier beatæ Mariæ devotissima erat, testante Rogerio Hovedeno, idque probatur ex eo, quod hunc circulum collo imaginis beatissimæ Virginis appendi jussit; tum quia ejusmodi rosarii recitatio jam tum in usu erat. cujus rei indubitatum nobis argumentum suppeditat Hermannus abbas in libro de restauratione cœ-

ANN. CHR. 1044.

nobii sancti Martini Tornacensis, in quo auctor laudat instauratores Lesciensis in Hannonia monasterii, Theodericum de Avesnis, & Adam ejus conjugem, filiam Hilduini comitis Roceiensis, quæ *angelicam illam salutationem singulis diebus sexagies replicabat.* ob idque beata Virgo pro Theoderico ejus sponso, ad judicium Dei postulato, intercesserit. quæ res in tantum vulgata est, ut etiam Golceguinus, filius alterius Adæ, qui avunculo suo prædicto Theoderico successerat, *easdem salutationes beatæ Mariæ quotidie replicaret, militibusque suis eas dicere suaderet.* Hæc origo videtur Coronæ, quam vocant, beatissimæ Virginis, repetenda proinde ab ineunte sæculo duodecimo, quo id contigit. Plura hac de re legesis in præfatione nostra [a] ad acta sanctorum Sæculi quinti.

[a] *Præfat. sæc. v. n. 115. & seq.*

LXXI. Elienses abbates.

Post mortem Leoffini Eliensis abbatis, quæ hoc anno [b] contigisse dicitur, rex Edwardus Wilfricum cognatum suum ex novo Wintoniæ monasterio ad Eliense regimen assumsit, & a Stigando tunc Norwicensi episcopo, post Cantuariensi primate, ordinari curavit. Wilfrico frater germanus erat Gudmundus, cui ille absque titulo & subscriptionis testimonio, inconsultis monachis, quædam sui monasterii prædia concessit, quæ Gudmundus a Turstano abbate, Wilfrici successore, ad vitam denuo accepit anno M LXVI. quo Turstanus a Stigando archiepiscopo benedictus fuit. Mortuo Wilfrico, Stigandus abbatiam Eliensem, aliasque usurpavit, immo & episcopatus, & pro suo nutu aliis contulit.

[b] *Angl. sac. to. 1. p. 609.*

LXXII. Siwardus Cantuariæ coadjutor.

Hoc ipso anno [c] Edsius Dorobernensis archipræsul, cum præ infirmitate pastorale officium implere non posset, Siwardo Abendoniæ abbati, quem prudentia plurimum vigere noverat, vices suas commisit, & ipse vivens & volens potestati decessit. Sunt qui Siwardum archiepiscopum ordinatum dicant: alii tantum chorepiscopum, quæ Gervasii Dorobernensis [c] sententia est. Willelmus Malmesburiensis eidem sententiæ favere videtur, cum ait, Edsium apud regem & comitem satis egisse, *ut Siwardus abbas Abendoniensis succederet. Sed cum ille in ipsum, qui honorem intulerat, ingratus, etiam necessario victu infirmum fraudaret; jam designatus successor eliminatus est, datusque ei episcopatus Roffensis, quo leviaret verecundiam, quo detrimentum consolaretur.* Fuit igitur tantum *designatus* archiepiscopus Willelmi judicio, non ordinatus. Verum subdit Willelmus, Rotbertum, qui ex Gemeticensi monacho Londoniæ episcopus erat, Siwardo suffectum fuisse. quod non ante annos quinque factum postea videbimus. Siwardus per id tempus vices archiepiscopi egisse dicendus est ut chorepiscopus, qui Edsii nonnisi *designatus* successor erat. Gervasius scribit, Siwardum chorepiscopum apud Abendoniam defunctum, ibidem sepultum fuisse. Eidem in præfectura monasterii ad quadriennium subrogatus est Æthelstanus [d] ejusdem loci monachus, eique mortuo Sperafoc de monasterio sancti Eadmundi.

[c] *Script. x. p. 1651.*

Abendonienses abbates.

[d] *Angl. sac. to. 1. p. 167.*

LXXIII. Glaber Rodulfus historiam absolvit.

Florebat hoc tempore Glaber Rodulfus, monachus Cluniacensis, ac discipulus Odilonis abbatis, cujus mandato historiam rerum sui temporis quinque libris scripsit, eidemque nuncupavit. In prologo ait se eam ordiri ab anno millesimo, qui primus erat Heinrici secundi regis Saxonum, tertius Rotberti Francorum regis: sed tamen in duobus prioribus libris multa ante hunc annum facta commemorat, & a libro tertio res ab anno millesimo gestas narrare incipit. Desinit liber quintus in electione Gregorii VI. hoc anno in Benedicti IX. locum suffecti: qui vir religiosissimus ac sanctitate præcipuus ab eo dicitur. cujus videlicet bona fama, quidquid prior fœdaverat, in melius reformavit. His in verbis desinit Glabri historia, quæ proinde ultra hunc annum non protenditur. Obstare tamen videntur ea, quæ in capite primo libri v. referuntur de conjugio Heinrici tertii regis Saxonum cum Agnete filia Willelmi Pictavorum ducis, quod *quinto post quadragesimum atque millesimum dominicæ incarnationis annum* contigisse idem Glaber tradit, & quod de eclipsi *sequenti anno, id est quadragesimo-sexto post millesimum*, facta narrat. Verum Agnetis cum Heinrico rege connubium anno M XLIII. contractum fuisse testatur Hermannus, ejus temporis scriptor, & Lambertus Scafnaburgensis: quibus chronicon Andecavense suffragatur [e], in quo Heinricus anno M XLIII. & quidem kalendis Novembris, Agnetem duxisse traditur. atque adeo dicendum est, mendum irrepsisse in Glabri contextum; aut certe commode interpretandum esse: cujus rei argumento est, quod Glaber hoc conjugium proxime post annum M XLI. commemorat, resque subsequentes quæ ante annum

[e] *Labbe bibl. to. 1. p. 276.*

ANN. CHR. 1044.

M XLV. contigere. Eadem proinde correctio adhibenda videtur vulgato chronico Hugonis abbatis Flaviniacensis, in quo Heinricus Agnetem duxisse dicitur anno M XLV. & quarto post anno Richardum Virdunensem abbatem obiisse, quem anno M XLVI. obiisse ex eodem auctore constat. Relato enim Heinrici cum Agnete conjugio, subdit luem in urbe Virdunensi usque adeo deseviisse, ut civitas illa fere in solitudinem redigeretur. quod malum ut averteretur, visum fuisse Richardo episco-
» po, beati Vitoni implorandum esse auxilium; ideoque sacrum ejus corpus e fere-
» tro exponendum, & sollemni processione deferendum, contradicente Richardo
» abbate, quippe Sancti corpus non esse inquietandum. Verum, cum nihilo minus
» in sententia perstitisset antistes, remque executus esset; Richardum abbatem præ-
» dixisse, fore ut quintum abhinc annum non videret episcopus; abbas vero, qui
» demum assenserat, ante quintum pariter annum e vita excederet. quod utique pro-
» bavit eventus. Quarto enim necdum exacto, viribus corporis destitui cœpit sanctus
» abbas, & non multo post decessit.

ANN. CHR. 1045. LXXIV. *Angelramnus abbas Centulæ paralyticus.*

Annus insequens post millesimum quadragesimus-quintus Angelramni Centulensis abbatis supremus fuit. Sub finem vitæ paralysi sic affectus, ut nec manum ad os ducere, nec in lecto se movere valeret; superno Conditori gratias nihilo minus jugiter referebat, nec a divinis laudibus, immo nec a missarum recitatione quotidiana cessabat: qua in re vino cælesti aliquando refectus memoratur. Interim Fulco ejus loci monachus, filius Angelramni comitis, ab Heinrico rege, qui tunc forte in Pontivum venerat, interventu patris sui, abbatiam sibi dari petiit, ignorante Angelramno, & obtinuit. Jamque festivum hac de re epulum quibusdam *militaribus* in refectorio paraverat, cum Angelramnus hoc comperto se ad ostium refectorii deferri jussit, omnesque qui convenerant, ex auctoritate Dei omnipotentis, si ulterius pergerent, diris addixit. quo facto, omnis illa factiosorum turba evanuit. Tum Fulconem accersitum graviter increpuit Angelramnus, eumque, se vivente, ne quidem alterius loci, abbatem fore contestatus est: uti re ipsa contigit. nam Fulco, jam tum Forestensis cellæ abbas a patre designatus, ea præfectura, superstite Angelramno, potitus non est. Verum, ut ejus ambitionem validius retunderet Angelramnus, se ad Heinrici regis præsentiam curru devehi jussit, & graviter increpitum, quod, se vivente, abbatiam Fulconi donasset, ad facti pænitentiam adduxit. Forte per id tempus ad regem accessit Richardus Virdunensis abbas, comitante Gervino ipsius capellano, quem rex Angelramno successorem dari postulavit. Annuit Richardus, at Gervinus obstitit, ni fratrum electio accederet. Hoc comperto, gaudet Angelramnus de tali successore: fratres in concionem vocat, & designatum sibi successorem ab omnibus approbari curat. Mox scribitur *consensus electionis, redditur a sancto viro cura pastoralis.* Ambianis interim substiterat Gervinus, qui fratrum electioni demum assensit, ipsaque die nativitatis beatæ Mariæ a Guidone episcopo sacratur; sacratus Centulam adit, & honorifice accipitur. Ubi vero admissus est, Guarinum præpositum, Regneguardum decanum instituit. Non diu superstes fuit Angelramnus, qui diutina paralysi probatus, demum ad extrema pervenit, & ad cælestem patriam hoc anno migravit v. idus Decembris. Corpus ejus in basilica sancti Richarii ad aram beati Laurentii sepultum est; ad cujus tumulum mulier paralytica sanata dicitur. Nullo tamen publico cultu hactenus honoratus, nec Sanctorum albo adscriptus est.

Fulcone rejecto, Gervinus succedit.

LXXV. *Angelramni discipuli, & scripta.*

Res ab eo gestas scripsit Hariulfus in chronico Centulensi, ubi quosdam ejus discipulos laudat, in his Odelgerum piissimum monachum, qui a puero sacris sub Ingelardo abbate disciplinis informatus, miræ abstinentiæ & obedientiæ fuisse traditur, orisque tam severus custos, ut, cum fratres in communi colloquio aliquid sæculare miscerent, statim secederet in ecclesiam, precibus & compunctioni vacaturus. Mortuus est ante Angelramnum, qui ejus epitaphium composuit, in quo Februarii die nona obiisse dicitur. Multi quoque nobiles Angelramno se litteris erudiendos tradiderunt, ex quibus duo præcipui fuere, Guido scilicet Ambianensis ecclesiæ tunc archidiaconus, postea præsul, & Drogo Taruennensis. Guidonem poëticæ artis amantem fuisse tradunt Willelmus Gemeticensis & Ordericus Vitalis, aiuntque ipsum carmine heroïco librum edidisse, necdum editum, de expeditione Guillelmi Conquæstoris in Angliam. Idem præceptoris sui epitaphium scripsit,

sit, ab Hariulfo relatum. Angelramnus vero, hortante Fulberto Carnotensi episcopo, vitam sancti Richarii versu heroïco composuit, cui alterum libellum itidem metrice de ejusdem miraculis subjecit cum relatione ejus in monasterium Centulense. Ad hæc passionem sancti Vincentii martyris, & vitam sanctæ Austrebertæ virginis metrice reddidit; necnon sanctorum Wulframni archiepiscopi & Walarici abbatis honori proprios cantus aptavit. ANN. CHR. 1045.

LXXVI. Guido ejus frater, Forestis-cellæ abbas.

Eidem frater erat Guido, Forestensis cellæ abbas primus ex eo tempore, quo hæc cella proprios abbates habere cœpit. Id factum a principatu Hugonis Capeti, qui Abbatis-villam Centulensibus abstulit, ut castrum seu præsidium illic ad præcavendos Barbarorum incursus exstrueret, ejusque custodiam commisit Hugoni militi, qui ipsius Capeti filiam, Gelam seu Gislam nomine, uxorem duxerat, non comes, sed monasterii Centulensis advocatus: cujus filius Angelramnus, quia Boloniensis comitis, ab ipso in bello cæsi, relictam in matrimonium acceperat, comes deinceps dictus est, quod nomen ad ejus posteros transiit. Idem Capetus Forestis-cellam dedit prædicto Hugoni militi, qui monachos quosdam Centulenses ibidem clericorum loco substitui postulavit, quibus abbates ex Centulensium grege in posterum præfici statutum est. Horum primus fuit Guido Angelramni frater, qui postea oculorum lumine orbatus, Centulam se recepit, suffecto in ejus locum Hucberto, ibidemque VIII. kalend. Maii obiit, ad tumulum piissimi illius monachi Odelgeri humatus in ecclesiola sancti Vincentii martyris claustro contigua, & epitaphio a fratre honoratus.

LXXVII. Gervini abbatis prima facta.

Redeo ad Gervinum abbatem, de cujus vitæ primordiis hactenus agere distulimus. Ortus ex territorio Remensi (sic primo scriptum ab Hariulfo, ubi *Laudunensi* nonnemo superaddidit) patre Guillenco, matreque Romilde natus est. A puero litterarum studiis eruditus in metropolitana sanctæ Mariæ ecclesia, ubi clerus insignis pietate & doctrina excellebat; dum poëtarum lectione nimium delectatur, mens ejus sensim polluitur turpibus eorum figmentis, jamqoe tum juvenili ardore, tum sodalium instinctu eo ventum est, ut corporis integritas violaretur. Verum Deus, qui sibi in eo aptum vas gratiæ præordinaverat, juvenem ex ipsis diaboli faucibus exemit, tantoque pudore ejus animum implevit, ut ex eo tempore non modo lascivis amoribus, sed etiam sæcularibus studiis nuntium remiserit. Mortuis parentibus, cum esset Remensis ecclesiæ canonicus, sæculum relinquere decrevit. Huic consilio adversabantur sorores ejus duæ, quarum custodia ipsi competebat. Ut ab hac remora se expediret, unam, cui Rotselinæ nomen erat, Haymoni strenuissimo militi noptum dat: alteram Christo collocat in monasterio virginum. Tum ille Virdunum se confert ad Richardum olim Remensem canonicum, tunc sancti Vitoni abbatem, quem eximiæ virtutis fama sibi notum ac venerabilem dudum fecerat, & ab eo in monasterium admitti postulat. Non statim postulanti annuit pius abbas: vitæ monasticæ instituta dura exponit, ac sæpius inculcat. Gervinus ad aspera quæque se promtum exhibet. His induciis protracto anno, tandem monastica veste induitur, & in cœtum fratrum admittitur. Probata dein ejus pietate, factus est primum puerorum custos, tum abbatis capellanus, quem ad loca sacra proficiscentem comitatus est. Reversus ex illa peregrinatione, cum Richardum abbatem, ut paullo ante diximus, in aulam Heinrici regis secutus esset, Centulensis monasterii abbas expetitus est. Ab inito statim regimine disciplinam regularem firmare, vetera renovare ædificia, nova exstruere, dissipata recolligere cœpit. Unde cryptam insignem in honorem beatissimæ virginis Mariæ cum quatuor altaribus condidit, quam XIV. kalend. Novembris dedicavit. Ad hæc monasterii possessiones a quibusdam subtractas vindicare instititit, multaque alia patravit, de quibus in consequentibus agemus.

LXXVIII. Ejus vitæ exercitia.

Quam pie vitam in abbatiali dignitate instituerit, testis est Hariulfus, qui ab eo in monasterium admissus est. Quolibet tempore, nisi obstaret infirmitas, ubi paullulum somni ceperat, e grabato se excutiens, ecclesiam petebat, aras omnes precando circumibat, peractisque precibus ad lectum revertebatur, ad vigilias nocturnas cum fratribus denuo surrecturus. Præter claustralem canonem, alterum de sancta Trinitate, de beata Virgine, de Angelis, de Apostolis, & de omnibus sanctis quotidie persolvebat. Post nocturnas vigilias, cum fratres plerique ad lectos reverterentur, ipse denuo precibus, tum lectioni usque ad lucem vacabat. Quadragesimæ

ANN. CHR. 1045. tempore major illi austeritas : juge cilicium, pánis cibarius cum aquæ potione, insuper ad triduum inedia frequens. Pro lectuli pompa, congesta vilis mattula erat. In sollemnibus vigiliis omnino a cibo abstinebat, totumque ex integro psalterium recitabat. Si quando foras progrediebatur, in itinere psalmos decantare consueverat. Hospitio receptus, mox ad proximam, si qua erat, ecclesiam oraturus pergebat : in mensa lectio, vel divinæ legis meditatio numqnam deerat. Ubi socii lecto compositi erant, ipse lecto clam se proripiens, ad sacras reliquias, quarum capsulam secum deferre solebat, solitas effundebat preces. Præter ea de conversione peccatorum plurimum sollicitus, eorum confessionibus excipiendis sedulam impendebat operam, ita ut diem aliquando integrum jejunus hoc in munere transigeret. qua in re tantum profecit, ut multos scelestos homines non modo ex Gallia & Aquitania, sed etiam ex Hungaria ad resipiscentiam adduxerit. His virtutibus cum floreret Gervinus, a populo *sanctus abbas* vocabatur. Tantum in audiendis confessionibus studium non sustinuerunt clerici, conquesti, quod *absque apostolici licentia homo non episcopus prædicare auderet, & peccatorum confessiones inquireret.* Verum eorum invidiam Leo pontifex repressit, ut postea videbimus.

LXXIX. S. Medardi abbatia a rege protecta. [a] Spicil. to. 2. p. 786.

Per id tempus sancti Medardi abbatia Suessionensis multa gravamina passa erat a Stephano comite, qui eam sibi subjugaverat. Hujus rei indignitate commotus rex Heinricus, abbatiam [a] ab ejus potestate eripuit, & in suam tutelam & protectionem suscepit; tum castrum de Vico super Axonam, quod idem comes invaserat, cum suis adjunctis sancto Medardo restituit. Eidem quoque abbatiæ multas molestias inferebat Rotbertus miles, Couciaci dominus, eique multas iniqnas consuetudines imposuerat, quas rex Heinricus itidem abrogavit. Tunc illius monasterii abbas erat Reinoldus seu Rainoldus, qui, quoniam inconsulto rege sui purgandi causa Romam profectus erat, post quatuor annos abbatia privatus est.

S. Præjecti & S. Quintini abbates. [b] Hemeré p. 35. & seq. [c] ibid.

Viromandensem comitatum eo tempore administrabat Otto comes, & abbatiæ sancti Quintini rector. Is suburbani sancti Præjecti monasterii, quod avus ipsius Albertus a fundamentis exstruxerat, inopiæ compassus, possessiones ejus confirmavit, auxitque, litteris hoc anno datis, quas Hemeræus [b] refert. Tunc Præjectino monasterio præerat Gerardus abbas, ut probat alterum ejusdem Ottonis instrumentum, anno superiori datum, qno villam Curcellas monasterio sancti Quintini-de-Insula contulit, testibus Gerardo abbate Insulano, Gerardo item Præjectino, & Amalrico sancti Michaëlis in Teorascia abbatibus. Gerardo Præjectino abbati jam successerat anno M XLVII. Rainerius, cum Heribertus [c] abbas-comes, rectorque monas-
» terii sancti Quintini, cuidam famulo suo, Herembaldo nomine, amore vitæ contem-
» plativæ accenso, facultatem concessit adeundi sancti Præjecti monasterium, ut ibi
» monachus fieret, resque suas eidem loco tradendi; *laude domini Heinrici Francorum regis, qni abbatiam sancti Quintini vice mea*, inquit Heribertus, *regebas*. quas res
» prædictus Herembaldus *dedit Deo & sancto Præjecto, & Rainero ejusdem loci abbati,*
» *& monachis Deo in eodem loco servientibus*, præsentibus Guidone Remensi archi-
» episcopo, Balduino Noviomensi, Fulcone Ambianensi, & Frollando Silvanectensi
» episcopis, qui istius donationis, si qui futuri essent, violatores excommunicarunt,
» His litteris apposita sunt signa domni Heinrici regis, domni Heriberti abbatis &
» comitis, prædictorum pontificum, Gerardi abbatis de-Insula, & aliorum.

LXXX. Odericus abbas Vindocinensis. * Mazey. [d] V. supra n. 63.

Sub hoc tempus decessit Rainaldus abbas primus Vindocinensis, cui Odericus in annos octo & triginta successit. Ejus mentio sæpe recurret. Interim observanda ejus cbarta sine chronicis notis de Goffrido presbytero ante ordinationem uxorato
„ in villa Maziaco *, cui villæ Maziaci ecclesiæ *presbyseratum*, ut ipse vocat, te-
„ nendum concedit, sicut prius habuerat : *dum samen, sicut spopondit, ordoque sacer-*
„ *dotalis exigit, caste & continenter vixerit*, toto vitæ suæ tempore possidendum, fru-
„ menti scilicet octo sextarios, & quædam alia, baptisterium totum, benedictionem
„ viri & mulieris, offerendam quoque feminæ tempore purificationis ad missam ve-
„ nientis, confessiones omnes, infirmorum visitationes, & agenda mortuorum; præ-
„ ter ea *denaria sacramentorum*, & de signis sonandis; in die vero Crucis-adoratæ
„ eorum, quæ offeruntur, dimidiam partem, uti & in rogationum processionibus;
benedictionem quoque pera [d] si qnempiam de parrochianis suis peregre proficisci contigerit. His conditionibus idem presbyter, *domni O.* id est *Oderici abbatis homo* factus

ANN. CHR. 1045.

est, *fidelitatemque illi ac loco sanctæ Trinitatis cœnobii Vindocinensis juravit*, atque omnium, *quæ ad præsens tam ipse quam uxor ejus legaliter, ab eodem secundum laicalem morem, antequam sacerdos esset, ducta, possidebant. Prædicta vero conjux illius, ab ejus consortio sequestrata, in eadem parochia minime conversabatur.* Ex his intelligitur, presbyteros quoque homines tunc temporis servos monasteriorum factos fuisse : cujus rei antiquius exemplum habetur in libro sexto de re diplomatica, num. LXX.

LXXXI. S. Aviti puellare cœnobiū.

Ad hoc tempus revocanda est origo parthennnis beati Aviti in castro-Duno diœcesis Carnutensis. Hujus parthenonis auctor Wanelo archiclavus seu thesaurarius sancti Martini quasdam res suas de beneficio Carnotensis episcopi, scilicet de « abbatia sancti Aviti in usus sanctimonialium, ibidem jam Deo famulantium, do- » navit, aliaque permulta, quæ in ejus litteris exprimuntur. Hæc autem omnia ea « lege donat, ut locus ille nulli personæ, nulli umquam regulæ aut ecclesiæ, præ- » terquam ecclesiæ beatæ Mariæ Carnotensis, subjiciatur, & libera sit electio abba- « tissæ. *Factum est istud in aula Theoderici Carnotensis episcopi anno ab incarnatione Domini* M XLV. His litteris apposita sunt signa Theoderici episcopi, Fulcherii archidiaconi, Wanelonis archiclavi, aliorumque canonicorum, Fulberti nepotis episcopi, *Hilgaudi futuri episcopi*, Adeliciæ monachæ, quæ forsan ejus loci abbatissa prima fuit, & aliarum. Hoc monasterium etiam nunc perstat sub regula sancti Benedicti.

S. Petro Carnutensi datæ burgi consuetudines.

Eodem tempore Gilduinus vicecomes Carnutensis, una cum Emelina uxore ac filiis suis, suburbano sancti Petri monasterio cedit suburbii consuetudines, quæ sui juris erant, ea conditione, ut monachi pro salute sua Deum precentur, & singulorum post mortem anniversaria celebrent. Subscribunt post Gilduinum vicecomitem Harduinus vicecomes, Elizabeth uxor ejusdem, Guarinus *princeps coquorum vicecomitis*, Durandus pincerna comitis. *Hoc actum est* III. *kal. Maii, regnante invictissimo rege Henrico, secundo anno post bellum, quo captus est Theobaldus comes palatinus.* Id accidit anno M XLIII. quo anno *Thebaudus, filius Odonis comitis, a Goffrido comite Andegavensi captus est* XI. *kal. Septembris*, ut in veteri chronico Salmurensi legitur, & post *triduum civitatem Turonensem reddidit.*

LXXXII. Parthenonis Caritatis abbatissæ & res confirmatæ.

Jam annus septimus-decimus currebat a condito parthenone beatæ Mariæ, Caritatis dicto, quem Fulco Andecavorum comes [a] una cum Hildegarde conjuge sua in prospectu Andecavæ civitatis construxerat : cum Goffridus comes, Fulconis filius, prosperos rerum suarum successus Deo acceptos referens, universas eidem loco factas donationes confirmavit, adhortantibus dilectis sibi matronis, domna Hildegarde comitissa genitrice sua, simulque conjuge sua Agnete, quarum nomina cum eo hujusmodi litteris subscripta sunt, iidemque Huberti Andecavorum episcopi, & Teburgis abbatissæ, forte Leburgis seu Leoburgis primæ ejus loci abbatissæ, cui Bertrada successisse dicitur. *Actum kalendis Octobris intra ipsum monasterium.* Anno insequente M XLVI. Hildegardis comitissa, Jerosolymam profectura, *ubi & secundum desiderium cordis sui defuncta, prope loca dominicæ sepulturæ humata est*, donavit sanctæ Mariæ servos suos, necnon vineam quamdam ; *sanctimoniales & Bertradam tunc abbatissam deprecans, ut eam filiæ suæ Ermengardi, jam tunc viduæ, usu-fructuario in vita ejus habendam dimitterent.* Hæc est Bertrada abbatissa, quæ Eremburgi venerabili viduæ beneficium orationum concessit, cum illa se ipsam, & filias suas, Hersendem & Hildegardem, in monasterio sanctæ Mariæ devovit, & prædium suum in terra Haimonis donavit. Bertradæ abbatissæ successit Beliardis, de qua alias. In chronico Andegavensi [b] Hildegardis comitissa anno M XLVI. obiisse traditur kal. Aprilis, aliis IV. nonas ejusdem mensis. Fallitur chronographus sancti Maxentii, qui eam in monasterio sancti Nicolai ad Fulconem maritum sepultam fuisse scribit. nisi dixeris ejus corpus (quod vix credibile est) reportatum fuisse ex locis sacris, ubi mortua humataque erat.

a lib. 56. n. 47.

b Labbeo 1. bibl. p. 276.

LXXXIII. Theodelini abbatis Malliac. et successores.

Actum est superius non semel de Theodelino Malliaci abbate, quem ineunte anno M XLV. id est kalendis Januarii, apud Burguliense cœnobium, sanctis mysteriis initiatum, spiritum *sæculis æternis* reddidisse tradit Petrus [c] ejus loci monachus. Huic successit *vir mansuetissimus & humilis*, nomine Humbertus, qui Malliacense monasterium quindecim annis rexisse dicitur, atque patientiæ & longanimitatis suæ clarissimum filiis suis specimen reliquisse, ac demum anno M LX. vivendi finem

c id. to. 2. p. 237.

ANN. CHR. 1045. fecisse. Post hunc Malliaco præfuit Goderannus, natione Gallus, atque alterius loci, id est sancti Remigii Remensis, monachus: cujus mandato Petrus mox laudatus libros duos de antiquitate & commutatione Malliacensis monasterii composuit, eidemque nuncupavit. De Goderanno abbate, ac demum Santonensi episcopo plura inferius.

LXXXIV. Salvatoris monasterium Nivernis. Exstat Nivernis basilica Domini Salvatoris, a priscis temporibus decorata monasticis institutis, quam Hugo episcopus antecessorum suorum incuria valde labefactatam, & sancti Benedicti regulis destitutam, (abbatiam vocat) in pristinum restituere gradum cupiens, assensu & consilio Adelelmi ejusdem loci rectoris, Cluniaco tradit, & Odiloni abbati regendam & disponendam committit. Actum Nivernis publice in sancta synodo, VIII. idus Novembris, regnante Heinrico rege. Hactenus illic prioratus est conventualis abbatiæ Cluniacensis.

Moissiacum & Tomeriæ. Eidem olim subjecta erat, ut inferius videbimus, abbatia Moissiacensis, nunc collegiata ecclesia canonicorum sæcularium, cui Pontius Tolosanus comes, eo nomine tertius, hoc anno quamdam donationem fecit, manuque propria firmavit, *& in signum* [a] *suæ concessionis, ungulam sui pollicis in tantum abscidit, ut in hujus facti memoriam sanguis ex ipso exierit, ipsumque locum Salvitatem vocari & esse ab eo die constituit.* Pontius iste conjugem duxerat Adalmodem seu Almodem comitissam, quam Willelmus Malmesburiensis Guillelmi comitis Tolosani uxorem perperam vocat. Sub idem tempus Aldegarius Albiensis episcopus cum suis clericis ecclesiam sancti Remedii de Autrico cessit Petro abbati & monachis Tomeriensis monasterii *ad peragendum in ea divinum famulatum*, ea lege, ut ex rebus ad eam-
» dem ecclesiam ex oblatione fidelium provenientibus monachus & capellanus, qui
» eam rexerint, quinque solidos Albiensi ecclesiæ quotannis in paschali synodo per-
» solvant.

a Catel Comites p. 121.

LXXXV. Dominicus Exiliense monasterium renovat. Per id tempus Dominicus sancti Æmiliani monachus, a Garsia rege Navarræ exagitatus ob eam, de qua superius [b] diximus, causam, in regnum Fredelandi seu Ferdinandi Castellæ ac Legionis regis se recepit, quo ipsius fama jam penetraverat. Jacebat tunc illustre quondam Castellæ-veteris monasterium, & pæne in solitudinem redactum erat, paucis illic relictis sub Munione abbate monachis, qui languentem utcumque disciplinam sustinebant. Miserabilem sacri illius loci statum lugebat præ aliis piissimus quidam monachus, Licinianus nomine, qui Esdram alterum, sanctæ regulæ & domus Dei instauratorem, assiduis precibus & lacrymis a Deo postulabat. Adfuit oranti divina pietas, & Dominicum in illas oras profectum adduxit ad notitiam Ferdinandi regis, cujus cor & animum, ut quondam Cyri regis, ad instaurandum monasterium inflexit. Convocatis itaque regni optimati-
« bus, rex in hunc modum verba fecisse dicitur. Non ignoratis, proceres, quam in-
» signe quondam exstiterit Exiliense monasterium, quod inhabitantium vitio & so-
« cordia pæne ad nihilum redactum cernitis. Tempus est, nisi illud omnino inte-
» rire velimus, ut idoneum ei rectorem provideamus, qui eum redintegret in pristi-
» num statum. Adest nobis in præsens vir quidam eximiæ sanctitatis & prudentiæ,
» quasi divinitus nobis ad hoc submissus, Dominicus nomine, e regno Navarræ di-
» gressus. Hunc prædicto monasterio præficere placet, si quidem vobis ita videbitur.
Assensere omnes communi applausu: ex quibus nonnulli a rege designati Dominicum ad Exiliense monasterium deduxerunt. Locum ac regimen Munio abbas haud ægre cessit viro Dei: qui brevi monasticam illic disciplinam cum ædificiis restituit, ita omnibus omnia factus, ut omnium voluntates ac studia pro nutu flecteret. Hos vero ad frequentandum laborem, qui corpore exercetur, & ad sectandam humilitatem & parsimoniam suo ipsius exemplo, non tantum verbo informabat, monens eos abhorrere affluentes ac superfluentes divitias, deliciarumque illecebras; tamquam pestes christianæ ac religiosæ pietatis. Dum his studiis occuparetur vir sanctus, cælesti quodam viso recreatur, ostensa ipsi in præmium triplici corona: una, ob sæculi abdicationem & contemtum: altera, ob restitutam sanctæ Mariæ ecclesiam, & ob servatam corporis integritatem: tertiam, quæ pretiosior erat, ob instauratum Exiliense monasterium. Tunc temporis monasterio sancti Petri de Arlanza præerat abbas, Garsias nomine, vir vitæ venerabilis, qui viso admonitus est, ut sanctorum martyrum Vincentii & sororum ejus Sabinæ & Christetæ corpora ex civitate Abela, ubi neglecta jacebant, in suum monasterium transferret:

b Supra n. 29.

ANN. CHR. 1041.

cui translationi Dominicus interfuit. De prædicto Fredelando rege, ut id in transcursu observem, intelligendus est sine dubio Petrus Damiani in fine opusculi XLVII. ubi *Stedelandus* (legendum videtur Fredelandus) *imperator Galliciæ* laudatur.

LXXXVI. Casinatium cum Normannis conflictus.

Per eos dies Normanni, qui in ulteriorem Italiam transmigraverant, superbia elati, omnia circumposita loca usque adeo infestarunt, ut ne a ditione quidem sacri Casinatis monasterii temperaverint. Atque ut eos in potestate haberent, arcem [a] sancti Andreæ, firmum sibi receptaculum, construere aggressi sunt, nequiquam intercedente Richerio abbate: qui improborum hominum vicinia exterritus, consilium deserendi monasterii cepit. Interim Rodulfus Normannorum comes, non modica suorum stipatus manu, in monasterium venit, ut pacis specie abbatem comprehenderet, vel forte interficeret. Positis autem in ecclesiæ atrio armis, templum precandi causa cum omnibus suis inermis ingressus est. Tum monasterii famuli, dominorum suorum injurias ultum iri gestientes, præclaram nancti occasionem, hostium equos & arma diripiunt; atque classico campanarum sonitu pulsato, oppidanos omnes ad arma cient. Ita Nortmanni inermes ab incolis oppressi, ex quibus quindecim desiderati; Rodulfus ipse ab intervenientibus monachis vix servatus, in custodiam missus est. Hac victoria elati Casinates, circumjectæ regionis loca omnia, præter arces sancti Victoris & sancti Andreæ, uno die armis recuperant: tum amicorum fulti præsidio, ipsa etiam sancti Victoris arce expugnata, in arcem quoque sancti Andreæ, in qua Rodulfi comitis uxor erat, & quo se Nortmanni ex fuga receperant, arma convertunt. Oppugnantibus acriter restitere adversarii per quindecim dies: sed tandem, invocata sancti Benedicti a Casinatibus ope, ad deditionem compulsi sunt, ac sese monachorum, qui illic aderant, fidei permiserunt: a quibus vix defensi, demum Aversam incolumes se receperunt. Aversanis inde sociorum injurias ulcisci pergentibus obstitit Guaimarius Capuæ princeps, qui Drogonem Nortmannorum comitem abbati reconciliare studuit. Ita ditio Casinatium ab injuria Notmannorum præsenti sancti Benedicti ope recuperata: abbas vero, fidei Nortmannorum diffisus, singula monasterii castra muris & hominum præsidio communivit.

a Chron. Casin. lib. 2. c. 71.

LXXXVII. Guido abbas Casauriensis obit.

Hic annus supremus fuit Guidonis Casauriensis abbatis, de quo superius [b] actum est. Hic sub finem vitæ intra claustra monasterii assiduis jejuniis & precibus finem vitæ suæ præveniens, ægrotare cœpit; statimque convocatis fratribus, qua die & hora moriturus esset prædixit, die scilicet festo sancti Clementis, ea hora, qua in missa recitaretur evangelium, *Euge serve bone & fidelis, intra in gaudium Domini tui.* quod ita evenit. Ipsa quippe die, antequam missa celebraretur, in ecclesiam se portari fecit, sumtoque sacro viatico, cum prædicta evangelii verba legerentur, exspiravit, nono scilicet kalendas Decembris; at ejus memoria ob festum sancti Clementis dilata in diem sequentem. Sepultus est in ecclesia prope claustrum monasterii ad parietem australem, ubi quotidianis miraculis claruisse dicitur a Johanne chronographo, qui librum [c] de ejus vita scriptum suo tempore in monasterio exstitisse testatur.

b lib. 55. n. 19.

c Spicil. to 5. p. 428 & 439.

Adalbertus ejus discipulus & successores.

Ejus tempore quidam Adalbertus [d] filium suum cognominem monasterio sancti Clementis obtulit, sacris & monasticis institutionibus ab eo erudiendum. Hunc venerabilis Guido paterno amore sedulo informavit, atque ita perfectum reddidit, ut a cœnobitica vita ad anachoreticam transierit, ac miraculis coruscaverit. Principio in monte, qui Bletrennius dicitur, solus habitavit. Inde in convallem descendit, ubi sancti Michaëlis ecclesiam exstruxit; tum sancti Eliæ oratorium, positum in fundo sancti Clementis, reparavit. Postea hominum frequentiam vitaturus, secessit in montem Caramanicum, in comitatu Teatino, ibique monasterium sancti Nicolai in loco, qui Civitatula dicitur, ædificavit. Denique, cum in monte Ursa aliquamdiu latuisset, in convallem descendit, & in comitatu Valvensi, in loco, qui Eufinianus dicitur, ecclesiam in honorem sanctæ Trinitatis sub titulo sancti Quirici martyris condidit: ubi vivens & mortuus multis miraculis & virtutibus claruisse dicitur, *sicut libellus de ejus vita conscriptus insinuat*, inquit chronographus: quem libellum, uti & alium, qui de vita sancti Guidonis abbatis scriptus est, non vidimus. Guidonis in abbatiali dignitate successor Franco octo tantum mensibus supervixit. Subrogatus in ejus locum Dominicus, vir religiosus, ex monasterio sancti Fructuosi, quod Caput-montis appellatur, diœcesis Genuensis, assumtus permissu

d ibid. p. 438.

ANN. CHR. 1045. abbatis sui Berardi: de cujus electione chronographus Casauriensium epistolam [a] refert, a monachis triginta-duobus subscriptam, quorum plerique sacerdotes erant, seque presbyteros & monachos dicunt. Iste Dominicus a Romano pontifice Leone IX. primus obtinuit privilegium, quod ejus antecessores vel habere non potuerant, vel insuper habuerant. Idem Dominicus, cum ob praeclaras dotes electus esset episcopus Valvensis, abbatiam simul cum episcopatu retinuit, quod ad eam regendam solus dignus haberetur: qua in dignitate pristinam humilitatem cum monastico habitu servavit, ob id Deo & hominibus gratus & acceptus. Postmodum tamen, cum utrique muneri se sufficere non posse animadvertisset, Berardum sub se abbatem instituit, summarum rerum potestate sibi reservata. Verum, Berardo post sex annos defuncto, abbatiam ad obitum usque retinuit. Ad ordinem revertor.

a ibid. p. 446.

LXXXVIII. Brixiensis parthenonis privilegium. Trajectulae mense Augusto versabatur Heinricus tertius, cum interventu Herimanni [b] Coloniensis archiepiscopi & cancellarii, opidanos Novi-castri, siti in monte Razino in vicinia Gardae, a publicis ministrorum suorum exactionibus immunes declaravit, ut sanctae Dei ecclesiae Domini Salvatoris, & beatae Juliae martyris, in ea apud Brixiam requiescentis, liberius deservire valerent. Hoc puellare nostri Ordinis monasterium erat, de quo jam saepe diximus. *Data anno dominicae incarnationis* M XLV. *indict.* XIII. XI. *kal. Augusti; ordinationis vero domni Heinrici* XIII. *regni vero ejus* VI. *Actum Trajectula feliciter.* quod forte est Trajectum * Suevorum. nam eo anno Heinricus in Germania erat, profectus in festivitate pentecostes in Boëmiam, ubi Petrus rex eum honorifice excepit, eique regnum Pannoniarum subjecit, teste Hermanno-Conracto, qui de triumpho Petri in regnum restituti [c] rythmum composuit. In illo itinere, ut idem auctor tradit, rex e veteri quodam solario corruisse dicitur, sed illaesus: Brunus vero Wirtziburgensis episcopus ex eodem lapsu letaliter vulneratus, post unam hebdomadam VII. kal. Junii obiisse, Adalberonem fortitus successorem, quem Trithemius abbatem monasterii Lambacensis Ordinis nostri, quod tunc a clericis occupatum, serius monachis nostris concessum est, monachum fuisse dicit.

b Bull. Casin. to. 2. p. 81.

* Schwevinfurt.

c Alberic. ad hunc ann.

LXXXIX. Guntheri eremitae obitus. Ibidem autumnali tempore, ut scribit idem Hermannus, Guntharius seu Guntherus eremita ex monacho Altahensi, cujus non semel meminimus, ad Christum migravit, & in Praga Boëmiae urbe sepultus est, in proximo scilicet Breunoviensi monasterio, ut vir sanctus optaverat. Rem ita narrat Wolferus in libro de ejus vita. Polonia sibi subjugata, dux Bretislaus inter venandum illatus est ad vicinos Pragae urbis saltus, in quibus Guntherus cellulam sibi ex virgultis exstruxerat. Cum hac, illac discurreret, subito cervus mirae magnitudinis ei occurrit; quem ille alacriter insecutus, caelesti voce admonitus dicitur, ut latentem in illa silva thesaurum perquirat. Hic inopinato stupefactus oraculo, uno cliente comitatus, oculis circumquaque conjectis, eminus prospicit in vasta solitudine rivulum, virenti circumdatum gramine, & saxum ingens, in quo cellula erecta erat. Illuc reverenter ingressus, invenit senem canitie venerandum, pio horrore perfusus ad ejus adspectum. Tum senex benigne ipsum intuitus, bono animo esse jussit, se Guntherum esse contestatus, qui ducem ipsum e sacro fonte susceperat. Ad haec resumto spiritu percontatur, quo pacto ad id vitae genus vir adeo nobilis devenisset, eique locum & commoda omnia in suo ducatu offert. Ast oblatam gratiam renuit vir Dei, praedixitque imminere sui corpusculi dissolutionem, quod in proximo Breunoviensi monasterio humari postulavit. His verbis duci supra modum consternato & in lacrymas effuso Guntherus: Desine, ait, fili, maestus esse, & ad tuos incunctanter redi, crastino reversurus, si migrationi meae adesse cupis. Ita dimissus Bretislaus, sequenti die ad virum Dei reversus est cum Severo Pragensi episcopo, qui, celebratis missarum sollemniis, dominici corporis & sanguinis viaticum Gunthero ministravit: quo percepto, spiritum Deo reddidit vir sanctus anno incarnationis M XLV. & quidem VII. idus Octobris, sub horam tertiam; sepultus, uti optaverat, in Breunoviensi monasterio, quod ab urbe Praga viginti stadiis distabat. Illic ad ejus tumulum crebra fieri miracula testatur Wolferus ejus vitae scriptor aequalis, haud scio an monachus Altahae-inferioris, ubi Guntherus monasticen professus erat sub Godehardo tum abbate, postmodum Hildensheimensi episcopo, cujus gesta idem, ut quidem nobis videtur, Wolferus litteris mandavit.

ANN. CHR. 1045. XC. Ratmundus Altahæ abbas.

Eidem monasterio tum præerat abbas Ratmundus, cui rex Heioricus, *ob juge* [a] *& acceptabile* ejus *servitium*, decem mansos regales, sitos in comitatu Sigifridi marchionis, boc anno dooavit. *Data* III. *nouas Junii, anno dominica incarnat.* M XLV. *indictione* XIII. *anno autem domini Heinrici tertii ordinationis ejus* XVI. *regni vero* VI. *Actum Bersuich.* quod diploma Theodoricus cancellatius vice Bardonis archicaocellarii recognovit. Bardo quippe archiepiscopus Moguotinus cancellarii munere fungebatur pro rebus Germaoicis, Hermannus vero Colooieosis pro Italicis, ut paullo ante vidimus. Idem Heinricus post tres annos eidem Ratmundo abbati tres alios mansos, *ob fidele* [b] *servitium ejusdem abbatis*, contulit, interventu conjugis suæ Agnæ seu Agnetis, & rogatu Gebehardi Ratispooeosis episcopi, & alterius Gebehardi Eichstadensis. Paullo ante, id est III. kalendas Februarias ejusdem anoi & indictionis, prædictus rex Heinricus, dum Turegi * versaretur, litteras muodiburdii seu regiæ defensionis indulsit saoctimonialibus, quæ *sub canonica regula* Deo militabant in monasterio sancti Sebastiani de Schenis, quod ineunte sæculo nono in Rætia ab Hunsrido comite exstructum fuerat.

[a] Hund. to 2. p. 25.
[b] ibid. & seq.
* Zurich.

XCI. Bernonis abbatis epistola ad Heinricum.

Forte adhuc Turegi morabatur Heinricus rex, cum ad eum epistolam scripsit Berno Augiensis abbas, sub hac inscriptione: *Domino meo, regum invictissimo, Heinrico pacifico, orthodoxa fidei propagatori gloriosissimo, Bern, licet meritorum qualitate omnium suorum extremus, votiva servitutis, assiduaque orationis munus.* In hac epistola Berno Heinricum laudat, quod Petro regi, ad ipsum suppliciter confugienti, sinum pietatis expanderit, & non solum nullam viodictam de his, quæ in se commiserat, sumserit, sed miro caritatis affectu foverit ac juverit, quousque, Christo adjuvante, eum regno suo restituisset. Tum subdit. *Hac pauca habui, qua, vestri amoris impatiens, pro tempore dicerem, vestraque majestatis excellentia benivole dirigerem. Subjeci etiam sermones duos, unum de epiphania, alterum de cœna Domini, in quo aliquid de pœnitentia, etsi non ut debui, tamen prout potui, disputavi: suppliciter deprecans, ut, si dignum ducitis, illos nostris scriptis adnecti jubeatis.* Post hos sermones, iterum redit ad laudes Heiorici: dein agit pro Hirmingarde Turegensi abbatissa, quæ ob stuprum gradu exciderat. *Dico*, inquit, *de Hirmingarta, quondam in Turego abbatissa, sed modo pro sui culpa merito dejecta. Illa quondam cælesti Sponso conjuncta, illud dulce divini carminis epithalamium potuit cantare: Osculetur me osculo oris sui. Nunc, velut adultera & prostituta, virginei decoris cogitur deflere detrimenta.* Et infra. *Nunc igitur regale vestra pietatis decus appello, suppliciterque exoro, ut misericordia opus, quod ex divina inspiratione cunctis in regno vestro manentibus concessistis, huic misera ac infelici femina non negetis.... Ecce nunc ex toto corde ad Deum conversa laborat in gemitu: lavat per singulas noctes lectum suum... Accedat etiam domna mea regina Agna intercessio, qua apud vos, ob Dei amorem, et obtineat pristini honoris redintegrationem.* Hæc raptim & carptim ex codice Villiogensi olim excerpsimus.

Turegensis abbatissæ restitutionem petit.

XCII. Gellonenses abbates.

Sub idem tempus e vivis excessit Gaufredus Gellooeosis monasterii abbas, eo nomine secundus, quo, nt videtur, abbate, Senegundis comitissa, ejusque filius Petrus episcopus, necnon nepotes sui Bernardus comes & Petrus, atque neptes Constantia & Willelma, conferunt sancto Salvatori Gellonensis monasterii, *& venerabili ligno Crucis* illic asservato ex dono Caroli Magni, necooo confessori Christi Willelmo, atque abbati Gaufredo, ejusque monachis, *ecclesiam disruptam, quam vocant sancta Reparata* cum suis adjunctis. *Facta carta donationis* x. *kalend. Martii, feria* IV. *regnante Domino nostro Jesu-Christo.* qnæ ootæ chrooicæ, anno Christi destitutæ, huic anno convenire possunt: siquidem hæc dooatio facta est sub Gaufredo abbate secundo. Huic in monasterii regimine successit Petrus, qui multa præclare gessit. In his ad monasticam professionem admisit Fredelonem virum nobilem, qui alodium suum apud Venrancium monasterio concessit.

ANN. CHR. 1046. XCIII. Clemens II. Gregorio suffectus.

SEquenti anno supra millesimum quadragesimo-sexto, Heinricus Germaniæ rex, Italiam frequentibus pontificiis comitiis, & Normaonorum continnis successibus turbatam audiens, illuc se conferre decrevit, tum ut ingruentibus malis mederetur, tum ut corooa imperiali insigoiretur. Accedeoti occurrit Placentiæ Gregorius VI. qni, rejectis duobus aliis, scilicet Benedicto IX. ac Silvestro III. substitutus fuerat, cumque Sutrium usque secutus est. Illic mense Decembri episcoporum cœtu

convocato, de Gregorii cooptatione actum, quem rex, ob pensionem Johanni as-
ANN. CHR. 1046. signatam, vitio creatum pontificem declarari, ac deponi curavit, ejusque in locum substitui Snidgerum Babenbergensem episcopum, qui Clemens II. dictus est, cui Gregorius pontifex, alias minime malus, insigni modestia cessit. Sutrio inde Romam pridie natale Domini ventum est: postridie ipso die festo Clemens pontifex consecratus, Heinricum imperiali diademate cum Agnete conjuge ornavit.

XCIV. Guido abbas Pomposianus obit. Vix alpes transgressus erat Heinricus, cum nuntiis Pomposiam missis, Guidonem abbatem sibi obvium proficisci jussit. Hic vero statim nuntiis obtemperans, discipulis suis prædixit, fore ut numquam deinceps ipsum visuri essent. quod re vera contigit. nam ex urbe Parma ad opidum sancti Domnini profectus, in morbum incidit, ibique tertio quam ægrotare cœperat die, id est IV. nonas Aprilis, ex hac vita ad cælum migravit, cum Pomposiense monasterium annis quadraginta-octo rexisset. Monachis, qui cum eo erant, defuncti corpus efferentibus, cæcus lumen recepit. Eo silere jusso, ne monachi, miraculi fama vulgata, tanto thesauro spoliarentur, nihilo minus ille vocem extollit, acceptum beneficium alte prædicat. Accurrunt Parmenses, & sacrum loculum rapiunt. Retentum penes eos corpus mensibus septem, quo tempore nulla dies absque miraculo fuit. Ubi eo advenit Heinricus, conquerentibus ereptum sibi patrem monachis, corpus Veronam deferri jussit, & in ecclesia beati Zenonis deponi: quod ille anno subsequente Spiram deportavit, reposuitque in ecclesia sancti Johannis Evangelistæ, postea sancti Guidonis dicta, quæ translatio quotannis exinde sollemnis haberi cœpit. Paullo ante obitum Guido Bonifacium marchionem corripuit, quod more illius temporis maxime improbando, ecclesias venales daret. qua correptione pulsatus marchio, facti pænitentiam egit, testante Domnizone his versibus.

Pomposiæ vovit tunc abbatique Guidoni,
Ecclesiam nullam quod per se venderet umquam:
Hoc pro peccato, multis aliisque patrato,
Vovit adhuc votum, nonnullis denique notum,
Scilicet ad cultum Christi sanctumque sepulcrum
De prope debebat quod pergere, si sibi cedat
Vita, salus tantum vel ad unum pleniter annum.

Hic est Bonifacius, pater inclytæ Mathildis comitissæ, hoc circiter anno in lucem editæ, siquidem anno MCXV. ætatis suæ LXIX. decessit.

XCV. Petri Damiani liber de perfectione monachorum. Guidonis successori O. forte Odoni, abbati Pomposiano, Petrus Damiani nuncupavit opusculum XIII. de perfectione monachorum. In hoc libro luget imminutum fervorem sui temporis monachorum, qui sola hujus professionis veste videantur esse contenti, & monachorum nomen inaniter possidere; ad oculos hominum » prætendentes honestatis imaginem, sed in conspectu occulti Judicis veritatem habere negligentes. Religiosam quidem professionem secundum esse baptismum, & » sancti Benedicti regulam, quæ discretione maxima temperata est, his sufficere, qui » spontaneo desiderio & perfectionis amore sæculum deserunt; non his, qui scelerum » immanitate deteriti, ad vitam monasticam confugiunt, quibus canones pænitentiales » subeundos esse contendit. Unde quosdam monasteriorum rectores arguit, qui plus » tribuentes monasticæ regulæ quam expediat, quibuslibet a sæculo venientibus, » etiamsi graviter lapsi sint, non aliam imponunt pænitentiam, quam ut communem » monasterii ordinem servent; nullum discrimen servantes inter eos, qui in puerili » ætate, & eos, qui gravibus peccatis onusti ad monasterium veniunt. At contraria videtur sententia Eucherii [a] sive Paulini (nam huic tribuitur in concordia [b] regularum) censentis, pænitentiam publicam abrenuntianti sæculo non esse necessariam, » quia conversus ingemuit, & cum Deo æternum pactum iniit; adeoque ex illo die » non memorari ejus delicta, quæ gessit in sæculo, ex quo facturum se justitiam de » reliquo promiserit Deo. Verum id intelligendum de monasteriis illis, in quibus sancti Benedicti regula accurate servatur, non de iis, quorum mollior vita gravioribus peccatis expiandis non sufficit. Huc spectat quod legitur apud Severum Sulpicium [c] de sancto Martino, qui exprobranti sibi dæmoni, quod scelestos homines in monasterium admitteret, respondisse traditur, *antiqua delicta melioris vitæ conversatione purgari.* In consequentibus Petrus varia dat monita abbatibus, præpositis,

a Analect. to. 1. p. 318.
b Conc. p. 21.
c Sever. de vita S. Mart. c. 24.

tis, variisque officialibus, pueris, adolescentibus & senibus, indignatus monachis nonnullis, qui, relictis spiritualibus studiis, totos se in grammaticorum litteras immergunt. ANN. CHR. 1046.

Clementis II. pontificatu Johannes abbas, Petri successor, monasterio Sublacensi praefuisse traditur. Ejus religio praedicatur, studium augendae bibliothecae, & pia mors. Hic quippe ex hac vita migraturus, exemplo beati patris Benedicti in ecclesiam se portari fecit, ibique ante crucem jacens, animam suam Deo commendavit: tum sumto Christi corpore, exspiravit, sepultus ante majorem portam ecclesiae sanctae Scholasticae, postmodum in capitulum translatus. Brevem ejus fuisse praefecturam probat successio Benedicti abbatis, cognomento Grammatici, qui tempore ejusdem Clementis papae monasterium rexisse dicitur, & post eum Atto abbas pontificatu Leonis IX. qui Umbertum Gallum illic instituisse perhibetur. XCVI. Johannes Sublaci abbas.

Ex illis episcopis, qui concilio Sutriensi interfuerunt, unus fuit Halinardus Lugdunensis archiepiscopus, hoc anno ordinatus ab Hugone Chrysopolitano seu Vesontionensi archiepiscopo, qui & ipse praedicto concilio adfuit. Erat Halinardus abbas sancti Benigni Divionensis monasterii, qui ante annos quinque jam designatus ejusdem sedis praesul, acquiescere noluerat, sed Odolrico hanc dignitatem tribui curaverat. Verum post mortem Odolrici, cum delatum sibi denuo honorem rursus detrectaret, jubente incassum Heinrico Germaniae rege, cui Lugdunum tunc parebat; demum ad illum subeundum a Gregorio VI. compulsus est. Profectus ad regem, ut ab eo regalia acciperet, fidei sacramentum praestare noluit, obtendens evangelii & regulae sancti Benedicti interdictum ne juraret. malle se dicens carere sacerdotio, quam transgredi hoc mandatum. Instabant Teutonici episcopi, maxime Sigebaudus Spirensis, ut fidem sacramento, sicut ceteri, firmaret: at rex, ejus constantiam videns, suasione Theoderici Mettensis episcopi, Brunonis Tullensis, ac Richardi Virdunensis ejus amicorum, juramentum ei remisit, verbo & promissis ejus contentus; eumque se praesente ordinari jussit. Ordinatus est autem hoc anno, ut jam dixi, ab Hugone Vesontionensi archiepiscopo in loco, qui lingua Teutonica vocatur *Hebrestein* *, quod in latina Bonas-mansiones significat; ac deinceps apostolicam factis vitam duxisse dicitur, eademque in eo humilitatis virtus emicuisse, *opere multiplicato caritatis*. Romam inde cum rege profectus, Gregorii VI. depositioni, & Clementis II. promotioni interfuit. Divionensis monasterii regimen retinuit Halinardus archiepiscopus pro more illorum temporum usque ad obitum, id est usque ad annum M LII. quo Johannes abbas ei successit. Fallit breve chronicon a sancti Benigni, in quo Halinardi archiepiscopi ordinatio differtur in annum sequentem. XCVII. Halinardus fit archiepiscopus Lugdunensis.

* al. Esbrestin.

a Labbe t. 1. bibl. p. 294.

Paullo ante obitum Odolricus archiepiscopus probavit donationem ecclesiae sanctae Mariae & sancti Baldomeri in pago Forensi, monasterio Saviniacensi a quodam Aschirico factam, cum oblationibus, " *quas attulerint homines peregrini & Romei*, " pergentes ad loca Sanctorum, tam ad beatam Mariam & sanctum Petrum Romae, " quam ad sanctum Jacobum & sanctum Ægidium; quidquid post missam publicam " in ipsa ecclesia oblatum fuerit, id est si monachi ibi manentes, post missam communem, aliam celebraverint. Facta est haec charta *die Jovis, luna prima, anno ab incarnatione Domini* M XLVI. *regnante domno Heinrico imperatore in Burgundia. Data per manum Walterii monachi, in praesentia domni Udulrici archiepiscopi & domni Duranti abbatis*. Fallit in vulgatis indictio sexta, quae hoc anno quarta-decima erat. XCVIII. Saviniaco ecclesia S. Baldomeri data.

Hic annus supremus fuit Richardi Virdunensis abbatis, rebus pie gestis insignis, cui ob id Gratia-Dei cognomen erat. Is vires corporis minui sentiens, monasteriis, quae per se ipse regebat, singulos dicitur praefecisse abbates, scilicet Catalaunensi S. Petri coenobio Odilardum, cujus ordinatio facta est b anno sequenti: Bello-loco in Argonna aequivocum suum Richardum; sancti Urbani monasterio Stephanum; & sancti Hucberti Andaginensi coenobio Theodericum. Verum, ut de aliis verum sit, non ante annos novem Theodericus Andagino praefectus est. Una restabat sancti Vitoni abbatia, cujus abbatem electioni fratrum permisit. Sic omnibus fere exoneratus, totum se ad exitum suum Domino commendandum composuit. Tum febribus graviter vexari coepit. quo comperto, Richardus episcopus, quem ipse e sacro fonte susceperat, instituerat que, ad eum accessit, nec inde usque ad ejus XCIX. Richardus Virdunensis abbas obit.

b Labbe to. 1. bibl. p. 296.

ANN. CHR. 1046.

obitum recessit., ab illo noctu & interdiu non passus avelli. Advenerunt quoque vicinorum locorum episcopi & abbates ad eum invisendum; aderant quoque magnates, immo & inferioris ordinis quam plurimi: adeo ut in ejus obitu tota regio commoveri ac turbari videretur. Instante obitu, oleo sancto inunctus est a Richardo episcopo, confessione data, viatico cælesti refectus, mox in lectulo expositus, jacuit in cinere & cilicio contra sancti Nicolai altare, quod ejus oculis conspicuum erat. Post hæc reliquias, Jerosolymis ab se allatas, reverenter exosculatus, eas, quas collo gestare consueverat, ante se exposuit. Interim fratres, quibus salutaria dedit monita, coram eo dominicas passiones legebant, & loca quædam ex libro quarto Dialogorum sancti Gregorii papæ: quæ omnia ille attente audiebat. Ubi vero corpus ab inferiori parte emori sensit, Sanctorum reliquias a pedibus protraxit ad pectus, ubi eas reclinavit; tumque animam Deo reddidit XVIII. kal. Julii, illucescentis diei hora fere tertia, regiminis sui anno XLII. Patris oculos clausit Richardus episcopus: pollinctores funeris Richardus, Odilardus, Stephanus abbates ab eo designati, & Walerannus, qui post eum sancti Vitoni monasterio præfuit. Hi corpus viri Dei procuraverunt; vestibus sacratis induit episcopus, non vilibus, quibus ille se indui præceperat, sed quas paternus amor suggessit, reliquiis super ejus pectus compositis. Elatum funus ante altare sancti Petri, ubi missa a pontifice celebrata januis clausis ob nimiam turbam populi, qui demum admissus cum lacrymis & planctu irruit. Atque ut omnium devotioni fieret satis, advesperascente die (id tertia tantum die dicit anonymus) corpus ejus prius ad sancti Mauri puellare, inde ad sancti Pauli virorum monasterium, ac demum ad principem beatæ Mariæ ecclesiam deportatum, tota illic nocte remansit, dum canonici vigilias ac preces defuncto persolverent. Inde, missa celebrata, ad monasterium relatum: ubi missam celebravit episcopus, sermonemque de vitæ instabilitate, & beati patris morte habuit. Tandem sollemni ritu sepultum fuit in crypta subterranea ante altare beatæ Mariæ & sancti Johannis-Evangelistæ, sub majori altari sancti Petri prope Madalveum episcopum. Anno M CC XXXVIII. translatum fuit sacrum ejus corpus e crypta beatæ Mariæ ad capellam sancti Nicolai ab ipso inchoatam: ejusque casula tunc incorrupta inventa. Nunc in meridionali ecclesiæ latere visitur ejus tumulus, cui tabula marmorea super quatuor columnas imposita in tanti viri monumentum. Non diu supervixit Richardus episcopus, uti ab eo petierat, ad mensem tantum Novembrem superstes. Qui Richardo abbati successit Walerannus ejus loci monachus, filius erat Gelduini Brituliensis comitis, & Hugonis episcopi Lingonensis frater, qui in Barrensi prœlio [a] in calcaneo graviter vulneratus, vitæ incertus, a Richardo abbate in monachum adoptatus, jam tum decimum in hac palæstra annum agebat. Richardo episcopo successit Theodericus, cognomento Magnus, quem cum imperatoris jussu Virdunum deduxisset Theodericus alter Basileensis episcopus, sancti viri sepulcrum invisit, ejusque tumbam pallio pretiosissimo crocei coloris exornavit.

C. Vitæ scriptores & miracula.

Res a Richardo abbate gestas scripsit anonymus sancti Vitoni monachus, prout ab eis acceperat, qui eum viderant & cognoverant. Easdem fusius prosecutus est in chronico suo Hugo ejusdem loci cœnobita, ac demum abbas Flaviniacensis. Libellum de miraculis ejusdem viri Dei vitæ subjunxit anonymus, in quibus illud observatione dignum, quod cum de sanguine Christi Domini inter celebranda sacrificii mysteria effuso pænitentiam in alterius diei capitulum distulisset, angelum districto gladio pœnam reposcentem nocte videre sibi visus est. qua visione perterritus, intempestæ noctis hora fratribus in capitulum convocatis, se usque ad sanguinis effusionem verberibus affici jussit, ceteros ipse mitius multavit. Consimilis pænitentia pro alio sacrificii defectu a sancto Bernardo [b] Claravallensi abbate imposita. Multa tum in Lotharingia, tum in Francia Richardus monasteria regebat, eisque probatos e suis præfecerat abbates, quos singulis annis ad sanctum Vitonum adesse constituerat. Factum vero est, ut quadam die, dum vir sanctus in capella sancti Nicolai ab se exstructa, recurrente ipso dedicationis ejus die, id est XV. kal. Novembris, missas celebraret; præsentibus septem abbatibus cum numeroso fratrum cœtu, post missæ præfationem, unius fere cubiti altitudine e terra sublatus est. Longe plura de viro Dei relata sunt, sed plura silentio suppressa, quæ famam ejus per totam Galliam celebrem reddiderunt, dignumque fecerunt, qui in Sanctorum

a V. lib. 57. n. 81.

b Bernard. ep. 69.

claſſem referri mereatur. Haud ſcio an obſtitit, quod de eo refert Petrus [a] Damiani, virum ſcilicet quemdam per ſoporem ductum ad infernum, & in tormentis vidiſſe Richardum Virdunenſem abbatem, velut excelſas machinas erigentem, & tamquam caſtrorum propugnacula conſtruentem. *Hoc enim morbo*, inquit, *laboraverat abbas ille, dum viveret, ut exſtruendis inaniter ædificiis omnes fere diligentiæ ſuæ curas expenderet, & plurimas facultates eccleſiæ in frivolis hujuſmodi næniis profligaret. quod ergo fecit in vita, hoc perferebat in pœna.* Sed hoc ſomnium eſt, quod etſi verum eſſe concedamus, id de piacularibus tantum pœnis intelligendum eſſe ipſius epiſtolæ ſcopus probat, in qua Petrus Cinthium ad juſtitiam recte adminiſtrandam excitare vult, ut hoc ei poſt mortem prodeſſe poſſit. Certe ſi monaſterii ſancti Vitoni clauſtrum, quod unum ex Richardi ædificiis supereſt, cum noſtræ ætatis fabricis comparemus, de auctoris modeſtia aliam habebimus opinionem, niſi nos ipſos (quod forte non minus æquum eſſet) reprehendere malimus. Ut enim monaſteriorum ædificia ſolida, modeſta & commoda eſſe decet, & pro locorum conditione utcumque elegantia: ita patrimonium pauperum in ſplendidas & magnificas ſtructuras profundere valde improbandum eſt. quod Richardus abbas non fecit, qui, urgente poblica neceſſitate pretioſiora quæque in egenorum ſubſidium expendit, *beatæ memoriæ vir* merito dictus in litteris Richerii epiſcopi pro ſancti Vitoni monaſterio. Quanta ſollemnitate ejus anniverſarium ibidem olim celebraretur, in obſervationibus ad ejus vitam expoſuimus. Scripſit libellum de vita ſancti Rodingi Belli-loci abbatis primi; aliumque de vita & miraculis beati Vitoni epiſcopi Virdunenſis, monaſterii ſui patroni.

ANN. CHR. 1046.

a Petr. Dam. lib. 8. ep. 2.

C I. Walerannus abbas Montis S. Quintini.

Præter Walerannum, Richardi in ſancti Vitoni monaſterio ſucceſſorem, alter eodem tempore exſtitit Walerannus abbas, alterius Valeranni ſucceſſor, qui ab anno M XL. in annos octodecim ſuburbanum Perronæ monaſterium, ſancti-Quintini-de-Monte dictum, ſapienter adminiſtravit, ordinavitque, & a fundamentis inſtauravit. Ejus gratia Heinricus rex Francorum a Gregorio VI. nondum exauctorato poſtulavit, *ut quamdam cellam, in pago Veromandenſi ſitam, in honore ſanctæ Trinitatis ac ſancti Quintini martyris conſtructam, apoſtolicæ auctoritatis præſidio muniret, quam, ſuggerentibus Rotberti militis bonæ memoriæ filiis, qui eamdem abbatiolam jure beneficii poſſidebant, ad ſacræ religionis cultum venerabilem* rex ipſe *erigere conatus erat, ac regiæ poteſtatis præcepto corroboraverat.* Regiæ poſtulationi annuit Gregorius, vetatque ne nemo ſæcularium, cujuſcumque fuerit dignitatis, hanc abbatiolam uſurpare tentet, ejuſve poſſeſſiones, quas ſingillatim enumerat. *Scriptum per manus Johannis primiſcrinii noſtri Lateranenſis palatii indictione* XIIII. *Data* IIII. *kalend. Martias per manum Petri diaconi bibliothecarii & cancellarii ſacri Lateranenſis palatii, anno primo domni Gregorii univerſalis papæ indictione* XIIII. In necrologio ejuſdem monaſterii laudatur nonis Auguſti *Robertus Peronenſis dominus, ſponſus dominæ Adelydis*, quem puto eſſe Rotbertum illum militem, cujus mentio fit in prædicto privilegio. In eodem necrologio pridie idus Septembris notatur *Adelydis Peronenſium domina, quæ dedit ſancto Quintino Alaniam* * *cum appendiciis ſuis*, & plura alia. Notatur alter quoque kalend. Octobris *Robertus Peronenſis, qui dedit ſancto Quintino villam Oſtricurt, tranſitum Halæ fluminis, &c.* Tunc temporis in eodem monaſterio, ut & in aliis non paucis, monachi quidam recluſi erant, ex quibus complures in necrologio commemorantur.

* Alaine.

C II. Lyræ monaſterium fundatur.

b Gemetic. lib. 8. c. 15.

Inter principes viros, qui tempore Willelmi ducis in Neuſtria florebant, ſpectabilis erat Willelmus comes, Oſberni filius, qui ex utraque linea [b] Willelmum ducem cognatione attinebat. Oſbernus enim pater ejus fuit filius Herfaſti, fratris Gunnoridis comitiſſæ, primi Richardi Normannorum ducis uxoris: mater vero patrem habuit Rodulfum comitem Ibriacenſem ſeu Ivreicenſem, prædicti Richardi ducis fratrem uterinum. Non minus illuſtris fuit Adelicia ejuſdem Willelmi conjux, filia Rogerii de Toënio, qui Caſtellionenſe ſeu Conchenſe S. Petri monaſterium conſtruxit. His ampliſſima patrimonia erant in Anglia & in Neuſtria. nam Willelmus Herefordenſis comes erat, idemque Britolii in Neuſtria dominus, atque ad eum multa prædia in Ebroïcenſi & in Lexovienſi pago pertinebant. Ex his ambo conjuges, ut erant non minus pietate quam genere præſtantes, duo monaſteria conſtruxerunt in honorem beatæ Dei-genitricis Mariæ, unum apud Lyram in diœceſi Ebroïcenſi, alterum apud Cormelias in Lexovienſi: quorum poſterius Willel-

ANN. CHR. 1046.

mus, prius illud Adelicia sepultura sua honorarunt. Lyra duplex est, una Vetus dicta ad Rigellam * fluvium, altera Nova seu Parva, uno lapide a Vetere distans, ex qua prodiit insignis ille Minorita Nicolaus, de Lyra ob id cognominatus, qui in epitaphio suo ita loquens inducitur.

* Rille.

Lyra Brevis, vicus Normanna in gente celebris,
Prima mihi vitæ janua forsque fuit.

Anno M XLVI. Willelmus & Adelicia ejus conjux, *angelica*, ut fertur, *admonitione & divina jussione* cœperunt ædificare Lyrense cœnobium, in loco, qui dicitur Vetus-Lyra, ubi quædam sancti Christophori capella erat, illudque congrue dotaverunt, præposito Rotberto abbate, quem in loco proximo apud Chaletum eremiticam vitam duxisse tradunt. In primariis ejusdem monasterii litteris Willelmus filius » Osberni & Adeliz seu Adelicia ejus uxor concedunt ecclesiæ sanctæ Mariæ semper » virginis, & monachis ibidem sub Rotberto abbate omnipotenti Domino servienti- » bus, gubernante atque regente patriam Normanniæ Willelmo filio Rotberti comi- » tis, ac præsulatum Ebroïcensium procurante Willelmo filio Gerardi, in loco, qui » Vetus-Lyra nuncupatur, *terram de eadem villa*, id est ejusdem villæ, quam idem » Willelmus in suo dominio tenebat, & unum molendinum, & totam aquam ab No- » va-Lyra usque ad *Chalet*, &c. Hæc omnia dedit Willelmus sanctæ Mariæ cum » omnibus ornamentis, quæ domina Adeliz possidebat, vel possessura erat. Hanc monasterii dotem postea idem Willelmus plurimum auxit.

CIII. Amardus abbas Divensis. a sup. n. 18. b Order. lib. 5. p. 460.

Divensis monasterii primordia superius [a] retulimus, ubi primum collocatæ sanctimoniales a Lescelina Augensi comitissa, ejus conditrice, quæ cum eas a vicinis vexari cerneret, hoc anno earum loco monachos substituit. His præfectus Ainardus, abbas ejus loci primus, natione *Teutonicus*, *vir sanctitate* [b] *& litterarum scientia præditus*, qui in monasterio sanctæ Trinitatis prope Rotomagum sub Isemberto abbate vitam professus erat monasticam. Divense monasterium annis uno & triginta laudabiliter rexit. Sanctimoniales in urbem Lexovium * translatæ a Lescelina, quæ alterum illic puellare monasterium exstruxit, ubi & ipsa, suscepto velo, Deo se se consecravit. Primarium ejus parthenonis instrumentum cujus authenticum superest, alias saltem ex parte referemus.

* Lisieux.

CIV. Lanfrancus Becci docet litteras. c sup. n. 44.

Inter ea Lanfrancus, quem ad Beccense monasterium ante annos tres [c] secessisse diximus, illic scholas aperuit. Mox eo confluunt clerici, nobilium filii, immo & nominatissimi scholarum magistri. Hinc laïci potentes & nobiles viri multa eidem monasterio conferunt; factaque est brevi celeberrima omnium Beccensis academia. Etsi vero Lanfrancus in omnibus modestissime se ageret, si qua tamen a fratribus, qui nec multum litterati, nec admodum in religione instructi erant, contra regulam fieri cerneret, impatienter ferebat, eaque Herluino abbati significabat. quæ res fratrum invidiam adversus eum concitavit, metuentium, ne hic aliquando ipsis præficeretur. Id ubi animadvertit Lanfrancus, fugam meditatur, & in solitudinem se subducere cogitat. Quare, simulata stomachi infirmitate, quorumdam carduorum radices, sub specie remedii, a Fulcranno hortulano sibi quotidie afferri rogavit, ut assuesceret ejusmodi edulio, quo in solitudine vesci constituerat. Dum hæc animo agitaret, Herluino abbati ea nescienti noctu apparuit egregiæ indolis Hugo puer nuperrime mortuus, filius Baldrici de Sawarvilla, ipsius Herluini nepos; eique Lanfranci consilium prodit. His dictis abbas attonitus, reliquam noctem duxit insomnem, ac prima luce, mox ut hora loquendi se dedit, Lanfrancum seorsum accersit sibique assidere præcepit. Tum pii patris vox faucibus hæret: lacrymæ ex oculis erumpentes, dolorem testantur. Lanfrancus hoc videns humi prosternitur, » doloris causam sciscitatur. Tandem abbas in hæc verba prorumpit. Heu mihi, in- » quit, cui tale damnum & infortunium intentat Deus! Væ mihi, qui eum, in quo » totius consilii & adjutorii mei spem reposueram, tot lacrymis & precibus experi- » tum, quo hunc locum religione imbuendum speraveram, amitto tam cito! Certe » quando huc te adduxit Deus, frater Lanfrance, preces meas cælitus exauditas pu- » tabam: ego te hujus oneris sarcinæ partem maximam supportaturum confidebam. » Nunc autem, nescio qua de causa, hinc discedere, me relicto, meditaris, & in solitudinem pergere. Obstupuit ad hæc Lanfrancus, secretum suum propalatum

Fugam meditatur.

videns; quo pacto id rescierit abbas, percontatur; reque intellecta, errati veniam petit, nec se deinceps a loco recessurum pollicetur. Hæc omnia Lanfrancus ipse sub fide secreti retulit Willielmo discipulo suo, postmodum Cormeliensi abbati qui hæc, scriptis ad Beccenses litteris, quæ [a] exstant, nota fecit. ANN. CHR. 1046.

[a] Gerberon in notis ad S. Anselmi lib. 1. ep. 41.

C V. Berengarius errores spargit.

Per id tempus Berengarius Turonensis clericus, qui sub Fulberti episcopi disciplina litteras didicerat, apud Turonos in ecclesia sancti Martini scholas tenebat. Cum vero per se, ait Guitmundus, attingere philosophiæ altioris secreta non posset, neque enim homo ita acutus erat; novis saltem verborum interpretationibus singularis scientiæ laudem sibi arrogare, & cujusdam excellentiæ gloriam venari, qualitercumque poterat, affectabat. Sed postquam a domno Lanfranco de re quadam parva in dialectica turpiter confusus fuisset, & per eum liberales artes revivisceren, & ad eum confluerent omnes: ille desertum se a discipulis dolens, ad scrutanda impudenter divinarum scripturarum sacramenta, homo in his minime versatus, se se convertit: & ea quorum novitate omnium animos permoveret, oculosque ad se traheret, studiose perquirens, maluit esse sub aliqua hominum admiratione hæreticus, quam sub oculis Dei vivere catholicus. Hinc sæculi hominibus, qui peccare impune cupiunt, placentia dogmata aperuit, legitima videlicet conjugia, quantum in ipso esset, & parvulorum baptisma evertens: altero, ut pessimis hominibus illicitos concubitus permitteret: altero, ut, negato infantibus baptismate, adultis postmodum baptizandis peccandi frena laxaret. Ad hæc veritatem corporis Christi in Sacramento-altaris contra omnium ecclesiarum fidem negare ausus est, ut minus timidos redderet eos, qui tantum sacramentum indigne perciperent. quæ omnia cum per se, tum per egenos scholasticos, quibus vitæ necessaria præbebat, quaquaversum poterat, disseminare satégit. Hæc fere Guitmundus initio libri primi: ex quo intelligitur, Berengarii hæresim ex invidentia & superbia ortam esse, id quod futurum prævideràt Fulbertus ejus magister.

C V I. Hildegardis comitissa Roncereio benefica obit Jerosolymis.

Sub id temporis Goffredus Andecavorum comes, adhortantibus dilectissimis sibi matronis, domna Hildegarde comitissa genitrice sua, simulque conjuge sua Agnete, confirmat universas donationes, quas bonæ memoriæ genitor suus Fulco illustrissimus comes fecerat puellari monasterio sanctæ Mariæ, quod eadem mater sua prope civitatem Andecavam in ripa Meduanæ fluminis exstruxerat. His litteris apposita sunt signa ipsius Goffredi comitis, Hildegardis & Agnetis, Huberti episcopi, & Tetburgis abbatissæ. *Actum kalendis Octobris intra ipsum monasterium.* Paullo post decessit Tetburgis abbatissa, cui Bertrada hoc anno successerat, quo anno venerabilis comitissa Hildegardis, Jerosolymitanæ peregrinationis iter aggressura, *ubi & secundum desiderium cordis sui defuncta, prope loca dominicæ sepulturæ humata jacet*, sanctæ Mariæ servos suos donavit cum quadam vinea juxta monasterium sita, cujus usum-fructuarium Ermengardi filiæ suæ, jam tunc viduæ, concedi postulavit. Sed cum illa fratris sui Goffredi iram incurrisset, hic illam vineam ipsi abstulit, & concubinis suis donavit. quo defuncto, Goffredus ejus ex sorore nepos, & in comitatu successor, Salmurum *castrum & vineam ipsam ab Adelait Theotisca, quæ fuerat postrema ejus avunculi uxor*, gravi pecunia redemit, illamque vineam sanctimonialibus reddidit. Eadem Bertrada abbatissa Eremburgi venerabili viduæ dedit beneficium & communionem orationum, cum se ipsam & filias suas, Hersendem & Hildegardem, in monasterio sanctæ Mariæ devovit, data insuper terra Hainonis. Bertradæ successit Beliardis, tertia loci abbatissa.

C V I I. Casæ Dei monasterium condi cœptum.

Jam tertium in solitudine annum agebat Rotbertus [b] Brivatensis canonicus, cum, multis ad ejus imitationem eo confluentibus in dies, aliisque non paucis idem competentibus, necesse fuit construere monasterium, in quo, velut in ovili dominico, sub regulari & monastica disciplina, omnes unanimiter habitarent. Favit huic consilio multorum fidelium pietas, qui certatim in hos usus præsidia & pecunias conferre gestiebant. Hanc occasionem sibi divinitus præparatam videns Rotbertus, ratus ad suæ periculum animæ pertinere, si tot hominum saluti, propriæ quietis respectu deesset; habita super hoc cum fratribus suis deliberatione, assensu quoque & consilio Rencnnis Arvernensis episcopi, quem ipsius avunculum fuisse tradunt, monasterium cum summa omnium gratulatione ædificare cœpit juxta ipsum locum, in quo solitariam cum paucis vitam ducere optaverat, cœ-

[b] Sup. n. 57.

ANN. CHR. 1046.

ptumque opus intra breve tempus ex fidelium oblationibus & donis prospere consummavit, idque regia & apostolica demum auctoritate confirmari curavit.

CVIII. Arulensis basilicæ dedicatio. [a] *Act.* 131.

Exstat in Elenenti diœcesi Arulense monasterium, sæculo decimo constructum, cujus nova basilica in honorem beatæ Mariæ hoc anno dedicata est. Ejus rei acta habentur in appendice Marcæ-Hispanicæ [a] cum his chroniois notis. *Anno ab incarnatione Domini nostri Jesu-Christi millesimo quadragesimo-sexto, æra millesima octuagesima quarta, indictione decima quinta,* XVII. *kal. Decembris, anno decimo-sexto, quo post decessum venerabilis memoriæ Roberti regis Francorum suscepit regni gubernacula filius ejus Henricus, factus est conventus episcoporum in cœnobio sanctæ Mariæ perpetuæ virginis, territorio Arulensi, ad dedicationem basilicæ ipsius Dei-genitricis, simulque principum patriæ ac reliquorum fidelium utriusque sexus, ætatis & ordinis. Actum est autem hoc instinctu & ordinatione domini Wifreai sanctæ primæ sedis Narbonensis archiepiscopi, & domni Berengarii pontificis Elenensis, ad cujus diœcesim pertinet ipse locus, qui eamdem ecclesiam .. dedicavit.* Ab iisdem episcopis confirmata sunt ejusdem monasterii privilegia, tum pontificia, tum regia; concessaque facultas abbati & monachis ejusdem loci judicandi de omnibus excessibus, qui commissi fuerint intra terminos prædiorum suorum. Ad hæc comprobatum est ab iisdem privilegium Sergii papæ, quo sancitum erat, ut cuilibet pænitenti, qui pro facinoribus suis ab ecclesiæ liminibus segregatus esset, liceret eamdem ecclesiam ingredi, & divinis mysteriis ibidem interesse. quod argumento est, pænitentiam publicam necdum tunc penitus obsolevisse. Adfuere huic dedicationi Willelmus comes Palliarensis & Stephania comitissa ejus uxor, Raimundus-Guifredi comes Ceritaniæ, Gauzfredus comes Ruscinonensis, Adalais comitissa, Pontius abbas sancti Genesii, Petrus abbas sancti Petri Rodensis, Raimundus abbas sancti Andreæ Suredensis, Willelmus-Dalmatius vicecomes, & alii.

CIX. Ermenaldus abbas S. Petri-Vivi obit. [b] *Spicil. to.* 2. *p.* 743.

Hoc ipso anno decesserunt duo nostri Ordinis abbates præter jam laudatos, scilicet Ermenaldus [b] abbas sancti Petri apud Senonas in Gallia, & Drutmarus abbas Corbeiæ-novæ in Saxonia. Obiit Ermenaldus VIII. kal. Novembris, sepultusque est in claustro sancti Petri. Huic successit Gerbertus monachus ejusdem loci, jam ante annos duodecim creatus abbas sanctæ Mariæ extra muros urbis, qui locus modo puellare Ordinis nostri cœnobium est. Gerberto abbati Gilduinus archiepiscopus, qui multas Ermenaldo molestias facesserat, restituit caput sancti Quiriaci, quod a prædicta basilica sanctæ Mariæ in matrem ecclesiam sancti Stephani transtulerat. Eodem tempore Frotmundo Trecensi episcopo subrogatus est Mainardus archiclavis sancti Stephani; deposito per Leonem IX. Gilduino, postea factus Senonensis archiepiscopus, qui abbatiam sancti Petri & monachos, quos inter ab infantia nutritus & litteris eruditus fuerat, magnopere dilexit.

CX. Drutmarus quoque abbas Corbeiæ-novæ.

Ante aliquot menses obierat Drutmarus Corbeiæ novæ abbas, vir religiosissimus, scilicet XV. kal. Martii. Post octo dies, id est VII. kalendas ejusdem mensis, præsente Heinrico Germaniæ rege, omnium fratrum concordibus votis electus est Ruthardus ejusdem loci cœnobita, vir doctus, VII. idus Martii, ordinatus a Rothone episcopo Patherbrunnensi. Eodem anno incendium Corbeiense accidisse legitur in annalibus Corbeiensibus: ubi subditur, anno sequenti Ruthardo abbati ab Heinrico rege, communi principum consilio, adjudicatum fuisse, ut universa monasterii sui officia, exceptis quatuor principalibus, ad nutum suum institueret. Corbeiam-novam rexit usque ad annum M LI. quo abbas Hersfeldensis factus est, ex iisdem annalibus. Ex quo refellitur, id quod scribit Nicolaus [c] Schatenus, Ruthardum ob quædam delicta & discidia biennio abhinc ab officio amotum fuisse, & in ordinem redactum.

[c] *Annal. Paderb. p.* 528.

CXI. Godefridi ducis facinora & pænitentia.

Idem auctor hoc anno refert diploma Heinrici regis, qui Wolfango Abdinchofensi abbati ejusque cœnobio curtem & vineam quamdam largitus est VII. kal. Julias Aquisgrani, ubi Godefrido Mosellanorum duci, Gibboso dicto, qui in regem ob negatum sibi Lotharingiæ-inferioris ducatum rebellaverat, ob idque proprio ducatu privatus, in carcerem conjectus fuerat, e custodia relaxato, & ad ejus pedes prostrato, Mosellanorum ducatum restituit, Lotharingiæ-inferioris principatu Friderico, Heinrici Bajoariæ ducis fratri, concesso. At Godefridus anno sequenti ad ingenium rediit, & redintegrata rebellione Neomagi palatium & Virdunensem ecclesiam, injectis in urbem ignibus, absumsit: cujus facti tantopere mox eum

ANN. CHR. 1046.

pœnituit, ut se flagellis verberandum publice exposuerit, interque cæmentarios, mancipii instar, lapidem ad instaurationem ecclesiæ comportaverit, ut ex Lamberto Scafnaburgensi discimus. qui addit, Godefridum *capillos suos, ne tonderentur*, pœnitentiæ scilicet publicæ causa, multa pecunia redemisse. Hanc cladem fusius refert Laurentius [a] de Leodio, sancti Laurentii monachus, in continuatione historiæ episcoporum Virdunensium, ubi hoc incendium anno secundo Theoderici episcopi contigisse testatur, id est anno sequenti. Godefridus postmodum Heinrico per Ermenfridum Virdunensis ecclesiæ archidiaconum reconciliatus, in Italiam perrexit, obsequium præstiturus Bonifacio marchioni : quo mortuo, Beatricem ejus uxorem conjugio sibi copulavit, filiamque eorum unicam Mathildem, filio suo Godefrido desponsavit : exindeque ambo Italiæ marchiones & duces Lotharingiæ exstitere. Insignis vero est, ut dixi, hic annus nativitate ipsius Mathildis, quippe quæ, teste Domnizone, anno MCXV. ætatis suæ anno LXIX. defuncta est.

a *Spicil. to. 12, p. 280.*

CXII. Aliæ mortes duorum episcoporum.

Prædictis mortuis duos alios addo præsules, unum Heribertum seu Aribertum archiepiscopum Mediolanensem : alterum Livingum Wicciorum Domnaniæ & Cornubiæ in Anglia episcopum, quem X. kal. Aprilis, die dominica obiisse testatur Symeon Dunelmensis. sepultus est in Tavistokensi [b] monasterio. Leofrico regis cancellario datus est Cridiatunensis & Cornubiensis episcopatus : Aldredus autem primo Wintoniensis monachus, post abbas Tavistokensis, Wicciorum seu Wigorniæ præsulatum adeptus est. Decessit itaque hoc anno Heribertus Mediolanensis archiepiscopus, non anno M XLIV. ut Hermanno visum est. Id manifestum fit ex ipsius testamento, condito [c] Modoëtiæ anno superiori M XLV. mense Decembri, quo testamento abbati & monachis sancti Ambrosii legat argenti libras duas denariorum Mediolanensium, quotannis a suis heredibus ex quadam curte ipsis persolvendas *per omnes festivitates sancti Ambrosii* ; statuitque ut, si ipsius heredes annuum hunc censum persolvere neglexerint, ipsa curtis veniat in jus & potestatem monasterii sancti Ambrosii, ita ut abbas & monachi divinum pro ipso officium in perpetua tempora peragant. Huic testamento appositum est signum ipsius Ariberti archiepiscopi, *qui propter ægritudinem scribere minime potuit*. Itaque jam ex morbo decumbebat mense Decembri, quo testamentum illud, ut dixi, Modoëtiæ conditum legitur. Inde in urbem se transportari curavit, ubi sexta-decima die insequentis mensis Januarii decessit, humatus in monasterio sancti Dionysii ejusdem urbis, quod ipse condiderat. Annum & diem notat epitaphium, quod Puricellus retulit.

b *Vuillelm. Malmesb fol. 145. & seq.*

c *Puricell. p. 414.*

CXIII. Hildebrandus an prior Cluniaci.

Priusquam hunc annum, huncque librum claudamus, juvat expendere quorumdam e nostris sententiam, qui Gregorium VI. post depositionem hoc anno Cluniacum secessisse putant cum Hildebrando monacho, quem ibidem prioris officium gessisse aiunt ; eumdemque Gregorium ibidem mortuum ac sepultum fuisse. quod nullo veterum testimonio fultum reperio. Illud certum, Hildebrandum trans alpes cum Gregorio abiisse. quod ipse testatur in concilio Romano anni M LXXX. in hæc verba : *Vos scitis, quia non libenter ad sacrum ordinem accessi, & invitus ultra montes cum domino papa Gregorio abii : sed magis invitus cum domino papa Leone ad vestram specialiter ecclesiam redii.* Cur Gregorium trans alpes Hildebrandus secutus sit invitus, non satis apparet. immo id fecisse videtur studio Gregorii VI. ob cujus amorem, cum electus fuisset pontifex, se Gregorium VII. [d] appellari voluerit. Forte Gregorium VI. comitatus est ex mandato imperatoris, ut cum honesto comitatu depositus abduceretur, & exsilium ejus tantisper molliretur, quippe qui tam modeste suæ depositioni acquieverat. Non minor est difficultas, an Cluniacum se receperit Hildebrandus, an vero illic prioris officio functus sit. Sane ita censuit Paulus Bernriedensis ejus vitæ scriptor, quod Otto Frinsigensis [e] dubitanter retulit, ubi ait, Brunonem electum pontificem Cluniacum venisse, *ubi forte tunc præfatus Hildebrandus prioratus, ut dicitur, obedientiam administrabat.* Atqui non Cluniaci, sed Wormatiæ tunc versabatur Hildebrandus, teste Brunone Signiensi, cum Bruno dictus est pontifex, qui eum Wormatiæ invenrum, Romam ut secum rediret, obtinuit. Itaque valde incertum est, ne dicam falsum, an Hildebrandus Cluniaci priorem egerit. quæ opinatio nata videtur ex æquivocatione alterius Hildebrandi præpositi Cluniacensis, quem Johannes monachus [f] in vita sancti Odonis magistrum suum vocat. Huic errori ansam

d *Otto Frising. lib. 6. c. 32.*

e *ibid. c. 33.*

f *Vita S. Odonis mit. lib. 1.*

ANN. CHR. 1046.

præbuiſſe videtur Paulus Bernriedenſis, ubi ait, ſcintillas Hildebrando puero emicuiſſe, hancque ſcintillarum viſionem, ut fertur, oſtenſam fuiſſe ſancto Mayolo, quem ante natum Hildebrandum juniorem obiiſſe conſtat. Certe Bruno Signienſis in libello de vita Leonis IX. mox laudatus, eum monachum Romanum vocat his verbis. *Illis autem diebus, erat ibi*, ſcilicet Wormatiæ, *monachus quidam Romanus, Hildebrandus nomine, nobilis indolis adoleſcens, clari ingenii, ſanctaque religionis. Iverat autem illuc tum diſcendi gratia, tum etiam ut in aliquo religioſo loco ſub beati Benedicti regula militaret.* Nondum itaque ulli monaſterio ſe illic addixerat Hildebrandus, jam tum monachus Romanus: cujus *propoſitum, voluntatem & religionem mox ut cognovit* Bruno Tullenſis epiſcopus, *rogavit eum, ut ſimul cum eo Romam rediret.* cui primum reſtitit Hildebrandus, proptetea quod Bruno, *non ſecundum canonicam inſtitutionem, ſed per ſæcularem & regiam poteſtatem* Romanam ſedem adire videretur. Verum, ubi ei ſatisfecit Bruno, *Romam veniens prædictum monachum ſecum adduxit.* Hæc fuſe relata ſunt a me, ſed, ut puto, non otioſe, ad illuſtranda Hildebrandi merita & vitæ primordia, quæ quidem eo majori fide digna ſunt, quod Bruno Signienſis pleraque Leonis IX. facta ex ipſius Gregorii VII. ſeu Hildebrandi ore ſe accepiſſe diſerte teſtatur.

Neque vero hanc obſervationem, quam veri ac ſinceri amor a nobis exigit, ingratam fore puto Cluniacenſibus noſtris, quorum decora, non ſecus ac nobis propria, adeo minui nolumus, ut contra ea augere, quatenus ſinunt hiſtoricæ veritatis leges, optemus. Certe male omnino de Ordine noſtro mereremur, ſi tam illuſtrem ejus portionem, ex qua tantum honoris & emolumenti toti Benedictinæ familiæ, immo & eccleſiæ provenit, pro modulo commendare non ſtuderemus. Atque ut hoc quod de Hildebrando mox diximus amplius eluceſcat, in toto ſancti Odilonis chartaceo codice nullus occurrit in chartis ejus tempore editis Hildebrandus præpoſitus ſeu prior. Primus quippe invenitur Vivianus anno ſeptimo Hugonis regis. deinde Rainaldus regnante Rodulfo rege Provinciæ: tum Robertus anno incarnationis M XXXII. poſtea Warnerius Heinrici Francorum regis principatu; denique Hugo prior ſub finem vitæ ſancti Odilonis, ejuſdem poſtmodum in abbatiali dignitate ſucceſſor. Sed de his hactenus.

Cluniaci priores ſub S. Odilone.

ANNALES

ANNALES ORDINIS S. BENEDICTI.

LIBER QUINQUAGESIMUS-NONUS.

Ab anno Christi 1047. *ad annum* 1050.

ANN. CHR. 1047.

I. Concilium Romanum.

CORONATO, ut diximus, sub finem anni superioris Heinrico imperatore, novus pontifex Clemens II. rem omnium optimo pontifice dignissimam, sed maxime arduam aggressus est, memorandam scilicet ac necessariam in primis labentis religionis ac pietatis reformationem, qua ecclesia Dei, a ducentis prope annis ægrotans, maxime indigebat. Huc concilium episcoporum convocandum esse pontifici visum est, in quo primum de Simoniæ vulgato malo penitus exstirpando actum, omnisque sacrorum ordinum nundinatio improbata, quæ ad id tempus impune invaluerat. *Quis enim nesciat*, inquit Petrus [a] Damiani, *usque ad hujus Heinrici clementissimi regis imperium, præsulatumque reverendæ memoriæ Clementis papæ, istiusque beatissimi Leonis apostolici, quo nunc videlicet præsule sancta se gubernari gratulatur ecclesia, per occidentalia regna virus simoniacæ hæreseos ebullisse? ita ut quod passim fiebat, licenter admissum ultoria animadversioni nequaquam duceretur obnoxium; & quod erat fere omnibus consentaneum, pro regula teneretur, tamquam legali sanctione decretum.*

[a] Petr. Dam. opusc. 6. c. 27.

II. Petrus Damiani Romam vocatus.

Ut nota erat imperatori Petri-Damiani pietas & eruditio, iteratis litteris Petrus ab eo vocatus Romam est, ut novo pontifici in tam difficili reformationis proposito adesset. Ægre ad hoc iter se comparavit Petrus, nec nisi consulto & jubente pontifice id aggredi voluit. Itaque ad Clementem [b] hac de re epistolam scripsit, in qua ita loquitur. *Ego enim inter utrumque positus, & dies meos, huc illucque discurrendo, perdere timeo; & tamen ecclesiis Dei, quæ in nostris partibus per malos episcopos & abbates omnino confusa sunt, compatiendo, mærore nimio & tristitia contabesco.* Et in fine: *Nos enim sperabamus, quod tu esses redempturus Israël. Quapropter, beatissime domine, sic conculcatam & abjectam stude relevare justitiam, sic ecclesiastici vigoris exhibe disciplinam, ut & pars iniqua a statu superbiæ corruat, & mens humilium ad speranda bona fiducialiter convalescat.* quæ verba innuunt hanc epistolam ante Romanum concilium scriptam fuisse. An Petrus Romam tunc adierit, incertum, qui tamen se multis conciliis a Romanis pontificibus convocatis interfuisse, multa imperatoribus suggessisse alibi dicit, sed nullo fructu. Unde suos [c] monet, ne sub ecclesiasticæ compassionis specie regum aulas irrumpant, neve aures principum, velut

[b] Id. lib. 1. ep. 3.

[c] Id. opusc. 12. c. 30.

AN. CHR. 1047.

„ ſalutaria ſuggerendo, faſtidioſa importunitate pulſent. Credant experto, & in hujus rei ſtudiis non leviter, ſed inaniter fatigato.

III. *Odilo abbas Romam adit.*

Eodem tempore Odilo Cluniacenſis abbas, qui graviſſimo per quinquennium morbo conflictatus, mortem ſibi inſtare præſentiebat, Romam adire conſtituit, ut ad ſanctorum Apoſtolorum limina vitam finiret. Ivit, ibique manſit per quatuor menſes, Clementis papæ frequenti colloquio, & Laurentii Amalfitani archiepiſcopi, viri ſanctiſſimi, cum latine, tum græce docti, conſuetudine recreatus. Poſtquam vero contra ſpem convaluit, benedictione apoſtolica munitus, Cluniacum reverſus eſt: ubi per totum fere annum jejuniis, precibus, ac vigiliis, quoad infirmitas ſinebat, inſtitit, fratres piis monitis inſtruxit, ſibique mortem imminere prædixit. Forte poſt reditum frequentem conventum illum habuit, cujus meminit Gervaſius Cenomannorum præſul in quodam inſtrumento, quo multa eccleſiæ ſuæ [a] legat, diras imprecatus iis, qui hanc donationem violaturi eſſent. *Hæc excommunicatio*, inquit, *facta eſt ab epiſcopis & ſacerdotibus ſubſcriptis, & a pluſquam quingentis ſacerdotibus in ſancta ſynodo ſanctiſſimi abbatis Cluniacenſis monaſterii Odilonis, cujus admonitione hæc egimus.* quod an de capitulo generali Cluniacenſi, an de alia ſynodo intelligendum ſit, incertum.

a *Analect. to. 3 p.* * 311.

IV. *Farfæ abbas mutatus.*

Dum Romæ verſaretur imperator, Almericus Farfenſis abbas ab æmulis accuſatus eſt, quod, etſi litteris utcumque inſtructus, regendo tamen monaſterio impar eſſet. Sed cum hæc nihil apud imperatorem efficerent, id commenti addiderunt, exiguum ab eo ſodrum (ſic annonam militarem appellabant) ſuppeditatum fuiſſe. quod illi ipſi accuſatores maligne ſubtraxerant. Hac re nihilo minus offenſus imperator, Almerico abbatiam abſtulit, eamque Supponi, quem antea rejecerat, conceſſit. Verum non diu ea potitus eſt Suppo. nam anno necdum revoluto deceſſit. Electus in ejus locum Berardus abbas, de quo anno ſequenti. Almerico autem in ordinem redacto conceſſa fuit eccleſia ſancti Martini, in monte illo ſita, ubi uſque ad finem vitæ quiete ac pacifice permanſit.

V. *Imperator Caſinum adit, & in Germaniam redit.*

Rebus in Urbe compoſitis, Heinricus ad Campaniæ turbas ſedandas proceſſit, & primo quidem Caſinum [b] adiit: ubi magno cum honore a fratribus acceptus, planetam purpuream, gemmis ornatam, ſuper altare cum pretioſo pallio poſuit: in capitulo vero auri libras aliquot fratribus obtulit. Inde, ubi ſe eorum precibus commendaſſet, Capuam progreſſus, illic præceptum, aurea bulla munitum, Richerio Caſini abbati indulſit, & Pandulfo Capuæ principatum reſtituit. Ad hæc Drogoni Apuliæ, & Ranulſo Averſæ comitibus Nortmannis, cum ad ipſum veniſſent, atque equos eximios multamque pecuniam obtuliſſent, omnem, quam tenebant, ditionem imperiali auctoritate firmavit. Beneventum inde profectus, cum cives eum non recepiſſent, eos a pontifice, quem ſecum duxerat, fidelium ſocietate ſemoveri fecit. In Lombardiam poſtea revertens, Mantuæ paſcha peregit: tum Parmam progreſſus, cum illic ægrotaſſet, Cadaloo ejus urbis epiſcopo *fodrum & manſionaticum* remiſit, atque ab eo corpus Widonis ſeu Guidonis Pompoſiani abbatis, qui majoribus in dies miraculis inclareſcebat, accepit, Spiramque detulit.

b *Chron. Caſin. lib.* 2. *c.* 81.

VI. *Damaſus II. papa.*

Interim Clemens pontifex, vix nono menſe a ſua promotione expleto, VII. idus Octobris vita functus eſt. tum Benedictus, quem ab imperatore depoſitum diximus, novis artibus ad pontificatum reverſus, illum tenuit per octo menſes, donec imperator, comperto Clementis obitu, Popponem, Brixinenſem in Tiroli epiſcopum, in ejus locum ſubſtitui curavit: qui XVI. kal. Auguſti anni inſequentis conſecratus, Damaſi ſecundi nomen tulit ad paucos dies, nam idibus ipſis Auguſti Præneſte exſtinctus eſt, ſicque Brunoni Tullenſi epiſcopo locum fecit.

VII. *Ecbertus abbas Fuldenſis.*

Etſi ab anno M XLIII. præfectus eſſet Fuldenſibus Rohingus abbas, ejus tamen ordinatio dilata fuit uſque ad finem anni præcedentis: quo anno Heinricum regem in Italiam proſecutus, Romæ in natali Domini conſecratus eſt a Suitgero papa, ut loquitur Lambertus, id eſt a Clemente II. eodemque cum ipſo anno ibidem vitam finivit. Fuldæ ad nominis ſui gloriam [c] reliquit tabulam altaris ab ſe inchoatam, margaritis ac gemmis inſignem; & codicem libros Moralium Gregorii Magni continentem, ut teſtantur verſus eidem codici præſcripti, quos Browerus refert. Ecbertus, qui & Eppo, poſt eum abbas *factus ſtatim poſt natale Domini*, ait Lambertus, non Romæ, ut Browerus putat, ſed in Germania, quo imperator jam tunc ſe receperat. Hic abbas ſtatim a ſua ordinatione cum Adalberone Wirziburgenſi

c *Browver. lib.* 4. *Antiq. Fuld. p.* 292.

episcopo controversiam habuit de jure diœcesano: sed imperator veterem exceptionem firmavit, concessa rectori parochiæ Fuldensis juris dicundi facultate in loca exemta, quam sibi Wirziburgensis archidiaconus arrogabat. ANN. CHR. 1047.

Mortuo quoque hoc tempore Johanne Atrebatensi abbate, Balduinus, cognomento Pius & Barbatus, vacantis abbatiæ regimen commisit Popponi abbati Stabulensi, eximiæ sanctitatis viro, qui ægre assensit, obtenta demum ab imperatore facultate, quam ob dissensionem principum non facile impetravit. Atrebatum itaque accessurus Poppo, Wazonem Leodicensem episcopum, quem olim Leodico pulsum perhumane in suo monasterio exceperat, invisit, ab eoque Naumenem civitatem (Namucum interpretor) deductus, se brevi ante eum moriturum prædixit. Atrebatum inde ubi venit, maxima omnium gratulatione acceptus est ob perspectam sanctitatem: ubi, proprietate monachorum resecta, rebusque in commune collatis, cum cuncta recte composita & ordinata essent, vice sui monasterio præfecit Emmelinum, virum prudentem, prædicti Wazonis episcopi germanum, qui sancti viri cooperator, &, ut vulgo dicitur, dextera-manus erat. Idem Balduinus comes Popponis quoque providentiæ commisit Marcianense monasterium, cui vir Dei Balduinum sui vicarium præposuit, Atrebatensium postmodum abbatem.

VIII. *Poppo S. Vedasto præficit Emmelinum.* *Marcianis Balduinum.*

Per id tempus Rotbertus de Codiciaco, præpotentissimus miles, injustas consuetudines a villis sancti Medardi abbatiæ Suessionensi subjectis extorquebat. quod gravate ferens Rainoldus abbas, eum pertraxit in judicium Heinrici regis, qui tunc in abbatia sancti Stephani apud Cauciacum * villam regiam, ad Axonam fluvium supra Compendium sitam, residebat. Illic in audientia regis constitutus Rotbertus coram [a] episcopis & abbatibus ac nobilibus multis, iniquis illis consuetudinibus cedere compulsus est, annuitque, ut, si abbati aut ministris ejus quamlibet injuriam, aut quodvis damnum intulerint homines forenses; de his abbas per se, aut per ministros suos sententiam ferat. quod si eos ad sarciendum damnum compellere non valuerit; tunc Rotbertus ab ipso, ejusve ministris invitatus id præstet, (quod ejus quoque posteris concessum) *si per eos abbas justitiam receperit, tunc ex justitia, quam vulgo vocant legem, tertiam tantum habebunt partem*, scilicet pecuniariæ multæ. Hoc placitum seu judicium rex propria manu proprioque sigillo firmavit, eique apposita sunt signa episcoporum & nobilium, qui aderant, videlicet Widonis Remorum archiepiscopi, Beraldi Suessionum episcopi, Walteri Meldensium, Gibuini Laudunensis, Drogonis Belvacensium, Rogeri Catalaunensis, atque Frolandi Silvanectensis episcoporum; dein Rainaldi comitis & Guidonis ejus filii, aliorumque multorum. *Descripta vice Rainoldi cancellarii, jubente Rainaldo abbate, anno incarnati Verbi* M XLVII. *regni Heinrici regis nono-decimo*, ab anno scilicet M XXVII. quo vivente patre rex coronatus est. Eadem controversia [b] denuo ventilata sub Philippo rege, Heinrici filio, post annos fere viginti.

IX. *S. Medardo iniquæ vexationes remissæ.* * *Choisy.* [a] *Diplom. p.* 584. [b] *V. lib.* 62. *n.* 99.

Commissum est hoc anno atrocissimum prœlium super fluvium Divam, inter Heinricum Francorum regem & gentem Nortmannorum, quorum nonnulli principes Willelmum ducem agnoscere detrectabant. In quodam brevi chronico Senonensi legimus, ex parte Nortmannorum fuisse triginta-millia peditum & equitum: at ex parte Francorum tria tantum millia bellatorum: a quibus dure Nortmanni cæsi, quorum decem millia perierint. Meminit hujus prœlii Johannes Bromton, ad annum regis Edwardi sextum, illudque commissum fuisse ait apud *Valesdune*, inter Heinricum regem & proceres Nortmanniæ: quorum alios Willelmus, parta victoria, exsilio, alios capite multaverit. Id accepisse videtur Bromton a Roberto de Monte, qui huic prœlio Guidonem, filium Richardi comitis Burgundiæ, cognatum Willelmi Nortmanniæ ducis, interfuisse tradit. Haud scio an hoc prœlium præcesserit, quod certe ad multum tempus duravit, aliud bellum Heinrici regis contra ipsum Willelmum Nortmannorum ducem, in quem quidam Nortmannorum proceres [c] Heinricum regem concitarunt. quo in bello castrum Tegularias, a Willelmo pro pace sibi traditum, & Argentomum combussisse perhibetur. Diu duravit hoc bellum, & quidem fere usque ad obitum Heinrici regis, qui ad fluvium Divam, si Guillelmo [d] Gemeticensi fides est, a Nortmannis victus, pacem cum Willelmo composuit, eique Tegulense castrum restituit.

X. *Nortmannica bella.* [c] *Gemetic. lib.* 7. *c.* 4 *&* 5. [d] *ibid. c.* 28.

In illo bello, quo anno incertum, pater venerabilis Guiberti, qui ex monacho Flaviacensi abbas Novigenti ineunte sæculo insequenti factus est, captus fuit a Wil-

XI. *Guiberti abbatis parentes.*

ANN. CHR. 1067.

a Guibert. lib. 1. de vita sua c. 12.

lelmo duce, cujus hæc consuetudo [a] erat, *ut numquam captivos suos ad redemtionem cogeret, sed perpetua, dum adviverent, carceris relegatione damnaret.* Guiberti parens Evardus vocabatur, miles cum primis nobilis ac locuples in Bellovacis: matris nomen ubique reticet Guibertus, qui passim in tribus, quos scripsit, de vita sua libris, ejus pietatem & facta fuse commemorat. Hæc de mariti *irremeabili captivitate* summopere mærens, cum aliquando intempesta nocte mærorem coqueret insomnis, incumbentem sibi dæmonem, ac suo pondere se opprimentem sensit, ratione quidem libera, sed vocis expers. Tum opportune illi adfuit bonus spiritus, qui ei suggessit, ut sanctam Mariam invocaret. Ad cujus nomen sæpe repetitum malus genius cum magno tumultu aufugit: monitaque est pia mulier a bono spiritu, ut *bona* deinceps *femina* esse curaret. Hæc omnia pedisequis ancillis suis, quæ repentino strepitu excitæ ad ipsam venerant, pæne exanimis retulit. Hoc autem pii liberatoris monitum pia mulier alte memoria retinuit, & accurate observare studuit. Hæc vero longe ante natum Guibertum accidisse testatur Guibertus ipse, de cujus ortu in consequentibus agemus. Aliud parentum infortunium idem [b] refert, nimirum, quod in illis effectus conjugalis quorumdam maleficiis, & forte novercæ invidia, (quæ, cum neptes haberet, aliquam ex illis Evrardo copulare moliebatur) per septennium impeditus sit; quo temporis spatio mater pudicitiam intaminatam servavit contra puellarum & matronarum sui temporis solutos mores, præ quibus major erat in viris pudor.

b ibid c. 12.

XII. Gradulfus abbas Rotomagensis ecclesiæ vicarius designatus obit.

Rotomagensem ecclesiam regebat hoc tempore Malgerius archiepiscopus, qui cum episcopalem ecclesiæ suæ honorem paullatim declinare cerneret, visum est ei, quod & toti clero & universo populo maxime placuit, ut Gradulfum Fontanellæ abbatem, virum prudentia & doctrina insignem, *sibi substitueret, & vicarium sub se benedictione insigniret episcopali: ut res, quibus se minus sufficere perpendebat, ille sua vice suppleret.* Cum vero super hoc negotio Willelmo *principi suggestio fieri* deberet; Gradulfus ad monasterium (nam Rotomagi tunc erat) hac de re apud se deliberaturus reversus est: at tertia die repentino morbo correptus, ad extrema pervenit: *acceptaque corporis dominici & sanguinis communione*, decessit hoc anno, pridie nonas Martii. Hæc auctor anonymus ejus temporis in libro de miraculis sancti Wulframni archiepiscopi Senonensis. Fontanellam per sexdecim annos rexerat Gradulfus, cui successit Rotbertus ejus frater, quo ad regimen Pratensis sancti Germani monasterii translato, Girbertus Fontanellæ præfectus est.

XIII. Pratellis prædia restituta.

Paullo ante Gradulfi obitum Pratellensi virorum monasterio quorumdam prædiorum, ipso agente, restitutio facta est ab Hugone Bajocensi episcopo, qui ea invaserat. Rem ex chartario sic accipe.

* Caën.

† scilicet Pratellensis.

*Notum sit tam præsentibus quam futuris, quod illo anno, quo prius inceptum est concilium de pace apud Cadomum * cum corporibus Sanctorum, invasit Bajocensis episcopus, nomine Hugo, terras sancti Petri Pratellensis, pro quadam conventione, quam structor loci, Hunfridus nomine, cum eo habuerat. Unde valde commoti domnus abbas Gradulfus Fontinellæ monasterii, qui partim fundator illius loci exstiterat; & abbas ejusdem monasterii †, Anfridus nomine, cum nimio labore impetraverunt, ut prædictam conventionem perdonaret, & terras redderet. Nec hoc sine magno pretio potuit fieri. Dederunt enim illi jam dicti abbates centum libras denariorum, & tria argentea candelabra, videlicet duo ex puro argento, & tertium ex auro & argento vel nigella pulcre compositum; & unum calicem deauratum. qua pecunia recepta, sicut præsens subscriptio demonstrat, cartam episcopali auctoritate firmavit. † Ego Hugo Bajocensis episcopus hanc donationem terrarum, scilicet quas dedi sancto Petro Pratellensi precatu Hunfridi, nunc manu & ore confirmo, & episcopali auctoritate earum invasores anathematizo. Amen. Huic conventioni interfuerunt testes, videlicet Rainaldus Drudus, Hugo cognomento Compositus, Rodulfus Sichardus, Radulfus Afaciatus, Richardus Scorta-vetulam, Turstinus filius Rannulfi. Ex parte vero abbatis interfuerunt Gaufridus clericus, &c.*

XIV. Cadomi duo concilia.

Ex his intelligitur, duo per illud tempus habita fuisse Cadomi concilia pro treuga seu pace sancienda: unum ante obitum Gradulfi Fontanellæ abbatis, *prius* in superiori notitia dictum: alterum anno M LXI. sub Maurilio archiepiscopo, de quo inferius. Haud scio an de priori interpretandus sit Fulbertus monachus in libro de miraculis sancti Audoëni archiepiscopi, ubi hæc leguntur. *Instabant causa, quibus*

episcoporum & abbatum provincialis conventus agebatur. Locus hic præfinitus erat sub Cadomensi territorio, propter loci opportunitatem & frugum ubertatem. Huc Sanctorum corpora & reliquias suas convehi universorum consilio decretum fuerat, inter quos venerandus pater noster Audoënus ablatus fuerat. Fit ex tota regione confluentium populorum infinita multitudo. Ibi de pace regni & statu rei publicæ varia per biduum consilia trahuntur, repugnantibus plerisque, quibus ex discordia publica victum rapinæ spes promiserat. Sed præponderavit consilium bonorum, quibus pax & quies publica placebat. Fit igitur in medio de pace jusjurandum. Gaudent omnes, & maxime agricolæ. Redeunt singuli ad castra sua: reportantur & corpora Sanctorum intra tentoria sua. Hactenus Fulbertus in libro de miraculis sancti Audoëni, cujus corpus in reditu miraculis illustratum fuisse tradit. Hæc autem omnia recte conveniunt huic tempori, quo Nortmanni inter se se contra Willelmum principem, & contra Francos bella movebant.

ANN. CHR. 1047.

XV. Fiscamno facta restitutio.

Habitus est hoc anno Fiscamni conventus generalis procerum Nortmannorum, in quo dux Willelmus, commissorum in adolescentia [a] scelerum pænitentia ductus, simulque memor beneficiorum a Deo acceptorum, qui ipsum ab inimicis mirabiliter protexerat, monasterio sanctæ Trinitatis restituit terram Rainaldi vicecomitis, quam ejus pater Richardus eidem monasterio concesserat, postea in beneficium a Johanne abbate datam Gozelino Heddonis filio, qui eam suis hominibus tradiderat. *Actum publice Fiscamni castro, die* XV. *kal. Augustarum in conventu generali, sub præsentia Johannis abbatis, cæterorumque fratrum, anno ab incarnatione Domini* M XLVII. *indictione* XV. Sub id tempus quidam Fiscamnenses monachi, inconsulto abbate, obtentu solitariæ vitæ, jugum excussere: quos Johannes abbas scripta [b] epistola ad officium revocare conatus est. Forte ex eo numero fuit Benedictus ille monachus, qui citra permissum abbatis e Fiscamnensi ad sancti Arnulfi monasterium secessit, quæ res inter Johannem Fiscamnensem & Warinum abbatem sancti Arnulfi rixæ seminarium fuit, ut postea videbimus.

a *Martene miscell. p. 16.*

b *id. p. 19.*

XVI. Vindocino factæ donationes.

Vindocinensi monasterio non ita pridem constructo, cui tunc Odericus abbas præerat, Hucbertus de villa Terboldi, ejusque conjux se suaque omnia tradiderunt. Intercessit Odo Dublellus, cujus erant feudatarii: sed tandem cessit, petente Agnete comitissa ejus loci fundatrice, & Lancelino de Balgenciaco, teste Petro sancti Karilefi abbate. Actum *in galilea* seu navi cœnobii Vindocinensis. Idem Odericus abbas comparavit ab Arnulfo Turonensi archiepiscopo *altare* sanctæ Mariæ de Riparia decem nummorum libris (hi erant illorum temporum mores) tenendum ad vicarios duos: quorum primus nominatus est Albertus monachus Vindocinensis, eo pacto, ut post ejus obitum alter substituatur pro decem libris, quo mortuo, pro quolibet vicario deinceps monachi centum dumtaxat solidos archiepiscopo pro altaris redemtione persolverent. Ubi vides, parochiarum ad monasteria pertinentium curam, quam altaris nomine designabant, concessam fuisse vicariis perpetuis, quorum primus in prædicta ecclesia fuit Albertus monachus. Ejusmodi altaria sub duplici conditione monasteriis concedebantur ab episcopis: una, ut ad singulas presbyteri mutationes monasteria confirmationem eorumdem altarium per præstationem certæ pecuniæ, altarium redemtionem vulgo nuncupatam, ab episcopis obtinerent, quæ altaria *sub personatu* concessa dicebantur: altera, ut ab ejusmodi præstatione immunia essent, ideoque hæc *impersonaliter* teneri censebantur. Verum, quia id genus redemtiones simoniæ expertes non erant, illæ tandem in concilio Claromontano sub Urbano II. prohibitæ sunt. Nihilo minus post concilium institit Ulgerius Andecavorum episcopus, ut Vindocinenses annuum censum pro redemtione altarium ipsi persolverent: sed ei restitit Goffridus abbas, ratus hunc annuum censum non minus simoniæ obnoxium esse, quam præstationem illam ad singulas presbyterorum mutationes. Plura de his in tomo sequenti.

Altaria sub duplici conditione concessa monasteriis.

XVII. Hucberto episcopo Andecavensi succedit Eusebius.

Mortuus est hoc anno Hucbertus Andecavorum episcopus, cui Eusebius, alio nomine Bruno, eodem anno successit, ut breve chronicon [c] Andecavense testatum facit his verbis: *Anno* M XLVII. *obiit domnus Hubertus, dulcis memoriæ Andecavorum præsul,* VI. *nonas Martii: cui successit domnus Eusebius-Bruno* VIII. *idus Decembris, domni Clementis papæ anno primo,* qui jam mense Octobri præcedente obierat. Tempus Hucberti obitus apprime notatum invenio in quadam charta pro monasterio beatæ Mariæ de Caritate seu de Ronceretio, qua Gaufridus comes una

c *Labbe to. 1. bibl. p. 287.*

cum Agnete uxore sua quemdam juris sui colibertum ab omni jure servitutis absolvit, ac liberum facit. Testes Guillelmus comes Pictavorum, & Gaufridus frater ejus, Petrus de Trimolia, & alii. *Actum publice in ecclesia sancti Albini, regnante rege Heinrico, archiepiscopo Turonis Arnulfo, in transacta ante quadragesima defuncto Huberto pontifice Anacgavensi, cum redissent comes & comitissa de Apulia. Scripsit hæc Martinus capellanus, postea Tregarensis * episcopus.* Observatu digna est hæc epocha de itinere Gaufridi comitis & Agnetis ejus conjugis in Apuliam, ut scilicet comitarentur Heinricum imperatorem, qui Agnetem, prædictæ Agnetis filiam, conjugio sibi copulaverat. Confer Lambertum *, & Hermannum ad hunc annum. Idem Hucbertus episcopus, monente Wlgrino sancti Sergii abbate, ejus consanguineo, qui postea Cenomannensis episcopus fuit, sancti Sergii monasterio *præbendam canonicalem* in ecclesia sancti Mauricii restituit *instante mortis articulo*, ut legere memini ad calcem bibliorum sancti Sergii, probantibus ejusdem ecclesiæ canonicis, & Goffrido seu Gaufrido comite confirmante; quam præbendam olim idem episcopus monasterio contulerat, sed postea quorumdam persuasione abstulerat. Idem in extremis per manus prædicti Wlgrini abbatis donavit monachis Majoris-monasterii terrulas duas, unam, quæ Palesus dicitur, juxta fluvium Ladionem *; alteram, quæ Radiolana vocatur prope Calonnam, quæ villa posita est ad lævam Ligeris ripam infra confluentes Meduanæ in Ligerim. Ex hac donatione orta est cella Calonnæ, ex donis Eusebii episcopi aucta, quæ materia litis exstitit inter monachos sancti Sergii & Majoris-monasterii, ex quo Wlgrinus abbas [a] assumtus fuerat.

ANN. CHR. 1047.

* Trecorensis.

* anno 1046.

* Layon.

a lib. 57. n. 73.

XVIII. Berengarii vitæ & erroris initia.

Eusebius episcopus mox laudatus archidiaconum ecclesiæ suæ habebat Berengarium, forte ipsius magistrum, qui etsi ab annis minimum septem Andecavensis archidiaconus, nihilo minus Turonicis scholis præfectus erat. Hic non multo post lapsus est in hæresim, cui favisse creditus est Eusebius, tametsi ab ea se purgare conatus est. Berengarius seu Beringerius, ut passim veteres scribunt, Turonis ortus sub initia sæculi undecimi, Walteri Martinianæ basilicæ præcentoris nepos, post prima litterarum elementa, ad scholas Carnutenses se contulit, ubi condiscipulum in multis habuit Adelmannum, postea Brixiensem episcopum, sub Fulberto præsule, qui morti proximus, futuros ejus errores prædixisse traditur. Ex discipulo factus Turonis magister in Martinianis scholis Berengarius, cum Lanfrancum in Beccensibus frequentari, seque obscurari, & a scholaribus pæne deseri cerneret; præ invidia, ut nomen sibi faceret, nova dogmata, maxime circa sanctissimum eucharistiæ sacramentum fabricare in animum induxit, ut doctrinæ novitate, ut fit, discipulos ad se traheret. Ubi hæc in vulgus spargi intellexit Lanfrancus, acriter, ut par erat, nascentem errorem improbavit. quod cum rescivisset Berengarius, litteras ad eum dedit, quibus significabat, indignum esse tali ingenio, ut Paschasii Radberti ineptias, ut vocabat, præ Johannis Scotti doctrina sectaretur. Hæc fusius prosecuti sumus in præfatione secunda ad Sæculum sextum actorum nostrorum. Quid inde consecutum sit, postea videbimus.

XIX. Carrofi dedicatio.

Non satis accuratum est chronicon Malliacense seu Maxentianum, in quo Carrofensis ecclesiæ dedicatio hoc anno facta dicitur jussu Leonis IX. qui *altare sacratum* eo misisse perhibetur. Hanc dedicationem fecisse dicuntur archiepiscopi & episcopi, numero tredecim, vicinarum provinciarum, abbate Hugone, ejus nominis secundo, qui Fulcherio successerat. In kalendario sancti Sergii Andecavensis hæc dedicatio notatur XVI. kalend. Julii anno a nativitate Domini M XLVIII. quo necdum Leo IX. sedere cœperat. Eodem anno, quo hæc dedicatio facta est, combustum fuit monasterium cum tota villa. Hæc tertia minimum dedicatio est Carrofensis basilicæ, quæ hoc ipso sæculo paucis ante annis dedicata fuerat. Fulcaudus abbas, Hugonis secundi successor, non parum in restruenda basilica laboravit.

XX. S. Michaëlis in Eremo abbatia & cella.

Hoc ipso anno, ut in prædicto Malliacensi chronico legitur, consecratum est monasterium sancti Michaëlis in Eremo, cui tunc Ascho abbas præerat. Ejus tempore condita est cella in loco, qui vulgo Bellanoa vocatur, sita prope Marolium in diœcesi modo Lucionensi. In primariis ejusdem cellæ litteris pius vicecomes Toruacensis Gaufredus, uxorque ejus Adenor, interpellasse dicuntur domnum Aszhonem * abbatem sancti Michaëlis de ædificando monasterio, in loco, qui vulgo Bellanoa nuncupatur, ea conditione, ut monachos pro suo nutu ibidem in-

* sic.

AN. CHR. 1047.

ſtitueret. Traditio facta cum virga, quam abbas ipſe geſtabat. Miſſus illuc e cœnobio ſancti Michaëlis monachus multæ induſtriæ, Savaricus nomine, qui monaſterium eo loci diligenter ædificavit. Poſt mortem Aſchonis abbatis, defuncto quoque Gaufrido vicecomite, qui in extremis monachus factus & apud ſancti Michaëlis ſepultus eſt, Aimericus ejus filius cum ſua matre ſancto Michaëli hanc cellam auferre voluit: ſed tandem ab incœpto deſtitit, acceptis decem libris a Savarico & Hildeberto monachis, in eadem cella reſidentibus, facto dono *cum miſſale, ubi eſt nativitas & paſſio, & reſurrectio, & aſcenſio Domini noſtri Jeſu-Chriſti*. Hanc veterem chartam coram Aimerico vicecomite relegit domnus Petrus ſancti Michaëlis abbas, qui Aſchoni ſucceſſerat. Hinc corrigendus chronographus Malliacenſis, apud quem Aſchoni ſucceſſiſſe dicuntur Theadus, Audebertus, Willelmus, Johannes, Garinus & Johannes.

S. Jovino facta donatio.

Qui hic laudatur Gaufredus Toruacenſis vicecomes, is eſt ſine dubio Goffredus Thoarcii vicecomes, qui in gravi morbo a Bernardo ſancti Jovini venerabili abbate olei ſacri benedictione delibutus, eidem ſancti Jovini abbatiæ, ejuſque monachis in perpetuum donavit *frumentagium illud, quod homines militum illius vici & parrochiæ, & totius territorii abbatiæ per ſingulos annos ei reddebant*. Huic beneficio Bernardus abbas & monachi minime ingrati, pro Goffredo ejuſque propinquis *quotidie ſacras hoſtias* ſe oblaturos promittunt, eumque in ſuam fraternitatem admittunt. His litteris, quas cl. Baluzius ex authentico mihi communicavit, teſtes ſubſcribunt Petrus abbas S. Launi, W. abbas Aureæ-vallis, & abbas de Brignun, multique alii. Id factum concedente Aymerico Goffredi filio, jam ſuperius laudato, qui anno [a] M XCV. deceſſit.

a Gall. chr. to. 4. p. 113.

XXI. Apud Santonas cœnobium S. Mariæ conditur.

Exſtat in ſuburbio Mediolani Santonum inſigne Benedictinarum virginum cœnobium ſanctæ Mariæ ſacrum, quod Goffridus Andecavorum comes & Agnes ejus conjux hoc ipſo anno in proprio fundo conſtruxiſſe memorantur. Primarias hujus monaſterii litteras ediderunt Galliæ [b] chriſtianæ auctores, in quibus ſingillatim enumerantur prædia, latifundia, eccleſiæ, aliaque bona, quæ prædicti conditores eidem monaſterio contulerunt. In his donant in inſula, cui nomen Olarion * eſt, *quam famoſiſſima ſoli fertilitas & amœnitatis commoditas nobilitat*, eccleſiam ſancti Dionyſii & quatuordecim manſos cum decima *omnium* roſiarum *, cervorum, cervarumque, quæ in ipſa inſula captæ fuerint, *ad librorum volſuras* ſeu operturas; ad hæc monetam totius epiſcopatus Santonenſis, cujus artifices fidelitatem ſanctæ Mariæ in manu Conſtantiæ abbatiſſæ jurare fecit, domo ad fabricandam monetam data, juxta arcum pontis ſitam. Inſuper obtulerunt Deo & beatæ Mariæ abbatiam ſancti Palladii in uſum canonicorum, ſanctimonialibus inſervientium ad res ſacras: quam abbatiam iiſdem fundatoribus conceſſit Guillelmus vicecomes, *a quo procedebat ex genere ipſa abbatia*, quæ nunc parœcialis eccleſia eſt ſuburbii Santonenſis, beatæ Mariæ parthenoni hactenus ſubjecta. Denique, ut cetera omittam, iidem fundatores conſtituunt, ut quotannis abbatiſſa, miſſo venatore ſuo, habeat de ſilva Baconeis, *ad recreandam femineam imbecillitatem, aprum unum cum ſua fera, cervum cum cerva, damum cum dama, caprum cum caprea, duoſque lepores* &c. *Actum civitate Santonas, anno incarnati Verbi* M XLVII. *indict.* XV. *regnante Heinrico Francorum rege.* Omitto ſubſcriptiones multorum nobilium, qui huic inſtrumento cum Goffrido comite & Agnete, ejuſque filio Willelmo duce Aquitaniæ & Pictavorum comite ſubſcripſerunt.

b Gall. Chr. to. 4. p. 127.

* Oleron.

* al. roſiarū.

Monaſterii dedicatio.

Hoc inſtrumentum poſterius videtur charta epiſcoporum, edita in dedicatione illius eccleſiæ, qui ab illuſtri comite Goffrido & uxore illius venerabili Agnete ad conſecrationem ordinationemque monaſterii hujus, quod ab ipſis recens fundatum, & jam propemodum exactum erat, cum abbatibus evocati & congregati, IV. nonas Novembris illud in honorem Domini Salvatoris & glorioſiſſimæ ejus genitricis virginis Mariæ dedicarunt, atque in eo monaſticum ordinem ancillarum Dei ſub abbatiali regimine ſecundum regulam ſancti Benedicti inſtituerunt, eo pacto, ut abbatia ſit, & non cella cuiquam ſubjecta monaſterio, & abbatiſſæ inibi ſororum hujus cœnobii, ceterorumque Dei fidelium electione canonice ſubſtituantur. His litteris, quæ carent chronicis notis, ſubſcribunt prævio ſigno crucis Archembaudus Burdigalenſis, Hugo Biſuntinenſis, Aimo Bituricenſis archiepiſcopi: epiſcopi vero Arnulfus Santonenſis, Hugo Nivernenſis, Guillelmus Egoliſmenſis, Geraldus Pe-

ANN. CHR. 1047. * f. Ascho.

tragoricorum, Budicus Namnetensis, & Jordanus Lemovicensis: ex abbatibus Goffridus Angeriacensis, Aaron * sancti Michaëlis de Eremo, Johannes de Lucione, Goslenus sancti Leodegarii ... abbas de Bazaco, Fredericus sancti Florentii, Rainaldus Burguliensis, Odricus seu Odericus Vindocinensis. Ex clericis Isembertus clericus Pictavensis designatus episcopus, Joscelinus archidiaconus Andegavensis, Goffredus thesaurarius Nivernensis, Mangodus thesaurarius Bisuntinensis, & quidam alii. Qui primus subscripsit Archembaldus Burdegalensis archiepiscopus, abbas fuit sancti Maxentii, simulque cum archiepiscopatu abbatiam retinuit. Hi omnes excommunicaverunt eos, qui invadere ausi fuerint illius monasterii possessiones.

XXII. Insula Vicus ei concessa. * Vic.

Ad ejus vero dotis augmentum Agnes comitissa comparavit a Willelmo de Parteniaco, jussu & auctoritate filii sui Willelmi, insulam, quæ vocatur Vicus*, in » pago Pictavensi sitam, in maritimis aquæ Seuriæ, habentem sinistro latere haud » multo longe castellum Fonteniaci; ad orientem vero monasterium sancti Petri » Malliacensis prospicientem. Pro qua insula prædicto Willelmo dedit Agnes mille » & quingentos nummorum solidos cum plurimis *auxiliis* seu subsidiis, quæ illi alias » fecerat. Huic emtioni assenserunt Agnetis filius Pictavorum comes Willelmus, » uxor Willelmi Parteniacensis Arengarda, & filius ejus natu-major Willelmus, » ejusque fratres Goscelinus sancti Hilarii thesaurarius, & Simon, & Geldoinus. *Hanc autem insulam*, inquit Agnes, *concessi ecclesiæ, quam apud Santonas civitatem in honore sanctæ Dei-genitricis Virginis Mariæ & omnium sanctorum Dei, humilis ejus ancilla a novo fundavi, & sanctimonialibus in eadem omnipotenti Deo sub sancti Benedicti regula servientibus, pro redemptione animæ meæ & salvatione filiorum & honoris, ut peccatorum veniam merear consequi. Tali autem tenore supra dictæ ecclesiæ contuli insulam cum appendiciis & omnia ejus exenia, ut sit illi & suis sanctimonialibus in perpetuum: & si forte, quod absit, locus ille, qui est apud Santonas, omnino destrueretur, sic destino animæ meæ, ut ubicumque aufugeret abbatissa cum monachabus ibi velatis & Deo dicatis, vel deveniret, vel hospitaretur; hujus emptionis meæ redditionem vel expletum sibi & suis accipiat in vivendi usum. Quod factum ut stabile potius videretur, dominus Willelmus & uxor ejus Arengarda filiam, quam habebant parvulam, Deo & Matri suæ & omnibus sanctis ad sibi inibi serviendum obtulerunt, & de hac venditione donum super altare Matris-Domini miserunt.* His litteris apposita sunt signa Willelmi ducis Aquitanorum, Agnetis comitissæ, Isemberti Pictavensis episcopi, qui in charta dedicationis tantum designatus episcopus dicitur; Arnulfi Santonensis episcopi, Willelmi Parteniaci, ejusque filiorum, Goscelini thesaurarii sancti Hilarii, Simonis, Geldoini, & Ebonelli; Beatricis sororis eorum, Hugonis & Willelmi nepotum eorum, Hugonis vicecomitis de Castro-Airaldi, & aliorum. *Actum est in civitate Santonis, anno ab incarnatione Domini* M XLVII. *indict.* XV. Post obitum Willelmi de Pateruiaco Goscelinus beati Hilarii thesaurarius & Simon frater ejus, beatæ Mariæ alumnus, prædictam insulam, quam Gaufridus dux Aquitanorum abstulerat & Radulfo militi injuste donaverat, eidem monasterio restitui curarunt, assentientibus eorum fratribus Geldoino de Tauniaco, & Ebonello. His litteris absque chronicis notis subscripta sunt nomina Gaufridi ducis Aquitaniæ, Isemberti Pictavensis episcopi, Bartholomæi Turonensis archiepiscopi, & aliorum. Ex his apparet, Agnetem comitissam, etsi in multis peccavit, de redimendis peccatis sollicitam fuisse, ut probant monasteria, Vindocinense, Santonense, & alia, quæ cum marito suo Gaufrido condidit, ac dotavit.

XXIII. Abbatissæ primæ.

Quæ prima Santonensi monasterio præfecta est Constantia abbatissa, quonam ex monasterio assumta sit, incertum. Ei Nicolaus II. anno M LXI. binas litteras scripsit, quibus monasterii possessiones confirmat, illudque sedi apostolicæ subesse declarat. Post annos quinque abbatissa erat Letburgis, cujus tempore Dagbertus quidam, assentiente conjuge, monasterio in servum perpetuum se dedit, scilicet anno M LXVI. tempore Willelmi comitis, qui Barbastam civitatem Sarracenis abstulit. Letburgi jam successerat Hersindis anno M LXXIX. quo Guido Aquitanorum dux quædam monasterio contulit. De hac abbatissa plura inferius.

XXIV. Isarnus abbas Lirinenses captivos redimit.

Per id tempus Sarraceni, ex Hispania in Gallias effusi, Lerinense monasterium inter alia diripuerunt, & multos e fratribus captivos secum abduxerunt. Qui superstites fuerant monachi, de fratrum suorum redemtione perquam solliciti, corrogata undique pecunia, Isarnum sancti Victoris apud Massiliam abbatem adeunt, rogaturi,

ANN. CHR. 1047.

rogaturi, ut, quia illius monasterii possessiones Hispaniis conjunctæ erant, quemdam e suis, in illis partibus notum, sibi ducem daret, cujus consilio & ope fratres suos redimere possent. At Isarnus, etsi diutino languore pæne confectus, cujus caritas in præmortuo jam corpore tota vigebat, pro tanti desolatione monasterii & fratrum captivitate ingemiscens, se ipsum illis ducem & vadem obtulit. Obstitere ejus consilio Victorini fratres, tanto itineri contriti corporis vires haud sufficere causati; nullius esse consilii, ut sibi commissas oves desereret, alienas frustra quæsiturus, forte ipse captivus futurus; denique captivos absque ejus morte multis aliis modis redimi posse. At ille: Quid agitis, inquit, dolore afficientes cor meum? Salvatorem præ vobis audire decet, cujus exemplo & præcepto instructus, non solum ad Hispanias ire, sed & servituti me ipsum subjicere, insuper & animam meam pro fratribus dare paratus sum. Ceterum domum istam & meipsum, meaque consilia divinæ providentiæ committo. Quod si mori hoc in itinere contigerit, ô me felicem, si tali morte beari meruero! Potest quidem sine me illos captivos redimere; sed si me ad hoc opus ministro uti velit, tanto magis huic officio deesse nolim, quanto nihil simile hactenus me fecisse novi. Quapropter curas nostras projicientes in Dominum, quo nos ille vocat, alacriter properandum. Vos autem, viscera mea, carissimi filii, confortamini in Domino, & pro nobis orate. His dictis utcumque relevati fratres cedunt: ille vero se itineri cum Lerinensibus committit, ubique ab omnibus honoratus. Ventum est ad quamdam possessionem sancti Victoris, Alsalium nomine, diœcesis Barcinonensis, ubi in specu amœnissima præclarum monasterium erat, sancto Michaëli sacrum. Illic ægritudine & labore itineris confectus pater sanctus decubuit. quo audito, Barcinonensis comes Raimundus-Berengarii, & uxor ejus Elizabeth, & Gumbaldus vir consularis, eo accedunt, peccata viro Dei confitentur, opem & auxilium, se denique suaque ei offerunt, ut captivos redimant, & instaurando Lerinensi monasterio ea impendant. Nec mora, statim Raimundus comes ad urbem Deniam Alaïo regi legatos suos cum monacho mittit, qui captivos repetant; alias bellum ipsi indicant; idemque regi Dertosæ seu Tortosæ Agaliso significatum. In his enim duabus urbibus captivi monachi detinebantur. Tum captivi ægre relaxati, ac navi Barcinonem tendenti impositi a legatis, qui terrestri via revertuntur. Verum dum illi fausta nuntiant, adsunt alii nuntii, qui repetitos in mari a paganis fratres asserunt, ac in Siciliam transportandos. Hoc nuntio consternatus cum ceteris pius pater, deplorato humano auxilio, ad divinum confugit, & preces ad Deum a prima luce ad horam nonam effundit. Inter ea pagani, dromoni captivis impositis, secundis ventis ad Siciliam tendentes, cum jam longius processissent, auræ contrariæ violentis flatibus ad Hispanias subito reportantur. Mox remissi ad barbaros legati, de fraude eorum conqueruntur; ni captivos tandem bona fide reddant, & sanos continuo reducant, nullis conditionibus secutura mala redimi posse. Tunc illi, velint, nolint, captivos omnes, balneis & dapibus recreatos, novisque indutos vestibus, absque ullo dolo malo restitui jubent ipsa die dominicæ resurrectionis. quæ res duplex gaudium Isarno patri attulit. Tandem, prædictis principibus cum multa gratiarum actione fausta precatus, cum illis captivis discessit, & vix lecto vectus Massiliam demum appulit, ubi cum summo omnium plausu exceptus, tale universæ provinciæ gaudium attulit, ac si Deus post longissimas tenebras ablatum solem flentibus terris restituisset. Hoc iter factum est proximo anno ante ejus obitum, qui anno sequenti contigit VIII. kal. Octobris, ipso post annum die, quo in Hispanias iter instituerat.

XXV. Oliba episcopus obit.

Incidit in hunc annum mors Olibæ episcopi Ausonensis, itidemque abbatis Rivipullensis monasterii, in quo monachum induerat, & Coxanensis, in quo mortuus sepultusque est. Rivipullense rexit per annos triginta & octo. Plura de eo apud eruditum [a] Baluzium, qui observat, in quodam codice bibliothecæ Colbertinæ extare librum de cyclo paschali, editum hoc anno *ab Oliva monacho sanctæ virginis Mariæ Rivipollentis*. ab ipso Oliba episcopo, an ab alio, incertum. Hic episcopus maxime propensus fuit non modo erga illa duo quibus præerat, sed etiam in alia ejusdem provinciæ monasteria. Frater erat Guifredi seu Wifredi comitis Ceritaniæ, qui ei triennio supervixit, optime etiam affecti in monachos, maxime Canigonenses, quorum monasterium condidit. Hi in rotulo misso per varia monasteria

[a] *Marca Hisp. p. 446.*

ANN. CHR. 1047. post ejus mortem, inculcant quoque nomen *domini Olivæ dulcissimi patris, præsulis & abbatis spiritualis*, non quidem Canigonensis cœnobii, sed aliorum, de quibus modo actum est. Rivipullense post eum, haud scio an proxime, rexit Bernardus abbas, Coxanense Gauzfredus, de quibus in consequentibus agendum.

XXVI. S. Zoyli Carrionense monasterium. In Hispania Tarraconensi exstat celebre sancti Zoyli monasterium in diœcesi Palentina, positum ad fluvium Carrionem, a quo nomen opidum haud ignobile, uti & monasterium accepit. Primitus sancto Johanni-Baptistæ nuncupatum fuit, sed postea sancti Zoyli dictum, postquam hujus sancti martyris reliquiæ ex urbe Corduba eo translatæ sunt. Quis illius monasterii primus auctor, quove tempore conditum fuerit, incertum. Morales longe antiquius esse existimat ob repertum in eo volumen conciliorum, quod Theodemirus abbas litteris gothicis exarare cœpit ab anno DCCCC XLVIII. sed cujus loci abbas ille fuerit, non constat. Quidquid sit de illius cœnobii prima origine, jam illic exstabant hoc anno M XLVII. Cluniacenses monachi, quo anno comes Gomez-Diaz monasterium sanctorum martyrum Facundi & Primitivi, ab se conditum, tribuit *Deo & ecclesiæ sancti Joannis-Baptistæ, & sanctorum Zoyli atque Felicis, & monachis Ordinis Cluniacensis ibi Deo servientibus*. Ibidem quippe habetur etiam corpus sancti Felicis martyris Complutensis, quod Morales [a] in argentea theca illic servari, & magna religione coli testatur. Huic monasterio multa alia subjecta fuere, in primis monasterium sancti Romani de Rupibus, quod Didacus-Moniz cum conjuge sua Tigridia liberaliter [b] dotarunt, traditione facta Licinio abbati æra DCCCC LXXVIII. *pro sustentatione monachorum*, eo pacto, ut *sancti Benedicti regulam ibidem exercerent*. Alterum monasterium est sancti Martini de Fromesta, quod Major Christi [c] ancilla, Sancii comitis filia, ædificavit, dotavitque, collatis inter alia multis ovibus, aliisque animantibus, quæ apud Asturias habebat, divisisque in tres partes, quarum unam loco sepulturæ suæ assignat: alteram sancto Martino, ut servientes laïci & clerici, qui die noctuque ibidem obsequium fecerint, inde sustententur: tertiam *istis tribus monachis*, scilicet cellæ sancti Martini, *ut vigilias & obsequia faciant*, & missas canant pro ipsius anima. Factum testamentum idibus Junii, æra M C IV. regnante Aldefonso rege, Ferdinandi regis filio, in Legione. Subscribit *Major regina, Christi ancilla*, & post eam Simendus episcopus Burgalensis seu Burgensis, Bernardus Palentinus, Miro abbas, & alii. Alias Carrionensis monasterii cellas prætermitto, quas Yepesius ad hunc annum refert cum indice primorum ejusdem loci præpositorum & subsequentium abbatum: quorum primus præpositus fuit Arnulfus, qui a sancto Odilone abbate illuc missus perhibetur. Processu temporis hoc monasterium Vallisoletanæ congregationi unitum, deinceps proprios abbates habuit.

a Moral. in Eulog. p. 265.
b Yepes cent. 4. script. 14.
c ibid script. 15.

ANN. CHR. 1048. XXVII. Poppo abbas obit. Qui sequitur annus supra millesimum quadragesimus-octavus, multorum nostri Ordinis illustrium abbatum obitu insignis fuit, Popponis scilicet abbatis Stabulensis, aliorumque monasteriorum patris, Olberti Gemblacensis, Richardi Corbeiensis, Isarni Massiliensis, & Bernardi Augiensis, præter Gerardum episcopum Canadiensem & martyrem, de quibus singillatim dicendum. Addit Baronius sanctum Odilonem abbatem Cluniacensem: at mors ejus differenda in annum sequentem. Primus nobis occurrit sanctus Poppo abbas, qui, rebus apud Vedastinos, ut superius [d] diximus, ordinatis, dum Marcianis moraretur, ubi Balduinum proabbatem instituit, variis dæmonis infestationibus pulsatus, demum gravissima febre corripitur. Ubi ad extrema se urgeri sensit, Everhelmum Altimontensem abbatem, qui ipsum secutus fuerat, fratresque Marcianenses convocari jussit, & unctionem a prædicto abbate sibi exhiberi rogavit, corpusque suum post obitum ad Stabulense monasterium deferri. Tum super cilicium, quod sibi sterni fecit, se supinum collocavit, inchoavitque responsorium, *Subvenite sancti Dei*, quod fratres prosecuti sunt cum subjuncta Litania. Postea, resumto spiritu, quædam ab se prætermissa ordinavit: res suas partim ecclesiis Dei, partim amicis & egenis distribui præcepit. Theodericum discipulum suum ad imperatorem ire jussit, ut sancti Maximini monasterii Trevirensis regimen ab eo acciperet: Stabulense divinæ providentiæ permisit. His ita dispositis, accepta sacerdotali stola, indulgentiam fratribus impertiit, extensisque manibus Deum precatus est, ut die festo conversionis sancti Pauli, quæ instabat, ex hac vita migraret. quod re vera contigit, expleto matu-

d anno. 8.

tinali ejus festi officio. Obiit itaque VIII. kal. Februarii, anno incarnati Verbi M XLVIII. indictione I. ætatis suæ anno septuagesimo, imperii vero Heinrici secundi anno decimo, ut diserte notat Onulfus monachus ejus vitæ primus scriptor jussu Everhelmi abbatis, sive Everhelmus ipse, viri Dei nepos, ejusque vitæ continuator, qui morienti adfuit, ejusque funus Stabulacum usque prosecutus est. Corpus casubula indutum primo, delatum in urbem Leodicum, ubi a Wazone episcopo, sancti viri amico, honorifice exceptum fuit, deductumque ad Stabulense monasterium, ubi in crypta ab vivente designata, sexto ab obitu die, omnis corruptionis expers, humatur, appositis super ejus pectus una cum calice litteris, quas venerabilis Richardus Virdunensis abbas, suus olim institutor, ipsi scripserat. Multa miracula ad ejus tumulum patrata, in primis erga quosdam viri Dei discipulos, Herimannum portarium, qui ad judicium Dei ob quamdam temeritatem raptus, vitæ inducias ejus meritis impetravit; Gozonem, dæmonis terriculamentis liberatum; & Thietmarum, qui cito moriendi gratiam ab eo petiit, & obtinuit. Librum de sancti Popponis vita composuit, ut jam dixi, Onulfus jussu Everhelmi Altimontensis abbatis, qui etiam Onulfo hac in scriptione socium se adjunxit. Hic in Altimontensis cœnobii præfectura successerat Fulcuino, quem Richardus Virdunensis [a] abbas rectorem ibidem instituerat.

AN. CHR. 1048.

[a] Chron. Camerac. lib. 3. c. 6.

XXVIII. Virtutes ejus præcipuæ.

Popponis præcipuæ virtutes fuere, in primis caritas adversus omnes, præsertim solitarios & egenos, ex quibus trecentos singulis mensium kalendis reficiebat; abstinentia & jugis afflictatio corporis, quod *flagellis propria sibi manu clam illatis* divexabat; & compunctionis gratia singularis, quam primo conversionis suæ tempore tanto studio exquisivit, ut, cum quosdam fratrum in lacrymas excitari videret, seque præ illis duri cordis esse doleret; sumto lapide pectus contunderet, ut vel modicam compunctionis stillam ex eo exprimeret. Unde tantam compunctionem postmodum divinitus adeptus est, ut genuum flexionibus centies nocte dieque repetitis pavimentum totum lacrymis madefaceret, & in celebratione missarum casubulam, qua indutus erat, omnino perfunderet. Non impar fuit ejus studium ad reformandam monasteriorum depravationem, quorum non paucis abbates e discipulis suis suppeditavit. Unde non immerito recensetur inter præcipuos illius temporis abbates, quorum opera monastica religio in regno Lotharii refloruit. Popponis sors præ venerabili Richardo magistro suo felicior fuit, quippe qui publico ecclesiæ cultu, non ille, honoratur.

XXIX. Olberti abbatis obitus.

Popponi non diu supervixit Olbertus abbas, ejus virtutum æmulus, maxime caritatis in egenos & studii in monasticam disciplinam, quam in Gemblacensi auxit, & in Leodicensi sancti Jacobi monasterio primus abbas instituit. Alternis vicibus in his duobus locis habitare solitus, postquam Gemblaci natalem apostolorum Petri & Pauli celebrasset, imminentem vitæ suæ finem præsagiens, fratribus ad altare sancti Petri convocatis salutaria dedit monita, eosque summo Pastori commendavit, absolvit, & salutem ultimam eis apprecatus, Leodicum se retulit, ubi Wazonem seu Wathonem episcopum extremo urgeri morbo intellexerat. Ejus præsentia recreatus summopere pius antistes, ab eo se ungi postulavit, seque postridie moriturum dixit. quibus verbis supra modum consternatus abbas, dolori temperare non valens, resolutus in lacrymas: Non sinat, inquit, Deus me septem dies tibi supervivere. Mox ad sancti Jacobi monasterium regressus, acutis febribus vexari cœpit, brevique viribus corporis destitutus, cum episcopus VIII. idus Julii ad cælum migrasset, abbas ipse pridie easdem idus ad ejus consortium pro voto evolavit hoc anno, postquam Gemblacensi per annos triginta-septem, Leodicensi vero cœnobio circiter annos viginti-novem præfuisset. Sepultus est in ecclesia sancti Jacobi, apposito ad ejus tumulum brevi hoc epitaphio, quod chronographus Gemblacensis, ejus vitæ scriptor, retulit in hunc modum.

Hic jacet abbatum speculum, decus & monachorum,
Abbas Olbertus, flos, paradise, tuus.
Præfuit ecclesiis normali tramite binis:
Legia corpus habes, Gembla carendo doles.

Olbertum laudat Sigebertus, eumque recenset inter scriptores ecclesiasticos ob

ANN. CHR. 1048. quasdam vitas Sanctorum, quas composuit; sed illustrior habitus est ob discipulos, maxime Burchardum Wormatiensem episcopum, quem erudiisse traditur. *Sancta memoria abbas* dicitur a Sigeberto, qui eum viris sanctis, Odiloni Cluniacensi, Popponi Stabulensi, Guatoni seu Wathoni episcopo Legiensi hoc anno mortuis annumerat. Wathonem [a] laudat Adelmannus in rythmo alphabetico; Hermannus virum doctum dicit: cui Dietwinus (sic ille vocat) seu Deoduinus successit, qui epistolam ad Heinricum Francorum regem contra Berengarium scripsit.

a Analect. to. 1 p. 422.

Mascelinus Gemblaci ejus successor.

Olberto in præfectura Gemblacensi subrogatus est Misac seu Mascelinus ejus consanguineus; in Leodicensi Albertus. Mascelinus a pueritia sub Olberti disciplina educatus fuerat cum Fulcuino fratre, qui ad Stabulense monasterium *ad regendas puerorum scholas* a Poppone primum accersitus, dein ad regimen abbatiæ sancti Vincentii Mettensis promotus est. Mascelinus vero ejus frater sub Richardo Virdunensi abbate in disciplina regulari exercitatus, postea Gemblaci præpositus sub Olberto abbate, cui nullus eo dignior qui succederet inventus est, VII. kalendis Augusti electus, consecratus vero septima idus ejusdem mensis. quo in munere pie ac prudenter se gessit. Camerario villarum & prædiorum, cellerario rei familiaris curam assignavit, mensas fratrum hoc modo ordinavit. Panis libræ duæ, pulmentum unum ex fabis seu pisis quotidie singulis fratribus concessum: ad emendum alterum pulmentum ovorum, casei vel piscium, septemdecim denarii per dies singulos a kalendis Octobris ad septuagesimam assignati: tertium pulmentum ex herbis hortensibus. *Justa* seu mensuræ duæ cervisiæ in dies, mensura vini per singulos quatuor hebdomadæ dies *cum caritate sabbati*. Paximates similaginei in duodecim præcipuis sollemnitatibus: omni tempore ad prandium placentæ & oblatæ; ad cœnam alia bellaria. Hæc erat Gemblacensis eo abbate victus disciplina, moribus patriæ ac tempori accommodata. Ad hæc viginti solidos nummorum assignavit ad coëmtionem vini, ex quo missæ quotidianum sacrificium celebraretur. De Alberto sancti Jacobi abbate id memoriæ proditum, quod reliquias ex urbe Compostella in suum monasterium intulerit, inita cum canonicis Compostellanis societate, quam Olbertus abbas, eo nomine secundus, monasterii septimus firmavit, successor Stephani secundi, qui vir magnæ virtutis & eruditionis fuisse dicitur apud Fisenum [b], qui indicem ejus loci abbatum retulit.

b Flores Leod. p. 318.

XXX.

Richardi Corbeiæ abbatis successor Fulco.

Hic annus supremus quoque fuit Richardi abbatis Corbeiensis, cujus obitus in veteri ejus temporis abbatum indice notatur XIII. kalend. Aprilis, in quo abbas ordine tricesimus recensetur. Suffectus in ejus locum Fulco, tunc solum diaconus, quem tricesimum abbatem dicit chronographus Corbeiensis, omisso nimirum Adalhardo juniori, qui tempore exsilii Adalhardi senioris monasterium rexit. Immunitatem loci strenue propugnavit Fulco adversus Fulconem & Widonem episcopos Ambianenses, ut in consequentibus patebit. Eo abbate Adelbertus seu Albertus Hammaburgensis pontifex, antiquam cum veteri Corbeia societatem ob memoriam sancti Ansgarii seu Anscharii, ex Corbeiensi monacho Hammaburgensis ecclesiæ fundatoris & primi archiepiscopi, renovari ultro postulavit, scriptis ad Fulconem [c] litteris, quæ in hæc verba desinunt. *Nuntium tuum in proxima æstate nobis dirigito, per quem & cartam, omnia hæc, scilicet alternam memoriam & fraternitatis titulum continentem, destinare memento. Per ipsum autem reliquias tibi ejusdem sancti patris nostri Ansgarii, & translationem mittemus.* Id vero præstitit Fulco, accepitque promissas reliquias, scilicet os brachii sancti Anscharii, quod hactenus in Corbeiensi thesauro asservatur. Guido Corbeiæ-veteris monachus in metrica sancti Anscharii vita, quam Alberto archiepiscopo in grati animi testimonium nuncupavit, hujusce doni mentionem facit, gratiasque Alberto agit Corbeiæ suæ nomine his versibus.

c V. Sæc. 4. part. 1. p. *121.

S. Anscharii reliquias obtinet.

Hac pro pignoribus collatis dona rependit,
Cujus ab uberibus felix puer ille pependit,
Qui sal salvificum Scythico stillavit in orbe,
Primus & in vestra surrexit episcopus urbe.

Tum in suæ Corbeiæ laudes excurrit in hunc modum.

Quam speciosa fuit tua, mater sancta, juventus,
Cujus adhuc vernat jam canis sparsa senectus!

Qualis erat, cum regis opes Adalhardus & aulas
Respuit, atque tuas albo cum vellere caulas
Ingrediens, primo gradu surrexit ab ano!
Hic tibi Rathertum genuit, sapientia cujus
Guttura ditavit dociles ingressa recessus,
Contra catholicos ne sibilet impius anguis.
Verus in altari Christi de corpore sanguis
Stillat, & occisi pro mundo carnibus Agni
Vescimur in terra, per quod revocamur ad astra.

Idem poëta Corbeiensis monasterii privilegium & immunitatem prædicat, & Alberti archiepiscopi opem apud papam implorat contra molitiones episcopi Ambianensis.

——— Petrus illi contulit arram
Libertatis opem, sibi ne manus æmula dotem
Auferret per vim, vel eam subverteret olim:
Nupta semel soli post se non nuberet ulli,
Nec sibi rivalis præsul foret Ambianensis,
Neve bonis sponsæ præsumeret improbus esse.
Talibus auspiciis centum quater hactenus annis
Altrix Anscharii conjux Corbeia Petri,
Quamvis pertulerit discrimen, libera mansit.

Et infra Albertum alloquens poëta,

Ergo manum pratende: libenter episcopus urbis
Romanæ decernet ei, quodcumque rogabis.
Talem se lætetur anus genuisse nepotem,
Quo tutante suam conservet libera dotem.

Hæc scribebat Gualdo ante annum M LII. quo anno Leo IX. Corbeiæ privilegium renovavit & asseruit. Denique renovatum fedus ait poëta ob missas sancti Anscharii reliquias.

Maternis laribus sacro de corpore pignus,
Transmissum per te, fedus renovavit utrimque,
Quod Deus æternet nobis, omnique gubernet
Tempore, te mortis, pater, eripiendo periclis.

In martyrologio Neveloonis Corbeiensis monachi notatur *kal. Martii exceptio reliquiarum sancti Anscharii Hammaburgensis archiepiscopi.*

XXXI. Theoderico S. Remigii abbati succedit Herimarus. Hoc ipso anno Theodericus, sancti Remigii apud Remos abbas, e vivis excessit sexta die Octobris, post annos regiminis undecim, ut legitur in ejus epitaphio [a] apud Marlotum, ubi *vir magnificus*, & abbatis *munere dignus* fuisse dicitur, & in odeo sepultus. Ejus magnificentiam probat amplissima, quam inchoavit, sancti Remigii basilica, quam perfecit & a Leone IX. dedicari curavit ejus successor Herimarus, vir insignis prudentiæ ac religionis, eo vivente electus, & a Widone archiepiscopo sacratus, cujus mentio inferius non semel recurret.

[a] *Marlot. to. 2. p. 351.*

XXXII. Isarnus abbas moritur. Ex Hispania Massiliam vix reversus [b] erat Isarnus abbas, cum itineris & confectæ valetudinis molestia fractos, in gravissimum incidit morbum, quo per quatuor fere menses ita conflictatus est, ut vix se in latus alterum, nisi aliorum manibus, reclinare posset. Instante demum ultima vitæ periodo, convocatis fratribus, cum ad mundi contemtum & ad cælestium amorem sacris eos monitis & ignitis sermonibus animasset, ac summo Pastori commendasset, sumto viatico, ad cælum hoc anno migravit VIII. kal. Octobris, ipsa eadem post annum recurrente die, qua in Hispanias fratrum Lerinensium causa profectus fuerat. Conditus est in marmoreo lapide in septemtrionali parte templi, ubi frequentibus miraculis coruscasse dicitur, apposito ad ejus tumulum epitaphio, in quo commissum sibi gregem *bis-denis septemque annis* rexisse perhibetur. Res ab eo gestas scripsit eleganter anonymus loci monachus ejus æqualis. Apud Victorinos sanctus Isarnus ipso ejus obitus die colitur. Inter ejus discipulos præcipui numerantur Dodo & Rainaldus, primi sub eo con-

[b] *supra n. 14.*

ANN. CHR. 1043.

versi, ambo tantæ pietatis, ut eorum admiranda sanctitas, antiquis comparanda, multis miraculis declarata memoretur. Et Dodo quidem magistrum ad beatam vitam subsecutus est: Rainaldus adhuc superstes erat, cum hæc anonymus scriberet. Sub eodem sancto patre Pontius Arelatensis archiepiscopus, & Randibaldus seu Raiambaldus ejus successor, sanctæ se regulæ summiserunt. Ejusdem tempore monasterium sancti Victoris certatim locupletatunt vicini episcopi & principes, ex quibus nonnulli suis locis superius laudati sunt. Ex illis Clemens Cavellicensis episcopus monasterium beatæ Mariæ de Valle-clusa, ubi sancti Verani corpus quiescebat, Victorinæ abbatiæ subjecit.

XXXIII. *Petrus ejus successor.*

Post Isarni obitum vacavit duobus circiter mensibus abbatialis sedes, donec Pontii Massiliensis episcopi consilio electus est tandem Petrus, eximiæ virtutis & pietatis monachus, præsentibus Raiambaldo Arelatensi archiepiscopo mox laudato, Fulcone Massiliensi comite, ejusque uxore Odila & Stephania sorore, cum tribus filiis ejusdem. Interfuit Petrus abbas concilio Vercellensi, in quo damnatus est Berengarius a Leone IX. a quo immunitatis sui monasterii confirmationem obtinuit, & restitutionem exiguæ abbatiæ sancti Victoris prope Valentiam sitæ, quam sancti Theotfredi monachi occupaverant. Eodem Petro abbate Petrus Vasionensis præsul donavit abbatiam sancti Petri & sancti Victoris, in eadem diœcesi Vasiunensi positam apud Grasellum, litteris datis anno M LIX. qui Petri abbatis obitum præcessit. De Grasello & Grasellensi monasterio actum est in tomo * primo.

* *a lib. 17. n. 38.*

XXXIV. *Gerardus Canadii episcopus martyr.*

Hunc etiam annum illustravit martyrium sancti Gerardi Canadiensis in Hungaria episcopi. Hic origine Venetus, & sancti Georgii in eadem urbe monachus, cum iter ad sacrum Domini sepulcrum institueret, a Stephano Hungarorum rege piissimo ad gentem illam erudiendam detentus est. Hoc in munere tantum progressum fecit, ut multas in illa regione fundaverit ecclesias, in his ecclesiam sancti Georgii martyris, monasterii quondam sui patroni, ad litus Morisii fluminis, atque inde Morissenam sedem appellatam, quam Stephanus rex multis dotalitiis nobilitavit. Illic erecta beatissimæ Virgini Deiparæ, quam Gerardus in primis venerabatur, insignis ara, ad quam thus perpetuum in argenteo thuribulo ardebat. Cum a prædicatione verbi Dei subinde vacaret, in solitudinem uno comitante Mauro monacho, se recipere consueverat. Mortuo Stephano rege, cum Petro regni invasori ob multas cædes regiam coronam imponere detrectasset, exorta postea seditione, a furenti populo ad Albam-regalem, cum ad Danubium iter intenderet, lapidibus obrutus est. Corpus ejus sacrum Venetias sub initia sæculi quinti-decimi relatum, Murani * in ecclesia sanctæ Mariæ, nunc sancti Donati, repositum est. Festus ejus dies in Hungaria colitur VIII. kal. Octobris.

* *Moran.*

XXXV. *Tegernsenses & Augienses abbates.*

Eodem anno Heinricus imperator pascha Ratisponæ celebravit, nbi Seifridum Hersfeldensem monachum in Tegernsensi monasterio abbatem Eckberti demortui loco instituit, cujus tempore corpora sanctorum martyrum Chrysogoni & Castorii e Veronensi monasterio sanctæ Mariæ-ad-Organa in Tegernsense translata dicuntur. E Bajoaria in Alamanniam profectus imperator, Augiense adiit monasterium, cujus novam basilicam, a Bernardo abbate constructam, VIII. kal. Maii, se præsente a Theoderico Constantiensi antistite dedicari fecit. Inde Turegum * se contulit, ubi ascensionem Domini peregit, dein Solodori pentecosten. Huic celebritati non diu supervixit Bernardus abbas, vir doctus & moribus insignis ac senio venerabilis, qui morbo confectus, VII. idus Junii ultimum diem clausit anno promotionis suæ quadragesimo, ex Hermanno. In ejus locum Udalricus decanus electus a fratribus, ab imperatore confirmatur. Huic Leo IX. anno sequenti Romæ abbatis benedictionem impertiit, eodemque anno festum sancti Clementis Augiæ celebravit.

* *Zurich.*

XXXVI. *Desertinum in libertatem assertum.*

Sub finem hujus anni, dum Spiræ versaretur imperator, ei Udalricus, Desertinensis in Rætia monasterii abbas, lamentabilem ejus loci statum exposuit. Hæc abbatia, quam Heinricus primus imperator Brixinensi ecclesiæ pridem subjecerat, in-
„ justæ servitutis pressura & episcoporum incuria pæne ad nibilum redacta erat. quo
„ comperto, Heinricus III. interventu Agnetis augustæ, Udalrici abbatis reclama-
„ tione & querelis pulsatus, hanc abbatiam in pristinam libertatem, & in jus regni,
„ a quo abalienata fuerat, restitui jussit. Actum Spiræ XIII. kalend. Decembris, hoc
„ anno, Heintici regni XX. imperii secundo. Waltherus cancellarius vice Bardonis
„ archicancellarii præceptum recognovit. Idem confirmavit Heinricus V. ad preces
Adæ abbatis.

XXXVII. Dervo quædam factæ donationes.

Dervensi monasterio tunc præerat Milo abbas, Dudonis successor, cum Manasses, *consulatus Rosnacensis advocatus*, cum filio suo Isembardo, ecclesiam ejusdem castri, majorum suorum facultatibus stabilitam, regularibusque traditam canonicis, tunc autem a Widone apostata, qui monastico habitu abjecto & clericali usurpato, eidem ecclesiæ præerat, repudiatam, ceterisque canonicis penitus destitutam, Dervensis ecclesiæ monachis, favente Mainardo Trecassinæ ecclesiæ pontifice cum suo clero, eadem qua prius libertate contulit. His litteris absque chronicis notis apposita sunt signa Manassæ & Isembardi ejus filii, Dudonis vicecomitis, scilicet Rosnacensis, & aliorum. Idem qui supra Mainardus, Augustæ Trecorum pontifex, prout venerabilis comes Breonensium Gualterus seu Walterus cum matre sua Petronilla postulaverat, sub annuo censu duorum solidorum largitur libertatem altari Requiniacæ-curtis, in honorem sancti Leodegarii martyris consecrato, ubi prædictus comes monachos *sub jugo abbatis sancti Petri & sancti Bercharii* posuerat. Actum *Trecis civitate publice* V. *kalend. Januarii, regnante Heinrico Francorum rege*, incerto anno, sed ante annum sequentem, quo Mainardus episcopus Senonensem cathedram subiit, subscriptus hoc anno litteris Heinrici regis pro cella sancti Aigulfi, de qua nunc agendum.

XXXVIII. Sancti Aigulfi ecclesia Cellæ Trecensi data.

Exstat hæc cella in Pruvinensi opido diœcesis Senonensis, ubi antiquitus ecclesia erat, sancto Aigulfo abbati Lerinensi & martyri sacra, quam Theobaldus Trecorum comes a rege in beneficium tenebat. Hic ab Heinrico rege petiit, ut sibi [a] *liceret monachos de monasterio domni Petri Trecassini, Cellensis cognominati primitive, ponere, & ad Dei servitium, quod inibi prius negligenter agebatur, administrandum destinare, ea tamen ratione, ut quod archiepiscopus Senonensis in eadem ecclesia possidebat, videlicet altare, ab eo impetraret.* Rex petenti annuit, cavetque, ne monachis umquam hæc auferatur ecclesia, *ne alii per nefas bonis parat s injuste abutantur. Actum publice in Senonico palatio anno incarnati Verbi* M XLVIII. *& regni Heinrici regis* XVII. Subscribunt Gilduinus archiepiscopus, Imbertus Parisiacensis episcopus, Isambardus Aurelianensis, Mainardus Trecacensis, Hugo Nivernensis, Herbertus Autisiodorensis, Walterus Meldensis, omnes archiepiscopi Senonensis suffraganei; tum Rotbertus dux Burgundiæ, Theobaldus comes Campaniæ, Arnaudus, Rodulfus, & Wilermus comites. *Balduinus cancellarius relegendo subscripsit.* Gilduinus archiepiscopus anno sequenti a Leone IX. exauctoratus Mainardo episcopo locum fecit. Prædicta cella sancti Aigulfi hactenus subest Cellensi monasterio, cui tunc præerat Bernardus abbas, de cujus electione superius [b] egimus. Fallunt vulgati indices, qui Guarinum hoc tempore abbatem collocant, & Bernardum ejus successorem summovent ad annum M LXXI. qui quidem ad illum annum pervenit, sed longe ante Guarino suffectus est, & quidem paullo post obitum Odonis comitis, prædicti Theobaldi parentis, quem anno [c] M XXXVII. interiisse constat.

a Camuzat, p. 23.

b lib. 17. n. 103.

c ibid n. 81.

XXXIX. Theobaldus nobilis eremita.

In prædicto castro Pruvino Theobaldus nobili genere, Arnulfo & Willa parentibus ortus est, cujus nativitatem Theobaldus Viennensis archiepiscopus, ejus aviæ avunculus, prædixit, eique nomen suum indidit. Adolescentiam ingressus Theobaldus, illius ætatis lasciviam haud sectatus est, immo eremiticæ vitæ jam cupidus, tenuitatem in victu, in habitu asperitatem, & secessum præferebat. Crescente devotione, quemdam eremitam, in quadam Sequanæ insula latentem adiit, (Burchardum vocant, qui postmodum in sancti Petri Senonensi cœnobio monachus factus est) eique animi sui arcanum patefecit. Hinc in suo confirmatus proposito, assumto quodam milite suo, Waltero nomine, conscensis equis ad Remorum civitatem pergit, ibique in suburbio sancti Remigii hospitatur. Tum ambo sub specie invisendorum in urbe amicorum, armigeris & equis in hospitio relictis, pedites urbe clam exeunt, inventisque duobus in itinere peregrinis, vilibus eorum vestibus acceptis, nudis pedibus ad regnum Teutonicorum contendunt, & in loco, cui nomen Pitingo seu Pitango, subsistunt, voluntariam pro Christo paupertatem sustinentes, & proprio labore victum comparantes, ad vilissima & durissima rusticorum opera passim conducti. Carbonariam eos exercuisse intelligimus ex Guiberto abbate, qui ait, Ebrardum comitem [d] Theobaldi exemplo id genus artis exercuisse. Forte aliquando herbis eradicandis & exportandis adhibitus a quodam rustico Theobaldus, pedibus nudis per sentes & silices excoriatis, cum labore gravatus jam pæne deficeret, ab operis immani exactore stimulo cæsus est. quod indigne ferens Walterus,

d v. lib. 60. n. 39.

ANN. CHR. 1048.

juveni, necdum labori penitus assueto, ut parceret, exactorem rogavit, ad socii pensum explendum se se offerens. At ille, humili dicto ferocior, ictus ingeminat supra dorsum teneri adolescentis, qui hæc patienter pro nomine Domini tolerabat. Post aliquantam illo in loco moram, in Galliciam ad sancti Jacobi templum cum socio profectus est: indeque reversus in Gallias, postulato per nuntium psalterio a patre suo, ut litteras disceret, quas necdum didicerat, Treviris ab eodem convenitur: ast ægre ab eo avulsus, Romam iter arripuit. Inde, ad sacrum Domini sepulcrum itinere instituto, Venetias tendit, mare trajecturus. Verum in illa regione subsistere a socio compulsus est.

XL. Scabelli-villæ ecclesia Centulæ asserta. a Spicil. to 4. p. 174.

XL. In superioribus dictum est, Scabelli villæ ecclesiam in Neustria Centulensi monasterio a Richardo Normannorum duce ad preces Angelramni abbatis collatam fuisse. Post mortem Richardi ducis ac fratris ejus Rotberti, cum ducatus ad Willelmum devolutus fuisset, abbatissa [a] Villaris-monasterii hanc ecclesiam in jus suum convertere moliebatur. Ea re accepta, Gervinus abbas, Angelramni successor, sumto donationis chirographo ad Willelmum pergit, & occupatæ ecclesiæ restitutionem flagitat. quod quidem dux non sine fenore exsecutus est, hujus negotii causa *coram primatibus curiæ suæ* ventilata. nam vicissim dux ipse reliquias de sancti Vigoris episcopi corpore, quod Centulam olim translatum fuerat, exegit; secus ecclesiam illam haud redditurus: malens alioqui *propinquæ suæ & affini* (nam Beatrix, prima Villaris-monasterii abbatissa, Rotberti ducis amita erat) prædictam ecclesiam cedere, quam cuilibet alteri extraneo tradere. Conditione accepta, Gervinus ecclesiam recuperavit. *Actum hoc anno dominicæ incarnationis* M XLVIII. *apud Argentulum* III. *kal. Novembris.* Testes Siorinstingus, Richardus filius ejus, Ivo de Belismo, Arnulfus nepos ejus, & Rodulfus Taxo.

XLI. Cerasiacum os sancti Vigoris delatum.

XLI. Guillelmus vero dux, misso Centulam monacho e Cerasiacensi monasterio, nomine Guarino, os brachii dextri sancti Vigoris ad Cerasiacum monasterium deferri curavit: ubi cum multo plausu acceptum, magna devotione ex eo tempore coli cœpit, postquam igne probatum fuisset. Actum est superius de Cerasiaci monasterii origine, siti in territorio Bajocassensi, quo ex loco sanctus Vigor olim immanem serpentem expulisse traditur. Aliquanto post Gervinus abbas reliqua sancti Vigoris ossa e veteri capsa, in qua tempore Ingelardi abbatis reposita fuerant, multis episcopis & abbatibus convocatis, sollemni ritu transferri curavit XII. kal. Octobris, quæ dies deinceps sollemnis habita est apud Centulenses.

XLII. Pontivi comes primus Angelramnus Portam donat. b ibid. p. 578. & seq.

XLII. Hactenus provincia Pontivensis, in qua monasterium situm est, a regiis militibus hinc inde præpositis defensa fuerat ex eo tempore, quo rex Hugo tria Centulensibus abstulerat opida, nempe Abbatis-villam, sanctum Medardum & Incram, quorum loco alias villas & possessiones monasterio contulerat, cujus abbates plerique a sæculo nono comitis nomen & officium gesserant. Processu temporis [b] *Hugo Abbatensis*, id est Abbatis-villæ a rege præpositus, ceteris potentior evasit. sed tamen comitis nomen numquam obtinuit. Ejus hæc prærogativa erat, ut sancti Richarii advocatus diceretur: cujus advocationis obtentu sancti Richarii villarum reditus & rusticorum obsequia in suos usus convertebat. Ingelramnus ejus filius ac successor, advocati quoque nomine contentus fuit, donec Boloniensis comitis ab se interfecti conjuge matrimonio sibi copulata, ab ea comitis nomen usurpavit, & ad posteros transmisit. Hic morti proximus, villam, Portam vocabulo, legavit sancto Richario, cui filius ejus Angelramnus comes, ipso die sepulturæ patris sui, scilicet XII. kal. Decembris, eam tradidit, præsente Fulcone Ambianorum episcopo, qui exoratus a fratribus, ipso comite suggerente, donationis violatores, si qui futuri essent, excommunicavit.

XLIII. Suppo abbas S. Michaëlis Fructuariam se recipit. c Chronol. Pedem. p. 264. d Neustria pia p. 385.

XLIII. Cum Suppo abbas Montis-sancti Michaëlis monasterium quindecim annis rexisset, quibusdam simultatibus denuo exortis, ad suum Fructuariense monasterium revertit, cui ad annum saltem M XLVIII. [c] præfuisse dicitur. Idem Montis-sancti Michaëlis sacram supellectilem [d] non mediocriter auxit. nam præter crucifixi imaginem & formulas angelicas binas argenteas, amplissimum calicem ansatum, qui hactenus illic asservatur, cum patena & canna argentea, qua sanguis Domini a communicantibus hauriebatur, sancto Michaëli contulit, ut versus calici, patenæ & cannæ inscripti testantur. In canna hic versus legitur:

Hic

ANN. CHR. 1048.

Hic Domini sanguis nobis sit vita perennis:

& in pede calicis isti præter alios, qui artificem notant:

Princeps caligenûm, Supponis hoc excipe votum
Condere Lambertum calicem jubet arte-peritum,
Cætibus angelicis statuit quem Suppo fidelis.

Hioe in brevi chronico [a] sancti Michaëlis abbatiæ multa bona contulisse perhibetur, iodeque propter odium monachorum ad proprium solum recessisse. Huic successit in Monte Radulfus mooachus Fiscamnensis, vir oobilis, qui Bernaïcensis abbatiæ aotea custos fuerat, quam Vitalis abbas post eum rexit.

a *Labbe bibl. to. 1. p. 351. & 548.*

Anastasius monachus.

Haud levis suspicio est, Suppoois abbatis tempore Anastasium, nobilem Venetum, latine & græce doctum, in Mootem-sancti-Michaëlis accessisse, ibique monasticum habitum induisse: ubi magnam iovenisse dicitur congregationem monacborum religione præstantium, *excepto quod abbas per simoniam subintraverat.* quod cum resciisset Anastasius, iode recessit, secessitque in quamdam oceani Britanoici insulam, & in quadam basilica beatæ Mariæ solus mansit, jejuoiis, vigiliis, assiduisque precibus addictus. Forte accidit, ut veoerabilis Hugo Cluniaceosis abbas, lustrando sui instituti mooasteria, in istas Neustriæ partes accederet. Is, Aoastasii pia conversatione intellecta, eum ad se accersivit, eique, ut io Cluniacense monasterium se reciperet, persuasit: ubi religiosissime vixit, dum ad Hispaniarum partes, ad Sarracenos christiaoæ fidei mysteriis erudieodos, Gregorii VII. mandato ab Hugone abbate missus est. Hunc Aoastasium laudat Robertus de Tumbalenia, sancti Michaëlis itidem mooacbus, in prologo [b] ad commentarium super Cantica-canticorum, quod ejus potissimum instinctu se inchoasse dicit. Non dubito quin ii sint Robertus & Anastasius, quorum amicitiam postulat Aoselmus io epistola, [c] *Dilectissimo* ac *reverendo monacho Roberto* inscripta; *ut ego*, inquiens, *velut alter Robertus, utar eodem Anastasio, & ipse me fruatur quasi altero Roberto: cujus bonus odor jam per multos hujus patria suaviter diffusus, quanto delectabilius anima mea fragrat, tanto ipsa ad ejus amicitiam & notitiam ardentius flagrat.* quæ tanti viri verba utriusque meritum satis superque commeodaot.

b *Analect. to. 1. p. 326.*
c *Anselm. lib. 2. ep. 5.*

XLIV. Angeriaci dedicatio & donatio.

Sollemnis in primis fuit dedicatio capitis, id est superioris partis, ecclesiæ sancti Johannis Angeriacensis, quæ ab Arnulfo Santonensi, Willelmo Engolismensi & Brunone Andegavensi episcopis facta est curante Gaufrido abbate, qui Arnaldo successerat. Huic celebritati ioterfuit Agnes comitissa [d] cum filiis suis, scilicet Willelmo Pictavensi comite, *qui cognominatus est Aigret*, & Guidone fratre ejus: qui omoes violentias & injustas exactiooes, quas in upidu sancti Johannis, aliisque locis extorserant, liberaliter relaxarunt, facta donatione totius opidi cum omnimoda jurisdictione, hoc tantum, *ad procurationis indicium* retento, ut comiti & comitissæ, quando illuc venturi essent, una refectorii præbenda monastica daretur. *Facta est hæc constitutio in celebri sollemnitate consecrationis ecclesia, ad quam totius Aquitania multitudo maxima convenerat, cum scilicet caput ecclesia dedicatum est in præsentia supra dictorum antistitum, & domni Gaufridi ejusdem loci abbatis, qui ad ejus etiam confirmationem sua signa subscripserunt.* Accessere etiam signa Fulcoois comitis Eogolismensis, & Aimerici vicecomitis Thoarcensis. Eodem aono facta est dedicatio novæ basilicæ Millebecensis monasterii ab Aimone archiepiscopo Bituricensi III. nonas Septembris. In chronico Malliacensi prædicta dedicatio Angeriacensis sub anno M L. ponitur, sed indefiuite facta dicitur *his diebus* ab auctore oon admodum accurato.

d *Besly comites p. 428.*

XLV. Lezati nova basilica conditur.

Eodem fere tempore in Lezatensi mooasterio apud Wascooes novæ basilicæ fabrica cœpta est: cui construendæ Petrus-Raymundi episcopus Cosederadensis seu Conseranensis, *ipsius ecclesia auxiliarius & procurator* seu abbas, multique alii proviociales sumtus contulerunt, nempe *ad construendam ecclesiam beati Antonii, vel meliorandam sacram basilicam sancti Petri apostolorum principis*, ut legimus in litteris hac de re confectis absque chronicis notis.

XLVI. Florentiæ S. Salvii cœnobium conditur.

In Italia prope Florentiam Rolandus, nobilis Floreotinus, qui & Moro vocatus, filius bonæ memoriæ Theuti, oratorium sancti Salvii, situm in loco, cui Pa

ANN. CHR. 1048.

a Ital. sac. to. 3. p. 86.

rentinulæ nomen est, in monasterium convertit *monachorum* a *Ordinis sancti Benedicti, in omnibus servientium regula in psalmis, hymnis, orationibus & missis, & in omnibus ecclesiasticis cultibus, qui ab ipsis debent fieri: quatenus ibi Deo sic deserviant, ut honor omnis christianæ religionis & vobis*, inquit Rolandus, *proficiat, & omnibus, ad quorum salutem ipse locus venerabilis instruitur.* quod a se factum dicit pro salute animæ suæ, uxoris suæ Adalectæ, parentumque ac propinquorum suorum: eo pacto, *ut omni tempore, quo necesse fuerit, ibi abbatem secundum sacras constitutiones & sancti Benedicti normam cum reliquis consortibus ejusdem loci*, tam ipse, quam heredes ejus legitimi ordinare debeant. *Actum in loco Parentinula prope eamdem ecclesiam in territorio Florentino, anno millesimo quadragesimo octavo post mille,*
» & anno secundo domini Heinrici gratia Dei imperatoris augusti, XVI. kal. Maii
» indictione prima. Ughellus scribit, hoc cœnobium conditum fuisse auctore Johanne Gualberto Vallis-umbrosani ordinis fundatore; dotatumque non modo a prædicto Rolando, sed etiam a Gerardo Florentino præsule, & a Bernardo, ex Ubertorum familia insigni viro, qui postea Vallis-umbrosæ monachus factus, tum abbas, postmodum presbyter cardinalis, ac demum Parmensis episcopus creatus, post mortem in sanctorum ordinem relatus est. Hujus Bernardi donationis litteras b refert Ughellus, anno M LXXXIX. datas, cum Dominicus abbas præesset sancti Salvii monasterio, quod anno M D XVII. sanctimonialibus ejusdem Ordinis cessit, abbatiali titulo Vallumbrosanæ familiæ summis præfectis ad secuturas ætates attributo.

b ibid p. 87.

XLVII. Berardus Farfæ abbas electus.

Post mortem Supponis Farfensis abbatis, fratres illius monasterii communibus votis Berardum successorem elegerunt, factæque electionis confirmationem ab imperatore petierunt, scriptis ad eum litteris in hæc verba.

In nomine sanctæ individuæque Trinitatis, nos omnes fratres cœnobii Farfensis beatæ Mariæ semper virginis, post obitum domni abbatis Supponis, elegimus uno voto parique consensu domnum Berardum, nostrum monachum, nutritum a puero in nostro cœnobio: quo digniorem atque honestiorem inter nos neminem invenire quivimus. Quapropter, domine imperator, vestram flagitamus excellentiam, quatenus corroborare & confirmare dignemini. Vestræ igitur sponsionis reminiscimini, quam nostris fratribus promisistis, cum domno Supponi pastoralem virgam dedistis. Et ut certum hoc, venerande auguste, habeatis absque scrupulo dubietatis, nos omnes propriis manibus hæc nomina subscripsimus.

Huic vero electioni, inquit chronographus, qui se a prædicto Berardo educatum fuisse dicit, subscripta erant nomina Farfensium fratrum, videlicet Johannis præpositi, sacerdotum quadraginta, diaconorum trium, subdiaconorum quindecim, monachorum sexdecim, conversorum novem, puerorum duorum. Electus porro est Berardus annorum fere triginta in festo sancti Callisti papæ pridie idus Octobris, moxque ad ultramontanas partes missus ad Heinricum III. imperatorem, qui ei abbatiæ investituram dedit postridie natalis Domini in festo beati Stephani, id est VII. kal. Januarii, anno M XLVIII. desinente: quod munus Berardus annis triginta recte administravit.

XLVIII. Quædam ejus facta.

Inter alia ejus facta magnam contentionem habuit cum Johanne Sabinensi episcopo, maxime pro ecclesia sancti Angeli in Tancia, quam olim dux Hildebrandus pontificatu Hadriani I. Farfensi monasterio contulerat. quam donationem Stephanus IV. necnon Carolus, Ludovicus & Lotharius imperatores confirmaverant. Hujus rei penitus inscius Hugo abbas, utpote homo extraneus & alienigena, quamdam convenientiam fecerat cum Sabinensi episcopo: qui eam a Berardo abbate rescindi non passus, armata manu ad locum venit, aram evertit, ac reliquias abstulit. Verum in reditu, orta repentina aquæ, grandinis & fulguris procella, tanto pavore correptus fuit, ut pæne animam egerit. quod ubi rescivit Berardus abbas, assumto secum ultramontano episcopo, qui apud se hospitabatur, ad prædictam ecclesiam pergit, restituit aram, aliasque in ea reliquias recondidit: episcopus vero ipsa nocte morbo percussus, facti pænitens, ablatas eidem loco reliquias restituit. Quædam alia Berardi facta inferius referemus.

ANN. CHR. 1049.

XLIX. Odilonis abbatis obitus & scripta.

REversus ex urbe Roma Odilo Cluniacensis abbas, cum anno fere integro Cluniaci resedisset, finem vitæ suæ non longe abesse ex ipso decrepitæ ætatis statu

auguratus, decrevit ante obitum monasteria, cellasque sibi commissas perlustrare, fratres in eis manentes salutaribus instruere monitis, eisque extremam benedictionem suam impertiri. Dum id exsequitur, Silviniacum venit, quæ cella est agri Borbonensis, sancti Mayoli abbatis, decessoris sui, obitu & tumulo illustris. Cum duobus illic mensibus moratus esset, ubi Cluniacum redire parat, viscerum solitus dolor eum invasit: quo per sex continuos dies vexatus, viribus corporis destitui cœpit. Interim aderat vigilia natalis Domini, qua die in capitulum venit, ubi, pronuntiata de more instantis festi sollemnitate, cum lacrymis humi se prostravit, & fratres ad illam devote celebrandam hortatus est. Sed quia, jam pæne exanimis, in majori ecclesia sancti Petri nocturnis vigiliis cum fratribus interesse non poterat, in oratorium beatæ Virginis delatus, cum aliquot fratribus secum retentis eas celebravit. Vigilia festi sancti Silvestri, cum vires penitus eum deficerent, ante matutinos factam communionem & crucem sibi afferri præcepit. Insequenti die contra dæmonum tentationes symbolum fidei cum Augustini expositione sibi prælegi jussit. Consultus de successore, rem divinæ dispositioni & electioni fratrum se committere dixit. Post vesperas, quas in oratorio sanctæ Mariæ coram se cantari fecit, in domum infirmorum relatus, ubi ad extremum agonem inclinare visus est, in cilicium cineribus stratum deponitur. Ibi, resumto paullisper spiritu, Bernardum quemdam sibi familiarem interrogat, ubinam ipse esset. In cinere, inquit, ille & cilicio. tum Odilo, Deo gratias respondit. Dein, an pueri & conventus fratres adessent percontatur: cui cum responsum esset, omnes adesse; defixis in crucem oculis, moxque clausis, animam Deo reddidit nocte circumcisionis Domini, prima vigilia noctis, quæ dominica erat, anno ætatis suæ octogesimo-septimo, dominicæ incarnationis M XLIX. ut diserte scribit Jotsaldus monachus ejus æqualis, regiminis sui, a morte sancti Mayoli, quinquagesimo sexto. Corpus ejus lotum & aromatibus conditum, designatis ab eo indutum vestibus, in ecclesiam sancti Petri delatum, ubi post triduum in sinistra ecclesiæ crypta prope altare sancti Lautiani martyris humatur. Ejus beatitudinis haud dubia indicia Gregorio monacho, valde religioso, ipso ejus mortis die; & paullo post Alberoni Teutonico, Leonis IX. consanguineo, visa sunt: quibus subsecuta miracula majorem fidem conciliarunt. Res a sancto Odilone gestas litteris mandarunt Petrus-Damiani, & ante eum Jotsaldus monachus, ille quidem rogatu Hugonis abbatis ejus successoris, & quidem uno libro, quem pertenuem & longe imparem meritis tanti viri esse censet Baronius: hic vero, scilicet Jotsaldus, *nutritus*, ut ipse ait, *magni Odilonis magisterio, informatusque beneficio*, tribus libris, quos epitaphii nomine Stephano Aniciensi episcopo, ipsius Odilonis nepoti, nuncupavit. Epistolam de ejus obitu Alberto, ut videtur, Majoris-monasterii, *abbati abbatum* dicto, scripsit familia Silviniacensis: qua in epistola, Odilo instante morte, se quidem nullius boni conscium esse confessus dicitur, *attamen Dei gratia virginem corpore esse*. unde virgo *centenarius* dicitur in chronico Lemovicensi. Multæ aliæ ejus virtutes prædicantur, pietas in Deum, quam quotidiana divini sacrificii oblatione palam testabatur; devotio in beatissimam Virginem singularis; misericordia erga delinquentes, unde illud ejus effatum: malle se damnari de misericordia, quam de nimia severitate; caritas in egenos, in quorum gratiam tempore famis sacra vasa expendit; aliæque, quas omitto, virtutes. Scripta ipsius præcipua edita sunt in Bibliotheca Cluniacensi, scilicet de vita sancti Mayoli abbatis liber unus: unus item de rebus gestis sanctæ Adelheidæ imperatricis; sermones, & epistolæ, quibus addendæ tres editæ in Spicilegii tomo secundo. Discipuli ejus innumeri. Mirum quantum sub eo creverit Cluniaci res familiaris, sed maxime religio, quippe qui *doctrina pariter & exemplo conventum hominum*, ut ait Hildebertus, *conventum fecit esse virtutum*.

ANN. CHR. 1049.

Post mortem Odilonis, ut Petrus-Damiani in ejus vita refert, scilicet *proxima quadragesima succedente*, adeoque anno M XLIX. contigit, *sancta & veneranda memoria* Laurentium Amalfitanum archiepiscopum e nostris, *qui græce noverat & latine, &, quod longe præstantius est, laudabilis vitæ claritate pollebat*, Romæ obdormire in Domino, ubi profugus degebat ᵃ. Cumque ejus cadaver in ecclesiam fuisset illatum, beatus Odilo cuidam clerico apparuisse traditur, eique dixisse, se ad carissimi olim amici sui Laurentii archiepiscopi exsequias venisse. Ex quo intelligitur, Laurentium anno M XLIX. obiisse, non anno M XLVIII. ut apud Baronium & Ughel-

Laurentii item archiepiscopi obitus.

a V. lib. 58. n. 90.

ANN. CHR. 1049

lum.[a] idque ex eo patet, quod archiepiscopus anno M XXX. factus, annis viginti, uno mense minus, sedisse dicitur. Ejus obitus notatur die VII. mensis Martii.

[a] Mal. sac. 6. 7. p. 254.

L. Hugo Cluniaci fit abbas.

[b] lib. 59. n. 102.

Cluniaco tum aberat superius [b] jam laudatus Hugo, sacri illius loci prior, cum sanctus Odilo e vita migravit, ab eo missus in Germaniam ad redintegrandam imperatoris gratiam Paterniacensibus monachis, qui ab ea exciderant. Cluniacum reversus, cœtum fratrum optimi patris obitu supra modum afflictum invenit: at ejus adventus mærentibus magno solatio fuit. Tum, præmissis jejuniis & precibus, actum de eligendo successore. Adelmannus quidam, cui religio simul ætasque majorem conciliabat auctoritatem, Hugonem priorem nominat: omnes unanimi consensu suffragantur. Unus contra reclamabat ipse Hugo, cui quantumvis renitenti Hugo Chrysopolitanus archiepiscopus ipso die cathedræ sancti Petri abbatialem benedictionem impertiit. De hac electione testantur Silviniacenses in epistola de obitu sancti Odilonis, Hugonem hunc honorem *invitum* accepisse, *lacrymando* scilicet, ac contestando, *se indignum esse tali honore*. Eo abbate impletum est venerabilis illius senis vaticinium, qui Cluniaci domum tanto thesauro felicem ac fortunatam fore olim prædixerat. Sub tali quippe pastore nec vitiis censura defuit, nec religioni augmentum: tametsi in ejus judiciis misericordia censuræ prævaluerit. Totam ejus vitam vel Mariæ, vel Marthæ officium sibi vindicavit, lectioni ac precibus quam maxime addictus. Nulli misericordiæ officio, nulli caritati defuit. Sive domi, sive foris, numquam illi deerat quod egenis daret. Indigentibus monachis largiores suppetias ferebat, ne rei familiaris penuria eos cogeret a monasterio evagari. Massiliensibus in primis ab eo subventum traditur. His animum studiis, his usibus argentum & aurum consecrabat; ea melius impensa, quam servata rutilare effatus.

Moyriaci cella conditur. * Moyrax.

Ubi primum Hugo abbas Cluniacensem iniit præfecturam, Willelmus-Arnaldi apud Moyriacum * diœcesis tunc Aginnensis, nunc Condomiensis, monasterium in honorem beatæ Mariæ exstruxit, multasque ei possessiones attribuit. Insuper misit filium suum, Petrum nomine, Cluniacum, ut monasticis institutis informaretur, factus postea Moyriaci prior. Quinetiam Willelmus ipse monasticum habitum induit Cluniaci, ubi monachi Moyriacenses vota sua emittebant usque ad sæculum quintum-decimum, numero sex, dum tandem hæc cella in simplex beneficium redacta est. Multas subinde lites monasterio excitarunt Petri propinqui & affines, dolentes scilicet pinguem sibi præreptam hereditatem; resque eo evasit, ut Petrus Moyriaci prior solum vertere, & latibula quærere coactus sit: sed tandem consilio Gauzberti Aginnensis episcopi, argenteis ecclesiæ vasis ad pondus sexaginta-sex marcarum conflatis, & Petro vicecomiti Gavaretano, qui ipsum vexabat, loco amuleti & lytri traditis, se ipse redemit. quo facto Petrus vicecomes cum uxore sua Guiscarda *super altare sanctæ Mariæ, super sanctam Crucem & super venerabile Corpus Christi* fidem præstitit, se numquam de illis possessionibus monasterio litem intentaturum; & facta charta, cui signum crucis apposuit, corrigiæ suæ partem tradidit in tesseram veritatis, confessus se accepisse sexaginta-sex marcas argenti, valentes duo millia & ducentos solidos Aginnenses. Actum anno incarnationis M CXV. Hæc consequenter referre visum est, ne in plures distracta particulas Moyriacum minus illustrarent.

LI. Leo IX. fit pontifex.

Inter ea post menses quinque, quam Romana sedes mortuo Damaso secundo vacaverat, Bruno Tulli-Leucorum episcopus, de quo jam superius actum est non semel, in Wormatiensi conventu, cui Romanorum legati aderant, summus pontifex electus est: cui electioni nequaquam acquiescere voluit, nisi Romanus clerus ac populus eam approbasset. Prima hæc electio facta est paullo ante festum natalis Domini, quod Bruno in sua Tullensi ecclesia celebravit. Inde assumto peregrini habitu, tertio post festum die, ut scribit Anselmus sancti Remigii monachus, Romam contendit: ubi, probata ejus electione, prima dominica quadragesimæ, quæ hoc anno pridie idus Februarii incidebat, apostolicæ cathedræ impositus est, Leo dictus ejus nominis nonus. Anselmus mox laudatus id factum ait *in hypapanthi Domini*. Ex his patet, quam longe abfuerit a Leonis mente ac modestia id, quod scribit Otto Frisingensis, Brunonem electum, assumta mox purpura, Cluniacum venisse, ubi Hildebrandus prioris officium falso gessisse [c] dicitur: cujus consilio peregrini habitum, deposita purpura, induerit. Immo in illo Wormatiæ conventu, ubi electus est Bruno, adfuit Hildebrandus, teste Brunone Signiensi in Leonis IX. vita, eumque

[c] lib. 58. n. 113.

ANN. CHR. 1049.

Romam comitatus est. Certe si in illo itinere Bruno Cluniacum venit, eo accessit paullo post natale Domini celebratum apud Tullum, quo tempore Hugo Cluniaci prior erat, in locum demortui Odilonis electus abbas in cathedra sancti Petri, quo tempore, etsi id de cathedra mense Januario celebrari solita intelligatur, jam Bruno alpes emensus erat. In pontificatu Tullensis episcopi nomen ac titulum duobus primis annis retinuit.

LII. Montem-Garganum & Casinum adit.

Cum sedem apostolicam iniisset Leo, mox ad montem Garganum orationis causa [a] profectus est. In reditu ad montem Casinum, in ipsa festivitate palmarum divertit: ubi honorifice a fratribus susceptus, ipso die missarum sollemnia ibidem celebravit. Postea in refectorio cum eis refectus, & post prandium ingressus capitulum, magnas fratribus pro tam honorifico obsequio gratias egit, eisque se in omnibus favorabilem ac propitium fore pollicitus est. Discedentem comitatur Richerius abbas, cujus rogatu ecclesiam, ab eo in insula Limata constructam, sub patrocinio sancti Mauricii; & aliam in territorio Atinensi in honorem sancti Salvatoris consecravit. Inde Romam reversus, eidem abbati ejusque successoribus sandaliorum, dalmaticæ & chirothecarum in præcipuis festivitatibus usum ad missarum sollemnia indulsit, Casinatium privilegia renovavit, & monasterium sanctæ Crucis in Jerusalem, Sessorianum dictum, Richerio concessit, eligendique ibidem abbatis facultatem, cujus solam ordinationem sibi pontifex reservavit.

a Chron. Casin. li. 2. c. 84.

LIII. Romæ ab eo gesta.

Proximo paschatis festo Udalricus Augiensis abbas, qui pontificem in Urbem secutus erat, abbatialem ab eo benedictionem, & monasterii sui privilegiorum confirmationem accepit. Dein post albas synodus Romæ habita, in qua simoniacorum ordinationes, non sine tumultu reorum, irritæ declaratæ. quo tempore Petrus-Damiani librum, qui Gomorrhianus [b] inscriptus est, contra quadripartita clericorum carnalia vitia composuit, nuncupavitque Leoni pontifici, qui scriptis ad eum litteris auctori gratulatus est. Verum postea Gomorrhæorum querelis pulsatus, hanc dicendi libertatem improbavit, offensus scilicet spurcissimorum flagitionum relatione, quæ illo in libro continetur. Ad hæc Petrus, litteris [c] ad pontificem scriptis, eum accusatoribus suis nimis credulum fuisse dicit; se, nisi pro Christi amore, nullius hominis quærere gratiam, nullius iracundiam pertimescere; optare, ut in se mitescat pontificis animus. quod si flagello vapulandum decernat, se liventes jam scapulas ferienti ultro subjicere paratum esse. ceterum id sibi accidere justo Dei judicio, quem rogat, ut, si suæ saluti id conduxerit, pontificem sibi benevolum reddat.

b Petr. Dam. opusc. 7.

c Id. li. 1. ep. 4.

LIV. S. Remigii basilicæ dedicatio fere impedita.

Post hæc trans alpes profecturus Leo, in hebdomada pentecostes aliam synodum Papiæ habuit, ubi denuo damnati simoniaci; indeque per montem Jovis alpibus transscensis, Coloniæ imperatorem convenit. quo in itinere Cluniacensi monasterii [d] privilegia, rogatu Hugonis abbatis IV. idus Junii confirmavit. Comperto ejus Coloniam adventu, Herimarus S. Remigii apud Remos abbas, qui novam basilicam, a Theoderico decessore suo inchoatam, perfecerat, pontificem ad eam dedicandam, prout ille ipsi olim pollicitus erat, invitare constituit. Et primo quidem Heinrico regi, ut ejus consilium & favorem expeteret, Laudunum venienti occurrit, obnixe rogans, ut futuræ dedicationi præsens adesse, & regni episcopos ac principes eo convocare dignaretur. quod rex benigne annuit. Ea re lætus abbas, pontificem in festo apostolorum Petri & Pauli apud Coloniam convenit, eumque promissi sui monet. Hic vero tempus rei gerendæ ad initium proximi mensis Octobris assignat. Colonia egressus Leo, Aquisgranum venit, inde Leodicum, quo ex loco [e] Fredericum, fratrem ducis Godefridi, archidiaconum sancti Lamberti, secum adduxit, postea monachum & abbatem Casinensem, dein cardinalem, ac demum futurum pontificem sub nomine Stephani IX. In illo itinere pontifex, Stabulensis monasterii privilegia, petente Theoderico abbate, renovavit. *Data Moguntia III. nonas Septembris per manus Petri diaconi, bibliothecarii & cancellarii sanctæ apostolicæ sedis, anno domni Leonis noni papæ primo, indictione III.* Inde Leo Tullum accessit in exaltatione sanctæ Crucis, scriptisque litteris circumjacentium regionum episcopos & abbates præfixa die Remis ad celebrandam in nova sancti Remigii basilica synodum convenire mandavit. Hoc nuntio perculsi episcopi & abbates, qui in ovile dominicum non per ostium ingressi erant, quosdam præpotentes laïcos, incestis implicatos conjugiis, excitant ad regi suggerendum, regni sui honori detractum

d Bull. Clun. p. 12.

e Spicil. to. 12. p. 252.

AN. CHR. 1049.

„ iri, si in eo Romanum pontificem dominari fineret, quod a nullo decessorum suorum concessum; vel si indictæ synodo ipse adesset. Denique bis agendis non convenire perturbata rei publicæ tempora, dum quidam viri præpotentes regiæ dominationis jugum detrectarent, terrasque & castella ab ipsius ditione abalienarent. „ Quapropter regiæ dignitati magis congruere, ut rei publicæ necessitati consulat, „ quam synodis convocandis intendat; satiusque esse, principes suos, necnon episcopos & abbates, penes quos maxima pars regni facultatum sit, ipsumque sancti Remigii abbatem, de rerum suarum abundantia nimis præsumentem, ad militarem „ expeditionem, quam ad concilia cogere. Hujus rei architecti præcipui fuere Gibuinus episcopus Laudunensis, & Hugo de Braina castello, qui non multo post interiêre. Hac versipelli admonitione mollitus rex, papæ per Silvanectensem episcopum significat, se suosque pontifices & abbates urgentis belli necessitate detineri, quo minus præfixo tempore ad celebrandum concilium convenire possint. Adventum proinde suum in Franciam in aliud tempus differret pontifex, quo, absolutis hujusmodi negotiis, cum debito honore susciperetur. Ad hæc respondit pontifex, se promissioni beato Remigio factæ deesse non posse: tempore condicto se ad dedicandam ejus basilicam adfuturum: ubi, si qui religionis amantes antistites convenerint, cum eis synodum habiturum. His acceptis, rex nihilo minus cum ingenti exercitu contra rebelles progreditur, comitantibus eum plerisque episcopis & abbatibus, qui papæ censuram ac judicium refugiebant. Quin etiam Herimarus abbas sancti Remigii, tristis ac mærens, cum eis ire cogitur: sed tandem, vix unius diei & dimidii confecto itinere, indulta est ei redeundi venia. Nec mora papam, apud Tullum-Leucorum adhuc remorantem, adire properat, eique regis permissum nnuntiat: moxque ad monasterium reversus, necessaria omnia instanti celebritati parat.

LV. Fit tamen a Leone papa. * Cormeleis.

Interim papa ad Remorum civitatem iter arripit, & in festivitate sancti Michaëlis in villa Curmolensi *, die vero sequenti apud sanctum Remigium excipitur, tribus archiepiscopis comitatus, Eberhardo scilicet Trevirensi, qui Popponi anno superiore successerat, Halinardo Lugdunensi, & Hugone Vesontionensi, præter multos honoratos viros, quos inter eminebant Johannes episcopus Portuensis, Petrus Romanæ ecclesiæ diaconus, & ipsius urbis præfectus. Accedenti pontifici tota Remigianorum familia, & cum eis abbatum, monachorum, & clericorum, qui undequaque confluxerant, innumera multitudo obviam procedit, præeuntibus tribus episcopis, Silvanectensi videlicet, Andegavensi & Nivernensi, textumque evangelii cum aqua benedicta & aromatum odore ferentibus: qui papam advenientem festivo plausu & cantu suscipiunt, & in ecclesiam introducunt. Tum pontifex primum ad altare sanctæ Crucis fundit preces; inde ad altare sancti Christophori, ac demum ad venerandi Francorum apostoli Remigii sepulcrum, ubi adstantes apostolica benedictione donavit. Inde egressus, cum psallentium choris ad urbem deducitur: ubi Remensis clerus cum Widone archiepiscopo, aliisque nonnullis episcopis ad atrium sancti Dionysii ecclesiæ ei occurrit, & ad ecclesiam sanctæ Mariæ comitatur. Illic ante sanctæ Crucis, & sanctæ Dei-genitricis altaria facta oratione, aliquantulum in archiepiscopali throno resedit, archiepiscopo Remensi ad ejus dexteram, Trevirensi ad sinistram adstante. Dein sacerdotalibus indutus ornamentis, ad missarum sollemnia celebranda processit. quibus expletis, archiepiscopus ei epulum *in majori palatio juxta ecclesiam sito* exhibuit. Die subsequenti, quæ vigilia erat sancti Remigii sollemnitatis kalendis Octobris celebrari solitæ, qua sacri ejus corporis translationem facere statuerat pontifex, duobus tantum comitatos capellanis, dum nocturnæ a fratribus vigiliæ explerentur, ad sanctum Remigium clam accessit, ne frequentia circumfluentium populorum impediretur: factoque sibi balneo, lotus est tonsusque, ut ad imminentem tanti patris sollemnitatem celebrandam paratior esset. Prima luce sequentis sollemnitatis sancti Remigii corpus, a pontifice primum elatum, succollantibus quatuor archiepiscopis, Remensi, Trevirensi, Lugdunensi, & Vesontionensi, cum sancti Remigii abbate & domno Hugone venerabili patre cœnobii Cluniacensis; dein aliis, aliisque succedentibus, (quod Gervino Centulensi abbati concessum legimus) sollemni pompa in ecclesiam B. Mariæ deportatur, ubi Vesontionensis archiepiscopus missarum sollemnia celebravit. Ibidem pernoctatum in sacris laudibus, monachis more suo nocturnas vigilias persolventibus, quibus canonici suc-

cessere. Interim apud sanctum Remigium Trevirensis archiepiscopus, præsente papa, ex consensu Remorum archipræsulis, consecrat oratorium sanctæ Trinitatis, quod ad meridianam plagam, juxta portam, Harduini cujusdam loci cœnobitæ studio cum dominici sepulcri figura constructum fuerat. Sub ortum diei sequentis, quæ secunda Octobris erat, sacris in ecclesia beatæ Mariæ ante canonicum tempus peractis, sacrum beati Remigii corpus circum urbem delatum: dum papa novam basilicam consecraret, singulis episcopis singula assignans dedicanda altaria. Pontifex ipse princeps altare consecravit in honorem sancti Petri apostolorum principis, sanctorumque Clementis papæ & Christophori martyrum, necnon sancti Remigii, nulla cruce lapidi insculpta, quod genus est marmoris politissimi, ex Nordalbingia seu Saxonia transalbina istuc allati, ut inscriptio probat, anteriori margini lapidis eleganti charactere Romano incisa in hæc verba: DE SUMMA HAC DIGNITATIS ARA, FERRO BIPERTITA, SALUTIS MENSA GENTIBUS DIRECTA NORDALBINGORUM IN VUELENA. Hæc majori charactere: tum minutiori: *Folco. Adalbero.* qui duo videntur episcopi, pontifici adjuncti in consecratione majoris altaris: ex quibus Folco seu Fulco Tolosanus erat, qui & sancti Michaëlis altare consecravit: Adalbero vero Mettensis, qui sancti Stephani aram dedicavit. Hic marmoreus lapis duabus partibus constat, una majori, quæ in longum sex circiter pedes; in latum, tres minimum habet: altera minor, uno amplius pede lata, posteriorem occupat altaris locum. Hæc forte minutiora: cetera persequar. ANN. CHR. 1049.

Ubi ad hoc ventum est, ut corpus sancti Remigii cum aliis Sanctorum reliquiis intra basilicam inferendum erat, cum portæ ad vitandum irruentis multitudinis impetum obseratæ remanerent, per fenestram oratorii sanctæ Trinitatis dimittitur: ubi a pontifice reverenter exceptum, super primarium altare, quod in honorem sanctorum apostolorum Petri & Petri, Clementisque & Christophori martyrum ac beati Remigii papa consecraverat, primum deponitur: ut in ejus præsentia synodus postera die celebraretur. Tum missarum sollemnia de ecclesiæ dedicatione celebravit pontifex, lectoque evangelio sermonem habuit ad circumstantem populum, qui, foribus obseratis, per fenestras irruperat; diemque illam in posterum celebrem esse sanxit, anathemate illis intentato, qui ad hunc locum ipso die deinceps conventuris quidvis impedimenti afferrent; statutoque edito, ne quilibet, præter Remensem archiepiscopum & loci abbatem, ac septem ab eodem abbate designatos presbyteros cardinales, in principe altari sacra faceret, excepto clero ecclesiæ Remensis bis quolibet anno, scilicet feria secunda paschalis festi, & vigilia ascensionis dominicæ, quibus diebus sollemnes illic stationes ex antiqua traditione facere consueverunt. De utraque constitutione habentur Leonis IX. litteræ, primæ quidem inscriptæ omnibus fidelibus per Francorum regnum constitutis ad celebrandam kalendis Octobris sancti Remigii translationem: secundæ vero inscriptæ *Herimaro abbati & omni congregationi monachorum sancti Remigii* de privilegio principis altaris. Hactenus de illius ecclesiæ dedicatione, ad quam etiam clerici ecclesiæ Compendiensis cum corpore sancti Cornelii papæ & martyris, aliisque reliquiis convenerunt, res suas ab invasoribus repetituri.

LVI. Synodus illic habita.

Postera die, scilicet v. nonas Octobris, in eadem basilica synodus haberi cœpta, quæ tribus consequentibus diebus absoluta fuit. Prima die, ubi ad consessum ventum est, vetus controversia inter archiepiscopum Remensem & Trevirensem de primatu renovata, sed a pontifice in aliud tempus dilata. Disposita in modum coronæ medio in choro sedilia episcoporum, qui numero viginti-quinque aderant cum quinquaginta fere abbatibus, & aliis quamplurimis ecclesiastici ordinis viris. Ea cura Remensi archiepiscopo data, qui papæ suggestum in medio statuit. Post missarum sollemnia, quæ papa celebravit, consederunt omnes, eo ordine, quo Remensis archipræsul disposuerat, papa quidem in medio, Remensis ad dexteram, Trevirensis ad sinistram. Post Remensem ex ordine sedebant Beroldus Suessionensis, Drogo Morinensis, Frollandus Silvanectensis, & Adalbero Mettensis: ad meridiem Halinardus archiepiscopus Lugdunensis, Hugo episcopus Lingonensis, Joffridus Constantiensis, Ivo Sagiensis, Herbertus Lisoiensis seu Lexoviensis, Hugo Bajocassensis, Hugo item Abrincensis, & Theodericus Virdunensis: ad septemtrionem Hugo archiepiscopus Vesontionensis, Hugo episcopus Niverneusis, Eusebius Andegavensis, Budicus Namnetensis, Dudrico episcopus Wellensis ex Anglia, & Johan-

ANN. CHR. 1049.

nes Portuensis. Pone eos similiter in modum coronæ residebant abbates hoc ordine: scilicet Herimarus abbas sancti Remigii, Hugo Cluniacensis, Sigefridus Gorziensis, Fulco Corbeiensis, Robertus Prumiensis, Rainoldus sancti Medardi, Gervinus sancti Richarii, Godfridus Verzeliacensis, Arnoldus Pultariensis, Rodulfus Mosomensis, Oylardus Catalaunensis, Milo Dervensis, Norgaudus Altivillarensis, Albertus sancti Theoderici, Stephanus sancti Urbani, Wlfricus sancti Augustini Cantuariensis, & Alwinus Ramesiensis, ambo de gente Anglorum; deinde ceteri numero, ut dixi, fere quinquaginta. His ita residentibus, ex præcepto papæ Petrus sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconus ea exposuit, de quibus in concilio agendum erat, videlicet de simonia, de cælibatu clericorum, de clericis monachis a proposito deficientibus; de incestis & illicitis conjugiis; de altaribus, quæ a laïcis tenebantur, aliisque vitiis, quæ tunc in his partibus pullulaverant. De simonia primum actum, de qua plerique episcopi se purgaverunt, quatuor tantum exceptis, Lingonensi nimirum, Nivernensi, Constantiensi & Namnetensi. Abbates quoque plerique se ejusmodi criminis immunes dixère: quos inter Hugo Cluniacensis: *Pro adipiscendo abbatiæ honore*, inquit, *Deo teste, nihil dedi vel promisi: quod quidem caro voluit, sed mens & ratio repugnavit.* Pultariensis abbas ob flagitia depositus, uti Aymo [a] Flaviniacensis, Amedei successor, ob simoniam culpatus, cui Odo Arremarensis monachus successit, & post duos annos Odo secundus. Altera die Widonis archiepiscopi ventilata causa, sed non finita. Actum etiam de abbatia Dervensi, quam pontifex Tullensi ecclesiæ subjectam esse dicebat: at Remensis archiepiscopus suæ ecclesiæ obnoxiam [b] esse probavit. Querelæ item factæ de Dolensi archiepiscopo, qui se a Turonensi ecclesia subtraxerat. Hugo Lingonum præsul, multorum criminum insimulatus: quem cum Vesontionensis archiepiscopus purgare vellet, repente obmutuit. Hinc tertia die Lingonensis in ordinem redactus: confessusque est Hugo Vesontionensis archipræsul, se per merita beati Remigii, cum Lingonensem excusare vellet, elinguem factum fuisse. quo audito, papa in has voces cum lacrymis erupit: *Adhuc vivit beatus Remigius.* Namnetensis quoque præsul exauctoratus: Nivernensis purgatus: excommunicati quidam episcopi, qui ad synodum invitati, nulla prætenta excusatione, non venerant; necnon abbas sancti Medardi, quod clanculum a synodo recessisset; denique sancti Jacobi Galliciensis archiepiscopus sacris interdictus, quod contra fas *culmen apostolici nominis* sibi vindicaret. Conditi sunt in eadem synodo tredecim canones, quorum ultimus est contra novos hæreticos, qui in Gallicanis partibus tunc emerserant. His ita gestis, corpus beati Remigii in loco ei parato repositum est: moxque pontifex, salutem Remigianis in capitulo imprecatus, illinc discessit Virdunum, inde Mettas profectus. Hæc ex Anselmo sancti Remigii monacho, qui de hac dedicatione & translatione, necnon de synodo confecta libellum accurate scripsit. Interfuit illi synodo Odalricus Remensis ecclesiæ præpositus, qui veritus ne divinam ultionem, quam Leo pontifex simoniacis intentaverat, quoquo pacto incurrisset; ministerium suum Widoni archiepiscopo, quod & quidam alii canonici fecerunt, resignavit: at papa, comperta ejus innocentia, idem ministerium eidem restitui mandavit. Id memoriæ prodidit ipse Odalricus, aitque se claustrum ecclesiæ suæ instaurasse, hiemale construxisse refectorium, & pondus panis singulorum canonicorum, quod libras tantum duas cum dimidia, seu quinquaginta solidos tunc pendebat, cum quatuor libras regula canonicorum Aquisgranensis assignaret, supplevisse & auxisse, addito minori pane solidorum triginta. Quippe in Remensi ecclesia etiam tum vigebat vita communis in synodo Aquisgranensi, viguitque usque ad finem sæculi duodecimi, ut Stephanus Tornacensis nos docet, qui ejus casum reprehendit.

[a] Tabl. bibl. to. 1. p. 792.

[b] V. lib. 18. n. 37.

LVII. Hugo episcopus scribit contra Berengarium.

Quinam sint novi illi hæretici, quos synodus excommunicavit, diserte non exprimit canon ultimus, qui his verbis conceptus est: *Et quia novi hæretici in Gallicanis partibus emerserant, eos excommunicavit* pontifex, *illis additis, qui ab eis aliquod munus vel servitium acciperent, aut quodlibet defensionis patrocinium illis impenderent.* Non alii videntur novi illi hæretici, quam Manichæi, qui toto illo sæculo Galliam & Germaniam infestarunt. Necdum enim satis propalatus erat tunc Berengarii error, nec in apertam hæresim ante concilia Romanum & Vercellense anni sequentis erupit. Contra hunc tamen jam scripserat Hugo Lingonum adhuc episcopus in synodo Remensi exauctoratus, fratrem appellans Berengarium, qui veritatem

tatem corporis & sanguinis Christi Domini in eucharistia subdolis verbis negabat, ANN. CHR. 1049.
extollendo Johannem Scottum, præ Paschasio Radberto, quem *ineptum* & *erroneum* vocabat. qua de re fuse in præfatione secunda ad acta Sanctorum nostrorum sæculi sexti disseruimus. Idem Hugo Romam nudis pedibus postea secutus pontificem, nudus & excalceatus ad synodum ingressus est, virgas manu deferens, quibus cæderetur. quo spectaculo flexus pontifex, supplici indulgentiam concessit, utque pius pater, pænitenti filio stolam primam & anulum amissi pontificatus cum sandaliis Fit monachus.
restituit, adeoque episcopatus honorem, dummodo Lingonensis ecclesia, vel quælibet alia eum episcopum vellet recipere. Verum dum in patriam regrederetur, in morbum incidit, & habitum monachi *sub nomine cœnobii* sancti Vitoni, cui Walerannus ipsius frater præerat, a Cluniacensibus quibusdam monachis, qui eum comitabantur, petiit, accepit, ac piè decessit, catalogo fratrum sancti Vitoni adscriptus, ut Laurentius de Leodio [a] ejus loci monachus testatur. Wibertus in vita Leo- a *Spicil.* to. 12.
nis IX. auctor est, Hugonem in redeundo nimiis affectum jejuniis, corporisque p. 253.
maceratione, in bona perseverantia vitam finiisse. Suffectus in ejus locum in ecclesia Lingonensi Harduinus, olim archidiaconus Noviomensis, ut lego in veteri charta sancti Eligii monasterii, cui factus episcopus quamdam vineam contulisse dicitur.

Non omittendum hoc loco, quod Anselmus monachus tradit de quodam poculo, LVIII. Leonis miraculum de vase redintegrato.
intus & exterius auro decorato, quod Herimarus abbas Leoni papæ initio ejus pontificatus dono misit cum litteris, quibus pontificem ad dedicandam sancti Remigii basilicam invitabat. Hoc vase ob sancti Remigii honorem ad bibendum uti solebat pontifex, quod postea per pincernæ incuriam casu fractum precibus redintegravit. cujus miraculi testes producit Anselmus Hugonem Nivernensem episcopum, & Hugonem Remensis ecclesiæ diaconum, necnon Benedictum clericum Halinardi archiepiscopi Lugdunensis, quorum duo primi Romæ ab iis, qui factum viderant, id rescivere; tertius cum domino suo rei gestæ præsens fuerat. *Ligneum poculum* fuisse scribit Desiderius Casinensis [b] abbas, hocque miraculum commemorat ex relatu b *Dial.* lib. 3. c. 1.
Gregorii VII. pontificis, *qui ab eo educatus, ac subdiaconus ordinatus fuerat.* Hic est Hildebrandus, qui ab eodem Leone præfectus fuit Romano sancti Pauli monasterio post Airardum, qui anno sequenti ad episcopatum Namnetensem promotus Hildebrandus subdiaconus & abbas.
est. Hoc poculum haud dubie ex mazerino confectum erat, quod Hugo Chrysopolitanus archiepiscopus, qui & ipse miraculo adfuit, furto abstulisse a Wiberto traditur.

Remis egressus Leo IX. deducente Theoderico episcopo, Virdunum adiit, ubi LIX. Leonis gesta Virduni ac Mettis.
Ermenfridi archidiaconi rogatu ecclesiam sanctæ Mariæ Magdalenæ dedicavit, assistentibus tribus archiepiscopis, Everardo Trevirensi, Halinardo Lugdunensi, & Hugone Chrysopolitano, cum plurimis episcopis. Idem pontifex ruinas incensæ a duce Godefrido urbis & ecclesiæ beatæ Mariæ miseratus, veterumque instrumentorum jacturam, possessiones canonicorum diplomate confirmavit, inscripto, *Rotmiro primicerio canonicæ sanctæ Mariæ principalis ecclesiæ Virdunensis, atque Warmundo decano, & per eos ceteris canonicis, tam præsentibus, quam futuris.* Hujus diplomatis authenticum vidimus, in Supplemento librorum de re diplomatica editum, in quo miserabilem illius urbis statum describit pontifex his verbis. *Redeuntibus igitur nobis a Remensi synodo, contigit Virduni hospitari, & non lætari, sed potius lacrymari. Respeximus enim crudele urbis excidium, quale nullus possit non dolere hominum. Etenim tyrannorum ingressa civitatem sævitia, totam diruit per dira incendia. qui ignis nec ipsi ecclesiæ sanctæ Mariæ pepercit, sed passim & ubique dominans conflagravit: ex qua conflagratione inopinato superveniente, instrumenta etiam cartarum vestrarum præbendarum consumta sunt.* &c. *Data* VII. *kal. Novembris per manus Petri diaconi bibliothecarii & cancellarii sanctæ apostolicæ sedis, anno domni Leonis noni papæ primo, indictione tertia.* Idem pontifex ad preces Theoderici episcopi & Avæ abbatissæ, parthenonis sancti Mauri possessiones omnes IX. kalendas ejusdem mensis & anni confirmavit, cujus rei diploma in probationibus chronici Benedictini a domno Martino Retelleo editum est. Consimile itidem privilegium sancti Vitoni cœnobio concessum. Inde ad urbem Mediomatricum progressus Leo, rogante Warino abbate sancti Arnulfi basilicam consecravit, eidemque optimum pallium, ab apostolica sede allatum concessit: quod ipsum esse tradunt, quod Geila regina, conjux

ANN. CHR. 1049. Stephani Hungarorum regis, Johanni papæ dono dedit, ut superius vidimus. Tunc etiam Warinus abbas ab eodem pontifice privilegium obtinuit, a Meurissio [a] editum, quo privilegio consimilem prærogativam principi altari basilicæ sancti Arnulfi ac Remigiano concedit, *ut scilicet præter episcopos & abbates, ac septem ejusdem cænobii sacerdotes, ac tres canonicos de domo sancti Stephani, primicerium, decanum & chorepiscopum primum, ad ipsum altare nullus umquam missas celebrare præsumat.* ubi chorepiscopi nomine primicerius cantorum designari videtur. Ad hæc Warino abbati, ejusque successoribus in præcipuis festivitatibus, sandaliorum & dalmaticæ usus conceditur: monasterii possessiones confirmantur; & abbatia sancti Felicis, in qua sancti Clementis, primi ejusdem urbis episcopi, corpus quiescit, sancti Arnulfi monasterio subjicitur, ea lege, ut nullus ibi ulterius pastoralem virgam portare præsumat. *Data v. idus Octobris per manus Odonis sanctæ apostolicæ sedis cancellarii, bibliothecarii & Tullensis primicerii, anno domni Leonis papæ primo, indict. secunda, anno vero dominicæ incarnationis* M XLIX. Inter subscribentes postmodum adscriptus est Udo Leucorum episcopus, & Humbertus cardinalis & episcopus Silvæ-candidæ, qui ambo serius ad illam dignitatem promoti sunt. Verum hæc sancti Clementis subjectio non tenuit, sed locus iste proprios semper abbates habuit. Tunc abbas sancti Clementis erat Widilo Scottus, piæ memoriæ dictus in necrologio ad VIII. kal. Februarii: cui Hagano itidem Scottus successit. In eadem urbe exoratus pontifex a Sigefrido Gorziensi abbate, cantum nocturnalium responsoriorum beati Gorgonii martyris composuit. Idem quoque Romarici-montis altare dedicavit.

a Meuriss. p. 354.

LX. Warini abbatis dissensio cum Johanne Fiscamnensi.

Per idem tempus inter Johannem Fiscamnensem & prædictum Warinum sancti Arnulfi abbates, non levis dissensio exorta est occasione Benedicti monachi olim Fiscamnensis, sed ad sanctum Arnulfum translati, quem Johannes abbas acribus litteris repetebat. Cum ad primas non satisfecisset Warinus, alteras [b] acriores Johannes scripsit, quibus a communicatione Warini se recessurum dicebat, nisi quantocius Benedictum restitueret. Ad has posteriores litteras, quas Wimundus monachus attulerat, modestius, sed nervose rescripsit [c] Warinus, suum esse jam monachum » Benedictum, non Johannis abbatis, *sed sanctæ memoriæ domni abbatis Willelmi conversum, nutritum & professum*, quem ipse, ex quo Gorziense monasterium regendum » accepisset, ad eumdem locum cum multis aliis, quorum nonnulli, jam vita defuncti, ibidem humati quiescebant, ut suum venire, ac inibi manere præceperat. » Eumdem vero Benedictum ibidem mansisse; & post aliquot annos, ex consensu Sigifridi & Odonis tunc priorum, post abbatum, & jussu Willelmi abbatis, ad monasterium sancti Arnulfi translatum fuisse, ipsique Warino sua sponte obedientiam, » ut monachum abbati, promisisse. Mirum esse jam repeti Benedictum, quem non » repetierat Johannes, cum Warinus ad sanctum Michaëlem orationis causa proficiscens, ac Fiscamnum divertens, ab eodem Johanne humanissime exceptus est. Hujus porro discordiæ incentorem esse Bernardum ejusdem Benedicti fratrem, qui e » sancti Arnulfi monasterio fuga elapsus, & Fiscamni acceptus, Benedictum secum » habere velit. Annuere se, ut monachus redeat ad locum suum, sed is qui male, » non is qui obedienter exiit, & obedienter in loco, ubi jussus est, stetit. Alioquin » *redeant omnia ad prima initia, Benedictus Fiscamnum, Warinus Gorziam, domnus abbas Johannes Divionem.* Ceterum Benedictum æque in suo paupere & exiguo » loco posse animam suam cum Dei adjutorio servare, ac in quocumque ditiori & » religiosiori; nec posse jam a Johanne abbate excommunicari, qui ejus non sit, » sed sancti Arnulfi. In fine Johannem rogat, ut mitiorem in se habeat animum, & » gratiam ipsi restituat.

b Analect. to. 1. p. 214.

c ibid. p. 215.

LXI. Humbertus Leonem comitatur.

Dedicata sancti Arnulfi basilica Leo papa, Vosagi montes transscensurus, ad Medianum-monasterium accessit, indeque Humbertum monachum, jam sibi notum, secum duxit, quem postea totius Siciliæ archiepiscopum ordinasse dicitur: sed cum ob Nortmannorum infestationes illuc accedere non posset, Romæ cardinalis ad supplendas pontificis vices creatus est, ut scribunt Richerius & Johannes de Bayone. Idem papa oratorium sancti Johannis-Baptistæ ad portam Mediani-monasterii consecravit. Sed quia hæc consecratio v. nonas Aprilis facta dicitur, ad aliud tempus referenda est. nam post sancti Arnulfi basilicæ dedicationem Leo mense Novembri ad sanctum Deodatum profectus est, cui privilegium indulsit, hoc ipso anno *datum decimo-sexto kalend. Decembris, per manus Petri diaconi* sæpe

laudati. Post duos abhinc dies litteras apostolicæ tuitionis & immunitatis H. abbati Luxoviensi concessit. ANN. CHR. 1049.

Eodem tempore sanctissimus pontifex privilegium concessit Hissæ parthenoni, posito prope Sarburgum ad radices Vosagi montis, a parentibus seu propinquis suis condito, ubi patrueles suos comites Mathiridum & bonæ memoriæ Gerhardum cum ejus uxore devota Deo famula Cunisa, necnon fratrem suum Hugonem, cordis sui, dum viveret, dulce solamen, humatos esse dicit. Hoc privilegium inscriptum est, *Dei ecclesiæ, in loco, qui dicitur Hesse, posita in honore sanctæ Dei-genitricis Mariæ, & in honore sanctissimi Martini confessoris & Laurentii levitæ gloriosi, & igne purgatorio assati martyris dedicatæ, & per eam Serberga* * *nepti nostræ, & post eam succedentibus ibi Dei ancillis in perpetuum.* quo privilegio confirmat eidem loco, quæcumque prænominati, vel alii ejus propinqui contulerant. *Et ut noverint omnes*, inquit, *quantum honorem huic loco semper optaverimus, justis precibus domnæ Mathildis & filii ejus Henrici, nostri quondam nepotis, altare in ipsa ecclesia nos ipsi dedicavimus. quod quia eminentius altiusque præ ceteris est constitutum, decrevimus etiam illud magnificentius speciali honore glorificandum: ut nemo ibi celebret missam, nisi archiepiscopus, vel episcopus ipsius diœcesis, vel idonei ipsius ecclesiæ hebdomadarii. Si qua autem alia persona orationis vel alicujus negotii supervenerit causa, ad idem altare, ut missarum sollemnia exsequatur, non præsumat accedere, nisi de abbatissa vel aliarum sanctimonialium consensu & licentia. Celebretur etiam dedicatio ab omnibus loci ejusdem incolis* VII. *kal. Decembris.* Ex quo intelligitur, Leonem ab oppido sancti Deodati Hissam profectum fuisse. Exstat in Appendice nostra integrum hoc privilegium. Hoc cœnobium modo redactum est in simplicem prioratum, Altæ-silvæ * abbatiæ ordinis Cisterciensis subjectum.

LXII. Hissæ parthenonis privilegium.

* *f. Gerberga.*

* *Hauteseille.*

Alia duo monasteria a Leonis consanguineis constructa sunt, scilicet Altorfense virorum, quod hactenus superest, sancti Cyriaci dictum a Wiberto, situm haud procul Molshemio Alsatiæ urbe; & Woffenheimense seu sanctæ Crucis virginum, quatuor circiter leucis ab urbe Columbaria * positum, quod itidem in cellam redactum est. Hoc monasterium a Leone ipso fundatum dicitur in epistola Gregorii VII. ad Guarnerium Argentinensem & Burchardum Basileensem episcopos, quos hortatur ad componendam litem, quæ inter Hugonem & Gerardum Leonis nepotes orta erat de illius advocatia monasterii. Insuper idem pontifex sancti Marci monasterium, olim a Dagoberto rege pro virginibus sub titulo sancti Sigismundi regis & martyris conditum, situm prope Engishemium castrum, ubi Leo natus est, duabus a Columbaria leucis, restruxisse traditur, quæ modo cella est monasterii sancti Blasii in Hercinia silva. His monasteriis non immerito additur Lutrense, quod Leonis papæ majores instaurarunt, ut in superiori tomo a vidimus. Ad hæc Ludovicus ejus avus cellam in honorem sancti Quirini pro monachis Mauri-monasterii ædificasse dicitur haud procul a castro Asburgo, ubi Hugo Leonis parens mancre solitus fuisse fertur: quod hactenus priscum nomen * retinet, ante paucos annos a Francis destructum. De hoc castro consulendus Richerius b in chronico Senoniensi. Sed reliquum hujus anni Leonis iter persequamur.

LXIII. Alia monasteria a Leonis propinquis condita.

* *Colmar.*

a *lib.* 46. *n.* 14.

* *vulgo d'Abs.*

b *Spicil. to.* 3. *p.* 381.

Post dedicationem basilicæ sancti Arnulfi Wibertus, ceteris prætermissis, scribit, Leonem apud Moguntiam generale concilium habuisse, in quo Sibico Spirensis præsul carnalis flagitii insimulatus, *terrifico sacramento dominici corporis* se purgare voluit, sed maxilla ejus paralysi contorta remansit. Adeundo Moguntiam pontifex apud comitem Adelbertum de Calve, nepotem suum, hospitatus dicitur, indeque Hirsaugiam cum eo accessisse: ubi veteris monasterii, quod comitis majores vastaverant, miseratus ruinas, comiti instaurandum injunxerit, reperto corpore sancti Aurelii, quod a tempore Normannorum incerto inibi loco latebat. Hæc fuse Trithemius. Rem confirmat chronicon Saxonicum nondum editum, in quo Leo regnum Teutonicum ingressus, *ad filium sororis suæ comitem Adalbertum* in Sueviam venisse traditur, & illum sub comminatione tremendi judicii Dei admonuisse, *ut Hirsaugiense cœnobium, ab eo injuste possessum, relinqueret, & sacræ regulæ observatores in eodem loco restituere studeret. quod ipse comes confestim opere complevit.* tum subdit prædictus chronographus: *Idem papa in cœnobio virginum, quod nominatur Andela, in Alsatia, corpus sanctæ Richardis imperatricis de tumulo honorifice elevavit, & in ecclesia recondidit.* Inde profectus Moguntiam, concilium ce-

LXIV. Leonis alia facta.

Hirsaugia instauratur.

S. Richardis elevatio.

ANN. CHR. 1049.

lebravit: ad quod in synodo Remensi citatus fuerat Goffridus Andecavensis comes, qui Gervasium Cenomannorum tunc episcopum in custodia tenebat. Ejus rei historia fuse refertur in actis * episcoporum Cenomannensium, ubi Goffridus seu Gaufridus comes Gervasium septem annis in vinculis tenuisse traditur: sed tandem, accepto ab eo castello *Lit*, eum liberavit, eo pacto, ut quam diu viveret, in civitatem Cenomannicam non intraret. quod cum ægre ferret Gervasius, ad Willelmum Normannorum ducem se recepit, dum sedem Remensem post mortem Widonis archiepiscopi adeptus est. Ex urbe Moguntia Leo papa venit in Augiense monasterium, ubi ecclesiam sanctæ Crucis dedicavit, & inter missarum sollemnia dæmoniacum liberavit. Inde Romam reversus dicitur a Wiberto, qui nec loca, quæ in reditu lustravit; nec tempus, quo in Urbem appulit, commemorat. Hermannus ait, eum Augiæ festum sancti Clementis, & dominicam ante adventum VI. kal. Decembris egisse, ac per Augustam-Vindelicorum, Bajoariamque transeundo, Veronam pervenisse, ubi natalem Domini celebravit. Hæc certiora, quam quæ de Leonis itinere scripsit Lambertus. Sub finem hujus anni, antequam in Italiam remearet, venit in civitatem Lingonas, ubi Frotmundum Trecarum episcopum ordinavit, teste Clario, nimirum loco Mainardi episcopi, qui ad Senonensem ecclesiam pulso Gebuino suffectus fuerat. Ibidem obiisse dicitur Petrus diaconus ejus atque cancellarius, sepultusque in capitulo sancti Mammetis: at ejus obitus contigit post synodum Romanam anno sequenti habitam, cui interfuit, uti & Frotmundus episcopus Trecensis, adeoque in altero itinere, quod ipso anno Leo papa in Galliam confecit. Wido Tullensis primicerius cancellarii officium post eum gessit.

* Analect. to. 3. p. 300.

LXV. Libertas quarumdam ecclesiarum Dervensibus data.

Cum Tulli adhuc versaretur Leo papa, Milo Dervensis abbas, qui Remigianæ basilicæ dedicationi interfuerat, pontificem adiit, postulans, ut libertatem concederet altari vici, qui proprio nomine Villa dicitur, siti super amnem Blesam, ubi ipse abbas monachos instituere cogitabat. Assensit pontifex, *omnemque libertatem prædicta ecclesia* concessit, *ut inibi habitantes monachi absque ulla emptione altare sancti Mauricii ad honorem dicatum perpetualiter possideant*: at *capellanus, qui curam animarum Villa habuerit, synodum atque concilium pravideat, censumque persolvat: quando vero altus successerit, oblatus a monachis absque ulla servitute locum tenebit.* Incipit hoc privilegium ab invocatione sanctæ Trinitatis in hæc verba: *Ego Dei clementia Leo humillimus papa*, qui in fine subscribit, idque *Tulli* confirmat. Post eum apposita sunt signa Halinardi Lugdunensis archiepiscopi, Evrardi Treverorum archiepiscopi, Johannis Portuensis episcopi & Alberonis Mettensis; dein Widonis Leuchorum primicerii, sex archidiaconorum, duorum decanorum; Milonis abbatis Dervensis, Alberti prioris, & aliorum, ut habent pontificiæ litteræ, editæ in nostra Appendice, quas Petrus diaconus & cancellarius scripsit.

* de Brienne.

Eodem fere tempore Walterus seu Gualterus Breonensis * comes, sublimare cupiens ecclesiam Requiniacæ-curtis, sancto Leodegario martyri atque pontifici sacram, *omnes ei consuetudines & justitias* remittit, quam diu illic Deo deservient monachi, scilicet *bannum, infracturam, corvadam, carropetam, & opus ad castellum.* Atque ut sui, suorumque antecessorum semper memores essent monachi, idem Walterus cum matre sua Petronilla prædictam ecclesiam sancti Leodegarii a servitute episcopi liberavit, qua de re litteras paullo ante a Mainardo Trecensi præsule obtinuerat. *Actum est hoc publice Requiniaca-curtis, & positum super altare sancti Leodegarii per manus Walteri comitis* IIII. *feria post pentecosten*, VIII. *idus Junii, eodem anno, quo papa Leo ecclesiam sancti Remigii Remis Domino dedicavit, necnon Henrico rege in regno Francorum regnante.* quod intelligendum de eodem anno currente a dedicatione, sed non a Christo nato. nam anno sequenti M L. id factum est, scilicet quarta feria post pentecosten.

LXVI. Kalo Dervi monachus.

Sub idem tempus nobilis quidam juvenis, Kalo nomine, ad conversionem venit in Dervense monasterium, sub Milone abbate, postulans monasticum sibi habitum tradi. quod ut facilius obtineret, universam hereditatem, quæ sibi ex matre unico filio contingebat, monasterio se daturum promisit. Non tamen citra patris ejus assensum assentiri voluit abbas, qui idcirco eum ab VIII. kal. Martii usque ad VI. kal. Augusti apud se retinuit. Advenit tandem pater, Nevelo nomine, ac filii donationem probavit hac conditione, ut, *quod Warnerus socer suus*,

ANN. CHR. 1049.

hujus filii sui avus, tam ex terris, quam ex servis, dederat in beneficium, ex se, dum viveret, sui tenerent homines; & post finem suum absque suorum aliorum filiorum contradictione, as militum qui præsentialiter tenebant, his possideret Dei & sanctorum locus. His litteris apposita sunt signa Walteri comitis, scilicet Breonensis mox laudati, *qui has ordinavit & statuit*, Petronillæ matris ejus, & aliorum. Non diu supervixit Milo abbas, cui Bruno successit anno sequenti.

LXVII. Rainaldi abbatis S. Medardi varia fortuna.

Synodo Remensi, ut paullo ante diximus, interfuit Reinoldus [a] seu Rainaldus, monasterii sancti Medardi Suessionensis abbas: ubi simoniæ insimulatus, ipse sibi conscius, e synodo se subduxit, ob idque excommunicationi suppositus. Postea sui purgandi causa Romam absque regis permissu profectus, abbatia privatur. Gerardus in ejus locum suffectus, interfuit coronationi Philippi regis, qui injustas consuetudines, quas Albricus Cociacensis & Willelmus a monasterio extorquebant, repressit, & fundationem collegii Harlebecæ in Belgio confirmavit, dato præcepto, ut, sicut sancti Medardi abbatia ab episcopo Suessionensi, ita hæc ecclesia a Noviomensi episcopo exemta esset. Postea Rainaldus abbas restitutus, sed a Petro-Damiani, legato in Gallias, iterum excommunicatus. Hinc grex monachorum dissipatus, quorum alii ad Romanum pontificem scribunt, alii ipsum adeunt. Petri sententiam probavit Alexander II. sed nihilo minus Rainaldus, potentium quorumdam fultus favore, in abbatia perstitit usque ad annum circiter M LXXVI. quo fere tempore decessit. Per illa intervalla monasterium rexit Gerardus abbas, ut inferius [b] videbimus.

[a] V. lib. 58. n. 79.

[b] lib. 61. n. 42.

LXVIII. Noviomi cella S. Remigii.

Noviomensi sancti Eligii monasterio jam ab annis fere quindecim præerat Remigius [c] abbas, cum Radbodus nobilissimus miles suburbanam sancti Remigii ecclesiam, quæ modo sancti Blasii dicitur, ex lignea & exigua lapideam & ampliorem fecit, sanctorum reliquiis & ornamentis decoravit, claustrisque ac necessariis ædificiis constructis, quatuor illic collocavit monachos, quibus altaria de *Artem*, Johannis-cortis, aliosque reditus assignavit. Horum altarium donationem Balduinus probavit. Anselmus ejus frater subscriptus invenitur litteris hac de re VIII. kal. Aprilis confectis hoc anno, Balduini episcopatus VI. indictione II. epacta XIV. Huic de Balduini episcopatu calculo favet alia charta: in qua quidam, Verliaci in Sana-terra advocatia usurpata, sic ejus loci colonos infestabat, ut illi inde aufugere cogitarent. cui malo ut occurreret Balduinus episcopus, *anno episcopatus sui tertio* ad preces Remigii abbatis Fulconem Ambianensem episcopum rogat, ut excommunicatione hominis audaciam reprimat. quod ut majori cum sollemnitate fieret, corpora sanctorum de locis suis in terram monachi deposuerunt. Actum anno M XLVI. indict. XIV. Quam diu his supervixerit Remigius abbas, non facile est certo definire. Occurrit in tabulis monasterii Angelbertus abbas anno M LXIII. Philippi regis quarto, *Balduino Flandriæ comite procurante regnum anno secundo*, Balduini Noviomensis episcopi anno XVIII. *Angelberti sancti Eligii abbatis tertio*, quo anno advocatus villæ Batbodi per festucam, super altare positam, cedit exactionem vini, quam illic facere consueverat. Ex quo intelligitur, Remigium anno M LIX. obiisse. Et tamen anno M LXIX. Radbodus episcopus Remigio abbati donat altare de *Bethincourt* in pago Vermandensi anno episcopatus sui secundo, Philippi regis undecimo, scilicet a sua coronatione, vivente patre facta. Ex quibus consequens est, vel duos fuisse Remigios sancti Eligii abbates; vel Remigium primo regimen Angelberto cessisse anno M LIX. sed paullo post illud resumsisse. Ut ut sit, monasticam disciplinam tunc temporis illic viguisse id argumento est, quod complures ejusdem urbis canonici, spreto sæculo, monachi ibidem facti sint: in his Achardus decanus, & Guatscelinus canonicus, qui quasdam eidem loco donationes fecisse memorantur.

[c] lib. 57. n. 14.

S. Eligii abbates.

LXIX. Gemeticenses & Rothomagenses abbates.

Vix ad hunc annum pervenit Godefridus Gemeticensis abbas, qui Rotberto ejus nominis secundo, in Angliam profecto, & ad Londinensem primum, dein ad Cantuariensem pontificatum promovendo, successerat. Eodem Godefrido abbate Rogerius de Monte-Gomerii confirmavit donationem, quam quidam ejus *fidelis*, Goisfredus nomine, Gotselini *Stantutn* filius, Gemeticensi cœnobio fecerat de quodam alodio suo, apud villam Fontanas in ditione ipsius Rogerii sito, cum monasticum Gemetici habitum susciperet. Nec gratuita fuit hæc Rogerii confirmatio. Hic siquidem a Godefrido abbate, atque ab ipso Goisfredo accepit *unum equum*

ANN. CHR. 1049.

xxx. *librarum, necnon unum balbere septem librarum.* Litteris hae de re absque temporis nota confectis apposita sunt signa Willelmi comitis Nortmannorum, Rogerii de Monte-Gomerii, Widonis comitis, Willelmi comitis Vilcasini, Willelmi Archensis comitis, & Willelmi filii Osberni. In necrologio ad septimum-decimum kalendas Aprilis, & ad decimum kalendas Januarii notatur absque addito *Godefridus abbas*: sed uter Godefrido, de quo agimus in præsens, conveniat dies, incertum. Huic successit non serius hoc anno Rotbertus abbas, eo nomine tertius, qui anno sequenti Theodericum monachum suum instaurato Uticensi monasterio primum abbatem suppeditavit.

Amoto Budico ab episcopatu Namnetensi, ut superius vidimus, in concilio Remensi, non statim subrogatus est Airardus cardinalis & abbas basilicæ sancti Pauli Romæ, qui hoc nomine synodo Romanæ anno sequenti interfuit, ac subscripsit. Verum præsenti anno Leo papa confirmavit Bellam-insulam Cadvallono [a], monasterii sancti Salvatoris Rotonensis abbati, qui eodem anno obiisse dicitur, & Perenesium successorem habuisse. Illud argumento est, quod Perenesius ipse, jam abbas sancti Salvatoris, synodo Romanæ anno sequenti subscripsit. Quamquam chronographus Kemperlegiensis, apud quem hæc leguntur, non satis sibi constare videtur, cum anno M XLI. reponit transitum Cadvalloni abbatis. nisi forte duo, unus post alterum, admittendi sint ejusdem loci cognomines abbates. Ut ut est, prædictam insulam Gregorius VII. Benedicto abbati Rothonensi cum aliis possessionibus asseruit anno pontificatus sui quinto. Hæc porro insula multarum subinde litium materia fuit cum monachis sanctæ Crucis Kemperlegiensis, quibus a monasterii sui origine hæc insula ab Alano comite [b] data fuerat. Hæc in minori Britannia.

a Baluz. Miscell. to. I. p 522 V lib. 55. n. 92.

b V lib. 56. n. 62.

LXX. Westmonasterium instauratur.

In majori Britannia rex Edwardus jam ab annis octo regnabat: qui beneficii accepti memor, quod patrium regnum, post diuturnum in Gallia exsilium, recepisset, votum concepit adeundi limina [c] Apostolorum, tum pro collatis beneficiis gratias Deo acturus, tum precaturus, ut pax in regno perpetua sibi, suisque posteris cælitus firmaretur. Id ubi ad optimatum notitiam ventum est, magnus eos mæror pavorque invasit, ne, absente rege, novæ in regno turbæ orirentur. Quam ob rem rogare & obtestari omnes, ut a pio cœpto rei publicæ majori bono abstineret: polliciti, se eleemosynis ac precibus regis voto facturos satis. Missi ejus rei causa Romam legati ad Leonem pontificem, Ealdredus & Herimannus episcopi; duoque abbates, Welfricus & Alfwinus, prior sancti Augustini Cantuariensis abbas, posterior Ramesiensis, regis votum, & procerum preces pontifici exponunt. Procerum postulatis assensit pontifex, regemque a voto absolvit, cum eo, ut ex- » pensas, quas ad Romanum iter paraverat, in egenos erogaret, & cœnobium mo- » nachorum in honorem sancti Petri, aut novum exstrueret, aut vetus instauraret. Hoc mandato accepto, rex Westmonasteriense monasterium, in aquilonali Londoniæ urbis parte ab Augustino episcopo quondam institutum, quod tum vetustate, tum bellorum injuriis pæne destructum erat, restruendum aggressus est, idque, prout regia magnificentia dignum erat, intra sexdecim annos perfecit. Iidem qui supra abbates synodo Remensi hoc anno interfuere.

c Monast. Anglic. to. I. p. 60.

LXXI. Altahæ-inferioris abbates.

In Bajoaria apud Altaham-inferiorem Dietmarus abbas cujus superius [d] facta mentio est, jam successerat hoc anno Ratmundo abbati, cui Heinricus Augustus VI idus Aprilis [e] anni superioris quædam prædia contulerat. Idem imperator, interventu conjugis suæ Agnetis, rogatu Dietmari Altahæ abbatis, eidem loco quædam concessit hoc anno Babenbergæ XI. kal. Martii. Dietmaro post annos sex suffectus Adalhardus ad annos septem: quem excepit Wenceslaus, *annalium Bajoariæ scriptor*, teste Hundio, ab Henrico IV. imperatore missus ad conventum Mantuanum, in quo de Cadaloi antipapæ contra Alexandrum II. factione actum est. Tunc temporis Gebehardus Ratisponæ præsul Campidonensem abbatiam in beneficium accepit.

d lib. 58. n. 90.

e Hund. to. 2. p. 16.

ANN. CHR. 1050.

LXXII. Leo cum multis Romam redit.

LEonem pontificem e Gallia Romam revertentem secuti sunt non panci Gallicani præsules & abbates, aliique insignes viri. Ex archiepiscopis Halinardus Lugdunensis, Leodegarius Viennensis & Hugo Vesontionensis archiepiscopi, præter Humbertum monachum, quem pontifex Sicilienſem archiepiscopum, ut dixi-

ANN. CHR. 1050.

mus, ereavit, quo nomine Synodo Romanæ, post pascha subsequentis anni millesimi quinquagesimi habitæ, subscripsit. Ex episcopis Adalbero Mettensis, Mainus Redonensis, Hugo Nivernensis, Isembaldus Pictavensis, & Arnoldus Samonensis. Inter abbates insigniores Hugo Cluniacensis, Richerus sancti Juliani Turonensis, Gozfredus Vizeliacensis, Walerannus sancti Vitoni, Gervinus sancti Richarii, Richardus sancti Ragneberti, & Perenesius sancti Salvatoris Rotonensis: quos Fulco abbas Corbeiensis paullo post subsecutus est. Mirum est quam pauci ex Germania episcopi & abbates pontifici in urbem redeunti se adjunxerint. Ex episcopis enim solus occurrit Gozfredus Constantiensis. Hos subsecutus est Lanfrancus tum prior Beccensis sub Herluino abbate, sive a pontifice accitus, sive ab suo abbate Romam missus negotiorum causa.

LXXIII. Berengarii epistola ad Lanfrancum.

Interim errorem suum in Gallia disseminabat Berengarius scholasticus Turonensis, de quo jam superius dicere cœpimus, & tum furtivis scriptis, tum discipulis suis hac illacque submissis, quoscumque poterat, in suas partes pertrahere tentabat. Cum vero Lanfrancum, celebrem per illa tempora magistrum, perversæ suæ doctrinæ adversari ex Ingelranno Carnutensi resciviſſet, litteras ad eum dedit, *Fratri Lanfranno* inscripras, in quibus ait indignum esse ejus ingenio, quod Deus ipsi *non aspernabile* concesserat, ut hæreticas habeat sententias Johannis Scotti de sacramento altaris, in quibus a Paschasio dissentit. Nondum eum cum suis satis in scriptura versatum esse. optare se cum illo hac de re simul conferre, adhibitis quibus vellet vel judicibus congruis, vel auditoribus. Interim desineret hæreticum habere Johannem Scottum, nisi hæreticos habere vellet Ambrosium, Hieronymum, & Augustinum. Hanc epistolam præcessisse videtur altera, sed non edita, in qua Berengarius mentem suam Lanfranco amice aperiebat. Hanc epistolam cuidam e suis asseclis tradidit, ad Lanfrancum forte Remos perferendam. quo non reperto, (jam quippe Romam cum pontifice profectus erat) has litteras quibusdam clericis resignavit. Hi apertas litteras legunt, &, cum eas receptissimæ ecclesiæ fidei contrarias esse deprehendissent, *zelo Dei accensi*, inquit [a] Lanfrancus, *quibusdam ad legendum porrexerunt, plurimis earum sententias verbis exposuerunt*. Hinc factum est, ut non deterior de Berengario ipso, quam de Lanfranco vulgata sit opinio, quod de superiori epistola intelligi non potest, in qua Lanfrancus Berengario diserte adversari ex ipsa lectione manifeste deprehenditur.

LXXIV. Berengarius Romæ damnatus.

Per id tempus Leo papa, Romam reversus, concilium habuit, ut jam dixi, & quidem *post pascha*, testante Hermanno, quod hoc anno millesimo quinquagesimo in XVII. kal. Maii incidebat. Convenere in basilicam Salvatoris apud Lateranum cum Leone pontifice Dominicus Gradensis patriarcha, archiepiscopi septem, quadraginta-septem episcopi, Hugo archidiaconus sanctæ Romanæ ecclesiæ, Petrus ejusdem ecclesiæ diaconus, cancellarius & bibliothecarius; Sico primicerius: necnon abbates triginta-quinque, ut fidem faciunt pontificiæ litteræ canonizationis sancti Gerardi Tullensis episcopi, in illa synodo factæ: quibus litteris illi omnes subscripserunt. Lecta fuit in illo conventu prædicta Berengarii epistola, Romam perlata a quodam Remensi clerico, qui ejus exemplum in Gallia acceperat. Prolata damnationis sententia in epistolæ auctorem, qui etiam communione ecclesiæ privatus est. Lanfrancus vero male conceptam de se suspicionem fidei suæ expositione omnino abstersit. Postremo indicta Vercellas synodus in proximum mensem Septembrem, ad quam Berengarius citatus est. Hæc omnia ex Lanfranci libro [b] de corpore & sanguine Domini accepimus.

LXXV. Gerardus Tulli episcopus canonizatus.

In eadem synodo actum, ut mox dicebam, de Gerardo episcopo Tullensi in sanctorum cœtum referendo, qui multis miraculis illustratus fuerat. Aderat in illa synodo magnæ pietatis monachus, Albizo nomine, quem Udo Tullensis primicerius interpellavit ad exorandum Deum, ut quanti apud se meriti esset Gerardus, patefaceret. Albizoni post preces vir sanctus apparuisse traditur, seque beatorum sorte frui declarasse. quod frequenti synodo circa VI. nonas Maias ab Udone primicerio relatum est. Hinc visum est patribus, ut Gerardus sanctorum catalogo adscriberetur, ejusque festus dies VIII. kal. Maii celebraretur. Synodicis litteris ea de re a Leone papa confectis subscripsere omnes episcopi & abbates, quos supra memoravimus, plerique Itali, ceteri fere Gallicani, quorum nomina superius [c] retulimus. Qui primus inter abbates subscripsit Richardus abbas sancti Be-

[a] Lanf. de sacr. cap. 4.

[b] ibid.

[c] num. 71.

ANN. CHR. 1050.

nedicti, videtur esse Richerius abbas Casinensis, quem proxime subsequitur Hugo Cluniacensis. tum Airardus abbas sancti Pauli, paullo post promotus ad sedem Namnetensem in locum Budici, qui in superiori synodo Remensi depositus fuerat; Richardus abbas sancti Ragneberti in pago Lugdunensi. Romani abbates erant Johannes sancti Sabæ, Reinerus sancti Cosmæ, Petrus sancti Bonifacii, Johannes sancti Vitalis, Johannes sancti Laurentii: Vulturnensis abbas fuisse videtur Liufridus abbas sancti Vincentii; Bonizo abbas Perusini sancti Petri monasterii; Albricus sancti Zenonis prope Veronam; ceterorum monasteria incomperta. Hæ litteræ cum aliquot mendis editæ sunt in septimo volumine actorum nostrorum, relatæ a Widrico abbate sancti Apri in libro de miraculis sancti Gerardi necdum edito, quem auctor Udoni primicerio nuncupavit. Sed quia vitiata sunt multa nomina, subscriptiones in Appendice nostra recudemus.

LXXVI. Leo Casinum adit, tum Beneventum.

Post Romanam synodum Leo iter in Apuliam aggressus est, ut concordiam inter accolas & Nortmannos componeret. Hoc in itinere rursus ad Casinense monasterium [a] divertit ante festum apostolorum Petri & Pauli, quo die missas ibidem celebravit; &, cum illa die sabbatum esset, *ingressus ad mandatum fratrum*, (nam quolibet sabbato ex regulæ [b] præscripto pedes fratrum lavari debent) pedes *duodecim monachis lavit, & ipse vicissim ab eis lotus*, in refectorio cum eis pransus est. Inde perrexit Beneventum, ubi clinicam sanavit, ut in ejus vita legitur, urbemque ab excommunicatione, quam ejus antecessor ipsi intulerat, benigne absolvit, testante Leone Marsicano. Inde in Apuliam profectus, in concilio Siponti habito duos archiepiscopos ob simoniæ crimen deposuit; moxque Romam regressus est; *eodemque anno*, ait vitæ scriptor, in Galliam denuo reversus, sancti Gerardi Leucorum præsulis corpus e tumulo levavit. Sed de his postea.

[a] Chron. Casin. lib. 2. c. 84.
[b] S. Bened. reg c. 31.

LXXVII. Franco abbas Corbeiæ Italiam adit cum Gerardo.

Leonem papam Romam redeuntem prosecutus, aut paullo post subsecutus est Fulco abbas Corbeiæ-veteris, ut monasterii sui privilegiorum confirmationem a pontifice obtineret. Hunc comitatus est Gerardus monachus, postmodum Silvæ majoris abbas & auctor. Is in ipso Corbeiæ opido natus, a puero in illo monasterio educatus est: ubi progressu ætatis pro sua integritate & prudentia rebus temporalibus gerendis a Fulcone abbate adhibitus, tanto capitis incommodo afficitur, ut nulla esset doloris intermissio, nulla requies, quocumque se verteret, quocumque in statu esset. Tentatis incassum remediis medicorum usque ad frontalis venæ & arteriarum incisionem, cum Fulco Romam iter aggressurus esset, ut monasterii sui privilegia adversus Fulconem Ambianorum episcopum tueretur; ægre ab eo Gerardus obtinuit, ut ipsum in illo itinere comitaretur. Hic, ubi Romam perventum est, frequentes ad sanctum Petrum ardentesque fudit preces, ut capitis sanitatem ejus meritis recuperaret. Inde post octo dies itum ad montem Casinum, tum ad montem Garganum: quibus in locis sanctum Michaëlem & beatissimum patrem Benedictum pariter interpellavit: ast hæc curatio sancto Adalhardo, Corbeiæ quondam abbati, divinitus reservata erat. In illo itinere, *inter Romanos & Apuliones*, in latrones incurrerunt abbas & Gerardus, & ab eis spoliati perhibentur. Ambo etiam sacerdotio initiati a Leone papa, quem in Apuliam euntem secuti erant. Tunc etiam conscientiæ suæ arcana Gerardus aperuit Huberto pontifici, forte Humberto Silvæ-candidæ episcopo, qui ejus incommodo compassus, modicam ei pænitentiam imposuit, monuitque, ut ne quid citra permissum abbatis aggrederetur. Ex illo itinere Fulco retulit confirmationem privilegiorum suorum, bulla *data* XIV. *kal Maii per manus Petri diaconi, bibliothecarii sanctæ apostolicæ sedis, anno domni Leonis noni papæ secundo, indictione* III. quo diplomate pontifex Fulconi usum dalmaticæ & sandaliorum impertit. Consimile privilegium a Leone concessum v. kal. Maias ejusdem anni Gaufrido abbati Vizeliacensi, qui prædictæ Romanæ synodo interfuit, dictus *Gosfridus abbas de Vergeliaco* in litteris canonizationis sancti Gerardi episcopi Tullensis. Gaufrido abbati post duos annos Bonifacius successit. Reverso ex Italia Gerardo cura ecclesiæ a Fulcone commissa: quo munere tam strenue, infirmus licet, perfunctus est, ut sancti Petri basilicam, Richardi abbatis tempore incendio deformatam, instaurare aggressus sit; idque tanta sedulitate executus est, ut brevi divinis ministeriis aptata fuerit. His præclare gestis, capitis sanitatem cælitus recepit meritis sancti Adalhardi: cujus vitam metro, miracula soluta oratione, beneficii accepti memor, celebravit.

Corbeiæ & Vizeliaci privilegia confirmata.

Eodem

ANN. CHR. 1050.

LXXVIII. Gervino abbati data facultas excipiendi confessiones.

Eodem quoque tempore citatur a Leone Gervinus Centulensis abbas, a clericis Ambianensis diœcesis culpatus, quod *absque apostolici licentia homo non episcopus prædicare auderet, & peccatorum confessiones seu conversiones, præsumptor non sui officii, inquireret.* quo in munere Gervinus persæpe dies integros jejunus impendebat in cellula huic officio deputata, quam fratres *confessionem* vocabant. Reddita facti ratione, pontifex eidem verbi Dei prædicandi, recipiendi scelestorum confessiones ac tradendæ pœnitentiæ potestatem concessit, ea maxime de causa, quod Fulconem Ambianorum præsulem, *non animarum saluti, sed volucrum captioni & ferarum venatui studere comperterat.* Quam ob rem pontifex eidem abbati sandaliorum usum obtulit, ut his prædicatoris insignibus ornaretur. quod vir modestissimus recusavit.

LXXIX. Berengarius fautores quærit.

Inter ea Berengarius, quoscumque poterat, viros doctos ac potentes pertentat, ut eos sibi conciliet. Ejus rei causa in Nortmanniam irrepsit, appulitque ad Pratellense monasterium diœcesis Lexoviensis, ante annum M XXXV. ut vidimus, instauratum, ut pio & erudito illius loci abbati Ansfrido, quem Gradulfus Fontanellæ abbas primum novi monasterii rectorem instituerat, perversæ doctrinæ suæ virus instillaret. Illic humanissime exceptus homo versipellis: ast ubi primum novum pio abbati errorem proposuit, tamquam *blasphemus ac perfidus* mox repulsus, ejectusque ab eo est. quod Durandus monachus in libro de corpore & sanguine Domini ab ipso Ansfrido se rescivisse tradit. Inde digressus vir pestilentissimus, Willelmum Nortmannorum ducem, adhuc juvenescentem, adeoque deceptioni magis obnoxium, adit, eique novum dogma proponit. Verum suam in re nova & lubrica suspendens assensionem prudentissimus & catholicus princeps, rem virorum doctorum examini & judicio reservandam recte censuit.

LXXX. Brionensis conventus.

Indicitur itaque virorum doctorum conventus Brionam, quod opidum est diœcesis Rotomagensis prope Beccum-Herluini ad Rislam fluvium: ubi, convocatis catholicis & sapientissimis illius provinciæ viris, Berengarii novum dogma ventilatum fuit, ac rejectum, confutatusque ejus auctor cum alio quodam, quem secum adduxerat, clerico, in cujus eloquentia spem victoriæ reposuerat. Hinc imperatum Berengario silentium, extortusque ab eo in catholicam fidem assensus: sed, quia utrumque fictum erat, non diu promissis stetit. nam inde Carnutas profectus, errorem suum in frequenti clericorum cœtu asserere & propugnare perrexit: &, cum ab eis recessisset, litteras veneni & summæ in Leonem papam irreverentiæ plenas, a quo forte se damnatum fuisse jam resciverat, eisdem misit.

Berengarii epistola ad Ascelinum.

Ubi hæc in cognitionem Heinrici regis venere, ne quid minus Willelmo duce pro fide fecisse videretur, concilium Parisios in proximum mensem Octobrem convocat, ad quod Berengarium adesse jubet. Hic interim *fratri Ascelino*, qui Brionensi conventui cum Willelmo abbate interfuerat, epistolam scripsit; professus se animo constituisse, nullum habere cum quibusvis de sua controversia sermonem, priusquam satisfecisset episcopis, futuri scilicet concilii Parisiensis, ad quos contendebat, ob idque nihil fere se opposuisse Ascelino, ejusque asseclis; at certe nihil concessisse *in illo colloquio*, nimirum Brionensi, ad quod illi *indigne* convenissent; « adeoque falso jactitare Willelmum, se negare nequivisse, quin hæreticus esset Johannes Scottus; Willelmum vero impie dixisse, *omnem hominem ad mensam dominicam debere in pascha accedere.* Ad has litteras respondet Ascelinus, vindicatque seipsum ac Willelmum, necnon Arnulfum cantorem, quem Berengarius sibi quodam modo assensisse falso asserebat. Ascelinus ille alius est sine dubio ab Ascelino juniori, Ascelini senioris nepote, quem Ordericus [a] laudat, aitque *discendi causa* Galliam sæculo decimo expetiisse: sed videtur esse Ascelinus ille Beccensis monachus, unus e primis Herluini abbatis discipulis, uti & Willelmus ille, Lanfranci amicus, qui postmodum abbas Cormeliensis factus est. Eidem, ut veri simile est, Willelmo jam abbati scripsit epistolam illam *frater Anastasius*, quæ in vulgatis libris *domno Geraldo abbati, olim filio, nunc venerabili patri* inscripta est. nam in codice Joliano hæc epistola inscripta legitur *domno W. abbati* &c. In illa porro epistola catholicam de eucharistia fidem adstruit Anastasius monachus, idem, ut videtur, cujus rogatu Robertus de Tumbalenia commentarium edidit in Cantica canticorum, quem Ansfrido Pratellensi abbati jam laudato nuncupavit. Et forte is fuerit Anastasius ex monacho sancti Michaëlis factus Cluniacensis, de quo

a Oderic. lib. 6. p. 613. & seq.

ANN. CHR. 1050. jam superius [a] egimus. Has omnes epistolas Acherius noster vulgavit in notis ad vitam Lanfranci.

a supra num. 43.

LXXXI. Deoduini epistola ad Heinricum regem.

Interim Deoduinus seu Theoduinus Leodicensis præsul, comperto, episcopos ab Heinrico rege ad futurum concilium Parisiense convocatos esse, litteras ad eum » scripsit, in quibus ait, rumorem, supremos Galliæ fines prætergressum, totam per- » vasisse Germaniam, Brunonem Andecavensem episcopum una cum Berengario » Turonensi magistro antiquas renovasse hæreses, adstruendo, Corpus Domini in » eucharistia non tam corpus esse, quam umbram & figuram ejus corporis; ambos- » que legitima conjugia destruere, &, quoad in ipsis esset, evertere baptismum » parvulorum. Dein regi gratulatur Deoduinus, quod ad revincendos ejusmodi er- » rores synodum episcoporum indixerit: at sibi videri id fieri vix posse ob Bruno- » nem episcopum inconsulto Romano pontifice, cujus injussu nefas sit episcopum » judicare. Insuper id genus homines nequaquam audiendos esse, nec tam eorum » causa concilium convocandum, quam de illorum supplicio cogitandum, utpote qui » sanctorum patrum conciliis ac clarissimis sententiis aperte contraria docerent.

LXXXII. Adelmannus Berengario scribit.

Eodem tempore Adelmannus scholasticus Leodicensis, tunc in Teutonicis partibus degens, postmodum Brixiensis episcopus, Berengario scripsit, quem dilectum in Christo fratrem, conscholasticum & collactaneum vocat, ob commune cum eo contubernium in academia Carnutensi sub Fulberto episcopo. In hac porro epistola se *ante biennium*, rumore vulgato accepisse dicit, Berengarium ab ecclesiæ communione recessisse, & de corpore & sanguine Domini *aliter, quam fides catholica tenet, sentire*; eumque ad resipiscentiam hortatur. Lectu digna hæc epistola, quæ incipit in hunc modum. *Collactaneum te meum vocavi, propter dulcissimum illud contubernium, quod tecum adolescentulo ipse ego majusculus in academia Carnotensi sub nostro illo venerabili Socrate jucundissime duxi: cujus de convictu gloriari nobis dignius licet, quam gloriabatur Plato, gratias agens naturæ, eo quod in diebus Socratis sui, hominem se, & non pecudem peperisset. Nos enim sanctiorem vitam, saluberioremque doctrinam catholici & christianissimi hominis experti sumus: & nunc ejus apud Deum precibus adjuvari sperare debemus. Neque enim putandus est memoriam, in qua nos, tamquam in sinu materno ferebat, amisisse; aut vero caritas Christi, qua sicut filios amplectebatur, in eo exstincta esse: sed absque dubio memor nostri, & dilligens plenius, quam cum in corpore mortis hujus peregrinaretur, invitat ad se tacitis votis & precibus, obtestans per secreta illa & vespertina colloquia, quæ nobiscum in hortulo juxta capellam de civitate illa, quam, Deo volente, senator nunc possidet, sæpius habebat; & obsecrans per lacrymas, quas interdum, in medio sermone prorumpens, exundante sancti ardoris impetu, emanabat, ut illuc omni studio properemus, viam regiam directim gradientes, sanctorum patrum vestigiis observantissime inhærentes, ut nullum prorsus diverticulum, nullam in novam & fallacem semitam desiliamus, ne forte in laqueos & scandala incidamus.* & infra. *Avertat Dominus a te, sancte frater, semitas tales, & convertat pedes tuos in testimonia sua; & mendaces ostendat, qui famam tuam tam fœda labe maculare nituntur, spargentes usquequaque, ut non solum Latinas, verum etiam Teutonicas aures, inter quas diu peregrinor, repleverint, quasi te ab unitate sanctæ matris ecclesiæ divulseris, & de corpore & sanguine Domini, quod quotidie in universa terra super sanctum altare immolatur, aliter quam fides catholica teneat, sentire videaris: hoc est, ut illorum de te dictis utar, non esse verum corpus Christi, neque verum sanguinem, sed figuram quamdam & similitudinem. Hæc ante hoc biennium cum audissem, fraternitatem tuam per epistolam convenire, idque ex se ipso certius sciscitandum esse decrevi.* tum subdit Adelmannus, se per familiarem ipsius Berengarii Paulinum Mettensem primicerium id discere tentasse: sed, eo rem negligente, occurrisse quemdam fratrem, e latere ejusdem Berengarii directum, cui hanc epistolam ad eum perferendam commiserit: qua in epistola fidem catholicam idem auctor validissime asserit, eamdemque communis sui magistri Fulberti doctrinam haud obscure prodit, Berengarium obsecrans *per misericordiam Dei, per suavissimam memoriam Fulberti*; ut pacem catholicam diligat, neque conturbet *rem publicam christianæ civitatis, bene compositam a majoribus nostris, pro qua tot millia martyrum, contra idololatriam & regnum diaboli fortiter certantes, triumphaverunt: subindeque sancti doctores bella civilia, ab hæreticis commota, salutaris eloquentiæ fluminibus restinxerunt. itaque eam circumquaque munie-*

runt, ut jam novus hostis nullus oboriri queat, qui, adversus eam aliquid nitens, non continuo mille jaculis desuper ruentibus obruatur. Hanc epistolam scripsit Adelmannus nondum episcopus ante Berengarii damnationem, quem alias sanctum fratrem vocaturus haud fuisset. Scripsit & aliam ejusdem argumenti epistolam ad Paulinum Mettensem primicerium, quem vulgatus Sigebertus [a] *Paulum* vocat, monens eum, *uti Berengarium, communem amicum suum, revocaret ab hac prava intentione.* Adelmanno rescripsit Berengarius, Sigeberto [b] referente, *fastuoso stilo, non agnoscens amici corrigentis benevolentiam, sed defendens suam de mysteriis Christi sententiam.* quæ epistola ad nos non pervenit.

a Sigebert. de script. c. 153.

b id. c. 154.

LXXXIII. Parisiensis synodus in ejus causa.

Incertum nobis est, an Heinricus Deoduini epistolam acceperit ante concilium Parisiense, quod nihilo minus habitum fuisse constat XVII. kal. Novembris in ipsa Parisiorum civitate, ubi multi præsules, clerici & laïci nobiles convenere. At Berengarius, male sibi conscius, illic adesse, uti jussus erat, subterfugit, uti & Eusebius, cognomento Bruno, Andecaveosis episcopus, qui ejusdem erroris suspectus erat, a quo tamen postea se purgavit. In hac synodo Aurelianorum præsul Isembertus Berengarii litteras protulit, ad Paulinum Mettensem primicerium scriptas, & ab se interceptas, quæ publice lectæ, ab omnibus reprobatæ fuere, utpote nequissima hæresi infectæ. Quam ob rem, damnato communi sententia talis erroris auctore cum suis asseclis, & codice Johannis Scotti, ex quo ejusmodi error desumtus erat, concilio soluto discessum est, ea lege interposita, ut nisi ejusmodi erroris auctor cum suis asseclis resipisceret, adhibita militari manu comprehenderentur omnes, mortis pœnam luituri, si in defendendo errore contumaces persisterent. Unde territi omnes, non multo post in alio concilio catholicæ veritati se assentire professi sunt. Verum, remoto periculo, mox ad pristinum errorem relapsi. quæ omnia ex Durando accepimus.

LXXXIV. Berengarii epistola ad Richardum.

Post synodum Parisiensem Berengarius epistolam scripsit [c] *dilecto fratri Richardo*, quem rogat, ut pro sua apud regem familiaritate eum moneat, injustissime damnatum fuisse Johannem Scottum, injustissime quoque assertum Paschasium in concilio Vercelleosi, quod paullo ante Parisiense habitum est, ut mox dicturi sumus; & clericos Carnutenses falsa regi de se retulisse. Hic videtur esse ille R. abbas: cujus meminit Frollandus Silvanectensis episcopus in epistola [d] ad Berengarium: cui plus æquo tribuit, dum morbo gravi & letali decumbens, se ejus præsentiam avide cupere dicit, seque ejus precibus commendat. at quis sit ille Richardus abbas, ignoramus.

c Spicil. to. 2. p. 510.

d ibid p. 509.

LXXXV. Conciliũ Vercellense de eodem.

Instante autumno Leo papa Roma discessit, celebraturus concilium, quod *ipso autumno*, testante Hermanno, *Vercellis collegit.* Forte in illo itinere id contigit, quod in libro de vita sancti Johannis Gualberti refertur. nimirum cum Passinianum Florentiæ proximum pontifex cum plurimo comitatu supervenisset, & prope monasterium viri Dei refecturus coosisteret; Johanoes œconomum interrogavit, an pisces haberet. Ut cognovit nihil ejus generis esse in monasterio, *conversos* in lacum quemdam, monasterio proximum, piscatum ire jussit. Omnibus autem asserentibus, numquam illic pisces visos fuisse, institit nihilo minus ut pergerent. Itum, & duo magni lucii inventi, quos Johannes lætus papæ obtulit. Inde Vercellas accessit pontifex, ubi *proximo* [e] post Romanam *Septembri* synodum celebravit. Ad quam vocatus non comparuit Berengarius, ut testatur Lanfrancus, qui *usque ad ipsam synodum* cum pontifice remansit. Illic *in audientia omnium*, inquit ille, qui de diversis hujus mundi partibus convenerant, Johannis Scotti liber de eucharistia lectus, damnatus, atque igne consumtus fuit; Berengarii *sententia exposita & damnata*, duobus clericis, qui ad eam defendendam ab illo missi fuerant, *in ipso aditu* deficientibus & captis; adeoque *fides sanctæ ecclesiæ*, quam omnium assensu adstruebat Lanfrancus, *audita, & concordi omnium assensu confirmata est.*

e Lanfr. c. 4.

LXXXVI. S. Gerardi episcopi elevatio.

Vercellis discedens pontifex, alpes transscendit, & in Galliam Belgicam progressus, Tullum-Leucorum, uti antea promiserat, statim adiit, corpus S. Gerardi episcopi, quæ una ipsius itineris causa erat, e tumulo levaturus, qui in basilica sancti Mansueti monasterii sepultus erat. Meminit hujus itineris Hermannus post concilium Vercellis celebratum: *indeque Gallias*, inquit, *& episcopatum suum, Leucorum civitatem revisit* Leo papa. Illic *devotus cœtus sanctorum pontificum aderat*, ut scribit Widricus abbas, testis oculatus, *quos pia devotio a remotis climatibus eo addu-*

ANN. CHR. 1050.

xerat. nam cum venerando Lugdunensium archiepiscopo domno Halinardo, quem decorabat sacra monachilis religio; accurrerat illuc domnus Hugo Chrysopoleos archiepiscopus, quem regalis nobilitas & jocunda facundia amabilem reddiderat omnibus. Quin etiam Georgius Colocinensis archiepiscopus de Vngaria advenerat, quem civium legatio, & apostolicæ benedictionis cupido a longinquis illuc partibus advexerat. Frotmundus quoque Trecassinus episcopus cum Herberto Autisiodorensi præsule, necnon Lupo Auglorum pontifice, huic tam divino studio se adjungunt devotissime, inquit idem auctor. Sub vesperam inchoata celebritas XII. kal. Novembris, quæ dies dominica erat, & sequenti die absoluta. Inventum beati præsulis corpus fere integrum cum pontificalibus ornamentis, & repositum a dextris altaris beati Stephani protomartyris in ara, quam pontifex ipse consecravit. Huic translationi successere miracula, quæ a Widrico descripta sunt.

LXXXVII. Privilegium S. Mansueto indultum.

Ipso translationis die pontifex Dodoni abbati monasterii sancti Mansueti privilegium concessit, quo illius loci possessiones omnes cujusvis gravaminis immunes esse sanxit, easque singillatim enumeratas confirmavit anno incarnationis Domini millesimo L. indictione IV. Data Tulli in majori ecclesia XI. kalend. Novembris, per manum Vdonis Tullensis ecclesiæ primicerii, cancellarii & bibliothecarii apostolicæ sedis, anno apostolatus domni Leonis papæ secundo, episcopatus Tullensis XXVI. ubi vides, Leonem papam adhuc retinuisse Tullensem episcopatum. Widricus abbas sancti Apri librum de miraculis & translatione S. Gerardi nuncupavit prædicto Udoni primicerio, tum bibliothecario & cancellario apostolicæ sedis post Petrum, quem apud Lingonas * decessisse, & in ecclesia sancti Mammetis sepultum fuisse auctor est Clarius monachus. Dodo abbas sancti Mansueti successerat Hunaldo, de quo superius mentio facta est.

* V. supra n. 64.

LXXXVIII. Bulla pro parthenone SS. Bertarii & Athaleni.

Huic sancti Mansueti abbatiæ olim subjectum fuit monasterium sanctorum Bertarii & Athaleni, quod a prima sui origine virginum Benedictinarum erat. Conditum est a Rainardo Tullensi comite, ejusque progenitoribus non multo ante hunc annum, quo anno istud cœnobium Leo papa, dum adhuc Tulli versaretur, apostolico munivit privilegio, quod ecclesiæ beatorum martyrum Bertarii & Athaleni, quæ dicitur Blederici-villa, positæ in comitatu Santensi, & per eam sanctimonialibus ibidem perpetuo famulaturis inscriptum est. Blederici-villa * sita est in pago Santensi * nlim dicto, qui ad Bassiniacum * modo pertinet, ab Arari fluvio uno amplius milliari dissita, quinque a Marca opido. Puellare itaque monasterium, ibidem a Rainardo comite, ejusque majoribus constructum, ejusque possessiones Leo papa confirmat, & apostolica munit auctoritate; prohibetque, ne umquam a monastico ordine locus ipse auferatur, sed semper sub regula sancti Benedicti permaneat; nominatim confirmans omnia, quæ ipse Rainardus comes huic loco pro remedio animæ suæ contulit: cujus loci ecclesiam, sicut ipse prædictus comes expetierat, idem Leo, cum Tulli episcopus esset, consecraverat. Insuper sancit pontifex, ut donum abbatiæ in manu episcopi Tullensis semper consistat; & quæcumque de ejusdem præfati comitis stirpe in eodem cœnobio idonea inventa fuerit, provisionem loci sub nomine abbatissæ suscipiat: sin autem inibi nequiverit reperiri, de loco sancti Romarici aliqua de ejus progenie digna ad abbatissam sumatur; &, si etiam in his utrisque cœnobiis nulla poterit inveniri, potestatem episcopus habeat aut de iisdem locis, aut de aliis infra Tullensem episcopatum, aliam dignam personam perquirere, & in loco illo secundum Deum præficere [b], &c. Data VIII. idus Decembris per manus Vdonis Tullensis primicerii, cancellarii & bibliothecarii sanctæ apostolicæ sedis, anno domni Leonis IX. papæ secundo, indictione IIII. Ex hoc diplomate manifeste conficitur, Romarici-montis puellas etiam tunc sub regula sancti Benedicti militasse: siquidem ex earum collegio licebat abbatissam eligere pro monasterio sanctorum Bertarii & Athaleni, quod semper sub regula sancti Benedicti permanere Leo papa præcipit. Hujus privilegii duo facta sunt exemplaria magnis precibus Lanhardis filiæ ipsius Rainardi comitis, & quorumdam ejus fidelium, scilicet Richuini, Cunonis, Rhindrici & Theobaldi: quorum exemplarium alterum in Tullensi ecclesia servaretur, alterum in prædicto cœnobio, cui filiam ipsius Rainardi comitis Lanhardem præpositam fuisse existimo. His omnibus, quæ superius exposuimus, peractis, Leo Romam reversus est, ubi paschalia festa insequentis anni celebravit.

* Blenrvile. * le Saintois. * le Bassigny.

b V. append.

LXXXIX. In Mettensi sancti Arnulfi monasterio Warinus abbas, cujus mentio anno supe-

riori facta est, hoc anno e vivis sublatus fuisse traditur, laudatus in necrologio XIII. kal. Septembris. In ejus locum subrogatur Walo abbas, Hieronymi lectioni addictus: cujus jussu Ambrosius monachus sancti illius Doctoris commentarios in prophetas minores descripsit, ut probant hi versus veteri codici appositi, qui Hieronymi laudes præmittunt.

ANN. CHR. 1050. Warino abbati S. Arnulfi succedit Walo.

Hic interpretibus cunctis sapientior unus,
Exposuit recte, quæcumque transtulit apte.
In cujus libris dum Walo pater pietatis
Ferveret, librum præcepit scribier istum,
Ambrosius pares frater, qui nec mora complet.

Implicatus est Walo funesto illo schismate, quod inter Gregorium VII. & Henricum IV. exarsit, & schismaticorum non modo partes sectatus est, verum etiam episcopatum Mettensem, ex quo Herimannus legitimus pastor ob studium Gregorii VII. pulsus fuerat, temere invasit. quod factum postea resipiscens expiavit.

XC. Bruno abbas Dervensis a papa benedictus.

Miloni Dervensi abbati, cujus superius [a] meminimus, successit hoc anno Bruno abbas, ejus nominis primus, a Leone papa Romæ in capella Lateranensi benedictus, cui nomen suum Brunonis pontifex imposuit, cum antea Wandelgerus vocaretur. Id Leo ipse testatum facit in litteris ad Willelmum comitem Nivernensem, quem ad restitutionem quarumdam ejus loci possessionum sub interminatione excommunicationis compellit his verbis.

a sup. n. 66.

Leo episcopus servus servorum Dei Willelmo Nivernensi comiti apostolicam benedictionem. Mandamus & præcipimus tibi, ut rectum facias Deo, & sanctis apostolis Petro & Paulo, & sancto Berchario, & monachis inibi consedentibus, de prædiis illorum, sicut jam tibi præcepimus, & tu abbati illorum convenisti. Quod nisi feceris, si, quatuor proclamationibus factis, ad me de hac re quinta facta fuerit, profecto excommunicaberis. Vale. Data kalend. Maii per manus Petri bibliothecarii sanctæ sedis apostolicæ, anno domni Leonis noni papæ secundo, indictione tertia, abbati sancti Bercharii, quem eodem die ad abbatem in capella sua Lateranensi benedixerat, & ei nomen suum, quod fuit Bruno, imposuerat.

Brunonem antea vocatum fuisse Wandelgerum discimus ex ipsius litteris, quibus concordiam init cum Rodulfo comite super quadam silva, apud villam Losam sita, cujus partem, quam tenebat comes, Dervensibus dimittit, uti & filii ejus Walterus & Simon, ceterique heredes, ea conditione, ut qualibet secunda feria cujuslibet « septimanæ celebretur missa pro sua, heredumque suorum salute, & unus pauper « in eodem monasterio victum & præbendam habeat in perpetuum. «

XCI. « Cellam apud « Diseias cedit « Odoni abbati « Autisiodo- « rensi.

Idem Bruno abbas in præsentia Mainardi episcopi Senonensis, & Parisiorum episcopi Hecelini, cellam apud villam Diseias, quam Autisiodorenses sancti Germani abbates injuste antea tenuerant, Odoni ejus loci abbati petenti concedit sub annuo censu sex solidorum, solvendorum in festivitate sancti Bercharii, quæ est XVII. kal. Novembris. *Actum publice monasterio Putiolus seu Dervo, regnante in regno Francorum Heinrico rege post obitum patris anno vicesimo. Data VIII. idus Januarii, anno ab incarnatione Domini millesimo quinquagesimo.* Hujus Brunonis consanguinea erat nobilis matrona, nomine Mainsendis, quæ partem sibi competentem in villa Dervo contulit eidem monasterio, ubi majores sui humati erant, & avunculus suus Adelelmus habitum monasticum induerat. Has duas postremas litteras in Appendice referemus. Ejusdem Brunonis jussu liber de miraculis sancti Bercharii abbatis scriptus est ab anonymo ejus loci monacho, qui consulto nomen suum reticuit. *Ejus imperiis*, inquit ille, *frequenter iteratis impulsus, hoc arripui opusculum, mutâ paginâ a nomine auctoris*, nempe ut vitaret opprobrium *inepti sermonis*.

Librum de miraculis S. Bercharii scribi curat.

XCII. S. Crispini totulus.

Obiit hoc anno Garnerius seu Warnerius præpositus ecclesiæ sancti Stephani Divionensis, vir pius & illustris, de cujus obitu exstant lugubres *tituli* multarum ecclesiarum, in his *titulus* [b] *monasterii sanctorum Crispini & Crispiniani Suessionensis*, in quo adscripta sunt de more nomina mortuorum ejus loci abbatum & monachorum, ut hic subjiciuntur in titulo, seu lugubri epistolio, quod sic habet.

b Hist. de S. Estienne de Dijon prob. p. 70.

Postquam ad limina beatorum martyrum Crispini & Crispiniani, in territorio Suessionensi sita, rotlifer pervenit, vestrorumque obitum nunciavit; nostro pro posse caritatis

ANN. CHR. 1050.

officia ex more persolvimus. Cujus rei gratia, fratres carissimi, his, quos annotatos aspicitis cum omnibus, vestris orationibus succurrere ustimini. Rageuardus abbas, Adulfus abbas, Gerardus abbas, Atelemus abbas, Tetboldus abbas, Mslo decanus, Lambertus sacerdos & monachus, &c. Ignoti erant quinque isti abbates. Tunc Ansellus abbas erat sancti Crispini. Rotlifer seu rotliger erat is, qui rotulum seu indicem mortuorum ad ecclesias suffragiorum societate conjunctas deferebat, ut alias[a] diximus: qui quia nonnisi tristia & mortes nuntiabat, Baldricus Burguliensis abbas ludendo ita invehitur *in rotigerum.*

a Annal. to. 3. p. 76.

Obsecro jam parcat tam sæpe venire veredus:
Per nimios usus, nimium sua verba veremur.
Vivant prælati, pro quorum morte vagatur.
Vultur edax, corvusque niger, volitansque veredus,
Necnon bubo canens dirum mortalibus omen;
Significant mortes, præsaganturque cadaver.
Sic rotulus semper mortem cujuslibet affert.
Ergo sit a nostris penitus conventibus exsul,
Qui semper mortem, qui nuntiat anxietatem.
Nam si sæpe venit, nummi mercede carebit.

XCIII. Uticense monasterium instauratur.

Jacebat a multis jam annis Uticense monasterium, a sancto Ebrulfo abbate in Neustria sæculo sexto constructum, quod a paganis[b] sæculo decimo, uti alia fere Neustriæ monasteria, eversum fuerat. Illud vero monachis omnino destitutum mansit ad hoc usque tempus, quo Willelmus, Geroii viri præpotentis filius, Escalfoii dominus, veterem ecclesiam sancti Petri Reitoldo & Ingranno piis[c] presbyteris incolendam assignavit, & paullo post Beccensibus monachis concessit. Illuc missus ab Herluino abbate Lanfrancus cum tribus monachis; qui divinum eo loci cultum redintegrare cœperunt. Per id tempus nobiles duo germani, Hugo de Grentemaisnilio & Rotbertus, cœnobium apud Nuceretum villam suam prope Grentemaisnilium construere[d] cœperunt. Hi nepotes erant ex sorore Willelmi Geroïani mox laudati, militis inclyti, qui a Willelmo Talvacio perfide oculis & membris orbatus, bis Jerosolymam profectus est; indeque secundo reversus, sæculo nuntium remisit, factusque Becci monachus, Uticensem sancti Petri ecclesiam, ut diximus, Beccensibus concessit. Hic, comperto nepotum suorum consilio, quod valde probavit, eis auctor fuit, ut, Nuceretî statione relicta, utpote aquis & nemore destituti, Uticum se conferrent. Assensere fratres, &, loco perlustrato, monasterium illic instaurare constituunt. Verum, quia locus ille Beccensibus tributus erat, facta cum eis alterius loci permutatione, Uticum liberum receperunt. Dehinc, Willelmi principis consensu obtento, novi monasterii hoc anno fundamenta ponunt, & accepta eligendi abbatis facultate, Gemeticum se conferunt ad Rotbertum abbatem, & ab eo rectorem exposcunt. Annuit rogantibus Rotbertus, & unum e suis, Theodericum nomine, quem ad pastoralem curam magis idoneum noverat, eis concessit. Illi statim duci præsentant electum, quem ille, dato, ut tum moris erat, baculo pastorali, novo Uticensi monasterio præfecit: eumdemque Hugo Lexoviensis episcopus III. nonas Octobris ordinavit. Hic Theodericus genere Normannus[e] erat, ortus ex Caletensi * pago, quem Calogiensem Ordericus vocat, vir sacris litteris eruditus, librorum ac litterarum amans, sed maxime religione ferventissimus, qui ab infantia usque ad canos divino cultui mancipatus fuerat. Hunc venerabilis Theodericus Gemeticensis abbas e sacro[f] fonte levaverat, & sub monastico jugo educatum magnopere dilexerat, eumdemque jam moribus maturum infantium magistrum & claustralem priorem instituerat. Ad constructionem porro novæ domus Theodericus junior Rodulfum nepotem suum & Hugonem cantorem, aliosque idoneos fratres Gemetico secum adduxit, per quos regularem disciplinam Utici optime excitavit. Ordinatus autem in superbiam elatus non est, sed religionis viam verbis & exemplis ostendit his, quos novæ institutionis candidatos admisit. Hos ad bene legendum, canendum, & ad scribendum & ad alia quæque bona studia, quæ solitariis conveniunt, diligenter erudiebat: quos vero ad studia scripturarum minus idoneos noverat, hortamentis & exemplis in religione

b Orderic. li. 6. p. 619. & seq.
c ibid. p. 625.
d id. lib. 3. p. 460. & seq.
Theodericus abbas.
e ibid. p. 468.
* le pais de Caux.
f ibid. pag. 462.

ANN. CHR. 1010.

confirmabat. Sub tali magistro brevi crevit res familiaris, quam non modo Hugo & Rotbertus germani, sed etiam Willelmus Geroïanus, ejusque fratres multum auxerunt, ut Ordericus, ejus loci monachus, fuse [a] docet. Ex bis Rotbertus de Grentemaisnilio, sæculari habitu deposito, monasticum eodem anno Utici sub Theoderico induit, eidemque loco multa prædia & ornamenta contulit, in his magnum psalterium, variis picturis decoratum, ex dono matris suæ Hadvisæ, quod Emma regina, conjux Ethelredi regis Anglorum, Rotberto Rotomagensium archiepiscopo fratri suo olim dederat, & Willelmus Geroïanus ejus filius, Hadvisæ sorori suæ donaverat, quæ ab Orderico ex incogitantia ejus conjux hoc loco [b] dicitur.

[a] id. p. 465. & seq.
[b] ibid. p. 468.

XCIV. Antiquarii Uticenses.

In primis Theodericus abbas exteriores curas, quatenus poterat, devitare studebat, seseque divinis obsequiis sedulo mancipabat, in precibus assiduus, & in opere manuum, quod ipsi competebat, præsertim in scriptoria arte, in qua excellebat. Hinc antiquariæ artis præclara monumenta, cum per se, tum per discipulos suos, Uticensibus reliquit. Collectaneum enim ipse, necnon graduale & antiphonarium propria manu descripsit; ejusque generis codices a sociis, qui secum Gemetico venerant, exarari curavit. Rodulfus enim ejus nepos heptaticum & missale descripsit; Hugo expositionem super Ezechielem & decalogum, primamque partem Moralium; Ragerius vero presbyter tertiam partem ac libros Paralipomenon Salomonis. Denique per octo annos, quibus Uticensibus præfuit, omnes libros veteris ac novi testamenti cum libris Gregorii Magni exarari curavit. Hinc ex ejus schola prodiere insignes antiquarii, in bis Berengarius, qui postmodum ad episcopatum Venusiæ promotus est; Goscelinus, Rodulfus, Bernardus, Turchetillus, Ricbardus, aliique, qui sanctorum patrum operibus Uticensem bibliothecam locupletarunt. Ad hunc laborem pius abbas identidem discipulos suos hortabatur, proposito inter alia exemplo cujusdam monachi defuncti, quem ad Dei tribunal multorum delictorum a dæmonibus accusatum, sancti angeli vindicasse dicuntur, objecto enormis molis codice, ab eo scripto, singulis peccatis opponentes singulas scripti codicis litteras, cujus una sola littera numerum peccatorum excessit. Ad hunc modum Theodericus abbas discipulos suos ad vitandam otiositatem hortabatur, monebatque ut orarent, legerent, psallerent, scriberent, manuumque suarum opera Deo jugiter sacrificarent.

XCV. Detractores patitur abbas.

His dum instaret pius abbas, nibilo minus pro hujusmodi studiis a quibusdam monachis, qui sæculares curas divinis præponebant officiis, conviciis afficiebatur. Ejusmodi homo, inquiebant illi, non meretur esse abbas, qui res exteriores curare nescit, negligitque. Unde vivent oratores, si defecerint aratores? Similia olim verborum jacula in Trithemium torquebant ob similem causam Spanheimenses. Malumus, aiebant illi, aratorem, quam oratorem. Hæc itaque bisque similia ingerebant sæculares illi monachi optimo abbati: at Willelmus Geroïanus, qui pro ejus sanctitate illum maxime colebat, conviciantes acriter revincebat, & pro viro Dei contra omnes querelas intus & foris (nam & foris æmulos habebat abbas) rationes reddebat. Verum, cum pro utilitatibus monasterii idem Willelmus in Apuliam profectus esset, nec inde revertisset; vir Dei tanto defensore orbatus est. Hinc adversarium passus est ipsummet Rotbertum Hugonis fratrem, alterum monasterii instauratorem ac monachum, ut suo loco videbimus.

XCVI. Radulfus monachus fieri petit leprosus.

Hic Willelmus filius, ut jam diximus, Geroii, qui ex illustri genere Francorum & Britonum ortus, Abonis Britonis filius, sex fratres babebat, & quatuor sorores, quarum una, nomine Hadvisa, Rotberto de Grandesmainilio nupsit, & ex eo Hugonem & Rotbertum, Uticensis monasterii instauratores, peperit. Willelmo quintus frater erat Radulfus, Clericus [c] cognominatus ob peritiam litterarum & artium, quibus imbutus erat; dictus etiam Mala-corona, quod clericatus honorem militaribus exercitiis & levitatibus deturpasset, idem medicinæ & rerum arcanarum peritissimus. Ad extremum, relictis sæculi lenociniis, ad Majus-monasterium secessit; ibique sub Alberto abbate monachus factus, Deum obnixe precatus est, ut insanabilis lepræ morbo in corpore fœdaretur ad expiandas peccatorum sordes, quas in sæculo contraxerat. Re vera quod pie precatus est, cælitus obtinuit, lepraque percussus, post conversionis annos fere sex piissime decessit. Willelmus [d] ejus frater Becci monachus itidem factus est.

[c] id. p. 464. V. Willelm. Gemet. lib. 7. c. 10.
[d] Willelm ibid.

ANN. CHR. 1050. XCVII. Troarni abbatia conditur. a Orderic. p. 462. Dum Uticensis monasterii nova surgerent ædificia, Rogerius de Monte-Gomerico, Oximensis vicecomes, contribulibus suis invidere cœpit, quod ipso amplius in Dei amore fervererent; adeoque pia æmulatione consimile opus aggredi decrevit, apud Troarnum, qui locus est diœcesis Bajocensis ad Ornam fluvium, tribus ab urbe Cadomo leucis. Unde Gislebertum a Castellionis seu Conchensis monasterii primum abbatem cum monachis suis, quos Hugo & Rotbertus fratres apud Nuceretum collocaverant, accersivit, ad construendam apud Troarnum abbatiam, ubi pater ipsius Rogerius duodecim canonicos constituerat. His ob morum turpitudinem ejectis suffecti sunt monachi, regularibus imbuti disciplinis, qui sub disciplina Gisleberti abbatis in ecclesia sancto Martino sacta districtam religionis normam instituerunt, suisque sequacibus usque ad mortem servandam tradiderunt: *quam successores eorum sub eruditis patribus, Gerberto, Durando & Arnulfo, usque hodie*, inquit Ordericus, *laudabiliter tenere satagerunt*. Gerbertus ille primus locum haud dubie rexit, forte abbatis titulo necdum donatus: Durandus enim primus abbas fuisse creditur, anno M LIX. institutus, cum illius loci ecclesia dedicata est: Arnulfus ejus successor.

XCVIII. S. Martini Sagiensis monasterium. b id. ibid. p. 470. Non stitit se Rogerii pietas in constructione Troarnensis monasterii: quin etiam progressa est ad aliud condendum sub titulo itidem sancti Martini in suburbio Sagiensi. Id factum instinctu Ivonis illius urbis b episcopi, cujus neptem, Mabiliam nomine, Willelmi Talevacii filiam, Rogerius desponsaverat, *per quam*, inquit Ordericus, *magnam partem possessionis Willelmi Belesmensis* avi sui *obtinuerat*. Idem Rogerius novam sancti Martini ecclesiam apud Sagium Theoderico Uticensi abbati commisit, monasticis ædificiis & institutionibus instruendam. Mox ille manum operi admovere cœpit, ibique Rogerium sacerdotem & monachum una cum Morino & Engelberto, aliisque discipulis suis instituit: ubi Theodericus ipse identidem per tres aut quatuor menses commorari solebat. Eidem Theoderico Rogerius & Mabi-
c lib. 8. p. 707. lia primogenitum suum, Rotbertum de Belismo, cujus crudelitas c insignis fuisse dicitur, sacro fonte abluendum obtulerunt. Postea tamen eadem Theoderico Mabilia magnopere infestam se præbuit, quod illi exitium attulisse traditur. Hæc duo monasteria, Troarnense & Sagiense, ab eodem exorta auctore, magnam inter se
d id. lib. 8. p. 677. & seq. affinitatem principio habuere. *Unus amor*, inquit d Ordericus, *hos pariter cœnobitas connexuit*; unus utrisque patronus fuit sanctus Martinus Turonensium pontifex.
» Sagienses a Troarnensibus primum sibi abbatem accepisse tradit idem auctor: qui
» non satis sibi constare videtur, cum ait, Fiscamnensem normam utrique monasterio
» impositam fuisse: cum prius dixisset, Gislebertum Castellionis abbatem Troarnensi, Theodericum vero Uticensem Sagiensibus primam coloniam suppeditasse. Primus Sagiensium abbas ponitur Robertus, *vir bonus ac simplex*, teste Orderico. Quod attinet ad Rogerium de Monte-Gomerico, a Willelmo Conquæstore donatus est comitatibus Arundelli in Anglia, & Scrobesburiæ, ubi tertium condidit monasterium in honorem sancti Petri: quo in loco monasticum habitum induit in extremis, ac pie decessit, ut suo loco videbimus.

XCIX. S. Mariæ Lexoviensis parthenium. Non ante hoc tempus data est charta pro Lexoviensi sanctæ Mariæ parthenone a Willelmo Normannorum duce ad preces Hugonis illius urbis episcopi, & Lescelinæ ejus matris, qui sanctimonialibus, e Divensi monasterio illuc translatis, locum, qui ad-sanctum-Desiderium dicebatur, in suburbio Lexovii positum, ad construendum in honorem sanctæ Dei-genitricis ac virginis Mariæ monasterium, cum mul-
e Neustria pia p. 584. & seq. tis prædiis contulerunt. Editum est hac re Willelmi diploma in Neustria e pia cum multis mendis, & sine chronicis notis, quæ in litteris Normannorum per id tempus omitti solent. Verum non ante hunc annum, ut dixi, datum est hoc diploma, cui post Willelmi comitis seu ducis nomen apposita sunt signa, in primis Hugonis episcopi, qui hoc anno sedere cœpit; tum Rogerii vicecomitis de Monte-Gomerico, Willelmi-Taxonis filii Osberni, Rotberti fratris comitis, id est Willelmi ducis, Radulfi-Taxonis, & aliorum, ut in authentico legimus, quæ nomina in editis, uti & contextus diplomatis, vitiata sunt. Præter Hugonem episcopum alii quoque multa eidem loco prædia contulerunt; in his Gislebertus pro filia sua, quæ ibidem sanctimonialis facta est; necnon Osilia, quæ pro filia itidem sua dedit *medietatem de Bretta-villa, quæ sita est juxta Ceus* (sic enim legendum) qui locus est pagi Cadomensis versus Bajocasses. Adde terram Rogerii Forasterii, *quam emit Lescelina*

trans

ANN. CHR. 1010.

trans Tolcam * *fluvium*, qui fluvius Lexovium & Augensem pagum alluit, & infra Pontem-episcopi in oceanum devolvitur.

* Touque.

C. Johannis abbatis epistola ad papam. a Martene Miscell to. 1. part. 2. p. 22.

Eodem tempore Johannes Fiscamnensis abbas epistolam scripsit ad Leonem papam in reditu ex Italia, quo in itinere ab Italis vim passus est ex odio gentis Nortmannorum, qui Apuliam invaserant. Hac de re conqueritur in illa epistola, in qua, præmisso pontificis elogio, hæc habet. *Nota loquor in aurem pontificis de prævaricatione ecclesiasticæ pacis, quam mihi, vestræ fidelitatis nuncio, immo ipsius Petri apostolorum principis legatione functo, irrogaverunt, non exteræ nationes, sed ipsi Romani cives, & in secundo loco Richesburh, & Aquæ-pendentis suburbiorum potentissimi habitatores. Hi certe, contemta super pace apostolica vestra sanctione, me invaserunt, spoliaverunt, & omnibus piis lacrymabiliter dehonestaverunt, frustra mandata vestra legationis præferentem, & in defensionem mei patrocinium apostolicæ auctoritatis vocantem. Porro hæc Italorum in Nortmannos invidia adeo exarsit, & jam inolevit, ut pæne per omnia Italiæ suburbia vix umquam ulli Nortmannorum liceat tutum iter carpere, etiamsi sit peregrina devotione, quin assaliatur, trahatur, nudetur, colaphizetur, vinculis religetur, sæpe etiam tristem exhalet spiritum, longo carceris squalore maceratus. Unde notum tibi sit, christiana plebis humanissime pater, quia nisi Romana pietas apostolica interdictione aboleverit hanc indisciplinatam barbariem, & maxime in specialis sui legati injuriam vindicaverit, ita ut totus orbis audiat & contremiscat; valde depretiabitur Romanæ majestatis auctoritas, nec erit gens illa Nortmannorum bellica in vestra fidelitate adeo prompta & devota.* Postea mentionem facit *de Tedbaldo comite, & Burgundionum infrunito duce* Rotberto, prima dumtaxat nominis sui littera designato, *qui transgressores*, inquit, *pontificalium decretorum, fas nefasque confundunt: qui, abdicatis legitimi thori connubiis, voluntantur inhonestis & consanguinitate fœdatis thalamis*; additque Tedbaldum adiisse pontificem, indeque rediisse impune; immo quasi auctoritate papæ roboratum *falsam illam Agnem* (id adulteræ nomen aliunde haud compertum) *in sua* vindicasse, & vivente marito usurpasse *exsecrabili stupro, facto illicito licita conjugis divortio.*

CI. Rotbertus fit Cantuariæ archiepiscopus.

Cum Rotbertus abbas, ejus nominis tertius, Godefridi successor, Gemeticensi monasterio præesset; Rotbertus secundus in Anglia versabatur, eo invitatus, ut superius diximus, ab Edwardo rege, cui olim in Gallia exsuli subvenerat. Post variam fortunam factus est primum Londonii episcopus, ac demum hoc anno Cantuariensis primas post mortem Edsii seu Eadsini, cujus chorepiscopus seu vicarius Siwardus apud Abendoniam nuper defunctus, ibidemque sepultus erat. Verum non diu hac dignitate tranquille potitus est Rotbertus. Vix enim biennio sedem illam tenuerat, cum per Godwinum comitem, quem jam pridem adversarium sustinuerat, exagitatus, prolata in ipsum ejusque populares Nortmannos sententia quasi statum regni conturbarent, ille pro sua causa sedem apostolicam appellavit. Sed cum inde Gemeticum revertisset, morbo correptus ibidem interiit.

CII. Airardus episcopus Namnetensis.

Vacabat hoc eodem tempore Namnetensis ecclesiæ in minori Britannia sedes ab anno superiore, quo Budicus, qui illius urbis vitio factus fuerat episcopus, in synodo Remensi cum aliis in ordinem redactus fuerat. In ejus locum suffectus Airardus, missus a Leone papa, inconsultis Namnetensis ecclesiæ clericis, qui litteris ad pontificem scriptis hac de re conquesti sunt, causati, hominem [b] non episcopali tan- „ tum, sed omni dignitate indignum esse; omni publicæ administrationi omnino im- „ parem, nullius considerationis, nullius ponderis; adeoque nulla umquam ratione ab „ se admittendum. Id ex falso præjudicio obtendebant illi de Airardo, quippe qui post Budici depositionem Namnetensem ecclesiam non male rexit. Erat is cardinalis & abbas ecclesiæ sancti Pauli in urbe Roma, ubi Hildebrandus tum subdiaconus post eum institutus est. Inito episcopatu, Airardus concilii Romani, cui interfuerat, recens editum decretum, quo ecclesiarum altaria & decimas sacris ministris à laïcis restitui sancitum erat, observari curavit. In his Rodaldus quidam, e primoribus gentis, ea omnia, quæ tenebat, episcopi arbitrio commisit: quæ episcopus Majoris-monasterii monachis, ob insignem eorum religionem ac fervorem, donavit, ut sui, gregisque sibi commissi *in suis benefactis* essent memores. quod Mathias Namnetensis comes statim approbavit, & post aliquot annos Quiriacus episcopus, Airardi successor. Utrasque litteras in Appendicem rejicere visum est. Ad hæc idem Airardus ecclesiam Salvatoris de Bairiaco * contulit eisdem Majoris-mona-

b Martene Miscell to. 1. parte 2. p. 24.

Bairiaci cella Majoris monasterii.

* Baird.

ANN. CHR. 1050.

sterii monachis, qui cellam ibidem erexerunt haud procul a Castro-Brientii [*], unde cella Brientii vel Bairiaci promiscue vocata est. Hunc locum Brientius miles, interpellatus a matre sua Ignoguende, fratribus Majoris-monasterii concessit, *quatenus ego*, inquit, *& pater meus Tennarius & mater mea, & filii Gaufredus & Tennarius, & conjux mea Adeleudis, eorum orationibus adjuti, eorum consortio, qui eleemosynis Deo placuerunt, adjungi mereamur.* Ab hoc Brientio Castrum-Brientii seu Briennii, comitatus titulo insigne, nuncupatum fuisse notitia quædam a prædictis monachis facta docet, in qua Gaufridus patri suo Brientio successisse dicitur. Eidem cellæ Marbodus, Hamelinus, & Iterius Namnetenses episcopi multa beneficia contulerunt. Hæc contigere Alberto Majoris-monasterii abbate, cui Amalricus miles anno Heinrici regis vicesimo-primo locum quemdam [a] in pago Carnutensi, vocabulo Senicurtem, cum suis adjunctis contulit, voluntate & assensu conjugis suæ Bertredis, ac filiorum Simonis & Mamerii: cujus donationis litteris appositum est signum Heinrici regis, dein signa donatorum, tum Theobaldi comitis, Odonis fratris regis, Galeranni comitis, scilicet Mellentensis, Hescelini (forte Imberti) Parisiacæ urbis episcopi, Guazonis de Drocis, & aliorum.

[*] Chateaubriant.

[a] Spicil. to. 13. p. 290.

CIII. Vindocinensis monasterii libertas.

Exstant apud Sirmundum in notis ad Goffridum abbatem tabulæ Goffridi seu Gaufridi Andecavensis comitis, quibus testatur, se, cum Vindocinensem comitatum, Adelæ sororis suæ filio, donaret, de monasterio sanctæ Trinitatis ab se condito excepisse, cavisseque, ne potestati Andecavensium comitum umquam subtraheretur. quippe qui monasterium ipsum & res illius universas ab omni consuetudine, sive exactione quietas auctoritate & assertione Heinrici regis Francorum domini sui, Theoderici etiam Carnotensis episcopi consilio, beato Petro apostolorum principi & Romanæ ejus ecclesiæ in alodium & patrimonium obtulerit, illius loci sola defensione sibi, suisque in Andegavensi comitatu successoribus reservata. *Actum apud castrum Vindocinum in ecclesia sanctæ Trinitatis, anno ab incarnatione Christi millesimo quinquagesimo, indict. III. regnante Heinrico Francorum rege, anno imperii sui nono decimo.* His litteris post Goffridum subscribit Fulco nepos ejus, aliique illarum partium nobiles viri. In iisdem litteris ait Goffridus, se nepoti suo Fulconi donare honorem Vindocinensem, *quem patri ejus Bodoni cuidam Burgundioni* pater suus Fulco cum filia ipsius, sorore sua Adela, absque suo assensu contulerat. ubi Sirmundus legendum putat *Odoni*, cum non modo in chartaceo codice, sed etiam in authentico legatur *Bodoni*. Addit Goffridus, Fulconem *super textum evangeliorum, extrinsecus de auro fabricatum*, & super ipsum altare sanctæ Trinitatis jurasse, se omnia hæc observaturum. quod tamen nequaquam præstitit.

[b] Sirm. p. 3. & 4.

CIV. Wifredus comes & monachus obit.

Hoc ipso anno, mense Julio exeunte, ex hac vita discessit Guifredus seu Wifredus Ceritaniæ comes, suscepto jam pridem habitu monastico in cœnobio Canigonensi, quod ipse condiderat. Exstant de ejus obitu litteræ [b] encyclicæ, per varia monasteria missæ, quibus preces & suffragia exposcuntur *pro domno Guifredo venerabilis memoriæ comite*, quem noverunt Italia, Gallia & Hispania: qui, dum seculari honore potiretur, ut Deo bonorum omnium auctori se gratum præstaret, Canigonense monasterium ædificavit: ubi postea, relictis temporalibus honoribus cum uxore & liberis, ibidem pauper Christi esse voluit. His litteris adscribunt Canigonenses nomina patrum suorum Selvæ, & Renardi abbatum, & aliorum; commendantque simul animam Olivæ episcopi & abbatis, qui paullo ante decesserat.

[c] V. lib. 57. n. 75.

[d] Marca Hisp. p. 1094.

Lezatum instauratur.

Eodem fere tempore Lezatense monasterium instaurari cœptum est, curante in primis Bernardo-Raimundi episcopo Cosederadensi & abbate, cui operi multum subsidii contulere Gaucelinus monachus, aliique ejusdem regionis principes viri. Hoc monasterium postea Hugoni abbati Cluniacensi traditum est.

CV. Andaonenses abbates.

Tunc Avenionensem ecclesiam regebat Rostagnus episcopus, qui ex rebus ecclesiæ sibi commissæ, cum consensu canonicorum, Andaonensi sancti Andreæ monasterio concessit ecclesiam sanctæ Mariæ apud Juncarias cum suis adjunctis, ea lege, ut Aicardus monachus arcam sancti Veredemii ab ipso inceptam perficiat, & monachi annuatim mense Octobri sanctæ matri ecclesiæ sex denarios persolvant. Tunc Andaonensi monasterio præerat Ermengardus abbas, factus postmodum abbas apud sanctum Ægidium, ubi post annos septem fato functus est. Post Gisonem ejus successorem, & Rolandum, qui paucis annis monasterium rexerunt,

ANN. CHR. 1050.

eidem loco præficitur Pontius, vir sanctus, de quo in consequentibus agendum.

CVI. Lucedium & Comense monasteria.

Sub idem tempus condita sunt duo monasteria, præter ea, de quibus hoc anno egimus, Lucedium scilicet in diœcesi Vercellensi prope Liburnum [a] Canapitii, in locis palustribus situm; & Comense sancti Januarii: quorum alterum a Bonifacio Montis-ferrati marchione a fundamentis erectum dicitur; sæculo insequenti ad Cistercienses translatum: alterum a Bennone Comensi præsule pro monachis, uti & primum, Benedictinis, quos inde inquit [b] Ughellus, demigrare coëgit luxus commendatariorum, quibus Sixtus quartus pontifex census illos contulit exhauriendos.

a Chronol. Pedem. p. 319. b Ital. sac. to. 5. p. 279.

CVII. Alferius abbas Cavæ obit.

Hunc annum claudet obitus Alferii Cavensis abbatis, viri sanctitate eximii, qui die cœnæ dominicæ ad cælestes epulas jejunus migravit. Hic paullo ante obitum statuerat, ut ne plures quam duodecim fratres in monasterio admitterentur, pro portione scilicet facultatum illius loci: at morti proximus hoc statutum revo- « cavit, confessus se id secundum hominem dixisse; sibi vero divinitus fuisse reve- « latum, fore, ut innumera multitudo ad suum monasterium conflueret. adeoque « futuram fratrum receptionem non ex præsenti inopia, sed ex futura copia metien- » dam, quia ille, qui homines ad regnum suum vocat, eisdem commeatum abunde « sufficere valet. His lætis quædam etiam adversa permiscuit: post obitum quippe suum in illud ovile lupum quemdam irrupturum, sed citius periturum. quod re ipsa contigit. Ante sextum sui exitus diem Christus Dominus ei se conspicuum præbuisse traditur, atque dixisse, virum sanctum ipso die cœnæ ad se migraturum. Ubi illuxit hæc dies, missarum sollemnia celebravit, fratrum pedes abluit, pauperibus donativa distribuit, &, instituto successore venerabili Leone, in cellulam speluncæ, ubi manere consueverat, secessit, exitum suum Domino precibus commendaturus; ibique mortuus a fratribus inventus est, cum fere centum viginti esset annorum. Obiit pridie idus Apriles, qui dies apud Cavenses festive celebratur.

Sepultus est in speleo *circa oratorium*, quod idem vir Dei exstruxerat, ubi modo sacra eucharistia servatur. Ejus tumulum ambiunt hinc inde tumuli Petri primi ac Petri secundi abbatum. Librum de sancti Alferii gestis, triumque ejus successorum, Leonis, Petri, atque Constabilis, scripsit abbas quidam Venusinus, qui Alferii nonnulla miracula recitat. In his quidam dæmoniacus ad ejus tumulum liberatus traditur: & is pictor erat, qui, accepti beneficii memor, *ecclesiam sanctæ Trinitatis, quam suffraganeam vocant*, propriis manibus depinxit.

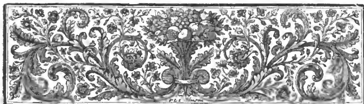
CVIII. Leo ejus successor.

In Alferii demortui locum suffectus Leo ipsius discipulus, ejusque conversationis perfectus imitator. Hic Tuscus genere, civis Luccensis, cum in partes Salernitanas venisset, comperta viri Dei sanctitate, ejus se disciplinæ informandum tradidit: in qua tantum profecit, ut non solum ejus laborum æmulator, sed etiam mirabilium operum conscius exstiterit. Hic quippe solus a magistro admissus est, cum ille pro excitando mortuo preces ad Deum fudit. Fuit Leo beatissimæ virginis Mariæ, necnon sanctæ Cæciliæ cultor devotissimus, erga pauperes & carcere detentos optime affectus, prophetiæ spiritu præditus. quo in genere exitium prædixit Gisulfo Salernitano principi, qui tribus reis, quos oculis orbari jusserat, noxam ad ejus preces remittere noluit.

CIX. Treviris apud S. Eucharium reliquiæ inventæ.

Apud Treviros sub idem tempus Bertulfus, S. Eucharii seu S. Mathiæ monasterii abbas, corpora sanctorum Eucharii & Valerii, primorum apud Treviros evangelii præconum, ad id tempus incerto loco abdita, in lucem extulit, Eberhardo metropolitano cum duobus suffraganeis, Adalberone Mettensi & Theoderico Virdunensi, sacræ pompæ præsidente. Hoc comperto, Heinricus imperator, sancti Valerii corpus exornandæ novæ Goslariensi ecclesiæ sibi in Saxoniam ab Eberhardo mitti postulavit. Ille vero tam piæ imperatoris voluntati haud abnuendum ratus, sacrum illud depositum, nuperrime inventum, cum aliis sanctorum reliquiis ad cæsarem deportavit. qui tanto beneficio vicem rependere cupiens, *præbendam monachorum Deo, sanctoque Euchario regulariter servientium*, auxit, concessa villa, quæ Villmaria nuncupatur, nunc haud ignobile municipium, positum ad Loganam fluvium, Runchelium inter & Weilburgum. Hujus donationis diploma a Browero [c] relatum, datum est Goslariæ anno MLII. Eodem fere tempore, eodemque in monasterio inventum traditur corpus sancti Mathiæ apostoli, cujus nomine deinceps monasterium insignitum est. De possessione sacri illius corporis idem Browerus [d] fuse disserit.

c Browver. Annal. Trevir. to. 1. p. 151. d ibid. & seqq.

ANNALES ORDINIS S. BENEDICTI.

LIBER SEXAGESIMUS.

Ab anno Christi 1051. *ad annum* 1057.

ANN. CHR. 1051. I. Leonis papæ varia facta.

NITIO anni insequentis millesimi quinquagesimi-primi Leo pontifex adhuc trans alpes versabatur, uti discimus tum ex Adamo Bremensi, tum ex Hermanno, illius temporis scriptoribus. nam, teste Hermanno, dominus papa & imperator cum multis episcopis & principibus apud Augustam-Vindelicorum convenientes, purificationem Deigenitricis illic celebraverunt, & Hunfrido Ravennate archiepiscopo ipsi reconciliato, pontifex Romam revertitur. Verum antequam Augustam-Vindelicorum procederet, Moguntiam haud dubie profectus est: ubi synodus generalis habita, *præsidente domno apostolico*, ut scribit [a] Adamus, præsente Heinrico imperatore cum episcopis, Bardone Moguntino, Everardo Trevirensi, Hermanno Coloniensi, Adalberto Hammaburgensi, Engelardo Magdeburgensi, ceterisque provinciarum sacerdotibus: qua in synodo Sibico Spirensis episcopus, cui stupri crimen imputatum erat, examinatione sacrificii purgatus; simoniaci & conjugati sacerdotes damnati. Moguntia itaque digressus pontifex, indeque Augustam-Vindelicorum ineunte Februario progressus, Romam demum rediit: ubi post pascha alteram habuit synodum, in qua Gregorius Vercellensis præsul ob crimen adulterii damnatus, sed postea reconciliatus; aliaque fere eadem, quæ in Moguntina, sancita fuere. Ad hæc Udonem Tullensis ecclesiæ primicerium, quem post Petrum ecclesiæ Romanæ cancellarium instituerat, Tulli-Leucorum episcopum sui vice ordinavit, Friderico, Godefridi ducis fratre, in locum Udonis ad officium cancellariæ substituto. Post pascha ex Urbe egressus pontifex, Capuam primum perrexisse dicitur a Leone [b] Marsicano; postea iterum Beneventum, indeque Salernum: cujus urbis ecclesiæ [c] novum privilegium, rogatu Johannis archiepiscopi, indulsit. *Datum* XI. *kal. Augusti per manus Friderici sanctæ apostolicæ sedis bibliothecarii & cancellarii*, vice * *domini Herimanni Coloniensis archiepiscopi & archicancellarii, anno domini Leonis IX. papæ tertio, indict.* IV. Hoc primum exemplum est archicancellarii in litteris pontificiis: cujus rei alia in solo Leone exempla inferius occurrent. Dehinc, ut Leo Marsicanus prosequitur, expellendorum Nortmannorum gratia, ultra montes ad impe-

[a] *Adam.* c. 147.

[b] *Chron. Casin. lib.* 2. c. 83.

[c] *Baron. hoc anno.*

* al. &

ratorem accessit, milites exinde conducturus. Verum cum multas copias ab imperatore obtinuisset, Gebehardus Eisteiensis episcopus apud eum effecit, ut ab illa expeditione revocarentur: sicque cum quingentis tantum militibus, quos a propinquis impetraverat, in Italiam remeavit. ANN. CHR. 1051.

II. Sublaci abbatem Humbertum instituit.

Antequam in urbem Capuam se conferret pontifex, ad Sublacense divertit monasterium, cujus præfecturam quidam pseudoabbas, Atto nomine, tunc occupabat post Benedictum, qui sacro illi loco pontificatu Clementis II. præfuerat. Verum Atto, apostolici comperto accessu, causæ suæ diffisus, Trevam se recepit, jussusque coram pontifice se sistere, in Campaniam refugit ad sanctæ Cæciliæ ecclesiam, juxta Plumbinariam sitam, ubi usque ad obitum permansit. Ejus loco pontifex Humbertum, monachum Francum, ibidem abbatem ordinavit; jussitque sibi afferri falsa instrumenta, quæ forte pseudoabbas ille in monasterii perniciem fabricaverat, eaque coram se igne cremari curavit. quod quidem ingenue retulit Sublacensis chronographus: ut appareat ejusmodi falsa, immo *falsissima*, ut ipse vocat, *monumenta chartarum*, ab se suisque Sublacensibus valde improbata, &, quod veri simillimum est, ab iisdem ipsi pontifici indicata fuisse. His peractis, Leo apostolicis litteris confirmavit omnes possessiones illius monasterii, quod *caput omnium monasteriorum per Italiam constitutorum* appellasse fertur. Id autem approbat chronographus, propterea quod illo in loco primam sedem instituit omnium Latinorum monachorum sanctus parens Benedictus, & quod Regulam ibidem suam, Spiritu-sancto dictante, scripserit. quod non facile concesserint nostri Casinates. Ordinatus itaque Sublaci abbas Humbertus (quem ne confundas cum Humberto Silvæ-candidæ episcopo) monasterii vetera ædificia instaoravit, bibliothecam auxit, sacri specus oratorium renovavit, & rem familiarem servare & augere studuit. qua in re adversarium sustinuit quemdam Landum de Civitella, qui comprehensum abbatem in custodiam retrusit, nec monachis flagitantibus restituere voluit. Hi itaque, ne monasterium absque rectore esset, Johannem Farfensem monachum, Odonis filium, accersunt, eumque sibi abbatem præficiunt. quod ægre ferens Landus, Humbertum eis reddidit. Verum multa deinde adversa sustinuit Humbertus, cum ab exteris, tum a domesticis: ex quo factum est, ut monasterium ad maximas redigeretur angustias usque ad pontificatum Alexandri secundi, qui per Hildebrandum archidiaconum ei succurrit.

Farfenses papæ reconciliati.

Per id tempus Farfensibus nonnihil offensus fuisse videtur Leo papa, ut intelligitur ex supplici libello, quem ei porrexerunt. In illo libello Berardus abbas cum monachis suis pontifici exponit, Farfense monasterium a Romanis pontificibus & imperatoribus protectum ac liberaliter dotatum fuisse, ejusque immunitatem ab eisdem sancitam. Itaque obsecrant Farfenses, ut ne pontifex ab adulatoribus se permoveri sinat, ut antecessorum suorum infringat statuta, & libertati rebusque monasterii quidquam detrahat, *Sumus enim*, inquiunt, *plus minus quingenti vestri oratores.* Proinde *ne aliquorum vos perversa compellat opinio in Dei aliquo modo sævire famulos.* Itaque *vestra provideat sollertia, ne aliquorum prævaleat importuna clamositas: sed ita agite, ut collata a Deo gratia augeatur, & aucta corroboretur.* Hæc illi. Quinam fuerint illi Farfensium oblocutores, non omnino liquet. Unus ex his haud dubie fuit Johannes Sabinensis episcopus, qui ecclesiam sancti Angeli de Tancia possideri a Farfensibus graviter ferebat. Inde exortæ inter eos altercationes: tandemque Johannes hoc anno proclamationem in synodo fecit apud pontificem, qui, auditis partibus, jura Farfensium nova bulla confirmavit. *Data* XI. *kalend. Decembris per manus Frederici S. R. E. bibliothecarii & cancellarii vice domni Herimanni archicancellarii archiepiscopi, anno domni Leonis papæ tertio, indictione* V. Legendum videtur anno quarto, id est anno ab incarnatione M LI. quo anno indictio quinta a mense Septembri jam numerari poterat.

III. Insulæ Gorgonæ monasterium.

Hoc ipso anno Leo papa Bono abbati concessit, confirmavitque monasterium beatæ Dei-genitricis Mariæ, in insula Gorgona positum, cujus alias mentio a nobis facta est, præcepitque, *ut illic* [a] *semper sint monachorum habitacula, ne fiat spelunca latronis, qua prius fuit domus orationis*; & abbas in eodem cœnobio, non pretio, sed qui melior illic inventus fuerit, *secundum regulam sancti Benedicti* eligatur. *Datum* XVII. *kal. Novembris per manus Frederici diaconi S. R. E. bibliothecarii & cancellarii, vice domni Herimanni archicancellarii & Coloniensis archiepiscopi anno*

[a] Ital. sac. to. 3. p. 408.

[ANN. CHR. 1051.] *domini Leonis IX. papæ tertio, indictione quarta.* Hic Bonus abbas idem esse videtur, quem Pisano monasterio præfuisse alias diximus. Idem pontifex paullu ante, id est x. kal. Julias ejusdem anni, Dominico venerabili abbati Casæ-aureæ privile-
[a ibid. t. 6. p. 1341.] gium [a] concesserat per manus ejusdem Frederici diaconi bibliothecarii ac cancellarii vice ejusdem Herimanni archicancellarii.

[IV. Placitum pro Farfa.] Non taotum archicancellarium habuit Leo papa, sed etiam missos suos per Italiæ provincias ad jus suum cuique reddendum. Id patet ex tabolario Farfensi, in quo placitum refertur, die luoæ III. kal. Maias in civitate Corgnito habitum *in præsentia domini Adalberti missi domini Bonifacii ducis & marchionis, & Ingelberti episcopi Bleda, missi domini Leonis summi pontificis, in platea, quæ est juxta ecclesiam sancti Martini:* ubi Berardus abbas sanctæ Mariæ Farfensis cum Rainerio abbate monasterii sancti Cosmæ Romani rrans Tiberim, quod Mica-aurea dicitur, discepravit de ecclesia sanctæ Mariæ, quæ dicitur in Miniune, aliisque de rebus, qua-
[* Buda.] rum possessio Farfensibus adjudicata est. Bleda *, urbs olim episcopalis in Etruria, nunc diœcesis est Viterbiensis.

[V. Hugo Cluniaci abbas filium imperatoris e fonte levat.] Post Moguntinum concilium imperator partem quadragesimæ Nemeti * transegit, paschæ festum Coloniæ, ubi filius ejus Heinricus, multarum rurbarum futurus auctor, quem Agnes imperatrix anno superiore pepererat, ab Herimanno archiepiscopo baptizatur, sponsore ac susceptore sancto abbate Cluniacensi Hugone. Hic
[* Spira.] ab imperatore ejus videndi cupido invitatus, pascha cum eo apud Agrippinam-Coloniam celebravit, Teutonicis mirantibus in jovenili adhuc ætate tantam morum maturitatem. quo ex tempore tanto ejus amore flagravit imperator, ut vix eum a se discedere passus sit. Inde Cluniacum reversus venerabilis abbas, non multo post
[Hungariam petit.] summi pontificis jussu in Hungariam contendit, pacem in illo regno reformatorus. quod feliciter exsecutus est. Verum inde cum regis Andreæ gratia, regiisque donis revertens, a quodam regionis illius tyranno captus, sed meritis beati Mayoli, cujus opem mulris precibus flagitaverat, liberatus, & honorifice dimissus a tyranno est.

[VI. Bardo archiepiscopus obit.] Imperator pentecosten Patherbrunnæ peregisse dicitur, ubi Bardo Moguntinus archipræsul, sermone ad missam habito, obitum suum instare prædixit, seque adstantium precibus commendavit: & re quidem vera intra mensem defunctus est. Hunc aliquando ægrotantem cum Leo papa inviseret, rogavit ut recuperandæ sanitatis gratia carnibus vesceretur. nam monachis factis episcopis regularem abstinentiam violare nefas erat. Paruir ille pontifici: sed non Bardoni monachus quidam, qui ad eum eodem tempore divertit. Hic ad præsulis mensam admissus, deficientibus piscibus, carnes edere jussus est. Rem horruit monachus, sibi monacho innuens id non licere. Ad hæc antistes, & se monachum esse, & tamen carnes comedere (ita enim præceperat papa) reposuir. Verum, monacho nec sic acquiescente, Bardo super carnes signum crucis ter fecisse dicitur, easque in fragmen escis convertisse. Quo miraculo attooitus monachus, inobedientiæ veniam petiisse fertur, qui forte ob abstinentiæ firmum propositum hoc miraculum promeruit. Moguntiam reverti volens Bardo, haud procul ab urbe Patherbrunna in morbum incidit. Erat ei suffraganeus episcopus, Abellinus nomine, qui tune temporis Fuldæ versabatur, ad festum sancti Bonifacii, quod pridie nonas Junii agitur, a venerabili Egberto abbate invitatus. Huic Bardo nuntiari præcepit, quantocius ut redirer, si ipsum viventem videre vellet. Idem æquivoco suo Bardoni juniori, fratris sui filio, qui Fuldæ monachus erat, significatum. Cum ambo confestim venissent, & ab eo humanissime fuissent accepti, remoris arbitris, solum episcopum remanere jussit, quem his verbis affatus est. Jam instar finis mei dies, sæpe mihi optatus, semper
» cum metu & terrore spectatus. Id re scire volui: ar eave id populo prodas, cujus
» mærorem ac desolationem sustinere non valeo. Tu vero sacri olei unctionem secun-
» dum ecclesiæ leges mihi impendere ne differas. Ubi id factum, imminente extremo articulo, cilicium super pavimentum sterni jussir, seque in illud deponi. Hortantibus ur spem in Deum collocaret; se numquam in alium eam posuisse respondit. Dein, misericordia Dei implorata, ipse sibi oculos clausit, cereraque membra decenter composuir; sicque animam efflavit III. idus Junii, anno ætatis septuagesimo, pontificatus vicesimo-primo. Ejus obitus Luydmando Fuldensi monacho, ejus familiari, morum gravitate prædito, præountiatus. Corpus Moguntiam deportatum, cum summo omnium mærore, postquam ad omnes ecclesias circumlatum fuerat,

in principe sancti Martini ecclesia, quam a Willigiso inchoatam ipse perfecerat, humatur. Vitam ejus scripsit anonymus æqualis. ANN. CHR. 1032.

Eidem tribuuntur initia suburbani sancti Jacobi monasterii, in Monte-specioso siti, quod Liutpoldus ejus successor, antea Babenbergensis præpositus, perfecit, ubi post mortem sepeliri voluit. Superest etiam nunc non incelebre illud cœnobium, cujus primus abbas Waltherus, secundus Ruthardus, genere, eruditione, & pietate insignis, qui non pauca ingenii sui monumenta reliquisse dicitur, haud scio an idem abbas Hersfeldensis, cui Lambertus hæc tribuit. S. Jacobi monasterii auctor.

VII. Corbeiæ-novæ abbas Arnoldus.

Proximum vero est, primos illius loci cœnobitas ex Hersfeldensi, unde Bardo assumtus fuerat, accersitos fuisse monasterio, cujus abbas hoc anno factus dicitur Rothardus Corbeiæ-novæ abbas, resignata Corbeiæ præfectura, quæ Arnoldo commissa fuit. Hic Vasckembergius vocatur in annalibus Corbeiensibus, ac pauciores monachos ob crebra incendia sub se habuisse traditur. Et tamen post biennium abbas Casinensis, si iisdem annalibus fides est, fama loci impulsus, duos e suis fratres Corbeiam misit: qui post triennium ad matrem suam, id est Casinum, reversi, comites habuerunt e Corbeiensibus Arnulfum & Bernardum, probos monachos, quorum alter postea in insulam Cyprum missus, alter Cremonæ obiisse dicitur. Certe in numero monachorum, qui Corbeiæ sub Rothardo abbate vixerunt, illi ambo recensentur post Remaclum lectorem, id est scholarum præfectum, quæ etiam tum ibidem floruere, curante in primis Arnoldo abbate, qui bis quolibet anno examinabat juniores monachos, ut eis stimulum daret vir doctus. Ita in annalibus Corbeiensibus, quos Christianus Paullinus vulgavit. Idem Arnoldus a puero Laureshami monachus, ita se gessit, ut primo ibidem præpositus, dein Wessemburgensis monasterii regimini prælatus, postea Lintburgensis monasterii, ac subinde Corbeiæ-novæ præfecturam obtinere meruerit. Inde ad regendum Laureshamense monasterium a suis revocatus, demum Spirensis ecclesiæ episcopus factus dicitur in chronico Laureshamensi. at quo tempore has præfecturas sortitus sit, non facile est definire. In annalibus Corbeiensibus Laureshamum revocatus dicitur anno M LVI. at in chronico Laureshamensi quædam huic calculo repugnant: tum quia ecclesiam, quæ vocatur Varia, per Leonem papam anno M LIII. jam Laureshami abbas consecrari impetravit: tum quia Udalricus post eum Laureshamensis abbas renuntiatus est ipso anno, quo Heinricus tertius obiit, id est anno M LVI. Verum hunc chronographum a vero aberrasse constat ex Lamberto Scafnaburgensi, ex quo discimus, Arnoldum Siviconi seu Sibiconi episcopo in sede Spirensi successisse anno M LIV. & anno M LVI. obiisse. Itaque ad auctores illos conciliandos, dicendum videtur, Arnoldum eodem tempore utrique monasterio, Laureshamensi nimirum & Corbeiensi, præfuisse, & factum episcopum utriusque loci præfecturam, quod tunc temporis haud insolitum erat, retinuisse.

VIII. Lindaugiæ & Buchaugiæ abbatissæ.

Illis diebus eodem pæne tempore apud Alamannos fato functæ sunt duæ abbatissæ, Lindaugiensis scilicet ac Buchaugiensis: utrique loco instaurando Ota seu Uta, nobilis, prudens ac religiosa vidua, ab imperatore præficitur. Buochaugiense seu Buchaugiense monasterium anno M XXXII. incendio conflagraverat sub Hildegarde [a] abbatissa, cui Ota successit, Ivota dicta in Hermanni editione Pistoriana, in qua hæc referuntur. Consimile infortunium haud dubie acciderat Lindaugiensi seu Lindaviensi parthenoni, de cujus abbatissis nihil in præsens nobis dicendum occurrit. Quasdam posteriorum temporum recenset [b] Bucelinus. In veteri kalendario Murensi IV. idus Octobris *Outa abbatissa, Deo hominibusque digna*, migrasse dicitur, forte illa ipsa, de qua hic mentio. Apud Germanos veteres proclive est, ut nomina propria, quæ a littera O incipiunt, superscriptam habeant litteram U, ut alterutro modo nomen pronuntietur: ex quo recentiores unam syllabam continuam efformarunt. Sic Vodalrici vel Odalrici nomen effictum pro eo quod litteræ U superscripta esset littera O.

a *V. lib.* 57. *n.* 14.

b *Bucelin.* 2. *typog. German. p.* 212.

IX. Albertus abbas S. Michaëlis ad Mosam.

Sancti Michaëlis ad Mosam monasterium pagi Virdunensis regebat hoc tempore Albertus abbas, ejus nominis secundus, Nanteri successor: cui Theodericus Virdunensis antistes, hoc anno confirmavit altare Domni-Remigii, & capellam ad Crucem, quæ Richardus episcopus ejus decessor Nantero abbati contulerat. Hæc autem confirmatio facta est eo pacto, ut post mortem proprii ejus villæ pastoris abbas, vel ejus nuntius, aliam convenientem personam ad præsentiam episcopi

ANN. CHR. 1051.

adducat, qui per laudem archidiaconi & decani curam animarum gratuito suscipiat. His litteris post primicerium & archidiaconos subscripta sunt nomina Alberti abbatis sancti Michaelis, Waleranni abbatis sancti Vitoni, Folcrici abbatis, forte sancti Pauli Virdunensis, ubi Folcradus abbas tunc temporis erat; & Baldrici abbatis sancti Agerici. Actum anno incarnationis M LI. indictione XIV. anno episcopatus domni Theoderici quinto. Plura de Alberto abbate inferius. Tunc Gerardus ducatum Mosellanum obtinebat, Virdunensem comitatum Ludovicus, cujus conjux Sophia inferius memorabitur. Nanterus abbas in necrologio notatur III. nonas Novembris.

X. Heinricus rex Francorum Annam uxorē ducit.

Post mortem prioris uxoris Heinricus rex Francorum Walterium Meldensem episcopum, & Wascelinum de Chalinaco direxit ad Gerisclum Rusciæ regem, ut filiam ejus Annam sibi nuptum daret, quod ille gratanter accepit, eamque cum multis donis in Franciam misit, ut ex Clario monacho discimus. In veteri codice, quem Remensi ecclesiæ Odalricus præpositus dedit, Heinricus rex Francorum *in Rasbatiam* misisse dicitur Catalaunensem episcopum R. id est Rotgerum ejus nominis secundum, ut filiam regis illius terræ, Annam nomine, sibi uxorem peteret. Eumdem episcopum deprecatus est Odalricus præpositus, ut de Chersona insula, ubi sanctus Clemens papa requiescere traditur, inquireret a rege illius terræ Selavo, Georgio nomine: qui petenti fecit satis, respondítque, Julium papam, eo profectum, corpus sancti Martyris super ripam maris posuisse, ibique ecclesiam ædificasse, & quasdam ejus reliquias Romam secum detulisse. Ad hæc idem rex capita sancti Clementis & Phœbi ejus discipuli eidem episcopo Catalaunensi ostendisse perhibetur. Hæc saltem valere debent ad illustrandas secundas nuptias Heinrici regis, quas Rotgerum Catalaunensem episcopum procurasse ex hoc loco certo discimus. In libro de vita Lietberti Cameracensis episcopi, nuptiæ regis cum Anna Remis in eodem conventu celebratæ dicuntur, in quo Lietbertus consecratus est episcopus. Ex hoc conjugio natus est anno sequenti Philippus, ejus nominis primus, qui patri successit, & post eum Rotbertus & Hugo, quem Aimoini continuator cognomine Magnum vocat. Anna regina, Deo devota, plus de futuris, quam de præsentibus cogitans, apud Silvanectum ecclesiam sancti Vincentii, quæ regularium canonicorum est, construxisse traditur.

a Spicil. to. 9. p. 693.

XI. S. Hunegundis nova translatio.

Jam anni quinque supra centum effluxerant, ex quo sanctæ Hunegundis virginis corpus apud Humolarias e tumulo elatum fuerat, cum de eo in novam thecam transferendo consilium a Macario abbate captum est, instigante in primis Balduino monacho, qui nuper ex opido sancti Quintini ad conversionem illuc venerat. Adfuere illi celebritati Girardus abbas sancti Quintini de Insula, Rainerius sancti Præjecti *vicarius*, id est proabbas, atque domnus Bonifacius-Walerannus abbas de Monte-Sancti-Quintini prope Perronam, ex quibus Girardus, absente Noviomensi episcopo, sacra ossa in novam thecam transtulit: quæ *in sacro peribolo retro altare sanctæ virginis Hunegundis intra pyramidem* reposita sunt. Huic translationi *duo militares viri*, Godefridus, & Rotbertus, cognomento Anguillula, inter alios interfuere. ex quibus Godefridus pallium ornatissimum sanctæ Hunegundi donavit: alter vero, id est Rotbertus, *seipsum ob devotionem per cervinam corrigiam servum obtulit.* Macarius Humolariensis abbas successerat Bernardo abbati, cujus mentio superius facta est.

XII. Lanfrancus Willelmi consiliarius.

c Guillelm. Gemet.

Reversus ex Italia Lanfrancus tanto apud Willelmum ducem in honore est habitus, ut eum dux consiliorum suorum participem [c] & conscientiæ suæ arbitrum constituerit. Qui gesta Willelmi ducis scripsit antiquus auctor, *Lanfrancum*, inquit, *de quo venit in litem, plusne sit meritis reverentiam atque gloriam sæcularium ac divinarum litterarum singulari peritia, an ordinis monachici singulari observantia, intima familiaritate colebat* Willelmus, *ut patrem venerans, verens ut præceptorem, diligens ut germanum aut prolem. Illi consulta anima sua, illi speculam quamdam, unde ordinibus ecclesiasticis per omnem Normanniam prospiceretur, commisit.* Verum, ut est lubricus & fragilis principum favor, non multo post ejus offensam incurrit ob hanc maxime, ut creditur, causam, quod ejus conjugium cum Mathilde, Balduini Flandriæ comitis filia, ob consanguinitatem improbaret. Agebatur de hoc matrimonio jam ab anno M XLIX. tempore scilicet concilii Remensis sub Leone IX. in quo interdictum est Balduino comiti Flandrensi, *ne filiam suam Willelmo Normanno nuptui daret.*

ANN. CHR. 1051.

daret, & Willelmo, *ne eam acciperet*. Vicit tamen Willelmi pertinacia, ob quam ejus ducatus a Nicolao II. interdicto suppositus fuit: sed tandem obfirmato in contumacia principi indultum, ut ambo conjuges ad expiandum facinus duo monasteria construerent. quod Cadomi factum est, ut suo loco videbimus. Cum itaque hanc copulam, ut par erat, Lanfrancus haud probaret, ita in eum & in Beccense monasterium exarsit ducis indignatiu, ut quamdam monasterii villam, Parcum vocabulo, igne consumi jusserit. quod tamen Lanfrancus faceto commento avertit, profectus ad ducem cum equo tripede, qui ad singulos passus caput submittendo principem salutare videbatur. Ad quem Lanfrancus decenti joco: Tuo jussu, inquit, e provincia discedo pedes, hoc inutili impeditus equo, nisi meliorem discedenti concesseris. Cui dux subridens: Quis, ait, ab irato judice, non purgato crimine, munus petit? Hac occasione usus Lanfrancus, audientiam obtinuit, & apud principem ita causam peroravit, ut in gratiam redintegratus sit, magna suorum gratulatione, qui interim precibus apud Deum instabant.

XIII. Isembertus abbas Montis Sanctæ-Catharinæ obit.

Hoc tempore Isembertus, Montis Sanctæ-Catharinæ monasterii prope Rotomagum primus abbas, de quo superius * actum, diem functus est post annos regiminis unum ac viginti, ut in libello metrico de illius loci abbatibus legitur. Huic abbati rythmo lugubri parentavit quidam illius temporis monachus, a quo vocatur rivus sapientum, patriæ consilium, cleri decus, ac monachorum singulare speculum. Idem auctor testatur, Isembertum, velut aurum in camino, diutino languore probatum fuisse, & imminente obitu, se in capitulum perduci jussisse, datisque fratribus piis monitis, se nudum a singulis cædi. Dein sacram eucharistiam percepisse dicitur, tum, adorata cruce, oleo sacro unctus fuisse, suisque mutuam caritatem commendasse: ac demum in domum infirmorum reportatus obiisse postridie omnium Sanctorum, cum fratres horam primam decantassent, sepultus ante aram beatæ Mariæ. Multos habuit nobiles & inclytos discipulos monachos, litterarum studiis non minus quam pietate claros; ex quibus Einardus seu Ainardus Divensis monasterii abbas, Osbernus *abbatum sanctissimus*, scilicet Uticensis; Durandus Troarnensis item abbas, & Guitmundus seu Witmundus monachus Crucis sancti Audoëni, ac demum episcopus Aversanus, ambo scriptis contra Berengarium insignes. Durandus, nepos · erabilis Gerardi Fontanellensis abbatis, ejusdem loci a pueritia monachus, Isem. erti discipulus & auditor, tam in philosophia & in arte musica, quam in lege divina excelluit. Isemberto in regimine monasterii successit Rainerius, ex decano ecclesiæ Rotomagensis factus sanctæ-Catharinæ monachus, qui jejuniis corpus macerasse, & tamquam eremita inter fratres simplex ac modestus vixisse traditur in libello metrico de abbatibus Sanctæ-Catharinæ, cui loco annis quatuor & viginti præfuit. Hic Osbernum monachum misit ad condendum Cormeliense monasterium, de quo inferius.

a lib. 56. n. 77.

XIV. Cellæ Sparnonensis, Berfodii & Vivonii.

Cellæ Sparnonensi in pago Carnutensi construendæ occasionem dedit Amalbertus miles, qui assensu uxoris suæ Bertrudis, ipsiusque filiorum, Simonis & Mainerii, quemdam locum ex majorum suorum successione sibi contingentem, in Carnutensi pago situm, nomine Senicurtem, Majori-monasterio & Alberto abbati contulit cum multis aliis prædiis & decima cujusque rei, quæ de Sparnone * castro percipiebatur: ubi cella sancti Thomæ postmodum erecta est. Hoc instrumentum Heinricus rex sigillo & monogrammate suo roboravit, eidemque apposita sunt signa Tetbaldi comitis, Odonis fratris regis, Gualeranni comitis, Hescelini Parisiacæ urbis episcopi, Gazonis de Drocis, Nivardi de Monte-forti, & aliorum. *Data anno* XXI. *regnante Heinrico gloriosissimo rege* indict. VI*. *Actum apud Stampas-Logias.* Alberto abbate vivebat in Majori-monasterio Tetbertus, in arte medica peritissimus, qui plurimos desperatissimis morbis afflictos pristinæ sanitati restituit, multaque ex hoc commoda monasterio procuravit. Hinc miles quidam, Nivello nomine, filius Guarini Sine-barba, prædium quoddam in villa pagi Blesensis, Berfodio * dicta, Majori-monasterio contulit, ubi cella erecta. Ad hæc Radulfus Cenomannensis vicecomes ecclesiam sancti Hippolyti prope castrum Belli-montis ad fluvium Sartam apud Vivonium * eidem abbatiæ cessit, annuentibus ipsius filiis, Huberto & Rodulfo, & conjuge ejus Cana, quæ ob eam causam tredecim libras cum una mula a monachis accepit: ex quibus libris Tetberto monacho septem dedit ob recuperatam per ipsum sanitatem. Exstat etiam nunc apud Vivonium cella conventualis.

b Spicil. to. 13. p. 291.
* Espernon.
* l. IV.
* Ville-Berfou.
* Vivoin.

ANN. CHR. 1051. XV. Flaviniaci abbates. [a] Labbe to. 1. bibl. p. 792. [b] infra n. 69.

Post duos annos, quam Odo Arremarensis monachus Flaviniaco præfectus fuerat, virgam pastoralem alteri Odoni resignavit. Multam litem pro cella Corbiniacensi sustinuit Odo secundus cum Helmuino Æduensi [a] episcopo: quo mortuo, eum in Aganonem convenisset electio, curiam Heinrici Francorum regis adiit abbas, cujus prima vox est in electione Æduensis episcopi; effecitque, ut novus episcopus statim post suam consecrationem jus suum monasterio reformaret. Et quidem in capitulum monasterii venit electus episcopus, & fratribus in osculo sancto fidem fecit de restituenda cella Corbiniacensi: at Corbiniacensium obsequiis delinitus promissis non stetit. Flaviniacum adhuc anno M LV. regebat Odo [b] abbas, cui suffectus est Rainaldus ducis frater, Flaviniaci monachus, qui corpus sancti Præjecti martyris loculo aureo & argenteo recondidit, multaque ornamenta ecclesiæ contulit, plura facturus, nisi mors eum in juvenili flore exstinxisset, necdum septem annis in præfectura expletis: post quem abbatia septem annis vacavit.

XVI. Hermanni mater obit.

Hermanni Canisiana editio mutila desinit in hoc anno M LI. at Pistoriana, quæ amplior est, pertingit ad annum M LIV. quo Hermannus e vivis excessisse traditur. Ejus mater Hiltrudis, Wolferadi comitis uxor, admodum pia, mitis, liberalis & religiosa, ut ipse ait, femina, marito septemque liberis superstitibus, felici, ut creditur, exitu diem ultimum clausit V. idus Januarii, anno M LI. ætatis circiter LXI. conjugii anno XLIV. cujus epitaphium ab se compositum idem auctor refert.

ANN. CHR. 1052. XVII. Petrus Damiani Heinrico archiepiscopo scribit. [c] Petr. Dam. opusc. 6. [d] ib. c. 29. [e] lib. 58. n. 11. [f] ibid. n. 94. [g] Ital. sac. to. 2. p. 749. [h] Lubin. p. 135. [i] Petr. Dam. opusc. 6. c. 28.

MOrtuo Hunfrido Ravennati archiepiscopo, quem Romano pontifici anno superiori reconciliatum fuisse diximus, Heinricus cæsar in quadragesima Heinricum subrogavit, suum in Italia vicecancellarium; eumque per Nizonem Frisingensem episcopum, qui pridem ob nova molimina imperatori infensus, jam utcumque in gratiam redierat, Ravennam deduci jussit, ubi Nizo repentina morte interiit. Non tamen ante annum sequentem consecratus est Heinricus, ut inferius videbimus. Statim atque sedem Ravennatem iniit, librum [c] ad eum scripsit Petrus Damiani de ordinationibus factis ab episcopis simoniacis, quas, contra multorum mentem, Petrus non iterandas esse contendebat. quæ quidem sententia, quod ordinatis illis optatissima & jucundissima esset, effecit, ut liber iste ab auctore *Gratissimus* inscriptus sit. In epistola nuncupatoria, in qua se *vivificæ crucis Christi humillimum servum* dicit Petrus, ait se diutius rogatum detrectasse provinciam scribendi hoc de argumento, priusquam ab ipso ecclesiæ principe ejus rei tractandæ facultatem obtinuisset. In hoc autem libro suggerendum monet Romano pontifici, ut simoniacos quidem, uti jam cœperat, divinitus animatus de-
» struat; sed non eo usque, ut eorum ordinationes immoderato quorumdam judicio
» subjacere permittat. Nonnullos [d] quippe esse venerabiles viros, quos a simoniacis
» ad sacerdotium provectos fuisse constat, qui usque ad obitum offerendis indesinen-
» ter sacrificiis institerint; & tamen insignibus in dies miraculis coruscent. *Nostra quippe ætate*, inquit, *Romaldus Camerinensis, Amicus Ramibonensis, Guido Pomposianus, Firmanus Firmensis, & complures alii sanctæ conversationis studio floruerunt: super quorum videlicet veneranda cadavera ex sacerdotalis concilii auctoritate sacra altaria sunt erecta: ubi nimirum divina mysteria, miraculis exigentibus, offeruntur.* Primus ex illis est sanctus Romaldus, vulgo Romualdus, in editis Constantini Cajetani mendose *Rondaldus*, apud Baronium *Ronaldus*, dictus hoc loco *Camerinensis*, a Camerte civitate, in cujus diœcesi mortuus est sanctus Romualdus, nimirum in monasterio Vallis de Castro, quod ab ipso conditum erat. Ortus est in pago itidem Camerino Amicus hic laudatus, de quo superius [e] actum, uti & de Guidone [f] Pomposiano abbate. Ramibonensis vocatur Amicus haud dubie a loco, ubi sepultus est, qui Arabona seu Arambona Ferrario dicitur, situs in Piceno. Denique Firmanus seu Firmus is est sancti Sabini abbas, cui Hubertus Firmanensis præsul ecclesiam sancti Michaëlis archangeli prope mare [g] anno M XVI. concessit. Situm erat hoc monasterium in monte Visiano [h] extra muros, quem sancti Sabini montem hodie quoque appellant. Hunc locum aliquamdiu occuparunt Capuccini: sed, his in urbem translatis, patres Soc. Jesu coëmerunt a capitulo Firmano, cui hoc monasterium unitum fuerat. Idem Petrus in eodem opusculo [i] mentionem facit Elenchadii, reverendissimi atque honestissimi viri, qui tunc monasterio præerat beatæ Dei-genitricis semperque virginis Mariæ, juxta Faventinæ urbis mœnia

ANN. CHR. 1052.

constituto; necnon reverendissimi viri Gerardi, tunc abbatis monasterii sancti Donati in suburbio Imolensi. Primum ex his duobus monasteriis transiit ad Cistercienses, & in eo corpus beati Petri Damiani [a] asservatur: alterum sancti Donati monasterium Imolensi ecclesiæ collatum [b] fuit. De utroque Lubinus [c] agit.

a *Ital. sac.* to. 3. p. 512.
b *ibid.* p. 685.
c *Lubin.* p. 129. & 176.

XVIII. Udalrici monachi vitæ primordia.

Redeo ad Nizonem Frisingensem episcopum, quem Ravennæ hoc tempore interiisse mox dicebamus. Huic ex fratre nepos erat Udalricus, insignis ille Cluniacensis monachus, qui libros tres de Consuetudinibus Cluniacensibus post Bernardum scripsit, variisque monasteriis præfuit. Erat is ex illustri Bajoariorum prosapia Ratisponæ ortus, patre Bernoldo, Heinrico III. imperatori acceptissimo, qui eum sollicite educari, & litteris institui curavit. Post pueriles annos, in quibus perpetuam corporis castimoniam Christo Virginis filio vovisse traditur, in aulam imperatoris ingressus, morum integritatem non tantum servavit, sed etiam aulicis inspiravit. Cum his polleret moribus, visum est Nizoni episcopo ejus patruo, ut eum ad diaconatum promoveret. quo in munere ita se gessit, ut brevi ab eodem ecclesiæ suæ præpositus factus sit. Dein, pro more illorum temporum, iter Jerosolymitanum aggressus, cum illud non sine multo discrimine confecisset, reversus patruum defunctum comperit, suamque præposituram alteri concessam. Quam ob rem, ubi Ratisponæ aliquamdiu apud unum e consanguineis suis, illius ecclesiæ præpositum, substitisset, construendi monasterii consilium cepit. Verum ob varias difficultates a proposito deterritus, facultatibus suis partim in cognatos, partim in ancillas Christi egentes, aliosque pauperes distributis, cum Geraldo ejusdem civitatis scholastico, lustrata prius urbe Roma, ad Cluniacense monasterium se recepit: ubi ambo ab Hugone abbate in cœtum fratrum accepti, tam laudabiliter se gesserunt, ut Geraldus non multo post major prior, ac postmodum a Gregorio VII. Ostiensis episcopus & cardinalis creatus sit: Udalricus vero factus sacerdos, & fratrum confessionibus excipiendis adhibitus. quo in munere mira ejus in delinquentes caritas & misericordia eluxit. Nec minor ejus fuit patientia in tolerandis quorumdam fratrum injuriis, quas adversus eum invidia concitaverat. Alia ejus facta in consequentibus referemus.

Geraldus ejus socius cardinalis.

XIX. Vindocinensibus data capsula reliquiarum.

Hujus loci occasione observare juverit, in Vindocinensi monasterio haberi ex dono Nitkeri Frisingensis episcopi capsulam auream, in qua asservatur Lacryma illa, quam unam esse ex illis, quas Christus dominus in excitatione Lazari fudit, atque ex urbe Constantinopoli allatam fuisse tradunt. Hæc capsula sanctos Frisingensis ecclesiæ patronos exhibet, Tertullinum scilicet, Corbinianum & alios, aureis litteris in ea expressos; simulque nomen Nitkeri episcopi, qui hanc capsulam Heinrico regi donasse dicitur. Qui hic laudatur Nitkerus episcopus, idem est procul dubio atque Nizo episcopus apud Hermannum & in libro de vita sancti Udalrici, Nitkerus, Nitkarius ac Nizo promiscue [d] appellatus. Ex una parte seu facie illius capsulæ, in qua Frisingensis ecclesiæ exhibentur patroni, hic versus legitur.

d *V. Hund.* to. 1. p. 106.

Aspice læta tuos, felix Frigisinga, patronos.

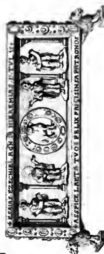
in altera, HEINRICO NITKERUS DAT. In uno capsulæ latere, HEINRICUS REX, NITKERUS EPISCOPUS. quod argumento est, hoc reliquiarium simul cum re contenta Heinrico regi donatum fuisse, id est Heinrico III. postea imperatori, cujus necdum offensam incurrerat Nitkerus. Porro Heinricus ille *ob servitia multa* sibi impensa a Gaufrido Andecavorum comite, Vindocinensis monasterii conditore, eidem *inter alia munera* contulit quasdam sancti Nicolai reliquias, quas ille in Andecavensi sancti Nicolai monasterio ab se condito deposuit, ut inferius [e] videbimus. *Inter alia* illa *munera* censenda videtur prædicta capsula, quam Gaufridus comes & Agnes ejus conjux Vindocinensi monasterio contulere. Ad hoc donum eis faciendum induci quoque potuit rex Heinricus ab Agnete conjuge, quam ejus parens Agnes *cum primoribus gentis suæ*, haud dubie etiam cum Gaufrido marito, Goslariæ anno MCXLVI. invisit, testante Lamberto: quæ anno sequenti Heinricum & reginam Agnetem comitata est in Italiam, adeoque ad montem Garganum, ut Hermannus tradit: eodemque anno *comes & comitissa de Apulia*, ut superius [f] observatum, in Galliam reversi sunt. quo tempore pretiosam hanc capsulam Vindocinensibus eos dedisse haud temere dici potest. Ejus specimen in partes divisam hic exhibere lectori haud ingratum fore credimus.

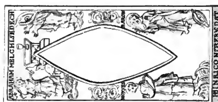
e *lib.* 61. n. 5.
f *lib.* 59. n. 17.

ANN. CHR. 1013.

Page 49.

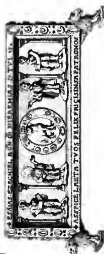

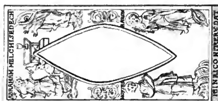

Page 49.

ASPICE LAETA TVOS FELIX FRISINGA PATRONOS

ABRAHAM MELCHISEDECH

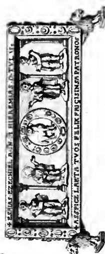

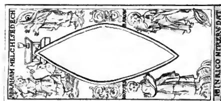

ANN. CHR. 1052.

Page 49.

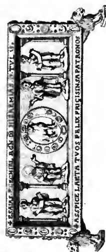

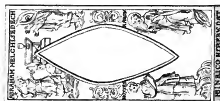

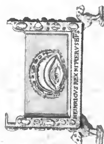
ANN. CHR, 1018,

Page 49

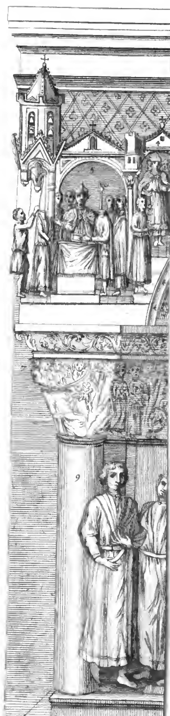

1. *Christus flens in resuscitatione Lazari, cujus lacrymam excipit Angelus, et dat Magdalenæ.*

2.

3.

ANN. CHR. 1052.

Huic specimini aliud etiam hoc loco repræsentare haud ab re fuerit, arcuatæ scilicet fabricæ imaginem, sub qua hæc capsula reclusa est, eodem fere tempore erectæ, quæ historiam translatæ ex urbe Constantinopoli vel Jerosolymitana prædictæ Christi Lacrymæ insculptam repræsentant. Hujus optionem dat patriarcha quibusdam equitibus, qui eam in patriam, id est Frisingam, deferunt. Hæc si Lacrymæ Christi veritatem non satis probant, saltem ejus antiquitatem ostendunt, & antiquam Vindocinensium nostrorum possessionem ab origine monasterii assertam, & bonam eorum fidem: cui vicinorum populorum prisca & recens devotio adstipulatur. Ad hæc observandum est, in prædicta capsula tres alias contineri arculas: quarum prima, auro ac gemmis pretiosissimis ornata, Agnetis comitissæ donum esse creditur; in tertia habetur sacra Lacryma, vitrea ampulla cærulei coloris inclusa. Mitto varias inscriptiones, græcas & latinas, recentiorum temporum, adjuncto parieti inclusas.

XX. Leo papa iterum in Germania.

Inter ea Heinricus augustus cum Andrea Hungariæ rege bello inexpiabili contendebat. quos ut ad concordiam revocaret Leo papa, iterum in Germaniam pergit, Andream ad pacem cum Heinrico faciendam hortatur; abnuenti vero piorum communione interdixit; atque ad Heinricum profectus, Christi natalem cum eo Wormatiæ celebravit. Tunc permutatis, quas Romana ecclesia in Germania possidebat, permultis ecclesiis, Beneventum cum suo ducatu nomine vicariatus ab imperatore accepit; atque ut ea loca, assiduis Nortmannorum incursionibus infesta, liberaret, validam Germanorum manum impetravit.

XXI. S. Dionysii corpus an Ratisponæ.

In illo itinere Leo pontifex Ratisponam accessit, atque corpus sancti Wolfgangi ejusdem urbis episcopi e tumulo levavit, ut in annalibus Saxonicis ad hunc annum legitur. Hac occasione usi Ratisponenses sancti Emmerammi monachi, prolatis nescio quibus tabulis, pontificem induxerunt ad transferendum similiter corpus quoddam, recens in ecclesia sua, dum instauraretur, inventum, quod sancti Dionysii Parisiorum primi episcopi esse jactitabant. Circumfertur hac de re Leonis papæ bulla, inscripta *Carissimo filio inclyto regi Francorum, ac venerabilibus fratribus, archiepiscopis, episcopis, & dilectis, abbatibus, prioribus, præpositis & decanis, universisque tam subditis, quam prælatis ejusdem regni.* In hac bulla loquens inducitur pontifex, se ad partes Germaniæ visitandas ab Heinrico imperatore invitatum accessisse, & Ratisponam evocatum, ut venerabile corpus beati Wolfgangi ejusdem urbis episcopi transferret. quo peracto, Francorum regis legati ipsum pontificem induxerint ad finiendam litem, quæ Francos inter & prædictam urbem super possessione corporis beatissimi Dionysii Areopagitæ *diutissime ventilata* erat, asserentibus Francis illud penes se superesse; Ratisponensibus ex adverso contendentibus, ipsum per Arnulfum imperatorem ad ecclesiam sancti Emmerammi translatum, ubi hactenus asservetur. quod venerabilis abbas Reginwardus, ejusque fratres cum tota urbe Ratisponensi asserebant. His auditis, ait pontifex, se capsas, thecas, & scrinia, in quibus sacræ reliquiæ conditæ dicebantur; necnon titulos & epigrammata, quæ Ratisponenses pro sua causa proferebant, accurate discussisse cum imperialibus & *papalibus* litteris, picturis & sculpturis vetustissimis, exprimentibus indicia veritatis; seque demum indubitata fide comperisse, dicti martyris ossa venerabilia, excepta particula manus dextræ, in memorato beati Emmerammi cœnobio contineri; idque attestari prodigia & portenta, quæ pontifex diligenter conscribi jusserit; ideoque districte præcipere, ut ipsius translationis sollemnitas tam a fratribus ejusdem monasterii, quam in tota urbe deinceps quotannis celebretur. Ceterum non esse quod tantopere doleant Franci, sancti Dionysii corpus sibi esse ablatum: quandoquidem ejus prædicationis & passionis consortes, Rusticum & Eleutherium, apud se retineant: nec ægre ferendum, si Germanos jam visitare dignetur vel defunctus, qui Gallos vivens prædicatione, signis & martyrio illustravit. Pretiosum quidem esse thesaurum, quem perdiderint Franci: at eos attendere debere ablatoris dignitatem, qui ad has reliquias suffurandas cæsarcum verticem inclinaverit. *Datum & actum Ratisponæ per manus Friderici diaconi, bibliothecarii & cancellarii ecclesiæ catholicæ & apostolicæ, anno Domini* M LII. *pontificatus domini Leonis papæ* IV. *indict.* [VI.] V. *nonas Octobris.* Hæc summa vulgati diplomatis, quod subditium esse vel ipsa contextus lectio persuadet, id est stilus, qui omnino a pontificiis Leonis, aliorumque Romanorum litteris alie-

ANN. CHR. 1052.

nus est. Deinde multa in fictitio illo diplomate falsa continentur. Falsum quippe est in primis, quod in eo legitur, causam hanc *diutissime ventilatam* fuisse. Nulla enim ante id tempus apud veteres de hac controversia mentio. Falsum est Leonem ad id discutiendum, *tam imperialibus, quam papalibus* (Germanica vox) antecessorum suorum litteris instructum fuisse. Quis enim umquam has imperiales *&* *papales* litteras protulit? Falsum denique est hoc factum fuisse ab Arnulfo imperatore, ut alias [a] ostendimus. Mitto quod voces *Alemannorum* & *Alemannia*, quæ in ejusmodi litteris occurrunt ad significandos Bajoarios & Bajoariam, posteriorum temporum genium sapiunt. Jam qualia verba Leonis papæ ad Heinricum Francorum regem, quibus eum ob hanc subtractionem solari conatur! qualis sermo pontificis, ut Arnulfi furtum approbet! Sed his nugis diutius immoror. Haud tamen absolute negaverim, Leone papa Ratisponæ demorante, quæstionem de corpore sancti Dionysii ventilatam fuisse, (id enim & annales Saxonici tradunt) atque in sancti Emmerammi templo tunc detectum fuisse quoddam corpus, quod ejusdem sancti Dionysii corpus esse prolatis nescio quibus tabulis, Ratisponenses asseruere; idque forte Leoni persuasum fuisse. Hinc est, quod Heinricus rex ad refellendam hanc opinionem, frequentem episcoporum, abbatum & procerum cœtum in Dionysiano monasterio per Hugonem abbatem indici jussit, ac sancti Dionysii loculum reserari, ut anno sequenti videbimus.

a lib. 39. n. 29.

XXII. Halinardi archiepiscopi obitus.

Cum ex urbe Roma discessit Leo papa, in Hungariam profecturus, illic Halinardum Lugdunensem archiepiscopum, qui ipsum comitari consueverat, reliquit in monasterio sancti Gregorii ad Clivum Scauri, quod ei pontifex ad manendum assignaverat. Dum illic moraretur Halinardus, discumbenti ad mensam oblatus est piscis a quodam falso amico, veneno infectus: ex quo tam ipse, quam duo monachi ejus loci, ceterique, qui ex illo pisce comederunt, interiere. Obiit ille IV. kal. Augusti hoc anno, pontificatus anno septimo, regiminis monasterii Benigniani, quod ad mortem usque [b] retinuerat, anno vicesimo. Hic in prædicto sancti Gregorii monasterio sepeliri se mandaverat: at nobiles Romani ejus corpus deferri curarunt ad basilicam sancti Pauli, ubi honorifice conditum est ad lævam partem ecclesiæ, sub arcu super ejus tumulum erecto. Idem sacram supellectilem, qua in re sacra utebatur, cum vasis argenteis & non modica auri summa legavit sancti Benigni monasterio, quod vivens multis ornamentis, libris, & ædificiis decoraverat. Ad hæc rem familiarem non mediocriter auxit, ut scribit sancti Benigni chronographus, ex quo res ab eo gestas accepimus. In his, præter ea, quorum suis locis mentio facta est, Rotgerius dominus castri, quod Wangionum-rivus * vocatur, ecclesiam, a patre suo Widone in honorem sancti Stephani constructam, sancto Benigno donavit, ea lege, ut expulsis canonicis monachi substituerentur. Ejusdem Halinardi tempore Rainaldus possessor castri, quod Castellion * dicitur, in extremis habitum monachum induit, deditque *potestatem* seu villam sancti Juliani cum omnibus ad eam pertinentibus, necnon ecclesiam ejusdem sancti, ut illic constituerentur monachi, qui pro ipso, ceterisque fidelibus Deum assidue precarentur. Chronographus Benignianus desinit in Halinardo, cui successit in archiepiscopatu Humbertus, in abbatia [c] Johannes abbas Fiscamnensis, sancti Benigni monachus, & post eum Adalbero, de quorum gestis nihil se comperisse ait chronici [d] continuator. Non diu sancti Benigni regimen tenuit Johannes Fiscamni abbas, qui hanc sarcinam rejecit in Adalberonem, de quo nonnulla inferius dicenda occurrent, ipsi Adalberoni futurus superstes.

b V. lib. 58. n. 97.

* Vignory en Bassigny.

* Chatillon.

S. Benigni abbates.

c Labbe bibl. to. 1. p. 12.

d Spicil. to. 1. p. 472.

XXIII. Bonifacii ducis mors.

Eodem anno Bonifacius marchio, Tusciæ dux, per insidias ad Spinetam agri Cremonensis vicum ad ripam Olii, ab exsule quodam pridie nonas Maii interficitur, ac summo Italorum dolore Mantuæ in æde sancti Andreæ sepelitur. Ejus ditionem Beatrix uxor, quæ ædem illam exstruxerat, & filia Mathildis cum Bonifacio puero excepit. Beatrix non multo post nupsit Godefrido duci Mosellano, quem Leo papa paullo ante cum Friderico Leodicensi archidiacono, postea cancellario suo, in Italiam secum abduxerat.

XXIV. S. Syri monasterio decimæ attributæ.

Post annos circiter quinquaginta sex, quam Landulfus Genuensis præsul Ordinis nostri monachos induxisset in veterem [e] sancti Syri ecclesiam, ex qua Johannes ejus decessor sedem episcopalem in ædem sancti Laurentii transtulerat; Obertus seu Obertus episcopus, ejus loci monachorum inopiæ compassus, eam relevare

e lib. 51. n. 32.

ANN. CHR. 1052.

pro virili studuit. *Nos*[a] *igitur*, inquit, *qui cunctarum Januensis episcopatus ecclesiarum curam suscepimus, beati Syri ecclesiam negligere non debemus, quæ & episcopatus hujus exstitit caput. nam hujus pontificatus sanctissima atque gloriosissima sedes ea fuisse cognoscitur; in qua, etsi paupertatis onere premitur, tamen juxta sanctissimi patris Benedicti instituta diligenter vivitur, & spiritualis militiæ disciplina sub domno Ansaldo abbate non instrenue custoditur.* Ut ergo quoddam ejus loci monachis solatium præberet pius antistes, quasdam decimas, ecclesiæ suæ debitas, quas Genuenses nonnulli persolvere detrectabant, prædictis monachis assignavit instinctu ipsorum Genuensium, qui has decimas libenter eidem loco se daturos promiserunt, ubi propinquorum suorum corpora sepelirentur.

a Ital. sac. to. 4. p. 1162.

XXV. Casæ-Dei abbatia erigitur.

In Gallia, Casæ-Dei monasterio jam absoluto, ejus auctor[b] vir *venerabilis*, & *Deo dignus Rotbertus Brivatensis canonicus & thesaurarius*, ad Heinricum regem cum litteris commendatitiis missus a Rencone Arvernorum episcopo, petiit, ut ecclesia recens constructa in abbatiam erigeretur. Annuit rex[c] eo pacto, « ut Arvernensis « episcopi jussu & voluntate, & monachorum illius loci petitione & electione, abbas « loco illi provideatur, & Deo dignus procurator *absque omni venalitate & munere* « instituatur. Insuper ut in assumtione beatæ Dei-genitricis & virginis Mariæ abbas « loci illius ad sedem Arvernensis matris ecclesiæ cum tribus aut quatuor monachis « diei sollemnitatem cum canonicis festive peragat, libramque incensi in censum per- « solvat. Ad hæc rex omnes illius loci possessiones ratas habet. *Actum Victriaco palatio publice, obtentu domni & venerabilis Hugonis Nivernensis episcopi mense Septembri, luna* XI. *indict.* V*. *ab incarnatione Domini anno millesimo quinquagesimo secundo, regni domni & invictissimi Heinrici regis vicesimo-primo.* Apposita sunt signa Rotberti Burgundionum ducis, Odonis fratris regis, Aymonis Bituricensis archiepiscopi, Widonis Remensis archiepiscopi, Mainardi Senonensis archiepiscopi, Arnulfi Turonensis archiepiscopi, Renconis Arvernensis episcopi, Isembardi Aurelianensis episcopi, Hescelini Parisiensis, Adeverti Carnotensis, Herberti Autisiodorensis, Helmuini Augustodunensis, Widonis Cabilonensis episcoporum, Willelmi Aquitanorum ducis, Willelmi Normannorum ducis, Willelmi comitis, Radulfi comitis, Theobaldi comitis, Rainaldi camerarii. *Seguinus Scolus scripsit ad vicem Balduini regii cancellarii* XII. *kal. Octobris.* Varius est ordo subscriptionum in variis exemplis, quæ ad manus meas pervenerunt. Non dubitem, nonnullos aliquanto post confectum diploma subscriptos fuisse. Certe Renco Arvernensis episcopus, qui Rotberto litteras commendatitias ad Heinricum regem dederat, rei gestæ non videtur interfuisse. Qui hic subscriptus est Hescelinus Parisiensis episcopus, idem aliis[d] litteris, pro Majori-monasterio Heinrici regis anno XXI. pariter datis, subscriptus occurrit. Idem est Isembertus, qui alio nomine Hescelinus dictus erat, in Gallia Christiana mendose *Humbertus* appellatus. Hugo Nivernensis episcopus senior, cujus obtentu hoc præceptum datum est, optime affectus erat erga monachos, apud quos humari voluit, scilicet in monasterio sanctæ Mariæ & sancti Stephani Nivernensi, ut suo loco videbimus. Victoriacum palatium, ubi datum diploma, videtur esse illud, quod in silva Aurelianensi positum erat.

b V lib. 58. n. 107.

c Baluz. in notis ad Lupum p. 515.

* sic in authentico. al. secunda.

d supra n. 14.

XXVI. S. Petro Carnutensi Villula restituta.

Arnulfo Turonensi archiepiscopo mox laudato successisse dicitur hoc anno Bartholomæus, quo tempore Landricus monasterii sancti Petri Carnutensis abbas apud Gaufridum Martellum Andecavorum comitem conquestus est de ejus nepote Gaufrido Guastinensi comite, qui terram quamdam, quæ Villula dicitur, sancto Petro quondam a Teduino milite collatam, suo cuidam militi injuste dederat. quod comes ægre ferens, Villulam sancto Petro restitui jussit. Huic rei præsentes adfuere Bartholomæus archiepiscopus Turonum, Johannes de Cainone-castro frater archiepiscopi, Ivo Mala-corona, Rainaldus de Castro-Guntherii, aliique. Non confundendus tractus ille Guastinensis seu Wastinensis apud Turones cum alio pago cognomini in Burgundia.

Donationes eidem factæ.

Eodem fere tempore ecclesia sancti Romani martyris, quæ tum vilis & inculta erat, prope Brajanum * castrum pagi Carnutensis ad Osannam fluvium sita, a quodam Gaufrido milite sancti Petri monasterio concessa fuit, assentiente Gaufrido ejus loci domino, & Mathilde ejus conjuge. Cum vero ligneum hoc oratorium in meliorem statum restrui cœptum esset, sancti Romani martyris caput inventum est, quod quidam Brito Armoricus, Maurus nomine, ex urbe Roma attulerat, illic

* Brion.

ANN. CHR. 1052.

* Jofy.

mortuus, eum ex urbe in patriam reverteretur. Tunc etiam Hugo-Monachus cum Willelmo filio suo puerulo, teloneum, quod apud Vernonem castrum suum percipere solebat, sancto Petro atque Josiaci * seu Gesiaci cellæ, ad Sequanam infra Mellentum positæ, & monachis eam incolentibus, rogatu Landrici abbatis remisit, ita ut nullum deinceps teloneum de rebus sancti Petri, sive per fluvium Sequanæ, sive per terram Rotomagum adductis, vel inde reductis, a monachis exigatur. His litteris apposita sunt signa Hugonis-Monachi, Willelmi ejus filii, Burchardi vicecomitis, & multorum aliorum. *Actum est hoc in Vernone castro, die festivitatis sancti Clementis martyris, regnante impavido rege Henrico, & Willelmo illustri comite tenente Nortmanniæ monarchiam. Impavidus* hoc loco dicitur Heinricus contra eorum opinionem, qui eum ignavum fuisse aiunt. Certe Willelmus Gemeticensis monachus, minime suspectus auctor, Heinricum regem *valde* [a] *militarem, magnæque fortitudinis & pietatis* fuisse dicit. Hic in mentem recurrit id quod legere memini in quodam carmine haud vulgato Baldrici abbatis, qui Trojæ veteris vina ceteris præferens, de vino Aurelianensi & de Heinrico rege mentionem injicit his versibus.

Heinricus rex impavidus.

a Gemet. lib. 7. c. 28.

Bacchica non similes generat Præneste racemos,
Immo nec ille locus, qui dicitur Area-Bacchi,
Urbi vicinus, quam dicunt Aurelianam.
Talia vina bibit, nec talia vina refundit,
Quæ rex Heinricus semper sibi vina ferebat,
Semper ut in bellis animosior iret, & esset.

* Rebrechien.
* Meun.

Area-Bacchi * villa est vino albo celebris, prope urbem Aurelianorum, infra quam Baldricus natus erat in opido Magduno * ad Ligerim. Certe Heinricus rex in publicis illius temporis instrumentis passim *invictissimus* dicitur.

XXVII.
Hugo præpositus Gesiaci.
* Mante.

Per id tempus Gesiacensis cellæ præpositus factus est Hugo, cognomine Brustans-Salicem, olim in sæculo nobilis, ex castro Medanta * seu Medunta: qui, antequam monachus fieret, quartam partem ecclesiæ & villæ Guairiaci cum quarta parte silvæ sancto Petro Gesiacensis cellæ contulerat, consentientibus Hugone & Beatrice liberis suis. Hic a Landrico abbate provisor & custos Gesiaci constitutus, & cum eo ad villam Fontinidum profectus, cum ad monasterium festinus rediisset, interrogatus a fratribus, utrum eo die comedisset; quid responderet incertus, veritusque, ne vel mendax, vel jejunii prævaricator haberetur, respondisse fertur: Si dominus abbas comedit, & nos comedimus; sed, si ille non comedit, nec nos. quod idcirco referre lubet, ut appareat, quanta illis temporibus regularis jejunii religio fuerit.

XXVIII.
Siggensis abbatia.
b V. lib. 58. n. 45.
c Spicil. to. 13. p. 288.

Cum Nicolaus abbas [b] Rotomagensi sancti Audoëni monasterio præesset, Hugo quidam [c] abbatiam in locu, qui dicitur Siggi, exstruxit in honorem sanctorum Martini & Wlganii, dotavitque liberaliter, & eam sancti Audoëni monasterio subjectam esse voluit, ita ut mortuo Siggensi abbati ex sancti Audoëni monasterio alter subrogetur. Chronicis notis caret hoc instrumentum, cui post donationem subscribunt Malgerus Rotomagensis archiepiscopus, Nicolaus abbas sancti Audoëni, Hugo archidiaconus, ad cujus curam locus pertinebat; tum apposita sunt signa Willelmi comitis Nortmannorum, Willelmi magistri comitis, Nigelli vicecomitis, Geffredi vicecomitis, & Radulfi *Teisson*.

XXIX.
Najaræ monasterium conditur.
d lib. 58. n. 50.

Quam bene in monasticum ordinem affectus fuerit Garsias rex Castellæ & Pampilonis, jam præclarum specimen ante annos decem [d] edidit erga Paternum abbatem: hoc autem anno idem studium amplius testatum fecit, insigni monasterio in beatissimæ Virginis Deiparæ honorem Najaræ constructo. Hujus rei diploma habetur in archivo Cluniacensi, quo in diplomate rex ita loquitur: *Ego Garsias rex, Sancii regis filius, videns in pluribus partibus desolationem ecclesiæ, cum consilio dilectæ conjugis Stephanæ, statui apud Nayram ecclesiam seu monasterium cum officinis regulari congregationi aptis in servitium Dei & beatæ Mariæ ædificare, ubi honesta clericorum* (sic monachos vocat) *congregatio consisteret, quæ pro remedio animæ meæ, patris mei... jugiter Deo serviret.* Deinde novo monasterio plurimas assignat » possessiones & ecclesias, atque inter alia episcopatum sancti Martini de Zarra, » cujus terminos describit, extenditque usque ad Asturias; denique decimam partem

tributi

tributi suæ terræ, ejusque, quam ipse vel successores sui de manu Sarracenorum eripuerant. Hanc donationem confirmant reges ejus fratres, Ferdinandus & Ranimirus; & post eos Eneco & Munio abbates; ac demum optimates regni ejus ac Ferdinandi. *Data æra millesima nonagesima, pridie idus Decembris, luna septem diebus exactis* [illegible], *regnante in Pampilonia, in Alava, & in Castella-vetula usque in Burgis, & usque in Briciam obtinente cum suis terminis in Asturiis Garsia prædicto; fratre vero ejus Fredinado* * *rege in Legione & Burgis, & Ranimiro fratre eorum in Aragone.* Qui hic inter subscribentes notantur abbates Eneco & Munio, alter quidem Oniensis, alter Exiliensis abbas videtur fuisse. Eamdem donationem Alfonsus rex post annos quindecim confirmavit. Amplissimum & nobilissimum est hoc monasterium, & sacris reliquiis, opibus, regum Navarræ ac principum tumulis insigne, cujus primi abbates etiam episcopi erant; hactenus florentissimum sub congregatione Wallisoletana. Catalogum illius monasterii abbatum, aliaque ejus decora Yepesius ad hunc annum fusius refert.

ANN. CHR. 1052.

* *sic.*

Regularem disciplinam Sancius Aragonum rex in Pinnatensi monasterio restitui curavit per Paternum abbatem, quem ad Cluniacense monasterium prius miserat ad discendos, indeque referendos in Hispaniam sacri illius asceterii ritus atque mores. Idem etiam præstitum in Oniensi monasterio, cui Paternus Garsiam abbatem præfecit, ejectis ob solutiorem vitam monialibus, qui locum illum ad id tempus insederant. Garsia defuncto, aut certe, ut alii volunt, ad episcopale fastigium assumto, Oniensem præfecturam, jubente Sancio rege, subiit Eneco seu Henneco, quem alii Ynicum vocant, vir apud Hispanos ob sanctitatem & miracula celebratus: cujus tamen res gestæ desiderantur, nisi quod eum in montium solitudine vitam rigidissimam duxisse tradunt, priusquam ad Oniensis monasterii regimen adduceretur. Hic post recte gestam præfecturam obiisse dicitur kalendis Junii anno M LVII. Crebrescentibus ad ejus tumulum miraculis Petrus Burgensis episcopus, ex mandato Alexandri papæ, an tertii, sancti Eneconis corpus e tumulo extulit, & e claustro monasterii transtulit in ecclesiam, ubi altare in ejus honorem erectum est. Anno M DC. Onienses monachi Bilbitanæ * urbis civibus, ex qua oriundus creditur vir sanctus, ejus brachium alterum concesserunt, depositum in monasterio nostri Ordinis virginum, quod in eadem urbe sub patrocinio sancti Benedicti conditum est.

XXX. S. Eneco abbas Oniensis.

* *Catalayud.*

IN Germania perstitit Leo pontifex usque ad finem anni M LII. natalemque Domini Wormatiæ cum imperatore celebravit. Antequam illinc discederet, Fuldensem abbatiam, aliaque cœnobia & loca, quæ sancto Petro quondam subjecta fuerant, ab imperatore sibi restitui postulavit: quæ ut sibi remitterentur, Heinricus Beneventum, ac cetera in Beneventano ducatu juris regii opida nomine vicariatus, ut jam observavimus, pontifici concessit. Excepta hoc pacto Fuldensis abbatia, quæ a regia potestate ad pontificiam transiit. Verum quia Nortmanni ea loca incursionibus passim infestabant, validum exercitum ad eos debellandos ab imperatore obtinuit Leo, qui statim e Germania cum his copiis discedens, alpes trajecit, & quinquagesima Mantuæ acta, per dies quadragesimæ Romam pervenit, ubi post pascha synodum ad res Nortmannorum consultandas habuit. Statuto bello, paratis ad Nortmannicam expeditionem rebus omnibus, Urbe egressus, Casinum adiit, ut se fratrum precibus commendaret. Illic Terracinense sancti Stephani monasterium, quod Agapitus papa Balduino abbati restituerat, Casinatibus denuo asseruit, cujus rei diploma Fridericus cancellarius vice domni Herimanni archicancellarii ac Coloniensis archiepiscopi conscripsit. Tunc etiam litem composuit pontifex inter Liutfridum abbatem sancti Vincentii ad Vulturnum, & Albertum presbyterum & monachum, qui sibi nomen abbatis in monasterio sanctæ Mariæ in Castanieto tribuebat. Prolata secundum Liutfridum abbatem sententia die decima mensis Junii, præsentibus Humberto episcopo Silvæ-candidæ, Petro Amalfitano archiepiscopo, Udalrico Beneventano electo archiepiscopo, Friderico sanctæ Romanæ ecclesiæ cancellario & bibliothecario, aliisque. Casino adversus hostes processit pontifex. Castris utrimque in Apuliam promotis, VIII. kal. Julii fortiter ab utraque parte concursum est. Nortmanni victores: Leo ex prœlio in castellum trepidus se recepit: ibique acriter obsessus, tandem Nortmannis reddita, quam ademerat, sacrorum communione, IX. kal. Augusti incolumis ab Hunfrido Nortmannorum duce Beneventum deductus,

ANN. CHR. 1053. XXXI. Leonis papæ reditus in Italiam, & expeditio.

Casini ab eo gesta.

ANN. CHR. 1053.

ibique aliquantum temporis detentus est usque ad paschale tempus anni insequentis, quo Romam redire permissus, paullo post decessit. Ex hac rerum serie patet, falso a nonnullis rejici ad hunc annum synodum Vercellensem, mense Septembri habitam, in qua damnatus Berengarius, quam anno M L. post synodum Romanam celebratam fuisse constat. Non probavit hoc bellum a Leone gestum Petrus [a] Damiani, ut testatus est in epistola ad Oldericum episcopum Firmanum, de qua Baronius ad hunc annum disceptat.

[a] Petr. Dam. lib. 4. ep. 9.

XXXII. Abbatis victoria incruenta.

In hoc opusculo factum narrat Petrus, quod in Galliarum finibus accidisse quorumdam relatu acceperat. Inter abbatem haud scio quem, & quemdam sæculi prædpotentem virum acris erat de quadam possessione contentio. Jurgiis utrimque diu certatum: sed, neutra parte cedente, tandem ut armis res ageretur, utrimque condictum est. Processit ad assignatum prœlii locum vir sæcularis cum multo armatorum comitatu: abbas vero solis armis spiritualibus confisus, monachos suos equis impositos adduxit, cucullis, veluti galeis, in capite munitos. Hoc spectaculo stupefactus adversarius, tamquam cælestem atque angelicam aciem adventare conspicatus, tanto divini timoris horrore cum suis perculsus est, ut omnes ex equis desilientes, mox arma projecerint, humique abjecti, indulgentiam flagitarint. Sic victoriam retulit abbas, qui non in armis corporalibus, sed in divina virtute totam spem reposuerat.

XXXIII. Petrus Aniciensis episcopus a Leone ordinatus.

Dum Leo in reditu ex Germania Ravennæ subsisteret, ad eum accessere nuntii Aniciensis ecclesiæ, ipsum consulturi super dissensione, quæ inter Heinricum Francorum regem & Anicienses canonicos post obitum Stephani episcopi de novo eligendo pontifice emerserat. Canonici quippe, obtenta regis facultate, Petrum prædicti Stephani nepotem, ecclesiæ suæ præpositum, elegerant, & ad regis præsentiam duxerant consecrandum: at rex, instinctu Tolosani comitis, &, si qua canonicorum dictis hac in re fides, munere corruptus, Bertrannum Mimatensis ecclesiæ archidiaconum præferri volebat. Id cum ægre ferrent Anicienses canonici, consultu Leodegarii archiepiscopi Viennensis, suæ quondam ecclesiæ canonici *atque nutriti*, nuntios ad Leonem papam super his consulendum mittunt. Nec mora, nuntii pontificem Ravennæ III. idus Martii hoc anno conveniunt, ecclesiæ suæ privilegia & eligentium vota proferunt. His auditis, electum apud se sisti jubet pontifex, ab ipso consecrandum: quem, quia tantum diaconus erat, Humbertus Silvæcandidæ episcopus primo presbyterum ordinavit, eumdemque alia die pontifex apud Ariminum cum Heinrico Ravennatis ecclesiæ electo episcopum consecravit. Habes in Appendice nostra totius illius negotii instrumentum, cujus multi episcopi testes afferuntur. Hæc in transcursu dicta ad continuandam saltem Leonis itineris seriem.

XXXIV. S. Dionysii corporis detectio.

Ubi ex nuntiis rescivit Heinricus Francorum rex, quæ Ratisponæ anno superiori acta fuerant, inventum scilicet fuisse in basilica sancti Emmerammi quoddam corpus, quod sancti Dionysii Parisiorum episcopi esse Ratisponenses jactitabant; ne hæc opinio serperet latius, demumque invalesceret, loculum, in quo sancti Dionysii corpus in ejus monasterio servabatur, publice [b] referandum, ejusque sacras reliquias frequenti multitudini ostentandas curavit. Hujus rei causa per Hugonem Dionysianum abbatem episcopos, abbates & clericos auctoritate regia ad hanc sollemnitatem convocari jussit. Præmissis jejuniis, ad condictum diem, id est ad v. idus Januarias, convenit episcoporum, abbatum, clericorum, & promiscui sexus plurima multitudo. Illic etiam vice regis adfuit Odo ejus frater cum multis proceribus. Sancti Dionysii, duorumque ejus sociorum corpora in scriniis argenteis jussu Dagoberti regis fabrefactis, & diligenter obseratis, ad id tempus reposita erant post altare in crypta multæ profunditatis, & reclusa in alia cryptula auro & gemmis extrinsecus decorata, in qua sub duabus seris etiam Christi Domini clavus & corona simul asservabantur. Prolato in medium scrinio, in quo sancti Dionysii corpus reconditum erat, & non sine difficultate reserato, reperta sunt sacra ejus ossa, obvoluta pallio tantæ vetustatis, ut inter manus tenentium in pulverem redigeretur. Extracta e loculo ossa circumstantibus ostensa fuere, alioque involuta pallio, quod rex eo præmiserat. Tum sollemni pompa deportatum sacrum corpus, quod per quindecim continuos dies super altare princeps expositum fuit. Rigordus Dionysianus cœnobita in vita Philippi Augusti, meminit hujus detectionis, cui interfuere ex episco-

[b] Chesn. to. 4. p. 157. & seqq.

pali ordine Wido Remensis, & Rotbertus Cantuariensis archiepiscopi; Imbertus Parisiorum, Elinandus Laudunensium, Balduinus Noviomensium, Walterius Meldensium, & Froëlandus Silvanectensium episcopi cum suis clericis & familiaribus. Ex ordine abbatum Hugo sancti Dionysii, Albertus Majoris-monasterii, Johannes Fiscamni, Landericus sancti Petri Carnutensis, Rotbertus Fossatensis, Rodulfus Latiniacensis, & Gaufredus Columbensis abbates cum suis monachis. Adfuit etiam Adalbertus sancti Remigii monachus, qui Ratisponæ præsens fuerat, cum vulgatum illud corpus incerti hominis inventum est, imperatori contestatus, corpus sancti Dionysii in sua æde adhuc superesse. Denique ex laïcali ordine aderant Odo regis frater, Walterius Pontisarensis, Willelmus Corboilensis, Ivo Bellomontensis, & Walerannus Mellentensis comites, aliique nobiles, ac plurimi gregarii milites. ANN. CHR. 1053.

XXXV. Rotberti archiepiscopi Cantuariæ obitus.

Rotbertus Cantuariensis archiepiscopus, qui huic celebritati interfuit, invidia Godwini comitis ex Anglia pulsus fuerat cum aliis Nortmannis, quos regni tranquillitatem perturbare Angli causabantur. Rotbertus itaque sede sua ejectus, Romam perrexisse traditur. *unde eum epistolis innocentiæ & restitutionis suæ allegatricibus*, inquit Willelmus Malmesburiensis, *rediens finem vitæ apud Gemeticum invenit*, ubi olim monachus & abbas fuerat. Itaque cum forte ex Italia reverteretur, accidit, ut cum ad Parisiorum urbem accessisset, facta fuerit hæc detectio, cui interfuit. Inde Gemeticum profectus, morbo pulsatus decessit XVII. kal. Aprilis. quo die in necrologio illius monasterii *Rotbertus archiepiscopus* notatur. Sepultus est in basilica ab ipso constructa ad latus epistolæ, apposito hoc epitaphio.

Quem tegit iste lapis, fuit abbas Gemmeticensis,
Robertus, nostro tempore magnus homo.
Urbs populosa tuus, Londonia, denique præsul
Exstitit, Arctoi clarus in orbe soli.
Cantua pontificem tandem suscepis eumdem,
Anglica terra, tui quæ caput est populi.
Ad Domini laudem, quam cernis, condidit ædem.
Pro merito fidei vivat in æde Dei.

Subintrusus in ejus locum Stigandus, Edwardi regis capellanus, vir illiteratus, primusque, ut Gervasius, aliique existimant, qui ex clericali, non ex monastico ordine assumtus est ad illam sedem, ex qua tandem merito dejectus fuit pontificatu Alexandri II. utpote episcopatus & abbatiarum infamis nundinator.

XXXVI. Guiberti vitæ primordia.

Hoc ipso anno in lucem editus est apud Clarum-montem Bellovacorum oppidum Guibertus, Flaviaci futurus monachus & præcipuum ornamentum, ac demum Novigenti in diœcesi Laudunensi abbas, de cujus parentibus superius [a] egimus. Ille ipse tres libros de vita sua scripsit, ex quibus ea, quæ de illo dicenda sunt, desumemus. Hic proles matris *postrema* [b] fuit, germanis suis solus superstes, cum hæc scriberet. Graves in ejus partu dolores passa mater, eum, velut abortivum, tandem *vigilia paschalis*, paullo ante idus Aprilis, ex utero effudit: cujus homunculi recens editi *adeo miseranda erat exilitas, ut cadaveruli extemporaliter nati species videretur:* ita ut, *iduato ferme Aprili*, junci qui in ea oriuntur regione pertenues, ejus digitulis applicati, corpulentiores viderentur. Eam ob causam puellum mater beatissimæ virgini Dei-paræ vovit. Vix octo mensium erat, cum pater ejus Evrardus [c] occubuit, divinæ circa Guibertum providentiæ, si superstes fuisset, forte obfuturus. Quia enim pro indolis alacritate huic sæculo aptus videbatur puer, nulli dubium erat, quin pater eum suis, id est militaribus, potius exerciriis, quam discendis litteris adhibiturus fuisset contra matris votum, quæ natum divinis obsequiis devoverat. Hæc sollicite puerum educavit, ac secundis nuptiis constanter nuntium remisit. Ille adhuc [d] pusio sub matre agens, diebus paschalibus febre quotidiana vehementer æstuare cœpit. Hinc, evocatis mater duobus clericis suis, quorum unus ejus capellanus, alter postea Guiberti præceptor fuit, puerum deferri præcepit ad ecclesiam sanctorum Leodegarii & Machuti, sub oppido natali sitam, & pro illorum temporum usu ad ipsam pertinentem, cui continuum olei lumen pia matrona ministrare solita erat. Illic composito ante altare strato, puerum per totam noctem collocari ab illius ecclesiæ clericis permissum. Nocte media intra eamdem ecclesiam cœpit

a lib. 59. n. 11.
b Guiberti lib. 1. vita c. 3.
c ibid. c. 4.
d lib. 3. c. 19.

ANN. CHR. 1053.

humus quasi malleis concuti, & seræ arcarum cum multo strepitu circumvelli. Hoc strepitu excitati clerici, ad puerum accurrunt, quem omnino sanum & incolumem reperiunt. Post hæc ad prima litterarum elementa discenda scholæ traditur [a] ipso die festo sancti Gregorii papæ, quem singulari devotione colebat mater. Vix primos apices attigerat, cum grammaticæ addiscendæ adhibitus est sub disciplina unius ex illis clericis, qui matri *sub capellanorum nomine* officia divina celebrare consueverant. Puerum optimis moribus imbuit magister aliquanto severior, erga eum alias optime affectus, qui illum a puerilibus nugis & ludis adeo revocare curabat, ut dominicis etiam festisque Sanctorum diebus ab scholari exercitio feriari non sineret, sic uni erudiendo addictus, ut alium, quem doceret, admittere non permitteretur. quod male ad litterarum studia successisse ait Guibertus, tum propter magistri imperitiam, qui scriptionis ac poëseos expers erat; tum maxime ob nimiam illam ejus severitatem. *Quo enim præter modum*, inquit ille, *non dico puerilis, verum omnis hominum natura meditationis assiduitate distenditur, eo amplius hebetatur & tepescit.* Erat igitur magistro illi erga Guibertum *sævus amor*: quem cum aliquando atrocius [b] virgis cecidisset in schola, quæ domus paternæ triclinium erat, percontata vesperi mater de more, an eo die vapulasset; neganti Guiberto subuculam, quam *camisiam* vocamus, detraxit, *& liventes ulnulas dorsiculi* (quod notandum) *& ex viminum illisione cutem ubique prominulam deprehendit.* quæ res ita eam offendit, ut Guibertum a scholis retrahere, *& equitem* facere tum decreverit. Verum hanc conditionem respuit ingenuus puer, quod genitrici non minus, quam magistro placuit.

a lib. 1. c. 4.
b ibid. c. 6.

XXXVII. Beneficiis ecclesiasticis implicatur.

Verum ad aliud magis malum se vertit mater indulgentior, & filium suum ecclesiasticis beneficiis irretire [c] curavit. Illius opidi dominus nescio qua donativi ac feodalis debiti pensione tenebatur, quam Guiberti frater, eques ac municeps ejusdem castri, ab eo exigebat. Illi, cum solvendo non esset, quorumdam Guiberti propinquorum consilio suggeritur, ut collegiatæ ejusdem opidi ecclesiæ *canonicam*, (*præbendam* vocant) quæ ejus ditioni contra scita canonum subjacebat, Guiberto daret in debiti solutionem. Erat in illa ecclesia præbendarius quidam, presbyter uxoratus, qui sedis apostolicæ decretis constrictus, maluit ab officio sacerdotis suspendi, quam uxorem dimittere. Eo aliquando absente, quidam Guiberti cognatus, patris sui nepos, vir secundum sæculum prudens æque ac potens, sed lubricus, & tamen uxoratis clericis infensissimus, investituram illius canonicæ a castrensi illo domino, cui necessarius ac familiaris erat, Guiberto conferri curavit. Hinc factum est, ut presbyter ille, qui ad id tempus ob uxorem a sacris abstinuerat, tunc præbenda privatus, cum jam amittendæ præbendæ pœnam non amplius timeret; retenta uxore, missas celebrare non dubitaret. Hinc rumor sparsus in vulgus, Guiberti matrem cum familia sua excommunicationi subjacere. quo intellecto, religiosa ceteroquin matrona Guibertum male partæ præbendæ cedere jubet, aliamque castri dominus, ubi aliquis præbendarius obiisset, ipsi pollicetur. quod paullo minus erratum esse putavit Guibertus. *Sub præstolatione* enim, inquit, *alienæ mortis aliquid dari, nihil aliud est, quam quotidianum homicidam quempiam jubere fieri.* quod postea pia mater, suis erratis facta doctior, magnopere luxit, & expiare sategit.

c ibid. c. 7.

XXXVIII. Patria ejus & annus natalis.

Quod attinet ad Guiberti natale solum, natus est, ut jam dixi, apud Bellovacos, & quidem apud Claromontem opidum, cujus frater ejus municeps [d] erat. Etsi enim locum illum nunquam diserte notet Guibertus, eum tamen ex circumstantiis satis designat. Quippe brachium sancti Arnulfi [e] martyris illo in opido, unde oriundus erat, asservatum fuisse dicit; quod hodie quoque in illius opidi collegiata beatæ Mariæ ecclesia habetur; & *sub opido* [f] illo erat ecclesia sanctorum Leodegarii & Machuti, cui continuum olei lumen ejus mater ministrabat, quæ forte parœcialis est Aneti * ecclesia, sancto Leodegario sacra, mille passibus ab opido distans, cui subjecta est media pars suburbii Claromontani. Denique Castanetum *, ubi Guiberti mater aliquamdiu versata est, a natali ejus opido duobus [g] fere milliaribus remotum erat. Unde, cum mater ejus Flaviacum transmigraret, *sub opido illo* transitum habuit. quæ omnia Claromonti optime conveniunt, a quo Castanetum opidum duobus fere milliaribus abest. Annum nativitatis suæ non obscure designat Guibertus, cum ait, se *vigilia* [h] *paschatis* natum fuisse, & quidem *iduato ferme Aprili*, id est paullo ante idus illius mensis. quæ notæ coincidunt in hunc annum M LIII. quo

d ibid.
e lib. 1. c. 13.
f lib. 3. c. 19.
* Anez.
* Catenoi.
g lib. 1. c. 13.
h lib. 1. c. 3.

pascha in tertium idus Aprilis incidebat. Nec serius id differendum videtur, ut patebit ex iis, quæ de ejus ingressu in monasterium, & primis ejusdem scriptionibus dicturi sumus.

ANN. CHR. 1053.

XXXIX. Ebrardi comitis conversio.

Guiberti consanguineum se dicebat Ebrardus Britoliensis in Ambianorum, Belvacorumque confinio comes, cujus ille conversionem, quam, dum juvenculus esset, ab eo resciverat, in libro primo [a] de vita sua litteris mandavit. Ebrardus genere, ætate, & opibus florens, elegantissimæ quoque formæ, adeoque multo superbiæ fastu inflatus, jam licentiorem vitam ingredi cœperat, cum, animæ suæ miserabili statu perspecto, alium tandem vivendi modum arripere constituit. Adjunctis itaque quibusdam ejusdem propositi sociis, in exteras furtim recessit provincias, ubi prorsus ignotus erat; & carbonibus faciendis, quos per vicos & opida ad victus subsidium venum ferebat, operam dedit, tunc primum summas ratus se attigisse divitias. Hoc porro vitæ genus sectatus est exemplo Teudebaldi seu Theodebaldi Vicentini eremitæ, qui in ipso ætatis flore, spretis nobilissimi generis & sæcularis militiæ illecebris, nudipes domo clam elapsus, ejusmodi opificio aliquamdiu vacaverat ut superius [b] vidimus. Verum spectro nescio quo territus demum Ebrardus, cum suis commilitonibus hoc vitæ institutum mutare, & ad Majus-monasterium, quod tum religione florebat, se se recipere decrevit. Illic itaque sanctæ conversationis habitu suscepto, tanta se humilitate abjecit, ut ex corporis habitu non comitem, sed agrestem rusticulum fuisse facile quivis existimaret. Si quando vero per urbes & opida ex abbatis imperio proficisceretur, numquam adduci potuit, ut castella, quæ reliquerat, vel semel ingrederetur. Porro, etsi illitteratus esset, semper tamen secum libellum gestabat, &, ubi quid prosa aut versibus præclare dictum, aut festivum a quoquam audisset, id sibi in libello describi cogebat, quod sibi postea relegi curabat. Hic finis fuit illustris illius viri, hoc fine bono longe nobilioris, qui inter illius temporis viros *exemplo primus gloriosiore resplenduit*, inquit Guibertus. Hoc exemplum [c] secutus est Simon, Radulfi Crispiacensis filius, de quo in consequentibus agemus. Hæc anticipato retulimus occasione Guiberti. nam paullo serius hæc Ebrardi [d] conversio accidit.

[a] ibid. c. 9.
[b] lib. 59. n. 39.
[c] ibid. c. 10.
[d] V. lib. 64. n. 44.

XL. Gervini Centulæ abbatis quædam facta.

Hoc anno villam Noguerias in pago Pontivensi, a quodam milite, scilicet a Waltero cognomine Tirello, injuste occupatam, recuperavit Gervinus Centulensis abbas, qui Walterum, ejusque conjugem Erminam a vinculo excommunicationis, quam ob eam causam incurrerant, humi prostratos absolvit. Idem abbas aliquando quorumdam negotiorum causa in Angliam profectus, ubi pro suæ merito sanctitatis, maxime Edwardo regi ac reginæ, in magna veneratione erat, in curiam venit. Accedenti *osculum salutationis & pacis* pro more patriæ regina Edith præbere voluit. quod cum ille præ verecundia respuisset, eo usque succensuit regina, a monacho spretam se reputans, ut donum ei factum irata revocaverit. Verum regis sermone, qui abbatis religionem probavit, facta placatior, & ipsa factum postea laudavit, eumque morem in episcopis & abbatibus improbavit. Gervinum itaque multis honoribus & donis rex onustum remisit, eidemque regina pretiosum amictum donavit, auro & lapillis decoratum: cujus elegantia Guido seu Wido Ambianorum præsul ita captus est, ut eum a Gervino tandem extorserit, concessis ei duobus altaribus villarum Argubii & Montis-Elisii.

XLI. S. Wlframni meritis pestis sedata.

Jam annus septimus erat, ex quo fames & pestis inde consecuta Galliam, & maxime Caletensem [*] Neustriæ pagum infestabant, cum Fontanellenses cœnobitæ, tametsi ab hac labe Dei singulari providentia immunes, publicam miserati calamitatem, sancti Wlframni corpus Rotomagum sollemni pompa deferre constituerunt. Condicto itaque die, videlicet VIII. kal. Junii, electi quindecim fratres sacrum loculum efferunt, & Rotomagum appulsi, canonicis cum sancti Romani corpore obviam progressis, in ecclesiam sanctæ Dei-genitricis Mariæ festivo ritu inferunt. Illic Hugo archidiaconus, vir eloquentissimus, de vita & virtutibus sancti Wlframni sermonem habuit, in quo miraculum de muliere ad ecclesiam sancti Hermenlandi sanata retulit. Inde sacer loculus ad ecclesiam sancti Audoëni delatus, cui monachi albis induti cum sancti Nicasii theca obviam processere: tum ad sui juris ecclesiam sancti Laurentii, ubi ipsa die atque subsequenti quievit. Ibi quædam mulier Rotomagensis sanata, cui ex equo delapsæ brachium contritum fuerat, *cum rediret a sancto Dionysio, ad quem cum populo videndum devote confluxerat*, uti

[*] le pays de Caux.

ANN. CHR. 1053. a num. 34.

auctor illius temporis scribit, quod sancti Dionysii detectionem hoc anno, ut paullo ante a diximus, factam confirmat. Demum corpus sancti Wlframni Fontanellam revectum est: cui loco tum præerat Rotbertus abbas. Huic miraculum redintegrati visûs, sancti Wlframni virtute in se factum, retulit Tetbaldus Vernonensis, Rotomagensis canonicus, qui multorum gesta sanctorum, in his sancti Wandregisili in vulgarem linguam rythmice transtulit, & urbanas ex illis cantilenas edidit. Hæc ex anonymo illius temporis monacho Fontanellensi.

XLII. Vindocino Credonensis S. Clementis ecclesia datur. * Craon. * l'Oudon.

Notissimum est Credonis * castrum in inferiore Andecavorum pago versus Armoricos, ad Udonem * fluvium. Huic proximam ecclesiam, sancti Clementis nomine insignem, Suhardus-Vetulus, Credonis olim dominus, Hucberto abbati & monachis sancti Albini ea lege donaverat, ut eam in abbatiam promoverent. quod pactum cum non explessent sancti Albini monachi; Guarinus Suhardi filius ecclesiam in jus suum revocavit, & clericos pro monachis in ea constituit. Deinde vero cum Gaufridus-Martellus, Andecavorum comes, Credonense dominium recepisset; sancti Clementis ecclesiam Vindocinensi monasterio, quod recens construxerat, hoc anno addixit, priusquam Credonense dominium Rotberto Burgundioni, fideli suo, concederet. Hæc discimus ex tabulis donationis ab ipso Gaufrido factæ monachis Vindocini sub Oderico abbate degentibus, eorumque successoribus *in augmentum victualium & necessarii sumtus eorum. Actum Andegavis civitate VII. kal. Aprilis. anno ab inc. Domini nostri Jesu-Christi* M LIII. Hæc donatio multæ subinde litis materia fuit inter sancti Albini monachos & Vindocinenses, ut in consequentibus videbimus. His litteris post Gaufridum comitem subscripta invenitur Grecia comitissa: ast hæc subscriptio post datas litteras facta dicenda est, quandoquidem Agnes comitissa viro suo usque ad tres annos sequentes adhæsit, ut inferius videbimus. Hæc cum viro suo Gaufrido monasterium Vindocinense construxerat, ipsaque in supercilio montis ædificaverat sancti Georgii collegiatam ecclesiam, quam *capellam consulis* seu comitis vocari præcepit, ut in gestis comitum Andegavensium legitur. Paullo aliter hanc Credonensis ecclesiæ donationem explicat Eusebius Andecavorum præsul in litteris, quibus eam confirmavit. Ait quippe Suhar-„ dum-Vetulum hanc ecclesiam usurpasse, eamque primum abbati Pontilevis, deinde „ sancti Albini monachis commendasse, ut illic abbatia construeretur; idque factum „ absque suo ipsius assensu & comitis, cui Suhardus *honorem illum* violenter auferre-„ bat. At, cum prædicti monachi, contra episcopi excommunicationem, reclaman-„ te etiam comite, illic manere non potuissent, eos ad propria monasteria revertisse, „ sed, mortuo tandem prædicto tyranno, Credonensis castri honorem postliminio „ rediisse ad episcopum & comitem, qui prædictam ecclesiam Vindocinensibus con-„ cesserunt. Actum Andegavis in capitulo beati Mauricii VII. kal. Aprilis, id est eo-„ dem die & anno, quo Gaufridi comitis donatio facta est. His litteris post Goslenum decanum subscribit *Berengerius archidiaconus*, qui proinde necdum dignitate sua privatus erat. Etsi porro Gaufridus comes Vindocinensem comitatum ante triennium Fulconi, sororis suæ filio, restituisset, Vindocinensis tamen monasterii tutelam retinuerat. unde Andecavenses comites idem jus in illud monasterium sibi competere aliquando contenderunt.

XLIII. S. Martialis monasterium crematur. b *Labbe to. 2. bibl. p. 184.* c *ibid. p. 187.*

Apud Lemovicas tunc concremata est *regalis ecclesia* b *Salvatoris* seu sancti Martialis cum omnibus monasterii officinis: quo incendio multa pretiosa ornamenta & pleraque instrumenta consumta sunt. Tres quoque monachi, Bernardus, Ranulfus, & Guido, super sepulcrum sancti Martialis exstincti. Eodem anno, vel, ut alii scribunt, decennio post, Cluniacenses monachi c sancti Martialis cœnobium invaserunt ope Ademari, filii Guidonis Vicecomitis Lemovicensis. Illic monastica disciplina refloruit sub Ademaro abbate, successore Mainardi, qui hoc tempore locum administrabat.

XLIV. S. Benigni possessiones confirmatæ. c *Perard p. 189.*

Dum Johannes Fiscamnensis abbas Divionense quoque sancti Benigni monasterium procuraret; ejusdem loci possessiones omnes, quæ in regno Heinrici imperatoris sitæ erant, Hugo Chrysopolytanæ ecclesiæ archiepiscopus imperiali c auctoritate confirmari curavit. Actum Wormatiæ hoc anno. quod præceptum Hugo cancellarius vice Hugonis archicancellarii & archiepiscopi recognovit. Ex quo intelligitur, Hugonem Vesontionensem archiepiscopum in Burgundia Transjurensi archicancellarii munere tunc functum fuisse, qui sane erga Ordinis nostri alumnos

ANN. CHR. 1053.

optime affectus erat, ut multis argumentis hactenus relatis nobis innotescit. Non diu post hunc annum regimen [a] sancti Benigni retinuit Johannes, qui Adalberonem suo loco ibidem substituit.

a V. supra num. 22.

XLV. Villæ-novæ cella conditur.

Cluniacensi monasterio jam subjectum erat Musciacense seu Moisiacense Cadurcensis pagi monasterium, cum Odo quidam, filius Rodulfi de Rutenensi comitatu, Jerosolymis reversus, quo voti causa, visurus sancta loca, perrexerat, partem hereditatis suæ ad construendum in villa Mauriago monasterium in Christi Domini sepulti honorem impendit; illudque sub titulo cellæ de Villa-nova providentiæ Duranni tum abbatis Moisiacensis, ejusque successorum commisit, eo pacto, ut post consecrationem ejus loci ecclesiæ singulis annis aureum byzantium unum patriarchæ Jerosolymitano persolverent Moisiacenses. Petrus-Berengarii Rutenensis episcopus ibidem nundinas instituit, quarum mediam partem ejusdem loci monachis concessit: alteram Deodatus prior obtinuit.

XLVI. Adelardus abbas Laubiensis.

In Laubiensi monasterio Hugo abbas fato functus est hoc anno, postquam annis uno & viginti locum administrasset magno cum studio regularis disciplinæ, quam illibatam [b] servasse traditur. Ejus successor Adelardus basilicæ fabricam, a Francone abbate ab annis amplius ducentis inchoatam, & ab Hugone promotam, non statim absolvere potuit, tum ob bellorum tempestates, quæ inter Heinricum imperatorem & Balduinum Flandriæ comitem, cognomento Insulanum, qui Hainoënsem comitatum invaserat, exortæ, Laubienses vicinos magnopere infestabant: tum ob imminutas monasterii facultates, quas Adelardus abbas, delato per Flandriam, aliaque loca sancti Ursmari corpore, recuperare conatus est, quod ubi ad votum successit, non modo ecclesiam absolvit, sed etiam ab occidentali parte novum in honorem sancti Johannis-Baptistæ oratorium adjunxit in superiori parte ecclesiæ, in cujus inferiori oratorium sancti Benedicti positum erat.

b Spicil. to. 6. p. 573.

XLVII. Theodericus monachus Romam adit.

Paullo ante Hugonis obitum iter Jerosolymam aggressus erat Theodericus Laubiensis & ipse monachus, tuncque in Stabulensi monasterio scholarum rector: qui, cum plurimos ad sacra loca proficisci cerneret, eodem quoque desiderio pulsatus est. Verum, ubi Pannoniam attigit, reflexo ob barbarorum incursiones itinere, per Italiam iter instituit, per montem Garganum & mare Adriaticum Constantinopolim, indeque Jerosolymam profecturus. Verum ubi Romam appulit, Theoduinum seu Deoduinum Leodicensem episcopum offendit, & in ejus comitatu quosdam amicorum suorum, maxime Anselmum sancti Lamberti canonicum, virum doctrina & morum probitate insignem, sibique a puero familiarissimum: a quibus Hugonis Laubiensis abbatis obitum didicit, & Adelardi in ejus locum subrogationem; de illo admodum mæstus, de altero lætus, quippe qui Adelardum, probum, prudentem ac modestum monachum, præ ceteris dudum dilexerat. Ubi ejus consilium pergendi ad sacra loca rescivit Anselmus, eum ab hoc itinere ob piratas mare incursantes revocare tentavit; episcopus vero ut propositum in aliud tempus differret, & ad monasterium suum rediret, persuasit. Vix ad monasterium pervenerat, cum Heinricus imperator a Theoduino episcopo postulavit ad se mitti religiosum quempiam & eruditum monachum, quem in Fuldensi monasterio *scholasticum* constitueret. Designatus ad id muneris Theodericus: at dum hic ad illud iter se accingit, ad præfecturam Andaginensis monasterii postulatur.

XLVIII. Weingartense monasterium.

Hermannus auctor est, Altorfense cœnobium igne consumtum hoc anno fuisse. Inde monachi ejus loci, qui in parœcialem postea ecclesiam conversus est, cum Berithgero abbate genere & pietate illustri translati sunt in Weingartense monasterium, quod Guelfo tertius exstruxisse traditur. Liberum hoc & imperiale in Suevia cœnobium patronum habet sanctum Martinum, *Vinearum* dictum ob vineas olim, ut creditur, loco circumpositas. Illic ostenditur sanguis Christi Domini, quem Juditha *dux fundatrix* cum multis aliis donis concessisse traditur; forte Juditha mater Guelfonis comitis, instauratoris, ut alias [c] vidimus, Altorfensis monasterii, ex quo sanguis ille ad monasterium Vinearum translatus sit. an ex illo sanguine, qui Mantuæ pontificatu Leonis tertii repertus est, alii viderint. Altorfensium & Weingartensium abbatum indicem exhibet Bucelinus, Weingartensis cœnobita, multis editis libris notus. Ex ejus loci bibliotheca descripsimus veterrimas formulas Andegavenses, primum editas in tomo quarto Analectorum. In hoc monasterio conditi sunt Guelfones complures, notati in necrologio: in his, *Welf dux senior* illic sepultus v.

c lib. 49. n. 73.

ANN. CHR. 1053.

idus Novembris, qui dedit ecclesiam; & ipsis idibus *Welf dux Carinthiæ*, ibidem humatus, qui, ut in altero necrologio legitur, *in extremis positus, omne patrimonium suum, duobus ex suis delegatum, Altorfensi ecclesiæ donari decrevit: sed mater superstes hanc traditionem jure irritam faciens, pro anima filii hæc prædia dedit, Lancrein* &c. Idibus vero Decembris laudatur *Heinricus dux, & nostræ*, ut loquuntur, *congregationis monachus, pater Welfonis, hic sepultus*, qui prædium in loco Einode concessisse dicitur. Denique ut alios omittam, XVIII. kal. Januarii memoratur prædictus *Welfo dux, Welfonum ultimus, filius Heinrici ducis, qui inter alia dedit nobis duas curias, Berge & Villare*. Ad abbates quod attinet, III. idus Maii notatur Berithgerus abbas, is, sub quo Altorfenses monachi in locum Vinearum commigrarunt. Apud Bucelinum Beringero (sic eum vocat) subjicitur Adilhelmus princeps Lucelburgius, & post eum Heinricus, ex comitibus de Beienburg, vir sanctus, *Herricus abbas* nullo addito dictus in necrologio idibus Novembris: cujus successor *Walicho abbas* v. kal. Januarii notatur, Willelmi Hirsaugiensis discipulus. Post multos IX. kal. Maii nominatur Meingoz abbas, quem Bucelinus beatum vocat.

XLIX. Monachi ad loca sacra profecti.

Florebat tunc temporis in Augiensi monasterio Hermannus monachus, genere non tantum scriptis insignis, jam sæpius laudatus, cujus frater Werinharius, & ipse Augiensis monachus, *admodum doctus*, ait ille, *& religioni vere deditus*, adhuc juvenis, cum alio monacho, Liuthario nomine, *studio vitæ perfectioris flagrans*, peregrinationem ad loca sancta pro more illorum temporum *clam* aggressus est, injussu scilicet abbatis, cujus facultatem postea litteris scriptis petiit, & obtinuit. Hos non multo post subsecuti sunt Richardus Rhenaugiensis abbas, & Henricus monachus.

Hadamuta abbatissa obit.

Eodem tempore Hadamuta, Ninnburgensis prope Ingolstadium abbatissa venerabilis, quæ monasterium pæne collapsum in meliorem statum restituerat, cum eam, quæ ipsi succederet, designasset; sororibus pie admonitis, IV. kal. Novembris decessit. quo itidem anno Heinricus imperator Abdinchofensi monasterio, abbatique Egilberto [a] suas possessiones asseruit contra Meinwerci Patherbrunnensis episcopi fundatoris heredes, qui eas reposcebant. Idem cæsar filium suum æquivocum apud Triburiam in frequenti conventu *a cunctis eligi*, cum necdum electores imperii instituti essent, eique subjectionem in antecessum promitti fecit. Huic Bajoariæ ducatum assignavit, excluso Conrado duce, qui huic electioni assensum non præbuerat. Hæc ex Hermanno. Tunc querelæ adversus imperatorem in Saxonia auditæ, quod a recto & justitia deflectere videretur.

a *Annal. Paderborn.*

Procopius etiam abbas.

Sub idem tempus Procopius, sancti Johannis monasterii [b] abbas apud Boëmos, sancte vita functus est kalendis Aprilis, cum prospera omnia incolis superstite Bretislao duce, ast eo erepto sinistra eventura prædixisset. quod sub Spitigneo principe accidit. cujus tempore Vitus abbas, Procopii successor, monasterio cedere, & in Pannoniam se recipere ob ducis infestationes compulsus est: sed demum revocatus Uratislao Boëmiam regente. Miraculis ad Procopii tumulum increbrescentibus, Blasius monasterii præpositus eum in sanctorum numerum ab Innocentio III. referri sategit, quod per Guidonem sanctæ Mariæ trans Tiberim presbyterum cardinalem anno M CC IV. factum est IV. nonas Junii.

b *lib. 58. n. 52.*

L. S. Crucis exaltatio Mediolani recepta.

Ad id tempus exaltatæ sanctæ Crucis festivitas, quæ ubique recepta erat, in ecclesia Mediolanensi primum [c] instituta est in frequenti totius cleri consessu, cui Landulfus Ambrosiani monasterii abbas, Gottifredi successor, cum monachis suis, aliisque abbatibus interfuit. Atque ut hoc festum cum majori pompa celebraretur, Tado seu Tadelbertus notarius Mediolanensis quædam prædia assignavit ad instituendam psalterii recitationem in ecclesia metropolitana in pervigilio festi, ipsoque festo totius cleri processionem ad basilicam Ambrosianam: ubi singulis presbyteris, aliisque clericis *fictum* seu pensitatio ab ejus loci abbate distribueretur. Actum in secretario ecclesiæ Mediolanensis hoc anno M LIII. Heinrici imperatoris septimo, Widonis archiepiscopi octavo, quinto die mensis Septembris. Præter monachos jam tunc duodecim canonici erant in basilica Ambrosiana, im» mo & quædam monachæ, ut patet ex testamento [d] Lauterii cujusdam & Widæ » conjugum ibidem sepultorum, qui quasdam possessiones eidem monasterio tribuunt, » unde lumen super ipsorum sepulcrum perpetuo accendant prior & diaconus major, » & de reliquo fratres *camisias* habeant, eo pacto, ut in ipsorum anniversario simul officium

c *Puricel. p. 426. & seqq.*

d *ibid. p. 431. & seqq.*

officium mortuorum celebrent, & quotidie pro ipsis Deum orent: canonici vero ejusdem ecclesiæ quolibet die preces pro ipsismet fundant, & quotannis anniversarium persolvant; *& cum duobus custodibus & sex monachabus de eadem ecclesia gustent* seu reficiant *in canonica*. Hæc fusius apud Poricellum, ubi recte arguit Gabrielem Pennottum, qui canonicos regulares in illa basilica tum exstitisse scribit. " " "

AN. CHR. 1053.

L I. S. Trinitatis monasterium Venusii.

Venusii ad muros in Apulia exstabat hoc tempore sanctæ Trinitatis monasterium, a Rotberto Guiscardo fundatum, ubi olim cathedralis ecclesia erat, cui tunc Gaufridus abbas præsidebat. Huic monasterio Drogo [a], dux & magister Italiæ, comesque Normannorum totius Apuliæ & Calabriæ, tertiam partem dictæ civitatis, & monasterium sancti Georgii extra muros, aliudque sancti Georgii monasterium, necnon sancti Petri, sancti Benedicti, sancti Nicolai & sancti Johannis hoc anno confert pro remedio animæ suæ, fratrisque sui Guillelmi, eo pacto, ut pro eis, aliisque suis propinquis missæ & orationes atque vigiliæ a fratribus agantur. Hoc monasterium militibus Hospitalis sancti Johannis a Bonifacio VIII. [b] traditum est, suppresso monachorum ordine, qui per quadringentos illic annos perstiterant.

a Ital. sac. to. 7. p. 219.

b ibid. p. 223.

L II. Legatio Constantinopolim.

Inter ea furebat contra Latinos Michaël Cerularius patriarcha Constantinopolitanus, scriptaque ad Leonem papam epistola, totius occidentalis ecclesiæ ritus & doctrinam sugillabat. Hanc epistolam, cum in Apulia esset, accepit pontifex, eamque Humbertus Silvæ-candidæ episcopus cardinalis latine reddidit. Ad hanc epistolam rescripsit Leo, repressitque arrogantiam patriarchæ: qui alia epistola in concordiam redire visus est, permotus scilicet Constantini imperatoris hortamentis, qui unitatem inter utramque ecclesiam resarcire studebat. Verum cum nec sic res succederet, legatos tres Constantinopolim misit pontifex, tum ad bellum conficiendum adversus Normannos, tum pro ecclesiastica pace reformanda inter utramque ecclesiam. Legati fuere Humbertus cardinalis mox laudatus, Fridericus S. R. E. archidiaconus & cancellarius, & Petrus archiepiscopus Amalfitanus: qui, adito prius [c] Casinensi monasterio, ut fratrum precibus se commendarent, ad regiam urbem profecti sunt, acceptis pontificiis litteris, tum ad imperatorem, tum ad patriarcham. De hac legatione commentarium scripsit Humbertus. Collatione cum Michaële Cerulario & Niceta Pectorato habita, resipuit Nicetas, at nequaquam Cerularius, quem in schismate obfirmatum legati communione ecclesiæ interdixerunt. Hanc legationem anno M LIV. reponit Baronius: at rectius Lambertus, aliique veteres anno præcedente. Legati quippe, teste Humberto, Constantinopolim pervenerunt *ipso die nativitatis sancti Johannis Baptistæ* ac proinde vix ante mensis Junii initium ex Italia profecti sunt jussu Leonis pontificis, qui mense Aprili anni insequentis decessit.

c Chron. Casin. lib. 2. c. 88.

ANN. CHR. 1054.

L III. Leoni papæ succedit Victor II.

Ipso anno, scilicet millesimo quinquagesimo-quarto, Beneventi detentus est Leo pontifex usque ad mensis Martii duodecimum diem. Inde Capuam ab Hunfrido comite Normanno deductus: ubi duodecim dies remoratus, cum ægrotaret, itineris socio assumto Richerio Casinensi abbate, Romam revertit, & in Lateranensi palatio decubuit. Cum vero brevi se moriturum intelligeret, in ecclesiam beati Petri se deferri præcepit, ubi tumulum intuitus, in quo humari voluerat, in hunc modum verba fecisse traditur. *Videte*, inquit, *fratres mei, quam vilis, quamque fragilis & transitoria sit humana gloria! Ego, qui ex nihilo propemodum ad humanæ gloriæ fastigium evectus sum, ab hoc nunc iterum fere ad nihilum sum redigendus. Cellam, quam monachus incolui, in spatiosissima palatia jam dudum vidi conversam: modo ad hujus sarcophagi angustias iterum est remeandum.* His dictis, aliisque, quæ anonymus ejus æqualis refert, unctione & sacro viatico munitus, feliciter diem clausit XIII. kal. Maii, miraculis ante & post obitum editis clarus, quorum nonnulla Victor tertius refert in libro tertio Dialogorum. Obiit quinquagenarius, Tullensis episcopatus anno vicesimo-octavo, pontificatus sexto; sepultus ad altare sancti Gregorii in basilica Vaticana. Libros de rebus ab eo gestis duos, videlicet de ejus vita, atque miraculis, scripsit Wibertus Tullensis archidiaconus, ejus familiaris: narrationem de ejus obitu retulit anonymus ejus æqualis, modo laudatus, quam ex vetustissimo Beneventanæ ecclesiæ codice, litteris Langobardicis exarato, Ughellus excepit.

Post ejus obitum vacavit anno fere integro pontificatus, ad quem demum assum-

ANN. CHR. 1054.

tus fuit Gebehardus Eistetensis episcopus, dictus Victor secundus, postulante clero Romano per Hildebrandum, tunc ecclesiæ Romanæ subdiaconum, qui ad Heinricum imperatorem ejus rei causa missus est, cum nullus ad pontificatum idoneus in Romana ecclesia tum reperiretur. Gebehardo pontificatum prædixisse traditur sanctus Bardo archiepiscopus Moguntinus. Cum enim Heinricus imperator de ejus promotione ad Eistetensem episcopatum hæreret, consultus hac de re Bardo, *subtus* [a] *cucullam suam, ut solebat, collectus & tacitus,* cæsari demum respondit: Do» mine, bene potestis hanc ei dare potestatem, quia aliquando ipsi daturi estis ma» jorem. quo intellecto, Heinricus, tanti viri securus testimonio, anulum ei cum baculo, eidemque postea summum pontificatum dari curavit.

a Gretser. in catal. Eistet. p. 445.

LIV. Legati Romam redeunt.

Ubi nuntium de morte pontificis accepere legati, Michaële patriarcha & Leone Acridano episcopo damnatis, in Italiam reverti maturarunt. Discedentes muneribus eximiis, quæ sancto Petro offerrent, donavit imperator, qui etiam binas [b] auri libras annui census Casinati monasterio assignavit. Verum cum per Apuliam transirent, a Transmundo Teatino comite per libidinem, avaritiamque indigne exspoliati sunt. Fridericus Romam reversus odium Heinrici imperatoris incurrit, tum ob fratrem suum Godefridum ducem, ei dudum infensum, cujus potentia propter nuptias, cum Beatrice Tusciæ duce contractas, cæsari tunc maxime suspecta erat; tum ob multam pecuniam, quam ex sua legatione retulisse ferebatur. Unde invidiæ cedendum ratus, cum jam aliunde contemtum sæculi concepisset; [c] Richerium Casini abbatem, qui ex urbe Lucca, ubi imperatorem adierat, nuper reversus, clam Romæ versabatur, convenit, seque monachum fieri postulavit. Id perjucundum fuit abbati, a quo incunctanter Casinum præmissus est, quem brevi subsecutus abbas cum legatis, quos Heinricus imperator ad principes mittebat, iisdem præsentibus Fridericum monasticis vestibus induit. Hoc factum plerique male interpretabantur: sed *nemo qui sanum saperet*, inquit Lambertus, *alio animo hoc eum, quam ardore fidei, & tædio sæcularium negotiorum fecisse credebat. præsertim cum eodem tempore & longi itineris labore exhaustus, & gravi corporis molestia pulsatus, diu se posse vivere desperaret.* Hic non multo post abbatem rogavit, ut ad monasterium insulæ Tremitensis, in mari Adriatico e regione Gargani montis situm, secedere sibi liceret. Verum cum ob quædam vitia ab se reprehensa ingratus ejus loci abbati esse cœpisset; inde ad monasterium sancti Johannis, quod Veneris dicitur, positum in agro Lancianensi, se recepit.

b Chron. Casin lib. 2. c. 58.

Fridericus Casini monachus

c ibid. c. 59.

LV. Theobaldi eremitæ vita piissima.

Hoc etiam anno Liuthericus Vicentinus episcopus, quem Ughellus mendose *Sindicherium* vocat, puellare sancti Petri cœnobium instaurasse dicitur. Idem Theobaldum, eremitam Gallum, qui tum in illis partibus vitam angelicam ducebat, presbyterum ordinavit. Illuc accesserat vir sanctus ex urbe [d] Roma, per mare Adriaticum in loca sancta trajecturus: ast ubi ad locum, qui Sallaniga dicitur, pervenit; Waltero collega jam deficiente, & ulterius progredi recusante, illic consistere decrevit: ibique, assentiente loci domino, cive Veronensi, exstructo tugurio, durissimam vitam agere instituit. Et primum quidem a carnibus, omnique pinguedine & obsonio abstinuit, solo pane hordeaceo & aqua contentus: demum vero, pane & quovis potu sibi detracto, fructibus tantum & herbis, earumque radicibus usus est. Ad hæc jugi indutus cicilio, multifido flagello ex corio facto corpus sæpius divexabat. Toto quinquennio numquam jacendo, sed sedendo somnum cepit; fallensque ministrum, qui ipsum somno vacare putabat, ad conticinii tempora preces continuabat, paullo ante matutinos, ut suis lateret, ad stratum reverti solitus, apposito durissimo trunco pro cervicali super arcam linteolo substratam, quæ ipsi pro lecto erat. Biennio quam illic degere cœperat, socius ejus Walterus *in sancta religione* non sine opinione sanctitatis decessit. Comperta Theobaldi fama ex miris virtutibus, quas non raro patrabat, Arnulfus ejus pater ad eum visendum perrexit cum Henrico milite, Odone presbytero, & Herchemberto venatore, aliisque, qui ad limina Apostolorum profecti erant. Reversus domum Arnulfus, visa & audita de filio Willæ conjugi piissimæ narravit: quæ cum honesto comitatu ad filium contendit, eique, abjectis sæculi retinaculis, ministratura constanter adhæsit. Utriusque desiderio Arnulfus denuo Romam, ac Sallanigam petiit, & in reditu ad patriam alterum filium, uti Theobaldus præscierat, in bello interemtum invenit.

d lib. 59. n. 39.

ANN. CHR. 1054.

Haud scio an ille Arnulfi filius cæsus sit in bello, quod Heinricus rex Francorum cum Nortmannis hoc anno infeliciter gessit, referente inter alios Willelmo [a] Gemeticensi monacho. Hoc bellum ex ingenita Francorum in Nortmannos invidia profectum ait auctor ille, regemque Heinricum, malignis ejusmodi æmulorum suggestionibus commotum, copias suas in duo agmina divisisse, unumque adversus Calcinum seu Caletensem * pagum, duce fratre suo Odone; alterum, cui ipse cum Goffredo Martello, Andecavorum comite, præfuit, in comitatum Ebroïcensem immisisse. Duobus illis bina quoque agmina Willelmus Nortmannorum dux opposuit. Qui ad Caletos missi erant, Francos ad Mortuum-mare incautos adorti, cum eis ad multam diem signa contulisse, eosque demum fudisse perhibentur. quod cum celeri nuntio ad Willelmum perlatum fuisset, id per Rodulfum de Toënia Heinrico regi proclamari, & exprobrari curavit, quo audito, rex a cœpto destitit. Dux vero contra Tegulense castrum, quod rex illi dudum abstulerat, aliud æque validum, scilicet Bretolium, instauravit, illudque Willelmo [b] Osberni filio custodiendum commisit. Hic est Willelmus, qui duo monasteria in honorem sanctæ Mariæ reginæ cæli condidit: unum Lyræ, ubi Adelizam seu Adeliciam conjugem suam, Rogerii Toënitæ filiam, sepelivit: alterum apud Cormelias, in quo Rodulfus filius ejus, *a pueritia monachus*, Deo diu militasse traditur.

LVI. Franci a Nortmannis victi.
a Willelm. Gemet. lib. 7. c. 24.
* le pais de Caux.
b ibid. c. 25.

Sub finem hujus anni Johannes Fiscamnensis abbas in Angliam transfretavit, ut rebus monasterii sui, in illo regno positis, provideret, sibique Edwardum regem propitium redderet. Quid ex illo itinere consecutus sit, vetus notitia sic refert. *Anno dominica incarnationis* I*. LIV. *Johannes, Fiscamnensis cœnobii abbas secundus, vir grandævus, & a puero in Christi militia apprime exercitatus, mare disposuit transire, terrasque sua ditionis, illa in regione sitas, invisere, &, prout competebat, utiliter ordinare. Proinde secundo nonas Decembris a prædicto cœnobio exiit; mare deinde, Deo propitio, feliciter enavigavit. Deinde regem, dispositis pro quibus ierat, petiit: a quo honorifice susceptus, necessariis dapsiliter in suos suorumque usus præbitis, est muneratus. Frater ea petitionem regi humiliter de ecclesia, qua est in Burhna, suggessit. cui rex Edwardus gratanter assensit, præfatamque ecclesiam sanctæ & individuæ Trinitati perenniter auctoritatis suæ dono delegavit*, &c. Ad hæc idem rex terram, quæ dicitur Staningeis, eidem monasterio contulit, & omnia, quæ ad illam jure pertinebant, post obitum episcopi Helwini.

LVII. Johannes Fiscamni abbas Angliam petit.
* id est millesimo.

Jam annus septimus erat Roberti Cormeriacensis abbatis, eo nomine secundi, qui dirutum monasterium, *a bona memoria Roberto* decessore suo instaurari cœptum, omnino perfecit, ejusque nobile templum in honorem sancti Pauli apostoli dedicari curavit. Hic *frater* erat *illius Barnardi, qui in Andecava civitate studiis philosophiæ effloruit*, de quo superius [c] actum est. Hæc autem dedicatio facta est *anno ab incarnatione Domini* M LIV. *qui est septimus ordinationis ejusdem archimandritæ annus*, & quidem idibus Novembris, a Bartholomæo Turonensi archiepiscopo, anno ejus ordinationis secundo, necnon ab Eusebio, cognomento Brunone, præsule Andecavensi, & a Martino episcopo Britannorum, in frequenti cœtu abbatum, monachorum, clericorum, & laïcorum. Rotberto abbati successit Guido seu Wido secundus, de quo inferius.

LVIII. Cormeriaci ecclesia dedicatur.
c lib. 13. n. 42.

Eodem anno monasterium sanctæ Mariæ apud Cervianum, in pago Gerundensi construxerunt Silvius, cognomento Lobetus, & uxor ejus Adeleis seu Adelais, illudque Clusensi sancti Michaëlis abbatiæ subjecerunt. Id autem se fecisse [d] dicunt cum consensu Raymundi Barcinonensis comitis, qui Gerundensem quoque comitatum tenebat; & Ermesindis comitissæ, necnon Berengarii pontificis Gerundensis, *ut in eodem loco simul construantur ædificia servorum Dei usibus apta, qui ibi secundum legem beati Benedicti Deo semper serviant, & regulariter vivant. Et quia Deus nobis*, inquiunt, *in hac vita filium dare non voluit, nos offerimus de suis donis, quæ ipse nobis contulit, hunc locum, ubi servitium ejus perpetualiter fiat: ut in loco filii morituri serviant Deo homines in æternum victuri*. His litteris subjunctæ sunt aliæ, quibus Cervianum subjicitur monasterio Clusæ, quod *in regno Italia, in monte supra vallem Sensa positum dicitur*. Facta ista scriptura donationis XII. kalend. Martii, anno XXIIII. Heinrici regis.

LIX. Cervianense monasterium conditur.
d Marca Hisp. c. 1099.

Eodem anno Petrus abbas cœnobii sancti Petri Rodensis litem habuit contra

ANN. CHR. 1054.

Pontium comitem Emporitanum [a] de quibusdam vineis, quæ Petro in sollemni placito adjudicatæ sunt.

Rodense & S. mariæ monasteria.
a ibid. pag. 1101.

Tunc temporis Willelmus - Garsias Ottonem filium suum beatæ Mariæ in monasterio Simorræ tradidit cum multis ecclesiis, quas in sua potestate habebat. *Id factum est tempore Victoris papæ II. & Austindi archiepiscopi*, scilicet Auscitani, Sanciique comitis, & *Pontii abbatis*, præsente Raymundo comite, aliisque, qui *speculatores*, id est testes, dicuntur.

Gregorius ex abbate episcopus Aquensis.

Lis de Sorduæ subtractione.

Sub idem fere tempus Gregorius, sancti Severi in capite Wasconiæ abbas, promotus est ad episcopatum Aquensem, quem, rogante & suadente Austindo archiepiscopo mox laudato, subiisse dicitur in Gallia-christiana. Verum hanc dignitatem jam inierat pontificatu Raymundi-Copæ Austindi antecessoris, ut constat ex quodam instrumento monasterii sancti Michaëlis Pecianensis, in quo legitur, quemdam » monachum sancti Johannis de Sordua, factum Peciani sacristam ab Arsivo sancti » Michaëlis abbate, olim Sorduensi monacho, gravate ferentem Sorduense monaste- » rium Pecianensi subjectum esse, charta subjectionis furtim sublata aufugisse, & in » cella sancti Caprasii *de Pontons* hospitatum eamdem chartam combussisse admota » candela: quæ in lectum delapsa, ipsum monachum, totumque monasterium incen- » dio consumserit. Unde factum est, ut Sorduenses Pecianensium jugum excusserint. » Postea vero, Raymundus Pecianensis abbas, qui Arsivo successerat, de hac subtrac- » tione conquestus est in concilio Aquensi contra Willelmum Sorduensem abbatem, » isque *judicio Auxiensis archiepiscopi Raymundi-Copa, atque domni Gregorii ejusdem sedis*, scilicet Aquensis, *episcopi, omniumque episcoporum in concilio existentium, prælationem diu amissam recuperavit*, & episcoporum consultu Sorduense monasterium, » salvo jure sancti Michaëlis, prædicto Willelmo abbati regendum commisit. His litteris absque chronicis notis subscripta sunt signa Raymundi-Copæ Auxiensis archiepiscopi, Gregorii episcopi, Guillelmi abbatis cellæ-Menulfi, Raimundi Pecianensis abbatis, Fortis prioris, & aliorum. Sed ut ad Gregorium episcopum recurrat oratio, is ab ipsis pueritiæ rudimentis Cluniaci institutus, illinc petente Sancione comite, Willelmi-Sancii filio, in patriam revocatus, sancti Severi in capite Wasconiæ præfectus est monasterio, quod incendio deformatum instauravit. Dein Lascurensis factus episcopus, simul abbatiam retinuit. Aquensem vero episcopatum ad breve tempus, hortante Austindo archiepiscopo, tenuit, mortuus III. idus Januarii, anno M LXXII.

S. Maxentii abbas Archinbaldus archiepiscopus.
b lib. 53. n. 105.
c Besly comit. p. 414.

L X. Per idem tempus Burdegalensem ecclesiam regebat Archinbaldus archiepiscopus, idemque abbas monasterii sancti Maxentii apud Pictones post Emmonem, cujus mentio superius [b] facta est. Archinbaldus injustas consuetudines quibusdam monasterii sui prædiis impositas [c] gravate ferens, eas auctoritate Willelmi, alio nomine Petri, ducis Aquitanorum, qui tunc una cum fratre suo Gaufrido, Agnete matre adhuc superstite, Pictavensis pagi principatum tenebat, relaxari sategit; effecitque, ut ipse Willelmus comes, ipsiusque uxor Ermensendis seu Hermisindis nonnullas consuetudines, quas in prædiis sancti Maxentii possidebant, eidem monasterio concederent, accepto pretio trecentorum solidorum, necnon equo quingentorum solidorum. Actum ante natale Domini, regnante Heinrico rege: cujus concessionis instrumentum, quod Isembertus monachus composuisse dicitur, super altare sancti Maxentii posuit Willelmus comes, qui una cum uxore sua Ermensende, Agnete matre, Isemberto Pictavorum episcopo, Archinbaldo archiepiscopo, Rainaldo priore, aliisque monachis, signum suum his litteris apposuit. Prædictam Hermisindem comitissam laudat Petrus [d] Damiani, eamque *cognatam* vocat Agnetis imperatricis, quam illa post mortem mariti sui, ejusdem Agnetis germani, quæ anno M LIX. contigit, Romam devotionis causa secuta est. Porro prædictus dux Willelmus hoc ipso anno quamdam donationem fecit sancto Florentio Salmurensi, attestantibus eodem Archinbaldo archiepiscopo, Iterio Lemovicensi episcopo, Hildeberto comite, Willelmo de Parteniaco, & aliis.

d Petr. Dam. lib. 7. ep. 5. & 6.

Theobaldus comes ad Heinricum imperatorem confugit.

L X I. Hoc tempore Theobaldus Campaniæ comes cum rege Heinrico rixabatur, eoque simultas processit, ut ad Heinricum imperatorem secessionem fecerit, cum ille Moguntiæ pascha celebraret; qui opem ei adversus regem promisit. Id nos docet Hermanni Pistoriana editio ad hunc annum, qui tamen in margine haud notatur. ubi Theodbaldus-Othonis ad Heinricum imperatorem, Moguntiæ morantem, con-

venisse dicitur, *& miles ejus effectus*, qui auxilium illi pollicitus est. Idem auctor subdit obitum Leonis papæ IX. qui miraculis claruisse memoratur; additque ducem Godefridum contra imperatorem rebellasse, Italiaque adita, Beatricem, *Bonifacii quondam marchionis viduam*, uxorem accepisse. Sic definit Pistoriana editio Hermanni, cujus obitus subjicitur his verbis. *Herimannus, Wolferadi comitis filius, ab infantia omnibus membris contractus, sed omnes tunc temporis viros sapientia & virtutibus precellens, in Aleshusam prædio suo defunctus, ac sepultus est.* Nec plura de eo, sive in illo chronico, in quo ipse genus suum, parentes & nativitatem suam notavit; sive in libris Augiensis bibliothecæ, cujus loci monachus fuit. Annum ætatis quadragesimum-primum agebat, quando decessit, natus anno M XIII. ut de se ipse testatur. Fallitur Albericus, qui ejus obitum ad decem annos differt. Præter chronicon de sex mundi ætatibus paucula scripsit, in his sollemnem beatæ Mariæ antiphonam, tempore adventus Domini cantari solitam, composuisse, & musicis notis illustrasse dicitur. Hermanni chronicon, cujus Canisiana editio Pistorianæ præstat, Bertholdus Constantiensis presbyter continuavit. Eodem anno Werinherus Hermanni frater, & Liutharius seu Lintherus, Augienses itidem monachi, in Jerosolymitano itinere, quod anno superiore aggressi fuerant, obierunt.

ANN. CHR. 1054.

Hermanni Contracti obitus.

ADductus Romam ab Hildebrando Gebehardus Eistetensis præsul, quem Romani post obitum Leonis IX. summum pontificem cooptaverant; idibus Aprilis in cæna Domini anno M LV. consecratus, Victoris II. nomen prætulit. Antequam Romam perveniret, Florentiæ concilium habuit, in quo Berengarii confirmata damnatio, Vercellis facta ante sex annos. Sed cum Berengarius virulentam nihilo minus doctrinam spargere non desisteret; missi a pontifice legati, Gerardus cardinalis & Hildebrandus S. R. E. subdiaconus concilium Turonis habuerunt: in quo Berengarius a Lanfranco nostro, qui præsens aderat, victus, errorem suum abnegare, & catholicæ fidei subscribere coactus est, attestante Orderico [a] Vitali, qui de Lanfranco agens, ait eum in synodis Romana & Vercellensi spiritualis eloquii mucrone confodisse Berengarium, & catholicam de eucharistia fidem asseruisse. moxque subdit: « *Profundissimis disputationibus Berengerium Romæ Turonisque palam evicit, omnemque hæresim anathematizare, scriptoque veram fidem profiteri coegit.* » Hanc tamen perfidus hæresiarcha postea scripto rursus impugnavit, quod Lanfrancus libro edito confutavit. Quid actum sit in prædicto Turonensi concilio de cella Fulgeriarum, inferius exponemus. In eadem legatione Hildebrandus sex episcopos simoniæ reos in ordinem redegit. ex quibus unus cum crimen procaciter negaret, jussus tres personas sanctissimæ Trinitatis nominare, Spiritus-sancti nomen proferre non potuit, qua re tremefactus, culpam confiteri coactus est. quod Petrus Damiani & Desiderius [b] Casini abbas ab ipso Hildebrando archidiacono, quem tunc subdiaconum dumtaxat fuisse asserunt, se accepisse testantur. Erat is Hugo Ebredunensis archiepiscopus, qui in ea *civitate, ubi synodus habebatur, aderat.* quod plerique ita interpretantur, quasi concilium Ebreduni habitum esset, quod in *Lugdunensi provincia* celebratum fuisse, libellus a Baronio prolatus docet.

ANN. CHR. 1055. LXII.

Concilium Turonis in causa Berengarii.

a Orderic. lib. 4. p. 519.

b Victor 3. lib. 3. dial. c. 5.

LXIII. Eodem tempore, destituto ob insipientiam Malgerio archiepiscopo Rotomagensi, & in insulam Gernerviam * relegato, suffectus est, agente Willelmo Normannorum duce, Maurilius Fiscamni monachus, superius laudatus non semel; statimque in Rotomagensi [c] ecclesia cum omnibus suffraganeis suis concilium celebravit de cælibatu clericorum, ceterisque patrum institutionibus, quæ pastorum incuria neglectæ fuerant, restituendis. In hac synodo condita videtur formula professionis fidei de sanctissimo eucharistiæ sacramento, qua substantiam panis & vini « *ineffabili* [d] *potentia divinitatis in naturam & substantiam carnis* », quæ de Maria virgine nata est, & in verum sanguinem converti patres confitentur. quæ confessio post Maurilii obitum in altera synodo denuo renovata fuit. Idem Maurilius ecclesiam beatæ Mariæ, a Rotberto archiepiscopo inceptam, perfecit, dedicavitque præsidente sedi apostolicæ Victore II. regnante Heinrico Francorum rege, ut in actis archiepiscoporum legitur, in quibus id factum dicitur anno M LXIII. quæ notæ simul convenire non possunt. Siquidem Victor papa anno M LVI. Heinricus rex anno M LX. decessit. Forte hæc dedicatio facta est ipso anno M LV. aut insequenti, tempore concilii, in quo prædicta formula condita fuit. Consimilem fidei confessionem in

Maurilius archiepiscopus Rotomagensis eumdem damnat.

* de Gernsey.

c Analect. to. 2. p. 441.

d ib. p. 461.

ANN. CHR. 1055.

a Labb. bibl. to. 1. p. 360.

extremis professi sunt per ea tempora viri complures pietate insignes, in his Gervasius Remorum archipræsul, qui hoc anno M LV. e Cenomannensi ecclesia ad Remensem translatus est idibus [a] Octobris; sanctus Bruno, sacri Cartusiani ordinis institutor, & Ludovicus VI. Francorum rex, ut Sugerius in ejus vita testatur.

S. Audoëno data S. Victoris ecclesia.

b Pommeraye p. 448.

c ibid. p. 449.

Hoc ipso anno quidam clericus, Tomor nomine, ecclesiam sancti Victoris in Caletis, hereditario jure sibi competentem, sancti Audoëni monasterio, cui ad hoc tempus Nicolaus abbas præerat, ea lege contulit, ut illic cella monachorum *sub tutela sancti Audoeni & spiritualis dominio* institueretur: ipse vero cum Gilleberto alumno suo apud sanctum Audoënum factus est monachus. Hanc donationem dux Willelmus litteris [b] suis hoc anno datis comprobavit, teste inter alios Malgerio archiepiscopo, qui eodem anno, ut mox dicebamus, abjectus est. Hæc cella in abbatiam, postulante Rogerio [c] de Mortuo-mari cum uxore sua Hadvisa, erecta fuit tempore Johannis archiepiscopi Maurilii successoris, annuente prædicto Nicolao sancti Audoëni abbate, qui Radulfum e suis primum illius loci abbatem instituit, retenta sancti Audoëni monasterio instituendorum ibidem successorum prærogativa. Actum Rotomagi in provinciali synodo anno M LXXXIV.

LXIV. Widoni Remorum archiepiscopo succedit Gervasius.

d Marlot. to. 2. p. 111.

* Basincourt.

e V. infra lib. 63. n. 4

f Analect. to 3. p. 307.

Hic annus extremus fuit Widonis Remorum archiepiscopi, cujus obitus contigit kalendis Septembris, postquam ecclesiam Remensem rexisset *bis undenos gemino cum mense per annos*, ut in ejus epitaphio apud Marlotum [d] legitur. Sepultus est in basilica sancti Remigii, cui ante biennium altare Basilicæ-curtis * contulerat. Id autem eo animo se fecisse dicit, tum ut imitaretur antecessores suos, qui sacrum illum locum beneficiis augere studuerant: tum ut ejus anniversarium agerent fratres illius basilicæ, ubi sepulturæ suæ locum delegerat. *Actum Remis anno incarnationis* M LIII. *indictione* VI. *regnante Heinrico rege Francorum anno* XXIIII. *archiepiscopatus autem domini Widonis anno* XX. Subrogatus est in ejus locum Gervasius Cenomannensis episcopus idibus [e] Octobris, satagente, ut veri simile est, apud Heinricum regem Willelmo [f] Nortmannorum duce, apud quem tunc, ob vexationes Gaufridi Cenomannorum comitis versabatur.

Gervasio apud Cenomannos Wlgrinus abbas.

g V. lib. 57. n. 73.

h Gall. Christ. to. 4. p. 822.

In ejus locum, favente Gaufrido comite, Wlgrinus [g] sancti Sergii apud Andecavos abbas, electus est in ecclesia Cenomannensi, quam annis fere decem recte administravit. Inter alia opera, ordinationis suæ anno quinto novæ cathedralis ecclesiæ fundamenta jecit; ast eam morte præventus absolvere non potuit. Post obitum in capitulo sancti Vincentii humatus est. Huic apud sanctum Sergium successit Daebertus seu Daimbertus abbas, qui per annos viginti-septem multa præclare gessit, ecclesiam ab Eusebio episcopo dedicari curavit, remque familiarem [h] non parum auxit. Gervasius jam factus archiepiscopus sua in sancti Vincentii Cenomannense monasterium benefacta commemorat in quodam instrumento, cujus hæc verba.

Gervasius S. Vincentio beneficus.

* Sarch.

* Colongé.

Innotescat sanctæ matris ecclesiæ fidelibus & devotis cultoribus, tam futuris, quam præsentibus, quod ego Gervasius, primo sedis Cenomannicæ episcopus; deinde, illa mihi immerito ablata, Remense archiepiscopium gratia Dei adeptus; eo tempore, quo Cenomannensem pontifex regebam ecclesiam, restaurare laboravi, communi consilio canonicorum atque casatorum nostrorum, monasterium quoddam, sub honore beatorum martyrum Vincentii atque Laurentii proxime suburbio civitatis Cenomannicæ fundatum antiquitus, & consecratum; illic ex more constituens ordinem monachorum; res etiam, quæ eidem loco ablatæ fuerant, ab ipsis eas injuste tenentium manibus, commutando seu redimendo, eripiens, instaurare curavi, de proprietatibus quoque patrimonii mei, pro Dei amore, necnon pro remedio animæ meæ & parentum meorum. Deinde recenset res, quæ pridem amissæ erant, eidem loco ab ipso restitutas, scilicet ecclesias de Sarciaco * & de Colongiaco * cum suis altaribus, planum quoque & silvam cum suis colibertis. His addit præbendam sancti Juliani, consilio & assensu canonicorum suorum ab se collatam ejusdem loci monachis, pro eo quod episcoporum & canonicorum illic esset sepultura; & multa alia, quæ hic enumerare superfluum fuerit. tum subdit. *Posui etiam in cœnobio supra dicto abbatem quemdam, consanguineum meum, nomine Avesgaudum, cujus studio & labore, fratrumque inibi degentium hæc, quæ consequuntur, Deo adjuvante ipsi loco acquisita sunt*, &c. Præter ea dedit huic sanctuario Rotbertus grammaticus *unam bibliothecam per partes divisam*, id est codices sacrorum bibliorum, *Smaragdum*, *passionale*, & alia nonnulla. Hic Rotbertus grammaticus laudatur in actis [i] episcoporum Cenomannensium, ubi Arnaldi episcopi præceptor fuisse dicitur.

i Analect. to. 3. p. 312.

ANN. CHR. 1055.

LXV. Fulgeriensis cella.

Exstat in confinio Normanniæ & Britanniæ haud ignobile opidum, quod Fulgerias * vocant, in pago quondam dicto Vendellensi positum, ubi Maino, *miles Redonensis provinciæ*, cum Adela conjuge cellam erexit, eamque Alberto abbati & fratribus Majoris-monasterii subjecit, eo pacto, ut ex illa capella, quæ tunc exigui reditus erat, duos denarios pro more solito Redonensi episcopo quotannis persolverent. Cum vero illius cellæ reditus munificentiâ conditoris multum crevisset; Maino episcopus litem monachis movit, ut censum illum augerent: illis vero detrectantibus, divinum officium tribus annis illic fieri prohibuit. Querelæ hae de re delatæ per Albertum abbatem in concilio Turonensi mox laudato ad Hildebrandum legatum, qui tres tantum solidos episcopo pro exactione prandii quotannis redhiberi mandavit. Testes hujus rei Juhel filius Mainonis de Fulgeriis, Adelais mater ejus, Radulfus puer, id est filius Mainonis & Adelaïdis, postea dominus Fulgeriarum tempore Bartholomæi abbatis, Alveredus frater Mainonis bastardus, & Alveus nepos ejus, scilicet Mainonis.

* *Fougeres.*

LXVI. Friderico abbati succedit Sigo.

Hic annus supremus fuit Friderici Salmurensis abbatis, qui monasterium eo in loco, ubi etiam nunc cernitur, condidit, monachis ab ecclesia sancti Hilarii, modo parœciali, istuc translatis. Obiit IV. kal. Octobris, præfecturæ anno XXXIII. Huic eximio viro successit optimus abbas Sigo, liberalibus artibus omnibus apprime instructus, græce [a] & hebraïce, quod illis temporibus rarissimum, legendi & scribendi peritissimus, qui bibliothecam, ornamenta ecclesiæ, remque familiarem multum auxit, in suos benignus, in exteros, & maxime in egentes liberalis. Totum ejus studium in meditandis scripturis sanctis fuisse dicitur, tanti ab omnibus habitus, ut domnus Hugo abbas Cluniacensis, vir cum primis venerandus, eum *magistrum suum* diceret, & tamquam se *superiorem* suspiceret. Primo ejus præfecturæ tempore instauratum fuit Redonense sancti Melanii monasterium, eique commissum, cui Evenum e suis probatissimum monachum præfecit, ut fusius postea exponemus. Eodem Sigone abbate Ademarus de opido, quod vocatur Roca Fulcaldi *, ejusque germanus Wido cum filiis suis Widone & Arnaldo, *cænobitis sanctissimi Florentii Salmurensis, vitam justitia, id est communem secundum primitivam ecclesiam & regulam sancti Benedicti, ut circumquaque fama spargit, ducentibus*, cellam prope prædictum castrum tribuit, *Philippo rege Galliæ, Sigone abbate*. quod in editis [b] male ad annum M XL. refertur. Id de monasterio sancti Benedicti de Nantogilo seu Nantolio, Rocæ-Fulcaldi proximo, intelligendum videtur. Hic mihi videtur esse Sigo, quem Adelmannus in rythmis alphabeticis laudat in hunc modum.

[a] *Martene collect. part. 1. p. 357.*

* *La Rochefoucaut.*

[b] *Besly comtes, p. 339.*

Karitate Sigo noster plenus atque gratia,
Multa prabens ore, manu, advenis solatia,
Singularis organali regnabat in musica.

Certe Sigo abbas caritate in omnes, & musicæ scientia excelluisse traditur. Et forte idem sit cum Sigone cantore [c] Carnutensis ecclesiæ, Fulberti episcopi insigni discipulo, sapientia vitaque claro, qui sancti sui magistri tumulum exornavit. Huic conjecturæ illud favet, quod Sigo abbas ex clerico monachus factus dicitur.

[c] *Analect. tom. 1. p. 555.*

LXVII. Hugonis abbatis in Æduensi concilio factum.

Ad hunc annum vulgo refertur concilium Æduense, in quo Gaufredus Lugdunensis, & Hugo Vesontionensis archiepiscopi, necnon Aichardus Cabilonensis & Drogo Matiscensis episcopi convenisse perhibentur. In eo conquestus est Hagano Æduæ præsul, de vexatione Rotberti Burgundiæ ducis: qui magno cum fastu Æduam ingressus, conventui adesse recusavit. Rogatus a patribus venerabilis Hugo Cluniacensis abbas, qui ad concilium invitatus fuerat, principem convenit, eumque dure increpitum tandem ad synodum, velut ovem mitissimam, secum adduxit. Ubi de pace disserere cœpit abbas piissimus, mox discordiæ auctor in specie hominis proceri facie truculenti e conventu egredi visus est; statimque candidissima columba capiti abbatis insidere. quæ res ducem ad concordiam flexit, & ad condonandam filii sui necem iis, qui ejus auctores fuerant. Hæc refert Hugo monachus in libello de vita sancti Hugonis abbatis, ex quo restituendus videtur in indicibus archiepiscoporum Lugdunensium Gaufredus post Philippum quidquid in contrarium dicant Galliæ christianæ auctores. Hoc concilium a Cossartio differtur ad decem circiter annos ob Drogonem Matiscensem episcopum, qui anno M LXIII. ordinatus dicitur.

ANN. CHR. 1055.

Hic est Gaufredus archiepiscopus, cujus anniversarium Hugo abbas morti proximus commendavit. Eodem tempore Hildebrandus Cluniacum adiit, ubi capitulum ingressus, Christum Dominum Hugoni ea, quæ singulis conveniebant, suggerentem se conspexisse testatus est.

LXVIII. S. Romani abbatis delatio. * Pont. * l'Ionne.

Consimilem vexationem per id tempus patiebatur sancti Remigii Senonense monasterium in villa, quæ Pontus * vocatur, ad Icaunæ fluvium * sita. Istuc delatum pro more illorum temporum corpus sancti Romani jussu Winemanni abbatis, qui plurimas monachis officinas exstruxisse dicitur: ut ad præsentiam sacri loculi rerum iniqui pervasores ab infestatione desisterent. Illic contractus sacri loculi contactu erectus, præsente Rainardo comite urbis Senonicæ, qui forte hujus vexationis auctor erat. Rainardi filius ac successor Frotmundus comes, una cum uxore sua Giberta, pro vitæ suæ dumtaxat tempore obtinuit a prædicto Winemanno abbate mediam partem Villæ-burrosæ *, remissis exactionibus, quas ab ejusdem loci incolis antea extorquebat. Hujus rei instrumento post Frotmundum & Gibertam subscripta sunt signa Rainardi filii ejus, Mainardi archiepiscopi Senonensis, & aliorum. Winemanno abbati successisse videtur Rannulfus *vir egregius*, liberalibus disciplinis apprime instructus, ut legitur in rythmico libello anonymi sancti Remigii monachi, qui sancti Romani miracula quædam retulit. Extremo Heinrici regis anno Odo abbas sancti Remigii monasterio præerat, cujus rogatu rex quasdam consuetudines apud Vallilias *, aliasque ejusdem cœnobii villas remisit, quod signis suis roborarunt rex ipse, Anna regina, rex Philippus, Rotbertus & Hugo fratres ipsius, Rodulfus comes, Mainardus archiepiscopus Senonensis, Rainaldus camerarius, Guillermus *fercularius* seu dapifer, Hugo buticularius, & alii.

* Villebourreux. * Varailles.

LXIX. S. Petri Viennense monasterium instauratur.

Instauratum est per id tempus Viennense sancti Petri monasterium, industria & labore Guitgerii seu Witgerii ejusdem cœnobii abbatis, quod *ultra portam meridianam Arelatensem urbis Vienna* fundatum dicitur. Idem abbas ejusdem loci possessiones omnes ab Hildebrando Victoris II. legato, multisque aliis episcopis & abbatibus, qui forte Viennæ hoc anno convenerant, confirmari curavit: cujus rei litteris Hildebrandus, Victoris papæ, ut ipse ait, *Vicarius*, subscripsit, & post eum Humbertus archiepiscopus Lugdunensis, Leudegarius Viennensis, qui hoc privilegium fieri curavit; Bartholomæus Turonensis, & Aimo Bituricensis; ex episcopis Pontius Valentinensis, Artaldus Gratianopolitanus, Petrus Diensis, Girardus Vivariensis, Marinus Trecastensis, Rainaldus Alectensis, & Brunus seu Bruno, alio nomine Eusebius, Andecavensis. Ex abbatibus Hugo abbas Cluniensis, Suffredus sancti Petri Cabilonensis, Dalmatius Sapiniensis seu Saviniacensis, Hubertus Insulæ-Barbarensis, Gerardus Athanacensis, Barnardus incerti loci abbas, Raimundus *Dulensis* seu Dolensis apud Biturigas; Odo Flaviniacensis *, Richardus Jurensis, & Aimo Augustudunensis, id est sancti Martini Æduensis. Eodem fere tempore Ermengarda regina, conjux quondam Rodulfi regis, quasdam vineas eidem monasterio restituit. Forte in illo Viennensi conventu id accidit, quod de simoniaco episcopo superius [a] retulimus.

Abbates variorum monasteriorum.

* al. Flaviacensis. V. sup. n. 15.

a num. 62.

LXX. Athanacenses abbates.

Girardus Athanacensis abbas mox laudatus, Rainaldo seu Rainaudo successerat; eumque subsecuti sunt Wicardus, qui synodo Ansanæ anno M LXX. interfuit; Garnerius, dein Humbertus & Artaudus, qui monasterium instauravit. Hunc excepit Gaucerannus, factus demum archiepiscopus Lugdunensis, de quo alias. Per id tempus vixisse videtur nobilis matrona Gandalmodis, quæ duos in eodem monasterio filios monachos habuit, ibidemque suscepto prius monastico habitu sepulta est, uti nos docet ejus epitaphium, lapidi quadrato insculptum, quod nuper, dum basilica resarciretur, erutum est. Sic autem habet.

Gandalmodis matrona monacha.

Dedita sum tumulo quondam generosa virago
Gandelmodis ego, pulvis & ossa modo.
Pro Gualdemaro viduarum dedita voto,
Bis annis vitas quinque dedi miseras.
Quinque mihi nati fuerant, equites duo Christi,
Ordine dissimili tres equites alii.
Vos duo mi partus, vobis sine fine duobus
Membra soluta dedi: vota tenete mei.

Ablue

Ablue me precibus prostrato corpore fusis
Qui mea facta legis, ablue me lacrymis.
Et dic quaeso, Deus judex esto pius hujus,
Quae moriens vi..na vota tulit monacha.

ANN. CHR. 1055.

LXXI. S. Verani monasterium Lerino tributum.

Vixit ad hunc usque annum Pontius abbas Cagnensis seu sancti Verani in comitatu Venciensi; jamque senio confectus, ut monasterii sui rebus consuleret, Adebertum seu Aldebertum Lerinensem abbatem accersivit, seque ac monasterium suum Lerinensibus subjecit, approbante Durando e nostris Venciensi episcopo, qui condendi [a] Cagnensis monasterii auctor fuerat. Hoc actum est in ipso monasterio sanctæ Mariæ & sancti Verani VIII. kalend. Maii, indictione VIII. anno ab incarnatione Domini M LV. Qui hic laudatur Aldebertus abbas, Amalrico, quem sanctus Odilo Lerini abbatem anno M XXVIII. instituerat, ab anno M XLVI. suffectus erat. quo anno Lerinense monasterium destructum fuisse legitur. quod Vincentius Barralis non probat. Aldebertum ejus nominis primum excepit Aldebertus II. cujus præfecturæ initium ob nominis communionem haud ita exploratum est in vetustis Lerini monumentis.

[a] V. lib. 54. n. 15. & lib. 57. n. 1.

Lerinenses abbates.

LXXII. S. Victori donationes factæ.

Tunc Provinciam regebat Godfredus seu Gaufredus comes, qui una cum uxore sua Stephania, filioque Bertranno, Massiliensi sancti Victoris monasterio vineas quasdam hoc anno donavit, sitas in comitatu Arelatensi, in territorio Tripontii, necnon terram seu condaminam unam in Rubiniano, quam avus suus Guillelmus marchio seu comes Provinciæ, & avia Adalax comitissa cuidam Hugoni dederant. Hæc facta sunt Petro [b] sancti Victoris abbate, qui ante annos quinque immunitatem sui monasterii a Leone IX. in concilio Vercellensi confirmari curaverat.

[b] V. lib. 59. n. 33.

Fructuariæ bona confirmata.

Mantuæ versabatur hoc anno Heinricus imperator, tumque ad eum accessit Suppo Fructuariæ abbas, rogaturus, ut omnia monasterii sui jura & bona imperiali auctoritate [c] roboraret. Annuit petenti imperator, resque omnes monasterii confirmavit; in his res omnes Anselmi de Vulpiano, qui divina inspiratione illic monachus factus fuerat. *Datum* XIV. *kal. Maias, anno dominicæ incarnationis* M LV. *indictione* VII. *anno imperii domini Heinrici* VIII. *Actum Mantuæ.* Idem abbas anno sequenti obtinuit a marchione Alberto confirmationem donationis olim monasterio suo factæ [d] de ecclesia sancti Stephani de Corsicaria in diœcesi Ajacensi. Supponem excepit anno M LVIII. Albertus secundus, quo abbate Agnes imperatrix Fructuariam secessit.

[c] Bibl. Sebus. p. 379.

[d] Chronol. Pedem. p. 264.

LXXIII. Murenses præpositi.

Egimus superius [e] de primordiis Murensis apud Helvetos monasterii, cujus primus præpositus (hoc enim nomine duo primi illius loci rectores insigniti erant) Reginboldus hoc tempore mortem oppetiit idibus Julii, sepultus in ecclesia, in summa parte anguli dexteræ absidis. vir merito laudandus, quippe qui novum monasterium religione informavit, atque ædificiis instruxit. Post ejus obitum Wernharius Hasburgicus comes, Radebotonis loci conditoris filius, qui eumdem locum [f] sibi penitus vindicaverat, ad Cellam-eremitarum, unde primus præpositus assumtus fuerat, cum quibusdam Muræ fratribus perrexit, obtinuitque ab Hermanno abbate, qui Embricio ante biennium successerat, ut alius præpositus in defuncti locum sufficeretur. Electus ad id muneris Burkardus, religiosissimus vir, Goswa oriundus, apud Eremitas nutritus a puero, qui quidquid in monasterio imperfectum erat, omnino perfecit, novosque libros exarari curavit; ac demum ecclesiam dedicari. Hæc dedicatio v. idus Octobris anno M LXIV. a Rumoldo Constantiensi præsule in honorem sancti Martini Turonum episcopi facta est, adstante cum multis aliis Wernhario comite, qui prædia omnia Murensibus a patre suo attributa confirmavit. Tandem Burkardus, mutato præpositi nomine, primus ejus loci abbas factus est, ut postea dicturi sumus.

[e] Lib. 56. n. 9.

[f] Orig. Habsburg. p. 41.

LXXIV. Theodericus fit abbas Andaginensis.

Inter ea, dum Theodericus Laubiensis monachus ad Fuldense [g] monasterium, ubi scholarum rector postulatus fuerat, iter parat, ad Theoduinum Leodicensem episcopum nuntius affertur de morte Adelardi abbatis Andaginensis seu sancti Huberti, viri quidem nobilitate clari, sed de religionis cura non satis solliciti, sub quo regularis illic disciplina multum intepuerat. Cum igitur nullus ibi ad eam instaurandam idoneus haberetur, etsi multi, ut fit in laxioribus locis, præfecturam ambirent; convocata religiosorum abbatum & canonicorum concione, episcopus de

[g] Sup. n. 47.

ANN. CHR. 1051.

substituendo successore, qui collapsam religionem reformare valeret, tractare cœpit. Tum alii alium pro suo genio ac studio suggerere; quidam, ut monachorum loco substituerentur canonici, suadere; in summa nullus hoc munere dignum proponebat. In his discidiis Anselmus canonicus, jam alias * laudatus a nobis, Theodericum eligendum censuit, ab ineunte quippe ætate bonis moribus institutum, qui certe dignus esset ampliori præfectura. Assensere multi: at non pauci, quibus religio non ita cordi erat, contra sentiebant, eum potius mittendum esse ad Fuldense monasterium, ad quod ex imperatoris mandato destinatus erat. Inter varias illas altercantium sententias, Stephanus abbas sancti Laurentii in Publicomonte apud Leodicum, vir canitie reverendus & conversatione angelicus, de » quo in superioribus non semel actum est, imperato silentio, dixit, sancti Hu» berti monasterium, sub cura & providentia Leodicensis episcopi positum, indi» gere strenuissimo rectore ad restituendam inibi disciplinam; nullumque ad id mu» neris aptiorem esse Theoderico, nec ei parem in aliis monasteriis facile inveniri » posse. Denique præferendam loci domestici necessitatem extraneo, id est Fuldensi » monasterio, cujus cura nihil ad se, nihil ad Leodicensem episcopum pertineret. Dixerat: tumque conversis omnium studiis ac suffragiis, vocatur ab episcopo Theodericus, qui illic aderat, jamque fugam meditabatur; vixque a Gunzone Florinensi abbate religiosissimo, qui, uti & Stephanus mox laudatus, ex discipulis beati Richardi Virdunensis abbatis erat, ad episcopum adductus est; ac demum, postquam diutius reluctatus fuisset, cedere coactus, festo die purificationis beatæ Mariæ hoc anno, deducentibus septem abbatibus, ordinatur.

* ibid.

LXXV. Monachorum mores reformat.

Ubi monasterii regimen subiit, cum illud temporalibus & spiritualibus rebus omnino destitutum reperisset; longe amplius de spiritualibus angi cœpit, quam de temporalibus, quarum damnum magis tolerabile & reparabile videbatur. Ad spiritualia vero quod attinet, monachi illi decessoris sui socordia ita corrupti erant, ut pro lege eis esset quidlibet agendi licentia, nec correptionis remedium ullo modo admitterent. Invigilabat nihilo minus sollertissimus pastor medendis eorum morbis ac vitiis, nec ulli ad hoc labori parcebat. Sed cassus erat ejus labor. Si exhortationes adhiberet, nonnisi cachinnos reportabat: si censuram, hæc rixarum & obstinatioris voluntatis nova occasio & materia erat. Horum antesignanus erat Lambertus monachus, nobilitatis fastu inflatus, qui beato viro privatim & publice convicia ingerebat, ejusque dictis præ ceteris obstrepebat. quæ omnia patienter ac modeste biennio pertulit vir Dei, qua precibus, qua hortamentis, qua terroribus divinorum judiciorum insistens, ut hominem ad resipiscentiam adduceret. Nec effectu caruit justi deprecatio assidua. Cum enim Lambertus ad legendam in nocturnis vigiliis suo ordine lectionem, haud salutato abbate, nec petita ejus benedictione ex composito pergere constituisset animo; torvis ad abbatem conversis oculis conspicere sibi visus est puerum, in sinu abbatis blande requiescentem, at sibi graves intentantem minas. quo viso ita consternatus fuit, ut subito, feritate deposita, mutatus sit in virum alterum, & contra commune seditiosorum consilium abbati humiliter se inclinaverit, & ad legendum in analogio, quod post tergum abbatis positum erat, modeste processerit, legeritque petita benedictione stupentibus ejus conjurationis sociis ad tam subitam mutationem. Expletis porro matutinalibus canticis, ad pedes abbatis provolutus, peccata humiliter cum multis lacrymis confessus est, veniam rogavit, petiitque facultatem in aliud secedendi monasterium, ut errata expiaret; dicens indignum se esse qui diutius remaneret in sancto illo loco, quem tot tantisque probris polluisset. Contra reponebat abbas satius esse eum ibidem remanere, ut alios, quos criminum socios habuerat, ad resipiscentiam exemplo suo pertraheret. At ille in proposito constantior, obtenta abbatis venia discessit, cumque ad Mosomense beatæ Mariæ monasterium pervenisset; a Rodolfo ejus loci abbate, ne ulterius progrederetur, persuasus illic perstitit, ibique deinceps in arduis pænitentiæ officiis, crura compedibus, brachia manicis ferreis, lumbos ferreo cingulo, membra denique omnia cilicio, sacco, jejuniis ac vigiliis conterens, reliquum vitæ exegit. Post ejus discessum multi alii, qui prius abbatis monita despiciebant, ad officium redire: pauci, malo acti spiritu, e monasterio aufugere. Sic reformata apud sanctum Hucbertum regularis disciplina, accrevit quoque temporalis census. nam Arnulfus Warcensis * comes,

* de Vuare.

Theoderici colloquiis ad meliora conversus, sancto Hucberto villam, quæ Piros vocatur, contulit, ubi cella constructa est, uti & apud Erveoei-curtem in ecclesia beatæ Mariæ, quam Elinandus Lauduoensis præsul itidem mooasterio concessit. Denique Gervasius Remorum archiepiscopus, episcopatu quidem ob doctrinam & booos mores dignus, sed plusculum ferox, altare villæ sancti Sulpicii, quod Pirensi ecclesiæ vicinum est, sancto Hucberto donavit, & otrumque altare ab omni episcopali servitio exemit.

LXXVI. S. Trudonis abbates & miracula.

Hoc anno excessit e vivis Guntramous sancti Trudonis abbas digoissimus, de cujus pietate & præclare gestis nonuulla superius [a] retulimus. Ejus tempore illic ad saocti Trudonis tumulum miracula frequentari cœpta, quorum occasione cum exsultarent ac gloriarentur monachi, contra ingemuisse dicitur vir religiosissimus, eaque occultare fategisse; perpendens animo, signa infidelibus dari solita, noo fidelibus; veritusque ne ex his consequeretur labefactatio disciplinæ regularis, uti re ipsa contigit, ex concursu fidelium ad tumulum sancti Trudonis, nbi frequentia miracula in dies parrabaotur. Horum rumor & fama circumquaque diffusa, tantum numerum hominum adduxit, ut oec totus opidi locus capere eos posset, sed ipsi in papilionibus castrorum more circum opidum consistere cogerenrur. Nec vacuis illi manibus accedebanr. Innumera quippe eorum oblatio erat, pecuniarum, ceræ, panum, caseorum, omnisque generis animalium: ex quo factum est, ut monasterium opibus exuberaret, adco ut oblationes ad altare factæ abbatiæ reditus annuos, immo complurium annorum superareot. Hæc miracula, ut jam dixi, occultare satagebat abbas Guntramnus: at ubi hoc anno *confessus & unctus* obiisset; substituto Adelardo ejus nominis secundo, hæc miracula cœperunt haberi *non tam timori & reverentiæ, quam populari gloriæ.* Vellent, nollent fratres, per omoes claustri partes, ubi puteus erat, irrumpebant peregrini. Hinc ooo modo templum, sed etiam claustrum, ejusque pratellum diebus ac ooctibus a multitudine haud vacuum erat. Hæc oneri & impedimento seoioribus erant, qui *Deo in quiete & silentio servire* cupiebant: *juniores vero, quibus tædio erat religio, & disciplina odio*, gratulabantur primum quidem occulte, quasi specie necessitatis, se Regulæ præcepta præterire posse; demum porro inverecunda fronre cuncta pro libito agere, abbatis ac seniorum monita nihil pendere, peculiaritati studere, & sæcularium colloquia & consuetudinem frequentare, mulraque id genus alia impune committere. Accessit ad mali cumulum, quod ex hac vita subtrahebantur io dies pissimi quique ac religiosiores viri, qui sub Guntramni abbatis disciplina informari fueraot; quantoque amplius eorum immiouebatur numerus, tanto juoiorum inverecundia arque effrenis licentia invalescebat. Denique quanto longius ferebatur sancti Trudoois miraculorum celebritas, tanto monachorum fama ex eorum levitate ac intemperaotia decrescebat. quæ omnia Rodulfus ejusdem monasterii abbas graphice [b] describit. Noo cessit id impune Adelardo abbati, Guntramni successori, qui tantam morum licentiam passus erat. Hic enim in amentiam versus est: ar delatus ad Leodicense sancti Laurentii monasterium, ibidem ad sepulcrum Wolbodoois episcopi rediit ad sanam mentem. Erar is liberis in Brabantia parentibus ortus in vico Lovinio juxta Lovanium, a puero in sancti Trudonis monasterio nutritus sub Adelardo primo & Gunrramno abbatibus, apprime imbutus litteris, sculpendi ac pingeodi haud ignarus: qui in abbatiæ præfectura magnæ auctoritatis exstitit, tum ob divitiarum affluentiam, rum ob patrocinium Adalberonis Mettensis episcopi eo nomine secundi, Friderici ducis frarris, a quo tota imperialis curia pendebat. Prædicta saocti Trudoois miracula litteris mandavit Stepelious ejusdem loci cœnobita duobus libris, quos in Actis nostris ad hunc annum retulimus.

[a] V. lib. 58. n. 7.

[b] Spicil. to. 7. p. 354. & seqq.

LXXVII. Richerio Casinati abbati succedit Petrus.

Nunc ad Italiam nos revocat obitus Richerii Casinatis abbatis, qoi ad Victorem [c] papam Transmundi Teanensis comitis causa, qui gravi morbo urgente monachus fieri cupierar, Anconam profectus, reditum Casinum metu mortis ob diutioam febrem accelerabat; cum repenre vi morbi apud Aternum * exstinctus est III. idus Decembris. Nocte inseqoente fratres, qui cum illo erant, corpus ejus effereotes ad mooasterium sancti Liberatoris, situm in Teatino comitatu, ibidem illud recondunt in tumulo Theobaldi aotecessoris sui, qui eo loci humatus fuerar. Cum Anconæ versaretur, ad eum accesserat Fridericus, ex cancellario Leonis papæ

[c] Chron. Casin. lib. 2. c. 91. & seq.

* Pescara.

ANN. CHR. 1054.

monachus, qui ad monasterium sancti Johannis in Venere paullo ante secesserat; petiitque, ut sibi Casinum reverti liceret. quod ubi impetravit, eo statim reversus est. Inter cetera opera Richerius sancti Benedicti ecclesiam plumbeis tabulis cooperuit, palatium ad orientalem monasterii partem inchoavit, ante ecclesiam in circuitu atrii deambulatorios arcus cum columnis lapideis fecit; &, quod magis arduum erat, terram Casinensem de Normannorum manibus liberavit. Electus in ejus locum Petrus decanus, religione uti & canicie venerabilis, vix adduci potuit ut acquiesceret, senectutem objectans huic officio minus idoneam: at parendum fuit Casinatium fere omnium constanti voluntati, qui eum sibi abbatem mox constituunt, paucis dissentientibus, qui Johannem, cognomento Marsicanum, præferebant. at Johannes hoc onus sibi imponi metuens, obfirmato animo super altare juravit, se numquam abbatiam acceptorum. Sic tenuit ad tempus Petri electio, qui a pueritia monachus, optimisque præditus moribus, angelico vultu adeo venerabilis erat, ut Heinricus secundus imperator, cum montem Casinum adiisset, eum peculiari honore dignatus sit, testatus, se nusquam in toto regno honestiorem monachum vidisse. Ejus electioni assensum præbuit Pandulfus Capuanus princeps, quem convenit Basilius Casini ex-abbas, tunc Salernitanæ abbatiæ præfectus, postulans, ut in Casinensem abbatiam restitueretur. at princeps, quoniam Petri electioni assensum præbuerat, id facere detrectavit, & Basilium in Capuano sancti Benedicti monasterio, quæ Casinatium cella erat, præpositum constituit. quod Casinates ægre tulerunt. Sic fatuus homo & Salernitanam abbatiam perdidit, & Casinate frustratus est. Idem tamen paullo post resipuit, & Casinum reversus, virga abbatiali, quam ad id tempus retinuerat, Casinatibus restituta, ad Vallem-Luci præpositus factus est. Petri electioni accessit & aliud impedimentum ex parte Victoris summi pontificis, qui hanc electionem se inconsulto factam indigne se ferre litteris testatus est. Quam ob rem duo ad eum fratres missi sunt, aliique ad imperatorem, ut factum utrique approbarent. quæ res quem exitum habuerit, in consequentibus dicetur.

LXXVIII. Aversæ S. Laurentii monasterium & abbates.

Jam hoc tempore conditum erat Aversanum sancti Laurentii monasterium, cui Gualterius abbas tum præerat. Forte ejus conditor exstitit Richardus comes, qui hoc anno sancti Archangeli ecclesiam, in partibus Neapolitanis sitam, Gualterio abbati cœnobii sancti Laurentii contulit *Riccardus Dei gratia*, ut se ipse dicit, *Francorum comes. Hoc præceptum scriptum est ab incarnatione Domini anno millesimo quinquagesimo-quinto, Romani imperii monarchiam tenente tertio Henrico, post obitum domni Leonis papæ menses duos; residente me Riccardo comite Liguria, Campania dominante, ejus dominatus anno quarto, sub pridie kalendas Junii, indictione septima.* Idem postmodum factus est princeps Capuanus, & post eum Jordanus filius, pater Richardi secundi, qui Aversano sancti Laurentii monasterio tribuerunt Capuanum itidem sancti Laurentii monasterium, de cujus origine in superioribus [a] a nobis actum est. Post Gualterium Aversano præfuit Rainaldus, cui Jordanus Capuanorum princeps cœnobium sancti Blasii, suburbium sancti Laurentii, & alia bona donavit. In ejus litteris Aversanum sancti Laurentii monasterium *ad-septimum* dicitur, forte quod septimo milliari ab urbe Capua positum esset. Rainaldum abbatem excepit Rotbertus, qui e monasterio Crucis in Normannia *ad gubernationem monasterii sancti Laurentii Aversensis auctoritate apostolica assumptus* est, ut Ivo Carnutensis episcopus testatur, uti & Guitmundus *ad episcopatum Aversensem*. Superstes erat ad annum MLXXIX. Rotbertus, cui suffectus Hugo Brandinellus, Hugoni Guarinus, de quo inferius.

a lib. 49. n. 92.

ANN. CHR. 1056.

LXXIX. Henrici imp. obitus.

POstero anno M LVI. Victor papa in Germaniam contendit, tum patriæ revisendæ studio, tum rerum cum cæsare tractandarum necessitate: quem imperator maximo cum honore Goslariæ in Saxonia excepit, ubi pontifex cum eo nativitatem beatæ Mariæ celebravit. Inde Botfeldiam, quæ villa [b] est diœcesis Patherbrunnensis, profectus imperator, in morbum incidit, ex quo ad extrema perductus, petita ab iis, quos durius habuisset, venia, bonisque alienis, quæ in fiscum redegerat, restitutis, III. nonas Octobris piissime decessit, Henrico filio septenni successore relicto, & Victori pontifici commendato, cujus tutelam pia mater Agnes in se suscepit. Hic est Heinricus eo nomine quartus, qui magnarum

b V. Annal. Paderborn.

ANN. CHR. 1056. LXXX.

turbarum in consequentibus auctor fuit. His actis, Victor papa, natali Domini cum rege puero Ratisponæ peracto, Italiam quadragesima ineunte repetiit.

Victoris papæ litteræ pro Dervo.

Haud scio an illo in itinere Victorem adierit Bruno Dervensis abbas, qui, ut Theobaldum Campaniæ comitem sibi suoque monasterio artius devinciret, commendatitias a pontifice ad eum litteras obtinuit, quas ex archivo Dervensi hic proferre juvat.

Victor episcopus servus servorum Dei, Tebaldo comiti apostolicam benedictionem. Confidentes quod gloria se vestra in amicorum suorum solatiis devota semper exhibeat, eorum vobis quos diligitis causas commendare studemus: nosque bonorum hortatur dilectio filiorum, utilitatibus eorum studiose concurrere, & in quantum ratio suppetit, eos adjuvare. Et ideo salutantes petimus, ut filius noster Bruno abba ex sanctorum apostolorum Petri & Pauli & sancti Bercharii martyris monasterio, qualem vos hactenus habuit, talem invenire semper mereatur, & apud omnes, quocumque necesse fuerit, gloriæ vestræ solatia consequatur, ac magnam in vobis consolationem inveniat; & ne cuidam injuste possit affligi vel gravamini subjacere, magnificentia vestra celsitudo disponat. Quantum præterea sollicitudinem circa monasteria exhibeatis, super religiosis ibi religiosisque monachis; & quam omnipotens Deus apud homines inde vobis gloriam concessit, ut sub tuitione vestra religiosiora consistant cœnobia, quod misericors Deus, a quo cuncta bona procedunt multiplices vobis usque in diem retributionis, prædicto filio nostro referente, cognovimus. Eidem quoque monasterio, cui præest, quantum profuit vestræ pietatis magnitudo, obsecrando & arguendo fratres, & in villas & ecclesias cum molendinis, eumque variis rebus reddendo, & etiam in reconstruendo partes ad idem cœnobium pertinentes, super quibus plures laborant, maxime maris insulas habitantes, scilicet Scoti & Angli, & qualiter vos injusti arguunt ut desistatis, cum lacrymis, tum gaudens nobis præsente multorum adtestatione narravit. Unde uberes gratias referentes petimus, quæque ammonentur vobis a bonis operibus prædictis libenter audite, devote agite, in memoria reservate. quia si pro Deo loquentes auditis, pro vobis orantes Omnipotens idem exaudiet. Propter hoc omnipotens Deus bonos quosque ad populorum regimina perducit, ut per eos omnibus, quibus prælati fuerint, dona suæ potestatis impendat. Facite quod Dei est, & Deus faciet quod vestrum est. Omnipotens Deus sua vos protectione cum filiis & omni domo vestra ab omni adversitate tueatur atque custodiat, vobisque & præsentis vitæ prosperitatem, & lætitiam futuræ concedat.

Hic est Bruno abbas, quem Romæ ordinatum fuisse [a] diximus a Leone IX. qui suum, id est Brunonis, nomen ei indidit.

[a] lib. 59. n. 90. & seq.

Aliæ pro Vindocino.

Idem pontifex diploma edidit pro Vindocinensi monasterio, *Goffrido venerabili comiti Andegavorum & Agneti comitissæ conjugi ejus* inscriptum, quo illud monasterium *in alodium & patrimonium* beati Petri suscepit; decernitque, *ut inter primæ sedis pontificem & venerabilis loci Vindocinensis abbatem nulla, cujuscumque dignitatis vel ordinis persona sit, media habeatur*: ut legatus Romanæ ecclesiæ illic quidem suscipiatur, sed nullam ibi exerceat potestatem: si quid vero corrigendum vel statuendum judicaverit, litteris insinuare possit papæ, *in cujus solius potestate ipsius monasterii ordinatio sive correctio universa consistit.* ut abbas, qui *alodiarius Romanæ sedis* est, ad concilium ullum ire non cogatur, quod a Romano pontifice non fuerit celebratum: at singulis annis matrem suam Romanam ecclesiam per se, vel per nuntium suum adeat, eique censum duodecim solidorum suæ monetæ offerat. Ad hæc ut post mortem abbatis successor ex ipsa congregatione eligatur, si quidem dignus prælatione illic inveniatur: alias a Cluniaco, vel Majori monasterio, vel quocumque alio eligatur: qua in electione fratres *trium abbatum consilio utantur, quos religiosiores in vicinis locis invenire potuerint.* Electus porro, ne pro consecratione Romam venire fatigetur, a Carnotensi præsule sine ulla subjectione vel exactione ordinetur. quod si prædictum episcopum sibi suspectum vel malevolum sentiat, ad sedem apostolicam pro consecratione recurrat. Insuper ut comes Andegavensis absque ulla exactione sit illius monasterii defensor. Denique omnes ejusdem loci possessiones confirmat pontifex, quas singillatim enumerat. Hoc diploma destitutum est chronicis notis in archivo Cluniacensi, ex quo illius copiam habuimus. Eadem iisdem fere verbis rata habuit Nicolaus II. in litteris Oderico abbati inscriptis anno pontificatus sui tertio, datis per manus Humberti Silvæ-candidæ episcopi & bibliothecarii sacri palatii.

ANN. CHR. 1016.

LXXXI. Inobedientiæ monachorum variæ pœnæ.

Paullo ante obitum Heinrici imperatoris, Petræ-pertusæ eremitæ congregationis Avellanæ cum convenere, ut ipsos tutaretur adversus grassatores, qui eorum fruges diripiebant, & quas auferre non possent, concremabant. Verum adeo excreverat illorum prædonum audacia, ut imperatoris jussa insuper haberent. Multo amplius valuit Petri Damiani admonitio, qui eis id accidisse ait, quod beatæ Mariæ officium intermisissent, aientes, *satis superque sufficere, quod sanctus præcipit Benedictus; nec nova adinventionis pondus debere superponi, nec nos esse antiquis patribus sanctiores.* Ast illi Petri monitis resipiscentes, beatissimæ Virginis patrocinium contra prædones illos statim experti sunt. Hac de re agit Petrus in epistola [a] ad suos Gamugicenses eremitas, quos ob violata sua statuta graviter reprehendit. Principio scribit, virum quemdam Mediolanensem, qui ad eos diverterat protitendæ eorum vitæ animo, ab hoc proposito aversum fuisse, propterea quod aliquos ex illis *aniles nugas & otiosa deliramenta profundere, & cum laicis scurriles jocos & ludibria urbana miscere* vidisset. Deinde eos arguit, quod pleraque capitula, quæ Petrus ipse eis constituerat, transgrederentur: videlicet, *ut vinum utroque quadragesimali tempore*, id est paschæ & natalis Domini, *non bibatur; non piscis edatur: ut, nisi præcipuis festivitatibus, molis leguminum non terantur: ut vespertinæ refectioni pulmentarium non paretur: ut oleastra frixuræ rarissime concedantur.* Ad hæc eos carpit, quod possessiones suas supra modum augere studeant, unde pugnandi cum sæcularibus occasio nascatur. ubi tamen improbari non vult eorum factum, qui *non a sceleratis*, sed *ab honestioribus viris* aliquid accipiunt, quo fratribus egentibus provideant, vel pio cuipiam operi expendant, vel denique pauperibus in egestate succurrant. Præter ea gulæ multa mala aperit, probatque aliquot exemplis. Unum est duorum Classensium monachorum, quorum unus juvenis, alter senex, in possessione quadam monasterii *ad custodiam morabantur.* Octava die ante nativitatem Domini, sexta scilicet feria, infit juvenis ad seniorem: Frater Leo, sic enim vocabatur senex, quomodo vivemus hodie? Ille vero, vegetus licet atque obesus: Vive, inquit, ut voles; ego enim & vinum bibam, & in solo, ut scriptum est, pane non vivam. Apposita mensa uterque discubuit: sed iste juvenis, pane contentus & aqua, regulare servavit jejunium: senex vero vinum sibi, & insuper, quidquid libuit, indulsit. at octava die, quæ natalis Domini erat, morte repentina gulæ pœnas luit. Alterum exemplum est cujusdam fratris monasterii non procul a monte, qui Petra-pertusa dicitur, positi; ubi constitutum erat, ut initio quadragesimæ per triduum nonnisi modicum panis cum aqua fratres omnes comederent; accuratum tenerent silentium; nudis pedibus lugentes ac mærentes incederent; ac demum, expleta psalterii modulatione, *mutua se scoparum* seu disciplinarum *castigatione purgarent.* quod cum strenue exsequerentur fratres, unus ex his hanc inediæ regulam violavit. At media quadragesima repente morbo correptus est obesus ille ac robustus monachus; admonitusque a Petro-Damiani, ut ob secreta quædam peccata, quæ ille confessione ac pœnitentia haud expiaverat, a celebrando missæ sacrificio abstineret; monenti parere detrectavit, nullius se ejusmodi criminis conscium esse inquiens, quod ipsum a sacrificando prohiberet. Verum altero die viaticum anxie flagitare cœpit, eoque allato, grave peccatum in aurem insusurravit uni e fratribus, qui ei quindecim pœnitentiæ annos indixit. Mox vero ut sacrosanctum viaticum de manu sacerdotis accepit, animam simul cum felle exhalavit, quod usque ad sepulturam ex ore ejus effluere non cessavit. Hujus rei testem se fuisse Petrus asserit, atque se idcirco hoc referre, *ut audiant & pertimescant non solum ii, qui indictam disciplinæ regulam per propriæ voluptatis impatientiam frangunt; sed & illi quoque, qui crimen admissum sub conscientiæ suæ ulceribus confoventes, confiteri ad obitum præstolantur. quia & isti rei sunt, qui servanda postponunt: & illi debitum peragendæ pœnitentiæ, quod hic non reddunt, aucto procul dubio fœnore in altera durius vita persolvunt.*

[a] Petr. Dam. lib. 6. ep. 32.

LXXXII. Abstinentium exempla.

His intemperantium monachorum exemplis alia longe plura abstinentium facta ex eodem auctore proferre licet. Unum ille refert in opusculo XXXIII. quod *reverentissimo fratri Hildeprando* inscriptum est, ei scilicet, qui postea Gregorius VII. dictus, eidemque Petro confessus est, ideo se prorsus a porrorum ac cæparum esu abstinere, quod *his acuminibus* nimium delectaretur. Aliud initio exemplum profert cujusdam servi Dei sibi noti, qui, præter duas quadragesimas a patribus insti-

ANN. CHR. 1016.

tutas, sibi alias continuas imponebat, modo piscium, modo pomorum; tum peponum, ficuumve vel uvarum esu per quadraginta abstinens dies. quem cum fratres interrogarent, cur hoc vel illo cibo non uteretur; respondebat, eum sibi noxium esse. quod ille de animæ, non corporis incommodo intelligebat. Hanc autem vilium in speciem rerum abstinentiam magnopere probat Petrus. *In his* quippe *despicabilibus rebus & gravior abstinentia, & minor est gloria. Unde fit, ut quod minoris est honoris in publico, majoris gloriæ pondus habeant in occulto.*

LXXXIII. Disciplinarũ usus a quibus introductus.

Per id tempus maxime invaluit spontanearum flagellationum usus, quas Petrus-Damiani *virgarum scopas*, vulgus *disciplinas* vocat. Earum auctores habiti sunt idem Petrus-Damiani & Dominicus cognomento Loricatus, quo nullus umquam in se flagellando durior & severior fuit. Rectius ambos ejusmodi flagellationum propagatores dixeris, quam auctores. nam paullo ante eos Guido Pomposianus & Poppo Stabulensis, eximiæ sanctitatis abbates, se ipsi propriis manibus non raro flagellabant: & ante omnes Regino [a] Prumiensis *plagas* seu *percussiones* pro redemtione pænitentiarum non semel indicit. De Guidone quidem anno M XLVI. mortuo in libro de ejus vita legitur, duarum quadragesimarum tempore, cum in quadam silva solitarius degeret, tanta cibi potusque abstinentia, *tanta virgarum cæde* debile corpus divexasse, ut, excepta morte, nihil atrocius posset inferre nolenti quivis crudelis persecutor. Poppo vero corpus suum *jejuniis, flagellisque* sic atterebat, *ut quidquid vitiosum sua caro adversus spiritum concupisceret, ipse flagellis propria sibi manu clam illatis abstergeret.* Ambo porro Dominico-Loricato & Petro-Damiani ætate superiores erant: nec dubium, quin multa alia præcesserint ejusmodi exempla, idque multis in monasteriis ante sua tempora, tametsi non ita frequenter, usitatum fuisse Petrus ipse [b] testatur. At omnes longe superarunt Dominicus & Petrus, ex quibus hic *tria scoparum millia* [c] ad unius anni redemtionem cum modulatione psalmorum valere dixit; idemque, senio licet jam confectus, ac pluribus ferreis nexibus undique constrictus, insuper *disciplinarum, palmatarumque ictibus* corpus frequenter dilaniabat. denique cum pro abdicatione Ostiensis episcopatus centum annorum pænitentia [d] ipsi injuncta fuisset ab Alexandro II. ipse huic pænitentiæ intra breve temporis spatium fecit satis. quod qua ratione fieret, explicat ipse in libello de vita Dominici-Loricati, ubi in summa, *qui viginti psalteria cum disciplina decantat*, id est recitat, *centum annorum pænitentiam peregisse* dicitur. Verum stupendum est potius, quam imitandum aut probandum, quod Dominicus [e] ipsi Petro de se confessus est, nimirum quod prædictam *centum annorum pænitentiam facile sex diebus ex more consummaret.* Idem duodecim psalteria continenter scopis se flagellando absolvisse traditur. Hunc porro spontaneæ flagellationis usum cum aliis ritibus non modo suis, id est Avellanæ congregationis monachis, persuasit Petrus, verum etiam aliis Ordinis nostri monasteriis, adeoque Casinensi omnium principi & capiti. Audiendus hac de re Johannes, Petri ipsius discipulus, in ejus vita. *Hanc profecto voluntariæ observationis normam in nonnullis monasteriis, pia devotione amplectentibus, excitando instituit, quatenus præfato jejuniorum triduo*, primo scilicet utriusque quadragesimæ, quod Petrus ipse absque ullo cibo transigebat, *totus conventus fratrum pariter in claustro religionem silentii conservaret nec quispiam absque inevitabili necessitate calceamenta sibi indueret, donec communiter psalterium diebus singulis complevissent; scoparum quoque disciplinam in capitulo cuncti susciperent; & in pane solum & aqua pariter abstinerent. Sed & sextam omni tempore feriam, præter paschales vel ceteros dies sollemnes, sub eadem tam disciplinæ, quam abstinentiæ norma, ob reverentiam crucis illis observandam adhibuit.* Denique ejus exhortatio adeo prævaluit, *ut insigne illud quoque Casini montis cœnobium tanto eam fervore sumserit, quod præfata omnia inter regularia mandata conscribenda statuerit.* Ex quibus intelligitur, Petrum ejusmodi flagellationum, ut jam dixi, propagatorem fuisse: at se auctorem esse ipse negat. Id ex eo probat Petrus, quod *sacri canones nonnullos, qui delinquunt, vapulare præcipiunt.* tum subdit. *Nam & ante nos omnibus fere sanctis monasteriis hæc disciplinæ regula nequaquam fuit incognita, etsi non adeo frequentata. unde & singulos annos pænitentiæ millenis scopis redimere consueverunt.*

[a] Regino lib. 2. capp. 442. & seqq.

[b] Petr. Dam. lib. 6. ep. 27.

[c] idem opusc. 51. c. 8.

[d] id. opusc. 20. c. 5.

[e] opusc. 51. c. 8.

LXXXIV. Contra censores asseritur.

Talem discruciandi corporis modum, veluti furorem & carnificinam quamdam, magnopere improbarunt nonnulli; adeoque universim flagellationum sponte assum-

ANN CHR. 1056. a id. lib. 5. ep. 8. tarum usum damnarunt, uti rem novam & canonibus contrariam. *Ecce*, inquiebant[a] illi, *nova pœnitentia, & transactis tot sæculis hactenus inaudita. Si hoc admittitur, ... omnes profecto sacri canones destruuntur, antiquorum patrum præcepta depereunt.* Ad quod Petrus reponit, id licere, quod Christus dominus, quod apostoli & martyres perpessi sunt. *An vero*, inquit, *eamdem, quam & ab invitis interdum Deus omnipotens exigit, ab ultro offerentibus suscipere pœnitentiam recusabit?* Reponebant censores illi, Christum & sanctos non a se, sed ab aliis cæsos fuisse. At *insanum & absurdum est credere*, ait Petrus, *illud pœnitentiæ genus Dominum in afflictione nostra despicere, quod in semetipso dignatus est pro salute nostra perferre.* Ad hæc, *sicut non temeritatis arguendus est, qui non modo sacerdotali præcepto, sed sponte jejunat: ita quoque non frustra laborare censendus est, qui se non alienis dumtaxat, sed & propriis manibus afficiendo castigat.* Quippe *nihil differt, quibus pœnis caro pœnitentis addicitur, dummodo voluptas præcedentis illecebræ vicaria repressi corporis afflictione multetur.* Denique, si sæcularibus divitibus peccata sua eleemosynis redimere licet, quæ redemtio in antiquis patrum canonibus minime reperitur: quidni iis, qui nihil proprium habent quo peccata redimant, spontanea corporis afflictatione ea redimere, etsi canonibus id præscriptum non sit, fas non erit? Hæc fere Petrus Damiani in epistola ad clericos Florentinos, apud quos monachi nonnulli, quibus ejusmodi flagellationes haudquaquam placebant, traducendi Petri occasionem sumserant.

LXXXV. Petri adversarii. b id. lib. 6. ep. 27. Ex his quos Petrus hac in re adversarios habuit, primas tenuit Petrus, cognomento Cerebrosus, qui hunc usum ob novitatem[b] arguebat, sed maxime ob excessum, *non tam disciplinæ regulam, quam longioris disciplinæ detestans insaniam; nec improbans cum disciplina dici psalmum, sed ut continuetur cum disciplina psalteriam.* qua in re fortasse a vero non aberravit. Alter Petri adversarius fuit Stephanus, ex monacho Casinate cardinalis, qui hunc usum[c] deridendo sugillabat, effeceratque, ut eum abjicerent Casinates, qui antea, haud scio an auctore Petro, qualibet feria sexta corpus suum verberibus affligebant. Stephanus vero carnem jejunio[d] atteri haud improbabat: at turpe nimis & inhonestum censebat, *ante tot fratrum intuentium oculos membra nudare.* Non multo post idem Stephanus repentina morte e vivis sublatus est. quod Petrus justo Dei omnipotentis judicio accidisse putat *propter ejus verbi piaculum:* tametsi eum eximiis virtutibus præditum fuisse nequaquam negat, & *piæ memoriæ*[e] virum dicat. Hinc Casinates, ut intermissam flagellandi corpus consuetudinem resumant, hortatur scripto ad eos opusculo XLIII. quod *sanctis fratribus, in Casini montis cælesti schola degentibus* nuncupatum est, incipitque in hunc modum. *Observatio sextæ feriæ, dilectissimi, cui vestra sancta devotio dedicavit & jejunii salutaris inediam, & apostolicorum verberum disciplinam, quot hominum multitudines ad exemplum salutis attraxerit, ... testes sunt non modo monasteria vestra, hoc est quæ suorum gaudent imitari vestigia magistrorum; sed & multitudines urbium atque villarum, quæ se communiter ingerentes atque letantes, id ipsum plausibiliter arripiant institutum. adeo ut plerique præ devotionis ardore concepto, nisi quantocius hujus observantiæ suscipiant regulam, non levem se reputent propriæ salutis perferre jacturam: nullatenus ambigentes, quia, dum die Crucis per corporalem alimentorum se continentiam mactant, passioni Redemtoris in veritate communicant.* Hactenus Petrus: ex quibus intelligitur, hunc flagellandi sui ipsius usum a monachis ad laïcos quoque propagatum fuisse. Tandem, sive adversantium querelis, seu experientia permotus Petrus, ejusmodi flagellationibus quemdam modum attulit, litteris[f] hac de re scriptis ad eremitas suæ congregationis, quos sic alloquitur. *Non ignoret sancta vestra devotio, dilectissimi, quoniam disciplinam istam scoparum, cui tam ferventer insistitis, sicut poterat moderata prodesse, sic agnoscitur indiscreta nocere. Propterea scilicet corpora vestra viribus effeta deficiant, & aliquando, sicut a quibusdam creditur, tot allisionibus tabefacta languescunt: nimirum cum nonnulli vestrum unam continuum, vel etiam duo psalteria quotidie cum disciplina decurrant. Huc accedit, quia plerique fratres, venire volentes ad eremum, cum hæc audiunt, perculsi formidine deterrentur... Quam ob rem adhibito discretionis moderamine constituimus, ut ad disciplinam sibimet ingerendam nullus in eremo compellatur: quem vero sanctus ad hanc fervor impellit, per quadraginta psalmos in unoquoque die disciplinam sibi facere liceat, ita dumtaxat, ut quadragenarium hunc psalmorum numerum non excedat.* In

c id. opusc. 43. c. 2.
d ibid. c. 1.
e V. Petr. opusc. 33. capp. 2. & 3.
f id. lib. 6. ep. 34.

ANN. CHR. 1056.

In duabus autem quadragesimis, qua videlicet natalem Domini, vel sacrosanctum pascha pracedunt, usque ad sex genta psalmos cum disciplina procedere liceat: neque hanc mensura, quam prafigimus, regulam temeraria, quod absit, quisquam prasumtione transcendat. Quis non obstupescat ad talem moderationem? quæ sane his temporibus pro maxima severitate haberetur.

LXXXVI. Tria nova abbatum instituta.

Idem Petrus tria suo tempore Italicis in monasteriis salubriter instituta [a] fuisse tradit: unum, ut abbas, præter cetera pietatis opera, *tres pauperes cum privata mensa juxta se semper habeat, eisque singulis mensuram cibi, quem quivis habet frater, apponat.* alterum, ut in monasteriis & eremis decimæ quorumdam proventuum in egenorum usus assignentur, quod in synodo Aquisgranensi patres nostri jam dudum constituerant. tertium, ut anniversariæ octavæ pro carioribus quibuscumque defunctis fiant, quod sanctus Odilo in Cluniacensibus monasteriis universim pro defunctis omnibus postridie festi Sanctorum omnium fieri præcepit.

a id. opusc. 32. c. 7.

LXXXVII. Bona unius ordinis monasteriorum non communia.

Tanta vero erat sub Petri regimine monasteriorum ejus omnium unanimitas, ut una videretur bonorum omnium communio. At metuens pius pater, ne refrigescente caritate, id sibi proprium usorparet cupiditas, quod caritas quodam modo commune reddebat, scripta ad universos congregationis suæ eremitas epistola sub excommunicationis pœna præcipit, ut, si quid ex alio monasterio ad illud, in quo eum mori contigerit, allatum deprehensuri essent, suo loco incunctanter restituerent. quæ epistola [b], quia brevis est nec parvi momenti, hoc loco integra videtur referenda. *Nostis, dilectissimi, quia loca ista nobis commissa, me vivente, quasi unum sunt; & res quacumque sunt necessaria, hinc ad vos indifferenter transeunt; a vobis etiam huc, prout fraterna exigit unanimitas, perferuntur. Et oro Spiritum-sanctum, ut eadem, me defuncto, inter vos concordia vigeat, qua nunc in nobis cor unum, & animum unum per caritatis glutinum constat. Sed necesse est nunc me vobis cauta provisione consulere, ne, frigescente forsitan caritate, privatus amor de retentione rei cujuspiam inter vos scandalum valeat generare. Quapropter adjuramus vos, & per tribunal tremend. judicis obtestamur, ut quidquid post meum obitum, quod alterius loci sit, quisque apud se forte repererit, presto restituat; &, remota omni machinatione vel callida argumentatione, pure & simpliciter quod alienum est reddat. Alienum autem dico, quidquid ego non pro munere habendum perpetualiter contuli; sed rem alterius loci in alio, quia noster erat uterque, manere permisi. Quisquis igitur hujus nostra sententia temerator exstiterit, usque ad satisfactionem congruam excommunicationi subjaceat.* Audiant hæc ac perpendant nostri temporis nonnulli monachi, qui res aliorum monasteriorum sub eo prætextu, quod omnia ejusdem congregationis bona esse communia putant, in proprios usus absque scrupulo convertunt. quos quidem violatæ paupertatis reos esse constat. Etsi enim bona omnibus communia reddere possit caritas bene ordinata, eodem privilegio gaudere non debet cupiditas, quæ sibi rapit, quod caritas non concedit.

b id. lib. 6. ep. 36.

LXXXVIII. Petrus cupiditatis falso accusatur.

Forte aliquando divertit Petrus ad ædes Godefridi Tusciæ ducis, & apud eum missarum sollemnia celebravit. Huic cum assisterent *uxores principum, ducis scilicet & marchionis*, byzanteos obtulerunt: quos Paulus monachus, ejusdem Petri socius, expletis mysteriis reliquit ad altare. Unus autem clericorum eos furtim subripuit: sed, furto deprehenso, jussu Beatricis ducis, quæ Godefrido-Barbato nupserat, eosdem byzanteos Paulo clam attulit: at Petrus clerico eos reddi jussit. Institit nihilo minus altera die clericus, ut Paulus pecuniam reciperet, eamque illi clam dedit. Hinc Petrus a ducis capellanis avaritiæ insimulatus: qua ille se facile [c] purgavit, quippe qui toties oblatam pecuniam rejecisset, quam Paulus ad altare primum reliquerat, & furi dominæ suæ gratiam denuo conciliasset. Quæ hic laudatur marchionis uxor, videtur esse Mathildis, Beatricis ex priori marito Bonifacio filia, quæ septennis Godefrido-Gibboso, alio nomine Gozeloni, Godefridi-Barbati filio desponsata fuerat. Hanc epistolam scribebat Petrus, dum monasterii fabricam *in prarupti montis atque nivalis cacumine* construeret, & *camentariorum ac latomorum perstrepentium clamore* a studiis avocaretur.

c id. lib. 5. ep. 13.

LXXXIX. Lucca S. Georgii monasteriũ conditur.

Per id tempus germani [d] duo fratres, nobiles Lucenses, Heinricus & Rolandus, de construendo intra suam civitatem monasterio consilium iniere. Hujus rei causa Casinatibus obtulêre sancti Georgii ecclesiam, quæ ad posterulam Guirigalæ in ipsorum patrimonio sita erat. Missus ad monasterium construendum ordinandum-

d Chron. Casin. lib. 2. c. 93.

ANN. CHR. 1056.

que Johannes genere ac cognomine Apulus, vir multis gratiæ dotibus, maxime dono compunctionis ac lacrymarum præditus, qui diu decani officio in Casinate monasterio functus erat. Hujus quædam miracula refert Leo Marsicanus, quæ ejus meritum ac sanctitatem probant. Rogatus ille aliquando ab illustri viro Lucensi, ut conjugi ejus jam pæne exanimi precibus succurreret; cum in canone missæ mulieris nomen recitasset, ei statim amissam vocem & incolumitatem cælitus impetravit; testataque est mulier, se ipsius Johannis, dum nomen suum in canone recitaret, vocem audivisse. Ejusdem meritis Anselmus Lucensis episcopus, postmodum summus pontifex sub nomine Alexandri II. hausta aqua, qua Johannes manus abluerat, acutissima febri, qua tenebatur, liberatus est.

XC. S. Sepulcri item cœnobiũ Placentiæ.

Ad hunc ipsum annum refertur origo Placentini sancti Sepulcri monasterii, cujus auctor Dionysius [a], ejusdem urbis episcopus, qui hoc monasterium ab omni jugo episcopali exemit, eo pacto, ut illius loci monachi pauperibus, in adjuncto xenodochio positis, obsequia exhiberent; & abbas eligeretur ex eadem congregatione, electusque virgam pastoralem, in altari positam, acciperet; & gratis ab episcopo Placentino; sin minus, a quovis alio ordinaretur. Quod si hoc modo institutus abbas a recto tramite deflecteret, nec per ejusdem loci fratres, aliosque fideles emendari posset; demum cum prædictis fratribus, aliisque abbatibus ad præsentiam Placentini episcopi adductus, ejus judicium subiret. Ad hæc statutum est, ut abbas post suam consecrationem cereum trium ceræ librarum, quarum unaquæque uncias duodecim; singulæ vero unciæ viginti-duos denarios Papienses penderent, ad altare sanctæ Mariæ vel ad episcopum afferret; & ut in dedicatione suæ ecclesiæ canonicis matris ecclesiæ cum processione occurratur, ac ministris altaris refectio monastica præbeatur. Postremo ad consecrationem altarium vel ecclesiarum episcopo dentur pro sua procuratione porci quatuor solidorum, pulli viginti, quatuor vini congia, & libra piperis una. Actum anno dominicæ incarnationis M LVI. Dionysii episcopatus anno VII. indictione IX. tertio nonas Decembris. Idem præsul multa quoque beneficia contulit Placentino sancti Savini monasteriu anno sui pontificatus primo ac sequenti, atque anno incarnationis M LXXII. quo anno Bichiso abbas, forte Richiso, eidem sancti Savini monasterio præerat. Verum hæc benefacta obscuravit ejusdem episcopi contumacia in defendendo pseudopontifice Cadaloo; effecitque, ut tum propter hanc causam, tum propter concubinatum sede sua deturbatus sit. Tandem monasterium sancti Sepulcri a Sixto IV. traditum est Olivetanis monachis, qui illud in meliorem formam restituerunt.

[a] Ital. sac. to. 2. p. 262.

XCI. Tolosanum concilium.

In Gallia habitum est hoc ipso anno Tolosæ concilium jussu Victoris papæ ad exstirpandam simoniacam hæresim, & ecclesiasticam disciplinam reformandam. Ex tredecim ejus canonibus tres præcipui ad monachos pertinent. Secundo statuitur, „ ut episcopus & abbas ante annos triginta, diaconus vero ante viginti-quinque non ordinentur, nisi ob sanctitatis vel sapientiæ meritum, ex providentia episcopi simul & cleri citius promoveantur. Quinto, ut, si quis clericorum adipiscendæ abbatiæ causa monachus factus fuerit, in abbatia quidem monachus permaneat, sed ad ipsum, quem ambiebat, honorem non perveniat. Sexto denique, ut abbates magnam curam gerant monachorum & monasteriorum suorum, eisque victum & vestitum præbeant secundum regulam sancti Benedicti, nec eos proprium habere permittant: ipsi vero monachi præposituram ullam citra voluntatem abbatis non teneant.

XCII. Caritatis monasterium conditur.

Una ex præcipuis Cluniacensis abbatiæ cellis est monasterium Caritatis, ad Ligerim positum in diœcesi Autisiodorensi, quod sanctus Hugo *per virum mirabilis apud Deum & homines gratiæ Gerardum monachum suum*, qui primus illic præpositus seu prior fuit, exstruxit, positum juxta vetus castrum, quod Marchia * dicitur. Non improbabilis conjectura est nostri Georgii *Violles*, existimantis, hunc esse vicum Masuam pagi Autisiodorensis ad Ligerim, ubi Pippinus rex, ex pago Tricassino Autisiodorum, inde ad Ligerim cum exercitu progressus, *ad Masuam vicum in pago Autisiodorensi Ligerem fluvium transmeavit*, ex Fredegarii [b] continuatore. Hic locus partim pertinebat ad ecclesiam Autisiodorensem usque ad pontificatum Goffridi episcopi, filii Hugonis Nivernensis comitis, qui locum Hugoni Cluniacensi abbati concessit ad cellam construendam. Illius cellæ primordia referunt ad hunc annum chronica Fiscamnense & Vizeliacense apud Labbeum [c], fundum & suppetias ferente Goffrido episcopo mox laudato cum Guillelmo comite Nivernensi, aliis-

* les Marches.

[b] Fredeg. nova edit. p. 693.

[c] Labbe to. 1. bibl. p. 326. & 96.

ANN. CHR. 1056.

que, ad quos hic locus pertinebat. Ipsius Goffridi hac de re litteræ, quæ verbosiores sunt, & nihil notatu dignum continent, datæ sunt anno M LIX. Gerardus, primus illius cellæ prior, baud nobili genere natus erat in pago Nivernensi, non litteris multum instructus, sed maximæ in Deum fidei: censetque [a] Udalricus, nullum facile contingere posse majus miraculum, quam quod Deus per illum jugiter patrabat. Nempe cum usque ad centum fratrum numerus illic anno a primordiis loci tricesimo excrevisset, ille nihilo minus quosvis, per viam illam publicam transeuntes, hospitio excipiebat. quod ut faceret, *usque ad tria vel quatuor millia solidorum* mutuari non verebatur. Addit Udalricus, eo ipso anno, quo hæc scribebat, id est anno M LXXXVI. sanctum Hugonem uno die quinquaginta-quinque noviciis habitum & benedictionem illic dedisse. Idem istuc aliquando profectus, cum fratres omnes ad osculum admitteret, unius ex illis osculum declinavit. qua de re attonitis omnibus, vir Dei ex ejus colloquio elicuit, ipsum *mechanicum* seu præstigiatorem esse, & necromantiæ deditum. quam ob rem illum e monasterio abegit. Plura de Gerardo priore inferius ad annum M LXXXVI. quo decessisse traditur in chronico Vizeliacensi. Florentissimum est hodie quoque hoc monasterium sub reformata congregatione Cluniacensi, quod in honorem beatissimæ Virginis Deiparæ primitus constructum est, uti & aliud virginum in urbe Andecavorum, Caritatis itidem nomine insignitum, de quo superius actum est.

a Spicil. to. 4. p. 25.

XCIII. Willelmus abbas Trenorchiensis.

Trenorchiense monasterium regebat hoc tempore Guillelmus seu Willelmus abbas, successor sancti [b] Ardagni, cujus nomen sacris fastis III. idus Februarii consignatum est. Guillelmi frater Falco de Jaliniaco, miles, hoc anno Tresalium, aliaque prædia monasterio largitus est, consentiente Beatrice ipsius conjuge, ex cujus dote hæc bona Falconi provenerant. Huic donationi [c] ante ipsum Falconem ejusque conjugem & alios subscripta sunt signa Willelmi abbatis, *Armanni monachi, filii vicecomitis de Polognac*, aliorumque monachorum, qui tunc in propria causa testes esse consoeverant. Hoc donum insuper confirmavit ad preces Falconis Stephanus episcopus, dum Bilomi *in sede sua* sacros ordines conferret: propterea quod hæc prædia in ejus diœcesi posita erant. Hoc instrumentum datum est hoc anno, Heinrici regis XXVI. Guillelmus iste, testante Falcone [d] ejusdem monasterii chronographo, cum *genere præclarus*, ac *bonis moribus adornatus* esset, usque adeo sordes in vestibus oderat, & cultum amabat, ut, cum ex opidanis suis quempiam vestibus incultum vidisset, eum statim inertiæ redargueret, nec ejusmodi habitu indutum in suam admitteret præsentiam: &, siquidem ejus inopiâ id contingebat, eam ipse relevare curabat. Trenorchiense monasterium quinquennio rexit Guillelmus, qui post annos abhinc tres coronationi Philippi regis interfuit.

b V. lib. 68.

c Tournus p. 310.

d ibid p. 30.

XCIV. Aquariensis monasterii primordia.

Eodem tempore Gaufridus Martellus, Andecavorum comes, & Agnes comitissa ejus conjux, in suburbio Andecavorum monasterium construxerunt in honorem sanctissimæ Trinitatis & Salvatoris, illudque Vindocinensi sanctæ Trinitatis abbatiæ subjecerunt, ut eo in loco, qui bellorum & hostium injuriis minus opportunus erat, Vindocinenses monachi asylum & refugium haberent. Rem fusius explicant Gaufridus & Agnes in suis litteris, quas in Appendice referemus; adduntque, se apud regem Franciæ, aliasque præpotentes Galliæ personas obtinuisse, ut duo illa monasteria sub tutela *sanctissimi apostolorum principis*, id est beati Petri, consisteret. Actum anno ab incarnatione Domini M LVI. indictione IX. Tum subdit Gaufridus comes, se duo illa monasteria in patrocinium & ditionem beati apos- « tolorum principis Petri & sanctæ Romanæ matris ecclesiæ non tam donasse, quam « refudisse per manum & apostolicam auctoritatem domini Victoris papæ: eo pacto, « ut prædictæ congregationis monachi quotannis censum solidorum duodecim per- « solvere debeant in supplementum luminarium, quæ ad venerabile corpus beati Pe- « tri concinnari solent. quod additamentum si eodem anno, quo præmissum instru- « mentum, editum est; non dubium, quin præferenda sit chronica nota superius relata illius instrumenti, cujus quædam exempla præferunt annum M XL. qui convenire non potest pontificatui Victoris secundi, cujus mentionem facit prædictum additamentum. Ex his patet, Agnetem comitissam necdum tunc a Gaufrido comite repudiatam fuisse, neque Greciam ab eo superductam. quod etiam confirmat diploma Victoris secundi superius [e] relatum, quod Gaufrido comiti & Agneti comitissæ inscriptum est. Novi monasterii situm describit in aliis litteris idem Gaufridus

e sup. n. 20.

ANN. CHR. 1056.

comes, quod positum dicit ad australem urbis partem in acclivi colle molliter assurgente ad Meduanæ fluvium, *ante portam quæ nominatur Aquaria*, unde monasterium Aquariæ * nomen accepit. Hæc cella hodie quoque conventualis est sub congregatione sancti Mauri; ibidemque visitur subterranea ædicula beatæ Mariæ, a fidelibus multum frequentata, & *subterraneæ* celebrata nomine, cujus originem referunt ad Yolendem reginam, Ludovici II. Neapolitanorum regis Andiumque ducis uxorem. Porro cum Aquariæ monasterium conditum est, Vindocinensi adhuc præerat Odéricus abbas, qui Romam profectus dicitur feria quinta septuagesimæ anno M LVI. ex quadam notitia chartacei codicis, in qua Vindocinenses dicunt, se plurima perdidisse *ex notitiarum scribendarum retardatione*.

* l'Eviere.

XCV. Monasterioli-Berlæi cella.

Si præmissum de Aquaria instrumentum hoc anno datum est, necdum Agnetem, ut dixi, repudiaverat Gaufridus comes, nec Greciam alteram uxorem duxerat. Hæc Grecia, Berlæi de Monasteriolo secundi primum conjux, cum jam Gaufrido nupta esset, apud Monasteriolum, quod Berlæi * dicitur, situm in pago Pictavensi ad Toëdum * amnem, sed in Andecavensi comitatu, cellam erexit in ecclesia sancti Petri, eam-
» que Andecavensi sancti Nicolai monasterio subjecit. quod donum manu sua super
» altare sancti Nicolai posuit, assentientibus filiis suis, Giraldo atque Reginaldo; ejus-
» que rei chartam domino suo excellentissimo comiti Gaufrido, atque domno Euse-
» bio episcopo exhibuit confirmandam. qui ambo re vera his litteris subscripti sunt, relatis [a] in brevi sancti Nicolai historia; & post Eusebium Gauslinus decanus, Rainaldus cancellarius, Beringerius grammaticus, Rainaldus frater Greciæ, quæ se in illa charta comitissam dicit. *Data* XVIII. *kal. Octobris in curia comitis Gaufridi, Andegavensi civitate sollemniter.* Beringerius ille grammaticus, unus subscriptorum, alius mihi videtur a famoso illo Beringerio seu Berengario archidiacono Andecavensi, idemque subscriptus invenitur litteris Fulconis-Nerræ Andium comitis pro ecclesia sancti Martini ejusdem urbis. Prædictæ cellæ dotem, ita ut in ea duodecim monachi alerentur, auxit Berlæus Greciæ nepos, ut suo loco videbimus. De Monasteriolo castro seu opido plura leges apud Menagium in historia Sablolienfi.

* Montreüil-Bellay. * Toué.

a Epitome p. 16.

XCVI. S. Albini abbas Theodericus.

Sub finem anni præcedentis, id est IV. kalendas Januarii, obiit Walterius sancti Albini apud Andecavos abbas, cujus loco Theodericus electus est auctoritate & consilio Alberti Majoris-monasterii abbatis, qui electioni præfuit, eumque comiti Gaufrido, dein Eusebio episcopo consecrandum obtulit. In brevi chronico sancti Albini Theodericus XIX. kal. Februarii ordinatus dicitur. Hanc electionem nonnihil turbavit Haimericus Toarcensium vicecomes, qui equum unum centum solidorum, aut centum solidos *pro abbatis mutatione & relevatione*, sibi deberi contendebat. Contra Theodericus rem injustam & hactenus inauditam esse asserebat, paratus *aut calidi ferri judicio secundum legem monachorum per suum hominem* id *probare; aut scuto & baculo juxta legem sæcularium defendere*. Cum duellum prætulisset vicecomes, *obtulit abbas hominem sancti Albini, qui & sacramento fidem faceret, & sacramento fidem brachio daret*. At demum vicecomes, quippe qui, licet juvenis, bene morigeratus & religiosus erat, consilio cum suis inito, remisit pugnam, remisit & consuetudinem, quam sibi deberi putabat, ea lege, ut abbas sibi, uxorique suæ & fratribus Gaufrido & Rodulfo, *societatem daret beneficii sancti Albini. Facta sunt hæc apud Toarcium in curia vicecomitis Haimerici.* Litteras hac de re integras retulit Sirmundus in notis [b] ad Goffridum Vindocinensem, ubi plura hujusmodi duelli exempla profert. Aliud insolitum inter monachos duelli exemplum nobis suppeditant Vindocinenses tabulæ occasione controversiæ, quæ inter Vindocinenses & Majoris-monasterii monachos pro decima parochiæ de Prosto agitata est *in curia comitis tunc capti*, ubi Agnes comitissa & Wolgrinus, forte sancti Sergii abbas, vices comitis gerens, & barones rem duello dirimendam censuere. Ob id Majoris-monasterii monachi hominem conduxere in negotiis ejosmodi *omnibus venalem*, quem Vindocinenses recusarunt, alium, *qui legalis* esset, adduci postulantes, qualem ipsi offerebant. Ita judicibus visum. At in procinctu certaminis Majoris-monasterii monachi, infecto duello, juri suo cessere. Optimo sane exemplo, quod utinam in similibus causis frequentius eveniret, ubi pro rebus levioris momenti turpiter litigatur, magno religionis scandalo, & ipsius sæpe rei familiaris detrimento.

Duella notabilia.

b Sirm. p. 82. & seqq.

Non integro quinquennio præfuit sancti Albini monasterio Theodericus, cujus tempore Agnes nobilis matrona, primo quidem uxor Hucberti militis egregii de

Duriſtallo, tunc autem Rainaldi militis, ſancto Albino ejuſque monachis præter alia dona, eccleſias de Duriſtallo liberaliter contulit pro anima prioris ſui mariti Hucberti, quem prædicti monachi honorifice ſepelierant. quam donationem auctoritate Gaufridi comitis & Euſebii epiſcopi, atque aſſenſu filiorum ſuorum Gaufridi & Hucberti roborari curavit. Huic dono annuit Guillelmus de Monte-Sorello, *de cujus caſamento* ſeu clientela erant res monachis datæ; necnon Hugo ipſius Agnetis pater, cognomine Manducans-britonem, ejuſdemque Agnetis frater Tebaldus. Teſtes Ivo epiſcopus *Savienſis* ſeu Sagienſis; Alanus Rufus, filius Hugonis comitis, Girardus de Monte-acuto, & alii. ANN. CHR. 1056.

Carnutenſem eccleſiam regebat hoc tempore Agobertus epiſcopus, a quo & a venerando ejus clero Albertus Majoris-monaſterii abbas petiit, ut aliquam in eadem eccleſia præbendam cum ejuſdem cleri ſocietate ſibi, ſuiſque concederet. quod epiſcopus & canonici gratanter acceperunt. Monachi vero *præter conſortium beneficii Majoris monaſterii*, quod canonicis contulêre, ſe peculiares pro illis preces poſt eorum obitum perſoluturos polliciti ſunt, eorumque nomina inſcripturos in ſuo martyrologio; & poſt cujuſque obitum poſt ſonitum ſignorum & modulationem quinque pſalmorum, unam in conventu miſſam celebraturos, in qua oblaturi ſint omnes & ſinguli poſt evangelium pro abſolutione animæ defuncti *myſticas oblationes, ſicut monaſticus ordo exigit. Ut autem hoc factum ſtabile fieret & indiſſolubile, regis Francorum Heinrici Magni confirmatum eſt auctoritate, & in capitulo beatæ Mariæ tam ſupra dicti præſulis, quam omnium canonicorum corroboratione in eorum generali conventu munitum*, necnon eminentiorum virorum, quorum nomina & ſigna poſt regem ſubſcripta ſunt, nempe Gauſridi comitis, filii Eudonis comitis Britanniæ, Rainardi camerarii regis, Ebraldi de Puteolo, Ivonis filii; Ivonis comitis, Caſtelini de Talniaco, Richardi regis capellani, Rainaldi cuſtodis capellæ regiæ, Agoberti epiſcopi, Fulberti & Bernardi nepotum epiſcopi, & aliorum, inter quos ſignum eſt Hugonis filii vicedomini Herberti, nepotis Alberti abbatis.

XCVII. Majoris monaſterii ſocietas cum eccleſia Carnutenſi.

Hoc ipſo anno Hugo Mellendis ſeu Mellenti * comes, Waleranni filius, ut Deus ipſi honorem terrenum conſervaret, æternumque concederet, navibus Gemeticenſium monachorum, quæ vinum eorum deferebant, liberum tranſitum indulget; cujus doni gratia a Rotberto abbate ſocietatem ſuffragiorum obtinuit. Actum in Mellendis caſtro anno M LVI. menſe Octobri. Idem Hugo eiſdem relaxavit *ſcyphum*, quem de vineis eorum quotidie racemis plenum tempore vindemiæ habere conſueverat. His litteris ſubſcribit Rainaldus nepos comitis, aliique complures. Ex his intelligitur, Walerannum ejus nominis primum, prædicti Hugonis patrem, ante menſem Octobris hujus anni e vivis ereptum fuiſſe. Eodem Rotberto Gemetici abbate Willelmus, Talogienſis comes, Willelmi Nortmannorum comitis frater, ſancto Petro ejuſque monachis partem ſilvæ * Brotonienſis, Gemetico proximæ, contulit, primum quidem pro Willelmi fratris ſui ſalute; deinde pro animabus patris ſui Richardi ac matris ſuæ; denique pro ſalute Hugonis Bajocaſſinæ urbis epiſcopi, a quo hanc ſilvam acceperat. Hujus donationis litteræ notis chronicis deſtitutæ ſunt: at, cum eis ſubſcripſerit Malgerius archiepiſcopus, qui paullo ante * epiſcopatu dejectus fuerat, ante hunc annum confectæ dicendæ ſunt. His adſcripta ſigna Malgerii archiepiſcopi, Willelmi comitis Nortmannorum, Willelmi ejus magiſtri, Nigelli & Turſtini vicecomitum, Willelmi Arcacenſis comitis, Godefridi vicecomitis, Rodulfi Taxonis, Rogerii de Conchis, & aliorum. Idem Rotbertus abbas, aſſenſu & conſilio Giſleberti Criſpini, *quoddam ſuum duellum de Veteri-Vernolio ad Tilierias adduxit: ubi abbas duellum in caſtello tenuit.* His nequaquam reclamavit Giſlebertus Criſpinus, immo has litteras ſigno & ſigillo ſuo roboravit. Idem Giſlebertus Alſvillam *, quam a Willelmo Nortmannorum principe obtinuerat, Gemeticenſibus ceſſit, a quibus ducentas denariorum libras cum uno equo viginti librarum & duabus auri unciis accepit. Hujus rei litteris appoſita ſunt ſigna ipſius Giſleberti Criſpini & uxoris ejus, Willelmi Nortmannorum comitis, Willelmi Ebroïcenſis epiſcopi, Willelmi filii Oſberni, & aliorum. Prædictus Giſlebertus Criſpinus, ejuſque uxor, atque eorumdem filius Giſlebertus aſſenſum præbuere donationi, quam de rebus ſuis apud Vernolium ſitis Gemeticenſi monaſterio fecit quidam Richardus, cum habitum monaſticum illic induit.

XCVIII. Gemetico factæ donationes.

* Meulant.

* la forêt de Brotonne.

* ſupra n. 63.

* Hanville.

ANN. CHR. 1016.

XCIX. Crispinorum genus & benefacta.

De hoc Gisleberto Crispino, quia sæpe recurret Crispinorum mentio, hic quædam præmittenda videntur. Fuit is genere [a] ac nobilitate, nec minus pietate insignis, a capillis crispis ac sursum erectis primus Crispini cognomen adeptus, ex quo Crispinorum familia orta est. Huic erat uxor Fulconis *de Alnoy* viri nobilis germana, nomine Gonnor, ex qua tres filios suscepit, nempe Gislebertum, Willelmum & Rotbertum; duasque filias, Emmam Petri de Condeto genitricem, & Esiliam, matrem Willelmi *Malet*, militis strenui, qui sub finem vitæ monachus Becci factus est, ubi pie vixit, ac divixit. Gislebertus, trium filiorum natu-maximus, a Willelmo Normannorum duce castrum Tegularias * accepit, quod ejus posteri retinuerunt. Rotbertus minimus ad exteras profectus regiones, cum apud imperatorem in honore haberetur, Constantinopoli ex invidia veneno periisse dicitur. Willelmus denique medius fratrum, inter omnes nominatissimus, & in re militari probatissimus, a Willelmo duce in castro Melsia * collocatus est, ut Vileasinum pagum adversus Francos tutaretur, maxime contra Walterium-Vetulum Pontisaræ comitem, qui totam regionem, quæ intra Ittam, Andelam, atque Sequanam jacet, suam esse contendebat, atque infestabat. Willelmus iste filium habuit, dictum ex avi nomine Gislebertum, quem Herluino abbati sub regulari disciplina nutriendum, & litteris informandum cum multis donis tradidit. Gislebertus vero tantum in virtutum ac litterarum studio profecit, ut processu temporis abbas Westmonasterii a Lanfranco archiepiscopo institutus sit, & quosdam libros composuerit. Willelmo ejus patri mos erat, ut identidem reviseret Lexoviensem pagum, in quo quamdam terram possidebat, atque in transcursu Herluinum abbatem adiret. Forte aliquando ab eo digressus, mox ad eum reversus est, rogaturus, ut se beatissimæ Dei-genitrici Mariæ, cujus devotissimus cultor erat, studiose commendaret. Tum illi vir Dei imprecatur, quo præsidio munitus Gislebertus, discessit, quem Melsiam revertentem Franci in vicina silva adorti, sociis fugatis, interimere properant: at ille invocato Dei nomine, fusisque ad Deiparam precibus, conscenso trunco videre sibi visus est viraginem præclaram (Dei mater erat) quæ ipsum contra hostes protexit, eorumque oculis inconspicuum reddidit. Sic ad suos reversus, Melsiensibus gaudium retulit, quos socii in fugam acti de ipsius nece supra modum contristaverant. Ex eo tempore magnopere crevit beatæ Mariæ cultus, non modo in tota Crispinorum gente, sed etiam in circumpositis populis, qui sanctam Mariam Becci, *quasi solum Becci coleretur*, invocare deinceps soliti sunt. Demum prædictus Willelmus-Crispinus ad extrema veniens, accersito Herluino, habitum monasticum ab eo suscepit, & post paucos mortuus dies, juxta ecclesiam, ubi claustrum ædificandum erat, humatus est, in cujus epitaphio [b] legitur eum obiisse *Jani post nonas*, & *parvum* seu tenuem rebus Beccum sumtibus suis extulisse ut potuit. Ejus uxor Eva, ex gente Francorum claris orta natalibus, mariti exemplo sanctissimam Virginem & Beccensem maxime dilexit ecclesiam, cui pretiosa quæque ornamenta, quæ habebat, contulit, ac post conjugis obitum divino cultui tota mancipata, post aliquot annos a Willelmo Rotomagensi archiepiscopo velata, usque ad mortem perstitit in subjectione Beccensis monasterii, ubi ad virum suum sepulta est. Horum nepos ex filio Willelmo tertius Willelmus-Crispinus, acceptam a majoribus retinuit devotionem in Deiparam Virginem, cujus ope ex inimicorum manibus itidem ereptus, dum Jerosolymam, uti voverat, iter pararet, morte interceptus est IV. kal. Octobris, & juxta parentes suos sepultus in Beccensi monasterio, cui itidem addictissimus fuerat. Hæc de Crispinorum genere præmittere visum est ad Beccensem historiam illustrandam.

[a] Lanfr. op. append. p. 53. & seq.

* Tellieres.

* f. Nelfa, Neausle.

[b] ibid. p. 55.

C. Willelmi Geroiani obitus.

Per id tempus Uticensi sancti Ebrulfi monasterio duplex accidit infortunium, scilicet mors Willelmi Geroiani ejus instauratoris, & dissensio Rodberti prioris cum Theoderico abbate. Willelmo filius [c] erat Willelmus de Monasteriolo, Romani exercitus princeps militiæ factus, qui, sancti Petri prælato vexillo, Italiæ Campaniam subjugavit. Hic, cum opibus afflueret, atque Uticenses maxime diligeret, eis significavit, ad se ut virum fidum mitterent, per quem munera eis destinata deferrentur. Id ubi rescivit Willelmus ejus pater, ad hoc iter se obtulit, cui Gunfridum peritissimum monachum, & Rogerium Gemeticum, egregium scriptorem, aliosque duodecim socios adjunxerunt Uticenses. Ille vero, transscensis cum illo comitatu alpibus, Roma obiter lustrata, in Apuliam contendit: ubi a filio

[c] Orderic. li. 3. p. 473. & seq.

cum magno acceptus honore & gaudio, munera amplissima Uticensibus perferenda recepit; atque ut Uticensibus egenis quantocius subveniret, Gaufridum monachum cum magno censu remisit. at spe sua, Deo volente, frustratus est. nam ubi Romam venit Gaufridus, in sancti Pauli monasterio hiemem transigere volens, a Romanis auri avidis veneno infectus, ibidem in *confessione Christi* idibus Decembris interiit. Alii duodecim socii in illo itidem itinere periere. Non multo post Willelmus cum multo pecuniæ, aliarumque rerum thesauro reditum in patriam iniit: at Caietæ letifero morbo interceptus, mori certus, hoc depositum Uticensibus perferendum, nempe auri non modicam summam, pallia pretiosa, calicem argenteum, aliasque pretiosas species, Anschetillo sub testimonio Theodelini consignavit. Interim Willelmus, ingravescente morbo, Caïetæ decessit, & in episcopali sancti Erasmi ecclesia sepultus est, dum Anschetillus & Theodelinus in Gallias, tum ad sua reversi sunt. Post aliquot dies Anschetillus Uticum adiit, fratribusque obitum Willelmi & sociorum ejus nuntiavit: at de commissa sibi pecunia, quam in usus suos perfide distraxerat, omnino siluit. Paullo post Theodelinus & ipse Uticum venit, & monachos, quid eis ex Apulia datum fuisset, percontatur. Cumque nil nisi tristem de morte amicorum nuntium sibi allatum fuisse respondissent; obstupuit ille, remque totam eis enarravit. Accersitus Anschetillus, primo factum negare: at convictus, se pecuniæ sibi commissæ partem in suos usus expendisse confessus est, partem vero Remis consilio domini sui Rodulfi Malæ-coronæ apud Gervasium archiepiscopum deposuisse. Missus istuc, qui depositum repeteret, Rainaldus de Sappo monachus; dein Fulco, qui Gervasio, dum Cenomannorum episcopus esset, perquam familiaris fuerat; ex omnibus calicem tantum argenteum, & duas casulas, cum aliis rebus minoris momenti, ægre recuperavit. De ceteris adductus in judicium Anschetillus, errati sui veniam petiit supplex, atque in damni qualemcumque compensationem Uticensis opiduli tertiam partem, quæ ex paterna hereditate ipsi provenerat, sancto Ebrulfo cessit, atque in donationis tesseram, unam palam ex serico, ex qua cantoris cappa facta est, super altare posuit.

ANN. CHR. 1056.

Ex hoc infortunio, quod Willelmi obitus Uticensibus attulit, alterum haud minus exortum est, scilicet dissensio Rodberti prioris cum Theoderico abbate. Erat Rodbertus nobilis genere, Hugonis de Grentemaisnilo frater, cui insuper juvenilis ætas magnos spiritus inspirabat, fervidus in agendo, promtus ad quidvis dicendum, &, quia ex patrimonio suo monasterium ditaverat, ad dandum & accipiendum apertas habens manus, denique regulari disciplinæ jugo refrenari impatiens. Ad hæc frequenter abbati clam detrahere, quod spiritualibus amplius quam temporalibus intenderet, nonnumquam aperte cum eo litigare, ejusque statuta improbare. Cum vero monendo nihil apud eum proficeret abbas, identidem secedebat ad Sagiense sancti Martini monasterium, cujus præcipuus auctor erat, emendationem contumeliosi fratris exspectaturus, daturusque secundum præceptum Apostoli locum iræ. at postquam id nihil proficere, immo amplius rancorem & scandala augeri intellexit; Willelmo Normannorum duci pastoralem baculum & dignitatem resignavit. Verum dux prudenti usus consilio, rem indagandam & componendam injunxit Maurilio archiepiscopo; qui hoc anno Uticum adiit, & cum eo Fulbertus sophista ejus consiliarius, Hugo Lexoviensis episcopus, Ansfridus Pratellensis abbas, atque Lanfrancus Beccensium præpositus, aliique, qui omnes illuc ad festivitatem sanctorum apostolorum Petri & Pauli III. kalend. Julii convenère. Tum, auditis ac diligenter discussis dissidiorum causis ac fomentis, Theodericum abbatem in sua præfectura confirmarunt; Rodbertum vero priorem, ut paupertatis votum exsequeretur, patrique humiliter in omnibus obtemperaret, adhortati sunt. Sic pax & concordia utcumque sarcita. Verum, ut erat Rodbertus turbulenti vir ingenii, pax monasterii brevi soluta est. quæ res piissimi ac mitissimi patris animum tanto dolore affecit, ut loco prorsus cedere, & Jerosolymam proficisci statuerit. Qui superius laudatus est Fulbertus sophista, is ipse videtur, qui librum de miraculis sancti Audoëni, rogatu Nicolai ejus monasterii abbatis scripsit.

C I. Theoderici Uticensis abbatis cum priore dissidia.

Eodem tempore frequentia erant sancti Wlframni episcopi miracula apud Fontanellam, quæ tunc anonymus quidam, haud dubie Fontanellensis monachus, litteris ª mandavit. In his narrat iste auctor, anno incarnationis M LVI. Babylo-

C II. S. Wlframni miracula.

ª Bolland. to. 3. Martii p. 150 & seqq.

nium regem præcepisse, ut sanctum Christi Domini sepulcrum occluderetur, ac
ANN. CHR. 1056. vetuisse, ne cuiquam christianorum in illud pateret aditus. quæ res ingentem luctum attulit christianis, qui ad loca sancta ex universis orbis partibus voti causa confluxerant, eosque propere ad propria reverti coëgit. Ex his trecenti, navi conscensa, oborta subito grandi tempestate, alius alium Sanctum inclamare; unus horum Neustrasius, Ansfridus nomine, sanctum Wlframnum cum beato Nicolao invocare cœpit, aliique ejus exemplo; moxque procella sedata. Ejusdem Sancti patrocinium sensere sanctimonialis quædam, Eulalia nomine, quæ Fontanellæ degebat; & Pratellensis abbatissa, religiosa & prudens, quæ sancti Wlframni meritis desperatam obtinuit sanitatem, Emma an Anfrida, quæ duæ primæ sunt ejus loci
Pratellenses abbatissæ. abbatissæ, quibus Cæcilia, Mathildis & Elizabeth successere. Ad hæc quidam puer ex castro Falesia, qui sabbato sancto in dolio, in quo pater ejus ob imminentem sollemnitatem de more laverat, incaute derelictus, aqua submersus, extinctusque est, at sancti Wlframni invocato nomine revixit. quod factum dicitur sabbato sancto anni insequentis, quo pascha in tertium kalendas Aprilis incidebat.

CIII. Corbeiensis a advocati vexatio repressa. Corbeiensi monasterio per id tempus Walterus advocatus eas renovabat injurias, quas superius ᵃ compositas vidimus. Hac de re conquestus est Fulco abbas apud Balduinum Flandriæ comitem, qui eam ita composuit, ut advocatus in toto vicecomitatu & præfectura, quam de monasterio sancti Petri tenebat, nullum „ *clamorem* seu judicium absque abbate vel ejus legato faceret. Quod si eum ad ex-„ peditionem comitis ire contingeret, non amplius quam octo equos ex „ tota acciperet præfectura. De his aliisque conventionibus *sacramento ligato* septem „ obsides dedit: ut, si eas aliquando violaret, eum invitaret abbas ad justitiam *per* „ *undecim pares suos*: si nollet venire, obsides moneret abbas ad rationem facti sui „ reddendam infra quadraginta dies. Si deforet, vel se ipsi obsides abbati traderent, „ eorumve heredes; vel triginta libras persolverent. Actum Corbeiæ anno M LVI. „ præsente comite Balduino, & conventionem sanciente. His litteris apposita signa Balduini comitis, Rotgeri & Willelmi de Abbatis-villa comitum, Rorigoi is & Balduini ejus filii, Drogonis Ambianensis, Ingeramni Montis-Desiderii, Fulconis abbatis, Gelonis decani, & aliorum. *Undecim pares* abbatis erant convasalli monasterii.

ᵃ *lib.* 54. *n.* 22.

CIV. S. Dionysii cella Ambianis. Qui hic laudatur Rorigo, videtur esse conditor sancti Dionysii ecclesiæ apud Ambianos, quæ in cellam Majoris-monasterii erecta fuit. Id colligimus ex veteri breviario bibliothecæ Corbeiensis, ad usum illius monasterii, ut videtur, composito, cujus in kalendario ad tertium idus mensis Februarii obiisse dicitur *Rorgo, qui locum istum construxit*; & VI. kalend. Augusti, *Helisabeth uxor domni Rorgonis*; denique pridie idus ejusdem mensis fit *commemoratio pro animabus Roriconis & uxoris ejus Helisabeth, qui hunc locum construxerunt.* Certe tunc temporis hæc sancti Dionysii ecclesia condita seu restituta fuit, primitus quidem extra muros urbis in prato, ex quo sancti Dionysii de Prato vocabulum accepit. Id nos docet charta Roriconis Ambianensis episcopi, cujus tempore hæc ecclesia, quæ penitus inculta, neglectaque erat, reparata fuisse dicitur, & clericis sancti Nicolai subjecta, ea conditione, ut quotannis anniversarium Drogonis Taruennensis episcopi celebrarent. Cum vero hujus ecclesiæ possessiones occuparent avidi rerum ecclesiasticarum pervasores, hanc ex eorum manibus eripuere Ambianenses episcopi, eamque Majoris-monasterii cœnobitis subdidere, ut testatur Godefridus Ambianorum præsul, qui contra ejusmodi prædones graviter invehitur; eamque dicit primo ab Ingutione sacerdote piissimo, in suburbio Ambianensi ædificatam fuisse, & tum dictam sancti Dionysii-ad-pratum. In ejusdem Godefridi vita, auctore ᵇ Nicolao, memoratur illud sancti Dionysii monasterium, processu temporis muris urbis inclusum, quod patribus societatis Jesu demum ad instituendum collegium cessit.

ᵇ *Nicol. lib.* 3. *c.* 13.

CV. Marianus monachus. Antequam res hujus anni finiamus, paucis agendum est de Mariano Scoto, qui anno M XXVIII. natus, cum anno M LII. sæculum, id est patriam reliquisset, Coloniæ anno M LVI. factus est monachus, quod ipse testatur in chronico suo ad hunc annum his verbis: *Ego Marianus peregrinus factus pro regno cælesti, patriam meam reliqui, & in Colonia, quinta feria, kalendis Augusti, monachus effectus sum.* nempe in sancti Martini ᶜ monasterio, de quo in superioribus actum est. Idem post biennium, id est anno M LVIII. postquam Paderbrunna civitas cum duobus monasteriis incendio

ᶜ *Gelen. p.* 377.

incendio conflagrasset, illuc profectus est, inde Fuldam deductus a Sigfrido abbate, qui eum anno sequenti presbyterum ordinari curavit. Postea, ubi Fuldæ per annos decem inclusus vixisset, Moguntiam venit, ubi usque ad obitum, qui anno M LXXXVI. accidit, reclusus perseveravit. Scripsit chronicon ab exordio mundi ad annum M LXXXII. in quo Dionysianum cyclum correxit, apposito ad marginem duplici calculo, uno ad mentem Dionysii-Exigui, altero ad evangelicam veritatem, qui Dionysianum viginti-tribus annis excedit. Ejus chronicon continuavit Dodechinus abbas sancti Disibodi usque ad annum millesimum ducentesimum. Hæc de Mariano consequenter dicenda visa sunt, ut uno conspectu, quis qualisve fuerit, intelligatur.

ANN. CHR. 1056.

CVI. Abdinchofensi monasterio prædium confirmatur.

Imadus Patherbrunnensis episcopus Eilberto Abdinchofensis monasterii tertio abbati litteras hoc anno indulsit, quibus prædium quoddam ab eo comparatum confirmavit. Imadi litteras a Schateno relatas hoc loco, ne pagella vacua remaneat, afferre non ab re fuerit.

*In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Imadus Dei gratia Paderbornensis ecclesiæ episcopus. Quotiescumque religiosorum virorum in suis opportunitatibus preces exaudientes quieti & utilitati eorum paterno affectu providemus, ab omnipotente Deo, quem in suis membris honoramus, præmium laboris nos recepturos fideliter & veraciter speramus. Unde omnium Christi fidelium præsentium & futurorum noverit devotio, qualiter domnus Eilbertus venerabilis abbas ecclesiæ beatorum apostolorum Petri & Pauli, quam in occidentali parte suburbii civitatis nostræ domnus Meinwercus digne & laudabiliter memorandus episcopus avunculus noster devotissime construxit, nos suppliciter adiit, ut prædium quoddam in comitatu Bernhardi ducis, in villa, quæ Hallo dicitur, quod a quodam viro, Thancmaro nomine, suisque heredibus viginti marcis comparavit, episcopalis auctoritatis confirmatione corroboraremus, humiliter petiit. Cujus justis precibus gratuito annuentes, ipsum prædium cum universis ad hoc legaliter pertinentibus, suis suorumque fratrum præsentium atque futurorum usibus banni nostri munimine confirmavimus, & præsentis scripti paginam in monimentum & munimentum perpetuum sigilli nostri impressione insigniri mandavimus. Hujus rei testes sunt Adelbertus comes, &c. Acta sunt hæc Paderborn kal. Augusti, anno ab incarnatione Domini M LVI. indictione VIII *. regnante Heinrico rege IIII.*

* l. VIII. vel VIIII.

Imadus episcopus, *Immed* a Lamberto dictus, patrem habuit Ludgerum comitem, matrem Emmam, feminam sanctissimam, sororem beati Meinwerci Patherbrunnensis episcopi, quem ille proinde *avunculum* suum vocat. Eilbertus seu Egilbertus Wolfango ante triennium successerat, abbas loci tertius.

ANNALES ORDINIS S. BENEDICTI.

LIBER SEXAGESIMUS-PRIMUS.

Ab anno Christi 1057. *ad annum* 1062.

ANN. CHR. 1057. I. Fridericus ablata recuperat. a *Chron. Casin. lib.* 2. *c.* 94.

Ost celebratam Ratisponæ cum Heinrico minorenni rege nativitatem Domini, Victor papa quadragesima ineunte Italiam repetiit, transcensisque alpibus Florentiæ substitit. Interim Fridericus, Godefridi Tusciæ ducis frater, tum Casinas monachus, comperto imperatoris obitu, pontificem confidenter [a] adiit, effecitque, ut Transmundus, qui ipsum ex urbe Constantinopoli revertentem spoliaverat, ablata restitueret cum castello, nomine Frisa, quod uxor ejus olim sancto Benedicto contulerat.

Petri loco fit abbas Casini.

Recordatus vero pontifex Petri Casinensis abbatis electionis, anno superiori se inconsulto factæ, eumdem abbatem cum duodecim monachis ad se venire mandat, ut facti rationem redderent. Introducto ad ipsius præsentiam Petro, eoque audito, nonnihil commotus Victor, reverti eum ad monasterium jubet, dum per se ipse, vel per nuntios, rem canonice coram definiret. Abbate Casinum reverso, eo missus est Humbertus Silvæ-candidæ episcopus, dato ipsi mandato, ut, abbatis electione diligenter examinata, si quid vitii in ea esset, mox electum deponeret: si qui vero obsisterent, omnes apostolica excommunicatione feriret. Ubi Casinum advenit, ipso die pentecostes capitulum ingressus, apostolicam fratribus benedictionem, si obedientiæ filii esse vellent, impertit. Secunda dehine feria sui adventus causam exponit, nempe ut de electionis factæ jure an injuria inquireret. Responsum a majoribus est, Casinensis abbatis electionem, & Regulæ auctoritate, & privilegio sedis apostolicæ, nulli omnino mortalium, præterquam propriis loci monachis, competere: ceterum Petri electionem, nullo ambitu, sed canonice, & quidem unanimi consensu factam; nullum ad id oneris Petro magis idoneum aut meliorem esse; denique se se nullius alterius imperio subdituros. Ad hæc siluit Humbertus; sicque e capitulo discessum est. Inter ea [b] quatuor monachi, episcopum eo venisse rati, ut abbatem deponeret; turbam incolarum armatorum clam in monasterium inducunt, frementium, & quis abbatem deponere vellet, ad ejus perniciem inquirentium. Mox abbas illis occurrens, vix eorum furorem reprimere valuit; quantum sibi nocumenti hac temeritate afferrent, causatus. De tanta injuria, pro eo ut par erat, graviter expostulatum ab Humberto, & in ejus auctores

b *ibid. c.* 95.

inquisitum. De ea se se purgavere Casinates, Petrum abbatem, tametsi facti innocentem, abjicere parati; professi se nolle sibi præesse abbatem, qui non per ipsos, sed per illius terræ homines regnaret. Sed tandem quatuor illius facinoris architecti ac rei noxam confessi sunt, & ad legati pedes abjecti veniam postularunt. Hac re commoti fratres, de claustro monasterii protinus illos exturbant, & in hospitum domo recludi curant. Tot turbarum pertæsus abbas, consulto prius Humberto, abbatiam abdicare constituit, & in ecclesiam ingressus, coram fratribus virgam pastoralem super altare posuit. Hinc fratres sexta feria pentecostes in capitulum conveniunt, de eligendo abbate acturi; unoque consensu Fridericum, tum genere, tum sapientia præcellentem, eligunt. quod Humberto ejus conterraneo maxime placuit. Erat quippe Fridericus, ut ille, natione Lotharingus, Tusciæ ducis, ut jam sæpe diximus, frater, liberalibus a puero studiis imbutus, ex canonico Leodicensi factus cancellarius Leonis IX. & post ejus obitum Casini monachus. Mox electus, assumtis [a] octo fratribus, cum Humberto consecrationis gratia Florentiam ad pontificem profectus, primum presbyter cardinalis tituli sancti Chrysogoni ab eo creatur sabbato jejunii mensis Junii; & in nativitate sancti Johannis abbas ordinatur. Florentiæ demoratus ad festum sancti Apollinaris, id est ad decimum kal. Augusti, confirmationem electionis suæ cum usu sandaliorum, & dalmaticæ, quem Leo IX. Richerio abbati concesserat, per manus Humberti obtinuit a pontifice, qui eidem, ejusque successoribus superiorem ceteris abbatibus in quovis conventu episcoporum ac principum sessionem impertiit. Præclaras Victoris papæ hac de re litteras in Appendice referemus ex authentico Casinensi cum typo bullæ pontificiæ. Eodem tempore Cantuariensi sancti [b] Augustini abbati Wlfrico indultum legitur, ut Casinati proximus assideret. Ad hæc pontifex cavit, ne Casinensi abbate mortuo solitæ prædationes fierent. Dein, obtenta discedendi facultate, Fridericus Romam contendit: ubi ad titulum suum honorifice perductus est.

a ibid. 96.

b Thorn. p. 1784.

II. Victori papæ succedit.

Vix Florentia recesserat Fridericus, cum Victor papa illic in gravem morbum incidit: ibique mortem oppetit v. kal. Augusti. Mox ejus mortis nuntius Romam perlatus per Bonifacium Albanensem episcopum, dum Fridericus Casinum reditum pararet. Extemplo comitia [c] subrogando pontifici habita: in quibus alii Humbertum Silvæ-candidæ episcopum, alii alios proponebant: alii Hildebrandum Romanæ ecclesiæ tunc subdiaconum, qui cum Victore Florentiæ substiterat, exspectandum censebant. aliis porro nullam comitiis moram interponendam censentibus, omnes demum uno consensu ipsum Fridericum cardinalem adeunt, eumque per vim ex hospitio eductum ad basilicam sancti-Petri-ad-Vincula trahunt, atque pontificem lectum Stephanum IX. appellant, propterea quod hæc electio III. nonas Augusti, quo die memoria sancti Stephani papæ & martyris colitur, facta esset. Inde eum plaudentibus omnibus ad Lateranum deducunt: postridie vero in Vaticano festive consecrant. *Nec quisquam sane multis retro annis*, inquit Lambertus, *lætioribus suffragiis, majori omnium exspectatione, ad regimen processerat Romana ecclesiæ: sed tantam spem heu frustrata est mors immatura.* Pontificatu inito, Stephanus statim legatum ad Agnetem augustam Hildebrandum misit, qui de rebus actis eam doceret; atque ad persequendam, quæ jam instituta erat, reformationem ecclesiæ, in primis ad abolendam maxime in Germania simoniam se converrit. Apud Lambertum Heinricus germaniæ rex natalem Domini Merseburgi celebrasse dicitur, ibique inter alios regni principes Hildebrandum *abbas de sancto Paulo*, adfuisse, mandata deferens ab sede apostolica, *vir & eloquentia, & sacrarum litterarum eruditione valde admirabilis.* Quatuor igitur menses Romæ moratus Stephanus papa, novis constitutionibus has ecclesiarum nundinationes, clericorum conjugia & consanguineorum nuptias interdixit.

c ibid. c. 97.

Inde pridie kal. Decembris Casinum ad fratres revisendos profectus, vitium proprietatis, quod prioribus annis paullatim illic irrepserat, ex præscripto regulæ maxima ex parte emendavit, & cantum Ambrosianum Romano [e], qui magis dulcis & ordinatus est, mutari præcepit. Illic mense Januario versabatur, cum Marinus comes una cum uxore sua Oddolana, integram portionem suam, id est quartam partem, comitatus Trijectensis [d] contulit cœnobio Casinensi, *ubi domnus Stephanus papa, qui & abbas, ejusdem monasterii regimen tenebat*, ut in ipsius donationis litteris legitur, in Appendice referendis. Ad hæc integrum monasterium sancti

e V. Radulf. Tung. propos. 12.

d V. Chron. Casin lib. 2. c. 98.

ANN. CHR. 1057. Marini, quod in loco Cerciano situm erat, & quartam partem monasterii sancti Martini de Aqua-mundula (sic distracta erant tunc monasteria, uti & ecclesiæ) eidem Casinati sacro asceterio tradit idem comes. Actum in civitate Trijectu, mense Januario, indictione XI. Paullo post de novo eligendo abbate comitia habita, in quibus sublectus est Desiderius, quem mox pontifex legatum Constantinopolim ad schisma componendum cum aliis misit. His actis, cum ex febri, quam Romæ jam contraxerat, gravius ægrotaret, Romam revertit, assumto secum Alfano [a] Salernitanæ ecclesiæ electo, quem in jejunio Martii insequentis presbyterum, sequenti dominica archiepiscopum consecravit, moxque Salernum dimisit.

a Chron. Casin. lib. 2. c. 98.

III. Desiderius abbas Casini quis & qualis. b Chron. Casin. lib. 3. c. 1. & seqq.

Erat Desiderius ex nobilissima [b] Beneventanorum principum progenie, a puero divinis lectionibus & ecclesiis frequentandis addictus: quem pater sæcularibus negotiis præter ipsius votum, & conjugii vinculis implicare constituit. Verum patre a Nortmannis peremto, conceptum de petenda solitudine propositum cuidam prudenti & probo monacho, Jaquinto nomine, aperit. Ille vero auxilium pollicetur: sed cavendum monet, ne forte hæc suggestio a malo sit. Ast ubi firmum adolescentis in proposito animum cognovit, eum ad solitudinem perducere non dubitavit. Quadam itaque die sub vesperam, conscensis una equis quasi spatiandi gratia e civitate cum famulis egressi, ad proximam beati Petri-Majoris ecclesiam orationis obtentu divertunt, relictis ad ostium famulis cum equis & armis, quæ tunc in ecclesiam inferre nefas erat. Inde sub vesperam per posterulam furtim egressi, de nocte ad quemdam solitarium, Sanctarium nomine, qui octo ab eo loco milliaribus aberat, iter instituunt, ad quem ob errorem viarum nonnisi alterius diei luce prima perveniunt. Huic cum Desiderius consilium suum patefecisset, ille non mediocriter obstupuit, quod tam nobilis ac delicatus adolescens, spretis sæculi illecebris, tam arduum ac rigidum vitæ institutum arripere vellet: sed tamen, cum id per Dei gratiam haud impossibile esse sciret, ejus desiderio assensit, eumque monastico indutum habitu secum retinuit. Ubi furtivum filii discessum ex famulis, rei minime consciis, rescivit mater, protinus in planctum & lamentum se dedit: propinqui vero se se ad eum perquirendum convertunt, eumque tandem in Sanctarii cella inveniunt: tum Sanctario graviter objurgato, Desiderio vestem monasticam detrahunt, ac priorem denuo imponunt; atque invitum licet ac repugnantem triumphantium more in urbem reducunt. Illic annum integrum sub arcta custodia in ædibus maternis retentus, numquam adduci potuit, ut de nuptiis cogitaret. Cum vero jam nulla de ipsius fuga suspicio matrem teneret; quem conjugatum secum retinere non poterat, vel clericum habere tentavit; eumque sæpe ad episcopum ejus rei causa solum ire sinebat. Hac occasione nanctus est copiam colloquendi cum Siconolfo, suburbani sanctæ Sophiæ monasterii præposito, qui eum cucullа indutum clam Salernum perduxit, atque inde pernici gressu Beneventum rediit. Mox Desiderius ad principem Salerni Guaimarium, consanguineum suum, accessit, eumque rogavit, ut, quia in patria monachus vivere ob parentum molestias non poterat, apud illum quiete Deo servire sibi liceret. Postulatis benigne annuit princeps, eumque ad Cavense sanctæ Trinitatis monasterium, uti petierat, transmisit, pollicitus, se eum propinquis, qui illum repeterent, non concessurum. Illi monasterio tunc præerat Alferius, cujus *religiosam & Deo amabilem vitam* se ex parte coram vidisse, & aliis referentibus cognovisse idem Desiderius testatur. At ejus propinqui juvenem persequentes, ubi suas preces nihil apud Guaimarium valere intelligunt, Landulfi seu Pandulfi Beneventani principis auctoritatem interponunt: qui matris, eorumque precibus fatigatus Salernum venit, effecitque, ut tandem eis Desiderius redderetur, ea lege, ut in sanctæ Sophiæ monasterio sub monastica professione permaneret. Illic itaque manere permissus est sub disciplina Gregorii prudentissimi & strenuissimi abbatis, qui eum, propterea quod universis *desiderabilis* & acceptissimus erat, tunc primum mutato nomine, (nam usque ad id tempus Dauferius vocabatur) Desiderium appellari voluit. Postquam illic aliquot annos religiosissime versatus esset; ægre annuente abbate perrexit ad Tremitense asceterium, in Adriatici-maris insula, Diomedis vocabulo, positum, cujus loci abbatem Beneventi familiariter noverat. Sed cum ab eo sic amaretur, ut ille abbatiam ipsi resignare vellet; eumdem locum ob id deserere cogitavit, subesse malens quam præesse. Forte contigit, ut abbas ad Transmundi Teanensis comitis cu-

riam ad res monasterii sui procurandas egressus, Desiderium secum duceret. quæ occasio Desiderio maxime opportuna & jucunda fuit. Ejus adventu multum recreata comitis uxor, Desiderii affinis, eum apud se retinere optavit. Assensit ille haud illibenter, modo ut apud Magellæ eremitas, quorum in Aprutio tum celebre nomen erat, sibi degere liceret. quod prædictus comes facile indulsit. Verum, cum tribus circiter mensibus in magna districtione illic vixisset, præcepto apostolico per Jaquintum monachum ad sanctam Sophiam revocatur. Illic versabatur Desiderius anno M LIII. cum Leo IX. contra Nortmannos dimicaturus, Beneventum petiit, comitante Humberto Silvæ-candidæ episcopo, cui Desiderius jam dudum notus & carus erat; & Friderico tunc cancellario, per quos ad pontificis notitiam venit, adeo ut frequenter illi ad altare sub officio diaconi ministraret. ANN. CHR. 1057.

IV. Alfanus ei familiaris.

Inter ea Desiderius ob nimiam abstinentiam, multasque vigilias, non modico languore affectus, curationis gratia Salernum adiit, ubi magnam necessitudinem & familiaritatem contraxit cum Alfano tum clerico: quem frequentibus monitis ad sæculi contemtum adhortans, ab eo demum obtinuit ut monachus fieret, postquam Jerosolymitanum iter, quod mente conceperat, confecisset. Reversus Beneventum Desiderius, invitat Alfanum ad se ut veniat. Eo renuente, & Salernum egredi formidante ob metum inimicorum, id est Guaimarii principis affinium, cujus cædes Alfani fratribus imputabatur; eum tandem Salerni convenit Desiderius, & cuculla sua indutum noctu ex urbe eduxit, secumque Beneventum adduxit in monasterium sanctæ Sophiæ, ubi aliquantum temporis mansit Alfanus, tanto amore Desiderio agglutinatus, ut numquam ab eo separari se velle assereret. sic adeundæ Jerosolymæ propositum in ejus animo paullatim intepuit. Interim, cum rumor increbruisset, Victorem papam in partes Beneventanas brevi accessurum; veritus Alfanus, ne de cæde Guaimarii principis in suos fratres inquireret, præveniendum pontificem putavit, ac Desiderium secum ire Florentiam, ubi tunc residebat Victor, postulavit. Ambo itaque illuc profecti, brevi se se insinuarunt in pontificis familiaritatem, cui Alfanus in primis acceptus fuit, tum ob cantandi peritiam, tum ob scientiam medicinæ. Verum comperto Victorem in Beneventanam provinciam minime profecturum; ambo sodales in patriam reverti constituunt. Cum id animo agitarent, contigit duos Casinates monachos, a Petro abbate missus, pontifici supplicatum venisse, ut ejus electionem comprobaret. Hac opportunitate usus Desiderius, una cum Alfano pontificem rogavit, ut sibi cum illis nuntiis Casinum adire liceret. Annuit apostolicus: cujus gratia honorifice recepti a Casinensi abbate, fratribusque adjuncti, *monasticam ab eodem abbate consecrationem*, quam eo usque distulerant, adepti sunt, Friderico in primis gratulante. Non multo post a Gisulfo principe Alfanus expostulatus, primo apud Salernum in monasterio sancti Benedicti factus abbas, demum hoc anno ejusdem urbis archiepiscopatum adeptus est. Desiderius vero apud Capuam cellæ sancti Benedicti præpositus; dehinc a Friderico Romano pontifice electo Romam mense Augusto cum duodecim fratribus nominatim vocatus, cum illic in febrim incidisset, Casinum post quatuor circiter menses revertit: ubi, præsente, ut jam diximus, pontifice, abbas electus est. Ejus electionem Stephanus IX. (id Friderico pontifici nomen) confirmavit, testatus, nullum ex multis religiosis ac spiritualibus, qui illic aderant, viris ad id muneris magis idoneum esse. Etsi porro Stephanus abbatiam retinere toto vitæ suæ tempore induxisset animum; statuit nihilo minus, ut, si Desiderius, quem Constantinopolim legatum mittere decreverat, se superstite reverteretur, abbatia illi cederet: si post obitum suum, ille ab universa congregatione abbas agnosceretur.

V. Bellum Vindocinense.

In Gallia tunc temporis acre bellum erat inter Theobaldum Blesensem, & Gaufridum Andecavorum comites, uti nos docet charta Vindocinensis archivi, in qua legitur, in illa *guerra*, ut loquuntur, quæ inter comitem Gaufridum, comitemque Tetbaldum diu duravit, multos necessitate & alimentorum inopia compulsos « sua patrimonia vendidisse; duosque ex servis Gaufridi, ob egestatem ad Blesensem « confugisse: postea vero a Vindocinensibus captos, tempore Fulconis comitis oculis orbatos, demum se suaque, apud Hulsedum sita, consensu Gaufridi & Fulconis comitum monasterio Vindocinensi contulisse anno M LVIII. post natalem Domini. Anno vero præcedente, cum Heinricus Francorum rex ad urbem Ande-

S. Nicolai fundatio confirmata.

ANN. CHR. 1057. gavam descendisset, fundationem confirmavit suburbani sancti Nicolai [a] monasterii, a Fulcone comite olim inchoati, & absoluti a Gausrido ejus filio, cujus rogatu rex hoc privilegium concessit. *Actum apud Andegavam civitatem publice, anno ab incarnatione Verbi-divini* M LVII. *indictione* X. *kalendis Martii, in monasterio sancti Albini, anno quoque regni Heinrici regis* XXVI. & quidem Aderaldo seu Arraldo abbate, cujus tempore Gausridus comes eidem monasterio portionem de sancti Nicolai episcopi reliquiis, quas *Haiuricus Alamanniæ imperator ob præclaram strenuitatis ejus famam, & servitia multa ab eo sibi honeste impensa, inter alia munera* ipsi dederat, concessit, ut scribit Johelus, sancti Petri ad Culturam apud Cenomannos monachus, in libello de miraculis sancti Nicolai, quem Natali abbati undecimo sæculo exeunte nuncupavit. Per id temporis Gaufridus comes jus [b] naviculæ absque portorio per Ligerim & Meduanam ad transportanda monachis sancti Nicolai necessaria concessit: cujus concessionis testes sunt Grecia comitissa, duoque ejus filii, Giraldus & Reginaldus, & alii. Grecia Gausridi secunda uxor erat, ut jam diximus, Berlaïo primum nupta, quam Gausridus, dimissa priori conjuge Agnete, sibi copulaverat.

a *Epitome S. Nic. p.* 9.

b *ibid. p.* 14.

VI. Haimonis homiliarium carissime emtum.

De hoc divortio fit mentio in quadam epistola cujusdam monachi ad Odericum abbatem, qui monachum illum de homiliario Haimonis percontatus fuerat. Hæc epistola, tametsi in speciem non magni momenti, hic referenda videtur, ex qua nimirum intelligitur, quanti tunc temporis constarent libri, quantique hoc homiliarium haberetur. sic autem habet illa epistola.

Domno suo abbati O. frater R. orationes in Christo. Pater carissime, scire vos volumus, quod codicem, de quo audivistis, pretio magno a Martino, qui est modo præsul, comitissa emit. Una vice libri causa centum oves illi dedit: altera vice causa ipsius libri unum modium frumenti, & alterum sigalis, & tertium de milio. Iterum hac eadem causa centum oves: altera vice quasdam pelles martirinas. Cumque separavit se a comite, quatuor libratas, ovium emendi causa, ab illa accepit. Postquam autem requisivit denarios, ille conqueri cœpit de libro. Illa statim dimisit illi, quod sibi debebat.

Martinus ille præsul capellanus fuerat Gaufridi comitis & Agnetis, postmodum episcopus Trecorensis, ut superius vidimus ex quadam charta eorumdem, quam *scripsit Martinus, tunc capellanus, postea Treguerensis episcopus.*

S. Albino Duristalli ecclesiæ datæ.

Alia fuit Agnes, uxor primum Hucberti militis de Duristallo, postea Rainaldi militis, quæ *fragilitates primi viri* sui redimere cupiens, ut jam dixi, ecclesias Duristalli * apud Andecavos, unam parochialem, alteram canonicalem, & quædam alia monachis sancti Albini tradidit pro anima [c] Hucberti viri sui, quem iidem mo-„ nachi honorificentissime sepelierant. Id factum nutu & auctoritate comitis Gau-„ fridi & Eusebii episcopi Andegavensis, cum voluntate & assensu secundi mariti „ sui Rainaldi, necnon filiorum suorum Gaufridi & Hucberti, quos ex priori matrimonio genuerat. Annuere Guillelmus de Monte-sorello, de cujus casamento erant res donatæ; & Hugo ipsius Agnetis pater, de Campania dictus. Testes Gaufridus comes, Ivo episcopus Sagiensis, & alii. Has porro ecclesias Hucbertus ipse, adhuc vivens, Theoderico sancti Albini abbati prius se daturum promiserat, si canonicos, non canonice illic viventes, inde extrudere posset. Ejusdem Agnetis ex secundo marito filia erat Hersendis, prima præposita Fontis-Ebraldi.

* *Durial.*

c *Menage Sabl. p.* 125.

VII. Gurloësius abbas obit.

In superioribus [d] actum est de origine Kemperlegiensis in Armorica monasterii, cujus primus abbas Gurloësius, vir sanctus, hoc anno decessisse memoratur, postquam annis viginti-quinque monasterium rexisset. Ejus obitus in chronico [e] ejusdem loci consignatur ad annum M LVII. his verbis: *Transitus sancti Guorloësii abbatis monasterii sanctæ Crucis Kemperlegiensis.* Post annos sexdecim corpus [f] e tumulo levatum est, curante Benedicto abbate, Hoëlis comitis fratre, qui Gurloësii canonizationem ab Urbano II. efflagitavit, ut suo loco videbimus. Sancti Gurloësii cultus in Armoricanis ecclesiis receptus est, maxime in Kemperlegiensi monasterio, ubi ejus tumulus a terra eminens in sacello peculiari cernitur: reliquiæ vero in theca asservantur. Biennio ante eum e vita migraverat Eliseus abbas cœnobii *sancti Guengaloëi* [g] seu Winwaloëi, id est Landvenecensis, cui Rilla abbas suffectus est ad usque annum M LXXXV. quo vivere desiit. Ad Gurloësii successores quod attinet, proximus ejus successor fuit Johannes, quem sanctum vocat Gur-

d *lib.* 56. *n.* 62.

e *Baluz. miscell. to.* 1. *p.* 522.

f *ibid. p.* 523.

Landvenecenses & Kemperlegii abbates.

g *ibid.*

hedenus ejusdem loci sæculo XI. monachus, qui regiminis annos duodecim ei tribuit. Post hunc Vitalis abbas ad novem annos: cui successit Vingomarus, seu, ut alii legunt, Jungomarius ad tres annos: quem excepit Benedictus ex monacho Landvenecensi per annos quinquaginta-duos, qui factus postmodum episcopus Namnetensis, abbatiam simul cum episcopatu retinuit. De Kemperlegiensibus & Rotbonensibus abbatibus legendum scriptum Gurhedeni monachi, referendum in Appendice tomi quinti.

VIII. Theodericus abbas Uticensis Jerusalem pergit.

Non diu tenuit apud Uticenses pax & concordia, quam Maurilius Rotomagensis archipræsul una cum Hugone Lexoviensi episcopo, Ansfrido Pratellensi abbate & Lanfranco anno superiori reformaverat. nam Rodbertus prior, ut erat turbulenti & procacis ingenii, Theodericum abbatem exagitare, fratrumque animos perturbare perseveravit. Quapropter videns piissimus abbas se nihil proficere sive apud Uticum, sive apud Sagium, ubi cellam sancti Martini exstruere cœperat; sepulcrum Domini pro more illorum temporum adire decrevit. Itaque ex urbe Sagio Uticum IV. kal. Septembris reversus, consilium hac de re suum fratribus exposuit, atque, impertita omnibus absolutione & benedictione, eos Deo commendavit. Inde Lexovium petiit, & Hugoni episcopo, cui acceptissimus erat, pastoralem curam resignavit. Mox iter illud aggreditur, comitantibus Herberto Uticensi monacho, & Willelmo, cognomine Bona-anima: quibus quidam Bajoariæ episcopus se adjunxit. Cum ad Cyprum insulam pervenissent, excepto Herberto, qui Laodiciæ remanserat, sancti Nicolai abbatiam, quæ in litore maris posita erat, adiere; ubi, oratione facta cum alii recessissent, solus in ecclesia remansit Theodericus, ibique mortuus est anno sequenti.

IX. Lescelinæ comitissæ obitus.

Obiit hoc anno vel insequenti Lescelina comitissa, Willelmi Augensis conjux, quæ, viro suo mortuo, Divense sanctæ Mariæ cœnobium exstruxerat: ubi honorifice sepulta est, apposito a posteris ad ejus tumulum hoc epitaphio: *Hic jacet illustris & potens domina Lescelina, quondam sancti Petri supra Divam comitissa, hujusce venerabilis monasterii fundatrix devotissima, quæ obiit anno Domini* M LVII. *Ejus animæ det solamen cæli conditor, amen.* In necrologio monasterii notatur ejus obitus VII. kal. Februarii, qui pro duplici calculo ad annum M LVII. vel insequentem referri potest. Eidem comitissæ superstes fuit Ainardus primus illius loci abbas.

X. Heinrici diploma pro S. Maria Suessionensi.

Suessionicam urbem obsidebat tunc temporis Heinricus rex Francorum, seditiosos debellaturus, qui multas vexationes ecclesiis & incolis inferebant. Id vero discimus ex diplomate ab eodem rege concesso beatæ Mariæ Suessionensi parthenoni, cui tunc Ermengardis de Mortuo-mari, filia Gaufridi de Acëio, præsidebat. Jam quintus annus erat, ex quo illius urbis ecclesiam regebat Heddo episcopus, qui rogatu Ermengardis abbatissæ sex altaria seu parochias rusticanas eidem parthenoni impertiit, ita ut, mortuo earum rectore vel deposito, successori a sanctimonialibus nominato episcopus *personaticum* seu locum vacantem gratis & absque ulla pecunia traderet: idque a rege confirmari curavit in ecclesia sancti Michaëlis, dominica quinta post pascha. Actum V. nonas Maii Suessionis, anno incarnati Verbi M LVII. Heinrici regis anno XXVII. episcopatus autem Heddonis anno quinto, *mortuis eodem anno Rainaldo comite, & ejus filio Widone, & obsessa turre Suessionensi ab Henrico rege.* Id factum ab Heddone episcopo in præsentia coëpiscoporum suorum, Balduini scilicet Noviomensis, & Elinandi Laudunensis, atque Gerardi abbatis sancti Medardi, & multorum clericorum & monachorum; necnon Roberti filii comitis Ingelramni, Hugonis pincernæ regum, Balduini fratris ejusdem, Goffridi comitis de Britannia, Valterii pincernæ regis, & aliorum, qui signa sua his litteris apposuerunt, editis ad calcem historiæ beatæ Mariæ Suessionensis. Non diu supervixit Ermengardis abbatissa, cujus obitus signatur XII. kal. Junii. Huic successit Ogiva, de qua inferius. Gerardus sancti Medardi abbas, hic laudatus, suffectus erat in locum Rainaldi abbatis paullo ante [a] exauctorati; idemque coronationi Philippi primi post biennium interfuit.

[a] V. lib. 59. n. 67.

XI. Waleranno abbati montis S. Q. succedit Godefridus.

Hic annus supremus fuit Waleranni [b] abbatis Montis-sancti-Quintini prope Peronam, eo nomine secundi, qui Romam pergens, in itinere obiit, & in Romano sepultus est monasterio, eo scilicet, quod sanctus Romanus, Lupicini frater, in pago Waldensi, diœcesi Aventicensi seu Lausanensi, olim exstruxerat. De hoc Wale-

[b] V. lib. 58. n. 100.

ANN. CHR. 1057.

ranno ita rubeis ſeriptum litteris in necrologio legitur kalendis Decembris : *Obiit domnus abbas Walerannus , hujus eccleſiæ ſapientiſſimus ordinator , & a fundamentis ædificator. Ordinatus eſt milleſimo quadrageſimo Chriſti anno. v. idus Februarii : qui , dum Romam peteret , obiit , & apud Romanum monaſterium ſepelitur anno ſuæ prælationis decimo-octavo.* tum additur :

Tertius hic intus abbas fuit hic Gualerannus.

Ei ſucceſſit vir pius Godefridus, ſancti Agerici apud Virdunum monachus, & morum integritate, & generis nobilitate clarus, patruus Idæ, filiæ Alberti nobilis comitis Namucenſis, quæ Euſtachio Bolonienſi comiti nupta, Godefridum & Balduinum, itineris Jeroſolymitani duces, procreavit, ut Nicolaus [a] monachus tradit in libro primo de vita ſancti Godefridi Ambianenſis epiſcopi : quem ejus parentibus Godefridus abbas precibus ſuis apud Deum obtinuit , eique ſacro fonte abluto nomen ſuum impoſuit , & monaſticæ vitæ rudimenta tradidit. Ea tempeſtate ſancti Quintini de Monte cœnobium religione quam maxime florebat , in primis Godefrido abbate , cujus tempore monachorum cœtus merito & numero valde auctus eſt , teſte [b] eodem Nicolao. Inter omnes ille optimus pater , quodam modo ſuæ dignitatis oblitus, ſe ut minimum omnium exhibebat, eos admonere ſolitus, ut ſæpe in memoriam revocarent , cujus rei cauſa ad monaſterium veniſſent, quo tenderent , & qua irent. Ad hæc ut nihil peculii retinerent, voluntatem propriam frangerent ; puritati cordis, oris veritati, corporis munditiæ ſemper ſtuderent ; denique ut caritatis vinculo colligati, adverſus dæmonis inſidias & artes conjunctis viribus ſtrenue decertarent. Ægrotos incredibili animi commiſeratione proſequebatur , ita ut propemodum eadem cum illis pati videretur. Eorum ſalutis & ſanitatis inſtaurandæ cauſa nullis parcebat ſumtibus, immo nec ſibi ipſi, ubi exigeret neceſſitas. Denique omnibus omnia factus erat , ut omnes Chriſto lucrifaceret. Nihilo minus tamen ut bonis benignum, ita improbis ſeverum & rigidum ſe exhibebat. Noverat enim quid naturæ , quid vitiis deberetur.

a Nicol. lib. 1. c. 2.
b ibid. c. 22.

ANN. CHR. 1058.

XII. Stephanus papa Caſino theſaurum reſtituit.

CUm Stephanus papa Romam reverſus eſſet, Caſinenſi præpoſito [c] mandavit , ut ad ſe univerſum illius eccleſiæ theſaurum ipſe deferret, pollicitus, ſe longe plura & potiora illuc remiſſurum. Hoc mandato mæſti Caſinates , viſo cujuſdam bonæ converſationis novitii , Leonis nomine, tantiſper recreati ſunt, qui, cum poſt nocturnam ſynaxim orandi gratia in eccleſia reſtitiſſet, ſomno correptus, ſibi viſus eſt quemdam venerabili canitie monachum , (ſanctus Benedictus is erat) qui theſauri reſtitutionem brevi faciendam prænuntiavit. quod novitius ille, *accepta a priore loquendi licentia* , fratribus retulit. Mox obtemperatum pontifici , & ad eum theſaurus Romam perlatus : qui , audita novitii viſione, theſaurum Caſinatibus reſtitui juſſit , una excepta icone , quam ipſe Conſtantinopoli attulerat.

c Chron. Caſin. lib. 3. c. 99.

XIII. Florentiæ moritur.

Poſt hæc Stephanus, antequam Roma diſcederet, Florentiam profecturus, quaſi mortem proximam præſagiret , epiſcopos, clerum, populumque convocavit , eiſque ſub gravi interminatione præcepit , ut , ſi antequam Hildebrandus ab imperatrice legatus rediret, ſe mori contingeret , in ejus uſque adventum comitia differrentur , atque ex ejus demum conſilio eccleſia ordinaretur. Dehinc in Tuſciam pergens , non multo poſt Florentiæ ſubito languore correptus occubuit IV. kal. Aprilis , ubi honorifice ſepultus eſt in eccleſia cathedrali, non Luccæ, ut fallit Hugo Flaviniacenſis ; ejuſque ſepulcrum multis miraculorum ſignis illuſtratum fuiſſe tradunt Leo & Lambertus Scafnaburgenſis. Morienti adfuit Hugo Cluniacenſis abbas , cujus præſentia dæmonis infeſtationes repreſſit ; idemque funus ejus curavit. Paullo ante obitum pontifex Johannem Gualbertum Vallumbroſæ abbatem ad ſe accerſierat ; qui cum adverſam valetudinem obtendiſſet , quaſi id modeſtiæ cauſa faceret, denuo vocatus , oborta ſubitu tempeſtate cum multo imbre , in ſua ſolitudine remanere permiſſus eſt.

d ib. c. 100.

XIV. Turbæ in electione ſucceſſoris.

Stephani morte comperta , extemplo comitia , contra quam ei promiſſum fuerat, ſucceſſori ſubrogando habita ; & Tuſculanorum comitum factione intruſus Johannes epiſcopus Veliternus , Benedictus Decimus vocatus , epiſcopis & cardinalibus reclamantibus , in primis Petro-Damiani, quem Stephanus paullo ante obitum ex

eremo

eremo abstractum, Ostiensem episcopum invitum creaverat; & Humberto Silvæcandidæ episcopo, qui nequaquam Romæ remorandum ratus, cum Petro Tusculano Beneventum iter arripuit, pascha illic celebraturus. quod tamen Casini, a fratribus invitatus, celebravit. Inter ea Hildebrandus in Italiam reversus, ubi comitia contra Stephani decretum se incousulto habita comperit, Florentiæ substitit, & facto per nuntios ac litteras acriter reprehenso, Romanorum per eosdem voluntatem ac judicium exploravit. Ubi vero comitiis pecuniam & vim interfuisse cognovit, legitimum pontificem adulterino quam primum opponendum esse non dubitavit. Itaque, annuente ipso etiam Godefrido duce, Gerardum Burgundionem tertio nonas Januarias anni insequentis episcopum Florentinum nominavit, eumdemque non multo post Romanum pontificem sub Nicolai secundi nomine eligendum curavit. ANN. CHR. 1058.

XV. Desiderius abbas Casinensis confirmatur.

Interim Desiderius, Casinensis abbas designatus, injunctam sibi aliisque a Stephano papa legationem [a] ad regiam urbem executurus, tempus navigationi aptum apud Barim opperiebatur: cum nuntium de morte pontificis per suos Casinates, ipso Palmarum die accepit. Itaque, salvo conductu a Rotberto Wiscardo, Nortmannorum in Apulia duce, impetrato, salvus & incolumis sabbato-sancto sub vesperam cum sociis suis, Stephano cardinale & Mainardo, ad opidum sancti Germani pervenit, & prima luce sequentis paschalis sollemnitatis ad monasterium ascendit, ubi Humbertum Silvæ-candidæ & Petrum Tusculi episcopos, uti diximus, remoratos invenit. Omnibus in capitulum fratrum ingressis, post festivum de tanta sollemnitate sermonem Humbertus, factæ olim electionis optime conscius, Desiderium advocat, eique ab omnibus fratribus, prout a Stephano papa superiori anno præceptum fuerat, obedientiam exhiberi curat. quod omnes propensis animis præstitere: moxque Desiderium in ecclesiam deportatum in sede abbatiali, universis applaudentibus, collocarunt. Institutus itaque abbas Desiderius quot & quanta in Casinensi monasterio præstiterit, in consequentibus, saltem ex aliqua parte, referemus.

[a] ibid. lib 3. c. 10.

XVI. Petri Damiani monita ad cardinales.

Inter ea Petrus Damiani, qui ex eremo sua a Stephano papa per vim abstractus, & sub pœna excommunicationis, si resistere pergeret, episcopus Ostiensis creatus fuerat, graves ad suos collegas scripsit litteras, quibus eos ad reformandos, cum suos ipsorum, tum universæ ecclesiæ mores adhortabatur. In hac epistola, quæ [b] venerabilibus ac sanctis episcopis Lateranensis ecclesiæ cardinalibus, Romani scilicet pontificis suffraganeis, inscripta est, quales fuerint sæculi sui mores describit his verbis. *Videtis itaque, dilectissimi, quia totus mundus pronus in malum per lubrica vitiorum in præceps ruit; & quanto fini suo jam jam vicinus appropinquat, tanto graviorum super se quotidie criminum moles exaggerat. Ecclesiastici siquidem genii ubique pæne disciplina negligitur: debita sacerdotibus reverentia non præbetur: canonicæ sanctionis instituta calcantur: & soli terrenæ [cupiditati] inhianter explendæ, digna Deo cura, servitur. In federandis porro conjugiis legitimus ordo confunditur, &, ô nefas! ab eis in veritate judaice vivitur, qui superficie tenus christiano vocabulo palliantur.* Et infra: *Jam dudum plane virtutum studiis repudium dedimus, omniumque perversitatum pestes, velut impetu facto, feraliter emerserunt.* In consequentibus simoniacos in primis exagitat, refellitque eorum excusationem, qui se sola obsequia, non pecuniam *pro suscipiendis honoribus* impendisse aiebant. *Sed dic mihi*, inquit, *ô clerice quisquis es, si redemto quolibet aureo vase, vel prædio, distractor exigeret, ut, retenti apud te vice pretii, hujusmodi sibi sedulitatis impendium exhiberes; numquid non postmodum constanter assereres, te, quod acceptum est, justo pretio comparasse? non videlicet quia pecuniam persolvisti, sed quia servitium præbuisti. Nequaquam ergo sibi innocentiam spondeant, & a simoniacæ hæreseos maculis se mundos esse confidant, qui licet metalla vibrantia non appendunt, pretium tamen pro suscipiendis honoribus per subjectionis & obsequii quædam quasi talenta persolvunt.* Hæc & plura alia Petrus ad septem episcopos cardinales ecclesiæ Lateranensis.

[b] Petr. Dam. lib. 2. ep. 1.

XVII. Ad Desideriũ Casini abbatem.

Idem saluberrimis instruit monitis Desiderium Casinensem abbatem, quem recens institutum pungit [c] ac stimulat ad munus strenue & gnaviter exsequendum. In primis eum monet, ut sua ipsius errata semper ob oculos habeat, virtutes post tergum; ut non dissimulet subditorum culpas, sed, mox ut emerserint, adhibeat disciplinam: absentibus numquam detrahat, sed eos in faciem, prout res postula-

[c] id. ibid. ep. 11.

„ verit, objurget. Amet jejunium; ſacrificii ſalutaris hoſtiam frequenter offerat: ut „ dum ora ejus dæmon perſpexerit Chriſti cruore rubentia, territus contremiſcat, ac „ præſto diffugiat. In alia epiſtola [a] eumdem hortatur, ut *præſtantiſſimi monaſterii* ſibi „ commiſſi curam indefeſſe gerat: aſſentationes fugiat; orationi & contemplationi „ vacare ſtudeat. Idem Petrus [b] miracula duo in ſacroſancto miſſæ ſacrificio facta commemorat: unum de muliere zelotypa, in cujus manu particula dominici corporis media ex parte in carnem converſa viſa eſt: alterum, quod piæ recordationis Amalfitanus epiſcopus Stephano Romano pontifici, ipſo Petro præſente, retulit de ſe ipſo, quod cum aliquando inter ſacrificandum de veritate dominici corporis hæſitaret, *in ipſa confractione ſalutaris hoſtiæ rubra prorſus ac perfecta caro inter ejus manus apparuit, ita ut digitos illius cruentaret; ſicque ſacerdoti omnem ſcrupulum dubietatis auferret.* Eumdem Deſiderium *archangelum monachorum* vocat in aliis epiſtolis ſeu opuſculis, quæ ei nuncupavit. Unum eſt [c] de utilitate ſuffragiorum pro mortuis: in cujus præfatione ait, Deſiderium abbatem ipſi comminatum fuiſſe, ni quantocius Caſinum veniret, eum ſuis, ſuorumque ſuffragiis poſt mortem privatum iri. Ad hoc timere ſe ait Petrus, ne Caſinum adeundo, morte interceptus extra monaſterium moreretur. Eum tamen iſtuc poſtea profectum fuiſſe inferius videbimus. In hoc opuſculo mentionem facit Petrus fratris ſui Damiani, ex archipreſbytero facti monachi; necnon Marini alterius ejus fratris, qui aliquando, *depoſitis nudatus exuviis*, corrigia collo injecta, altari ſe beatæ Dei-genitricis, velut ſervile mancipium, tradidit; moxque ſe, quaſi ſervum malum, & violatæ caſtitatis reum, verberibus affici fecit; inſuperque quamdam pecuniæ ſummam in altaris crepidine poſuit, ut Deiparam ſibi propitiam redderet. In ſequenti ad eumdem opuſculo notantur duo monachi, qui completorium in lecto recitaverant, ubi laudatur non ſemel Adraldus abbas Bremetenſis. In alio ad eumdem opuſculo [d] cauſam affert Petrus, cur ſanctus Paulus ad dexteram, ſanctus Petrus ad ſiniſtram pingi ſolitus ſit. De ſequenti opuſculo alias.

AN. CHR. 1058.
a ibid ep. 12.
Eucharistiæ duo miracula.
b id. opuſc. 34. initio.
c id. opuſc. 33.
d id. opuſc. 51.

XVIII. Apud Remos in Gallia inſignis eſt ſancti Nicaſii baſilica, quam hoc tempore Gervaſius pontifex, a Cenomanenſi ad Remenſem eccleſiam paullo ante tranſlatus, in monaſterium convertit. Hæc, extra muros urbis olim poſita, primitus auctorem habuit Jovinum, Romanæ militiæ ſub Conſtantini M. filiis præfectum, qui eam ſanctis martyribus Agricolæ & Vitali nuncupavit. Is eſt Jovinus, cujus præclarum monumentum ibidem etiam nunc viſitur. Sepulti ſunt in eadem baſilica ſex Remorum archiepiſcopi ſanctitate conſpicui, ſcilicet Aper, Maternianus, Donatianus, Viventius, Severus, & Nicaſius martyr, qui nomen poſtmodum baſilicæ dedit. Eccleſiam *Jovinianam* vocat beatus Remigius in ſuo teſtamento, eique ſolidos tres legat. Abbatiam dixere poſteri, cui miniſtrabant aliquot clerici ſæculares: at proceſſu temporis hæc a primigenio ſtatu & ſplendore ita deflexerat, ut ruinæ proxima videretur, cum Gervaſius thronum Remenſis eccleſiæ conſcendit. Hic ſuburbanas luſtrans eccleſias, celebris baſilicæ imminentem caſum miſeratus, ejus ſarta-tecta inſtaurare, &, ſicubi corruerat, a fundamentis reſtruere cœpit anno M LVI. ut habet vetus codex, idque demum feliciter perfecit, ſancti Nicaſii reliquiis ex urbe Tornaco poſtliminio relatis, & in nova baſilica repoſitis, quam v. kal. Octobris in honorem ſanctorum Agricolæ & Nicaſii dedicavit. Principio illic quoſdam clericos collocaſſe dicitur, quos paullo poſt in ſancti Dionyſii eccleſiam, ab ſe ſimiliter inſtauratam, tranſtulerit. At breviſſimo tempore clericos illic exſtitiſſe „ conſtat ex diplomate Philippi primi, dato anno M LXVI. in quo Gervaſius refecto- „ rium, dormitorium, & cetera habitacula, ſervorum Dei uſibus neceſſaria, illi ec- „ cleſiæ ſuperaddidiſſe dicitur, *fratreſque, ſub abbate & regula ſancti Benedicti Do-* „ *mino militantes*, ibidem congregaſſe, & congruis reditibus dotaſſe. Quinam vero loci illius primi rectores fuerint, poſtea inquiremus. Non ingratum lectori fore puto, ſi hoc loco Joviniani monumenti iconem appoſuero, præmiſſo ectypo arcæ lapideæ, ſuper tumulum ſancti Nicaſii quatuor columnis in pronao antiquitus impoſitæ ad continendas ſancti Nicaſii, ejuſque ſociorum reliquias: cujus antica pars, quam hic exhibemus, antiquam ſculpturam præfert, poſtica recentiorem.

S. Nicaſii abbatia Remis.

Tumulus Iovini.

Tumulus S.ti Nicasij.

ANN. CHR. 1055.

XIX.

Sinduni cella exstructa.

Exstat in Campania Remensi Dulcumensis pagus, Dolomensis * a Frodoardo [a] dictus, sic dictus a villa Dulcomo capite illius pagi, qui a Cernaco opidulo usque ad Mosam protenditur, *Dulimensis* mendose dictus in divisione facta anno DCCCLXX. inter Carolum Calvum & Ludovicum reges fratres. In illo pago ad Axonam * vicus est haud ignobilis, Sindunum * nomine, martyrio sanctorum Oricoli, ejusque sociorum nobilitatus ac reliquiis. quas, cum locus omnino neglectus esset, Hubertus de Clari-montis castello, a furibus abstractas recuperavit, & in sui castelli » basilica per quinque annos retinuit. Hic sæpe commonitus ab Herimaro sancti Re- » migii abbate, & a Manasse de Altreio * castello, non ante acquiescere voluit, » ut prædictas reliquias suo restitueret loco: donec auctoritate Gervasii Remorum » archipræsulis ad id compulsus est. quibus restitutis, idem archiprælul eumdem lo- » cum abbatiæ sancti Remigii subjectum esse voluit, ibique quosdam collocari fra- » tres, qui divina illic officia persolverent. Hæc ex veteri instrumento, quod Marlotus [b] integrum, sed absque chronicis notis, retulit.

a *Frod. lib.* 2. *c.* 18.

* *le Dourmois.*

* *l'Aisne.*

* *Senuc.*

* *Autry.*

b *Metrop. Rem. to.* 2. *p.* 125.

Multo fusius hæc historia refertur in codice Remigiano, in quo liber de passione & miraculis sancti Oricoli, duarumque sororum ejus Oricolæ & Basilicæ continetur. Factum in pauca contrahere lubet. Tempore Philippi Francorum regis, & Gervasii archiepiscopi Remorum miles egregius, Manasses nomine, Altreii castelli dominus, toto vitæ suæ tempore vitiis innutritus, tandem resipiscens, Gervasio archiepiscopo conscientiæ suæ aperuit arcana. Confesso præsul jejunia multa in pane & aqua imponere voluit: at ille se ita jejunare non posse reposuit, in ceteris obedientem fore. Cum in hac sententia persisteret, eum interrogavit pontifex, num in confinio castelli sui ulla esset ecclesia neglecta, & divinis privata officiis. Unam esse asseruit miles, quæ olim canonicorum abbatia fuerat, ubi tria martyrum corpora absque ullo honore jacebant. Sindunensis ecclesia erat, quam in peccatorum piaculum ut Manasses restitueret, præcepit pontifex, cum eo, ut quadragesimales cibos ederet iis diebus, quibus jejunare debuisset. Pænitentiam subiit ille, effecitque apud archiepiscopum, ut Hubertum Clari-montis castelli dominum anathemate compelleret ad restituendas sancti Oricoli reliquias, quæ a duobus presbyteris Nurtmannis furto sublatæ, ab eodem Huberto interceptæ fuerant. Diu cum Huberto luctandum fuit: sed tandem expugnatus ille, sacrum depositum restituit Herimaro sancti Remigii abbati, cui Sindunensem ecclesiam a Manasse instauratam Gervasius commisit, in cellam monachorum convertendam. Primus ejus loci prior Erluinus, inter Herimari abbatis monachos nominatur *sancti Oricoli prior.* Huic forte successit Guido, cognomento Justinus, qui illic prioris officio fungebatur, cum monachus anonymus prædictum librum de passione & miraculis sancti Oricoli scriberet. Istuc secessit Rotbertus sancti Remigii abbas exauctoratus, qui librum de expeditione Jerosolymitana ibidem composuit. In illa cella olim sex erant monachi: at modo eorum vices sæculares presbyteri a priore instituti supplent, sancti Oricoli reliquiis ad sancti Remigii basilicam translatis.

XX.

Fossatensis monasterii Landricus abbas & status.

Fossatensi prope Parisios monasterio tunc præerat Landricus abbas, Rotberti [c] successor, uti discimus ex diplomate Heinrici regis, in quo legimus, Guillermum militem castri Corboili [d] a rege flagitasse, ut idem jus, quale Burchardus bonæ memoriæ comes in eodem loco habuerat, ipsi concederet. Annuit rex licet invitus, » ea lege, ut illius monasterii providentiam haberet, atque defensionem adversus ejus » hostes, qualem Burchardus tantum habuerat; & ut ipsum locum sublimare ac be- » neficiis locupletare, non vexare ei liceret. cujus rei præceptum Landrico abbati rex fieri jussit, quod Balduinus cancellarius recognovit. *Actum Parisius civitate, anno incarnati Verbi* M LVIII. *indictione* XI. *die tertio kalendarum juliarum.* Idem rex postea consuetudines de carnibus bovinis, quas ejus coqui in quibusdam Fossatensium villis exigebant, remitti jussit, annuente ejus conjuge Anna, ac filiis Philippo, Rotberto & Hugone.

c *lib.* 58. *n.* 35.

d *Hist. Paris. to.* 1. *p.* 659.

Odo monachus vitæ Burchardi comitis scriptor.

Hoc ipso anno Odo Fossatensis monachus librum de vita Burchardi comitis, ejusdem loci instauratoris, litteris mandavit, ejusque anniversarium diem cum aliis usque ad prædictum annum solemni ritu a Fossatensibus celebratum fuisse in fine libri sui testatur. Hic sine dubio est Odo monachus, quem adhuc juvenem Teulfus seu Teudulfus Britto poëta laudat in versibus suis, quibus Fossatensis scholæ pueros & adolescentes celebrat. In his prædicatur Godefridus, quem *parentela spectabilis ge-*

ANN CHR. 1058. LXV.

nerosa propago superbum non reddebat ; dein Amandus & Haimericus, quem Teudulfus compatriotam suum dicit. De Odone dubitat, utrum ioter pueros numerandus sit, an inter juveoes. Omnes vero ad castitatem studiose servandam hortatur ; ac demum ita concludit.

O Fossatenses, sint vobis mille salutes.
Hos vobis versus ego vester mitto Teulfus ;
Hos mitto vobis in veri fœdus amoris

XXI. Bellum cum Normanis.

Ad hunc etiam annum perseverabat bellum ioter Heinricum Francorum regem, & Willelmum ducem Normannorum, cujus castrum Tanerias (sic enim habet vetus codex) hoc ipso anno rex obsedit. Editi habent *Tillerias* *. quod castrum situm est ad Arvam * fluvium, in Franciæ Normanniæque confinio, comitivivæ titulo insigne, quod jam ante Heinricus sibi dedi, ac everti jusserat, sed Willelmus denuo restauraverat. In ea obsidione constitutum regem jussu Adraldi abbatis adiere duo [a] Pratenses monachi, rogaturi, ut sibi Drocarum * ecclesia, sancto Martino sacra, ad supplementum victus concederetur. quod castrum est in finibus Carnutenis. Petentibus aonuit rex, concessitque ecclesiam prædicti castri *cum omnibus consuetudinibus & justitiis illius terræ*, quæ regii juris erant, in perpetuum possidendam, cum prato, quod vulgo Pratum-episcopi vocitabatur. *Actum publice in obsidione castri, quod vocatur Tanerias, regnante Heinrico, anno* XXIX*. *regni ejus.* Post regem apposita sunt signa Imberti præsulis, Adeverti, (sic vetus codex) Mainardi, & Fulconis itidem præsulum, Theobaudi, Radulfi, Rotoldi, Willelmi, & Galeranni comitum, Ingenulfi pincernæ, & aliorum. *Actum anno dominicæ incarnationis* M LVIII. In illa sancti Martini Drocensi ecclesia facta est cella monasterii Pratensis, nunc fere ad nihilum redacta.

* Tilliers. * l'Aure.

S. Germano Drocarum ecclesia data. * Dreux

a Hist. Paris. to. 1. p. 656.

* f. XXVII. vel XXVIII.

XXII. Fiscamni ordinationes factæ.

Tunc id contigisse puto, quod in quodam codice cellæ sancti Gabrielis Fiscamno subjectæ legimus, duos episcopos, scilicet Letzelinum Parisiensem, & Fulconem Ambianensem, ab Heinrico rege missos fuisse ad Willelmum tunc comitem, postea regem, ad pacem inter eos componendam. *Tuncque in ipso sacratissima resurrectionis die supra dictus Letzelinus episcopus, volente & petente Johanne abbate Fiscamni, publicas missas fecit, atque inter sacra missarum sollemnia quosdam ex monachis presbyteros ordinavit. Et forte tunc Maurilius archiepiscopus aberat : neque tamen super his ordinationibus requisitus fuerat.* Consimilia ordinationum ibidem factarum exempla superius ex eodem codice retulimus. Idem est hic Letzelinus episcopus cum Imberto præsule, qui præmissis litteris cum Fulcone Ambianensi subscripsit, Hezelinus, Hescelinus, & Enzelinus [b] alias dictus, ut jam in superioribus vidimus. In prædicto codice, in ipsius Maurilii diebus Willelmus Ebroïcensis episcopus Fiscamnum adiisse dicitur, ab eodem Johanne abbate invitatus, & in ipso paschali sabbato presbyterorum ordinationes fecisse, inter quos ordinati fuerunt Hugo, postea prior ejusdem monasterii, & Hunfredus sanctæ Mariæ de Vatto. Tempore vero Johannis archiepiscopi semel & iterum Ebroïcas missi dicuntur a Johanne abbate monachi, quos Balduinus tunc episcopus, inconsulto Rotomagensi archiepiscopo ordinavit. Eodem abbate Johanne, corpus sancti Taurini Ebroïcensis episcopi Fiscamnum traoslatum est.

b ibid. p. 642.

XXIII. Theodericus Uticensis abbas obit.

Cum anno superiore Theodericus [c] Uticensis abbas Jerosolymitanum iter aggressus, ad insulam Cyprum cum sociis pervenisset, ibique in litore maris sancti Nicolai Myræorum archipræsulis abbatiam invenisset ; in ejus ecclesiam ingressus, ferventissimis precibus cum multis lacrymis vacavit. tumque senio ac tædio maris, aliisque fractus incommodis, in illa ecclesia resedit. Causam rei percontanti episcopo Bajoario, ipsius peregrinationis socio, respondit, terrestrem Jerusalem se quidem adire principio constituisse : at, Deo secus ordioante, ut certe corporis admonebat infirmitas, cælestem potius Jerusalem brevi sibi adeundam. Ad hæc episcopus ait, se hospitium ipsi mox procuraturum, dum illic tantisper quiesceret. Inde hospitii quærendi causa cum recessisset episcopus, Theodericus ad altare accedit, ibique prostratus Deum precatur : tum, vestibus honeste compositis, reclinato capite super marmoreum altaris gradum, kalendis Augusti feliciter obdormivit in Domino. Præsul defuncto exsequias cum clericis suis persolvit, eique sepulturam

c sup. n. 7.

ANN. CHR. 1058.

ante portas ecclesiæ parari jussit. Verum cum corpus eo deferre voluerunt, illud ita aggravatum est, ut a loco, ubi obierat, moveri non potuerit. quod nutu Dei factum ratus episcopus ad manifestandam viri Dei sanctitatem, sepulcrum ei juxta altare aperiri præcepit: nulloque negotio cadaver eo illatum est. Illic multi, febribus, aliisque incommodis divexati, sanitatem recepisse memorantur. Ejus epitaphium Ordericus Uticensis monachus composuit, in quo ait, Theodericum annis tricenis monasticæ vitæ rigorem tolerasse, octo annis patris seu abbatis gessisse officium, complura volumina propria manu scripsisse; ac demum, cum Jerosolymam pergeret, in Cypro insula vitæ finem tumulumque recepisse. Legimus anonymi monachi rythmum de eo lugubrem, in quo nihil observatu dignum deprehenditur.

Rodulfus item S. Michaëlis abbas.

In eodem itinere Radulfus seu Rodulfus abbas sancti-Michaëlis-de-Monte Jerosolymis obiisse dicitur XII. kal. Augusti, dum reditum in patriam pararet, ibique in porticu ecclesiæ sepultus fuisse. Ei post biennium suffectus Ranulfus, qui eo absente monasterium rexerat.

XXIV. Vindocino factæ donationes.

Post mortem Willelmi Aquitaniæ ducis & Pictavorum comitis, eo nomine sexti, successit in fratris honores Guido, tunc primum dictus Gaufridus, qui cum matre sua Agnete Vindocinensibus donavit, quidquid juris in terra Avalliæ habebat. Sic enim legimus in veteri notitia monasterii. *Comes Pictavis Guido, primum tunc temporis dictus Gaufridus, & ejus mater comitissa Agnes, dederunt sanctæ Trinitati, quidquid juris vel consuetudinis habebant in terra Avallia. Unde testes sunt Gaufridus de Leziaco*, &c. Alii alia in eodem loco Vindocinensibus contulere. Non prætermittenda una, tametsi minoris momenti, donatio, hoc anno eisdem facta ab Archimbaldo Vindocini præposito, scilicet cujusdam *masura*, ut vocant, proximæ rivo aquæ, quæ vulgo *Coturnosa* vocatur. quæ donatio *primum facta est in locutorio, quod est juxta præscriptorum capitulum monachorum*: unde ipse Archimbaldus donum ab se factum *super altare sanctæ Trinitatis portavit, præsentibus fidelibus personis, Landrico scilicet ipsius Archimbaldi milite, & domno abbate Odrico, cum domno Vitali monacho. Secundo autem fecit hanc ipsam donationem jam dictus Archimbaldus in curia Fulconis Vindocinensis comitis, in Gallis regnante Heinrico, Roberti regis filio, anno regni sui* XXVII. *& Gaufrido Fulconis filio Andegavensibus præsidente, Guillelmo etiam Pictavorum comite noviter defuncto, fratreque suo Guidone, jam in comitatu sublimato.*

a Besly comit. p. 441.

Idem Guido Burguliensi [a] monasterio injustas quasdam consuetudines remisit, quas ipsius frater quibusdam illius monasterii villis imposuerat. Ejus litteris apposita sunt signa ipsius Widonis, Agnetis comitissæ suæ matris, Mathildæ comitissæ uxoris, Isemberii episcopi Pictavensis, Gauderamni Malliacensis abbatis, & Aimerici abbatis Burguliensis.

XXV. Emma vicecomitissa sepulta apud S. Sergium.

b Martene Miscell. to. 1. part. 2. p. 27.

In veteri codice Sergiano Emma Cenomannensium vicecomitissa, Radulfi vicecomitis conjux, neptis Hucberti Andecavensis quondam episcopi, hoc anno [b] pridie idus Septembris obiisse dicitur, atque apud Andecavos in monasterio sanctorum Sergii & Bacchi per domnum Gervasium Cenomannensem episcopum, & venerabilem religiosumque virum domnum Fredericum, abbatem monasterii beati Florentii Salmurensis, & domnum Wlgrinum abbatem sancti Sergii, postea episcopum Cenomannensem, sepulta fuisse ob amorem parentum suorum, Stephani & Adebergæ, qui & ipsi in cœmeterio prædicti monasterii sancti Sergii humati jacent. Et ita quidem legitur in veteri codice Sergiano. at mendum irrepsisse constat in hunc locum, siquidem ante annos ferme tres Gervasius ad sedem Remensem evectus fuerat, Wlgrinus vero ad Cenomannensem. An autem annus M XLVIII. hic reponendus sit, aliis examinandum relinquo. Radulfus vicecomes sancto Sergio pro sepultura conjugis suæ dimidiam curtem & dimidiam ecclesiam sancti Remigii in pago Metallico, quam Rainaldus episcopus olim sancto Sergio contulerat, auctoritate Eusebii episcopi restituisse traditur, testibus Theoderico abbate sancti Albini, Adalardo de Castro-Gunterii, Tescelino de Monte-rebelli, aliisque.

XXVI. S. Lewinæ translatio Bergas.

Ad res Belgicas quod attinet, sanctæ Lewinæ virginis & martyris reliquiæ ex insula Britannia, & quidem ex quodam sancti Andreæ monasterio, Bergas ad sancti Winnoci monasterium a Balgero monacho translatæ sunt, illucque hoc anno advectæ VI. kalendas Julii, Balduino-Pio Flandriam regente, sub Drogone Taruannensi episcopo, Bergensi monasterio præsidente Rumoldo abbate, præsente Bovone episcopo, ætate & moribus venerabili, qui *ab oriente* profectus, Bergis tunc forte

ANN. CHR. 1058.

morabatur. De hac sanctæ Lewinæ translatione, atque consecutis subinde miraculis libros duos scripsit Drogo presbyter & monachus, eosque Rumoldo abbati nuncupavit. Idem libellum de miraculis sancti Winoci composuit, in quo mentionem facit de prædicto bovone episcopo, qui *e Saxonia* Bergas venerat, secumque retulerat sancti Winnoci quasdam reliquias ad urbem Hammaburgum, ubi ejus hospitium erat. Eo cum aliquando divertisset Drogo monachus ejus rei scriptor, ex Danemarchia revertens, perhumane exceptus est. Falluntur qui hunc Drogonem monachum cum Drogone Taruannensi episcopo confundunt. Rumoldo abbati post annos decem successit Ermengerus, qui ab æmulis injuste ejectus, locum fecit Manassæ, Roberti Frisonis Flandriæ comitis cognato, cui Gregorius VII. episcopalia insignia concessit. Hunc excepit Ingelbertus, Balduini-Barbati Flandriæ comitis nepos: cui suffectus ad biennium prædictus Ermengerus, antea immerito expulsus, successorem sortitus Hermetem, instauratorem disciplinæ regularis. Hoc ipso anno e vivis abiit kalendis Aprilis Wichardus Gandæ seu sancti Bavonis abbas, cujus epitaphium Sanderus refert. Post eum Everlinus locum rexit, & post annos decem Folcardus.

Winnoci & Gandæ abbates.

XXVII. Aldredi episcopi Wigorniæ facta.

In Anglia Aldredus Wigorniæ episcopus Wolstanum ejusdem urbis monachum præfecit Glocestrensi monasterio, cujus novam ecclesiam a fundamentis exstruxit, & in honorem beati Petri apostolorum principis hoc anno [a] consecravit. Idem monastico habitu induit Oddonem Agelwinum comitem in extremis, ecclesiarum & pauperum amatorem, virginitatis custodem, qui in Persorensi monasterio honorifice sepultus est, testante Rogerio Hovedeno. Longe diversum fuit factum Siwardi eodem tempore comitis, qui, cum ex profluvio ventris mortem sibi imminere sentiret: Quantus pudor, inquit, me tot in bellis mori non potuisse, ut vaccarum morti cum dedecore reservarer! Tum se lorica indui, gladio præcingi, & galea caput contegi jussit, scutum in læva, securim auratam in dextra accepit: sicque armatus militariter spiritum exhalavit, ut ex Henrico Huntindoniensi discimus, qui ejus obitum ad annum regis Edwardi quartum-decimum refert. Postmodum Aldredus, Wiltoniensis ecclesiæ dimisso præsulatu, qui ipsi commissus fuerat, per Hungariam profectus est Jerosolymam, in reditu creatus archiepiscopus Cantuariensis. Wolstanus abbas idem iter aggressus, in illa peregrinatione pie decessit.

a Monast. Anglic to. 1. p. 342.

Anglicani episcopi e nostris.

Hoc eodem anno Siwardus [b] Certeseïæ abbas in Roffensi ecclesia episcopus consecratur: cujus tempore maxime inops & pæne vacua illa ecclesia, vix quatuor canonicos sustentare valebat. Siwardo post annos septem subrogatus a Lanfranco Arnustus Becci monachus, post dimidium annum successorem habuit Gundulfum itidem monachum, sub quo res ecclesiæ plurimum auctæ, & monachi facti amplius quinquaginta, regulæ amantes, & omnibus affatim instructi, testante Willelmo Malmesburiensi. Eodem tempore Egelricus Cantuariensis monachus orientalium Saxonum ecclesiam post Heccam regendam suscepit ab anno M LVII.

b Angl. Sac. to. 1. p. 342.

XXVIII. Paternus monachus igne combustus.

In Saxonia, urbs Patherbrunna incendio consumta est *cum duobus monasteriis*, ut loquitur Marianus, id est ecclesia cathedrali & monasterio Abdinchofensi, quod a sancto Meinwerco episcopo conditum diximus. Erat in illo monasterio reclusus quidam, Paternus nomine, genere Scottus, qui, flamma per omnes officinas grassante, rogatus ut e cella reclusionis egrederetur; martyrii desiderio obstinate in ea perstitit, & communi incendio, quod ipse prædixerat, involvi maluit, quam exire. Horum testis est Marianus, & ipse Scottus, qui feria secunda post pascha insequente ex urbe Colonia Fuldam proficiscens, ubi recludi statuerat, Patherbrunnam adiit, & super mattam, super quam Paternus combustus fuerat, preces fudit, certus de ejus martyrio & sanctitate, cui necdum ecclesia suffragium dedit. Factum illud excusare potest sola concepti de perpetua reclusione voti religio: an vero probabile, Deus novit. Simile quid accidit in parthenone Marciniacensi, ut suo loco [c] videbimus. Patherbrunnense hoc incendium accidisse ait Marianus feria sexta ante Palmas, id est IV. idus Aprilis: at Vaticanus codex præfert *idibus Aprilis*; quo die Paterni obitus notatur in necrologio Abdinchofensi. Forte hoc incendium quatriduo perseveravit. Rem narrat tacito Paterni nomine Petrus [d] Damiani, aitque, se eam rescivisse a religioso quodam Pisanæ diœcesis abbate, qui singularia quædam retulit, nempe opidanos ab illo servo Dei, sanctæ conversationis viro, qui futurum

c inf. n. 89.

d Petr. Dam. opusc. 20. c. 6.

ANN. CHR. 1058.

incendium præviderat, ante dies triginta admonitos, ut pœnitentia Deum flecterent, servi Dei oraculum, quasi anilia deliria, nihili fecisse; at monachos ejus persuasione sua omnia in tutum locum comportasse. In his Petro-Damiani permirum videtur, quod is, qui perituræ urbis excidium cælitus prænoscere meruit, semetipsum flammis simul atrocibus exurendum ignoraverit. Erat tunc illius urbis episcopus Imadus, qui suæ ecclesiæ instaurationem ingentibus animis aggressus, intra decennium absolvit; idemque Abdinchofensium monachorum, quibus tunc Eilbertus abbas præerat, inopiam liberaliter de suo supplevit. Litteris [a] v. nonas Octobris ea de re hoc anno datis subscripsit Tammo abbas cœnobii Halmwardeshusensis.

a Annal. Paderborn.

XXIX. Hildebrandus legatus in Germania.

Eodem anno in festo sancti Johannis apostoli consecratus est Gundekarus Eistetensis episcopus in loco Turingiæ dicto Poleda, cui Hildebrandus sanctæ Romanæ ecclesiæ subdiaconus cum Heinrico imperatore & Agnete augusta interfuisse dicitur. Lambertus suffragatur, testatus, regem Merseburgi natalem Domini celebrasse, ibique adfuisse, inter alios regni principes, etiam Hildebrandum abbatem de sancto Paulo, mandata deferentem ab sede apostolica, virum & eloquentia, & sacrarum litterarum eruditione valde admirandum. quænam fuerint illa sedis apostolicæ mandata, incertum est.

XXX. Lambertus Hersfeldiæ monachus.

Idem Lambertus hoc anno subiit Hersfeldense monasterium, adductus fama & religione Meginheri abbatis, a quo monasticam vestem suscepit. sic enim de se ipse testatum reliquit. *Ego Lambertus, vulgatam toto orbe abbatis Meginheri placitam Deo conversationem æmulatus, rei familiaris curam, ne in via Dei prægravarer, abjeci, sanctamque vestem ab ejus sanctissimis manibus idibus Martiis, heu nimium impar tali armatura, suscepi.* Jam tum adultus erat, cum illuc se recepit: ut ex eo intelligimus, quod ipsomet anno ad sacerdotium promotus est in jejunio autumnali a Liutpoldo Moguntino archiepiscopo apud Scafnaburgum sive Ascbaffenburgum, ut Serarius ex veteri codice emendat; forte patriam suam, unde Scafnaburgensis cognomen ipsi inditum; statimque iter Jerosolymitanum aggressus est zelo Dei, sed utinam, ait ille, secundum scientiam. nempe quod id susceptum absque permissu & benedictione abbatis.

XXXI. Fuldæ & Corbeiæ abbates.

Idem subdit, Ecbertum, qui & Eppo, abbatem Fuldensem xv. kalendas Decembris obiisse, eique Sigefridum ejusdem cœnobii monachum successisse, qui anno insequenti Liutpoldo archiepiscopo in sede Moguntina suffectus est. Tunc etiam Arnoldus Spirensis episcopus & abbas Corbeiæ-novæ & Laureshami, Corbeiæ regimen abdicavit: cujus loco electus Saracho seu Saricho abbas, ejusdem loci cœnobita, collapsa & combusta monasterii ædificia instauravit, multa subinde passus ab Adelberto Hammaburgensi archiepiscopo, cui rex monasterium cum omnibus rebus suis tradidit. Ejusdem tempore Albertus Homborgensis Corbeiæ bibliothecam auxit & ornavit, ut hos docent ejus loci annales.

Bantium monasterium & Abusium. * Banz.

Inter monasteria Fuldensi abbatiæ subjecta censetur à Browero Bantium * sancti Dionysii, in Francia orientali positum ad Mœni fluvii dextram ripam, cujus primordia Bruschius non male tribuit Alberadæ, Hermanni marchionis Vohenburgensis matronæ; sed in eo fallitur, & cum eo Stengelius, quod ejus originem ad annum M LXXI. summovent. nam ante annos saltem tredecim illud exstitisse probat vetus scriptura a Browero [b] relata, ubi agitur de conventu principum, qui hoc anno, indictione XI. mense Julio in orientali Francia, in comitatu Gerwini comitis factus est *de pace facienda, & sedanda latronum tyrannide:* ubi *convenere etiam venerabilis abbas Fuldensis, Ecbertus nomine, & quædam matrona comitissa Albrat, & quamplures nobiles, comites ac judices: in quo conventu, in conspectu omnium qui aderant, eadem matrona tradidit Deo & sancto Bonifacio martyri quoddam monasterium in Banze constructum, pro remedio animæ suæ, & defuncti mariti sui ac filiorum requie. Hoc tantum a prædicto abbate præfata matrona expetiit, ut in eodem monasterio secundum regulam sancti Benedicti monachos institueret, ceteraque regulæ congruentia aptaret* &c. Ex quibus intelligitur, incertum esse, quod Stengelius scribit, Bantium initio utriusque sexus fuisse. Saltem id certum, illud monasterium, postea vastatum & collapsum, tandemque a sancto Ottone Babenbergensi episcopo octavo instauratum, solis monachis cessisse, uti etiam perstat etiam nunc. Eadem Alberada aliud cœnobium puellarum supra Herbipolim in sinistra Alteni ripa ædificavit,

b Antiq. Fuld. p. 144.

ædificavit, Heydinsfeldense dictum, ubi filius ejus Conradus & filia, a quodam nobili viro rapta, quiescere dicuntur.

ANN. CHR. 1058.

Sub idem tempus conditum legitur Abusium Ordinis nostri cœnobium ad Wernicum amnem in Rhiesa: cujus auctores fuere Ernestus comes, ejusque sororius Hartmannus. Non confundendum hoc monasterium cum alio cognomini, quod sæculo insequente in Suevia exstructum est.

Abusium monasterium.

ANN. CHR. 1059.

XXXII.

Nicolai papæ II. gesta.

a *Orderic.* p. 456.

Desiderius fit cardinalis.

b *Chron. Casin.* lib. 3. c. 13.

INeunte anno post millesimum quinquagesimo-nono, Hildebrandus, ut jam dixi Gerardum Burgundionem Florentiæ episcopum creari curavit, moxque cum eo Romam perrexit. Illic Gerardus a clero & populo in sede apostolica, eodem Hildebrando in primis agente, constitutus, Nicolai secundi nomen assumsit, quem primum e Francis pontificem Ordericus[a] falso opinatus est. Tum Sutrii concilium celebratum, in quo Benedictus pseudo-pontifex exauctoratus. Inde ad Picenum agrum profecturus Nicolaus, Desiderio Casinati injunxit, ut sibi quam primum occurreret. Ille vero dominica prima[b] quadragesimæ Casino progressus, in Farfensi monasterio papæ se se adjunxit, simulque cum eo Anximum profectus, ibidem secundo quadragesimæ sabbato, id est pridie nonas Martii, cardinalis presbyter tituli sanctæ Cæciliæ trans Tiberim creatur, & sequenti dominica abbas consecratur ab ipso pontifice, qui vices ei suas per totam Campaniam, Picenum, Apuliam & Calabriam commisit. Romam dein profectus Desiderius, tituli sui possessionem iniit, indeque Casinum rediit. Paullo post in Urbem reversus jussu pontificis, pascha ibidem cum eo celebravit, interfuitque concilio Romano mense Aprili habito, in quo decretum de electione pontificis sancitum; damnatusque Berengarii error, qui fidem catholicam sollemni formula, quam Humbertus Silvæ-candidæ episcopus composuit, coram centum ac tredecim episcopis professus est, sed postea non semel perfide violavit. Peracto concilio, pontifex Casinum adiit in nativitate beati Johannis, & Desiderio secum assumto in Apuliam profectus, alterum Melphiæ habuit concilium ad componendas res Nortmannorum: ubi Richardus princeps Capuanus, monente pontifice, Desiderio abbati abbatiam sanctæ Mariæ in Calena, sitam in finibus Apuliæ inter montem Garganum & mare Adriaticum juxta castellum Besti, contulit, præceptione data kal. Septembris, anno principatus ejusdem Richardi secundo.

XXXIII. Canonicorum regula examinata.

In prædicto Romano concilio actum est de canonicis & canonicabus, viventibus ad illius normam instituti, quod in synodo Aquisgranensi anni DCCC XVII. præscriptum, atque ad id tempus in quibusdam ecclesiis in usu fuerat. Rem suggessit Hildebrandus, tunc primum creatus a pontifice archidiaconus Romanæ ecclesiæ; isque utrorumque, id est canonicorum & canonicarum, regulas in illa synodo conditas, Romano concilio examinandas proposuit, uti discimus ex veteri codice Romano, cujus hoc exordium. *Anno ab incarnatione Domini* M LIX. *indictione* XI. *kal. Maii, præsidente domno & venerabili papa Nicolao, anno primo pontificatus sui, cum cardinalibus suis, episcopis & presbyteris, considentibus quoque Dominico Gradensi patriarcha & Widone Mediolanensi, & Odelrico Beneventano, & Petro Amalfitano, & Odelrico Papiensi metropolitanis & archiepiscopis, cum suffraganeis eorum, & nonnullis aliis episcopis Tusciæ & Campaniæ, Aprutii, Apuliæ, & Marchiæ Firmanæ, astantibus quoque diaconibus in basilica sacri palatii Lateranensis, quæ agnominatur Leonina, præstantissimus vir Hildebrandus, apostolicæ sedis archidiaconi auctoritate functus, ait: Nonnulli ex clericali ordine, per Spiritum-sanctum perfectæ* «
caritatis igne inflammati, jam dudum in hac Romana urbe & in provinciis atque «
parochiis eisdem specialius pertinentibus seu cohærentibus, noscuntur communem vitam «
exemplo primitivæ ecclesiæ amplexi simul & professi, in tantum quod nihil sibi reser- «
vassent proprii, facultate sua vel distributa egenis, aut relicta propinquis, vel certe «
oblata Christi ecclesiis: quos sicut amor perfectionis artiorem vitam aggredi, & per an- «
gustam portam ingredi sancta contentione conjunxit: sic & abundantia iniquitatis suo «
frigore paulatim disjungere quærit, ut post se recedant, atque propositi semel arrepti «
apostatæ fiant: dum sint in eis, quos incauta adolescentia aut suspecta senectus revocat «
& retrahit ad præsumptionem peculiaritatis, quam suo vel parentum suorum voto reli- «
querant. Qui etiam ad maximam suæ prævaricationis defensionem assumunt aliquot «
capitula ex Regula illa, quæ dicitur canonicis hortatu Ludovici imperatoris a quo nes- «

AN. CHR. 1059. » *citur compilata. qua capitula, quia in præsentiarum habentur, placeat huic sancto*
» *vestro conventui, ut considerentur, ac demum necessaria & congrua sententia super*
» *his proferatur.... Simul quoque placeat sanctitati vestræ, ut recitetur professio illa, qua*
» *usque nunc in hac Romana urbe clerici, instar primitivæ ecclesiæ communiter victuri, se*
» *ipsos obligare sunt soliti; &, si confirmanda est, auctoritate vestra confirmetur; vel,*
» *si corrigenda, vestro judicio corrigatur.*

XXXIV. Canonicarum maxime regula improbata.

His auditis, Nicolaus papa Hildebrandi consilium probavit, jussitque proferri & examinari duos libellos, in quibus duæ illæ regulæ, canonicorum nempe & canonicarum, continebantur. Utraque ab institutione apostolica & canonica visa est aberrare, in eo maxime, quod utraque rem propriam & peculiarem utrisque indulgeat: & quod quatuor libras panis & sex potus singulis concedat. Primo quidem reprehenditur auctor prioris regulæ canonicorum, quod sententias sanctorum patrum, quæ clericis peculium denegant, ad alienum detorqueat sensum: at regula cano-
» nicarum amplius improbatur: propterea quod a tempore apostolorum usque ad
» prædictum Ludovicum imperatorem, nulli professioni sanctimonialium virginum
» vel viduarum peculium permissum sit; & quod stipendia ecclesiastica his solum-
» modo virginibus vel viduis debeantur, quæ facultates proprias aut non habuerint,
» aut reliquerint. *Et certe*, ut in illius concilii actis legitur, *hujusmodi sanctimonialium institutionem usque nunc tota Asia, Africa, simul & Europa, excepto uno minimo angulo Germaniæ, nec scivit, nec recepit: quam quotquot receperunt, a tempore præfati Ludovici recepisse comprobantur. Unde constat, ante illum sanctimoniales ubivis terrarum habuisse quam sequerentur regulam, a sanctis patribus sibi conscriptam, velut in Latina lingua a beato patre Benedicto, aliquibus dictionibus a virili sexu ad femineum translatis: quam utique in sui regni provinciis inventam nec Ludowicus mutare qualibet ratione debuit aut potuit, sine auctoritate & consensu sanctæ Romanæ & apostolicæ sedis: quia, quamvis imperator & devotus, tamen erat laïcus. sed nec monachorum quisquam: quia non est illorum novam in ecclesia proprio suo magisterio vel arbitrio regulam introducere; insuperque illi contrariam, quam beatus Gregorius testatur discretione præcipuam & sermone luculentam.*

a Baluz. Miscell. to. 5. p. 123. b ibid. p. 95.

Hujus decreti fragmentum [a] refert Gerohus præpositus Reichersspergensis ex ordine canonicorum regularium sancti Augustini in libro de corrupto ecclesiæ statu ad Eugenium III. cujus etiam decretum [b] adducit, in concilio Remensi editum contra sanctimoniales illas solutiores, quas sepultura privari jubet, *nisi vitam suam in congregationibus secundum regulam B. Benedicti, vel sancti Augustini emendent, & relictis propriis, communiter vivant.* Dein sibi objicit Gerohus ejusmodi feminas hac de re conquerentes in hunc modum. *Quid est rationis, quod nobis feminis, in claustro quolibet stabilitis & nutritis, neque tamen regulæ alicujus voto adhuc obligatis, quia votum Regulæ solemus differre usque ad lassitudinem senectutis, nunc imponitur invitis observantia regularis?* Ad quod Gerohus: *Respondeo*, inquit, *quia estis in monasterio, & nomini stipendio regulariter viventibus constituto.* Plura hac de re vide sis apud eumdem auctorem.

Ex his manifestum est, quam graviter ii allucinentur, qui cannnicarum sæcularium recentius institutum a sede apostolica approbatum fuisse comminiscuntur: quando nec ipsa canonicarum regula, quæ in synodo Aquisgranensi condita est, a pontificibus Romanis umquam approbata sit, immo a Nicolao secundo in concilio Romano maxime improbata, tametsi recentiori illo instituto longe probabilior, in quo non modo peculium canonicabus illis omnino permittitur, sed etiam facultas ineundi conjugia, quod prioribus illis non licebat. Unde non mirum, quod probi quique auctores in recentius hoc institutum tantopere invecti sint, in primis Jacobus [c] a Vitriaco, qui eas in partibus Hannoniæ & Brabantiæ, & in quibusdam Teutonicorum & Alemannorum partibus degere testatur. Ceterum quæ mox ex actis Romani concilii retulimus, innuere videntur, auctorem prædictæ regulæ canonicarum fuisse monachum.

c Jacob. à Vitr. hist. occid. c. 31.

XXXV. Canonicorum regularium regulæ & origo.

Ad regulam canonicorum quod attinet, Aquisgranensis illa regula, quæ Amalarium diaconum auctorem habet, diu in Gallicanis ecclesiis, etiam cathedralibus, observata fuit, in plerisque usque ad sæculum undecimum, de quo nunc agimus; in quibusdam ad sæculum duodecimum, ut in Remensi, in qua deficere cœpit tempore Stephani Tornacensis, qui ad communis illius vitæ observationem conti-

d Steph. Torn. ep. 41.

nuandam Remenses canonicos adhortatur. Qui illam regulam sæculo undecimo & sequenti profitebantur, id sub certa formula faciebant, cujus exemplum habemus in codice nostro Corbeiensi post illam regulam Aquisgranensem in hæc verba. *Ego frater N. sacerdos, aut clericus, vel conversus, stabilitatem corporis mei ecclesiæ beati N. promitto coram Deo & sanctis reliquiis ejusdem ecclesiæ in præsentia prælatorum domni N. & N. & ceterorum fratrum, & emendationem morum meorum, præcipue in castitate, in communione, in obedientia, secundum gratiam mihi collatam a Deo, & facultatem virium mearum.* Hæc professio communionis seu communis vitæ fiebat præmissis iisdem ferme precibus [a] ac ritibus, ut monastica, ad cujus normam fiebat etiam oblatio puerorum in illis ecclesiis. Hanc regulam profitebantur post medium sæculum undecimum canonici sancti Saturnini apud Tolosam, ut patet tum ex litteris Arnaldi Petrocoriorum episcopi, qui ecclesiam sancti Cypriani ejusdem diœcesis, præposito & clericis Tolosanæ sancti Saturnini ecclesiæ subjicit, eo pacto, ut ibi vivant *secundum institutiones beati Augustini, Gregorii & Hieronymi*, ex quorum sententiis Aquisgranensis illa regula conflata erat: tum ex charta Geraldi Cadurcensis episcopi, eisdem sancti Saturnini clericis committentis Viganensem ecclesiam, ut illic viveretur *secundum patrum decreta, id est Augustini, Hieronymi & ceterorum. Actum sub papa Gregorio, regnante Philippo, mense Junio, in festivitate beati Johannis*: quo die Hugo *Ortol*, aliique Viganenses clerici, *ante altare beatæ Mariæ de Vigano, præposito beati Saturnini professionem fecerunt, & obedientiam promiserunt.* Hæc ex archivo sancti Saturnini. ANN. CHR. 1059. a V. Append.

In ecclesia Mettensi diu servata fuit Chrodegangi episcopi regula, ex Benedictina majori ex parte conflata, cujus observatio etiam in Exoniensem Angliæ ecclesiam derivata est per Lefricum episcopum, qui apud Lotharingos alitus & edoctus, ejectis sanctimonialibus e sancti Petri monasterio, episcopatum, qui Cridiæ antea fuerat, & canonicos illic statuit, *qui, contra morem Anglorum, ad formam Lotharingorum uno triclinio comederent, uno cubiculo cubitarent*, ut ex Willelmo [b] Malmesburiensi discimus. *Transmissa est hujusmodi regula ad posteros, quamvis pro luxu temporum nonnulla jam ex parte*, inquit ille, *deciderit: habentque clerici œconomum ab episcopo constitutum, qui eis diatim necessaria victui, annuatim amictui commoda suggerat.* Itaque, excepta illa Exoniensi ecclesia, vita communis in Anglicanis ecclesiis, quæ monachorum non erant, nequaquam servabatur. b Malmesb. lib. 2. de pontif. c. 6.

Verum in Romanis ecclesiis *jam dudum*, ut Hildebrandus testis est, vita illa communis in usu erat, cum prædictum Romanum concilium habitum est; & clerici, qui eam profitebantur, nihil sibi proprii reservabant, contra quam illi canonici, qui ad normam regulæ Aquisgranensis vivebant. Idem Hildebrandus mentionem facit illius professionis, qua Romani clerici ad communem illam vitam se se obligare tunc soliti erant. Formulam hujusce professionis, ex codice Ottoboniano, qui nobis illius Romani concilii acta suppeditavit, hic referre visum est. *Sicut regulariter sancitum tenetur, ego ill. trado atque offero me ipsum catholicæ ecclesiæ ill. vel sanctæ ill. & domno ill. præposito, secundum regulam canonicam fideliter serviturum, pallâ altaris manibus involutis cum oblatione; mearumque rerum portionem ad usum & sumptum fratrum canonicorum, illic pro tempore instar primitivæ ecclesiæ Deo deservientium: ita ut ab hac die non liceat mihi collum excutere de sub jugo regulæ; sed magis eamdem regulam fideliter secundum instituta sanctorum patrum servare, & Domino cum ceteris grato animo militare. Et ut hæc promissio firma permaneat, manu mea firmavi, & testibus roboravi.* Hæc illa est professionis formula, quam Hildebrandus in concilio recitari postulat, atque examinari; ea scilicet, quam Romani nonnulli clerici in usum induxerant *jam dudum*, id est, si bene conjicio, a tempore Ottonum, quorum instinctu Romana ecclesia in meliorem formam restaurari cœpit. quo tempore erant in urbe abbatiæ viginti duæ, quarum nomina Baronius [c] recitat. Non multum absimilis est forma professionis, quam eodem tempore faciebant Lucenses canonici, edita in observationibus prævils ad vitam sancti Anselmi Lucensis episcopi, quo in primis auctore vita communis in illa ecclesia instituta est. In veteri codice ejusdem ecclesiæ habentur regula sancti Augustini, tum sancti Benedicti cum ejus vita Gregorio Magno auctore. Ad hanc vivendi formam Petrus Damiani adhortatur Fanenses [d] canonicos, quorum nonnulli c Baron. an. 1057. d Petr. Dam. opusc. 27.

ANN. CHR. 1059.

vitam regularem aggressi, peculium tamen retinere volebant. Exstat & alia [a] ejusdem auctoris & argumenti epistola ad Alexandrum II.

a id. lib. 1. ep. 18.

In hoc fere statu erant canonici, cum nova canonicorum regularium congregatio exorta est, qui vulgatam sancti Augustini regulam profiteri cœperunt. Id sub medium sæculum undecimum contigisse videtur, primum quidem in abbatia sancti Rufi apud Avenionem, quam Benedictus illius urbis præsul, eo nomine primus, quatuor suæ ecclesiæ canonicis anno M XXXVIII. donavit, ut eo in loco erigerent novam canonicorum regularium congregationem. Nulla tamen sancti Augustini regulæ adhuc mentio in ejus litteris; neque in diplomate Heinrici regis, qui anno M LX. ecclesiam sancti Martini a Campis confert canonicis, *regulari conversatione* Deo famulantibus. At Gervasius Remorum archipræsul in charta, qua suburbanam S. Dionysii ecclesiam regularibus canonicis tradit, ait, se illam ecclesiam suo sumtu & labore ad integrum restituisse, & canonicos ibidem constituisse, *beati Augustini regulam, ordinemque profitentes*. Hæc institutio sensim ad alias Galliæ ecclesias propagata est, auctore in primis Ivone, qui in ecclesia sancti Quintini apud Bellovacos hanc vivendi formam instituit anno M LXXVIII. Ante Ivonem in Gallia tam nova censebatur hæc institutio, ut ejus primus auctor, saltem in Gallia, censeatur in primariis Quintinianæ apud Bellovacos abbatiæ Statutis, in quibus hæc leguntur. *In primis igitur non ignorandum est, quoniam antequam felicis memoriæ, & singularis suo tempore doctrinæ dominus Ivo, primus abbas ecclesiæ nostræ, postea Carnotensis episcopus, vitæ regularis ordinem in ecclesia nostra constituisset, nullius aut momenti, vel mentionis hujusmodi professio intra Galliæ fines habebatur, excepto quod in ecclesia beati Martini de Campis apud Parisius, antequam primum ordo monasticus introduceretur, hujusmodi viri religionis habitasse ferebantur.* Sane non multum ante hoc tempus Augustinianos illos canonicos exstitisse diserte probat Abaëlardus in epistola ad canonicos regulares, qui *noviter appellati & noviter exorti* ab eo dicuntur. Hæc dicta sint occasione Romani concilii sub Nicolao II. cujus concilii acta, non tamen omnino integra, ex Ottoboniano codice in appendice nostra referemus.

XXXVI. Petrus-Damiani scribit contra episcopum apostatis faventem.

In eodem, ut videtur, concilio conquestus est Petrus-Damiani apud pontificem de quodam episcopo, qui monachis, post susceptum in extremis religiosum habitum, ad sæculum reversis favebat, idque ipsis licere contendebat. Guidonem Cumanum episcopum, qui concilio aderat, hac de re suspectum habuit Petrus; increpuitque ut nocentem. at ille hujus facti se minime conscium esse probavit. Rem haud ferendam putavit pontifex; & quia forte in Piceno residebat episcopus ille apostatarum fautor, auctor fuit, ut ad Gislerium Auximi episcopum, cujus religio ipsi probata erat, ad illum episcopum revincendum scriberetur. Ea cura Petro Damiani demandata: qui opusculum hujus argumenti, in editis sextum-decimum, composuit, illudque Gislerio Auximano episcopo nuncupavit. In illo Petrus
» opusculo ait, monachum fieri idem esse ac converti. Cum itaque quocumque tem-
» pore & quavis hora converti liceat; inde consequi, monachum fieri ægrotantibus
» licere. Atqui hoc concedebant illi monachorum censores: at infirmis illis, siqui-
» dem convaluissent, ad pristinæ conversationis habitum reverti fas esse contende-
» bant: propterea quod ante susceptum habitum legitime probati non fuissent. At
» Petrus id sacris canonibus, statutisque conciliorum contrarium esse reponit; nec
» probationem illis esse necessariam, quippe quos spiritu Dei ad hoc animatos fuisse
» constet. quippe annuam probationem ideo tantum institutam, ut probentur novi-
» tiorum animi; & probationem istam magis suscipientibus, quam venientibus esse
» necessariam: videlicet ut suscipientes discernere valeant, quo impulsi spiritu sus-
» cipiendi accedant. Cum itaque minime dubium sit, quo spiritu infirmi ad portum
» monastici ordinis accedant; eis susceptum semel monasticum habitum nec abji-
» cere, nec ad sæcularia vota reverti licere. Hæc fere summa illius opusculi ad Gislerium Auximanum episcopum, cujus nomen sola prima littera [b] designatum est apud Ughellum: apud quem etiam deest suo loco Guido Cumanus seu Comensis episcopus, a Petro Damiani hoc in opusculo laudatus, ut *vir dignæ humilitatis & patientiæ, & non solum sacris eloquiis, sed etiam liberalium artium studiis eruditus*, distinguendus utique ab alio [c] cognomine, qui Urbani II. pontificatu illam ecclesiam rexit.

b Ughell. to. 1. p. 159.

c id. to. 5. p. 282.

XXXVII. Idem legatus ad Mediolanenses.

In illo item Romano concilio decreta edita contra Simoniacos & incontinentes

clericos ; tumque Petrus Damiani cum Anselmo Lucensi episcopo missus est ad Mediolanenses, apud quos hæc vitia maxime vigebant. Post multos tumultus demum Wido archiepiscopus, qui hoc reatu in primis tenebatur, culpam confessus, nimirum se hactenus pro subdiaconatu nummos duodecim, pro diaconatu octodecim, pro presbyteratu viginti-quatuor accepisse ; pollicitus est se nihil in posterum exacturum ; neminemque, præter monachos, ad hos ordines admissurum, quem sollemni sacramento servandæ castitatis non obligaret. Eadem quoque clerici jurarunt. His ita gestis, archiepiscopus humi prostratus, piaculum sibi injungi petiit. Legatus centum annorum piaculum imposuit ; idque redimi posse certa in singulos annos soluta pecunia permisit : clerici certis jejuniis obligati. Hic ejus legationis exitus fuit, at fructus nullus. nam statim a discessu legati archiepiscopus, asperis clericorum conviciis laceratus, quasi Mediolanensis ecclesiæ libertatem, quam nequidem Romanæ ecclesiæ subjectam esse volebant, prodidisset ; sacramento castitatis non stetit, sed promiscuos clericis mulierum concubitus indulsit. qua de re Petrus-Damiani graves subinde litteras [a] scripsit. Idem acta quoque suæ legationis posteris mandavit in opusculo IV. quod *Hildebrando venerabili archidiacono* nuncupavit.

ANN. CHR. 1059.

[a] *Petr. Dam. lib. 5 ep. 14. & seq.*

XXXVIII. Munera abhorret.

In hac legatione contigit, ut abbas sancti Simpliciani, quod celebre monasterium est nostri Ordinis apud Mediolanum, vasculum argenteum Petro legato pro munere offerret. Percontanti legato, ecquid causæ vel negotii ipsum ad id impelleret ; respondit abbas, non aliam ob causam id a se factum, quam ut legati benevolentiam sibi conciliaret. Atqui non mercenaria, inquit ille, ut apud sæculares ; sed omnino gratuita, ut inter fratres, amicitia nostra esse debet. proinde munus tuum tibi recipe. Renuit ille omnino ; vimque sibi fieri ut retineret, haud ægre passus est Petrus. At cum is reversus domum meditandis de nocte psalmis vacaret, cœpit eum facti conscientia remordere, ac prima luce ad abbatem retulit munus acceptum. Verum illud constanter recipere detrectavit abbas. Tandem, post varias hinc inde concertationes, hunc finem apposuit legatus : ut vasculum istud mitteretur ad perficiendum unum e suis monasteriis, quod imperfectum erat. Post reditum in patriam cum ad illud monasterium Petrus accessisset, tanto hujus facti dolore atque horrore correptus est, ut vasculum ad abbatem remiserit. qua de re ita ille scribit in opusculo LIII. ad Dominicum Loricatum, ubi hoc factum refert. *Rixam mentis mea ultra non perferens, sancto fratri munus suum remittere studui. deinde, Deo auxiliante, dum vixero, contra sordes munerum jam cautius vigilabo. Ecce quod superius dixi, quia servus Dei tunc debet timere, cum temporale quid percipit ; tunc gaudere, cum perdit. Amodo itaque neque pro specie monasterii construendi, neque pro necessitate servorum Dei, tenebo quasi materiam honestatis, ubi valeam vires exercere cupiditatis.* Heu quam hæc distant a moribus nostri temporis ! Quotusquisque hoc a vo talibus scrupulis ab accipiendo vel retinendo munere averteretur ! Idem Petrus ejusdem argumenti epistolam eodem animo scripsit ad Widonem seu Guidonem [b] Mediolanensem archiepiscopum, a quo duas stolas acceperat : cujus facti magnopere se pœnituisse ait. Egregium porro hac de re monitum dat cuidam [c] episcopo idem auctor. *Noli frater*, inquit, *noli patere muneribus : non omnibus quæ præbentur, liber apud te pateat aditus : sed quædam admittantur, ut in necessitatibus sublevent ; quædam repellantur, ne reatus alieni nos ponderibus graveut. Dum igitur oblata suscipimus, de offerentium meritis prius necesse est disputemus.* In fine subdit id, quod sibi ipsi accidit. quippe primarius cujusdam monasterii trium colorum pallium, quod *triblathon* vocant, obtulerat Petro, qui illud ad fratres suos detulit. Illi vero adeo munus haud gratum aut acceptum habuere, ut contra Petro indignati sint, quod illud accepisset ; nec ante quieverint, quam munus incaute susceptum ad donatorem remitteretur.

[b] *Petr. Dam. lib. 3. ep. 7.*
[c] *id lib. 4. ep. 7.*

XXXIX. Episcopatum abdicat.

Post illam legationem Petrus insigne modestiæ dedit exemplum, abdicato Ostiensi episcopatu, quem Stephanus IX. invito ac repugnanti contulerat, agente Hildebrando : quorum alterum Petrus ob [d] *persecutorem* suum ; alterum [e] *hostilem amicum* vocat. Huic abdicationi illud occasionem præbuit, quod Nicolaus papa eum beneficiis suis, id est duobus monasteriis sibi collatis, & episcopali ornatu, incertum qua causa, spoliasset. Huc spectat ejus epistola [f] ad ipsum pontificem. *Benedictus omnipotens Deus*, inquit, *quia, dum quidquid mihi pro beneficio datum fuerat, dum ipse quoque sacerdotalis ornatus aufertur, certa mihi signa clarescunt, quod episcopalis*

[d] *id opusc 19. initio.*
[e] *id. lib. 1. ep. 15.*
[f] *ibid. ep. 8.*

ANN. CHR. 1059.

in proximo dignitas adimatur. & in fine : *Prater ea monastrium hospitando & confiscando muneribus abstulistis, de episcopatu quoque, quidquid proventus inveniri poterat, consumsistis. Quid ergo restat, nisi ut miles emeritus abjiciat cum chlamyde cingulum, qui militaris stipendii perdidit donativum?* Hinc conjicere licet, pontificem certas pensiones a Petri episcopatu & monasteriis ei collatis exegisse; ac resistenti Petro proventus & quædam episcopalis dignitatis abstulisse insignia, virgam scilicet pastoralem, ut in sequenti epistola [a] explicat, in qua Nicolaum obsecrat, ut ipsi onus episcopale deponere liceat, quod sibi licere multis exemplis probat. Sic autem incipit. *Sacrarium Spiritus-sancti vestrum pectus agnoscit, quia, nisi me tunc necessitas apostolicæ sedis impelleret, & antiqua, quam jamdudum circa vos habueram, caritas invitaret; post saucia memoriæ domni Stephani, vestri quidem decessoris, mei autem persecutoris obitum, ego a me protinus episcopatum, non canonice traditum, sed violenter injectum, funditus abscidissem. Meministis enim, domine mi, quot querelas coram vobis sæpe deposui; quot gemitus, quot denique profunda suspiria ex imis visceribus traxi; quoties etiam uberibus lacrymis tristia ora rigavi. Verumtamen apud vos tunc non obtinui missionem, quia Romana ecclesia, quæ ruinam minari videbatur, id utilitas non poscebat. Nunc autem, te in sagena Petri clavum regente, sub tranquilla pace tota Christi gratulatur ecclesia. Cum igitur sub tanto pontificatu vestro jucunda pace universalis ecclesia potiatur, canis meis & grandævæ jam jam senectuti, quæso, requies non negetur. Quapropter ob remissionem omnium peccatorum meorum, quæ nequiter perpetravi, cedo jure episcopatus, & per hunc annulum (virgam enim tulistis) desperata deinceps omni repetendi querela, renuntio. Utrumque etiam vobis monasterium reddo; &, ut quiescendi municipium veterano & emerito militi permittatur, imploro.*

a ibid. ep. 9. al. opusc. 19.

In consequentibus [b] aliam affert causam, nimirum devotionis dispendium, quod » ex episcopali dignitate ipsi acciderat. Quippe ante episcopatum ita se divini amoris » igne succensum fuisse, ut e claustris carnis & carceralibus tenebris quantocius eximi » anhelaret. *Erat enim mihi tunc*, inquit, *sicut per prophetam Dominus pollicetur, cor carneum, sive, ut mihi videtur, cereum. Horrebam audire, quanto magis ore proferre, quidquid non provocabat ad Christum... Nunc autem durus & saxeus, dum negotiis jugiter exterioribus atteror, in compunctionis internæ lacrymas non resolvor, &c.* In fine denuo a pontifice missionem postulat, longe satius ac tutius sibi esse contestans, » ut se ipse potius sponte deponeret, quam ut ante tribunal tremendi Judicis, in cons- » pectu sanctorum angelorum & hominum, depositionis sententiam sibi æterna dam- » natione subiret. Annuit tandem pontifex missionem flagitanti, eique pro hac refutatione [c] *centum annorum pænitentia est consequenter injuncta, per illa nimirum remedia, quæ monasticis sunt regulis instituta*, id est per corporis flagellationes. Qui vero viginti psalteria cum disciplina recitabat, centum annorum pænitentiæ satisfaciebat, ut ipse Petrus scribit in vita Dominici-Loricati, quam ille pænitentiam brevi tempore absolvit. *Quod si parum videtur*, inquit, *vos etiam superaddite*, Stephanum & Hildebrandum cardinales alloquitur; *ultro etiam & carcerali, si placet, custodiæ mancipate. Post tot quippe vagationis & noxiæ libertatis excessus, quid restat, nisi ut me religationis atque silentii censura coërceat?* Verum episcopatum passim deserere non licere concedit, nisi id fieri necessitas magna compellat. Ceterum hanc abdicationem hoc anno factam fuisse, satis ipse innuit [d] Petrus, cum ait, *proxima hac æstate transacta* contigisse Patherbrunnense incendium, quod anno superiori accidisse constat. Baronius, aliique post eum, hanc Petri abdicationem ad biennium differunt. Nihilo minus Ostiensis episcopus posthac dictus est Petrus in litteris, quas Alexander II. de ejus legatione in Gallias scripsit. Suffectus in Petri locum Gerardus monachus ac prior Cluniacensis, de quo in consequentibus [e] agendum.

b ibid. c. 3.

c id. opusc. 20. c. 2.

d id. opusc. 20. c. 6.

e lib. 63. n. 8.

XL. Reversus ad eremum durissime vivit.

Reversus inde ad suam eremum vir Dei, mirum est quanta districtione vitam instituerit, quanta severitate corpus suum, jam senio & laboribus attritum, divexaverit. Primo quidem capitulum ingressus, de suis erratis se ipse accusavit, & pro piaculo *geminis verberibus* se vapulari jussit. Tum cellulæ reclusus ergastulo, assiduis præter festos dies jejuniis carnem suam, ferreis undique nexibus constrictam, & frequenti flagellatione macerabat, solo pane furfureo & aqua contentus. Visus est non semel per totos quadraginta dies, nil nisi poma crudasque herbas, vel infusa legumina in cibum sumere. Somnum vero super nudum psyatium, & quidem » parce capiebat. Ubi tamen vires deficerent, nonnihil remissionis admittebat, effa-

AN. CHR. 1059.

tus, non vitio, sed virtuti potius adscribendum, si quis fessa brachia tantisper remitteret: ut post validior ac vegetior ad certamen rediret. Ad hæc in quadragesima triduo penitus abstinebat a cibo, eamdemque observationem quibusdam monasteriis persuasit, in quibus fratres rigidum in claustro silentium toto illo triduo servabant; nec ante calceamentis pedes induebant, quam psalterium diebus singulis communiter recitassent, adjecta insuper verberum disciplina, quam normam in Casinensi monasterio, ejusdem Petri hortatu, receptam fuisse ejus vitæ scriptor tradit. Denique Petri discipuli eum rogarunt, ut, si quid apud ipsos superfluum deprehenderet, ocius resecaret; si quid correctione dignum, emendaret. Unde factum est inter cetera, *ut projicerent cofulas*, seu pileolos, quibus capita contegebant, solis caputiis monachorum more contenti; statuerintque, ut, peregrinis pannis grandioris pretii deinceps rejectis, nonnisi viles & rusticanæ texturæ vestes induerent. Hactenus de Petro-Damiani.

Mos erat tertiæ stirpis Franciæ regibus, quod etiam a Carolinis nonnullis actitatum, ut unum e filiis suis, adhuc viventes, sibi substituerent. unde rex Heinricus, patris avique sui exemplum imitaturus, etsi annos ætatis quinquaginta-tres vixdum attigisset, Philippum filium suum natu-majorem in regni solium consortiumque sublimare statuit, eumque in urbe Remorum, ipso die pentecostes, a Gervasio archiepiscopo in majori beatæ Mariæ ecclesia, cum magna fecit ambitione regem consecrari. Gervasius hac occasione usus, accepto in manum sancti Remigii baculo, totius Galliæ primatum, & consecrandi Francorum reges facultatem, sibi suisque successoribus deberi protestatus est cum summo cancellariatu, quem antecessores sui obtinuerant, sibique restitui postulavit. quod facile pro sua auctoritate impetravit. Memoriæ prodita sunt, editaque in lucem [a] illius coronationis acta, quæ forma & exemplar fuere subsequentium regum inaugurationum. Inchoata missa, fide catholica a pontifice lecta, Philippus se eam credere & defendere velle asseruit. tum se omnibus & singulis privilegia, leges & justitiam, necnon episcopis & ecclesiæ sua jura conservaturum pollicitus est. Interfuere huic celebritati Hugo Bisontiensis archiepiscopus papæ legatus, & cum eo Ermenfredus episcopus Sedunensis; dein archiepiscopi duo, Mainardus scilicet Senonensis, & Bartholomæus Turonensis; ad hæc episcopi numero viginti; abbates unde-triginta; duces & comites, milites non pauci, populi, tam majores, quam minores: qui omnes consona voce & unanimi consensu novum regem proclamarunt. Abbates illi fuere Herimarus sancti Remigii Remensis, Rainerus sancti Benedicti Floriacensis, Hugo sancti Dionysii in agro Parisiaco, Adroldus seu Adraldus sancti Germani-de-Pratis, Gervinus sancti Richarii, Guntho * sancti Walerici, [Rilla [b]] sancti Wingualoëi seu Landvenecensis, Warious sancti Judoci, Fulco de Foresti-monasterio, Gerardus [c] sancti Medardi, Heinricus Humolariensis, Gonzo Florinensis, Fulco sancti Michaëlis in Teorascia, Archenreus sancti Vincentii Laudunensis, Guido Marcianensis, Rodulfus Mosomensis, Albertus sancti Theoderici prope Remos, Warinus Altovillarensis, Wenricus sancti Basoli, Hugo Orbacensis, Odilardus Catalaunensis, Wandalgerus Dervensis, alio nomine Bruno dictus; Walerannus Virdunensis, Adalbero Divionensis, Arnoldus Pultariensis, Guillelmus Trenorchiensis, Hugo Carrofensis, Avesgaudus Cenomannensis, id est sancti Petri de Cultura, & Hugo Crispiniensis.

XLI. Philippi regis coronatio.

a Chesn. to. 4. p. 161. & seq.

Abbates variorum monasteriorum.

* al. Guntho.

b V. to. 1. Miscel. Baluz. p. 523.

c V. sup. n. 10.

Secundus ex illis abbatibus Rainerus seu Rainerius, Floriacensis abbas, Theobaldo ante aliquot annos successerat ex Diaci * in Burgundia priore, uti & ejus decessor, qui locus sancti Mauri martyris quasdam reliquias Floriaco allatas possidebat, testante Rodulfo Tortario, qui ejusdem Rainerii abbatis mentionem facit [d] non semel. Ejus tempore accidit, ut quidam rusticus agelli Vinoïli, ob violatum festum sancti Benedicti, quod mense Julio feriabatur, utraque manu debilitatus, facti demum pænitens, voto facto sanatus sit. Ad hæc Albericus, vir nobilis ex primoribus castri Castellionis, quod super Lupam * fluviolum in Wastinensi * pago situm est, cum Curtis-Matriniaci * prædia, quæ sancti Benedicti erant, devastare non cessaret; a Rainerio abbate excommunicatus, cum nec sic resipisceret, immo Theobaldi comitis dux exercitus factus, graviora minaretur, repentina morte interiit. Pro ejus absolutione Floriacum venit Seguinus ejus frater, malitia non impar: qua absolutione impetrata, fratris interitu nequaquam factus cautior, eadem

XLII. Rainerius Floriaci abbas.

* Dio.

d Tortar capp. 12. 15. & 22.

* Loin.

* le Gastinois.

* la Cour-Marigny.

ANN. CHR. 1059. prædia deprædari cœpit: sed non multo post e domus solario lapsus, fractis cervicibus exspiravit. Aliud exemplum solutæ post mortem excommunicationis idem
a *id. c.* 36. auctor in consequentibus [a] refert, posito in defuncti manus calice aureo, in quo sacrificium Deo pro eo Floriacenses obtulerunt.

Novigenti altare liberum. Decimum ætatis annum attigerat Philippus, cum rex a patre dictus est. Id discimus ex litteris Elinandi Laudunensis episcopi, in quibus Albricus de Cociaco seu
» Codiciaco castro ipsnm adiisse dicitur cum uxore Adela & matre sua Mathilde, &
» aliquot optimatibus suis, *pro confirmatione & libertate altaris in villa, qua Noviantus dicitur vulgi appellatione.* quam Elinandus ratam habet, institutione ejus loci
» presbyteri & emendatione sibi reservata. Quod si Deo præstante, inquit, res pu-
» blica ipsius loci ita profecerit, ut ordo monachicus ibi observari possit, & abbas
» haberi; primo eligatur a fratribus ejusdem cœnobii, ac postmodum ab episcopo
» Laudnnensi confirmetur ac stabiliatur, & benedictionem ab eodem gratis accipiat. quæ omnia Albricus ab Heinrico rege laudari obtinuit, & regiæ auctoritatis sigillo, & filii ejus Philippi favore confirmari. *Actum est hoc* III. *nonas Decembris, regnante rege Francorum Heinrico anno tricesimo-nono, Philippi quoque ejus filii anno ætatis decimo, ab incarnatione autem Domini anno* M LVIIII. *indictione* XIII. a Septembri inchoata. His litteris apposita sunt signa gloriosi Francorum regis Heinrici, Elinandi episcopi, ejusque canonicorum; dein Heinrici & Reineri abbatum, aliorumque. Rainerius seu Raginerius abbas erat sancti Vincentii apud Laudunum: Heinricus abbas erat Humolariensis, qui coronationi Philippi regis interfuit. Balduinus regis Heinrici cancellarius subscripsit, eoque jubente regium sigillum litteris apposuit.
b *V. lib.* 65. *n.* 30. Post annos triginta-sex, id est anno M XCV. rex Philippus, cum Novigenti abbatia [b] jam facta esset, meminit villæ Nonjandi, *quam pater meus*, inquit, *bonæ memoriæ Heinricus rex anno ætatis meæ* X°. *liberam faciens, etiam sigillo regiæ imaginis confir-*
» *maverat:* & rogatu domni Ingelranni & optimatum prædicti castri decernit, ut
» quidquid idem Ingelrannus, aut ipsius castri milites eidem abbatiæ de beneficio
» ejusdem castri, *quod regio fisco adtinet*, dare voluerint, liberam habeant facultatem,
c *lib.* 64. *n.* 119. ut suo loco fusius dicturi sumus. De primis Codiciaci dominis [c] inferius.

XLIII. S. Petro Carnutensi facta donationes. Hoc tempore confectum [d] est diuturnum bellnm, quod inter Heinricum Francorum regem & Willelmum ducem Normannorum [e] intercesserat. Ad id tempus
d *Gemet. li.* 7. *c.* 28. referenda videtur donatio, Carnutensi sancti Petri monasterio facta a quodam militiæ clari generis, nomine Richardo, qui possessionem suam in Gausberti-villa S. Petro
e *sup. n.* 11. contulit *in anno, quo finitum est intestinum bellum, quod inter Heinricum regem & Willelmum comitem diu duraverat.* Ista autem donatio hac occasione facta est. Cum prædictus miles Richardus a Willelmo comite cum aliis Normannis custodiæ castri
f *V. inf. n.* 46. Tedinarum [f], quod cum habitatoribus suis tunc *anathematum* seu diris suppositum erat, deputatus esset; ibidem letali morbo, quo & exstinctus est, correptus, per Nigellum sororium suum effecit apud Gaufridum sancti Petri monachum, qui tunc forte aderat, *ut ad episcopum civitatis* curreret, & tam ipsum, quam alios absolvi curaret, corpusque suum ad cœnobium sancti Petri sepeliendum deferret, eo pacto, ut monachi ab illo die tertiam partem Gausberti-villæ possiderent. Id re ipsa effectum a Gaufrido monacho; idemque Richardus, absolutione impetrata, in sancti Petri monasterio inter primores civitatis humatus. Hanc donationem dux Willelmus confirmavit in villa Curtis-dominicæ, non longe a castro Drocarum, præsentibus optimatibus suis; Willelmo scilicet Osberni filio, Walterio-Gifardo, Fulcone de Alno, & aliis; eamdemque ejusdem defuncti fratres, Willelmus atque Balduinus, ratam habuere pridie nonas Augusti, *ipsa die, qua mortuus est Heinricus rex Franciæ*, id est anno sequenti, ut legitur in notitia hac de re facta per Landricum sancti Petri abbatem.

Eodem tempore Walterius comes, Drogonis Ambianensium comitis filius, superiorem ecclesiam Ledonis-curiæ fratribus cœnobii sancti Petri concessit, necnon *terram intra vallem, sicut olim castrum fuisse videtur*, cum decima pecudum, candela & pane, atque sepultura hominum ibidem habitantium, & alia. Actum dominica septuagesimæ *anno vicesimo-nono Heinrici regis*; ejusque donationis instrumentum super altare cellæ Gesiaci posuit. Testes Teduinus vicecomes Mellentis castri, Gualo vicecomes castri Calidi-montis, Nivardus de Monte-forti, Drogo de Conflante, & alii. qui Drogo hanc donationem auxit *deprecatione Landrici abbatis.* Drogo

vero

vero, Ambianensium comes mox laudatus, cellæ Gesiaci quædam relaxavit, datis litteris, quibus apposita sunt signa Ebtdæ comitissæ ejus conjugis, Fulconis Drogonis fratris, ejusque Drogonis filiorum, Rodulfi & Walterii, de quo mox agebamus. Nec omittenda donatio cujusdam Odonis, Guasonis filii, qui ecclesiam villæ Villonis pæne destructam, cum terra unius aratri, sancto Petro atque Landrico abbati, ejusque monachis restituendam ac possidendam, donavit annuente Agoberto Carnutum venerabili episcopo, *necnon nobilissima domina Mahilde atque ejus filio Willelmo*, a quibus hanc ecclesiam tenebat idem Odo, qui quinquaginta solidos nummorum pro caritatis dono a monachis accepit. Actum eodem anno, quo Heinricus filium suum sibi in regno substituit. Hoc proinde anno Carnutensem ecclesiam regebat Agobertus episcopus, quo annuente Albertus [a] quidam, filius Ribaldi nobilissimi viri, ecclesiam vici Bruerolientis, in honorem sancti Germani Autisiodorensis episcopi constructam, eidem loco largitus est, confirmante Heinrico rege, a quo Ribaldus Alberti pater eam acceperat. Post mortem vero Heinrici regis Philippus rex anno regni sui secundo, una cum Anna matre sua, *Drocis in sua camera*, hanc chartam, eodem Alberto exorante, manu propria firmavit, suorumque manibus subscribendam & corroborandam tradidit. Hi sunt *Balduinus Flandrensis comes*, juvenculi regis custos ac tutor, *Simon Radulfi comitis filius*, *Tedbaldus de Monte-Morentia*, *Hugo butillarius* seu buticularius, *Adelarius cubicularius*, *Ingelrannus pædagogus regis*, *Hugo Dublellus*, *Rodbertus Rufus*. In prædicta ecclesia erecta fuit cella, in qua miles quidam, Rainerius nomine, cognomento Finemundus, habitum monasticum in extremis suscepit.

ANN. CHR. 1059.

a Gall. chr. to. 2. p. 487.

XLIV. Præbendæ Cluniacensibus datæ.

Agobetto Carnutensi episcopo mox laudato non multo post successit Arraldus, qui Hugoni abbati & fratribus Cluniacensibus præbendam in sua ecclesia concessit ad obtinendam ejus loci suffragiorum communionem. In litteris hac de re scriptis ita ipse loquitur. *Ego Arraldus, ecclesiæ Carnotensis indignus episcopus, & ejusdem ecclesiæ canonica fraternitas, notum fieri volumus omnibus orthodoxæ ecclesiæ filiis, tam præsentibus quam futuris, quod nos pariter bona fama virtutum Cluniacensis monasterii, tamquam florentis horiuli suavissimo liliorum atque rosarum odore perflati, & idcirco habendæ fraternitatis ejusdem monasterii desiderio inspirati, præbendam quam habebat Fulcherius, filius Nivelonis, sic fratribus prædicti monasterii, rogatu ejusdem Falch r . . a pe. . . ne . u*s*us concedimus, & canonica auctorita . . firmamus habendam: ut ab hac die in posterum usum-fructum ejusdem præbendæ percipiant, nullumque hebdomadale servitium in nostra ecclesia pro eadem præbenda faciant.* His litteris triginta subscripsere canonici cum Arraldo episcopo, qui eas regia manu, ac Richerii metropolitani sui roborari curavit. Artaldus seu Adraldus episcopus ante episcopatum abbas fuerat Bremetensis [b] in Italia, & quidem ex monacho Vindocinensi, ut testantur sancti Albini monachi in epistola ad nepotem papæ in causa ecclesiæ Credoniensis. Consimilem cum Cluniacensibus societatem, data itidem præbenda, inierunt Isembardus episcopus [c] & canonici Aurelianenses, ea conditione, ut duos pauperes quotidie pascerent Cluniacenses, unum sub persona episcopi, alterum sub persona canonicorum; ex quibus qui vellent fieri monachi, gratis reciperentur. Post Isembardum episcopum apposita sunt signa Rodulfi abbatis Miciacensis, Hugonis episcopi Nivernensis & Aurelianensis ecclesiæ abbatis & canonici, Gunonis præcentoris, & aliorum. Denique sancti Aniani ejusdem urbis canonici eisdem Cluniacensibus unam ecclesiæ suæ præbendam assignant, velut *cæmentum sanctæ quam contrahunt societatis*.

b Spicil. to. 6. p. 452.

c Analect. veterum to. 2. p. 258.

XLV. Majori monasterio facta restitutio.

Jam dudum Gaufredus Andecavensium comes *terram Montis-Hudulfi*, quam de Semita * vocant, Majoris-monasterii monachis abstulerat, eamque retinebat. Hoc prædium situm erat in pago Vindocinensi, silvæ Guastinensi a latere meridiano adjacens, inter fluviolos Glandessam & Gubernessam. Hoc sæpius repetierant monachi, primum quidem in placito curiæ ejusdem comitis, deinde *in concilio generali*, scilicet Turonensi, *cui præsidebat Hildebrannus vicarius papæ Romani*, id est legatus Victoris II. Sed tandem juris evidentia victus comes, illud prædium sancto Martino restituit una cum duabus ecclesiis, quæ ibidem antiquitus constructæ erant. quam restitutionem primum quidem fecit in castro Salmurensi; postea in capitulo Majoris-monasterii denuo ratam habuit, præsentibus Bartholomæo Turonensi archiepiscopo, Eusebio Andecavensi pontifice, Theoderico sancti Albini, & Wlgrino

* la Sentier.

ANN. CRH. 1059.

ſancti Sergii abbatibus ; ejuſque reſtitutionis chartam ſuper altare ſancti Martini poſuit, aſſentientibus nepotibus ſuis, *Fulcone Vindocinenſium comite naturali*, Gaufredo, & altero Fulcone ; eamque Heinrici Francorum regis auctoritate roborari curavit. Horum omnium appoſita ſunt ſigna, multorumque aliorum, tam clericorum, quam laïcorum, in his *Landrici archidiaconi Andegavenſis*, qui in locum Berengarii forte ſuffectus erat. Poſt has omnes ſubſcriptiones ita ſubditur. *Hæc omnia ut firmius roborarentur, ſuo poſtea Francorum rex auctoramento Henricus, ut præmiſſum eſt, firmavit, eo videlicet anno, quo filium ſuum fecit regem ordinari Philippum, paucis ante illam ordinationem diebus, quando obſidebat caſtrum, Teodemerenſe nuncupatum, in pago Carnoteno, noviter a quodam Guazone conſtructum; cartamque iſtam proprio, ut cernitur, ſigillo munivit.* Ex quo intelligitur, reges Francorum ſubditorum ſuorum inſtrumentis nonnumquam ſigilla ſua appoſuiſſe. In quadam charta ſancti Petri Carnutenſis, Guazo iſte bellum habuiſſe dicitur cum Alberto nobiliſſimo viro, qui multa ſancto Petro beneficia contulit. Odo Guazonis filius quædam etiam eidem loco donavit, ut paullo [a] ante vidimus,

[a] *ſup. n.* 43.

Fontis-Melandi cella.

Hoc ipſo tempore condi cœpit cella Fontis-Melandi, fundum ſuppeditante Stephano Bleſenſi comite, cum conſenſu filii ſui Heinrici, rege autem Heinrico approbante, paullo ante quam filius ejus Philippus rex inaugураretur. Locus iſte poſitus eſt, Bleſas inter & Ambaſiam, a ripa Ligeris non multum ſubmotus, & quidem in ſilva Blimartii, cujus partem ad conſtruendam hanc cellam antea ſancto Martino contulerat Odo comes, Campanienſis dictus, pater Stephani mox laudati, qui patris donationem auxit.

XLVI. *Rodbertus Uticenſis abbas.*

Poſt mortem Theoderici [b] abbatis, Uticenſes paſtore orbati, Rodbertum de Grenteſmaiſnilio, ejus quondam æmulum, ſed nobilitate & rerum gerendarum peritia inſignem, elegerunt, eumque confirmandum adduxerunt ad Willelmum ducem. Hic vero *per cambutam* [c] *Ivonis epiſcopi Sagienſis* electo *exteriorem abbatiæ poteſtatem tradidit : Willelmus vero Ebroicenſis epiſcopus interiorem animarum curam per pontificalem benedictionem* XI. *kal. Julii ſpiritualiter commendavit.* Mox inſtitutus novus abbas, res monaſterii ſtrenue procurare cœpit, eaſque ex propinquorum ſuorum opibus augeri curavit : ſic temporalibus intentus, ut ſpiritualia nequaquam negligeret. Inſtitutiones quippe deceſſoris ſui non modo non imminuit, ſed e contrario perfecit majorum ac vicinorum exemplo, maxime Cluniacenſium, apud quos, cum adhuc neophytus eſſet, permiſſu Theoderici abbatis ſui, aliquamdiu converſatus fuerat ſub diſciplina venerabilis Hugonis abbatis : quo ex loco reverſus cum Bernefrido illuſtri monacho, ipſi ab Hugone aſſociato, *qui poſtmodum epiſcopus factus eſt*, Cluniacenſium mores Uticenſibus inſinuavit. Eo abbate, multi Uticum ad converſionem venerunt, in his Mainerius, Gunſcelini de Eſcalfoïo filius, qui poſt aliquot annos ejuſdem cœnobii regimen iniit.

[b] *ſup. n.* 23.

[c] *Orderic. li.* 3. *p.* 477.

Tunc etiam Rodulſus, cognomento [d] Mala-corona, ex Majori-monaſterio, ubi ſeptem annis ſub Alberto abbate egerat, Uticum acceſſit, cum Rodberto abbate, ſuo videlicet nepote, habitaturus ; vir liberalibus artibus apprime eruditus, præſertim medicinæ, adeo ut in urbe Salernitana, ubi ab antiquis temporibus maxime ars illa ſemper viguit, nullum ſibi parem, præter quamdam matronam, haberet. Hic ad expianda flagitia, quæ in ſæculari militia perpetraverat, lepræ morbo, uti a Deo multis precibus petierat, percuſſus, in proximam ſancti Ebrulfi capellam ſeceſſit cum Goſcelino monacho, quem ad Dei ſervitium, ſuique ſolatium abbas ei conceſſerat : ubi longo tempore verſatus eſt, multiſque, qui ad eum pro ſapientia & nobilitate ſua confluebant, *conſilio pietatis* profuiſſe traditur. Hujus frater Rodbertus, Geroii, ut ille, filius, adverſus Willelmum ducem [e] rebellis, cum ad ignem hieme ſederet una cum Adelaïde conjuge, ducis conſobrina, quæ quatuor mala, veneno infecta, manu geſtabat ; duo ex illis rapuit, & neſciens quod venenata eſſent, uxore contradicente comedit, & poſt quinque dies exſtinctus eſt, ſepultuſque in caſtro ſancti Serenici ab ſe munito, unde poſtmodum a Rodberto nepote ſuo Uticum tranſlatus, in clauſtro honorifice humatur. Succeſſit in ejus honorem Ernaldus ipſius frater, cujus ope Rodbertus abbas vicinos quoſdam ſubditos ſibi rebelles ad officium redegit : ex quibus Baldricus de Balgenzaïco Rodberto abbati *junctis manibus* fidelitatem & ſubjectionem promiſit. Intra breve triennii tempus, quo Rodbertus Uticenſibus præfuit, numerus monachorum ad quadraginta auctus eſt,

[d] *v. lib.* 59. *n.* 96.

[e] *Orderic. p.* 478.

novaque basilica, eaque amplissima, in honorem sanctæ Dei-genitricis Mariæ in- ANN. CHR. 1059.
choata, quam ille ob varias vexationum procellas perficere non potuit.

Jam novem [a] anni erant, ex quo Troarnensis abbatia condi cœpta fuerat, cum XLVII.
ecclesia ab Odone Bajocensi episcopo dedicata est, scilicet III. idus Maii, & loci Durandus
regimen Duranno seu Durando abbati commissum. Durandus assumtus est ex Fon- Troarni abbas.
tanellensi monasterio, Gerardi abbatis nepos, auditor Isemberti [b] abbatis Montis- a V. lib. 59. n. 97.
sanctæ Catharinæ. Monachorum prima colonia deducta est a Gisleberto Castellio- b V. lib. 60. n. 13.
nensi abbate, qui Gerberto novi monasterii ordinationem commisit. Hinc Orde-
ricus ejusdem loci eruditos [c] patres commemorans, Gerberto, Durando & Arnulfo c Orderic li. 3. p. 462.
prima loca tribuit. In editis tamen & in vetustis Troarni monumentis Durandus
primus abbas ponitur, nimirum quod primus post ecclesiæ dedicationem rexerit
illum locum, cujus ædificia Gerbertus forte ordinaverat. Durandus *ab infantia* [d] d id. lib 8. p. 676.
monachus fuisse dicitur, *religione & sapientia præcipuus, ecclesiastici cantus & di-*
vini dogmatis doctor peritissimus; sibi durus, aliis mitis. In primis commendatur ob
scriptum opusculum de corpore & sanguine Domini, quod Ansfrido Pratellensi abbati
nuncupavit. Gerbertus Fontinellensis, Ainardus Divensis, & Durandus Troarnen-
sis, *quasi tres stellæ* [e] fuisse dicuntur, in firmamento cæli refulgentes, religione, cari- e id lib. 4. p. 530.
tate, multiplicique peritia pollentes, qui studio divinæ laudis jugiter inhiabant.

Postea quam Anselmus aliquantum temporis apud Abrincas [f] demoratus fuisset, XLVIII.
in Beccense monasterium accessit, adductus fama & eruditione Lanfranci magi- Anselmus fit
stri, qui illic frequentes discipulos habebat. Agnita ejus sapientia, Anselmus ejus Becci monachus.
magisterio statim se subdidit, eique post paullum præ ceteris familiaris exstitit. f V. lib. 57. n. 47.
Occupatus noctu & interdiu litterarum studio, non tantum sibi, sed etiam aliis pro-
ficiebat. At recogitans, quam frustra se torqueret, nihilque meriti forte apud
Deum haberet; visum est ei, quod, si monachus fieret, omnia ipsi cederent in spi-
ritualem profectum. Concepto itaque vitæ monasticæ voto, hæsit quo in loco,
Cluniaci an Becci, id exsequeretur. Principio neuter ei locus arridebat, ratus se utro-
bique obscurum fore, quod & Cluniacensis ordinis florens disciplina, & Lanfranci
apud Beccum supereminens scientia nihil reliqui ipsi faceret, quo aliis aut prodesse,
aut præcellere valeret. Satius proinde esse, ut locum illum præferret, ubi & scien-
tiam ostentare, & virtutem aliis in exemplum exhibere posset. Sic ille de se ludens
referre solitus erat. Postmodum autem in se reversus: Quid, inquit, somnior? Itane "
monachum fieri licet, ut aliis præponaris, ut præ ceteris honoreris? Immo vero hic "
monachus fias, ubi cunctis propter Deum postponaris, cunctis obscurior habearis & "
abjectior. Itaque Lanfrancum præ ceteris sibi consulendum statuit, eique se in seli-
gendo vitæ instituto ad tria fluctuare exposuit, videlicet monachusne, an eremi cul-
tor, an sæcularis vitæ sectator fieret. Rem sibi visam difficilem ad Maurilium Rotomagi
archiepiscopum referendam censuit Lanfrancus. Monasticum propositum aliis præ-
ferendum pontifex edixit. Mox acquievit Anselmus, tumque Becci monachus factus
est sub Herluino abbate & Lanfranco priore, annos natus viginti-septem. Mox ita
se religioni in omnibus addixit novus tiro, ut omnium religiosius viventium mores
æmularetur, brevi factus aliorum speculum & exemplar; post triennium factus loci
prior post Lanfrancum, quod officium cum post tres vitę privatæ annos inierit anno
M LXIII. eum non serius hoc anno monachum factum fuisse dicendum est.

Snb idem tempus monasterium sancti Michaëlis de Ulteriori-portu infra Au- XLIX.
gum * opidum ad oram oceani construxit Rotbertus Augensis seu Aucensis comes, S. Michaëlis
eo nomine primus, consilio Maurilii archiepiscopi Rotomagensis, Willelmi Nort- de Ulteriori-
mannorum ducis, aliorumque Nortmanniæ optimatum, monitu & instinctu Beatri- portu monasterium conditur.
cis comitissæ uxoris suæ; illudque liberaliter dotavit, unde monachi illic alerentur, * la ville d'Eu.
qui pro sua, suorumque salute, Beatrice uxore, filiisque suis Radulfo, Willelmo
atque Rotberto, Deum assidue exorarent. In litteris hac de re vulgatis mendum
irrepsit in annum incarnationis, qui annus M XXXVI. in editis notatur. quod erra-
tum ex eo refellitur, quod Maurilius Rotomagensis archiepiscopus, cujus consilio
hæc abbatia condita dicitur, non ante annum M LV. illam iniit sedem. Ob similem
rationem hæc constructio anno M XXXVI. fieri non potuit consilio Willelmi Nort-
mannorum ducis, qui tunc vix unius anni erat. Nulla in his litteris mentio de Les-
celina Rotberti comitis matre, quæ anno M LVII. decesserat. adeoque post illum
annum condita est hæc abbatia, sed ante annum M LXVI. quo Willelmus dux

ANN. CHR. 1059.

Nortmannorum regnum Angliæ adeptus est, qui dux tantum appellatur in illis litteris [a] non semel editis. Denique in chartaceo codice monasterium istud anno M LIX. conditum fuisse legitur. Primi ejus loci monachi e Monte sanctæ Trinitatis & sanctæ Catharinæ prope Rotomagum assumti, duce Herberto, quem Rainerius abbas excepit. Is *sanctæ recordationis* pastor primus dicitur in necrologio ad XIV. kal. Maïas. Huic successisse dicitur *piæ memoriæ* domnus Drogo abbas secundus, laudatus ad tertium nonas Martii; & ad XI. kal. Aprilis *reverentissimus vir* domnus abbas Aluredus, *istius loci gubernator tertius*. Attamen apud Robertum de Monte primus Ulterioris-portus abbas fuisse dicitur Herbertus monachus sanctæ Trinitatis de Monte Rotomagensi; secundus Alveredus seu Aluredus, tertius Osbernus monachus ejusdem loci: quartus Fulcherius monachus Cluniaci, cujus idem Robertus æqualis erat. at præferenda videtur necrologii auctoritas. Hæc tamen discrepantia sic forte conciliari potest, ut Rainerius, qui Montis sanctæ Catharinæ tunc abbas erat, primus abbas creditus sit, sub quo Herbertus pastoris officium gesserit. In prædictis litteris Rotbertus comes ad dotem monasterii inter alia donat *sanctum-Martinum-de-Silva*, liberum & quietum, *ubi quondam domnus Gervinus abbas sancti Richarii eremiticam vitam duxit*. qua de re nihil in ejus vita legitur.

a Gall. chr. to 4. Acherius, Neustria pia.

L. Moisiaco concessum Lectorense monasterium.

Regebat tunc Moisiacense apud Cadurcos monasterium Durannus seu Durandus episcopus & abbas, cujus tempore multæ huic loco accessiones factæ sunt. In his Lectorensis sancti Genii ecclesia, quæ pro matre ecclesia in illis partibus habebatur, ab indigenis Moisiaco subjecta fuit. quippe hoc anno, dominicæ incarnationis M LIX. immanissima clades in Limaniæ vicecomitatu accidit ob cædem cujusdam militis Galterii *de Tudel*, ob quam multæ villæ & ecclesiæ occulto Dei judicio combustæ, ipsumque sancti Genii Lectorense monasterium in favillas redactum est, multi etiam ejus loci incolæ cremati. Qui superstites erant, consilio cum primoribus illarum partium habito, monasterii parietes ambustos sancto Petro Moisiacensi & domno Duranno episcopo & abbati cum omnibus decimis & primitiis, necnon ecclesiæ sanctæ Genovefæ tradiderunt. Facta sollemniter hæc donatio mense Junio, die dominica, *in præsentia & manu Otgerii prioris, & aliorum multorum fratrum*. Prædictus Durannus, ex monacho Cluniacensi abbas & Tolosanus episcopus, laudatur ab Hildeberto in libello de vita sancti Hugonis abbatis, tenebatque hanc abbatiam sub comite Tolosano, qui eam a rege Francorum in beneficium obtinuerat; & sub Gausberto principe, qui eamdem a comite emerat, ut inferius videbimus.

LI. S. Agerici abbates, & viri illustres.

Virdunense sancti Agerici monasterium ad hunc usque annum per viginti annos administravit Baldericus [b] abbas primus, cujus tempore ibidem disciplina regularis maxime floruit. Illinc assumtus est vir eximiæ nobilitatis & virtutis Godefridus [c] ad præfecturam monasterii sancti Quintini prope Perronam, ut ex sancti Agerici necrologio discimus. Tunc etiam inclusæ seu reclusæ ibidem degebant, qualis fuit Walburgis abbatissa sanctæ Scholasticæ de Juviniaco, *quæ quondam extitit inclusa S. Agerici*, ex eodem necrologio ad VIII. idus Martias. Ibidem IV. idus Decembris laudatur Fulgentius abbas S. Petri Haffligeniensis, *monachus S. Agerici*. quæ omnia loci celebritatem probant, cujus prima laus Balderico abbati debetur. Hic vero ibidem hoc anno decessit VI. idus Aprilis. Ejus successor Encelinus Teutonicus triennio tantum locum rexit, mortuus XII. kal. Aprilis. Sub tribus ejus successoribus, Stephano Leodicensi, qui anno M LXXXIV. obiit; Bosone, qui bibliothecam auxit, decessitque anno M CVI. & Rotfrido, perseveravit integra disciplina regularis.

b lib. 57. n. 87.
c supra n. 11.

LII. Epternacenses festum reliquiarum instituunt.

Eadem etiam tunc vigebat in Epternacensi monasterio sub Regimberto abbate. Is, ut erat contemplationi in primis deditus, viso cælitus admonitus est, ut omnium sanctorum, quorum reliquiæ illic habebantur, festum instituerer, tamquam opportunum inter illius temporis ærumnas præsidium & suffragium. *Anno* itaque *incarnati Verbi* M LIX. *indictione* XII. *anno vero regni Henrici quarti regis, tertii imperatoris quarto, sua autem ordinationis nono*, Regimbertus abbas, habito cum senioribus ejus loci consilio, decrevit, ut in posterum hoc festum XIII. kal. Decembris celebraretur. quod ut majori cum devotione perageretur, Thiotfridus ejus successor quatuor libris sanctorum reliquias celebravit, quos *Flores epitaphii sanctorum* inscribi voluit, & in fine libri quarti institutionis ejusdem festi meminit.

LIII. Meginherus abbas Hersfeldensis obit.

Hersfeldensi monasterio infestus & luctuosus fuit hic annus obitu Meginheri

ANN. CHR. 1059.

abbatis, qui *vir magnarum in Christo virtutum, & unicum sua etate in Teutonicis regionibus recte ac monastice vivendi exemplar* fuisse [a] traditur. Hic paullo ante obitum a Burchardo Halberstadensi episcopo ob decimationes vexatus, ad Nicolaum pontificem hac de re scripsit. Mox pontifex litteras & mandata direxit eidem episcopo, *ut statutos patrum terminos transgrederetur, neve monasterium Herveldense superfluis concertationibus perturbaret.* alioquin, si pergeret ei molestus esse, se *apostolica auctoritatis virga usurum adversus ejus inobedientiam:* præsertim cum monasterium illud sub jurisdictione esse Romani pontificis tot suorum prædecessorum privilegia testarentur. Abbati quoque epistolam consolatoriam scripsit, testante Lamberto ejusdem loci tunc monacho: qui interim ex Jerosolymitana peregrinatione, quam inconsulto abbate aggressus erat, ad monasterium suum reversus xv. kal. Octobris, abbatem suum, uti multis a Deo precibus postulaverat, superstitem & incolumem reperit, eumque facile placavit, &, quasi ab inferis redivivus emersisset, sic obviis, ut aiunt, manibus cum magna animi gratulatione ab eo exceptus est. Verum breve illud gaudium fuit. nam eodem die, quo Lambertum culpa absolverat piissimus abbas, quasi ejus absolutioni ipsius vita reservata fuisset, febre correptus, per octo dies gravi morbo decoctus, vi. kal. Octobris feliciter cursum consummavit, appellato ad Dei tribunal ob ejus vexationes Burchardo episcopo: qui paucis post abbatis obitum diebus, cum synodum ad illam de decimis litem dirimendam indixisset, & ad locum indictum pergere vellet; repente divina, ut creditur, animadversione ictus corruit, reportatusque ad cubiculum, adscitis ocius presbyteris suis per Deum obtestatus est, ut decimas suas Hersfeldensibus restituerent Cumque Magdeburgensis & Hildensheimensis episcopi eum visitaturi advenissent; cum magno ejulatu fatebatur, se juxta prædictionem eximii abbatis ad tribunal Dei jam jam abripi, & pro rerum alienarum invasione rationem exigi; rogabatque obnixe, ut, missis Hersfeldiam nuntiis, veniam sibi pro commisso supplices precarentur. Nec multo post, disruptis ex morbi violentia visceribus, exspiravit. Uto quoque ejus archipresbyter, ac litis incentor, eodem anno subita morte, sine confessione, sine sacra communione, interiit. Hæc ex Lamberto, qui addit, Meginheto abbati vi. idus Novembris substitutum fuisse Ruothardum seu Ruthardum *Corbeiensis disciplina* monachum, qui in Corbeiensi monasterio quondam abbas ordinatus fuerat: sed quorumdam criminum falso, ut creditur, insimulatus, abbatia omissa, aliquot annos per diversa monasteria privatus exegerat.

a Lambert. hoc anno.

Lambertus Jerosolymis rediit.

LIV. Sigefridus Fuldæ abbas fit archiepiscopus.

Sub finem quoque hujus anni, id est vii. idus Decembris, Lupoldus archiepiscopus Moguntinus obiit, relicto in sui monumentum monasterio sancti Jacobi, quod propriis impensis extra muros Moguntiæ in monte Specioso exstruxerat. Lupoldo successit Sigefridus abbas Fuldensis: abbatiam autem obtinuit Wideradus ejusdem cœnobii monachus, ejusdemque generis ac familiæ. Dubia, immo & sinistra fama fuit Sigefridi archiepiscopi, qui licet e Fuldensi asceterio, uti & ipsius decessor, assumtus, multas tamen injurias Fuldensibus ob decimas concivit, Heinrico turbulentissimo imperatori præter jus & æquum addictus, ut in consequentibus videbimus. In eo tamen de Ordine suo, id est Benedictino, bene meruit, quod Erfordense [b] apud Turingos sanctorum Petri & Pauli monasterium, quod ad canonicos deflexerat, monachis nostris restituit. Cum vero paucis post annis ædificia partim flammis consumta, partim vetustate collapsa fuissent, ea Burchardus sub duodecimi sæculi initia instauravit. Ruthardus archiepiscopus Moguntinus anno M LXXXIII. creatus est ex abbate illius monasterii, quod hactenus sub ordine Benedictino subsistit.

Erfordiæ monasterium instaurat.

b V. lib. 57. n. 68.

ANN. CHR. 1060.

LV. S. Martini de Campis instaurata basilica.

Non diu post coronatum regem Philippum superstes fuit Heinricus ejus parens, quippe qui anno insequente M LX. exstinctus est. Sed antequam hac de re dicamus, basilicæ sancti Martini de Campis ab eo instauratæ, quod postremum ejus opus fuit, commemoratio præmittenda. Hæc basilica extra muros urbis Parisiacæ, olim posita in campis, a quibus cognomen accepit, retinetque etiam nunc, longe ante hæc tempora steterat, ut constat in primis ex placito [c] Childeberti regis, eo nomine tertii, de mercato sancti Dionysii, quod ob clades illius temporis ad civitatem Parisiacam, *inter sancti Martini & sancti Laurentii basilicas* translatum fuisse legitur. Eamdem illius basilicæ antiquitatem probat Heinrici regis [d] diploma, in quo *ante Parisiaca urbis portam in honore confessoris Christi Martini*

c Diplom. p. 483.

d Hist. S. Martini p. 4.

ANN. CHR. 1060.

abbatia (sic eam vocat) fuisse dicitur. *quam tyrannica rabie*, forte Nortmannorum, *quasi non fuerit, omnino deletam*, ex integro ampliorem restituit idem rex; & ecclesiam, *quæ diu sterilis, amissa prole, fleverat, canonicis regulari conversatione ibidem* Deo famulaturis concessit; quibus Ingelardum abbatem præfecit. Atque ut illi sine sollicitudine divinis rebus vacare possent, idem princeps eamdem ecclesiam liberalissime dotavit, assignatis multis prædiis ac villis, quæ in eodem diplomate, sæpe jam edito, enumerantur. Vitiosæ sunt in editis illius diplomatis chronicæ notæ, quod datum dicitur *anno supra dicti regis* XXVII. *anno ab incarnatione Domini* M LX *. *indictione* XV. *Parisius publice.* ubi corrigendus annus regni Heinrici, qui anno M LX. annum regni sui vicesimum-nonum agebat; corrigenda item indictio, quæ tertia-decima illo anno erat. Regiis litteris apposita sunt post Heinricum signa Philippi regis, Annæ reginæ, archiepiscoporum Mainardi Senonensis & Gervasii Remensis; episcoporum Imberti Parisiensis, Widonis Ambianensis, Walteri Meldensis, Elinandi Laudunensis, Frollandi Silvanectensis, & Trecensis, forte Hugonis; totiusque regni optimatum. Quod attinet ad canonicos *regulari conversatione* viventes, qui in illa basilica ab Heinrico instituti sunt, non dicuntur fuisse regulæ sancti Augustini addicti. Forma eorum habitus exhibetur in Martiniana historia: sed nullo modo convenit cum pictura chartacei codicis, ex quo desumta est, ideoque nullius momenti habenda. certe nec pictura ista, ex qua, utpote rudissima & fere detrita, nihil certi elici potest. Patris institutionem ac donationes confirmavit auxitque Philippus rex, qui hanc basilicam dedicari curavit, eamque demum nostris Cluniacensibus in manu Hugonis abbatis tradidit, ut inferius dicturi sumus. Tempore canonicorum quidam reclusus, Johannes nomine, ad sancti Martini basilicam degebat. Ejus rogatu Philippus stipendia pauperibus & peregrinis eo confluentibus largitus est, uti petierat bonus ille *frater Johannes inclusus sancti Martini, vir bonæ memoriæ*, (sic in diplomate [a]) de sustentatione pauperum perquam sollicitus.

* al. M LIX.

[a] ibid. p. 18.

LVI. Heinricus rex obit.

Non multo post instauratam sancti Martini basilicam Heinricus rex, multis pie & gloriose in regno gestis, ex venefica potione, quam [b] Johannes medicus Carnutensis, cognomento Surdus, ipsi præbuerat, hausta ante purgationem aqua, cum magno suorum mærore ac luctu exstinctus est pridie nonas Augusti, anno ætatis circiter quinquagesimo-tertio, relictis ex Anna conjuge tribus filiis, Philippo, Rotberto & Hugone: ex quibus Philippus, rex anno superiore coronatus, septennis [c], immo decennis ex dictis [d], manum sceptro jam admoverat sub custodia & tutela Balduini vere Pii Flandriæ comitis, qui Adelam, Heinrici regis sororem, in conjugium habebat. Locum, ubi mortuus est Heinricus, *Victriacum castrum in Bieria* vocat Clarius monachus, quem locum frustra in Briegio ponunt recentiores. Bieria silva nunc Fontis-Blaudi vocatur, ubi ædes regiæ saltem a tempore Ludovici Junioris. Illic inter illas ædes & opidum ad viam, quæ fert Moretum, visitur Crux Vitriaci hactenus dicta; quo in loco forte olim castrum cognomine fuerit, ubi mortuus Heinricus, qui in fano sancti Dionysii ad patrem avumque humatus est. Philippus rex Silvanectis hoc ipso anno versabatur, cum Bellovacensi sancti Luciani monasterio remisit omnes consuetudines, quæ ab antecessoribus suis quibusdam illius monasterii villis impositæ fuerant; eidemque gratuitum indulsit transcursum super Alteïam * fluvium, ita ut nemo tam extra, quam intra Monasteriolum * castrum, quidquam ex sancti Luciani carris aut summariis exigere ausit. *Actum Silvanectis anno Dominicæ incarnationis* M LX. *& regis Philippi primo.* His litteris adscripta sunt signa Annæ reginæ, Rotberti regis fratris, Frollandi episcopi Silvanectensis, Willelmi & Rodulfi comitum, aliorumque. *Balduinus cancellarius dictavit, & Eustachius subscripsit.* Tunc sancti Luciani monasterio præerat Hucbertus, Theobaldum sortitus successorem: cujus tempore ecclesias de Buhulis *, quas Hugo comes de Domno-Martino injuste invaserat, favente Widone Bellovacensi episcopo, recuperavit.

[b] Orderic. lib 3 p. 480.

[c] Tortar. cap 24.

[d] supra n. 42.

Philippi diploma pro S. Luciano.

* la riviere d'Autie.

* Montreüil.

* Bulles.

LVII. Flaviacenses cellæ

Jam biennium erat, ex quo in locum [e] Gunterii Flaviacensis abbatis successerat Garnerius, cum cella sancti-Sepulcri-de-Villaribus in pago Belvacensi condita est. Ejus auctor Lanscelinus senior [e], Fulconis Belvacensis filius, vir magnæ nobilitatis & potentiæ, qui ex Jerosolymitana peregrinatione reversus, ecclesiam in honorem sepulcri dominici exstruxit, collaborante Garnerio abbate; eamque Fla-

[e] Guibert. p. 603. Louvet Antiq. p. 449.

viacensi monasterio sub ea tam esse voluit. Hoc opus cœptum est mense Martio, anno M LX. ut fusius legitur in primario hac de re instrumento, in quo Petrus sancti Luciani abbas hujus cellæ dotationi favisse dicitur. Eodem fere tempore cella beatæ Mariæ de Alleria prope & extra muros Calvi-montis in pago Vilcassino erecta fuit, & Flaviaco subdita, haud dubie a Rotberto ejusdem opidi domino, cujus cadaver apud Alleriam [a] Mainerius abbas Uticensis in capitulo fratrum non multo post sepelivit. Certe Gallo de Calvi-monte, fundatorum heres, huic cellæ dotem assignavit tempore Rotberti archiepiscopi Rotomagensis, eo nomine primi, cum illius loci ecclesia dedicaretur. ANN. CHR. 1060.

[a] Orderic. lib. 5. p. 496.

In Neustria eodem tempore novæ monachorum coloniæ institutæ. Præcipua fuit apud Cormelias, qui locus est diœcesis Lexoviensis, Lexovium inter & Pontem-Audomari ad Calonnam fluviolum situs: ubi Guillelmus Osberni filius, a quo Lyrense monasterium conditum fuisse diximus, insigne suæ pietatis monumentum erexit, exstructo in honorem sancti Petri, dotatoque [b] cœnobio, in quo ipse post mortem humatus fuit, vir magnæ apud Willelmum Conquæstorem auctoritatis, a quo Herfordiæ comitatum, & Nortmanniæ præfecturam obtinuit. Novi monasterii constructioni præfuit Osbernus, monachus sanctæ Trinitatis seu sanctæ Catharinæ de Monte Rotomagensi, qui, nondum perfecto forte opere, anno M LXIII. Uticensis abbas electus, locum fecit Gisleberto Corneliarum primo abbati. Hunc statim excepit Guillelmus, quem inter viros sanctitate & sapientia præcipuos Ordericus [c] numerat. Nunc, prô dolor! prope interitum est haud ignobile monasterium: basilica igne cælesti jam dudum pæne consumta: ædes regulares situ ac senio deformatæ: exiguus omnino numerus monachorum, tametsi cum censu adhuc sufficienti. denique omnia ruinæ proxima, nisi illic brevi excitetur religio, qua languente deficiunt omnia, uti ea stante ac vigente omnia consistunt, eademque restituta denuo reflorescunt. LVIII. Cormeliense monasterium.

[b] Gemetic. lib. 7. cap. 22. & 25. & Orderic. lib. 3.

[c] Orderic. lib. 11. p. 839.

Sub idem tempus cellam Belli-montis in Algia sub patrocinio Deiparæ construxit Rotbertus Bertrannus, Ronchevillæ toparcha, cum uxore sua Susanna, approbantibus Willelmo duce & Mathilde comitissa, eamque sancti Audoëni abbatiæ subjecit. Posita est hæc cella in eadem Lexoviensi diœcesi, haud ita procul a Ponte-episcopi, nuper a nostris restituta, & locis regularibus insignita: ubi schola puerorum indigenarum habetur, qui ab uno e nostris non minus ad pietatem, quam ad litteras efformantur. Eidem sanctissimæ Deiparæ nuncupata est cella Rodonii, *, prope Medantam * opidum diœcesis Carnutensis, Fontanellæ subjecta, cujus primi conditores ignorantur; at benefactores præcipui Malavicinæ familiæ nobiles Meduntenses. Illic caput sancti Quirini presbyteri & martyris insigni fidelium pietate colitur, ut in Neustria pia [d] videre licet, ubi quædam ejusdem sancti miracula referuntur. Belli-montis & Rodonii cellæ.

* Rhoy.
* Mante.
[d] Neustria pia p. 605.

Heinrico regi non diu superstes fuit Gaufridus Martellus Andium comes. Is letali morbo correptus, monasticum habitum petiit ab Adraldo sancti Nicolai apud Andecavos abbate, eoque indutus e vivis excessit. De ejus obitu ita scribit [e] Fulco ejus nepos, cognomento Rechinus, quem ille extremo vitæ suæ anno, in festivitate pentecostes militem ordinaverat. *In eodem porro anno*, inquit Fulco, *rex Heinricus obiit in nativitate sancti Johannis*. immo IV. nonas Augusti; *& avunculus meus Gaufridus tertio die post festivitatem beati Martini bono fine quievit. Nocte siquidem illa, quæ præcessit diem finis ejus, deponens omnem curam militia rerumque sæcularium, monachus factus est in monasterio sancti Nicolai, quod pater ejus & ipse multa devotione construxerant, & rebus suis suppleverant.* Tempus modumque ejus obitus signantius exprimit anonymus in brevi chronico Andegavensi, ubi Gaufridus comes obiisse [f] dicitur XVIII. *kal. Decembris, feria tertia, hora diei prima, monachali habitu prius suscepto a domno Adraldo abbate sancti Nicolai.* Sepultus fuit in capitulo ejusdem monasterii, inde in ecclesiam translatus, cum eam Urbanus II. dedicasset, ut tradit idem Fulco, ejus ex sorore nepos, tunc Vindocinensis comes, ac demum Andegavensis post fratrem suum Gaufridum-Barbatum, qui multas molestias injuriasque Majori monasterio facessivit. LIX. Gaufridus comes obit monachus.

[e] Spicil. to. 10. p. 391.
[f] Labbe to. 1. bibl. p. 287.

Non minus infestus Vindocinensibus fuit Fulco, cognomento Rechinus. Hic enim contra fidem avunculo suo datam, se in istud monasterium nihil moliturum, nihil de ejus rebus detracturum, immo illius tutorem ac defensorem futurum; statim post obi- LX. Fulco Vindocinensibus infestus.

ANN. CHR. 1060. tum Gaufridi mala omnia, quæ potuit, monasterio intulit, ipsamque sanctæ Trinitatis ecclesiam invasit. cujus metu exterriti abbas & monachi, pretiosa ejus ornamenta subduxere in tutum locum. Ille vero interim, ut furens prædo, monasterii possessiones deprædari, servos & collibertos vexare, villas comessationibus pæne quotidianis exhaurire; in summa nihil prætermittere, quo monachos affligeret, adeo ut in unius viscera, qui ejus convicia & injurias verbo reprimere tentaverat, cultellum immerserit. De his omnibus conqueruntur Vindocinenses in epistola ad Agnetem comitissam, Gaufrido olim conjunctam, sed ab eo repudiatam, quæ tunc vestem mutaverat. Hujus epistolæ fragmentum in Appendice referemus. Tandem vero Fulco anno M LXIV. factorum pænitens, post pascha in capitulum cum conjuge venit, & Oderico abbati satisfecit, ei fidem obstringens manu in illius manum, ut sæcularibus mos est, immissa, se donationes monasterio factas deinceps conservaturum.

Lis de capella. Interim Odericus abbas capellam intra muros cœnobii, *ut moris est in ordinatis monasteriis*, ædificare cœpit. Intercessit Frodo opidanus *de burgo sancti Martini*, veritus ne quid detrimenti ex hac capella parochiæ sancti Martini accideret, litemque hac de re movit. Cumque diu altercatio procederet, in id demum conventum est, ut ei decem libras darent monachi; sicque ipse cum uxore ac filiis suis constructioni capellæ assentiret; & insuper ipse ac Fulco filius ejus natu major, homines abbatis fierent. Non multo post idem Frodo graviter infirmari cœpit; cumque mortem sibi imminere sentiret, Odericum abbatem rogavit, *ut ei succurreret*, (hinc dicti monachi ad succurrendum) & habitu monastico ipsum indueret. Ejus rei causa quoddam alodium suum, prædium scilicet de Arenis, monasterio contulit; sicque monasticam ei vestem dedit Odericus abbas, ejusque filio Fulconi ac matri ipsius Fulconis Hildegardi decem libras denariorum cum societate monasterii largitus est. Actum in capitulo Vindocinensi anno ab incarnatione Domini M LX. feria tertia post pentecosten.

LXI. Oricafæ cella & Crotti. Eodem anno Albertus Majoris-monasterii abbas Agobertum Carnutensem episcopum adiit, petiitque, ut in quodam loco ejus diœceseos, Oricafa dicto, qui „ ad Scisciæ amnis ripam ad ingressum silvæ Blimartii in pago Blesensi positus est, „ ecclesiam in honorem sancti Bartholomæi ædificare sibi liceret, maxime quod jam „ partem illius silvæ a Teibaldo comite acceperat in commutationem villæ Juvi„ niaci, sitæ in pago Tricassino, quam cum omnibus ei adjacentibus, post mortem „ Odonis comitis, filii ejus Tedbaldus ac Stephanus comites, eorumque mater Er„ mengardis ipsi donaverant. Petenti annuit Agobertus præsul ob suæ ac clerico„ rum suorum, quorum consilio & voluntate id factum est, necnon dominorum piis„ simorum regum Philippi & matris ejus Agnetis animarum redemtionem. Huic chartæ appositum est signum seu monogramma Philippi gloriosissimi regis cum ejus sigillo. *Eustachius notarius ad vicem Balduini recognovit & subscripsit. Data VII. kal. Decembris. anno primo Philippi gloriosissimi regis. Actum in Stampensi castro, indictione* XIII. a Septembri inchoata. Pridie easdem kalendas ejusdem anni & indictionis, Philippus rex signum suum apposuit litteris cujusdam Guazonis militis, qui villam Crotum, in Nortmannia, id est in territorio Ebroicarum, ad fluvium Aduræ * sitam, Alberto abbati Majoris-monasterii concessit, eo pacto, ut fratres quosdam ibi constitueret ad sedulum officium omnipotenti Deo exhibendum.

* l'Eure.

LXII. S. Juliani & S. Albini abbates. Tunc temporis Turonensi sancti Juliani monasterio præerat Rotbertus abbas Guillelmi successor, vir nobilis, patria Redonensis: qui, quamdiu rector fuit, prudenter hanc abbatiam rexit: sed non diu eam tenuit. nam comperto, homines sancti Juliani pro sua ordinatione pecuniam promisisse; maluit abbatiam deserere, quam promissam dare pecuniam. Ejus tempore monasterio collata est Ronceivilla, posita haud procul ab ostio Divæ minoris fluvii in oceanum, assentientibus Willelmo Nortmannorum duce, Odone Bajocensi episcopo, & Rotberto Moritonii comite. Ejus successor Girbertus seu Gerbertus, quem alii Gilbertum vocant, basilicam sancti Juliani renovavit. Habitum hoc anno Turonis concilium, præsidente Stephano cardinale & sedis apostolicæ legato: quo in concilio statutum canone decimo, ut desertores vitæ monasticæ anathemate feriantur, donec resipiscant: pænitentes autem recipiantur. Qui vero eos recipere noluerint, tertio admoniti a communione fratrum suspendantur, sive sit abbas, sive abbatissa, donec acquiescant.

Concilii Turonensis canon de apostatis.

In

ANN. CHR. 1060.

In monasterio sancti Albini apud Andecavos mortuo sub finem anni præcedentis, id est VII. kalend. Januarias, Theoderico abbati subrogatur hoc anno ex priore Otbrannus abbas, post trium fere mensium vacationem, assensu Eusebii episcopi & Gaufridi comitis electus, ut in litteris de ejus electione legimus, quibus monachi LXXVIII. subscribunt XII. kal. Apriles [a].

LXIII. Beliardis abbatissa Caritatis.

Tunc Caritatis seu Roncereii parthenoni præsidebat Beliardis, tertia [b] loci abbatissa. Tunc Gaufridus-Barbatus Andium comes vineam monasterio proximam, qoam Hildegardis comitissa Jerosolymam profectura sanctimonialibus dederat, eisdem restitoit. Hanc vineam Bertrada abbatissa, quæ Beliardem præcessit, Ermengardi Gaufridi-Barbati matri usu-fructuario cesserat: sed, cum hæc fratris sui Martelli iram incurrisset, ille vineam ei abstulit, quam concubinis seu conjugibus suis dedit. Verum, eo defuncto, Barbatus nepos Salmurum castrum ab Adelaïde Theotisca, quæ postrema ejus uxor fuerat, gravi pecunia redemit cum illa vinea, quam sanctimonialibus restituit ad firmitatem perpetuam donationis aviæ suæ Hildegardis, atque emendationem injustitiæ avunculi sui Gaufridi-Martelli. Sub eadem Beliarde abbatissa necdum canonici erant, sed monachi, qui sacra illic celebrabant. Certe tunc temporis illic factus est monachus quidam vir conjugatus, nomine Constantinus-Rufus, *per licentiam domnæ abbatissæ Beliardis, & reliquarum sororum beatæ Mariæ*, & uxor ejos Gisberga ibidem *vidualis professionis velamen sumsit*. Beliardi abbatissæ successit Richeldis.

LXIV. Goderannus abbas Malliacensis.

Inter monachos Herimari abbatis sancti Remigii apud Remos censetur Goderannus, qui, relicto sancti Remigii monasterio, artioris disciplinæ gratia Cluniacum demigravit: dein meritorum titulis & prærogativa Malliacensis abbas factus, demum Santonensis ecclesiæ adeptus est dignitatem, ut tradit Hildebertos in libello de vita sancti Hugonis abbatis Cluniacensis. Humbertus Goderanni decessor, postquam quindecim annis Malliacense monasterium modeste rexisset, relicto filiis suis *patientiæ & longanimitatis* præclaro specimine, anno M LX. finem vivendi fecit. In ejus locum assumtus est Goderannus, natione Gallus, *alterius quidem monasterii*, id est Remigiani, dein Cluniacensis *monachus*, sed necessario, ut multis visum est, illic subrogatus. quæ verba [c] sunt Petri Malliacensis monachi, qui duos libros de constructione ejusdem cœnobii composuit Goderanni jussu, cum ille necdum Santonensis episcopus esset. Ejus facta silentio pressit Petrus ad vitandam adulationem. *Sed quoniam, dum hæc scribimus*, inquit, *adhuc humanis interest rebus, ejus ex actibus silentium nobis indicimus, ne adulatoris notam incurramus. Utrum autem amore Domini, an odio dignus sit, posteris judicandum servemus.* Santonensem episcopatum adeptus est sub initia pontificatus Alexandri II. videturque retinuisse Malliacensem abbatiam usque ad suum obitum, qui anno M LXXIV. contigit.

LXV. Angeriaci monachæ & monachi ad succurrendum.

Dum Angeriacense monasterium administraret Gaufridus abbas, Senegundis domina castri Matevallis quædam eidem loco donavit, ibidemque [d] *religionis habitum suscepit*, & *mutata veste* diu permanens, *de stipendiis monachorum assidue vixit*, atque post decessum suum inter illos sepulta fuit. Ita in plerisque locis, ut jam sæpius observatum, mulieres monastica veste accepta prope monasteria virorum degebant. Aimericus Senegundis filius, genitricis suæ donationem sæpe invasit: sed tandem apud Nobiliacum morbo gravatus, Odonem Angeriaci abbatem accersivit, & invasionis pænitens, ilico factus monachus inter monachos humatur. Ejus filius Hugo patris exemplum secutus est.

LXVI. Pontius Simorræ abbas & episcopus.

Simorrense beatæ Dei-genitrieis Mariæ cœnobium jam inde a pontificatu Victoris II. procurabat Pontins abbas, qui hoe circiter anno litem habuit cum Raimundo-Arnaldi *Dantin* pro quadam decima villæ, quam Mazeras vocant, sitæ prope flumen Baisæ. Habitum hac de re placitum, in quo Pontius hanc decimam a Raimundo requirebat. Cum vero ille eam dare detrectaret, ambo *fecerunt judicium Dei, in quo Raimundus Arnaldi victus fuit.* Illod autem judicium Dei fiebat aliquando per duellom, aliquando per ferrum candens. Hæc aliaque facta sunt *tempore Nicolai papæ & Austindi archiepiscopi*, scilicet Auscitani, *regnante Sancio comite* Astaracensi. Idem Pontius factus episcopus Bigorritanus, Simorræ abbatiam nihilo minus retinuit, quo tempore Barterienses milites, qui bona monasterii depopulabantur, ad officium redegit. Superstes fuit usque ad initia pontificatus Gregorii VII. In illo monasterio sanctus Ceratius colitur.

[a] Labb. bibl. to. 1. p. 276.
[b] V. lib. 58. n. 82.
[c] Labb. to. 1. bibl. p. 237.
[d] Besly Comites, p. 445.

ANN. CHR. 1060.

Agerense monasterium conditur.

Hoc circiter anno in Catalonia conditum est Agerense monasterium in castro Agetensi * seu Aggerensi, quod Arnaldus-Mironis *de Tost* nuper Sarracenis eripuerat. Hujus beneficii cælitus accepti memor Arnaldus, una cum uxore Arsinde hoc cœnobium in illo castro construxit in honorem beati Petri apostolorum principis: *ut locus* * *ille Deo semper redderet debita confessionis laudem, qui antea plenam blasphemiis dabat horribili pracone vocem.* In hujus abbatiæ dotem conditores assignant ipsum castrum cum omnibus juribus suis & adjunctis, & omnia castella circum posita cum universis ecclesiis. quæ omnia juxta comitatum Urgelli, inter Nogueram & Noguerolam fluvios sita esse dicuntur: quorum tamen usum-fructum illi retinent. Hoc porro monasterium & omnia ad illud pertinentia Romanæ ecclesiæ subjiciunt, & tutelæ summi pontificis committunt, ita ut Romana ecclesia quinto quoque anno decem solidos aureos Valentiæ in censum percipiat. Atque ut hanc tutelam deme- » reretur Arnaldus, quinquies-mille solidos aureos Valentiæ Nicolao papæ donavit; » Alexandro vero ejus successori ter-mille solidos aureos Valentiæ, & decem capti- » vos nigros. Guillelmus ejus loci primus abbas exstitit. Nicolaus papa [b] hoc monas- » terium suscepit sub patrocinio sedis apostolicæ, diplomate dato Romæ XVIII. kal. » Maii anno ab incarnatione M LX. pontificatus domni Nicolai papæ secundi anno secundo. Subscribunt Bruno Prænestinus, Arnaldus Aretinus, Cunibertus Taurinensis, Anselmus Luccensis, Dodo Rosellanus, Anselmus Castrensis, & Godofredus Perusinus episcopi. Datum per manus Umberti seu Humberti sanctæ Romanæ & apostolicæ sedis bibliothecarii, & sanctæ ecclesiæ Silvæ-candidæ episcopi. Litteræ [c] donationis, quarum summam mox retulimus, octavo post anno datæ sunt, in quibus Guillelmus ejus loci primus abbas nominatur. Post annos sex idem monasterium Cluniacensi abbatiæ unitum est.

* Ager. a Marca Hisp. p. 1141.
b ib. p. 1145.
c ibid. p. 1141. & seq.

LXVII. Moisiacensis basilicæ dedicatio.

Moisiacensem abbatiam cum Tolosano episcopatu, ut jam [d] vidimus, retinebat Durannus seu Durandus, qui hoc tempore novam illius monasterii basilicam cum septem aliis episcopis consecravit. Diem VIII. idus Decembris, annum obscure designat vetus inscriptio a Catello [e] relata in hunc modum.

d sup. n. 50.
e Catel Hist. de Languedoc. p. 865.

Idibus octonis domus ista dicata Decembris,
Gaudet pontifices hos convenisse celebres.
Auxius Austindum, Lactora dedit Raymundum,
Convena Guillelmum, direxit Aginna Wilelmum
Jussit & Heracleum non deesse Beorra benignum;
Elloreus Stephanum concessit, & Adura Petrum;
Te, Duranne, tuum nostrumque Tolosa patronum.
Respuitur Fulco Simonis dans jura Cadurco.
Myrriades lustris apponens tres duodenis,
Virgineum partum dabat orbi tunc venerandum.
Hanc tibi, Christe Deus, rex instituit Clodoveus:
Auxit magnificus post hunc donis Ludovicus.

Catellus hoc loco *trium myriadum* nomine annum millesimum vult intelligi, & per ter duodena lustra annum sexagesimum, qui calculus huic anno respondet. Petrus de Marca [f] id ad triennium differt; atque hinc putat, Durannum eo anno M LXIII. Tolosæ episcopum creatum fuisse. Verum hanc dignitatem longe ante obtinebat, ut superius [g] vidimus.

f Hist. de Bearn. p. 305.
g sup. n. 50.

LXVIII. Durannus abbas & episcopus ob scurrilitates punitus.

Hic est Durannus Cluniacensis monachus, scurrilia verba proferre solitus, qui tamen ob vitæ meritum & doctrinam ad abbatialem, tum ad episcopalem dignitatem provehi meruit. Is ob linguæ intemperantiam sæpius increpitus ab Hugone abbate: cum indocilis insitam deponere levitatem, nequaquam a ludicris & otiosis verbis temperaret; eidem prædixit sanctus abbas fore, ut post mortem pœnas lueret, nisi prius condignam egisset pænitentiam. quod re vera contigit. nam ille post obitum Seguino religioso sacerdoti spumantibus labiis fœtidus apparuit, ejus precibus se juvari postulans, cujus monita vivens contemserat. quod cum rescisset abbas piissimus, electis septem fratribus silentium unius indixit septimanæ, ut linguæ intemperantia indicto silentio purgaretur. Paruêre omnes præter unum, qui, dum mandato defuit, aliorum suffragia irrita reddidit. Id vero per Durannum

ANN. CHR. 1060.

denuo innotuit Siguino: qui cum rem ad patrem retulisset, iterato septem dierum silentio, defectum violatæ inobedientiæ supplevit. Unde factum est, ut Durannus, jam nihil sordidum præferens, Hugoni abbati gratias ageret ob oris abstersam maculam & sententiam judicis immutatam. Hæc ex Hildeberto in libello de vita sancti Hugonis abbatis.

Beatæ Mariæ Deauratæ ecclesia

Eidem Duranno tribuitur, quod ecclesiam beatæ Mariæ-Deauratæ, quam veteres *fabricatam* [a] appellabant, a Tolosana ecclesia abstraxit, renitentibus canonicis, & in eam Moisiacenses monachos induxit, favente Guillelmo comite Tolosano. quod cum ægre ferrent Tolosani clerici, tempore Isarni episcopi, qui Duranno successerat, die natalis Domini illam ecclesiam recuperare tentarunt. sed a monachis repulsi, vestes sacras & libros asportarunt. Querelæ hac de re sæpius iteratæ a clericis, sed demum ad Innocentium II. causa delata in concilio Claromontano, ut suo loco videbimus. Hujus ecclesiæ meminit [b] Gregorius episcopus Turonensis, quam nostri modo occupant, adeo amplificatam, ut pro insigni illius provinciæ monasterio habeatur.

a V. lib. 33. n. 5. & Catel p. 864.

b Greg. Tur. lib. 7. c. 10.

LXIX. Lis de Columbariensi ecclesia inter Conchenses & Resbacenses.

Per id tempus Theobaldus Campaniæ comes, Odonis comitis filius, Columbariensem * in Briegio ecclesiam [c] Conchensi sanctæ Fidis apud Rutenos monasterio contulit, atque in suæ donationis tesseram calicem argenteum per suos nuntios Conchas misit. Quin etiam ipse eo profectus, scypho aureo Columbariensis ecclesiæ concessionem denuo confirmavit. Verum ad suos reversus, quæ humana inconstantia est, mutato animo mutavit & donum. Columbariensem quippe illam ecclesiam Resbacenses monachi, qui propinquiores erant, non sine suspicione simoniæ a comite obtinuerunt. Conchensibus multum reclamantibus, res est in multis conciliis, & apud Lugdunensem archiepiscopum, Romanæ sedis legatum, sæpius ventilata; sed tamen vivente Theobaldo comite nequaquam definita. Eo mortuo, sub Henrico* ejus filio itidem indiscussa remansit, usque dum Henricus ipse Jerosolymam profecturus, Adelæ conjugi suæ, Willelmi regis Anglorum filiæ, injunxit, ut hanc causam advocatis partibus coram se tractari præciperet, & earum dissensioni supremam imponeret manum. Statuto igitur die Resbacensis abbas cum suis monachis, & frater Arnaldus ex Conchensibus ante comitissam convenere, Waltero Meldensi & Milone Trecensi episcopis, necnon Arnulfo Latiniaci abbate præsentibus; auditisque partibus, Columbariensis ecclesia Conchensibus adjudicata est, quæ sanctam Fidem, uti & Conchensis, patronam habet, estque cella etiam nunc haud ignobilis.

* Colomiers.

c Theodori pænit. to. 2. p. 558.

* al. Stephano.

LXX. Conchenses & Resbacenses abbates.

Quinam Conchensis monasterii, quive Resbacensis abbates tunc fuerint, hoc loco inquirendum. Figiacensem abbatiam principatu Heinrici regis procurabat Lautardus [d] abbas nobilissimus, idemque per triennium Conchensem administravit. Hic apud Conchas diem clausit extremum, ibidemque sepultus est. Lautardo apud Figiacum successit Willelmus: quo ob simoniam amoto, Figiacenses venerabilem Hugonem Cluniaci abbatem postularunt, monueruntque monachos Conchenses, ut, abjecto suo simoniaco, more solito ipsorum abbati legitimo se se subderent. At illi contra, Airardum Figiacensem abbatem, Hugonis indubie protoabbatis vicarium, cui apostolica auctoritate subditi fuerant, a se projecerunt. Sic desinit chronicon Figiacense, ex quo hæc accepimus. Conchense porro monasterium eo tempore, quo prædicta lis de Columbariensi ecclesia ventilata est, administrabat Odolricus abbas, ut inferius [e] videbimus.

d Baluz. Miscell. to. 2. p. 302.

e inf. n. 119.

Ad Resbacenses abbates [f] quod attinet, in libro primo de miraculis sancti Agili abbatis tempore Rotberti regis laudatur Ragenardus seu Rainardus vir prudentissimus, dein Solion abbas, qui cælestem harmoniam audisse fertur, *pater monachorum* dictus in necrologio ad quartum idus Julii, quo die ejus obitus ponitur. Post hos Rotbertus abbas memoratur in prædicto libro & in necrologio x. kalend. Februarii; ac demum Philippus abbas tempore Philippi regis, & Balduini Flandrensis comitis, ac proinde ante annum M LXX. quo Balduinus-Pius seu Insulanus, ejusque filius æquivocus, cognomento Montensis, decesserant. Philippo abbate Balduinus comes, pater an filius, palatinus comes, copias in auxilium Philippi regis contra quosdam rebelles adduxisse traditur, & apud Resbacum substitisse. Is, cum pavonem super tectum monasterii residentem sagitta petiisset, subitaneo morbo correptus, fune collo circumdato pergit ad altare, errati veniam petit, spondetque se terram sancti

f V. lib. 51. n. 109.

ANN. CHR. 1060.

Petri deinceps illæsam, inviolatamque servaturum; atque insuper patenam auream cum decem vaccis, totidemque caseis offert pro piaculo; sicque sanus & incolumis discessit. Si Rotbertus abbas Philippum præcessit, ut prædicti libri series innuit, alter ejusdem loci abbas Rotbertus post Philippum admittendus est, is scilicet, quem post mortem Walteri Meldensis præsulis episcopum in eadem urbe ordinavit Hugo, Diensis Romanæ sedis legatus, absque consensu Richerii episcopi, qui ob id Rotbertum excommunicavit. De Briccio abbate inferius agemus.

LXXI. S. Laurentii ad Nigellam monasterium. * la Nielle. * S. Chignan. a V. lib. 33. n. 4.

Perstabat ad id tempus in pago Narbonensi vetus monasterium sancti Laurentii ad Nigellam *, vulgo de Cabreressa dictum, cujus tunc abbas erat Raimundus Ebrinus. Obscura illius asceterii origo. Incertum an sit illud sancti Laurentii monasterium, quod numeratur in constituto Ludovici Pii inter ea Septimaniæ monasteria, quæ nec dona, nec militiam debebant; an potius sancti Laurentii ad Vernodubrum ejusdem pagi, quod nunc sancti Aniani * dicitur. Certe primum illud monasterium sancti Laurentii ad Nigellam jam exstabat principatu Ludovici-Pii, cujus præceptum immunitatis ac tutelæ eidem monasterio confirmavit Carolus-Calvus [a] regni sui anno quarto, ut suo loco vidimus, ecclesiæ Narbonensi postea subjectum. Ad hoc cœnobium pertinebat dominium loci beatæ Mariæ de Palatio, ejusdem pagi Narbonensis, cujus loci aliquot prædia prædictus Raimundus abbas, accepta una auri uncia, Guillelmo-Bernardo *ad fevum* donat pro annuo censu triginta-trium denariorum Melgoriensium, ea insuper lege, ut Raimundus *faciat servitium per unumquemque annum ad quatuor milites, & sextarium unum de cevata* seu avena. Facta

S. Mariæ de Palatio cœnobium. * Espalais seu Paladols.

charta VIII. idus Decembris, anno dominicæ incarnationis M LX. regnante Philippo rege. Non multo post istud monasterium subjectum fuit Crassensi abbatiæ, uti & Palatium *, itidem ad Nigellam situm: ubi sanctimonialium cœnobium sæculo insequenti conditum est sub patrocinio sanctæ Mariæ & sancti Randolini, cujus tumulus olim cum reliquiis ibidem colebatur. Id factum assensu Arnaldi ab-
» batis & Crassensium monachorum, qui domnæ Ermengardi priori & fratri Johanni
» de Alcantis, cunctisque fratribus & sororibus ibidem permanentibus locum illum
» ad inhabitandum & instaurandum concesserunt. Nunc excisum est hoc parthenium, locusque pertinet ad Crassensem abbatiam, uti & sancti Laurentii monasterium ad Nigellam, modo cella abbatiæ Crassensis. Eodem sæculo duodecimo exstabat & aliud sancti Laurentii cœnobium in territorio Narbonensi ad lacum Bagesii, de Casulis dictum, quod beatæ Mariæ de Monachia ac Deodato priori anno M C XXIX. concessum legitur.

LXXII. S. Victori datur ecclesia S. Martini de Canonica.

Petro adhuc abbate sancti Victoris Massiliensis Eldebertus Mimatensis episcopus, ecclesiam sancti Martini de Canonica, sitam in pago Bannacensi, e manibus laïcorum, qui eam simoniace obtinuerant, eripere cupiens, assensu & consilio
» Berengarii-Richardi vicecomitis, Deusdet ecclesiæ Mimatensis decani, & alio-
» rum, contulit cœnobio sanctæ Mariæ & sancti Victoris Massiliensis, ubi *quinque millium monachorum inibi habitantium abbas beatus Cassianus, doctor præclarissimus, in eo nunc corpore requiescens*, antiquitus exstitisse traditur: & unde *ceterorum monasteriorum in tota Gallia* positorum, potiores rivuli sapientiæ & regularis disciplinæ ordo processit; & ubi *nunc etiam*, ait Eldebertus, *si non sicut antiquitus, tamen in tantum viget, ut de quacumque patria eo causa religionis venientes, & actiones in eo habitantium cognoscere volentes accesserint, dicant, cum recesserint, hoc potius regulariter degere, quam cetera monasteria totius Galliæ.* Hanc itaque ecclesiam, quam alii monasterium, alii canoniam olim fuisse dicunt, sancti Victoris abbati atque monachis tradit Eldebertus, ut monachos eo mittant ad divinum officium illic celebrandum, *ita tamen, ut quem miserint, non sit natus a fluvio, qui vocatur Turnus, usque ad fluvium, qui vocatur Iberius.* Actum *ab incarnatione Domini* M L X. *die mensis Julii quarta, in cimiterio sancti Fredaldi, regnante in sæcula sæculorum Domino Deo, indictione* XIII. Non diu superstes fuit Petrus abbas, mortuus [b] anno sequenti: cui successit Durandus ad triennium. Ejus tempore Vabrense monasterium cœnobio sancti Victoris, ejusque abbati Durando, necnon Rayambaudo archiepiscopo Narbonensi, qui ex monacho sancti Victoris ad illam dignitatem assumtus fuerat, reformandum subjicitur, probantibus Nicolao II. summo pontifice, tum Rotberto Arvernorum comite atque Berta ejus conjuge. Longe plura Victorino monasteria subinde accesserunt, ex quo præmissum Eldeberti episcopi de illo monasterio elogium confirmatur.

b Labbe to. 2. bibl. p. 340.

Revertor ad Franciam, ubi Dervense monasterium strenue administrabat Bruno abbas, de quo jam multoties egimus. Illuc tum accessit Theodebaldus seu Theobaldus *comes palatinus*, cum venerabili sua conjuge Adelaïde, ejusque loci monachorum, qui maxime vini aliunde comportandi penuria laborabant, inopiæ compassus, exemplo antecessorum suorum, Odonis scilicet comitis patris sui & Heriberti comitis senioris, qui res Dervensium beneficiis suis plurimum auxerant, eisdem indulsit, ut, quoties Sparnaci confinium ad vinum comparandum adirent, a quovis teloneo essent immunes. Insuper idem comes consimilem donationem confirmavit, quam comes Rodulfus antecessor ac propinquus suus in Baerensi territorio fecerat. Hæc ex notitia seu litteris Brunonis abbatis. Hujus cognata Hawidis, *genere non ignobilis*, dum aliquando gravi morbo urgeretur, animæ suæ ægritudinem timens, convocato Brunone abbate *patruele* suo cum aliquot monachis, *optimo medicorum Deo* & gloriosis ejus apostolis Petro & Paulo atque beato Berchario pratum quoddam, ex nomine cujusdam antecessoris sui Richardi nuncupatum, donavit, ut ipsius patrisque sui Amalrici memoriam haberent monachi, & post mortem apud eos sepulturam obtineret. *Actum est hoc assensu viri* sui *Richeri, qui in prædicto monasterio cum proposito monachi vitam finivit*, atque adeo aliquanto post hanc donationem instrumentum ea de re conscriptum est. *Itaque*, subdit illa, *me Deo gratias agentem, & sanitati pristinæ restitutam Richerus vir meus, & Warinus clericus filius meus jam præcesserunt ante Deum.* His litteris apposita sunt signa ipsius Hawidis, reliumque ejus filiorum, Hugonis, Amalrici, & Mauri.

ANN. CHR. 1060. LXXIII. Theobaldi comitis & aliorum beneficia in Dervenses.

Per id tempus Nicolaum papam adiit Walerannus S. Vitoni abbas, querimoniam facturus super Rotberto comite Rutenensi consanguineo suo, qui res sancti Vitoni, in illo comitatu sitas, in his abbatiam sancti Amantii usurpaverat. Litteras [a] papa hac de re comiti scripsit, præmissa apostolica salutatione, in hæc verba. *Cognoscentes tui animi propositum, & quod propter regnum Dei & justitiam ejus volueris renuntiare temporali fastigio sæcularium occupationum, confidenter tibi denuntiamus, ut, secundum quod tibi injunximus, cum ore ad os loqueremur, ecclesiis Dei & pauperibus defensorem te appones, justitiamque eis acquirendo in conspectu Dei excusatus exsistas, quod non sine causa gladium portas. Et quia nostrum est te admonere, si qua non negligenda te cognoverimus negligere; orando simul & præcipiendo auctoritate apostolica monemus, ut monasterio sancti Petri sito Virduni, quod venerabilis vir, consanguineus tuus Walerannus abbas regit, curtes, quas in terra possessionis tuæ habere dinoscitur, restituas, ne, quod absit, ad perditionis animæ, eas diutius retinendo, excommunicationem ab antecessoribus nostris comprecatam invasoribus earum incurras.* Hic acceptis litteris, cum Virdunum reverteretur Walerannus, apud Ademari seu Aeremari monasterium veneno periit, ibidemque sepultus est. Et quia eo defuncto, inquit Hugo Flaviniaci » abbas, non fuit qui litteras missas comiti Rutenensi perferret; adhuc abbatia, scilicet sancti Amantii, cum fundis retenta est. Obiit Walerannus VI. kal. Julii, & « quidem anno M LX. ut in fastis sancti Vitoni legitur. tametsi Hugo ejus obitum anno sequenti reponit, in eo falsus, quod Nicolaum papam prædicto anno M LX. mortuum dicit, forte etiam in eo quod addit, Walerannum anno sequenti decessisse. De eo ita scriptum in necrologio VI. kal. Julii, *anno Domini* M LX. *obiit domnus Walerannus abbas hujus loci, ex comite conversus*. Idem annus assignatur in indice abbatum, immo & in brevi chronico Virdunensi, edito [b] apud Labbeum, rectius quam in Divionensi [c] apud eumdem. Sancti Vitoni monasterium rexit annis sexdecim Walerannus: cui Grimoldus successit.

LXXIV. Waleranni abbatis S. Vitoni iter Romam & obitus. a Labbe to. 1. bibl. p. 193. b ibid p. 401. c ibid. p. 294.

Mortuus est quoque hoc anno Guillelmus, Britoliensis in pago Belvacensi monasterii [d] abbas tertius, ante abbas Moroliensis, quod in pago Ambianensi sub patrocinio sancti Vedasti nuper conditum fuerat. Obiit Guillelmus pridie nonas Octobris, *pia memoria* dictus in necrologio, qui anno præcedente Hucberto successerat. Eodem anno decessit Gilduinus comes, monasterii instaurator, notatus in necrologio XV. kal. Julii. Guillelmum excepit Olricus, qui vitæ privatæ studio post quatuor annos regimen abdicavit, in necrologio memoratus IX. kal. Februarii. Rotbertus, ejus successor, filius erat Evrardi, tertii filii Gilduini comitis, qui Britoliense monasterium fundavit. Rotberti abbatis frater Ebrardus comes spontaneum pro Dei amore subiit exsilium, ut superius [e] vidimus. Rotberto abbati anno M LXXXVII. kal. Novembris mortuo suffectus Radulfus in annos octo & viginti.

Britolii & Moroliensis abbates. d V. lib. 56. n. 57. e V. lib. 60. n. 39.

ANN. CHR. 1060.

LXXV. Heinrici comitis dirum facinus.

Ad hunc annum refertur dirum facinus Heinrici comitis palatini, qui e monasterio, quo specie religionis intraverat, egressus, conjugem suam, bipenni in caput impacta interemit. Rem non uno modo referunt veteres. Auctor appendicis ad Hermannum editionis Pistorianæ factum paucis ita commemorat. *Henricus palatinus comes, in amentiam versus, cum specie religionis, quasi saeculum derelinquens, in monasterium Ephternacha* seu Epternacum *se contulisset, inde abstractus conjugem suam occidit.* Id longe fusius & paullo aliter refert scriptor vitæ sancti Annonis Coloniensis archiepiscopi ejus æqualis, aitque eum, non in Epternacense, sed in Gorziense monasterium secessisse. Primi ejus insaniæ, immo furoris impetus fuere in sanctum Annonem & Coloniensem ecclesiam, cujus prædia & villas rapinis & incendiis devastavit. Ob id anathematis sententia merito a sancto præsule percussus, erratorum veniam petiit, & pro piaculo montem Sigebergensem, ubi postmodum Sigebergense monasterium conditum est, Annoni archiepiscopo donavit. Non multo post in Gorziense monasterium, ficto an sincero animo, se recepit, ibique palatinas vestes monasticis mutavit. At non diu propositum tenuit. Mox enim, quæ contemsisse visus erat, dignitas, honores & conjux, in ejus animum denuo se insinuarunt, effeceruntque, ut e monasterio egressus, in vetera denuo flagitia præceps rueret. Tum quippe cunctis, maxime Dei servis, quos refuga exosos habebat, bella & seditiones concitare, Annonem pontificem in primis insectari, Coloniensem urbem igne ac ferro appetere cœpit. Interim Anno ad aras cilicio tectus confugit, dum cives tyrannum armis reprimere accelerant. Ille vero ad castrum suum, cui Cocomo nomen, se recepit; ubi a civibus frementibus obsessus, dum hi obsidionem urgent, in amentiam versus, arrepta bipenni, dilectæ conjugis Adelheïdis cervicem amputavit. Mox inde foras prosiliens, quasi præclarum aliquod facinus patrasset, plausu manuum & cachinno factum sibi gratulabatur. Ad tam dirum facinus exhorruere omnes, tumque tyrannus in vincula conjectus est, ne ulterius nocendi potestatem haberet. Browerus addit, quod Annonis vitæ scriptor non dicit, eum in Epternacense monasterium perductum fuisse, ubi domestica ærumna & calamitate contentus, reliquum vitæ confecerit.

LXXVI. Sanctimonialis superbæ pœna.

Dum Coloniæ sumus, non omittendum videtur quoddam exemplum, quod sanctus Anno ad omnium, maxime virginum cautelam referre solitus erat. Erat in Coloniensi sanctæ Mariæ cœnobio quædam sanctimonialis, morum integritate ac sanctimonia inter consodales insignis, cui Deus singulare virginitatis donum tribuerat. Sed cum ex eo se se efferret, præferretque ceteris sororibus, easque dedignaretur; virorum autem consortia, tamquam sui secura, incautius admitteret; demum in corruptelæ foveam prô dolor! lapsa est. Crimine perpetrato, ubi in se rediit, velut ictu fulminis in corde perculsa, ingentis mæroris fluctibus pæne in amentiam versa est, recogitans, quali e statu decidisset. Sed tandem, divinæ misericordiæ respectu, alte ingemiscens, quod *professæ castitatis* votum violasset; in luctum & lacrymas resoluta, omnium conspectum devitabat. quod omnium in se admirationem auxit, ignorantium quid ipsi accidisset. Verum cum illa uterum sibi intumescere sentiret, in templo sanctæ Dei-genitricis coram Christi imagine prostrata, erratum sibi condonari, promissa in posterum continentia & pænitentia, multis precibus & lacrymis flagitavit. Vix preces finierat, cum uterus ejus, res mira! detumuit: & ipsa præ gaudio largius flens, promissæ conversionis votum implere non distulit. Non parvo siquidem tempore in pænitentiæ luctu perseverans, corpus vigiliis, prolixisque extenuatum orationibus, (nam præter alias preces, psalterium ter unoquoque die percurrebat) panis & aquæ tantum sustentabat edulio. Hinc facies macie & pallore obducta, inediæ ac vigiliarum diuturnitas, miraculum ceteris sororibus ingerebat, nihil tale suspicantibus, immo credentibus, eam cælestis Sponsi amore ac desiderio sic tabescere. Cum in his pænitentiæ officiis aliquot annos perstitisset; jam quasi de spe veniæ confisa, superbiæ peste denuo tentari cœpit. At illa, hanc esse causam ruinæ prioris probe conscia, malignæ suggestionis initia, non, ut ante, negligenda duxit: sed confestim beatum Annonem adiens, ei conscientiæ suæ reatum & statum penitus patefecit. quo audito, sanctus pontifex, secundum datam sibi sapientiam, eam consolari cœpit, non suis viribus, sed Deo confidere monens, præ omnibus humilia de se sentire; denique, cum sciret in elationis tela verti, quidquid illa præ ceteris peculiare faceret; salutarem tutioremque dixit esse viam, ut

communis vitæ limites non excederet, cum edentibus sororibus comederet, cum dormientibus dormiret; itemque cum abstinentibus abstineret, & cum vigilantibus vigilaret. Hanc prorsus regiam esse viam, qua tuto ad æternæ salutis patriam tenditur. His monitis instructa sanctimonialis, ad monasterium rediit, & communis vitæ exercitiis deinceps contenta, totius honestatis & religionis specimen edidit, nullique virtutibus inferior piissime decessit. Ad res Italicas venio.

Ineunte hoc anno M LX. Florentiæ versabatur Nicolaus pontifex, cum Thetbergæ abbatissæ monasterii sanctæ Felicitatis, juxta Florentiam tunc siti, nunc intra urbem, privilegium [a] concessit, quo monasterium illud, antecessorum suorum negligentia destructum, ab se vero, dum Florentinus episcopus esset, *coaptato nobilium sanctimonialium plurimarum collegio*, ex integro instauratum, & a se ipso jam summo pontifice dedicatum, confirmavit, resque dictas eidem restitui mandavit, cuivis potestati, præterquam Florentino episcopo, dominio in illud interdicto. *Datum Florentiæ VI. idus Januarii anno ab incarnatione* M LIX. secundum veterem calculum, *per manus Humberti sanctæ ecclesiæ Silvæ-candidæ episcopi, & apostolicæ sedis bibliothecarii, anno primo pontificatus domni papæ Nicolai secundi, indictione* XIII. Subscribunt Bonifacius Albanensis episcopus, Johannes Portuensis, Petrus Lavicanensis, & Brunus Prænestinus; & post eos *Petrus peccator monachus*, quæ propria subscriptio est Petri-Damiani. Thetberga abbatissa hic laudata non alia esse creditur a Thetberga, filia bonæ memoriæ Athi, Alberti vocati, & conjuge quondam Rolandi, tunc *veste sanctæ religionis induta*, quæ Florentinæ ecclesiæ multa [b] bona contulit. Fuere olim in eodem parthenone non modo conversæ, sed etiam conversi, qui abbatissæ *obedientiam, conversationem vitæ & castitatem* promittebant, ut legimus in statutis ejusdem loci: quo ex numero Maffæus quidam, & Bona-donna ejus uxor anno M CC LXX. se ipsos prædicto monasterio obtulerunt *pro conversis oblatis & subditis, & flexis genibus & manibus tensis*, abbatissæ obedientiam promiserunt, reservato sibi usufructu bonorum suorum. In statutis anni M CC XXII. quæ fratres Johannes & Parisius de ordine Prædicatorum, visitatores, rectores & reformatores monasteriorum exemtorum & non exemtorum fecerunt, statuitur, quod
nulla mulier ex pacto, vel conventione habita de pecunia vel rebus, recipiatur in «
communionem vel conversam. Quod non fiant sollemnes invitationes & epulæ in «
velatione sanctimonialium. Quod omnes abstineant ab esu carnium, nisi sint mul- «
tum debiles & infirmæ; & quod laneis vestibus utantur. Denique quod abbatissa «
singulis mensibus reddat rationem coram conventu. In statutis anni M CCC XXVIII. «
nonnihil de abstinentia remissum est, scilicet quod abbatissæ non liceat dispensare «
in esu carnium, nisi duabus vel tribus ad summum in hebdomada diebus. Tunc «
etiam statutum est, ut nulla bestiola vel avis domestica, nisi sint aquaticæ, in dicto «
monasterio habeatur, nisi generis fuerit feminini. quod alibi quoque statutum legi- «
mus. Illic sanctitate claruit Berta de Bardis, quæ aliquot Benedictinarum per Etruriam cœnobia ad primariam vivendi formam reduxit. Celebre est etiam nunc hoc sanctæ Felicitatis monasterium.

LXXVII. S. Felicitatis parthenon Florentiæ.

[a] Ital. sac. to. 3. p. 92. & seqq.

[b] ibid. p. 90.

Haud scio cujus parthenonis monacha fuerit Blanca illustris illa comitissa, quæ primo adolescentiæ flore orbata viro, rejectis mortalium procorum votis, se ipsam immortali Sponso consecravit. Huic recens conversæ salutaria dat monita Petrus Damiani in opusculo L. quod *Blanca olim comitissa, nunc cælesti Sponso conjuncta* inscriptum est. Principio eidem gratulatur, quod, abjecto mondo muliebri ob Christi amorem, *pro carbasinis lanea, pro purpureis atque nitidulis pulla, ac despicabilia elegisset indumenta*. Deinde quod *siligineas pollines, ac fercula dapibus referta* postposuisset, ut se *ad libræ pensilem mensuram panis cibarii* redigeret. ubi Petrus spectat *libram panis propensam*, in regula sancti Benedicti præscriptam. In consequentibus eam hortatur ad paupertatem, afflictiones & ærumnas, quæ Deo militantibus perferendæ sunt, fortiter excipiendas; ad Deum toto corde amandum, ad præcavendas dæmonis insidias contemplatione mortis, divini judicii, atque æternæ felicitatis. Ut vero eam ad Christi amorem ac debellandum dæmonem instruat & accendat, ipsam monet, ut *Christi corpus & sanguinem etiam ore carnis crebrius suscipiat. Terretur enim*, inquit, *adversarius, cum christiani labia Christi videt cruore rubentia. Agnoscit enim præsto suæ perditionis judicium; & divina victoria, qua captivatus est, non tolerat instrumentum. Christus ergo per mysterium suum tibi videatur in ore; &*

LXXVIII. Blanca ex comitissa monacha.

Communio frequens commendatur.

ANN. CHR. 1060. *Christus per sui amoris incendium tibi vivat semper in corde.* In consequentibus ut eam ad corporeas asperitates tolerandas animet, exemplum proponit Sophetæ marchionissæ, Rainerii marchionis filiæ, quæ, cum delicatius corpus suum tractasset, post mortem in claustro sancti Christophori monachorum sepulta, uti petierat, in gypseo tumulo, accurate cæmento obducto, intolerabilem exhalabat fœtorem, *ut luce clarius innotesceret*, inquit Petrus, *quoniam humana caro quanto tenerius ac mollius educatur, tanto deterius in putredinem ac nauseam vertitur.*

LXXIX. Dominici Loricati vitæ primordia & progressus. Sub finem eidem Blancæ Petrus proponit exemplum Dominici cognomento Loricati adhuc viventis, qui a tribus jam circiter annorum lustris lorica ferrea indutus erat ad carnem, duobus autem ferreis circulis in corpore cinctus; duobus item per brachiorum armos constrictus. Hinc dictus Loricatus. Ejus acta litteris mandavit idem Petrus, ex quo percelebris viri specimen hic exhibere juvat. Dominicus in sæculo clericus, quo tempore simoniaca vigebat hæresis, ut ad sacerdotium promoveretur, a parentibus ejus episcopo hircinæ pellis aluta data est. quod cum ille animadvertisset, pænitentiæ causa monachum induit; moxque eremiticæ vitæ arduum arripuit institutum sub disciplina sancti Johannis de Monte-Feretri: nec umquam, quoad vixit, sacerdotale ministerium usurpare sustinuit, tametsi tanta corporis & animæ integritate præditus esset, ut virgo usque ad obitum permansisse credatur. In illa eremo, ubi degebat Dominicus, in Umbria sita, in regione quæ dicitur Luceoli, decem & octo cellulæ erant, singulæ singulis fratribus deputatæ. Horum ea vivendi forma erat, ut numquam vinum biberent, numquam adipe alimenta condirent. Unum dominicis diebus & feriis quintis pulmentum ad mensam habebant: ceteris diebus solo pane, & aqua refecti; uni orationi addicti. Nulla eis opera manuum, nulla agricultura, nulla prædia vel substantia, præter asellum vel equum, qui ad omnia eis inserviebat. Juge eis silentium, præterquam dominica die post vesperam & refectionem usque ad completorium. Ad hæc per omnes canonicas horas se se mutuo scoparum ictibus flagellabant, & nudis pedibus ac cruribus in cellulis morabantur. Erat inter illos quidam frater vagabundus, qui sæpe e cella egredi tentaverat, quem Johannes prior eremi prius austere corripuit, deinde in sua præsentia nudatum vapulare præcepit. Cum autem resumtis vestibus superbe locutus esset, eum denuo nudari ac flagellari jussit magister. Sed cum sexies flagellis cæsus, nec sic arrogantiam deponeret; septima tandem vice exclamavit, e corde suo aufugisse superbiæ principem, seque posthac magistro obsequentissimum fore; sicque sub humilitatis custodia in cellula jugiter perseverans, deinceps absque reprehensione vixit.

LXXX. Mira ejus austeritas. a *Petr. Dam. opusc.* 51. Post aliquot annos Dominicus, consentiente magistro, Petri Damiani disciplinæ se mancipavit, quem tamen ob ejus virtutum præstantiam Petrus *doctorem* a *ac dominum* suum vocat. Mira & stupenda erat ejus in omnibus, sed præcipue in flagellando corpore severitas. Nulla fere erat dies, quin duo psalteria modulando, manu scopis armata, se se continue cæderet. Quadragesimæ tempore tertium addebat. Centum annorum pænitentiam sibi non raro imponebat viginti psalteria cum disciplina recitando, eamque intra sex dies sæpe visus est implere. Quin etiam mille annorum ejusmodi pænitentiam intra unius quadragesimæ spatium absolvit. Ad hæc sub illo ferreæ vestis pondere mille *metanœas* seu genuflexiones, unum psalterium absque disciplina recitando non raro faciebat; eoque modo semel aliquando una die octo psalteria explevit. Nonnumquam per quinquagenos psalmos brachia extensa ad breve dumtaxat momentum deponebat. Cum aliquando remotus a Petro majoris solitudinis causa habitasset, ab eo interrogatus, quî vixisset; respondit se carnaliter vixisse, & quintis sæpe feriis ac dominicis solitum abstinentiæ rigorem relaxasse. Quid? ait Petrus, ova vel caseum, aliudve pulmentum comedisti; an pisces, an denique poma, vel quid ejusmodi obsonii? Neganti reposuit Petrus: Unde ergo carnaliter vixisti, qui nihil ex his seu coctum, seu crudum edisti? Ad hæc ille: Fœniculo cum pane libenter vescor. Hæc illa erat Dominici relaxatio, hæ dapes, hæc illa vita, quam ille carnalem censebat! Heu quali nomine nos remissi homines vitam nostram appellabimus! Id autem agebat in Dominici pectore divinus ignis jugiter exæstuans; ut vix somnum caperet, vix a spirituali exercitio vel tantisper corpus & animum relaxaret. Talis ac tantus cum esset vir Dei, tanto perversorum ac violentorum hominum livore infestatus est, ut pæne lo-

cum

ANN. CHR. 1060.

cum eremi suæ desereret. Verum ne id fieret, occurrit Petrus-Damiani, scripto ad eum ejusque consodales opusculo LII. ubi ait, auditis eorum querelis, se amplius eorum pusillanimitate, quam hostili adversitate contristatum fuisse. *Nam cum assidue*, inquit, *videamini divinis insistere paginis, mirum est quomodo vobis adhuc ignota sit patientia regina virtutum, cui nimirum cuncta deserviunt volumina scripturarum.* Huc multa congessit testimonia ex libris sacris, & exempla, in primis Christi Domini; demumque ita librum concludit: *Quisquis recte vivens flagellis atteritur, sicut Christi nunc in utroque vestigia sequitur, ita postmodum ejus consortio non privabitur.*

LXXXI. Farfæ damna reparata.

Per id tempus Crescentiani multas injurias, multaque damna Farfensi monasterio intulerunt. Prima mali labes orta est a Crescentio Octaviani filio, qui castellum monasterii, Trebuccum nomine, invaserat, & monacho ibi invento nares absciderat. Ejus filii ac successores, reclamantibus nequiquam monachis, prædictum castellum retinere haud dubitarunt. neque hoc contenti, armata manu obvia quæque monasterii prædia rapinis & incendiis devastarunt; insuper quemdam monachum ab se comprehensum lingua, naribus & auriculis atrociter mutilarunt. His a pontificatu Leonis IX. ita se habentibus, demum Berardus abbas rem ad Nicolaum II. retulit, qui tum Florentiæ morabatur. Princeps horum facinorum Johannes de Crescentio, jussu pontificis per Sinebaldum comitem & Farulfum ad papæ audientiam Romam citatur. Adfuit ille ad condictum diem cum Berardo abbate: at inducias ad petendum consilium poposcit. Decem dierum datis induciis, alias nihilo minus postulavit, quas ægre ad vicesimum diem obtinuit sub pœna trecentarum librarum denariorum, si defuisset. Cum vero finito termino haud compareret, sententia in eum dicta est, ut damna monachis illata restitueret. Actum *anno secundo Nicolai secundi papæ, indictione* XIII. *mense Aprili, die* XXVIII. Huic judicio Nicolaus ipse præfuit, subscripsitque. & post eum Dominicus Gradensis patriarcha, Hildebrandus S. R. E. archidiaconus; Bonifacius Albanensis, Petrus Gabinensis, & Humbertus Silvæ-candidæ episcopi; Stephanus cardinalis presbyter tit. sancti Chrysogoni, Gaudentius cardinalis presbyter, multique alii, tum clerici, tum laïci.

LXXXII. Dedicatio a pontifice facta, & privilegia confirmata.

Non multo post, id est mense Julio insequente, & quidem die sexta, idem pontifex, invitatus a Berardo abbate, Farfam adiit, nova ejusdem loci altaria consecraturus. quo facto, inter missarum sollemnia *omnibus pœnitentibus, qui ibi convenerunt & aderant, remissionem trium annorum fecit; & constituit, ut hæc remissio annualiter fiat omnibus, qui in ipsa die cum votis & donis venerint.* Ad hæc in raptores & invasores bonorum monasterii sententiam anathematis protulit, ejusque privilegia & immunitates confirmavit; agnovitque *hoc monasterium nullatenus sub jure & dominatione præfatæ Romanæ ecclesiæ, vel sub tributo & pensione esse debere, nullumque dominium in jure ipsius monasterii se habere, excepta consecratione.* Quin etiam idem pontifex Romam reversus, antiquam ejusdem loci libertatem denuo asseruit, missis eo legatis, Humberto *archiepiscopo*, Agilardo * episcopo & abbate sancti Pauli, atque Petro Agubino. ex quibus Humbertus XVII. Kal. Octobris, inter celebrandum sacra missarum sollemnia, perlecto evangelio, sententiam excommunicationis in eos protulit, qui hanc libertatem infringerent, vel monasterii possessiones invaderent, aut diriperent.

* al. Airardo.

LXXXIII. Westmonasterium instauratur.

Dum hæc in Italia geruntur, Edwardus rex Anglorum legationem ad Nicolaum papam direxit, litteris ad eum scriptis, quibus pontificem rogat, ut quæ ab ipsius præcessore, nempe Leone IX. obtinuerat, privilegia confirmaret, videlicet, ut quod Leo sibi *sub nomine obedientiæ & pœnitentiæ* ad redimendum Romanæ peregrinationis votum de construendo monachorum cœnobio injunxerat, Nicolaus ratum haberet, & privilegia ejusdem loci possessionum & dignitatum renovaret: prout ipse donationes & concessiones pecuniarum, quæ sancto Petro in Anglia conferri solebant, regia auctoritate roborabat. His litteris acceptis, pontifex regis votis facilis annuit, conceditque, ut in loco, quem sub nomine pænitentiæ constituendum & amplificandum rex susceperat, *quoniam, ut fertur, primo antiquitus consecrationem a beato Petro accepit, & quia regia antiquitus sedes est;* concedit, inquam, *ut amplius in perpetuum regiæ constitutionis locus sit, atque repositorium regalium insignium, & habitatio perpetua monachorum; qui nulli omnino personæ, nisi regi subdantur; habeantque potestatem secundum regulam sancti Benedicti per successiones*

AN. CHR. 1066.

» *eligendi ex se idoneos abbates*. Denique hunc locum absolvit ab omni servitio & » episcopali dominatione, ita ut nullus episcopus illuc ingrediatur, nisi ex petitione » & consensu abbatis & monachorum. Exstat * hac de re ipsius regis Edwardi diplo- » ma, in quo ait, se ob accepta cælitus beneficia votum Romanæ peregrinationis » concepisse: at subditos suos ejus exsecutioni intercessisse, veritos scilicet, ne, ipso » absonte aut deficiente, cum nullum haberet filium, regni status perturbaretur. » Cum vero nec sic rex a cœpto desisteret, missos fuisse duos ex utraque parte le- » gatos, id est episcopos duos, totidemque abbates, qui Leonem papam hac de re » consulerent: eum vero votum regis eo quo dictum est modo commutasse, eo sci- » licet pacto, ut expensas ad hoc iter paratas egenis erogaret, & cœnobium mona- » chorum in honorem sancti Petri, aut novum exstrueret, aut vetus instauraret. quo » responso accepto, a beato Petro revelatum fuisse cuidam probabilis vitæ monacho » incluso, nomine Wlsino, se velle, ut rex locum restrueret, qui dicitur Westmonaste- » rium, a tempore sancti Augustini, primi Anglorum apostoli, institutum, multa- » que regum munificentia honoratum; sed propter vetustatem ac frequentes bello- » rum tumultus pæne destructum. quod ipse exsecutus sit, destructa veteri ecclesia, » & nova a fundamentis erecta, quam v. kal. Januarii fecerit dedicari, in qua » multas sacras reliquias collocaverit, ad cujus dotem totius substantiæ suæ tam in » auro & argento, quam in pecudibus, ceterisque possessionibus decimam attribuerit. Hoc diploma anno M LXVI. datum est; cui multi subscripsere episcopi, quinque abbates, multique proceres. Ex abbatibus tertius est Eadwinus, qui primus Westmonasterio ab instauratione præfuit. Hoc monasterium, ut omnes norunt, regum Anglicanorum sepultura nobilitatum est.

* Monast. Anglic. to. 1. p. 59. & seq.

Burchardus comes apud S. Remigium sepultus.

Qui Edwardi regis litteras ad pontificem detulit legatus, Burchardus fuit, Algari comitis filius, qui in Romano itinere morbo correptus, Augustæ ad alpium radices decessit, corpusque suum ad sancti Remigii cœnobium deportari præcepit, ubi eundo exceptus hospitio fuerat, ibidemque sepultus fuit in superiori chori parte ad latus epistolæ; apposito hoc epitaphio.

Anglica quem genuit, hunc tellus Gallica condit:
Clara stirpe cluit, Anglica quem genuit.
Prô dolor exul obit, dum Romam pusio tendit:
Dum te, Petre, petit, prô dolor exul obit:
Se petiit revehi Remis sub limine lati,
Aula Remigii se petiit revehi.
Dulcis ephebe, tuis heu primi gratia floris,
Heu lugende nimis, dulcis ephebe, tuis.
Altera lux aderat, qua taurus sole flagrabat,
*Dum pubeda * meat, altera lux aderat.*
Quem tegit hoc taphium, Burchardi nomen adeptum,
Grande decus procerum, quem tegit hoc taphium.
Lector habes titulum; pete, Petre, pandere regnum.
Anglus adibat eum: lector habes titulum.
Obiit Augustæ.

* pubes seu adolescens.

Ita in fine epitaphii, quæ duo ultima verba Marlotus omisit. In necrologio Remigiano notatur XIV. kal. Maii obitus *Burchardi comitis Anglorum, qui dedit nobis quidquid habemus in Anglia*, id est prædia apud Lapeïam, ubi cella erecta fuit. Idem etiam Burchardus, vel potius Algarus ipsius parens, egregium evangeliorum codicem sancto Remigio dedit, aureo tecto operculo, cujus in circuitu hi versus leguntur, mendose a Marloto relati.

Hic codex veniæ lapsis, legatio vitæ,
Te, pie, Burchardi memorari, magne Remigi,
Postulat, ut cælis tecum, ceu commanet arvis,
Alegar dux Anglis, simul & consors lateralis
Alegiva, pontificum summo dant munus amicum.

Hoc grati animi testimonium illustribus viris debebatur: reliqua persequor.

ANN. CHR. 1061.

LXXXIV. Hugo abbas Floriacensis.

DEfuncto sub finem anni, id est VII. idus Decembris, Rainerio Floriaci abbate, delectus est in ejus locum Hugo ejusdem loci monachus. Is juveniles adhuc agens annus, cum magnificus haberi vellet, multa juveniliter a gessisse traditur: & quia ex præclara Francorum stirpe ortus erat, degenerem se reputasset, ni ea gereret quæ vulgus insanum probat. Unde inter cetera apud Germiniacum monasterii sui villam magnum pavonum agmen alebat: ex quibus unus, dum in loci ecclesiam Salvatori sacram volat, mox ad altare debilitatus corruisse dicitur. Vix seria loquor: tanto ejus casus mærore affectus est abbas, ut cereum ad ejus mensuram ad aram accendi jusserit: quo necdum consumto, avis sospitatem recepisse fertur. Ubi Tortarius, qui id referre non erubuit, affert illud Augustini: *Qui salvat te, salvat & gallinam tuam.* Ejusdem abbatis tempore, id est anno M LXV. Gauzbertus miles sancto Benedicto contulit ecclesiam sanctæ Mariæ de Kadelata, sitam super fluvium Lupæ * in pago Wastinensi, consentiente domino suo Rodulfo comite; ejusque donationis chartam Philippo regi, & Balduino comiti obtulit subscribendam: cui etiam apposita sunt signa Annæ reginæ, Mainardi Senonensis archiepiscopi, & aliorum.

a *Tortar. c. 5. V. cap. 11. & 36.*

* *le Loin.*

LXXXV. Nicolao papæ Alexander II. succedit.

Longe funestior fuit ecclesiæ mors Nicolai papæ, quæ XII. kal. Junii hujus anni M LXI. Florentiæ contigit, cum paullo amplius quam duos annos in pontificatu exegisset. Audita ejus morte, clerus populusque Romanus de subrogando successore egerunt; cumque ad hanc dignitatem nullus ex Romana ecclesia probaretur; cardinales Hildebrando auctore ex aliena eligendum censuere. Hic fuit Anselmus Luccæ episcopus, vir singulari probitate & doctrina præditus, qui paullo ante legationis munere in Germania perfunctus fuerat. Is pridie kal. Octobris creatus absens, a Godefrido Etruriæ duce Romam perducitur; atque imminente Romanorum seditione, statim sine Heinrici regis auctoritate consecratur, Alexander II. appellatus. Id ubi rescivit Heinricus, factum indigne tulit; tum frequenti Basileæ conventu habito, Placentino & Vercellensi ex Italia episcopis assentientibus, Cadaluum Parmensem episcopum, ad se profectum, pontificem V. kal. Novembris renuntiavit, eique Honorii II. nomen imposuit. quæ res funesti schismatis materia fuit. Alexandro legitimo pontifici favit in primis Godefridus Tusciæ dux cum Mathilde comitissa: at Gibertus Lombardiæ præfectus, Mediolanenses & pleræque Lombardiæ civitates Cadaloo, quem Petrus Damiani scriptis acerrimis exagitavit. Verum hæc fusius persequi nostri non est instituti.

LXXXVI. Hildebrandus cancellarius.

Alexander a sua statim creatione Hildebrandum jam archidiaconum instituit cancellarium, quo ex officio universa Romanæ ecclesiæ administratio pendebat. Pollebat Hildebrandus ad ea rite explenda magnis ingenii viribus, &, quod pluris æstimandum, spiritualium charismatum ubertate, adeo ut divinum quippiam præ se ferret. In exsequendo cancellarii munere non modo universorum ad se confluentium causas audiebat, sed etiam pro sui officii debito provincias circumibat, ut perperam acta corrigeret. Forte in ejus comitatu aderat venerabilis Hugo Cluniaci abbas, atque in extremo agmine cum monachis suis sensim progrediebatur, dum Hildebrandus omnium ordinum turma stipatus procederet. Viso eminus tanto honore, qui exilis staturæ & infimæ conditionis homini tribuebatur, existimavit abbas, eum tanto comitantium fastu haud dubie superbire. Hæc eo cogitante, Hildebrandus reflexo equo, ad eum eminus clamavit: Male, inquiens, cogitas de homine, hujusce dumtaxat rei innocente. Non enim hunc honorem mihi, sed beatis apostolis tributum existimo. Suffusus pudore abbas, ipsum percontatur, quo pacto cogitationem rescisset suam. Hæc, inquit, ex animo tuo, quasi per fistulam, ad aures meas deducta est. Hæc Willelmus b Malmesburiensis a quodam se accepisse dicit, qui ea ex ore ipsius Hugonis abbatis se audisse affirmabat. De iisdem etiam idem memoriæ prodidit, quod, cum ambo in quadam ecclesia preces in multam horam protraherent, archidiaconus indignanter visus est respexisse abbatem. cui causam poscenti respondit archidiaconus, Dominum Jesum-Christum, qui sibi precanti primum aderat, postmodum, se deserto, ad abbatis preces, quippe qui ferventius oraret, totum conversum fuisse.

b *Willelmi Malm. de gest. regum Angl. lib. 3.*

LXXXVII. Humbertus Cardinalis obit.

Paullo ante Nicolai pontificis obitum decesserat Humbertus cardinalis Silvæcandidæ seu sanctæ Rufinæ episcopus, scriptis & legationibus clarus, a quo diploma

ANN. CHR. 1061.

pro parthenone sanctæ Felicitatis anno superiore scriptum fuisse diximus. Hunc Johannes de Bayone v. idus Aprilis hujus anni obiisse scribit, eumque a Nicolao papa in basilica Constantiniana seu Lateranensi, prope corpora sanctarum virginum Rufinæ & Secundæ, honorifice sepultum fuisse. Scripta ejus pleraque exstant ex tomo sexto Canisii in bibliotheca sanctorum patrum, nempe liber unus contra Michaëlem Cerularium, alter contra Nicetam-Pectoratum; relatio eorum quæ Constantinopoli in sua legatione gesta sunt; & epistola ad omnes catholicos: quibus addenda formula confessionis, quæ Berengario in synodo Romana anno M LIX. facienda præscripta est. Præter hæc omnia editi sunt ab eodem Humberto libri tres contra simoniacos, necdum vulgati, quos præ manibus habemus.

LXXXVIII. Goslinus item abbas S. Solutoris.

Ad hunc annum pervenit Goslinus abbas piissimus Taurinensis sancti Solutoris monasterii, quod anno M XXXI. Olricus marchio & Berta ejus conjux liberaliter dotarunt. Huic Gezo episcopus primum abbatem præfecit, nomine Romanum, cui Goslinus successit. Fuit is, ut perhibent, ex clarissima Avarorum seu Hunnorum familia oriundus; nomenque sancto Benedicto adhuc adolescens dedisse traditur, omnique virtutum genere excelluisse. Dum Georgius de Lucerna, ejus loci abbas, sub medium sæculum quintum-decimum sancti Solutoris ecclesiam instauraret, duo inventa sunt corpora, scilicet Goslini abbatis, & Anastasii monachi, qui sub eo vixisse creditur. Ambo pro sanctis habiti, sacrisque inscripti fastis, tametsi quibus præcise diebus decesserint ignoratur. Libellum de sancti Goslini miraculis scripsit anonymus post eorum inventionem in eodem monasterio factam, quod anno M D XXXVI. capta urbe a Francisco primo Francorum rege, penitus eversum est, sacris reliquiis in orbem translatis, & in cella sancti Andreæ repositis, quæ una cum opima parte bonorum patribus Societatis Jesu a Vincentio Parpalia sæculari abbate traditæ sunt.

LXXXIX. Marciniaci monasterium conditur.

Ut erat de omnium salute sollicitus sanctus Hugo Cluniacensis abbas, etiam sequiori sexui, non tantum virili, consulere officii sui esse duxit. Quare Marciniaci ad Ligerim in diœcesi Æduensi, in fundo paterno cœnobium exstruxit, ubi feminæ provectiores, quæ se se Deo consecrare cuperent, admitterentur, non tamen ante » annum ætatis vicesimum, ne lascivientis adhuc fervor ætatis vel loco infamiam, vel » inter sorores scandalum generaret. Principio paucæ erant: sed brevi numerus pluri» mum auctus. Earum duo erant ordines, claustralium & inclusarum. Omnibus hæc » erat præscripta regula, ut earum nulla, vel rei necessitate familiaris, vel pro quo» libet negotio, in virorum conspectum veniret: *ne, quibus votum indixerat continentiam, intuitus sollicitaret ad culpam.* Res earum procurabant religiosi ac pru» dentes monachi, sub quorum custodia nec possessio distractionem, nec honestas » dispendium formidabat. Earum eruditioni Hugo senem quemdam deputavit, Renchonem nomine, consummati monachum testimonii, qui misericordiæ censuram miscere probe noverat. Præter ea, ne ancillis Christi necessaria deessent, uberes eis reditus & sufficientia prædia assignavit, sic earum necessitati consulens, ne vel excessum superfluitas induceret, vel egestas querelam extorqueret. Denique basilicam congruis decoravit ornamentis, ubi, præter alias reliquias, brachium sanctæ Agnetis virginis & martyris reposuit. Ejus dedicatio facta est ad laudem sanctæ & individuæ Trinitatis, sub patrocinio beatæ Mariæ semper virginis & sanctorum apostolorum Petri & Pauli. Porro hunc locum condidit dotavitque vir sanctus, non ex propriis sumtibus aut facultatibus, quippe qui, ut Christi pauperes, nihil proprium haberet: sed ex his tantum, quæ divina munificentia ipsi impertiri dignata fuerat, ut ipse loquitur in commonitorio, quod cum epistola Marciniacensibus sororibus paullo ante obitum suum scripsit. Suppetias quoque contulit Gaufridus de Sinemuro, Hugonis frater. Tanta vero districtione reclusionem olim servarunt illæ sanctimoniales, ut oborto illic incendio, ne quidem Hugonis Lugdunensis archiepiscopi jussu, ut inde egrederentur, adduci potuerint, quemadmodum Petrus Venerabilis [a] tradit. Hujus piissima parens ibidem secundos castitatis fructus tulit, & sanctissime decessit. Quænam locum illum initio præpositæ rexerint, nobis incompertum. Marciniacensium sororum post Renchonem, qui primus hoc munere functus est, curam gessit Udalricus monachus eximiæ sanctitatis, ut in ipsius vita legitur. quo Cluniacum ob oculi infirmitatem reverso, alter in ejus locum substitutus est; & post eum Turquillus, quem illic priorem ab se institutum Petrus [b] Venerabilis laudat.

[a] Petr. Vener. lib. 1 de mirac. c. 22.

[b] ibid. c. 21.

ANN. CHR. 1061.

Instaurata sancti Nicasii apud Remos, ut superius [a] diximus, a Gervasio archipræsule basilica, Philippus rex consilio [b] dilectissimæ matris suæ, & ipsius Gervasii, aliorumque fidelium rogatu, pro anima patris sui Heinrici, & pro salute animæ suæ, in usus Deo in illa basilica militantium, *in qua prædictus archiepiscopus divino instinctu abbatiam, suorum prædecessorum negligentia destructam, instauraverat*, villam Hundilicurtem donat, & omnia ad illam pertinentia; eaque confirmat, quæ idem Gervasius eidem ecclesiæ jam dederat, & daturus erat. *Actum Remis anno incarnati Verbi* M LXI. *Philippi regis secundo, Gervasii archiepiscopi sexto, in ecclesia sanctorum Agricolæ & Nicasii martyrum, pridie idus Maii, indictione* XIV. Huic diplomati apposita sunt signa post Philippum Annæ reginæ, Elinandi Laudunensis, & Quiriaci Namnetensis episcoporum, Roberti fratris regis, Rodulfi comitis, & Manassæ comitis. *Balduinus cancellarius ad vicem Gervasii archiepiscopi subscripsit.* Incertum est an tunc monachi illic fuerint: at eos ante annum M LXVI. ibidem exstitisse constat ex altero [c] ejusdem Philippi diplomate, in quo fratres *sub abbate & regula sancti Benedicti* illic a Gervasio collocatos legimus.

X C. Monachi apud S. Nicasium instituti.

[a] sup. n. 18.
[b] Marlot to. 1. p. 619.
[c] ibid. p. 620.

Remigius abbas primus.

Quinam fuerint primi illius cœnobii abbates, res valde implexa est, si Marloto credimus. Hic ex veteri [d] codice probare nititur, « Gervasium principio coactum fuisse hanc ecclesiam, propriis filiis carentem, extraneis procuratoribus sive præpositis committere, retenta sibi abbatiali dignitate, ut tenelli gregis vix adunati paternam gereret sollicitudinem. at post ejus obitum, oves proprium non habentes pastorem ad propria rediisse, & abbatiæ possessiones a perversis hominibus occupatas; eamque sub Manasse in lugubrem adeo statum redactam fuisse, ut a conductitiis sacerdotibus divina mysteria celebrarentur, & horæ canonicæ a quodam juvene, nomine Joranno, ibidem a teneris enutrito, qui postea cardinalis factus est, recitarentur potius quam cantarentur. Post Manassen, Rainaldum ad Arvernos profectum, Casam-Dei adiisse, & a Seguino abbate, sancti Rotberti successore, duodecim obtinuisse monachos cum experto duce, qui vix inchoatum apud Nicasianos monasticum ordinem postliminio revocaverint. » Hinc Marlotus primum sancti Nicasii abbatem ponit Seguinum, seu quemvis alium ejus vice Casæ-Dei monachum. Verum constat primum illic abbatem fuisse Remigium, e proximo sancti Remigii archimonasterio accitum a Gervasio, eique Johannem abbatem successisse ante Jorannum abbatem, quem Marlotus primum præpositum constituit, rejectis Remigio, & prædicto Johanne abbate, ex veteri æmulatione, quæ inter Remigianos & Nicasianos monachos dudum intercessit, ne videlicet sancti Nicasii monasterium Remigiano subjectum quoquo pacto, aut obnoxium esse videretur. Verum in vetustis libris, non tantum Remigianis, sed etiam Nicasianis, puta in necrologio & veteri indice abbatum, Remigius primum inter abbates locum habet, qui hoc ordine recensentur in veteri codice, qui tempore Gerardi abbatis, id est post medium sæculum tertium-decimum, scriptus est. Sic autem habet codex. *Nomina abbatum, qui in prædicta ecclesia fuerunt a tempore fundationis, usque ad tempus Gerardi prædicti sunt hæc.*

[d] ibid. p. 619.

Remigius abbas	*I.*	*Pontius abbas*	*VIII.*
Johannes abbas	*II.*	*Renaldus abbas*	*IX.*
Jorannus abbas	*III.*	*Galterus abbas*	*X.*
Nicolaus abbas	*IV.*	*Haidericus abbas*	*XI.*
Guillelmus abbas	*V.*	*Drogo abbas*	*XII.*
Johannes abbas	*VI.*	*Simon abbas*	*XIII.*
Guido abbas	*VII.*		

Simon abbas XIV. & rexit ecclesiam XVII. *annis.*
Simon abbas XV. & rexit ecclesiam XIV. *annis.*
Gerardus abbas XVI. & rexit ecclesiam XI. *annis.*

In eodem codice præmittitur *numerus monachorum, qui in ecclesia prædicta fuerunt a fundatione ecclesiæ usque ad adventum Gerardi abbatis, exceptis illis, quos invenit in adventu suo, est circa* CCCC *&* XIV. *monachi.* De his alias Deo dante.

ANN. CHR. 1061.

XCI. S. Germani crux a Philippo rege intacta.

Servabatur ad id tempus in Parisiensi sancti Germani cœnobio pretiosissima crux, quam Childebertus rex Francorum, ex Hispaniis reversus, eidem ecclesiæ dono dederat. Erat *ipsa crux operis ac ponderis incomparabilis*, inquit vetus anonymus, cujus tempore adhuc supererat, *gemmis exquisitissimis* ornata: *cujus pretiosissimi donarii laudem*, ut idem ait, *ipsa res adhuc testatur; & dum superstes erit, ipsum opus mirificum, & auri pondus immensum testabitur.* Hanc crucem cum vidisset rex Philippus, instinctu Stephani urbis Parisiorum præfecti, eam concupivit; eoque jubente, deposita est crux de columna, cui superposita erat, & super tapetum in ecclesiæ pavimento collocata, monachis interim lugentibus, qui pretiosissimom donarium sibi auferri magnopere dolebant. At, nebula subito in sanctuario oborta, rex a proposito destitisse dicitur, pravique consilii pœnas dedisse Stephanus, oculorum lumine statim multatus, ut refert vetus [a] anonymus, qui se ab iis, qui aderant, id accepisse scribit. Hæc crux, incertum quo casu, jam dudum amissa est.

a *Sac. 3. part. 2. p. 122.*

Permutatio villæ de Cumbis.

Haud scio an hojus rei occasione rex Philippus villam Briegii tractus, Cumbas dictam, sancto Germano restituere voluit, quod hoc modo factum [b] legitur. Hanc villam, a Dagoberto rege datam sancto Germano, cujus corpus tempestate Nortmannorum istuc, tamquam in asylum, deportatum fuerat; Hugo Francorum dux, cognomento Magnus, invaserat, eamque Hilduino comiti de Monte-Desiderii in beneficium cesserat, & post ejus obitum denuo usurpaverat. Eo mortuo, Hugo rex ejus filius eamdem villam retinuerat, & post eum rex Rotbertus: qui, cum sororem suam Hadwigem Rainerio Montensium comiti nuptum daret; quasdam villas sancti Germani, super Mosam positas, videlicet Cuvinum, Fraxinam, Nimam, Evam & Bons, in sororis suæ dotem eidem comiti assignavit; & pro earum qualicumque commutatione Cumbas sancto Germano restituit. Verum, mortuo Rotberto, cum Heinricus ejus filius ac successor multis bellorum incommodis ab Odone comite, aliisque quamplurimis urgeretur; ratus Manasses, prædicti Hilduini comitis nepos, qui a regis partibus stabat, adesse tempus opportunum ad recuperandam villam, quam Hilduinus tenuerat, eam a rege sibi restitui flagitavit. Rex autem veritus, ne ille a suo obsequio cum aliis deficeret, flagitanti villam denegare non potuit. Verum non diu eam tenuit Manasses; qno post triennium mortuo, Heinricus illam sancto Germano reddidit. At post obitum Heinrici regis, Odo comes, prædicti Manassæ filius, eamdem, tamquam hereditario jure, extorsit a Philippo juvenculo rege, qui ad damnum farciendum sancto Germano villam sui juris Banniolas *, a muris urbis Parisiacæ nun admodum remotam, largitus est, eo pacto, ut post mortem Odonis superior illa villa ad pristinum sancti Germani dominium rediret. *Actum Philippo rege, anno incarnati Verbi* M LXI. *regni vero ejus primo.*

b *Labbe misc. p. 579.*

* *Bagnoles.*

XCII. Longi-pontis cella conditur.

In pago Parisiaco juxta viam, qua ex urbe Lutecia Aurelianos itur, mons exsurgit haud incelebris, qui deinde a Letherico illius loci domino Mons-Letherici * dictus est. Illic principatu Rotberti regis Theobaldus, cognomine Filans-stupas, regis forestarius, turrim cum muris construxisse traditur. Hujus castelli sub Heinrico rege dominus erat Guido, qui una cum uxore sua, Hodierna nomine, ecclesiam Longi-pontis, eidem castello proximam, quæ in honorem sanctæ Dei-genitricis Mariæ dedicata erat, Hugoni abbati & Cluniacensibus monachis contulit, assentiente Gaufrido Parisiorum episcopo, salvis juribus ecclesiæ Parisiensis. Gaufridi chartam, chronicis destitutam notis, retulit Gerardus a Bosco in tomo primo historiæ ecclesiæ Parisiensis, ubi prædicti Guidonis progeniem recenset. Huic cellæ primus præfuit Rotbertus: cui Bernardus prior jam anno M LXVI. successerat. Hunc excepit Stephanus, sub quo Guido de Monte-Letherici in ipso; quod condiderat, monasterio monachum induit.

* *Mont-Lery.*

XCIII. S. Michaëlis abbas cum episcopo Abrincensi paciscitur.

Tunc temporis Ranulfus, Montis-sancti-Michaëlis abbas, conquestus est [c] apud Johannem Abrincarum episcopum super quibusdam gravaminibus; quæ ab ejus ministris sæpe fiebant in clerum & populum Montis; qui Abrincas pergere cogebantur ad quaslibet citationes; nec excusare eos poterat vel mare insurgens, vel Britonum insidiæ; &, si citationibus deforent, multis obnoxii erant. Abbatis querelas benigne excepit præsul; itaque inter eos convenit, ut abbas archidiaconi officio in Monte fungeretur; & minores causas ecclesiastico judicio definiret: majores vero, quales sunt matrimonii dissolutio, judicium ferri igniti, & quædam similia, ad

c *Thead. pœnit. p. 664.*

ANN. CHR. 1061.

episcopum referret. Sic facta compositio ea lege, ut abbas singulis annis vestem episcopo convenientem offerret, tresque libras incensi, totidemque piperis, & sex tabulas ceræ cum tribus cereis. quæ omnia reciperet episcopus die purificationis beatæ Mariæ. Ad hæc, ut monachi quotannis Abrincas procederent cum capite sancti Autberti in cathedralem sancti Andreæ ecclesiam, unde consilium & chrisma accipiunt *ad christianitatem faciendam*, id est ad baptizandos infantes.

XCIV. Anselmus Becci clarere incipit.

Etsi privatam hoc tempore vitam [a] Becci ageret Anselmus, ex his tamen latebris sensim erumpebat ejus fama virtutis & eruditionis, eique complures amicos & discipulos conciliabat. Ex amicis unus erat Avesgotus seu Avesgaudus, sancti Petri de Cultura apud Cenomannos monachus, qui ab eo flagitavit, ut nepotem suum erudiendum admittere ne gravaretur. Exstat [b] ejusdem Avesgaudi hac de re epistola, cujus hæc inscriptio: *Avesgotus, cœnobii sancti Petri Cultura monachus, Anselmo salutem.* ubi cum nullum Anselmo titulum addat, inde colligitur, eum necdum priorem fuisse renuntiatum. quod anno sequenti factum est. In hac epistola Avesgaudus ait, se hactenus amicos atque familiares solummodo fuisse locutione; at necdum expertos, an amici essent etiam operatione. Quod ad ipsum attinet, se ad Anselmi mandata, cum per se, tum per propinquos, exsequenda paratum: at velle ipsius Anselmi in se voluntatem experiri. Habere se nepotem quemdam juvenem, sibi maxime carum, quem in humanioribus litteris ab eo potius, quam a quoquam alio, erudiri cupiat. Ceterum se omnino securum fore, si cum illo Becci demoraretur. Non dubitare, quin ipse facile annuat voluntati suæ. at rogare sibi significari, quo pacto id ab ipsius abbate ac congregatione Beccensi impetrare possit. In eadem epistola quærit ab Anselmo Avesgaudus: *Cur fama Lanfranci atque Guitmundi volat per orbem plus tuâ? cur tam diu lucernam recondis sub modio? Quid non recordaris poëta dicentis:*

Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter.

Ad hanc epistolam respondet [c] Anselmus, se quidem cupere Avesgaudi voluntati respondere; sed dolere, quod eam exsequi non possit. *Non enim*, inquit, *ejusmodi studii, in quo possit proficere dilectus ille vester, de quo scripsistis, est mihi nunc licentia, nec intentio, vel opportunitas, sicut fuit olim*, ante scilicet quam monachum induisset. Et infra: *Denique ad id, quod mihi dicitur in epistola vestra:*

Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter,

quamquam id Persius dixerit, non ut ostentationem reprimeret, sed exprimeret; respondeo:

Scire meum nihil est, si quale sit hoc sciat alter.

Quod vero quæritis, cur fama Lanfranci atque Guitmundi plus meâ per orbem volet? utique quia non quilibet flos pari rosa fragrat odore, etiamsi non dispari fallat rubore. Ita vir modestissimus ad epistolam Avesgaudi, qui postmodum monasterii sui, id est sancti Petri de Cultura, abbas exstitit. Ex his intelligitur, Guitmundum, qui Crucis-sancti-Audoëni seu sancti Leutfredi in pago Ebroïcensi monachus erat, atque Lanfranci discipulus, jam tum celebrem fuisse, tametsi postea longe celebrior evasit, ut inferius dicturi sumus.

XCV. Glonnensis ecclesiæ dedicatio & restitutio ei facta.

Cum instauratum utcumque fuisset Glonnense seu sancti Florentii monasterium, quod Vetus appellant, ejus ecclesia hoc anno [d] dedicata fuit ab Eusebio Andecavorum episcopo in honorem Salvatoris & sancti Florentii confessoris XVIII. kalend. Julii, qui antiquæ dedicationis dies erat. Eodem tempore Gaufredus Junior Andecavorum comes, qui forte dedicationi interfuerat, monachis restituit castellum seu arcem monasterio proximam, quam olim Fulco [e] Niger, annuente Friderico abbate, ad monasterii & regionis asylum exstruxerat, & monachis custodiendam concesserat. Verum non multo post res longe aliter cessit. nam Martellus eam omnino sibi vindicavit, suisque militibus tuendam tradidit, qui res monasterii deprædabantur. Verum, eo mortuo, prædictus Gaufridus Junior, alias dictus Barbatus, ejus ex sorore nepos, agente Sigone abbate, qui tunc utrique sancti Florentii monasterio, Veteri ac Novo, præerat, illam arcem monachis restituit, ea conditione, ut semper custodiretur ab hominibus monachorum. His litteris sub-

[a] V. supra n. 48.
[b] Baluz. misc. coll. to. 4. p. 477.
[c] Anselm lib. 1. ep. 16.
[d] Marten. collect. to. 1 part. 2. p. 251.
[e] V. lib. 56. n. 82.

ANN. CHR. 1061.

ſcripſere Rotbertus Burgundio, Reginaldus de Caſtello-Guntherii, aliique. Superſtes fuit ad annos novem Sign abbas, qui cum aliquando Glonnam navigio devectus fuiſſet; nauta intempeſta nocte recedens in undas Ligeris lapſus, cælitus ſervatus fuiſſe dicitur, viſo Sigonis baculo, facto in morem eorum, quo peregrini uti ſolent, quo abbas utebatur ob dolorem calculi, quo ſæpe affligtabatur. Idem aliquando in acie viſus eſt adfuiſſe Rodulfo vicecomiti Montis-rebellis-majoris adverſus Normannum de Monte-rebellis-minoris, qui loca illa infeſtabat. quæ omnia innuunt, Sigonem notæ ſanctitatis virum fuiſſe.

XCVI. Tomerio & S. Petro Curtenſi factæ donationes.

In Occitania Raingardis comitiſſa, & gener ejus Raymundus cum uxore ſua Ermengarde & Adalayde hujus ſorore, alodium ſuum, vocabulo Tonneum, conferunt ſancto Pontio Tomerienſis monaſterii, necnon Frotardo abbati ejuſque monachis. Facta charta ceſſionis ineunte hoc anno, ſcilicet III. nonas Januarii, in præſentia Frotarii Nemauſenſis epiſcopi, Guillelmi abbatis Caunenſis, & aliorum.

Sub finem ejuſdem anni, id eſt VIII. idus Decembris, Raymundus-Arnaldi, ejuſque filius Arnaldus, favente conjuge ſua, ſancto Petro Curtenſis monaſterii, abbatique Raymundo & monachis ejuſdem loci, conferunt prædium ſuum, cui vocabulum Gaïa, ſitum in pago Toloſano, cum eccleſia beatæ Mariæ, ſub teſtimonio Raymundi Lactorenſis epiſcopi, & W. Bernardi Savenſis principis, quo anno Iſarnus Toloſanæ urbis epiſcopatum adeptus eſt; nimirum poſt Durannum ſeu Durandum epiſcopum & abbatem Moiſſiacenſem, qui anno ſuperiore [a] adhuc ſuperſtes erat.

a V. ſup. n. 67.

XCVII. S. Apro item alia.

Exſtat in Tullenſi ſancti Apri monaſterio inter alia præclara venerandæ antiquitatis monumenta chirographum cujuſdam nobilis matronæ, nomine Holdierdis, quæ una cum unico filio ſuo Odelrico *cænobio ſancti Apri, in manu Widrici ejuſdem loci abbatis*, donat quidquid a progenitoribus hereditario jure poſſidebat in Badini-
» villa, *manſionile* quoque cum ſervis & ancillis; ea lege, ut filius ſuus toto vitæ ſuæ
» tempore prædictum manſionile retineret, hereſque ejus, ſi ex legitima uxore ei
» naſceretur: Holdierdi vero abbas & monachi quotannis impenderent modios XXIV.
» frumenti, ac vini totidem; necnon XL. ſolidos, aliaque nonnulla; & pro calcea-
» mentis VII. denarios, veſtem de tertio in tertium annum; pellicias duas, feſtivam
» ſcilicet, cujus *caſſus* eſſet de ſquirionibus & manicæ *de griſiis*; ſeptimanalem quo-
» que, cujus *caſſus* eſſet de cattis, & manicæ de vulpibus, cum pellibus vulpelinis
» uno anno nudas, duobus reliquis coopertas. *Acta anno nono domni Udonis Leuchorum pontificis, Tulli in publica ſtrata, anno ab incarnatione Domini* M LXI. *indictione* XIIII. *regnante Heinrico Romanorum rege anno ejus* I*. *Lotharienſium duce Gerardo.* His litteris apponuntur ſigna *Arnulfi comitis-advocati Leuchorum urbis, Haymonis comitis*, & aliorum. Iſte eſt Arnulfus comes, qui comitatus honore ob facinora privatus eſt ab Udone epiſcopo, cujus hac de re litteras Vignerius [b] retulit in probationibus ad originem domus Lotharingicæ. In prædicta Bainivilla jam inde a pontificatu Gauſlini Tullenſis epiſcopi, id eſt ſæculo præcedente, cellam erexerat quidam ſamulus Dei, nomine Arnuſtus, & quidem, ut ipſe ait in charta [c] ſua, *in pago Segintiſe* * ſeu Segintenſi, eamque ſancto Apro ſubjecerat, ea lege, ut ſi epiſcopus aut abbas monaſticam religionem illic aliquando deſtruerent, tunc omnia ejus bona ad ſuos heredes reverterentur. Locus eſt diœceſis Tullenſis ad Moſellam, vulgo Bainivilla-ad Specula dictus. Quam diu ſuperſtes fuerit Widricus abbas, incertum. Obiit VI. idus Martii, quo die notatur in necrologio, dictus *compoſitor vitæ ſancti Gerardi*, quam Brunoni Tullenſi epiſcopo, poſtmodum ſummo pontifici, nuncupavit. Sepultus fuit in capitulo monaſterii ſub hoc epitaphio.

* lege V.

b Vignier p. 127.

c V. lib. 57. n. 75.

* le Saintois.

Hac tegitur tumba monachorum lucida gemma,
Exemplum vitæ, maxima lux patriæ,
Abbas officio Widricus, germine claro,
Eximius mundo, egregius Domino.
Dum revehit curſus per ſenas Martius idus,
Tale decus terris livida mors rapuit.
Nos petimus vidui miſera ſub morte relicti,
Sit dignus tecto vivere, Chriſte, tuo.

Huic ſucceſſit Wido, de quo inferius.

Non

ANN. CHR. 1061.

XCVIII. Stephanus abbas Leodicensis obit.

Non videtur excessisse hunc annum Stephanus venerabilis abbas monasterii sancti Laurentii Leodicensis, qui post annos præfecturæ triginta-tres, secundum notionem sui nominis, laborum suorum coronam a Christo percepit *anno episcopatus Deoduini tertio-decimo*, qui anno M XLVIII. episcopatum [a] subiisse traditur. Sepultus est Stephanus in crypta ecclesiæ ante altare sanctæ Dei-genitricis Mariæ ad pedes Wolbodonis episcopi. Erat is ex discipulis beati Richardi Virdunensis abbatis, superius laudatus [b] non semel. Hunc excepit Lambertus, patria Coloniensis, magna litterarum cognitione, editisque scriptis inclytus, testante Fiseno, qui sequentium abbatum [c] catalogum refert.

XCIX. Nienburgense, Gozecense & Scafhusense monasteria.

In chronico Saxonico Albuinus abbas Nienburgensis hoc ipso anno obiisse traditur; eique Folcmarus successisse. Hoc monasterium positum fuisse videtur in urbe Turingiæ Neoburgo: cui vicinum erat Gozecense monasterium, in finibus Turingiæ constructum a quodam comite, fratre episcopi Magdeburgensis. Hujus loci primus abbas Benno ex Corbeiæ-novæ cœnobio cum aliquot monachis accitus fuisse a Trithemio [d] dicitur, tametsi nihil hac de re legitur in chronico Corbeiensi, neque Bennonis mentio inter illius cœnobii monachos, qui omnes sub unoquoque abbate recensentur. Haud scio an certiora sint quæ de eodem Bennone subdit idem Trithemius, eum scilicet stupri falso insimulatum, ob idque monasterii præfectura expulsum, in eremitorium Goslariæ proximum secessisse; indeque ad Misnensem episcopatum promotum, Heinrico IV. pro Gregorio VII. restitisse, ac demum pie mortuum *stupendis miraculis* claruisse, quamvis necdum Sanctorum catalogo inscriptus habeatur. Idem auctor in consequentibus laudat Lampertum Hersfeldensem monachum, aitque eum scripsisse monasterii sui breve chronicon, & unum volumen historiarum a tempore Caroli Magni, immo ob orbe condito. His adde quæ idem Trithemius de Ruthardo Corbeiæ-novæ monacho tradit, quem ait inter alia duos scripsisse libros de sacramento altaris contra Berengarium. quod mihi valde suspectum est.

Idem ad hæc tempora refert originem monasterii Scafhusani, quod Eberhardus Sueviæ comes una cum uxore sua Ida condidit, multisque prædiis & latifundiis locupletavit. De hoc monasterio plura inferius.

C. Abzellani olim S. Gallo subjecti.

Ad hoc usque tempus fere incultus fuerat ager, qui hodie Abzellanæ ditionis est, unius est ex tredecim Helveticis pagis, & ad paucos redactus colonos, qui omnes monasterio sancti Galli obnoxii erant, unde & Abba-cellæ inditum nomen. Auctis tantisper incolis, Nortpertus abbas in illo *novali loco*, qui *Abba-cella* ab eo nuncupatur, basilicam exstruxit, dotavitque. Hæc basilica prima est ex omnibus illius pagi ecclesiis, quam Nortpertus a Thietmaro Curiensi episcopo, consensu & rogatu Rumaldi Constantiensis episcopi, dedicari curavit. Nortperti hae de re charta [e] facta est anno ab incarnatione Domini M LXI. indictione XIIII. (in editis male VIIII.) anno quarto Heinrici regis, seu Romanorum imperatoris. Processu temporis illius agri incolæ monachorum jugum primum quidem armati detrectarunt; dein ab iisdem sub certis conditionibus magna ex parte liberati, demum anno M CCCC LII. finitimis populis in societatem conductis, in pagum Helveticum coïerunt.

ANN. CHR. 1062.

CI. Germanicæ turbæ.

JAm annus sextus erat, ex quo Heinricus rex juvenculus Germaniæ regnum post mortem patris, sub moderamine Agnetis genitricis suæ inierat, cum regni quidam proceres muliebris regiminis imbecillitatem causati, sed, quod res est, regem regnumque in sua potestate habere cupientes, puerum a matre abstraxerunt, & ex sancti Swiberti insula Coloniam vel repugnantem traduxerunt. Tum administratio regni, ac juvenculi regis custodia demandata fuit Annoni Coloniensi archiepiscopo, qui hujus facti particeps erat, ob probabiles sine dubio causas. quod quidem suadet optimi præsulis sanctitas, & epistola ad ipsum scripta [f] a Petro-Damiani, qui eum hac de re laudat.

CII. Agnes augusta religiose vivit.

Regni administrationem nullo negotio, nullo animi rancore abjecit pientissima imperatrix; & religioni totam se mancipans, ad Fructuariense monasterium se contulit; indeque Romam profecta, ibidem piis actibus exercitam vitam absolvit. An Fructoariæ monasticum habitum induerit Agnes, non ita exploratum. Lambertus scribit, eam sæculo renuntiare cogitasse, hocque propositum executuram

a *Labbe bibl. to. 1 p. 318.*
b *lib. 56. n. 6. &c.*
c *Fisen. Leod. p. 95.*
d *Trithem. Chron. Hirsaug. an. 1057.*
e *Gold. rer. Alem. to. 2. p. 74.*
f *Petr. Dam. lib. 3. ep. 6.*

ANN. CHR. 1062.

fuisse, nisi hunc impetum animi maturioribus consiliis amici inhibuissent. Illud tamen propositum ab ea impletum fuisse non levia suadent argumenta: nempe quod imperialem coronam velo, aurea & purpurea ornamenta pulla veste, linea indumenta laneis mutaverit. Testis hac de re Petrus-Damiani in epistola [a] ad eam scripta, in qua habitum, quo Romam ingressa est Agnes, describit in hunc modum. *Vestis pulla & lanea: is, cui insidebas, non dicam equus, sed potius burdo vel burricus, vix mensuram desidis excedebat aselli. Mutaveras enim coronam velo, purpuram sacco; & manus, quæ in modum columbæ gestare consueverat sceptrum, attrita jam erat portare psalterium. Delicatam porro cervicem illam, ex qua cum bracteolis aureis rutilantibus margaritis dudum murena pendebat, nunc margo laneæ vestis exasperat.* Quin etiam in monasterio cum sanctimonialibus versabatur, cum ei libellum precum direxit [b] Johannes abbas, ex sanctorum patrum scriptis defloratum, in cujus prologo auctor ait se alium addidisse sermonem de vita & moribus virginum, *ad instruendas sanctimoniales, quæ in tuo*, inquit, *monasterio congregatæ sunt* Id videtur intelligendum de Romano sanctæ Petronillæ parthenone, ubi Agnes supremos vitæ dies exegit. Prius tamen quam illic consisteret, varia Italiæ lustravit loca, variasque ecclesias, quibus magnifica donaria contulit. quod præter Petrum [c] Damiani testatur prædictus Johannes abbas, de ea scribens [d] in hunc modum. *Nonne mulier hæc totius venerationis digna est, quæ divitiis & honoribus prætulit Christi amorem? Igitur cum esset domina regnorum, humiliavit se, & facta est serva pauperum. Taceam quod totam fere peragravit Italiam, devotissime visitans Sanctorum reliquias, & offerens eis pretiosa donaria, plurimasque faciens eleemosynas in urbibus & vicis, & in omnibus locis, ad quæ orationis gratia properavit.* Addit idem auctor, *quod in Galliarum partes regressa, similiter pauperes & ecclesias Dei larga consolata est manu.* quod alibi legere non memini. Forte Galliam revisit, ut conveniret Agnetem matrem, Pictavorum comitissam, quæ & ipsa Fructuariam se recepisse dicitur.

a Petr. Dam. opusc. 56. c. 3.
b Analect. to 1. p. 135.
c Petr. Dam. opusc. 56 c. 4.
d Analect. to 1. p. 136.

Casinum adit.

Ex his omnibus locis, quæ religiosa lustravit augusta, Casinense adiit monasterium, ubi *per medium fere annum* [e] commorata est, contestata, se longe majora de insigni illo sanctuario vidisse, quam quæ aliorum relatu acceperat. Illic obtulit sancto Benedicto magnifica, prout augustam decebat, donaria, in his planetam auro contextam, albam pretiosissimam, pluvialia duo purpurea, aureis listis ornata, pallium magnum, quod dorsale vocant, evangelii librum argentea tabula tectum, & duo candelabra argentea.

e Chron. Casin. lib. 3. c. 32.

CIII. Confessio ejus generalis & pia facta.

Romæ cum degeret, conscientiæ suæ statum aperuit Petro [f] Damiani, *sub arcana beati Petri confessione, ante sacrum altare* sedenti; ac *per lugubres gemitus & amara suspiria* quidquid *ab ipsa quinquennis infantiæ tenera levitate*, sive cogitationibus, sive sermone & facto deliquerat, eidem confessa est. Ille vero nihil aliud pænitentiæ imposuit, quam ut agere pergeret, quod agere cœperat. *Nam, Deo teste*, ait Petrus, *ne unum quidem jejunii vel cujuslibet afflictionis indidi: sed ut in cœptis solummodo sanctis perseveraret operibus imperavi.* quod sane mirabitur nemo, qui attenderit tum ad Agnetis incorruptos in sæculo mores, tum ad illius temperantiam,
" quæ inter congestas renidentium [g] carnium epulas, ne ipsam quidem pinguedinem
" degustabat, immo ipsum panem, vel quævis incultioris apparatus edulia, non sine
" timore & lacrymis delibabat: tum denique quia jejunii loco censeri debebant rerum
" omnium, quem professa erat, contemtus. Unde sic eam idem Petrus compellat. *Jejunium tuum, regina, multiplex est. Nos enim aliquando jejunamus a cibis: sed tu jejunas a purpura, jejunas a corona, atque a tot & tam magnificis imperialis gloriæ pompis. His enim abstinere non immerito jejunium nuncupatur, quibus utique mens quæque carnalis delectabiliter pascitur. Nam si simplex aqua a Davide projecta, scriptura teste, in sacrificium vertitur: tot rerum, honorumque contemtus quantam apud Deum gloriam promeretur?* Ea porro erat piissimæ imperatricis in Deum animi intentio, ut ne ad breve quidem punctum a divinis laudibus & meditationibus cessaret. Hinc est, quod sæpe laudatum Petrum [h] Damiani per Rainaldum Comanum episcopum sciscitata est, utrum liceret homini inter ipsa naturæ necessaria aliquid meditari psalmorum. Ad quod respondet Petrus id licere, siquidem Deus Jobum in sterquilinio orantem exaudivit; & Paulus præcipit viros precari in omni loco. tametsi hæc eo loci potius in corde versanda esse monet, quam explicanda sermone. quod quidem silentio premendum, & nequaquam per multorum ora vulgandum esse dicit.

f Petr. Dam. opusc. 56. c. 6.
g ibid. c. 5.
h ibid.

AN. CHR. 1062.

Quamquam magnus ecclesiæ doctor Augustinus [a] non erubuit quid simile referre de Licentio, qui cum post cænam ad requisita naturæ exisset, versum illum psalmi, *Deus virtutum converte nos, &c.* paullo clarius cecinit, quam ut sancta Monica ferre posset, *quod illo loco talia continuo repetita canerentur.* Tum *objurgavit eum religiosissima femina ob hoc ipsum, quod inconveniens loco canticum esset.* Ad quod Licentius jocando: *Quasi vero*, inquit, *si quis hic me inimicus includeret, non erat Deus exauditurus vocem meam.* Postridie vero sciscitatus ab Augustino, quid ea de re sentiret; factum probavit sanctus doctor, utpote ex animo sincere converso profectum. quo responso gavisus est Licentius, ex hoc certior factus, sibi *scrupulum superstitionis* injectum fuisse, quod tali loco talia cantitasset. Et Augustinus: *Mihi, inquam, neque hoc displicet, & ad illum ordinem puto pertinere, ut etiam hinc aliquid diceremus.* Ex hoc diverticulo ego quoque ad ordinem redeo.

[a] August. de ord. lib. 1. 22.

CIV. Germaniæ abbatiæ direptæ.

Interim cum studia partium in Romana ecclesia pro electione duorum pontificum usque ad sanguinis effusionem crescerent; missi sunt ex latere Heinrici regis ad reformandam ecclesiæ pacem Anno Coloniensis archiepiscopus & dux Godefridus; atque indicto Mantuæ conventu, utriusque partis rationibus auditis, ambobus electis præsentibus, Alexander in sede apostolica confirmatus, ut in chronico Laureshamensi legimus. Annone absente, Adelbertus Bremensis archiepiscopus, hac occasione usus, juvenculi regis curam ad se traxit, caussatus Annonem severioris esse frontis, se vero mitioris ingenii; ceterum regem, jam maturæ ætatis, suæ potestatis esse debere, nec alieno, sed proprio regi arbitrio. Hac arte captato regis favore, cupiditati suæ satisfacere cupiens Adelbertus, duas mox regales abbatias, Laureshamensem & Corbeiensem, ab eo petiit, obtinuitque. Veritus autem, ne id ceteris regni principibus invidiam moveret; Annoni archiepiscopo tres alias abbatias, Indensem scilicet, ac Malmundariensem virorum, necnon Filikensem, forte Eilikensem; Sigefrido Moguntino archiepiscopo Seligenstadensem; Ottoni Bajoariorum duci Altahensem; Rudolfo denique Suevorum duci Kempetensem seu Campidonensem donari curavit. Ut vero Corbeiensem facilius invaderet, finxit quemdam Italiæ civitatis, scilicet Polæ, episcopum decessisse, cui Corbeïensem abbatem (Sarichoni nomen erat) specie honoris subrogare molitus est. qua detecta versutia, omnium in se odia concitavit; factumque est Ottonis ducis fide & constantia, ut & abbati sua dignitas, & monasterio Corbeïensi sua libertas conservaretur.

CV. Laureshamensis procella.

Ast ut Laureshamensem abbatiam sibi retineret, nihil non molitur archiepiscopus; primum per se Udalricum abbatem subdolis tentans officiis, dein per quemdam Judæum monachorum erga se studia explorans; atque ubi nihil hac arte promotum videt, abbatem alia via aggreditur. Regi suggessit petendum ab Udalrico in gratiam regii militis quoddam monasterii prædium in beneficium, ex quo plurima fratribus proveniebat utilitas, eo animo, ut abbas, si jussis morem non gereret, regis offensam incurreret. Diu multumque restitit abbas: sed tandem, ut præsulis laqueos evaderet, imperata exsequitur, accepta regis fide, quod numquam se vel monasterium suum simili vel prece, vel præcepto gravaret. Verum nec sic cœpto destitit Adelbertus. nam post hæc cum rege in Saxoniam reversus, voti compos efficitur, & in privato cum rege colloquio abbatiam adeptus est. Sed tamen, ut quamdam justitiæ speciem servaret, abbatem ad regem, qui Goslariæ tum erat, per Babenbergensem episcopum evocavit. Gravi tunc morbo detentus abbas, exsequendi regii mandati impotentiam excusare per nuntios suos conatur: sed regiis adactus litteris, itineri se committit. Conscenso itaque equo, ut jussa exsequeretur; non procul a monasterio ex equo lapsus, gravissime corruit, indeque ad monasterium semianimis reportatur. His animadversis, monasterii clientes, tantam non ferentes barbariem, in monte proximo arcem cum turribus & propugnaculis construunt, abbatem ferro capitisque periculo defendere parati. Hæc ubi per fautores episcopi ad regis aures insonuere, scriptis litteris abbatem monasterio interdicit, & monachis, ne illi obediant, vetat. Abbas locum iræ dandum ratus, Moguntiam ad sanctum Albanum se recipit. Ast monasterii milites seu clientes, ejus absentiam non ferentes, statim eum revocant, & Alberto comiti de Calevia, qui loci protector erat, commendant. Albertus autem, rege Triburim reducto, prædictam arcem obsedit. quæ obsidio cum tardius procederet, conspirantibus in

ANN. CHR. 1062.

eum principum odiis, insidiis undique conclusus, fuga turpiter elapsus est. Tum faventibus Sigefrido Moguntino & Annone Coloniensi archiepiscopis, Rodulfo quoque & Godefrido ducibus, ceterisque regni primoribus, abbas ad regis præsentiam cum multo stipatu adductus, in ejus gratiam rediit, & rescissis omnibus, quæ contra ipsum gesta fuerant, plaudentibus cunctis in gradum restitutus est IV. nonas Februarias anni insequentis, privilegio insuper libertatis & immunitatis a rege donatus. Ad hæc Romam profectus, omnia Bremensis archiepiscopi acta abrogari fategit ab Alexandro pontifice, in editis male Adriano, qui privilegium priscæ libertatis denuo confirmavit.

CVI. S. Emmerammi monasterium vastatum.

Eadem fere procella multa quoque alia Germaniæ afflavit monasteria, in his Ratisponense sancti Emmerammi: qua de re anonymus ejus loci monachus agit in libro de suis ipsius tentationibus & varia fortuna, a me edito in tomo quarto Analectorum. Hunc librum qua occasione scripserit, idem auctor prodit in hunc modum. *Cum* [a] *monasterium nostrum*, inquit, *in urbe Ratispona constitutum, varia episcoporum persecutione destrui viderem, ibique per triginta annos meliora sperans subsisterem; occulto Dei judicio longe aliter, quam speraveram, evenit. Qualiter autem destructio tanta evenerit, quia nec breviter proferri valet, nec ineptias tantas hic exponere libet, aliis proferenda relinquo: hoc solum enarrans, quia cum exteriora & interiora monasterii nostri commoda penitus destrui sensissem, & contra hæc nihil praevaluissem; quin immo a fratribus quibusdam juvenibus, quibus displicebam, apud episcopum accusatus, varias mihi minas ab illo, illiusque familiaribus agi sæpius audissem: tunc, petita ab abbate licentia, ad monasterium Fuldense, quasi cito reversurus, perrexi. Verumtamen non dubito, quin tantam destructionem nemo in nos agere posset, nisi justo Dei judicio, peccatisque nostris exigentibus permissus. quod scilicet exinde palam datur intelligi, quia in ipso discessionis meæ anno, qui erat ab incarnatione Domini* M LXII. *miserando, semperque lugendo igne combustum est cœnobium nostrum.* In Fuldensi itaque monasterio positus, & optata tranquillitate per quatuor annos ibidem fruitus ille anonymus, a quibusdam ejus loci fratribus interpellatus est, ut sancti Bonifacii vitam, stilo difficili & inculto editam, expoliret. quod quidem præstitit, aliosque ibidem libellos composuit. Postmodum a suis revocatus, prius experiri voluit, quo pacto res illic se haberent. Hac de causa profectus est ad monasterium Amerbacense: ubi rogatus ab ejusdem loci abbate, in paschalibus festis sermonem fecit ad populum. Hunc auctorem non alium esse quam Othlonum, qui vitam sancti Bonifacii alio stilo reddidit atque auxit, ex eo conjiciebam, quod Othlonus ipse eodem tempore scribebat, isque non ex Fuldensi, sed ex alio grege monachus erat. unde mirari se ait, quod se ad hanc vitam scribendam Fuldenses impulerint, *tot patribus peritis tam inter vos*, inquit eos alloquens, *quam circumquaque commorantibus huc usque relictis.*

a Analect. to. 4. p. 441. & seq.

Anonymus, forte Othlonus, Fuldam se recepit.

CVII. Varia ejus fortuna & scripta.

Quisquis ille sit, multa de se refert ille auctor, varias tentationes, scripta, variamque fortunam. Fuit ille clericus [b] ante professionem monasticam. Is puer artem scribendi per se didicit absque magistro, quam perfectius excoluit [c] in cœnobio Tegernsensi: ubi multos libros exaravit. In Franciam, & quidem, ut puto orientalem, translatus adhuc puer, tam multa scripsit, ut pæne videndi facultatem amiserit. Illic versabatur, quando cæsar Heinricus obiit, eique Conradus successit, id est anno M XXIV. Reversus e Francia, sancti Emmerammi cœnobium adiit conversionis gratia; ibique tanto scribendi studio occupatus est, ut raro, nisi festivis diebus, & quibusdam incompetentibus horis, ab hoc opere cessaret. Illic plurimos diversi ingenii [d] homines invenit; quosdam quidem librorum gentilium, quosdam vero sacræ scripturæ lectioni addictos. Posterioris generis monachos imitandos sibi proposuit. Hinc novus ei impositus labor, & scholasticorum cura commissa: quæ adeo eum detinebat, ut vix somno capiendo tempus superesset. Cum vero magno *dictandi*, id est libros componendi, studio teneretur; huic non aliud tempus suppetebat, quam festivi dies, aut noctes. Is erat ille anonymus, quando Fuldam abbatis sui permissu adiit.

b ibid. p. 404.
c ibid. p. 448. & seq.
d ibid. p. 404.

Varias idem sustinuit tentationes. Harum una molestissima, qua se circa fidei mysteria & scripturæ sacræ difficultates pulsatum, sed tamen numquam a fide avulsum fuisse dicit. In illis angustiis solo prostratus, in hanc vocem [e] erupit. *O si quis es omnipotens, & si sis undique præsens, sicut & in libris legi sæpissime multis, jam*

e ibid. p. 410.

pretor ostende quis sis. & quid possis, eripiens citius me a periculis imminentibus. nam sufferre magis nequeo discrimina tanta. His dictis, *nulla dehinc mora*, inquit, *& ablata est per Dei gratiam non solum omnis illa dubitationis supra dicta nebula : sed etiam scientiæ lux tanta in corde meo emicuit, ut & numquam postmodum tales dubitationis mortiferæ tenebras sustinerem, & ea, quæ minus antea cognovi, intelligere cœpissem. cujus etiam intelligentiæ gratia in tantum per idem tempus mihi augebatur, ut non eam facile possem occultare. Instinctu enim quodam ineffabili & fervore insolito succensus, aliquam laudis divinæ operam pro gratia collata assumere incitabar.* Dehinc, carnalibus tentationibus [a] urgentibus, scribendo animum occupavit, quod sæpe expertus esset, *mentem lascivam nullo posse magis constringi, quam studio dictandi.* Idem sancto Hieronymo, aliisque contigit. ANN. CHR. 1062. a ibid. p. 440.

Multa vero ille non modo composuit, sed etiam propria manu exaravit. Post libellum metricum *de spirituali doctrina*, varias spiritualis doctrinæ sententias continentem, prima ejus lucubratio *de tribus quæstionibus* inscripta est, id est *de divinæ pietatis agnitione, judiciorumque divinorum diversitate, & de varia bene agendi facultate*, quam lucubrationem aggressus est hortatu Heinrici [b] Augiensis monachi, *nobilissima Alemannorum stirpe orti*, qui, cum Jerosolymis reverteretur, apud sanctum Emmerammum aliquamdiu hospitatus est. Altera ejus scriptio est de vita sancti Bonifacii archiepiscopi, mox laudata. Tertius est libellus *Manualis*, ad eruditionem clericorum & laïcorum ab eo compositus. Ad hæc vitæ sancti Nicolai, sancti Wolfgangi, & sancti Altonis ab ipso emendatæ. Insuper vitam sancti Magni scripsit rogatu Willelmi ex cœnobio suo, & alterius, qui ad Emmerammenses ex monasterio sancti Magni discendi causa venerat. Post hæc, cum videret christianæ religionis destructionem, rectorumque ac principum negligentiam in subditos, operum suorum novissimum edidit *de cursu spirituali*, præter aliquot sermones & epistolas, & librum *de confessione actuum* suorum: quem ideo se scripsisse dicit, ut, « si qua infirmitas vel subitanea mors eum impediret a facienda confessione, saltem scripto pa- « tefaceret, quis, qualisve ex semetipso, qualisve ex gratia Dei esset. » His omnibus addendus liber de ipsius tentationibus & varia fortuna, ex quo prædicta omnia desumsimus, quem spiritualis vitæ studiosos legere non pigebit. b ibid. p. 444. & seq.

Ad codices manu ejus exaratos quod attinet, quam artem nullo magistro docente per se didicerat, scripsit libros missales novem-decim, tres libros evangeliorum, duos lectionarios cum epistolis & evangeliis, & quatuor matutinales, præter alios plures, quos variis monasteriis & personis distribuit. Monasteria illa sunt præter sancti Emmerammi Herveldense, Amerbacense, Laureshamense, Eberspergense, Tegernsense, & Pryelense virorum, necnon virginum monasteria duo Ratisponæ, Superius & Inferius. Nota ex dictis hæc omnia, si forte Eberspergense ac Pryelense seu Pruelense exceperis.

CVIII. Eberspergense & Pryelense monasteria.

Eberspergense monasterium, sic dictum a castro cognomine, haud longe Monachio in Bajoaria situm inter Anum & Sennonas seu Semptam amnes, Adalbero comes, assentiente conjuge Richlinda, in proprio fundo sub regula sancti Benedicti, construxit, & in honorem sancti Sebastiani dedicari curavit, ut patet ex diplomate [c] Heinrici secundi imperatoris, dato anno M XL. quo jus advocati illius monasterii eidem Adalberoni, & post eum Eberhardo ejus fratri impertit: post illorum autem decessum, eligendi advocati abbati & monachis, toti vero congregationi post abbatis obitum eligendi successoris facultatem concedit. Verumtamen plerique recentiores illius monasterii originem referunt ad sæculi decimi initia, illudque primum clericis seu canonicis regularibus paruisse volunt; postea vero Benedictinis, quos Adalbero comes, ejus nominis tertius, renovato monasterio imposuerit. Nunc parum nostra refert id discutere, quando hoc monasterium cum aliis devenit in manus patrum societatis Jesu collegii Monachiensis, agente Guillelmo duce, qui diploma [d] hac de re a Clemente VIII. obtinuit. c Hund. to 2. p. 275. d ibid. p. 285.

Eamdem fere sortitum est fortunam Pryelense seu Pruelense nostri Ordinis monasterium, a Gebehardo [e] Ratisponæ episcopo prope eamdem urbem constructum, quod Cartusianis pontificatu Sixti IV. tributum est. Hæc occasione prædicti anonymi dixerim, fusius fortasse persecutus, ad res illius temporis illustrandas. e Hund. to. 3. p. 119.

CIX. Willelmus Ratisponæ monachus.

Tunc Ratisponensem ecclesiam regebat Otto, ex Babenbergensi canonico creatus episcopus : cui haud scio an tribuenda sit mala illa fortuna cœnobii sancti Em-

ANN. CHR. 1062.

merammi. Huic tum præerat Reginbaldus, cujus tempore illic floruit Willelmus monachus, post annos septem assumtus ad præfecturam monasterii Hirsaugiensis, ex quo rediviva Benedictinæ regulæ observatio, ipso Willelmo auctore, ad pleraque Germaniæ monasteria propagata est. Willelmum hunc laudat non semel prædictus anonymus, qui ejus rogatu vitam sancti Magni se scripsisse dicit. Erat Willelmus religiosis apud Bajoarios ortus parentibus, a quibus in puerili ætate Deo oblatus est in monasterio sancti Emmerammi: ubi, quamvis monasticæ religionis vigor aliquantulum tepesceret, ipse tamen, adspirante Dei gratia, semper in melius proficiebat. Hinc ab imperfectis & negligentibus oppido timebatur: a probis vero & perfectioribus ob vitæ ac morum sinceritatem magnopere diligebatur. Huic ad discendas liberales artes sollertia erat non impar, præsertim ad computandi & canendi peritiam, ut probant relicta ab eo ingenii monumenta, scilicet naturale horologium, ad exemplum cælestis hemisphærii ab eo excogitatum, quæstiones de computo, & musicæ correctiones. Plura de eo in consequentibus.

C X.
Corbeiæ libertas vexata ab episcopo Ambianensi.

Non multo magis Corbeiæ-veteris, quam Corbeiæ-novæ per id tempus tranquillæ res fuere. Ambianensem ecclesiam post Fulconem fratrem jam ab annis fere quinque regebat Wido episcopus, qui, quod per fratrem suum efficere non potuerat, Corbeiæ monasterium sibi subjugare modis omnibus molitur. Et primo quidem Fulconem abbatem, virum præstantissimum, scriptis ad eum litteris, ad synodum cum Balduino monacho ad tertium nonas Julii venire mandat: si desit, anathemate incunctanter vinciendum minatur. Ne mandato pareat, modeste excusat abbas: nec mora a Widone anathemati subjicitur. Tum supplicem libellum

Fulconis abbatis querelæ ad Papam.

Alexandro papæ submittit Fulco, quo in libello, exposita monasterii sui immunita-
„ te, a Bertefrido Ambianorum episcopo primum, dein a Parisiensis synodi patribus
„ concessa, atque a Romanis pontificibus confirmata, qua per qningentos fere annos
„ gavisa sit Corbeïa; eam primum impetitam fuisse dicit a Fulcone episcopo instinctu
„ fratris sui Widonis: at eum cito cœptis destitisse anctoritate Leonis papæ, qui in
„ synodo Remis habita, cum beati Remigii ecclesiam consecraret, visis sui monaste-
„ rii privilegiis, Folconis episcopi iniquam molitionem, assensu synodi sub anathema-
„ tis pœna compescuit; seque, quia tunc tantum diaconus erat, Romam adire jussit,
„ ut presbyter ordinaretur. Tum ille: *Veni*, inquit abbas; *ordinatus redii, privilegium suum hoc super negotio detuli. Ecce autem idem qui nunc episcopus cum coarchidiacono suo Johanne Romam venit, multis criminibus falso me denotans apud dominum papam, insuper de accepta benedictione * apostolica. Absens eram: ideo uterque, ille & ego, Jussi sumus adesse Vercellis, ut synodaliter res ageretur. Ad diem statutum adfui: accusatores autem nulli. Papa litteras domno archipræsuli, ut nostris privilegiis adstipularetur, misit, & episcopo Ambianensi, ne quid impii ageret in nos, indixit. Quoad vixit deinceps episcopus Fulco, integra libertas fuit loco. Fulconi successit præsens Wido, qui summopere nititur irritare, quod ratum est tot apostolicorum sancta auctoritate. Hinc labor: multi conventus: inter quæ omnia aliquis mihi mandavit, ut de bono ecclesiæ darem: & episcopus ita altaria illarum, in quibus olim ministraverunt monachi, quieta nobis faceret, gratiam suam redintegraret, privilegiis auditis ex toto consentiret. Dedi quadraginta libras valens; vidente comite Balduino, suisque tot principibus, prædicta rei pactum firmatum. Sed ecce minus servat. Pecuniam quidem accepit: altaria non dedit, nec paci consensit. Clericos nostros Ambianis convocavit: si ire differrent, excommunicavit. Hanc illatam injuriam non æque ferentes, testem conventionis nostræ Balduinum adhibuimus. Uterque, ego scilicet & episcopus, Curtracum venimus: multus etiam abbatum vel clericorum conventus. Privilegiis in tanto cœtu lectis episcopus refragari non valuit. Post hæc omnia nondum obdormierat ira animi ejus: & ecce synodum habens me jussit interesse, cujus rei potestatem in nullo sibi dant privilegia, nec ullus prædecessor noster exsecutus est. Infirmabar: fratrem in negotio nostræ defensionis, laicum etiam, qui probaret interesse me non posse, misi. Excusationem neglexit; excommunicationem vero non amplius septem dies distulit. Recitata tam injusta ligatione, ad archiepiscopi auditorium uterque nos invitamur. Ipse statuto non adfuit: ego tamen adfui, & audita nostra rei serie, archipræsul attendens injuste prolatam excommunicationis censuram, iterum monuit ut solveret. Monenti non adquievit, sed rursus excommunicavit. Ecce, pater præcipue, pastor egregie, tantus est cumulus calamitatis nostræ. Ad te spes nostra, in te defensio nostra. Patiente membro, compati debet & caput. Te Deus*

* l. sacerdotio.

prefecit ecclesia, quam acceptam justum est defensare. Desolatus domus sancti Petri, cui dignum est adstipulari, quia specialiter defensor es sancti Petri. Hactenus Fulco abbas. ANN. CHR. 1062.

CXI. Papæ hac de re epistola ad episcopum Ambianensem.

Ad has querelas respondit Alexander, scriptis hac de re litteris, tum ad Widonem Ambianorum episcopum, tum ad Gervasium metropolitanum. Priores litteræ, etsi jàm editæ, hic exhibendæ videntur, ad rei seriem melius explicandam. Sic autem habent.

Alexander Guidoni salutem & apostolicam benedictionem, si obedierit. Miramur fraternitatem tuam, neglectis sanctorum canonum auctoritatibus, postposita quoque sanctæ apostolicæ sedis reverentia; injuste & sine ulla ratione monasterium Corbeiense inquietare, & abbatem, a prædecessore nostro piæ memoriæ Leone ordinatum, excommunicasse; altaria quoque, juri ipsius monasterii pertinentia, contra sanctorum canonum instituta aliis, unde maxime indignamur, collata, dato ab ejusdem monasterii abbate pretio, non reddidisse: ita videlicet, ut in his supradictis omnibus privilegia, ab antecessoribus nostris canonica & apostolica auctoritate confirmata, pro nihilo duceres, & sanctæ universali ecclesiæ nullius obedientiæ debitam reverentiam exhiberes. Unde monemus, & apostolica auctoritate præcipimus, ut ab istiusmodi præsumptionibus manum retrahas, & injuriam præfato monasterio & abbati ulterius inferre non præsumas. Quod si huic nostræ admonitioni aurem debita obedientia non inclinaveris, & supra memoratum monasterium ulterius inquietare tentaveris; apostolica auctoritate sancimus, ut idem chrisma & ordinationes, & cetera, quæ a te solitum est recipere, ab archiepiscopo Remensi, vel a quolibet alio, quem sibi opportunius provideris, deinceps recipiat. Si autem superbia elatus his nostris præceptionibus obviaveris, & supradicto monasterio injuriam amplius inferre præsumpseris; omni episcopali officio & sacerdotali scias te privatum esse, donec tumorem superbiæ debitam per humilitatem dimiseris, & nobis & sanctæ apostolicæ sedi per condignam obedientiam satisfacere studueris. Si autem secundum duritiam & impœnitens cor tuum iram tibi apostolicæ sedis, spreta hac nostra admonitione, thesaurizaveris; omnino tibi sacrosanctam communionem interdicimus, nisi cum in periculo fueris constitutus, donec ante præsentiam fratris nostri Remensis archiepiscopi, cujus judicio hanc omnem causam committimus, supradicto abbati satisfacias.

Alia ad Remensem archiepiscopum.

Idem pontifex aliam quoque ejusdem argumenti epistolam scripsit Gervasio Remorum archipræsuli, cui hanc causam dijudicandam committit, qua in epistola refellit exceptionem, quam Wido episcopus Corbeiensibus privilegiis obtendebat. Epistola sic habet.

Alexander Gervasio. Clamor ad aures nostras perlatus est super Ambianensi episcopo Guidone, quod contra decreta sedis apostolicæ monasterium Corbeiense frequenter inquietet, habens, prout sibi videtur, ad sui defensionem decreti verbum, NISI QUANTUM CANONICUS ORDO PERMITTIT. *Quod si bene perpendat, inveniet privilegii auctorem hoc dicto præcedentia, sequentiaque minime infirmasse. Esset quippe ridiculosum, si quæ prius corroboraverat, ipse etiam violanda mandaret. Unde tibi apostolica mandamus auctoritate, ut, quia illud monasterium specialiter sub protectione sedis apostolicæ fovetur, tuæ fraternitatis diligentia defendatur. Nam, sicut te specialiter ulnis caritatis amplectimur, sic te, quæ nostri juris specialiter esse videntur, diligere mandamus. Igitur episcopus & ablata altaria loco restituat, & ab omni inquietudine monasterii desistat. Quod si noluerit, & decretum apostolicæ sanctionis irrumpere tentaverit, fretus apostolica auctoritate ei episcopale officium interdicas. Abbati vero, quem suspendit, officium suum restituas, & in omnibus negotiis suis auxilium tuæ protectionis exhibeas. Vale.*

Cum vero episcopus obstinate cœptis insisteret, alteras Gervasio litteras scripsit, ut illi demum contentioni finem imponat, quod si per se præstare non valuerit, rem totam ad sedem apostolicam [a] referat. Tandem vero episcopus concordiam cum abbate iniit, ea lege, ut quædam villa monasterii sibi ad vitam concederetur.

[a] *Alexand.* ep. 18.

CXII. S. Dionysii libertas asserta.

Eodem quoque fere tempore Gaufridus Parisiorum antistes, qui nuper Imberto successerat, sancti Dionysii monachos super libertate ac privilegiis monasterii sui exagitavit. Querelas hac de re ad Alexandrum papam detulit Rainerius abbas, qui hoc fere anno Hugonem ejus nominis quartum exceperat. His auditis, utrumque, episcopum scilicet abbatemque, ad sedem apostolicam citavit pontifex. Ambo mandatis paruere, causamque uterque suam in frequenti judicum consessu coram pon-

AN. CHR. 1062.

» tifice peroravit. Post longam discussionem, justitiam prædicto monasterio favere » perspicuum visum est, nec tot ac tantorum pontificum auctoritati, qui hanc libertatem concesserant, *absque horrendo anathemate* quemquam posse obviare. Unde » Alexander *consilio totius sancti conventus*, quæ a sanctis antecessoribus suis instituta » fuerant, confirmavit atque corroboravit. Quia vero episcopus chrisma, ceteraque ex episcopali officio necessaria tribuendo, jus sibi in Dionysianos arrogabat; Gervasium Remorum archiepiscopum scriptis litteris [a] rogat pontifex, ut prædicta illis tribuat, suisque suffraganeis, ut idem præstent, præcipiat. quod quidem Romani pontificis decretum Philippus rex postea regio diplomate [b] confirmavit.

a *id. epist.* 10.

b *Doublet*, p. 838.

CXIII. S. Faronis abbates.

Post ea, quæ de Meldensi sanctæ Crucis seu sancti Faronis monasterio scripsimus in Annalium nostrorum tribus prioribus tomis, maxime in secundo, ubi Ogerii ducis [c] & Benedicti ejus socii acta & mausoleum exhibuimus; nihil fere nobis ad hoc tempus de eodem monasterio, alias haud incelebri, dicendum occurrit, amissis quippe Normannico incendio [d] vetustis monumentis, quæ rerum antehac gestarum memoriam continebant. Neque vero quæ deinceps dicturi sumus ea sunt, quæ loci antiquæ & recenti dignitati respondeant: at qualescumque ejus reliquias omittere nobis religio fuerit. In primis nobis occurrit Galfridus abbas, qui ejus loci armarii seu bibliothecæ, sane pertenuis, libros recensuit post medium sæculum undecimum sub hoc titulo: *Breviarium librorum, quos invenit abbas Galfridus in cœnobio sanctæ Crucis seu sancti Faronis.* quod breviarium adscriptum est ad calcem codicis, in quo habetur vita sancti Faronis, cum vita prædictorum Otgerii & Benedicti prosa oratione, quam Fulcoius Meldensis subdiaconus eodem tempore metrice reddidit. Carmen quoque de vita sancti Faronis, hortatu ejusdem Galfridi abbatis, composuit idem poëta, qui Alexandri II. & Gregorii VII. pontificatu scribebat.

c *lib.* 29. n. 50. V. *lib.* 34. n. 7.

d *lib.* 35. n. 94.

Otgerius Carmentriacensis illic monachus.

Galfrido abbati successit Fulcoudus, cujus tempore Otgerius Carmentriaci * dynasta, adhortante Gibelina sorore sua piissima, quæ prope monasterium reclusa erat, monasticum habitum in eodem cœnobio induit cum duobus filiis, Walone atque Johanne, eidemque loco Carmentriaci nobile prædium contulit. Ibidem quasdam consuetudines habebat comes Theobaldus tertius, quas ille una cum Adelaïde conjuge & filio Stephano tunc remisit; eoque petente Walterus episcopus, cognomento Sapiens, cunctos ejus donationis violatores anathemate damnavit, ut fusius legitur in litteris Fulcoudi abbatis, quas in elogio senioris Otgerii & Benedicti alias [e] retulimus: ubi refellimus commentum eorum, qui Otgerium seniorem cum Carmentriacensi confundunt.

* *Charmentré.*

e *V. Sæc.* 4. *part.* 1. *p.* 659.

Non ab re erit observare hoc loco, novissime inventum esse fragmentum privilegii monasterio sanctæ Crucis a Romano pontifice concessi, rogatu sancti Faronis ejus conditoris & regis Francorum, & a plerisque Galliarum episcopis subscripti: quod fragmentum affixum erat operculo cujusdam codicis ecclesiæ Silvanectensis, quem vir religiosus & humanissimus Nicolaus *Sarbourse*, sanctæ Genovefæ canonicus regularis & bibliothecarius, recens comparavit. Hoc fragmentum, tametsi valde mutilum & imperfectum, in Appendice referre visum est ad supplendam utcumque veteris illius privilegii jacturam.

CXIV. S. Johannis Laudunensis abbatissa ejecta.

Hoc tempore abbatissa parthenonis sancti Johannis Laudunensis, *sine canonica audientia & judicio episcopi sui*, regimine ejecta fuerat. Quare Elinandum episcopum admonuit Alexander, ut hanc causam discuteret, & canonice definiret, » abbatissa prius suo regimini restituta. Idem Gervasium archiepiscopum [f] hortatur, ut se » Elinando hoc in negotio adjungat, eumque ad id peragendum incitet. Abbatissæ » nomen reticet pontifex, nec supplent vulgari indices, in quibus Rainsendis ineunte sæculo duodecimo abbatissa ponitur. Ex his omnibus, alisque inferius commemorandis patet, quam bene affectus fuerit Alexander secundus in Ordinem Benedictinum.

f *Alexand.* ep. 17.

CXV. Guillelmus Floriaci abbas.

In Floriacensi monasterio Hugonem abbatem excepit Guillelmus, qui principem beatæ Mariæ basilicam partim [g] vetustate, partim incendio vitiatam non ferens, novam ejus fabricam, connitente Odilone probo ejusdem basilicæ æditui, aggressus est. Idem novum loculum, quo sancti Benedicti ossa recluderentur, fabricari curavit, quæ antea in arca lignea, scrinio æneo intrinsecus ambiente, recondita erant. Ex ipsa vero lignea capsa decerptæ a multis particolæ, variis morborum generibus medelam attulerunt. Ejusdem Guillelmi tempore duellum factum est occasione

g *Tortar.* c. 25.

cujusdam

ANN. CHR. 1062.

cujusdam servi, ex familia Floriacensi, quem Hugo abbas, Guillelmi decessor, cuidam suorum militum, nomine Ingranno, jure beneficii donaverat: eumdemque Ingrannus filio suo Isembardo possidendum reliquerat. Interim Letardus (id servo nomen) filium procreavit, Rotbertum nomine, quem Isembardus, ut proprium vernaculum, aluit domi. Rotbertus vero grandiusculus factus, intellecto se esse de familia sancti Benedicti, Guillelmum abbatem adiit, petiitque, ut ipse in servum sancti Benedicti reciperetur. Annuit abbas, atque Isembardum, ut sibi debitum servum restitueret, admonuit. Statutus dies ad controversiam finiendam. Die condicto, plurimis nobilium & sagacium viris ab utraque parte aggregatis, altercatio longe processit, nec finita est. Post multa conventicula, rem duello terminari inter partes convenit. Indicto ad singularem pugnam die, Airicus quidam, fortis robore, miles officio, pro Isembardo pugnaturus sistitur: Rotbertus, viribus & arte longe impar, solo sancti Benedicti patrocinio confisus, in medium procedit. Airicus primos ictus intorquet: hos illæsus excipit Rotbertus. tum, vibrato in adversarii clypeum ictu, eum penetrat, nudamque hoc foramine Airici manum ictu repetito percutit. Ille vero doloris impatiens, clypeum deponit, seque victum fatetur. Sic Rotberto cessit victoria, ope, ut ipse confessus est, sancti Benedicti, cujus servus deinceps factus est. Tantine erat unius vernaculi possessio, ut pro ea dimicaretur contra divinas leges! At nimirum id obtinuerat illorum temporum consuetudo, qua licitum esse vulgo creditur, quod publicum est. Quamquam in causa monachorum prævalere consueverat ferri-calidi judicium, ut in superioribus ᵃ observatum, paullo minus probabili, sed tamen recepto per illa tempora exemplo.

ᵃ V. lib. 57. n. 74.

Hoc anno Albertus Majoris-monasterii abbas assensu fratrum quemdam sancti Martini servum liberum fecit, & *clericavit*, id est tonsura clericali donavit, ea lege, ut numquam se a sancti Martini servitio ad alios transferret; sed, sicut prius, monachis ejus subjectus remaneret: alias, ut fugitivus revocaretur. Ad hæc ut caste se ageret, & pudicitiam servaret, &, si ad ordines ecclesiasticos promotus fuisset, numquam ausu illicito mulieribus sociaretur; sicut nonnullis contigit, qui publicis fronte perdita nuptiis contra jus fasque uxoribus copulantur. Si vero clericus tantum manens uxorem duxerit, ejus liberi cum omni progenie sancti Martini servituti obnoxii censerentur. Iisdem fere conditionibus Bernardus ejus loci abbas anno M XCI. die festo assumtionis beatæ Mariæ, intra missarum sollemnia, *clericavit* quemdam Rotbertum, filium Odonis Scoti, quem ipso die a jugo servitutis in capitulo, annuentibus senioribus, liberaverat, tali pacto, ut caste viveret, monachus semper honoraret. quod quam diu faceret, hereditatem suam habere sibi liceret: sic tamen, ut nulli eam posset vendere, vel dare, quippe quæ monasterii esset. Si vero secus vixisset, hereditas ejus ad monachos reverteretur, & ipse pristinæ servitutis jugo submitteretur. Itaque ejusmodi servi clerici facti, non integra libertate potiebantur, nisi ad sacerdotium promoverentur. qui tamen hoc in statu monachis in ecclesiis, quæ eis subjectæ erant, obsequi debebant. CXVI.

CXVI. Tonsura per abbates.

Clericorum ex servis conditio.

Tunc temporis gravis contentio exorta est inter Majoris-monasterii & sancti Petri de Cultura monachos super burgo castri Vallis-Lito, contendentibus sancti Petri monachis, hoc ad cellam suam de Alverris spectare, ex dono Guidonis prædicti castri domini, quod Guido jurejurando probare paratus erat: alii vero ferri-calidi judicio definiendum dicebant. Tandem post diutinam contentionem Willelmus dux Normannorum, atque etiam tunc comes Cenomannorum, ubi hæ res sitæ erant, sententiam protulit secundum Martinianos, his testibus, Willelmo ipso comite Normannensi, Odone fratre ejus episcopo Bajocensi, Johanne episcopo Abrincatensi, Hugone abbate de Longoledo *, Lanfranno monacho, Johanne monacho Majoris-monasterii, & aliis.

Cella de Alverris.

* Lonlay.

Hoc ipso anno sepultus est in monasterio sancti Albini apud Andecavos Hamelinus *militaris vir* & vasvassor illustris, seu cliens feudatarius, qui ab occursantibus de improviso inimicis crudeliter occisus fuerat. Conjux vero ejus Hildeburgis, filiique eorum Hebertus atque Geraldus, dolore confecti, & de Hamelini salute solliciti, ipso die, quo hic in cœmeterio fratrum humatus est, id est pridie kal. Junii, Goslenum quemdam colibertum suum in libertatem asseruerunt. Testes Eusebius episcopus, Orbrannus sancti Albini, & Adraldus sancti Nicolai abbates, Ansierus CXVII.

CXVII. Hamelinus miles sepultus apud S. Albinum.

ANN. CHR. 1062.

decanus sancti Mauricii, Rainaldus archidiaconus, qui forte Berengario successerat, aliique. Hæc ex archivo sancti Mauricii. Otbrannus sancti Albini abbas, cujus superius jam mentio facta est, laudatur in libro de miraculis sancti Albini, ubi Fulco quidam, filius Theoderici militis de castro Camilliaci *, qui ob juramentum temere factum mutus factus fuerat, ad tumulum sancti Albini vocem recepisse perhibetur.

* Chemillé.

CXVIII. Nucarienses abbates.

Ad hoc tempus pervenit Andreas [a] secundus abbas Nucariensis, Evrardo suffectus; quem Aimericus, filius Aimerici, Lausduni Philippi regis anno secundo, primo autem Gaufredi-Barbati Andium comitis; extremo correptus morbo, ad se accersivit, eique peccata sua confessus est. Dumque ab eo fuisset absolutus, se ad monasterium deferri rogavit; ibique Grisaïci terræ partem, inter Vigennam & Marmandam sitæ, jussu patris sui Aimerici & matris Alsendis, Nucariensibus, probante Gaufrido comite, dono dedit. Andreæ hoc anno successit Gaufridus abbas, religione & morum candore insignis, qui regularis disciplinæ vigorem illibatum servasse traditur, ad annum illius sæculi circiter septuagesimum superstes.

[a] V hic lib. 56. n. 83.

CXIX. S Martialis abbatia Cluniaco subjicitur.

Hoc anno Ademarus vicecomes Lemovicensis sancti Martialis monasterium ad regularem disciplinam reformare volens, illud sancto Hugoni Cluniacensi, ejusque successoribus subjicit cum consensu Iterii episcopi, & Umbergæ conjugis suæ, *ob indulgentiam peccatorum* suorum, suorumque *parentum, & maxime eorum, quæ de eadem abbatia*, inquit, *contraximus, consentientes monachos ibidem degentes, usu secundum regulam sancti Benedicti vivere, & animarum regimen simoniace ementibus abbatibus vendentes. Pænitens igitur præteritorum excessuum meorum, & confidens ejusdem abbatis, successorumque ejus industria, eamdem abbatiam sancti Martialis ad regularem tramitem posse reduci, & detestabilem hæresim simoniacam, Deo juvante, funditus posse expelli; dono & trado eamdem abbatiam prædicto Hugoni abbati, omnibusque ejus successoribus abbatibus regulariter viventibus, deinceps perpetuo possidendam; & abbates, quos eidem loco tam ipse, quam successores ejus præfecerint.*

» Ad hæc idem vicecomes nihil sibi, suisque successoribus in eadem abbatia retinet,
» exceptis ducentis solidis ad vindemiam colligendam, in festivitate sancti Aredii
» reddendis; *& sagmario* seu equo onerifero *in hostem*, id est exercitum, præstando
cum famulo, post bellum restituendo; & *uno recepto* seu hospitio comitis Pictaven-
» sis ad jussum vicecomitis; necnon *justitia* seu præbenda panis & vini, cum ille ad
» hanc urbem venerit. Actum anno M LXII. indictione xv. Philippi regis anno se-
» cundo. Quo pacto illuc introducti sint Cluniacenses, anno sequenti videbimus.

CXX. Item Moisiacum.

Idem factum in Moisiacensi seu Musciacensi sancti Petri monasterio, agente in primis Pontio Tolosano comite, cujus verba notatu digna huc affero. *Pontius Tolosanæ urbis comes, ne in numero male regnantium a justo arbitro Deo districte, quasi non ab eo agnitus, dijudicer; communi ac salubri consilio uxoris meæ Adalmodis comitissæ, ac principum mihi subditorum, venerabilis scilicet Bernardi Caturcensis episcopi, necnon Gausberti abbatis nominati, Willelmi quoque ac Fulconis fratris ejus consultu, decrevi, ut abbatia sancti Petri Moisiacensis cœnobii, quam ego hactenus, & parentes seu prædecessores mei comites Tolosani de manibus regum Francorum visi sumus in fevi jure habere & possidere, deinceps in Dei servitio rectius, diligentiusque custodiatur. Quapropter volo, ut cunctis meis successoribus patescat, quod ego prænominatam abbatiam sancti Petri Moisiacensis cœnobii omnipotenti Deo, & sanctis apostolis Petro & Paulo dimitto, necnon & seniori carissimo domno Hugoni abbati Cluniacensi, sive cunctis successoribus suis in loco Cluniacensi futuris, secundum regulam sancti Benedicti ordinandam in perpetuum trado coram testibus. Si quis autem parentum vel successorum meorum, aut quicumque hominum post finem meum, sive post discessum Gausberti principis illius, qui secundus a me in abbatia illa nunc esse videtur, & abbas vocatur, hanc meam cessionem disrumpere quoquo modo attentaverit, quod fieri omnimodis sub obtestatione judicii Dei prohibeo; omnipotentis Dei virtute examinandum, & papa Romano, necnon & Francorum regi, ad quorum tuitionem locus præfatus Moisiacus pertinet, distringendum relinquo. Ego vero hanc inscriptionem cessionis in manu jam dicti abbatis domni Hugonis, adstante omni conventu ejusdem monasterii, cui præest, in ea electione, & prænominati Bernardi Caturcensis episcopi, ad cujus diœcesim attinet locus iste, consecratione, Durannus abbas & monachus Cluniacensis in die sollemnitatis sanctorum principum apostolorum Petri & Pauli, manu, ore & corde confirmo atque corroboro.*

ANN. CHR. 1062.

Idem confirmant Bernardos episcopus Caturcensis, Adalmodis comitissa, Gausbertus abbas, & alii. Datum sub die tertio kal. Junii.

Tres illius loci abbates.

Hic observare decet, tres fuisse tunc temporis illius monasterii quodam modo abbates : nempe comitem Tolosanum, qui hanc abbatiam a rege Francorum in beneficium tenebat : alterum Gausbertum sæcularem principem, qui eamdem abbatiam *magno pretio*, ut mox videbimus, hoc est triginta millium solidorum, a comite emerat : & Durannum [a] ex monacho Cluniacensi Tolosanum episcopum, cui hæc abbatia a comite commissa fuerat. Hic forte Pontio comiti & Gausberto scrupulum commissæ simoniæ injecit, quod peccati genus, tunc certe frequentissimum, jam multis in conciliis a pontificatu Leonis IX. damnatum fuerat. qua causa Pontium comitem & Gausbertum perpulit, ut hanc abbatiam venerabili Hugoni Cluniacensi abbati cederent, ac reformandam committerent, & pro simoniæ piaculo omnem in ea ditionem sibi, suisque posteris interdicerent. Gausberti refutatio, etsi anno sequenti ab eo facta, hoc locu ipsis ejus verbis referenda visa est.

[a] V. supra num. 50. & 68.

Satis omnibus, ut opinor, notum est, qualiter ego Gausbertus, Abbas nominatus, olim a Willelmo comite Tolosano emptione magni pretii, XXX. scilicet millia solidorum, abbatiam Moysiacensis cœnobii comparaverim. Nunc vero & deinceps omnes posteros meos ac quoscumque, quorum in manibus hæc guerpitionis meæ annotatio advenerit; scire volo, quod ego postea seniori meo Pontio & filio ejus Willelmo totam prædictam dederim abbatiam post finem meum, hac de causa, pro amore videlicet Dei & pro salute animæ meæ, seu pro stabilitate ac restauratione ejusdem abbatiæ : ut non deinceps post discessum meum ipse meus senior Pontius, neque filius ejus Willelmus, nec ullus successorum meorum comitum licentiam habeat, aut vendere, aut dare, aut commendare præfatam abbatiam sancti Petri Moysiacensis cœnobii cuiquam clericorum vel laicorum, nec etiam ulli meorum parentum, ita ad possidendum, ut hactenus ego & prædecessores mei male & sæculariter visi sumus possidere; sed perpetuo Willelmus filius Pontii, & filii ejus post eum, & omnis posteritas genealogiæ ejus tenendo possideant, & juste ac viriliter regant, & abbati regulari a fratribus ejusdem congregationis, voluntate & consensu abbatis & totius congregationis Cluniacensis monasterii regulariter electo, regendam tradant. Sed etsi de Willelmo Pontii filio legales non apparuerint filii, fratribus suis Raimundo & Hugoni filiis Pontii similiter per conventionem supra scriptam ipsis & filiis eorum, qui legales ex eis prodierint, habituram credo. Quod etsi casu evenerit, ut omnium istorum comitum palatinorum abolendo progenies evanescat, illi tamen qui forte post eos arcem ac regimen Tolosani comitatus acceperit, & qui secundum Deum & secundum sæculi dignitatem prædictam abbatiam possidere voluerit, similiter habendam cedo, salva in omnibus fide abbatum futurorum Cluniacensium. Hoc autem ut omnibus, tam præsentibus scilicet ac futuris, pateat volo, quod prædicti mei seniores ac palatini comites, Pontius & ejus filius Willelmus, ante hanc meæ donationis guirpitionem mihi dextras, & propriorum insuper corporum fidem dederunt, nunquam se daturos cuiquam hominum viventium sancti Petri Moysiacensis monasterii abbatiam, nisi Abbati regulari regulariter, ut dictum est, a fratribus ejusdem cœnobii, jussu & voluntate abbatis & congregationis [Cluniacensis] electo. Et ut hæc meæ dimissionis annotatio semper firma stabilisque permaneat, in manibus prædictorum meorum seniorum comitum, Pontii & filii ejus Willelmi, coram nobilibus propriis meis manibus subnixa stipulatione firmavi. Hujus autem rei testium vocabula subter habentur inserta. Ego Gausbertus Abbas nominatus edictum edidi stabilitate firma; Gaubertus de Lauragensi-castro firmavit; Bernardus Petri de eodem castro firmavit; Bernardus Raimonis de Vuandalorum-castro firmavit, Raimandus Emelu firmavit. Facta donatio hæc in manu Willelmi comitis Tolosani anno ab incarnatione Domini millesimo LXIII. regnante rege Philippo. Data v. idus Junii.

Hactenus instrumentum cessionis Gausberti principis & abbatis, quod sinceram ejus pænitentiam ac pietatem probat.

Hoc ipso anno vir quidam nobilis, idemque *eloquentissimus*, Hunaldus nomine, CXXI.
coma capitis detonsa & monastico habitu Moisiaci suscepto; insignem donationem multarum ecclesiarum fecit Domino Deo, & sanctis apostolis ejus Petro & Paulo, ac loco Cluniaco, & domno Hugoni abbati, ejusque fratribus præsentibus ac futuris, *quibus me*, inquit, *perpetua subjectione convertens subjicio*. Hanc tamen donationem, quam facit pro redemtione animæ suæ, patrisque sui Rogerii ac matris

Hunaldus illic monachus, tum abbas.

AN. CHR. 1062. » Aladeiz *, necnon fratris sui Hugonis & avunculi Saxetonis, vult cedere in usus » Moisiacensium monachorum, ita ut ab eis quolibet anno, in festivitate sancti Mar- » tini, ex illis ecclesiis decem solidi argentei pro tributo deferantur ad capitulum » Cluniacense in signum subjectionis harum ecclesiarum, & quotannis patris sui an- » niversaria dies Cluniaci celebretur. Subscribit cum eo ipsius mater Aladeiz, » Hugo vicecomes frater ejusdem Hunaldi, qui alterum habuit fratrem comitem Bigorrensem [a], & pro parte hereditatis suæ sortitus est vicecomitatum Brulensem *, ex quo monasterium de Leyraco ædificasse traditur. De hoc Hunaldo jam monacho agitur in libello Hildeberti de vita sancti Hugonis abbatis: qui cum duobus monachis suis, Duranno, qui Tolosanus fuit episcopus, & Hunaldo, *qui fuit abbas Moysiacensis & vir eloquentissimus*, in Wasconiam profectus, ad pauperem ulcerosum ac leprosum divertisse dicitur, eumque *agnina tunica* sua induisse, qua ille indutus statim lepram exuerit. Idem fusius narratur in libro de miraculis sancti Hugonis.

* f. Adelaiz.

a Marca Hist. de Bearn. p. 304.

* de Brulois.

CXXII. Sancti-montis abbatia instaurata.

Exstabat per id tempus in diœcesi Ausciensi, comitatu Armaniacensi, monasterium sancti Johannis de Sancto-monte, quod miles quidam, Raimundus nomine, principatu Heinrici regis ædificasse traditur, ibidemque abbatis officiom gessisse. Aliquanto post Bernardus comes, cognomento Tumbapalerius, ut in veteri nostro exemplo legitur, aliis Tumpalerius, in gravem morbum incidit, vovitque se monasticam vitam professurum, si ex illo morbo divina ope convalesceret. Verum, cum illius loci monachi numero duodecim laxius viverent, nec uspiam in tota Wasconia monastica religio vigeret; monasterium Sancti-montis consilio Raimundi abbatis, suorumque optimatum instauravit, illudque Hugoni Cluniacensi informandum commisit, assentiente tandem Austindo Ausciorum archiepiscopo post multas rixas, quas in actis ipsius Austindi tomo I. Galliæ-christianæ legere licet: cui in compensationem jurium, quæ in Sancto-monte sibi competere contendebat, alodus Nogarioli a comite concessus est. In eodem instrumento prædictam permutationem confirmavit Centullus comes, Bernardi nepos; eamque laudarunt pontifices, scilicet Gregorius *Viernensis* seu Bearnensis, Stephanus Elleronensis, Petrus Adurensis, Willelmus Conveniensis, & Durannus Tolosanus. at vitiosissimæ sunt chronicæ notæ, tum in Gallia-christiana, tum in veteri nostro exemplo; minus vitiosæ in litteris Austindi archiepiscopi, datis *anno incarnationis dominicæ* M LXII. *indictione* XV. *præsidente in Romana sede Nicolao papa, gubernacula regni Francorum tenente Philippo; anno secundo regni ejus.* Ubi illustrissimus Petrus de Marca [b] recte monet, Nicolaum papam anno superiore defunctum fuisse, at quod annum secundum Philippi regis itidem mendosum esse vult, id quidem verum est, si anni regni ejus initium sumatur ab anno M C LIX. quo vivente patre coronatus est: secus si a morte patris, quæ quarto die mensis Augusti anni sequentis accidit. Itaque retinendum puto annum secundum Philippi regis cum anno incarnationis M LXII. qui in aliis quoque litteris assignatur. at pro Nicolao Alexandri II. nomen reponendum. Non ab re forsan erit in illis Bernardi comitis litteris observare hæc verba, quæ sic habent in antiqui nostri exempli chronicis notis: *Duce Willelmo Pictavensi Aquitaniam & nostram Wasconiam regente ac gubernante post commutationem venditionis nostræ, scilicet Wasconiæ; ille mihi dando* XV. *millia solidorum, a me denique recipiendo potestatem totius Wasconiæ.* qua de re legendus Petrus de Marca in loco mox citato. Hæc omnia diversis temporibus approbarunt Hugo-Albus cardinalis & apostolicæ sedis legatus, Amatus itidem S. R. E. legatus, Geraldus cardinalis & legatus *transiens Hispanias*, & Bernardus Toletanæ sedis archiepiscopus & legatus. Porro hæc abbatia Sancti-montis redacta fuit in cellam monasterii Cluniacensis, in qua sæculo quinto-decimo monachi tantum septem erant.

b Hist. Bearn. lib. 4. c. 7.

CXXIII. S. Petri de Clara valle monasterium.

In diœcesi Rutenensi antiquitus conditum fuerat monasterium in honorem sancti Petri, *inter castra Panatensium & Cassanensium*, incerto auctore ac tempore, atque Conchensi abbatiæ subjectum: quod sæculo undecimo pæne omnino destructum & eversum jacebat. Illuc cum advenisset Anglus quidam peregrinus, Albodenus seu Alboinus nomine, quem Haroldi regis filium fuisse tradunt, sacri loci ruinam miseratus, ejus instaurandi consilium cepit, idemque castrorum illorum principibus persuasit. Ut id exsequeretur, convenit Amblardum Brantosmensis cœ-

ANN. CHR. 1062.

nobii abbatem, apud quem in transcursu hospitatus fuerat, eumque in pii operis consortium adduxit. Sed, quia id citra Conchensium assensum fieri non poterat, Amblardus cum Odolrico [a] eorum abbate pactus est, ut locus Brantosmensibus cederet. Assensere quoque Rotbertus comes & Berta ejus conjux cum Petro episcopo Rutenensi; necnon Hugo & Rigaldus fratres Cassaniæ domini, atque Panati itidem domini, qui decimas quasdam eidem loco ad sepulturam suam contulerunt. Restructo monasterio, dedicata fuit ecclesia in honorem sepulcri Domini, sancti Petri, sanctique Thomæ & sancti Sicharii; tributumque Brantosmensi abbatiæ, cujus hactenus cella est, sed monachis destituta, sub titolo sancti Petri de Clara-valle seu de Claris-vallibus. Litteræ hac de re confectæ variant in anno, quo hæc instauratio facta est, aliis annum M LX. aliis M LXII. præferentibus. Odolrico abbati in præfectura Conchensi forte successit Bego abbas, cujus tempore quidam Deusdet Terondellus Petrum filium [b] suum Deo & sanctæ Fidi commendavit, atque Arnaldo monacho tenendum & nutriendum usque ad decem annos, quoad presbyter fiat, si aptus ad sacrum ordinem visus fuerit, aut monachus. Actum mense Augusto, regnante Philippo rege Francorum.

a V. supra n. 70.

b Capitul. 10. t. p. 1553.

CXXIV. Vabrensis abbatia Cluniaco data.

Exstabat tunc temporis in eodem Rutenensi pago Vabrensis abbatia, quæ hoc anno Hugoni itidem Cluniacensi abbati commissa est, cujus rei litteræ in chronico Moisiacensi referuntur in hunc modum.

*Noverint universi Christi fideles, tam præsentis temporis quam futuri, quod Deusdet abbas Rothenensis cum auctoritate & consensu clericorum jam dictæ civitatis & Roberti comitis Alvernensis & domni Petri Berengarii tunc Ruthenensis episcopi & Petri abbatis, itemque cum voluntate & consensu Ricartæ & Bertæ comitissarum, sancto Petro Cluniacensis cœnobii dedit dono perpetuo abbatiam Vabrensem, sitam in episcopatu & comitatu Ruthenensi, in manu & dispositione domni Hugonis prædicti Cluniacensis cœnobii abbatis, omniumque successorum ejus jure perpetuo in proprium possidendam, & pro suo arbitrio ordinandam, scilicet ob absolutionem suorum antecessorum, propriorumque peccatorum, quæ præcipue de ejusdem abbatiæ Vabrensis mala tractatione, abbates simoniaca emptione constituendo, contraxerant. Igitur priorum excessuum pænitentiam agens, beato Petro Cluniacensis monasterii, ut prædictum est, in proprietate eamdem abbatiam in manu Hugonis abbatis contradidit: ut eam videlicet domnus Durandus, monachus præfati domni Hugonis abbatis, idemque abbas Moysiacensis cœnobii, atque etiam Tolosæ civitatis episcopus, ex præcepto ejusdem patris Hugonis regulariter gubernaret & regeret, & ad laudem cultumque divinum paterno regimine ad Cluniacensis ordinis observantiam Domino opitulante proveheret. Facta est autem donatio hæc anno incarnationis Domini M LXII. indictione decima-quarta *, regnum Francorum regente Philippo anno II. in Lemovicensi civitate, præsidente præfato patre Hugone in communi conventu capituli sancti Martialis, II. idus Novembris.*

* l. decima-quinta.

Hactenus instrumentum illius donationis, quod retulit Aymericus de Peyrato abbas Moisiacensis, qui gesta Romanorum pontificum & imperatorum & chronicon monasterii sui sub finem sæculi quarti-decimi composuit. Actum est in superioribus tomis de monasterio Vabrensi, quod à Johanne XXII. in episcopalem ecclesiam conversum est. Post præmissum instrumentum Aymericus laudat sanctum Hugonem abbatem, quod *religionem nostram sanctissimam, tunc pæne lapsam, & ad nihilum in diversis partibus redactam*, instauraverit; & quod floccos vilioris pretii, qui e longinquo videbantur sericei, sed e proximo contemtibiles; & calceos cum corrigiis invexerit ad reprimendum superiorum monachorum fastum, qui pretiosis pannis & deauratis calceis utebantur.

CXXV. Gellonensibus jus sepulturæ datum.

Quo tempore Gellonensi monasterio præerat Petrus [c] abbas, eodem Lutevensem ecclesiam administrabat Rostagnus episcopus, qui Romam pontificatu Alexandri II. profectus, id ab eo obtinuit, ut diœcesaneorum suorum corpora ad extraneam diœcesim absque suo permissu humanda non deferrentur: sed tamen Gellonensibus hanc facultatem concedit. Epistolam eisdem hac de re scripsit in hæc verba.

c V. hic lib. 18. n. 92.

Fratribus Gellonicis Rostagnus præsul Luteveusis æterna munus benedictionis. Noveritis, fratres carissimi, per totam hanc quadragesimam, ut vobis coram positis retuli; apud summum universalis ecclesiæ Romanum pontificem, domnum videlicet Alexandrum papam, me mansisse Romæ; ac secundum ei, quæ, favente Dei gratia, fami-

KKkk iij

ANN. CHR. 1062.

liaribus colloquiis nostra, vestraque, quidquid potui, admodum suggessisse prosperitatis, ejusque animum inclinare studuisse ad communis commoda utilitatis. Qui suas clementer, annuente Domino nostro Jesu-Christo, accommodans aures mihi, measque petitiones suis non renuens firmare privilegiis, in calce unius interdixit, nullatenus defunctorum sepelire corpora, nisi in propria cimiterio civitatis, aut in monasteriis ad ipsam diœcesim pertinentibus; nec ullo modo ad ullum episcopium transferri sine jussu proprii episcopi. Quo agnito, vos importunis precibus me cogitis vobis permittere, mei episcopatus mortuorum testata sepelire corpora. Unde ego annuens tantis vestris obsecrationibus, concedo & permitto, cudere eorum, quæ vobis fuerint corpora adlata, aut vos ipsi attuleritis. Eos autem, qui sepulti fuerint vestro in cimiterio, de quibus pœnitentiam egerunt, absolvo a peccatis, eorumque participatio sit cum choro angelico.

Ex quibus intelligitur, Gellonense monasterium a Rostagno episcopo intra fines Lutevensis diœceseos non comprehendi.

CXXVI. Medianenses & Senonienses abbates.

In Mediano-monasterio Lambertus bonæ memoriæ abbas, anno regiminis sui vicesimo-quarto, e vita migravit XIII. kal. Aprilis, qui in suis moribus sæculi vanitatem plurimum exhorruisse dicitur, & basilicam variis ornamentis decorasse, remque monasterii auxisse. Horum omnium recensionem ultimo vitæ suæ anno fieri curavit *in præsentia Liethfridi & Bercheri abbatum*: ex quibus Bercherus Senoniensis abbas erat. In hac recensione habentur *calices tres, quorum unus est cum ansis*. Ceteram supellectilem prætereo. Idem complures etiam codices ad sexaginta-septem recenset: in quibus describi curavit librum bibliorum veteris ac novi testamenti ad usum fratrum, qui codex a quinque monachis intra quinque mensium spatium exaratus fuit, ut fidem faciunt versus ei adscripti, & a Johanne de Bayone relati, ex quibus hos tantum ad propositum profero, illius codicis errata, si qua erant, excusantes ob celeritatem.

In quo non mirum, si quid minus exstitit actum:
Sed mage mirandum per menses quinque peractum
A monachis totidem.

Idem Lambertus corpora sanctorum Lazari & Azæ e veteri oratorio sancti Petri, ubi diu latuerant, in sanctæ Mariæ basilicam transtulit. Benedictus ei successit ævo jam maturus, vir humilitatis & castitatis eximiæ, vanæ gloriæ & injuriarum contemtu insignis, qui anno M LXXVI. Bertricum habuit successorem.

Eodem tempore florebat Senoniensis monasterii abbas Rambertus vir religiosissimus, qui regularem illic disciplinam ad pristinum statum reduxit. Obiit ante hunc annum, siquidem Bercherus ejus successor hoc ipso anno recensioni Mediani-monasterii interfuit. Hic decessoris sui vestigiis insistens, commissam sibi provinciam strenue administravit, successorem sortitus Antonium, qui antecessorum suorum pia facta æquavit, & tantum non superavit. In necrologio Senoniensi notatur v. nonas Martii Rambertus abbas hujus loci. Hoc tempore Stephanus sancti Agerici abbas libellum scripsit de vita sancti Agerici Virdunensis episcopi fundatoris sui.

CXXVII. Wolstani facta ante episcopatum.

Tunc Anglicanam ecclesiam eximium Ordinis nostri sidus illustrabat, scilicet sanctus Wolstanus seu Wlstanus, qui hoc anno ad sedem Wigorniensem provectus est. Is in vico pagi Warwicensis, Icentuna dicto, apud Mercios natus est. Ejus parentes, Ethelstanus & Wlfgeva, nec censu tenues, nec natalibus mediocres fuere. Primis litterarum elementis in Eveshamensi monasterio initiatus, humaniores in Burgensi litteras addidicit. Interim moriuntur ambo parentes: pater ante obitum Wigorniæ monasticum induit habitum: mater in eadem urbe sanctimonialis velum suscepit. Wlstanus vero se curæ Brithegi episcopi commisit, qui ex abbate Perscorensi ad ejusdem urbis pontificatum promotus fuerat. Admisit eum libens in suam familiaritatem pius antistes, atque optimis moribus ac scientia ecclesiastica imbutum sacerdotio initiavit. Paullo post idem præsul suburbanam ei ecclesiam pinguissimi reditus conferre voluit. Hæsit ille diu anceps, an acciperet: sed tandem sollicitatus quid animi ageret, monachum se fieri velle respondit, totamque vitam suam Deo, non per partes libare. Assensit antistes, eoque favente Wigorniæ monasticam vitam professus est. In monasterio porro ita se gessit, ut dignus

habitus sit, qui omnes variorum officiorum partes impleret. Secretarius seu custos ecclesiæ factus, noctes fere pervigil in precibus agebat: at somno cedere coactus, non in lecto, sed super scamnum ecclesiæ, libro, in quo legebat, pro cervicali capiti supposito, tantisper quiescebat. Præpositus seu prior factus post Agelwinum [a] ab Aldredo episcopo constitutus, res exteriores, antecessorum incuria pessum datas, in solidum restituit, & interiores freno regulari constrinxit. Hinc universis acceptus, facile gratiam obtinuit apud Aldredum, qui ex monacho Wintoniensi Wigorniensem cathedram post Brithegum conscenderat. Hic populum sibi creditum ex penuria prædicationis a bonis moribus diffluere animadvertens, evangelii in sua diœcesi prædicandi provinciam Wlstano commisit. Movit aliorum invidiam novus ille honos; unusque inter omnes viro Dei insultare cœpit transmarinus quidam monachus, Winricus nomine, vir alioqui moribus & scientia spectabilis; cavillari solitus, contra regulas esse, quod Wlstanus munus præriperet episcopi, cui « soli competeret prædicandi officium. Pauca reponebat vir modestissimus, nihil Deo « magis gratum esse inquiens, quam populum pessum euntem in viam veritatis re- « vocare. Sed tandem somnio, quale sancto Hieronymo contigit, deterritus Winricus, Wolstani pedibus advolutus offensam deprecatur.

ANN. CHR. 1062.

[a] Roger. Hoveden ad hunc ann.

CXXVIII. Wigorniæ fit episcopus.

Inter ea Kynegisus archiepiscopus Eboracensis diem clausit extremum; visumque est Edwardo regi, ut Aldredus Wigorniensis episcopus ad vacantem sedem promoveretur. Pergit Aldredus Romam accipiendi pallii causa, quod Nicolaus papa recusat dare, nisi ille Wigorniensem episcopatum abdicet. Ægre demum conditionem admisit Aldredus, qui legatis apostolicis dux itineris adjunctus, ad Wigorniense monasterium cum eis divertit. Rogerius Hovedenus unum ex his legatis nominat Armenfredum episcopum Sedunensem; Lanfrancus in epistola ad Alexandrum papam, utrumque, scilicet Hermenfredum Sedunensem episcopum atque Hucbertum cardinalem. Quadragesimæ tempus erat, quo tempore Wlstanus, ejus loci præpositus, rigidissime vivebat, tribus qualibet hebdomada diebus a quolibet cibo abstinere solitus: ceteris diebus porros, caulesve coctos vel elixos sumere; de cetero silentio continuo, precibus & vigiliis præter morem addictus. Hic nihilo minus humanissime excepit legatos, qui in ejus admirationem adducti, dum Wigorniensis ventilaretur electio, nomen ejus tulerunt in medium; eorumque suffragiis effectum est, ut is eligeretur præ Ethelwino abbate Eveshamensi, quem Aldredus itidem plurimi faciebat. Ille contra obniti, reclamare: sed tamen, urgentibus legatis & episcopis, consulente insuper Wlsio incluso, assensus est electioni, mærens, invitus, ac propemodum coactus. Non multo post Eboraci consecratus est mense Septembri episcopus ab Aldredo archiepiscopo vice Stigandi Cantuariensis primatis, quem Romanus pontifex officio interdixerat. Ipse porro onus episcopatus adeo gravate tulit, ut auditus sit dicere, malnisse se capite multari, quam illud onus pati. In episcopatu monachi sic instituta retinuit, ut nullas episcopalis officii partes omitteret. Altero suæ ordinationis die sub beati Bedæ invocatione dedicavit ecclesiam. In prædicando assiduus, Christum semper sonabat, Christum auditoribus imitandum proponebat. Diœcesim sedulo perlustrare solitus, nullum oratorium sibi obvium insalutatum præteribat. Cetera suis locis.

CXXIX. Ambrosianæ basilicæ pseudo-abbas.

[b] V. lib. 60. n. 30.

Mediolani post mortem Landulfi [b] abbatis, Ambrosianæ basilicæ abbatiam pretio coëmit quidam clericus, Ariprandus nomine, quem Mediolanensis ecclesiæ cancellarium fuisse dicunt. Mox eum adortus vir Dei Arialdus, quem Deus simoniacis hostem infensissimum opposuerat: Quid istuc est? inquit; heri clericus, hodie abbas! Egregium sane saltum! Cur vero id facere ausus es contra jusjurandum a te præstitum, quo simoniam abjuraveras? Ad hæc ille: Hoc, ut vides, actum est; retro abire non licet. Immo vero, ait vir Dei, licet ac decet; idque ut quantocius facias, ex parte Dei, sanctæque Romanæ ecclesiæ te commoneo. At ille: Adjuro te & ego, ut te modo tuis vestibus exuas, teque virgis cædi facias. Mox fecit vir Dei quod adjuratus erat: at falsus abbas non habens quid reponeret; demisso capite aliorsum declinavit, abbatiamque male partam retinuit. Porro hic Arialdus, simoniacorum constantissimus censor, Widonis simoniaci ac schismatici archiepiscopi jussu a duobus clericis crudelissime mutilatur ac necatur, pro martyre merito habitus. Librum de ejus gestis & martyrio scripsit An-

ANN. CHR. 1062.

CXXX.

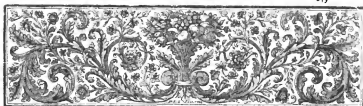
Dominicus Loricatus obit.

a V. supra num. 79 & seq.

dreas monachus Vallumbrosanus. Apud Puricellum Ambrosianæ abbas anno M LXXVII. occurrit Adelardus, & anno M C. Guillelmus, de quo alias.

Dominicus, cognomento Loricatus, cujus stupendam in se rigiditatem superius a exposuimus, aliquantis ante obitum annis, novum supplicii genus adinvenit, & *virgarum scopas in corrigiarum scuticas* vertit. Circulis quoque ferreis quatuor alios quatuor sopperadidit, quibus coxas & crura constringebat. Vestes ejus, plerumque luridæ ac detritæ, ad tibias vix medias descendebant, cum alii ad præmuniendos a frigore pedes vestimenta ad terram defluentia gestarent. Totus in vigiliis dicere solebat, quod somnum somnus foveat ac provocet, & vigilias vigiliæ pariant. Vini usu, quod antea per intervalla parcissime bibebat, longe ante obitum omnino abstinuit. Hinc minime mirum videri debet, quod gravitatem stomachi & crebros capitis dolores in fine passus est. Et quoniam sæpe alterum ex altero procedit, proposuit antidoto quodam stomachum purgare. Nihilo minus sexta feria per totum diem vix a modulandis psalmis & scuticarum ictibus cessavit. Nocte, sopore deposito, antidotum accepit: quo accepto, stomachi dolore gravius laborare cœpit. Decurso nocturnarum vigiliarum officio cum laudibus matutinis, cum primæ jam horæ officium coram ipso a fratribus recitaretur, spiritum pænitentia durissima expurgatum Deo reddidit pridie idus Octobris. Tunc Petrus-Damiani, qui res ab eo gestas scripsit, Romæ versabatur; de quo quidam frater somniavit, ipsum lumine oculorum orbatum esse. quod ille interpretatus est de morte beati Dominici, quem lumine ipso cariorem habebat. Dominici corpus fratres, quod duplici lorica ferrea indutum invenerunt, ne a vicinis monachis raperetur, in ipsa, qua mortuus est, cellula defossa humo celeriter obruerunt, quod Petrus-Damiani paullo post in Fontis-Avellani capitulum transferri curavit. Eant » nunc, ait Petrus, qui carnis suæ delectantur illecebris: medullas absorbeant vo» luptatum, & tamquam victimæ ad æternum nutriantur incendium. Quanto ma» gis præferenda Dominici vita! qui postquam stigmata Jesu-Christi jugiter porta» vit in corpore, nunc cum Christo lætatur. Hic cum Gregorio Nazianzeno dicere » nobis liceat: Parce, Christe, piis animis, ultra modum rigidis & in se ipsos sæ» vientibus, quos animi fervor sic abripit, ut eos intra curriculum freni vis retinere » nequeat. Ita fere Gregorius in carmine ad Julianum, in quo monachorum quorumdam immodicos excessus commemorat. At quam pauci sunt, qui de cavendis piis ejusmodi excessibus admoneri opus habeant! De anno, quo mortuus est Dominicus, non levis est difficultas. Petrus ait eum *ante annum* defunctum esse, quam ipse vitam Rodulfi Eugubini episcopi scriberet, quem anno M LXIII. decessisse paullo post videbimus. Atqui Dominicus, ex eodem Petro, e vita migravit pridie idus Octobris, & quidem, ut ex eodem intelligitur, die sabbati, cum primæ horæ officium recitaretur. quod nonnisi anno M LX. vel M LXVI. convenire potest. Certe hoc anno M LXII. dies pridianus iduum Octobris in feriam secundam incidebat.

ANNALES ORDINIS S. BENEDICTI.

LIBER SEXAGESIMUS-SECUNDUS.

Ab anno Christi 1063. *ad annum* 1067.

ANN. CHR. 1063.

I. Petri-Damiani iter Casinum & Florentiam.

UANTUMVIS Petrus-Damiani solitudinis studio teneretur, ejusque amore Ostiensem episcopatum, repugnante incassum Romano pontifice, abdicasset; non tamen optata quiete frui potuit, urgentibus nimirum ecclesiæ negotiis, quibus procurandis opera ejus necessaria esse non inmerito credebatur. Hinc est quod Alexander papa, qui eum in reprimendo Cadaloi schismate strenuum adjutorem habuerat, eumdem in urbem Florentiam, indeque in Galliam ad componendas ferventes controversias mittendum curavit. Verum antequam hanc legationem obiret Petrus, Casinense monasterium adire constituit, ut desiderio ac votis Casinatium faceret satis, maxime Desiderii abbatis, qui suffragia ei promissa ac debita mortuo denegaturum comminatus est, nisi quantocius se inviseret. Ivit itaque Casinum vir Dei anno [a] Desiderii abbatis quinto, nec otiosus fuit, immo Casinatibus multum fructuosus ille accessus. Effecit enim apud eos, ut sexta feria per totum annum pane & aqua contenti essent, & *disciplinam*, ut vocant, singuli prævia confessione acciperent; atque insuper triduanum in capite quadragesimæ jejunium quotannis peragerent: sive illud ante id tempus pro veteri more ac regulæ instituto non observaverint: sive, quod censet Baronius, eo modo illud receperint, quem exponit Petrus ipse in epistola ad fratres [b] Gamugnenses, nempe ut per illud triduum nonnisi modicum panis cum aqua omnes fratres comederent; nulla, *nisi lectionum & ordinum*, verba proferrent; ac nudis pedibus mærentes incederent; demumque recitato in commune toto psalterio, mutuis se scoparum flagellationibus castigarent.

a Chron. Casin. lib. 3. c. 22.

b Petr. Dam. op. 32.

II. Ejus opusculũ ad Desideriũ abbatem.

Post suum e monte Casino discessum Petrus opusculum scripsit *domno Desiderio, Casinensis monasterii reverendissimo rectori, & universo sancto ejus conventui:* cujus initio se de marini fluctus procellis post dimissum episcopatum, & velut arenis expositum gaudet; Desiderio vero compatitur, quod ventis & turbinibus atteratur, atque inter hiantes pelagi fluctus & voragines versetur. Tum eumdem monet, quantum sit periculi, monachum sæcularibus rebus & consortiis implicari, idque probat com-

ANN. CHR. 1063.

paratione piscis, qui aquis erutus sanus est, non ut sibi vivat, sed ut alios pascat. *Vocamur*, inquit, *attrahimur: sed at aliis vivamus, moriamur nobis. Amat venator cervam, sed ut sibi faciat cibum... Amant & homines nos, sed non nobis. Sibimet diligunt; in suas nos vertere delicias concupiscant. quos nimirum dum in exteriora prosequimur, quid aliud quam monacho nostro, qui latebat intrinsecus, repudium damus? Mox enim ad summa tendentis vitæ status evertitur, rigor enervatur disciplinæ, & ad effluendam, quidquid libido suggesserit, ora laxantur.* In fine Petrus suum in Casinates studium & affectum prodit, testaturque, quam ægre ab eis avulsus sit, visa
» eorum religione: in qua illud maxime probat, quod ibi scholas puerorum, qui
» sæpe rigorem sanctitatis enervant, non invenerit: sed omnes, aut senes, aut juve-
» nili vivendi decore fulgentes. Quamquam, cum sanctus pater Benedictus puerorum scholas habuerit, idque ab ipso Ordinis principio ad nostram ætatem usu receptum sit; non improbandum, immo probandum est hoc institutum, modo ut cum debita cautione fiat a viris prudentibus & circumspectis.

III. *Florentiæ turbæ ob simoniacum episcopū.*

Ubi Florentiam advenit Petrus, ingentes deprehendit turbas, ortas ex intrusione Petri Papiensis simoniaci in illius urbis episcopatum, quæ superiori anno facta erat. Id ubi rescivit monachus quidam, Teuzo nomine, qui in abbatia sanctæ Mariæ cellula inclusus degebat, occultum scelus protulit in vulgus. Tum scissa est civitas duas in partes, aliis episcopo faventibus, aliis in eum zelo inflammatis. Utrosque conciliare studuit Petrus, ex eo redarguens monachum illum, ejusque sequaces, quod indemnatum episcopum vitandum dicerent, ut simoniacum & hæreticum; ejusque benedictiones & sacramentorum actiones omnino irritas esse proclamarent. Cum vero verbis nihil proficeret, acrem ad Florentinos scripsit epistolam [a] contra illos monachos, qui turbas illas excitabant; aitque consulendam hac de re apostolicam sedem. Verum neque his monitis sedata est procella; immo vero eo usque perducta est seditio, ut diversi usque ad sanguinis effusionem dimicaverint.

[a] *Petr. Dam. opusc. 30.*

IV. *Johannes rem ignis probatione dirimendā censet.*

Interim factum pernegabat episcopus, seque sacramento purgare nitebatur. In tanto rerum conflictu, advocatur e Wallumbrosano monasterio Johannes abbas, eximia sanctitate præditus. Venit ille ad hunc conflictum cum suis monachis. Urget episcopum, ut crimen agnoscat, ne scelus occultum vertat in totius populi detrimentum. Cum vero ille factum negare perseveraret, Johannes rem ignis probatione dirimendam censuit. Baronius id hoc anno factum putavit, retulitque ad hunc annum epistolam, quam Florentini hac de re ad Alexandrum papam scripserunt. Verum hæc epistola post quatuor annos scripta est, ut inferius videbimus. Ex his emendandus vitæ sancti Johannis Gualberti scriptor, ut alias [b] diximus, qui hoc factum ejus secessui occasionem præbuisse falso opinatus est.

[b] *lib. 56. n. 53 & lib. 57. n. 15.*

V. *Teuzo monachus quis & qualis.*

Teuzo monachus in Florentina sanctæ Mariæ abbatia reclusus, cujus superius [c] facta mentio, idem sine dubio est cum illo Teuzone eremita, ad quem Petrus Damiani opusculum L. I. scripsit de vita eremitica, probatisque eremitis. Etsi enim eremita vocatur, ex illo tamen opusculo eum in monasterio. & quidem in populosa urbe vixisse manifeste intelligitur. Erat inter illum, abbatemque sui monasterii inveterata discordia. Abbas, ut vir mitis erat ac simplicis animi, Petrum-Damiani sequestrum conciliandæ pacis & arbitrum interposuit. Ejus rei gratia Petrus per longiora ignotarum regionum loca, per præcipitia montium, per alpium prærupta, cum Albizone eremita Florentiam adiit. Cum ad Teuzonis januam cellulæ pulsasset, vix demum, tamquam importuni capitis homines, admissi: &, qui conciliandæ pacis gratia venerant, in jurgia inciderunt. Post amara hinc inde colloquia, & quidem de simoniacorum, ut puto, ordinationibus, cum Teuzo auctoritati sanctorum Leonis & Gregorii non cederet; Petrus de concilianda cum abbate pace agere cœpit. Verum, dum alienis amicitiis farciendis consulerent, Teuzonis implacabile odium incurrunt, tandemque per semicinctia correpti, violenter e cellula excluduntur. Tantæ arrogantiæ originem ex eo repetit Petrus, quod Teuzo in ipso novæ conversionis tirocinio, nulla probatione facta, sibi ipsi permissus, reclusi propositum arripuisset, & eremiticam vitam, non in eremo, sed intra populosæ urbis mœnia ducere decrevisset. De ejusmodi hominibus, *qui, tanquam deficientibus silvis, solitudinem in urbibus quærunt; quid aliud credendum est, nisi quod solitariæ vitæ, non perfectionem, sed favorem potius & gloriam aucupantur? Vinum namque in urbe nescire prodigium est: in eremo bibere, satis ignobile. Cilicium in eremo vestimen-*

[c] *sup. lib. 57 n. 96.*

tum; in urbe spectaculum. In eremo stratum molle juncus est vel papyrus: inter cives applauditur centone contentus. Hæc Petrus, aliaque plura. Denique Teuzo non tantum cum abbate suo non concordabat, sed nec cum fratribus, & maxime cum monasterii sacerdotibus, a quibus sacramenta suscipere detrectabat, hoc scilicet prætextu, quod nescire se diceret, an ab episcopo catholico, id est simoniæ experte, ordinati fuissent. In fine magna cum animi demissione Petrus ab ipso veniam petit supplex, quod tam libere ad eum locutus sit, eumque dominum & patrem suum vocat. ANN. CHR. 1065.

VI. Piorum eremitarum exempla.

Atque ut eum ad strictiorem vivendi normam inducat, quædam ei proponit exempla piorum eremitarum, qui durissimam agebant vitam. Primum est Martini Storacis, cujus tanta districtio erat, ut tribus per hebdomadam diebus nihil penitus comederet, tribus autem solum panem cum aqua sumeret; dominicis vero & festivis diebus, non pulmentum, sed quamdam cibi frixuram, quam degustasse, immo vel olfecisse quoddam pænitentiæ genus erat. Omnibus porro diebus non ante solis occasum capiebat cibum, servata tamen dominicis reverentia, in quibus circa sextam horam, *unam ex his, quæ pro sacramentis*, id est missis, *fiunt, oblatiunculam percipiebat*; & sic *propter regulam* jejunium solvebat. Non omittendum, id, quod de eo addit Petrus, nempe cum Martinus aliquando ab ipso consuleretur, an pro necessitatibus vel utilitatibus publicis in publicum procedere deberet, eum respondisse: *Quid*, inquit, *candela prodest, si aliis luceat, dum se interim edax flamma consumat?* quod responsum Petrus, tamquam divinitus sibi datum, lætus arripuit, &. salva tantum caritate & obedientia, servare decrevit.

Martino subjungit Petrus Leonem Sitriæ eremitam consimilis abstinentiæ, cujus sermo solabatur mæstos, rudes instruebat, conciliabat discordes & iratos; deinde Lupum, qui se perpetua reclusione ad obtinendam veram libertatem damnaverat; tum Petrum & Leonem eremitas, quorum ille quovis tempore nudam humum pro lecto habebat; hic lumbos ferrea semper catena domabat. Sed illud mirabile, quod idem auctor subdit de Leone eremita Prezensi, qui post durissimam vitam, centum quadraginta ætatis annos tunc attigerat, & nihilo minus corpus suum flagellationibus quotidie atterebat, & tantum circa vesperam, exceptis celebrioribus festis, jejunium solvebat: qui numquam sanguinem minuerat, numquam ullo medicinæ remedio usus erat; & de cetero semper lætus & hilaris. Mitto quod additur de Dominico-Loricato, cujus stupendam austeritatem superius exposui. Hæc satis ex illo opusculo ad Teuzonem monachum, cujus commentarium in regulam sancti Benedicti in Florentina beatæ Mariæ abbatia vidimus, cum prævia epistola ad Odelricum episcopum. Exstant apud Puccinellum in appendice ad prædictæ abbatiæ Florentinæ historiam litteræ Petri abbatis, eo nomine secundi, pro restitutione xenodochii ad portam monasterii, quibus litteris post Petrum primus subscribit Teuzo monachus & sacerdos, dein viginti-tres alii monachi, ex quibus quinque ultimi conversi dicuntur. His litteris succedit Alexandri II. diploma, Petro abbati inscriptum, quo ejusdem abbatiæ possessiones confirmat interventu Petri-Damiani episcopi & cardinalis Ostiensis.

VII. Rodulfi episcopi acta & obitus.

Priusquam Florentia Petrus discederet, nuntium sibi valde ingratum accepit de morte Rodulfi Eugubini episcopi, sui quondam discipuli, de cujus conversatione & obitu epistolam mox ad Alexandrum papam scripsit. Hic ante septennium cum matre, duobusque fratribus, castrum suum, totamque substantiam Petro contulerat, exceptis servis libertate donatis; atque ad eremum profectus, *habitum monasticæ professionis* cum Petro fratre suo induerat, matre & altero fratre, qui infirmior erat, in monasterio relictis, quod in suo castello construxerant. Petrus ejus frater natu-major, eremiticæ vitæ dura instituta, uti & Rodulfus, districtissime servavit: de quo illud e multis refert Petrus, quod cum aliquando ex sæculari consuetudine quoddam inordinatum vocabulum protulisset, a Petro graviter increpitus, per quadraginta dies vino abstinere jussus est, eo quidem animo, ut alii a similibus sermonibus deterrerentur, sed tamen ut aliquid ex illa pænitentia relaxaretur. Verum hanc ille integram, Petro ad alia intento, humiliter absolvit. Promotus ad episcopatum Rodulfus, nihil de eremiticæ vitæ asperitate remisit. Eadem illi indumenta, eadem cilicia, iidemque cibi. Panis illi ex puro hordeo, vel ex canabro seu surfure. Numquam adipe, numquam ovis caseove utebatur. In nuda ligni tabula nudus,

ANN. CHR. 1063. sola indutus interula, cubabat. Ferreo circa pectus cingulo jugiter cinctus erat, flagellationibus adeo attritus, ut sæpe centum annorum pænitentiam intra viginti dies confecerit. Inter hæc episcopalia munia strenue obibat, in prædicatione assiduus, annuas synodos congregare solitus, in quibus nihil a clericis exigebat; nihil etiam a lapsis præter pænitentiam. Vix annos triginta ætatis attigerat, cum ad veræ lucis Auctorem ex hac infelici luce migravit. Exstat Petri Damiani [a] ad Theodosium Senogalliensem & Rodulfum Eugubinum antistites epistola, in qua eos rogat, ut scripta sua diligenter perlegant, & emendent, si qua in eis non catholice dicta sibi, ut ille sentiebat, imperito irrepsissent: quæ quidem scripta ille se composuisse dicit, ut, *qui operibus manuum utiliter insudare non poterat, cor vagum atque lascivum quodam meditationis loro restringeret*. quæ sane epistola insignem Petri modestiam prodit.

a Petr. Dam. lib. 4. ep. 11.

VIII. Synodi Romanæ canon in abbatiarum cupidos.

Interim Alexander papa synodum Romæ habuit, in qua simoniaci denuo damnati, ac duodecim conditi canones, quorum duodecimus est, *ut nullus habitum monachalem suscipiat, spem aut promissionem habens, ut abbas fiat.* quod decretum nostro quoque tempori non minus opportunum ac necessarium foret, in illis scilicet monasteriis, quibus præsunt regulares abbates. Immo etiam in aliis, ubi non viget observantia regularis, paucos videre licet, qui non sola spe obtinendæ præbendæ monasticæ monachos profiteantur. Ex utraque labe quanta mala oriantur, experientia probat. Non multo minus malum oritur ex illis, qui monachi recta intentione facti, abbatias demum ambiunt; sicque ut abbates creati, statim monachi ac monasticæ disciplinæ velut importabile jugum abjiciant; &, ne apostatæ videantur, sub fucato se regiminis colore pallient, ut Petrus Damiani loquitur, cujus hac de re opusculum XXI. omnino legendum est, in quo ejusmodi abbatum mores & vitia merito notat ac sugillat. *Unum autem in his*, inquit, *novellis abbatibus video, quod vehementer admiror. Qui enim per decem annos, vel eo amplius, sub alterius regimine constitutus, numquam ad hunc potuit pervenire sententiam, ut perfecte monachus videretur: nunc ipso die, quo in prælatione constituitur, ita præsidentis induit speciem, ita dominantis exprimit majestatem, ut non nuper electum, sed natum dicas abbatem. Fit repente severus in vultu, imperiosus in voce, ad corripiendum acer, ad judicandum promtus.* Sed hæc nullo fructu abbas. *Qui* enim *fronte aliis silere præcipiat, cujus garrula lingua continua verbositate declamat?* Idem pro portione de mensa, deque aliis monasticis institutis dicendum. Quin etiam accidit non raro, ut legitime electi & creati abbates ad mores ac studia se fingant subditorum, qui hos tantum abba-
» tes probant, si apud potentes sæculi auctoritate valeant; si diserti sint & eloquen-
» tes ad causas suas tuendas; si de temporalibus perquam solliciti sint. Si quis vero
» abbas ab exterioribus ad spiritualia se studia conferat, illi domum sanctam destrui
» queruntur, possessiones monasterii minui, & per unius incuriam tot virorum com-
» moda redigi ad nihilum. Hæc, aliaque plura Petrus Damiani in illo opusculo ad quemdam abbatem, cui gratulatur, quod abbatiam abdicasset.

IX. Petri-Damiani legatio in Galliam.

Egressus Florentia Petrus, in Galliam accessit, missus ab Alexandro papa rogatu venerabilis Hugonis abbatis Cluniacensis, qui in synodo Romana de Drogone Matisconensi episcopo, quod jura & privilegia monasterii sui violaret, conquestus fuerat, munitusque litteris pontificiis ad Remensem, Senonensem, Turonensem, Bituricensem, & Burdegalensem archiepiscopos, quibus pontifex commendabat Petrum-Damiani Ostiensem episcopum, *qui & noster est*, inquit, *oculus, & apostolicæ sedis immobile firmamentum.* Ubi primum Galliam attigit legatus, synodum episcoporum Cabilonem indixit, in qua, lectis Cluniacensis monasterii privilegiis, atque episcoporum sententia denuo approbatis, Drogo episcopus eadem agnovit, & veniam errati petiit cum clericis suis, qui ei auctores fuerant, ut Cluniacensium privilegia vexaret. His accessit novum Alexandri diploma, vetera eorum privilegia confirmantis, novaque adjicientis. Itaque pax episcopum inter & Cluniacenses reformata, qua de re postea uberius. Quædam etiam in illa synodo sancita ad mores emendandos.

X. Rainaldus abbatiæ S. Medardi invasor damnatus.

In his damnatus est denuo Reginaldus seu Rainaldus, abbatiæ sancti Medardi apud Suessionas invasor, qui jam longe ante [b] in concilio Remensi exauctoratus fuerat. Legati sententiam comprobarunt episcopi: sed tamen nec Gervasius Remorum archipræsul, nec Suessionensis, aliive comprovinciales episcopi cum a cœnobii re-

b V. lib. 59. n. 67.

ANN. CHR. 1063

gimine eliminarunt. Hinc dispersi monachi, alii litteras ad pontificem scripsere, alii ipsummet adiere, flentes & ejulantes, quod ille invasor impune regnaret. Qua re commotus pontifex, litteras [a] direxit Gervasio archiepiscopo, ejusque suffraganeis, quos arguit, quod synodi sententiam vel causa cupiditatis, vel timore, aut amore alicujus potentis personæ, exsecutioni demandare supersederint, & nullum dispersis monachis regrediendi solatium præbuerint. idcirco confirmata synodi sententia, eumdem Rainaldum, ejusque consentaneos anathemati subjicit; ipsumque cœnobium, quamdiu pseudo-abbas in eo manserit, interdicto supponit; idemque a Gervasio, ejusque suffraganeis fieri mandat. Nihilo minus Rainaldus, quorumdam præpotentium favore fultus & auctoritate, abbatiam per fas nefasque retinuit; identidem ejectus, tum restitutus, usque ad annum circiter M LXXVI. quo fere tempore moriens locum fecit Pontio, qui illo deterior erat. Gerardus [b] per illa intervalla præfecturam administravit.

[a] Alexand. epist. 22.

[b] V. lib. 61. n. 10.

XI. Arnulfus S. Medardi monachus.

Non tamen apud sanctum Medardum per illos turbines defecit religio & disciplina regularis. Rainaldo siquidem abbate istic floruit magnum ejus loci ornamentum Arnulfus, nobilissimis in Brabantia parentibus ortus, Folberto & Meinsinde. Hujus propinquus erat Arnulfus Aldenardensis *, divitiis, potentia, & nobilitate præcellens, qui eum ex sacro fonte suscepit, & Arnulfum nominari voluit; mater vero Arnulfum-Christophorum, quod cognomen quodam vaticinio ipsi præsignatum fuerat. Militiam ex amicorum consilio amplexus adolescens, miræ fortitudinis specimina edidit, ob id Fortis vocabulum consecutus. Hinc oblata ipsi ab imperatore, a rege Anglorum, & a propinquis suis illustrissima & amplissima matrimonia: at ille hæc omnia pro Christo recusavit, meliori militiæ se ipsum mancipaturus. Tum ad curiam Philippi Francorum regis ire se velle simulans, matri salute data ac recepta, (nam antea pater obierat) duobus comitatus armigeris, versus Franciam iter arripit: at, neglecta Philippi regis aula, festinus adit sancti Medardi cœnobium; ubi tum *præclara monachorum congregatio* erat sub abbate Rainaldo, apud quos *honesta institutio refulgebat*, ut in ipsius actis legitur. Nobilem adolescentem cum multo gaudio excipiunt fratres, & in societatem suam tonsum & monastico indutum habitu admittunt. Post annuam probationem, cura pauperum ei committitur: quo munere optime perfunctus est. Tunc necessitudinem contraxit cum quodam Flandrensi monacho, Erlemboldo nomine, qui ibidem ob amorem Dei reclusus, duram & austeram vitam ducebat, divinæ contemplationi omnino addictus. Huic ægrotanti Arnulfus modicum lactis cum uno pane ex his, qui egenis deputati erant, petenti porrexit, ex quo vix tantillum ægrotus delibavit. Mortuus nulso ex condicto apparens, ait, se aliquid pœnarum sustinuisse, quod parumper ex substantia pauperum percepisset. Hoc viso animatus Arnulfus, in eamdem cellulam recludi voluit, in qua tribus annis & mensibus sex continuum silentium servasse dicitur. Jejunia ejus pæne quotidiana: panis ex hordeo semitrito; non aliud in potum quam aqua. Hæc summa ejus exercitiorum, quoad abbas factus est. Non omittendum hoc loco id, quod legitur in diplomate [c] Philippi regis; hoc anno confirmantis fundationem Harlebecensis collegiatæ ecclesiæ ab Adela Flandriæ comitissa factam, quo in diplomate rex statuit, *ut, sicut Aquensis abbatia, Caroli Magni institutione & largitione fundata, a dominatione Leodiensis episcopi est libera; & sicut sancti Medardi abbatia ab episcopo Suessionensi manet quieta; necnon sancti Martini ab archiepiscopo Turonensi: ita & ista*, scilicet Harlebecensis, *ab episcopo Noviomensi.*

* d'Oudenarde.

S. Medardi immunitas.

[c] Miræi cod. donat. p. 166.

XII. Cluniacensium privilegia asserta contra episcopum Matisconensem.

Redeo ad Drogonem Matisconensem episcopum, qui, ut modo aïebam, Cluniacensis monasterii privilegia & libertatem vexare molitus, armatorum manu comitatus eo accessisse dicitur; sed repulsam passus, nihilo minus in proposito perstitisse. Ejus molitionibus ut occurreret Hugo abbas, ad synodum Romanam confugit, in qua Drogonis machinationes exposuit. Hoc intellecto, patres de perinsignis loci discrimine solliciti fuere: quos inter Petrus-Damiani, quibus Cluniacensium libertas magis cordi erat, se se ad eis subveniendum, & in Galliam hujus rei causa proficiscendum obtulit. Cum huc pervenisset, synodo apud Cabilonem indicta, causam monasterii discussit, & Guillelmi ducis ejus fundatoris privilegium legi præcepit. Eo lecto, cum omnes ei assensissent, Drogo & ipse manus dare compulsus est, præstito sacramento in hæc verba. *Audiat domnus Petrus Ostiensis episcopus & omnia*

ANN. CHR. 1063.

sancta synodum, quia eo die, quo Cluniacum commotus adveni, nec in contemptu sive despectu sedis apostolicæ, vel domini Alexandri Romani pontificis hoc egi, & privilegiorum tenorem ac seriem, quæ modo in nostris auribus lecta sunt, tunc ad liquidum non cognovi. Sic me Deus adjuvet, & ista sancta evangelia. Idem sacramentum a quatuor ejusdem ecclesiæ clericis præstitum, & pænitenti episcopo septem dierum pænitentia in pane & aqua injuncta; decretumque editum, quo monasterii libertas denuo asserta est. Post hæc Alexander II. ejusdem loci libertatem & possessiones, necnon » facultatem eligendi abbatis monachis confirmavit, edixitque, ut ne cujusquam » episcopi interdicto, aut excommunicationi subjacerent, utpote sedis apostolicæ filii, » citra Romani pontificis judicium. Ad hæc sancit pontifex, ut idem locus omnibus, » ad se ad salutem animæ confugientibus, sit misericordiæ sinus, sit totius pietatis & » salutis portus; obtineatque in eo locum justus, nec repellatur pænitere volens ini- » quus. *Data in sacro Lateranensi palatio* VI. *idus Maii per manus Petri S. R. E. subdiaconi & cancellarii vice domni Annonis Coloniensis archiepiscopi, anno secundo domni Alexandri papæ, & ab incarnatione Domini nostri Jesu Christi* M LXIII. *indictione* I. quæ chronicæ notæ desunt in bibliotheca Cluniacensi. Mirum est archicancellarii munus in hoc Alexandri diplomate, & in alio inferius [a] referendo pro Vindocino, tribui Annoni Coloniensi archiepiscopo, homini extraneo, & qui Alexandro papæ his initiis non favebat. Sed forte hac illecebra pontifex eum ad suas partes allicere tentavit, quod ei optime successit.

a infra n. 32.

XIII. Cluniacum adit Petrus-Damiani.

Post synodum Cabilonensem, de qua mox ante egimus, Petrus-Damiani, qui tam prolixum & arduum iter jam senio & ærumnis confectus ob Cluniacenses susceperat, ad sacrum illud asceterium accessit, ut suo eorumque desiderio faceret satis. Quantum ædificationis ex illustri illo conventu retulerit, testes sunt litteræ, quas reversus in Italiam ad Hugonem abbatem, ejusque fratres scripsit. Prima [b] ex his *domno Hugoni venerandæ sanctitatis abbati* inscripta est, quem in altera *archangelum monachorum* vocat. Alia dirigitur *vere sanctis, & angelica veneratione colendis Cluniacensis monasterii fratribus*, quos, uti & Hugonem abbatem, monet promissæ sibi suffragiorum communionis, quæ sibi maxime post obitum suum reddi postulat, non solum Cluniaci, sed in omnibus etiam monasteriis ei subjectis. In ultima hac epistola ait, se ad Fontem-Avellani, unde processerat, trimestri spatio serius, quam putaverat, nempe vix V. ante kal. Novembris, rediisse, tum ob difficultates itineris, tum ob Cadaloi pseudopapæ insidias. Deinde Cluniacensium religionem laudat his omnino verbis, quæ tanto pluris habenda sunt, quanto amplius constat, Petrum ab adulandi studio fuisse alienum. *Porro autem*, inquit, *dum tam districtum, tamque frequentem sancta vestra conversationis ordinem recolo, non adinventionis humanæ studium, sed sancti Spiritus magisterium inesse perpendo. Nam tanta erat in servandi ordinis continua jugitate prolixitas, tanta præsertim in ecclesiasticis officiis protelabatur instantia; ut in ipso cancri sive leonis æstu, cum longiores sunt dies, vix per totum diem unius saltem vacaret horæ dimidium, quo fratribus in claustro licuisset miscere colloquium. Hoc autem tam continui laboris exercitium ad hoc est, ut reor, sollerti satis ac provida magisterii arte provisum, ut levium atque infirmorum fratrum fragilitatem reprimat, & delinquendi propemodum occasionem tollat, quatenus etiamsi velint, præter cogitationem, peccare vix possint. Fragilium igitur imbecillitati consulitur, dum in persolvendo continui ordinis penso totum, non modo diurni, sed & nocturni temporis spatium profligatur.* Hactenus Petrus, qui tantam divinorum assiduitatem apud Cluniacenses institutam fuisse dicit, ut otiositas vitaretur. Sed experientia postea compertum fuit, tanta psalmodiæ jugitate mentem gravari & obrui, nec hoc modo otiositati occurri, sed locum dari, dum animus tot divinis officiis recitandis non modo non pascitur, sed jejunus & vacuus redditur. Unde posteris consultius visum est, ut divina officia minuerentur, quo aliis lectionis, laboris & meditationis exercitiis recreatus animus, promtior & velocior ad divina rediret officia.

b Petr. Dam. lib. 6. epist. 2. & seq.

XIV. Cluniacensium cibos an notaverit.

Cum Petrus-Damiani apud Cluniacenses versaretur, nonnihil offendiculi passus fuisse dicitur, tum ex tot tantisque monasterii opibus, tum ex variis ferculis, quæ monachis ad mensam apponebantur; ac cœpisse hærere, quo pacto sancti esse, aut sanctos institutores habere possent, qui tantis affluerent bonis; & e converso, quo modo non sancti essent, qui tantum pondus laboris ac monasticæ disciplinæ tam patienter sustinerent. Sed tamen majorem in eis parsimoniam ciborum desiderabat;

ANN. CHR. 1063.

poſtulabatque ab Hugone abbate, ut duabus ſaltem feriis *a ſagimine* abſtinerent. Ad quod Hugo repoſuiſſe fertur: Si noſtram, inquir, coronam additamento jejunii & abſtinentiæ augere cupis; tenta prius, quæſo, nobiſcum per octo dies laboris noſtri pondus; tumque quid noſtris cibariis detrahendum ſit perſpicies. Quod cum ille experiri voluiſſet, confiteri coactus fuiſſe dicitur, tantum pondus ſibi eſſe importabile; ac proinde non eſſe ingravandum. Hæc ex anonymo in libro de miraculis ſancti Hugonis. At mirum fuerit, ſi Petrus, qui tot pſalteria in dies recitabat, tot vigilias totque jejunia in tanta veſtis aſperitate ſuſtinere poterat, divinorum officiorum aſſiduitatem illam per octo dierum ſpatium tolerare non valuerit.

XV. Scribit contra ſedentes in officiis divinis.

In illo item Gallicano itinere Petrus Veſontionem adiit, diverſatuſque eſt apud Hugonem archiepiſcopum, ad quem opuſculum XXXI. ſcripſit, cum ad propria rediiſſet. Principio commendat diſciplinam, quam idem præſul in ſua eccleſia inſtituerat; probatque quod ſibi adhuc vivens tumulum paraviſſet. Unum tamen correctione dignum in ejus eccleſia ſe animadvertiſſe dicit, quod plerique ibi clericorum ſederent, dum vel canonica celebrantur officia, vel etiam ipſa miſſarum terribilia offeruntur ſacramenta. *Cujus torporis ignaviam*, inquit, *per Galliarum partes nonnullis ineſſe etiam monachis deprehendi. quod profecto pravæ conſuetudinis vitium & correctione dignum, & de ſtadio militantis eccleſiæ in his, qui incolumes ſunt, conſtat penitus eradendum.* Immo etiam laïcis utriuſque ſexus perſuadendum monet, ut non ſedeant, dum divinis interſunt officiis, niſi ob infirmitatem, vel tempore lectionum. Sane, ad noſtros quod attinet, eos tantum eo tempore ſedere permittit ſanctiſſimus legiſlator, dum lectiones leguntur. Excepti ſunt nihilo minus ab hac lege ſenes & infirmi: quam indulgentiam cum tollere vellet Ratgarius Fuldenſis abbas, hac de re conqueſti ſunt monachi [a] in libello ſupplici, quem Carolo Magno imperatori porrexerunt. Sane ipſi Petro-Damiani, ut in ejus vita legitur, mos erat, *ut inter divina, tam nocturna, quam diurna officia, nulli podio* ſeu fulcimento *pſallens hæreret*. In editis prædictum opuſculum inſcriptum legitur, *domno V. reverendiſſimo archiepiſcopo*, nomine ejus proprio prima dumtaxat littera expreſſo pro more Italorum, qui Ugonis nomen abſque adſpirata littera ſcribere amant.

a Annal. to. 2. li. 27. n. 83.

XVI. Uticenſes novæ turbæ.

Per id tempus in Neuſtria gravis diſſenſio [b] inter Willelmum ducem, ejuſque proceres exorta eſt, inſtinctu in primis Rogerii de Monte-Gomerici & Mabiliæ ejus conjugis, qui blandis aſſentationibus ducem ſibi conciliare, & alios ei ſuſpectos reddere ſtudebant. qua in re faciliorem principis animum invenerunt. Tunc etiam in ejus offenſam incidit Rodbertus Uticenſis abbas, quem Rainerius Caſtellionenſis monachus de quibuſdam improvidis dicteriis, duci derogantibus, apud eum accuſaverat. Accitus in curiam abbas, Hugonis Lexovienſis epiſcopi conſilio ducis furorem declinare conſtituit, & Romanum pontificem adire. Hoc comperto, Willelmus, conſultu Ansfridi Pratellenſis abbatis & Lanfranci Beccenſium prioris, Oſbernum Cormelienſis monaſterii priorem a Rainerio abbate ſanctæ Trinitatis de monte-Rotomagi, cujus olim monachus fuerat, poſtulavit, eique nihil tale ſuſpicanti *per cambutam* Maurilii archiepiſcopi in ſynodo Rotomagenſi curam Uticenſis abbatiæ commiſit. Deinde Hugo Lexovienſis epiſcopus juſſu ducis eum ad Pratellenſe monaſterium adduxit, ibique ſtatim neſcientibus Uticenſibus monachis, abbatem conſecravit, indeque Uticum perduxit, ac mæſtis fratribus ex imperio ducis impoſuit.

b Orderic. lib. 3. p. 481. & ſeqq.

Inter ea Rodbertus abbas Romanum pontificem adiit, Nicolaum ſcilicet, teſtantibus Willelmo Gemeticenſi & Orderico; adeoque id ſaltem biennio citius accidit, proindeque ad annum M LX. aut inſequentem referendum eſt. Rodberti querimoniam benigne audivit pontifex, miſſiſque cum eo duobus cardinalibus clericis cum litteris apoſtolicis, Rodbertum reſtitui flagiravit. Tunc temporis curiam ſuam apud Juliam-bonam * tenebat Willelmus: qui, audito Rodbertum cum duobus legatis brevi adfuturum abbatiæ repetendæ cauſa, vehementer iratus dixit, ſe quidem legatos papæ, ubi de fide & chriſtiana religione ageretur, libenter auditurum: ſed, ſi quis monachorum ſibi de abbatia Uticenſi litem moveret, ſe eum ad altiorem quercum vicinæ ſilvæ per capitium ſuſpenſurum. Id ubi reſcivit Rodbertus, iræ cedendum ratus, in pagum Pariſienſem ad Hugonem S. Dionyſii abbatem ſe recepit, a quo perhumaniter, ejus quippe cognatus erat, acceptus eſt. Inde Oſberno abbati ſignificavit, ut coram Romanis cardinalibus in pago Carnutenſi ad certum diem

* Lillebonne.

ANN. CHR. 1063. adesset. at cum ille tempori & loco defuisset, eum Rodbertus ex auctoritate papæ, tamquam Uticensis abbatiæ invasorem, excommunicavit, omnesque Uticenses monachos, ut se sequerentur, præcepit. Hac sententia perculsi Uticenses, alii Rodberto sese adjunxerunt, & cum eo sedem apostolicam expetierunt: alii monasterium deseruerunt, solis pueris & infirmis illic relictis. Mainerius vero prior claustralis, qui primus cum Lanfranco de substituendo alio abbate egerat, Rodberti minis territus, Cluniacum secessit, ibique per unum annum Cluniacensium rigorem sub venerando Hugone abbate expertus est. Rodulfus vero Mala-corona, Rodberti abbatis avunculus, qui Utici cum eo morabatur, reversus est ad Majus-monasterium, ubi professionem emiserat; ibique non multo post expletis in monastico ordine septem annis, XIV. kal. Februarii pie decessit.

XVII. Rodbertus abbas monasteria in Calabria condit. Interim Rodbertus abbas cum undecim monachis suis confugit ad Alexandrum papam, qui eis sancti Pauli apostoli ecclesiam concessit, *ut illic ordinem suum tenerent*, donec eis congruam habitationem provideret. Verum Rodbertus Willelmum de Mosterolo, consanguineum suum, qui Campaniam obtinuerat, adiit, qui ei monachisque ejus mediam partem Aquinæ urbis concessit. Postmodum ad Rodbertum-Wiscardum Calabriæ ducem se contulit idem abbas, ab eoque cum monachis suis honorifice exceptus, ecclesiam sanctæ Euphemiæ, ad litus Adriatici maris, ubi ruinæ antiquæ urbis, quam Brixiam seu Brixam vocabant, positam, accepit, ut eo loci in honorem sanctæ Dei-genitricis Mariæ construeret cœnobium, cui dux ipse aliique Nortmannorum proceres multas possessiones contulerunt. Illic Fredesensis, uxor Tancredi de Alta-villa, sepulta: pro qua Wiscardus ejus filius magnum eidem ecclesiæ *feudum* seu prædium largitus est. Idem cœnobium sanctæ Trinitatis in urbe Venusia eidem abbati commendavit. Illic præpositus Berengarius, filius Ernaldi, Uticensis monachus, qui ab Alexandro pontifice abbatialem benedictionem percepit, postmodum factus Venusinæ ecclesiæ episcopus Urbani secundi pontificatu, ab Ughello [a] in Venusinis episcopis omissus. Insuper idem Wiscardus tertium cœnobium, in honorem sancti Michaëlis in urbe Mellito exstructum, tradidit prædicto Rodberto abbati, qui illud Willelmo Ingramni filio, apud Uticum nato & clerico ordinato, sed apud sanctam Euphemiam facto monacho, commendavit. *In his itaque tribus monasteriis Italiæ, Uticensis cantus canitur; & monasticus ordo usque hodie*, inquit Ordericus, *prout opportunitas illius regionis, & amor habitantium permittit, observatur*: Sed nunc longe alia horum monasteriorum fortuna.

a Ital. sac. to. 7. p. 202.

XVIII. Monasteriorum illorum status. De sanctæ Euphemiæ monasterio agit Willelmus [b] Gemeticensis monachus, aitque, Wiscardum quamdam parvam sanctæ Euphemiæ ecclesiam, supra litus Calabrici maris sitam, Rodberto abbati contulisse. *At ille*, scilicet Rodbertus abbas, *ut erat magnanimus, ingens cœnobium ibi condidit, & magnam multitudinem monachorum ad militandum Deo ibidem congregavit.* Addit idem auctor, episcopos & nobiles viros illarum partium prædictum Rodbertum impense coluisse, eique fuisse adjutores. *Curam quippe corporis sui*, ait ille, *parvi pendebat: sed sibi subjectos victu & vestitu sufficienter alebat, & regulari disciplina coercens componebat.* Eumdem, cum aliquando in Galliam reversus esset, Philippus rex Carnutensem episcopum constituere voluit: at ille oblatam sibi dignitatem recusavit, ut suo loco dicturi sumus. Denique prædictum cœnobium annis fere septemdecim rexit, idibusque Decembris feliciter ad Dominum migravit. Huic successit [c] Willelmus abbas, Uofridi de Telliolo filius, cum quo Rainaldus Geroïanus, Rodberti abbatis ex fratre nepos, Uticensis monachus, tribus fere annis mansit. Hoc monasterium videtur fuisse illud sanctæ Euphemiæ cœnobium, diœcesis Neocastrensis in Calabria ulteriori, quod a Sarraceuis destructum est, paucis tantum ejus vestigiis [d] relictis. Illius loci monachus quidam, Petrus nomine, Strungulensis episcopus sæculo XIII. creatus est.

b Willelm. lib. 7. c. 30.

c Orderic. lib. 3. p. 490.

d Ital. sac. to. 9. p. 490.

Monasterium sanctæ Trinitatis apud Venusium, ubi olim cathedralis ecclesia erat, jam exstabat anno M LIII. quo anno Drogo [e] dux & magister Italiæ, comesque Nortmannorum totius Apuliæ atque Calabriæ, ob remedium animæ suæ fratrisque sui Willelmi, monasterio sanctæ Trinitatis, cui tum Gaufridus abbas præerat, confert tertiam partem Venusiæ civitatis; eique duo alia monasteria sancti Georgii donavit. Hoc monasterium a Bonifacio VIII. militibus [f] hospitalis sancti Johannis

e Ital. sac. to. 8 p. 219.

f Ital. sac. to. 7. p. 219.

ANN. CHR. 1063.

Johannis traditum est. Denique monasterium sancti Michaëlis in urbe Mellito videtur esse illud, quod sancti Angeli dicitur, translatum ad monachos Basilianos.

XIX. [a] Rodberti abbatis duæ sorores.

Rodberto abbati duæ sorores uterinæ erant, Judith & Emma, quæ apud Uticum in capella sancti Ebrulfi demorabantur, & suscepto sacro velamine sæculo nuntium remisisse, Deoque soli adhærere velle videbantur. Hæ, cum fratrem suum in Apulia florere accepissent, seseque apud Nortmannos jam esse despicabiles, & omnis adjutorii expertes; Italiam adiere, ac, deposito velamine, nuptias contraxere, Juditha quidem cum Rogerio Siciliæ comite; Emma vero cum altero comite, ignorantibus maritis, eas Deo dicatas fuisse. Sed quia primam fidem irritam fecerant, ambæ sine liberis non multo post decesserunt, Christum judicem habituræ, quem sponsum rejecerant.

XX. Osbernus Uticensis abbas absolvitur.

Inter ea Osbernus, Uticensis monasterii rector, magnis curarum tumultibus & conscientiæ stimulis percellebatur ob sedis apostolicæ anathema, a Rodberto sibi impactum; censuitque quam primum absolutionem a Romano pontifice expetendam. Witmundo itaque monacho, quem ex suo apud Rotomagum monasterio secum adduxerat, viro cum primis litterarum, ut tempora illa ferebant, perito, supplices ad Alexandrum papam litteras suo nomine scribere præcepit: quarum hæc summa erat. « Sancti Ebrulfi abbatiam, quam ipse tunc tenebat, dominum Rodbertum abbatem, Willelmi Nortmanni militis filium, ante se tenuisse, sed eam certis ex causis reliquisse; principem vero provinciæ cum episcopis sibi hoc onus imposuisse, quod ipse solo obedientiæ præcepto subierit. Hinc Rodbertum abbatem, qui in Calabria cujusdam monasterii erat pater, sibi magnopere offensum esse, comminari ac dicere, se locum ipsius invasisse contra Deum. Ex hac dissensione animas periclitari, seque inter utramque partem valde dubium fluctuare, prælatis suis abbatiam retinere jubentibus, Rodberto autem ex adverso reclamante. Se prostratum ad pedes suæ sanctitatis efflagitare, utrasque ut partes coram idoneis judicibus convenire faciat, qui se vel in abbatia persistere, vel ab ea recedere decernant. » Hanc epistolam quidam presbyter Romam detulit ad Alexandrum papam: qui, causa diligenter discussa, Rodberti abbatis, qui præsens aderat, rogatu, Osbernum absolvit, eumque in abbatia quietum & tranquillum remanere jussit, Rodberto in Nortmanniam propter ferocitatem Willelmi ducis redire nolente, & a Wiscardo, aliisque Nortmannis honorifice retento.

XXI. Abbatiam optime regit.

Securior itaque Osbernus curam abbatiæ, quam susceperat, intus & extus strenue gerere, & novitios diligenter in pietate & sanctis artibus erudire & exercere cœpit. Erat is Erfasti filius, apud Caletos ortus, a puero litteris apprime eruditus, primum canonicus Lexoviensis sub Herberto antistite, ac demum in monasterio sanctæ Trinitatis sub Isemberto venerabili abbate factus monachus. Hunc Rainerius abbas, Isemberti successor, ad informandum novum Corneliense monasterium miserat: unde nesciens & invitus ad regimen Uticensis cœnobii, ut diximus, assumtus est. Hic *in ordine* seu regulari disciplina fervidus fuisse dicitur, fratribus subsidia, cum corporalia, tum spiritualia, providere sollicitus; at in juvenes tantisper rigidior, quos ad bene legendum, scribendum, & psallendum verbis & verberibus compellebat. Ipse propriis manibus *scriptoria* pueris & indoctis fabricabat, operisque modum singulis constitutum ab eis quotidie exigebat. Sic otia depellens, juvenum animos continebat in officio, & ad majores altioresque scientias præparabat.

XXII. Witmundi monachi duo.

Ad Witmundum quod attinet, quo interprete usus est Osbernus ad scribendam papæ epistolam, alius fuit a Witmundo seu Guitmundo, qui in Italiam profectus, demum factus est Aversanus episcopus, &, ut Ordericus censet, cardinalis. Hic enim Crucis-sancti-Leutfredi monachus erat; ille Montis-sanctæ-Trinitatis prope Rotomagum, grammaticæ artis & musicæ, teste [a] Orderico, peritissimus, qui multa sanctorum divina officia composuit, & cantu illustravit. De hujus obitu legimus rythmicos versus cujusdam anonymi, in quibus nihil singulare occurrit: nisi quod doctor cunctis amabilis fuisse dicitur, & sophiæ triplicis fons uberrimus. Mortuus est in Uticensi monasterio, ibidemque in claustro humatus: cujus ossa in capitulum [b] cum ossibus Osberni abbatis amici translata sunt. De altero Witmundo inferius.

XXIII. Cella B. Mariæ de Prato.

Sub hunc annum monasterium beatæ Mariæ [c] de Prato, quod recentiores de

[a] Orderic. lib. 3 p. 485.

[b] idem. p. 491.

[c] V. Neustr. piam p. 611.

ANN. CHR. 1063.

Bono-nuntio appellant, construi cœpit ab illustrissima heroïna Mathilde, uxore Willelmi Normannorum ducis, juxta Ermentrudis-villam in suburbio Rotomagensi, quæ possessio erat Beccensis monasterii ex patrimonio Herluini abbatis. Unde Beccensi abbatiæ attributa fuit hæc cella, quam Heinricus primus Angliæ rex, Willelmi & prædictæ Mathildis filius, libertate donavit, ac liberalissime dotavit, monachosque Beccenses illic instituit. Ejus viscera ibidem condita fuere. Hactenus perstat hæc cella conventualis sub nostra congregatione. Falluntur qui Mathildem imperatricem, prædicti regis Heinrici filiam, istius cellæ conditricem existimant.

XXIV. Girbertus Fontanellæ abbas.

Si certæ sunt, ut quidem videntur, chronicæ notæ diplomatis Willelmi ducis pro Fontanella, in quo Girberti abbatis annus duodecimus[a] cum anno Christi M LXXIV. componitur; non serius hoc anno Girbertus ad Fontanellæ regimen admotus est, scilicet post Rotbertum abbatem, qui tunc ad Pratense sancti Germani monasterium translatus est mortuo Hucberto ejus loci abbate: cujus tamen obitus in brevibus annalibus ad cyclos paschales differtur ad annum M LXV. ab Aimoini vero interpolatore ad annum sequentem. Erat Girbertus Moguntiæ nobilissimo genere ortus, idemque pro tempore cum primis eruditus, sed maxime pietate præcellens, qui inter Neustriæ lumina cum Guntardo Gemeticensi, Ainardo Divensi, & Durando Troarnensi præcipuus censebatur. Hic eremiticam in Italia vitam cum Maurilio, postmodum Rotomagensi archiepiscopo, sectatus, inde Fiscamnum cum eo se recepit: quo ex loco ad regimen Fontanellensis monasterii assumtus est. Id ab ipso duce Willelmo præstitum fuisse scribit Willelmus Pictavensis in libro de gestis ipsius Willelmi, qui Girbertum, eximiæ pietatis fama inclytum, cœnobio sancti Wandregisili præfecisse dicitur, *ordinem dilapsum restituere intendens per abbatem spiritualem.* qua in re spem principis minime fefellit. Tanti porro eum faciebat sanctus Anselmus, ut eum *patrem* suum appellaret, eumdemque de quadam quæstione ad se relata consulendum præ ipso dixerit. Ita enim ille epistola[b] ad Gualterum, forte monachum Funtanellensem. *Habetis vobiscum dominum & patrem nostrum reverendum abbatem Gerbertum, qui vobis de ea, quam scripsistis, quæstione, & de aliis, pro quibus vos velle meam adire parvitatem significastis, melius potest præsens colloquendo, quam ego vel loquendo, vel scribendo satisfacere.* Idem ejus caritatem alibi commendat.

Rotbertus abbas S. Germani.

De Rotberto abbate, quem e Fontanellensi ad Pratense sancti Germani monasterium translatum mox dicebamus, id unum legimus, quod anno Philippi regis undecimo impetravit a Gaufrido Parisiorum antistite, ut duo altaria sive duæ ecclesiæ, Surisiarum * videlicet atque Evrini-villæ *, consecrarentur, & ad sancti Germani monasterium perpetuo spectarent. Vicissim autem Rotbertus abbas, totusque ejus loci conventus mediam partem prædii Garsiarchi * ac molendinum in fluviolo Savaræ * concesserunt.

* Suresnes * Avrinville. * Garche. * Seve.

XXV. Cadomi duo monasteria constructa.

Paullo ante hoc tempus Willelmus dux Normannorum in conjugium duxerat Mathildem, filiam Balduini Flandriæ comitis, cognomento Pii seu Insulani, Heinrici Francorum regis ex sorore Adela neptem; adeoque ipsius Willelmi cognatam. Ob id hoc matrimonium a religiosis viris, maxime a Lanfranco improbatum. qua de re dux Nicolaum Romanum pontificem consulendum censuit. Missus istius negotii causa Lanfrancus, interfuit concilio Romano, quod anno M LIX. in causa Berengarii habitum est. Re mature considerata, pontifex veritus, ne ex illius[c] matrimonii dissolutione materia belli Flandrenses inter & Normannos emergeret; ambos conjuges a reatu absolvit, eisque pro piaculo injunxit, ut duo monasteria, virorum unum, alterum puellarum, construerent, in quibus pro ipsis ab utroque sexu Deo assidue preces offerrentur. quod illi gratanter acceperunt, & statim opere, & quidem magnifice compleverunt. Primum cœnobium virorum in honorem sancti Stephani in suburbio Cadomensi ad Olinam fluviolum, ubi antiquitus ejusdem protomartyris oratorium erat, conditum est, ea sane magnificentia, nulli ut totius Galliæ monasterio cederet, immo forte nullum tunc non superaret. Basilica amplissima quadrato lapide elegantissime constructa, ac plumbo tecta. Nec impares monachorum regulares ædes: quibus adjunctum insigne principis palatium, integrum adhuc perstans post furorem Calvinistarum, qui basilicam & monastica ædificia subruerunt, integris tantum parietibus relictis, qui primæ illius fabricæ majestatem spirant. Post tantam cladem abbas sæcularis, aliique non pauci

a ibid. p. 108. & seq.
b Anselm. lib. 1. epist 76.
c Gemetic. lib. 7. c. 26.

basilicam funditus evertendam censebant, ut minori sumtu alia in ejus locum substitueretur, desperantibus plerisque facultates suppetere posse ad veterem illam ecclesiam instaurandam; sed tandem vicit sanioris partis religio & pietas, Senatus Rotomagensis decreto firmata, qui abbatiæ redituum certam portionem ad hoc opus seponendam sanxit. quod re ipsa executioni demandatum est. Nunc solæ monachorum ædes & officinæ restituendæ restant: quod a nostris jam fieri cœptum est. Tantæ principis in condendo cœnobio magnificentiæ, in ipso dotando accessit munificentia haud impar. Tantæ enim opes & possessiones eidem collatæ sunt, quantæ centum ac viginti monachis alendis sufficerent. Mitto alia non modo basilicæ, sed totius monasterii decora & ornamenta; sacram supellectilem, reliquias sacras, in primis sancti Stephani protomartyris, quibus ornata est sacra illa domus. Atque ut nihil ad ejus amplitudinem deesset, eam privilegiis, cum apostolicis, tum regiis, piissimus princeps muniri curavit, ut in consequentibus videbimus, quantum proposito nostri ratio ferre poterit. ANN. CHR. 1063.

Ad instruendum, informandumque monasticis institutis novum hoc monasterium non alius aptior visus est, quam Lanfrancus, Beccensis tum prior & scholarum magister, cujus consiliis Willelmus princeps regebatur. Verum quo minus ille hanc curam subiret, obstabat non tantum ipsius Lanfranci voluntas, ab omni dignitatum cupiditate prorsus aliena; sed etiam Herluini abbatis intercessio, cui Lanfranci consilia & opera necessaria erant. Hic quippe ante triennium, eodem Lanfranco impellente, monasterium e loco humido & male-sano ad salubriorem transferre cœperat. Necdum tunc completa erat sola nova basilica, ad cujus fabricam Lanfrancus ea, quæ accipiebat a scholaribus, abbati ad hoc opus conferebat. At vicit demum utriusque animum ducis auctoritas, qui Lanfrancum surgenti apud Cadomum novo cœnobio præfici voluit. Becco itaque egrediens Lanfrancus, unum illinc secum eduxit, Radulfum nomine, monastico nuper habitu indutum, sed necdum professum: qui processu temporis apud Cadomum, ubi professionem emiserat, factus prior, postremo abbas in Anglia monasterii de Bello exstitit, quod Willelmus parto regno exstruxit eo in loco, ubi Heraldum regni invasorem devicerat. Statim atque Cadomum advenit Lanfrancus, mox eo ad conversionem accedere cœperunt complures viri nobiles & optimi clerici: quos inter Willelmus, cognomento Bona-anima, Radbodi postea Sagiensis episcopi filius, canonicus & archidiaconus Rotomagensis, qui post Lanfrancum Cadomensi monasterio præfuit, postmodum Rotomagensis archiepiscopus creatus, cum habitum monasticum Cadomi induisset, missus est Beccum, ut *ordinem* seu disciplinæ regularis normam illic addisceret, propterea quod novella illa colonia necdum novitiis instituendis par esset. Illius Willelmi cum primis amicus & familiaris in sæculo fuerat Gundulfus, nobilis Vilcassinus, & ipse monachus Beccensis, ac demum Roffensis episcopus, quem Lanfrancus in Cadomensi regimine adjutorem habuit. XXVI. Lanfrancus S. Stephani abbas.

Ubi Lanfrancum Cadomensi monasterio præesse intellexit Alexander papa, ejus olim discipulus, litteris ei gratulatus est, simulque locum illum ejus rogatu sub patrocinio & tutela sedis apostolicæ admisit. Literæ pontificiæ sunt ejusmodi. XXVII. Alexandri papæ ad eum litteræ.

Carissime fili Lanfrance abbas, quia in tantam te excrevisse religionem cognoscimus, ut non solum de propria salute studiosus existeres, verum etiam communem vitam eligentibus monasterium construeres, ac formam religionis provideres; inclinati precibus tuis, monasterium tuum, quod Cadomi construitur, sub tutela & defensione apostolicæ sedis recipimus, & omne jus ipsius monasterii ad sollicitudinis tuæ, tuorumque successorum studium decernimus pertinere.

Hoc primum est Cadomensis illius monasterii privilegium, quod Alexander ipse, aliique subsequentes pontifices confirmarunt, & amplificarunt.

Lanfranco itaque ad illam præfecturam assumto, in locum prioris ab Herluino abbate apud Beccum suffectus est Anselmus, post tres scilicet annos, quam habitum monasticum induerat: quo in munere totum se spiritualibus studiis, orationi, lectioni, jejuniis, & instituendis tironibus addixit. Movit nova hæc dignitas nonnullorum invidiam, qui eum sibi præponi ægre ferebant, quem secundum conversionis ordinem postponendum esse existimabant. Præ ceteris unus fuit Osbernus, alias bonæ spei juvenis, ingenio sagax, & ad varias artes idoneus, qui suum in Anselmum rancorem dissimulare non poterat. At sic eum blanditiis ac piis officiis demulsit XXVIII. Anselmus Becci prior.

ANN. CHR. 1063. Anselmus, ut eum non modo a sua ferocitate revocaret, verum etiam totum sibi addictum, ad quodcumque vellet, pro nutu flecteret. Jam ad res optime gerendas comparatus erat Osbernus, cum letali morbo corripitur. Videres tunc pium patrem sedulo ei assistere, omnia caritatis officia exhibere. Consimilia eidem quoque mortuo studiose impendit, quippe qui missam integrum annum pro ejus anima celebravit, & missis circumquaque litteris pro ejus animæ refrigerio preces fieri curavit. Ex eo tempore omnes & singuli Anselmo ex animo se subdidere, in ejus benevolentiam Osberno succedere cupientes. Etsi vero ejus cura & sollicitudo ad omnes extenderetur, junioribus tamen & adolescentibus majorem diligentiam adhibebat, ut in eis succrescentem vitiorum sobolem exstirparet, eorumque teneris animis virtutum semina insereret. Comparabat quippe ceræ adolescentis ætatem, „ quæ ad informandum sigillum aptissime temperata est. Nam si cera, inquiebat, „ nimis dura vel mollis fuerit, quod pueris ac senibus aptabat, sigillo impressa ejus „ figuram in se nequaquam ad plenum recipit: si vero duritie ac mollitie tempera- „ ta, quod adolescentibus convenit, tunc sigilli formam integram exprimet. Sic ille plura in hunc modum differebat.

XXIX. S. Trinitatis monasterium Cadomi. Jam vero Cadomum nos revocat Mathildis Willelmi ducis conjux, quæ illo non minus liberalis fuit in condendo virginum monasterio, prout a Nicolao pontifice ipsi injunctum fuerat. Hoc in opere adjutorem habuit ipsum Willelmum, atque ambo insigne illud sanctimonialium Benedictinarum cœnobium construxerunt, quod in altero Cadomi suburbio hactenus floret, sanctissimæ Trinitati sacrum. Perfectum fuisse videtur istud ante sancti Stephani monasterium, cujus basilicæ dedicatio longe serius facta est, anno scilicet M LXXVII. cum alterius anno M LXVI. facta memoretur. Eadem utrique monasterio libertas, eademque privilegia concessa, annuente Odone Bajocensi episcopo, ad cujus diœcesim hic locus pertinebat. Prima illius parthenonis abbatissa fuit Mathildis virgo illustris, quæ per quadraginta & octo annos monasterium laudabiliter rexit. Quo ex monasterio assumta sit, incertum. Multas nobiles puellas sub sua disciplina habuit, in his Cæciliam Willelmi ducis & Mathildis filiam, a parentibus Deo consecratam, quæ Mathildi in monasterii regimine successit.

XXX. Guiberti mater Flaviacum secedit. * Chateney. a Guibert. lib. 1. de vita sua c. 13. Apud Bellovacos Guiberti mater, post mariti sui obitum anno fere duodecimo, apud Castanetum * villam ex indulgentia * Guidonis episcopi, ad quem hæc villa pertinebat, demorabatur. Verum quibusdam visis admonita, ad Flaviacense sancti Geremari monasterium secedere constituit, auctore in primis quodam clerico, domus suæ œconomo & Guiberti pædagogo, qui & ipse monasticam illic vitam amplexus est. Exstructis itaque inibi prope ecclesiam ædiculis, pia illa matrona Castaneto discessit, quæ villa duobus tantum millibus distabat ab opido Claromontis, ubi Guibertus sub propinquorum tutela degebat: qui etsi nullum victualium & indumentorum defectum pateretur, subinde tamen inopia vexabatur aliarum rerum, quæ sine feminis administrari non possunt. Hæc rescierat pia mater, dumque adeundo Flaviacum sub opido illo transiret, tantis cordis lancinata est doloribus, ut opidum ipsum vel respicere intolerabile ipsi tormentum esset, recogitanti, quale illic pignus, quove in statu filium sibi carissimum illic relinqueret. Verum maternum pectus, *ne esset contra se pium*, caritate sua Deus penetraverat; vicitque filii amorem dilectio Dei, ut ne contra salutem suam pia mater mollesceret. Venit igitur ad Flaviacense monasterium: ubi anum quamdam *sanctimoniali habitu* indutam reperit. Ejus amicitiam, quia plurimum religionis præ se ferebat, sibi conciliare studuit, atque ut sub ejus disciplina simul cum illa habitaret, obtinuit. Cœpit itaque pedetentim senioris illius feminæ institutum imitari; victus parsimoniam, cibi pauperem ac simplicem apparatum amplecti; linteolo & stramine frumentario pro molli culcitra contenta esse; &, cum multa adhuc niteret specie, nullumque prætenderet senectæ indicium, ad hoc ipsa contendere, ut rugis anilibus faciem deformaret. Ad hæc defluentes crines, quos mulieres pro magno ornamento habere solent, crebro forcipe præcidi curabat; pullam vestem, innumeris assumentis segmentatam, cum pallio nativi coloris gerere solita, & calceos præ vetustate pertusos. Interim ante-actæ vitæ errata sæpius revolvens animo, quæcumque virgo, conjugata & vidua commiserat, *ad sacerdotis, immo ad Dei per ipsum cognitionem examinata deducere* voluit. Post hæc nihilo minus peccatorum suorum,

quæ sane haud gravia fuerant, semper memor, septem psalmos pœnitentiales interdiu noctuque cum gemitu ac lacrymis repetebat. Si quando vero exterorum hominum, maxime nobilium, qui ejus sermonibus delectabantur, colloquiis interesse coacta fuisset; post eorum discessum multa severitate discutiebat, si quid futile vel otiosum in verbis admisisset; vixque dici potest, quantas animo patiebatur angustias, *donec solitas*, ut cum Guiberto loquar, *aut compunctionis, seu confessionis attingeret undas*. Idem testatur se numquam deprehendisse, quantum ejus animi statum attingere sibi licuit, ejus animum in timore supplicii & amore Dei umquam tepuisse. ANN. CHR. 1063.

Longe aliter res de Guiberto [a] tunc se habebat. Is enim sui juris quodam modo factus, sibique permissus, sine patre, quippe qui diu ante obierat; sine matre, sine pædagogo & magistro, (qui enim ipsum erudierat, Flaviaci jam monachus erat) tanto dissolutius vivere cœpit, quanto artius & castigatius antea vixerat. Hinc ecclesias & clericatus insignia ridere, scholas horrere, consobrinorum suorum laïcorum, qui equestribus studiis imbuebantur, consortia frequentare, somno denique ac nugis ita indulgere, ut ex insolito excessu tabescere. Id ubi rescivit pia mater, pæne exanimata defecit; idque unum remedii excogitavit, ut ejus præceptor denuo ipsum in suam curam susciperet. quod facile a Flaviaci abbate, fratribusque impetravit. Tunc loco præerat Garnerius abbas, superius [b] laudatus, quem Guibertus avi sui alumnum fuisse dicit. Is Guibertum ad se venientem complexus, benigne susceptum benigniori deinceps studio fovit. Quam subito mutatus sit adolescens, testatur ipse his verbis. *Testor te, horum pie dispositor Deus, quia ex quo basilicam monasterii ipsius intravi, & monachos considentes pariter vidi; ex eorum contuitu tantum monachatus concepi desiderium, ut nullatenus defervesceret, nec sub quiete animus ageret, donec sui voti sortiretur effectum. Cum igitur sub eodem eis claustro cohabitans, totum esse ipsorum habitudinesque consideraus; &, sicut solet a vento flamma succrescere, ita ex contemplatione eorum semper mens mea conformationi illorum inhians, non poterat non ardere.* Hinc abbatem flagitare cœpit, ut se in monachum reciperet. quod ille ad probandum adolescentis animum & propositum facere aliquamdiu distulit. Ex his intelligitur, disciplinam regularem apud Flaviacenses tunc viguisse.

XXXI. Guibertus licentius vivens resipiscit.

[a] Id. ibid. c. 14.

[b] Sup. lib. 61. n. 67.

XXXII. Hoc anno Alexander papa singulari privilegio Odericum Vindocinensem abbatem decoravit, cum ei, ejusque successoribus sanctæ Priscæ ecclesiam, titulum presbyteri cardinalis, in monte Aventino sitam, cum dignitate cardinali, inusitati exempli prærogativa concessit: ita ut quicumque legitimi Vindocini abbates essent, iidem Romanæ ecclesiæ hujus tituli cardinales censerentur. Alexandri hæc verba sunt in diplomate ad Odericum abbatem, quod integrum in Appendice referemus. *Concedimus etiam omnibus hujus loci abbatibus ecclesiam beatæ Priscæ cum dignitate cardinali; sancti Spiritus judicio decernentes, ut nulla deinceps ecclesiastica sæcularisve persona prædictam beatæ Priscæ ecclesiam seu ecclesiæ dignitatem eis auferre qualibet occasione præsumat.* Eodem diplomate pontifex confirmat libertatem, privilegia, & possessiones ejusdem monasterii. *Datum Laterani per manus Petri sanctæ Romanæ ecclesiæ subdiaconi atque cancellarii, vice domni Annonis Coloniensis archiepiscopi,* VIII. *idus Maii, anno secundo Alexandri secundi papæ, ab incarnatione Domini* M LXIII. *indictione prima.* Eamdem ecclesiam cum dignitate cardinali eidem Oderico Gregorius VII. confirmavit. Tempore schismatis Guibertini, ecclesia hæc Vindocinensibus, quod partes illas aversarentur, adempta, atque ad alios translata est. Goffrido abbati eam restituit Urbanus II. Sed cum forte res effectu caruisset, idem Goffridus apud Paschalem & Callistum satis egit, ut hic titulus sibi restitueretur. Id præstitit ce vera Callistus, quod Honorius II. confirmavit. Postmodum, cum illa ecclesia Vindocinensibus iterum adempta fuisset, Hamelino abbati ab Innocentio III. denuo restituta est, sed cum hac exceptione, ut ipse quidem, ejusque successores abbates pristinam cardinalis dignitatem, ejusque insignia cum sanctæ Priscæ ecclesia perpetuo retinerent: at, si quando alii ejusce tituli cardinales crearentur, his parerent, quartamque proventuum partem penderent ii, qui illam ecclesiam pro Vindocinensibus administrarent. Hæc fere Sirmundus in notis ad Goffridum, quæ pro nata occasione in progressu horum Annalium fusius exponentur. Porro prædictæ ecclesiæ adjunctum erat monasterium, abbatiæ sancti Pauli subjectum, quod Hildebrandus ejus rector Vindocinensibus itidem attribuit, ut paullo post vidto debimus.

Vindocinensis abbas cardinalis S. Priscæ.

ANN. CHR. 1063. XXXIII.

Bairiacensis cella Majoris-monasterio asserta.

* de Berié.

Hoc ipso anno gravis controversia ventilata est inter monachos Majoris monasterii & Rothonenses de cella Bairiacensi *, quam utrique sui juris esse contendebant. Sita est hæc cella in Britannia, & quidem in diœcesi Namnetensi, inter Clenam & Semenonem fluvios, ejusque ecclesia Salvatori dicata. Citatus hac de re a Rothonensibus Albertus Majoris-monasterii abbas ad placitum Quiriaci episcopi Namnetensis, obtendit imbecillam senectutem, ne tam longe progrederetur. Ejus itaque ætati condescendens episcopus, urbem Andecavorum ad causam agitandam indixit. Illic adfuit Albertus, moxque placitum in principe ecclesia habitum v. *idus Februarii, anno ab inc. Domini* M LXII. *indictione* I. adeoque M LXIII. secundum novum calculum; præsidente Quiriaco episcopo, præsente quoque Oibrando S. Albini abbate, cum multis clericis & monachis. Principio questus est Almodius Rothonensis abbas de Alberto abbate, quod Bairiacensem invasisset ecclesiam, quam antecessori suo abbati Cavallonio ac Rothonensibus monachis a nobili quadam femina, Innoguendi nomine, ejusque filio Brieno jam defuncto, primo donatam fuisse asserebat: at nullas ejus rei litteras proferebat. Interrogata hac de re Innoguendis, » quæ illic aderat, respondit, nulli se umquam, ejusve filium, quam sancto Martino ac » Majori-monasterio hanc donationem fecisse. Se quidem, cum abbatiolam illic cons- » truere vellet, a Cavallonio abbate, utpote viciniore, postulasse unum e suis mona- » chis, qui operi præesset; sed, cum ad id inutilis videretur, ad suum monasterium » remissum fuisse; eoque sic amoto substitutum Johannem quemdam sancti Melanii » monachum, qui pariter ob imperitiam dimissus sit; ac demum saniori consilio se » decrevisse, ut ibidem cellam Majoris-monasterii faceret, quam quidem Alberto « abbati, ejusque monachis donatione legitima se tradidisse asserebat. quod sollemni » sacramento, vel etiam ferri-candentis judicio probare parata esset. Accepta conditione, dies ad tertium kal. Julii ad id præstandum in curia Namnetensis episcopi præfixus est, ut Rothonensibus spatium ad perquirenda suæ causæ subsidia daretur. Præsto adfuit mulier ad præfixum diem, parata ad rem, ut pollicita erat, asserendam. Nulli pro Rothonensibus testes, nulla causæ adjumenta. Itaque hi victi, victores exstitere Majoris-monasterii monachi: sed tamen huic sententiæ non acquievere Rothonenses; immo eamdem causam denuo sub tribus Alberti abbatis successoribus, tum in variis synodis, tum apud Stephanum cardinalem & legatum, tum apud ipsos Romanos pontifices sæpius persecuti sunt, at semper victi Rothonenses: sed tandem pacis firmandæ causa, Majoris monasterii abbas Herveus Rothonensibus quamdam terram cessit coram Gerardo Engolismensi episcopo & apostolicæ sedis legato. Ubi advertere licet, quam inflexibilis sit contentionis pertinacia, ubi semel indociles animos invaserit. Prædictum placitum apud Namnetas habitum est præsente Quiriaco Namnetensi episcopo, Rainaldo episcopo *de sancto Masleo* seu Maclovio, Debidanono abbate sancti Gildasii, multisque clericis & laicis. Prædicta Innoguendis seu Ingoguendis mater erat Brientii militis, domini castri Bairiaco proximi, quod ab ejus nomine Castrum-Brientii * appellatum est. Hic a matre sua impulsus, Majoris-monasterii monachis Bairiacum cessit, ea conditione, ut ipsius pater Tennarius, uti & mater, atque conjux Adeleudis, eorum precibus adjuvarentur. Hic prioratus ad nostrum usque tempus conventualis fuit.

* Chateau-Briant.

Dolenses & Navenses abbates.

Per id tempus dissidium fuit inter episcopum Namnetensem & Dolenses pagi Bituricensis monachos, multumque damni ab episcopo passi sunt Dolenses. Re ad Alexandrum II. relata, definitum est a pontifice in concilio, ut episcopus abbati Raimundo & monachis prius redintegraret damnum omne, quam causa ipsa expenderetur. Id factum videretur anno superiori, si certum esset Raimundum abbatem ejus loci tertium-decimum obiisse hoc anno [a], ut legitur apud Labbeum [b] in brevi chronico Dolensi. at serius eum devixisse patebit ex iis, quæ inferius [c] dicturi sumus.

a *V. lib.* 52. *n.* 43.
b *Labbe to.* 1. *bibl. p.* 316
c *lib.* 63. *n.* 12.
d *V. lib.* 58. *n.* 24.

Humberto Navensi [d] apud Bituricas abbati successit Odo, cujus tempore, id est Philippi regis anno quarto, Navensibus Capella-Gillonis cum suis adjunctis restituta est ab Humbaldo & Gilone Borboniis, eorumque matre Agnete, pro anima patris sui Archembaldi majorumque suorum, qui hanc ecclesiam diu injuste tenuerant, servato sibi jure sepulturæ in prædicta ecclesia, vel in Navensi seu sancti Sulpicii basilica, modo intra leucas triginta obiissent. Hujus restitutionis causa Odo abbas & monachi anniversaria illorum Borboniorum se facturos promiserunt, eo

pacto, ut corpus seu reliquias sancti Jacobi confessoris & eremitæ, qui hunc locum olim incoluerat, inde non auferrent. Odone abbate, & quidem anno tertio-decimo Philippi regis, Rogerius de Coldredo filium suum obtulit Deo in illo monasterio, cui prædia quædam contulit retento sibi ibidem jure sepulturæ, si intra triginta leucas obiisset. Leviusculum est, sed tamen haud omittendum, quod, lite suborta inter Odonem abbatem & Theobaldum militem, qui homines seu subditos sancti Sulpicii apud Munetum dire vexabat, in id tandem conventum est, ut aliquis ex parte sancti Sulpicii cum forti balista a capite & aditu ecclesiæ ejus loci, tum a latere « dextro ac sinistro sagittam emitteret; & eo loco, quo sagitta emissa caderet, crux « defigeretur in signum illius ecclesiæ *salvationis* seu immunitatis: ut quicumque intra « terminos præsignatos habitaret, liber & immunis esset ab omni servitio & exactio- « ne Theobaldi. Actum tempore Philippi regis, mense quo cepit Rodulfus castrum de Eritione, qui Rodulfus alibi vocatur domini castri Exoldunensis. ANN. CHR. 1063.

Apud Nivernum olim sanctus Columbanus Luxoviensis abbas monasterium sanctimonialium in honorem sancti Stephani exstruxerat, ubi marmoreum altare ᵃ consecrasse dicitur, ipsamque ecclesiam marmorearum pyramidum compositione decorasse. Verum processu temporis, partim vetustate, partim incendio, aliisque cladibus hæc ecclesia in eum statum redacta erat, ut vix parietes superessent. Tam miserabili ejus statu tactus Hugo episcopus, eo nomine secundus, agente in primis Hugone nepote suo, Nivernensis ecclesiæ decano, qui illius ecclesiæ mediam partem a Willelmo comite in beneficium tenebat; favente etiam eodem Willelmo, regali genere orto, *qui hujus loci altaria episcopali dignitate tenebat*; hanc ecclesiam canonicis, *beati Silvestri papæ Romani regulam tenentibus*, concessit, ut eam instaurarent, & divinum illic cultum restituerent. quod ratum habuit Willelmus, laude Hugonis episcopi, & domni Goffridi Autissiodorensis præsulis, necnon matris uxorisque suæ, & filii sui Raginaldi, & aliorum. qui omnes his litteris hoc anno datis subscribunt post Richerium archiepiscopum Senonensem. Quænam sit illa sancti Silvestri papæ regula, incompertum. Nec certior habetur notitia regulæ sancti Urbani papæ & martyris, quam se sectari profitebantur primi canonici regulares, qui demum vulgatam sancti Augustini regulam prætulerunt. Prædictum sancti Stephani monasterium post annos quatuor & viginti Cluniacensibus concessum est. XXXIV. S. Stephani ecclesia Nivernensis, olim puellare monasterium. a Spicil. to 6. p. 438.

Etsi Ademarus Lemovicensis vicecomes monasterium sancti Martialis Hugoni abbati Cluniacensi anno superiori subjicere decrevisset, idque litteris suis contestatus fuisset; non tamen ante hunc annum illuc introducti sunt Cluniacenses. quod quemadmodum factum sit, discimus ex veteri membrana, quam scriptam reliquit anonymus quidam ejus loci monachus, non bene affectus in Cluniacenses. Sic autem rem narrat. Apud Lemovicas erat quidam miles, nomine Petrus-Escauserius, Hugoni Cluniacensi abbati valde familiaris & amicus, qui Ademaro vicecomiti persuasit, ut Cluniacensibus traderet sancti Martialis monasterium, quod hactenus nulli subjectum fuerat, sed omnino liberum & absolutum a quavis ditione, ex privilegiis regum, & maxime Romanorum pontificum. Verum ea res Ademaro difficilis visa est, ob Mainardum abbatem, quem huic negotio nequaquam assensurum esse prævidebat. Dum res aliquamdiu protrahitur, contigit Mainardum abbatem ex hac vita migrare. Tum vero Petrus negotium urgere instititit apud Vicecomitem, quem ad id exsequendum facilem & promtum invenit, promisso scilicet ei equo præstantissimo, quem *Milsfint* vocabant, cum multo auri pondere, si illi anonymo credimus. His promissis obcæcatus vicecomes, Hugonem abbatem cum multis ejus monachis Cluniaco clanculum evocat, eosque, ubi venerunt, in ecclesiam sancti Michaëlis, quæ juxta turrim ipsius sita erat, furtim inducit. Post ea vero, id est III. nonas Augusti, quo die sancti Stephani celebratur inventio, vicecomes sancti Martialis monachos convenit, & cum eis capitulum ingressus, amice eos de facienda novi abbatis electione admonet. Tres illi ex suis eligunt, viros genere, litteris & pietate insignes, ex quibus unum cum vicecomitis consilio sibi præfici petunt. Paullisper ad hæc subticuit vicecomes, longe alia revolvens animo. Tunc unus ex electis monachis, Gaufredus scilicet de Niolio, qui Cluniacensium adventum subodoratus erat: Non ignoramus, inquit, Cluniacenses huc advenisse, ut nos de nostro monasterio ejiciant. verum utrum id futurum sit, mox videbimus. Tum vicecomes ira percitus, Gaufredum per vestes arripit, eumque extra claustrum XXXV. Cluniacenses ad S. Martialem inducti.

ANN. CHR. 1063.

ejicere nititur. Mox diffugere omnes præter juniores, & per varia monasteria dissipati sunt; sicque introducti sunt Cluniacenses. Hi mox abbatem loco imposuerunt, Ademarum nomine, qui annis quinquaginta cum sex mensibus præfuisse dicitur, & monasterium præ omnibus aliis abbatibus nobilitasse & amplificasse, ipsumque ædificiis, ornamentis, ac libris decorasse. In his claustrum marmoreum, armarium librorum, dormitorium, infirmitorium, quod antea deerat, ceterasque officinas construxit, multasque possessiones & cellas, quas obedientias vocant, revindicavit, in quibus abbatias Vosiensem & Terracinensem sancto Martiali denuo subjecit.

Cluniaco facta donatio. * Avignon.

Eodem anno Berengarius & Gerberga ejus conjux, eorumque filii Rostagnus episcopus Avennicæ * urbis, Beringerius, Raymundus, & quatuor alii, sancto Petro Cluniacensi conferunt ecclesiam sanctæ Trinitatis castri Pontis-Sorgiæ cum decimis, aliisque prædiis in territorio Avennicensi, quod Willelmus comes *Provincialis*, ejusque frater Josfredus co[nf]irmarunt.

XXXVI. Pontius abbas Andaonensis. a V. lib. 59. n. 105.

Rostagni episcopi mox laudati fit mentio in actis sancti Pontii abbatis Andaonensis monasterii apud Avenionem, qui hoc anno successit a Rotlando abbati, cujus depositio pridie kalendas Maii in necrologio consignatur. Pontii pater, cujus nomen uti & matris reticet vitæ scriptor, duos filios habuit, Pontium scilicet atque alterum haud nominatum. Utrumque pater, sæculum deserens, secum ad prædictum monasterium adduxit. Illic Pontius ita se gessit, ut mortuo post brevissimam præfecturam Rotlando abbati dignus visus sit qui succederet. Ejus virtus in liberandis energumenis maxime refulsit. In magna aëris siccitate, quæ omnium fructuum sterilitatem portendebat, confluente ad ejus patrocinium populo cum Rostagno episcopo, dicta missa copiosissimum imbrem, indeque fructuum ubertatem cælitus impetravit. Monachum loquacem, qui die sancto parasceves cum aliis fratribus silentium assiduum observare nolebat, increpando mutum reddidit, eidemque postera die, cum sabbato sancto missam celebraret vir Dei, dicto *Dominus vobiscum*, linguam ad respondendum resolvit. Hæc in specimen ejus virtutis sufficiant.

XXXVII. Pontius comes offert filium suum in monasterio Rodensi. b Capitul. to. 2. p. 1512.

Dum Petrus abbas præesset Rodensi sancti Petri monasterio, quod est situm in pago Petralatensi, ad montem, quem Rodas vocant, subtus castrum Verdariæ ad mare mediterraneum; Pontius comes b & uxor ejus Adalez filium suum, Petrum nomine, Deo in illo monasterio obtulerunt, facta donatione silvæ sancti Romani, cujus usum-fructum retinuerunt sub annuo censu, scilicet *receptione* seu refectione una monachorum *in die sancta Margaritæ*. Facta hæc donatio & traditio III. idus Julii, anno ab incarnatione sexagesimo-tertio post millesimum, Philippi regis quarto. Aldebrandus presbyter & monachus hanc chartam scripsit. Hæc ex tomo secundo capitularium.

Alia oblatio in Conchensi.

Sequitur ibidem alia oblatio alterius Petri, quem Deusdet-Terondellus tradit & commendat Deo & sanctæ Fidi, necnon Petro-Arnaldo monacho, *ut teneat & nutriat illum usque ad decem annos*; idemque ob hoc donat monachis ad decem annos
» sextarium unum de quolibet modio, quem percipere debebat a monacho, qui quin-
» que *condaminas* vinearum apud Clauniacum procurabat. Post illos autem decem
» annos donat absolute censum illum duarum *condaminarum*, ut prædictus Clauniaci
» monachus filium suum apud se retineat, ut illi semper serviat, faciendus presbyter
» vel monachus, si voluerit. Tunc Bego abbas erat monasterii Conchensis.

XXXVIII. Alexander papa scribit ad Rivipullenses. c Marca Hisp. p. 1122.

Eodem anno Alexander papa gravem epistolam c scripsit ad monachos Rivipullenses, qui apostolicæ sedis protectionem ab eo petierant. Justæ eorum petitioni
» annuit pontifex, eosque monet, ut professionis sanctæ propositum, quod Deo ad-
» spirante susceperant, pro viribus semper custodiant, nec ab eo in alterutram partem
» ullo modo deflectant. Tum vicinos episcopos, comites, principes, & magistratus
» hortatur, ut Rivipullensium in omnibus adjutores ac defensores se præbeant, &
» quoscumque eorum adversarios coërceant. Ad hæc ceteros monet, qui monasterii
» prædia & possessiones, sive dono abbatum non satis digne præsidentium, seu inva-
» sione ac violentia retinebant, quantocius restituere satagant; alias excommunica-
» tioni subjiciendos. Denique districte vetat, ne ullus in posterum abbas per simo-
» niam illuc introducatur. Tunc abbatia vacasse videtur.

XXXIX. S. Isidori monasterium Legionense. * de Leon.

Exstat Legionense * in Hispania regale sancti Isidori monasterium, quod Alfonsus V. in loco, ubi antea sancti Johannis-Baptistæ & sancti Pelagii martyris monasterium

ANN. CHR. 1063.

monasterium fuerat, sed destructum, rudi opere ædificavit: at Ferdinandus Castellæ rex cum Sancia regina luteam ejus fabricam in lapideam convertit, illudque sancti Isidori episcopi reliquiis Hispali allatis, aliisque hoc anno exornarunt. Idem rex ibidem sepultus est cum multis aliis regibus, reginis ac principibus, quorum nomina & epitaphia Yepesius [a] ex Sandovallio refert. Quam magnifice ornaverit, dotaveritque hoc monasterium Ferdinandus, docet ejusdem regis diploma, ab Yepesio [b] relatum, in quo eidem loco altarium varia ornamenta contulisse dicitur, *frontale*, seu tabulam altaris superiorem, ex auro puro cum variis lapillis; item singulis altaribus tabulas ejusmodi argenteas; coronas tres aureas, quarum tertia erat ipsius regis diadema; crucem auream, calicem & patenam ex auro, turibula duo aurea, & aliud argenteum, & multa alia pretiosissima ornamenta. Eidem monasterio rex subjicit monasteria duo, unum sancti Juliani ad flumen Torium, cui præerat Froila abbas; alterum sancti Felicis in Cepeda ad rivulum Samariæ. Addit & tertium, scilicet sancti Michaëlis, quod ipse extruxerat cum ponte in fluvio Estolæ in valle Ardon, in villa, quæ dicitur Vecela. quod monasterium duplex erat, *clericorum* scilicet seu monachorum cum suo abbate, & sororum cum sua abbatissa. Facta scriptura ipso die dedicationis basilicæ prædicti monasterii sancti Isidori, id est XII. kal. Januarii, postridie quam ejus reliquiarum translatio facta fuerat, æra M CI. Subscribunt post Ferdinandum regem & Sanciam reginam Uraca eorum filia, Sancius eorum filius, & post aliquot proceres Gundisalvus abbas, Emigus abbas Oniensis, Garsias abbas sancti Petri de Arlança, Sisebutus abbas de Cardena, Dominicus abbas de Silos, Fagildus abbas Ante-altare, Brandinelus abbas Samanensis, & Froilanus abbas Compostellanus. Hoc monasterium principio excoluere monachi, dein sanctimoniales Benedictinæ: quibus ineunte sæculo tertio-decimo successere canonici regulares, translatis sanctimonialibus ad Caramvallem, ubi antea canonici illi regulares degebant.

[a] Yepes ann. 963.
[b] id. to. 5. scrip. 6.

XL. Dervensibus factæ donationes.

Sigebertus auctor est, hoc anno exercitum multum ex Galliis in Hispanias ad debellandos Sarracenos profectum fuisse; sed tota regione a Sarracenis vastata, urgente fame, nulla re insigni facta revertisse. Barbastrum tamen Aragoniæ urbem ab eis expugnatam fuisse alii tradunt. De hac expeditione sine dubio intelligenda est charta Dervensis monasterii, qua Hugo quidam, *liberis parentibus progenitus, ipso tempore, quo exercitus Francorum ad obtinendas Hispanias proficiscebatur*, Brunoni abbati alodium suum apud Viridiolas *in convadium* seu pignus dedit, ea conditione, ut post curriculum sex annorum liceret illud redimere; &, si forte in Hispaniis morte deficeret, media pars alodii monasterio cederet, altera heredibus suis proveniret. Reversus autem ille ab hac expeditione, a monachis postulavit, ut alodium suum, quamdiu viveret, ex integro possideret: & post suum decessum, mediam ejus partem eis relinqueret; alteram vero nulli, excepto sancto Petro monasterii patrono, vendere sibi liceret. Quod si, inspirante Deo, monasticum habitum vellet suscipere, se ipsum cum toto alodio sanctis Dervensis monasterii traderet. Subscripta sunt nomina Brunonis abbatis, Haimonis monachi, Odelrici monachi, & multorum aliorum.

Hic Odelricus prior dicitur in alia charta, qua Witerus miles Mediolanensis castri, vir famosissimus, cum Jerosolymis reversus esset, multa bona, quibus affluentissimus erat, Dervensi contulit monasterio, ubi & monachum induit. Exstat in pago Catalaunensi juxta prædictum castrum ecclesia sancti Sepulcri, sanctique Stephani protomartyris, quam sanctus Lupentius eremita olim condidit, incoluitque, antequam Brunechildis [c] reginæ jussu impie capite plexus fuisset, quamque Rogerus Catalaunensis episcopus Dervensibus donavit. Illic prædictus Witerus partem sui patrimonii, priusquam monasticum habitum indueret, Dervensi monasterio concessit assensu filiorum suorum, Hugonis archidiaconi, Tetbaudi militis, & aliorum. Ad hæc quidquid alodii apud Summos-Puteos habebat, eisdem donavit. Mediolanense * castrum mox laudatum nunc appendix est parœciæ de Houricuria diœcesis Catalaunensis, de jure monasterii Cellensis apud Trecas. Eodem Brunone abbate Gaufridus miles, religione tactus, quod altare Wasciaci hactenus contra præscripta canonum tenuisset, illud Dervensibus tradit cum assensu Rogeri episcopi Catalaunensis.

[c] V. lib. 7. n. 28.
* Molam.

XLI. Sigiberti regis translatio.

Ex multis monasteriis, quæ Sigibertus Austrasiorum rex, Dagoberti senioris fi-

ANN. CHR. 1063.

lius, exstruxit, unum erat percelebre apud urbem Mediomatricum, sancti Martini titulo insignitum, ubi idem rex piissimus sepultus est. Illic tumulo inclusum ejus corpus jacuit ad hunc annum M LXIII. quo anno e terra levatum est, & ad dextram partem altaris beati Martini repositum. Ex eo tempore pro Sancto haberi cœpit, ejusque nomen litaniis insertum. quod cum delevisset monachus quidam, Hugo nomine, quem Sigebertus hujus translationis scriptor se vidisse dicit, incensum oblaturus diriguisse traditur, nec ante membrorum usum recepisse, quam sancti Sigiberti nomen litaniis restituisset. Quædam alia miracula refert Sigebertus: in his fratricida, ferreis de more vinculis constrictus, postquam multa Sanctorum loca frequentasset, demum ad S. Sigiberti loculum liberatus perhibetur. Hæc fusius in tomo I. Februarii apud Bollandum, ubi aliæ ejusdem regis translationes referuntur.

XLII. Eihamense monasterium conditur. a Balderic. lib. 1. c. 45. V. Notas.

Est locus in Belgio ad Scaldim fluvium prope Aldenardum oppidum, *Iham*ᵃ seu *Eiham* antiquitus, vulgo *Finham* appellatus, ubi Godefridus filius Godefridi Ardennensis, ab eo loco Eihamensis dictus, cum uxore sua Mathilde, filia Herimanni Saxonum ducis, collegium canonicorum ineunte sæculo undecimo construxit. quod postea bellis emergentibus destructum Balduinus Pius Flandriæ comes hoc anno instauravit, & monachis Benedictinis concessit, præposito Waltero abbate ex cœnobio sancti Vedasti. Hoc monasterium hactenus superest sub ordine Benedictino.

XLIII. Wolfelmus abbas floret.

Florebat per id tempus Wolfelmus, apud Ripuarios agri Coloniensis & Juliacensis populos nobili loco natus. Pater ejus Frumoldus nomine, mater Eveza, ex stirpe Sicconis illustrissimi comitis orta erat. Puer Coloniæ in majori sancti Petri ecclesia sub Heriberti archiepiscopi disciplina educatus, litterisque informatus, ubi adolevit, Treviris monasticen amplexus est in percelebri monasterio sancti Maximini, cui tunc Bernardus abbas, sancti Popponis discipulus, præerat. Ubi fama ejus Coloniensibus innotuit, eum ad se revocare tentarunt, agente Herimanno archiepiscopo, qui Pelegrino post Heribertum successerat. Tunc sancti Pantaleonis in illa urbe monasterium regebat Heinricus abbas, ipsius Wolfelmi avunculus, qui archipræsuli auctor fuit, ut litteris ad Bernardum abbatem scriptis, Wolfelmum sibi restitui postularet. Tantæ auctoritati cedere coactus abbas, Wolfelmum dimisit: quem reducem complexus Herimannus, Heinrici abbatis providentiæ commisit. Is videns nepotem suum, solitudinis amantem, urbis frequentiam aversari; eum præfecit Gladbacensi monasterio, cujus regimen ad se pertinebat. Mortuo Herimanno archiepiscopo suffectus Anno, Wolfelmum Sigebergensi monasterio ab se condito præponere voluit. at eum activæ vitæ, quæ novæ coloniæ pernecessaria erat, expertem esse intelligens, aptiorem judicavit, qui proximæ Brunwilarensi abbatiæ, utpote solitariæ, præesset. Sed de his postea.

XLIV. Fuldensis abbatis rixa cum episcopo Hildensheimensi.

Dum Goslariæ natale Domini anno superiore celebraret Heinricus rex, cum ad vesperam sellæ episcoporum collocarentur, gravis contentio inter camerarios Hezelonis Hildensheimensis episcopi, & camerarios Wideradi Fuldensis abbatis oborta est. Et primo jurgiis, dein pugnis res gesta; citoque ad gladios ventum esset, nisi Ottonis ducis Bajoariorum, qui causam abbatis tuebatur, auctoritas intercessisset. Talis contentionis causam ex Lamberto accipe. Consuetudo in regno erat, a multis retro temporibus apud majores observata, ut semper in conventu episcoporum abbas Fuldensis archiepiscopo Moguntino proximus assideret. Ast episcopus causabatur, neminem sibi intra suam diœcesim, in qua Goslaria sita erat, debere præferri; animatus ad hoc & opum gloria, qua prædecessores suos longe supergrediebatur; & temporis opportunitate, quod, rege adhuc puero, id se impune facturum speraret. Repressa ab Ottone duce hæc rixa, sequenti pentecoste vehementior fuit. Cum enim Goslariæ itidem festum rex celebraret, convenientibus ad vespertinalem synaxim episcopis, rursus de positione sellarum episcopalium tumultus exoritur, non fortuita, ut prius, occasione, sed præcogitata diu machinatione. Episcopus enim Hildensheimensis, acceptæ prius, ut sibi videbatur, contumeliæ memor, Ecbertum comitem cum expeditis militibus pone altare occuluerat. Hi, audito tumultuantium camerariorum strepitu, ocius advolant, Fuldensium alios pugnis, alios fustibus cædunt, prosternunt, & de sacrario ecclesiæ inopinato periculo attonitos facile proturbant. quibus ilico ad arma conclamantibus, Fuldenses, quibus arma in promtu erant, facto grege ecclesiam

irrumpunt; in medio chori psallentiumque fratrum manus conserunt; rem jam non fustibus, sed gladiis gerunt. Pugna atrox committitur, atque per totam ecclesiam pro hymnis & canticis sacris vociferatio adhortantium, & morientium ululatus exauditur. Episcopus Hildensheimensis, conscenso editiori loco, tamquam militari quodam classico, suos, ut fortiter prœliarentur, hortabatur; &, ne loci religione ab armis deterrerentur, securos facit. Multi utrimque vulnerati, multi occisi sunt: quos inter præcipui erant Regenbodo signifer Fuldensis, & Bero, Ecberto comiti carissimus miles. Rex inter hæc vociferans, ut cessarent nomine regiæ majestatis prœliantes adjurabat. at surdis fabulam narrare videbatur. Tandem monitus a suis, ut vitæ suæ consuleret; vix inter constipatam artius multitudinem eluctatus, in palatium se recepit. Hildensheimenses, qui instructi præmeditato ad pugnam venerant, superiores efficiuntur: Fuldenses, utpote quos inermes, inopinatosque subito exortæ seditionis procella contraxerat, fusi, fugatique, atque de ecclesia expulsi sunt. Fores ilico obserantur. Fuldenses, qui primo tumultu ad arma tollenda paullo longius discurrerant, frequentes armatique adsunt: atrium ecclesiæ occupant, aciem instruunt, ut de ecclesia progressos statim adoriantur: sed nox concertationem diremit. Postera die, severissime habita quæstione coram rege, Ecbertus comes facile crimen a se removit, non tam juris & legum patrocinio, quam favore & indulgentia regis, cujus patruelis erat. Totum accusationis pondus in abbatem versum est. Hunc inquiunt omnium, quæ acciderant, caput incentoremque fuisse: hunc ad disturbandam regii conventus quietem præmeditato venisse. argumento rei esse, quod tanta copia hominum, tanta bellici apparatus pompa instructus, nullo periculi urgente metu, eo venisset. Ad hæc episcopus, qui prius in corpora ferro debacchatus fuerat, in animas gladio spiritus fulminat, tam defunctos, quam superstites, a corpore ecclesiæ præcidens. Denique abbatem, præter acerbitatem rei, quæ acciderat, odium quoque gravabat nominis monachici, quod inveteratâ malitiâ homines sæculi semper offuscare atque opprimere conabantur. Sic undique impetitus, oppugnatus, oppressus, post tot tantasque contumelias, privatus abscessisset, nisi quem lex & innocentia tueri non poterant, pecunia tutata fuisset. nam distractis ac dilapidatis rebus Fuldensis monasterii, se suosque redemit. Quantum regi, quantum auriculariis, quantum episcopo datum sit, incompertum. Illud constat, sic ea tempestate exhaustas atque attritas, quæ florentissimæ erant, illius monasterii opes, ut prioris opulentiæ vix monimenta superessent. Quanto rectius illum primæ sessionis honorem litassent episcopus & abbas, quam in sacro loco interfectorum corpora suæ ambitioni sacrificassent!

ANN. CHR. 1063.

XLV. Seditio monachorum in abbatem.

Abbas post hæc, accepta venia, Fuldam remeavit, super tantis calamitatibus animo fractus & pæne confectus. Sed ecce illic acerbiori propemodum rerum asperitate excipitur. « Fratres Fuldenses a principio austerum ejus, & minus, quam decuit, « populare ingenium offenderant. Auxit ipse invidiam, & facem non minimam æmu- « lationis subdidit, prædia ecclesiæ militibus improbe erogando, & victualia fratrum, « priorum abbatum liberalitate statuta, minuendo. Murmurabant de his quotidie fra- « tres, & intestinis simultatibus quatiebatur monasterium. Tolerabantur tamen ti- « more magis quam amore, ne scilicet immature vulgata querimonia, favor regis & « principum eum tuerentur. At ubi nuntius acceptæ in Goslaria cladis Fuldam ve- « nit, tum vero & recentis vulneris dolore, & præteritorum memoria accensi, fre- « mere omnes, & se vicissim hortari, ut tantam temporis commoditatem divinitus « oblatam non negligerent; agendo negotio nihil præter operam industriamque suam « deesse; urgeri hominem propriis iniquitatibus ad interitum; agerent nunc singuli « pro virili portione, & se suumque monasterium liberarent acerrimo, non patre, « sed hoste, qui Fuldense nomen, cælo prius æquatum, probro nnoc ludibrioque « cunctis exposuisset. Sic inflammatæ seditioni, tamquam oleum igni, additur injuria « recentior. Reginbodo, qui in illa Goslariensi congressione occubuerat, equum unum « magni pretii fratribus Fuldensibus ob recordationem animæ suæ dederat, quem « protinus abbas, ipsis inconsultis, laïco cuidam dedit. Hunc efferatis animis, in- « temperantissimis clamoribus, fratres repetunt: diu se tyrannidem ejus magis quam « dominatum servili patientia tulisse, non ultra laturos fore; redderet ocius per vim « erepta sibi alienæ liberalitatis beneficia; si cunctaretur, non jam clandestinis mussi- « tationibus se acturos, sed palam aditis tribunalibus divinam & humanam opem con- «

AN. CHR. 1063.

tra violentiam ejus imploraturos. Abbati pondus malorum primo consilium respondendi ademerat: dein totus ad preces lacrymasque versus, orare & obtestari per Deum, ne, juxta vetus proverbium, ignem gladio scrutarentur, ne Goslariensis contumeliæ vulnus recens adhuc, & necdum in cicatricem obductum, novis doloribus exulcerarent. Memorarentur calamum conquassatum non conterendum, nec linum fumigans in favillas cineresque redigendum; parcerent, si minus existimationi propriæ, at calamitati ejus & miseriæ, quæ tanta esset, ut hostibus quoque suis lacrymas excutere posset. se si angelus Domini persequens eum paullulum remisisset, si a tantis malis vita comite umquam respirasset, non modo adempta redditurum, sed duplicatis quoque muneribus cumulaturum.

His, qui ætate & sensu maturiores erant, cito hæc verba satisfecerant. Sed juventus more suo, nihil veniæ, nihil laxamenti admittebat; diu simplicitati suæ per mollia verba insultatum fuisse; fidem ejus, tanto tempore, tot rebus spectatam ultra fallere non posse; eos mores, eam improbitatem hominis esse, quicquid urgentibus in præsentiarum malis non fecisset, id, nisi iterum vis adhiberetur, perpetuo infectum fore. propterea se a jure suo non cessuros esse, donec ad expugnandam animi ejus duritiam, omnia divinæ, omnia humanæ opis suffragia pertentassent. Abbas diu immoratus, ubi se videt nihil supplicando agere, nec copiam sibi esse ad reddenda quæ exigebantur, præsertim exhaustis pæne cunctis opibus monasterii, nec sufficientibus tamen ad exsaturandam ingluviem avaritiæ eorum, qui in Goslariensi tumultu læsi fuerant; tandem regis jussione accersitus, ad curtim regiam proficiscitur, dato necessariis suis negotio, ut terroribus & blandimentis, quaqua via possent, efferatæ juventutis animos mitigarent: sed hoc in irritum cessit. Denique post abscessum ejus, principes juventutis, quibus potissimum incensoribus tantum malum exarserat, totam adeunt congregationem; indicant animo sibi fixum esse, ut eruptione facta de monasterio, regem, ubicumque gentium reperiatur, perquirant, contra sævitiam abbatis ejus potentiæ patrocinium exposcant; orantque, ut quibus valetudo non obsistat, secum proficiscantur: qui vero ætate vel morbo prægravante id non possint, scripti sui adstipulatione factum eorum corroborent. Res fœda & dictu quoque horrenda visa est senioribus, fusique in terram per Deum precabantur, ne se & ipsum Fuldensis spei exiguum, quod restabat, perditum irent; turbatam graviter Goslariensi clade rem Fuldensem: si ipsi monasterii limen ea mente excessissent, non turbandam modo, sed omnino in præceps ituram. Nihil illi his sermonibus moti (jam enim pertinacia in amentiam atque in rabiem se verterant) concite per monasterium discurrunt: invicem se ad audendum facinus adhortantur; & sic tandem adulta conspiratione, sedecim numero, crucem sibi præferentes, antiphona imposita claustris monasterii erumpunt. Sequebantur eos eminus majores-natu, qui sanum aliquid sapiebant, cum tanto luctu atque ejulatu, ac si eos ad sepulturam funebris pompa ultimum vale audituros efferret. Itaque ne rei tam atrocis novitas repente nuntiata regi stuporem incuteret, unum ex numero suo citato, quantum poterat, equo præmittunt, qui litteras ad regem tantæ calamitatis indices perferat, & qua vi, qua necessitate ad hæc extrema experienda coacti sint, edoceat. Ipsi paullatim pedestres subsequuntur.

Postquam nuntius eo pervenit, lectæque sunt litteræ; horror quidam perculit omnes, qui in palatio erant, super tam procaci facto; mirabanturque inter eximios & apostolicæ conversationis viros tantum flagitii potuisse reperiri, ut privatas injurias tam pessimo exemplo ulciscerentur, nec filii patris in ea potissimum calamitate misererentur, in qua hostes quamquam suos ad miserationem & ad lacrymas provocare potuisset. Placuit itaque omnibus insigne hoc facinus insigni aliquo exemplo vindicari. Tum rex concilio usus Coloniensis archiepiscopi & Ottonis ducis Bajoariorum, quorum tunc arbitrio respublica administrabatur, præcepit, ut ipse bajulus litterarum cum aliis tribus, qui auctores seditionis fuerant, per diversa monasteria in custodia habendi mitterentur. Ad compescendam vero ceteram multitudinem, quoniam nec spiritu lenitatis, nec virga monasticæ correptionis sanari potuissent, abbas militari manu uteretur. Tunc abbas missis obviam militibus, sine vi & tumultu eos Fuldam reduci jussit, & extra monasterium, custodibus adhibitis, suum præstolari reditum. Ipse quoque regi vale facto, eos e vestigio est subsecutus. Ibi collectos fratres, & primos militum Fuldensium diu ea consultatio tenuit,

AN. CHR. 1063.

laïcorum an monachorum judicio in eos animadverti oporteret. Vicit ea sententia quæ censebat eos, qui excusso jugo regulæ, contemto abbate, per contumaciam egressi, & necdum in monasterium recepti essent, laïcorum potius lege judicandos fore. Ita abbas laïcorum jurisdictionem secutus, duos ex eis, alterum presbyteratus, alterum diaconii honore insignes, jussit publice virgis cæsos & attonsos expelli: reliquos multis plagis maceratos, per vicina monasteria alium alio transmisit. De singulis tamen non pro modo culpæ, sed pro natalium suorum claritate vel obscuritate mitius vel atrocius sumtum supplicium est. Viderit abbas, an vi doloris impulsus injurias suas acerbius, quam decuit, vindicando modum forte excesserit. Id constat, inustam esse ea tempestate maculam Fuldensi monasterio, quæ longa forsitan succedentium temporum serie ablui & extergi non possit. Hæc ipsis Lamberti verbis referre visum est quoddam operæ pretium, ut omnes intelligant, quantas in angustias se conjecerit, qui tanto fragore, tantoque sumtu honorem sibi competentem propugnaverit; & quousque proruperit male-sanum ac temerarium juvenum consilium, qui seniorum sententiæ acquiescere, eorumque moderationem sequi, sed in suum caput, præfracte detrectaverint.

XLVI. Abbas Cantuariensis mitra donatur.

In Anglia Cantuariense sancti Augustini monasterium regebat Egelsinus, qui Wlfrico ante quatuor annos successerat. Hic Egelsinus [a] ad papam Alexandrum hoc anno missus, primus inter illius monasterii abbates ab eodem pontifice mitra & sandaliis donatus est, ob ipsius Romanorum alumni & Anglorum apostoli Augustini dignitatem. Hac prærogativa ipse Egelsinus in Augustinensi ecclesia aliquamdiu usus est: sed præ timore novi regis Willelmi Conquæstoris abbatia cedere coactus, successori jura sua reliquit. Successores tamen ejus, tum propter simplicitatem suam, tum propter archiepiscoporum infestationem, his pontificalibus insignibus usi non sunt usque ad tempora Rogerii abbatis eo nomine primi, ut suo loco dicetur.

[a] Script. x. p. 1789.

XLVII. Fructuariæ abbates.

Post Supponem abbatem, de quo superius [b] non semel actum est, Fructuariense monasterium hoc tempore administrabat Albertus, eo nomine secundus, qui cum Alberto Eporediæ episcopo [c] quasdam decimas & possessiones atque jura permutavit. Ejusdem gratia Henricus IV. castra Gamundi & Marengi in diœcesi tunc Aquensi, nunc vero Alexandriæ, ac locum Rivi-torti eidem abbatiæ largitus est. Eidem Arduinus comes Castrimontis, alterius Arduini comitis filius, Arduinique regis pronepos, quædam etiam prædia donavit. Denique Alexander II. rogatu Agnetis imperatricis, quæ monasterium illud inviserat, & Annonis Coloniensis archiepiscopi, privilegia illius abbatiæ comprobavit. Ipse porro Albertus abbas ecclesiam sancti Secundi in Ripa-rubea in prioratum erexit, ibique duodecim monachos sub priore constituit. Idem ab Adalasia comitissa, filia Manfredi marchionis Secusini, tertiam partem castri Brandisii comparavit. Alberto abbati successit Ubertus seu Guibertus, factus postmodum episcopus Eporediensis, cujus rogatu Urbanus II. dum Astæ versaretur, ampla eidem loco privilegia indulsit. Conradus, Uberti ex fratre nepos, ejusdemque in abbatia successor, Almeo abbati locum fecit exeunte sæculo undecimo.

[b] V. lib. 59. n. 43.
[c] Chronol. Pedem. p. 264.

ANN. CHR. 1064.

XLVIII. Alexander papa confirmatur.

INsequente anno M LXIV. cum dissensio inter Romanos de pontificatu perseveraret, causantibus Romanis, quod rex eis inconsultis Cadaloum Parmensem in Romana sede constituisset, & ob eam injuriam defectionem molientibus; placuit Annonem Coloniensem archiepiscopum Romam mitti ad illam seditionem compescendam. Is eo adveniens, non aliud turbatis rebus opportunius remedium invenit, quam ut ordinationem, quæ inscio senatu Romano facta erat, irritam declararet, & Anselmum Luccensem episcopum seu Alexandrum II. pro legitimo pontifice haberet. Hæc compendio retulit Lambertus, quæ in synodo Mantuæ hoc anno habita consummata fuisse ex aliis constat. Sic exclusus fuit pontificatu Parmensis, tametsi usque ad finem vitæ, quæ hominis obstinata ambitio erat, papæ nomen & auctoritatem sibi retinere conatus est. Ad illud concilium invitatus ab Alexandro Petrus-Damiani, adesse supersedit, ut intelligitur ex ejus opusculo XXIII. de brevitate vitæ Romanorum pontificum, Alexandro ipsi nuncupato, quem a Mantuano concilio revertentem, & finitimis Avellani monasterii finibus propinquantem cum hoc opusculo convenit, ut eum, quod invitatus concilio defuisset, placare conaretur.

ANN. CHR. 1064.

Causam vero brevioris vitæ plerorumque pontificum, de qua olim ipsum interrogaverat pontifex, hanc esse putat, ut humano generi metum incutiat Deus, & quam despicienda sit temporalis vitæ gloria, in ipso gloriæ principatu evidenter ostendat: *quatenus, dum præcipuus hominum tam angusti temporis compendio moritur, tremefactus quisque ad præstolandi sui obitus custodiam provocetur; & arbor humani generis, dum cacumen ac verticem suum tam facile corruisse considerat, flatu concussa formidinis in suis undique ramusculis contremiscat.* Alias eodem anno ad diversos epistolas scripsit Petrus, quas a Baronio partim relatas invenies.

XLIX. Ejus epistola pro Corbeiensi immunitate. a *Alexand. epist.* 19.

Hoc ipso, ut videtur, anno Alexander papa epistolam scripsit a Gervasio Remorum archiepiscopo, cui significat, se privilegia cœnobii Corbeiensis, ab antecessoribus suis antiquitus instituta, confirmasse, suoque edicto roborasse, quod ab ipso Gervasio observari, atque executioni demandari postulat. Ceterum se mirari, » Gervasio videri prædicta privilegia dissentire ecclesiastico canoni: cum constet apud eum, *alias esse leges ecclesiarum, quæ sunt generales; & alias esse eas, quæ specialiter in privilegiis quibusdam prærogantur ecclesiis ad immunitatem, ne quorumlibet importunitate patiantur inquietudines.* Denique se causam, quæ summa & principalis erat inter episcopum & abbatem, canonice in concilio discussisse, ac terminasse; eumdemque episcopum sibi & sanctæ sedi apostolicæ coram episcopis satis fecisse. Insuper mandat pontifex, ut cetera, de quibus conqueritur abbas, audiat Gervasius; &, si episcopus ordinationes & chrisma Corbeiensi deneget monasterio, ei archiepiscopus concedat. Huc revocanda sunt, quæ superius b de illa controversia diximus.

b *Supra lib.* 61. *num.* 110.

L. Concordia cum episcopo Ambianensi.

Post hæc episcopus concordiam iniit cum Corbeiensibus, accepta a Fulcone abbate pro vitæ suæ tempore possessione quadam Corbeiensis monasterii, quæ vocatur *Nawrs*, ejusque appendicibus, ut patet ex chirographo, quod Fulco abbas hac de re confecit. In hoc chirographo notum facit, Widonem Ambianensem episcopum ad Corbeienses venisse, eorumque expetiisse amicitiam: suam vero gratiam eis prærogasse, & in omnibus consilium & auxilium, quantum in ipso esset, » pollicitum fuisse. Postulasse porro sibi prædictam possessionem sub annuo censu ad » vitam concedi; quæ post ipsius obitum cum emolumentis augmentisque ad eos re» verteretur, cum altari ejusdem villæ, ut cella esset, sicut antiquitus. Hanc au» tem conventionem se bis per annum in duabus synodis renovaturum. *Actum Corbeia* VI. *kal. Septembris, indictione* I. *epacta* XI. *concurrente quarta, anno ab incarnatione Domini* M LXIV. Huic chirographo subscribunt post Fulconem abbatem Corbeienses monachi, numero XLVII. necnon testes clerici & laïci quamplures. *Odolricus cogente abbate scripsit.* Hoc unum est ex antiquioribus chirographis, cujus duo exempla in eadem membrana, *chirographi* interposito vocabulo, descripta sunt, ut suum cuique parti exemplum, secto per medium *chirographi* nomine, traderetur. Paullo post idem Wido, postulante Fulcone abbate, altare Ciriaci * Corbei» ensibus *ob indulgentiam* suæ *transgressionis* concessit assensu Rotberti archidiaconi » & canonicorum suæ ecclesiæ, ita tamen, ut illud altare duo semper clerici perso» naliter susciperent, quorum alteruter bis per annos singulos ad synodos iret, & » synodales consuetudines persolveret.

* *Cerisy.*

LI. S. Sepulcri cœnobium Cameraci conditur.

Apud Cameracum sancti Sepulcri monasterium hoc tempore conditum est a Lietberto episcopo. Occasio nata est ex devotione, qua pius ille antistes affectus erat in loca sancta, & maxime in sepulcrum Domini, quod in Palæstinam profectus, lustrare non potuit ob regem Babylonis, qui christianos ab aditu ecclesiæ sancti sepulcri arcebat. Reversus in patriam, monasterium in honorem sepulcri dominici exstruere constituit extra muros Cameraci eo in loco, ubi decessor ejus & propinquus Gerardus episcopus oratorium cum cœmeterio pauperum paullo ante ædificaverat. Illic monasterium construere cœpit Lietbertus, cui operi exsequendo cooperatores ac ministros adhibuit viros pios & industrios, Walcherum archidiaconum, & Erleboldum judicem civitatis, quos in Jerosolymitano itinere comites habuerat. Ædificato monasterio, ecclesiæ dedicatio facta VIII. kal. Novembris anno M LXIV. ibique constituti abbas & monachi, qui instar sanctarum mulierum ad sepulcrum Domini excubantes, non jam mortuo, sed in cælis regnanti mystica orationum unguenta exhiberent. Huic consecrationi ut testaretur Christus Dominus se favere, per totum noctis, quæ dedicationem præcessit, spatium, sphæra

ANN. CHR. 1064.

lucis in modum coronæ cælitus emiſſæ ſuper monaſterium conſpicua fuiſſe traditur. Sed ne monaſterium extra urbis ambitum remaneret, producta ſunt ad illum locum mœnia, ut illud urbi ornamento eſſet, & monachi tutiores. Primus loco præfectus eſt Walterus abbas, qui vetus illud oratorium, quod a Gerardo epiſcopo exſtructum diximus, inſtauravit, auxitque, & in memoriam ſancti Nicolai dedicari curavit. Idem Lietbertus Novum-caſtellum & abbatiam ſancti Andreæ atque cœnobium ſancti Humberti, quod Maricolas vocant, beneficiis ſuis foviſſe, & extuliſſe perhibetur. Sane in reditu ex itinere Jeroſolymitano, prius quam Cameracum veniret, ad Novum-caſtellum venit, tum ad ſancti Andreæ monaſterium una cum Fulchero, qui meritis ſancti Andreæ Laodiciæ ab imminenti interitu ereptus, ſe ipſum ad altare ſancti Andreæ ſervum conſecravit cum duabus unciis auri puriſſimi; atque in perennis ſervitutis monumentum, filium ſuum Fulconem Deo ibidem obtulit; eoque monacho facto, magna eidem loco donaria contulit. Hæc ex libro de vita Lietberti, auctore Rodulfo monacho, dein abbate ſancti Trudonis, edito in Spicilegii tomo nono.

LII. Celebris peregrinatio ad loca ſancta.

Mirum eſt quantus fuerit eo tempore chriſtianorum ardor ac ſtudium adeundi ſacra illa loca, quæ Chriſti Domini paſſione conſecrata ſunt. Exèmplo ſit ingens illa multitudo, non modo laïcorum, ſed etiam epiſcôporum, maxime ex Germania, qui *ad ſeptem-millia* ſimul iter illud hoc anno aggreſſi ſunt. Horum principes ac duces fuere Sigefridus Moguntinus archiepiſcopus e noſtris, Willelmus Trajecti ad Rhenum, Guntherus Babenbergenſis, atque Otto Ratiſponenſis epiſcopi. His adjuncti ſunt ex Nortmannia homines, numero triginta: quorum unus erat Ingulfus, Anglus natione, domo Londonienſis, tunc ſcriba Willelmi ducis Nortmannorum, poſtea Fontanellæ monachus, ac demum Crulandæ abbas, qui hiſtoriam ſui monaſterii ſcripſit, in qua illius peregrinationis meminit. Omnes autumnali tempore ad illud iter ſe ſe accinxere majori pompa & apparatu, quam decuiſſet. quod illis maxima pericula attulit, attuliſſetque extremam perniciem, niſi rem, humana temeritate prolapſam, divina protectio reſtituiſſet. Longum eſſet omnia illius itineris diſcrimina ſingillatim percenſere. Hæc videre licet apud Lambertum, qui omnia diſerte refert. Cum in fines Sarracenorum, paullum ultra urbem Ramulum progreſſi eſſent, proxima paraſceve ante paſcha incurſionem paſſi ſunt ab Arabicis, qui, comperto tam inſignium virorum adventu, undique ad ſpolia diripienda frequentes, armatique confluxerant. Primo congreſſu multi e noſtris proſtrati, plagiſque confecti; in his Willelmus Trajectenſis epiſcopus brachio pæne debilitato, ſeminudus relictus eſt. Ceteri declinant ad proximam villam: ubi domum inveniunt cum cœnaculo ſatis edito, fragili maceria ſeptam. Superiora Moguntinos & Babenbergenſis cum clericis; alii epiſcopi inferiora occupant: laïci omnes ad arcendam vim hoſtium impigre ac ſtrenue diſcurrunt. Horum impetum cum Arabes ſuſtinere non valerent, eos obſidere, & inedia conficere ſtatuunt. Et quoniam ad duodecim circiter millia iſtuc conglobati erant, alii aliis ad oppugnationem ſuccedentes, nullam obſeſſis reſpirandi copiam faciebant. Denique noſtri, die tertio labore & inedia exhauſti, ſe ſe barbaris dedere conſtituunt, Deo ſortem ſuam committentes. Hoc intellecto, dux Arabum cum ſeptemdecim e ſuis honoratiſſimis in illam domum admittitur. Rogatus a Babenbergenſi, ut, omnibus rebus ſuis ſublatis, nudos ſe abire ſineret, reſpondit, ſe ſuoſque non ſine grandi damno jam triduo exercitos, eorum ſpoliis contentos non eſſe, niſi eorum quoque carnes ederent, & ſanguinem biberent. Nec mora, injecto linteo in collum epiſcopi involat. Ille, pugno graviter inflicto, hominem ad pavimentum proſternit. Protinus alii clerici & laïci in ducem, ejuſque ſocios irruunt, eoſque non ſine ſanguinis effuſione loris conſtringunt, ſublato clamore, vocatoque in auxilium omnipotente Deo. Tanto ſtrepitu perculſi Arabes, ſuſpicati, quod res erat, de ſuis principibus ſumtum ſupplicium; infeſtiſſimis animis prœlium redintegrant, & confertim in domum perrumpere conniuntur. Et quidem res acta foret, niſi noſtri, mature concepto conſilio, vinctos principes obſidentium ſagittis & armis objeciſſent, ſpiculatore ſuper capita eorum gladium vibratum tenente, ac vociferante per interpretem, niſi ab oppugnatione abſtinerent barbari, non armis ſe adverſus eos, ſed principum capitibus dimicaturos. Tum principes ipſi ſuos rogare & obteſtari, ut ne adverſarios in ſuum exitium

ANN. CHR. 1064.

ulterius lacesserent. Interim nuntius Ramulo ad christianos accurrit, propere adfuturum illius urbis rectorem cum multis copiis ad ipsos liberandos. quo audito, diffugêre Arabes; moxque rector ipse adfuit, qui, licet paganus, nostros benigne accepit, actisque eisdem gratiis, quod prædones illos tam belle excepissent, horum principes ad Soldanum puniendos misit; acceptaque a christianis moderata pecunia, dato eis expeditorum juvenum præsidio, ne quid molestiæ deinceps paterentur, eos Jerosolymam usque perduci jussit. Illic a Sophronio patriarcha sollemni pompa excepti, postquam sacra loca devote perlustrassent, tandem ad propria quique, Roma obiter lustrata, reversi sunt, sed numero longe pauciores, quam e patria discesserant. nam ex numero septem millium amplius virorum, vix bis mille superstites rediere; & ex triginta equitibus Normannis, vix viginti pedites, macie confecti, reversi sunt.

LIII. Theodericus abbas Romam adit nudipes.

Haud impar fuit hominum piorum fervor pro peregrinatione ad limina Apostolorum. Hoc desiderio pulsatus Theodericus Andaginensis abbas, Romam nudipes adire constituit. Virduni a Theoderico episcopo & a majoribus urbis, maxime ab Ermenfrido pissimo canonico acceptus multo caritatis affectu, eorum hortatu calceatus paullo longius ab urbe processit: at, detractis postea calceamentis, Romam perrexit, comitibus suis, qui neglectum tantorum virorum præceptum causabantur, respondens, non fuisse definitum tempus & locum, quousque calceatus iret. Non eum præacutæ & incidentes petræ, non alpinæ nives, non aspera montium juga, non denique ullæ temporum injuriæ aut difficultates, nedum comitum preces, propositum ejus convertere potuerunt. Ubi devotioni suæ, lustrandis Romanæ urbis basilicis fecit satis, ab Alexandro pontifice paterne exceptus, & familiari colloquio usus est: postremo benedictione apostolica munitus, ejus jussu calceatus, & equo domum reversus est, non sine gravi incommodo. nam cum ad alpes Julias venisset, ex concepto pridem frigore resolutæ pedum ejus ungulæ ceciderunt. Suis denique redditus, de instaurando, ornandoque monasterio cogitavit,

Monasterium renovat.

quod a tempore Walcandi Leodicensis episcopi rudi ac tumultuario opere constructum fuerat. Cœpit itaque vetustate corrupta resarcire, angusta amplificare; & cooperantibus sibi monasterii præpositis, Theoderico, qui ejus successor nominis ac dignitatis esse meruit; Lamberto quoque ejus familiari atque individuo comite; dejecto veteri & parvissimo claustro, novum & magnum construxit. Ad hæc oratorium in memoriam sepulcri Domini ad australem monasterii plagam; necnon alia duo ad aquilonarem, nempe sancti Andreæ inferius, & sancti Nicolai superius, ædificavit. Insuper cryptam ad orientem basilicæ adjunxit, quam postea Heinricus Leodicensis, & Franco Bellegradensis episcopi *in honorem nominis Jesu* & sanctæ Mariæ semper virginis, ejus rogatu consecrarunt. Denique aliud claustrum pro foribus basilicæ ad occidentem a fundamentis exstruxit. Non longe vero a porta exterioris atrii amplissima ecclesia ædificata erat, quam in honorem sancti Ægidii dedicare cupiens, ad sancti Ægidii monasterium, quod in Septimania situm est, reliquias ejus petiturus perrexit: quo in itinere mulieres duæ, una febre, altera paralysi affectæ, epota aqua, quæ lavandis ejus manibus inserviérat, sanitatem recuperarunt. Idem accidit alii mulieri apud Juliacum, cum ad Annonem archiepiscopum pro utilitate monasterii sui adiret. De altero Theoderici Romam itinere inferius dicendum.

LIV. S. Michaëli ad Mosam factæ donationes.

Jam ab annis minimum duodecim [a] monasterium sancti Michaëlis ad Mosam regebat Albertus abbas, eo nomine secundus, cum Walafridus quidam sancto Michaëli donat, quidquid hereditario jure possidebat apud Nanceiacum & apud Saponarias, cum consensu uxoris suæ & filii sui Walteri, traditione facta per manum domini sui Ludovici comitis, ejusque conjugis Sophiæ in præsentia domni Alberti abbatis & monachorum sancti Michaëlis. *Acta in atrio sancti Michaëlis, anno ab incarnatione* M LXIV. *indictione* V. [*] *imperante Heinrico tertio, in Francia autem Philippo, nobis autem Jesu-Christo.* quæ posterior clausula adhibita videtur post mortem Friderici ducis Lotharingiæ Mosanæ, cum necdum Godefridus, cognomento Barbatus, ad occupandum ducatum reversus esset ex Italia, ubi Beatricem, Bonifacii marchionis viduam, desponsaverat. Proximo anno Wilannus vir „ nobilis, metuens criminum suorum magnitudinem, & sæculi istius insatiabilem am„ bitionem præscindere cupiens, a domno Alberto abbate sanctæ religionis habitum petiit,

[a] V. lib. 60. num. 9.

[*] lege 1.

AN. CHR. 1064.

petiit, & sancto Michaëli quædam prædia dedit. Hujus rei testes nobilissimi fuere, « Fulco filius ejus, Widricus Grossus, aliique. Actum anno ab incarnatione Domini « M LXV. in præsentia domni Alberti abbatis, residente in cathedra Tullensi domno « Udone, ex cujus scilicet parochia prædictus Wilennus erat. Idem Albertus abbas « ecclesiam sancti Michaëlis renovavit, ut postea videbimus. «

L V. Rotbertus eremitis præficitur.

a V. supra lib 17 n. 20.
* Colan.
* Tonnerre.
* Chably.

Cum Rotbertus, is qui postea Molismensis monasterii auctor & primus abbas fuit, Pruvinensi a cellæ sancti Aigulfi præesset; fama ejus sanctitatis pervenit ad aures quorumdam eremitarum, qui apud Colanum * simul conversabantur. Hic locus positus est in pago Tornodorensi, medio fere itinere Tornodorum * inter & Capleiam *, hactenus cellâ Molismo subjectâ insignis. His eremitis, perfectioris vitæ amore afflatis, venit in mentem, ut Rotbertum sibi præficerent. Quam ob rem inito consilio, duos e suis Romam ad Alexandrum pontificem mittunt, ut ejus auctoritate voti sui compotes esse possent. Annuit eorum desiderio pontifex, scriptisque ad Cellensem abbatem litteris, præcepit, ut eremitarum votis suffragaretur. Id tametsi gravate tulerit abbas, Guarinus is tum erat, Rotbertum flagitantibus concessit. Rotbertus vero impositam sibi pastoralis officii curam haud illibenter suscepit, propterea quod laborem suum non sine fructu futurum speravit ex fervore illorum eremitarum, qui nonnisi cælestia quærere & sectari videbantur, & dictis ejus obedientes esse percuperent. Nec vana viri Dei exspectatio fuit. Illi enim in fame & siti, in frigore & nuditate Domino servientes, pondus diei & æstus æquanimiter tolerabant. Hinc factum est, ut eorum numerus ad tredecim augeretur; qui unanimes in honestate morum, & pietate optime concordabant. Verum cum aliquamdiu eis præfuisset Rotbertus, secessit ad locum, vocabulo Molismum, ubi novi monasterii percelebris fundamenta jecit.

L VI. Guibertus fit monachus.

b V. supra num. 50.
c Guibert. vita lib. 1. c. 14.

Inter ea Guiberto adolescenti apud Flaviacum b crescebat in dies vitæ monasticæ desiderium. Ille consilium hac de re suum matri c aperit, quæ puerilem verita levitatem, ejus propositum longe rejecit. Idem etiam præstitit ejus magister. Gemina hac repulsa irritatus adolescens, rem cœpit dissimulare, atque ita se gerere, quasi propositum mutasset, tametsi ad id votis ardentissimis adspiraret. sic dissimulatio ejus processit ab octavis pentecostes ad natale Domini. Sed tandem voti impatiens, ad pedes abbatis provolutus, ut se peccatorem admitteret, multis cum lacrymis exoravit. Ille petenti ex animo assentiens, veste monastica postridie illum induit, matre procul adspectante ac flente, atque eleemosynas ipso die fieri præcepit. Mox ut habitum suscepit adolescens, nubem quamdam ab ejus corde amotam fuisse fatetur, & ea affulgere, in quibus antea cæcutiebat.

Ejus studium in litteras.

Inter ea ille ejus quondam magister, tunc monachus, qui *districtioris causa regula*, cum ulterius docere non poterat, ipsum instigare ad ea, quæ legebat, divina volumina discutienda non cessabat. Tanto vero discendi affectu repente se animatum fuisse dicit Guibertus, ut huic uni rei inhiaret, & incassum se vivere æstimaret, si vel unum diem absque ullo fructu transegisset. *O quotiens*, inquit ille, *dormire putabar, & corpus sub pannulo fovere tenellulum; & spiritus meus aut dictaturiens artabatur, aut quippiam, objecta lodice, dum judicia vereor aliena, legebam!* Verum qua intentione id faceret, ingemiscit, *conquirenda utique gratia laudis, & ut præsentis sæculi honorificentia major occurreret.* Ad id ipsum accendebant eum amici parum commodi, qui etsi bona ei soadebant, crebro tamen laudes & opes ex litteris ei proventuras ingerebant. Spes igitur omni aspidum ovo deteriores cordi improvido afferebant; eique gratulabantur crescentem in dies scientiam, & bonos ad sæculum natales, & corporis formam. *Sed non recordabantur*, inquit Deum alloquens, *quia per hos gradus vetuisti ascendi ad altare tuum, quod sic soleat turpitudo revelari.*

Devotio & tentationes.

Inter hæc nihilo minus divinum judicium sic expavescebat, ut minima, & prope nulla peccata eo modo horreret, quo provectior ætate maxima horrere percupiebat. Æmulabatur eorum lacrymas, quos sua videbat commissa deflere; & ex lectione scripturarum fletus & doloris causas exigebat; nihil se legisse ratus, quoties ex ipsa lectione nihil, quod contemplationi aut compunctioni conduceret, eliciebat. At hostis antiquus eum visis nocturnis adeo vexabat, vix ut dormire sineret. Sic nempe recens conversis molestias facessit, cujus rei exemplum affert

ANN. CHR. 1064.

Guibertus de quodam familiari Guidonis Belvacensis episcopi, scelerum suorum magnopere pænitente; ubi testis laudatur *religiosus admodum vir, Ivo nomine, Sancti-Quintinensis indigena, litteris clarissimus, facundia pollens, Cluniacensis monachus, qui sub benedicta memoria abbate hujus loci Hugone diu egit prioratus officium.* Interim Guibertus perseverabat [a] in studiis, excellebatque præ ceteris: quod sodalium suorum invidentiam in illum provocavit. Verum eo amplius accendebatur ad studium ejus animus, quemadmodum oleum igni additum flammam auget. Attamen cum se videret ab æmulis sollicitari, mutandi monasterii consilium cepit. sed ab eo revocatur viso cujusdam insignis dominæ, quam esse beatam Dei-genitricem intellexit, *cujus nomen & pignora* apud Carnutas *totius pene latini orbis veneratione coluntur.* Permansit itaque in suo monasterio: sed aliam tentationem passus est ex nimio poëseos studio, ut postea videbimus.

a *ibid c. 15.*

LVII. Donjolii cella.

Pervenit ad hunc annum, sed eum non excessit Albertus Majoris monasterii abbas: quo adhuc vivente, Herlebaldus de Donjolio *, qui locus est agri Carnutensis, ad mortem vulneratus monachum induit, deditque sancto Martino & monachis, *sub regimine tunc agentibus domni abbatis Alberti anno ab incarnatione Domini* M LXIIII. dimidiam ecclesiam ejusdem castri, & quidquid dominii in ea habebat, ita ut, *quamvis alii ex illa sint fevati*, eorum *sit tamen totus in eadem ecclesia senioratus* seu dominatus, sicut erat Herlebaldi; eorum sint etiam reliquiæ & libri. Ubi vides, quo pacto tunc temporis divisæ fuerint inter laïcos ecclesiæ, non modo possessiones, quæ in feodum tenebantur, sed etiam reliquiæ & libri. Annuit porro huic donationi Odo frater ipsius Herlebaldi, & cuidam monacho Majoris-monasterii ecclesiam ipsam *per chordam signi* seu campanæ tradidit, monachusque chordam acceptam traxit, & signum intonuit. *quod parrochia omnis audivit, & vidit.* Paullo post vulnere accepto idem Odo petiit sibi dari habitum monasticum ab Herberto & Hugone monachis, quibus terram suam dominicam donavit. Erecta est apud Donjolium seu Domniolum cella, cujus sola rudera modo restant.

* *Dangeau.*

LVIII. Alberti abbatis Majoris-monasterii obitus.

Sub medium hujus anni fato functus est ipse Albertus Majoris-monasterii abbas post annos regiminis circiter triginta. Floruit sub eo, uti & sub præcessoribus suis, disciplina regularis, & sub successoribus ad multum tempus perseveravit. Ejus depositio in necrologiis sancti Germani a Pratis notatur XIII. kal. Junii: annum M LXIV. assignat breve chronicon [b] apud Labbeum, eumque colligere licet, tum ex charta superiori, tum ex alia Heinrici, filii Tetbaldi comitis Blesensis, qua Heinricus auctoramento suo confirmat judicium de duabus *leugatis* terræ in silva Blumarii, Majori-monasterio ante triennium assertis contra Wicherium de Castro-Raginaldi, data ipso anno, *quo domnus Albertus abbas beatum sortitus est finem, nobisque*, inquiunt monachi, *jam præsidere cœperat domnus abba Bartholomæus, mense Januario*, VII. *kal. Februarii*, id est anno M LXV. ut intelligitur ex alio instrumento, in quo Bartholomæi ejus successoris annus quintus cum anno Christi M LXIX. componitur; uti & in alio ejusdem annus quintus-decimus cum anno M LXXIX. Denique id confirmatur ex eo quod Bartholomæus, postquam annis viginti monasterium rexisset, anno M LXXXIV. decessit. Unum tamen obstare videtur, nempe quod Gaufredus *de Gomet* miles, vivente adhuc Alberto abbate, ecclesiam Basseni-villæ cum omnibus ad eam pertinentibus, necnon omnimodam ejus loci justitiam; ad hæc tres præbendas apud Versalias *, aliaque non pauca Majori-monasterio donat cum assensu & auctoritate suæ conjugis Ermengardis, filiorumque suorum, atque Ursi fratris sui, necnon *seniorum* seu dominorum suorum Milonis & Guidonis de Caprosis *, de quorum beneficio hæc erant. quam donationem Philippus rex sua auctoritate confirmavit, & sigillo suo munivit. *Actum publice Parisius regnante Philippo rege anno* VI. quod ad annum M LXV. referendum est, nisi forte annus Philippi regis sextus ab anno M LIX. quo vivente patre rex coronatus est, desumatur: secus Alberti abbatis obitus ad annum sequentem differendus esset. Humatus est in dextra parte ecclesiæ ad altare sancti Mauricii.

b *Labbe bibl. to. 1. p. 288.*

* *Versailles.*

* *de Chevreuse.*

Bartholomæus ejus successor.

Bartholomæi abbatis vitam *signis virtutibus & miraculis plenam*, in armario Majoris-monasterii reperiri legitur in libello de actibus episcoporum Turonensium & abbatum. Hæc vita non amplius exstat in illa bibliotheca; sed forte ejus aliqua pars est libellus de miraculis, ejus tempore in Majori-monasterio editis, quem

ANN. CHR. 1064.

librum, ex Villariensi Brabantiæ monasterio acceptum, in ipsius Bartholomæi Elogio vulgavimus. Ejus benedictionem interturbavit Goffridus Turonensium comes, cognomento Barbatus, qui abbatiam Majoris-monasterii sibi subjicere molitus, novi abbatis benedictioni assentiri noluit, nisi de manu ipsius abbas baculum pastoralem acciperet. Hac novitate perculsus monachorum cœtus, comiti obtendebat monasterii libertatem & immunitatem, pontificiis & regiis diplomatibus assertam: quæ ita a tempore beati Martini, qui illic Gualbertum abbatem instituerat, inviolata permanserat, ut monasterium nulli alteri, quam regi & abbati subjectus esset. Verum his rationibus nequaquam cessit comes, nec insignium virorum auctoritati, qui eum hac de re interpellabant. Immo vero locum ipsius, ejusque possessiones vastare cœpit, personas vexare, & in monachos ipsos sævire. Monachi vero cum hæc omnia diu patientissime pertulissent, tandem preces, quas pro persecutoribus fundere consueverant, augere statuerunt. Hinc nudatis pedibus ad corpus beati Martini procedunt, assumtis secum debilibus & leprosis, quos ex substantia monasterii sustentabant, & quorum preces apud Dominum plurimum valere confidebant. Insuper venerabilem Hugonem Cluniacensem abbatem rogant, ut suas suorumque preces adjungat, suaque præsentia mærentes & afflictos consolari ne gravetur. Adfuit statim vir Dei, & cum fratibus Majoris-monasterii comitem adiit, obtestatusque est, ut iræ suæ moderaretur. At nihil apud eum sanctissimi abbatis, & fratrum evicere preces. Hugo itaque reversus Cluniacum est, & cum eo Bartholomæus, qui illic sacro sacerdotii ordine (nam diaconus tantum erat, cum electus est) insignitus fuit, antequam Cluniaco rediret. Tam atrocis & contumacis sævitiæ non multo post Goffridus meritas dedit pœnas, auctore Fulcone, qui in ipsum insurrexit, captumque per multos annos in vincula conjecit: in quibus per triginta ferme annos detentus, in amentiam demum versus est, ut tradit Johannes monachus in libro [a] de gestis consulum Andegavensium. Hildebertus in libro de vita sancti Hugonis idem factum commemorat, scribitque Hugonem, cum ad emolliendum tyrannum chlamydem ejus teneret, illum rupta chlamydis fibula, contemtis viri Dei eloquiis, abscessisse, tumque virum sanctum illud Samuelis dictum vaticinando dixisse: *Scissum est regnum tuum a te hodie.* quod vaticinium rei exitus comprobavit. Goffrido comprehenso, Bartholomæus ad suos rediit, multaque præclare gessit in Majori-monasterio, ex quibus nonnulla, quæ insigniora videbuntur, in consequentibus referemus. Bartholomæi abbatis primis annis Odo prioris officium gessit.

[a] *Spicil. to. 10. p. 484.*

LIX. Majoris-monasterii religio erga mortuos.

Per id tempus ea erat fratrum Majoris-monasterii religio & pietas, ut nulla provincia esset, quæ illius instituti monachos habere non percuperet. Hinc conditæ passim ubique cellæ, eidem loco attributæ, in quibus monachorum cœtus pro cujusque facultate institutus erat. Inter alia vero pietatis exercitia illic maxime vigebat pietas erga morientes & defunctos: qua de re libellum in elogio Bartholomæi abbatis retulimus. Principio testatur auctor anonymus, morem fuisse ipsius cœnobii, ut a prima aurora usque ad horam prandii, *propter sacerdotum copiam*, continua missarum celebratio protraheretur. Ad hæc, cum aliquis fratrum recens obiisset, *confessor ejus in communi super indicta pœnitentia inquirebatur. qua audita, mira compassione videres certatim a fratribus fratris onus suscipi: hic psalmos, ille missas, alius jejunia, aliusque disciplinas verberum sibi rapiebat.* In his eminebat Bartholomæus abbas, qui privatis orationibus frequentius insistebat, & fratres ejus rei negligentes arguebat. Illud vero inter cetera laudat ille auctor, quod, cum quis fratrum in extremis ageret, mox ad eum omnes, quibusvis negotiis intermissis, concurrerent, nulla somni, vel cibi habita ratione. Ubi vero advenissent, statim symbolum catholicæ fidei omnes nomine morientis recitabant; ejusque lectum semper quidam fratres circumstabant, precibus exitum ejus munientes. Inter alia monachorum pia morientium exempla laudatur quidam frater idiota, qui per annos quinquaginta in ipso monasterio religiose conversatus, numquam in cellis exterioribus manere voluit: in ecclesia jacere solitus, luminaria concinnare, verrere pavimenta, parietes extergere, & aliis ejusmodi sacris ministeriis semper insistere; psalterium quotidie recitare, post matutinos numquam quieti indulgere. Huic in somnis revelatum est, ipsum postera die moriturum. Mane abbatem rogat se inungi Id pro somnio habet abbas: sed tamen jubet, ut ille inungatur. quo facto,

ANN. CHR. 1064.

Viaticum sub duplici specie.

dominicis etiam munitus mysteriis, sanus & incolumis cum ceteris in conventu versatus, nocte insequente, viribus corporis cœpit repente destitui; nec jam valens subsistere, ad cellam infirmorum deducitur. Die illucescente, *pro bona iterum devotione dominici corporis & sanguinis sacramenta percepit: ubi, cum post sanguinem vinum ebibisset, inter manus se se bajulantium expiravit.* Hic communionem sub duplici specie habes, & viaticum duobus consequentibus diebus eidem ministratum.

LX. Vindocinensia.

Hoc anno Fulco Vindocinensis comes, qui monasterio sanctæ Trinitatis, contra fidem datam, multa mala intulerat, post pascha venit cum conjuge sua in capitulum, & abbati Oderico satis fecit, manuque sua, *sicut secularibus mos est*, in ejus manum immissa, fidem dedit, se omnia monasterio data conservaturum.

a lib. 61. num. 64.

Præerat tum Malliacensi monasterio Goderannus abbas superius[a] laudatus: qui hoc anno Vindocinensibus *ob custodiam mutuæ caritatis*, id est domno abbati Oderico ejusque monachis, locum in suo portu concessit ad domum construendam, eo pacto, ut quatuor denarios annui census persolverent. Id factum est in capitulo coram omnibus monachis, *annuente etiam domno Hugone præcellentissimo abbate Cluniacensis monasterii*, ubi antea conversatus fuerat Goderannus, postmodum factus episcopus Santonensis.

LXI. Exaquium conditur. * Lessay. b Neustria pia p. 617.

Hoc circiter anno conditum Exaquium * monasterium in pago Constantiensi. Ejus auctores fuere nobiles ac præpotentes viri Turstinus, cognomento *Holduc*, cum Emma uxore sua, & Eudo filius eorum; qui Willelmi Normannorum ducis dapifer exstitit, Cum-capello cognominatus. In litteris primariis[b] Turstinus ait, se cum Amia seu Emma uxore sua & filio Eudone, in honorem summæ & individuæ Trinitatis & sanctæ Mariæ semper virginis ecclesiam construxisse consilio Gaufridi Constantiensis episcopi, ac Willelmi Normanniæ principis permissu, in Constantiensi pago, in villa, quæ dicitur sancta Opportuna: in qua regulariter viverent monachi, nulli alteri subjecti abbatiæ. Ejus rei instrumentum caret chronicis notis. Rogerius Beccensis monachus, Exaquii primus abbas, Herluino Becci abbati morienti adfuit, vixitque usque ad annum M XCV. quo anno Emma Turstini filia, quæ, mortuo marito Ernaldo de Escalfoïo, Willelmi Geroïani filio, apud fratrem suum Eudonem per triginta fere annos honestissime vixerat, imminente obitu secularem habitum deposuit, *& a domno Rogerio abbate Exaquii sacrum velamen cum devotione accepit*, teste Orderico[c]. In necrologio ad tertium kal. Julii notatur *Rogerius abbas hujus loci Exaquii primus.* Perstat etiam nunc hoc monasterium, de quo plura in Neustria-pia legere licet.

c Orderic. lib. 3. p. 489.

LXII. Blesenses abbates.

Blesense sancti Launomari monasterium regere cœpit hoc tempore Isembardus, Richerii superius laudati successor. Is Jerosolymam pro more illorum temporum profectus, substituendo in ejus locum alteri abbati, nomine Guidoni, occasionem dedit. quæ res magnarum turbarum causa postea exstitit, ut suo loco videbimus.

Magenciaci cella. d V. lib. 41. n. 77. e Sæc. 4. parte 2. p. 255.

Blesensi abbatiæ subjectum erat apud Arvernos Magenciacum[d] monasterium, beato Launomaro itidem nuncupatum, cui Willelmus-Guido dux Aquitanorum & Pictavorum comes quædam prædia in villa[e] Bozeto, aliisque hoc anno contulit. Hujus rei testes Hildebertus comes de Marchia, Willelmus episcopus Engolismensis, Bertrandus de Duno, & alii. Actum Silviniaci anno dominicæ incarnationis M LXIV. Facta hac donatione, litem super illis prædiis moverunt Rorgonus de Vertezione, Theotardus de Bollione, ejusque frater Geraldus de Buxiolo: cui liti componendæ Magenciacenses monachi centum solidos, necnon societatem, ut vocabant, & beneficium omnium locorum suorum concesserunt. Tunc Magenciaci prior erat Theotardus. Ejus successuri Mauricio multas molestias intulit Robertus de Magenciaco in prædicto Bozeti prædio: sed concordiam inter eos composuere Rotbertus comes & Durandus episcopus Claromontensis ex monacho Casæ-Dei, qui Stephano episcopo inferius memorando successerat.

LXIII. S. Laurentii in Tarracia dedicatio. f Marca Hisp. p. 1123. g ibid. p. 960.

Haud scio an longe ante hoc tempus conditum fuerit S. Laurentii monasterium, super montem Tarraciam in Barcinonensi diœcesi positum, cujus loci ecclesiam[f] Berengarius episcopus Barcinonensis IX. kal. Julii hoc anno consecravit, eidemque monasterio possessiones suas confirmavit, domno Raimundo-Berengarii principe cum venerabili conjuge domna Almode Barcinonensem marchiam regente, id ipsum postulante. Jam exstabat hoc monasterium anno M IV. si quidem ejus loci abbas erat Abbo abbas[g] sancti Laurentii, qui judicato pro ecclesia Urgellensi eo

anno subscripsit. Forte etiam ejusdem monasterii rector erat Tassio, abbas sancti Laurentii, nominatus inter eos, in quorum præsentia lectum est testamentum Bernardi [a] comitis Bisuldunensis anno M XX.

ANN. CHR. 1064.

a ibid p 1027.

LXIV. Bernardus abbas S. Victoris. b Labbe bibl. to. 1. p. 340.

Massiliæ in monasterio sancti Victoris mortuus est hoc anno Durandus abbas, ut in brevi chronico [b] Massiliensi legitur. Hunc excepit Bernardus, rebus præclare gestis insignis, maxime legationibus, quas tum in Germania, tum in Hispania, jussu Gregorii septimi obivit, ut in consequentibus videbimus. Mitto varias donationes, quæ ejus tempore sancto Victori factæ sunt, cui loco Raimundus, filius Gofredi Massiliæ vicecomitis, anno sequenti dedit ecclesiam sancti Victoris, quæ est in castello, quod dicitur Porcilis, & omnes ejusdem territorii ecclesias *cum sponsalitiis suis*, & omnibus rebus ad easdem pertinentibus.

LXV. SS. Felicis & Licerii cœnobium Cluniaco datum.

Exstabat antiquitus in Bigorrensi pago monasterium sanctorum Felicis & Licerii, quod fere destructum ac destitutum monachis in laïcorum manus devenerat. Id graviter ferentes Heraclius Bigorrensis præsul & Bernardus comes, quibus iste locus obtigerat, hunc venerabili Hugoni abbati Cluniacensi committere in animum induxerunt. In litteris hac de re confectis ita de illo monasterio loquuntur. *In hoc ex multo tempore congregatio fuit monachorum: sed pro peccatis nostris, per incuriam nostram & aliarum personarum, ad quarum curam & dispositionem idem monasterium pertinuit, non ita valebat ibi regularis disciplina & ordo monasticus, ut vel Deo placeret, vel nobis ad salutem animarum nostrarum expediret. Visum est ergo nobis quærere consilium & auxilium domni Hugonis reverendi abbatis, & regentis illud reverendum collegium monachorum Cluniaco congregatorum, per cujus loci abbates cum pleraque monasteria restaurata sint & meliorata; per caritatem, quæ, ut Apostolus ait, omnia sperat, affectavimus nos quoque simile beneficium prædicti monasterii, traditionem eorum sanctitatis obtinere. Hujus rei gratia, pro salute animarum nostrarum & parentum nostrorum, facimus ipsius prædicti monasterii traditionem, & omnium rerum ad hoc quolibet modo pertinentium, Domino Deo & sanctis apostolis ejus Petro & Paulo ad locum, cujus supra meminimus, Cluniacum, eo tenore, ut Cluniacensis congregatio perpetuo jure illud habeat & possideat; & hujus congregationis abbas, videlicet Cluniacensis, secundo loco post se committat, cui velit, & quomodo velit, curam monasterii; & hoc semper fiat sine omnium mortalium contradictione. Volumus quoque, ut liberum sit & absolutum ab omni servitio*, &c. *Hæc autem carta scripta est in ipso Bigorrensi castro*, « & data XI. kal. Decembris, anno dominicæ incarnationis M LXIV. regni autem « Philippi regis Francorum quarto, indictione secunda. Apposita sunt signa domni « Heraclii Bigorrensis episcopi, domni Bernardi Bigorrensis comitis, qui hanc tradi- « tionem fecerunt; domni Stephani Oloronensis episcopi, domni Durandi Tolosani « episcopi, Gregorii Lacurrensis, Petri Aturrensis episcoporum, & domni Bernardi « Dormaniacensis comitis.

Cluniaci dedicatio.

Ad Cluniacum quod attinet, hoc anno nonis Decembris facta dicitur *dedicatio hujus loci ecclesiæ Cluniaci in honorem beatæ Mariæ, sanctorum martyrum, ac pissimi & dulcissimi patris beati Odilonis, quam egit piæ memoriæ dominus Achardus episcopus Cabilonensis, cum venerabili cœtu venerabilium clericorum.* Id intelligendum non est de ecclesia, quam sanctus Hugo abbas recens postea exstruxit, quæ sanctis apostolis Petro & Paulo nuncupata est, sed de adjuncta ecclesia beatæ Mariæ. Verum quod in illo fragmento additur, hanc dedicationem factam esse *feria sexta*; id non quadrat cum nonis Decembris, quæ anno M LXIV. in dominicam incidebant.

LXVI. Lerino factæ donationes. c Chron. Lerin. part. 2. p. 153.

Lerinense monasterium jam ab annis octodecim administrabat Aldebertus abbas, cum Rotbertus [c] Claromontensis comes, & Stephanus de Vetusta-Brivate Lerinensibus contulerunt ecclesiam sancti Justi apud Luciacum villam territorii Brivatensis. quo etiam tempore Stephanus episcopus Claromontensis, ejusque nepos Guillelmus canonicus Brivatensis id confirmarunt in manu Gisberni Lerinensis monachi, tradentes *corpora sua & animas suas* ad monasticum habitum suscipiendum in prædicto monasterio Lerinensi.

Marciaci parthenonis origo.

* N. Dame d'Halés de Marsé.

Dalmatio abbate Saviniacensi, quidam Falco cum uxore sua Adalasia donat *sacrosanctæ Saviniensi ecclesiæ beati Martini* res quasdam proprietatis suæ, sitas in pago Lugdunensi, in villa agri Ansensis, quæ vocatur Marciacus, hoc est tertiam partem ecclesiæ sancti Boniti ipsius villæ, cum decimis, aliisque ad se pertinentibus, & tertia parte silvæ Ardennæ. Hinc origo parthenonis beatæ Mariæ * Marciaci,

sub regimine prioris & priorissæ, quæ hactenus subest abbatiæ Saviniacensi.

ANN. CHR. 1064. LXVII. Pinaroli cœnobium conditur. a Chron. Pedem. c. 24.

In Galliæ cisalpinæ Pedemontana regione, non longe a radicibus Genebri montis, ad ripam Pellicis fluvii, exstat insigne oppidum Pinariolum seu Pinerolium, a pinuum ibi circum nascentium copia sic dictum: in cujus territorio Adalasia comitissa Segusiana, filia Manfredi marchionis, Odonis autem Italiæ marchionis conjux, cœnobium in honorem beatæ Dei-genitricis Mariæ exstruxit in loco, sancti Verani olim dicto; illudque amplissimis latifundiis dotavit pro animabus ᵃ parentum suorum Manfredi marchionis & Bertæ genitricis suæ, necnon Oddonis seu Ottonis viri sui, & Adalrici episcopi barbani, id est patrui sui. Inter alia huic cœnobio tradit *monasterium unum constructum infra mare, in insula, quæ dicitur Gallinaria, consecratum in honore sancti Martini*, qui in illa insula quondam habitaverat. Hæc autem omnia eidem abbatiæ confert, ut monachi illic instituti illa teneant ad suum usum, & ex eis faciant quidquid voluerint *secundum regulam sancti Benedicti beati abbatis*. Primus ejus loci abbas memoratur Aginulfus, aliis Arnulfus, qui a Gregorio VII. confirmationem erectionis prædicti monasterii obtinuisse traditur.

Villarium instauratur. b ibid. c. 30.

Eadem Adalasia instauravit Villariense ᵇ monasterium, situm ad radices alpium in diœcesi Salutiensi, quod olim Aripertus Langobardorum rex fundasse dicitur, postmodum a Sarracenis destructum; modo redactum ad unum sacerdotem, qui sub abbate sæculari monachorum locum occupat.

LXVIII. S. Justinæ Johannes abbas. c S. Justinæ hist. p. 52.

Jam ab annis quatuor Johanni abbati piissimo in regimine Patavienſis sanctæ Justinæ monasterii successerat Johannes alter, pietate non impar, cujus gratia Uldericus episcopus hoc anno rata ᶜ perpetuo esse jussit dona superiorum antistitum, quibus cœnobium illud excreverat. Idem majora adjecit, postquam corpus sancti Danielis martyris & levitæ inventum e tumulo extulit. Rem fuse narrat Jacobus Cavacius in libro secundo historiarum cœnobii sanctæ Justinæ, ubi ait, sancti martyris reliquias in sacello sancti Prosdocimi inventas fuisse indicio cujusdam cæci, e Tuscia in urbem Patavium cælesti admonitu profecti, quæ in peculiari sacello multis annis extra muros urbis asservatæ, demum in cathedralem ecclesiam translatæ sunt.

LXIX. Theobaldi eremitæ ærumna facta. * Modena.

Ante biennium, quam Theobaldus eremita Gallus in agro Vicentino e vivis excederet, ita membrorum usu destitutus fuit, ut neque gressum movere, neque manum ad os ducere valeret, Deo ita ordinante, ut vas electionis sibi aptum igne tribulationis & doloris lima omnino purgaret. Illud vero prorsus mirandum, quod in tanta corporis infirmitate nequaquam a proposito rigore jejunii deflexit. Inter hæc Motinæ seu Mutinæ * civitatis antistes, forte Herebertus, principibus & parochianis suis, prætentis nescio quibus occasionibus, ita exosus esse cœpit, ut de eo expellendo consilium agitarent. In his angustiis præsul sororem suam sanctimonialem monet, Theobaldum adeat, obtestatura, ut Deum pro ipso exoraret, qui domesticos pro inimicis haberet. Fecit ille, ut rogatus erat. Prima quippe die missam pro ejus reconciliatione celebravit. Altera, cum idem sacrificium iterasset, sorori antistitis bono animo esse jussit; diceret fratri suo, eum in sede pontificali, sedata omni dissensione, brevi quietum fore. quod re vera contigit.

AN. CHR. 1065. LXX. Corbeiæ comitia regni.

ANno ab incarnatione M LXV. Corbeiæ in Gallia celebris conventus habitus est, cui rex Heinricus, regnique optimates interfuere, scilicet Gervasius Remorum archiepiscopus; ex episcopis Balduinus Noviomensis, Wido Ambianensis, item Wido Belvacensis, Fulco abbas Corbeiensis; deinde regis primarii ministri, Walerannus camerarius, Radulfus dapifer, Wido Buticularius, Baldricus comestabuli; tum Balduinus comes Flandrensis, Balduinus ejus filius, reparator Hasnoniensis monasterii, cujus gratia hæc comitia habita sunt; Radulfus comes, Walterus & Simon ejus filii, Willelmus comes Suessionensis, Wido de Monte-Lietherici, Tetbaldus de Monte-Maurenciaco, aliique complures primæ nobilitatis viri. Causa horum comitiorum, ut jam monui, haec fuit, ut Hasnoniensis monasterii, quod Balduinus junior instauraverat, immunitates & possessiones confirmarentur. sic enim legitur in codice Hasnoniensi, ex quo hæc discimus: *Nomina episcoporum & regni primatum, virorumque nobilium, qui Corbeiæ adfuerunt, cum Philippus primus Francorum rex cœnobii Hasnoniensis antiquas immunitates & possessiones, a Balduino*

Hasnoniense monasterium instauratur.

filio Balduini comitis Flandriæ datas, confirmavit, & jure fisci & caduci exemit, rogatu utriusque Balduini. Deinde sequuntur signa Gervasii archiepiscopi, aliorumque episcoporum, optimatum, & nobilium, quorum omnium nomina habes in Appendice. *Actum Corbeiæ in basilica beati Petri apostoli, anno ab incarnatione Domini* M LXV. *indictione tertia, epacta* 11. *regnante Philippo anno sexto, episcopante Lietberto Cameracensi anno* XVII. in cujus diœcesi hoc monasterium situm erat. Hasnoniense monasterium ab origine duplex, virorum ac puellarum, sæculo septimo jam adulto ad Scarpum amnem construxerant Johannes & Eulalia ejus soror. Post sæculum nonum, quo tempore Ermentrudis regina, Caroli-Calvi uxor, illic abbatissa facta est, locum occuparunt sæculares clerici: quibus amotis, Balduinus junior monachos Benedictinos restituit. quod hac occasione factum tradit Iperius. Letali morbo correptus Balduinus junior, eum animam agere videretur, resumtis paullisper animis, patrem rogavit dari sibi locum Hasnoniensem, ut illic, si convalesceret, monasterium renovaret. Si id concederet, spem sibi certam factam esse recuperandæ valetudinis per sanctos Marcellinum & Petrum martyres. Annuit pater, moxque filius sanus factus est. Tum, subverso Hasnonii castro, quod prædonum latibulum erat, ibidem monasterium ædificavit in honorem sanctorum apostolorum Petri & Pauli, & sanctorum martyrum Marcellini & Petri; & propter hoc vocatus est Balduinus Hasnoniensis. Dictus est quoque Balduinus-Pius, qui patri successit, tribusque tantum annis ei supervixit, mortuus anno M LXX. humatusque in eodem monasterio, quod exstruxerat. Eodem anno veteris templi ab ipso reparati dedicatio facta dicitur III. nonas Junias a Lietberto Cameracensi, Ratbodo Noviomensi, & Rainero Aurelianensi episcopis.

ANN. CHR. 1065.

Elnonense sancti Amandi proximum monasterium tunc regebat Fulcardus abbas, alio nomine Lambertus dictus, successor Malbodi seu Malbaldi, qui anno M LXI. adhuc in vivis erat. Id patet ex litteris Waleheri viri nobilis, qui quoddam alodium suum sancto Amando dedit ipso anno, cum filius ejus Engelbertus illuc ad conversionem venit, quod alodium Malbaldus in usus pauperum assignavit. Fulcaldus vero ejus successor ab Elinando episcopo altare sancti Remigii apud Barisiacum obtinuit, eo pacto, ut preces pro se, suisque successoribus Elnonenses Deo funderent, & unus monachus apud eos accresceret; & ut annuatim *per vicarios eorum sacerdotes, qui curam animarum susciperent*, exactionem solitam seu circadam, scilicet solidum unum & dimidium, Laudunensi ecclesiæ persolverent. Subscribit inter alios testes Fulco abbas sancti Michaëlis, nimirum in Teorascia. *Actum Lauduno idus Februarii, anno incarnationis dominicæ* I. LXV. id est M LXV. *indictione tertia, epacta* XI. *regnante Philippo anno* IIII. *præsulante Elinando episcopo anno* XIII. qui id ratum postea habuit III. nonas Novembris coram omni elero.

LXXI. Fulcardus abbas S. Amandi.

Cum Sithiense sancti Bertini monasterium annis quatuor & viginti rite administrasset Bovo abbas, hominem exuit decima die Decembris, ut in ejus epitaphio apud Iperium legitur. Ejus tempore Hermannus, Wiltoniæ provinciæ in Anglia præsul, offensus quod ipsi sedem episcopalem transferre de villa Kamneburgo ad abbatiam Malmesburiensem per regem non liceret, episcopatum dimisit, marique transfretato, apud sanctum Bertinum monasticum habitum induit, teste Rogerio Hovedeno, ibique in ipso monasterio tribus annis mansit.

LXXII. Bovoni abbati succedit Heribertus.

Bovoni mortuo successit Heribertus, illius loci abbas tricesimus-octavus, vir genere & morum probitate insignis, qui, cum in sæculari habitu res monasterii aliquamdiu recte procurasset, multis precibus a Bovone abbate obtinuit, ut monachus fieret. Eidem tunc rerum publicarum cura commissa: quam cum exsequeretur, miraculum illud de multato divinitus Bodara quodam, qui homines villæ Calvomontis opprimebat, accidisse traditur. Is castitatis severus in se exactor, cum aliquando gravi tentatione carnis pulsaretur, se vestibus exuit, & solo stramineo tectus, sub dio se nocturnis frigoribus castigavit. Idem basilicam, a Bovone decessore suo inchoatam, perfecit.

Eidem Heriberto Autissiodorense sancti Germani monasterium regendum a Philippo rege commissum fuisse dicitur apud Iperium. Nihil tamen hac de re legitur in libro [a] de gestis ejus loci abbatum, ubi post Odonem, qui annis duodecim abbatis functus est officio, non tamen abbas, sed prior; anno Domini M LXIV. electus dicitur Galterus sancti Benedicti Floriacensis monachus, eodem anno benedictus

LXXIII. S. Germani Autissiodori abbates.

a Labbe to. 1. bibl. p. 174.

ANN. CHR. 1065.

nonis Julii a Gaufrido episcopo. Erit fortasse qui dicat, Heribertum abbatis gessisse officium apud sanctum Germanum tempore Odonis prioris. Verum id ad posterius tempus referre videtur Iperius, cum ait, Rotbertum Frisonem pascua villæ sancti Audomari Sithiensibus abstulisse sub annum M LXX. dum non esset qui contradiceret, absente scilicet Heriberto abbate. Ipso anno, quo Galterus creatus est abbas, totum castrum sancti Germani cum monasterio & monasticis officinis omnino combustum est. Ejus tempore conditum fuit Selebiense in Anglia monasterium, de quo inferius.

LXXIV. Resbaci facta miracula. a V. lib. 61. n. 70.

De prædicto Balduino Flandrensi comite in libro de miraculis sancti Agili abbatis legitur, ut jam superius [a] notatum, quod profectus ad militarem expeditionem pro Philippo rege, *utpote palatinus comes*, ad retundendam superbiam quorumdam, qui in partibus Galliæ & Burgundiæ in regem rebellare volebant; cum ad villam Resbacum cum suis copiis venisset, sagittam jecerit in pavonem, qui super tegulas monasterii residebat; sagitta vero vehementi flatu venti retorta, comitem repentino morbo prostratum, sanguinis spumas ore emisisse, certum id sibi accidisse, quod rebus monasterii non pepercisset. Quare, fune propriis manibus collo imposito, ad altare progreditur, beati Agili meritum invocat, seque graviter peccasse, quæ illorum temporum religio erat, confitetur; spondetque se deinceps terram sancti Petri illæsam inviolatamque strenue tuiturum; insuper patenam auream, decemqne vaccas ac totidem caseos offert pro sui facinoris piaculo. Hæc contigere Philippo abbate, quo tempore Hugo Crispeiensis abbas ex monacho Resbacensi, cum ad festum sancti Agili Resbacum venisset, eumdem Sanctum precatus est, ut, si eo anno moriturus esset, ante discessum illic mortem obiret, ubi habitum religionis monasticæ pridem induerat. quod & obtinuit, mortuus III. nonas Septembris. Ibidem etiam Adela Blesensis comitissa, Stephani Heinrici conjux, Theotbaldi comitis mater, febrium diutino languore, quibus sanandis frustra quorumvis medicorum opera adhibita fuerat, Resbacum ad sancti Agili oratorium se deportari fecit: ubi duabus noctibus sub ejus capsa pernox, integram sanitatem recuperavit. ob cujus beneficii memoriam super altare obtulit pretiosissimum pallium, quod auctoris anonymi, qui hæc refert, tempore præcipuis quibusque festis pone *lignum dominicæ crucis* apponi consueverat.

LXXV. Messinis parthenon. b Mirai notit. p. 184. c ibid p. 185.

Altera Adela, Baldoini Insulani Flandriæ comitis conjux, Rotberti regis filia, ante aliquot annos Messinis in Flandria prope Ipras puellare inchoaverat monasterium, beatæ Mariæ sacrum, cui hoc anno Drogo [b] Teruannensis episcopus talem concessit libertatem, qualem Bertefridus Ambianorum præsul Corbeiensi olim abbatiæ indulserat. *Actum est hoc Taruana* V. *kalend. Junii, anno incarnationis Domini* M LXV. *indictione tertia, regnante rege Francorum Philippo*: qui anno sequenti [c] prædia, ab eodem Balduino, ejusque conjuge Adela eidem monasterio, & adjuncto canonicorum collegio concessa, regio diplomate confirmavit. *Actum Furnis anno ab incarnatione Domini* M LXVI. *indictione quarta, regnante rege Philippo, anno post obitum patris sui Heinrici sexto.* Gofridus seu Gaufridus Parisiorum episcopus, & eodem tempore regis cancellarius, relegit & subscripsit. Testes Baldewinus comes de Montibus, filius Baldewini comitis; Ingelramnus magister regis, Hugo *de Blois*, & alii. In illo parthenone Adela triginta virgines Benedictinas instituit, quibus Frisildis prima abbatissa præfecta: in adjuncto vero templo canonicos duodecim, utrisque dote congrua assignata. Ipsa vero post mariti obitum Romam profecta, ab Alexandro pontifice vidualem accepit habitum; indeque domum reversa, in suo Messinensi parthenone reliquum vitæ humillime exegit, ibique plena piis operibus decessit.

LXXVI. Hienvillæ cella. * Inville. d Hist. S. Martini p. 16. & 571.

Hoc ipso anno Philippus rex, faventibus matre Agnete, ac Balduino comite, *regiæ domus curam gerente*, duo altaria in pago Blesensi, scilicet Novæ-cellæ atque Hienvillæ *, quæ pater suus Heinricus ecclesiæ sancti Martini [d] de-Campis ab ipso exstructæ contulerat, eidem confirmavit in perpetuum possidenda. *Actum Parisius* III. *idus Novembris, anno regni regis Philippi quinto.* His litteris apposita sunt signa Balduini comitis, Hugonis & Radulfi comitum, Widonis comitis Pontivensis, Widonis Ambianensis episcopi, Engenulfi buticularii, Amalrici dapiferi reginæ, Baldrici comestabularii, & post omnes Balduini cancellarii. Apud Hienvillam erecta fuit cella, sancti Martini abbatiæ subjecta, ubi, priore computato, quatuor monachi esse debebant.

Alexander

ANN. CHR. 1065.

LXXVII. Alexander papa optime affectus erat erga Dervense monasterium & Brunonem abbatem, cujus nomen Leo nonus, cum eum benediceret, mutaverat (nam antea Wandalgerus vocabatur) dato ei nomine, quod ante summum pontificatum habuerat. Affectum in eum suum litteris testatus est in primis Alexander, quibus Brunonem, ejusque monasterium vicinis episcopis commendavit. Has litteras, utpote necdum vulgatas, hoc loco in lucem edere visum. En earum tenor.

Alexandri papæ litteræ pro Dervo.

Alexander episcopus, servus servorum Dei, coepiscopis Richerio Senonensi, Hugoni Trecassino, Rogero Catalaunensi, salutem & apostolicam benedictionem. Quoniam quidem omnium ecclesiarum sollicitudinem nobis commisit dignatio divina, instantius, ut nostis, procurare debet provisio nostra, ne quid detrimenti seu inquietudinis qualibet earum incurrat nostra sub custodia. Unde jam annis anterioribus fraternitati vestræ præcepisse meminimus super adversis ecclesiæ Dervensis, quæ sibi inferuntur a nonnallis minus Deum timentibus, auctoritate apostolica præcipientes vobis, ut ex adverso ascenderetis, & murum pro defensione ejusdem ecclesiæ opponeretis. quod aliquamdiu diligenter executi estis: verum nunc aliquantulum intepescit fervor zeli prioris. Proinde iterato dirigimus apices hujus nostræ commonitionis, ut virga ecclesiastica animadversionis eorum impudentiam, qui adversus eam insurgunt, coërcere curetis, ne quam post hac querimoniam infundere queras auribus nostris. Et quoniam abbatem ecclesiæ ipsius virum virtutis novimus esse, nobisque jam pridem devinctum familiari dilectione, quem prædecessor noster bonæ memoriæ Leo papa tanto suæ caritatis dignum duxit amore, ut eum sui nominis dicti Brunonis, quod ante apostolicatum in baptismate sortitus fuerat, donaret honore; nolumus quemquam sibi, suisque in aliquo molestum esse. Quod si fiat a quibuscumque, concedimus ei apostolica auctoritate, & omnibus successoribus ecclesiæ ipsius, quoscumque insurgentes contra eam frangere anathematis ultione, ut cum securiori quiete Deo valeant liberius vacare. Valete.

Plures alias litteras idem pontifex in gratiam Brunonis abbatis, ejusque monasterii scripsit, quas referri tanti non est.

Tullenses abbates.

Non omittenda videtur charta Udonis Tullensis episcopi pro instauratione basilicæ sancti Gengulfi martyris, a beato Gerardo episcopo quondam exstructæ, sed tunc incendio consumtæ, adeoque officiis divinis omnino destitutæ: quam Udo in pristinum statum restituit, multis prædiis eidem basilicæ ad stipendia canonicorum attributis. In litteris hac de re ab eo editis obsecrat, ut quolibet sabbato commemoratio sanctæ Dei-genitricis Mariæ *cum omni integritate nocturni & diurni cursus & missa* in altari ejusdem basilicæ ab eodem Udone consecrato celebretur, & *festum sancti Benedicti in quadragesima* cum novem lectionibus ad ejus altare. *Acta anno ab incarnatione Domini* M LXV. *indictione tertia, in præsentia domni & serenissimi regis Heinrici IV. anno regni ejus* IX. *ordinationis vero* XI. *nostraque*, ait Udo, *ordinationis* XIII. *in majori ecclesia hujus sedis.* His litteris apposita sunt signa *domni Widrici abbatis sancti Apri. domni Gumbaldi abbatis sancti Mansueti, domni Leyfridi abbatis sancti Salvatoris, domni Benedicti abbatis Mediani-monasterii, & domni Bercharii abbatis Senonensis.* In præmissis litteris Udo memorat commutationem quarumdam rerum ab se factam pro basilica sancti Gengulfi *contra Verfridum abbatem cœnobii sancti Salvatoris*, haud dubie antecessoris Leytfridi mox laudati. Anno M. LXXXV. Pibo episcopus quamdam capellam, in territorio sancti Salvatoris constructam, in honorem sancti Bartholomæi, Sigiberto abbate, benedixit, ea conditione, ut decimas ex omnibus domibus, quæ intra & extra ejusdem capellæ atrium exsisterent, abbas perciperet. Pibonis litteræ inscriptæ sunt *Sigiberto abbati ecclesiæ sancti Salvatoris & sanctæ Mariæ cum ceteris fratribus ejusdem ecclesiæ, sitæ in silva Vasagon.* Abbatia hæc sita erat una fere leuca ab urbe Leucorum prope Fagum * opidulum, modo excisa, cujus reditus cathedrali ecclesiæ tributi sunt.

* *Fou.*

LXXVIII. Inter ea temporis Anselmus Becci prior, variis officii sui pulsatus negotiis, quibus Herluinus jam senior vacare non valebat, se ab otio sancto & animi quiete abstrahi gravate ferens, de abdicando munere cogitabat. quæ certe negotia ea erant, ut fere nec scribendi, nec legendi, orandive spatium haberet, ita ut crederet misericordiam [a] Dei a se amotam. Verum ne id temere fecisse videretur, Maurilium Rotomagensem archiepiscopum hac de re consulendum censuit. Ille vero, ut erat eximiæ prudentiæ & sanctitatis: Noli, inquit, fili, a profectu aliorum tui « unius cura te retrahere. Multorum quippe experientia compertum habeo, qui, «

Anselmus in prioris officio confirmatus, ut se gerit.

[a] *Anselm. lib. 1. epist. 42.*

AN. CHR. 1065. » quoniam ſuæ quietis cauſa proximorum utilitati paſtoralem curam impendere detrectarunt, per deſidiam de malo in malum defecerint. Quapropter ne tibi, quod » abſit, hoc idem contingat; per ſanctam obedientiam tibi præcipio, ut injunctum » tibi officium retineas, nec illud, niſi jubente abbate, deponas: immo ſi ad majora » vocatus fueris, ne repugnes. Prævidebat enim vir Dei, eum brevi ad majorem prælationem provehendum. His auditis, Anſelmus ingemuit, quod, qui in eo quod gerebat deficiens, gravius ſubire, ſi imponeretur, onus juberetur. At nequaquam his cedens præſul, juſſa repetit, eaque præteriri vetat. Reverſus ad monaſterium Anſelmus, totum ſe in fratrum uſus impendit. Ipſe enim mores omnium æquanimiter ferebat, & unicuique, prout expedire ſciebat, neceſſaria ſuggerebat. Magna in primis ei cura erat de infirmis, quibus ipſe propria manu paſſim cibos & potum miniſtrabat. Sic ſanis pater, & infirmis mater, immo omnibus pater & mater erat. Unde tanta in eum omnium fiducia extitit, ut arcana ſua ſinguli, velut matri, revelare non dubitarent.

LXXIX. Ejus ſententia de informatione juniorũ. Conquerenti aliquando cuidam abbati, quod protervi & nullius frugi eſſent ſui monachi juniores, qui modis omnibus conſtricti, ac verberibus die noctuque pulſati, nihilo minus deteriores fiebant in dies; reſpondit Anſelmus: Tales, inquit, » eos ſuſtinetis, quales fingitis; habituri eos hebetes & brutos, cum adulti fuerint. » Dic enim, quæſo, venerabilis abbas, ſi arbuſculam in horto ſereres tuo, & mox » eam undique ita concluderes, ut ramos ſuos extendere non poſſet, qualem inde » arborem proditturam ſperares? certe nonniſi infructuoſam & inutilem, incurvis ra» mis & perplexis. Idem fit de junioribus veſtris, quos minis, terroribus, verberi» buſque ita coartatis & exaſperatis, ut oppreſſi & irritati, nonniſi pravas &, ſpina» rum more, perplexas, rancoris, murmuris & odii cogitationes foveant, nutriant, » atque ita fulciant, ut omnia correctionis remedia obſtinate rejiciant; ſicque ut ſi» mul ætate creſcunt, ſimul etiam in eis odium & in majores irreverentia creſcat. » Fruſtra ergo eos flagellis ac terroribus ad bonos mores informare contenditis: » ſed, ſi id vultis efficere, imitari vos decet artificem, qui ex lamina auri vel ar» genti formaturus imaginem, non ſolis eam percuſſionibus conficit, ſed nunc » eam ſuo inſtrumento leniter premit & percutit; nunc lenius expolit & efformat. His, aliiſque auditis, ingemuit abbas, ſeque graviter hac in re deliquiſſe confeſſus eſt.

LXXX. Monachis data monita. Præclara quoque monita in epiſtolis ſuis, quas prior ſcripſit, monachis dedit Anſelmus. In his Lanzonem, Cluniaci factum monachum, hortatur [a] ad ſtabilita» tem in uno loco figendam. nam quemadmodum arbuſcula, ſi ſæpius transplante» tur, cito areſcit, nullumque fructum profert: ita monachus, irrequieto animo de » loco in locum migrare ſolitus, ad omne ſpiritale exercitium ſenſim langueſcit, & » in bonis operibus nequaquam proficit; idque non ſuo vitio, ſed eorum, quibuſcum » degit, culpæ imputare ſolet. *Quapropter quicumque cœnobitarum forte propoſitum aggreditur, expedit ei, ut in quocumque monaſterio profeſſus fuerit, niſi tale fuerit, ut ibi malum facere invitus cogatur; tota mentis intentione amoris radicibus ibi radicare ſtudeat, atque aliorum mores aut loci conſuetudines, ſi contra divina præcepta non ſunt, etiam ſi inutiles videantur, dijudicare refugiat... Quod ſi ſibi videtur majora quædam ac utiliora ſpirituali fervore appetere, quam illi præſentis monaſterii inſtitutionibus liceat; æſtimet aut ſe falli, ſive præferendo paria paribus, vel majora minoribus; ſive præſumendo ſe poſſe quod non poſſit; aut certe credat, ſe non meruiſſe* » *quod deſiderat.* Idem in alia epiſtola [b] eumdem monet, ut ſollicite diſcutiat, quid » quotidie proficiendo acquirat; & præteritos profectus pro nihilo reputet. Studeat » vivere ut pauci, quia pauci electi. Neque vero, ſi hoc modo vivat, non ſtatim de » ſecuritate electionis confidat: incertus quippe an jam ſit inter paucos electos, li» cet jam paucorum ſit ſimilis inter vocatos. Proinde non attendat, quam multos » in via cæleſtis patriæ præcedat; ſed jugiter in anteriora, & ſollicite ſe extendat. Præclara etiam ſcribit Heinrico [c] monacho, qui de Anglia in Italiam pergere volebat ad ſororem ſuam jugo ſervitutis liberandam, id monacho non expedire probans.

LXXXI. Oſbernus abbas Uticenſis obit. Hoc anno Oſbernus Uticenſis abbas, poſtquam cœnobio ſancti Ebrulfi quinque annis & duobus menſibus præfuiſſet, vir bonus, & de ſibi ſubjectis perquam ſollicitus, VI. kal. Junii obiit. Ita Willelmus [d] Gemeticenſis, quod Ordericus, domeſticus

[a] Anſelm. apud Eadm. lib. 1. ep. 29.

[b] id. ibid. epiſt. 2.

[c] ibid. ep. 15.

[d] Vuillelm. Gemet. lib. 7. c. 32.

auctor, signantius [a] refert, scribens, Osbernum Franciam, id est pagum Wilcassinum, rogatu Richardi de Heldrici-corte militis adiisse, & Rodbertum *eloquentem*, aliosque milites & plebeios Wilcassinenses sibi conciliasse, fundumque Heldrici ab eis recepisse. Inde reversus, ut subdit idem auctor, lecto decubuit, & post aliquot dies, morbo ingravescente, in capitulum deductus venit: ubi epistolam superius [b] memoratam, quam Alexandro papæ miserat, palam recitari jussit: " ut cunctis manifestum fieret, se abbatiam Rodberto abbati non surripuisse, sed in- " vitum & quodam modo coactum ejus regimen subiisse. Dein fratres obtestatus est, " ut sibi errata condonarent, suique memores essent. tum, *data confessione, ac sacrosancta dominici corporis percepta communione*, postquam Uticensis abbatiæ regimen quinque annis & tribus mensibus tenuisset, sexto kal. Junii, inter manus fratrum litanias pro eo pie canentium, spiritum Deo reddidit. Postera die Vitalis Bernaicensium abbas ad humandum amicum suum accessit, & in claustro juxta ecclesiam sancti Petri eum sepelivit: quo ex loco Mainerius ejus successor ipsum post annos septemdecim cum ossibus Witmundi ejus socii, superius laudati, in novum capitulum transtulit.

ANN. CHR. 1065.

a Orderic. lib. 3. p. 491.

b sup. n. 20.

LXXXII. Discipuli ejus.

Primus inter ejus discipulos commemorandus venit Rainaldus, minimus filiorum Ernaldi de Escalfoio, Rodberti abbatis nepos, qui tribus [c] ante patris obitum mensibus Osberno abbati traditus est, & ab eo sub regulari disciplina sollicite educatus, cognominatusque Benedictus. Quinquennis erat cum monasticum subiit jugum, illudque quinquaginta-duobus annis sub quatuor abbatibus per adversa & prospera fortiter portavit. Legendi & canendi peritissimus, psalmodiæ maxime addictus, junioribus & bene morigeratis benignissimus; superbis vero, & hypocritis, atque novitatum amatoribus in primis contrarius erat, quorum infestationes sæpe sustinuit. Bis in Apuliam, permissu Rogerii abbatis, propter utilitatem monasterii profectus, illic Willermum fratrem suum, multosque [illegible]ios ex stirpe sua, qui opibus abundabant, invenit. Tunc monasterii sanctæ Euphemiæ in Calabria abbas erat Willelmus, filius Unfridi de Telliolo, consanguineus suus, cum quo tribus annis mansit, ejusque dono cappam *ex * alba purpurea* sancto Ebrulfo retulit. Denique ex ruptura intestinorum, quam sibi ob fortes labores attulerat, per septem annos conflictatus interiit. Duæ illi sorores erant, Petronilla & Geva, ambæ virginitate Deo dicata factæ sanctimoniales: quarum altera, scilicet Petronilla, in cœnobio sanctæ Mariæ apud Andecavos, quod de Ronceréio vocant, velum suscepit, diuque secundum morem aliarum virginum *sacrum ordinem* servavit; ac deinde per multos annos inclusa, fama virtutis & sanctitatis longe lateque innotuit: altera, nempe Geva, in cœnobio sanctæ Trinitatis, quod Mathildis comitissa, Willelmi Nortmannorum ducis conjux, Cadomi exstruxerat, sub Beatrice abbatissa regularem disciplinam diu servando, aliasque docendo, sibi & aliis multum profuit.

c Orderic. lib. 3. p. 490.

* f. cum alba.

Alius Osberni discipulus fuit Richardus de Heldrici-corte, miles Wilcassinensis, qui in prœlio ad Eptam fluvium graviter vulneratus, monasticæ professioni se se devovit, & apud Uticenses Osberni abbatis se magisterio mancipavit: ubi aliquantulum convalescens, septem annis in ordine fervidus vixit, multisque modis cœnobio profuit, patrimonio suo eidem collato. Ejus rogatu Osbernus abbas, ut diximus, pagum Wilcassinum adiit, indeque reversus, paullo post defunctus est. Mainerius abbas, ejus loci prior, consilio Hugonis Lexoviensis episcopi substitutus est a Willelmo duce, qui ei per pastoralem baculum tradidit curam exteriorem; spiritualem vero Hugo, qui eum XVII. kalend. Augusti benedixit. Ordinatus porro quosdam e fratribus electioni suæ repugnantes humanitatis officiis sibi devinxit, multisque modis monasterium intus & exterius emendavit. Ad hæc novam ecclesiam, & ædificia omnia monachis congrua construxit, rexitque monasterium annis XXII. Hæc fusius apud Ordericum [d], qui ait, Lanfranco commissam fuisse a Willelmo Cadomensem sancti Stephani abbatiam eodem die, quo Mainerii abbatis electio facta est.

Mainerius ejus successor.

d Orderic. p. 494.

LXXXIII. Landrici abbatis Carnutensis obitus.

Idem annus Landrici, sancti Petri Carnutensis abbatis, supremus fuit, post annos præfecturæ triginta-sex. In necrologio ejus loci pridie idus Martii obiisse dicitur *Landricus abbas hujus monasterii*, cujus tempore multum accrevit res familiaris, ut patet ex variis instrumentis donationum, & ex ejus epitaphio, quod in veteri membrana sic habetur.

ANN. CHR. 1065.

Huc flectens oculos paullum subsiste viator,
Disceque quis fuerit, quem tumulus tegit hic,
Hac corpus parva Landrici continet urna,
Nostri pastoris & patris eximii.
Vivere dum quivit, subjectos qui bene rexit,
Ostendens factis, quod docuit monitis.
Mitibus exstitit hic clemens, pius atque benignus;
Inflatos spernens, fortiter hos reprimens.
Vir bonus & prudens ad grandem vexit honorem
Hanc sibi commissam digniter ecclesiam:
Ter-denis & ter-binis cui præfuit annis.
Tunc caput extulit hæc, post similis vidua.
Exiit hic hominem, sanctus sicut Leobinus,
Cujus Mars festum monstrat adesse diem.
Pax tibi sit, Landrice pater, requiesque perennis:
Cunctis cum sanctis gaudia jam tibi sint. Amen.

Hucbertus ejus successor.

In locum Landrici Rotbertus, Carnutensium præsul, Hucbertum Majoris-monasterii monachum, quem Berengarii discipulum fuisse tradunt, substituere conatus est; obsistentes vero monachos anathemate perculit, quod post tres menses a summo pontifice solutum est. Sed tandem, urgente scilicet episcopo, Hucbertus electus, a legato pontificio benedicitur. Hic decessoris sui vestigia strenue pressit, ab optimatibus plurimi factus, quorum non paucos ad monasticam professionem admisit, multis prædiis ab ipsis donatus. Is est, qui Gelduinum Dolensem levitam, & electum episcopum, sed a Romano pontifice haud probatum, in reditu ex urbe Roma excepit, ut postea videbimus. Qui Hucberti electionem promovit Rotbertus episcopus, Agoberto successerat, superioribus annis non semel laudato, quem Sancta-Marthani Rotberto perperam postponunt. In necrologio sancti Petri v. idus Decembris Agobertus episcopus Carnutensis obiisse dicitur. Certe in vetustis indicibus postponitur Rotbertus, qui legatus sedis apostolicæ in Aquitania fuisse dicitur, & quidem *bonus*, quippe qui *totam Aquitaniam propriis sumtibus visitavit*, ut in veteri indice legitur. Is est sine dubio pontificius ille legatus, qui Hucbertum abbatem benedixit. Rotberti episcopi successor Adraldus seu Arraldus Hucberto abbati tam infestus fuit, quam favorabilis Rotbertus.

LXXXIV. Gordiniacum datur Cluniaco. a V. infra n. 103.

Hoc quoque anno Raimundus comes, ut puto, Rutenensis a, Gordiniacensem abbatiam, in pago Uzetico sitam, Hugoni abbati & Cluniacensi monasterio subjecit, » ut eam Cluniacenses regant & ordinent secundum Deum & regulam sancti » Benedicti, & sit semper sub moderamine sancti Saturnini, quæ Cluniaci cella erat » in eodem pago. Facta est hæc charta anno ab incarnatione Domini M LXV. in» dictione tertia, mense Augusto, in cœnobio sancti Saturnini, scripta a Willelmo monacho & sacerdote Teutonico. Huic instrumento subscripta sunt signa ipsius Raimundi comitis, Willelmi *Sabran*, Rostagni *Carinian*.

Sinemuri cella beatæ Mariæ. * *Semur.*

Sub idem tempus Sinemuri * in pago Alexiensi condita est a Rotberto Burgundiæ duce insignis basilica in honorem beatæ Mariæ, cum cella, Flaviniacensi abbatiæ subjecta. Hujus cellæ prior fuit doctissimus Genebrardus, scriptis celeberrimus, cujus tumulus ibidem in basilica beatæ Mariæ conspicitur.

LXXXV. S. Rigaldi monasterii primordia & abbates. * *d'Avoise.* * *Suploon.* * *Ouzerre.*

Exstat in diœcesi Matisconensi sancti Rigaldi seu Rigaltii monasterium, in silva Avesa * positum haud procul ab opido Roana ad Ligerim, primitus in honorem sanctissimæ Trinitatis, beatæ Mariæ semper Virginis & sancti Rigaldi martyris consecratum, quod ab Eustorgio, Iciodorensi apud Arvernos monacho, originem accepit. Primum ejus loci quod nobis occurrit instrumentum, est cujusdam Artaldi filii Bosonis, datum anno ab incarnatione Domini M LXV. quo idem Artaldus instante obitu suo confert ejusdem loci monachis *totam terram, prata, silvam, culta & inculta, a rivo Simploione * usque ad rivum Auseræ **, prout totum sibi ex paterna hereditate obtigerat, laudante uxore sua Stephana, quæ juxta virum suum se sepeliri velle testata est. Hæc mortuo viro suo, cum Roanæ ad mortem infirmaretur, convocavit monachos, Eustorgium scilicet priorem & Hugonem,

rogavitque, ut Drogonem Matiscensem episcopum ad se invisendam invitarent. Huic peccata sua confessa est, & mariti sui donationem confirmavit, quibusdam aliis de suo additis, in his ecclesia Laniaci *. quæ omnia Drogo episcopus rata esse voluit. In alio instrumento, quod Johannes a Mura ᵃ edidit, legitur, exiguum hoc monasterium Alexandri II. papæ præcepto & Gregorii VII. auctoritate munitum, ab Artaldo viro præponente & locuplete ortum habuisse, qui partem terræ suæ ad ejus constructionem contulerit, favente Drogone Matisconensi episcopo cum Humberto archiepiscopo Lugdunensi, necnon Humberto Burbunensi comite, Hugone Cabilonensi, Widone Matisconensi, Willelmo Forensi comitibus, aliisque, quorum nomina in prædicto instrumento recensentur.

ANN. CHR. 1065.

* Ligny.

a La Mure p. 291. & seq.

Primus ejus loci abbas fuit Eustorgius, *prior* tantum superius dictus, cui Alexander II. litteras apostolicæ tutelæ concessit, inscriptas *congregationi de monasterio sancti Rigaldi de Avesa*, in quibus *venerabilis frater Eustorgius, monasterii sancti Austremonii de Arvernio monachus*, desertum hunc locum adiisse, & inhabitasse dicitur, ibique monasterii & *aliquantulæ congregationis* initia posuisse, atque interventu Aganonis Augustodunensis episcopi postulasse, ut idem monasterium *in apostolica jura* reciperet pontifex, & *privilegio apostolicæ tuitionis muniret*. Cujus postulatis ille annuit, statuitque ut nullus in eodem monasterio, nisi per electionem fratrum, juxta regulam sancti Benedicti, abbas constituatur. *Datum Laterani* XVI. *kal. Aprilis per manus Petri S. R. E. presbyteri cardinalis, anno* X. *pontificatus domni Alexandri II. papæ, anno dominicæ incarnationis* M LXXI. *indictione* VIIII. Eustorgio abbati successit Hugo, quem Humbertus Lugdunensis archiepiscopus anno sequenti, vacante post Drogonis obitum episcopatu Matisconensi, abbatem ordinavit. Aliorum abbatum nomina recensentur initio historiæ monasterii Insulæ-Barbarensis, ubi *Artaudus miles de Neyronda*, sancti Rigaltii monasterii fundator dicitur. Quis sit sanctus iste Rigaltius seu Rigaldus, incertum. Nulla ejus mentio in Martyrologiis, ne quidem Gallicano. Ejus festum sub titulo martyris colitur nonis Octobris in ipsius monasterio, quod adhuc superest, ad paucos monachos redactum, direptum a Calvinistis, qui monachos ejus loci occiderunt. De Drogone episcopo mox laudato hæc legi ad marginem veteris martyrologii Matisconensis: *Pridie nonas Martii Drogo Matiscensis episcopus, vir misericordia ac bonis operibus plenus, ab hac ærumnosa & mortali vita feliciter migravit ad Dominum. Corpus ejus requiescit Aurelianis in ecclesia sancti Evurtii.*

LXXXVI. Fructuariæ facta donatio.

Fructuariensi monasterio tum præerat Albertus ᵇ abbas ejus nominis secundus, cum Heinricus Germaniæ rex, interventu matris suæ Agnetis, quæ tunc in Germania versabatur, & in Fructuarienses optime affecta erat, quemdam locum, Rivum-tortum * ᶜ vocabulo, in Aquensi comitatu situm, eidem monasterio contulit. *Data kal. Aprilis, anno dominicæ incarnationis* M LXV. *indictione* III. *anno autem ordinationis Heinrici* IV. *regis* XII. *regni vero* IX. *Actum Wormatiæ.* Gregorius cancellarius vice Annonis archicancellarii recognovit. Hic est Anno Coloniensis archiepiscopus, cui Heinricum valde infestum reddiderat Adalbertus Bremensis archiepiscopus, ut regis gratiam sibi uni attraheret; eoque regis animum accenderat, ut in virum sanctum animadvertisset, nisi Agnes imperatrix, opportune in Germaniam profecta, regis furorem repressisset. Rem gestam narrat Lambertus ad hunc annum, ubi ait, regem hoc anno pascha Wormatiæ celebrasse; quod cum prædicto diplomate convenit; & inter missarum sollemnia, quæ Adalbertus archiepiscopus celebravit, dum ille sermonem ad populum faceret, hominem quemdam ab infestatione dæmonis purgatum fuisse, stupentibus cunctis, quod vir nulla virtute præditus, ejusmodi signum fecisset: quod ejus æmuli populi precibus potius tribuendum aiebant. Dum Agnes in Germania moraretur, epistolam ᵈ ad eam scripsit Petrus-Damiani, ejus absentiam graviter ferens; dolensque, quod ejus in Germaniam profectioni non se opposuisset. In ejus absentia Romam mærere ait, immo totam lamentari Italiam. Redeat proinde Romam quam primum; illic *cum Petronilla* habitura sepulturam. Agnes quippe Romæ in parthenone beatæ Petronillæ demorabatur, ubi & mortua est.

b V. lib. 60. n. 72.

* Rivatorta.

c Bibl. Sebus. p. 384.

d Petr. Dam. lib. 7. epist. 8.

LXXXVII. S. Maximini privilegia.

Wormatia digressus Heinricus, urbem Trevirorum adiit, ubi rogatu Adalberti & Eberhardi archiepiscoporum, atque etiam Annonis, quem in gratiam receperat, cœnobii sancti Maximini privilegia confirmavit, eidemque ᵉ advocati jura,

e Du Chesne Luxembourg p. 28.

ANN. CHR. 1065.

Corbeiæ novæ abbatia distracta.

rogatu Theoderici abbatis, definivit. Verum in Saxoniam retractus Heinricus ab Adalberto archiepiscopo, qui omnes illarum locorum ecclesias & abbatias in suam potestatem redigere moliebatur, Corbeiæ novæ abbatiam eidem tradidit: cujus rei diploma Schatenus * refert, datum Goslariæ hoc anno, XIV. kal. Novembris. Simili diplomate apud Maderum relato Lauresheimensem abbatiam eidem helluoni dedit. Sigehardus cancellarius vice Sigefridi archicancellarii recognovit, qui Sigefridus erat archiepiscopus Moguntinus. Duo itaque erant eodem tempore pro diversis locis archicancellarii, Anno & Sigefridus. Tunc dispersa fuit Corbeiæ congregatio, gementibus & palabundis monachis, qui Deum bonorum vindicem implorabant. Factum est ut illi optabant, rejectusque ab Heinrico Adalbertus post biennium, unde, teste ejus loci chronographo, Adalberti facinus omnis populus damnat; damnabit sera posteritas. De his quæ Laureshelmio contigere, superius actum est.

* Annal. Paderborn.

Adalbero episcopus Wormatiæ.

Eodem anno decessit Arnolfus Wormatiæ episcopus, vir insignis modestiæ & pietatis. Huic successit Adalbero monachus ex monasterio sancti Galli, frater Rudolfi ducis, uno pede omnino debilis, vir omnino dignus spectaculo, teste Lamberto, utpote vir fortitudinis ingentis, edacitatis nimiæ, adeoque crassitudinis tantæ, ut videntibus horrorem incuteret: qua crassitudine, ut fertur præfocatus, post annos quinque interiit. Hæc fere Lambertus. Aliam tamen de eo sententiam ingerit ipsius Adalberonis epitaphium, in quo fervens & sincero pectore fuisse dicitur, & Wangiones rectam fidem tenere docuisse; atque ita vixisse, ut astra mortuus adire meruerit.

Ansuerus monachus martyr, aliique.

LXXXVIII. Chronographus Saxonicus nondum editus ad hunc annum scribit, gravem in Saxones persecutionem excitatam fuisse a Sclavis, a quibus primum cæsus est Leontiæ VII. idus Junii optimus princeps Godescalcus, qui Sclavoniæ magnam partem ad christianam fidem converterat. Dein Ausuerus monachus apud Razisburgum cum multis obruitur lapidibus, qui, cum ad passionem duceretur, paganos rogasse dicitur, ut prius socii, quos deficere timebat, lapidarentur. quibus martyrio coronatis, ipse gaudens, exemplo sancti Stephani, genibus flexis occubuit. Passio illorum idibus Julii contigit. Ansuerus Razisburgi in monasterio sancti Georgii humatus fuisse dicitur. Non multo post Johannes Magnopolitanus episcopus senex cum multis aliis christianis, primo fustibus cæsus; dein per singulas Sclavorum civitates ad ludibrium ductus; demum, cum a Christi fide flecti non posset, truncatis pedibus manibusque, truncum cadaver in platea projectum; caput vero desectum pagani conto præfixum *in titulum victoriæ Deo suo Redegosti immolaverunt*. Hæc in metropoli Sclavorum Rethre gesta sunt IIII. idus Novembris. Hac victoria insolentes Sclavi, Hammaburgensem pruvinciam ferro & igne depopulati sunt. Hujus cladis auctor fuisse dicitur Blusso, qui Godescalci sororem conjugem habuit; domumque reversus & ipse obtruncatus est. Hæc tertia est Sclavorum a fide christiana defectio: qui primo ad fidem adducti sunt a Carolo-Magno; dein ab Ottone tertio; tertio autem a Godescalco mox laudato.

Einsidlæ & Muri abbates.

LXXXIX. Einsidlæ hoc anno vita functus est Hermannus abbas VII idus Aprilis, cum illi loco annos tredecim cum duobus fere mensibus præfuisset. Hunc excepit Heinricus ejus nominis primus ex comitibus Lupoduni, Sulingorum Landgraviis. Hermanno mortuo, veriti Murenses, qui Burchardum ab eo secundum præpositum acceperant, ne ex eo jus sibi aliquod in Murense monasterium vindicarent Einsidlenses, communi suffragio eumdem Burchardum abbatem elegerunt. Hic itaque primus ejus loci factus abbas, eum ornare, in regulari disciplina confirmare, & augere pergit. Mortuus post annos septem idibus Januarii, sepultus fuit, uti petierat, ad fores monasterii, ut dominicis diebus fratres cum processione ipsius tumulum circumirent.

Hirsaugiæ restitutio.

Interim restituto Hirsaugiensi monasterio Adelbertus comes a Calwe novam monachorum coloniam ab Einsidla expetiit. Missi inde monachi duodecim cum Friderico venerabili viro, ex gente Suevorum a teneris Einsidlæ educato, quem sibi abbatem præfecerunt, omnesque Hirsaugiam hoc anno appulerunt, excepti humanissime ab Adelberto comite & Viltrude ejus conjuge, qui eis necessaria quæque affatim suppeditarunt, & basilicam quam primum absolvi & dedicari curarunt. Quanta vero paullo post a monachis ipsis Fridericus passus sit, inferius videbimus.

XC. Alberto secundo sancti Michaëlis ad Mosam abbate, cujus superius * memini-

ANN. CHR. 1065.

Willelmi viri nobilis apud S. Michaëlem conversio.

mus, vir quidam prænobilis, Willelmus nomine, metuens criminum suorum gravitatem, & sæculi hujus insatiabili cupiditati & ambitioni nuntium remittere cupiens, a domno Alberto abbate sancti Michaëlis *sacræ religionis habitum petiit*, obtinuitque; & in ejus præsentia, multorumque nobilium, partem alodii sui apud villam *Mareis* eidem monasterio concessit, aliaque nonnulla postea superaddidit. Testes nobilissimi Fulco ejus filius, Widricus Grossus, aliique. Ejusdem Alberti tempore nova sancti Michaëlis basilica post aliquot annos dedicata est.

a lib. 60. n. 9.

XCI.

S. Trudonis advocati jura explicata & cœnobium instauratum.

Ex superioribus libris manifestum est, Sarciniense sancti Trudonis monasterium ab ipso conditore suo Trudone subjectum fuisse Mettensi ecclesiæ. Hanc regebat eo tempore Adalbero, Heinrici Bajoariæ ducis & Frederici Mosanæ Lotharingiæ ducis germanus frater, qui Frederico advocati officium in illo monasterio concesserat. Mortuo Frederico successit in ducatu & advocati munere Udo, qui forte advocati jura præter morem augere studebat. Ideo hæc explicare volens Adalbero, majores-natu illorum locorum hac de re consuluit; eisque auditis, advocati & subadvocati jura explicavit. Actum hoc anno in castello Salemburga, ut fusius legitur in litteris a Miræo [b] vulgatis, quibus multi cum Adalberone episcopo subscripserunt, in his Adalbero primicerius, Theodericus nepos ejus, Odelricus frater Gerardi ducis Lotharingiæ Mosellanæ, aliique. Regebat tunc temporis illud monasterium Adelardus abbas, eo nomine secundus, cujus magna erat apud Adalberonem auctoritas, ut Rodulfus [c] chronographus tradit. Eo abbate, cum crebra fierent ad tumulum sancti Trudonis miracula, multum crevere monasterii opes ex oblationibus fidelium, quæ per hebdomadam *centum libras* [d] æstimari poterant. Hinc Adelardus monasterium, vetustate jam ruinæ proximum, subjectasque ecclesias instaurare cœpit: qua in re mira fuit hominum undequaque concurrentium devotio, qui ad illud opus incredibili studio lapides, calcem, sabulum, ligna, immo & columnas e longinquo convehebant.

b *Mir. cod. donat. p. 176.*

c *Spicil. to. 7. p. 355.*

d *ibid. p. 358.*

XCII.

Ferdinandi regis mors pia.

In Hispania Ferdinandus Magnus, rex Castellæ & Legionis, Mauris sæpe devictis, vivendi ac regnandi finem fecit. De instante obitu a sancto Isidoro episcopo, quem peculiari devotione colebat, & cujus reliquias paullo ante Legionem transferri curaverat, in somnis admonitus, in illam urbem lectica militari se deferri jussit, eoque pervenit IX. kal. Januarias. Illic sancti Isidori corpus pie veneratus, etsi morbo jam ingravescente, nocturnis precibus vigiliæ natalis Domini interfuit. Sequenti luce, celebratis sacris mysteriis, corpore & sanguine Domini reficitur. Die altero, vocatis ad se episcopis & abbatibus, aliisque religiosis viris, ut exitum suum precibus munirent; regio cultu ornatus, ad ecclesiam defertur: ubi regnum & animam Deo commendat: positisque diademate & insignibus regiis, ab episcopis pœnitentiæ & sacræ unctionis, quam extremam vocant, sacramentis expiatus; ad hæc indutus cilicio, ac cinere conspersus caput, die tertio, qui sancti Johannis-Evangelistæ memoriæ sacer est, animam Deo reddidit, honorifice humatus ad Sancium patrem suum in ecclesia sancti Isidori, quam cum adjuncto monasterio condiderat. Neque illud solum ejus beneficium est in Ordinem nostrum, nam sanctorum Facundi & Primitivi cœnobium, aliaque reformari curavit per nostros Cluniacenses, quibus mille aureos quotannis ex regiis vectigalibus pendi jussit: quem censum Sancius ejus filius ac successor duplo auxit. Sancia regina, Ferdinandi uxor, biennio tantum superstes, prope viri sepulcrum posita est.

ANN. CHR. 1066.

XCIII.

Edwardus rex sepultus in Westmonasterio.

INeunte anno M LXVI. Edwardus, Anglorum rex piissimus, cælesti regno terrenum commutavit, mortuus nonis Januarii, sepultusque Londini in novo monasterio, quod ipse in occidentali urbis parte, ob id Westmonasterium dictum, in honorem sancti Petri de nuvo [e] construxerat, & præcedente hebdomada dedicari curaverat. Paullo ante obitum Willelmo Normannorum duci, consanguineo suo, regnum resignaverat, misso ad eum Haroldo, qui, contra fidem Willelmo datam, statim ab Edwardi obitu regnum usurpavit: sed non diu tenuit, victus cæsusque a Willelmo, qui deinceps regno Angliæ cum suo ducatu potitus est; exstruxitque monasterium de Bello nuncupatum eo [f] in loco, ubi victoriam obtinuit. Exstat Edwardi insigne diploma, datum ipso die, quo Westmonasterii basilica dedicata est, scilicet v. kal. Januarii, die festo sanctorum Innocentium. In illo diplomate rex testatur, se decimam totius substantiæ suæ, tam in auro & argento, quam in

e *V. lib. 59. n. 70.*

f *Monast. Anglic. to. 1. p. 59. & seqq.*

AN. CHR. 1066.

„ pecudibus & omni possessionis genere, contulisse ad instaurandam illam basilicam, & in ea collocasse reliquias, quas Martinus & Leo Romani pontifices olim Alfredo regi dederant; & quas idem Alfredus a Carlomanno rege Francorum obtinuerat, cujus filiam pater ejus Ethelwlfus rex, post mortem primæ conjugis, uxorem duxerat: scilicet duas partes crucis Domini, & partem unius clavi, *partemque tunica ejus inconsutilis*, & alias reliquias. ubi quod de Carlomanno rege Francorum dicitur, intelligendum est de Carolo Calvo, cujus filiam Ethelwlfus secundis nuptiis duxerat. Præter ea Edwardus statuit, ut quicumque reus majestatis regiæ, vel cujuslibet alterius offensæ, ad illam basilicam confugerit, membrorum ac vitæ impunitatem consequatur. Denique omnes donationes eidem loco factas confirmat cum libera facultate eligendi abbatis secundum regulam sancti Benedicti. Huic diplomati subscribunt post Edwardum regem & Eadgitham reginam Stigandus archiepiscopus Cantuariensis, tametsi ab Alexandro papa suspensus, & Ealdredus Eboracensis, aliique octo episcopi, ac septem abbates, qui omnes haud nominant ecclesias, quibus præerant. Inter illos episcopos quintus est Wolstanus Wigorniensis, de quo id scribitur in ejus vita, quod in perversos illius temporis mores strenue invectus sit, in primis in eos, qui crines promissos gerebant, quos parato ad hoc cultello resecare consueverat, si qui vero repugnarent, eis mollitiem palam exprobrare solebat, dictitans fore, ut *qui æmularentur capillorum flexu feminas, non plus quam feminæ valerent ad defensandam patriam contra gentes transmarinas*, id est Normannos, qui paullo post re vera Anglos in potestatem redegerunt. Ex septem illis abbatibus, qui diplomati subscripsere, Ægelsius seu Egelsinus abbas erat Cantuariensis, Leofricus sancti Albani, Baldewinus sancti Eadmundi, aliorum sedes mihi incompertæ. Baldewinus seu Balduinus, ex monacho [a] sancti Dionysii in Francia, de quo superius, anno præcedente successerat Leofstano sancti Eadmundi abbati, vir magnæ religionis, teste Orderico, illudque monasterium triginta-duobus annis rexit.

a ibid. p. 295.

Willelmus in Angliam trajecturus, cum valido exercitu venit ad sanctum Walericum, cujus corpus *pro vento deprecando sub divo jussit exponi*. quod pro voto statim obtinuit, testante Guidone apud Albericum. In Angliam appulsus, nocte prœlium antecedente, dum Haroldus cum suis, cantibus potibusque indulgeret, Willelmus contra suique confessioni peccatorum vacabant. qui omnes prima luce sacra communione refecti, insignem de adversariis victoriam cum Haroldi cæde reportarunt.

Willelmus rex coronatus.

Haroldus a Willelmo interfectus est die festo sancti Callisti, id est pridie idus Octobris: Willelmus vero ipse in nativitate Domini, quæ illo anno in feriam secundam incidebat, apud Westmonasterium rex coronatus est ab Aldredo Eboracensi episcopo, propterea quod Stigando archiepiscopo Cantuariensi, cujus id erat officium, episcopalia munia interdicta erant. Unde idem Stigandus a facie Willelmi fugiens, ad Eliensem insulam se recepit, ejusque jussu Egfridus, quem paullo ante sancti Albani abbatem constituerat, cum thesauris ecclesiæ & reliquiis ejusdem sancti eodem confugit, uti & multi alii nobiles Angli, qui loci præsidio muniti, contra novum regem rebellarunt. qua re Willelmus graviter commotus, cunctas Eliensis ecclesiæ possessiones diripi jussit; quæ vero extra insulam positæ erant, militibus suis distribuit. Tunc Eliensi monasterio præerat Turstanus [b] abbas, qui cum suis ad inopiam redactus, Willelmum apud Warwicum adiit, qui regis gratiam, bonorumque suorum redintegrationem mille argenti marcis redemit, ex sacra ecclesiæ supellectile conflatis. Hæc omnia discimus ex Thoma [c] Eliensi.

Eliensis monasterii status.

b v. lib. 58. n. 71.

c Angl. Sac. to. 1. p. 609. & seq.

XCIV.

S. Albani abbates & varii successus.

Qui hic Egsridus sancti Albani abbas dicitur, Alfricus vocatur a Matthæo Parisio, a quo is undecimus ejus loci abbas recensetur. De hujus monasterii percelebris origine paucis actum est in secundo [d] tomo, ubi monasterium illud ab Offa rege conditum diximus, eique primum abbatem Willegodum præfuisse. Hic supplenda sunt ea, quæ suis locis omisimus, utpote non satis temporum serie distincta, repetenda ex Matthæo Parisio, qui acta viginti-trium sancti Albani abbatum composuit. Rex Offa Willegodi abbatis totiusque conventus assensu festum sancti Albani transtulit in crastinum sancti Petri, ne principis apostolorum festivitas aliquo modo mutilaretur. Ad hoc idem rex, imminente obitu suo, donationis suæ chartas super altare beati Albani posuit anno DCC XCV. & non multo post decessit, atque etiam Willegodus abbas anno sequenti.

d lib. 16. n. 10.

Huic

Huic successit Eadricus abbas eximius, Offæ regi sanguine propinquus, qui ecclesiam sibi commissam strenue rexit, defenditque contra præpotentes homines, qui de regis Offæ in sanctum Albanum munificentia conquerebantur. ANN. CHR. 1066.

Wlfigus seu Wlfinus tertius abbas, regio itidem sanguine procreatus, ab antecessorum modestia degeneravit. nam regiæ stirpis origine inflatus, habitum suum tam forma, quam colore mutavit, sericis usus vestimentis; insuper venationi addictus & poculis, nobiles mulieres ad mensam adhibere solitus; denique rei familiaris dilapidator, quam ad maritandas consanguineas suas insumebat. Hinc exspirante odore bonæ famæ, quo ab initio illic fragravit religio, caritatis & devotionis igniculus refrixit. His offensi viri graves & potentes e monachis, eo mortuo insurrexerunt in ejus consanguineos, quos demum bonis obtentis spoliarunt.

Wlnothus quartus abbas, duobus vel tribus primis annis suæ præfecturæ, errores antecessoris emendare sollicitus, postea eo pejor factus, tam formam cucullæ & frocci, quam colorem mutavit. Sed tandem paralysi percussus, post undecim annos resipuit. Hic sanctimoniales, quas ejus antecessor una in domo prope monasterium collocaverat, paullo longius, ut infamiæ suspicionem purgaret, removit, eisque silentium & alia regularia exercitia præscripsit; statuitque, ut horas matutinas ac diurnas in ecclesia sancti Albani audirent, & ab esu carnium abstinerent.

Eadfridus quintus abbas, ex Saxonum magnatibus originem ducens, rigore claustri postposito, in comessationibus & otio tempus contrivit; in camera hospitum assiduus, in claustro rarus, in choro rarior. De eo id unum laudatur, quod *scyphum quemdam*, materia & artificio pretiosum, acquisivit, beatoque Albano obtulit *ad corpus dominicum reponendum*. Ejus tempore basilica in honorem sancti Germani episcopi Autisiodorensis constructa est eo in loco, ubi sanctus præsul corpus beati Albani e terra levaverat. In illa ecclesia Ulfo monachus eximiæ sanctitatis, Dacus origine & abbatis propinquus, diutissime vitam solitariam duxit. Post ejus obitum Eadfridus tandem ad sanam mentem reversus, deposito omni fastu cum abbatiali præfectura, ibidem Ulfonis exemplo solitarius vixit, & pristina errata deflevit.

Magnam ei reverentiam exhibuit Wlfigus seu Wlfinus ejus successor, eo nomine secundus, sancti Albani abbas sextus, qui in rebus spiritualibus & temporalibus recte se gessit, plenusque dierum feliciter ad Dominum migravit.

Alfricus abbas septimus, tametsi a Matthæo valde laudatus, hoc unum fecisse dicitur, quod quamdam piscinam seu piscariam, monasterio magnopere noxiam, multa pecunia, necnon pretioso illo *scypho*, in quo corpus Domini reponebatur, a rege comparavit.

Ealdredus abbas octavus vetera excisæ Verolamiæ civitatis rudera perscrutatus, infinita rerum antiquarum monumenta, uti & materias novæ ædificandæ basilicæ aptas eruit; anchoras quoque, conchylia & alia id genus, quæ magnum illic quondam flumen exstitisse arguebant, tametsi nonnisi exiguus rivulus superesset.

Idem opus prosecutus ejus successor Eadmarus abbas nonus, sacris litteris instructus & morum honestate præditus. Hic Verolamiæ ruinas dum rimaretur; illic veteris palatii reliquias invenit, & in quodam veluti armariolo cum nonnullis minoribus libris cujusdam codicis volumen ignotæ scripturæ, cujus epigrammata & tituli aureis litteris exarati erant: quæ omnia quidam sacerdos, nomine Unwona, explicavit, & antiquo Britonum idiomate scripta esse dixit. In his erat vita sancti Albani martyris, insuper quædam commenta diabolica, quæ igne combusta sunt.

Eadmaro successit Leofricus abbas decimus, comitis Cantiæ filius, qui prædicto Eadmundi regis diplomati subscripsit. Hic vestibus *purpureis*, sed tamen *nigris*, usus fuisse perhibetur, & nonnisi nobiles in monachos admisisse. Falsus videtur Matthæus, cum eum ad Cantuariensem pontificatum promotum fuisse dicit.

Huic successit Alfricus ejus uterinus frater, sancti Albani abbas undecimus, qui vitæ inculpatæ fuisse videtur. Hic Egfridus vocatur a Thoma Eliensi, idemque a facie regis Willelmi fugiens, cum thesauris ecclesiæ suæ & sancti Albani reliquiis, ut supra dicebamus, ad Eliense monasterium se recepit. Matthæus Parisius tradit, Alfricum seu Egfridum abbatem veras sancti Albani reliquias cum loculo in suæ ecclesiæ loco secreto recondidisse, & cujusdam sancti monachi reliquias *in capside pretiosa* repositas, quas sancti Albani esse dicebat, Eliensibus commi-

fisse: ne, si veras sancti Albani reliquias eis commisisset, eas repetentibus non redderent. quæ cautela opportuna fuit, ut probavit eventus. nam post unum annum, cum prædictas reliquias ab Eliensibus sibi restitui postularet Egfridus, eas illi reddere noluerunt: sed tamen metu papæ & regis commoti, reliquias nescio quas Albaniensibus restituerunt, qui demum pacatis rebus e loco illo secreto sancti Albani veras reliquias extulerunt. Horum fides sit penes Matthæum.

Alfrico successit Leofstanus duodecimus abbas, qui regi Edwardo a confessionibus & consiliis fuisse dicitur: quem excepit Fretherieus, ex antiquis Saxonum proceribus ortus, ad abbatiam promotus ipso anno, quo Willelmus dux Angliam conquisivit. Cui cum Fretherieus adversatus esset, eo tandem in regno stabilito ad Eliensem insulam confugere coactus est abbas, ubi & decessit; ejusque in locum Paulus abbas suffectus, de quo alias.

XCV. Cadomensis parthenonis dedicatio.

Antequam in Angliam transfretaret Willelmus, Cadomensis parthenonis ecclesiam, quam antea cum Mathilde uxore construxerat, dedicari curavit. Hæc dedicatio XIV. kal. Julii facta est: quo die Willelmus ipse & Mathildis complures villas & ecclesias in dotem novæ basilicæ contulerunt. Ad hæc idem Willelmus, ex communi consensu Maurilii archiepiscopi & Odonis episcopi diœcesani, id est Bajocensis, necnon episcoporum Hugonis Lexoviensis ac Johannis Abrincensis, multorumque nobilium, qui præsentes aderant, in primis Willelmi Osbernidæ, Rotgerii de Monte-Gomerio, Hugonis de Monte-forti, & Radulfi camerarii, hanc ecclesiam liberam esse voluit, *tam in clericis, quam in abbatissa & sanctimonialibus, & ejusdem ecclesiæ cibo sustentatis ab omni pecuniæ debito, hoc excepto, quod divinæ subjacet correptioni.* Præter ea Odo episcopus liberam ibidem Cadomensium concessit sepulturam, absque ulla presbyteri eorum exactione. His peractis, Willelmus & Mathildis filiam suam, nomine Cæciliam, Deo ipso die obtulerunt, ut in eodem loco Deo perenniter deserviret. Horum omnium litteris subscribunt cum prævio signo crucis Willelmus comes, Mathildis comitissa, Rotbertus, Richardus & Guillelmus filii comitis, Hugo de Monte-forti, Rannulfus & Richardus vicecomites, Rotbertus *Bertran*, Radulfus camerarius; Gauffridus de *Calmunt*, Radulfus Taxo; tum Maurilius archipræsul, Hugo Luxoviensis seu Lexoviensis præsul, Odo Bajocensis, Johannes Abrincensis, Baldninus Ebroïcensis; dein Guillelmus Osberni filius, Robertus de Monte-Gomerio, & alii; postremo abbates Nicolaus sancti Audoëni, Johannes Fiscamnensis, Rannulfus sancti Michaëlis, Gerbertus sancti Wandregisili, Warinus sancti Vigoris, Guillelmus Ebroïcensis, Hugo de *Lonlers*, & Herluinus Beccensis.

XCVI. S. Vigoris monasterium. a Orderic. lib. 8. p. 665.

Si Warinus modo memoratus fuerit abbas sancti Vigoris prope Bajocas, dicendum est jam tunc monachos illic exstitisse, & Warinum ibidem primum abbatem fuisse. Verum Ordericus [a] his non omnino consentit, cum ait, Odonem episcopum ad ecclesiam sancti Vigoris episcopi Bajocensis, quæ sita est juxta murum urbis, monachos posuisse, eisque religiosum & sapientem Robertum de Tumbalenia patrem præposuisse; ac tandem prædictum monasterium Grentoni seu Jarentoni abbati Divionensi commisisse; & ab eo tempore cellam fuisse Divionensium monachorum. At forte Warinus Rotbertum præcessit. quod si ita est, Odo jam ante hunc annum monachos posuerat in ecclesia sancti Vigoris, quæ sita est in monte urbi proximo, Chrismatum olim dicto, propterea quod illic ab antiquo ecclesia baptismalis esset, ubi olim gentilium fanum exstiterat. Huic monasterio Odo episcopus *plenam decimam* totius villæ, cum omnibus ad eamdem ecclesiam pertinentibus concessit, quod Urbanus II. litteris suis confirmavit.

XCVII. S. Georgii de Baucheri-villa cœnobii initia.

Qui superioribus litteris inter proceres subscripsit Radulfus Willelmi camerarius, idem ejus magister dicitur in diplomate, quo Willelmus necdum rex, conditam a Radulfo sancti Georgii de Bancheri-villa ecclesiam cum rebus suis confirmat, sitam in pago Rotomagensi ad Sequanam. sic enim Willelmus in illo diplomate loquitur. *Radulfus meus magister, aulæque & cameræ meæ princeps, instinctu divino tactus, ecclesiam supra dicti martyris Georgii, quæ erat parva, readificare a fundamentis inchoavit, & ex proprio in modum crucis consummavit, officinasque ibidem Christo famulantibus necessarias fabricare fecit. qui, ut se ipsum templum sanctum Domino consecraret, eamdem ecclesiam dedicare fecit, & hac in dedicatione, uxore ejus & filiis ejus Radulfo & Rabello coram adstantibus, ad stipendium eccle-*

sia atque canonicorum habenda assignavit, scilicet in villa. qua dicitur Abetot, *ecclesiam cum tota decima* &c. Caret notis chronicis hoc diploma, cui apposita sunt signa Willelmi ducis Normannorum, Mathildis uxoris ejus, Radulfi camerarii, Giroldi dapiferi, Willelmi filii Osberni, Rogeri de Bello-monte, & Rainaldi capellani. Hæc itaque ecclesia, primo quidem canonicorum fuit, sed postmodum id est anno M C XIV. in abbatiam nostri Ordinis conversa, agente Willelmo comite Tancardi-villæ, filio ejusdem Radulfi camerarii, ut suo loco dicturi sumus.

XCVIII. Guibertus poëtriæ nimiùm addictus.

Inter ea Guibertus Flaviacensis monachus, cujus amorem in litteras & pietatem superius[a] vidimus, poëseos studio abreptus, & in poëtarum immersus lectionem, grave pietatis subiit damnum; & oblitus[b] pristini fervoris, *& professionis monasticæ pudore rejecto*, eorum lenociniis ac lasciviis delectari cœpit; nequaquam pensitans, *quantopere sacri ordinis propositum* ejusmodi profana lectione *læderetur*. Inde factum est, ut ex frequenti inhonestorum carminum lectione *ad obscænula verba* sensim devolveretur, & quasdam litterulas minus pudicas scribere eum non puderet. Hæc cum ad magistri sui notitiam venissent, ille ægerrime tulit, & præ tristitia in soporem incidit, in quo seniorem quemdam sibi videre visus est, qui factum discipuli sibi imputabat. quod cum ille ad Guibertum retulisset; nec sic tamen discipulus correctus est, sed furtim carmina scurrilia cudere pergebat: quæ cum vix sodalibus suis prodere non auderet, ea tamen nonnumquam mentito auctore, quibus poterat, recitabat, ut ab eis sub ficto nomine laudaretur.

a *supra num. 76.*
b *Guibert. lib. 1. de vita sua c. 16.*

Ad sacræ scripturæ studium conversus.

Verum dum ejusmodi studiis insisteret incautus adolescens, lascivientem corporis infirmitate repressit pia Dei miserentis manus, quæ vexatio ad resipiscentiam eum adduxit. Tunc enim demum inutilis, immo & letiferi studii marcescente amore, cum tamen otii impatiens esset animus, quasi ex necessitate, rejectis spurcis imaginibus, ad spiritualia denuo se convertit, & ad sacrarum scripturarum studium, cujus amor a multis bonis doctoribus ei sæpe instillatus fuerat, anhelare cœpit, earumque commentationibus appellere animum, maxime Gregorianis, in quibus moralium ac mysticorum sensuum claves reperiuntur. In his studiis præcipuum incentorem habuit Anselmum, tunc Beccensis cœnobii præpositum seu priorem, *virum incomparabilem*, ut ipse ait, *documentis, & vita sanctissimum*, qui Gnibertum in suam familiaritatem admisit, ejusque causa identidem, & prior, & abbas, Flaviacum ventitabat.

XCIX. Gisortii cella.

Haud procul Flaviaco abest Gisortium Vilcassini opidum ad Eptam fluvium, qui Franciam a Normannia separat, ubi cella est Majoris monasterii sancto Audoëno sacra. Hujus ecclesiam Hugo miles hoc anno, cum consensu uxoris suæ Mathildis, filiorumque suorum Tetboldi, Drogonis, Hugonis & Lamberti, & nonnulla prædia Majori-monasterio contulit, insuper ecclesiam sanctorum Gervasii & Protasii de Gisortiis, cum decima annonæ & minutarum rerum, necnon sepulturam & oblationes, atque dispositionem presbyteri cum omni immunitate: eo pacto, ut Barthnlomæus abbas, ejusque successures, tot illic monachos constituant, quot voluerint. quod Willelmus rex Anglorum anno primo regni sui, cum Mathilde conjuge sua ratum habuit apud villam *Leons*, quæ Gisortio proxima est. Post triennium Philippus rex Francorum, cum Pisciaci versaretur, illius cellæ monachis concessit jura nundinarum, quas quotannis in festo sancti Audoëni, & per duos consequentes dies haberi permisit, etsi Gisortium ditionis esset ducis Normannorum. Non multo post Odilo Crucis-sancti-Leutfredi abbas litem de hac cella adversus Majoris-monasterii cœnobitas movit.

Placitum pro S. Medardo.

Dum rex Philippus sub tutore Balduino Flandriæ comite adhuc degeret, Compendii *colloquium publicum*[c] habuit, cui prædictus Balduinus interfuit cum Gervasio Remensi archipræsule, multisque episcopis, scilicet Adelardo Suessionensi, Widone Ambianensi, altero Widone Belvacensi, Balduino Noviomensi, & Drogone Taruannensi. Hæc convocatio in primis facta est ob varias querelas & proclamationes, quas Rainoldus abbas sancti Medardi faciebat adversus Albricum Cociacensem seu Codiciacensem, qui advocatiæ prætextu multa eidem loco gravamina inferebat in villis ei subjectis, in quibus procurationes exigebat; ita ut a cœnobio sancti Medardi & Vico-castro, media via de suo castello, rusticos & incolas ad suam justitiam pertraheret, & ad bellum profecturus, equos ex prædictis villis, quotcumque vellet, exigeret. quæ cum nullo juris fundamento niterentur, *communi*

c *Diplom. p. 585.*

ANN. CHR. 1066.

censura totius conventus episcoporum atque laïcorum, damna illata emendare coactus est. His litteris præsenti anno datis subscripta sunt signa Rodulfi comitis, Willelmi Suessionum comitis, Widonis comitis Pontivensis, & aliorum. Similis causa contra Rotbertum Codiciacensem [a] ante annos fere viginti jam agitata fuerat.

[a] *supra lib.* 59. *n.* 9.

C. S. Priscæ monasterium Vindocino datum.

Etsi ecclesia sanctæ Priscæ in urbe Roma cum titulo cardinalis Oderico Vindocinensi abbati, ejusque successoribus ab Alexandro papa jam concessa [b] esset ante annos tres; restabat tamen adbuc monasterium eidem ecclesiæ adjunctum, quod basilicæ sancti Pauli subjectum erat. Tunc illius basilicæ rector & œconomns erat Hildebrandns sanctæ Romanæ ecclesiæ archidiaconus: qui rogatu prædicti Oderici abbatis, cum sancti Pauli monachorum consensu, illud sanctæ Priscæ monasterium Vindocinensibus largitus est, ea lege, ut semper duodecim monachi, numquam vero minus octo, illic Deo deservirent. qnod Alexander papa suo diplomate, in appendice referendo, confirmavit. *Datum Laterani kalendu Julii, per manus Petri sanctæ Romanæ ecclesiæ subdiaconi atque cancellarii, vice domni Annonis Coloniensis archiepiscopi, anno quinto pontificatus domni Alexandri papæ II. indictione* IIII. Ab eo tempore in possessionem illius monasterii, non tantum ecclesiæ, inducti sunt Vindocinenses, qui utrumque per multos annos cum dignitate cardinalatus tenuerunt, ut in consequentibus videbimus. In illa ecclesia, petente Alexandro papa, mansit aliquamdiu Arnulfus monachus, Vindocino ortus, ibidemque monasticen professus, qui Odericum abbatem, Romam adeuntem, comitatus fuerat. Ejus moribus & ingenio adeo captus est pontifex, ut eum apud se manere optaverit. Ubi cum versaretur Arnulfus, dejecto ob simoniæ labem Riperto Vapincensi pseudepiscopo, in ejus locum ab Alexandro suffectus est. Hanc ecclesiam tam pie & sapienter administravit, ut in sanctorum ejus episcoporum numerum referri meruerit. Annus ejus obitus incertus; dies vero assignatur XIII. kal. Octobris, quo die colitur Vindocini & in ecclesia Vapincensi. Sepultus fuit in æde sancti Johannis, Rotunda dicta: quo ex loco Armandus ipsius successor, vir pius *& habitu monachus*, post annos triginta ejus corpus in decentiorem locum transtulit. De eo memoriæ proditum est, quod statim post suam promotionem ad episcopatum Vindocinum accesserit, Vindocinenses suos revisurus: ubi cum quemdam puerum, aqnis præfocatum, nudum invenisset, ejns corpus operuerit injecto pallio suo, ex quo postea cappa facta est, Vindocinensi monasterio concessa. Ejus vitam paucis delibavit anonymus, canonicus, ut puto, Vapincensis.

[b] *V. supra num.* 32.

Arnulfus episcopus Vapincensis.

CI. Fulco Vindocinensis comes obit.

Mortuus est hoc anno Fulco Vindocinensis comes, cognomento Anserinus, XI. kal. Decembris. Instante obitu apud Ferrariam visitatus est a Bartholomæo [c] Majoris-monasterii abbate, cui omnes consuetudines in villis de *Loiri* & de Forgetis ab se percipi solitas concessit, annuente Petronilla ipsius conjuge, quæ banc donationem postmodum Vindocini supra tumulum viri sui confirmavit. Sic damna, quæ ille vivens Vindocinensibus intulerat, quodam modo expiare voluit.

[c] *Besly comites.* p. 358.

Calmæ monasterium conditur.

Sub idem tempus in pago Namnetensi conditum est monasterium beatæ Mariæ de Calma * seu de Calmaria, quod vir nobilis Harenidus, Justini filius, opidi sanctæ Crucis toparcba, hortante Quiriaco Namnetensium episcopo, in prospectu prædicti opidi seu castri haud procul ab oceano, & quidem in ducatu Rariatensi * construxit. Ad banc autem constructionem novo illi monasterio tertiam partem Calmariæ, Ulgardis conjugis suæ assensu, aliaque prædia tradidit in manus Perenesii abbatis Rothonensis monasterii, cui Calmariense subjectum esse voluit, eo pacto, nt, si aliquando hic locus in abbatiam erigeretur, abbas non aliunde quam ex ipso Rothonensi monasterio, & quidem electione ejus abbatis & conventus, assumeretur, ejusque semper tamquam proptius monacbus censeretur. Electus porro abbas singulis annis Rothonensem ecclesiam visitare teneretur, in natali scilicet sancti Marcellini papæ & martyris, & die translationis ejusdem in Rothonense monasterium, de qua alias [d] egimus. Denique si quis novitius causa necessitatis extremæ apud Calmariam monastico babitu indueretur, a Rothonensi abbate *benedictionem* professionis acciperet. Ejusdem loci monachis Quiriacus episcopus duo nratoria, scilicet beatæ Dei-genitricis & sancti Jobannis-Baptistæ cum cœmeterio concessit. Hujus rei instrumentum editum est in tomo IV. [e] Galliæ Christianæ, ubi vitiati sunt anni ab incarnatione. *Patrata sunt hæc feria quinta in basilica, beata Maria nomini dicata, pridie nonas Julii, monarchiam regni Francorum Philippo gubernante, præsulatum vero*

* *La Chaume.*
* *de Rets.*

[d] *Annal. to.* 2. & 3.

[e] *Gall. Chr. to.* 4. *p.* 222.

ANN. CHR. 1066.

Nannetica sedis Quiriaco providentia gubernante, & tam donum, quam conventionem sigillo propria auctoritatis gubernante. quæ notæ chronicæ non ad annum M LV. ut in editis, quo Philippus necdum rex erat, sed ad annum M LXVI. referendæ sunt, quo anno feria quinta in secundum nonas Julii incidebat. quod a morte Heinrici regis Philippi fratris usque ad annum M LXXV. quo decessit Quiriacus episcopus, nonnisi semel, scilicet prædicto anno M LXVI. contigit. Processu temporis hoc monasterium erectum est in abbatiam, cujus abbas Philippus subscriptus occurrit in quadam charta pro Roncereio, *data in capitulo sanctæ Mariæ de Calma secundo die natalis Domini* M° C° VIII° IIII. id est M C LXXXIV. Superest hactenus hoc monasterium sub congregatione sancti Mauri.

CII. S. Benigni immunitas qualis.
* de Suzon.
a Perard. pag. 191.

Divionensis sancti Benigni abbatiæ ex privilegiis Romanorum pontificum & regum ea immunitas erat, ut ejus bannum & districtus, ut vocant, a torrente Susione *, qui utrumque burgum [a] dividit, extenderetur, ita ut qui auferre ab eodem burgo vel claustro quidquam tentasset, excommunicationi subjiceretur. Hanc immunitatem cum violasset quidam ex ministris ducis, a monasterii ministris prohibitus est, resque eo devenit, ut ad mutuam cædem utrimque proruperint. Ea re dux commotus, Adalberonem abbatem citavit, & ab eo hujus facti emendationem exigere cœpit. Ille vero sancti Benigni juri quidquam detrahere detrectans, Lingonensem episcopum adiit, (is erat Rainaudus, cognomento Hugo) eique rem gestam exposuit. Ille hanc infractionem graviter tulit, diemque causæ ventilandæ in cœnobio Besuensi indixit. Eo convocati Hugo Vesontionensis archipræsul, Hagano Æduensis antistes, atque Willelmus comes cum magna virorum nobilium turma. Lectis sancti Benigni privilegiis idem pontifex, scilicet Lingonensis, monasterii jus asseruit: quod dux ipse confirmavit. Actum Besuæ anno ab incarnatione Domini M LXVI. Philippi regis VII. Subscribunt episcopi, multique clerici ac laïci; abbates vero Odo Flaviniacensis & Helmuinus sancti Sequani. Vivebat adhuc Adalbero [b] sancti Benigni abbas anno M LXX.

b V. lib. 60. n. 22.

CIII. Cluniaco subjiciuntur Agerense, S. Ægidii, S. Antonini & S. Orientii monasteria.
c lib. 61. num. 66.

Monasteria non pauca hoc anno Hugoni abbati commissa, & Cluniacensi monasterio subjecta fuere. Unum est Agerense seu Aggerense, de cujus origine superius [c] egimus, quod Arnaldus, ejusque conjux Arlindis, pro anima carissimi filii sui Willelmi, suorumque parentum, Cluniaco tradidere, eo pacto, ut illic fieret *monasterium regulare, & ut perenniter sit alodium sancti Petri, abbatis, monachorumque Cluniacensium*, tali conditione, ut castrum Aggerem & res ad illud pertinentes, de manu abbatis Cluniacensis & de manu prioris Aggerensis, teneant prædicti donatores, & monachi singulis quinquenniis quinque solidos aureos Romano pontifici persolvant. Actum hoc anno, VII. kal. Decembris, scriptumque ab Heinrico monacho, qui hanc conventionem fecit, & Hugoni abbati detulit.

* Nismes.

Mense insequente, id est XVIII. kal. Januarii, Almodis comitissa, ejusque filius Raimundus comes Rutenensis, necnon Nemausensis & Narbonensis, *pro domni Pontii comitis remedio*, & pro remissione peccatorum suorum, abbatiam sancti Ægidii cum omnibus ad eam pertinentibus, *domno Hugoni præsenti abbati*, ejusque successoribus tradunt, retenta tamen ejus *indominicatura*, excepto quod in abbatem & monachos nullam auctoritatem habituri sint. Et quia prædictus locus sancti Petri alodium est, censum decem solidorum singulis annis Romanæ ecclesiæ monachi persolvant. Actum anno & die prædictis *juxta Nemausum * civitatem secus ecclesiam sancti Baudilii, videntibus atque laudantibus episcopis, Raimbaldo episcopo Arelatensi, Romanaque ecclesia vicario; domno Durando Tolosano, Hugone Uzetiensi, Rostagno Avinionensi, & Bertranno Magalonensi; abbatibus Bernardo Massiliensi, Frotardo Tomeriensi, & Beraardo Vabrensi*, multisque aliis clericis & militibus.

Sub idem tempus Rotgerius Fuxensis comes cum uxore sua litteras scripsit ad venerabilem Hugonem abbatem, significans se locum sancti Antonini, qui locus *Fredeleiz* dicitur, ei committere ad monasticum ordinem illic instituendum. Litteræ illæ eximiam continent Hugonis commendationem, in quibus venerabilis abbas, adhuc vivens, *sanctus & famosissimus per orbem abbas* appellatur. Epistolæ verba ipsa hic adscribo, in qua Rotgerius, uxorque ejus ita loquuntur. *Consilio inito inter nos, ad remedium & nostrarum salutem animarum, remissionemque eorum quæ egimus peccatorum, ex hereditate quam in-præsentiarum possidere videmur transi-*

ANN. CHR. 1066.

toria, dare vobis partem jam disposuimus, ut perpetuam mereamur cum Domino mercedem, qua, post corporum finem nostrorum, in calesti feliciter vivamus requie; quod quoque vestri ordinis meritis & precibus credimus acquirere ... Committimus Domino Deo, creatori ac redemtori nostro Jesu-Christo, genitricique ipsius sancta virgini Maria, & apostolis sanctis Cluniacensis cœnobii Petro & Paulo, necnon tibi, HUGO SANCTE, VIVENTI FAMOSISSIMO PER ORBEM CLUNIACENSI ABBATI, *ego Rotgerius & uxor mea concedimus, cum assensu & ultroneo consilio comitis Tolosani, locum sancti Antonini, qui vulgo vocatur Fredoleiz: quatenus ibi monastici habitus, te statuente, regularis inseratur ordo, ad provectum profectumque nostrarum omniumque fidelium animarum.* Sic desinit epistola sine chronicis notis. Rotgerii uxor vocatur Sicardis, uti nos docent alia instrumenta donationum, quas iidem conjuges Cluniaco fecerunt.

His adde monasterium sancti Orientii, quod Aimericus Ausciensis comes, ejusque frater Bernardus, pro remedio animarum suarum & Willelmi patris sui, Hugoni abbati & monasterio Cluniacensi concedunt. quam donationem simul cum eis fece-
» runt domnus Raimundus eorum *avunculus, dictus abbas ejusdem loci*; & alter avun-
» culus Arnaldus præpositus ejusdem sedis. qui omnes in societatem Cluniacensium admissi sunt. *Facta est hac charta mense Novembri in claustro ejusdem monasterii sancti Orientii, in presentia domni Hugonis abbatis Cluniensis, & domni Duranni Tolosani episcopi, & Willelmi episcopi Convenarum, Raimundi episcopi Lacturiensis; domni abbatis sancti Genii, Willelmi abbatis sancti Martini, regente apostolicam sedem domno Alexandro summo pontifice, Philippo rege regnum Francorum gubernante; & desuper regnante, cujus regnum & imperium sine fine permanet in sacula saculorum.* Hoc monasterium situm est in ipsa urbe Ausciorum *, nunc collegiata ecclesia. Huic subest aliud cognomine monasterium in Levitania, positum in declivio montis Aribattensis, ad ripam torrentis Isauri seu Isauriæ, haul procul a spelunca, quam olim sanctus Orientius incoluit, sex fere leucis a Balneis-regiis *. Prioris monasterii prior fuit Willelmus-Bernardi de Monte-alto, qui postea factus est archiepiscopus Ausciensis.

* d'Auchs.

* Bareges.

CIV. Hugo abbas ad Odonem comitem baptizandum invitatur.

Non infimum de beati Hugonis, dum viveret, opinione sanctitatis argumentum est, quod Tetbaldus Trecensium comes, eo nomine tertius, & Adelaydis ejus conjux, eum ad Oddonem filium suum sacro fonte abluendum invitarunt, eidemque Cossiacum villam contulerunt, scripta [a] ad ipsum epistola, cujus hæc inscriptio: *Hugoni venerabili abbati & Cluniaco monasterio atque Cosseiensi, domnoque Gozechino, reverendissimo ejus loci praposito, eorumque successoribus, Tetbaldus Dei gratia Francorum comes, & uxor ejus Adelaydis cum filiis suis in perpetuum.* Tum, relatis quibusdam sacræ Scripturæ testimoniis, quibus se ad faciendam eleemosynam impulsos fuisse testantur, hæc subdunt, quæ maxime faciunt ad commendandam cum beati Hugonis, tum ejus discipulorum sanctimoniam & religionem. *Ego Tetbaldus, & uxor mea Adelaydis, sanctitatis & religionis, qua penes sanctum vestrum collegium nostris temporibus, divina gratia largiente, potior celebriorque habetur, fide & devotione permoti, immo Dei inspiratione commoti, Odonem filium nostrum sacra regenerationis mysteriis innovandum a vestra paternitate destinavimus, rati, dispensante superna clementia, sibi non inane futurum, religiosiores quam ditiores in Christo*
» *habuisse parentes.* Post hæc subjungunt, se monasterio Cluniaco sollemni traditione
» conferre quamdam in suo alodio villam, quæ Cossiacus dicitur, cum omnibus ad
» eam pertinentibus, ab omni quorumvis hominum servitute immunem: ut Deo inibi
» militantes omni pace & tranquillitate fruantur: quibus insuper suam in omnibus protectionem pollicentur. Cossiacus videtur esse locus diœcesis Suessionensis, cella seu prioratu conventuali insignis, Consiacus dictus a Lisiardo Suessionensi episcopo, vulgo Coinciacus, in quo triginta [b]-sex monachi olim esse debebant. Alia cella est itidem Cluniacensis apud Conziacum * prope urbem Bellicensem sub titulo sancti Petri. Quod attinet ad Odonem filium Tetbaldi comitis, is absque liberis decessisse creditur: cujus frater Stephanus, cognomento Heinricus, paternam dignitatem ad suos posteros transmisit.

a Spicil. to. 6. p. 443.

Cossiaci cella.

b Bibl. Clun. p. 1712.

* Conzieu.

CV. Anianæ Gellonense monasterium asseritur.

Anianensi in Septimania monasterio tunc præerat Emmeno abbas, antea Gellonensis monachus, dein cœnobii sancti Petri de Salve, quod Gelloni suberat, in pago Nemausensi prior; ac demum ante quinque circiter annos Pontio Anianæ

ANN. CHR. 1065.

abbati subrogatus. Ejus tempore Gellonenses, qui ab origine Anianæ subjecti fuerant, Anianensium jugum excutere moliebantur, & proprios, inconsultis Anianensibus, sibi præficere abbates. Id non passus Emmeno, tametsi olim Gellonensis monachus, hac de re expostulavit apud Alexandrum papam. Ad ejus querelas breve apostolicum rescripsit Alexander, vetuitque, ne quivis episcopus in loco Gellonensi abbatem benedicere præsumat; statuens, ut tota ordinatio & dispositio illius cellæ in manu abbatis & congregationis Anianensis consistat. *Datum Laterani* VII. *idus Novembris per manus Petri S. R. E. subdiaconi atque bibliothecarii, anno ab incarnatione Domini* M LXVI. *anno quoque pontificatus Alexandri papæ secundi* IV. *indictione* IV. Verum his litteris nequaquam deterriti Gellonenses, proprios sibi abbates nihilo secius adsciverunt. qua de re querelas apud Gregorium VII. Emmeno iteravit.

CVI. S. Juliani abbatia Viennæ canonicis data.

Non omittenda hoc loco est Leodegarii Viennensis archiepiscopi [a] epistola, qua significat, se de instaurandis, reformandisque suæ diœceseos ecclesiis sollicitum, lecta sancti Clari abbatis vita, in qua monachi quadringenti in cœnobio sancti Juliani habitasse memorantur, instituisse, ut divina illic officia restituerentur. Ejus rei causa, cum sancti Victoris Massiliensis monasterii laudabilem famam accepisset, adscivisse illius loci fratres, instinctu Isarni eorum abbatis, qui prædictam sancti Juliani ecclesiam optime ordinaverit: non sic vero Petrus ejus successor, qui eam penitus neglexit. Quam ob rem se advocasse Brivatenses canonicos, ut eis prædictum locum traderet. Inter ea habitum fuisse Viennæ concilium, præsidente Stephano Nicolai papæ secundi legato, in quo duobus diebus hæc causa ventilata est, & culpata negligentia monachorum. Tertia die omnium judicio, & præcipue Hugonis abbatis Cluniacensis, decretum fuisse, ut sancti Ferreoli bona cum bonis sancti Juliani unirentur. Durandum sancti Victoris abbatem, qui synodo aderat, privilegium ab ipso Leodegario concessum obtendisse: quod Stephanus cardinalis acceptum particulatim disruperit. sicque Brivatensibus canonicis illam ecclesiam cessisse. Hac de re postmodum litteris consignatum est a Leodegario archiepiscopo privilegium, cujus notæ chronicæ vitiatæ sunt. Datum quippe dicitur III. *kalend. Martii, feria* VII. *anno ab incarnatione* M LXVI. *&* XXXVI. *Leodegarii archiepiscopi.* quo anno feria septima seu sabbatum in quintam kal. Martii incidebat. Non convenit etiam annus Leodegarii pontificatus, qui Burchardo successit anno M XXVI. Vitiosæ sunt etiam subscriptiones nonnullæ, sic restituendæ: Stephanus Romanæ sedis presbyter cardinalis, Leodegarius Viennensis archiepiscopus, Umbertus Lugdunensis archiepiscopus, Agano Æduensis episcopus, Hugo Diniensis *, Aicardus Cabilonensis, Gaucerandus Belicensis.

[a] Theod. pænit. to. 2. p. 606.

* f. Diensis.

CVII. Elnonense incendium, & S. Amandi delatio.

Elnonensis sancti Amandi in Belgio basilica igne correpta est hoc anno, & quidem III. idus Februarii, ex incendio, quo proximæ domus arserunt. Inde in ipsam sancti Amandi basilicam, quæ plumbo tecta erat, prorumpens ignis, eam totam devastavit cum oratoriis sancti Petri & sancti Andreæ. Hoc incendio campanæ resolutæ sunt, ecclesiæ ornamenta redacta in cineres, columnæ ex Pario lapide consumtæ. Instaurandæ basilicæ non aliud magis opportunum consilium Balduino comiti & episcopis, necnon Fulcardo abbati visum est, quam ut sancti Amandi corpus per Galliam deferretur ad suppetias obtinendas. Delatum primo Cameracum, ubi a Lietberto episcopo & universo clero honorifice receptum est. Inde ad opidum Codiciacum, vulgo Coceium; postea Laudunum, eadem veneratione ab Elinando episcopo acceptum. Dein, reflexo itinere ventum est Calniacum * ad Isaram, indeque Noviomum, ubi effusi obviam clerici cum monachis, sacrum loculum in majorem beatæ Mariæ ecclesiam intulerunt, tum sub papilionem, quem in platea urbis Elnonenses tetenderant. Adfuit huic sollemni pompæ Baldewinus seu Balduinus episcopus, nec dubium quin etiam Remigius [b] abbas, qui tunc sancti Eligii monasterium administrabat. Ex urbe Noviomo sancti Amandi corpus Duacum, postremo Elnonem revectum est. Edita passim ab eo miracula, quæ Gislebertus Elnonensis monachus, testis oculatus, in litteras retulit.

* Chauny.

[b] V. lib. 59. n. 68.

CVIII. Fidemiense cœnobium conditur.

Fidemiense * Ordinis nostri cœnobium in finibus agri Cameracensis, prope Landrecium opidum, hodie quoque perstat, cujus originem Miræus in Annalibus ad hunc annum revocat, secus quam in altero libello, ubi origines cœnobiorum Benedictinorum in Belgio antea exposuerat. Huic monasterio initium dedisse per-

* Femy.

ANN. CHR. 1066.

hibentur nobiles Angli duo, qui patriis sedibus egressi, ut Deo incogniti viverent, Romam profecti dicuntur, ubi summus pontifex Benedictinam eis regulam praescripsit. Alter eorum, Stephanus nomine, primus istius loci abbas exstitit, qui ejus loci ecclesiam in honorem sancti Stephani protomartyris dedicari curavit. Monasterii possessiones a fidelibus collatas Odo Cameracensis episcopus confirmavit; Nicolaus episcopus, ejus nominis primus, cum suo capitulo easdem auxit.

CIX. Sigebergense item monasterium.

Paullo ante hoc tempus venerabilis Anno Coloniensis archiepiscopus exstruere coeperat Sigebergense monasterium, quod hoc ipso anno consecrasse memoratur. Positus est hic locus in dioecesi Coloniensi, a praeterfluente Siga amne, & monte incumbente *Sigeberg* appellatus, tribus fere milliaribus a Bunna oppido distans. Quid huic construendo monasterio occasionem praebuerit, discimus ex gravi scriptore vitae beati Annonis. Quippe intempesta nocte piissimus pontifex coenobium sancti Martini Coloniense pertransiens, monachos nocturnis vigiliis occupatos audivit, tum ad presbyterum, qui se comitabatur, conversus: Annon cor tuum pulsat, inquit, quod, urbe tota somno sopita, hi soli ad divinas laudes excitati vigilant? & addidit, se prorsus honore suo indignum, qui monachis hactenus inutilis vixisset. Haec cum animo agitaret, quemdam senem sibi in ecclesia sancti Petri adstantem conspexit, seque monentem, ut monasterium construeret apud Sigebergum, quem locum Heinricus palatinus comes, ob injurias Coloniensi ecclesiae illatas, ipsi tradiderat. Accesserunt alia quoque superna indicia, quae virum Dei ad condendum illic coenobium impulerunt. Consummato basilicae aedificio, sanctus pontifex eam hoc anno consecravit x. kal. Octobris, sancti Michaëlis archangeli nomine eamdem nuncupans, sub patrocinio sancti Mauricii, ejusque sociorum. Cum vero in omnibus Teutonicis monasteriis antiquum illum regularis disciplinae fervorem admodum refrixisse cerneret, & monachos a vita communi ad rem peculiarem curam omnem, studiumque convertisse; gravi taedio angebatur ejus animus, quod ingentibus expensis nihil Deo dignum facturus videretur. Advocati nihilo minus e vicinis locis quidam ad locum incolendum monachi, quibus Wolfelmum, Brunwillarensis [a] coenobii piissimum abbatem, praeficere cogitaverat. at cum rebus quidem spiritualibus rite instructum, sed tractandis temporalibus minus idoneum comperisset, sententiam mutavit.

a V. supra n. 43.

CX. Illic floret religio per Fructuarienses.

Inter ea contigit, ut caussa rei publicae in Italiam proficisceretur. In reditu ad Fructuariense monasterium, cui tunc Albertus [b] abbas praeerat, caussa orationis divertit: ubi monachorum strictissimam & ad regulae instituta optime compositam vitam admiratus, duodecim ex eis probatissimos secum adduxit, eosque in Sigebergensi monasterio constituit, prioribus monachis, quos aliunde adsciverat, honorifice in locum suum remissis. Annonis votis optime respondit effectus. Monachi quippe novae illius coloniae artissimam illic instituere disciplinam, adeo ut, sanctae eorum conversationis opinione longe, lateque vulgata, multi ad saeculi contemtum accenderentur, & se se illis informandos traderent; immo alia etiam monasteria ad eorum normam componerentur. qua de re sanctus archipraesul magnas Deo referebat gratias, quod non confudisset eum ab exspectatione sua. Unde omnem adhibebat diligentiam, ne ullam earum rerum, quibus corporis imbecillitati consulendum sit, penuriam sustinerent. Honorabat ac venerabatur eos, inquit vitae scriptor, ut dominos suos; nec solum abbati, sed decanis etiam monasterii ita subditus, dictoque obtemperans erat, ut ad primum eorum nutum, quantumlibet gravibus publicae seu privatae rei negotiis implicitus teneretur, ilico exoccupatis manibus, quidquid ipsi voluissent, instar vilis mancipii exsequeretur; idem cibos eis inferre & apponere solitus; ipse potum *miscere*, & quolibet famulo ad omne obsequium paratior adesse; de cetero in humili sella sedere intentus ad lectionem, cum omne ministerium peregisset. Silentium quoque ac ceteras monasterii consuetudines, dum inter eos versaretur, ita sollicite servabat, quasi de iis in capitulo rationem cum aliis redditurus, & sententiam pro erratis accepturus. Denique nullus umquam pater tali erga liberos ducitur affectu; nulla mater, qualem ille omnibus illis monachis exhibebat, non modo in Sigebergensi, sed etiam in aliis duobus monasteriis, quae ipse construxit, ut mox videbimus. Itaque postquam voti sui compos monachos suos ad omnium imitationem florere perspexit, omnem pro eis sollicitudinem in futurum extendens, sub excommunicationis interminatione, ne quis

b V. supra n. 86.

Annonis in eos studium.

eos

eos læderet, eorumve instituta mutaret, interdixit, eosque litteris apostolicis ac regiis, quas vitæ scriptor refert, munire decrevit. Primus Sigebergensi monasterio præfuit Erpho, sanctæ memoriæ abbas, cui successit Reginhardus, cujus hortatu anonymus monachus Sigebergensis, auctor gravis, res ab Annone gestas litteris mandavit. ANN. CHR. 1066.

CXI. Anno duo alia cœnobia condit.

Præter Sigebergense alia duo virorum nostri Ordinis monasteria idem sanctus pontifex ædificavit: unum in honorem sancti Alexandri martyris & sex ejus fratrum, in regione Westfalorum, loco, qui dicitur *Grafcaf*: alterum sub patrocinio sancti Petri apostolorum principis in confinio Turingurum, in loco, cui vocabulum *Salevelt*. quem locum acceperat a regina Polunorum Teutonica, quæ ad eum invisendum ex Polonia accesserat. Utrumque congruis ædificiis & prædiis instruxit, curavitque informari ad normam Sigebergensium, ex quibus monachos ad id operis adduxit. Mitto duas alias clericorum ecclesias, scilicet sanctæ Mariæ Ad-gradus, ubi & sepultus est, & sancti Georgii martyris extra muros urbis Coloniæ, quas pariter exstruxit. Ad Saleveldense monasterium, tumultum Coloniæ declinaturus, identidem secedebat: ubi spiritualibus studiis occupatus, quædam divinæ laudis carmina seu hymnos composuit.

CXII. Conradus archiepiscopus Theolegii sepultus.

Eberardus Trevirensis archiepiscopus hoc anno decessit sabbato sancto paschæ, cum divina mysteria celebrasset. Suffectus a rege in ejus locum, inconsulto clero & populo, Conradus majoris ecclesiæ præpositus, quem Lambertus truncato, ut fit, vocabulo Cunonem vocat. Hunc Theodericus comes carnificibus traditum ex altissima rupe præcipitari jussit. Ejus corpus Lonseti [a] primum ab agricolis humatum, inde in Theolegiense monasterium Theoderici Virdunensis episcopi, & Abbonis Theolegiensis abbatis studio sollemni pompa traductum, ibidem VII. kal. Augusti decentiore tumulo reconditum fuit: ubi miraculis illustratum fuisse traditur, quæ Theodericus [b] monachus, illorum temporum æqualis, litteris consignavit. Ejus cædem ad triennium differendam esse, ex consequentibus patebit. De Conradi nece gravem ad Alexandrum pontificem epistolam scripsit in primis Sigefridus Moguntinus contra Theodericum comitem, qui pænitentia ductus, Jerosolymitanam peregrinationem ultro aggressus, maris fluctibus haustus misere interiit. Electus Cónradi loco Udo, vir nobilissimæ stirpis, Eberhardo seu Everardo comite, & Ida parentibus natus, qui Scafusii in Suevia, diœcesi Constantiensi, nobile Ordinis nostri monasterium in honorem Salvatoris construxerunt, & sedi apostolicæ subjecerunt sub annuo censu duodecim aureorum. Id Alexander II. auctoritate sua roboravit, Everardo comiti, ejusque posteris ejus loci advocatia commissa. quod Gregorius VII. postmodum improbavit, ut suo loco [c] dicturi sumus.

a Brovver. to. 1 p. 544.

b Bolland to. 1. Jun p. 116.

Scafusianum monasterium.

c V. lib. 65. num. 109.

CXIII. Theobaldus eremita obit.

In Italia Theobaldus, eremita Gallus eximiæ sanctitatis, vulneribus corporis undique obsitus, mortis præscius, in loco Salaniga prope Vicentiam ad immortalem vitam migravit secundo kalendas Julii in ipsas kalendas desinente, novem annis in solitudine exactis. Ubi ad extrema se urgeri sensit, accersito Petro Vangadiciæ abbate, qui eodem anno monastico eum habitu induerat, sumto viatico, matrem suam Willam, quæ prope eum degebat, sociosque eremitas ei commendavit; seque in propria cellula, ad matris solatium, sepeliri velle significavit. Verum, comperto ejus obitu, Vicentini ad ejus cellam concurrunt, sacrumque ejus corpus rapiunt, ad beatæ Mariæ principem ecclesiam deferendum: quod paullo post furtim sublatum, Vangadiciam illatum est; postremo sub finem illius sæculi in Galliam translatum, ubi multis in ecclesiis prima die Julii præcipuo cultu honoratur. Librum de ejus vita & miraculis composuit mox laudatus Petrus Vangadiciæ abbas, ejus amicus: quod monasterium ad Athesim fluvium in diœcesi nunc Adriensi positum est, auctoremque habet, ut alias diximus, Anselmum Nonantulensem abbatem; postmodum Camaldulensibus attributum. Forte is est Petrus reverentissimus ille abbas Vicentinus, cujus fratrem Raimbaldum Pomposianum monachum laudat Petrus-Damiani [d] in opusculo XIII. tametsi hoc monasterium extra solum Vicentinum situm est, qua in urbe perstat hodie quoque sanctorum Felicis & Fortunati monasterium e nostris, cui an potius tribui debeat abbas ille Petrus, aliis examinandum relinquo.

d Petr. Dam. opusc. 13. c. 21.

CXIV. Silentium quanti faciendum.

Sed quando de Raimbaldo mentio incidit, non omittendum id, quod de eo Petrus-Damiani ibidem commemorat. Huic injunctum erat officium, ut cuidam

ANN. CHR. 1066.

Teutonico incluso ministraret, qui effossis oculis, & abscissa dextera, juxta ecclesiam positus arduam ducebat vitam. Ea autem monasterii regula erat, ut *nemo claustrensium* egressus loqueretur. Id gravate admodum in suo ministerio ferens Raimbaldus, in capitulo questus est, *se nequaquam posse pueris imperitis per signa præcipere, ut servo Dei vestes abluerent, & præsertim quæ ipsi edulia præpararent*; denique injunctum sibi officium exsequi non posse, nisi loquendo. At silentium solvi vetuit Guido abbas, vir sanctus; jussitque Raimbaldum ab illo ministerio cessare. Vix dum dimidia hora elapsa erat, cum Raimbaldus tanto gutturis dolore percussus fuit, ut post diem tertium, satisfactione prius facta, & abbatis percepta benedictione, decesserit. Id tametsi ante sancti Guidonis abbatis obitum, qui anno MXLVI. defunctus est, contigerit, ex occasione hic referre visum est ad commendandam silentii religionem. Ad ordinem revertor.

CXV. Casinates illustres. a Chron. Casin. lib. 3. c. 26.

Ad hunc annum Baronius refert complures Casinensis monasterii viros insignes, quos Alexander a papa pro suo in illud monasterium monasticumque ordinem studio, suggerente Hildebrando archidiacono, ad dignitates ecclesiasticas promovit, vel suo lateri ad ecclesiasticum ministerium sociavit. In primis Todinum, Berardi Marsorum comitis filium, Romam accersitum, in palatio Lateranensi levitam instituit. Aldemarium quoque, felicis memoriæ, Richardi principis olim notarium; dein Capuanæ civitatis clericum, quem Leo Marsicanus suum in conversione magistrum fuisse dicit, in Sardiniam postea missum, in ecclesia sancti Laurentii extramurana *cardinalem simul & abbatem sacravit*. Ad hæc Ambrosium, prudentem & eruditum virum, in Terracinensi ecclesia episcopum ordinavit. Geraldum vero, Teutonicum genere, doctissimum clericum, ecclesiæ Sipontinæ archiepiscopum præfecit. Eodem tempore Milo, Capuani monasterii præpositus, Suessanæ ecclesiæ episcopus factus est. His addit Leo Marsicanus Petrum, nobilem Capuanum, qui, rogatu principis Salernitani, abbas ibidem sancti Benedicti monasterii creatus fuit, postmodum factus cardinalis. Tunc etiam idem apostolicus Desiderio abbati libertatem Casinatis abbatiæ confirmavit, quam cum Hildebrandus Capuanus archiepiscopus aliquando impugnasset, in Romana synodo culpam emendavit. Idem pontifex Tremitense monasterium, in insula maris Adriatici, quam Diomedis vocant, triginta circiter passuum millibus a terra dissitum, ubi olim Desiderius juvenis aliquamdiu demoratus fuerat, ob inhonestos inhabitantium mores infamatum, eidem Desiderio abbati reformandum commisit. Hic vero, amoto Adamo abbate multorum criminum reo, Transmundum, Oderisii Marsorum comitis filium, virum prudentem & eruditum, honestisque moribus Casini a puero institutum, in illo monasterio abbatem ordinavit. Is pravorum ejusdem loci fratrum consiliis assensus, tribus ex prioribus ejusdem loci monachis, qui tentatæ de illa insula rebellionis a sociis insimulati fuerant, oculos eruit, uni quoque linguam abscidit. quod quemadmodum a Desiderio animadversum sit, inferius videbimus.

CXVI. Desiderius Casini novam basilicam condit. b Chron. Casin. lib. 3. c. 28.

Cum hac prosperitate floreret Desiderius abbas, & ab omnibus plurimum honoraretur, eique tamquam patri ac domino b non modo mediocres quique, sed etiam principes ac duces parere gestirent; ad veterem diruendam ecclesiam, novamque angustiori & ampliori forma ædificandam animum appulit, repugnantibus Casinatibus plerisque, qui, ne vita & sumtus ad tam arduum opus perficiendum ei non sufficerent, magnopere verebantur. At ille nequaquam ab incœpto deterritus, mense Martio præsentis anni, qui ejus ordinationis nonus erat, exstructa prius juxta infirmorum domum non admodum ampla sancti Petri basilica, ubi fratres ad divina officia celebranda interim convenirent; beati Benedicti veterem ecclesiam, tam celebris loci dignitati, tantæque fratrum congregationi minime congruam, subvertere a fundamentis aggressus est; excisisque qua ferro, qua igne saxeis *crustis* seu scopulis, ut magnificæ substructioni amplior pateret area, locoque utcumque complanato, novæ ecclesiæ fabricam adortus est. Columnæ, bases, epistylia, aliaque id genus ex urbe Roma ingenti sumtu & labore advecta: mercede grandi conducti undequaque peritissimi architecti; atque ab usque Byzantio vermiculati operis artifices, tessellati peritia excellentes. His subsidiis & operis basilicæ fabricam intra quinquennium absolvit, in longitudine cubitos centum & quinque; in latitudine quadraginta-tres; in altitudine viginti & octo habentem. Cum adytum planitiei basilicæ coæquaretur, humo ad tres ulnas effossa, quidam tumulus detectus

est, quem beatissimi patris Benedicti esse censuere: sed illum aperire visum non est, sive ut ne quis aliquid de tanto thesauro surriperet, quod testatur Leo Marsicanus; sive ut ne vacuum illum reperirent, sicque Gallorum possessionem firmarent. Communi itaque consilio placuit, ut illum tumulum pretiosis lapidibus denuo tegerent; ac super illum arcam ex Pario marmore componerent. Ad hæc Desiderius, litteris ad imperatorem scriptis, quemdam[a] e fratribus Constantinopolim misit, indeque altaris tabulam auream cum gemmis & encaustis pretio triginta-sex auri librarum comparavit. Denique nihil prætermisit, quo basilicam ornatissimam & magnificentissimam redderet. quæ omnia singillatim in chronico Casinensi recensentur. Neque hoc contentus, novas monasterii officinas construxit, ut suo loco videbimus. ANN. CHR. 1066. [a] ibid. c. 33.

CXVII. Micæ-aureæ dedicatio.

Hoc item anno monasterium sanctorum Cosmæ & Damiani in Mica-aurea Romæ, de quo jam sæpius actum, dedicatum legitur curante Odimundo abbate, qui Rainerio ante annos minimum quinque successerat, ut patet ex quodam instrumento commutationis, quam quidam Belizo fecit *cum Odimundo facundissimo abbate venerabilis monasterii sanctorum Cosmæ & Damiani in Mica-aurea*, pontificatu Nicolai papæ secundi. In catalogo[b] abbatum ejus loci Odimundus Rainerio successisse dicitur anno M LXI. & anno M LXVII. obiisse. In ejus epitaphio, quod ex veteri codice habemus, *clara de stirpe oriundus* dicitur, a patre Christo cum patre donatus, & inter magnates & palatinos insignis fuisse; cujus tempore hoc monasterium intus & foris floruit. *Obiit in pace III. idus Januarias*; successorem sortitus Alanum, cui post unum dumtaxat annum alter Odimundus successit. Hoc monasterium anno M CC XXXIV. a monachis transiit ad abbatissam & sorores inclusas ordinis sancti Damiani ex mandato Gregorii IX. quæ postmodum sanctæ Claræ dictæ sunt. [b] V. Append.

CXVIII. S. Michaëlis & S. Eustachii monasterium.

Apud Camerinum civitatem Umbriæ in finibus Piceni exstabat hoc tempore sancti Michaëlis & sancti Eustachii monasterium in valle Domnana, cui tum Petrus abbas præerat. Id nos docent litteræ cujusdam Attonis, qui mediam partem omnium rerum suarum, quas in comitatu Camerino possidebat, eidem monasterio confert in usus servorum Dei mense Februario per indictionem quartam, quæ huic anno respondet, non sequenti, ut in nostro apographo legitur. Eumdem locum regebat Petrus alter anno M C XXXI. quo anno quidam Albericus, filius Ugonis, sancto Angelo & sancto Eustachio tertiam partem cujusdam ecclesiæ donasse traditur, cum dotibus, libris & campanis. Hæc abbatia alteri sancti Laurentii de Dolio seu Doliolo unita fuisse dicitur apud Lubinum[c]. [c] Lubin p. 73.

CXIX. Benedictus junior Clusæ abbas.

In monasterio sancti Michaëlis de Clusa, posito ad alpium fauces, defuncto abbate, cujus nomen reticetur, & adhuc insepulto, ne Taurinensis episcopus successorem pro libito intruderet, præsente Airardo Bremetensi abbate, viro religiosissimo, de successore secundum regulam eligendo actum est. Cum in diversa ferrentur eligentium vota, aliis Bertrannum quemdam Cumiliacensem, virum probum, zelo & scientia præditum, aliis Aicium priorem monasterii, disciplinæ severitate insignem, præferentibus; tandem communi omnium consensu electus est Benedictus monachus, propinquus defuncti abbatis. Is nobilis Tolosanus, a puero educatus Carcassone in sancti Hilarii monasterio, cui a Bernardo patre suo traditus fuerat, jam adultus ob laxiorem loci disciplinam ad Clusenses migraverat. Ejus electionem ubi rescivit Cunipertus Taurinensis præsul, in monachos magnopere succensuit, quod se inconsulto facta esset electio. Monachis vero regulæ auctoritatem prætendentibus, quæ episcopi interventum haud admittit, nisi forte monachi vitiosum & pravum hominem prætulerint: reposuit antistes, se de eorum regula nihil curare; sui juris esse locum & abbatis electionem, nec alium istic ordinandum præter eum, quem ipse nominasset. Benedictus id gravate tulit, & iræ locum dare honorem declinando decrevit: sed fratribus, ut constanter ageret, suique misereretur, obtestantibus; demum per Bosonem monachum, Taurinum missum, sedem apostolicam appellavit. Ambo itaque Romam profecti, episcopus scilicet atque electus abbas, cum causam utrimque suam perorassent, repressa est episcopi molitio, propterea quod Clusinum monasterium ab Hugone conditore suo sedi apostolicæ commissum fuisset; injunctumque episcopo, ut abbati *consecrationem benigne impertiret*. quod cum ille detrectaret, Benedictus ab ipso Romano pontifice Alexandro secundo *benedicitur & consecratur*; cautumque, ne episcopus abbati vel mo-

ANN. CHR. 1066.

nasterio ullam molestiam inferret. quod ille minime præstitit, ut inferius videbimus.

Reversus ad sua Benedictus, fratres ad accuratam regulæ observationem adhortari instituit, & ad resecandos alienos usus vel potius abusus, in victu, vestitu, aliisque rebus, qui ex aliorum monasteriorum ritibus inducti fuerant. At monachis plerisque, qui ejusmodi usibus assueti erant, ab iis abstinere durum & intolerabile visum est. quapropter rebelles ac contumaces in exteras cellas amandandos censuit Benedictus, novosque tirones, præcipue nobilium filios, qui suæ doctrinæ faciles ac dociles se præberent, admisit, ac rite informavit. Ipse exemplo ceteris prælucens, rigide vitam instituit. In alios indulgentior, carne & adipe, caseo & ovis numquam usus est, vinum forte & delicatum quasi venenum abhorrens. Vestitus cuculla & tunica cum cingulo dormire solitus, post matutinos orando circumire altaria, non somno indulgere. Ægrotus magis jejuniorum antidoto, quam medicinæ remediis salutem quærebat. Ad hæc tribus per annum quadragesimis oblongo cilicio totum corpus domabat. Cum sacris mysteriis operaretur, perfusus lacrymis, ipsam divinitatem contemplari videbatur. In capitulo omnibus absolutionem impertiebat, interventu Sancti, cujus festum celebrabatur, & ad missas devote agendas, vel ad communionem sanctam eos hortabatur. Nemini tamen privatam missam celebrare licebat tempore communis sacrificii, ut omnes communi oblationi interessent. Humanitas illi maxima erat in hospites, qui frequentes eo conveniebant, propterea quod locus Romam adeuntibus obvius est. Nec minor illi de pauperibus & egenis cura. Adventantes non tantum ad biduum vel triduum, sed ad annum vel etiam ad biennium sæpius retinebat; eisque discedentibus subsidia necessaria, viaticum, equos, aliaque suppeditabat. Hæc cum rescisset, forte etiam ipse expertus esset Gregorius VII. scriptis ad eum litteris gratulatus est, quod *viscera Sanctorum* per eum *requievissent*. Eumdem porro defensorem habuit Benedictus contra novas Cuniperti episcopi molitiones, de quibus infra. Benedictus iste junior dicendus est ad discrimen senioris.

CXX. S. Martini de Fromesta monasterium. a Yepes append. n. 6.

Ad res Hispanicas quod attinet, hoc anno Major, Sancii Castellæ comitis filia, Sancii Majoris Navarræ regis conjux, testamentum condidit in gratiam monasterii sancti Martini de Fromesta, quod ipsa exstruxerat. Hoc testamento vineas, terras, aliasque possessiones ejus loci monachis assignavit, *ut* [a] *servientes laïci & clerici sustentationem habeant victus, qui die noctuque ibi Deo obsequium fecerint*; & præcipue *tribus monachis*, qui preces, vigilias & obsequia defunctorum pro ipsius anima fecerint. Factum testamentum idibus Junii, æra M C IV. regnante Aldefonso rege, Ferdinandi regis filio, in Leone. Prima subscribit *Major regina*, testamenti conditrix; tum Semendus episcopus Burgalensis & Bernardus Palentinus, Miro abbas, aliique. Hoc monasterium abbatiæ sancti Zoyli de Carrione, de quo superius egimus, subjectum est.

APPENDIX

TOMI QUARTI ANNALIUM BENEDICTINORUM,

Varia diplomata & monumenta complectens.

I.

Ad lib. 49. n. 2.

Bulla Benedicti VII. pro monasterio S. Vualarici.

Ex veteri exemplo.

ENEDICTUS servus servorum Dei, dilectissimo nostro filio Restoldo religioso abbari, vel omni congregationi in monasterio sancti Walariei, quam Hugo gloriosissimus comes, nosterque spiritualis filius, in regula beati Benedicti noviter congregavit, vestrisque suecessoribus in perpetuum. Cum magna nobis sollicitudine insistit cura pro universis Dei ecclesiis ac piis locis, vigilandum ne aliquam necessitatis jacturam sustineant, sed magis propriæ utilitaria stipendia consequantur. Igitur quia per interventum Hugonis gloriosi comitis ratiooabiliter postulastis a nobis, quatinus pro suo magno amore atque dilectione confirmaremus vobis prædictum monasterium saocti Walarici cum omnibus rebus mobilibus, cumque & immobilibus, quibus a præfato Hugone gloriosissimo comite concessa esse noscuntur, vel a ceteris christiania in perpetuum concessa atque largita esse videntur, vel cum omnibus ad ipsum monasterium generaliter & nunc pertinentibus sicuti est. Igitur privilegiis sedis apostolicæ infulis decoretur, ut sub jurisdictione sanctæ nostræ ecclesiæ matris permanendum, nullius alterius ecclesiæ jurisdictionibus submittendum. Pro qua re piis desideriis faventes, nostra auctoritate id quod exposeitut effectui mancipamus. Et ideo omnem cujuslibet ecclesiæ sacerdotum in præfato monasterio ditionem, quamlibet habere auctoritatem præter sedem apostolicam prohibemua, ita ut nisi ab abbate ipsios monasterii fuerit invitatus, nec missarum sollemnia ibidem quispiam præsumat celebrare omni modo, nec licentia sit, ut dictum est, ex ejus vel omnibus eidem monasterio sancti Walarici pertinentibus, situm in comitatu Witman cuiquam magnæ personæ, parvæque auferre. Ut profecto juxta id quod subjectos idem ut in monasterio apostollci constituti atque privilegii consistit, inconcusse dotandum permaneat. Si quis autem, quod non optamus, nefario ausu præsumserit hæc, quæ a nobis ad laudem Dei pro stabilitate jam dicti monasterii, statuta sunt, refragare, aut in quoquam transgredi tentaverit, reum se, & atri anathematis vinculo innodatum esse, & diabolo & ejus atrocissimis pompis, atque cum Juda traditore Domini nostri Jesu-Christi æterni incendii supplieio concremandum deputamus a Domino. Qui vero pio intuitu custos & observator exstiterit, benedictionis gratiam a misericordissimo Deo nostro consequi mereatur, & vitæ æternæ particeps effiei mereatur. Scriptum per manus Boniazonis notaru regionarii & seriptoris sanctæ Romanæ ecelesiæ in mense Aprili, indictione nona. Bene valete. Datum s. kalend. Aprilis per manum Stephaoi episcopi & bibliotbecarii S. R. E. anno pontificatus domini Benedicti sanctissimi VII. papæ in sede beati Petri apostoli VII. imperante domno Ottone a Deo coronato magno imperatore, anno XIII. in mense & indictione nona feliciter. Amen.

II.

Charta Theutboldi episcopi Lingonensis pro Tornodorensi S. Michaelis monasterio.

Ad lib. 49. n. 3.

Ex antiq. chartular. S. Michael. Tornoderensis.

CUm io nomine Domini & Salvatoris nostri Jesu-Christi ego Theutbaldus humilis Lingonum episcopus cum fidelibus nostris causas & negotia ecclesiæ nostræ diligenter tractarem, & qualiter io melius, ubicumque necessitas foret, Deo auctore proficere potuissent, inquirerem: inter cetera reperimus ecclesiam sancti Michaëlia juxta Tornodorum suis ædificiis venustatam; &, quod gaudendum est, suffragante beato Michaële frequenter miraculis visitatam: sed rebus qualiter ipsi monachi, qui ibi Deo & sancto Michaëli famularentur, vivere possent, & luminaria subministrare deberent, prope peoitus destitutam: ubi vero & parentum nostrorum & quamplurimorum nobilium cor-

pora ob venerationem simul & interventum beati Michaëlis humata habentur. Qoapropter, ne locus funditus cadere, & religio antiquitus ibi competens ex toto adnihilari videatur; pro amore omnipotentis Dei, & sancti Michaëlis obtentu, ut & nostris reverentissimis antecessoribus jam de præsentis sæculi cursu vocatis, & nobis ac omnibus nostris successoribus ad veniam & remissionem omnium peccaminum ejus interventio sancta suffragari dignetur; cum consensu & consilio fidelium nostrorum ad luminaria jam dictæ ecclesiæ sancti Michaëlis concedimus ecclesiam sancti Stephani in Espinolio, & omnem ibi parochiam aspicientem, ea ratione, ut sub potestate & dominatione seu & ordinatione perpetuis temporibus subjecta sit sæpe memoratæ ecclesiæ, & ad ejus luminaria perpetuo deserviat, & sub ordinatione custodum in Dei nomine subsistat. Ut autem præsens auctoritas inconvulsam futuris temporibus obtinere valeat firmitatem, manu propria eam firmavimus, & fidelibus nostris seu & quampluribus sacerdotibus illam corroborandam tradidimus. Ego Theutboldus humilis episcopus hoc decretum consensi. Otbertus præpositus, Amalricus abba, Ingelrannus subdiaconus, Umbertus abba, Widradus abba, Sichelmus diaconus, Arnaldus presbyter, Bernardus archiclavus, Hermannus abba, Madelgaudus levita, Wlfardus subdiac. Deodatus presbyter, Guozelmus subdiac. Wlbertus presbyter, Arnaldus archidiac. Marco presbyter, Eyrleus subdiac. Constancius archipresb. Helgaudus presb. Theudosicus presbyter, Leudgarius presbyter.

III.

Alia Heyrici episcopi.

IN nomine Domini ac Salvatoris nostri Jesu-Christi, ego Heyricus sanctæ Lingonensis ecclesiæ humilis episcopus, notum volo esse omnibus, præsertim ecclesiæ nostræ filiis & fidelibus; quia dum in gremio matris ecclesiæ nobis a Deo commissæ residerem, & qualiter status ipsius, Christo savente, in melius proficeret, una cum consilio fidelium nostrorum investigando perqoirerem; inter cetera quæ tunc temporis inibi definivimus, ecce adierunt serenitatis nostræ obtutus Albericus papa atque Ratherius archidiaconus, humiliterque nostram expetierunt celsitudinem, quatinus ecclesiam sancti Michaëlis, qoæ est juxta mœnia Tornodori opidoli, cuidam nostro militi & fideli, nomine Teutoni, ac uxori suæ Condradæ, atque filio Racherio per instrumentum nostrorum apicum benigne & sinceriter concederemus. Quorum satis congruis petitionibus aures nostræ dignitatis libentissime accommodantes, quod pie ac devotissime precati fuerunt, dignum maluimus fieri, dantes & concedentes prælibato Teutoni & uxori suæ atque filio suo, superius insertam ecclesiam cum omnibus sibi adjacentiis, ea tantummodo ratione, ut quamdiu in hujus vitæ peregrinatione substiterint, quieta pace & pacifico ordine eam teneant & possideant, & per hoc donum nostri beneficii excolere, tueri, ac legaliter in omnibus dominare queant, in condignis famulatibus, ut condecet, eam digniter adornantes, & pro modulo capacitatis eorum ejus negotiis & instaurationibus exercentes, censum quoque trium solidorum festivitate ejusdem archangeli nobis & nostris successoribus absque excusatione exsolventes. Post quorum finem migrationis sine cujuspiam inquietudine ad jus & dominium nostræ ecclesiæ nos ipsi aut successores nostri revocandi licentiam habeamus. Ut autem manu firma per succidua annorum curricula tutiorem & stabiliorem obtineat firmitatis vigorem, a nostrisque successoribus ne umquam callide aut perniciose corrumpatur, manus nostræ subscriptione eam adsignavimus, fidelibus nostris tam clericis quam & laïcis corroborare manibus propriis jussimus. † Heyricus episcopus in Christi nomine roboravi, &c. Ego Salvardus levita indignus hanc scripturam scripsi, datam VIII. kal. Maii, anno secundo Ludovico rege regnante.

IV.

Alia item Widrici episcopi.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Ego Widricus sanctæ matris ecclesiæ Lingonensis gratia Dei humilis præsul, volo notum fieri omnibus legis divinæ cultoribus, qualiter per instinctum sanctæ providentiæ ecclesiam beati Michaëlis Tornodorensis opidi, sitam ad meridianam plagam, ob remedium nostri nostrorumque successorum erratibus erigere vel reædificare cupimus, atque regulari culmine conamur subvehere. Superna vero annuente clementia, hoc negotium cum consensu nostrorum fidelium libenter exercemus, & ut stabiliatur in perpetuum, cum omni clero nostræ ecclesiæ hoc privilegium exinde fieri jubemus, ut semper insignis existere valeat, & inviolabilem hæc pactio vigorem obtineat. Quem locum in sublime ego Widricus episcopus, & Milo comes pagi Tornodorensis transcendere gestientes, atque ad incrementum futuræ nobis beatitudinis recogitantes, simul etiam quique nobilium nobiscum habentes spem retributionis æternæ, de rebus propriæ portionis inibi condonamus, quatinus jugiter queant exorare divinæ majestatis clementiam, qui illic degere videntur. Mansum enim præfatæ ecclesiæ, & quæ de eo jure ecclesiastico ad me videntur pertinere, Deo & sancto Michaëli, fratribusque inibi servientibus attribuo; Milone etiam comite, si quæ illi de eo justæ vel injustæ contingebant consuetudines, modis omnibus eis annuente. Adhuc autem donat prædictus comes illi ecclesiæ mansos duos vestitos cum appenditiis suis in villa, quæ dicitur Scissiacus, cum ejus salvamento; & silvam, quæ dicitur Campus-Moravi: & in alio loco, in villa, quæ dicitur *Ereth*, mansum I. cum appenditiis suis adhærentibus, & silvam, quæ dicitur Colradum, & in villa, quæ dicitur Domno-Petro medie-

tatem quidquid habere videtur, & in pago Brionense, in villa *Jasant*, medietatem quidqoid habere videtur; & post excessum Ingeltrudis uxoris suæ totum integre; & io suburbio ipsius castri Tornodorensis molendina duo; & in villa Argentiniaco quidquid habere videtur, hoc est mansos duodecim vestita cum appenditiis suis inibi adjacentibus, silvis, pratis, pascuis, africariis, aquis aquarumve decursibus. Et in villa *Molins* quidquid habere videtur. Et ut hoc conscriptum titulom perpetualiter habeatur insigne, manibus propriis firmare decrevimus, fulti totius ecclesiæ clero nostræ sedis sollemniter. Widricus episcopus, qui consensit & firmare rogavit. Beraldus archidiac. Signum Wido abba. Sig. Arembertus levita. M. abbas † Ainrici comitis. Sign. Milonis comitis, qui hanc scripturam firmavit atque consensit. Sign. Brimonis. Sign. Berardus præpositus. Milo abbas. Arnaldus. Sign. Ricardi comitis. Quicumque hanc firmationem calumniare præsumserit, si non resipuerit, anathema sit. Ego Ermannus levita indignus ad vicem Airardi archicancellarii scripsi & subscripsi. Data mense Julio, indictione VIII. anno ab incarnatione DCCCC LXXX. anno XXVI. regnante Lothario rege.

V.

Ad lib. 49. n. 5.

Benedicti papæ VII. bulla pro monasterio sancti Hilarii Carcassonensi.

Ex apographo.

BEnedictus episcopus, servus servorum Dei: notum sit omnibus christianis, quia venerunt Rodgarius comes cum conjuge sua, oomine Adhalaice, simulque cum eis venit Benedictus abbas ad limina apostolorum beati Petri & Pauli ante nostram præsentiam; petieruntque, ut confirmaremus eis per nostram apostolicam auctoritatem monasterium, quod est consecratum io honore sancti Saturnini, ubi beatus Hilarius humatus quiescit: ut noo sit licitum ab hac hora inantea, neque comiti, neque vicecomiti, neque episcopis, neque ollæ magnæ parvæque personæ, homini neque feminæ, supradictum monasterium aliquid de suis rebus auferre vel alienare præsumat, quicquid modo habet, & inantea acquisiturum erit in perpetuum: sed semper sint in stipendia monachorum, & io eleemosyois pauperum ea, quæ concessa sunt vel donata in præfato monasterio a præfato Rodgario & sua conjuge; id est villa, quæ dicitur Corneliana, cum ecclesia sancti Petri, & ecclesias, quæ in vico Limoso & Gardia cum ecclesia sancti Petri; & Malchindus & Salsingus, & cetera loca, quæ a præfato monasterio pertinent, vel pertinere debent. Post vero obitum Benedicti abbatis, nemo ibidem abbatem constituat, nisi quem consensu & communiori voluntate fratrum, qui ibidem Deo serviunt, vel inantea sunt servituri, elegerint. Hæc omnia, quæ supra scripta sunt, concedimus tibi Benedicto abbati, tuisque successoribus in perpetuum pro omnipotentis Dei amore & sancti Petri, nostræque animæ redemtione; item & pro amore Rodgarii comitis Carcassonæ & conjugis ipsius, necnon Raymundi dilecti filii mei, ut illorum sit merces in perpetuum. At vero qui custos & observator fuerit hujus nostri apostolici præcepti, & confirmatione christiana benedictionem a Patre & Filio & Spiritu-sancto io omnibus consequatur, & vitæ æternæ particeps effici mereatur in sæcula sæculorum; & qui observare noluerit, anathematis vinculo sit innodatus, & a regno Dei alienus permaneat. Scriptum per manum Stephani notarii & scrinarii sanctæ Romanæ ecclesiæ. Bene valete.

VI.

Abbonis monachi Floriacensis prologus in libellum suum de Grammaticalibus.

Ad lib. 49. n. 69.

Ex manuscr. codice Peleteriano.

DIlectissimis in Christo Angligenis fratribus, maximeque in monasterio sancti patris Benedicti sub schola virtutum regulariter vitam degentibus, ex Floriacensi cœnobio ejusdem patris vernula Abbo, genere Francus, professione monachus, officio diaconus, in essentialiter Bono salutis perpetuæ munus. Omnipotentia divinæ majestatis, quæ tempora mutat & ordinat, me ab ineunti ætate, prout voluit, multifariam & multis modis tentari permisit, quoad juvenilis ætatis robur adversitatibus assuesceret, cui ad cumulum virtutis tandem succresceret infortunium oblatæ peregrinationis. Quam etsi inter tot religiosæ vitæ viros, Deo auctore, perfero, qui me quasi seipsos diligunt, ut ipsa re conjicio; non tamen voti impos, sine dolore recordari valeo, qood illius mei spiritalis alumni in præsentiarum corporali præsentia minime perfruor, quæ aliquando perfruenti erat ipsa vita dulcior. Nunc quia ita contigit per obedientiam, quæ melior est victimis, non solum fratrum cum quibus moror imperiis deservire gestio; verum etiam quibusque hujus insulæ juxta modulum meæ parvitatis desidero prodesse; quoniam non sine divino constat moderamine gestum, qood sedatis fluctibus marinæ tempestatis ad id deveni exsilii cum mira tranquillitate tam vasti æquotis; ubi dum quibusdam studiorum occupationibus detineor, levior fit calamitatis miseria, quam tolero: quandoquidem benevolentia eorum, cum quibus habito, ad id me compellit, ut non solum pro posse velim fraternis necessitatibus succurrere, sed etiam ultra vires velle. Quocirca omnium apud Anglos, ubi ubi positorum objectis respondere decrevi, quatenus habeatis, carissimi, aliqua monimenta vestri exsulis, quibus valeatis intendere acumen exercitatæ mentis. Nec fraudabor vos quæstionibus expeditis, quas vel tentando, vel dicendo objiciunt quique studiosi. Cui etsi ab aliquo opponatur . . . . ingenii sterilitas vel inopia mei, non sit indigna convivii copia, quæ hoc modo se habeat in quæstione prima.

Quæsitum est *salubris* penultima correpta, an producta dici conveniat. Quibus ego proposui, quæ in antiquis latinæ linguæ auctoribus me legisse pro certo habui, & ne vestra memoria laberentur, etiam litteris digessi. In primis Donatus dicit, quod si in trissyllabis & tetrasyllabis & deinceps, si penultima positione longa fuerit, ipsa acuetur, & antepenultima gravi accentu pronuntiabitur, ut Catellus, Metellus. ita tamen si positione longa, non ex muta & liquida fuerit; nam mutabit accentum, ut latebræ, tenebræ, &c.

Inveniuntur producta participia, quæ habent e ante *tus*, ut *recensetus*. Unde Prudentius in passione Hippolyti martyris:

Cumque recensetis constaret partibus ille, &c.

Ut vero penultima *radicet* corripi putetur, forte auctoritas compulit, qui ipsum nomen inter correpta excipit, &c.

De nomine quod est *mulier* requisistis, quo accentu ejus genitivus debeat pronuntiari. de quo sciendum est, quia, quamvis ejus penultima brevis sit, euphoniæ causa solet acui, sicut & verba *calefacio*, *calefacis*. Cum enim omne nomen dissyllabum & deinceps in *er* desinens brevietur, si genitivus ejus supra duas syllabas excreverit, semper penultimam corripit, nisi positio adsit, aut penultima nominativi naturaliter producta sit, ut *October*, *saluber*, *equester*, &c.

In Dei PALINODIA, quam composuit Hilarius Pictavensis episcopus, non juxta quorumdam imperitorum errorem *suscepistis*, sed potius *suscepturus* legendum est: *Tu ad liberandum suscepturus hominem. Futurus* enim participii activi, cum ejusdem significationis verbo junctus suggerit consequentiam cujusdam competentis ordinis conditionaliter, ut vix possibile sit alterum fieri, nisi alterum præcesserit. Ut, *Visitaturus fratres Anglicos, Os. archiepiscopum, non horrui maris periculum*, &c.

Unde quodam compendio evisceratis objectarum quæstionum intimis, quas vestra fraternitas perlegendo discutiat, discutiendo perleget, terminum his imponere decrevi: maxime quia disputando perveni ad eum, qui est initium & finis. Valete.

O Ramesiga cohors, amplis quæ claudere stagnis,
Purior obrizo niteris esse Deo.
Vasta palus, piscosa nimis, sua dyndima pandit,
Ut nova sint eremi claustra reperta tibi.
Nam quà corviferæ consurgit proditor hydræ,
Insula silvoso gurgite pulcra nitet.
Et quà splendentis se mergunt lora bootis,
Pons est inde suis pervius Angligenis.
Quà cynosura poli fixum regit undique gyrum,
Anguillosa palus nescit habere modum.
Unde refert umbras vaga lux phœbea sinistras
Terra patet, nullo continuata vado.
Huc me forte dedi ignotis ignotus alumnis,
Quos Benedicte pater jure tuere paras.

VII.

Observationes in notas musicas. *Ad lib. 49. n. 80.*

V*Ariis notis usi sunt veteres ad designandas vocum flexiones, seu exaltationes & depressiones, in musica & plano, ut loquuntur, cantu seu Gregoriano. Ante sæculum nonum usitata erant litteræ alphabeticæ ad id designandum. Ekkehardus* [a] *sancti Galli monachus auctor est, Caroli Magni rogatu missos ab Hadriano papa fuisse Petrum & Romanum, in cantu Romano peritissimos, qui eum in Gallia docerent; & Romanum quidem ad sanctum Gallum divertisse, ibique instrumentum quoddam, quod* cantarium *vocant, ad antiphonarii authentici amussim reliquisse, ad cujus formam antiphonaria corrigerentur, tumque primum esse, qui litteras alphabeti, pro notulis cantus apposuerit. Postmodum inventæ sunt notulæ caudatæ, sed absque lineolis. Denique sæculo undecimo additis a Guidone Aretino lineolis inventi rhombi, quibus etiam nunc utimur.*

[a] Ekkeh. c. 4.

Sub finem sæculi noni jam obsoletus erat litterarum usus, ut intelligitur ex quæstione Lantberti, sancti Galli monachi, qui Notkerum Balbulum de earum significatione interrogavit. Ad hanc quæstionem respondit Notkerus in hunc modum.

Notker Lantberto fratri, salutem. Quid singulæ litteræ in superscriptione significent cantilenæ, prout potui, juxta tuam petitionem explanare curavi.

A ut altius elevetur, admonet.

B secundum litteras, quibus adjungitur, ut bene, id est, multum extollatur, vel gravetur sive teneatur, *belgicat*.

C ut cito vel celeriter dicatur, certificat.

D ut deprimatur, demonstrat.

E ut æqualiter sonetur, eloquitur.

F ut cum fragore seu frendore feriatur, efflagitat.

G ut in gutture gradatim garruletur, genuine gratulatur.

H ut tantum in scriptura aspirat, ita & in nota idipsum habitat.

I jussum * vel inferius insinuat, gratitudinemque pro G interdum indicat. * *l.* jusum.

K licet apud Latinos nihil valeat, apud nos tamen Alemannos pro χ græca positum chlenche, id est clange, clamitat.

L *levare* lætatur.

M mediocriter melodiam moderari mendicando memorat.

N notare, hoc est, noscitare notificat.

O figuram sui in ore cantantis ordinat.

P pressionem vel prensionem prædicat.

Q in significationibus notarum cur quæritur? cum etiam in verbis ad nihil aliud scribatur, nisi ut sequens u, vim suam amittere quæritur.

R rectitudinem vel rasuram non abolitionis, sed crispationis rogitat.

S susum vel sursum scandere sibilat.

T trahere vel tenere debere testatur.

V licet amissa in sua, veluti valde *Vau* græca vel hebræa velificat.

X quamvis latina verba per se inchoet, tamen *expectare* expetit.

Y apud Latinos nihil *hymnizat*.

Z vero, licet & ipsa mere græca, & ob id haud necessaria Romanis, propter prædictam tamen r litteræ occupationem ad alia requirere in sua lingua *zitise* require.

Ubicumque autem duæ vel tres, aut plures litteræ ponuntur in uno loco, ex superiore interpretatione, maximeque illa, quam de B dixi, quid sibi velint, facile poterit adverti.

Salutant te Ellinici fratres, monentes te fieri de ratione embolismi triennis, ut absque errore gnarus esse valeas, biennis contemto precio divitiarum Xerxis.

Has Notkeri interpretationes vulgavit Canisius in tomo quinto antiquarum lectionum, confessus se non capere, quæ sint illa littera cantilena, quia scilicet ejusmodi usum in antiquis libris non viderat. Ut autem uniuscujusque littera usus melius innotescat, verbum ad quod refertur, alio charactere notare visum est.

Jam vero sæculo nono ejusmodi litteris substituta sunt notulæ caudatæ, quales etiam nunc apud musicos in usu habentur, sed absque lineolis, quæ modum seu mensuram exaltationis vel depressionis in cantu præcise designant. Tales sunt notulæ in codice Ratoldi, cujus occasione hæ observationes factæ sunt. Exemplo sit hymni sequentis fragmentum, cujus ectypum ex eodem codice primus exhibuit Menardus noster, expressum itidem in nova Gregorii M. operum editione, a nostris recens adornata.

Tellus ac æthra jubilant

In magni cœna principis,

Quæ protoplasti pectora

Vitæ purgavit ferculo.

Leva tortoris accubat

Verbique favos aggerat,

Quos inter, hostem denotat

Necis qui dolos ruminat.

Hujus loci occasione addere lubet, Ambrosianum cantum, qui sonorus & fortis est, dulciori cantu Romano mutatum fuisse in Casinensi monasterio jussu Stephani IX. qui ex abbate sacri illius loci summus pontifex creatus fuerat, ut legitur in libro II. Chronici Casinensis cap. XCVII. Eodem sæculo mutatio cantus in Fiscamnensi monasterio facta est, quæ magnos ibidem motus excitavit: sed qualis fuerit illa mutatio, incertum.

VIII.

Ad lib. 49. n. 33.

Lotharii regis præceptum pro Carnotensi monasterio sancti Petri.

Ex chartario Boheriano.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Patris videlicet, Filii, & Spiritus-sancti, Lotharius propitia divinitate rex. Universalis ecclesiæ Dei omnium fidelium noverit pia sagacitas, quia fideles nostri regni, Odo scilicet Carnotensis præsul, atque illustrissimus comes, fidelis noster, atque inter alios magis dilectus Odo cum sua æque conjuge Bertha nepte utique nostra dulcissima, magnificentiæ nostræ genua adierunt, accedente quoque etiam in hoc incliti ducis fidelis nostri Hugonis favorabili obsecratione, ut quoddam monasterium, quod in suburbio Carnotinæ civitatis in honore beatissimorum duodeni apicis principum Petri & Pauli, Deo propitio, constat nobiliter fundatum, ex more regiæ celsitudinis decernimus, atque constituimus prænotatum oratorii locum, cum cunctis finibus rerum in universis civitatibus sive beneficiis sæpe memorati fidelis nostri Odonis comitis sibi adjacentium, universaliter ab omni respectu judicum ordine mundi decurrente inviolabili soliditate solutum & illibatum permanere. Ea siquidem ratione, ut ab hodierna die, & deinceps remota omnium potestate, nullo aditu, nullo tempore aliquis principum ecclesiasticorum aut sæcularium, pontificum, ducum, comitum, vicariorum, vel quorumlibet diversi generis officialium in claustro prædicti monasterii, aut in cunctis rebus, juxta quod superius decretum est, ipsi adjacentibus, aliquas impetat exactiones, neque bannum, neque districtum, aut quidquid in aliquo terrenæ justitiæ titulo dici potest. Ut autem in Dei nomine hoc edictum auctoritatis nostræ in sæculorum successione validiori innitatur vigore, manu propria stipulavimus, & anuli nostri sigillatione informari, atque nobilitari imperavimus, anno incarnationis dominicæ DCCCC LXXXVII *. anno XXXI. regnante domno Lothario gloriosissimo rege. Actum Compendio palatio. Ego Arnulfus notarius ad vicem domni Adalberonis archiepiscopi & summi cancellarii recognovi. Signum Odonis comitis. Sign. Gelduini. Sign. Fulcherii. Sign. Alesetii. Sign. Teudonis. Sign. Huberti & filii ejus Huberti. Sign. Odonis. Sign. Hugonis. Sign. Rainaldi. Sign. Archambaldi. Sign. Gilonis. Sign. Gauscelini. Sign. Hervei. Sign. Nivelonis. Sign. Rotberti. Sign. Aymonis.

* LXXXVI.

IX.

Ad lib. 50. n. 15.

Arnulfi archiepiscopi charta pro S. Remigio, quod comes de Grandi-Prato nihil habeat in villa de Meura. *

* an Meura.

Ex ms. cod. Ottoboniano.

EGo Arnulfus Remorum archiepiscopus notum fieri volo omnibus tam præsentibus quam futuris, quod habetur in subditis. Hecelinus comes de Grandi-Prato tenebat advocationem de duce Godefrido de hominibus sanctæ Mariæ de potestate Meuræ, dux vero de nostro beneficio, quam etiam advocationem comes ipse Hecelinus dederat cuidam militi suo nomine Gaulino. Gaulinus autem tantam in rusticos exercebat tyrannidem, exactiones, & ceteras malas consuetudines, quæ ad advocatum non pertinent, faciendo, ut vix homines ferre possent. Unde nobis conquesti canonici ducem mecum allocuti sunt, dederuntque mihi hoc quod habebant in Summa-Axona, in terra, in manso, in dominicato, & in ecclesia, quatenus inde ducem beneficiarem, & sic dimitteret advocationem. Dux vero hoc beneficium pro advocatione gratanter suscipiens, Hecelino in concambium dedit, & advocationem illam Hecelinus guerpivit ac dimisit, ea videlicet ratione, ut nec ipse, nec aliquis suorum extunc & deinceps aliquid de hominibus supradictis pro advocatione exigeret, & neque de banno, neque de latrone, neque de sanguine, neque de letho partem aliquam ab illis hominibus requireret, nec quemquam eorum ante se vocaret, aut de eo justitiam faceret aliquam, aut pretium aliquod de eo acciperet; hoc excepto, ut si ministerialis canonicorum qui hujus obedientiæ officio fungeretur, homines supradictos per se non posset distringere; tunc primum in adjutorium sui comitem conjungeret, comes vero vel ejus vicarius, nonnisi commonitus auxilium ferret, & hoc gratis, & sine aliquo suo commodo faceret. Ut autem hujus rei veritas posteris pateficeret, & ne hinc in posterum in damnum ecclesiæ aliqua contentio pullularet, conventionis hujus tenorem manu propria firmavimus, firmarique per legitimos & idoneos testes fecimus, quorum ista sunt nomina, Ragenerius præpositus, Letoldus archidiaconus, Olbertus decanus, Franco cantor, Ailulfus vicedominus, Johannes, Stephanus, Bevo, Giraldus, Rotdulfus, Rogerius, Haidericus, Balduinus, Haduinus, Guarinus, Gotdefridus dux, Rotgerius comes, Arnulfus comes, Richerius comes, Rainoldus comes, Hildardus comes, Hildradus comes, Guiterius, Rodulfus, Ragenerus, Isembardus, Odo, Guido, Item Guiterius, Dudo, Isembardus, Gerardus, Garnerius, Rotgerius, Guidricus. Actum Remis in palatio episcopali, anno incarnationis dominicæ MVIII. regnante Roberto rege anno XXI. archiepiscopatus autem domini Arnulfi XXIII. Ysaac cancellarius ad vicem Ragenerii archidiaconi scripsit & subscripsit.

X.

Charta comitis Gualterii comitis pro monasterio sancti Crispini Suessionensis.

Ad lib. 51. n. 10.

Ex authentico S. Crispini majoris.

OMnibus in Christo piè viventibus manifestum est quoslibet animarum suarum subvenire languoribus, dum Deo sanctisque ejus aliquid conferunt de prædiorum suorum reditibus, aut dum sanctæ Dei ecclesiæ aliqua restituunt injuste sublata a suis antecessoribus. Hujus rei gratia tandem, me divinæ dispensationis præmonente providentia, ego comes Gualterius terras sanctorum Dei martyrum Crispini & Crispiniani, quæ sunt sitæ in comitatu Vadensi, quasque genitor meus Rodulfus prædictis Sanctis injuste abstulit, & ipse post decessum ejusdem injustius sciens tenui; pro remedio animarum supradicti genitoris & genitricis meæ, necnon & pro redemtione animæ meæ & uxoris & filiorum meorum restituo & reddo per consensum & voluntatem natorum meorum, Rodulfi videlicet & Gualterii, qui bona mea post excursum vitæ Deo permittente hereditario jure sunt possessuri. Terræ autem supra memoratæ ab incolis pagi illius nominantur Oratorium & Lupi-saltus, quas, sicut supra dictum est, reddo cum omni integritate, videlicet cum silvis, pratis, culturis, vineis, aquis, aquarumve decursibus, & super fluvium Altumnam reddo farinarium unum. Hanc itaque redditionem sollemniter ac publice facere voluimus, præsentibus scilicet regibus Hugone & Rotberto, principibus etiam Francorum compluribus, episcopis quoque vel abbatibus, quorum nomina subtus continentur asscripta, ea videlicet ratione, ut nulli amicorum seu parentum nostrorum ab hac die in posterum liceat repetere aliquid ex his tamquam ex hereditate. Ut autem hæc redditio nostra firma & stabilis permaneat, etiam regiis manibus voluimus corroborari, atque aliorum subscriptionibus confirmari. Signum Hugonis regis gloriosissimi. Signum Rotberti inclytæ prolis. Signum Gualterii comitis. Sign. Rodulfi. Signum Gualterii. Signum Guidonis episcopi [a]. Signum Herivei [b] episcopi. Sign. [c] Fulconis episcopi. Signum [d] Ratbodi episcopi. Signum Abbonis abbatis. [e] Signum Odolei abbatis [f]. Signum Guidonis comitis Suession.

a Suession.
b Belvacensis
c Ambianensis.
d Noviomensis.
e Floriacensis.
f S. Medardi.

XI.

Charta pro ecclesia sancti Martini Turonensis.

Ad lib. 51. n. 21.

Ex authentico.

PRimo regnante Rotberto, in anno ubi Bertæ uxoris suæ maritali connubio adhibitus est, Willelmus sancti Martini præpositus Hervinum sanctæ Mariæ ministrum cum grege sibi commisso habili adgressus est verbo: Seniores mei, vestri coamici, scilicet canonici sancti Martini, humili vos precantur prece, ut eis de colobertis vestris, qui illis propinquiores

sunt, magisque necessarii, assensum alterna commutatione præbeatis, qui multis vicibus revovens ac repetens iratus ingratis redit. Quare nos multum differentes, sed ad ultimum petitioni eorum inhærentes, verba eorum ea ratione recepimus, ut nos homines nostros nominatim dominatui eorum traderemus, Grimoardum, Walterium &c. Et ipsi nobis proculdubio eodem modo suos traderent. Igitur kal. Julii, in loco, qui vocatur Maudunum, in conspectu ... dedimus illis nostros & illi nobis suos. Ervinus levita subscripsit Sig. Gausfridi militis rectoris monasterii. Sig. Hervei ejusdem filii &c. Durandus sacerdos &c. Data in mense Augusto VIII. anno regnante Hugone rege. Warnerius sacristes subscripsit.

XII.

Juramentum fidelitatis factum canonicis S. Martini Turonensis de rebus sancti Martini in Italia.

Die secundo intrante Martio, in loco Papiæ sub portico domus ecclesiæ sancti Martini in Terra-arsa, in præsentia domini Dalfini advocati Piscariæ, Oppigonis clerici de Soleria, Rufini Ysembardi &c. ibique in eorum præsentia dominus Robertus de Janueio canonicus Turonensis, ecclesiæ beati Martini rector & gubernator, atque syndicus omnium rerum ad ipsam ecclesiam in Italia pertinentium, cum bereta, quam in sua tenebat manu, investivit domnum Bonifacium marchionem Montis-ferati de suo recto-feudo; quod idem marchio invenerat a domino Willelmo quondam de Palotto ejus cognato in Solaria & ejus curte atque districto. Hoc facto, idem marchio juravit fidelitatem beato Martino & communi capitulo ecclesiæ beati Martini Turonensis, atque supra scripto domino Roberto, ut vasallus domino seu dominis, & in eodem sacramento juravit, quod attendet & observabit quoddam pactum & conventionem factum & factam de prædicto feudo inter quondam dominum Brunonem præpositum sancti Martini, atque dominum Obertum marchionem, cognomine Broto-porrata, ut in quodam instrumento ibi lecto factum per manum Radulfi judicis continebatur, tenor cujus instrumenti talis erat. Anno ab incarnatione Domini nostri Jesu-Christi M C XXXI. XIII. kal. Decembris, indictione VIII. &c. Actum est hoc in supra scripto loco Terræ-arsæ M C XCIX. indictione secunda. Ebo presbyter domni F. imperat. not. interfui & rog. scripsi.

Vide Concilium incerti loci in Italia anni 887. indict. V. de rebus sancti Martini in Lombardia, ubi de Solaria in comitatu Astensi, quo in loco erat collegium canonicorum sub jurisdictione sancti Martini Turonensis. Ibi loco canonicorum sæcularium positi sunt canonici regulares circa annum. 1100. *a canonicis sancti Martini, ædicti e monasterio sancti Cosmæ prope Turones.*

V. D. Edm. Martene. part. 2. Misc. 225.

Carolus Crassus id confirmat quod istud concilium sanxit. Data XVI. kal. Jul. an. incarnat. Domini D CCC LXXXVII. indict. V. anno imperii imperatoris Karoli in Italia VI. in Francia V. * in Gallia II. Actum in Chirich-heim in Dei nomine feliciter. Amen. * *Sic.*

Notandum quod legitur in illo authentico.

Igitur notum esse volumus omnibus sanctæ Dei ecclesiæ fidelibus & nostris, partibus Italiæ atque Romaniæ necnon Franciæ ac Galliæ constitutis, qualiter adiit imperatoriam serenitatem nostræ majestatis præstantissimus vir Odo religiosus abba basilicæ eximii confessoris Christi beati Martini in suburbio Turonicæ civitatis sitæ, reverenter poscens, ut res in Italia sitas, quas olim orthodoxus Karolus Magnus imperator Solariam ac Lianam atque vallem Caumaniam cum omnibus rebus ad easdem pertinentibus, vel aspicientibus ob amorem Dei & sancti Martini reverentiam fratribus ad eorum necessitati sufficiendas dederat, quasque idem venerabilis abbas Odo prona voluntate fratribus ejusdem congregationis ad eorum confugium necessaria subministranda pro remedio animæ suæ, suique genitoris Rotberti ejusdem loci quondam abbatis, necnon & pro remedio animæ suæ reddidit, imperatorio more pro communi mercede omnium prædictorum perpetuo mansuras absque minoratione vel subtractione aliqua corroboraremus, &c.

Amalbertus cancellarius ad vicem Liutberti archicancellarii recog. & subs.

*S. Spani * oppidum est, ubi præpositura S. Martini in pago Turonico, septem circiter aut octo leucis ab urbe.* * S. Espain.

XIII.

Abbonis abbatis Floriacensis epistola ad Leonem abbatem Romani sancti Bonifacii monasterii. Ad lib. 51. n. 24.

Facundiæ prærogativa cum vitæ merito & sapientiæ doctrina mirabiliter intonanti Domino L. sancti Bonifacii carissimorum carissimo abbati, Floriacensis cœnobii humilis abbas Abbo spiritum Domini, qui replevit orbem terrarum, replere illius ipsius scientiam & intellectum. Caritas, quæ est vinculum perfectionis, dum nos ambos Remis positos conglutinaret labiis privatæ collocutionis, tot oratorios rivos, tantos sanctæ scripturæ favos bono zelo fulminea lingua vestra eructavit coram & secreto, ut exclamans compellar dicere: *Diffusa est gratia in labiis tuis. Propterea benedixit te Deus in æternum.* Dum ergo ad talia rutilantium verberum fulgura stupui, coactus sum deinceps ubique confiteri, vos tonitruum esse Spiritus-sancti, qui super apostolos in igneis linguis descendit, qui etiam vos ardentem romphæam, ad secandos improbos de templo suo, septem donis gratiarum decenter elimavit. Inter hæc tandem, erectis animi luminibus, solares vestræ eloquentiæ radios aquilinis oculis conspicere *Ex tom. 2. Miscell. Baluz.*

volui ; & sicut ait Ecclesiastes , *Frater fratrem adjuvans quasi civitas munita & fortis* , baculum robusti adjutorii & columnam inseparabilis amicitiæ vos in æternum , si placet , habere decrevi. Hujus rei gratia flecto genua mea ad Patrem, ut det vobis id ipsum sapere per Dominum nostrum Jesum-Christum, ut favus distillans labia vestra memoriale nostrum hereditate possideant iu sempiterna sæcula. Inter familiaria verborum nostrorum arcana distillavit auribus nostris unum quoddam eloquium vestra magnificentia, quod uon minus adimplere , si Deus voluerit , satago, quam vitam perpetuam mercari ex voto. Pretiosarum reliquiarum sancti patris Benedicti insignia postulastis vobis dirigi, eo quod indubitatum penitus esset sanctissimam ipsius corporis præsentiam a nobis retineri , ideoque velle enixius in honore illius oratorium construi , itemque nobis de sancto Bonefatio aut de sacris artubus ceterorum sanctorum uobis eadem recompensari. Adjecit insuper incomparabilis bouitas , quod si nos urgueret super re domestica aliqua voluntas corroborare nostra privilegia per Romanæ auctoritatis stilum apostolicum , vos in omnibus & per omnia nostri fore fidelissimum collaboratorem. Hæc autem omnia perficere voti erat, quando magnifica priucipis Apostolorum membra supplex adii ; sed Romanam ecclesiam digno viduatam pastore, heu proh dolor , offendi. Vestra autem abseutia , profiteor, ita affectus sum sicut solet affici fœtus gallinæ conquerens raucis faucibus abstractum esse unicum matris suæ præsidium. Nuper autem audivi nuntium, quod me lætificavit super aurum & topazium, erectum esse apostolicum decus per quemdam imperialis sanguinis virum, totum virtutibus & sapientia compositum. Vester vero reditus intonuit menti nostræ velut paradisiacæ reversionis ineffabilis concentus. Nunc igitur , sicut locuti sumus ad invicem , & hæc epistola vestris aspectibus se præsentat, per hos sancti patris Benedicti monachos audite placeat, & audita perficere, velut promisistis , cum summa fide & devotione. Ipse autem idem Spiritus , qui iuspiravit omnis eloquentiæ flore Gregorium , inspiret hujus suæ sanctæ Romanæ ecclesiæ venerabilem apostolicum , vobisque concedat , ut sitis eidem ipsi dulcissimus a secretis , ad consolidandam dejectionem apostolicæ auctoritatis. Valete.

XIV.

Ad lib. 51. n. 50.

Ex membrana S Vincentii Cenoman.

Epistola de electione abbatis Witcherii.

Licet cunctis iu partibus orbis multis innumerisque locis longe lateque regularis præclaraque beati diligenter observetur traditio Benedicti ; maxime tamen nulli invida , immo omnibus grata vestra excelleutia religionis exemplar sive speculum universis dignitatibus monasticæ supereminet conditiouis. Unde fit certumque tenemus , ut complures jam emerito virtutum culmine maturaque morum honestate in sanctæ gremio ecclesiæ præfulgentes, ad examen vestri undique circumfluant magisterii, zelantes potius egregiæ astrui rudimentis doctrinæ. Mox autem penitus, postpositis fuæ iusignibus elegantiæ instrumentis, cervices humili devotione legi karitativæ subjugant disciplinæ. Hinc itaque mellifluæ ineffabilique æmulatores sapientiæ , obsequendo vestræ pio ducatui paternitatis , informari celebrandæ inardescunt exemplis benignitatis. Cum igitur in beato grege vestro tot tantaque redolentium florescant insignia virtutum ; ordo proinde divinæ postulat misericordiæ, ut quod virtutis supernæ gratuito munere sumpsistis, omnibus, maxime vestræ domesticis professionis retribuere procuretis. Et quoniam karitas nullatenus suam quærit voluntatem, regio cujus munimine sepri , antiqui oppugnationes adversarii expugnare prævaletis, congruum putamus , ut toto mentis corporisque conamine proximorum uecessitatibus subvenire debeatis. Hujus igitur instigatione virtutis præcipuæ vehementer excitati, ceterorumque auctoritate bonorum, quorum præsidia in vestra vigent couversatione , suffulti , vestram humiliter imploramus , implorando obsecramus misericordiam , ut uuum de fratribus vestris patribus nostris , pastorem sollicitum , animarum rectorem nostræ pusillanimitati adsignare dignemini. Ne autem prolixo conuexorum funiculo verborum longius vestram protrahamus audientiam , domnum Witcherium compatriotam nostrum omnes unanimes , una affectuosaque conspiratione exobtamus , exobtando suppliciter exposcimus. Hunc de vestris omuibus superna mentibus nostris gratia inspiravit , hunc fidelem nobis præceptorem præelegit, hunc spiritualem vitæ nostræ procuratorem præsignavit. Hunc igitur, o patres venerandi, ex karitatis munere necessitati nostræ transmitti misericorditer deprecamur , quem sancto agente Spiritu valde necessarium nobis fore confidimus. Sit itaque vestræ benignitas pietatis inæstimabilis consonans sententiæ dispositoris ; sit & vestræ sublimitas dilectiouis condescendens, condescendendo fraternæ consulens imbecillitati. Valete.

XV.

Ad lib. 51. n. 52.

Ex chartario Cormaric.

Roberti regis diploma pro Cormeriaco.

IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu-Christi, ROAERTUS divina ordinante providentia Francorum rex. Si servorum Dei, eorumque maxime , qui sua omnia relinquentes Christum sequi noscuntur, curam gerimus, & ad divinæ potentiæ in locis Deo dicatis uberius serviendum auxilium porrigimus : id nobis proculdubio & ad mortalem vitam prospere deducendam , & ad æternam felicirer obtinendam commodum provenire confidimus. Idcirco notum sit omnibus sanctæ Dei ecclesiæ fidelibus, & præcipue totius regni nostri primoribus, quia adiit regiam culminis nostri monarchiam FULCO

comes, pro commodis & profectibus nostra auctoritate stabiliendis & roborandis cujusdam cœnobii, nomine Cormarici, in honore Dei omnipotentis & sancti Pauli apostoli constructi. Ipse namque Fulco comes construait suo tempore in comitatu Turonico castellum quoddam, quod vocatur Monsbasonis, in terra ipsius cœnobii; & alterum construxit castellum in comitatu Pictavo, quod vocatur Mirebellum, terræ ipsius cœnobii proximum. Verentes itaque monachi jam dicti cœnobii, ne eadem castella in futurum sibi vel suis rebus nociva & infesta existant, adiit nobilis & religiosus abbas ipsius loci, nomine Theobaldus, cum suis monachis præfatum comitem Fulconem, ut vi sua atque potentia, quantum posset providere & prohibere curaret, ne eadem castella jam dicto cœnobio, nec ullis rebus suis umquam violenta forent. Deinde suggesserunt jam dictus abbas & sui monachi ipsi comiti Fulconi nostram adire excellentiam regiam, ut, quod ab eo precibus exigebant, ipse a nostrâ serenitate efflagitaret scripto & præcepto nostræ auctoritatis ratum ac stabile in perpetuum confirmare. Idem vero Fulco comes jam dicto abbati & suis monachis, ut pote maxime religiosis, maximo devinctus amore, quin potius pro remedio & salute animæ suæ, istiusmodi eorum precibus obtemperando & consulendo, promisit se semper præsto esse & paratum fore, ideoque adiit munificentiam nostram, & hæc, quæ hactenus depromimus, sollicite studuit nostris intimare auribus. Nos vero ipsius Fulconis comitis suggestioni, utpote nobis fidelissimi, libenter & efficaciter assentientes, nimirum ut gratiam Dei omnipotentis ampliorem mereamur & stabilitatem, ac pace divina nostri regni . . . . . interdicimus & prohibemus per hoc scriptum & præceptum nostræ auctoritatis, ut nemo umquam sit nec militaris quisquam homo, nec qualibet persona de ipsis duobus castellis *, quæ sunt juris ipsius comitis Fulconis, existat, qui ullum contrarium usum, neque consuetudinem, nec violentiam, nec dominatum irrogare audeat, nec præsumat jamdicto cœnobio sancti Pauli apostoli, nec ullis rebus ipsius cœnobii, nisi sicut temporibus antecessorum nosttorum regum actum est, Lotharis videlicet Francorũ regis, & genitoris nostri, Hugonis itidem Francorum regis, & temporibus siquidem Fulconis & Gaufradi comitum avi & patris sæpefati comitis Fulconis. Statuentes autem præcipimus vehementerque interminamus ac monemus, ut nullus umquam succedentium hominum cujuscumque potestatis vel conditionis existat, qui hoc nostræ auctoritatis statutum in aliquo violare audeat, nec præsumat, ne impietas ejus ac superba temeritas pœnas ultrices Christo judice luat. Atque ut hæc nostri statuti & præcepti auctoritas firmũ inviolabilemque obtineat vigorem, manu propria subter eam firmavimus, & anulo nostro assignari jussimus. Signum Robarti gloriosissimi regis. Gotfridus monachus scripsit ad vicem Franconis cancellarii, & ipse Franco manu propria subscripsit.

* Supra nominatis, nec de cunctis aliis castellis.

XVI.

Burchardi comitis donatio facta monasterio sancti Vualarici.

Ad lib. 51. n. 75.

Ex authentico.

Quicumque ob amorem cælestis patriæ ex propriis a Deo sibi collatis sanctorum ditioni largiri conatur, pro certo ab ipso præmiis æternis remunerabitur. Quapropter ego Burchardus a progenitoribus olim nuncupatus, cogitans de remedio animæ meæ atque uxoris & filiorum salute, quatinus in die examinis ab æternis herebi incendiis eripi, & in electorum grege computari [merear,] decrevi locellum sancti Walarici, quod situm est super fluviolum Somnæ, adjacentibus maris decursibus, vocabulo Liugonaus, aliquo modo ea mihi concessis atque beneficium attributis restaurare, ut augmento nostri solaminis monachi inibi degentes aliquo modo sustentarentur, & terrenis commodis dilatari valerent, & pro incolumitate regis gloriosi Rotberti ac successorum ejus libentius Dominum exorarent. Quapropter concedo eis sub libera attestatione, in pago Pontivo, in villa quæ vulgariter Herlelcurtis * nuncupatur, sex mansos terræ, in qua adjacet saltus cum molendino; & in Abbatisvilla concedo simili modo ditioni ejusdem sancti Walarici duo farinaria cum cambis duabus, & ex vino venali, quod infra castrum jam prædicti vici venumdabitur, sub censura unius cujusque plaustri duo sextaria tribuentur. Et hoc quidem superstite me concedo: post nostri vero excessum trado & concedo tres villas in eodem pago consistentes, quas vulgares Hera & Quent * & Moncellos * vocant, cum una ecclesia, & omnia inibi appenditia. Ista res tali ratione firmiter corroborara dinoscitur. Contestamur igitur & prohibemus per nomen Domini & virtutem ejus, & per merita omnium sanctorum ejus, ut nullus ea successoribus nostris, nec aliarum personarum ullus infringere aut calumpniari præsumat hanc kartulam sub veridica attestatione roboratam. Quod si quispiam præsumpserit, iram Dei & sanctorum omnium incurrat, sitque maledictionis & anathematis heres & perditio æternalis; insuper persolvere cogatur lege regali x. libras auri, & quod repetit non evindicet. Et kartula hæc sit inmobilis & firma per curricula temporum.

* *Henicourt.*

* *Hers & Quent.*

* *Moncheaux.*

Acta autem Compeg, a castro v. idus Junii natali sanctorum Primi & Fæliciani, anno 11. regni Rotberti regis. Sign. Rotberti regis. S. Burgardi comitis, qui hanc cartulam fieri jussit. S. Arnulfi archiepiscopi. S. Atselino episcopo. S. Rotgeri episcopi. S. Fulconis episcopi. S. Hugonis episcopi. S. Roticonis. S. Hecfridi clerici. *alia manu* Rainoldus Parisiorum episcopus subscripsi. S. Widonis comitis. S. Walteri comitis. S. Heriao. S. Hugonis comitis. S. Wlberti vicecomitis. S. Alelmi. S. Milonis. S. Bernardi. S. Ingelramni vicecomitis. S. Walteri. S. Herboldi abbatis. S. Uboldi monachi. S. Otgeri

clerici. S. Folcradi abbatis. S. Rodulfi. S. Erimari. S. Rodulfi. S. Raynoldi. S. Clarembolci. S. Erkengeri. S. Testsonis. S. Geroldi. S. Restoldi. S. wlfardi. S. Erimberti. S. Erchienboldi. S. Saroardi: S. Letardi. S. Gosfridi. S. wiboldi. Franco gratia Dei cancellarius scribi jussit atque subscripsit *cum sigillo affixo & crucis signo post omnium signa.*

XVII.

Ad lib. 51. n. 53.

Ex archivo Cluniacensi.

Charta Hugonis episcopi Genevensis pro Cluniaco.

UNicuique mortalium pro salute animæ rationabiliter tractare omnibus necessarium est, Deo etiam indubitanter acceptum. Quapropter ego Hugo in Dei nomine Genevensis ecclesiæ præsul, peccatorum meorum oblitterationem, Deo annuente, promereri desiderans, sæpe mecum tacitus, frequenter etiam cum seniore Rodulfo cœterisque amicis tractare disposui, qua ratione loca in nostra diœcesi posita & ad nostræ sedis locum pertinentia in meliorem statum repararentur nostra industria & eorum protectione assidua. Hæc autem sæpissime pertractante, accidit ut bonæ memoriæ Adalheid imperatrix augusta nostri pontificatus urbem ingressa, ecclesiam beati Victoris martyris Christi, orandi gratia intraret; quæ omnibus, propter quæ venerat, rite peractis, eumdem locum monasticæ disciplinæ religioni congruum fore prospexit, & ut id omnino peragerem, consilium dedit. Non multo post tempore ejusdem beati martyris membra invenire nos contigit, argenteo loculo diligentissime condita, quæ hactenus per plurima tempora hominum aspectibus fuerant occultata. His autem sanctis membris ab humo, qua diu latuerant, cautissime levatis & strenuissime, ut oportebat, procuratis, in festo ejusdem martyris seniore nostro rege Ruodulfo, domina quoque regina Egildrude, maximo etiam conventu episcoporum, comitum & aliorum religiosorum & nobilium virorum congregato, communi consilio statuimus, eadem præfati martyris membra sub ara ipsius basilicæ esse locanda. Cum ergo cœptum opus devota pietate complevissemus, cogitare mecum cœpi frequentius, ut prædictum locum amplificarem in melius, statuendo scilicet illic monasticæ religionis viros, qui eumdem locum religionis ornarent cultibus, & suo ordini congruis circumstruerent habitaculis. Quia vero in eodem loco non erat tanta facultas possessionis, ut aliquis ibi potuisset ordinari abbatis loco, memorandum Cluniacensis cœnobii abbatem Odilonem ad hoc peragendum evocavi, & permissione domini Rodulfi regis, consensu etiam fratris ejus Burghardi Lugdunensis archiepiscopi, ceterorumque comitum & nobilium virorum hortatu, prædictum locum sancti martyris Victoris ejus ordinationi commisi, ut ipse suique successores prælibatum locum, prout potuerint, in melius studeant reparare, & nostrorum successorum auctoritate deinceps in perpetuum possideant. Hanc autem constitutionem non ideo statuimus, ut a potestate nostræ ecclesiæ aliquid, quod absit, subtrahere velimus; sed tali hoc gerimus dispositione, ut prædictus locus in perpetua valeat manere religione, & inter nostros successores Cluniacensisque cœnobii abbates caritas excellentissima firmetur, & apud illos nostri memoria specialiter observetur. Successorum præterea nostrorum hortor & obsecro sincerissimam caritatem, nostram dignentur sua confirmatione stabilire devotionem, quam statuere cupio propter salutem animarum nostrorum successorum nobisque succedentium, pro remedio animæ meæ nostrorumque seniorum & regis & Chunradi regis, pro stabilitate quoque ecclesiæ nobis a Deo commissæ, concedendo scilicet cœnobii Cluniacensis rectoribus omni reliquo tempore ordinationem prælibati loci Victoris martyris Christi, ut in eodem loco memoria & religio perpetualiter valeat observari, & ipsi de consortio religiosorum virorum diutius possint gratulari.

XVIII.

Ad lib. 51. n. 95.

Ex chartario Farfensi.

Ottonis III. diploma pro Farfensi monasterio.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Otto divina favente clementia Romanorum imperator augustus. Si ecclesias Dei sanctorumque ejus exaltaverimus, divinitus nos remunerari credimus. Quocirca omnibus fidelibus nostris præsentibus atque futuris notum esse volumus, qualiter nos quadam die Romam exeuntes pro restituenda republica, cum marchione nostro Hugone convenimus, & consilia imperii nostri cum venerabili papa Silvestro II. & cum aliis nostris optimatibus ibidem tractavimus. Finito autem colloquio, totoque fideli conventu salutato, in monasterio sanctæ Dei-genitricis Mariæ, quod dicitur Pharpha, castrametati sumus. Cumque aliquantulum ibidem fuissemus, ejusdem monasterii venerabilis abbas Hugo nostram adiit præsentiam, secum deferens nostrorum prædecessorum, videlicet imperatorum Karoli, Hludowici, avique nostri Ottonis, præcepta aureis sigillis bullata, & cum omni congregatione præfati monasterii dispersionem lamentatus est, maximeque in nostris temporibus, quia idipsum monasterium Hugoni episcopo in beneficium concessissemus, quod ignorantes fecimus. Hoc vero recognoscentes, pro omnipotentis Dei amore & pro remedio animæ Herphonis, qui cum supra dicto episcopo ibi fuit & ibi modo mortuus est, cum hac nostra præceptali pagina prædicto monasterio perdonavimus, ut amplius in æternum nunquam detur per nos, nec per successores nostros in beneficium, sed semper permaneat reipublicæ destinatum, abbati mancipatum, & nulli alteri subjectum vel præstitum. Unde Deum omnipotentem precamur, ut si aliquis papa aut imperator noster successor umquam memo-

natum monasterium alicui personæ subjugaverit, nobiscum in Christi adventu, dum venerit judicare sæculum per ignem, rationem inde reddat, & se deliquisse pro hac caussatione recognoscat. Et ut hæc nostræ auctoritatis præordinatio perenniter inconvulsa permaneat, hanc paginam manu propria corroborantes sigillari præcipimus. Signum Ottonis Cæsaris invictissimi. Hechertus cancellarius vice Petri Cumani episcopi recognovit. Datum quinto nonas Octobris, anno dominicæ incarnationis DCCCC XCVIII. indict. XII. anno tertii Ottonis regnantis XVI. imperii quarto. Acta Romæ.

XIX.

Ad lib. 51. n. 102.

Charta Blismodis nobilissimæ feminæ pro cella Taluzatis.

Ex apographo V. C. Stephani Baluzii.

CHristo cunctorum clementissimo auctori digne deservire desiderantium, ejusque vivifico omine fruentium utriusque sexus hominum talis sollicitudo, & diuturna sinceraque debet esse intentio, quatenus loca ipsius nomini dedicata benigno affectu incolere, atque suis donariis decentissimo honore studeant exornare, scientes procul dubio recepturos se a Christo Domino in præsenti tempore prosperitatem transeuntis vitæ, atque demum in futuro perpetuitatis sæculo æternam se adepturos beatitudinem felicis vitæ, si ei in hac mortalitatis vita, quæ sine delictis agi nequaquam potest, indubitante animo, strenuaque fide & benigna actione studuerint placere. Igitur hæc ita esse perpendens, atque fideli animo ea, quæ Domino placere valeant, agere desiderans, ego in Dei nomine Blismodis nobilissima femina, enormitatem peccaminum meorum considerans, atque pro his Domino satisfacere omnino concupiscens, dono Deo & sanctis apostolis ejus Petro & Paulo, & Cluniensi cœnobio, cui præest domnus Odilo venerandus abba, ecclesiam sitam in pago Lugdunensi, quæ est constructa in honore sanctæ Dei-genitricis Mariæ, & sanctæ Maximæ in villa, quæ vocatur Talozatis, & quidquid ad ipsam ecclesiam aspicit, vel aspicere videtur, totum ad integrum eis concedo. In ipsa quoque villa mansum indominicatum, ubi Arnulfus stat, & quantum manso ipsi pertinere videtur. Dono etiam eis vineam in dicta villa, medietatemque de silvis, quæ ad supradicta villa aspiciunt. Hæc omnia suprascripta dono Deo & sanctis apostolis ejus Petro & Paulo, & Cluniensi cœnobio, ut ab hodierno die & deinceps sine ullo contradicente rectores ejusdem loci teneant, & quod facere voluerint faciant. Dono etiam eis ab hodierna die duo mancipia his nominibus, Wandalfredum & Letardum. Dono etiam jam dicto loco quemdam mansum post meum obitum, quem vocant Trucium, cum omnibus, quæ ad ipsum mansum aspiciunt, vel aspicere videntur; ut faciant supradicti monachi post meum obitum quod voluerint jure perpetuo. Dono etiam ad supradictum locum post meum obitum, & post obitum senioris mei Albuini, & post exitum filii nostri Albuini ab hoc sæculo, supradictam villam Taluzatem cum omnibus, quæ inibi teneo vel possideo, campis scilicet, pratis, vineis, silvis, & mansum de Vacaritias, cum omnibus ad ipsum mansum pertinentibus, villamque, quam vocant Sortiacum, cum omnibus, quæ inibi teneo vel possideo, vel quæ dare possum. Hanc igitur donationis cartam dono pro remedio animæ meæ, & genitoris genitricisque meæ, & pro animabus Adalardi, & Hectoris, & Gotiscalci pontificum, pro anima quoque senioris mei Albuini, & filii mei Albuini, & pro animabus omnium parentum meorum, tam vivorum quam defunctorum, & pro animabus omnium christianorum, ut omnibus nobis in commune proficiat. Si quis vero, quod minime credo, contra hanc donationem a me libentissime factam, aliquam litem inferre præsumserit, primitus iram Dei Patris omnipotentis incidat, & beatissimæ Dei-genitricis Mariæ, sanctique Petri apostolorum principis, omniumque apostolorum, martyrum, confessorum, atque virginum, & omnium Sanctorum, quos continet cælum & terra, veniantque super eum omnes maledictiones, quas continet vetus & novum testamentum; cogente autem judiciaria potestate, cui litem intulerit auri libras centum persolvat, & hæc donatio firma permaneat stipulatione subnixa. Actum Taluzatis villa publice. Signum Blismodis nobilissimæ feminæ, quæ hanc donationem fieri firmarique jussit. Sign. Albuini, Sign. item Albuini filii ejus. Sign. Dalmatii. Sign. Artaldi. Sign. Joceranni fratris ejus. Sign. Aynoni. Sig. Raymundi. Sign. Warini. Sign. Silvionis. Sig. Artaldi. Sign. Aymenrici. Sign. Jarentoris. Sig. Arrici. Sigo. Hugonis. Sig. Arnulfi. Sign. Aimini. Sign. Ansterii Sign. Bernardi. Sign. Theotgrini. Sign. Willelmi. Sign. Adalonis. Sign. Aoschetici. Data mense Marcio, regnante Rodulfo rege anno sexto. Ego frater Ebrardus levita indignus scripsi.

XX.

Charta pro Majori-monasterio de Insula sancti Cosmæ Turonensis.

Ad lib. 51. n. 14.

Ex archivo Majoris-monasterii.

IN nomine summi Salvatoris Dei; Nos quidem congregatio sancti Martini, videlicet decanus, & Herveus archiclavis, & Hugo cellerarius cum tota alia congregatione, notum immo & certum esse volumus omnibus fidelibus tam præsentibus quam futuris, & maxime successoribus nostris, quod deprecatus est nostram caritatem prædictus Herveus archiclavis, ut pro suo amore & nostrarum animarum redemtione concederemus cœnobio & monachis sancti Martini Majoris-monasterii Insulam sancti Cosmæ in Ligeri sitam, cum duabus in prædicto flumine pertinentibus ad supradictam insulam sclusis, in qua insula idem Herveus monasteriolum in honore sancti Cosmæ ædificave-

rat. Pertinebat autem prædicta insula cum supradictis sclusis ad cellarium sancti Martini. Cujus petitio nos omnes, & præcipue Hugo cellerarius sancti Martini benigne suscipientes, voluntati ejus libenter assensum præbuimus, quod petebat in perpetuum concessimus. Ea autem lege venerandus archiclavis hæc a nobis supradictis monachis impetravit, ut jugiter in illo monasteriolo, quod prædiximus, ab Herveo archiclavi in supradicta insula in honore sancti Cosmæ ædificato, duodecim monachi aut plures de Majori-monasterio perseverarent, & sacrarum orationum acceptabiles Deo victimas offerrent. Et ne pro sua in Dei laudibus continuatione, terrena quoque retributione carerent, concessit eis prædictus archiclavis Herveus, cœnobio videlicet & monachis sancti Martini Majoris-monasterii, quamdam suam ecclesiam e regione supradictæ insulæ, in margine Ligeris fluminis sitam, per assensum Gilduini Salmurensis opidi primicerii, qui eam de beneficio Odonis comitis tenebat, ejusdem quoque Odonis præcepto, & auctoritate. Eo autem tenore supradictam insulam cum duabus sclusis cœnobio & monachis sancti Martini Majoris-monasterii per deprecationem supra nominati archiclavis concessimus, ut unoquoque anno de eadem insula & duabus sclusis cellerario sancti Martini, quicumque fuerit, censum reddant. De quo censu, si negligentes extiterint, emendent, & minime perdant. Huic autem scripto si quis obviare sive contradicere tentaverit, quod molitur minime vindicet, & regali fisco libras culpatus exsolvat. Ut vero hoc scriptum perpetuum obtineat vigorem, manibus nostris communiter omnes in plenario capitulo corroboravimus.

XXI.

Ad lib. 52. n. 28.

Charta Landrici comitis pro Flaviniaco.

Ex chartario Flaviniacensi.

NOtitia qualiter Landricus comes gloriosæ memoriæ, supplicante domno Heldrico abbate, cuncto etiam cœtu Flaviniacensium monachorum, alodum quoddam, quod vocatur Corbeton, quod olim Wilerius, qui vocatus est Pilans-porcum, Flaviniacensi contulerat cœnobio, quod noscitur dicatum honore principis apostolorum Petri, sanctique martyris Præjecti, quodque ipse domni Walterii pontificis largitione, necnon & prædicti cœnobii fratrum dudum tenuerat, ob remedium animæ suæ, divinamque sibi repropitiandam clementiam, seu etiam ob eleemosynam animarum genitorum, fratrum, filiorum, & omnium propinquorum suorum jam dicto reddidit loco, & ut ipsi fratres pro eo perpetualiter Domini misericordiam exorare non obmittant, quatinus hic & in futuro ab omnibus malis erutus, atque ab æternæ mortis discrimine liberatus, Sanctorum jungatur cœtibus. Proinde hujus rei notitiam, ipso jubente, immo hortante, fieri placuit, quatinus hæc redditio ab ipso facta, atque ab omnibus ejus propinquis & fidelibus firmata & testificata perpetuo maneat inconvulsa. Si quis vero contra notitiam hanc aliquid adversi agere conatus fuerit, ipse videlicet, aut aliquis propinquorum vel successorum ejus, non valeat evindicare quod repetit, sed insuper cum Juda proditore, nisi resipuerit, æterno feriatur anathemate. Actum Autissiodoro publice. Sign. domni Landrici comitis, Dodo filius ejus, Landricus filius ejus, Richardi militis. † Alwalo miles, Iterius miles, Heldricus miles, Magenfredus, Gotesmannus, Milo, Rotbertus, Walterius. Scriptum manu Willelmi, sancti Germani monachi, jussu Landrici comitis, regnante anno VII. rege Rotberto, V. kal. mensis Augusti.

XXII.

Epitaphia fundatorum ecclesiæ sancti Stephani de Belna.

Ad lib. 52. n. 75.

I. Oddonis.

Ex manuscr. cod. S. Benigni.

MOrtalis titulo signabar nominis Oddo,
Istic pro posse pro sore, nisus ope,
Exsolvi invitus hic ultima fata sepultus,
Et terræ matri terrea membra dedi.
Dilexi Stephanum vivens in carne beatum,
Ac spe salvandi do mea meque sibi.
Lector sarcophagi te posco epigrammate tristi,
Sortem cerne meam, ac memorare tuæ.
Da lacrymas, impende preces, gremioque redibunt,
Res tua, si nobis gaudia plena petis.
Sena dies mensis Junii, quæ est ante kalendas,
Clausit ab officio, ne videant, oculos.

II. Ingæ ejus conjugis.

Inga, vocante Deo, dedit isti membra sepulchro,
Femina virtutis actibus apta piis.
Fœdere legitimo conjunx copulata marito,
Pauperibus monachis vixit opima bonis.
Quspropter lugubrem qui præteris, aspice tumbam,
Et dic: Summe Deus, da famulæ veniam.
Quæ sevit, Domine, pro vita perpete, redde.
Incurrit noxam, gratia tollat eam.
Idibus hæc Jani sublata est carcere mundi,
Judicio mortis est sibi clausa dies.

XXIII.

Roberti regis diploma, quo confirmatur fundatio Bellimontis parthenonis prope Turonos.

Ad lib. 52. n. 103.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Rotbertus Dei misericordia rex. Si petitionibus servorum Dei pro quibuslibet ecclesiasticis necessitatibus aures nostras pulsantium assentiri videmur, & ad divinæ militiæ in locis Deo dicatis uberius famulandum, auxilium porrigimus, id nobis procul dubio, & ad instantem

tem vitam tempotaliter transigendam, & ad futuram feliciter obtinendam commodius pervenire confidimus. Percognitum fore igitur omnimodis cupimus omnibus Christi nostrisque fidelibus, præsentibus scilicet atque futuris, quoniam adiit serenitatem culminis nostri Herveus levita & archiclavis beati Martini humiliter flagitans, & flagitando summa prece deposcens, uti auctoritate nostræ præceptionis ediceremus præceptum sibi fieri de ecclesia beatæ Mariæ Bellimontis, non longe sita a castro Patris Martini, cum omnibus rebus ad eam pertinentibus, videlicet vineis, pratis, pro quibus dederat fideli suo Ehloni terram in concamio, quæ non minoris pretii ad reddendum fructus existeret quam ecclesia superius nominata; atque de quodam vivario, Malamorta nuncupato. Idemque postulans de curte Soriniaco, & ecclesia, quæ constat sancti Petri apostolorum principis fundata, cum omnibus ad eam pertinentibus, tam vineis, pratis, silvis, & aquis, farinariis, terris cultis & incultis; necnon de viginti arpennibus vinearum, quæ prope suburbium opidi præfati confessoris Christi esse videntur, sitæ inter Ligeris Carique alveum. Cumque eum diligenter fuissemus percontati, quid operis de supradictis rebus esset acturus; retulit se tristari admodum, non esse in pago Turonico cœnobium, ubi sanctimoniales feminæ Christo possent suæ devotionis impendere officium, sicut in plerisque habebatur partibus terræ: & ob hoc, non propter aliud effici postularet scriptum; eo tamen tenore, quatenus annis singulis in festivitate autumnali prælibati patris Martini redderent præmemoratæ sanctimoniales de cunctis supra recitatis rebus viginti solidos, de censu in thesaurum, ad thus sive oleum comparandum. Adhuc autem, non immemor sui, addidit, ut prius pro me & successoribus meis, deinde pro se atque totius congregationis sui advocati Martini statu, preces Domino funderent quotidie ibidem famulaturæ virgines. Herveus ita ostensis, excellentiam regiminis nostri humili aggressus precamine expostulavit, ut similiter assertione nostræ auctoritatis corroboraremus ea,
* l. alii fideles. quæ vel ipse foret daturus in futuro, vel aliis * fidelibus Christi pro suarum animarum redemtione. Cujus saluberrimæ petitioni, tam sibi
* f. nobis profuturæ. quam militis * præfecturæ pro animæ nostræ & parentum nostrorum remedio assensum nobis libuit præbere, & serie litterarum supra omnia memorata confirmare: hoc est ecclesiam beatæ Mariæ Bellimontis, cum omnibus adjacentibus sibi, scilicet vineis, pratis; & vivarium Mala-morta nuncupatum ad supradictarum Dei ancillarum edulium; ecclesiam Soriniacam, cum ecclesia & omnibus adjacentibus sibi; id est vineis, pratis, silvis, aquis, farinariis, terris cultis & incultis, atque cum omnibus illius cortis colonis: viginti quoque arpennas vinearum inter Ligerim & Carum; curtem quoque Liuram cum ecclesiis & omnibus sibi pertinentibus per assensum Odonis comitis, & fratris sui Landrici, ex cujus beneficio esse videbatur, distante quatuor milliariis a castro, quod dicitur Insula; necnon Quiciacum villam cum omnibus ei pertinentibus, quam idem præfatus Herveus tenere videbatur.

Præcipientes ergo jubemus, & jubendo præcipimus, ut nullus judex publicus, aut quilibet superioris aut inferioris ordinis reipublicæ procurator in his præsignatis sanctæ Mariæ omnibus rebus ad causas judiciario more audiendas in ecclesias aut villas, aut aliquas possessiones, quas moderno vel priscis temporibus, in quibuscumque provinciis aut territoriis regni nostri juste basilica sanctæ Mariæ tenet, vel deinceps in jure ipsius basilicæ divina pietas augeri voluerit, ingredi præsumat; nec freda aut tributa, aut mansiones, aut parata, aut teloneum ex ullis negotiis, sicut in præceptis, ut diximus, multorum regum, exigere, aut fidejussores tollere, aut homines tam ingenuos quam servos super terram ipsius basilicæ immanentes distringere, nec ullas publicas factiones aut redhibitiones, vel illicitas occasiones requirere tam temerarius audeat. Si quis autem in tantam prorumpere ausus fuerit audaciam, ut hujus nostræ auctoritatis & altitudinis præceptum violare præsumserit; quemadmodum in ceteris regum & imperatorum prædecessorum & parentum meorum præceptionibus continetur, non solum in offensam Christi & nostram lapsurum, verum etiam ducentorum solidorum auri ad purum excocti se noverit pœna multandum. Et ut hujus nostræ præceptionis auctoritas inviolabilem obtineat effectum, & ab omnibus sanctæ Dei ecclesiæ fidelibus & successoribus regibus nostris verius a nobis facta esse credatur, & diligentia inviolabili conservetur, manu nostra propria consignavimus, & anuli nostri impressione signari jussimus. Signum domini Hugonis archiepiscopi. Signum Avesgaudi episcopi, quorum excommunicatione se ligatum noverit, qui hoc præceptum infringere præsumserit, nisi cito pœnituerit, & ad emendationem venerit. Odo comes, &c. Odolgerius decanus, Herveus archiclavis, Walterius præcentor, &c. Actum Bolonia foreste quinto kalend. Octobris, anno ab incarnatione Domini nostri Jesu-Christi D CCCC VII. indictione quinta. Theodoricus levita ad vicem Franconis summi cancellarii recognovit hoc præceptum. Ego Herveus & confratres mei sancti Martini canonici in pleno capitulo confirmavimus.

XXIV.

Donatio sancti Flori facta sancto Odiloni. Ad lib. 52. n. 106.

DUm in hujus sæculi laboriosa vivitur peregrinatione, summopere laborandum est, *Ex chartario Celsiniacensi.* qualiter facinora nostra valeamus tergere. Unde noverint tam præsentes quam futuri, cunctique in commune Christi charactere insigniri, quod nos, ego videlicet Eustorgius, & Amblardus, cognomento Male-hybernatus, nepos meus, sedula mente hæc pertractantes, cedimus Domino omnium bonorum datori, aliquid ex rebus & proprietatibus nostris nobis traditis, quæ

conjacent in comitatu Arvernensi, in patria, quæ vocatur Planetia, in monte Indiciaco. Donamus itaque beatis apostolis Petro & Paulo, & ad locum Cluniacum & Celsiniense, quibus præest domnus ac reverentissimus pater Odilo, ecclesiam in honore beati Flori dicatam, cum omnibus ad se pertinentibus, ut a præsenti die faciant habitatores Cluniacenses & Celsiniacenses inde quod eis placuerit, absque omni calumnia, nulla existente omnino controversia, possidentes universa hujus ecclesiæ jura, & cuncta ejus appenditia. Hoc autem ad præsens facimus; in futuro vero constituimus primum nobis, deinde cunctis nostri honoris heredibus & successoribus, custodiendum, ut quicumque nostram donationem prædii sive alodii, beneficii seu fevi de nostro jure procedentis, & ad nostram ditionem sive potestatem pertinentis, facere voluerit, hic apponat, huic eleemosynæ adjiciat, super hanc adjungendi & augmentandi licentiam habeat, & monasterio Celsiniensi adscribat, quidquid umquam fuerit, maxime in ecclesiasticis honoribus, & omnino in cunctis, sive alodii, sive fevi donationibus. Ceterum aliis monasteriis, sive monachorum, sive canonicorum, sive quarumlibet congregationum, exceptis Cluniensi & Celsiniensi cœnobiis, conferendi aliquid supradictorum, atque donandi & nobis & successoribus nostris omnem licentiam resecamus, & perpetuo sic tenendum firmamus, ut superius descripsimus. Quicumque autem aliter fecerit, aut contra calumniam nostram superbo ausu statuta hæc violaverit, & data nostra, vel in futuro danda cassare, aliove detorquere præsumserit, veniant super eum omnes novi & veteris testamenti maledictiones. Signum Eustorgii. Sign. Amblardi, qui cognominatus est Male-hybernatus. Sign. domni Stephani episcopi Claromontensis. Sign. domni Rotberti vicecomitis.

XXV.

Alia charta pro eodem.

Ad lib. 52. n. 106.

NOtum sit omnibus veritatem nosse cupientibus, quod quidam homo de illis qui dixerunt, *Possideamus sanctuarium Dei*, nomine Bernardus-Geraldi, simulque filii ejus Arnaldus clericus, Bernardus, Stephanus, Geraldus, Guillelmus, Petrus, ecclesiam sancti Martini de Calidis-aquis, de qua monachi sancti Flori diu ante concilium Claromontense investiti fuerant, ex paterna successione requirentes, prædictis monachis eripere conabantur. Quam ob causam domnus Stephanus, tunc sancti Flori prior, compulsus est ante domnum Urbanum papam in Claromontensi concilio, de prædicto Bernardo-Geraldi & filiis ejus querimoniam facere, quos domnus Urbanus papa hac de causa in ipso concilio publice excommunicavit, donec prædictam ecclesiam monachis sancti Flori liberam & quietam dimitterent. Postmodum idem Urbanus papa cum ad sanctum Florum venisset, jam dictam ecclesiam prædictis monachis perpetuo habendam & possidendam firma concessione donavit, & donum illud sui privilegii auctoritate firmavit. Post aliquod tempus, cum domnus Petrus Arvernensis episcopus ad faciendos ordines Aureliacum devenisset, Arnaldus filius jam dicti Geraldi ordinem presbyteratus ab eodem episcopo accipere voluit; sed domno Stephano priore sancti Flori super eo proclamante, idem episcopus eum refutavit, & donec a calumnia supradictæ ecclesiæ cessaret, eidem clerico sacros ordines interdixit penitus. Clericus autem in sua pertinacia perseverans, cum de parochia Arvernensi esset, ad episcopum Rotenensem * migravit, & ab eo, quamvis contra instituta canonum, ordinem presbyteratus accepit. . . . . Procedenti tempore, cum felicis memoriæ papa Celestinus ad sanctum Florum venisset, domnus Anselmus, ejusdem loci prior, de supradicto pseudopresbytero proclamationem fecit, qui eum pro injusta calumnia supra memoratæ ecclesiæ, in præsentia domni Aymerici Arvernensis episcopi, & aliorum multorum, qui ibi aderant, excommunicavit, & a corpore ecclesiæ, quousque a jam dicta calumnia resipisceret, penitus sequestravit. qua tandem sententia perterritus ipse Arnaldus presbyter, simulque fratres ejus constituti ante domnum Adelelmum priorem venerunt, & quidquid in ecclesia sancti Martini de Calidis-aquis injuste requirebant, præsente domno Stephano archipresbytero Planetiæ, totum in manu jam dicti prioris reposuerunt & dimiserunt. Si quid vero in ea juris haberi potuit, totum Deo & sancto Floro dederunt. . . Quo pacto, miseratione motus prior super eumdem presbyterum, non eum ex toto de ipsa ecclesia destituere voluit; sed partem illam, quam Robertus de sancto Ursixio & Stephanus filius ejus pro animabus suis sancto Floro donarant, in vita sua ei commisit, tali tenore, ut quamdiu viveret, partem illam in fidelitate monachorum sancti Flori teneret; & si ad sanctum Jacobum sive Romam vel Jerosolymam ire vellet, eam prædictis monachis liberam & quietam dimitteret. qui quamdiu postea vixit, eam tenuit sub dominio monachorum, & servitium quod ipsi voluerunt; inde tamdiu eis exhibuit, donec post aliquot annos Jerosolymam ire disponeret, in quo scilicet itinere diem clausit extremum. Hujus compositionis sive jurationis testes fuerunt Eustorgius de Brezons, Stephanus de Grandson, & multi alii.

* Rodet.

XXVI.

Epitaphium Domni monachi Montis-majoris.

Ad lib. 53. n. 15.

Ex manuscrip. codice.

SUb petra positus requiescit corpore Domnus
Cœnobii sancti constructi nomine Petri,
Almo Majoris doctus nutrimine Montis.
Post hinc Fulberti gliscit sub puppe doceri;
Artes percipiens septem sua pectora replet.
Novem continuos in scholis deguit annos
Jussu prudentis rectoris, seque docentis.

Aulas construxit, muros, portisque reclusit.
Pauperibus largus, miseris parcendo benignus.
Qui quatuor festum decimo ruit ante Novembris.

Epitaphium Umberti auctoris monasterii Correntensis, Montis-majoris monachi, ibidemque sepulti.

ISTic Umbertus, a puero monachus
Ecclesiæ matris Virginis & Domini,
Instructor verbis imbuitur Womontis.
Francigenis mixtus, & studiis deditus
Ad omnia studuit, grammaticam docuit.
* l. mellea. Hinc se convertens, littera brisca * fruitur.
Cœpit cœnobium, fundavitque locum, magnificamque domum
Sobrius addixit, qui sine fraude fuit.
Nunc cæli cœtus gaudeat angelici.

XXVII.

Ad lib. 53. n. 17. & 114.

Hugonis abbatis Farfensis relatio de imminutione rerum monasterii sui.

Ex chartario Farfensi.

ITerum iterumque compellor a spiritualibus senioribus, præcipueque a miseria, quam jugiter patimur, aliquid disserere adhuc de nostri monasterii diminutione; de illa enim, quæ antiquitus contigit, in quantum largitus est Deus, illi patere non distuli, & nec de ista, quæ noviter pullulavit, ipso opitulante, priori opusculo inserere non differam. Verumtamen prius mecum vos admoneo, fratres, ut in nullo pro hoc titubetis, neque tædio, quod absit, defecti, a bono incœpto proposito declinetis; sed illud, quod Scriptura dixit, præ oculis habeatis: *Vasa figuli probat fornax, & hominem justum tentatio.* Itemque Jacobus apostolus: *Omne gaudium existimate fratres, cum in varias tentationes incideritis.* Volo etiam vos absque ulla ambiguitate credere, quia ille qui dispersa, ut nuper audistis, hujus monasterii a pessimis paganis redintegrare dignatus est ad statum, quem cernitis, bene poterit congregata custodire a pravorum christianorum insidiis. tamen si non egerit (quod absit) culpis facientibus nostris non meremur, cum sciamus scriptum: *Ecclesia crescit & decrescit.* Ipse enim Creator cæli & terræ, quamvis omnia gubernet suo potentatu, tamen præ ceteris aliis locis Jerusalem dilexit, de quo Psalmographus dicit: *Dominus autem rex noster ante secula operatus est salutem in medio terra.* Ipsa quippe est umbilicus totius orbis & caput terræ repromissionis; de ipsa elegit patriarchas, prophetas, apostolos, evangelistas, &, quod majus est omnibus, ipsam honotavit sua sancta nativitate, morte ac resurrectione, ut ejus sepulcrum usque hodie testatur, ascensione etiam & adventu sancti-Spiritus eamdem nihilominus illustravit: & cum tantum eam dilexerit, dum tempus venit ejus consummationis, peccatis habitantium in ea facientibus, funditus permisit everti. Nullus etenim locus desolatur, nisi ob malitiam in eo habitantium. In hoc denique cognoscere possumus, quod Deus amplius diligat æterna quam temporalia, magisque curam gerat de salute animarum, quam de caducis & transitoriis rebus, cum infernum penetrasse dicatur propter salutem animarum ibidem degentium. Inferno enim exspoliato, ceteros inde justos abstraxit, & omnes ibi peccatores reliquit. Idcirco autem, fratres, hæc dico, ut in quantum valemus, Dei exempla sequamur, & non tantum de damno sæcularium doleamus rerum, quantum de perditione animarum. Quapropter recurramus ad Christi auxilia, si ejus sequi volumus vestigia. Hæc itaque prælibasse sufficiat, tandem veniamus ad causam.

Johannes igitur papa, qui appellatus est Major, ingressus papaticum, satis exaltavit quemdam nepotem suum, nomine Benedictum, deditque ei Theoderandam uxorem satis nobilem, filiam Crescentii, qui vocabatur a Caballo-marmoreo, & comitatum Sabinensem dedit ei, & plures alios. qui veniens, Sabinis habitare cœpit in castello Orci. Tunc temporis Johannes abbas, noster antecessor, gubernabat hoc monasterium, ut multi sciunt, sæcularibus actibus deditus: cui præfata Theoderanda de cibariis & deliciis diversis familiariter serviebat, & per se suosque fideles frequenter loqui satagebat. Abbas autem tenebat unum castellum in Tribucum Martino Riconis, & ejus filiis, aliisque consortibus; toccam vero desursum tenebat ad suam manum abbas; & quod deorsum est tenebant ipsi, sicut a prioribus acquisierant abbatibus. Quotiens abbas proficiscebatur longius, suam partem illis relinquebat ad custodiendum, & recipiebat cum reverteretur. Ipsi autem erant valde asperrimi, & in diversis malis nequissimi, ideoque viatores sæpe deprædabantur, & eumdem abbatem dedecorantes contristabantur. qua commotus malitia contra eos, suasusque veneratione & obsequio præfati comitis, ejusque conjugis, sperans etiam unum ornamentum missæ officii sibi promissum accipere ab eis, fecit illis scriptum, quod Romani dicunt tertiumgenus, de prædicto castello Tribuco, solummodo, nullo sciente, præter Luponem monachum, & Ursum canonicum, qui de Male-passia dicebatur. Sed cum nollent ipsi dare, ut promiserant, ornamentum missale, quod, ut fertur, mirabile erat valde, pretii triginta librarum, quia fuerat papæ Johannis avunculi ejusdem comitis, nec ipse abbas idem scriptum corroborare voluit. Tunc ipse comes cum sua uxore cœpit callide moliri, ut illud, eo quod qui tenebant feroces & nimis astuti erant, acquireret castellum, quia per vim nequiverant. Fecit itaque cum eis sacramenta qualia ipsi quæsierant, eosque ad castellum Orcis, ubi habitabant, venire fecerunt. quorum prudentiores duodecim capientes, in ima carceris miserunt, & vinculis ferreis religaverunt, aliosque triginta, ut fertur, acceptis pecuniis, dimiserunt. in qua captione acquisivit prædictus comes cum sua uxore ab filiis Lotharii scriptum de curte sancti Gethulii, cui Adam abbas concesserat pro stupro, ubi illum apprehendit, & a filiis Gregorii diac.

de castello Tribuco, & ab aliis ibi captis, qui ab hoc monasterio scripta habebant, quod factum lex omnino interdicit; quia terram censualem nullus potest sine sui licentia patroni alicui dare. Illi autem qui remanserant in Tribuco, adjutrice quodam Seniorrti propinqui sui, suffulti filiis Arduini per unum annum duraverunt. Post hæc vero accepta pecunia, præfatus Senioritus dedit ipsum castellum prædicto comiti, ejusque conjugi: quo ingressi cuncta vicinia, nostrique monasterii prædia, & sancti Andreæ atque Romarorum sibi subjugarunt. quæ omnia non sine causa a Deo permissa sunt, dicit enim Scriptura: *Omnis qui se exaltat, humiliabitur.* quæ audiant devastatores ecclesiarum, & persecutores pauperum, & custodiant se a deprædationibus eorum, quia Deus advocatus est & defensor illorum. Prædia vero, quæ a supra scripto comite a nostro abstracta sunt monasterio, hæc sunt: curtis sancti Gethulii, quam duces Spoletani Aroaldus, ejusque successor dato concambio episcopatui Reatino, cujus proprietas fuerat, nostro monasterio contulerant temporibus domini Thomæ; fundum Serranum in iotegrum, quod Millo & Donella diacona huic monasterio concesserunt; fundus Canali, fundus Verrunculæ, fundus Curtis. Prædicti autem comitis Benedicti fuerunt filii Johannes & Crescentius, ex quibus Johannes quodam anno in vigilia sanctæ Mariæ, voti causa, per suum missum mandans, duodecim solidos fecit ponere super altare ipsius. quos sacristanus assumpsit, & intra alia vota reposuit nihil interrogans. Alia autem die mandavit dicens: Dicite abbati, ut solidos duos faciat mihi reddere, quia, non debui nisi decem pro pensione dare. hoc ingenio fraudulento ab hoc monasterio ablata sunt præfata loca usque ad nostrum ingressum. Ipso denique anoo interfectus est Crescentius comes, jussu Ottonis impetatoris & Gregorii papæ, ut audistis, qui nimis districte placita infra Romam exercebant. quorum territus pavore præfatus comes, quæsivit nobis pactum imperatore ac papa scientibus, & refutavit medietatem prædictæ curtis, & ecclesiam sancti Gethulii cum duobus casalibus, unde brevem testatam habemus. & ego rogavi illi tertium-genus de alia medietate cum castello Tribuco. quo facto Romæ prælibatus Crescentius venit illuc levitatis causa, quem imperator & papa capientes, jusserunt patri ejus ut redderet Cerum illis, quibus abstulerat quorum fuit. Tunc in præsentia eorum promisit se facturum, & egressus de Roma fugit illo. Quo viso imperator ac papa nimis irati, post eum properarunt, & papa secum me ire præcepit, dicens mihi: Veni mecum ad Cere, co pacto, ut si comes Benedictus reddiderit mihi ipsam civitatem, recipiat filium, & stet finis inter vos; sin autem, filium ejus suspendi faciam, ipso vidente, & tibi restituam Tribucum. & tunc cum ad furcam duceretur ligatis post tergum manibus, oculisque panniculo strictis, videns talia pater, reddidit civitatem, & liberavit filium. Eo die Romam reversi sumus, & cum die sequenti Sabinis venissemus, manibus nostris firmavimus tertium-genus, & nostros direximus ad eum legatos, ut acciperet illud præfatus comes, & appare ab illo firmatum nobis mandaret, sed facere noluit. Quapropter ab omnibus legem scientibus non ignoratur, quod numquam stat tertium-genus legaliter sine appare. Verumtamen in isto pacto præfatus comes nobiscum stetit, donec advixit, & nullam molestiam de prædicta curte nobis fecit, licet vellet non audebat, quia in regno imperator erat. Mortuo vero ipso imperatore, Johannes Crescentii filius ordinatus patricius, qui Johannem & Crescentium filios prædicti comitis, uti dilectos consanguineos, amare cœpit. Completis vero post hæc duobus annis, Crescentius supra scriptus abstulit nobis turpiter eamdem curtem, nec est recordatus anathema, quod pater ejus fecerat ex corde, si umquam suus heres a nostro monasterio abstrahere vellet post hæc nobis nostrisque hominibus. Multa inferentes mala ipse ac fratet ejus Johannes, de campo sancti Benedicti tulerunt casales rrr. castellum quoque Buccinianum supra scriptus Crescentius furatus est nobis, de quo tenebamus partem III. & alias duas nostri libellarii. cuncta etiam ultro forsan redegit dominio suo, etiam nostros molendinarios. Castellum vero Bucciniaoum delegavit quondam huic monasterio per cartas una matrona, nomine Theoderanda, filia Gratiani consulis Romani, pro anima mariti sui Ingebaldi Francigenæ, tempore Alberici Romanorum principis, qui dederat ei Sabinensem comitatum. quod castellum Campo abbas genere suo Azoni judici postea dedit; modo vero dicunt ipsi adversarii nostri, quod sit de curte sancti Petri illi proxima, quæ Sala vocatur. Ad quod refellendum, acquisivi antiquum privilegium a quodam factum papa, cuidam nobili Romano de ipsa Sala, quod dat Buccinianum affinem, & latus ad ipsam curtem. Si vero dominus Crescentius illud sciebat esse sancti Petri, ut modo dicit, cur de illo certam acquisivit ab Adam nostro libellario, filio prædicti Azonis judicis, videntibus ceteris Bucciniacensibus? Intetea contentio alia orta est nobis in Marchia, pro qua me oportuit ire ultra montem ad Henricum regem, ubi cooperante domino rege, omnino placato, occulte illi refutavi istam abbatiam pro peccato, quod omnes scitis. qui multum rogavit me, ut usque ad suum huc adventum illum præstolarer, quem ipso dicebat anno esse. Exspectavi autem illo & altero, & usque in tertium annum, quo minime veniente dimisi illam. Vos autem elegistis dominum Guidonem, quem Johannes Patricius & Rainerius gratis fecerunt consecrare a papa Jobanne pro nostro amore. Patricio quoque mortuo, ordinatus est dominus Benedictus, bonæ memoriæ papa, qui contrarius exstitit filius Benedicti comitis. Ablata itaque sunt ab eis omnia castella eoruro præter Tribucum & Buccinianum. Johannes etiam frater Crescentii obsidebatur in turribus Penestrini mootis. Tunc in sollemnitate sancti Petri ad nos venit supra scriptus Crescentius, & dixit revelatum fuisse cuidam servo Dei, quod suus

frater Johannes non evaderet, nisi per orationem monachorum sanctæ Mariæ; deinde vos caritatem fecistis in illis, & triduo jejunastis, unde prædictus papa contra vos iratus est; post hæc vero eruitur frater ejus ab illa obsessione, prout Domino placuit. Tunc venit Crescentius in assumptione sanctæ Mariæ, & renuntiavit medietatem ipsius curtis, ut voverat, & misit fratri suo, ut & ipse confirmaret; sed displicuit illi hoc, iratus dixit, quoquo pacto ego teneam terram alicujus ecclesiæ per triginta annos absque pensionis redditione, mea postea erit proprietas; hoc enim nos & pater noster factum habemus de illa curte. Tandem vero rogatu Grimoaldi presbyteri, ipse & uxor ejus confirmaverunt eamdem refutationem. Postea autem Crescentius firmavit ipsam brevem refutationis, & dedit prædicto abbati Guidoni, & ipse abbas firmavit tertium-genus de illa medietate cum castello, & dedit illi, & taliter fecimus finem. in quo me minime subscripsi, quia de alio existens monasterio, sanctæ Mariæ monachus enim fui, & dimissa abbatia extraneus factus sum. In hoc stetimus, usque dum imperator venit & coronatus est, cui obvius fui Papiam. Cum venissemus Ravennæ, imperator cum omnibus cogere me cœpit, & maxime præ cunctis dominus Odilo abbas, ut reciperem abbatiam; sed non acquievi usque Romam ad Synodum. Prædictus autem imperator ex quo Ravennam venit, præcepit cunctis abbatibus & episcopis, ut scriberent res perditas suarum ecclesiarum, qualiter & quando perdiderint, vel a quibus detinentur, quod & ego feci. Deinde venimus ante præsentiam imperatoris & papæ coram judicibus Romanis, & enarravi omnia qualiter scripta sunt hic. Inter alia vero protuli, quod a nullo abbate habent scriptum de prædicto castello, nisi ab ipso Guidone, qui donum ab imperatore non habuit, nec præceptum. Tunc ab imperatore judices interrogati, uno ore dixerunt: Episcopus aut abbas, qui pertinet palatio imperiali vel pontificali, nullo modo valet facere scriptum, nisi prius ab ipsis donum adquirat. Deinde dixit imperator: Domine papa, date mihi vestros milites, qui cum meis vadant, ut capiant mei monasterii castella. Subito autem orta est seditio inter Romanos & Teutonicos, quæ die sequenti sedatur. Timebat vero prædictus Johannes, ne a papa caperetur consensu imperatoris, quia mentitus fuerat de Pernestino monte, nolens illum reddere sicut promiserat; & suasi imperatori, ut ad locum securum sineret illum abire. qui reverti permisit cum tali tenore, ut die tertia rediret ipse aut ejus frater, & legem aut convenientiam faceret: sed die tertia, ut promiserat, non est reversus. Tunc consensu prædicti papæ, & cunctorum judicum consilio, reinvestivit me imperator de ambobus prædictis castellis cum suis pertinentiis, & commendavit me in manu papæ in sua fide, ut si animam suam diligeret, mihi restitueret. quod strenue postmodum complevit ipse venerabilissimus papa. Interea triginta diebus fecimus inducias, nec super ipsa venimus castella, quia finem facere cum eis volebam libentissime; ipsi autem subdola fraude prius promiserunt, & postmodum respuentes, etiam terribiles minas nobis intulerunt, quia ausi fuimus super eos imperatori reclamare. Timore autem perculsi, uti inermes monachi, fecimus tandem venire super eos prædictum Seniorem. Illis denique, qui erant intus per xx. dies, & eo amplius, arefactis præ nimia aquæ siccitate ablatæ, quadam die inundatio pluviæ erupit ex omnibus partibus ipsius castelli, ita ut rivuli erant turbidi. Tunc cœperunt vascula, & pannos extra mansiones ordinare, ut aquis replerentur, sed tantum non pluit intra ipsum castellum, ut aliquod minimum vas impleri posset. Hoc illi videntes pavidi, Dei cognoscentes virtutem, sequenti die in manibus domini papæ, etiam ipse Crescentius & Johannes, se tradiderunt, & castellum ei reddiderunt: statimque dominus papa sanctæ Mariæ & mihi restituit cum omnibus qui intus erant, & rediit Romam. Post aliquantos autem dies venit iterum Sabinis prope Tribucum, in quo prædictus Johannes adhuc sedebat cum judicibus tantum & paucis hominibus; & mandavit ei familiariter, ut aut ipsum castellum, quod injuste tenebat, S. Mariæ redderet, sicut imperator jusserat, aut mecum staret ad legem; & si ejus præsentiam timeret usque ad carbonariam ipsius castelli exiens, in sua virtute staret, & ibi cum judicibus, & paucis aliis inter nos fieret lex, quam nolebat ei absque judicio tollere. sed hæc ille omnino renuit. Triduo autem ibi stetimus, & quotidie illi nuncios misit, sed nullo modo legem facere voluit. Deinde per judicium ipsorum judicum reinvestivit me de ipso castello, ac fecit breve testatum, & reversus est Romam. Completo vero anno, rediit illuc, & reacquisivit illud castellum, ac reddidit sanctæ Mariæ, sicut Domino Deo placuit; prædictus imperator rogavit, & ipse dominus papa complevit. Postea autem dominus papa finem cum eis fecit absque nobis, non tamen cum bona voluntate, ut sciunt plurimi. quod ut audivimus, consensu ac consilio Piligrini archiepiscopi, & cancellarii prædicti imperatoris, junximus nos cum Oddone & Crescentio filiis Octaviani, & dedimus eis sortem de ipso Tribuco, ejusque pertinentiis, ut nos ab ipsis defenderent, nullo alio accepto pretio. quod usque hodie faciunt per divinum auxilium, sicuti postea imperatori intimavimus, audiente eodem papa & Oddone, quando nos interrogavit. Tunc dominus imperator voluit inter nos & ipsos Johannem & Crescentium legem facere, quam ipsi voluerunt.

XXVIII.

De vestimentorum mensura apud Farfensis. Ad lib. 53. n. 39.

VEstimenta fratrum mittit sanctus Benedictinus in prudentia abbatis, ut sint mensurata. qualis autem sit illa mensura secundum patrum diffinitionem, quantum possumus indagamus. Cuculla, quæ nostro singulariter conve- *Ex veteri libro consuetudinum Farfensium.*

nit Ordini, quod vestimentum antiquitus vocabatur colobium, id est tunica sine manicis, tantum debet habere latitudinis, ut ambobus convenienter aptetur cubitis; longitudinis vero tantum antea quod ad collum pedis usque pertingat, & sit apta corpori, ut sit ex omni parte rotunda. Capellum ipsius præter limbum integrum virilis pedis ex omni parte quadratam debet continere mensuram. Apertura superior habeat cubitum usque ad pollicis summum, inferior cubitum integrum & trium digitorum in ante appareat latitudo cucullæ capitio. Similiter autem subtus circa pedes tunica debet esse rotunda qualitate mensurata; sagittas vero vel gerones tantum habeat, ut iter gradientes vel superfluitate, vel parcitate non impediat. cujus manicæ debent ex utraque parte ad secundos digitorum nodos usque pertingere. Staminia tadem debet mensuram habere, ut possit collum pedis cincta pertingere. Similiter autem, sicut cucullæ, subtus apertura cubito terminetur. Capitium habeat pedem integrum, similiter & manica parte latiori; contra manum vero, quo manere solet, angustior, e radice pollicis usque terminum indicis extendatur. Corrigia qua cingitur staminia postquam fuerit bene extenta, latitudinem in se pollicis habeat. Cultellum intet ferrum & manubrium trium adjecta latitudine digitorum habeat pedem dimidium. Femoralia, quæ S. Benedictus concessit iter agentibus, quaotum temporis incertum est quo vel quali tempore foris mittantur, omnibus concedumur, taliter mensurentur, ut in longitudine corporis possiot convenienter aptari: latitudine vero pars utraque sicut esse solet dupla, cubitum usque ad pollicem habeat jam consuta. At vero caligæ pedem integrum superius habeant jam consutæ, quæ fiant etiam longæ, ut secundum staturam hominis, quod in omnibus procurandum est vestimentis, cruribus convenienter aptentur: quæ de summo usque ad pedem taliter coostringantur, ut cum superius pedem habent integrum, iofetius dimidium. Cesta caligæ cum fuerit assuta, debet esse tam longa, quo possit intra pugnom fieri constricta calceo altitudine præter limbum qoi assuitur, altitudine habeat pedem dimidium; anteriori vero parte latitudine digitorum nodos. Pedules similiter mensurati, ut possiot pedibus sufficienter aptari.

XXIX.

Charta Vvalterii episcopi.

Ad lib 53. n. 33. 34.
Ex chartario Flaviniacensi.

SUpernæ pietatis immensa clementia favente, Walterius Æduorum humilis episcopus omnibus Christicolis ubique locorum degentibus notum esse cupio, quia, dum apud Flaviniacum cœnobium residente tam privatis quam publicis ejusdem loci utilitatibus etsi non pro velle, pro posse tamen voluntarie inservirem, expetierunt nostræ liberalitatis munificentiam tum abbas, nomine Amadeus, tum etiam prælibati monasterii omnis monachorum concio, ut quarumdam salvamenta villarum ad eos pertinentium, quarum hic suot nomina, Jarliacus, Williacus, Rivisiacus & Grisciacus, quæ a sæcularibus personis abstracta sub mea dominatione revocaveram & tenebam, eis proprio victui profutura concedere dignarer; siquidem ab ipsis fundationis auspicus, quibus idem locus a sanctæ recordationis viro, Widtado scilicet nobilissimo abbate, cœpit construi, per emensa moltorum annorum curricula monachi ibidem Deo servientes eadem salvamenta absque alicujus calumniatoris inquietudine usque ad tempora Rotmundi antistitis in suo dominio tenuerant. Sed quoniam isdem præsul languore corporis diu detentus, potestati sæcularium non adeo resistere potuit; quam multa, noo modo hic jam dicta, verum alia prætaxatum cœnobium amisit in tantom, ut etiam ipse regularis ordo, paulatim nostra usque ad tempora tepescens, minime jam illic observaretur. Ergo quia regularem beati Benedicti observantiam antea inibi, ut dictum est, omnimodis obliteratam ad integrum reformare studueram juxta illud Apostoli: *Filioli mei quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis*, idcirco tatum duxi assensum præbere illorum humillimæ petitioni: quatinus quibus sub monasticæ institutionis norma animarum emolumenta provideram, cis quoque corporum subsidia in aliquo augerem, maxime cum illorum precaribus domnus ac venerabilis Bruno pontifex Lingonicensis suarum precum non spernenda vota sedulos intercessor cumulaverit; faventibus Fuloone Suessionis episcopo ac comite Notcherio fratribus. Talium igitur favore fretus & pulsatus precibus, restituo & concedo prænominato abbati & monachis, tam qui ad præsens esse videntur, quam illis qui per succedentes ævi metas futuri sunt, præmissarum salvamenta villarum: obsecrans omnifaria prece successores meos coepiscopos, ut quod a me causa eleemosynæ est factum, apud illos omni tempore permaneat inconvulsum, ot nec ipsi ea io suos proprios usus redigant, sive alicui io beneficio conferant. Quod si quis hujus sancti decreti nostri perversus violator fore præsumpserit, ad effectum male tentata perducere nullatenus valeat; sed in præsenti anathematis censura a matre ecclesia seclusus, in futuro nequaquam sydereis admisceri mereatur cœtibus, sed cum iniquis imas erebi descendat ad umbras. In Christi nomine Walterius episcopus Æduæ urbis indignus hoc fieri jussi & firmando assensi. Bruno Lingonis præsul. Fulco episcopus Suessionis civitatis. Sig. Betaldi nepotis ejus, Notcherii comitis, Notcherii filii ejus, Adelhissæ comitissæ, Raginardi, Albuini, Hermuini abbatis, Raynaldi præpositi, Unerici, Clementis, Gaufredi, Walterii, Guidonis. Actum Flaviniaco anno xv. regnante Rotberto rege.

XXX.

Ad lib. 53. n. 42.

Bernardi scholastici, Andecavinæ scholæ magistri epistola ad dominum Fulbertum episcopum Carnotensem, ad librum de miraculis sanctæ Fidis.

Ex mss cod. Carnutensi.

SAnctissimo atque hominum doctissimo Fulberto Carnoteno episcopo, Bernardus scholasticorum minimus sanctissimæ beatitudinis donum. Cum dudum Carnoti vestra sincera conversatione fruerer, accidebat crebrius, ut vel scribendi causa vel orandi, sanctæ Fidis martyris, quæ extra muros ejusdem urbis sita est, ecclesiolam adirem. Qua de re memini nos aliquando inter confabulationis colloquia jocidisse io mentionem sanctæ Fidis, miraculorumque ejus, quæ in loco Concathensis cœnobii, ubi sacrosanctum corpus illius veneranter excolitur, omnipotentia Christi fiunt assidue. quæ, quia partim vulgarium fama celebrari videbantur, partim quia inaudita habebantur, haud aliter quam inania fabulæ commenta a fide rejiciebantur. Et tum cum quod verum erat per voluntatem Dei silere non poterat, verique opinio pæne per universam Europam jam discurreret; paulatim subiit mihi in corde tacita & oblivionis impatiens cogitatio, uti ipsum sanctæ martyris habitaculum eodem discendi studio adirem. Postremo adeo res rediit huc, ut voti inde facti tempus diemque, ne daretur oblivioni, in manuali codicello notaverim. Interea causa extitit, qoa ad urbem Andegavensem, ab ipsius urbis episcopo exoratus transmigrarem, ubi fere per triennium per inanes nugas, ut verum confitear, tempus studii contereus, excessi tamen voti quippe bonam opportunitatem expectabam, qua succedentibus multiplicis curæ occupationibus, adeo me falsa expectatione reddidit delusum, ut velut piscis intra linea claustra captus, quo magis expediri conabar, eo gravioribus malis implicarer. Tandem vero ne sub spem adversitatis desidiæ meæ viderer consulere, cum etiam occultos & pæne inextricabiles diabolica fraude mihi præsentirem parari laqueos, prorsusque arte inimica a cœptis cogitantem de bonis absterreri; postpositis repente rebus, ad desideratum gloriosæ martyris mausoleum Domino ducente perveni. Hic ergo de virtutibus sanctæ Fidis, postquam sollicite cœpi inquirere, tanta a diversis relatoribus miraculorum affluentia abundavit, ut nisi audiendi ardens esset animus, nimio tædio afficerent cerebrum. Verum quia ipsum hominem, cujus oculi violenta ultione radicitus abstracti fuerant, & post modum salva naturæ integritate reformati, ipse videre merui, & nunc etiam ibi hic homine dictante video, eodemque prodente, universa attestante provincia, novi; primum id tamquam miraculorum fundamentum ceterorumque lectioni inserendum puto, non solum sensum e sensu, sed etiam verbum e verbo, ut ab ejua ore audio, brevitatis alienus longam satis lineam narrationis exordiens. Post hæc vero pro redeundi festinatione perpauca adjicere miracula, reliquorum vero pulcriora summa brevitate cursimque notata, ea quidem quæ ætate nostra non sunt antiquiora, quorumque testes in promtu, non fabulosam, sed evidentissimam veritatem liquerint, mecum in patriam Deo duce deferendum delibero; quo videlicet diligentiori datus otio, abundantiorem lecturis faciam lectionem. Hæc ergo, mortalium doctissime, cum acceperis, artis tantum positionem corrige: nam quicquid mihi narratum fuerit, quamvis indoctus & recte dictandi imperitus, non tamen simplex ad audiendum nec facilis ero ad credendum: aut potius, si fœdum tibi videtur stylum imparem materiæ materiam posuisse, tu te tibi salva benevolentia mea, quem constat uoice in altiorem sapientiæ gradum evasisse, tam nobile tamque gloriosum thema nobili gloriosoque stylo decoratus sume, ne veritas malo stylo corrosa legentibus horreat, ac per hoc res optima vilescat. nam tantam talemque historiam tamquam abjectis sapientibus occupasse præsumtoris potius est improbitas, nisi quia causa in medio prolata me ab hac audaciæ nota facit immunem, quam, ut manifestius edicam, melius est cælestia miracula, necdum sicut nova & indubia, a scholastico quamlibet indocto salva veritate utcumque tradi litteris, quam ab ignotis mundi partibus oscitantem spe dubia oratorem expectari. Ergo non adeo culpandus mihi videor, si divinæ gratiæ munera pro viribus propalare contendo; cum ipsa scriptorum inopia, ut id agam, vehementer expostulat. De cetero qui hoc lecturi estis, moneo ne in hujus scripturæ concordia scandaliæmini, consequentiam temporum quærentes: non enim permittit me instans redeundi necessitas ad purum investigare, nisi ea quæ sine detrimento fructus misericordiæ minime sunt prætermittenda. unde non hic in hac scriptura libri, quem de virtutibus sanctæ Fidis Deo cooperante exordior componere, annorum ordo, sed miraculorum concordabit similitudo, quorum inviolabili veritate diligentissime a me exquisita, quia nihil verius, precor ut fidem relatui pleno corde accommodetis; ne vobis sanctæ martyri postmodum minus derogasse sit satius. aut potius, si rei prodigiosæ inusitata novitas vos perturbat, id super omnia a vestra fraternitate procumbens terra tenus peto, uti nostro tempore non tam orationis quam causa experientiæ, & vos quoque me regresso huc veniatis, ne intempestive falsum judicetis inexperti, cujus veritatem ultro propalabitis experti.

De Gilberto cujus oculos radicitus evulsos sancta Fides reintegravit.

Igitur adhuc in pago Rutenico ubi beatissima requiescit Fides, &c. *ut in editis tomo 2. Bibliotheca nova Labbe pag. 53. & seqq.*

XXXI.

Caroli Simplicis præceptum pro Bodonis-monasterio.

Ad lib. 53. n. 47. Ex chartario Tullensi.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Karolus divina propitiante clementia rex Francorum. Si petitionibus fidelium fratrum, & maxime Deo militantium aures nostræ celsitudinis accommodaverimus, æquissimum antiquorum regum morem servabimus, & Dominum exinde nobis adfuturum credimus, animos etiam ipsorum erga fidelitatem nostram devotiores efficimus. Quapropter notum esse volumus omnibus præsentibus & futuris, qualiter venerabilis Leuchorum urbis pater & pontifex, nomine Drogo, nostris se se obtulit obtutibus, deferens secum non modica chartarum indicia, in quibus continebatur, quomodo suus quidam prædecessor, nomine Bodo, vir sanctissimus, quondam suis patrimoniis exstruxerat locum ubi ..... fundatis .... & monialibus institutis .... præfatam sancti Stephani Tullensem ecclesiam, qui venerabilis .... pontifex perpetuo contradidit habendum, qui etiam locus ob reverentiam tanti patroni, usque hodie Bodonis-monasterium dicitur. Post hæc vero crebrescentibus malis, hominibusque in deteriora volutis, temporibus Lotharii regis, scilicet Lotharii imperatoris filii, propter insuperabilem rectitudinis normam, quam tenuit erga præfatum regem venerabilis præsul dominus Arnulfus, ipsa abbatia & aliis .... rebus supradictis, ... ecclesiæ locis injuste ab ipso rege est spoliatus. Postea .... his finem veluti divina disposuit miseratio accipientibus, memoria dignus dominus Arnulfus episcopus, aliique ipsius successores, Arnaldus scilicet necnon & Ludelmus, quod quisque valuit suæ ecclesiæ per justas proclamationes, & dignam prædecessorum nostrorum regum miserationem readquirere studuit. Nos etiam videntes rectam præfati pontificis, Drogonis scilicet, proclamationem, necnon & chartarum indagationem verissimam approbantes, pro animæ nostræ remedio, seu pro fidelitate & cõsanguinitate ipsius, interventu .... qui jam dictam abbatiam usu beneficiario ex nobis possidebat, præfatum Bodonis-monasterium cum omnibus ad se pertinentibus prænominato pontifici suæque ecclesiæ restituimus, ac perpetuo habendum concedimus. Unde & hoc ei præceptum nostræ auctoritatis fieri præcepimus, jubentes, ut die, quo regni adepti sumus solium, in refectione fratrum canonicorum pariter & monachorum, scilicet v. kal. Februarii, honorifice celebretur: post nostrum vero ab hac luce digressum in anniversarium nostræ depositionis diem mutetur. Quod ut per succedentium temporum verius credatur & diligenter observetur, manu propria subtus firmavimus, anuloque nostro insigniri jussimus † Signum Karoli regis gloriosissimi. Hugo regiæ dignitatis humilis notarius ad vicem Herivei archiepiscopi recognovit. Datum XIII. kal. Febr. indictione XII. anno XVI. regnante rege Karolo, redintegrante XIV. largiore vero hereditate adepta I. actum Leuchorum civitate in Dei nomine feliciter. amen.

XXXII.

Insigne placitum pro Farfa de castello Bucciniano.

Ad lib. 53. n. 114. Ex chartario Farfensi.

IN nomine Domini Dei Salvatoris nostri Jesu-Christi, anno Deo propitio pontificatus domini nostri Benedicti summi pontificis & universalis VIII. papæ in sacratissima sede beati Petri apostoli III. imperante domino nostro piissimo P. P. augusto Heinrico a Deo coronato magno & pacifico imperatore anno I. indictione XII. mense Augusto die II. Quia vero mundi termino prope imminente superabundat procul dubio iniquitas, &c. Cum quidam Crescentius, Benedicti comitis filius, diabolica fraude correptus & zelo diabolico zelatus abiit nocturno tempore, & per fraudem malæ fidei occupavit quoddam castellum, quod dicitur Buccinianum, a venerabili monasterio sanctæ Dei-genitricis Mariæ, quod ponitur sub monte Acutiano, in loco qui dicitur Farfa, cujus fuit hereditas, & per vim sibi & suæ potestati, usquequo dominus supra-dictus Heinricus imperator Romam advenit, retinuit. Igitur cum memoratus Heinricus Romam venisset, & intra venerabilem basilicam beati Petri apostoli resideret ad legem & justitiam faciendam, tunc Hugo ipsius monasterii sanctæ Mariæ venerabilis abbas eidem imperatori de supra-scripta invasione, fraude & nequitia atque malis omnibus, quæ ei Crescentius de supra-scripto opido perpetraverat, reclamare cœpit. Quibus auditis imperator, cum esset pius & bonus, mox præcepit Johanni ejusdem Crescentii germano, quatenus siquidem suum germanum ad se venire faceret, & de ea lite, quam sibi per illum abbas de sæpe dicto opido proposuerat, cum eo legaliter finiret, & quæ a judicibus secundum veram legem promulgata essent, adimplere non recusaret. At Johannes tale imperatori præbuit responsum, dicens, nulla ratione se inde intromittere, quoniam non suum, sed sui tantum germani esset acquisitum: inter quos motio facta est & inter Romanos & imperatoris plebem, & eam legem quam imperator facere malebat, adimplere non poterat. Mox coram domini præsulis præsentiam & omnium qui aderant, imperator apprehendit virgam manu, & per ipsam quidem virgam de eodem castello abbatem Hugonem reinvestivit atque reddidit. Deinde rogavit dominum sæpe-dictum Benedictum præsulem, ut ob amorem Dei ejusque præcelsæ genitricis, suæque animæ redemtionem, prout ipse investierat, illam adimplere & facere non prætermitteret legem. Hisque talibus peractis & retro se dum ultra montes imperator reverteretur, memoratus pontifex misericordia motus, pietate ductus supra sanctum locum, ne suis temporibus ad idem sanctum locum de suæ hereditatis rebus deveniret

niret detrimentum, per suos idoneos fideles inquisivit Crescentium, quatenus legem & justitiam aut pactum de eodem opido cum monasterio sanctæ Mariæ & illius monasterii abbate faceret. Ipse vero, cum esset superbus, pactum facere noluit, & ad placitum venire recusavit. Tunc pontifex ut talia sensit ita motus, furore ductus, cum multitudine hominum supra illum ad sæpe dictum opidum, quod invaserat & ubi ipse residebat, abiit, & eum possidere procuravit; & cum multo magis possessus ab eo esset; & ante ejus præsentiam minime stare posset, cœpit ei misericordiam & pietatem quæreste, & legem & justitiam, quantum ipse præciperet, exinde ad statutum terminum facere, ut in suæ protectionis termino mitteret illud usque ad peractum terminum eo ordine, ut si se inde subtraheret, liceret illum abbati Hugoni reddere; peracto vero termino usque in xx. dierum, & sic dominus præsul Romam reversus est. Igitur ad statutum qui missus fuerat terminum, dominus præsul cum venerabilibus abbatibus ac ordinariis & legum-latoribus judicibus, tam Romanis quam Langobardis, & cum plurimorum cœtu in loco ubi statutum fuit ante castellum quod dicitur Tribucum in monte, ubi stare videtur arbor Pyrus, ad ipsam siquidem arborem advenit ad diffiniendam causam præfati opidi & rei veritatem. Et nunc nomina abbatum vel judicum & comitum sive nobilium seriatim pandere studemus. scilicet Johannes qui & Melio secundicerius, Crescentius adminiculator, Gregorius defensorum primicerius, Georgius arcarius, Petrus Johannis Benedictæ, Gregorius Farulfus, & Leo qui & Laurentius, Dativorum. Langobardorum autem judices Adam & alius Adam atque Heribertus & Roccio CSS. hi omnes ex ducatu Spoletano; Crescentius, Sabinorum. Venerabiles vero abbates Johannes monasterii sancti Pauli, & Johannes monasterii ad Clivum Scauri, & alius Johannes monasterii S. Dionysii & Silvestri, Adilelmo monasterii S. Bonifacii, & Petrus abbas monasterii sanctæ Mariæ ante venerabiles titulo Eudoxiæ. Comites namque, Berardus comes, T. dinus filius, Oddo comes cum Johanne & Crescentio, germanis suis, Octavianus filius, Crescentius & Gumbizo germani, Theophylactus Prænestinus, Stephanus & Pruizo a S. Eustachio, Richardo-Tito, Franco de Britone, Berardus & Guido a Proba, Ingizo, Teudbaldus, Constantius & Crescentius de arcario, a loco trans Tiberim, & alii plurimi. Conveniens vero dominus præsul cum his omnibus in supra dictum locum, quo constitutus fuerat terminus, mox de equo descendit, & falcistorium ponere jussit, & cum omnibus qui aderant ad legem & justitiam faciendam resedit. Tunc in conspectu horum omnium se exhibuit Hugo abbas, & per suum advocatum, videlicet Alchierium, secundum Langobardorum legem, quoniam venerabilis locus ad Langobardam permanebat legem, lamentare & proclamare ante domini præsulis præsentiam. qui dominus præsul per Johannem venerabilem abbatem S. Dionysii & Silvestri & per Azonem, Berninum, Crescentio inquirẽdo mandavit, ut sicut promiserat & constitutum fuerat veniret ad placitum; ille vero in ea quam promiserat non permansit & ad placitum venire recusavit. Rursum dominus præsul cum consilio omnium judicum, Romanorum videlicet & Langobardorum, secundum constitutionem legum, per supra-scriptum Oddonem comitem & Crescentium germanum Gumbizonis, & Franconem qui vocatur de Britto, necnon Stephanum Ingibaldi & Petrum de Imperato, iterum atque iterum vocavit eumdem Crescentium ad placitum; ille vero cum esset protervus & contumax, omnino renuit venire ad placitum: & cum talia videret dominus pontifex dixit Romanis & Langobardis judicibus, ut quid exinde esse legibus deberet, dicerent. Statim omnes judices uno ore dixerunt: Domine senior, vestra gratia primitus quid abbati castellum pertinet, examinandum est, & postea sic judicandum. Ilico abbas chartulas, quas inde habebat in manibus, judicibus ad relegendum tradidit, & relectis a Gregorio arcario invenit eas veridicas & bonas, & non alicubi nisi prædicto monasterio super dictum opidum pertinere. Mox collatis Justinianæ & Langobardorum capitulis legis, talem inde adversus Crescentium dederunt sententiam: Si quis vocatus est ad judicium, & ille per suam superbiam venire noluerit, & judex bene scrutatus fuerit causam, & judicaverit absente illo; hoc quod ei judicatum est, adimpleat, nec provocare audeat, contumace tertia vice vocato datum judicatum firmum est. Et cum tantam auctoritatem legum pontifex audiisset, mox apprehendit virgam in manu, & secundum supra-dictam constitutionem, prout habuerat castellum ipsum, quod vocatur Buccinianum, in commendationem reddidit atque investivit exinde abbatem Hugonem sub districtione interdictæ pœnæ perpetualiter coram cunctis qui aderant propter judicialis libri sententiam, sub tali constitutione & banno, ut si umquam in tempore Crescentius vel sui heredes aut qualiscumque ab eis submissa persona magna aut parva quamliber litem vel intentionem aut molestationem seu invasionem adversus prædictum monasterium & illius abbatem de prædicto opido, quod vocatur Buccinianum, ulterius fecerint, compositturi existant optimas aureas libras centum, medietatem in sacro Lateranensi palatio & medietatem prædicto monasterio, & quæ quærerent, refutarent, & insuper post peractam pœnam hujus notitiæ atque investitionis breve omni tempore firmum & præstabile permaneat. Unde & pro futura memoria futuroque testimonio & cautela & perpetua stabilitate supra-dictus præsul cum omnibus memoratis judicibus, tam Langobardis quam & Romanis, bujus notitiæ atque investitionis breve scribere præceperunt mihi Benedicto scriniario S. R. E. in mense & indictione supra-dictis XII. † Thes. ps. & Lbctxe. quis Benedictus papa vocor, interfui & subscripsi. † Johannes abbas monasterii S. Silvestri. † Jo-

hannes abbas monasterii S. Gregorii, quod appellatus Clivus-Scauri. † Benedictus Domini gratia secundicerius sanctæ apostolicæ sedis. † Crescentius Domini gratia nomenculator sanctæ apostolicæ sedis. † Ego Gregorius Domini gratia primicerius defensorum. † Egò Georgius Dei providentia atcarius sanctæ apostolicæ sedis. † Petrus Dei nutu judex. † Marinus nobilis vir, germanus vero domini præfecti. † Tedaldus nobilis vir qui Zore vocatur. † Johannes Dei nutu judex. † Ego Gregorius Domini gratia dativus judex. † Farolfus Domini gratia dativus judex. † Johannes gratia Dei dativus judex. † Franco qui vocatur de Bretto. † Leo qui vocatur Fragapane. † Benedictus qui supernomen Bocca-pecu vocatur. † Sergius de Transtyberim. † Beraldus & filius primus defensor de Cavallo marmoreo. † Helperinus filius Helperini. † Stephanus filius Ingebaldi. † Ego Benedictus Scrinarius S. R. E. & scriptor hujus notitiæ brevis post domni præsulis & abbatum atque judicum & comitum vel nobilium omnium subscriptiones factas complevi & absolvi.

XXXIII.

Ad lib. 54. n. 74.

Epistola domni Hugonis abbatis Farfensis ad domnum Landuinum abbatem S. Salvatoris.

Ex chartario Farfensi.

L. Venerabili abbati monasterii Domini Salvatoris H. exiguus & humilis abbas cœnobii Farfensis perennem in Christo salutem & unanimem dilectionem. Convenientiam inter nos nuperrime factam de curte vestri monasterii, scilicet ecclesia sancti Petri in Mejana, plurimi fratres nostri cœnobii perspicientes valde gratificati collaudarunt, & confirmare sanxerunt. De hoc vero, quod nos consulens requisisti, lucidius exquirentes cartas & tomos sive membrana nostræ ecclesiæ, authentica munimina reperimus & antiquissima, quæ pro certo continent, quod ab olim inter ipsum istumque conventum magna est concordia, & dilectio continua exstitit, & de nostris ad vos & de vestris ad nos eundi & redeundi, cuicumque libuit, semper licuerit, nullique aliquando denegatum fuerit. Quapropter tempore hyemis vel æstatis familiariter & domestice uterque conventus multotiens permanere consueverat. Unus etiam Ludovicus imperator, cum die Pentecostes ad hoc monasterium devenisset, & huic loco & domno Johanni nostro abbati ipsique monasterio Domini Salvatoris & domno Anastasio abbati præceptum insigne optimæ libertatis de omnibus bonis acquisitis & acquirendis dignissime fecis. Nos quoque infra vestri monasterii pertinentias, vosque infra nostri quidquid valebamus, nos ad opus nostri monasterii, & vos ad opus vestri acquirere studebamus. Denique legales cartas & certissimas de locis ipsis vicinioribus vobis habemus, id est de castro Maillialardo cum ecclesia sancti Benedicti omnibusque pertinentiis, & de monasterio, quod dicitur Vetus, & de villa Cellæ-novæ & de villa Leseniæ & de villula & de ecclesia sancti Benedicti, quæ est prope monasterium Domini Salvatoris, & omnia manualia ibidem, quæ dicuntur granica. Item in via aquilonis euntium a dextris locum ad caulas animalium muris ædificatum pro tempore æstivo, & castrum Longonis cum omnibus pertinentiis supra scriptis & cunctis aquæmolis; hæc omnia vel alia bona nostro monasterio pertinentia, circa ipsa loca vestra, quæ magis vobis, sicut viciniora sunt; ita & congruentia vel utilissima, pro rebus ipsis vestro monasterio pertinentibus, quæ nobis plusquam vobis sed sunt proxima sic & proficua, nos vobiscum vestroque monasterio æque & legaliser una cum vestro conventu sempore & die vobis placito concambiabimus. Et si vos, uti nobis dixistis, curtem vestram, id est ecclesiam sancti Petri in Mejana, ad vestrum opus vultis retinere: nos etiam ecclesiam sancti Petri in Pesil. nobis volumus reservare; alia autem omnia, sicut te velle nobis ostendisti, per concambium dare & recipere potestis, ita sane, ut quæcumque pars in futurum infringere & evacuare voluerit, componat parti alteri libras decem auri optimi, insuper quod cambiavit recipere nullo modo possit, sed utrumque cambium permaneat in monasterio, qualiter nec fecit, nec istam convenientiam fregit. Nunc autem si placet vestræ religioni, & vos rescribite nominatim res in istis locis vestro monasterio pertinentes, ut absque aliquo dubietatis scrupulo nostras explere valeamus placitas commusationes cum utriusque monasterii proficuo. Optamus vos semper per omnia valere.

XXXIV.

Roberti regis privilegium pro Miciacensi monasterio.

Ad lib. 55. n. 3.

Ex archivo Miciacensi.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Rotbertus Dei gratia Francorum rex. Ex injuncto nobis regiæ dignitatis officio tenemur monasteriis in regno nostro constituris eo modo providere, quo universa, quæ ab aliis libere ipsis collata suns, & quæ possidere dinoscuntur, ne in posterum super his valeant aliquatenus molestari, liberaliter confirmemus.

Noverint igitur universi, quod constitutus in præsentia nostra venerabilis Odolricus episcopus, & Albertus abbas sancti Maximini Miciacensis loci cum quibusdam fratribus humiliter pecierunt serenitatem nostram, inoovari sibi privilegia quædam a prædecessoribus nostris regibus, Clodoveo scilicet primo Francorum rege christianissimo & Carolo augusto, regia munificentia monasterio Miciacensi indulta, quorum videlicet privilegiorum sigilla præ nimia vetustare nobis videntibus fracta penitus fuerant & coosumpta. Quorum petitioni digne faventes, pro animæ salute propriæ mei, scilicet Roberti regis & uxoris meæ Constantiæ, & nostrorum filiorum Hugonis regis & Hen-

rici, Roberti quoque & Odonis, ad tutelam prædicti monasterii Miciacensis hoc nostræ regiæ dignitatis præceptum edidimus, ut absque ullo incommodo fratribus ibidem Deo servientibus emolumentum proveniat salutare, nostrumque apud illos perpetuum teneatur memoriale. Prædictorum igitur privilegiorum tenore considerato, ad notitiam futurorum placuit nobis in hoc pragmatico confirmari & annotari possessiones, quæ in prædictis & in aliis regum privilegiis continebantur, quas præsentialiter ejusdem cœnobii fratres gratia Dei secure & quiete possident.

Prior est fundus Miciacensis cum appendiciis suis, & fluvius Ligeris & Ligeriti, & in civitate Aurelianensi possident in alodo claustrum sancti Maximini ab omni exactione liberum & consuetudine, & capellam in honore ejusdem confessoris sacratam, & præbendam sanctæ Crucis perpetualem, & in burgo Dunensi furnulum unum in alodo, & juxta sanctum Anianum abbatiam sancti Maximini & burgum ejus, & in burgo sancti Aniani dimidium furnilium in manufirma, qui reddit censum denarios xv. & obolum in missa sanctæ Crucis mensis Maii, & juxta sanctum Donatianum alodium unum; extra civitatem contra claustrum sancti Maximini partem alodi, quæ pertinet ad ipsum claustrum, & præbendam sancti Aniani. Possident etiam ecclesiam sancti Dionysii in alodo cum omnibus ibi pertinentibus, terris cultis & incultis, pratis, pascuis, vineis, servis & ancillis, & villis, id est, Bruerias, Caventonem, Alburias, Asinarias & aliam potestatem quæ dicitur Nemesus, Masnitium & Boschellum in manu-firma, & curtem Dreani in alodo quæ est in pago Gastnensi, & in pago Aurelianensi Ulmeri villam cum omnibus sibi pertinentibus, & potestatem Audoëni-putei*, Bitriacum, montem Cuichet, Pyracium, Sarcinum, Grangioli-villam, Viviniacum, Haia-corbi & Nocimentum. Has potestates Clotarius rex filius Clodovei senioris prædicto loco concessit.

* Empuis.

Præter hæc autem possident capellam sancti Maximini super Ligerim positam ab omni consuetudine & potestate ministerialium nostrorum liberam, & vallem & Cersiacum cũ sibipertinente terra & silva, & omnia quæ ad eamdem villam pertinnent, & totas Spedas & Montiniacum, Vacheriam quoque & totum Ronedum*, sicut partitur terra sancti Liphardi, & Alenam & Bonivillam, & casuarium unum in Sumone villa, & totam Silvestri villam. Has possessiones Childebertus rex prædicto loco contulit. Habet etiam in pago Carnotensi Fraxinulum, & Saumaricum, & Clessam villam cum omnibus sibi pertinentibus, & terram quamdam in villa, quæ dicitur Vonas, & Maissiam & Lincomisum; has possessiones Dagobertus rex dicto loco concessit. Et in pago Dunensi habent cellam in loco, qui dicitur Mons-Letardi cum aqua Coneda, molendinis, silva, pratis, terris cultis & incultis, pascuis, vineis, mancipiis, servis, hanc cellam Theodericus rex ex hereditate Lupi pessimi ducis Miciacensi loco contulit. Cambiacum quoque possident ex dono Clodovei senioris cum ecclesia & omnibus sibi pertinentibus, Prunedum etiam & Berellam, Spinam, Toscham-rotundam, Brulium, & Boscum sancti Agili, & Brasias quasdam juxta silvam nostram, quæ dicitur forest, ubi metæ sunt positæ.

* al. Rollenum.

Habent insuper ex dono Pipini regis Fontanas & Malverias, quæ sunt in alodo & in manu-firma, & Fauvanas & villam Marcelli; & Chandre cum omnibus sibi pertinentibus, terris cultis & incultis, servis & ancillis.

Et ex dono Ludovici imperatoris & Lotharii filii ejus habent discursionem trium navium per diversa imperii flumina, scilicet per Ligerim, Carum, Sequanam, Maternam, Vigenam, Sartam, Meduanam, Sidilum pro quibuslibet monasterii necessitatibus, ut secure & libere ire & redire valeant, & non reddant teloneum vel ullam consuetudinem vel aliquam redhibitionem. Et ne quislibet exactor fisci de carris vel carretis vel sagmariis vel quocumque vehiculo sive per terram sive per aquam facto, vel de quocumque commercio pertinens ad prædictum locum exigat, vel accipiat ullam omnino consuetudinem, nec de quibuslibet negotiis vel in villis vel in terris, sive in silvis aut in aquis prædicti monasterii factis undecumque judiciaria potestas aliquid exigere præsumat, aliquam legem vel consuetudinem accipere vel exigere, vel quamlibet molestiam inferre. Ipsis vero monachis consuetudines, quas volunt, sive in terris sive in aquis suis ponere liceat, id est, telonium salis & aliarum rerum, quæ vehantur sive per terram sive per aquam, & ceteras leges id est sanguinem, raptum, homicidium, incendium, & alias leges quæ solent exsolvi, in suis terris accipiant.

Possident etiam ex dono Caroli Calvi Gaudiacum cum ecclesia & omnibus sibi pertinentibus, terris cultis & incultis, pascuis, servis & ancillis & quibusdam villis, scilicet Montem-Bellerii, Patiacum, Mauselanum & boscum, qui dicitur boscus Regis, & boscum Gilfredi, boscum etiam sancti Marcelli, & brasias quasdam inter montem Belleni & viam publicam, ubi metæ positæ sunt.

In Secalonia quoque habet curtem Vennensem cum ecclesia & omnibus sibi pertinentibus, & Macherias & Mesum & Brulium, & Cosdrenam silvam cum brasiis adjacentibus, & in Litiniaci parochia farinarium petrosum. has possessiones habent ex dono Lotharii filii Ludovici imperatoris.

Ex dono autem Clodomiri regis habent Fontanellas cum omnibus sibi pertinentibus, terris cultis & incultis, pascuis, silva, brasiis, servis & ancillis. Hanc etiam communitatem habent ex dono Alberici vicecomitis Aurelianensis, ut per totam silvam quæ adjacet Fontanellæ supradictæ potestati monachorum, ubi inter eorum propriam silvam & silvas baronum & militum nostrorum metæ positæ sunt, omni tempore glandis porcos ducẽtos absque ullo pasnatico vel aliquo servitio habere sibi liceat.

Habet præterea idem cœnobium multas possessiones, quas, quia in privilegiis regum præcedentium, & autenticis pontificum nominatim expressæ continentur, io præsenti pragmatico noluimus annotari. Nos vero, ne inferiores videamur prædictis regibus, beoeficio concedimus prædicti monasterii fratribus, duos farinarios censuales infra Ligeritum super sanctum Hilarium, cum tota aqua illa, quam dedit eis Hugo miles, solventes in censu solidos tres in missa sanctæ Crucis mensis Maii; & contra domnum Martioum in Ligerito, molendinos duos ex proprio jure nostro, cum aqua sibi pertinente, eis in perpetuum concedimus, & confirmamus. Coocedimus etiam eis, ut homioes nostri liberi & servi, qui manserint, vel domos habuerint in terris eorum, omnes penitus consuetudines & ex nomine raliam quemadmodum proprii homines eorum perpetuo reddant. Et sicut piæ memoriæ genitor noster Hugo rex eis concesserat singulis hebdomadis per unam diem & noctem, quam voluerint, libertatem perlustrandi totam aquam nostri juris Ligeriti fluvii, quolibet modo piscationis eis in perpetuum concedimus & coofirmamus. Et quia ministeriales nostri Aurelianenses & milites, & servientes Landrici militis Balgenciacensis, & quidam alii, sicut ad nostras aures sæpius pervenit, terras prædicti monasterii quotidianis vastant rapinis, & hominibus illic commorantibus multas injurias faciunt, per hoc nostræ regalis auctoritatis præceptum id omnimodis amodo fieri prohibemus, Landrico milite Balgenciacensi, & filiis ejus Landrico, Johanne & Herveo id ipsum consentientibus, & coram nobis & fidelibus nostris palam confitentibus, se huc usque nullum omnino jus aut ullam consuetudinem vel servitium in omnibus terris sancti Maximini, vel hominibus de jure habuisse, vel habere debere. Prohibemus igitur, & auctoritate regia præcipimus districte, ot io Miciaco villa, & in potestate sancti Dionysii, & in capella sancti Maximini trans Ligerim, & in Cambiaco, & in Gaudiaco, Monte-Bellerii, Malvariis, Canariis, Fontanis, Villa-Marcelli, Rosariis, Asneris io Meso, & in omnibus appendiciis, quæ ad has villas pertinere noscuntur, & in aliis villis, vel terris, vel hominibus eorum, ullus omnino ministerialium nostrorum, neque comes, neque missus, neque judex, aut villicus, aut quilibet publica potestate præditus, ullam omnino legem, vel consuetudinem, vel servitium aliquod exigat, vel ullam inquetudinem, aut contrarietatem deinceps facere præsumat; aot quidquam subtrahere, aot aliquam infestationem inferre: sed liceat prædictis fratribus memoratas possessiones, & omoia, quæ regum vel principum, seu aliorum quorumlibet fidelium largitione in perpetuum adepti fuerint, sub nostra plenissima tuitione, nostris & futuris Deo disponente temporibus, quiete & libere possidere. Ut autem hæc nostra auctoritas certios credatur, & a fidelibos, Deo aonuente, nostris & futuris temporibus melius conservetur, sigilli nostri charactere subter eam jussimus roborari.

Sigoum Rotberti regis. Sign. Hugonis regis filii Rotberti. Sign. Henrici filii Rotberti regis. Sign. Rotberti filii Rotberti regis.

Nomina testium. Sign. Tetduini clerici, filii Reginæ mulieris, cujus erat beneficium. Sign. Leutericus archiepiscopus Senonas. Sign. Goslinus archiepiscopus Bituricas. Sign. Odolricus episcopus Aurelianis. Sign. Guarinus episcopus Belvagus. Sign. Franco episcopus Parisius. Sign. comes Ivo de Bello-monte. Sig. Ebo miles. Sig. Guarinus miles Parisius. Sign. Amalricus miles de Monte-forte. Ego Balduinus cancellarius perlegendo subscripsi.

Actum Aurelianis publice, anno incarnationis Domini millesimo vigesimo-secundo, regni Rotberti regis XXVII. & indictione V. quando * Stephanus hæresiarches & complices ejus damnati sunt, & arsi sunt Aurelianis.

* al. quando hæretici damnati sunt Aurelianis.

XXXV.

Rotberti regis preceptum pro monasterio Bellimontis prope Turonos.

Ad lib. 55. n. 5.

Ex archivo S. Martini.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Rotbertus Dei misericordia rex. Si petitionibus servorum Dei, pro quibuslibet ecclesiasticis necessitatibus aures nostras pulsantium libenter assentimur, & ad divinæ militiæ cultum in locis Domino dicatis uberius famulantibus, auxilium porrigimus, id nobis procul dubio, & ad instantem vitam temporaliter transigendam, & ad futuram feliciter obtinendam profuturum confidimus. Notum igitur fore omnino cupimus cunctis Christi nostrisque fidelibus, præsentibus scilicet atque futuris, quoniam adiit serenitatem nostri culminis Sulpicius subdiaconus & archiclavis beati Martini, humiliter flagitans, & flagitando summa prece deposcens, ut auctoritate nostræ præceptionis juberemus præceptum fieri de his, unde jam præceptum altera vice fieri jusseramus per deprecationem bonæ memoriæ Hervei levitæ & archiclavis beati Martini, prædecessoris ejusdem fidelis nostri Sulpicii, de ecclesia videlicet beatæ Mariæ Bellimontis, in qua regulam sanctimonialium supradictus sanctus vir Herveus construxit, non longe sita a castro patris nostri Martini, cum omnibus rebus ad eam pertinentibus, vineis scilicet & pratis; atque de quodam vivario Malamorta nuncupato, necnon & de quotlibet arpennibus vinearum, quæ diversis in locis prope suburbium opidi præfati confessoris Christi Martini, sitæ inter Ligeris videlicet Carique alveum, hoc est de vineis ex thesauro arpen. quatuor, non longe ab opido beati Martini ex parte Cari fluminis; terminantur de duabus partibus ipsius potestatis; de tertia parte terræ sancti Andreæ; de quarta via publica: reddent censum ad missam sancti Martini hiemalem denar. sexdecim. Item, de vineis ex thesauro arpen. quatuor in suburbio castelli beati Martini ex parte meridiei, ubi ultra Beram dicitur. Terminantur de una parte terra sancti Venantii, de

duabus terra communi fratrum, de quarta via publica. Reddent censum ad missam sancti Martini hiemalem den. sexdecim. Item, de vineis ex thesauru arpeno. I. in suburbio castelli beati Martini ex parte occidentis; terminantur de duabus partibus terra ipsiua potestatis, de tertia terra sancti Johannia & sancti Pauli, de quarta via publica. Reddent censum ad missam sancti Martioi hiemalem den. quatuor. Item, de vineis ex thesauro arpen. 2. in suburbio castelli beati Martini ex parte occidentis; terminantur de una parte via publica, de duabus terra ipsius potestatis, de quarta terra sancti Pauli. Reddent censum ad missam sancti Martini hiemalem den. quatuor. Irem, de vineis ex thesauro arpen. III. in suburbio castelli beati Martioi ad Curæciom maceriæ; terminantur de duabus partibus viis publicis, de reliquis partibus terra sanctæ Crucis, & prato sancti Venantii; reddent censum ad missam sancti Martini... ex parte occidentis, terminantur de una parte terra sancti Martini de Portaria, de altera de ipsa Portaria & terra sancti Sulpicii, de quarta via publica: reddent censum ad missam sancti Martini hiemalem den. tres. Item, de vineia ex thesauro quartarios tres in suburbio castelli beati Martini, ex parte orientia, terminantur de una fronte, via quæ ducit in urbem, & ex uno latere via, cujua caput portam sancti Juliani attingit, de altero latere terra sancti Pauli, de altera autem fronte alodo Adomari; reddent censum ad missam sancti Martini hiemalem den. septem. De vineis quoque de Portaria, non longe a castello beati Martini ex parte meridiei arpeo. quatuor, terminantur ex duabus partibus terra ipsius potestatis, de tertia terra sancti Venantii, de quarta sancti Diooysii; reddent censum ad missam sancti Martini hiemalem den. sexdecim. Item, de vineis de Portaria arpen. dimidium in suburbio castelli beati Martini, ex parte occidentis; terminantur de una fronte terra sanctæ Mariæ, ex uno latere aerra sanctæ Monegundis, ex altero vero latere & ex capite viis publicis; reddent censum ad missam sancti Martini hiemalem den. duos. De iia quidem omnibus vineis, quas hic cum suia terminationibua recensuimus, jam firmaveramus quoddam scriptum, quod idem dominus Sulpicius de ipsis fieri jusserat, assensu Rogerii decani, & ceterorum fratrum. Deprecatur quoque sæpe dictus fidelis noster dominus Solpicius archiclavis, huic præcepto inseri quoddam altare, io honore sanctæ Crucis & sancti Petri in medio ecclesiæ beatissimi Martini situm, ubi sanctæ memoriæ dominus Herveus archiclavis tumulatus requiescit, quod & jam ipse noo immemor suæ animæ, eidem loco, sanctæ videlicet Mariæ Bellimootia, in perpetuum concessit habendum. Est enim de thesauro beati Martini, ea videlicet lege, eoque tenore, ut saoctimoniales Domino servientes, amodo semper in posterum cappas & cetera ornamenta beati Martini, prout potuerint, absque pretio restituant. Cujua nos petitionem satis rationabilem considerantes, votis ejus libenter assensum dedimus; & tam de ipso altari, quam de supra scriptis omnibua rebus, hoc præceptum fieri jussimus. Si quis autem hujus nostræ auctoritatis præceptum violare præsumpserit, non solum in offensam se Christi & oostram lapsum, verum etiam denariorum solidorum excocti auri se noverit pœna multandum. Ut autem hæc nostra auctoritas inviolabilem obtineat effectum, mano eam nostra propria firmavimus, & anuli nostri impressione signavimus. Rotbertus. Ego Balduinua cancellarius relegi, & subscripsi.

XXXVI.

Richardi Normannorum ducis diploma pro Monte-sancti-Michaelis. Ad lib. 55. n. 17.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Patria, & Filii, & Spiritus-sancti. Amen. *Ex archivo S. Michaelis.* Antecessorum nostrorum institutionibus sancitum decretumque est; quatinua, si qois suarum facultatum quiddam loco Sanctorum alicui, vitæ supernæ accensus amore, perenniter possidendum tradere voluerit, sollemne exinde ideonarum personarum plurimis adstipulationibua fulcitum, ot id inconvulsum permaneat, testamentum faciat. Referentibus enim quamplurimis saoctæ Dei ecclesiæ doctoribua, divinum esse præcepeum didici, ut illic nostri recondantur thesauri, ubi omnis aberit furum formido, omnisque tinearum demolitio; esseque quoddam peccarorum purgatorium eleemosynam; & quod Deus in largiendo munificos exposcit, qui se in retribuendo præparat munificentissimum. Detur igitur Deo non nostrum, sed suum. Quid enim aliud nos habere putamua, quam quod ab eo accepimus? Tribuatur frigidæ aquæ calix, & æterna recipiatur merces. Tanti valere regnum audivimus Dei, quantum habemus: suffecit viduæ quadrans, profuit & Zachæo bonorum dimidium distributio. Quæ denique ad id quod finitur, ad id quod non finitur comparatio? scilicet pro terrenia cælestia, pro perituris mereri perpetua. His & aliis divinæ auctoritatis incitatua hortamentis, ego Richardus, gratia Dei dux & princeps Nortmannorum, pœnas inferni cupiens effugere, & paradisi gaudia desiderana habere post mortem corporis, loco sancti archangeli Michaëlia, sito in monte, qui dicitur Tumba, fratribusque ibidem Deo monastice famolantibus, trado abbatiam sancti Paterni, sitam in pago Constantino, cum terris cultia & incultis, cum ecclesiis & molendinis, cum pratis & silvis, quæ terminatur ob oriente via publica tendente Constantias, a septemtrione rivulo, nomine Veuleia; a meridie fluviolo, nomine Tarn; ab occasu mare oceano, cum insula, quæ dicitur Calsoi. Do etiam villam, quæ dicitur Chantelou, cum ecclesia & molendino, cum silvis & omnibus appendentiis. Terram quoque Grimbaldi, quæ sita est in Paxiquevilla, & in Flamenevilla, & in Langrona, & medietatem Erengerville. Terram etiam Durandi, quæ est intra terminoa villæ, quæ nuncupatur Verlai; & terram Petri

monachi, quæ est in insula Gersei. Columbam iterum, sitam in eodem supra nominato pago, cum ecclesia & molendino, & cum silvis. Terram etiam Bernardi patris domni Hildeberti abbatis, quæ est io territorio villæ, quæ nominatur Rotoloi, cum molendino & pratis. Trado etiam donatione perpetua quamdam villam, sitam io pago Bajocasino, nomine Versum, cum omni terra, quæ ad eam pertinet, culta & inculta, cum ecclesiis & molendinis omnibus & silvulis, medietatemque villæ Mandreville, quæ huic adjacet terræ. Confirmo insuper donationem matris meæ de Briravilla, quam de suo dotalitio loco superius dicto obtulit pro patris mei, suaque salute & mea meorumque fratrum. Villulas quoque, quas avus meus Willelmus in pago Abrincatino sancto Michaëli tradidit, sed Robertus comes postea vi abstulit: reddo quæ his vocitantur nominibus, Maldrei, Carcei, Marinnei, Curei, Forges, Solinnei, Dummannei, Macei, Scallei, Peleton, dimidium Cromeret, Verguncei, Mannei; sancti Johannis iterum villam, prope litus maris sitam, cum ecclesia & vineis, & molendino & pratis: & villam in valle castelli Moretoin, quæ dicitur Menil-Ranger, do, teloniumque totius abbatiæ, & de mercatoribus venientibus & pertranseuntibus. Monastorium etiam sancti Petri apostolorum principis, situm in latere montis ipsius tribuo, ea lege, ut abbas vel monachi ibidem pro mea meorumque filiorum salute, clericos constituant, quos voluerint. Si quem autem ex illis sordide aut negligenter res sanctæ Dei ecclesiæ tractare perspexerint, potestatem habebuot divinum officium ei interdicendi, & nisi correxerit, eo deposito, alium in illius locum subrogandi. Omnes ad postremum consuetudines ipsius villæ, tam ad me, quam ad Abrincatensem episcopum pertinentes, sicut sanctæ memoriæ pater meus Richardus auctoritate Romani papæ constituit perpetualiter possidendas; tribuo ea ratione, ut in omni successura generatione abbas vel monachi ipsius montis omnes leges omnesque forisfacturas clericorum ac laïcorum virorum ac mulierum ejusdem burgi, absque calumnia cujusquam nostrorum successorum, seu prædictæ sedis episcoporum possideant, & quæque corrigenda fuerint, corrigant. Qui si in aliquo a rectitudinis tramite, quod quidem absit, deviaverint, curamve animarum incolarum loci neglexerint; jam dictæ sedis episcopus, sive Deum timentes vicini in notitiam hoc deferre curent principis, qui illis temporibus Normannorum dux fuerit, ad quem deinceps pertineat corrigere ea, consilio Rotomagensis archiepiscopi, ceterorumque optimatum provinciæ. Porro de ordinatione abbatum vel monachorum sive clericorum loci hoc decernimus, ut, juxta quod a supra dicto meo genitore sancitum est generali assensu Romani concilii, monachi sæpe fati monasterii ordinandos sibi eligant, & ut sibi placuerit a quolibet episcopo suæ vicinitatis, aut in illius sede, aut in suo monasterio ordinari faciant. Hæc omnia prænotata Deo sanctoque archangelo Michaëli in ejus prædicti montis monasterio placuit tradere pro meæ redemtione animæ, pro mei quoque patris vel matris & uxoris, filiorumque meorum Richardi & aliorum salute, quorum voluotate consensuque id ago sub testimonio Christi totiusque ecclesiæ, eo tenore, ea lege, ut absque calomniatione seu contradictione omnium succedentium, sive parentum, seu quorumcumque aliorum, præfatus locus & habitantes in eo, habeant, teneant, possideant. Quod si aliquis diabolicæ pravitatis telo jaculatus, qualicumque modo his calumniationis vim inferre præsumpserit, ipse consentientesque sibi, totius excommunicationis atque maledictionis, cum Juda traditore & Dathan & Abiron perennibus perenniter irretiatur vinculis. Ut autem hujus donationis auctoritas verius credatur, & diligentius per omnia servetur, firmiusque teneatur temporibus, manu propria subterfirmare curavi, fideliumque meorum nomina, quorum consensu id egi, subscribi imperavi. Signum † Richardi secundi comitis filii magni Richardi, qui & Vetus dicitur. Sign. † Richardi filii ejus. Sig. Rotberti filii ejus. † Ego Maugisus, sanctæ Abrincatensis ecclesiæ episcopus, hanc donationis cartulam manu propria voluntatie confirmo. † Robertus archiepiscopus. † Hugo episcopus Bajocensis. † Robertus episcopus Constantiæ. † Hugo episcopus Ebroïcensis. † Hildebertus episcopus Luxoviensis. † Niellus vicecomes. † Guimundus vicecomes. † Hubertus. † Osbernus frater comitissæ. † Hunfredus frater ejus. † Roscelinus. † Normanus Silveron. † Bernardus filius ejus. † Osbernus filius Arfast. † Ranulfus frater ejus. † Hugo clericus, & multi alii.

XXXVII.

Charta Helmoini episcopi pro Flaviniaco.

Ad lib. 55. n. 90.

Ex chartario Flaviniacensi.

Quia constat universalis statum ecclesiæ pro meritis subjectorum atque rectorum sumere detrimentum sui, vel incrementum, idcirco cernere est sæpenumero quædam monasteria aliquoties, favente bonorum omnium auspice Christo, multigena augmentatione in dies ad meliora provehi; aliquando vero, adversante illo, de quo Dominus ait: *Qui non est mecum, contra me est: & qui non colligit mecum, spargit*, ad deteriora dejici. Hinc est, quod quædam loca, quæ regularis quondam tenore fervoris & temporalis opulentiæ bonis pollebant, nunc statum pristinæ dignitatis amisisse, & pæne funditus eversa esse prospicimus. Quorum ruinæ pastores sanctæ matris ecclesiæ, utpote illius summi Pastoris membra, qui novit ruinosa restaurare, congregare dispersa, pro viribus debent concurrere, ac supplementum sui juvaminis omni sollicitudinis vigilantia exhibere. Hujus considerationis cura instanti pervigil atque sollicitus domnus Walterius Æduorum præsul, monasteria sui episcopatus dicioni subdita, pro Dei amore atque honore, cum regulari beati

Benedicti institutione imbuere, tum etiam bonorum præsentium stipendiis sagaci industria, quantum valuit, studuit augmentare. Cumqoe his tam piis actibus jugiter indefessus operator insisteret, animadvertit inter ectera quoddam cœnobiolum, Colchas nuncupatum, quod etiam olim magno honore simul & religione floruerat, ita penitus eversum, ut nullus inibi monachorum, nullus maneret canonicorum præter unum, qui ibidem missam celebrare erat solitus, presbyterum. Itaque quia pia intentiooe religiosaque sollicitudine statui, nnde deciderat, illud cupiebar reformare: sed quoniam a præcessoribus ipsius episcopis in beneficio sæcularibus ae potentibus viris erat distractum atque datum, nequaquam absque eorum assensu valebat effectui operam dare; tandem fuit consilii, ut per laudationem Hugonis Cabilonensis comitis, cujus beneficium erat, prætaxatum monasteriolum interim abbati, vel monaebis cœnobii Flaviniacensis ad restaurandum committeret, temptaturus io reliquum majora reparationi seu meliorationi ejusdem loci proficua, si id ei, soperstite vita, superna concederet gratia. Sed quia vitam illius mors livida nobis abstulit, nec cœpta perfectioni transmittere valuit; idcirco ego Helmoinus Augustidunensis episeopus, successot ipsius, pia hujus cœpti auspicia, quæ isdem domnus Walterius antecessor & seniot meus studuit inehoare, cupio, omnipotentis favente misericordia Conditoris, cum consilio & adjutorio jam dicti domni Hugonis comitis, ad finem usque deducere. Cum vero sollicita mentis cura pertracto, qualiter hujus negotii efficientiam meliori fine peragam, illud vel maxime ad hoc opus virium fortitudinem mihi videtur eximere, dum perpendo terras vel ecclesias, ad eumdem locum pertinentes, ita diversis io partibus in multorum beneficio traditas & distractas, ut nullatenus his possint auferri, quorum subjacent ditioni. Quocirca qooniam penitus ita est destiturum atque destructum, quo jam per se sine alterius levaminis solatio nequeat stare; nullum melius invenire potui consilium, quam ut cœnobio Flaviniacensi, quod, miserante omnipotentia Creatoris, sancti Benedicti pollet institutis, quodque nostri episcopii adnectitur sedi, illud perpetuo jure subderem atque conferrem: ut scilicet tam abbas quam monachi ejusdem monasterii per succedentis ævi metas, sub sui regiminis potestate & dominatione id habeant, restructionemque aut restaurationem ejus agere summo studio procurent. At vero ad peragendum tam laudabile opus, dapsilis liberalitas prænominati domni Hugonis comitis nobis non defuit; sed insuper, nt diximos, quia de ejus beneficio erat, ipse obnixis petitionibus, ut hujus testamentum auctoritatis facerem, postulavit. Cujus favore necnon eanonieorum sancti Nazarii, sive aliorum oostrorum fidelium laudatione fretus, necnon venerabilis abbaris Amadei humilis supplieationum precibus adstrictus, statuo atque confirmo per hoc privilegium nostræ auctoritatis, quatinns sine alicujus falsitatis, vel calumniæ jactura sub regiminis dominio patris, seu monachorum prædicti Flaviniacensis monasterii prælibarus locus, sancto Georgio Christi testi dicatus, qui Colchas dicitur, fine tenus permaneat ac perseveret, cum omnibus videlicet, quæ ad præsens inibi haberi videntur, vel in futuris temporibus, tam prælati Flaviniacensis, quam alii homines ibidem donavetint, aut quolibet modo adquirere potuerint. Quod si quis bujus nostræ anctoritatis firmitati aliquo modo nisus fuerit resragari, bic talis perpetuo anathemate mulratus eliminatusque a cœtu fidelium, æternæ damnationis subeat supplicium. Actum Augustidono. Helmuinus episcopus, qui fieri jussit & firmari rogavit. Rotbertus graria Dei rex Francorum firmator extitit, filiusqne ejus Enricus. Hugo episcopus Autisiodorensis, Lambertus episcop. Lingonensis, Gaufredus episc. Cabillonensis, Beraldus episc. Suessioois, Gauslinus episcopus Matisconensis, Hugo episc. Nevernensis, Agaous abbas, Hugo abbas, Erbertus abbas, Aynaldii atchidiacon. Anseisus decanus, Gaufredus abbas, Albuinus præpositus, Guido abbas, Richardus archidiac. Landricus comes, Gerardus Sinemurensis, Otto comes nepos Hugonis episcopi, Walterii signiferi, Tetbaldus comes nepos ipsius episcopi, Raginardi, Ansedei, Lamberti, Hugonis, Firuci, Achedei, Himmarus, Salecherius, Rotgerius, Ayrardus. Anno notari regis Rotberti trigesimo. Guillelmo scribente vice Reginaldi cancellarii.

XXXVIII.

Placitum pro Lezatensi monastrio de Paderianis. Ad lib. 55. n. 93.

ANno incarnatioois Domini Jesu-Christi sexto ae bis deno post millesimum, orta est contentio inter Aimerieum abbatem sancti Petri Lezatensis, & Odonem abbatem sanctæ Mariæ Simorræ pro abbatia sanctæ Mariæ, quam dicunt Paderianis, quæ est insita in comitatu Cominico. Fuerunt autem hi duo abbates die quadam in civitate Tolosana, & ibi inter se suam ambo dixerunt fidem, ut in judicio abbatum & monacborum regulariter viventium ad altetutrum rectum sibi facerent & statuerent. Statuto vero die conveniunt simul in comitatu Tolosano, die kalend. Martii, feria quinta passionis Domini, in adjacenti villa de Fustiniaco, in præsentia domini Rogerii comitis; & fuit ibi abbas sanctæ Mariæ Crassæ, Stephanus nomine. Fuetuntqne cum co monachi Randulfus & Hugo abba, & Bernardus, & Stephanus. Inter eos autem adfuit Oliba abbas ex monasterio sancti Hilarii Carcassensis, monaehique cum eo Petrus & Lomarius; abbas namque & grammaticus, nomine Seniorellus, ex monasterio sanctæ Mariæ Soretensi, abbas quoque Richardus sancti Licerii Bigorræ, monachusque cum co, nomine Aimonius. Principes namque sæculares fuetunt hi, Ludovicus de Samatano, Rogerius, Amelius, & Bernardus, Raymundus de Olona,

Ex archivo Lezatensi.

Garsias namque Arnaldus de sancta Eisbarra, & alii quamplurimi boni & honesti viri. In suprascripti etiam præsentia Rogerii comitis, & abbatum, & monachorum, principumque reclamavit se suprascriptus Aimericus abbas, cum monachis sancti Petri Lezatensis, id est Guillelmo de Fustiniaco, & quibusdam aliis monachis sancti Petri Lezatensis, de jam dictum Odonem abbatem, eo quod injuste & per vim rapuisset potestatem de supra memorata abbatia sanctæ Mariæ Paderianis beato Petro & sibi. Abbates vero supra scripti interrogaverunt suprascriptum Aimericum abbatem, qualem rectum sanctus Petrus appellaret in supra dicta abbatia. Et ille dixit scire, quia fuit quidam clericus, nomine Asnerius, qui veniens ad conversionem in monasterio sancti Petri Lezatensis, indutus ibi est habitum monachi, & dedit ipsum locum, qui vocatur Paderianis, ad beatissimum Petrum, qui erat tunc silva eremitica; & quando hoc fecit Asnerius, tenebat ipsum locum sine appellatione & inquietudine omnium hominum. Post hoc, ipse Asnerius fuit abbas sancti Petri Lezatensis, & ipse ædificavit & construxit ipsum locum cum adjutorio sancti Petri, tenuitque eum sanctus Petrus cum ipso Asnerio per triginta annos, sine appellatione & commotione ulla hominum. Itidem abbates supra scripti interrogaverunt Oddonem abbatem quid ad hæc vellet respondere. Ille vero ostendit unum locum, in quo scriptum erat, quod Recus quidam abbas sancti Saturnini ipsum locum comparasset ad opus sancti Saturnini, & in ipsum brevem, quem ostendit Oddo, non dicebat quod Recus ullam donationem fecisset ad sanctum Saturninum. Ipse vero brevis non continebat nomen regis, nec scriptoris, & erat invalidus omnibus modis, quia nec habuit, nec tenuit. Judicaverunt vero abbates supra scripti secundum regulam sancti Benedicti, & propter monachum, qui venit in locum sancti Petri ad conversionem, & pro retentione triginta annorum, meliorem esse rectum sancti Petri, quam sancti Saturnini. Oddo vero supra scriptus noluit hunc recipere judicium: supra scripti vero abbates inquisierunt in libros judicum, & in sanctos canones, quod si una ecclesia jus alterius ecclesiæ per triginta annos sine interpellatione possederit, ultra actio non repetatur; quia tempus legum excludit. Sed & hoc noluit recipere. Interea principes sæculares supra scripti judicaverunt Aimerico abbati per rectum judicium, ut ipse per unum hominem dixisset, quod antea habuisset sanctus Petrus de ipsum locum legalem donationem & restitutionem de dominium potestaticum, & meliorem rectum esse sancti Petri jam dicti, quam sancti Saturnini. Oddo autem & hoc noluit recipere. At judices supra scripti dixerunt ei, ut ille istum responsum faceret supra dicto Aimerico, & Aimericus vicissim eum per certamen singulare; & ipse noluit acquiescere. Seniores autem suprascripti, ut viderunt Oddonem jam dictum, quod nec vellet rectum facere, nec recipere, consiliaverunt Rogerio comiti supra scripto, ut potestatem sanctæ Mariæ Paderianis, unde contentio agitabatur, redderet ad sanctum Petrum & Aimerico abbati, & monachis; & ita fecit. Acta est autem hæc definitio mense Martio, anno tricesimo regnante Rotberto rege Francigenæ.

XXXIX.

Charta Dudonis abbatis Dervensis pro Stephano de Juncivilla. Ad lib. 56. n. 11.

Ex chartario Dervensi.

NOtum fieri volumus omnibus Christi fidelibus, quoniam ego Dudo, licet indignus, abbas Dervensis, breviarium studui facere de territorio Blesensi, quod est sanctorum apostolorum Petri & Pauli, & venerandi martyris Christi Bercharii, qualiter ad defendendum, & bene ab hostibus custodiendum, Stephano de Juncivilla commissum sit. Quapropter Engelbertus comes Breonensis, habens quamdam sororem, nullius adhuc junctam connubio, cupiensque eam tradere alicujus valentiæ potentiæque viro, placitum inde habuit cum supramemorato Stephano, copulans eam illi vinculo maritali. Hac itaque ratione idem Stephanus peroptans ab ipso aliquid extorquere proficuum, sicut a tali ac tanto domino, quæsivit & impetravit illud taotillum advocatiæ Blesensis pagi, quod commissum fuerat Engelberto prænominato comiti. Verum quia sibi parum proveniebat hæc talis advocatia, venit ad me, ultro promittens Deo & sancto Petro, & mihi coram fratribus, & multis aliis, se deinceps melius defensurum terram illam nostram, si sibi gratis aliquid concederemus. cujus confisi promissionibus, annuimus ei per annum de pertinentiis ad eamdem advocatiam quadraginta arietes, & totidem porcos, sex prandia & carropera ad palos virgasque ferendas ad opus castri sui, hoc modo, ut mane euntia in vesperis reverterentur. Concessimus etiam sibi de operariis ad laudem suorum & nostrorum hominum. Eo tamen tenore hæc omnia sibi injunximus, ut nihil aliud acciperet ibi; si autem in aliquo levaret amplius, nullum ibi dominium ipse nec ejus posteri haberent. Signum Dudonis abbatis. Sign. Widonis comitis. Sign. Milonis monachi. Sign. Richerii. Sign. Wandelgeri monachi. Signum Tecelini. Sign. Engelberti comitis. Sign. Engelberti.

XL.

Charta Hugonis militis, qui partem quamdam forestæ suæ Dervensibus donat. Ad lib. 56. n. 11.

Ex eodem chartario.

SAnctæ Trinitatis fidem ego gratia Dei miles Hugo sincera mente complectens, & Sanctorum suffragiis attolli desiderans, adii monasterium in saltu situm Dervensi, constructum in honore beatissimorum apostolorum Petri & Pauli, sanctique Bercharii martyris, quo etiam corpore quiescit; cui venerabilis pastor & abba Dudo præesse dinoscitur, ubi Sanctorum habitationem considerans, & monachorum inibi degentium

degentium conversationem Deo dignam esse pertractans, profectum animæ intelligens, si de meo proprio jure ibidem aliquid conferrem. Contuli eisdem fratribus, tum ob amorem prædictorum Sanctorum, tum pro remedio animæ meæ, necnon & genitoris ac prædecessorum successorumqoe meorum, partem quamdam ex foreste mea, quam solide & absque alicujus pervasoris contradictione usque ad præsens visus sum possidrre, centum perticas in longitudine, toridem in latitudine. Dimensionem autem perticæ ipsius ad mensuram pedum viginti & septem protendere volui. Hanc igitur eis partem contrado, ut exstirpare, & quodcumque voluerint, & cordis eorum appetitus fuerit, faciant, & agricultores ad excolendam terram illam constituant; molendinum & cetera, quæ suis usibus necessaria perspexerint, ibidem coaptent. Ecclesiam vero ædificare, & omnem decimam annonæ, quæ infra præscriptum terminum provenerit, & omnium, quæ ecclesiastici juris esse poterunt, eis habere concedo. Pascua animalium infra & extra per campestria & silvrstria in meo proprio rure habeant; ligna ad succendendum, & materiamen in diversos usus necessarium, ad domos videlicet construendas & cooperiendas, sine ullo mioistrorum meorum xenio in perpetuum possideant. Et si pro tempore frrtilitas silvæ occurrerit, & esus glandium vel faginæ fuerit, & ipsi in prædicta villula greges suillos enutrierint vel habuerint; liberum habeant per abdita ejusdem silvæ circumquaque exitum vel regressum. Et si incolæ loci illius porcos suos cum porcis indominicalibus miscurrint, ministeriales monachorum omnem decimationem absque aliqua meorum molestia accipiant. Quod si aliunde venerint, & forensium villarum nostra depasci pascua voluerint, secundum morem regionis consuetum saltus debitum persolvant. Denique præcavens in futuro, & de venturis sollicitans temporibus, ne aliquis iniquorum pervasione sua, hoc sibi quasi pro salvamento usurpare voluerit; consultu meorum fidelium hoc decretum statui, ut præpositus monasterii, qui eidem villæ præfuerit, per singulos annos, non infra, sed extra, mediis scilicet campis, vel silvarum recessibus, non villicus, non rusticorum aliquis, sed ipse præsentialiter ad viginti homines mihi obsonium præbeat. Et hoc ideo ut cum pagenses circumpositi viderint, recognoscant quod ego, qui hoc sancto loco pro remedio animæ contuli, etiam defensiouem mihi reservavi. Si quis autem successorum meorum tactu invidiæ inflammatus hoc opus pietatis, qood a nobis constitutum est, dissolvere voluerit, sit alienus a Christo, & ab omni cœtu Sanctorum, & duplici contritione conteratur, videlicet corporis & animæ, sitque pars ejus cum Datan & Abiron rebellium Domini. Verum ut hæc traditio mea stabilis & inconvulsa permaneat, constipularione testium subnixa hanc firmare volui.

Signum Hugonis, qui hanc traditionis chartam fieri rogavit. Sign. Hrlizabeth uxoris ejus, Warneri, Hugonis filii ejus, Teboldi filii ejus, Huneberti filii ejus, Mainfridæ filiæ ejus, &c.

Data sub die xv. kal. Decembris, regnantibus piissimis Francorum regibus Roberto, & filio ejus Henrico. Actum Dervo monastrrio publice, anno ab incarnatione Domini millesimo vicesimo-septimo, indictione decima. Deinde obiit millesimo trigesimo-quinto, v. nonas Octobris.

XLI.

Preceptum Odonis comitis Blesensis pro Majori-monasterio. Ad lib. 56. n. 26.

Ex archivo monasterii.

SI justom esse credimus & christianæ pietati congruum, ut potentes sæculi hujus de propriis facultatibus, quas a prioribus suis jure hereditario possidendas per legitimas successiones suscipiunt, ecclesiis Dei famulantibus, unde sustenentur, tribuant; nimis a justitiæ linea discrepare censemus, si non ea, quæ a domo Dei antiqua iniquitas injuste abstulit, nos divino prerculsi timore, juste ei restituamus. Qua ego Odo comes recta consideratione animatus, pro animæ meæ atque uxoris redemtione, & filiorum meorum iocolumitate restituo sancti Martini ecclesiæ, quod Majus-monasterium dicitur, per deprecationem Ebrardi abbatis, monachorumque ipsius loci, ecclesiam quamdam in pago Blrsiacensi sitam, quæ Chilziacus nominatur, quam ipsos olim jure tenuisse liquet, sed sæcularium hominum violentia perdidisse. In hujus autem pietatis operatione Alanus, Britannorum comes clarissimus, & Eudo frater ejus, qui de me prædictam ecclesiam in benefieio tenebant, pro lucro æternæ hereditatis consenserunt. Et ut hæc descriprio majorem per tempora obtineat vigorem, præsente Haintico rege ejusque fidelibus & nostris, manu ptopria, præmissu ejus signo, eam subterfirmavimus, manibusque nostrorum fidelium corroborandam tradidimus, quorum nomina hæc subterscripta continentur. Signum Hainrici regis. Sign. Adam Melidunensis. Signum Alberti filii Rainaldi vicedomini. Sign. Gaucelini. Sign. Manassæ comitis. ☩ Sign. Odonis comitis. Sign. Eudonis comitis. Sign. Guigonis. Sign. Hoelli. Sign. Alfredi. Sign. Jungonei Britannorum archiepisc. Sig. Guarioi episcopi Redonensis. Sigoum Manfiniti. Sign. Guanilonis thesaurarii. Sign. Gelduini. Sign. Erivei fratris ejos. Sign. Nivelonis. Sign. Ansel. Sign. Gauzcelini. Signum Hugonis fratris ejus. Sign. Dotuini. ☩ Sign. Gradulfi præpositi. Sign. Aymonis fratris ejus. Sign. Rainaldi.

XLII.

Notitia de fundatione prioratus de Vetteri-vico. Ad lib. 56. n. 26.

Ex eodem archivo.

NOsse drbebitis, si qui eritis posteri nostri, hujus scilicet Majoris habitatores monasterii S. Martini, quod vobis tradere pergimus chartæ monimento istius. Unebaldus olim quidam honoratus ac nobilis, Virsonensis castri possessor in pago Biturigensi, inter cetera, quæ in Carno-

tensi pago possidet alodia, ibi obtinuit quædam, quorum caput, hoc est villa principalis, Vetusvicus appellatur, & his undique finibus omnia limitantur: ab oriente Lido fluvio, ab occidente a silva scilicet, quam Perticum vocant, Carnotensium sancti Martini canonicorum quadam terra, quam Chascentum appellant: a meridie Verlena fluvio: ab aquilone Tronio. E quibus scilicet alodiis, quatuor tantum mansionilia pater Unebaldi illius, nomine & ipse Unebaldus, dederat olim Carnotensi ecclesiæ sanctæ Mariæ, nuncupata sic, Malverolias, Franciscas, Rancosar, Mansum-Sichardi. Cetera ille Unebaldus, Unebaldi filius, primo cum fratre suo quodam Ermenaro, dehinc solus jure quieto, quoad vixit, partim in proprium tenuit dominium, partim suis hominibus de se tenenda donavit. Post obitum quoque suum hereditario tenenda jure suis eadem dimisit heredibus, qui fuerunt Unebaldus, Gauffridus, atque Rotbertus, qui propriam postmodum sororem honorato cuidam, nomine Gauscelino, cognomento Normanno, tradentes uxorem, partem simul aliquantam illorum tradidere alodiorum. Reliqua etiam suis, ut sibi visum est, hominibus de se tenenda distribuerunt. Qui tamen non solis contenti concessis, longe manentibus principalibus dominis, extra sibi debitum, quantum visum est cuique, occupavit impune. Interea bellis sæpius in hisce regionibus frequentatis, in invia supradicta terra redacta solitudine, annis nihilominus septem & cultore omni caruit & incola, uno tantum, necubi veritas offendatur, inhabitante excepto, non tamen aliquo terræ cultu, sed mellis quæstu silvestris, volucrumque atque ferarum vivente venatu. Fuit hic nomine Gualterius, Mala-opera cognominatus. Inter hæc Unebaldo jam dicto heredum primo Unebaldi illius, quem primitus supra nominavimus, monachicam subeunte vitam, honor ex integro paternus in manus devenit Gunfredi fratris illius. Nam junior illorum Rotbertus jam & ipse eidem se se subdiderat vitæ. Quod ipsum facere cum Gaufrido quoque postea placuisset, atque ad susceptionem hujusce propositi nostrum istud monasterium delegisset; dono Gaufredi istius, & auctoramento Unebaldi illius atque Rotberti, descripta superius alodia in jus nostri devenere dominii, auctorizantibus quoque filiis eorumdem ac filiabus, pariterque nepotibus ita nuncupatis, Arnulfo, Unebaldo, Gaufredo, Rotberto filius Gaufredi: Hildesinde, Richilde, filiabus ipsius: Waningo, ... nepotibus ejusdem de prædictis filiabus: dehinc Unebaldo Rotberti filio, ejusdemque filiabus Hildesinde atque Letgarde, & ex eisdem filiabus genitis nepotibus ipsius . . . His ita obtentis, cum ab omnibus etiam qui sæpe fata alodia, vel prædictorum dominatione virorum, vel usurpatione propria obtinebant, singulorum quorumque partes partim pecunia redemissemus, partim dono suscepissemus, de quibus singulis litteras notificantes habemus; cumque aliquos ex fratribus nostris ad excultionem direxissemus terræ illius, atque insistentibus ipsis, & excoli diligenter cœpisse & incoli; vetus illud malum, quod inter mortales quoque non moritur, mox emersit invidia. Canonici siquidem Carnotensis ecclesiæ sanctæ Mariæ, ea sibi omnia reclamanda putantes, calumniam nobis super his intulere. De qua re cum ad placitum venire differentes, diu multumque nos fatigassent, venerunt tamen, atque in suo ipsorum capitulo, præsente Agenerto episcopo, quid juris erga illa reclamarent alodia perquisiti, aliud prorsus nihil ostendere valuerunt, quam inter nomina defunctorum, quorum solebant agere memorias, Unebaldi cujusdam nomen cum istiusmodi annotamento intersitum: Nonis Februarii obiit Unebaldus miles, qui res proprietatis suæ, quas habebat in pago Carnotensi, reliquit sanctæ Mariæ. Hunc igitur fuisse asserentes Unebaldum Virsonensem, non primum, sed sequentem, Ermemari scilicet fratrem; quicquid ille in pago possederat Carnotensi, suo conclamabant competere juri, cum tamen ab ejusmodi repetitione annis siluissent amplius quam triginta, nimirum a diebus Rodulfi Carnoteni quondam episcopi, qui Unebaldum illum, ut habetur cognitum, tradidit sepulturæ, adusque tempora tunc præsentis illius, quem supra taxavimus, Agenerti, inter quos Fulbertus & Theodericus eidem episcupatui præfuisse noscuntur. Sed accessit ad istud apertissima comprobatio reclamationis injustæ: quia videlicet nequaquam nonis Februarii, sed xv. kal. Novembris obitus exstitit junioris illius Unebaldi. Verum cum ne sic quidem confutata conquiesceret calumnia, supra nominatus Arnulfus, unus de filiis Gausredi filii ipsius Unebaldi, pertinaciam calumniarorum consuetudinario duello convincere parat. nec illis autem id refugientibus, jamque præsto factis utrimque condicta die campionibus, visum est interim rem esse respectandam: quo & diligentius inquireretur, &, si posset fieri, pacatius finiretur. Nec fefellit ista provisio. nam & suum illum defunctum, quem fuisse asserebant Unebaldum Ermemari fratrem, non hunc exstitisse, sed ipsorum fratrum patrem: cumque propter donationem mansionilium supratanatorum, illorum defunctis cum annotatione illa intersitum compertum nobis est postea; & causa belli cum pace finita. Habito siquidem de his alio deinceps placito, in festivitate scilicet sanctæ Mariæ, (nam superius illud circa pentecosten est habitum) primo quidem judicatum est duabus invicem ecclesiis, pro rebus suis non esse bellandum. Dehinc nobis qui vestiti hinc eramus, de quibus canonici nullam umquam investituram suam, neque factam sibi donationem aliquam, nec ullum litterarum hominumve testimonium monstrare valebant; solito candentis ferri judicio esse probandum, rectius nos illa debere alodia possidere dono filiorum Unebaldi, quam illos jure ullo, aut ulla ratione probabili. Ad quod agendum, e nostris mox hominibus tradidimus unum, nomine Rodulfum. quo debita parato die, calefacto etiam ferro, quod præsto erat ipse portare: inito tandem saniori consilio, tractate

inter se cœperunt, tam episcopus quam ceteri canonici, non tantum in divina sibi nos esse propinquius religione consortes, verum utrosque in participandis invicem ecclesiasticis illorum redditibus & nostris orationibus fratres, nec debere esse diutius aliqua simoltate discordes, maxime si exigere a nobis pro rebus nostris probaméntum tale persisterent. quibus justa consideratione perpensis, probationem illam ne fieret remiserunt, reclamationem rerum illarum extunc & in perpetuum dimiserunt: atque ita favente Deo, ab utraque parte concorditer est & cum pace discessum. Totius rei gestæ testibus istis. De canonicis sanctæ Mariæ Hugone decano, Arnulfo cantore, Hildegario subdecano, Sigone archidiacono, Ivone præposito, Gerogio filio ejus, Ingeltanno cancellario, Fulcherio archidiacono, &c. Landrico abbate sancti Petri. De militibus, Hugone vicedomino, Gauslino, Gauscelino de Fredana-villa, Huberto Mordente, Huberto Dunensi, Ansaldo de Mongervilla, Galterio de Puteolo, &c. De monachis sancti Martini, Radulfo monacho, Gentione monacho, Gausfredo monacho, &c.

XLIII.

Ad lib. 56. n. 17.

Ex archivo Cormaricensi.

Notitia pro Cormaricensi monasterio.

MArricus de Nuecastro habuit amicitiam & societatem cum abbate Richardo & monachis sancti Pauli, multisque modis, quoad vixit, locum honoravit; unde nimia familiaritate poposcit a monachis, ut si quando in festivitate sancti Pauli in refectorio manducare vellet, consentirent. Quod & fecerunt: & ipse propter hunc honorem eo die dabat illis unum sturionem. Sicque vivens locum dilexit, ut se ibi sepeliendum, omnesque suos heredes pacto statuerit. Illo autem defuncto, & a monachis honorabiliter sepulto, Marranus filius ejus, sicut in honore patris successit, ita inceptum amorem erga locum sancti Pauli, abbate tunc Roberto, qui Infernus dictus est, servavit; & patris suumque beneficium servare volens, quamdam terram, quæ prope Cormaricum est, scilicet Montem-caninum, sicut Leobinus in clientelam tenebat, planum & nemus, colibertos & colibertas, totum ita, sicut possidebat, daturum se promisit: sed ipse prius quam perficeret, vitam finivit. Guanilo autem filius ejus, patris honore suscepto, terram illam sibi tenuit, & contra voluntatem monachorum uxori suæ in dotem dedit. Postea crevit illi necessitas sicut de terra perdenda, venitque ad abbatem Robertum Andecavensem & monachos, & rogavit eos, ut quomodo possent guadus & pecunia succurrerent, & ille redderet eis terram, quam a patre suo dicebant sibi promissam. Hac itaque convenientia dederunt illi monachi XVIIII. libras denariorum, & ipse tradidit eis terram, & ipso vivente tenuerunt post illam quindecim annis: ad finem vero suum, quando mori debuit, & fecit, iterum decem libras denariorum monachi illi dederunt, ubi Walterius prior & Isembardus monachi fuerunt, quando vidente & concedente fratre suo Cleopa, terram totam & nemus & colibertos, & quicquid umquam ibi habebat, sancto Paulo & abbati Guidoni, & monachis donavit pro anima patris sui & sua, suæque uxoris, quæ hanc terram in vita sua habeat, & Leobinus fevum suum de domina sua teneat, nisi monachi tale placitum cum ea fecerint, ut illa in vita sua dimittat; sin autem, post illius obitum monachi teneant, & Leobinus ab eis, salva fidelitate abbatis & monachorum. Huic donationi & concessioni Guanilonis isti affuerunt, Cleopas frater ejus, Urbertus presbyter, Leobinus, Ernaldus, Martinus miles.

Defuncto Guanilone, & substituto in honore fratre illius Cleopa, idem post Cleopas condonavit honorem suum Goffredo de Senuziaco nepori suo, & Erkiso Cheronio, qui habebat neptem suam illius Goffredi sororem: & mandavit eis, ut sicut illos faciebat honoris heredes & successores, ita essent illi donationis hujus, scilicet de Montecanino, integræ, sicut superius scriptum narrat, auctores, ut & beneficii fierent participes. qui libentissime dictis illius consenserunt, & hanc donationem, sicut charta narrat (lecta est enim coram eis) & concesserunt, & fieri beneficii participes consenserunt, & signo singuli, sicut dicemus ubi & quando, firmaverunt.

Gofredus de Secunziaco fecit suam concessionem uno cultello, quem misit in manu Gofredi monachi sancti Pauli, & humiliter osculatus est ei manum apud sanctum Christophorum, in claustro monachorum sancti Florentii, & fecit in scripto signum suum, & habuit quinquaginta solidos in testimonium: & hi viderunt & audierunt, Aimericus monachus, Gerardus monachus, Girardus presbyter; Ulgerius major de Aziaco; Aldegarius de Monte-basonis, Isembardus major, Ingelbertus, &c. Irvisus autem fecit suam firmationem castro, quod Haya dicitur, ubi fuit uxor illius Agatha: & ambo ipsi monachi qui affuerunt, Gosberti scilicet, cultello concessionem fecerunt, & filii eorum, quorum unum pater Rainaldum, alterum vocabat Gosbertum, centum solidos & duodecim denarios habuerunt, & signa sua in scripto fecerunt; & hi testes adfuerunt, Petrus de Belliloco, qui chartam legit, Hubertus de Modo, Girardus de Lupanno, Wido de Solumniaco, Goffredus filius Odonis Brisa-hastam. Post hoc iterum venit Irvisus Cormaricum, & astantibus multis, tam monachis quam laïcis, quos nominabimus, uno cultello posuit super sancti Pauli altare hujus rei concessionem, pro se & uxore sua, & filiis. Quicumque hoc beneficium custod[illegible]it, & hanc chartam defenderit, æternum Domini nostri consequatur gaudium, &c. Huic novissimæ concessioni affuerunt Isembardus, Aaron, Gedeon, Mainardus, Beringerius monachi, &c. Cum Irviso Guido de Solumniaco, & Goffridus Brisa-hastam milites sui.

Concessionem Arraldi nepotis Guanilonis, qui & proximus est genere, & in honore tertius;

habemus dicere, ſicut & ceteras, & ubi facta ſit dicemus, & teſtes qui affuerunt nominabimus. Igitur jam dictus Arraldus venit Cormaricum die exaltationis ſanctæ Crucis, & in capitulo monachorum hanc donationem totius terræ & ſilvæ, & hominum & fevi Leobini, integerrime, ſicut ſuperius dictum eſt (lecta eſt enim ipſo audiente hæc charta) conceſſit, & ſigno ſuo firmavit, & ſocietatem ſuam in ſuo loco taliter accepit, ut & ſi voluerit fieri monachus, cum eo quod dedit, ſuſcipiatur. Sin autem, unum de filiis ſuis io locum ſuum mittere, eodem monaſterio accipiatur. Quod ſi neutrum horum fecerit, mortuus a monachis ſepeliatur: & hoc facto venit in monaſterium, & propria manu hanc chartam poſuit ſuper altare, & ore proprio cunctis, qui aderant, audientibus dixit ſicut audierat, & in charta ſcriptum omnia concedere. Et abba & monachi illi quinquaginta ſolidos dederunt, & ipſe pepigit ſe uxori ſuæ & filiis hanc donationem facere firmare. Et quos teſtes promiſimus, clericos & laïcos, qui hoc viderunt & audierunt, nominamus: Rainaldus archipreſbyter, Emericus major, Joſbertus hoſpitalarius, Raibertus cellarius, Girardus cæmentarius, Hubertus ſecretarius, Rainaldus cuſtoditus, Mainardus cubicularius, Leobinus, & alii multi cum Arrardo fuerunt, Herveus, Goffredus de Montefoleti.

Poſt mortem Bellæ uxoris Guanilonis, Irviſus hanc chartam ſibi faciens exhiberi & perlegi, & non audiens ibi nominari quamdam domum, quam ille vivens tenuerat in Cormarico, dixit ſuam eſſe, quia non erat ex ſupradicto dono. Monachi e contra proteſtabantur eſſe. Res venit ad judicium ſemel & iterum, cui ille non credens, conquerebatur ſe inique judicari, injuriam ſibi a monachis fieri. Hinc alterutrum ſe diutius tergiverſantes, tandem ſic pacificati ſunt, monachi centum ſolidos illi dantes, quorum Irviſus quatuor libras, filius vero ejus decem ſolidos, & duo minores alios decem habuerunt. Et ſic in capitulum veniens com duobus filiis ſuis, omnem prorſus calumniam cunctorum in hac donatione exiſtentium, abſque ulla retentione dimiſit, & ſuper altare pater & filii propria manu donum poſuerunt. Et iſti ſunt teſtes qui audierunt & viderunt, ex parte Irviſi, Petrus filius Lamberti de caſtro, quod dicitur Haya, Adamorus de Burnanio; de noſtra parte Beringerus de Curio, Rainaldus Qui-non-dormit, Aimericus major, &c. pluresque alii, quos longum eſt ſcribere.

Poſtea vero, quia Aimericus Spolardus minor ejus filius huic conceſſioni in capitulo factæ non ioterfuerat, miſimus ad Nugaſtrum * Artaudum monachum, Guanilonis oepotem, ut hanc ipſam donationem, ſicut pater ejus & fratres fecerant, per omnia confirmaret. Monacho itaque dante huic Spolardo duodecim denarios pro conceſſione facienda, authorizavit donationem per omnia, ſicut pater ejus & fratres fecerant, in domo Bellæ Guanilonis ſpooſæ, videntibus patre ſuo Irviſo, & Simone Arraudi filio, Johanne quoque filio de Inſula, & fratre ejus Goffrido clerico, Viviano, Borchardo, Garino de Reliaco, Bertramno de Valenciaco, Adamaro de Burnonio, Bernardo de Voo, &c.

* Neaſtre.

XLIV.

Donatio eccleſiæ ſancti Symphoriani de Aſiaco.

QUicumque ob divini cultus honorem Dei ſervis reverentiam exhibuerit, &c. Notum eſſe volumus, quoniam homo quidam fuit nobilis, religioſus valde, Goffredus nomine, filius Amalrici ex caſtro Inſulæ, qui habuit quamdam eccleſiolam, ſuper fluvium Agneris ſitam, in honore beati Symphoriani martyris dicatam atque conſecratam, quæ penitus ita erat deſerta, & io nihilum redacta, ut potius videretur commoratio ferarum quam hominum. Nam ferunt viri veridici reperta eſſe inibi cubilia luporum & murium atque volucrum. dicitur autem Aſiacus. Hanc itaque memoratus vir cum reditibus ſuis, id eſt, ſepulturam & decimam, & terraticum, necnon & terram, in qua ipſa eccleſia conſiſtit, ab omni ullius calumnia & dominatione liberam dedit cœnobitis ſancti Pauli Cormaricenſis monaſterii, quibus præerat Robertus abbas. Poſt hæc autem dedit unum molendinum infra alveum Agneris locatum, & aquæ medietatem, quæ juxta aquam cujuſdam Burchardi militis, & ipſa aqua protenditur uſque ad molendinum, Villæ Parciaci dictæ, &c. Quam conſuetudinem & omnia delegavit Deo & ſancto Paulo ſibique ſervientibus, auctoritate & roboratione ſeniorum ſuorum, id eſt Odonis comitis, & filiorum ejus Thebaldi & Stephani, & Hermengardis comitiſſæ, Arnulfi quoque archiepiſcopi Turonenſis, & Hugonis Inſulæ caſtro nunc præſidentis, & Aimerici fratris ejus, & Ernaldi & Johannis, & Burchardi, & Walterii, & Goffredi, & Guanilonis theſaurarii. Goſcelinus præterea Pictavinus, qui eidem Goffredo propinquitatis jure io honorem ſucceſſit, in conventu totius coogregationis ſancti Pauli, cum ſocietatem atque abſolutionem pro quibuſdam contra ſanctum Paulum male geſtis operibus, una cum uxore ſua Arimburga, & filiis Willelmo, Goſberto & Goffredo accepiſſet, cuncta quæ ille conceſſerat, redonavit, & donationem propria manu ſuper altare ſancti Pauli poſuit.

X LV.

Conradi imperatoris diploma pro monaſterio Deus-Lovvart.

Ad lib. 56. n. 40.

Ex archivo Metenſi.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Conradus, divina favente clementia, Romanorum imperator auguſtus. Quoniam hoc noſtri eſſe officii, &c. notum eſſe cupimus, quod nos, interventu ac petitione dilectæ conjugis noſtræ, Gillæ imperatricis auguſtæ, & Henrici unici filii noſtri regis, necnon Ramberti Virdunenſis

ecclesiæ venerabilis episcopi, quoddam monasterium in honorem sancti Laurentii martyris consecratum, situm in loco Gellani montis juxta castrum, quod dicitur Deus-Louvart, in pago Scarponensi, in comitatu Richiani ab antecessore suo beatæ memoriæ Heimone a fundamento constructum, &c. sed quod idem monasterium super proprietatem potestatis sancti Germani de monte Falconio erat constructum &c. Primicerio Dudone recipiente, abbate de loco sancti Germani quod postulabat per concambium &c. Clerici inibi famulantes &c. episcopo vero Virdunensi sint ut domino subjecti, ac episcopo Tullensi ut proprio pastori subjecti, necnon Dudoni primicerio ejusdem loci auctori &c. nonam decimarum, &c. hæc omnia episcopus Heimo tradidit, & ejus successor Rambertus concedenda roboravit. Præterea præfatus institutor loci & possessor, Dudo scilicet primicerius, hæc, quæ inferius annotata leguntur, de suo proprio &c. tradidit &c. hæc bona data &c. præfato monasterio confirmamus. Et ut hæc confirmationis nostræ auctoritas &c. insigniri. Signum domni Chuonradi invictissimi Romanorum imperatoris augusti. Udalricus cancellarius ad vicem Aribonis archicancellarii notavit. Data VI. non. Maii indict. .... anno dominicæ incarnationis mill. XXVIII. imperii vero secundo. Actum Aquisgrani feliciter, amen. anno autem domni Chunradi II. regni IIII.

XLVI.

Ad lib. 56. n. 49.

Ademari Cabannensis epistola de apostolatu sancti Martialis.

Ex ipso, ut videtur, autographo à V. C. Baluzio communicato.

Dominis gloriosissimis atque præcellentissimis pastoribus sanctæ ecclesiæ, Jordano Lemovicensi episcopo, atque Odoltico grammatico doctissimo abbati monasteriorum beati Martialis apostoli, necnon & reverentissimis patribus philosophicis studiis liberaliter instructis Rainaldo sedis Lemovicæ levitæ, & Alberico & omnibus protomartyris beati Stephani ecclesiæ canonicis: Aimerico & Petro perito architecto, ac Geraldo decano atque Adalardo, necnon ceteris omnibus supradicti apostoli monachis: Engelrico & fratri ejus Teotardo grammaticis, sedis Aniciensis beatæ Mariæ matris Domini ecclesiæ canonicis: Wernoni grammatico, beati Petri apostoli Belliloacensis ecclesiæ monacho: Geraldo sancti Augustini Lemovicensis monasterii abbati, sed & cunctæ congregationi ejus: Rotgerio sanctæ Valeriæ Cambonensis cœnobii præposito: item Geraldo viro doctissimo Sollempniacensi abbati & omnibus monachis ejus: Arnaldo Rothenensi episcopo: Theoderico grammatico Metensi episcopo: Conegundi Romanorum augustæ: Cononi Cæsari augusto imperatori: Willelmo grammatico orthodoxo & potentissimo Aquitanorum duci: Johanni Romano papæ, Ademarus Egolismensis presbyterorum ultimus, rectæ fidei regulæ per omnia observantiam, in fide, spe & caritate Domini nostri Jesu-Christi unigeniti filii Dei secundum sanam apostolorum doctrinam. Nolo vos mirari eos, cum quibus umquam locutus sum, adhuc de apostolo Martiale, tres tantum dico, papam videlicet ac cæsarem, atque Aquitaniæ ducem, inter nomina vestra me intermiscuisse, cum si forte hæc ad eos pervenerint, opto serenitatem eorum his veris assertiooibus arridere. A vobis quidem non sine grandi exultatione finito concilio Lemovicensi quarto die mensis Augusti abscessi, revertens ad Egolismam civitatem, ubi ab ipsa tenerrima puetitia hactenus, ætate quadragenarius, vitam in monasterio beati Eparchii transigo. Exultabam enim vos incongruam inolitam erroris causa ab anterioribus clericis Aquitaniæ negligentiam, qua parvi pendebatis sanctum apostolum Dei Martialem, non aliter quam unum de modernis confessoribus, aut junioribus modernis episcopis, modo per Dei gratiam respuisse, & de eo quod antiquus & naturalis apostolus ipse beatus Martialis, sicut attestatur antiqua traditio patrum nostrorum, & assertio vera Græcorum, veritatem potius recuperasse quam inchoasse. Vobis enim quatuor solummodo nunc specialissime loquor, pontifex Jordane, Odelrice abba, Rainalde atque Aimirice. Itaque me cum abbate Amalfredo & cunctis fratribus & cum episcopo Rohone in Domino de gloria veritatis beati Martialis apostoli gratulante, subito hostis antiquus per suos satellites amaritudine anxia obnubilavit præcordia mea, ut mallem mori quam vivere, & optarem pennas sicut columba habere, quibus mox volarem ad vos & requiescerem. Imitabamur vestrum, immo antiquissimorum patrum veterem, bonum & laudabilem morem in lætaniis & in omnibus diurnis agendis de eodem sancto Apostolo: & ecce serpens veternosus omnia hæc, quæ ad laudem Dei & profectum sanctæ ecclesiæ bene fuerant ab autenticis viris inchoata ac potius recuperata, perturbavit; ac præter me solum & Gauzbertum vestrum, omnes a veritate aversi sunt. Nam ego pro veritate usque ad mortem libenter decertare festino, sciens utilius esse scandalum nasci quam veritatem deseri; & neque mors, neque vita, neque instantia, neque futura, neque angeli, neque principatus, neque altitudo, neque profundum, neque creatura aliqua poterit me separare a caritate & veritate Dei, quæ est in Christo Jesu Domino nostro & in Martiale ejus apostolo.

Duo itaque ex nobis veste tantum & nomine non actibus, neque moribus monachi, quorum nomina intra cœpta inserere sacrilegum duxi, in hoc Septembri mense sine benedictione a monasterio suo ad Lemovicense territorium, quod dicitur Buxeria, devenientes, ibi a serpente antiquo infelicissime corrumpi se permiserunt, draconis veneno a quodam scilicet Longobardo hæretico, monachico quidem scemate induto, verum non monacho, sed diabolo. Nec adtenderunt a falso propheta, qui a Clusa Longobardensi venit ad Aquitaniam in vestimentis ovium,

intrinsecus autem est lupus rapax. Ipsum Dei archangelus Michaël & angeli ejus a facie Dei projiciant, ut non valeat cum suo rege dracone in ecclesia catholica, neque locus ejus amplius inveniatur in cælo ; ut magna vox sanctorum audiatur in cælo, quod est ecclesia præsens, dicentium : Nunc facta est salus & virtus & regnum Domini nostri & potestas Christi ejus, & gloria ac veritas apostolorum ejus. Ideo lætentur cæli & qui in eis habitant. In concilio sane Lemovicensi lingua sapientium, qui vos estis, ornavit scientiam ; ad Buxeriam vero os fatui vino, immo veneno madefacti serpentino ebullivit stultitiam. Vos enim in caritate radicati & fundati, per caritatem patientes, benigni, non æmulantes, non agentes perperam, non inflati, non ambitiosi, non quærentes quæ vestra sunt, non irritati, non cogitantes malum, non gaudentes super iniquitatem, congaudentes autem veritati, manifestare curastis populo veritatem, quia Martialis ipse est naturalis apostolus, non, sicut canes oblatrantes dicunt, novus, sed antiquissimus atque per omnia a Christo post XII. apostolos priores electus ; & non solum apostolus, sed etiam Christi in carne discipulus, & beati Petri principis apostolorum condiscipulus. Majus est enim esse in carne discipulum Christi, quam apostolum post ascensionem Christi. Multos enim nemo peritus ignorat fuisse pseudoapostolos & veritatis apostolos post ascensionem Christi, qui nequaquam fuerunt tamen in carne discipuli Christi : & licet quatuor evangelistæ de eo taceant, quippe qui summatim facta Domini perstrinxerunt, tamen liber gestorum ejus conscriptus a discipulo ejus Aureliano, a catholica semper ecclesia susceptus, sufficienter a principio memorat gratiam apostolatus ejus. Langobardus vero quidam, Hebionita potius quam cœnobita, ipso suo nomine indignus, qui congruentius censeri debuisset maledictus per veritatem, quam benedictus per falsitatem, in Buxeria ecclesia hospitatus, blasfemias non solum in apostolum Dei Martialem, verum etiam in ipsum Filium Dei nefandas in conventiculo monachorum Egolismensium & Brantosmensium & presbyterorum Lemovicensium, qui propter nativitatem Dei-Genitricis ac perpetuæ virginis Mariæ festivi advenerant, evomere non timuit. Et veluti Arriomanitis & Fotinianis ac Manichiis & ceteris a Deo alienis hæreticis mos est, ut sint loquaces multum & volubili linguarum rotatu perfaciles ; (hoc enim solum proprium est hæreticorum, quatinus brutos auditores suos, quia simplici veritate nequeunt, saltim mirabili & figurata garrulitate, dum in eis eloquentia non sapientia miratur, elidant in foveam erroris :) dicaciter omnibus vestram auctoritatem, male imputare cœpit, vituperans eos, quicumque vestro jussu in beato Martiale apostolicas orationes receperant, quicumque ejus nomen in lætaniis in ordine apostolorum ante martyres recitabant : asserens omnes in vanum orare qui eum prædicabant apostolum, talesque orationes & lætanias nihil nisi in peccatum valere detestabiliter oblatrabat ; & huic rei consentientes anima & corpore jam damnatos esse more astuti serpentis insibilabat. Missas beati apostoli, quas pastor noster venerabilis Odolricus presbyteris largiri jusserat, pro luto esse, & omnes igne debere comburi. Beati, inquit, apostoli tui talis missa lutum est, in vanum est, & similiter est quasi super altare quis lutum terræ superponat ; hæreticos esse qui eas recitant ; Aquitaniam fœdatam tali & tanta hæresi : episcopos Aquitaniæ rusticos, qui jam antea, quando hanc hæresim primitus audierunt surrexisse, non concilium mox congregaverant, totumque locum sancti Martialis non excommunicaverant & abhominati non fuerant, prohibentes in eo . . . sacrum ministerium & divinum officium : Odolricum abbatem parum intelligere litteras & parum doctum esse, sed coram rusticis fingentem se sapientem : monachos sancti apostoli idiotas, & nullam sapientiam litterarum in eodem monasterio : ipsum abbatem & ejus monachos falsum apostolatum erexisse causa pecuniæ qua abundant, & causa elationis ac superbiæ : ipsos esse vitiosos, superbos, æstimantes se solos admirabiles & omnibus congregationibus monachorum superiores quasi reges ; cum aliis loqui dedignantes, inhospitales, omnes spernentes ; non esse ausos pro hac re concilium erigere, nullam auctoritatem posse monstrare, sed in abscondito ac si falsam monetam falsum, &, ut verbo ejus utar, contrafactum apostolum facere. Ego, inquit, sum valde peritus litteris, ego contradico eis, ego affirmo sanctum Martialem non esse apostolum ullo modo. Ego dico vitam ejus totam falsam, ipsum affirmo numquam fuisse in carne discipulum Christi, nullo modo fuisse ad cænam, nullum obsequium Domino præbuisse ad abluendos pedes ; Dominum solum cum solis XII. illam cænam fecisse ; verba quæ in cæna locutus est, solis XI. dixisse filio perditionis exeunte ; nec Mariam matrem Domini, neque alium aliquem ibi interfuisse. Ipse, inquit, Jesus posuit vestimenta sua, ipse præcinxit se linteo, ipse misit aquam in pelvim, nullumque ministrum habuit. Ego, inquit, prœlium faciam ; quod sanctus Martialis non est apostolus, si aliquis mihi contradixerit. Ego paulo ante fui Lemovicas, quando propter timorem episcopi, ne eos pro hac re excommunicaret, & ut furtivo eorum apostolo assentiret, illi monachi deportaverunt ipsum contra-factum apostolum ad sedem. Ibi canonici sancti Stephani, quia sciebant me valde sapientem, secreto rogabant me, ut destruerem hunc apostolatum, & in capitulo sancti Stephani temptaverunt mecum contendere illi stulti & inlitterati monachi, qui hoc furtim invenerunt ; sed statim obmutuerunt verecundati & timore perterriti, & nullam auctoritatem potuerunt mihi pandere nec in veteribus libris alicubi, vel in Lætaniis veteribus eum apostolum prædicari. Et dum quidam Ademarus, qui aliquid grammaticæ artis videbatur scire, quique hanc hæresim primus, & plus causa adulationis, ut placeret abbati & monachis, cor-

ruptus quoque pecunia ab illis, sine ulla veterum auctoritate condiderat, suadens, brutis & stultis recte eum prædicari apostolum; disceptare vellet mecum, mox ad primum eloquium meum nesciens quid responderet, confusus turpiter abscondit se, fugiens sapientiam meam, nec amplius eum videre potui, quia sapientem me intelligens reveritus est a facie mea. Et cum nostri dicerent ei, nos putabamus Ademarum sapienti nosse respondere, & ipse multas auctoritates solitus est nobis referre, qualiter beatus Martialis est oaturaliter apostolus, & quia si prædicamos eum apostolum non obest nobis, sed prodest. Unde & ei obtemperantes propter exemplum & amoris societatcio congregationis ipsius sancti Martialis, jam ante unum mensem io consuetudine accepimus cum commemorare apostolum. Ille intulit: Numquam ille stultus Ademarus erit ausus de hac re contra me mutire, alioquio factis, non verbis luctabor cum co, aut sicut in lite, pugnatorem meum faciam decertare cum pugnatore ejus, & factis super altare sacramentis pugnator meus habebit victoriam.

Piissimi pastores, audistis voces hæresiarchæ nefandas & fallacissimas, inutilissimas & iniquissimas ac refertas blasphemiis: audite veritatem meam. Vigilanter me aspicientem corpus egregii apostoli Dei Martialis, & stantem juxta cathedram pontificalem, imminente jam hora, qua iotraturus erat episcopus ad agenda divina, eoque vestimentis jam pontificalibus ornato, ecce subito, non sine feritate tristitiæ, qua molesti erant pro illo hoste veritatis, Stephanus & Danihel monacbi me clamant, & ad illum usque Antichristum (nam qui voluntati & facto Christi contrarius est, antichristus est) perducunt. Cui ego prior: Negas, inquio, Martialem esse apostolum? Et ille qui cum fratribus adhuc ibidem litigabat voce clamosa, oculis sanguineis, vultu inflato, respondit: Nos de sancto Martiale nihil loquebamur, sed de quibusdam quæstionibus evangeliorum. Et Stephanus ait illi: Tu modo negabas sanctum Martialem interfuisse cum Domino inter XI. apostolos. Ego graviter ad verbum commotus, aio: Audi. Vere est apostolus beatus Martialis. Et ille spiritum suum totum proferens ait mihi: Dic quomodo. Et ego: Si verum est ut ab ipsius Christi ore in carne potestatem ligandi & solvendi acceperit, oon ab homine alio; ergo vere & totus & integer & plenus & perfectus & naturalis est procul dubio, & magous & egregius & gloriosus apostolus. At ille negare hoc nequaquam valens ait: Certe hoc verum est, sed dico, quia illam potestatem nulli, nisi XI. apostolis Christus concessit. Martialis vero numquam amplius prædicatus est apostolus, quousque hesterna die tu inventor hujus rei fuisti. Cui ego: Præter scriptorem vitæ ejus qui io tempore apostolorum fuit, qui luculeotissime & luce clarius apostolatum ejus patefacit: post eum alii, etiam priores nostri eum aperte prædicaverunt apostolum ubique tam in responsoriis, quam in hymnis & in quibusque dictatibus & in multis scripturis. At ille ait: Nec tu, nec iste, nec ego credamur, libri credantur, veniant libri. Et ego: Episcopus, inquit, vult intrare ad missam, quam volo audire: insuper & nimia densitas multæ turbæ io hoc loco imminet nobis, & magnus tumultus populi infestus est disputantibus nobis. Adtende nos usque io crastinum, & librorum tibi testimonia coram exhibebo, in quibus reperies eum antiquitus scriptum apostolum, tam in lætaniis quam in aliis. Nam libri non possuot huc venire, nisi fuerint delati. quod participium fateor. Ille aut non intelligens, aut voluntarie mentiens, retulit ad Buxeriam dixisse me illi, omnes libros deletos, cum aliud sit delatus, aliud deletus; adeo quidem est ille contentiosus malivolus, tametsi in grammatica arte esset acutissimus, non latinitatem mecum disceptans in eodem loco ridiculis barbarismis corrumperet. Nam ego latialiter loquens, latialiter ipsum compellebam loqui, & barbare quasdam dictiones proferentem dissimulans, patienter celabam circumstantibus. Et dicente illo, Martialis est apostolicus vir, non apostolus; ac me ei obsistente, Martialis noo est apostolicus vir, sed apostolus. Nam unus est ipse de LXX. duobus apostolis, illoque inferente. Ubi est auctoritas de illis; nam nescio præter XII. apostolos? Petrus monachus ilico apertum nobis protulit evangelium in medio, ubi legebatur: *Designavit Dominus & alios* LXX. *duos*, subauditur apostolos, & ille mox confusus siluit. Et mox surgens fugere cœpit in turba, velut canis reus; verum manu mea per vestimenta brachiotum comprehensus, legere compulsus est Marcum referentem: *Convocatis Jesus* XII. *cœpit illos mittere binos.* Et occasionem nactus propter XII. ait: nihil aliud quæro, hæc est auctoritas mea, & recessit. Quem secutus cœpi ei leviter quædam Hierooymi dicta super auctorabilem assertionem nostram referre inter turbam. Ille respondit: Tu bene loqueris & rationabiliter, & tecum scio loqui, sed cum monachis illis nescio ratiocinari, quia irrationabiliter loquuntur; & dico tibi per Deum, antequam tu advenires, nihil locuti eramus de sancto Martiale, sed tui monachi dicebant Paulum non esse apostolum, & ideo scandalizabar cum eis. Tum ego: Quamvis Paulus non sit unus de XII. verumtamen qui cum negat esse apostolum bæreticus est. Et ille: Ita est. Tali modo uterque discessimus, nec amplius valui eum videre, licet curiose investigarem, quousque sero factu obviavi cum dicta jam vespera. Talis fuit coofusio mea. Qui per divinum splendorem gaudio perfusus die eodem, utpote contemplatus a basilica sedis corpus apostoli ad Salvatoris basilicam relatum gloriose, & omoia prospere gesta, forte ad officium vespertinum in sepulcro ipsius apostoli cum pluribus clericis præsens, post psalmos apostolicos excelsa voce primus protuli hæc verba modulaminis: « Cives apostolorum & domestici Dei advenerunt hodie portantes pacem « & inluminantes patrias, dare pacem gentibus « & liberare populum Domini. ac subjunxi hæc « verba: Exultet cælum laudibus, resultet terra «

» gaudiis, apostolorum gloriam sacra canant sol-
» lemnia, usque ad finem. quas laudes, omnes qui aderant clerici, una mecum jocundis vocibus & altisonis personabant. Quibus expletis repente video memoratum cocullatum antichristum de turba densa exire. Ego gavisus, utpote non credens lupum, sed agnum videre, apprehensa ejus dextera eduxi eum ad cancellos, ubi spreto colloquio nobilium karissimorum parentum meorum, qui ad festivitatem de longinquo venerant, ac pro mea utilitate ibi me expectabant, resedi cum viro, ut putabam, angelico. Me delusum clamo, me imprudentem doleo, quod non prævidi in agno lupum, in pisce draconem, in anguilla anguem, in ove leænam, in ariete leonem, in Langobardo Trogoditam, in monacho manichæum, in christiano antichristum, in homine diabolum: certe si prævidерem, nec have ei dicerem. Qui enim dicit ei, have, sicut duo memorati nostri fratres ab eo subversi, communicat operibus ejus malignis.

Itaque nobis loquentibus Aimiricus monachus optulit ei veterrimum volumen de vita sancti Martialis apostoli, ubi refert Martialem, non gentilem, sed Hebræum fuisse, & ex clara tribu partiarchæ Benjamin; Martialem non ad prædicationem apostolorum, sed ipsius Domini conversum; Martialem relictis patre & matre discipulatui Domini jugiter adhæsisse; Martialem Christi non Petri discipulum fuisse; (nam apostoli usque post pentecosten nullum habuerunt discipulum) Martialem eo quod contribulis ei erat, non alii apostolorum, sed Petro familiarius se sociasse; Martialem instinctu Petri obsecundantem Domino in omnibus; Martialem miraculo Lazari interfuisse; Martialem adolescentem in cœna sancta Domino ministrasse; Martialem januis clausis Domino intrante, quando ibi Thomas non erat, cum aliis apostolis adfuisse, ibique ligandi ac solvendi potestatem, non a Petro, sed ab ipso Domino cum ceteris apostolis, & cum eodem Petro, ac Spiritum-sanctum accepisse; Martialem cum xi. in Galilæam hortante Petro abiisse, ibique potestatem prædicandi evangelium in omnes gentes non a Petro sed ab ipso Domino cum reliquis apostolis & cum eodem Petro suscepisse; Martialem ascensioni Christi cum ceteris reliquis apostolis adfuisse, ibique benedictionem episcopalem, non a Petro sed ab ipso Domino cum aliis discipulis & cum Petro suscepisse; Martialem cum ceteris apostolis intrasse & exisse usque in pentecosten, tumque cum aliis apostolis Spiritum-sanctum de cælo suscepisse, & omnium linguarum scientiam percepisse, & cum aliis apostolis invincibilem resurrectionis Christi testem exstitisse; Martialem post perceptionem Spiritus-sancti a Petro non dissociatum fuisse, sed una cum eo Antiochiam venisse; Martialem rogante Petro ut fratrem, non jubente ut discipulum incessanter tam absente quam præsente eodem Petro verbum Dei prædicasse in Græcia: quippe ut perfectum Christi discipulum & ab eo perfecte per se primum, deinde per infusionem Spiritus-sancti eruditum & in linguarum sermocinatione ad quamcumque gentem pervenisse perfecte scitum; Martialem rogante Petro ut fratrem, non imperante ut discipulum, venisse cum eo Romam; Martialem non Petri arbitrio, sed Domini præcepto missum fuisse in Galliam per affatum ejusdem beati apostolorum principis. Hæc dum perlegisset; nec valeret eum negare vere apostolum Dei, quippe qui tantorum gratia donorum cum xi. apostolis ab ipso Christo donatus sit; tandem erupit in hanc falsam vocem fronte rugata: Solent dicere nonnulli vitam ejus veteranam, quando hic locus arsit, perisse incendio, in qua nihil horum legebatur, nisi duntaxat, quod post ascensionem Domini ad Petri prædicationem sit conversus, sicut alii multi ex paganis, & ab eo eruditus, & post longum tempus ordinatus episcopus, & ad solam urbem Lemovicam missus, sicut Apollinaris ad Ravennam & Marcus in Alexandriam; quemdam vero monachum hujus loci hanc vitam mendacio suo finxisse adulatorio, ideo eam non credo. Tamen hic liber, quia vetustus est, majoris est auctoritatis quam si esset novus. nam veteres auctoritates, etiamsi falsæ sint, plus creduntur a nobis, quam novæ, licet veraces. Tum ego: Quod dicis hanc vitam mendacio a monacho nescio quo esse confictam, & incredibile & impossibile est & omnino vanum. nam adhuc, videlicet usque in præsentem annum quo loquimur, qui est millesimus xxviii. ab incarnatione Domini nostri Jesu-Christi, per indictionem xi. ab assumptione autem beati apostoli Martialis nongentesimus quinquagesimus quartus, non sunt nisi clx. anni, ex quo monasticus ordo in hoc loco transmutatus est de canonico; & hæc vita, eodem modo quo hic legitur, per omnes Galliarum & Hispaniarum atque Britanniæ, necnon & Italiæ est provintias: quæ sine dubio per plures ecclesias habebatur ante incendium hujus loci, quod longe post multum tempus accidit, postquam monachi hic intraverunt. Nam inter tot ac tantos catholicos viros, quibus semper Gallia sana perstitit, & maxime ecclesia Lemovicensis, semper intacta ab omni hæresi perduravit, quis diabolus esset ausus & valuisset aliquo modo tantum mendacium scribere? Si mendacium, quod absit, scriptum esset, a nemine catholicorum receptum esset, & hodie super terram nullatenus audiretur. Hæc ergo vita veracissima est. nam hanc vitam & patres nostri catholici in veritate receperunt, & ego sicut sancta quattuor evangelia ita eam credo firmiter, & omni dilectione amplector & approbo. Et qui eam negat, inimicum veritatis pronuntio, & ut publicum hæreticum respuo. Quod vero prosequeris, auctoritates veteres mendaces potius recipiendum quam novas veraces: grande præjudicium est, cum veritas semper veritas est, & numquam veritas respui, nec falsitas debet recipi. Nec adverti oportet quis dicat, sed quid dicat. Nam puer unus dixit veritatem, & eruit de morte mulierem, quam seniores duo loquentes falsitatem ducebant ad necem. Tres pueri flammis dati locuti sunt veritatem

ritatem

ritatem novam, sed rex grandævus affirmavit falsitatem antiquam. Si veritatem dicimus, quare nobis non creditur? vere ab amatoribus veritatis nobis creditur. Et quid mirum si amatores veritatis, tametsi nonnulli non intelligant, tamen credunt Martialem esse apostolum veritatis? nam si non credideritis, non intelligetis; & omnis qui est ex veritate, audit veritatis vocem. Et licet fortior sit rex & fortius vinum, tamen fortiores sunt mulieres quæ dicuntur falsitates, & insuper hæc omnia vincit veritas. Veritas gloriosa est & humilis, non superba. Nos in hoc superbe non sapimus, sed Deo placita humilitate, proficere gliscimus & proterva despicientes, quibus cruda ostentatio eum primum potius quam posteriorem apostolum in nonnullis locis habere voluerunt: nos omnia ex eo probantes, quod bonum est tenentes, & scientes non esse verum quod varium; jussu venerabilis patris nostri Odolrici totius scientiæ, totiusque virtutis viri, quodcumque in hac quæstione est maturum, salubre, sanum & ratum, libera coepimus exercere caritate.

Hæc & hujuscemodi nobis loquentibus & ipso affirmante, si hæc vita vera est, Martialis absque omni dubietate vere apostolus est: Aimiricus item ad nos iterum intrat cum breviario vetusto sepulcri, & ostendit ei vetertima scriptura quoddam responsorium in eodem positum: » Gloriosus est Martialis apostolus Galliæ, qui » ita plantavit ecclesiam, ut cum ipse multa per» tulerit, in pace tamen deficiens hanc in pace » dimiserit. Ad hæc ille; Et hoc antiquum est non novum, & qui hunc dictatum composuit sapiens fuit. Item ostendimus ei annosum rythmum sequentialem in eodem volumine veterbus » litteris factum: Cives cælicolæ ut collegam, » omnis suum uti apostolum Aquitania. Et ille ait: Hoc puto non est sine divina voluntate, quod a vobis apostolus prædicatur, quia pæne omnis orbis terrarum jam hoc auditu famæ comperit, nescio aliud. Quid plus auctoritatis ei panderem post istas tres, cum in ore duorum aut trium testium stet omne verbum? Nox erat, & discessimus. Cænavi tecum, ô dilectissime abba, & quia crastino diluculo ad Egolismam urbem volebam redire, licenter a te dimissus sum. Facto mane caninum Langobardum ipsum vidi, nec propter iter meum cum eo sermocinationem habui. Et si scissem quis ille est, expectarem eum Lemovicas uno anno, quousque contritum esset caput ejus serpentinum virga tationis meæ. Nam se ille squameo draconino collo resupinus postea jactitavit, se connisum prœliari mecum pro beato apostolo Martiale & meideo quantocius fugisse, episcopũ Jordanum & ejus canonicos omne quod inchoaverant respuisse, nec umquam amplius huic apostolatui consensuros esse, quia audierant ipsum esse contradictorẽ.

Cum ipso Hebionita venit quidam medicinæ artis egregius, nomine Bernardus, ad Buxeriam monachus Ravennæ, qui dum mecum apud Egolismam sermocinaretur & similiter contrariosa de sancto apostolo Martiale multa proferret, sicut audierat a Longobardo supradicto, & interrogaret dicens abbati meo Ravennati, quod caput dicam quia Martialis est apostolus? a me protinus audit: quia discipulus Domini fuit, sicut Petrus & ab ipso Domino in carne potestatem ligandi & solvendi accepit. Hæc est summa apostolatus ejus. Ille autem respondit: Benedictus prior de Clusa grammaticus perfectus abnegat eum discipulum fuisse Domini, sed Petrum dicit convertisse eum, & dedisse ei potestatem ligandi & solvendi, sicut episcopi dant aliis quos ordinant episcopos. Astruit quoque vitam istam ejus, quæ in his partibus habetur, non esse veterem priorem, sed novam commentatam a quodam monacho ante hos centum annos, & alio modo eam haberi in Longobardia, ubi dicit eum parem esse sancto Apollinari & sanctis Fronto, Saturnino, Dionysio, Austremonio, Hilario Pictavensi, Martino Turonensi. Tum ego occasionem deridendi stultum nactus, risum proferens aio: Si grammaticus esset perfectus, non ista proferret Longobardus. Si altera vita est quæ istam veram obscuret, proculdubio reproba & falsa est, & nullatenus a catholica ecclesia recipienda, & a nobis ut venenum execranda est. Verumtamen si Martialis discipulus Petri tantummodo esset, & ab eo potestatem ligandi & solvendi accepisset, ut ipse Longobardus mentitur, sic quoque non incongrue posset prædicari apostolus. Nam & Hieronymus maxima columna ecclesiæ, & Beda venerabilis presbyter Timotheum discipulum Pauli prædicant apostolum in suis chronicis, quem Paulus ad fidem traxit & episcopum ordinavit, cui etiam duas epistolas scripsit. Honesimus quoque discipulus Pauli a pluribus ecclesiis apostolus prædicatur, & ipse Paulus Epaphroditum quem Philippensibus misit, prædicat apostolum. Marcus etiam & Lucas evangelistæ discipuli apostolorum a pluribus ecclesiis apostoli prædicantur. Nam Marcum Petrus Alexandriæ misit sine ordinatione episcopali. Qui cum provinciam Ægypti primus convertisset, a viciois episcopis, licet sibi pollicem manus amputaverit ut sacerdotio reprobus esset, tamen invitus consecratus est episcopus, qui secundo anno post Domini ascensionem ex tribu Levi prædicantibus apostolis conversus fuerat. Sic & Martialis si discipulus Christi in carne non esset, quod dicere impium est; eo quod tamen primus Aquitaniam convertit, recte potest prædicari apostolus. Nam ab urbe Roma usque ad montes Pyreneos nullus alter sanctorum est qui totam unam provinciam converterit, vel qui ab antiquis in lætaniis in ordine apostolorum scriptus fuerit usque hodie, nisi solummodo Martialis. Episcopus etiam Lemovicensis Geraldus ante hos xv. annos a Roma regressus, attestatus est nobis fortuitu legisse se ibi volumen, ubi scriptum erat, qualiter Martialis primus Ravennæ prædicaverit Christum dum in Galliam veniret, & post eum Apollinarem post longum tempus ibi venisse apostolicum virum. Unde & in vita ejus sic scriptum est: Igitur Martialis cum discipulis suis permenso tam magno terrarum spatio,

prædicans ubique seminarium verbi Dei, ingressus Lemovicinum venit ad Tullum castellum. Inter apostolos vero & apostolicos viros Hieronymus hanc differentiam dicit, quod apostoli sunt qui primi unamquamque provinciam prædicare cœperunt, unde & hodieque astruit apostolos posse fieri in ecclesia, quorum signa & indicia apostolatus complentur; id est si hodieque vel usque in finem mundi aliqua provincia fuerit in qua nullus ante prædicator accesserit, qui primus ad eam aliquo modo accedens eam prædicare cœperit, & unam solummodo ecclesiam in ea fundaverit, recte apostolus est: qui vero post eum venerint prædicatores & episcopi, illi sunt apostolici viri. Apostolicos viros enim dicit esse qui post apostolos ad dilatandam christianitatem in regiones & provincias ab eis jam inluminatas & in vita & post obitum eorum venerint, vel quos apostoli ordinabant, ut successores in loco eorum per civitates provinciæ illius quam prædicaverant, existerent. Hinc Titum dicit apostolicum virum, quia Paulus eum in provincia Cretæ quam primus prædicaverat, reliquit vicarium sibi, ut constitueret per civitates presbyteros sive episcopos. Hinc idem Hieronymus in epistola ad Paulinum presbyterum: Episcopi, inquit, & presbyteri habeant in exemplum apostolos & apostolicos viros, quorum honorem possidentes, habere nitantur & meritum. Item in epistola ad Pammachium de optimo genere interpretandi ait: Lucas vir apostolicus & evangelista scribit Stephanum primum Christi martyrem in Judaica concione narrantem, & cetera. Item in eadem: Marcus, inquit, discipulus Petri ita suum orditur evangelium: Principium evangelii Jesu-Christi, & cetera. Quos ecclesiæ consuetudo in ordine apostolorum in lætaniis refert, & de eis psalmos & cantilenam apostolicam promit, ut jam dictum est, licet hodieque a pluribus ecclesiis per incuriam hoc non observetur. Qui error humanus est, intellectus vero & emendatio hujus erroris prudentium est: nam eorum & similium commemoratione, quorum nomina per lætanias in ordine apostolorum pronuntiantur, psalmi, versus, hymni, responsoria & antiphonæ congruentius apostolorum quam confessorum vel martyrum proferuntur a prudentioribus ecclesiasticis viris. Sed & ipse papa Gregorius qui longe post tempora apostolorum fuit, tametsi minime ipse ad Anglorum provinciam, ubi hactenus nullus accesserat prædicator, profectus sit, sed prædicatores miserit; tamen quia ejus labore & juvamine maximo fidem susceperunt, apud eosdem Anglos merito apostolus appellatur; quia quidquid post eum alii prædicatores laboraverunt, totum ei deputatur. Si ergo Gregorius post quingentos annos a tempore primorum apostolorum apostolus meruit esse & prædicari, quia signa apostolatus habet; cur Martialis non multo magis est apostolus, qui una cum Petro ab Hierusalem incipiens testis Christo fuit in Hierusalem & in omni Judæa & Samaria, & usque ad ultimum terræ, & Galliam primus inluminans omnem Aquitaniam provinciá adquisivit Christo? cujus signaculum apostolatus in Domino eadem Aquitania est usque in finem mundi; absque dubio enim ipse in ea fundavit ecclesias, & primus in eis per civitates constituit episcopos. Non enim primus Arvernis præfuit episcopus Austremonius, nec Turonicis Martinus, neque Pictavis Hilarius. Idem & de aliis civitatibus. Nam Dionysius primum Pauli, deinde Clementis discipulus ab eo Galliam missus, primus Parisius præfuit episcopus, ubi nondum erat ecclesia. Nam antiquas sedes, Turonicam in honore sancti Petri, Aurelianam in honore sancti Stephani Martialis apostolus fundaverat, quæ postea mutatæ sunt una in honore sancti Mauricii, altera in honore sanctæ Crucis. Qui quoniam post eum venit, non prædicatur apostolus, sed vir apostolicus. Licet autem Saturninus summus episcoporum Tolosæ fuerit, quis prudentium dicit ipsum primum ibi fuisse episcopum, cum & in suis gestis jam ibi ecclesia esse consecrata legatur, eumque temporibus Decii subiisse martyrium Beda referat; Petragorius quoque manifestum sit fuisse christianitatem ante Frontum, cum ipsa ejus gesta doceant eum inde natum comam sibi totondisse, & in Ægyptum ad heremitam Apollonium profectum fuisse? nec derogamus eis, sed qui subtiliter veritatem perscrutatur, invenire potest, Martialem totam Aquitaniam Christo subdidisse sicut apostolum, non solum Lemovicinum sicut unius diœceseos episcopum. Ideo sicut ex Deo coram Deo in Christo loquentes in veritate si dicamus eum apostolum: qui vero post eum ceteros episcopi per Galliam fuerunt & usque in finem mundi futuri sunt, apostolicos viros, licet & omnes episcopi sancti & non sancti, vocentur & sint apostoli, sicut probabiliter possum ostendere. Nam præter hunc modum quo omnes episcopi sunt & vocari possunt apostoli, qua ratione Apollinaris est apostolus, cum jam Petrus Italiæ regioni, cujus civitas est Ravenna, jam prior prædicari cœpisset?

Ad hæc medicus respondit: Ecce Martialis est apostolus, sed quis est apostolatus ejus? Tum ego; Gallia proprie, quia ipse primus eam ingressus est. Et ille: Mentiris, inquit, nam Gallia de apostolatu Petri est. Et ego: Totus mundus, non sola Gallia de apostolatu Petri est: nam proprie ipsi claves regni cælorum traditæ sunt & pascua ovium Christi. Verum proprie apostolatus ejus est Italia, quia eam prædicavit, & in ea occubuit, & in ea jacet. Ita & proprie Gallia apostolatus est Martialis, quia eam primus inluminavit adnuncians Dominum Jesum-Christum, & in ea occubuit, & in ea jacet. Ita proprie Hispania est apostolatus Jacobi, licet non eam ipse prædicaverit, sed quia corpus ejus per mare VII. discipuli ejus Gallæciam advehentes primi in Hispania Christi nomen adnuntiaverunt, & ibi sepelierunt magistri corpus. Nam etsi Martialis proprium apostolatum non habeat, sicut procul dubio habet: eo quod tamen ab ipsius ore Christi in carne potestatem ligandi & solvendi accepit, nequa-

quam profecto privaretur nomine apostoli. Responde etenim mihi, quis est apostolatus Pauli? apostolatum Barnabæ & Lucæ & Honesimi & Silæ & Timothei ostende mihi, quia & istos ecclesia prædicat apostolos. Qui cum taceret, aio: Etsi illi apostolatum proprium non habent, tamen apostoli recte prædicantur, quia officium apostolorum adimpleverunt, id est gentibus evangelizaverunt. Nec enim omnes episcopi proprias sedes habuerunt, nec omnes presbyteri proprias ecclesias, nec omnes abbates propria monasteria. Plerique etiam episcopi dereliquerunt episcopatus suos proprios, nec tamen ob hoc episcopi nomen amiserunt. Sic & nonnulli ex apostolis sine apostolatu proprio fuerunt, & tamen apostoli sunt. Quia vero sine dubio Gallia proprie apostolatus est Martialis tam Dei quam ipsius, tantocius Aquitaniæ quam etiam priscorum patrum nostrorum catholicorum intemerabilia testimonia multa sunt: ita ex omni parte Martialis perfecte apostolus est, quia & a Christo accepit ligandi dissolvendique potestatem, & in Galliam non sua propria voluntate, non suo arbitrio, non sua præsumptione, sed præcipiente Domino & cogente Petro ingressus est evangelizare: insuper quod bene cœpit, melius perseveravit, & apostolatum proprium, id est, gratiam & adnunciationem fidei in gentibus Galliarum pro nomine Christi habet. Unde qui eum contendit non esse apostolum, necesse est contendat nullum esse apostolum nisi tantummodo XII. & ut radat nomen Pauli de lætaniis de ordine apostolorum, nomina Barnabæ, Cleopæ, Marci & Lucæ & Timothei, Onesimi & Silæ & Judæ, & universalem invocationem qua dicitur, Omnes sancti Apostoli & Evangelistæ & discipuli Domini, &, fit hæreticus Hebionita. Cui nos catholici nequaquam patiemur adquiescere, sed vestigia priorum patrum sequentes, nomen Martialis in ordine apostolorum invocabimus. Ad hæc medicus ait: Benedictus dicit non esse hanc invocationem aliorum qui non sunt nominati, sed collectionem qui jam sunt nominati apostolorum. Et ego respondi: Diabolus male interpretatur scripturas, & iste hæreticus male exponit lætanias. Sapientior est omnis ecclesia catholica isto uno hæretico. Nam si collectio est prænominatorum, superflua est. Si invocatio est tam prænominatorum quam eorum omnium qui nominati non sunt, quod sine dubio verum est, necessaria est, sicut & invocatio universalis angelorum, patriarcharum & prophetarum, Innocentium & martyrum, confessorum & virginum, & omnium sanctorum, qui nisi ita invocentur, nominatim per singulos invocari non possunt. Nam præter quatuor evangelistas, sunt alii evangelistæ, ut Lucas ipse in actibus apostolorum commemorat Philippum evangelistam, qui unus fuit ex VII. diaconis, qui eunuchum Candacis reginæ baptizavit, & qui a spiritu raptus inventus est in Azoto, & pertransiens evangelizabat civitates. Non enim est ipse Philippus apostolus, ut quidam fallunrur. Ipse est quoque Philippus non apostolus sed evangelista, qui descendens in civitatem Samariæ prædicabat illis Christum, per quem Simon magus credidit, cui etiam primo adhærebat. Et Paulus apostolus de aliis apostolis & evangelistis quos post ascensionem suam Dominus elegit multos, ait: Et ipse dedit quosdam quidem apostolos, alios autem evangelistas, alios vero prophetas & doctores. Nam Silas & Judas apostoli ab aliis apostolis ordinati, prophetæ dicuntur, & a prophetis & doctoribus Paulus ordinatus est apostolus. Porro de vita Martialis apostoli, quam mentitur hæreticus non esse antiquam, audi qualiter Donadeus monachus ejusdem apostoli, licet illiteratus, arguerit mendacii quemdam ante hos X. annos grammaticum alienum similiter fallentem. Ingeniose duxit hominem in basilicam vetustam Salvatoris, quæ nimia vetustate tunc ruinam minitabat, & ante hos septem annos est diruta usque ad solum, & ait: Dic mihi si est vetusta hæc basilica. Grammaticus stultus respondit: Etiam ante quingentos annos fuit vetusta. Mox ibi ostendit ei picturas multa antiquitate vix parentes, & ait: Unde sunt istæ picturæ? Ille videns Martialem ministrantem Domino ad mandatum, & ceteras picturas sicut legitur in ejus vita; rubore confusus non sine omnium qui aderant derisu professus est mendacium suum. Medicus vero ad hæc: In uno solo vetere libro vel in lætaniis si potueris eum mihi ostendere scriptum apostolum, credam. Quod cum in pluribus ostendere possem, gavisus dixi: Veni ad monasterium, & vide. Ille noluit, quia longe hospitium habebat, & crastino inde ad alia loca abiit. Dixit etiam mibi: Ego plusquam alii homines causa medicinæ circumeo multa loca, & audio hoc reprobari ab omnibus, & a nullo laudari, & maxime propter Benedictum priorem qui contradictor est, qui affirmat omnibus propter hoc nasciturum esse ab hoc usque ad quinque annos magnum scandalum in loco sancti Martialis, & venturam ibi magnam persecutionem, quia orationes de ipso sicut illi proferunt, non sunt Deo acceptabiles. Cui ego: O linguam præcidendam & a canibus devorandam! Jannes & Mambres restitetunt Moysi, & iste Longobardus resistit veritati; non valet comprehendere veritatem, non suscipit ipse veritatem, & eos qui suscipiunt prohibet, & adducit sibi celerem perditionem. Sui auditores a veritate auditum avertunt, ad fabulas autem convertuntur. Simon magus de Petro & Paulo apostolorum principibus Neroni dicebat: Isti homines contra regnum tuum agunt. Zaroës & Arfaxat de Simone & Taddeo apostolis dicebant: Venient ad vos inimici Deorum & leges vestras subvertent. Aman Agapites regi Assuero dicebat: Est gens Judæorum in regno tuo quæ proprias leges tenet, & inimica est tuis. Athenienses de Paulo dicebant: Novorum dæmoniorum adnunciator est iste. Pontifices & Pharisæi concilium contra Dominum tenuerunt, dicentes: Quid facimus, quia hic homo multa signa facit? si dimittimus eum sic, omnes credent in eum. Judæi Pilato dice-

bant : Seductor ille dixit adhuc vivens ; Post tres dies resurgam. Impedit nos saranas , sed non erubescimus veritatem ; reddat ei Dominus secundum opera ejus , quia valde resistit verbis nostris : habet speciem pietatis , sed virtutem ejus abnegat ; habet zelum , sed non secundum scientiam. Ego vero , si fulminibus igneis consumeret in hac hora , nequaquam testimonia sanctotum patrum nostrorum rtansgrederer , sed exclamarem : Apostole Christi Martialis , salvum me fac. Si totum monasterium ipsius apostoli & tota civitas Lemovicensis omni modo hodie igne cremaretut , nec sic qui cum diligunt dimitterent puram veritatem ipsius , sed tunc ardentius & fiducialius clamarent : „ Apostoli tui Martialis Domine precibus adjuvemur , ut „ & a nostris reatibus absoluti , ab imminentibus „ periculis liberemur , per Christum Dominum „ nostrum. Porro sermonibus sapientium, licet paucorum , potius credendum est , quam indoctæ multitudinis vulgi opinionibus. Nam multitudo popularis nescit aliam auctotitatem præter istam , dicens : Quid fecerunt tot episcopi , tot abbates , tot sapientes transacti ante ducentos annos ? Numquam amplius audivimus Martialem esse apostolum. Cur hoc mutant isti sapientes ? satis habet honorem. Et sic lingua venenata invidorum decidit in blasphemiam pungens talia. De illo gradu , ubi Deus eum posuit , tollunt eum , & faciunt eum ascendere ubi numquam fuit ; & ipsi Martiali hoc molestum est.

O aculei serpentis , o aspides surdæ , o lingua toxicata diaboli , quæ solita es sanctos Dei & ipsum Deum dilacerare ; quæ non desinis pervertere vias Domini rectas ; quæ in paradiso dixisti ; Nequaquam morte moriemini, & protoplastos interemisti ; quæ dixisti de Filio Dei : Hic est homo vorax ac potator vini , & hic est Joseph fabri filius : quæ dixisti per Pharaonem : Quis est Dominus , ut audiam vocem ejus ? nescio Dominum , & Israël non dimittam : quæ dixisti Filio Dei : Hæc omnia tibi dabo , si cadens adoraveris me ; quæ vis omnes cadere, nullum erigere : quæ Judam de apostolatu dejecisti : quæ aperis os tuum in blasphemias ad Deum , blasphemare nomen ejus & tabernaculum ejus , & eos , qui in cælo habitant : quæ corpora mattyrum submergere fecisti , dicens , ne christiani sibi martyres facerent : quæ per Simonem magum de Petro apostolorum principe , dicebas Neroni : Hic est homo imperitus , piscator mendacissimus , nec in moribus , nec in genere , nec in aliqua præditus potestate : quæ Spiritum-sanctum minorem Filio , & Filium minorem Patre dudum prædicabas , nunc prædicas Martialem esse minorem apostolis : quin potius abnegas eum esse Christi apostolum. Sed hæretice , canis invide , quicumque hoc dicis , recte in caput tuum mentiris , quia Christus Martialis magister fuit , Christus Martialem per se docuit , pro Christo Martialis multum laboravit ut verus apostolus. Multitudo sapientium sanitas est orbis terrarum. Quod prædicamus Martialem esse apostolum , contratium est diabolo, delectabile Christo. Astutia diaboli , adhuc dicunt nonnulli rustici : Magis volumus Martialem esse confessorem primum , quam apostolum ultimum. Et hac de causa ab insulsis hæc prava consuetudo dudum immissa est , quæ modo ab eruditis penitus abscissa est. Docti enim credendi sunt potius quam vulgus , nec doctus assentiri debet opinionibus vulgi , sed vulgus assentiri oribus docti. Docti enim fulgebunt ut splendor firmamenti , & qui ad justitiam erudiunt multos quasi stellæ in perpetuas æternitates. Quapropter hanc justitiam non in vanum docimus prædicare. Vestigia enim Christi secuti sunt priores apostoli ; post apostolos , martyres ; post martyres , confessores ; post confessores , virgines ; post virgines , viduæ ; post viduas , continentes. Quot vero episcopi orthodoxi , quot patres catholici , quot litterati lumina ecclesiæ ante nos vitam Martialis legebant & credebant , licet si intelligetent , desidia tacerent ? Quot eruditi ante nos in conspectu Dei cecinerunt : O quam gloriosus est miles fortissimus Martialis , qui apostolotum junctus collegio , potestate ligandi atque solvendi accepta a Domino , non dissimili cum apostolis est honoris usus privilegio : & multa alia, in quibus apostolus prædicatur ; nunc vero per unum Langobardum rusticum , putantem se esse grammaticum , derelinquet conventus eruditorum catholicorum veritatem antiquam patrum nostrorum ? Facilius possunt cervi camporum pasci in æthere, quam sancta mater ecclesia hanc suam purissimam veritatem derelinquere. Hanc sanam consuetudinem , etsi insulsi olim respuerunt , non tamen amiserunt , sed inviti & ignorantes ex parte retinnerunt scintillam , & eruditi in lætaniis reservaverunt , ex qua scintilla reluxit modo ut sol pulcra veritatis consuetudo , glorificante Deo tempora piissimi pastoris nostri Odolrici & episcopi Jordani. Quia ergo Martialem prædicamus in veritate apostolum , gaudet ipse , gaudet Deus , gaudent angeli , & omnes sancti ejus. Tristatur diabolus , tristantur hæretici & invidi , & cum invidia sua moriuntur , nisi a diabolo disjungantur. Testificor coram Deo & Christo Jesu , qui venturus est judicare vivos ac mortuos , per adventum ipsius , & regnum ejus ; testificor & coram Spiritu-sancto , qui apostolorum pectora invisibiliter penetravit , si mihi visibilis modo apparetet in facie mea Martialis ipse , & me interrogaret dicens : *Quem me dicunt homines esse?* ego sine aliqua hæsitatione , confidentissime ac promptissime protinus ei responderem dicens : Alii apostolicum virum , alii unum de episcopis , alii unum de ignotis sanctis, aut unum ex confessoribus. Et si dignaretur me interrogare dicens : Odolricus vero abbas meus, & monachi mei , & episcopus meus Jordanus , *Quem me esse dicunt?* ego protinus responderem , Apostolum Dei. Ego autem Ademarus indignus servus tuus veraciter credo , confiteor & dico , quia tu es vere magnus & egregius , & nobilissimus apostolus Dei ; & qui te contradicit esse apostolum , ira Dei cadat super illum , & sit perditio in adventu Domini nostri Jesu-Christi Filii Dei , qui te per se ipsum docuit. Sed dubii

quia non audiunt nomen tuum scriptum in evangeliis, te hæsitant apostolum: verum ego credulus profiteor tacite prætermissum causa junioris ætatis tuæ; cum & in veteri instrumento non numerarentur Hebræi, nisi a viginti annis & supra. Fides, spes & caritas meum comitantur in ardua gressum, dum credo quæcumque Petrus a Christo secrete & cum duodecim audiebat, te quoque per eumdem Petrum tunc simili modo audisse, & ideo gentibus te fiducialius Christum prædicasse, & per te gaudeo in Deum firmiter credere, omnesque hæreses respuere, dum spero per te ad visionem summæ Trinitatis me perventurum, & ipsa perenniter fruiturum, dum per te carius & ardentius diligo Dominum Jesum-Christum. Quicumque a me vult auferre ut te corde non credam, & ore confitear Christi apostolum, auferre vult a me fidem, spem & caritatem, sine quibus nemo salvus esse poterit in æternum. Non adquiesco Longobardo, qui te abnegat interfuisse in cæna Christi, qui mentitur ore suo venenato Dominum cum solis XII. quasi latronem, non quasi regem liberalissimum cænasse. Sed assentio sanctis patribus nostris, & scriptori vitæ tuæ, & affirmo Dominum cum XII. apostolis discubuisse, ministrosque habuisse, qui ei & duodecim apostolis ministrarent, & pocula propinarent, & quæ necessaria erant, deferrent. Non assentio vanigloria Longobardo, qui te abnegat ab ipso Christo potestatem ligandi & solvendi accepisse; sed solide profiteor, te tanto munere apostolico cum aliis apostolis a Christo sublimatum; ideo peto, apostole sancte, solve vincula omnium peccatorum meorum, & numquam disrumpendis dulcissimi amoris tui vinculis mentem meam ad te tenacissime constringe. Numquam communicabo hæretico Hebionitæ pseudomonacho, qui te abnegat in loco, ubi Spiritus-sanctus in igneis linguis super discipulos descendit, interfuisse: quinimmo libera voce omnibus populis testificor, non ibi solos duodecim, sed etiam multos alios discipulos, ibi in Sion congregatos fuisse, & te inter eos repletum Spiritu-sancto variis linguis magnalia Dei esse locutum, & cum aliis apostolis edoctum omnibus linguis, invincibilem resurrectionis Christi testem exstitisse. Unde imploro per te ipsius Paracliti visitatione cor meum mundari ab omni errore; & sapientia, quæ a Patre luminum est, sine fine coruscare. Dispereat hæreticus velociter a facie terræ, qui omnibus prædicare non cessat, Christi ascensionem nullum alium prætet solos undecim apostolos vidisse, & ibi nequaquam te interfuisse. Ego enim vivens cum Christo, ego, qui numquam moriar, ego, qui mortem non gustabo in æternum, utpote credens in Christum, super montem excelsum ascendens, & in fortitudine vocem meam exaltans, omni creaturæ cum omni fiducia adnuntio, sicut veritas est in Jesu; quia sicut testis est Aurelianus episcopus, quem resuscitasti a gemina morte, scriptor vitæ tuæ cum undecim discipulis in Galilæam, in montem ubi constituerat eis Jesus hortante Petro abiisti, ibique ab ipso Christo potestatem prædicandi, docendi, baptizandi, una cum Petro & reliquis apostolis accepisti, & postea in monte Oliveti ascendente ad Patrem Domino præsens fuisti, ubi benedictionem pontificalem ab ipso Domino cum reliquis discipulis meruisti. Unde te, sancte apostole, non sine magno gemitu deposco, fac me oblivisci terrenorum, & quo Christus præcessit, incessanter suspirare ad cælos cælorum. Quod si Hebionita Longobardus ab infidelitate non discedit, discedat a societate orthodoxorum, rumpatur ab unitate catholicorum, abscindatur a contubernio omnium Sanctorum, segregetur a consortio Angelorum beatorum, quoniam nullatenus est de collegio sanctorum Apostolorum. Comminatus est nos propter tuam gloriam & veritatem accusandos a se ante papam Romanum, omnem Aquitaniam propter te excommunicandam; in laqueo suo humilietur invidus hæreticus, exsurgat Dominus, & non prævaleat Longobardus. Tripudiet in te Petrus, quia tu es dilectus sibi coapostolus: papa Romanus Aquitaniæ tuæ communicet, non excommunicet. Te Petrus veneratur vere coapostolum; te papa Romanus non abneget vere apostolum. Te Petrus clamat karissimum fratrem; te papa non deneget dilectissimum Petri consortem. Pro te Petrus oravit fixis genibus; propter te gratias papa referat expansis manibus. Gratuletur in te omnis Roma, quoniam Petro solvit tributum omnis Aquitania tua. Verum si forte humana a divinis discordaverint judicia, si forte creditum fuerit veritatis inimicis, potius quam amicis, numquid corruptibilis papa poterit transcendere Petrum, cujus instinctu Christi præceptis obedisti? Numquid moriturus papa poterit te excommunicare, quem Christus ascendens ad Patrem, propria manu dignatus est benedicere? Numquid vermis efficiendus papa poterit excommunicare Dei Filium, qui tibi cum reliquis apostolis contulit ligandi solvendique pontificium? Numquid humanus papa poterit excommunicare Spiritum-sanctum, qui tibi cum reliquis discipulis contulit scientiam omnium linguarum? Numquid fragilis papa poterit excommunicare Aquitaniam tuam, quam fecisti coheredem Christo in vitam æternam? Numquid pulvis & cinis papa poterit excommunicare ecclesiam Dei, quam tu ab idolis emundasti, & ab omni hæresi semper illæsam servasti? Numquid futurum cadaver papa poterit, ne te prædicent apostolum prohibere episcopos tuos, quos tu una cum omni Gallia præsentabis Christo in die judicii manipulos laborum tuorum, in horreo cælesti salvandos? His & talibus amen dico vobis, insatiabiliter Martialem apostolum Dei alloquerer, si tum contemplarer. Quod vero nonnulli bruti & pusillanimes aiunt, peccatum est, quia prædicamus eum apostolum, & Deo & illi est molestum; ego verus Christicola Ademarus ante præsentiam Salvatoris, qui venturus est judicare vivos & mortuos, & sæculum per ignem, & ejusdem Genitricis intemeratæ & perpetuæ virginis Mariæ, ac beati apostolorum principis Petri, testor & opto super me sit hoc peccatum

hic & in futuro in æternum. Vere si hoc peccatum super me haberem, beatus omnino fierem; non enim est hoc peccatum, sed pietas maxima. Iterum adhuc pronuntio ante conspectum Dei, & omnium in cælo habitantium, si gloriæ Dei vel ipsi Martiali, vel alicui Sanctorum, qui jam ex hac vita transierunt, molestum aliquo modo est eum prædicari apostolum, hac ipsa hora, quæ est quasi sexta diei, hoc ipso articulo temporis, quo hoc scribo, hoc momento, hoc athomo moriar corpore, & ultra non vivam. Duæ missæ, quas hodie mane sexta sabbati continuas in honore vivificæ Crucis, unam sponte, alteram obediens necessario jubenti & roganti abbati Amalfredo, super corpus beati Eparchii celebravi; si, inquam, hoc Deo displicet, non sint mihi in adjutorium, sed statim, sicut solus intra ecclesiam scribo, hac ipsa hora animam reddam. Christus ubique est.

Christus me vivere vult, Christo gratum est Martialem prædicari a nobis apostolum. Est enim vere apostolus. O seniores patrum, quibus hanc epistolam scribo, adhuc auribus accipite blasphemos Langobardi inter pocula sermones. Nam contrarius apostolo jubenti cum silentio panem manducandum, non in capitulo matutino, non in loco sobrietatis, sed jam escis distentus, piscibus refectus, vini meri poculis madidus, in refectorio fratrum jubebat lectorem silere multoties, & non de ipsa lectione, sed de apostolo Martiale, fratribus convivantibus, sæpissimos sermones faciebat ita derisorios, quod non sine immensa cordis mei amaritudine dico, ut omnium ætatum fratres ad lascivum risum & cachinnum dissolveret. Ita tota prandia & cænas per dies ferme quadraginta Augusti & Septembris mensium alternatim manducabat & bibebat, sibi & Christo apostolum Martialem blasphemabat nobis. Epulæ suæ, blasphemiæ nostræ. Hæc erat sua crebra repetitio quotidiana: Ego, inquit, sum nepos abbatis de Clusa; ipse duxit me per multa loca in Longobardia & Francia propter grammaticam; ipsi jam coustat sapientia mea duo millia solidis, quos dedit magistris meis. Novem annis jam steti ad grammaticam, & adhuc sum scholasticus. Sumus novem scholastici, qui simul discimus grammaticam, & sum ego valde perfectus sapiens. Habeo duas magnas domos plenas libris, & adhuc non omnes eos legi, sed quotidie meditor in illis. Nullus liber est in tota terra, quem ego non habeam. Postquam exiero de schola, non erit subtus cælum tam sapiens ut ego. Ego ero abbas de Clusa post mortem avunculi mei, jamque sum electus ab omnibus; & nisi tales conversi mali monachi fuissent, qui non curant nisi de hypocrisi & de rusticitate, qui mihi hoc abstulerunt, jam ex multo tempore essem consecratus abbas. Ego sum prior de Clusa, & scio bene facere sermonem de littera. Dicunt isti Lemovicani stulti, quia in Francia prædicant apostolum esse sanctum Martialem, & quia mittunt eum in lætaniis ante martyres, hoc falsum est; ego enim multis annis steti in Francia, & numquam ibi audivi etiam nomen ejus in aliquibus agendis, nec in totis lætaniis. Francia nihil scit de ipso; nescit si est apostolus, aut martyr, aut confessor. Nulla ibi de eo fit commemoratio etiam in suo natalitio. Numquam deberet esse hoc cogitatum. Quis fuit umquam tam ausus qui hoc diceret? Quis ausus fuit Martialem prædicasse apostolum, nisi prius grande generale concilium omnium episcoporum Galliæ & Italiæ, una cum papa Romano congregaretur, & ibi esset probatum si est, aut non est apostolus. Ego totum unum concilium bene scio disponere, tam sapiens sum. Et si ego primus affirmarem, tum posset hac causa existere; in Aquitania nulla sapientia est, omnes sunt rustici. Et si aliquis de Aquitanis parum didicerit grammaticam, mox putat se esse Virgilium. In Francia est sapientia, sed parum; nam in Longobardia, ubi ego plus didici, est fons sapientiæ. Ego propter hanc causam, conducam omnem Aquitaniam ad tale placitum, in quo nullus clericorum sciet se adjuvare. Nam ego aut ibo ad papam Romanum propter hanc præsumtionem, aut mittam ei litteras meas, sicut scio componere. Et iste papa est valde asper homo & ferus, & male iracundus & sævis moribus: & mox ex quo audirit novum apostolum esse erectum in Gallia, excommunicabit omnes episcopos, & omnes ecclesias & monasteria totius Aquitaniæ, ut nullum sacrum ministerium ibi amplius celebretur, quousque hoc sit omnino destructum, & pænitentia publica pro hoc sit ab omnibus facta. Et postea per testamenti præceptum excommunicabit, ut jam ultra in futurum amplius hoc nullatenus præsumatur.

Itaque duo pseudomonachi nostri a Buxeria reversi, mox gementes cœperunt nobis dicere: Heu! male fuimus nati: omnes mortui sumus, nisi Deus misericordiam nobis fecerit. Tum ista, quæ supra retuli, & multo alia majora quæ audierunt ab illo muscipula diaboli Longobardo, cœperunt nobis enarrare. Ego vero confisus hanc contrarietatem accidere propter majorem futuram firmitatem, & quia quo plus contradicitur, eo plus veritas affirmatur, simulque pro nihilo ducens ostentantem Longobardum, (audieram enim eum Lemovicas, ut supra dixi, barbarismis male corrumpere latinitatem, & stultos mores ei inesse, nam iram suam nequaquam celare poterat, & contentionem in nos sua defensione amabat, intellexeram) vel quia tot prudentes ecclesiæ Lemovicensis viros judicabat erroneos, vel quia solus exoticus neque invitatus, videri magister volebat pluribus: culpa est enim superbiæ, meliorem velle docere; simulque quia confestim appulit animus hanc vobis scribere epistolam ad refellendos vecordis errores, curiose minutius sciscitatus sum ab eis hæc omnia dicens: Unde nostis si ipse est sapientior nobis? Ultra, inquit, omnes homines est sapiens, quos umquam vidimus. Nullum ita tota die loquentem audivimus. O quam loquax est, nulla hora lassatur a locutione. In quocumque loco fuerit stans, sedens, ambulans, jacens, ita defluunt verba ab ore ejus, veluti aqua a fluvio Tigride. Ipse mandat omnem locum Bu-

xeriæ ficuti abbas, omnes monachi & laïci, & clerici nihil agunt fine nutu ejus; ipfe eft enim prior prælatus. Multitudo populi & militum nobis præfentibus, ad cum quafi ad principem defiderantium eum audire loqui feftinabant; quos ipfe tota die ferens verba, omnes pertæfos reddebat, ipfe vero non laffabatur. Qui vero recedebant, dicebant: Numquam fic eloquentem grammaticum vidimus. Quibus ego: Non multitudo, inquit, eloquentium, fed multitudo fapientium fanitas eft orbis terrarum. Sapiens verbis innotefcit paucis. Et monacbus pauca verba & rationabilia loquatur, & linguam ad loquendum prohibeat, & taciturnitatem habens ufque ad interrogationem non loquatur. Stultus, fi tacuerit, fapiens reputabitur. Tum illi: In hac terra non reputatur fapiens, nifi multum fuerit eloquens. Sed de fancto Martiale valde fumus triftes: nam valde placebat nobis cum prædicari apoftolum; amodo vero revertendum nobis eft ad folitum ufum. Ipfi enim Lemovicenfes monachi, qui aote corpus ejus adftant, poft non multos dies revertentur ad priftinum morem, & non vocabunt eum ultra apoftolum, fed confefforem, ficut Benedictus affirmat, & erit hoc magna derifio coram omni fæculo. Quibus ego. Hæc eft vifio mea, qoam hac nocte exhorrebam. Duo parvi, fed valde fœtidi ferpentes erant colore tetro, afcendentes de vallo inaquofo fed humido, inter fe ludentes & luxuriantes, & corpore immoti in fuperficie valli. quos quidam monachi admirantes & ridentes fpectabant libenter; verum ego pro fœtore maligno potius execrans quam fugiens, videbam eos in cavernulis fuis reabfcondi, quafi fugiendo velocius. Videbam item io fummitate foffati ipfius tertium ferpentem turpiffime variatum, non plus uno cubito longum, inflatum nimio veneno, medium de foramine exire torpidum, & evomentem venenum, qui exhalabat execrandum fœtorem; quem, qui circumftabant, dicebant effe matrem duorum ferpentium. quem a longe claufis naribus meis dum cœpiffem fpectare, ille velot vifum meum erubefcens, paulatim retrorfum repens, in foramioe fuo delituit. Iotellexi duos ferpentes, duos effe vos pfeudofratres, tertium vero doctorem veftrum Longobardum, quem ultra nequaquam vocabo Benedictum, fed nomine digno cenfebo Belitorium, hoc eft, Belial-fonum: quia per os ejus diabolus fonat. Eft fiquidem proprium fatanæ, non per caritatem admoocre, fed per fuperbiam derogare, per invidentiam aliorum claritatem obfufcare. Sed cum fciam difficile erigere, & facile effe diruere veritatem, nullatenus miror vos pro uno ignoto magiftro, in momento reliquiffe bonum, quod me per multum tempus fuadente, qui fum a puero non incognitus, teftimoniis æque & auctoritatibus virorum probabilium fervefcentibus vix inchoaftis. Melius tamco fuerat vobis rectitudinem hujus veritatis licet cogoitam non inchoaffe, quam inchoatam dereliquiffe.

De alio etiam monacho fæculari, licet inter regulares Angeriacenfis cœoobii ad horam converfetur ejufdem nominis, prænomine autem Salgionio, fcitote, ô viri clariffimi, quibus hæc fcribo, & ipfe in quantum poteft, adverfarius eft huic veritati, adeo ut in conventu noftro publico die quodam hofpes, audiens nos in lætaniis nomen Martialis in choro apoftolorum canere, mox ibi coram omnibus maximum tumultum & murmur, & fcandalum moveret, & deinceps quartum in ordine confefforum elata voce proferret, qui quartum-decimum io ordine apoftolorum pronunciatum fuerat. Quem cum palam coram abbate & fratribus arguerem, ait jurgans: Quod numquam antea dictum eft, hoc modo dicemus? Cui Gauzbertus: In itinere, inquit, Romæ vidi jam olim quemdam præcipuum comitem Almannum, cujus linguam intelligere non poteram, nifi in pfalmis & lætaniis & lectionibus, cujus capellani ante eum quotidie circa horam tertiam lætanias Sanctorum dicebant, & quotidie illos audiebam Martialem pronuntiare in ordine apoftolorum. Tum Salgionius: Et ego, quando euntes in Hierofolymam intravimus mare, vidi quemdam Johanoem monachum fortiffimum grammaticum ex civitate Remis, qui in navi fimiliter quotidie Martialem proooociabat in ordine Apoftolorum. Et Gauzbertus ait: Ego nifi per memetipfum ab extranea gente & barbara lingua audirem, ooo crederem eum effe apoftolum: tu vero, qui, ut dicis, exemplum fimili modo ab alienis audifti, cur adverfarius es? Quia numquam, inquit, hactenus talis coofuetudo fuit ioter nos, & omnes epifcopi & abbates noftri funt propter hoc triftes, & voluot mittere epiftolas papæ Romaoo, ut hanc novam præfumptionem fieri prohibeat. Et ego refpondi: Si papa fubripieote confilio invidorum hoc prohibet, tamen obedire oportet Deo magis quam papæ Romano. Nulli etenim papæ data eft poteftas vel abfolvendi, vel excommunicandi fanctos apoftolos Dei, vel prohibendi ecclefiam Dei a bene faciendo & recte loquendo. Et ille: Cur hoc iochoafti fine licentia fua? Tum ego: Et tu, inquam, cur effectus es de canonico monachus fine licentia fua? Numquid noo ante Martialis fuit apoftolus, quam in urbe Roma effet aliquis papa conftitutus? Numquid non fimul cum Petro Romam venit? Nonne in Hierufalem fuit a Chrifto apoftolus conftitutus, & io Sion per Spiritum-fanctum fcientia omnium linguarum edoctus eft? Non enim de urbe Roma, fed de Sion exivit lex, & verbum Domini de Hierufalem. Si qui vero apoftoli ordinati funt Romæ, requirant apoftolatum fuum Romæ. Martialis enim io Hierufalem apoftolos ordinatus eft, ubi fons chriftianitatis, ubi vinea fuit balfami, ubi mater eft omnium ecclefiarum Sion. Nam & quod legitur in quibufdam Annalibus; Natalis Martialis, qui ab apoftolis ordinatus eft. fimili modo legitur de Jacobo apoftolo: Natalis, inquit, Jacobi fratris Domini, qui ab apoftolis primus Hierofolymis ordioatus eft epifcopus. Non enim apoftoli cum confecrarunt, qui a Chrifto confectatus erat, fed compulerunt fufcipere regimen ecclefiæ. Pari modo Martialis tantæ dignitatis eft apoftolus, ut ab apoftolis

non consecratus, sed unanimi consensu primum deputatus sit regimen suscipere in provincia & in urbe adhuc ignota, sed a Domino postea Petro ostensa. Ideo Petrus ait: Lemovicam tibi Christus commendat. Christus, inquit, non ego. Clementi vero quem de gentili Romano christianum fecerat, alio modo Romanam urbem injunxit Petrus, dicens: Te episcopum Romæ ordino, & tibi meæ prædicationis & doctrinæ cathedram credo. Et tibi trado a Domino mihi traditam potestatem ligandi atque solvendi, ut de omnibus de quibuscumque in terris decreveris, hoc decretum sit in cælis. Tunc in medio coram omnibus manum ei imposuit benedicens, & in cathedra sua eum sedere compulit. Hoc ipsum antiphona demonstrat antiqua: Sanctus Martialis ad prædicandum Galliis delegatus, subauditur a Domino, quia Dominus ante deputaverat Galliam ad prædicandum, ad quam postmodum præcepit ire per jubentem, immo suadentem & hortantem Petrum. In qua regione primum Lemovicensibus sermone & signis salutem pandere suscepit. Si enim hanc antiphonam ad alios verteris apostolos, recte constabit hoc modo: S. Petrus ad prædicandum Italis delegatus, Romanis civibus jubentibus ceteris apostolis semina fidei eroganda suscepit. Sanctus Andreas ad prædicandum Achaiæ delegatus apud urbem Patras, suadentibus aliis apostolis, prædicationem suscepit. Licet enim, ut liber Clementis ait, Barnabas primus Romanis exortus sit prædicare, tamen sine effectu & fructu reversus est orientem. Et si calicem Aurelianensis ecclesiæ, quem sancto Evurtio episcopo celebrante missam, fertur divina manus benedixisse, nemo postmodum mortalis præsumpsit benedicere: quomodo Martialem, quem Christus manibus suis benedixit episcopum cum ceteris apostolis, ultra aliquis mortalium benedicere pontificem præsumeret? Et si benedictio patriarcharum tantam vim habet, ut dum barbas & coronas clericorum benedixerint hoc tantummodo, dicentes: Benedicta sit barba vel corona tua, aliorum episcoporum benedictione non opus sit; multo magis benedictio ipsius Domini, qua elevatis manibus apostolis benedixit, tantam virtutem habuit, ut altera consecratione ab aliquo mortalium ipsis alterius nullateous opus esset. Ille vero respondit: Ipsi principes sæculares hoc vituperant. Cui ego: Non omnes, inquit, qui ipsum Christum aut apostolos ejus loquentes audierunt verbum Dei, receperunt. Et hoc tempore obsequium amicos, veritas odium parit.

XLVII.

Ordinationes factæ in monasterio Fiscamnensi.

Ad lib. 56. n. 92.

Ex manuscr. codice colla S. Gabriëlis.

TEmpore Malgerii archiepiscopi, eo scilicet tempore quo potestativus sui archiepiscopatus erat, opus fuit Fiscanni ordines fieri. tunc abbas Johannes Hugonem Lisoïensem episcopum accersivit, eumque ipsos ordines facere rogavit, qui & paruit. Ibique tum fuit ordinatus Odo, postea Bajocensis episcopus, ad diaconatus officium; ex monachis Robertus Baventinus, Hugo, Johannes Rufus ad subdiaconatum; ex clericis Terfredus & Hugo Turvillæ ad presbyteratum, Richerius etiam de Andelio ad diaconatum.

Ipsius Malgerii tempore, Rodbertus archiepiscopus Cantuariæ Fiscannum venit, & rogante Johanne abbate, basilicas sanctorum Benedicti & Walarici dedicavit, & quosdam ex clericis presbyteros ordinavit, in quibus Alboldus archidiaconus fuit.

In diebus Maurilii archiepiscopi, venerunt Fiscannum ad paschale festum duo Franciæ episcopi, id est Letzelinus Parisiensis, & Fulco Ambianensis, missi in legatione ad Willelmum tunc comitum, postea regem, propter pacem faciendam inter ipsum & Henricum Francorum regem. tuncque in ipso sacratissimæ resurrectionis die supradictus Letzelinus episcopus, volente & petente Johanne abbate Fiscanni, publice missas fecit, atque inter saera missarum sollemnia, quosdam ex monachis presbyteros ordinavit; & forte tunc Maurilius archiepiscopus aberat*, neque tamen super his ordinationibus requisitus fuerat. * f. aderat.

In ipsius Maurilii diebus, venit Willelmus Ebroïcensis episcopus, per evocationem domni Johannis abbatis Fiscannum, & in ipso paschali sabbato fecit ordinationes presbyterorum, inter quos ordinati fuerunt Hugo, postea prior hujus ecclesiæ, & Hunfredus de sancta-Maria de Watto.

Moderno tempore, id est, in diebus Johannis archiepiscopi, ante scilicet quam infirmaretur, bis misit domnos Johannes abbas clericos suos ad ordinandum Ebroïcas, quos ordinavit Balduinus tunc episcopus. In his omnibus numquam fuit requisitus Rotomagensis archiepiscopus.

XLVIII.

Halinardi abbatis sancti Benigni epistola ad Johannem papam XIX.

Ad lib. 57. n. 13.

Ex nostris schedis.

DOmno sancto totius orbis magistro, Johanni videlicet universali papæ, & humilis abbas potestatis sancti Benigni, cum tota congregatione Sanctorum fidelia orationum servicia. Totum non latet mundum Romanæ ecclesiæ pastorem apostolica vice ita fungi, ut quod ipse in ecclesiastico ordine constituerit, ratum, stabile & inviolabile permaneret in ævum. Dignum ergo est ut resolutori civium philosogiam virtutum, scilicet discretionem semper habeat secum, ne videlicet ille, cui potestas ecclesiarum data, hoc ignoranter propter susurrones constituat, quod cum veram antiquitatem noverit destruere non dubitet. Hoc autem patet ideo vestram præoccupando faciem dicimus, quia notitioni nostræ enucleatum est, vicinos nostros canonicos monasticum honorem inhiantes surripere auctoritatis vestræ celsitudinem, petere

tere velle; quatenus accepta a vobis licentia, cœmiterium nostrum ad se transferant in castellum. Scitis autem quod si qui antiquam patrum constitutionem mutare volunt, non quæ Dei, sed quæ sua sunt quærunt: rogamus ergo propter Deum, ne concedatis, & nos oportune memoriam servitii habebimus.

XLIX.

Ejusdem ad Vestararium sacri palatii.

Domno illo sacri palatii Vestarario, ptimo senatori, necnon unico Romanorum duci Etquoco, suus nomine tenus abbas continuæ fidelitatis servitium. Quos veræ caritatis connexio ligat, longinqua locorum spatia nequaquam separant: quapropter celsitudini vestræ notescat, me licet longinquum corpore, mente tamen & spiritu vobis semper adesse; & non solum meipsum, sed & confratres meos sancto Beoigno sedulo servientes, immo etiam ipsum seniorem nostrum salutem vestram in omni prosperitate sanctis orationibus fovere præsentialiter, quo me non immemorem beneficiorum vestrorum vita comite in proximo habebitis in servitium vestrum. Ceterum quoniam in vobis multum confidimus, quidquid nobis acciderit, fiducialiter manifestantes deposcimus, ut si aliquis noster vicinus æmulus aliquid machinari contra locum nostrum apud dominum papam voluerit, vos, sicut bene potestis, hos fieri prohibeatis. Nos enim nihil injustum petimus, sed antiquam legem loci nostri salvam insepultam, quam innixe conantur transferre, volumus. Sic vobis quondam notus, modo notior exstet, quem bene si cures, nos facies memores.

L.

Ad lib. 57. n. 22.

Diploma Alani Britannorum ducis pro Monte-Sancti-Michaelis.

Ex authentico.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus-sancti. Amen. Divinæ scripturæ incitatus hortamentis, quæ nos præcipit terrenis mercari cælestia, peritura mansura mutari, testante Domino: *Date*, inquiens, *eleemosynam, & omnia munda erunt vobis.* Ego Alannus, gratia Dei comes, & dux Britannicæ gentis, notum esse volo cunctis præsentibus atque futuris, quod adierit me Almodus abba Montis-sancti-Michaëlis, necnon & monachi ipsius loci, obsecrantes benignitatem nostram, quatinus pro remedio animæ nostræ, patrisque ac matris meæ, fratris quoque mei Eudonis, ecclesias duas sitas in territorio, quod vocatur *Pavalet*, scilicet sancti Meler atque sancti Meuven-Judichel, quas pater meus Gausfredus comes, ac mater mea Hadeuvis, olim pro salute animarum suarum ipsi sancto loco tradiderant, sed ob incuriam antecessorum abbatum vel monachorum, a loco penitus segregatæ fuerant, restituerem. Terram quoque prope litus maris sitam, quæ dicitur Chancavena, & portum, qui nominatur Porpican. Quorum petitionibus annuens, dignum duxi satisfacere voluntati eorum, reddens eis ecclesias superius nominatas, & quidquid ab ecclesiis recipitur, ea videlicet ratione, ut ipsi monachi eas omni tempore ad proprios usus retineant; & ne quis abbatum per succedentia tempora aliter commutare audeat, prohibemus. Quod si fecerit, aut in nostra redigantur potestate, aut triginta libras mihi persolvat. Si quis autem huic nostræ redditioni calumniam inferre conatus fuerit, damnationem æternæ mortis accipiat, excommunicationique cum maledictis subjaceat, sitque pars ejus cum Dathan & Abiron, & cum Juda traditore Domini. Ut autem hoc per labentia tempora custodiatur, firmiusque teneatur, propria manu subterfirmare curavimus, fidelium quoque meorum nomina, sub quorum præsentia hæc acta sunt, annotare jussimus. Alannus comes, Heudo comes, Hadeuvis comitissa. Signum Gingonei archiepiscopi. Sign. Warini episcopi Reddonensis. Sign. Trischan abbatis. Sign. Budiei comitis. Sign. Gotselini vicecomitis. Sign. Riuvallonis. Acta vel firmata est hujus chartæ conscriptio, anno ab incarnatione Domini nostri Jesu-Christi millesimo trigesimo-secundo, indictione quinta, concurr. VI. epacta VI. regnante Henrico Rotberti regis filio, anno primo.

LI.

Charta Helmuini episcopi pro Flaviniaco.

Ad lib. 57. n. 39.

Ex chartario Flaviniacensi.

In nomine Domini nostri Jesu-Christi. Ego Helmuinus, Dei permittente clementia, Heduensium episcopus. Cum post sanctæ recordationis Gualterium pontificem res ecclesiæ fluitantes sacerdotali procuratione pro posse regerem, adiit mansuetudinis nostræ præsentiam venerabilis abbas Flaviniacensis Amadeus, ostendens in ecclesiæ suæ scriptis, qualiter Corbiniacense cœnobium monasterio Flaviniacensi jure esset antiquitatis subjectum, & ab eisdem qui ipsam ecclesiam suis patrimoniis a principio ditaverant, lege perpetua subjugatum. Et quia Corbiniacus a prædicto capite tunc temporis, & longe ante defecerat, & in sui se status constantiam insolentia ductus erexerat: quia etiam abbas, qui eum qualitercumque rexerat, paucis ante diebus obierat; accepta oportuni temporis occasione, nostram clementiam deprecatus est, ut vetustatis antiquæ statutis nostræ præberemus corroborationis assensum, quo auferri de medio posset, quod irrepserat avaritia duce diffidium. Nos vero ad ejus petitionem nullius temeritatis levitate inducti, e sanctæ ecclesiæ nostræ scriniis regum præcepta, Romanorumque pontificum proferri jussimus privilegia, in quibus tanta ejusdem rei inventa est consonantia, ut id differre nefas duceret communis omnium sententia. Exigebat etiam hoc per omnia maxima necessitas, etsi deesset pa-

ternæ traditionis auctotitas. Regularis etenim ordinis rigore laxato, monachi Corbiniacenses communia bona in proprios usus transtulerant, & generalis stipendii summa in particulas divisa, gravem loco & infamem pauperiem induxerant. Patrum ergo veterum decretis suffultus, præsenti necessitati consului, & cleri nostri militiæ & plebis consultu prædicti abbatis precibus aurem accommodavi. Do igitur, quia nunc non habebat; reddo, quia olim habuerat, Corbiniacum Flaviniacensi monasterio, ita ut præsens & tempus in omne futurus Flaviniacensis abbas jam dictam abbatiam sicut ceteras res suæ ecclesiæ digerat, ordinet & disponat, nullius contradictionis turbatus impulsu, nullius calumniatoris incursu. Quia ergo deditionem, & quod rectius est, redditionem fecimus, scripti hujus notitiam testem adhiberi decrevimus, ut & in futuro emergentis malitiæ machinamenta conterat, & totius blasphemiæ argumenta tefellat; quæ etiam, ut pleniorem obtineat firmitatis vigorem, manu eam propria firmavimus, nostrorumque clericorum, abbatum ac primatum subscriptione roborari, insignirique rogavimus. Actum Augustoduno civitate. Signum Helmuini episcopi, Widonis abbatis, Waltetii cardinalis archidiac. Gauffredi abbatis & archidiacon. Brunonis præcentoris, Waleriani archidiac. Guidonis abbatis, Hugonis præpositi, Walterii, Rainaldi, Gytberti, Aganonis abbatis & præpositi, Rodulphi, & ceterorum canonicorum; Odilonis abbatis Cluniensis Oddonis abbatis Autissiodor. Hugonis episc. Autissiodorensis, Hugonis Nevernensis, Osaldi abbatis sancti Martini. Ego Bernardus scripsi vice Rainaldi cancellarii, anno Verbi incarnati ꝟ. xxxiiii. Aeynrici vero regis anno v.

LII.

Cella sancti Petri Moricensis origo.

Ad lib. 57. n. 44.
Ex chartario Gratianopolit.

IN nomine summi Opificis mundi monarchiā nobiliter regentis. Ego Humbertus præsul sacræ sedis sanctæ Virginis Mariæ, almique martyris Vincentii, una cum clero mihi decenter commisso sub episcopali schemate, partimque cum commilitonibus ejusdem sedis territoria fruentibus, mirum in modum deliberavi, & admodum delegi monasterium fieri ex sanctæ sedis scrinio, illudque pulchre confici ex ecclesiasticis rebus, ducens commodum fore canonicis sub activa vita florentibus adhiberi etiam monachos vitam contemplativam prosequentes, optans parere utroque gregi, hoc ipsum favente Radulfo rege, simul cum legali sua uxore, nomine Hermengardis, cujus nempe negotio instat archiepiscopus Brocardus. Quapropter jam dictus episcopus annuit, & obnixe expetiit abbatem sanctæ Mariæ Crudacensis, quatinus adveniret, & luculenter monasticum ordinem instrueret in loco Moricensi, quo in loco fulget ecclesia adornata munimine sive patrocinio beati Petri apostoli. Quod audiens præfatus abbas Rainoardus, advocato suo collega monachorum, absque pigritia venit, locum prænixum nomine Moricensem libenter adire, atque Dei officium libentius exercuit, de quo loco securitatem expetiit, cartamque donationis seu animarum redemptionis quæsivit. quod episcopus minime abnuit, sed lætifero vultu fieri jussit, atque manu propria roboravit, ceterisque heredibus ecclesiæ idipsum fieri decrevit. Est autem locus prætaxatus Moirencus ecclesia parrochialis, cum decimis & primitiis seu cimiteriis, quæ sunt infra se & circa se. Idcirco ob remedia animarum nostrarum donamus & cedimus hanc ecclesiam sanctæ Virgini Mariæ Crudacensi, monachisque ibi Deo famulantibus, cum ecclesiis ejusdem ecclesiæ adjacentibus, cum primitiis & cimiteriis, earumque oblationibus integris, & donamus illis tertiam partem decimarum prænominatarum ecclesiarum, cum agris & vineis cultis & incultis, cum pratis & hortis, cum silvis & pascuis silvarum, & inantea Deo nobis inspirante concesserimus. Hoc autem agimus vultu sereno, eo tenore, quatenus inibi peragatur frequentius a monachis cœnobiale exercitium, & hactenus consistat frequentia monachorum ibi secundum esse loci die noctuque, amodo & in diebus, quibus humana vita protenditur. Hanc vero mancipationis cartam de prælibatis rebus, quam vobis facimus, non tantum irritam fieri optamus, verum etiam hoc tangentem seu querentem anathematizamus, & in vice Petri apostoli hos vel has apostarizamus, eorum vitam, suorumque corpora foras ecclesias & orationes christianorum dejicimus. Si vero quislibet pro eis orationem fuderit, anathema sit maranatha, & inantea hæc charta stipuletur. Facta charta eleemosynaria ista iii. kalend. Martii, anno xxiii. ex quo Radulfus rex continet regnum Alamannorum. Sign. Humberti episcopi, qui chartam istam eleemosynariam fieri jussit, & anulo sui regiminis roboravit. Sign. Malleni levitæ. Sign. Isarni levitæ. Sign. Orgerii presbyteri. Sign. Adalberti presbyteri. Signum Umberti. Sign. Ramestagni presbyteri. Sign. Guigoni comitis, fratris episcopi Humberti. Sig. Bernardi cancell. Sign. Malleni presbyteri. Sig. Udalardi comitis. Sign. Romani comitis. Sign. Duranti comitis. Sign. Engelbaldi comitis. Sig. Franconi laïci. Sign. Antelmi laïci. Sig. Isimidoni laïci. Benedictus monachus scripsit.

LIII.

Synodus episcoporum, in qua Cexanensi monasterio ecclesia sanctæ Mariæ Inter-Ambas-aquas cum immunitate confirmatur.

Ad lib 57. n. 58.
Ex veteri apographo.

IGitur nos in Dei omnipotentis nomine subscripti episcopi, videlicet Guifredus, sanctæ primæ sedis Narbonensis archiepiscopus, & Bernardus præsul Tolosanensis, & Petrus episcopus Gerundensis, & Arnaldus episcopus Commengensis, & Arnaldus episcopus Magalonen-

sis, & Oliba episcopus Alsonensis, & Giffredus episcopus Carcassonensis, & Bernardus præsul Coseranensis, & Berengarius episcopus Elenensis, & Bernardus præsul . . . . . & Ugo nuncius domini Nicolai papæ, hanc constitutionem dotis, quæ facta est temporibus domini Garini abbatis bonæ memoriæ, ad utilitatem & honorem sanctæ Dei-genitricis Mariæ, cujus locus ab indigenis Inter-Ambas-Aquas vocatur; omnes uno animo unaque sententia confirmamus, & quidquid ad prædictam ecclesiam sanctæ Mariæ ubicumque pertinet, totum simul cœnobio sancti Michaëlis archangeli, quod Coxanum dicitur, & abbatibus vel monachis ejusdem loci, ut in perpetuum libere possideant auctoritate pontificali, nos stabilimus & roboramus.

Terminus autem de immunitate prædictæ ecclesiæ sanctæ Mariæ, incipit ab aquilone, & vadit per medium fluminis Hitcii * usque ad vadum Parler . . . . . ante rupem de Caveto, & de ipso vado tendit per semitam usque ad caput de Baissaco, & exinde tendit per rivulum, qui intrat in flumen Aregiæ *, scilicet a Negabon, & a medio fluminis Aregiæ revertitur ad aquilonem.

* l'Hittt.

* l'Arige.

Addidimus etiam hoc per sacerdotalem auctoritatem gratia Jesu-Christi nobis concessa, ut quælibet persona magna vel parva cujuscumque ordinis vel ætatis, non habeat licentiam tenere aliquid se sciente de alodibus ad prædictam ecclesiam sanctæ Mariæ pertinentibus, sine voluntate & consensu abbatis & monachorum cœnobii sancti Michaëlis archangeli. Interdicimus quoque, ut non liceat ulli homini assallire, vel capere aliquam personam infra terminos vel immunitates prædictæ ecclesiæ; & ut nulla persona parva vel magna non habeat licentiam aliquam vim in totis ipsis alodibus facere, neque aliquid tollere sine voluntate abbatis, vel monachorum præfati cœnobii sancti Michaëlis archangeli, neque ibi aliquid agere quod pertineat ad dehonestamentum vel damnum ipsius ecclesiæ.

Concedimus etiam propter honorem Dei & sanctæ virginis Mariæ, & sancti Martini confessoris Christi, sanctique Quintini martyris, quorum ecclesiæ pertinent ex toto ad proprietatem prænominati cœnobii, ut qualiscumque pænitens ibi advenerit, licentiam habeat introeundi & orandi, & omne divinum officium audiendi.

Addimus quoque non excommunicando, sed rogando & obsecrando, & per Deum omnipotentem admonendo, ut plusquam vi. caballerii non se jungant ad placitandum infra terminos prædictæ immunitatis sanctæ Mariæ virginis, & sancti Michaëlis archangeli. Quicumque ergo hujus nostræ constitutionis, quæ ad honorem Dei & beatæ Virginis, atque gloriosi archangeli Michaëlis a nobis facta & confirmata est, observator extiterit, atque hunc locum exaltaverit, vel de suis beneficiis honoraverit & defenderit, hunc de parte omnipotentis Dei, & omnium Sanctorum ejus & nostra, benedicimus, & ut illum Dominus ab omni vinculo delictorum absolvat oramus, ita ut in præsenti vita ejus misericordiam consequatur, & in futuro cum Sanctis omnibus vivere mereatur. Qui vero hoc quod nos excommunicando firmamus, transgredi ausus fuerit; neque dederit honorem Deo Sanctisque ipsius & ordini nostro*, hunc de parte omnipotentis Dei Patris & Filii, & Spiritus sancti, & sanctæ Mariæ virginis, sanctique Michaëlis archangeli, & omnium Sanctorum, & per auctoritatem nostri * ordinis excommunicamus, & ab omni consortio christianorum extraneum judicamus, & a regno Dei alienus sit, & pars ejus sit cum impiis & sceleratis, donec digna satisfactione pæniteat, & humiliter emendet quod superbe deliquit, & sic postmodum per divinam misericordiam absolutus existat.

* al. vestro.

* al. vestri.

In fine quoque hujus operis hoc addimus, & per divinam auctoritatem, & apostolicam & nostram, atque hujusmodi obtestationem secundum superiorem allegationem intendimus, ut præfata ecclesia sanctissimæ virginis Mariæ, semper in perpetuum maneat absoluta, nec per ullam personam, aut propter quamlibet causam, umquam sit excommunicata, sed sine ullo vinculo alligationis irrevocabiliter omnino sit libera. Datum in cœnobio prænominato, anno incarnat. dominicæ M. XXXV. æra M. LXXIII. indictione tertia, sub die nono kalend. Jul. anno quinto regni Aenrici regis. Signum † Arnaldus præsul. † Bernardus præsul. † Arnaldus episcopus Magalonensis. † Guiffredus sanctæ primæ Narbonensis sedis ecclesiæ episcopus. † Guilabertus episcopus Barchinonensis. † Oliba episcopus. † Bernardus episc. Biterrensis. † Bernardus gratia Dei episcopus. † Stephanus Agathensis episcopus. † Petrus episcopus. † Guiffredus Carcassonensis præsul. † Berengarius sanctæ Elnensis ecclesiæ nutu Dei præsul. † Eriballus gratia Dei episcopus. † Durandus præsul. † Amelius episcopus Albiensis. † Willelmi episcopi Convenarum. Scriptum per manus Radulphi presbyteri ad vicem Arnaldi, Olibæ pontificis notarii, præfato anno vel die.

L I V.

Artaldi episcopi Gratianopolitani pro Montemajori de Reiano.

Ad lib. 57. n. 76.

Artaldus divina opitulante clementia Gratianopolitanus episcopus, auctor atque dispositor universarum rerum sanctæ Dei ecclesiæ Gratianopolitanæ, cunctis successoribus meis, tam episcopis, quam etiam canonicis filiis ejusdem matris ecclesiæ. Necessarium ducens significare vobis decrevi, dudum me fecisse quandam dispositionem de quibusdam rebus ecclesiasticis, juris videlicet episcopalis præfatæ ecclesiæ in Roianensis partibus, in quantum principatus præsentis Ismidonis temporis haberi videtur, vel nomen habetur; & ne ultra post discessum meum quodam modo moveamini oes-

Ex chartario ecclesiæ Gratianopolitanæ.

cientes, cur qoaliretve fecerim scribendum tradidi. Accidit enim re vera scitote, quondam præfatum Isimidonem, ut dictum est, dominum illius prænotatæ regionis, & amicum videlicet nostræ sedis, ante præsentiam nostram devenisse, & abbatem virum religiosum atque honestum Benedictum conduxisse, monachorum suorum turma consertum, monasterii scilicet Montis-majoris, qoi asserentes quoddam donum vel convenimentum antiquitus Romanæ ecclesiæ factum ab avo vel patre præfixi Isimidonis ipso confirmante & ab ecclesia Romana sibi esse conlatum, & prædecessoribus eorum monasterium prætaxati tradiderunt cartas auctoritatis scriptæ. Auctoritas vero eorum hæc agebat, ut in omni territorio prænotato, nulla ullius persona loci adquirendi aliquid, quamvis modicum, in ullo tam in laïcali honore quam etiam ecclesiastico ullo modo licentiam auctoritatis habeat vel recipiendi præter monachos Montis-majoris, auctoritate Romana a qua & ipsi habebant. Tandem probata suorum auctoritate, timens ecclesiam Romanam contra ire, rogatu iterati jam Isinidonis, & præfati abbatis honorandi precibus, monachorumque suorum amicitiis, firmans laudavi juxta textum suæ scr ptionis, retento tamen ecclesiastico censu, firmante atque conlaudante Arberto & Johanne de Podio atque Moardo, ceterisque quampluribus ejusdem præfatæ ecclesiæ filiis.

L V.

Ad lib. 57. n. 107.

Catvvalloni abbatis Rothonensis epistola ad L. abbatissam.

Ex cod. ms. S. Sergii Andeg.

OMni reverentia dignissimæ matri L.... Catwallonus abbatum novissimus æternitatis bravium. Devotionis tuæ litteras admisi gratissime, & multas ago gratias oblato pro munere. At mirari non desino tuo sedisse animo, aquam potare luteam fonte relicto lucido; hoc est neglectis patribus, me duplo melioribus, a me tui piaculum deposcere fidelius. Unde pavens angustior, angustiansque paveo, ne quod tibi remedium, mihi fiat naufragium, cum criminum me maculis a puero subdiderim, ut maris vincam guttulas & sabuli minutias, claraque cæli sidera mea miser nequitia, ob idque ideo non idoneus prodesse tuis precibus. Sed quia in pulvereum Deum rogas homunculum, hoc enim ipsa instigat quæ Deus est caritas, & quia apostolico ammonemur oraculo, communiter alterutram fratrum subire sarcinam; exoro individuam Trinitatis essentiam, ut criminum tumultibus sedatis in te cælitus, quod percepit percipias Maria evangelica, quod audivit & audias voce Dei blandissima. O, inquit, muliercula dilectione fervida, hoc habeto pro præmio quod in me fidis medico, facinorum remissio adsit tibi continuo. Quod ut nostra facilius oratio obtineat, sollemne sacrificium ter immolari faciam in utrisque conventibus fratrum, qui vel in Insula degunt, vel in cœnobio Rotonum vocabulo. Hoc hortor ante omnia, ut certes esse formula digne subjectis æmula: quod si fuisti hactenus, amodo sis attentius, item dico serventius. Vale mei non immemor in tuis precatibus.

L VI.

Charta Goffredi comitis de dotatione monasterii Vindocinensis.

Ad lib. 58. n. 20.

Ex archivo Vindocinensi.

QUamdiu mortali carne circumdati in hac convalle lacrymarum degimus, potestate liberi arbitrii fruimur. Et quia non merentibus nobis gratuita Dei bonitate abundant divitiis, rerum temporalium opesque comitantur terrenarum delitiarum, non tamquam mali servi eis abuti debemus in superbiam. Sed quia pulvis & cinis sumus reminiscentes, & in pulverem ac cinerem nos reversuros scientes, creaturarum omnium Opifici, humani quoque generis Redemptori de his quæ, ipse clementi manu condonavit, offerre debemus temporalia, ut ab ipso in cælesti gloria percipere mereamur sine fine manentia. Quapropter in nomine summi Salvatoris Dei, ego Goffridus comes & uxor mea Agnes perpendentes criminum nostrorum sarcinam & pertimescentes ultimum valdéque formidandum judicii diem, in quo unusquisque de propriis factis rationem redditurus est, & prout gessit sive bonum, sive malum judicandus; & cogitare cœpimus, quatinus pro remedio animarum nostrarum, nernon pro salute parentum nostrorum tam vivorum quam etiam defunctorum, ex rebus nostris votum omnipotenti Deo offerremus, & monasterium in honorem sanctæ & individuæ Trinitatis in possessione nostra apud castrum Vindocinum, loco ad id opportuno, ad communem multorum utilitatem a novo fundaremus. Quod opus ardenti aggredientes intentione, prout possibilitas nostra assensum præbet, annuente clementia misericordis Dei, fideliter insistimus, & monachos ibidem sub abbatis imperio Deo servientes propriis facultatibus, quæ nobis jure hereditario, sive legitima pecuniæ nostræ comparatione proveniunt, sovere disposuimus. Ut cum his quæ ipsi deinceps Deo tribuente acquisierint ad cotidianum eorum usum, etiam dona nostra proficiant, & ab eis ad Deum pro nobis assidua oratio fiat. Ipsam itaque donationem litteris comprehendere decrevimus, & scriptum hoc inde confectum manibus propriis roboravimus, & fideles nobilesque viros utriusque ordinis tam clericos quam laïcos corroborare rogavimus. Igitur facultatis summa ut certius declaretur, ipsas res nominatim exprimere curavimus, id est in prædicto Vindocini pago ecclesiam de Ferraria cum tota integritate sua, quæ constructa est in honorem sancti Nicholai confessoris. Medietatem ecclesiæ sanctæ Mariæ apud Villam-episcopi, & terram veterem, quam ibi pridem habuisse dignoscimur, pariter cum novalibus & exemptationibus, quæ postmodum ibi factæ sunt. Apud stagnum ecclesiæ sancti Stephani portiones tres,

& terram de monte Holdonis, & de Trapcia cum exemptationibus de monte Hadelingit. Curtem de Balneolis cum omnibus appenditiis. Mansile de Quinriaco & terram de villa Pcis. Manufirmam de Villaris. in qua est unus mansus terræ cum octo arpennis pratorum & area molendini. In alodiis de Viveris ea omnia quæ jam comparavimus, vel comparabimus de futuro, & quæ villani jam dederunt vel deinceps dabunt. In saltu Vastinæ ecclesiolam, quæ dicitur Heremitarum, cum duobus mansis terræ. Medietatem silvæ de Capellano. Apud villam Mauram unum maosum terræ. mansum item de Spineto. In curte de Donziaco mansum Ranulfi Bociardi. manufirmam de Ciconiola. Apud Botiam mann-firmam, quam dedit Sulpicius & Gelduinus. Ad Plaxitium-Odrici duos mansos, alodium quoque Gilberti de Coldreio. Letgerius presbyter donavit de alodio suo terræ arpenoos septem. In pago Cenomannico hæc sunt quæ concedimus: apud Villam-Dei ecclesiam sanctæ Mariæ cum iotegritate sua, cum terris cultis & incultis, aquis & aquarum decursibus, silvis, pascuis, exitibus & reditibus & vicaria cum universis consuetudinibus. Silvam de Hulsedo totam ad extirpandum & colendum quiete cum vicaria & omnium redituum suorum plenitudine. Medietatem ecclesiæ de Toreio cum omnibus ad ipsam pertinentibus. Apud Hispaniacum de terra mansos quatuor cum toto terragio & decimis. Medietatem denariorum de pasnatico totius forestis Vastinæ & totam terram ejusdem silvæ, profuturam videlicet in luminaria ecclesiæ. In pago Santonico saoctæ Trioitati ista delegamus: boscum saocti Aoiani & boscum de Columbariis cum omnibus utilitatibus suis, salinis, aquis, molendinis, piscarioo ibus, totum & ad integrum quicquid divisione accingitur quam nos ibi fecimus, ubi scilicet continentur de terra centuum mansi. Medietatem quoque terræ cultæ & forestæ, quæ nominatur maritima, & ecclesias ejusdem silvæ. Hic etiam centum mansi terræ computantur. Medietatem quoque nostræ partis de censibus sæpiarum per universum pagum Santonicum. Io eodem pago ego Agnes favente filio meo Guillelmo comite Pictavorum monasterio sanctæ Trinitatis concedo ecclesiam de Podio-rebelli cum omoibus ad eam pertinentibus, terris cultis & incultis, vineis, & utilitatibus universis, meam quoque partem exclusæ de ponte Santonico. Has igitur omnes superscriptas res in diversis pagis sitas, sicuti a nobis moderno tempore constat esse possessas vel comparatas, a die præsenti in speciales usus monachorum cœnobii sanctæ Trinitatis absque consuetudine, vel cujuslibet hominis exactione delegamus atque concedimus, quatinus cum his quæ deinceps a nobis seu ab hominibus nostris dooata eis fuerint, vel ipsi quantumcumque acquirere potuerint, absque ulla calumnia successorum nostrorum, sine contrarietate, teneant, & possideant, nec aliquid successores nostri pro rebus prædicto loco a quibuslibet hominibus donatis deposcant: sed quicquid monachi pro utilitate monasterii de iisdem rebus agere voluerint, liberam ac firmissimam in omnibus licentiam habeant. Si vero fuerit ab hodierna die & deinceps aliquis ex heredibus, vel successoribus nostris, sive quælibet subintromissa persona, quæ contra hanc donationem legitime factam aliquibus adioventionibus calumniam inferre temptaverit, potestatis suæ & honoris dignitate careat, vel libras auri centum venerabili monasterio judicio cogente persolvat, & sic præsens donatio nostra, fidelium nostrorum & nobilium virorum auctoritate roborata, firma in perpetuum perseveret & maneat. Sigoum † Goffridi comitis Andegavorum. Sig. † Agnetis conjugis suæ. Sig. † Guillelmi ducis Aquitanorum. Sig. † Willelmi Alduini comitis. Signum Etfredi vicecomitis. S. Guillelmi vicecomitis. S. Hervei vicecomitis de Blesi. S. Haimerici de Ramcono. S. Goffridi de Pruliaco. S. Isambardi. S. Tetbaldi de Blazono. S. Rainardi. S. Alberici de monte-Johannis. S. Joscelini de sancta Maura. S. Petri de Chamiliaco. S. Ingelbaldi. S. Leonis de Ambazio. S. Rainaldi. S. Salomonis de Lavarzino. S. Nihardi de monte-Aureo. S. Landrici de Balgentiaco. S. Odonis Dolensis. S. Gilleberti. S. Heliæ de Volvento. S. Blaii. S. Hademeri Malæ-capsæ. S. Hildeberti de Rupe-Mahildis. S. Guillelmi Cabocii. S. Petri abbatis. S. Guillelmi de Rupe. S. Radulfi Rabioli. S. Willelmi de Partheniaco. S. Constantini de Mello. S. Josselini Cavantis-granum. S. Petri Maisnade. S. Manasse fratris episcopi. S. Simonis de Verruca. S. Stephani de Mennaco. S. Guillelmi fratris Gervasii episcopi. S. Arduini de Rupibus. S. Nivelonis de Fracta-walle. S. Alberici de Firmitate-Aurinni. S. Huberti de Munitione. Actum Vindocini castro anno ab incarnatione Domini MXL. ind. VII. * regnante Henrico rege Francorum anno nono, in Dei nomine feliciter. ameo.

* l. VIII.

LVII.

[*Heinrici regis diploma pro monasterio S. Salvii, apud Monsterolum.*

Ad lib. 58. n. 47.

Ex chartario S. Salvii.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, ego Heinricus gratia Dei Francorum rex &c. Unde loco S. Wingaloei Monsteroli sito a pluribus collata, præcepto oostræ auctoritatis firmamus & sigilli nostri impressione signare præcipimus. Io primis ea, quæ a nostra liberalitate vel patris mei Roberti, vel avi mei Hugonis prædicto loco concessa sunt, scilicet molendinos duos cervisiæ usibus deservientes, a me alterum cum quinque accolis, & alterum ab avo meo prædicto Hugone cum decimo pontis denario, & duabus ecclesiis in memoria sancti Judoci sacratis, quarum una est infra munitionem, alia super fluvium...... cum piscatoria aquæ ab Atimacho usque..... Addimus præter ea firmando ea quæ pater meus contulit, tres ecclesias, unam scilicet in honore sancti Petri, aliam

in honore sancti Wingaloei, terti... in honore sancti Salvii sacratas; & transitum ... . Inculcamus præterea corrob... , quæ a primis fundatoribus loci sunt co..., scilicet a Hilgodo comite, qui prædictum ... nuper a partibus Britanniæ propter ...tum piratarum deportatum hospitio cum liberalitate & munificentia tempore Ludovici imperatoris filii Caroli Calvi suscipiens, dedit illi, in primis atrium publicum, sepulturam scilicet advenarum & peregrinorum, deinde novem mansos subtus Firmitatem ... His addimus nostra auctoritate ea, quæ contulerunt Herlewinus comes, Raynerus, Hato, Scylaldus, Wenerannus, Clarboldus, Aldonus comes, Anscerus, Salcco, Arnulfus comes, Balduinus comes, Gonfridus, Benzelinus, Alfridus, Hagano, Autgerus clericus, Balduinus marchisus, Ingerannus comes, Rodulfus, Landricus-Largus, Hato, Framericus, Hugo, Walterus, Herleboldus, quorum primus Herlewinus comes dedit in villa Sguira ecclesiam unam in honore sancti Vedasti, & villam quæ Longum-pratum dicitur, cum silva & arabili terra & pratis. Dedit denique villam Silviniacum &c. Actum Monsteroli publice anno incarnati Verbi millesimo quadragesimo II. & regni Henrici regis undecimo. Ego Balduinus cancellarius regis relegendo subscripsi.

Sequitur in chartulario charta Widonis comitis Pontivi concedentis cœnobio sanctorum confess. Salvii & Wingaloei omnes bannos & omnes de quibuscumque forfacturis justitias, quas antecessores sui tenuerunt &c. an M C. Romanæ sedis præsidente domno papa Raynero, cognominato Paschasio, Remensis ecclesiæ archiepiscopatum tenente Manasse, sanctæ Ambianis ecclesiæ Perrevino * pontifice, Normanno hujus loci abbate, Philippo rege cum filio Ludovico anno XL. Francorum sceptra tenente. Ego Wido Pontivorum comes, &c. Sig. Agnetis meæ filiæ.

* l. Gervino.

LVIII.

Ad lib. 58. n. 101.

Bulla Gregorii VI. pro monasterio S. Quintini-de-Monte.

Ex chartario monasterii.

GRegorius episcopus servus servorum Dei Gualeranno abbati sancti-Quintini-montis tuisque successoribus perpetuam in Domino salutem. Si justis petitionibus præstabiles voto piorum assensum præbemus, voluntati Domini nos militare credimus. Ergo notum sit universis catholicæ matris ecclesiæ filiis, quod misit ad nos filius noster, Henricus scilicet rex Francorum, paternitatem nostram humiliter obsecrans, ut quamdam cellam in pago Viromandensi sitam in honore sanctæ Trinitatis ac sancti Quintini martyris constructam apostolicæ auctoritatis præsidio muniremus, quam suggerentibus Rotberti militis bonæ memoriæ filiis, qui eamdem abbatiolam jure beneficii possident, ad sacræ religionis cultum venerabilem erigere conatus est, ac regiæ potestatis præcepto corroborari nisus est. Quorum petitioni congaudentes ecclesiastici vigoris manum ereximus, & ex ea qua fulcimur apostolica auctoritate præcipimus, ut præfatam abbatiam nemo umquam sæcularium possideat, neque ex rebus ejusdem ecclesiæ quicquam sibi aliquis usurpet, non rex, non comes, non episcopus, neque quilibet princeps quacumque potestate præditus, villam aut mansum vel campum, sive consuetudines seu districtiones terræ prætitulatæ abbatiæ appendentis, in dominium sibi subripiat, nisi forte tuendi ac defendendi causa, & hoc nonnisi ejusdem loci regularis abbatis fiat permissione. Si quis vero pro hac adipiscenda pecuniam vel quodlibet munus regi aut cuilibet principi dederit sive promiserit, subinferendæ maledictioni subjacebit. Sit igitur eidem ecclesiæ abbas secundum regulam sancti Benedicti constitutus, & monachi regulari districtione subjecti, quos de rebus ejusdem ecclesiæ aliquod dispendium perpeti cum omni imperio prohibemus. Res vero ejusdem ecclesiæ sunt. In pago Viromandensi villa una, quæ dicitur Assiolcurt [a], & in ipso pago in villa Curticulas [b] nuncupata mansi septem. In Hadoniscurte mansus unus. In Duriaco medietas ecclesiæ. Molendinus de Bellisasis [c] cum aqua & suis adjacentiis; in suburbio Perronæ viginti septem curtilli cum molendino & vineis; in Perronella ecclesia cum hospitibus. In Tegerihamo [d] mansi duo; in villa sanctæ Radegundis mansi tres. Villa quæ Vivarius [e] dicitur cum suis appenditiis. In Alania [f] mansi duo. In Dodonico [g] molendinus unus cum tertia parte prati. In pago Suessionico, in villa quæ Alamans vocatur, mansi duo cum alodio Vuitberti. In Vuadonis-curte mansi duo. Deinde ea quæ a prædicto Rotberto ad restaurationem sæpedictæ abbatiæ sunt hæc. alodium de Bailos [h]. Item alodium de Tiliaco. Similiter alodium de Ostricurt [i] cum ecclesia, & alodium Barderi. Scaincurt [k] quinque hospites cum terra & silva. Frigilcurt [l] cum appenditiis suis. Salicellus cum silva. Curcellis [m] deinde cum omnibus appenditiis suis Ecclesia de Buriaco [n]. Item ecclesia de Sterpiniaco [o] cum aqua piscatoria, & aqua de Sebodisclusa [p]. Ecclesia de Asciniaco [q]. Pons-Huberti. In Frisia mansus unus cum aqua. In villa Atheis [r] molendinus unus cum tribus hospitibus. Apud Liniacum mansi duo. In Guitardi curte mansus unus. In Habelinicurte [s] mansus unus. Hæc itaque & his similia, & si qua alia eadem Domino opitulante adquirere sibi potuerit, apostolica fulta auctoritate licenter & sine aliqua contradictione possidebit. Si quis vero contra hujus apostolici privilegii tutelam aliquid sinistri molitus fuerit, & ex his quæ dicta sunt aliqua pervertere voluerit, hunc cum auxilio Domini nostri Jesu-Christi & adjutorio beatæ Mariæ semper Virginis genitricis ejusdem Domini nostri Jesu-Christi, faventibus nobis omnium cælestium virtutum beatissimis spiritibus, & annuentibus sanctorum Patriarcharum & Prophetarum agminibus, & auctoritate beatissimi Petri apostolorum principis cum omnibus apostolis & discipulis Domini, martyrum etiam sive confessorum ac virginum ad hoc suffragan-

[a] *Aizecourt.* [b] *Courcelles.* [c] *Belles-aises.* [d] *Etincham.* [e] *Vivier.* [f] *Alaine.* [g] *Doum.* [h] *Barlow.* [i] *Estricourt.* [k] *Esquincourt.* [l] *Frigicourt.* [m] *Courcelles.* [n] *Buires.* [o] *Esterpigny.* [p] *Sebotecluse.* [q] *Assigny.* [r] *Athies.* [s] *Ablincourt.*

tibus meritis, cum assensu comprovincialium pontificum & hujus sanctæ Sodis suffraganeis episcopis, excommunicamus & anathematizamus', & a liminibus sanctæ Dei ecclesiæ sequestrantes ab omni christianorum societate separamus, ut sub hujus anathematis vinculo perennaliter innodatus sit anathema maranatha constrictus vinculis hujus nostræ præceptionis. Qui autem eidem monasterio bene egerit, benedictione nostra redundet, pro eo quod nostrum præceptum conservavit illæsum. Scriptum per manus Johannis primiscrinii nostri Lateranensis palatii. Indict. XIIII. Bene valete. Datum IIII. kal. Mart. per manum Petri diaconi bibliothecarii & cancellarii sacri Lateranensis palatii, anno primo domni Gregorii universalis papæ. indic. XIIII.

L I X.

Ad lib. 59. n. 10.

Charta Goffredi vicecomitis Thoarcensis pro monasterio S. Jovini de Marnis.

Ex authentico.

QUia vita hominis militia est super terram, & in imagine pertransit homo, ego Gosfredus vicecomes Thoarcii ægritudinis mole gravatus & peccatorum meorum numerositate compunctus, ingravescente morbo, a Bernardo venerabili abbate sancti Jovini olei sacri benedictione delibutus, pro salute animæ meæ parentumque meorum sancti Spiritus instinctu religiosorumque virorum consilio, in perpetuum do abbatiæ sancti Jovini monachisque ibi degentibus, frumentagium illud, quod homines militum illius vici & parochiæ & totius territorii abbatiæ per singulos annos mihi reddebant. Abbas vero Bernardus omnisque conventus, tanti beneficii non ingrati, & secundum Apostolum peccatorum meorum onera portare cupientes, non quæ sua sunt sed quæ Jesu-Christi quærentes, caritate dictante, hujus doni recompensatione sacerdotem continuum pro me specialiter parentibusque meis quotidie sacras hostias oblaturum Domino constituunt, & me fratrem quasi unum ex ipsis in omnibus abbatiæ beneficiis recipiunt. Hujus rei testes sunt qui hoc viderunt & audierunt, Petrus abbas sancti Launi, W. abbas Aureæ-vallis, & abbas de Brignun, Goffredus de Quingé, Aimericus Barbota, Aimericus de Faia, Goffredus Torgueia, Matthæus de Poent, & plures alii. Concedente Aymerico filio suo istis videntibus & audientibus, Aimerico de Canta-merula, Guillelmo-Simonis, Arberto de Campis, Gaufredo de Quingé, Aimerico de Faya.

L X.

Ad lib. 59. n. 57.

Leonis papæ IX. bulla pro Stabulensi monasterio.

Ex authentico.

LEo episcopus servorum Dei Theoderico religioso abbati venerabilis monasterii sancti Petri sanctique Remacli Stabulao positi, suisque successoribus in perpetuum. Tunc summæ apostolicæ dignitatis apex in hoc divini prospectus amore dinoscitur præfulgere, si in adquirendis Dei laudibus suis impensius studeat laboris exhibere certamen.. Ob hoc nos debita ejusdem apostolicæ pastoralis compellit sollicitudinis cura, ut quæ ad stabilienda piorum pertinere dinoscuntur locorum, ubertim promulgare & apostolicæ institutionis censura debeamus confirmare. Igitur quia postulasti frater a nobis, quatenus monasteria a venerabili patre Remaglo constructa, id est Stabulaus & Malmundarium, sita in saltu Arduennensi, in honore sancti Petri apostolorum principis privilegio nostræ auctoritatis muniremus: & quia justa visa est nobis petitio tua, assensum tibi per hujus nostri privilegii constitutum præbemus, & roboramus apostolica auctoritate secundum præcepta regum & imperatorum in præsentia nostri relecta. Ratum itaque decernimus quidquid dedit primus constructor locorum, Sigebertus videlicet rex Francorum, qui Germiniacum in pago Remensi, & molendina duo sub uno recto super Suppia, & vineam cum vinitore in Bethereo, & telonea quæ ad portum Verraria sunt super fluvios Taunaco & Itta, & portum qui dicitur Sellis, & vogatium super fluvium Ligerim ipsi adhuc viventi sancto Remaclo tradidit. Eadem quoque firmitate vigoramus acta & instituta regum Clodovei, Dagoberti, Childerici, Theoderici, qui eadem præceptis suis confirmaverunt, aliaque perplura addiderunt; necnon imperatorum Karoli, Ludovici, Lotharii, & trium Ottonum, Henrici etiam primi & secundi, & tertii augustorum, qui constructores & defensores fuere locorum ipsorum, & quidquid de terminis & immunitate leugæ in eorum præceptis continetur, stabile esse judicamus; concambia etiam quæ facta sunt de Luchesenges & Astelebrunna, sive etiam quæ a christianis hominibus pro salute animarum suarum ad ipsa monasteria collata sunt & condonata, a Fretherico comite Fericres & Canses, a Fretherico duce Sprimont, allodium cum ecclesia, & quæcumque ab initio constructionis locorum usque in præsens eorum manet possessio, & in posterum concedenda sunt, ut firma stabilitate perpetuoque jure inconvulsa permaneant decernimus & confirmamus. Nullum habeant advocatum nisi unum & alterum ab ipso, qui uterque bannum advocatiæ ab imperatore accipiat, nec secundum prædictorum præcepta imperatorum quisquam eorum præsumat, aut in villis vel possessionibus, quæ ad ipsa monasteria respicere videntur placita tenere, mansuras aut precarias facere, redhibitiones vel freda exigere, palefredos sumere, vel cuiquam violentiam inferre sine permissu abbatis & voluntate; nullique personæ cujuscumque dignitatis sit vel ordinis, ipsam abbatiam liceat umquam in beneficium vel concambium accipere. Quod si quis (quod absit) hæc omnia temptaverit infirmare, beati Petri nostraque auctoritate eum æterno percutimus anathemate. Præterea sancimus, sicut ab ipsis imperatoribus est diffinitum, ut defuncto per

successionem abbate utrimque in unum & duobus monasteriis confluentibus monachis habeant sine simulatione, sine acceptione personæ, sine respectu pecuniæ, secundum sancti Benedicti regulam, abbatem eligendi liberrimam optionem, ea tamen præponderante ratione, cum Malmundariensium pace, ut quia beatus Remaglus utriusque monasterii constructor & Tongrensium antea episcopus & pastor, maluit in altero eorum, id est Stabulaus, locum sepulturæ sibi eligere, ipsi primam electionis obtineant viam, si apud eos melior meritis & probabilior inveniatur; si autem non illic, sed Malmundarii melior reperiatur utrique loco præficiendus, ab eo potius quam ab externis assumptus intromittatur. Si quis autem (quod non optamus) oefario ausu præsumpserit his quæ a nobis ad laudem Dei pro stabilitate jam dictorum monasteriorum statuta sunt, refragari aut hæc in quoquam transgredi, hunc a liminibus sanctæ Matris ecclesiæ segregamus, atque cum Juda traditore Domini nostri Jesu-Christi & cum diabolo & angelis ejus æternis incendiis concremandum deputamus. At vero qui pio intuitu observator & custos exstiterit hujus nostri apostolici constituti ad cultum Dei respicientis, benedictionis gratiam & misericordiam a misericorde Deo nostro multipliciter consequatur, & vitæ æternæ particeps effici mereatur. Bene valete. Data Maguntiæ III. nonas Septembris per manus Petri diaconi bibliothecarii & cancellarii sanctæ apostolicæ sedis, anno domini Leonis noni papæ primo, indictione tertia.

L X I.

Ad lib. 59. n. 62.

Ejusdem Leonis IX. bulla pro parthenone S. Laurentii in Alsatia.

Ex apographo.

LEo episcopus servus servorum Dei, ecclesiæ in loco qui dicitur Hesse positæ in honore sanctæ Dei-genitricis Mariæ & in memoria sanctorum Martini confessoris, & Laurentii levitæ gloriosi & igne purgatorio assati martyris dedicatæ, & per eam Sebergæ * abbatissæ nepti nostræ, & post eam successuris inibi Dei ancillis in perpetuum. Martinus hic pauper & modicus, quo cælum divites ingrediamur, dulciter monet, ut sibi suisque amicabiliter serviamus. Assatus ut piscis Laurentius, quemadmodum ipse dicit, suavem gloriam promeruit: ita & nos sibi suoque Domino nostro Jesu-Christo vult per multos labores inservire, ut sic digni efficiamur operarii sua mercede. Hac unius leni mansuetudine, & alterius aspersa impulsione commoniti, quod solemus & debemus, etiam huic ecclesiæ confirmationem nostri privilegii gratis concedimus pro sanctorum debita veneratione & parentum nostrorum inibi in Christo quiescentium memoriali ac præcordiali devotione. Tegit enim martyr patrueles nostros comites Mathfridum & bonæ memoriæ Gerardum, cujusque uxorem devotam famulam Deo Cunisam, & cordis nostri dum vixit dulce solamen fratrem nostrum Hugonem. Et quia suus mitis confessor cujuscumque sanctorum sibi vendicavit corpora; non se elonget eorum precibus exigentibus, vel alienet ab animarum apud Deum obtinenda venia, ut sub cujus protectione vixerunt, mitione propitia per eum æterna promereantur gaudia. Confirmamusque eidem loco illa, quæ nominati eidem vel alii parentes nostri contulerunt bona, & quæcumque concessit jam illuc vel in perpetuum concessura est qualibet Deo fidelis persona. Et ut noverint omnes quantum honorem huic loco semper optaverimus, justis precibus domnæ Mathildis, & filii ejus Henrici, nostri quondam nepotis, altare in ipsa ecclesia tria nos ipsi dedicavimus. Quod quia eminentius altiusque præ ceteris est constitutum, decrevimus etiam illud magnificentius speciali honore glorificandum, ut nemo ibi celebret missam, nisi archiepiscopus, vel episcopus ipsius diœcesis, vel idonei ipsius ecclesiæ hebdomadarii. Si quis autem alia persona orationis vel alicujus negotii supervenerit causa, ad idem altare, ut missarum solemnia exequatur, non præsumat accedere, nisi de abbatissæ, vel aliarum sanctimonialium consensu & licentia. Celebretur etiam dedicatio ab omnibus loci ejusdem incolis VII. kal. Decembris. Ut autem probabile testimonium huic ecclesiæ ab omnibus de bonis suis adhibeatur, nomina ipsorum bonorum vel prædiorum, quæ modo* libere, habet fideliter subscribi fecimus; hæc autem sunt. In civitate Metensi tria curtilia, ecclesia de Albertorf integra cum conductu, & medietas ejusdem villæ; Landeldingen datus a Beselmo, apud Nunbirchen mansus cum lacu piscatorio datus a Trusingo. apud Volteringen forestus a Bezolino datus: ecclesia tota de Steinsilide cum conductu, & omni integritate; ad curiam hospitii, & hominibus suscipiendis pertinet Volfresingen & apud Halbessurt molendinum, & mansus unus, & apud Terolnesheim vinea duas carratas vini solum per annum. ad abbatiam autem ipsam sicut & alia prædicta, pertinet etiam quarta pars ecclesiæ apud Sitterfdorff, & tertia pars telonei apud Sarburg. ecclesia Monheim tota cum conductu & omni integritate, & quarta pars ejusdem villæ. Medietas-villæ quæ dicitur Meingeringem & ecclesia cum conductu & tertia pars decimæ. Sacerdosque illius ecclesiæ omni anno in natali Domini triginta nummos pro eulogiis persolvit abbatissæ. Ecclesia Berthingen tota cum conductu & omni integritate, & medietas villæ ejusdem ecclesiæ Igolingen cum conducta & villa ex toto data per manus Mathildis dilectæ uxoris fratris nostri Hugonis prædicti & filii ejus Henrici. Moneta apud Hesse cum totius mercati utilitate. Quarta pars ecclesiæ de Tesselingen cum conductu & omni integritate. Ecclesia de Belnoylre tota cum conductu & omni integritate. De hac ecclesia quinque solidi omni anno persolvuntur. Ecclesia Malscheidt tota cum conductu & omnibus ad christianitatem pertinentibus. De hac etiam quinque solidi omni anno persolvuntur. Ecclesia Elbersmytre, tota cum conductu & omni

*f. Gerbergæ.

omni integritate. De hac etiam quinque solidi omni anno persolventur. Ecclesia Betrelingen tota cum conductu & villa ex toto & omni integritate. De hac etiam omni anno duo solidi persolventur. Apud Rodesheim tres partes decimæ ecclesiæ inferioris, & ipsa ecclesia cum conductu, & omnibus ibidem ad christianitatem pertinentibus. De Drebeim omni anno sex carratæ vini ad cellarium monialium dantur; & in festo sancti Martini decem solidi ibi persolvuntur absque aliis beneficiis, quæ inibi sunt posita. Apud villas Bosseringen, Schalhembach, Olba, Richenhofem, prata, agri, curiæ non modicæ. De familia autem ecclesiæ, ac suæ catholicæ fidei & honestæ religionis, pater noster Hugo, justus in eisdem bonis advocatus & heres, hanc constituit concordiam, ut invicem se in legali matrimonio, secundum suam conditionem, conjungendi liberam habeant licentiam: ita ut si ex illa conjunctione numerosa proles procreata fuerit, æqualiter dividatur ecclesiæ & heredi. Si autem oon procreatum fuerit, inde nisi unum cujusque sexus mancipium, pro speciali sua reverentia habeat ecclesia. quod & nos confirmamus, atqne in perpetuum taliter permanere stabilimus, necnon & omnia ad ipsam ecclesiam pertinentia, stabilia & firma, & nullo modo violanda, hac nostræ præceptionis pagina corroboramus; & nihil horum, neque imperator, neque rex, neque dux, neque marchio, neque comes, neque vicecomes, neque advocatus, neque aliquis heres, & neque archiepiscopus, neque episcopus, vel aliqui ecclesiastici ordinis, seu mundanæ conditionis, magna parvaque persona infringere, vel minime aut iovadere præsumat; si autem aliquis præsumpserit, liberam habeat licentiam adeundi auctoritatem apostolicam. Violatorem ergo hujus præcepti, Martinus pius, nisi resipuerit, non defendat, Laurentius læsus in illum iratus insurgat, sitque omnibus sociis ingratus, atque divinum anathema sustineat; conservatorem vero, divina gratia circumveniat, & apostolica benedictio conservet & muniat.

LXII.

Ad lib. 59. n. 65.

Ejusdem Leonis IX. bulla pro monasterio Dervensi.

Ex chartario Dervensi.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus-sancti. Ego Dei clementia Leo humillimus papa, volo ut agnoscant fideles universi sanctæ hujus Leuchorum sedis, qualiter abbas Milo ex sancti Berchariі monasterio, meam adierit præsentiam, petens ot cuidam altari suæ ecclesiæ libertatem pro Dei amore, cujus servitium illo disponebat ordinare, traderem. Est autem ecclesia illa super Blesam fluvium in vico, qui dicitur Villa, in qua monachos ad serviendum Deo decernebat instituere. Quod ostendens meis & hujus Dei ecclesiæ filiis, clericis seu laïcis, censuerunt ut ejus petitioni præberem assensum; quatinus ipse abbas, & congregatio ac successores eorum pro mea parvitate, sive successoribus meis semper precentur Domini misericordiam. Quorum consilium amplectens, concessimus omnem libertatem prædictæ ecclesiæ, ot inibi habitantes monachi, absque ulla emptione altare sancti Mauricii ad honorem dicatum, perpetualiter possideant. Propter quod capellanus, qui curam animatum villæ habuerit, synodum atque concilium prævideat, censumque persolvat: quando vero alius successerit, oblatus a monachis absque ulla servitute locum tenebit. Si quis ergo præsumpserit hæc ollo modo transgredi, quæ prædicto indulsimus locello, sciat se anathematis innodatum vinculo: qui vero illis largitatem fecerit aliquam, a piissimo Domino nostro Jesu-Christo multiplicia consequatur, & vitæ æternæ particeps effici mereatur. Ut autem hoc opus pietatis nostræ consistat semper inviolabile, manu mea ac dominorum pontificum, cum clericis ac laïcis, qui adfuetunt, censui esse roborandum.

Ego Leo, sanctæ catholicæ & apostolicæ ecclesiæ præsul Tulli confirmavi. Signum Halinardi Lugdunensis archiepiscopi. Sign. Evrardi Treverorum archiep. Johannis Portuensis episc. Alberonis Mettensis episcopi, Widonis Leuchorum primicerii, Stephani archidiaconi, Alberonis archidiac. Rodulfi archidiac. Lamberti archidiac. Widrici archidiac. Ulrici archidiac. Walteri decani, Warneri decani, Duranni presbyteri, Alberonis, Rotberti, Milonis abbatis Dervensis, Alberti prioris, Hingonis, Wandalgeri. Ego Petrus, sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconus, bibliothecarius & cancellarius, subscripsi. Ego Johannes, subdiaconus scholæ cantorum, subscripsi.

LXIII.

Charta Milonis abbatis pro eodem.

Ad lib. 59. n. 66.

Ex eodem.

EGo, gratia Dei abba Milo, notificare volumus fidelibus Dei præsentibus & futuris, qualiter operamur in ecclesia Dei, cui præsidemus. Quidam juvenis, ex nomine Kalo, venit ad hanc Dei ecclesiam, in sanctorum apostolorum Petri & Pauli, Christique martyris Berchatii honore consecratam, petens ut traderetur ei sacer habitus religionis; & ipse hanc Dei ecclesiam totius hereditatis suæ, quæ ex matre sua sibi contingebat, quooiam unicus exstitit ejus filius, faceret heredem. Cujus petitionem non spernere duximus, si pater ejus adveniret, & hujus rei laudator fieret. Hoc autem idcirco dicebamus, quia prædictum juvenem sine patre suo ista petentem videbamus. Cum vero in hac petitione persisteret, detinuimus eum ab VIII. kalend. Martii, osque ad kalend. Augusti, & oculis quæ postulabat, præferentes, & pro modulo nostro ei omnem humanitatem exhibentes. ac ejus patris adventum præstolantes. Tunc pater advenit, quo modo res ejus erant, quæ tradebat ostendit, & quodam tenore laudavit. Hæc sunt autem villarum nomina, quo illius

consistit hereditas, Macerias, Carus-locus, Absomna, Augias, Nogiacus, Mons-lutonis. Laudavit nempe hac conventione pater ejus Nevelo, ut quod Wernerus socer suus, hujus filii sui avus, tam ex terris quam ex servis dederat in beneficio, ex se, dum viveret, sui tenerent homines, & post finem suum absque suorum aliorum filiorum contradictione ac militum, qui præsentialiter tenebant, hic possideret Dei & Saoctorum locus. De illo quidem quod tenebat in dominio, hoc est ad Macerias & Carum-locum, medietatem omoium, tam de ecclesiis, quam de servis, terris & silvis, pratis & aquis, Deo & Sanctis ad præsens pro filio laudavit, ac post decessum suum, ut prædiximus, aliam com tota libertate consignavit. Prædia etiam io Tornodorensi habebat, quorum medietatem, quam hic suus filius solidam possidebat, Deo præsentialiter cum filio concessit, & ex alia medietate, quantum ab invasoribus redimeret, iterum Sanctis medietatem tribuit, & post suum finem similiter totam. Hanc rationem ostendimus multis, & cuncti qui adfueruot fieri statuerunt. Nos denique per hanc conventionem fratre suscepto, decrevimus adsignare universa scripto. Signum Walteri comitis, qui hæc ordinavit & statuit. Sign. Petronillæ matris ejus. Sig. Nevelonis patris fratris Kalonis. Signum Widonis archidiaconi. Sign Raineri clerici, &c.

LXIV.

Ad lib. 59. n. 75.

Leonis IX. bulla pro canonizatione sancti Gerardi episcopi Tullensis.

Ex manuscr. codice S. Mansueti.

LEo episcopus, servus servorum Dei, cunctis catholicæ ecclesiæ filiis in Christo, salutem & apostolicam benedictionem. Virtus divinæ operationis in omnibus mirabilis, maxime tamen in Sanctis suis, quos præscivit & prædestinavit conformes fieri imaginis Filii sui, quos etiam vocavit, justificavit antequam sæcula fierent, antequam ipsi exsisterent. Et quia ipse Dominus in Evangelio dicit: *Pater meus usque modo operatur, & ego operor*; verum procul dubio esse quotidie ostendit quod dicit, scilicet eos sanctificando, quos vocavit; eos vocando, quos prædestinavit sola gratuitæ miserationis bonitate, non humani generis merito, quia naturaliter omnes sumus filii iræ & filii gehennæ. Cum autem hæc dicere cœperimus, continuo patefaciemus; quia sicut nemo accendit lucernam, & ponit eam sub modio, sed super candelabrum statuit, ut luceat omnibus, qoi in domo sont; sic & Dominos noster Jesus-Christus illos clarificando miraculis in mundo, quos secum vivere & gloriari facit in cælo, ut quia per adoptionem facti sunt filii Dei, præveniente gratia, pateat illos heredes esse regni, quod promisit Deus diligentibus se. Paullo ergo ante nos in episcopatu Tullensi, unde nutu Omnipotentis, & omnia suo arbitrio disponentis, non ullis meritorum nostrorum profectibus ad apostolicam sedem translati sumus, fuit episcopus, nomine Gerardus, qui duo talenta, intellectum & operationem, a cælesti Patrefamilias accipiens, divinam legem, quam medullitus intellexit, sic opere adimplere studuit, ut fieret dignus accipere illam desiderabilem a Deo salutationem: *Euge serve bone & fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium Domini tui.* Sic enim domini sui talenta erogavit, sic animas lucratus est verba salutis prædicando, & opere quod prædicabat exercendo, ut geminatam domino suo pecuniam præsentaret, & sibi æterna beneficia cumularet. Lombos sibi præcinxit castitatem servando; lucernas in manibus portavit, exempla bonæ operationis aliis præbendo; exspectavit dominum suum a nuptiis sanctæ ecclesiæ non dormiendo, sed vigilando prima, secunda, tertia vigilia, anxius ad ejus aspectum, secundum illud quod quotidie psallebat: *Sicut cervus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus: Sitivit in te anima mea, quam multipliciter & caro mea.* At quia sic semper animo suspirabat ad Deum, ejus virtute comitatus, angelicam ducens vitam, quotidie Christum in pauperibus ad mensam suam suscipiens, quotidie piis actibus insistens, nec docendo, nec agendo, nisi quod sanctum & Deo gratum esset, multis effulsit miraculorum prodigiis, sanctitati ejus testimonium perhibentibus. Unde adhuc plures testes exsistunt, quod & idem post mortem carnis cum Christo Domino nostro spiritu vivens & glorians, sæpe operatus est, & sæpe adhuc curans diversos languores, diversasque infirmitates. Quamvis autem venerabile corpus ejus multis, ut diximus, hactenus coruscaret miraculis, & ipse io numero Sanctorum divino sit deputatus indicio; nondum tamen in catalogo Sanctorum sortitus est humana corroboratione numerum, quod Dei miseratrix clementia nobis servis suis reliquit agendum, ubi ad culmen conscendimus apostolicum. Residentibus ergo nobis Romæ io synodo in ecclesia Salvatoris, cum multis coëpiscopis nostris, circa sexto nonas Maias, relatum est auribus nostris ab Udone Tullensi præposito, eadem nocte ipsum Gerardum in visione apparuisse cuidam venerabili monacho, nomine Albizoni, qui synodo intererat, quem ipse Udo nimiis precibus constrinxerat exorare Dominum, ostendere sibi cujus meriti esset apud Deum ipse domnus Gerardus, qui tot miraculorum radiis emicabat. Videbatur ergo illi ipsum assistere sibi, quem numquam corporaliter viderat, etiam nomen ejus audierat, & dicere se ipsum Gerardum esse, pro quo Deum decreverat exorare. Ad quod ille gavisus sedulo sciscitari cœpit, an esset apud Deum in numero Sanctorum. Cui læto vultu respondit, procul dubio se esse cum Deo, dignumque ac justum fore eos honorari in terris ab hominibus, qui honorantur in cælis ante Deum ab angelorum agminibus. quam visioogem ipsi ore proprio divulgavimus in synodo, exponentes ipsius domni Gerardi vitam venerabilem, coovetsationem mirabilem, miraculorum multitudinem, effica-

ciam divinæ virtutis ad corpus ejus exuberantem; & sequenter sanctam Synodum interrogavimus, si deberet ur Sanctus venerari, & Sanctus deinceps nominari. Ad quod cuncti, tam archiepiscopi quam episcopi, tam abbates quam clerici ac laïci, quorum utrorumque magna intererat multitudo, quasi uno ore clamaverunt, ipsum dominum Gerardum verum esse Sanctum, adeo inter Sanctos numerandum, nominandum & venerandum, pro eo quod vivens in carne, testantibus miraculis, vir sanctus extitit, & carne exutus, qualis in mundo fuerit, in cælesti beatitudine positus, mundo quotidie eisdem miraculis innotescit. Decrevimus ergo, sic annuente & laudante synodo, ut ex hoc Sanctus habeatur & Sanctus colatur VIIII. kalend. Maias, tam Leuchæ, sicut sanctus Mansuetus & sanctus Aper, quam ubique terrarum, sicut ceteri Sancti. Cujus Sancti venerabile corpus per nos ipsos cupimus transferre, & digno loco in altari proprio collocare, ad laudem & gloriam Domini nostri Jesu-Christi, qui ideo factus est pro nobis homo, ut non solum salvaret eos a peccatis, sed etiam conferat eis præmium beatitudinis, & mansionem in cælis, ubi ipse cum Patre & Spiritu-sancto vivit & regnat in sæcula sæculorum. Amen.

Nomina sanctorum Patrum, qui præscriptæ synodo interfuerunt.

Dominicus patriarcha Gradensis.
Alinardus Lugdunensis archiepisc.
Leodegarius Viennensis archiepisc.
Hugo Bisuntiensis archiepisc.
Humbertus Siciliensis archiepisc.
Hildebrandus Capuensis archiepisc.
Petrus Consanus archiepisc.
Johannes Portuensis episcop.
Wido Volaterrensis episc.
Crescentius Silvæ-candidæ episc.
Johannes Velletrensis episc.
Johannes Ostiensis episc.
Johannes Savinensis episc.
Johannes Tiburtinus episc.
Benedictus Salernitanus episc.
Leo Gaïetanus episcopus.
Atto Camerinensis episc.
Johannes Sisinensis episc.
Adalbero Mettensis episc.
Obizo Pisensis episc.
Heinricus Populonii episc.
Aterulphus Fesulanus episc.
Crescentius Cerensis episc.
Azo Centumcellensis episc.
Gerardus Reatinensis episc.
Bonizo Tuscanellensis episc.
Johannes Suanensis episc.
Gerardus Rosellanus episc.
Theodericus Orbiensis episc.
Harduinus Fanensis episc.
Herimannus Castellanus episc.
Herimannus Corbinensis episc.
Aldredus Wigranensis episc.
Leo Murensis episcopus.
Masio Montis-viridis episc.
Bonus Petroinensis episc.
Bernardus Pataviensis episc.
Walterus Veronensis episc.
Heinricus Spoletanus episc.
Isembardus Theanensis episc.
Petrus Buturnensis episc.
Atto Marsicanus episc.
Leo Soranus episc.
Benedictus Berulensis episc.
Azo Fosiensis episc.
Attigrinus Imolensis episc.
Gerardus Florentinus episc.
Fridericus Genuensis episc.
Goffredus Constantiensis episc.
Mainus Redonensis episc.
Hugo Nivernensis episc.
Isembaldus Pictaviensis episc.
Arnolphus Santonensis episc.
Arduinus Tudertinus episc.
Hugo archidiaconus ecclesiæ Romanæ.
Petrus ejusdem ecclesiæ diaconus, cancellarius & bibliothecarius.
Sico primicerius ipsius ecclesiæ.
Richardus abbas S. Benedicti.
Hugo abbas Cluniacensis.
Hairardus abbas S. Pauli.
Johannes abbas S. Sabæ.
Reinerius abbas S. Cosmæ.
Petrus abbas S. Bonifacii.
Johannes abbas S. Vitalis.
Johannes abbas S. Laurentii.
Bonactus abbas S. Johannis.
Riquerius abbas S. Juliani.
Luipfridus abbas S. Vincentii.
Gozfridus abbas de Vergeliaco.
Walerandus abbas S. Vitoni.
Gerewinus abbas S. Richarii.
Viventius abbas S. Januarii.
Leo abbas S. Cornelii.
Martinus abbas S. Blasii.
Felix abbas S. Andreæ.
Richardus abbas S. Ragneberti.
Dudo abbas S. Mariæ.
Perenesius abbas S. Salvatoris.
Agius abbas S. Silvestri.
Adam abbas S. Isaac.
Teuso abbas S. Petri.
Bonizo abbas S. Petri.
Viventius abbas S. Januarii.
Willelmus abbas S. Apollinaris.
Wido abbas S. Severi.
Leuzo abbas S. Mariæ.
Albricus abbas S. Zenonis.
Johannes abbas S. Salvatoris.
Bonactus abbas S. Salvatoris.
Lætus abbas S. Angeli.
Stephanus abbas S. Thomæ.
Rotdulfus abbas S. Petri.

LXV.

Ad lib. 59. n. 88.

Ejusdem Leonis papæ IX. bulla pro monasterio sanctorum Bertarii & Ataleni.

Ex tabulis monasterii.

LEn servus servorum Dei, ecclesiæ beatorum martyrum Bertarii & Ataleni, quæ dicitur Bléderici-villa, positæ in comitatu Santensi, & per eam sanctimonialibus, ibidem perpetuo famulaturis, perpetuam in Domino salutem. Ad apostolatus nostri curam procul dubio creditur pertinere, ut venerabilia loca nostris apostolicis fiant munita, & nobis proficiat ad salutis augmentum, quod eis proficit ad tutaminis fulcimentum. Quapropter æquum & salutare visum fuit nobis, ut prædictam ecclesiam, a Raynardo comite suisque progenitoribus conditam., apostolicæ auctoritatis scuto muniremus, eamque in monastico ordine permanere decerneremus. Ea igitur auctoritate, qua in terris licet indigni, vice tamen fungimur beatissimi Petri apostoli, confirmamus & roboramus per hanc nostri apostolici privilegii paginam eidem sancto & venerabili loco omnia, quæ ab eodem Raynardo comite, ejusque parentibus, & aliis quibuscumque fidelibus Christi concessa & concedenda sunt in perpetuum, prohibentes nostra apostolica auctoritate, ne umquam a monastico ordine locus ipse auferatur, sed semper sub regula sancti Benedicti permaneat, & nominatim quæ ipse Raynardus comes huic loco pro remedio animæ suæ contulit, quarum quidem potestatum nomina hic subscribi fecimus: integram videlicet Bledericivillam, cum ecclesia & omni integritate sua; Romaldi-villam cum omni integritate; Salsuris cum omni integritate; Pantevillare cum omni integritate; allodium de domno Basuln; Ligisdicurtem cum integritate, allodium de Unzoniscurte. Post quorum donorum firmissimam contraditionem, sicut ipse prædictus comes jam experierat, eam a nobis, dum in solo episcopatu Tullensi præfuimus, consecrari, immo & consecrata est: ita & modo in apostolatus culmine, divina præeunte clementia, misericorditer sublimati constituimus, idem illic ad laudem Dei, ac Sanctorum venerationem, deinceps congregationem sanctimonialium venerabiliter stabiliri, & sub beatæ Dei-genitricis ac virginis Mariæ, sanctique protomartyris Stephani Tullensis ecclesiæ confirmari, eo tenore, ut quicumque de ejus corporis posteritate Fonteniacum castellum justa hereditate possederit, advocatiam ipsius loci habeat solide. Quod si forsan ad ejus successionis progeniem nemo superstes remanserit, ad propinquiorem & natu-majorem, qui de stirpe ipsius Raynardi descenderit, aut ex cujus hereditate idem locus est inceptus, prædicta advocatia perveniat; & annuatim in inventione sancti Stephani debitum censum instituta congregatio ipsius loci pro subjectione persolvat, scilicet cereum unum duodecim denariis Tullensibus appretiatum. Donum igitur abbatiæ in manu episcopi Tullensis semper consistat, & quæcumque de ejusdem præfati comitis stirpe in eodem cœnobio idonea inventa fuerit, provisionem loci sub nomine abbatissæ suscipiat; sin autem inibi nequiverit reperiri, de loco sancti Romarici aliqua de ejus progenie digna ad abbatissam sumatur; & si etiam in his utrisque cœnobiis nulla poterit inveniri, potestatem episcopus habeat, aut de eisdem locis, aut de aliis infra Tullensem episcopatum aliam dignam personam perquirere, & in loco illo secundum Deum præficere. Si quis ergo, quod absit, & quod fieri minime credimus, ab hac nostra publica sanctione discordare pertentaverit, & præstito alicujus pretii commento, non secundum Dominum prælationem loci statuerit, aut locum destruere, vel de appenditiis imminuere voluerit; habeat advocatus liberam potestatem adeundi regem, & ibi causas monasterii sagaciter exponat, & hujus nostræ apostolicæ præceptionis diruptionem; & ut reformetur, summopere studeat. Si vero advocatus de facultatibus monasterii vi, aut malo ingenio quippiam diminuere voluerit, aut etiam hanc nostram apostolicam confirmationem infringere; commonitus bis ac tertio a præsule, si cum justitia culpam emendare voluerit, advocatia sibi permaneat: at si contra episcopi admonitionem, vel excommunicationem incorrigibilis permanserit, advocatia careat, & præsul alium advocatum requirat, qui fideliter loci defensionem provideat. Et ne aliquid de appenditiis ecclesiæ usurpare præsumat, statuimus, ut in festivitate sanctorum martyrum Bertarii & Ataleni ibidem detur ei servitium, videlicet modius unus frumenti, modius unus vini; & si vinum defecerit, tres solidi monetæ ipsius pagi, & porcus duorum annorum. Hinc vero de rebus vel justitiis abbatiæ nullo modo se præsumat, nisi forte ab abbatissa in adjutorium vocatus fuerit; & tunc pro sua præsentia & adjutorio tertiam ejusdem abbatiæ accipiat partem. Ut autem hujus rei confirmatio cautius in perpetuum firmiusque servetur, nonnisi magnis precibus Lanhardis filiæ ipsius jam sæpe dicti Raynardi comitis, & diligenti suorum consilio fidelium, scilicet Richuini & Cunonis, atque Rhindrici seu Theobaldi, utrique locorum, videlicet sanctæ Tullensis ecclesiæ, alterum in dicto cœnobio sua, prout visum est, similia privilegia assignavimus, quorum cautissimo privilegio, nec episcopi Tullensis lædatur auctoritas, nec ecclesiæ ancillarum Dei aliqua proveniat ab episcopo injusta incommoditas: statuentes apostolica censura sub divini judicii obtestatione, ut nullus imperatorum, nullus rex, nullus dux, nullus marchio, nullus comes, nullus vicecomes, nullus advocatus, nullus archiepiscopus, nullus episcopus; & præterea nulla hominum persona cujuscumque sexus & ætatis, contra hanc nostræ apostolicæ auctoritatis confirmationem & constitutionem venire pertentet. quod quicumque fecerit, nostro apostolico anathemate usque ad satisfactionem dignam percussus existat; qui vero se custodierit & observaverit ad confirmationem & constitutionem, nostra benedictio

accumuletur, & vitæ æternæ particeps efficiatur. Data octavo idus Decembris per manus Udoois Tullensis primicerii, cancellarii & bibliothecarii sanctæ apostolicæ sedis aono domioi Leonis IX. papæ II. indictione III.

LXVI.

Ad lib. 59. n. 90.

Charta Brunonis abbatis pro Dervensi monasterio.

Ex chartario Dervensi.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus-sancti. Ego frater Bruno, gratia Dei abbas; notam fieri volumus petitionem cuoctis fidelibus, quam apud nos fecit dumous abbas Odo de sancti Germani Autissiodorensi cœnobio. Petiit enim parvitatem nostram, ut cellam in villa, quæ Diseias dicitur, exsistentem, quam, sicut antecessores sui, injuste possidebat, sub alicujus census solutione ei concederemus, quatinus, ut prædictum est, quod tenuerat ex tortitudine, tandem possideret ex aliqua rectitudine. Cujus petitione devictus, ante præsentiam domni archiepiscopi Mainardi Senonensis, & Parisiorum episcopi Hecelini, cellam, quam poscebat, & ea, quæ ad ipsam pertinent, sibi & successoribus suis eo tenore tradidimus, ut per singulos annos in festivitate sancti Bercharii, qoæ est XVII. kalend. Novembris, sex solidos denariorum nostratum nobis & successoribus nostris persolvant. Quod si ipso die non solverint, duplicatum reddant, & quod tenent non perdant. Et si aliqno ingenio aot violentia ex toto nihil solvere voluerint, sciant hanc conventionem desinere, & deinceps nos terram Sanctorum recipere. Ut autem omni tempore inconvulsa hæc traditio permaneat; quemadmodum petiere, per chirographi chartam nostra, & fratrum manu firmatam annotare curavimus hanc conventionem. Signum Brunonis abbatis, Alberti, Hingonis, &c. Actum publice monasterio Putiolus, seu Dervo, regnante 10 regno Francorum Henrico rege post obitum patris anno vicesimo. Data VIII. Idus Januarii, anno ab incarnatione Domini millesimo quinquagesimo.

LXVII.

Ad lib. 59. n. 90.

Charta donationis pro eodem.

Ex eodem.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis: notissimum sit fidelibus universis, quod ego Mainsendis, genere non ignobilis, dum essem legitimis conjuncta thalamis, sed, Deo volente, privata liberis, sollicita fui de remedio animæ meæ, & patris mei, matrisque meæ, videlicet Vinfredi & Rosæ; avunculorum quoque meorum Teodebaudi, Hugonis, Bosonis, Anselli, Adelelmi, qui habitum monachilem suscepit. Quapropter monasterium adivi beatorum apostolorum Petri & Pauli, sanctique Bercharii, ubi etiam prædicti, & alii antecessores mei, cum fratribus meis Benzelino & Hetiardo habentur tumulati, ubi quoque præerat domnus abbas Bruno, & ipse exsistens meus consanguineus, ostendi ei & senioribus loci, quod vellem meæ hereditatis sanctos præmemoratos heredes fieri. Nam præscripti fratres mei heredem fecerant jam dictam ecclesiam de quadam parte sua in eadem villa; & ideo apponere volui partem meam parti eorum, sicut cum eis accipere volebam corporis mei sepulturam. Postulavi etiam, ut si aliquando substantia corporali egerem, mihi aliquid subsidii præbuissent. Ergo prædictus abbas monachique desiderium meum laudantes, adsensum petitioni meæ præbuerunt. Igitur ad altare Sanctorum, sicut jam dictum est, traditionem feci alodi mei in villa, quæ vocatur Dervus, scilicet quartam partem ejus in ecclesia, terris cultis & incultis, aquis, pratis & silvis. Ut autem hoc stabile fiat, petivi litteris & testibus adsignari. Signum donni Brunoois abbatis, sign. Hingonis, Deodati, &c. Sign. Maiosendis, quæ obiit XI. kalend. Februarii.

LXVIII.

Airardi Namnetensis episcopi charta pro Majori-monasterio.

Ad lib. 59. n. 102.

Ex archivo Majoris-monasterii.

CUm intra Gallias amplius quam aliubi gentium mos pravus inolevisset, ut ecclesiarum fructus, & altarium decimas vel oblationes alii quilibet, potius quam ecclesiarum ministri, quibus jure competebant, usurparent; satisque inique comparatum esset, ut clericorum ad laïcos, pauperum ad divites victualia transirent: processit ab urbis Romæ papa, domno videlicet apostolico nomine Leonis, decretum, ut laici omnes ministris ecclesiarum redhibitiones relinquerent, earum & altarium decimas secundum apostolum in partes cedere sinerent altaribus servientium: si quominus, excommunicationis susciperent vinculum. Quod cum peterepuisset, jussis apostolicis alii humiliter obediebant; alii superbe resultabant. Hoc in tempore, ego indigous monachus, nomine Airardus, cum essem cardinalis ecclesiæ sancti Pauli, & ejusdem monasterii abbas, datus sum episcopus urbi Namneticæ, pastore viduatæ, non meo merito, sed Domini voluntate, & supradicti domni apostolici electione. Ad quam cum pervenissem urbem, & gratifice, tam a clero, quam a populo exceptus essem; inter alia, quæ fuerant illis intimanda, de supradicto decreto non tacui, quod nuper promulgatum erat in concilio Romano: iosinuans omnibus, qualiter, qui non illud observarent, & in præsenti vita a sancta ecclesia separari, & in futura a societate Sanctorum mererentur excludi. Quod multi verentes, omnium mihi ecclesiarum & altarium, quæ tenebant, decimas & oblationes reddiderunt, & se numquam repetituros spoponderunt. Inter quos Rodaldus quidam de primoribus patriæ, exemplum factus ceteris, omnes quas possidebat penitus reliquit, meæque deliberationis, qoid inde fieri vellem, arbitrio commisit. Quas ego fun-

ditus, ficut ille mihi dimiferat, omnes S. Martino & monachis Majoris-monafterii dedi, & propter eorum perfonalem in Domini fervitio fervorem, & ut mei meorumque decefforum atque fucefforum, atque mihi commiffi gregis habere dignarentur in fuis benefactis memoriam. Hoc autem prædictus Rodaldus fieri non modo non abnuit, fed ut fieret etiam devote fupplicavit, & cartam inde fieri petiit, quam & ipfe & omnis ejus parentela firmavit. Comes quoque Namnetenfis, Mathias nomine & canonici noftræ eam corroboraverunt ecclefiæ. Addidi etiam ad munificentiæ fupplementum, ut quifquis eis per totam meam diœcefim dare aliquid voluerit, aut aliquid ab eis in pretio comparatum fuerit, quod meo quoquomodo indigeat auctoramento, faciat fecurus tribuatque devotus. Ego femel annui quidquid eis poffit in perpetuum dari. Verum tamen id obfervetur, ut cenfus fynodicus matri ecclefiæ redhibeatur. Hoc vero meæ conceffionis beneficium, hujus cartulæ notitiæ infcriptum, manibus noftrorum firmatum eft canonicorum, & meo illorumque fignis & nominibus roboratum. † Signum Airardi epifcopi Namnetenfis manu mea firmavi & fcripfi. † Alveus archidiaconus. † Guillelmus filius Hervei archidiaconi. † Canonici Johannes. † Hubertus de Caffumno. † Durannus filius Simonis.

LXIX.

Notitia de his quæ dedit Quiriacus apud Honort Majori-monafterio.

Tempore Quiriaci Namnetenfis urbis epifcopi, ficuti antiquitus conftitutum erat & in canonibus habetur, vetitum fuit & fub anathemate pofitum, ne quis laïcorum in decimis neque in oblationibus ecclefiarum aliquam partem haberet, nec aliquam hereditatem ulterius repofceret. Quod laïci audientes & contra tale præceptum totis viribus reluctantes, tandem divina juftitia conftricti oblationem altariorum reliquerunt in manu præfati epifcopi: fed decimas retinuerunt. Quas oblationes dedit fupradictus epifcopus S. Martino fuifque monachis in perpetuum, in caftro videlicet quod vocatur Honort. Quod donum etiam ipfi qui tenuerant laïci annuerunt, videlicet Hodricus de Caffum & Jacutus de Honort & duo filii ejus Eblon & Daniel Buca, & Gorodenus Brocmaoli filius. Infuper fupra dictus epifcopus in ipfo fupradicto caftro, in ecclefia videlicet S. Chriftophori, conceffit fuperius dictis monachis de oblatione altaris, quam prefbyter quidam, Gorhedrus nomine, tunc temporis poffidebat: ut fi ipfe prefbyter vellet accipere S. Benedicti habitum, vel pro aliqua re partem ipfam quæ fibi competebat retinere non valeret; ipfi fuo dono atque juffione ex integro retinerent & haberent, annuentibus hoc ejus archidiaconis, Radulfo fcilicet atque Albino. Accidit poftea nutu Dei, quod ipfe præfatus prefbyter gravi infirmitate præventus, monachos S. Martini ad fe accerfiri juffit, quibus feipfum in monachum & fua contulit tali modo, quod medietatem oblationis fuæ partis ecclefiæ S. Chriftophori, quæ fibi eveniebat, ad præfens ipfis libere tradidit. Aliam partem cuidam filio fuo, quem ipfe ficuti feipfum in monachum obtulit, dereliquit hoc modo, quod quando ipfe filius pannos indueret, vel fi abfque pannis monialibus moreretur, illa pars monachis funditus remaneret, abfque alicujus viventis calumnia. Hoc factum fuit ante præfentiam Rivallonii caftri domini & uxoris fuæ nomine Ludis. Teftes funt inde Herveus Boterellus monachus S. Martini, Guillelmus Bechet monachus.

LXX.

Forma electionis Petri epifcopi Anicienfis. Ad lib. 60. n. 33. *Ex cod. Anicienf.*

Poft obitum Stephani fanctæ Anicienfis atque Vallavenfis ecclefiæ pontificis facta eft diffenfio pro eligendo epifcopo inter clericos ejufdem ecclefiæ & Heinricum regem Francorum Rotberti filium, qui electionem eorum dixit fe confirmare, fed mentitus eft, non regalia fequens ftatuta. Nos autem fanctæ Anicienfis atque Vallavenfis ecclefiæ cœtus communi confilio atque communi voto clerus, populus atque militia, elegimus virum nobiliter natum, nobilius educatum, prædicti Stephani pontificis nepotem, nomine Petrum, ecclefiæ noftræ præpofitum, quem cum in præfentiam dicti regis Francorum duxiffemus confecrandum, rex ille poftpofita, auctoritate canonum, neglecto clamore qui aderant in præfentia pontificum, atque decretis & privilegiis Romanorum pontificum fimul & præceptus prædecefforum fuorum, per nefas contra omnem juftitiam omnemque veritatem, interveniente pecunia & Tolofano comite, quem inftigabat uxor fua, dedit Anicienfem epifcopatum non ut debuit, fed ut potuit cuidam Bertranno Mimatenfis ecclefiæ archidiacono, qui & ordinem prefbyteralem pretio diftraxit & pontificalem gratiam, donum videlicet Spiritus-fancti, pecunia emit, ut Simon magus olim a Petro apoftolo facere voluit. Sed non eft illi pars neque fors cum tali ordine, qui æftimavit donum Dei poffideri pecunia, fed audiat ab Apoftolo cum Simone mago: *Pecunia tua tecum fit in perditione.* Nos vero talia refpondentes ut debuimus, quantocius reverfi fumus, & ad fummum pontificem Romanæ fedis, utpote pro tanto difcrimine, Hugonem archiepifcopum Bifuntinum, & Sedunenfem Aymonem, & Artaldum epifcopum Gratianopolitanum, cum confilio Viennenfis ecclefiæ archiepifcopi Leodegarii ecclefiæ noftræ canonici atque nutriti, fuper his confulendum tranfmifimus. qui precibus noftris annuens & more prædecefforum fuorum noftra privilegia confirmans, nos electumque noftrum præfentiæ fuæ adeffe præcepit. Factum eft autem ad voluntatem noftram, & anno incarnationis Dominicæ M LIII. indictione VI. epacta XXVIII. III. idus Martii, luna XVIII. feria

vs. apud Ravennam Romanum adivimus papam, qui præsul summus domnus Leo VIIII. postquam nostra audivit prædecessorum suorum decreta, videlicet Silvestri atque Gregorii, nobis concessa, laudavit atque firmavit electum nostrum prædictum Petrum ecclesiæ nostræ archidiaconum & præpositũ, & præcepit presbyterari a cardinali Umberto ecclesiæ sanctæ Rufinæ episcopo. Alia vero die apud Ariminum cum Heinrico Raveonatis ecclesiæ electo idem papa prædictum Petrum electum nostrum factum presbyterum manu propria consecravit episcopum. Testes vero hujus consecrationis nominatim inserimus, ut futuros certiores reddamus. Domnus papa Leo nonus, Umbertus sanctæ Rufinæ ecclesiæ cardinalis episcopus, Othgerius Perusinus episcopus. Fredericus sacri palatii Lateranensis cancellarius. Stephanus ejusdem sacri palatii judex Romanus. Heinricus archiepiscopus Ravennas cum eo consecratus. Leudegarius primas Viennensis. Aymo episcopus Sedunensis. Artaldus episcopus Gratianopolitanus. Adalbero Metensis episcopus. Thietmarus Coriensis episcopus. Humbertus Ariminensis episcopus. Andulphus Feretranus episcopus. Humbertus Bobiensis episcopus. Petrus Pensauriensis episcopus. Rotbertus Senogalliensis episcopus. Johannes Ficoclensis episcopus. Petrus Foropopuliensis episcopus. Johannes Forojuliensis episcopus. Petrus episcopus de Commaclo. Johannes Cesenus episcopus. Odolricus Corneliensis episcopus. Acta sunt hæc tempore supradicto apud Ariminum civitatem, domno Leudegario Viennensis ecclesiæ primate post domnum papam mediatore & ordinatore, & ad missas vice capellani ad altare obsecundatore.

LXXI.

Ad lib. 60. n. 41.

Gaufridi comitis donatio facta ecclesiæ S. Clementis de Credone.

Ex archivo Vindocinensi.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis ego Gaufridus Andegavorum comes per hujus conscriptionis notitiam & præsentis ætatis fidelibus notum fieri volui, & apud futoras post nos generationes a calumniis omnibus tutum, quod ecclesiam sancti Clementis apud castrum Credonia sitam, cum decimis & rebus ad eam juste pertinentibus, monasterio sanctæ Trinitatis, quod a novo fundavi, & monachis ibidem sub domno Oderico abbate degentibus ac successoribus eorum, sicut alias donationes meas, in perpetuum possidendam pro redemptione peccatorum meorum dedi in augmentum victualium & necessarii sumptus ipsorum. quam quidem ecclesiam Suthardus vetulus olim Homberto abbati & monachis sancti Albini in manum miserat ad hoc ut illi eam ad abbatiam augmentaodo perducerent. Sed postmodum cum illi conventum istud complere nollent, Guarinus-Suthardus filius sibi illum resumpserat, & ad clericorum servitutem redactam in manu sua tenuerat. Cum vero honorem Credonis in manu mea dominium habui, sanctæ Trinitati illam dedi, antequam illam Roberto Burgundioni fideli meo donavissem. nam ab istius donatione ecclesiam hanc, sicuti sanctæ Trioitati præscos donatum, excepta denominata, quia monasterio sanctæ Trinitatis in morem possidendam tradideram. † Ego Gaufridus comes donationem istam feci, & per hoc signum sanctæ Crucis firmavi. Grecia comitissa huic donationi præsens interfui.

Isti sunt testes qui adfuerunt, Odericus abbas, Rainaldus clericus, Gaufredus canonicus sancti Mauricii, Lisoius de Ambasio, Guido de Prulliaco, Fulgerii Wanilo, Hilduinus præpositus, Luc de Gallicana, Guido monachus, Lambertus canonicus sancti Laudi, Johannes de Cainone, Archenbaldus filius, Gosecanus de Losduno. Romaldus archidiaconus sancti Mauricii scripsit, Gibertus monachus scripsit. Actum Andegavis civitate VII. calendas Aprilis, anno ab incarnatione Domini nostri Jesu-Christi M LIII.

LXXII.

Confirmatio prædictæ donationis per Rainaldum dominum Credonensem.

NOtum sit universis sanctissimæ Dei ecclesiæ fidelibus præcipueque monachis sanctæ Trinitatis Vindocinensis cœnobii, quod ego Rainaldua filius Roberti Burgundionia & oxor mea, nomine Eunoguena, filia Roberti de Vitreo, nata de ipsius legali conjuge, filia videlicet Warini naturalis heredis & domini Credonensis honoris, confirmamus & nostra auctoritate corroboramus Domino Deo & loco ejus Vindocinensi donum illud factum de ecclesia sancti Clementis, quæ sita est apud Credonem, quod quidem Gaufridus Andegavorum comes eidem præfato fecerat loco, sic & nos per rectam fidem concedimus integre, sicut ipse dederat, cum universis rebus & reditibus juste ad præfatam ecclesiam pertinentibua, ad supplementum victualium monachorum perpetualiter habendum deinceps & quiete semper possidendum. Quapropter donaverunt mihi monachi jam facto naturali heredi per susceptionem meæ conjugis quinquaginta denariorum libras & uxori meæ septem, ut eis & loco Vindocinensi de præfata ecclesia nostra perpetualiter per rectam, sicut præfatum est, firmaremus auctoritatem. quod quidem & nos ipsi libenter accipientes, ad eamdem ambo venimus ecclesiam, ibique sub Dei testimonio & monachorum, aliorumque virorum fidelium, quorum nomina subscribi fecimus, rem, sicut monachi postulaverant, per rectam fidem & sioe malo ingenio donum illud, quod prius Gaufredus Andegavorum comes fecerat, confirmantes, monachis habendum jure perpetuo & tenendum sine cujusquam calumnia ac quiete deinceps possidendum super altare sancti Clementis per frustum ligni tradidimus. Atque ut hoc cassari nullo modo possit, auctoramentum nostrum in carta conscribi jussimus, & ad sanctam & apostolicam sedem transmittere per

quemlibet fidelem, & super altare beati Petri apostolorum principis imponere decrevimus atque vero corde spopondimus, quodque in sanctæ Romanæ ecclesiæ scriniis optamus simul & obsecramus ad testimonium perpetualiter reservari, ad honorem videlicet ipsius sanctæ Romanæ ecclesiæ, cujus auctoritate & tuitione domus Vindocinensis se se confidit inter sæculares procellas posse subsistere & quietam fore. S. Rainaldi, S. Eunoguenæ uxoris ejus. Hujus igitur rei testes sunt viri isti qui affuerunt, Salomon filius Ottardi, Hugo abbas, Robertus filius Geraldi, Normannus filius Saludii &c. Datum v. nonas Martii. Actum est hoc apud Credonem in monasterio sancti Clementis, anno ab incarnatione Domini M LXX. indictione VIII. regnante Philippo Francorum rege anno XI. & præsulante Eusebio episcopo anno XXII. patrocinante etiam domno Oderico abbate anno XXV.

LXXIII.

Ad lib. 60. n. 94.

Charta Gaufridi comitis Andegavensis & Agnetis comitissæ pro constructione Aquariæ.

Ex archivo Vindocinensi.

IN nomine Domini Dei Patris omnipotentis & Filii & Spiritus-sancti. Ego Gaufredus comes pariterque comitissa Agnes pro redemtione peccatorum & liberatione animarum nostrarum desiderantes aliquod non facile abolendum eleemosynæ votum Deo omnium bonorum creatori & largitori humili* devotione offerre, in honore & nomine summæ Trinitatis deificæ monasterium a novo fundavimus, & quantula opportunum fuit rerum possessione in servitio monachorum regulam Deo auxiliante ibidem constituimus, prius quidem apud castrum Vindocinum in parrochia Carnotensis episcopii, vivente scilicet adhuc in carne genitore meo, piæ recordationis Fulcone illustrissimo comite. Postmodum vero illo jam terrenis rebus exempto, etiam apud Andegavam civitatem, eo quod ipsa sit quasi fiducialius atque quietius honoris mei caput, alterum quoque priori consimile, tam consecrationis titulo, quam operis magnitudine superædificavimus monasterium, quod ad illud sane sanctius appendens servis Dei monachis non singularis habitationis statione contentis, sed duorum locorum secundum possessionum suarum divisionem commoda positione fretis, contra multimodas incursantium casuum inquietudines per succedentium mutamina temporum duplex esse potest refugium, ac proinde ipsius eleemosynæ nostræ perseverabile firmamentum. Sed & procedente tempore non adhuc satis securi prioribus facti nostri stabilitatibus, quamvis non parva sollicitudine & apud regem Franciæ & apud ceteras Gallicæ provinciæ diversarum dignitatum personas procuratis, etiam hoc superaddere ad perennem rei corroborationem congruum & utile fore existimavimus, ut ambo illa monasteria in tuitionem sacratissimi apostolorum principis tradere & consignare deberemus. In cujus videlicet sancta provisione Dominus noster Jesus-Christus adeo voluit totius ecclesiæ suæ statum consistere, ut ei dignatus sit per semetipsum specialiter ejus gubernacula committere, dicens: Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Igitur hujusmodi consilium a Deo patre luminum, ut credimus, inspiratum, a sapientibus & fidelibus viris comprobatum, atque plenum salubritatis perspectum perducere ad effectum satagimus anno ab incarnatione Domini M LVI. indictione IX.

Itaque supra dicta illa ambo monasteria studio bonæ devotionis fundata, tam Vindocinense videlicet, quam & illud posterius, quod Andecavæ situm est, & universam possessionis eorumdem summam, in quibuscumque territoriis vel locis constitutam, in patrocinium & ditionem beati apostolorum principis Petri & sanctæ Romanæ, matrum etiam matris ecclesiæ, non tam donamus quam refundimus, videlicet per manum & apostolicam auctoritatem domini Victoris summi viri & in præsenti tempore papæ ecclesiæ Christi universalis, ita ut abhinc in tempus reliquum utrumque illud monasterium & universæ res possessionis eorum qualiumcumque habeantur proventuum, ubicumque positæ sint locorum, & quæ scilicet jam ibi sunt, vel per nos vel per quoslibet fideles viros traditæ aut aliquo legitimo contractu adquisitæ, & quas volente Deo deinceps eodem contigerit aliqua justa ratione provenire, in tuitione sancti Petri & pontificum Romanorum consistant & defensione contra omnium hominum omniumque cujuslibet ordinis vel conditionis personarum injustas molestias & inquietudines. Ob cujus sane constituti certam rememorationem & efficaciorem conservationis vigorem abbas vel monachi supra memoratæ congregationis singulis annis censum solidorum duodecim persolvere procurent in supplementum luminarium ante venerabile corpus summi pastoris ovium dominicarum Petri concinnandorum.

LXXIV.

Victoris II. bulla pro monasterio Casinensi.

Ad lib. 60. n. 1.

Ex authentico.

VIctor episcopus servus servorum Dei, Friderico dilecto filio abbati venerabilis cœnobii almi patris Benedicti, quod nuncupatur Mons-Casinus, cunctisque successoribus ejus illic canonice ad regimen promovendis in perpetuum. Pastoralis sollicitudinis nostræ bonum si debet prospicere, & proficere omnibus etiam extraneis & longinquis, multo magis domesticis & propinquis. Ipsis quippe secundo gradu post Deum admovenda est visibilis caritas, ut per eos velut quædam visibilis flamma gradatim ad remotiores quosque discurrat. Piis ergo locis, & divina religione venerabilibus debitæ consolationis & defensionis porrecturi manus, illum ceteris præferendum non ambigimus, quem monasticæ normæ constat esse principale gymnasium, & sanctæ Romanæ & apostolicæ sedi contiguum,

contiguum, quem cives Romani, patres videlicet eximii Benedictus, Maurus, & Placidus cum nonnullis aliis fundarunt, quemque a gentibus destructum Romani pontifices nihilominus sua auctoritate restruxerunt, & privilegiis apostolicæ sedis merito ceteris cœnobiis prætulerunt, atque contra quorumlibet suspectas injurias efficaciter munierunt: quorum nos sacræ auctoritati sicut tempore, & loco succedimus, sic eorum exemplo, ut oportet, innitimur, & per hujus nostræ decretalis paginæ tenorem tibi, dilectissime fili & abba Friderice, electionem ad regimen cœnobii præfati saniori consilio omnium fratrum in præsentia responsalis nostri a Petro monacho aliquorum pravorum conspiratione electo in te translatam collaudantes confirmamus. Unde & secundum privilegia eorumdem antecessorum nostrorum, atque consuetudinem tibi, quem abbatem sacravimus, monasteriũ almi patris Benedicti situm Monte-Casini-castri, cunctamque ipsius monasterii abbatiam, integre cum cellis suis, castellis, prædiis, & omnia sua pertinentia concedimus, & nostra auctoritate decernimus tam in finibus Beneventanorum, Apulorum, & Calabrorum, quam etiam in finibus Marsorum, & in Marchiis, sive ubicumque longe, & prope hactenus jure tibi pertinet, aliquid, sive quidquid deinceps ubivis juste acquisierit. Ad hæc justitiam, vel quodlibet debitum, quod officiales nostri sacri palatii exigunt a navibus ad Romanum portum applicantibus, vestri cœnobii navi peculiari gratanter relaxamus; & quotiescumque Romam ad servitium sanctæ Romanæ ecclesiæ veneritis, in sancta Hierusalem palatii Susurriani hospitium habeatis; & defuncto abbate, ibidem vestra, vel vestrorum successorum electione abbas constituatur a Romano pontifice consecrandus. Conservato vobis vestrisque successoribus privilegio, tam quod ex navi vestra, quam quod ex ipsa destructa ecclesia, ut vel sic restrueretur, proximus decessor noster sanctus Leo firmavit abbati Richerio. Usum quoque Sandaliorum, & Dalmaticæ, quamvis jure cardinalatus tui ab apostolica sede perceperis, a nobis tamen tibi, & loco deinceps in principalibus tantum festis concedimus ad honorificentiam tam venerabilis cœnobii, & ob dilectionem tui, secundum quod præfatus decessor noster tuo præfato concessit. Præterea corroboramus tibi, tuisque successoribus in omni conventu episcoporum, & principum superiorem omnibus abbatibus sedem, & in conciliis, & judiciis priorem sui ordinis hominibus sententiam pro reverentia tanti loci, qui primum, & summum monasticæ legislatorem vivum, & mortuum retinere promeruit, quique ipsius legislationem scripto, verbo, & exemplo cœnobiale propositum appetentibus in toto mundo sole clarius evibravit. Defuncto autem abbate ex se se ipsa congregatio secundum sanius consilium sapientum, & seniorum fratrum sibi abbatem eligat, & apostolicæ sedis pontifici firmandum, & consecrandum exhibeat: nec aliter ibi abbas constituatur, aut aliunde illuc intromittatur, nisi forte ex se aliquem tanto regimini idoneum non habuerint, & ob id saniori consilio extraneum sibi elegerint. Porro præter summum apostolicæ sedis Præsulem, cujuslibet ecclesiæ episcopum, vel sacerdotem in præfato monasterio, vel in cellis ipsius, ditionem quamlibet sibi præsumere hac nostra interdicimus auctoritate, ita ut nisi ab abbate fuerit invitatus, nec missarum sollemnia inibi audeat celebrare; sed remota, & propulsata qualibet oppressione ecclesiasticarum, vel sæcularium personarum, sicut hactenus mansit, a præsenti decima indictione, hoc nostro privilegio in perpetuum quietum, & liberum ad servitium, & gloriam Dei maneat sub defensione, & jure sanctæ Romanæ, & apostolicæ sedis, cum suis omnibus, ex quibus summatim, & generaliter omnibus hæc nominatim, & specialiter tantum istic digessimus: cella Albaneta, Ciconia. cella sancti Gregorii in Aquino, S. Nazarii, S. Benedicti in Clia, S. Benedicti in Insula, S. Silvestri, S. Urbani, S. Pauli, S. Angeli in Valle-Lucis, S. Michaëlis, sanctæ Mariæ in terris Albis, sanctæ Luciæ apud Fractas, S. Angeli in Canueio, S. Stephani in Tertacina, S. Scholasticæ in Cayeta, sanctæ Mariæ in Berula, S. Nicolai in Pica, S. Mauricii in Limata, S. Petri in Esculeto, S. Benedicti in Sessa, S. Benedicti in Teano cum suis cellis, S. Benedicti in Capua, cum cellis, & terris circum-circa; simul & in Apulia, S. Benedicti in Marcia, S. Liberatoris in Tetl cum cellis suis sexaginta, & terris cultis, & incultis, & omnibus suis, sanctæ Scholasticæ in Pinna, sanctæ Mariæ in Murena, S. Martini in Salinis, S. Nicolai in Esculo, cella sanctæ Justæ, S. Benedicti in Trunto, S. Benedicti in Trinio, sanctæ Mariæ ad Casales-planos, S. Eustatii, quam dedit Alferius Pantasiæ, S. Benedicti in Alarino, S. Benedicti in Pectinari; item sanctæ Mariæ ad Casales-planos, S. Trinitatis in Termulis, S. Benedicti in Asculo, S. Focatis in Alesino, cum Faucibus, & Piscaria; S. Eustasii in Arcu, S. Angeli in Barrcio cum cellis, & castellis, & terris multis; sanctæ Mariæ in Barretano, S. Georgii in Luca prope Posterulam Virivualam, quam sancto Benedicto contulerunt Heinricus, & Rolandus fratres sanctæ conversationis habitum quærentes, ex qua etiam pro novitate facti privilegium tuo rogatu fecimus; Sancti Valentini in Comino, S. Salvatoris inibi, S. Benedicti in Venafro; ibidem sanctæ Mariæ, item S. Nazarii, cortem S. Felicis, S. Benedicti in Cesamo, S. Bartholomæi in Miniano. Castella autem hæc: inprimis ad pedem montis S. Salvatoris, quod est S. Germani, S. Petri, Pignatari, Plumbarola, S. Stephani, S. Georgii, S. Apollinaris, Vallis-frigida, S. Andreæ, Bantra Comitalis, Bantra Monacisca, Junctura, S. Angeli, Turudum, S. Victoris, S. Petri in Clia, Cervara, Vallis-Rotunda, S. Eliæ, Saracinisceum, Conca, Capriata, Francilone, S. Johannis, S. Benedicti-minoris, S. Johannis in Capua. Quorum aliqua olim fuere monasteria, sed a Sarracenis destructa, postmodum ad tuitionem patriæ necessario

facta castella: insuper Lastinianum, & alia tria castella, Mons Albrici, Muccla, S. Quirici cum portu decem navium, quæ duo Transmundus comes filius Actonis beato Benedicto in Monte-Casino legali donatione, & cartarum muoimentis contulit; tertium autem Castellum Frisa, quod præfati Transmundi uxor pro anima sua simili, ut sua maritus, modo contradidit, quod etiam post mortem uxoris præfatus comes non timuit invadere, sed Laterani in cappella sancti Laurentii, præsente Humberto Silvæ candidæ episcopo, te quoque filio nostro Friderico nondum ad regimen electo admonitus a nobis in ipsa confessione reatuum suorum Dominica quarta post pascha spoote refutavit. Igitur his, & omnibus quæ præfato cœnobio juste pertinent nunc, & quæ io futuro juste pertinebunt, sub tutela, & Romana libertate hoc privilegio perpetualiter ad temporalem servorum Dei, præsentium scilicet, atque futurorum quietem, statutis, atque confirmatis apostolica censura, sub interpositione districti anathematis, & divini contestatione judicii interminamus omnibus tam præsentibus, quam futuris, ne ullus hominum cujuscumque ordinis, dignitatis, conditionis, vel cujuscumque officii, seu qualibet, vel quantumlibet magna, aut parva persona, quibuscumque rebus, vel personis præfato monasterio juste pertinentibus, aliquam violentiam inferat, aut calumniosus exsistat, vel incumbat. Si quis vero, quod non optamus, hujus nostri privilegii decretalem paginam temerario ausu in aliquo infringere tentaverit, æternæ maledictionis vinculis innodatum se noverit, & perpetua supplicia luiturum cum diabolo, & angelis ejus, nisi forte prius resipiscens satisfecerit; at qui pietatis intuitu devotus observator exstiterit, ipsius interventu almi patris Benedicti, perfectorumque sequacium, sociorumque ejus sempiternæ benedictionis particeps, & paradisi beatus possessor efficiatur. amen.

† Humbertus dictus cardinalis episcopus sanctæ ecclesiæ Silvæ-candidæ cognitum relegit, & subscripsit.

† Heldibrandus cardinalis subdiaconus sanctæ Romanæ ecclesiæ dando consensit, & subscripsit.

LXXV.

Ad lib. 61. n. 2.

Donatio facta eidem monasterio.

Ex authentico.

IN nomine Domini Dei Salvatoris nostri Jesu-Christi. Quinquagesimo-secundo anno comitatus domni Marini, & quinto-decimo anno comitatus domni Dauferi, & domni Landoni, Dei gratia Thio, & nepotibus, atque comitibus, mense Januario, undecima indictione Trajectu. Quoniam quidem Deo dignum, & valde placabile, tam in veteri quidem testamento, quam & in novo offerre Deo, sanctisque basilicis patrimonium jubetur pro requie animarum defunctorum, & pro spe futuræ ac beatæ resurrectionis. Quapropter credibili fide indubitanter accipitur promereri veniam delictorum, pro quibus hic largitur aliquid hujus mundi transeuntium rerum, & pro opibus oblatis terrestribus, procul dubio a Domino recepturi speramus æternas. Hac siquidem fide & credulitate firmati, & de omnipotentis Dei misericordia confisi, sperantes apud illum mercedem recepturos æternam, nos Marinus, Dei gratia comes, una cum Oddolana comitissa, dilectissima conjux mea, tam pro redemptione animæ nostræ, quamque etiam & pro requie animarum genitorum, seu genitricum nostrarum; placuit nobis ab hodierna die, & perpetuis temporibus uno tenore, & uno consilio prumptissima, & gratuita nostra voluntate offerre, & tradere, & perpetualiter transcribere in cœnobio tuo, ô sanctissime Benedicte, quod honorifice, & famosissime situm est in Casiniensi castro, ubi domnus Stephanus papa, qui & abbas, ejusdem monasterii regimen tenet, id est totam & integram nostram portionem, quod est quartam partem de inclito comitatu Trajecto, cum omnibus suis pertinentiis; hoc est terris, vineis, planis, pascuis, montibus, vallibus, aquis, molis. Insuper tradimus, & offerimus tibi, ô sanctissime Benedicte, omnibus casis, quæ in hac suprascripta civitate habere videmur, & medietatem de ipso castro Spineo, quod nobis pertinenda esse videtur, & integram ipsam quartam partem de castro Fractæ. Hæc omnia tibi damus, & offerimus, atque tradimus cum omnibus suis pertinentiis, sicut superius legitur, ea tantum ratione, ut nullum servitium exigant tui rectores ab habitantibus in suprascripta civitate, & castellis, nisi qualiter antiquitus soliti sunt facere nobis. Ita tamen, ut qui cum caballo servire consueti sunt, ita pro tuo jure, & sanctissimi jam supra nominati tui cœnobii deserviant; & qui cum boves, similiter faciant. Iterum damus, & offerimus tibi totum & integrum nostrum monasterium, vocabulo sancti Marini, cum omnibus suis paraturis & codicibus, & cum terris & vineis, & aquis, molis, & cum peculiis majori vel minori, & cum omnia, & in omnibus ad supradictum monasterium pertinentibus, & ipsam quartam partem de monasterio sancti Martini de Aqua-mundula, cum omnibus suis pertinentiis, & omnia, & in omnibus ubicumque, vel undecumque nobis pertinent, vel pertinenda esse videntur a jure parentum nostrorum, qualiter superius diximus, tibi, beate Benedicte, offerimus & tradimus, in eo vero tenore, ut amodo & usque in sempiternum, in tuo jure & dominio permaneat; & neque a nos, qui supra Marinus, Dei gratia comes, cum Oddolana comitissa conjux, neque a nostris heredibus, neque a nobis nulla submissa persona, numquam exinde habeant tui rectores querela; aut calumnia in sempiternum. Verum, quod absit, & divina avertat potentia, quod sive nos qui supra, sive nostri heredes, aut quavis persona hominum magna vel parva, contra hanc nostram offertionem seu traditionem aliquid contrarie agere voluerit, vel repugnare tentaverit, fiat anathematizatus a Domino, & a trecentis decem & octo sanctis patribus, & partem habeat cum Juda traditore Domini nostri Jesu-Christi. Insuper compositurus subjaceat in suprascripto tuo sancto cœnobio Casinensi, auri purissimi libras centum; & post soluta pœna, & anathemate percepta, hæc nostra offertio & traditio, qualiter superius legitur, firma permaneat in perpetuum. Scripta per jussiones nostras a Benigno presbytero, & notarius supradictæ civitatis, in mense & indictione supradicta. † Ego Marinus comes. † Ego, qui supra Oddolana comitissa, quæ scribere præcepi, & manus mea in hac cartula crux feci. † Signum manus domni Gregorii, filii Johanni Constani. †. Sign. manus Johanni de Mataldo. Ego Benignus immeritis presbyter, & notarius suprascriptæ civitatis complebi, & absolhi in mense & indictione suprascripta undecima.

LXXVI.

Vetus formula professionis canonicorum regularium.

Ad lib. 61. n. 35.

Ex manuscr. cod. Corbeiensi.

CUm aliquis sæcularis sæculo renuntiare voluerit, vitamque canonicam elegerit, convocatis omnibus fratribus in capitolium, illum in medio statuat, ejusque desiderium ac petitionem cunctis patefaciat: atque præcepta regulæ, & morem ecclesiæ proponat, & ut secum bene recogitet, si hæc servare velit, ammoneat. Melius est enim non incipere, quam post inceptum apostatare. Quod si hæc omnia se servaturum, Deo annuente, spoponderit; ducatur in ecclesiam, eoque ante altare prostrato, & dicente tertio: *Suscipe me, Domine, secundum eloquium tuum, & vivam, & non confundas me ab expectatione mea.* Respondeatur, ℣. *Suscepimus, Deus, misericordiam tuam in medio templi tui.* Psalm. *Magnus Dominus. Miserere mei Deus. Ecce quam bonum*, cum *Gloria Patri. Kyrie eleison. Pater noster... Et ne nos. Salvum fac servum tuum. Deus meus. Mitte ei Domine auxilium de sancto. Et de Sion. Esto ei Domine turris fortitudinis. A facie. Nihil proficiat inimicus in eo. Et filius. Domine, exaudi orationem meam. Et clamor. Dominus vobiscum. Et cum spiritu tuo.*

Oremus.

OMnipotens sempiterne Deus, miserere famulo tuo N. & dirige eum secundum tuam clementiam in viam salutis æternæ, ut, te donante, tibi placita cupiat; & tota virtute perficiat. Per Christum, &c.

Alia.

DEus, qui renunciantibus sæculo, mansionem paras in cælo; dilata sancta hujus congregationis temporale habitaculum cælestibus bonis: ut fraternæ teneantur compagine caritatis unanimes, continentiæ præcepta custodiant, sobrii, simplices, & quieti gratis sibi datam gratiam fuisse cognoscant, concordet illorum vita cum nomine, professio sentiatur in opere.

Alia.

DEus, qui non mortem peccatoris, sed pœnitentiam & emendationem semper inquiris, misericordiæ tuæ clementiam suppliciter imploramus, ut huic famulo tuo N. sæcularibus actibus renuncianti larga tuæ pietatis gratiam cælitus infundere digneris: quatenus castris tuis insertus, ita tibi militando stadium vitæ præsentis percurrere valeat, ut bravium æternæ remunerationis accipiat. Per Dominum.

Tunc eum osculentur omnes, & tradant ei per codicem suam societatem. Deinde se ipsum & res suas, quas Deo devovit, in manibus præpositi offerat. Professio subsequitur.

Ego frater N. sacerdos aut clericus, vel conversus, stabilitatem corporis mei ecclesiæ beati N. promitto coram Deo & sanctis reliquiis ejusdem ecclesiæ, in præsentia prælatorum domni N. & N. & cæterorum fratrum: & emendationem morum meorum, præcipue in castitate [a], *in communione, in obedientia secundum gratiam mihi collatam a Deo, & facultatem virium mearum. † Ipse subscripsi.*

a De ejusmodi professione lege præclaram epistolam Odonis canonici regularis in Spicilegii tomo secundo, pag. 525. & seqq.

LXXVII.

Concilium Romanum sub Nicolao II.

Ad lib. 61. n. 35.

Ex manuscr. codice Romano.

ANno ab incarnatione Domini M LIX. indictione XII. kalend. Maii, præsidente domno & venerabili papa Nicolao, anno primo pontificatus sui, cum cardinalibus suis, episcopis & presbyteris, considentibus quoque Dominico Gradensi patriarcha, & Widone Mediolanensi, & Olderico Beneventano, & Petro Amalfitano, & Odelrico Papiensi, metropolitanis & archiepiscopis, cum suffraganeis eorum, & nonnullis aliis episcopis Tusciæ & Campaniæ, Aur. . . . Apuliæ & Marchiæ-Firmanæ; adstantibus quoque diaconibus, in basilica sacri palatii Lateranensis, quæ agnominatur Leonina, præstantissimus vir Hildebrandus, apostolicæ sedis archidiaconi auctoritate functus ait: Nonnulli ex clericali ordine, per Spiritum-sanctum perfectæ caritatis igne inflammati, jam dudum in hac Romana urbe, & in provinciis atque parochiis eidem specialius pertinentibus seu cohærentibus, noscuntur communem vitam, exemplo primitivæ ecclesiæ, amplexi simul & professi, in tantum quod nihil sibi reservassent proprii, facultate sua vel distributa egenis, aut relicta propinquis, vel certe oblata Christi ecclesiis, quos sicut amor perfectionis artiorem viam aggredi, & per angustam portam ingredi sancta contentione conjunxit: sic & abundantia iniquitatis suo frigore paulatim disjungere quærit, ut post se recedant, atque propositi semel arrepti apostatæ fiant, dum sint in eis, quos incauta adolescentia, aut suspecta senectus revocat & retrahit ad præsumptionem peculiaritatis, quam suo vel parentum suorum voto reliquerant; qui etiam ad maximam suæ prævaricationis defensionem, assumunt aliquot capitula ex regula illa, quæ dicitur canonicis, hortatu Ludovici imperatoris, a quo nescitur, compilata; qui quamdiu priorum patrum sententiis & vestigiis congregationes canonicorum informare & ducere curavit, facultates ecclesiæ his tantum deberi prædicavit, qui amore perfectionis vel renunciant simul omnibus, quæ possident, vel soli cupiditati possidendi, si desunt alia quibus renuncient. Ubi autem vel suo, vel alieno languori quasi condescendere voluit, a tramite sanctorum patrum nimium devius aberravit, totumque, quod approbare videbatur, reprobavit; & quod defendendum susceperat, non solum impugnavit, sed quantum in se fuerat, expugnavit. Quæ capitula, quia in præsentiarum habentur, placeat huic sancto vestro conventui ut considerentur, ac demum necessaria & congrua sententia super his proferatur: quatenus qui jam suo seu parentum voto deliberaverunt, vel cœperunt in canonica congregatione sine aliqua proprietate vivere, retro respicere caveant; & qui manum in hujusmodi aratrum nondum miserunt, quid observandum sit eis, postquam semel miserint, edisçant. Simul quoque placeat sanctitati vestræ, ut recitetur professio illa, qua usque nunc in hac Romana urbe clerici instar primitivæ ecclesiæ communiter victuri, seipsos obligare sunt soliti. Et si confirmanda est auctoritate vestra, confirmetur; vel si corrigenda, vestro judicio corrigatur. quod ut diligentius fiat, nonnolli, tam præpositi, quam subditi in proposito cœpto perseverare cupientes, per me minimum vestræ sanctitatis famulum suppliciter exorant, qui jam plures ex his capitulis concepta audacia, aut congregationem communis vitæ ex toto deserunt, aut certe in ipsa congregatione manendo privatos sacculos sibi faciunt; aut si non faciunt, quia nequeunt, licere tamen sibi impune credunt. quo fit ut irrecuperabiliter pereant, dum velut ex præcepto regulæ, aut apostatant, aut apostatare deliberant; quin immo putant se prævaricatores, si defuerint his, quas regula illa concedit propriæ facultatis, qui denique utcumque tolerabiles forent, & nisi suo se lobio secum inhabitantes in-

ficerent, ac simplicium & . . . . Deum servientium ardorem torpore suo refrigescere cogerent, nunc igne divino cordibus & . . . . vestræ pastoralis . . . . accensis rogamus ea moderatione defendi, vel confirmari præcipuam instructionem Spiritus-sancti, quatenus nec sani infirmentur, nec infirmi moriantur; sed potius, aspirante Domino, utrique meliorentur.

Reverendissimus & summus pontifex Nicolaus respondit: Rem quam-maxime Domino Deo nostro placitam, & communis vitæ sectatoribus, vel professoribus necessariam suggessit præsens filius noster, quæ tanto studiosius nobis est tractanda, quanto huic apostolicæ sedi frequentior inde venit querela, & expectatur de die in diem sententia ejus sana & fixa. Unde diligenter consideratis capitulis illis, quæ dicuntur scandalum in canonicorum congregatione hactenus inducere; tandem apostolica auctoritate, & priorum patrum fulti traditione, removeamus quod priscæ eorum institutioni deprehendetur refragari, & restituamus quod approbabitur suffragari.

Tunc revoluto præfatæ regulæ corpore, inventi sunt duo libelli, secundum quod prologus eorum pollicebatur, canonice victuris compilati. Et prior quidem omnibus clericis de sanctorum patrum sententiis omnino recipiendus & laudabilis, præter quod indifferenter inserta concurrunt quædam capitula canonum, quæ quibuslibet absolutis popularibus clericis, non autem his, qui specialiter canonici dicuntur, congruunt. Alter vero ipsis canonicis tantum a communis vitæ proposito nimium discrepans, scilicet ex aliquot capitulis, quæ eidem inserta deprehenduntur ex institutione illa vel regula, quæ sanctimonialibus contra antiquitatis legem tunc temporis edita in prologo regulæ canonicæ indicantur. quæ prorsus capitula, sive post assumpta sunt ex illa sanctimonialium regula, sive prius digesta sunt in ipsa canonicorum regula, omnibus sanum sapientibus claret omnino aberrare ab institutione apostolica, & canonica vita. Et primo quidem quoniam compilatio ipsius secundi libelli, qui nunc est proprie canonicorum regula, dici solet ubicumque de nihil proprium habentibus, & communem vitam ducentibus sententias sanctorum patrum sanas & integras proposuit; mox eas perverso suæ præsumptionis arbitrio, aut corrupit, aut decurtavit; & quod majoris audaciæ, immo infinitæ stultitiæ fuit, quasi ipse solus litteratus esset, aut nemo nisi ipso exponente scripturas sanctas intelligere posset, testimonia, quæ ex dictis sanctorum patrum inseruit, sic exponere laboravit, velut si Domino dicente: *Nisi quis renunciaverit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus:* ipse e contrario diceret: Nisi quis retinuerit quæ possidet, vel acquisierit sibi proprium undecumque prævalet, non potest meus esse discipulus. Deinde quia institutio illa vel regula, ut dicitur, nulli institutioni apostolorum, vel sanctorum patrum concordare nescitur; in eo maxime, quod in congregatione viventibus constituit, ut simul ecclesiasticis facultatibus & suis proprietatibus decenter utantur; si quidem a tempore apostolorum usque ad præfatum imperatorem Ludovicum, nulli professioni sanctimonialium virginum vel viduarum, constat ab aliquo sanctorum patrum istud fuisse concessum vel permissum, Domino nostro Jesu-Christo præmonstrante apud gloriosum apostolum suum Paulum, qualiter virgines vel viduæ sanctimoniam professæ, vel in domibus propriis, vel in claustris ecclesiasticis vivere debeant, decernente: Si quis fidelis, inquit, habet viduas, subministret illis, ut non gravetur ecclesia, ut iis, quæ vere viduæ sunt, sufficiat. Porro mulier innupta & virgo cogitat quæ Domini sunt, ut sit sancta corpore & spiritu. In quibus apostoli verbis aperte monstratur stipendia ecclesiastica his solummodo virginibus vel viduis deberi, quæ facultates proprias aut non habuerint, aut reliquerint. Cujus ergo auctoritatis erit regula illa, quæ contra doctrinam apostolicam, & orthodoxorum patrum traditionem sanctimonialibus in congregatione commanentibus, sic concedit ecclesiastica stipendia & beneficia, ut retineant vel acquirant propria? Et certe hujusmodi sanctimonialium institutionem usque nunc tota Asia, Africa, simul & Europa, excepto uno minimo angulo Germaniæ, nec scivit, nec recepit; quam quotquot receperunt a tempore præfati Ludovici recepisse comprobantur. Unde constat ante illum sanctimoniales ubivis terrarum habuisse, quam sequerentur regulam a sanctis patribus sibi conscriptam, velut in Latina lingua a beato patre Benedicto, aliquibus dictionibus, a virili sexu ad femineum translatis, quam utique in sui regni provinciis inventam, nec Ludovicus mutare qualibet ratione debuit aut potuis sine auctoritate & consensu sanctæ Romanæ & apostolicæ sedis: quia, quamvis imperator & devotus, tamen erat laïcus: sed nec monachorum quisquam, quia non est illorum novam in ecclesia proprio suo magisterio, vel arbitrio regulam introducere, insuperque illi contrariam, quam beatus Gregorius testatur discretione præcipuam, & sermone luculentam. A cujus tramite in tantum aberravit compilator illius, ut videatur Sarabaitis specialem regulam, quæ usque ad istud tempus nullo scripto, sed moribus tantum & factis non erat, promulgasse, ne timeant aut erubescant deinceps prave conversantes, quibus proposita est veli regularis auctoritas transgrediendi. Post hæc dum consultaretur capitulum illud, quo uni personæ quatuor * libræ panis & sex potus quotidie conceduntur, sacer conventus episcoporum exclamavit hanc sententiam procul a canonica institutione removendam, quæ non ad christianam temperantiam, sed ad Cyclopum vitam, cum aliqua Dei hominumque reverentia irritare crapulam, & quod illa expensa magis videretur constituta marinariis, quam canonicis, matronis quam sanctimonialibus, scilicet ut habeant unde sibi concilient greges liberorum . . . . seu aliarum pestium ad integritatis vel castitatis periculum, seu ad alterius nequitiæ escarium.

* al. sex.

Tunc etiam aliqui fuere, qui assererent capitulum illud a clericis Remensibus insertum præsumptuose, quod verisimile arbitratur, qui Gallos edacitate notatos a Sulpicio Severo, & multis aliis recordetur. Papa vero duo capitula illa quæ concedunt cum stipendiis ecclesiasticis . . .

. . . .

Cetera desunt in manuscripto, ut puto, originali: a quo avulsum est saltem folium unum.

LXXVIII.

Ad lib. 61. n. 59.

Notitia de pacata calumnia sanctæ Mariæ Vindocinensis.

Ex archivo Vindocinensi.

UT moris est in ordinatis monasteriis professionis nostræ, capellam quamdam cœpimus infra murum monasterii facere. Quod dum videret domnus Frodo de burgo sancti Martini, cœpit hoc quod agebamus admodum calumniari. Timebat enim parochiæ sancti Martini subtrahi, quod eidem capellæ dicebat acquiri. Cumque diu super hoc altercaretur, ad hoc usque venimus, ut ei decem libras daremus, quatinus & hoc ipse cum suis uxore & filiis annueret. Et insuper ipse cum filio suo Fulcone, qui natu-major inter alios fratres erat, homines domni abbatis Odrici fierent. Hujus conventionis internuntius archidiaconus Hugo fuit, ex cujus beneficio tenebat ipse domnus Frodo, quod in burgo sancti Martini possidebat. Interea cœpit infirmari, jamjamque mortem sensit adesse vicinam. Misit igitur ad domnum abbatem, deprecans ut ei succurreret, & habitum monachicum citius indulgeret. Obtulit ergo nobis alodium quoddam, terram videlicet de Arenis, quod eo tempore tenebat amicus ejus Fulcoius de Banasta: non donatum neque comparatum aliqua pecunia, sed a domno Frodone sibi præstatum amicitia. Quod si Fulcoius alodium reddere contradiceret, aut ipse domnus Frodo vel heredes ejus, ut redderetur agerent; aut alterius terræ tantumdem valentis commutationem nobis impertirent. Quapropter habitum domno Frodoni contulimus; filioque suo Fulconi, necnon & matri ejus decem libras denariorum, cum beneficio societatis nostræ donavimus, & fratribus ejus, exceptis duobus, qui præsentes eo tempore non habebantur, quorum favorem se promiserunt obtinere qui præsentes aderant. Annuerunt igitur & ipse adhuc vivens, & uxor ejus & filii ejus se dimittere calumniam de burgo nostro, juxta quod nos expedire possemus placito, necnon & faciendi capellam dedere licentiam; & ut a nostris burgicis omnem quæ offerretur inibi susciperemus offerendam. Hac itaque coram testibus in capitulo firmata conventione, præsente matre cum filiis, Fulco filius ejus junior effectus est homo domni Odrici abbatis, acceptis ab eo non post modicum pro hoc ipso decem libris.

Addidimus & nos huic conventioni, quia non multo post tempore post excessum patris eumdem Fulconem tumulavimus absque donatione cujuscumque pretii magni vel parvi.

Testes hujus conventionis in capitulo fuerunt hi. Testes ipse Fulco, & Guillelmus, & Simon, & Goffridus frater ejus, & Hildegardis mater eorum, Osbertus filius Sevini, &c. Factum est hoc in capitulo anno ab incarnatione Domini M LX. feria tertia pentecostes. Raberius canonicus sancti Georgii.

LXXIX.

Fragmentum epistolæ monachorum Vindocinensium ad comitissam Agnetem contra Fulconem comitem.

Ad lib. 61. n. 59.

Ex archivo Vindocinensi.

DE terra Arventi accepit comes Fulco mulam de Radulfo decano sancti Martini, ut sibi eam consentiat capere. Hugonem planum similiter consentit, terram nostram de sancto Arnulfo, quam tu, domina, emisti, sicut alia exempla tollere. Terra de Retorta, quam a filiis Haymonis emeramus, de qua cum nobis calumniam comes & ipsi qui vendiderant, inferrent, placitavimus, & precario ipsius comitis dimidiam ei habere permisimus in vita sua solummodo. Hanc & aliam, quam dominicam habebamus Drogoni fratri Matthæi de Monte-aureo dedit, qui eam tenet & colit. Walterio famulo nostro totum habere suum tulit sine clamore facto, & absque ullo forifacto. Arnulphum villanum nostrum totum prædavit, & insuper ut eum in terra venire * sineret, viginti solidos de eo accepit. De comessationibus pene quotidianis per omnes obedientias, quas ipse & brenarii ejus faciunt, quia nullus est omnino numerus, quasi leviora dimittimus dicere; unum tamen quod ipse nuper fecit, scire te volumus. Paululum piscis-grani pro quodam infirmo in Hulcetum miseramus, quod ipse de area extraxit, & sibi ad manducandum parari fecit. Aliorum collibertos, quos de terra nostra effugavimus, ne nobis de eorum ædificiis malum aut pœna contra ipsorum dominos surgat, ille, nolentibus nobis, ibi esse & ædificare compellit, nec ob aliud aliquod, nisi ut nobis semper adversetur in omnibus. Venator ipsius quidam, cum equum suum cuidam de monachis nostris tulisset, ita quod ut ex ipsius manibus habenas vi magna avelleret, eumque in venando quotidie defatigans, quantum sibi placuit, tenuisset, ita macilentum, & pene fame exemptum, ut vix trium solidorum ipsius esset pretium, presbyterum nostrum de Ferraria vi ut illum decem solidos emeret, compulit, quos utcumque monacho, licet invitus, restituit. Simili modo & apud Hulcetum cum aliis de ejusdem comitis satellitibus presbytero equum suum venandi causa rapere vellet, & monachus obedientiæ non permisisset, verum & clamorem super tali injuria ad comitem usque pertulisset, tale fuit rectum quod imperavit, ut comes hominem suum minis pluribus & conviciis gravibus valde insectaretur, quod monacho res ad modicum contradicenti, statim in viscera cultellum immerserit. Denique monachum postea

* *f. vivere.*

alium, cum venatum pergeret, equum potentia sua emere compulit. His itaque innumerabilibus multoque gravioribus malis eleemosynam vestram, & nos, qui ejusdem, Deo ordinante, vestraque annuente benevolentia, custodes esse ac dispensatores, licet indigni, debueramus, ille vester verbo tenus amicus Fulco comes indesinenter, & absque hominum reverentia ulla afficit, atque devastat. Sed jam pluribus verbis opus non est, cum omnium obedientiarum Vindocinensium substantia ad nihilum pene redacta, habitatoribusque ab eo fugatis, loca hinc inde deserta, quanta in nos malignitate grassetur, aperte satis ostendunt, nisi quod absentia vestra a nobis tam longinqua de tantis oppressionibus, vix etiam verbis satis doceri queat. Denique quicumque nos injuriatur, quisque monasterium, sive terras auferendo, sive aliquid rapiendo vastaverit, ille comiti carus. In tali discrimine, non solum vestrum, sed amicorum positi, si quid subveniendi consilii nostis, cito, carissima domina, dum adhuc saltem reliquiarum superest, date, sicuti pro anima vestra, curate. Vale.

LXXX.

Ad lib. 61. n. 61.

Agoberti episcopi Carnutensis charta pro Majori-monasterio.

Ex archivo monasterii.

Conditor noster & reparator Deus, inter multimoda præceptorum suorum documenta exemplo suo, justis petitionibus præsto esse nos debere instruens, nulli petenti quod justum est præcipit denegare. Cujus præcepto tanto devotius nos expedit obedire, quanto majora, quam ceteri ab ipso videmur possidere. Unde ego Agobertus, non quidem meis meritis, sed Dei gratia Carnotenus episcopus, scire vos volo, quicumque nobis in hanc sacrosanctam Carnotensis ecclesiæ sedem per ventura sæcula successuri estis episcopi, simulque clerum omnem & populum, ad quorum notitiam hujus nostri scripti series poterit pervenire, venerabilem abbatem Majoris-monasterii Albertum, humili nostris auribus insonuisse prece, ut ex nostra ei permissione ædificare ecclesiam in quodam loco nostræ dioceseos, Orcicasa dicto, concederetur. Qui equidem locus præterfluentis Scisciæ fluvii ripæ in orientali ingressu silvæ, quam vocant Blemartium, adjacens in pago Blesensi consistit. Habebant autem monachi sancti Martini, quorum ipse erat pastor, in territorio Tricassino villam quamdam, Juviniacum nomine, quam eis cum omnibus sibi adjacentibus, post mortem Odonis comitis, filii ejus, Tetbaldus & Stephanus comites, atque eorum mater Ermengardis donaverant, quæ, pro eo quod quasi a suis exclusa finibus & semota procul illis videbatur, dari sibi pro ea in mutuam vicissitudinem partem quamdam prædictæ silvæ, quæ propinquior ac vicinior suis erat terris, jam dictum comitem Tetbaldum, paucis ante annis rogaverant. Cujus jussu cum hæc eadem pars silvæ mensura leugæ unius quaquaversum ab orientali plaga determinata, & eisdem monachis tradita fuisset, contigit memoratum locum infra eamdem determinationem contineri. In hoc ergo loco, Orcicasa superius nominato, cum præfato abbati novam fundare ecclesiam in honorem sancti apostoli Bartholomæi placuisset, & a nobis perficiendi licentiam, ut dictum est, requisisset: hoc etiam nos similiter deprecatus est, quatinus sanctum Martinum heredem ex ea ab omni venditione & comparatione a synodo vel circada, ab omni debito & parata absolutam institueremus. Nos vero tanti viri precibus non annuere nefas esse putavimus; quippe qui indubitanter crederemus, & respuere eas non parvi esse periculi, & suscipere maximæ mercedis: quandoquidem, tam ipse quam ejus congregatio, sub se Deo militans, pro hoc sibi impenso beneficio, non solum nos & successores nostros, sed etiam clerum nostrum magnifice apud Deum suis orationibus juvare possint. Hac itaque consideratione permoti, ob nostræ in primis successorumque nostrorum seu clericorum, quorum consilio & voluntate id fecimus, necnon etiam dominorum nostrorum piissimorum regum, Philippi videlicet & matris ejus Agnetis animarum redemptionem, amico ac familiari nostro sæpe dicto abbati, atque congregationi ejus, ut pro nobis orare eis libeat, nostram in omnibus, secundum ejusdem abbatis sui petitionis tenorem, accommodavimus auctoritatem, fabricare scilicet ecclesiam in eo quem diximus loco, sicut vellet. quæ ex nostra liberalitate, favore etiam domni Arnulfi archidiaconi nostri, qui in illis tunc partibus, ubi fabricanda erat, archidiaconatus sui gerebat officium, vel ceterorum, ut præmissum est, clericorum nostrorum, tale in perpetuum obtineat privilegium, ut sanctus Martinus ex ea heres fieret, & ab omni venditione & comparatione a synodo vel circada, ab omni debito & parata absoluta esset. Qua de causa præceptum istud fieri jussimus in assertionem nostræ auctoritatis atque liberalitatis, ut per illud servi Dei a nobis sibi concessa, stabili firmitate possideant & defendant, si forte cujuspiam importunitas exegerit adversantis; & hoc sit semper illis in monimentum, quantum beneficium a sancta Carnotensi ecclesia sunt consecuti. Quod etiam ut inconcussum & irrefragabile in sæculum perseveret, in capitulo Dominæ nostræ Virginis perpetuæ Mariæ, coram canonicis nostris, quibus præsentavimus illud lectum, testimonio cunctorum approbatum & corroboratum est. Quorum nonnulli in assignationem subscribuntur veritatis. Ego quoque ipse illis consentiens, crucis in eo sacræ manu propria exaravi effigiem, & ad supplementum firmitatis, precibus etiam apud prædictos dominos nostros serenissimos reges obtinui, ut regio sigillo, sicut est cernere, contra pravorum vexationes muniretur. † Signum Agoberti episcopi. † Signum Hugonis decani. † Signum Arnulfi archidiaconi. Sign. Ingeltamni cancellarii. Sig. Hildegarii subdecani. Sign. Sigonis archidiaconi. Sign. Roberti subcantoris. Sign. Adelardi archidiaconi. Sign. Guillelmi præpositi.

S.. Guimberti capiciarii. Sig. Ascelini Britonis. Sig. Huberti Stannei. Sig. Gualterii Ble... Sig. Odonis filii Martini. Sig. Aldriei p...ositi. Sig. Curanni. Sig. Fulberti nepotis F...erti episcopi. Sig. Raginaldi. Sig. Guarini Basivi. Sig. Osberti presbyteri. Sig. Herberti presbyteri. Sig. Herberti Rufi. Sign. Bernardi. Sig. Leodegarii. Sig. Rodulfi. Sig. Gerogii filii Herbranni. Sig. Ivonis grammatici. Sig. Gausbert. Sig. Fidolini nepotis Johannis. Sig. Aldriei clerici episcopi. Sig. Gualterii presbyteri. Sig. Gitoardi. Sig. Widonis filii Gausfroi. Sig. Hilonis. Sig. Gausberti indocti. ✠ Signum Philippi gloriosissimi regis. *Locus sigilli*... Eustachius notarius ad vicem Balduini recognovit & subscripsit. Data VII. kal. Decembris anno I. Philippi gloriosissimi regis. Actum apud Stampensi castro in Dei oomine feliciter amen, indictione XIIII.

LXXXI.

Ad lib. 61. n. 113.

Fragmentum privilegii S. Faronis pro monasterio S. Crucis.

Ex membrana bibliotheca S. Genovefæ.

.... Vaticinium Domini inveniuntur, qui non curvarunt genua ante Baal apostolicam expetent censuram, & sic se ab omni læsione ut .... corum, id est apostolicam sedem, hujus rei querimoniam referent. Ommimodis enim prohibemus episcopo occasionem potestatis in ecclesia .... eptionis. Si quis vero insolens fastu præsumptiosæ mentis huic privilegio apostolicæ sanctionis contraire voluerit. ..... ecclesiasticæ ordinationis privetur. Deinde condempnatus ut anathema maranatha titulo christianitatis careat, & .... nium principum subjaceat. Dat. .... idus Maias impp. DD. NN. piissimis nostrorum piissimis Constantino anno XXVI. P. C. ejus anno VI.... anno XI. scilicet. Davit quidem anno secundo & Martino anno primo, indictione duodecima. Ego Johannes se ....ductus pio amore monachicæ religionis & reverentia bene timorati viri Faronis episcopi & satis juxta pet.... regis Francorum benigno & voluntario animo hanc immunitatem dedi & confirmavi, & subscripsi. Simi .... a dilecti nostri Faronis Meldensis episcopi & hic etiam in præsentiarum sunt rogo & jubeo ut consentientes manu sua s....... ecclesiæ serviens hoc privilegium consentiens subscripsi. † Laodelenus in Christi nomine episcopus serviens sanctæ ecclesiæ Viennensi ..... Dei nomine Adeodatus Matiscoensis urbis episcopus hoc privilegium consentiens subscripsi.... † In Christi nomine Donatus episcopus urbis Ves.... tiens subscripsi. † Ghildegarius Senonieæ urbis episcopus hoc privilegium consentiens subscripsi. † Maurinus peccator Belloacensis urbis episcopus hoc.... urbis episcopus hoc privilegium consentiens subscripsi. † Madegisilus Turooieæ urbis episcopus hoc privilegium consentiens subscripsi. † Aigatarius Noviomagensis episcopus ....nensium urbis episcopus hoc privilegium consentiens subscripsi. † In Dei nomine Mamantius indignus quidem Engolismensium urbis episcopus hoc privi .... gustidunensis urbis episcopus hoc privilegium consentieus subscripsi. † Bertuoldus per misericordiam Dei Linguonieæ urbis episcopus injungente dompno b.... † Palladius Autisiodorensis urbis episcopus hoc privilegium consentiens subscripsi. † Papinus per misericordiam Dei Genaviensis orbis episcopus hanc constitu.... oæ urbis episcopus hanc constitutionem consentiens subscripsi. † Marius indignus Redonensis urbis episcopus hoc privilegium coosentiens subscripsi. † Ra.... subscripsi. † In Christi oomine Procadius episcopus civitatis Aquensium hoc privilegium consentiens subscripsi. † In Dei nomine Chagnoaldus germanus Lugdunensis * episcopus..... aguesis Trecasinæ urbis episcopus hoc privilegium consentiens subscripsi. † In Christi nomine Amandus Trejectensium urbis episcopus hoc privilegium consentiens subscripsi. † Siagrius episcopus.... Dei nomine Burdegalensis urbis episcopus hoc privilegium consentiens subscripsi. † Verus licet peccator Rotenus urbis episcopus hoc privilegium consentiens subscripsi. † In Christi nomine Ans...

* *l.* Laudonensis.

LXXXII.

Ad lib. 61. n. 31.

Alexandri II. bulla pro Vindocino de titulo Sancta Prisca.

Ex authentico.

ALexander episcopus servus servorum Dei, dilectissimo filio Odrico abbati Vindocinensis monasterii, cunctisque successoribus tuis ibidem regulariter promovendis in perpetuum. Omnibus votis, quæ de puro ac justo desiderio procedunt, succurrere nos debere ipsa apostolica censura movemur. Quanto enim quisque altius effert oculos mentis ad divinæ spem contemplationis, tanto nos ejus intentionem animare & exaltare debemus, ut ad illum, qui est fructus & merces operum bonorum, possit pervenire desiderium bonum. Confirmamus igitur atque per hujus nostri privilegii paginam corroboramus monasterium sanctæ Trinitatis apud castrum Vindocinum situm, quod videlicet Gaufredus Andegavensis comes & Agnes Pictavensis comitissa fundaverunt, & beato Petro in alodium & patrimooium cum universis rebus ad eumdem locum pertinentibus pia devotione obtulerunt. Hoc itaque monasterium studio bonæ voluntatis fundatum, & juri beati Petri contraditum, juxta fundatorum institutionem & tuæ religionis petitionem, carissime fili abba Odrice, ita apostolica auctoritate munimus; quatenus inter primæ & apostolicæ sedis Pontificem & Vindocinensis monasterii abbatem nulla cujuscumque dignitatis vel ordinis persona media habeatur. Concedimus etiam omnibus hujus loci abbatibus ecclesiam beatæ Priscæ cum dignitate Cardinali, sancti Spiritus judicio decernentes, ut nulla deinceps ecclesiastica, sæcularisve persona prædictæ beatæ Priscæ ecclesiam

siam seu ecclesiæ dignitatem eis auferre qualibet occasione præsumat. Abbas Vindocinensis, qui alodiarius beati Petri noscitur, ab episcopo, vel a quolibet nostræ sedis vicario ad concilium nullatenus vocetur. Hoc etiam præsentis decreti auctoritate prohibemus, ut nulla nisi solius papæ persona potestatem aliquam aut dominationem in prædicto Vindocinensi cœnobio exercere audeat, vel pro aliquibus rebus ejusdem loci abbatem sive fratres sollicitare contendat; sed si quis contra eos causari voluerit, papæ præsentia requiratur, cujus monasterium ipsum & res ad monasterium pertinentes esse noscuntur. Quod si legatus a nostro vel a successorum nostrorum latere missus ad partes transalpinas descenderit, & prædictum locum beati Petri placuerit visitare; ibi caritative suscipiatur, & ea quæ corpori erunt necessaria, juxta loci possibilitatem ministrentur: ipse vero in eodem loco nihil disponat, nihil corrigat, nec occasione legationis quicquam molestiæ loci habitatoribus inferat: sed si quid agnoverit corrigendum, papæ notificare licebit. Præterea statuimus, ut defuncto abbate ipsius loci, successor ei eligatur de eadem congregatione, si tamen sancto regimine dignus inveniatur. Si apud eos dignus prælatione inventus non fuerit, a Cluniaco, seu a Majori-monasterio, vel undecumque melius poterunt, procurent monachi patrem sibi secundum Deum eligere. Electus autem ad nos vel ad nostros successores ordinandus accedat, & à sede beati Petri apostoli, cujus est juris, baculum & consecrationem suscipiat. Si vero incongrue fuerit electo pro sua ordinatione statim Romam venire, licentiam habeat a quocumque voluerit catholico episcopo abbatis benedictionem suscipere. Quomodo tamen vel qualiter electio ipsa vel ordinatio facta extiterit, studeant monachi ejusdem loci papæ litteris intimare, ut aut emendet, si opus fuerit, emendandum; aut si fuerit secundum Deum & beati Benedicti regulam facta, bono studio congratuletur, & sua auctoritate firmetur. Hoc etiam adjicimus, ut memoratus Vindocinensis locus nullatenus nisi ab abbate loci pro suis injuriis vel a primæ sedis pontifice excommunicetur, aut interdicatur, etiamsi Carnotensem patriam pro culpis quibuslibet excommunicari contigerit: a monachis tamen excommunicati scienter non suscipiantur. Neque illud omittendum est, magis autem huic nostræ confirmationi adnectendum, quod Theodericus sanctæ Mariæ Carnotensis ecclesiæ episcopus, in cujus diœcesi supradictus Vindocinensis locus situs dinoscitur, Clementis papæ præsentia suam transmiserit epistolam, deprecans, quatenus hic locus ejus consilio ac voluntate beato Petro a suis fundatoribus oblatus tali per eum corroboraretur auctoritate, ut nulli successorum suorum hujus loci rebus vim vel calumniam inferre, sive de his quicquam subtrahere, vel pro qualicumque causa excommunicare, sive interdicere, seu quamlibet potestatem aut dominationem in ipso loco exercere liceret, vel qualibet occasione rectorem loci, vel fratres molestare præsumeret. quod benigne Clemens papa annuit, & sua auctoritate firmavit: & nos nostra auctoritate dignum annuere censemus & perpetuo anathemate prædicti episcopi damnamus successorem his nostris præceptionibus refragantem, & calumniam inferre tentantem, donec resipiscat, & sanctæ Romanæ ecclesiæ Rectoribusque ejus satisfaciat. Omnia vero quæ prefatum monasterium usque hodie possedisse noscitur, & propriis hic nominibus expressa videntur, firma & inconcussa eidem loco perpetuo manere sine cujusque retractatione sancimus. Censum duodecim solidorum de moneta patriæ suæ ab abbate loci hujus ad continuanda * luminaria ante venerabile corpus beatissimi Petri apostoli per unumquemque annum reddi volumus. Rerum autem, quæ ad prædictum locum pertinent, ista sunt nomina. In episcopatu Carnotensi ecclesia sancti Nicolai de Ferraria; ecclesia de Pruneto & totum Prunetum cum universis consuetudinibus; in foreste Vastina totum pasnaticum de propriis porcis omnium monachorum sanctæ Trinitatis, & medietas de pasnatico aliorum hominum, & mel & cera ejusdem silvæ in luminaria monasterii; assumptio etiam omnium arborum ab omnibus monachis Vindocinensibus & ab universis hominibus ipsorum ad omnes usus suos in terris ad monasterium pertinentibus sine licentia Forestariorum. In castro Vindocinensi burgus cum universis consuetudinibus, & quicquid in castro ipso Vindocinenses monachi possident, ab omni consuetudine liberum & quietum. In episcopatu Cenomannensi ecclesia sancti Johannis-Baptistæ de Villa-Dei & villa ipsa cum omnibus consuetudinibus; ecclesia sancti Michaëlis de Hulsero, & totum Hulsetum cum universis consuetudinibus. In episcopatu Andegavensi ecclesia sancti Salvatoris juxta muros Andegavis; ecclesia sancti Saturnini, & curtis tota, & silva, quæ dicitur Lateium, & terra silvæ, si terra fuerit exstirpata. Apud Credone castrum ecclesia sancti Clementis, & universa ejus parrochia; ecclesiæ vici Meduanilis; ecclesia S. Johannis supra Ligerim; ecclesia S. Petri de Maziaco, & curtis tota; ecclesia S. Medardi de Chimriaco. In episcopatu Pictavensi ecclesiæ de Olona, ecclesia S. Martini de Analia. In episcopatu Xantonico ecclesia sancti Georgii, & tertia pars insulæ Oleronis, cum consuetudinibus universis. In castro Oleronis ecclesia beatæ Mariæ, ecclesia Podii-Rebellis, ecclesia de Blasmeriaco, ecclesia sancti Saturnini, & terra sancti Aniani cum universis consuetudinibus. Si vero comes Vindocinensis, vel quilibet de hominibus suis, adversus prædicti loci abbatem, vel quemlibet abbatis hominem querelam habuerit, non in curia comitis, nec in qualibet curia sæculari judicium fiat; sed in curia abbatis pro dignitate loci querimonia ipsa finiatur; dimidia tamen pars forfacti secundum constitutionem fundatorum monasterii nec quæratur ab aliquo, nec donetur. Quicumque igitur contra hujus nostræ auctoritatis præceptionem & ab omni læsione supradicti monasterii & rerum ejus tuitionem

* f. concinnanda.

 CCcccc

scienter fecerit, nisi se digna correxerit satisfactione, maledictione Dei omnipotentis Patris & Filii, & Spiritus-sancti damnetur; confundatur, pereat, ad cujus honorem & nomen locus ipse consecratus est. Deinde etiam incurrat iram Dei-genitricis, & apostoli Petri, omniumque sanctorum. Insuper etiam nostra apostolica auctoritate sit excommunicatus, & anathematis vinculo innodatus, ut numquam regnum Dei videat, sed cum diabolo & Juda traditore, omnibusque impiis sit damnatus in æternum, & in tenebris maneat, & umbra mortis. Qui autem conservator & inviolator exstiterit hujus nostræ apostolicæ confirmationis & tuitionis, ipse benedicatur omni benedictione, ut partem habeat in regno Dei cum sanctis & electis, & gaudeat lætitia sempiterna in illa luce & claritate cælorum, ubi est omne bonum in sæcula sæculorum, pro eo quod hoc præceptum confirmationis & tuitionis nostræ intemeratum studuit conservare. Scriptum per manus Rainerii scriniarii & notarii sacri palatii in mense Maio, indictione prima. Bene valete.

Datum Laterani per manus Petri, sanctæ Romanæ ecclesiæ subdiaconi atque cancellarii, vice domni Annonis Coloniensis archiepiscopi, VIII. idus Maii, anno II. Alexandri II. papæ, ab incarnatione Domini millesimo sexagesimo-tertio, indictione prima.

LXXXIII.

Ad lib. 62. n. 58.

Charta pro Majori-monasterio de prioratu Bassini-villæ.

Ex archivo monasterii.

QUisquis fidelium ardore succensus adimplendæ præceptionis evangelicæ, qua cuncti divitias habentes misericorditer admonentur facere sibi de mammona iniquitatis amicos, a quibus cum defecerint, in æterna tabernacula recipiantur, omnium necessitatibus communicare studuerit indigentium, præcipueque pauperum spiritu, quorum juxta Veritatis vocem regnum dinoscitur esse cælorum, ut deficientes ab hujusmodi videlicet amicis in mansiones excipiantur æternas; noverit se indubitanter, non solum a sui receptione non esse frustrandum, sed etiam ab ipso bonorum omnium largitore, qui ei contulit unde sibi tales faceret amicos, esse inter gloriosiores beatitudinis æternæ præmia perennia percepturum. Hac igitur salubri consideratione, ego Gaufredus, sæculari militiæ mancipatus, sollicitatus, disposui aliquid ex eis, quæ temporaliter accepi, per manus pauperum fideli Deo lege fenoris committere, quod post tempus in æterna retributione merear multiplicatione recipere. quod ut probabilius fieri possit, illud egregium pauperum genus elegi ad hoc faciendum, quod sub Alberto abbate in Turonensi cœnobio, quod Majus-monasterium dicitur, omnipotenti Deo famulatur; quod ut liberius expeditiusque Deo serviret, propriis sibi renuncians facultatibus, voluntariam subiit paupertatem. Ut autem quantitatis sive integritatis earumdem rerum, quas per manus prædictorum fratrum omnipotenti Deo offero, omnis propellatur ambiguitas, eorum nomina scripto huic inserere jussi, id est, Basseni-villam cum omnibus suis pertinentiis. Ecclesiam in eadem villa, & omnia, quæ ad ipsam pertinent ecclesiam. In eadem villa omnimodam justitiam, cum omnibus ad eam justitiam pertinentibus; culta insuper & inculta, prata & silvas, necnon & medietatem unius molendini siti super aquam, quæ vocatur Salceron. Præterea duos hospites, & tres agripennos vinearum sitos apud villam, quæ vocatur Mamolium, & decimam earum facultatum, quas ibi nunc habeo, tam in segetibus quam in vineis; insuper & omnia, quæ in eadem villa in meo videntur esse dominio, cum morte finiero. Adduntur etiam bis tres præbendæ apud Versalias, una quarum sit in dominio, alias vero duas teneant duo canonici, ea scilicet ratione, ut cum eorum quis morte finierit, arbitratu & dispositione prædictorum fratrum, alter in loco ipsius subrogetur. Sepulturam quoque ipsius villæ cum omni integritate, & mansiones Goscelini presbyteri, simulque terram, ubi vinea fuit; necnon & altare de Bisconcellis, quod videtur habere de me frater meus Ursus cum morte finierit, & quemdam colibertum, nomine Roscelinum, cum omni sua familia, & decimam illius consuetudinis, quam videor habere apud castrum, quod nuncupatur Medanta, simili modo huic cartulæ inserere curavimus. quæ omnia cum assensu & auctoritate meæ conjugis, nomine Ermengardis, necnon & filiorum meorum, Simonis videlicet atque Amalrici, simulque Gauffredi, & fratris mei Ursi, Milonis quoque & Guidonis meorum seniorum de Caprosis *, de quorum beneficio hæc sunt, sancto Martino Majoris-monasterii, ad usum scilicet monachorum ibidem omnipotenti Deo famulantium, concedens annuo, & annuens concedo jure perpetuo possidenda, quatenus eorum qui eleemosynis divinæ majestati placuerint, mereamur adjungi consortio. Et quidquid illis tribuo, liberum ab omni consuetudine exactionis vel vicariæ seu ceterorum vectigalium facio, ita ut ab hodierno die sine ulla mea vel cujusquam successorum meorum contradictione, liceat supradictæ congregationi suisque successoribus, cum abbatibus, qui eis pro tempore præerunt, prædicta sub suæ tuitionis defensione jure perpetuo possidere. Et quidquid inde agendum decreverint, habeant potestatem faciendi, ordinandi, & qualitercumque eis placuerit, meliusque visum fuerit disponendi, tam præsentibus quam futuris temporibus. Nulla igitur sæcularis potestas, nullus, inquam, mortalium contra donationem istam venire aut aliquid attentare præsumat; sed neque infra metas totius territorii nominatæ villæ occasione alicujus justitiæ, vel cujuscumque alterius exactionis personam aliquam vel aliquid aliud capere, vel violentiam inferre attentet. Si quis autem, quod absit, ex heredibus nostris, vel alia cujuscumque ordinis aut potestatis persona diabolicæ suggestionis instinctu, hujus eleemosynæ testamento inferre calumniam tentaverit; & pravæ voluntatis effectum injustitiæ conjunctus obtinere non valeat, & Regi, qui

* Chevreusii.

pro tempore fuerit, auri libras decem coactus exsolvat. Et ut hujus donationis chirographum per cuncta annorum curricula vigorem perpetuitatis obtineat, Philippus divina ordinante providentia rex Francorum augustus per nostram deprecationem sua auctoritate firmavit, & suæ dignitatis sigillo consignare fecit, suisque fidelibus, quorum nomina subscripta sunt, corroborandum tradidit. Signum Gauffredi de Gomet. Sign. Simonis filii ejus. Sign. Amalrici filii ejus. Sign. Gauffredi filii ejus. Sig. Milonis filii ejus. Sign. Guidonis vicecomitis filii ejus. Sig. Ursi fratris Gauffredi. Sig. Ernaldi Osalis bastardi filii ejus. Sign. Simonis nepotis ejusdem Gauffredi. Sign. Mainerii fratris ejus. Sig. Odrici generi ejusdem Gauffredi. Sig. Gauffredi filii Gundari. Sign. Galeranni comitis de Mellent. Sign. Gualcherii de Nealfo. Sign. Hugonis Rufi de Castro-forti, &c.

Locus sigilli Philippi regis Francorum.

Actum publice Parisius regnante Philippo rege anno VI. Guillelmus regis cancellarius legi & subscripsi.

LXXXIV.

Ad lib. 62. n. 70.

Ex archivo Corbeiensi.

Comitia regni habita Corbeiæ.

NOmina episcoporum, regni primatum, virorumque nobilium, qui Corbeiæ adfuerunt, cum Philippus primus Francorum rex cœnobii Hasnoniensis antiquas immunitates & possessiones a Balduino filio Balduini comitis Flandriæ, dicti loci reparatore, datas confirmavit, & jure fisci & caduci exemit rogatu utriusque Balduini.

Signum Gervasii Remorum archiepiscopi.
Sign. Balduini Noviomensis episcopi.
Sign. Widonis Ambianensis episcopi.
Sign. Widonis Belvacensis episcopi.
Sign. Fulconis abbatis Corbeiensis.
Sign. Walranni camerarii.
Sign. Radulfi dapiferi.
Sign. Widonis buticularii.
Sign. Baldrici conestabuli.
Sign. Balduini marchionis Flandrensis.
Sign. Balduini filii ejus & reparatoris ejusdem loci.
Sign. Radulfi comitis.
Sigo. Walteri filii ejus & Simonis fratris sui.
Sign. Willelmi comitis Suessionensis.
Sign. Widonis de Monte-Lietheri.
Sign. Tietbaldi de Monte-Moutenci.
Sign. Nevelonis de *Peirfond.*
Sign. Widonis de *Rochafort.*
Sign. Wazelini de Calvi.
Sign. Eustachii comitis.
Sign. Raingoti Gandensis.
Sign. Arnulfi de Aldinarda.
Sign. Walteri de *Cimai.*
Sign. Walteri *d'Hesdin.*
Sign. Balduini comitis *de Gisnes.*
Sign. Walteri castellani Duacensis.
Sign. Anselmi . . . . . .
Sign. Roberti advocati de Atrebato.
Sign. Johannis advocati.
Sigo. Balduini Gandensis.
S.gn. Arnulfi de Arda.
Sign. Isaac de Valentianis.
Sign. Gozuini Montensis.
Sign. Hugonis *Haneth.*
Sign. Iberti *de Lietfines.*
Sign. Walteri *de Lens.*
Sign. Wetdrici de Tornaco.

Actum Corbeiæ in basilica beati Petri apostoli, anno ab incarnatione Domini M. LXV. indictione III. epacta XI. regnante Philippo rege anno sexto, episcopante Lietberto Cameracensi anno XVII.

LXXXV.

Ad lib. 62. n. 100.

Ex archivo Vindocinensi.

Sanctæ Priscæ monasterii donatio Vindocinensibus facta.

ALexander episcopus servus servorum Dei, Odrico dilectissimo Filio Vindocinensi abbati, & post eum cunctis successoribus ejus in perpetuum. Convenit apostolico moderamini justis petitionibus assensum præbere, & piis admonitionibus manum auxilii porrigere. Unde, karissime fili Odrice abbas Vindocinensis monasterii, quoniam petis ut convenientiam, quam cum karissimo filio nostro Heldiprando archidiacono, atque cœnobii sancti Pauli œconomo de ecclesia sanctæ Priscæ, quæ sita est in monte Aventino, fecisti, apostolica auctoritate confirmemus. Convenit enim præfatus filius noster Heldiprandus, sanctique Pauli monasterii rector, tibi tuisque successoribus Vindocinensis monasterii abbatibus, prædictam sanctæ Priscæ ecclesiam cum omnibus suis pertinentiis in perpetuum largiri ad utendum, fruendum, possidendumque dignitate cardinali, eo videlicet tenore, ut ita præfatum sanctæ Priscæ monasterium ordinare ac disponere studeas, ut semper ibi ad serviendum Deo duodecim, nunquam autem minus octo, monachi regulariter valeant conversari. Pensionem vero & cetera omnia, sicut in charta, quam vobis prædictus Heldiprandus archidiaconus ac sancti Pauli rector cum monachorum sancti Pauli generali capitulo consensu tradidit & firmavit, continetur, persolvetur. Ergo utrarumque ecclesiarum utilitatem in hoc negotio perpendentes, beatorum Petri & Pauli principum apostolorum auctoritate præfatum sanctæ Priscæ monasterium, secundum prædictum tenorem, cum omnibus suis ubique pertinentiis confirmamus, sancti-Spiritus judicio decernentes, ut nullus unquam sancti Pauli abbas, prior, vel monachus, nullaque prorsus ecclesiastica sæcularisve persona infringere, vel auferre tibi vel tuis successoribus abbatibus Vindocinensis monasterii præsumat. Quod qui fecerit, nisi dignos pænitentiæ fructus exhibeat, sit anathema, maranatha. Qui vero conservator & obediens apostolicæ auctoritati fuerit, bene-

dictione & gratia omnipotentis Dei perfruatur, & inter prospera humilis, & inter adversa maneat securus, ut divina misericordia munitus, valeat per beatum Petrum cælestia regna intrare, & cum Christo in æternum gaudere. Scriptum per manus Rainerii scriniarii & notarii palatii, in mense Julio, indictione quarta. Datum Laterani kal. Julii per manus Petri, sanctæ Romanæ ecclesiæ subdiaconi, atque cancellarii vice domini Annonis Coloniensis archiepiscopi, anno quinto pontificatus domni Alexandri papæ secundi, indictione quarta.

LXXXVI.

Ad lib. 61. n. 116.

Series abbatum monasterii SS. Cosmæ & Damiani in Mica-aurea Romæ.

Ex codice Farfensi.

Anno 685. est abbas dictus Johannes, & Contractus tempore papæ Johannis V. dicit quod ille sit primus qui invenitur, ignoro utrum sit error.

Anno 716. est alter abbas dictus Hieronymus tempore Gregorii papæ, indictione 4ª. die 17ª. Septembris.

Gregorius abbas anno 881.

Johannes abbas anno 887. & præfuit ad annum saltem 901.

Anno 914. tempore Johannis papæ x. erat Johannes abbas. Item anno 928. & 930. tempore Leonis papæ IV.

Anno 946. erat abbas Silvester, & præfuit annis 17.

Anno 963. erat abbas Paulus, & præfuit annis 4.

Anno 967. erat abbas Silvester, & præfuit annis 6.

Anno 975. erat abbas Johannes tempore Benedicti papæ VII.

Anno 983. Martinus erat abbas, & præfuit annis 2.

Anno 985. Gratianus erat abbas, & præfuit annis 3.

Anno 988. Martinus erat abbas, & præfuit aliquot mensibus.

Anno 988. Andreas erat abbas, & præfuit annis 5.

Anno 993. Gratianus erat abbas, & præfuit annis 4.

Anno 997. Andreas erat abbas, & præfuit anno uno.

Anno 999. Silvester erat abbas, & præfuit annis duobus.

Anno 1001. Johannes erat abbas, & præfuit annis 3.

Anno 1003. Gregorius erat abbas, & præfuit annis 14.

Anno 1018. Martinus erat abbas, & præfuit annis 4.

Anno 1022. Johannes erat abbas dictus Crinius, & præfuit an. 18.

Anno 1045. Raynerius erat abbas, & præfuit annis 6.

Anno 1047. Albericus erat abbas, & præfuit annis 3.

Anno 1049. Raynerius erat abbas, & præfuit ad annum 1065.

Anno 1065. Odimundus erat abbas, & præfuit ad annum 1067.

Anno 1067. Alanus erat abbas, & præfuit an. 1.

Anno 1068. Odimundus erat abbas, & præfuit ad annum 1076.

Anno 1076. Falco erat abbas, & præfuit ad an. 1079. & factus est Cardinalis.

Anno 1079. Nicolaus erat abbas, & præfuit anno uno.

Anno 1080. Hieronymus erat abbas, & præfuit an. 2.

Anno 1082. Cinthillus erat abbas, & præfuit anno uno.

Anno 1083. Albericus erat abbas, & præfuit ad an. 1091.

Anno 1091. Cinthillus erat abbas, & præfuit ad annum 1120.

Anno 1120. domnus Johannes Crinius erat abbas, & præfuit ad an. 1150.

Anno 1150. Hildebrandus erat abbas, & præfuit annis 5.

Anno 1155. Johannes erat abbas, & præfuit an. 3.

Anno 1158. Bobo erat abbas, & præfuit an. 2.

Anno 1160. Hildebrandus erat abbas, & præfuit annis 7.

Anno 1167. Reginaldus erat abbas, & præfuit ad annum 1173.

Anno 1173. Bobo erat abbas, & præfuit ad annum 1189.

Anno 1189. Nicolaus erat abbas, & præfuit ad annum 1200.

Anno 1200. Hugolinus erat abbas, & præfuit annis 17.

Anno 1217. Hieronymus erat abbas, & præfuit annis duobus.

Anno 1219. Hugolinus erat abbas, & præfuit annis duobus.

Anno 1220. Nicolaus erat abbas, & præfuit anno uno.

Anno 1221. Clemens erat abbas, & præfuit annis septem.

Anno 1229. Johannes Massalinus erat abbas, & præfuit ad annum 1232.

Anno 1231. Guido de Massarino erat abbas, & præfuit anno uno.

Anno 1233. Reginaldus erat abbas, & præfuit usque ad annum 1234. quo mense Septembri datum fuit hoc monasterium a Gregorio papa IX. bulla data die 15. mensis Septembris, pontificatus anno VIII. abbatissæ & monialibus, seu sororibus inclusis ordinis sancti Damiani.

FINIS.

INDEX

INDEX GENERALIS
EORUM QUÆ CONTINENTUR
IN TOMO QUARTO
ANNALIUM BENEDICTINORUM.

Littera a *initium paginæ*, b *medium*, c *finem designat*

A

B

Balduinus

C

D

E

F

G

H

Hammaburgensis

K

L

M

N

O

P

S. Pantaleonis

Q

R

S

T

Theanensis

V

Videroldus

X. Y Z.

INDEX PECULIARIS
MONASTERIORUM ET ABBATUM.

A

B

Barense

C

D

E

F

Ingressus

G

H

I

K

L

M

S. Magiorii

N

O

P

Q

R

S

S. Sepulcri

T

V

Z

INDEX SCRIPTORUM PRÆCIPUORUM

Qui in hoc Tomo quarto laudantur.

A

B

C

D

E

F

G

H

I

L

M

N

O

ADDENDA ET CORRIGENDA IN SUPERIORIBUS Tomis, præter ea, quæ jam in aliis Tomis notata sunt.

IN TOMO PRIMO.

P*Ag.* 24. *num.* 58. *lin.* 19. a S. Bernone conditum, *lege*, a S. Columbano, ut tradunt, conditum, & a S. Bernone restitutum.

Pag. 32. *lin.* 9. *sic lege*, quo tempore Leonianus necdum e vivis excesserat, cujus obitus paullo serius differendus est.

Pag. 77. *lin.* 4. *&* 5. *lege*, cujus origo incerta, instauratio.

Pag. 98. *lin.* 16. *lege*, utique annos decem cum aliquot mensibus invenies. Totilam novem annos regnaturum prædixerat sanctissimus Pater; ac demum anno decimo regni moriturum. quod cum prædicto vaticinio accurate convenit.

Pag. 102. *n.* 32. *lin.* 28. *lege*, Arnaldum episcopum, & Raymundum comitem, cooperante.

Pag. 104. *lin. penult.* ejus corpus, *lege*, S. Martii.

Pag. 158. *num.* 44. *lin.* 2. uncialibus, *lege* Merovingicis.

A. *Pag.* 180. *lin.* 11. Magna mihi suspicio, *sic restitue*, Alius est hic S. Martinus a Martino Santonico abbate, qui S. Martini discipulus fuit, adeoque uno sæculo antiquior Martino Petragorico, qui monasterium Sedecianum condidit in pago Petrocoriensi: at Martinus Santonicus monasterium exstruxit apud Santones in loco, cujus vocabulum prætermisit Gregorius. Saliginum vocatur in actis sancti Æmiliani ejusdem cœnobii monachi; Saliomum seu Salisnium apud Gaufridum Vosiensem, ubi nunc prioratus sub titolo S. Johannis-Baptistæ, & S. Martini abbatis, situs in opidulo Saligino, vulgo *Saujon*, ad Sudriam amnem, *la Seudre*, tribus circiter leucis ab ejus ostio in mare. Hæc aliaque me monuit noster Petrus Laurentius Arvernus, in historia nostra versatissimus, qui addit, monasterium, in quo Eparchius monachus factus est, scilicet Sedaciacum, positum fuisse in suburbio Petrocoriensi, ut Bernardus-Guidonis ex majorum traditione scribit, ubi postmodum exstructus est fratrum Prædicatorum conventus.

Ibid. lin. 18. *dele* episcopi.

B. *Pag.* 181. *num.* 13. *lin.* 8. *&* 9. *post* dicitur, *adde*, Bonavallense nuncupatur hoc monasterium, & in Pictavensi pago situm dicitur in Proprio, ut vocant, Sarlatensi. Duo sunt in hoc pago ejusdem nominis monasteria: unum virorum Ordinis Cisterciensis; alterum virginum prope Toarcium, S. Johanni-Baptistæ sacrum, ubi jam sæculo decimo sanctimoniales erant, ex Gallia-Christiana. An hoc sit illud sancti Aviti monasterium, in quo post ejus eversionem monachi successerint, non liquet.

Pag. 185. *num.* 23. ad confirmandam, *adde* monasteriorum reformationem.

C. *Pag.* 186. *n.* 24. centum viginti, *lege*, centum ac sexdecim.

Pag. 195. *lin.* 21. *post* instruxit, *adde*, id est primitus informavit monasticis institutis. Ergo longe ante annum DLXXIX, in serie Lerinensium abbatum collocandus Marinus abbas, cum Agaunense monasterium, anno DXV. conditum sit. Certe laudatur in actis S. Augendi seu Eugendi, paullo post hunc annum scriptis, vivente adhuc Syagria nobili matrona, quæ ab Ennodio in libello de vita sancti Epiphanii episcopi Ticinensis, sub finem sæculi quinti laudatur.

Pag. 198. *lin.* 9. *lege*, sepulcrum suum pro ea Deum orare permitterent. *Ibid. lin.* 12. Ingeltrudi, *lege* Bertegundi.

Pag 200. *n.* 56. *lin.* 19. quod serius, &c. *lege*, quod eodem fere tempore factum in utraque basilica, nempe sæculo nono. De S. Hilarii basilica id patebit ex tomi sequentis libro XXVI. num. XXV. De basilica S. Mariæ seu S. Radegundis, id colligitur, &c.

D. *Pag.* 203. *n.* 71. *lin.* 2. *lege*, translatæ dicuntur in Bibliothecæ Labbeanæ tomo II. pag. 503. *Et pag.* 204. *lin.* 33. *adde*, Quæ hactenus de translatione reliquiarum S. Austremonii ad Mauziacense monasterium dicta sunt, ex anonymi libello apud Labbeum edito retulimus, ubi hæc translatio principatu Pippini Francorum regis facta dicitur. Verum eam regnante Pippino Aquitanorum rege, ipsius pronepote, factam fuisse persuadent ejusdem Sancti acta, quæ in vetusto codice S. Illidii apud Clarummontem monasterii, & in antiquo breviario Claromontensis ecclesiæ leguntur, ubi venerabilis Lanfredus Mauziacensis cœnobii abbas adiisse perhibetur, & rogasse *Pippinum regem Aquitaniæ*, ut sibi has reliquias concederet. Idipsum diserte confirmat diploma ejusdem regis, kalendis Februarii, ipso translationis die Mauziacensi cœnobio indultum, relatumque in Gallia-Christiana & apud Cointium, quod post invocationem sanctæ Trinitatis sic incipit: *Pippinus Aquitanorum rex, &c.* quod Joseph subdiaconus ad vicem Adeberti episcopi recognovit. *Data kalendis Februarii, indictione* XI. *anno* XVIIII. *regnante Pippino inclito rege. Actum Arvernis civitate publice.* quod Cointius, aliique ad annum DCCCXXXIII. referunt. Porro Joseph, qui hoc diploma re-

cognovit, forte non alius sit a Joseph sacerdote, qui post aliquot annos in Neustriam a Carolo-Calvo evocatus, & Ludovico filio præceptor datus, historiam translationis sanctorum Ragnoberti Bajocensis episcopi, & Zenonis ejus ministri, medio sæculo nono factæ, cui ipse interfuit, litteris commendavit: in cujus fine testatur, se *quondam Aquitanorum regis cancellarium* fuisse. quæ historia in Spicilegii Acheriani tomo XII. edita est. Denique conjicere licet, Lanfredum Mauziacensem abbatem, qui anno XXIIII. Caroli-Calvi quasdam res cum Bernardo Arvernorum comite, & Ermengarde ejus uxore commutavit, eumdem esse cum Lanfredo abbate, cui Pippinus rex prædictum diploma indulsit.

Pag. 205. *num.* 68. *lin.* 2. *sic lege post* exstruxit, teste Fortunato in lib. 2. carmine III. idemque S. Eutropii .... ab se in ejus basilica, quam Leontius junior Burdegalensis præsul renovaverat, ut ex eodem Fortunato discimus, in lib. I. carm. XIIS.

Pag 218. *lin.* 47. *lege* Malacitanus.

Pag. 250. *num.* 22. *lin.* 1. *lege*, Johannis & Stephani.

Pag. 252. *lin.* 21. *lege* episcopum Sirmiensem. *Ibid. num.* 27. *lin.* 16. quartum, *lege* tertium.

Pag. 266. *lin.* 1. *& seqq.* Quarta, *lege* Quinta & sexta est .... quod Gregorius inter fratris sive sororis, seu duorum fratrum germanorum, vel duarum sororum filium & filiam fieri non probat: aliis permittit, &c.

Pag. 270. *lin.* 23. Stephanum, *lege* Cononem.

Pag. 329. *lin.* 22. Prosper, *lege* Patricius.

Pag. 336. *lin.* 9. *post* filio, *sic lege*, qui quidem Redwaldus sacramentis christianæ fidei jam dudum in Cantia imbutus fuerat: sed postea domum reversus, ab uxore & quibusdam perversis doctoribus dementatus, a fidei sinceritate defecit, ita ut Christo simul, & profanis diis cultum adhiberet. Eorpwaldus autem ejus filius, non multo post fidem acceptam necatus est: & exinde tota ejus provincia tribus annis in veteri errore versata est, donec regnum adeptus est Sigberchtus ejus frater, vir per omnia religiosissimus, & in christianis mysteriis perfecte eruditus, qui fidei sacramentis, &c. *ut lin.* 14.

Pag. 347. *lin.* 20. *lege*, ad signum ad secundam.

Pag. 354. *lin.* 31. *lege* mausoleum nobili viro, qui jussu regis servandus traditus erat Amalberto comiti.

Pag. 373. *lin. penult.* Vaurensi, *lege* Vabrensi.

Pag. 379. *lin.* 36. *lege*, martyris. sic eum vocat Hermannus in libro III. de miraculis S. Mariæ Laudunensis cap. XXII. tametsi sanctus Aper tantum confessor fuit.

Pag. 460 *num.* 12. *lin.* 10. *post* Uscensis, *adde*, an potius Arisitensis, de cujus loci episcopatu Gregorius Turon. in lib. V. historiæ cap. V.

Pag. 501. *num.* 3. *lin. antepenult.* Arvernensem, *lege* Lemovicensem.

Pag. 521. *num.* 42. Auranciam, *lege* Alsantiam, *& in marg.* l'Aisance.

E. *Pag.* 542. *num.* 82. *lin.* 11. *post* deserviret, *adde*, Hoc puellare monasterium, quod a Goda matrona in villa Casduno juxta ecclesiam domni seu sancti Movialis conditum fuit, processu temporis redactum est in prioratum, parthenoni sbeatæ Mariæ apud Lemovicas subjectum, qui a vico Casduno seu Calduno vulgo nuncupatur *Coudon-le-Monial*, situs in parœcia Brusiaci-villæ, vulgo *Prully-la-ville*, tribus circiter infra Oblincum opidum, vulgo *le-Blanc-en-Berry*, in limite pagi Pictavensis.

F. *Pag.* 592. *n.* 9. *lin.* 22. *lege* parochialis ecclesiæ proximæ xenodochio Parisiensi. *Ibid. lin.* 26. *post* Amalcarius, *adde*, Exstat in pago Rotomagensi ad Sequanam vicus *Portmort* dictus, ad quem corpus S. Erhbini diaconi & monachi ex Hibernia translatum fuisse dicitur in tomo II. Martyrologii Gallicani pag. 758. ubi forte prædictum Portmauri monasterium positum erat.

Pag. 606. *lin.* 7. *post* erat, *adde.* Probabilius est hoc esse monasterium Caritatis Ordinis Cluniacensis ad Ligerim in diœcesi Autissiodorensi.

IN TOMO SECUNDO.

P*Ag.* 90. *num.* 9. *lin.* 7. *post* abbate, *adde*, Haud dubie situm erat hoc monasterium in loco pagi Maurianensis, qui hactenus nomen retinet *Chandor*.

G. *Pag.* 203. *num.* 71. *lin.* 4. *post* Arvernos, *lege*, ad Cosam seu Cusam amnem, vulgo *la Couse*, qui e lacu Pavino, vulgo *le Lac de Pavin*, prope Bessam opidum oritur, mediaque ab Iciodoro leuca in Elaver fluvium egeritur.

Pag. 204. *lin.* 33. *adde*, Non desunt tamen argumenta, quæ hanc translationem a Pippino Ludovici Pii filio, aliaque consecuta tribuere suadeant, quæ alias, in tomo scilicet quinto, Deo dante, expendemus.

Pag. 217. *num.* 24. *lin.* 16. *sic lege*, Sancti Antivii, vulgo *S. Antive.*

H. *Pag.* 240. *num.* 77. *lin.* 5. *sic lege*, Non ausim asserere, Cesarionense monasterium tempore Caroli Magni exstitisse. Nomen loco, *&c. num lin.* 12. Prima ejus loci notitia invenitur in placito missorum Caroli-Calvi, in libro sexto, de re Diplomatica relatum, in quo relectum fuit ejusdem regis præceptum duplex.

Pag. 241. *lin.* 4. Winfredi, *lege* Umfridi, *& lin.* 8. *adde.* Umfridus Gothiæ marchio laudatur in Annalibus Bertinianis, & in libello de translatione SS. Georgii & Aureliæ.

I. *Pag.* 251. *in fine num.* 5. *adde*, Duplex est Petræ-latæ opidum, unum in pago Vivariensi, alterum in Catalonia, tractuque Emporitano ad radices montium Pyrenæorum, juxta fluvium Rubricatum minorem, inter Helenam & Gerundam civitates, comitatus olim insigne, *Perelade* similiter dictum: cujus situs magis convenire videtur Attalæ ex Hispania provinciam Narbonensem adeunti, quam Petralatense Vivariensis pagi opidum, quod remotius erat. *Et dele in nota marginali*, en Vivarez.

K. *Pag.* 314. *num.* 35. *lin.* 13. Bitterensi, *lege* S. Pontii, olim in Narbonensi. Monasterium vero S. Johannis haud scio an idem sit cum Caunensi, sanctorum apostolorum Petri & Pauli titulo antiquitus decorato, ut constat ex placito Narbonæ habito, quod exstat in libro sexto de re Diplomatica, pag. 504. ubi prædictum monasterium S. Johannis Exequariense vocatur, proinde modo excisum, si aliud est a Caunensi.

Pag. 348. *lin.* 23. *lege*, tempore Chlotharii tertii... tradiderant, ut in tomo V. dicturi sumus, cum de ejus restitutione sancto Dionysio facta agemus.

L. *Pag.* 364. *in fine num.* 19. *adde.* In notatione ad hoc placitum in libro sexto de re Diplomatica aliquandiu hæsi, num illud potius referendum esset ad Carolum Crassum, cujus principatu in Gallia Carcassonensi ecclesiæ præerat Gisllerannus, qui idem cum Wileranno in hoc placito laudato videri possit: maxime cum Rogerius prædictæ ecclesiæ præsul a Leone III. ordinatus dicatur. quæ sententia si probetur, hoc placitum referendum est ad annum DCCC LXXXVI. cui Caroli-Crassi annus in Gallia tertius convenit. Sic Recamundus, S. Hilarii prope Carcassonam cœnobii abbas, Castellani abbatis successor dicendus est: Sunifredus vero, unus ex duobus illis abbatibus, qui prædicto placito interfuerunt, non alius censendus a Sungfredo seu Sunifredo abbate Crassensi, cui privilegium impertiit Carolus-Calvus, jam imperator, anno imperii primo, ut in tomo sequenti videre licet.

M. *Pag* 401. *lin.* 4. Ignota, &c. *sic lege.* Monasteria, quæ de Vera & de Utera in editis dicuntur, rectius conjunctis syllabis Devera & Deurera scribi debent. Devera forte haud aliud videtur quam Dovera seu Doverense pagi Bituricensis, vulgo *Devre* nuncupatum, cujus tamen exordium post mortem Ludovici Pii, scilicet anno DCCC XLIII. ponitur in chronico Viraionensi, & constructio Rodulfo Bituricensi archiepiscopo tribuitur. Attamen ante eum stetisse hoc monasterium intelligitur ex diplomate Caroli-Calvi in ejus elogio a nobis relato, quo rex ad preces Rodulfi archiepiscopi res ab eo non solum, sed etiam ab ejus antecessoribus archiepiscopis Doverensibus monachis datas confirmat. Ad Deureram monasterium quod attinet, forte is sit prioratus *Doutré*, apud Arvernos, sanctis apostolis Petro & Paulo, sanctoque Juliano dicatus, subjectus abbatiæ S. Genulfi apud Bituriges. De monasterio S. Pascentii difficilis itidem conjectura. Duo sunt S. Pascentii prioratus, unus in pago Pictavensi ad Vigennam fluvium, vulgo *S. Paixant*, situs prope opidum dictum Insulæ-Jordani: alter positus est in opidulo Bituricensis pagi, nuncupato de Clugio, vulgo *de Cluis*, a Burgidolensi abbatia pendens: sed an alterutri, utrive hoc Ludovici Pii monasterium conveniat, incertum.

N. *Pag.* 437 *lin.* 30. Clehenwanc, *lege*, Elehenwanc, id est Elewangense monasterium diœcesis Augustanæ, de cujus origine superius actum est, nempe in libro XXII. num LII.

Pag. 438. *lin.* 13. Lorwin, an Lerinum.

O. *Pag.* 439. *lin.* 2. *lege*, Sanctæ Mariæ Capariensis, aliis Cupariensis, cujus mentio in diplomate Caroli-Simplicis, relato in Appendice ad concilia Galliæ Narbonensis, quo rex inter alia Sigloni Narbonensi archiepiscopo confert abbatiam Cubarias, sitam in comitatu Redensi. Nunc cella est Ordinis Cluniacensis, dicta S. Mariæ de Cubariis, vulgo *Cubieres*.

Pag. 440. *num.* 66. *lin.* 9 *&* 10. vicesimum-quintum, *lege* septuagesimum-quintum, ut patet ex charta relata in Appendice Capitularium, num. CLII.

P. *Pag.* 481. *lin.* 1. *&* 2. Hæc abbatia est sanctorum Martyrum Donatiani & Rogatiani, quam rex Odo S. Medardi monasterio confirmavit, ex ejus diplomate relato in lib. VI. de re Diplomatica; dein sæculo XI. cella monachorum subjecta abbatiæ Burgidolensi apud Bituriges, quibus successêre canonici sæculares; hisque demum Cartusiani, a Petro Britanniæ duce substituti medio sæculo quinto-decimo.

Pag. 487. *num.* 56. *lin.* 12. *lege* in valle Ambranensi.

Pag. 532. *num* 46. *lin. penult. post* rege, *lege*, quæ notæ non conveniunt anno secundo Ludovici in regno Aquitanico, id est anno DCC LXXXII. sed anno secundo regni Francici seu imperii, scilicet anno DCCC XV. quo anno dies duodecimus ante kalendas Julias in diem mercurii incidebat; & Beroardus comes Pictavensis erat post Abbonem, qui hac dignitate potiebatur initio regni Aquitanici Ludovici.

Q. *Pag.* 541. *ad num.* 21. *post* sequens, *adde*, uti & quod subditur de S. Heraclio, qui duo articuli haud dubie ad urbem Senonensem referendi sunt, loco moti ab imprudente Amanuensi. S. Heraclii ecclesia primitus sancti Johannis dicta, in qua S. Heraclius sepeliri voluit, cui & nomen dedit, modo solius sancti Johannis nomen retinet, a sanctimonialibus olim possessa, quibus monachi nostri Ordinis principatu Ludovicii Pii successêre. Hujus cœnobii abbas fuit Betto sub annum DCCC LXXXVI. postea S. Columbæ, ac demum episcopus Autisiodorensis. Tandem hæc ecclesia monachis destituta, anno M C XI. cessit canonicis regularibus S. Augustini.

R. *Pag.* 553. *n.* 79. *sic lege.* Circa hæc tempora jam exstitisse creditur in Wasconia monasterium Regula, vulgo *Squirs* appellatum; idque colligitur, &c. *tum lin. penult.* hinc infert.... principatum. Verum id potius referendum ad principatum Ludovici Transmarini: quo tempore florebat prædictus Adacius abbas, cui sub Odone Cluniacensi abbate Tutelensis ac Sarlatensis monasteriorum re-

gimen commissum est. De Regulæ monasterii instauratione, &c.

S. *Pag.* 542. *num.* 32. *post* libram unam, *sic lege*, Exstabat tunc in pago Madriacensi, qui Ebroïcensi & Rotomagensi conterminus est, villa vocabulo Mala, quam Pippinus Francorum dux Fontanellæ contulisse dicitur in chronico Fontanellensi. Forte illic monasterium erat tempore Ansegisi abbatis.

T. *Pag.* 640. *num.* 69. *lin.* 7. *lege*, beati Veterini corpus quiescit, scilicet in pago Andecavensi, ex quo translatum est anno DCCC LXXIX. ad Trenorchiense monasterium a Geilone abbate. qui postea Lingonum episcopus factus, ejusdem Sancti corpus cum exuviis S. Leonardi Vendoperensis abbatis Corbiniacensibus nostris concessit, teste Falcone. Duo sunt in pago Andecavensi nostri Ordinis prioratus sub titulo S. Veterini, quorum unus vulgo *S. Veterin* appellatur, eo forsan in loco situs, qui olim Noviheria vocabatur: alter in vico Geinensi, *de Gennes*, cujus meminit sanctus Gregorius Turonensis episcopus, in libro IV. de miraculis S. Martini cap. XIV. Est & vicus in confinio pagi Pictavensis, vernacule *Vihiers* dictus, quod nomen ad Noviheriæ vocabulum satis accedit.

Pag. 685. *lin* 7. *lege*, Didone scilicet seu Dodone Andecavensi. *& lin. seq. dele*, tametsi diœcesis Andecavensis.

IN TOMO TERTIO.

V. P*Ag.* 128. *lin.* 2. Verum serius hanc Palnati restitutionem differendam esse probat tempus episcopatus Frotarii episcopi Petragoricensis, quem anno DCCCC LXXVI. sedere cœpisse constat ex fragmento de Petragoricensibus episc. edito in tomo 2. Bibliothecæ Labbeanæ, pag. 737. ubi ab Hugone Francorum rege Petragoras hoc anno missus fuisse dicitur, & ad annum usque DCCCC XCI. illam ecclesiam rexisse. Ubi Hugo anticipato rex anno DCCCC LXXVI. vocatur. Illa ergo Palnati restitutio facta dicenda est principatu, non Caroli regis, ut in mendoso exemplo legitur, sed vel Lotharii, vel Hugonis regis, cujus nomen in exemplari sancti Martialis a quodam nebulone homine detritum fuisse me monuit noster Petrus Laurentius, & Caroli nomen temere substitutum.

X. *Pag.* 173. *lin.* 7. *dele*, sed incerto auctore, *& scribe*, non aliud indubie ab Alaonensi diœcesis Urgellitanæ, de cujus origine in superiori tomo actum est, nempe in libro XXXI. num. XXXIII.

Y. *Pag.* 259. *num.* 13. *lin.* 9. *lege*, sanctæ Mariæ, ea ipsa, ut videtur, quæ a Theodulfo, cognomento Baboleno, juxta Nivernense opidum condita est sæculo septimo, teste Jona monacho in vita S. Eustasii abbatis Luxoviensis.

Pag. 298. *num.* 8. *lin.* 23. septimo, *lege* sexto.

Z. *Pag.* 307. *num* 38. *lin.* 7. *adde*, Erratum est in nomine Adalgarii episcopi, qui ante annos septem e vivis excesserat; cujus successor Walo anno DCCC XCIV. adfuit synodo Cabilonensi pro examine Gerfredi monachi, qui prædictum Adalgarium veneno necasse insimulabatur.

Aa. *Pag.* 319. *lin.* 13. *post* Raimundo, *adde* Doverensis monasterii eversionem, ejusdemque ad vicinum opidum translationem ad eumdem annum refert hic chronographus, tametsi hæc translatio facta est, ut ex dictis patet, quarto anno Rodulfi regis, id est anno DCCCC XXVI. vicesimo tertio post ejus eversionem.

Pag. 346. *num.* 86. *lin.* 16 *post* existimat, *adde*, Huic sententiæ favet vetus inscriptio apud monasterium Mauziacense, cupreæ S. Calminii reliquiarum thecæ apposita, in qua idem Calminius trium cœnobiorum conditor dicitur, Mauziacensis videlicet, Calmeliacensis, ac Tutelensis. Calminium quippe sæculo septimo floruisse constat.

Pag 387. *lin. penult. lege*, in pago Vesontionensi prope Polimacum opidum.

Bb. *Pag.* 451. *num.* 14. *lin.* 1. *&* 2. *lege* Adacius. *lin.* 9. *lege* Betta, *& lin.* 19. *post* vidimus, *adde*, immo & in litteris ejusdem Bernardi comitis pro monasterio Regulæ apud Petrum de Marca in historia Bearnensi, libro III. capite V. ut in superiori tomo dictum est. lib. XXXI. num. LXXIX. *In fine hujus numeri adde.* Quidam distinguendum volunt S. Sorum a Suri, quæ vulgo sancta dicitur; & monasterium S. Sori Guntchramni principatu conditum aliud esse a monasterio S. Suris, quod Geridia hic dicitur: quo nomine numquam affici aiunt monasterium S. Sori, quod semper Terrassonum, hodieque dicitur. Verum hæc ampliori luce indigent, uti & quæ dicuntur de sancta Suri, quæ an umquam exstiterit, valde incertum est.

Cc. *Pag* 477. *lin.* 1. *lege*, monasterii Liziniaci apud Arvernos, mendose Cantioli, quod Stephanus eximius, ut se ipse dicit, & tamen humillimus præsul Claromontensis ecclesiæ... propinquis suis. Hujus rei causa reddit Creatori suo villam, cujus vocabulum est Liziniacus, cum suis adjunctis, & tribus ecclesiis, quarum una dedicata est in honore S. Germani, Autisiodorensis scilicet episcopi: ut, sicut monasterium Cantojolus, quod est constructum in honore sancti Marcellini & beati Saturnini sub tuitione beati Juliani subjectum esse videtur; ita & villa Liziniacus cum prædictis ecclesiis post suum obitum in tuitione & dominatione ecclesiæ S. Juliani consistat. Ad hæc ut ipsi monachi *&c. usque* regente. Postea vero mutata sententia, Brivatensium forte canonicorum consilio, in illa Liziniacensi ecclesia canonicos constituit anno DCCCC LXII. quos Brivatensi ecclesiæ subjectos esse voluit. Utræque litteræ exstant in Spicilegii tomo XI. Hæc villa Liziniacus sensim in opidum accrevit, quod a prædicta S. Germani collegiata ecclesia, & Ambronensi, in quo sita est, territorio nunc vulgo *Saint Germain l'Ambron* vocatur, duabus leucis ab Iciodoro distans, octo vero a civitate Claromontana.

Dd. *Pag.*

Dd. *Pag.* 507. *num.* 36 *lin.* 25. *adde*, In archivo S. Pauli Narbonensis, ut me monuit venerabilis vir *D. Pech*, insignis illius ecclesiæ canonicus, exstat charta venditionis, quam fecit *Segerius abbas & cuncta congregatio monachorum S. Mariæ Crassæ, una cum concessu & voluntate episcopi sui Franconi*, &c. *Facta carta venditionis* IX. *kalend. Madii, anno* XII. *regnante Loterio rege:* cui subscribunt *Secharius abba, Franco episcopus, Nantigisus monachus, Donatus monachus, Sonarius monachus, &c.* Qui Segerius seu Secharius abbas, si alius est, ut quidem videtur, a Soniario abbate; collocandus est inter ipsum Soniarium & Donatum abbatem, qui hic adhuc monachus subscribit.

Ee. *Pag.* 513. *num.* 49 *in fine adde*, Aidiacensis abbatia, hic memorata, sita erat in vico Aidiaco apud Arvernos, vulgo *Aidiat*, posito ad lacum cognominem, tribus leucis distantem a primaria Arvernorum urbe, duabus vero a Balneis-cæsaris ad radices Montis-Dorani, *le Mont-d'or*, ubi prædium exstitit Apollinaris-Sidonii, quod illi obvenerat ex dote Papianillæ, ante susceptum episcopatum legitimæ ipsius uxoris, filiæ Aviti imperatoris, a quo Avitaci nomen loco inditum est: quem locum Sidonius ipse in lib. II. epistola II. & in libro poëmatum eleganter describit. Nulla illic modo veteris abbatiæ vestigia, sed tantum parœcialis S. Bartholomæi ecclesia, ab ecclesia cathedrali pendens.

Pag. 514. *lin.* 25. *post* camisus, *adde*, Erratum est in hac charta, vel in anno Christi, quo data dicitur; vel in nomine Isarni episcopi, qui post annum M LXXII. Tolosanæ ecclesiæ post Durandum præfuit.

Ff. *Pag.* 536. *num.* 5. *lin.* 1. *lege*, interiisse dicitur apud Sancta-Marthanos Ebolus .... sepultus in monasterio, &c. *tum in fine lin.* 3. *adde*, Verum testimonia non pauca ejus obitum longe serius differendum suadent, & ad annum Lotharii regis saltem quartum-decimum pervenisse probant, ut patet ex chartis a Beslio relatis in Historia comitum Pictavensium, pag. 284. & seq. Ebolo successit, &c.

Gg. *Pag.* 537. *ad lin.* 19. *adde.* Idem Hildegarius, pro singulari suo in nostros affectu, præter Usercense, aliud etiam insigne condidit nostri Ordinis apud Lemovices monasterium sub titulo S. Stephani, in opido Agento seu Aento ad Vigennam fluvium, octo circiter leucis supra Lemovicas, vulgo *Eymoutier*, in quo magnum monachorum numerum aggregavit. Ast, eo mortuo, Hilduinus seu Alduinus, ipsius germanus frater ac successor, ejectis monachis, canonicos substituit, testante Ademaro. Sed ut id quodammodo suppleret, extra urbem Lemovicas monachos in ecclesia S. Martini aggregare curavit. Addit idem auctor, eumdem Alduinum, cum ex urbe Agentum proficisceretur, in itinere spiritum exhalasse. In illa collegiata S. Stephani ecclesia colitur S. Psalmodius, *S. Psalmet*, monachus Hibernus, S. Brandani, ut ferunt, discipulus, qui in vicina Grijacensi silva vitam eremiticam duxisse traditur.

OBSERVATIO.

Si quando recudantur (quod sperare non ausim) hi Annales, ne ex his aliisque additamentis, si in eorum corpus referantur, turbari indices contingat; fusiores additiones in notas ad calcem cujusque tomi referri poterunt. Hic indiculum apponere visum est præcipuorum additamentorum, ut facilius consuli possint, indicio litterarum alphabeti, quæ ad oram notationum appositæ sunt.

INDICULUS ADDITIONUM.

APPROBATIO.

Illustrissimi Galliarum Cancellarii jussu legi librum cui titulus est : *Annales Ordinis sancti Benedicti occidentalium Monachorum patriarchæ , &c. Authore Domno* JOHANNE MABILLON, *Presbytero & Monacho ejusdem Ordinis e Congregatione sancti Mauri, &c.* quem singulari diligentia & fide scriptum, nec absimilem iis operibus quæ ab eodem Authore edita sunt, inveni. Lutetiæ Parisiorum pridie nonas Februarii M. DCCII.

LA MARQUE TILLADET.

PRIVILEGE DU ROY.

LOUIS PAR LA GRACE DE DIEU ROY DE FRANCE ET DE NAVARRE : A nos amez & feaux Conseillers les gens tenans nos Cours de Parlement, Maistres des Requestes ordinaires de nostre Hostel, Grand Conseil, Prevost de Paris, Baillifs, Seneschaux, leurs Lieutenans Civils & autres nos Justiciers qu'il appartiendra, SALUT. Le Pere Dom JEAN MABILLON, Religieux Benedictin de la Congregation de saint Maur, nous ayant fait supplier de lui accorder nos Lettres de Privilege pour l'impression d'une Histoire de son Ordre qu'il a composée, & qu'il desireroit donner au public sous ce titre : *Annales Ordinis sancti Benedicti occidentalium Monachorum Patriarchæ , in quibus non modo res Monasticæ , sed etiam Ecclesiasticæ historiæ non minima pars continetur.* Nous lui avons permis & accordé, permettons & accordons par ces presentes, de faire imprimer par tel Imprimeur qu'il voudra choisir, ledit livre, en telle forme, marge, caractere, & autant de fois que bon lui semblera, pendant le temps de vingt années consecutives, à compter du jour de la datte des presentes ; de le faire vendre & distribuer par tout nostre Royaume. Faisons défenses à tous Libraires, Imprimeurs & autres , d'imprimer, faire imprimer, vendre & distribuer ledit livre sous quelque pretexte que ce soit, même d'impression étrangere & autrement, sans le consentement de l'exposant ou de ses ayans cause ; sur peine de confiscation des exemplaires contrefaits, de quinze cens livres d'amende contre chacun des contrevenans , applicable un tiers à nous , un tiers à l'Hostel-Dieu de Paris , l'autre tiers audit exposant, & de tous dépens , dommages & interests : à la charge d'en mettre avant de l'exposer en vente , deux exemplaires en nostre Bibliotheque publique, un autre dans le cabinet des livres de nostre Château du Louvre , & un en celle de nostre tres-cher & feal Chevalier Chancelier de France , le Sieur Phelypeaux, Comte de Pontchartrain, Commandeur de nos Ordres ; de faire imprimer ledit livre dans nostre Royaume & non ailleurs , en beau caractere & papier , suivant ce qui est porté par les Reglemens des années 1618. & 1686. & de faire enregistrer les presentes és Registres de la Communauté des Libraires de nostre bonne Ville de Paris, le tout à peine de nullité d'icelles : du contenu desquelles nous vous mandons & enjoignons de faire joüir l'exposant ou ses ayans cause pleinement & paisiblement, cessant & faisant cesser tous troubles & empeschemens contraires. VOULONS que la copie desdites presentes, qui sera imprimée au commencement ou à la fin dudit livre, soit tenuë pour duëment signifiée , & qu'aux copies collationnées par l'un de nos amez & feaux Conseillers & Secretaires foy soit ajoûtée comme à l'original. Commandons au premier nostre Huissier ou Sergent de faire pour l'execution des presentes toutes significations, défenses, saisies, & autres actes requis & necessaires sans demander autre permission, & nonobstant Clameur de Haro, Chartre Normande, & Lettres à ce contraires : CAR tel est nostre plaisir. DONNÉ à Versailles le septiéme jour de May, l'an de grace mil sept cens deux : Et de nôtre Regne le cinquante-neuviéme. Par le Roy en son Conseil, LECOMTE.

Registré sur le Livre de la Communauté des Libraires & Imprimeurs, conformément

aux Reglemens. A Paris ce 11. *jour de May* 1702. P. TRABOÜILLET Syndic.
Ledit R. P. Dom Jean Mabillon a cedé & transporté le present Privilege à Charles Robustel Libraire à Paris, pour en joüir suivant les conventions faites entre-eux.

Permissio R. P. Superioris Generalis Congregationis S. Mauri.

NOs frater CLAUDIUS BOISTARD, humilis Superior Generalis Congregationis sancti Mauri, Ordinis sancti Benedicti, facultatem impertimur Domno JOHANNI MABILLON presbytero & monacho ejusdem Congregationis, typis mandandi ANNALES ORDINIS S. BENEDICTI ab ipso compositos. In cujus rei fidem has litteras manu nostra subscriptas concessimus. Datum Parisiis in Monasterio S. Germani a Pratis, die 11. Julii anni 1702.

F. CLAUDIUS BOISTARD Generalis.

Errata hujus Tomi.

PAg. 29. n. 68 *lin.* 10. quinquennium *lege* biennium.
Pag. 37. *lin.* 2. præsul atque illust. *lege* atque Odo illust.
Pag. 64. *lin.* 51. Alduinus &c. *anteponenda hæc ante num.* 40.
ibid. n. 41. *lin* 2. Nictarii *lege* Hictarii.
Pag. 88. *lin.* 9. Dinoysium *lege* Dionysium.
Pag. 100. *lin.* 37. Bonfacii *lege* Bonifacii
Pag. 102. *in marg* demoratur, *adde* imperator,
Pag. 103. *n.* 32. *lin.* 16. Marsoni *l* Mansoni
Pag 111. *n.* 17. ejus *lege* earum
Pag. 112. *lin.* 25. omnibus *lege* ab omnibus
Pag. 125. *lin.* 20. Danubrium *lege* Domni-Apri, *& in marg.* Dam-Evre
Pag. 126. *lin.* 4. Calmiliacense *lege* Calmiliacensi
Pag. 132. *lin.* 19. Turonensi *lege* Turonense
Pag. 134. *lin* 21. DCCCC *lege* M CCCC *ibid. n.* 104. *lin* 31. quem *lege* quod
Pag. 135. *lin.* 11. præcludendam *lege* præcludendum
Pag 136. *n.* 107. *lin* 8. Trasuano *lege* Transuario
ibid. n 108. *lin.* 2. *post* archiepiscopus, *adde* Senonensis
ibid. in citatione marginali, lege Spicil to. 2.
Pag. 150. *lin.* 1. consilium *lege* concilium
Pag. 169 *lin.* 22. Raimundo *lege* Aimerico
Pag. 214. *lin.* 19. Carbonicus *lege* Carbonerius.
Pag. 216 *lin.* 42. kalendis *lege* kalendas
Pag. 245. *lin.* 15. Remigii *lege* Benigni
ibid n. 12. *lin.* 2. innuente *lege* ineunte
Pag. 246. *n.* 14. *lin* 9. regi *lege* regina
Pag. 248. *lin.* 2. seperiorem *lege* superiorem *ibid. lin.* 18. quob *lege* quod
Pag. 260. *lin* 26 Megineadi *lege* Meginradi.
265. *lin.* 4. Giffahensis *lege* Giffalensis . . . . abbates
273. *n* 90 *lin.* 6 Frandriæ *lege* Flandriæ
Pag 282. *lin* 23. sancto *lege* sancta
Pag. 307. *lin.* 41. tutelem *lege* tutelam
Pag. 331. *lin.* 15. coronationis *lege* coronationi
Pag. 340. *lin.* 40. conpectu *lege* conspectu.
Pag. 348. *lin.* 22. exaltatione, *lege* exultatione
Pag. 351. *lin.* 35. l to *pone* luto
353. *lin. ult.* divisam *lege* divisum
Pag. 368. *lin* 52. reliquiæ *lege* reliquias
ibid. lin seq. utramque *adde* urbem. *ibid. lin. ult*, honoris *lege* honori
P. 387. *lin.* 56. Dii *lege* Dei
Pag. 388. *lin.* 41. & 42 Camaldulen-bus *lege* Camaldulensibus. *ibid. lin.* 43. litteræ *lege* litteras
Pag. 393. *in marg* S. Apro *lege* S. Mansueto
Pag. 401. *lin.* 3 Heraldi *lege* Haroldi
Pag. 410. *lin* 36. Franco *lege* Fulco, *ibid.* Franconis *lege* Fulconis
Pag. 433. *lin.* 43. constituit. Venientis *lege* constituunt. Venientibus & *in marg. c.* 67. *lege* 69.
Pag. 440. *lin.* 34. nuncupatum *lege* nuncupato
Pag. 442. *lin.* 14. potificatu *lege* pontificatum
Pag. 444. *lin* 33. incohoasse *lege* inchoasse
Pag. 460 *lin* 38. cano ncorum *lege* canonicorum
Pag. 479 *lin.* 13. M XV. *lege* M C XV.
Pag. 492. *lin.* 47. Guido *lege* Gualdo
Pag 498. *lin.* 10. *dele* millesimum
Pag. 501. *lin* 27. flagitionum *lege* flagitiorum
Pag. 512. *in marg.* Franco *lege* Fulco
Pag. 546. *lin* 40. cicilio *lege* cilicio
Pag 568. *lin* 51. Stotto *lege* Scotto
Pag. 592. *lin.* 8 qua *lege* quæ *ibid. lin.* 23. M C XV. *lege* M XCV.
Pag 597. *lin.* 31. displinæ *lege* disciplinæ
Pag. 604. *lin.* 6 post Hugo *dele* virgulam: episcopi *lege* archiepiscopi
Pag. 642. *lin* 16. p etate *lege* pietate
Pag. 644 *lin* 40 adminiftrari *lege* administrari
Pag. 650. *lin.* 1 Mart nus *lege* Martinus
Pag. 664 *lin.* 26. languore *addo* detenta
Pag. 669. *lin.* 6. præponente *lege* præpotente

E Typographia DIONYSII THIERRY, 1707.

d.p.Restauro s.n.c.

Intervento di restauro, segnatura 2-77 Vol. IV

- collazione
- pulizia a secco
- rammendo alla piega e imbrachettatura (velina giapponese Vang 25502 e 25508)
- integrazione lacune e strappi (carta Vang 25502)
- spianamento a umido
- cucitura su 6 nervi (filo in cotone, corda di canapa)
- fogli di guardia struttura F (carta Vang 20231)
- prima indorsatura (carta Vang 25517)
- capitelli (lino naturale, cotone colorato)
- seconda indorsatura lino e cuoio sfiorato
- piatti (cartone fibrato tipo Avana)
- compensazioni in cartoncino durevole per la Conservazione Fabriano
- coperta in tutta pelle (capra a concia vegetale)
- doratura diretta
- collanti per operazioni di rattoppo, imbrachettatura e indorsatura Tylose MH300P al 4% e 6%
- collanti per la legatura. Tylose MH300P al 6% (80%) e Plextol B500 (20%)